BIJLAGEN

VAN HET

VERSLAG DER HANDELINGEN

VAN DE

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

1915-1916.

Bijlage C. Koloniaal Verslag 1915.

KOLONIAAL VERSLAG VAN 1915.

I. NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË.

KOLONIAAL VERSLAG

VAN

1915.

ZITTING 1915 — 1916 — 5.

GEDRUKT TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ.

BERICHT.

Nopens die takken van dienst, waaromtrent afzonderlijke jaarverslagen het licht zien, bepaalt het Koloniaal Verslag zich tot mededeelingen van algemeenen aard. Zoowel van die jaarverslagen als van de overige van regeeringswege of door gouvernementsinstellingen uitgegeven verslagen en statistieken volgt eene lijst hieronder.

JAARVERSLAGEN.

1. Verslag van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië (1913) [1].
2. Verslag van het marine-etablissement te Soerabaja (1913).
3. Verslag van de wees- en boedelkamers (1913).
4. Verslag der opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen te Batavia (1913/1914).
5. Decentralisatie-verslag (1913/14).
6. Algemeen verslag van den staat van het middelbaar en lager onderwijs voor Europeanen in Nederlandsch-Indië (1912).
7. Algemeen verslag van het inlandsch onderwijs in Nederlandsch-Indië (1912).
8. Verslag van het Koninklijk magnetisch en meteorologisch observatorium te Batavia (1914).
9. Beknopte verslagen omtrent de landskoepokinrichting (1914), het instituut-Pasteur (1914) en het geneeskundig laboratorium te Weltevreden (1913) (worden gepubliceerd in het Geneeskundig Tijdschrift van Nederlandsch-Indië).
10. Jaarverslag van de Nederlandsch-Indische artsenschool te Soerabaja (1913/1914).
11. Jaarlijksch verslag der school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden (1913/1914).
12. Verslag over de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië (1912).
13. Verslag van den gouvernements-pandhuisdienst (1914).
14. Verslag omtrent het weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië (1913).
15. Verslag omtrent het weduwen- en weezenfonds van de officieren der landmacht in Nederlandsch-Indië (1913).
16. Verslag van de directie van het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen (1913).
17. Jaarboek van het departement van landbouw, nijverheid en handel (1913).
18. Verslag omtrent handel, nijverheid en landbouw van Nederlandsch-Indië (1914).
19. Verslag omtrent den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië (1913).
20. Het caoutchoucbedrijf bij het boschwezen. Jaarverslag (1913).
21. Verslag van de gouvernements kina-onderneming te Tjinjiroean (Bandoeng) (1913).
22. Verslag van den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst in Nederlandsch-Indië (1913).
23. Verslag omtrent den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië (1913).
24. Verslag omtrent den dienst der postspaarbank in Nederlandsch-Indië (1913).
25. Verslag over de staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië (1913).
26. Staatsspoor- en tramwegen op Java. Verkort verslag (1913).

[1] Tusschen () is het tijdvak aangegeven, waarover de laatst verschenen verslagen of statistieken loopen.

27. Verslag der exploitatie van den staatsspoorweg ter Sumatra's Westkust en van de Ombilin-kolenvelden (1913).
28. Verslag van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië (wordt gepubliceerd in het Jaarboek van het mijnwezen in Nederlandsch-Oost-Indië) (1912).
29. Jaarverslag van de winning, het vervoer en den verkoop van Bankatin (1913/1914).
30. Jaarverslag van den dienst der zoutverpakking in Nederlandsch-Indië (1913).
31. Verslag van de opiumfabriek in Nederlandsch-Indië (1914).
32. Verslag van de landsdrukkerij in Nederlandsch-Indië (1914).
33. Verslag van den gouvernements automobieldienst in Palembang en Benkoelen, het Pontianak-riviertransport en het Preanger-transport (1914).

OVERIGE VERSLAGEN EN STATISTIEKEN.

34. Statistisch overzicht der behandelde zieken van het Nederlandsch-Indische leger (1912).
35. Statistisch overzicht der geneeskundig behandelde paarden en muildieren van het Nederlandsch-Indische leger (1914).
36. Supplément à la statistique médicale de l'armée indo-néerlandaise, comme contribution à la statistique médicale militaire internationale (1911).
37. Statistisch overzicht der behandelde zieken bij de marine in Nederlandsch-Indië (1913).
38. Supplément à la statistique médicale de la flotte néerlandaise stationnée aux Indes orientales, comme contribution à la statistique médicale internationale (1913).
39. Statistiek der rechtsbedeeling in Nederlandsch-Indië (1911).
40. Statistiek der gevangenen in Nederlandsch-Indië (1909/1912).
41. Statistiek betreffende de landsgevangenissen en daarmede gelijk te stellen strafinrichtingen in Nederlandsch-Indië (1912).
42. Derde verslag van den dienst der arbeidsinspectie en koeliewerving.
43. Verslag van het volkskredietwezen (1913).
44. Algemeen verslag der Protestantsche kerken in Nederlandsch-Indië (1905).
45. Verslag omtrent het gouvernements krankzinnigengesticht te Lawang (1906/1912).
46. Kwartaalverslagen der gouvernements-kina-onderneming (2de kwartaal 1915).
47. Statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië (1913).
48. Statistiek van de scheepvaart in Nederlandsch-Indië (1914).
49. Statistiek van het vervoer op de spoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië (1913).

Van de meeste der genoemde verslagen en statistieken zijn gewoonlijk exemplaren verkrijgbaar bij de firma Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage.

VERKLARING DER VERKORTINGEN.

Bijbl. Ind. St.	beteekent	Bijblad op het Indisch Staatsblad.
Gouv. Bt.	„	Gouvernementsbesluit.
Ind. St.	„	Indisch Staatsblad.
Jav. Ct.	„	Javasche Courant.
K. B.	„	Koninklijk besluit.
K. V.	„	Koloniaal Verslag.
Ned: St.	„	Nederlandsch Staatsblad.
Ord.	„	Ordonnantie.
St. Ct.	„	Nederlandsche Staatscourant.
afd.	„	afdeeling.
distr.	„	district.
reg.	„	regentschap.
res.	„	residentie.
al.	„	alinea.
art.	„	artikel.
blz.	„	bladzijde.
kol.	„	kolom.
ult.	„	ultimo.
vgl.	„	vergelijk.

INHOUD

VAN HET

verslag betreffende Nederlandsch (Oost-) Indië van 1915.

BIJLAGEN

BEHOORENDE BIJ HET

VERSLAG BETREFFENDE NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË VAN 1915.

Bijl. Z. Overzichten betreffende de **verpachte middelen** (met uitzondering van de opiumpacht) over de jaren 1913, 1914 en 1915.

„ AA. Statistiek betreffende de **opiumregie** over 1914.

„ BB. Overzicht betreffende de opbrengst in 1914 van verschillende **niet-verpachte middelen** onder beheer van het departement van financiën.

„ CC. Overzicht van de **geldmarkt** in Nederlandsch-Indië over 1914; balans en winst- en verliesrekening der **Javasche Bank** (boekjaar 1914/15).

„ DD. Overzicht betreffende de uitgestrektheid, enz. van de **bouwgronden der inlandsche bevolking op Java en Madoera** (met uitzondering van de gewesten Djokjakarta en Soerakarta en van de particuliere landerijen) over 1914.

„ EE. Overzicht betreffende de **rijstcultuur op Java en Madoera** (met uitzondering als voren) over 1914.

„ FF. Overzicht betreffende de teelt van **eenjarige gewassen** (de padicultuur daaronder niet begrepen) op Java en Madoera (met uitzondering als voren) over 1914.

„ GG. Opgaven betreffende de aan de verplichte levering onderworpen **koffiecultuur op Java** en de van landswege gehouden **veilingen van Javakoffie**, meerendeels over 1914.

„ HH. Opgaven betreffende de gouvernements-**kina-onderneming** over de jaren 1909 t/m 1914, en de in 1914 van landswege gehouden **veilingen van kinabast.**

„ JJ. Opgaven betreffende de **suikerindustrie** op Java over 1914.

„ KK. Overzicht over 1914 van de opbrengst, enz. der **tabaksondernemingen op Java**, geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas.

„ LL. Gewestelijk overzicht betreffende de op ult. 1914 aanwezige **landbouwondernemingen op Java**, gevestigd op gronden door het Gouvernement in erfpacht afgestaan, benevens de daarvan in 1914 verkregen opbrengst, voor zooveel betreft de voornaamste landbouwvoortbrengselen voor de wereldmarkt.

Bijl. MM. Opgaven betreffende de **particuliere landerijen** op Java en de **huurlanden** in Soerakarta en Djokjakarta over 1913 en 1914.

„ NN. Overzicht betreffende de **rijstcultuur in de buitenbezittingen** over 1914.

„ OO. Overzicht over 1914 betreffende de **landbouwondernemingen in de buitenbezittingen.**

„ PP. Opgaven betreffende het **boschwezen** op Java en Madoera over 1914.

„ QQ. Overzichten over 1914 betreffende de **handelsbeweging** tusschen Nederlandsch-Indië en landen of plaatsen daarbuiten gelegen.

„ RR. Opgaven betreffende de **ambachtsscholen** voor inlanders, de aan particulieren toebehoorende **industrieele inrichtingen** (uitgenomen die, welke de verwerking van landbouwproducten beoogen), de **loonen van ambachtslieden en koelies** en het aantal **pasars** in Nederlandsch-Indië over 1914.

„ SS. Statistiek betreffende den **post-, telegraaf- en telefoondienst** in Nederlandsch-Indië over 1914, meerendeels in vergelijking met de cijfers over 1912 en 1913.

„ TT. Overzicht van de op ult. 1914 in Nederlandsch-Indië in exploitatie zijnde **telefoonondernemingen.**

„ UU. Overzichten betreffende den **postspaarbankdienst** in Nederlandsch-Indië over 1914.

„ VV. Overzicht van de uitkomsten der **spoor- en tramwegexploitatie** in Nederlandsch-Indië over 1914.

„ WW. Overzicht van de tot ult. Juli 1915 in Nederlandsch-Indië verleende **vergunningen voor den aanleg en de exploitatie van tramwegen** met mechanische beweegkracht, waarvoor de termijn van aanvaarding op gemelden datum nog openstond.

„ XX. Overzichten betreffende het **mijnwezen** in Nederlandsch-Indië over 1914—1915.

„ IJIJ. Opgaven betreffende het gouvernements-**zoutmonopolie** over de jaren 1912, 1913 en 1914.

„ ZZ. Overzicht van de op 1 Januari 1915 in werking zijnde **aannemingscontracten** voor het vervoer van gouvernementsreizigers, producten, landsgoederen, enz., zoomede van de geldelijke uitkomsten van de **paardenposterij** over 1912—1914.

„ AAA. Overzichten betreffende de **scheepvaart** over 1914.

(5. 1.)

I. NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË.
II. SURINAME.
III. CURAÇAO.

GELEIDENDE BRIEF.

Aan
den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

'S GRAVENHAGE, *den* 21 *September* 1915.

Ik heb de eer dezen ten geleide te doen strekken van het Koloniaal Verslag van 1915, tot welks aanbieding, overeenkomstig artikel 62, 1ste lid, der Grondwet, door de Koningin machtiging is verleend. Afgedrukt of ter perse zijn de hoofdstukken **A** tot en met **M**, afdeeling I, § 3, van het Oost-Indisch Verslag, met de daartoe behoorende bijlagen, zoomede het Surinaamsche en het Curaçaosche Verslag, met de bijlagen.

De Minister van Koloniën,

Voor den Minister,

De Secretaris-Generaal,

STAAL.

A.

GRONDGEBIED EN BEVOLKING.

De jongste opgaven omtrent den omvang van het grondgebied van Nederlandsch-Indië en het zielental aldaar komen voor in bijlage A, respectievelijk van het verslag van 1894 en van dat van 1907 (zie ook kol. 301/303 van K. V. 1908).

B.

OPPERBEHEER.

De Gouverneur-Generaal maakte van 29 Juni tot 6 Juli 1914 eene dienstreis naar de residentiën Lampongsche districten en Benkoelen en van 10 tot 21 November d.a.v. eene rondreis over Java. Voor den duur zijner afwezigheid van den zetel des bestuurs werd, ingevolge art. 13 van het Regeeringsreglement, het dagelijksch beleid der zaken opgedragen aan den vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië (zie Ind. St. 1914 nos. 452, 484, 699 en 725).

In de open plaats van vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië, ontstaan door het aan den heer D. F. W. VAN REES, op zijn verzoek, met ingang van 3 September 1914 verleend eervol ontslag uit 's lands dienst (K. B. 23 Juni 1914 n°. 48), werd voorzien door de benoeming tot dat ambt van den heer J. B. VAN DER HOUVEN VAN OORDT, tot dusver lid van den Raad (K. B. 15 Juli 1914 n°. 44), terwijl bij dezelfde Koninklijke beschikking tot lid van den Raad werd benoemd de heer jhr. mr. A. C. D. DE GRAEFF, algemeen secretaris van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië.

Bij de wet van 5 Maart 1915 (Ned. St. n°. 128, Ind. St. n°. 310) is art. 3 van het Regeeringsreglement van Nederlandsch-Indië in dien zin gewijzigd, dat de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, behalve openbare schuldbrieven, geene schuldvorderingen ten laste van Nederlandsch-Indië mag bezitten; bij de wet van 8 Mei 1915 (Ned. St. n°. 215) is art. 111 van voormeld Reglement in dien zin gewijzigd, dat het recht der ingezetenen tot vereeniging en vergadering wordt erkend en is, in verband daarmede, het laatste lid van art. 68c van dat Reglement ingetrokken, terwijl bij de wet van denzelfden datum (Ned. St. n°. 216), met het oog op de geleidelijke opheffing van de op hoog gezag ingevoerde koffiecultuur, art. 56 van dat Reglement is ingetrokken.

C.

MEDEDEELINGEN VAN STAATKUNDIGEN EN ALGEMEENEN AARD.

De zelfbestuurs-ordonnantie (Ind. St. 1914 n°. 24), houdende regelen aangaande de rechten, bevoegdheden en verplichtingen van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië eenerzijds en van de zelfbesturende landschappen onder de z.g. korte verklaring anderzijds (zie K. V. 1914, kol. 1/2), is bij circulaire van den directeur van binnenlandsch bestuur dd. 10 Oct. 1914 (Bijbl. Ind. St. n°. 8122) uitvoerig toegelicht.

---

§ 1. BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND.

Ten einde het overzicht te vergemakkelijken van hetgeen, met het oog op den oorlogstoestand in Europa en daarbuiten, in Indië is verricht om zooveel mogelijk een geregelden gang van zaken te verzekeren, volgt hieronder eene opsomming van de op verschillend gebied getroffen maatregelen.

Achtereenvolgens werden een 6-tal neutraliteitsproclamatiën uitgevaardigd (zie Jav. Ct. 1914 nos. 61, 62, 63, 69 en 90*a* en 1915 n°. 44), waarin de bepalingen betreffende de inachtneming en handhaving van eene volstrekte onzijdigheid ter algemeene kennis werden gebracht.

De uitvoer van rijst, maïs, arachides en cassave-producten werd in den aanvang van Augustus 1914 tijdelijk verboden (Ind. St. 1914 nos. 536 en 542), welk verbod weder werd opgeheven: voor zooveel betreft de maïs bij Ord. van 10 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 649) en wat aangaat de beide laatstgenoemde artikelen bij Ord. van 1 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 598). De uitvoer van padi uit Bali en Lombok naar andere gewesten in Nederlandsch-Indië is tijdelijk verboden bij Ord. van 10 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 550).

Bij Gouv. Bt. 8 Aug. 1914 n°. 1*x* is den hoofdintendant opgedragen het noodige te verrichten voor de aanschaffing, betaling en verzending van levensbehoeften voor 's lands dienst en de bevolking; de levensmiddelen worden tegen door hem vast te stellen prijzen aan de ontvangers afgestaan (Gouv. Bt. 15 Aug. 1914 n°. 3*x*). Voor bedoelde voorzieningen zijn twee voorschotten, ad f 1 500 000 en f 3 200 000, verstrekt (Gouv. Btn. 8 Aug. 1914 n°. 1*x* en 25 Aug. 1914 n°. 1*x*).

Ten aanzien van den uitvoer van paarden werden tijdelijke verbodsbepalingen vastgesteld bij Ord. van 31 Maart 1915 (Ind. St. n°. 287). Voorts zijn verbodsbepalingen uitgevaardigd op den uitvoer van goud en zilver, hetzij gemunt of ongemunt, van uit het tolgebied van Nederlandsch-Indië naar buiten dat gebied gelegen streken (Ind. St. 1914 n°. 543, juncto 1915 n°. 371) en op den uitvoer van automobielbanden (Ind. St. 1915 n°. 357).

Maatregelen tot beperking van den uitvoer van steenkolen en verduurzaamde levensmiddelen zijn genomen bij Ord. van 13 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 553, gewijzigd bij Ord. van 6 Febr. 1915, Ind. St. n°. 163).

Bij Ord. van 5 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 537) — bekrachtigd bij K. B. 6 Febr. 1915 n°. 109 (Ind. St. n°. 335) — zijn de biljetten van de Javasche Bank tot wettig betaalmiddel verklaard. De verplichte metaaldekking van de Bank is bij Gouv. Bt. 5 Aug. 1914 n°. 2*x* (Ind. St. n°. 538) tot een vijfde teruggebracht, terwijl de werkkring der Bank werd uitgebreid tot het verleenen van kredieten of voorschotten in rekening-courant tegen onderpand van hypothecaire vorderingen en andere voor overdracht of beleening vatbare en bij geschrifte aangegane inschulden (Ind. St. 1915 n°. 539).

De uitgifte van Nederlandsch-Indische schatkistbiljetten is geregeld bij Ord. van 8 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 548), bekrachtigd bij K. B. 14 Oct. 1914 n°. 33 (Ind. St. n°. 749).

De voorgenomen muntzuivering in Menado, Celebes en onderhoorigheden en Ternate en onderhoorigheden (Ind. St. 1914 n°. 509) werd uitgesteld (Ind. St. 1914 n°. 547).

Aan den commandant van het leger is machtiging verleend tot uitvoering van de in artt. 3 en 6 der „Regeling van den overgang ingeval van oorlog met een buitenlandschen vijand van de organisatie van het leger in Nederlandsch-Indië op voet van vrede tot die op voet van oorlog" [1]) bedoelde voorbereidingen en maatregelen, zonder de in die artikelen bepaalde tijdstippen af te wachten (Ind. St. 1914 n°. 540).

Bij de wet van 4 Sept. 1914 (Ned. St. n°. 443, Ind. St. n°. 688) is amnestie verleend aan personen behoorende tot het Nederlandsch-Indische leger of tot de landmacht in de koloniën Suriname en Curaçao, die zich vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie.

Bij Gouv. Bt. 10 Sept. 1914 n°. 1*x* (Jav. Ct. n°. 72*a*) is verboden om mededeelingen openbaar te maken omtrent de bewegingen in den Nederlandsch-Indischen Archipel van tot de oorlogvoerende partijen behoorende oorlogsschepen, welk verbod op 28 Mei 1915 weder is ingetrokken. Een gelijksoortig verbod is bij Gouv. Bt. 5 Aug. 1914 n°. 5*x* (Jav. Ct. n°. 62*b*) uitgevaardigd met betrekking tot de bewegingen van troepen of schepen, behoorende tot de land- en zeemacht in Nederlandsch-Indië.

Maatregelen nopens het telegraafverkeer met en in Nederlandsch-Indië zijn getroffen bij Gouv. Bt. 6 Aug. 1914 n°. 4*x* (Ind. St. n°. 541) (gewijzigd bij Gouv. Bt. 20 Aug. 1914 n°. 2*x*; Ind. St. n°. 572). Het oprichten en gebruiken van radiostations werd nadrukkelijk verboden (Gouv. Bt 13 Maart 1915 n°. 1*x*).

Ten einde de Nederlandsche oorlogsschepen en de door de Koninklijke Marine gecharterde vaartuigen zoo min mogelijk te belemmeren in hunne vrijheid van beweging, is de quarantaine-ordonnantie (Ind. St. 1911 n°. 277) op die schepen voorshands niet van toepassing verklaard (Ind. St. 1914 n°. 584).

Bij K. B. 8 Aug. 1914 n°. 39 (Ind. St. n°. 656) is eene regeling getroffen ten aanzien van de verloven van Oost-Indische ambtenaren die door den oorlogstoestand verhinderd worden naar Indië terug te keeren.

Ingevolge de tusschen Nederland en Portugal gesloten overeenkomst nopens het onderwerpen aan scheidsrechterlijke beslissing van het geschil, ontstaan ter zake van de uitlegging van art. 3, 10*c*, van het op 1 October 1904 namens genoemde landen geteekend verdrag tot regeling der grenzen van het wederzijdsch gebied op het eiland Timor (vgl. K. V. 1914, kol. 1) werd door tusschenkomst van het bureau van het Permanente Hof van Arbitrage door de betrokken Regeeringen de heer LARDY, gezant van Zwitserland te Parijs, aangezocht als arbiter in deze aangelegenheid te willen optreden, die zich bereid verklaarde deze taak te aanvaarden. Blijkens de ter zake gewezen uitspraak, vereenigde de scheidsrechter zich volkomen met het door Nederland in deze aangelegenheid ingenomen standpunt. In de tweede helft van December 1914 begaf zich de resident van Timor en onderhoorigheden naar Timor-Dilly ten einde zich met de Portugeesche autoriteiten in verbinding te stellen om tot de uitvoering van de uitspraak te geraken. Bij de daarop gevolgde besprekingen werd door beide partijen overeenstemming verkregen nopens de in verband daarmede te verrichten werkzaamheden, voor welk doel door den resident benoemd werden de kapitein der infanterie, civiel en militair gezaghebber van Midden-Timor, H. GRAMBERG en de 1ste-luitenant der infanterie, gezaghebber van Noord-Midden-Timor, E. A. STEINMETZ, terwijl van Portugeesche zijde werden aangewezen de luitenant der genie H. DE MASCARENHAS INGLES en de luitenant der infanterie J. PEREIRA DA CUNHA. De grensregelingswerkzaamheden, welke 20 Januari 1915 een aanvang namen, werden den 8sten Februari d.a.v. beëindigd. Omtrent onze aanrakingen met Portugeesch-Timor zie men voorts § 20 en omtrent die met Serawak § 14 van dit hoofdstuk.

De grensregelingswerkzaamheden op het eiland Sebitik (vgl. K. V. 1914, kol. 1 en 2) werden begin Mei 1914 beëindigd.

Het K. B. 28 Oct. 1912 (Ned. St. n°. 323), houdende de bekendmaking in het Staatsblad van de op 13 November 1908 te Berlijn gesloten herziene Berner Conventie ter bescherming van letterkundige en kunstwerken, is in Nederlandsch-Indië afgekondigd bij Ind. St. 1914 n°. 378. Van de toetreding van Nederland, met ingang van 1 April 1913, op denzelfden voet als voor het Rijk in Europa, voor Nederlandsch-Indië tot die conventie werd bij Gouv. Bt. 31 Dec. 1914 n°. 6 (Ind. St. n°. 797) aanteekening gehouden.

Het op 31 December 1913 tusschen Nederland voor Nederlandsch-Indië, Duitschland, België, Bolivia, Chili, Columbia, Cuba, Denemarken, de Dominicaansche Republiek, Spanje, Frankrijk, Groot-Britannië, Guatemala, Haïti, Honduras, Italië, Japan, Mexico, Nicaragua, Noorwegen, Paraguay, Peru, Perzië, Portugal, Rusland, Siam, Zweden, Zwitserland en Uruguay gesloten en bij de wet van 20 Juni 1914 (Ned. St. n°. 258) goedgekeurd verdrag betreffende de instelling van eene internationale handelsstatistiek is bekend gemaakt bij Ind. St. 1914 n°. 720.

Het op 17 Augustus 1914 te 's-Gravenhage tusschen Nederland en Groot-Britannië gesloten uitleveringsverdrag, strekkende tot uitbreiding der toepassing van het Nederlandsch-Britsche uitleveringsverdrag van 26 Sept. 1898 (Ned. St. 1899 n°. 15) tot eenige Britsche protectoraten in Afrika, is bekend gemaakt bij Ind. St. 1915 n°. 289.

Evenals in vorige jaren werd ook in 1914 de Indische archipel door een aantal oorlogsschepen van vreemde mogendheden bezocht.

[1]) Deze regeling onderging wijziging bij Ord. van 8 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 549), terwijl de bij Ind. St. 1907 n°. 261 vastgestelde regeling van de verhouding en de samenwerking tusschen de burgerlijke en militaire autoriteiten is gewijzigd bij Gouv. Bt. 14 Sept. 1914 n°. 24 (Ind. St. n°. 612).

§ 2. JAVA EN MADOERA.

Van botsingen tusschen Chineezen en inlanders als die waarvan in K. V. 1913 en 1914, kol. 3, werd melding gemaakt werd nagenoeg niets meer vernomen. Alleen valt hier te gewagen van ongeregeldheden in de desa Gebang Hilir (res. Cheribon) op 23 September 1914, waar de Chineezen door inlanders werden aangevallen, met het gevolg dat een aantal van de eersten werden verwond en schade werd toegebracht aan hunne eigendommen. De deelnemers aan dit opstootje werden opgevat en, bij gebleken schuld, veroordeeld. Het optreden van leden van Sarekat Islam-vereenigingen gaf overigens, hoewel in mindere mate dan in 1913, hier en daar nog aanleiding tot rustverstoring, zoo o. a. in de afdeelingen Meester-Cornelis en Buitenzorg der residentie Batavia en in de afdeelingen Bondowoso en Djember der residentie Besoeki, waar men een enkele maal nog vermeende zich te moeten mengen in politiezaken, terwijl het ook nog wel eens voorkwam, dat men bij verondersteld onrecht te hoop liep. Dergelijke bewegingen werden steeds onmiddellijk tegengegaan en de schuldigen zooveel mogelijk gestraft.

Van een groot aantal plaatselijke Sarekat Islam-vereenigingen werden de statuten goedgekeurd en de vereenigingen derhalve als rechtspersoon erkend. De belangstelling van de

inlandsche bevolking in deze beweging begint echter hier en daar te verminderen.

Op de Pamanoekan- en Tjiasemlanden (afd. Krawang, res. Batavia) werden bij de heffingen van de bevolking geen moeielijkheden meer ondervonden (vgl. K. V. 1914, kol. 3). Wel bleven eenige drijvers in de desa Marioek van het district Pamanoekan bij herhaling pogingen aanwenden om de goedgezinden er toe te brengen geen hooger hoofdgeld dan f 1 en geen hoogere tjoeké dan f 2 per bouw te betalen, doch het gelukte ten slotte de bevolking datgene te doen opbrengen waartoe zij verplicht was.

De ten aanzien van den inlander Tjipto Mangoenkoesoemo, gewezen ondervoorzitter van de voormalige vereeniging „De Indische Partij", getroffen politieke maatregel (zie K. V. 1914, kol. 4) werd op een daartoe door den betrokkene wegens gezondheidsredenen gedaan verzoek bij Gouv. Bt. 27 Juli 1914 n°. 1 *a* opgeheven en hem werd mitsdien vergund naar zijn geboorteland terug te keeren.

In het laatst van 1914 werden op eenige plaatsen in het geheim Chineesche circulaires verspreid, waarin de Chineezen werden aangespoord tot eene boycotbeweging tegen goederen van Japansche herkomst; de uitwerking was tot dusver evenwel van betrekkelijk geringe beteekenis.

Ook in 1914 viel in een aantal gewesten als gevolg van het optreden van de Sarekat Islam een opgewekter godsdienstig leven te bespeuren, echter niet in die mate als het jaar te voren (vgl. K. V. 1914, kol. 4). Uitingen van verhoogden godsdienstzin werden ook waargenomen in de residentie Cheribon, in verband met het rondgaan van santri's met zoogenaamde „soerat nasijat nabi", welke uit Mekka heetten te komen en lastgevingen bevatten van den profeet Mohammed aan de Mohammedanen om hunne godsdienstplichten getrouwer na te komen; voornamelijk werd daarin aangedrongen op het deelnemen aan de bedevaart.

De aanhangers van de leer van Soerontiko alias Samin (vgl. K. V. 1907, kol. 5 en 6 en K. V. 1908, kol. 3) deden in 1914 weer veel van zich hooren. Hun aantal nam in de afdeelingen Bodjonegoro (Rembang) en Pati (Semarang) belangrijk toe, terwijl hunne houding tegenover het bestuur veel te wenschen overliet. Zij weigerden belasting te betalen en heerendiensten te verrichten en traden zeer aanmatigend op. In eerstgemelde afdeeling gingen geruchten rond dat de „Samins" in de maand Soero (November—December 1914) samen zouden komen om een nieuw rijk te stichten, doch uit hunne handelingen bleek daarvan niets. Nadat in een desa in de afdeeling Pati eenige leden van het desabestuur bij het invorderen van belasting werden gewond, nam de politie krachtige maatregelen, aanvankelijk met goed gevolg. Op aanstoken van den inlander Pak Karsijah alias Kojo uit de desa Karangwono trad hier evenwel de oude toestand weder in. De vanuit Rembang voor deze leer gevoerde propaganda had ten gevolge, dat ook in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen eenige tientallen belijders zich aan de verplichte heeren- en desadiensten trachtten te onttrekken en zich hout uit de gouvernements-djatibosschen als rechtmatig bezit toeeigenden; de beweging was hier evenwel nog van dien aard, dat de politie haar voldoende in bedwang kon houden. Anders was het gesteld in de afdeeling Madioen, waar in Augustus 1914 in het onderdistrict Baleredjo en in het district Tjaroeban een vijftigtal volgelingen ontdekt werden, wier leider, de inlander Projodikromo, zich beijverde ook anderen voor de leer te winnen. De aanhangers bezigden afzonderlijke taalvormen, behandelden de bestuursambtenaren op onbeschofte wijze en verkondigden voor de gemeenschap gevaarlijke en onzedelijke leerstellingen. Een aantal leiders van deze beweging werden, in afwachting van nadere maatregelen, gevangen gehouden.

In de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-Regentschappen trachtte een ijveraar uit Koeningan, zekere Madrais, eene nieuwe leer te verspreiden; de man bleek echter krankzinnig en werd naar het gesticht te Buitenzorg overgebracht.

Het aantal bedevaartgangers was voor alle gewesten wederom belangrijk hooger dan in 1913, met uitzondering van de residentie Madioen, waar eenige vermindering viel te bespeuren; de totaal-cijfers waren voor de jaren 1912, 1913 en 1914 achtereenvolgens 10 896, 17 655 en 20 271. [1]) Deze vermeerdering moet worden toegeschreven aan dezelfde oorzaken die in 1913 tot de toeneming van het aantal Mekkagangers aanleiding gaven (vgl. K. V. 1914, kol. 5).

Met de invoering van de hervormingen op agrarisch en economisch gebied in de zoogenaamde Kebonongan-streek (res. Djokjakarta) — zie t. a. p. — is gewacht totdat eene soortgelijke hervorming heeft plaats gehad in het regentschap Kalasan, waar thans de voorbereidingen in vollen gang zijn en alle beschikbare krachten zijn bijeengebracht.

In de open plaats ontstaan door het overlijden van den bij Gouv. Bt. 19 Oct. 1895 n°. 1 aangewezen eventueelen opvolger van den sultan van Djokjakarta (zie K. V. 1913, kol. 4) is voorzien door de aanwijzing tot die waardigheid, bij Gouv. Bt. 13 Juli 1914 n°. 41 van Pangeran Ario Poeroebojo, vierden wettigen zoon van den tegenwoordigen sultan, en zulks onder den titel van Pangeran Adipati Anom Hamengkoenegoro Soedibio Rodjopoetro Narendhro Mataram.

Ter afdeelingshoofdplaats Wonosari van genoemd gewest is eene school op Mohammedaansch godsdienstigen grondslag gesticht, welke den naam „Mohammadiah" ontving. Behalve in den godsdienst, wordt er onderwijs gegeven in het Arabisch letterschrift, en zeer eenvoudig rekenen en lezen en schrijven in Javaansche karakters. Ult. 1914 bedroeg het aantal onderwijzers 2 en dat der leerlingen 54.

De tijdelijk waarnemende regent van Pandeglang (Bantam) kwam in Mei 1914 te overlijden; in de open plaats is in Augustus d. a. v. voorzien door de benoeming tot die waardigheid van den zoon van den in 1910 op verzoek eervol uit 's lands dienst ontslagen regent (vgl. K. V. 1911, kol. 3), die tijdelijk belast was met de waarneming der betrekking van wedana van Tjiroeas in genoemd gewest. In de plaats van den in October 1913 op verzoek eervol uit 's lands dienst ontslagen regent van Kediri (vgl. K. V. 1914, kol. 5) is in Augustus 1914 benoemd de wedana van Ngantang (Pasoeroean). De regent van Pasoeroean overleed einde Juli 1914 en die van Demak (Semarang) begin April 1915. In de eerste open plaats is voorzien door de benoeming in Mei 1915 tot die waardigheid van den schoonzoon van den overledene, te voren wedana in de residentie Kediri; voor Demak is nog geen nieuwe regent benoemd. Aan de regenten van Bodjonegoro (Rembang), Bangil (Pasoeroean) en Galoeh (Cheribon) is achtereenvolgens in Mei, Augustus en October 1914 op verzoek eervol ontslag uit 's lands dienst verleend. Tot nog toe is slechts de in de tweede plaats genoemde vervangen en wel in Mei 1915 door den patih van de afdeeling Djember (Besoeki).

De veiligheid van personen en goederen, hoewel in enkele gewesten verbeterd tengevolge van de versterking van het politiepersoneel, kon toch nog niet in alle opzichten naar wensch genoemd worden. In de residentiën Madoera, Pasoeroean, Besoeki, Soerabaja, Rembang, Semarang en Batavia werden onderscheidenlijk 136, 84, 78, 75, 65, 50 en 44 gevallen van moord en doodslag gemeld, tegen 208, 92, 79, 84, 59, 43 en 37 in 1913. De voor het gewest Madoera uitgevaardigde keur tegen het zich gewapend in het openbaar vertoonen (vgl. K. V. 1914, kol. 6) bleef niet zonder uitwerking.

---

[1]) Residentiesgewijs waren de cijfers:

	in 1914.	in 1913.
Bantam	1777	1717
Batavia	1962	1430
Preanger-Regentschappen	4873	4713
Cheribon	1392	1037
Pekalongan	1545	1502
Semarang	1125	952
Rembang	751	717
Soerabaja	1525	1443
Madoera	1583	910
Pasoeroean	926	707
Besoeki	589	565
Banjoemas	446	387
Kedoe	781	722
Djokjakarta	123	58
Soerakarta	99	65
Madioen	225	286
Kediri	549	444
Totaal	20 271	17 655

Het aantal ketjoe- (rampok- en kampak-) partijen bedroeg 166 (in 11 gewesten), tegen 146 (in 12 gewesten) in 1913; deze misdrijven kwamen vooral voor in Soerakarta, Rembang, Kediri, Batavia, Semarang en Djokjakarta (51, 32, 18, 15, 13 en 10 gevallen in 1914, tegen 25, 36, 0, 19, 7 en 20 in het voorafgegane jaar).

Van roof op den openbaren weg werden op Java en Madoera 75 gevallen bekend (waarvan 33 in Soerakarta, 21 in Rembang en 10 in Djokjakarta), dus evenveel als in 1913 (waarvan 24 in Soerakarta, 11 in Rembang en 22 in Djokjakarta). Het aantal veediefstallen verminderde wederom aanmerkelijk, doch bleef nog aanzienlijk in de residentiën Pasoeroean, Madoera, Batavia en Soerakarta (onderscheidenlijk 778, 563, 494 en 247, tegen 1166, 686 — verbeterde opgaaf —, 763 en 251 in 1913). In de residentie Rembang komt het verwonden van vee nog steeds herhaaldelijk voor. In Soerabaja deden zich 3 gevallen van zee- en strandroof voor en in Banjoemas 2 (10 in 1913). Voor den omvang der rietbranden wordt verwezen naar bijlage J J, sub III.

De gezondheidstoestand, hoewel in vele gewesten gunstiger dan in 1913, was nog steeds niet bevredigend. In de meeste residentiën bleef cholera verspreid voorkomen. Ter hoofdplaats Batavia nam de ziekte een hevig epidemisch karakter aan; het aantal gevallen bedroeg 900, waarvan 786 met doodelijk gevolg. Tegen de ziekte werd onmiddellijk krachtig opgetreden (o. a. werden ruim 70 000 personen ingeënt), zoodat zij betrekkelijk spoedig tot staan kon worden gebracht. In Rembang moesten de districten Baoerena en Pelem der afdeeling Bodjonegoro worden besmet verklaard; ult. December 1914 was evenwel de ziekte bijna geheel verdwenen. Buikziekte met doodelijk gevolg — vermoedelijk cholera — kwam in het laatst van 1914 voor in het district Rengel der afdeeling Toeban van laatstgenoemd gewest, zoomede in de afdeeling Keboemen der residentie Kedoe. In de residentie Soerabaja werden 825 gevallen van cholera gemeld, waarvan 602 met doodelijken afloop; voor de afdeelingen Bangkalan en Soemenep der residentie Madoera waren deze cijfers 56 en 41, waarvan de meeste voor rekening kwamen van het district Bangkalan. Voorts deden zich vele cholera-gevallen, meest met doodelijk verloop, voor de afdeeling Serang (Bantam).

De pest bleef in de residentie Soerabaja voorkomen, vooral ter hoofdplaats en in de districten Goenoengkendeng en Djabakota; in 't geheel werden 951 personen aangetast, van wie er 883 overleden. De besmetverklaring der hoofdplaats (vgl. K. V. 1914, kol. 7) kon daardoor ook in 1914 nog niet worden opgeheven. Voorts werden in de afdeelingen Lamongan, Modjokerto en Sidoardjo een aantal pestgevallen gemeld (72, waarvan 66 met doodelijk gevolg), terwijl zich verder nog voordeden: 1 geval in de afdeeling Djombang en 2 gevallen (van elders overgebracht) in de afdeeling Grisee, welke alle den dood ten gevolge hadden. In de residentie Madoera — vgl. K. V. 1914, kol. 8 — vertoonde de pest zich weder in de tweede helft van 1914 en wel in de stranddesa's Soekolilobarat (afd. Bangkalan), Brantapasisir en Brantatinggi (afd. Pamekasan). De ziekte breidde zich daarop uit over een achttal andere desa's in die afdeelingen, terwijl zich ook ter afdeelingshoofdplaats Bangkalan een geval met doodelijk verloop voordeed. Sedert November/December deden zich echter geen pestgevallen meer voor, zoodat de besmetverklaring der aangetaste streken kon worden opgeheven. In totaal werden 85 gevallen gemeld, waarvan 66 met doodelijk gevolg. Het aantal pestgevallen in de afdeeling Malang (res. Pasoeroean) was weer aanzienlijk hooger dan in 1913, namelijk 9125 met 6608 sterfgevallen (6918 in 1913). Hierbij valt echter in het oog te houden, dat door den in 1914 ingevoerden inlichtingendienst, de toestand juister wordt weergegeven dan vroeger het geval was. In de afdeelingen Pasoeroean en Bangil kon de ziekte tot staan worden gebracht; het aantal aangetasten bedroeg in deze gebiedsdeelen in 't geheel 82, met 75 dooden. In de residentie Madioen bleef de pest zich het geheele jaar door verspreid vertoonen, voornamelijk in de afdeelingen Madioen en Magetan; zeer enkele gevallen deden zich ook voor in de afdeelingen Ngawi en Ponorogo. In de residentie Kediri overleden 2996 personen aan de ziekte (tegen 3679 in 1913), van wie de meeste in de controle-afdeeling Pare. Ook in de afdeelingen Berbek en Toeloengagoeng werden een aantal personen aangetast, terwijl de afdeeling Blitar, behoudens enkele van elders aangebrachte gevallen, van de ziekte vrij bleef. In het begin van 1915 werden ter hoofdplaats van Soerakarta, welk gewest tot nog toe van de ziekte verschoond was gebleven, een aantal gevallen waargenomen. Verder deed zich ter hoofdplaats Batavia in een der Chineesche wijken een geval van pest voor bij een uit Hongkong aangekomen persoon en in de afdeeling Bodjonegoro (Rembang) een eveneens van buiten overgebracht geval.

Ten einde de pestbestrijding krachtiger ter hand te kunnen nemen, is in 1915 een zelfstandige pestbestrijdingsdienst onder een eigen leider, onafhankelijk van den burgerlijken geneeskundigen dienst, in het leven geroepen (Ind. St. 1915 n°. 136). De woningverbetering wordt in de door de ziekte bezochte streken met kracht voortgezet.

Evenals in vorige jaren had ook in 1914 de bevolking van Java en Madoera, voornamelijk in de kuststreken, in meerdere of mindere mate te lijden van malaria en andere koortsen. In eenige desa's van het onderdistrict Petjangakan der afdeeling Japara (Semarang) dreigde eene malaria-epidemie uit te breken, doch door het spoedig als voorbehoedmiddel toedienen van kinine en het dempen van vele poelen werd de uitbreiding der ziekte tegengegaan. Gedurende een groot deel van het jaar 1914 werd nagenoeg de geheele afdeeling Sidoardjo (Soerabaja) door eene vrij hevige malaria-epidemie geteisterd. In Mei van dat jaar ontstaan in de onderdistricten Wonoajoe en Ponokawan, breidde de ziekte zich vrijwel over alle districten van deze afdeeling uit en was eerst einde November geheel bedwongen. Het ziektecijfer bedroeg, op eene bevolking van 465 000 zielen, 66 015 met 3909 sterfgevallen. In de afdeeling Soerabaja trad de ziekte ook in vrij hevige mate op; het aantal gevallen bedroeg hier 15 407, waarvan 3151 met doodelijken afloop. Hoewel niet epidemisch, kwam malaria toch veel voor in de stranddesa's langs de noord- en zuidkust van de residentie Pasoeroean. De vernietiging van muskietenlarven door in 't bijzonder daarvoor aangewezen anophelesjagers gaf bevredigende uitkomsten. In Besoeki werd, vooral in de maanden Juni, Juli en Augustus 1914, een groot aantal koortsgevallen (malaria) gemeld, met eene vrij hooge sterfte, echter niet in die mate dat buitengewone maatregelen moesten worden getroffen. Ook in de afdeeling Tjilatjap (Banjoemas) bleven koortsen veel voorkomen, waaraan vele lijders bezweken; overigens kwam de ziekte in dit gewest slechts verspreid voor. Het aantal koortsgevallen bedroeg in 't geheel 41 133, waarvan 6825 met doodelijken afloop. In Kedoe dreigde de malaria in het onderdistrict Ajah (regentschap Karanganjar) een epidemisch karakter aan te nemen, doch door tijdige kinineverstrekking kon het gevaar worden bezworen. Verder kwamen vele koortsgevallen voor in de afdeeling Pandeglang en de controle-afdeeling Serang (Bantam), een groot deel met doodelijken afloop, aan de zuidkust van Tasikmalaja (Preanger-Regentschappen) en in de afdeeling Mataram (Djokjakarta). De ziekte werd waar noodig op de gewone wijze bestreden door van bestuurswege kinine kosteloos dan wel tegen geringe vergoeding verkrijgbaar te stellen en voorts door verbetering van de afwatering en het in zindelijken staat doen houden der erven.

Ook de pokken deden zich in alle gewesten van Java en Madoera in meerdere of mindere mate voor. Vrij hevig heerschte de ziekte in de afdeelingen Meester-Cornelis, Buitenzorg, Krawang en Tangerang der residentie Batavia. Ter hoofdplaats Batavia kwam de ziekte eveneens veelvuldig voor, inzonderheid onder de Chineezen. In de afdeeling Pekalongan heerschten de pokken gedurende het geheele jaar 1914; vooral in de eerste maanden maakte de ziekte veel slachtoffers. Ook in de afdeeling Brebes nam het aantal pokkengevallen (vooral waterpokken) belangrijk toe. Tegen het eind van het jaar trad echter eene groote verbetering in. In een aantal desa's in de afdeeling Poerworedjo der residentie Kedoe was het optreden van de ziekte van dien aard dat besmetverklaring moest volgen, welke toestand duurde van begin November 1914 tot begin Januari 1915. Verder kwamen de pokken veelvuldig voor in de afdeeling Pandeglang en de controle-afdeeling Serang (Bantam), in de afdeelingen Bandoeng (Preanger-Regentschappen), Toeban (Rembang), Soerabaja, Sidoardjo, Modjokerto en Djombang (Soerabaja) en Mataram (Djokjakarta).

Een zeer eigenaardige ziekte, gepaard gaande met opzwelling der lies- en okselklieren, werd in den aanvang van 1914 waargenomen in de desa Tjileuntja (afd. Krawang, res. Batavia), tengevolge waarvan verscheidene lijders bezweken. Het aanvankelijk vermoeden, dat men hier te doen had met builenpest, werd door het bacteriologisch onderzoek niet bevestigd. Een aantal gevallen van typhus werd gemeld in de afdeelingen Bandoeng en Garoet (Preanger-Regentschappen), ter hoofdplaats Semarang, te Rembang en Lasem (Rembang), te Malang (Pasoeroean), te Bondowoso en Djember (Besoeki) en in de afdeelingen Poerworedjo (Kedoe) en Mataram (Djokjakarta). In de residentie Banjoemas deden zich vele gevallen van buikziekte voor, met op malaria wijzende verschijnselen. Dysenterie werd waargenomen in de afdeeling Bandjarnegara van dat gewest en in de afdeeling Mataram (Djokjakarta). In Banjoewangi (Besoeki) kwamen beri-beri-gevallen nog al eens voor.

De veestapel had, evenals in vorige jaren, te lijden van mond- en klauwzeer, kwaden droes en surrah. Mond- en klauwzeer, welke ziekte in 't algemeen een goedaardig karakter droeg, deed zich voor in de afdeeling Pemalang (res. Pekalongan), vooral onder het contractvee der suikerondernemingen, zoomede in de afdeeling Djember (res. Besoeki) en in de residentiën Banjoemas, Kedoe en Djokjakarta. Vrij hevig heerschte de ziekte, zoomede surrah, in de districten Majong en Japara (Semarang), welke streken voor den in-, uit- en doorvoer van vee tijdelijk moesten worden gesloten. Ook in het onderdistrict Wedoeng moest, tengevolge van het heerschen van surrah, een dergelijke maatregel worden toegepast. Het aantal gevallen van mond- en klauwzeer in de afdeelingen Modjokerto, Djombang, Lamongan en Grisee (res. Soerabaja) beliep 1836, waarvan 455 met doodelijk gevolg. Gevallen van tuberculose werden waargenomen onder de runderen ter hoofdplaats Semarang, voornamelijk onder het vee afkomstig van Australië, zoomede te Soerabaja. Te Soerakarta kwam deze ziekte eveneens verspreid voor. In de afdeeling Koedoes (Semarang) maakte de zoogenaamde draaiziekte (Texas-koorts) een zestal slachtoffers onder de buffels. Gevallen van bontvuur kwamen voor onder de runderen in de districten Djenoe en Rengel der afdeeling Toeban (Rembang) (alle met doodelijk gevolg), zoomede in de afdeeling Koelon Progo (Djokjakarta). Van de in die afdeeling aangetaste 161 dieren stierven er 88, terwijl in 65 gevallen de zieke dieren werden afgemaakt. Door inenting werden goede uitkomsten verkregen. Verder deden zich in enkele gewesten eenige gevallen van septichaemia epizoötica, miltvuur, saccharomycose en malleus voor. Hondsdolheid werd waargenomen ter hoofdplaats Semarang, in de afdeeling Koedoes (Semarang), op verschillende plaatsen in de residentie Besoeki en in de residentie Djokjakarta.

De uitkomsten van den rijstoogst konden over het algemeen bevredigend genoemd worden, hoewel het gewas, vooral de oostmoeson-aanplant, veelal erg te lijden had van de buitengewoon langdurige en felle droogte, waardoor ook vele velden onbeplant moesten blijven. In de afdeeling Meester-Cornelis (Batavia) was het beschot in verschillende streken 1/3 minder dan gewoonlijk. In het district Soreang der afdeeling Bandoeng (Preanger-Regentschappen) gingen door gebrek aan water 1063 bouws aanplant verloren. Groote uitgestrektheden padi-aanplant moesten in de districten Manggar en Samboeng der afdeeling Demak (Semarang) door misgewas worden afgeschreven, terwijl overigens in die afdeeling door ziekten groote verwoestingen werden aangericht; in 't geheel mislukten 26 244 bouws, tegen 15 714 in 1913. De aanplant in de afdeeling Koedoes leed door watergebrek en muizenplaag. Onder de streken die nogal van misgewas te lijden hadden verdienen nog afzonderlijk vermelding het noordelijk deel der afdeeling Brebes (Pekalongan), de afdeelingen Grisee (Soerabaja), Banjoemas, Tjilatjap, Bandjarnegara en Poerbalingga (Banjoemas) en Ngawi (Madioen). In laatstgenoemde afdeeling konden door de droogte 277 bouws niet beplant worden en mislukten 2610 bouws geheel of gedeeltelijk. In de afdeelingen Cheribon en Indramajoe (Cheribon) waren de uitkomsten van den rijstoogst gunstiger dan in 1913; het misgewas bleef hier echter nog steeds aanzienlijk (18 404 bouws, tegen 18 699 in 1913). Overigens had het gewas hier en daar als gewoonlijk nog te lijden van overstroomingen, aardstortingen, ziekten en ratten- en muizenplaag.

De uitkomsten van andere voedingsgewassen dan rijst, hoewel niet ongunstig te noemen, vielen hier en daar door de droogte tegen; vooral in de afdeelingen Demak en Koedoes (Semarang) was de opbrengst zeer onbevredigend. Ook de uitkomsten van den koffie- en tabaksoogst ondervonden de nadeelige gevolgen van de buitengewone weersgesteldheid; op de Pamanoekan- en Tjiasemlanden (Batavia) verminderde de tabaksoogst van 42 492 K.G. in 1913 tot 8000 K.G. in 1914. De suikeraanplant gaf over het algemeen geen reden tot klagen.

De bij Gouv. Bt. 15 Oct. 1902 n°. 31 ingestelde hoofdcommissie voor het welvaart-onderzoek — vgl. K. V. 1903, kol. 6/7 — is bij Gouv. Bt. 10 Juli 1914 n°. 44 ontbonden. Een door den gewezen Oostindischen ambtenaar, den heer C. J. Hasselman, samengesteld algemeen overzicht van de uitkomsten van dat onderzoek op Java en Madoera, is in October 1914 in druk verschenen.

Behalve de emigratie uit verschillende gewesten naar de buitenbezittingen (zie hoofdst. J, afd. I, § 5) en het vertrek van eenige transporten inlanders naar streken buiten Nederlandsch-Indië (zie hoofdst. F, § 10), vallen geen buitengewone verhuizingen onder de bevolking te vermelden. Immigratie van lieden in de residentie Kediri, die op de vele cultuurondernemingen aldaar werk kwamen zoeken, bleef ook in 1914 voortduren, terwijl voorts de emigratie van lieden uit Madoera en verscheidene gewesten van Oost- en Midden-Java naar de residentie Besoeki — voornamelijk de afdeelingen Banjoewangi en Djember — evenals in vorige jaren belangrijk was te noemen. Op de eilanden behoorende tot den Kangean- en Sapoedi-archipel (Madoera) vestigen zich steeds meer en meer Boegineezen en Makassaren, veelal om zich te wijden aan den klapperaanplant. Nog steeds had emigratie plaats naar het gebied tusschen Maos en Bandjar, zoomede naar de overige vlakke streken der afdeeling Tjilatjap (Banjoemas). Meerendeels tracht men hier een bestaan te vinden door ontginning van woeste gronden, terwijl bij druk handelsverkeer te Tjilatjap vele koelies daarheen gelokt worden.

Door de jaarlijks terugkeerende overstroomingen en zandbandjirs werd als gewoonlijk meer of minder schade toegebracht aan wegen, bruggen, gebouwen en aanplantingen en gingen in de residentie Djokjakarta wel eens menschenlevens verloren. In de maand Januari 1914 had een groote bandjir in de Kali Opak plaats waardoor het oostelijk landhoofd van de ijzeren brug in den grooten weg van Djokjakarta naar Soerakarta en de middenpijler van de benedenstrooms daarvan gelegen brug in den spoorweg Semarang—Vorstenlanden werden weggeslagen. In Februari d. a. v. werden in de desa Goenoengherang (afd. Madjalengka, res. Cheribon) twee vrouwen en een kind door eene aardstorting gedood. In December 1914 brak de dijk van de in de afdeeling Krawang (Batavia) gelegen vergaarkom Sitoekamodjing door, tengevolge waarvan eene overstrooming ontstond die aanzienlijke schade toebracht aan de woningen en goederen der opgezetenen van de desa Dawoehan en aan de spoorbaan Krawang—Tjikampek. Menschenlevens vielen hierbij niet te betreuren; de schade werd geraamd op ruim f 30 000. In Kediri kwamen nogal veel overstroomingen voor, vooral in het Brantas-gebied als gevolg van de ophooging van de bedding dezer rivier door het Kloet-zand, dat sedert de laatste uitbarsting geregeld met het water naar beneden stroomt. In den avond van 18 Maart 1915 trad de rivier Woro of Telas in het district Kragan (afd. en res. Rembang) tengevolge van een buitengewonen regenval buiten hare oevers, waardoor in de desa's Soemoertawang en Woro 28 menschen verdronken of door instortende woningen werden gedood. Voorts verdronken 84 stuks vee, waaronder 39 runderen en 4 karbouwen, en stortten een honderdtal woningen in, terwijl 35 bouws padi-aanplant werden verwoest. De schade bedroeg ± f 10 000.

§ 3. ATJEH EN ONDERHOORIGHEDEN.

In de afdeeling Groot-Atjeh, waar de politieke toestand overigens niets te wenschen overliet, werd op 13 Juli 1914 de te Lhong (onderafd. Lho Nga) werkzaam gestelde opzichter der burgerlijke openbare werken C. H. R. Heins door een 7-tal Atjehers vermoord, die — met nog een 20-tal lieden — na den moord het gebergte invluchtten. Eind Juli waren eenige uitgewekenen teruggekeerd, terwijl een 3-tal door onze patrouilles waren neergelegd, waarna orde en rust volkomen hersteld waren.

In de afdeeling Noordkust van Atjeh werd met de weinige nog overgebleven verzetslieden slechts aanraking verkregen in de onderafdeeling Sigli (December 1914), waar twee leden der zoogenaamde Tjoebo-bende gedood en drie gevangen genomen werden, en in Zuid-Seuleuma (onderafd. Lho Soekon) (Maart 1915), waar 2 volgelingen van het bendehoofd Pang Leubo werden opgevat. De moordaanslagen aan de tramhalte Gloempang Minjeu en aan het station te Samalanga op een Europeeschen onderopzichter en een controleur van de Atjeh-tram en op een Europeeschen onderofficier te Sigli hadden geen politieke beteekenis. Op 10 Januari 1915 had te Loeeng Poetoe (onderafd. Sigli) een aanslag in den trein plaats, waarbij een Chinees het leven liet en een politiedienaar en een landschapsoppasser zwaar gewond werden; de aanrander, afkomstig uit Oenoë, werd gedood. In Maart d. a. v. vormde zich in deze onderafdeeling eene kleine rooverbende bestaande uit 4 weggeloopen gestraften uit Meureudoe, bij wie zich 5 bekende dieven aansloten. Een 4-tal der bendeleden werd door de landschapspolitie gevangen genomen, terwijl op de overigen door de bevolking jacht werd gemaakt.

De korte verklaring werd afgelegd door de bestuurders van het landschap Nisam (onderafd. Lho Seumawe), Teukoe Boedjang, van het landschap Pante Radja (onderafd. Meureudoe), Teukoe Oebet, en van het landschap Triëng Gadeng (onderafd. Meureudoe), Teukoe Ma E, welke eerste twee verklaringen werden goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Btn. 8 Dec. 1914 n°. 14 en 8 Mei 1915 n°. 35.

De landschappen Keumala Dalem en II Moekims Keumala werden vereenigd tot één landschap Keumala (Gouv. Bt. 30 Jan. 1915 n°. 22) en het landschap Beungga werd aan Tangsé toegevoegd (Gouv. Bt. 21 April 1915 n°. 19), alle gelegen in de onderafdeeling Sigli.

De bestuurder van het landschap Iboih (onderafd. Pidië), Teungkoe Bentara Blang Ra na Wangsa Brahim, werd bij Gouv. Bt. 19 Sept. 1914 n°. 34 op verzoek eervol van zijne waardigheid ontheven.

In de afdeeling Oostkust van Atjeh werden van eene bende van 7 kwaadwillige Gajo's in Januari 1914 in de bovenstreken van Kaloeë het hoofd en 4 volgelingen door eene marechausseepatrouille gedood, waarna de beide anderen zich bij het bestuur te Blang Kedjeren meldden. In Maart 1914 deden in de onderafdeeling Serbödjadi 2 Gajo's een aanval op een op jacht zijnden Amboineeschen fuselier, die gewond en van zijn karabijn beroofd werd; reeds de volgende maand meldden die lieden zich weder te Lokop aan. Op 1 Februari 1915 werden twee Maleische handelaren, die per sampan de Simpang Kanan afzakten, beroofd door 3 lieden van Tamiang, waarbij een der handelaren vermoord en de ander zwaar gewond werd; twee der aanvallers werden later gevangen genomen en de derde werd bij verzet gedood.

In de afdeeling Westkust van Atjeh werd de gunstige politieke toestand in de tweede helft van 1914 eenigszins verstoord in Kandang (onderafd. Tapa Toean), waar op 8 October een klewangaanval plaats had van eene bende jeugdige kamponglieden op eene van Manggeng naar Blang Pidië terugkeerende patrouille, waarbij 2 fuseliers sneuvelden en 5 licht gewond werden. De aanvallers hadden drie dooden en twee gewonden, terwijl de overigen spoedig daarop door de bevolking werden gevangen genomen en aan het bestuur uitgeleverd. In Boven-Meureubo meldde zich het bendehoofd Moedan Nja Ben en werden de bendehoofden Waki Tam en Si Ma Noe met twee volgelingen neergelegd. Op 20 Mei 1914 werd de gezaghebber, de 1ste-luitenant der infanterie W. van Kregten met 2 militairen te Lam No (in Daja) door eene bende van 12 met rentjong en klewang gewapende mannen vermoord. Bij de vervolging dier bende sneuvelden aan onze zijde 2 militairen en werden 7 gewond. Op ult. 1914 waren alle bendeleden onschadelijk gemaakt en was de rust weder geheel teruggekeerd.

De korte verklaring werd afgelegd door de bestuurster van het landschap Toengkob (vergroot met een deel van Ara der Kawaj XII), Potjoet Barien, en door de hoofden van het landschap Pameuë (vergroot met Anoe), Teukoe Radja Ila, en van het landschap Wojla (vergroot met een deel van Ara), Teukoe Ben Mohamad Hoesin Sjah, allen in de onderafdeeling Meulaboh, welke verklaringen achtereenvolgens werden goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Btn. 26 Jan. 1915 n°. 45, 17 Febr. 1915 n°. 27 en 30 Jan. 1915 n°. 21; de landschappen Babah Awe en Djinamprong en No werden aan Lho Kroeet toegevoegd en de in verband daarmede afgelegde nieuwe korte verklaring van Teukoe Machmoet goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 26 Jan. 1915 n°. 46.

De bestuurder van het landschap Leukoeën (onderafd. Simeuloe), Sato Radja Tjoet, werd wegens een door den moesapat te Sinabang tegen hem gewezen vonnis, bij Gouv. Bt. 25 Juli 1914 n°. 34 uit zijne waardigheid ontzet. De waarnemende bestuurder van het landschap Kloeang (onderafd. Tjalang), Teukoe Mohamed Adzib, werd bij Gouv. Bt. 7 Nov. 1914 n°. 37 op verzoek eervol van zijne waardigheid ontheven.

In de afdeeling Alaslanden werd een Amboineesch fuselier tijdens een militair transport door een 3-tal uit wraak handelende Alassers gedood. De bevolking leverde na korten tijd de daders aan het bestuur uit. De kedjoeron van Bambel, Sahidoen, en diens pleegvader, die bij de zaak betrokken waren, werden veroordeeld. Den 31sten December wisten twee jeugdige Alassers uit het landschap Bambel de moesapatzaal te Koeta Tjane binnen te dringen, waar zij een aanval deden op den controleur G. G. J. Christan, die, evenals de tevens aanwezige politiedienaren, verwondingen opliepen. De aanvallers werden neergelegd. In Maart d.a.v. werd, door een aanval op de bivakwacht te Koeta Tjane, getracht om den vermoedelijken aanlegger van den aanslag op genoemden controleur te bevrijden, bij welke gelegenheid aan onze zijde 2 inlandsche fuseliers sneuvelden en 2 inlandsche korporaals en een fuselier licht gewond werden, terwijl 3 Alassers het leven lieten.

Zoowel de aanslag en inning van de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inheemsche bevolking, als het vorderen van heerendiensten hadden zonder moeielijkheden plaats.

De proef met de opleiding van Atjehsche hoofdenzonen (zie K. V. 1914, kol. 11) werd ook in het verslagjaar voortgezet.

Het volksonderwijs onderging wederom eene niet onbelangrijke uitbreiding; op ult. 1914 bedroeg het aantal volksscholen 165, met ruim 8200 leerlingen — waaronder begrepen 5 scholen voor meisjes, met ruim 280 leerlingen —, welke cijfers in 1913 151, ruim 6800, 6 en ruim 240 beliepen.

De gezondheidstoestand was vrij gunstig. Te Koeta Radja werden enkele gevallen van diphterie met doodelijken afloop waargenomen; dysenterie en pokken kwamen hier en daar voor, typhus in de onderafdeeling We en vele koortsgevallen in de afdeeling Westkust van Atjeh. De beri-beri vertoonde zich hoofdzakelijk in de onderafdeeling Simeuloe.

Onder het vee kwamen slechts enkele gevallen van kwaden droes en surrah voor.

De toestand van den handel liet zich, evenals in vorige jaren, oorspronkelijk zeer gunstig aanzien, doch het uitbreken van den Europeeschen oorlog veroorzaakte voor korten tijd eene algemeene gedruktheid, zoowel op den in- als den uitvoer. Onbestemde berichten leidden in de eerste dagen van Augustus tot eene paniek, tengevolge waarvan eerste levensbehoeften, als rijst, tot ongewoon hooge prijzen werden opgekocht. Door krachtige bestuursmaatregelen, o.a. invoer van groote hoeveelheden rijst, en eene allerwegen getroffen regeling van de prijzen der overige levensmiddelen werd de toestand spoedig beheerscht. De landbouwondernemingen bleven ook niet vrij van den terugslag van den oorlog; het bedrijf moest hier en daar worden ingekrompen,

waardoor duizendtallen arbeiders zonder werk kwamen. Op ult. 1914 begon de markt zich weder te herstellen.

De tabaksaanplant, die over het algemeen goede uitkomsten gaf, breidde zich voornamelijk uit in de onderafdeeling Sigli.

Ook de klapperaanplant onderging uitbreiding.

De peperoogst gaf, ondanks hier en daar voorkomende plantenziekten, bevredigende opbrengsten, doch de uitvoer was geringer dan in de voorafgegane jaren.

De pinangaanplantingen leverden een zeer ruim beschot en het artikel werd flink verhandeld.

Noemenswaardige uitvoer van gedroogde visch had slechts plaats uit de onderafdeelingen Singkel en Tapa Toean (afd. Westkust van Atjeh) en uit de afdeeling Oostkust van Atjeh.

§ 4. SUMATRA'S WESTKUST.

De politieke toestand bleef over het algemeen gunstig. Op de Mentawei-eilanden, waar de militaire bezetting sinds eenigen tijd door gewapende politie was vervangen, werd de commandant van die politie op 10 April 1915 door Mentaweiers zwaar gewond; bij aankomst van den derwaarts gezonden gouvernementsstoomer *Ceram* bleek hij reeds te zijn overleden. De zaak is in onderzoek.

Bij het uitbreken van den Europeeschen oorlog gaf zoowel de inlandsche als de Chineesche bevolking op verschillende wijzen uiting aan hare aanhankelijkheid jegens de Regeering.

De veiligheid van personen en goederen bleef bevredigend.

Het Christendom maakte slechts weinig vorderingen. Het godsdienstig leven onder de Mohammedanen bleef opgewekt. Het aantal bedevaartgangers nam af van 1436 in 1913 tot 1180 in 1914.

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend. Echter kwam, vooral in de maanden October en November 1914, in de afdeeling Painan zeer veel malaria voor, welke ziekte in Kambang zelfs een epidemisch karakter aannam en een aantal slachtoffers maakte, onder wie veel kinderen. Door de uitdeeling van kinine kon de ziekte spoedig bedwongen worden. Onder de dwangarbeiders te Sawahloento kwamen enkele gevallen van pokken voor, welke allen gunstig verliepen.

In het begin van Juli 1914 brak onder den veestapel in de nagari Loenang der afdeeling Painan miltvuur uit, welke ziekte zich ondanks de daartegen genomen strenge maatregelen sterk uitbreidde over Tapan, Indrapoera, Airhadji, Pangasan, Lakitan en Kambang; tot ult. 1914 stierven 1479 karbouwen en 100 runderen. Verwacht wordt dat de ziekte, welke thans sterk aan het afnemen is, spoedig geheel verdwijnen zal. Enkele gevallen van surrah en van goedaardigen droes werden hier en daar waargenomen.

De uitkomsten van den rijstoogst waren over het algemeen zeer bevredigend. Misgewas kwam zoo goed als niet voor.

De uitvoer van koffie was belangrijk hooger dan in 1913. Aan de koffiecultuur werd hier en daar uitbreiding gegeven; in de onderafdeeling Fort van der Capellen is, onder leiding van een inlandschen landbouwleeraar, begonnen met den aanleg van nagari-tuinen voor den aanplant van robusta-koffie.

De uitvoer van tabak nam af. In de afdeeling Tanahdatar neemt de tabakscultuur in belangrijkheid toe.

De klapperaanplant blijft zich gestadig uitbreiden. De uitvoer van copra bedroeg in 1914 wederom meer dan in het voorafgegane jaar; de prijs van het product daalde in het begin van den Europeeschen oorlog aanmerkelijk om echter spoedig weder te stijgen tot zelfs hooger dan de noteering van vóór den oorlog.

Mede als gevolg van den Europeeschen oorlog is het jaar 1914 voor den handel een minder gunstig jaar geweest.

Overstroomingen kwamen, door hevige regens, voor in de afdeelingen Batipoeh en Priaman, Solok en Padang en richtten, vooral in Priaman, vrij belangrijke schade aan. De Merapi bleef doorloopend werkzaam; knallen werden vernomen, gevolgd door groote rookpluimen, terwijl gedurende het grootste gedeelte van 1914 aardschokken werden gevoeld.

§ 5. TAPANOELI.

De politieke toestand was in 1914 zeer gunstig, behalve op Nias waar nu en dan door marechaussee of gewapende politie nog moest worden gepatrouilleerd om ons gezag te doen gelden. In Februari 1915 werd in de onderafdeeling West-Nias eene samenzwering van eenige orihoofden ontdekt, ten doel hebbende den gezaghebber van die onderafdeeling te vermoorden. De bevolking was door het orihoofd van Hoeroena opgeruid door valsche berichten dat elke belastingplichtige f 50 zou moeten betalen, dat ook de vrouwen aan den nieuwen transportweg bij Lahagoe zouden moeten werken en dat allen die daaraan werkten, gedoemd waren te sterven, omdat de begoe's (duivels) dat wilden. De plannen zouden worden ten uitvoer gelegd indien de marechaussee het eiland zouden hebben verlaten en de gewapende politie alleen zou zijn achtergebleven. De voornaamste verdachte streken werden door den assistent-resident en den gezaghebber met marechaussee en gewapende politie bezocht, waarbij eenige hoofden zich vrijwillig meldden, terwijl het hoofd van Hoeroena met 12 volgelingen werd opgebracht om verhoord te worden. De belastingaanslag had daarop plaats, waarbij van de 37 kampongs van Hoeroena er slechts 7 opkwamen. In Maart 1915 werd door spionnen bericht dat de bevolking van de ori Idanodooe oproerig was geworden en eene benting gebouwd had nabij Hiligao. Den 15den van genoemde maand werd de benting stormenderhand genomen, terwijl de uit ± 100 man bestaande bezetting vluchtte met achterlating van 7 dooden, schilden, blanke wapenen, 1 donderbus en 1 lila; aan onze zijde werd een Europeesche sergeant licht gewond. Naar de oorzaak van dit verzet, hetwelk een geheel plaatselijk karakter droeg, wordt een onderzoek ingesteld.

De Islam bleef zich zeer langzaam doch gestadig uitbreiden in de afdeelingen Sibolga en Batang Toroe-districten en Bataklanden. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 170, tegen 177 in 1913. In de uitbreiding van het Christendom kwam geen verandering.

De veiligheid van personen en goederen liet weinig te wenschen over.

Over het algemeen leggen de inlandsche hoofden en ambtenaren vrij veel ten koste aan de opvoeding van hunne kinderen; eene groote neiging bestaat voor het leeren van de Nederlandsche taal, zoodat de Europeesche school te Sibolga en de Hollandsch-inlandsche school te Padang Sidimpoean door velen worden bezocht.

Hoewel de droogleggingsmaatregelen en de verbetering van de woningtoestanden ter hoofdplaats Sibolga een merkbaar gunstigen invloed hadden, liet de gezondheidstoestand hier en daar nog te wenschen over. Malaria en dysenterie kwamen overal veel voor; vooral de afdeeling Natal en Batang Natal werd door dysenterie geteisterd, waar vele kinderen aan de ziekte bezweken; de cholera eischte wederom een groot aantal slachtoffers, voornamelijk in de onderafdeelingen Silindoeng, Samosir en Hoogvlakte van Toba. Van Januari tot Mei 1914 heerschten de pokken in de afdeeling Sibolga en Batang Toroe-districten; 67 personen werden aangetast, van wie er 16 overleden. Ook deed de ziekte zich hier en daar voor in enkele streken van de afdeeling Padang Sidimpoean;

in de koeria Batoe na Doea droeg de ziekte een epidemisch karakter, doch op het einde van 1914 kon de besmetverklaring van deze landstreek worden opgeheven.

In de onderafdeeling Angkola en Sipirok bezweken 27 paarden aan surrah en 2 aan kwaden droes. Gevallen van varkenspest komen nog steeds voor in de afdeeling Bataklanden.

Tengevolge van den Europeeschen oorlog daalden de prijzen van rubber, boschproducten, copra en koffie, doch de koffieprijzen herstelden zich spoedig; de uitvoer van slachtvee van Padanglawas naar de Oostkust van Sumatra is sedert het uitbreken van den oorlog verminderd. De binnenlandsche handel onderging nagenoeg geen verandering.

De uitkomsten van den rijstoogst waren bevredigend.

De koffieoogst gaf een ruim beschot, behalve in Klein-Mandailing, waar het gewas van bladziekte te lijden had.

In de afdeeling Sibolga en Batang Toroe-districten belooft de hevea-aanplant veel voor de toekomst. Een drietal ondernemingen aldaar had reeds eenige opbrengst.

De klapperaanplant komt overal langs de kusten en op de eilanden voor, doch slechts voor Nias is de copra-uitvoer van eenige beteekenis.

Op de inzameling van boschproducten had de prijsdaling een ongunstigen invloed; slechts de uitvoer van benzoë bleef belangrijk.

De zeevischvangst gaf bevredigende uitkomsten.

Overstroomingen kwamen, zooals gewoonlijk, in den regentijd voor in de Bataklanden en brachten veel schade toe aan bruggen en wegen.

§ 6. BENKOELEN.

In 't laatst van 1914 en de eerste maanden van 1915 werd in enkele streken onrust verwekt doordat personen, die zich bij de te Benkoelen opgerichte vereeniging Sarekat Islam hadden aangesloten, het praatje rondstrooiden, dat door het lidmaatschap dier vereeniging de leden zouden worden vrijgesteld van het betalen van belasting en het uitvoeren van heerendiensten. De bevolking van enkele marga's die, ondanks de haar gegeven terechtwijzing, onwillig bleef in het verrichten van heerendiensten werd gestraft, waarna rust en orde weder terugkeerden.

De veiligheid van personen en goederen was bevredigend.

De Islam breidde zich alleen uit onder de heidenen in de afdeeling Manna, terwijl in 't algemeen de godsdienstplichten stipter werden nagekomen, als gevolg van de oprichting van eene godsdienstschool in de groote moskee ter hoofdplaats. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 178, tegen 277 in 1913. Op het eiland Enggano breidde zich het Christendom een weinig uit; daarentegen nam het aantal bekeerlingen van de katholieke zending te Tandjoengsaketi zeer sterk af (van 603 in 1913 tot 156).

Omtrent de proef met de immigratie van Soendaneezen in dit gewest zie men hoofdst. **J**, afd. 1, § 5.

De gezondheidstoestand was over het algemeen minder gunstig. De cholera maakte in de laatste 4 maanden van 1914 in de onderafdeelingen Redjang en Lebong onderscheidenlijk 163 en 49 slachtoffers; inenting tegen deze ziekte had op groote schaal plaats. In de afdeelingen Seloema, Manna en Kroë en in de onderafdeelingen Lais en Mokko Mokko kwamen vele gevallen van buikziekten met doodelijken afloop en van koorts voor, terwijl te Benkoelen 161 personen aan laatstgenoemde ziekte overleden.

Mond- en klauwzeer, waarvan in de onderafdeeling Lais in het begin van het jaar nog gevallen werden waargenomen, kwam sedert niet meer voor. In de onderafdeeling Mokko Mokko brak miltvuur uit, waaraan 612 karbouwen en 7 koeien bezweken; ter bestrijding van deze ziekte werden de noodige maatregelen getroffen o.a. door verbodsbepalingen op in-, uit- en doorvoer van vee. Aan surrah stierven 9 paarden.

De uitkomsten van den rijstoogst waren bevredigend; niettemin heeft tengevolge van de abnormale droogte en door den terugslag van den Europeeschen oorlog op den handel in de groote bevolkingscentra tijdelijk schaarschte aan rijst geheerscht.

De koffieoogst in de onderafdeeling Redjang en in de afdeelingen Kauer, Kroë en Seloema was overvloedig; de nieuwe plantsoenen in de afdeelingen Kroë en Seloema hadden door de weersgesteldheid zeer veel te lijden.

Ook de tabaks-, peper- en klapperaanplantingen ondervonden de nadeelige gevolgen van de groote droogte.

De uitvoer van kruidnagelen, notemuskaat en pinangnoten nam toe.

Aan de inzameling van boschproducten, welke artikelen sedert het uitbreken van den oorlog niet meer verhandelbaar waren, werd in de tweede helft van 1914 niets meer gedaan.

Het aantal goudvischvijvers werd wederom eenigszins uitgebreid. De zeevischvangst gaf buitengewoon goede uitkomsten, zoodat op groote schaal tot het drogen en inzouten van visch werd overgegaan.

De handel bleef kwijnen; de in- en uitvoer bedroeg veel minder dan in 1913, hetgeen, behalve aan den invloed van de buitengewone tijdsomstandigheden, aan de door verschillende oorzaken verminderde koopkracht van de bevolking moet worden toegeschreven.

Door eene in den nacht van 25 op 26 Juni 1914 plaats gehad hebbende aardbeving werden ter hoofdplaats Benkoelen alle Europeesche woningen en vele gouvernementsgebouwen vernield of zwaar beschadigd. De helft van het Chineesche kamp stortte in, waarbij 23 personen werden gedood en een aantal anderen gewond. Ook de bruggen over de verschillende rivieren hadden te lijden, terwijl ook in het binnenland hier en daar schade aangericht werd.

Overigens werden gedurende het geheele jaar op een aantal plaatsen in het gewest meer of minder sterke aardschokken waargenomen.

§ 7. LAMPONGSCHE DISTRICTEN.

De veiligheid van personen en goederen liet buiten de hoofdplaats Telokbetong en hare omstreken niet veel te wenschen over; ter hoofdplaats was het aantal ernstige misdrijven vooral in de eerste helft van het jaar nog vrij aanzienlijk.

In het geheele gewest viel bij de bevolking eenige opleving op godsdienstig gebied waar te nemen, zich uitende in het trouwer nakomen van de godsdienstige voorschriften. De invloed van den Islam nam gestadig toe. Het aantal bedevaartgangers daalde van 557 in 1913 tot 251 in 1914, hoofdzakelijk wegens tegenslag in de opbrengst van den peperoogst.

De gezondheidstoestand liet, behalve in de onderafdeelingen Kalianda en Telokbetong, nogal veel te wenschen over. Koortsen, dysenterie en mijnwormziekte kwamen veelvuldig voor, terwijl cholera in de tweede helft van het jaar op vrij groote schaal optrad in de afdeeling Sepoetih-Toelangbawang en de onderafdeeling Telokbetong, zoodat de havenplaatsen Telokbetong en Menggala moesten worden besmet verklaard. In totaal overleden 752 personen aan cholera. Pokken werden waargenomen in de onderafdeelingen Kalianda en Telokbetong, welke ziekte 31 slachtoffers maakte.

Behalve in de onderafdeeling Telokbetong, waar nogal gevallen van kwaden droes en sacharomycose onder de paarden voorkwamen, was de gezondheidstoestand van het vee bevredigend.

De uitkomsten van den rijstoogst waren over het algemeen

zeer gunstig; de aanplant is evenwel niet voldoende om in de behoefte te voorzien, zoodat invoer op groote schaal moet plaats hebben. Met eenig gevolg werd van bestuurswege wederom aangedrongen op het aanleggen van sawahs in plaats van ladangs.

Naast peper, wordt ook copra uitgevoerd; uitbreiding van de klappertuinen heeft geregeld plaats.

De aanplant van ficus elastica bleef zich uitbreiden, doch de groote droogte heeft aan de jonge plantjes veel schade toegebracht.

Ter aanmoediging van de zeevischvangst werd ter hoofdplaats Telokbetong met bevredigende uitkomsten eene inlandsche visscherijvereeniging opgericht, welke door het houden van vischveilingen en het verstrekken van voorschotten tegen eene billijke rente, de visschers uit de handen van de opkoopers tracht te houden.

De handel had in het eerste halfjaar een vrij levendig verloop, doch na het uitbreken van den Europeeschen oorlog kwam hierin eene zeer ongunstige wending; de prijzen der uitvoerartikelen daalden sterk en het hoofdproduct, de peper, was gedurende korten tijd zelfs onverkoopbaar, terwijl daarentegen de invoerartikelen door hoogere vracht, enz. en minder aanvoer zeer in prijs stegen. Van gouvernementswege moesten groote hoeveelheden rijst worden aangevoerd om den handel in dit artikel weder een normaal aanzien te geven.

§ 8. PALEMBANG.

De veiligheid van personen en goederen was over het algemeen gunstiger dan in 1913.

Door de inlandsche hoofden en ambtenaren wordt, dank zij de herhaalde bemoeienis van het Europeesch bestuur, steeds meer het nut van eene goede opvoeding van hunne zonen ingezien, behalve in de Koeboe-streken, waar het met de belangstelling voor het onderwijs nog treurig gesteld is.

Onder de heidensche bevolking in de Koeboe-streken en in Lematang Oeloe bleef de Islam zich gestadig uitbreiden. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 1319, tegen 1534 in 1913.

Het ledental der in November 1913 ter gewestelijke hoofdplaats opgerichte Sarekat Islam-vereeniging (zie K. V. 1914, kol. 13 en 14) bedroeg op het einde van 1914 ± 10 000 personen, onder wie ook lieden uit de bovenstreken. Aangezien de leiders niet bij machte bleken om eene dergelijke vereeniging te beheerschen, werd van bestuurswege gelast geen nieuwe leden aan te nemen, voordat de inrichting der vereeniging en het beheer der geldmiddelen op grondige wijze herzien en bevestigd waren, en werden geen vergunningen gegeven om in de bovenstreken plaatselijke Sarekat Islam-vereenigingen op te richten. Deze maatregelen hadden ten gevolge dat in November en December 1914 eenige duizenden personen met hunne hoofden naar Benkoelen en de Lampongsche districten trokken om tot de aldaar opgerichte Sarekat Islam-vereenigingen toe te treden, waardoor in de bovenlanden van het gewest eene gisting ontstond, welke hier en daar zelfs ontaardde in meer dan lijdelijk verzet tegen het bestuur. Na opvatting van eenige belhamels en eene oordeelkundige patrouilleering door 2 brigades gewapende politie keerden rust en orde spoedig terug. Nadat in Maart 1915 vergunning werd gegeven tot het oprichten van Sarekat Islam-vereenigingen in de bovenlanden, hield de trek naar Benkoelen en de Lampongsche districten geheel op.

De cholera maakte in de onderafdeelingen Lematang Hilir en Pasemah-landen (afd. Palembangsche Bovenlanden) en in de afdeeling Ogan en Komering Oeloe 736 slachtoffers. Ter hoofdplaats Palembang en in de onderafdeeling Ogan Hilir was het optreden van de ziekte van dien aard dat besmetverklaring voor eenigen tijd moest volgen; het aantal slachtoffers bedroeg hier 78. Overigens kwamen in de afdeeling Palembangsche Benedenlanden vele gevallen met doodelijken afloop voor van eene met cholera veel overeenkomst vertoonende buikziekte.

Onder het vee kwamen slechts een paar gevallen van miltvuur voor in de onderafdeeling Rawas; voorts 60 gevallen van mond- en klauwzeer en van oogziekte in Ogan Hilir en enkele gevallen van surrah in Ogan Oeloe.

De uitvoerhandel — vooral die van djeloetoeng, gomdamar en rotan — had van den invloed van den Europeeschen oorlog te lijden.

De rijstoogst was door de langdurige droogte veel minder gunstig dan in 1913. In Lematang Hilir ging door ziekten in het gewas ± 15 255 pikol padi verloren.

De aanplant van koffie bleef zich gestadig uitbreiden, doch leed — evenals de katoen — veel van de droogte. De uitvoer daalde tot minder dan de helft van dien van 1914, als een gevolg van de ongunstige tijdsomstandigheden.

De groote aardbeving in Benkoelen was ook in de Pasemah-landen merkbaar, waar eenige schade werd aangericht en het verkeer door aardstortingen eenige dagen gestremd was.

§ 9. DJAMBI.

De politieke toestand was over het algemeen gunstig. Een complot in het district Loeboek Gaoeng (afd. Bangko), ten doel hebbende den controleur der afdeeling en zijn inlandschen schrijver om het leven te brengen, werd bijtijds ontdekt en verijdeld. Van den roover Bakir (zie K. V. 1914, kol. 15), die in den aanvang van het verslagjaar gesignaleerd werd in de afdeeling Moearotembesi en thans waarschijnlijk ronddoolt in de bosschen van het grensgebied tusschen Djambi en Palembang, werd verder niets meer vernomen. Op 23 Januari 1915 werd de controleur van Koerintji B. W. VAN GORKOM door het districtshoofd aldaar, Hadji Bakir, vermoord. Beweegreden tot den moord was vermoedelijk vrees voor ontdekking van verduistering van belastingelden. De moordenaar werd, na hevig verzet, door pradjoerits doodelijk gewond.

De veiligheid van personen en goederen liet weinig te wenschen over.

Behoudens een levendiger missigitbezoek, werden geen teekenen van bijzondere opleving van den Islam waargenomen; het aantal bedevaartgangers bedroeg 210, tegen 597 in 1913.

De verbetering van de verbindingswegen te land werd voortgezet; de opruiming van de rivierhindernissen moest worden opgeschort wegens gebrek aan personeel der genie in verband met de pestbestrijding in Oost-Java.

De uitkomsten van den rijstaanplant waren over het algemeen bevredigend, in Koerintji zelfs overvloedig; uitbreiding van den sawahbouw had plaats in de afdeeling Bangko.

Met de uitbreiding van den koffieaanplant in de afdeelingen Koerintji, Bangko en Moearoboengo werd voortgegaan.

De hevea-aanplant vindt nog steeds veel belangstelling bij de bevolking, ondanks de gedrukte prijzen van plantagerubber. In de lager gelegen afdeelingen leverde de klapperaanplant goede uitkomsten op. De kapascultuur vond door vele teleurstellingen bij de bevolking weinig bevrediging meer. De teelt van arachides leverde in de afdeeling Moearoboengo goede uitkomst, zoodat een deel voor den uitvoer kon worden bestemd.

De stoornis, door den oorlogstoestand in Europa in de handelsbeweging gebracht, trof onmiddellijk den voornaamsten uitvoerfactor voor dit gewest, n.l. den handel in boschproducten, welke hoofdzakelijk is aangewezen op Singapore; bij het einde van het jaar was de toestand van den handel, dank zij de stijgende prijzen van rotan en rubber, weder gunstiger.

De aanvoer van rijst uit Singapore ondervond aanvankelijk eenige belemmering, zoodat — ook met het oog op de langdurige droogte, waardoor van de ladangaanplantingen weinig

te verwachten viel en de verbinding met de bovenstreken wegens den lagen waterstand geheel gestremd was — van bestuurswege maatregelen getroffen moesten worden ter voorkoming van wilde stijgingen van de rijstprijzen en tot regeling van den afzet van de in het gewest nog aanwezige voorraden; tevens werd de teelt van tweede gewassen, hoofdzakelijk maïs en cassave, krachtig aangemoedigd. Niet lang daarna bleken rijstbestellingen uit Singapore weder uitvoerbaar, zoodat langzamerhand de normale toestand weder intrad.

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend, in de meeste afdeelingen zelfs gunstig. Alleen in de afdeeling Moearoboengo kwamen in de eerste helft van 1914 veel sterfgevallen voor aan malaria met buikloop.

De veestapel bleef van besmettelijke ziekten verschoond; maatregelen werden getroffen om het ras door selectie en castratie te verbeteren.

In den nacht van 25 op 26 Juni 1914 werden vrij sterke aardschokken waargenomen welke enkele minuten aanhielden en vermoedelijk verband hielden met de groote aardbeving in Benkoelen.

§ 10. OOSTKUST VAN SUMATRA.

De verhouding tot de inlandsche zelfbesturen liet niet te wenschen over.

In Siak Sri Indrapoera hadden belangrijke veranderingen in het bestuur plaats. De ter hoofdplaats Siak gevestigde vier soekoehoofden (de datoeks van Tanahdatar, Lima Poeloeh, Pasisir en Kampar, welke laatste betrekking onvervuld was) die met den laksamana van Boekit Batoe te zamen den raad van landsgrooten vormden, namen wel eene hooge plaats in, maakten formeel zelfs deel van het zelfbestuur uit, doch hadden geen eigen bestuursgebied, evenmin een aandeel in het bestuur en hun gezag was ten slotte, ook door het verspreid gaan wonen van de soekoe-leden, niet meer dan schijn; bovendien stonden zij, alleen nog maar op voordeel voor zich zelven en hunne familieleden bedacht zijnde en voortdurend kuipende, aan de uitoefening van een behoorlijk bestuur in den weg. [1]) Waar deze waardigheid dus zich zelf had veroordeeld, werd de opheffing daarvan in overweging genomen, waarin ook de laksamana, hoewel wel een eigen gebied besturende en daarbinnen verblijf houdende, zou moeten deelen, omdat het tegenover de andere landsgrooten niet zou aangaan hem alleen in die betrekking te handhaven; de sultan zou dus voortaan alleen het zelfbestuur uitoefenen. Voorts werd beoogd de invoering van een behoorlijk districtsbestuur, gegrond op eene indeeling van het uitgestrekte landschap in vijf districten, elk onder een der vroegere landsgrooten, wanneer zij daarvoor geschiktheid betoonden. Bij de ter zake door den resident met de betrokkenen gevoerde besprekingen werd hun duidelijk voor oogen gehouden het verschil tusschen hunne hoogere waardigheid als adatgrooten en de meer afhankelijke betrekking van districtshoofd als zuiver ambtenaar van het zelfbestuur, doch ook werden zij er op gewezen dat zij in laatstbedoelde betrekking levende organen van het zelfbestuur zouden worden, ieder met een eigen bestuursgebied. De datoek Lima Poeloeh als regent van het landschap en de andere landsgrooten vereenigden zich met de plannen, waarop met het zelfbestuur, met instemming van den aangewezen toekomstigen sultan Toengkoe Said Sjarif Kasim, op 15 December eene aanvullende overeenkomst werd gesloten tot afschaffing van de waardigheden der vier soekoehoofden en van den laksamana, welke overeenkomst bij Gouv. Bt. 28 Jan. 1915 n°. 1 is goedgekeurd en bekrachtigd.

De verheffing van Sjarif Kasim tot sultan, onder den naam en titel van Jang di Pertoean Besar Sjarif Kasim Abdul Djalil Saifoeddin, had op 3 Maart 1915 plaats; hij betuigde reeds instemming met eene in verhouding tot de landschapsmiddelen redelijker regeling van zijne inkomsten en met het voornemen om een nieuw politiek contract te sluiten, waarin o.a., evenals in de jongste contracten ter Westerafdeeling van Borneo (zie K. V. 1912, kol. 27), het beginsel van teruggaaf der in het rechtstreeksch belang van het landschap gedane gouvernements-uitgaven tot uitdrukking zal komen.

Adja Alang, de aangewezen opvolger in het bestuur over het landschap Tandjoengkasan, die gedurende twee jaren als toehoorder de lessen aan de cultuurschool te Soekaboemi volgde, is in September 1914 op het kantoor van den controleur van Batoebara werkzaam gesteld, teneinde zich aldaar practisch in bestuurszaken te bekwamen; de waarnemend bestuurder Mohamat Jasim galar Datoe Bintara overleed in Maart 1915.

Bij Gouv. Bt. 3 Oct. 1914 n°. 27 is de waarnemend bestuurder van Pagoerawan, Mohamad Sanding gelar Datoe Setia Poetra wegens bedriegelijke handelingen van zijne waardigheid ontheven.

Ten einde de afgelegen federaties Radja na IX en X in Boven-Bila (onderafd. Laboehanbatoe) uit hare afzondering op te heffen en onder geregelder bestuur te brengen, werd de gezaghebber A. J. Pels Rijcken belast met een plaatselijk onderzoek naar de verhoudingen in die landschappen: bezocht werden alle landschappen der eerstgenoemde federatie en een deel der Radja na X, terwijl verschillende zaken geregeld en besproken en geschillen beslecht werden. Een der mantri's-sawah van Rokan werd in Maart 1915 in die streken geplaatst om de bevolking bij den aanleg van sawahs voor te lichten.

Datoek Padoeka Radja, wazir van Serdang, overleed in Maart 1914 en werd opgevolgd door zijn oudsten zoon Orang Kaja Oesman; een andere wazir van dit landschap, Datoek Padoeka Maha Mantri, werd in October vervangen door zijn oudsten zoon Orang Kaja Sjamsoedin.

Bij Gouv. Bt. 9 Aug. 1914 n°. 31 is Datoek Djela Soetan, een der landschapshoofden van Singingi (afd. Kampar Kiri) wegens afpersing en knevelarij van zijne waardigheid ontheven.

Aan de opvoeding van hunne zonen en verwanten wordt door de inlandsche zelfbestuurders, landsgrooten en hoofden van aanzien meer en meer zorg besteed; verscheidene hoofdenzonen bezoeken onderwijsinrichtingen te Batavia, Bandoeng, Soekaboemi, Serang en Soerabaja. De belangstelling in de Delische, Langkatsche, Asahansche en Serdangsche scholen kon onder de aanzienlijke inlanders beter zijn.

De veiligheid van personen en goederen liet, meer in het bijzonder in de laatste maanden van 1914, te wenschen over door ernstige diefstallen en straatrooverijen, meestal bedreven door tengevolge van de tijdsomstandigheden werkeloos ronddwervende personen. Op de ondernemingen, waar onder de immigranten veel slecht volk schuilt, viel eene toeneming van het aantal misdrijven waar te nemen. De algemeene politie, die in dit gewest een zeer zware taak heeft te vervullen, droeg veel bij tot verzekering van rust en orde en veiligheid van personen en goederen op en nabij de hoofdplaatsen, terwijl ook de gewapende politie hare taak op de ondernemingen naar behooren verrichtte.

De ook in dit gewest opgetreden Sarekat Islam breidde zich uit; ongeregeldheden tengevolge van een verkeerd begrip van het doel der vereeniging kwamen niet voor. De secte der permalims in de afdeeling Simeloengoen en de Karo-landen (zie K. V. 1914, kol. 16) hield zich over het algemeen rustig. De Islam bleef zich geleidelijk uitbreiden onder de heidensche bevolking in verschillende onderafdeelingen (Boven-Deli, Boven-Langkat, Simeloengoen, Asahan, Laboehanbatoe, Mandan-streken in Siak); het aantal bedevaartgangers bedroeg 636, tegen 571 in 1913, welke toeneming behalve aan meer opgewekt godsdienstig leven hoofdzakelijk aan den welstand van de bevolking is toe te schrijven.

In de Karo-landen gingen 14 personen tot het Christendom

[1]) De gewezen landsgrooten Datoek Kampar en Datoek Tanah Datar werden wegens verduisteringen in zake belastingen door de kerapatan van Siak in Juli 1914 ieder tot twee jaar dwangarbeid veroordeeld.

over en in de Deli- en Serdang-doesoens 25 (Bataks), terwijl in de onderafdeeling Simeloengoen 430 inlanders voor het Christendom werden gewonnen. Het totaal aantal Christenen in laatstgenoemde onderafdeeling bedroeg 3388, toegen 2315 op ult. 1913, welke toeneming wederom deels moet toegeschreven worden aan voortdurende immigratie van Christen-Tobaneezen, die zich op den sawahbouw komen toeleggen.

De Methodist Episcopal Church, onder leiding van den zendeling-leeraar W. F. WARD, telde op ult. 1914 104 aanhangers, en de door hem opgerichte school (zie K. V. 1914, kol. 16) 127 leerlingen, voor de grootste helft Chineezen.

De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig. Cholera kwam slechts sporadisch voor. Daarentegen werden verschillende gevallen van hevige buikziekten met op cholera gelijkende verschijnselen waargenomen in de onderafdeeling Asahan. Het sterftecijfer onder de contractkoelies op de ondernemingen bedroeg 2 %, tegen 1,9 % in 1913. Het quarantaine-station te Gloegoer nabij Medan is op 1 Februari 1914 door de Deli-Plantersvereeniging aan het Gouvernement overgedragen. Het door de Vereeniging tot oprichting van leprozenkoloniën ter Sumatra's Oostkust, te Poeloe Si Tjanang nabij Belawan gevestigde leprozengesticht is in beheer overgegeven aan het Leger des Heils en in December 1914 in gebruik genomen.

Mond- en klauwzeer kwam ook in 1914 vrij dikwijls voor in de afdeelingen Deli en Serdang, Langkat, Simeloengoen en de Karo-landen en Asahan. Borstziekte en varkenspest hebben den varkensstapel in de Karo-landen zwaar geteisterd; van een aantal van ± 9000 varkens in Februari 1913 waren er op ult. 1914 nog slechts ± 1800 over. Andere ziekten onder het vee, zooals surrah, miltvuur en kwade droes, kwamen enkel verspreid voor.

De handel, die gedurende de eerste zeven maanden van 1914 op allerlei gebied eene grootere levendigheid vertoonde, ondervond sedert den nadeeligen invloed van den Europeeschen oorlog. De prijzen van de voedingsmiddelen, voornamelijk van rijst, stegen in verband met de vrees, dat de aanvoer van buiten zou worden gestremd, onmatig hoog, zoodat hiertegen van bestuurswege moest worden opgetreden; voorts werd met medewerking van de zelfbesturen en de landbouwondernemingen op groote schaal overgegaan tot het verbouwen van rijst en tweede gewassen, waarvoor gronden werden beschikbaar gesteld; de uitkomsten waren zeer bevredigend. Door aanvoer van rijst van Java en door de zekerheid van eene ongestoorde verbinding met den overwal en met Europa, daalden de prijzen weder nagenoeg tot het gewone peil. Van de meeste artikelen liep de invoer, vergeleken bij 1913, tot de helft terug, terwijl ook de uitvoerhandel veel te lijden had. Boschproducten en andere voortbrengselen bleven in afwachting van betere prijzen in groote hoeveelheid opgestapeld, terwijl de inzameling daarvan stopgezet werd.

Het bedrijf van tal van Europeesche landbouwondernemingen, die aanvankelijk in moeielijkheden verkeerden wat betreft het verkrijgen van werkkapitaal, kon tot dusver geregeld voortgang hebben. Wel is het bedrijf hier en daar in meer of mindere mate ingekrompen, doch van een stopzetten is nog geen sprake. De vooruitzichten in de tabak waren nog onzeker, daar de markt te Amsterdam haar afzetgebied voornamelijk in Duitschland en Oostenrijk heeft. Bij den aanplant werd daarmede rekening gehouden. Door de vermindering van het aantal beplante velden, had men echter ook minder arbeidskrachten noodig, tengevolge waarvan nog al verloop onder het werkvolk ontstond, waarvoor evenwel, door eene doeltreffende samenwerking van verschillende diensten en Atjeh- en Deli-spoor, spoedig eene bevredigende oplossing gevonden werd. Bovendien werden bij Gouv. Bt. 15 Aug. 1914 n°. 2*x* fondsen toegestaan voor den aanleg van den weg van Pematang Siantar naar de Porsea-brug (Toba) vormende den ontbrekenden schakel (87 K. M.) in de verbinding van de Oostkust van Sumatra met Tapanoeli, bekend als de Tobaweg; op ult. 1914 waren bij dit werk, behalve de Batakkers en eenige tientallen Javanen, 700 Chineesche koelies aan geregeld werk geholpen.

De uitkomsten van den rijstoogst waren bevredigend.

De proef tot het weder in cultuur brengen van de streek te Soengai Kepajang in Asahan (zie K. V. 1914, kol. 18) is, in verband met de ongunstige grondgesteldheid, mislukt. De bevloeiing in de onderafdeeling Simeloengoen is stelselmatig en op groote schaal ter hand genomen.

De opbrengst van den tabaksaanplant bleef, tengevolge van de langdurige droogte, zoowel wat hoedanigheid als hoeveelheid betreft, beneden die van 1913.

De peperaanplant, die eerst vrij bevredigende uitkomsten gaf, kwam na het uitbreken van den oorlog in een zeer slechten toestand, daar de prijs van f 650 tot f 100 per kojang daalde; sedert liep de prijs op tot f 500. Ook de geldelijke uitkomsten van de gambircultuur waren minder gunstig.

Het aantal klapperaanplantingen blijft gestadig toenemen; ook het Europeesch kapitaal toont meer en meer belangstelling voor deze cultuur.

In Simeloengoen zijn enkele theeondernemingen geopend, waarvan twee reeds eenige opbrengst leverden.

Bij den rubberaanplant viel, ondanks de prijsdaling en de ongunstige tijdsomstandigheden, nog steeds uitbreiding waar te nemen.

De uitvoer van gezouten en gedroogde visch en van trassi verminderde, die van gedroogde garnalen nam toe.

§ 11. RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.

De politieke toestand in het gebied van het vroegere zelfbesturend landschap Lingga-Riouw en onderhoorigheden was gunstig. Van eenige actie van de voormalige sultanspartij werd na het overlijden van den naar Japan uitgeweken gewezen rijksgroote, Radja Hitam (zie K. V. 1914, kol. 17) niets meer vernomen. De in het laatst van 1914 opgedoken geruchten, dat een te Singapore gevestigd lid dier partij, Radja Hadji Mansoer, opnieuw zou willen trachten geld van de bevolking dezer streken, speciaal van den Poelau Toedjoeh-archipel (zie K. V. 1913, kol. 17), machtig te worden, werden niet bevestigd.

De berichten over den in Europa uitgebroken oorlog, de belemmering in den uitvoer van rijst uit Singapore en het oploopen van de prijzen van voedingsmiddelen brachten aanvankelijk eenige gisting onder de bevolking, vooral in de afgezonderd gelegen Poelau Toedjoeh. Deze onrust verdween echter spoedig, nadat van gouvernementswege rijst van Java was aangebracht en de aanvoer van Singapore weder normaal werd, waardoor ook de marktprijzen vrijwel tot het gewone peil terug gingen.

Sterk overdreven en geheel onware berichten over de in Februari 1915 onder een deel der Britsch-Indische troepen te Singapore uitgebroken muiterij, brachten voor korten tijd in de Poelau Toedjoeh de gemoederen der bevolking in beweging, zoo zelfs dat er te Terempa (Anambas-eilanden) weder, evenals bij het uitbreken van den Europeeschen oorlog, een toeloop was naar de kedei's om levensmiddelen. Zeer spoedig wisten echter de betrokken bestuursambtenaren aan de gisting een einde te maken.

In de onderafdeeling Zuid-Natoena-eilanden werd in Augustus onrust gewekt door van de Westerafdeeling van Borneo (zie § 14) afkomstige geruchten, dat opstandelingen het voornemen zouden koesteren om van Pamangkat met prauwen over te steken naar genoemde eilanden en de Tambelan-groep, hoofdzakelijk met het doel het gouvernementspersoneel te vermoorden; toen de berichten bleken geheel uit de lucht gegrepen te zijn, keerde de rust weder.

In het zelfbesturend landschap Indragiri was de politieke toestand over het geheel gunstig.

Van het in het gewest bestaande Chineesche geheim genootschap Ghi Hin was sedert September meer actie dan vroeger merkbaar; eene bij de overvalling van eene samenkomst in de afdeeling Lingga gevonden ledenlijst leidde tot een groot aantal aanhoudingen. Hetzelfde geschiedde op het eiland

Sambo (afd. Tandjoengpinang), terwijl ter gewestelijke hoofdplaats soms vrij ernstige vechtpartijen tusschen leden en niet-leden voorkwamen.

De veiligheid van personen en goederen liet overigens over het geheel weinig te wenschen over; de opiumverkoopplaatsen werden met rust gelaten, waartoe niet weinig zal hebben bijgedragen de indienststelling van eene bijzondere opiumpolitie, het inzonderheid voor politiediensten in de vaart gebrachte stoomvaartuig (zie K. V. 1913, kol. 17) en patrouilleering door gewapende politie. Ongeregeldheden door het buiten werk geraken van Chineesche koelies op gambir- en houtaankapondernemingen, welke tengevolge van den oorlog geheel of gedeeltelijk stop gezet werden, werden nagenoeg zonder uitzondering voorkomen.

Behalve het van ouds in de onderafdeeling Koeantan-districten bestaande meer opgewekt godsdienstig leven, viel in het overig deel der afdeeling Indragiri een trouwer naleving van godsdienstplichten en drukker moskeebezoek op te merken, door den invloed van de aldaar opgerichte vereeniging „Sarekat Islam Indragiri"; van eene bepaalde godsdienstige beweging kan echter niet gesproken worden.

De algemeene gezondheidstoestand kon niet bepaald ongunstig genoemd worden, ofschoon malaria veel voorkwam, vooral op het eiland Midai (Poelau Toedjoeh), waar in Augustus en September 22 personen aan de ziekte overleden en in November en December op het eiland Singkep (afd. Lingga), waar in het bijzonder een aantal kinderen bezweken. De beri-beri kwam in de Poelau Toedjoeh in veel mindere mate voor dan in vorige jaren. In de Indragirische benedenlanden trad in April, Mei en Juni eene buikziekte op, welke echter weinig slachtoffers maakte. In het district Sebrida (Zuid-Indragiri) werd in Mei, Juni en Juli door den derwaarts gezonden inlandschen geneeskundige van de hoofdplaats veel dysenterie aangetroffen, aan welke ziekte 26 menschen bezweken. Verder kwamen zeer enkele gevallen van cholera en pokken voor; eene mazelenepidemie maakte onder de kinderen in het reeds genoemde district Sebrida in Mei, Juni en Juli 60 slachtoffers.

De algemeene toestand van den handel, die in het eerste halfjaar bevredigend genoemd kon worden, ondervond sedert den ongunstigen invloed van den oorlog. De gambir-uitvoer steeg in het eerste halfjaar als gevolg van de verlaging van het recht op Riouw-gambir bij invoer op Java (Ind. St. 1914 n°. 245). De uitvoer van het eilanden-gebied hield echter in Augustus vrijwel geheel op, doordat er geen markt voor het product was; in September begon de markt zich evenwel geleidelijk te herstellen, zoodat aan het einde van het jaar de toestand vrijwel normaal was; de totaal uitvoer van de eilanden bedroeg nagenoeg evenveel als in 1913. De uitvoer van gambir van Indragiri naar Singapore (bestemd voor Europa en Amerika) was aanzienlijk lager dan in 1913; naar Nederlandsch-Indische havens slechts weinig minder dan dat jaar. De copra, bijna geheel uit den Poelau Toedjoeh-archipel komende, was slechts korten tijd niet verhandelbaar, en de prijs, die eerst sterk daalde, herstelde zich spoedig; hieraan en aan de omstandigheid, dat 1914 een bij uitstek goed klapperjaar was, viel het toe te schrijven, dat het totaal uitvoercijfer toch aanzienlijk hooger was dan in 1913.

De uitvoer van boschproducten (o. a. djeloetoeng en rotan) stond, na het uitbreken van den oorlog in Europa, gedurende vier maanden geheel stil, zoodat de boschproducten-zoekers in Indragiri van gouvernementswege ondersteund moesten worden (door verstrekking van rijst).

De rijstaanplant in de afdeeling Indragiri breidt zich steeds uit; de uitkomsten van den oogst in de benedenlanden waren buitengewoon gunstig; in de bovenlanden, de Koeantan-districten en in Zuid-Indragiri (Sebrida) had het gewas te lijden van de abnormale weersgesteldheid (buitengewoon hooge waterstanden en bandjirs, gevolgd door langdurige droogte), zoodat vele velden mislukten, met het gevolg, dat in de Koeantan-districten hier en daar in de eerste helft van 1914 schaarschte aan voedingsmiddelen heerschte en door verstrekking van krediet uit de landschapskas de bevolking van rijst moest worden voorzien.

Rubber werd slechts door een viertal ondernemingen voortgebracht; eene groote oppervlakte is echter reeds met hevea beplant, waartusschen op sommige ondernemingen ook klappers.

De zeevisscherij verschaft aan de Maleische en een deel der Chineesche bevolking een goed middel van bestaan.

In de afdeeling Indragiri werden in den nacht van 25 op 26 Juni 1914 drie vrij hevige aardschokken waargenomen, welke een twintigtal seconden aanhielden doch geen schade aanrichtten.

---

§ 12. BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN.

In het district Belinjoe (afd. Noord-Banka) werden in Februari 1915 eenige vergaderingen van het Chineesch geheim genootschap Sam Tiam Foei uitgeschreven, welke echter bijtijds verijdeld werden.

Het groote aantal Chineesche mijnwerkers in aanmerking genomen, was de veiligheid van personen en goederen over het algemeen gunstig, dank zij het patrouilleeren van de gewapende politie en van militairen en het strenge toezicht, door de mijnbesturen en de politie op de mijnbevolking uitgeoefend.

De Islam blijft zich steeds uitbreiden onder de heidensche „orang lom" en „orang sekah". Het aantal bedevaartgangers bedroeg 235, tegen 169 in 1913. De evangelisatie kan hier en daar op eenige resultaten wijzen, elders was dit niet het geval. Met name in de afdeeling Soengailiat, waar eenigen tijd geleden nog enkele Christen-Chineezen waren, zijn er thans geen meer aanwezig.

De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig. De hoofdplaats Muntok werd echter tweemaal door cholera bezocht, welke ziekte achtereenvolgens 7 en 8 sterfgevallen eischte. Voorts deden zich onder de mijnwerkers te Soengailiat en Merawang gevallen van acute buikziekte voor, waarvan 93 met doodelijk verloop; deze ziekte moet voornamelijk toegeschreven worden aan den ongewoon langdurigen drogen moeson, waardoor de waterputten en kleine stroomen droogliepen en men zijne toevlucht moest nemen tot minder zuiver drink- en badwater. Bij het doorkomen van de regens verbeterde de toestand.

Onder het vee in de afdeeling Soengailiat was de sterfte buitengewoon groot, wegens gebrek aan water en plantaardig voedsel.

De handel nam, hoewel hij van den Europeeschen oorlog een weinig te lijden had, geleidelijk toe. Bij het uitbreken van den oorlog stegen de rijstprijzen zeer hoog en werd zelfs voor rijstnood gevreesd, omdat de opbrengst binnen het gewest niet voldoende is om in de behoefte van de bevolking te voorzien. Door extra-invoer, zoowel van bestuurswege als door de groothandelaren, werd de toestand weder normaal, terwijl de inheemsche en de Chineesche bevolking werd aangespoord tot het aanleggen van ladangs en het aanplanten van tweede gewassen.

De gambiraanplant nam geleidelijk af, aangezien deze te weinig winstgevend is. Door het bestuur werden maatregelen genomen om te behouden wat er van deze cultuur nog over is en om de productiekosten te verminderen, waardoor aan mededinging het hoofd zal kunnen worden geboden.

De peperaanplant wordt meer en meer een volkscultuur, nu ook de Bankanees naar het voorbeeld der Chineezen zich er meer intensief op toelegt. De opbrengst van de pepertuinen kan als de voornaamste bron van inkomsten van de bevolking worden beschouwd. De bemestingsproeven met zout zijn nog van te korten duur om daarover een oordeel te kunnen vormen.

De rubberaanplant, zoowel door Chineezen als inlanders gedreven, wordt van bestuurswege zeer aangemoedigd en breidde zich dan ook uit.

De zeevischvangst blijft zoowel voor de inlandsche als voor de Chineesche bevolking een voornaam middel van bestaan.

In den nacht van 25 op 26 Juni 1914 werd op verschillende plaatsen van het eiland Banka een vrij hevige aardschok waargenomen.

§ 13. BILLITON.

Omtrent geheime Chineesche genootschappen valt niets te vermelden.

In Februari 1914 dreigde te Sidjoek (distr. Boeding) eene rustverstoring te ontstaan tengevolge van eene vechtpartij tusschen Hailam-Chineezen, inwoners van de pasar, en Keh-Chineezen, koelies bij den tramaanleg van de Billiton-Maatschappij aldaar. Een spoedig optreden van de politie, die acht der belhamels arresteerde, voorkwam verdere botsingen.

Kort na het uitbreken van den Europeeschen oorlog ontstond onder de Chineesche en inlandsche bevolking groote ongerustheid wegens de belangrijke stijging van de prijzen van levensmiddelen, in het bijzonder van rijst.

De door het bestuur en de Billiton-Maatschappij voor de rijstvoorziening getroffen maatregelen deden de heerschende onrust echter spoedig verdwijnen.

De Islam bleef zich eenigszins uitbreiden onder de Chineezen en de heidensche Sekahs. Het aantal Christen-Chineezen (zie K. V. 1913, kol. 19) steeg tot 80.

De gezondheidstoestand was vrij gunstig. Met het invallen van den regentijd in November 1914 kwamen wederom gevallen van malaria (echter in goedaardigen vorm) voor. Ter hoofdplaats deden zich in Juni 11 gevallen van bacillaire dysenterie voor, waarvan 2 met doodelijken afloop. Van Augustus t/m October d. a. v. brak eene ernstige typhus-endemie uit onder de 1500 man sterke mijnwerkers-ploeg in de Aer Raja-vallei. Allen werden tegen de ziekte ingeënt. Van de 282 gevallen waren er 41, of 15.8 %, met doodelijk gevolg.

De toestand van den handel was tamelijk bevredigend. Door de lage marktprijzen van damar en pinang daalde de uitvoer van deze producten belangrijk, terwijl de invoer van lijnwaden uit Singapore afnam door de stijgende prijzen.

De rijstoogst overtrof wederom dien van het vorig jaar.

De klapperaanplantingen, die steeds worden uitgebreid, leverden eene productie van ruim 300 000 K.G. meer dan het jaar te voren.

De oogst van tweede gewassen, hoofdzakelijk cassave, was normaal.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren zeer bevredigend, waardoor de invoer van gezouten visch daalde en die van zout toenam. De tripangvangst leverde minder op dan in 1913, aangezien vele visschers (Sekahs) bij de Billiton-Maatschappij in dienst traden dank zij de betere verdiensten.

§ 14. WESTERAFDEELING VAN BORNEO.

Onze aanrakingen met Serawak bleven van zeer vriendschappelijken aard.

In de onderafdeeling Semitau verhuisden, als gevolg van het wanbeleid en het heerschzuchtig optreden van een sedert kort in dienst zijnd districtshoofd, in April 1914 ongeveer 150 Dajaksche huisgezinnen van de Batang Loepar-landen naar Serawak en de Boven-Lebojan. Hoewel dat districtshoofd werd ontslagen, keerden de uitgewekenen niet terug, aangezien zij zich niet wilden onderwerpen aan de door ons genomen maatregelen om hen onder geregeld toezicht te brengen.

De vervolging van Donda alias Apang Semangai, den moordenaar van den controleur Jansen (zie K. V. 1914, kol. 19), werd in 1914 rusteloos voortgezet, met het gevolg dat zijne partijgangers, onder wie zijn zoon en een zijner broeders, in onderwerping kwamen. In Februari 1915 werd hij zelf vermoord gevonden in het bosch.

In het laatst van Mei 1914 werd in het landschap Matan eene met de inschrijving van de bevolking belaste militaire patrouille onder bevel van den kapitein F. H. A. Brans door eene ongeveer 200 man sterke bende Maleiers onder zekeren Oeti Oesman overvallen, waarbij de genoemde officier en 2 Amboineesche fuseliers sneuvelden. Nog in dezelfde maand werd aan de bende een verlies van 14 man toegebracht, terwijl in Juni krachtig werd opgetreden in het gebied waar zij zich genesteld had, namelijk de bovenloopen der Pesagoean-, Djelai- en Kendawangan-rivieren. De versterkte kampong Toembang Titi werd den 11den genomen, waarbij 7 kwaadwilligen sneuvelden en 4 gewond werden, en bij de overvalling van eene versterkte woning in Kendawang in den nacht van den 12den op den 13den, werden 10 man der bende, onder wie een der hoofdleiders, gedood ten koste van 3 gesneuvelden en 6 gewonden — onder wie kapitein H. J. Voskuil —, van wie er sedert een overleed, aan onze zijde. Den 23sten Juni eindelijk werd de zeer versterkte benting Tandjoeng Kedang genomen, bij welke gelegenheid de geheele vijandelijke bezetting van 40 man, onder wie Oeti Oesman, omkwam, terwijl aan onzen kant 1 inlandsch sergeant sneuvelde en 3 Amboineesche fuseliers werden gewond. Hiermede was een einde gekomen aan het verzet, waarvan de oorzaken moeten worden gezocht in te ver gedreven godsdienstijver en ontevredenheid over heerendiensten, belastingen en de afschaffing van verplichte persoonlijke diensten bij de hoofden.

In het laatst van Juli 1914 brak in de onderafdeeling Mampawa ten zuiden van Montrado, in den omtrek van Sangking en ten oosten daarvan, een opstand uit onder de Chineezen, die ook de Dajaks tot verzet overhaalden, onder voorgeven dat van hen geen belastingen en heerendiensten meer zouden worden gevorderd, wanneer dit gewest met hunne hulp als nieuwe staat werd gevoegd bij de groote Chineesche republiek. Zekere Soen Kap Sen, lid van de Jong-Chineesche partij, bleek de ziel van de beweging, die in het bijzonder tegen het Gouvernement en de Europeesche ambtenaren was gericht.

Eene naar Sangking gezonden patrouille legde 2 Chineezen en 2 Dajaks neer, doch kon, wegens hare geringe getalsterkte en gebrek aan draagkrachten, Sangking niet bereiken, terwijl eene uit Singkawang mede daarheen opgerukte patrouille moest terugtrekken, na een verlies van 1 gesneuvelde en 4 gewonden, onder wie de commandant, luitenant G. P. van der Waart van Gulik. Op den 28sten Juli trok eene bende van ongeveer 300 man over Andjongan naar Soengai Pinjoe en verder naar Mampawa, waar het gouvernements-etablissement werd aangevallen en de gezaghebber, die trachtte het met een 12-tal gewapende politiedienaren te verdedigen, voor de overmacht moest wijken naar de woning van den zelfbestuurder, welke laatste gevlucht bleek te zijn. Het etablissement en de opiumverkoopplaats werden, na plundering, in brand gestoken en tot den grond vernield. De opiumverkoopplaatsen te Pasar Koewala Mampawa en Andjongan waren tevoren reeds geplunderd en belangrijk beschadigd. Groepen van tientallen gewapende opstandelingen trokken naar het binnenland; de bevolking van Landak en Sanggau scheen niet te vertrouwen en zelfs te Pontianak heerschte aanvankelijk groote ongerustheid, als gevolg van allerlei angstwekkende geruchten. De in Mampawa begonnen beweging breidde zich uit over de toenmalige onderafdeeling Singkawang (afd. Sambas). De onrust onder de Chineezen en de Dajaks in deze onderafdeeling was groot; velen kozen openlijk of bedekt de zijde der opstandelingen uit Mampawa en traden daadwerkelijk tegen het Gouvernement op. Een drietal opiumverkoopplaatsen en een pasanggrahan werden afgeloopen en verbrand, een laothay werd vermoord en eene militaire patrouille werd nabij Montrado beschoten. Onder de bevolking in de onderafdeeling Lara en Loemar heerschte gisting en de gezaghebber vertrok van Bengkajang naar Sambas met achterlating van 12 man gewapende

politie, waarna de Chineesche en inlandsche hoofden vluchtten en de pasar leegliep. De onrust sloeg ook over op de onderafdeelingen Sambas en Pamangkat, van waar vele Chineezen met hunne huisgezinnen naar Singapore vluchtten.

Intusschen waren van Java 5 compagnieën infanterie met genietroepen naar Pontianak gezonden, terwijl den 6den Augustus de tot Regeeringscommissaris benoemde generaal-majoor der infanterie C. H. VAN RIETSCHOTEN te Pontianak aankwam ten einde een onderzoek omtrent de onlusten in te stellen en, na bespreking met den resident, de vereischte voorstellen te doen.

De naar de meest bedreigde punten gezonden troepen ondervonden weinig verzet van bepaald ernstigen aard. Eene den waarnemenden controleur van Landak vergezellende patrouille werd den 6den Augustus ten oosten van Sabedoe overvallen door eene bende van 200 opstandelingen, meest allen Chineezen. De aanval werd afgeslagen ten koste van 1 doode en 2 gewonden aan onze zijde, waarna een tweetal pas opgeworpen bentengs genomen werden en het terrein geheel gezuiverd werd van kwaadwilligen, die, met medeneming van vele dooden en gewonden, vluchtten in de richting van Mandor.

Eene van Mampawa gezonden colonne, ter ontzetting van de in Juli naar Sangking vertrokken patrouille (zie hiervóór), die men ingesloten waande, hetgeen echter niet zoo bleek te zijn, trok, na met die patrouille te zijn teruggekeerd, naar Soengai Pinjoe en Andjongan, nam tusschen beide plaatsen eene versterking, waarbij zij een gewonde bekwam, en legde bij laatstgenoemde plaats 2 Chineezen neer. Den 24sten Augustus werd Pak Boeloe op de grens van Mandor, een der brandpunten van het verzet, bezet, hetgeen ons geen verliezen, doch den Chineezen 6 dooden en 6 gevangenen, onder wie de vader van den hoofdleider Soeng Kap Sen, kostte. Soeng Kap Sen zelf moet via Landak en Serawak gevlucht zijn en werd het laatst te Singapore gezien. Later werd nog 1 Chinees gedood en werden er 4 gevangen genomen. De Dajaksche bevolking verzocht daarop naar hare kampongs te mogen terugkeeren.

In Sanggau, waar ook verzet werd gevreesd, verbeterde de toestand belangrijk na de aankomst van twee brigades van Pontianak.

De toestand te Pamangkat bleek te onrustbarend te zijn voorgesteld en werd door den gezaghebber geheel beheerscht; te Sambas werd de rust niet verstoord, terwijl Bengkajang door de militairen zonder noemenswaardigen tegenstand en zonder verlies werd bereikt. Onderweg werden enkele ordonnansen van den blijkbaar goed ingerichten verkenningsdienst der opstandelingen gedood. Een deel der beangste bevolking keerde naar Pasar Bengkajang terug.

Eene van Singkawang naar Sangking oprukkende troep vond op verschillende gedeelten van het voetpad daarheen zware versperringen, waarbij de troep licht beschoten werd; de vijand vluchtte echter steeds wanneer de onzen tot den aanval overgingen. Ook bij patrouilleering in de omstreken van Sangking en verder in het Mendjalinsche (12—26 Augustus) werd geen verzet van beteekenis ondervonden; in het geheel sneuvelden daar 2 man en werden 3 man gewond, terwijl 9 Chineezen en 6 Dajaks gedood en 8 Chineezen en 8 Dajaks gevangen genomen werden. De eerst gevluchte bevolking keerde geheel of grootendeels terug en tusschen Singkawang, Montrado en Bengkajang begon het gewone verkeer zich te herstellen en werd de ladangarbeid hervat.

Het hoofd der Bankam-Dajaks (tusschen Soengai Doeri en Sangking), dat zich bij het verzet had aangesloten, meldde zich den 29sten Augustus te Mampawa; eenige andere schuldige Dajakhoofden werden gevangen genomen en de Chineesche en Dajaksche bevolking in Mampawa, Landak, Boven-Sanggau, Tajan en de geheele afdeeling Sambas werd ontwapend. Daarbij werd alleen in het Songkong-gebied moeielijkheid ondervonden. Einde October viel hier namelijk eene militaire patrouille, die de verzamelde geweren in ontvangst zou nemen, in eene hinderlaag, waarbij aan onze zijde 2 man sneuvelden en 2 man gewond werden. Eene derwaarts gezonden sterkere militaire macht had in November en December nog eenige malen aanraking met de kwaadgezinden, die eenige dooden en gewonden bekwamen, terwijl aan onze zijde 1 man sneuvelde en 6 man werden gewond. De bevolking, die was uitgeweken, begon in Januari 1915 terug te keeren. In Maart d. a. v. was het in deze streek weer volkomen rustig, hoewel het noodig zal zijn voorloopig nog den patrouillegang voort te zetten. Ook keerden in April verschillende naar Serawak uitgeweken Chineezen terug.

De Regeeringscommissaris vertrok in September weder naar Java. Als gevolg van zijne voorstellen kwam, in het belang van een krachtiger bestuurstoezicht, de in hoofdstuk J (kol. 89) vermelde wijziging in de indeeling van een deel van het gewest tot stand, terwijl het burgerlijk en het militair gezag in de nieuw gevormde afdeeling Singkawang voorloopig in één hand vereenigd werden. Voorts werd de aanleg van telefoonlijnen ter verbinding van verschillende bestuursposten en van eenvoudige verbindingswegen in de Chineesche districten ter hand genomen, terwijl nog andere maatregelen in overweging zijn. Een der compagnieën infanterie keerde in October naar Java terug.

In het landschap Simpang werd in Februari 1915 eene patrouille in het bivak beschoten; vermoedelijk waren kuiperijen van den vroeger afgezetten panembahan en diens zoon Goesti Mansoer (zie K. V. 1911, kol. 36) daaraan niet vreemd. In Maart kon, nadat tweemaal de schuilplaats der kwaadwilligen was overvallen, waarbij eenigen hunner gedood en anderen gevangen genomen werden, het verzet als geëindigd worden beschouwd.

De door den, als opvolger van den in Februari 1914 overleden bestuurder, opgetreden panembahan van Sanggau, Pakoe Negara, geteekende akte van verband en de aan hem uit te reiken akte van bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 8 Juni 1915 n°. 9.

De bestuurders van Silat, Soehaid, Salimbau en Djongkong in de onderafdeeling Semitau hebben verzocht hunne landschappen bij het rechtstreeks bestuurd gebied in te lijven.

De veiligheid van personen en goederen was in de eerste helft van 1914 gunstiger dan in 1913, doch sedert de Chineesche onlusten liet zij, vooral in Sambas en Sintang, te wenschen over.

De gezondheidstoestand was over het algemeen bevredigend, behalve in de afdeeling Pontianak, waar de pokken zeer veel slachtoffers maakten, tengevolge waarvan de havenplaats Pontianak besmet moest worden verklaard; de ziekte breidde zich vooral uit onder de Maleische bevolking, waarvan in het geheel geen medewerking werd ondervonden bij de inenting en herinenting.

Besmettelijke ziekten onder het vee kwamen niet voor.

In het eerste halfjaar van 1914 was de handel vrij levendig, doch daarna ongunstig, zoowel door den inwendigen toestand van het gewest als door den oorlog in Europa. De copraprijzen waren slecht en herstelden zich eerst in het laatst van het jaar.

De uitkomsten van den rijstoogst waren zeer bevredigend; alleen in de onderafdeeling Singkawang was de oogst wegens de laat ingevallen regens slecht.

De klapperteelt breidt zich meer en meer uit langs het kustgebied, en bleef in de onderafdeelingen Pamangkat, Singkawang en Mampawa het voornaamste middel van bestaan. De oogst was zeer overvloedig.

De teelt van gambir in de afdeeling Singkawang en in de onderafdeeling Landak wordt meer en meer ingekrompen en vervangen door die van peper. Door de groote droogte was de peperoogst minder goed. Ook de pinang had door de droogte te lijden. De sagoteelt bleef zich uitbreiden.

De uitvoer van boschproducten, behalve die van gomelastiek en was, was door de hiervóór vermelde oorzaken aanzienlijk kleiner dan in 1913.

De Koeboe-Houtkapmaatschappij voerde voor f 196 589 aan cutch uit, tegen f 173 973 in 1913.

De Islam bleef zich langzaam uitbreiden. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 428, tegen 470 in 1913.

In de afdeelingen Pontianak, Sintang en Ketapang werden pogingen aangewend tot oprichting van Sarekat Islam-vereenigingen. In de laatstgenoemde afdeeling viel een verhoogd godsdienstig leven onder de Maleische bevolking waar te nemen.

De Roomsch-katholieke zending der Capucijnerorde werkt

in de afdeeling Pontianak alleen onder de Chineezen, in Sintang alleen onder de Dajaks en in Singkawang onder beide bevolkingsgroepen. Na de onlusten nam het aantal bekeerden in Singkawang, zoowel van deze zending als van die der Protestantsche zending van de American Methodist Episcopal Church, zeer toe.

---

§ 15. ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VAN BORNEO.

In het Apo Kajan- en het Poedjoengan-gebied was de politieke toestand gunstig. Tusschen de kampongs Ma Koelit en Ma Lesan in eerstgenoemde streek bleef nog spanning bestaan als gevolg van de in 1912 voorgevallen snelzaak (zie K. V. 1913, kol. 21), waarvan de tot dwangarbeid veroordeelde daders ontvluchtten, zoodat de beleedigde kampong (Ma Lesan) hen als nog niet gestraft beschouwde. Tusschen de Ma Koelits en de aan de Kajan gevestigde Boeloengan-Dajaks kwam echter eene verzoening tot stand, waardoor oude veeten uit den weg geruimd werden. In Februari 1915 ontstond eenige ongerustheid door het bericht, dat Hebans uit Serawak een inval in de Apo Kajan zouden doen, omdat 5 Hebans door Ma Koelits zouden zijn gesneld, hetgeen echter door het hoofd Taman Kila (zie t. a. p.) werd tegengesproken. Inderdaad zouden, naar luid van berichten, Hebans in de Apo Kajan zijn opgemerkt, doch op het zien van een troep hun vijandig gezinde Kenja's zouden zij gevlucht zijn. Toen in April d. a. v. weder dergelijke geruchten opdoken, werd eene patrouille uitgezonden ten einde een onderzoek in te stellen.

In de Tidoengsche landen (landschap Boeloengan) werden 8 Poenans door lieden uit dezelfde streek gesneld, doch het is nog niet uitgemaakt of zulks op Nederlandsch gebied geschiedde en waar de moordenaars werkelijk thuis behooren. In December werden nabij de grens tusschen het Nederlandsche en het Britsche gebied wederom 2 Dajaks gesneld; beide zaken zijn in onderzoek.

Aan den gewezen Pasirschen landsgroote Pangeran Pandji (zie K. V. 1914, kol. 21 en 22) werd bij Gouv. Bt. 22 April 1914 n°. 41 de hoofdplaats Padang tot verblijfplaats aangewezen, doch vóór de tenuitvoerlegging van dat besluit werd hij ernstig ziek en in Juni d. a. v. overleed hij. Op aansporing van zijn halfbroeder Adji Moejoeh, die beweerde, dat de overledene op zijn sterfbed daartoe den wensch had geuit, wapenden zich een aantal Dajaks in de bovenstreken der onderafdeeling Pasir, onder Panglima Manjipoek en Panglima Bioekoe, om wraak te nemen op Pembekel Tanoem en Anang Koentjir, die indertijd de eerste berichten omtrent de Pandji-beweging aan het bestuur zouden hebben verstrekt, zoomede op het districtshoofd van Sebakoeng, dat Adji Moejoeh vroeger had gevangen genomen wegens dobbelen. Deze en andere persoonlijke grieven tegen de beide anderen waren vermoedelijk de hoofdredenen; van bepaald verzet tegen het Gouvernement is niet gebleken. Na de aankomst van twee militaire patrouilles uit Kandangan verliep de beweging, die gepaard was gegaan met den terugkeer van de meeste der reeds geïslamiseerde Dajaks tot het heidendom. Adji Moejoeh werd opgevat, terwijl Manjipoek en Bioekoe einde September 1914 door den — sedert gevangen genomen — wakil penghoeloe van Long Ikis vermoord werden, uit wrok over den, volgens hem, door hen bewerkten afval van den Islam van de bedoelde Dajaks en uit vrees voor zijn eigen leven. Een gedeelte van de bevolking, die hare kampongs had verlaten, was in Maart 1915 nog niet teruggekeerd. De oorzaak hiervan zou zijn dat door vertegenwoordigers van de Sarekat Islam gedreigd zou zijn met gewapend optreden van het Bestuur, wanneer de bevolking niet toetrad tot die vereeniging.

In de zelfbesturende landschappen was de politieke toestand gunstig. Nadat bericht was ontvangen omtrent de in Mei 1914 in het in de Westerafdeeling gelegen landschap Matan uitgebroken onlusten (zie § 14), vertrok den 8sten Juni d. a. v. eene militaire patrouille naar het landschap Kota Waringin, om in de grensstreken te patrouilleeren. Twee kwaadwilligen, die, met het kamponghoofd van Riau Danau, te bewoners der aan de Djelai-rivier (grensrivier tusschen de beide residentiën) gelegen kampongs hadden aangespoord om aan het verzet deel te nemen, werden in Augustus gevangen genomen, doch overigens viel niets belangrijks voor. In September keerde de patrouille naar Bandjermasin terug.

De grens tusschen het landschap Koetei en de onderafdeeling Pasir werd door eene commissie opgenomen en, in overleg met het zelfbestuur van Koetei, vastgesteld bij Gouv. Bt. 10 Juli 1914 n°. 24.

Mede als gevolg van het optreden van de Sarekat Islam in dit gewest viel bij de Mohammedaansche bevolking een verhoogd godsdienstig leven waar te nemen, zich uitende in een nauwgezetter nakomen van de godsdienstige voorschriften en een meer getrouw moskeebezoek. In de onderafdeeling Pasir werden verschillende pogingen gedaan tot islamiseering van de heidensche Dajaks in de bovenstreken, o. a. in het begin van 1914 door den bovengenoemden Adji Moejoeh; hij had echter weinig succes daar al spoedig bleek dat het hem vooral om eigen voordeel te doen was. De Islam wint slechts zeer langzaam veld onder de Dajaks. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 880, tegen 1015 (verbeterde opgaaf) in 1913.

De Roomsch-katholieke zending te Laham verkreeg slechts weinig uitkomsten. De Protestantsche zending maakte flinke vorderingen in de afdeeling Koeala Kapoeas, vooral in de onderafdeeling Boven-Dajak, doch zij had in de afdeeling Doesoenlanden slechts matig succes. In de aangrenzende streken der afdeeling Oeloe Soengai werden 20 personen tot het Christendom bekeerd. Het aantal inlandsche Christenen in de afdeeling Koeala Kapoeas bedroeg op ult. 1914 3084 (Beneden-Dajak 2093, Boven-Dajak 780 en Sampit 211).

De minderjarige aanstaande bestuurder van Koetei en vier hem aanverwante jongelieden worden, op kosten van het landschap, te Batavia opgeleid. De aangewezen minderjarige opvolger in het bestuur van Sambalioeng is, na zijne opvoeding te Batavia te hebben genoten, eerst werkzaam gesteld op het kantoor van den assistent-resident van Bandjermasin en later op het gewestelijk kantoor aldaar, ten einde voor zijne aanstaande bestuurstaak te worden opgeleid. De zoon van den sultan van Goenoengtaboer (zie K. V. 1913, kol. 22) bleef nog te Madioen; drie zoons van een landsgroote van Koetei en twee van een gewezen districtshoofd van Pagatan bezoeken de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Makasser, terwijl een neef van het districtshoofd van Oost-Doesoen de hoofdenschool en een zoon van dat van Koeala Kapoeas eene Europeesche school te Bandoeng volgen. Overigens bepalen de inlandsche hoofden en ambtenaren zich er toe hun kinderen de plaatselijke inlandsche scholen te doen bezoeken.

De veiligheid van personen en goederen was over het algemeen bevredigend, behalve in de onderafdeeling Poelau Laoet en in de afdeeling Oeloe Soengai. In de genoemde afdeeling verminderde het aantal gevallen van moord- en doodslag, dank zij het strenge toezicht op het bezit van vuurwapens; diefstallen kwamen daar echter belangrijk meer voor dan in 1913.

De gezondheidstoestand was beter dan in 1913. De pokken, die vooral in het eerste halfjaar nog vele slachtoffers (in het geheel ongeveer 940) maakten, kwamen op ult. 1914 nog alleen in de afdeeling Oeloe Soengai voor. Hier en daar, o. a. op het eiland Derawan (onderafd. Beraoe), in enkele kampongs der afdeeling Doesoenlanden en te Bandjermasin, kwamen in den drogen tijd gevallen voor van eene op cholera gelijkende buikziekte. In het district Pemboeang der onderafdeeling Sampit overleden 37 kinderen en 3 volwassenen aan eene onbekende ziekte, die even plotseling verdween als zij was gekomen. De ziekteverschijnselen bestonden in koorts, gepaard gaande met sterk zweeten gedurende twee dagen, waarna de dood intrad. Beri-beri maakte vele slacht-

offers in Koetei onder de visschers en in de onderafdeeling Sampit onder de djeloetoeng-inzamelaars en in het gebied der meren. Mazelen kwamen in Februari 1914 veel voor in het Apo Kajan-gebied.

Van het slachtvee der gouvernements-steenkolenmijnen op Poelau Laoet stierven in October 1914 verscheidene dieren aan eene op veepest gelijkende besmettelijke ziekte. Nadat alle tegen veepest gebruikelijke bestrijdingsmaatregelen waren toegepast, verdween de ziekte. Eene onbekende ziekte veroorzaakte in November 1914 in West-Boven-Mahakam groote sterfte onder varkens, honden en kippen.

De toestand van den handel liet zich het eerste halfjaar over het algemeen gunstig aanzien; alleen de handel in boschproducten, vooral ter Oostkust, was door de lage marktprijzen eenigszins gedrukt. Daarna evenwel oefende het uitbreken van den oorlog in Europa allerwegen in het gewest op den handel een zeer nadeeligen invloed uit. De prijzen der meeste invoerartikelen, vooral die van levensmiddelen, stegen onrustbarend, terwijl door het (later onjuist gebleken) gerucht dat geen rijst meer uit Britsch-Indië mocht worden uitgevoerd, de rijstprijzen sterk opliepen, waardoor in den eersten tijd groote ongerustheid onder de bevolking ontstond. Toen echter van bestuurswege groote voorraden rijst waren ingeslagen, die ongeveer tegen gewone prijzen aan de bevolking werd verkocht, en de invoer bleef doorgaan, trad weder kalmte in. De uitvoer van boschproducten en copra stond zoo goed als stil, omdat geen lading voor Europa of Singapore werd aangenomen en, hoewel daarin sedert eenige verbetering kwam, bleef de uitvoerhandel in deze en andere voortbrengselen gedrukt. De inzameling van getah djeloetoeng, in vorige jaren vooral in de onderafdeeling Sampit een zeer winstgevend bedrijf, was in 1914 van weinig beteekenis door de lage marktprijzen; de Nederlandsch-Indische Boschproductenmaatschappij staakte dan ook de ontginning van haar concessie-terrein in die onderafdeeling.

De binnenlandsche handel was, onder den invloed van dezelfde ongunstige omstandigheden, eveneens minder opgewekt dan gewoonlijk.

In het diamantbedrijf ontstond in het tweede halfjaar groote slapte door de mindere vraag, de staking van den invoer van Kaapsche diamant en de daling van de prijzen tot op de helft; twee slijperijen waren genoodzaakt het bedrijf stop te zetten.

De uitkomsten van den rijstoogst waren gunstig in de afdeelingen Doesoenlanden, Zuidoostkust van Borneo en Samarinda en bevredigend in de afdeeling Koeala Kapoeas. Door de langdurige droogte bedroegen zij in de afdeeling Bandjermasin nog niet de helft van die van 1913 en in de afdeeling Oeloe Soengai — het rijstland bij uitnemendheid in dit gewest — ongeveer 500 000 pikol minder dan in dat jaar, dat reeds als een minder gunstig rijstjaar moest worden aangemerkt.

De in de onderafdeeling Boven-Dajak genomen proef met het aanleggen van sawahs mislukte; de inlandsche bevolking toonde daarvoor te weinig belangstelling. Van aanplant van tweede gewassen werd hier op aansporing van het bestuur veel werk gemaakt.

De peperoogst was, tengevolge van de langdurige droogte, wederom kleiner dan in het voorafgegane jaar.

De klapperteelt kon ook in 1914 op groote uitbreiding wijzen, doch de uitkomsten waren minder goed dan in 1913, deels door de droogte, deels door de minder goede copraprijzen.

De vischvangst, zoowel in de rivieren en meren als op zee, leverde goede uitkomsten op.

Evenals in vorige jaren, kwamen ook in 1914 allerwegen overstroomingen voor, vooral in de afdeelingen Oeloe Soengai en Doesoenlanden en in de onderafdeeling Pasir.

In de maanden Februari en April 1914 trad de Barito-rivier over een groot gedeelte buiten hare oevers en zette bijna alle daaraan gelegen kampongs in de onderafdeeling Moearatewe onder water. Aan de rijst- en andere velden werd daardoor in meerdere of mindere mate schade toegebracht.

§ 16. CELEBES EN ONDERHOORIGHEDEN.

De politieke toestand liet in het rechtstreeks bestuurd gebied niet te wenschen over en was ook in de zelfbesturende landschappen bevredigend, al werden hier en daar plaatselijke onlusten, veelal door slechte elementen onder de overigens rustige doch goedgeloovige bevolking, verwekt.

In Augustus 1914 ontstond in het district Mario-ri-Wawo (onderafdeeling Sopeng) eenig verzet onder invloed van den Makassaar La Basira en den Boeginees Djangka Tanaga, die door het kosteloos verstrekken van djimats tegen eene aan de westkust destijds veelvuldig voorkomende buikziekte, een aanhang hadden weten te verkrijgen; men bleek weigerachtig om de bevelen van het kamponghoofd van Liboerang, waar die twee personen hun verblijf hadden, op te volgen. Het betrokken onderdistrictshoofd deed eene poging om La Basira aan te houden, waartegen zijne aanhangers zich gewapenderhand wilden verzetten. Den inmiddels met eene sterke bevolkingspatrouille onder aanvoering van den soeledatoe van Sopeng aangekomen inlandschen assistent gelukte het aanvankelijk, de bende door overreding naar de kampong Laoesa te doen trekken, waar tot ontwapening werd overgegaan. Plotseling maakten echter eenige leden der bende amok en vielen zij de patrouille aan, zoodat deze vuur moest geven; de bende vluchtte met achterlating van 9 dooden, waaronder La Basira, en 5 gewonden, terwijl de patrouille 1 doode en 2 gewonden had; 20 bendeleden werden gevangen genomen, onder wie Djangka Tanaga. Sedert werd een tijd lang in de streek gepatrouilleerd, doch de orde werd niet meer verstoord.

In October d. a. v. werd te Takalasi (onderafd. Barroe) eene bende opgevat onder zekeren Andi Sepawali, die zich van een geweer had willen voorzien bij den op den berg La Djalloe geplaatsten mandoer der opnemingsbrigade, dien zij voor een Japanner aanzagen. Ook liepen er in de afdeeling Boni dwaze verhalen in verband met den Europeeschen oorlog; o. a. werd beweerd dat de zoons van den laatsten radja van Boni met Japansche oorlogsschepen naar hun geboorteland onderweg zouden zijn. In Februari, September en December wisten Daeng Masikki, Sassi daeng Taminong (eene vrouw) en Moehaba zich in korten tijd in enkele kampongs in de afdeeling Boni een belangrijken aanhang te verwerven, doch deze bewegingen werden onmiddellijk onderdrukt.

De zeeroover Hadji Hasan (zie K. V. 1914, kol. 23) overleed, voordat het tegen hem door de hadat van Loewoe uitgesproken vonnis was bekrachtigd. In Rongkong (Loewoe) wist eene vrouw, Indo Koli, die zich als dewata opwierp en de menigte wijsmaakte dat zij en hare volgelingen onkwetsbaar waren, een vijftigtal aanhangers te verwerven om den inlandschen assistent te vermoorden en daarna naar Palopo te gaan om daar alle Europeanen om te brengen en zich van het bestuur meester te maken. Na den assistent, die op rondgang was, te vergeefs gezocht te hebben, stieten zij op den controleur, die hen met eenige gewapende politiedienaren was tegemoet getrokken; zij stormden op dezen in, zoodat vuur gegeven moest worden, waarbij de aanvoerster en twee mannen gedood en twee vrouwen gewond werden; de overigen werden opgevat en gestraft.

Een afstammeling van het oude madikageslacht van Simboeang (onderafd. Makale), zekere Appan, deed in September eene poging om de bevolking over te halen de bevelen van het bestuur niet meer op te volgen; aanvankelijk vluchtte hij, doch meldde zich tegen het einde der maand weder aan; hij werd door de inheemsche rechtbank gestraft.

In Februari 1915 maakte eene kleine rooverbende onder

zekeren Pang Simpi in de afdeeling Loewoe de districten Malenjo Oto en Taning onveilig. Eene patrouille gewapende politiedienaren doodde bij eene mislukte overrompeling door nagezonden geweervuur bij ongeluk eene vrouw, terwijl drie der roovers licht gewond werden. Een inlander die eenige inlichtingen had verstrekt werd door de roovers afgemaakt. Voorloopig ondervindt men weinig steun bij de achtervolging der bende, die, vermoedelijk uit vrees, nog al te dikwijls door de bevolking gewaarschuwd wordt.

In Adjataparang en Masenrempoeloe (afd. Pare Pare) begonnen enkele hoofden meer medewerking te betoonen; voor het overige laat hier de werkzaamheid der hoofden nog te wenschen over. Allerlei geruchten deden in September 1914 in de onderafdeeling Enrekang de ronde naar aanleiding van den Europeeschen oorlog, waarmede eenige troepenbewegingen in verband werden gebracht; wegens den bij de hiervoor vereischte transportdiensten betoonden onwil werden de kamponghoofden en bevolking gestraft; veel medewerking werd daarentegen ondervonden van de hoofden van Doeri en Maiwa.

Zekere Ambo Limongan van kampong Mamboe (onderafd. Balanipa) verwekte eenige onrust door zijne kamponggenooten aan te zetten tot het weigeren van heerendiensten en betaling van belasting; Ambo Limongan en een vijftigtal aanhangers werden gevat en door den inheemschen rechter veroordeeld.

Een ernstiger verzet, doch niettemin geheel van plaatselijken aard, had einde September te Paladang in Boven-Binoeang plaats, waar een aantal lieden zich onder aanvoering van het hoofd Daeng Matande in een oude benteng had verschanst. De ter opvatting van de verzetslieden uitgezonden gewapende politie-patrouille achtte zich niet sterk genoeg om gewapenderhand op te treden en trok terug, zich tot afsluiting en waarneming bepalende; de assistent-resident van Mandar vertrok toen met eene gewapende politiemacht derwaarts en deed de bezetting der benteng herhaaldelijk, doch vruchteloos, opeischen naar buiten te komen om hunne grieven bloot te leggen (8 October). 's Avonds kwam de onderluitenant KRAMERS met een aantal militairen aan, die den volgenden dag na eene verkenning en wederom vruchtelooze opeischingen, den aanval ondernam, doch er niet in slaagde de benteng binnen te dringen. Na versterking te hebben verkregen van Makasser, o. a. met een stuk licht marinegeschut, werd de benteng op 20 October genomen, waarbij 1 inlandsch korporaal levensgevaarlijk en 1 Amboineesch korporaal, 6 minderen en 2 dwangarbeiders licht gewond werden; alle verzetslieden, dertig in getal, sneuvelden, onder wie Daeng Matande. Het naar de reden van het verzet ingesteld onderzoek leverde nog geen uitkomsten op.

In Mei 1914 overleed de sultan van Boeton, Moehamad Hoesain.

De veiligheid van personen en goederen liet in de afdeelingen Makasser en Bonthain en in mindere mate in de afdeelingen Boni en Pare Pare nog veel te wenschen over; elders is zij bevredigend te noemen en in de afdeeling Oost-Celebes vooruitgaande.

Het aantal Christenen op het schiereiland Lamala (Loewoek) (zie K. V. 1914, kol. 24) steeg van 2400 tot 4000; in Boven-Binoeang werden 9000 personen gedoopt; besloten werd tot de oprichting van twee zendingsscholen in het nog heidensche landschap Barokko in de afdeeling Pare Pare, waar de zending nog niet werkzaam was.

De Islam maakte vorderingen in voornoemde afdeeling, bij de Toradja's van de onderafdeelingen Balanipa, Madjene en Mamoedjoe, zoomede in Laiwoei (Oost-Celebes). Het aantal bedevaartgangers bedroeg 351, tegen 455 in 1913.

Behalve in de afdeelingen Boni, Pare Pare en Mandar, waar met goed gevolg de hoofden worden aangespoord om hunne kinderen naar de gouvernementsscholen te zenden, laat de toestand buiten de gouvernementslanden in dit opzicht nog veel te wenschen over.

Van 20 Juli tot 1 September 1914 moest de hoofdplaats Makasser wegens cholera besmet worden verklaard; in totaal werden gedurende dat tijdvak 143 personen door de ziekte aangetast, van wie 121 met doodelijk gevolg. Ook in de afdeelingen Loewoe, Mandar, Boni en Pare Pare en enkele streken van Oost-Celebes kwamen vele gevallen van buikziekte voor, waarvan de verschijnselen aan cholera deden denken. Aan pokken bezweken vele personen in de afdeeling Bonthain. Zeer ongunstig was de gezondheidstoestand op Saleier, waar een kwaadaardig soort malaria heerschte. Overigens kwamen overal vele gevallen van malaria en dysenterie voor, terwijl hier en daar gevallen van beri-beri en meningitis werden waargenomen.

De binnenlandsche handel ondervond den terugslag van den Europeeschen oorlog; de handel in boschproducten zelfs in beduidende mate. Zeer levendig bleef evenwel de coprahandel; in de bereiding komt, in het bijzonder op Saleier, verbetering.

De uitkomsten van den rijstoogst waren in de afdeelingen Bonthain, Boni (uitgezonderd de onderafdeeling Barroe), Pare Pare en Mandar onbevredigend, in de eerste plaats als gevolg van de te vroeg ingevallen droogte; in de afdeelingen Makasser en Loewoe waren zij echter over het algemeen gunstig.

De koffieoogst in de afdeeling Bonthain was veel beter dan in 1913, in de koffiestreken van de afdeelingen Pare Pare en Loewoe driemaal zoo groot als in dat jaar. De ruime djagoeng-oogst in Boni voorzag in het tekort van den rijstoogst.

De zeevischvangst was zeer naar wensch, en uitvoer naar Java, Bali en Lombok en Singapore had in groote hoeveelheden plaats.

§ 17. MENADO.

In de Pekawa-streek (onderafd. Paloe) bleef het rustig. De uit de bergstreken naar de vlakte verhuisde To-Lare (zie K. V. 1913, kol. 25) hadden veel van ziekten te lijden, doch sedert is in de hygienische toestanden eene aanmerkelijke verbetering gekomen.

Een deelnemer aan den overval te Sedima (onderafd. Parigi) (zie K. V. 1911, kol. 45), met name Labarisa, die zich in 1912 bij het bestuur had gemeld, doch weder naar het gebergte was uitgeweken, werd begin 1914 in de onderafdeeling Paloe opgemerkt; eene uitgezonden patrouille doodde een volgeling, die zich verzette, doch Labarisa ontkwam en deed sedert niets meer van zich hooren.

In laatstgenoemde onderafdeeling werd, bij gelegenheid van de inenting van de bevolking in het landschap Tobakoe, in October eenig verzet ondervonden, waarin ook de magaoe (bestuurder) de hand had; de onrust werd echter spoedig bedwongen.

Aan den, eens zoo beruchten, te Soekaboemi in bewaring gestelden verzetleider I Karandjalemba alias Tome Dompo, gewezen mederegent van Biromaroe (zie K. V. 1906, kol. 60) werd vergund naar zijn geboorteland terug te keeren (Gouv. Bt. 8 Aug. 1914 n°. 28).

Een Toradja van Tondajo (onderafd. Donggala), genaamd Lasaringgi, die bij een onhandig optreden van de gewapende politie in Zuid-Toli-Toli was gevangen genomen, doch had weten te ontvluchten, zette zijne kamponggenooten aan tot verzet tegen alle vreemdelingen, die te Tondajo mochten komen, waarvan het gevolg was dat enkele personen uit eene prauw, die daar in de buurt water kwamen halen, met vergiftigde pijlen werden gedood; ook verzetten die kamponglieden zich tegen den aanslag in de belasting, zoodat de belastingschrijver zich door de vlucht moest redden. Den radja van Banawa met zijne lieden gelukte het, ten koste van 2 licht gewonden, alle daders, behalve Lasaringgi, op te vatten.

In de onderafdeeling Toli Toli hielden zich gedurende eenigen tijd twee hadji's afkomstig van Maros en Bwool op, die verscheidene godsdienstoefeningen leidden en zoowel door het zelfbestuur als door de bevolking met bijzondere onder-

scheiding werden behandeld. Zij verkochten boeken en naar het schijnt ook brieven die, naar hunne voorstellingen, de koopers binnen eenigen tijd rijk zouden maken, terwijl zij voorts hier en daar gelden ontvingen tot vrij belangrijke bedragen. Het zelfbestuur stond geheel onder hun invloed en was gedurende dien tijd bijzonder nalatig in het behandelen van dienstaangelegenheden. Naar een en ander is een onderzoek ingesteld, terwijl aan het optreden dier hadji's in December een einde werd gemaakt.

Ter hoofdplaats Parigi van de gelijknamige onderafdeeling heerschte in het begin van 1914 eenige onrust, doordat een viertal lieden op sneltocht uitging ten einde een menschenhoofd machtig te kunnen worden, dat, volgens eenige ouden van dagen, noodig was voor het vieren van een heidensch feest; zij slaagden echter niet en werden opgevat en veroordeeld.

Hier en daar over de afdeeling Midden-Celebes verspreid, zwerven nog kleine troepen Toradja's in het gebergte rond, iedere aanraking met het bestuur zorgvuldig vermijdende, doch geen kwaad stichtende; langzamerhand gaan kleine groepjes er toe over zich aan de kust blijvend te vestigen.

De radja van Bwool, Datu Alam Turungku, werd bij Gouv. Bt. 14 Sept. 1914 n°. 20 wegens ziekte van zijne waardigheid ontheven; op de verzoeken van Katajoe alias Papa I Karebe en Ta Lasa, bestuurders van Batoedaka en Lage om eervolle ontheffing van hunne waardigheid werd gunstig beschikt bij Gouv. Btn. 25 Juni 1914 n°. 34 en 23 Juli d. a. v. n°. 11; de bestuurder van Todjo, I Roe, overleed in Mei 1914. In de ontstane open plaatsen werd tijdelijk voorzien om de betrokkenen hunne geschiktheid te doen bewijzen. De door den waarnemend bestuurder van Sigenti, Foeloeki (zie K. V. 1914, kol. 25), als vast bestuurder afgelegde en beëedigde korte verklaring werd bij Gouv. Bt. 7 Oct. 1914 n°. 29 goedgekeurd en bekrachtigd. De bij Gouv. Btn. 9 Sept. 1914 nos. 31 en 32 en 24 Maart 1915 n°. 44 op verzoek eervol van hunne waardigheid ontheven bestuurders onderscheidenlijk van Kasimbar, Saoesoe en Ampibabo (onderafd. Parigi) Soepoe Poea Madarama, Sipaälah alias Papa I Ena en Pangale alias Manggin Torauo werden nog niet vervangen, in afwachting van de uitkomsten van een onderzoek naar de mogelijkheid om deze en andere weinig belangrijke landschappen in genoemde onderafdeeling te doen samensmelten met de meer belangrijke landschappen Parigi en Maeëtong.

De zelfbesturen op de Sangi-eilanden deden bij verklaring afstand van hunne aanspraken op de Talaud-eilanden, welke voortaan een zelfbesturend landschap vormen, voorloopig bestuurd door een raad van djogoegoe's, samengesteld uit de hoofden van de op die eilanden aanwezige djogoegoeschappen (Gouv. Bt. 18 Febr. 1915 n°. 18).

Het zelfbestuur van Kaidipan Besar legde eene verklaring af, waarbij de negorijen Imana en Gentoema, besloten liggende tusschen de rechtstreeks bestuurde districten Attinggola en Kwandang, aan het Gouvernement werden afgestaan.

De Islam bleef zich in de afdeeling Midden-Celebes langzaam uitbreiden; op de Sangi-eilanden gingen eenige heidenen tot den Islam over, in de afdeeling Bolaäng Mongondou verscheidene. Het aantal bedevaartvangers bedroeg 273, tegen 174 (verbeterde opgave) in 1913. In de Minahasa komen nog slechts zeer weinig heidenen voor, meest oude lieden die niet meer geneigd zijn van godsdienst te veranderen; op de Talaud-eilanden is thans ongeveer 80 % der bevolking tot het Protestantsche geloof overgegaan; op de Sangi-eilanden, waar de bevolking voor een groot deel nog heiden is, heeft de zending echter nog een uitgebreid arbeidsveld. In het landschap Bolaäng Mongondou bestaan, behalve onder vroeger uitgeweken Minahasers, ook een aantal Christengemeenten onder de eigen bevolking. De zending bleef zich ook in de onderafdeeling Poso uitbreiden, terwijl de Witte Kruis-kolonie Kalawara Napoetih in de onderafdeeling Paloe aan het Leger des Heils werd overgegeven.

De veiligheid van personen en goederen liet over het algemeen niet te wenschen over.

De gezondheidstoestand was over het geheel minder gunstig. In den zeer drogen oostmoeson vertoonden zich in de afdeeling Menado op verscheidene plaatsen cholera en daarop gelijkende buikziekten, op de Sangi-eilanden ook veel koortsen, terwijl op de Talaud-eilanden de malaria op het einde van 1914 heviger heerschte dan gewoonlijk. In de afdeeling Gorontalo trad de cholera in September op en maakte tot ult. December ter afdeelingshoofdplaats Gorontalo 115 slachtoffers en daarbuiten 608; in de onderafdeeling Boamelo kwamen malaria, bloeddiarrhee, kinkhoest, mazelen en keel- en oogaandoeningen overal voor. In de afdeeling Midden-Celebes eischten koortsen en dysenterie als gewoonlijk een aantal slachtoffers. In Poso kwamen in de eerste helft van 1914 nogal veel borstaandoeningen voor, waaraan verscheidene personen overleden. De afdeeling Bolaäng Mongondou, vooral de hoogvlakte van Mongondou en het district Bolaäng, werd in het laatste kwartaal door cholera bezocht; van de 413 aangetasten overleden er 160.

Behalve het voorkomen van eenige gevallen van kwaden droes en oogziekte onder de paarden, valt te vermelden dat in de afdeeling Menado vele varkens stierven aan eene besmettelijke borstziekte (niet gepaard met varkenspest); ook eenige gevallen van hondsdolheid kwamen er voor. Tengevolge van verschillende ziekten bezweken of werden afgemaakt in de afdeeling Gorontalo 18 paarden, 528 buffels en 12 runderen en in de onderafdeeling Poso (afd. Midden-Celebes) 12 paarden. In de berglandschappen van Paloe stierven in Augustus 53 karbouwen aan eene onbekende ziekte. Hondsdolheid kwam in de onderafdeeling Paloe veel voor; aan het afmaken van honden werkt de bevolking niet mede.

De algemeene toestand van den handel was tengevolge van den Europeeschen oorlog en andere oorzaken minder gunstig dan in 1913; eenige stoomvaartdiensten werden gestaakt en de rijstprijzen liepen hoog op, wegens een bericht dat de uitvoer van rijst uit Achter-Indië zou worden verboden. Langzamerhand kwam in een en ander eenige verbetering, ook door invoer van rijst uit Java en de stijging van de coprajprijzen. Ook de binnenlandsche handel ondervond den terugslag van de buitengewone tijdsomstandigheden.

De uitkomsten van den rijstoogst waren door de groote droogte minder goed; vele aanplantingen mislukten, in sommige streken ontstond zelfs gebrek aan rijst voor hen die de van elders ingevoerde padi niet konden bekostigen en dus tot sagomeel, batata en andere voedingsgewassen hun toevlucht moesten nemen; in de hoogere streken van Paloe en Poso kon de oogst bevredigend heeten, die van de sawahs op de hoogvlakte van Mongondou was gunstiger dan in 1913. De koffieoogst was alleen in de onderafdeelingen Tondano en Amoerang (afd. Menado) naar wensch.

De oogst van maïs had, behalve in de afdeeling Bolaäng Mongondou en de onderafdeeling Amoerang der afdeeling Menado, eveneens door droogte te lijden; hoewel dit ook met de klapperaanplant het geval was, was de opbrengst over het geheel toch niet bepaald onbevredigend te noemen; op het eiland Tagoelandang (Sangi-eilanden) leed de aanplant groote schade tengevolge van eene op 29 Mei 1914 plaats gehad hebbende uitbarsting van de Roeang. In rotan, damar en mengkoedoe ging, tengevolge van den oorlogstoestand, in de laatste maanden van 1914 niets om.

De uitkomsten van de zeevischvangst in de afdeelingen Menado en Bolaäng Mongondou waren gunstig.

De Sopoetau vertoonde nu en dan eenige verhoogde werking.

§ 18. AMBOINA.

In West-Ceram ontstond in November 1914 eenige onrust doordat de regent van Wakollo de bevolking wijs maakte, dat de Regeering voornemens was deze streken desnoods gewapenderhand te kerstenen. Uit vrees hiervoor vluchtte de bevolking van Wakollo, Patahoe en een deel der bewoners van Sisioeloe het gebergte in. Eene brigade slaagde er aanvankelijk in de bevolking te bewegen weder rustig naar hare kampongs terug te keeren, doch op 20 December raakten twee patrouilles slaags met enkele vluchtelingen, waarbij sommigen hunner gedood en een inlandsch sergeant en een inlandsch fuselier gewond werden. Vele vluchtelingen keerden wel is waar terug, doch een klein gedeelte van de bevolking van Wakollo, vermeerderd met Alfoeren van Roemahsoal, bleef in verzet. In Januari 1915 werd de schuilplaats van de meeste dier onwilligen op de Batoe Soeri ontdekt; onze troepen werden beschoten, bestookt en uitgejouwd, doch slaagden er niettemin in door eene omtrekkende beweging de gemaakte versterking aan te grijpen; overhaast namen de verzetslieden de vlucht, met achterlating van één doode en vele wapens. In Februari d.a.v. werd wederom eene patrouille beschoten, waarbij een drietal inlandsche fuseliers licht gewond werden; het aantal uitgewekenen bestond toen nog uit een 100 lieden. In het begin van Maart 1915 werden de gewezen radja van Lisabata, diens zoon, de orangkaja van Lisabata en Roemahsoal, en een kepala soa van die negorij, tegen wie zware vermoedens waren gerezen dat zij in het verzet betrokken waren, gevangen genomen. Bij verdere patrouilleering hadden in April en Mei wederom beschietingen plaats, waarbij aan onze zijde een 12-tal manschappen gewond werden.

Ten einde met meer kracht tegen de kwaadwilligen te kunnen optreden, werd de militaire macht op Ceram versterkt.

Op Groot-Kei (afd. Kei-eilanden) hadden in October tusschen verschillende kampongs wegens onderlinge veeten vechtpartijen plaats, doch eene patrouille gewapende politiedienaren herstelde spoedig overal rust en orde, nadat de hoofdschuldigen gevangen genomen en voor den raad van hoofden terechtgesteld waren.

In de afdeeling Aroe-eilanden ontstond onder de bevolking van enkele kampongs in Januari 1915 eenige gisting, doordat sommige opruiers vergaderingen belegden, waarin eene algemeene moord op de van slechte praktijken verdachte handelaren van den achterwal werd voorgesteld. Het bestuur slaagde er in de beweging te onderdrukken.

De politieke toestand in de afdeeling West-Nieuw-Guinea was minder goed dan in 1913. Door berichten omtrent voorgenomen hongitochten en door eene — tijdig ontdekte — poging tot brandstichting te Kokas, werd hier en daar onrust veroorzaakt. In verband hiermede werden bezwarende getuigenissen afgelegd tegen de hoofden van Argoeni, Piek Piek en Wertoear; een aantal hunner onderhoorigen werd in Januari 1915 gevangen genomen. De beruchte hoofdman Makai (zie K. V. 1914, kol. 25) en andere leiders van hongiërs maakten zich wederom aan sneltochten in de Kais-streek schuldig, waarop de assistent-resident in April derwaarts vertrok met een gedeelte van de verkenningsgroep; in Juni meldden zich Makai en 22 volgelingen, onder wie 11 zeer gevreesde personen, bij den brigadecommandant. Het detachement werd daarop in de Boven-Kais door gewapende politie vervangen. Op een eiland nabij de Argoeni-baai werden in December 3 Boetonners en één Makassaar vermoord; aan den eisch tot uitlevering van de moordenaars werd door de betrokken hoofden reeds ten deele voldaan. Bij een poging in Februari 1915 van de gewapende politie in de Boven-Kais, tot opsporing van de schuilplaatsen van uitgewekenen, werd de patrouille eenige malen met pijlen beschoten.

In de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea heeft de plaatsing van een inlandschen bestuursassistent te Koembe en van een gezaghebber te Okaba geregelder toestanden geschapen; de kampongs in de kuststreken hebben een netter aanzien gekregen, aan verschillende gebruiken in strijd met de zedelijkheid en de eischen der gezondheid werd een einde gemaakt; van de gekozen kamponghoofden begint eenig gezag uit te gaan, inschrijving van de bevolking had plaats en verscheidene eenvoudige wegen werden aangelegd. De houding van de vroeger meest beruchte snellerskampong Sanggasé (zie K. V. 1914, kol. 26) was zeer goed; de bewoners hadden hunne schuwheid geheel afgelegd. Ook verleenden zij medewerking om de uitgeweken bevolking van de naburige kampong Alatip, die een Chineeschen ruilhandelaar vermoord had, te doen terugkeeren. Daarentegen moest aan de kampong Wambi, gelegen ten noorden van Okaba, in November eene gevoelige les worden toegediend wegens hare brutale houding; de gezaghebber, die met politiedienaren derwaarts was vertrokken, werd met pijlschoten ontvangen, terwijl twee woningen van Chineesche ruilhandelaren in brand gestoken werden. Bij eene poging om eenige der belhamels gevangen te nemen, verzetten de bewoners zich gewapenderhand, waarop een salvo werd afgegeven, waarbij 31 hunner werden gedood.

De veiligheid van personen en goederen liet overigens weinig te wenschen over.

Door den resident van Amboina is eene verordening vastgesteld op het opzettelijk uitstrooien van valsche geruchten, die onrust onder de bevolking zouden kunnen verwekken (Jav. Ct. 1914 n°. 25).

De gewoonlijk voorkomende ziekten (koortsen, buiklijden en aandoeningen der ademhalingsorganen) deden zich in vrij hevige mate gelden; vooral in de onderafdeelingen Amboina en Saparoea (afd. Amboina) kwamen vele gevallen van buikziekte voor, terwijl op de Babar-eilanden vele gevallen van koorts, waarvan de meeste met doodelijken afloop, werden waargenomen. In de onderafdeeling West-Ceram overleden 103 personen aan cholera en 83 personen aan eene besmettelijke keel- en longziekte. Gevallen van waterpokken, mazelen en beri-beri kwamen verspreid voor.

De handel stond in de eerste maanden na het uitbreken van den Europeeschen oorlog nagenoeg stil, doch herstelde zich langzamerhand; tegen het noodeloos opdrijven van de rijstprijzen werden door het bestuur afdoende maatregelen getroffen.

De rijstaanplant in de Oewin-streek (zie K. V. 1914, kol. 27 en 28) is vrij belangrijk, zoodat het artikel ook ter markt wordt gebracht. Aan de klappercultuur wordt veel gedaan. De jacht op paradijsvogels, die van April tot September geopend was, gaf een rijken buit, doch wegens de sterke prijsdaling werd er weinig of niets omgezet.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren gunstiger dan in 1913.

Op het eiland Groot-Kei gingen 460 heidenen tot het Protestantsche geloof over; het aantal bekeerlingen breidde zich vooral uit in het westelijk deel der noordkust van Ceram en aan de Taloeti-baai, en — in mindere mate — ook op de Aroe-eilanden. Het aantal inlandsche Christenen te Merauke bedraagt thans 239. Door de Roomsch-katholieke zending te Langgoer (Klein-Kei) werden 567 heidenen bekeerd; die zending breidde haar werk ook tot Merauke en Okaba in Zuid-Nieuw-Guinea uit.

Het aantal bedevaartgangers bedroeg 101, tegen 100 in 1913.

§ 19. TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN.

In het Ternataansch gedeelte van het eiland Halmahera werden rust en orde op ernstige wijze verstoord, doordat op den 12den September 1914 het posthuis (pasanggrahan) te Djailolo door eene bende van ongeveer 80 met parangs gewapende lieden, bijna allen afkomstig van de kampongs Toeada en Todowongi, werd aangevallen, waarbij de controleur van Halmahera, G. K. B. AGERBEEK, diens huisjongen en 3 politieoppassers vermoord en een wegopziener zwaar gewond werden. De aanleiding tot dien aanval scheen gezocht te moeten worden in de omstandigheid, dat de invoering van de nieuwe belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten (Ind. St. 1914 n°. 130) een in vergelijking met vorige jaren veel nauwkeuriger onderzoek naar de inkomsten van de belastingplichtigen noodig maakte. De eigenlijke oorzaak van dat optreden was echter blijkbaar wrevel over de vestiging van den bestuurspost te Djailolo, waarvan men meer bemoeienis van bestuurszijde, invoering van heerendiensten, enz. duchtte; ook invloed van de Moslimsche bevolking was aan de beweging niet vreemd. Nog denzelfden nacht wisten de lieden van Toeada en Todowongi de Alfoeren van de kampongs Porniti, Tobaroe, Koma en Saroto over te halen met hen gemeene zaak te maken. De adspirant-gezaghebber, die zich bij den controleur te Djailolo bevond, doch in een motorboot wist te ontsnappen, bracht bericht van het gebeurde naar Ternate, waarop onmiddellijk de resident en de militaire commandant met eene brigade militairen onder een officier en gewapende politiedienaren naar Djailolo vertrokken. De militaire macht raakte den volgenden dag (13 September) slaags met kwaadwillig volk uit de kampongs Porniti en Toeada en Todowongi, waarbij aan onze zijde een inlandsch militair sneuvelde en 3 anderen licht gewond werden; de vijand liet 4 dooden achter. Bij het betrekken van een bivak in de nabijheid der kampong Porniti op den 14den September werd een detachement onverwachts beschoten; daarbij sneuvelde de eerste-luitenant C. F. OUWERLING en werd een Europeesche onderofficier zwaar gewond. Inmiddels was versterking van Amboina gekomen; op den 17den September werd in de kampong Toeada een bivak betrokken, dat den 22sten dier maand door eene vijandige bende beschoten werd, bij welke gelegenheid een onderofficier licht gewond raakte; de vijand liet 9 dooden en 7 geweren in onze handen. Met de in het gewest beschikbare troepen, die in November met 5 brigades werden versterkt, werd daarop zoowel in de omgeving van evengenoemde wederspannige kampong, als in andere gedeelten van Noord-Halmahera, o.a. in de Kaustreek, waar zich ook een geest van wederspannigheid begon te openbaren of neiging bestond om zich bij de vijandig gezinden aan te sluiten, gepatrouilleerd om het verzet te breken of door machtsvertoon uitbreiding daarvan te voorkomen, en de talrijke vuurwapens in het bezit der Alfoeren in te nemen. Het gevolg van een en ander was dat het feitelijk verzet zich bepaalde tot de streek van waar het was uitgegaan, en dat de Alfoersche bevolking na een paar maanden reeds geheel in onderwerping gekomen was.

De bevolking van de Ternataansche kampongs Toeada en Todowongi was, na den aanval op het posthuis te Djailolo, voor verreweg het grootste deel uitgeweken naar het sultansgebied op de eilanden Ternate en Hiri. Op 11 November werd gepoogd om een 70-tal te Hiri aanwezige verzetslieden in handen te krijgen, bij welke gelegenheid een 5-tal personen, die weerstand boden, werden neergeschoten, terwijl er twee werden gevat en een derde zich vrijwillig aanmeldde. De rest wist naar Ternate te ontkomen, en stak van daar in den loop van November en December wederom over naar Halmahera. Gedurende de eerste maanden van 1915 werden velen hunner opgevat, terwijl anderen zich uit eigen beweging meldden, zoodat tegen het einde van April nog slechts 19 lieden voortvluchtig waren. Bij de pogingen om de opstandelingen in handen te krijgen, werd van de zijde van het zelfbestuur zoo goed als geene medewerking ondervonden. De dubbelzinnige houding, welke de sultan te dien aanzien tegenover het bestuur aannam, leidde er toe om hem en zijn oudsten zoon, den kapitein laoet van het sultanaat, op 22 December naar het gouvernementsgebied op het eiland Batjan over te brengen, ten einde het verder onderzoek in deze zaak te vergemakkelijken. In het belang van eene spoedige onderdrukking van het verzet werden bij Gouv. Bt. 22 Oct. 1914 n°. 3 de werkzaamheden van controleur der afdeeling Halmahera, tevens bestuurder der onderafdeeling Djailolo, en van gezaghebber der onderafdeeling Weda tijdelijk opgedragen aan officieren der landmacht.

In de afdeeling Noord-Nieuw-Guinea is de exploratie geëindigd; het laatste deel van het exploratie-detachement vertrok in Januari 1915 per stoomschip *Valk* naar Amboina.

Onze bestuursinvloed in die afdeeling breidt zich langzaam uit, voornamelijk aan de kusten. De bestuursbemoeienis bestaat nog hoofdzakelijk in het tot oplossing brengen van de herhaalde veeten tusschen de stammen onderling en het paal en perk stellen aan den moord- en rooflust en het koppensnellen der inheemsche bevolking. Talrijk waren de sneltochten, die aan de Geelvinckbaai door de bevolking van de kampongs onderling ondernomen werden, als wraakoefening over werkelijke of vermeende grieven. Zoo werd einde Augustus 1914 zekere Arnoldus, zoon van het kamponghoofd van Kwawi, bij Manokoeari neergeschoten door Inggai van Arfoe. De lieden van Kwawi, Rodi en Sanggen (aan de Dore-baai) ondernamen daarop in vereeniging met bewoners van andere kampongs in October een sneltocht tegen Wasabori, in de nabijheid van welk dorp het misdrijf gepleegd was. De lieden van Wasabori die zich van geen kwaad bewust waren, werden overrompeld; drie hunner werden gedood en twee gewond. Van de deelnemers aan den tocht werden ± 40 man opgevat. Uit wraak werden in 't begin van November door lieden van Mansibaber en Wasabori onder leiding van Ismai, hoofd van laatstgenoemde kampong, tochten ondernomen tegen de bevolking van de Dore-baai. De bende maakte de onmiddellijke omgeving van Manokoeari een tijd lang zóó onveilig, dat het noodzakelijk was de beschikbare gewapende politie belangrijk te versterken, ten einde krachtig tegen de onrustige elementen in het achterland te kunnen optreden. Eenige deelnemers aan den sneltocht werden gevangen genomen, doch van verdere vervolging moest, wegens de hevige regens, worden afgezien.

Eene in den loop van Januari 1915 over Wariap en het bovenstroomgebied van de Prafi- en Wajori-rivieren naar het toevluchtsoord der snellers afgezonden patrouille van 45 gewapende politiedienaren had den 16den Februari d.a.v. vermoedelijk op aanstoken van een paar gedroste transportkoelies, vijandelijkheden te verduren nabij de Anggi-meren van eene bende van ongeveer 600 man. De patrouille bekwam bij deze gelegenheid twee licht gewonden, terwijl van de verliezen van den vijand, die op de vlucht sloeg, niets zekers vernomen werd. Den volgenden dag meldden zich een honderdtal verzetslieden, 3 geweren inleverende.

Ook op de Schouten-eilanden kwamen verscheidene misdrijven ter kennis van het bestuur. O. a. werden in Augustus eenige Papoea's op weg van het eiland Owi naar Bosnek door volk van Menaisoer (zuidkust van Biak) overvallen; een der opvarenden werd gevangen genomen en als slaaf weggevoerd. De geroofde werd echter later aan het bestuur uitgeleverd; aan de kampong werd eene boete opgelegd die gedeeltelijk betaald werd, maar de bevolking bleef min of meer wederspannig. In December werd de bestuursvestiging te Bosnek door eene bende met pijlen beschoten. Lieden van Karnindi en Away doodden een man van Padoea en voerden 2 personen gevankelijk met zich mede. Bij de aanhouding der hoofddaders werd de gewapende politie door de bevolking aangevallen; een der aanvallers werd neergelegd. Ook andere kampongs gaven blijken van vijandige gezindheid.

In Januari werd op de noordkust van Biak de inlandsche onderwijzer Walilete van de Utrechtsche Zendingsvereeniging zonder eenige reden vermoord; de geheele kuststreek maakte met den dader gemeene zaak en nam eene vijandige houding aan. Bij de bevrijding van een door Alfoeren geroofd meisje door eene patrouille gewapende politie, werd deze door een talrijke bende aangevallen. Nadat een der brutaalste opdrin-

gers was neergelegd, namen allen de vlucht om zich elders weer te verschansen. Van een verder optreden der patrouille moest intusschen, wegens de overmacht van den vijand, worden afgezien. In Februari 1915 vermoordden twee lieden van Padaido een man en eene vrouw van Sasar (Biak). Met het oog op den onrustigen toestand op genoemd eiland, waar de te Bosnek aanwezige gewapende politie reeds versterkt was, werden in Maart 1915 twee brigades militairen onder een officier daarheen gezonden, ten einde de weerspannige bevolking aan ons gezag te onderwerpen.

Met de om haar moord- en rooflust beruchte bevolking van de Waropenkust (noordelijk deel van de oostkust van de Geelvinckbaai, zie K. V. 1914, kol. 27) werden door den te Seroei (eiland Japen) geplaatsten bestuursassistent vriendschappelijke aanrakingen verkregen. In den aanvang van Januari 1915 stak de bevolking in negen prauwen over naar Seroei en sloot vrede met de kampongs van de zuidkust van Japen, met wie zij steeds op vijandigen voet gestaan had.

Op 7 September werd de luitenant-ter-zee der 2de klasse J. F. Stroeve, behoorende tot het onderzoekingsdetachement van Noord-Nieuw-Guinea, die zich met een fuselier en een dwangarbeider aan de Wapoga-monding (Oostkust Geelvinckbaai) bevond, door eene groote overmacht van Papoea's aangevallen en gedood. Eene naar aanleiding van dat feit uitgezonden militaire patrouille slaagde er slechts in de aanteekeningen der opnemingen en een karabijn terug te vinden. Met de bewoners der schuldige kampong werd geene voeling verkregen.

Ook in het oostelijkst gedeelte van de noordkust van Nieuw-Guinea liet de toestand hier en daar te wenschen over. Tusschen de kampongs Djakasi en Nemboroa (ten westen van de Tanahmerah-baai) is de verhouding zeer gespannen tengevolge van moorden, die over en weer gepleegd werden. Een troepje jagers, die tot het stroomgebied van de Keerom-rivier waren doorgedrongen en door lieden van de Wari-stam waren aangevallen, doodden van de aanvallers een man en verwondden er twee.

De toestand van de onrustige Bongo-streek (zie K. V. 1914, kol. 28), die op een door den gezaghebber te Hollandia in September ondernomen dienstreis zeer bevredigend werd bevonden, liet daarna weder te wenschen over. In October beoorloogden de Tranassiërs elkaar; in dezelfde maand vermoordden lieden van Koeria in deze streek iemand van Armassa, terwijl in Tarfia in December d.a.v. en in Februari 1915 twee vrouwen werden omgebracht.

De veiligheid van personen en goederen liet, met uitzondering van het in verzet gekomen gedeelte van Noord-Halmahera en de afdeeling Noord-Nieuw-Guinea, over het algemeen weinig te wenschen over.

Slechts de sultan van Batjan en zijne broeders getroosten zich uitgaven voor de opvoeding van hunne zoons.

De gezondheidstoestand, die in de eerste 8 maanden van 1914 over het algemeen bevredigend kon genoemd worden, liet daarna in sommige streken veel te wenschen over, hetgeen vermoedelijk verband hield met de droogte gedurende de maanden Juli tot en met October. Vooral op het eiland Tidore kwamen zeer vele koortsgevallen en buikziekten voor, die vaak een doodelijk verloop hadden. Ook op Halmahera en elders traden die ziekten in de laatste maanden van 1914 zeer veelvuldig op. Te Wariap en Sjari (Noord-Nieuw-Guinea) werden een paar gevallen van pokken gemeld.

De handel was vóór Augustus 1914 levendig, doch ondervond daarna den uiterst nadeeligen invloed van den oorlogstoestand in Europa. De omzet in invoer-artikelen nam belangrijk af en de vraag uit Europa naar verschillende voortbrengselen hield nagenoeg geheel op. De in vorige jaren zoo levendige handel in vogelhuiden stond tegen het tijdstip dat de vogeljacht een einde nam, geheel stil, daar de huiden onverkoopbaar geworden waren. Ook de uitvoer van ebbenhout nam plotseling een einde. Rotan werd het geheele jaar weinig uitgevoerd tengevolge van de lage prijzen. De coprapriizen daalden na Augustus aanmerkelijk, doch stegen daarna geleidelijk, zoodat de uitvoer van dit product bleef aanhouden evenals die van damar en gomcopal.

De uitkomsten van den rijstbouw, in dit gewest slechts beoefend voor eigen verbruik, waren zeer onbevredigend tengevolge van de langdurige droogte. De klapper-aanplantingen op Halmahera en omliggende eilanden, de Soela-eilanden, de Obi-eilanden en Noord-Nieuw-Guinea ondergingen belangrijke uitbreiding. De ongunstige weersgesteldheid heeft echter veel schade toegebracht aan het jonge plantsoen, terwijl door alang-alang-branden op verscheidene plaatsen klappertuinen vernield zijn. Van de zeevischvangst wordt steeds meer werk gemaakt; de visch wordt gerookt ook naar andere gewesten uitgevoerd.

De Islam op Halmahera en in Noord-Nieuw-Guinea maakte zeer weinig of in het geheel geen vordering. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 139, tegen 62 in 1913.

Einde Juli 1914 wierp zich op de Ajoe-eilanden zekere Kakoeba als profeet (konoor) op en werd hem als zoodanig door de bevolking van Oesba en Wardjo veel eerbied bewezen. Van den verkregen invloed maakte hij op ergerlijke wijze misbruik, totdat het bestuur hem deed aanhouden.

De Christelijke zending bleef zich zoowel op Halmahera als in Noord-Nieuw-Guinea en op de Soela-eilanden gestadig uitbreiden.

In den nacht van 26 op 27 Mei 1914 werden te Manokoeari en Seroei hevige aardschokken waargenomen, welke ongeveer een minuut aanhielden, en waardoor boomen ontworteld werden; de aardbeving richtte op het eiland Japen (Geelvinckbaai) eenige schade aan.

§ 20. TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.

Van de uit Oeikoessi naar ons gebied uitgeweken Portugeesche onderdanen (zie K. V. 1914, kol. 27) keerden wederom velen naar hunne woonplaatsen terug.

Omtrent het geschil in zake den loop van een deel der grens met Portugeesch Timor zie men § 1 van dit hoofdstuk.

In West-Timor overleed einde November 1914 de bestuurder van Amarasi. De in Juni tevoren overleden bestuurder van Amfoan (West-Midden-Timor) werd opgevolgd door zijn oudsten zoon Soleiman Willem Talnoni.

Bij Gouv. Bt. 10 Febr. 1915 n°. 1 is de door de regenten van het landschap Fatoe Leo (zie K. V. 1913, kol. 32) afgelegde korte verklaring goedgekeurd en bekrachtigd.

In Juni 1914 werd door lieden van Goenoeng Moetis (Noord-Midden-Timor), onder wie ook het landschapshoofd, eene beweging op touw gezet om zekeren Lafoe Neno, wiens moeder in den reuk van heiligheid stond, tot geestelijk heerscher van Molo (Midden-Timor) en Miomaffo te verheffen, voor wien dan de „Compeni" zich zou terugtrekken, waardoor heerendienst- en belastingplicht van zelf zouden verdwijnen. De beweging liep echter op niets uit en Lafoe Neno werd wegens oplichting door den raad van landshoofden gestraft. Sedert werd, overeenkomstig de wenschen van de betrokken hoofden en bevolking, in het landschap Molo, dat tot dusver door drie fettors werd bestuurd, een eenhoofdig bestuur ingevoerd, terwijl Goenoeng Moetis, dat evenals Molo vroeger deel heeft uitgemaakt van het „keizerrijk" Sonnebait, aan Molo werd toegevoegd (Gouv. Bt. 8 April 1915 n°. 15).

In Beboki bracht het optreden van een paar lagere hoofden, die ook hier een „keizer" (eiorai) wilden uitroepen, in October en begin November 1914 eenige gisting te weeg, doch door snel ingrijpen werd de beweging zonder veel moeite in het begin gestuit.

De bestuurder van Beboki, die zich aan knevelarij had schuldig gemaakt, werd geschorst.

Don Basenti, bestuurder van Naitimoe (Beloe), ver-

moordde in den avond van 8 op 9 Februari 1914 in eene vlaag van waanzin twee temoekoengs ten huize van zijn broeder Josef da Costa en bedreigde ook dezen en diens vrouw. Bij verzet tegen zijne gevangenneming bekwam Don Basenti eene ernstige verwonding waaraan hij overleed. Daar hij geen opvolger naliet, werd van deze gelegenheid gebruik gemaakt om Naitimoe met de reeds samengevoegde landschappen Djeniloe en Lidak (zie K. V. 1914, kol. 28) tot één nieuw landschap te vereenigen onder den naam Kakoeloek Mesak, met genoemden Josef da Costa als bestuurder (Gouv. Bt. 7 Oct. 1914 n°. 30).

In de kampong Kolorai van het landschap Mesara (Sawoe) hadden in April 1914 onlusten plaats naar aanleiding van een door den gezaghebber uitgevaardigd verbod om hanengevechten te houden bij een heidensch jaarfeest. De school, de kerk en de woning van den inlandschen godsdienstleeraar werden in brand gestoken, terwijl een der vijf gewapende politiedienaren over wie de gezaghebber kon beschikken, werd doodgeschoten. Tot het herstellen van rust en orde werden eene groep militairen en eene brigade gewapende politiedienaren naar Mesara gezonden, die aan de oproerige bevolking een verlies toebrachten van vier dooden en drie gewonden. De belhamels werden opgevat en tot dwangarbeid veroordeeld.

De bestuurder van Mesara kwam te overlijden zonder een geschikten opvolger na te laten. Het voornemen bestaat om het landschap met Seba en Timoe te vereenigen.

De bestuurders van Kolana en Batoelolong (onderafd. Alor), Maoe Toekoe en Kamoesie Kamoesiweng werden, op hun verzoek, wegens hoogen ouderdom eervol van hunne waardigheid ontheven. Zij zijn opgevolgd door hunne oudste zoons, Makoeni Maoe (Gouv. Bt. 3 April 1914 n°. 19) en Risi Bera (Gouv. Bt. 12 Juni 1914 n°. 25).

Aan den last tot opsporing en uitlevering van zekeren Paloeloe en drie anderen, die zich aan straatroof met drievoudigen moord hadden schuldig gemaakt, werd door Bidi Tau, bestuurder, en Haumara, onderbestuurder van Kambera (Midden-Soemba) — de politieke ballingen aan wie in 1912 vergund was terug te keeren (zie K. V. 1913, kol. 33 en 34) — slechts onvolledig voldaan door uitlevering van twee der daders, terwijl ook Oemboe Toenggoe Namoe Paraing, bestuurder van Taboendoeng, genoemden Paloeloe hielp om zich verborgen te houden. De drie hoofden werden daarom (Maart en Juli 1914) naar Koepang opgezonden, hetgeen, met toepassing tevens van een scherp politioneel toezicht op de ladangs, ten gevolge had dat Paloeloe in November door de bevolking werd uitgeleverd. De hoofden keerden daarop naar hunne landschappen terug.

De bestuurder van het landschap Napoe (Midden-Soemba) overleed in Augustus 1914.

In October 1914 werd in het landschap Lamboja (Zuid-West-Soemba) eene militaire brigade beschoten, die in opdracht had het hoofd van kampong Kapaka, dat in verzet was tegen den bestuurder van het landschap, op te vatten, bij welke gelegenheid drie fuseliers licht gewond en een broeder van het kamponghoofd gedood werden. Den volgenden dag werden een aantal in hinderlaag liggende gewapenden, door de onzen verrast en, met achterlating van twee gesneuvelden, verjaagd, terwijl bij eene latere ontmoeting de bende zes dooden kreeg en aan onzen kant de brigade-commandant en een fuselier licht gewond werden. Einde December sloten zich de bewoners van de kampong Malisoe (vgl. K. V. 1910, kol. 60) en die van eene kampong in het landschap Wanokaka, dat in 1912 in verzet was geweest (zie K. V. 1913, kol. 33), bij de bende aan. Bij twee ontmoetingen met onze patrouilles sneuvelden drie leden der bende. Sedert kwamen de overigen, zoomede de hoofden van de genoemde kampongs, zich bij het bestuur melden, waarmede het verzet geëindigd was.

Bij Gouv. Bt. 2 Febr. 1915 n°. 22 is goedgekeurd dat het landschap Kodi Bengedo—Kodi Belagar is vergroot met de landschappen Nggara, Ende en Rara. Bij dezelfde beschikking zijn de door den bestuurder van genoemd landschap en dien van Memboro afgelegde korte verklaringen in verband met de vergrooting van hunne landschappen (zie ook K. V. 1914, kol. 30) goedgekeurd en bekrachtigd.

In de afdeeling Flores was het in verschillende streken nog onrustig, daar men zich nog niet wilde schikken in het krachtig ingrijpen van het bestuur en het daarmede gepaard gaande scherper toezicht op de voldoening der belasting en het verrichten van heerendiensten.

In de onderafdeeling Ende was de toestand over het geheel bevredigend, behoudens dat eenige kampongs onderling slaags geraakten naar aanleiding van grondgeschillen, waaraan echter de gezaghebber met de gewapende politie zonder moeite een einde maakte. De in deze onderafdeeling gelegen landschappen, met uitzondering van het gebied bekend onder den naam van Tanah Koenoe V, waaromtrent nader zal worden beslist, zijn bij Gouv. Bt. 28 Mei 1914 n°. 63 samengevoegd en ingedeeld in de landschappen Tanah Rea, Ende en Ndona.

Ook in Manggarai was de politieke toestand vrij gunstig.

In de onderafdeeling Ngada kwam alleen nog lijdelijk verzet voor in het gebied aan de noordkust (Tanah Towa en de Sila-kampongs), waar moeielijkheden werden ondervonden bij het optreden tegen de vele paardendiefstallen en met het innen van de belasting, zoomede in het Redjo-gebied, voornamelijk het noordelijk deel, dat zich uitstrekt om de Redjopiek met zijne steile hellingen en ravijnen, en dat vroeger altijd de bakermat is geweest van den tegenstand in de Keo-streek. Bovendien zwerven nog eenige leden van eene bende, wier leiders in 1913 door de bevolking werden uitgeleverd (zie K. V. 1914, kol. 31), en die niet waren ingeschreven, rond; ondanks alle daartoe aangewende pogingen konden zij nog niet door onze militairen worden opgespoord. Het in Augustus 1914 uitgeweken hoofd van Redjo, Gaa Bara, meldde zich in Januari 1915; de in ladanghuisjes op allerlei, bijna onbereikbare punten verspreid wonende bevolking van de kampong Redjo kwam weliswaar terug, doch zij weigerde aan eene oproeping van den gezaghebber te gehoorzamen. Een 43-tal personen werden door militaire en bevolkingspatrouilles opgevat en in Februari 1915 naar Badjawa opgezonden.

In Oost-Flores kwam in Juni 1914 de bergbevolking van het Lewingo- en Wolo-gebied in verzet. Reeds geruimen tijd was de bevolking van de kampong Lewero, door molangs (geestenbezweerders) opgestookt, onwillig gebleven om heerendiensten te verrichten, waarom 11 gewapende politiedienaren derwaarts werden gezonden. Zij werden door de gewapende bevolking opgewacht en in den morgen van den 23sten Juni aangevallen, waarbij 3 politiedienaren sneuvelden; de overigen trokken naar den rand van een diep ravijn terug, waar zij tot 's avonds stand hielden, omsingeld door eene steeds aangroeiende menigte, aan welke zij een verlies van 14 dooden en 13 gewonden toebrachten, terwijl aan onze zijde nog 2 politiedienaren het leven lieten en 4 andere en de commandant gewond werden.

's Avonds gelukte het aan de overlevenden om, met achterlating van de dooden, op Lewolaga terug te trekken. Den 27sten werd Lewero door 4 groepen infanterie genomen, hetgeen ons één doode en twee gewonden kostte. De bevolking vluchtte naar het gebergte, doch zij kwam zich in de volgende maanden melden, onder inlevering van hare geweren. De hoofdaanleggers werden gevangen genomen en door den raad van landshoofden veroordeeld.

Einde November 1914 werden de bestuurder van Larantoeka en zijne volgelingen, zoomede een belastingmantri, die zich op het eiland Solor bevonden, voor de inning van belasting, te Watoe Woetoeng in het district Kerawatoeng in het bivak overvallen. De belastingmantri en tien volgelingen van het landschapshoofd, onder wie de kakang van Pamankajoe, werden vermoord, terwijl het landschapshoofd zelf tenauwernood ontkwam door in zee te springen. Ook hier was weer de aanleiding tot het verzet onwil tot betaling van belasting in het bijzonder en tot het volgen van bestuursbevelen in het algemeen. Door het krachtig optreden van den gezaghebber en de te Larantoeka gelegerde gewapende politie, later bijgestaan dor eene groep infanterie van Waé Werang (Adoenara), werd het verzet spoedig gebroken. Bij het oprukken tegen de in verzet zijnde kampongs Werawatoeng, Lamawolo en Lawagoang werd sterke tegenstand ondervonden, waarbij 31 kwaadwilligen sneuvelden, terwijl aan onze zijde geen verliezen geleden werden. De belasting was in Januari 1915 geheel betaald.

Op het eiland Lomblem (onderafd. Adoenara en Lomblem) werd in September 1914 eene militaire patrouille, die was

uitgezonden om het bestuur bij het innen van belasting behulpzaam te zijn, door eene 400 man sterke bende 's nachts in het bivak in het noordoostelijk deel van het kakangschap Lewo Leba overvallen, bij welke gelegenheid 3 militairen en de kakang van Lewo Leba sneuvelden en zeven fuseliers werden gewond. Bij het daarop gevolgde militair ingrijpen, waarbij aan 's vijands zijde 26 dooden en 24 gewonden vielen, was het verzet, waaraan een zestal bergkampongs hadden deelgenomen, binnen twee maanden geheel gebroken. De leiders werden gevangen genomen en door den raad van landshoofden veroordeeld. De bevolking bleek echter nog niet zoo volgzaam als verwacht mocht worden.

Op het eiland Adoenara werden eenige honderden geweren ingenomen, hetgeen nu en dan wel eens tot wrijving met de bevolking aanleiding gaf, doch daadwerkelijk verzet bleef achterwege.

In Maart 1914 kwam ook de bevolking van het district Werang (onderafd. Maoemere) in verzet tegen de voldoening van belasting- en heerendienstplicht. Daartoe was besloten op eene vergadering van hoofden, waar twee kinderen van ongeveer 1 jaar oud werden geofferd, ten einde de geesten gunstig te stemmen, zoomede opdat, na dat offer, geweren, kruit en geschut uit den grond zouden verrijzen voor den strijd tegen de „Compeni", terwijl bij die gelegenheid de vader, toen de moeder zich tegen deze behandeling van haar kroost wilde verzetten, haar eigenhandig op den offersteen den hals afsneed. De gewapende politie van Maoemere, in vereeniging met een gedeelte van die gelegerd in de onderafdeeling Oost-Flores, was den toestand weldra meester. Alle hoofden van het verzet werden gevangen genomen en door den raad van landshoofden veroordeeld. Bij de verschillende ontmoetingen met de politie kregen de kwaadwilligen dertien dooden. Sedert bleef de toestand gunstig.

In de afdeeling Soembawa liet de politieke toestand in 1914 niets te wenschen over. In Januari 1915 werd tijdens eene kamponginspectie te Talabioe (Bima) het districtshoofd gedood en de gezaghebber licht gewond door een zestal amokmakers, die zich over hun gegeven bevelen beleedigd achtten. De aanvallers werden gedood door een kampongbewoner en de gewapende politie, die een gesneuvelde en een gewonde bekwam. De militaire macht, die daarop de streek bezocht, ondervond geen verzet.

Het aantal Protestantsche bekeerlingen bleef in de afdeeling Timor vrijwel gelijk. Op Sawoe bedroeg dat aantal 861, tegen 525 in 1913. In het gebied der Roomsch-katholieke zending (Beloe) nam het aantal Christenen toe van 2565 tot 2852.

Het aantal bedevaartgangers bedroeg 132, tegen 352 in 1913. In het landschap Alor breidde de Islam zich bij voortduring uit; in Ende gingen 18 heidenen tot dezen godsdienst over, tegen 170 in 1913.

De veiligheid van personen en goederen nam over het algemeen toe als gevolg van onzen sterker wordenden invloed. Dat niettemin het aantal misdrijfzaken grooter was dan in 1913 valt toe te schrijven aan eene betere uitoefening van de justitieele politie en het grootere vertrouwen van de bevolking in het bestuur, waardoor meer zaken aangebracht worden. Vele dier zaken betroffen diefstallen van vee, voornamelijk paarden en karbouwen. In de afdeelingen Timor en Flores werden enkele moordzaken berecht, die betrekking hadden op hekserij (soewangi).

Verscheidene inlandsche hoofden op Timor, Roti en Flores besteden zorg aan de opvoeding van hunne kinderen. Behalve de reeds in K. V. 1914 (kol. 31) genoemden, vallen nog te vermelden de radja van Korbaffo (Roti) en de kapitan van Adoenara, wier zonen te Makasser school gaan. De radja van Ende vertoeft ter voltooiing van zijne opvoeding te Batavia. Het landschapshoofd van Larantoeka, dat gedurende vele jaren op Java verbleef, is vrij goed ontwikkeld en spreekt vrij vlot Nederlandsch. Overigens bezoeken vele hoofdenzonen de scholen onder leiding van de Roomsch-katholieke zending op Flores. De derde zoon van den sultan van Bima (Soembawa) werkt op het kantoor van den gezaghebber te Raba, ten einde eenige administratieve kennis op te doen. Eenige zonen van radja's in de afdeeling Soemba bezoeken de standaardschool te Pajeti.

De gezondheidstoestand was over het algemeen vrij bevredigend. De pokken in Bima (zie K. V. 1914, kol. 32) waren in het begin van 1914 onderdrukt, doch de ziekte werd van daar naar Flores overgebracht, waar eene ernstige epidemie uitbrak, die, niettegenstaande uitgebreide inenting, ruim 8900 slachtoffers eischte en op het einde van het jaar nog niet geweken was. Van Flores sloeg de ziekte over naar de eilanden Samaoe en Sawoe, doch zij droeg daar geen epidemisch karakter. Malaria en buikziekten kwamen in de kuststreken vrij veel voor. De bevolking van Flores en Soembawa leed nogal aan oogziekten. In de afdeeling Soemba kwam in de eerste maanden dysenterie met doodelijken afloop voor.

De veestapel werd in de onderafdeeling Ngada en in Manggarai geteisterd door septichaemia epizoötica onder de karbouwen; ook op Soemba kwamen vele gevallen van die ziekte voor. Op Timor en Roti stierven in den drogen tijd veel paarden en karbouwen aan uitputting door gebrek aan voedsel. Wegens malleus werden in de afdeeling Soembawa 497 paarden afgemaakt en stierven er 78. Op Soembawa, Flores en Soemba zijn dekhengsten beschikbaar gesteld, terwijl, ten behoeve van de veefokkerij op die eilanden en op Lomblem, Madoereesche koeien en fokstieren door de landschappen werden aangekocht.

De handel ondervond de nadeelige gevolgen van den oorlogstoestand in Europa, doch bij het einde des jaars was weder eenige opleving te bespeuren. De copra-prijzen, die bij het begin van den oorlog sterk gedaald waren, waren op ult. 1914 weder zoo goed als normaal.

De uitkomsten van den rijstoogst waren in de afdeeling Soembawa goed, op Soemba en Flores bevredigend. De teelt van djagoeng gaf bevredigende uitkomsten op Timor; in de afdeelingen Soemba, Soembawa en Flores was de oogst gunstig, niettegenstaande de groote droogte en (op Flores) de muizenplaag.

Klappers werden steeds meer aangeplant.

Den 19den Mei 1914 vertoonde de Lewo Tobi-laki-laki in Oost-Flores verhoogde werking; vermoedelijk als gevolg daarvan had op dien datum te Wae Werang (Adoenara) een lichte aschregen plaats.

§ 21. BALI EN LOMBOK.

De politieke toestand was in 1914 gunstig. Alleen in Midden-Lombok dreigde in Augustus de orde verstoord te worden door zekeren Mami Laminah, die het gerucht verspreidde dat Nederland door Japan veroverd was en dat aan de oostkust van Lombok een Japansch oorlogsschip lag ter verovering van het eiland en verdrijving van het bestuur en de Europeanen, zoodat er geen reden meer bestond het Nederlandsch gezag nog langer te erkennen. De aanlegger van deze beweging werd met 24 van zijne aanhangers gevangen genomen.

Eind Januari 1915 werd op het weinig bezochte eiland Noesa Penida (onderafd. Kloengkoeng) de poenggawa van Toja Pakeh op een tocht om achterstallige belasting te innen door eene gewapende menigte onder zekeren Nengah Watik bedreigd. Nagenoeg gelijktijdig, openbaarde zich ook elders op Bali een geest van verzet onder de bevolking. Een desabewoner van Balodan, die in een geschil over een tegalveld, door den poenggawa in het ongelijk was gesteld, wist een aantal bewoners ook van naburige desa's over te halen zijne partij te kiezen, waarna zij den geheelen aanplant vernielden.

Na aankomst van den controleur met een 30-tal gewapende politiedienaren werden de voornaamste schuldigen in beide zaken opgevat, waarna de rust wederkeerde. In Karangasem werden (Februari en Maart 1915) eenige moeielijkheden ondervonden met de inning van de nieuwe belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten; de bevolking bleek in eenige districten opgestookt te zijn door lieden uit Seraja en Koeboe, die beweerden dat de belasting elk jaar zwaarder zou worden als men begon met haar dezen keer te voldoen. Nadat een 8-tal raddraaiers door patrouilles gewapende politie was opgevat, trok den 12den Maart eene gewapende menigte van ± 500 man uit Seraja naar de hoofdplaats om die lieden te bevrijden. Aan het bevel van den controleur om de wapens neer te leggen en onmiddellijk terug te keeren, werd gereedelijk voldaan. Seraja en eenige andere districten werden door de politie afgepatrouilleerd; de rust was toen spoedig hersteld en de belasting aangezuiverd. In April d.a.v. moest door den controleur van Kloengkoeng de hulp der gewapende politie worden ingeroepen om een 50-tal personen van de desa Njangglan die onwillig waren heerendiensten te verrichten, voor hem te doen verschijnen; de onwilligen werden door den betrokken raad van kerta's gestraft.

De veiligheid van personen en goederen liet weinig te wenschen over; het aantal veediefstallen daalde wederom (124, tegen 189 in 1913).

Het aantal bedevaartgangers bedroeg 502 (onder wie 471 van Lombok), tegen 526 (504 van Lombok) in 1913. In Zuid-Bali gingen 11 Baliërs tot den Islam over, hetgeen opmerking verdient daar gewoonlijk zulk een overgang alleen plaats heeft bij Hindoe-Balische vrouwen wanneer zij met een Mohammedaan huwen.

De gezondheidstoestand was over het geheel bevredigend, behalve in de afdeeling Boeleleng, waar in Mei en Juni 930 gevallen van cholera voorkwamen, waarvan 553 met doodelijk gevolg; in October d.a.v. werden in die afdeeling nog 16 personen door de ziekte aangetast, van wie er 10 overleden. In Zuid-Bali vertoonde de cholera zich in die mate, dat eenige streken besmet moesten worden verklaard; in het district Tlikoep (landschap Gianjar) eischte de ziekte 63 slachtoffers. Dysenterie kwam voor in de onderafdeeling Kloengkoeng en in de landschappen Karangasem en Bangli, doch droeg geen kwaadaardig karakter; in 't geheel bezweken 83 lijders. Malaria trad een enkele maal hevig op in eenige strandkampongs van de onderafdeelingen Badoeng en Gianjar.

Kwade droes onder de paarden deed zich, niettegenstaande de daartegen genomen maatregelen, nog voor in de afdeelingen Lombok, Zuid-Bali en Boeleleng.

De handel was sedert het uitbreken van den Europeeschen oorlog vrij gedrukt; de binnenlandsche handel herstelde zich echter spoedig en bleef overigens zeer levendig.

De rijstoogst was bevredigend in de afdeeling Djembrana, van waar eene belangrijke hoeveelheid rijst naar Banjoewangi en Soerabaja kon worden verscheept; aan de beplante velden werd vooral in die afdeeling eene groote uitbreiding gegeven.

De uitkomsten van den koffieoogst waren niet zoo gunstig als in 1913.

De oogst van tabak in de afdeelingen Boeleleng en Lombok liet niet te wenschen over. Ook de zich steeds uitbreidende klapperaanplant gaf reden tot tevredenheid. De oogst van katjang tanah was minder dan in 1913.

In den loop van 1914 werden op verschillende plaatsen in het gewest meer of minder hevige aardschokken waargenomen. Tengevolge van overvloedige regens hadden ook in 1914 overstroomingen plaats, welke voornamelijk in de afdeelingen Zuid-Bali en Boeleleng vrij belangrijke schade aanrichtten aan de waterwerken, bruggen en duikers.

D.

LANDMACHT.

De militair-territoriale indeeling van Java en Madoera (vgl. K. V. 1906, kol. 79) onderging, in verband met de verplaatsing van enkele troependeelen, eene wijziging bij Gouv. Bt. 17 Febr. 1915 n°. 34 (Ind. St. n°. 200).

Krachtens daartoe verleende bevoegdheid is de commandant van het leger gemachtigd tot uitvoering van de in artikelen 3 en 6 der regeling van den overgang, in geval van oorlog met een buitenlandschen vijand van de organisatie van het leger in Nederlandsch-Indië op voet van vrede tot die op voet van oorlog (zie K. V. 1914, kol. 33/34) [1]) bedoelde voorbereidingen en maatregelen, zonder de in die artikelen bepaalde tijdstippen af te wachten (Ind. St. 1914 n°. 540).

Bij de wet van 4 Sept. 1914 (Ned. St. n°. 443, Ind. St. n°. 688) is, in verband met de heerschende buitengewone omstandigheden, amnestie verleend aan personen behoorende tot het Nederlandsch-Indisch leger of tot de landmacht in de koloniën Suriname en Curaçao, die zich vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie.

Het gagementsreglement (Ind. St. 1876 n°. 44) is op een enkel punt nader gewijzigd bij K. Bn. 14 Sept. 1914 (Ned. St. n°. 452, Ind. St. n°. 729) en 26 Oct. 1914 n°. 50 (Ned. St. n°. 507, Ind. St. n° 778).

Eene regeling betreffende de inkwartiering van militairen en militaire personen in Nederlandsch-Indië is getroffen bij Ord. van 24 Maart 1915 (Ind. St. n°. 268).

Het bij Gouv. Bt. 29 Maart 1900 n°. 44 (zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) vastgestelde algemeen voorschrift nopens het verlaten van den dienst bij het Nederlandsch-Indisch leger van militairen beneden den rang van officier is nader aangevuld bij Gouv. Bt. 26 Nov. 1914 n°. 38 (Jav. Ct. n°. 102).

De bij K. B. 24 Sept. 1909 n°. 84 (Bijbl. Ind. St. n°. 7204) bekrachtigde voorschriften betreffende de koloniale reserve zijn gewijzigd en aangevuld bij K. Bn. 16 Oct. 1913 n°. 37 (Bijbl. Ind. St. n°. 7985), 27 Maart 1914 n°. 21 (Bijbl. Ind. St. n°. 8043) en 24 April 1914 n°. 21 (Bijbl. Ind. St. n°. 8086), tot regeling o. m. van de bezoldiging der officieren van het leger in Nederlandsch-Indië, die als gedetacheerd uit West-Indië teruggekeerd, à la suite van de koloniale reserve gevoerd worden en bestemd zijn om als leerling tot de Hoogere Krijgsschool te worden toegelaten. Voorts zijn bij K. B. 8 Mei 1914 n°. 16 (Ind. St. n°. 478) gewijzigde bepalingen in 't leven geroepen ten aanzien van de aan die officieren toe te kennen gratificatiën voor uitrusting.

---

§ 1. LEVENDE STRIJDKRACHTEN.

Samenstelling en sterkte van het leger. Bij K. B. 26 Oct. 1914 n°. 46 (Ind. St. n°. 777) is, met nadere wijziging van art. 5 van K. B. 28 Jan. 1882 (Ind. St. n°. 113), eene verdere voorziening getroffen voor het geval de sterkte van het officierskorps — de onderluitenants daaronder begrepen — bij eenig onderdeel des legers beneden de eischen der formatie blijft (vgl. K. V. 1904, kol. 113).

In bijlage B zijn statistische gegevens betreffende het leger over 1914 bijeengebracht. Uit tabel 1 dier bijlage blijkt, dat, tengevolge van verschillende wijzigingen (vgl. wat de normale formatie betreft Ind. St. 1914 nos. 337, 394 en 479) de normale formatie met 6 officieren (of als zoodanig dienstdoenden) verminderde en met 720 militairen beneden dien rang toenam, terwijl de „tegenwoordige" (tijdelijk geldende) formatie ult. 1914 4 officieren (of als zoodanig dienstdoenden) minder en 541 militairen beneden dien rang meer aanwees dan ult. 1913. Op eerstgenoemden datum overschreed de „tegenwoordige" formatie de normale met 45 officieren (of als zoodanig dienstdoenden) en 668 militairen beneden dien rang, in hoofdzaak bij de infanterie, de genie, de militaire administratie, het korps militaire schrijvers, den trein, den topographischen dienst en het remontedepot, welk personeel, evenals in 1913, eensdeels noodig was voor de tijdelijke bezettingen in de Pakpaklanden (Tapanoeli) en van Toboali en Belinjoe (eiland Banka), anderdeels ten behoeve van het kader bij de infanterie en van de in de buitenbezittingen gelegerde garnizoensinfanterie.

De sterkte van het leger nam af van 1294 tot 1285 officieren (en als zoodanig dienstdoenden) en steeg van 32 523 tot 37 041 militairen beneden dien rang (zie tabel 8 van bijlage B). [2])

Tegenover de cijfers der „tegenwoordige" formatie wezen de hiervóór opgegeven sterktecijfers, voor zooveel de officieren betreft (onderluitenants — met uitzondering van apothekers-assistenten in dien rang — en adjudant-onderofficieren, dienstdoende officieren, medegeteld), eene stijging van het incompleet van 46 tot 51 aan, terwijl het incompleet aan onderofficieren en manschappen (2186) overging tot een overcompleet van 1797. Bij de infanterie en bij de militaire administratie bestond een overcompleet respectievelijk van 2854 en 3, of in totaal 2857 man. Aangezien echter bij de proefvliegafdeeling, de cavalerie, de artillerie, de genie, de intendance, het korps stafmuzikanten, het kader en de élèves van de militaire school, tevens cursus tot opleiding van inlandsche officieren, het kader bij de militaire strafgevangenis, tevens huis van detentie en de militaire provoosthuizen, den trein, den topographischen dienst en het remontedepot een incompleet aanwezig was, en bij het korps militaire schrijvers, zoomede bij den hospitaaldienst, het door de formatie gevorderde aantal plaatsen niet ten volle door mili-

---

[1]) Deze regeling onderging wijziging bij Ordn. van 8 Aug. en 7 Dec. 1914 (Ind. St. nos. 549 en 747) en 18 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 106), terwijl de bij Ind. St. 1907 n°. 261 vastgestelde regeling van de verhouding en de samenwerking tusschen de burgerlijke en militaire autoriteiten is gewijzigd bij Gouv. Bt. 14 Sept. 1914 n°. 24 (Ind. St. n°. 612).

[2]) Hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat in den sterktestaat de door de formatie aangegeven en op ult. 1914 ook aanwezige 6 onderluitenants-apothekers-assistenten, zoomede de in de sterkte tellende 4 architecten niet bij de militairen beneden den rang van officier zijn gerekend, daarentegen wel in tabel 1, omdat in deze tabel eene splitsing voorkomt in „officieren en als zoodanig dienstdoenden" en „militairen beneden den rang van officier" en genoemde onderluitenants-apothekers, daar zij slechts het diploma bezitten van apothekers-bediende den dienst van officier-apotheker niet mogen verrichten, terwijl van architecten evenmin officiersdiensten mogen worden gevorderd.

tairen was bezet, toonen de cijfers in bijlage B, tabel 1, tegenover de eischen der „tegenwoordige" formatie, een incompleet van 3353 Europeanen en een overcompleet van 4404 Amboineezen en 736 inlanders, d. i. zooals hierboven aangegeven, een overcompleet van 1797 man. Op ult. 1914 waren bij het leger 221 burgerpersonen en 262 niet-Europeesche militairen (260 Amboineezen en 2 inlanders) aanwezig ter vervanging van Europeesche ziekenverplegers en schrijvers, welk personeel in mindering is te brengen van het zooeven vermeld tekort aan Europeanen van 3353, dat daardoor ten slotte tot 2870 wordt teruggebracht.

Van de 4404 overcompleet aanwezige Amboineezen waren er op ult. 1914 463 ter vervanging van Europeesche en inlandsche militairen bij den hospitaaldienst en 123 bij het korps militaire schrijvers, zoodat het overcompleet in de gelederen slechts 3818 bedroeg.

Van de 29 685 infanteristen waren er bij de veldinfanterie 15 980 (d. i. 820 meer dan de „tegenwoordige" formatie eischte). Van deze 15 980 veldtroepen (2319 man meer dan op ult. 1913) waren er — na aftrek van zieken en geëvacueerden en van hen, die om andere redenen niet tot uitrukken konden worden aangewezen — beschikbaar om te velde te trekken 12 103, d. i. 75,88 % van de sterkte der veldtroepen, tegen 11 027 of 80,07 % op ult. 1913.

Naar den landaard waren de aldus beschikbaren verdeeld:

	1913.	1914.
Europeanen	3 003 = 86,22 %	2 677 = 83,24 %
Amboineezen	2 996 = 76,55 %	3 778 = 75,63 %
Inlanders	5 028 = 81,78 %	5 648 = 72,69 %
	11 027 = 80,07 %	12 103 = 75,88 %

De sterkte nam toe van 25 633 tot 29 685, dus met 4052 en het aantal dergenen, die onmiddellijk beschikbaar waren van 20 070 (verbeterde opgaaf) tot 21 771, d. i. met 1701 man.

Met uitzondering van het 3de bataljon infanterie, dat uitsluitend uit Amboineezen bestaat, zijn thans alle veld-bataljons gereorganiseerd, met dien verstande dat bij het 1ste, 2de, 7de, 14de R. H. en L. H., 17de en 18de bataljon en 2 compagnieën van het 19de bataljon infanterie, het incompleet aan Europeesche fuseliers door Amboineezen is aangevuld.

De sterkte van het vrijwillig automobielkorps op Java en Madoera is uitgebreid van 30 tot 60 man; het korps telt thans reeds 37 leden, terwijl nog 1 persoon zich voor het lidmaatschap heeft aangemeld (op ult. 1913 bedroegen deze cijfers respectievelijk 11 en 3) (zie K. V. 1914, kol. 35).

Plaatselijke indeeling. De militaire bezetting in de Pakpak-landen (Tapanoeli) bleef gehandhaafd en wordt — voorloopig tot ult. 1915 — boven de formatie van het leger gevoerd, zoodat de „tegenwoordige" formatie daarmede blijft uitgebreid.

Het 8ste bataljon infanterie is thans in zijn geheel van Bali teruggekeerd en te Malang gelegerd; 1 compagnie van het 14de bataljon infanterie, dat thans in zijn geheel op Java aanwezig is, ging van Banjoebiroe naar Poerworedjo over; het 16de bataljon infanterie en twee compagnieën van het 19de bataljon werden naar Java gedirigeerd en kwamen in garnizoen respectievelijk te Meester-Cornelis en te Soerabaja (tijdelijk). Het 18de bataljon infanterie te Meester-Cornelis vertrok op excursie naar de Westerafdeeling van Borneo (medio 1914) en was ult. van dat jaar nog niet in zijn garnizoen teruggekeerd.

Te Tjimahi is opgericht de 2de afdeeling veld-artillerie bestaande uit de 4de en 5de veldbatterij, terwijl te Banjoebiroe uit de vroegere 4de veldbatterij het depot der bereden artillerie is gevormd, dat tijdelijk aldaar blijft gelegerd.

Naar Benkoelen vertrok 1 peloton genietroepen, ten einde op de door aardbeving geteisterde plaatsen behulpzaam te zijn bij het maken van tijdelijk onderdak voor de inwoners. Bij den technischen dienst van de pestbestrijding in Malang werd eenig geniepersoneel gedetacheerd, om toezicht te houden bij de woningverbetering.

In Benkoelen zoomede op Flores, Soemba en Celebes bleven in het belang van den aanleg en het onderhoud van bestuurstelefonen militaire telegrafisten ingedeeld.

De sectie veldgenietroepen van Atjeh keerde naar Tjimahi terug; op laatstgenoemde plaats werd voorts de depot-compagnie van het korps genietroepen opgericht.

De militaire bezettingen te Benkoelen, Bangkinang (Padangsche Bovenlanden), Bireuen (Atjeh en onderhoorigheden), zoomede de exploratie-detachementen op West- en Noord-Nieuw-Guinea zijn ingetrokken.

De directie van het materieel der artillerie te Willem I is ingetrokken en het magazijn van oorlog opgeheven, terwijl aldaar een garnizoenswapenmagazijn is opgericht. Voorts zijn opgeheven de in den loop van 1914 opgerichte depot-compagnie van het 18de bataljon infanterie te Meester-Cornelis, in verband met de opzending naar de Westerafdeeling van Borneo van de gezinnen en goederen van de militairen van dat korps (zie hiervóór), zoomede het passantenhuis te Maos (Banjoemas).

Het departement van oorlog zal, ingevolge Gouv. Bt. 10 Juni 1914 n°. 5, geleidelijk naar Bandoeng overgaan en de verdere regeling van de dislocatie door den legercommandant worden vastgesteld; de Vde en VIIIste afdeeling volgden respectievelijk 1 Juli en 1 Augustus 1914 hare nieuwe bestemming.

De indeelings- en emplacementstaten van *a.* de garnizoens-infanterie en de subsistentenkaders, *b.* de veldbataljons, het korps marechaussee, de mitrailleur-compagnieën, de depot-bataljons, de kaderscholen en de afdeeling ordonnans-wielrijders, en *c.* de cavalerie, de intendance, de militaire administratie, het korps officieren van gezondheid en de korpsen militaire apothekers en apothekers-assistenten ondergingen wijziging (Gouv. Btn. 6 en 7 Maart, 7 Mei, 28 Nov. en 28 Dec. 1914 nos. 34, 49, 18, 30 en 51). Bij laatstgenoemd besluit is tevens wijziging gebracht in den tijdelijken formatiestaat van den staf van het wapen der artillerie, der artillerietroepen en den dienst der artilleriemagazijnen en werkplaatsen, zoomede in den indeelingsstaat der commiezen en in den formatiestaat van het tot het leger behoorend inlandsch burgerpersoneel.

Ook in 1914 werden, in het belang van orde en rust, uit verschillende garnizoenen gedurende korter of langer tijd troepen naar elders gezonden. Zoo werd gepatrouilleerd in het stroomgebied van de Melawi-, Kajan- en Pajak-rivier en in het Songkong-gebied (afd. Sintang, res. Westerafdeeling van Borneo). Een compagnie van het 18de bataljon infanterie trad op in het landschap Matan, terwijl de drie overige compagnieën van dat korps, in vereeniging met een compagnie van het 10de bataljon infanterie, in de afdeelingen Sambas en Pontianak ageerden. In de genoemde deelen van de Westerafdeeling van Borneo werd, in het belang van de actie, ook gebruik gemaakt van de medewerking van een sectie genietroepen. Op Celebes had eene kleine excursie plaats naar het landschap Binoeang, terwijl verder patrouilles werden uitgezonden van Amboina naar Boeroe en West-Nieuw-Guinea en van Amboina en Ternate naar Halmahera. Evenals in 1913 gingen in de residentie Timor en onderhoorigheden patrouilles uit naar Oost-Flores, Adoenara, Lomblem, Sawoe en Alor.

Aanvulling van het korps officieren. In 1914 overtroffen de verliezen in het officierskorps (204) de winsten (192) met 12 officieren. Gespecificeerde gegevens daaromtrent bevat het vijfjarig overzicht in tabel 8 van bijlage B. Het aantal in de sterkte tellende officieren nam af van 1157 tot 1145 [1]). Aangezien tegelijkertijd het aantal voor 2de-luitenants in de plaats tredende onderluitenants met 3 vermeerderde (van 136 tot 139), wees de sterkte aan officieren en als zoodanig dienstdoenden op ult. 1914 9 minder aan dan op ult. 1913. Het op laatstgenoemden datum, in vergelijking met de destijds geldende „tegenwoordige" formatie, bestaand incompleet van 46 zou dus bij het einde van het jaar zijn toe-

1) Onder deze cijfers waren er 25, die van het Nederlandsche leger bij het Indische waren gedetacheerd, waarvan er 21 (3 kapiteins en 18 luitenants) als tweede-luitenant in de sterkte telden, als zijnde niet gedetacheerd op den voet van K. B. 18 Aug. 1871 n°. 10 (Ind. St. n°. 176).

genomen tot 55, indien niet de tegenwoordige formatie met 4 was verminderd. In aanmerking genomen dat van de 3 officieren, in de formatie uitgetrokken als adjudanten van den Gouverneur-Generaal, er 2 tot de landmacht behooren, moet het incompleet op het einde van 1914 op 50 worden gesteld. Onbezet bleven bij de proefvliegafdeeling 4 plaatsen, bij de 1ste afdeeling van het departement van oorlog 1 plaats, bij de infanterie 31 plaatsen, bij de artillerie 10, bij den geneeskundigen dienst 21 (17 officieren van gezondheid, 2 militaire apothekers en 2 militaire paardenartsen), bij de militaire school 1 plaats, bij den trein 4 en den topographischen dienst 3 plaatsen.

Bij Gouv. Bt. 27 April 1914 n°. 60 is de bezoldiging van de inlandsche 1ste-luitenants nader vastgesteld.

Voorziening in de behoefte aan militairen beneden den rang van officier. Tabel 8 van bijlage B bevat een uitgewerkt numeriek overzicht van de gedurende de laatst verloopen 5 jaren bij het leger in de sterkte gebrachte militairen beneden den rang van officier en van de daartegenover staande verliezen, tabel 10 een vijfjarige statistiek betreffende de reëngagementen en tabel 11 een overzicht, alleen over 1914, nopens de winsten en verliezen aan kader.

Met betrekking tot het niet-Europeesch element valt op te merken, dat de werving, gedurende 1914, onbeperkt was opengesteld voor gepasporteerden, voor zoons van actief dienende militairen, voor Javanen, Soendaneezen, Timoreezen en Madoereezen en gedurende het tijdvak 1 Augustus tot 14 December ook voor Amboineezen. [1])

Voor de legerreserve (vgl. K. V. 1914, kol. 36) hadden zich, op het tijdstip van afsluiting in Indië van de mededeelingen voor dit hoofdstuk (1 April 1915), 480 Europeanen en 25 inlanders (onder wie 4 Amboineezen) verbonden; in April 1914 bedroegen die cijfers 502 Europeanen en 23 inlanders (onder wie 3 Amboineezen). [2])

De in 1905, bij wijze van proef, genomen maatregel, tén doel hebbende de werving van Indo-Europeanen te bevorderen en het bij het leger bestaande tekort aan Europeanen door andere elementen aan te vullen (zie K. V. 1906, kol. 84) is bestendigd; in 1914 heeft zich slechts één persoon aangemeld. De aan de van het eiland Kisar (Amboina) afkomstige mestiezen geboden gelegenheid om een voorloopig engagement bij het leger aan te gaan (zie t. a. p.) bleef ook in 1914 zonder gevolg.

Ter versterking van de levende weermiddelen zijn de engagementspremiën en aanbrenggelden in Indië verhoogd (Gouv. Btn. 8 Aug. 1914 n°. 2*x*, 13 Aug. 1914 n°. 1*x* — Jav. Ct. n°. 65 — en 8 Sept. 1914 n°. 1*x* — Jav. Ct. n°. 73), terwijl ten aanzien van de hier te lande aan te werven militairen een soortgelijke maatregel is getroffen bij K. B. 22 Oct. d. a. v. n°. 59.

Wat aangaat de toekenning van premiën aan Europeanen en met hen gelijkgestelde personen, die, na het leger met voortdurend pensioen of gagement te hebben verlaten, zich opnieuw voor den militairen dienst verbinden, zijn, op tijdelijken voet, maatregelen getroffen bij Gouv. Bt. 3 April 1915 n°. 9.

De bepalingen nopens de belegging van engagements- of reëngagementspremiën ondergingen wijziging bij K. Bn. 27 Maart 1914 n°. 22 (Bijbl. Ind. St. n°. 8043) en 9 Juli 1914 n°. 40 (Bijbl. Ind. St. n°. 8085).

Wat den gang der werving in Nederland betreft, zij verwezen naar tabel 9 van bijlage B.

Militair onderwijs. Bij Gouv. Bt. 19 Febr. 1914 n°. 4 is machtiging verleend om, met afwijking in zoover van de bestaande voorschriften, de officieren, die, vóór zij tot het volgen van de krijgskundige studiën aan de Hoogere Krijgsschool naar Nederland vertrokken, reeds eene detacheering bij de infanterie of bij de bereden artillerie, dan wel bij de opleidingsbrigade van den topographischen dienst hebben gevolgd, bij terugkeer in Indië vrij te stellen van eene nadere detacheering bij genoemde wapens of genoemden dienst en om eene detacheering bij het hoofdbureau van den generalen staf desgewenscht te doen voorafgaan aan eene eventueele detacheering bij de bereden artillerie in stede van die daarop te laten volgen.

De regeling aangaande de oproeping van adspiranten voor de Koninklijke Militaire Academie, enz. (vgl. K. V. 1912, kol. 51) onderging wijziging bij Gouv. Bt. 8 Juli 1914 n°. 48 (Ind. St. n°. 491).

Tabel 12 van bijlage B bevat eene numerieke opgave betreffende de bij verschillende inrichtingen van militair onderwijs hier te lande voor Indisch officier in opleiding zijnde leerlingen, zoomede omtrent die bij de militaire school te Meester-Cornelis. In dat overzicht zijn gegevens opgenomen aangaande het aantal der tot het Indisch leger behoorende officieren, die de lessen aan de Hoogere Krijgsschool te 's-Gravenhage volgen. [3])

De opgaven betreffende de kader- en korpsscholen en de hoefsmidschool in Indië zijn opgenomen in tabel 13 van bijlage B.

Aan de in 1914 benoemde inlandsche officieren werd, ter voltooiing van hunne opleiding, voortgezet militair onderwijs gegeven.

Het aantal pupillen der derde categorie van de in 1912 opgeheven school te Gombong (zie K. V. 1913, kol. 40) bedroeg op ult. 1913 28. In den loop van het verslagjaar werden 15 pupillen ontslagen en gingen er 7 bij het leger over, zoodat het aantal pupillen van deze categorie ten slotte nog 6 bedroeg (1 zoon van een minder militair en 5 zonen van particulieren).

Van de sedert 1903, bij wijze van proef, aan jongelieden van Europeesche afkomst geboden gelegenheid om, onder het genot van eene toelage, bij de korpsen en instellingen van het leger eenig handwerk of ambacht te leeren (zie K. V. 1914, kol. 37) is in 1914 een minder ruim gebruik gemaakt dan in 1913. Van de 41 jongelieden, die op ult. Maart 1914 in opleiding waren, werden er gedurende het verslagjaar 18 van hunne tewerkstelling ontheven (8 wegens het aangaan van een engagement bij het leger, 1 wegens intrede van het 20ste levensjaar, 4 wegens overgang in particulieren dienst en 5 wegens slecht gedrag). In het verslagjaar werden 19 jongelieden in opleiding genomen, van wie er 4 in militairen dienst traden en 1 wegens slecht gedrag werd ontslagen, zoodat op ult. Maart 1915 in het geheel 37 leerlingen aanwezig waren.

In afwachting van de komst van een uit Nederland uit te zenden vliegenier, is, bij wijze van tijdelijken maatregel, tot de oprichting van eene proefvliegafdeeling overgegaan (Gouv. Bt. 30 Mei 1914 n°. 39).

Bij Gouv. Bt. 25 April 1914 n°. 37 is, op tijdelijken voet, bepaald, dat de leeraren, leerlingen en assistent-leeraren van de voor officieren te houden leercursussen in de Javaansche en Soendaneesche talen jaarlijks eene korte studiereis op Java kunnen maken. De algemeene voorschriften voor deze cursussen ondergingen wijziging bij Gouv. Bt. 2 Maart 1915 n°. 24 (zie Jav. Ct. n°. 20).

Bewapening. De vervanging van de revolver door het pistool model '11 heeft thans bij alle korpsen van het leger — met uitzondering van de infanterie en de genietroepen — plaats gehad. De, ingeval van mobilisatie bij de verschillende korpsen infanterie in te deelen ordonnansen-wielrijders, zoomede alle militaire koks worden met dat pistool en de marechaussee-sabel uitgerust.

De aanmaak van verschillende munitiën voor geweren, karabijnen en revolvers heeft in 1914 bij de pyrotechnische werkplaats te Bandoeng geregeld plaats gehad.

In 1914 is bij de voortgezette conservatieproeven met het rookzwak buskruit voor scherpe patronen voor geweer en karabijn, model '95, geen merkbare achteruitgang in de chemische stabiliteit waargenomen. De toestand van het

[1]) Gedurende het overige deel van het jaar was de werving voor Amboineezen beperkt opengesteld.

[2]) Nopens de tot de legerreserve behoorende, vrijwillig onder de wapenen komende personen, is eene regeling getroffen bij Gouv. Bt. 5 Sept. 1914 n°. 1*x* (Jav. Ct. n°. 72).

[3]) De in 1914 toegelaten officieren van het Indisch leger zullen de lessen aan die inrichting eerst in September (intendance-cursus) en November (krijgskundige cursus) 1915 volgen. In 1915 heeft geen toelatingsexamen voor de Hoogere Krijgsschool plaats.

pijpkruit is niet merkbaar verminderd. De chemische stabiliteit van de in 1914 ontvangen nieuwe partijen rookzwak kruit was gunstig.

Kleeding en uitrusting. Het in Ind. St. 1909 n°. 302 opgenomen tarief betreffende de verstrekking van kleeding en uitrusting van de mindere militairen, enz. onderging nadere wijzigingen (Ind. St. 1914 nos. 85, 160 en 383).

Met het oog op de aanvankelijk gunstige resultaten (vgl. K. V. 1914, kol. 38), zullen gedurende een tijdvak van 3 jaren proeven worden genomen met een 1000-tal grijs-groene vilten hoeden. Voorts wordt onderzocht in hoever de in gebruik zijnde veldzakken door tentransels van waterdichte stof kunnen worden vervangen.

Bij K. B. 13 Febr. 1914 n°. 19 zijn ingevoerd: onderscheidingsteekenen voor onderofficieren-instructeur bij de infanterie en voor de militairen der mitrailleur-compagnieën; de wandelsabel van het voor de officieren van het Nederlandsche leger vastgestelde model voor de officieren, onderluitenants en adjudanten-onderofficier en een nader door den commandant van het leger vast te stellen model riemsporen voor de bereden officieren en minderen. Bij dezelfde gelegenheid is de uniform van de militairen van den topographischen dienst, zoomede van den hospitaaldienst beneden den rang van adjudant-onderofficier nader vastgesteld.

Huisvesting. Met den bouw van officierswoningen werd voortgegaan. Gereed kwamen 7 woningen te Bandoeng, 4 te Tjimahi, 4 te Batoedjadjar (Preanger-Regentschappen), 3 te Djokjakarta, 3 te Soerakarta en 1 te Soerabaja. De woning voor den afdeelings-commandant te Soerabaja werd voltooid, terwijl te Tjimahi, Bandoeng, Magelang en Malang verdere woningbouw onderhanden is.

Voor de gehuwde onderofficieren kwamen respectievelijk 10, 8 en 1 woningen gereed te Tjimahi, Bandoeng en Padalarang (Preanger-Regentschappen), terwijl op beide eerstgenoemde plaatsen, zoomede te Tjilatjap, Gombong en Malang nog logies in aanbouw is.

De vernieuwing van het kampement te Batoedjadjar bleef onderhanden, evenals de bouw van de kampementen voor een depotbataljon te Bandoeng, voor het depot der bereden artillerie te Tjimahi en de verbouwing van het subsistenten-kader te Weltevreden. Te Padalarang werd een aanvang gemaakt met den bouw van een kampement voor het militair personeel aldaar, te Gombong met de verbouwing van de voormalige pupillenschool ten behoeve van het aldaar gelegerde garnizoen. Te Tjimahi zijn bijbouwingen onderhanden ten behoeve van de opgerichte depot-compagnie bij het korps genietroepen.

In verband met de reorganisatie van het militair ziekenverplegingswezen, is in de nabijheid van het militair hospitaal te Weltevreden een zusterhuis voor de verpleegsters opgericht en zijn aan het militair hospitaal te Soerabaja belangrijke bij- en verbouwingen onderhanden genomen, o. m. ook de bouw van een zusterhuis. De verbouwing van het militair hospitaal op eerstgenoemde plaats werd voortgezet, terwijl de ziekeninrichting te Batoedjadjar uitbreiding — tevens verbetering — onderging. Een afzonderlijk militair geneeskundig laboratorium is te Weltevreden in aanbouw.

Ten behoeve van den trein op Java wordt te Willem I een kazerne voor een treincompagnie verbouwd en zijn te Magelang bijbouwingen onderhanden. Begonnen werd met den bouw van treinkampementen te Malang en Soerabaja.

Tot vernieuwing van de tijdelijke kampementen te Takengon, Blang Kedjeren en Trangon (Atjeh en onderhoorigheden) werd overgegaan.

Voortgegaan wordt met de afsluiting van troepenlogies en ziekenzalen met muskietengaas, o. m. te Palembang, de opstelling van moderne kooktoestellen in de troepenkampementen en den bouw van de bureaux voor het departement van oorlog te Bandoeng.

De pyrotechnische werkplaat te Bandoeng onderging eenige uitbreiding.

Voeding en verpleging. Bij Gouv. Bt. 8 Aug. 1914 n°. 6*x* is een nieuw militair tarief vastgesteld, hetwelk in het algemeen de voeding bij mobilisatie regelt en waarin rekening is gehouden met de ervaringen welke op verplegingsgebied bij de jongste overzeesche expeditiën werden opgedaan. Voor officieren, onderluitenants, adjudant-onderofficieren en de met eene zelfstandige betrekking belaste sergeant-majoors der militaire administratie is daarin geen ration aangegeven, doch voor hen is eene geldelijke tegemoetkoming uitgetrokken, waaruit zij zelf de kosten van voeding, bedienden en transportmiddelen hebben te bestrijden. De door hen benoodigde levensmiddelen kunnen zij tegen betaling uit de voorraden van de intendance ontvangen. Als verdere bijzonderheid van dit nieuwe tarief valt op te merken, dat voor alle overige tot de gemobiliseerde troepen, enz. behoorende militairen, enz. indemniteit voor voeding wordt tegoed gedaan, waaruit de compagnies-commandanten de voor hunne onderhebbenden benoodigde en uit de voorraden van de intendance te betrekken levensmiddelen kunnen bekostigen.

Het verouderd en minder doelmatig meubilair, enz. in gebruik bij de lijders van de afdeelingen 1*a* en 1*b* in de militaire hospitalen wordt geleidelijk vernieuwd.

Ter bevordering van de hygiëne in de kampementen is een aanvang gemaakt met de verstrekking aan de gehuwde niet-Europeesche mindere militairen van z.g. étage-slaaptafels, welke bestaan uit een ijzeren schraag, waarop twee eenmansslaaptafels boven elkaar zijn geplaatst.

Algemeene gezondheidstoestand en ziekenverpleging. Ofschoon juiste en uitgebreide opgaven betreffende den gezondheidstoestand van het Nederlandsch-Indisch leger nog ontbreken, kunnen toch met behulp van andere gegevens thans reeds enkele cijfers worden genoemd, welke eenigszins een beeld daarvan geven. Voor juiste opgaven wordt verwezen naar de hier te lande door het Centraal Bureau voor de Statistiek te publiceeren sanitaire statistische gegevens, waarvan het overzicht over 1912 verschenen is (vgl. K. V. 1910, kol. 74).

Het totaal aantal ziekte- en sterfgevallen [1]) bedroeg in 1914 respectievelijk 28 087 en 295, tegen 25 772 en 209 in 1913. Het aantal gevallen van buiktyphus beliep 428, met 75 sterfgevallen. Voor malaria werden 6399 militairen behandeld met 43 sterfgevallen; in 1913 bedroegen deze cijfers respectievelijk 5012 en 25. Het aantal lijders aan pokken bedroeg 7. Door cholera, beri-beri en dysenterie werden respectievelijk 27, 222 en 359 militairen aangetast, van wie er 7, 5 en 3 overleden. Pest deed zich voor bij 2 militairen, die beiden bezweken. Tegen hondsdolheid werden 36 militairen prophylactisch behandeld, met gunstig resultaat. Van de 119 lijders aan tuberculose overleden er 10; in 1913 bedroegen deze getallen respectievelijk 440 en 10. Wegens syphilis en urethritis veneria kwamen voor de eerste maal respectievelijk 601 en 4293 lijders onder behandeling, zoomede 1224 die reeds vroeger aan syphilis hadden geleden, met respectievelijk 4 en 4 sterfgevallen. Ulcus molle kwam bij 1218 militairen voor. Door epidemische meningitis werden 4 militairen aangetast, die allen bezweken. Met mijnwormziekte kwamen 272 militairen onder behandeling, van wie er 1 overleed, en wel aan pneumonia crouposa.

Bij K. B. 23 Nov. 1914 n°. 15 (Bijbl. Ind. St. n°. 8129) is het reglement betreffende de opleiding tot officier van gezondheid bij het leger in Nederlandsch-Indië op enkele punten gewijzigd.

Het reglement voor den militairen geneeskundigen dienst onderging, met betrekking tot de kostelooze geneeskundige behandeling, eene wijziging bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1914 n°. 56 (Ind. St. n°. 790).

Bij K. B. 9 Febr. 1915 n°. 53 (Ind. St. n°. 320) zijn maatregelen getroffen om de op den ouden voet in dienst gestelde en nog in dienst zijnde hoofdverpleegsters bij den hospitaaldienst [2]) in mindering te doen komen van het aantal in de legerformatie uitgetrokken verpleegsters 1ste klasse. Nopens

---

[1]) Behalve de in vorige jaren opgesomde ziektegevallen zijn voor 1914 voorloopig nog vermeld gevallen van buiktyphus, dysenterie, hondsdolheid, tuberculose, epidemische meningitis en mijnwormziekte.

[2]) De bij K. B. 28 Jan. 1914 n°. 58 (Ind. St. n°. 337) — zie hiervóór — vastgestelde formatie-wijziging beoogt o. a. de vervanging van de vóór deze wijziging bestaande betrekking van hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst door eene nieuwe betrekking van hoofdverpleegster bij dien dienst.

de inkomsten van de vóór 1 Januari 1914 in dienst gestelde hoofdverpleegsters is eene regeling getroffen bij Gouv. Bt. 26 Febr. 1915 n°. 40 (Ind. St. n°. 215).

De ijsproductie van de gouvernements ijsfabriek te Koeta Radja bedroeg in 1914 504 510 K.G., waarvan ten behoeve van het Gouvernement kosteloos werd verstrekt 96 280 K.G. (tegen 85 865 K.G. in 1913) en aan particulieren werd verkocht 337 409 K. G. (tegen 232 052 K.G. in 1913). De bruto-ontvangsten zijn te stellen op f 30 255, waarvan f 7702 voor de gouvernementsverstrekkingen en f 22 553 voor den verkoop aan particulieren. De exploitatiekosten beliepen f 12 597, waaronder f 997 aan materialen van den lande. Aan brandstof werd per 100 K.G. geproduceerd ijs een bedrag van f 0,80[5] besteed.

Manoeuvres. De in 1914 door de verschillende wapens gehouden veldoefeningen op kleine schaal vonden, waar mogelijk, in vereeniging met de plaatselijk aanwezige andere wapens plaats. Daarbij verbleven soms afdeelingen van veldtroepen eenigen tijd buiten hare garnizoenen. De groote manoeuvres, welke zouden plaats hebben in het bergterrein tusschen Poerwakarta en Padalarang werden, evenals de cavaleriemanoeuvres, in verband met de tijdsomstandigheden, afgelast. De fortmanoeuvres, welke op de Bandoengsche hoogvlakte zouden worden gehouden konden, wegens hevige regens, niet doorgaan.

Remonte. Het remonte-depot te Padalarang leverde in 1914 aan het leger af 332 paarden (180 voor de cavalerie en 152 voor de artillerie), tegen 299 paarden in 1913. Pogingen om, in verband met het verbod van uitvoer van paarden uit Australië, het depot van uit Argentinië aan te vullen, hadden vooralsnog geen resultaat.

Voor de aanvulling van den trein op Java zijn in 1914 13 paarden aangekocht en 36 van de artillerie overgenomen. Voor den transporttrein in Atjeh en onderhoorigheden zijn 2 trekossen aangeschaft.

Ten behoeve van de bergartillerie zijn 16 inheemsche paarden in dienst genomen.

Eene bij de bereden artillerie genomen proef met 20 inheemsche paarden, ten einde na te gaan in hoever deze als bespanning voor de caissons der tweede afdeeling van den gevechtstrein bruikbaar waren, heeft tot vrij bevredigende resultaten geleid. Na afloop van de proef werden 18 paarden overgegeven aan den trein en werden er 2 verkocht.

De ter bestrijding van beenderziekte aan het voedingsration der Australische troepenpaarden toegevoegde kalk is door krijt vervangen.

Slechts één geval van kwaden droes deed zich voor.

Reglementen en dienstvoorschriften. Onder de in 1914 door den commandant van het leger vastgestelde reglementen en dienstvoorschriften behooren o. a.: „Voorloopige leidraad voor het houden van nachtelijke oefeningen en nachtelijke ondernemingen bij het wapen der infanterie"; „Reglement op de exercitiën der mitrailleur-compagnieën, 2de gedeelte"; „Voorloopig schietvoorschrift, tevens exercitie-reglement voor den mitrailleur M/12"; „Reglement op de exercitiën der vesting-artillerie", t. w. „de kanonnen van 7 c.M. L/28 V.S. en K. t. l." en „de kanonnen van 7 c.M. L/14 V.S. en K. t. l."; „Voorloopig gevechtsvoorschrift voor de bereden artillerie"; „Handboek betreffende de ernstvuurwerken, 3de deel", „Handboek voor den technischen dienst van de veldcompagnieën van het korps genietroepen van het Nederlandsch-Indische leger, deel III. Gemeenschapsmiddelen"; „Huishoudelijke voorschriften betreffende het beheer van het materieel bij het wapen der genie en aanvulling op de daarbij aangehaalde artikelen van de regelen voor het beheer van het materieel bij het departement van oorlog"; „Voorloopige leidraad voor den stafdienst bij troepenafdeelingen te velde tegen een buitenlandschen vijand"; „Voorschrift voor den verplegingsdienst"; „Voorloopig voorschrift op de oefeningen van den trein"; „Grondslag voor opleiding en oefening der infanterie"; „Grondslag voor opleiding en oefening der cavalerie"; „Grondslag voor opleiding en oefening der genietroepen"; „Uittreksel van het reglement van krijgstucht".

Van eenige reglementen verscheen een herdruk of zag eene maleische vertaling het licht.

Belooningen en straffen. Een overzicht van de aan militairen der landmacht in 1914 toegekende eerbelooningen wegens aan den lande bewezen bijzondere diensten ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen in Nederlandsch-Indië, is opgenomen in tabel 14 van bijlage B.

Het aantal militairen beneden den rang van officier, die in 1914 aanspraak kregen op de gouden, zilveren en bronzen medaille en op den zilveren gesp voor langdurigen trouwen dienst, beliep 4853, tegen 3366 in 1913.

De bij K. B. 30 Mei 1913 n°. 74 (Ind. St. n°. 508) vastgestelde nieuwe draagwijze van eereteekenen, is bij K. B. 14 April 1914 n°. 49 (Ind. St. n°. 481) ook op het eereteeken voor moed en trouw van toepassing verklaard.

Tot toekenning van kleine belooningen aan mindere militairen bij de in den loop van 1915 te houden scherm- en gymnastiekwedstrijden is bij Gouv. Bt. 21 April 1915 n°. 4 een bedrag van f 5753 beschikbaar gesteld.

Tabel 15 van bijlage B bevat eene numerieke opgave betreffende eenige categorieën van gestraften of om niet-eervolle redenen uit het leger of tijdelijk uit het korps afgevoerden.

Maatregelen en instellingen in het belang van het zedelijk en stoffelijk welzijn van den soldaat. Het aantal recreatiezalen voor Europeesche onderofficieren is met 3 uitgebreid (ten behoeve van genoemde categorie van militairen bij het subsistentenkader te Batavia, bij het 13de bataljon infanterie te Soerabaja en bij het garnizoensbataljon van Amboina en Ternate te Amboina), zoodat thans 9 van zulke lokalen in gebruik zijn. Nieuwe dagverblijven voor Europeesche minderen werden opgericht ten behoeve van het garnizoens-bataljon van de Westerafdeeling van Borneo te Pontianak en van de 2de treincompagnie, terwijl 2 dagverblijven (van de 17de compagnie artillerie te Salatiga en van het garnizoensbataljon van Amboina en Ternate te Amboina) werden opgeheven, zoodat in het aantal dier inrichtingen geen verandering kwam.

Ook gedurende 1914 bleef de gelegenheid opengesteld om tot schoen- en kleermaker bij de korpsen te worden opgeleid.

Aan de kaderschool te Tjimahi bleef voor militairen de gelegenheid bestaan om zich voor kok te bekwamen.

De verantwoording over de administratie der militaire societeiten wees, verdeeld over 78 dergelijke inrichtingen in totaal op een voordeelig saldo van rond f 154 550. De waarde van gebouwen, meubilair en bibliotheken werd op ult. 1914 op rond f 674 077 geschat.

Tabel 16 van bijlage B geeft een overzicht van de in 1914 wegens dronkenschap aan Europeesche militairen opgelegde straffen, waaruit blijkt, dat van de 7560 Europeesche militairen er zich 1582 nu en dan aan misbruik van sterken drank schuldig maakten en daarvoor in 2062 gevallen werden gestraft. In 1913 bedroegen deze getallen 8067, 1776 en 2318.

Van het op de Indische begrooting voor 1915 uitgetrokken bedrag van f 13 500 voor geldelijken steun aan vereenigingen, welke zich ten doel stellen het zedelijk welzijn der militairen te bevorderen, werden subsidiën toegekend aan de militaire tehuizen van den „Christelijken militairen bond voor Oost- en West-Indië" te Meester-Cornelis, Buitenzorg en Tjimahi, zoomede aan dergelijke inrichtingen te Batavia, Tjimahi, Bandoeng, Willem I (Ambarawa), Magelang, Soerakarta, Soerabaja en Malang.

Staatsstoomtramweg in Atjeh. De stoomtram in Atjeh bleef gedurende het geheele jaar in volle exploitatie. Met de aanlegwerkzaamheden voor de doortrekking tot Besitang werd voortgegaan. Het baanvak Koeala Simpang—Soengai Lipoet is 15 Juli 1914 in exploitatie genomen.

Telefonen. De uitkomsten der exploitatie van het telefoonnet in Atjeh bleven bevredigend.

§ 2. TOPOGRAPHISCHE DIENST.

Omtrent hetgeen in 1914 door den topographischen dienst is verricht met betrekking tot de triangulatie op Sumatra en Celebes, de opneming van Midden-Java, de afdeeling Krawang (Batavia), de residentiën Pekalongan en Cheribon en de eilanden Sumatra en Celebes, de herziening der topographische kaarten van de residentie Preanger-Regentschappen en, voor zoover deze het horizontaal verband betreft, van de residentiën Bantam, Pasoeroean, Kediri, Besoeki en Rembang naar resultaten der landrentemetingen aldaar, de topographische opneming van Atjeh en onderhoorigheden en de landrentemetingen in de residentiën Preanger-Regentschappen, Pekalongan, Rembang, Besoeki, Soerabaja, Madoera, Kediri en Madioen, alsmede, wat aangaat de samenstelling van schetskaarten naar de van verschillende zijden ontvangen gegevens, zij verwezen naar het „Jaarverslag van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië" over dat jaar.

Op ult. 1914 waren bij de opleidingsbrigade ter opleiding en beproeving ingedeeld 9 Europeesche militairen beneden den rang van officier en 25 inlandsche jongelieden (18 voor topograaf en 7 voor teekenaar); voor opleiding tot verkenner meldden zich geen candidaten aan. Gedurende 6 maanden van dat jaar zijn 2 officieren afkomstig van de Hoogere Krijgsschool en 9 officieren, die toegelaten waren tot die inrichting van onderwijs, in het terreinopnemen, het gebruik van kaarten, enz. geoefend. Op het einde van het verslagjaar waren de inlandsche verkenners ingedeeld als volgt: 1 op de Soela-eilanden, 1 op Soembawa, 3 op Nieuw-Guinea en 6 in de Preanger-Regentschappen.

Gedurende 1914 zijn bij de topographische inrichting bewerkt en van gouvernementswege uitgegeven: overzichtskaarten van de residentie Semarang (schaal 1 : 250 000), van Atjeh en onderhoorigheden — bijgewerkte herdruk — in 6 bladen (schaal 1 : 200 000) en van de krijgsspelkaart „Soemedang" (schaal 1 : 50 000), schetskaarten van de residentie Palembang in 4 bladen (schaal 1 : 300 000), van het eiland Ceram in 2 bladen (schaal 1 : 250 000) en van Midden-Celebes — voorloopige uitgave — in 2 bladen (schaal 1 : 500 000); veelhoeksindeelingskaart van de Lampongsche districten (schaal 1 : 800 000); erfpachtsperceelkaart van idem (schaal 1 : 500 000); kaarten van het oorlogsterrein in West-Europa (schaal 1 : 300 000) en in Oost-Europa (schaal 1 : 1 500 000); verschillende soorten bladwijzers; 22 detailbladen van de krijgsspelkaart „Soemedang" (schaal 1 : 5000), 4 idem van Atjeh en onderhoorigheden (schaal 1 : 40 000) en 4 idem van dit gewest — voorloopige — (schaal 1 : 40 000); 4 graadafdeelingsbladen van Zuid-Sumatra (schaal 1 : 100 000) en 23 idem — voorloopige — (schaal 1 : 100 000); 3 detailbladen van Midden-Java (schaal 1 : 50 000) en 27 idem (schaal 1 : 25 000); 1 detailblad van de Preanger-Regentschappen (schaal 1 : 50 000); 4 idem (schaal 1 : 20 000) en 4 idem — voorloopige — (schaal 1 : 50 000); 13 detailbladen van Krawang — voorloopige — (schaal 1 : 50 000), 6 idem — voorloopige — (schaal 1 : 25 000) en 22 idem (schaal 1 : 25 000); 23 detailbladen van Cheribon — voorloopige schetskaart — (schaal 1 : 50 000); 8 detailbladen (herzien naar de resultaten der landrentemetingen) van Kediri (schaal 1 : 20 000), 33 idem van Pasoeroean (schaal 1 : 20 000) en 69 idem — voorloopige — (schaal 1 : 20 000); 22 idem van Besoeki (schaal 1 : 20 000) en 3 idem — voorloopige — (schaal 1 : 20 000); kaart van de hoofdplaats Batavia en omstreken (schaal 1 : 50 000) en idem (schaal 1 : 20 000); 2 legenda's voor de militaire kaarten. De kaarten en legenda's zijn in kleurendruk verschenen, evenzoo de noodig geachte bijdrukken van de navolgende reeds bestaande kaarten: blad van de militaire kaart van Batavia (schaal 1 : 50 000); overzichtskaart van de Westerafdeeling van Borneo (schaal 1 : 200 000); 3 kaarten van het eiland Sumatra (schaal 1 : 3 000 000); kaart van het eiland Nias (schaal 1 : 150 000); idem van het eiland Java (schaal 1 : 2 000 000); idem van den Indischen Archipel (schaal 1 : 10 000 000); 8 detailkaarten van de Preanger-Regentschappen (schaal 1 : 20 000); desakaart van Tambak Redjo (schaal 1 : 5000). In zwartdruk verschenen eenige voorloopige schetskaarten van gedeelten van Midden-Celebes en van Djambi, van Poelau Laoet en van de afdeeling Boni, terwijl ter aanvulling van den voorraad 72 verschillende kaarten en detailkaarten werden herdrukt.

Ten behoeve van de departementen van algemeen bestuur zijn vervaardigd 659 156 afdrukken van kaarten, teekeningen en graphieken, enz., terwijl het totaal aantal afdrukken 2 862 936 bedraagt.

Voor verkochte kaarten is in 1914 ontvangen f 11 023, terwijl de kosteloos en tegen regularisatie verstrekte kaarten eene verkoopswaarde vertegenwoordigden van f 27 081.

§ 3. KRIJGSVERRICHTINGEN.

Gedurende het tijdvak, waarover deze paragraaf loopt (medio Maart 1914 tot medio Maart 1915), hadden krijgsverrichtingen plaats of was gewapende tusschenkomst noodig in Atjeh en onderhoorigheden, in de Westerafdeeling van Borneo, in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, in Celebes en onderhoorigheden, op Boeroe (Amboina), op Halmahera (Ternate), op Timor, Flores, Adoenara, Lomblem, Sawoe en Alor (Timor en onderhoorigheden) en op Nieuw-Guinea. Aangezien die gebeurtenissen reeds zijn beschreven in hoofdstuk C, kan hier met eenige algemeene opgaven worden volstaan.

Gedurende 1914 kwamen in Atjeh aan, ter aanvulling van de door evacuatie, pasporteering, gageering, pensionneering, overplaatsing, overlijden als anderszins ontstane vacatures: 901 militairen (onder wie 35 officieren en onderluitenants), terwijl in de drie voorafgegane jaren 1911 tot en met 1913 de aanvulling achtereenvolgens had bedragen 1472, 849 en 660, onder wie 37, 37 en 36 officieren en onderluitenants. Onder de in 1914 naar Atjeh gezonden aanvulling bevonden zich 215 Europeanen, tegen in de jaren 1911 tot en met 1913 achtereenvolgens 325, 229 en 185 (met inbegrip van officieren en onderluitenants).

De gedurende 1914 door de Atjehers aan onze troepen toegebrachte verliezen bedroegen 6 gesneuvelden (1 Europeaan — officier —, 2 Amboineezen en 3 inlanders) en 28 gewonden (1 Europeaan, 14 Amboineezen en 13 inlanders), van wie 2 Amboineezen aan de bekomen wonden overleden (in 1913 bedroegen de verliezen 16 gewonden, van wie 1 officier aan de bekomen kwetsuren stierf). De Atjehers lieten in genoemd tijdvak 47 dooden en 6 gewonden in onze handen (in 1913 48 dooden en 2 gewonden); bovendien werden 2 personen gevangen genomen (in 1913 37), ongeacht degenen, die zich onderwierpen na door onze patrouilles in het nauw te zijn gedreven. Aan handvuurwapenen zijn in 1914 in Atjeh buitgemaakt of ingeleverd 5 stuks (in 1913 26 stuks), waaronder 3 van het achterlaadstelsel (o.a. 2 karabijnen model '95).

In Celebes en onderhoorigheden kwamen ter aanvulling aan 299 militairen, onder wie 107 Europeanen (onder wie 24 officieren en onderluitenants); in 1913 bedroeg de aanvulling 428 militairen onder wie 22 officieren en onderluitenants. Onze verliezen bedroegen 11 gewonden (1 onderluitenant, 3 Europeanen, 3 Amboineezen en 4 inlanders), van

wie 5 (3 Europeanen en 2 inlanders) aan de bekomen wonden overleden (in 1913: gewond 1 Amboinees, die aan de bekomen kwetsuren stierf). In onze handen vielen 36 dooden en 2 gewonden (in 1913 3 dooden); bovendien werden 1658 personen — hoofdzakelijk wegens politie-overtredingen — in hechtenis gesteld (in 1913 929). Aan handvuurwapenen werden buitgemaakt of ingeleverd 82 geweren (in 1913 110 stuks), waaronder 4 achterladers; bovendien werden 4 lila's vermeesterd.

In Timor en onderhoorigheden kwamen ter aanvulling aan 318 militairen, onder wie 11 officieren en onderluitenants en 86 Europeesche minderen (in 1913 347 militairen onder wie 10 officieren en 64 Europeesche minderen). De geleden verliezen aan onze zijde beliepen 3 gesneuvelden (2 Europeanen en 1 inlander) en 17 gewonden (1 Europeaan, 5 Amboineezen en 11 inlanders), van wie 2 inlanders aan de bekomen wonden overleden (in 1913 10 gesneuvelden — 2 Europeanen en 8 inlanders — en 40 gewonden, namelijk 6 Europeanen, onder wie 1 officier, 8 Amboineezen en 26 inlanders, van wie 3 Europeesche minderen aan de bekomen kwetsuren bezweken). In onze handen vielen 43 dooden en 29 gewonden (in 1913 58 dooden en 21 gewonden), terwijl 93 personen gevangen werden genomen (in 1913 42). Buitgemaakt werden 235 handvuurwapenen, waaronder 4 achterladers (in 1913 775 handvuurwapenen, waaronder 18 achterladers).

In de Westerafdeeling van Borneo bedroegen onze verliezen 17 gesneuvelden (2 Europeanen, onder wie 1 officier, 9 Amboineezen en 6 inlanders) en 38 gewonden (13 Europeanen, onder wie 4 officieren, 15 Amboineezen en 10 inlanders), van wie 2 Europeesche, 1 Amboineesche en 3 inlandsche minderen aan bekomen wonden overleden (in 1913 1 gesneuvelde — inlander — en 8 gewonden — 2 Europeanen, 3 Amboineezen en 3 inlanders —, terwijl 1 Europeaan aan de bekomen kwetsuren stierf). In onze handen vielen 93 dooden, 17 gewonden en 509 gevangenen. Buitgemaakt of ingeleverd werden 3386 voorlaadgeweren, 11 achterlaadgeweren, 3 repeteergeweren, 1 pistool, 9 revolvers en 1 repeteerpistool.

In de overige vorengenoemde gewesten bekwamen wij: in de residentie Amboina 1 gesneuvelde (inlander) en 10 gewonden (3 Europeanen, onder wie 1 officier, en 7 inlanders), van wie 1 officier en 1 inlander aan de bekomen wonden bezweken (in 1913 3 gewonden — inlanders —, van wie 2 aan de bekomen wonden overleden) en in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 1 gewonde inlander.

§ 4. KORPSEN NIET RECHTSTREEKS TOT HET LEGER BEHOORENDE.

Voor de numerieke opgaven aangevende den toestand op ult. 1914 betreffende de schutterijen en de overige in deze paragraaf bedoelde, op militairen voet georganiseerde korpsen zij verwezen naar tabel 17 van bijlage B.

Aan de lijst van vrijstellingen voor den schutterlijken dienst is uitbreiding gegeven bij Ordn. van 9 Juni, 23 Oct. en 14 Dec. 1914 (Ind. St. nos. 437, 676, 763 en 764) en 22 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 210).

Voor enkele wijzigingen in de reglementen voor de verschillende korpsen schutterij, voor de barisan van Madoera en voor het legioen van Mangkoe Negara zie men de Ordn. van 20 Mei, 9 Juni, 7 en 18 Nov. 1914 (Ind. St. nos. 411, 437, 704 en 718), zoomede de Gouv. Btn. van 9 Maart, 18 Juni en 28 Dec. 1914 nos. 5, 36 en 68 en 12 Jan. 1915 n°. 20 (Bijbl. Ind. St. 7996, 8046, 8126 en 8128).

De voorschriften omtrent de kleeding, zoowel van de officieren als van de onderofficieren en minderen der schutterijen zijn aangevuld bij Gouv. Bt. 4 Nov. 1914 n°. 31 (Bijbl. Ind. St. n°. 8127).

Bij Gouv. Btn. 12, 14 en 29 Sept. 1914 nos. 40, 25 en 46 zijn de vereenigingen ,,Vrijwilligerskorps Palembang", ,,Vrijwilligerskorps Soekaboemi" en ,,Buitenzorgsch vrijwilligerskorps" als zoodanig erkend. De statuten dier vereenigingen zijn goedgekeurd bij Gouv. Btn. 20 Juli, 18 en 22 Aug. 1914 nos. 60, 1*x* en 53. [1])

§ 5. KONINKLIJK KOLONIAAL MILITAIR INVALIDENHUIS (OP BRONBEEK).

In den loop van 1914 zijn in het Invalidenhuis opgenomen 96 oud-militairen (92 uit Oost-Indië, 3 uit West-Indië en 1 van de Koninklijke Marine) en zijn uit de sterkte afgevoerd 93 man (12 wegens overlijden, 76 die op verzoek en 5 die wegens wangedrag ontslagen zijn). Dientengevolge telde het gesticht op ult. 1914 212 verpleegden (54 gegradueerden en 158 minderen), tegen 209 (54 gegradueerden en 155 minderen) in 1913.

Gerekend over het geheele jaar huisvestte het gesticht in 1914 gemiddeld 210 man per dag. In de infirmerie waren, bij het einde van elk kwartaal van 1914, in verpleging achtereenvolgens 19, 24, 22 en 22 man. Met de vervulling van verschillende functiën op Bronbeek waren op ult. 1914 belast 67 verpleegden, onder wie 13 gegradueerden.

De uitgaven voor het invalidenhuis, in 1913 bedragen hebbende f 94 555 of — na aftrekking van de ten bate van het gesticht ingehouden gagementen en pensioenen ad f 37 170—f 57 385, bedroegen in 1914 volgens voorloopige opgaven f 127 504, of — na aftrekking als voren (in 1914 is aan gagementen en pensioenen ingehouden f 39 423) — f 88 081.

[1]) De regeling voor de door den Gouverneur-Generaal als zoodanig erkende vrijwilligerskorpsen is aangevuld bij Ord. van 11 Maart 1915 (Ind. St. n°. 249). De voorschriften omtrent de verstrekking en verantwoording van, en het te houden toezicht op de wapening en munitiën der als zoodanig erkende vrijwilligerskorpsen ondergingen wijziging bij Gouv. Bt. 17 Oct. 1914 n°. 43.

E.

ZEEMACHT.

Met intrekking van het in Ind. St. 1896 n°. 122 opgenomen scheepsvoeding-reglement, is bij Gouv. Bt. 25 Mei 1914 n°. 50 (Ind. St. n°. 415) een reglement vastgesteld betreffende den overvoer van gouvernements-passagiers met schepen der Koninklijke Marine, de schepen der gouvernements-marine en de stoomschepen voor de bebakening en kustverlichting.

In verband met de invoering van eene nieuwe traktements- en soldijregeling voor het personeel der Koninklijke Marine, is bij K. B. 28 Nov. 1914 n°. 34 (Ind. St. n°. 218) de in Ind. St. 1869 n°. 86 opgenomen regeling ingetrokken en is eene wijziging gebracht in K. B. 1 Dec. 1906 n°. 80 (Ind. St. 1907 n°. 113), waarbij o. m. het inkomen van den zeeofficier, adjudant van den Gouverneur-Generaal, is geregeld.

§ 1. KONINKLIJKE MARINE.

Personeel. De gemiddelde sterkte over 1914 van het personeel der vloot bedroeg 236 officieren, 1975 Europeesche onderofficieren en minderen en 1310 inlandsche schepelingen; in het geheel derhalve 3521 koppen, tegen 3463 in 1913. Hoeveel koppen bij het einde van 1913 en 1914 waren ingeschreven in de rol van de toen in dienst zijnde schepen en hoeveel hun aantal meer of minder bedroeg dan de ,,bepaalde sterkte'', blijkt zoowel voor de Indische militaire marine als voor het Nederlandsch eskader in Oost-Indië uit bijlage C. Tevens doet deze tabel in totaal kennen de ,,bepaalde'' en ,,aanwezige'' sterkte aan officieren en aan verdere bemanning, afzonderlijk ook wat het machinekamerpersoneel en het personeel van het korps mariniers betreft. De aanneming van inlandsche schepelingen, tot een beperkt aantal in verband met de behoefte, was slechts opengesteld bij de marinekazerne te Soerabaja en leverde geen moeielijkheden op. Zooals blijkt uit bijlage C, is het aantal inlandsche schepelingen in 1914 met 43 koppen vermeerderd. Van de inlandsche schepelingen, wier dienstverband in 1914 kwam te eindigen, verbonden zich opnieuw 23.

De gezondheidstoestand op de vloot was in 1914 over het algemeen niet ongunstig, vooral wanneer men in aanmerking neemt de minder gunstige omstandigheden waarin het personeel gedurende de tweede helft van dat jaar verkeerde. Er was eene merkbare vermindering in het aantal gevallen van geslachtsziekte, wat zoowel moet worden toegeschreven aan het korter verblijf van de schepen te Soerabaja, als aan de sedert 1 Januari 1914 ingevoerde prophylactische behandeling. Nog steeds echter vormen de ziektedagen van deze ziekten het grootste deel van het totale aantal. Het aantal eerste malaria-gevallen bleef nagenoeg onveranderd, het voorbehoedend gebruik van kinine werd zooveel mogelijk bevorderd en met de muskietenbestrijding werd doorgegaan. Slechts een paar gevallen van cholera deden zich voor; een der lijders herstelde. Gelegenheid om zich tegen deze ziekte te doen inenten werd geregeld verschaft. Pest kwam bij de marine niet voor; febris typhoidea en beri-beri slechts hier en daar, laatstgenoemde ziekte voornamelijk aan boord van schepen die langeren tijd in zee bleven zonder havens aan te doen. Afgekeurd voor den dienst in de tropen werden 73 Europeesche schepelingen (in 1913 44) en 19 inlanders (in 1913 13). Overleden zijn in 1914 door ziekte of ongeval 19 Europeanen (in 1913 9) en 3 inlanders (in 1913 8). De regeling betreffende de toekenning van en de vergoeding voor reis- en verblijfkosten en transportmiddelen aan het personeel der zeemacht in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1909 n°. 364, juncto 1911 n°. 619) is aangevuld bij Gouv. Bt. 24 Juni 1914 n°. 32 (Ind. St. n°. 461).

Bij Ord. van 8 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 605) kwam eene wijziging tot stand van de voorschriften betreffende de opvatloonen, gerechts- en transportkosten voor het korps inlandsche schepelingen der zeemacht in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1904 n°. 341).

Bij Gouv. Bt. 12 Mei 1914 n°. 6 is een nieuw voedingstarief voor de Europeesche schepelingen der oorlogsmarine vastgesteld, op den grondslag van het in K. V. 1914, kol. 45, vermelde, op tijdelijken voet ingevoerde voedingstarief.

Bij Gouv. Bt. 5 Maart 1915 n°. 34 zijn gelden beschikbaar gesteld ter aanmoediging van het zwemmen door marineschepelingen.

Materieel. Het Nederlandsch eskader bestond in den aanvang van het verslagjaar uit de pantserschepen *De Zeven Provinciën*, *Tromp*, *Hertog Hendrik* en *Koningin-Regentes* en de torpedobootjagers *Fret*, *Wolf*, *Jakhals*, *Bulhond*, *Lynx* en *Hermelijn*. Nadat de op 9 Mei 1914 uit Nederland aangekomen torpedobootjagers *Panter* en *Vos* aan het eskader waren toegevoegd, werden de zusterschepen *Fret* en *Wolf* bij het marine-etablissement uit dienst gesteld; op het einde van het verslagjaar waren deze beide vaartuigen weder voor indienststelling gereed. Van de Indische militaire marine waren in den aanvang van het verslagjaar in dienst 2 flottieljevaartuigen, 2 flottieljevaartuigen-mijnenlegger en 4 opnemingsvaartuigen, terwijl van de 9 torpedobooten er zooveel in dienst waren als voor oefeningen noodig waren. In den aanvang van Augustus 1914 werden alle torpedobooten, behalve de *Cerberus*, in dienst gesteld. Het flottieljevaartuig *Mataram* werd 19 Januari 1915 vervangen door de *Koetei*, zoodat op het einde van het verslagjaar van de Indische militaire marine in dienst waren de flottieljevaartuigen-mijnenlegger *Siboga* en *Serdang*, de flottieljevaartuigen *Assahan* en *Koetei*, de opnemingsvaartuigen *Van Gogh*, *Van Doorn*, *Sumbawa* en *Lombok* en de torpedobooten *Hydra*, *Scylla*, *Minotaurus*, *Python*, *Sphynx*, *Draak*, *Krokodil* en *Zeeslang*. Als munitieschepen bleven te Soerabaja het voormalige pantserschip *Prins Hendrik der Nederlanden* en het vroegere flottieljevaartuig *Makasser*.

Opgaven betreffende de bedrijfskosten van de schepen en van enkele inrichtingen aan den wal treft men aan in tabel 4 van bijlage C.

Steenkolen. Gedurende het tijdvak 1 April 1914 tot en met ult. Maart 1915 werden de marine-steenkolen-opslagplaatsen aangevuld met 24 606 ton Cardiff-, 19 053 ton Ombilin-, 9278 ton Poelau Laoet- en 600 ton Borneo-kolen, zoomede 4410 ton steenkoolbriketten. Door verschillende onder

het departement der marine behoorende schepen werden buiten de marine-opslagplaatsen aangekocht 3398 ton Cardiff- en 10 342 ton Ombilin- en andere kolensoorten, waarvan onderscheidenlijk 3021 en 9526 ton in verschillende Oost-Indische en het overige in buitenlandsche havens.

Met het oog op de met die brandstof verkregen gunstige uitkomsten, is ten behoeve van de schepen van het Nederlandsch eskader eene hoeveelheid Eintracht Trifbau-briketten aangeschaft.

§ 2. GOUVERNEMENTS-MARINE.

Personeel. In het jaar 1914 zijn 312 inlandsche schepelingen voor de eerste maal aangenomen, terwijl 544 schepelingen hun dienstverband verlengden.

Op ult. 1914 bestond het Europeesche personeel uit 157 man (24 gezaghebbers, 52 stuurlieden, 70 machinisten en 11 leerlingen-machinist), ongerekend één gezaghebber en twee 1ste-machinisten, eerstgenoemde tijdelijk geplaatst op het hoofdbureau van scheepvaart en laatstgenoemden bij den aanbouw en de herstelling van gewestelijke en andere landsvaartuigen, doch met inbegrip van 13 opvarenden, die, gevoerd à la suite van hun korps, dienst deden aan boord van de schepen der bebakening en kustverlichting en bij de uitdieping van het westervaarwater naar Soerabaja en het vaarwater naar Pontianak. De openvallende plaatsen van leerling-machinist werden aangevuld uit in Indië wonende candidaten, terwijl vijf jongelieden uit Nederland werden uitgezonden ter benoeming tot 3de-stuurman.

De vloot was op ult. December 1914 bemand met 766 inlandsche schepelingen.

Nadere opgaven nopens de gevorderde en de aanwezige bemanning van de stoomschepen der gouvernements-marine vindt men in bijlage D.

In den gezondheidstoestand van de schepelingen kwam weinig verandering. Het aantal malaria-lijders nam iets af; het aantal venerische aandoeningen, die opname in een hospitaal noodzakelijk maakten, daarentegen iets toe. Beriberi bleef beperkt tot enkele op zichzelf staande gevallen. Het aantal overleden inlanders bedroeg 4 (in 1913 14).

Bij Ord. van 22 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 587) is een nieuw reglement op de tucht bij de gouvernementsmarine vastgesteld, dat op 1 Januari 1915 in werking is getreden (Ind. St. 1914 n°. 713). Het reglement voor het korps inlandsche schepelingen der gouvernementsmarine (Ind. St. 1910 n°. 68) onderging wijziging bij Gouv. Bt. 22 Aug. 1914 n°. 93 (Ind. St. n°. 588).

Materieel. Op ult. Maart 1915 bestond de vloot der gouvernementsmarine uit 25 schepen. Hiervan waren er 15 bestemd voor stationsdiensten, 2 voor algemeene diensten in den Archipel, 3 tot tegengang van den opium-sluikhandel op zee, 1 voor kabelwerk, 1 voor zeevisscherij-onderzoek en 1 voor den slibarbeid, terwijl 2 schepen in reserve waren. In aanbouw zijn 3 schepen, waarvan 2 hier te lande en 1 in Indië.

Bij de gewestelijke vaartuigen werden 5 stoomvaartuigen in dienst gesteld, namelijk 1 (*Yvette*) voor Simeuloe, 1 (*Xenia*) voor Riouw, 1 (*Moeara Moentai*) voor Samarinda (Koetei-rivier), 1 (*Hendrik*) voor Sintang en 1 (*Diana*), ter vervanging van het stoomvaartuig *Helena*, ten behoeve van den resident der Oostkust van Sumatra. Twee tunnelmotorbooten (*Eva* en *Fanny*) werden te Palembang in dienst gesteld; het derde tunnelvaartuig (*Greta*) kwam gereed en zal zijne bestemming (Palembang) volgen. Ter vervanging van de stoomvaartuigen *Moesi* en *Ida* werd een 2-tal motorbooten aangewezen. Te Pangkalanbrandan werd 1 motorboot (*Juliana*) in dienst gesteld. Het stoomvaartuig *Frida* werd tegen verevening aan het departement der burgerlijke openbare werken overgedaan, terwijl het stoomvaartuig *Poenan*, tengevolge van ouderdomsgebreken, aan den dienst kwam te ontvallen. In aanbouw is 1 motorboot (bestemd voor Semarang).

Op ult. Maart 1915 waren in dienst 44 stoom- en 41 motorvaartuigen, benevens een huisboot, 5 laadprauwen en vele roei- en zeilvaartuigen.

§ 3. MARINE-ETABLISSEMENT.

De samenstelling en bezoldiging van het personeel van het etablissement — vgl. K. V. 1914, kol. 47 — onderging eenige wijzigingen en aanvullingen (Ind. St. 1914 n°. 352 en 1915 nos. 54 en 415).

De voorwaarden en tarieven voor het gebruik der gouvernementsdokken aan het etablissement, zijn nader aangevuld bij Gouv. Bt. 4 April 1914 n°. 46, Ind. St. n°. 332, waarin tevens gewijzigde voorschriften zijn opgenomen betreffende de vaststelling en het in rekening brengen der kostprijzen van bij het etablissement uitgevoerde werken. Voorloopige voorwaarden en tarieven voor het gebruik van het 14 000-tons dok door particulieren zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 29 Maart 1915 n°. 51.

Bij Gouv. Bt. 13 Oct. 1914 n°. 47 (Ind. St. n°. 655) is het reglement voor het drijvend droogdok te Soerabaja (Ind. St. 1850 n°. 5) buiten werking gesteld.

Het drijvend droogdok van 14 000 ton kreeg in Januari 1915 eene ligplaats in het bassin van het etablissement en werd tijdelijk in gebruik genomen ter voorziening in dokgelegenheid voor de pantserschepen van het Nederlandsch eskader.

De werken voor het electrisch drijven en verlichten van het etablissement werden nagenoeg beëindigd.

Voor verdere bijzonderheden betreffende het etablissement wordt verwezen naar het jaarverslag dier inrichting.

§ 4. SCHEEPVAART.

De scheepvaartbeweging in 1914, in vergelijking met die in 1913 en 1912, blijkt uit de hieronder volgende opgave van het aantal en den inhoud (in 1000 M³.) der in de voornaamste havens van Nederlandsch-Indië aangekomen stoomschepen en zeilvaartuigen.

HAVENS.	1912. 1)		1913. 2)		1914. 2)	
	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
Batavia (Tandjoengpriok)	1 839	8 038	1 833	8 573	1 855	9 288
Soerabaja	1 315	6 693	1 396	7 355	1 682	7 801
Semarang	1 175	6 819	1 203	7 379	1 202	7 847
Tjilatjap	271	1 146	331	1 334	364	1 302
Padang (Emmahaven)	662	2 855	876	3 025	853	3 068
Pangkalanbrandan	866	206	1 064	153	1 607	115
Poeloe Sembilang	619	797	367	707	1 404	668
Belawan Deli	1 324	953	1 395	1 037	1 261	1 103
Palembang	698	1 059	669	1 023	656	1 074
Bandjermasin	417	534	376	592	395	634
Balikpapan	1 161	2 090	892	1 849	901	1 855
Samarinda	1 065	1 061	841	891	757	849
Makasser	608	2 450	636	2 971	648	2 743
Menado	152	676	148	717	152	737
Ternate	126	399	118	414	114	441
Soemenep	520	324	491	330	485	395
Singaradja	363	1 005	314	997	253	801
Sabang	1 122	5 604	1 184	6 006	1 011	5 028
Sambo	3 782	1 814	2 247	1 231	3 054	1 362
Pontianak	338	292	402	287	546	300

1) Hieronder zijn alleen vermeld de op Europeesche wijze getuigde zeilschepen.

2) In verband met de nieuwe voorschriften voor de samenstelling van de scheepvaartstatistiek (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7853), zijn voor 1913 en 1914 alleen zeilvaartuigen van 300 M³. en daarboven opgegeven.

De aard van de scheepvaartbeweging in 1914 wordt voor de voornaamste havens aangegeven in de onderstaande tabel.

HAVENS.	Aangekomen					
	stoomschepen.		zeilschepen van 300 M³. netto inhoud en daarboven.		zeilvaartuigen van minder dan 300 M³. netto inhoud.	
	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)
Batavia (Tandjoengpriok)	1 829	9 224 497	26	63 994	54	2 897
Soerabaja	1 680	7 795 010	2	6 466	10 767	244 093
Semarang	1 184	7 799 974	18	46 740	1 613	63 822
Tjilatjap	355	1 273 928	9	28 437	—	—
Padang (Emmahaven)	848	3 057 999	5	10 143	1 272	28 902
Pangkalanbrandan	1 578	99 929	29	15 266	1 532	88 925
Poeloe Sembilang	1 370	633 931	34	33 973	1 431	86 655
Belawan Deli	1 221	1 087 988	40	15 139	1 903	176 088
Palembang	581	869 720	75	204 135	368	26 653
Bandjermasin	391	628 386	4	5 667	535	18 284
Balikpapan	799	1 507 571	102	347 106	164	11 614
Samarinda	657	508 620	100	340 300	78	5 969
Makasser	647	2 739 423	1	3 403	2 582	51 753
Menado	152	737 198	—	—	58	1 151
Ternate	114	441 327	—	—	11	503
Soemenep	467	332 284	18	63 106	2 012	50 454
Singaradja	253	801 365	—	—	1 316	32 332
Sabang	1 011	5 027 690	—	—	—	—
Sambo	3 011	1 243 818	43	118 026	1 980	266 428
Pontianak	544	296 129	2	4 228	161	3 909

Het K. B. 30 Jan. 1874 n°. 16, houdende bepalingen omtrent de zeebrieven en jaarpassen in Nederlandsch-Indië (Ned. St. 1905 n°. 116, Ind. St. 1905 n°. 316), zooals het sedert is gewijzigd, is nader aangevuld bij dat van 15 Maart 1915 n°. 36 (Ned. St. n°. 154, Ind. St. n°. 368), in dien zin dat bij aankoop of aanbouw van een schip buiten Nederlandsch-Indië de ter plaatse gevestigde Nederlandsche consulaire ambtenaar mede bevoegd is om ten behoeve van dit schip eene verklaring af te geven voor de reis naar Nederlandsch-Indië.

De instructie van den hoofdinspecteur van scheepvaart onderging wijziging bij Gouv. Bt. 18 Aug. 1914 n°. 51 (Bijbl. Ind. St. n°. 8082).

Kustverlichting, bebakening en loodswezen. De bebakeningsstoomers *Sperwer* en *Hoofdinspecteur Zeeman* deden onafgebroken dienst. Het bebakeningsstoomschip *Pharus*, dat op 15 Juli 1914 uit dienst gesteld werd, ten einde bij het marine-etablissement eene verbouwing te ondergaan, kwam 11 Maart 1915 weder in de vaart. Het voormalige inspectievaartuig *Lucifer* bleef in dienst voor den bouw van kustlichten. Het inspectievaartuig *Orion* (zie K. V. 1914, kol. 49) werd op 6 Mei 1914 weder in dienst gesteld.

De volgende kustlichten werden opgericht: een groep bliksemlicht op de Sambargelap-eilanden (Borneo's Oostkust, ontstoken 6 November 1914), een schitterlicht op het eiland Nias nabij Goenoengsitoli (ontstoken 23 Januari 1915) en een dito op het eiland Gosobaohi (Nias' noordkust, ontstoken 26 Februari 1915). De petroleumlichten van Zwaantjesdroogte (Pasoeroean), Semarang en Poeloe Tikoes (Sumatra's Westkust) zijn gewijzigd in acetyleenlichten. De in April 1914, wegens ongunstige weersgesteldheid, gestaakte bouw van het kustlicht op Banawaja (Postiljon-eilanden) werd weder ter hand genomen. De twee geleidelichten van de Langkat-rivier en het kustlicht van Telokbetong werden achtereenvolgens in Juni 1914 en op 1 Juli 1914 gebluscht. Het bewaakte petroleumlicht van Daoen (Straat Banka) werd in Juni 1914 veranderd in een onbewaakt acetyleenlicht. De gasboeien in de monding van de Deli-rivier werden vervangen door 5 gasbakens voorzien van vetgasgloeilicht; meer naar binnen werd een gasboei gelegd. De gasboeien van Straat Padang en van de Djambi-rivier werden vervangen door acetyleenboeien. De betonning der Telok Piai-geul werd verwijderd en in stede daarvan werden twee gasboeien gelegd. Bij den ingang naar de binnenreede van Riouw en bij het Goat-rif (Banka en Oostkust) werd een acetyleenboei geplaatst. In de Palembang-rivier werden twee gasboeien bijgelegd. Ter reede Batavia werden de proefnemingen met acetyleenboeien voortgezet. Op eenige gasboeien ter Oostkust van Sumatra en in het Oostervaarwater van Soerabaja werd vetgasgloeilicht in beproeving genomen. Twee roode lichten werden ontstoken bij den oversteek van Batoe Lajang in het vaarwater naar Pontianak.

Op 1 April 1915 lagen te water 15 acetyleenboeien, 68 Pintsch-gasboeien en 19 lantaarnboeien (op 1 April 1914 onderscheidenlijk 10, 68 en 19); het aantal acetyleen- en Pintsch-gasbakens bedroeg 37 en 15 (op 1 April 1914 36 en 13).

Het aantal ijzeren schroefpaalbakens, houten en steenen bakens bedroeg op 1 April 1915 onderscheidenlijk 173, 62 en 29, terwijl op dat tijdstip te water lagen 403 tonnen (op 1 April 1914 onderscheidenlijk 167, 61, 29 en 430). Het aantal loodslichtschepen en lichtschepen bleef onveranderd (onderscheidenlijk 7 en 3).

Bij Gouv. Bt. 30 Mei 1914 n°. 46 (Ind. St. n°. 421) is nadere wijziging gebracht in de regelen betreffende het beheer en de bediening der kust- en havenlichten in Nederlandsch-Indië.

Door den hoofdinspecteur van scheepvaart zijn in November 1914 voorschriften betreffende de kustverlichting in Nederlandsch-Indië vastgesteld.

Bij K. B. 6 Febr. 1915 n°. 110 (Ned. St. n°. 72, Ind. St. n°. 327) is bepaald, dat Nederlandsch-Indië niet verantwoordelijk is voor de daden en verzuimen, gepleegd door tot de uitoefening van den loodsdienst aldaar bevoegde personen.

Aan loodsgelden is in de laatste 3 jaren ontvangen:

	1912	1913	1914
Tandjoengpriok (Batavia). . .	f. 93 005	f 97 102	f 100 147
Soerabaja (met Grisee) . . .	442 541	478 678	518 657
Tjilatjap	38 233	43 115	39 332
Emmahaven (Padang). . . .	57 472	59 660	57 902
Aroe-baai en Babalan-geul . .	59 260	48 868	44 393
Koetei-rivier	66 122	52 782	49 873
Balikpapan.	78 126	66 965	66 561
Palembang.	75 499	72 966	76 649
Bajoeng Lentjir	3 360	960	30
Makasser	24 727	27 455	27 115
Sambo	18 255	14 115	15 797

Havendiensten. De lijst van begrenzingen van reeden (Ind. St. 1898 n°. 240) is bij verschillende gelegenheden nader gewijzigd en aangevuld (zie Ind. St. 1914 nos. 399, 441, 442, 516, 589, 627 en 701 en 1915 nos. 105, 236 en 312).

Bij Gouv. Bt. 13 Mei 1914 n°. 38 (Ind. St. n°. 402) is de bevoegdheid tot ontslag en benoeming van het inlandsch personeel voor den havendienst aan den betrokken havenmeester of als zoodanig dienstdoenden ambtenaar opgedragen.

Bij Ord. van 3 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 600) zijn de belooningen, welke door havenmeesters of als zoodanig dienstdoende ambtenaren kunnen worden gevorderd voor sommige op verzoek van belanghebbenden verrichte werkzaamheden, herzien.

Bij Ord. van 16 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 767) is het reglement tot handhaving van orde en veiligheid in de haven en op het haventerrein van Sabang (Ind. St. 1912 n°. 82 en 1913 n°. 221) nader gewijzigd.

Het reglement op het gebruik door particulieren van 's lands los- en laadhoofd ter hoofdplaats Amboina en te Banda Neira onderging wijziging bij Ord. van 15 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 660).

Een reglement op de in- en ontscheping van vee in de haven Tandjoengpriok kwam tot stand bij Ord. van 1 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 535).

Bij Ordn. van 5 Juni 1914 (Ind. St. nos. 427 t/m 432) zijn reglementen vastgesteld op de heffing van havengelden te Tandjoengpriok, Belawan, Palembang, Tjilatjap, Makasser en Pelaboehan Ratoe (Preanger-Regentschappen). Dergelijke reglementen kwamen voorts tot stand: voor de Emmahaven bij Ord. van 10 Nov. 1914 (Ind. St. n°. 708) en voor de Tjialoeteureumbaai (Preanger-Regentschappen) bij Ord. van 2 Maart 1915 (Ind. St. n°. 233). [1])

Het aandeel van de Regeering in de winst der Sabang-Maatschappij — vgl. K. V. 1910, kol. 88/89 — bedroeg over 1914 f 23 750.

Aan haven- en ankeragegelden werden in 1914 ontvangen op Java en Madoera f 496 573 en in de buitenbezittingen f 317 540, tegen f 417 892 en f 305 646 in 1913.

Hydrographische dienst. Het opnemingsvaartuig *Van Doorn* zette de opneming ter westkust van Sumatra voort en kwam daarmede gereed tot Soesoh. Het opnemingsvaartuig *Lombok* zette de opneming voort van de straten aan de noordwestkust van Nieuw-Guinea en kwam gedeeltelijk gereed met de opneming van Waigaoe; het vaartuig werd 27 Juli 1914 te Soerabaja in herstelling opgenomen. Het opnemingsvaartuig *Van Gogh* zette de opneming ter oostkust van Halmahera voort en werd 21 Juli te Soerabaja in herstelling opgenomen. Het opnemingsvaartuig *Sumbawa* ging voort met de opneming op de zuid- en oostkust van Boeton en bij Wangi Wangi. Het opnemingsvaartuig *Condor* beëindigde de opneming van het Oostgat van Soerabaja. De gezondheidstoestand was gunstig, behalve op de *Lombok*, tijdens het verblijf van dat schip te Soerabaja. Op 1 Augustus werden alle vaartuigen wegens de tijdsomstandigheden aan den dienst der opnemingen onttrokken. Den 27sten Januari 1915 hervatte de *Sumbawa* en den 11den Februari de *Van Doorn* de opnemingen; de andere schepen bleven ingedeeld bij de vloot. Omtrent de werkzaamheden, hier te lande verricht in het belang van den hydrographischen dienst voor Nederlandsch-Indië, valt het volgende te vermelden. In het tijdvak 1 Mei 1914 tot 1 Mei 1915 werden uitgegeven de volgende kaarten:

n°. 26, Westkust Sumatra, Meulaboh tot Tapa Toean; n°. 118, Noordwestkust Celebes, Noordwachter tot Stroomenkaap; n°. 100, Noord- en Westkust Sumatra, Diamantpunt tot Singkel; n°. 154, Zuidwest- en Zuidkust Nieuw-Guinea, Kaap van den Bosch tot Nederlandsch-Engelsche grens; n°. 189, Vaarwaters en ankerplaatsen in den Molukschen Archipel, blad I; n°. 271, Vaarwaters en ankerplaatsen op de Westkust van Nieuw-Guinea, blad II; n°. 325, Westkust Nieuw-Guinea, Straat Sele, Noordelijk gedeelte. Schetskaarten nos. 72 en 73. Verbeterbladen werden uitgegeven op kaarten nos. 151, 190 en 341. Op de verstrekte kaarten werden, gedeeltelijk op de gravures, gedeeltelijk op de kaarten zelve, de noodige verbeteringen aangebracht. Nieuwe uitgaven verschenen van deel V van den Zeemansgids, van de landverkenningen behoorende bij deel III*b*, van de lichtenlijsten en betonningstaten der bestaande gidsen en van den catalogus; op deel IV van den Zeemangids werd een aanvullingsblad uitgegeven. De verkoop van kaarten en gidsen bracht in Indië op f 7582 en in Nederland f 3318, tegen f 8346 en f 2646 in 1913.

§ 5. VERRICHTINGEN DER ZEEMACHT.

De schepen van het Nederlandsch eskader (zie § 1 van dit hoofdstuk), met uitzondering van de *Tromp* — welke bodem in verband met herstellingen aan de scheepsketels te Soerabaja vertoefde —, waren tot einde Juli 1914 zooveel mogelijk bijeen in de wateren van Lombok tot het houden van gezamenlijke oefeningen, waaraan ook gedurende eenigen tijd door een groep torpedobooten werd deelgenomen (zie bijlage C). Van begin Augustus 1914 af waren de schepen, behalve de *Tromp*, die eerst den 19den dier maand daarvoor kon worden aangewezen, belast met de handhaving van onze onzijdigheid in den Archipel. In verband met de in het laatste gedeelte van den verslagtijd te Singapore uitgebroken onlusten, werd het eskader grootendeels, met uitzondering van den torpedobootjager *Lynx*, naar de wateren van Riouw gezonden.

Van de schepen der Indische militaire marine waren de *Siboga* en *Serdang* onderscheidenlijk te Soerabaja en Sabang beschikbaar voor den mijnendienst.

De *Mataram* was van begin verslagtijd tot 1 Augustus belast met het houden van kruistochten in de wateren van Riouw in verband met de in dat gewest plaats gehad hebbende beroovingen van opium-verkoopplaatsen. Van 4 Augustus tot 17 September en van 29 September tot begin Januari werd de bodem achtereenvolgens ter beschikking gesteld van de hoofden van gewestelijk bestuur te Pontianak en Ternate, in verband met de in de Westerafdeeling van Borneo en op het eiland Halmahera uitgebroken onlusten. Het vaartuig werd daarna buiten dienst gesteld en te Ternate door de *Koetei* vervangen.

De *Asahan* vervulde tot 1 Augustus 1914 verschillende opdrachten vanwege het departement der marine en was overigens tot einde verslagtijd als communicatievaartuig aan het eskader toegevoegd.

[1]) Voor wijzigingen in eenige van deze reglementen zie men Ind. St. 1914 n°. 659 en 1915 n°. 147.

F.

AANGELEGENHEDEN BEHOORENDE TOT DEN WERKKRING VAN HET DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.

§ 1. RECHTERLIJKE MACHT.

De instelling van landgerechten in de gewesten Batavia, Semarang en Soerabaja (vgl. K. V. 1914, kol. 53) kwam op 1 September 1914 tot stand (Ind. St. 1914 nos. 418 en 518, juncto 1914 n°. 680 en 1915 n°. 317), terwijl de aanwijzing van plaatsen voor het houden van de terechtzittingen dier landgerechten, de indienststelling van personeel, enz. geschiedde bij Gouv. Bt. 28 Mei 1914 n°. 55 (Ind. St. n°. 420, juncto Ind. St. 1914 nos. 519, 573 en 681 en 1915 n°. 318). Voorts werd bij Gouv. Bt. 16 Aug. 1914 n°. 6 (Ind. St. n°. 568) de directeur van justitie gemachtigd om bij elk landgerecht buiten bezwaar van den lande een of meer plaatsvervangende landrechters te benoemen.

Bij Ord. van 18 Juli 1914 (Ind. St. n°. 511) is de politierechtspraak in de controle-afdeeling Pamekasan (res. Madoera) aan den controleur opgedragen.

Voor gedeeltelijke voorzieningen met betrekking tot het personeel der Europeesche en inlandsche rechtbanken zij verwezen naar Ind. St. 1914 nos. 423, 703 en 735 en 1915 nos. 38, 109, 110, 172, 217, 243, 248, 293, 294 en 334.

§ 2. RECHTSWEZEN IN HET ALGEMEEN.

Het reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie in Nederlandsch-Indië is gewijzigd bij K. B. 28 April 1914 n°. 42 (Ind. St. n°. 457) met betrekking tot de samenstelling van de raden van justitie te Batavia, Semarang en Soerabaja, zoomede bij K. B. 25 Mei 1914 n°. 52 (Ind. St. n°. 512) voor zooveel betreft de samenstelling der regentschapsgerechten.

De procentsgewijze belasting op de burgerlijke gedingen bij de inlandsche rechtbanken en de districtsgerechten in het gouvernement Sumatra's Westkust en de residentie Tapanoeli is afgeschaft bij Ord. van 20 Juli 1914 (Ind. St. n°. 513).

Inlandsch reglement. Dit reglement onderging wijziging bij het reeds hiervóór genoemd K. B. 25 Mei 1914 n°. 52 (Ind. St. n °.512), terwijl bij K. B. 25 Mei 1914 n°. 53 (Ind. St. n°. 514) de voorschriften in het reglement betreffende de tenuitvoerlegging van landraadvonnissen op onroerende goederen werden aangevuld.

Met buitenwerkingstelling, in zoover van de ordonnantie in Ind. St. 1897 n°. 148 — vgl. K. V. 1897, blz. 77 — is artikel 89 van het reglement toepasselijk verklaard op den te Malang bescheiden controleur bij het binnenlandsch bestuur, ingeval van afwezigheid of verhindering van den assistent-resident aldaar (Ind. St. 1915 n°. 168).

Rechtswezen in de buitenbezittingen. De reglementen op het rechtswezen in de buitenbezittingen zijn bij Ord. van 9 Juni 1914 (Ind. St. n°. 436) aangevuld met eene bepaling nopens de vervanging van aan inlanders en met hen gelijkgestelden opgelegde geldboete door gevangenisstraf. Het reglement op het rechtswezen in de residentie Riouw en onderhoorigheden is gewijzigd bij Ord. van 17 Juli 1914 (Ind. St. n°. 506), met het oog op de veranderde samenstelling der landraden, zoomede bij Ord. van 14 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 565), ten einde personen, die lijdende zijn aan afzichtelijke ziekten, in het openbaar bedelen dan wel zonder middel van bestaan rondzwerven of op eenige wijze van hun toestand partij trekken om anderen overlast aan te doen, in gestichten, ziekenhuizen of andere geschikte plaatsen in verzekerde bewaring te doen stellen. Eene wijziging als de laatstbedoelde onderging ook het reglement op het rechtswezen in de residentie Banka en onderhoorigheden (Ind. St. 1915 n°. 206). De tekst der eerste vijf hoofdstukken van dat reglement en van het reglement voor de residentie Palembang is opnieuw vastgesteld achtereenvolgens bij Ordn. van 17 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 665) en 30 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 694). Het reglement voor Timor en onderhoorigheden is gewijzigd bij Ord. van 5 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 744) ten einde, in verband met de hervorming van het bestuur in dat gewest (Ind. St. 1914 n°. 743), de mogelijkheid te openen om het aantal landraden en residentiegerechten uit te breiden. De instelling der landraden geschiedde bij Ord. van 5 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 745). De reglementen op het rechtswezen ter Oostkust van Sumatra, Sumatra's Westkust en Celebes en onderhoorigheden zijn nog gewijzigd in den geest der bepalingen van K. B. 23 Juli 1914 n°. 63 (Ind. St. n°. 641) — vgl. § 4 — strekkende tot afschaffing van de in het reglement op de strafvordering voor bepaalde misdrijven voorgeschreven verplichting tot het houden van eene gerechtelijke instructie (Ind. St. 1915 n°. 146). Met gebruikmaking van de daartoe verleende bevoegdheid, zijn de reglementen op het rechtswezen in de buitenbezittingen voorts nog gewijzigd, in verband met K. B. 3 Febr. 1912 n°. 27 (Ind. St. n°. 253), houdende uitbreiding van het rechtsmiddel der cassatie in het belang der wet (Ind. St. 1915 n°. 274). Ten slotte is bij K. B. 22 Sept. 1914 n°. 37 (Ind. St. n°. 773) machtiging verleend om de reglementen voor de buitenbezittingen aan te vullen met bepalingen in den geest van die, vastgesteld bij art. III, sub *c*, van K. B. 13 Sept. 1900 n°. 42 (Ind. St. 1901 n°. 15), bevattende nieuwe regelen ten aanzien van de residentiegerechten op Java en Madoera en hunne rechtsmacht.

De bepalingen omtrent de rijksraden in het gewest Menado zijn gewijzigd bij Ord. van 26 Nov. 1914 (Ind. St. n°. 728).

Rechtspersoonlijkheid van vereenigingen. In 1914 zijn in Indië, op den voet van K. B. 28 Maart 1870 n°. 2 (Ind. St. n°. 64), 162 vereenigingen als rechtspersoon erkend, op 3 na

(zie Ind. St. 1914 nos. 357, 657 en 753) aangegaan voor minder dan 30 jaren; 25 ervan, meest van godsdienstigen of liefdadigen aard, waren door Chineezen, 70 (60 van economischen en 1 van godsdienstigen aard, 1 schietvereeniging en 8 societeiten) door inlanders en 5 (4 van liefdadigen aard en 1 societeit) door Arabieren opgericht. Rechtspersoonlijkheid werd aan 3 vereenigingen geweigerd, omdat hare statuten niet in overeenstemming waren te achten met haar werkelijk karakter en aan 2 andere op grond van de overweging, dat ze moesten worden aangemerkt als wederkeerige waarborgmaatschappijen, in den zin van art. 10 van het genoemd Koninklijk besluit.

Naamlooze vennootschappen. In 1914 is in Indië bewilliging verleend op de oprichting van 141 en hier te lande op die van 31 naamlooze vennootschappen, welke haar werkkring uitsluitend of ten deele in Nederlandsch-Indië vinden, alle nader vermeld in bijlage E, tabel I. Van 12 der eerste en 2 der twee categorie had, op het tijdstip van afsluiting van het overzicht (15 Mei 1915), de voorgeschreven openbaarmaking nog niet plaats gehad. Bewilliging op wijzigingen in de statuten van vennootschappen is gedurende 1914 in Nederlandsch-Indië in 92 gevallen verleend.

Rechtstoestand van personen. Van de in het laatste lid van art. 109 van het Regeeringsreglement aan de Indische Regeering voorbehouden bevoegdheid is gedurende 1914 gebruik gemaakt door met Europeanen gelijk te stellen 400 personen, onder wie 215 inlanders (152 mannen en 63 vrouwen) en 185 Chineezen (Ind. St. 1914 nos. 256, 299, 395, 412, 459, 494, 638, 671, 685 en 726). De meesten waren Christenen.

§ 3. BURGERLIJK RECHT, HANDELSRECHT EN BURGERLIJKE RECHTSVORDERING.

Burgerlijke stand. Het reglement op het houden der registers van den burgerlijken stand voor de Europeesche en daarmede gelijkgestelde bevolking in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1849 n°. 25) is op een enkel punt gewijzigd bij Ord. van 9 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 606).

Kredietverband. De in Ind. St. 1909 n°. 585 opgenomen ordonnantie, houdende aanwijzing van gewesten, waar geen kredietverband mag worden gevestigd, en van de kredietinstellingen elders, ten behoeve waarvan de vestiging van dat verband vergund is, onderging aanvulling bij Ord. van 13 Juni 1914 (Ind. St. n°. 443).

Nederlandsch onderdaanschap. Bij K. B. 7 Dec. 1914 n°. 50 (Ned. St. n°. 550A, Ind. St. 1915 n°. 299) is wijziging gebracht in een aantal voorschriften in de Indische wetgeving, ten einde die voorschriften met de wet van 10 Febr. 1910 (Ned. St. n°. 55, Ind. St. n°. 296) tot regeling van het Nederlandsch onderdaanschap van de bevolking van Nederlandsch-Indië — vgl. K. V. 1910, kol. 95 — in overeenstemming te brengen.

Overschrijving van eigendommen. Bij Ord. van 24 Juni 1914 (Ind. St. n°. 460) is de assistent-resident der afdeeling Zuid-Bali bevoegd verklaard tot het verlijden van de akten, bedoeld bij art. 1 van de ordonnantie op de overschrijving van den eigendom van vaste goederen en het inschrijven van hypotheken op dezelve in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1834 n°. 27). Gelijke bevoegdheid is toegekend aan den bestuurder der afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea (res. Amboina) (Ind. St. 1915 n°. 184).

Andere onderwerpen. Ten aanzien van eenige andere tot deze paragraaf behoorende onderwerpen worden enkel statistieke opgaven verstrekt. Die opgaven, welke zijn opgenomen in bijlage E, tabellen II, III, IV en X, betreffen de in 1914 verleden akten van oogstverband en behandelde faillissementen, zoomede de in dat jaar gesloten huwelijken tusschen personen, die aan een verschillend recht zijn onderworpen en de in 1913 gedane inschrijvingen in de registers van den burgerlijken stand.

§ 4. STRAFRECHT EN STRAFVORDERING.

Het wetboek van strafrecht voor Europeanen onderging wijziging bij het op 1 Januari 1915 (Ind. St. 1914 n°. 632) in werking getreden K. B. 3 Juli 1914 n°. 69 (Ind. St. n°. 631), strekkende tot overneming van de geheele regeling nopens de strafbare feiten tegen de zeden van het Nederlandsche strafwetboek. In gelijken geest is ook het wetboek van strafrecht voor inlanders aangevuld en gewijzigd (Ind. St. 1914 n°. 633), terwijl bij dezelfde gelegenheid de algemeene politiestrafreglementen voor Europeanen en inlanders eveneens wijziging ondergingen. Het wetboek van strafrecht voor inlanders is verder nog gewijzigd bij Ord. van 28 Mei 1914 (Ind. St. n°. 419), in verband met het bepaalde bij de artt. 39 en 59 van het landgerecht-reglement (Ind. St. 1914 n°. 317), zoomede bij Ord. van 26 Juni 1914 (Ind. St. n°. 474), met het oog op de strafbaarstelling van het namaken, enz. ook van andere dan gouden, zilveren en koperen Nederlandsche en Nederlandsch-Indische muntspeciën bij het op 15 Augustus 1914 in werking getreden K. B. 21 April 1914 n°. 136 (Ind. St. nos. 472 en 473).

Het reglement op de strafvordering is gewijzigd bij het reeds vermelde op 1 Maart 1915 (zie Ind. St. 1915 n°. 146) in werking getreden K. B. 23 Juli 1914 n°. 63 (Ind. St. n°. 641) strekkende tot afschaffing van de in dat reglement voor bepaalde misdrijven voorgeschreven verplichting tot het houden van eene gerechtelijke instructie.

Bij Ord. van 8 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 166) zijn strafbepalingen in het leven geroepen tegen nalatigheid of onwil van zelfbestuursonderhoorigen in het verrichten van de in het landschap Pontianak van hen gevorderde persoonlijke diensten.

Herziening van strafvonnissen van inlandsche rechtbanken door de raden van justitie. In 1914 zijn door de raden van justitie te Batavia, Semarang, Soerabaja, Padang, Medan en Makasser onderscheidenlijk 464, 455, 969, 358, 639 en 360 revisiezaken behandeld; daarbij werd door die raden in 9, 21, 17, 2, 20 en 3 gevallen gebruik gemaakt van de bevoegdheid om oraal debat toe te staan (zie art. 301*k* van het reglement op de strafvordering in Ind. St. 1901 n°. 124).

Uitlevering. Gedurende 1914 werden aan onze autoriteiten door het bestuur der Straits Settlements 2 Chineezen en 1 Europeaan en door dat van de Gefedereerde Maleische Staten 2 Chineezen uitgeleverd. Aan het bestuur dier staten is uitgeleverd 1 Maleier.

Kwijtschelding en vermindering van straffen. De tot deze rubriek behoorende mededeelingen van statistischen aard zijn opgenomen in bijlage E, tabel VII.

Bestrijding van den zoogenaamden handel in vrouwen en meisjes. Op het voetspoor van hetgeen hier te lande is geschied, is bij Gouv. Bt. 4 Febr. 1915 n°. 18 (Ind. St. n°. 152), bij wijze van tijdelijken maatregel, te Batavia een regeeringsbureau gevestigd ter bestrijding van den zoogenaamden handel in vrouwen en meisjes, welk bureau tevens is aangewezen om alle inlichtingen bijeen te brengen omtrent ronselarij van vrouwen en meisjes met het oog op het plegen van ontucht in den vreemde (art. 1 der te Parijs op 18 Mei 1904 onderteekende regeling tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes; zie Ind. St. 1907 nos. 278 en 279). Als directeur van het bureau treedt op de directeur van het departement van justitie, die het bureau tegenover de Regeering en het buitenland zal hebben te vertegenwoordigen, terwijl overigens de algemeene leiding berust bij een daarvoor aangewezen ambtenaar met den titel van „inspecteur bij het regeeringsbureau ter bestrijding van den zoogenaamden handel in vrouwen en meisjes".

In Nederlandsch-Indië gevestigde vereenigingen of personen, die in het door het Regeeringsbureau beoogde doel belangstellen, kunnen door den directeur van justitie benoemd worden tot correspondenten. Ook op andere wijze kan nog van particuliere zijde in deze richting worden medegewerkt, daar blijkens de gouvernements-circulaire van 4 Febr. 1915 n°. 239*a* (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8141) het toezicht aan de stations en de havens van in- en ontscheping eveneens kan worden uitgeoefend door personen, die door particuliere vereenigingen — op maatschappelijk terrein werkzaam — mochten worden aangesteld om zoogenaamd stationswerk te verrichten.

Veediefstallen (op Java en Madoera). Voor de gebruikelijke opgave zij verwezen naar bijlage E, tabel VI.

§ 5. GEVANGENISWEZEN.

De in 1913 ter Oostkust van Sumatra ingevoerde verscherping van de krakalstraf (ten arbeidstelling aan de publieke werken) is in den loop van het daarop volgend jaar ook toegepast in de residentiën Bantam, Djokjakarta, Soerakarta, Semarang en Banka. Intusschen werd voortgegaan met het zooveel mogelijk buiten de gevangenissen doen verblijven van tot ten arbeidstelling veroordeelde personen (vgl. K. V. 1911, kol. 289).

Voor de voortzetting van de proef met het verbouwen van manilla-pisang ter hoofdplaats Cheribon zijn bij Gouv. Bt. 14 Juli 1914 n°. 61 gelden toegestaan.

Ten behoeve van de technische leiding der aanplantingen op Noesa Kambangan, aan het hoofd waarvan een ervaren planter met den titel van adjunct-directeur staat, zijn bij Gouv. Bt. 25 April 1914 n°. 41 twee cultuur-geëmployeerden in dienst gesteld. De aanplant, die eene aanmerkelijke uitbreiding onderging, besloeg op ult. 1914 ruim 884 H. A., deels ficus elastica, deels hevea brasiliensis. Behalve een groot aantal ficusboomen waren ongeveer 45 000 heveaboomen op dat tijdstip tapbaar. Met de in 1914 ten verkoop naar Nederland gezonden rubber werden goede prijzen gemaakt. De geteelde Java-jute (Hibiscus Canabinus) — vgl. K. V. 1914, kol. 57 — bleek geschikt om tot garens te worden versponnen. De in 1914 in Nederland genomen spinproeven zijn uitstekend geslaagd.

De gevangenisarbeid (timmeren, smeden, leerlooien, schoenmaken, zadelmaken, kleermaken, schrijnwerken, enz.) werd gestadig uitgebreid en bleef in stijgende mate gunstige geldelijke uitkomsten opleveren. Bij Gouv. Bt. 28 Juli 1914 n°. 43 is machtiging verleend tot invoering van het ambachtswerk in de gevangenis te Padang, de eerste strafinrichting in de buitenbezittingen waar tot dien maatregel is overgegaan.

De gezondheidstoestand der gevangenen was over het geheel genomen bevredigend. Beri-beri kwam nog slechts verspreid voor.

Op grond van de gunstige uitkomsten der reeds elders genomen proeven, is overgegaan tot de invoering van de voedings-voorziening in eigen beheer in de gevangenissen te Weltevreden, Batavia, Semarang en in de inlandsche gevangenis te Semarang (Gouv. Btn. 10 Juli en 17 Sept. 1914 nos. 32 en 38).

Bij Gouv. Bt. 24 Maart 1914 n°. 50 (Bijbl. Ind. St. n°. 8034) is aan het hoofd van het gevangeniswezen de bevoegdheid toegekend tot benoeming en ontslag van gevangenisbeambten met eene bezoldiging van f 50 tot f 150 's maands, tot verplaatsing van personeel en tot toekenning van premiën of belooningen aan het gevangenispersoneel. De benoeming en het ontslag van het mindere personeel is opgedragen aan de hoofden van plaatselijk bestuur en voor gevangenissen waar een directeur aan het hoofd is gesteld, aan dezen.

Omtrent de instelling van een hoofdbureau voor het gevangeniswezen bij het departement van justitie zie men hoofdstuk **H**.

§ 6. MILITAIR RECHT EN MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Bij de wet van 15 Mei 1914 (Ned. St. n°. 206, Ind. St. n°. 677) is de gelegenheid geopend tot instelling van hooger beroep van vonnissen in Nederlandsch-Indië door krijgsraden bij de zeemacht gewezen, en is in verband daarmede, de rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië uitgebreid.

Bij K. B. 15 Maart 1915 n°. 35 (Ind. St. n°. 355) is eene regeling getroffen tot beperking van de voorloopige gevangenhouding in de strafrechtspleging bij de landmacht in Nederlandsch-Indië.

§ 7. DOOR DE HOOFDEN VAN GEWESTELIJK BESTUUR VASTGESTELDE REGLEMENTEN EN KEUREN VAN POLITIE.

Van de in 1914 door de hoofden van gewestelijk bestuur omtrent een aantal binnen den kring van hunne wetgevende bevoegdheid vallende onderwerpen vastgestelde verordeningen verdienen afzonderlijke vermelding: de in de residentie Lampongsche districten uitgevaardigde verordeningen op het bezit, de registratie en het verhuren van rijwielen (Jav. Ct. 1914 n°. 21), het belasten en gebruiken van automobielen en motor-rijtuigen (Jav. Ct. 1914 n° 65) en het houden van toezicht op schepen, door machines voortbewogen, van minder dan 25 M³. netto inhoud (Jav. Ct. 1914 n°. 74); het door den resident van Palembang uitgevaardigde verbod tot het in brand steken van alang-alang en padanggras, groeiende op 's lands domein buiten het gebied der gemeente Palembang (Jav. Ct. 1914 n°. 80); de verordening tot bescherming der klapperaanplantingen in de residentie Palembang buiten het gebied der gemeente Palembang, in de assistent-residentie Billiton en in de residentie Bali en Lombok (Jav. Ct. 1914 nos. 1, 65 en 99); het reglement op het gebruik van paarden, rij- en voertuigen en op het verkeer op de openbare wegen in de residentie Tapanoeli (Jav. Ct. 1914 n°. 15); de verordeningen op het slachten van vee en op den verkoop van vleesch ter afdeelingshoofdplaats Taroetoeng (Tapanoeli), in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, zoomede te Singaradja, Pabean-Singaradja, Denpasar, Mataram, Ampenan en Laboehanhadji (Bali en Lombok) (Jav. Ct. 1914 nos. 18, 37 en 47); de door den resident van Banka en onderhoorigheden uitgevaardigde verordening op het bouwen en sloopen op de hoofdplaatsen Pangkalpinang, Belinjoe, Soengailiat, Muntok, Toboali, Djeboes, Merawang, Soengaiselan, Koba en Tandjoenglaboe (Jav. Ct. 1914 n°. 80); de door den resident der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo uitgevaardigde verordening tot voorkoming van het vernielen van klapperboomen door zoogenaamde klappertorren en andere schadelijke insecten (Jav. Ct. 1914 n°. 37); de verordening op het gebruik van de in het rechtstreeks bestuurd gebied der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo gelegen openbare wegen, die voor het vervoer per as geschikt zijn (Jav. Ct. 1914 n°. 55); de verordening op het sleepen van vaartuigen op de rivieren in dat gewest door met mechanische kracht voortbewogen vaartuigen (Jav. Ct. 1914 n°. 72); de keur op het koopen of aannemen door gouvernementsonderhoorigen van boschproducten in de zelfbesturende landschappen van de residentie Menado, waar vanwege de zelfbesturen boeah tanah geheven wordt (Jav. Ct. 1914 n°. 69); de verordening op het laten losloopen, het castreeren en het gebruik van stieren en van koeien in de Minahasa (Jav. Ct. 1914 n°. 84); het reglement op het houden van toezicht op de schepen, uitsluitend gebezigd voor de vaart op rivieren en binnenwateren en op schepen van minder dan 25 M³. netto inhoud in de residentie Amboina (Jav. Ct. 1914 n°. 47); de door den resident van Amboina vastgestelde verordening op het zich onbevoegd bevinden in baaien, inhammen en dergelijke met vischgerei (Jav. Ct. 1914 n°. 96) en het reglement op het gebruik van en het verkeer op de openbare wegen, zoomede het verhuren van paarden, rij- en voertuigen in Bali en Lombok (Jav. Ct. 1914 n°. 79).

§ 8. BIJZONDERE RECHTEN.

Recht van verblijf. De gebruikelijke statistische opgaven omtrent toelating en vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië zijn opgenomen in bijlage E, sub VIII en IX.

Aan 11 Europeanen en met hen gelijkgestelden is in 1914 vergunning tot reizen in Nederlandsch-Indië verleend. Tien vergunningen tot het reizen in een enkel gewest werden door den betrokken hoogsten gewestelijken gezaghebber verleend (2 voor Sumatra's Westkust, 4 voor de Oostkust en Sumatra, 2 voor de Westerafdeeling van Borneo en 2 voor Bali en Lombok). Door den directeur van justitie werd nog één vergunning verleend voor geheel Nederlandsch-Indië. Waar noodig, werd steeds het voorbehoud gemaakt, dat reizen buiten het rechtstreeks bestuurd gouvernementsgebied alleen zouden worden ondernomen in overleg met en na verkregen toestemming van de betrokken autoriteit.

De voor Java en Madoera bestaande beperkende bepalingen betreffende het reizen van inlanders en met hen gelijk gestelden (Ind. St. 1910 n°. 536) zijn bij Ord. van 14 Dec. 1914 opgeheven (Ind. St. n°. 760). [1]) In verband hiermede zijn tevens eenige wijzigingen aangebracht in de voorschriften omtrent het wonen van vreemde oosterlingen op Java en Madoera (Ind. St. 1914 n°. 761).

Met het oog op de nieuwe indeeling van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ind. St. 1913 nos. 199 en 279) is de regeling van het passenstelsel in dat gewest herzien (Ind. St. 1914 n°. 766).

Sedert de afsluiting van de gelijksoortige opgaven in K. V. 1914 (15 Maart 1914) tot 15 Maart 1915, is de in art. 47 van het Regeeringsreglement omschreven politieke maatregel van verwijdering toegepast op 5 inlanders (1 uit de Westerafdeeling van Borneo, 3 uit Sumatra's Westkust en 1 uit Kediri) die, hoewel in rechten niet vervolgbaar, wegens verschillende bezwarende feiten voor de openbare rust en orde in het gewest hunner inwoning gevaarlijk werden geacht. Daarentegen is gedurende dat tijdvak ten opzichte van 16 vroeger politiek verwijderden de maatregel opgeheven, en aan één eene andere plaats tot verblijf aangewezen.

Drukpers. In 1914 waren 26 vervolgingen wegens drukpersdelicten aanhangig, waarvan er 15 tot veroordeeling leidden, vier werden ingetrokken en een zevental nog in behandeling zijn.

Slavernij en pandelingschap. Van de in de onderafdeeling Padanglawas (res. Tapanoeli) nog voorkomende slaven (vgl. K. V. 1914, kol. 60) werden er 7 in vrijheid gesteld. Op Samosir (afd. Batak-landen) werd de slavernij op 1 Maart 1914 afgeschaft.

In de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo komen, bij de minder beschaafde Dajak-stammen in de afgelegen en moeielijk te bereiken bovenstreken van de afdeeling Samarinda nog wel slaven en pandelingen voor.

[1]) Een model legitimatiekaart voor reizen van inlanders en vreemde oosterlingen op Java en Madoera, en van die gebiedsdeelen naar de buitenbezittingen is vastgesteld bij Gouv. Bt. 23 Febr. 1915 n°. 24 (Jav. Ct. n°. 19).

§ 9. PERSONEN EN INSTELLINGEN MET HET RECHTSWEZEN IN VERBAND.

Practizijns en notarissen. In 1914 zijn 9 rechtsgeleerde practizijns aangesteld, namelijk 2 bij het Hooggerechtshof, 2 bij elk der raden van justitie te Semarang, Padang en Medan en 1 bij den raad van justitie te Soerabaja.

Gedurende 1914 zijn 3 candidaat-notarissen tot notaris benoemd en onderwierpen zich 28 adspiranten aan een of meer gedeelten van het notarieel examen, van wie er 12 slaagden (4 voor het eerste, 1 voor het tweede, 5 voor het derde, 1 voor het tweede en derde en 1 voor het eerste, tweede en derde gedeelte). Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar het verslag van de examen-commissie (Jav. Ct. 1914 n°. 95).

Nopens de uitoefening van het notariaat zijn voorzieningen getroffen ter Sumatra's Westkust (Ind. St. 1914 n°. 307), in verband met de opheffing van de assistent-residentie Priaman (Ind. St. 1913 n°. 321 en 1914 n°. 303), en in de tijdelijke afdeelingen Ketapang en Singkawang (Westerafdeeling van Borneo) (Ind. St. 1915 nos. 239 en 242).

Het afzonderlijk notariaat te Banda Neira (Amboina) is opgeheven en de uitoefening van het notariaat in de onderafdeeling Banda en de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea aan de bestuurders van die gebiedsdeelen opgedragen (Ind. St. 1915 n°. 183).

Wees- en boedelkamers. Het reglement voor het college van boedelmeesteren te Batavia (Ind. St. 1828 n°. 46) onderging wijziging bij Ord. van 25 Maart 1915 (Ind. St. n° 272).

Voor nadere wijzigingen van de standplaatsen, enz. van de agenten van de kamers te Batavia en Padang zie men Bijbl. Ind. St. nos. 7963, 8130 en 8131.

§ 10. ARBEIDSINSPECTIE EN KOELIEWERVING.

De samenstelling en de bezoldiging van het personeel bij den dienst der arbeidsinspectie zijn nader vastgesteld bij Gouv. Bt. 26 Nov. 1914 n°. 44 (Ind. St. n°. 730), terwijl bij die gelegenheid tevens eene wijziging is gebracht in de in Ind. St. 1908 n°. 400 opgenomen regeling van de arbeidsinspectie.

De ondernemingen ter Oostkust van Sumatra werden in 1914 geregeld door de aldaar bescheiden ambtenaren der arbeidsinspectie bezocht, terwijl ook werden nagegaan de ondernemingen in Atjeh en onderhoorigheden, Lampongsche districten, Palembang, Djambi, Benkoelen, Sumatra's Westkust, Tapanoeli, Riouw en onderhoorigheden, Billiton, Westerafdeeling van Borneo, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Amboina en Ternate en onderhoorigheden.

In die gewesten der buitenbezittingen, waar regelingen van de onderlinge rechten en verplichtingen van werkgevers en werklieden op ondernemingen van land- of mijnbouw of van anderen aard van kracht zijn, hadden de in 1914 geregistreerde werkovereenkomsten [1]) betrekking op 128 718 werklieden, welk totaal in de twee voorafgegane jaren achtereenvolgens bedragen had 130 947 en 139 900.

Dit verschil is eensdeels toe te schrijven aan den oorlogstoestand, waardoor vele ondernemingen hare werkzaamheden beperkten en de werving van Chineesche koelies werd stop gezet, anderdeels aan de omstandigheid dat de op den voet der wervingsordonnantie tot stand gekomen werkovereenkomsten niet meer behoeven te worden geregistreerd (Ind. St. 1913 n°. 523). Het aantal in 1914 overleden contractarbeiders bedroeg 6233. Eene splitsing van die getallen voor elk der betrokken gewesten afzonderlijk, waarin tevens is vermeld tot welken landaard de aangeworven contractkoelies behoorden, is opgenomen in bijlage E, sub XI.

In de residentie Oostkust van Sumatra was over het algemeen de behandeling van de werklieden bevredigend, hunne geneeskundige verpleging zeer goed, terwijl de gezondheidstoestand gunstig kon worden genoemd.

De arbeidstoestanden op de ondernemingen in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden zijn over het algemeen bevredigend te noemen. Aan de huisvesting en de geneeskundige behandeling werd voldoende zorg besteed. De gezondheidstoestand op de ondernemingen, gelegen in de onderafdeeling Simeuloe, liet te wenschen over.

In de residentie Palembang werd met contractkoelies gewerkt door de Bataafsche Petroleummaatschappij en op de landbouwondernemingen Pasoemah Estate, Pageralam en Moesi II. In het algemeen liet de behandeling en geneeskundige verpleging der werklieden weinig te wenschen over. De gezondheidstoestand was gunstig.

De geneeskundige verpleging van de contractanten op de in de afdeeling Moearotembesi (res. Djambi) gelegen houtaankaponderneming Belajang was niet geheel bevredigend. De onderneming is sinds October 1914 gesloten.

Bij de Billiton-Maatschappij bedroeg het aantal werklieden (hoofdzakelijk Chineezen) 15 790, tegen 15 399 in 1913. Wegens desertie, dienstweigering en andere overtredingen van de bepalingen der koelie-ordonnantie werden onderscheidenlijk 82, 30 en 529 werklieden gestraft. De huisvesting der werklieden was niet voldoende, de geneeskundige verpleging goed. De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig te noemen.

In he gouvernement Sumatra's Westkust werd met contract-koelies gewerkt op de ondernemingen in de afdeelingen Painan, L Koto, Solok en Tanahdatar. De behandeling der werklieden was behoorlijk, de geneeskundige verpleging voldoende en de gezondheidstoestand gunstig.

De toestand van de werklieden op de ondernemingen in Benkoelen was in het algemeen bevredigend. Het sterftecijfer bedroeg 44 (3 personen overleden tengevolge van ongelukken), tegen 64 in 1913. Het aantal veroordeelingen wegens drossen en andere overtredingen bedroeg 1091.

In de residentie Tapanoeli werd op 10 ondernemingen met contractkoelies gewerkt. De behandeling en de huisvesting van de arbeiders waren over het algemeen naar wensch. Drossen kwam echter nog al eens voor. Aan de geneeskundige behandeling werd voldoende zorg besteed. Het sterftecijfer bedroeg 93, tegen 143 in 1913.

Het aantal in de residentie Lampongsche districten met contract-koelies werkende ondernemingen bedroeg 15. De gezondheidstoestand was minder gunstig. Het sterftecijfer bedroeg 330.

In de residentie Riouw en onderhoorigheden waren contractkoelies werkzaam op 12 ondernemingen, waarvan 5 gelegen in de afdeeling Tandjoengpinang, 5 in de afdeeling Indragiri en 2 in de afdeeling Karimoen. Met de verbetering van de huisvesting der arbeiders werd voortgegaan. Aan de geneeskundige behandeling werd voldoende zorg besteed. De gezondheidstoestand was niet overal gunstig.

In de residentie Westerafdeeling van Borneo werden contractkoelies aangetroffen op 6 ondernemingen, waarvan 4 gelegen in de afdeeling Pontianak, 1 in de afdeeling Sambas en 1 in de afdeeling Sintang. De huisvesting en geneeskundige behandeling waren over het algemeen bevredigend. De gezondheidstoestand liet over 't algemeen niet te wenschen over.

[1]) De model-werkovereenkomsten zijn aangevuld en gewijzigd bij Gouv. Bt. 4 Dec. 1914 n°. 27 (Ind. St. n°. 742), en tevens van toepassing verklaard op de schriftelijke overeenkomsten bedoeld in art. 1 der koelie-verordeningen. Een model voor de werkcontracten tot het verrichten van arbeid in de Straits-Settlements en de Gefedereerde Maleische Staten is vastgesteld bij Gouv. Bt. 25 Juni 1914 n°. 66 (Bijbl. Ind. St. n°. 8104).

In de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werkten met contractkoelies dezelfde ondernemingen als vermeld in K. V. 1914, kol. 63. De gezondheidstoestand der werklieden was vrij gunstig. De behandeling en de huisvesting waren over het algemeen bevredigend.

In de residentie Menado was de toestand der werklieden bij de Moluksche Handelsvennootschap (afd. Menado), de Bolaäng Mongondou-Exploratie- en Exploitatie-maatschappij (afd. Bolaäng Mongondou) en de mijnbouwmaatschappij Paleleh (afd. Gorontalo) over het algemeen gunstig. Het aantal sterfgevallen bedroeg onderscheidenlijk 8, 5 en 7 (waaronder 1 tengevolge van een ongeluk).

De behandeling der werklieden in de residentie Amboina (onderafdn. Amahai en Banda) gaf geen reden tot klagen.

Ook in de residentie Ternate en onderhoorigheden liet de behandeling der koelies op een 3-tal ondernemingen (2 op het eiland Batjan en 1 op Halmahera) niet te wenschen over. Wegens verschillende overtredingen werden 44 personen gestraft.

Ingevolge Gouv. Bt. 25 Febr. 1914 n°. 33 wordt een onderzoek ingesteld naar de arbeidstoestanden in de suikerindustrie op Java.

Bij besluit van den hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst, dd. 16 Maart 1915 (Jav. Ct. n°. 25) zijn regelen vastgesteld, welke door de geneesheeren dienen te worden opgevolgd bij het geneeskundig onderzoek van inlanders, die eene overeenkomst wenschen aan te gaan tot het verrichten van arbeid ten behoeve van ondernemingen van handel, landbouw of nijverheid en openbare werken in de buitenbezittingen.

De regelen omtrent de werving van inlanders op Java en Madoera ten behoeve van ondernemingen in de buitenbezittingen en in het buitenland (uitgezonderd de Nederlandsche kolonie Suriname) zijn herzien bij Ordn. van 14 Sept. 1914 (Ind. St. nos. 613 [1]) en 615).

In verband hiermede is bij Ord. van denzelfden datum (Ind. St. n°. 616) eene wijziging gebracht in de in Ind. St. 1911 n°. 540 opgenomen bepalingen tot het verleenen van meer vrijheid tot indienstneming van werklieden op anderen voet dan bij de zoogenaamde koelie-ordonnantie is voorgeschreven. De koelie-ordonnantiën voor de gewesten Benkoelen en Lampongsche districten ondergingen nog aanvulling bij Ord. van 5 Juni 1914 (Ind. St. n°. 433).

Het aantal in 1914 per Nederlandsch stoomschip, via Nederland, naar Suriname overgebrachte, krachtens Gouv. Bt. 31 Dec. 1913 n°. 38 (vgl. de noot in kol. 68 van K. V. 1914) aangeworven inlanders beliep 136.

De voorschriften tot uitvoering van de bepalingen op de emigratie van inlanders uit Nederlandsch-Indië naar Suriname (Ind. St. 1896 n°. 72) zijn gewijzigd bij Gouv. Bt. 25 Juni 1914 n°. 62 (Ind. St. n°. 467).

---

1) De in Ind. St. 1914 n°. 613 opgenomen ordonnantie, zoomede de gelijktijdig vastgestelde voorschriften tot uitvoering van de wervingsordonnantie (Bijbl. Ind. St. n°. 8112) ondergingen nog wijziging bij Ord. van 11 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 181) en Gouv. Bt. van denzelfden datum n°. 17 (Bijbl. Ind. St. n°. 8174).

G.

ALGEMEENE REKENKAMER EN COMPTABILITEIT.

§ 1. ALGEMEENE REKENKAMER.

Het lid der Kamer, de heer B. TH. W. VAN HASSELT, die in November 1911 met buitenlandsch verlof vertrokken was (zie K. V. 1912, kol. 83/84), keerde in Mei 1914 terug en nam den 27sten dier maand weder zitting in het College.

Aan het lid, den heer W. BROUWER, is met ingang van 3 September 1914, wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa verleend. Als een gevolg van het vertrek van den heer BROUWER, is bij Gouv. Bt. 9 Sept. 1914 n°. 34 tot tijdelijk lid benoemd de hoofdambtenaar op non-activiteit, tijdelijk gesteld ter beschikking van den Algemeenen Secretaris, G. H. G. HARLOFF, welke benoeming bekrachtigd is bij K. B. 12 Nov. 1914 n°. 50.

De begrootingsrekening over 1912 is door de Kamer den 16den Maart 1915 aan de Indische Regeering ingediend en, onder dagteekening van 27 April 1914, heeft het College zijn jaarverslag over 1913 uitgebracht.

§ 2. COMPTABILITEIT.

Bij Gouv. Bt. 16 Febr. 1914 n°. 26 (Bijbl. Ind. St. n°. 7994) is bepaald dat vóór de betaalbaarstelling niet aan het onderzoek door de Algemeene Rekenkamer zijn onderworpen de declaratiën, betreffende gedane reizen langs staats- en particuliere spoor- en tramwegen van het tot de exploitatie der staatsspoorwegen behoorend personeel.

De regelen en voorschriften voor het materieel beheer en voor materieele verstrekkingen van het eene departement aan het andere (Ind. St. 1866 n°. 151) zijn nader gewijzigd bij Ord. van 20 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 578).

De bepalingen omtrent de afschrijving van vorderingen (Ind. St. 1907 n°. 327) zijn bij Gouv. Btn. 3 Oct. 1914 n°. 18 (Ind. St. n°. 646) en 5 Febr. 1915 n°. 33 (Ind. St. n°. 154) nader aangevuld en gewijzigd.

Bij Gouv. Bt. 2 Jan. 1915 n°. 25 (Ind. St. n°. 2) is eene regeling vastgesteld omtrent de afschrijving van ontvreemde of verloren gelden uit de rekening der betrokken comptabelen, terwijl bij besluit van denzelfden datum n°. 26 (Ind. St. n°. 3) eene regeling is getroffen omtrent de afschrijving van goederen, wegens bederf, vernietiging, ontvreemding of verlies, uit die rekening.

Ingevolge de wet van 5 Maart 1915 (Ned. St. n°. 127, Ind. St. n°. 309) is, ter aflossing van vlottende schuld, eene geldleening van nominaal f 62½ millioen ten name en ten laste van Nederlandsch-Indië aangegaan, tegen eene rente van vijf ten honderd 's jaars. Op deze leening, die tegen den koers van 97 % aan de markt werd gebracht, werd in Nederland voor f 66 000 000 en in Indië voor f 64 662 100 nominaal ingeschreven. Aan inschrijvers die de voorkeur hadden gevraagd werd 65 %, aan de overige inschrijvers 30 % van de door hen ingeschreven bedragen toegewezen. In verband hiermede werd in totaal aan de Nederlandsche inschrijvers een bedrag van f 32 180 000 en aan de Indische inschrijvers eene som van f 30 320 000 nominaal in de leening toegewezen. Na aftrek van ½ % provisie voor makelaars en bankiers en van 1½ % voor vergoeding aan het syndicaat, dat zich met de plaatsing der leening had belast, werd door het Gouvernement als zuiver bedrag ontvangen f 59 375 000.

Het derde lid van art. 52 der Indische comptabiliteitswet is bij K. B. 5 Maart 1915 (Ned. St. n°. 129, Ind. St. n°. 311) in dier voege gewijzigd, dat de voorzitter en leden der Algemeene Rekenkamer, behalve openbare schuldbrieven, geene schuldvorderingen ten laste van Nederlandsch-Indië mogen bezitten. Van eene wijziging in dat opzicht in het Regeeringsreglement is reeds melding gemaakt onder hoofdstuk **B.**

H.

ALGEMEEN BURGERLIJK BEHEER.

De hoofden van de departementen van algemeen bestuur zijn bij Gouv. Bt. 26 April 1915 n°. 44 (Ind. St. n°. 332) bevoegd verklaard het beheer van 's lands onroerende goederen, bij hun departement of een daaronder behoorenden tak van dienst in beheer, ook aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen over te dragen (vgl. K. V. 1911, kol. 102).

Bij Gouv. Bt. 23 Jan. 1915 n°. 27 (Ind. St. n°. 125) is bij het departement van justitie een hoofdbureau van het gevangeniswezen ingesteld.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is bij het departement der burgerlijke openbare werken een algemeen adviseur voor het havenwezen in Nederlandsch-Indië in dienst gesteld (Gouv. Bt. 27 Febr. 1915 n°. 5; Jav. Ct. n°. 18).

Bij Gouv. Bt. 9 Aug. 1914 n°. 44 is aan den directeur der burgerlijke openbare werken, den heer J. Homan van der Heide, met ingang van 2 September d.a.v., wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa verleend. Tot zijn opvolger is bij Gouv. Bt. 26 Sept. 1914 n°. 2 benoemd de heer P. J. Ott de Vries, te voren hoofdingenieur der 2de klasse bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Het gebied van den inspecteur van financiën in de 3de en in de 4de inspectie-afdeeling (zie Ind. St. 1907 n°. 116, juncto 1910 n°. 314) is bij Gouv. Bt. 12 Oct. 1914 n°. 34 (Ind. St. n°. 652) gewijzigd.

Bij Gouv. Bt. 13 Jan. 1915 n°. 33 (Ind. St. n°. 85) zijn bij het departement van landbouw, nijverheid en handel een inspecteur van het inlandsch ambachts- en nijverheidsonderwijs en een nijverheidsconsulent in dienst gesteld, terwijl bij Gouv. Bt. 13 Jan. 1915 n°. 37 (Ind. St. n°. 89) bij genoemd departement een botanist voor de Java-flora is aangesteld.

De instructie voor den gouvernements-accountant (Bijbl. Ind. St. n°. 6954, juncto nos. 7610 en 7937) is nader gewijzigd bij Gouv. Bt. 30 Nov. 1914 n°. 20 (Bijbl. Ind. St. n°. 8159).

J.

I. GEWESTELIJK EN PLAATSELIJK BESTUUR; POLITIE.

In verband met de afvoering door de Tweede Kamer der Staten-Generaal van den op de ontwerp-begrooting voor 1915 uitgetrokken post voor de verdere voorbereiding der hervorming van het bestuurswezen (zie K. V. 1913, kol. 73) is die voorbereiding gestaakt (Gouv. Bt. 24 Nov. 1914 n°. 53).

§ 1. EUROPEESCH BESTUUR; POLITIE.

a. Europeesch bestuur.

Bij Gouv. Bt. 6 Aug. 1914 n°. 22 (Bijbl. Ind. St. n°. 8061) is bepaald, dat de geschiktheid voor den residentsrang, hooge uitzonderingen daargelaten, eerst kan worden verworven nadat minstens twee jaar de betrekking van afdeelingschef (assistent-resident) is vervuld.

Bij Gouv. Bt. 15 Juli 1914 n°. 63 (Ind. St. n°. 503) is de titel van civiel gezaghebber veranderd in dien van „gezaghebber bij het binnenlandsch bestuur".

Bij K. B. 26 Mei 1914 n°. 35 (Ind. St. n°. 502) zijn vastgesteld bijzondere voorwaarden van benoembaarheid tot candidaat-gezaghebber bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië en van uitzending uit Nederland voor de vervulling van die betrekking, alsmede regelen betreffende de opleiding. De candidaat-gezaghebbers volgen een tweejarigen leergang aan de te Batavia gevestigde, mede voor de verdere vorming van inlandsche bestuursambtenaren bestemde instelling voor bestuursstudiën, bestuursschool geheeten, voor welke school een reglement is vastgesteld bij Gouv. Bt. 16 Juli 1914 n°. 2 (Ind. St. n°. 504).

Een overzicht betreffende de tewerkstelling op ult. 1914 van de controleurs en adspirant-controleurs bij het binnenlandsch bestuur op en buiten Java en Madoera — ook van de tijdelijk boven de formatie in dienst gestelde — is opgenomen sub I van bijlage F.

Java en Madoera.

Bij Gouv. Bt. 19 Oct. 1914 n°. 8 (Ind. St. n°. 666) is een nieuwe afstandswijzer voor de residentie Semarang vastgesteld.

Bij Ord. van 12 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 560, zie ook Ind. St. 1915 n°. 198) is bepaald dat de residenten van Djokjakarta en Soerakarta bij ontstentenis tijdelijk worden vervangen door de assistent-residenten onderscheidenlijk der afdeelingen Mataram en Soerakarta.

De tijdelijke hervorming van het bestuur in de afdeeling Malang der residentie Kedoe (Ind. St. 1914 n°. 325) — zie K. V. 1914, kol. 69 — is bij Gouv. Bt. 14 Jan. 1915 n°. 15 (Ind. St. n°. 91) bestendigd.

Bij Gouv. Bt. 9 Febr. 1915 n°. 31 (Jav. Ct. n°. 14) is bij wijze van tijdelijken maatregel boven de formatie in dienst gesteld een controleur, ten einde te worden belast met werkzaamheden in het belang van de politie in de residentie Pasoeroean.

Met het oog op de pestbestrijding zijn in de residentie Kediri drie controleurs en is in elk der gewesten Soerabaja en Soerakarta één controleur tijdelijk boven de formatie in dienst gesteld (Gouv. Btn. 31 Juli 1914 n°. 8, 14 Mei 1915 n°. 25 en 22 Mei 1915 n°. 1).

Ten behoeve van het bureau van elk der assistent-residenten voor de politie te Batavia, Semarang en Soerabaja is een afdeelingssecretaris in dienst gesteld (Ind. St. 1914 n°. 570), terwijl ook een afdeelingssecretaris is toegevoegd aan den assistent-resident van Bandoeng (Ind. St. 1914 n°. 571).

Buitenbezittingen.

Met het oog op het tekort aan ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in de buitenbezittingen is, bij wijze van tijdelijken maatregel, bepaald, dat enkele plaatsen van controleur in de gewesten Palembang en Riouw en onderhoorigheden door gezaghebbers bij het binnenlandsch bestuur worden vervuld (Gouv. Btn. 3 Juli 1914 n°. 26 — Ind. St. n°. 480 — en 28 Aug. 1914 n°. 39 — Ind. St. n°. 595). Voorts is de directeur van binnenlandsch bestuur gemachtigd om een zeker aantal plaatsen van controleur en adspirant-controleur niet slechts door tijdelijke, doch tevens door reeds in vasten dienst zijnde gezaghebbers bij het binnenlandsch bestuur te doen vervullen (Gouv. Bt. 31 Oct. 1914 n°. 33, Jav. Ct. n°. 89).

Sumatra's Westkust. Bij Gouv. Bt. 11 Mei 1915 n°. 9 (Ind. St. n°. 356) is eene nieuwe indeeling van het gouvernement Sumatra's Westkust vastgesteld en daarbij genoemd gewest verdeeld in acht afdeelingen: Padang, Painan, Batipoeh en Priaman, Agam, Loeboeksikaping, L. Koto, Tanahdatar en Solok, elk onder een assistent-resident.

Lampongsche districten. Bij Gouv. Bt. 11 April 1914 n°. 10 (Ind. St. n°. 348) is de standplaats van den assistent-resident van de afdeeling Sepoetih-Toelangbawang van Goenoengsoegih verplaatst naar Menggala en is genoemde afdeeling verdeeld in de onderafdeelingen Toelangbawang (onder den assistent-resident der afdeeling, bijgestaan door een gezaghebber), Sepoetih en Sekampoeng (elk onder een controleur).

De in het belang van de afwikkeling der erfpachtsaangelegenheden in dit gewest tijdelijk in dienst gestelde twee gezaghebbers — zie K. V. 1912, kol. 87 — zijn bij Gouv. Bt. 5 Nov. 1914 n°. 29 buiten dienst gesteld.

Bij Gouv. Bt. 6 Jan. 1915 n°. 30 (Ind. St. n°. 11) is een nieuwe afstandswijzer van dit gewest vastgesteld.

Riouw en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 10 Dec. 1914 n°. 20 (Ind. St. n°. 754) is in dit gewest tijdelijk een gezaghebber boven het vastgesteld aantal ambtenaren van dien rang geplaatst.

Oostkust van Sumatra. Bij Gouv. Bt. 24 Dec. 1914 n°. 28 (Jav. Ct. 1915 n°. 1) is, bij wijze van tijdelijken maat-

regel, in dit gewest boven de formatie in dienst gesteld een controleur (of een gezaghebber), ten einde te worden toegevoegd aan den assistent-resident van Asahan om werkzaam te zijn in de landschappen Radja Na Sembilan en Radja Na Sepoeloeh.

Bij Gouv. Bt. 16 Maart 1915 n°. 40 (Ind. St. n°. 260) is bepaald dat de assistent-resident van de afdeeling Deli en Serdang niet meer wordt bijgestaan door een controleur (zie K. V. 1912, kol. 88).

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. Met wijziging van Gouv. Bt. 1 Febr. 1913 n°. 11 (Ind. St. n°. 199) — zie K. V. 1913, kol. 75 — is bij Gouv. Bt. 15 Oct. 1914 n°. 26 (Ind. St. n°. 661) de afdeeling Samarinda verdeeld in vijf onderafdeelingen: Oost-Koetei (onder den assistent-resident der afdeeling, bijgestaan door een controleur), West-Koetei, Boven-Mahakam, Beraoe en Boeloengan (elk onder een controleur).

Bij Gouv. Bt. 10 Juli 1914 n°. 24 (Bijbl. Ind. St. n°. 8074) is de grens vastgesteld tusschen de onderafdeeling Pasir en het landschap Koetei.

Ten behoeve van de aanrakingen met het Apo Kajangebied (onderafd. Boven-Mahakam, afd. Samarinda) is bij Gouv. Bt. 12 Jan. 1915 n°. 48 (Ind. St. n°. 69) een tolk in dienst gesteld.

Westerafdeeling van Borneo. Bij Gouv. Bt. 8 Juli 1914 n°. 44 (Ind. St. n°. 487) is bepaald dat de landschappen Matan, Soekadana en Simpang, thans vormende de afdeeling Soekadana, tijdelijk eene nieuwe afdeeling Ketapang zullen vormen onder een assistent-resident, welke afdeeling is verdeeld in de onderafdeelingen Beneden-Matan (onder den assistent-resident), Boven-Matan (onder een controleur) en Soekadana (onder een gezaghebber).

Bij Gouv. Bt. 19 Nov. 1914 n°. 13 (Ind. St. n°. 719) is bepaald dat de Pinoehlanden der onderafdeeling Melawi (afd. Sintang) tijdelijk eene nieuwe onderafdeeling Pinoehlanden zullen vormen onder een gezaghebber.

Bij wijze van tijdelijken maatregel zijn de afdeeling Sambas, de onderafdeeling Mampawa (afd. Pontianak) en het noordelijk deel van het landschap Mandor (afd. Pontianak) gevormd tot eene afdeeling Singkawang, onder een assistent-resident, en is genoemde afdeeling verdeeld in vijf onderafdeelingen: Singkawang, Pamangkat, Bengkajang, Sambas en Mampawa, elk onder een controleur of een gezaghebber (Gouv. Btn. 21 Dec. 1914 nos. 1 en 2 in Jav. Ct. n°. 103).

Bij Gouv. Bt. 26 Febr. 1915 n°. 14 (Jav. Ct. n°. 20) is ten behoeve van het bestuur over het oostelijk deel der tijdelijke onderafdeeling Sambas (afd. Singkawang) tijdelijk een posthouder in dienst gesteld.

Celebes en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 28 Juli 1914 n°. 40 (Ind. St. n°. 529) is bepaald dat de onderafdeeling Mamoedjoe der afdeeling Mandar bestaat uit de landschappen Mamoedjoe en Tapalang, zoomede uit de kleine Paternoster-eilanden.

De ingevolge Gouv. Bt. 3 Sept. 1913 n°. 80 (Ind. St. n°. 555) — zie K. V. 1914, kol. 71 — tijdelijk benoemde gezaghebber ten behoeve van het dagelijksch toezicht op het op den vasten wal van Celebes gelegen gedeelte der onderafdeeling Banggai is vast in dienst gesteld (zie Ind. St. 1915 n°. 44).

Amboina. Bij Gouv. Bt. 13 Juni 1914 n°. 28 (Ind. St. n°. 444) is bepaald dat de standplaats van den gezaghebber der afdeeling Tanimbar- en Babar-eilanden instede van Olilit zal zijn Saumlakki.

Ternate en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 22 Oct. 1914 n°. 3 is bepaald, dat de betrekking van controleur der afdeeling Halmahera, tevens bestuurder der tot die afdeeling behoorende onderafdeeling Djailolo, en van gezaghebber der onderafdeeling Weda van de afdeeling Halmahera — met het oog op het in dat gebied heerschend verzet — tijdelijk worden opgedragen aan een officier der landmacht.

Timor en onderhoorigheden. Met intrekking van alle daarmede strijdige bepalingen, is bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1914 n°. 8 (Ind. St. 1914 n°. 743; zie ook Ind. St. 1915 nos. 278, 303 en 306) het bestuur in dit gewest hervormd. Het gewest is verdeeld in vijf afdeelingen Zuid-Timor en Eilanden (onderafdeelingen Koepang, Roti, Sawoe, Alor en Wetar), Noord- en Midden-Timor (onderafdeelingen Midden-Timor, West-Midden-Timor, Zuid-Midden-Timor, Noord-Midden-Timor en Beloe), Soemba (onderafdeelingen Midden-Soemba, Noord-West-Soemba, Zuid-West-Soemba en Oost-Soemba), Flores (onderafdeelingen Ende, Oost-Flores en Solor, Adoenara en Lomblem, Maoemere, Ngada, Noord- en West-Manggarai en Midden- en Zuid-Manggarai) en Soembawa (onderafdeelingen Soembawa, Bima en Taliwang).

b. Algemeene politie.

Bij Gouv. Bt. 9 Mei 1914 n°. 55 (Bijbl. Ind. St. n°. 8184) is de directeur van binnenlandsch bestuur gemachtigd om, zoo dikwijls zulks naar zijn oordeel noodzakelijk is, Europeesche en inlandsche ambtenaren of beambten van de algemeene politie tijdelijk buiten hun standplaats te plaatsen.

De in K. V. 1914, kol. 72, vermelde tweejarige cursus tot opleiding van adspirant-commissarissen van politie te Batavia is 1 October 1914 geopend. Het toezicht wordt uitgeoefend door den directeur van binnenlandsch bestuur, terwijl aan het hoofd is gesteld een adjunct-hoofdcommissaris van politie met den titel van directeur (Gouv. Bt. 25 Sept. 1914 n°. 1 in Ind. St. n°. 635). Met ingang van 1 Juli 1915 wordt aan dezen cursus verbonden een cursus tot opleiding van adspirant-politie-opzieners; beide cursussen worden tezamen aangeduid met den naam van „politieschool", waarvan die tot opleiding van adspirant-commissarissen zal vormen de 1ste afdeeling en de andere de 2de afdeeling (Gouv. Bt. 26 Maart 1915 n°. 1a in Ind. St. n°. 273).

Bij Gouv. Bt. 28 Aug. 1914 n°. 41 (Bijbl. Ind. St. n°. 8193) is machtiging verleend om, waar op gewestelijke hoofdplaatsen en andere groote centra van bevolking door de inlandsche gemeenten op hare kosten uit vrijwillige bijdragen betaalde korpsen vaste nachtwakers zijn in dienst gesteld, ter vervanging van de van haar gevorderde nachtelijke wacht- en patrouilllediensten, en die indienststelling verlichting van de taak der algemeene politie dan wel beperking van hare formatie ten gevolge heeft, aan die korpsen bewapening en kleeding te verstrekken. Deze bepalingen zijn bij Gouv. Bt. 26 April 1915 n°. 46 (Jav. Ct. n°. 35) ook van toepassing verklaard op de korpsen vaste nachtwakers, in dienst gesteld en bekostigd uit de door vreemde oosterlingen vrijwillig bijeengebrachte fondsen.

Het personeel van de algemeene politie in de residentie Kediri en in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja is in het belang van de pestbestrijding tijdelijk uitgebreid (Gouv. Btn. 24 en 5 Sept. 1914 nos. 19 en 26).

Ten behoeve van de bestrijding van het onwettig opiumgebruik is, bij wijze van tijdelijken maatregel, de samenstelling van het personeel der algemeene politie in de residentiën Bantam en Preanger-Regentschappen uitgebreid (Gouv. Btn. 24 en 5 Sept. 1914 nos. 19 en 26).

Bij Gouv. Bt. 10 Juli 1914 n°. 15 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, ten behoeve van de hoofdplaats Magelang der residentie Kedoe het noodige personeel der algemeene politie in dienst gesteld, terwijl bij Gouv. Bt. 2 Febr. 1915 n°. 32 is bepaald, dat de voorschriften omtrent kleeding, bewapening en uitrusting van het personeel der algemeene politie te Batavia, Semarang en Soerabaja (Ind. St. 1912 n°. 456, juncto 1914 n°. 322) van kracht zijn voor het personeel te Magelang.

Tegen inkrimping van de sterkte van het korps gewapende politie in de residentiën Lampongsche districten, Benkoelen, Riouw en onderhoorigheden, Djambi en Bali en Lombok, is bij Gouv. Btn. 15 Mei 1914 n°. 60 (Ind. St. n°. 407), 5 Juni 1914 n°. 34 (Ind. St. n°. 426, juncto n°. 637), 20 April 1915 n°. 21 (Ind. St. n°. 323), 20 April 1915 n°. 22 (Ind. St. n°. 324) en 29 April 1915 n°. 24 (Ind. St. n°. 336) in die gewesten het noodige personeel der algemeene politie in dienst gesteld.

De bezoldiging van het personeel der algemeene politie in de gewesten Celebes en onderhoorigheden, Westerafdeeling van Borneo, Tapanoeli, Palembang, Lampongsche districten, Sumatra's Westkust, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en Timor en onderhoorigheden is definitief geregeld (Ind. St. 1914 nos. 334 en 335 en 1915 nos. 74, 94, 95, 100, 116 en 121); terwijl bij Gouv. Btn. 14 Jan. 1915 nos. 34 en 35 en 20 Jan. 1915 n°. 46 (Ind. St. nos. 94, 95 en 121) de bezoldiging van het inlandsch personeel der algemeene politie onderscheidenlijk in de gewesten Palembang, Lampongsche districten en Timor en onderhoorigheden is vastgesteld.

Bij Gouv. Bt. 18 Maart 1915 n°. 27 (Ind. St. n°. 262) is bepaald, dat de uniform van het niet van landswege bezoldigd politie-personeel, in dienst van zelfbesturen of van particuliere ondernemingen, voor zoover ten opzichte van de kleeding van dat personeel bij besluit eene regeling is getroffen, voortaan gelijk moet zijn aan de voorgeschreven uniform voor het inlandsch personeel der algemeene politie in de gouvernementslanden op Java en Madoera (buiten de drie hoofdplaatsen met Meester-Cornelis), behoudens dat de rangonderscheidingsteekenen op de mouwen vervallen.

De voorschriften betreffende de uniformen, rangonderscheidingsteekenen, bewapening en uitrusting van het Europeesch en inlandsch personeel der algemeene politie (Ind. St. 1912 n°. 456, juncto 1912 n°. 590, 1913 n°. 396 en 1914 n°. 322) zijn nader gewijzigd en aangevuld bij Gouv. Bt. 8 April 1915 n°. 14 (Ind. St. n°. 301).

c. Gewapende politie.

De voorloopige instructie voor het hoofd van het korps gewapende politie in Nederlandsch-Indië (Bijbl. Ind. St. n°. 7725) is aangevuld bij Gouv. Bt. 1 Oct. 1914 n°. 25 (Bijbl. Ind. St. n°. 8197).

Bij Gouv. Bt. 16 Juni 1914 n°. 5 (Jav. Ct. n°. 49) is de sterkte van het korps gewapende politie in het gouvernement Sumatra's Westkust met 2 zelfstandige halve brigades ingekrompen en bij Gouv. Bt. 25 Aug. 1914 n°. 35 (Jav. Ct. n°. 69) wederom tijdelijk uitgebreid, terwijl bij Gouv. Bt. 1 April 1915 n°. 54 de sterkte van de divisie gewapende politie van de Westerafdeeling van Borneo tijdelijk met één brigade is uitgebreid.

Bij Gouv. Bt. 28 Oct. 1914 n°. 34 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, bij het korps gewapende politie in Nederlandsch-Indië een adjunct-inspecteur in dienst gesteld.

Met wijziging van Gouv. Bt. 27 Jan. 1912 n°. 16*a* (Ind. St. n°. 172) — zie K. V. 1912, kol. 91 — is bepaald dat ook sergeanten van het korps gewapende politie, geen gewezen onderofficier van het leger zijnde, ongeacht hun landaard tot niet-Europeesch detachementscommandant benoembaar zijn (Gouv. Bt. 28 Dec. 1914 n°. 55 in Ind. St. n°. 789).

Met buitenwerkingstelling van alle bestaande bepalingen, is bij Gouv. Bt. 1 Febr. 1915 n°. 46 (Jav. Ct. n°. 12) een voorschrift vastgesteld betreffende de kleeding en uitrusting van het personeel, behoorende tot het korps gewapende politie in Nederlandsch-Indië, alsmede omtrent de wijze van voorziening daarin.

Bij Gouv. Bt. 17 Febr. 1915 n°. 35 (Ind. St. n°. 201) is eene regeling getroffen nopens de onthouding aan het personeel behoorende tot het korps gewapende politie in Nederlandsch-Indië van bezoldiging gedurende den tijd waarin het eene vrijheidsstraf moet ondergaan, in voorloopige bewaring wordt gesteld of drost.

§ 2. GEWESTELIJK EN PLAATSELIJK ZELFBESTUUR.

Werkkring plaatselijke raden. Bij Ord. van 10 April 1915 (Ind. St. n°. 307) is de werkkring van den gemeenteraad van Soerabaja (zie Ind. St. 1906 n°. 149) gewijzigd.

Regelmatige aftreding van raadsleden. Op den eersten Dinsdag van November 1914 had de regelmatige aftreding plaats van de helft der leden van de gemeenteraden van Batavia, Meester-Cornelis en Buitenzorg, zoomede van de helft der benoemde leden van de gewestelijke raden van Batavia, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Pekalongan, Semarang, Soerabaja, Pasoeroean, Kedoe en Kediri. In de opengevallen plaatsen van de Europeesche leden der gemeenteraden werd door verkiezing, in de overige opnieuw door benoeming voorzien.

Afgezonderde geldmiddelen. Verhoogd werden de geldmiddelen, afgezonderd voor de gewesten Batavia (Ind. St. 1915 n°. 99), Madoera (Ind. St. 1915 n°. 143) en Banjoemas (Ind. St. 1915 n°. 199), alsmede voor de gemeenten Malang (Ind. St. 1915 n°. 167) en Makasser (Ind. St. 1915 n°. 101). De verhooging voor het gewest Batavia hield verband met de afschaffing van de heerendiensten aan en ten behoeve van de wegen in de afdeeling Krawang en diende tevens tot vergoeding der kosten van het onderhoud van een vijftal aquaducten; die voor de gewesten Madoera en Banjoemas werd toegekend in verband met de plaats gehad hebbende indienststelling van eigen personeel voor de uitvoering van werken; die voor de gemeente Malang strekte ter tegemoetkoming in de kosten van het onderhoud van spoelleidingen, goten en riolen en die voor de gemeente Makasser werd toegekend met het oog op de te laag gebleken berekening van het geldswaardig bedrag van den arbeid van veroordeelden.

Het totaal bedrag van de op den voet van art. 68*d*, al. 1, van het Regeeringsreglement voor gewesten en gedeelten van gewesten bij wijze van vaste uitkeering afgezonderde geldmiddelen steeg door deze verhoogingen van f 4 777 098 tot f 4 816 218, ongerekend de uitkeering aan de gemeente Makasser van een aandeel in de ruwe opbrengst van de belasting op het slachten van buffels, runderen, paarden en tamme varkens, voor zoover die belasting wordt verkregen uit de slacht van runderen, buffels en paarden, waarvan het bedrag voor 1915 op f 2200 is geraamd.

In verband met de afschaffing van de heerendiensten aan en ten behoeve van de wegen in de gewesten Soerabaja, Pasoeroean, Besoeki, Madioen en Kediri (vgl. afd. II van dit hoofdstuk), zijn bij Ord. in Ind. St. 1915 n°. 161 ten behoeve van die gewesten uit de koloniale geldmiddelen nog afgezonderd bedragen van onderscheidenlijk f 1,75, f 1,39, f 1,43, f 1,24 en f 1,76 's jaars voor ieder hoofdgeldplichtige, op 1 Januari in die gebiedsdeelen — voor zoover het gewest Pasoeroean betreft buiten de gemeente Malang en voor zoover het gewest Kediri aangaat buiten de gemeenten Kediri en Blitar — aanwezig. Aan de gewesten Soerabaja en Pasoeroean en aan de gemeenten Malang, Kediri en Blitar werden, in verband met bedoelde afschaffing, voor 1915 bovendien tegemoetkomingen toegekend van onderscheidenlijk f 44 000, f 8500, f 28 000, f 19 400 en f 5000, en zulks in afwachting van eene verhooging der vaste uitkeering met gelijk bedrag (Ind. St. 1915 n°. 162).

Bij Gouv. Bt. 2 Juli 1914 n°. 59 (Bijbl. Ind. St. n°. 8023) zijn regelen vastgesteld betreffende de betaalbaarstelling van de ten behoeve van gewesten of gedeelten van gewesten uit de koloniale geldmiddelen afgezonderde sommen.

Locale belastingen. Bij Ord. in Ind. St. 1914 n°. 574 is aan de locale raden de bevoegdheid toegekend tot invoering van eene belasting op de honden.

Van regeeringswege werden goedgekeurd de verordeningen tot invoering van eene belasting op het houden van openbare vermakelijkheden in de gemeenten Kediri, Makasser, Malang, Blitar en Soekaboemi en in de gewesten Madioen en Pasoeroean (Jav. Ct. 1914 nos. 56 en 68 en 1915 nos. 2, 25, 34, 29 en 41); de verordening op het heffen van eene wegenbelasting in het gewest Preanger-Regentschappen (Jav. Ct. 1915 n°. 16); de verordening op het heffen van eene straatbelasting in de gemeente Buitenzorg (Jav. Ct. 1914 n°. 60);

de verordening tot het heffen van eene belasting op den verkoop van sterken drank in het klein in de gemeenten Meester-Cornelis, Semarang, Blitar, Buitenzorg en Medan, in de gewesten Batavia en Semarang en in het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra (Jav. Ct. 1914 n°. 74; 1915 nos. 10, 14, 30 en 34; 1914 n°. 95 en 1915 nos. 23 en 26); de verordening op het heffen van rechten voor het begraven van lijken van Chineezen buiten de algemeene begraafplaatsen in de gemeente Malang (Jav. Ct. 1915 n°. 26); de verordeningen tot heffing van 40 opcenten op de hoofdsom der personeele belasting in de gemeente Malang (Jav. Ct. 1914 n°. 54), 10 en 20 opcenten onderscheidenlijk op de hoofdsom van de verponding en van de personeele belasting in de gemeente Makasser (Jav. Ct. 1914 n°. 68), 15 opcenten op de hoofdsom van de personeele belasting en van de verponding in de gemeente Cheribon (Jav. Ct. 1914 n°. 91), 40 opcenten op de hoofdsom van de personeele belasting en van de verponding in de gemeente Palembang (Jav. Ct. 1914 n°. 101), 20 opcenten op de hoofdsom van de personeele belasting en van de verponding in het gewest Semarang buiten de gemeente Semarang (Jav. Ct. 1915 n°. 2) en 20 opcenten op de hoofdsom der personeele belasting in de gemeente Soekaboemi (Jav. Ct. 1915 n°. 10).

Tevens werden van regeeringswege goedgekeurd de wijzigingen van de verordeningen tot het heffen van eene belasting op het houden van openbare vermakelijkheden in de gemeente Bandoeng (Jav. Ct. 1914 n°. 100), tot het heffen van eene wegenbelasting in het gewest Pasoeroean (Jav. Ct. 1914 n°. 80), betreffende de heffing van de Soemenepsche drinkwaterbelasting (Jav. Ct. 1914 n°. 89) en tot het heffen van de belasting op den verkoop van sterken drank in het klein in de gemeente Meester-Cornelis (Jav. Ct. 1915 n°. 22).

Gemeentelijke en gewestelijke geldleeningen. Bij de Ordn. in Ind. St. 1914 nos. 686, 715 en 782 en 1915 n°. 213 zijn bekrachtigd de besluiten van den gemeenteraad van Magelang, van de gewestelijke raden van Kediri en Soerabaja en van den gemeenteraad van Kediri, strekkende tot het aangaan van geldleeningen ten bedrage van onderscheidenlijk f 7000, f 40 000, f 200 000 en f 26 000. De opbrengst van die leeningen was bestemd voor: den aankoop van een gemeentehuis c. a. te Magelang; de verbetering van den pasar te Pajaman en den bouw van een slachthuis te Wates; de aflossing van de leening, aangegaan krachtens het bij Ord. in Ind. St. 1912 n°. 406 bekrachtigd raadsbesluit en de voltooiing van den aanleg van de bij dat besluit bedoelde drinkwaterleidingen naar eenige stranddesa's in de nabijheid van de hoofdplaats Soerabaja en naar de afdeelingshoofdplaats Grisee; en den bouw van 29 loodsen op de pasar Bandarlor ter hoofdplaats Kediri.

Bij de Ordn. in Ind. St. 1914 nos. 551 en 620 zijn twee besluiten van den gemeenteraad van Batavia bekrachtigd, strekkende tot het geven van eene andere bestemming aan een gedeelte der leening, nog aan te gaan krachtens de Ord. in Ind. St. 1913 n°. 453.

Marktwezen. Bij Ord. van 20 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 115) zijn de gevolgen geregeld van den overgang der zorg voor het marktwezen ter hoofdplaats Malang (res. Pasoeroean) op den voor die hoofdplaats ingestelden gemeenteraad.

Bij de Ord. in Ind. St. 1915 n°. 117 is voor de pasar buiten de Diestpoort, pasar Pintoe Ketjil (afd. Stad en Voorsteden van Batavia) buiten werking gesteld het reglement en tarief voor de onderscheidene pasars in de Stad en Voorsteden van de baljuwage Batavia, alsmede in de afdeelingen Buitenzorg en Krawang, in verband met de omstandigheid, dat de eigenaren van het perceel, waarop die pasar is gevestigd, ten behoeve van het Gouvernement afstand gedaan hebben van hun recht om op die pasar marktgerechtigdheid te heffen en om den verkoop van waren binnen de uitgestrektheid van een paal van dat perceel op marktdagen te verbieden. Aan de gemeente Batavia is door de Regeering ten behoeve van de opheffing dezer marktgerechtigdheid eene tegemoetkoming van f 250 000 verleend (zie Ind. St. 1914 n°. 449).

Kostelooze verstrekking van water. De aan de gemeente Batavia opgelegde verplichting tot kostelooze verstrekking van water, bestemd voor vreemde oorlogsschepen, aan de hydrant bij den Grooten Boom en het reservoir bij den Kleinen Boom te Batavia (zie Ind. St. 1905 n°. 204) is bij Ord. in Ind. St. 1914 n°. 705 vervallen.

Heerendiensten. De Ord. van 29 Maart 1906 (Ind. St. n°. 202), regelende de gevolgen van het onder locaal beheer brengen van werken en diensten, ten behoeve waarvan persoonlijke diensten gevorderd mogen worden, onderging eene wijziging bij Ord. van 27 Nov. 1914 (Ind. St. n°. 733).

Verrichtingen der locale raden. Hieromtrent zij verwezen naar het eerlang uit te geven afzonderlijk verslag.

§ 3. INLANDSCH BESTUUR.

Bij Gouv. Bt. 28 Juli 1914 n°. 42 is eene commissie ingesteld ten einde de Regeering van raad te dienen nopens de opleiding van personeel voor den inlandschen bestuursdienst in het algemeen en in het bijzonder nopens de vraag hoe de scholen welke voor deze opleiding zijn of zullen worden bestemd, moeten worden ingericht, opdat daarvan eene doelmatige voorbereiding voor het inlandsch bestuur kan worden verkregen.

Java en Madoera.

Met buitenwerkingstelling van alle daarmede strijdige bepalingen, zijn bij Gouv. Bt. 14 Jan. 1915 n°. 30 (Bijbl. Ind. St. n°. 8167) voorschriften vastgesteld betreffende de benoeming en bevordering van ambtenaren bij den inlandschen bestuursdienst op Java en Madoera.

Bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1914 n°. 30 (Ind. St. n°. 746) is bepaald dat de districtshoofden in de gouvernementslanden op Java en Madoera door den Gouverneur-Generaal worden benoemd in een bepaald gewest zonder nadere aanduiding van gebied of standplaats, en dat de hoofden van gewestelijk bestuur bevoegd zijn tot het plaatsen en verplaatsen van die ambtenaren binnen hun gewest.

Bij Gouv. Bt. 21 Nov. 1914 n°. 17 — zie Ind. St. n°. 724 — is aan de eigenaren der geheel of gedeeltelijk binnen de grenzen der hoofdplaatsen Batavia en Meester-Cornelis gelegen particuliere landerijen ontheffing verleend van de verplichting om in elke verzameling van woningen, welke als een desa, kampong of dorp moet worden beschouwd, een door hen te bezoldigen inlandsch dorpshoofd te hunner keuze te benoemen. Ingevolge genoemd besluit is verder het gebied dier hoofdplaatsen, ten behoeve van het bestuur over inlanders en vreemde oosterlingen, door den resident van Batavia in wijken verdeeld (zie Jav. Ct. 1915 n°. 8); bij Gouv. Bt. 14 Juni 1915 n°. 24 is de resident van Batavia gemachtigd om ten behoeve van dat wijkbestuur wijkmeesters in dienst te stellen.

Met buitenwerkingstelling van Gouv. Bt. 24 Febr. 1913 n°. 19 (Ind. St. n°. 244) — zie K. V. 1913, kol. 79 — is bepaald welk gedeelte van de afdeeling Stad en Voorsteden van Batavia (res. Batavia) de districten Batavia en Weltevreden omvatten (Gouv. Bt. 1 Maart 1915 n°. 34 in Ind. St. n°. 231).

Bij Gouv. Bt. 15 Juni 1914 n°. 30 (Ind. St. n°. 448) is bepaald dat het eiland Urk (Kemirian) deel uitmaakt van het onderdistrict Djoengkat (distr. Sapoedi, reg. Soemenep, res. Madoera).

Ten behoeve van het bestuur over elk der onderdistricten Pemalang (res. Pekalongan) en Bondowoso (res. Besoeki) is

een assistent-wedana in dienst gesteld (Ind. St. 1915 nos. 24 en 41).

Nopens de in 1914 plaats gehad hebbende samenvoegingen en splitsingen van desa's komen opgaven voor in tabel II van bijlage F.

BUITENBEZITTINGEN.

Bij gouvernementscirculaire van 20 Jan. 1914 n°. 197 (Bijbl. Ind. St. n°. 7960) is aan de hoofden van gewestelijk bestuur in de buitenbezittingen opgedragen om de zelfbestuurders en hunne medeleden in het zelfbestuur een werkzamer aandeel te doen verkrijgen in het administratief beheer hunner landschappen.

Het voorschrift aangaande de kleeding der bureau-oppassers bij de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur op Java en Madoera (Ind. St. 1912 n°. 456) is bij Gouv. Bt. 22 April 1914 n°. 15 (Ind. St. n°. 360) toepasselijk verklaard op de bezittingen buiten Java en Madoera.

Bij Gouv. Bt. 2 Mei 1914 n°. 34 (Ind. St. n°. 388) zijn de traktementsverhoogingen geregeld van de districts- en onderdistrictshoofden in eenige gewesten der buitenbezittingen.

Sumatra's Westkust. Bij Gouv. Bt. 22 Oct. 1914 n°. 17 (Ind. St. n°. 673) is bepaald dat de districts- en onderdistrictshoofden in dit gewest den ambtstitel dragen onderscheidenlijk van demang en assistent-demang.

Bij Ord. van 19 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 774) zijn bepalingen vastgesteld met betrekking tot de regeling van de huishoudelijke belangen der inlandsche gemeenten (nagari's) in dit gewest.

Het Gouv. Bt. 28 Sept. 1901 n°. 21 (Ind. St. n°. 360) — zie K. V. 1902, blz. 161 — is, voor zoover daarbij gelden zijn beschikbaar gesteld voor de toekenning van belooningen aan de onbezoldigde inlandsche hoofden in de landschappen van de onderafdeeling Kampar, buiten werking gesteld (Gouv. Bt. 19 Febr. 1915 n°. 29 in Ind. St. n°. 209).

Tapanoeli. Bij Gouv. Bt. 8 Juni 1914 n°. 32 (Ind. St. n°. 439) zijn de hoofden van Moedik en Ilir (afd. Nias) buiten dienst gesteld.

Atjeh en onderhoorigheden. Met wijziging van Gouv. Bt. 21 Jan. 1914 n°. 60 (Ind. St. n°. 87), is bepaald dat het district Simpang Kanan (onderafd. Singkel, afd. Westkust van Atjeh) bestaat uit de onderdistricten Tandjoeng Emas, Poenaga, Selatong, Soero en Koeta Batoe (Gouv. Bt. 16 Sept. 1914 n°. 39 in Ind. St. n°. 622). De bij laatstgenoemd besluit ten behoeve van de onderafdeeling Singkel tijdelijk in dienst gestelde 14 onderdistrictshoofden zijn bij Gouv. Bt. 5 Febr. 1915 n°. 42 (Ind. St. n°. 156) vast benoemd.

Oostkust van Sumatra. Bij wijze van tijdelijken maatregel is ten behoeve van het bestuur over de in de onderafdeeling Simeloengoen (afd. Simeloengoen en de Karolanden) uit het rechtstreeks bestuurd gedeelte der residentie Tapanoeli geïmmigreerde inlanders een hoofd met den titel „hoofd der Tobaneezen" in dienst gesteld (Gouv. Bt. 28 Aug. 1914 n°. 40; Jav. Ct. n°. 70).

Banka en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 29 April 1915 n°. 26 (Ind. St. n°. 338) is bepaald in welke onderdistricten de districten Soengaiselan (afd. Pangkalpinang) en Koba (afd. Zuid-Banka) worden verdeeld.

Boven het in dienst gesteld aantal van tien tijdelijke districtshoofden (demangs) — zie K. V. 1913, kol. 80 — is bij Gouv. Bt. 7 Sept. 1914 n°. 1 tijdelijk nog één districtshoofd ter beschikking gesteld van den resident, voor den bijstand van de kampongbevolking in dit gewest bij den aanplant van voedingsmiddelen.

Billiton. Bij Gouv. Bt. 20 April 1914 n°. 20 (Ind. St. n°. 361) is bepaald dat de districtshoofden in dit gewest voortaan worden benoemd en ontslagen door het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur.

Palembang. Bij Gouv. Bt. 12 Sept. 1914 n°. 41 (Ind. St. n°. 611) is de Kiwis-streek, behoorende tot de marga Boeai Pematja (onderafd. Komering Oeloe, afd. Ogan en Komering Oeloe), verheven tot zelfstandige marga onder den naam Kiwis en gevoegd bij de onderafdeeling Moeara Doeo van gemelde afdeeling.

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. Bij Gouv. Bt. 6 Febr. 1915 n°. 31 (Ind. St. n°. 164) is bepaald dat de kamponghoofden in het rechtstreeks bestuurd gedeelte van dit gewest worden benoemd en ontslagen door de betrokken afdeelingschefs.

Celebes en onderhoorigheden. Ten behoeve van de onderafdeeling Boni (afdeeling van dien naam) is bij Gouv. Bt. 11 Jan. 1915 n°. 55 (Ind. St. n°. 45) een inlandsche bestuursassistent in dienst gesteld.

Menado. De tijdelijke uitbreiding van het aantal inlandsche assistenten ten behoeve van de onderafdeeling Paloe (afd. Midden-Celebes) met één, is bestendigd (Ind. St. 1915 n°. 32).

Met buitendienststelling van het onderdistrictshoofd in het district Tapa (afd. Gorontalo) is bij Gouv. Bt. 25 Maart 1915 n°. 5 (Ind. St. n°. 271) ten behoeve van het district Batoedaä een onderdistrictshoofd in dienst gesteld.

De formatie van de districtshoofden in de Minahasa (onderafdeelingen Menado, Tondano en Amoerang der afd. Menado) is nader vastgesteld bij Gouv. Bt. 14 Mei 1915 n°. 26 (Ind. St. n°. 362).

Amboina. Bij Gouv. Bt. 20 April 1914 n°. 20 (Ind. St. n°. 361) is bepaald dat de regenten in dit gewest voortaan worden benoemd en ontslagen door het hoofd van gewestelijk bestuur.

Met intrekking van alle daarmede strijdige voorschriften, zijn bij Ord. van 22 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 629) bepalingen vastgesteld met betrekking tot de regeling van de huishoudelijke belangen der inlandsche gemeenten in dit gewest.

Timor en onderhoorigheden. Van de samenvoeging van verschillende landschappen op de eilanden Flores en Timor is reeds melding gemaakt in hoofdst. C, § 21.

Bali en Lombok. De bij wijze van tijdelijken maatregel tot stand gekomen nieuwe formatie van het districtsbestuur in dit gewest — zie K. V. 1914, kol. 76 — is bij Gouv. Bt. 12 Jan. 1915 n°. 16 (Ind. St. n°. 52) bestendigd.

Bij Gouv. Bt. 29 Jan. 1915 n°. 48 (Ind. St. n°. 139) is de resident van Bali en Lombok bevoegd verklaard om de door den Gouverneur-Generaal benoemde districtshoofden in zijn gewest uit hunne betrekking te ontslaan.

Met intrekking van de instructie voor de districtshoofden (poenggawa's) in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana, is bij Gouv. Bt. 12 Mei 1915 n°. 40 eene instructie vastgesteld voor de districtshoofden (poenggawa's) op het eiland Bali.

§ 4. BESTUUR OVER VREEMDE OOSTERLINGEN.

Bij Gouv. Bt. 5 Mei 1914 n°. 22 (Ind. St. n°. 391) is de samenstelling van het Chineesch bestuur in de residentie Banjoemas nader uitgebreid met een luitenant der Chineezen, met standplaats Poerwokerto.

Te Sigli (gouvernement Atjeh en onderhoorigheden) is een luitenant der Chineezen in dienst gesteld (Ind. St. 1914 n°. 422).

Ten behoeve van het bestuur over de vreemde oosterlingen, geen Chineezen zijnde, is in elk der afdeelingen Timor en Soemba der residentie Timor en onderhoorigheden een luitenant der Arabieren in dienst gesteld (Ind. St. 1914 n°. 405).

Bij Gouv. Bt. 9 Dec. 1914 n°. 60 (Ind. St. n°. 752) is te Denpasar (afd. Zuid-Bali, res. Bali en Lombok) een hoofd der Arabieren en andere vreemde oosterlingen, geen Chineezen zijnde, in dienst gesteld.

Voor de vreemde oosterlingen in het gebied der hoofdplaatsen Batavia en Meester-Cornelis (res. Batavia), heeft eene nieuwe wijkindeeling plaats gehad (Jav. Ct. 1915 n°. 8).

Door de betrokken gewestelijke raden zijn wijken voor Chineezen aangewezen te Rambipoedji en Tanggoel (afd. Djember, res. Besoeki) (Jav. Ct. 1914 n°. 11), te Boeloe en Tambakbajo (afd. Toeban, res. Rembang) (Jav. Ct. 1914 n°. 23), te Kroja (afd. Tjilatjap, res. Banjoemas) (Jav. Ct. 1914 n°. 59), te Lawang (afd. Bangil, res. Pasoeroean) (Jav. Ct. 1914 n°. 83) en te Tjepoe (afd. Blora, res. Rembang) (Jav. Ct. 1914 n°. 91) en is eene wijk voor Arabieren aangewezen te Balapoelang (afd. Tegal, res. Pekalongan) (Jav. Ct. 1914 n°. 67).

Door den resident van Soerakarta is de voor Chineezen aangewezen wijk te Klaten uitgebreid en haar grens vastgesteld (Jav. Ct. 1914 n°. 87), terwijl door den resident der Lampongsche districten de grenzen van de Chineesche wijk te Tandjoengkarang (afd. Telokbetong) zijn vastgesteld (Jav. Ct. 1914 n°. 44).

Bij Ord. in Ind. St. 1914 n°. 594 is de wijk voor Chineezen te Poelogadoeng (afd. Meester-Cornelis, res. Batavia) opgeheven.

Bij Ord. in Ind. St. 1914 n°. 404 is bepaald dat ook te Namlea (onderafd. Boeroe, res. Amboina) eene wijk voor Chineezen en alle andere vreemde oosterlingen zal zijn.

Met opheffing van één der vier betrekkingen van luitenant der Chineezen in de afdeeling Tandjoengpinang (res. Riouw en onderhoorigheden), zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, in dat gewest nog twee wijkmeesters van dien landaard in dienst gesteld (Gouv. Bt. 5 Febr. 1915 n°. 20).

---

§ 5. BIJZONDERE ONDERWERPEN.

Emigratie van Javanen en Soendaneezen naar de buitenbezittingen. Omtrent de proefnemingen ter koloniseering van landstreken in de Lampongsche districten met van Java afkomstige gezinnen en met overbrenging van Soendaneesche gezinnen naar de onderafdeeling Redjang der afdeeling Lebong van de residentie Benkoelen, zie men de daaromtrent over 1914 door de leiders uitgebrachte rapporten, die als bijlage G bij dit verslag zijn gevoegd.

De in de onderafdeeling Lebong der afdeeling Lebong van de residentie Benkoelen bestaande emigratie-koloniën telden op 1 Maart 1915 268 personen, tegen 282 op hetzelfde tijdstip van 1914.

Grenzen van gewestelijke en afdeelingshoofdplaatsen. Door den directeur van binnenlandsch bestuur zijn de grenzen vastgesteld van de plaatsen Indrapoeri en Kroeëng Raja (afd. Groot-Atjeh, gouv. Atjeh en onderhoorigheden) (Bijbl. Ind. St. n°. 8144), van een 13-tal in de residentie Palembang gelegen afdeelings- en onderafdeelingsplaatsen (Bijbl. Ind. St. n°. 8096), van een 48-tal in de residentie Madioen gelegen onderdistrictshoofdplaatsen (Bijbl. Ind. St. n°. 8097), van de hoofdplaats Madioen en de afdeelingshoofdplaats Magetan (res. Madioen) (Bijbl. Ind. St. n°. 8149), van de hoofdplaats Djokjakarta (residentie van dien naam) (Jav. Ct. 1914 n°. 71), van de in de residentie Oostkust van Sumatra gelegen plaatsen Arnhemia, Galang (afd. Deli en Serdang), Kwala (afd. Langkat) en Tandjong Tiram (afd. Asahan) (Bijbl. Ind. St. n°. 8153), van de plaatsen Manna, Bintoehan, Kroë en Lais (res. Benkoelen) (Bijbl. Ind. St. n°. 8009), Denpasar en Tabanan (res. Bali en Lombok) (Jav. Ct. 1915 n°. 26) en Namlea (res. Amboina) (Bijbl. Ind. St. n°. 8200).

Vuurwapens, buskruit en munitie. De bepalingen op het bezit en het vervoer van en den handel in vuurwapenen, buskruit en munitie op Java en Madoera (Ind. St. 1908 n°. 492) ondergingen eene nadere wijziging en aanvulling bij Ordn. van 27 Juli 1914 (Ind. St. n°. 526) en 24 April 1915 (Ind. St. n°. 331).

Door den resident van Menado is eene verordening vastgesteld op het bezit en het vervoer van en den handel in buskruit en munitie, zoomede op het bezit van vuurwapenen in zijn gewest (Jav. Ct. 1914 n°. 67).

De bij Gouv. Bt. 16 Juli 1857 n°. 20 (Ind. St. n°. 64, zooals het sedert is gewijzigd) vastgestelde bepalingen betreffende het bewaren van aan particulieren toebehoorend buskruit in de oorlogsmagazijnen te Amboina, Banda en Ternate zijn bij Gouv. Bt. 18 Juni 1914 n°. 61 (Ind. St. n°. 454) mede van toepassing verklaard voor de hoofdplaats Palembang.

In verband met de opheffing van het buskruitmagazijn voor particulieren te Makasser, zijn de daaromtrent vastgestelde bepalingen — zie K. V. 1903, kol. 164 — ingetrokken bij Ord. van 3 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 145).

Gasverlichting. De concessievoorwaarden voor de levering van gas te Batavia, Meester-Cornelis, Buitenzorg, Soerabaja en Semarang door de Nederlandsch-Indische Gasmaatschappij te Rotterdam (Bijbl. Ind. St. n°. 5684), zooals die sedert zijn gewijzigd (Bijbl. Ind. St. nos. 6177. 6405 en 6521), zijn nader gewijzigd bij Gouv. Bt. 19 Oct. 1914 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 8114).

Ontvlambare oliën. De in 1871 vastgestelde algemeene voorschriften betreffende het bezit en de bewaring van petroleum en andere licht ontvlambare oliën in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1871 n°. 166, zooals het sedert is gewijzigd) zijn nader gewijzigd en aangevuld bij Ord. van 12 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 182).

Bestrijding van drankgebruik. In aansluiting met hetgeen in kol. 249/250 van K. V. 1913 is medegedeeld nopens de maatregelen tot bestrijding van drankgebruik in Nederlandsch-Indië, zij omtrent dit punt nog het volgende aangeteekend.

Ter gedeeltelijke uitvoering van de op blz. 101/102 der memorie van toelichting op de Indische begrooting voor 1915 vermelde maatregelen tot beperking van het drankgebruik, is bij Ord. van 1 Maart 1915 (Ind. St. n°. 222) de drankenpacht afgeschaft in de gouvernementen Atjeh en onderhoorigheden en Sumatra's Westkust en de residentiën Oostkust van Sumatra (met uitzondering van het buiten het tolgebied gelegen gedeelte), Palembang, Benkoelen, Tapanoeli, Banka en onderhoorigheden, Westerafdeeling van Borneo en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Deze afschaffing heeft, mede ter bestrijding van drankmisbruik, nog geleid tot de volgende regelingen:

1°. verhooging van het invoerrecht van buitenlandsch gedistilleerd van f 50 op f 75 per H.L. (Ind. St. 1915 nos. 225, 226, 228 en 230);

2°. verhooging, in verband met den sub 1°. genoemden maatregel, van den accijns op het inlandsch gedistilleerd op Java en Madoera tot hetzelfde bedrag (Ind. St. 1915 nos. 224 en 227);

3°. de heffing van invoerrecht van inlandsch gedistilleerd in de gewesten waar de drankenpacht is afgeschaft, namelijk in Atjeh en onderhoorigheden (met uitzondering van het eiland We), Sumatra's Westkust, Oostkust van Sumatra (met uitzondering van het buiten het tolgebied gelegen gedeelte), Palembang, Benkoelen, Tapanoeli, Banka en onderhoorigheden, Westerafdeeling van Borneo en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, alsmede in de Lampongsche districten (wet van 21 Dec. 1914 in Ind. St. 1915 n°. 219 en Ind. St. 1915 nos. 220, 221 en 229);

4°. verbod tot het bereiden van gedistilleerd in de sub 3°. genoemde gewesten (Ind. St. 1915 n°. 223) [1].

In verband daarmede zijn door de hoofden van gewestelijk bestuur vastgesteld: een keur op den verkoop van sterken drank in het klein in de afdeeling Simeloengoen en de Karo-landen en de afdeeling Bengkalis (met uitzondering van het tolvrije gebied) van de residentie Oostkust van Sumatra (Jav. Ct. 1915 n°. 22), eene verordening tot beperking van het drankgebruik en tot bestrijding van het drankmisbruik in de residentie Benkoelen (Jav. Ct. 1915 n°. 27), eene verordening tot beperking van het drankgebruik en tot regeling van het vervoer, den verkoop en het bezit van gedistilleerd in de residentie Banka en onderhoorigheden (Jav. Ct. 1915 n°. 27), eene verordening tot beperking van het drankgebruik en tot bestrijding van het drankmisbruik in de residentie Palembang buiten de gemeente Palembang (Jav. Ct. 1915 n°. 45), eene verordening nopens den verkoop en het vervoer en eene verordening nopens het bezit van gedistilleerd in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Jav. Ct. 1915 nos. 28 en 46), eene verordening tot regeling van den verkoop van sterken drank in het gouvernement Sumatra's Westkust met uitzondering van de gemeente Padang (Jav. Ct. 1915 n°. 32) en eene verordening tot regeling van den verkoop van sterken drank in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden (Jav. Ct. 1915 n°. 44).

Verder zijn met betrekking tot dit onderwerp door de volgende plaatselijke besturen voorzieningen getroffen: de gewestelijke raden van Batavia (Jav. Ct. 1914 nos. 59 en 95) en Semarang (Jav. Ct. 1915 nos. 15 en 23), den plaatselijken raad van het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra (Jav. Ct. 1915 n°. 26) en de gemeenteraden van Batavia (Jav. Ct. 1913 n°. 55), Buitenzorg (Jav. Ct. 1913 n°. 83 en 1915 nos. 23 en 30), Meester-Cornelis (Jav. Ct. 1914 n°. 74, juncto 1915 n°. 22), Blitar (Jav. Ct. 1914 n°. 79 en 1915 n°. 14), Semarang (Jav. Ct. 1915 n°. 10) en Medan (Jav. Ct. 1915 nos. 27 en 34).

Bij Ord. van 6 Maart 1914 (Ind. St. n°. 248) — zie K. V. 1914, kol. 139 — is, met hetzelfde doel, het bereiden van zoogenaamde sopi-timor en koolwater, zoomede van ander gedistilleerd in de residentie Timor en onderhoorigheden beperkt, terwijl bij Ordn. van 26 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 133), 2 Maart 1915 (Ind. St. n°. 232), 3 April 1915 (Ind. St. n°. 290) en 6 April 1915 (Ind. St. n°. 298) beperkende bepalingen zijn vastgesteld op den invoer in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, de gewesten Tapanoeli en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, de residentie Westerafdeeling van Borneo en het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden van alcoholische dranken, onder welke benaming ook, brandspiritus en dergelijke voortbrengselen van de alcoholdistillatie. Verder is bij Ord. van 6 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 647) de invoer, het vervoer, de bereiding en de verkoop van absint en soortgelijke dranken in Nederlandsch-Indië verboden.

Ten slotte zij nog aangeteekend dat aan den resident van Banka en onderhoorigheden, den heer A. J. N. ENGELENBERG, in November 1914 is opgedragen op Java en Madoera een onderzoek in te stellen naar den omvang van het drankgebruik aldaar, waarbij hij tevens zal moeten nagaan in hoever in de niet-Europeesche maatschappij de schadelijkheid van overmatig drankgebruik wordt ingezien, om een grondslag te hebben voor de eventueel verder van overheidswege te nemen maatregelen.

II. PERSOONLIJKE DIENSTEN.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

De in K. V. 1914, kol. 79/80, vermelde afschaffing van heerendiensten heeft bij Ord. van 9 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 21), met ingang van 1 Januari 1915, ook plaats gehad voor de residentiën Pasoeroean, Kediri, Madioen, Besoeki, Soerabaja en Madoera. Voorschriften ter uitvoering van de nieuwe regeling zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 9 Jan. 1915 n°. 36 (Jav. Ct. n°. 8). In verband hiermede is voor de genoemde gebiedsdeelen de Ord. in Ind. St. 1906 n°. 202, regelende de gevolgen van het onder plaatselijk beheer brengen van werken en diensten ten behoeve waarvan persoonlijke diensten gevorderd mogen worden, buiten werking gesteld (Ind. St. 1915 n°. 22).

Ter gedeeltelijke bestrijding van de aan de bedoelde afschaffing van heerendiensten verbonden kosten, is het hoofdgeld in de gewesten Soerabaja, Besoeki, Pasoeroean, Kediri en Madioen bij Ord. van 6 April 1915 (Ind. St. n°. 297) verhoogd. [2])

Volgens de gehouden aanteekeningen omtrent de in de gouvernements residentiën door de inlandsche bevolking (buiten die op de particuliere landerijen) in heerendienst uitgevoerde dagdiensten, zouden in 1914 voor gewone heerendiensten 10 788 937 dagdiensten zijn verricht, tegen 12 676 154 in 1913.

In zes gewesten zijn geen heerendiensten verricht, in drie gewesten 269 848 dagdiensten meer en in de zes andere 693 731 dagdiensten minder dan in 1913, welke verschillen zijn toegelicht in noot *d* van bijlage H, sub I, waarin het gebruikelijk overzicht is opgenomen van de vorderbare en de verrichte diensten.

De gehouden aanteekeningen (die geen betrekking hebben op gemeentelijke diensten) doen zien, dat gemiddeld over alle desa's van het gebied, waar de wegen- en irrigatiediensten in 1914 nog niet tot het verledene behoorden, per heerendienstplichtige gedurende dat jaar gevorderd zijn: 0,05 (Madoera), 3,39 (Kediri), 3,87 (Besoeki), 4,02 (Banjoemas), 4,43 (Pasoeroean), 5,09 (Soerabaja), 5,18 (Madioen), 6,26 (Preanger-Regentschappen) en 7,85 (Kedoe) dagdiensten. Op deze uitkomsten is uit den aard der zaak van invloed de afkoop van heerendiensten, waarover hieronder gehandeld wordt.

Ook in 1914 werd van bestuurswege weder alles aangewend om den heerendienstarbeid zooveel doenlijk te verlichten.

[1]) Van de verleende bevoegdheid om vergunning te geven tot het bereiden van gedistilleerd voor bijzondere gevallen is door den resident van de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo gebruik gemaakt, door het vaststellen van eene verordening op het stoken van gedistilleerd zoowel voor industrieele doeleinden als voor de Dajaksche bevolking bij hare feesten (Jav. Ct. 1915 n°. 27).

[2]) Voorschriften tot uitvoering van de hoofdgeldordonnantie (Ind. St. 1914 n°. 313) zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 28 Maart 1914 n°. 24 (Bijbl. Ind. St. n°. 8036).

Overeenkomsten met de heerendienstplichtigen omtrent den afkoop voor zekeren termijn van een of meer diensten of onderdeelen van diensten, waartoe zij verplicht zijn, op den voet van de Ord. van 17 Oct. 1905 (Ind. St. n°. 520), kwamen in 1914, behalve in Besoeki en Madoera, in alle gewesten waar nog heerendiensten voor wegen of bevloeiingswerken werden gevorderd, tot stand (zie het overzicht in bijlage H, sub II).

Plaatsvervanging en afkoop kwamen weder veelvuldig en onder allerlei vormen voor, voornamelijk bij de diensten ten behoeve van de wegen.

Nopens de opbrengst in 1914 van het door de heerendienstplichtige bevolking verschuldigd hoofdgeld (Ind. St. 1914 n°. 313) zijn opgaven verstrekt in bijlage J. Daaruit blijkt, dat de aanslag in het hoofdgeld f 5 679 628 bedroeg, van welk bedrag bij het einde van het jaar f 5 677 871 was aangezuiverd, zoodat, na aftrek van de aan de desahoofden toekomende 8 % collecteloon, zuiver overbleef f 5 223 501.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Bij Ordn. van 17 en 27 Nov. 1914 (Ind. St. nos. 717 en 731) zijn voor de gewesten Palembang en Sumatra's Westkust, met ingang van 1 Januari 1915, nieuwe heerendienstregelingen uitgevaardigd. Het maximum der in één jaar onder gewone omstandigheden per heerendienstplichtige te vorderen aantal dagdiensten is voor Sumatra's Westkust van 52 tot 35 verminderd. De voorschriften ter uitvoering van de nieuwe regelingen zijn vastgesteld bij Gouv. Btn. 17 en 27 Nov. 1914 nos. 39 en 45 (Bijbl. Ind. St. nos. 8135 en 8136), terwijl dergelijke voorschriften voor de regeling in Bali en Lombok (zie K. V. 1914, kol. 79) zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 8028.

De bij Ord. van 4 Oct. 1912 (Ind. St. n°. 508) vastgestelde regeling der heerendiensten in de assistent-residentie Billiton is bij Ord. van 6 Juli 1914 (Ind. St. n°. 485) aangevuld in dien zin dat van de dienstplichtigen, gevestigd op de eilanden Mendanau en Selioe slechts diensten op het door hen bewoonde eiland kunnen worden gevorderd.

Bij Ord. van 27 Nov. 1914 (Ind. St. n°. 732) is de gelegenheid opengesteld om met de heerendienstplichtigen in het gouvernement Sumatra's Westkust, in welk gewest naar verwacht wordt over een voldoend aantal vrije arbeiders zal kunnen worden beschikt, overeenkomsten te sluiten omtrent den afkoop van verplichte diensten. Bij Gouv. Bt. 27 Nov. 1914 n°. 45 zijn, in verband hiermede, voorschriften vastgesteld nopens het doen verrichten in vrijen arbeid van op de inlandsche bevolking in de buitenbezittingen rustende heerendiensten.

De opgaven over 1914 van het aantal heerendienstplichtigen in de gewesten der buitenbezittingen, waar heerendienstregelingen werken, en omtrent den aard en omvang van den door hen verrichten arbeid zijn opgenomen in bijlage K.

Voor zooveel uit die opgaven blijkt, zijn in Sumatra's Westkust, Benkoelen, Lampongsche districten, Palembang, Oostkust van Sumatra, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Menado en Amboina minder dagdiensten verricht dan in 1913. Wat de gewesten betreft, waar de dienstverrichting grooter was dan in 1913, wordt aangeteekend, dat zulks voornamelijk is toe te schrijven aan meer arbeid voor aanleg, onderhoud en herstelling van wegen, bruggen, duikers, dammen, waterwerken en waterleidingen, zoomede voor het vervoer van dienstbrieven.

Tewerkstelling van heerendienstplichtigen op verderen afstand van hunne woningen dan het daarvoor aangenomen maximum vond plaats in Benkoelen en de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Plaatsvervanging en afkoop van heerendiensten kwamen ook in het verslagjaar veelvuldig voor.

De aanslag van de ter hoofdplaats Benkoelen geheven wordende belasting, in de plaats tredende voor vrijstelling van den arbeid aan wegen aldaar (Ind. St. 1874 n°. 276, juncto 1876 n°. 58) bedroeg in 1914 voor inlanders f 3706 en voor Chineezen en andere vreemde oosterlingen f 364, van welke bedragen in dat jaar onderscheidenlijk f 2755 en f 316 werd geïnd. De achterstand over de vijf vorige jaren bedraagt thans in totaal f 1862.

III. LANDELIJKE INKOMSTEN.

Bij Gouv. Bt. 29 Mei 1915 n°. 6 (Ind. St. n°. 384) is bepaald dat de formatie van het personeel voor de landelijke inkomsten, in verband met de behoefte, jaarlijks bij de begrooting zal worden geregeld.

Landrente (in de gouvernementslanden op Java en Madoera). Behalve in de residentie Preanger-Regentschappen, in de tot het Staatsdomein teruggebrachte particuliere landerijen Kandanghaoer en Indramajoe-West der residentie Cheribon en in het in de residentie Batavia gelegen voormalig particulier land Angke Kapok, waar onderscheidenlijk de in Ind. St. 1896 n°. 126, juncto 1906 n°. 188 en 1909 n°. 591, Ind. St. 1911 n°. 638 en Ind. St. 1914 n°. 315 opgenomen afzonderlijke landrente-regelingen werken, alsmede in de residentiën Rembang, Soerabaja, Madioen en Madoera en in een aantal districten van de residentiën Pekalongan en Kediri, zoomede in enkele districten der residentie Cheribon, waar — in afwachting van de verdere invoering der nieuwe regeling — de aanslag weder geregeld werd volgens de in October 1905 verstrekte voorschriften (zie K. V. 1907, kol. 151), geschiedde de aanslag en inning overeenkomstig de bij Ord. van 25 Juni 1907 (Ind. St. n°. 277), juncto de Ordn. van 20 Maart 1909 (Ind. St. n°. 208), 22 Dec. 1909 (Ind. St. n°. 591) en 20 Dec. 1912 (Ind. St. n°. 605) vastgestelde nieuwe regeling.

Herziening van den landrente-aanslag in de Preanger-Regentschappen, in verband met het verstrijken van den eersten tienjaarlijkschen termijn, vond in 1914 niet plaats, terwijl buiten dat gewest in dat jaar de nieuwe regeling in werking trad in 4 districten der residentie Pekalongan, 7 districten der residentie Semarang, 4 districten der residentie Besoeki, 6 districten der residentie Pasoeroean en 5 districten der residentie Kediri.

In bijlage L, sub I, zijn onder B, met betrekking tot die districten, overzichten opgenomen van de oppervlakte der landrenteplichtige gronden en van het bedrag van den aanslag in de landrente vóór en nà de invoering van de nieuwe regeling.

Uit de gewestelijke opgaven nopens den aanslag en de inning van de landrente over 1914 (zie bijlage L, sub I A) blijkt, dat de totale aanslag in 1914 bedroeg f 20 726 503, tegen f 20 506 817 in 1913, zijnde dus eene vermeerdering met f 219 686. In verband met misgewas en wegens andere gewichtige redenen werd vrijstelling tot een bedrag van f 528 259 verleend, terwijl f 254 258 moest worden afgeschreven wegens het onbeplant blijven van gronden. Door een en ander moest dus de aanslag verminderd worden met f 782 517 (in 1913 met f 653 654), zoodat werkelijk te heffen viel f 19 943 986, tegen f 19 853 163 in 1913. De grootere opbrengst was hoofdzakelijk een gevolg van de invoering van

de nieuwe landrente-regeling in verschillende streken buiten de Preanger-Regentschappen.

Op ult. December 1914 was van den aanslag nog niet aangezuiverd f 18 224.

Door met de inning belaste personen werd geïnd, doch niet verantwoord f 4417.

De regeling van de invordering van belastingen door middel van dwangschriften (Ind. St. 1879 n°. 267, juncto 1899 n°. 268, 1911 n°. 36 en 1914 n°. 501) is bij Gouv. Bt. 18 Dec. 1914 n°. 30 (Ind. St. n°. 772) van toepassing verklaard ten aanzien van de bij de landrente-ordonnantie (Ind. St. 1907 n°. 277, juncto 1909 nos. 208 en 591 en 1912 n°. 605) geregelde belasting.

Andere landelijke inkomsten. Hiermede worden bedoeld de vertieningsbelasting en de tesangheffing in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, de belasting op de sawahs en die op de tegalvelden en tuinen in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana (Bali en Lombok), de belasting op de vischvijvers van Java en Madoera en de verhuur van vischvijvers, vogelnest- en meststofgrotten, enz. in sommige gewesten op en buiten Java.

De omtrent deze heffingen ontvangen opgaven zijn opgenomen in bijlage L, sub II.

IV. AGRARISCHE AANGELEGENHEDEN; UITGIFTE VAN GROND.

Met wijziging van de Ord. in Ind. St. 1913 n°. 292 — zie K. V. 1914, kol. 82 — is bij Ord. van 2 Juli 1914 (Ind. St. n°. 477) de aan de notarissen opgelegde verplichting om aan de hoofden van gewestelijk bestuur mededeeling te doen van de te hunnen overstaan gesloten overeenkomsten tot overdracht door inlanders aan niet-inlanders van gebruiksrechten op gronden, uitgebreid.

De regeling voor het verleenen van opstalrecht aan minvermogende niet-inlanders op de door hen bezeten wooneryen (Ind. St. 1912 n°. 178) — zie K. V. 1912, kol. 99 — is bij Gouv. Bt. 7 Sept. 1914 n°. 59 (Ind. St. n°. 604) van toepassing verklaard ten aanzien van door minvermogende niet-inlanders niet als woonerf bezeten domeingrond, mits die bezitting dagteekent van voor de inwerkingtreding van de Ord. in Ind. St. 1912 n°. 177 (zie t. a. p.).

Volgens de geldende opvatting is met betrekking tot de uitgifte van grond met eenig zakelijk recht aan particulieren tusschen het Gouvernement en den aanvrager eene overeenkomst tot stand gekomen, zoodra door den betrokkene op eenigerlei wijze is te kennen gegeven dat hij met de in het toezeggingsbesluit gestelde voorwaarden accoord gaat. In verband hiermede is de omschrijving van het tot dusver aan toezeggingen van eenig zakelijk recht verbonden inschrijvingsbeding bij rondschrijven van den directeur van binnenlandsch bestuur dd. 8 Oct. 1913 (Bijbl. Ind. St. n°. 8119) gewijzigd in dien zin dat duidelijk blijkt dat de betrekkelijke overeenkomst van rechtswege ontbonden is bij het ongebruikt verstrijken van den inschrijvingstermijn.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Bij wijze van tijdelijken maatregel zijn onderscheidenlijk drie en twee ambtenaren met den titel van „tijdelijk adjunct-controleur voor agrarische aangelegenheden in de Vorstenlanden" in dienst gesteld, ten einde ter beschikking van de residenten van Soerakarta en Djokjakarta te worden gesteld om die hoofdambtenaren behulpzaam te zijn bij de behandeling van agrarische aangelegenheden (Gouv. Btn. 20 Oct. en 1 Dec. 1914 nos. 36 en 38; Jav. Ct. nos. 85 en 97).

Bij Ord. van 2 Mei 1914 (Ind. St. n°. 385) is het reglement omtrent de particuliere landerijen bewesten de Tjimanoek op Java (Ind. St. 1912 n°. 422) in dien zin gewijzigd dat de rechthebbenden op gewassen, welke aan eene heffing in natura onderworpen zijn, verplicht zijn het aandeel van den landeigenaar in de voortbrengselen dier gewassen zonder betaling naar zijne pakhuizen te vervoeren en aldaar af te leveren.

Bij Ord. van 16 Mei 1914 (Ind. St. n°. 406) is, krachtens de wet van 7 Nov. 1910 (Ind. St. 1911 n°. 38), verklaard dat het algemeen belang vordert dat een 35-tal in de afdeeling Tangerang der residentie Batavia buiten eenige kadastrale afdeeling gelegen particuliere landerijen geheel of gedeeltelijk tot het Staatsdomein worden teruggebracht. Eene dergelijke verklaring is gegeven met betrekking tot een gedeelte van de in de afdeeling Krawang der residentie Batavia gelegen Pamanoekan- en Tjiasemlanden en met betrekking tot het in de afdeeling Tangerang van genoemd gewest gelegen particuliere land Kedaoeng-Oost (Ordn. van 26 Juni en 29 Sept. 1914; Ind. St. nos. 462 en 639).

Als uitvloeisel van K. B. 22 Oct. 1913 n°. 45 (Ind. St. n°. 702) — zie K. V. 1914, kol. 82 — zijn bij Ord. van 19 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 207) regelen vastgesteld omtrent de inschrijving in de daarvoor bestemde registers van het altijddurend erfpachtsrecht op de gronden, welke deel hebben uitgemaakt van op Java, ten westen der Tjimanoek gelegen particuliere landerijen.

Omzetting van communaal in erfelijk individueel grondbezit had in 1914 niet plaats, evenmin vervanging van de periodieke verdeeling der communale bouwgronden door het stelsel van vaste aandeelen.

Vervanging van erfelijk individueel grondbezit door agrarischen eigendom. Tot het verkrijgen van agrarischen eigendom op den voet van K. B. 16 April 1872 n°. 29 (Ind. St. n°. 117) zijn gedurende 1914 41 aanvragen, betrekking hebbende op eene gezamenlijke uitgestrektheid van ruim 233 bouws, aanhangig gemaakt, zoodat met de op ult. 1913 aanhangig gebleven 110 aanvragen voor ruim 458 bouws, in 1914 te behandelen vielen 151 aanvragen voor ruim 691 bouws, waarvan er 38, voor ruim 232 bouws, zijn toegewezen, en 22 voor ruim 54 bouws zijn vervallen; de overige bleven aanhangig. Tengevolge van de nieuwe toewijzingen, behoorde bij het einde van 1914 eene uitgestrektheid van ruim 11 357 bouws aan inlanders in agrarischen eigendom toe (vgl. de gewestelijke opgaven in tabel II van bijlage M).

Verhuur van in agrarischen eigendom verkregen gronden geschiedde in de residentiën Preanger-Regentschappen, Soerabaja, Pasoeroean, Madioen en Kediri.

Verhuur van grond door inlanders aan niet-inlanders. In 1914 zijn in de gouvernements-residentiën, op den voet van de Ord. in Ind. St. 1900 n°. 240, 19 870 huurovereenkomsten bekrachtigd, betrekking hebbende op 181 394 bouws (zijnde 3931 overeenkomsten en 12 890 bouws meer dan in 1913).

Nadere opgaven daaromtrent bevat tabel I van bijlage M.

De gewestelijke verslagen maken melding van 69 over-

tredingen (68 door Europeanen en 1 door een vreemden oosterling) en van 91 gevallen, waarin de bekrachtiging geweigerd werd.

Ontginning door inlanders van woesten (niet tot de desa's behoorenden) grond. Uit de gewestelijke statistiek, opgenomen in bijlage M, sub III, blijkt, dat gedurende 1914, op den voet van de ontginningsordonnantie (Ind. St. 1896 n°. 44 en 1904 n°. 416), aan inlanders 36 751 vergunningen zijn verleend om domeingrond te ontginnen, en wel tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 34 823 bouws, tegen 22 322 bouws, te ontginnen krachtens 26 310 vergunningen, in 1913.

Van de vóór 1914 verleende vergunningen van dezen aard kwamen er in dat jaar 924 te vervallen, betrekking hebbende op 756 bouws (in 1913 430 vergunningen voor 356 bouws), hoofdzakelijk wegens het niet nakomen van de bij de vergunningen gestelde voorwaarden. Afgewezen op soortgelijke gronden als daarvoor tot dusver golden, zijn 10 620 aanvragen, betrekking hebbende op 14 495 bouws.

Het aantal gestraften wegens eigenmachtige ontginning bedroeg in 1914 7552 (tegen 6616 in 1913), van wie onderscheidenlijk 159, 147, 683, 369, 1379, 186, 861, 64, 776, 355, 1447, 288, 170 en 668 in de residentiën Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Pekalongan, Semarang, Rembang, Soerabaja, Pasoeroean, Besoeki, Banjoemas, Kedoe, Madioen en Kediri.

Van de desahoofden werd, als gewoonlijk, weinig medewerking ondervonden bij het tegengaan van overtredingen der ontginningsordonnantie.

Uitgifte van grond in erfpacht. Gedurende 1914 zijn in erfpacht toegezegd 127 perceelen, tegen 110 in 1913 en 146 in 1912. Van deze 127 perceelen zijn er 2 in hetzelfde jaar afgestaan, en daar nog kon worden besloten tot de uitgifte van 95 in vorige jaren in erfpacht toegezegde perceelen en tot den afstand van 19 perceelen zonder voorafgegane toezegging, terwijl bovendien nog 3 perceelen na openbare aanbieding zijn afgestaan, zijn in 1914 in het geheel afgestaan 119 perceelen, tegen 128 in 1913 en 117 in 1912.

Het aantal gedurende 1914 ingeschreven (door de aanvragers aanvaarde) perceelen bedroeg 33 (waarvan 15 in 1914 en 18 in vorige jaren afgestaan), gezamenlijk groot 6297 bouws, tegen 42 perceelen, tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 8355 bouws, in 1913. Van de in 1914 aanvaarde perceelen, van welke er 5 ten name van Chineezen en de overige ten name van Europeanen of cultuurmaatschappijen zijn ingeschreven, waren er 8 bestemd tot uitbreiding van bestaande ondernemingen, zoodat zij niet voor den vollen termijn van 75 jaren, doch voor den verderen duur van het reeds op die ondernemingen gevestigd erfpachtsrecht zijn afgestaan. Ten opzichte van 3 perceelen in de Preanger-Regentschappen en 2 perceelen in Pasoeroean is in de erfpachtsakte het verbod om koffie te telen opgenomen. Van de in 1914 aanvaarde perceelen is voor 30 de canon vastgesteld op f 1,50 tot f 6 en voor 3 op f 1 per bouw 's jaars.

Werd, zooals hiervóór is vermeld, de uitgestrektheid van de in erfpacht uitgegeven gronden, tengevolge van de aanvaarding van 33 nieuwe perceelen, met 6297 bouws vergroot, zij onderging daarentegen eene vermindering met 4968 bouws, wegens terugkeer aan het Gouvernement van 12 perceelen en 4 perceelsgedeelten. Op ult. 1913 werden in erfpacht bezeten (volgens verbeterde opgaven, zie de noten *d* t/m *j* van tabel IV A van bijlage M) 3126 perceelen, ter gezamenlijke grootte van 669 435 bouws, welke uitgestrektheid, als gevolg van de besproken veranderingen, bij het einde van 1914 gestegen was tot 675 732 bouws, verdeeld over 3159 perceelen. Behalve deze perceelen, waarop tijdens de uitgifte in erfpacht geen titel gevestigd was, waren op ult. 1914 nog, als in erfpacht bezeten, ingeschreven 80 perceelen (34 809 bouws), uitmakende gronden, welke vóór de vestiging van dien titel als huurgronden te boek stonden (zie de volgende rubriek). Uit tabel IV A van bijlage M blijkt hoe de voormelde 675 732 bouws naar gelang ook van het aantal perceelen, waarvoor die uitgestrektheid stond ingeschreven, over de gewesten verdeeld waren en van welke jaren de uitgifte dagteekent.

Bij het einde van 1914 bedroeg het aantal nog niet aanvaarde, reeds afgestane perceelen 328, betrekking hebbende op 72 492 bouws, en dat der toegezegde, maar nog niet afgestane perceelen 291, met eene uitgestrektheid van 200 871 bouws. Cijfers per gewest vindt men in de voormelde tabel IV A.

Het aantal aanvragen, in 1914 om verschillende redenen afgewezen, bedroeg 232, tegen 305 in 1913.

Het over 1914 door verschillende erfpachters op Java — ook door hen, die gewezen huurgronden in erfpacht bezitten — aan canon verschuldigde bedroeg f 1 493 901. Omtrent de aanzuivering, ook over vorige jaren, zij verwezen naar tabel IV B van bijlage M.

Bij het einde van 1914 waren, op den voet van het sedert ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 5611), dan wel op dien van de ordonnantie in Ind. St. 1904 n°. 326, juncto 1905 n°. 153 en 1908 n°. 263, tot regeling van den afstand van grond tot uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw door minvermogende Europeanen en met hen gelijkgestelden, toegezegd 28 perceelen, tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 266 bouws, en afgestaan, doch nog niet aanvaard, 26 perceelen, tot eene gezamenlijke grootte van 373 bouws, terwijl 203 perceelen, tot eene gezamenlijke grootte van 2327 bouws, door de aanvragers waren aanvaard (vgl. de gewestelijke opgaven sub IV C van bijlage M). Het aantal aanvragen, in 1914 om verschillende redenen afgewezen, bedroeg 21, tegen 19 in 1913.

Vervanging van huur door erfpacht. De oppervlakte van de erfpachtsperceelen, welke uit gewezen huurgronden bestaan, bedroeg op ult. 1914 34 809 bouws, verdeeld over 80 perceelen (vgl. noot *a* van tabel IV A van bijlage M).

Verhuur van grond. Voor andere dan landbouwdoeleinden waren op ult. 1914 van kracht 291 huurovereenkomsten, namelijk voor terreinen in de residentiën Bantam 2, Batavia 135, Preanger-Regentschappen 9, Cheribon 3, Pekalongan 4, Semarang 1, Rembang 15, Soerabaja 104, Pasoeroean 9, Besoeki 5, Banjoemas 2 en Kedoe 2. Het verschuldigde wegens huursom bedroeg respectievelijk f 2, f 10 403, f 800, f 35, f 205, f 23, f 243, f 10 957, f 133, f 98, f 14 en f 18. De in de baai van Sidajoe (Soerabaja) door aanslibbing ontstane, onder de benamingen „tambak wader pari" en „tanah tlatah laoet" bekende gronden werden aan de bevolking verhuurd voor f 4562, terwijl de in de residentiën Rembang en Soerabaja gelegen, ten behoeve van de werken in de Solo-vallei onteigende en, na de staking van die werken, verhuurde gronden respectievelijk f 26 en f 144 aan huur opbrachten.

Verkoop van grond. De gezamenlijke uitgestrektheid van de kleine stukken grond, die in 1914 voor woonerven en nijverheidsinrichtingen door het Gouvernement aan particulieren in eigendom zijn afgestaan, bedroeg 4 401 450 M²., waarvoor bedongen is f 600 283. Gespecificeerde opgaven daaromtrent zijn te vinden in tabel V van bijlage M.

Uitgifte van grond met het recht van opstal. De onder dezen titel in 1914 door het Gouvernement aan particulieren afgestane kleine stukken domeingrond besloegen gezamenlijk 2 025 941 M²., waarvoor door de verkrijgers verschuldigd was f 75 776 (zie tabel V van bijlage M).

Uitgifte van grond in bruikleen of met het recht van gebruik. Voor de uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw, op den voet van het sedert ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 5611), waren op ult. 1914 in bruikleen afgestaan 24 perceelen, waarvan 10 betrekking hadden op ongeveer 38 bouws en 14 op 131 059 M². Cijfers per gewest vindt men in tabel VI van bijlage M. Voorts werden in 1914 in bruikleen of met recht van gebruik afgestaan 1 terrein in de residentie Semarang, groot 5 bouws, voor den bouw van eene ziekeninrichting ten behoeve van eene zendingsvereeniging, 4 stukken grond in de residentie Preanger-Regentschappen, te zamen groot 88 bouws, voor veeteeltdoeleinden en 1 stuk grond in Soerabaja, groot 1696 M²., voor de oprichting van een varkenskraal.

Beschikking door het Gouvernement over grond in het bezit van derden. Een overzicht van de in 1914 plaats gehad hebbende onteigening bij minnelijke schikking van voor de uitvoering van 's lands werken benoodigde gronden, bij de inlandsche bevolking in gebruik is opgenomen sub VII van bijlage M.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Bij Ord. van 15 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 98) is een agrarisch reglement voor het gouvernement Sumatra's Westkust vastgesteld.

De in Ind. St. 1853 n°. 14*a* opgenomen bepalingen tot regeling van het grondbezit in Padang en Ommelanden zijn bij Ord. van 11 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 554) ingetrokken.

Verhuur van grond door inlanders aan niet-inlanders. De omtrent dit onderwerp voor de residentiën Lampongsche districten, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Menado en Amboina uitgevaardigde regelingen vonden in 1914 alleen toepassing in Menado, in welk gewest 63 overeenkomsten werden gesloten.

Ontginning door inlanders van domeingrond. In de residentie Menado werd, op den voet van Ind. St. 1896 n°. 107, in 1914 aan 676 en 178 personen vergunning verleend tot ontginning van ± 871 en 113 bouws, onderscheidenlijk in de Minahasa en de afdeeling Gorontalo.

Op den voet van Ind. St. 1889 n°. 63 werden op het eiland Bengkalis (res. Oostkust van Sumatra) 11 ontginningsvergunningen verleend.

Ingevolge Ind. St. 1906 n°. 431 werden in de afdeeling Lombok der residentie Bali en Lombok 312 vergunningen verleend tot ontginning van domeingrond tot eene uitgestrektheid van 3100 bouws.

In de residentie Benkoelen, waar dit onderwerp nog niet wettelijk is geregeld, werd van het onbeperkte ontginningsrecht door de bevolking een ruim gebruik gemaakt voor sawah- en ladangbouw en den aanleg van klapper-, koffie-, kruidnagel-, peper-, gambir- en karet- (ficus elastica-) tuinen.

Uitgifte van grond in erfpacht. Bij Ord. van 25 April 1914 (Ind. St. n°. 367) zijn de voor verschillende gewesten der buitenbezittingen getroffen regelingen, volgens welke gronden, behoorende tot het landsdomein, in erfpacht kunnen worden uitgegeven, vervangen door ééne, voor het gouvernementsgebied in alle bezittingen buiten Java en Madoera geldende voorziening, terwijl bij dezelfde gelegenheid de rechten en verplichtingen der erfpachters op denzelfden voet zijn geregeld als op Java en Madoera.

De regelen voor de behandeling van erfpachtsaanvragen in de buitenbezittingen (Ind. St. 1911 n°. 265, juncto 1913 n°. 353) ondergingen eene nadere wijziging bij Gouv. Bt. 25 Juni 1914 n°. 30 (Ind. St. n°. 463).

In 1914 kwamen 218 aanvragen om uitgifte in erfpacht van domeingrond tot afdoening (tegen 258 in 1913), van welke er 84 (waaronder 4 gedeeltelijk) zijn afgewezen. De 138 (waaronder 4 gedeeltelijk) ingewilligde aanvragen hadden betrekking op een gelijk aantal perceelen, tot eene geschatte uitgestrektheid van ruim 253,462 bouws.

Van het beginsel om slechts bij uitzondering den canon lager te stellen dan het in 1888 aangenomen minimum van f 1 per bouw 's jaars, tenzij het streken geldt, waarvoor een lager bedrag vooralsnog aanbeveling verdient tot aanmoediging van de vestiging eener particuliere landbouwnijverheid, is in 1914 afgeweken ten aanzien van 10 perceelen in Benkoelen (maatstaf f 0,50 per bouw 's jaars), 4 perceelen in Djambi (maatstaf f 0,20), 14 perceelen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (maatstaf f 0,25 voor 10 perceelen en f 0,20 voor 4 perceelen), 1 perceel in Celebes en onderhoorigheden (maatstaf f 0,25), 1 perceel in Menado (maatstaf f 0,75) en 10 perceelen in Amboina (maatstaf f 0,20 voor 1 perceel, f 0,25 voor 2 perceelen, f 0,30 voor 1 perceel, f 0,40 voor 4 perceelen en f 0,75 voor 2 perceelen) en 2 perceelen in Ternate en onderhoorigheden (maatstaf f 0,50), terwijl aan de ,,Vereeniging der Paters Capucijnen" een perceel grond in de Westerafdeeling van Borneo in erfpacht werd toegezegd, tegen betaling van f 0,10 per bouw 's jaars.

Voor 2 perceelen van geringe uitgestrektheid, het eene in de Padangsche Bovenlanden en het andere in Atjeh en onderhoorigheden werd de canon vastgesteld naar den maatstaf van respectievelijk f 1,50 en f 2,30 per bouw 's jaars.

Ingeschreven, d. i. door de aanvragers (38 naamlooze vennootschappen, 53 Europeanen en 53 vreemde oosterlingen) aanvaard, zijn in 1914 144 perceelen — waarvan er 5 in 1911, 36 in 1912, 88 in 1913 en 15 in 1914 waren toegezegd —, naar schatting gezamenlijk groot 248 459 bouws. Voor al deze perceelen, afgestaan voor den tijd van 75 jaren, is als maatstaf van den jaarlijkschen canon aangenomen het maximum van f 1 per bouw, met uitzondering van 30 perceelen, waarvoor als jaarlijksche pachtschat per bouw gevorderd is: voor 1 perceel in de Padangsche Bovenlanden en 3 perceelen in Djambi f 0,50, voor 2 en 3 perceelen in Atjeh en onderhoorigheden respectievelijk f 0,25 en f 0,75, voor 4 en 2 perceelen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo f 0,25 en f 0,50, voor 1 perceel in Menado f 0,50 en voor onderscheidenlijk 2, 4, 3, 3 en 2 perceelen in Amboina f 0,20, f 0,25, f 0,40, f 0,50 en f 0,75.

In 1914 is aanteekening gehouden van het tenietgaan van het erfpachtsrecht op 3 vóór dat jaar aanvaarde perceelen, tengevolge waarvan de uitgestrektheid der erfpachtsgronden is verminderd met 1900 bouws.

Aangezien op het einde van 1913 in erfpacht werden bezeten (volgens verbeterde opgaven, zie bijlage M, sub IV A) 525 perceelen, stonden er dus op ult. 1914 te boek 669 perceelen, die eene uitgestrektheid besloegen van 1 099 017 bouws.

Ingevolge Ind. St. 1886 n°. 39 was over 1914 slechts canon te betalen voor de 202 vóór 1909 aanvaarde perceelen. Het verschuldigde bedrag beliep f 91 723.

Omtrent de aanzuivering gedurende 1914, wegens achterstand over vorige jaren, wordt verwezen naar tabel IV B van bijlage M.

Uitgifte van grond tot uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw op den voet van Ind. St. 1904 n°. 326, juncto 1908 n°. 263, kwam in 1914 niet voor.

Verhuur van grond. De bestaande overeenkomsten betreffende de verhuur door het Gouvernement van de landen Lajang en Totaka in de afdeeling Makasser (Celebes en onderhoorigheden), de met klapperboomen begroeide, tot het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden behoorende eilandjes en de klappertuinen op het eiland Kelemoa (Billiton) bleven voortloopen. Uit dien hoofde was achtereenvolgens verschuldigd f 731, f 2120 en f 84.

Aan huurpenningen van eenige aan de bevolking verhuurde domeingronden (tuinen en sawahs) in de residentie Bali en Lombok (afd. Boeleleng en op Lombok) moest in 1914 f 6 052,36 worden betaald.

Uitgifte van grond in eigendom of met het recht van opstal. Hieromtrent zij verwezen naar de gewestelijke opgaven in tabel V van bijlage M.

Uitgifte van grond met recht van gebruik kwam in 1914 niet voor.

V. AGRARISCHE EN KADASTRALE OPNEMINGEN.

§ 1. AGRARISCHE OPNEMINGEN.

Van de vier op Lombok bescheiden inlandsche landmeters bleef er één te Mataram belast met de opneming en kaarteering van de petjatoe-, paoeman- en waqf-gronden en met de aanvulling en verbetering van de agrarische gegevens voor de onderafdeeling West-Lombok. De overigen bleven werkzaam in de onderafdeeling Midden-Lombok, ten einde de bevloeide en van regen afhankelijke sawahs, zoomede tuinen en tegalvelden op te meten.

In veertien, vijf en zes desa's, respectievelijk van de districten Praja, Djonggat en Batoekliang werden de opmetingen voltooid.

§ 2. KADASTER.

Aan het einde van 1914 bestond het personeel bij het kadaster in Nederlandsch-Indië uit: 1 chef van den kadastralen dienst (zie Ind. St. 1914 n°. 662), 2 inspecteurs, 4 bewaarders, 45 landmeters en adjunct-landmeters, 5 commiezen, 19 klerken, 19 hoofdmantri's en 135 mantri's en élève-mantri's. Voorts waren, bij wijze van tijdelijken maatregel, boven de formatie in dienst 6 adjunct-landmeters en 6 klerken.

Aan den opleidingscursus voor technisch personeel bij den kadastralen dienst in Nederlandsch-Indië [1]) — zie K. V. 1914, kol. 87 — waren op ult. 1914 in opleiding 17 adjunct-landmeters en 30 inlandsche jongelieden. Het onderwijs werd gegeven door 1 landmeter en 2 mantri's.

In het overzicht sub III van bijlage F zijn de voornaamste verrichtingen van het kadaster onder cijfers gebracht. Uit dat overzicht blijkt, dat het aantal afgegeven landmeterskennissen minder bedraagt dan in 1913, hetgeen verband houdt met de ernstige tijdsomstandigheden in het tweede halfjaar van 1914, waardoor van het inbrengen van landbouwondernemingen in vennootschappen en den verkoop van perceelen vaak moest worden afgezien.

Behalve voor de bijhouding van het eigendomskadaster en de vernieuwing van kadastrale plans en registers, zijn in 1914 door het personeel van het kadaster nog werkzaamheden verricht ten behoeve van: de vaststelling van de verpondingswaarde voor het tijdvak 1912—1913; de terugbrenging van het particuliere land Tanahabang (res. Batavia) tot het Staatsdomein; de regeling van den agrarischen rechtstoestand van de door den Staat aangekochte particuliere landen Kandanghaoer en Indramajoe-West; de vestiging van erfpachtsrechten voor de uitoefening van den kleinen land- en tuinbouw door minvermogende Europeanen en met hen gelijkgestelden; de in 1914 te Semarang gehouden tentoonstelling en het te Batavia gehouden rubbercongres. Voorts werden ten behoeve van de hoofden van gewestelijk bestuur kaarten vervaardigd van de gewesten Cheribon, Kediri, Soerabaja en Pasoeroean, van de hoofdplaats Ternate en van de particuliere landerijen in de residentie Semarang; en werden metingen en grensbepalingen verricht voor de behandeling van twee strafzaken door den landraad en voor het uitmaken van grensgeschillen van tal van perceelen, gelegen aan den vervallen karrenweg van Djati naar Paalmerah (res. Batavia).

Bovendien werden voor verschillende andere doeleinden 59 meetkundige verrichtingen uitgevoerd.

In het geheel zijn ten behoeve van den lande of de gemeenten kosteloos verstrekt 68 meetbrieven, 129 landmeterskennissen, 508 certificaten en 684 kopieën en zijn 8424 inzagen verleend.

Aan het hoofdbureau van het kadaster werden onderzocht de door de gouvernementslandmeters vervaardigde meetbrieven in de gewesten, waar het kadaster nog niet werkzaam is, zoomede de schetskaarten en processen-verbaal van de in de buitenbezittingen in erfpacht aangevraagde gronden.

Aan ten bate van den lande ontvangen salarissen voor verrichtingen ten gerieve van het publiek is in 1914 in 's lands kas gestort f 94 187, tegen f 98 712 in 1913.

Voor de bijhouding van het kadaster en de uitvoering van werkzaamheden door gouvernementslandmeters is in 1914 uitgegeven f 417 704 (tegen f 331 781 in 1913).

Het tarief, regelende het salaris voor de verrichtingen van de ambtenaren van het kadaster op aanvraag en ten gerieve van het publiek (Ind. St. 1912 n°. 612), onderging eenige wijzigingen bij Ord. van 16 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 193).

[1]) Bij Gouv. Bt. 2 Juni 1915 n°. 39 (Ind. St. n°. 392) zijn nieuwe bepalingen betreffende dien cursus vastgesteld.

VI. PAKETVAART EN ANDERE STOOMVAARTDIENSTEN.

De bediening van de paketvaart in den Indischen Archipel vanwege de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, ingevolge het met haar gesloten contract (zie Bijbl. Ind. St. n°. 4569, Ind. St. 1899 n°. 212 en Bijbl. Ind. St. nos. 6669, 6678 en 6925), had ook in 1914 zonder stoornis plaats. Uit den in de overeenkomst bedongen dienst II (Padang—Mentawei-eilanden—Natal—Goenoengsitoli—Singkel—Oelee Lheue—Sabang) is Saibi (Mentawei-eilanden) vervallen en is daarin opgenomen Moeara Siberoek (Gouv. Bt. 22 Sept. 1914 n°. 3; Jav. Ct. n°. 78). Uit dienst VI (Batavia—Pontianak) zijn vervallen Soekadana en Soengai Palembang (eiland Groot-Karimata) (Gouv. Bt. 22 Juni 1914 n°. 10; Jav. Ct. n°. 53). De bij Gouv. Bt. 30 Dec. 1913 n°. 3 ten aanzien van dienst XIII*b* (Amboina—Batjan—Ternate—Sorong—Manokoeari—Humboldtbaai) getroffen tijdelijke voorziening tot uitschakeling van de plaatsen Kajeli en Mokmer (Wiak) en tot opneming in dien dienst van Namlea en Bosnek is bestendigd (Gouv. Bt. 12 Jan. 1915 n°. 31; Jav. Ct. n°. 6).

Ingevolge Gouv. Bt. 23 Oct. 1914 n°. 41 (Jav. Ct. n°. 87) wordt, van 1 Juli 1914 af, een niet-overeengekomen dienst, eenmaal in de vier weken, onderhouden van Soerabaja over Bawean naar Bandjermasin heen en terug.

Op den sedert 1 September 1910 door de Maatschappij onderhouden dienst tusschen Java en Bangkok werden in 1914 vier reizen gemaakt.

Met gebruikmaking van de haar in art. XXIII van de overeenkomst verleende bevoegdheid, werd door de Indische Regeering in den loop van 1914 vier keeren een stoomschip van de Maatschappij gehuurd voor troepen- en kolenvervoer.

De volgende cijfers geven een overzicht omtrent het bedrijf

der Maatschappij gedurende 1914, in vergelijking met de uitkomsten van de twee voorafgegane jaren:

Aantal geographische mijlen, door de schepen der Maatschappij afgelegd:	1912.	1913.	1914.
op lijnen, voor welke ondersteuning wordt genoten	81 401	97 091 ¹)	102 929
op regelmatige diensten buiten overeenkomst	398 913	400 069 ¹)	404 425
op bijzondere reizen	67 769	78 248 ¹)	75 406
op rivieren	17 841	18 162	14 640
voor overbrenging van troepen	212	168	3 892
in het geheel derhalve (geographische mijlen)	566 136	593 738	601 292
terwijl op de verschillende lijnen nevenstaand aantal reizigers werd vervoerd:			
landsreizigers	69 372	71 732	79 859
particuliere reizigers	610 478	591 646	550 165
Te zamen	670 850	663 378	630 024

¹) Verbeterde opgaaf.

Het aantal van 87 schepen, waaruit de vloot der Maatschappij bestond (vgl. K. V. 1914, kol. 90), is sedert vermeerderd met de passagiersschepen *Roggeveen*, *Pijnacker Hordijk*, *Van Imhoff* en *Mijer*, terwijl de hekwielstoomer *Ogan* verloren ging, zoodat het aantal stoomschepen steeg tot 90 (65 passagiersschepen, 19 vrachtschepen, 2 motorlichters, 3 hekwielers en 1 sleep- en bergingsvaartuig), metende bruto 150 340 ton. In aanbouw waren 2 passagiersschepen, namelijk *Barentsz* en *Siberg* en 3 vrachtschepen, *Bengkalis*, *Boelongan* en *Ombilin*.

De vaart op Australië werd geregeld volgehouden. Ingevolge overeenkomst worden in dezen dienst aangedaan de havens Batavia, Semarang, Soerabaja, Thursday-Island, Brisbane, Sydney en Melbourne, terwijl buiten overeenkomst Dobo, Port Moresby, Townsville, Cairns, Port Darwin, Makassar en Cheribon worden bezocht.

Van wege de stoomvaartmaatschappijen „Nederland" en „Rotterdamsche Lloyd" is (door elk om de 14 dagen) de wekelijksche maildienst tusschen Nederland en Indië geregeld onderhouden. Door de mailbooten van elk dier maatschappijen werden 26 uit- en thuisreizen volbracht, terwijl de vrachtbooten van de „Nederland" 42 uit- en 43 thuisreizen en die der „Rotterdamsche Lloyd" 44 uit- en thuisreizen deden.

De vloot van de „Nederland", die uit 32 schepen bestond (vgl. K. V. 1914, kol. 91), is sedert vermeerderd met de vrachtbooten *Riouw*, *Rotti*, *Rondo*, *Boeroe* en *Bawean*, terwijl het mailschip *Koning Willem III* en de vrachtboot *Bali* door verkoop van de hand gezet werden, zoodat het aantal stoomers steeg tot 35 (8 mailbooten en 27 vrachtschepen), metende bruto 219 794 ton. In aanbouw waren de mailboot *Jan Pieterszoon Coen* en de vrachtschepen *Borneo*, *Bintang* en *Bali*.

De vloot van de „Rotterdamsche Lloyd", die uit 31 stoomers bestond (zie t. a. p.), is sedert vermeerderd met het vrachtstoomschip *Djember*, terwijl de vrachtboot *Bogor* verloren ging, zoodat het aantal stoomschepen onveranderd bleef, metende bruto 170 172 ton. In aanbouw waren het mailschip *Patria*, zoomede de vrachtbooten *Sitoebondo* en *Buitenzorg*.

De onder dagteekening van 16 Mei 1913 met de beide stoomvaartmaatschappijen tezamen gesloten éénjarige overeenkomst voor het vervoer van voortbrengselen der landsondernemingen uit Indië herwaarts is, behoudens eene enkele wijziging, voor den tijd van zes maanden verlengd.

Op den door de beide stoomvaartmaatschappijen onderhouden dienst tusschen Java en Britsch-Indië werden 15 rondreizen gemaakt.

Nadere opgaven omtrent beide maatschappijen, zoomede omtrent een aantal andere min of meer geregeld op of in Nederlandsch-Indië varende particuliere stoomschepen zijn te vinden op blz. 204/244 van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië voor 1915.

De bediening van de Java—China—Japan-lijn had gedurende 1914 zonder stoornis plaats. Er werden 17 reizen op de China-lijn en 15 reizen op de Japan-lijn gemaakt, terwijl er nog talrijke reizen buiten overeenkomst volbracht werden in de vaart tusschen Nederlandsch-Indië, Saigon en Hongkong. Bij Gouv. Bt. 16 Juni 1914 n°. 55 (Jav. Ct. n°. 49) is aan de Maatschappij vergunning verleend om op de door hare booten te ondernemen reizen van Java naar China en Japan de haven Amoy niet aan te doen, mits die haven alsdan evenveel malen door een boot van de Java—Hongkonglijn wordt bezocht.

De stoomvaartordonnantie (Ind. St. 1905 n°. 370, zooals het sedert is gewijzigd) onderging nog enkele wijzigingen bij Ord. van 25 Juni 1914 (Ind. St. n°. 465). In verband hiermede zijn de bepalingen op het vervoer van pelgrims van Nederlandsch-Indië naar den Hedjaz en terug gewijzigd bij Ord. van denzelfden datum (Ind. St. n°. 466), welke bepalingen voorts nog wijziging ondergingen bij Ord. van 12 Nov. 1914 (Ind. St. n°. 710).

VII. KREDIETWEZEN.

Bij Gouv. Bt. 21 Sept. 1914 n°. 37 (Ind. St. n°. 626), juncto 25 Maart 1915 n°. 4 (Ind. St. n°. 270), is bepaald dat de inlandsche ambtenaren en leerling-ambtenaren voor het volkskredietwezen worden benoemd en ontslagen door den directeur van binnenlandsch bestuur.

a. Kredietbanken en desaloemboengs.

Java en Madoera. De in 1913 opgerichte afdeelingsbank te Kraksaän (zie K. V. 1914, kol. 91) is in het verslagjaar in werking getreden.

Door de besturen van de afdeelingsbanken op het eiland Madoera is besloten tot opheffing van de 4 bestaande banken en tot oprichting van één nieuwe vereeniging welke zich ten doel zal stellen het drijven van eene centrale volksbank voor het geheele eiland met dien verstande dat op de afdeelingshoofdplaatsen bijbanken zullen worden geopend, terwijl de gezamenlijke bezittingen zullen worden overgedragen aan de nieuwe vereeniging.

Aan den assistent-resident van Bangil werd, ten behoeve van de woningverbetering in diens afdeeling, uit 's lands kas een renteloos voorschot verstrekt van f 25 000 ten einde daarmede de door de Bangilsche afdeelingsbank tot dat doel uitgegeven leeningen over te nemen. De in vroegere jaren aan een 9-tal banken toegekende subsidies (tot een totaal bedrag van f 1650 's maands) zijn ingetrokken, terwijl de door een bank genoten wordende subsidie is verminderd met f 50 's maands. Daarentegen is de aan de Semarangsche afdeelingsbank toegekende maandelijksche subsidie verhoogd van f 150 tot f 300 (Gouv. Bt. 14 Nov. 1914 n°. 28).

Het bedrijfskapitaal der afdeelingsbanken op Java en Madoera bedroeg bij het einde van 1914 f 17 072 000, waaronder aan gelden van de centrale kas f 841 000, aan deposito's f 9 175 000, aan renteloze voorschotten van het Gouver-

nement f 28 000 en aan andere inlagen f 5 624 000. De gezamenlijke reserves (zuiver vermogen) bedroegen f 1 962 072, waarvan f 1 308 675 was belegd.

Van de haar verleende bevoegdheid tot het bedingen van kredietverband (Ind. St. 1908 n°. 542) werd door enkele banken slechts bij uitzondering gebruik gemaakt, terwijl andere kredietverband als regel toepasten.

Door de opheffing van een 76-tal desaloemboengs bedroeg het totaal dier instellingen op ult. 1914 12 206. De bedrijfsvoorraad bedroeg 2 745 000 pikol padi, waarvan 1 075 000 pikol bij de bevolking uitstaande was. Het zuiver vermogen der loemboengs beliep ongeveer 2 555 000 pikol padi en f 3 625 000 aan geld.

Het aantal desabankjes nam met 367 toe en bedroeg op ult. 1914 1670, tegen 1303 op ult. 1913. Het bedrijfskapitaal beliep f 1 137 000, waaronder f 281 000 aan inlagen en f 542 000 aan gemaakte winst. In het verslagjaar werden 737 000 leeningen verstrekt tot een totaal bedrag van f 4 423 000, terwijl f 4 239 000 werd terugontvangen. Op ult. 1914 stond nog uit bij de bevolking een bedrag van f 802 000.

Bij de gemeente-kredietinstellingen komt bedrog nog steeds voor. Naar verbetering wordt gestreefd door het opwekken van meer belangstelling bij de bevolking voor deze instellingen, gepaard gaande met 't kweeken van grootere zelfstandigheid in het beheer en betere bezoldiging van het beheerspersoneel.

Bij Gouv. Bt. 22 Aug. 1914 n°. 87 is bepaald dat de gelden, goederen en vorderingen, waarover door de in 1910 ingestelde commissie voor West-Indramajoe (zie K. V. 1911, kol. 130) wordt beschikt, door haar zullen worden overgedragen aan op te richten kredietinstellingen van inlandsche gemeenten op het voormalig particulier land Kandanghaoer (res. Cheribon).

Buitenbezittingen. Het aantal gewestelijke en afdeelingsbanken vermeerderde met 5, namelijk één te Bandjermasin (als rechtspersoon erkend bij Gouv. Bt. 24 Sept. 1914 n°. 43; Jav. Ct. n°. 83), welke voorloopig omvat de afdeelingen Bandjermasin en Oeloe Soengai der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, één ter Sumatra's Westkust, namelijk de ,,Volksbank Minangkabau'', welke zich ten doel stelt leiding te geven aan de talrijke dorpsbanken in dat gewest, deze nauwer aan elkander te verbinden en van de volkskredietinstellingen een flink geheel te maken, één op Bali, namelijk de Boelelengsche kredietbank (als rechtspersoon erkend bij Gouv. Bt. 15 Juli 1915 n°. 40; Jav. Ct. n°. 59), één te Kaban Djahe (res. Oostkust van Sumatra) (als rechtspersoon erkend bij Gouv. Bt. 2 Juli 1914 n°. 67; Jav. Ct. n°. 57) en één te Langsar (Atjeh) (als rechtspersoon erkend bij Gouv. Bt. 3 Mei 1915 n°. 33; Jav. Ct. n°. 39).

De meeste banken breidden haar bedrijf verder uit en kregen ruimere beschikking over deposito's en andere plaatselijk verkregen gelden. De Palembangsche Volksbank slaagde er zelfs in haar geheele bedrijfskapitaal, ondanks de aanzienlijke vergrooting van haar omzet, plaatselijk op te nemen.

Gedurende het verslagjaar bedroeg het bedrijfskapitaal van de afdeelings- en gewestelijke banken f 1 572 000, waaronder aan gelden van de centrale kas f 280 000 en aan deposito's en andere inlagen f 1 245 000. De gezamenlijke reserves bedroegen f 107 000, waarvan f 60 000 was belegd. Het totaal bedrag der aan de banken verleende subsidies bedraagt thans f 3790 's maands.

Bij Gouv. Bt. 1 Aug. 1914 n°. 2 (Jav. Ct. n°. 63) is machtiging verleend om aan de Volksbank Benkoelen te Benkoelen een bedrag van f 500 000 uit te betalen, ten einde daaruit gelden in leen te verstrekken voor den wederopbouw van de in Juni 1914 door aardbeving vernielde of beschadigde gebouwen.

Aan de bank te Telokbetong werd, boven de haar verstrekte som van f 60 000, ten behoeve van de Javaansche kolonisten in de Lampongsche districten (vgl. K. V. 1914, kol. 93), nog een bedrag van f 13 120 voor hetzelfde doel toegestaan (Gouv. Bt. 17 April 1915 n°. 23).

De werking van het ten dienste van de Javaansche koloniën in de Lampongsche districten gestichte dorpsbankje was bevredigend.

In de residentie Benkoelen vermeerderde het aantal districtsbanken met één. In de afdeeling Boeleleng der residentie Bali en Lombok steeg het aantal dorpsbankjes tot 30, die thans reeds over een bedrijfskapitaal van f 21 700 beschikken, waarvan f 1000 door de Regeering in leen is verstrekt.

Het aantal dorpsbankjes ter Sumatra's Westkust steeg tot 490. Zij leenden gedurende 1914 een bedrag uit van f 1 159 000 in 138 000 leeningen. Het bedrijfskapitaal bedroeg f 628 000, waarvan aan inlagen f 278 000, aan reserve f 157 000 en aan geleend geld f 193 000. Voorts werkten in laatstgenoemd gewest nog 298 desaloemboengs, die over een padivoorraad van 38 839 pikol beschikten. Het zuiver vermogen dier instellingen in geld bedroeg f 17 000. Alle volkskredietinstellingen ter Sumatra's Westkust werkten uitsluitend met voor het grootste deel vrijwillig door de inlandsche bevolking bijeengebrachte gelden.

In het district Tonsea der afdeeling Menado is door een onderdistrictshoofd uit de Minahasa — vgl. K. V. 1914, kol. 93 — een bankje opgericht, dat geheel met plaatselijk verkregen middelen werkt.

De stremming in den handel, tengevolge van den Europeeschen oorlog, en de door langdurige droogte aan den landbouw toegebrachte schade lieten niet na op de werking van enkele banken een nadeeligen invloed uit te oefenen.

b. De centrale kas.

Het grondkapitaal van de centrale kas nam, behalve met de gewone bijdrage der Regeering ad f 400 000, toe met eene eveneens van regeeringswege verstrekte bijdrage van f 350 000, tot versterking van het werkkapitaal der volksbanken in Palembang en de Lampongsche districten, zoodat het op ult. 1914 f 2 875 250 bedroeg.

Bij den aanvang van 1914 was aan 43 afdeelingsbanken een krediet geopend van f 1 952 500, welk bedrag gedurende het verslagjaar vermeerderde met f 632 000; op het einde van 1914 was aan 55 banken krediet geopend voor f 2 874 500. Op laatstgenoemd tijdstip hadden de banken echter slechts een bedrag van f 1 067 657 opgenomen, tegen f 1 078 887 op 1 Januari 1914. Bovendien was door de vereeniging van inlandsche handelaren ,,Moede Oetomo'' te Koeta Gede (Djokjakarta), waaraan de centrale kas een krediet heeft geopend groot f 40 000, op 't eind van het verslagjaar verschuldigd eene som van f 24 421. De bank te Lho Seumawe (Atjeh) nam slechts f 75 000 op. [1])

Op kassiersrekening werd gestort f 289 450 en teruggevraagd f 221 668. Op ult. 1914 beliep het aan 7 banken uit dezen hoofde verschuldigde f 124 160.

In toenemende mate werd door de banken van de accountantsdiensten der centrale kas gebruik gemaakt. Gedurende het verslagjaar steeg het aantal banken dat zich voor eene geregelde controle verbond tot 14. Bovendien deden nog 27 banken het verzoek om de boekhouding na te zien, tegen 15 in 1913.

c. Coöperatie van inlanders.

Ook in 1914 werden vele inlandsche vereenigingen — voornamelijk ten doel hebbende elkander bij overlijden of ziekte te steunen — opgericht, doch wegens gebrek aan flinke leidende krachten en gemis aan belangstelling bij de leden ging weder een groot aantal te niet.

Meermalen werd voor het oprichten van kredietvereenigingen de hulp ingeroepen van de ambtenaren bij het volkskredietwezen. De op enkele plaatsen bestaande samenwerking tusschen het plaatselijk bestuur van de Sarekat Islam-vereeniging en de bankbesturen, leidde tot goede uitkomsten.

[1]) Dit bedrag is niet verstrekt uit de in kol. 92/93 van K. V. 1914 bedoelde som van f 200 000, doch uit het grondkapitaal der centrale kas.

K.

I. ONDERWIJS.

Ten einde in de kringen der Nederlandsche onderwijzers en daardoor middellijk in alle lagen der bevolking van Nederland juistere denkbeelden te verspreiden omtrent land en volk onzer koloniën, zijn van wege het departement van koloniën en onder leiding van de districts-schoolopzieners ter plaatse gedurende den winter 1914/15 te Haarlem en Deventer cursussen gegeven over Indische onderwerpen ten behoeve van onderwijzers en onderwijzeressen. De voordrachten werden gehouden door gewezen inspecteurs van het inlandsch onderwijs in Nederlandsch-Indië en telden onderscheidenlijk 130 en 75 toehoorders.

Het in Ind. St. 1912 n°. 419 opgenomen reglement op het verleenen van pensioenen aan Europeesche onderwijzers bij het particulier onderwijs in Nederlandsch-Indië is gewijzigd en aangevuld bij K. B. 16 Dec. 1914 n°. 84 (Ind. St. 1915 n°. 234).

§ 1. EUROPEESCH ONDERWIJS.

In April 1915 is eene commissie ingesteld met de opdracht om te dienen van raad en voorlichting nopens de wijze, waarop zal zijn te voorzien in de behoefte aan middelbaar (voorbereidend hooger) onderwijs in Nederlandsch-Indië, dat zich aanpast aan de bijzondere belangen en behoeften van de verschillende groepen der Indische bevolking en gelegenheid geeft tot het behalen van een getuigschrift, waaraan gelijke rechten ten aanzien van de toelating tot de studie en de examens aan de universiteiten en andere inrichtingen van hooger onderwijs in Nederland kunnen worden verleend als aan de thans daarvoor gevorderde getuigschriften.

In deze commissie zijn benoemd: tot lid en voorzitter de heer Professor Dr. J. Woltjer, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, tot lid en ondervoorzitter de heer Mr. D. Fock, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, tot leden de heeren Dr. J. Boeke, hoogleeraar aan de rijksuniversiteit te Leiden, W. H. Bogaardt, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, K. ten Bruggencate, inspecteur van het middelbaar onderwijs, Mr. C. Th. van Deventer, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Dr. G. A. J. Hazeu, Oostindisch hoofdambtenaar met verlof, laatstelijk directeur van onderwijs en eeredienst, C. Lekkerkerker, Oostindisch ambtenaar met verlof, laatstelijk inspecteur van het inlandsch onderwijs, Dr. H. D. Tjeenk Willink, directeur van de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer, Dr. C. J. Vinkesteyn, inspecteur der gymnasia, C. W. Weijs, buitengewoon hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft, en tot lid tevens secretaris, de heer J. Hardeman, Oostindisch ambtenaar met verlof, werkzaam bij het departement van koloniën.

a. Middelbaar onderwijs.

Krachtens Gouv. Bt. 13 Jan. 1915 n°. 38 (Jav. Ct. n°. 7) is, op 1 Januari van dat jaar, te Soerabaja een tweejarige handelscursus geopend, waarop gedurende 8 uren 's weeks in elke der twee klassen onderwijs wordt gegeven in: Nederlandsche taal en handelscorrespondentie, Engelsche taal en handelscorrespondentie, boekhouden en handelsrekenen.

In Ind. St. 1914 n°. 624 is eene herziening van de traktementsregeling van de directeuren en leeraren bij de openbare hoogere burgerscholen en de scholen van technisch onderwijs in Nederlandsch-Indië afgekondigd.

Het aantal aanvragen om toelating tot de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus te Batavia, Semarang en Soerabaja bedroeg in 1914 626, tegen 631 in 1913. Op ult. 1914 telden de 3 inrichtingen, ongerekend de toehoorders en de leerlingen voor enkele vakken, 925 leerlingen, namelijk 714 jongens en 211 meisjes, tegen 865 (673 jongens en 192 meisjes) op ult. 1913. Onder die 925 leerlingen bevonden zich 66 kinderen van inlanders (onder wie 4 meisjes) en 94 Chineesche kinderen (onder wie 5 meisjes). [1])

Met ingang van 1 Juli 1915 is te Bandoeng een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus opgericht (Ind. St. 1915 nos. 205 en 379). Het reglement voor de hoogere burgerscholen te Semarang en Soerabaja (Bijbl. Ind. St. n°. 3487) is op eerstgemelde inrichting van toepassing verklaard (Gouv. Bt. 3 Mei 1915 n°. 36; Jav. Ct. n°. 37). [2])

De Prins Hendrik-school te Batavia telde op ult. 1914 190 leerlingen (onder wie 50 meisjes, 17 inlanders en 35 Chineezen) in de hoogere burgerschool met driejarigen cursus, 25 (onder wie 3 meisjes, 2 inlanders en 8 Chineezen) in de handelsschool en 9 in den zeevaartkundigen cursus, dus totaal 224 leerlingen. Onder de leervakken van de handelsschool is het machineschrijven opgenomen (Ind. St. 1914 n°. 330). Op dat tijdstip had de Koningin Wilhelminaschool [3]) 430 leerlingen (onder wie 3 voor bijzondere vakken), namelijk 147 voor werktuigkunde, 279 voor bouwkunde en 4 voor mijnbouwkunde (tegen onderscheidenlijk 402, 129, 267 en 6 op ult. 1913). Onder deze leerlingen waren 105 inlanders en 21 Chineezen. De samenstelling en bezoldiging van het personeel van deze school zijn nader vastgesteld bij Gouv. Bt. 18 Jan. 1915 n°. 35 (Ind. St. n°. 107). Het reglement voor de Prins Hendrik-school onderging wijziging en aanvulling bij Gouv. Bt. 3 April 1914 n°. 27 (Bijbl. Ind. St. n°. 8039).

De Koningin Emma-school [3]) te Soerabaja telde op ult. 1914 222 leerlingen (onder wie 1 voor bijzondere vakken), verdeeld over 3 klassen, namelijk 147 voor bouwkunde en 75 voor werktuigkunde (tegen 116 en 68 op ult. 1913). Onder de leerlingen waren 56 inlanders en 12 Chineezen.

Het aantal leerlingen van de burger-avondschool te Soerabaja bedroeg op ult. 1914 133 (tegen 211 op ult. 1913), verdeeld over de 3de en 4de klasse en wel 91 voor bouwkunde en 42 voor werktuigkunde. De 3de klasse bestond alleen uit niet-bevorderde leerlingen, daar ingevolge Gouv. Bt. 13 Juni 1914 n°. 40 geen nieuwe leerlingen tot die klasse werden toegelaten. Onder de leerlingen bevonden zich 50 inlanders en 7 Chineezen.

De ambachtscursus te Batavia telde op het einde van 1914 47 leerlingen (43 voor metaal- en 4 voor houtbewerking), tegen 46 op ult. 1913.

De gesubsidieerde ambachtsschool te Semarang had op ult. 1914 115 leerlingen (tegen 109 op ult. 1913), en wel voor bouwkunde 61 en voor werktuigkunde 54. Het eindgetuigschrift werd behaald door 17 leerlingen.

---

[1]) Bij Gouv. Bt. 28 Oct. 1914 n°. 44 (Ind. St. n°. 687) is bepaald dat tot inrichtingen van onderwijs, afdeelingen van inrichtingen van onderwijs of daaraan verbonden cursussen, waartoe het getuigschrift van het eindexamen der scholen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs zonder meer toegang verleent, leerlingen of gewezen leerlingen van de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus alleen dan worden toegelaten, indien zij het bewijs kunnen overleggen van overgang naar de vijfde klasse van zulk een school.

[2]) Dit reglement is — voor zooveel den rooster van lesuren betreft — nog gewijzigd bij Gouv. Bt. 31 Maart 1915 n°. 47 (Jav. Ct. n°. 28).

[3]) In Februari 1915 is een programma vastgesteld van het toelatingsexamen voor de laagste klassen van de Koningin Wilhelmina-school en van de Koningin Emma-school (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8172).

De hoogere burgerschool met driejarigen cursus van de stichting „Hoogere burgerschool voor meisjes" te Batavia werd op ult. 1914 bezocht door 67 leerlingen, tegen 82 (onder wie 3 voor bijzondere vakken) op ult. 1913. Vijftien leerlingen behaalden het eindgetuigschrift.

De Prinses Juliana-school van de Zusters Ursulinen te Weltevreden en de Koningin Emma-school van de Zusters Ursilinen te Noordwijk (beide hoogere burgerscholen met driejarigen cursus voor meisjes) telden op ult. 1914 onderscheidenlijk 62 en 52 leerlingen (onder de leerlingen van de laatstgenoemde inrichting waren er 3 voor bijzondere vakken.) Op ult. 1913 waren die cijfers 51 en 57 (onder de laatste 2 voor bijzondere vakken). Het eindgetuigschrift werd uitgereikt aan 8 en 12 leerlingen.

Bij de driejarige hoogere burgerschool te Soerabaja van de Vereeniging „De Meisjesschool" aldaar bedroeg het aantal op ult. 1914 aanwezige leerlingen 53 (onder wie 2 voor bijzondere vakken), tegen 54 (onder wie 3 voor bijzondere vakken) op ult. 1913.

Het aantal leerlingen, dat kosteloos tot een der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus, de Prins Hendrikschool, de Koningin Wilhelmina-school, de Koningin Emmaschool en de burgeravondschool te Soerabaja was toegelaten, bedroeg op 31 December 145, onder wie 20 meisjes, 23 inlanders en 1 Chinees. Aan de beide technische scholen waren 34 leerlingen (onder wie 12 inlanders) tevens in het genot van een gouvernementsstudiebeurs, terwijl door de Billitonmaatschappij 2 studiebeurzen werden verleend aan leerlingen van den mijnbouwkundigen cursus bij de Koningin Wilhelmina-school (deze leerlingen werden bij het einde van het schooljaar 1913/1914 ontslagen). Ondersteuning uit particuliere fondsen werd voorts genoten door 4 leerlingen van de Koning Willem III-school te Batavia en door 2 van de hoogere burgerschool te Semarang.

Het totale bedrag der van landswege voor het middelbaar onderwijs in 1914 gedane uitgaven — ongerekend de kosten van gebouwen en met inbegrip van de tegemoetkomingen aan de particuliere ambachtsschool te Semarang (f 12 000) en de hoogere burgerscholen met driejarigen cursus voor meisjes van de stichting „Hoogere burgerschool voor meisjes" te Batavia (f 34 348) [1]), de vereeniging „De Meisjesschool" te Soerabaja (f 17 350) en de Zusters Ursulinen, onderscheidenlijk te Weltevreden (de Prinses Juliana-school f 17 700) en te Noordwijk (de Koningin Emma-school f 15 600) — bedroeg f 1 345 943.

In het begin van 1915 zijn, ten behoeve van laatstgemelde hoogere burgerscholen, tegemoetkomingen over het jaar 1914 verleend en uitbetaald tot bedragen van onderscheidenlijk f 19 800, f 18 050, f 17 700 en f 15 600.

b. Lager onderwijs.

Normaalscholen en akte-examens. Bij het einde van 1914 volgden te Batavia 46, te Semarang 17 en te Soerabaja 31 leerlingen (onder wie 27, 6 en 17 vrouwelijke) de lessen aan de normaalschool ter opleiding voor de hoofdakte. Onder de in den loop van 1914 bij de scholen te Batavia, Semarang en Soerabaja afgeschrevenen (28, 11 en 17 leerlingen) waren er onderscheidenlijk 6, 7 en 4, die in dat jaar de hoofdakte verwierven. Het reglement voor de normaalscholen onderging wijziging bij Gouv. Bt. 11 Febr. 1915 n°. 23 (Jav. Ct. n°. 14).

De normaalcursus ter opleiding voor de akte van bekwaamheid als onderwijzer (hulpakte) te Batavia telde op ult. 1913 20 leerlingen (4 mannelijke en 16 vrouwelijke), van wie er 10 — waaronder 5 (2 mannelijke en 3 vrouwelijke) na het behalen van de akte van onderwijzer(es) — in den loop van 1914 werden afgeschreven. Toegelaten werden 10 leerlingen, zoodat de cursus op ult. 1914 20 leerlingen (4 mannelijke en 16 vrouwelijke) telde, van wie er 10 (2 mannelijke en 8 vrouwelijke) voor het tweede of hoogste studiejaar waren ingeschreven.

Particuliere gelegenheden om zich voor de akte-examens voor te bereiden waren: de normaalklassen ter opleiding van onderwijzeressen bij 9 particuliere meisjesscholen (4 te Batavia, 1 te Semarang, 2 te Soerabaja, 1 te Malang en 1 te Padang), een normaalschool te Batavia, een te Semarang en een te Bandoeng. Aan het meerendeel der meisjesscholen bestond gelegenheid om zich te bekwamen voor de akteexamens in de vreemde talen en in de handwerken voor meisjes.

In 1914 werden te Batavia, Semarang en Soerabaja 172 volledige examens voor verschillende akten afgelegd, waarvan 103 met gunstigen uitslag. Aan mannen werden 34, aan vrouwen 69 akten uitgereikt.

Het programma voor het examen ter verkrijging van de akte van bekwaamheid tot het geven van huis- en schoolonderwijs in de fraaie handwerken voor meisjes is gewijzigd bij Gouv. Bt. 31 Maart 1915 n°. 45 (Ind. St. n°. 288).

Bij Ord. van 7 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 12) is bepaald, dat de akte-examens — uitgezonderd die voor de kennis der natuur — alleen te Batavia en te Soerabaja worden afgenomen.

Het reglement van orde voor de examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs (Ind. St. 1908 n°. 116) is gewijzigd bij Gouv. Bt. 7 Jan. 1915 n°. 2 (Ind. St. n°. 13).

Bij K. B. 3 Febr. 1915 n°. 16 (Ned. St. n°. 67, Ind. St. n°. 173) is bepaald, dat aan de rijkskweekscholen voor onderwijzers jaarlijks ten hoogste 24 plaatsen beschikbaar worden gesteld voor jongelieden uit Nederlandsch-Indië, behoorende tot de Europeesche en daarmede gelijkgestelde bevolking, ten einde in opleiding te worden genomen als kweekeling op den voet van de regelen, vastgesteld bij K. B. 21 Mei 1891 (Ned. St. n°. 97). Regelen voor het afnemen van het examen aan en voor het geneeskundig onderzoek van deze jongelieden zijn opgenomen in Ind. St. 1915 n°. 174. In 1915 zijn 12 jongelieden voor de bedoelde opleiding aangewezen.

Bij K. B. 19 Juli 1915 (Ned. St. n°. 335) is bepaald dat aan de hierbedoelde jongelieden kan worden vergund de opleiding tot onderwijzer te ontvangen aan eene in het genot van een Rijksbijdrage gestelde gemeentelijke of bijzondere kweekschool.

Openbare lagere scholen. In 1914 werden nieuwe openbare Europeesche lagere scholen geopend te Soerabaja (1ste school D) en te Bandoeng (1ste school B). Hollandsch-Chineesche scholen werden geopend te Soerabaja (Hollandsch-Chineesche school n°. 2), Cheribon en Medan. Het aantal openbare lagere scholen bedroeg alzoo bij het einde van 1914 219, namelijk 170 gemengde scholen, 22 meisjesscholen en 27 Hollandsch-Chineesche scholen. Het aantal scholen (gemengde eerste en meisjesscholen), waar ook in het Fransch en/of eene andere vreemde taal onderwijs werd gegeven, bedroeg 55.

Een namiddag-cursus voor de Fransche taal ter voorbereiding voor het toelatingsexamen tot de hoogere burgerscholen is toegevoegd aan de openbare lagere scholen te Banjoemas en te Telokbetong (Lampongsche districten) en aan de Hollandsch-Chineesche scholen te Buitenzorg en Soerakarta. Een dergelijke cursus voor de Engelsche taal is verbonden aan de Hollandsch-Chineesche school te Grisee (Soerabaja). Een namiddag-cursus in de nuttige handwerken voor meisjes is toegevoegd aan de openbare lagere scholen te Blitar (Kediri), Tjiandjoer (Preanger-Regentschappen) en Banda Neira. Het aantal cursussen steeg van 28 (voor het Fransch), 14 (voor het Engelsch) en 24 (voor de nuttige handwerken) tot onderscheidenlijk 32, 15 en 27.

Op enkele na, waren aan alle scholen kinderbibliotheken verbonden.

De aan de openbare Europeesche lagere scholen verbonden cursussen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs zijn door zelfstandige scholen vervangen (Ind. St. 1914 n°. 446). Het bij Gouv. Bt. 15 Juni 1914 n°. 21 (Ind. St. n°. 447) voor die scholen vastgestelde reglement onderging aanvulling en wijziging bij Gouv. Btn. 21 Oct. 1914 n°. 21 (Ind. St. n°. 672) en 28 Oct. 1914 n°. 44 (Ind. St. n°. 687).

Te Madioen en te Makasser is een school van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs opgericht, zoodat het aantal dezer inrichtingen op het einde van 1914 12 bedroeg. De lessen aan die scholen werden op ult. 1914 gevolgd te Bandoeng door 113, te Djokjakarta door 109, te Padang door 65, te Batavia

[1]) Hieronder f 10748 voor bouwkosten en eerste inrichting van de door de normaalschool gebruikte schoolruimte, f 2050 ten behoeve van uit Nederland uitgezonden leeraressen en f 1750 voor de opleiding van onderwijzeressen.

door 60, te Semarang door 80, te Soerabaja door 132, te Soerakarta door 75, te Buitenzorg door 53, te Malang door 45, te Medan door 19, te Madioen door 22 en te Makasser door 27 leerlingen.

De cursus in de beginselen der wiskunde aan een der scholen te Magelang werd in 1914 opgeheven.

Met inbegrip van 5203 leerlingen (760 meer dan op ult. 1913) der Hollandsch-Chineesche scholen, telden de openbare Europeesche lagere scholen bij het einde van 1914 gezamenlijk 29 385 leerlingen (18 367 jongens en 11 018 meisjes). Het aantal betalende leerlingen nam toe van 19 027 tot 21 116, dat der niet-betalende daalde van 8589 tot 8269. In deze getallen zijn begrepen 10 126 leerlingen, behoorende tot de inlandsche of met haar gelijkgestelde bevolking, namelijk 678 kinderen van Christen-inlanders, 3317 van andere inlanders en 6131 van vreemde oosterlingen (van wie onderscheidenlijk 215, 562 en 1548 meisjes). Aan de inrichtingen waren op ult. 1914 533 onderwijzers en 471 onderwijzeressen werkzaam. Bovendien waren 4 onderwijzers verbonden aan de voorbereidende afdeeling der school tot opleiding van inlandsche rechtskundigen, 3 aan die tot opleiding van inlandsche artsen, 1 aan de Nederlandsch-Indische artsenschool en 50 onderwijzers en 1 onderwijzeres aan de scholen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs.

Over 1913 (volgens verbeterde opgaven) en over 1914 (volgens voorloopige opgaven) bedroegen de uitgaven voor het Europeesch lager onderwijs en de ontvangsten aan schoolgelden (hieronder begrepen de uitgaven en de ontvangsten van de drie normaalscholen en van den normaalcursus te Batavia):

	1913.	1914.
Openbaar onderwijs.		
Traktementen, leermiddelen, enz. f	3 426 645 f	3 561 542
Gebouwen en huishuur	445 285	343 676
Particulier onderwijs.		
Tegemoetkomingen verleend voor:		
a. particuliere Europeesche lagere scholen	433 118	436 047
b. particuliere scholen van voorbereidingsonderwijs (Fröbelscholen)	60 608	58 190
c. particulier industrie- en herhalingsonderwijs	8 100	8 100
d. particuliere inrichtingen tot opleiding van onderwijzer(essen)	20 830	20 393
e. uitrustings- en overtochtskosten ten behoeve van particuliere Europeesche onderwijzers	——	27 561
Te zamen ... f	4 394 586 f	4 455 509
Geïnde schoolgelden: openbare lagere scholen ... f	530 136 f	571 139
Geïnde schoolgelden: normaalscholen	6 775	6 211
Te zamen ... f	536 911 f	577 350
Blijft ten laste van den lande	3 857 675	3 878 159

Volgens voorloopige opgaven bedroegen de uitgaven voor de Hollandsch-Chineesche scholen in 1914 f 513 393 en de ontvangsten aan schoolgelden f 110 826, zoodat voor deze inrichtingen een bedrag van f 402 567 ten laste van den lande bleef. Over 1913 waren deze cijfers — volgens verbeterde opgaven — f 461 596, f 97 882 en f 363 714.

Particuliere scholen. Het aantal particuliere scholen kwam van 35 op 38, waaronder 29, waar meer uitgebreid lager onderwijs werd gegeven.

Aan 28 van de 38 particuliere scholen en aan de aan drie dier scholen verbonden cursussen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs werden in 1914 van gouvernementswege tegemoetkomingen uitbetaald (zie voor de splitsing daarvan bijlage O). Voorts werden tegemoetkomingen verleend aan de school der vereeniging „Soerabajasche industrieschool voor meisjes" (f 2400), aan de industrieschool „Insulinde" te Batavia (f 2400), aan de onderwijscursussen van den „Indischen Bond" te Batavia en Meester-Cornelis (f 1800) en aan den herhalingscursus voor geslaagden in het kleinambtenaarsexamen van de vereeniging „Vooruitgang" te Buitenzorg (f 1500). Te Magelang (Kedoe) is door „De Vereeniging tot het oprichten en instandhouden van Hollandsch-Chineesche scholen met den bijbel in de residentie Kedoe" opgericht eene particuliere Hollandsch-Chineesche school, die bij wijze van tijdelijken maatregel gesubsidieerd wordt (doch niet op den voet van eenige bestaande subsidieregeling). Dit is eveneens het geval met de particuliere Hollandsch-Chineesche school te Soekaboemi van de „Vereeniging School met den bijbel voor Chineezen en andere oosterlingen" (vóór 1914 werd deze inrichting gesubsidieerd op den voet van de regelen in Ind. St. 1913 n°. 524). De school te Magelang ontving over 1914 eene tegemoetkoming van f 3867 en f 664 als bijdrage in de kosten van eerste inrichting, die te Soekaboemi genoot een bedrag van f 6295.

Het aantal leerlingen steeg in 1914 van 5444 tot 5915 (2274 jongens en 3641 meisjes). Onder de leerlingen kwamen er 1053 voor van niet-Europeeschen landaard (97 meer dan op ult. December 1913), namelijk 57 kinderen van inlandsche Christenen, 182 van inlanders (niet-Christenen) en 814 van vreemde oosterlingen, onder welke onderscheidenlijk 20, 54 en 322 meisjes.

Als onderwijzend personeel waren aan de gezamenlijke particuliere scholen verbonden 57 onderwijzers, 176 onderwijzeressen en 1 vrouwelijke kweekeling.

Op verschillende plaatsen bestonden namiddagscholen en avondcursussen voor enkele vakken van lager of meer uitgebreid lager onderwijs, of voor onderwijs in het Nederlandsch aan inlanders en met hen gelijkgestelden.

Scholen of klassen van voorbereidingsonderwijs werden aangetroffen op 36 plaatsen (25 op Java en 11 in de buitenbezittingen), en wel ten getale van 65 (1 meer dan in 1913). De inrichtingen, waarvan opgaven werden ontvangen, telden op het einde van 1914 te zamen 4141 leerlingen (3936 op het einde van 1913). Ten behoeve van 41 dezer scholen (waarvan 15 met een afzonderlijken cursus voor inlanders en met hen gelijkgestelden) werd eene tegemoetkoming uit 's lands kas verleend.

De in Ind. St. 1912 n°. 470 afgekondigde regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen uit 't lands kas aan cursussen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs, verbonden aan gesubsidieerde particuliere Europeesche lagere scholen, zijn gewijzigd bij Ord. van 16 Maart 1914 (Ind. St. n°. 272). De regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen aan particuliere Europeesche lagere scholen (Ind. St. 1909 n°. 238, juncto 1912 n°. 468) zijn aangevuld bij Ord. van 17 Juni 1914 (Ind. St. n°. 453).

§ 2. INLANDSCH ONDERWIJS.

Bij Gouv. Bt. 23 Maart 1914 n°. 11 (Bijbl. Ind. St. n°. 8033) is de directeur van onderwijs en eeredienst gemachtigd om personen en vereenigingen, die den wensch daartoe te kennen geven, te belasten met den verkoop van voor het algemeen verkrijgbaar gestelde leer- en leesboeken en gedrukten, van regeeringswege ten behoeve van den inlander uitgegeven of aangekocht (vgl. K. V. 1914, kol. 99). Voorts is machtiging verleend om aan openbare en particuliere onderwijsinrichtingen, ten behoeve van hare eigen boekerijen voor de leerlingen, op aanvraag kosteloos de noodige boekwerken te verstrekken uit den voorraad bestemd voor de volkslectuur (Gouv. Bt. 14 Nov. 1914 n°. 29).

In 1914 werd voor de eerste maal gelegenheid gegeven tot het afleggen van het examen in de Nederlandsche taal door opgeleid inlandsch onderwijzend personeel (vgl. K. V. 1912, kol. 118). Tot dit examen werden toegelaten 16 candidaten,

van wie er 6 slaagden. Een programma en reglement voor het examen is opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 8142.

Bij Gouv. Bt. 25 Aug. 1914 n°. 28 (Bijbl. Ind. St. n°. 8195) is de directeur van onderwijs en eeredienst gemachtigd om vrouwelijke leerkrachten van het openbaar inlandsch onderwijs tijdelijk te plaatsen aan gesubsidieerde particuliere inlandsche meisjesscholen.

a. OPENBAAR ONDERWIJS.

Bij Gouv. Bt. 1 Mei 1914 n°. 12 (Ind. St. n°. 384) is de bevoegdheid tot benoeming van de Europeesche leerkrachten (de directeuren uitgezonderd) bij de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren, de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers, en bij verder nog op te richten onderwijsinrichtingen van gelijken aard — voor zoover die benoeming niet het karakter draagt van eene bevordering bij deze inrichtingen — overgedragen op den directeur van onderwijs en eeredienst.

De bepalingen tot regeling van de bezoldiging van het inlandsch onderwijzend personeel bij het openbaar inlandsch onderwijs (Ind. St. 1913 n°. 270, zooals dat sedert is gewijzigd en aangevuld) zijn voor de afdeeling Menado en voor de gewesten Amboina en Timor en onderhoorigheden in werking getreden, gedeeltelijk op 1 Januari 1913 en overigens op 1 Januari 1914 (Ind. St. 1914 n°. 455).

Opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen. Het schooljaar 1913/1914 ving aan met 23 leerlingen in de voorbereidende en 17 in de rechtskundige afdeeling. In den loop van den cursus verlieten 6 leerlingen de school, van wie 2 na met goed gevolg afgelegd eindexamen, zoodat het schooljaar eindigde met 34 leerlingen. Met uitzondering van een 2-tal, werden alle leerlingen naar eene hoogere klasse bevorderd. Voor den cursus 1914/1915 meldden zich 14 candidaten voor de voorbereidende afdeeling aan. Negen hunner werden toegelaten. Bovendien werd een nieuwe leerling opgenomen in de 1ste klasse der rechtskundige afdeeling. Alle waren kostleerlingen, uitgezonderd een, die huisvesting vond bij eén Europeesch gezin ter plaatse.

Opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren. Bij Gouv. Bt. 16 April 1915 n°. 32 (Jav. Ct. n°. 33) is bepaald, dat tot de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren op Java niet langer leerlingen boven de formatie worden toegelaten om na voleindigde studie te worden opgeleid in landbouwkundige richting.

Aan de overgangsexamens van de 1ste naar de 2de afdeeling werd te Bandoeng, Magelang, Madioen, Probolinggo en Blitar met goed gevolg deelgenomen door onderscheidenlijk 13, 18, 13, 12 en 9 leerlingen, van wie er zich 13, 13, 12, 9 en 9 voor de 2de afdeeling lieten inschrijven. Eindexamen werd afgelegd te Bandoeng, Magelang en Probolinggo door onderscheidenlijk 13, 18 en 8 leerlingen, die allen slaagden.

Het aantal aan de kweekschool te Fort de Kock in opleiding zijnde zonen van Atjehsche hoofden (zie K. V. 1909, kol. 173) bedroeg op ult. 1914 op de kweekschool 17 en op de leerschool 12.

Voor verdere opgaven omtrent de leerlingen en de samenstelling van het onderwijzend personeel zij verwezen naar bijlage Q.

School voor zonen van inlandsche hoofden en andere aanzienlijke inlanders te Tondano. Op ult. 1914 werd de school bezocht door 42 leerlingen, allen afkomstig uit de residentie Menado. Op 2 na waren allen kostleerlingen. Het getuigschrift wegens volbrachten cursus werd uitgereikt aan 8 leerlingen, waardoor het aantal gediplomeerden dezer inrichting tot 201 is gestegen. Het schoolverzuim is gering (ongeveer 2 %). Zie overigens bijlage Q.

Hoogere kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Poerworedjo. Krachtens Gouv. Bt. 14 Sept. 1914 n°. 50 (Ind. St. n°. 623) is te Poerworedjo (Kedoe) onder den naam van „Hoogere kweekschool voor inlandsche onderwijzers" geopend een school, waar ten hoogste 75 in het eindexamen van eene openbare kweekschool voor inlandsche onderwijzers of een daarmee gelijkgesteld examen geslaagde jongelieden in een driejarigen cursus eene voortgezette opleiding voor de betrekking van inlandsch onderwijzer bij de Hollandsch-inlandsche scholen ontvangen. Tot deze inrichting zijn in 1914 21 leerlingen toegelaten, die allen geplaatst werden in de 1ste klasse. Het personeel bestond op ult. 1914 uit een directeur en eén Europeeschen onderwijzer.

Kweekscholen voor inlandsche onderwijzers. Het aantal leerlingen van elke der kweekscholen te Bandoeng, Djokjakarta, Oengaran, Probolinggo en Fort de Kock bedroeg in het schooljaar 1914/1915 127, 119, 126, 120 en 116, met inbegrip — voor elke school — van een 6-tal boven de formatie gevoerde leerlingen, die bestemd zijn om, na afgelegd eindexamen, de lessen aan de landbouwschool te Buitenzorg te volgen en — voor de scholen te Bandoeng, Djokjakarta en Fort de Kock — van 2, 2 en 9 vrouwelijke leerlingen boven de formatie. Op ult. 1914 waren te Bandoeng, Djokjakarta, Oengaran, Probolinggo en Fort de Kock (zonder medereкening van de leerlingen boven de formatie) ingeschreven 119, 111, 120, 114 en 99 adspirant-onderwijzers, tegen 120, 120, 120, 109 en 100 bij het einde van 1913. Aan de in 1914 afgenomen eindexamens onderwierpen zich 20, 23, 12, 14 en 15 (waaronder 1 meisje) candidaten, die, op één na (te Oengaran), slaagden.

Aan de toelatingsexamens te Bandoeng, Djokjakarta, Oengaran en Probolinggo werd deelgenomen door 62, 357, 150 en 178 candidaten, van wie er 32, 94, 78 en 52 aan de eischen voldeden. Van hen konden er 23, 25, 20 en 26 als leerling worden ingeschreven. Te Fort de Kock werden 23 nieuwe leerlingen (waaronder 2 meisjes en 3 adspirant-landbouwkundigen) zonder examen ingeschreven op aanwijzing van den inspecteerenden ambtenaar. Voor verdere gegevens zij verwezen naar bijlage Q.

De aan de kweekscholen te Bandoeng (2 scholen), Djokjakarta (2 scholen), Oengaran, Probolinggo en Fort de Kock verbonden leerscholen werden in 1914 bezocht door 204, 340, 142, 283 en 270 leerlingen, onder wie 34, 23, 7, 4 en 24 meisjes.

Bij de heropende kweekschool te Amboina — vgl. K. V. 1914, kol. 100/101 — ving het schooljaar 1914/1915 aan met 13 leerlingen, onder wie 3 vrouwelijke boven de formatie. Aan het toelatingsexamen werd deelgenomen door 186 candidaten, van wie er 42 slaagden. Aan deze school was nog slechts één klasse gevormd.

Opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren, tevens kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Makasser. Bij Gouv. Bt. 8 Aug. 1914 n°. 1 is bepaald, dat uit de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo geen nieuwe leerlingen meer als adspirant-onderwijzers tot deze inrichting zullen worden toegelaten.

Op ult. 1914 bedroeg het aantal leerlingen 93, van wie 54 uit Celebes, 31 uit de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en — boven de formatie — 6 uit Timor en 2 uit Menado. Er waren 6 klassen gevormd. Vijftien leerlingen gingen van de voorbereidende afdeeling over naar de vakafdeeling. Eindexamen van de 5de klasse werd afgenomen aan 7 leerlingen (2 adspirant-ambtenaren en 5 adspirant-onderwijzers), die allen slaagden. Zie overigens bijlage Q.

Normaalcursussen voor inlandsche hulponderwijzers. Voor opgaven omtrent het aantal leerlingen en de samenstelling van het onderwijzend personeel bij deze cursussen zie men bijlage Q.

Tot den normaalcursus te Bandjermasin werden in het jaar 1914 geen nieuwe leerlingen toegelaten in verband met het voornemen om dien cursus aan het einde van het schooljaar 1914/1915 te sluiten.

Onderwijzersexamens buiten de kweekscholen en de normaalcursussen. In 1914 meldden zich op Java en Madoera voor het examen voor hulponderwijzer 607 (onder wie 10 vrouwen) en voor dat voor kweekeling 1868 candidaten (onder wie 6 vrouwen) aan, van wie er onderscheidenlijk 357 en 752 (onder wie 6 en 3 vrouwen) slaagden, terwijl in de buitenbezittingen onderscheidenlijk 254 en 995 candidaten zich aan die examens onderwierpen, van wie er 106 en 376 aan de eischen voldeden.

Speciale scholen. De Depoksche school telde op ult. 1914 182 leerlingen (onder wie 83 meisjes), tegen 194 (onder wie

90 meisjes) op ult. 1913. Tot die 182 leerlingen behoorden 8 Chineesche kinderen. De school is verdeeld in een voorklasse en 7 jaarklassen. Het personeel bestond op ult. 1914 uit 7 leerkrachten: 1 schoolhoofd, 1 eersten hulponderwijzer, 1 hulponderwijzer, 2 hulponderwijzeressen en 2 vrouwelijke kweekelingen.

De scholen te Tjimahi, Magelang, Djokjakarta, Koeta Radja en Makasser [1]) voor kinderen van mindere militairen, die den Christelijken godsdienst belijden, telden op ult. 1914 onderscheidenlijk 56, 225, 81, 276 en 94 leerlingen, onder wie 29, 79, 43, 121 en 32 meisjes.

De Kepoetran-, de Kasatrian- en de Mangkoenegarasche school zijn opgenomen onder de openbare Hollandsch-inlandsche scholen, daar zij — wat inrichting en leerplan betreft — geheel met de laatstgenoemde scholen overeenkomen.

Aan de Delische, de Asahansche, de Langkatsche en de Serdangsche school waren op ult. 1914 onderscheidenlijk 3, 3, 3 en 2 Europeesche leerkrachten verbonden. Op dat tijdstip telden zij 79, 123, 105 en 69 leerlingen, onder wie 12, 21, 3 en 12 meisjes. Bovendien is aan elke dezer scholen een inlandsch onderwijzer voor de Maleische taal werkzaam. De Asahansche school telde 10 (2 jongens en 8 meisjes) en de Langkatsche 3 (2 jongens en 1 meisje) Europeesche kinderen onder haar leerlingen. Het aantal Atjehsche hoofdenzonen, in opleiding bij de Asahansche school, bedroeg 13.

De school voor kinderen van aanzienlijke inlanders te Sambas (Westerafdeeling van Borneo) telde op ult 1914 93 leerlingen, onder wie 8 van Europeeschen landaard (2 jongens en 6 meisjes), 13 inlandsche meisjes en 5 vreemde oosterlingen (onder wie 1 meisje). Aan de school waren 4 leerkrachten (3 Europeesche en 1 inlandsche) werkzaam.

Aan de Menadosche school waren op ult. 1914 2 Europeesche en 4 inlandsche onderwijskrachten verbonden. Zij telde op dat tijdstip 232 leerlingen (onder wie 36 meisjes), tegen — volgens verbeterde opgaaf — 231 (onder wie 39 meisjes) op ult. 1913.

Bij de Tondanosche school waren op ult. 1914 154 leerlingen ingeschreven. Het onderwijs werd gegeven door 2 Europeesche en 3 inlandsche leerkrachten.

De krachtens Gouv. Bt. 30 Mei 1914 n°. 45 geopende Amoerangsche school (Menado) telde op ult. 1914 91 leerlingen, onder wie 27 meisjes, in 4 klassen (waarvan 1 voorklasse). Behalve het Europeesche hoofd waren aan deze inrichting 3 inlandsche onderwijzers verbonden.

De school te Langoan (Menado) is ingevolge Gouv. Bt. 15 Mei 1915 n°. 5 (Jav. Ct. n°. 40) op 5 Juli 1915 geopend.

De Ambonsche burgerschool werd op ult. 1914 bezocht door 339 leerlingen, onder wie 84 meisjes. Bij het in den loop van dat jaar gehouden klein-ambtenaarsexamen slaagden 3 leerlingen. Wegens volbrachten leeftijd moesten 23 leerlingen worden afgeschreven.

De te Saparoea (Amboina) gevestigde school voor Europeanen en voor aanzienlijke en gegoede inlanders en met hen gelijkgestelden, genaamd Saparoeasche school, telde op ult. 1914 469 leerlingen, onder wie 168 meisjes. Voor het kleinambtenaarsexamen slaagden 13 leerlingen, terwijl een leerling werd toegelaten tot de inlandsche artsenschool te Batavia.

De bezoldiging van de onopgeleide inlandsche onderwijzers en hulponderwijzers bij de speciale inlandsche scholen in Menado, Batavia en Amboina is herzien bij Gouv. Bt. 6 Maart 1915 n°. 20 (Ind. St. n°. 238).

Hollandsch-inlandsche scholen. Bij Gouv. Bt. 14 Dec. 1914 n°. 17 (Ind. St. n°. 762) kwam eene nieuwe inrichting tot stand van de Hollandsch-inlandsche scholen (de vroegere scholen der 1ste klasse, vgl. K. V. 1914, kol. 103).

Op 1 Januari 1915 bestonden op Java en Madoera 82 en in de buitenbezittingen 11 Hollandsch-inlandsche scholen. Aan de school te Pajokoemboeh is een namiddagcursus voor het onderwijs in de nuttige vrouwelijke handwerken toegevoegd, waardoor het aantal dezer cursussen steeg tot 15 (11 op Java en 4 in de buitenbezittingen). Een eenjarige namiddagcursus in het Nederlandsch is verbonden aan de Hollandsch-inlandsche scholen te Ngawi (Madioen), Buitenzorg (Batavia), Poerworedjo (Kedoe), Wonosobo (Kedoe), Tjilatjap (Banjoemas), Soerakarta (2de school), Ambarawa (Semarang), Djember (Besoeki), Poerwakerta (Banjoemas), Rangkasbitoeng (Bantam), Sidoardjo (Soerabaja), Ponorogo (Madioen), Karanganjar (Kedoe), Koeningan (Cheribon), Bandjarnegara (Banjoemas), Blora (Rembang), Pati (Semarang), Probolinggo (Pasoeroean), Pajokoemboeh, Padang, Fort de Kock (Sumatra's Westkust) en Medan (Oostkust van Sumatra). Het aantal van deze cursussen steeg derhalve tot 49 (45 op Java en Madoera en 4 in de buitenbezittingen).

[1]) Krachtens Gouv. Bt. 8 April 1914 n°. 49 geopend op 1 Juli van dat jaar.

De scholen op Java en Madoera telden gedurende 1914 19 894 leerlingen, tegen 19 303 gedurende 1913 — eene vermeerdering dus met 591 — en op het einde van het jaar 16 170, zijnde 811 meer dan op ult. 1913. Het aantal ingeschreven leerlingen op deze scholen in de buitenbezittingen beliep gedurende 1914 2391, tegen 1849 gedurende 1913. Op ult. 1914 waren 2004 leerlingen ingeschreven, tegen 1479 op ult. 1913. Het totaal aantal meisjes vermeerderde van 1909 tot 2411. Zie verder bijlage Q. [2])

Aan den tijdelijken inspecteur van het Hollandsch-inlandsch onderwijs is nog een onderwijzer bij het Europeesch lager onderwijs toegevoegd.

Gewone lagere scholen. Het aantal openbare inlandsche scholen der 2de klasse — met mederekening van de aan de kweekscholen verbonden leerscholen — klom op Java en Madoera van 739 tot 751 op ult. 1914; in de buitenbezittingen daalde het aantal, door de omzetting van een aantal scholen in de Minahasa in districts- en zendingsscholen, van 448 tot 418.

De scholen op Java en Madoera telden gedurende 1914 155 772 leerlingen, tegen 148 750 gedurende 1913 — eene vermeerdering dus met 7022 — en op het einde van het jaar 109 722, zijnde 6288 meer dan op ult. 1913. Het aantal ingeschreven leerlingen op de scholen in de buitenbezittingen bedroeg gedurende 1913 88 111, tegen 79 807 gedurende 1912. Op ult. 1913 waren er 64 168 leerlingen ingeschreven. Het aantal meisjes klom op Java en Madoera van 8467 tot 9557 (eene vermeerdering van 1090) en in de buitenbezittingen van 17 181 tot 17 458 (eene vermeerdering van 277). Opgaven omtrent het aantal scholen en het cijfer der leerlingen per gewest of per eiland worden aangetroffen in bijlage Q.

Voor wijzigingen en aanvullingen van het leerplan der scholen waar het Soendaasch, Javaansch of Madoereesch voermiddel bij het onderwijs is, zie men Bijbl. Ind. St. n°. 8151.

Volksscholen. Aan den inspecteur bij dit onderwijs is nog een controleur bij het binnenlandsch bestuur toegevoegd.

Op ult. 1914 waren op Java en Madoera 3521 scholen in werking, waaraan 4514 onderwijzers verbonden waren. Aan 16 218 leerlingen kon een getuigschrift van met goed gevolg doorloopen cursus worden uitgereikt.

Het aantal volksscholen in de gewesten Sumatra's Westkust, Benkoelen, Palembang, Djambi en Riouw en onderhoorigheden bedroeg onderscheidenlijk 370, 98, 105, 40 en 8. In de Lampongsche districten kon het meerendeel der scholen eerst in den aanvang van 1915 geopend worden. Het aantal volksscholen in dit gewest klom tot 60.

Bijlage Q geeft een overzicht van het aantal scholen in elk gewest en van de mutatiën onder de leerlingen.

Geldelijk overzicht. De kosten van het inlandsch onderwijs (met inbegrip van tegemoetkomingen aan particuliere inlandsche scholen) en de daartegenoverstaande ontvangsten wegens schoolgelden en verkoop van leermiddelen aan particulieren bedroegen over 1913 (verbeterde opgaaf) en over 1914 (voorloopige gegevens):

	1913.	1914.
Traktementen en verdere uitgaven voor de inspectie van het inlandsch onderwijs	f 132 761	f 180 438
Personeel en verdere uitgaven van het openbaar inlandsch voortgezet en vakonderwijs	863 837	894 127

[2]) In deze bijlage zijn de bedoelde inrichtingen nog opgenomen onder de oude benaming („scholen der 1ste klasse"), terwijl — in verband met de beschikbare gegevens betreffende de 2de klasse-scholen — de opgaven niet verder loopen dan tot ult. 1913.

	1913.	1914.
Subsidiën voor voortgezet inlandsch onderwijs	f 238 640 [1])	f 195 017 [1])
Traktementen, leermiddelen, enz. van het openbaar inlandsch lager onderwijs	3 934 018	4 558 327
Subsidiën voor inlandsch lager onderwijs	642 218 [1])	631 175 [1])
Gebouwen en huishuur	581 902	593 221
Te zamen	f 6 393 376	f 7 052 305
Geïnde schoolgelden	f 447 793	f 478 075
Verkoop aan particulieren van inlandsche boekwerken en andere leermiddelen	43 910	38 683
Te zamen	f 491 703	f 516 758
Blijft ten laste van den lande ...	5 901 673	6 535 547

[1]) Deze cijfers kunnen geen juist beeld geven van de over 1913 en 1914 toegekende subsidie-bedragen, daar eenerzijds een deel der uitgaven in elk dier jaren betrekking heeft op subsidiën, toegekend voor voorafgegane jaren, terwijl anderzijds een aantal subsidiën over 1913 en 1914 eerst zijn toegekend en uitbetaald na het verstrijken van het jaar, waarvoor zij bestemd zijn, zoodat zij in de verantwoording van dat jaar niet konden worden opgenomen.

b. Particulier onderwijs.

De in Ind. St. 1913 n°. 309 opgenomen hervorming van het onderwijs in Timor en onderhoorigheden onderging wijziging bij Gouv. Bt. 3 Sept. 1914 n°. 39 (Ind. St. n°. 603). In verband met de overdracht van den zendingsarbeid in de tijdelijke afdeeling Flores van genoemde residentie van de missionarissen van de orde der Jezuïeten op die van de congregatie der Paters van het Goddelijk Woord te Steijl, is de zorg voor het inlandsch onderwijs in die afdeeling (met uitzondering van het landschap Adoenara) aan genoemde congregatie opgedragen (Ind. St. 1914 n°. 791). De buitenwerkingstelling van eenige subsidieregelingen voor Timor (vgl. K. V. 1913, kol. 111) is, uitgezonderd voor de tijdelijke afdeelingen Flores en Soemba, doch met inbegrip van het tot de eerstgenoemde afdeeling behoorend landschap Adoenara, nader vastgesteld op 1 Januari 1915 (Ind. St. 1915 n°. 47).

Bij Ord. van 25 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 592), juncto de Ord. van 3 Mei 1915 (Ind. St. n°. 344), zijn regelen vastgesteld voor de toekenning van tegemoetkomingen uit 's lands kas aan particuliere inlandsche meisjesscholen. Voor de bij het doen van subsidieaanvragen over te leggen vragenlijst zie men Bijbl. Ind. St. n°. 8152.

De periodieke tegemoetkomingen aan particuliere inlandsche lagere scholen en kweekscholen of andere inrichtingen tot vorming van inlandsche onderwijzers in de bezittingen buiten Java en Madoera worden — voor zoover aan die inrichtingen over het voorafgegane jaar reeds tegemoetkomingen zijn verleend — toegekend door de betrokken hoofden van gewestelijk bestuur onder nadere goedkeuring van den directeur van onderwijs en eeredienst (Ind. St. 1914 n°. 750).

De regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen uit 's lands kas aan particuliere inlandsche scholen in de afdeeling Menado (Ind. St. 1912 n°. 579) ondergingen wijziging en aanvulling bij Ord. van 24 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 781).

Aan de zending der gereformeerde kerken hier te lande en aan het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam zijn tegemoetkomingen toegekend ten behoeve van een Europeeschen schoolopziener onderscheidenlijk in de tijdelijke afdeeling Soemba der residentie Timor en onderhoorigheden en in de afdeeling Menado der gelijknamige residentie, op den voet der bepalingen in Ind. St. 1913 n°. 309 en 1912 n°. 581.

Omtrent de verder in 1914 toegekende tegemoetkomingen ten behoeve van particuliere inlandsche scholen zie men bijlage P.

Kweekscholen en opleidingsklassen. Het aantal leerlingen bij het seminarie te Depok (Batavia), waar Christen-inlanders uit verschillende streken van den Archipel kosteloos tot onderwijzer, tevens zendeling-helper, worden opgeleid, bedroeg op ult. 1914 42, verdeeld over 4 jaarklassen. In den loop van dat jaar werden 17 nieuwe leerlingen ingeschreven en verlieten 12 leerlingen de inrichting, van wie er 6 met gunstigen uitslag het examen voor inlandsche hulponderwijzer hadden afgelegd, terwijl aan de 6 overigen het eindgetuigschrift van de school werd uitgereikt. Het personeel bestond uit 1 zendeling-leeraar als directeur, 1 Europeeschen hoofdonderwijzer, 1 inlandschen onderwijzer en 1 Europeeschen muziekonderwijzer.

De te Batavia gevestigde kweekschool voor inlandsche onderwijzers van de vereeniging ,,Associatie van Oost en West'' had op het einde van 1914 34 leerlingen (onder wie 2 meisjes), tegen 22 (onder wie 2 meisjes) op ult. 1913. Aan deze school was een Europeesch onderwijzer verbonden, die werd bijgestaan door 2 inlandsche leerkrachten.

De door de Nederlandsche Zendingsvereeniging te Bandoeng onderhouden kweekschool telde op ult. 1914 28 leerlingen (onder wie 1 Chinees), tegen 23 bij het einde van 1913. Het personeel bestond uit 1 Europeeschen onderwijzer en 4 inlandsche leerkrachten.

Op ult. 1914 bedroeg het aantal leerlingen aan de ,,Keuchenius-school'' te Djokjakarta, waar inlandsche jongelieden worden opgeleid tot helpers bij het onderwijs en den dienst des Woords, 47 (onder wie 1 meisje). Van de 8 candidaten, die in 1914 aan het eindexamen deelnamen, slaagden er 6. Aan de beide niet-geslaagden kon een getuigschrift van inlandsch hulponderwijzer worden uitgereikt.

De Roomsch-katholieke kweekschool voor de vorming van inlandsche onderwijzers te Moentilan (Kedoe) telde op ult. 1914 in afdeeling A in 6 klassen 140 leerlingen. Van de 14 leerlingen, die eindexamen aflegden, slaagden er 12 (3 der geslaagden zullen in Nederland verder studeeren, één bleef als onderwijzer aan de kweekschool verbonden, 5 gingen naar de landbouwschool te Buitenzorg, de 3 overigen traden in dienst bij het openbaar Hollandsch-inlandsch onderwijs). De afdeeling B had op het einde van 1914 in 4 klassen 80 leerlingen. De in 1913 bij deze inrichting aanwezige 16 meisjes werden van de leerlingenlijst afgevoerd, en ingeschreven bij de school te Mendoet, welke eene afzonderlijke inrichting vormt.

De vanwege de Doopsgezinde Zendingsvereeniging te Mergaredja (Semarang) opgerichte kweekschool voor inlandsche onderwijzers werd op ult. 1914 bezocht door 38 leerlingen (van wie 34 kostleerlingen), verdeeld over 2 klassen.

De door de Salatiga-zending opgerichte kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Tingkir (Semarang) telde op ult. 1914 43 leerlingen, alle kostleerlingen, verdeeld over 2 klassen.

De te Probolinggo (Pasoeroean) bestaande opleidingsklasse voor inlandsche hulponderwijzers had op ult. 1914 18 leerlingen. In dat jaar behaalden 17 leerlingen het getuigschrift van inlandsch hulponderwijzer.

Bij de door het Nederlandsch Zendelinggenootschap onderhouden kweekschool tot opleiding van inlandsche onderwijzers te Madjawarna (Soerabaja) waren op ult. 1914 ingeschreven 14 leerlingen. In den loop van dat jaar werden 2 leerlingen ontslagen, van wie 1 wegens wangedrag en 1 wegens gebrek aan aanleg.

Bij de seminariën te Ombolata en Sipoholon (Tapanoeli) slaagden onderscheidenlijk 13 van de 15 en 23 van de 25 leerlingen in het eindexamen. Aan de kweekschool te Na Roemonda werd geen eindexamen afgenomen.

Bij de van het Nederlandsch Zendelinggenootschap uitgaande kweekschool te Raja (Oostkust van Sumatra) namen 10 leerlingen aan het eindexamen deel. Allen slaagden.

De door het Rijnsche Zendinggenootschap te Bandjermasin onderhouden kweekschool telde op ult. 1914 30 leerlingen, grootendeels Dajaks.

De door het Nederlandsch Zendelinggenootschap onderhouden kweekschool tot opleiding van inlandsche onderwijzers en gemeentevoorgangers te Tomohon (Menado) telde op ult. 1914 52 kostleerlingen, allen afkomstig uit de Minahasa.

De kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Kaloewatoe

(Sangi-eilanden) van het Sangi- en Talaud-comité telde op het eind van 1914 52 leerlingen.

Bij de door de Roomsch-katholieke zending onderhouden kweekschool te Woloan (Menado) waren op ult. 1914 25 leerlingen ingeschreven.

Voor de aan de bovengenoemde inrichtingen verleende tegemoetkomingen wordt verwezen naar bijlage P.

Op den voet van Ind. St. 1906 n°. 242, juncto Ind. St. 1911 n°. 359, is voor de opleiding van 36 in het examen voor inlandsch hulponderwijzer geslaagde candidaten een bedrag van f 5700 toegekend.

In 1914 is een normaalcursus opgericht bij de standaardschool te Larantoeka (Flores) en een bij die te Pajeti (Soemba).

Hollandsch-inlandsche scholen. Op ult. 1914 bestonden: de Hollandsch-inlandsche school op Christelijken grondslag te Kwitang (Batavia) met 6 Europeesche leerkrachten, van wie één niet gediplomeerd, en 1 inlandschen onderwijzer voor het onderwijs in de Maleische taal (aantal leerlingen op ult. 1915 285) (subsidie f 9524), de Bataviasche Kartini-school met 2 Europeesche en 3 inlandsche leerkrachten (aantal leerlingen op ult. 1914 84) (subsidie f 5540), de Christelijke Hollandsch-inlandsche school te Bandoeng (Preanger-Regentschappen) met 3 Europeesche leerkrachten, van wie één niet gediplomeerd, en 4 inlandsche onderwijzers (aantal leerlingen op ult. 1914 221) (subsidie f 15 250), de Prinses Juliana-school te Soekaboemi (Preanger-Regentschappen) met 2 Europeesche leerkrachten (aantal leerlingen op ult. 1914 40) (subsidie f 4985), de school voor Christelijk Hollandsch-inlandsch onderwijs te Gombong (Kedoe) met 3 Europeesche onderwijzers en 1 inlandsche leerkracht (aantal leerlingen op ult. 1914 121) (subsidie f 4051), de Christelijk Hollandsch-Javaansche school te Magelang (Kedoe) met 3 Europeesche en 2 inlandsche leerkrachten (aantal leerlingen op ult. 1914 98) (subsidie f 4580), de Kartini-school te Semarang met 4 Europeesche leerkrachten (aantal leerlingen op ult. 1914 112) (subsidie f 30851), de Kartini-school te Madioen met 3 Europeesche leerkrachten, waarvan 2 niet gediplomeerd, en 1 inlandsche leerkracht (aantal leerlingen op ult. 1914 98) (subsidie f 2878), de Christelijke Hollandsch-Bataksche school te Sigompoelan (Taroetoeng, Tapanoeli) met 2 Europeesche onderwijzers en 1 inlandsche leerkracht (aantal leerlingen op ult. 1914 102) (subsidie f 5831), de Koningin Wilhelmina-school te Djokjakarta met 4 Europeesche leerkrachten, van wie 2 niet gediplomeerd, en 1 inlandsche onderwijzeres (aantal leerlingen op ult. 1914 44) (subsidie f 5330) en de Hollandsch-Javaansche school met den Bijbel te Djokjakarta met 4 Europeesche onderwijzers en 1 inlandsche leerkracht (aantal leerlingen op ult. 1914 168) (subsidie f 6339).

Niet gesubsidieerd waren in 1914: de neutrale meisjesschool te Djokjakarta met 2 Europeesche onderwijzeressen en 1 inlandsche leerkracht (aantal leerlingen op ult. 1914 99) [1], de neutrale Hollandsch-Javaansche jongensschool te Djokjakarta met 3 Europeesche en 5 inlandsche leerkrachten — van de eerstgenoemden waren er 2 gediplomeerd (van wie een voor het fröbelonderwijs), van de inlandsche leerkrachten bezat er één de akte van (Europeesch) onderwijzeres — (aantal leerlingen op ult. 1914 319, onder wie 12 meisjes), de Hollandsch-Javaansche meisjesschool (Juliana-school) te Keboemen (Kedoe) met één gediplomeerde Europeesche leerkracht (aantal leerlingen op ult. 1914 27, onder wie 11 meisjes), de Protestantsche Hollandsche zendingsschool voor kinderen van Chineesche en gegoede inlandsche ouders te Blora (Rembang) met 3 gediplomeerde Europeesche leerkrachten en 1 gediplomeerden inlandschen onderwijzer (aantal leerlingen op ult. 1914 101, onder wie 23 meisjes), de meisjesschool „Mardikenja" te Soerabaja met 2 gediplomeerde Europeesche onderwijzeressen (aantal leerlingen op ult. 1914 104) en de Hollandsch-inlandsche school te Koto Gedang (Sumatra's Westkust) met 4 leerkrachten (aantal leerlingen op ult. 1914 83, onder wie 17 meisjes). Gezamenlijk alzoo 17 scholen (waaronder 11 gesubsidieerd tot een totaal bedrag van f 95 159) met 73 leerkrachten en 2106 leerlingen.

Kost- en dagschool voor dochters van inlandsche hoofden en aanzienlijken te Tomohon. Op ult. 1914 werd de school bezocht door 131 leerlingen (10 meer dan in 1913), van wie 85 kostleerlingen. Behalve 4 Chineesche scholieren, waren alle leerlingen kinderen van inlandsche hoofden, ambtenaren, aanzienlijken en gegoeden. Voor 1914 werd voor deze school eene tegemoetkoming van f 8000 uitgetrokken.

Nederlandsche cursussen. Voor zoover bekend, bestonden er in 1914 cursussen, waar door Europeesche of inlandsche onderwijzers aan inlanders onderwijs in de Nederlandsche taal werd gegeven, te Batavia (2), in de Preanger-Regentschappen (2), ter Sumatra's Westkust (3) en ter Oostkust van Sumatra (2).

Behalve de eigenlijke cursussen bevinden zich op vele plaatsen nog verschillende gelegenheden, waar door bijzondere personen aan inlandsche kinderen onderwijs in de Nederlandsche taal wordt gegeven.

Lagere scholen (zendings- en andere, uitgezonderd de particuliere Hollandsch-inlandsche scholen). Op Java en Madoera klom het aantal der zendingsscholen van 149 tot 157 op ult. 1914, dat der overige particuliere scholen daalde van 329 tot 319. De buitenbezittingen telden op ult. 1913 1431 zendings- en 441 andere scholen, tegen 1383 zendingsen 603 andere scholen [2]) bij het einde van 1912.

De particuliere scholen op Java en Madoera telden gedurende 1914 47 946 leerlingen, tegen 47 986 (verbeterde opgaaf) gedurende 1913. Op ult. 1914 waren er nog ingeschreven 29 917, d. i. gemiddeld 63 per school. De 1872 particuliere scholen in de buitenbezittingen telden gedurende 1913 130 058 leerlingen en bij het einde van het jaar 102 923, d.i. gemiddeld 55 per school. Het aantal scholen in de residentie Tapanoeli alleen bedroeg op ult. 1913 611 met 39 208 leerlingen, tegen 582 met 35 651 leerlingen op ult. 1912, en in de residentie Menado 454 met 23 182 leerlingen, tegen 376 met 18 693 leerlingen op ult. 1912.

II. KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

§ 1. STUDIE VAN OOSTERSCHE TALEN EN VAN DE INSTELLINGEN VAN DEN ISLAM.

In verband met zijne vele werkzaamheden als raadsman en als voorzitter van de commissie voor de volkslectuur, kon de adviseur voor inlandsche zaken dr. D. A. Rinkes in 1914 geen bepaalde onderzoekingen van wetenschappelijken aard instellen en moest hij zich op dit gebied bepalen tot de uitgave van een Javaansch werk (Serat Tjentini) en het toezicht op de verdere uitgaven van de beschrijving der handschriften van wijlen dr. H. N. van der Tuuk, samengesteld door dr. J. Brandes.

De taalambtenaar dr. Ph. S. van Ronkel hield zich bezig met het maken van eene studie van de godsdienstige stroomingen in het gouvernement Sumatra's Westkust, waaromtrent hij een verslag indiende.

De taalambtenaar Raden dr. Hoesein Djajadiningrat ging voort met de hem opgedragen samenstelling van een Atjehsch woordenboek.

[1]) In 1915 werd aan deze school subsidie verleend over 1914.

[2]) Het aantal neutrale scholen in de buitenbezittingen verminderde door de omzetting van verscheidene dezer inrichtingen in volksscholen.

§ 2. OUDHEIDKUNDE.

De herstellingswerkzaamheden aan de Mohammedaansche graven in Bantam (zie K. V. 1914, kol. 107) werden geëindigd.

Gedurende het begin van het verslagjaar werd de ondergraving en opneming van fundamenten op het Diëng-plateau voortgezet. De werkzaamheden werden vervolgens voorloopig verplaatst naar Magelang, waar de tjandi's Setan en Tjandiredja werden blootgelegd. Op laatstgenoemde plaats kwam een belangrijk aantal uit iconographisch oogpunt zeer merkwaardige godenbeelden aan het licht. Verder had eene controle plaats van de meeste Midden-Javaansche monumenten.

In Oost-Java werden voorloopige opnemingen gedaan van de tjandi's Djani, Ngetos en Derma en werden een groot aantal gebouwen in de afdeelingen Modjokerto en Malang nagegaan. Opgravingen hadden plaats te Panggih, waar eene koninklijke begraafplaats werd teruggevonden, en te Tjandi Tikoes, waar een bouwwerk van nog onbekende bouworde te voorschijn kwam. In de afdeeling Blitar werden de tjandi's Gambar Wetan, Batjem en Pertapan ontgraven en opgenomen.

Met de opschriftkundige en geschiedkundige onderzoekingen op het bureau te Batavia werd geregeld voortgegaan. Het gouvernementsmuseum te Modjokerto (zie K. V. 1914, kol. 107) verkreeg eene belangrijke uitbreiding en bevat reeds ± 540 nummers, waaronder verscheidene zeldzame. Het dagelijksch beheer van dat museum is, buiten bezwaar van den lande, opgedragen aan den regent van Modjokerto, onder den titel van eere-conservator van het museum van Hindoe-oudheden te Modjokerto (Gouv. Bt. 12 Maart 1915 n°. 59).

Van de Hindoe-oudheden en vóórhistorische oudheden in de buitenbezittingen werd een voorloopige lijst opgemaakt, terwijl eveneens werkzaamheden plaats hadden voor eene herziening van de lijst van oudheden van Java en Madoera.

In Atjeh werd de opneming van Mohammedaansche graven voortgezet, namelijk te Teungkoe di Balé, Koeta Radja, Koeta Alam, Oelee Loeëng, Pande en enkele kleine complexen. Van groot belang was de ontdekking der graven van de eerste Atjehsche sultans te Koeta Radja.

In Benkoelen werd een onderzoek ingesteld naar den beschreven steen van Bawang.

§ 3. KONINKLIJK MAGNETISCH EN METEOROLOGISCH OBSERVATORIUM.

Omtrent de verrichtingen van het observatorium in 1914 zij verwezen naar het jaarverslag dier inrichting over dat jaar. Met betrekking tot de weersgesteldheid gedurende den verslagtijd kan het volgende worden medegedeeld.

Te Batavia was de barometerstand in het begin van het jaar belangrijk boven den gewonen, doch daalde vervolgens, nog steeds boven den gewonen stand blijvend, tot Juli, om daarna opnieuw te stijgen tot October. In November was de afwijking zwak negatief, in December echter weer positief. De temperatuur was het geheele jaar boven het gemiddelde, de bewolking — behoudens eene kleine uitzondering in December — daar beneden, en vooral in Augustus, September en October betrekkelijk zeer gering. In overeenstemming hiermede was de zonneschijn eveneens boven het gemiddelde.

In de eerste maanden van het jaar vertoonde de regenval afwijkingen van den gewonen in de westelijke helft van Java (te weinig regen in Januari, Februari en April) en in de noordelijke helft van Sumatra (met te veel regen in Januari). In Mei was over den geheelen Archipel de regenval nog eer boven dan beneden den gewonen, in Juni vrijwel gewoon op Java en de Kleine Soenda-eilanden; in Sumatra echter daarbeneden en veel te weinig regen in Borneo, Celebes en de Molukken. In de volgende maanden tot October toe bleef op enkele weinige uitzonderingen na (vooral Noord-Sumatra in September) over den geheelen Archipel de val ver beneden het gemiddelde. In November werd de afwijking allengs geringer, ofschoon ze in het algemeen nog naar den drogen kant was.

§ 4. GENOOTSCHAPPEN TER BEVORDERING VAN WETENSCHAPPEN EN NIJVERHEID; WETENSCHAPPELIJKE WERKEN VAN VERSCHILLENDEN AARD; TIJDSCHRIFTEN EN NIEUWSBLADEN.

De hier te lande en in Indië gevestigde genootschappen op indologisch gebied bleven hunne verschillende uitgaven voortzetten.

Ten behoeve van de bewerking van een reeks geschied- en aardrijkskundige kaarten over onze bezittingen in Oost en West, behoorende tot den hier te lande samen te stellen geschiedkundigen atlas, zoomede ten behoeve van de uitgaaf van een werk over Midden-Celebes, behelzende de uitkomsten van de aldaar door den mijningenieur E. C. ABENDANON gedane onderzoekingstochten, is geldelijke steun verleend.

Het aantal der in Nederlandsch-Indië verschijnende tijdschriften en bladen vermeerderde met 1 Nederlandsch maandelijks verschijnend blad („De Padvinder”), 4 tweemaal 's maands verschijnende bladen („Tijdschrift voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië”, „Excelsior, Orgaan van den Nederlandsch-Indischen Bond van Christelijke Jongemannenvereenigingen”, „Locale belangen, orgaan van de vereeniging voor locale belangen” en „Watima Soewara met bijblad Sekar Setaman”), het dagblad „De Noordkust”, 1 wekelijks verschijnend blad „Borneo advertentieblad”, alsmede met een 11-tal Maleische nieuwsbladen. Daarentegen werd de uitgaaf gestaakt van de tijdschriften „Indisch tijdschrift voor post en telegrafie” en „Kleine Kracht” en van een 2-tal Maleische dagbladen.

III. EEREDIENST.

§ 1. CHRISTELIJKE GODSDIENST.

Indische Protestantsche Kerk. Van de organiek toegestane 41 predikanten waren er bij het einde van 1914 39 in dienst, terwijl er nog 2 boven de formatie in dienst waren; van het aantal hulppredikers waren er op ult. 1914 24 in dienst. Van de 7 Europeesche godsdienstleeraars (zie Ind. St. 1901 n°. 255) was er 1 met verlof.

Als van landswege bezoldigde inlandsche leeraars waren op ult. 1914 316 personen in dienst, d.i. 2 minder dan het jaar te voren. Voor het inlandsch leeraarsambt waren bij het einde van 1914 in opleiding (zie Ind. St. 1870 n°. 125, juncto 1885 n°. 84) 100 inlandsche kweekelingen, van wie er 15 in den loop van het jaar als zoodanig waren aangenomen.

Ook in 1914 zijn de gebruikelijke toelagen uit 's lands kas verleend, zoowel die welke strekken ter voorziening op plaatsen waar geen predikant bescheiden was (een 61-tal, waaronder 10 in de buitenbezittingen), in het godsdienstonderwijs der Europeesche jeugd door middel van daartoe door het kerkbestuur aangewezen personen (onder wie 21 vrouwen), als de toelagen ter tegemoetkoming van enkele gemeenten in de kosten van den openbaren eeredienst, zoomede ten behoeve van het godsdienstonderwijs bij inlandsche Christengemeenten, die over geen uit 's lands kas bezoldigden Europeeschen of inlandschen geestelijke konden beschikken. Laatstgenoemde toelagen werden in 1914 genoten door de gemeenten in de residentiën Amboina, Menado en Timor en onderhoorigheden.

De regeling van de standplaatsen en van de werkkringen van de predikanten en hulppredikers (Bijbl. Ind. St. n°. 7508) onderging nadere wijzigingen voor zooveel betreft het dienstwerk van den predikant te Poerworedjo (Gouv. Bt. 12 Maart 1914 n°. 33; Bijbl. Ind. St. n°. 7997), de predikanten te Amboina, Banda Neira en Koepang en de hulppredikers te Ternate en Serwaroe (Bijbl. Ind. St. n°. 8145), den predikant te Makasser en de hulppredikers te Loewoek en Mamasa (Gouv. Bt. 3 Nov. 1914 n°. 46; Bijbl. Ind. St. n°. 8155) en den hulpprediker te Depok (Gouv. Bt. 23 Febr. 1915 n°. 39; Bijbl. Ind. St. n°. 8176).

Bij Gouv. Bt. 26 Maart 1915 n°. 59 (Bijbl. Ind. St. n°. 8185) is bepaald dat besluiten, waarbij aan inlandsche leeraars bij inlandsche Protestantsche Christengemeenten is verleend de bijzondere toelating, bedoeld bij artikel 123 van het Regeeringsreglement, tot uitoefening van hun dienstwerk in bepaalde gebiedsdeelen, van rechtswege vervallen wanneer de directeur van onderwijs en eeredienst, krachtens de hem bij Gouv. Bt. 16 Mei 1914 n°. 57 (Bijbl. Ind. St. n°. 8185) toegekende bevoegdheid, den betrokkenen voor andere gebiedsdeelen bedoelde toelating verleent.

Roomsch-katholieke Kerk. Bij het einde van 1914 waren, met inbegrip van den Apostolischen Vicaris en de Apostolische Prefecten, in Indië aanwezig 97 geestelijken. Bezoldiging uit 's lands kas werd genoten door 32 geestelijken en 11 inlandsche of met inlanders gelijkgestelde leeraars bij de Roomsch-katholieke gemeenten.

Op aanvragen van de zijde van het Roomsch-katholiek kerkbestuur om op 's lands kosten door verschillende geestelijken kerkelijke dienstreizen te laten doen, buiten de vaste dienstreizen, werd gunstig beschikt.

Voor het geven van Christelijk onderwijs aan de Roomsch-katholieke jeugd werden in 1914 toelagen verleend aan 82 gemeenten (hiervan 15 in de buitenbezittingen), terwijl de gemeenten te Koeta Radja en te Makasser in het genot bleven van eene kleine tegemoetkoming in de kosten van den eeredienst.

Bij Gouv. Bt. 11 Maart 1915 n°. 28 (Ind. St. n°. 251) is Toebakki ook als standplaats voor de Roomsch-katholieke geestelijken in de op het eiland Timor opgerichte statie of kerkelijk gewest aangewezen en is de dienst der Roomsch-katholieke geestelijken in eenige landschappen der onderafdeeling Beloe van de tijdelijke afdeeling Timor (res. Timor en onderhoorigheden) geregeld.

Zendingswerk (buiten dat der Roomsch-katholieke zending). Gedurende het tijdvak 1 Juli 1914 t/m ult. Juni 1915 zijn in Indië toegelaten 8 zendeling-leeraren en werd het gebied van 9 zendeling-leeraren uitgebreid. Toelating als hulpzendeling is in genoemd tijdvak verleend aan 37 inlanders.

Omtrent de vanwege de zending in stand gehouden ziekeninrichtingen zie men afdeeling V van dit hoofdstuk.

§ 2. MOHAMMEDAANSCHE GODSDIENST.

Van de mededeelingen op Mohammedaansch godsdienstig gebied, welke in de gewestelijke verslagen voorkwamen, is reeds melding gemaakt in hoofdstuk C.

Voor de bedevaart van 1914 meldden zich bij ons consulaat te Djeddah 28 427 Nederlandsch-Indische pelgrims aan, tegen 26 321 in 1913 (zie K. V. 1914, kol. 111). Van die 28 427 pelgrims werden er 1001 door den consul van nieuwe passen voorzien, terwijl de overige in het bezit waren van in Nederlandsch-Indië afgegeven passen. Volgens bij het consulaat ontvangen bericht zijn 215 pelgrims vóór aankomst te Djeddah en 2008 gedurende de bedevaart overleden.

IV. INSTELLINGEN VAN LIEFDADIGHEID, UITKEERINGS- EN SPAARFONDSEN.

Over weezenverpleging en armenverzorging, over liefdadigheids- en daaraan verwante vereenigingen, zoomede over het particulier spaarbankwezen, zijn de voor dit verslag ontvangen opgaven bijeengebracht in bijlage S.

V. BURGERLIJKE GENEESKUNDIGE DIENST.

In verband met de hieronder vermelde, ten aanzien van het personeel bij den burgerlijken geneeskundigen dienst getroffen regeling, is bij Ord. van 28 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 787) eene wijziging gebracht in het reglement op den burgerlijken geneeskundigen dienst, welk reglement voorts nog is gewijzigd bij Ord. van 11 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 610), ten einde de voorziening in geneeskundige hulp aan boord van Nederlandsch-Indische zeeschepen te vergemakkelijken.

De in Ind. St. 1910 n°. 650 met betrekking tot de hervorming van den burgerlijken geneeskundigen dienst (Ind. St. 1910 n°. 648) opgenomen voorzieningen ondergingen wijziging bij Ord. van 29 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 691).

Voor de burgerlijke geneeskundige indeeling van Java en Madoera zie men bijlage LL van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië van 1915. [1])

Personeel. Voor opgaven omtrent het bij het einde van 1914 in Nederlandsch-Indië toegelaten (al dan niet aan 's lands dienst verbonden) genees-, heel-, verlos-, tandheel- en artsenijkundig personeel zij verwezen naar staat I van bijlage T.

Eene nieuwe samenstelling van het personeel bij den burgerlijken geneeskundigen dienst kwam tot stand bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1914 n°. 2 (Ind. St. n°. 786), juncto Gouv. Bt. 15 April 1915 n°. 22 (Ind. St. n°. 319). Als voornaamste gevolg van dezen maatregel is te beschouwen, dat opgeheven zijn de afzonderlijke betrekkingen van adjunct-inspecteur, van stadsgeneesheer, van geneeskundige bij de landskoepokinrichting en het instituut-Pasteur en bij het geneeskundig laboratorium, alsmede van havenarts, en dat de aan die betrekkingen verbonden werkzaamheden in den vervolge worden opgedragen aan gouvernementsartsen.

De in Bijbl. Ind. St. n°. 7376 opgenomen instructie voor den hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst onderging wijziging (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8202). Eveneens zijn gewijzigd de instructie voor den inspecteur van dien dienst voor de buitenbezittingen en de instructie nopens de uitoefening van het geneeskundig staatstoezicht door de gewestelijk eerstaanwezende officieren van gezondheid in de buitenbezittingen (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8154).

Ziekten-wetgeving. De Ord. van 14 Juni 1913 (Ind. St. n°. 406), waarbij regelingen zijn getroffen om Nederlandsch-Indië te beschermen tegen insleping van besmettelijke ziekten door de van de bedevaart naar Mekka terugkeerende pelgrims, is bij Ord. van 23 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 630) in dier voege gewijzigd, dat het vroeger gestelde kortste tijdvak van vijf dagen voor de waarneming der bedevaartgangers, zoo de havenarts dit wenschelijk oordeelt, nog meer kan worden verkort dan wel tot ten hoogste tien dagen kan worden verlengd.

De epidemie-ordonnantie (Ind. St. 1911 n°. 299) onderging wijziging bij Ord. van 11 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 552), in verband met de omstandigheid dat buiktyphus (typhus abdominalis) is opgenomen onder de besmettelijke ziekten, waarop de ordonnantie van toepassing is, bij Ord. van 28 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 788), met het oog op de hiervóór gemelde nieuwe regelingen van den burgerlijken geneeskundigen dienst, zoomede bij Ord. van 29 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 693) ter uitbreiding van de in artikel 13 der ordonnantie aan de hoofden van plaatselijk bestuur toegekende bevoegdheid.

Van de tijdelijke niet-toepasselijkheid der quarantaine-ordonnantie [2]) op Nederlandsche oorlogsschepen en door de Koninklijke marine gehuurde vaartuigen is reeds melding gemaakt in hoofdst. C, § 1.

[1]) Voor wijzigingen in den staat der verdeeling van de gewesten op Java en Madoera in ressorten en onderressorten van den burgerlijken geneeskundigen dienst zie men Bijbl. Ind. St. n°. 8057.

[2]) Voor wijzigingen in den staat aangevende de indeeling van de havens in Nederlandsch-Indië, bedoeld bij art. 15 van de quarantaine-ordonnantie, zie men Bijbl. Ind. St. nos. 8011, 8012, 8053, 8117 en 8166.

De bij de 10de, 11de en 14de alinea van art. 28 dier ordonnantie bedoelde modellen zijn opnieuw vastgesteld (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8190).

Voor den administrateur van het quarantaine-station Onrust en Kuyper is eene instructie vastgesteld (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8156).

Met het oog op het pestgevaar zijn bij Ord. van 6 Juli 1914 (Ind. St. n°. 486) bepalingen in het leven geroepen betreffende de verbetering en afbraak, in de door de Regeering aan te wijzen gebiedsdeelen, van gebouwen, welke voor de bewoners of gebruikers kans voor besmetting opleveren. Voor zooveel betreft de gewesten, enz. waarop die ordonnantie reeds van toepassing is verklaard zie men Ind. St. 1914 n°. 596.

Sedert ult. December 1913 zijn, hetzij voor het eerst, hetzij bij hernieuwing, besmet verklaard wegens *pest:* Amoy, Canton en Macao in Zuid-China, Saigon (Cochin-China), Bangkok (Siam), Formosa (Japan), Bombay, Calcutta, Bassein, Karachee, Moulmein en Rangoon (Britsch-Indië) en Colombo (Ceylon), zoomede in Nederlandsch-Indië de hoofdplaatsen Soerabaja, Madioen en Kediri en verschillende districten in de residentiën Soerabaja, Madoera, Madioen, Kediri en Pasoeroean; wegens *cholera:* Bassein, Calcutta, Madras, Negapatam (Britsch-Indië), Bangkok (Siam), Saigon (Cochin-China), Singapore (Malakka) en Manila (Philippijnen), en wegens *pokken* en *cholera* verschillende plaatsen en districten in Nederlandsch-Indië.

Algemeene gezondheidstoestand. Hieromtrent zie men de „verbeteringen en aanvullingen" aan het slot van het Verslag.

Geneeskundige behandeling van landswege. Hiervoor zij verwezen naar staat III van bijlage T.

Bij Gouv. Bt. 16 Aug. 1914 n°. 14 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, machtiging verleend om bij den burgerlijken geneeskundigen dienst tijdelijk werkzaam te stellen vijf Europeesche hoofdverpleegsters, van wie er op ult. 1914 drie in dienst waren, onderscheidenlijk bij het Koningin Wilhelmina-gasthuis voor ooglijders te Bandoeng, bij het stadsverband en bij het hulpstadsverband te Semarang.

Voor de bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1912 n°. 98 (Ind. St. n°. 87) ingestelde betrekking van mantri-verpleger hebben zich in 1914 10 jongelieden aangemeld, die bij verschillende zieken-inrichtingen geplaatst werden. Bij het einde van dat jaar waren nog ± 90 jongelieden in opleiding tot inlandsch verpleger (pleegster).

Geneeskundig Staatstoezicht. Evenals in vorige jaren werden in 1914, zoowel door den hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst, als door de overige inspecteerende ambtenaren bij dien dienst, reizen gemaakt voor het doen van onderzoekingen, het houden van besprekingen en het treffen van maatregelen ten aanzien van de verschillende op dit onderwerp betrekking hebbende aangelegenheden.

Het toezicht over de residentiën Benkoelen en Lampongsche districten, vroeger opgedragen aan den gewestelijk eerstaanwezend officier van gezondheid te Padang, is, in verband met de omstandigheid dat genoemde residentiën gemakkelijker van Batavia zijn te bereiken, toevertrouwd aan den inspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst voor de buitenbezittingen (zie Ind. St. 1914 n°. 692). Tot het gebied van dezen inspecteur behooren thans de gewesten Benkoelen, Lampongsche districten, Banka en onderhoorigheden en Billiton.

De in Ind. St. 1912 n°. 536 opgenomen verbodsbepalingen op den uitvoer van ruw of bereid opium, van morphine en andere verdoovende middelen (vgl. K. V. 1913, kol. 123) ondergingen wijziging bij Ord. van 14 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 561). Bij Ord. van denzelfden datum (Ind. St. n°. 563) zijn voorts gewijzigd de bepalingen op den invoer, het bezit, het in eigendom of in voorraad hebben, het vervoer en den verkoop van opium en andere stoffen voor geneeskundig gebruik.

De in Ind. St. 1911 n°. 139 opgenomen voorschriften betreffende het toezicht over de burgerlijke apotheken zijn bij Gouv. Bt. 25 Maart 1915 n°. 3 (Ind. St. n°. 269) ingetrokken.

Inlandsche artsen. Bij de school tot opleiding van inlandsche artsen begon het schooljaar 1913/1914 met 88 leerlingen in de voorbereidende en 93 leerlingen in de geneeskundige afdeeling. Bij het einde van het schooljaar bedroeg het aantal leerlingen 153. Aan het in de maanden Januari/Februari 1914 afgenomen eerste gedeelte van het eindexamen namen voor de eerste maal deel 12 candidaten, van wie er 8 werden toegelaten tot het tweede gedeelte van dat examen; voor de tweede maal nam aan het eerste gedeelte deel een candidaat, die slaagde; het tweede gedeelte van het examen werd afgenomen aan 4 candidaten, die het vorige jaar niet waren geslaagd. Aan allen kon thans het getuigschrift worden uitgereikt. In Juni/Juli d.a.v. werd het tweede gedeelte afgenomen aan de voor het 1ste gedeelte geslaagde 9 leerlingen, van wie er 8 een getuigschrift verwierven. Voorts werd aan een inlandsch arts vergund zich te onderwerpen aan het aanvullings-examen in de verloskunde, waarin hij slaagde.

Het aantal zieken, behandeld op de aan de school verbonden poliklinieken, bedroeg 7383. Voor de splitsing van dit aantal wordt verwezen naar staat II B van bijlage T.

De kosten van de school bedroegen gedurende het schooljaar 1913/1914 f 132 997, waaronder f 35 627 wegens toelagen aan de leerlingen, tegen f 113 105 en f 33 435 gedurende 1912/1913.

Gedurende 1914 ontvielen 6 inlandsche geneeskundigen aan 's lands dienst, terwijl door de school, zooals boven aangegeven, afgeleverd werden 12 artsen.

Eene hervorming van de school tot opleiding van inlandsche artsen kwam tot stand bij Gouv. Bt. 27 Febr. 1915 n°. 3 (Ind. St. n°. 216), terwijl het reglement voor de school eene wijziging onderging bij Gouv. Bt. 30 Dec. 1914 n°. 47 (Ind. St. n°. 796) voor zooveel betreft de samenstelling der commissie voor het afnemen van het eindexamen. Bij laatstgenoemd besluit zijn tevens de vereischten vastgesteld waaraan de leerlingen der school moeten voldoen bij het eindexamen (Bijbl. Ind. St. n°. 8165).

Nederlandsch-Indische artsenschool te Soerabaja. Het aantal leerlingen bedroeg bij het begin van het schooljaar 1913/1914 30; aan het eind van dat jaar waren 23 leerlingen aanwezig. In het verslagjaar is de 2de klasse geopend en werd een begin gemaakt met den aanleg van verzamelingen voor plant- en dierkunde, ziektekundige ontleedkunde en algemeene ziektekunde, terwijl ook eene boekerij ten behoeve van het onderwijs en voor gebruik door de leerlingen werd samengesteld.

De kosten van de school bedroegen in 1914 f 34 595, waaronder f 9852 voor toelagen aan dienstverband-leerlingen, f 2099 voor eerste inrichting en f 802 voor boeken en leermiddelen.

Inlandsche vroedvrouwen. Staat IV van bijlage T geeft een overzicht van het aantal en den afloop van verlossingen gedurende het jaar 1914 verricht door inlandsche vroedvrouwen, die onderstand van landswege genieten.

Het aantal leerlingen-vroedvrouw, die gedurende 1914 hare opleiding bij Europeesche geneesheeren genoten, bedroeg 12 (vgl. overigens staat I van bijlage T).

De te Meester-Cornelis, Buitenzorg en Bandoeng genomen proef met het stelsel der vrije vroedvrouwenkeuze (vgl. K. V. 1914, kol. 115) ondervond geen bezwaren.

Voorschriften betreffende het examen voor inlandsche vroedvrouw zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 8056.

Inentingen tegen besmettelijke ziekten. Staat VII A van bijlage T toont den omvang aan van de verrichtingen der inlandsche vaccinateurs op Java en Madoera en in de buitenbezittingen gedurende de laatste vijf jaren; staat VIIB vermeldt het aantal inentingen en herinentingen, enz. bij de landskoepokinrichting gedurende hetzelfde tijdvak.

Staat VIII van bijlage T vermeldt de vijfjaarlijksche statistiek van de bij het instituut-PASTEUR behandelde personen tegen hondsdolheid. De ,,bepalingen voor het instituut-PASTEUR en tot het erlangen van geneeskundige behandeling aan die inrichting" (Bijbl. Ind. St. n°. 5186) ondergingen eene wijziging met betrekking tot het model voor den staat van inlichtingen aangaande te behandelen personen (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8196).

Gedurende het verslagjaar werden belangrijke hoeveelheden verschillende sera en vaccins, zoowel voor medische als therapeutische doeleinden gewonnen. In verband met de groote bezwaren verbonden aan het verkrijgen van sera uit Europa, is uitbreiding gegeven aan de bereiding van deze stoffen in Indië.

Bij Gouv. Bt. 30 Oct. 1914 n°. 46 (Ind. St. n°. 698) is de hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst, gemachtigd om, buiten bezwaar van den lande, vaccinateurs of vaccinatrices aan te stellen.

Het reglement voor den inentingscursus bij de landskoepokinrichting te Weltevreden onderging nadere wijziging bij Gouv. Bt. 25 Juni 1914 n°. 64 (Bijbl. Ind. St. n°. 8103).

Geneeskundig laboratorium en cursus voor tropische ziekten. Ook in 1914 werd van de gelegenheid tot het verrichten van onderzoekingen van diagnostischen aard door particulieren veelvuldig gebruik gemaakt; eveneens werden voor den burgerlijken geneeskundigen dienst en voor de justitie verscheidene onderzoekingen verricht.

Het reglement voor het laboratorium onderging wijziging bij Gouv. Bt. 5 Febr. 1915 n°. 34 (Bijbl. Ind. St. n°. 8177).

Aan den cursus voor tropische ziekten, waarvan er drie werden gegeven, werd deelgenomen door 21 officieren van gezondheid der landmacht, 1 officier van gezondheid der zeemacht, 3 particuliere geneesheeren en 2 gouvernements-artsen.

Staat III B van bijlage T bevat eene opgaaf van de lijders, behandeld in de voor den cursus in tropische ziekten bestemde afdeeling van het militair hospitaal te Weltevreden.

Laboratorium voor bacteriologisch onderzoek ter hoofdplaats Makasser. Bij Gouv. Bt. 2 Maart 1915 n°. 25 zijn gelden toegestaan voor de eerste inrichting van dit laboratorium.

Ziekengestichten en fondsen. Staat I van bijlage T bevat eene gewestelijke statistiek van de op ult. 1914 bestaande lands- en bijzondere ziekeninrichtingen; de staten III A en V opgaven nopens de uitkomsten van de verpleging in de gezamenlijke landsziekeninrichtingen en in drie zendingsziekenhuizen. Staat XI bevat eene splitsing van de in het verslagjaar aan bijzondere inrichtingen voor ziekenverpleging uitgekeerde tegemoetkomingen.

Bij Gouv. Bt. 1 Febr. 1915 n°. 48 (Ind. St. n°. 142) zijn gelden beschikbaar gesteld voor de van bestuurswege op het eiland Po Amat (Atjeh) opgerichte melaatschenkolonie.

De regelen voor de opleiding van het inlandsch verplegingspersoneel ondergingen wijziging bij Gouv. Bt. 9 Aug. 1914 n°. 33.

Krankzinnigenwezen. Ten aanzien van de verpleegsterkte in de krankzinnigengestichten te Buitenzorg en Lawang zij verwezen naar staat VI van bijlage T.

Ondanks de in het verslagjaar aan de gestichten gegeven uitbreiding, waardoor het gesticht te Buitenzorg kan huisvesten 344 Europeesche en 721 inlandsche lijders en dat te Lawang 251 Europeanen en 1676 inlanders, deed het gebrek aan plaatsruimte, voornamelijk voor vrouwelijke verpleegden zich wederom sterk gevoelen. Voor het eerlang op te richten derde gesticht (een doorgangshuis voor krankzinnigen) — vgl. K. V. 1914, kol. 118 — is men in onderhandeling over het benoodigde terrein.

Bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1914 n°. 2 (Bijbl. Ind. St. n°. 8163) ondergingen de instructiën van de geneesheeren-directeur en de Europeesche geneesheeren van de krankzinnigengestichten te Buitenzorg en Lawang eene nadere wijziging.

VI. LOTERIJEN.

De voor 1913/1914 toegestane groote geldloterij van f 500 000 (zie K. V. 1914, kol. 118) speelde op tijd uit.

Vóór het tijdvak 1 Juli t/m 31 October 1914 werden 10 kleine geldloterijen toegestaan, tot een gezamenlijk bedrag van f 99 500, van welke er 9 eveneens op tijd uitspeelden; één loterijhouder maakte van de hem verleende vergunning geen gebruik. De uit de loterijen verkregen winsten waren bestemd voor: de vereenigingen ,,Sandimaja'' te Serang, ,,Bataviasche Kartini-school'' te Weltevreden, de ,,Vereeniging tot bevordering van veeteelt in Nederlandsch-Indië'' te Bandoeng, de instandhouding van de Fröbelschool te Cheribon, het ,,Neutraal Militair Te huis'' te Djokjakarta, de oprichting van een kerkgebouw ten behoeve van de Roomsch-katholieke gemeente te Klaten (Soerakarta), de Semarangsche Fröbelscholen, de vereeniging ,,Karadjinan Amai Satie'' te Koto Gedang (Sumatra's Westkust) en de oprichting van een gebouw ter verpleging van leprozen te Pontianak (Westerafdeeling van Borneo).

Voor het tijdvak 1 November 1914 t/m 30 Juni 1915 werd één groote loterij van f 500 000 toegestaan, waarvan de winsten bestemd zijn voor de Vereeniging ,,Charitas'' te Soerabaja, het Internationaal Rubbercongres met tentoonstelling te Batavia, de vereeniging ,,Batavia's Vincentius-Vereeniging'' te Batavia, de gemeente Magelang ten behoeve van de overneming en het beheer van de in de desa Wates gelegen gouvernementsziekeninrichting, het ondersteuningsfonds ,,Voor onze jeugd'' te Soerabaja en het Ambonsch Studiefonds te Batavia.

L.

I. WATERSTAAT EN BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN.

Ingevolge de bij Gouv. Bt. 4 Mei 1915 n°. 15 (Jav. Ct. n°. 37) verleende machtiging is, bij wijze van tijdelijken maatregel, eene nieuwe (vijfde) technische afdeeling bij het departement der burgerlijke openbare werken ingesteld voor assaineeringswerken.

---

§ 1. PERSONEEL; UITVOERING VAN WERKEN.

Personeel. Voor de getalsterkte van het half April 1915 in dienst zijnde technisch personeel, zoowel dat in vasten dienst als dat, hetwelk boven de vaste sterkte werd gevoerd, zie men tabel I van bijlage U.

Het technisch personeel van den waterstaatsdienst in Nederlandsch-Indië is uitgebreid met 2 hoofdingenieurs, 2 ingenieurs voor de gouvernementsgebouwen, 10 ingenieurs, 10 bouwkundige opzichters, 20 onderopzichters en 7 tijdelijke teekenaars.

De in 1914 en 1915 voor den Indischen dienst, ter benoeming tot adspirant-ingenieur en opzichter uitgezonden personen zijn allen geplaatst.

De tijdelijke vermeerdering van het aantal opzieners der wegen in Celebes en onderhoorigheden (vgl. K. V. 1914, kol. 120) is bestendigd bij Gouv. Bt. 13 Jan. 1915 n°. 35 (Ind. St. n°. 87).

Uitvoering van werken. Volgens de boekingen ten laste van de begrooting is in 1914 aan burgerlijke landswerken ten koste gelegd wegens gewoon onderhoud en herstellingen f 3 848 971 en wegens vernieuwing en nieuwe werken in eigen beheer f 20 748 419. Die boekingen omvatten evenwel niet het geldswaardig bedrag van de verbruikte materiälen uit 's lands voorraad. De waarde dier verstrekkingen, voor zoover vernieuwing en nieuwe werken betreft, bedraagt f 758 669, waardoor het totale bedrag van f 20 748 419 stijgt tot f 21 507 088; vgl. daaromtrent de uitgewerkte opgaven in tabel II van bijlage U.

Evenals in vorige jaren, is bij de uitvoering van werken, voor zooveel doenlijk, partij getrokken van de werkkrachten van veroordeelden tot dwangarbeid en van door den politierechter gestraften, terwijl de geldswaarde, welke die arbeid vertegenwoordigd heeft, met het departement van justitie is verevend.

In het afgeloopen jaar werden geen nieuwe werken in het openbaar aanbesteed.

---

§ 2. BIJZONDERHEDEN NOPENS DE VERSCHILLENDE SOORTEN VAN WERKEN.

Gebouwen. In het in § 1 vermeld totaal van f 21 507 088 is begrepen een bedrag van f 6 610 445, hetwelk in 1914, met inbegrip van het geldswaardig bedrag aan grondstoffen uit 's lands voorraad, is verwerkt voor gebouwen (vernieuwingen en nieuwe werken). Eene splitsing naar gelang van de bestemming der gebouwen (woningen, bureaux, schoolgebouwen, gevangenissen, hospitalen, enz.) is opgenomen in tabel II van bijlage U.

Opruiming van rivierhindernissen. In het verslagjaar werd voor het opruimen van hindernissen in verschillende rivieren van de residentiën Tapanoeli, Palembang, Oostkust van Sumatra en Banka en onderhoorigheden onderscheidenlijk f 2618, f 3596, f 2868 en f 1439 uitgegeven.

Voor het doen van rivieropnemingen in de residentiën Palembang en Oostkust van Sumatra werd onderscheidenlijk f 3242 en f 1275 besteed.

Wegen en bruggen. Voor het aanleggen van nieuwe en het verbeteren van bestaande wegen, zoomede voor het bouwen of vernieuwen van bruggen en duikers (dus zonder het aan onderhoud of herstelling ten koste gelegde) is in 1914 van landswege uitgegeven f 4 917 221, waarvan f 941 418 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling; vgl. de gewestelijke splitsing in tabel II van bijlage U.

De volgende tabel bevat een overzicht van hetgeen aan opneming, verbetering of aanleg van wegen in de buitenbezittingen in 1914 is ten koste gelegd.

GEWEST.	WEGEN.	Verwerkt bedrag.	TOELICHTINGEN.
Sumatra's Westkust	Taloek Niboeng-Boengoes. .	f 108 006	Aanleg.
	Rau-Moearosipongi	10 889	Verbetering.
	Loeboekbangkoeng - Koto Baharoe	59 167	Aanleg.
	Midden-Sumatra-weg:		
	Sectie A. Sidjoendjoeng-Boekit Sabelah . . .	42 687	Id.
	Sectie B. Boekit Sabelah-Takoeng-Poelaupoendjoeng . . .	173 481	Id.
	Padang-Painan, tusschen de kampongs TaloekKaboeng en Boekit Poetoes . . .	35 258	Verbetering.
	Matoer-Manindjau.	685	Id.
Tapanoeli.	Torpangolat-Tanahbatoe . .	5 976	Wegsverlegging.
	Sibolga-Taroetoeng	22 263	Verbetering.
	Tanahbatoe-Natal	3 420	Opnemingen.
	Sibolga-Taroetoeng	8 530	Wegsverlegging.
	Sibolga-Taroetoeng	117 733	Verbetering.
Benkoelen.	Kroë-Lima	56 725	Aanleg.
	Ajerdingin-Tanahpoetih . .	61 346	Verbetering.
	Gedeelte tusschen paal 46 en 47 van den nieuwen weg Bintoenan-Ketahoen	751	Omlegging.
	Benkoelen-Lais	17 260	Verbetering.
	Wegennet Lebong	5 685	Opnemingen.

GEWEST.	WEGEN.	Verwerkt bedrag.	TOELICHTINGEN.
Lampongsche districten.	Aanbrengen van een grindlaag op eenige weggedeelten in de afdeeling Sepoetih-Toelangbawang .	f 27 838	Van de totale kosten ad f 314 726 komt een gedeelte ad f 111 000 ten laste van het z.g. Klidang-fonds (afkoopgelden van heerendiensten).
	Telokbetong - Pandjang (Oosthaven)	82 882	Verbetering.
	Telokbetong-Koto Agoeng .	1 260	Opnemingen.
	Weg over het voormalig militair terrain ter hoofdplaats Telokbetong . . .	4 713	Aanleg.
	Wegen in de onderafd. Telokbetong (grens Sepoetih-Toelangbawang) . . .	3 938	Verbetering.
Palembang.	Karrenweg Moearodoeo-Ranaudistricten	120 527	Aanleg.
	Twee toegangswegen naar de nieuwe woningwijk aan de kleine Boekit ter hoofdplaats Palembang .	3 927	Id.
	Lahat-Pagaralam.	7 475	Omlegging.
	Pagaralam-Mana	1 454	Opnemingen.
Djambi.	Moearoboengo-Moearotebo .	24 810	Aanleg.
Oostkust van Sumatra.	Bindjai-Bandarkalipah . .	29 010	Verbetering.
	Id. (tusschen K.M. 100 en 101)	52 464	Verhooging.
	Laboehan-Belawan	135 562	Aanleg.
	Tratahboeloeh-Si Malinjang.	79 079	Id.
	Si Malinjang-Goenoeng Sahilan.	27 807	Id.
	Kisaran-Tandjoengbalai . .	104 622	Omlegging en verharding.
	Kisaran-Tandjoengbalai . .	28 528	Herstellen van de verharding.
	Tandjoengbalai-Telok Niboeng	8 092	Aanleg.
	Dolok Merawang-Pematang Siantar	10 277	Verharding.
	Dolok Merawang (K.M. 109, 500) — Pematang Siantar (K.M. 133)	174 146	Verbreeden en verzwaren van de verharding.
	Tebingtinggi (K.M. 82) — Dolok Merawang (K.M. 108, 500)	91 389	
	a. Pematang Siantar-Perapat. b. Perapat-Parseabrug. vormende te zamen de verbinding Pematang Siantar—Toba	46 317	Aanleg.
	Kabandjahe-Seriboe Dolok .	10 896	Verharding.
	Koto Baharoe over Bangkinang naar Parit	112 259	Aanleg.
	Wegen ter hoofdplaats Bagan Si Api Api	33 690	Id.
Atjeh en onderhoorigheden.	Gajo-weg	171 657	Geschikt maken voor autoverkeer.
Banka en onderhoorigheden.	Een gedeelte van den weg Muntok-Pangkalpinang .	1 900	Verbetering.
	Gedeelte tusschen paal 5 en 17 van Muntok naar de districts hoofdplaatsen.	10 882	Id.
	Muntok-Pangkalpinang . .	84 655	Id.
	Verbinding grooten weg Belinjoe-Mantong en Djeboes - Boekit - Tandjoeng Roe	6 331	Aanleg.
Billiton.	Omlegging bij het Tadjemgebergte, tusschen de palen 17 en 23 (district Boeding)	2 949	Verharding.
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Het zoeken van een tracé voor een weg van de Mahakam-rivier naar het Apo Kajan- en Poedjoengan-gebied	57 982	—
	Gedeelte postweg Bandjermasin—Martapoera, van Bandjermasin bij de veerpont tot paal 12	5 738	Verbetering.
Menado.	Menado-Tondano	2 562	Opneming.
Celebes en onderhoorigheden.	Verbinding wegenstelsel Maros met dat van de landstreken langs de golf van Boni	7 692	Ontwerpen.
Timor en onderhoorigheden.	Voor voertuigen geschikte verbindingsweg door Midden-Timor, tusschen Koepang en Atapoepoe . . .	8 837	Id.
Bali en Lombok.	Verbindingsweg tusschen Noord- en Zuid-Bali . . .	4 003	Opnemingen.

Bevloeiings-, afwaferings- en waterkeeringswerken. Voor onderhoud, opnemingen, debietmetingen, enz. ten behoeve van de gestaakte bevloeiings- en afwateringswerken in de Solo-vallei (residentiën Rembang en Soerabaja) is in het verslagjaar f 27 465 uitgegeven, waardoor het totaal van het verwerkte bedrag van f 17 958 128 op ult. 1913, bij het einde van 1914 was geklommen tot f 17 985 593. De uitgaven voor opnemingen, ad f 17 345, hadden ook thans weder grootendeels betrekking op metingen en waarnemingen in het belang van verschillende kleine verbeteringsplannen, die slechts zijdelings in verband staan met de eigenlijke Solo-valleiwerken.

De opruiming der van de gestaakte werken afkomstige voorraden werd voortgezet. Het werkspoor van Babat tot Doerek bleef nog behouden. Aan verkochte materialen, enz. was op ult. 1914 f 2 579 868 ontvangen.

Voor het jaar 1914 waren fondsen beschikbaar gesteld voor de voortzetting van een 16-tal vóór of in 1913 begonnen groote bevloeiings- of afwateringswerken. De voor de uitvoering daarvan geraamde som van f 2 445 000 is geheel verwerkt.

In tabel III*A* van bijlage U zijn eenige aanteekeningen opgenomen omtrent de in het verslagjaar met de verschillende werken gemaakte vorderingen.

Voor het verbeteren van bestaande bevloeiings- en afwateringswerken of het aanleggen van nieuwe werken van geringen omvang, waarvoor bij de begrooting van 1914 f 2 100 000 was toegestaan, is in dat jaar f 2 899 361 uitgegeven, en wel ten behoeve van een 192-tal werken op Java en Madoera (waarvan 83 in uitvoering bij de irrigatieafdeelingen) en een 21-tal in de buitenbezittingen. Van deze werken zijn er 41 op Java en Madoera en 6 in de buitenbezittingen uitgevoerd ten laste van de zoogenaamde „hulpverschaffingsfondsen" (maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling). Voor deze soort van werken, waarvoor op de begrooting f 315 000 was uitgetrokken, is f 700 656 verwerkt. Tot de werken van geringen omvang behooren de volgende werken: de Tjiloetoeng- en de Tjiwado-werken in de residentie Cheribon, de Goeng- en Koemisik-werken in de residentie Pekalongan, de werken tot verbetering van de bevloeiing en de afwatering tusschen de Sragi- en Pekalonganrivieren (de z.g. Sengkarang-werken), de Oedjoengdjajawerken in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-Regentschappen, de Bodri-werken in de afdeeling Kendal der residentie Semarang, de Sidoardjo-werken in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja, de verbetering van de kali Sadar en het aansluitend gedeelte der Porong-rivier in de residentiën Soerabaja en Pasoeroean, de werken tot verbetering van de Watoedakon-streek in de afdeelingen Djombang en Modjokerto der residentie Soerabaja, de Bangkalanwerken in de residentie Madoera, de werken tot verbetering van de bevloeiing in Oost-Kraksaän (res. Pasoeroean) en de Banjoepoetih- en Tanggoel-werken in de residentie Besoeki. Onder de werken van geringen omvang, welke niet ten laste van de „hulpverschaffingsfondsen" werden uitgevoerd, zijn tevens die werken gerangschikt, welke strekken tot verbetering of uitbreiding van in gebruik zijnde groote bevloeiings- en afwateringswerken of tot verbetering van rivieren en andere waterloopen, voor zoover die werken naar hun aard niet ten laste van die fondsen kunnen worden gebracht.

Voor eene splitsing van de verwerkte bedragen wordt verwezen naar tabel IV*A*, sub *a* en *b*, van bijlage U.

Ten behoeve van waterkeeringswerken is voor 1914 een bedrag van f 309 000 beschikbaar gesteld, waarvan f 238 000 voor Java en Madoera en f 71 000 voor de buitenbezittingen. Voor de uitvoering en verbetering dier werken is in dat jaar besteed f 901 195, waarvan f 726 610 op Java en Madoera en f 174 585 in de buitenbezittingen, onderscheidenlijk ten behoeve van 16 (waarvan 11 in uitvoering bij de irrigatieafdeelingen) en 5 werken.

Voor opnemingen en projectwerk ten dienste van groote zoowel als van kleine irrigatieplannen, waarvoor bij de begrooting van 1914 gerekend was op f 382 000, is blijkens de tabellen III B en IV B van de meergenoemde bijlage uitgegeven rond f 448 000, welke overschrijding ook nu weder moet worden toegeschreven aan de uitbreiding van de betreffende werkzaamheden. Onder de voor irrigatie-opnemingen, enz. gedane uitgaven zijn niet begrepen die ten behoeve

van de werken in Noord-Bantam en de Bandjar-Tjahjana-werken, welke, evenals in vorige jaren, ten laste van de voor de uitvoering der betrokken werken toegestane fondsen werden gebracht.

Ten behoeve van de herstellingen van bevloeiings- en afwateringswerken is f 76 877 uitgegeven (geraamd f 75 000), waaronder f 6388 voor het herstellen van den stuwdam bij Lengkong, f 8299 voor het herstellen van de spui- en verdeelinrichting der Sidoardjosche kanalen te Kepadjaran (res. Soerabaja) en f 12 690 voor het verlengen van een gedeelte van het stortvlak van de schotbalkstuw te Lengkong.

Voorts werd een bedrag van f 41 100 uitgegeven voor het herstellen van waterkeeringswerken (geraamd f 20 000), waaronder f 32 529 voor het verbeteren van den linker-Brantas-dijk in de afdeeling Berbek der residentie Kediri. De voor deze herstellingen uitgegeven bedragen zijn overigens gesplitst opgenomen in de meergenoemde tabel IV*A*, sub *d* en *e*.

De in Ind. St. 1904 n°. 202 opgenomen strafbepalingen tegen overtreding van regelingen op het gebruik en de verdeeling van het water uit water- en bevloeiingswerken van openbaar nut ondergingen wijziging bij Ord. van 1 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 644).

Werken in het belang van de gezondheid. In 1914 werd voor de drooglegging van omliggende gronden in het belang van den gezondheidstoestand ter hoofdplaats Sibolga (Tapanoeli) alsnog f 139 127 uitgegeven, zoodat op ultimo van dat jaar tot dat doel in 't geheel f 191 114 was verwerkt. De kosten van het werk zullen, volgens eene voorloopige raming, ± f 440 000 bedragen. De verbetering van den wateraan- en afvoer in het noordwestelijk gedeelte van de hoofdplaats Semarang werd voortgezet (besteed f 84 395). Bij het einde van het verslagjaar was nog een bedrag van f 129 127 te verwerken. Voortgegaan werd met de verbetering van de Soerabaja-rivier beneden de sluis Goebeng en van hare armen, de Kali Mas tot den Grooten Boom en de Kali Pegirian tot de brug Pegirian. Tot ult. 1914 was daaraan een bedrag van f 50 275 besteed (toegestaan f 367 500). Het ontwerp van de verdere verbetering van de Kali Pegirian tot aan zee met de daaraan verbonden ophooging van de moerasgronden op den linkeroever dier rivier tusschen het Fort Prins Hendrik en het marine-etablissement kwam gereed.

De inpoldering van Merauke, ten behoeve waarvan reeds een bedrag van f 85 224 voor den door gestraften verrichten arbeid is verevend (zie K. V. 1914, kol. 123), werd gestaakt, in afwachting van het gereedkomen van ontwerpen voor alsnog noodig geoordeelde werken.

Havens en reeden. De verbetering en uitbreiding van de verschillende havens werd gestadig voortgezet; omtrent de belangrijkste werkzaamheden zij het volgende vermeld.

Te Tandjoengpriok [1]) werden de volgende werken voltooid: het aanmaken van 124 M. kademuur aan het zuidelijk gedeelte van het oosterboord in de binnenhaven (nog verwerkt f 33 374), het bouwen van een opslagloods (verwerkt f 155 882), het bouwen van een hangar en het uitbreiden van eene dergelijke inrichting (verwerkt f 23 474), het voor gebruik gereed maken van een 75-tons drijvenden bok — vgl. K. V. 1914, kol. 124 — (verwerkt f 4964) en het maken van een electrisch transformatorenstation (verwerkt f 24 741). Van de onvoltooid gebleven werken dienen vermeld: de aanmaak van 1000 M³. betonblokken voor de jaarlijksche herstellingen aan de beschadigde gedeelten der havendammen en glooiingen (verwerkt f 4405), het vernieuwen van het remmingwerk van den steenkolensteiger aan het oosterboord (verwerkt f 2543), het uitbreiden van de sporen op het haventerrein (verwerkt f 5203), het maken van een aanlegsteiger aan het zuiderboord (verwerkt f 10 386), het graven van een kanaal en het maken van een houten brug op het land Kodja (verwerkt f 3875), de aanleg van een prauwenhaven (verwerkt f 43 973), het overkappen van de ruimte tusschen de hangars E en F en het afsluiten der plafonds in de genoemde hangars en in hangar G (verwerkt onderscheidenlijk f 3549 en f 4782) en het bouwen van een goederenloods aan het oosterboord en omboording van het zuiderhoofd der eerste binnenhaven (verwerkt f 115 317), terwijl voor het aanschaffen van 10 meerboeien en van eene electrische kraan voor 's lands pakhuizen en voor het verlengen van den aanlegsteiger op het eiland Kuyper de voorbereidende maatregelen genomen werden.

De in 1913 aangevangen bouw van een hoogvergaarbak met pompinrichting tot verbetering van de verdeeling van het drinkwater te Tandjoengpriok [2]) kwam gereed. Van het daarvoor toegestane bedrag, ad f 34 600, is f 34 277 verbruikt. Het waterleidingsnet ter plaatse onderging wijziging, terwijl een tweede laagreservoir werd aangelegd (verwerkt f 22 495). Voorts werd voltooid eene waterleiding naar kampong Kodja en het leggen van eene buisleiding van den geboorden artesischen put te Gedong Roeboeh naar Tandjoengpriok (verwerkt f 47 355).

De werkzaamheden tot uitbreiding van de haven werden krachtig voortgezet. Einde verslagjaar was de stand van het werk als volgt: in de eerste binnenhaven kwam de kademuur aan het zuiderboord, met uitzondering van een gedeelte van het remmingwerk en van de deksteenen, gereed; in de tweede binnenhaven werden de ten behoeve van den te bouwen kaaimuur aan het westerboord gereed gemaakte 14 caissons ten deele gesteld en met beton gevuld. Vervaardigd werd 10 855 M³. gewapend beton.

Aan het baggerwerk, de zandaanplempingen, steenstortingen en steenbekleedingen werd verwerkt f 763 396.

Gedurende het verslagjaar werd in totaal 1 998 865 M³. specie opgebaggerd. Voor ondervonden moeielijkheden bij het uitdiepen der haven werd aan den betrokken aannemer eene schadeloosstelling van f 86 509 toegekend.

De havens van Pekalongan, Cheribon en Tegal, zoomede de vaargeulen tusschen en buiten de havenhoofden, werden geregeld op diepte gehouden. De hoeveelheid opgebaggerde modder bedroeg onderscheidenlijk 160 432, 253 400 en 203 476 M³., terwijl de onkosten f 22 182, f 26 808 en f 25 830 beliepen.

Aan de sleephelling op eerstgenoemde plaats werd f 3361 verwerkt.

Voor het opstellen van den nieuwen, voor Tegal bestemden baggermolen *Goentoer* en den aanmaak van een tweede paar ijzeren klepschouwen ten behoeve van het baggermaterieel op die plaats werd een bedrag van f 6369 en f 13 085 verwerkt.

Te Semarang zijn voorbereidende maatregelen getroffen tot het nemen van een tweetal proeven, ten einde na te gaan op welke wijze de vaste stand der caissons het best en op de minst kostbare wijze zal zijn te verzekeren (vgl. K. V. 1914, kol. 124). [3])

Aan den aannemer van de havenwerken te Semarang, die in den aanvang van 1914 van de verdere uitvoering daarvan werd ontheven, is een bedrag van f 534 563 uitbetaald als schadeloosstelling voor bij de uitvoering van het werk ondervonden moeielijkheden. Tevens werd hem een bedrag van f 692 705 toegekend wegens afrekening voor minder werk en schadevergoeding in verband met de staking van de door hem aangenomen werken. Voor de voltooiing van de verlenging van den westerhavendam is f 50 594 beschikbaar gesteld (verwerkt f 22 129). In de rivier en het havenkanaal werd 288 500 M³. slib opgebaggerd.

De bouw van nieuwe kaaimuren langs de Kali Mas te Soerabaja kwam op den rechteroever nagenoeg gereed. Voortgegaan werd met het ophoogen van den westelijken oever van de rivier. Tevens werden aangelegd een tijdelijke grindweg en aarden banen met sporen langs de voor- en achterzijde van de te bouwen pakhuizen (verwerkt f 30 816). De opstelling van de 10 electrische kranen op en nabij het terrein van den Grooten Boom kwam gereed. Voor de in verband daarmede uitgevoerde werkzaamheden werd nog f 137 590 toegestaan (verwerkt f 132 671). De Kali Mas werd geregeld op diepte gehouden; gedurende het verslagjaar werd 176 034 M³. specie opgebaggerd (kosten f 62 843). [4])

---

[1]) In Juli 1915 (zie Jav. Ct. n°. 51) is door den directeur der burgerlijke openbare werken een reglement vastgesteld voor de verhuur aan derden van het materieel van de haven te Tandjoengpriok.

[2]) Voor de verstrekking van water uit de waterleiding te Tandjoengpriok is, met intrekking van bestaande voorschriften, een nieuw reglement vastgesteld (zie Ind. St. 1914 nos. 705 en 706).

[3]) Bij Gouv. Bt. 1 Oct. 1914 n°. 22 is f 400 000 toegestaan voor het nemen van proeven in het belang van de werken tot verbetering van de haventoestanden te Semarang.

[4]) Voor de havens van Soerabaja en Tjilatjap is een tijdelijke directeur benoemd en eene commissie van bijstand ingesteld (Gouv. Btn. 12 Dec. 1914 n°. 54 en 24 April 1915 n°. 67; Jav. Ct. 1914 n°. 102 en 1915 n°. 35). In de samenstelling van de commissie voor de haven van Tandjoengpriok en van die voor de haven van Soerabaja kwam eene wijziging bij Gouv. Btn. 5 Dec. 1914 n°. 31 en 14 Juli 1915 n°. 42 (Jav. Ct. 1914 n°. 98 en 1915 n°. 58).

De nieuwe havenbouw werd met kracht voortgezet. Gereed kwam de in het verlengde van den nieuwen kaaimuur aangebrachte kade langs den linkeroever der Kali Mas. Van de noordkade van den pier zijn alle caissons geplaatst, benevens één caisson van de aansluitende westkade. Gereed of nagenoeg gereed kwamen het gedeelte van den noordelijken muur voor den eersten binnenpier en het noordelijk gedeelte van den dam, die de haven aan de westzijde zal begrenzen. De werkzaamheden bestonden verder uit het op diepte brengen van de prauwenhaven, het baggeren van de sleuf voor verbetering van den grondslag voor den zuidelijken muur van den noordpier en daarmede verband houdende werken, het maken van caissons, het vullen der reeds gestelde caissons en het gedeeltelijk optrekken van den bovenbouw van de kademuren.

Aan den aannemer van het in den loop van 1912 gereed gekomen werk tot het maken van een torpedoboothaven te Soerabaja — vgl. K. V. 1912, kol. 144 — werd eene schadeloosstelling toegekend van f 110 840 voor bij de uitvoering van dat werk ondervonden moeielijkheden.

De slibarbeid in het westervaarwater van Soerabaja werd voortgezet. De *Ursula* werd 1 April aan den arbeid onttrokken en toegevoegd aan den slibarbeid op den Kapoeas-drempel. De slib-vloot bestond in Maart 1915 uit de vaartuigen *Kwartel*, *Ouady*, *Hercules*, *Albertine*, *Aletta* en *Beatrix*. Ook in 1914 werd hoofdzakelijk naar verbreeding van de geul gestreefd; de minste diepte bleef 86 d.M. onder Soerabaja-havenvloedpeil. Uit de profielen werd opgemeten, dat tusschen de opnemingen in November 1913 en November 1914 de geulinhoud was toegenomen met 401 200 M³.

In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de schepen van 63 d.M. en meer diepgang, die in de jaren 1900 t/m 1914 door het wester- of oostervaarwater gingen.

JAAR.	VAARWATER	DIEPGANG IN d.M.																	Totaal aantal schepen.
		63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	
1900.	Westervaarwater . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
	Oostervaarwater . .	34	11	4	17	12	1	6	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92
1901.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	34	22	10	15	10	2	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103
1902.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	33	29	9	12	13	7	1	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	109
1903.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater. . .	27	25	5	10	5	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81
1904	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	42	19	10	17	5	7	5	7	1	3	—	—	—	—	—	—	—	116
1905.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	31	26	11	17	13	7	4	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	113
1906.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	30	30	17	14	19	8	7	7	1	1	—	—	—	1	—	—	—	135
1907.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	36	34	20	16	18	11	3	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	143
1908.	Westervaarwater . .	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
	Oostervaarwater . .	18	31	19	13	10	16	5	5	4	5	—	—	—	—	—	—	—	126
1909.	Westervaarwater . .	12	5	3	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
	Oostervaarwater . .	22	23	12	14	15	18	11	15	1	3	—	2	—	—	—	—	—	136
1910.	Westervaarwater . .	17	19	15	12	9	7	7	5	3	—	1	—	—	—	—	—	—	95
	Oostervaarwater . .	27	15	4	11	14	7	8	4	2	5	3	—	1	1	—	—	—	102
1911.	Westervaarwater . .	31	30	14	14	15	15	8	9	8	8	3	1	—	2	1	—	—	156
	Oostervaarwater . .	15	12	11	9	6	4	5	5	1	3	2	2	—	—	—	—	—	75
1912.	Westervaarwater . .	33	22	21	24	27	14	11	8	8	5	5	5	5	3	2	1	—	194
	Oostervaarwater . .	19	24	12	9	6	4	2	3	4	1	3	—	1	—	1	—	—	89
1913.	Westervaarwater . .	23	32	20	14	11	16	15	14	9	13	15	6	9	5	4	4	1	211
	Oostervaarwater . .	13	16	12	6	11	1	1	4	3	2	—	1	1	—	—	—	—	71
1914.	Westervaarwater . .	29	28	27	25	36	20	16	16	13	19	20	4	5	8	2	—	—	268
	Oostervaarwater . .	19	23	10	11	5	4	4	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	83

Aan het gewoon onderhoud van den dam van Oedjoeng Piring naar het Djamoean-rif werd f 13 187 besteed. Voor de gewone jaarlijksche opnemingen van het westgat en de bediening der zelfregistreerende peilschalen werd f 3052 uitgegeven.

De verlenging van den aanlegsteiger voor zeeschepen te Tjilatjap (Banjoemas) [1]) kwam over eene uitgestrektheid van 50 M. gereed (verwerkt f 112 855). Ter voorbereiding van eene vermeerdering van de aanlegruimte in zuidelijke richting en van eene noodzakelijke uitdieping van de vaargeul werden grondboringen en peilingen verricht.

De los- en laadsteiger te Palaboehan Ratoe aan de Wijnkoopsbaai (Preanger-Regentschappen) werd voltooid (verwerkt f 10 456). Met het bouwen van een ijzeren los- en laadsteiger voor prauwen in de Tjilaoeteureum-baai werd voortgegaan (verwerkt f 6898).

Voor den aanlegpier te Kalianget (Madoera) werden de caissons gesteld en was men op het eind van het verslagjaar bezig met het optrekken der kaaimuren, het stellen der remmingpalen en het verder bijstorten van zware Madoera-steen, ter verzekering van den vasten stand der caissons (verwerkt f 31 964).

De te Soerabaja aangemaakte 4 caissons voor de in de Pantai Timoer-baai (Zuid-Bali) te maken aanlegplaats zullen, zoodra de grondslag gelegd is, naar hunne bestemming worden overgebracht.

De uitdieping van de monding der Koeripan-rivier te Telokbetong (Lampongsche districten) kwam in 't begin van het verslagjaar tot stand. Vóór het einde van het jaar was echter de vaargeul weder gedeeltelijk verzand. Opgebaggerd werd 18 998 M³. specie, terwijl de kosten f 7389 bedroegen. De opslagloods aan genoemde rivier kwam eveneens gereed (verwerkt f 16 284). Met den bouw van een kaaimuur aan den linkeroever der rivier werd een aanvang gemaakt. Te Telodas aan de monding der Toelangbawang is men begonnen met de oprichting van een tolkantoor (verwerkt f 1010). De landingspier aan de oosthaven te Telokbetong voldoet nog niet aan alle eischen, maar het in- en ontschepen is in elk geval gemakkelijker dan zulks op een open reede als te Telokbetong het geval kan wezen. De diepte der oosthaven is zoodanig, dat de groote vrachtstoomers van de Rotterdamsche Lloyd binnen kunnen komen. De bouw van een in- en ontschepingsgelegenheid aan de landingsplaats ter afdeelingshoofdplaats Koto Agoeng is onderhanden genomen (verwerkt f 3881).

Met den aanleg van eene prauwhaven te Benkoelen, waaronder begrepen is de aanleg van een havendam, de uitbreiding van het emplacement voor de douane en het uitdiepen van de havenkom, werd voortgegaan. Gedurende het verslagjaar werd f 19 401 verwerkt. Voor de uitbreiding van het haventerrein aan de oost- en westzijde ter voorziening in de behoefte aan terreinen nabij de haven voor den bouw van pakhuizen en opslagloodsen werd verwerkt f 19 780.

Te Emmahaven werd voortgegaan met de herstellingen aan de steigers vóór de loodsen A, B, C en D (verwerkt f 9924); de uithouders aldaar werden vernieuwd (verwerkt f 1592). Aan het verbreeden van de steigers werd f 17 217 verwerkt. Het verlengen van loods A met 42 M. in noordoostelijke richting kwam voor de helft gereed (verwerkt f 21 736). De overkappingen tusschen de loodsen en entrepotlokalen kwamen zoo goed als gereed (verwerkt f 23 449). De sleephellingen op Poeloe Karsik in de Emmahaven werden vergroot (verwerkt f 9657). Voor het lossen en opstellen der grijpemmerkraan werd f 7464 uitgegeven.

Voor herstellingen aan den aanlegsteiger te Sibolga (Tapanoeli) is f 1722 verwerkt. De ijzeren opslagloods voor licht ontvlambare stoffen kwam gereed (verwerkt f 1503).

Te Oelee Lheue (Atjeh en onderhoorigheden) is voor de herstellingen aan den westersteiger f 26 575 verwerkt. Met het vergrooten van den los- en laadsteiger te Sigli kwam men gereed (verwerkt f 1480). De recherche-opslagloods te Tapa Toean werd voor f 5648 voltooid. Voor de gereed gekomen herstellingen aan den los- en laadsteiger te Tjalang is f 2207 uitgegeven. Met het verlengen van de bestaande oeverver-

1) Bij Gouv. Bt. 24 Oct. 1914 n°. 30 (Ind. St. n°. 678) zijn de grenzen van het haventerrein te Tjilatjap vastgesteld.

dediging aan den linkeroever der Koeala Langsar, ter plaatse van den aanlegsteiger, werd voortgegaan (verwerkt f 654).

Te Sabang werden betonblokken gestort voor versterkingen rondom het hoofd van den zeebreker (verwerkt f 10 220); de onderbouw van den grijpemmerkraan kwam gereed.

Aan de afsluiting van het havenemplacement te Belawan (Oostkust van Sumatra) [1]) werd nog f 2269 verwerkt. De beide opslagloodsen (zie K. V. 1914, kol. 126/127) werden in gebruik gesteld (verwerkt onderscheidenlijk f 38 217 en f 60 412). Met den bouw van eene derde tijdelijke rondhouten loods en de verlenging van het plankier is begonnen (verwerkt f 125 383 en f 9465). Ter voorziening in gebrek aan ruimte is besloten tot de verlenging van het gouvernementspakhuis met 30 M. en tot het maken van de noodige kantoorlokalen (verwerkt f 19 992). Het ontwerp voor de vernieuwing van het remmingwerk voor den los- en laadsteiger te Belawan (zie K. V. 1914, kol. 127) is gewijzigd, in verband met de verbreeding van dien steiger. Voor den bouw van een petroleumsteiger is f 8101 besteed; alhoewel nog niet geheel gereed, kon deze steiger toch op het einde van het verslagjaar in gebruik worden genomen. Voor de bij de havenwerken werkzame koelies zijn 4 koeliewoningen, elk bevattende 20 kamers, gebouwd (verwerkt f 18 486).

Ook gedurende het verslagjaar bleef het zuigbaggervaartuig *Java* beschikbaar voor het uitdiepen van den Belawangeul. De uitkomsten waren wederom gunstig. In een werktijd van 10 maanden (2 maal moest gedurende 1 maand de arbeid onderbroken worden door dokking en herstelling van het vaartuig) werd eene hoeveelheid van 878 600 M³. zand opgebaggerd. De kosten bedroegen f 209 964. De minste diepte bij laag water in de geul nam toe van 10 tot 14 voet. De kustvaart op deze haven is nu, hoewel de geulbreedte in den bodem niet meer dan ± 20 M. bedraagt, onafhankelijk geworden van de getijden. Voor het oprichten van eene zelfregistreerende peilschaal in zee voor de monding van de Belawan-rivier is een bedrag van f 2678 verwerkt. Een begin van uitvoering werd gegeven aan het boren van de eerste der vier toegestane artesische putten voor het havenemplacement. Nagenoeg het geheele havenemplacement is aan particulieren in huur uitgegeven of ingenomen door landsloodsen; aan enkele aanvragen om terrein kon niet worden voldaan. Uitbreiding van het haventerrein is daarom nog steeds wenschelijk.

Voor den bouw van een nieuw havenemplacement te Telok Niboeng aan de Asahan-rivier werden voorbereidingen getroffen (verwerkt f 2198). De bouw van eene haveninrichting te Telok Taboehan (Aroe-baai) is in voorbereiding.

De herstellingen aan den aanlegsteiger te Djambi kwamen nagenoeg gereed (verwerkt f 1136). Voor den bouw van een nieuwen aanlegsteiger en tolgebouwen is een ontwerp opgemaakt; in de behoefte aan opslagruimte werd tijdelijk voorzien door gebruik van eene, voor het oorspronkelijk doel onnoodig geworden drijvende pasarloods.

Voor den bouw te Tandjoengpinang (Riouw en onderhoorigheden) van een nieuwen pier met landingshoofd van gewapend beton is een bedrag van f 72 000 toegestaan. De pier zal 264 M. lang en 3 M. breed worden, terwijl het overdekt landingshoofd eene oppervlakte krijgt van 8 bij 30 M. De loopbruggen te Prigi Radja, Koeala Gaoeng en Koeala Mandang (afd. Indragiri) van de aanlegsteigers naar de woningen van de ambtenaren der in- en uitvoerrechten en accijnzen zijn vernieuwd (verwerkt onderscheidenlijk f 2637, f 5236 en f 4393).

Voor het bouwen van een nieuwen tol-steiger met sloepenbergplaats aan het zoutpakhuis te Soengsang (Palembang) is f 3899 uitgegeven.

De vluchthaven te Muntok (Banka en onderhoorigheden) is in gewoon onderhoud uitgediept. Voor de nagenoeg gereed gekomen herstellingen aan den landingssteiger aldaar is f 2423 uitgegeven. De nieuwe douaneloods met kantoor te Belinjoe werd voltooid (verwerkt f 16 162). Te Pangkalpinang is het houten los- en laadhoofd vernieuwd (verwerkt f 697). Voor de inrichting van de opslagloods tot douanekantoor te Batoeroesa is in 1914 f 2092 besteed.

De aanleg van een smalspoor op den aanlegsteiger en de havendam te Tandjoengpandan (Billiton) kwam gereed (verwerkt werd f 1308).

De aanlegsteiger met opslaglokaal te Pamangkat (Westerafdeeling van Borneo) kwam gereed (verwerkt f 967). De steiger is 16,25 M. lang en 4,15 M. breed. Te Sambas werd de aanlegsteiger met 30,50 M. verlengd (verwerkt f 1631).

De slibarbeid op den Kapoeas-drempel (vaarwater van Pontianak) werd voortgezet. Aan de aanwezige slibvloot, bestaande uit de *Louise*, *Wanda*, *D.* en *E.* en *Hendrik* werden in April toegevoegd de *Ursula* en de *Violetta*, terwijl in October de *Hendrik* en in November de *Louise* buiten dienst gesteld werden. Begin November 1914 werd de geul in kaart gebracht door eene Regeerings-commissie, welke bevond dat de minste diepte midden vaarwaters was toegenomen tot 29 d.M. onder gemiddeld zeevlak en de geulinhoud sedert den aanvang van den slibarbeid met 650 000 M³.

Het verlengen van den aanlegsteiger te Samarinda (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) en het doen van herstellingen aan dien steiger kwam gereed (verwerkt in 1914 onderscheidenlijk f 3611 en f 4475). Voor de herstelling van den aanlegsteiger te Tandjoengredeb is f 3299 uitgegeven. De steiger te Semoeda kwam tot stand (verwerkt f 2760). De bank vóór de Barito-rivier breidt zich nog steeds zeewaarts uit; de geul door de bank verlegde zich een weinig.

De werkzaamheden tot uitvoering van de nieuwe havenwerken te Makasser konden in 1914 geregeld voortgang hebben. Aan den aannemer van het werk werd als schadeloosstelling voor bij de uitvoering ondervonden moeielijkheden een bedrag uitbetaald van f 388 000, terwijl de aanneemsom met f 811 800 werd verhoogd (Gouv. Bt. 10 Juli 1914 n°. 3). Het nijpend gebrek aan aanleg- en opslagruimte deed zich voortdurend meer en meer gevoelen. Voor de verbetering in den toestand der bestaande havens werden verschillende kleinere werken uitgevoerd, zooals het aanbrengen van verbeteringen aan de afsluiting van het havenemplacement (verwerkt f 1699), het maken van eene overkapping tusschen de loodsen III en IV (verwerkt f 2642), het verbeteren en uitbreiden der verlichtingsmiddelen (verwerkt f 1312), het aanbrengen van luchtververschingsramen in loods VI (verwerkt f 2078) en het maken van een opslaglokaal voor beschadigde goederen (verwerkt f 215).

Een der beide in aanbouw zijnde recherche-pakhuizen te Gorontalo (Menado) kwam gereed (verwerkt f 3699). Voor den verbindingsweg tusschen de stad en de haven van Gorontalo (zie K. V. 1914, kol. 128) werd f 20 047 uitgegeven. De herstellingen aan het landingshoofd te Menado kwamen nagenoeg gereed (verwerkt f 5444.) Met het verrichten van grondonderzoek in verband met de aan te leggen havenwerken aldaar werd een aanvang gemaakt. Aan het verificatielokaal te Donggala werd in 1914 f 2015 verwerkt.

Te Amboina werden voorbereidende maatregelen getroffen voor de verbetering van de haveninrichting aldaar. Van de toegestane som van f 5000 werd f 2980 verwerkt. De tijdelijke voorzieningen bestaan in hoofdzaak in de vergrooting van de opslagruimte. De vernieuwing van den los- en laadsteiger te Banda Neira kwam gereed. Gedurende 1914 werd hieraan voor f 8939 verwerkt. Voor den bouw van een los- en laadsteiger te Merauke wordt naar een geschikt terrein omgezien. De opslagloods voor de recherche te Fakfak (West-Nieuw-Guinea) en de steenkolenloods tot opschuring van Ombilinkolen kwamen gereed (verwerkt f 3209 en f 3162).

Te Ternate werd voortgegaan met het verlengen van het los- en laadhoofd tevens kolenhoofd (Hertog Hendrik-pier) (verwerkt f 30 709); de in dit werk begrepen bouw van eene visitatieloods bij den ingang der pier kwam nagenoeg gereed. Voor de aanschaffing van 20 plateau-wagens en het leggen van een smal-spoor werd f 2399 verwerkt. Voor het uitbreiden der opslagloods voor de recherche te Ternate werd f 499 besteed. Voor verbetering en uitbreiding van de haveninrichting te Manokoeari werd f 3351 uitgegeven.

Met den bouw van eene opslagloods voor de recherche te Laboehan Soembawa (res. Timor en onderhoorigheden) kwam men nagenoeg gereed (verwerkt werd f 3071). Voortgegaan werd met den bouw van een kantoor met opslagloods voor den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen te Waingapoe (Soemba) (verwerkt f 9617). Voor een dergelijk kantoor te Bima is f 1574 uitgegeven. De bouw van den aanlegsteiger te Ende werd voorloopig gestaakt (verwerkt

[1]) In de samenstelling van de commissie voor de haven van Belawan kwam eene wijziging bij Gouv. Bt. 19 Maart 1914 n°. 10 (Jav. Ct. n°. 25).

f 20 580). Met het vergrooten van de opslagloods te Atapoepoe werd een aanvang gemaakt (verwerkt f 280).

Aan het quarantaine-station te Madoera (vgl. K. V. 1914, kol. 128/9) is gedurende 1914 slechts f 62 599 verwerkt, aangezien het werk met het oog op de tijdsomstandigheden in het laatst van dat jaar moest worden gestaakt. De uitgaven hebben thans f 78 617 bedragen.

De aanplemping van het terrein voor de op te richten reinigingsinrichting voor reizigers en goederen te Belawan (Oostkust van Sumatra) werd nagenoeg voltooid. Van het toegestane bedrag, groot f 14 500, is reeds f 14 339 verwerkt.

Drinkwatervoorzieningen. De verbetering van de artesische drinkwaterleiding te Meester-Cornelis werd voltooid. De hiervoor toegestane fondsen, ad f 9200, werden met f 860 overschreden.

Van het voor de drinkwatervoorziening van Pasoeroean en omstreken toegestane bedrag van f 64 000 werd f 27 967 verwerkt.

De drinkwaterleiding te Padangpandjang (Padangsche Bovenlanden), waarvoor — met inbegrip van de uit Europa noodige goederen — f 72 000 was beschikbaar gesteld, kwam in het verslagjaar gereed (verwerkt f 81 983). [1])

Voor de drinkwatervoorziening te Makasser (zie K. V. 1914, kol. 130) zal water uit de Berang-rivier worden gebezigd.

Voor het doen van onderzoekingen in de kuststrook Takalar-Boeloekoemba, ten behoeve van eene drinkwatervoorziening van de afdeelingshoofdplaats Bonthain (Zuid-Celebes), werd f 1000 toegestaan.

De onderzoekingen in het belang van eene drinkwatervoorziening van Bandjermasin werden voortgezet.

Voorts waren nog tal van ontwerpen voor watervoorzieningen van geringeren omvang in voorbereiding.

[1]) Door den gouverneur van Sumatra's Westkust zijn bijzondere voorwaarden vastgesteld waaronder vergunning kan worden verleend tot het aftappen van water uit de gouvernements-bronwaterleidingen te Sawahloento en te Padangpandjang (Jav. Ct. 1914 n°. 53).

II. STOOMWEZEN.

Toezicht op stoomketels. Door den gecommitteerde hier te lande van het stoomwezen in Nederlandsch-Indië werden in 1914 onderzocht 182 ontwerpen voor ketels, waaronder 35 voor scheepsketels en 11 voor oververhitters. Voor dat onderzoek werd een bedrag van f 2450 ontvangen.

Het regeeringstoezicht op de bij particulieren in gebruik zijnde stoomketels strekte zich op ult. 1914 uit over 4738 ketels, of 182 meer dan bij het einde van 1913. Het verwarmd oppervlak der gezamenlijke ketels vermeerderde van 374 466 M². tot 392 247 M². Onder de ketels waren begrepen 210 oververhitters, die voor een klein deel afzonderlijk gestookt werden, en 4 voorwarmers, met een totaal verwarmd oppervlak van 6370 M². Uitvoerige opgaven omtrent een en ander worden aangetroffen in bijlage V.

Wegens vergoeding voor kosten van onderzoek en beproeving werd in 1914 ontvangen f 44 050, tegen f 45 880 in 1913.

Het aantal beproevingen voor eerste indienststelling bedroeg 419 waarvan er 69 verricht werden door deskundigen niet tot den dienst van het stoomwezen behoorende, doch die daartoe eene opdracht ontvingen. Het aantal regelmatig terugkeerende onderzoekingen bedroeg 5742, waarvan 52 buiten het gebied van den ingenieur, verricht door bovenbedoelde deskundigen.

In 430 gevallen werd het ontmantelen of lichten (bij scheepsketels) voorgeschreven.

Het aantal der aan het Gouvernement behoorende ketels, waarover het toezicht zich uitstrekte, bedroeg in totaal 859 (793 land- en 66 scheepsketels); hiervan werden in 1914 in dienst gesteld 95 land- en 15 scheepsketels. Voorts had de dienst van het stoomwezen toezicht op 531 locomotiefketels der particuliere spoor- en tramwegen, terwijl de ketels van den dienst der staatsspoorwegen (520 in getal) door deskundig personeel van dien dienst werden onderzocht.

Ook in 1914 moest voor keuringen van een aantal ketels, vooral te Pontianak en te Singapore, de tusschenkomst worden ingeroepen van andere deskundigen dan die tot den dienst van het stoomwezen behooren.

Wegens overtreding der voorschriften van het reglement op het gebruik van stoomketels (Ind. St. 1909 n°. 188) moest tegen een viertal personen proces-verbaal worden opgemaakt.

Beveiliging in fabrieken en werkplaatsen. De medewerking van de zijde der fabrieksbeheerders, om door doeltreffende beveiligingen de kans op ongevallen te verminderen, liet, wat betreft de groote bedrijven en de fabrieken, die door hare ligging gemakkelijk door de ingenieurs van het stoomwezen bezocht kunnen worden, weinig te wenschen over. Dit kan echter niet getuigd worden van de beheerders van kleine bedrijven of afgelegen fabrieken, die den ingenieurs vaak lijdelijken tegenstand boden.

Door de hoofden van plaatselijk bestuur werd meermalen niet voldaan aan het bepaalde in art. 5 van het veiligheidsreglement, dat hen verplicht om van een door den beheerder eener fabriek gerapporteerd ongeval binnen 24 uren kennis te geven aan den ingenieur. Om in den vervolge zooveel doenlijk aan dit euvel tegemoet te komen, is aan alle hoofden van gewestelijk bestuur een uittreksel van het veiligheidsreglement toegezonden, bevattende de bepalingen, welke voor de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur van belang zijn, met verzoek om afschriften daarvan te doen toekomen aan alle in hun gebied dienende assistent-residenten en controleurs.

Gedurende 1914 werden 169 nieuwe akten van bevinding uitgereikt en werden er, wegens beëindiging van het bedrijf, 40 ingetrokken.

Het aantal fabrieken en werkplaatsen, welke onder de bepalingen van het veiligheidsreglement vallen, dat op ult. 1913 1561 bedroeg, was bij het einde van 1914 tot 1690 gestegen (vgl. bijlage V). In 119 fabrieken en werkplaatsen kwamen 160 ongevallen voor, met als gevolg 19 dooden en 164 gekwetsten, onder wie 30 ernstig gewonden (zie hieromtrent de uitvoerige mededeelingen in bijlage V). Verreweg het grootste aantal der ongelukken (107 met 130 gekwetsten) waren het gevolg van voorvallen, die door beveiligingen niet voorkomen kunnen worden.

Aan het voornemen om voorschriften te geven voor de beveiliging van de onder zeer hoogen druk staande aanzetvaten van de meer en meer in gebruik komende zware motoren (zie K. V. 1914, kol. 130) werd gevolg gegeven. De oprichting van eene romaniet-fabriek gaf aanleiding tot het vaststellen van veiligheidsvoorschriften voor fabrieken van springstoffen, terwijl eenige ongevallen dergelijke voorschriften noodzakelijk maakten voor kalkovens, dorschmachines, electrische kranen en inrichtingen voor autogeen-lasschen. In overleg met de departementen van justitie, der burgerlijke openbare werken en van landbouw, nijverheid en handel, zal voortaan het toezicht op de toepassing van het veiligheidsreglement op onder die departementen behoorende fabrieken en werkplaatsen worden uitgeoefend door den dienst van het stoomwezen, terwijl de uitstrekking van dit toezicht over de werkplaatsen der technische scholen in overweging is.

Hoewel in 1913 met den chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst eene nieuwe regeling getroffen werd, betreffende het toezicht op de middelen voor eerste hulp bij ongelukken, hebben de daarvoor aangewezen geneesheeren, blijkens de door de ingenieurs van het stoomwezen uitgebrachte rapporten, in 1914 slechts enkele fabrieken bezocht en van het door hen ingestelde onderzoek blijk gegeven. Dat die middelen over het algemeen toch in goeden staat verkeeren bewijst, dat de fabrikanten geen dwang behoeven om ze goed te onderhouden en, zoo noodig, uit te breiden.

In 1914 werden 4 processen-verbaal wegens overtredingen van het veiligheidsreglement opgemaakt, namelijk drie wegens het niet opvolgen van de gegeven voorschriften en één tegen den beheerder van eene fabriek van verdichte gassen wegens het vullen met samengeperste zuurstof van eene flesch vervaardigd voor ammoniak, welke onder den hoogen druk ontplofte.

Laboratoria voor materiaalonderzoek. Het aantal en de aard van deze onderzoekingen nam geleidelijk toe, waardoor eene nieuwe uitbreiding van de bestaande ruimte noodzakelijk werd.

De hulpmiddelen ten dienste van de onderzoekingen werden vermeerderd met eene pers voor het bepalen van de drukvastheid van betonmengsels.

Met behulp van een smeltoventje van Deville en met Segersmeltkegeltjes werden verschillende vuurvaste materialen op hun smeltpunt onderzocht. Aangezien alle voor 's lands voorraad en voor de verschillende havenwerken bestemde cementsoorten aan een volledig onderzoek werden onderworpen, was het aantal van deze onderzoekingen dubbel zoo groot als gedurende het jaar 1913.

De verzameling microphotographieën van metaalpreparaten werd aanzienlijk uitgebreid.

Zooals blijkt uit onderstaand overzicht, werden in den loop van 1914 186 onderzoekingen aangevraagd.

	Aanvragen om onderzoek.	Verzonden rapporten		Bleven in onderzoek.
		aan particulieren.	aan diensttakken.	
Metalen, behalve ijzer	7	4	3	—
IJzer	35	11	24	—
Cement.	63	27	36	—
Tras	21	11	4	6
Kalk.	4	2	2	—
Steenen	14	10	4	—
Zand	8	2	6	—
Olie	9	8	1	—
Brandstoffen . . .	7	3	4	—
Verf en water . .	3	—	3	—
Diversen	15	2	12	1
Totalen . . .	186	80	99	7

Voor onderzoekingen ten behoeve van particulieren werd ontvangen een bedrag van f 2573, terwijl ten behoeve van verschillende diensttakken verrekend werd een bedrag van f 1169.

M.

I. FINANCIËN.

§ 1. BEGROOTING.

a. BEGROOTINGSWETTEN.

Begrooting 1913. Bij de wetten van 31 Dec. 1914 (Ned. St. nos. 661 en 662, Ind. St. 1915 nos. 283 en 284) zijn in de begrooting van uitgaven voor het dienstjaar 1913 — reeds verhoogd bij de in K. V. 1913, kol. 139, vermelde wetten — nog eenige wijzigingen gebracht, waardoor het eindcijfer van het Iste hoofdstuk nader met f 18 500 en dat van het IIde hoofdstuk nader met f 8 507 034 is verhoogd. De begrooting wijst dientengevolge, tegenover een eindcijfer aan middelen van f 273 608 208, een bedrag van f 321 622 178 aan uitgaven aan.

Begrooting 1914. Voor dit dienstjaar waren laatstelijk, in verband met de reeds in K. V. 1914 (kol. 133) vermelde aanvullingswetten (Ned. St. 1914 nos. 314 en 315, Ind. St. nos. 555 en 556), de middelen geraamd op f 295 220 458 en de uitgaven op f 338 774 555. Laatstgenoemd bedrag werd sedert — door bekrachtiging bij de wetten van 21 Dec. 1914 en 30 Jan. 1915 (Ned. St. nos. 589 en 43, Ind. St. 1915 nos. 264 en 291) van door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië boven de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1914 geopende kredieten (Ind. St. 1914 nos. 449 en 533) — nog verhoogd met onderscheidenlijk f 250 000 en f 500 000, en alzoo gebracht op f 339 524 555.

Begrooting 1915. De vier wetten van 31 Dec. 1914 (Ned. St. nos. 655, 656, 657 en 658), houdende vaststelling van deze begrooting, werden in Indië afgekondigd op den 14den Januari 1915 (Ind. St. nos. 14 t/m 17). De K. Bn. van 2 Jan. 1915 nos. 100 en 101, houdende splitsing in artikelen van de beide hoofdstukken der begrooting van uitgaven, zijn aldaar op denzelfden dag openbaar gemaakt (Ind. St. 1915 nos. 18 en 19). Sedert zijn de beide hoofdstukken der uitgaven gewijzigd bij de twee wetten van 31 Juli 1915 (Ned. St. nos. 352 en 353), in verband waarmede de eindcijfers der vier hoofdstukken zijn als volgt:

Middelen in Nederland (hoofdstuk I der Middelen)	f 45 610 799	
Middelen in Indië (hoofdstuk II der Middelen)	263 818 295	
		f 309 429 094
Uitgaven in Nederland (hoofdstuk I der Uitgaven)	f 66 045 471	
Uitgaven in Indië (hoofdstuk II der Uitgaven)	287 521 617	
		f 353 567 088
Nadeelig verschil		f 44 137 994

Met betrekking tot de dekking van het begrootingstekort bepaalt art. 2 der wet, houdende vaststelling van het Iste hoofdstuk der Middelen, dat, zoo noodig, daarin wordt voorzien door eene geldleening op den voet van het eerste lid van art. 14 der Indische comptabiliteitswet.

b. BEGROOTINGSREKENINGEN.

Tot vaststelling van het slot der rekening over 1911 is onder dagteekening van 15 Mei 1915 een wetsontwerp aan de Staten-Generaal ingediend (zie Gedrukte Stukken Tweede Kamer, Zitting 1914—1915 — **360**).

De uitkomsten der rekening over 1912, tot vaststelling van welker slot eerlang een wetsontwerp aan de Staten-Generaal zal worden ingediend, zijn als volgt:

Ontvangsten in Nederland	f 46 407 483,50	
Ontvangsten in Indië	224 142 471,25	
		f 270 549 954,75
Uitgaven in Nederland	f 41 490 126,09[5]	
Uitgaven in Indië	227 535 185,99[5]	
		269 025 312,09
Voordeelig slot		f 1 524 642,66

§ 2. LANDSKASSEN IN INDIE EN KASBEHEER IN NEDERLAND EN INDIE.

Met intrekking van de betrekkingen van inlandsch schrijver der 1ste en 2de klasse en van geldteller, zijn bij het korps beambten ten behoeve van de algemeene landskassen op Java en Madoera, met uitzondering van die te Batavia, Semarang en Soerabaja, schrijvers in dienst gesteld (Gouv. Bt. 16 Sept. 1914 n°. 38 in Ind. St. n°. 621).

Het aantal kassen, beheerd door een beroepsontvanger, onderging geene verandering. De tijdelijke algemeene ontvangers der 3de klasse te Pangkalpinang en Tandjoengpandan (zie K. V. 1914, kol. 133) zijn vast in dienst gesteld, terwijl ook de indienststelling van een algemeen ontvanger der 3de klasse, adjunct-ontvanger voor de inning van gelden bij 's lands kas te Bandoeng is bestendigd (Ind. St. 1915 n°. 104).

De laatste niet door een beroepsontvanger beheerde landskas op Java, namelijk die te Tjiamis (Cheribon), is met ingang van 1 Januari 1915 opgeheven (Ind. St. 1914 n°. 792).

Opgaven, aanwijzende den stand van de gezamenlijke landskassen op Java en Madoera en van die in de buitenbezittingen bij het einde van elke maand van 1914 zijn opgenomen in bijlage W.

Het verschil tusschen de in 1913 met de disconteering bij 's lands kassen van vendu-acceptatiën ontvangen discontorente en de aan de postspaarbank ter zake van haar in gemeld jaar in 's lands kas berustende gelden uitgekeerde vergoeding bedroeg f 3854,72.

In het tijdvak 1 Augustus 1914—ult. April 1915 is, door tusschenkomst van de Javasche Bank, een bedrag van f 5 000 000 naar Nederland overgemaakt.

Ten einde in de behoefte aan kasmiddelen in Indië te kunnen voorzien, is bij Ord. van 8 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 548), goedgekeurd bij K. B. 14 Oct. d.a.v. (Ind. St. n°. 749), aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid verleend om in Indië Nederlandsch-Indische schatkistbiljetten uit te geven en te beleenen. Van deze bevoegdheid is gebruik gemaakt door f 30 000 000 nominaal aan Indische schatkist-

biljetten bij de Javasche Bank te beleenen, waarvoor door die bankinstelling aan de Regeering een even groot krediet is geopend, waarover in loopende rekening werd beschikt.

Voorts is, tegen onderpand van tin, door genoemde bank een voorschot van f 10 600 000 in loopende rekening verstrekt.

De rekening met 's Rijks schatkist wees de navolgende nadeelige uitkomsten aan:

f 58 213 746,81⁵	op ult.	Augustus 1914.
60 437 314,25⁵	,, ,,	September ,,
62 781 722,58	,, ,,	October ,,
59 823 915,01⁵	,, ,,	November ,,
60 835 832,85⁵	,, ,,	December ,,
64 912 581,43	,, ,,	Januari 1915.
62 654 677,46	,, ,,	Februari ,,
68 360 185,58⁵	,, ,,	Maart ,,
f 50 265 519,29⁵	op ult.	April 1915.
53 137 853,67	,, ,,	Mei ,,
55 581 227,18⁵	,, ,,	Juni ,,
56 955 959,73	,, ,,	Juli ,,

Bij de wet van 30 Jan. 1915 (Ned. St. n°. 38) is de Minister van Financiën bevoegd verklaard tot de overschrijding van de aan het slot van art. 26 der Indische comptabiliteitswet gestelde grens met f 95 000 000.

Voor de door 's Rijks schatkist aan Indië geleende gelden is in 1914 4 % en wordt sedert 1 Januari 1915 5 % rente 's jaars betaald. Over de eerste door de Javasche Bank aan den lande geleende f 5 000 000 was, krachtens het bepaalde bij art. 16, al. 5, van het bankoctrooi (Ind. St. 1906 n°. 107), 2½ %, over de verdere door genoemde bankinstelling voorgeschoten gelden hare gewone beleeningsrente van 3½ % 's jaars verschuldigd.

§ 3. VERKOOP VAN PRODUCTEN.

Ter vervanging van de bij de wet van 1 Juli 1909 (Ned. St. n°. 218, Ind. St. n°. 455) bekrachtigde, op ult. 1914 eindigende overeenkomst met de Nederlandsche Handelmaatschappij voor den verkoop hier te lande van de Oost-Indische landsproducten, is, onder dagteekening van 24 November 1914, eene nieuwe éénjarige overeenkomst gesloten, die bekrachtigd is bij de wet van 31 Dec. 1914 (Ned. St. 1914 n°. 663, Ind. St. 1915 n°. 253).

Veilingen en onderhandsche verkoopen. De in 1914 hier te lande door tusschenkomst van de Nederlandsche Handelmaatschappij voor 's lands rekening verkochte producten bestonden uit 43 689 pikol Java-koffie, 160 115 pikol Banka-tin, 950 808 K.G. kinabast, 30 240 K.G. coca, 119 318 K.G. caoutchouc en 32 506 K.G. getahpertja. De ruwe opbrengst, ad f 22 979 053, liet, na aftrek van de kosten van aflading in Indië, vervoer over zee en verkoop (dus ongerekend de in Indië gedane uitgaven, waaromtrent opgaven per oogstjaar worden aangetroffen in de bij de hoofdstukken **O** en **P** behoorende staten), ten bedrage van f 969 953, een zuivere opbrengst van f 22 009 100 over. Voor uitvoerige opgaven omtrent een en ander zie men bijlage X.

Bevrachtingen. Met 43 in den overeengekomen maildienst vertrokken stoomschepen en 14 zoogenaamde tusschenbooten werden in 1914 door de stoomvaartmaatschappijen ,,Nederland'' en ,,Rotterdamsche Lloyd'' voor 's lands rekening herwaarts verscheept 28 026 pikol koffie, 150 966 pikol tin, 10 082 pikol kinabast, 30 240 K.G. coca, 119 472 K.G. caoutchouc en 27 479 K.G. getahpertja. Omtrent de betaalde vrachten zie men bijlage IJ.

Verzekering. Van de in 1914 door de Nederlandsche Handelmaatschappij geldelijk verantwoorde producten, die, berekend naar de prijzen op de tijdstippen van verscheping, eene waarde vertegenwoordigden van f 23 765 853, was tegen zeegevaar verzekerd geweest eene waarde van f 1 357 728, waarvoor wegens premie betaald was f 2809. Door het Gouvernement werd op de eigen risico eene schade geleden van f 20 852,37, verdeeld over 2 ladingen.

§ 4. ANDERE BRONNEN VAN INKOMSTEN.

A. VERPACHTE MIDDELEN.

Java en Madoera. Van de zoogenaamde kleine middelen kwam alleen voor eene nieuwe verpachting in aanmerking de pandhuispacht in de residentie Soerakarta, waarbij intusschen het voorbehoud is gemaakt dat, bijaldien mocht worden besloten om de pandhuizen ook in dat gewest in eigen beheer te nemen, de overeenkomst vóór den afloop van den pachttermijn zal eindigen.

De nog in de residentiën Soerakarta, Kediri, Madoera en Rembang bestaande pacht van de overvaarten is bij Gouv. Bt. 26 Jan. 1915 n°. 27 voor de eerste drie gewesten op 1 April 1915 en voor laatstgenoemd gewest op 1 Mei d.a.v. opgeheven.

Voor alle kleine middelen gezamenlijk beliep de pachtsom over 1915 f 115 876, tegen f 326 470 in 1914, welk verschil voornamelijk het gevolg is van de opheffing van de pachten van de overvaarten en van de pandhuizen in bovenbedoelde gewesten. Uitvoerige opgaven omtrent een en ander zijn te vinden in bijlage Z. De aanzuivering van de pachtsommen over 1914 geschiedde over het algemeen naar behooren. Bij het einde van dat jaar was door vier pachters, ongerekend de boete, gezamenlijk nog verschuldigd f 508, waarvan bereids f 207 is aangezuiverd.

Buitenbezittingen. Van de opheffing der pacht van het gedistilleerd in eenige gewesten van de buitenbezittingen is reeds melding gemaakt in hoofdstuk **J**, afd. I, § 5.

In die gedeelten van de buitenbezittingen waar de pachtovereenkomsten met ult. Maart 1915 kwamen te verstrijken, vond de opveiling in den regel tweeledig plaats, namelijk voor een korteren en een langeren termijn, [1]) waarbij in de meeste gevallen tot gunning voor den langeren termijn werd overgegaan, omdat de aanbiedingen daarvoor voordeeliger waren. De dobbelpacht ter Oostkust van Sumatra (met uitzondering van de afdeeling Bengkalis) is onderhands afgestaan (Ind. St. 1915 n°. 192).

Voor alle verpachte kleine middelen bedraagt de pachtsom over 1915 f 2 184 408, tegen f 2 535 039 (verbeterde opgave) in 1914 (zie bijlage Z).

Van hetgeen in 1914 aan pachtsommen verschuldigd was bleef — behoudens de achterstallige pachtpenningen van de dobbelpacht in de residentie Westerafdeeling van Borneo, waarvoor, in afwachting van de beslissing op een door den

[1]) Ten einde de mogelijkheid te openen om het vergunningstelsel voor enkele gewesten der buitenbezittingen vóór 1 April 1918 in te voeren, is bij de verpachting van de dobbelspelen voor die gewesten het voorbehoud gemaakt, dat de overeenkomst desgewenscht vóór den afloop van den pachttermijn zal eindigen (Ind. St. 1914 n°. 734).

pachter gedaan verzoek om opslag van pachtschat, uitstel van betaling was verleend (Gouv. Bt. 22 Febr. 1915 n°. 9) — bij het einde van dat jaar nog te vorderen f 1849.

Overtredingen van de bepalingen betreffende de pandhuispacht werden in 1914 9 maal ontdekt, waaronder 4 wegens het houden van een verboden pandhuis en 5 wegens het niet opvolgen van de pachtvoorwaarden.

In die gewesten buiten Java en Madoera, waar de uitoefening van het pandhuisbedrijf niet aan pachters, maar aan houders van vergunningen is toegestaan, zijn in 1914 20 pandhuisvergunningen — die alleen gelden voor de daarin genoemde plaatsen en steeds afloopen bij het einde van het jaar van afgifte — uitgereikt. De vergunningen waren verdeeld als volgt: Riouw en onderhoorigheden 2 (22 165 beleeningen waarop f 67 585 werd voorgeschoten), Menado 3 (11 412 en f 52 437), Amboina 4 (20 280 en f 50 539), Ternate en onderhoorigheden 2 (3 630 en f 17 686), Timor en onderhoorigheden 5 (20 246 en f 8982) en Bali en Lombok 4 (24 478 en f 92 347).

De rentevoet, in 1914 bij de van vergunningen voorziene pandhuizen gevolgd, wordt opgegeven per maand te hebben bedragen in Riouw en onderhoorigheden 5 à 12 %, in Amboina 3 à 6 %, in Menado 4 à 5 %, in Ternate en onderhoorigheden 3 à 4 %, in Timor en onderhoorigheden 4 à 8 % en in Bali en Lombok 6 %.

B. ONVERPACHTE MIDDELEN.

Opiumregie. Bij Ord. van 26 Juni 1914 (Ind. St. n°. 470) is de mogelijkheid opengesteld om ook aan Europeanen en met hen gelijkgestelden vergunning te verleenen tot het bezit en vervoer ten behoeve van derden van meer dan één thail bereid regie-opium.

Bij Ord. van 20 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 668) zijn het bezit en vervoer van regie-opium en regie-djitjing binnen de Chineesche wijken in de residentiën Bantam en Preanger-Regentschappen opnieuw geregeld. Voor eene betere handhaving van die beperkende bepalingen zijn gelijktijdig voorschriften uitgevaardigd nopens het bezit van schuifgereedschappen, terwijl bij Ord. van denzelfden dag (Ind. St. n°. 669) het bezit van andere regie-tubes dan die, welker inhoud door een letter is aangegeven, in de beide genoemde gewesten verboden is. In verband met een en ander onderging de Java-regie-ordonnantie eene wijziging (Ind. St. 1914 n°. 667).

De verboden kringen in de residentie Cheribon zijn bij Gouv. Bt. 28 Nov. 1914 n°. 49 (Ind. St. n°. 736) uitgebreid tot het geheele gewest, met uitzondering van een gedeelte der gewestelijke hoofdplaats; bij ordonnantie van denzelfden dag (Ind. St. n°. 737) is in dat gedeelte van dezen verboden kring, waar het opiumgebruik niet reeds algeheel verboden is, met ingang van 1 April 1915 een vergunningstelsel ingevoerd, terwijl bij de ordonnantie in Ind. St. 1914 n°. 738, evenals voor de residentiën Bantam en Preanger-Regentschappen, bepaald is dat slechts het bezit van tubes met een bijzonder kenteeken, in de streken, waar het vergunningstelsel van kracht is, geoorloofd is.

Maatregelen tot verdere beperking van het opiumgebruik in de gewesten Palembang, Banka en onderhoorigheden, Sumatra's Westkust, Oostkust van Sumatra en Bali en Lombok zijn genomen onderscheidenlijk bij Ordn. van 1 Aug. 1914 (Ind. St. n°. 534), 8 en 10 Maart 1915 (Ind. St. nos. 240 en 245), 4 Mei 1915 (Ind. St. n°. 346) en 17 Juni 1915 (Ind. St. nos. 412 en 413).

Bij Ordn. van 20 Mei 1915 (Ind. St. nos. 365 en 366) zijn maatregelen genomen ten einde een beter toezicht mogelijk te maken op de voor de afdeeling Lombok (res. Bali en Lombok) vastgestelde verbodsbepalingen ten aanzien van den invoer, het bezit, den eigendom en het vervoer van opium (Ind. St. 1897 n°. 17, zooals het sedert is gewijzigd).

Voor de gewesten Palembang, Benkoelen en Lampongsche districten is bij Ordn. van 26 Juni 1914 (Ind. St. nos. 468 en 469) de mogelijkheid geopend om ook titip-vergunningen in hoeveelheden van meer dan 5 thail af te geven, terwijl bij eerstgenoemde ordonnantie voor de residentiën Palembang en Banka en onderhoorigheden o. m. is bepaald, dat aan kithouders vergund kan worden meer dan ½ thail regie-djitjing te bezitten.

De in Ind. St. 1907 n°. 537 opgenomen organisatie van den dienst der opiumregie onderging nadere wijziging bij Gouv. Bt. 2 Maart 1915 n°. 38 (Ind. St. n°. 235).

De bepalingen omtrent de verpakking van opium der regie en omtrent den verkoop daarvan in het gebied der regie zijn gewijzigd bij Gouv. Btn. 26 Juni 1914 n°. 40 (Ind. St. n°. 471) en 20 Oct. 1914 n°. 35 (Ind. St. n°. 670).

Bij Gouv. Bt. 11 Jan. 1915 n°. 49 (Ind. St. n°. 39) is het aantal ambtenaren met den titel van controleur bij de opiumregie van 15 op 17 gebracht.

Op Java en Madoera — met inbegrip van de gewesten Bantam en Preanger-Regentschappen, waar slechts op enkele plaatsen regie-opium is verkrijgbaar gesteld — is in 1914 in het geheel verkocht 917 494 thail bereid opium, tegen 931 307 in 1913, of 1½ % minder.

De verkoop in de gewesten van de buitenbezittingen, waar in 1914 de regie werkte, bedroeg 1 642 338 thail bereid opium, 6333 thail ruw opium en 2071 thail opiumpillen, tegen onderscheidenlijk 1 805 775, 25 288 en 9252 thail in 1913. Voor opgaven per maand van de verkochte hoeveelheden, ook wat betreft de verdeeling van den verkoop naar de verschillende verpakkings-eenheden en de geldelijke opbrengst, zij verwezen naar bijlage AA.

De toeneming van de ruwe opbrengst in de buitenbezittingen, ondanks minderen verkoop, is een gevolg van de verhooging van de verkoopprijzen.

Het aantal opslagplaatsen op Java en Madoera is, tengevolge van de opheffing van de bewaarplaats te Modjokerto, teruggebracht tot 17. Het aantal verkoopplaatsen bedroeg op het einde van het verslagjaar 873, d. i. 10 minder dan op ult. 1913. Het aantal van eene vergunning voorziene verbruiksplaatsen (kitten) verminderde van 393 tot 116. Vergunningen tot het verkoopen en vervoeren van regie-opium tot hoeveelheden van meer dan 1 thail ten behoeve van de opiumverbruikers onder het werkvolk van de ver van eene verkoopplaats gelegen erfpachtsondernemingen, zijn er in 1914 43 verleend, tegen 49 in 1913.

Het aantal Chineesche houders van eene vergunning tot bezit en vervoer van opium op een der plaatsen Pandeglang, Tjilegon, Menes en Laboehan in de residentie Bantam bedroeg in 1914 15 (18 in 1913), aan wie 345,13 thail regie-opium werd verkocht (420,12 in 1913). Te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) bedroeg het aantal Chineesche vergunning-houders 4 (5 in 1913).

Uit het onder II van bijlage AA opgenomen overzicht omtrent de geldelijke uitkomsten van de regie op Java en Madoera over 1914 blijkt dat — de kosten voor de politie buiten beschouwing gelaten — de zuivere opbrengst in dat jaar bedroeg f 15 552 720, tegen f 15 580 249 in 1913, of f 27 529 minder. In de buitenbezittingen bedroeg de zuivere opbrengst (ongerekend de kosten van politie) in 1914 f 11 704 541, tegen f 10 730 673 in 1913.

Het aantal aanhalingen in het regiegebied op Java en Madoera bedroeg in 1914 895 (waaronder 489 van regie-opium), tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ruim 423 kati (het ruw opium herleid tot het gewicht daarvan in bereiden staat). Uitvoerige opgaven hieromtrent treft men aan in bijlage AA, onder III. De belangrijkste aanhalingen betroffen die van eene partij groot 21 kati te Batavia en ruim 18 kati te Tandjoengpriok; voorts hadden te Batavia, Tandjoengpriok, Bandoeng, Tjiandjoer en Soerabaja nog verschillende aanhalingen plaats, uiteenloopende tusschen 1 en ruim 4 kati. In de gewesten Batavia, Preanger-Regentschappen en Soerabaja vonden bovendien nog aanhalingen van morphine plaats, terwijl in de residentiën Batavia, Semarang en Rembang morphinehoudende anti-opiumpillen werden aangetroffen. Verder zijn in de opgegeven 423 kati nog begrepen eenige zeer belangrijke aanhalingen aan boord van de stoomschepen der stoomvaartmaatschappijen „Nederland" en „Oceaan", namelijk 74 kati aan boord van de *Koningin Emma*, 22 kati aan boord van de *Prins der Nederlanden*, 35 kati aan boord van de *Banda*, 15 kati aan boord van de *Radja* en 12 en 9 kati aan boord van de *Laertes* en de *Sarpedon*.

Het aantal opslagplaatsen, verkoopplaatsen en toegestane verbruiksplaatsen (kitten) in de buitenbezittingen bedroeg op ult. 1914 onderscheidenlijk 18, 609 en 45, tegen 18, 625 en 57 op ult. 1913. Het aantal houders van eene vergunning voor het bezit en vervoer van meer dan 1 of 2 thail ruw opium bedroeg in 1914 in de buitenbezittingen 465 (246

ter Oostkust van Sumatra, 23 in Atjeh en onderhoorigheden, 194 in Riouw en onderhoorigheden, 1 in de Westerafdeeling van Borneo en 1 in Menado), tegen 490 in 1913. Het aantal vergunningen in de gewesten Lampongsche districten en Timor en onderhoorigheden bedroeg op het einde van het derde kwartaal onderscheidenlijk 7 en 13. In het gewest Billiton werden op 1 Mei 1914 alle ten behoeve van de mijnwerkersploegen afgegeven vergunningen ingetrokken.

De bewaarplaats van opium te Muntok is naar Pangkalpinang (res. Banka en onderhoorigheden) overgebracht (Ind. St. 1915 n°. 151).

In 1914 bedroeg het aantal aanhalingen in het regie-gebied der buitenbezittingen 395, tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ruim 63 kati, waaronder ruim 28 kati regie-opium (bij 334 aanhalingen). De belangrijkste aanhalingen waren die van eene partij van 5 kati ter Oostkust van Sumatra, van ruim 3 kati te Sabang (Atjeh en onderhoorigheden) en ruim 1½ kati te Emmahaven (Padang). Ter Sumatra's Westkust werd ook aangehaald eene partij papaverbladeren, bevattende ruim 2 kati opium van goede hoedanigheid, terwijl elders nog 3 aanhalingen, uiteenloopende tusschen 1 en 1¼ kati, plaats hadden. Morphine werd in de residentie Menado 2 maal en in de residentie Oostkust van Sumatra eenmaal aangehaald.

Met de in K. V. 1911, kol. 182, bedoelde beperking van het aantal uren, gedurende welke de verkoopplaatsen op Zondag geopend zijn, werd geleidelijk voortgegaan, als gevolg waarvan een toenemend aantal van die inrichtingen op die dagen geheel gesloten blijven.

Omtrent de fabriek der regie zie men hoofdstuk **P**, afd. V.

In- en uitvoerrechten. Bij de wet van 21 Dec. 1914 (Ned. St. n°. 588, Ind. St. 1915 nos. 219 en 220) is de Indische tariefwet in dien zin gewijzigd, dat voortaan ook van gedistilleerd, van binnen het tolgebied ingevoerd in de buitenbezittingen, invoerrecht kan worden geheven; eerstgenoemde wet stelde tevens in staat om eene belasting naar den maatstaf van het invoerrecht te heffen van het inlandsch gedistilleerd, dat in desbetreffende gewesten bij den aanvang van de nieuwe heffing voorhanden zou zijn.

Voor de met het voorafgaande verband houdende bepalingen op den in- en uitvoer, enz. van alcoholische dranken, tot tegengang van het drankmisbruik in Nederlandsch-Indië, zie men hoofdst. **J**, afd. I, § 5.

Bij Ord. van 10 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 169) is de haven van Semoeda (res. Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) voor den algemeenen handel opengesteld en aangewezen voor beperkten invoer en algemeenen uitvoer.

Nopens de vestiging, opheffing of verplaatsing van tolkantoren en hulptolkantoren zie men Ind. St. 1914 nos. 488, 489, 490, 507, 577, 607, 654, 674 en 721 en Ind. St. 1915 nos. 4, 266, 313 en 350.

Bij Ordn. van 12 Oct. 1914 (Ind. St. nos. 650 en 651) is voor de tolkantoren te Soerabaja en Makasser de termijn van bewaring van onbeheerde goederen verkort en zijn de tarieven voor de heffing van pakhuishuur voor die goederen, alsmede voor goederen, opgeslagen in openbaar entrepot, herzien.

De bepalingen aangaande de samenstelling van het Europeesch personeel der in- en uitvoerrechten en accijnzen (Ind. St. 1908 n°. 279) ondergingen nadere wijziging bij Gouv. Bt. 5 Maart 1915 n°. 36 (Ind. St. n°. 237).

De bepalingen omtrent het toekennen van belooningen voor het ontdekken van overtredingen der bepalingen omtrent de in- en uitvoerrechten en accijnzen (Ind. St. 1873 n°. 265, juncto 1910 n°. 313) zijn nader gewijzigd bij Gouv. Bt. 31 Juli 1914 n°. 52 (Ind. St. n°. 532).

Terwijl in 1913 de ontvangsten in het tolgebied aan in- en uitvoerrecht gezamenlijk hadden bedragen f 27 928 892, is in 1914 f 25 232 053 ontvangen, waarvan op Java en Madoera f 16 614 588 (f 1 486 058 minder dan in 1913) en in de buitenbezittingen f 8 617 465 (f 1 210 781 minder dan in 1913). Na bijtelling van nagevorderd recht en na aftrek van de terugbetalingen, beliep het in 1913 en 1914 ontvangene aan invoerrecht en uitvoerrecht de onderstaande sommen:

	1913.	1914.
Invoerrecht	f 25 187 147	f 23 233 416
Uitvoerrecht	2 741 745	1 998 637
	f 27 928 892	f 25 232 053

Bij deze sommen is geen rekening meer gehouden met de ontvangsten aan pakhuishuur, aangezien die huur sedert 1 Januari 1914 komt ten bate van het departement der burgerlijke openbare werken.

Voor elk kantoor in het bijzonder zijn de cijfers over 1914 vermeld in staat I van bijlage BB, terwijl uit een ander overzicht van denzelfden staat blijkt hoeveel de voornaamste der bij in- en uitvoer belaste goederen, zoowel in genoemd jaar als in 1913 aan recht opbrachten.

Wegens overtreding van de bepalingen op de tolrechten hadden in 1914 658 bekeuringen plaats (waarvan er 647 bij onderhandsche schikking werden afgedaan), tegen 922 in 1913.

Accijnzen. De bedragen, welke de in een grooter of kleiner gedeelte van het tolgebied geheven accijnzen in de jaren 1913 en 1914 in 's lands kas deden vloeien, blijken uit de onderstaande opgaaf (voor 1914 zij bovendien verwezen naar staat I van bijlage BB).

	1913.	1914.
Accijns op inlandsch gedistilleerd	f 270 069	f 273 982
Accijns op tabak	94 452	94 064
Accijns op petroleum	6 991 113	6 804 920
Accijns op lucifers	4 441 263	4 066 890
	f 11 796 897	f 11 239 856

Wegens overtreding van de accijnsbepalingen betreffende het inlandsch gedistilleerd, de petroleum en de lucifers werden in 1914 83 bekeuringen afgedaan (tegen 75 in 1913), waarvan 12 bij onderhandsche schikking.

Het bedrag van den accijns op het inlandsch gedistilleerd op Java en Madoera is, in verband met andere bepalingen tegen drankmisbruik, van f 50 op f 75 per hectoliter gebracht (Ind. St. 1915 nos. 224 en 227).

Bij Ordn. van 7 Mei 1915 (Ind. St. nos. 352 en 353) is gelegenheid gegeven om ook voor gedistilleerd, benoodigd voor de vervaardiging van glycerine- en doorschijnende zeep, vrijdom van accijns te verkrijgen (zie Ind. St. 1898 n°. 90).

Belastingen in het algemeen. Bij K. B. 12 Mei 1914 n°. 39 (Ind. St. n°. 501) zijn de bepalingen regelende de invordering van belastingen door middel van dwangschriften (zie Ind. St. 1879 n°. 267) gewijzigd.

Met intrekking van alle daarmede strijdige voorschriften, zijn bij Gouv. Bt. 6 Febr. 1915 n°. 29 (Ind. St. n°. 160) voor de dwangschriften ter invordering van de verponding en van alle overige onder het departement van financiën behoorende kohierbelastingen nieuwe modellen vastgesteld.

Bij Gouv. Bt. 9 Jan. 1915 n°. 37 (Ind. St. n°. 23) is eene regeling getroffen inzake de inning en het overmaken van belastingen in het district Sadjira der residentie Bantam, terwijl personeel in dienst is gesteld ten behoeve van de inning der belastingen in dat district en het district Rangkasbitoeng van hetzelfde gewest. Eene nadere regeling inzake de inning en het overmaken van belastingen in het district Bangadoea der residentie Cheribon is getroffen bij Gouv. Bt. 11 Jan. 1915 n°. 56 (Ind. St. n°. 46).

Het in het belang van de belastingwerkzaamheden in de residentie Oostkust van Sumatra in dienst gestelde personeel is uitgebreid bij Gouv. Btn. 12 en 14 Jan. 1915 nos. 39 en 31 (Ind. St. nos. 60 en 92).

Personeele belasting. Over 1914 zijn in het geheel aangeslagen 31 410 Europeanen en 46 626 vreemde oosterlingen (2123 en 2329 meer dan in 1913). Voor elk gewest in het bijzonder blijken de uitkomsten der belasting over beide jaren uit bijlage BB, staat II. In 1914 kwamen 213 bezwaren in, tegen 59 in 1913.

Afzonderlijk voor Java en Madoera en de buitenbezittingen beliepen de aanslagen en het geïnd bedrag als volgt:

	1913. (Verbeterde opgaven.)		1914. (Voorloopige opgaven.)	
	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.
Aanslag	f 1 284 756	f 412 408	f 1 356 867	f 417 296
Af: wegens toegestane verminderingen	102 103	30 173	95 156	22 417
Alzoo werkelijk te heffen	f 1 182 653	f 382 235	f 1 261 711	f 394 879
Bovendien verschuldigd aan schattingskosten, voor zoover zij den aangeslagenen in rekening waren te brengen	5 509	1 586	6 187	1 829
Derhalve in het geheel door de aangeslagenen verschuldigd	f 1 188 162	f 383 821	f 1 267 898	f 396 708
Geïnd bedrag *a*)	1 167 824	357 474	1 261 742	405 286

a) Onder de geïnde bedragen is hier, en bij andere hierna te vermelden belastingen, niet alleen begrepen wat op den aanslag van hetzelfde jaar ontvangen, maar ook wat van den achterstand over vorige jaren aangezuiverd is (wat de personeele belasting betreft, ook hetgeen gestort is wegens te verhalen kosten van schatting), zoomede de boete wegens te late betaling, terwijl daarentegen, ingevolge art. 20 der comptabiliteitswet, in mindering is gebracht hetgeen tengevolge van verkeerden aanslag over het behandeld of over eenig vorig jaar, dan wel uit anderen hoofde, aan belanghebbenden is terugbetaald.

Inkomstenbelasting. Bij Ord. van 21 Mei 1915 (Ind. St. n°. 367) is de ordonnantie, regelende de heffing eener inkomstenbelasting (zie Ind. St. 1908 n°. 298, zooals dit sedert is gewijzigd en aangevuld), nader herzien in dien zin, dat ook de uitkeeringen, welke in Nederlandsch-Indië gevestigde maatschappijen van levensverzekering regelmatig aan verzekeringnemers als zoodanig doen, voor de heffing van die belasting naar de jaarlijksche overwinst niet in aanmerking komen, en dat de belasting voor de in Nederland gevestigde vennootschappen en vereenigingen, die haar bedrijf geheel of ten deele in Nederlandsch-Indië uitoefenen, verhoogd wordt tot 3 % van het jaarlijksch zuiver inkomen. Deze verhooging houdt verband met de omstandigheid dat die vennootschappen en vereenigingen in de Nederlandsche inkomstenbelasting niet, zooals in de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten geschiedde, ten volle doch slechts voor een gedeelte van hare uitdeelingen worden aangeslagen (zie de wet van 16 April 1915; Ned. St. n°. 197) en van de opbrengst van die aanslagen geene uitkeering aan de geldmiddelen van Nederlandsch-Indië wordt gedaan.

In 1914 zijn, volgens voorloopige opgaven, in het geheel aangeslagen 40 639 personen en 1441 naamlooze vennootschappen en andere lichamen. Het bedrag van den aanslag beliep, na aftrek van toegestane verminderingen, f 10 264 008 (volgens voorloopige opgaven), tegen f 11 346 010 (volgens verbeterde opgaven) in 1913.

Uit het volgend overzicht blijkt hoeveel Java en Madoera en hoeveel de buitenbezittingen in die bedragen deelen, en hoeveel in elk der genoemde jaren aan inkomstenbelasting werd geïnd.

	1913. (Verbeterde opgaven.)		1914. (Voorloopige opgaven.)	
	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.
Aanslag	f 8 855 597	f 2 809 813	f 8 062 313	f 2 482 738
Af: wegens toegestane verminderingen	244 675	74 725	199 605	81 438
Alzoo werkelijk te heffen	f 8 610 922	f 2 735 088	f 7 862 708	f 2 401 300
Geïnd bedrag	8 669 910	2 445 950	6 810 179	2 727 909

Voor opgaven nopens den aanslag per gewest, nopens het cijfer der aangeslagenen en nopens de groepeering naar hun belastbaar inkomen der aangeslagenen, zie men onder III*a*, III*b* en III*c* van bijlage BB. Over het met ult. April 1915 geëindigde Nederlandsche belastingjaar 1914/1915 kwam aan de Indische geldmiddelen ten goede een bedrag van f 1 186 418,33 (tegen f 1 433 074,58 over 1913/1914), en zulks als uitkeering ingevolge de wet van 9 April 1897 (Ned. St. n°. 84, Ind. St. n°. 150) uit hetgeen in Nederland wegens belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten ontvangen werd van in Indië werkende, maar in Nederland gevestigde maatschappijen of vereenigingen (uitgezonderd de verzekeringsmaatschappijen). Zooals hiervóór bleek, heeft deze wet door de vervanging van de evengenoemde belasting door de bedrijfsbelasting hare beteekenis verloren.

Gedurende 1914 zijn 261 bezwaren ingediend, tegen 246 in 1913.

Verponding en daarmede overeenkomende heffingen. In het geheel was in 1914 op en buiten Java en Madoera aan verponding te heffen f 3 011 460, tegen f 2 979 735 (volgens verbeterde opgaven) in 1913. Geïnd is, met inbegrip van het aangezuiverde over vorige jaren en van boeten, in 1913 f 3 076 228 en in 1914 f 3 612 032. Voor eene splitsing per gewest zie men staat IV van bijlage BB.

De op 1 Januari 1902 ingevoerde, met de verponding overeenkomende belasting ter zake van door niet-inlanders zonder ingeschreven wettigen titel in gebruik genomen erven, gelegen op het domein Bloeboer (Batavia), beliep in 1914 f 1045, tegen f 1324 (volgens verbeterde opgaaf) in 1913.

Belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van inlanders en vreemde oosterlingen. Ingevolge de Ord. van 28 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 785) is, voor zooveel betreft de onderafdeeling Wetar der afdeeling Timor van de residentie Timor en onderhoorigheden, de invoering van de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche bevolking in de gewesten buiten Java en Madoera (Ind. St. 1914 n°. 130) nader vastgesteld op 1 Januari 1915. Ingevolge Gouv. Bt. 15 Febr. 1915 n°. 26 (Ind. St. n°. 190) is, eveneens gerekend van 1 Januari 1915, de uitsluiting van het gouvernement Sumatra's Westkust — met uitzondering van de Mentawei-eilanden (zie Ind. St. 1915 n°. 308) — met opzicht tot de heffing dezer belasting vervallen, in verband waarmede de Ord. van 2 Febr. 1908 (Ind. St. n°. 93), regelende de heffing van eene bijzondere belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche bevolking in dat gewest is ingetrokken bij Ord. van 15 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 191).

Omtrent de verdeeling van het aantal aangeslagenen naar hun jaarlijksch inkomen, den aanslag en andere gegevens betreffende deze belasting vindt men opgaven over 1913 en 1914 in de staten V*a* en V*b* van bijlage BB. Onderstaand overzicht doet de in genoemde jaren geïnde bedragen kennen:

	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Totaal.
Bedrag van de belasting over 1914	f 3 312 072	f 8 243 031 [1])	f 11 555 103 [1])
Van dat bedrag werd in 1914 betaald	f 3 062 429	f 6 387 763 [1])	f 9 450 192 [1])
Aan achterstand over vorige jaren, en boeten werd bovendien betaald	114 343	405 683 [1])	520 026 [1])
Totaal in 1914 geïnd (zie noot, kol. 161)	f 3 176 772	f 6 793 446	f 9 970 218
In 1913 is geïnd (verbeterde opgaven)	3 123 271	7 698 488 [2])	10 821 759

[1]) De gegevens betreffende de gewesten Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en Timor en onderhoorigheden, welke bij het afsluiten van dit verslag nog niet waren ontvangen, zijn hieronder niet begrepen.

[2]) Hieronder f 3 442 306 aan hoofdelijke belasting, welke sedert 1 Januari 1914 is vervangen door eene algemeene belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten (vgl. K. V. 1914, kol. 141).

Belasting op het slachten van runderen, buffels, paarden en veulens op Java en Madoera. In 1914 is ter zake van deze belasting geïnd f 1 695 518, alzoo f 42 924 minder dan in 1913, welke achteruitgang moet worden toegeschreven aan dezelfde oorzaken als vermeld in K. V. 1914, kol. 142. Voor gesplitste opgaven zie men staat VI van bijlage BB.

Het aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning bedroeg in 1914 779, met 885 beklaagden, tegen 603 met 714 beklaagden in 1913.

Belasting op het slachten van varkens op Java en Madoera. De opbrengst van deze belasting bedroeg in 1914 f 127 548, tegen f 119 165 in 1913, alzoo een voordeelig verschil van f 8383 (zie de gesplitste opgave in staat VIII van bijlage BB).

Het aantal overtredingen beliep 4, met 4 beklaagden, tegen 12 met 14 beklaagden in 1913.

Slachtbelastingen in de buitenbezittingen. Bij Ord. van 11 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 755) zijn de in verschillende gewesten buiten Java en Madoera van kracht zijnde regelingen der slachtbelastingen met opzicht tot de verstrekking van de vergunningsbewijzen tot het slachten en de overbrenging in 's lands kas van de voor die vergunningsbewijzen geïnde belastinggelden herzien.

Bij Ord. van 13 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 80) is in de residentie Westerafdeeling van Borneo eene belasting op het slachten van runderen en buffels ingevoerd en is de regeling van die belasting in ééne ordonnantie samengevat met die van de in dat gewest bestaande belasting op het slachten van tamme varkens.

Bij Gouv. Bt. 19 Jan. 1915 n°. 47 (Ind. St. n°. 108) is nader aangegeven in welke gebiedsdeelen van de residentie Timor en onderhoorigheden de belasting op het slachten van runderen en buffels voorshands niet geheven wordt.

In 1914 is aan rundslachtbelasting geïnd f 264 391, tegen f 250 215 in 1913, en aan varkensslachtbelasting f 241 592, tegen f 206 610 in 1913.

Voor nadere gegevens zie men de staten VII en IX van bijlage BB.

Hondenbelasting. Bij Ordn. van 22 Juli 1914 (Ind. St. n°. 517) en 13 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 81) is deze belasting ingevoerd te Seulimeum, Indrapoeri, Kroeëng Raja en Padangtidji (Atjeh) en Banda Neira (Amboina).

De vergunningen aan Chineezen voor het houden van dobbelspelen brachten in 1914 op Java en Madoera f 40 900 op, tegen f 41 900 (verbeterde opgave) in 1913. In de buitenbezittingen bracht de belasting in 1914 op f 79 377, tegen f 36 449 (verbeterde opgave) in 1913.

Belastingen van verschillenden aard, die slechts in het een of ander gewest worden geheven. Omtrent de opbrengst of den aanslag van deze belastingen vindt men opgaven over 1913 en 1914 in staat X van bijlage BB.

Zegelrecht. Aan zegelrecht is in 1914 ontvangen f 2 447 403 (f 1 796 289 op Java en Madoera en f 651 114 in de buitenbezittingen), tegen — volgens verbeterde opgaven — f 2 461 050 in 1913 (f 1 824 610 op Java en Madoera en f 636 440 in de buitenbezittingen).

De lijst van vrijstellingen van zegelrecht is aangevuld en gewijzigd bij Ordn. van 14 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 614), 23 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 126), 19 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 208), 10 Maart 1915 (Ind. St. n°. 246), 13 Maart 1915 (Ind. St. n°. 255) en 1 Mei 1915 (Ind. St. n°. 343).

Bij Gouv. Bt. 22 Sept. 1914 n°. 43 ((Ind. St. n°. 628) is bepaald dat, met ingang van 1 November 1914, geen gezegeld papier en plakzegels meer verkrijgbaar zullen zijn bij den controleur van Lingga (res. Riouw en onderhoorigheden).

Overschrijvings- benevens successie- en overgangsrecht. De opbrengst van deze belastingen was in 1913, volgens verbeterde, en in 1914, volgens voorloopige opgaven, als volgt:

		Java en Madoera	Buitenbezittingen.	Totaal.
Overschrijvingsrecht	1913	f 945 444	f 125 619	f 1 071 063
	1914	922 662	116 040	1 038 702
Successie-en overgangsrecht	1913	214 131	35 241	249 372
	1914	151 608	25 747	177 355

Bij Ord. van 9 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 34) is bepaald dat de overeenkomsten tot overdracht om niet tusschen gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen onderling van aan hen toebehoorende onroerende zaken vrijgesteld zijn van het recht van overschrijving, van zegel- en legesgelden.

Pandhuisdienst. Ter verdere uitvoering van de bij Ord. van 4 Dec. 1903 (Ind. St. n°. 402) getroffen regeling is, ingevolge Gouv. Bt. 29 Dec. 1914 n°. 46 (Ind. St. n°. 794), de rechtstreeksche uitoefening van het pandhuisbedrijf, ter vervanging van de pacht, met ingang van 1 April 1915, ingevoerd in de residentie Djokjakarta.

De bij wijze van proef genomen maatregel tot vestiging van pandhuizen in de residentiën Besoeki en Preanger-Regentschappen — zie K. V. 1912, kol. 163/164, en K. V. 1913, kol. 150 — is bestendigd (Ind. St. 1914 n°. 397 en 1915 n°. 460), terwijl voorts nog pandhuizen zijn opgericht op enkele plaatsen in de residentiën Batavia (Ind. St. 1914 n°. 525, juncto 1915 n°. 122) en Cheribon (Ind. St. 1914 n°. 643). De pandhuizen te Ketapang, Gajam en Ardjasa (res. Madoera) zijn opgeheven (Ind. St. 1914 n°. 653).

Nopens de bezoldiging, enz. van de ambtenaren bij den pandhuisdienst zie men Ind. St. 1915 nos. 138 en 195. De in Ind. St. 1908 n°. 569 opgenomen regeling ten aanzien van de verkoopingen van bij 's lands pandhuizen in pand gegeven goederen — zie K. V. 1912, kol. 219 — is mede van toepassing verklaard op het vendukantoor der 2de klasse te Bandoeng (Ind. St. 1915 n°. 129).

Het reglement voor den pandhuisdienst onderging wijziging bij Ord. van 16 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 196).

Op ult. 1914 waren op Java en Madoera 298 pandhuizen in werking, waarin 31 414 263 panden beleend werden, waarop f 66 852 018 werd voorgeschoten. De bedrijfskosten bedroegen f 5 648 539, of verdeeld over het aantal panden, f 0,18 per pand, terwijl eene winst van f 3 508 929 werd gemaakt.

Recht op de openbare verkoopingen. Bij de landsvendukantoren (vendukantoren der 1ste klasse, waaronder begrepen die, welke beheerd worden door algemeene ontvangers van landskassen) is in 1914 omgezet aan voor particuliere rekening verkochte goederen f 6 809 277 en aan voor 's lands rekening verkochte goederen en producten f 1 000 542 (in 1913 f 7 273 027 en f 1 897 311), en te dier zake aan recht geheven f 530 946, latende, na aftrek van de kosten der kantoren, eene winst van f 385 449 (over 1913 bracht dit recht onzuiver f 525 634 en zuiver f 400 748 op).

Bij de vendukantoren der 2de klasse (die, waarvan het beheer eene bijbetrekking uitmaakt) beliep de omzet in 1914 bij de door notarissen beheerde kantoren f 11 738 738 en bij die onder beheer van gewestelijke secretarissen, commiezen op assistent-residentiekantoren of besturende ambtenaren f 1 396 025, te zamen f 13 134 763, welke sommen over 1913 bedroegen f 11 396 303 + f 1 360 924 = f 12 757 227. Aan voor 's lands rekening verkochte goederen, enz. was onder den omzet van de kantoren der 2de klasse begrepen f 1 953 389 (in 1913 f 1 943 357). Als aandeel van den lande in de inkomsten der vendukantoren 2de klasse is in 1914 geïnd: ter zake van de door notarissen beheerde kantoren f 325 926 en ter zake van de overige kantoren f 43 656, te zamen derhalve f 369 582 (in 1913 f 273 037 en f 42 436, of te zamen f 315 473). De zuivere opbrengst voor den lande van alle vendukantoren te zamen beliep alzoo in 1914 f 755 031 (in 1913 f 716 221).

Het personeel bij het vendukantoor te Medan onderging uitbreiding bij Gouv. Bt. 28 Jan. 1914 n°. 49 (Ind. St. n°. 163).

De instructie voor de ambtenaren, belast met de toepassing van het reglement op de openbare verkoopingen is in dier voege gewijzigd, dat de vendumeesters der 2de klasse de openbare verkoopingen van bij de landspandhuizen in pand gegeven goederen kunnen doen houden zoowel door de Europeesche als door de inlandsche beheerders van bedoelde pandhuizen, of hunne wettige vervangers (Gouv. Bt. 26 Oct. 1914 n°. 27 in Ind. St. n°. 684).

Het aantal vendumeesters der 1ste klasse onderging wijziging bij Gouv. Bt. 12 Jan. 1915 n°. 35 (Ind. St. n°. 56), in verband met de omzetting van het vendukantoor der 1ste klasse te Pasoeroean in een 2de klasse-kantoor (Ind. St.

1911 n°. 537). Bij dezelfde gelegenheid kwam eene nieuwe regeling tot stand ten aanzien van de vendukantoren der 1ste klasse te Batavia, Cheribon, Semarang, Poerwodadi, Soerabaja, Djokjakarta en Soerarkta.

De tijdelijke vestiging van vendumeesters der 1ste en 2de klasse te Koepang (Timor en onderhoorigheden) en Pangkalpinang (Banka en onderhoorigheden) is bestendigd (Ind. St. 1914 n°. 227 en 1915 n°. 104).

Bij Gouv. Bt. 13 Febr. 1915 n°. 20 (Ind. St. n°. 185) is het ambt van vendumeester der 2de klasse te Banda Neira opgedragen aan den bestuurder van de onderafdeeling Banda (afd. en res. Amboina).

Bij Ord. van 15 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 186) is bepaald dat openbare verkoopingen van bepaalde door en voor rekening van de inlandsche bevolking geteelde voortbrengselen van land- en tuinbouw mogen worden gehouden zonder tusschenkomst van een vendumeester.

II. MUNTWEZEN, GELDMARKT.

§ 1. MUNTWEZEN.

Van de voor het jaar 1914 aangevraagde pasmunt — vgl. K. V. 1914, kol. 143/144 — zijn de ontbrekende f 1 550 000 aan 10 cent-stukken, f 244 000 aan 2½ cent-stukken en f 94 000 aan halve centen, benevens f 244 000 aan centen, deels in het laatst van 1914, deels in de eerste helft van 1915 verscheept. Van de aanvankelijk voor 1914 aangevraagde guldens en halve guldens is niets aangemunt, aangezien daaraan geen behoefte bleek te bestaan. Voor 1915 is aangevraagd f 1 500 000 aan kwartguldens, f 1 500 000 aan 10 cent-stukken, f 2 000 000 aan stuivers, f 100 000 aan 2½ cent-stukken, f 100 000 aan centen en f 50 000 aan halve centen, waarvan tot dusver f 900 000 aan 10 cent-stukken is verscheept.

In 1914 zijn 8 inlanders (onder wie 1 vrouw) en 2 Chineezen veroordeeld wegens muntnamaak. Wegens het desbewust uitgeven van valsch geld zijn 672 personen aangeklaagd, van wie er 237 veroordeeld (204 tot betaling van geldboeten, 5 tot tewerkstelling aan de openbare werken, 4 tot gevangenisstraf en 24 tot dwangarbeid), 302 vrijgesproken en 128 van rechtsvervolging ontslagen zijn, terwijl er 5 voortvluchtig zijn. De aangehaalde stukken werden, voor zoover niet bleek dat de aanbieders te kwader trouw handelden, na voor den omloop ongeschikt te zijn gemaakt, aan de eigenaren teruggegeven. [1]

Wegens valschheid, vervalsching, opzettelijke schending of beschadiging, zijn in 1914 van landswege aan den omloop onttrokken 17 647 zilveren geldstukken (598 rijksdaalders, 1478 guldens, 5141 halve guldens, 5390 kwartguldens en 5040 10 cent-stukken).

In de eerste helft van 1915 is uit Indië voor eene waarde van f 715 650 (37 000 rijksdaalders, 245 000 guldens, 415 000 halve guldens, 419 000 kwartguldens en 659 000 10 cent-stukken) aan dofklinkende en versleten, voor verderen omloop ongeschikte munt naar Nederland overgemaakt.

Omtrent enkele met betrekking tot den geldomloop, in verband met de buitengewone tijdsomstandigheden, genomen maatregelen zie men hoofdst. C, § 1.

§ 2. GELDMARKT.

Een door den voorzitter der Javasche Bank, ten behoeve van het Koloniaal Verslag, samengesteld overzicht van de geldmarkt in Nederlandsch-Indië met den daarbij behoorenden staat van den loop der prijzen te Batavia van eenige Indische effecten, is opgenomen in bijlage CC, welke bijlage tevens maandopgaven over 1914 bevat omtrent den loop der wisselkoersen te Batavia, ontleend aan door de Handelsvereeniging aldaar verstrekte gegevens.

§ 3. JAVASCHE BANK.

Ook op de uitkomsten van het bedrijf van de Javasche Bank gedurende haar op 31 Maart 1915 afgesloten boekjaar heeft de in Europa uitgebroken oorlog een merkbaren, zij het niet in alle opzichten ongunstigen invloed uitgeoefend. Met uitzondering van een bedrag groot f 15 700, hetwelk moest worden afgeschreven op eene vordering op eene in moeielijkheden geraakte invoer-firma, bleef de Javasche Bank ook ditmaal voor onmiddellijke verliezen gespaard.

Het reeds in 1913 waargenomen ophouden der specie-afvloeiing in den omloop viel ook in 1914 op te merken. Weliswaar betaalde de Javasche Bank in de eerste weken van de crisis in Augustus een bedrag van f 12 000 000 uit aan het angstig geworden publiek, dat de bankbiljetten geen veilig bezit meer waande, doch dit bedrag is in het daaropvolgende tijdvak wederom grootendeels in de kassen der Bank teruggekeerd, zoodat slechts eene kleine terugvloeiing van f 91 000 valt op te merken.

Door de Regeering werd een gouduitvoerverbod uitgevaardigd, ten einde te voorkomen, dat het goud uit de kassen der Bank naar het buitenland zou afvloeien. Ten einde haren metaal-voorraad in overeenstemming te brengen met de door de crisis aan haar gestelde grootere eischen, sloot de Javasche Bank met de mijnbouwmaatschappijen in Nederlandsch-Indië eene overeenkomst, waarbij het verkregen goud door haar tot eene waarde naar reden van het onderzochte gehalte zou worden overgenomen. Ter verdere versterking van hare metaaldekking liet de Javasche Bank voor hare rekening bij derden, zoowel te Londen als op verschillende plaatsen in het Verre Oosten goud in bewaring nemen. De obligo's der Bank stegen dit jaar van f 123 000 000 tot f 163 000 000, zijnde eene vermeerdering van 33 %. De metaalvoorraad — na eerst door muntonttrekking gedaald te zijn tot beneden f 45 millioen — steeg door de hierboven vermelde maatregelen spoedig tot f 68 millioen.

Door het besluit van de Regeering om de metaaldekking van hare onmiddellijk opeischbare vorderingen van 40 % tot 20 % te verlagen, kon de Javasche Bank nog beter aan haar zware taak, haar door de crisis opgelegd, beantwoorden. Hare uitzettingen vermeerderden in Augustus en September met ruim f 30 000 000, zijnde 40 % van het cijfer in gewone tijden. Ook aan de Regeering werd in ruime mate krediet verstrekt. Gemiddeld bedroeg de schuldpost van de Regeering f 17 881 000, tegen f 1 890 000 in 1913.

Dank zij het sinds jaren door de Javasche Bank gevolgde stelsel der buitenlandsche reserves, kon zij ook in het 87ste

[1] De Javasche Bank handelde aldus met 568 rijksdaalders, 1226 guldens, 1351 halve guldens, 124 kwartguldens en 76 10 cent-stukken.

boekjaar wederom op onbekrompen wijze aan den handel en aan de Regeering remises op Nederland verschaffen. Hare trekkingen op Amsterdam bedroegen in het geheel f 53 794 041,57, tegen in het 86ste boekjaar f 44 705 258,58. Hieronder was slechts f 5 000 000 begrepen voor rekening van de Regeering, tegen f 20 000 000 in het voorafgegane jaar, een bewijs dus dat de Javasche Bank op ruime schaal in de behoeften van den handel heeft kunnen voorzien.

De rentegevende uitzettingen der Bank bedroegen gemiddeld f 86 773/m, tegen f 75 447/m in het 86ste boekjaar. De gemiddelde bedragen aan uitzettingen gedurende de laatste drie boekjaren kunnen als volgt worden gesplitst:

	1914/15.	1913/14.	1912/13.
Voorschotten in r/c. en disconto's	f 66 577 000	f 43 552 000	f 36 567 000
Hypotheken en effecten	8 626 000	8 577 000	8 326 000
Buitenlandsche wissels	8 661 000	12 215 000	17 546 000
Prolongatiën	2 909 000	11 103 000	11 220 000
	f 86 773 000	f 75 447 000	f 73 659 000

Het gemiddelde bedrag aan bankbiljetten in omloop onderging eene belangrijke stijging. Gemiddeld bedroeg de omloop f 122 075 105, tegen f 110 601 870 in het vorige boekjaar. Het maximum bedroeg f 139 863 540 en het minimum f 108 143 920. In tegenstelling met het voorafgegane jaar, nam ditmaal het aantal bankbiljetten van f 100 tot f 1000 het meest toe (met ruim f 9 millioen).

De bestaande vestigingen van de Javasche Bank konden wederom in flinke mate medewerken tot eene betere regeling van het geldverkeer. Het giro-verkeer ontwikkelde zich op zeer bevredigende wijze; op aanwijzing van rekeninghouders werd door de Javasche Bank in het 87ste boekjaar plaatselijk overgeboekt een bedrag van f 380 294 864,20, uitmakende 37 571 overwijzingen. Ook de „clearing" op de drie hoofdplaatsen van Java toonde wederom eene belangrijke stijging in het verrekende bedrag aan. Ook te Medan werd eene „clearing" opgericht.

Van het kapitaal der Bank, ten bedrage van f 6 000 000, en van haar reservefonds, ten bedrage van f 3 119 492, was op 31 Maart 1915 belegd in effecten f 8 271 732 en in hypotheken f 75 000.

Wegens achteruitgang van de waarde van het effectenbezit werd een bedrag van f 217 033 ten laste van het reservefonds geboekt, waaraan daarentegen uit de winst f 410 401 ten goede kwam.

De dadelijk opeischbare schulden der Bank bedroegen gemiddeld f 138 669/m (f 122 453/m in het vorige boekjaar). De gemiddelde metaaldekking bedroeg dit jaar f 56 165/m (tegen in het vorige boekjaar f 55 666/m).

De winst- en verliesrekening over het 87ste boekjaar wijst aan, dat de ruwe winst bedroeg f 3 792 854, tegen in de beide voorafgegane boekjaren f 3 504 609 en f 3 313 916. De zuivere winst beliep achtereenvolgens f 2 662 154, f 2 474 911 en f 2 191 992.

Na de afschrijving van f 15 700 op schuldenaren, f 132 745 op den aanmaak van bankbiljetten, f 146 238 op gebouwen en f 12 588 op den inventaris, kon 16 % aan de aandeelhouders worden uitgekeerd. De koloniale kas (zie art. 14 van het octrooi der Bank; Ind. St. 1909 n°. 363) ontving f 820 802, tegen f 753 521 en f 659 014 in de beide voorafgegane boekjaren.

N.

BURGERLIJKE EN MILITAIRE LANDSDIENAREN.

Opleiding van ambtenaren voor den Nederlandsch-Indischen bestuursdienst. De in het ,,besluit op de Indische bestuursopleiding" (Ind. St. 1907 n°. 230, zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) voorkomende lijst van examens, welke recht geven op eene aanwijzing als candidaat-Indisch ambtenaar, is nader uitgebreid bij K. Bn. 11 Juni 1914 n°. 66 (Ned. St. n°. 224, Ind. St. n°. 567) en 31 Mei 1915 n°. 71 (Ned. St. n°. 228, Ind. St. n°. 483).

Bij K. B. 6 Oct. 1914 n°. 10 (Ned. St. n°. 471A) is machtiging verleend om ten aanzien van die candidaat-Indische ambtenaren, die in verband met den oorlogstoestand in Europa onder de wapenen zijn of mochten worden opgeroepen, af te wijken van eenige bepalingen van bovengenoemd besluit op de bestuursopleiding.

Examens voor den Nederlandsch-Indischen bestuursdienst. In de tweede zitting van de commissie, die hier te lande in 1914 was belast met het afnemen van de examens voor den Nederlandsch-Indischen bestuursdienst, onderwierpen zich 15 candidaten aan het eindexamen en 15 aan het voorbereidend examen. Van de eerstbedoelden slaagden er 10 en werden er 5 afgewezen, terwijl van de laatstbedoelden 13 candidaten werden toegelaten en 2 werden afgewezen.

Voor de beide examens, die in 1915 hier te lande werden afgenomen, hadden zich onderscheidenlijk 54 en 25 candidaat-Indische ambtenaren aangemeld. In het voorbereidend examen slaagden 16 candidaten en 5 werden verwezen naar de tweede zitting der examen-commissie. In het eindexamen slaagden 16 candidaten, 5 werden naar de tweede zitting verwezen en 3 werden afgewezen.

In 1915 zijn hier te lande voorloopig 19 en in Indië 7 jongelieden als candidaat-Indisch ambtenaar aangewezen.

Nederlandsch-Indische Bestuursacademie. In 1915 zijn weder door den Gouverneur-Generaal 12 ambtenaren van het binnenlandsch bestuur, van wie 6 van den dienst op Java en Madoera en 6 van dien in de buitenbezittingen, voor de studie aan de academie aangewezen. Voorts is aan 1 bestuursambtenaar vergund gedurende een volledig cursusjaar de lessen en voordrachten als toehoorder bij te wonen.

Gegradueerde ambtenaren voor den kantoordienst. Sedert de laatste opgaaf zijn 12 doctoren in de rechtswetenschap, die niet het groot-ambtenaarsexamen of het faculteitsexamen hadden afgelegd, naar Indië uitgezonden ter plaatsing bij den kantoordienst, waaronder begrepen de dienst ter griffie van het Hooggerechtshof en van Europeesche of inlandsche rechtbanken.

Faculteitsexamen. Gedurende het academiejaar 1914/15 slaagden 15 doctoren in de rechtswetenschap in het bij art. 141, 2de lid, der wet op het hooger onderwijs bedoelde faculteitsexamen, die allen, op hun verzoek, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal zijn gesteld. Bovendien is een vóór eenige jaren in dat examen geslaagde doctor uitgezonden.

Klein-ambtenaarsexamen. Bij Gouv. Bt. 6 Aug. 1914 n°. 50 (Bijbl. Ind. St. n°. 8077) is eene wijziging gebracht in de opgave van ambten en bedieningen (Bijbl. Ind. St. n°. 6049, zooals het sedert is aangevuld en gewijzigd), voor welker vervulling niet als vereischte geldt dat met voldoenden uitslag het klein-ambtenaarsexamen is afgelegd.

Examens voor de benoembaarheid tot bepaalde betrekkingen; uitzending van personeel voor die betrekkingen uit Nederland. Bij Gouv. Bt. 9 Nov. 1914 n°. 20 (Ind. St. n°. 707) zijn bijzondere voorwaarden vastgesteld voor benoembaarheid tot opziener, onderopziener, boormeester en topograaf bij den dienst van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië, terwijl bij Gouv. Btn. 11 Febr. 1915 n°. 11 (Ind. St. n°. 179), 17 Juli 1914 n°. 21 (Ind. St. n°. 505), 20 April 1915 n°. 41 (Ind. St. n°. 326) en 30 Juli 1915 n°. 39 (Ind. St. n°. 484) dergelijke voorwaarden zijn vastgesteld met betrekking tot het personeel bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië, de adspirant-commissarissen van politie in Nederlandsch-Indië, de verschillende ambten bij den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië en de booropzieners en mijnopzieners bij de Bankatinwinning.

De voorwaarden van uitzending voor het voor den dienst der staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië bestemd personeel (Ind. St. 1909 n°. 294) ondergingen eene wijziging bij K. B. 7 Jan. 1915 n°. 61 (Ind. St. n°. 258).

Bij K. B. 25 Juni 1914 n°. 60 (Ind. St. n°. 697) zijn bepalingen omtrent de benoembaarheid en uitzending van veeartsen bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst in Nederlandsch-Indië vastgesteld.

Bij K. B. 21 Maart 1914 n°. 22 (Ind. St. n°. 413) is eene regeling vastgesteld betreffende de architecten, opzichters en militaire onderopzichters der genie van het leger in Nederlandsch-Indië (voor de beide eerstgenoemde categorieën voor zooveel betreft hunne positie, benoeming, uitzending uit Nederland en examens en voor laatstgenoemde categorie aangaande hun positie, benoeming en ontslag).

Bij Gouv. Btn. 23 Jan. 1915 nos. 34 en 35 (Ind. St. nos. 127 en 128) zijn de eischen voor benoembaarheid tot inlandsch landbouwleeraar en indisch landbouwleeraar vastgesteld.

Met wijziging van de regeling der uitzendingsvoorwaarden van de voor den Indischen dienst bestemde onderwijzers en onderwijzeressen (zie Ind. St. 1912 n°. 289), is bij K. B. 12 Mei 1914 n°. 38 (Ind. St. n°. 522) bepaald dat voor al de daarbij bedoelde onderwijzers de tegemoetkoming voor uitrusting met f 100 wordt verhoogd voor het bezit van de akte voor de Maleische taal en de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië.

Bij K. B. 28 Juli 1914 n°. 78 (Ind. St. n°. 645) is bepaald dat aan alle gehuwde mannelijke personen die ten behoeve van 's lands burgerlijken dienst in Nederlandsch-Indië worden uitgezonden, wordt toegekend eene tegemoetkoming bedragende één maand van de activiteitsinkomsten, waarop de eerste benoeming of aanstelling in Indië plaats heeft.

Omtrent de uitzending uit Nederland van personeel voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië zie men hoofdst. P, afd. I, § 1.

Betrekkingen bij den burgerlijken dienst. Het K. B. 27 Aug. 1913 n°. 64 (Ind. St. nos. 658 en 660), houdende eene nieuwe regeling nopens de benoembaarheid tot betrekkingen bij den burgerlijken dienst in Nederlandsch-Indië — zie K. V. 1914, kol. 148 — onderging eene wijziging van ondergeschikt belang bij K. B. 30 Nov. 1914 n°. 34 (Ned. St. 1914 n°. 548, Ind. St. 1915 n°. 149).

Geneeskundige keuring. Bij Gouv. Bt. 2 Oct. 1914 n°. 1 (Ind. St. n°. 642) is eene regeling vastgesteld voor de genees-

kundige keuring van sollicitanten voor het candidaat-gezaghebberschap bij het binnenlandsch bestuur (zie hoofdst. J, afd. I, § 1*a*).

Bij K. B. 29 Aug. 1914 (Ned. St. n°. 436; Ind. St. n°. 722) zijn nieuwe bepalingen vastgesteld betreffende de te 's-Gravenhage gevestigde commissie voor het geneeskundig onderzoek en de herkeuring van aan den dienst in de koloniën verbonden of daarvoor bestemd personeel. De commissie is thans samengesteld uit 6 leden en verdeeld in twee subcommissies, elke bestaande uit 3 leden, namelijk eene commissie tot onderzoek en afkeuring van koloniale burgerlijke en militaire landsdienaren en eene commissie van onderzoek van voor beide takken van den dienst in de koloniën bestemd personeel. Aan de commissie in haar geheel, door toevoeging van een of meer plaatsvervangende leden aangevuld tot 7 leden, kan eene herkeuring worden opgedragen van koloniale burgerlijke en militaire landsdienaren; de beslissing der herkeuringscommissie wordt bij meerderheid van stemmen genomen en haar uitspraak is beslissend.

In verband met de instelling van bovengenoemde herkeuringscommissie ondergingen de regelen voor het militair geneeskundig onderzoek (Ind. St. 1906 n°. 167) eene wijziging bij K. B. 29 Aug. 1914 (Ned. St. n°. 437; Ind. St. n°. 723).

Omtrent dit onderwerp zie men voorts Bijbl. Ind. St. nos. 8010, 8098, 8162, 8242 en 8254.

Overtocht. Nu de ondervinding zich in allen deele aan de in 1901 plaats gehad hebbende vervroeging van de meerderjarigheidsgrens van den leeftijd van 23 jaren tot dien van 21 jaren (Ned. St. n°. 62; Ind. St. n°. 194) heeft aangepast, is het overtochtsreglement bij K. B. 25 Febr. 1915 n°. 44 (Ind. St. n°. 359) in dien zin gewijzigd dat, sedert 1 September 1915, voor de toekenning van overtocht van Nederland naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd ten laste van de Indische begrooting, zoons en stiefzoons van Indische landsdienaren niet meer als leden van het gezin worden beschouwd, indien zij op den dag der inscheping meerderjarig zijn. Als overgangsmaatregel is bepaald dat zoons en stiefzoons, die op 1 September 1915 reeds meerderjarig waren, als leden van het gezin worden erkend, totdat zij den vollen ouderdom van 23 jaren hebben bereikt.

Met intrekking van de bestaande modellen (Ind. St. 1906 n°. 392, juncto 1909 n°. 537) zijn bij Gouv. Bt. 21 Aug. 1914 n°. 26 (Ind. St. n°. 585) nieuwe modellen voor opdrachten en vergunningen tot vertrek naar Europa vastgesteld.

De adjunct-cipiers bij de strafinrichtingen in Nederlandsch-Indië zijn, bij overvoer met particuliere stoomschepen in den Indischen archipel, gerangschikt in de 2de klasse (Ind. St. 1915 n°. 96).

Bezoldigingen; voorschotten. Met buitenwerkingstelling van alle daarmede strijdige bepalingen, is bij Gouv. Bt. 20 Jan. 1915 n°. 12 (Ind. St. n°. 114) bepaald dat, gerekend van 1 Januari 1915, voor de bezoldiging van het personeel beneden den rang van secretaris bij de departementen van algemeen burgerlijk bestuur, het departement der marine, de algemeene secretarie en de secretarie van den Raad van Nederlandsch-Indië, de Algemeene Rekenkamer en de hoofdkantoren van den burgerlijken geneeskundigen dienst, het boschwezen, den post-, telegraaf- en telefoondienst, het mijnwezen, de postspaarbank, den pandhuisdienst, den dienst der opiumregie en den dienst der scheepvaart, jaarlijks kan worden beschikt over de bij de begrooting toegestane fondsen.

Door den directeur van justitie zijn regelen vastgesteld voor het verleenen van voorschotten aan Europeesche personen, die tijdelijk worden belast met de waarneming van eene burgerlijke betrekking behoorende onder het departement van justitie, bij verandering van stand- of woonplaats in Nederlandsch-Indië (Bijbl. Ind. St. n°. 8006).

De ,,voorschriften omtrent de verstrekking van dienstrijpaarden en van voorschotten op traktement tot den aankoop van zoodanige paarden aan officieren bij het leger in Nederlandsch-Indië, die verplicht, dan wel gerechtigd zijn tot het houden van een of meer dienstrijpaarden" (Ind. St. 1903 n°. 419, zooals het sedert is aangevuld en gewijzigd) — zie K. V.1904, kol. 263 — ondergingen eene nadere wijziging bij Gouv. Bt. 5 Jan. 1915 n°. 38 (Ind. St. n°. 9).

Omtrent bezoldigingen zie men Ind. St. 1914 n°. 530 en 597 en Bijbl. Ind. St. nos. 8090, 8146, 8148 en 8194.

Reis- en verblijfkosten, vergoeding voor huishuur. Bij Gouv. Bt. 22 Jan. 1915 n°. 43 (Ind. St. n°. 124) is bepaald welke vergoeding wordt toegekend bij reizen voor 's lands rekening met de Atjeh-stoomtram.

Men zie voorts met betrekking tot deze onderwerpen Ind. St. 1914 nos. 499, 609, 617, 740 en 776 en 1915 nos. 60, 74, 125, 244, 251, 315 en 326 en Bijbl. Ind. St. nos. 8002, 8066, 8067, 8068, 8147, 8192, 8266, 8296 en 8297.

Verloven. Bij Gouv. Bt. 4 Oct. 1913 n°. 17 (Bijbl. Ind. St. n°. 7980) is de hoofdinspecteur der spoor- en tramwegdiensten bevoegd verklaard om aan de spoorwegopzieners bij het toezicht op de spoor- en tramwegdiensten binnenlandsch verlof te verleenen.

Bij K. B. 1 Aug. 1914 (Ned. St. n°. 343) is de Minister van Koloniën gemachtigd om de, krachtens het reglement op het verleenen van verloven naar Europa aan de officieren van het leger in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1893 n°. 237, zooals het sedert is gewijzigd) verleende verloven van de in Europa aanwezige officieren en onderluitenants van het leger in Nederlandsch-Indië zoo noodig af te breken en bedoelde officieren en onderluitenants à la suite te voeren van de koloniale reserve. Tevens is de Minister van Koloniën gemachtigd om de verloven van Oost-Indische ambtenaren, die naar Indië moeten terugkeeren of reeds hadden moeten zijn teruggekeerd, doch die in hun terugkeer verhinderd worden door den oorlogstoestand in Europa, voor zoolang als, in verband daarmede, noodig zal blijken, te verlengen met behoud van of toekenning van verlofsbezoldiging of bezoldiging (K. B. 8 Aug. 1914 n°. 39; Ind. St. n°. 656).

De ten aanzien van ambtenaren met verlof naar Europa buiten bezwaar van den lande aangenomen regel, dat zij na hunne terugkomst van verlof, ingeval van herplaatsing in een hoogeren rang, de jongsten zullen zijn en, weder invallende in hun laatsten rang, op de ranglijst zullen plaats nemen overeenkomstig den tijd welke zij voor hun verblijf in dien rang hebben doorgebracht, is bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1914 n°. 32 (Bijbl. Ind. St. n°. 8160) ook geldig verklaard ten aanzien van burgerlijke landsdienaren met binnenlandsch verlof buiten bezwaar van den lande.

Bij K. B. 17 Febr. 1915 n°. 33 (Ind. St. n°. 363) is bepaald dat de Minister van Koloniën aan Oost-Indische ambtenaren, die zich met verlof wegens ziekte of langdurigen dienst in Europa bevinden, vergunnen kan om, na afloop van hun verlof, en, voor zooveel betreft de ambtenaren, die met verlof zijn wegens ziekte, na geschikt te zijn bevonden om den dienst in Nederlandsch-Indië te gaan hervatten, in Europa te blijven in afwachting van gelegenheid tot herplaatsing in Indië. Tevens is eene regeling getroffen met betrekking tot de bezoldiging, enz. dier ambtenaren.

Bij K. Bn. 13 Juli 1915 nos. 16 en 17 (Ned. St. n°. 332) zijn het reglement op het verleenen van verloven naar Europa aan Europeesche ambtenaren in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1892 n°. 235, zooals het sedert is gewijzigd) en het reglement op het verleenen van verloven naar Europa aan de officieren van het leger in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1893 n°. 237, zooals het sedert is gewijzigd) nader gewijzigd in dien zin, dat de Gouverneur-Generaal in bijzondere gevallen aanspraak op een buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst, op verzoek van den belanghebbende, kan veranderen in aanspraak op een binnenlandsch verlof van ten hoogste zes maanden.

Men zie voorts Bijbl. Ind. St. nos. 8150 en 8181.

In 1914 is aan 533 burgerlijke en 99 militaire landsdienaren (Europeesche ambtenaren en officieren en onderluitenants der landmacht) buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst verleend (tegen 476 en 144 in 1913), terwijl aan 13 Europeesche ambtenaren en 10 officieren der landmacht zoodanig verlof wegens ziekte werd toegestaan (in 1913 37 en 20). Voorts is aan 2 Europeesche ambtenaren en 2 officieren der landmacht wegens dringende redenen verlof buiten bezwaar van den lande verleend.

Ontslag. Het algemeen voorschrift nopens het verlaten van den dienst bij het Nederlandsch-Indische leger van militairen beneden den rang van officier (Gouv. Bt. 29 Maart 1900 n°. 44) onderging eenige aanvulling bij Gouv. Bt. 26 Nov. 1914 n°. 38 (Jav. Ct. n°. 102).

Bij Gouv. Bt. 9 Jan. 1915 n°. 49 (Bijbl. Ind. St. n°. 8164) is bepaald dat ook aan niet in werkelijken dienst zijnde vrouwelijke ambtenaren en beambten bij den post- en telegraafdienst en bij den dienst der staatsspoorwegen, die in het huwelijk treden, eervol ontslag uit 's lands dienst zal worden verleend.

Men zie voorts Bijbl. Ind. St. nos. 8004, 8093, 8094 en 8234.

Delegatiën. Met buitenwerkingstelling van de bepalingen omtrent delegatiën van landsdienaren, behoorende onder de departementen van algemeen burgerlijk bestuur en het departement der marine en van gepensionneerden (Ind. St. 1878 n°. 92), zoomede van het voorschrift nopens het aangaan, enz. van delegatiën naar het moederland, bij het leger (Ind. St. 1870 n°. 83), is bij Gouv. Bt. 2 Febr. 1915 n°. 21 (Ind. St. n°. 144) bepaald dat militaire landsdienaren, geplaatst in garnizoenen, waar het verzenden van gelden per post of door tusschenkomst van eene bankinstelling niet mogelijk is, hunne gelden per delegatie kunnen overmaken naar eene garnizoensplaats binnen Nederlandsch-Indië, waar een postkantoor of eene bankinstelling is gevestigd.

Wachtgeld. Het wachtgeld of nonactiviteitstraktement van een Europeesch of inlandsch ambtenaar, die laatstelijk gedurende ten minste één jaar in eene tijdelijke betrekking eene hoogere bezoldiging heeft genoten dan in eene vroegere door hem bekleede vaste, behoort te worden geregeld naar reden van de som der maandelijksche bezoldigingen, welke gedurende het laatste jaar door hem zijn genoten (Bijbl. Ind. St. n°. 8003).

Pensioenen, gagementen en onderstanden. Bij K. B. 30 Nov. 1914 n°. 33 (Ind. St. 1915 n°. 148) zijn bijzondere pensioensbepalingen vastgesteld voor het personeel van de voormalige Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij, lijn Batavia—Buitenzorg, dat bij de overneming van die lijn in 's lands dienst is overgegaan.

Het K. B. 20 Mei 1914 n°. 46 (Ned. St. n°. 214, Ind. St. n°. 545), waarbij, met betrekking tot hunne pensioensvooruitzichten, de magazijnmeesters der 4de klasse der genie gelijkgesteld zijn met meester-geweermakers der 1ste, 2de of 3de klasse — zie K. V. 1914, kol. 150 — onderging eene wijziging bij K. B. 22 Febr. 1915 n°. 30 (Ind. St. n°. 316).

Aangezien aan Europeesche onderofficieren geen nieuwe vergunning meer mag worden verleend om in de kazerne eene bijzit te houden, terwijl de gelegenheid om te huwen voor hen onbeperkt is opengesteld, is eene aanmerkelijke toeneming te voorzien van het aantal gehuwde onderofficieren, wier echtgenooten in vele gevallen in Indië geboren vrouwen zullen zijn. Ten einde te voorkomen dat mannen, die met in Indië geboren vrouwen gehuwd zijn, verplicht zouden zijn, bij lichamelijke ongeschiktheid voor den dienst in Indië, tegen hun zin naar Europa te gaan en dus hun gezin aldaar aan allerlei ongerief bloot te stellen, dan wel van hun gezin te scheiden, is het gagementsreglement (Ind. St. 1876 n°. 44, zooals het sedert is gewijzigd) in dien zin gewijzigd, dat de Gouverneur-Generaal bevoegd is om ook den met eene in Nederlandsch-Indië geboren vrouw gehuwden gepasporteerde nader te doen waarnemen in eene militaire zieken-inrichting in Nederlandsch-Indië, terwijl eveneens in het militair pensioenreglement (Ind. St. 1905 n°. 299, zooals het sedert is gewijzigd) verschillende bepalingen (namelijk die betreffende recht op voortdurend pensioen, recht op tijdelijk pensioen en recht op onderstand voor ééns) toepasselijk zijn verklaard op de met eene in Nederlandsch-Indië geboren vrouw gehuwde militairen (K. B. 14 Sept. 1914 in Ned. St. n°. 452 en Ind. St. n°. 729).

Bij K. B. 9 Maart 1915 n°. 33 (Ind. St. n°. 348) is het reglement op het verleenen van pensioenen aan burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië in dien zin gewijzigd, dat het mogelijk is dat Nederlandsche gemeentedienst, vóór het inwerkingtreden der pensioenwet voor de gemeente-ambtenaren (1 October 1913) bewezen, door hen die in Indischen burgerlijken dienst zijn overgegaan kan worden geldig gemaakt voor Indisch burgerlijk pensioen

Eed. Bij K. B. 10 Nov. 1914 n°. 39 (Ind. St. n°. 118) is aan de hoofden van gewestelijk bestuur de bevoegdheid toegekend om de afneming van den eed, vereischt voor de uitoefening van de werkzaamheden van geëxamineerd en beëedigd landmeter, aan de hoofden van plaatselijk bestuur op te dragen.

Bij Ord. van 11 Febr. 1915 (Ind. St. n°. 180) is eene nadere regeling getroffen nopens de eedsaflegging door de deskundigen, belast met het schatten van de huurwaarde en van het meubilair ten behoeve van de personeele belasting.

Bij Gouv. Bt. 30 Juni 1915 n°. 40 (Ind. St. n°. 448) is een eedsformulier vastgesteld voor eenige betrekkingen bij de algemeene politie in Nederlandsch-Indië.

Beoordeelingslijsten van officieren. Het voorschrift betreffende de beoordeelingslijsten van de Europeesche officieren behoorende tot de Nederlandsch-Indische landmacht (Ind. St. 1911 n°. 278) onderging bij Ord. van 24 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 783) eenige wijzigingen van ondergeschikt belang.

Weduwen- en weezenfondsen. Bij K. B. 1 Aug. 1914 n°. 45 (Ind. St. n°. 664) is bepaald dat de Europeesche onderofficieren bij de koloniale troepen, die bij de onbeperkte openstelling van de gelegenheid om te huwen voor alle Europeesche onderofficieren reeds aanspraak hadden op teruggave van betaalde bijdragen overeenkomstig de regelen van art. 13 van het bij K. B. 24 Juni 1908 n°. 78 (Ind. St. n°. 608, juncto 1913 n°. 625) vastgesteld reglement voor het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen, zullen worden geacht die aanspraak te hebben behouden, indien zij vóór 1 Januari 1915 den militairen dienst voor goed verlaten en niet om eene andere reden de aanspraak hebben verloren.

Het reglement voor het weduwen- en weezenfonds der Europeesche officieren van het Nederlandsch-Indische leger (Ned. St. 1913 n°. 329, Ind. St. 1913 n°. 540) is bij K. B. 12 April 1915 n°. 17 (Ned. St. n°. 181, Ind. St. n°. 447) in dien zin gewijzigd dat het tijdperk, gedurende hetwelk een vrijwillig deelgenoot in dat fonds in de betaling van zijne bijdrage nalatig kan zijn zonder gevaar voor zijn deelgenootschap, verlengd is tot één jaar, met bepaling echter dat het achterstallige bedrag der bijdrage wordt verhoogd met rente naar reden van zes ten honderd 's jaars.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is — met ingang van 1 Juli 1915 (Ind. St. n°. 437) — bij het weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië een adjunct-administrateur in dienst gesteld (Gouv. Bt. 9 April 1915 n°. 31 in Ind. St. n°. 304); zijne instructie is vastgesteld bij Gouv. Bt. 22 Juni 1915 n°. 26 (Bijbl. Ind. St. n°. 8292).

O.

AANGELEGENHEDEN, BEHOORENDE TOT DEN WERKKRING VAN HET DEPARTEMENT VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN HANDEL.

I. LANDBOUW.

Bij Gouv. Bt. 5 Jan. 1915 n°. 34 (Ind. St. n°. 5) is bepaald, dat de formatie der landbouwleeraren, landbouwadviseurs, inlandsche landbouwleeraren en adspirant-inlandsche landbouwleeraren jaarlijks bij de begrooting zal worden geregeld. Nieuwe regelen voor het examen voor inlandsch landbouwleeraar, met bijbehoorend programma van eischen, zoomede de vereischten voor benoembaarheid tot dat ambt, werden vastgesteld bij Gouv. Bt. 23 Jan. 1915 n°. 34 (Ind. St. n°. 127). Hetzelfde geschiedde bij besluit van denzelfden dag n°. 35 (Ind. St. n°. 128) met betrekking tot de indische landbouwleeraren.

Op het einde van 1914 waren op Java en Madoera 18 en in de buitenbezittingen 5 landbouwkundige ambtenaren werkzaam.

In 1914 legden 6 landbouwkundige ambtenaren met gunstig gevolg het eerste gedeelte van het examen voor indisch landbouwleeraar af. In het tweede gedeelte van het examen slaagden eveneens 6 landbouwkundige ambtenaren, die sedert tot landbouwleeraar benoemd werden.

In het examen voor inlandsch landbouwleeraar slaagden in October 1914 5 adspiranten.

Bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1915 n°. 43 (Ind. St. n°. 103) is bij het departement van landbouw, nijverheid en handel een ambtenaar voor de vruchtenteelt met den titel van gouvernements pomoloog en een adjunct-gouvernements pomoloog in dienst gesteld.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

1°. INLANDSCHE LANDBOUW.

De padi-bemestingsproeven, waarmede in 1912 onder leiding van het hoofd van het agricultuur-chemisch laboratorium een aanvang was gemaakt, werden ook in 1914 in verschillende streken van Java onder rechtstreeksch toezicht van de landbouwkundigen voortgezet en, waar gewenscht, uitgebreid. Hier en daar werden die proeven ook met betrekking tot andere gewassen dan rijst genomen.

De proeven met het aanleggen van droge kweekbedden op van regen afhankelijke sawahs in de residentiën Cheribon, Djokjakarta en Kediri (zie K. V. 1914, kol. 153) gaven ook in 1914 goede uitkomsten. In Cheribon werd deze wijze van zaailingen winnen door de bevolking voor eene uitgestrektheid van omstreeks 6000 bouws aanplant nagevolgd, tegen ongeveer 5000 bouws in den planttijd 1912/13.

Voor het laatst had eene herhaling plaats van de vergelijkende proeven met de teelt van vroeg- en laatrijpe padi binnen het plantgebied van de suikerfabrieken Karangsoewoeng en Pagongan (Cheribon). De over drie jaren verkregen uitkomsten bleken van dien aard te zijn, dat het kweeken van vroegrijpe rijst in de bedoelde streek voor de bevolking geen aanbeveling verdient.

De in 1914 in de residentie Semarang in een daartoe bestemden zaadtuin onder leiding van den landbouwadviseur aangevangen proeven, zoowel met ingevoerde uitmuntende soorten als met de in dat gewest van ouds door de bevolking gekweekte soorten, werden voortgezet. Doel is de groei van ongeveer negentig verschillende soorten na te gaan, ten einde over enkele jaren, ter verbetering van de teelt, een keus te doen. Overigens werden in alle ressorten van de landbouwkundigen op meer of minder uitgebreide schaal proeven met padisoorten voortgezet of aangevangen.

In sommige ressorten hadden, na overleg met het personeel van de irrigatie-afdeeling, bevloeiingsproeven plaats, ten einde te geraken tot eene oordeelkundige en economische watervoorziening.

De uitkomsten van de in de residentie Pasoeroean met het gebruik van den gewijzigden Eckert-ploeg genomen proeven hadden o.m. tot gevolg, dat door sommige inlandsche landbouwers in het onderdistrict Soemberpoetjoeng en in de controle-afdeeling Batoe de bemiddeling van den landbouwleeraar werd ingeroepen ter erlanging van zoodanige ploegen.

In het belang van de aardappelteelt werden in Pasoeroean vergelijkende proeven genomen met het aanplanten van aldaar van ouds verbouwde soorten uit de Preanger-Regentschappen, Sumatra en Europa. Op de verkregen oogsten werd in het belang van den daarop volgenden aanplant massa- en stamselectie toegepast. Voorts werden ook ten aanzien van dit gewas bemestingsproeven genomen.

In het evengenoemd gewest werd zeer veel aandacht gewijd aan de groente- en ooftteelt, door hulpverstrekking aan inlandsche groentekweekers voor de aanschaffing van goed zaad, terwijl, wat de ooftteelt betreft, bespuitingsproeven werden genomen bij djeroek. In hetzelfde gewest werden wijders de vergelijkende proeven binnen het plantgebied van de suikerfabriek Gending voortgezet, zoowel met de teelt van enkele padi-soorten als met het gebruik van den Eckert- en den aldaar inheemschen ploeg.

De teelt van roode uien in Cheribon, Madioen en Kediri werd uitgebreid, terwijl de proeven met de teelt van dit gewas in Djokjakarta goede uitkomsten opleverden.

De in 1913 begonnen aanplantingen van Albizzia molucana en Albizzia montana, ter tegemoetkoming in de behoefte aan brandhout voor de tabakverbouwende bevolking in de afdeeling Wonosobo, werden uitgebreid. Voor de rechtstreeksche leiding en het toezicht werd tijdelijk inlandsch personeel aangesteld.

De bemoeiingen van het departement van landbouw, nijverheid en handel met de theeteelt van de inlandsche bevolking in de Preanger-Regentschappen gaven ook in 1914 goede uitkomsten. De tegen het einde van 1913 aangevangen leergangen voor deze teelt te Gandasoli en Nagrak werden in 1914 beëindigd.

a. Eenjarige gewassen.

Volgens de van de hoofden van gewestelijk bestuur ontvangen opgaven (vgl. bijlage DD), was de uitgestrektheid

van de voor geregelde teelt ontgonnen bouwvelden der inlandsche bevolking in de gouvernementslanden van Java en Madoera in 1914 wederom grooter dan in 1913. Volgens deze opgaven bedroeg die oppervlakte op het einde van het verslagjaar 5 480 707 bouws, tegen 5 320 401 bouws op ult. 1913, of 160 306 bouws meer. [1]) Als sawahs werden 3 357 172 bouws gebezigd, tegen 3 317 710 bouws in 1913, en als tegalvelden 2 123 535 bouws, tegen 2 002 691 bouws in het jaar tevoren, gevende eene vermeerdering van de oppervlakte der sawahs met 39 462 bouws en der tegalvelden met 120 844 bouws. Als onbeplant gebleven wordt opgegeven eene uitgestrektheid van 251 232 bouws, tegen 243 177 bouws in 1913, zijnde onderscheidenlijk 4,5 % en 4,12 % van de geheele oppervlakte der in 1914 en 1913 aanwezige bouwgronden. Bovendien werden van de niet in geregelde teelt bebouwde tegalvelden 674 678 bouws in bebouwing gebracht, tegen 583 096 bouws in 1913, of 91 582 bouws meer. Voor meer dan een oogst werden 2 890 806 bouws gebruikt, tegen 2 730 314 in 1913. Hiermede rekening houdende, kan worden aangenomen, dat door de inlandsche bevolking, onderscheidenlijk in 1913 en 1914, in het geheel 7 974 230 en 8 544 818 bouws beplant werden.

In 1914 zouden uitsluitend voor de rijstteelt 3 943 129 bouws en voor de teelt van andere eenjarige gewassen 4 601 689 bouws gebezigd zijn. Van hetgeen er met rijst beplant was zouden 170 131 bouws, of 4 %, mislukt zijn en van de andere aanplantingen 43 958 bouws, of ± 0,9 % (vgl. bijlagen EE en FF). Voor elk dezer aanplantingen beliep dit percentage in 1913 onderscheidenlijk 4 en 1½.

Rijst. De padi-opbrengst van 1914 zou, volgens de door de hoofden van gewestelijk bestuur opgemaakte ramingen, welke meestal gegrond zijn op de in verband met gehouden proefsnitten samengestelde landrente-registers, te stellen zijn op 93 114 970 pikol, tegen 94 602 447 pikol in 1913, d.i. 1 487 477 pikol minder. Volgens diezelfde ramingen zou in 1914 ± 24,58 pikol per beplanten en 25,73 pikol per geslaagden bouw zijn verkregen, terwijl voor het jaar 1913 onderscheidenlijk ± 25,34 en ± 26,30 pikol werd opgegeven. De gewesten met de grootste gemiddelde opbrengst per geslaagden bouw waren Pasoeroean, Besoeki, Kediri en Pekalongan (met 34, 33, 32 en 32 pikol), die mèt de kleinste Madoera, Bantam, Rembang en Soerabaja (met 11, 20, 21 en 22 pikol).

Over het algemeen luidden de berichten nopens den afloop van den oogst bevredigend. Tengevolge van de langdurige droogte was de oogst minder gunstig in Bantam en in de afdeelingen Galoeh (Cheribon), Demak en Koedoes (Semarang), Rembang en Blora (Rembang), Toeloengagoeng en Berbek (Kediri). De weersgesteldheid was mede oorzaak, dat vele tegalvelden onbeplant moesten worden gelaten. Ziekten in het gewas kwamen overal in meerdere of mindere mate voor, terwijl hier en daar ook overlast werd ondervonden van muizen, ratten, varkens en apen. In de residentie Semarang had de aanplant ook veel te verduren van een sprinkhanenplaag.

Schaarschte aan voedingsmiddelen kwam niet voor.

In verband met de stijging van de rijstprijzen, inzonderheid bij het uitbreken van den Europeeschen oorlog, werd de uitvoer van rijst uit Nederlandsch-Indië door de Regeering tijdelijk verboden (Ind. St. 1914 nº. 536). Van bestuurswege werden maatregelen getroffen om de prijzen tot de gewone terug te brengen.

Suiker. De door de bevolking gedreven suikerteelt is slechts in enkele gewesten van eenige beteekenis. In de afdeelingen Koedoes, Pati en Japara (Semarang) bedroeg de opbrengst per bouw 25 à 60 pikol en kon f 4 tot f 5 per pikol worden gemaakt. In de afdeelingen Malang en Probolinggo (Pasoeroean) wordt een groot gedeelte van het suikerriet verkocht aan de suikerfabrieken. In Probolinggo kan de zuivere winst voor den planter gesteld worden op f 60 tot f 80 per bouw. In Madioen bracht de door de bevolking bereide suiker gemiddeld f 200 per bouw op. Meer en meer wordt door de bevolking in de afdeeling Toeloengagoeng (Kediri) voor de eigen bereiding gebruik gemaakt van buffelmolens, welke haar met het noodige vee worden verstrekt door de aldaar gevestigde landbouwkredietbank, onder voorwaarde van terugbetaling der kosten in jaarlijksche termijnen. Er wordt daar reeds beschikt over 3620 molens, waaronder 4 ijzeren.

Indigo. Van eenig noemenswaardig belang is deze teelt slechts in het district Batang (Pekalongan), in verband met het bekende batikbedrijf ter hoofdplaats Pekalongan en de blauwververijen in het genoemde district. Tengevolge van den stand der markt biedt de teelt echter geen zekerheid, zoodat de aanplant in Batang niet onbelangrijk verminderde, namelijk van 3402 bouws in 1913 tot 753 bouws in 1914.

Tabak. Over het geheel genomen ging de tabaksteelt, in vergelijking met 1913, een weinig achteruit. De lage prijzen bleven namelijk niet zonder invloed op den lust om tabak voor de Europeesche markt te planten. Die prijsverlaging moet worden toegeschreven aan de omstandigheid dat, blijkbaar als gevolg van den Europeeschen oorlog, groote voorraden van het vorige jaar in de pakhuizen der Chineesche handelaren onverkocht bleven. In de afdeeling Garoet der residentie Preanger-Regentschappen viel echter eenige uitbreiding van de teelt te bespeuren, blijkbaar uitgelokt door de betrekkelijk goede prijzen voor de zeer gewilde Garoetsche tabak. Ook in de residentie Rembang en in de afdeelingen Kediri en Berbek der residentie Kediri werd meer tabak geplant dan in 1913. In Kedoe is de teelt van beteekenis in de afdeelingen Temanggoeng, Wonosobo en Magelang, doch uitbreiding daarvan is niet mogelijk wegens gebrek aan daartoe geschikte gronden.

Over het algemeen was de oogst onbevredigend, wegens de ongunstige weersgesteldheid.

Katoen. Behalve in eenige streken in de residentiën Semarang en Madioen (vgl. K. V. 1914, kol. 156), was de katoenteelt van zeer weinig beteekenis. In de afdeeling Demak legt men zich het meest op deze teelt toe; uitbreiding was evenwel niet merkbaar, wat waarschijnlijk een gevolg is van de omstandigheid, dat de aanplant zich geheel regelt naar de weersgesteldheid, die daartoe in het verslagjaar geenszins bevorderlijk is geweest. De droogte was ook oorzaak dat een aanplant van ± 4000 bouws te niet ging, terwijl de hoedanigheid van de katoen veel minder was dan gewoonlijk. De prijzen voor ongezuiverde katoen wisselden af tusschen f 4 en f 5 de pikol. Als zaad bezigde men de New-Orleans-soort. Eenige uitbreiding onderging de teelt in Madioen, waar 4446 bouws werden aangeplant, tegen 3815 bouws in 1913. De oogst aldaar was bevredigend.

Kedele. In Cheribon, Semarang, Rembang en Kediri nam de teelt gestadig toe door de groote vraag naar kedele en de hooge marktprijzen. In Pekalongan, Kedoe en Besoeki is de teelt van weinig belang. Dit geldt ook voor de Preanger-Regentschappen, waar zij slechts in de afdeeling Garoet van eenige beteekenis is.

Rameh en andere vezelplanten. Van een eigenlijke teelt dezer gewassen kan niet worden gesproken. De hier en daar aanwezige aanplantingen dienen hoofdzakelijk tot eigen gebruik.

Cassave. In de Preanger-Regentschappen begint de cassaveteelt, waaraan, in verband met de loonende tapiocameelprijzen, in de laatste jaren groote uitbreiding was gegeven, te tanen. Als oorzaak hiervan wordt genoemd dat het afzetgebied, vooral door den oorlog, geringer is geworden. In de afdeeling Galoeh (Cheribon) breidt de teelt zich daarentegen uit, tengevolge van toenemende vraag. De cassave vond nat dan wel aan stukken gesneden en gedroogd (gaplek) gereeden aftrek onder de Chineezen. De oogst was bevredigend. Ook in de residentiën Soerabaja en Banjoemas was eenige uit-

[1]) In de overeenkomstige opgaven in de Koloniale Verslagen van 1913 (kol. 163) en 1914 (kol. 154) was onder de eerstbedoelde twee cijfers ten onrechte ook begrepen de uitgestrektheid der niet geregeld bebouwde velden. De verbeterde opgaven voor 1913 luiden 5 019 665, 4 936 353 en 83 312 bouws en voor 1914 5 320 401, 5 019 665 en 300 736 bouws.

breiding waar te nemen. In Kediri is de teelt vooral van belang in de districten waar meelfabrieken zijn, met name Ngadiloewih (afd. Kediri) en Srengat (afd. Blitar). Het door de bevolking op bescheiden schaal en op zeer eenvoudige wijze bereide meel wordt ook wel aan de zuiveringsfabrieken geleverd en tot betere hoedanigheid verwerkt. De prijzen bleven op dezelfde hoogte, namelijk f 30 per 48 pikol wortels, f 2,50 tot f 3 per pikol meel en f 0,80 per pikol ampas.

Andere gewassen. Door toenemende vraag en loonende prijzen aangemoedigd, nam de teelt van *aardnoten (katjang)* toe in de Preanger-Regentschappen, Cheribon, Semarang, Banjoemas en Kedoe. Hoewel de droogte niet zonder invloed was op den aanplant, kan de oogst over het algemeen toch bevredigend genoemd worden.

In Cheribon en Madioen beoefent men meer en meer de teelt van *djagoeng*. De aanplant breidde zich in laatstgenoemd gewest uit van 32448 bouws in 1913 tot 34391 bouws in 1914. De oogst was echter middelmatig. In de Preanger-Regentschappen is voorts de *uien*teelt in de afdeeling Garoet van eenig belang. De opbrengst bedroeg ± 40 pikol per bouw, terwijl de prijs afwisselde tusschen f 4 en f 6 de pikol. Met den opkoop houden zich Chineezen bezig. Ook in Kediri heeft deze teelt eenige beteekenis.

b. Overjarige gawassen.

Klappers. De teelt van klapperboomen blijft zich over geheel Java en Madoera gestadig uitbreiden. De handel in copra ondervond echter ook den terugslag van de politieke omstandigheden.

Bamboe. De teelt van dit, vooral voor de inlandsche bevolking zoo nuttig, gewas wordt steeds zooveel mogelijk aangemoedigd. Dank zij de voortdurende en krachtige bemoeienis van het bestuur werd in de afdeeling Malang (Pasoeroean) eene uitgestrektheid van ± 875 bouws met verschillende bamboesoorten beplant ten behoeve van de woningverbetering ten dienste van de pestbestrijding. In de residentie Besoeki draagt het verbod om zonder vergunning bamboe uit de bosschen te kappen er toe bij, dat de bevolking zich in den laatsten tijd veel meer dan vroeger op de teelt gaat toeleggen.

Nipah-, arèn- en lontar- (Siwalan) palmen. Omtrent nipah en arèn zijn geen bijzonderheden gemeld. Op Madoera breidt de aanplant van lontar zich gestadig uit, voornamelijk aan de noordkust. De uitvoer van de van die palmsoort gewonnen suiker is vooral noemenswaardig van uit Soemenep.

Kapok. Door aanmoediging van bestuurswege breidt de kapokteelt zich schier overal geleidelijk uit. Uit Rembang vond uitvoer over zee plaats van eene hoeveelheid van 62 310 K.G. kapok en 62 440 K.G. kapokpitten.

Thee. In de Preanger-Regentschappen, meer in het bijzonder in de afdeelingen Tjiandjoer, Soekaboemi en Garoet, nemen de thee-aanplantingen der bevolking gestadig toe en laat de toekomst dezer teelt zich zeer goed aanzien. Op het einde van genoemd jaar besloegen de aanplantingen van de bevolking eene uitgestrektheid van ongeveer 20 765 bouws (Soekaboemi 13 942, Garoet 3276, Tjiandjoer 1612 en Tasikmalaja 935 bouws). Ter bevordering van de teelt wordt vanwege het departement van landbouw, nijverheid en handel goed theezaad op gemakkelijke betalingsvoorwaarden verstrekt, terwijl bovendien ook tegemoetkoming verleend wordt door in het eerste jaar, wanneer de aanplant nog niets opbrengt, geen landrente te heffen en geen verplichte diensten te vorderen. De afdeelingsbanken bieden den planters voorts gelegenheid om voorschot te erlangen. Ook verstrekken verscheidene Europeesche ondernemingen goed theezaad aan de naastbij gevestigde bevolking, met het doel om het theeblad later aan de onderneming te doen leveren. De groote droogte in 1914 was van ongunstigen invloed, zoowel op den aanplant als op den pluk. De in verband met den oorlog op alle Europeesche ondernemingen betrachte groote zuinigheid, ten einde het bedrijf toch gaande te kunnen houden, had een terugloopen van den inkoopsprijs van 5 à 6 cent per kati nat blad tot 2½ à 3 cent tot gevolg, wat voor den inlandschen theeplanter en theetuinbezitter een belangrijk verlies beteekende. Wel herstelden die prijzen zich eenigszins tegen het einde van 1914, doch de voordeelen zullen voor de bevolking toch veel minder zijn dan in 1913. De in de hoogere bergstreken van Pekalongan door de bevolking beoefende teelt van thee laat, niettegenstaande alle mogelijke aanmoediging, nog steeds te wenschen over. Slechts in zoover viel verbetering waar te nemen, dat enkele desa's, die het blad aan een in de afdeeling Batang gelegen thee-onderneming verkochten, ten opzichte van den pluk de aanwijzingen van die onderneming volgden.

Sirih, pinang en mengkoedoe. Bepaalde uitbreiding van den sirih- en pinangaanplant had, als gevolg van veel vraag naar sirihblad en pinangnoten, alleen plaats in de residentie Preanger-Regentschappen. De pinangnoten dienen ook als grondstof voor de bereiding van looimiddelen. De mengkoedoe-teelt is slechts van eenig belang in de afdeeling Tasikmalaja (Preanger-Regentschappen) en in Pekalongan, waar de wortelbast verfstof oplevert voor de batikkerijen.

Peper, cacao, cubebe (kemoekoes) en djarak. De teelt van deze gewassen is van weinig beteekenis.

Kaneel. De aanplant van kaneel is alleen nog van beteekenis in de afdeeling Poerwakerta (Banjoemas). Voor de stambast werd te Tjilatjap f 47.50 per pikol betaald, tegen f 45.50 in 1913.

2°. 'SLANDS AANPLANTINGEN.

a. Koffieteelt aan de verplichte levering onderworpen.

Omtrent het bedrijf van 's lands koffiebereidingsinrichtingen te Bandoeng (Preanger-Regentschappen) en te Ngebel (Madioen) zijn opgaven verstrekt in bijlage GG. De geldelijke uitkomsten zijn nog niet op te geven, omdat de koffie slechts ten deele verkocht is. De kosten van de bereiding beliepen voor Bandoeng f 21,89[5] en voor Ngebel f 24,42 per pikol, terwijl die voor de door de bevolking op de gewone wijze bereide koffie onderscheidenlijk f 18,79 en f 21,93 bedroegen. De koffiebladziekte, zoomede bladluis, boorders en djamoer oepas vertoonden zich als gewoonlijk, zonder echter noemenswaardige schade aan te richten. Slechts in enkele hoog gelegen tuinen in de afdeeling Bandoeng kwam in hevige mate de witte luis voor, waardoor veel vrucht verloren ging.

Ter vervanging van de aan verschillende ziekten en plagen onderhevige dadap werd voor schaduwboom in niet te hoog gelegen tuinen meer en meer gebruik gemaakt van Leucaena glauca.

De werkzaamheden der drie tijdelijke Europeesche koffieopzichters in de residentie Pasoeroean en die van het tijdelijk inlandsch personeel, zoowel in het belang van 's lands koffieteelt als tot tegengang van de onttrekking van koffie aan de verplichte levering, leverden ook in 1914 gunstige uitkomsten op.

Een zevental cultuurplannen onderging wijziging als gevolg van afschrijving van koffiereservegrond. Zoo werden ter uitbreiding van de bouwvelden van de inlandsche bevolking en voor de vorming van ambtsvelden ten behoeve van de besturen van inlandsche gemeenten afgeschreven 990 bouws. Voorts werd aan een drietal zich in Indië gevestigd hebbende Transvaalsche Boeren de beschikking gegeven over eene uitgestrektheid reservegrond groot 188 bouws, terwijl ter uitbreiding van 's lands koffieproeftuin te Bangelan (Pasoeroean) afschrijving plaats vond van 1000 bouws.

Uit de over het plantjaar 1913/1914 ontvangen opgaven (zie bijlage GG) blijkt, dat de omvang der op hoog gezag aangelegde koffieplantsoenen wederom is achteruitgegaan en wel van 18 146 bouws in het plantjaar 1912/1913 tot 16 680 bouws. De oppervlakte van de vrijwillig aangelegde, of als zoodanig

bekend staande tuinen nam evenwel toe van 31 150 tot 31 268 bouws. In de verplichte aanplantingen daalde het aantal boomen van 18,1 millioen tot 16,8 millioen en in de vrijwillig aangelegde van 54,9 millioen tot 52,6 millioen. Ook thans zijn, evenals in vorige jaren, niet medegeteld de vrijwillig aangelegde tuinen in de districten, afdeelingen of gewesten, welke, wegens plaats gehad hebbende afschrijvingen, geen in de leggers opgenomen aanplantingen meer hebben en alzoo niet meer gezegd kunnen worden bij 's lands koffieteelt betrokken te zijn.

In de op hoog gezag aangelegde tuinen bedroeg op het einde van October 1914 het aantal Java-, Liberia- en Robustaboomen onderscheidenlijk ongeveer 11 064 000, 3 105 000 en 2 723 000. Op het einde van October 1913 waren die cijfers 10 640 000, 3 608 000 en 3 905 000, waaronder echter ten onrechte was opgenomen het aantal boomen, aanwezig op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden (monosoeko) in de residentie Pasoeroean.

Op ult. October 1914 waren in de cultuurplannen begrepen 1171 desa's met 158 799 bij de verplichte teelt ingedeelde gezinnen, verdeeld over 48 districten, welke totalen op ult. October 1913 1176 en 158 131 bedroegen, verdeeld over 55 districten. Slechts ten behoeve van het onderhoud van reeds bestaande aanplantingen, waren tijdelijk nog bij de verplichte teelt betrokken 406 desa's, behoorende tot 39 districten, waaronder 29 waar, naast de volgens de cultuurplannen ingedeelde desa's, ook vrijgestelde desa's voorkwamen, en 10 welke niet meer in de cultuurplannen begrepen waren.

Voor het plantjaar 1913/1914 werd wederom vrijstelling van bijplant verleend, ten einde de bevolking in de gelegenheid te stellen om de bestaande, verplichte en vrijwillige koffieaanplantingen met meer zorg te onderhouden en, waar noodig, in te boeten en tusschen te beplanten met Robustakoffie, welke koffiesoort gunstige uitkomsten blijft opleveren. In de afdeeling Malang (Pasoeroean) werd daarvoor op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden (monosoeko) ook Quillou-koffie gebezigd.

Van de ondernemingen Karangredjo (Kediri) en Wringin Anom (Pasoeroean), zoomede van 's lands koffieproeftuin te Bangelan werd onderscheidenlijk 22,42 pikol Robusta-, 0,55 pikol Java- en 0,34 pikol Quillou-koffiezaad verkregen, dat bevredigende uitkomsten opleverde.

In aanmerking nemende de belangrijke inlevering in de jaren 1912 en 1913 van achtereenvolgens ruim 80 700 en 55 900 pikol koffie, was de inlevering in 1914, beloopende ruim 57 400 pikol, gunstig te noemen. De verwachtingen voor den oogst van 1915 zijn bevredigend. Op het einde van Juni 1915 bedroeg de raming 44 038 pikol, waarvan aan Java-, Liberia-, Robusta- en Quillou-koffie onderscheidenlijk 34 987, 961, 8059 en 31 pikol.

Door licentiehouders in de residentie Pasoeroean werd in 1914 geen koffie opgekocht of bereid.

Gedurende 1914 werd ruim 162 pikol aan de verplichte levering onttrokken koffie achterhaald.

In een viertal inkooppakhuizen werden tekorten ontdekt. Aan drie pakhuismeesters werd ter zake eene vergoeding opgelegd, terwijl er een, als verdacht van bedrog, werd geschorst en waarschijnlijk gerechtelijk zal worden vervolgd.

De twee groote koffieveilingen te Batavia die voor 14 October en 25 November 1914 waren aangekondigd, hebben, in verband met de politieke omstandigheden, geen voortgang gehad. Een overzicht van de hier te lande vóór het uitbreken van den oorlog gehouden veilingen is opgenomen in staat V van bijlage GG.

Op 18 plaatsen zijn in 1914 kleine koffieverkoopingen gehouden, waarop in het geheel 464.31[5] pikol 1ste en 2de soort Java-, Liberia- en Robusta-koffie werd verkocht. De opbrengst bedroeg f 13 093,92, of gemiddeld f 28,20 per pikol.

b. *Gouvernements kina-onderneming.*

In het begin van 1914 was de weersgesteldheid gewoon, doch in de eerste helft van Juni viel plotseling eene voor deze streken ongekende droogte in, gepaard gaande met hevige oostenwinden, welke tot de laatste dagen van October aanhield. In November en December kwamen de regens regelmatig door, zoodat er van eene eigenlijke kentering geen sprake was.

Nachtvorsten, die gewoonlijk tijdens felle droogte optreden, berokkenden hier en daar slechts zeer geringe schade op enkele kweekerijen.

Over het algemeen was de droogte voor de kinakweekerijen zeer nadeelig. Vooral van de gedurende de maanden April—Juni verente planten stierven vele pas uitgeloopen enten af, terwijl op de zaadbedden de planten te lang moesten blijven staan, omdat zij gedurende de droogte niet gespeend konden worden en zij dientengevolge te spichtig werden. Voor de oude tuinen was de droogte evenmin gunstig. Er viel zeer veel blad af, zoodat de plantsoenen tijdelijk minder gesloten geleken. Het gevolg hiervan was, dat deze plantsoenen minder opbrachten dan onder gewone omstandigheden. Gelukkig herstelden de tuinen zich na het invallen van de regens zeer spoedig, maar het was te laat in het jaar om den geschatten oogst geheel binnen te halen.

Bij het einde van 1914 waren 8 115 000 planten in den vollen grond, tegen 8 195 000 op ult. 1913. Deze vermindering is voor een deel toe te schrijven aan sterfte onder den jongen aanplant en onder de inboetingen tengevolge van de droogte, en voorts aan de omstandigheid, dat bij het einde van het jaar nog slechts een klein gedeelte der planten op de kweekerijen in den vollen grond kon worden gebracht.

In de kweekerijen bevonden zich bij het einde van 1914, naar ruwe schatting, 3 830 000 planten in verschillende tijdperken van ontwikkeling.

Met het enten van Chinchona Ledgeriana op Succirubra-, hybride- en Robusta-onderstammen kon slechts in de eerste en de laatste maanden van het jaar worden doorgegaan. De weersgesteldheid was voor de enting, evenals in 1913, zeer ongunstig.

De bloei der Ledgeriana's was zeer groot en de zaadoogst zeer ruim. Dientengevolge konden twee veilingen van kinazaad worden gehouden, welke f 34 789,50 opbrachten, tegen f 29 004 in 1913. Sedert 1884, in welk jaar het zaad voor het eerst niet meer kosteloos aan de particuliere kinaplanters werd verstrekt, heeft de zaadverkoop ruim f 430 000 opgeleverd. Het zaad, dat op de veilingen in 1914 geen koopers vond, werd gebezigd voor den aanleg van een groot aantal nieuwe zaadbedden.

Nieuwe gronden buiten de grenzen der onderneming werden in 1914 voor kina niet ontgonnen.

Voor de theetuinen, aangelegd om de inlandsche bevolking van uitmuntend theezaad te voorzien, werden in 1914 24 bouws bosch ontgonnen, verdeeld over 8 tuinen, die onderling verbonden werden door een goed stel vrij vlakke wegen. Ook de theekweekerijen leden sterk door de buitengewone droogte.

De plantsoenen hadden in 1914 bijzonder weinig door insecten of ziekten te lijden. Enkele door stamkanker aangetaste boomen werden ontgraven, terwijl de bast geoogst werd.

De oogst van 1914 bedroeg 893 836 K.G. bast, tegen 932 019.5 K.G. in 1913. Onder deze hoeveelheid, waarvan 789 796 K.G. naar Nederland werd verzonden en 104 040 K.G. aan de Bandoengsche kinine-fabriek werd geleverd, bevond zich 734 697.5 K.G. Ledgeriana- en hybride-bast, met een gemiddeld gehalte van 6.77 % zwavelzure kinine, tegen 757 146.5 K.G. in het voorafgegane jaar, met een gemiddeld gehalte van 6.37 % of, herleid tot zwavelzure kinine, 49 728 K.G. in 1914, tegen 48 230 K.G. in 1913.

De Ledgeriana-oogst werd in hoofdzaak verkregen door uitdunnen en voorts door uitgraven van zieke boomen en door opkapping van den jongen aanplant en van de onderbeplanting. De succirubra-bast werd verzameld door uitdunning van de plantsoenen te Tjibitoeng, terwijl de robusta-bast verkregen werd van zieke boomen te Kawah Tjiwide.

Opgaven omtrent den oogst van 1914, zoomede omtrent de opbrengst van den in dat jaar te gelde gemaakten oogst van 1913, zijn opgenomen in de staten II tot en met IV van bijlage HH. Uit laatstbedoelden staat blijkt, dat de door de kina-onderneming behaalde zuivere winst, dus na aftrek van alle onkosten, zoowel in Nederland als in Indië, voor zoover kon worden afgerekend, in 1913 heeft bedragen f 385 607, tegen f 274 955 in 1912 en f 98 990 in 1911. Bij het winstcijfer van 1913 dient in aanmerking te worden genomen, dat de nog onverkochte voorraad Ledgeriana-bast van dat jaar (277 019 K.G. met een gemiddeld gehalte van 6.93 % zwavelzure kinine) is berekend tegen een unit-prijs van 6.2 cent, en de onverkochte succirubra-bast (45 346 K.G.) tegen een middenprijs van 47.75 cent per K.G.

c. Gouvernements getahpertja-onderneming te Tjipetir (Preanger-Regentschappen).

De beplante oppervlakte bleef 1751 bouws bedragen, waarvan ongeveer 1351 bouws nagenoeg geheel bezet met getahpertja.

De buitengewone droogte in de maanden Juni, Juli en Augustus 1914 heeft op den aanplant haren nadeeligen invloed doen gelden. In jaren kwam het niet voor dat, zooals in het verslagjaar, heesters tengevolge van de droogte afstierven; het verlies aan kweekplantjes bedroeg 75 %. Het grootste nadeel werd echter berokkend door ontijdigen bladval, zoodat de opbrengst van getahpertja veel kleiner was dan in 1913. In November en December moest, in het belang van den aanplant, de bladoogst van 8050 K.G. per dag worden teruggebracht tot 3200 K.G. per dag. Gesnoeid werd 475½ bouw, waarvan een bladoogst werd verkregen van 2 182 236 K.G. (in 1913 2 325 947 K.G.), of gemiddeld 4589 K.G. per bouw.

Aan de proeffabriek werd eene hoeveelheid van 2 087 264 K.G. verwerkt en aan de fabriek van de Nederlandsche Getahpertja-maatschappij te Singapore verkocht 113 074 K.G. Die cijfers bedroegen in 1913 2 137 499 en 173 340. De in de proeffabriek bereide getahpertja tot een gewicht van 38 005.30 K.G., welke bij verkoop in Europa 1.736 % bleek ingedroogd te zijn, bracht zuiver ± f 224 700 [1]) op, tegen f 234 953,07^{5} voor 41 334.25 K.G. in 1913. Voor de aan de fabriek te Singapore geleverde bladeren werd zuiver ontvangen f 3827,74, tegen f 9372,24 in 1913. Aan stamgetahpertja en coca werd voor f 8391,17 verkocht.

De inkomsten der onderneming bedroegen ± f 245 520,05 en de uitgaven f 250 504,19. In 1913 waren die cijfers f 270 365,38^{5} en f 256 042,06^{5}.

3°. PARTICULIERE ONDERNEMINGEN.

a. Landbouwondernemingen uitsluitend op overeenkomsten met de inlandsche bevolking berustende, en ondernemingen tot opkoop en bereiding van landbouwvoortbrengselen.

Suikerondernemingen. In 1914 namen 146 ondernemingen, uitsluitend berustende op overeenkomsten met de bevolking, aan de suikerbereiding deel; van eenige ondernemingen werden evenwel geen of slechts onvolledige opgaven ontvangen. Van die ondernemingen, welke volledige opgaven verstrekten, beschikten er 138 over eigen rietaanplantingen tot eene uitgestrektheid van 152 178 bouws, waarvan werd verkregen 16 581 057 pikol aan hoofd-, stroop- en zaksuiker (de laatste voor de helft gerekend). Aan hoofdsuiker (1ste product) alleen werd verkregen 14 700 254 pikol. De gemiddelde opbrengst der eigen aanplantingen alleen over de hoofdsuiker berekenende, komt men tot ± 97 pikol 1ste product per bouw, tegen ± 101 pikol in 1913. Met inbegrip van 219 333 pikol niet van eigen aanplant verkregen suiker, bedroeg de suikeropbrengst van de 138 ondernemingen in het geheel 16 800 390 pikol, tegen 14 927 688 pikol van 134 ondernemingen in 1913. Aan loonen en gedane leveringen is, volgens de van 139 ondernemingen ontvangen opgaven, aan de inlandsche bevolking betaald een bedrag van f 53 793 913 of gemiddeld f 387 007 per onderneming, tegen f 564 493 per onderneming in 1913.

Voor opgaven omtrent de riet- en suikeropbrengst in 1914 voor elke onderneming afzonderlijk wordt verwezen naar staat I van bijlage JJ, welk overzicht tevens de hierna onder *b*, *c* en *d* bedoelde ondernemingen omvat, namelijk die, welke niet of niet uitsluitend berusten op overeenkomsten met de inlandsche bevolking. Deze ondernemingen verkregen eene opbrengst van 5 275 054 pikol aan hoofd-, stroop- en zaksuiker (de laatste soort wederom voor de helft gerekend), uitmakende het de hiervóór bedoelde 16 800 390 pikol eene gezamenlijke opbrengst van 22 075 444 pikol of 1 379 770 ton suiker, tegen 23 184 167 pikol of 1 449 010 ton in 1913.

[1]) Volgens eene raming, berustende op de gemiddelde prijzen. Het juiste cijfer was bij de afsluiting in Indië van dit gedeelte van het verslag nog niet bekend, aangezien nog niet alle verkooprekeningen van de in Europa verkochte getahpertja ontvangen waren.

Omtrent de ondernemingen, welke zich in 1914 hebben bezig gehouden met het aankweeken van plantriet (bibit) voor de suikerfabrieken wordt verwezen naar staat II van bijlage JJ.

In alle suiker voortbrengende gewesten had de langdurige droogte in 1914 een nadeeligen invloed, zoowel op den groei als op het sapgehalte van het gewas. Eene enkele uitzondering maakte de afdeeling Banjoewangi, waar de weersgesteldheid voor den aanplant gunstig was, hetgeen echter niet belette dat ook hier de opbrengst kleiner was dan in 1913.

De voorgekomen rietdiefstallen hadden weinig te beduiden; zij bepaalden zich tot kleine hoeveelheden.

Rietbranden kwamen weder veelvuldig voor. Aan bijlage JJ is als staat III een afdeelingsgewijze opgemaakt overzicht van de in 1911, 1912, 1913 en 1914 plaats gehad hebbende rietbranden toegevoegd.

Hoewel in Pasoeroean voor de teelt van het maalriet het huren van grond voor den tijd van een oogstjaar (17 tot 22 maanden) nog veel voorkomt, gaat men, voornamelijk gedreven door vrees voor mededinging, toch meer en meer over tot het sluiten van meerjarige overeenkomsten, waarbij de huurtermijn afwisselt tusschen 6½ en 12 jaren of tusschen 3 en 6 oogstjaren. Ook in Besoeki werden, met het oog op mededinging van de zijde van tabaksondernemers, door de meeste fabrieken, waar mogelijk, wederom 12-jarige overeenkomsten gesloten.

Aan drie ondernemingen in laatstgenoemd gewest werd vergunning verleend tot uitbreiding van den rietaanplant, waardoor de beplante oppervlakte met 425 bouws vermeerderde.

Tabaksondernemingen. Bijlage KK geeft een overzicht van de opbrengst, enz. in 1914 van de tabaksondernemingen op Java, geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of opkoop van gewas. Volgens de van slechts 46 ondernemingen ontvangen opgaven, werd aan tabak en krosok eene gezamenlijke hoeveelheid van 21 060 242 K.G. verkregen, tegen 19 201 976 K.G. door 60 ondernemingen in 1913.

In Pasoeroean was de oogst kleiner dan gewoonlijk door de groote en langdurige droogte, die van het uitplanten van het gewas terughield en ook veel van hetgeen reeds te velde stond deed mislukken. De behaalde prijzen waren echter in het verslagjaar beter dan in 1913. Niettemin wordt verwacht dat de meeste ondernemingen geen of slechts geringe winst zullen maken, daar in Augustus 1914 onderscheidene ondernemingen, als gevolg van den Europeeschen oorlog, den opkoop staakten. Eerst bij den naoogst werd de opkoop weder hervat. Er kwamen in dit gewest slechts vier schuurbranden voor, tegen twaalf in 1913.

De uitkomsten van den oogst lieten zich in Besoeki aanvankelijk niet gunstig aanzien. De tabak was van minder goede hoedanigheid en de brand zeer ongelijk, zoodat de naoogst-krosok dan ook tot lagen prijs werd verkocht. De geheele vooroogst-opbrengst, als kampongkrosok verhandeld, behaalde echter op de wereldmarkt beduidend hoogere prijzen dan in 1913. Ook de minder goede soort, de zoogenaamde korftabak, deed zeer hoogen prijs.

Hoewel de zoogenaamde overhuur en het sluiten van nieuwe overeenkomsten over het algemeen nog gepaard gaan met het verstrekken van voorschotten op den grondhuur of op de tabakslevering in volgende jaren, worden die voorschotten, tengevolge van de verminderde mededinging tusschen de ondernemers, alsook door de verkorting van den maximumhuurtermijn, toch in veel mindere mate dan vroeger verleend. Gevallen van niet nakomen der plant- en leveringsvoorwaarden door de planters, door onttrekking van tabak aan rechthebbenden, kwamen weleens voor, evenals de niet nakoming van gestelde voorwaarden van de zijde der ondernemers. Een tweetal opkoopondernemingen besteedden belangrijk hoogere prijzen voor kampong-krosok, waardoor niet alleen de vrije tabak naar die ondernemingen ging, maar ook onttrekking van tabak aan de rechthebbenden in de hand werd gewerkt. Niettemin kan worden gezegd, dat de tabaksverordening, gepaard met de samenwerking der ondernemers, ten deze den toestand zeer veel heeft verbeterd.

De verwachtingen van het door kruising van Deli- met

Kedoe-tabak, of van Deli-tabak met Japansche soorten, verkregen zaad zijn gunstig.

In de afdeeling Djember hadden 36 schuurbranden plaats, voorts 6 gevallen van brand van goederenloodsen en 7 pogingen tot brandstichting, die door spoedige hulp konden worden verijdeld. Over 1913 waren die cijfers achtereenvolgens 32, 10 en 2. In de afdeeling Bondowoso kwamen 22 branden van droogschuren en 2 van goederenloodsen voor (in 1913 verbrandden 21 droogschuren en 1 afpakschuur). In de afdeeling Banjoewangi verbrandde 1 droogschuur.

In Banjoemas was de oogst middelmatig. Een tabaksonderneming hield op te werken.

In Kedoe had de aanplant door de langdurige droogte te lijden, terwijl eenige ondernemingen ook veel last hadden van rupsen. De hoedanigheid van de tabak was minder goed. De zeer lage prijzen waren den bloei der ondernemingen verre van bevorderlijk. Er kwamen geen schuurbranden voor.

Indigo-onderneming. De in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan gelegen indigo-onderneming Koetosari beschikte in 1914 over een aanplant van slechts 14 bouws (tegen 160 bouw in 1913), terwijl de overige door haar ingehuurde gronden voor de teelt van padi en suikerriet werden gebezigd. De oogst bestond uit 300 K.G. droge indigo voor de Javaansche markt, tegen 11 800 K.G. in 1913. De behaalde prijzen waren bevredigend.

Andere ondernemingen. In Bantam werkten in 1914 in de afdeeling Serang 2 van de 3 bestaande en in de afdeeling Pandeglang 5 van de 7 *rijstpelmolens*. Door de twee molens in Serang werd opgekocht 6361 pikol padi en voorts nog verwerkt 3200 pikol padi van de erfpachtslanden Loehoer I en II, terwijl de 5 molens in Pandeglang opkochten 27 065 pikol padi en 3 dier molens bovendien 788 pikol rijst verwerkten. Aan de 2 molens in Serang zijn *kapokzuiveringsfabriekjes* verbonden, die 728 pikol kapok inkochten. Voorts is aan een dezer molens nog een *kananga-olie-stokerij* verbonden, die 1240 flesschen kananga-olie verkreeg à f 5,25 per flesch (in 1913 2125 flesschen à f 5,50).

In het regeeringsgebied der residentie Batavia werkten van de 57 rijstpellerijen er 51 met 112, grootendeels door buffels gedreven molens, terwijl voorts een kapokzuiveringsinrichting in werking was. Door de rijstpellerijen werd vermalen 601 250 pikol padi, waarvan 213 550 pikol rijst en 125 800 pikol gaba werd verkregen, tegen 404 360 pikol padi en 199 141 pikol rijst in 1913.

Nopens de uitkomsten van de kapokzuiveringsinrichtingen werden geen opgaven ontvangen. Door den grooten, met stoom gedreven rijstpelmolen op de Pamanoekan- en Tjiasemlanden werd van 209 771 pikol padi 108 129 pikol rijst verkregen, tegen onderscheidenlijk 156 848 en 83 103 pikol in 1913. De rijstpellerijen op de Tegalwaroe-landen, waaronder begrepen de pellerij te Wadas (die te Tandjoengpoerakidoel bleef buiten werking), verwerkten 145 000 pikol padi tot 72 500 pikol rijst (in 1913 waren deze cijfers achtereenvolgens 92 086 en 42 885) en die op het erfpachtsland Kalangsari 16 000 pikol padi tot 8000 pikol rijst, tegen 5233 en 2650 pikol in 1913.

Omtrent de in de Preanger-Regentschappen bestaande rijstpelmolens werden slechts opgaven ontvangen ten aanzien van 17 dier inrichtingen in de afdeeling Tjiandjoer, welke 218 360 pikol padi verwerkten en daarvan verkregen 111 879 pikol rijst.

In de afdeeling Indramajoe (Cheribon) bevinden zich 6 rijstpellerijen, waarvan een gedreven wordt door de commissie voor Indramajoe-West. Vele Chineesche kleinhandelaren ziften hunne door opkoop verkregen rijst in eenvoudige inrichtingen of huren de werktuigen van de Nederlandsch-Indische Handelsbank. Alle 1ste-soort rijst werd, op een klein gedeelte na, uitgevoerd naar Europa, terwijl de gebroken rijst diende voor plaatselijk gebruik of naar elders werd uitgevoerd. De uitvoer naar Europa beliep 347 942 pikol en naar elders in Nederlandsch-Indië 64 190 pikol, tegen 563 804 en 51 134 pikol in 1913.

Van de 4 rijstpellerijen in Pekalongan heeft er een in de afdeeling Pemalang wederom niet gewerkt.

Het aantal rijstpelmolens in Semarang bedroeg 3, waarvan er een ook bestemd werd voor de bereiding van andere opgekochte ruwe grondstoffen, als suikerriet, djarakpitten en copra, alsmede voor het zuiveren van katoen (kapas), enz.

De in de afdeeling Blora (Rembang) aanwezige 2 rijstpellerijen verwerkten alleen de aan de aandeelhouders of eigenaren daarvan toebehoorende padi.

Van de in Pasoeroean bestaande 8 rijstpellerijen heeft er een gedurende het verslagjaar niet gewerkt, terwijl er een als onderdeel van de suikerfabriek Alkmaar werd opgericht alleen ter verzekering van een beteren afzet van de op de onderneming verbouwde padi.

In Besoeki waren 14 rijstpellerijen in werking, waarvan enkele in de afdeeling Banjoewangi de padi verkregen middels het aangaan van overeenkomsten met de inlandsche bevolking, ter beplanting van de gronden in deelbouw. De uitkomsten waren over het geheel zeer bevredigend.

De eenige rijstpelmolen te Magelang (Kedoe) heeft sedert jaren niet gewerkt.

Van de *cassavemeelfabrieken* in de Preanger-Regentschappen wordt het grootste aantal in de afdeeling Bandoeng aangetroffen. De verkregen uitkomsten waren zeer ongelijk en afhankelijk van leveringsovereenkomsten, die de Chineesche molenaars, althans gewoonlijk, met Europeesche uitvoerhuizen aangaan. In verband met den oorlog, kwamen evenwel sedert Augustus 1914 de meeste dier overeenkomsten te vervallen en werd sindsdien alleen een weinig cassave naar Singapore verscheept. Door overvloed van cassave, als gevolg van de groote uitbreiding door de bevolking aan haren aanplant gegeven, waren de prijzen schommelend en zeer gedaald, zoodat het bedrijf eenigszins onzeker is geworden.

Omtrent een aantal andere tot deze rubriek te rekenen ondernemingen (de *tapiocafabrieken* in Semarang en Kediri, de in de afdeeling Malang in 1914 opgerichte twee *katjang-olie-* en *boengkil-fabrieken* en de *djagoeng-drogerij* Blimbing, de *stoomkoffiebranderij* in de afdeeling Djember, de fabrieken voor de bereiding van *welriekende oliën* in de Preanger-Regentschappen en in Kedoe en de drie groote *vezelondernemingen* in de afdeeling Kediri) vallen geen bijzonderheden te vermelden.

b. Landbouwondernemingen op gronden door het Land in erfpacht afgestaan.

Aangezien verscheidene kleine ondernemingen, vooral thee- en rubberlanden, werden samengevoegd, om door kapitaalkrachtiger naamlooze vennootschappen in bedrijf gebracht te worden, daalde het aantal ondernemingen, doch de beplante oppervlakte vermeerderde.

Opgaven omtrent de ontginning der erfpachtslanden zijn over 1914 ontvangen ten aanzien van 666 ondernemingen, omvattende eene uitgestrektheid van 530 014 bouws. De beplante oppervlakte beliep bij 637 ondernemingen 300 183 bouws, of 36 113 bouws meer dan in 1913 met betrekking tot 625 ondernemingen werd opgegeven.

De koffieoogst bedroeg bij 246 van de 285 ondernemingen 384 752 pikol, terwijl in 1913 de opbrengst bij 226 van de 236 ondernemingen 357 576 pikol had bedragen.

De opbrengst aan kinabast bedroeg 6 796 475 K.G. bij 76 van de 86 ondernemingen, tegen 5 859 301 K.G. bij 69 van de 71 ondernemingen in 1913.

De thee-oogst bedroeg 26 298 944 K.G. bij 159 van de 203 ondernemingen, tegen 20 117 523 K.G. bij 185 van de 192 ondernemingen in 1913. Behalve van de bevolking wordt ook theeblad opgekocht van erfpachters van kleine perceelen, die thee aanplanten met de bedoeling om het nat blad aan ondernemingen met fabrieken te verkoopen. Hieruit is ook te verklaren het vrij groot aantal ondernemingen, die geen droge opbrengst leverden. In 1914 toch gaven van de 203 ondernemingen er slechts 152 droge thee, terwijl van de overige 44 sommige nog niets opleverden en de andere behooren tot de bovenbedoelde kleine ondernemingen.

Door 37 ondernemingen werd in 1914 verkregen 958 996 K.G. cacao, tegen 1 052 486 K.G. door 42 ondernemingen in 1913.

De door sommige erfpachters gedreven tabaks- en suikerteelt geschiedde, zooals gewoonlijk, hoofdzakelijk op daartoe van de bevolking gehuurde gronden buiten het erfpachtsperceel.

De aanplant van rubber leverende gewassen breidde zich sterk uit. Tegen 382 967 K.G. caoutchouc van 70 ondernemingen in 1913, werd in 1914 geoogst 4 194 613 K.G. van 170 ondernemingen, onder welke hoeveelheid zich 3 992 500 K.G. Hevea-rubber bevond, geleverd door 123 ondernemingen.

Met betrekking tot de verkregen oogsten, zoomede de opbrengst van de op erfpachtsperceelen bestaande aanplantingen van kapok, peper, vezelplanten of andere voor de Europeesche markt bestemde gewassen, zij kortheidshalve verwezen naar bijlage LL.

Voor zoover daaromtrent opgaven zijn ontvangen, beliepen de in 1914 door de ondernemers aan de inlandsche bevolking betaalde sommen wegens loonen en gedane leveringen ruim f 27 674 000, tegen ruim f 33 016 000 in 1913. Deze belangrijke vermindering was het gevolg van de allerwegen ondervonden schade tengevolge van den oorlogstoestand in Europa. De onzekerheid, waaronder de uitvoerhandel gebukt ging, maande de ondernemers tot groote voorzichtigheid. Sommige thee-ondernemingen zagen zich zelfs genoodzaakt om in Augustus, toen de prijzen van nat theeblad (opkoopthee) met 20 % verminderden, slechts met halve kracht te werken, waarvan de terugslag zich op ernstige wijze in de inlandsche maatschappij deed gelden.

c. Landbouw op gronden, aan particulieren in eigendom afgestaan.

Op de particuliere landerijen Tjikande Ilir en Tjikande Oedik werd hoofdzakelijk padi verbouwd. De opbrengst bedroeg onderscheidenlijk 82 335 en 140 190 pikol padi (in 1913 111 375 en 123 955). Op het eerste land kwamen nog al ziekten onder het padigewas voor. De padiprijzen waren op dat land voor witte rijst f 5,90 à f 7,50, voor roode rijst f 3,50 à f 6 en voor padi tjeré f 2 à f 3, en op Tjikande Oedik onderscheidenlijk f 6 à f 7,50, f 4 à f 6,16 en f 2 à f 3 per pikol. Over de opkomst van het werkvolk viel niet te klagen. De koffie-oogst beliep 27 pikol robusta, die niet meer dan f 24,50 per pikol opbracht. Beide landen brachten rubber op, en wel Tjikande Oedik ± 1150 K.G. en Tjikande Ilir ± 247 K.G., waarvoor ± f 1,25 per ½ K.G. gemaakt werd. Op laatstgenoemd land werd van den peperaanplant 64 pikol geoogst. De 1ste soort behaalde f 48, de 2de f 30 en de zwarte peper f 15 per pikol, tegen onderscheidenlijk f 50, f 31 en f 17 in 1913. De veestapel bestond op Tjikande Ilir uit 257 paarden, 12 koeien en 5488 karbouwen (in 1913 308, 9 en 5770) en op Tjikande Oedik uit 118 paarden, 8 koeien en 7442 karbouwen (in 1913 280, 10 en 6433). In 1914 werden vele paarden naar elders verkocht.

Ook op de particuliere landerijen in de residentie Batavia was padi het hoofdvoortbrengsel, terwijl verder verschillende katjangsoorten, cassave, koffie, klappers, thee, tabak, peper, cacao, coca, kina, rubber, kruidnagelen, randoe (kapok) en gras werden geteeld. Niettegenstaande het padigewas door gebrek aan water, tengevolge van de buitengewone droogte, te lijden had, was de oogst over het algemeen toch vrij gunstig. De klapperteelt breidde zich gestadig uit in Tangerang en men kan verwachten, dat deze afdeeling binnen afzienbaren tijd tot de streken zal behooren, die het meest tot den copra-uitvoer bijdragen. Op de Pamanoekan- en Tjiasem-landen werd de proef met den aanplant van suikerriet in vrijen arbeid ook in 1914 voortgezet. In de afdeeling Buitenzorg had de teelt van thee te lijden van de langdurige droogte. Kort na het uitbreken van den oorlog moesten onderscheidene ondernemingen het bedrijf stopzetten; spoedig daarop was alles echter weder in vollen gang en werd de geleden schade ruimschoots vergoed door de hooge marktprijzen. De thee-aanplant onderging over het algemeen weinig uitbreiding. De geheele opbrengst bedroeg 3 594 659 K.G., tegen 3 562 686 K.G. in 1913. Ook de rubberopbrengst nam iets toe; in het geheel werd verkregen 453 304 K.G., tegen 373 702 K.G. in 1913.

De opgaven, betreffende de op de particuliere landerijen verkregen oogsten zijn, voor zoover ter zake gegevens zijn verstrekt, samengevat in bijlage MM, onder I.

d. Landbouw op verhuurde gronden in Soerakarta en Djokjakarta.

Blijkens de op ult. 1914 afgesloten registers, betreffende de landverhuur in de Vorstenlanden, bedroeg de uitgestrektheid der aan de daartoe gerechtigde personen en naamlooze vennootschappen, op den voet van het bij Ord. van 22 Juli 1911 (Ind. St. n°. 432) gewijzigde en aangevulde landhuurreglement (Ind. St. 1906 n°. 93) verhuurde gronden voor Soerakarta 226 579 en voor Djokjakarta 96 711 bouws, verdeeld over 105 en 35 ondernemingen, tegen 300 532 en 97 796 bouws voor 106 en 36 ondernemingen in 1913.

Buiten de leveringen in natura werd aan de inlandsche verhuurders aan pachtsommen betaald in Soerakarta f 1 498 169 en in Djokjakarta f 834 779, welke cijfers in 1913 f 1 176 243 en f 2 288 089 bedroegen.

Van 13 huurlanden in Soerakarta en van 19 in Djokjakarta werd in het geheel 3 649 608 pikol *suiker* verkregen, tegen 3 841 933 pikol van 13 en 18 landen in 1913. De suikerprijzen wisselden in Soerakarta af van f 6,12^5 tot f 13 per pikol, terwijl in Djokjakarta de prijs, zij het ook alleen voor een klein overschot van den oogst 1914, mede tot f 13 opliep.

Indigo oogstte men in Soerakarta van 8 ondernemingen 98 380 K.G. en in Djokjakarta van 2 landen 7587 K.G. Over 1913 waren de cijfers onderscheidenlijk 9 en 39 477 en 3 en 18 275. In de verkoopprijzen van indigo, die sedert jaren niet meer loonend waren, kwam door den oorlog eensklaps eene bijzonder gunstige verbetering, zoodat van f 5 tot f 5,75 per ½ K.G. kon worden gemaakt, tegen gemiddeld f 2,50 per ½ K.G. in 1913.

Aan *cacao* werd in Soerakarta 211 794 K.G. geoogst, die van f 35 tot f 60 per pikol behaalde.

De *koffie*-opbrengst bedroeg in Soerakarta 12 124 pikol, tegen 11 745 in 1913. De prijzen liepen van f 35 tot f 60 per pikol. In Djokjakarta is de koffieteelt van geen belang meer.

Van 28 *tabaks*ondernemingen in Soerakarta en 10 in Djokjakarta werd onderscheidenlijk 9 128 291 en 4 681 653 K.G. tabak verkregen, tegen 8 337 046 en 4 986 157 K.G. in 1913 van 31 en 11 ondernemingen. De prijzen wisselden in Soerakarta af van f 0,23 tot f 1,16^5 per ½ K.G., kunnende voor Djokjakarta geen gemiddelde verkoopprijs worden opgegeven, daar de laatste afdoeningen bij geheime prijzen plaats hadden.

Er werd gedurende 1914 in Soerakarta slechts eene hoeveelheid van 43 974 K.G. rubber gewonnen, tegen 69 941 K.G. in 1913.

Voor uitvoerige cijfers omtrent den oogst van de op de huurlanden geteelde gewassen zij verwezen naar bijlage MM, staat II.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

1e. INLANDSCHE LANDBOUW.

Door de Atjehsche Landbouwvereeniging, welke fondsen beschikbaar stelde voor het nemen van proeven met de teelt van verschillende gewassen, werd meer en meer de voorlichting gevraagd van den landbouwadviseur te Koeta Radja, die een werkzaam aandeel nam in de verrichtingen van de Groot-Atjehsche Afdeelingsbank. In sommige streken werd door de Atjehsche hoofden veel belangstelling getoond in landbouwaangelegenheden; o.a. werd in Sigli een terreinstrook van ± 8 bouws beschikbaar gesteld voor teeltproeven.

In Sumatra's Westkust werd veel zorg besteed aan de bestrijding van klapperplagen, met name de klappertor en de klapperrat. Voorlichting werd in zeer vele gevallen verzocht en verstrekt bij den aanleg van aanplantingen van koffie, cassia en klappers. Veel aandacht werd gewijd aan de verbetering van de bevloeiingstoestanden.

Door de aanstelling van een landbouwleeraar in de residentie Benkoelen werd de bemoeienis van het landbouwdepartement ten aanzien van den inlandschen landbouw in dat gewest zeer vergemakkelijkt. Behalve aan de teelt van verschillende inlandsche landbouwgewassen werd ook aandacht geschonken aan die van aardappelen en groenten.

De in Palembang genomen proeven in het belang van de katoenteelt werden, in verband met de bereikte uitkomsten, ingekrompen en voortgezet als een onderdeel van de werkzaamheden van den in dat gewest geplaatsten landbouwadviseur.

Met de op het eiland Flores genomen katoenteeltproeven werd op den bestaanden voet voortgegaan.

a. Eenjarige gewassen.

Rijst. Hoewel de uitkomsten van den oogst in de Lampongsche districten over het algemeen bevredigend waren, was voor de behoefte, zoowel van de niet-landbouwende bevolking als van de landbouwondernemingen en den spoorwegaanleg, nog invoer van vrij veel rijst noodig.

In Benkoelen bedroeg de uitgestrektheid van de geregeld bebouwde sawahs 21 828 bouws. De geheele, van sawahs en droge velden (ladangs) verkregen oogst beliep 4 234 216 pikol en 639 010 koelak padi. De rijstprijzen wisselden af van f 6 tot f 12 per pikol. Van elders werd over zee ingevoerd 37 561 pikol rijst. Door de buitengewone droogte, alsmede door den terugslag van den Europeeschen oorlog, heerschte tijdelijk schaarschte aan rijst.

In Sumatra's Westkust was de weersgesteldheid over het geheel genomen gunstig voor het padigewas. De oogst was dan ook bevredigend en belangrijk grooter dan voor de plaatselijke behoeften benoodigd was. Slechts in de Batanghari-districten van de afdeeling Tanahdatar, in de landschappen Talao en Soengai Koenit en in de nagari's Moearoïkoer en Loeboek Oelang Aling van de afdeeling Solok kwam, tengevolge van de langdurige droogte, misgewas voor. De prijzen bedroegen f 1,50 tot f 5 de pikol voor padi en f 3 tot f 10 voor rijst, behalve in de Batanghari-districten, waar zij f 7,50 tot f 15 per pikol beliepen. Er werd in het verslagjaar 4 235 246 K.G. rijst uitgevoerd, tegen 4 500 000 K.G. in 1913. De rijstinvoer, die 629 393 K.G. beliep, tegen 900 000 K.G. in 1913, blijft noodig, aangezien gewoonlijk onmiddellijk na den oogst te groote voorraden naar elders worden uitgevoerd, waardoor voor de behoefte niet overal voldoende overblijft. Het bestuur wendde zijn invloed aan op de hoofden en de bevolking, ter verzekering van den goeden aanleg der kweekbedden en de tijdige bewerking en beplanting van de rijstvelden. De te Fort de Kock gevestigde landbouwadviseur droeg ook in die richting bij door den aanleg van proefvelden.

De uitgestrektheid der natte velden breidde zich in Tapanoeli geleidelijk uit. Ook op Nias vindt de rijstbouw, zoowel op natte als op droge velden, meer en meer ingang. De uitkomsten van den oogst waren gunstig. Misgewas kwam nagenoeg niet voor. De rijstprijzen bedroegen f 3 tot f 9 per pikol.

In Palembang deed de langdurige droogte haar nadeeligen invloed gelden op het padi-gewas, dat in het grootste gedeelte van het gewest nog steeds op ladangs verbouwd wordt. De oogst was over het algemeen niet bevredigend. In de afdeeling Komering Hilir was zij zoo slecht dat het bestuur rijst beschikbaar moest stellen. Ook in Moesi Hilir en de Koeboestreken was de opbrengst, hoewel niet van eene bepaalde mislukking van den oogst gesproken kon worden, ontoereikend voor de bevolking en moest aldaar rijst worden ingevoerd. Op eene beplante uitgestrektheid van 178 526 bouws, bedroeg het aantal mislukte velden 44 233 bouws. In 1913 waren deze cijfers 638 212 en 2539. Er werd in het geheel 2 512 091 pikol padi geoogst.

De rijstteelt op sawahs breidde zich in de afdeelingen Koerintji en Bangko der residentie Djambi meer en meer uit. In de laatstgenoemde afdeeling zette men 350 bouws grond om in sawahs, waarbij zooveel doenlijk partij getrokken werd van de voorlichting van de daar bescheiden cultuur-mantri's. De oogst van de natte velden was bevredigend en in Koerintji zelfs overvloedig. De ladangaanplantingen hadden echter door de ongekende droogte in die mate geleden, dat zij grootendeels als mislukt waren te beschouwen. De uitvoer van Koerintji-rijst naar Sumatra's Westkust en voor een deel naar de afdeeling Bangko bedroeg 387 862 K.G., tegen 248 830 K.G. in 1913. Ingevoerd werd, hoofdzakelijk uit Singapore, 3 494 700 K.G. rijst en 42 000 K.G. padi, tegen onderscheidenlijk 2 832 346 K.G. en 19 410 K.G. in 1913.

De ter Oostkust van Sumatra in 1914 genomen proef tot het weder in gang brengen van de vroeger om haar rijstbouw zoo vermaarde streek Soengai Kepajang is mislukt, hetgeen, volgens een door den leider der selectie- en zaadtuinen van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel ingesteld onderzoek, moet worden toegeschreven aan het niet voldoende uitzuren van den vroeger sedert jaren niet drooggelegden grond. Van verdere proefnemingen is afgezien. Door de landschapskas van Asahan werd evenwel een bedrag van f 5000 afgezonderd ten behoeve van de voorbereidende werkzaamheden voor den aanleg van sawahs nabij Pasir Mendagei, in de vlakten Padang Pintoe Besi en Padang Nagali. Het gereed komen van de zoogenaamde Pajoengwaterleiding, die dienen moet om 1500 H.A. te bevloeien, is spoedig te verwachten. De sedert eenige jaren verlaten sawahs in de Rokan-streek leverden, in het verslagjaar wederom bebouwd, zulk een goeden oogst op, dat de bevolking de ladangbouw er aan gaf. Door de Amsterdam-Deli Compagnie werden wederom 90 bouws sawahgronden bevloeid middels de door haar aangelegde bevloeiingswerken.

In Banka en onderhoorigheden was de rijstoogst gunstig te noemen. Bij Gouv. Bt. 7 Sept. 1914 n°. 1 werd een districtshoofd ter beschikking van het gewestelijk bestuur gesteld voor de uitbreiding van den aanplant der voedingsgewassen.

In Billiton was de oogst ruim. Hij bedroeg 46 350 pikol, tegen 40 630 pikol in 1913.

De rijstteelt in de afdeeling Indragiri (Riouw en onderhoorigheden) krijgt hoe langer hoe meer beteekenis. Vooral in de benedenstreken, op de drassige terreinen langs de Indragiri- en Retih-rivieren breidt de aanplant zich snel uit, waartoe bijdraagt de groote vruchtbaarheid door slibafzet, als gevolg van de opstuwing van het rivierwater bij springvloed. Deze overstroomingen brengen geen schade toe aan het gewas, daar daarbij weinig stroom ontstaat en het onderloopen slechts korten tijd duurt. In de Boven-Indragiri en in de Koeantan-districten leed het padigewas eerst door den hoogen waterstand in de Batang Koeantan-rivier en vervolgens van de langdurige droogte. Het mislukken van verscheidene velden deed hier en daar gebrek aan rijst ontstaan. De oogst in de benedenstreken was bijzonder gunstig. Uitvoer naar Singapore vond plaats tot eene hoeveelheid van 4 151 291 K.G. padi, tegen 1 436 182 K.G. in 1913. Daarentegen werd in Indragiri uit Singapore 2 771 320 K.G. rijst ingevoerd. In 1913 bedroeg de invoer 2 495 914 K.G.

Wat de Westerafdeeling van Borneo betreft, is alleen van de afdeeling Ketapang de oppervlakte van de jaarlijks voor de rijstteelt in beslag genomen velden, en dan nog slechts bij schatting (± 3500 bouws) bekend. Van de overige afdeelingen kunnen geen eenigszins juiste gegevens worden verkregen, aangezien de rijstbouw daar over het algemeen als roofbouw gedreven wordt en de gebezigde velden telken jare in uitgestrektheid en ligging wijziging ondergaan. De oogst was bevredigend, maar geenszins voldoende om in de behoefte te voorzien. Slechts in de onderafdeeling Pamangkat is de opbrengst van dien aard geweest, dat uitvoer van padi op groote schaal naar Singapore kon plaats vinden. Afvoer van rijst uit de binnenlanden werd echter zooveel mogelijk beperkt, met het oog op gebrek aan invoer-rijst in verband met den oorlog. De meeste rijst werd uit Singapore aangevoerd, en wel tot eene hoeveelheid van 11 380 002 K.G., tegen 856 196 K.G. in 1913. Van Java werd ingevoerd 2 386 618 K.G., waarvan 1 165 252,50 K.G. door den lande, ter verstrekking, zoo noodig, tegen inkoopsprijs aan de bevolking. Zulks geschiedde naar aanleiding van het uitgevaardigd verbod van rijstuitvoer van elders, waardoor vrees bestond, dat de ter hoofdplaats Pontianak aanwezige voorraad niet toereikend zou zijn. In de onderafdeelingen Mampawa en Lan-

dak toonde de Dajaksche bevolking neiging om onder zaakkundige leiding sawahs aan te leggen op daartoe geschikte plaatsen en gronden.

Tengevolge van de langdurige droogte in de tweede helft van het verslagjaar waren de uitkomsten van den rijstoogst in de afdeelingen Bandjermasin en Oeloe Soengei (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) bepaald ongunstig. Vooral in laatstgenoemde afdeeling, anders het rijstland bij uitnemendheid, viel de oogst zeer slecht uit en bleef ver beneden de verwachting. De opbrengst bedroeg daar ruim 200 000 pikol minder dan in 1913, welk jaar reeds als een minder gunstig oogstjaar moest worden aangemerkt. Tegen 1 704 902 pikol in 1913, bedroeg de oogst van 1914 slechts 1 493 705 pikol. In de afdeeling Bandjermasin beliep de opbrengst slechts 584 864 pikol, tegen 1 416 800 pikol in 1913. In de afdeelingen Doesoenlanden, Koealakapoeas, Zuidoostkust van Borneo en Samarinda viel de oogst vrij goed uit. Bepaalde schaarschte aan voedingsmiddelen kwam slechts voor in het district Sampanahan der onderafdeeling Tanahboemboe, waar de bevolking, tengevolge van misgewas, van regeeringswege gesteund moest worden met een renteloos voorschot ten bedrage van f 600. De invoer van rijst uit Siam, Rangoon, Saigon en Java was belangrijk grooter dan in vorige jaren.

In Celebes en onderhoorigheden was door de te vroeg ingevallen en langdurige droogte de rijstoogst over het algemeen onbevredigend.

Zulks was ook het geval in Menado, waar groote uitgestrektheden padigewas mislukten en vele velden onbewerkt en onbeplant bleven. Toen in het begin van Augustus 1914 het bericht zich verspreidde, dat de rijstaanvoer uit Achter-Indië gestaakt zou worden, stegen de rijstprijzen tot het dubbele, hetgeen der Regeering aanleiding gaf tot invoer van veel Java- en buitenlandsche rijst, om die tegen den kostprijs aan de bevolking te doen verstrekken. Intusschen daalden, door groote aanvoeren van handelaren, de prijzen weder spoedig en bleef de van landswege aangevoerde rijst, die vrij hoog in prijs was, bij slot van rekening onverkoopbaar. In de onderafdeeling Tondano werd van de diensten van het hoofd der landbouwschool ter plaatse van dien naam gebruik gemaakt om aan hoofden en bevolking zooveel mogelijk betere kennis bij te brengen omtrent de paditeelt en zaadkeuze. Op verzoek van belanghebbenden werden verscheidene zoogenaamde Eckert-ploegen ingevoerd, die zeer goed voldeden.

Omtrent den weinig beteekenenden rijstbouw in Ternate en Amboina valt niets bijzonders te vermelden.

In Timor en onderhoorigheden vormt in de afdeeling Soembawa en de onderafdeeling West-Soemba de rijstbouw op sawahs en ladangs het voornaamste middel van bestaan voor de bevolking. Elders, zooals o. a. in de afdeelingen Timor en Flores, waar hier en daar ook padi wordt aangeplant, wordt, waar mogelijk, de teelt op natte velden bevorderd en door proefsawahs het nut ervan aangetoond. De krachtiger bestuursvoering in de laatstgenoemde afdeelingen, waar men over groote, thans nog braakliggende en voor den sawahbouw geschikte terreinen beschikt, zal, naar het zich laat aanzien, de teelt tot een bloei van eenige beteekenis kunnen opvoeren. Ofschoon het gewas in 1914 wederom van de muizenplaag en ook eenigszins van de langdurige droogte te lijden had, was de opbrengst van de sawahpadi over het geheel toch bevredigend. De uitkomsten van het op ladangs verbouwde gewas waren in een deel van Soemba ongunstig, wat aan het einde van het verslagjaar een nijpend gebrek aan de noodige rijst deed ontstaan, waarin evenwel door aanvoer van elders kon worden voorzien.

In de residentie Bali en Lombok leverde, behalve in de afdeeling Lombok, de rijstoogst een zeer bevredigend beschot op. De opbrengst bedroeg bij benadering 4 193 771 pikol padi. Ingevoerd werd in de afdeeling Boeleleng voor eene waarde van f 254 299, waarvan echter voor een bedrag van f 18 027 weder werd uitgevoerd. De rijstprijzen wisselden af van f 4 tot f 5 voor padi en van f 6 tot f 7 voor rijst. Evenals in vorige jaren, was de oogst in de afdeeling Djembrana wederom zoo ruim, dat uitvoer kon plaats hebben naar Boeleleng, Banjoewangi en Soemenep. Ook in 1914 werden groote uitgestrektheden sawahs ontgonnen. Uit de afdeeling Zuid-Bali werd uitgevoerd voor eene waarde van f 118 039, welk bedrag zeker hooger zou zijn geweest, indien, tengevolge van den oorlog, de rijstuitvoer niet een tijdlang verboden was geweest.

Het in bijlage NN gegeven overzicht betreffende de rijstteelt in de buitenbezittingen over 1914 bepaalt zich slechts tot 6 gewesten, daar voor de overige niet over gegevens kon worden beschikt.

Overige eenjarige gewassen (andere dan rijst). De *tabak*steelt is in Benkoelen van eenige beteekenis in de onderafdeeling Redjang, van waar 35 206 K.G. werd uitgevoerd. De prijzen liepen uiteen van f 30 tot f 40 de pikol. In Sumatra's Westkust breidt de teelt zich gestadig uit en belooft veel voor de toekomst, voornamelijk in de afdeelingen Tanahdatar en L Koto. De aan den voet van de Merapi gelegen streken leverden een rijken oogst van zeer goede hoedanigheid op. Ook de tabak van Loemindai en Loento (district Sawahloento) behoort tot de beste soorten, evenals de bekende Pajokoemboeh-tabak. In Palembang worden geregelde aanplantingen slechts aangetroffen in enkele marga's van de onderafdeelingen Moearodoeo en Komering Oeloe. De opbrengst bedroeg 220 pikol, tegen 300 pikol in 1913. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo is de tabaksteelt van eenig belang in de hooger gelegen streken der afdeeling Oeloe Soengei en in de afdeeling Doesoenlanden, waar zij echter uitsluitend voor eigen gebruik of voor de inlandsche markt gedreven wordt. In Timor en onderhoorigheden wordt overal tabak verbouwd; voor den uitvoer evenwel alleen in Maoemere (afd. Flores) en in Zuid-Beloe (afd. Timor). De tabaksoogst was in de afdeeling Boeleleng (Bali en Lombok) kleiner dan in 1913; op Lombok daarentegen was de opbrengst grooter. De uitvoer uit de genoemde afdeelingen had eene waarde van f 26 209 en f 42 444, tegen f 41 130 en f 24 384 in 1913.

De *katoen*opbrengst bedroeg in Palembang 25 237 pikol, tegen 49 926 pikol in 1913. De achteruitgang is eensdeels te wijten aan de omstandigheid dat minder werd aangeplant dan in 1913 en anderdeels aan de buitengewoon zware regens en de daarop gevolgde langdurige droogte tijdens den bloeitijd. De uitvoer van ruwe en gezuiverde katoen, grootendeels naar Singapore en voorts naar Japan en Europa, bedroeg onderscheidenlijk 1 704 107 en 81 285 K.G., tegen 7 903 634 en 374 954 K.G. in 1913. De prijs van de ongezuiverde katoen wisselde af van f 5 tot f 9 per pikol. De in 1913 in Midden-Celebes genomen proeven met de katoenteelt werden voortgezet. De aanplant had echter veel van de droogte te lijden. In Timor en onderhoorigheden wordt voornamelijk in Oost-Flores katoen verbouwd. Uitvoer heeft plaats naar Sawoe en Roti. Elders op Flores wordt het gewas alleen voor eigen gebruik geteeld. Uit Ampenan (Bali en Lombok) werd uitgevoerd 8523 pikol, tegen 8017 pikol in 1913. Ook uit Soeroeng, Djoekoeng vond met de stoomers der Koninklijke Paketvaartmaatschappij en die van de Java—China—Japanlijn rechtstreeksche uitvoer plaats, waaromtrent echter geen cijfers kunnen worden verstrekt.

De *widjen*-teelt is alleen in enkele afdeelingen der residentie Palembang, met name in de Palembangsche Benedenlanden en in Ogan en Komering Oeloe van eenig belang. De uitvoer naar Palembang bedroeg 1906 pikol, tegen 3373 pikol in 1913.

De uitvoer van *aardnoten* verminderde in de afdeeling Boeleleng van 39 014 pikol, ter waarde van f 167 459, in 1913, tot 25 988 pikol, ter waarde van f 118 452. De prijzen waren in 1914 zeer gedrukt. De met uitgezocht zaad uit Buitenzorg genomen proeven slaagden uitstekend.

Verder verdient nog vermelding de *uien*teelt in de onderafdeeling Bima (Timor en onderhoorigheden) en in de onderafdeeling Oost-Lombok (Bali en Lombok). De uitvoer van daar beliep in 1914 onderscheidenlijk 56 486 en 22 454 pikol, tegen 55 746 en 19 113 pikol in het voorafgegane jaar.

Van eenige beteekenis is ook de *katjang-idjoe*-teelt in de onderafdeeling Bima (Timor en onderhoorigheden). Uitgevoerd werd 21 794 pikol, tegen 20 283 pikol in 1913.

b. Overjarige gewassen.

Koffie. Hoewel de koffieteelt in de residentie Benkoelen nog steeds als nevenbedrijf wordt uitgeoefend, werden de aanplantingen op boschterrein toch aanzienlijk uitgebreid. Eene juiste opgave van de opbrengst kan niet worden verstrekt. De uitvoer naar Padang, Palembang, Batavia en Singapore bedroeg 1 290 398 K.G., tegen 1 130 197 K.G. in 1913. De marktprijzen wisselden af tusschen f 18 en f 50 per pikol voor robusta-, f 36 tot f 43 voor Java- en f 25 tot f 35 voor Liberia-koffie. Ter Sumatra's Westkust was de koffieoogst bevredigend; uitgevoerd werd 54 316 pikol, tegen 23 445 pikol in 1913. De koffieteelt in Palembang breidt zich gestadig uit, vooral die van robusta. De opbrengst van Java- en robusta-koffie bedroeg in het geheel 14 250 en van Liberia-koffie 3250 pikol, tegen onderscheidenlijk 19 582 en 1442 pikol in 1913. Uitgevoerd werd 146 811 K.G., tegen 321 726 K.G. in 1913. Ook in de afdeelingen Koerintji, Bangko en Moearoboengo der residentie Djambi nam de koffieteelt toe. In Bangko werden in 1914 700 000 plantjes in den grond gebracht; de oogst viel zeer gunstig uit. Van Koerintji werd naar Sumatra's Westkust uitgevoerd 3460 pikol koffie. De koffieproeftuinen in de onderafdeeling Ngada (Timor en onderhoorigheden) hebben ook in 1914 van de bladziekte te lijden gehad. Eenige nieuwe, met robusta beplante tuinen, waarvan in 1915 de eerste oogst verwacht wordt, staan echter zeer goed. De robusta-proeftuinen in de onderafdeeling Manggarai beginnen vrucht te dragen. De uitvoer van Flores bedroeg 27 078 K.G., ter waarde van f 14 184. In Bali en Lombok waren de uitkomsten van den oogst onbevredigend. Daar de door de bevolking bereide koffie in den regel achtersteat bij die van de Chineesche bereiders, die de beskoffie opkoopen, wordt van bestuurswege steeds aangedrongen op betere bereiding en ook het plukken van onrijpe bes zooveel mogelijk tegengegaan. Uit Boeleleng werd 34 203 pikol koffie ter waarde van f 1 124 699, uitgevoerd, tegen 39 319 pikol, ter waarde van f 1 164 133, in 1913. Een gedeelte van den oogst van 1914 was echter, wegens de lage prijzen, die op het einde van dat jaar f 32,50 tot f 35 per pikol bedroegen, nog onverkocht.

Klappers. De klapperteelt nam overal toe. In de Lampongsche districten heeft de aanplant eene zoodanige uitbreiding gekregen dat copra daar een voornaam uitvoerartikel begint te worden. In de afdeeling Kroë (Benkoelen), waar reeds aanplantingen op groote schaal voorkomen, werd de voor sawahaanleg ongeschikte streek langs de kust in klappertuinen omgezet, wat mede het geval was ten aanzien van alang-alangvelden in de afdeeling Seloema. Behalve van klapperratten en rupsen, had men aldaar ook last van varkens en beren. Op Billiton werden 26 324 boomen bijgeplant. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, meer in het bijzonder in de afdeelingen Oeloe Soengei en Samarinda, had groote uitbreiding van den aanplant plaats. Het zelfbestuur van het landschap Koetei droeg, door verstrekking van klappers tegen inkoopsprijs aan de bevolking, bij tot aanmoediging van de teelt. Voor zoover daaromtrent gegevens werden verstrekt, bedroeg de uitvoer van copra in 1914 uit de residentiën:

Lampongsche districten	666 817 K.G.
Benkoelen	502 589 ,,
Sumatra's Westkust	16 153 429 ,,
Riouw en onderhoorigheden	15 325 311 ,,
Westerafdeeling van Borneo	27 599 415 ,,
Amboina	2 016 331 ,,
Bali en Lombok	4 192 562 ,,

Bovendien werd uit de Westerafdeeling van Borneo 692 964 L. klapperolie uitgevoerd.

Door den resident van Palembang is eene verordening uitgevaardigd tot bescherming van de klapperaanplantingen in dat gewest (zie Jav. Ct. 1914 n°. 99).

Peper. De peperaanplant in de Lampongsche districten heeft in 1914 veel te lijden gehad van de groote droogte en de daarmede gewoonlijk gepaard gaande boschbranden, waardoor in enkele streken ongeveer de helft van de tuinen werd vernietigd. Na het doorkomen der regens werden echter op groote schaal nieuwe tuinen aangelegd. De oogst was over het algemeen bevredigend. De uitvoer bedroeg 8 825 504 K.G. In de afdeelingen Manna, Kauer en Kroë (Benkoelen) vond belangrijke uitbreiding van den aanplant plaats, doch deed ook daar de langdurige droogte haren nadeeligen invloed gelden. Uitgevoerd werd 495 747 K.G., tegen 588 839 K.G. in 1913. Voor zwarte en witte peper werd f 0,21 en f 0,48 per K.G. gemaakt. In Palembang is de peperteelt slechts van eenig belang in de onderafdeelingen Ogan Oeloe, Komering Oeloe en Moearodoeo. De opbrengst bedroeg in de eerstgenoemde twee onderafdeelingen onderscheidenlijk 100 en 577 pikol, tegen 1000 en 469 pikol in 1913. In de Oostkust van Sumatra wordt de teelt hoofdzakelijk in het noordelijk gedeelte van de afdeeling Langkat gedreven door zich daar gevestigd hebbende Atjehers. Tot aan het uitbreken van den oorlog waren de uitkomsten bevredigend. Kort daarop trad echter eene belangrijke prijsverlaging in (van f 650 op f 100 per kojang), zoodat niets verkocht werd. Langzamerhand herstelden de prijzen zich en vond weer afzet plaats tot f 500 per kojang. De uitvoer bedroeg 1 033 766 K.G., tegen 1 231 355 K.G. in 1913. Naar het voorbeeld van de Chineezen legt de inlandsche bevolking in Banka en onderhoorigheden zich meer en meer toe op de peperteelt, die haar voornaamste middel van bestaan vormt. In de afdeeling Soengailiat werd 13 135 pikol bereide peper verkregen. In Riouw en onderhoorigheden is sedert tal van jaren de teelt achteruitgaande, wat moet worden toegeschreven aan het allengs verdwijnen van de maagdelijke bosschen, die bij uitstek geschikt zijn voor de peperteelt. Toch werd in 1914 meer uitgevoerd dan in het jaar tevoren, en wel 3906 pikol tegen 2450 pikol. De prijzen wisselden af van f 37 tot f 46 per pikol voor witte peper en van f 20 tot f 25 voor zwarte peper. Uit de Westerafdeeling van Borneo, waar de teelt eenige uitbreiding onderging, werd uitgevoerd 84 705 K.G. zwarte en 694 284 K.G. witte peper, tegen 69 418 en 570 597 K.G. in 1913. Evenals elders had in de afdeeling Zuidoostkust van Borneo, waar de teelt het belangrijkst is, het gewas te lijden van de buitengewone droogte. De opbrengst was dan ook kleiner dan in 1913, dat reeds als een zeer ongunstig oogstjaar moet worden aangemerkt. Gedurende 1914 werd uit de genoemde afdeeling uitgevoerd 373 174 K.G. witte en 318 813 K.G. zwarte peper, tegen 441 466 en 210 639 K.G. in 1913. Niettegenstaande den gedrukten toestand van den handel, werden toch nog goede prijzen behaald, namelijk f 40 tot f 45 per pikol voor witte en f 20 tot f 25 voor zwarte peper.

Muskaatnoten. Nopens de teelt van muskaatnoten in de residentie Amboina, waar zij op groote schaal wordt gedreven op de eilanden Amboina, Banda, Saparoea en Ceram (Awaia), kan alleen vermeld worden dat de opbrengst belangrijk was, doch wegens de steeds aanhoudende lage prijzen, zoowel van noten als van foelie, de geldelijke uitkomsten niet in alle opzichten bevredigend te noemen waren. Uitgevoerd werd uit Benkoelen en uit Sumatra's Westkust onderscheidenlijk 1157 en 192 061 K.G. muskaatnoten en 57 en 45 428 K.G. foelie. In het eerstgenoemde gewest bedroegen de marktprijzen voor notemuskaat f 0,21 en voor foelie f 2,27 per K.G.

Kruidnagelen. In Benkoelen is de teelt van kruidnagelen alleen nog van beteekenis in de afdeelingen Kauer en Kroë. Van den jongen aanplant mislukte veel door de droogte. In de residentie Amboina is de teelt van belang op Ambon en de Oeliasers, waar zij der bevolking een betrekkelijk groot voordeel oplevert nevens hare andere inkomsten. Hoewel voor de nagelboomen al zeer weinig zorg wordt gedragen, gedijen zij daar goed. De uitvoer uit genoemde gewesten bedroeg onderscheidenlijk 51 499 en 103 172 K.G.

Gambir. De in de Padangsche Bovenlanden, hoofdzakelijk in de onderafdeeling Sidjoendjoeng, gedreven gambirteelt breidde zich uit. Daarentegen ging zij achteruit in de

onderafdeeling Pajokoemboeh, waar alleen kapitaalkrachtigen in staat zijn tot voortzetting van de teelt. De uitvoer van Padang bedroeg 160 975 K.G., tegen 26 199 K.G. in 1913. Ook in Banka en onderhoorigheden nam de aanplant geleidelijk af door de lage prijzen, waardoor ook in de Rokan- en Kampar Kiri-streken (Oostkust van Sumatra) de belangstelling voor deze teelt verflauwde.

Sago. De sagoteelt is ter Oostkust van Sumatra alleen van beteekenis in de afdeeling Bengkalis, waar de aanplant zich meer en meer uitbreidt. De uitvoer beliep 1346 kojang, tegen 3079 kojang in 1913. De geringe uitvoer in 1914 was een gevolg van de omstandigheid, dat door den terugslag van den oorlog met verlies werd gewerkt, zoodat enkele fabrieken (wasscherijen) tot inkrimping of staking van het bedrijf moesten overgaan. Op ult. 1914 bedroeg het aantal fabrieken 7. Door de weinige zorg voor geleidelijke uitbreiding van den aanplant nam de sagobereiding in de residentie Djambi belangrijk af. Tegen een uitvoer van 332 026 K.G. ruwe en 6643 K.G. gezuiverde sago in 1913, bedroegen die cijfers in 1914 slechts 73 333 en 686 K.G. In Riouw en onderhoorigheden vormt de sagoteelt een belangrijk middel van bestaan voor de inlandsche bevolking in de afdeelingen Karimoen en Lingga, in de benedenstreken van Indragiri en in het voormalig landschap Kateman op den vasten wal van Sumatra. Vóór 1914 werd al de ruwe, op eenvoudige wijze door de inlandsche bevolking gewasschen en door Chineesche handelaren opgekochte sago ter verdere afwerking naar Singapore vervoerd, doch sedert de oprichting door Chineezen van sagowasscherijen wordt verreweg het grootste deel thans als zuivere sago uitgevoerd. Het aantal sagofabrieken bedraagt in de afdeeling Karimoen 4, in Lingga 5 en in de benedenstreken van Indragiri 1. De geheele uitvoer beliep aan zuivere en ruwe sago achtereenvolgens 7 694 300 en 1 048 340 K.G. De voor de zuivere sago behaalde prijzen bedroegen f 3 tot f 8 per pikol. Uit de Westerafdeeling van Borneo werd uitgevoerd 1 283 262 K.G., tegen 2 435 693 K.G. in 1913. De sago-(roembia-)teelt onderging op Billiton eenige uitbreiding door bijplant van 5085 boomen.

Andere overjarige gewassen en boschvoortbrengselen. De aanplant van *kapok* geschiedt schier overal voor eigen gebruik. Uit Oost- en West-Nias (Tapanoeli), waar vrij uitgebreide aanplantingen worden aangetroffen, vond uitvoer in eenigszins toenemende mate plaats. In Palembang komen mede vele aanplantingen voor, waaraan echter weinig zorg wordt besteed en geen uitbreiding werd gegeven. De oogst bedroeg in Palembang 3714 pikol, tegen 3048 pikol in 1913, terwijl uitgevoerd werd 200 698 K.G., tegen 218 962 K.G. in 1913.

De uitvoer van *pinang* uit Benkoelen bedroeg 3283 K.G., tegen 2932 K.G. in 1913. Omtrent de vrij belangrijke pinangteelt in Atjeh en onderhoorigheden werden geen gegevens ontvangen. Ter Oostkust van Sumatra breidt de aanplant zich uit, voornamelijk op de eilanden en aan de kust der onderafdeeling Siak. Langs de tolkantoren vond uitvoer plaats van 4 214 256 K.G., tegen 2 837 961 K.G. in 1913. Uit Palembang, waar geen noemenswaardige uitbreiding van den aanplant plaats had, werd uitgevoerd 41 939 pikol. De prijs wisselde af van f 3,60 tot f 7 per pikol. De uitvoer uit de Westerafdeeling van Borneo beliep 2 881 140 K.G., tegen 3 457 588 K.G. in 1913.

In de afdeeling Bandjermasin (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), meer in het bijzonder in het district Riam Kanan, leveren de uitgebreide *sirih*-aanplantingen voor de bevolking een goed middel van bestaan op. De uitvoer van *kinabast* uit Sumatra's Westkust bedroeg 1473 pikol, tegen 1252 pikol in 1913. Aan *gomdamar* werd uit dat gewest uitgevoerd 8425 pikol (in 1913 12 424 pikol) en uit Palembang 520 549 K.G. (in 1913 365 480 K.G.). In Benkoelen werd 10 818 K.G. *cardamon* (tegen 9277 K.G. in 1913) gewonnen en in Palembang 1450 K.G. (tegen 3800 K.G. in 1913). De gemiddelde prijs bedroeg f 33 per pikol. De uitvoer van *gombenzoë* bedroeg uit Sumatra's Westkust 55 931 K.G., tegen 38 600 K.G. in 1913. Aan *djeloetoeng* voerde Palembang uit 2 042 904 K.G. en aan *rotan* 4 136 254 K.G., tegen 6 127 045 en 5 314 109 in 1913. Uit Sumatra's Westkust werd 41 817 pikol rotan uitgevoerd, tegen 44 957 pikol in 1913. Op Billiton onderging de rotan-aanplant eenige uitbreiding door bijplant van 17 935 stuks. Ook in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo had uitbreiding plaats. Zeer belangrijk is in de afdeeling Koealakapoeas de uitvoer geweest, die eene waarde van f 129 582 vertegenwoordigde. De *poeroen (nipah)* wordt in genoemd gewest meer en meer aangeplant. De van de bladeren, voornamelijk voor verpakking van tabak en suiker, vervaardigde matten vinden goeden aftrek. Uit de districten Margasari en Kloea werden onderscheidenlijk 1 350 315 en 120 000 stuks matten uitgevoerd. Van eenige beteekenis is in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo ook de uitvoer van atap (dakbedekking), welke daar vervaardigd wordt van de *roembia-palm*. Aan atap werd uitgevoerd 4 485 400 stuks. Uit de Palembangsche Benedenlanden had een vrij belangrijke uitvoer van *arènsuiker* plaats, ter waarde van f 29 175.

Aan *caoutchouc* en *getahpertja* werd in het geheel uit Sumatra's Westkust uitgevoerd 16 886 K.G. Door de lage prijzen begint in Tapanoeli de belangstelling voor de teelt van *Ficus elastica* te tanen, wat eveneens het geval is ter Oostkust van Sumatra, waar door de bevolking meer aandacht aan de *Hevea brasiliensis* wordt geschonken. De aanplantingen daarvan breiden zich in Siak, Kampar Kiri en Rokan uit. In Selat Pandjang en op een gedeelte van het eiland Rangsang wordt het aantal nog niet tapbare boomen geschat op ± 100 000. De uitvoer bedroeg 14 702 K.G. caoutchouc. In de onderafdeeling Tebingtinggi (Palembangsche Bovenlanden) nemen de *karet*-aanplantingen gestadig in omvang toe. Tengevolge van de daling der rubberprijzen ging de opbrengst achteruit en bedroeg zoowel voor genoemde onderafdeeling als in Moesi Oeloe, waar bijplant in geringe mate plaats had, in het geheel slechts 320 pikol, tegen ± 2351 pikol in 1913. De prijzen liepen tusschen f 40 en f 135 per pikol, tegen f 50 tot f 150 in 1913. In Komering Oeloe breidt de para-rubber (Hevea Brasiliensis)-teelt zich voortdurend uit. Uit Djambi, waar eenige uitbreiding van den rubberaanplant plaats had en de opbrengst toenemende was, werd uitgevoerd 124 724 K.G., tegen 40 961 K.G. in het voorafgegane jaar. In Riouw en onderhoorigheden, meer bepaaldelijk in de Koeantan-districten, werden de aanplantingen steeds vergroot en werd van enkele reeds eene opbrengst verkregen. Uitgevoerd werd 158 pikol. In de onderafdeeling Sambas (Westerafdeeling van Borneo) werd door de bevolking op groote schaal rubber geplant. De aanplantingen zoowel van hevea als van ficus worden in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo voornamelijk in de afdeelingen Oeloe Soengei, Bandjermasin, Doesoenlanden en Koealakapoeas aangetroffen. In de onderafdeeling Tandjoeng van eerstgenoemde afdeeling bedraagt het aantal boomen reeds 450 000, waarvan echter nog zeer weinig tapbaar zijn. Door alang-alang-branden werden daar ongeveer 11 000 boomen vernield.

Omtrent de teelt van *bamboe* en *mengkoedoe* valt niets bijzonders te vermelden.

2e. GOUVERNEMENTS CAOUTCHOUCONDERNEMING TE LANGSAR (ATJEH).

De beplante oppervlakte van de onderneming bestond bij het einde van 1914 uit:

aanplant	1908	329 $^{60}/_{500}$ bouws;	aantal boomen	75 822
,,	1909	138 $^{365}/_{500}$,,	,, ,,	38 290
,,	1911	7 $^{155}/_{500}$,,	,, ,,	2 028
,,	1913	6 $^{254}/_{500}$,,	,, ,,	1 562
,,	1914	19 $^{406}/_{500}$,,	,, ,,	4 755
Totaal		501 $^{240}/_{500}$,,	,, ,,	122 457

Getapt werden 13 441 782 boomen, waarvan de opbrengst beliep 27 241 K.G. droge caoutchouc. Op ult. 1913 waren die cijfers onderscheidenlijk 1 998 942 en 5640. De geoogste rubber bestond uit:

21 946.2	K.G.	latex-rubber	= 80.56 %
979.9	,,	lump-rubber	= 3.6 %
3 341.9	,,	scraps-rubber	= 12.26 %
973.—	,,	bark-rubber	= 3.58 %

Verscheept werd 20 975 K.G. rubber.

Aan de rubber-onderneming Soengei Lipoet werd verkocht 1405.1 K.G. lump-, scraps- en bark-rubber.

Het aantal op overeenkomst werkende arbeiders bestond op het eind van 1914 uit 348 mannen en 225 vrouwen. Vrije arbeiders werkten er gemiddeld 24 per dag. De gezondheidstoestand was gunstig; het gemiddeld ziekteprocent bedroeg 2.2.

Van ziekten en plagen hadden de plantsoenen niet veel te lijden. Door een storm werden ongeveer 1300 boomen ontworteld, welke op 3 M. boven den grond werden afgezaagd en weder opgezet.

3e. PARTICULIERE ONDERNEMINGEN.

a. Landbouwondernemingen op gronden door den lande in erfpacht of huur afgestaan.

Omtrent de opbrengst van deze ondernemingen zij verwezen naar bijlage OO.

b. Landbouwondernemingen welke (in de onder rechtstreeksch bestuur staande streken) uitsluitend berusten op overeenkomsten met de bevolking.

Bijzonderheden nopens deze ondernemingen zijn over 1914 niet gemeld.

c. Landbouwondernemingen op gronden door den lande in eigendom afgestaan.

In Benkoelen bevinden zich een viertal van deze landen, beplant met klapper- en karetboomen. Betreffende de overige particuliere landerijen in de buitenbezittingen is niets bijzonders gemeld.

Voor eene volledige lijst der particuliere landerijen wordt verwezen naar bijlage PP van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië, jaargang 1915, terwijl eene dergelijke opgaaf van de specerijperken op Banda voorkomt in de door het Departement van Binnenlandsch Bestuur uitgegeven lijst van landbouwondernemingen in Nederlandsch-Indië, jaargang 1914.

d. Landbouwondernemingen gevestigd op gronden bij overeenkomst verkregen van vorsten en hoofden van in het genot van zelfbestuur gelaten landschappen.

Omtrent de in de residentie Oostkust van Sumatra in bedrijf zijnde tabaksondernemingen is gemeld dat, tengevolge van langdurige droogte en hevige bohorowinden, belangrijke schade werd toegebracht. De hoedanigheid en de hoeveelheid van de tabak bleven ver ten achter bij die van den oogst van 1913. Vele ondernemingen gingen over tot vermindering van het aantal velden — de meeste met een 100-tal — als maatregel van bezuiniging en om de tabak op prijs te houden.

De rubberondernemingen daarentegen breidden hare plantsoenen uit, ondanks de ingetreden daling van de prijzen, wat tot gevolg heeft gehad dat verscheidene ondernemingen in moeielijkheden kwamen. De rubber-uitvoer bedroeg 5 123 340 K.G.

Uitvoerige opgaven omtrent de opbrengst van de hierbedoelde ondernemingen zijn opgenomen in bijlage OO.

II. BOSCHWEZEN.

Bij Gouv. Bt. 1 Mei 1915 n°. 40 (Bijbl. Ind. St. n°. 8230) is de directeur van landbouw, nijverheid en handel gemachtigd tot overdracht op het hoofd van den dienst van het boschwezen van zijne bevoegdheid, wat betreft de inventarisgoederen en dergelijke, in gebruik bij gemelden dienst, om de wijze van beheer, de indiening van de betrekkelijke verantwoordingen en de opneming te regelen, over de afvoering uit die verantwoordingen te beslissen en machtiging tot openbaren verkoop of vernietiging van de afgevoerde artikelen te verleenen.

Voor de verstrekking van hout en bamboe voor de uitvoering van landswerken, niet behoorende tot den dienst van het boschwezen, zijn nieuwe bepalingen en tarieven vastgesteld bij Gouv. Bt. 24 Aug. 1914 n°. 52 (Bijbl. Ind. St. n°. 8109).

Bij Gouv. Bt. 28 Jan. 1915 n°. 42 (Bijbl. Ind. St. n°. 8139) is eene regeling tot stand gekomen van de wijze waarop afschrijving van eenig gedeelte van het boschgebied plaats heeft ten behoeve van de uitvoering van landswerken, niet behoorende tot den dienst van het boschwezen, en van werken behoorende tot gewesten of gedeelten van gewesten met eigen geldmiddelen.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

De definitief ingerichte djatibosschen, behoorende tot de complexen Zuid-Kradenan (res. Semarang), Tojong (res. Soerakarta) en Goendik (res. Semarang), zijn afgescheiden van de boschdistricten Grobogan, Semarang—West-Soerakarta en Ngawi—Oost-Soerakarta, en Grobogan en tot houtvesterijen samengevoegd (Ind. St. 1915 nos. 79, 351 en 470). Het boschcomplex Ngepon-Ngoedjoeran (res. Rembang) is afgescheiden van het boschdistrict Rembang en gevoegd bij de houtvesterij Balo (Ind. St. 1914 n°. 520).

Bij Gouv. Bt. 10 Juli 1914 n°. 25 (Bijbl. Ind. St. n°. 8132) zijn de voorschriften betreffende de wijze, waarop grensregelingen der voorloopig ingerichte djatibosschen en van de daarbij behoorende of daaraan toe te voegen terreinen op Java en Madoera worden tot stand gebracht, nader gewijzigd.

Bij Gouv. Bt. 13 April 1914 n°. 30 (Bijbl. Ind. St. n°. 8041) is bepaald dat de voortbrengselen van het boschwezen, niet genoemd onder *a* en *b* van het 3de lid van art. 37 van het boschreglement (Ind. St. 1913 n°. 495), voor zoover zij geschikt zijn tot gebruik door de inlandsche bevolking of ongeschikt voor openbaren verkoop, dan wel indien in het belang van den lande van een zoodanigen verkoop of herverkoop dier voortbrengselen moet worden afgezien, door den betrokken boschambtenaar ondershands in het klein kunnen worden verkocht.

a. Boschbeheer in engeren zin.

Uitgestrektheid en gesteldheid der bosschen. De oppervlakte van de djatibosschen bedroeg op ult. 1914 — volgens voorloopige opgaven — 686 400 H.A., waarvan 545 100 H.A. tot de boschdistricten en 141 300 H.A. tot de houtvesterijen behoorden. De oppervlakte der in stand te houden wildhoutbosschen bedroeg — eveneens volgens voorloopige opgaven — 1 056 000 H.A., of 31 000 H.A. meer dan op ult. 1913, welke vermeerdering in hoofdzaak is toe te schrijven aan de aanwijzing van nieuwe reserven in de afdeeling Panaroekan (Besoeki).

Ingevolge Gouv. Bt. 16 Jan. 1914 n°. 54 (Ind. St. n°. 17) — zie K. V. 1914, kol. 177, noot — is bepaald welke terreinen in de afdeelingen Tasikmalaja (res. Preanger-Regentschappen), Galoeh (res. Cheribon), Krawang (res. Batavia) en Garoet (res. Preanger-Regentschappen) als in stand te houden wildhoutbosschen worden aangewezen (zie Jav. Ct. 1914 n°. 82 en 1915 nos. 8, 13 en 55).

De uitgestrektheid der niet in stand te houden wildhoutbosschen bedroeg, naar zeer ruwe schatting, 1 035 000 H.A.

De oostmoeson was in 1914 nog feller dan in 1913, tengevolge waarvan het aantal boschbranden, zoowel in de djatibosschen als in de wildhoutbosschen zeer groot was; zelfs in West-Java kwamen binnen de boschreserve-grenzen branden voor. Ook het weiden van het vee richtte in de djati-bosschen veel schade aan. Tegen het einde van 1914 traden de sprinkhanen in grooten getale op en namen het karakter van een bepaalde plaag aan.

Grensregeling en afbakening der bosschen. Voor de afbakening van de in stand te houden wildhoutbosschen werden 11 100 grensteekens geplaatst. Op ult. 1914 waren 496 000 H.A. dezer bosschen afgebakend, tegen 442 300 H.A. (verbeterd cijfer) op ult. 1913.

Verschillende andere werkzaamheden met de voorloopige inrichting der djatibosschen in verband staande. Met de opstelling en herziening van de voorloopige bedrijfsplannen werd voortgegaan; door gebrek aan personeel kon echter niet zooveel worden verricht als wenschelijk ware geweest.

Voltooid werd de bouw van 6 opzienerswoningen en 64 woningen voor de boschpolitiebeambten.

Djati-aanplantingen. In 1914 bedroeg de oppervlakte van de nieuwe djati-aanplantingen — volgens voorloopige opgaven — 7807 H.A., waarvan 5817 H.A. in de boschdistricten en 1990 H.A. in de houtvesterijen. De kosten voor aanleg en onderhoud bedroegen in 1913 f 426 691 en worden voor 1914 voorloopig geraamd op f 466 000.

De aanplantingen ontwikkelden zich, niettegenstaande den drogen oostmoeson, bevredigend.

Wildhoutaanplantingen. In 1914 werden 639 H.A. wildhoutaanplantingen aangelegd in de boschdistricten West- en Oost-Preanger, Madioen, Pasoeroean, Kedoe en het Brantasgebied.

De uitgaven bedroegen in 1913 f 44 649 en kunnen voor 1914 voorloopig op f 43 600 worden gesteld.

De droge oostmoeson was ongunstig voor deze aanplantingen; meer echter nog voor de natuurlijke herbebossching, waar branden veelvuldig voorkwamen.

Caoutchoucbedrijf. Evenals in 1913 bestond dit bedrijf in 1914 uit 11 ondernemingen. Bij Gouv. Bt. 26 Juni 1915 n°. 48 (Ind. St. n°. 442) zijn de caoutchoucplantsoenen, bekend onder de namen Goenoeng Boentoe en Kroempoet, behoorende tot de boschcomplexen Goenoeng Boentoe en Toemijang-Oost (districten Banjoemas en Kaliredja, afd. en res. Banjoemas) afgescheiden van het boschdistrict Banjoemas en samengevoegd tot eene twaalfde caoutchoucondernerning van het boschwezen onder den naam van Kroempoet (zie K. V. 1914, kol. 178).

Door bijplanting van 1557 H.A. Hevea brasiliensis en afschrijving van 1155 H.A. Ficus elastica- en 29 H.A. Castilloa elastica-aanplant, die niet meer loonend waren om te bewerken, werd de beplante oppervlakte van het bedrijf gebracht op 6790 H.A., waarvan 5544 H.A. Hevea brasiliensis en 1246 H.A. Ficus elastica.

De opbrengst bedroeg 144 294 K.G., waarvan 80 808 K.G. Hevea-, 62 490 K.G. Ficus- en 996 K.G. Castilloa-caoutchouc. Naar Europa en New-York werd verzonden 143 215 K.G. In 1914 werd in Europa verkocht 96 209 K.G. voor f 277 106, of f 2,88 per K.G., tegen f 3,25 per K.G. in 1913. De uitgaven van het bedrijf, met inbegrip van alle kosten van beheer bedroegen f 1 080 013, waarvan f 827 498 kapitaaluitgaven en f 252 515 bedrijfskosten.

De oppervlakte van de caoutchoucaanplantingen, die niet bestemd zijn voor een duurzaam bedrijf, bedroeg 2231 H.A., of 500.50 H.A. minder dan in 1913, tengevolge van omzetting in andere culturen, overschrijving op herbebossching en vernieling door brand. De opbrengst bedroeg 10 328 K.G. Ficus-caoutchouc. Naar Europa en New-York werd 12 219 K.G. verzonden, terwijl in 1914 in Europa 9166 K.G. verkocht werd met eene zuivere opbrengst van f 24 552, of f 2,68 per K.G., tegen f 3,23 in 1913. De uitgaven bedroegen f 17 699.

Exploitatie der djati- en der wildhoutbosschen. De gezamenlijke opbrengst aan djatihout bedroeg, naar schatting, 224 000 M³. timmerhout en 1 134 000 stapelmeter brandhout, tegen onderscheidenlijk 262 555 M³. en 1 176 911 stapelmeter (verbeterde cijfers) in 1913. Daarvan werd verkregen: in eigen beheer 137 000 M³. en 609 000 stapelmeter (tegen 144 678 M³. en 532 494 stapelmeter in 1913), door tusschenkomst van aannemers 87 200 M³. en 525 500 stapelmeter (tegen 117 877 M³. en 644 417 stapelmeter in 1913). Van het in eigen beheer gekapte hout was uit de houtvesterijen afkomstig in 1913 83 729 M³. en 247 131 stapelmeter en in 1914 82 300 M³. en 303 000 stapelmeter en uit de boschdistricten in 1913 60 940 M³. en 285 363 stapelmeter en in 1914 54 700 M³. en 306 000 stapelmeter. De daling van de hoeveelheid gekapt timmerhout was een gevolg van den oorlogstoestand in Europa, welke de vraag naar hout sterk deed afnemen.

In 1914 liepen 10 particuliere perceelen af, terwijl een gelijk aantal nieuwe in werking kwam. In het geheel werkten in 1914 72 perceelen, waarvan 42 pachtschatperceelen en 30 retributieperceelen, die aan pacht f 1 310 000 en aan retributie f 805 000 opbrachten, tegen f 1 302 000 en f 899 000 (verbeterde cijfers) in 1913.

Van de nieuw in werking gekomen perceelen werden er 7 aanbesteed en 3 (onbelangrijke) ondershands afgestaan.

Bij den aanvang van den oorlog in Europa werden op de verschillende bedrijven in eigen beheer, krachtens eene ontvangen regeeringsaanschrijving, aanzienlijke hoeveelheden brandhout ten behoeve van het departement van oorlog gekapt en gereed gehouden.

Bij het einde van 1914 bedroeg de lengte van de ten behoeve van den houtafvoer aangelegde spoorbanen 780 K.M., tegen 666 K.M. (verbeterd cijfer) op ult. 1913. De banen werden voornamelijk gelegd in de boschdistricten Pekalongan-Kendal, Grobogan, Zuid-Randoeblatoeng, Padangan, Ngawi, Madioen en in de houtvesterijen Noordwest-Wirosari, Oost-Tegal, Manggar, Bandjaran, Keling en Karangsono, terwijl ook het net van stambanen in de Blorasche houtvesterijen werd uitgebreid.[1])

De gezamenlijke opbrengst aan wildhout uit geregeld bedrijf bedroeg, naar schatting, 8400 M³. timmerhout en 74 800 stapelmeter brandhout, tegen onderscheidenlijk 7230 M³. en 56 934 stapelmeter (verbeterde cijfers) in 1913. Bovendien werd nog eene hoeveelheid verkregen door het ongeregeld bedrijf.

In Kediri werd van landswege een wildhoutaankap geopend in het bosch Gadoengan, ten behoeve van de houtvoorziening voor de woningverbetering in de door pest geteisterde

---

1) Bij Gouv. Bt. 24 Nov. 1914 n°. 55 (Jav. Ct. n°. 95) is tijdelijk een technicus voor het spoorbaanbedrijf bij den dienst van het boschwezen te Tjepoe (res. Rembang), tevens superintendent over de centrale stapelplaats aldaar, in dienst gesteld.

streken. De in December 1914 begonnen aankap leverde reeds 1345 M³. hout, hetwelk tegen den marktprijs aan de bevolking wordt verkocht.

De houtprijzen op de van landswege gehouden verkoopingen weken in het eerste halfjaar 1914 niet belangrijk af van die in het tweede halfjaar 1913 en waren aanzienlijk lager dan in het eerste halfjaar 1913 en in 1912. Hoewel zij in het tweede halfjaar van 1914, tengevolge van den oorlogstoestand, nog verder daalden, bleven zij toch belangrijk boven de prijzen van 1909—1911, zoo zelfs dat het zoogenaamde afgekeurde hout in 1914 hooger prijzen maakte dan het overeenkomstige goedgekeurde hout van 1911. Al is dus de groote prijsstijging van 1912 geheel tot staan gekomen, toch zijn de prijzen hooger gebleven dan ze in dat jaar waren.

De afzet van het hout op de verkoopingen leed na het uitbreken van den oorlog zeer, doch in December trad verbetering in.

De opbrengst van het op openbare verkoopingen verkochte, door eigen aankap verkregen djati- en wildhouthout bedroeg in 1913 f 3 304 169, welk bedrag voor 1914 kan worden gesteld op f 2 789 000. Door onderhandschen verkoop bracht het op deze wijze verkregen hout in 1913 op f 810 290, welk bedrag voor 1914 wordt gesteld op f 1 065 000.

Aan den groothandel werd op stapelplaatsen in 1913 voor f 886 751 en in 1914 voor f 721 000 geleverd, op grond van de ingevolge contracten en overeenkomsten plaats gevonden verstrekkingen van de geheele hoeveelheid hout uit eenigen aankap afkomstig. In 1914 werden, ter vervanging van deze stapelplaatsleveringen, opnieuw leveringen ondershands afgestaan. Echter werd eene regeling voorbereid, waardoor bij het einde van 1914 de onderhandsche afstand geheel zou ophouden en zou worden vervangen door aanbesteding bij inschrijving van stapelplaatsleveringen gedurende een geheel kalenderjaar, aangevuld door openbare verkooping van zeer groote kavelingen van 200—600 M³. elk. De aanbestedingen zouden gehouden zijn in het laatste kwartaal van 1914, doch de oorlogstoestand werkte zoo storend op den houtafzet, dat het niet geraden scheen tot de invoering van den nieuwen maatregel over te gaan, omdat mislukking allerwaarschijnlijkst mocht worden geacht. De in gang zijnde ondershands afgestane stapelplaatsleveringen toch gingen reeds met groote moeielijkheden gepaard, daar men hetzij het hout weigerde, omdat men het niet kon plaatsen, hetzij de overneming van het hout op de lange baan schoof en dan eindelijk moeielijkheden maakte over de hoedanigheid van het hout. Intusschen werd aan de groothandelaren gevraagd of zij het wenschelijk achtten, dat de aanbestedingen toch zouden doorgaan en, nadat verschillende van hen die vraag bevestigend hadden beantwoord, werden in het begin van 1915 toch nog eenige aanbestedingen gehouden, waarbij echter de gevestigde groothandel geen deel nam aan de inschrijving en de weinige leveringen die gelukten in handen vielen van opkomende groothouthandelaren.

De uitvoer, die in 1913 39 186 M³. bedroeg, beliep in 1914 34 500 M³. De achteruitgang is een gevolg van den oorlog, daar tot Juli 1914 de uitvoer stijgende was.

Door verkoop, verstrekking of kosteloozen afstand kwamen in 1914 aan de bevolking 29 900 M³. timmerhout en 74 400 stapelmeter brandhout ten goede, met eene waarde van ± f 510 000.

Dunning der bosschen. Op het einde van 1914 bedroeg de uitgestrektheid van de djati-verjongingen 194 800 H.A., waarvan in het verslagjaar 11 500 H.A. werden gedund, tegen 10 100 H.A. in 1913. De inkomsten uit den verkoop van dunningshout bedroegen, volgens voorloopige opgaven, f 167 000 en de uitgaven voor dunningswerkzaamheden f 67 000, zoodat een zuivere opbrengst werd verkregen van f 100 000, of f 8,83 per H.A. Voor 1913 waren deze cijfers, volgens verbeterde opgaven, onderscheidenlijk f 179 000, f 66 000, f 113 000 en f 11,23.

Bewaking der bosschen. In de toestanden op boschpolitioneel gebied kwam geen verandering. In de houtvesterijen met hun talrijker personeel zijn ze beter dan in de boschdistricten.

b. Definitieve inrichting.

In de formatie van het personeel der inrichtingsbrigade kwam in 1914 weinig verandering. Op het einde van dat jaar waren onder den waarnemenden inspecteur werkzaam 5 houtvesters, 8 adspirant-houtvesters, 5 opzieners, 4 leerling-opzieners, 4 chef-opnemers (waarvan 2 waarnemend), 7 opnemers, 25 mantri-opnemers en 23 teekenaars.

Opneming en kaarteering. Door de opnemingsbrigade is in 1914 volledig opgemeten en in kaart gebracht eene oppervlakte van 26 360 H.A. (waarvan nieuw opgemeten 11 H.A.) waardoor op het einde van het jaar 603 460 H.A. djatibosschen, of 88 % van de geheele uitgestrektheid als volledig opgenomen en gekaarteerd konden worden beschouwd; van 524 550 H.A., of 76 %, bestaan thans volledige bedrijfs- en overzichtskaarten.

Bedrijfsplannen. De herziening van de bedrijfsplannen voor Margasari, Oost-Tegal en Ngarengan voor het tweede bedrijfstijdvak kwam gereed en werd goedgekeurd. Het voor goed ingerichte complex Regaloh maakt in het nieuwe plan voor Ngarengan een deel van deze houtvesterij uit. Een nieuw bedrijfsplan voor de houtvesterij Zuid-Kradenan werd eveneens goedgekeurd. De houtvesterij Ngliron, waarvoor het plan in 1913 was goedgekeurd, trad in 1914 in werking. Ruim 20 % van de geheele boschoppervlakte is thans voor goed ingericht.

Indeeling der bosschen. In de in te richten complexen werden in 1914 549 K.M. sleuven geprojecteerd en 69 K.M. gerooid. Bovendien werden 298 K.M. inspectiepaden aangelegd. Voorts werden 2329 vak- en grenspalen, 8682 hectometerpalen en 4110 andere palen geplaatst.

Boschbeschrijving. De boschbeschrijvingen voor de houtvesterijen Padas, Goendih, Merah en Doplang kwamen gereed, die voor de houtvesterijen Monggot en Koendoeran werden voortgezet en met die voor Woeloeng en Bandjarredjo werd een aanvang gemaakt.

c. Proefstation voor het boschwezen.

Het in 1913 opgerichte proefstation ging voort of maakte een begin met het opbrengst- en dunningsonderzoek der djatibosschen, het vakkundig houtonderzoek, het cultuuronderzoek — waarin het beheerspersoneel een werkzaam aandeel heeft — en het boschbeschermingsonderzoek. Het ook op het werkplan staande klimato-hydrologisch onderzoek moest voorloopig, wegens gebrek aan personeel, worden uitgesteld.

Op het gebied van stelselmatige plantkunde, plantenziektekunde en agro-geologie werd de hulp van de betrokken afdeelingen en laboratoria van het departement van landbouw, nijverheid en handel ingeroepen. Hoewel steeds de grootste bereidwilligheid ondervonden werd en belangwekkende gegevens verstrekt werden, zijn deze afdeelingen en laboratoria, met name het geologisch laboratorium, echter niet steeds berekend op het verleenen van hulp in de mate als het proefstation deze behoeft.

De uitgaven ten behoeve van het proefstation bedroegen gedurende 1914 f 44 506 (traktementen f 23 850, reiskosten f 12 494, onderzoekingen, enz. f 8162).

d. Personeel.

Op ult. 1914 waren in dienst 1 hoofdinspecteur, hoofd van den dienst, 6 inspecteurs (van wie 1 voor de buitenbezittingen, 1 hoofd van de inrichting en 4 voor het toezicht op het beheer), 58 houtvesters (van wie 3 bij het hoofdkantoor, 37 bij het beheer op Java en Madoera, 5 bij de inrichting, 5 in de buitenbezittingen, 2 bij het proefstation — één als directeur —, 4 bij het caoutchoucbedrijf — één als directeur — en 2 belast met bijzondere onderzoekingen), 21 adspirant-houtvesters, 7 adjunct-houtvesters der 1ste klasse, 26 hoofdopzieners, 128 Europeesche opzieners, 51 Europeesche leerling-opzieners, 20 inlandsche opzieners, 28 inlandsche leer-

ling-opzieners, 2 chef-opnemers, 2 waarnemende chef-opnemers, 7 Europeesche opnemers, 15 mantri's-opnemer, 365 mantri's-politie en 588 boschwachters. Met buitenlandsch verlof waren 1 inspecteur, 7 houtvesters, 3 adjunct-houtvesters der 1ste klasse, 3 hoofdopzieners, 3 Europeesche opzieners en 1 chef-opnemer.

Bij Gouv. Bt. 29 Dec. 1914 n°. 41 is bepaald dat ook bij den dienst van het boschwezen in de buitenbezittingen inlandsche leerling-opzieners kunnen worden aangesteld.

Omtrent de bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot verschillende ambten bij den dienst van het boschwezen zie men hoofdst. N (kol. 170).

e. Baten en lasten.

In 1913 bedroegen de zuivere inkomsten van het boschwezen f 2 416 671. Voor het boschbeheer op Java en Madoera was het voordeelige slot f 2 968 394 en voor dat in de buitenbezittingen f 126 092, terwijl de nadeelige sloten voor het caoutchoucbedrijf en het proefstation onderscheidenlijk bedroegen f 635 117 en f 42 698 (alles volgens verbeterde opgaven). Voor 1914 kunnen deze cijfers voorloopig worden gesteld op f 1 324 000, f 2 095 000, f 75 000, f 801 000 en f 45 000. De achteruitgang is een gevolg van den oorlogstoestand in Europa, welke den afzet van het hout belemmerde en de prijzen deed dalen. De waarde van het op de stapelplaatsen aanwezige onverkochte hout bedroeg op ult. 1914 f 376 700 *meer* dan op ult. 1913, welk bedrag dus in mindering behoort te komen van dat waarmede de opbrengst van het boschbedrijf in 1914 achteruitging. Ook van de caoutchouc was eene buitengewoon groote hoeveelheid op het einde van het verslagjaar nog onverkocht. In het hiervóór vermelde bedrag der zuivere inkomsten van het boschwezen in 1914 is begrepen de tariefswaarde van het kosteloos voor desa-werken verstrekte hout, ten bedrage van f 123 000. Ter vergelijking met de raming bij de begrooting moet men dit bedrag buiten rekening laten. Het voorloopig becijferde batig slot voor 1914 bedraagt dus f 1 201 000, tegen f 1 806 700 bij de raming bij de begrooting.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Het aantal in de buitenbezittingen geplaatste houtvesters werd met één vermeerderd. Het boschreserveeringswerk (vgl. K. V. 1914, kol. 181) werd voortgezet, terwijl op Bali voorloopig eene ruwe boschreservegrens werd vastgesteld. De voorstellen tot voorloopige vaststelling van de boschreserve in de Lampongsche districten werden door de Regeering goedgekeurd. Het daaraan verbonden onderzoek naar de ligging, de samenstelling en de gesteldheid der bosschen werd hier en daar krachtig voortgezet, en ook dienstig gemaakt aan de bevordering der boschexploitatie.

In Atjeh en onderhoorigheden vindt houtaankap plaats in Singkel, Simeuloe, Tamiang en Langsar. Uit Singkel werd 4459 M³. hout (voornamelijk kamferhout) uitgevoerd, tegen 4239 M³. in 1913. De voorbereiding van het grootbedrijf der Javasche Boschexploitatie-maatschappij op Zuid-Simeuloe werd voortgezet. De gekapte hoeveelheid hout was nog gering. In Noord-Simeuloe beëindigde de Houtaankapmaatschappij Noord-Simaloer het bosch- en terrein-onderzoek, dat ingesteld werd om een exploitatieplan te kunnen opstellen. Er werd in 1914 754 M³. hout gekapt. Uit de landschappen Tamiang en Langsar werd in 1914 in het geheel uitgevoerd ± 11 000 M³. hout.

Het panglongbedrijf in Bengkalis leverde in het verslagjaar minder op dan in 1913. Er werkten 93 balkenkapperijen, 37 brandhoutkapperijen, 10 plankenzagerijen en 71 houtskoolbranderijen, waarvoor aan cijns onderscheidenlijk f 80 186, f 10 961, f 1160 en f 8128, of in het geheel f 100 435, geheven is.

Op Billiton kwam in het boschbeheer geen wijziging. De geheven retributiën beliepen f 19 962, tegen f 15 081 in 1913.

De proefexploitatie van de djatibosschen op Moena (landschap Boeton, gouv. Celebes en onderhoorigheden) werd op denzelfden voet voortgezet. De opbrengst bedroeg 2612 M³. timmerhout en 639 stapelmeter brandhout. De uitgaven beliepen f 120 724 (waarvan f 115 410 geregeld terugkomende kosten, met inbegrip van de schadeloosstelling aan de Boetonsche hoofden, en f 5314 voor niet geregeld terugkeerende kosten). De inkomsten uit den verkoop van hout bedroegen f 141 913 en de waarde van het op ult. 1914 nog onverkochte hout bedroeg f 21 125. De regularisatiewaarde van de verstrekte telefoonpalen aan den lands telefoondienst bedroeg f 27 267. Wederom werd nagenoeg uitsluitend met inheemsche werkkrachten gearbeid.

De waarde van de in 1914 uitgevoerde boschvoortbrengselen bedroeg voor Sumatra's Westkust f 620 641, voor de Oostkust van Sumatra f 800 000, voor Tapanoeli f 1 294 173 en voor Atjeh en onderhoorigheden f 399 967.

Bij Gouv. Bt. 15 Jan. 1915 n°. 15 is de resident van Ternate en onderhoorigheden gemachtigd om met de te Amsterdam gevestigde naamlooze vennootschap ,,Obi Gom compagnie'' eene overeenkomst aan te gaan betreffende het inzamelen van boschvoortbrengselen op de eilanden Groot-Obi en Obi-Bisa (vgl. K. V. 1910, kol. 252).

III. BURGERLIJKE VEEARTSENIJKUNDIGE DIENST EN VEETEELT.

A. BURGERLIJKE VEEARTSENIJKUNDIGE DIENST.

In de in Ind. St. 1912 n°. 434 opgenomen lijst van plaatsen, waar in- en uitvoer van vee wordt toegelaten, zijn bij Gouv. Btn. 25 Sept. 1914 n°. 37 (Ind. St. n°. 636), 26 Oct. 1914 n°. 10 (Ind. St. n°. 682) en 11 Dec. 1914 n°. 37 (Ind. St. n°. 757) wijzigingen aangebracht.

Bij Gouv. Bt. 16 April 1915 n°. 30 (Ind. St. n°. 321) zijn eenige eilanden en plaatsen in de residentie Oostkust van Sumatra aangewezen waartusschen het vervoer van vee over zee onbelemmerd kan plaats hebben.

De regeling nopens den invoer van vee uit Afrika, Azië en Australië (zie Ind. St. 1912 n°. 433) onderging eene wijziging voor zooveel laatstgenoemd werelddeel betreft (Ind. St. 1914 n°. 714).

Bij Ord. van 9 April 1915 (Ind. St. n°. 302), juncto Ord. van 30 April 1915 (Ind. St. n°. 339), zijn nieuwe bepalingen ter voorkoming en bestrijding van hondsdolheid in Nederlandsch-Indië vastgesteld. Krachtens art. 1 dier bepalingen is de invoer van honden, katten en apen verboden in de gewesten Madoera, Benkoelen, Lampongsche districten, Djambi, Timor en onderhoorigheden en Bali en Lombok, de eilanden bewesten Sumatra, de eilanden behoorende tot de residentie Riouw en onderhoorigheden en de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea der residentie Amboina, terwijl krachtens art. 4 dier bepalingen eenige reeden en havens zijn aangewezen waar van buiten Nederlandsch-Indië aangevoerde honden, katten of apen mogen worden ontscheept (Gouv. Bt.

30 April 1915 n°. 9 in Ind. St. n°. 340). Ingevolge art. 9 der genoemde hondsdolheidordonnantie is door den directeur van landbouw, nijverheid en handel het model der in Nederlandsch-Indië te gebruiken muilkorven vastgesteld (Bijbl. Ind. St. n°. 8268).

Het tarief van betaling aan Europeesche veeartsen voor de behandeling van zieke en gebrekkige paarden (Ind. St. 1854 n°. 48) is bij Ord. van 15 Juni 1915 (Ind. St. n°. 407) ingetrokken.

Het aantal mantri's bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst is gebracht op 179.

Nopens de standplaatsen en gebieden van de adjunct-inspecteurs bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst zie men Bijbl. Ind. St. n°. 8143.

Aan 5 leerlingen van de vierde klasse der Nederlandsch-Indische veeartsenschool werd het getuigschrift van Indisch veearts uitgereikt, waarna allen tot adjunct-gouvernements-veearts werden benoemd. De loopende cursus 1914—1915 wordt gevolgd door 9 leerlingen in de eerste, 5 in de tweede en 5 in de derde klasse.

De gezondheidstoestand van den veestapel was in 1914 over het algemeen niet ongunstig. Miltvuur kwam voor in de gewesten Batavia, Bantam, Palembang, Lampongsche districten en Tapanoeli en in zeer hevige mate onder de buffels in de afdeelingen Painan (Sumatra's Westkust) en Mokko Mokko (Benkoelen). Septichaemia epizoötica deed zich voor onder de buffels op Java, in Celebes en onderhoorigheden en op de eilanden Roti en Timor (res. Timor en onderhoorigheden), terwijl in Soerakarta en Menado de varkens van die ziekte hadden te lijden. Mond- en klauwzeer kwam weder over geheel Java en Madoera verspreid voor, doch in mindere mate dan het vorig jaar, en tevens in Palembang en de Oostkust van Sumatra. Van malleus werden in de meeste gewesten van Java minder gevallen waargenomen dan het voorafgegane jaar; daarentegen kwam die ziekte in sterkere mate voor in de gewesten Madioen, Madoera, Soerabaja, Bali en Lombok, Celebes en onderhoorigheden, Lampongsche districten en op Soembawa. Het aantal gevallen van saccharomycose was in 1914 kleiner dan in 1913; de meeste werden waargenomen in Soerabaja en op Madoera. Scabies (schurft) deed zich voor onder de buffels in Cheribon en Tapanoeli. Surra trad in niet hevige mate op in alle gewesten van Java en Madoera en op Sumatra. Tuberculose vertoonde zich uitsluitend bij ingevoerde of gekruiste runderen in de gewesten Soerakarta, Semarang, Kediri en Soerabaja. Verder kwamen hier en daar gevallen voor van hondsdolheid, piroplasmose en dourine.

In 1914 werd ten behoeve van den veeartsenijkundigen dienst uitgegeven f 974 461 (f 966 055 in 1913), waaronder f 10 562 in verband met de maatregelen tegen hondsdolheid en f 63 152 ter voorkoming of beteugeling van besmettelijke ziekten onder het vee en de paarden, of te zamen f 73 714, tegen f 61 257 in 1913.

B. VEETEELT.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Op de stoeterij te Padalarang waren op ult. 1914 aanwezig 33 Sandelhout- en 18 Australische en gekruist Australische fokmerries, zoomede 142 veulens en 4 dekhengsten, benevens 19 afgekeurde merries van het leger. In den loop van het jaar werden aan inlandsche fokkers 18 en aan de landbouwschool te Tandjoengsari (afd. Soemedang) 2 afgekeurde merries overgegeven. In de Preanger-Regentschappen waren op ult. 1914 aanwezig 88 dekhengsten, verdeeld over 50 stations; gedekt werden 3626 merries, tegen 4006 in 1913. Bericht werd ontvangen van de geboorte van 1195 veulens, tegen 1181 in 1913.

Door een tweetal naar Britsch-Indië uitgezonden landsveeartsen is Bengaalsch vee aangekocht, waarvan 496 koeien met 70 kalveren en 42 stieren op het eiland Soemba werden verstrekt, terwijl de overige 198 stieren aan de inlandsche bevolking in de gewesten Banjoemas, Kedoe en Kediri werden afgestaan.

Op Madoera bedroeg het aantal door den landsveearts goedgekeurde stieren 2418, tegen 1846 in 1913; geboren werden 114 229 kalveren, tegen 79 329 in 1913.

Op Java en Madoera werden in 1914 49 008 runderstieren en 11 353 buffelstieren onder toezicht van den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst ontmand.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Ter Sumatra's Westkust waren op ult. 1914 aanwezig 77 dekhengsten, verdeeld over 34 stations, waarvan 31 in de Bovenlanden. In dit gebied werden 4243 merries gedekt, tegen 3886 in 1913, terwijl 1155 geboortebewijzen werden afgegeven; in de Benedenlanden werden 294 merries gedekt.

In de afdeeling Simeloengoen en de Karolanden der residentie Oostkust van Sumatra waren 2 Batak- en 13 Sandelhout-hengsten geplaatst, verdeeld over 7 stations. Er werden 1849 merries gedekt, tegen 1488 in 1913, terwijl bericht werd ontvangen van de geboorte van 329 veulens, tegen 288 in 1913.

Op Soemba waren 10 Arabische dekhengsten aanwezig, terwijl door tusschenkomst van het bestuur nog 16 halfbloedhengsten werden verstrekt.

Op Soembawa waren op ult. 1914 86 dekhengsten geplaatst, waarvan 9 Sandelhout- en 3 Makassaarsche hengsten.

Op Bali telde men op ult. 1914 3060 dekstieren en 1903 reserve-stieren.

Op Soemba waren op het einde van het jaar aanwezig 49 Bengaalsche stieren en 611 Bengaalsche koeien met 246 kalveren, benevens 15 Madoereesche stieren en 141 Madoereesche koeien met 60 kalveren. Bovendien telde de veestapel op dit eiland nog 4 rammen en 45 ooien met 25 lammeren van Australisch ras.

Op Timor bevonden zich op ult. 1914 116 Madoereesche koeien met 34 kalveren en op Flores 15 Madoereesche stieren met 123 koeien en 125 kalveren.

IV. VISSCHERIJEN.

De vischteelt op sawahs, welke uitsluitend wordt gedreven in streken waar men na den rijstoogst over voldoende water kan beschikken, bleef in hoofdzaak beperkt tot de residentie Preanger-Regentschappen, waar jaarlijks eenige duizenden bouws sawah met visch worden beplant. Naast deze teelt levert die in vijvers, meer in het bijzonder in de afdeelingen Tjiandjoer en Garoet van genoemd gewest, mede een belangrijken bijslag in de huishouding der inlandsche bevolking. Van meer beteekenis is de vischteelt in zoutwatervijvers; de oppervlakte dier vijvers bedraagt 78 000 bouws, waarvan in de residentie Soerabaja alleen 47 000 bouws.

De uitkomsten van de zeevisscherij waren, voor zooveel Java en Madoera aangaat, in verband met de buitengewone weersgesteldheid gedurende het vischseizoen, niet gunstig, tengevolge waarvan de visschersbevolking in de noodzakelijkheid verkeerde om gelden op te nemen ter voorziening in haar levensonderhoud.

Evenals in vorige jaren, werd het zout tegen verminderden prijs aan de vischconserven-nijverheid verstrekt, doch het nut hiervan is slechts zeer plaatselijk, aangezien verreweg het grootste deel van de uit zee aangebrachte vangsten niet in de landsvischinzoutingsinrichtingen terecht komt, doch — voor zoover niet onmiddellijk versch verbruikt — in de woningen van de vischinzouters wordt verduurzaamd, hetzij met duur briquettenzout of heimelijk uit de vischvijvers gewonnen zilt, hetzij zonder gebruikmaking van zout.

Van de gelegenheid om bij de bestaande afdeelingskredietbanken goedkoop bedrijfskapitaal op te nemen werd door belanghebbenden bij de visscherij slechts in geringe mate partij getrokken.

In de residentiën Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en Palembang is de opbrengst van de vischvangst in rivieren en moerassen overvloedig geweest. De lage waterstand, tengevolge van de langdurige droogte, vergemakkelijkte de vischvangst in hooge mate. In laatstgenoemd gewest bracht de verpachting van de riviervischvangst ongeveer f 58 000 op.

De uitvoer van Bagan Si Api Api (Oostkust van Sumatra) bedroeg in 1914 19 millioen K.G. gedroogde visch, 12 millioen K.G. trasi, ± één millioen K.G. gedroogde garnalen, twee millioen K.G. garnalenschillen, benevens eene geringe hoeveelheid vischblazen.

De parelvisscherij in de wateren van de Aroe-eilanden wordt, behalve door de inlandsche bevolking, door de Celebes Trading Company uitgeoefend met eene vloot, bestaande uit 5 schoeners en 92 loggers; zij zag zich evenwel kort na het uitbreken van den Europeeschen oorlog genoodzaakt haar bedrijf stop te zetten. Van Dobo werd uitgevoerd voor eene waarde van ruim f 700 000 aan parelschelpen.

Door den resident van Amboina is een reglement vastgesteld op het zich onbevoegd bevinden met vischgerei in baaien, inhammen en dergelijke in zijn gewest (zie Jav. Ct. 1914 n°. 96).

V. WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN, BEHOORENDE ONDER HET DEPARTEMENT VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN HANDEL, WETENSCHAPPELIJKE REIZEN EN LANDBOUWONDERWIJS.

§ 1. WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN.

Gedurende het jaar 1914 werden door of met medewerking van het departement van landbouw, nijverheid en handel uitgegeven: *a.* het ,,Jaarboek van het departement van landbouw, nijverheid en handel'' over 1913; *b.* het ,,Verslag omtrent den dienst van het boschwezen'' over 1913; *c.* drie nummers van de ,,Annales du Jardin botanique de Buitenzorg''; *d.* een nummer van de ,,Icones Bogoriensis''; *e.* een nummer van de ,,Mededeelingen uitgaande van het departement van landbouw, nijverheid en handel''; *f.* vijf nummers van het ,,Bulletin du Jardin botanique de Buitenzorg''; *g.* drie afleveringen van ,,Java, zoölogisch-biologisch''; *h.* vijf nummers van de ,,Mededeelingen van het laboratorium voor plantenziekten''; *i.* vier nummers van de ,,Mededeelingen van het agricultuur-chemisch laboratorium''; *j.* zes nummers van de ,,Mededeelingen van het proefstation voor thee''; *k.* drie afleveringen van den ,,Atlas van de boomsoorten van Java''; *l.* twee afleveringen van de ,,Observations météorologiques''; *m.* de ,,Korte berichten voor landbouw, nijverheid en handel''; *n.* de ,,Catalogus herbarii plantarium in horto bogoriensi cultarum''; *o.* het ,,Verslag omtrent eene reis naar Australië ter bestudeering der veeartsenijkundige toestanden''; *p.* een nummer van de ,,Mededeelingen van het visscherij-station te Batavia''; *q.* twee nummers van de ,,Veeartsenijkundige mededeelingen van het departement van landbouw, nijverheid en handel''; *r.* het ,,Overzicht van hetgeen werd verricht ter bevordering van de katoencultuur in Nederlandsch-Indië in 1913''; *s.* het ,,Verslag van eene reis naar Sumatra's Oostkust en de Padangsche Bovenlanden ter bestudeering van de theecultuur''; *t.* een nummer van de ,,Mededeelingen van het kina-proefstation''; *u.* het ,,Verslag van het personeel van den landbouwvoorlichtingsdienst over 1913''; *v.* een aflevering van de ,,Contributions à la faune des Indes Neérlandaises''; *w.* het ,,Verslag omtrent landbouw, nijverheid en handel in Nederlandsch-Indië gedurende 1913'' en *x.* het ,,Verslag van de tweede vergadering van het technisch personeel van de particuliere proefstations en van ambtenaren van het departement van landbouw, nijverheid en handel te Malang op 21—22 Augustus 1913''.

Herbarium en museum voor systematische botanie. Evenals in vorige jaren is het herbarium uitgebreid door verzamelingen, zoowel van wetenschappelijke onderzoekingstochten als van particulieren. Terwijl van het herbarium op de gewone wijze gedeelten bewerkt en de uitkomsten daarvan uitgegeven werden, vond eene gedeeltelijke inwendige hervorming ervan plaats, gepaard met eene aanzienlijke uitbreiding van het ,,tuinherbarium''.

Bij Gouv. Bt. 13 Jan. 1915 n°. 37 (Ind. St. n°. 89) is bij het herbarium en museum een botanist voor de Java-flora in dienst gesteld.

Botanische tuinen te Buitenzorg, Tjibodas en Sibolangit. De verzamelingen van gekweekte gewassen werden weder zooveel mogelijk uitgebreid, waarbij bijzondere aandacht werd gewijd aan planten, die op artsenijbereidkundig gebied op den voorgrond treden.

De stichting van eene filiale van 's lands plantentuin op het door den directeur op de hoogvlakte van Sibolangit (Deli) uitgezochte terrein — zie K. V. 1914, kol. 189 — kwam tot stand bij Gouv. Bt. 3 Juni 1914 n°. 45 (Ind. St. n°. 424). In Augustus 1914 is met de eigenlijke werkzaamheden een aanvang gemaakt.

In Mei 1914 werd in 's lands plantentuin het TREUB-laboratorium geopend, bestemd om den vreemden natuuronderzoekers tot werkplaats te dienen.

Zoölogisch laboratorium en museum. De uitbreiding van de verzamelingen van het museum was ook in 1914 weder zeer belangrijk. De uitgave van het hiervóór reeds genoemde werk „Java, zoölogisch en biologisch" werd geregeld voortgezet, terwijl het handschrift van een geïllustreerd werk over giftslangen van Nederlandsch-Indië werd voltooid.

In verband met de pestziekte werd eene bijzondere studie gemaakt van het voorkomen en de verspreiding der rattensoorten op Java, terwijl bij Gouv. Bt. 27 April 1914 n°. 88 (zie Jav. Ct. n°. 36) voor den tijd van ten hoogste drie jaren een zoöloog werd in dienst gesteld in het belang van de maatregelen, welke zouden kunnen worden getroffen ter bestrijding van de rattenplaag.

Visscherij-station te Batavia. Het wetenschappelijk onderzoek van de zeefauna in verband met visscherijaangelegenheden werd zoo krachtig mogelijk voortgezet, maar ondervond na Juli groote belemmeringen, omdat het onderzoekingsvaartuig voor den dienst van het departement der marine noodig was. Van de gebruikelijke driemaandelijksche termijnvaarten konden er daardoor slechts twee plaats hebben.

Handelslaboratorium. In den loop van het verslagjaar werden 589 monsters onderzocht, waarvan het meerendeel afkomstig was van landbouwondernemingen. Voorts werden verschillende onderzoekingen gedaan op het gebied van voedingsmiddelen. Met name werden gesteriliseerde en gecondenseerde melk, cognac, brandewijn, wijn, bier en boter onderzocht. De uitkomsten gaven een vrij droevigen kijk op de in Nederlandsch-Indië verkochte voedingsmiddelen. In verband daarmede is bij Gouv. Bt. 3 Nov. 1914 n°. 48 eene commissie ingesteld welke, met het oog op de mogelijke invoering van een regeeringstoezicht op de voedingsmiddelen in Nederlandsch-Indië, zal hebben aan te geven aan welke eischen die voedingsmiddelen behooren te voldoen en volgens welke methoden deze behooren te worden onderzocht. Tot voorzitter van die commissie is benoemd de heer H. B. C. GIEBEN, inspecteur-pharmaceut van den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Agricultuur-chemisch laboratorium. De bemestingsproeven door de landbouwleeraren en landbouwadviseurs in den westmoeson 1913—1914 genomen, hebben aangetoond dat er op Java verschillende streken voorkomen, waar eene kunstmestbemesting bij rijst voordeel geeft. Vooral bleek het toevoegen van phosphorzuur en stikstof dikwijls eene aanzienlijke oogstvermeerdering ten gevolge te hebben. De proeven werden voortgezet en zooveel mogelijk uitgebreid, hetgeen eveneens het geval was met de wetenschappelijke bemestingsproeven in den proeftuin te Buitenzorg.

Voor de coca-extractiefabrieken, waarvan die te Soekaboemi in het begin van 1915 in werking zou komen, werden verschillende onderzoekingen verricht.

Inzake de citronellateelt en de bereiding van de sereholie werden een groot aantal adviezen uitgebracht.

De tapproeven in het belang van de caoutchouc-teelt werden voortgezet.

Verschillende onderzoekingen werden verricht voor den zaad- en selectietuin, ten einde eene oordeelkundige selectie van inlandsche gewassen mogelijk te maken.

Chemisch laboratorium van het proefstation voor rijst en tweede gewassen. Het systematisch onderzoek van het slib en het water van enkele rivieren op Java, die voor bevloeiingsdoeleinden gebruikt zouden moeten worden, werd voortgezet. Onderzocht werden de Brantas- (op een viertal plaatsen), de Toentang-, de Tadjoem-, de Serajoe- en de Bondojoedo-rivieren.

Instituut voor plantenziekten en cultures. In 1914 werden de afdeelingen voor plantenziekten en voor veredeling van cultuurgewassen (thans selectie-station), zoomede de cultuurtuin te Buitenzorg en de koffie-proeftuin te Bangelan vereenigd tot eene groep, welke den naam „Instituut voor plantenziekten en cultures" ontving.

a. Laboratorium voor plantenziekten. De werkzaamheden bestonden in 1914 in de eerste plaats in de voortzetting van de reeds vroeger ter hand genomen onderzoekingen aangaande de „lyer"-ziekte in maïs en de krulziekte in arachis. In het rijstgewas werd eene voor Java nieuwe ziekte, de zoogenaamde „steenbrand", waargenomen en beschreven.

De proeven met de bestrijding van den rijstboorder werden met gunstig gevolg ten einde gebracht. Het oogstverlies tengevolge van deze plaag in het district, dat het meest ervan te lijden had, daalde van 44 % in 1912 tot 23 % in 1913 en 2 % in 1914.

Het onderzoek over de oeretplaag en de acarinen-beschadiging bij cassave werd afgesloten, evenals dat over de theezaadvlieg, een tot nu toe onbekende plaag in thee. Met het bestudeeren van eenige zeer schadelijke insectenplagen, als de Helopelthis-plaag bij thee, eene rupsenplaag bij pisang en verschillende insectenplagen bij klappers werd in 1914 een begin gemaakt.

In het geheel werden 225 inzendingen op plantenziektekundig gebied behandeld, waarvan 66 door den botanischen assistent en 159 door de zoölogische assistenten. Zij betroffen rijst en tweede gewassen, klappers, hevea, vruchtboomen, koffie en andere gewassen van den Europeeschen landbouw.

Het toezicht op den invoer van Australisch ooft (de beperkende bepalingen op dien invoer — zie K. V. 1914, kol. 190 — ondergingen wijziging bij Ord. van 6 Jan. 1915, Ind. St. n°. 10) geschiedde te Tandjoengpriok door ambtenaren van het Instituut, die 78 keuringen verrichtten, waarbij 7545 kisten met ooft werden gekeurd. Fruitvliegen werden niet aangetroffen.

De beperkende bepalingen op den invoer van theezaden in Nederlandsch-Indië (zie K. V. 1913, kol. 202) zijn bij Ord. van 26 Nov. 1914 (Ind. St. n°. 727) gewijzigd, teneinde uitbreiding te geven aan het aantal plaatsen waar, na deskundig onderzoek, die invoer mag plaats hebben.

De ordonnantie in Ind. St. 1903 n°. 150, houdende maatregelen tegen het overbrengen op Java van ziekten in het suikerriet, onderging bij Ord. van 17 Juni 1915 (Ind. St. n°. 411) eene wijziging in dien zin, dat tot den invoer op Java en Madoera voor wetenschappelijke doeleinden van suikerriet en suikerrietstekken, afkomstig van buiten Nederlandsch-Indië, door den directeur van landbouw, nijverheid en handel vergunning kan worden verleend.

Een zoölogisch assistent werd tijdelijk bij den dienst der pestbestrijding geplaatst.

b. Selectie-station. De werkzaamheden van deze instelling bestonden gedurende 1914 voornamelijk in den invoer van zaden en plantenmateriaal van nuttige gewassen uit andere tropenlanden. Van hevea, koffie, cacao, klappers, oliepalmen, boomsoorten en vruchtboomen, groenten, groenbemesters en andere eenjarige gewassen werden nieuwe vormen ingevoerd en voorloopig in den cultuurtuin ondergebracht. Van hevea werden enkele zeer zeldzame soorten verkregen; van oliepalmen werd eene vrij volledige reeks verscheidenheden van Afrika's Westkust ingevoerd.

Met het verzamelen van plantmateriaal van goede typen van kapok werd een begin gemaakt.

De plannen tot aanleg van een tuin voor de selectie van overjarige gewassen konden in 1914 nog niet tot uitvoering worden gebracht.

c. Cultuurtuin. Het onderhoud van de aanplantingen vond op de gewone wijze plaats. Met het opruimen van oude aanplantingen en de vervanging daarvan door nieuwe werd voortgegaan.

In de kweekerij werden proeven genomen met het enten van koffie en cacao.

Een groot aantal planten, door het selectiestation uit het buitenland ingevoerd, werd in de kweekerij opgekweekt, over het algemeen met goeden uitslag. Enkele groentensoorten konden reeds worden verspreid.

d. Koffie-proeftuin te Bangelan. Door de ongunstige omstandigheden, waaronder de bloei in 1913 plaats had, bleef de oogst beneden het gemiddelde. De stand van den aanplant was bevredigend; ernstige plagen traden niet op. Het nieuwe etablissement werd in gebruik genomen.

Met de selectieproeven en met het kweeken van zuiver bestoven zaad werd voortgegaan. De aanplantingen werden in 1914 slechts weinig uitgebreid.

Laboratorium voor agrogeologie en grondonderzoek. In het verslagjaar werden nieuwe methoden van onderzoek uitgewerkt en in toepassing gebracht, waarbij het mogelijk is te onderscheiden, of gronden in natten toestand licht of zwaar, los of klevend en taai zijn, alsmede of zij in drogen toestand los of vast en hard zijn. Daar de verschillen thans in cijfers kunnen worden vastgelegd, is eene vergelijking op groote schaal mogelijk geworden, en daarmede een waardevol hulpmiddel voor de beoordeeling van de bewerkbaarheid der verschillende gronden gewonnen.

Uitgebreide onderzoekingen waren noodig in verband met zeer groote bevloeiingsontwerpen.

Mede werden talrijke monsters onderzocht ten behoeve van het boschwezen, in het bijzonder voor het boschbouwproefstation en voor 's lands caoutchoucbedrijf. Ook het in 1914 te Batavia gehouden rubber-congres veroorzaakte een grooten toevloed van monsters van rubberondernemingen. Het aantal der standaardmonsters steeg dan ook van 1600 tot boven 2600. Deze verzameling is de grondslag voor de later volgende kaarteering van de Nederlandsch-Indische gronden.

Pharmacologisch laboratorium. De onderzoekingen werden geregeld voortgezet. Het onderzoek naar de planten, die in Nederlandsch-Indië gebruikt worden of heeten gebruikt te worden ter vervanging van opium, werd bijna voltooid. De uitkomsten zijn, gelijk uit een eerlang in te dienen verslag blijken zal, zeer geruststellend.

Museum, tevens informatiebureau voor economische botanie. Bij deze instelling werd het onderzoek van de hulpbronnen van Indië op plantaardig gebied krachtig voortgezet en het beschrijven daarvan vervolgd. Gebeurtenissen, die eene bijzondere vermelding zouden vereischen, vielen niet voor.

§ 2. WETENSCHAPPELIJKE REIZEN EN ONDERZOEKINGSTOCHTEN.

Nieuwe groote onderzoekingstochten werden niet ondernomen. Door de heeren KLOSS en ROBINSON uit Malakka werd eene wetenschappelijke reis gemaakt naar de Piek van Koerintji.

De tijdelijke ambtenaar voor de Java-flora maakte een aantal reizen op Java naar weinig bekende en moeielijk bereikbare streken, tot het bestudeeren van de flora van het eiland. Deze tochten leverden ook thans een rijken oogst.

Van buitenlandsche geleerden, die in Nederlandsch-Indië gedurende korten of langen tijd verbleven, mogen hier worden genoemd: dr. MERRILL (Manila), prof. RICHARD GOLDSCHMIDT (München), mej. dr. WESTERDIJK (Amsterdam), mej. WERNER (Berlijn), prof. SCHLEE (Hamburg), prof. PORSCH en dr. CAMMERLOHRER (Czernowitz), dr. MUIR (Hawaii), de heer CHEVALIER (Parijs) en verschillende deelnemers aan de in 1914 in Australië gehouden vergadering der British Association, die hun terugreis via Nederlandsch-Indië maakten.

§ 3. ONDERWIJS IN LAND- EN BOSCHBOUW.

Middelbare landbouwschool te Buitenzorg. Van de 8 leerlingen der tweede klasse moest er een ontslagen worden, terwijl er een kort voor het eindexamen de school verliet.

Van de 16 leerlingen der eerste klasse, waarmede in 1913 de nieuwe leergang werd geopend, gingen er 5 om verschillende redenen heen; 4 van de overgeblevenen konden niet tot de tweede klasse bevorderd worden. Een van de 7, die overgingen, verliet de school spoedig na het begin van den nieuwen leergang en verkreeg eene aanstelling bij het volkskredietwezen.

Tot de eerste klasse werden 16 nieuwe leerlingen toegelaten, van wie er een na een paar weken reeds weder vertrok. Twee leerlingen van de eerste klasse studeeren op eigen kosten, de overigen zijn bestemd om in 's lands dienst te treden en ontvangen toelagen.

Er werd een reglement voor de school vastgesteld (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8273).

Bepaald werd, dat de school na Augustus 1915 uit 3 klassen zal bestaan, terwijl het aantal leeraren van 4 of 5 werd gebracht (Ind. St. 1915 n°. 113).

Besloten werd tot de oprichting van een schoolgebouw in de onmiddellijke nabijheid van het terrein voor de praktische oefeningen. Tot dusver behielp men zich met eenige vertrekken in verschillende gebouwen, op grooten afstand van bedoeld terrein.

Op 1 September 1914 werd een tijdelijke driejarige voorbereidende leergang geopend, waartoe, onder het genot van toelagen en met verplichting tot minstens 5-jarigen dienst na volbrachte studie, inlandsche jongelieden kunnen worden toegelaten, die eene Europeesche lagere school hebben doorloopen en geacht worden aanleg te bezitten voor verdere studie. Bij het onderwijs staan Nederlandsche taal en wiskunde op den voorgrond. 28 jongelieden werden tot dezen leergang toegelaten, van wie er aan het einde van het verslagjaar nog 24 over waren. Behalve naar de Middelbare landbouwschool, kunnen zij, die den voorbereidenden leergang doorloopen hebben, ook naar de Nederlandsch-Indische veeartsenijschool overgaan.

Zoowel bij den voorbereidenden leergang als op de school zelf werd gymnastiek-onderwijs ingevoerd.

Cultuurschool te Soekaboemi. Het leerjaar 1914/15 werd begonnen met 141 leerlingen, namelijk 71 in de klassen ter opleiding voor leerling-opziener bij het boschwezen (afdeeling A) en 70 in de klassen ter opleiding voor employé van particuliere landbouwondernemingen (afdeeling B). IJver en belangstelling der leerlingen, zoowel voor het praktisch als voor het theoretisch onderwijs, gaven reden tot tevredenheid.

In het in 1914 gehouden eindexamen slaagden van afdeeling A 13 en van afdeeling B 10 leerlingen. Van de 2de naar de 3de klasse gingen over 22 (afd. A) en 16 (afd. B) leerlingen en van de 1ste naar de 2de klasse onderscheidenlijk 20 en 23 leerlingen.

Het reglement voor de school (Bijbl. Ind. St. n°. 7568) onderging eenige wijzigingen van ondergeschikt belang (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8069).

Opleiding in den landbouw. Met het onderwijs in landbouwkundige vakken op de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers en de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren werd voortgegaan. Het onderwijs in landbouwhuishoudkunde, soms ook dat in scheikunde, werd gegeven door de landbouwkundige ambtenaren, dat in de andere vakken door de aan de scholen verbonden Europeesche onderwijzers in het bezit van de lagere akte van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in de landbouwkunde, bedoeld bij Ind. St. 1912 n°. 321.

Landbouwonderwijs aan de inlandsche jeugd werd op denzelfden voet verstrekt als in 1913. Aan de toen reeds bestaande desalandbouwscholen (zie K. V. 1914, kol. 192/193) werden toegevoegd gelijksoortige inrichtingen te Kepandjen (Pasoeroean), Tegalganda (Soerakarta, Soesoehoenans-gebied), Temon (Djokjakarta, gebied van prins Pakoe Alam), Pasirhalang en Tandjoengsari (Preanger-Regentschappen) en Beureunoen (onderafd. Pidië, gouv. Atjeh en onderhoorigheden), zoodat er bij het einde van 1914 dertien zoodanige scholen bestonden, waarvan twee in de buitenbezittingen en elf op Java. In de eerste helft van 1915 werden nog landbouwscholen geopend te Poerwakerta (Banjoemas) en Tandjoengagoeng (Benkoelen), terwijl de opening van scholen op verschillende andere plaatsen werd voorbereid.

Van de bestaande scholen worden alleen die te Wonosobo en Poerworedjo beheerd als landsinrichtingen. Ook de voeding der leerlingen komt daar voor rekening van den lande. Schoolgeld wordt niet geheven; de inkomsten uit den schooltuin worden in 's lands kas gestort. De overige scholen zijn bijzondere instellingen, ten behoeve waarvan in den regel van landswege eene tegemoetkoming voor oprichting en eerste inrichting wordt verleend, aan enkele ook een renteloos voorschot, o. a. om terrein aan te koopen voor een schooltuin. In de behoefte aan leerkrachten wordt van landswege voorzien; overigens moeten de scholen zich bedruipen uit de inkomsten van den schooltuin en uit de schoolgelden. Enkele scholen, zooals die te Poerworedjo en Tandjoengsari, ontvingen hulp van belangstellenden in den vorm van geschenken in leermiddelen, vee, enz. Te Beureunoen, Tondano en Benkoelen werden de kosten van oprichting geheel of voor een deel bekostigd uit de plaatselijke kassen; te Woeloeadeg, Tegalganda en Temon zijn de scholen op kosten van het betrokken inlandsch zelfbestuur opgericht. Aan de scholen te Tegalganda en Temon is, evenals aan die te Wonosobo, Poerworedjo en Woeloeadeg, een kostschool verbonden.

Bij het sluiten van den eersten tweejarigen leergang van de school te Soreang (Preanger-Regentschappen), die met 30 leerlingen aanving, verwierven er van de 21, die de lessen tot het einde toe hadden bijgewoond, 18 jongelieden het getuigschrift voor met vrucht gevolgd onderwijs; 2 van de 3 overgeblevenen, aan wie wegens onvoldoende kennis geen zoodanig getuigschrift kon worden uitgereikt, verlieten de school. Van de 18 gediplomeerden zijn er sedert 6 aan eene desa-school, 6 aan de gouvernements-kina-onderneming en enkele anderen als helper of mandoer aan verschillende landbouwscholen verbonden; de overigen keerden naar hunne desa's terug. Te Poerworedjo kon bij het sluiten van den eersten tweejarigen leergang aan 28 van de 30 leerlingen een getuigschrift worden uitgereikt voor met vrucht gevolgd onderwijs. Sedert is één hunner als helper aan de genoemde school verbonden, vier hebben als zoodanig op andere landbouwscholen eene plaatsing gevonden; nog vier andere zijn verbonden aan desascholen; een is bij den dienst van de desaloemboengs overgegaan; op drie anderen werd de hand gelegd door de suikerfabriek Premboen, die aan de oprichting van de school bijgedragen en nog op andere wijze steun verleend heeft, terwijl de overige naar hunne desa's zijn teruggekeerd.

De in sommige desa's van het regentschap Wonosobo genomen proef om, met behulp van de oud-leerlingen van de landbouwschool aldaar, die in 1913 hun getuigschrift verwierven, ter verbreiding van de opgedane kennis, de ambtsvelden van het desahoofd en van de leden van het desabestuur te doen bebouwen (zie K. V. 1914, kol. 194), heeft niet in alle opzichten aan de verwachtingen beantwoord, niet alleen omdat de verschillende werkzaamheden in desadienst werden verricht, en dus telkens door andere lieden, wien het onverschillig was of de aanplant slaagde of niet, maar ook omdat de oud-leerlingen van de school als voorgangers en leiders niet in voldoende mate bij de zaak werden betrokken, zoodat een en ander dan ook niet met die toewijding geschiedde als redelijkerwijze te verwachten zou zijn, indien te eigen voordeele ware gewerkt. Ten slotte vond men het beter de oud-leerlingen vrij te laten, zonder hen nochtans uit het oog te verliezen. De aangewezen weg te hunnen opzichte acht men vooralsnog om zooveel mogelijk voeling met hen te houden, toe te zien dat zij het hun op school bijgebrachte op doelmatige wijze in de desa toepassen en helpen verbreiden, en hen voorts behulpzaam te zijn bij aanschaffing van plantmateriaal, werktuigen en andere landbouwbenoodigdheden, zoomede bij de verschaffing van landbouwkrediet.

De in 1913 aangevangen proef met het verschaffen van nog eenvoudiger landbouwonderwijs dan hiervoren bedoeld aan de hoogste klassen van een viertal desascholen in de afdeeling Grobogan (Semarang) — zie t. a. p. — werd voortgezet. Hadden de ouders het aanvankelijk niet gaarne dat hunne kinderen veldarbeid in den schooltuin verrichtten, later verdween deze tegenzin. Het onderwijs kon van één uur in de week worden uitgebreid tot één uur theorie en twee uur praktijk. Ook in de Preanger-Regentschappen werd onderwijs in de allereerste beginselen van den landbouw aan desaschoolleerlingen gegeven. Dit had in de tweede helft van 1914 plaats op de desascholen te Kopo en Tjingtjin (afd. Bandoeng), aan elke waarvan sedert een oud-leerling van de landbouwschool te Soreang verbonden is. Evenals in de schooltuinen van de desascholen in de afdeeling Grobogan werd het zware werk door koelies verricht; het lichte, o. a. het bezaaien en het onderhoud van de kweekbedden, zoomede het beplanten van een deel van het plantveld, had door de leerlingen plaats. Met ingenomenheid werd dit door de ouders begroet.

In de buitenbezittingen werd aan de volksscholen te Koeta Radja, Lampase, Lam Boe en Loeengbata (Atjeh en onderhoorigheden) landbouwonderwijs van zeer eenvoudigen aard gegeven. Dit geschiedde door aan die scholen verbonden inlandsche onderwijzers, die tevoren een door den landbouwadviseur gegeven leergang in landbouw hadden gevolgd.

In Palembang werden, om onder de leerlingen belangstelling in den landbouw op te wekken, in de onmiddellijke nabijheid van een viertal doesoenscholen in de onderafdeeling Lematang Oeloe kleine aanplantingen aangelegd van aardnoten, bataten, maïs en cassave.

Ten behoeve van volwassenen werden ook in 1914 leergangen gegeven en voordrachten, lezingen en besprekingen gehouden. Leergangen in de teelt van thee gaven de landbouwkundige ambtenaren te Gandasoli en Nagrak (afd. Soekaboemi, Preanger-Regentschappen); te Paroengkoeda geschiedde het door den aan de openbare lagere inlandsche school der 2de klasse aldaar verbonden onderwijzer, die de te voren te Tjitjoeroeg gehouden leergang had gevolgd. Voorts werden leergangen gegeven: te Srandakan (Djokjakarta) in de beginselen van landbouw en landbouw-economie, op verzoek van het afdeelingsbestuur van de vereeniging Boedi Oetomo aldaar; te Koeta Radja en Seulimeum (Atjeh en onderhoorigheden) in landbouw aan volksschoolonderwijzers; in Palembang aan enkele in opleiding zijnde cultuurmantri's. Voordrachten, lezingen en besprekingen ter bevordering van landbouwkennis werden door alle landbouwkundige ambtenaren meer of minder geregeld gehouden. Voor besprekingen werden niet alleen zooveel mogelijk de afdeelings-, districts- en onderdistrictsbijeenkomsten bijgewoond, maar werd ook elke andere gelegenheid van aanraking met het landbouwend deel van de bevolking aangegrepen. Voorts werden op dienstreizen, indien er aanleiding toe was en eene geschikte gelegenheid bestond, voorbeelden op het terrein gegeven van betere grondbewerking, zorgvuldiger zaadkeuze, beter onderhoud van het gewas, enz.

Eene zeer bevattelijke verhandeling over het optreden en de bestrijding van de algemeen in het rijstgewas voorkomende boorderplaag, van de hand van den aan de afdeeling voor plantenziekten verbonden entomoloog dr. K. W. Dammerman, werd in het Maleisch vertaald en met de daarbij behoorende toelichtende afbeeldingen in groot aantal onder de inlandsche hoofden en de bevolking verspreid en ook

in de balehdesa opgehangen. Vermelding verdient nog de oprichting in het begin van 1915 van het voorshands alleen in het Maleisch uitgegeven maandblad „Pemimpin", waarin op eene bij het ontwikkelingspeil van de inlandsche bevolking aansluitende, eenvoudige en bevattelijke wijze vele wetenswaardige gegevens op landbouwgebied te harer kennis worden gebracht. De uitgave geschiedt door eene uitgeversmaatschappij; het departement van landbouw, nijverheid en handel verleent slechts steun door het bewerken van bijdragen in het Hollandsch, terwijl voor de vertaling in het Maleisch door de uitgeefster gezorgd wordt. In overweging is om het maandblad eerlang ook in het Hollandsch, zoomede in het Javaansch, Soendaneesch en Madoereesch, te doen verschijnen.

VI. HANDEL EN NIJVERHEID.

Bij Gouv. Bt. 16 Dec. 1914 n°. 21 (Bijbl. Ind. St. n°. 8210) zijn nieuwe voorschriften gegeven omtrent de opmaking en inrichting der statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië en betreffende de opmaking van de door Nederlandsch-Indië aan het te Brussel te vestigen „Bureau international de statistique commérciale" te leveren bijdrage voor de samenstelling van eene internationale handelsstatistiek.

Overzichten over 1914 betreffende de handelsbeweging tusschen Nederlandsch-Indië en landen of plaatsen daarbuiten gelegen, zijn opgenomen in bijlage QQ.

§ 1. GROOTHANDEL. [1])

a. *Uitvoerhandel.*

Voor den productenhandel in het algemeen is het jaar 1914 ongunstig geweest. Vóór het uitbreken van den Europeeschen oorlog was de stemming van de markt voor de meeste voortbrengselen van land-, bosch- of mijnbouw slap, vooral tengevolge van de geringe vraag uit de verbruikslanden, waardoor de prijzen vaak zeer gevoelig beïnvloed werden. Wel scheen de toestand tegen het midden van het jaar beter te zullen worden, doch door het uitbreken van den oorlog in Europa werd aan alle verwachtingen daaromtrent de bodem ingeslagen. Een aantal voortbrengselen werd door de oorlogvoerende mogendheden als absolute dan wel als voorwaardelijke contrabande beschouwd, terwijl bovendien een groot gebrek aan afscheepruimte aan den uitvoer van verscheiden artikelen in den weg stond. De groote suikerverschepingen naar Engeland vormden weliswaar een lichtpunt in den ongunstigen toestand, doch zij konden de geleden verliezen op de derving van winsten niet goedmaken. Tegen het einde van het jaar werd de uitvoerhandel in sommige producten (o. a. copra) levendiger en had de grootere vraag eene prijsstijging ten gevolge.

Suiker. In tegenstelling met het voorafgegane jaar, was de uitvoer van hoofdsuiker voor het grootste gedeelte gericht naar Europa, met name naar Engeland. Zaksuiker werd, evenals in 1913, in hoofdzaak uitgevoerd naar Honkong en China, terwijl melasse wederom verreweg het meest naar Britsch-Indië, China en Japan werd uitgevoerd. De uitvoer van hoofdsuiker bedroeg in 1914 1 261 157 ton, tegen 1 238 738 ton in 1913, van zaksuiker onderscheidenlijk 59 725 en 38 842 ton en van melasse 167 058 en 190 779 ton.

Gedurende de eerste zeven maanden van 1914 was de markt voor suiker ongunstig. De prijzen voor superieure hoofdsuiker daalden van f 8¼ en f 8 per pikol in Januari tot f 7⅜ per pikol in Juli, terwijl die voor hoofdsuiker n°. 16 en hooger in hetzelfde tijdvak terugliepen van f 7¼ tot f 6¾ per pikol en die voor muscovados van f 7 tot f 6½ per pikol. Door de groote vraag, welke na het uitbreken van den Europeeschen oorlog vooral van de zijde van Engeland ontstond, konden de prijzen zich niet alleen volkomen herstellen, doch stegen zij tegen het einde van Augustus zelfs tot eene ongekende hoogte (superieure hoofdsuiker f 13¼ per pikol, hoofdsuiker n°. 16 en hooger f 12 per pikol en muscovados f 11¾ per pikol).

Toen de prijzen op Java zoo sterk stegen, verkochten de handelaren in Britsch-Indië, die op overeenkomst belangrijke hoeveelheden van Java hadden gekocht, deze weer naar Indië terug. Nadat Engeland voldoende van suiker was voorzien en de verdere invoer daar te lande verboden werd, zagen zij zich genoodzaakt om hunne nog loopende leverings-overeenkomsten opnieuw door inkoopen op Java in te dekken, welke omstandigheid eene belangrijke prijsdaling tegenhield.

Zooals te verwachten was, hebben de tijdsomstandigheden ook haar invloed doen gelden op de prijzen voor suiker uit den oogst van 1915, van welken oogst op het einde van 1914 reeds verhandeld waren 1 800 000 pikol superieure hoofdsuiker tegen f 9 à f 10 per pikol, 1 240 000 pikol hoofdsuiker n°. 16 en hooger tegen f 8½ à f 9 per pikol, 345 000 pikol muscovados tegen f 8¼ à f 8¾ per pikol en 255 000 pikol superieure stroopsuiker tegen f 9¼ à f 9⅝ per pikol, of in het geheel 3 640 000 pikol.

De suikeropbrengst van den oogst 1914 is, vergeleken bij die van 1913, toegenomen met ± 801 900 pikol.

Copra. De handel in copra was gedurende het jaar 1914 over het algemeen minder bevredigend dan in het voorafgegane jaar. De prijzen op de Java-markten daalden geleidelijk, tengevolge van eene flauwe stemming op de buitenlandsche markten; in Augustus kwamen zij zelfs op een ongekend laag peil, waarna evenwel eene verbetering intrad. De gemiddelde prijs van F. M. S. in de open markt te Batavia bedroeg in Januari f 16,24 per pikol, in Augustus f 12,10 per pikol en in December f 14,50 per pikol.

De uitvoer van Java en Madoera was in 1914 kleiner dan in 1913 (70 451 ton, tegen 79 155 ton in 1913). Uit de buitenbezittingen werd in 1914 in het geheel naar het buitenland uitgevoerd 171 149 ton, tegen 150 184 ton in 1913; bovendien is 7700 ton van de buitenbezittingen op Java ingevoerd. De kleinere uitvoer van Java en Madoera in 1914 moet worden toegeschreven aan de vermindering van de opbrengst tengevolge van de langdurige en felle droogte en van de uitbreiding van de klapperolie-nijverheid.

De uitvoer naar Nederland en order nam in het verslagjaar, in verband met de door den oorlog geschapen toestanden, zeer toe; van Java en Madoera bedroeg de uitvoer naar die bestemming 62 522 ton, tegen 55 487 ton in 1913, terwijl uit de buitenbezittingen 44 273 ton (tegen 18 536 ton in 1913) naar Nederland en order werd verscheept.

Tabak. De uitvoer van tabak van Java is in het afgeloopen jaar veel kleiner geweest dan in 1913 (48 528 ton, tegen 60 789 ton in 1913), welke vermindering hoofdzakelijk een gevolg is van den kleineren uitvoer van „krosoks", waarvan in 1914 werd verscheept 31 912 ton, tegen 42 618 ton in 1913. Door de lage prijzen van de kerftabak en het mindere verbruik daarvan door de inlandsche bevolking, werd in vele streken van Java nagenoeg alle tabak voor „krosok" gebruikt, waardoor de markt met deze tabaksoort overvoerd werd en de prijzen gedrukt werden.

Deli-bladtabak werd in het verslagjaar uitgevoerd tot eene hoeveelheid van 16 873 ton (waarvan 7955 ton via Sabang werd verscheept), tegen 25 777 ton in 1913 (waarvan 6873 ton via Sabang). Evenals in vorige jaren, werd ook in 1914 verreweg het grootste gedeelte van de tabak naar Nederland verscheept. De weersgesteldheid was gedurende een groot deel van den plant- en den oogsttijd ongunstig, zoodat de hoedanig-

[1]) De in K. V. 1914 (kol. 195/204) voorkomende cijfers betreffende den handel over 1913 zijn (voor zoover niet anders werd vermeld) ontleend aan voorloopige statistieken, bewerkt bij het hoofdbureau der in- en uitvoerrechten en accijnzen, terwijl de cijfers betreffende den in- en uitvoerhandel van 1913, welke in *dit* verslag voorkomen, ontleend zijn aan de sedert uitgegeven jaarstatistieken, samengesteld door genoemd hoofdbureau, nadat eene herziening van de oorspronkelijke gegevens — welke noodzakelijk was door onjuistheden, in de opgaven van enkele tolkantoren ontdekt — had plaats gehad. De in dit verslag voorkomende cijfers betreffende den handel in 1914 zijn als *voorloopig* te beschouwen.

heid van het blad te wenschen overliet. De vrij levendige vraag naar tabak op de buitenlandsche markt was echter oorzaak, dat de uitkomsten voor den handel ten slotte nog meevielen, te meer, daar er een kleiner aanbod dan in vorige jaren tegenover stond. Naar schatting zullen van den oogst 1914 ± 233 000 pakken Deli-tabak in 1915 op de markt worden gebracht.

De op de tabaksveilingen in Nederland behaalde gemiddelde prijzen bedroegen voor de verschillende soorten Java-tabak en voor Déli-tabak in de beide laatste jaren:

Vorstenlandsche tabak,	oogst	1913	31 cts.
,, ,,	,,	1912	38¼ ,,
Besoeki-bladtabak	,,	1913	38¾ ,,
,, ,,	,,	1912	40½ ,,
,, -krosok	,,	1913	21¼ ,,
,, ,,	,,	1912	23¾ ,,
Kediri-bladtabak,	,,	1913	14 ,,
,, ,,	,,	1912	15 ,,
,, -krosok,	,,	1913	10 ,,
,, ,,	,,	1912	11¾ ,,
Rembang-bladtabak,	,,	1913	— ,,
,, ,,	,,	1912	12¼ ,,
,, -krosok,	,,	1913	10 ,,
,, ,,	,,	1912	11¾ ,,
Probolinggo (Loemadjang) -bladtabak,	,,	1913	22½ ,,
,, ,,	,,	1912	24½ ,,
,, -krosok,	,,	1913	17¼ ,,
,, ,,	,,	1912	18 ,,
Pasoeroean (Malang) -bladtabak,	,,	1913	16¼ ,,
,, ,,	,,	1912	18 ,,
,, -krosok,	,,	1913	10 ,,
,, ,,	,,	1912	12¼ ,,
Kedoe-bladtabak,	,,	1913	20¾ ,,
,, ,,	,,	1912	20½ ,,
,, -krosok,	,,	1913	11 ,,
,, ,,	,,	1912	12 ,,
Banjoemas-bladtabak,	,,	1913	36¼ ,,
,, ,,	,,	1912	31¾ ,,
,, -krosok,	,,	1913	15 ,,
,, ,,	,,	1912	17¾ ,,
Semarang-bladtabak,	,,	1913	22 ,,
,, ,,	,,	1912	23 ,,
,, -krosok,	,,	1913	16½ ,,
,, ,,	,,	1912	11¾ ,,
Preanger-bladtabak,	,,	1913	—
,, ,,	,,	1912	12¼ ,,
,, -krosok,	,,	1913	10½ ,,
,, ,,	,,	1912	14¼ ,,
Deli-bladtabak,	,,	1913	127 ,,
,, ,,	,,	1912	136 ,,

De uitvoer uit Padang bedroeg in 1914 721 ton, tegen 928 ton in 1913; uit Palembang onderscheidenlijk 35 en 47 ton en uit Benkoelen 11 en 41 ton. Uit Bali en Lombok werd in 1914 31 ton tabak uitgevoerd, tegen 39 ton in 1913.

Koffie. De koffie-oogst op Java, welke zich in 1914 aanvankelijk gunstig liet aanzien, viel, tengevolge van de langdurige en felle droogte in den oostmoeson, tegen; vooral de robusta-koffie werd door de droogte getroffen. Volgens eene van particuliere zijde verstrekte opgaaf heeft de particuliere koffie-opbrengst op Java gedurende 1914 en 1913 bedragen (in pikols):

	1914:	1913:
Java-koffie	82 720	67 895
Liberia-koffie	21 780	34 897
Robusta-koffie	321 799	319 853
Andere soorten	4 764	5 564
Totaal	431 063	428 209

De uitvoer van alle koffiesoorten voor particuliere rekening bedroeg (in tonnen):

	Uitvoer in 1914:	Uitvoer in 1913:
Van Java	19 957	19 507
,, Palembang	147	322
,, Padang	3 257	1 273
,, Bali en Lombok	1 055	1 383
,, de Oostkust van Sumatra (met uitzondering van Bengkalis)	2 895	1 277
,, Makasser	1 672	1 630

De koffiemarkt in Nederlandsch-Indië kenmerkte zich gedurende vrijwel het geheele verslagjaar door eene flauwe stemming, welke voornamelijk te wijten was aan de lage prijzen van Santos-koffie in Europa, en voorts, in de laatste maanden van het jaar, aan de onzekere toestanden op de wereldmarkt.

Java-koffie werd slechts in kleine hoeveelheden verhandeld. Te Batavia was eerst in Februari eenige belangstelling merkbaar, doch het aanbod was toen nog te hoog om zaken mogelijk te maken. In Maart werden eenige oogsten verhandeld tot f 52,50 per pikol eerste kosten en f 53 per pikol f. o. b. In de tweede helft van Juni kwamen eenige oogsten ter markt, waarvan er een werd afgedaan tot f 49 per pikol, terwijl eenige gereedliggende partijen werden verkocht tot f 50 per pikol. Gedurende de laatste maanden van het jaar was de vraag voortdurend zwak in verband met den oorlogstoestand en de moeielijkheden met den afscheep, daar de stoomvaartmaatschappijen weigerden meer dan 20 ton tegelijk te vervoeren. De prijzen daalden hierdoor belangrijk, zelfs tot f 46 à f 47 per pikol.

Liberia-koffie had, evenals in 1913, het minst van de prijsdaling te lijden. Op de Batavia-markt hadden de eerste zaken plaats in de tweede helft van Januari tot f 57½ per pikol, daarna tot f 60 per pikol voor onmiddellijke levering. Over het algemeen was de markt voor deze koffiesoort vrij vast. Toch hadden slechts weinig afdoeningen plaats. In Mei was de prijs voor Liberia tot f 60 per pikol gestegen, daarna werd in Juni een oogst afgedaan tot f 58. In Juli steeg de prijs wederom tot f 59. In de maanden Augustus tot December was de omzet uiterst gering, daar men uit Europa en Amerika voortdurend te lage prijzen bleef bieden. Toch was de vraag sterk genoeg om het aanbod, dat overigens gering was, te overtreffen.

De prijs van robusta-koffie, welke bij den aanvang van 1914 te Batavia f 33 à f 34 per pikol bedroeg, daalde, tengevolge van de lagere prijzen voor Santos-koffie in Europa, tot f 31½ per pikol in Februari en tot f 27½ per pikol in de daarop volgende maanden. De prijzen te Batavia waren voortdurend lager dan die te Soerabaja, waar zij op ongeveer f 30 per pikol gehouden werden. In Augustus daalde de prijs opnieuw, en werd voor uitvoer naar Europa een en ander verhandeld tot f 26 per pikol voor 1ste soort, doch de vraag van daar was zeer zwak. In de maanden September en October was de markt vaster gestemd en konden betere prijzen worden bedongen. Einde October werd voor uitvoer naar Europa gekocht tegen f 31 per pikol, eerste kosten, terwijl in de tweede helft van November vraag kwam opzetten tot f 33 per pikol, waarmede het hoogste punt bereikt was.

De prijzen voor Kroë-koffie wisselden af: voor den oogst 1913 van f 48½ à f 51½ (in Januari) tot f 49½ à f 50 (in Juni), terwijl die voor den oogst 1914 f 48,75 à f 49,50 (in Februari) tot f 45 à f 47 (in December) bedroegen.

Thee. Volgens particuliere statistieken heeft de uitvoer van thee van Java in 1914 bedragen 64 844 122 halve K.G., tegen 59 499 800 halve K.G. (verbeterde opgaaf) in 1913. De buitengewone droogte in het verslagjaar was oorzaak, dat de opbrengst van 1914 die van 1913 slechts met ± 5 000 000 halve K.G. of ongeveer 9 % overtrof.

De uitvoer naar Nederland is in het verslagjaar toegenomen met ± 3 000 000 halve K.G. en die naar Engeland met ± 1 667 000 halve K.G. Naar Rusland en Singapore (de naar deze haven verscheepte hoeveelheden zijn bijna geheel voor

Rusland bestemd) werd ± 1¼ millioen halve K.G. minder uitgevoerd, waar evenwel tegenover staat, dat naar Australië ruim 1¾ millioen halve K.G. meer werd verscheept dan in 1913. De uitvoer naar de Vereenigde Staten van Amerika en Canada was grooter dan in 1913, doch bleef van weinig beteekenis.

Rijst. De uitvoer van gepelde rijst van Java en Madoera, welke in 1912, tengevolge van de rijst-crisis in Oost-Azië, veel kleiner was dan die in het voorafgegane jaar, doch zich in 1913 geheel herstelde en toen ± 17 000 ton grooter was dan in 1912, was in 1914 nog geringer dan in 1912 (38 665 ton, tegen 62 747 ton in 1913 en 45 420 ton in 1912). Uit de voornaamste havens der buitenbezittingen (Makasser en Ampenan) bedroeg de uitvoer in 1914 onderscheidenlijk 396 en 71 ton, tegen 615 en 56 ton in 1913.

In verband met de mogelijkheid van gebrek aan voedingsmiddelen, werd op 4 Augustus 1914 (Ind. St. n°. 536) de uitvoer van rijst uit Nederlandsch-Indië tijdelijk verboden, onder voorbehoud dat van dit verbod in bijzondere gevallen ontheffing zou kunnen worden verleend. Den 19den September werd de uitvoer van rijst weder toegestaan onder voorwaarde, dat de uitvoerders van partijen Java-rijst even groote hoeveelheden buitenlandsche rijst, geschikt voor gebruik door de inlandsche bevolking en van eene door haar gewilde hoedanigheid, zouden invoeren, welke voorwaarde den 26sten d. a. v. weder kwam te vervallen. Voor den uitvoer van Java-rijst werd sindsdien nog slechts vereischt een besluit van den Gouverneur-Generaal, waarbij ontheffing van het verbod tot uitvoer werd verleend, en een bewijs, dat de uit te voeren partij bestond uit Java-rijst van uitmuntende hoedanigheid. Toch was het niet mogelijk overeenkomsten tot uitvoer van Java-rijst van eenige beteekenis tot stand te brengen, daar de Nederlandsche stoomvaartmaatschappijen, in verband met de vele moeielijkheden in het scheepvaartbedrijf, bekend maakten, dat zij partijen rijst alleen voor Engeland en Frankrijk ter verscheping zouden aannemen en voor Nederland alleen, indien die partijen geconsigneerd waren aan de Nederlandsche Regeering. Hierdoor werd de uitvoerhandel in rijst opnieuw gevoelig getroffen, niet alleen door het uitblijven van nieuwe zaken, maar ook door het verlies op partijen, voor de levering waarvan reeds overeenkomsten waren afgesloten. Deze toch moesten verscheept worden naar Engeland of Frankrijk, waar de marktprijs ver beneden den kostprijs op Java was.

De prijzen op de Batavia-markt waren in 1914 per kojang: Krawang-rijst (oogst 1914) f 202½ à f 225 in Januari—Februari, f 215 à f 217½ in Juli en f 210 in December; Indramajoe-rijst (oogst 1914) f 225 à f 235 in Februari en f 230 à f 245 in Juli.

Kapok. De uitvoer van kapok van Java en Madoera was in 1914 slechts weinig grooter dan in het voorafgegane jaar (9 349 ton, tegen 9 017 ton). Uit de voornaamste havens in de buitenbezittingen (Makasser en Palembang) bedroeg de uitvoer in 1914 onderscheidenlijk 1220 en 196 ton, tegen 503 en 219 ton in 1913.

De uitvoer naar Nederland en order en naar de Vereenigde Staten van Amerika nam toe, terwijl die naar Nieuw-Zeeland verminderde.

De prijzen van eerste soort Japara-kapok wisselden op de markt te Semarang af van f 40 per pikol bij het begin tot f 30 bij het einde van 1914.

Vermelding verdient, dat in het begin van het verslagjaar te Semarang de „Vereeniging voor den kapokhandel" werd opgericht, welke haar ontstaan voornamelijk dankt aan de omstandigheid, dat de ontvangers van Java-kapok in Nederland aan de hoedanigheid van de kapok andere eischen schijnen te stellen dan de uitvoerhandelaren hier te lande, zoodat zaken in eerste soort Japara-kapok bijna steeds aanleiding gaven tot moeielijkheden. Tegen de uitspraak van den, bij verschil van meening, in eersten aanleg arbitreerenden makelaar kan thans verzet worden aangeteekend, waarbij arbitrage door drie personen mogelijk is. Bij de kapok-invoerhandelaren hier te lande hebben de plannen der vereeniging instemming gevonden, zoodat men besloten heeft eveneens eene vereeniging op te richten, aan welke een arbitragekantoor zal worden verbonden.

Kapokpitten. De uitvoer van kapokpitten was in 1914 veel kleiner dan in 1913 (6098 ton, tegen 19 479 ton), hetgeen in hoofdzaak moet worden toegeschreven aan den verkoop van de pitten in Indië voor de bereiding van olie.

De prijzen bewogen zich tusschen f 3,50 à f 3,55 per pikol in Januari en f 2,50 à f 2,70 per pikol in December.

Peper. De uitvoer van zwarte peper uit geheel Nederlandsch-Indië bedroeg in 1914 16 233 ton, tegen 14 482 ton in 1913 en die van witte peper onderscheidenlijk 5 176 en 4 482 ton. Van Java alléén werd in 1914 uitgevoerd 8 396 ton zwarte en 1 946 ton witte peper, tegen 5 299 en 2 058 ton in 1913; hiervan werd naar Nederland verscheept 3 934 ton zwarte en 1 144 ton witte peper in 1914, tegen 2 855 ton zwarte en 737 ton witte peper in 1913.

De uitvoer naar de Vereenigde Staten van Amerika nam toe met 1 420 ton zwarte peper.

De prijzen van zwarte peper te Batavia wisselden af van f 26,50 tot f 26,75 per pikol; die voor witte Muntok-peper schommelden tusschen f 52,25 en f 55, naar gelang van de hoedanigheid.

Cassave. De handel in cassavemeel was minder levendig dan in de beide voorafgegane jaren, hetgeen moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat verschillende markten (o.a. Liverpool en die in de Vereenigde Staten van Amerika) overvoerd waren en nog slechts belangstelling toonden voor soorten van eerste hoedanigheid. Toen in de eerste dagen van Augustus de cassave onder het uitvoerverbod werd gesteld, kwam de markt in Indië in een moeielijken toestand, aangezien groote hoeveelheden voor verscheping gereed lagen. Op 1 September werd het verbod echter wederom opgeheven.

De uitvoer van Java en Madoera bedroeg in 1914 48 548 ton, tegen 53 237 ton in 1913. Het grootste gedeelte der verschepingen richtte zich, evenals in vorige jaren, naar de Vereenigde Staten van Amerika en Engeland. Naar Nederland werd ongeveer 1000 ton meer uitgevoerd.

De prijzen van fabrieksmeel te Soerabaja waren gedurende de eerste vijf maanden van het jaar voor eerste soort f 7 à f 7,50 per pikol en voor tweede soort f 4 à f 5 per pikol, waarna eene daling volgde tot f 6,25 per pikol voor eerste en f 3,50 à f 4 per pikol voor tweede soort. De uitvoer van „flake" bedroeg in 1914 8252 ton, tegen 10 487 ton in 1913. De verschepingen, met uitzondering van die naar de Vereenigde Staten van Amerika, waren kleiner dan in 1913.

De prijzen van „flake" op de Batavia-markt wisselden gedurende het verslagjaar af van f 6,75 à f 7,25 (in Januari) tot f 6,50 à f 7,25 (in December) voor beste Preanger-soort. De uitvoer van „pearl", welke voornamelijk in West-Java gemaakt wordt, bedroeg in 1914 1324 ton (tegen 779 ton in 1913) en was wederom voornamelijk naar Engeland en de Vereenigde Staten van Amerika gericht. De prijzen op de Batavia-markt schommelden tusschen f 8,75 en f 9.

De uitvoer van tapioca-afval is in 1914 veel kleiner geweest dan in de beide vorige jaren (6539 ton, tegen 14 159 ton in 1913 en 12 610 ton in 1912). De stemming op de markt te Batavia was flauw en het aantal afdoeningen gering. De prijzen te Batavia wisselden voor gemalen afval af van f 1,65 tot f 1,90 per pikol, en voor afval in brokken van f 1,50 tot f 1,65 per pikol.

De hoofdzakelijk naar Nederland en Engeland plaats hebbende uitvoer van gedroogde cassavewortels (gaplek) was in 1914 veel grooter dan in de beide vorige jaren (36 569 ton, tegen 25 941 ton in 1913 en 17 313 ton in 1912). In het begin van het verslagjaar hadden te Semarang afdoeningen plaats tegen f 1,35 per pikol, welke prijs in de eerste helft van Mei steeg tot f 1,70 en f 1,80 per pikol en daarna, met eenige schommelingen, in December den hoogsten stand bereikte met f 2,20 per pikol, waarna de verhooging van het vrachttarief door de stoomvaartmaatschappijen eene daling tot f 2,15 veroorzaakte. Bij het sluiten van het jaar waren er verkoopers, die gaplek voor f 2 per pikol aanboden, waartegenover een vraag tot f 1,90 gesteld werd.

Kinabast. De uitvoer van kinabast nam in 1914 belangrijk af, als een gevolg van de geringere opbrengst tengevolge van het rooien van den aanplant op verscheidene ondernemingen. Volgens particuliere statistieken bedroeg de uitvoer in

1914 13 894 995 Amsterdamsche ponden, tegen 18 966 143 in 1913 en 17 425 925 in 1912, waaronder begrepen waren onderscheidenlijk 1 295 435, 1 522 716 en 1 690 792 Amsterdamsche ponden van den lande. De doorsnee-unit der van landswege verkochte fabrieksbasten op de Amsterdamsche veilingen bedroeg 6,20 cent, tegen 4,91 cent in 1913 en 3,81 cent in 1912.

De uitvoer van kinine van Java heeft, volgens eene particuliere statistiek, in 1914 bedragen 1978 kisten, tegen 2238 kisten in 1913 en 3225 kisten in 1912; naar Nederland werd minder, naar Engeland en Amerika meer verscheept.

Tin. De daling van de tinprijzen hield ook in 1914 aan. De prijs op de veilingen van Billiton-tin te Batavia wisselde tusschen f 98,97 en f 131,02 per pikol (tegen f 125,09 en f 162,60 per pikol in 1913).

De uitvoer van tin van Java door particulieren bedroeg in 1914 1451 ton, tegen 2127 ton in 1913 en 1990 ton in 1912.

Djatihout. De markt voor Java-teakhout was ook in 1914 minder levendig. Vrij groote hoeveelheden van dit hout moesten op de landsverkoopingen worden opgehouden, terwijl de verkoopgrenzen slechts weinig werden overschreden. Op 1 Juli 1914 werd overgegaan tot eene verlaging van die grenzen met gemiddeld 10 %. Na het uitbreken van den Europeeschen oorlog werd de toestand nog veel ongunstiger, zoodat zelfs een aantal vaste leveringen aan den groothandel moest worden gestaakt. De uitvoer heeft bedragen:

	1914.	1913.
Djatihout, dwarsliggers	2 339 M³.	635 M³.
,, , bezaagd	1 628 ,,	1 927 ,,
,, , onbezaagd	30 532 ,,	36 624 ,,

De mededinging met van elders afkomstige houtsoorten op de buitenlandsche markt was, dank zij de uitmuntende hoedanigheid van het Java-teakhout, niet zwaarder dan in andere jaren.

Caoutchouc en getahpertja. De uitvoer van plantage-rubber van Java was in 1914 veel grooter dan in 1913. De uitgevoerde hoeveelheden bedroegen (in 1000 K.G.):

	1914.	1913.
Ficuc-caoutchouc	44	124
Hevea-caoutchouc	3 696	2 345
Ceara-caoutchouc	79	11
Castilloa-caoutchouc	44	44
Andere caoutchouc	38	46
Totaal	3 901	2 570

Van de buitenbezittingen werd in 1914 6431 ton plantage-rubber uitgevoerd, tegen 4 057 ton in 1913 en 2 136 ton in 1912.

Op de Nederlandsche rubbermarkten (Amsterdam en Rotterdam) bleef de toestand van den handel gunstig tot aan het uitbreken van den oorlog. Alle rubber, welke sedert Augustus nog in Nederland werd aangevoerd — bestaande uit eenige kleine partijen van de Nederlandsch-Indische Regeering —, werd weliswaar met grooten spoed en tot steeds oploopende prijzen verkocht, doch zonder de gewone nauwkeurige beoordeeling, soortbepaling en bemonstering, zonder schatting en zonder inschrijving, daar elke waardebepaling ontbrak.

Gedurende 1914 werd op de Amsterdamsche markt meestal de hoogste prijs betaald voor enkele partijen, waarvoor soms bepaalde orders waren. Dit was soms zeer lichte ,,crêpe", doch vaker ,,smoked sheets". Over het algemeen bedong Hevea-,,smoked diamond sheet" hoogeren prijs dan ,,crêpe I". De gemiddelde prijzen voor Hevea-rubber op de Amsterdamsche markt wisselden in het eerste halfjaar af van f 1,48 tot f 1,70 per ½ K.G. (in 1913 van f 1,14 tot f 2,49½ per ½ K.G.) Tengevolge van den oorlog trad na Juli eene buitengewone prijsstijging in en werd voor Hevea-rubber zelfs f 7 per ½ K.G. betaald.

De Rotterdamsche markt was eveneens gedurende de laatste vijf maanden van 1914 geheel verlaten. De in de 7 Rotterdamsche veilingen gemaakte prijzen wisselden af voor Hevea-,,smoked sheet" van f 1,49 tot f 1,76½ per ½ K.G. (in 1913 van f 1,56 tot f 2,98) en voor Hevea ,,crêpe I" van f 1,43 tot f 1,83 per ½ K.G. (in 1913 van f 1,45 tot f 2,95).

De handel in wilde caoutchouc en getahsoorten verliest, naarmate de opbrengst van plantage-rubber toeneemt, aan beteekenis. De djeloetoeng-prijzen, welke in het begin van 1913 op Borneo nog ± f 12 bedroegen, schommelden in 1914 tusschen f 5,25 en f 10 per pikol. De prijs voor getahpertja daalde van f 240 tot f 160, die voor getah-doyan van f 60 tot f 30, die voor Borneo-rubber (gomelastiek) van f 65 tot f 30 en die voor getah-hangkang van f 33 tot f 27 per pikol.

De uitvoer van wilde rubber- en getahsoorten uit Nederlandsch-Indië heeft bedragen (in 1000 K.G.):

	1914.	1913.
Getah djeloetoeng	8 382	18 322
Getah hangkang	1 857	2 701
Boschgetah	412	853
Totaal	10 651	21 876

Katoen. Tengevolge van den oorlogstoestand was de uitvoer van ruwe en gezuiverde katoen van Java en Madoera in 1914 veel kleiner dan in de beide voorafgegane jaren (515 en 57 ton, tegen 1 673 en 342 ton in 1913); ook de uitvoer van de buitenbezittingen was aanzienlijk geringer (2 094 ton ruwe en 81 ton gezuiverde, tegen 8 498 en 380 ton in 1913). De op ult. 1914 op Java (o.a. te Semarang) nog aanwezige voorraden katoen waren zeer groot.

Sisal- en Manilla-hennep. De uitvoer van Sisal-hennep van Java is in 1914 wederom toegenomen (13 304 ton, tegen 8 741 ton in 1913 en 6 256 ton in 1912). Naar Nederland en order werd in 1914 van Java veel meer uitgevoerd dan in het jaar te voren (4 822 ton, tegen 1 250 ton in 1913).

De uitvoer van Manilla-hennep van Java en Madoera — welke hoofdzakelijk naar Nederland was gericht — bedroeg in 1914 139 ton, tegen 232 ton in 1913 en 165 ton in 1912.

Aardnoten. De uitvoer van gepelde arachiden was in 1914 grooter dan in 1913 (7641 ton, tegen 6277 ton); die van ongepelde evenwel veel kleiner (8037 ton, tegen 11 244 ton). Van Padang werd verscheept 8 ton gepelde en 240 ton ongepelde arachiden, tegen 17 en 471 ton in 1913. Uit Pabean (Bali en Lombok), de belangrijkste afscheephaven van aardnoten in de buitenbezittingen, werd 1564 ton ongepelde noten uitgevoerd, tegen 2000 ton in 1913.

Tengevolge van de langdurige droogte kon het gewas in vele streken (o. a. in het Buitenzorgsche) niet tot ontwikkeling komen, zoodat het meestal onrijp moest worden ingezameld. Voor uitvoer kwam deze mislukte oogst niet in aanmerking, en hij moest voor plaatselijk verbruik tot zeer lage prijzen verkocht worden (ongepelde Buitenzorgsche aardnoten f 7,37½ per pikol). De gepelde Cheribonsche aardnoten trokken geregeld belangstelling op de markt, totdat de oorlog ook aan dezen handel gedurende eenige maanden een einde maakte; de prijzen wisselden voor oogst 1914 van f 13,25 à f 13,50 in Maart tot f 8,75 à f 9 per pikol in December.

Van 7 Augustus tot 1 September 1914 was de uitvoer van aardnoten verboden.

Coca. De uitvoer van coca voor particuliere rekening van Java en Madoera was in 1914 iets grooter dan in 1913 (1353 ton, tegen 1332 ton in 1913 en 1072 ton in 1912). Dat de in het verslagjaar uitgevoerde hoeveelheid zoo weinig met die in 1913 verschilde, moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat de opbrengst tengevolge van de droogte, ondanks het vruchtdragend worden van grootere uitgestrektheden aanplant, geringer was dan verwacht werd.

In het geheel werd op de Amsterdamsche markt verkocht 991 312 K.G. coca (inhoudende ongeveer 16 373 K.G. alcaloïd), tegen 852 755 K.G. (inhoudende 13 156 K.G. alcaloïd) in 1913. De gemiddelde unit was 15,06 cent in 1914, tegen 19,45 cent in 1913 en 21,55 cent in 1912.

Cacao. De uitvoer van cacao van Java en Madoera verminderde (1580 ton, tegen 2260 ton in 1913), hetgeen vooral moet worden toegeschreven aan de vermindering van den uitvoer naar Nederland in de tweede helft van het jaar. De prijzen op de Batavia-markt daalden van f 55 per pikol in Januari tot f 43 per pikol in December.

Damar. De uitvoer van damar uit Java en Madoera nam in belangrijke mate af (van 2199 ton in 1913 tot 1829 ton in 1914). Uit de voornaamste afscheephavens in de buitenbezittingen werd uitgevoerd: van Gorontalo 805 ton (tegen 755 ton in 1913), van Malili 975 ton (tegen 989 ton), van Makasser 529 ton (tegen 913 ton), van Padang 396 ton (tegen 458 ton) en van Amboina 647 ton (tegen 908 ton), van welke hoeveelheden het grootste gedeelte wederom bestemd was voor de Vereenigde Staten van Amerika en voor Nederland, Engeland en Frankrijk.

De prijzen op de Batavia-markt bleven gedurende het verslagjaar wederom doorloopend te hoog om een levendigen handel in het zoogenaamde Batavia-assortiment mogelijk te maken. In Januari hadden afdoeningen plaats tegen f 43 à f 43½, later tegen f 44 en f 44½ per pikol; in Juli stegen de prijzen zeer snel en vrij groote hoeveelheden Batavia-assortiment werden verkocht tegen f 54½ en f 55 per pikol. In de laatste vijf maanden van het jaar was de stemming ter markt zeer flauw, zoodat het jaar sloot met een prijs van f 44 per pikol.

Rotan. De uitvoer van Java was in 1914 ongeveer gelijk aan dien in het voorafgegane jaar (99 ton, tegen 101 ton); uit Bandjermasin, Palembang en Makasser werd evenwel veel minder uitgevoerd, namelijk onderscheidenlijk 1709 ton, 3562 ton en 7637 ton (tegen 3878 ton, 4851 ton en 10161 ton in 1913). De uitvoer uit Padang bedroeg 2565 ton, tegen 1839 ton in 1913.

Op de Amsterdamsche markt was de stemming voor rotan in de eerste vier maanden van het jaar flauw, terwijl de prijzen in Maart belangrijk lager waren; daarna liepen deze wederom geleidelijk op.

Djarakpitten. De uitvoer van djarakpitten van Java en Madoera, hoofdzakelijk naar Nederland en Frankrijk, bedroeg in 1914 1532 ton, tegen 1799 ton in 1913 en 1524 ton in 1912.

De prijzen te Semarang bewogen zich tusschen f 6 en f 5,75 per pikol. De aanvoer was gering, in verband met den kleinen oogst.

Maïs. De uitvoer van maïs van Java en Madoera nam belangrijk toe (82 264 ton, tegen 49 862 ton in 1913 en 23 425 ton in 1912). De verschepingen naar Nederland, Nederland v/o en Australië vermeerderden, terwijl die naar Duitschland met ruim 3000 ton verminderden.

De hoedanigheid van de maïs was over het geheel goed, doch de omstandigheid, dat op de afscheepplaatsen te weinig droogruimte beschikbaar is, deed zich als een groot ongerief voor de uitvoerhandelaren gevoelen. De maïshandel was levendig en het grootste gedeelte van den oogst was vóór Augustus verkocht en verscheept.

In het begin van Augustus achtte de Regeering het wenschelijk, den uitvoer van maïs te verbieden, doch toen bleek, dat ruim voldoende levensmiddelen voorhanden waren, werd dit verbod op 10 October ingetrokken.

Te Soerabaja wisselden de prijzen voor winddroge maïs af van f 65 tot f 120 per kojang van 30 pikol.

b. Invoerhandel.

De invoerhandel heeft gedurende het geheele verslagjaar sterk geleden. In de eerste helft van het jaar bleken de voorraden veel te groot te zijn, in verband met de verminderde koopkracht der inlandsche bevolking, zoodat de meeste artikelen òf onverkoopbaar waren, òf slechts tegen zeer lage prijzen van de hand konden worden gezet. Na het uitbreken van den Europeeschen oorlog werd aanvankelijk gevreesd voor eene sterke vermindering in de aanvoeren, doch deze vrees werd niet bewaarheid en, ondanks de zwakke vraag, waren de invoerhandelaren genoodzaakt om de vóór den oorlog bestelde goederen in ontvangst te nemen. Bovendien daalden de prijzen voor een aantal artikelen in Europa, waardoor de waarde der in Indië aanwezige voorraden sterk achteruitging.

Het aantal faillissementen was in 1914 dan ook grooter dan in het voorafgegane jaar.

Manufacturen. De invoer van alle manufacturen, met uitzondering van die van ruwe ongebleekte katoen, is in 1914 verminderd en heeft bedragen:

Java en Madoera.	1914.	1913.
Katoenen manufacturen, ruwe en ongebleekte	f 7 205 000	f 6 772 000
Katoenen manufacturen, gebleekte	31 415 000	32 629 000
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte en bontgeweven	30 508 000	34 483 000
Te zamen	f 69 128 000	f 73 884 000

Aan wollen en halfwollen manufacturen werd ingevoerd voor eene waarde van onderscheidenlijk f 988 000 en f 439 000, tegen f 1 615 000 en f 498 000 in 1913.

Buitenbezittingen.

Belawan.	1914.	1913.
Katoenen manufacturen, ongebleekte	f 334 000	f 325 000
Katoenen manufacturen, gebleekte	628 000	747 000
Katoenen manufacturen, ongeverfde of gedrukte en bontgeweven	1 288 000	1 635 000
Te zamen	f 2 250 000	f 2 707 000
Makasser.		
Katoenen manufacturen, ongebleekte	f 339 000	f 524 000
Katoenen manufacturen, gebleekte	824 000	901 000
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte en bontgeweven	1 495 000	2 431 000
Te zamen	f 2 658 000	f 3 856 000
Padang.		
Katoenen manufacturen, ongebleekte	f 287 000	f 485 000
Katoenen manufacturen, gebleekte	766 000	794 000
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte en bontgeweven	2 336 000	3 330 000
Te zamen	f 3 389 000	f 4 609 000

Aardewerk. De invoer op Java en Madoera van eenige der belangrijkste, onder dit hoofd behoorende artikelen was (in 1000 dozijn uitgedrukt) als volgt:

	1914.	1913.
Aardewerk, grof (Europ. borden)	1111	1515
Aardewerk, grof (Europ. kopjes en schoteltjes)	241	460
Aardewerk, grof (Europ. spoelkommen)	169	211
Aardewerk (porseleinen borden)	236	358
Aardewerk (porseleinen kopjes en schoteltjes)	144	703

De invoer van grof aardewerk (Europeesche borden) uit Nederland verminderde sterk, terwijl ook de invoer uit Duitschland en België kleiner was dan in 1913.

De vermindering van den invoer is niet alleen te wijten geweest aan den oorlogstoestand in Europa, doch ook aan de omstandigheid dat de invoer in 1913 te groot was geweest en de handelaren het nieuwe jaar met een te ruimen voorraad ingingen. Gedurende de maanden Augustus, September en October was de aanvoer zeer gering in verband met de omstandigheid, dat deze artikelen in gewone tijden grootendeels door Duitsche stoomschepen werden vervoerd en deze toen niet meer in de vaart waren. Eerst in de laatste maanden van het jaar verbeterde de toestand en in November was de omvang van den invoer zelfs belangrijk grooter dan het gemiddelde.

De afzet liet, vooral in de tweede helft van het jaar, veel te wenschen over, tengevolge van de geringe koopkracht van de bevolking, zoodat de prijzen tot in November op een laag peil bleven staan, niettegenstaande de voorraden waren verminderd en de handelaren het vooruitzicht hadden deze niet zoo snel als in gewone tijden te zullen kunnen aanvullen. De groothandel-prijzen stegen tengevolge van buitengewone onkosten (hoogere vrachttarieven, verzekering tegen oorlogsschade, enz.).

Cement. De invoer van cement op Java en Madoera nam in 1914 af (± 502 000 vaten, tegen ± 598 000 vaten in 1913), in het bijzonder die uit België en Duitschland. De vraag naar cement was in de tweede helft van het jaar gering in verband met de slapte in het bouwbedrijf.

De invoer van cement te Belawan bedroeg ± 53 000 vaten, tegen ± 63 000 vaten in 1913; te Makasser ± 11 000 vaten, tegen ± 43 000 vaten in 1913 en te Padang ± 100 vaten, tegen ± 706 vaten in 1913.

Eetwaren en dranken. De invoer van de voornaamste eetwaren (meel, melk, rijst, gezouten visch, versch vleesch en vruchten) op Java en Madoera is in 1914 verminderd. Ook de invoer van alcoholische dranken nam af, met uitzondering van dien van bier, jenever en whisky. De invoer van de voornaamste soorten alcoholische dranken op Java en Madoera heeft bedragen (in 100 L. uitgedrukt):

	1914	1913
Bier, afgetapt, stout	4 176	4 420
Bier, afgetapt, andere soorten	27 993	24 076
Bier, op fust	2 461	2 064
Brandewijn, afgetapt	96	113
Cognac	3 890	4 611
Jenever, op fust	278	267
Jenever, afgetapt	15 633	15 369
Likeuren, n. a. g.	1 161	1 431
Whisky	1 909	1 894
Wijn, mousseerende (per 100 fl.)	1 043	1 312
Wijn, op fust	3 652	4 067
Wijn, afgetapt	6 782	7 769

De invoer van het artikel „bier afgetapt, andere soorten" uit Nederland nam belangrijk toe.

De invoer van biscuits op Java en Madoera bedroeg ± 2 040 000 K.G., tegen ± 1 882 000 K.G. in 1913. Uit Australië en uit Europa werd meer ingevoerd, niettegenstaande de prijzen in de laatste maanden van het jaar met ongeveer 10 % stegen.

Zoowel de invoer van boter in blik als die in vaatjes was in 1914 grooter dan in de beide voorafgegane jaren (1 718 000 K.G. boter in blik en 3255 K.G. boter in vaatjes, tegen 1 545 000 en 2350 K.G. in 1913 en 1 599 000 en 3626 K.G. in 1912). Kunstboter werd in kleinere hoeveelheid ingevoerd (250 000 K.G., tegen 329 000 K.G. in 1913 en 130605 K.G. in 1912).

De invoer van tarwemeel vertoonde in het verslagjaar eene vermindering (27 671 000 K.G. in 1914, tegen 34 242 000 K.G. in 1913); daarentegen steeg die van maizena (46 000 K.G., tegen 33 000 K.G. in 1913). Uit Australië werd in de tweede helft van het jaar veel minder tarwemeel aangevoerd tengevolge van het door de Australische Regeering uitgevaardigde uitvoerverbod. Toen dientengevolge in September en October een tekort aan meel dreigde te ontstaan, liepen de prijzen sterk op, hier en daar zelfs tot 100 % boven die in gewone tijden. Later werd in het tekort door invoer uit Amerika voorzien, doch de meelprijs bleef hoog.

De invoer van gecondenseerde melk was in 1914 ongeveer even groot als in het jaar te voren (2 561 000 K.G., tegen 2 578 000 K.G. in 1913), terwijl die van gesteriliseerde melk belangrijk toenam (van 1 515 000 L. in 1913 tot 2 471 000 L. in 1914), in verband met de omstandigheid, dat het gebruik van versche koemelk onder de bevolking meer en meer achteruit gaat. Toen in Augustus gevreesd werd, dat de aanvoer zou ophouden, kwam van de zijde van het publiek sterke vraag, zoodat de prijzen gedurende eenige weken met 100 % en meer stegen. Al spoedig bleek, dat de aanvulling van de voorraden zeer goed mogelijk was, waardoor de prijzen op het gewone peil werden teruggebracht.

De invoer van kaas op Java en Madoera bedroeg in 1914 344 000 K.G., tegen 353 000 K.G. in 1913 en 289 000 K.G. in 1912.

De invoer van mineraalwater nam af; hij bedroeg op Java en Madoera in 1914 1 287 500 flesschen of kruiken, tegen 1 492 400 flesschen of kruiken in 1913.

Aan gedroogte en gezouten visch werd gedurende het verslagjaar op Java en Madoera ingevoerd 37 779 000 K.G., tegen 39 589 000 K.G. in 1913.

De invoer van gepelde buitenlandsche rijst op Java en Madoera bleef in 1914 ver ten achter bij dien in vorige jaren (218 489 000 K.G., tegen 258 415 000 K.G. in 1913 en 245 584 000 K.G. in 1912).

De handel in buitenlandsche rijst had in het verslagjaar een vrij onregelmatig verloop. In het begin van het jaar was de stemming flauw, voornamelijk tengevolge van de groote voorraden Saigon- en Rangoon-rijst, welke tot verliesgevende prijzen moesten worden verkocht, en in verband met de wachting omtrent een ruimen Java-oogst. Toen deze laatste begon af te komen, werd de stemming ter markt voor de buitenlandsche soorten nog flauwer. In den loop van Juli stegen de prijzen op de markten te Saigon en te Rangoon, welke over het algemeen voor den handel op Java toch reeds te hoog waren, nog meer tengevolge van de vraag uit China, waar voor eene gedeeltelijke mislukking van den rijstoogst werd gevreesd. In de eerste dagen van Augustus ontstond op Java tengevolge van den uitgebroken oorlog vrees voor een spoedig te verwachten tekort aan voedingsmiddelen, waardoor inkoopen van rijst op groote schaal plaats hadden en de prijzen van nagenoeg alle voedingsmiddelen buitengewoon opliepen. Na machtiging van de Regeering werden door de hoofden van gewestelijk bestuur maximum-prijzen vastgesteld voor rijst (f 10 per pikol voor goede en f 7½ per pikol voor tweede soort), terwijl in Augustus van regeeringswege eene hoeveelheid van 20 000 ton rijst werd aangekocht. Daar, tengevolge van de ontwrichting van den internationalen wisselhandel, het doen van nieuwe zaken met het buitenland aanvankelijk onmogelijk was, waren het de houders van in Indië aanwezige voorraden buitenlandsche rijst, de uitvoerhandelaren in Java-rijst en de bezitters van met handelaren te Saigon of Rangoon afgesloten overeenkomsten, die hiervan voordeel trokken. Tengevolge van de hierdoor veroorzaakte prijsstijging konden in Augustus, September en October zoo goed als geen zaken met Rangoon of Saigon tot stand komen. Bovendien hadden aldaar groote inkoopen plaats voor Europa, Japan, de Straits-Settlements en de Philippijnen, zoodat de prijzen op een, voor rechtstreeksche zaken met Java te hoog peil gehandhaafd konden blijven. Inmiddels werd tot den geleidelijken verkoop van de in Augustus aangekochte hoeveelheden rijst overgegaan. Het hierdoor ontstane ruimere aanbod deed de prijzen niet onbelangrijk dalen. In November werd de belangstelling voor zaken met Saigon en Rangoon, tengevolge van aanbod tot lagere prijzen, weder levendiger.

De gemiddelde prijzen van Saigon-rijst op de markt te Soerabaja wisselden af van f 5,40 tot f 4,90 per pikol, terwijl die van Rangoon-rijst afwisselden van f 5,80 à f 6,01 tot f 5,16 per pikol.

Lucifers. De invoer van lucifers van Europeesch maaksel was in 1914 op Java en Madoera grooter dan in het voorafgegane jaar; die uit Japan daarentegen nam belangrijk af. De ingevoerde hoeveelheid van Europeesch maaksel bedroeg 2 698 000 gros doosjes, tegen 2 505 000 in 1913, die van de Japansche lucifers onderscheidenlijk 1 922 000 en 2 550 000 gros doosjes.

Kramerijen. Van de meeste onder dit hoofd behoorende goederen is de invoer in 1914 afgenomen, hetgeen voornamelijk geweten moet worden aan de kleine invoeren in de laatste vier à vijf maanden van het jaar uit Duitschland en Oostenrijk-Hongarije. Voor een deel schijnen deze invoeren te zullen worden vervangen door die uit Japan.

Voor den handel in kramerijen is het jaar 1914 niet gunstig geweest. Tengevolge van belangrijke aanvoeren in 1913 waren de voorraden groot, terwijl sterke mededinging tusschen de invoerhandelaren onderling het maken van winsten belette. In Augustus verminderde de afzet tengevolge van de geringe koopkracht der inlandsche bevolking, hetgeen tevens ten gevolge had, dat een aantal tweedehands-handelaren failliet gingen.

§ 2. BINNENLANDSCHE HANDEL.

In Bantam ging de handel in 1914 vooruit wegens de ruime oogsten van padi en tweede gewassen en tengevolge van de aanwezigheid van meer werkvolk op de ondernemingen. In de afdeeling Bandoeng van de Preanger-Regentschappen was de handel bloeiend als een gevolg van de uitbreiding van de hoofdplaats, den aanleg van goede wegen en den gunstigen toestand van den Europeeschen en inlandschen landbouw. Niet bevredigend was de toestand in Rembang, aangezien de rijst- en palawidja-oogst minder goed slaagde, waardoor de koopkracht van de bevolking achteruitging; door den oorlog leed in het bijzonder de handel in lijnwaden en batikans. In de afdeeling Djember der residentie Besoeki werkte de tabakscultuur wederom zeer gunstig op den handel; op de vele ondernemingen was flink geld te verdienen en de inlandsche landbouw gaf goede uitkomsten. De vrij groote koopkracht van de bevolking, de goede oogsten en de ontwikkeling van de verschillende cultures kwamen den handel in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen ten goede.

In den Poelau Toedjoeh-archipel (Riouw en onderhoorigheden) was de tweedehandshandel tot Augustus zeer levendig, wegens den gunstigen klapperoogst waardoor veel geld onder de bevolking kwam. Ook in Banka en onderhoorigheden was de handel bloeiend wegens de toeneming van de bevolking, de hooge prijzen van de landbouwvoortbrengselen, het drukker verkeer en de gereede betaling door de mijnwerkers. Wat Atjeh en onderhoorigheden betreft, was de toestand ongunstig in Oelee Lheue (wegens den achteruitgang van de havenplaats), in Lho Seumawe en Sigli (tengevolge van de dalende uitvoer-prijzen van peper, pinang en copra), in Meulaboh (doordat de bevolking geen boschvoortbrengselen van de hand kon zetten), in Tjalang (wegens den verminderden copra- en peperuitvoer) en in Singkel (waar de handel wegens den oorlog geheel stilstond); daarentegen ondervond de handel in Lho Soekon en het Meergebied en de Dorot-streek den invloed van den bevredigenden politieken toestand en die in Tamiang den gunstigen invloed van de zich steeds uitbreidende rubbercultuur. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werkte de prijsdaling van de boschvoortbrengselen (vooral rotan en getah) ongunstig op den handel. De goed geslaagde rijst- en djagoeng-oogst en de vermeerdering van de koffie- en klapperopbrengst deden de handel in Celebes en onderhoorigheden bevredigend zijn; vooral die in copra was zeer levendig, doch die in boschvoortbrengselen ging achteruit. In Menado ondervond de handel den nadeeligen invloed van de groote droogte, terwijl in Amboina de handel in damar, copra, notemuskaat, foelie, kruidnagelen en vogelhuiden zeer gedrukt was. Wat Timor en onderhoorigheden betreft, ging de handel op Soembawa vooruit wegens meer welvaart van de bevolking, dank zij het rustig bezit van hare eigendommen; in Bima behaalden de handelaren slechts weinig winst wegens de scherpe mededinging.

Ook de inlandsche kleinhandel leed in 1914 door den Europeeschen oorlog. In de Preanger-Regentschappen ging hij eenigszins vooruit door de opening van nieuwe ondernemingen en de kapitaalverstrekking door de afdeelingsbanken, terwijl de handel in Pekalongan toenam door het drukker verkeer. In de afdeeling Grobogan van de residentie Semarang kwam kapok, gaplek en copra aan de markt. Ook in de afdeeling Toeban van de residentie Rembang viel vooruitgang waar te nemen door de betere economische omstandigheden. Diezelfde omstandigheden deden het aantal warongs in de afdeelingen Djember en Banjoewangi van de residentie Besoeki toenemen. In Banjoemas was in het bijzonder de copra-handel zeer gedrukt, terwijl in de afdeeling Temanggoeng (Kedoe) de mindere opbrengst van de tabaksteelt ongunstig op den handel werkte. In de afdeeling Magetan van de residentie Madioen was de toestand van den kleinhandel zeer bevredigend wegens de uitbreiding van den aanplant van de suikerondernemingen en de aanwezigheid van meer werkvolk. De toeneming van de bevolking en de uitbreiding van den Europeeschen landbouw deden de handel in Kediri zeer levendig zijn.

In de afdeeling Painan van het gouvernement Sumatra's Westkust was eenige opleving waar te nemen als een gevolg van den goeden rijstoogst. De betere wegen en de uitbreiding van de landbouwondernemingen hadden een gunstigen invloed op den handel in Tapanoeli; veel koffie, benzoë, getah en copra kwam aan de markt. Ook in Palembang, voornamelijk in Ogan en Komering Oeloe, ging de handel in koffie vooruit. In de Oostkust van Sumatra verminderde de koopkracht van de bevolking. Wat Atjeh en onderhoorigheden betreft, was de toestand van den kleinhandel gunstig in Koeta Radja (drukker bezoek), Bireuën en Lho Soekon (betere politieke toestand), Langsar (uitbreiding van den particulieren landbouw) en Simeuloe (het bedrijf van de houtaankapmaatschappij); in Oelee Lheue daarentegen ging de handel achteruit tengevolge van de opheffing van het garnizoen en in Singkel doordat de boschvoortbrengselen geen aftrek meer vonden. In Menado werkten de stijgende rijstprijzen en de mindere opbrengst van de landbouwvoortbrengselen ongunstig op den handel in dat gewest, waarin tegen het einde van het jaar eenige verbetering kwam door de hoogere copra-prijzen. De daling van de prijzen van de uitvoerartikelen drukte den handel in Ternate en onderhoorigheden. Op Lombok valt een steeds levendiger pasarbezoek waar te nemen; in de afdeeling Djembrana (Bali) nam de kleinhandel gestadig in bloei toe. Wat Timor en onderhoorigheden aangaat, was de toestand van den kleinhandel gunstig in West-Timor, tengevolge van de uitbreiding van de hoofdplaats Koepang en in Midden-Timor en Noord- en Zuid-Beloe door de veelvuldiger aanrakingen van de handelaren met de bevolking, die steeds meer ten verkoop begint aan te bieden; op Soembawa nam het aantal Chineesche warongs toe.

Opgaven omtrent het aantal plaatsen, waar vaste markten (pasars) zijn ingesteld, zijn te vinden in bijlage RR, onder V.

§ 3. NIJVERHEID.

Nijverheid in het algemeen. Tot Augustus 1914 was de gang van zaken van de nijverheids-ondernemingen over het algemeen bevredigend, doch na het uitbreken van den oorlog werd de toestand in de meeste bedrijven minder gunstig, terwijl door het in de war geraken van de kredietverhoudingen, zoowel in Indië als in Europa, de eigenaren van nijverheidsondernemingen veelal niet over de noodige kredieten konden beschikken.

De aanvoer van grondstoffen uit Europa (o.a. voor de machine-nijverheid) bleek ook na het uitbreken van den oorlog in de meeste gevallen mogelijk, ofschoon de prijzen stegen en hoogere vrachten moesten worden betaald.

Klachten over onvoldoend onderlegd vakkundig personeel werden, evenals in vorige jaren, van verschillende zijden vernomen.

Tot onderzoek van de mogelijkheid tot het in het leven roepen van nieuwe takken van fabrieksnijverheid in Nederlandsch-Indië, voornamelijk ter verwerking van in Indië aanwezige grondstoffen, en tot het geven van raad nopens maatregelen ter bevordering van de totstandkoming van nieuwe nijverheidsondernemingen van bedoelden aard, is bij Gouv. Bt. 14 Sept. 1915 n°. 11 eene commissie ingesteld onder voorzitterschap van jhr. mr. A. C. D. de Graeff, lid van den Raad van Nederlandsch-Indië.

De in de gewestelijke verslagen over 1914 aangetroffen opgaven omtrent de aan particulieren toebehoorende nijverheidsinrichtingen, uitgezonderd die welke de verwerking van landbouwvoortbrengselen beoogen, zijn bijeengebracht in de in bijlage RR opgenomen lijst. De in die lijst verstrekte gegevens nopens de werkloonen worden aangevuld door de onder III en IV van die bijlage voorkomende uitvoerige gewestelijke opgaven van de laagste en hoogste in 1914 aan ambachtslieden en koelies betaalde loonen.

Industrieele eigendom. De bij K. B. 29 Aug. 1912 n°. 57 (Ned. St. n°. 284, Ind. St. n°. 545) vastgestelde bepalingen op de fabrieks- en handelsmerken in de Nederlandsche koloniën en de aldaar gevestigde hulpbureaux voor den industrieelen eigendom, ondergingen wijziging bij K. Bn. 27 Mei 1914 n°. 64 (Ned. St. n°. 216; Ind. St. n°. 515), 26 Jan. 1915 n°. 16 (Ned. St. n°. 26; Ind. St. n°. 275) en 7 Dec. 1914 n°. 51 (Ned. St. 1914 n°. 550 B; Ind. St. 1915 n°. 300).

Bouwmaterialen. Het bedrijf der pannen- en baksteennijverheid, dat nagenoeg uitsluitend door inlanders wordt uitgeoefend, leverde in 1914 over het algemeen wederom bevredigende uitkomsten op; de vraag naar deze artikelen was goed en de prijzen waren loonend, niettegenstaande de hoedanigheid over het algemeen veel te wenschen overliet.

De vooruitzichten voor de cementtegels-fabrieken lieten zich aanvankelijk gunstig aanzien, doch weldra bleek dat, tengevolge van slapte in den handel en andere oorzaken, de uitvoering van een aantal ontworpen werken moest worden uitgesteld. In Augustus trad bovendien, als gevolg van den oorlogstoestand in Europa, een bepaalde stilstand in het bouwvak in, waardoor verscheidene bestellingen van tegels werden ingetrokken. Ook stegen de prijzen van de meeste grondstoffen belangrijk, waardoor de voortbrengingskosten hooger werden.

De Portland-cement-vervaardiging had van de langdurige en felle droogte te lijden, terwijl de verkoopprijzen gedrukt werden door groote aanvoeren tegen lage prijzen uit Europa (tengevolge van overproductie). Bij het uitbreken van den oorlog kwam hierin eenige verandering, toen de invoerhandel, bevreesd voor het uitblijven van aanvoer uit het buitenland, zijne prijzen verhoogde, welk voorbeeld door de fabrikanten in Indië werd gevolgd. Toen die vrees ongegrond bleek, daalden de prijzen opnieuw. De gemiddelde productiekosten waren hooger dan in vorige jaren.

De trasfabrieken leverden bevredigende uitkomsten op, ondanks den nadeeligen invloed, welken de oorlogstoestand op den afzet uitoefende.

Scheikundige nijverheid. Evenals in 1913, waren de uitkomsten van de beenderenmeel-fabrieken niet gunstig, hetgeen voornamelijk moet worden toegeschreven aan de hooge spoorvrachten voor het vervoer van de grondstoffen. Het meel wordt nagenoeg uitsluitend naar Oost-Azië, Australië en Europa uitgevoerd. De uitkomsten van de zeepziederijen, welke zich bijna geheel toeleggen op de vervaardiging van minderwaardige soorten waschzeep, waren in het verslagjaar wederom gunstig, dank zij de bevredigende vraag naar dit artikel. De prijzen zijn gestegen, in verband met de verhooging van de prijzen van de grondstoffen.

Houtbewerking. Kon de gang van zaken in de houtbewerkings-nijverheid gedurende de eerste zeven maanden van 1914 over het algemeen bevredigend genoemd worden, in de laatste vijf maanden van het jaar was dit geenszins het geval, in verband met de slapte in het bouwbedrijf en de algemeene schaarschte en duurte van goede houtsoorten.

Meubelnijverheid. Ondanks de algemeene zucht tot bezuiniging was de gang van zaken in de meubelnijverheid gunstig, hetgeen in hoofdzaak moet worden toegeschreven aan de bij een toenemend aantal der in Indië gevestigde Chineezen opgemerkte neiging om hunne woningen met nieuwerwetsche meubelen in te richten. De kosten van vervaardiging zijn gestegen wegens de hoogere prijzen van het djatihout en de verhooging der loonen van de inlandsche werklieden.

Metaalbewerking. De toestand van dit bedrijf was gedurende de eerste zeven maanden van 1914 gunstig, doch na het uitbreken van den oorlog verminderde het aantal bestellingen. De bedrijfskosten zijn in het verslagjaar gestegen, mede tengevolge van het gering aantal bestellingen, terwijl de voortbrengingskosten bij de machinenijverheid veel hooger waren, in verband met de stijging van de loonen en de hoogere prijzen van de grondstoffen.

Cartonvervaardiging. De uitkomsten van dit bedrijf waren in 1914 niet onbevredigend; grondstoffen waren steeds in voldoende mate beschikbaar. De hoedanigheid van het in Indië vervaardigde carton staat, wat regelmatigheid en gladheid betreft, achter bij die van het ingevoerde fabrikaat, ofschoon hierin eenige verbetering valt waar te nemen. De voortbrengingskosten waren lager dan in 1913.

Scheepsbouw. Het scheepsbouwbedrijf had in de eerste helft van 1914 over het algemeen een gunstig en normaal verloop, tot de oorlog uitbrak, welke eene zeer merkbare slapte deed ontstaan. Behalve door het marine-etablissement worden in Indië nog geen stoomschepen van eenigszins grooten inhoud gebouwd; de scheepsbouw bepaalt zich tot de vervaardiging van motorbooten, prauwen en zeilschepen. Evenals in vorige jaren, werd ook in het verslagjaar een groot aantal ijzeren laadprauwen geheel of in onderdeelen ingevoerd; de door het scheepsbouwbedrijf hierdoor ondervonden mededinging was over het geheel zeer merkbaar. Grondstoffen waren in het afgeloopen jaar in voldoende hoeveelheden voorhanden. De prijzen van de uit Europa bestelde grondstoffen waren over het algemeen hooger dan in het jaar tevoren; vooral die van koper en lood stegen belangrijk.

Het aantal op inlandsche wijze getuigde zeeschepen, die in 1914 op Java en Madoera door inlanders en vreemde oosterlingen werden aangebouwd, bedroeg voor de residentiën Batavia, Cheribon, Pekalongan en Rembang onderscheidenlijk 4, 31, 34 en 117; voorts werden in de residentiën Cheribon, Rembang en Soerabaja onderscheidenlijk 44, 14 en 102 inlandsche vaartuigen van minder dan twee ton inhoud vervaardigd en werden in Batavia op inlandsche werven 46 prauwen aangebouwd voor de binnenvaart, terwijl in Pekalongan 14 groote visschersvaartuigen (majangs) en 2 andere prauwen in aanbouw waren. Wat de buitenbezittingen

betreft, was het aantal op inlandsche wijze getuigde zeeschepen, die van stapel liepen, voor de gewesten Sumatra's Westkust, Benkoelen en Oostkust van Sumatra onderscheidenlijk 14, 3 en 92 en werden in de gewesten Sumatra's Westkust, Oostkust van Sumatra, Riouw en onderhoorigheden, Banka en onderhoorigheden en de Westerafdeeling van Borneo onderscheidenlijk 21, 214, 17, 2 en 87 inlandsche vaartuigen, minder dan twee ton metende, afgeleverd.

Op de door Europeanen gedreven wordende scheepstimmerwerven werden in de residentiën Cheribon en Semarang onderscheidenlijk 13 en 24 op inlandsche wijze getuigde zeeschepen aangebouwd. Voorts leverden bedoelde werven, behalve herstellingswerk, nog af: in de residentie Batavia 12 motorbooten, 9 motorsloepen, 21 op Europeesche wijze getuigde zeeschepen (namelijk 9 reddingbooten, 8 kleine kotters en 4 laadbooten), 6 vletten van minder dan twee ton inhoud en een aantal laadprauwen zonder optuiging, en in de residentie Rembang 5 stoomschepen, 21 andere op Europeesche wijze getuigde zeeschepen en 4 vaartuigen, minder dan twee ton metende.

Op de aan Europeanen toebehoorende werven in de buitenbezittingen werden aangebouwd: in Palembang 1 hekwieler, terwijl de in 1913 aangevangen bouw van een dergelijk vaartuig werd ten einde gebracht, in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 1 motorboot, 1 houten zeetongkang en 1 houten ponton. Door de naamlooze vennootschap „Zeehaven en kolenstation Sabang" werden aangebouwd 1 zeelichter en werden voorts uitgerust 1 tinbaggermolen bestemd voor Siam, 1 bunkerlichter met grijpemmerkraan voor eigen bedrijf, 1 grijpemmerkraan met stampbeitelinrichting bestemd voor den dienst der burgerlijke openbare werken en 1 platte kolenlichter; bovendien werd de in 1913 aangevangen uitrusting van een tinbaggermolen voor Siam beëindigd.

Andere takken van nijverheid. Tot aan het uitbreken van den oorlog was de loop van het bedrijf der *cassavefabrieken* over het algemeen gunstig in verband met de bevredigende prijzen voor het fabrikaat. Daarna trad een stilstand in, tengevolge van het ophouden van de vraag uit Europa en Amerika, welke toestand voortduurde tot in September, toen opnieuw vraag, ofschoon tegen dalende prijzen, kwam opzetten. In de Preanger-Regentschappen moesten in de tweede helft van het jaar een aantal fabrieken worden stopgezet, terwijl er twee failleerden. Voor de fabrikanten van *sipritus* en *arak* was 1914 een minder bevredigend jaar dan het voorafgegane. De afzet in Indië was van geringe beteekenis, terwijl werd geklaagd over de hoedanigheid van den geleverden houtgeest. De uitvoer naar China was in het verslagjaar belangrijk kleiner dan in 1913. De voortbrengingskosten zijn in 1914 gestegen, tengevolge van het duurder worden van de grondstoffen. De *ijsfabrieken* leverden bevredigende uitkomsten op. Wel deed de oorlogstoestand in Europa zich gedurende de laatste maanden van het jaar ook in dit bedrijf gevoelen (o.a. door de hoogere prijzen van grondstoffen en brandstoffen en door het moeielijk verkrijgen van zwaveligzuur), doch de afzet bleef vrijwel gelijk aan dien in 1913.

§ 4. AMBACHTS- EN NIJVERHEIDS-ONDERWIJS VOOR INLANDERS.

Zooals reeds in hoofdstuk **H** kol. 86) werd medegedeeld, is bij Gouv. Bt. 13 Jan. 1915 n°. 33 (Ind. St. n°. 85) een inspecteur van het inlandsch ambachts- en nijverheidsonderwijs in dienst gesteld, nadat, met ingang van 1 Maart 1914, de bemoeienissen zoowel met dit onderwijs als met het nijverheidsonderwijs voor inlanders van het departement van onderwijs en eeredienst naar dat van landbouw, nijverheid en handel waren overgebracht (zie K.V. 1914, kol. 67).

Gegevens omtrent de drie groote ambachtsscholen te Batavia, Semarang en Soerabaja zijn vervat in bijlage RR, onder I. Ten behoeve van de school te Batavia zijn bij Gouv. Bt. 26 Mei 1914 n°. 52, bij weze van tijdelijken maatregel, fondsen beschikbaar gesteld voor het gratis verstrekken aan de leerlingen van een maaltijd per schooldag en van kinine, voor tegemoetkoming in de kosten van verhuizing uit ongezonde stadsgedeelten naar door de commissie van toezicht aan te wijzen buurten en voor vervoerkosten, voor zoover zij, naar het oordeel dier commissie op zeer grooten afstand van de school verwijderd wonen. Van de toepassing van deze maatregelen verwacht men eene belangrijke vermindering van de onder de leerlingen veelvuldig voorkomende beri-beri en malaria.

Een aanvang werd gemaakt met het in het leven roepen van eenvoudig ambachtsonderwijs ten platten lande. De scholen worden bestemd voor een beperkt aantal leerlingen (30 à 35), die gewoon inlandsch lager onderwijs moeten hebben genoten.

Voorloopig wordt gerekend op een tweejarigen leergang, terwijl het leerplan zoo eenvoudig mogelijk wordt gehouden. Aan het hoofd van elke school wordt een Europeesch vakman geplaatst, die zal worden bijgestaan door inlandsche hulponderwijzers. In Mei 1915 werden de eerste scholen van dezen aard geopend, namelijk te Keboemen en Fort de Kock, beide in de eerste plaats bestemd voor de vorming van timmerlieden. Machtiging is verleend tot opening van eene gelijksoortige school te Koeta Radja.

Maatregelen werden getroffen om geschikte gediplomeerden van de groote ambachtsscholen te vormen tot hulponderwijzers aan de desa-ambachtsscholen, door hen gedurende 1 à 1½ jaar werkzaam te stellen bij de werkplaatsen der staatsspoorwegen (houtbewerking) of het marine-etablissement (ijzerbewerking), en hen daarna voor hunne opvoedkundige vorming onderwijs te laten geven aan de ambachtsscholen op de hoofdplaatsen. Een deel der op deze wijze gevormde onderwijskrachten zal tevens kunnen dienen om de minder geschikte ambachtsonderwijzers op de laatstbedoelde inrichtingen te vervangen door geschoolde krachten.

In Juli 1915 werd eene geldelijke tegemoetkoming verleend aan de vereeniging „Karadjinan Tasikmalaja" voor de oprichting van eene vlechtschool te Tasikmalaja, terwijl bovendien de beschikking werd gegeven over een van landswege aangestelden en bezoldigden ambachtsonderwijzer voor de leiding der inrichting.

Ter verbetering van het steen- en pannenbakkersbedrijf is een deskundige in dienst gesteld (zie Ind. St. 1914 n°. 769), wiens werkkring overeenkomt met dien van een wandelleeraar. Zijne werkzaamheden brachten hem allereerst in de afdeeling Keboemen en daarna in de gewesten, waar de dienst der pestbestrijding de woningverbetering ter hand heeft genomen.

De huisvlijtschool te Ngawi telde bij het einde van het schooljaar 1914/15 47 leerlingen. Onderwezen werden de volgende vakken: vlechten, houtsnijden, leembewerking, bewerking van hoorn, been, schildpad en paarlmoer, zoomede teekenen. Vijf en twintig leerlingen genieten eene toelage van f 2,50 's maands als tegemoetkoming in de kosten van voeding en huisvesting. Van slechts enkele leerlingen is gebleken, dat zij na het verlaten van de school het geleerde in toepassing brengen.

Ten aanzien van de bijzondere scholen voor ambachtsonderwijs staan ditmaal geen gegevens ten dienste, omdat, als gevolg van den overgang van de bemoeienissen met het ambachtsonderwijs voor inlanders van het departement van onderwijs en eeredienst naar dat van landbouw, nijverheid en handel, die gegevens niet meer, als tot dusver, zijn verzameld door de inspecteerende ambtenaren van het inlandsch lager onderwijs, terwijl de inspectie van het inlandsch ambachtsonderwijs eerst in den loop van het jaar werd ingesteld.

Geldelijke steun uit 's lands kas werd in 1914 genoten door de volgende inrichtingen tot de daarachter vermelde bedragen:

Industrieschool voor inlanders te Madjawarna (Soerabaja)	f	1200
Handwerkschool voor inlanders te Swaroe (Pasoeroean)	„	1800

Als voren te Kediri ... f 1200
Ambachtsschool voor inlanders te Lagoeboti (Tapanoeli) ... ,, 5000
Huisvlijtschool voor Bataksche meisjes te Lagoeboti ... ,, 600
Ambachtsschool voor inlanders te Sidikalang (Tapanoeli) ... ,, 900
Als voren te Kakas (Menado) ... f 7100
Als voren te Gamsoengi (Ternate en onderhoorigheden) ... ,, 1200
Roomsch-katholieke vakschool te Langgoer (Amboina) ... ,, 3000

§ 5. TENTOONSTELLINGEN.

Ter gewestelijke hoofdplaats Djokjakarta werd bij gelegenheid van de Sekaten-feesten in Februari 1914 eene jaarmarkt-, tevens nijverheidstentoonstelling gehouden, ten behoeve waarvan door de Regeering een renteloos voorschot van f 3000 was toegestaan, welk bedrag, na afloop van de tentoonstelling, weder in 's lands kas is teruggestort.

In Mei werd ter afdeelingshoofdplaats Batoe (Pasoeroean) eene tentoonstelling van djeroeks gehouden, welke vrij druk bezocht werd. Behalve de djeroek manis en keprok uit de districten Pananggoengan en Ngantang, waren djeroeksoorten te zien uit de gewesten Batavia, Preanger-Regentschappen, Madioen en Kediri.

Onder den naam „Koloniale tentoonstelling Semarang 1914" werd, ter herdenking van de honderdjarige herwinning van Nederlands onafhankelijkheid, ter gewestelijke hoofdplaats Semarang van 20 Augustus tot 22 November eene tentoonstelling gehouden. De Europeesche oorlog was van invloed op het bezoek, dat echter toch bevredigend mocht worden genoemd. Behalve ruim 2300 abonnementskaarten, werden afgegeven 138 520 dag- en avondkaarten voor Europeanen en Chineezen en 182 376 voor inlanders, terwijl aan ± 50 000 personen toegang werd verleend op spoor- en tramwegkaartjes. Zoowel van de gemeente Semarang, als van verschillende maatschappijen en bankinstellingen, mocht de tentoonstelling — welke ook van regeeringswege gesteund werd — medewerking ondervinden. Het beoogde doel, namelijk om in ruime mate de gelegenheid te openen om te toonen wat op elk gebied van koloniale werkzaamheid reeds is tot stand gebracht en nog te doen valt, werd volkomen bereikt. Enkele vreemde natiën hadden afzonderlijke paviljoens voor hare inzendingen; met name Japan, China en Britsch-Indië, terwijl Australië en Nieuw-Zeeland mede waren vertegenwoordigd. De geldelijke uitkomsten waren minder bevredigend. Het waarborgfonds zal in zijn geheel moeten worden aangesproken.

Te Batavia werd een internationaal rubbercongres met tentoonstelling gehouden, het congres van 19 tot 23 October en de tentoonstelling van 19 October tot einde November. Een en ander kan in alle opzichten als geslaagd worden beschouwd en leverde ook geldelijk goede uitkomsten op. Vooral werd veel belangstelling ondervonden van de Indische planters, zoomede van de naburige Engelsche koloniën. Het congres met tentoonstelling heeft den eersten stoot gegeven tot de oprichting van een centraal rubberproefstation, dat in 1915 tot stand kwam. Het batig saldo, dat de tentoonstelling opleverde, maakte het mogelijk, daaruit een belangrijk deel der inrichting van het proefstation te bekostigen.

Ook op kunstgebied werden in het verslagjaar kleine tentoonstellingen gehouden, o.a. te Batavia en te Buitenzorg, uitgaande van den Nederlandsch-Indischen Kunstkring, waarop grootendeels schilderijen en teekeningen werden tentoongesteld. Te Buitenzorg werden bovendien kunstnijverheid uit de residentie Djokjakarta en fotografiekunst tentoongesteld.

§ 6. KAMERS VAN KOOPHANDEL EN NIJVERHEID.

Van de vijf in Nederlandsch-Indië bestaande kamers van koophandel en nijverheid gaven die te Semarang, Soerabaja, Padang en Makasser een verslag over 1914 in druk uit.

§ 7. IJKWEZEN.

In de districten Batavia, Poerwakarta, Soerabaja, Buitenzorg en Semarang werden in 1914 ter onderzoek aangeboden 12 247 aan den lande en 6432 aan particulieren toebehoorende ijkvoorwerpen, waarvan er 11 320 en 6034 konden worden goedgekeurd, doch zulks, wat 1384 en 234 stuks betreft, eerst na voorafgegane justeering. Het eerstgenoemde totaal bestond uit 11 679 maten, gewichten en strijkers en 568 weegwerktuigen. Wat den ijk en herijk ten behoeve van particulieren betreft, was de verdeeling 5527 maten, gewichten en strijkers en 905 weegwerktuigen.

P.

GOUVERNEMENTSBEDRIJVEN.

I. POST-, TELEGRAAF- EN TELEFOONDIENST.

§ 1. ALGEMEEN OVERZICHT.

Statistieke opgaven betreffende den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië over de jaren 1912, 1913 en 1914 komen voor in bijlage SS.

Op ult. 1914 bestond het personeel van den post-, telegraaf- en telefoondienst, met inbegrip van den radiotelegrafischen dienst (vaste en tijdelijke ambtenaren en beambten, behalve de na te noemen 2520 lagere inlandsche en Chineesche beambten) uit 1931 Europeanen (vgl. bijlage SS) en 826 inlanders en vreemde oosterlingen (inlanders: 9 teekenaars, 319 klerken, 154 assistenten, 182 sorteerders, 37 maand- en daggelders en 115 hulppostcommiezen; Chineezen: 5 assistenten, 1 maandgelder, 2 hulppostcommiezen en 2 klerken). Op 31 December 1913 bedroeg het aantal Europeanen 1575 en dat der inlanders en vreemde oosterlingen 589, zoodat in den loop van 1914 eene vermeerdering plaats had met onderscheidenlijk 356 (22,6 %) en 237 (40,2 %) personen. Het overig lager inlandsch personeel van den post- en telegraafdienst vermeerderde van 2129 tot 2520, dus met 391 beambten of 18,3 %.

Voorts waren op ult. 1914 voor den post-, telegraaf- en telefoondienst aan het hoofdbureau werkzaam: 2 referendarissen, 1 adjunct-referendaris, 2 hoofdcommiezen, 35 commiezen, 5 ambtenaren ter beschikking en 102 klerken (onder wie 4 inlanders) van het departement van gouvernementsbedrijven.

Het personeel van den gouvernements-telefoondienst telde op ult. 1914 600 Europeanen, tegen 467 in het voorafgegane jaar (toeneming met 133 personen, of 28,4 %); voorts 303 Chineesche en inlandsche telefonisten en 62 inlandsche klerken, tegen 251 en 32 op ult. 1913 (uitbreiding met 82 inlanders en Chineezen, zijnde 29 %). Het overig inlandsch personeel van den telefoondienst nam in 1914 toe van 392 tot 518 beambten (65 reparateurs en 453 lijnleggers), dus met 126 personen of 32,1 %.

De hoogste bezoldiging van de inlandsche klerken is van f 125 's maands gebracht op f 150 's maands; bij het bereiken van die bezoldiging verkrijgt de betrokkene den titel van adjunct-commies. Voorts werd ook de positie van eenige categorieën van Europeesche en inlandsche beambten, behoorende tot het lager personeel, verbeterd.

In den loop van het verslagjaar werden, ter versterking van het kantoorpersoneel, uit Nederland gezonden 27 personen, van wie echter 3 den dienst weder verlieten.

Op ult. 1914 bestond het personeel van den seinleergang te Weltevreden uit 1 fungeerend chef (bij afwezigheid wegens buitenlandsch verlof van den chef) en 10 instructeurs, waarvan er 1 sedert het begin van Augustus op het telegraafkantoor te Weltevreden werkzaam was, terwijl er 1 belast was met de administratieve werkzaamheden. Bij den leergang te Soerabaja waren op ult. 1914 werkzaam 1 chef en 2 instructeurs. Op 1 Januari 1914 bedroeg het aantal leerlingen van den leergang te Weltevreden en te Soerabaja onderscheidenlijk 146 en 29 en op ult. 1914 166 en 64. In den loop van het verslagjaar leverde de leergang te Weltevreden 85 en die te Soerabaja 6 klerken aan den dienst af, terwijl voorts in 1914 de opleiding van 41 leerlingen te Weltevreden en die van 6 te Soerabaja om verschillende redenen werd gestaakt.

De leergang tot opleiding voor den rang van commies werd in den aanvang van 1914 gevolgd door 30 commiezen der 3de klasse en 1 surnumerair. In den loop van het jaar werd één commies der 3de klasse afgevoerd wegens ziekte. De overige 29 namen allen deel aan het eindexamen, waarvan er 18 terstond en 6 na een herexamen slaagden. Vijf leerlingen moesten worden afgewezen. Bovendien werden geëxamineerd 16 tijdelijke commiezen, van wie er 10 slaagden; 2 trokken zich terug en 4 werden afgewezen. Bij den leergang 1914/1915 werden ingedeeld 19 commiezen der 3de klasse, 10 surnumerairs, benevens 1 surnumerair van den leergang 1913/1914. Na den aanvang meldden zich nog 4 surnumerairs aan, die eveneens werden toegelaten. Van de commiezen werden er 2 afgevoerd op verzoek, wegens ziekte, terwijl er 1 overleed. De surnumerair van 1913 slaagde in het in December gehouden eindexamen, zoodat op 31 December 1914 het aantal leerlingen 30 bedroeg.

Bij Gouv. Bt. 12 Dec. 1914 n°. 43 (Ind. St. n°. 759) is, gerekend van 1 Januari 1914, de post-, telegraaf- en telefoondienst gereorganiseerd. De bezoldigingen van het kantoorpersoneel zijn verbeterd, terwijl eene strengere scheiding tot stand kwam tusschen lager en hooger personeel, d. w. z. tusschen degenen, die met den eigenlijken kantoordienst zijn belast (assistenten [1]) en klerken) en degenen (commiezen) wier taak het is onder toezicht van de kantoorchefs de leiding van den dienst te voeren. De verdeeling van de commiezen in klassen is vervallen, terwijl in verband met het invoeren van den hoofdcommies-rang, die van kantoorchef der 2de klasse als afzonderlijke betrekking is opgeheven. De kantoren zijn instede van in 4, in 3 klassen verdeeld. Het aan het beheer van een kantoor verbonden voordeel van vrije woning of bij gemis daarvan, van huishuurindemniteit, is behouden. Mede is gehandhaafd de toekenning van toelagen voor eene werkzaamstelling bij het hoofdbureau van den post-, telegraaf- en telefoondienst en bij een hoofdkantoor, echter wat aangaat laatstbedoelde tegemoetkoming, alleen voor zooveel betreft hoofdcommiezen, die vóór 1 Januari 1914 den rang hebben bekleed van kantoorchef der 2de klasse. De aan de kantoorchefs toegekende toelagen voor bemoeienis met de postspaarbank, voor busrecht en voor de inning van telefoonabonnementsgelden zijn ingetrokken. Het examen ter verkrijging van de betrekking van commies der 2de klasse (zie Ind. St. 1913 n°. 502) is gehandhaafd en wordt voortaan aangeduid als „examen ter verkrijging van de betrekking van commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië", terwijl ook de eischen van toelating tot den te Batavia gevestigden commies-leergang geen veranderingen hebben ondergaan. Eveneens is onder de benaming van „examen ter verkrijging van de betrekking van kantoorchef der 1ste klasse, en de daarop volgende hoogere rangen" van kracht gebleven het examen ter verkrijging van de betrekking van commies der 1ste klasse en de daarop volgende hoogere rangen (zie Ind. St. 1910 n°. 336). Dit examen zal voor het eerst in Juli 1915 worden afgenomen en wel overeenkomstig de in 1910 vastgestelde bepalingen (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7285).

In verband met de besproken reorganisatie zijn, mede gerekend van 1 Januari 1914, nieuwe bijzondere voorwaarden van benoembaarheid tot betrekkingen bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië vastgesteld (zie Ind. St. 1915 n°. 179).

---

[1]) Met de instelling van de betrekking van assistent werd in de eerste plaats beoogd in den nijpenden nood aan personeel op snelle wijze te voorzien, en voorts de gelegenheid te openen om de commiezen met toezicht en leiding te kunnen belasten, dus met werk dat beter overeenstemt met hunne opleiding en ontwikkeling, met als gevolg eene betere en meer economische werkverdeeling op de kantoren. Gedurende het verslagjaar heeft die maatregel op bevredigende wijze gewerkt.

De voorwaarden, waaronder de opleiding en de uitzending uit Nederland van personeel voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië geschieden, zijn vastgesteld bij K. B. 8 Oct. 1914 n°. 46 (Ind. St. n°. 780). Die opleiding geschiedt op eene te Leiden gevestigde, den 1sten November 1914 geopende school. Het aantal der met den titel van surnumerair bij den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst in opleiding te nemen jongelieden — de helft van het aantal plaatsen wordt hier te lande en de andere helft in Indië beschikbaar gesteld — wordt jaarlijks door den Minister van Koloniën en den Gouverneur-Generaal in onderling overleg vastgesteld. Voor het eerste studiejaar zijn een 40-tal jongelieden voor de opleiding aangewezen.

Bij Gouv. Bt. 23 Jan. 1914 n°. 37 (Ind. St. n°. 136) is, tegen intrekking van de betrekking van chef der controle bij het hoofdbureau van den post-, telegraaf- en telefoondienst, een administrateur bij dat bureau in dienst gesteld en zijn, in verband daarmede, bij Gouv. Bt. 6 Maart 1914 n°. 17 (Ind. St. n°. 253) de „Algemeene bepalingen omtrent het beheer van den gouvernements post- en telegraafdienst in Nederlandsch-Indië" (Ind. St. 1908 n°. 85) voor zooveel noodig gewijzigd.

Bijlage SS geeft als geldelijke uitkomsten van den post-, telegraaf- en telefoondienst in 1912, 1913 en 1914 onderscheidenlijk een nadeelig slot van f 2 103 550,54, f 5 803 475,02[5] en f 2 366 252,76[5] aan. Deze cijfers zijn op de tot dusver gebruikelijke wijze berekend en niet ontleend aan de in 1914 ingevoerde commercieele boekhouding, aangezien de daarmede verkregen uitkomsten bij de afsluiting in Indië van dit gedeelte van het verslag nog niet volledig bekend waren.

§ 2. BRIEVEN- EN PAKKETPOST.

Binnenlandsch verkeer. Het aantal post- en vereenigde kantoren klom in 1914 van 175 tot 180, het aantal hulppostkantoren van 242 tot 266. Onderscheidenlijk 41, 63, 4 en 3 hulppostkantoren waren gevestigd op plaatsen waar zich tevens onderscheidenlijk hulptelegraafkantoren, spoorwegtelegraafkantoren, telefoonkantoren van het militair en telefoonkantoren van het civiel telefoonnet in Zuid-Celebes bevonden, tegen 42, 58, 4 en 3 op ult. 1913. Bovendien waren er bij het einde van het verslagjaar 1294 postinrichtingen van eenvoudigen aard, namelijk 267 bestelhuizen van den spoorwegdienst en 1027 van de alleen op Java en Madoera bestaande zoogenaamde districtspost, zijnde onderscheidenlijk 3 minder en 10 meer dan op ult. 1913. Ongerekend de laatstbedoelde bestelhuizen, telde men dus in het geheel 713 kantoren voor den postdienst, zijnde 26 meer dan op het einde van 1913.

Voor den incasseeringsdienst in het binnenlandsch verkeer zijn uitsluitend de postkantoren aangewezen; voor de behandeling van aangeteekende stukken en het afgeven en uitbetalen van binnenlandsche postwissels tevens alle hulppostkantoren. Voor den binnenlandschen pakketpostdienst waren op ult. 1914, behalve 190 kantoren (waaronder 10 bijkantoren) en 262 hulppostkantoren, nog 252 halten van staats- en particuliere spoor- en tramwegen, dus in het geheel 704 postinrichtingen, tegen 680 op 31 December 1913, aangewezen.

In het belang van de bezoekers van de Koloniale Tentoonstelling te Semarang was op het terrein dier tentoonstelling van 20 Augustus tot ult. November van het verslagjaar een tijdelijk bijkantoor voor den post- en telegraafdienst geopend.

Met aanvulling van art. 51 van de algemeene bepalingen ter uitvoering van het reglement voor den postdienst in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1909 n°. 563), is vrijdom van port mede toegestaan voor de ambtelijke brieven en andere dienststukken, gewisseld tusschen de ambtenaren van de inlandsche zelfbesturen in de residentiën Soerakarta en Djokjakarta, alsmede voor de briefwisseling ter zake van den openbaren dienst tusschen de bij Gouv. Bt. 10 Sept. 1913 n°. 32 ingestelde gezondheids-commissie voor de hoofdplaats Batavia en bijzondere personen (zie Ind. St. 1914 nos. 8 en 602).

De uitkomsten der statistieken voor 1914 wijzen op toenemend verkeer in nagenoeg alle onderdeelen van den binnenlandschen postdienst; alleen wat het aantal dienstbrieven, documenten, aangeteekende stukken met aangegeven waarde, ontvangberichten en de bedragen der aangegeven waarde en der verrekening betreft, toonen de cijfers eenigen teruggang aan.

OMSCHRIJVING.	JAAR			In 1914 meer of minder.	Toeneming of vermindering.	
	1912.	1913.	1914.		In 1914.	In 1913.
Portbetalende brieven	11 878 399	12 016 344[1])	12 536 875	520 531	4.3 %	1.1 %
„ briefkaarten	5 001 880	5 625 399	5 779 020	153 621	2.7 „	12.5 „
Dienstbrieven	5 463 478	5 609 669	5 252 806	—356 863	—6.3 „	2.7 „
Nieuwsbladen	12 924 003	11 023 890[1])	11 436 854	412 964	3.7 „	—14.6[1]) „
Andere drukwerken	6 090 344	7 763 340[1])	1 451 755	688 415	8.8 „	27.4[1]) „
Monsters	302 523	250 055	290 641	40 586	16 „	—17.3 „
Documenten	659 165	1 094 158	983 827	—110 331	—10 „	66 „
Aangeteekende dienststukken	581 516	750 425	771 238	20 813	2.7 „	29 „
Id. stukken (gewone)	1 724 294	1 547 798[1])	1 562 080	14 282	0.9 „	—10.2[1]) „
Id. id. met aangegeven waarde	140 491	143 078	140 010	—3 068	—2.1 „	1.8 „
Bedrag der aangegeven waarde	f 50 094 325	f 49 007 442	69 433	16 003	29.9 „	61 „
Aangeteekende stukken met verrekening	33 215	53 430	f 44 920 211	f 4 087 231	—8.3 „	—2.1 „
Bedrag der verrekening	f 845 279	f 1 833 818[1])	f 1 626 189	f —207 629	—11.3 „	116.9 „
Ontvangberichten	12 376	10 608	10 296	—312	—2.9 „	—14.3 „
Postwissels	861 814	990 821	1 109 999	118 179	11.9 „	14.9 „
Gezamenlijk bedrag der postwissels	f 32 267 017	f 37 550 611	42 007 000	4 456 389	11.8 „	16.4 „
Postquitantiën	245 130	239 956	266 425	26 469	11 „	—2.1 „
Gezamenlijk bedrag der postquitantiën	f 2 870 713	f 2 898 983[1])	f 3 496 230	f 597 247	20.6 „	1 „
Postpakketten	367 791	385 891	397 476	11 585	3 „	4.9 „
Ruwe opbrengst postpakketten	f 237 568	f 383 999[1])	f 318 075	f 34 076	12 „	19.5[1]) „
Zuivere opbrengst postpakketten	f 153 219	f 179 821[1])	f 203 896	f 24 075	13.3 „	17.3[1]) „

[1]) Verbeterde cijfers.

De regeling van het brievenvervoer in en tusschen de verschillende gewesten onderging in het verslagjaar weder eenige wijzigingen. Het vervoer (met uitzondering van dat over zee en de districtspost) geschiedde op ult. 1914 over een afstand van 15 616 K.M., tegen 14 946 K.M. bij het einde van 1913.

Het aantal der sedert 1912 in gebruik zijnde automobielen (een zestal) ten behoeve van het postverkeer te Weltevreden (daaronder begrepen het vervoer van de mail van en naar Tandjoengpriok), is in November 1914 vermeerderd met een drietal, waardoor kon worden overgegaan tot de geleidelijke opheffing van den paardentransportdienst.

Buitenlandsch verkeer. De jaarcijfers met betrekking tot de niet dagelijks voorkomende verzendingen in het buitenlandsch verkeer worden verkregen door het aantal verzendingen gedurende de eerste vier weken van de maand October te vermenigvuldigen met 13. Aangezien de statistieke opneming in het verslagjaar dus plaats had kort na het uitbreken van den Europeeschen oorlog en deze van grooten invloed was op het postverkeer, waren de uitkomsten dier opneming niet als grondslag ter vaststelling van het gewone verkeer te bezigen. Een vergelijkend overzicht van het buitenlandsch postverkeer over de laatste jaren moet dus ditmaal achterwege worden gelaten.

De rekening wegens het overbrengen van de brievenmalen in den door de stoomvaartmaatschappijen ,,Nederland" en ,,Rotterdamsche Lloyd" contractueel onderhouden geregelden maildienst (Ind. St. 1908 n°. 577) liep, wat het jaar 1914 betreft, over 103 reizen, namelijk 26 uit- en 25 thuisreizen door de ,,Nederland" en 26 uit- en 26 thuisreizen door de ,,Rotterdamsche Lloyd", waarvoor tegen de gewaarborgde som van f 6000 per reis, de ,,Nederland" f 306 000 en de ,,Rotterdamsche Lloyd" f 303 000 genoot. Deze betaling kwam voor de eene helft ten laste van Nederland en voor de andere ten laste van Indië. Over 1913 werd uit dienzelfden hoofde aan de ,,Nederland" f 306 335,45 en aan de ,,Rotterdamsche Lloyd" f 306 000 uitgekeerd.

Voor het vervoer van postpakketten van Indië naar Nederland in 1914 met de stoomschepen dezer beide maatschappijen werd ten laste van de Indische geldmiddelen aan de ,,Nederland" f 9 458,09 en aan de ,,Rotterdamsche Lloyd" f 5 431,20 betaald, of te zamen f 14 889,29, tegen f 17 865,39 over 1913, terwijl wegens vergoeding voor de behandeling van de post aan boord der mailbooten over 1914 ten laste van de Indische postadministratie aan elk der beide maatschappijen wederom f 325 is uitgekeerd.

Verder werd de post uit Europa voor Nederlandsch-Indië 24 maal per Fransche, 16 maal per Duitsche en 50 maal per Engelsche en Britsch-Indische [1]) mails vervoerd, terwijl voor de verzending naar Europa 18 maal van Fransche, 15 maal van Duitsche en 33 maal van Engelsche en Britsch-Indische [1]) schepen werd gebruik gemaakt. In den loop van 1914 was er dus 142 maal gelegenheid tot het ontvangen uit en 118 maal gelegenheid tot het verzenden van brieven naar Europa, tegen 148 en 104 maal in 1913.

§ 3. GOUVERNEMENTS-TELEGRAAFDIENST.

Op het einde van 1914 telde de post- en telegraafdienst 172 telegraaf- en 45 hulptelegraafkantoren, tegen 167 en 46 op 31 December 1913. Het aantal der met 's lands telegraafnet in verbinding staande en voor het publiek verkeer opengestelde telegraafkantoren van den dienst der staatsspoorwegen steeg van 329 tot 331. Het aantal der mede voor het publiek telegraafverkeer geopende kantoren van het militair en het civiel telefoonnet in Zuid-Celebes bleef onveranderd, namelijk onderscheidenlijk 18 en 8. Het aantal telefoonkantoren van het binnenlandsch bestuur, opengesteld voor den openbaren telegraafdienst, bedroeg op ult. 1914 26, tegen 20 een jaar tevoren. Eene opgaaf van de kantoren komt voor in bijlage SS.

De lengte van het bovengrondsche landstelegraafnet steeg zoowel wat de lijnen [1]) als wat de draden betreft, onderscheidenlijk van 10 910.63 en 21 429.09 K.M. (verbeterde cijfers), tot 11 275.33 en 23 374.89 K.M. De vermeerdering met onderscheidenlijk 364.70 en 1945.80 K.M. was het gevolg, wat de lijnen betreft, van den aanleg van lijnen tusschen Menado—Ajermadidi en Amoerang, tusschen Soerabaja en Goendih, tusschen Djokjakarta en Magelang en tusschen Singkel en het kabelhuis Singkel, en, wat de draden aangaat, in hoofdzaak door het bijspannen van draden tusschen Soerakarta—Madioen en Soerabaja, tusschen Soerabaja en Semarang via Goendih, tusschen Soerabaja en Soerakarta, tusschen Cheribon en Pekalongan, tusschen Soerabaja, Bangil en Probolinggo (2 draden) en tusschen Djokjakarta, Magelang, Ambarawa, Kedongdjati en Semarang.

De lijn- en de draadlengte der zeekabels vermeerderde in den loop des jaars van 9052.75 tot 9355.97 K.M. Deze toeneming met 303.22 K.M. is in hoofdzaak toe te schrijven aan het tot stand brengen van de verbindingen Singkel—Tapa-Toean (Sumatra) (163.33 K.M.), Tapa-Toean—Sinabang (eiland Simeuloe) (134.80 K.M.) en door kleine herstellingen aan de kabels (5.09 K.M.).

De overige kabel- en ondergrondsche verbindingen hadden op 31 December 1914 eene lijnlengte van 280.10 en eene draadlengte van 487.79 K.M., tegen onderscheidenlijk 277.38 en 425.47 K.M. in het voorafgegane jaar. Deze toeneming is toe te schrijven aan het tot stand brengen van ondergrondsche kabelverbindingen van de kantoren te Balikpapan, Padang, Sinabang en Djokjakarta naar de tot die kantoren behoorende kabelhuizen.

Op de lands-kabels kwamen in den loop van 1914 negen storingen voor, namelijk tusschen Weltevreden en Padang (7—14 Februari en 28 Juni—19 Juli), tusschen Sitoebondo en Bandjermasin (3 Maart—2 April), tusschen Kema en Gorontalo (31 Maart—13 April), tusschen Borneo en Poelau Laoet (29—30 April), tusschen Muntok en Palembang (27 September—10 October), tusschen Anjer en Kalianda (oude kabel) (13—19 November), tusschen Singaradja en Ampenan (10—15 December) en tusschen Padang en Sibolga (19 December—1 Januari 1915). Al deze storingen werden door het kabelschip *Telegraaf* opgeheven.

Storingen op de ondergrondkabels tusschen de kabelhuizen en de kantoren kwamen niet voor, evenmin als storingen op de zevendraads-papierkabels, welke op verscheidene plaatsen de kabelhutten langs den spoorweg met het telegraafkantoor ter plaatse verbinden.

Behalve bovengenoemde herstellingen, werden door de *Telegraaf* de volgende werkzaamheden verricht. In Februari stoomde het schip naar Sabang, waar de uit Europa aangekomen kabel, bestemd voor de kabelverbinding van Sinabang met Tapa Toean en Singkel, werd overgenomen, waarna de verbinding van de genoemde plaatsen tot stand werd gebracht. In April werden, na de herstelling van den Kema—Gorontalo-kabel, de nabij Kwandang liggende kabels, die, tengevolge van de vroeger tot stand gebrachte doorverbinding der kabels Balikpapan—Kwandang en Kwandang—Menado, van geen nut meer waren, opgenomen. Het grootste gedeelte van deze kabels werd in Mei uitgelegd op het tracé van den toekomstigen kabel Soerabaja—Sitoebondo. In Juni trachtte de *Telegraaf*, doch zonder goed gevolg, den gestoorden franschen kabel Pontianak—Saigon te herstellen (vgl. § 5 hierna). In September werd, ten behoeve van den telefoondienst, de kabel tusschen Noesakambangan en Tjilatjap hersteld en een tweede er bij gelegd. Tijdens de herstelling van den kabel Muntok—Palembang werd de zeekabel met den rivierkabel verbonden, zoodat het kabelhuis aan den mond van de Salehrivier buiten gebruik kon worden gesteld. In November werd de kabel van Batavia naar Onrust, welke eene isolatiefout vertoonde, ten behoeve van den telefoondienst hersteld.

---

1) De ,,lijn" is het samenstel, tusschen de kantoren, van draden, kabels en steunpunten, met alles wat daartoe behoort.
De ,,draad" is de metalen draad, dienende tot voortplanting van den electrischen stroom.

1) Deze mails werden door de Nederlandsch-Indische postagenten te Singapore en Pinang en door het kantoor te Medan behandeld.

Het station voor radiotelegrafie aan boord van de *Telegraaf* werd, gedurende den tijd dat het schip voor kabelwerk uit was, bediend door een daartoe aangewezen radiotelegrafist. Zooveel mogelijk werd gemeenschap onderhouden met de kuststations en met schepen op zee, waardoor de *Telegraaf* nagenoeg steeds voor berichten van het hoofdbureau te bereiken was.

De in 1913 aangevangen proefnemingen tusschen de drie radiostations te Sitoebondo, Koepang en Amboina (zie K. V. 1914, kol. 217/218) werden voortgezet tot en met Juli 1914. Van de bedrijfszekerheid kon in het algemeen gezegd worden, dat zij gedurende de maanden Januari, Februari, Maart November en December — dat is dus gedurende den natten moeson — veel slechter was dan in het overig gedeelte van het jaar. Vooral gedurende de middaguren was in het ongunstige tijdperk de gemeenschap vrijwel onmogelijk. Toch werden als regel de aanwezige telegrammen elken dag afgewerkt, zij het ook dikwijls eerst laat in den avond. Tot 1 Juli werd geseind volgens bepaalde roosters, waarbij de stations om beurten gedurende tevoren vastgestelde uren verbinding maakten. In Juli daarentegen werd wel op bepaalde uren van den dag gewerkt, doch de verbinding tusschen de stations, bij wijze van proef, onderling geregeld naarmate van den aanwezigen telegrammenvoorraad. Na afloop van de proefnemingen werd van Augustus af het onderling openbaar verkeer tusschen de stations van 7 uur voormiddags tot 1 uur namiddags in open lijn afgewerkt. Zoo noodig, werden te 6 uur namiddags de ten 1 uur nog niet verwerkte berichten alsnog overgeseind. De tijd, gedurende welke de stations waren opengesteld voor het openbaar verkeer met schepen op zee, kon om velerlei redenen gedurende het verslagjaar nog geene wijziging ondergaan en moest, in afwachting van eene verbetering — die in den aanvang van 1915 werd ingevoerd — vastgesteld blijven van 4 tot 4.15 voormiddags Greenwichtijd, overeenkomende met 11 tot 11.34 voormiddags Midden-Javatijd. Reeds enkele dagen na de invoering van de bovenomschreven regelingen moesten zij worden aangevuld, in verband met de te zelfder tijd ingetreden politieke verwikkelingen. Bepaald werd toen dat, met ingang van 4 Augustus, ook buiten de voor het openbaar verkeer bestemde uren, zoowel 's middags als 's nachts, de radiotoestellen bezet zouden blijven, ten einde uit te luisteren naar schepen op zee. Echter werden gedurende dezen tijd geen andere berichten, zoo onderling als met schepen, gewisseld dan die, welke geacht konden worden te zijn in 's lands belang. Deze maatregel werd tot ult. December gehandhaafd.

Betreffende de uitoefening van den radiodienst werden, in verband met den oorlogstoestand, verschillende instructies uitgevaardigd, ten einde eene strikte onzijdigheid ten volle te kunnen handhaven.

Voor het overbrengen van telegrammen tusschen de stations werden nog geen seinkosten en in het verkeer met schepen op zee geen kusttaksen berekend, terwijl de overbrenging van de telegrammen geschiedde op risico van de afzenders. Een en ander geschiedde, omdat de bedrijfszekerheid tusschen de stations onderling nog niet eene zoodanig goede geacht kon worden, dat eene overbrenging van telegrammen zonder belangrijke vertraging gewaarborgd zou zijn.

De toestellen en werktuigen verkeerden over het algemeen in goeden staat. Onderbreking van het bedrijf van eenige beteekenis ten behoeve van onderhouds- of herstellingswerken had slechts eenmaal plaats, toen te Koepang de motor geheel moest worden uiteengenomen om hem te ontdoen van ketelsteen. Gedurende een dag moest hiervoor het verkeer worden onderbroken. Het kuststation te Sabang verkeerde steeds in goeden toestand. Bedrijfsonderbreking kwam slechts een enkele maal voor ten behoeve van kleine herstellingen aan den benzinemotor. Van luchtstoringen werd over het algemeen weinig hinder ondervonden. De gemeenschap van dit station met schepen op zee, welke tot Augustus vrij bevredigend kon genoemd worden, verminderde, tengevolge van den oorlogstoestand, sedert aanmerkelijk.

Ook voor het station te Sabang werden met het intreden van den gespannen politieken toestand dezelfde voorschriften betreffende de uitoefening van den dienst uitgevaardigd als voor de andere drie stations.

Met intrekking van Gouv. Btn. 11 Febr. 1895 n°. 8, 30 Juni 1903 n°. 1, 6 Nov. 1905 n°. 12 en 23 Febr. 1907 n°. 39 (Bijbl. Ind. St. nos. 5020, 5884, 6336 en 6602), zijn bij Gouv. Bt. 17 Maart 1914 n°. 36 (Bijbl. Ind. St. n°. 7998) nieuwe concessievoorwaarden vastgesteld voor de openstelling ten behoeve van het algemeen telegraafverkeer van de stations en halten der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij, gelegen aan den spoorweg Semarang—Vorstenlanden—Willem I, aan den tramweg Goendih—Soerabaja (met zijtak Soemari—Grisee) en aan den tramweg Djokjakarta—Willem I (met zijtak Setjang—Parakan).

Een overzicht van het telegraafverkeer in 1913 en 1914 (zie ook bijlage SS) volgt hieronder.

		1913	1914	Vermeerdering of vermindering.	
Binnenlandsch verkeer.	Ontvangsten	f 1 372 298[1])	f 1 603 539	f 231 241 of	16.9 %
	Aantal betaalde telegrammen	1 212 797	1 220 776	79 79 „	0.6 „
	Gezamenlijk woordental	12 785 904	13 184 381	398 477 „	3.1 „
	Gemiddeld „	10.54	10.80	0.26 „	2.4 „
	Aantal regeeringstelegrammen	89 792	84 882	—4 910 „	—5.4 „
	Gezamenlijk woordental	2 029 594	2 181 467	151 873 „	7.4 „
	Gemiddeld „	22.60	25.70	3.10 „	13.5 „
	Fictieve opbrengst der regeeringstelegrammen, berekend als betaalde telegrammen	f 258 270	f 334 227	f 75 957 „	29.4 „
Buitenlandsch verkeer.	Aantal verzonden telegrammen	148 555	145 596[2])	—2 959 „	—1.9 „
	Gezamenlijk woordental	1 155 320	1 597 022	441 702 „	38.2 „
	Gemiddeld „	7.77	10.97	3.20 „	41.2 „
	Aantal ontvangen telegrammen	151 292	142 334[2])	—8 958 „	—5.9 „
	Gezamenlijk woordental	1 207 832	1 620 560	412 728 „	34.1 „
	Gemiddeld „	7.98	11.38	3.40 „	42.6 „

[1]) Verbeterd cijfer.

[2]) De afwijkende cijfers over het jaar 1914 in vergelijking met die over 1913 moeten worden toegeschreven aan den invloed van den Europeeschen oorlog en aan het verbod tot gebruik van codewoorden in telegrammen.

Het aandeel der Nederlandsch-Indische administratie in de opbrengst van het buitenlandsch verkeer beliep over 1914 voor de transittelegrammen f 111 137 en voor de overige telegrammen f 557 218, tegen f 46 441 en f 452 001 in 1913.

In 1914 werden 17 860 uitgestelde telegrammen verzonden (7456 via Yap en 10 404 via Eastern) en 14 106 dergelijke telegrammen ontvangen (5693 via Yap en 8413 via Eastern), tegen onderscheidenlijk 9617 en 7313 in 1913. De vermeerdering bedroeg dus 85,7 en 92,8 %.

Van de gelegenheid om binnenlandsche telegrammen te verzenden via Singapore of Pinang werd in 1914 gebruik gemaakt voor 31 telegrammen, tegen 203 in 1913.

§ 4. GOUVERNEMENTS-TELEFOONDIENST.

Bepalingen, voorwaarden en tarieven. De bij Gouv. Bt. 24 Jan. 1913 n°. 23 (Bijbl. Ind. St. n°. 7776) ingevoerde ,,Bepalingen, voorwaarden en tarieven betreffende den gouvernements-telefoondienst'', welke eenige wijzigingen van ondergeschikt belang ondergingen (zie Bijbl. Ind. St. nos. 8021 en 8072), hebben in het algemeen in de praktijk goed voldaan, terwijl het is gebleken, dat zij zeer in het belang van de ontwikkeling van de telefonie zijn, hetgeen hoofdzakelijk moet worden toegeschreven aan het aannemen van het gemiddeld aantal aangevraagde gesprekken als grondslag van het abonnementsbedrag, de belanrijke verlaging van de tarieven voor aansluitingen binnen den plaatselijken kring, de invoering van districtszônes van 10 K.M. en de billijke berekening van abonnementsbedragen voor lange geleidingen naar de afstanden, waarbij onderscheid gemaakt is tusschen de enkel- en dubbelgeleiding. De invoering van deze tarieven gaf dan ook bij het publiek geen aanleiding tot klachten.

De voorwaarden en bepalingen betreffende den interlocalen telefoondienst (Bijbl. Ind. St. n°. 7608, juncto n°. 7854) zijn nader gewijzigd (zie Bijbl. Ind. St. nos. 8044 en 8232).

Locale en districtsdienst. In het verslagjaar werd het aantal netten vermeerderd:

a. door *aanleg* met de plaatselijke netten te Bandjar, Kertosono, Pamekasan, Amboina en Singaradja en het onder het districtsnet Bangil behoorende bijnet Prigen;

b. door *aankoop* met het districtsnet te Kediri en de daaronder behoorende bijnetten Paree, Kepoeng en Blendari en het districtsnet te Blitar en de daaronder behoorende bijnetten Djatilengger, Panataran, Lodojo, Wlingi, Gogoniti, Semen en Kesamben;

c. door *naasting* met de plaatselijke netten te Kendal, Magelang, Rembang, Bondowoso, Sidoardjo, het districtsnet te Blora en de daaronder behoorende bijnetten Koendoeran en Pakel, het districtsnet te Tjepoe en de daaronder behoorende bijnetten Tjabak en Kedawan en het districtsnet te Djember en de daaronder behoorende bijnetten Rambipoedji, Soekawana, Kalisat en Sempolan;

d. door *overneming* van de telefoonlijnen van het binnenlandsche bestuur op Bali, met het districtsnet te Den Pasar en het daaronder behoorende bijnet Kloengkoeng;

e. door *samensmelting* van het irrigatie-telefoonnet in de residentie Madioen en het plaatselijk net ter residentiehoofdplaats, met het bijnet Ngawi, terwijl, in verband hiermede, een aanvang werd gemaakt met het oprichten van bijnetten te Magetan, Ponorogo en Tjaroeban.

In verband met een en ander strekte zich de *plaatselijke dienst* op ult. 1914 uit over de telefoonnetten te Ambon, Ampenan, Bandjar, Bandjermasin, Benkoelen, Bondowoso, Djambi, Gorontalo, Kendal, Kertosono, Kraksaän, Krawang, Magelang, Menado, Palembang, Pamekasan, Poerwakarta, Pontianak, Probolinggo, Rembang, Salatiga, Serang, Sidoardjo, Singaradja, Sitoebondo, Soemenep, Soerabaja, Tangerang en Tjilatjap en de *districts-dienst* over de telefoonnetten te Bandoeng, Bangil, Batavia, Blitar, Blora, Den Pasar, Djember, Djokjakarta, Djombang, Garoet, Kediri, Loemadjang, Madioen, Malang, Modjokerto, Pandeglang, Pasoeroean, Rangkasbitoeng, Semarang, Soekaboemi, Solo, Tasikmalaja, Telokbetong, Tjepoe en Tjiandjoer.

De gezamenlijke plaatselijke en districtsnetten hadden op 31 December 1914 eene weglengte van 202.38 K.M. onder- en 9353 K.M. bovengronds, en eene draadlengte van 47335 K.M. onder- en 38153.80 K.M. bovengronds. Op ult. 1913 bedroegen deze lengten onderscheidenlijk 146.55, 6914.30, 33658.50 en 28270.50 K.M. (verbeterde cijfers). De opbrengst der netten beliep in 1914 f 1 657 600, tegen f 1 378 292 (verbeterd cijfer) in 1913.

Het aantal betalende telefoonposten, dat op ult. 1913 11 393 bedroeg, steeg in 1914 tot 14 093, dus met 2700 posten, of 23,7 %.

Interlocale dienst. Op Java werden in het verslagjaar de volgende interlocale geleidingen in gebruik genomen:

1. de op 31 December 1913 genaaste geleiding om de Noord Batavia—Cheribon—Tegal—Pekalongan—Semarang—Soerabaja;
2. de door den telefoondienst aangelegde geleiding Semarang—Kendal;
3. de door den technischen dienst der telegrafie aangelegde geleidingen:

a. Rangkasbitoeng—Serang;
b. Rangkasbitoeng—Pandeglang;
c. Batavia—Tangerang;
d. Batavia—Buitenzorg—Soekaboemi—Bandoeng;
e. Batavia—Bandoeng via Tjikampek;
f. Tasikmalaja—Bandjar;
g. Djokjakarta—Magelang—Semarang;
h. Tjepoe—Bodjonegoro;
i. Kertosono—Kediri—Blitar—Malang;
j. Kertosono—Kediri;
k. Soerabaja—Sidoardjo—Bangil;
l. Probolinggo—Loemadjang;
m. Probolinggo—Djember (het aansluitende gedeelte Bondowoso—Sitoebondo van deze geleiding was in aanleg),

terwijl in de buitenbezittingen de telegraaflijn Singaradja—Den Pasar voor het interlocaal telefoonverkeer werd opengesteld.

Op 31 December 1914 waren alle plaatselijke en districtsnetten op Java, met uitzondering van de netten te Bondowoso en Sitoebondo, aan het interlocale net aangesloten.

De weglengte van de op ult. 1914 in bedrijf zijnde interlocale lijnen bedroeg 2452.80 K.M., met eene geleidingslengte van 5548, tegen onderscheidenlijk 1949.80 en 3636.80 K.M. (verbeterde cijfers) op ult. 1913.

De opbrengst van den interlocalen dienst beliep in 1914 f 452 555, tegen f 187 539 (verbeterd cijfer) in 1913.

Het aantal interlocale gesprekken, dat in 1913 145 856 bedroeg, vermeerderde in 1914 tot 282 506, dus met 93,6 %.

Ombouw, verbetering en uitbreiding van telefoonnetten. Ten einde tegemoet te komen aan het buitengewoon druk verkeer tusschen het net te Tandjoengpriok en dat te Batavia en te Weltevreden, werd de locaalbatterijsysteem-centraalbureau-inrichting te Tandjoengpriok vervangen door eene nieuwe centraalbureau-inrichting van het centraalbatterijsysteem, overeenkomstig dat van de centrales te Batavia en Weltevreden.

Te Batavia en Weltevreden werd het ondergrondsche kabelnet uitgebreid met 8 K.M. kabel en 18 opstijgpunten.

In de kota Soekaboemi werd het ondergrondsche kabelnet belangrijk uitgebreid; in het geheel werd 6 K.M. kabel gelegd en werden 7 opstijgpunten geplaatst.

Het ondergrondsch kabelnet in de kota Bandoeng werd uitgebreid met 0.6 K.M. kabel en een opstijgpunt.

Te Tjimahi werd het oude bovengrondsch enkeldraadsnet vervangen door een ondergrondsch dubbeldraadskabelnet met bovengrondsche huisaansluitingen; in verband hiermede werd 1.8 K.M. kabel gelegd en werden twee opstijgpunten geplaatst.

In de Kota Garoet werd in November met de vervanging van het oude bovengrondsch enkeldraadsnet door een ondergrondsch dubbeldraadskabelnet met bovengrondsche huisaansluitingen een aanvang gemaakt. In het geheel werd van uit het nieuw gebouwde telefoonkantoor 2.6 K.M. kabel gelegd, terwijl 7 opstijgpunten werden geplaatst.

In de kota Djokjakarta werd het oude bovengrondsch enkeldraadsnet vervangen door een ondergrondsch dubbeldraadskabelnet met bovengrondsche huisaansluitingen. In verband hiermede werd 17.7 K.M. kabel gelegd en werden 20 opstijgpunten geplaatst.

De in 1913 begonnen ombouw van het net in de bovenstad te Simpang (Soerabaja) werd voortgezet en voltooid, terwijl,

ten behoeve van eene noodzakelijke uitbreiding, 2.5 K.M. kabel werd gelegd en 4 opstijgpunten werden geplaatst. Voorts werd besloten tot de oprichting van twee nieuwe kantoren aldaar.

In de kota Malang en te Pasoeroean werd de in het vorig verslagjaar begonnen ombouw van het plaatselijk net voortgezet en voltooid.

Te Sidoardjo, Paree en Batoe werden de oude bovengrondsche enkeldraadsnetten vervangen door bovengrondsche dubbeldraadsnetten met ondergrondsche invoering der geleidingen in het telefoonkantoor.

In de buitenbezittingen werd het ondergrondsche kabelnet te Telokbetong uitgebreid met 1.9 K.M. kabel en 2 opstijgpunten en dat te Menado met 0.7 K.M. kabel en 1 opstijgpunt.

Bijnetten werden opgericht te Paroengkoeda (Soekaboemi), Blimbing (Djombang), Waroengdowo (Pasoeroean), Menes (Pandeglang) en Wates (Kediri).

Bijzondere mededeelingen. Ten behoeve van de pestbestrijding werden gedurende het verslagjaar 119 telefoonaansluitingen in de residentiën Pasoeroean, Kediri en Madioen aangevraagd, met eene gezamenlijke geleidingslengte van ongeveer 760 K.M., waarvan 57 aansluitingen, met eene geleidingslengte van 290 K.M., werden voltooid.

Gedurende de eerste maand van den Europeeschen oorlog heerschte zoowel bij den localen en districtsdienst als bij den interlocalen dienst eene ongekende drukte. Aangezien de interlocale dienst slechts over een beperkt aantal interlocale geleidingen beschikt, werd bij dien dienst de aandrang van het publiek het meest gevoeld. Ten einde aan deze drukte het hoofd te kunnen bieden en om zooveel mogelijk aan de aanvragen tot het voeren van interlocale gesprekken te kunnen voldoen, werd de dagdienst op de groote kantoren in de bedoelde maand tot 11 uur 's avonds verlengd. In de daaropvolgende maanden werd evenwel bij den interlocalen dienst eene verslapping waargenomen; het aantal aanvragen bedroeg in dien tijd slechts ongeveer ⅘ van het gewone aantal.

Het aantal geabonneerden van de plaatselijke en districtsnetten bleef in de eerste maanden na het uitbreken van den oorlog nagenoeg onveranderd; sedert dien was de toeneming weer geleidelijk, doch niet zoo groot als tevoren.

In verband met de door de Regeering voorgeschreven bezuiniging, werd besloten voorloopig geen nieuwe telefoonnetten aan te leggen, waardoor de aanleg van de reeds opgenomen en op het werkplan gebrachte netten te Bangkalan en Samarinda werd uitgesteld. Ook door de vertraging die de ontvangst van de in Europa bestelde goederen ondervond, werden slechts die werken uitgevoerd, welke niet konden worden uitgesteld.

§ 5. PARTICULIERE TELEGRAFEN.

Het aantal particuliere spoorwegtelegraafkantoren steeg in 1914 van 66 tot 68. Hiervan waren er 14 gevestigd in plaatsen waar tevens een lands-telegraafkantoor bestond (zie bijlage SS).

Aan de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij is over 1914 een subsidie betaald van M. 375 000 of f 213,271,87⁵, waartegenover door die Maatschappij, wegens het aan den Staat toekomend gedeelte van de ontvangsten uit de kabeltaksen, over het 1ste kwartaal 1914 f 37 711,09⁵ is terugbetaald. Over de overige kwartalen heeft de afrekening, wegens den oorlogstoestand, nog niet plaats gehad. De kabels der Maatschappij, waarop overigens in 1914 geen storingen voorkwamen, werden, tengevolge van de Japansche bezetting van het eiland Yap, in October 1914 buiten werking gesteld.

Op de aan de Eastern Extension Australasia and China Telegraph Company toebehoorende, met Nederlandsch-Indië in verbinding staande kabels werd gedurende 1914 twee en twintig maal voor korteren of langeren duur (van 1 tot 111 dagen) storing in de gemeenschap ondervonden. In April 1914 werd de zeekabel tusschen Banjoewangi en Roebuck-bay opgenomen; het aantal der aan de genoemde Maatschappij toebehoorende en in Indië landende kabels werd daardoor van zeven tot zes teruggebracht.

De met Nederlandsch-Indië in verbinding staande, aan de Fransche Regeering toebehoorende kabel Pontianak-Saigon, die sedert 30 November 1913 gestoord was, is gedurende het verslagjaar gestoord gebleven. Wel werd in Juni door het kabelschip *Telegraaf* getracht de verbinding te herstellen, doch de kabel verkeerde daartoe in te slechten staat. Aan de Fransche Regeering werd voorgesteld den kabel geheel te vernieuwen. De rivierkabel naar Pontianak, welke ook gestoord was, werd evenmin hersteld.

§ 6. PARTICULIERE TELEFONEN.

Het aantal particuliere telefoonkantoren steeg in 1914 van 30 tot 36. Vijf van deze kantoren waren gevestigd op plaatsen waar tevens een lands-telegraafkantoor bestond (zie bijlage SS).

Gedurende het verslagjaar zijn genaast: op 28 Februari de bezittingen der Algemeene Telefoonmaatschappij, voor zoover deze gelegen waren in de controle-afdeeling Ambarawa en in de afdeeling Kendal der residentie Semarang, in de afdeelingen Magelang en Temanggoeng der residentie Kedoe, alsmede in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja (Gouv. Bt. 6 Nov. 1913 n°. 18); op 30 September de particuliere telefoonnetten in de residentie Rembang (Gouv. Bt. 2 Juni 1914 n°. 7) en op 30 November de particuliere netten te Djember en Bondowoso (Besoeki) (Gouv. Bt. 9 Aug. 1914 n°. 11). Voorts werden aangekocht: op 1 Mei het particulier telefoonnet in de afdeelingen Kediri en Berbek der residentie Kediri van de Kediri-Telefoonmaatschappij (Gouv. Bt. 28 April 1914 n°. 8 T) en op 31 Mei het particulier telefoonnet in de afdeeling Blitar der residentie Kediri van de Blitar-Telefoonmaatschappij (Gouv. Bt. 19 Mei 1914 n°. 1 T).

De voorwaarden van openstelling voor het openbaar verkeer van de langs de Madoera-stoomtramlijn aangelegde telefoonverbinding (Bijbl. Ind. St. n°. 5609) ondergingen eene wijziging bij Gouv. Bt. 1 April 1914 n°. 3 (Bijbl. Ind. St. n°. 8038).

Het aantal concessies voor communale netten bedroeg op ult. 1914 nog 11. Op hetzelfde tijdstip bedroeg het aantal geabonneerden van de communale telefoonverbindingen 1604, tegen 2039 op ult. 1913, en de ruwe opbrengst f 206 118, tegen f 302 513 in 1913, terwijl aan cijns was verschuldigd f 20 834, tegen f 29 091 in 1913.

Voor elke onderneming afzonderlijk zijn gegevens opgenomen in bijlage T T.

Telefoonverbindingen voor eigen gebruik. Met buitenkingstelling van Gouv. Bt. 12 Juli 1890 n°. 1 (Bijbl. Ind. St. n°. 4559), zooals dit luidt ingevolge de besluiten van 15 Sept.

1902 en 19 Jan. 1905 nos. 19 en 16 (Bijbl. Ind. St. nos. 5791 en 6166), zijn bij Gouv. Bt. 13 April 1914 n°. 20 (Bijbl. Ind. St. n°. 8022) nieuwe modelvoorwaarden vastgesteld, waarop vergunningen worden verleend tot het aanleggen van telefoonverbindingen voor eigen gebruik, niet uitsluitend loopend over gronden, waarover de betrokkene de vrije beschikking heeft.

De directeur van gouvernementsbedrijven verleende in 1914 tot wederopzeggens 6 vergunningen tot den aanleg en het eigen gebruik van telefoonverbindingen, terwijl 4 vergunningen werden ingetrokken. Het aantal dergelijke vergunningen bedroeg dientengevolge bij het einde van het jaar 64.

Wegens aan den lande en de locale raden te betalen jaarlijkschen cijns voor het gebruik van openbare wegen en van andere ter vrije beschikking van de Regeering staande gronden, was door de vergunninghouders een bedrag van f 4374 verschuldigd, tegen f 4563 in 1913.

§ 7. POSTSPAARBANK.

De bepalingen tot regeling van de aanstelling, de bevordering, het ontslag, enz. van het ter directie van de postspaarbank werkzaam te stellen personeel (Bijbl. Ind. St. n°. 6919, juncto n°. 7729) ondergingen eene wijziging van ondergeschikt belang (Bijbl. Ind. St. n°. 8274).

Het tegoed der inleggers in de postspaarbank bedroeg op ult. 1914 f 9 526 435, tegen f 10 304 018 op ult. 1913 (hierin deelden inlanders en vreemde oosterlingen onderscheidenlijk voor 17,82 en 2,65 en 20,06 en 3,49 %). De achteruitgang van het tegoed was te wijten aan het opvragen op groote schaal van spaargelden in Augustus 1914 tengevolge van het uitbreken van den Europeeschen oorlog. In die maand werd meer terugbetaald dan ingelegd een bedrag van f 1 401 090, overeenkomende met 13,26 % van het totaal tegoed van inleggers op ult. Juli 1914.

Het aantal inleggers, dat op ult. 1913 113 791 bedroeg (waarvan 48 726 Europeanen, 59 303 inlanders en 5762 vreemde oosterlingen), was op ult. 1914 gestegen tot 122 429 (waarvan 50 981 Europeanen, 65 132 inlanders en 6316 vreemde oosterlingen). Hieronder waren begrepen 405 Europeanen, 2634 inlanders en 5 vreemde oosterlingen, ten name van wie inlagen waren gedaan op den voet van de in Bijbl. Ind. St. n°. 7655 opgenomen regeling, benevens 2002 inleggers, wier tegoed moest dienen tot zekerheid voor de betaling van telegram- en telefoonkosten en frankeeringen op den voet van Ind. St. 1906 n°. 360.

In 1914 werd van 1144 inleggers der Indische postspaarbank het tegoed op de Rijkspostspaarbank hier te lande overgedragen, terwijl, omgekeerd, het tegoed van 653 inleggers der laatstgenoemde instelling door de Indische postspaarbank werd overgenomen.

Het door de postspaarbank in Nederlandsche staatsschuld belegde kapitaal bedroeg op ult. 1914 f 4 016 300, te boek staande voor eene waarde van f 3 073 108, terwijl de bank een bedrag van f 4 253 100 (te boek staande voor f 3 966 662) aan effecten bezat, in Indië was uitgezet in beleeningen f 612 300 en door tusschenkomst van de Rijkspostspaarbank hier te lande f 1 604 500 op prolongatie gegeven was. De gekweekte rente bedroeg in totaal f 404 307 (4,06 % over het uitgezette kapitaal).

De som der uitgekeerde en bijgeschreven rente, vermeerderd met de aan de Rijkspostspaarbank hier te lande toekomende en de aan 's lands kas verschuldigde rente, beliep (f 19 300 + f 199 407 + f 1820 + f 12 983 =) f 233 510, zoodat een overschot is verkregen van f 170 797. De bedrijfskosten der instelling bedroegen f 125 973, waarvan f 64 016 aan salarissen. Over 1913 was het overschot f 149 625 en bedroegen de bedrijfskosten f 101 926.

Voor verdere opgaven zie men bijlage UU.

§ 8. GELEIDINGEN VOOR ELECTRISCHE VERLICHTING EN VOOR HET OVERBRENGEN VAN KRACHT DOOR MIDDEL VAN ELECTRICITEIT.

Gedurende het verslagjaar werden 3 vergunningen tot den aanleg van geleidingen voor electrische verlichting en het overbrengen van kracht door middel van electriciteit verleend, terwijl 3 dergelijke vergunningen werden ingetrokken.

Voor den aanleg van dergelijke geleidingen, uitsluitend voor eigen gebruik van den aanvrager dienende, werden 4 vergunningen verleend en werden er 2 ingetrokken.

Voor een overzicht van de tot begin October 1914 verleende, nog van kracht zijnde vergunningen zie men blz. 404—410 van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië voor 1915.

II. SPOOR- EN TRAMWEGEN.

Het algemeen reglement voor de spoorwegdiensten in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1895 n°. 300, zooals het sedert is gewijzigd) en het algemeen secundair spoorwegreglement (Ind. St. 1902 n°. 218, zooals het sedert is gewijzigd) ondergingen bij Ord. van 2 Sept. 1914 (Ind. St. n°. 599) nadere wijziging en aanvulling, wat aangaat de bepalingen nopens het gebruik van dubbel spoor, betreffende de verpakking van bagage, inzake het aannemen en vervoeren van goederen waarvan het vervoer verboden is, of slechts onder bijzondere voorwaarden wordt toegelaten, betreffende de aanneming en aflevering van vrachtgoed op Zon- en feestdagen, aangaande de berekening van den leveringstijd van goederen, waarvan de tijd van verzending of aflevering op Zon- of feestdagen valt, en voorts wat betreft het voorschrift voor goederen, welke de geadresseerde weigert of nalaat binnen den gestelden termijn in ontvangst te nemen en weg te voeren, of goederen wier aflevering niet mogelijk is, dan wel „station restante" geadresseerde goederen, welke langer dan den bepaalden termijn na aankomst op het station van bestemming zijn gebleven, zonder dat de geadresseerde zich heeft aangemeld.

Bij Ord. van 30 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 696) is het algemeen tramwegreglement (Ind. St. 1905 n°. 516, zooals het sedert is gewijzigd) gewijzigd, voor zooveel betreft het voorschrift aangaande het berijden van de sporen op banen waar dubbel spoor ligt.

De bij Gouv. Bt. 1 Maart 1913 n°. 13 (Bijbl. Ind. St. n°. 7849) vastgestelde bepalingen betreffende het vervoer van

's lands reizigers en goederen op de staatsspoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië ondergingen eenige nadere aanvullingen, in verband met het toestaan van vervoer voor rekening van den lande aan meer categorieën van landsdienaren en in verband met eene uitbreiding van het aantal autoriteiten, die bevoegd zijn tot de verzending van landsgoederen (vgl. Bijbl. Ind. St. nos. 7916, 7925, 8106, 8224 en 8277).

De bepalingen betreffende het toezicht op de middelen tot het verleenen van hulp aan en het vervoer van gekwetsten (zie K. V. 1914, kol. 223) ondergingen eene aanvulling met betrekking tot het in de Lampongsche districten gelegen lijngedeelte van den Zuid-Sumatra-staatsspoorweg (Bijbl. Ind. St. n°. 8161).

Bij Gouv. Bt. 18 Dec. 1914 n°. 1*a* (Bijbl. Ind. St. n°. 8206) is eene nieuwe regeling vastgesteld van de voorwaarden, waarop in de werkplaatsen der staatsspoorwegen op Java en van den spoorweg ter Sumatra's Westkust werk voor particulieren of ten behoeve van andere takken van 's lands dienst, zoomede voor gewesten of gedeelten van gewesten met eigen geldmiddelen, kan worden verricht.

De bij K. B. 7 Febr. 1910 n°. 7 (Ind. St. n°. 227) geopende gelegenheid om ter beschikking van den Gouverneur-Generaal gestelde of te stellen, voor den dienst der staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië bestemde ingenieurs zich vóór hun vertrek naar Indië nog praktisch te doen bekwamen, is, krachtens K. B. 25 Febr. 1915 n°. 45 (Ind. St. n°. 333), uitgebreid tot hen, die in aanmerking komen voor benoeming tot adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der Iste of IVde afdeeling van den exploitatiedienst dier spoorwegen.

Bij K. B. 12 Juni 1915 n°. 44 (Ind. St. n°. 506) zijn nieuwe algemeene regelen vastgesteld betreffende den aanleg en de exploitatie van spoor- en tramwegen, bestemd voor algemeen verkeer in Nederlandsch-Indië.

A. SPOORWEGEN.

1°. Staatsspoorwegen.

a. *Verkenning, opneming en aanleg.*

Java. Het voorontwerp voor de spoorwegverbinding van Rantjaekek over Soemedang naar Kadipaten, dat aan de door het legerbestuur gestelde eischen voldoet, kwam in het verslagjaar gereed (zie K. V. 1914, kol. 224).

Het voorontwerp ten behoeve van eene verlenging van de in aanleg zijnde lijn Bandjar—Parigi tot Tjidjoelang (zie K. V. 1914, kol. 225) werd voltooid. In verband met het weinig bevredigende voorloopig onderzoek naar de levensvatbaarheid van eene doortrekking der lijn langs de kust in de richting van Pameungpeuk en Sindangbarang, werden de terreinmetingen beperkt tot het eerste stuk Tjidjoelang—Pameungpeuk, in afwachting van de uitkomsten van het verdere onderzoek naar meer levensvatbare verbindingen tot aansluiting van de Zuid-Preanger-lijn aan de Preanger-hoofdlijn door middel van zijlijnen van uit Garoet, Bandoeng, Soekaboemi of Tjibadak. Voor de opneming van eene zijlijn in de richting Garoet—Tjikadjang werden reeds terreinverkenningen gedaan en werd een aanvang gemaakt met de meetwerkzaamheden en het verzamelen van economische gegevens.

Opnemingen werden verricht en voorontwerpen opgemaakt voor tramlijnen met smalspoor in de afdeeling Krawang der residentie Batavia en in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki.

Ter bestudeering en onderlinge vergelijking van de verschillende oplossingen, die aan het vraagstuk met betrekking tot het vervoer tusschen het spoorwegknooppunt Kertasana en de nieuwe Soerabaja-haven zouden kunnen worden gegeven, werd, naast een ontwerp voor eene tweede spoorwegverbinding via Gempolkerep en de verdubbeling van de bestaande hoofdlijn, een onderzoek ter hand genomen naar de geldelijke uitkomsten van eene verhooging der vervoerscapaciteit, door toepassing van electrische trekkracht, met gebruikmaking van waterkracht. Uit dat onderzoek bleek de wenschelijkheid om, in verband met den sterken groei van het vervoer op dit gedeelte van het net der Oosterlijnen, in de eerste plaats eene tweede spoorwegverbinding tot stand te brengen, waarmede men in staat zal zijn de hoofdlijn gedurende den drukken tijd van het suikervervoer vóór een groot deel te ontlasten.

Met het algemeen onderzoek naar het voorkomen op Java van waterkracht, benoodigd voor het electrisch drijven van spoorwegen, alsmede met het verzamelen en uitwerken van gegevens, betreffende het in de toekomst te verwachten krachtverbruik op de staatsspoorwegen op Java, werd voortgegaan. In een viertal rivierdalen werd een zeer uitvoerig terreinonderzoek ingesteld en werden daarmede verband houdende waterdebietmetingen verricht.

De werkzaamheden voor de uitvoering van de waterbouwkundige en bouwkundige deelen van het hydro-electrische krachtwerk in het Tjatoer-dal nabij Madioen (zie K. V. 1914, kol. 224) vorderden bevredigend. Voor de levering en opstelling van turbines en generatoren met bijbehoorende toestellen en schakelaanleg werden van vijf in Indië gevestigde technische handelslichamen bevredigende aanbiedingen ontvangen.

De aanleg van de lijn Bandjar—Parigi was in volle uitvoering; een tweetal tunnels kwam gereed. De aanlegrekening der lijn wees op ult. 1914 een bedrag van f 3 605 719 aan.

Het lijntje Tjilegon—Merak kwam gereed en werd 1 December 1914 voor het algemeen verkeer opengesteld. In het geheel werd een bedrag van f 437 217 verwerkt.

De aanleg van de lijn Cheribon—Kroja (zie K. V. 1914, kol. 225) vorderde goed; de aarden baan en de kunstwerken in de eerste, derde, vierde en vijfde sectie kwamen nagenoeg gereed. De beide tunnels werden doorgeslagen. Op het einde van 1914 sloot de aanlegrekening der lijn met een bedrag van f 7 136 146.

Sumatra. In de Lampongsche districten was de spoorwegaanleg (zie t. a. p.) bij het einde van het verslagjaar over 25 K.M. gereed, over 60 K.M. in uitvoering en over 20 K.M. in voorbereiding. Het gedeelte Oosthaven (Pandjang)—Tandjoengkarang (lang 12 K.M.) kon op 3 Augustus 1914, het gedeelte Tandjoengkarang—Laboeanratoe op 1 Maart 1915 en het gedeelte Laboeanratoe—Natar in Juni d.a.v. voor het algemeen verkeer worden opengesteld, terwijl verwacht kon worden dat in Juli 1915 de Sekampoeng-rivier met de halte Tegineneng bereikt zou worden. De opneming voor de zijlijn naar Menggalo werd voltooid, terwijl men met de opneming en het opmaken van een voorontwerp voor de zijlijn naar de Wai Lima-streek nagenoeg gereed kwam. In Palembang bleef de geheele lengte der lijn tot Moearoenim (156 K.M.) in aanleg. Het spoor werd over eene lengte van 60 K.M. gelegd, terwijl het zich liet aanzien dat men in Juli 1915 tot Prabamoelik (85 K.M.) zou gevorderd zijn. De opneming van Prabamoelik naar het zuiden kwam gereed tot aan de Komering-rivier (d. i. over eene lengte van 80 K.M.). Het verkrijgen van werkvolk, voornamelijk van Java, had een gunstig verloop; in het geheel waren ± 8400 arbeiders werkzaam. De aanlegrekening wees op ult. 1914 een eindcijfer aan van f 8 737 561.

De metingen ten behoeve van de doortrekking van de lijn Priaman—Soengai Limau naar Loeboekbasoeng ter Sumatra's Westkust (zie K. V. 1914, kol. 225) werden beëindigd. Het uitwerken van het ontwerp was onderhanden. Het nieuwe ontwerp voor de lijn Pajokoemboeh—Limbanang kwam gereed.

De opnemingen voor een spoorweg van Moearokalaban naar het Sigalaoet-veld door de Ombilin-vallei werden in het begin van 1915 hervat.

b. *Exploitatie.*

Lengte in exploitatie. In de lengte der staatsspoorwegen, blijkens de opgaaf in K. V. 1914 (kol. 226) bedragende voor de Oosterlijnen 989, voor de Westerlijnen 1239 en voor den staatsspoorweg ter Sumatra's Westkust 245 K.M., kwam in zoover verandering, dat de lengte der Westerlijnen, tengevolge van de openstelling voor het algemeen verkeer van de lijn Tjilegon—Merak, met 10 K.M. vermeerderde en dus thans 1249 K.M. bedraagt, terwijl het in bedrijf zijnde gedeelte in Zuid-Sumatra 17 K. M. lang is.

Tarieven. In verband met de terzake aangebrachte wijzigingen in de algemeene spoorwegreglementen (zie hiervóór), ondergingen de bepalingen op het vervoer en tarieven van de staatsspoorwegen op Java overeenkomstige wijzigingen en aanvullingen.

Bij Gouv. Bt. 4 Juli 1914 n°. 47 is het tarief voor het vervoer per staatsspoorweg van wagenladingen van 10 ton — of daarvoor betalende — petroleum in blikken vervangen door een tarief voor het vervoer van wagenladingen van 10 ton — of daarvoor betalende — petroleum en gasoline in blikken en van petroleum in ketels.

De prijs van de abonnementskaarten in locaal verkeer op het lijngedeelte Batavia—Tandjoengpriok is, wat de derde klasse betreft, gebracht op f 4 (Gouv. Bt. 21 Juli 1914 n°. 12). De scheiding volgens hun landaard van de 3de klasse-reizigers op de staatslijnen is opgeheven.

Evenals in het vorig verslagjaar werd weder 50 % verlaging verleend op de vrachtprijzen volgens de geldende algemeene staatsspoor- en tramwegreizigers-tarieven aan leden van erkende vereenigingen bij het ondernemen van technische of wetenschappelijke tochten, of bij het bezoeken van door of met medewerking van hunne vereeniging uitgeschreven openbare vergaderingen, ter bespreking van onderwerpen van wetenschappelijken aard of welke op andere wijze te algemeenen nutte strekken.

Vrachtverlaging bij vervoer van groote hoeveelheden maalriet vond wederom toepassing.

Kosteloos vervoer werd toegestaan voor kleeren, bestemd voor de noodlijdenden in Europa tengevolge van den oorlog, welke werden verzonden door of namens de betrokken comité's tot hulpverleening, zoomede voor terugzending naar de plaats van herkomst, over hetzelfde baanvak als waarover zij werden aangebracht, van zendingen, welke op de rubber-tentoonstelling te Batavia en de koloniale tentoonstelling te Semarang tentoongesteld waren, doch onverkocht zijn gebleven.

Vervoer voor rekening van den lande werd wederom in sommige gevallen verleend, o. a. van bamboe, wildhout en andere materialen, welke bestemd zijn voor de woningverbetering in de door pest geteisterde streken van Java.

De nieuwe bepalingen en tarieven voor den spoorweg ter Sumatra's Westkust (zie K. V. 1914, kol. 226 en 227) traden op 1 Mei 1914 in werking, terwijl voor den Zuid-Sumatra-staatsspoorweg bij Gouv. Bt. 31 Juli 1914 n°. 27 bepalingen op het vervoer en tarieven zijn vastgesteld.

Tractie. Bij het einde van 1914 bestond het rollend materieel der staatsspoorwegen op Java (met inbegrip van de tijdelijk in huur van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij overgenomen rijtuigen en de wagens en het materieel van de smalspoor-trams) uit 441 locomotieven, 1484 personen-, restauratie- en postrijtuigen en bagagewagens en 9270 goederenwagens, tegen 424 locomotieven, 1345 personen-, restauratie- en postrijtuigen en bagagewagens en 8197 goederenwagens (verbeterde opgaaf) op ult. 1913, of 17 locomotieven, 139 rijtuigen en bagagewagens en 1073 goederenwagens meer dan op ult. 1913.

Tegen 167 102 ton steenkolen en 39 040 ton brandhout in 1913, zijn in 1914 169 256 ton steenkolen en 38 271 ton brandhout verbruikt.

Het rollend materieel van den spoorweg ter Sumatra's Westkust was op ult. 1914 samengesteld uit 68 locomotieven, 97 rijtuigen en bagagewagens en 792 goederen- en andere wagens, of 1 rijtuig minder en 11 goederenwagens meer dan op ult. 1913. Het kolenverbruik bedroeg in 1914 45 208 ton, tegen 39 794 ton in 1913.

In Zuid-Sumatra bestond het rollend materieel op ult. 1914 uit 4 locomotieven, 8 rijtuigen en 31 wagens. Het brandstofverbruik bepaalde zich daar tot 86 ton steenkolen.

Personeel. Bij de exploitatie der staatsspoorwegen op Java waren op ult. 1914 in het geheel (dus zoowel met als zonder aanstelling) in dienst 2328 Europeanen en 16 569 inlanders en met hen gelijkgestelden.

In de werkplaatsen der Westerlijnen te Bandoeng, Meester-Cornelis en Poerworedjo te zamen waren, ongerekend de koelies, gemiddeld per dag werkzaam 2361 werklieden; in die der Oosterlijnen te Madioen, Soerabaja en Djember te zamen gemiddeld 1884 werklieden en in die te Padang gemiddeld 457 man.

De staat van bezoldigingen voor het personeel van den dienst der staatsspoorwegen (Ind. St. 1912 n°. 147) — zie K. V. 1912, kol. 248 — is nader gewijzigd en aangevuld bij Gouv. Btn. 2 Mei 1914 n°. 33, 25 Juli 1914 n°. 10 en 14 Jan. 1915 n°. 3*a* (Ind. St. 1914 nos. 387 en 523 en 1915 n°. 90).

Uitkomsten van het vervoer. De ruwe ontvangsten van de Oosterlijnen, met inbegrip van de met normaal spoor aangelegde stoomtramlijnen, bedroegen in 1914 f 15 784 734, of f 552 272 meer dan in 1913. De opbrengst van het reizigersverkeer verminderde met f 91 326 of ± 1.8 %. De ontvangsten uit het ijl- en vrachtgoederenverkeer namen daarentegen met ± 5 % toe, tot welke vermeerdering o.a. heeft bijgedragen het grootere vervoer van ananasvezels, cement, djatihout, kalk, koffie, manufacturen, meel, melasse voor den uitvoer, meststoffen, klapperolie, petroleum, padi, rijst, suiker en suikerrietstekken.

De ruwe ontvangsten van de Westerlijnen, met inbegrip van de tramlijnen met normaalspoor, bedroegen in 1914 f 16 129 821, tegen f 14 628 210 (verbeterde opgaaf) in 1913, zoodat in eerstgenoemd jaar meer werd ontvangen f 1 501 611, gevende eene hoogere opbrengst van ruim 10 %. De opbrengst van het reizigersverkeer vermeerderde met ruim 10 % en die van het ijl- en vrachtgoederenvervoer met ruim 9 %. De stijging van de laatstbedoelde opbrengst was voornamelijk een gevolg van de toeneming van het vervoer van de artikelen groenten, klappernoten, levensmiddelen van Indischen oorsprong, steenen en suiker.

Na aftrek van de exploitatiekosten (met inbegrip van vernieuwingen en afschrijvingen) bleef op de Oosterlijnen f 7 307 757 en op de Westerlijnen f 6 737 197 over, tegen f 7 976 088 en f 6 537 011 (verbeterd cijfer) in 1913.

De ontvangsten van den spoorweg ter Sumatra's Westkust bedroegen in 1914 ruw f 2 564 945 en zuiver f 1 016 379, tegen f 2 386 555 en f 859 454 in 1913.

De geldelijke uitkomsten van den Zuid-Sumatra-spoorweg, gedurende de 5 maanden van 1914, dat het lijntje Oosthaven—Tandjoengkarang in exploitatie was, bedroegen aan ruwe ontvangsten f 12 798 en aan uitgaven f 19 124, welke ongunstige uitkomst voor een deel moet worden geweten aan het nog geringe goederenvervoer.

2°. Particuliere spoorwegen.

Lengte in exploitatie. De lengte der particuliere spoorwegen op Java (die der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij) en ter Oostkust van Sumatra (van de Deli-Spoorwegmaatschappij) bleef onderscheidenlijk 206 K.M. en 92 K.M.

Tarieven. Voor het vervoer in binnenverkeer op den spoorweg Semarang—Vorstenlanden en op de stoomtramwegen Djokja—Brosot, Djokja—Willem I, Goendik—Soerabaja en Solo—Bojolali van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij verschenen 1 Februari 1915 nieuwe voorwaarden en tarieven en eene nieuwe indeeling in klassen van de vrachtgoederen.

Uitkomsten van het vervoer. Uitvoerige opgaven nopens den omvang en de geldelijke uitkomsten van het verkeer gedurende 1914 op den spoorweg Semarang—Vorstenlanden—Willem I en den Deli-spoorweg worden aangetroffen in bijlage VV.

Het krachtens de concessie voor den spoorweg Semarang—Vorstenlanden den Staat toekomende aandeel in de winst op die lijn over 1914 beliep f 260 124.

Concessiën of aanvragen voor nieuwe lijnen. Bij Gouv. Bt. 10 Juni 1915 n°. 28 is aan de Deli-Spoorwegmaatschappij concessie verleend voor den aanleg en de exploitatie van eene verlenging van haar spoorweg Belawan—Medan—Deli Toewa, loopende van laatstgenoemd eindpunt naar een nieuw te bouwen station Batoe in de onderafdeeling Boven-Deli der afdeeling Deli (res. Oostkust van Sumatra).

B. STOOMTRAMWEGEN.

1°. Staatsstoomtramwegen.

Lijnen op Java. De uitkomsten van het vervoer der tramlijnen met normaalspoor zijn begrepen onder die van de spoorwegen (zie hiervóór).

De ruwe ontvangsten van de tramlijnen van 0.60 M. spoorwijdte bedroegen over 1914 op de Westerlijnen (Tjikampek—

Tjilamaja en Tjikampek—Wadas) f 122 380 en op de Oosterlijnen (Rambipoedji—Poeger) f 112 951. Met inbegrip van vernieuwingen en afschrijvingen bedroegen de bedrijfskosten onderscheidenlijk f 68 255 en f 56 775, zoodat een overschot werd verkregen van f 54 125 en f 56 176.

Lijnen in Atjeh en onderhoorigheden. De gemiddeld geëxploiteerde lengte bedroeg 468 K.M. Tegen betaling werden vervoerd 2 801 567 personen (27 297 in de 1ste, 43 490 in de 2de en 2 730 780 in de 3de klasse), tegen 2 446 456 in 1913, zoomede 166 141 landsreizigers (7181 in de 1ste, 17 664 in de 2de en 141 296 in de 3de klasse), tegen 190 474 in 1913. Aan vrachtgoederen zijn vervoerd 119 696 ton (12 394 ton voor het Gouvernement en 107 302 ton voor particulieren), tegen 114 234 in 1913. De bruto-ontvangsten, welke in 1913 f 845 230 bedroegen, klommen in 1914 tot f 914 653 (waaronder f 113 072 voor landsvervoer); de inkomsten stegen dus met f 69 423 (die van het landsvervoer verminderden met f 24 438 en die van het betalend vervoer vermeerderden met f 93 861). Per dag-kilometer bedroegen de ruwe ontvangsten f 5,36, tegen f 4,98 in 1913.

De exploitatie-kosten beliepen in 1914 f 838 600, tegen f 730 867 in 1913. Per dag-kilometer werd uitgegeven f 4,91, tegen f 4,30[5] in 1913.

De werkplaatsen te Sigli werden uitgebreid en eenige halten verbouwd. Het voorzien der voertuigen van dubbelwerkende remmiddelen kwam gereed. Verschillende voertuigen werden aangemaakt en aan het rollend materieel verbeteringen aangebracht.

Voor de uitbreidings- en buitengewone werken, alsmede voor de kosten van aanleg van den linkeroever der Tamiangrivier af tot Soengei Lipoet, vermeerderde de constructierekening met f 1 013 557, terwijl voor de posten rollend materieel, werktuigen en inventaris werd uitgegeven f243 659.

De kosten van den aanleg en de uitrusting van de tramlijn hebben bedragen f 19 557 787, namelijk voor den bouw van de baan f 17 412 107, voor rollend materieel f 1 850 392 en voor werktuigen en inventaris f 295 288.

2°. Particuliere tramwegen.

a. *Aanleg en exploitatie.*

Lijnen van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. De aan de Maatschappij bij Gouv. Bt. 28 Oct. 1913 n°. 13 (Bijbl. Ind. St. n°. 7931), juncto Gouv. Bt. 3 Juni 1914 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 8270), verleende nieuwe vergunningen (zie K. V. 1914, kol. 228 en 229) zijn tijdig aanvaard. Sedert is echter een dier vergunningen, namelijk die voor den aanleg en de exploitatie van eene in de residentie Soerabaja gelegen verlenging van den zijtak Soemari—Grisee der lijn Goendih—Soerabaja, loopende van Grisee naar het staatsspoorweg-station Mesigit te Soerabaja, bij Gouv. Bt. 16 Juni 1915 n°. 53 ingetrokken en vervangen door eene vergunning voor den aanleg en de exploitatie van een stoomtramweg Grisee—Kandangan.

Semarang—Cheribon-Stoomtrammaatschappij. De rechtstreeksche tramverbinding Kaliwoengoe—Pegandan en de afkortingslijn Losari—Moendoe (zie K. V. 1914, kol. 230) zijn achtereenvolgens op 1 Januari en 1 November 1914 voor het verkeer opengesteld. In verband met de invoering van de toegestane grootste snelheid van 45 K.M. op eerstgenoemd baanvak en op het lijngedeelte Mangkang—Bleder, kan de afstand Batavia—Semarang thans in een dag worden afgelegd.

Bij Gouv. Bt. 10 Dec. 1914 n°. 33 verkreeg de Maatschappij concessie voor de doortrekking van de lijn Tegal—Balapoelang naar de staatsspoorweghalte Margasari.

De in K. V. 1914, kol. 230 bedoelde concessie voor eene stoomtramlijn Pekalongan—Kedoengwoeni—Wanapringga is op 17 Juni 1915 aanvaard.

Bij Gouv. Bt. 4 Juli 1915 n°. 50 is aan de Maatschappij vergunning verleend om, in afwijking van het bepaalde in het algemeen tramwegreglement, door hare tramtreinen, waar zij over eigen baan loopen, de seinen tot aanwijzing van het hoofd van den trein en van het laatste voertuig te doen voeren als voor spoorwegen is voorgeschreven.

Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij. Bij Gouv. Bt. 4 Nov. 1914 n°. 33 is de op 9 September tevoren afgeloopen termijn van twee jaar, waarbinnen de lijn Lasem—Djatiraga gereed en in bedrijf moet zijn gebracht (zie K. V. 1914, kol. 230), met twee jaar verlengd.

Bij Gouv. Bt. 18 Juni 1915 n°. 46 (Bijbl. Ind. St. n°. 8291) is aan de Maatschappij concessie verleend voor den aanleg en de exploitatie van een stoomtramweg in de residentie Semarang, uitmakende eene tweede verbinding van Semarang met Demak.

Serajoedal-Stoomtrammaatschappij. De concessie voor het baanvak Bandjarnegara—Wonosobo, verleend bij Gouv. Bt. 22 Juni 1912 n°. 13 (zie K.V. 1912, kol. 251), is, na intrekking van de daarbij gestelde voorwaarde, dat de lijn de desa Gending zou moeten aandoen, door de Maatschappij aanvaard.

Pasoeroean-Stoomtrammaatschappij. Bij Gouv. Bt. 5 Oct. 1914 n°. 35 is de vergunning voor den aanleg en de exploitatie van het baanvak Poerwosari—Sengon, waarvoor de Maatschappij concessie verkreeg bij Gouv. Bt. 22 Sept. 1896 n°. 18 (Bijbl. Ind. St. n°. 5265), ingetrokken. Bedoeld lijngedeelte is sedert opgebroken.

Lijnen van de Deli-Spoorwegmaatschappij. Bij Gouv. Bt. 25 Aug. 1914 n°. 2 (Bijbl. Ind. St. n°. 8271) is aan de Maatschappij concessie verleend voor een stoomtramweg in de residentie Oostkust van Sumatra, loopende van het eindpunt Dolok Mrawan der lijn Tebingtinggi—Dolok Mrawan naar Pematang Siantar (zie K.V. 1914, kol. 230).

Statistieke gegevens betreffende den omvang van het bedrijf der particuliere tramwegmaatschappijen zijn opgenomen in bijlage VV.

b. *Vergunningen of aanvragen voor nieuwe lijnen.*

Gedurende het tijdvak 1 Juli 1914 tot en met ult. Juni 1915 werden van de in bijlage XX van K. V. 1914 vermelde 8 vergunningen voor den aanleg en de exploitatie van tramwegen, waarvoor de termijn van aanvaarding op 1 Juli 1914 nog openstond, er zeven (nos. II t/m VIII) aanvaard, terwijl de termijn van aanvaarding der overblijvende vergunning (n°. I) tot 19 October 1915 werd verlengd.

Er werden vier nieuwe vergunningen verleend, waarvan er één reeds vóór 1 Juni 1915 werd aanvaard, zoodat het aantal vergunningen, waarvan de termijn van aanvaarding op 1 Juli 1915 nog openstond, 4 bedroeg (zie bijlage WW).

C. TRANSPORTKABELS.

De aan de Cultuurmaatschappij Sindangsari verleende vergunning voor den aanleg en de exploitatie van een transportkabel, loopende ten deele in de afdeeling Soekaboemi, ten deele in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-Regentschappen, van het theeland Sindangsari IV dier Maatschappij naar een aan die Maatschappij afgestaan, in de desa Takokak gelegen opstalperceel (zie K. V. 1914, kol. 231/2), is tijdig aanvaard en tot uitvoering gekomen.

Bij Gouv. Btn. 5 Sept. 1914 n°. 31 en 29 Juni 1915 n°. 29 is aan den heer F. L. Oostenbroek te Haarlem vergunning verleend voor den aanleg en de exploitatie van een transportkabel, onderscheidenlijk in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-Regentschappen, loopende van Tjimadja over Pelaboehan Ratoe naar Lengkong, en in de afdeeling Tjiandjoer van de genoemde residentie, loopende van de halte Tjibeber der Westerlijnen van de staatsspoorwegen over Waroengbitoeng, Tjampaka en Soekanegara naar Pagelaran, terwijl bij Gouv. Bt. 19 Febr. 1915 n°. 9 aan jhr. H. W. K. Meijer eene gelijksoortige vergunning werd verleend voor een transportkabel in de afdeeling Poerwakarta (res. Bata-

via), loopende van een op de thee-onderneming Goenoeng Hedjo gelegen beginpunt over het ravijn, waardoor de Tji Sago stroomt, naar een punt aan den grooten postweg Poerwakarta—Darangdang.

Bij Gouv. Bt. 21 Juni 1915 n°. 22 is aan de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij vergunning verleend voor den aanleg en de exploitatie van een transportkabel over de Solo-rivier, tusschen de desa's Bandjarredjo en Bandjarsari (afd. Bodjonegoro, res. Rembang).

III. MIJNWEZEN.

§ 1. WETGEVING.

De in Ind. St. 1906 n°. 434 opgenomen voorschriften tot uitvoering van de Indische mijnwet ondergingen wijziging bij Ord. van 28 Oct. 1914 (Ind. St. n°. 689), terwijl de Ord. van 7 Mei 1874 (Ind. St. n°. 128) met betrekking tot de bepaling van den netto-cijns werd gewijzigd bij die van 18 Maart 1915 n°. 20 (Ind. St. n°. 261).

§ 2. DIENST VAN HET MIJNWEZEN.

Personeel. Op ult. Juni 1915 bestond de werkelijke sterkte van het korps mijningenieurs uit den chef van het mijnwezen, 1 hoofdingenieur en 26 ingenieurs in vasten dienst, zoomede 20 ingenieurs en 5 geologen in tijdelijken dienst, terwijl 2 hoofdingenieurs en 7 ingenieurs in vasten dienst met verlof in het buitenland vertoefden.

Op ult. Juni 1915 waren de mijningenieurs en de geologen ingedeeld als volgt: op het hoofdbureau van het mijnwezen waren (buiten den chef van den dienst) werkzaam gesteld 7 ingenieurs, van wie er 3 met inspectiewerkzaamheden waren belast, en tijdelijk geplaatst voor de uitwerking van rapporten e. d. 6 ingenieurs en 1 geoloog; met de leiding van den dienst van het grondpeilwezen was 1 hoofdingenieur belast, aan wien 3 ingenieurs waren toegevoegd; bij de Banka-tinwinning waren 14 ingenieurs, onder wie 1 werktuigkundig ingenieur, geplaatst, terwijl bij de landskolenontginning ter Sumatra's Westkust en bij de Poelau Laoet-steenkolenmijnen onderscheidenlijk 5 en 1 ingenieur tijdelijk geplaatst waren. Deze ingenieurs, alsmede de bij de Banka-tinwinning werkzaam gestelde, werden bij het korps voor memorie gevoerd.

Met de voortzetting van het mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in de residentiën Benkoelen en Palembang waren onderscheidenlijk 1 geoloog en 1 ingenieur belast, aan welken laatste 1 ingenieur was toegevoegd, terwijl 1 ingenieur was belast met de leiding van de mijnbouwkundige opsporingen in het noordelijk gedeelte van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, aan wien 2 ingenieurs waren toegevoegd. Voorts was 1 ingenieur belast met de verdere verkenningen voor een mogelijk in te stellen mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in een gedeelte van de afdeeling L Koto (Padangsche Bovenlanden) en van de tijdelijke onderafdeeling Rokan (Oostkust van Sumatra), terwijl aan 1 ingenieur (aan wien 1 ingenieur en 1 geoloog waren toegevoegd) het instellen van een onderzoek was opgedragen naar de vermoedelijke uitgestrektheid van de oliehoudende terreinen van Peusangan (Atjeh en onderhoorigheden). Met de voorloopige mijnbouwkundig-geologische verkenningen in het zuidelijk deel van de residentie Palembang en in de Lampongsche districten was 1 ingenieur belast, aan wien 1 geoloog was toegevoegd, terwijl aan 1 ingenieur was opgedragen gegevens te verzamelen omtrent het voorkomen van nuttige delfstoffen in de residentiën Amboina en Ternate en onderhoorigheden.

Het verdere vakkundige personeel bestond op ult. Juni 1915 uit 3 topografen, 1 teekenaar, 2 hoofdopzieners, 7 opzieners (van wie er 1 tijdelijk bij de Poelau Laoet-steenkolenmijnen was geplaatst), 3 onderopzieners, 1 hoofdboormeester, 7 boormeesters (van wie er 1 tijdelijk bij de landskolen-ontginning ter Sumatra's Westkust was geplaatst), zoomede uit 4 boormeesters der 1ste klasse in vasten en 1 topograaf, 1 hoofdopziener, 3 onderopzieners en 8 boormeesters in tijdelijken dienst.

Geschriften. Van het „Jaarboek van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië" zag de jaargang 1912 het licht.

Palaeontologische, geologische en mijnbouwkundige onderzoekingen van landswege. De mijnbouwkundige en geologische onderzoekingen in Benkoelen werden in den loop van 1914 beëindigd. De werkzaamheden te Lebong Simpang en Tambang Sawa bepaalden zich daarna tot het onderhoud van de aldaar bestaande mijnwerken.

In Palembang werd het onderzoek naar het voorkomen van lood-, zink- en zilverertsen te Soengaitoeboh voortgezet. Voorts werd een onderzoek begonnen op de grens van Palembang en Djambi, langs de rivieren Roepit en Rawas.

Het onderzoek naar petroleum in Djambi kwam gereed.

De mijnbouwkundig-geologische onderzoekingen naar het voorkomen van tinertsen, petroleum en steenkolen in de afdeeling L Koto van het gouvernement Sumatra's Westkust en in de tijdelijke onderafdeeling Rokan van de residentie Oostkust van Sumatra werden geregeld voortgezet.

In Atjeh en onderhoorigheden werden de verkenningen van mijnbouwkundig-geologischen aard, ten doel hebbende de grenzen vast te stellen van de oliehoudende terreinen in de onderafdeeling Bireuen, voortgezet.

In de afdeelingen Oeloe Soengai, Doesoenlanden en Koealakapoeas van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werden algemeene verkenningen uitgevoerd naar het voorkomen van nuttige delfstoffen. Ditzelfde geschiedde in de residentiën Lampongsche districten, Ternate en onderhoorigheden en Amboina en in het zuidelijk gedeelte der residentie Palembang.

In het gouvernement Celebes en onderhoorigheden werd met het onderzoek naar de goud-, zilver-en loodvindplaatsen in het landschap Baoe van de afdeeling Loewoe voortgegaan en werden in de aangrenzende landschappen verkenningen uitgevoerd. In de onderafdeelingen Maros en Noord-Boni en in het zelfbesturende landschap Tanete werd het onderzoek naar steenkolen in het begin van 1915 voltooid.

Voorts werden nog onderzoekingen ingesteld naar aanleiding van de in Maart 1914 in Benkoelen plaats gehad hebbende aardbeving, in verband met aan te leggen wadoeks in de residentie Semarang en naar aanleiding van eene plaats gehad hebbende aardschuiving bij de halte Malangbong in de residentie Preanger-Regentschappen, terwijl een nauwkeurig onderzoek van het voorkomen van zwavel in den Idjen-krater (Besoeki) werd uitgevoerd.

Bij K. B. 9 Juni 1913 n°. 54 werd aan den heer Mr. W. A. J. M. van Waterschoot van der Gracht, ingenieur-directeur der Rijksopsporing van delfstoffen, opgedragen zich naar Nederlandsch-Indië te begeven, ten einde ter beschikking te worden gesteld van den directeur van gouvernementsbedrijven voor het geven van raad, in overleg met den chef

van het mijnwezen, nopens de opsporing van delfstoffen daar te lande. Het door hem in 1914, ingevolge die opdracht, ingediende rapport is in druk verschenen en in den handel verkrijgbaar gesteld.

Diepe grondpeilingen. Op 1 Juli 1914 waren nog 17 boringen, benevens een aantal schoonspoelingen en herstellingen, onderhanden. Van de eerste werden er 12 voltooid en 2 — omdat alleen zout water werd aangetroffen — gedempt, terwijl één boring voorloopig gestaakt werd. Er werden 23 nieuwe boringen ondernomen, waarvan er 6 gereed kwamen en een, wegens het aanboren van zoutwater, werd gedempt. In het geheel werden dus 18 boringen afgewerkt, terwijl op ult. Juni 1915 nog 18 boringen in gang waren.

De 18 voltooide boringen waren aldus over de verschillende gewesten verdeeld: Batavia 2, Cheribon 4, Semarang 2, Kediri 2, Madioen 1, Pekalongan 2, Soerabaja 1, Besoeki 1, Preanger-Regentschappen 1, Oostkust van Sumatra 1 en Djambi 1.

Gedurende het tijdvak 1 Juli 1914—ult. Juni 1915 zijn, op den voet van de Ord. van 10 Aug. 1912 (Ind. St. n°. 430), een 12-tal vergunningen aan particulieren verleend tot het boren van artesische putten.

§ 3. GOUVERNEMENTSONTGINNINGEN.

Tinwinning op Banka. Gedurende het bedrijfsjaar 1914/1915 bedroeg de tinlevering 234 768 pikol, bij eene gemiddelde sterkte van 21 245 man, tegen 255 035 pikol met 21 402 man in 1913/1914.

De kosten van het tin in de pakhuizen op Banka kwamen, volgens voorloopige uitkomsten der commercieele boekhouding, op f 41,20⁵ per pikol, tegen f 39,37⁵ in 1913/14 (vgl. bijlage XX).

Volgens de verkooprekeningen (zie bijlage X) heeft het in 1914 hier te lande verkochte Banka-tin gemiddeld per pikol netto f 119,34 opgebracht (f 146,24 in 1913).

Met intrekking van de betrekking van hoofdadministrateur bij de Banka-tinwinning is bij Gouv. Bt. 15 Sept. 1914 n°. 50 (Ind. St. n°. 619), juncto Gouv. Bt. 9 Jan. 1915 n°. 44 (Ind. St. n°. 30), de betrekking van administrateur bij dat bedrijf ingesteld.

Bij Gouv. Bt. 7 Juli 1915 n°. 55 (Ind. St. n°. 453) is bepaald dat de Banka-tinwinning een afzonderlijk bedrijf vormt behoorende tot het departement van gouvernementsbedrijven, waarvan de onmiddellijke leiding en het beheer, onafhankelijk van den dienst van het mijnwezen, onder de bevelen van den directeur van gouvernementsbedrijven worden gevoerd door den chef der Banka-tinwinning, voor wien bij hetzelfde besluit eene instructie is vastgesteld (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8300).

Steenkolenontginningen nabij Sawahloento (Ombilin-mijnen) en te Stagen (Poelau Laoet). De opbrengst der Ombilin-mijnen bedroeg in 1914 354 856 ton gemengde kolen, 63 225 ton gruis, 25 024 ton fijnkolen en 35 ton briketten, of te zamen 443 140 ton (waaronder 25 042 ton verstrekt voor eigen verbruik te Sawahloento), tegen 411 017 ton in 1913. De winst op de verstrekking en den verkoop der kolen beliep — na afschrijving van f 244 351 op de aanlegrekening, doch met inbegrip van f 160 286 aan rente over het aanlegkapitaal, welke renteberekening dit jaar voor het eerst heeft plaats gehad — f 537 145, tegen f 369 087 (verbeterd cijfer) in 1913.

Van de in 1914 afgeleverde 408 929 Nederlandsche ton kolen is aan particulieren verkocht 310 118 ton, waarvan 1643 ton op verschillende plaatsen langs den spoorweg en 308 475 ton te Emmahaven. De schepen der stoomvaartmaatschappijen ,,Rotterdamsche Lloyd'', ,,Koninklijke Paketvaartmaatschappij'' en ,,Nederland'' namen aldaar te zamen in 133 617 ton (in 1913 147 682 ton), terwijl aan andere schepen 5341 ton verkocht werd. Aan den Sumatra-staatsspoorweg werd verstrekt 46 495 ton kolen en gruis, terwijl de overige landsdiensten 52 418 ton verbruikten.

De sterkte aan dwangarbeiders steeg van 3035 man op ult. 1913 tot 3223 man op ult. 1914; het aantal contractanten van 1445 (onder wie 30 vrouwen) tot 1679 (onder wie 54 vrouwen).

Het aantal op Java aangeworven contractanten bedroeg 513, onder wie 123 vrouwen. Van de 672 mannelijke contractanten, wier verband eindigde, gingen er 480 eene nieuwe overeenkomst aan en bleven er 34 als vrije arbeiders bij de ontginning werkzaam; 2, die een nieuw contract wenschten te sluiten, moesten worden afgekeurd, terwijl er 2, in afwachting van herkeuring, in het hospitaal werden opgenomen. Bovendien sloten 7 gewezen contractanten, die als vrije arbeiders gebleven waren, en 65 wegens eindiging van straftijd ontslagen dwangarbeiders een contract en kwamen 4 tot dwangarbeid veroordeelde contractanten, na ommekomst van hunne straf, bij de ontginning terug.

Ongerekend de voor aanleg gevorderde arbeid, zijn in 1914 door dwangarbeiders, contractanten en vrije lieden verricht 1 769 422 dagdiensten, waardoor 443 140 ton kolen werd verkregen, tegen 1 619 053 dagdiensten en 411 017 ton kolen in 1913. De opbrengst per hoofd en per dag bedroeg dus 250 K.G., tegen 254 K.G. in 1913. Berekend over het aantal dagdiensten ten laste van de werkzaamheden in de mijnen, bij de opvulling, het transport en de verlading, bedroeg de hoofdelijke opbrengst 382 K.G., tegen 397 K.G. in 1913. Dit nadeelig verschil moet wederom worden toegeschreven aan de onervarenheid van de vele nieuwelingen onder de contractanten, zoomede aan de onvoldoende werking van de spoelopvulling.

De werkelijke zelfkosten per ton kolen in den spoorwagen te Sawahloento bedroegen, met inbegrip van het aandeel der afschrijvingen en der rente, f 5,26⁷, tegen f 4,78⁷ (verbeterde opgaaf) over het voorafgegane jaar. De rente ten laste van de winning, die thans voor het eerst in de kostenberekening is opgenomen, bedroeg f 122 612, of f 0,29⁵ per ton kolen.

Voor werken van aanleg en uitbreiding is in 1914 uitgegeven f 576 400, waarmede het eindcijfer der aanlegrekening vermeerderde. Daar echter van deze rekening, zooals reeds vermeld is, f 244 351 is afgeschreven, stond de waarde van het kolenetablissement te Sawahloento en de magazijnen, kolenstort en transporteur te Emmahaven op ult. 1914 te boek voor f 4 051 010, tegen f 3 709 692 op ult. 1913.

Bij Gouv. Bt. 31 Juli 1915 n°. 36 (Ind. St. n°. 485) is de betrekking van Europeesch geneesheer bij de Ombilin-kolenmijnen opgeheven en is aldaar een bedrijfarts in dienst gesteld.

De opbrengst van de steenkolenmijnen te Stagen (Poelau Laoet) bedroeg in 1914 128 505 Nederlandsche ton, waarvan 110 383 ton grofkolen en 18 122 ton gruis. Het eigen verbruik bedroeg onderscheidenlijk 1518 en 11 134 ton. Van de te Stagen door 201 schepen ingenomen 110 237 Nederlandsche ton zijn geleverd aan landsdiensten 519 ton bunker- en 25 828 ton ladingkolen, terwijl 83 890 ton aan particulieren verkocht werd, en wel 46 512 ton als bunkerkolen en 37 378 ton als ladingkolen.

Het aantal nieuw aangeworven contractanten bedroeg 824, terwijl van 953 ontslagen contractanten 756 eene nieuwe overeenkomst aangingen en enkele als vrije lieden bleven. De overigen werden naar de plaats hunner aanwerving teruggezonden. Op ult. 1914 waren 2197 contractanten aanwezig.

Bij het eigenlijke mijnwerk onder den grond zijn door contractanten en vrije lieden 205 731 dagdiensten verricht. De opbrengst per hoofd en per dag bedroeg 625 K.G.

Voor werken van aanleg is in 1914 uitgegeven f 202 779, zoodat de waarde van het kolenetablissement en de haveninrichtingen bij het einde van dat jaar te boek stond voor f 3 190 006, tegen f 2 987 227 op ult. 1913.

§ 4. PARTICULIERE ONTGINNINGEN.

Het aantal van regeeringswege verleende concessiën vermeerderde gedurende het tijdvak 1 Juli 1914—ult. Juni 1915 met 4, namelijk de concessiën Boekit Pionggoe (Tapanoeli), Soempoe en Pagadis (Sumatra's Westkust) en Soengoe Raja (Atjeh); de eerste voor de winning van goud, zilver, bismuth, lood, koper en ijzer, de tweede voor de winning van zilver, goud, koper, lood, zink, ijzer, mangaan en zwavel, de derde voor de winning van zilver, goud en mangaan en de vierde voor de winning van aardolie en de daarmede voorkomende gasvormige zelfstandigheden. Gedurende dat tijdvak werden 3 vergunningen verleend voor de winning van de in art. 1 der Indische mijnwet niet genoemde delfstoffen, en wel voor de winning van kalksteen, waarvan één binnen een terrein in de residentie Besoeki en twee binnen terreinen in de residentie Madioen. Daarentegen kwamen twee concessiën te vervallen, namelijk de goud- en zilver-concessie Mandoeng in de Padangsche Bovenlanden en de koper-concessie Ilota in Menado.

Het aantal door de Regeering goedgekeurde concessiën, verleend door inlandsche zelfbesturen, die hunne mijnrechten nog niet aan den lande hebben afgestaan, vermeerderde met de concessie Bani (landschap Sambas) in de residentie Westerafdeeling van Borneo, voor de winning van goud, zilver, platina, koper, lood, zink, tin, nikkel, ijzer, cobalt, mica, antimonium, arsenicum, tellurium, wolfranium, molybdeen, bismuth, selenium en andere delfstoffen, met uitzondering van steenkool en petroleum, en de concessie Oeloe Karang Moemoes (landschap Koetei) in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo voor de winning van aardolie, aardwas, aardpek en alle andere soorten van bitumineuze zelfstandigheden, zoowel vaste als vloeibare, benevens de daarmede voorkomende gasvormige zelfstandigheden. Op ult. Juni 1915 waren dientengevolge van kracht 109 door de Regeering verleende concessiën [1]), 63 vergunningen en 45 door de inlandsche zelfbesturen verleende en door de Regeering goedgekeurde concessiën. Voor nadere bijzonderheden omtrent de gedurende het behandelde tijdvak verleende concessiën en vergunningen zie men bijlage XX.

Op ult. Juni 1915 waren 109 aanvragen om concessie en 70 om „vergunning" in behandeling, terwijl 6 door inlandsche zelfbesturen verleende concessiën op goedkeuring door de Regeering wachtten.

Met betrekking tot de op dat tijdstip van kracht zijnde concessiën en „vergunningen" wordt het volgende medegedeeld.

Tin. Particuliere ontginningen werden gedreven door de Billitonmaatschappij, krachtens landsconcessie, en de Singkep-Tinmaatschappij, krachtens concessie van het voormalig inlandsch bestuur van Lingga-Riouw en krachtens landsconcessie voor de winning van tinerts in zee.

Gedurende het op ult. April geëindigde boekjaar 1914/1915 is op Billiton ingeleverd 84 100 pikol tin in den vorm van 119 364 pikol erts, hetwelk gedeeltelijk ter verwerking naar Singapore is gezonden en gedeeltelijk in de smeltinrichting te Lipat Kadjang versmolten is. Deze cijfers bedroegen over 1913/1914 74 006 en 73 999 pikol. De opbrengst werd verkregen (volgens de gemiddeld aanwezige sterkte) door 9089 bij de mijnploegen ingedeelde mijnwerkers en 7240 zoogenaamde werkzoekenden (in 1913/1914 7988 en 7128). De gezondheidstoestand was iets ongunstiger dan in 1913/1914. Het aantal der in de ziekeninrichtingen opgenomenen bedroeg 2294, tegen 2081 in 1913/1914; het gemiddelde ziektecijfer (gerekend over de gemiddelde sterkte der aanwezige mijnwerkers) was 14,2 %, tegen 13,91 % in 1913/1914. De sterfte in de mijnen en ziekeninrichtingen te zamen bedroeg 1,145 % (tegen 1,03 % in het voorafgegane jaar). Bij de ader-exploitatie waren gemiddeld 707 werklieden werkzaam. Hierbij werd 2997 pikol tin gewonnen.

[1]) Op ult. Juni 1914 waren niet 111 — zooals in K. V. 1914, kol. 235 werd opgegeven — doch slechts 107 dergelijke concessiën van kracht. Onder het eerstgenoemde aantal waren ten onrechte nog begrepen de op 1 October 1913 aan den lande overgegane vier steenkolen-concessiën Poeloe Laoet, Kota Baroe, Semblinbingan en Semboeloean der mijnbouwmaatschappij Poeloe Laoet.

Verkocht werd te Batavia 9118,22 pikol tin, dat bij de 3 inschrijvingen (Mei, Juni en Juli) achtereenvolgens gemiddeld f 108,46, f 98,97 en f 103,71 per pikol opbracht. Na het uitbreken van den Europeeschen oorlog werden geen inschrijvingen meer gehouden en werden de partijen tin ondershands verkocht tot eene hoeveelheid van 23 684,63 pikol, met een gemiddelden prijs van ± f 107. In 1913 bracht de pikol gemiddeld f 133,06 op.

Te Singapore werd gemiddeld over de aldaar verkochte hoeveelheid van 50 265,38 Java-pikol f 110,19 per Java-pikol gemaakt (tegen f 133,14 in 1913/14). Ter vergelijking met de Batavia-markt moet van dit bedrag worden afgetrokken het uitvoerrecht van f 2,16 per Java-pikol, zoodat kan gerekend worden, dat te Singapore gemiddeld f 108,03 per Java-pikol werd verkregen. De door de maatschappij behaalde winst over 1913/1914 (loopende tot 31 December 1914) beliep f 1 310 695,21^{5}, waarin de Staat deelt voor $\frac{5}{8}$, zijnde f 819 184,51. Deze cijfers bedroegen over 1912/1913 f 3 100 899,13 en f 1 938 061,95^{5}.

De Singkep-Tinmaatschappij verkreeg gedurende het boekjaar 1 Juli 1914—1 Juli 1915 13 496 pikol tin (13 512 pikol in 1913/1914), waaronder 7801 pikol afkomstig van de ontginning van den zeebodem, zoomede 46 gram goud en 163 zakken wolframiet. De gemiddelde sterkte aan eigenlijk werkvolk (Chineezen) bedroeg 605 man, van wie gemiddeld aanwezig waren voor het werk in de groeven 507 man (in 1913/1914 onderscheidenlijk 662 en 570 man). Het tin werd weder te Singapore verkocht. De opbrengst beliep f 1 483 173, terwijl een algemeene middenprijs werd verkregen van $ 78.54 per Straits-pikol (60.47 K.G.), overeenkomende met f 90.88 per 50 K.G. (in 1913/1914 f 96.81). De winst-en verliesrekening der maatschappij wees over 1914/1915 een voordeelig saldo aan van f 596 166, tegen f 705 826 over 1913/1914.

Steen- en bruinkolen. Het aantal der voor de winning van kolen verleende concessiën bleef onveranderd, namelijk 29.

De Oost-Borneo Mijnbouwmaatschappij won 16 808 ton kolen (tegen 8643 ton in 1913).

Petroleum. Het aantal op Java en Madoera van kracht zijnde petroleumconcessiën bleef onveranderd, terwijl in de buitenbezittingen het aantal dier concessiën vermeerderde met de concessiën Soengoe Raja (Atjeh) en Oeloe Karang Moemoes (Borneo).

De zuiveringsfabriek te Tjepoe (Rembang) verwerkte de van de concessie-terreinen Tinawoen, Panolan, Djepon, Plantoengan, Kalipiting, Tjandi en Toengkoel der Dordtsche Petroleummaatschappij afkomstige ruwe olie (onderscheidenlijk ± 61 903, 57 842, 36 548, 224, 388, 204 en 45 ton). In de zuiveringsfabriek te Wanakrama (Soerabaja) werd verwerkt de ruwe olie van de in die residentie gelegen concessiën Lidah Koelon, Twaalf Desa's, Madee, Metatoe, Djabakota, Petiken en Goenoeng Sari (onderscheidenlijk ± 8322, 17 876, 25 132, 1000, 1389, 627 en 2 ton). De concessie Bapo der Petroleummaatschappij Gaboes in de residentie Semarang leverde ongeveer 550 ton ruwe olie, tegen 518 ton in het vorige verslagjaar. Op de vergunningsterreinen Wonosari, Trembes, Temetes en Gegoenoeng in de residentie Rembang werd nog onderscheidenlijk ± 676, 249, 118 en 8263 ton ruwe olie gewonnen. De Nederlandsche Koloniale Petroleummaatschappij won in haar vergunningsterrein Petak ± 473 ton ruwe olie. In de residentie Semarang won de Bataafsche Petroleummaatschappij ± 489 ton ruwe olie uit haar concessieterrein Klantoeng Sodjomerto.

In de residentie Palembang werden de verschillende petroleumconcessiën door de Bataafsche Petroleummaatschappij ontgonnen. Op de concessiën Moeara Enim, Babat I, Karang Ringin, Bandjar Sari, Ladang Pait, Lematang, Soeban Djerigi, Arahan en Sumpal (de voormalige concessie Palembang) werd onderscheidenlijk ± 99 905, 27 813, 7132, 7966, 2412, 5664, 44 814, 1428 en 9731 ton ruwe olie verkregen, terwijl op de vergunningsterreinen Soengei Ramok en Tandjoeng Loentar-Oost 9734 en 127 ton ruwe olie werd gewon-

nen, die in de zuiveringsfabrieken te Bagoes Koening en Pladjoe verwerkt werd. Voorts werd in hare vergunningsterreinen Moeara Tamiang, Kloeang en Soeban Boeroeng onderscheidenlijk ± 4300, 85 en 340 ton ruwe olie gewonnen. In de residentie Oostkust van Sumatra verkreeg dezelfde maatschappij op hare concessiën Telaga Saïd, Boekit Sintang, Boeloe Telang en Boekit Mas onderscheidenlijk ± 7975, 533, 96 824 en 116 ton ruwe olie, waaruit verkregen werd ± 56 082 ton petroleum en 30 302 ton benzine. In Atjeh en onderhoorigheden won de Bataafsche Petroleummaatschappij ± 1361, de Perlak-Petroleummaatschappij 135 709,5 en de Petroleummaatschappij Zuid-Perlak ± 11 433 ton ruwe olie. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo verkreeg de Bataafsche Petroleummaatschappij 866 718 ton ruwe olie, tegen 756 496 ton in 1913. In de residentie Amboina werd van de vergunningsterreinen Boela en Nief (Ceram) 458 en 28,5 ton ruwe olie verkregen.

Goud en zilver. Het aantal op ult. Juni 1914 van kracht zijnde concessiën voor de winning van goud en zilver vermeerderde gedurende het tijdvak 1 Juli 1914—ult. Juni 1915 met de concessiën Boekit Pionggoe (Tapanoeli), Soempoe, Pagadis (Sumatra's Westkust) en Banı (Atjèh), doch verminderde met de concessie Mandoeng (Padangsche Bovenlanden), zoodat op ult. Juni van het verslagjaar 56 concessiën van kracht waren.

In Benkoelen verkregen de mijnbouwmaatschappijen Redjang Lebong, Ketahoen en Simau onderscheidenlijk 869,5, 209,4 en 1023 K.G. goud en 4794, 370 en 4706 K.G. zilver. In de Westerafdeeling van Borneo leverde de concessie Sintoeroe f 62 400 aan edel metaal op. Op de concessie Kahajan in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werd 1998 gram amalgama gewonnen, ter waarde van ± f 2600. In Menado verkreeg de concessie Totok 245,3 K.G. goud en 100,80 K.G. zilver en de concessie Paleleh 477,560 K.G. goud en 577,80 K.G. zilver. De concessie Pagoeat staakte hare werkzaamheden, terwijl de Exploitatie- en exploratiemaatschappij Bolaäng Mongondou in 1914 aan goudalliage 604,726 K.G. ter waarde van f 460 764 uitvoerde.

Andere delfstoffen. Het aantal voor de winning van andere dan de bovengenoemde delfstoffen verleende concessiën verminderde met de koper-concessie Ilota in Menado.

Met de ontginning van de concessie-velden Seboekoe I, II en III (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) werd nog niet begonnen.

De exploitatiemaatschappij Wadjak verkreeg uit hare kalksteengroeven in de afdeeling Toeloengagoeng der residentie Kediri 50 M³. afgewerkt marmer.

Het aantal vergunningen tot het winnen van niet gereserveerde delfstoffen (60) vermeerderde van ult. Juni 1914 tot ult. Juni 1915 met 3, zoodat bij het einde van het verslagjaar 63 vergunningen van kracht waren.

In de afdeeling Koedoes (Semarang) verkreeg de Japarasche Cultuurmaatschappij 3769 pikol kalksteen (± 236 ton, tegen 185 ton in 1913), terwijl in de afdeeling Pati door de naamlooze vennootschap Moeria-tras-exploitatie-maatschappij 20 000 ton tras gewonnen werd (19 380 ton in 1913). De „Nederlandsch-Indische fabrieken van bouwmaterialen Gembong en Bentar" wonnen in Pasoeroean ± 2500 M³. kalksteen. De Poegersche marmerkalkbranderijen in Besoeki maakten uit de kalksteenontginning te Poegerkoelon 16 566,81 pikol ongebluschte en 32 370,25 pikol gebluschte kalk. In de Preanger-Regentschappen won de heer J. F. BOTHMA in het district Tasikmalaja 200 M³. tuftras. In de residentie Soerabaja verkreeg de firma C. MOLL uit hare vergunning Banjoe Oerip ± 200 K.G. koperjoduur per maand. De Nederlandsch-Indische maatschappij van chemische producten (welke de vergunning O. ELLINGER exploiteert) won ± 9326 K.G. koperjoduur met ± 52 % jodium.

§ 5. INLANDSCHE ONTGINNINGEN.

In Besoeki werd op het Idjen-plateau uit de solfataren zwavel verzameld. Met den inlandschen ontginner werd eene mondelinge overeenkomst aangegaan, waarbij hij op zich heeft genomen om minstens 1000 pikol per maand te leveren ten behoeve van de pestbestrijding te Malang. [1])

In de afdeeling Loeboeksikaping (Sumatra's Westkust) werd door de bevolking goud gewasschen. De opbrengst bedroeg 3,2 K.G., vertegenwoordigende eene waarde van f 3600.

In Palembang werden steenkolen ontgonnen bij Poelaupanggoeng, Darmo, Boeloeran en Laje (afd. Palembangsche Bovenlanden), die op de hoofdplaats voor f 5 à f 6 per ton werden verkocht; afgevoerd werd ± 900 ton. De goudwasscherijen in den bovenloop der Rawas bleven van weinig beteekenis.

In de Westerafdeeling van Borneo was bij de meeste door Chineezen gedreven goudwasscherijen in de afdeeling Sambas wederom achteruitgang te bespeuren. De opbrengst over 1914 bedroeg 8 thail à 54 gram, tegen 50 thail in 1913. De opbrengst van de inlandsche (Chineesche) ontginningen in de onderafdeelingen Sanggau en Landak bedroeg ± 42 thail goud, ter waarde van f 3612. In de Landak-rivier werd in 1914 voor eene waarde van f 5000 aan diamant gewasschen. Verder werd uit de Embau- en Salimbau-streek en uit de districten Beneden- en Boven-Boenoet in 't geheel 40 340 pikol kolen afgevoerd en aan den lande en Chineesche handelsbootjes tegen f 0,50 à f 0,60 per pikol verkocht.

De opbrengst van de diamantgraverijen in de onderafdeelingen Martapoera en Pleihari (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) bedroeg ± f 48 762, tegen f 66 807 in 1913. Het aantal verstrekte licenties tot het graven naar diamant beliep 2379, tegen 8120 in 1913. De opbrengst van de inlandsche goudwinning in deze afdeeling was f 5160, tegen f 4640 in 1913. Uit de districten Riam Kiwa en Riam Kanan werd in 1914 onderscheidenlijk 2145 en 204 ton en uit de afdeeling Midden-Doesoen 7951 ton kolen uitgevoerd. De steenkolengraverij te Parapatan (Koetei) leverde 12 945 ton kolen, tegen 9545 ton in 1913. De in de afdeelingen Samarinda werkende mijnontginningen leverden 4799 ton kolen.

De inlandsche goudwinningen in de afdeelingen Midden-Celebes en Bolaäng Mongondou bleven van weinig beteekenis.

§ 6. VERGUNNINGEN TOT MIJNBOUWKUNDIGE OPSPORINGEN.

Bij Gouv. Btn. 27 Juni 1914 n°. 97, 21 Nov. 1914 n°. 25 (juncto 20 Jan. 1915 n°. 48), 27 Febr. 1915 n°. 46, 5 Maart 1915 n°. 45 en 12 Maart 1915 n°. 46 zijn voor opsporingen van landswege voorbehouden een gedeelte van de afdeelingen Banjoewangi en Panaroekan (res. Besoeki); een gedeelte van de onderafdeeling Rawas (afd. Palembangsche Benedenlanden, res. Palembang); de territoriale wateren om de tot de residentie Banka en onderhoorigheden behoorende eilanden; de tot de assistent-residentie Billiton behoorende eilanden (met uitzondering van het eiland Billiton) en de om de tot die assistent-residentie behoorende eilanden — het eiland Billiton zelf inbegrepen — gelegen territoriale wateren, en

[1]) In November en December 1914 werd ± 1500 pikol zwavel geleverd.

de onderafdeeling Beraoe (afd. Samarinda, res. Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) met de tot die onderafdeeling behoorende eilanden, met inbegrip van de daaraan grenzende territoriale zee.

IV. ZOUT.

Bij Gouv. Bt. 8 Maart 1915 n°. 19 (Ind. St. n°. 241) is bepaald dat de lands-zout-alleenverkoop in Nederlandsch-Indië een afzonderlijken dienst vormt onder den naam van zoutregie. Deze dienst omvat den aanmaak, den aankoop, de fabriekmatige bewerking en de verpakking van het ruwe zout, het vervoer en den opslag van het ruwe en bewerkte zout naar en op de plaatsen van verkoop, zoomede den verkoop van het zout. Bij genoemd besluit is tevens de samenstelling en bezoldiging van het personeel der zoutregie geregeld; zijne formatie wordt jaarlijks bij de begrooting vastgesteld.

Met uitzondering van de gewesten Bantam, Batavia, Soerakarta (tot October), Benkoelen, Lampongsche districten, Palembang, Banka en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, waar nog los zout werd verkocht, is het zout in 1914 overal elders, waar de lands-alleenverkoop werkt, in briquetvorm verhandeld. De verkoop van het losse zout geschiedde bij de maat, behalve te Batavia, Tangerang, Bekasi, Buitenzorg en Tjabangboengin in het gewest Batavia, waar de verkoop bij het gewicht gehandhaafd bleef.

Alles herleid tot pikols los zout is in 1914 verkocht op Java en Madoera (wat de Vorstenlanden betreft alleen te Soerakarta en Klaten) 1 492 818 pikol en in de buitenbezittingen (in acht gewesten) 286 446 pikol, tegen 1 504 897 en 272 629 pikol (volgens verbeterde opgaven) in 1913, of onderscheidenlijk 0,8 % minder en 4,8 % meer.

De geheele zoutverkoop bracht in 1914 ruw op f 12 729 280, tegen f 12 642 096 (volgens verbeterde opgaaf) in 1913.

Bij Ord. van 29 Dec. 1914 (Ind. St. n°. 793) is bepaald dat de ordonnantie in Ind. St. 1913 n°. 641, houdende invoering van den lands-zout-alleenverkoop in de gewesten Soerakarta en Djokjakarta (zie K. V. 1913, kol. 245), in werking treedt op 1 Januari 1915.

De uitkomsten van de landszoutwinning op Madoera, waarvoor naar bijlage IJ IJ wordt verwezen, waren, tengevolge van den drogen oostmoeson, wederom zeer gunstig. Er werd 114 126 kojang zout gewonnen, tegen 131 533 kojang in het voorafgegane jaar.

Ook in het verslagjaar werd buitenlandsch grof zeezout aangevoerd, welk zout hoofdzakelijk bestemd was voor het verbruik in die gewesten, waar nog los zout wordt gesleten (met uitzondering van Soerakarta). De voorraden op Madoera konden hierdoor bestemd worden voor de briquetteering. Door den gunstigen zoutoogst in het afgeloopen jaar behoefden geen nieuwe overeenkomsten meer gesloten te worden voor aanvoer van buitenlandsch zout.

De opbrengst van de zoutbriquettenfabrieken te Kalianget en Krampon bedroeg in 1914 onderscheidenlijk 26 755 en 19 111 kojang, tegen 27 396 en 13 252 kojang in 1913, of 2,3 % minder en 30 % meer. Beide fabrieken ondervonden wederom moeielijkheden bij de verwerking van het jonge Madoera-zout. Ten einde aan de stijgende behoefte aan verpakt zout te kunnen voldoen, wordt de fabriek te Kalianget uitgebreid, waardoor deze voortaan 52 000 kojang 's jaars zal kunnen verwerken.

In verband met de moeielijke droogbaarheid van het Madoera-zout door het groote gehalte aan water en bijzouten, werden proeven genomen met centrifugeeren van het losse zout. De uitkomsten waren niet onbevredigend, zoodat deze proeven op eenigszins ruimer schaal zullen worden voortgezet.

De regelen voor de overgave en overneming van het beheer van zoutpakhuizen (Bijbl. Ind. St. nos. 4311 en 6253) en de regelen in acht te nemen bij de opneming van pakhuizen en verkoopplaatsen voor verpakt zout (Bijbl. Ind. St. n°. 5651) ondergingen eene wijziging bij Gouv. Bt. 22 Aug. 1914 n°. 57 (Bijbl. Ind. St. n°. 8084).

De in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang gelegen desa's, aan welker bevolking is toegestaan uit de binnen hare grenzen gelegen zoutwaterwellen zout te winnen (zie K. V. 1912, kol. 262), werden in den zoutaccijns aangeslagen tot een bedrag van f 20 000 (waarvan f 9269 voor de desa's van het district Grobogan en f 10 731 voor die van het district Kradenan).

V. FABRIEKMATIGE BEREIDING VAN OPIUM.

In de opiumfabriek werden in 1914 aangemaakt 197 971 200 tubes, bevattende 2 751 955 thail tjandoe, 3 239 000 gelengs tikee, 79 000 gelengs ruw opium en 2160 tubes pillen, terwijl 600 thail of 37½ kati ruw opium in bussen verpakt werd. Tot tjandoe verwerkt zijn 2 846 100 kati ruw opium (2 778 900 kati Bengaalsch en 67 200 kati Levantsch) en 24 300 kati djitjing (overblijfselen van gerookt opium), of in het geheel 2 870 400 kati ruwe grondstof. Hieruit is verkregen 182 946 kati tjandoe of 63,7 %.

Behalve 1269 verklaringen betreffende 1774 partijen in het regiegebied aangehaald opium, zijn door den directeur en den scheikundige der fabriek 1308 inlichtingen gegeven aangaande 72 847 partijtjes djitjing en 17 inlichtingen van anderen aard.

Het aantal werklieden bedroeg op 1 Januari 1914 1113 en op 31 December van dat jaar 1006.

Voor verdere bijzonderheden omtrent de fabriek zie men het afzonderlijk jaarverslag.

VI. LANDSDRUKKERIJ.

Door de landsdrukkerij te Batavia zijn in 1914 van modellen ten dienste van verschillende landsinstellingen en van boekwerken in het geheel 122 994 072 afdrukken geleverd.

De ontvangsten der inrichting bedroegen over 1914 f 592 025 en de uitgaven (met inbegrip van die in Nederland gedaan, ten bedrage van f 239 907, voor de aanschaffing van verschillende benoodigdheden) f 495 882.

Voor verdere bijzonderheden wordt naar het afzonderlijk jaarverslag verwezen.

VII. TRANSPORTWEZEN.

Omtrent de uitkomsten over 1914 van den gouvernements-automobieldienst in de residentiën Palembang en Benkoelen, het Pontianak-riviertransport en het Preanger-transport zie men de desbetreffende jaarverslagen. De bij Gouv. Bt. 5 Juni 1914 n°. 1 (Ind. St. n°. 425) ingestelde automobieldienst ter Sumatra's Westkust (zie K. V. 1914, kol. 239) kon gedurende het verslagjaar nog niet geregeld werken, daar de uitzending van benoodigdheden uit Europa door het uitbreken van den oorlog belangrijke vertraging ondervond.

De voorwaarden, waarop in de werkplaatsen van laatstgenoemden dienst werk voor particulieren of ten behoeve van andere takken van 's lands dienst, zoomede voor gewesten of gedeelten van gewesten met eigen geldmiddelen, kan worden verricht werden opnieuw geregeld (zie Bijbl. Ind. St. n°. 8186).

Het Oost-Java-zeetransport (zie K. V. 1914, kol. 239) gaf wederom gunstige uitkomsten.

De leiding van en het toezicht op het zoogenaamde Semarang—Kedoe-transport (Ind. St. 1912 n°. 109) is bij Gouv. Bt. 3 Dec. 1914 n°. 18 (Ind. St. n°. 741) overgedragen op den directeur van gouvernementsbedrijven.

De met de Koninklijke Paketvaartmaatschappij gesloten overeenkomst voor het vervoer van te Tandjoengpriok aangebracht buitenlandsch zout naar de groote doorvoerpakhuizen in den Archipel (zie t. a. p.) bleef ook in 1914 gehandhaafd. Daar evenwel de aanvoer van buitenlandsch zout te Tandjoengpriok nà September niet meer plaats had, werd na dat tijdstip weder een aanvang gemaakt met het vervoer door de genoemde Maatschappij van los zout van Madoera naar de bedoelde pakhuizen.

Ook in 1914 kon nog geen juist oordeel worden geveld over de werking van de op 1 April 1913 ingevoerde regeling voor het maken van dienstreizen door landsambtenaren met eigen automobielen (zie K. V. 1914, kol. 239/240). Het aantal ambtenaren, waarop de regeling van toepassing is, werd inmiddels belangrijk uitgebreid.

De noodige maatregelen werden getroffen om de eenige nog bestaande paardenposterij, namelijk die in de residentie Batavia (zie K. V. 1914, kol. 240), in 1915 op te heffen.

Een overzicht van de op 1 Januari 1915 in werking zijnde aannemingsovereenkomsten voor het vervoer van landsreizigers, voortbrengselen, goederen, enz. is opgenomen onder I van bijlage ZZ, terwijl onder II van die bijlage een overzicht voorkomt van de geldelijke uitkomsten der paardenposterij over de jaren 1912, 1913 en 1914.

De Minister van Koloniën a. i.,

J. J. RAMBONNET.

VERBETERINGEN EN AANVULLINGEN.

Kolom 7, regel 39 v. o. staat voor, lees voor in.

Kolom 17, regel 12 v. o. staat belastingelden, lees belastinggelden.

Kolom 21, regel 4 v. b. staat toegen, lees tegen.

Kolom 29, regel 2 v. o. staat te, lees de.

Kolom 35, regel 12 v. o. staat bedevaartvangers, lees bedevaartgangers.

Kolom 43, regel 7 v. o. staat Nggara, lees Nggaro.

Kolom 44, regel 9 v. o. staat dor, lees door.

Kolom 67/68. Aan § 4 ,,Scheepvaart'' het volgende toe te voegen:

Een tienjarig overzicht omtrent de scheepvaart in de havens van Nederlandsch-Indië komt voor in bijlage AAA, onder I.
Volgens de in die bijlage onder II opgenomen plaatselijke opgaven bedroeg het aantal in Nederlandsch-Indië tehuis behoorende, op zeebrieven en jaarpassen varende stoom- en zeilschepen, groot 7½ M³. (2.65 registerton) en daarboven, op ult. 1914 onderscheidenlijk 196 en 4027, met eene gezamenlijke inhoudsgrootte van 527 128 M³. Van de zeilschepen waren er 51 op Europeesche wijze getuigd. De aangehaalde bijlage vermeldt tevens (onder III) het aantal zeeschepen (stoom- en andere), welke op ult. 1914 te boek stonden als van een Nederlandsch-Indischen zeebrief voorzien en (onder IV) het aantal op inlandsche wijze getuigde vaartuigen, ten behoeve waarvan in dat jaar jaarpassen werden afgegeven. Voorts bevat zij (onder V) een opgaaf van de vaartuigen, die binnen de wateren van den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt.
Eerste zeebrieven zijn in 1914 uitgereikt ten behoeve van 11 stoomschepen (waarvan in Nederland gebouwd 10 en in Indië 1, metende onderscheidenlijk 10015 en 34 register-ton), 4 motorvaartuigen (waarvan in Nederland gebouwd 3 en in Indië 1, metende onderscheidenlijk 1156 en 7 register-ton). 2 laadvaartuigen gebouwd in Indië, met een gezamenlijken inhoud van 56 register-ton, en 1 zeilvaartuig, in den vreemde gebouwd, met een inhoud van 1292 register-ton.'

Kolom 111, regel 16/17 v. o. staat Door de mailbooten van elk dier maatschappijen werden 26 uit- en thuisreizen volbracht, lees Door de mailbooten van de Maatschappij ,,Nederland'' werden 26 uit- en 25 thuisreizen en door die van de Maatschappij ,,Rotterdamsch Lloyd'' werden 26 uit- en 26 thuisreizen volbracht.

Kolom 134. Aan de rubriek ,,Ziektenwetgeving'' toe te voegen:

Bij Ord. van 28 Jan. 1915 (Ind. St. n°. 136) is bepaald dat binnen door den Gouverneur-Generaal aan te wijzen gebiedsdeelen de thans bij den hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst en de aan dezen ondergeschikte ambtenaren berustende bemoeienissen met de bestrijding van de pest worden overgedragen onderscheidenlijk op een zelfstandigen medischen hoofdambtenaar met den titel van chef van den dienst der pestbestrijding (voor zijne instructie zie men Bijbl. Ind. St. n°. 8123) en op het aan dezen toe te voegen personeel. Deze bijzondere voorziening is van toepassing op de gewesten Madioen, Kediri, Pasoeroean, Soerabaja, Madoera en Soerakarta (zie Ind. St. 1915 nos. 137 en 263).
Bij Gouv. Bt. 31 Aug. 1914 n°. 7 (Bijbl. Ind. St. n°. 8062) zijn voorschriften vastgesteld tot uitvoering van art. 10 der Ord. van 6 Juli 1914 (Ind. St. n°. 486), houdende regelen betreffende de verbetering en afbraak van pestgevaarlijke gebouwen.

Kolom 134. In te voegen:

Algemeene gezondheidstoestand. Aangaande de sterftestatistiek onder de Europeanen en met hen gelijkgestelden op verschillende plaatsen in Nederlandsch-Indië over 1914 geeft bijlage T (onder X) uitvoerige gegevens.
Wat de inlandsche bevolking betreft, is in 1914 voor West-Java een sterftecijfer van 20.2 °/₀₀ opgegeven (tegen 22.4 °/₀₀ in 1913) en voor Midden-Java van 20 °/₀₀ (tegen 22 °/₀₀ in 1913), terwijl voor Oost-Java eene sterfte van 19 °/₀₀ (tegen 20.5 °/₀₀ in 1913) werd vermeld.
Op de groote plaatsen was de gemiddelde sterfte hooger, o. a. te Batavia 63.2 °/₀₀ en te Soerabaja 47.4 °/₀₀.
De koeliesterfte in Deli bedroeg 2 % (van 168 646 arbeiders). Naar de koelietoestanden in de Lampongsche districten, waar de arbeiderssterfte 9 % bleek te bedragen, werd een geneeskundig onderzoek ingesteld.
Volgens de geboortestatistiek bedroeg het geboortecijfer in Midden-Java 30 °/₀₀.
Aangaande den algemeenen gezondheidstoestand gedurende 1914 zij nog het volgende vermeld:

Beri-beri kwam in vele streken voor, vooral in handelscentra en onder de contractarbeiders van verschillende landbouw- en mijnondernemingen. In sommige gevangenissen, waar eene ophooping van gevallen werd waargenomen, werd met goed gevolg versch gepelde onafgewerkte rijst verstrekt.

Mijnwormziekte. Uit bijna alle jaarverslagen der landsziekeninrichtingen, zoomede uit de verslagen van het geneeskundig toezicht over de contractarbeiders in de buitenbezittingen, bleek dat de mijnwormziekte in uitgebreide mate onder de bevolking voorkomt.

Dysenterie. Bacillaire en amoeben-dysenterie kwamen vrij algemeen voor; vooral in koeliekampongs, op verschillende landbouw- en mijnondernemingen, zoomede in enkele gevangenissen.

Typhus. Door het opnemen van typhus abdominalis onder de besmettelijke ziekten in de epidemie-ordonnantie, hetwelk verplichte aangifte meebrengt, is gebleken dat deze ziekte in Nederlandsch-Indië veelvuldig voorkomt.

Malaria. De grootste meerderheid der in de ziekeninrichtingen opgenomen zieken werd voor malaria behandeld.

De sterfte aan malaria was zeer uiteenloopend, meestal echter gering. Zwartwaterkoorts werd slechts waargenomen te Sibolga (22 gevallen).

Pest. In het verslagjaar kon meer zorg besteed worden aan de behandeling van de pestlijders wegens de uitbreiding van het medisch personeel en door de uitzending van de Roode Kruis-ambulances uit Nederland. Voornamelijk met het doel de voor de bevolking vele bezwaren opleverende evacuatie te voorkomen, werd een aanvang gemaakt met de uitzwaveling van huizen onder zeilen. Aan de woningverbetering werd regelmatig doorgewerkt, terwijl de methode van woninginspectie verbeterd werd.

Hieronder volgt een overzicht over 1914 en het eerste halfjaar van 1915 van de aangetasten en overledenen aan pest.

GEBIED.	1914.		Eerste halfjaar 1915.	
	Aangetast.	Overleden.	Aangetast.	Overleden.
Res. Batavia.				
Afd. Batavia	1	1	—	—
Res. Soerabaja.				
Afd. Soerabaja	935	877	189	186
„ Lamongan	36	25	30	29
„ Grisee	1	—	3	—
„ Sidoardjo	9	8	—	—
„ Modjokerto	7	7	5	5
„ Djombang	1	1	18	18
Res. Pasoeroean.				
Afd. Malang	9102	7886	2447	2317
„ Bangil	48	45	137	129
„ Pasoeroean	34	32	—	—
Res. Kedoe.				
Afd. Poerworedjo	1	1	—	—
Res. Soerakarta.				
Afd. Sragen	2	1	—	—
„ Soerakarta	3	3	29	27
Res. Madioen.				
Afd. Madioen	766	680	31	30
„ Ngawi	18	15	1	1
„ Magetan	529	453	43	42
„ Ponorogo	1	—	—	—
Res. Kediri.				
Afd. Kediri	1607	1474	438	412
„ Toeloengagoeng	327	312	88	83
„ Blitar	—	—	17	16
„ Berbek	132	121	31	31
Distr. Pare	1623	1518	162	145
Res. Madoera.				
Afd. Bangkalan	34	25	—	—
„ Pamekasan	57	36	—	—
„ Soemenep	—	—	1	1
Res. Banka.	1	1	—	—
Totalen	15275	13522	3670	3472

Pokken kwamen in vele streken van Indië sporadisch voor. Opvallende pokkensterfte werd waargenomen in Batavia, Pasoeroean en West- en Zuidoost-Borneo.

Cholera kwam in verschillende gewesten sporadisch en epidemisch voor. Door de gebruikelijke maatregelen, en vooral ook door de prophylactische inenting met cholera-entstof op de plaatsen waar zich eene epidemie dreigde te ontwikkelen, kon deze ziekte dikwijls worden gestuit.

Diphtherie en *meningitis cerebrospinalis* kwamen hier en daar sporadisch voor.

Lepra. Het aantal particuliere en gesubsidieerde leproserieën breidt zich gaandeweg uit.

Het particuliere gesticht te Poeloe Si Tjanang nabij Belawan Deli (Oostkust van Sumatra), waarvan het beheer werd overgegeven aan het Leger des Heils, werd in December 1914 in gebruik genomen.

Tuberculose. Deze ziekte is in vele streken eene volksziekte te noemen.

Omtrent den aard der ziekten, waarvoor opneming in landsburgerziekeninrichtingen heeft plaats gehad, geeft staat III van bijlage T een overzicht.

Van de poliklinieken, welker aantal weder werd uitgebreid, werd een druk gebruik gemaakt. Behalve malaria, huidziekten en wonden, waren buikziekten, dysenterie, framboesia, bronchitis en oogziekten de meest voorkomende ziekten op deze poliklinieken.

De hieronder volgende staat geeft, voor zoover opgaven zijn ontvangen, een overzicht over 1914 van het aantal lijders aan pokken, cholera en typhus in de verschillende gewesten, zoomede van het aantal overledenen.

GEWESTEN.	Pokken.		Cholera.		Typhus.	
	Aangetast.	Overleden.	Aangetast.	Overleden.	Aangetast.	Overleden.
Bantam	82	14	305	232	—	—
Batavia	2416	530	885	787	66	36
Preanger-Regentschappen	1064	171	82	66	37	6
Cheribon	391	73	1	1	—	—
Pekalongan	504	86	11	—	—	—
Semarang	93	26	12	6	46	11
Rembang	—	—	32	25	—	—
Soerabaja	21	—	269	243	61	11
Madoera	—	—	10	5	—	—
Pasoeroean	—	—	—	—	1	—
Besoeki	—	—	—	—	3	—
Kedoe	52	1	—	—	5	2
Djokjakarta	—	—	—	—	2	—
Soerakarta	164	17	2	1	3	—
Madioen	17	5	17	10	3	2
Kediri	—	—	—	—	4	1
Sumatra's Westkust	—	—	—	—	13	3
Tapanoeli	58	13	432	228	13	1
Benkoelen	—	—	382	158	—	—
Lampongsche districten	—	—	139	87	—	—
Palembang	—	—	789	508	14	9
Djambi	—	—	458	75	—	—
Oostkust van Sumatra	3	—	240	134	77	48
Atjeh en onderh.	—	—	—	—	3	2
Billiton	—	—	—	—	11	—
Westerafd. van Borneo	1757	451	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	2363	954	14	—	11	3
Menado	—	—	905	790	6	1
Celebes en onderh.	137	40	301	249	10	1
Bali en Lombok	—	—	658	386	—	—

De in kolom 174, regel 2 v. o., bedoelde instructie is vastgesteld voor den tijdelijken administrateur en *niet* voor den tijdelijken adjunct-administrateur bij het weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Kolom 225/226. Aan het hoofd staat afd. V, lees afd. VI.

Kolom 226, regel 40 v. b. staat wachting, lees verwachting.

Kolom 227/228. Aan het hoofd staat Hoofdstuk M, afd. I en II, lees Hoofdstuk O, afd. VI.

Kolom 231, regel 32 v. o. staat weze, lees wijze.

Kolom 235, regel 4/5 v. b. staat post-, telegraaf- en telefoondienst, lees post- en telegraafdienst.

Het staatje in kolom 238 te vervangen door het volgende staatje:

OMSCHRIJVING.	JAAR 1912.	JAAR 1913.	JAAR 1914.	In 1914 meer of minder.	Toeneming of vermindering. In 1914.	Toeneming of vermindering. In 1913.
Portbetalende brieven	11 878 399	12 016 344 [1])	12 536 875	520 531	4.3 %	1.1 %
„ briefkaarten	4 988 857	5 285 112	5 779 020	493 908	9.1 „	5.9 „
Dienstbrieven	5 463 478	5 609 669	5 252 806	—356 863	—6.3 „	2.7 „
Nieuwsbladen	12 924 093	11 023 890 [1])	11 436 854	412 964	3.7 „	—14.6 [1]) „
Andere drukwerken	6 090 344	7 763 340 [1])	8 451 755	688 415	8.8 „	27.4 [1]) „
Monsters	302 523	250 055	290 641	40 586	16 „	—17.3 „
Documenten	659 165	1 094 158	983 827	—110 331	—10 „	66 „
Aangeteekende dienststukken	581 516	750 425	771 238	20 813	2.7 „	29 „
Id. stukken (gewone)	1 724 294	1 547 798 [1])	*1 562 080	14 282	0.9 „	—10.2 [1]) „
Id. id. met aangegeven waarde	140 491	143 078	140 010	—3 068	—2.1 „	1.8 „
Bedrag der aangegeven waarde	f 50 094 325	f 49 007 442	f 44 920 211	f —4 087 231	—8.3 „	—2.1 „
Aangeteekende stukken met verrekening	33 215	53 430	69 433	16 003	29.9 „	61 „
Bedrag der verrekening	f 845 279	f 1 833 818 [1])	f 1 626 189	f —207 629	—11.3 „	116.9 „
Ontvangberichten	12 376	10 608	10 296	—312	—2.9 „	—14.3 „
Postwissels	861 814	990 821	1 109 000	118 179	11.9 „	14.9 „
Gezamenlijk bedrag der postwissels	f 32 267 017	f 37 550 611	f 42 007 000	f 4 456 389	11.8 „	16.4 „
Postquitantiën	245 130	239 956	266 425	26 469	11 „	—2.1 „
Gezamenlijk bedrag der postquitantiën	f 2 870 713	f 2 898 983 [1])	f 3 496 230	f 597 247	20.6 „	1 „
Postpakketten	367 791	385 891	397 476	11 585	3 „	4.9 „
Ruwe opbrengst postpakketten	f 237 568	f 283 999 [1])	f 318 075	f 34 076	12 „	19.5 [1]) „
Zuivere opbrengst postpakketten	f 153 219	f 179 821 [1])	f 203 896	f 24 075	13.3 „	17.3 [1]) „

[1]) Verbeterde cijfers.

Kolom 244, regel 32 v. b. staat 5548, lees 5548 K.M.

Kolom 246, regel 2/3 v. o. staat buitenkingstelling, lees buitenwerkingstelling.

Bijlage A.

OVERZICHT

van de ontvangsten en uitgaven van de LANDSCHAPSKASSEN

in Nederlandsch-Indië, over 1913.

ONTVANGSTEN.

OOSTKUST VAN SUMATRA.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.	Onderwijs en eeredienst. Schoolgelden.	Onderwijs en eeredienst. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw, nijverheid en handel.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.
1. Landschapskas van *Deli*	f 202 184,36^5	22,0	f 207 099,80	22,5	f 7 332,13	0,8	f 32 636,60	f 10 380,86	4,6	f 82 924,74	f 328 416,24	—	44,7	—	—	—	—	—	—	—	f 26 871,92	2,9	f 22 468,44	2,5	f 920 315,09^5	f 39 298,35	f 20 000,—	6,5	f 11 508,—	f 3 499,10	f 1 026,03	1,8	f 6 312,57
2. Landschapskas van *Langkat*	340 055,95	34,7	64 149,96	6,5	1 283,27	0,1	32 879,52	13 733,75	4,8	71 130,—	437 022,73	f 4 408,11	52,3	—	—	—	—	—	—	—	14 429,78	1,5	1 254,02	0,1	980 347,09	41 310,66	—	4,2	15 801,95	1 779,44	226,91	1,8	2 638,42
3. Landschapskas van *Serdang*	57 425,99	18,1	64 600,—	20,4	1 493,42	0,5	20 070,27	2 129,55	7,0	36 632,—	133 906,38	—	53,9	—	—	—	—	—	—	—	277,49	0,1	70,06	—	316 605,16	17 112,27	—	5,4	4 265,47	549,60	1 100,73	1,9	1 624,08
4. Landschapskas van *Asahan*	148 585,—	37,1	47 615,—	12,0	1 167,40	0,3	28 084,64	6 792,94	8,7	48 611,—	116 366,48	—	41,2	—	—	—	—	—	f 300,—	0,1	—	—	2 359,66	0,6	399 882,12	12 141,73	—	3,0	6 008,20	1 458,05	5,—	1,9	3 094,55
5. Landschapskas van *Batoebara*	57 254,52	35,0	16 125,—	9,9	1 069,78	0,7	14 142,98	2 623,10	10,2	20 344,—	51 069,13	—	43,6	—	f 78,60	—	—	—	—	—	1 016,60	0,6	72,80	—	163 796,51	2 737,95	1 570,—	2,6	4 206,—	622,05	—	3,0	1 102,22
6. Landschapskas van *Simeloengoen*	91 764,20^5	25,5	15 250,—	4,2	1 938,27	0,5	32 696,40	4 743,25	10,4	2 112,—	197 741,39	—	55,6	—	—	—	f 303,50	0,1	903,75	0,3	5 417,20	1,5	6 650,31	1,9	359 520,27^5	12 575,—	2 644,—	4,2	3 060,—	1 533,02	—	1,3	2 898,16
7. Landschapskas van de *Karolanden*	30 644,98	28,7	12 669,33	11,9	10 989,40	10,3	36 594,29	895,60	35,2	9 126,—	1 302,19	120,—	9,9	—	—	—	3 366,50	3,2	440,98	0,4	14,—	—	448,89	0,4	106 612,16	2 475,—	—	2,3	1 087,—	2 442,41	9 187,76	11,9	2 894,50
8. Landschapskas van *Koealoe*	71 233,42	46,5	19 999,92	13,0	956,63	0,6	4 846,15	2 677,74	4,9	17 268,—	35 536,50	—	34,4	—	—	—	—	—	—	—	369,20	0,3	465,10	0,3	153 352,66	284,—	785,—	0,7	1 200,—	517,80	—	1,1	677,12
9. Landschapskas van *Panai, Bila* en *Kota Pinang*	74 946,82	45,2	24 621,96	14,9	1 093,87	0,7	11 175,26	2 404,74	8,2	20 091,—	29 784,20	—	30,1	—	—	—	—	—	359,50	0,2	—	—	1 239,—	0,7	165 716,35	513,55	3 140,—	2,1	2 484,—	551,40	—	1,8	1 078,07
10. Landschapskas van *Siak Sri Indrapoera*	379 847,63	62,4	178 944,96	29,4	14,—	—	18 870,53	10 729,01	4,9	11 800,—	7 966,32	130,—	3,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53,87	—	608 356,32	—	—	—	5 160,—	656,07	60,20	1,0	2 262,91
11. Landschapskas van *Rokan*	23 631,94^5	63,6	—	—	1 640,71	4,4	9 043,67	—	24,3	172,—	—	—	0,5	—	1 345,—	3,6	303,50	0,8	569,53	1,5	301,10	0,8	177,14	0,5	37 184,59^5	—	—	—	—	376,40	—	1,0	837,86
12. Landschapskas van *Kampar Kiri*	11 387,59	56,7	—	—	881,25	4,4	5 772,47	—	28,7	1 227,—	—	—	6,1	—	—	—	822,50	4,1	—	—	—	—	—	—	20 090,81	—	—	—	—	219,25	—	1,1	461,75
13. Landschapskas van *Pelalawan*	17 112,38	46,0	15 600,—	41,9	—	—	2 863,32	—	7,7	1 617,50	—	—	4,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37 193,20	—	—	—	1 500,—	—	—	4,0	645,56
Totalen	f 1 506 074,79^5	35,3	f 666 675,93	15,6	f 29 860,13	0,7	f 249 676,10	f 57 110,54	7,2	f 323 055,24	f 1 339 111,56	f 4 658,11	39,0	—	f 1 423,60	—	f 4 796,—	0,1	f 2 573,76	0,1	f 48 697,29	1,2	f 35 259,29	0,8	f 4 268 972,34^5	f 128 448,51	f 28 139,—	3,7	f 56 280,62	f 14 204,59	f 11 606,63	1,9	f 26 527,77

UITGAVEN.

OSTKUST VAN SUMATRA.

…eeling. …door het Gou…ane uitgaven …bijdragen.		2de afdeeling. Justitie.					3de afdeeling. Financiën.			4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs en eeredienst.				6de afdeeling. Landbouw, nijverheid en handel.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1913.		Totaal.	KASSEN.
…ndere en …voorziene …itgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
20 000,—	6,5	f 11 508,—	f 3 499,10	f 1 026,03	1,8	f 6 312,57	f 3 400,—	f 2 235,15	1,3	f 248 926,45	f 136 402,26	f 14 410,59	f 32 012,19	46,9	f 10 957,14	f 6 450,—	—	1,9	f 327,80	—	—	f210 612,32	f 1 415,—	23,1	f 7 552,67	—	0,8	f 163 969,47^5	17,7	f 920 315,09^5	Landschapskas van *Deli.*
—	4,2	15 801,95	1 779,44	226,91	1,8	2 638,42	2 807,50	390,85	0,6	113 774,—	218 511,33	21 271,08	4 664,58	36,6	12 174,33	5 851,67	—	1,8	770,38	—	0,1	226 817,78	—	23,1	11 013,64	—	1,1	300 542,57	30,7	980 347,09	Landschapskas van *Langkat*
—	5,4	4 265,47	549,60	1 100,73	1,9	1 624,08	1 001,50	1 800,—	1,4	85 330,—	66 953,18	15 968,—	3 535,95	54,3	5 092,40	3 835,46	—	2,8	300.—	—	0,1	66 072,11	337,50	21,0	432,05	—	0,1	41 294,86	13,0	316 605,16	Landschapskas van *Serdang.*
—	3,0	6 008,20	1 458,05	5,—	1,9	3 094,55	918,90	1 080,—	1,3	60 102,—	63 898,74	7 963,88	2 531,39	33,6	6 476,72	2 050,—	f 505,—	2,2	10 415,32	—	2,6	62 446,56	2 182,84	16,2	—	—	—	156 603,24	39,2	399 882,12	Landschapskas van *Asahan.*
1 570,—	2,6	4 206,—	622,05	—	3,0	1 102,22	400,—	532,23	1,2	22 720,—	14 405,38	2 200,—	4 233,35	26,6	2 786,19	5 250,54	—	4,9	614,41	—	0,4	60 994,59	315,—	37,4	240,—	—	0,2	38 866,60	23,7	163 796,51	Landschapskas van *Batoebara.*
2 644,—	4,2	3 060,—	1 533,02	—	1,3	2 898,16	618,87	—	1,0	19 296,—	22 500,37	3 450,—	9 249,52	15,1	480,—	3 433,10	—	1,1	3 949,47	—	1,1	40 881,46	—	11,4	2 106,67	—	0,6	230 844,63^5	64,2	359 520,27^5	Landschapskas van *Simeloengoen.*
—	2,3	1 087,—	2 442,41	9 187,76	11,9	2 894,50	629,12	300,—	3,6	16 111,—	701,78	650,34	273,45	16,7	140,—	9 183,25	—	8,8	19 876,93	—	18,6	26 998,84	—	25,3	—	—	—	13 660,78	12,8	106 612,16	Landschapskas van de *Karolanden.*
785,—	0,7	1 200,—	517,80	—	1,1	677,12	200,—	—	0,6	16 796,—	23 768,40	2 760,—	89,59	28,3	1 488,75	1 030,—	—	1,7	253,—	—	0,2	18 300,49	276,20	12,1	2 300,—	—	1,5	82 626,31	53,8	153 352,66	Landschapskas van *Koealoe.*
3 140,—	2,1	2 484,—	551,40	—	1,8	1 078,07	400,—	240,—	1,0	25 260.50	14 892,10	3 311,24	682,29	26,7	2 487,11	717,50	—	2,0	772,20	—	0,5	21 172,55	2 048,45	14,0	103,50	—	0,1	85 861,89	51,8	165 716,35	Landschapskas van *Panai, Bila* en *Kota Pinang.*
—	—	5 160,—	656,07	60,20	1,0	2 262,91	389,50	492,82	0,5	86 110,57	1 228,32	4 179,31	1 832,68	15,3	2 680,79	118,43	—	0,5	—	—	—	52 318,19	409,67	8,7	—	—	—	450 456,86	74,0	608 356,32	Landschapskas van *Siak Sri Indrapoera.*
—	—	—	376,40	—	1,0	837,86	—	—	2,3	3 277,50	—	226,—	405,05	10,5	3 456,56	—	—	9,3	22,10	—	0,1	3 936,54	226,—	11,2	89,15	—	0,2	24 331,43^5	65,4	37 184,59^5	Landschapskas van *Rokan.*
—	—	—	219,25	—	1,1	461,75	5,—	—	2,3	1 110,—	—	323,80	256,54	8,4	742,50	—	—	3,7	2,—	—	—	2 431,99	138,—	12,8	—	—	—	14 399,98	71,7	20 090,81	Landschapskas van *Kampar Kiri.*
—	—	1 500,—	—	—	4,0	645,56	—	—	1,7	13 500,—	—	360,—	95,—	37,5	240,—	—	—	0,7	—	—	—	1 050,—	—	2,8	—	—	—	19 802,64	53,3	37 193,20	Landschapskas van *Pelalawan.*
139,—	3,7	f 56 280,62	f 14 204,59	f 11 606,63	1,9	f 26 527,77	f 10 770,39	f 7 071,05	1,0	f 712 314,02	f 563 261,86	f 77 074,24	f 59 861,58	33,1	f 49 202,49	f 37 919,95	f 505,—	2,0	f 37 303,61	—	0,9	f794 033,42	f 7 348,66	18,8	f 23 837,68	—	0,6	f1 623 261,27^5	38,0	f 4 268 972,34^5	

A

ONTVANGSTEN.

ATJEH EN ONDERHOORIGHEDE

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.
1. Landschapskas van *Peureula*.	f 139 234,62^{5}	39,6	f 7 655,—	2,2	f 453,28	0,1	f 27 311,27^{5}	f 6 298,48	9,6
2. Onderafdeelingskas van *Tamiang*	24 088,97	21,6	24 300,12	21,7	45,17	—	6 265,61^{5}	632,31^{5}	6,2
3. Onderafdeelingskas van *Idi*	333,07	0,6	31 440,—	60,9	173,27	0,3	16 710,79	—	32,3
4. Landschapskas van *Tjalang*.	1 761,59^{5}	9,5	10 590,—	57,4	821,21^{5}	4,4	3 858,32	—	20,9
5. Onderafdeelingskas van *Meulaboh*	2 047,31	8,8	13 950,—	60,3	159,49	0,7	6 597,20	—	28,5
6. Onderafdeelingskas van *Tapa Toean*	3 311,33	9,5	24 742,50	71,0	152,70	0,4	6 534,82	—	18,8
7. Landschapskas van *Troemon*.	321,91^{5}	2,9	8 849,94^{5}	79,2	21,—	0,2	1 930,27	—	17,3
8. Landschapskas van *Simeuloe*.	5 486,63	35,4	1 620,—	10,5	161,75	1,0	1 805,50	—	11,6
9. Onderafdeelingskas van *Langsar*	855,81	3,1	5 300,—	18,9	150,30^{5}	0,5	15 664,51	2 469,41	64,8
10. Onderafdeelingskas van *Serbodjadi*	— 25,—	—0,8	3 000,—	100,8	—	—	—	—	—
11. Onderafdeelingskas van *Pidië*.	2 061,47	2,7	50 970,—	67,4	1 210,60	1,6	16 324,50	—	21,6
12. Landschapskas van *Meureudoe*	469,50	2,8	7 560,—	44,6	366,—	2,1	8 349,70	—	49,3
13. Onderafdeelingskas van *Bireuen*	3 496,25	9,3	8 790,—	23,5	1 850,93	4,9	22 625,02	—	60,4
14. Onderafdeelingskas van *Lho Seumawe*	— 4 675,62	—10,4	41 420,02	92,4	218,27^{5}	0,5	7 225,14	—	16,1
15. Onderafdeelingskas van *Lho Soekon*.	6 432,48	19,9	10 440,—	32,4	955,86	3,0	13 402,05	343,57	42,6
16. Onderafdeelingskas van *Takengon*	576,23	10,0	4 020,—	69,6	361,—	6,2	609,86	—	10,5
17. Landschapskas van *Gajo Loeos*	119,44^{5}	1,9	4 620,—	73,9	95,60	1,5	382,—	—	6,1
18. Afdeelingskas van de *Alaslanden*.	678,77	13,4	3 850,—	75,6	115,27	2,2	71,46	—	1,4
Totalen	f 186 574,78	21,4	f 263 117,58^{5}	30,1	f 7 311,71^{5}	0,9	f 155 668,03	f 9 743,77^{5}	18,9

KASSEN.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.	Onderwijs en eeredienst. Schoolgelden.	Onderwijs en eeredienst. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw, nijverheid en handel.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
1.	103,—	f 169 348,43^{5}	f 91,43	48,2	—	—	—	—	—	f 75,—	—	f 1 033,—	0,3	—	—	f 351 603,53
2.	f 624,—	49 523,97	6 000,—	50,2	—	—	—	—	—	—	—	367,50	0,3	—	—	111 847,66
3.	25,—	1 941,81^{5}	—	3,8	—	—	—	—	—	—	—	1 065,89^{5}	2,1	—	—	51 689,84
4.	—	—	29,—	0,2	—	—	—	f 29,—	0,2	130,—	0,7	89,89	0,5	f 1 148,—	6,2	18 457,02
5.	284,—	—	—	1,2	—	—	—	—	—	—	—	119,45	0,5	—	—	23 157,45
6.	119,25	—	—	0,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34 860,60
7.	48,88	—	—	0,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 172,01
8.	244,—	6 175,97^{5}	—	41,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 493,85^{5}
9.	33,—	3 409,93^{5}	106,65^{5}	12,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 989,62^{5}
10.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 975,—
11.	4 978,50	—	—	6,6	—	—	—	60,—	0,1	—	—	—	—	—	—	75 605,07
12.	205,—	—	—	1,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 950,20
13.	712,50	—	—	1,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37 474,70
14.	507,—	—	125,—	1,4	—	—	—	17,—	—	—	—	—	—	—	—	44 836,81^{5}
15.	630,50	—	—	2,0	—	—	—	—	—	48,—	0,1	—	—	—	—	32 252,46
16.	213,50	—	—	3,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 780,59
17.	1 036,10	—	—	16,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 253,14^{5}
18.	331,40	—	45,90	7,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 092,80
Totalen	f 10 095,63	f 230 400,13	f 6 397,99	28,3	—	—	—	f 106,—	—	f 253,—	—	f 2 675,73^{5}	0,3	f 1 148,—	0,1	f 873 492,37

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de [...] Fi[...] Aanslag, inning en invordering der belastingen.	K[...] beh[...]
1.	—	f 11 300,—	3,2	f 420,—	—	f 119,86	0,2	f 420,—	f 1 8
2.	—	—	—	720,—	—	43,80	0,7	403,76	1 4
3.	—	—	—	180,—	—	52,50	0,5	117,76	1 2
4.	—	—	—	240,—	—	18,20	0,1	19,44	
5.	—	—	—	540,—	—	—	2,3	180,—	
6.	—	—	—	792,—	f 69,50	118,25	2,8	60,52	1
7.	—	—	—	—	—	—	—	6,76	
8.	—	—	—	120,—	—	60,—	1,2	68,88	
9.	—	—	—	180,—	—	—	0,6	120,—	1
10.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11.	—	300,—	0,4	240,—	—	1 733,73	2,6	362,24	
12.	—	200,—	1,2	240,—	—	300,—	3,2	22,48	
13.	—	120,—	0,3	—	—	196,51	0,5	365,34	1 1
14.	—	—	—	120,—	—	143,41	0,6	126,40	
15.	—	120,—	0,4	1 160,—	—	50,—	3,8	208,16	
16.	—	—	—	—	—	—	—	—	
17.	—	—	—	60,—	—	75,—	2,2	21,80	
18.	—	—	—	—	—	70,18	1,4	—	
Totalen	—	f 12 040,—	1,4	f 5 012,—	f 69,50	f 2 981,44	0,9	f 2 503,54	f 7

UITGAVEN.

EH EN ONDERHOORIGHEDEN.

…afdeeling. …van door het Gouvernement gedane uitgaven …ere bijdragen.		2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs en eeredienst.				6de afdeeling. Landbouw, nijverheid en handel.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1913.		Totaal.	KASSEN.
Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
f 11 300,—	3,2	f 420,—	—	f 119,86	0,2	f 420,—	f 1 876,77^5	f 10 560,—	3,7	f 38 823,84^5	f 132 117,10	f 850,54^5	f 1 457,53	49,3	f 297,54^5	f 661,50	—	0,3	f 5 740,78	—	1,6	f 24 643,98^5	—	7,0	f 500,—	—	0,1	f 121 814,06^5	34,6	f 351 603,53	Landschapskas van *Peureula*.
—	—	720,—	—	43,80	0,7	403,76	1 415,57	3 962,—	5,2	30 175,44^5	19 809,58^5	10,—	342,43	45,0	23,40	309,—	—	0,3	—	—	—	20 274,75	—	18,1	—	f 220,—	0,2	34 137,92	30,5	111 847,66	Onderafdeelingskas van *Tamiang*.
—	—	180,—	—	52,50	0,5	117,76	1 244,—	—	2,6	43 421,—	776,72^5	50,—	220,—	86,0	77,40	2 725,46	—	5,4	240,—	—	0,5	1 016,13^5	—	2,0	—	—	—	1 568,86	3,0	51 689,84	Onderafdeelingskas van *Idi*.
—	—	240,—	—	18,20	0,1	19,44	90,—	—	0,6	13 114,32	—	—	1 000,—	76,6	—	—	—	—	—	f 450,—	3,4	500,—	—	2,7	174,—	—	1,0	2 851,06	15,6	18 457,02	Landschapskas van *Tjalang*.
—	—	540,—	—	—	2,3	180,—	30,—	420,—	2,7	16 620,—	—	570,—	120,—	74,8	—	—	—	—	500,—	1 000,—	6,5	1 200,—	—	5,2	—	—	—	1 977,45	8,5	23 157,45	Onderafdeelingskas van *Meulaboh*.
—	—	792,—	f 69,50	118,25	2,8	60,52	139,63	—	0,6	25 470,24	—	231,—	—	73,7	—	345,27	—	1,0	269,20	500,—	2,2	134,15	—	0,4	54,—	—	0,1	6 676,84	19,2	34 860,60	Onderafdeelingskas van *Tapa Toean*.
—	—	—	—	—	—	6,76	75,—	390,—	4,2	6 682,50	—	—	500,—	64,3	—	—	—	—	250,—	150,—	3,6	—	—	—	—	—	—	3 117,75	27,9	11 172,01	Landschapskas van *Troemon*.
—	—	120,—	—	60,—	1,2	68,88	60,—	—	0,8	1 875,—	1 600,—	—	120,—	23,2	—	200,—	—	1,3	57,20	150,—	1,3	300,—	—	1,9	—	—	—	10 882,77^5	70,3	15 493,85^5	Landschapskas van *Simeuloe*.
—	—	180,—	—	—	0,6	120,—	170,—	500,—	2,8	18 559,76^5	1 067,81	—	50,96	70,3	—	—	—	—	—	—	—	3 486,21	—	12,5	—	—	—	3 854,88	13,8	27 989,62^5	Onderafdeelingskas van *Langsar*.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 700,—	—	—	281,40	100,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— 6,40	−0,2	2 975,—	Onderafdeelingskas van *Serbodjadi*.
300,—	0,4	240,—	—	1 733,73	2,6	362,24	407,14	110,—	1,1	56 658,09	—	—	40,—	75,0	550,—	700,—	—	1,7	1 695,—	1 000,—	3,6	6 650,—	—	8,8	—	20,—	—	5 138,87	6,8	75 605,07	Onderafdeelingskas van *Pidië*.
200,—	1,2	240,—	—	300,—	3,2	22,48	391,25	—	2,4	15 384,39	—	72,—	—	91,2	—	170,—	—	1,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170,08	1,0	16 950,20	Landschapskas van *Meureudoe*.
120,—	0,3	—	—	196,51	0,5	365,34	1 105,45	—	3,9	26 863,78	—	—	201,61	72,2	—	360,—	—	1,0	—	—	—	712,50	—	1,9	—	—	—	7 549,51	20,2	37 474,70	Onderafdeelingskas van *Bireuen*.
—	—	120,—	—	143,41	0,6	126,40	429,98	—	1,2	41 308,56	—	200,—	50,—	92,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106,97^5	0,2	2 351,49	5,3	44 836,81^5	Onderafdeelingskas van *Lho Seumawe*.
120,—	0,4	1 160,—	—	50,—	3,8	208,16	100,—	2 240,—	7,9	15 408,—	—	—	—	47,8	—	1 224,30	—	3,8	—	400,—	1,2	1 944,34	—	6,0	—	—	—	9 397,66	29,1	32 252,46	Onderafdeelingskas van *Lho Soekon*.
—	—	—	—	—	—	—	14,50	—	0,2	4 905,—	—	—	—	84,9	—	77,10	—	1,3	50,—	100,—	2,6	400,—	—	6,9	—	—	—	233,99	4,1	5 780,59	Onderafdeelingskas van *Takengon*.
—	—	60,—	—	75,—	2,2	21,80	—	—	0,3	4 620,—	—	50,—	—	74,7	—	—	—	—	—	—	—	837,88	—	13,4	—	—	—	588,46^5	9,4	6 253,14^5	Landschapskas van *Gajo Loeos*.
—	—	—	—	70,18	1,4	—	5,—	—	0,1	4 224,16	—	—	—	82,9	—	324,—	—	6,4	—	100,—	2,0	474,30	—	9,3	—	—	—	— 104,84	−2,1	5 092,80	Afdeelingskas van de *Alaslanden*.
f 12 040,—	1,4	f 5 012,—	f 69,50	f 2 981,44	0,9	f 2 503,54	f 7 554,29^5	f 18 182,—	3,2	f 366 814,09^5	f 155 371,22	f 2 033,54^5	f 4 383,93	60,5	f 948,34^5	f 7 096,63	—	0,9	f 8 802,18	3 850,—	1,5	f 62 574,25	—	7,2	f 728,—	f 346,97^5	0,1	f 212 200,42^5	24,3	f 873 492,37	

ONTVANGSTEN.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.	Onderwijs en eeredienst. Schoolgelden.	Onderwijs en eeredienst. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw, nijverheid en handel.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN. *a)*																									
1. Afdeelingskas van *Indragiri*.	f 4 253,97	6,5	f 30 000,—	45,7	f 597,—	0,9	f 18 475,80	—	28,1	—	f 8 933,40	f 1 231,41^5	15,5	f 177,12^5	—	0,3	—	—	—	—	f 1 580,13	2,4	f 385,67	0,6	f 65 634,51
2. Onderafdeelingskas van de *Koeantan-districten*	11 235,45^5	32,5	—	—	996,50	2,9	19 289,19	—	56,6	—	—	1 633,61	4,8	—	—	—	f 130,—	0,4	f 180,—	0,5	777,—	2,3	—	—	34 241,75^5
Totalen	f 15 489,42^5	15,5	f 30 000,—	30,0	f 1 593,50	1,6	f 37 764,99	—	37,8	—	f 8 933,40	f 2 865,02^5	11,8	f 177,12^5	—	0,2	f 130,—	0,1	f 180,—	0,2	f 2 357,13	2,4	f 385,67	0,4	f 99 876,26^5
WESTERAFDEELING VAN BORNEO.																									
1. Landschapskas van *Pontianak*	f 104 024,67^5	37,2	f 45 877,—	16,4	—	—	f 111 173,90	f 4 380,04	41,4	—	f 5 175,88	f 3 270,32^5	3,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 5 514,47	2,—	f 279 416,29
2. Landschapskas van *Mampawa*	9 062,62	15,9	8 000,—	14,0	—	—	25 853,66	2 268,92	49,2	—	434,—	11 486,26	20,9	—	f 7,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 113,06
3. Landschapskas van *Landak*	2 697,85	5,1	6 000,—	11,8	—	—	35 029,22^5	—	66,1	—	3 518,70	1 147,28^5	8,8	—	—	—	—	—	—	—	f 793,09	1,5	3 787,93^5	7,2	52 974,08^5
4. Landschapskas van *Tajan*	8 107,33	35,4	600,—	2,6	—	—	13 987,04	—	61,0	—	—	83,50	0,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150,79	0,6	22 928,66
5. Landschapskas van *Sanggau*	19 113,55^5	32,8	2 400,—	4,1	—	—	36 071,26	—	61,9	—	—	160,—	0,3	f 39,05	—	0,1	—	—	—	—	—	—	468,04^5	0,8	58 251,91
6. Landschapskas van *Sekadau*	29 746,68^5	48,6	3 080,—	5,0	—	—	26 183,67^5	—	42,7	—	1 211,70	—	2,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	997,75	1,6	61 281,83
7. Landschapskas van *Matan*	71 812,32	50,9	—	—	—	—	63 272,59	24,50	44,9	—	2 665,—	140,—	2,0	—	—	—	—	—	—	—	1 453,46	1,0	1 673,99	1,2	141 041,86
8. Landschapskas van *Soekadana*	4 735,83	28,9	4 800,—	2,9	—	—	5 290,16	—	32,2	—	1 468,80	101,—	9,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21,30	0,1	16 417,09
9. Landschapskas van *Simpang*	9 735,66^5	41,0	2 200,—	9,3	—	—	11 692,43^5	—	49,2	—	—	10,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124,45	0,5	23 763,15
10. Landschapskas van *Sambas*	3 615,96^5	1,9	24 000,—	12,8	—	—	119 127,87	—	63,7	—	13 209,30	26 900,22	21,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	197,35	0,1	187 050,70^5
11. Landschapskas van *Sintang*	—	—	—	—	—	—	40 721,96^5	38,—	92,8	—	3 000,—	166,—	7,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43 925,96^5
12. Landschapskas van *Semitau b)*	1 082,29^5	9,0	—	—	—	—	9 105,03	10,—	75,4	—	—	20,—	0,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 852,18^5	15,4	12 069,51
13. Landschapskas van *Koeboe*	2 697,78	6,4	900,—	2,1	—	—	34 593,56^5	1 315,71	84,6	—	2 553,—	122,—	6,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	246,50	0,6	42 428,55^5
Totalen	f 266 432,57	26,7	f 97 857,—	9,8	—	—	f 532 102,37^5	f 8 037,17	54,1	—	f 33 236,38	f 43 607,19	7,7	f 39,05	f 7,60	—	—	—	—	—	f 2 246,55	0,2	f 15 034,76^5	1,5	f 998 662,67

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afdeeling. Financiën. Kasbeheer.	3de afdeeling. Financiën. Andere en onvoorziene uitgaven.
RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.										
1. Afdeelingskas van *Indragiri*.	—	—	—	460,—	f 2 347,58	f 45,—	4,4	f 1 358,62^5	—	f 3 155,—
2. Onderafdeelingskas van de *Koeantan-districten*	f 6 000,—	—	17,5	f 360,—	535,85	—	2,6	1 543,13	—	—
Totalen	f 6 000,—	—	6,0	f 820,—	f 2 883,43	f 45,—	3,7	f 2 901,75^5	—	f 3 155,—
WESTERAFDEELING VAN BORNEO.										
1. Landschapskas van *Pontianak*	f 18 861,—	—	6,8	f 2 064,—	—	—	0,7	f 8 330,91^5	f 3 984,07	f 612,48
2. Landschapskas van *Mampawa*	9 168,—	f 434,—	16,8	—	f 211,48^5	—	0,4	3 159,42^5	120,—	196,40
3. Landschapskas van *Landak*	4 000,—	465,—	8,4	—	4 802,30	f 20,—	9,1	3 401,46	—	0,65
4. Landschapskas van *Tajan*	—	23,—	0,1	—	154,04^5	—	0,7	1 813,71	241,—	133,45
5. Landschapskas van *Sanggau*	—	107,—	0,2	150,—	371,95^5	—	0,9	3 624,98	480,—	602,61
6. Landschapskas van *Sekadau*	1 500,—	108,—	2,6	—	356,70	—	0,6	3 101,92	8,—	306,23
7. Landschapskas van *Matan*	16 470,—	465,—	12,0	—	314,76	2,50	0,2	4 232,99	58,36	—
8. Landschapskas van *Soekadana*	—	46,—	0,3	—	117,30	—	0,7	301,39	9,90	15,—
9. Landschapskas van *Simpang*	—	62,—	0,3	—	123,70	—	0,5	1 115,51^5	3,51	15,—
10. Landschapskas van *Sambas*	10 000,—	—	5,3	—	282,07^5	—	0,2	12 865,41	—	184,30
11. Landschapskas van *Sintang*	4 000,—	—	9,1	—	—	—	—	4 619,75	—	159,27
12. Landschapskas van *Semitau b)*	3 000,—	—	24,9	—	450,—	5,20	3,8	830,80	50,—	75,—
13. Landschapskas van *Koeboe*	4 149,—	340,—	10,6	—	—	—	—	3 166,87^5	5,—	70,76
Totalen	f 71 148,—	f 2 050,—	7,3	f 2 214,—	f 7 184,32	f 27,70	0,9	f 50 565,14	f 4 959,84	f 2 371,10

a) De landschapskas van Lingga-Riouw en onderhoorigheden is 1 Maart 1913 opgeheven.

b) De landschapskassen van Silat, Soehaid, Djongkong, Piasa en Salimbau zijn vereenigd tot ééne landschapskas van Semitau.

c) Hieronder is begrepen het aandeel der hoofden in den cijns voor vergunningen en concessies, voor zoover dit niet afzonderlijk, doch tezamen met het aandeel in de andere inkomsten van de betrokken landschappen is opgegeven.

UITGAVEN.

fdeeling. n door het Gou- edane uitgaven e bijdragen.		2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs en eeredienst.				6de afdeeling. Landbouw, nijverheid en handel.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1913.		Totaal.	KASSEN.
Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
V EN ONDERHOORIGHEDEN.																															
—	—	460,—	f 2 347,58	f 45,—	4,4	f 1 358,62^5	—	f 3 155,—	6,9	f 32 643,35	f 824,34	f 6 518,56^5	f 2 392,22^5	64,6	f 2 945,73	f 365,95	—	4,9	—	—	—	f 7 494,56	f 845,—	12,7	f 156,90	—	0,2	f 4 081,68^5	6,3	f 65 634,51	Afdeelingskas van *Indragiri.*
—	17,5	f 360,—	535,85	—	2,6	1 543,13	—	—	4,5	4 320,—	—	200,—	1 769,31^5	18,4	3 804,33	712,10	—	13,2	f 1 373,50	—	4,0	6 588,01	28,—	19,3	—	—	—	7 007,52	20,5	34 241,75^5	Onderafdeelingskas van de *Koeantan-districten.*
—	6,0	f 820,—	f 2 883,43	f 45,—	3,7	f 2 901,75^5	—	f 3 155,—	6,1	f 36 963,35	f 824,34	f 6 718,56^5	f 4 161,54	48,7	f 6 750,06	f 1 078,05	—	7,8	f 1 373,50	—	1,4	f 14 082,57	f 873,—	15,0	f 156,90	—	0,2	f 11 089,20^5	11,1	f 99 876,26^5	
ERAFDEELING VAN BORNEO.																															
—	6,8	f 2 064,—	—	—	0,7	f 8 330,91^5	f 3 984,07	f 612,43^5	4,6	f 82 420,—	—	f 2 326,55	f 3 328,40	31,5	—	f 66,50	—	—	—	—	—	f 20 852,50	f 3,—	7,5	—	—	—	f 136 566,92	48,9	f 279 416,29	Landschapskas van *Pontianak.*
434,—	16,8	—	f 211,48^5	—	0,4	3 159,42^5	120,—	196,40	6,1	23 784,98^5	—	196,50	1 242,36	44,2	f 863,03	—	—	1,5	—	—	—	3 000,—	—	5,2	—	—	—	14 736,87^5	25,8	57 113,06	Landschapskas van *Mampawa.*
465,—	8,4	—	4 802,30	f 20,—	9,1	3 401,46	—	0,65	6,4	24 545,79^5	—	344,55	796,72	48,5	524,23^5	89,—	—	1,2	f 1 564,98	—	3,0	663,93	—	1,2	f 4 525,16	—	8,5	7 230,30^5	13,7	52 974,08^5	Landschapskas van *Landak.*
23,—	0,1	—	154,04^5	—	0,7	1 813,71	241,—	133,45	9,5	7 537,21^5	—	—	1 981,90	41,5	—	21,65	—	0,1	—	—	—	410,50	—	1,8	—	—	—	10 612,19	46,3	22 928,66	Landschapskas van *Tajan.*
107,—	0,2	150,—	371,95^5	—	0,9	3 624,98	480,—	602,61	8,1	17 894,94	—	1 804,85	7 132,—	46,0	452,82	—	—	0,8	—	—	—	794,49	—	1,4	—	—	—	24 836,26^5	42,6	58 251,91	Landschapskas van *Sanggau.*
108,—	2,6	—	356,70	—	0,6	3 101,92	8,—	306,23	5,6	12 526,12^5	—	33,60	702,20	21,6	—	29,77	—	—	—	—	—	2 507,14	—	4,1	—	—	—	39 860,51^5	65,3	61 281,83	Landschapskas van *Sekadau.*
465,—	12,0	—	314,76	2,50	0,2	4 232,99	58,36	—	3,1	25 886,—	—	—	640,83	18,8	40,—	238,57	—	0,2	150,—	—	0,1	5 545,—	—	3,9	106,27	—	0,1	86 891,58	61,6	141 041,86	Landschapskas van *Matan.*
46,—	0,3	—	117,30	—	0,7	301,39	9,90	15,—	2,0	6 137,75	f 367,20	2,80	112,99	40,3	—	47,20	—	0,3	25,—	—	0,2	1 155,—	—	7,0	—	—	—	8 079,56	49,2	16 417,09	Landschapskas van *Soekadana.*
62,—	0,3	—	123,70	—	0,5	1 115,51^5	3,51	15,—	4,8	5 054,50	—	—	29,12	21,4	—	75,—	—	0,3	25,—	—	0,1	2 020,—	—	8,5	—	—	—	15 239,80^5	64,1	23 763,15	Landschapskas van *Simpang.*
—	5,3	—	282,07^5	—	0,2	12 865,41	—	184,30	7,0	109 037,43	—	29,—	1 687,70	59,2	1 696,—	—	—	0,9	—	—	—	4 459,15	—	2,4	—	—	—	46 809,64	25,0	187 050,70^5	Landschapskas van *Sambas.*
—	9,1	—	—	—	—	4 619,75	—	159,27	10,9	12 140,—	1 200,—	125,67	15 634,72	66,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 046,55^5	13,8	43 925,96^5	Landschapskas van *Sintang.*
—	24,9	—	450,—	5,20	3,8	830,80	50,—	75,—	7,9	2 768,63	—	94,80	—	23,7	500,—	50,—	—	4,6	25,—	—	0,2	549,40	—	4,5	—	—	—	3 670,68	30,4	12 069,51	Landschapskas van *Semitau.*
340,—	10,6	—	—	—	—	3 166,87^5	5,—	70,76	7,6	10 698,26	—	203,20	264,76	26,3	—	—	—	—	—	—	—	2 533,—	—	6,0	—	—	—	20 997,70	49,5	42 428,55^5	Landschapskas van *Koeboe.*
2 050,—	7,3	f 2 214,—	f 7 184,32	f 27,70	0,9	f 50 565,14	f 4 959,84	f 2 371,10^5	5,8	f 340 431,63 c)	f 1 567,20	f 5 161,52	f 33 553,70	38,1	f 4 076,08^5	f 617,69	—	0,5	f 1 789,98	—	0,2	f 44 490,11	f 3,—	4,5	f 4 631,43	—	0,5	f 421 578,59	42,2	f 998 662,67	

A

ONTVANGSTEN.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.
ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VA[N BORNEO]													
1. Landschapskas van *Koetei* . .	f 279 709,71^{5}	32,7	f 117 900,—	13,8	f 2 130,20	0,2	f 157 005,02	f 6 657,60	19,1	f 28 193,94	f 213 318.28	f 45 304,42	33,5
2. Onderafdeelingskas van *Beraoe*	17 086,07	19,6	19 999,92	22,9	214,50	0,2	40 533,30	5 000,—	53,3	899,41	2 914,—	—	4,4
3. Landschapskas van *Boeloengan*	70 025,53	44,7	13 500,—	8,6	222,—	0,2	63 096,05	885,—	40,9	—	7 925,—	48,—	5,1
4. Landschapskas van *Kota Waringin*	6 108,90	6,7	12 000,—	13,2	977,75	1,1	69 167,87^{5}	—	76,0	1 081,67	—	—	1,2
Totalen . . .	f 372 930,21^{5}	31,3	f 163 399,92	13,7	f 3 544,45	0,2	f 329 802,24^{5}	f 12 542,60	28,8	f 30 175,02	f 224 157,28	f 45 352,42	25,2
CELEBES EN ONDERHOORIG[HEDEN]													
1. Onderafdeelingskas van *Boni*.	f 82 847,69	31,4	f 10 025,—	3,8	f 1 545,08	0,6	f 134 254,28	f 3 712,81	53,3	f 4 700,—	—	f 21 516,97	9,9
2. Onderafdeelingskas van *Wadjo*	49 556,59	30,8	—	—	1 568,40	0,9	104 022,66	2 402,90	66,2	1 742,—	—	116,—	1,2
3. Onderafdeelingskas van *Sopeng*	56 104,41	43,6	—	—	890,25	0,7	65 571,88	2 754,33	53,1	55,—	—	2 805,51	2,2
4. Onderafdeelingskas van *Boni-ri-Atang*	29 481,59	30,8	—	—	848,—	0,9	47 500,37	1 653,20	51,3	14 145,—	—	1016,20	15,8
5. Onderafdeelingskas van *Barroe* d)	14 383,74	22,8	3 500,—	5,6	329,32	0,5	41 150,59	—	65,3	1 418,02	f 12,—	248,10	2,7
6. Landschapskas van *Loewoe* .	187 784,19	36,5	—	—	12 624,91	2,5	288 356,75	9 755,69	58,0	7 201,50	—	1 110,15	1,6
7. Afdeelingskas van *Mandar* .	220 489,70	42,9	22 680,—	4,4	974,34	0,2	239 163,73	11 503,06	48,8	10 037,50	—	335,30	2,0
8. Onderafdeelingskas van *Pare Pare*	87 554,47	41,8	270,—	0,1	1 335,54	0,6	106 533,30	3 756,33	52,7	966,—	3 010,—	1 383,40	2,6
9. Onderafdeelingskas van *Pinrang*	— 6 521,12	14,6	300,—	0,7	216,75	0,5	47 455,93	393,68	—	422,—	—	—	0,9
10. Onderafdeelingskas van *Enrekang*	26 019,11	39,3	—	—	140,50	0,2	36 575,16	2 056,23	58,4	383,50	—	—	0,6
11. Landschapskas van *Boeton* .	288 638,71	63,1	5 700,—	1,3	227,50	0,1	142 568,56	13 192,03	34,0	2 760,50	3 598,34	101,—	1,4
12. Onderafdeelingskas van *Kandari*.	58 73[illegible],42	57,8	1 500.—	1,5	377,—	0,4	37 947,94	2 687,29	39,7	640,—	150,—	379,67	1,1
13. Onderafdeelingskas van *Banggai*	23 760,92	28,1	300,—	0,4	392,50	0,5	52 294,—	1 596,41	63,8	4 230,—	—	19,—	5,0
14. Onderafdeelingskas van *Boengkoe en Mori*	15 408,39	25,7	300,—	0,5	—	—	41 784,25	675,46	70,8	1 034,50	—	120,—	1,9
Totalen . . .	f 1 134 242,81	41,0	f 44 575,—	1,6	f 21 470,09	0,8	f 1 385 179,40	f 56 139,42	52,1	f 49 735,52	f 6 770,34	f 29 151,30	3,1

KASSEN.	Onderwijs en eeredienst. Schoolgelden.	Onderwijs en eeredienst. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw, nijverheid en handel.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VA[N BORNEO]												
1. Landschapskas van *Koetei* . .	f 205,22	—	—	—	—	f 725,—	0,1	f 2 702,50	0,3	f 2 269,06	0,3	f 856 120,95^{5}
2. Onderafdeelingskas van *Beraoe*	99,35	—	0,1	—	—	—	—	391,50	0,5	10.59	—	87 148,64
3. Landschapskas van *Boeloengan*	152,—	—	0,1	—	—	360,—	0,2	350,10	0,2	—	—	156 563,68
4. Landschapskas van *Kota Waringin*	289,55	—	0,3	—	—	150,—	0,2	649,04	0,7	559,38	0,6	90 984,16^{5}
Totalen . . .	f 746,12	—	—	—	—	f 1 235,—	0,13	f 4 093,14	0,4	f 2 839,03	0,3	f 1 190 817,44
CELEBES EN ONDERHOORIG[HEDEN]												
1. Onderafdeelingskas van *Boni*.	f 148,06	—	—	f 1 760,30	0,7	f 2 700,—	1,—	f 707,—	0,3	f 55,75	—	f 263 972,94
2. Onderafdeelingskas van *Wadjo*	162,60	—	0,1	—	—	772,50	0,5	480,—	0,3	10,50	—	160 834,15
3. Onderafdeelingskas van *Sopeng*	41,30	—	—	—	—	290,—	0,2	278,50	0,2	22,10	—	128 813,28
4. Onderafdeelingskas van *Boni-ri-Atang*	95,15	—	0,1	200,—	0,2	300,—	0,3	512,—	0,5	69,50	0,1	95 821,01
5. Onderafdeelingskas van *Barroe* d)	127,50	—	0,2	—	—	500,—	0,8	1 234,56	1,9	115,65	0,2	63 019,48
6. Landschapskas van *Loewoe* .	77,90	—	—	1 513,30	0,3	2 580,—	0,5	3 327,86	0,6	246,—	—	514 578,25
7. Afdeelingskas van *Mandar* .	33,20	—	—	—	—	1 850,—	0,4	5 447,59	1,1	1 110,—	0,2	513 624,42
8. Onderafdeelingskas van *Pare Pare*	190,05	f 517,60	0,3	—	—	1 667,50	0,8	2 266,28	1,1	30,65	—	209 481,12
9. Onderafdeelingskas van *Pinrang*	23,33	—	—	—	—	360,—	0,8	1 894,10	4,3	—	—	44 544,67
10. Onderafdeelingskas van *Enrekang*	—	—	—	—	—	—	—	954,25	1,5	8,50	—	66 137,25
11. Landschapskas van *Boeton* .	223,30	—	—	—	—	172,50	—	169,55	—	252,85	0,1	457 604,84
12. Onderafdeelingskas van *Kandari*.	69,90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102 486,22
13. Onderafdeelingskas van *Banggai*	301,95	15,52	0.4	—	—	1 515,—	1,8	47,50	—	—	—	84 472,80
14. Onderafdeelingskas van *Boengkoe en Mori*	82,34	—	0,1	—	—	600,—	1,0	—	—	—	—	60 004,94
Totalen . . .	f 1 576,58	f 533,12	0,1	f 3 473,60	0,1	f 13 307,50	0,5	f 17 319,19	0,6	f 1 921,50	0,1	f 2 765 395,37

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	[illegible]
ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VA[N BORNEO]								
1. Landschapskas van *Koetei* . .	f 57 292,—	—	6,7	f 8 648,89	f 4 106,18^{5}	f 2 730,04^{5}	1,8	f
2. Onderafdeelingskas van *Beraoe*	17 500,—	—	20,1	4 080,—	792,38	538,76	6,2	
3. Landschapskas van *Boeloengan*	27 542,50	—	17,6	5 971,22	385,55^{5}	307,28	4,3	
4. Landschapskas van *Kota Waringin*	14 000,—	—	15,4	2 550,—	503,70	398,40	3,8	
Totalen . . .	f 116 334,50	—	9,7	f 21 250,11	f 5 787,82	f 3 974,48^{5}	2,6	f
CELEBES EN ONDERHOORIG[HEDEN]								
1. Onderafdeelingskas van *Boni*.	f 3[illegible] 745,17	—	12,0	f 564,—	f 13 147,25	f 186,—	5,3	f
2. Onderafdeelingskas van *Wadjo*	32 112,76	f 4 640,—	22,9	864,—	8 344,95	72,20	5,8	
3. Onderafdeelingskas van *Sopeng*	15 326,80	3 130,—	14,3	420,—	3 572,64	127,55	3,2	
4. Onderafdeelingskas van *Boni-ri-Atang*	19 984,79	2 255,—	23,2	420,—	3 644,12	98,60	4,4	
5. Onderafdeelingskas van *Barroe* d)	8 034,06	—	12,7	240,—	4 005,69	60,50	6,8	
6. Landschapskas van *Loewoe* .	111 847,56	—	21,7	648,—	15 774,78	334,05	3,3	
7. Afdeelingskas van *Mandar* .	86 738,54	—	16,9	1 200,—	15 425,51	139,70	3,3	
8. Onderafdeelingskas van *Pare Pare*	33 563,30	—	16,0	540,—	9 704,77	71,20	4,9	
9. Onderafdeelingskas van *Pinrang*	11 550,14	210,—	26,4	144,—	7 021,32	244,25	16,7	
10. Onderafdeelingskas van *Enrekang*	20 422,84	60,—	31,0	144,—	4 418,31	78,50	7,0	
11. Landschapskas van *Boeton* .	32 935,14	—	7,2	—	2 963,59	150,—	0,7	
12. Onderafdeelingskas van *Kandari*.	14 421,10	—	14,1	—	2 513,26	14,—	2,5	
13. Onderafdeelingskas van *Banggai*	21 430,55	—	25,4	—	2 882,55	94,75	3,5	
14. Onderafdeelingskas van *Boengkoe en Mori*	7 328,84	—	12,2	—	1 807,94	147,45	3,3	
Totalen . . .	f 447 441,59	f 10 295,—	16,5	f 5 184,—	f 95 226,68	f 1 818,75	3,7	f

d) De landschapskassen van Barroe en Tanete zijn vereenigd tot ééne onderafdeelingskas van Barroe.

UITGAVEN.

ste afdeeling. e van door het Gou- ent gedane uitgaven andere bijdragen.			2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs en eeredienst.				6de afdeeling. Landbouw, nijverheid en handel.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1913.		Totaal.	KASSEN.
e- n er- .	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
EN OOSTERAFDEELING VAN BORNEO.																																
—	—	6,7	f 8 648,89	f 4 106,18^5	f 2 730,04^5	1,8	f 10 269,07^5	f 6 383,01^5	f 250,—	2,—	f 122 473,75	—	f 1 288,22	f 69 545,94	22,6	f 11 164,51	f 25 878,81^5	f 6 353,05	5,1	f 382,50	f 1 313,51	0,2	f117 557,55	f 192,39^5	13,7	f 2 794,85^5	—	0,3	f 407 496,65	47,6	f 856 120,95^5	Landschapskas van *Koetei*.
—	—	20,1	4 080,—	792,38	538,76	6,2	1 238,25^5	579,42^5	636,—	2,8	36 309,04	f 338,65	2 955,27	1 179,56	46,8	994,28^5	1 282,23	—	2,6	156,13	—	0,2	2 954,80	—	3,4	205,92	—	0,2	15 407,93^5	17,7	87 148,64	Onderafdeelingskas van *Beraoe*.
,50	—	17,6	5 971,22	385,55^5	307,28	4,3	2 010,18	569,28	750,—	2,1	47 614,85	3 962,50	2 307,54	4 351,02^5	37,2	1 355,—	2 768,26	—	2,6	10,—	65,99	—	31 992,88^5	—	20,4	1 057,25	—	0,7	23 542,36^5	15,1	156 563,68	Landschapskas van *Boeloengan*.
—	—	15,4	2 550,—	503,70	398,40	3,8	1 627,26^5	150,—	—	2,0	33 969,50	—	300,—	477,50	38,2	1 590,—	703,—	—	2,5	244,65	—	0,3	3 200,—	—	3,5	400,—	—	0,4	30 870,15	33,9	90 984,16^5	Landschapskas van *Kota Waringin*.
,50	—	9,7	f 21 250,11	f 5 787,82	f 3 974,48^5	2,6	f 15 144,77^5	f 7 681,72	f 1 636,—	2,0	f 240 367,14	f 4 301,15	f 6 851,03	f 75 554,02^5	27,5	f 15 103,79^5	f 30 632,30^5	f 6 353,05	4,4	f 793,28	f 1 379,50	0,2	f155 705,23^5	f 192,39^5	13,1	f 4 458,02^5	—	0,4	f 477 317,10	40,1	f 1 190 817,44	
BES EN ONDERHOORIGHEDEN.																																
,17	—	12,0	f 564,—	f 13 147,25	f 186,—	5,3	f 12 571,66	f 2 062,01	—	5,6	f 18 716,—	—	f 2 173,40	f 3 507,54	9,2	f 1 636,64	f 5 004,41	—	2,5	f 1 244,95	f 1 169,69	0,9	f 72 677,57	f 152,50	27,6	f 1 021,80	—	0,4	f 96 392,35	36,5	f 263 972,94	Onderafdeelingskas van *Boni*.
,76	f 4 640,—	22,9	864,—	8 344,95	72,20	5,8	8 477,48	1 337,98	—	6,7	18 082,—	—	650,45	1 293,70	12,5	1 702,70	987,86	—	1,7	243,60	1 202,08	0,9	25 521,51	180,—	15,9	360,—	—	0,2	54 760,88	34,0	160 834,15	Onderafdeelingskas van *Wadjo*.
,80	3 130,—	14,3	420,—	3 572,64	127,55	3,2	5 454,92	890,97	—	4,9	11 532,—	—	856,96	1 246,60	10,6	731,25	641,82	—	1,1	349,15	94,45	0,3	10 801,49	290,—	8,6	120,—	—	0,1	73 226,68	56,9	128 813,28	Onderafdeelingskas van *Sopeng*.
,79	2 255,—	23,2	420,—	3 644,12	98,60	4,4	4 080,64	534,97	—	4,8	6 912,—	—	933,51	1 269,10	9,5	1 356,—	753,32	—	2,2	585,55	310,—	0,9	7 389,40	90,—	7,8	650,44	—	0,7	44 553,57	46,5	95 821,01	Onderafdeelingskas van *Boni-ri-Atang*.
,06	—	12,7	240,—	4 005,69	60,50	6,8	3 581,02	202,76	—	6,0	10 176,—	—	747,90	561,09	18,2	1 555,—	685,21	—	3,6	196,54	410,77	1,0	12 660,22	180,—	20,4	—	—	—	19 722,72	31,3	63 019,48	Onderafdeelingskas van *Barroe*.
,56	—	21,7	648,—	15 774,78	334,05	3,3	20 707,98	4 600,93	170,—	4,9	25 084,—	—	1 845,87	5 762,90	6,4	3 327,28	7 412,95	—	2,0	1 201,16	1 194,20	0,5	36 646,74	300,—	7,2	1 182,80	—	0,2	276 537,05	53,8	514 578,25	Landschapskas van *Loewoe*.
,54	—	16,9	1 200,—	15 425,51	139,70	3,3	23 267,59	3 027,76	25,—	5,1	28 673,—	—	2 513,85	2 932,17	6,6	1 281,65	5 406,20	—	1,3	74,40	500,—	0,1	38 506,72	600,—	7,6	320,45	f 7 729,56	1,6	295 262,32	57,5	513 624,42	Afdeelingskas van *Mandar*.
,30	—	16,0	540,—	9 704,77	71,20	4,9	9 672,98	1 592,83	—	5,4	16 970,—	—	1 176,51	1 260,29	9,3	1 402,45	4 388,47	—	2,8	—	100,—	—	22 395,65	—	10,7	186,50	—	0,1	106 456,17	50,8	209 481,12	Onderafdeelingskas van *Pare Pare*.
,14	210,—	26,4	144,—	7 021,32	244,25	16,7	4 090,10	538,91	—	10,4	10 122,—	—	591,60	656,16	25,5	500,—	33,50	—	1,2	74,05	50,—	0,3	9 178,62	—	20,6	36,45	—	—	— 496,43	1,1	44 544,67	Onderafdeelingskas van *Pinrang*.
,84	60,—	31,0	144,—	4 418,31	78,50	7,0	3 124,47	813,10	—	6,0	3 700,—	—	466,20	716,02	7,4	1 092,50	250,88	—	2,0	—	50,—	—	5 566,14	—	8,4	50,—	—	0,1	25 184,29	38,1	66 137,25	Onderafdeelingskas van *Enrekang*.
,14	—	7,2	—	2 963,59	150,—	0,7	12 541,45	2 307,48	—	3,2	29 198.15	—	1 106,93	2 535,60	7,2	1 230,—	2 496,41	—	0,8	37,57	999,02	0,2	19 710,69	270,—	4,4	97,92	—	—	349 024,89	76,3	457 604,84	Landschapskas van *Boeton*.
,10	—	14,1	—	2 513,26	14,—	2,5	2 604,92	412,88	—	3,0	3 600,—	—	364,05	1 209,43	5,0	985,85	649,07	—	1,6	258,60	200,—	0,4	6 134,72	120,—	6,1	2,—	—	—	68 996,34	67,3	102 486,22	Onderafdeelingskas van *Kandari*.
,55	—	25,4	—	2 882,55	94,75	3,5	3 867,83	542,58	—	5,2	11 565,—	—	2 205,86	2 097,51	18,8	3 990,—	694,01	—	5,5	1 084,—	200,—	1,5	15 247,12	90,—	18,2	75,50	—	0,1	18 405,54	21,8	84 472,80	Onderafdeelingskas van *Banggai*.
,84	—	12,2	—	1 807,94	147,45	3,3	1 881,43	209,99	—	3,5	9 740,—	—	1 318,45	1 380,07	20,7	1 080,03	978,73	—	3,4	600,—	100,—	1,2	3 438,57	300,—	6,2	22,75	—	—	29 670,69	49,5	60 004,94	Onderafdeelingskas van *Boengkoe en Mori*.
,59	f 10 295,—	16,5	f. 5 184,—	f 95 226,68	f 1 818,75	3,7	f 115 924,47	f 19 075,15	f 195,—	4,9	f 204 070,15	—	f 16 951,54	f 26 428,18	9,0	f 21 871,35	f 30 382,84	—	1,9	f 5 949,57	f 6 580,21	0,5	f285 875,16	f 2 572,50	10,4	f 4 126,61	f 7 729,56	0,4	f1 457 697,06	52,7	f 2 765 395,37	

ONTVANGSTEN.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.
MENADO. e)													
1. Afdeelingskas van *Midden-Celebes*	f 288 218,83	45,2	f 18 725,—	2,9	f 3 148,92^{5}	0,5	f 265 424,65^{5}	f 25 792,84	45,7	f 3 041,50	—	f 1 635,74	0,7
2. Afdeelingskas van *Bolaang Mongondou*	21 302,64^{5}	17,0	2 722,50	2,2	2 057,90	1,7	84 878,28^{5}	260,—	68,0	4 040,03	f 3 582,50	—	6,1
3. Onderafdeelingskas van de *Sangi-eilanden*	32 009,36^{5}	14,6	—	—	4 692,75	2,1	177 108,87^{5}	692,95	81,0	—	28,—	400,—	0,2
4. Onderafdeelingskas van de *Talaud-eilanden*	19 001,24^{5}	76,6	—	—	83,70	0,3	4 181,62	458,47	18,7	—	666,08^{5}	—	2,7
5. Landschapskas van *Bwool*	5 554,63^{5}	10,9	—	—	1 178,58	2,3	19 367,25	7 567,91^{5}	52,8	523,96	15 948,12^{5}	206,72^{5}	32,7
Totalen	f 366 086,72	34,6	f 21 447,50	2,0	f 11 161,85^{5}	1,1	f 550 960,68^{5}	f 34 772,17^{5}	55,3	f 7 605,49	f 20 224,71	f 2 242,46^{5}	2,8
TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN.													
1. Vereenigde landschapskas van *Ternate, Tidore* en *Batjan*	f 127 747,01	39,7	f 44 320,—	13,8	f 2 093,25	0,6	f 123 135,36^{5}	f 3 096,63	39,3	—	f 10 274,85	f 6 573,55^{5}	5,2
2. Landschapskas van *Noord-Nieuw-Guinea*	43 665,98^{5}	25,0	—	—	2 518,25	1,4	74 227,11^{5}	48 425,—	70,3	—	—	617,17^{5}	0,4
Totalen	f 171 412,99^{5}	34,6	f 44 320,—	8,9	f 4 611,50	0,9	f 197 362,48	f 51 521,63	50,2	—	f 10 274,85	f 7 190,73	3,5
AMBOINA.													
1. Landschapskas van *West-Nieuw-Guinea*	f 9 697,77^{5}	13,7	—	—	f 602,—	0,9	f 57 948,26^{5}	f 295,—	82,3	f 207,—	—	f 740,93	1,3

KASSEN.	Onderwijs en eeredienst. Schoolgelden.	Onderwijs en eeredienst. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw, nijverheid en handel.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
MENADO.												
1. Afdeelingskas van *Midden-Celebes*	f 585,06^{5}	f 153,05	0,1	f 28,58^{5}	—	f 2 258,40	0,4	f 22 473,10^{5}	3,5	f 6 490,83^{5}	1,0	f 637 976,53
2. Afdeelingskas van *Bolaang Mongondou*	3 983,32	603,30	3,7	19,60	—	123,—	0,1	1 529,54	1,2	66,20	—	125 168,82
3. Onderafdeelingskas van de *Sangi-eilanden*	—	—	—	6,10	—	3 055,—	1,4	1 316,63^{5}	0,6	231,04	0,1	219 540,71^{5}
4. Onderafdeelingskas van de *Talaud-eilanden*	—	76,—	0,3	—	—	17,30	0,1	269,31	1,1	57,52	0,2	24 811,25
5. Landschapskas van *Bwool*	—	387,12	0,7	—	—	190,10	0,4	—	—	105,—	0,2	51 029,41
Totalen	f 4 568,38^{5}	f 1 219,47	0,6	f 54,28^{5}	—	f 5 643,80	0,5	f 25 588,59	2,4	f 6 950,59^{5}	0,7	f 1 058 526,72^{5}
TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN.												
1. Vereenigde landschapskas van *Ternate, Tidore* en *Batjan*	—	—	—	f 3 400,—	1,1	—	—	—	—	f 957,16	0,3	f 321 597,82
2. Landschapskas van *Noord-Nieuw-Guinea*	—	—	—	333,33^{5}	0,2	f 505,—	0,3	f 4 212,64^{5}	2,4	—	—	174 504,50^{5}
Totalen	—	—	—	f 3 733,33^{5}	0,8	f 505,—	0,1	f 4 212,64^{5}	0,8	f 957,16	0,2	f 496 102,32^{5}
AMBOINA.												
1. Landschapskas van *West-Nieuw-Guinea*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 251,—	1,8	f 70 741,97

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afdeeling. Financiën. Kasbeheer.	3de afdeeling. Financiën. Andere en onvoorzi[ene] uitgave[n].
MENADO.										
1. Afdeelingskas van *Midden-Celebes*	f 184 593,21	—	28,9	f 4 901,50	f 11 452,25	f 83,60	2,6	f 24 907,06	f146 331,98	f 13 096,—
2. Afdeelingskas van *Bolaang Mongondou*	20 316,—	—	16,2	540,—	12 635,47	—	10,5	7 023,37^{5}	0,60	—
3. Onderafdeelingskas van de *Sangi-eilanden*	81 602,—	—	37,2	—	137,50	49,90	0,1	13 971,24	—	1 897,
4. Onderafdeelingskas van de *Talaud-eilanden*	3 812,—	—	15,4	100,50	664,63	—	3,1	1 569,56	138,39	—
5. Landschapskas van *Bwool*	4 000,—	—	7,8	—	284,62^{5}	161,30	0,9	1 634,38	6 098,07^{5}	1 386,
Totalen	f 294 323,21	—	27,8	f 5 542,—	f 25 174,47^{5}	f 294,80	2,9	f 49 105,61^{5}	f152 569,04^{5}	f 16 380,
TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN.										
1. Vereenigde landschapskas van *Ternate, Tidore* en *Batjan*	f 84 230,—	—	26,2	—	f 2 620,10	f 98,—	0,8	f 8 913,82^{5}	f 4 262,24^{5}	—
2. Landschapskas van *Noord-Nieuw-Guinea*	49 570,—	—	28,4	—	1 962,93	516,95	1,4	4 806,75	300,—	—
Totalen	f 133 800,—	—	26,8	—	f 4 583,03	f 614,95	1,1	f 13 720,57^{5}	f 4 562,24^{5}	—
AMBOINA.										
1. Landschapskas van *West-Nieuw-Guinea*	f 31 000,—	—	43,8	f 297,50	f 8 235,37	—	12,1	f 1 820,48	f 920,—	—

e) De landschapskassen van Bolaang Itang, Bolaang Oeki, Bintaoena, Kaidipang en Bolaang Mongondou zijn vereenigd tot ééne afdeelingskas van Bolaang Mongondou.

U I T G A V E N.

…afdeeling. …an door het Gou… gedane uitgaven, …ere bijdragen.		2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs en eeredienst.				6de afdeeling. Landbouw, nijverheid en handel.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1913.		Totaal.	K A S S E N.
Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
		M E N A D O.																													
—	28,9	f 4 901,50	f 11 452,25	f 83,60	2,6	f 24 907,06	f146 331,98	f 13 096,44	28,9	f 38 985,—	—	f 905,50^{5}	f 3 252,43	6,8	f 14 275,54	f 7 154,61	—	3,4	f 5 431,05	f 2 300,87^{5}	1,2	f 40 653,48^{5}	f 451,55	6,4	f 5 702,71^{5}	—	0,9	f 133 497,73	20,9	f 637 976,53	Afdeelingskas van *Midden-Celebes*
—	16,2	540,—	12 635,47	—	10,5	7 023,37^{5}	0,60	—	5,6	28 205,—	—	—	1 389,19^{5}	23,7	6 726,40	793,85	—	6,0	111,26	270,—	0,3	27 591,65^{5}	—	22,0	1 174,73	—	1,0	18 391,28^{5}	14,7	125 168,82	Afdeelingskas van *Bolaang Mongondou.*
—	37,2	—	137,50	49,90	0,1	13 971,24	—	1 897,70	7,2	16 150,—	—	37,—	4 244,30	9,3	—	332,50	f 100,—	0,2	75,65	128,90	0,1	26 350,99^{5}	3 926,73	13,8	200,—	—	0,1	70 336,30	32,0	219 540,71^{5}	Onderafdeelingskas van de *Sangi-eilanden.*
—	15,4	100,50	664,63	—	3,1	1 569,56	138,39	—	6,9	3 600,—	f 2,—	—	1 208,61^{5}	19,4	—	815,45	—	3,3	20,05	43,55	0,2	3 169,43	—	12,8	—	—	—	9 667,07^{5}	38,9	24 811,25	Onderafdeelingskas van de *Talaud-eilanden.*
—	7,8	—	284,62^{5}	161,30	0,9	1 634,38	6 098,07^{5}	1 386,28^{5}	17,9	14 090,—	7 308,78	—	737,85^{5}	43,4	—	397,84	—	0,8	30,—	—	—	1 026,20^{5}	—	2,0	—	—	—	13 874,06^{5}	27,2	51 029,41	Landschapskas van *Bwool.*
—	27,8	f 5 542,—	f 25 174,47^{5}	f 294,80	2,9	f 49 105,61^{5}	f152 569,04^{5}	f 16 380,42^{5}	20,6	f 101 030,—	7 310,78	f 942,50^{5}	f 10 832,39^{5}	11,3	f 21 001,94	f 9 494,25	f 100,—	2,9	f 5 668,01	f 2 743,32^{5}	0,8	f 98 791,77	f 4 378,28	9,8	f 7 077,44^{5}	—	0,7	f 245 766,45^{5}	23,2	f 1 058 526,72^{5}	
…TE EN ONDERHOORIGHEDEN.																															
—	26,2	—	f 2 620,10	f 98,—	0,8	f 8 913,82^{5}	f 4 262,24^{5}	—	4,1	f 83 010,—	—	f 341,82	f 6 002,19^{5}	27,8	f 1 600,90	f 669,36	—	0,7	f 358,29	f 2,65	0,1	f 3 453,02	—	1,1	f 616,40	—	0,2	f 125 419,01^{5}	39,0	f 321 597,82	Vereenigde landschapskas van *Ternate, Tidore* en *Batjan.*
—	28,4	—	1 962,93	516,95	1,4	4 806,75	300,—	—	2,9	6 330,—	—	—	1 487,81	4,5	—	9,—	—	—	129,29^{5}	—	0,1	3 051,93^{5}	f 662,50	2,1	—	—	—	105 677,33^{5}	60,6	174 504,50^{5}	Landschapskas van *Noord-Nieuw-Guinea.*
—	26,8	—	f 4 583,03	f 614,95	1,1	f 13 720,57^{5}	f 4 562,24^{5}	—	3,7	f 89 340,—	—	f 341,82	f 7 490,00^{5}	19,6	f 1 600,90	f 678,36	—	0,5	f 487,58^{5}	f 2,65	0,1	f 6 504,95^{5}	f 662,50	1,5	f 616,40	—	0,1	f 231 096,35	46,6	f 496 102,32^{5}	
		A M B O I N A.																													
—	43,8	f 297,50	f 8 235,37	—	12,1	f 1 820,48	f 920,—	—	3,8	f 12 600,—	—	f 140,—	f 2 808,95	22,0	—	f 80,45	—	0,1	—	—	—	f 625,—	f 975,—	2,3	—	—	—	f 11 239,22	15,9	f 70 741,97	Landschapskas van *West-Nieuw-Guinea.*

A

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.	Onderwijs en eeredienst. Schoolgelden.	Onderwijs en eeredienst. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw, nijverheid en handel.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
TIMOR EN ONDERHOORIGHED[EN]																									
1. Afdeelingskas van *Timor* . .	f 175 435,07	44,6	f 7 009,41^5	1,8	f 1 189,16	0,3	f 197 238,43^5	f 3 655,—	51,0	f 388,—	f 60,—	f 757,78^5	0,3	f 135,89	f 1 296,—	0,4	f 249,41	—	f 1 292,50	0,3	f 1 286,35	0,3	f 3 694,50	1,0	f 393 687,51^5
2. Afdeelingskas van *Soemba* .	45 541,20	29,0	—	—	1 050,—	0,7	103 723,93	1 227,61	67,0	1 506,—	—	522,64	1,3	—	—	—	—	—	933,75	0,6	428,90	0,3	1 694,50	1,1	156 628,53
3. Afdeelingskas van *Flores* . .	92 964,93^5	20,0	410,—	0,1	623,45^5	0,1	349 479,25	2 499,17	75,8	8 503,—	3 037,50	1 822,67	2,9	97,45	—	—	—	—	3 145,50	0,7	1 253,15	0,3	329,90	0,1	464 165,98
4. Onderafdeelingskas van *Manggarai*	11 128,54	12,7	—	—	84,01	0,1	69 870,54	2 000,—	81,7	2 022,85	—	332,10	4,4	—	—	—	520,—	—	336,—	0,3	27,—	—	1 638,—	1,9	87 959,04
5. Landschapskas van *Soembawa*	35 660,50	19,2	17 300,—	9,3	736,50	0,4	115 582,93	1 996,23	63,3	2 105,—	—	50,90	1,2	31,—	—	—	367,70	0,2	1 120,—	0,6	2 091,90	1,1	8 588,25^5	4,7	185 630,91^5
6. Onderafdeelingskas van *Bima*	216 513,13^5	60,9	13 599,99	3,8	—	—	115 817,—	6 372,50	34,3	—	600,—	—	0,2	—	—	—	—	—	120,—	0,1	2 499,51	0,7	—	—	355 522,13^5
Totalen . . .	f 577 243,38	35,2	f 38 319,40^5	2,3	f 3 683,12^5	0,2	f 951 712,08^5	f 17 750,51	59,0	f 14 524,85	f 3 697,50	f 3 486,09^5	1,3	f 264,34	f 1 296,—	0,1	f 1 137,11	—	f 6 947,75	0,4	f 7 586,81	0,5	f 15 945,15^5	1,0	f 1 643 594,11^5
BALI EN LOMBOK.																									
1. Landschapskas van *Gianjar*.	f 86 162,31^5	40,0	f 37 511,—	17,4	—	—	—	—	—	—	—	f 88 784,30	41,3	—	—	—	—	—	f 240,—	0,1	—	—	f 2 505,—	1,2	f 215 202,61^5
2. Landschapskas van *Bangli* .	26 076,73^5	36,5	10 992,—	15,4	f 900,98	1,3	—	—	—	—	—	33 318,96	46,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150,—	0,2	71 438,67^5
3. Landschapskas van *Karangasem*	37 333,94	20,8	57 622,—	32,1	969,49^5	0,5	—	—	—	—	—	83 757,41	46,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179 682,84^5
Totalen . . .	f 149 572,99	32,1	f 106 125,—	22,8	f 1 870,47^5	0,4	—	—	—	—	—	f 205 860,67	44,1	—	—	—	—	—	f 240,—	—	—	—	f 2 655,—	0,6	f 466 324,13^5

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de [afdeeling.] F[inanciën.] Aanslag, inning en invordering der belastingen.
TIMOR EN ONDERHOORIGHED[EN]								
1. Afdeelingskas van *Timor* . .	f 15 000,—	—	3,8	f 1 079,—	f 144,30	f 47,20	0,3	f 12 326,47^5
2. Afdeelingskas van *Soemba* .	43 765,78	f 1 625,22	28,9	—	188,95	137,80	0,2	8 194,06^5
3. Afdeelingskas van *Flores* . .	130 346,—	—	28,1	1 025,—	159,64	595,60	0,4	35 538,03
4. Onderafdeelingskas van *Manggarai*	24 994,50	1 218,—	29,8	240,—	60,25	139,23	0,5	7 064,96
5. Landschapskas van *Soembawa*	44 420,37	—	23,9	480,—	98,56^5	51,85	0,3	10 364,29^5
6. Onderafdeelingskas van *Bima*	32 858,—	1 800,—	9,8	180,—	60,—	87,50	0,1	10 924,14
Totalen . . .	f 291 384,65	f 4 643,22	18,0	f 3 004,—	f 711,70^5	f 1 059,18	0,3	f 84 411,96^5
BALI EN LOMBOK.								
1. Landschapskas van *Gianjar*.	f 12 700,—	—	5,9	f 3 600,—	f 4 438,90	—	3,7	—
2. Landschapskas van *Bangli* .	7 600,—	—	0,1	3 045,—	1 524,27	—	6,4	—
3. Landschapskas van *Karangasem*	17 400,—	f 1 000,—	10,2	5 220,—	9 146,58	f 25,—	8,0	—
Totalen . . .	f 37 700,—	f 1 000,—	8,3	f 11 865,—	f 15 109,75	f 25,—	5,8	—

UITGAVEN.

...afdeeling. ...n door het Gouv... gedane uitgaven ...re bijdragen.		2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs en eeredienst.				6de afdeeling. Landbouw, nijverheid en handel.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op uit. 1913.		Totaal.	KASSEN.
Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
...OR EN ONDERHOORIGHEDEN.																															
—	3,8	f 1 079,—	f 144,30	f 47,20	0,3	f 12 326,47^5	f 3 967,76^5	f 1 717,60	4,6	f 56 437,57	—	f 1 157,51	f 1 165,18	14,9	f 20 054,90	f 1 789,43^5	—	5,6	f 9 991,06^5	f 5,—	25,0	f 21 403,61^5	—	5,5	f 5 230,06^5	—	1,3	f 242 170,83^5	61,5	f 393 687,51^5	Afdeelingskas van *Timor.*
f 1 625,22	28,9	—	188,95	137,80	0,2	8 194,06^5	452,10	—	5,5	11 827,47^5	—	1 038,65^5	439,31	8,5	5 382,—	1 476,62	—	4,4	13 120,03^5	—	8,4	15 820,35^5	—	10,0	719.19	f 8 058,01	5,6	44 382,96^5	28,5	156 628,53	Afdeelingskas van *Soemba.*
—	28,1	1 025,—	159,64	595,60	0,4	35 538,03	2 416,92	—	8,2	62 810,—	—	4 863,39^5	3 895,99	15,4	9 256,30^5	8 604,68^5	—	3,8	5 822,69	—	1,3	63 089,53	—	13,6	3 921,23^5	3 531,78	1,6	128 289,18	27,6	464 165,98	Afdeelingskas van *Flores.*
1 218,—	29,8	240,—	60,25	139,23	0,5	7 064,96	153,45	—	8,2	17 063,50	—	841,75	569,08	21,0	1 227,20	440,—	—	1,9	3 266,14^5	—	3,7	11 122,11^5	f 13,75	12,7	427,65	—	0,5	19 117,46	21,7	87 959,04	Onderafdeelingskas van *Manggarai.*
—	23,9	480,—	98,56^5	51,85	0,3	10 364,29^5	909,—	—	6,1	43 646,18	—	1 292,84	1 044,81	24,8	3 609,86^5	3 287,48	—	3,7	1 667,02	—	0,9	40 516,90	60,—	21,9	1 005,29	—	0,5	33 176,45	17,9	185 630,91^5	Landschapskas van *Soembawa.*
1 800,—	9,8	180,—	60,—	87,50	0,1	10 924,14	255,52	—	3,2	34 432,24	f 300,—	438,10	1 016,83	10,2	3 532,46	4 513,77^5	—	2,3	3 000,—	—	0,8	24 051,20^5	1 326,30	7,1	63,—	—	—	236 683,06^5	66,5	355 522,13^5	Onderafdeelingskas van *Bima.*
f 4 643,22	18,0	f 3 004,—	f 711,70^5	f 1 059,18	0,3	f 84 411,96^5	f 8 154,75^5	f 1 717,60	5,7	f 226 216,96^5	f 300,—	f 9 632,25	f 8 131,20	14,9	f 43 062,73	f 20 111,99^5	—	3,9	f 36 866,95^5	f 5,—	2,2	f 176 003,72	f 1400,05	10,8	f 11 366,43	f 11 589,79	1,4	f 703 819,95^5	42,8	f 1 643 594,11^5	
BALI EN LOMBOK.																															
—	5,9	f 3 600,—	f 4 438,90	—	3,7	—	—	—	—	f 56 666,69	—	—	f 8 963,14^5	30,5	—	f 766,85	—	0,4	—	—	—	f 16 153,05	f 900,—	7,9	—	—	—	f 111 013,98	51,6	f 215 202,61^5	Landschapskas van *Gianjar.*
—	0,1	3 045,—	1 524,27	—	6,4	—	—	—	—	18 060,—	—	—	350,—	25,8	—	1 009,39	—	1,4	—	—	—	1 924,82^5	—	2,7	—	—	—	37 925,19	53,1	71 438,67^5	Landschapskas van *Bangli.*
f 1 000,—	10,2	5 220,—	9 146,58	f 25,—	8,0	—	—	—	—	59 698,78	—	—	8 375,66	37,9	—	873,78	—	0,5	f 50,—	—	—	65 640,22	3 300,—	38,4	f 2 500,—	—	1,4	6 452,82^5	3,6	179 682,84^5	Landschapskas van *Karangasem.*
f 1 000,—	8,3	f 11 865,—	f 15 109,75	f 25,—	5,8	—	—	—	—	f 134 425,47	—	—	f 17 688,80^5	32,6	—	f 2 650,02	—	0,5	f 50,—	—	—	f 83 718,09^5	f 4 200,—	19,0	f 2 500,—	—	0,5	f 155 391,99^5	33,3	f 466 324,13^5	

RECAPITULATIE

ONTVANGSTEN.

GEWESTEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.	Onderwijs en eeredienst. Schoolgelden.	Onderwijs en eeredienst. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw, nijverheid en handel.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
Oostkust van Sumatra (13 kassen)	f 1 506 074,79^5	35,3	f 666 675,93	15,6	f 29 860,13	0,7	f 249 676,10	f 57 110,54	7,2	f 323 055,24	f 1 339 111,56	f 4 658,11	39,0	—	f 1 423,60	—	f 4 796,—	0,1	f 2 573,76	0,1	f 48 697,29	1,2	f 35 259,29	0,8	f 4 268 972,34^5
Atjeh en onderhoorigheden (18 kassen)	186 574,78	21,4	263 117,58^5	30,1	7 311,71^5	0,9	155 668,03	9 743,77^5	18,9	10 095,63	230 400,13	6 397,99	28,3	—	—	—	106,—	—	253,—	—	2 675,73^5	0,3	1 148,—	0,1	873 492,37
Riouw en onderhoorigheden (2 kassen)	15 489,42^5	15,5	30 000,—	30,0	1 593,50	1,6	37 764,99	—	37,8	—	8 933,40	2 865,02^5	11,8	f 177,12^5	—	0,2	130,—	0,1	180,—	0,2	2 357,13	2,4	385,67	0,4	99 876,26^5
Westerafdeeling van Borneo (13 kassen)	266 432,57	26,7	97 857,—	9,8	—	—	532 102,37^5	8 037,17	54,1	—	33 236,38	43 607,19	7,7	39,05	7,60	—	—	—	—	—	2 246,55	0,2	15 034,76^5	1,5	998 662,67
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (4 kassen)	372 930,21^5	31,3	163 399,92	13,7	3 544,45	0,2	329 802,24^5	12 542,60	28,8	30 175,02	224 157,28	45 352,42	25,2	746,12	—	—	—	—	1 235,—	0,1	4 09[illegible],14	0,4	2 839,03	0,3	1 190 817,44
Celebes en onderhoorigheden (14 kassen)	1 134 242,81	41,0	44 575,—	1,6	21 470,09	0,8	1 385 179,40	56 139,42	52,1	49 735,52	6 770,34	29 151,30	3,1	1 576,58	533,12	0,1	3 473,60	0,1	13 307,50	0,5	17 319,19	0,6	1 921,50	0,1	2 765 395,37
Menado (5 kassen)	366 086,72	34,6	21 447,50	2,0	11 161,85^5	1,1	550 960,68^5	34 772,17^5	55,3	7 605,49	20 224,71	2 242,46^5	2,8	4 568,38^5	1 219,47	0,6	54,28^5	—	5 643,80	0,5	25 588,59	2,4	6 950,59^5	0,7	1 058 526,72^5
Ternate en onderhoorigheden (2 kassen)	171 412,99^5	34,6	44 320,—	8,9	4 611,50	0,9	197 362,48	51 521,63	50,2	—	10 274,85	7 190,73	3,5	—	—	—	3 733,33^5	0,8	505,—	0,1	4 212,64^5	0,8	957,16	0,2	496 102,32^5
Amboina (1 kas)	9 697,77^5	13,7	—	—	602,—	0,9	57 948,26^5	295,—	82,3	207,—	—	740,93	1,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 251,—	1,8	70 741,97
Timor en onderhoorigheden (6 kassen)	577 243,38	35,2	38 319,40^5	2,3	3 683,12^5	0,2	951 712,08^5	17 750,51	59,0	14 524,85	3 697,50	3 486,09^5	1,3	264,34	1 296,—	0,1	1 137,11	—	6 947,75	0,4	7 586,81	0,5	15 945,15^5	1,0	1 643 594,11^5
Bali en Lombok (3 kassen)	149 572,99	32,1	106 125,—	22,8	1 870,47^5	0,4	—	—	—	—	—	205 860,67	44,1	—	—	—	—	—	240,—	—	—	—	2 655,—	0,6	466 324,13^5
Totalen	f 4 755 758,45^5	34,2	f 1 475 837,34	10,6	f 85 708,84	0,6	f 4 448 176,65^5	f 247 912,82	33,7	f 435 398,75	f 1 876 806,15	f 351 552,92^5	19,1	f 7 371,60	f 4 479,79	0,1	f 13 430,33	0,1	f 30 885,81	0,2	f 114 777,08	0,8	f 84 347,16^5	0,6	f 13 932 505,73

GEWESTEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afdeeling. Financiën. Kasbeheer.	3de afdeeling. Financiën. Andere en onvoorzien[e] uitgaven.
Oostkust van Sumatra (13 kassen)	f 128 448,51	f 28 139,—	3,7	f 56 280,62	f 14 204,59	f 11 606,63	1,9	f 26 527,77	f 10 770,39	f 7 071,05
Atjeh en onderhoorigheden (18 kassen)	—	12 040,—	1,4	5 012,—	69,50	2 981,44	0,9	2 503,54	7 554,29^5	18 182,—
Riouw en onderhoorigheden (2 kassen)	6 000,—	—	6,0	820,—	2 883,43	45,—	3,7	2 901,75^5	—	3 155,—
Westerafdeeling van Borneo (13 kassen)	71 148,—	2 050,—	7,3	2 214,—	7 184,32	27,70	0,9	50 565,14	4 959,84	2 371,10
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (4 kassen)	116 334,50	—	9,7	21 250,11	5 787,82	3 974,48^5	2,6	15 144,77^5	7 681,72	1 636,—
Celebes en onderhoorigheden (14 kassen)	447 441,59	10 295,—	16,5	5 184,—	95 226,68	1 818,75	3,7	115 924,47	19 075,15	195,—
Menado (5 kassen)	294 323,21	—	27,8	5 542,—	25 174,47^5	294,80	2,9	49 105,61^5	152 569,04^5	16 380,42
Ternate en onderhoorigheden (2 kassen)	133 800,—	—	26,8	—	4 583,03	614,95	1,1	13 720,57^5	4 562,24^5	—
Amboina (1 kas)	31 000,—	—	43,8	297,50	8 235,37	—	12,1	1 820,48	920,—	—
Timor en onderhoorigheden (6 kassen)	291 384,65	4 643,22	18,0	3 004,—	711,70^5	1 059,18	0,3	84 411,96^5	8 154,75^5	1 717,60
Bali en Lombok (3 kassen)	37 700,—	1 000,—	8,3	11 865,—	15 109,75	25,—	5,8	—	—	—
Totalen	f 1 557 580,46	f 58 167,22	11,6	f 111 469,23	f 179 170,67	f 22 447,93^5	2,2	f 362 626,08^5	f 216 247,44	f 50 708,18

ECAPITULATIE

A

UITGAVEN.

eling. oor het Gou- ne uitgaven ijdragen.		2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs en eeredienst.				6de afdeeling. Landbouw, nijverheid en handel.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1913.			
dere en voorziene tgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.	Totaal.	GEWESTEN.
28 139,—	3,7	f 56 280,62	f 14 204,59	f 11 606,63	1,9	f 26 527,77	f 10 770,39	f 7 071,05	1,0	f 712 314,02	f 563 261,86	f 77 074,24	f 59 861,58	33,1	f 49 202,49	f 37 919,95	f 505,—	2,0	f 37 303,61	—	0,9	f 794 033,42	f 7 348,66	18,8	f 23 837,68	—	0,6	f 1 623 261,27^5	38,0	f 4 268 972,34^5	Oostkust van Sumatra.
12 040,—	1,4	5 012,—	69,50	2 981,44	0,9	2 503,54	7 554,29^5	18 182,—	3,2	366 814,09^5	155 371,22	2 033,54^5	4 383,93	60,5	948,34^5	7 096,63	—	0,9	8 802,18	f 3 850,—	1,5	62 574,25	—	7,2	728,—	f 346,97^5	0,1	212 200,42^5	24,3	873 492,37	Atjeh en onderhoorigheden.
—	6,0	820,—	2 883,43	45,—	3,7	2 901,75^5	—	3 155,—	6,1	36 963,35	824,34	6 718,56^5	4 161,54	48,7	6 750,06	1 078,05	—	7,8	1 373,50	—	1,4	14 082,57	873,—	15,0	156,90	—	0,2	11 089,20^5	11,1	99 876,26^5	Riouw en onderhoorigheden.
2 050,—	7,3	2 214,—	7 184,32	27,70	0,9	50 565,14	4 959,84	2 371,10^5	5,8	340 431,63	1 567,20	5 161,52	33 553,70	38,1	4 076,08^5	617,69	—	0,5	1 789,98	—	0,2	44 490,11	3,—	4,5	4 631,43	—	0,5	421 578,59	42,2	998 662,67	Westerafdeeling van Borneo.
—	9,7	21 250,11	5 787,82	3 974,48^5	2,6	15 144,77^5	7 681,72	1 636,—	2,0	240 367,14	4 301,15	6 851,03	75 554,02^5	27,5	15 103,79^5	30 632,30^5	6 353,05	4,4	793,28	1 379,50	0,2	155 705,23^5	192,39^5	13,1	4 458,02^5	—	0,4	477 317,10	40,1	1 190 817,44	Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
10 295,—	16,5	5 184,—	95 226,68	1 818,75	3,7	115 924,47	19 075,15	195,—	4,9	204 070,15	—	16 951,54	26 428,18	9,0	21 871,35	30 382,84	—	1,9	5 949,57	6 580,21	0,5	285 875,16	2 572,50	10,4	4 126,61	7 729,56	0,4	1 457 697,06	52,7	2 765 395,37	Celebes en onderhoorigheden
—	27,8	5 542,—	25 174,47^5	294,80	2,9	49 105,61^5	152 569,04^5	16 380,42^5	20,6	101 030,—	7 310,78	942,50^5	10 832,39^5	11,3	21 001,94	9 494,25	100,—	2,9	5 668,01	2 743,32^5	0,8	98 791,77	4 378,28	9,8	7 077,44^5	—	0,7	245 756,45^5	23,2	1 058 526,72^5	Menado.
—	26,8	—	4 583,03	614,95	1,1	13 720,57^5	4 562,24^5	—	3,7	89 340,—	—	341,82	7 490,00^5	19,6	1 600,90	678,36	—	0,5	487,58^5	2,65	0,1	6 504,95^5	662,50	1,5	616,40	—	0,1	231 096,35	46,6	496 102,32^5	Ternate en onderhoorigheden
—	43,8	297,50	8 235,37	—	12,1	1 820,48	920,—	—	3,8	12 600,—	—	140,—	2 808,95	22,0	—	80,45	—	0,1	—	—	—	625,—	975,—	2,3	—	—	—	11 239,22	15,9	70 741,97	Amboina.
4 643,22	18,0	3 004,—	711,70^5	1 059,18	0,3	84 411,96^5	8 154,75^5	1 717,60	5,7	226 216,96^5	300,—	9 632,25	8 131,20	14,9	43 062,73	20 111,99^5	—	3,9	36 866,95^5	5,—	2,2	176 003,72	1 400,05	10,8	11 366,43	11 589,79	1,4	703 819,95^5	42,8	1 643 594,11^5	Timor en onderhoorigheden
1 000,—	8,3	11 865,—	15 109,75	25,—	5,8	—	—	—	—	134 425,47	—	—	17 688,80^5	32,6	—	2 650,02	—	0,5	50,—	—	—	83 718,09^5	4 200,—	19,0	2 500,—	—	0,5	155 391,99^5	33,3	466 324,13^5	Bali en Lombok
58 167,22	11,6	f 111 469,23	f 179 170,67	f 22 447,93^5	2,2	f 362 626,08^5	f 216 247,44	f 50 708,18	4,5	f 2 464 572,82	f 732 936,55	f 125 847,01^5	f 250 894,31	25,7	f 163 617,69^5	f 140 742,54	f 6 958,05	2,3	f 99 084,67	f 14 560,68^5	0,8	f 1 722 404,28^5	f 22 605,38^5	12,5	f 59 498,92	f 19 666,32^5	0,6	f 5 550 457,63	39,8	f 13 932 505,73	

Bijlage B.

(Zie hoofdstuk D van het verslag.)

A. Legerstatistiek (tabellen 1—16 en 4 graphische voorstellingen).

Formatie en sterkte.

Winsten en verliezen.

Onderwijs, eerbelooningen en straffen.

B. Gewapende korpsen niet rechtstreeks tot het leger behoorende.

1. Formatie en sterkte van het leger (ongerekend

OMSCHRIJVING.	NORMALE FORMATIE.							
	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier).				Troepenpaarden.
	Officieren. b)	Onder-luitenants.	Adj.-onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.	
Staf van den Gouverneur-Generaal	c) 3	—	—	—	—	—	—	—
Gouvernement van Atjeh en onderhoorigheden	2	—	—	—	—	—	—	—
Departement van oorlog (commandant van het leger en I[ste] afdeeling van het departement) a)	8	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. hoofdbureau (VIIde afdeeling A departement van oorlog)	8	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. gewestelijke dienst	6	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. permanente militaire spoorwegcommissie	1	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. proefvliegafdeeling	—	—	—	—	—	—	—	—
Gewestelijke en plaatselijke staf	d) 30	—	—	—	—	—	—	—
Infanterie. hoofdbureau (IIde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	7	—	—	—	—	—	—	—
Infanterie. infanterie-troepen: 21 veldbataljons, 4 mitrailleur-compagnieën en afdeeling ordonnans-wielrijders	396	—	—	5 589	2 830	8 146	16 565	98
Infanterie. infanterie-troepen: korps marechaussee	20	—	—	72	570	570	1 212	—
Infanterie. infanterie-troepen: 3 depot-bataljons	48	—	—	781	236	1 206	2 223	—
Infanterie. infanterie-troepen: garnizoens-infanterie, subsist. kaders, ben. kaderscholen	197	—	—	601	1 072	4 406	6 079	—
Infanterie. infanterie-troepen: op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—
Cavalerie. hoofdbureau (VIIIste afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	2	—	—	—	—	—	—	—
Cavalerie. cavalerietroepen	29	2	—	i) 575	—	393	968	863
Cavalerie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—
Artillerie. hoofdbureau (IIIde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	9	—	—	—	—	—	—	—
Artillerie. artillerie-troepen: bereden artillerie	44	5	—	713	—	822	1 535	765
Artillerie. artillerie-troepen: vesting-artillerie	47	6	—	827	—	515	1 342	—
Artillerie. materieel der artillerie en artillerie-werkplaatsen	13	5	—	249	—	13	262	—
Artillerie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—
Genie. hoofdbureau (IVde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	28	—	—	186	—	—	186	—
Genie. genietroepen	19	4	—	408	—	420	828	—
Genie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—
Intendance. hoofdbureau (VIIde afdeeling B departement van oorlog)	7	—	—	—	—	—	—	—
Intendance. gewestelijke dienst en dienst der magazijnen van kleeding en uitrusting, benevens militaire bakkerij	14	8	—	37	—	—	37	—
Militaire administratie. hoofdbureau (Vde afdeeling departement van oorlog)	9	—	—	3	—	—	3	—
Militaire administratie. gewestelijke dienst en dienst bij de korpsen, garnizoenen en ziekeninrichtingen	50	12	—	83	—	—	83	—
Korps militaire schrijvers	—	—	—	538	—	—	538	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. hoofdbureau (VIde afdeeling departement van oorlog), magazijnen van geneesmiddelen en scheikundig laboratorium	e) 10	h) —	—	h) 5	—	—	h) 5	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. korps officieren van gezondheid	174	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ officieren-apothekers	18	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ apothekers-assistenten	—	h) —	—	h) 21	—	—	h) 21	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ officieren-paardenartsen	10	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. hospitaaldienst	—	—	—	715	—	1 381	2 096	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—
Korps stafmuzikanten	—	—	—	31	—	—	31	—
Kader en élèves der militaire school, tevens cursus tot opleiding van inl. officieren	4	—	—	27	—	45	72	—
Kader bij de militaire strafgevangenis en bij de militaire provoosthuizen	1	—	—	29	—	—	29	—
Trein	10	—	—	60	—	279	339	442
Topographische dienst. hoofdbureau (IXde afd. depart. van oorlog) en topographische inrichting	5	—	—	33	—	—	33	—
Topographische dienst. brigades v. d. topographischen dienst	19	—	—	78	—	—	78	—
Topographische dienst. cursus voor opleiding tot leerling-opnemer en leerling-teekenaar	—	—	—	2	—	—	2	—
Remonte-depot	1	—	—	1	—	13	14	235
Hoefsmidschool	f) —	—	—	1	—	—	1	—
Totalen aan militairen op ult. 1914	g) 1249	42	—	11 665	4 708	18 209	34 582	2 403
	1291			34 582				
Recapitulatie. (voor zoover hierboven onder de gelijknamige wapens en diensten uitgetrokken)								
Infanterie	668	—	—	7 043	4 708	14 328	26 079	98
Cavalerie	31	2	—	575	—	393	968	863
Artillerie	113	16	—	1 789	—	1 350	3 139	765
Genie	47	4	—	594	—	420	1 014	—
Andere onderdeelen	390	20	—	1 664	—	1 718	3 382	677
Totalen als boven	1 249	42	—	11 665	4 708	18 209	34 582	2 403
Op ult. 1913 waren de totalen	1 255	42	—	11 814	4 674	17 374	33 862	2 338

kend het niet-militair personeel) op ult. 1914.

	TEGENWOORDIGE (tijdelijk geldende) FORMATIE.								STERKTE. *l)*							
	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier).					Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier).				
Troepenpaarden.	Officieren.	Onder-luitenants.	Adj.-onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.	Troepenpaarden.	Officieren.	Onder-luitenants.	Adj. onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal. *ff)*	Troepenpaarden.
—	c) 3	—	—	—	—	—	—	—	c) 2	—	—	—	—	—	—	—
—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
—	8	—	—	—	—	—	—	—	m) 7	—	—	—	—	—	—	—
—	9	—	—	—	—	—	—	—	n) 9	—	—	—	—	—	—	—
—	6	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
—	3	2	—	8	—	4	12	—	1	—	—	—	—	—	—	—
—	d) 31	—	—	—	—	—	—	—	o) 31	—	—	w) —	—	—	w) —	—
—	7	—	—	—	—	—	—	—	p) 7	—	—	—	—	—	—	—
98	407	—	—	5 692	2 910	8 198	16 800	98	291	60	—	3 216	4 995	7 769	15 980	77
—	20	—	—	72	570	570	1 212	—	17	3	—	68	563	547	1 178	—
—	48	—	—	781	236	1 206	2 223	—	39	9	—	372	773	2 205	3 350	—
—	214	—	—	559	1 157	4 880	6 596	—	202	30	—	988	1 372	5 142	7 502	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	169	988	518	1 675	—
—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
863	29	3	—	575	—	393	968	863	32	2	—	490	—	437	927	871
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	2	10	—
—	10	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—
765	44	6	—	713	—	822	1 535	765	41	—	—	588	—	778	1 366	866
—	47	6	—	827	—	515	1 342	—	40	5	—	610	—	534	1 144	—
—	13	5	—	249	—	13	262	—	19	4	—	x) 231	—	15	246	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	4	—
—	28	—	—	190	—	—	190	—	40	—	—	y) 193	—	—	193	—
—	19	4	—	415	—	426	841	—	q) 15	2	—	271	—	414	685	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	7	—	—	—	—	—	—	—	9	1	—	—	—	—	—	—
—	14	8	—	42	—	—	42	—	19	9	—	41	—	—	41	—
—	9	—	—	3	—	—	3	—	8	—	—	—	—	—	—	—
—	50	12	—	96	—	—	96	—	54	12	—	102	—	—	102	—
—	—	—	—	584	—	—	584	—	—	—	—	z) 334	123	1	458	—
—	10	—	—	h) 5	—	—	h) 5	—	r) 10	—	—	6	—	—	6	—
—	178	—	—	—	—	—	—	—	s) 161	—	—	—	—	—	—	—
—	20	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	h) 28	—	—	h) 28	—	—	—	—	27	—	—	27	—
—	10	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	785	—	1 041	1 826	—	—	—	—	aa) 599	aa) 457	aa) 509	1 565	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	6	5	15	—
—	—	—	—	31	—	—	31	—	—	—	—	bb) 30	—	—	30	—
—	4	—	—	27	—	45	72	—	3	—	—	14	—	5	cc) 19	—
—	1	—	—	29	—	—	29	—	1	—	—	28	—	—	28	—
442	8	—	—	64	—	301	365	688	4	—	1	45	—	282	327	547
—	5	—	—	33	—	—	33	—	t) 3	—	—	31	—	—	31	—
—	22	—	—	92	—	—	92	—	21	—	—	dd) 84	—	—	84	—
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—
235	1	—	—	4	—	57	61	375	1	—	—	4	—	42	46	93
—	f)	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—
2 403	k) 1290	46	—	11 906	4 873	18 471	35 250	2 789	u) 1 145	139	1	8 557	9 277	19 207	37 041	2 454
	1 336			35 250					v) 1 285			ee) 37 041				
98	696	—	—	7 104	4 873	14 854	26 831	98	562	103	—	4 813	8 691	16 181	29 685	77
863	31	3	—	575	—	393	968	863	34	2	—	498	—	439	937	871
765	114	17	—	1 789	—	1 350	3 139	765	112	9	—	1 431	—	1 329	2 760	866
—	47	4	—	605	—	426	1 031	—	55	3	—	464	—	414	878	—
677	402	22	—	1 833	—	1 448	3 281	1 063	382	22	1	1 351	586	844	2 781	640
2 403	1 290	46	—	11 906	4 873	18 471	35 250	2 789	1 145	139	1	8 557	9 277	19 207	37 041	2 454
2 338	1 298	42	—	12 037	4 807	17 865	34 709	2 722	1 157	136	1	9 138	6 948	16 437	32 523	2 499

AANMERKINGEN.

a) De verdere afdeelingen van het departement van oorlog, waartoe ook behooren enkele in speciale betrekkingen geplaatste hoofd- en verdere officieren, worden gevormd door de bij de verschillende wapens en diensten vermelde hoofdbureaux (zie Ind. St. 1907 n°. 242, 1908 n°. 240, 1911 n°. 291, 1913 n°. 389 en 390, 1914 n°. 337 en Gouv. Bt. 23 Juli 1913 n°. 67).

b) Ingevolge §§ 59, 64*a* en 108 der legerformatie, zooals zij luiden ingevolge Ind. St. 1913 n°. 390 en 1914 n°. 337, kunnen bij de infanterie ten minste 75 en ten hoogste 100, bij de cavalerie 2 en bij de genie 4 plaatsen van 2de-luitenant worden vervuld door onderluitenants.

Voorts worden bij de artillerie 2 plaatsen van 2de-luitenant en 9 plaatsen van adjudant-onderofficier dd. officier vervuld door onderluitenants.

c) Van de 3 adjudanten van den Gouverneur-Generaal kan er één tot de marine behooren. Die plaats wordt vervuld door een luitenant-ter-zee 1ste klasse. Van de twee aan het leger ontleende adjudanten behoort er één tot de infanterie en één tot de artillerie.

d) Ongerekend, wat betreft den gewestelijken staf, de officieren hiervóór bij „generale staf" vermeld onder „gewestelijke dienst".

e) Hieronder 4 behoorende tot het korps officieren van gezondheid en 6 behoorende tot het korps officieren-apothekers.

f) Als directeur van de hoefsmidschool treedt op een militair paardenarts, vermeld in de formatie van het korps officieren-paardenartsen.

g) Hieronder 833 *luitenants* (waarvan alleen bij de infanterie 484); daaronder — zie noot *b* — bij de infanterie ten hoogste 100, bij de cavalerie 2, bij de artillerie 11 en bij de genie 4 onderluitenants. Van de 833 luitenants kunnen er ten hoogste 551 den rang bekleeden van 1ste-luitenant, van wie 267 bij de infanterie.

h) De in de formatie opgenomen 6 onderluitenants-apothekers-assistenten verrichten geene diensten als officier-apotheker en zijn in verband hiermede vermeld in de rubriek: „Militairen beneden den rang van officier".

i) Ongerekend 1 fourier van de infanterie, die als leerling bij de kaderschool is ingedeeld.

k) Hieronder 856 in de rangen van 1ste- of 2de-luitenant.

l) Welke categorieën van officieren en militairen beneden dien rang — en hoevelen — hoewel nog tot het leger behoorende, *niet* in de sterkte tellen, blijkt uit tabel 2 van deze bijlage.

m) Hieronder 1 gepensionneerde kapitein. Van de 5 actief dienende officieren (buiten den legercommandant) behoort er 1 tot den generalen staf en behooren er 4 tot de infanterie.

n) Hieronder 1 gepensionneerde majoor-titulair. Van de 16 actief dienende officieren zijn er 11 afkomstig van de infanterie, 4 van de artillerie en 1 van de genie.

o) Als bij noot *d*. De hierbedoelde officieren waren allen van de infanterie.

p) Hieronder 1 gepensionneerde luitenant-kolonel.

q) Hieronder 1 officier gedetacheerd van de infanterie.

r) Hieronder 3 behoorende tot het korps officieren van gezondheid en 7 behoorende tot het korps officieren-apothekers.

s) Hiervan 18 tijdelijk (16 voor den tijd van drie jaren, de overigen voor den tijd van vijf jaren) aangestelde officieren van gezondheid der 2de klasse (waarvan 15 vreemdelingen) en 4 tijdelijk (2 voor den tijd van drie jaren, de overigen voor den tijd van vijf jaren) aangestelde militaire apothekers der 2de klasse (waarvan 2 vreemdelingen).

t) Hieronder 21 afkomstig van de infanterie en 3 van de artillerie.

u) Hieronder 535 eerste- en 140 tweede-luitenants, waarvan bij de infanterie respectievelijk 264 en 90 (onder deze cijfers zijn onderscheidenlijk begrepen 3 en 10 inlandsche officieren). Onder het cijfer der eerste-luitenants tellen in deze opgaaf ook de van het Nederlandsche leger in Indië gedetacheerde officieren, ten getale van 4, namelijk 2 officieren van gezondheid der 2de klasse, 1 militair apotheker der 2de klasse en 1 paardenarts der 2de klasse, en onder het cijfer der tweede-luitenants ten getale van 21, namelijk 1 van den staf van den Gouverneur-Generaal (kapitein), 17 der infanterie (1 kapitein en 16 eerste-luitenants), 1 der cavalerie (eerste-luitenant), 1 der artillerie (eerste-luitenant) en 1 der genie (kapitein).

v) Overigens behooren nog tot het leger de officieren, vermeld in tabel 2 van deze bijlage.

w) Onder den gewestelijken staf in Atjeh ressorteeren 1 gepensionneerd onderluitenant en 1 Europeesch opzichter (niet-militair) voor het toezicht over de daar gedetacheerde dwangarbeiders.

x) Aan niet-militair personeel waren bovendien bij sommige artillerie-inrichtingen in dienst 17 Europeanen en 2 inlanders (2 Europeanen minder en 2 inlanders meer dan de formatie aangeeft).

ij) Hieronder 4 militaire architecten met den rang van onderluitenant.

z) Ter voorziening in het tekort aan militairen als schrijver waren bovendien in dienst 114 niet-militairen (36 Europeanen, 34 Amboineezen, 43 andere inlanders en 1 Chinees).

aa) Bij den hospitaaldienst is bovendien beschikt over een vrij talrijk burgerpersoneel, namelijk: 1e. ter bezetting van plaatsen, voor welke in de formatie op *militairen* is gerekend, over 488 burgerpersonen (91 Europeanen of Amboineezen, 16 Chineezen en 381 niet-Amboineesche inlanders); 2e. over 29 ziekenverpleegsters (waaronder 5 hoofdverpleegsters), zoomede 166 Europeesche en 325 inlandsche niet-militairen, welke 520 plaatsen door de formatie zijn aangewezen voor burgerpersoneel; en 3e. over 213 gestraften.

bb) Bovendien waren bij het korps stafmuzikanten gedetacheerd ter beproeving of ter opleiding tot muzikant 6 Europeesche militairen. Voorts is onder de opgegeven cijfers niet begrepen, als niet zijnde militair, de bij het korps in dienst zijnde inlandsche tromdrager.

cc) Hieronder 9 leerlingen der militaire school (11 minder dan volgens de formatie kunnen worden toegelaten).

dd) In de hier uitgetrokken cijfers is niet begrepen het bij de formatie toegestane niet-militair personeel, bestaande uit 308 inlanders (onder wie 169 topografen, 79 teekenaars, 27 leerling-teekenaars, 10 retoucheurs, 10 lithografen, 2 boekbinders en 11 verkenners) en 24 leerlingen van den cursus voor opleiding tot leerling-opnemer en leerling-teekenaar.

ee) Overigens behooren nog tot het leger: 1°. de onderofficieren en manschappen, vermeld in tabel 2 van deze bijlage; 2°. het korps (burgerlijke) ambtenaren (73 personen) en 3°. nog 1452 burgerpersonen ter vervulling van de in de formatie begrepen plaatsen, namelijk 602 ter vervanging van ontbrekende militairen (vgl. de noten *z* en *aa*) en 850 ter vervulling van plaatsen, waarvoor ook de formatie niet-militairen aanwijst (vgl. de noten *w*, *x*, *aa*, *bb* en *dd*), een en ander ongerekend het niet in de legerformatie begrepen ondergeschikt inlandsch burgerpersoneel (magazijnsknechten, werklieden, wakers, mandoers, koelies, enz.), waarvan de formatie door het legerbestuur wordt vastgesteld. Bij den hospitaaldienst werden overigens op het einde van 1914 gebezigd 213 gestraften.

ff) Voor eene verdeeling naar geboorteland (of naar landaard) zie tabel 3 van deze bijlage.

2. Specificatie van de op ult. 1914 tot het Indische leger behoorende, maar niet in de sterkte tellende, en daarom in tabel 1 niet vermelde militairen, en van de op dien datum voor dat leger bestemde, maar nog niet in Indië aangekomen officieren.

a. OFFICIEREN EN ALS ZOODANIG DIENSTDOENDEN.

OMSCHRIJVING.	Wapen of dienstvak. Generale staf.	Infanterie. Officieren.	Infanterie. Onderluitenants.	Cavalerie. Officieren.	Cavalerie. Onderluitenants.	Artillerie. Officieren.	Artillerie. Onderluitenants.	Genie. Officieren.	Genie. Onderluitenants.	Intendance. Officieren.	Intendance. Onderluitenants.	Militaire administratie. Officieren.	Militaire administratie. Onderluitenants.	Geneeskundige dienst. Officieren van gezondheid.	Geneeskundige dienst. Militaire apothekers. *a*)	Geneeskundige dienst. Militaire paardenartsen.	Totaal. Officieren.	Totaal. Onderluitenants.
Met verlof buiten Nederlandsch-Indië	2	128	12	4	1	17	2	9	—	7	—	8	—	26	7	3	211	15
Op non-activiteit	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	1	—	9	—
Bij het leger gevoerd „voor memorie"	—	38	3	—	—	4	—	1	—	—	—	6	—	10	—	—	59	3
Gedetacheerd hier te lande *b*)	6	44	1	4	—	8	—	1	—	2	—	7	—	6	—	—	78	1
„ bij de landmacht in West-Indië	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	13	—
Totaal op ult. 1914	8	223	16	8	1	29	2	11	—	9	—	28	—	43	8	3	370	19
Op ult. 1913 waren de cijfers	10	231	19	8	—	37	1	12	—	11	2	23	—	42	9	3	386	22
Bovendien telde *niet* in de sterkte nevenstaand aantal der op ult. 1914 door eerste benoeming, door overplaatsing of door detacheering voor het Indische leger bestemde maar nog *niet* in Indië aangekomen officieren. naar Indië onderweg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
beschikbaar ter uitzending	—	27	—	2	—	8	—	7	—	—	—	8	—	*c*)23	*c*) 1	—	76	—
Op ult. 1913 waren de cijfers: naar Indië onderweg	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	5	—	2	—	—	10	—
beschikbaar ter uitzending	—	24	—	2	—	7	—	1	—	—	—	3	—	13	1	—	51	—

a) Van de in de formatie opgenomen onderluitenants-apothekers-assistenten en militaire architecten in dien rang is hier geen melding gemaakt, daar deze categorieën van onderofficieren geene officiersdiensten mogen verrichten.

b) Namelijk bij het leger, bij de koloniale reserve, bij militaire inrichtingen van onderwijs, enz.

c) Hieronder 6 officieren van gezondheid der 2de klasse en 1 militaire apotheker der 2de klasse.

b. ONDEROFFICIEREN EN MANSCHAPPEN. *d)*

OMSCHRIJVING.	Landaard. Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.
Bij de subsistenten-kaders in afwachting van vertrek naar Nederland	10	—	—	10
Gestraften bij het strafdetachement	27	—	*e)* 5	32
Gedetineerden in de militaire strafgevangenis.	84	5	*f)* 49	138
Totalen op ult. 1914	*g)* 121	*h)* 5	54	180
Op ult. 1913 waren de cijfers . . .	124	2	40	166

d) De bij het leger „voor memorie" gevoerde onderofficieren en manschappen — 85 Europeanen, 149 Amboineezen en 180 andere inlanders — blijven hier buiten aanmerking, omdat zij, zoolang zij in die positie verkeeren, tijdelijk uit de sterkte zijn afgevoerd. Het zijn voornamelijk de onderofficieren-instructeurs der barisans op Madoera en der korpsen gewapende politiedienaren op Java en in een aantal gewesten der buitenbezittingen; voorts de onderofficieren en minderen belast met de waarneming der betrekking van ambtenaar bij de legeradministratie, of van betrekkingen buiten het leger, zoolang hunne militaire verbintenis nog niet is geëindigd.

Het aantal pupillen bij de korpsen bedroeg op ult. 1914 5 zonen van inlanders.

e) 3 Javanen en 2 Soendaneezen.

f) 33 Javanen, 9 Soendaneezen, 1 Madoerees, 2 Boegineezen, 1 Maleier en 3 Timoreezen.

g) Hieronder 108 afkomstig uit Nederland, 4 uit Nederlandsch-Indië, 2 Belgen en 7 Duitschers.

h) 3 afkomstig uit den Molukschen archipel en 2 Menadoneezen.

3. Verdeeling naar landaard, enz. van de tot het leger behoorende officieren en militairen beneden dien rang op ult. 1914.

Europeanen.

VERDEELING NAAR GEBOORTELAND.	Officieren en als zoodanig dienstdoenden. *a)* Officieren.	Onder-luitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier	Onderofficieren en manschappen. *b)*
Afkomstig uit Nederland .	688	109	1	5 989
„ Ned.-Indië .	428	14	—	*c)* 1 690
„ België . .	1	1	—	145
„ Duitschland	5	12	—	758
„ Zwitserland	—	1	—	47
„ Luxemburg	1	2	—	22
van elders . .	22	—	—	27
Totalen . .	1 145	139	1	8 678

Amboineezen en andere inlanders.

VERDEELING NAAR LANDAARD.	Onderofficieren en manschappen (naar gelang van wapen of dienstvak te verdeelen als hieronder). Infanterie.	Cavalerie.	Artillerie.	Genie.	Hospitaal-dienst.	Korps militaire schrijvers.	Militaire school tov. cursus tot opleiding van inl. officieren.	Trein.	Remonte-depot.	Totaal. *d)*
Amboineezen. .	8 696	—	—	—	463	123	—	—	—	*e)* 9 282
Javanen . . .	14 081	317	1249	378	436	1	5	262	29	16 758
Soendaneezen .	1 329	102	71	30	51	—	—	19	13	1 615
Madoereezen . .	172	—	5	4	8	—	—	—	—	189
Boegineezen . .	38	—	1	1	3	—	—	—	—	43
Maleiers, enz. .	615	20	3	1	16	—	—	1	—	*f)* 656
Totalen . .	24 931	439	1 329	414	977	124	5	282	42	28 543

a) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 370 officieren (waarvan 59 voor memorie gevoerd, 9 op nonactiviteit gesteld, 78 in Nederland gedetacheerd, 211 met verlof in Nederland en 13 gedetacheerd in West-Indië) en 19 onderluitenants (15 met verlof in Nederland, 1 in Nederland gedetacheerd en 3 voor memorie gevoerd).

b) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 85 voor memorie gevoerde Europeanen, benevens 2 militaire architecten en 1 onderluitenant-apothekers-assistent met verlof in Nederland.

c) Hieronder zijn 616 in Indië geboren uit Europeesche en Indo-Europeesche ouders en 1074 kleurlingen.

d) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 149 Amboineezen en 180 inlanders gevoerd voor memorie.

e) Van de hierbedoelde 9282 Amboineezen of met dezen gelijkgestelden waren er 3411 afkomstig uit den Molukschen archipel (hieronder begrepen de Mestiezen van het eiland Kisar), 5806 waren Menadoneezen en 65 waren Alfoeren.

f) Onder de 656 Maleiers, enz. waren begrepen: 3 Niassers, 564 Timoreezen en 89 van nog andere landaarden.

4. Aanwezige sterkte op ult. 1914, gesplitst naar de militaire commandementen, met

MILITAIRE COMMANDEMENTEN.	I. Infanterie (uitgezonderd het aantal infanteristen, begrepen in rubriek III).					II. Andere wapens en diensten (uitgezonderd het aantal niet-infanteristen, begrepen in rubriek III).					
	Officieren.	Onder-luitenants.	Onderofficieren en minderen.			Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen.		
			Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.				Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.
1ste militaire afdeeling op Java	86	11	859	2 379	3 238	163	12	—	768	580	1 348
2de „ „ „ „	88	21	898	2 894	3 792	84	5	—	602	658	1 260
3de „ „ „ „	44	12	423	1 668	2 091	58	3	—	375	291	666
4de „ „ „ „	60	10	586	1 706	2 292	107	11	—	691	713	1 404
Te zamen op Java	278	54	2 766	8 647	11 413	412	31	—	2 436	2 242	4 678
Atjeh en onderhoorigheden	75	18	260	3 463	3 723	54	4	1	228	206	434
Sumatra's Westkust	18	8	98	697	795	20	2	—	90	52	142
Tapanoeli	6	—	10	198	208	2	—	—	7	8	15
Oostkust van Sumatra	3	1	12	185	197	8	—	—	33	7	40
Palembang en Djambi	11	—	23	336	359	4	—	—	22	12	34
Riouw	4	—	17	118	135	1	—	—	2	6	8
Westerafdeeling van Borneo	28	6	132	1 047	1 179	7	3	—	24	22	46
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	20	3	47	633	680	9	1	—	31	23	54
Celebes en Menado. gouv. Celebes en onderhoorigh.	24	4	180	633	813	15	2	—	58	57	115
Celebes en Menado. residentie Menado	5	—	15	325	340	3	—	—	7	11	18
Timor en onderhoorigheden	25	1	131	661	792	6	1	—	40	23	63
Amboina en Ternate. residentie Amboina	11	1	20	243	263	6	1	—	26	18	44
Amboina en Ternate. „ Ternate	6	—	25	292	317	3	—	—	12	5	17
Te zamen in de verschillende commandementen der buitenbezittingen, uitgenomen die van Atjeh	161	24	710	5 368	6 078	84	10	—	352	244	596
Wijders telde het leger nog:											
aan korpsen en instellingen, niet in bovenstaande opgaven begrepen *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
aan militairen — buiten het commandement waartoe hun korps behoort — op reis ter bereiking hunner bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totale legersterkte	514	96	3 736	17 478	21 214	550	45	1	3 016	2 692	5 708

a) Hieronder begrepen de officieren, die kwartierziek en die met binnenlandsch verlof wegens ziekte waren. In den *emplacementstaat*, waaraan de hier voorkomende opgaven zijn ontleend, worden de zieken en geëvacueerden niet wapensgewijze vermeld, zooals wèl het geval is in de aan den *sterktestaat* ontleende tabel 6, sub *a*, op blz. 8 van deze bijlage. De sterktestaat bevat echter geen territoriale opgaven nopens de distributie van het leger, zooals voor de onderwerpelijke tabel noodig zijn.

b) Hier worden bedoeld het korps stafmuzikanten te Weltevreden, het kader en de élèves der militaire school, tevens cursus tot opleiding van inlandsche officieren te Meester-Cornelis, het kader van de militaire straf-

afzonderlijke opgaaf, voor zooveel dit blijkt, van het personeel der infanterie.

III. Niet-beschikbaren.												IV. Totaal militairen.						Troepenpaarden en muildieren.
Verpleegd in de ziekeninrichtingen en geëvacueerd. *a)*						Om andere redenen.												
			Onderofficieren en minderen.						Onderofficieren en minderen.						Onderofficieren en minderen.			
Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	
3	—	—	176	139	315	31	3	—	243	1 070	1 313	283	26	—	2 046	4 168	6 214	422
1	—	—	148	259	407	6	1	—	332	2 929	3 261	179	27	—	1 980	6 740	8 720	1131
—	—	—	94	95	189	7	—	—	70	1 031	1 101	109	15	—	962	3 085	4 047	186
1	—	—	141	116	257	7	—	—	330	997	1 327	175	21	—	1 748	3 532	5 280	497
5	—	—	559	609	1 168	51	4	—	975	6 027	7 002	746	89	—	6 736	17 525	24 261	2 236
2	—	—	21	127	148	10	3	—	43	264	307	141	25	1	552	4 060	4 612	218
—	—	—	4	61	65	3	—	—	8	316	324	41	10	—	200	1 126	1 326	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	10	8	—	—	18	215	233	—
—	—	—	—	4	4	1	—	—	1	8	9	12	1	—	46	204	250	—
—	—	—	—	6	6	—	—	—	—	12	12	15	—	—	45	366	411	—
—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	20	20	5	—	—	19	147	166	—
1	—	—	8	23	31	—	—	—	18	27	45	36	9	—	182	1 119	1 301	—
—	—	—	3	2	5	—	—	—	3	33	36	29	4	—	84	691	775	—
—	—	—	14	20	34	—	—	—	14	37	51	39	6	—	266	747	1 013	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	22	336	358	—
—	—	—	6	17	23	1	—	—	11	60	71	32	2	—	188	761	949	—
—	—	—	3	15	18	—	—	—	4	67	71	17	2	—	53	343	396	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	37	297	334	—
1	—	—	38	151	189	5	—	—	60	589	649	251	34	—	1 160	6 352	7 512	—
—	—	—	3	—	3	—	—	—	1	—	1	4	—	—	72	5	77	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	27	542	569	—
8	—	—	621	887	*c)* 1 508	66	7	—	1 079	6 880	7 959	1145	149	1	8 547	28 484	37 031	2 454

gevangenis, tevens huis van detentie te Tjimahi, zoomede het personeel der provoosthuizen te Batavia, Magelang, Koeta Radja en Padang.
Van de hierbedoelde militairen bevindt zich dus alleen het personeel der provoosthuizen gedeeltelijk in de buitenbezittingen, namelijk 6 Europeesche provoostgeweldigers en stokkeknechts (in Atjeh 3 en te Padang 3).

c) Hieronder zijn begrepen 204 geëvacueerden (70 Europeanen, 32 Amboineezen en 102 andere inlanders).

5. Samenstelling en legering van de troepenmacht in Atjeh en onderhoorigheden op 1 Januari, 1 Juli en 31 December 1914.

WAPENS EN DIENSTEN.	1 Januari 1914.					1 Juli 1914.					31 December 1914.				
	Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.	Onderofficieren en minderen.		Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.	Onderofficieren en minderen.		Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.	Onderofficieren en minderen.	
1°. Aanwezige sterkte.															
Staf	5	—	—	—		7	—	—	—		9	—	—	—	
Infanterie	85	19	—	4460 *a)*	(306)	79	20	—	4201	(307)	84	21	—	3981	(386)
Cavalerie	—	—	—	—		—	—	—	4	—	—	—	—	2	—
Artillerie	6	1	—	122	(82)	6	1	—	118	(78)	7	2	—	115	(78)
Genie	5	1	—	107	(66)	4	1	—	83	(55)	3	—	—	24	(24)
Administratie	5	2	—	18	(18)	7	2	—	15	(15)	7	2	—	14	(14)
Militaire schrijvers	—	—	—	60	(29)	—	—	—	55	(28)	—	—	—	58	(32)
Geneeskundige dienst	23	—	—	243	(95)	25	—	—	245	(91)	26	—	—	255	(89)
Intendance	3	—	—	3	(3)	2	—	—	3	(3)	2	—	—	3	(3)
Trein	—	—	1	6	(3)	—	—	1	10	(3)	—	—	1	10	(3)
Topographische dienst	1	—	—	3	(3)	1	—	—	2	(2)	1	—	—	2	(2)
Verpleegd in de ziekeninrichtingen	2	—	—	122	(17)	2	—	—	90	(18)	2	—	—	148	(21)
Totalen	135	23	1	5144	(622)	133	24	1	4826	(600)	141	25	1	4612	(552)
2°. Distributie (gezamenlijke wapens en diensten).															
Koeta Radja en Voorwerken	56	10	1	1393	(194)	58	10	1	1531	(219)	69	10	1	1573	(200)
Bezette punten in Groot-Atjeh en de Zuidelijke nederzettingen	3	3	—	356	(22)	5	3	—	458	(28)	4	4	—	285	(23)
In Groot-Atjeh	59	13	1	1749	(216)	63	13	1	1989	(247)	73	14	1	1858	(223)
Bezetting op het eiland We	4	1	—	125	(84)	4	1	—	120	(76)	6	2	—	141	(84)
Bezette punten in de Onderhoorigheden	52	9	—	1983	(220)	51	10	—	1757	(208)	48	9	—	1614	(182)
Tijdelijk bezette punten in de Onderhoorigheden	20	—	—	1287	(102)	15	—	—	960	(69)	14	—	—	999	(63)
Totalen als onder 1°.	135	23	1	5144	(622)	133	24	1	4826	(600)	141	25	1	4612	(552)

a) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen het aantal Europeanen aan.

6. Statistiek van de tijdelijk niet-beschikbare, maar toch in de sterkte tellende (tot de formatie behoorende) onderofficieren en minderen (de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren, dienstdoend officier, hieronder niet begrepen), in vergelijking met de sterkte en met de „tegenwoordige" formatie bij het einde van elk der jaren 1913 en 1914.

a. Algemeen overzicht.

ONDEROFFICIEREN EN MINDEREN.	Ult. 1913.								Ult. 1914.							
	Infanterie.		Cavalerie, artillerie en genie.		Hospitaaldienst, schrijverspersoneel, enz.		Totalen.		Infanterie.		Cavalerie, artillerie en genie.		Hospitaaldienst, schrijverspersoneel, enz.		Totalen.	
Verpleegd in de ziekeninrichtingen *a)*	819 *b)*	(365)	195	(150)	48	(34)	1 062	(549)	1 011 *b)*	(347)	239	(171)	54	(33)	1 304	(551)
Geëvacueerd	133	(35)	53	(38)	2	(1)	188 *c)*	(74)	155	(41)	42	(28)	7	(1)	204 *c)*	(70)
Vermist en nog niet afgevoerd	21	(9)	10	(4)	2	(1)	33	(14)	50	(8)	16	(7)	2	—	68	(15)
Voor den krijgsraad	83	(40)	26	(24)	3	(2)	112	(66)	75	(26)	37	(31)	4	(1)	116	(58)
Leerlingen bij de kaderscholen	243	(94)	167	(125)	—	—	410	(219)	304	(166)	142	(110)	—	—	446	(276)
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	195	(20)	7	—	13	(9)	215	(29)	386	(24)	9	(2)	32	(9)	427	(35)
Recruten	2 068	(193)	336	(98)	36	—	2 440	(291)	4 230	(119)	329	(92)	21	—	4 580	(211)
Ongeschikt voor den velddienst *d)*	589	(85)	44	(31)	7	(7)	640	(123)	355	(66)	33	(24)	4 *e)*	(4)	392	(94)
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten	378	(186)	50	(37)	64	(37)	492	(260)	431	(180)	74	(53)	69	(44)	574	(277)
Physiek ongeschikt om te velde te trekken *f)*	1 034	(113)	—	—	29	(12)	1 063	(125)	626	(62)	—	—	22	(6)	648	(68)
Nog onvoldoende geoefend	—	—	24	(20)	87	(61)	111	(81)	289	(14)	150	(16)	269	(15)	708	(45)
Te zamen tijdelijk niet beschikbaar	5 563	(1 140)	912	(527)	291	(164)	6 766	(1 831)	7 912	(1 053)	1 071	(534)	484	(113)	9 467	(1 700)
Daar de aanwezige sterkte bedroeg	25 633	(5 270)	4 408	(2 494)	2 482	(1 374)	32 523	(9 138)	29 685	(4 813)	4 575	(2 388)	2 781	(1 351)	37 041	(8 557)
Bleven alzoo beschikbaar	20 070	(4 130)	3 496	(1 967)	2 191	(1 210)	25 757	(7 307)	21 773	(3 760)	3 504	(1 859)	2 297	(1 238)	27 574	(6 857)
„Tegenwoordige" formatie	26 595	(7 090)	5 043	(2 939)	3 071	(2 008)	34 709	(12 037)	26 831	(7 101)	5 138	(2 969)	3 281	(1 833)	35 250	(11 906)

b. Specificatie alleen voor de infanterie.

Onderofficieren en minderen.	Ult. 1913.					Ult. 1914.				
	21 veldbataljons, korps marechaussee, 4 mitrailleur-compagnieën en afdeeling ordonn. wielrijders.	3 depot-bataljons.	Garnizoens-infanterie en subsistentenkaders, benevens de kaderscholen.	Op reis ter bereiking hunner bestemming.	Te zamen aan infanterie.	21 veldbataljons, korps marechaussee, 4 mitrailleur-compagnieën en afdeeling ordonn. wielrijders.	3 depot-bataljons.	Garnizoens-infanterie en subsistentenkaders, benevens de kaderscholen.	Op reis ter bereiking hunner bestemming.	Te zamen aan infanterie.
Formatie („tegenwoordige") *g)*	18 012	2 223	6 360	—	26 595	18 012	2 223	6 596	—	26 831
Sterkte	15 056	2 093	8 009	475	25 633	17 158	3 350	7 502	1 675	29 685
Verpleegd in de ziekeninrichtingen	634	40	145		819	761	119	131		1011
Geëvacueerd	90	3	40		133	121	4	30		155
Vermist en nog niet afgevoerd	19	—	2		21	34	13	3		50
Voor den krijgsraad	55	7	21		83	39	9	27		75
Leerlingen bij de kaderscholen	—	—	243		243	—	—	304		304
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	70	5	120		195	166	12	208		386
Recruten	808	1260	—		2068	1753	2477	—		4230
Tijdelijk ongeschikt voor den dienst te velde	365	83	141		589	218	59	78		355
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten	223	14	141		378	231	37	163		431
Physiek ongeschikt om te velde te trekken	386	180	468		1034	265	113	248		626
Nog onvoldoende geoefend	—	—	—		—	289	—	—		289
	— 2 650	— 1 592	— 1 321		— 5 563	— 3 877	— 2 843	— 1 192		— 7 912
	12 406	501	6 688	475	20 070	13 281	507	6 310	1 675	21 773
Alzoo beschikbaar	19 595			475	20 070	20 098			1 675	21 773
Naar den landaard bestond het voor werkelijken dienst geschikte en beschikbare gedeelte uit:										
Europeanen	3 071	249	752	58	4 130	2 745	187	659	169	3 760
Amboineezen	3 646	39	1 298	181	5 164	4 341	57	1 201	988	6 587
Andere inlanders	5 689	213	4 638	236	10 776	6 195	263	4 450	518	11 426
Te zamen als boven	12 406	501	6 688	475	20 070	13 281	507	6 310	1 675	21 773

a) Ongerekend die geëvacueerden en diegenen der in de hospitalen opgenomenen, welke in het staatje zijn gesteld onder een der daarin vermelde andere categorieën van tijdelijk niet-beschikbaren, op ult. 1913 ten getale van 208 (70 Europeanen, 38 Amboineezen en 100 andere inlanders) en op ult. 1914 ten getale van 240 (30 Europeanen, 72 Amboineezen en 138 andere inlanders).

b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers duiden aan hoeveel Europeanen onder de daarnevens uitgetrokken getallen begrepen zijn.

c) In deze tabel zijn ook die geëvacueerden begrepen, welke *niet* in de ziekeninrichtingen werden verpleegd.

d) Namelijk de zoodanigen, die door eene geneeskundige commissie tijdelijk ongeschikt voor den dienst te velde, dan wel slechts voor den dienst in een bepaald klimaat geschikt worden geacht.

e) Hieronder zijn niet begrepen 62 man van het personeel van den geneeskundigen dienst (2 Europeanen, 13 Amboineezen en 47 andere inlanders) en 37 man van het schrijverspersoneel (allen Europeanen), die hoewel voor alle andere diensten ongeschikt, beschikbaar zijn voor de diensten welke van hen gevorderd worden.

f) Hier worden aangeduid die andere categorieën van militairen, voornamelijk reconvalescenten, die, hoewel niet bij hoofdelijk geneeskundig onderzoek als niet-valide verklaard, toch niet in aanmerking mochten komen om te velde te worden gezonden.

g) Welk aandeel het Europeesch, het Amboineesch en het overig inlandsch element in de hier uitgetrokken totalen heeft, blijkt uit den uitvoerigen formatie- en sterktestaat, afgedrukt op blz. 2 en 3 van bijlage B van K. V. 1914 en op blz. 2 en 3 van deze bijlage.

7. Verkort overzicht — alleen voor de infanterie — van het aantal der tijdelijk niet beschikbare militairen beneden den rang van officier (de onderluitenants hieronder niet begrepen) op ult. 1913 en ult. 1914.

Tijdelijk niet-beschikbare militairen der infanterie beneden den rang van officier.	Ult. 1913.				Ult. 1914.			
	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.
Verpleegd in de ziekeninrichtingen	365	149	305	819	347	284	380	1 011
Geëvacueerd	35	19	79	133	41	32	82	155
Vermist en nog niet afgevoerd	9	—	12	21	8	—	42	50
Voor den krijgsraad	40	11	32	83	26	9	40	75
Leerlingen bij de kaderscholen	94	71	78	243	166	57	81	304
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	20	38	137	195	24	127	235	386
Recruten	193	906	969	2 068	119	1294	2 817	4 230
Tijdelijk ongeschikt voor den dienst te velde	85	45	459	589	66	32	257	355
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten	186	41	151	378	180	59	192	431
Physiek ongeschikt om te velde te trekken	113	82	839	1 034	62	63	501	626
Nog onvoldoende geoefend	—	—	—	—	14	147	128	289
Te zamen	1 140	1 362	3 061	5 563	1 053	2 104	4 755	7 912

8. Verantwoording van de verliezen en winsten aan officieren, onderluitenants, adjudant-onderoff[icieren]

a. OFFICIEREN (OOK DIE UIT NEDERLAND GEDETACHEERD)

JAREN.	Aanwezige STERKTE der *in de formatie tellende* officieren en als zoodanig dienstdoenden op 1 Januari (alleen Europeanen of met dezen gelijkgestelden).			Voor goed ontvallen.													Gegageerd of gepensioneerd
				Overleden (daaronder ook de gesneuvelden). *b)*		Gepensioneerd.		Eervol ontslagen zonder pensioen. *c)*		Niet eervol ontslagen of veroordeeld.		Overgeplaatst bij het leger hier te lande.	Teruggesteld tot adjudant-onder-officier van:		Gedegradeerd.	
	Officieren. *a)*	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	onderluitenant.	adjudant-onderofficier dd. officier.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1910	1233 (31)	90	10	9	—	49	9	12	—	—	—	—	1	2	—	2
1911	1248 (28)	86	5	8	1	62	8	25	—	—	—	1	—	1	—	1
1912	1228 (29)	95	2	4	2	43	11	39	1	—	—	—	—	—	—	1
1913	1178 (29)	97	1	7	1	30	11	19	1	—	—	—	1	—	—	—
1914	1157 (26)	136	1	*f)* 6	1	45	4	26	—	—	—	1	—	—	—	—

JAREN.	WINSTEN.														Terug van detacheering bij het
	Nieuw benoemd.					Overgeplaatst van het leger hier te lande.	Civiele personen, aangesteld tot officier.	Gepensioneerde officieren.	In activiteit hersteld en van voor memorie en van à la suite terug.			Van buitenlandsch verlof teruggekeerd.		
	Speciaal opgeleid tot officier		Officieren verkregen uit de korpsen van het leger hier te lande.	Verkregen in Indië zelf.										
	bij de Koninklijke Militaire Academie.	bij andere inrichtingen hier te lande (geneeskundigen en pharmaceuten).		Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.		Werkzaam gesteld bij het departement van oorlog (§ 5 der legerformatie).	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Offic[ieren]
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	
1910	46	16	23	5	6	2	4	—	41	—	—	78	11	[illegible]
1911	54	15	24	10	23	3	10	—	40	—	1	67	5	[illegible]
1912	42	18	10	7	24	1	10	1	46	2	—	82	6	[illegible]
1913	19	24	12	3	56	—	9	2	29	5	—	117	10	[illegible]
1914	*g)* 21	*g)* 15	*g)* 16	*g)* 3	7	2	*g)* 3	—	39	3	—	79	8	[illegible]

a) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen aan hoevele tot het Nederlandsche leger behoorende officieren (als gedetacheerd in Indië) in de opgegeven sterkte van het Indische officierskorps begrepen waren.

b) In de behandelde vijf jaren sneuvelden 2 officieren (1 in 1912 en 1 in 1914) en overleden er 4 (2 in 1911, 1 in 1913 en 1 in 1914) aan de gevolgen van voor den vijand bekomen wonden.

c) Onder deze rubriek telden: in 1910 1, in 1911 1, in 1912 2, in 1913 1 en in 1914 14 officieren, gedetacheerd van het Nederlandsche leger, en in de jaren 1910, 1911, 1912, 1913 en 1914 respectievelijk 1, 1, 2, 2 en 12 officieren van gezondheid der 2de klasse (waaronder 11 vreemdelingen), die slechts voor 3 en 5 jaren benoemd waren.

d) Eene splitsing naar gelang van de wapens of diensten, waartoe niet in de sterkte tellende officieren behoorden, vindt men in tabel 2 hiervóór.

e) Hieronder ook de officieren, die de lessen aan de hoogere krijgsschool volgden.

...[an]deronofficieren dd. officier, onderofficieren en minderen tegenover de sterkte over de jaren 1910 t/m 1914.

...[GEDET]ACHEERD) EN ALS ZOODANIG DIENSTDOENDEN.

VERLIEZEN.

Gegageerd of gepensionneerd.	Van onderluitenant benoemd tot officier.	Benoemd tot onderluitenant van adjudant-onderofficier dd. officier.	Opheffing van de detacheering van tijdelijk in Indië dienende officieren en als zoodanig dienstdoenden van het leger hier te lande.	Tijdelijk ontvallen.							Totalen.		
				Met buitenlandsch verlof vertrokken.		Gedetacheerd geworden bij het leger hier te lande.		Op non-activiteit gesteld, voor memorie gebracht of tijdelijk toegevoegd aan autoriteiten buiten het leger.					
Adjudant-onderofficieren dd. officier.			Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.
17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
2	—	1	5	84	11	12	—	44	—	—	215	21	5
1	1	1	8	100	9	13	—	43	—	1	260	19	4
1	—	—	4	143	9	11	—	44	7	—	288	30	1
—	—	—	11	140	16	15	—	38	2	—	260	32	—
—	—	—	4	94	7	3	—	25	3	—	204	15	—

Terug van detacheering bij het leger hier te lande.	In dienst gesteld als gedetacheerd van het leger hier te lande.	Totalen.			Voor- of nadeelig verschil tusschen winsten en verliezen.			Derhalve was bij het einde van het jaar de STERKTE der *in de formatie tellende* officieren en als zoodanig dienstdoenden geklommen of gedaald tot:			Bovendien behoorde op ult. December tot het leger, maar telde *niet* in de sterkte het navolgend aantal officieren en als zoodanig dienstdoenden. *d)*							
											Met verlof buiten Nederlandsch-Indië.		Op non-activiteit, voor memorie of à la suite.		Gedetacheerd bij het Nederlandsche leger of bij inrichtingen hier te lande. *e)*		Te zamen.	
Officieren.	Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.
44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.
11	4	230	17	—	+15	— 4	— 5	1248 (28)	86	5	165	12	70	1	70	—	305	13
10	8	241	28	1	—19	+ 9	— 3	1229 (29)	95	2	170	14	74	1	84	1	328	16
15	6	238	32	—	—50	+ 2	— 1	1178 (29)	97	1	212	15	72	6	86	1	370	22
16	8	239	71	—	—21	+39	—	1157 (26)	136	1	213	18	81	3	92	1	386	22
11	3	192	18	—	—12	+ 3	—	1145 (25)	139	1	211	18	68	3	*h)* 91	1	370	22

f) Hieronder 1 tijdelijk officier van gezondheid (vreemdeling).

g) Onder de in 1914 als nieuw verkregen in de sterkte gebrachte officieren behoorden er van de 21 vermeld in kolom 31, 12 tot de infanterie, 2 tot de cavalerie, 5 tot de artillerie en 2 tot de genie; bestonden de 15 in kolom 32 uit officieren van gezondheid; behoorden van de 16 in kolom 33, 8 tot de infanterie en 8 tot de militaire administratie; waren de 3 in kolom 34 inlandsche tweede-luitenants van de infanterie en behoorden de 3 in kolom 37 tot den geneeskundigen dienst (officieren van gezondheid, die slechts voor 3 jaren zijn benoemd).

h) Hiervan 12 van de infanterie en 1 van den geneeskundigen dienst, gedetacheerd bij de landmacht in West-Indië.

b. ONDEROFFICIERE[N] EN MI[NDEREN]

JAREN.	Landaard.	ALGEMEEN OVERZICHT. Effectieve sterkte op 1 Januari.	*Af:* verliezen gedurende het opgegeven jaar.	*Bij:* winsten gedurende het opgegeven jaar.	Effectieve sterkte op 31 December.	*Af:* de *niet* in de formatie tellende categorieën van militairen. *i)*	Derhalve wordt de sterkte der *in de formatie tellende* onderofficieren en minderen op 31 December.	SPECIFICATI[E] DER Overleden (hieronder ook de gesneuvelden). *j)* Europeanen en Afrikanen.	Overleden Amboineezen. *n)*	Overleden Andere inlanders.	Gepasporteerd. Europeanen en Afrikanen.	Gepasporteerd. Amboineezen.	Gepasporteerd. Andere inlanders.	Gegageerd en gepensioneerd. Europeanen en Afrikanen.	Gegageerd en gepensioneerd. Amboineezen.	Gegageerd en gepensioneerd. Andere inlanders.	Tot officie[r] bevorderd. Europeanen.	Tot officier bevorderd. Amboineezen.	Tot officier bevorderd. Andere in[landers].	Gev… ge… teer… een… van… ver… Europeanen en Afrikanen.
1910.	Europeanen	11 173	2 231	1 836	10 778	122	10 656 *u)*	115	50	161	434	51	241	921	141	764	2	—	3	51
	Afrikanen	1	1	—	—	—	—	326			726			1 826			5			
	Amboineezen	5 854	260	116	5 710	4	5 706													
	Andere inl.	17 070	1 294	1 052	16 828	39	16 789													
		34 098	3 786	3 004	33 316	165	33 151													
1911.	Europeanen	10 778	2 131	1 613	10 260	127	10 133 *u)*	103	61	155	366	51	232	879	194	1045	7	2	—	58
	Amboineezen	5 710	331	318	5 697	12	5 685	319			649			2 118			9			
	Andere inl.	16 828	1 632	898	16 094	34	16 060													
		33 316	4 094	2 829	32 051	173	31 878													
1912.	Europeanen	10 260	1 809	1 336	9 787	116	9 671 *u)*	100	62	114	341	59	144	752	217	1077	5	—	2	104
	Amboineezen	5 697	355	750	6 092	12	6 080	276			544			2 046			7			
	Andere inl.	16 094	1 712	1 559	15 941	28	1 5913													
		32 051	3 876	3 645	31 820	156	31 664													
1913.	Europeanen	9 787	1 835	1 310	9 262	124	9 138 *u)*	94	66	151	409	43	156	742	133	764	—	—	3	69
	Amboineezen	6 092	337	1 195	6 950	2	6 948	311			608			1 639			3			
	Andere inl.	15 941	1 581	2 117	16 477	40	16 437													
		31 820	3 753	4 622	32 689	166	32 523													
1914.	Europeanen	9 262	1 824	1 240	8 678	121	8 557 *u)*	90	107	197	503	31	219	612	115	766	—	—	3	65
	Amboineezen	6 950	301	2 633	9 282	5	9 277	394			753			1 493			3			
	Andere inl.	16 477	1 732	4 516	19 261	54	19 207													
		32 689	3 857	8 389	37 221	180	37 041													

i) Namelijk die vermeld sub *b* in tabel 2 hiervóór, doch ongerekend — om de aldaar in noot *d* vermelde reden — de bij het leger „voor memorie" gevoerd wordende onderofficieren en minderen.

j) Het aantal gesneuvelde onderofficieren en minderen bedroeg in de opgegeven 5 jaren achtereenvolgens 18, 12, 3, 11 en 24 (respectievelijk 2, 0, 1, 2 en 2 Europeanen, 4, 7, 0, 0 en 11 Amboineezen, zoomede 12, 5, 2, 9 en 11 andere inlanders). Als overleden aan de gevolgen van in den strijd bekomen wonden, vindt men over gemelde jaren vermeld achtereenvolgens 7, 4, 3, 7 en 16 militairen beneden den rang van officier (respectievelijk 2, 0, 0, 4 en 5 Europeanen, 1, 3, 2, 1 en 3 Amboineezen en 4, 1, 1, 2 en 8 andere inlanders).

k) Onder deze rubriek worden gerekend: militairen die om andere redenen zonder toekenning van paspoort, gagement of pensioen van hunne dienstverbintenis ontheven werden; uit Nederland gedetacheerde militairen, die derwaarts terugkeerden; de tijdelijk ongeschikten en de militairen van de voormalige koloniale reserve, die naar Nederland werden opgezonden en eindelijk adjudant-onderofficieren, die aangewezen werden om dienst te doen als officier (ook de tot onderluitenant bevorderde onderofficieren).

l) Onder de in 1910 t/m 1914 uit Nederland aangekomen troepen bevinden zich respectievelijk 101, 56, 9, 2 en 1 man van de voormalige koloniale reserve.

m) De in deze rubriek tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen het aantal aan van hen, die reeds vroeger gediend hebben; dit aantal is in het daarboven geplaatste cijfer begrepen. Wat betreft de groote verschillen in de uitkomsten der werving van Amboineezen en (of) andere inlanders, bij vergelijking van het eene jaar met het andere, houde men in het oog, dat deze verschillen hoofdzakelijk hunne verklaring vinden in de maatregelen van zeer ongelijken duur,

DER VERLIEZEN.												SPECIFICATIE DER WINSTEN.																
Gevonnist, gedeserteerd of met een briefje van ontslag verwijderd.			Afgevoerd als „voor memorie” gebracht.			Om andere dan in de voorgaande kolommen opgegeven redenen afgevoerd. *k)*			Totalen.			Aangekomen aanvullingstroepen uit Nederland. *l)*			Werving in Indië. *m)*							Als terug van desertie, als niet meer „voor memorie” gevoerd of om andere redenen weder in de sterkte opgenomen.				Totalen.		
Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen. *o)*	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen *p)*	Amboineezen.	Andere inlanders.	Nederlanders. *q)*	Vreemdelingen. *r)*	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen. *s)*	Javanen (waaronder Soendaneezen). *t)*	Madoereezen.	Boegineezen.	Maleiers.	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.
51	9	125	72	9	—	637	—	—	2 232	260	1 294	1 220	190	1 410	367 (211)	111 (9)	966 (77)	1 (1)	—	38	1 483 (298)	59	5	47	111	1836	116	1 052
185			81			637			3 786																	3 004		
58	1	119	91	22	81	627	—	—	2 131	331	1 632	1 053	180	1 233	283 (170)	305 (2)	802 (39)	—	1	41 (2)	1 432 (213)	97	13	54	164	1613	318	898
178			194			627			4 094																	2 829		
104	4	189	154	13	186	353	—	—	1 809	355	1 712	805	131	936	277 (159)	741 (6)	1392 (40)	18 (1)	—	37	2465 (206)	123	9	112	244	1 336	750	1 559
297			353			353			3 876																	3 645		
69	3	477	47	92	30	474	—	—	1 835	337	1 581	837	105	942	255 (168)	1178 (2)	1833 (22)	52 (1)	1	46 (1)	3 365 (194)	113	17	185	315	1 310	1195	2 117
549			169			474			3 753																	4 622		
65	—	497	30	48	50	524	—	—	1 824	301	1 732	681	83	764	388 (219)	2617 (2)	4152 (71)	23 (2)	—	130 (1)	7 310 (295)	88	16	211	315	1240	2633	4516
562			128			524			3 857																	8389		

die nu eens tot aanmoediging, dan weder tot beperking of wel zoo goed als geheele sluiting van die werving genomen werden.

n) Hier en in de verdere kolommen van dit overzicht worden onder de Amboineezen ook verstaan Menadoneezen, Alfoeren en Mestiezen van het eiland Kisar.

o) Onder de in deze kolom opgegeven getallen zijn begrepen achtereenvolgens 1, 0, 0, 0 en 0 Afrikanen.

p) Zie noot *o*.

q) Onder de in deze kolom vermelde cijfers zijn voor het jaar 1910 begrepen 8 Surinamers, die zijn aangeworven bij wijze van proef om in het incompleet aan Europeanen te voorzien.

r) De uit Nederland gezonden troepen bestonden dus in de opgegeven jaren achtereenvolgens voor ± 13,4, 14,6, 14, 11,1 en 10,8 % uit vreemdelingen.

s) De in deze kolom voorkomende getallen zijn voor elk der opgegeven jaren aldus te splitsen: Amboineezen achtereenvolgens 56, 54, 480, 321 en 321; Menadoneezen 55, 251, 261, 857 en 425.

t) Het in de opgegeven cijfers begrepen aantal Soendaneezen beliep in de jaren 1910 t/m 1914 achtereenvolgens 78, 70, 187, 117 en 425.

u) Onder deze cijfers telden op het einde van elk der opgegeven jaren, als niet den dienst van officier verrichtende, achtereenvolgens 7, 6, 6, 6 en 6 onderluitenants-apothekers-assistenten en 4, 6, 3, 5 en 4 militaire architecten in den rang van onderluitenant.

9. Overzicht van de werving hier te lande over het tijdvak 1 Januari 1910 tot ult. Juni 1915.

I. Halfjaarlijksch overzicht.

Semesters.	Nederlanders, overgenomen van het leger hier te lande: als voorgoed overgegaan.	Nederlanders, overgenomen van het leger hier te lande: als gedetacheerd.	Nederlanders, buiten het leger geworven.	Nederlanders, Te zamen.	Vreemdelingen.	Totaal.
1910 Iste halfjaar	55	152	329	536	64	600
1910 IIde „	65	166	421	652	94	746
	120	318	750	1188	158	1346
1911 Iste halfjaar	48	144	338	530	82	612
1911 IIde „	32	105	308	445	64	509
	80	249	646	975	146	1121
1912 Iste halfjaar	38	146	306	490	55	545
1912 IIde „	106	94	266	466	49	515
	144	240	572	956	104	1060
1913 Iste halfjaar	65	106	217	388	40	428
1913 IIde „	31	85	278	394	42	436
	96	191	495	782	82	864
1914 Iste halfjaar	22	87	250	359	51	410
1914 IIde „	1	17	251	269	9	278
	23	104	501	628	60	688
1915 Iste halfjaar	56	23	221	310	—	310

II. Maandoverzicht.

(Alleen voor 1914 en het 1ste halfjaar 1915.)

Maanden.	Koloniale Reserve te Nijmegen. Nederlanders, overgenomen van het leger hier te lande: als voorgoed overgegaan.	als gedetacheerd.	buiten het leger geworven.	Te zamen.	Vreemdelingen.	Totaal.
1914.						
Januari	1	12	46	59	6	65
Februari	3	13	28	44	6	50
Maart	1	10	40	51	12	63
April	4	14	39	57	10	67
Mei	9	17	55	81	3	84
Juni	4	21	42	67	14	81
Juli	1	17	64	82	9	91
Augustus	—	—	—	—	—	—
September	—	—	—	—	—	—
October	—	—	47	47	—	47
November	—	—	80	80	—	80
December	—	—	60	60	—	60
	23	104	501	628	60	688
1915.						
Januari	—	—	58	58	—	58
Februari	—	—	30	30	—	30
Maart	1	—	43	44	—	44
April	17	3	35	55	—	55
Mei	28	17	30	85	—	85
Juni	10	3	25	38	—	38

10. Statistiek der reëngagementen over de jaren 1910 t/m 1914.

a. Algemeen overzicht.

Jaren.	Europeanen. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Europeanen. Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten.	gegageerd of gepensionneerd.	gepasporteerd.	Te zamen als voren.	Amboineezen en andere inlanders. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten.	gegageerd of gepensionneerd.	gepasporteerd.	Te zamen als voren.	Totalen. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten.	gegageerd of gepensionneerd.	gepasporteerd.	Te zamen als voren.
		a) %					a) %					a) %			
1910	2217	1076=48.5	808	333	2217	6247	6005=96.1	69	173	6247	8464	7081=83.6	877	506	8464
1911	1887	884=46.8	739	264	1887	4971	4701=94.5	135	135	4971	6858	5585=81.4	874	399	6858
1912	1576	679=43.0	639	258	1576	4834	4520=93.5	227	87	4834	6410	5199=81.1	866	345	6410
1913	1691	687=40,6	682	322	1691	4277	4045=94.5	146	86	4277	5968	4732=79.2	828	408	5968
1914	1864	862=46,2	565	437	1864	5690	5345=93.9	182	163	5690	7554	6207=82.1	747	600	7554

a) Verhouding tot het aantal in de vorige kolom vermeld.

b. Splitsing der reëngagementen naar gelang van hun duur. *b)*

JAREN.	Voor minder dan 1 jaar.			Voor 1 jaar.			Voor 2 jaren.			Voor 3 jaren.			Voor 4 jaren.			Voor 6 jaren.			Totalen.		
	Europeanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Europeanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Europeanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Europeanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Europeanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Europeanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Europeanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.
1910. . . .	*d)* 24	—	24	177	412	589	*f)* 417	3185	3602	22	—	22	204	1288	1492	232	1120	1352	1076	6005	7081
1911. . . .	*e)* 14	*c)* 1	15	175	353	528	*g)* 358	2838	3196	27	—	27	156	907	1063	154	602	756	884	4701	5585
1912. . . .	4	*c)* 1	5	128	147	275	*h)* 286	2767	3053	28	—	28	110	936	1046	123	669	792	679	4520	5199
1913. . . .	17	—	17	130	130	260	*k)* 301	*i)* 2537	2838	35	—	35	101	866	967	103	512	615	687	4045	4732
1914. . . .	19	*c)* 1	20	133	298	431	*l)* 314	2608	2922	60	—	60	142	1152	1294	194	1286	1480	862	5345	6207

b) Zie nopens het bedrag der premiën bij reëngagement Ind. St. 1897 n°. 139, 1905 n°. 243, 1906 n°. 460 en 1913 n°. 392, K. B. 24 Sept. 1909 n°. 84, sub *c*, punt 5°. en Gouv. Bt. 7 Mei 1914 n°. 14, art. 1, juncto Gouv. Bt. 23 Juni 1914 n°. 38.
c) Deze militairen reëngageerden zich zonder premie.
d) Hieronder 8, die zich zonder premie reëngageerden.
e) Als voren 3.
f) Als voren 6.
g) Als voren 16.
h) Als voren 13.
i) Als voren 1.
k) Als voren 20.
l) Als voren 3.

11. Overzicht betreffende het bij het einde der jaren 1913 en 1914 bestaande overcompleet of incompleet aan kader (onderofficieren en korporaals), voor zooveel betreft de infanterie, cavalerie, artillerie en genie.

a. Algemeen overzicht.

Wapens en landaarden	Onderofficieren.								Korporaals.							
	Tegenwoordige formatie	Sterkte	Gedurende 1914		Tegenwoordige formatie	Sterkte	Overcompleet of incompleet		Tegenwoordige formatie	Sterkte	Gedurende 1914		Tegenwoordige formatie	Sterkte	Overcompleet of incompleet	
	op ult. 1913.		uit de sterkte afgevoerd.	in de sterkte gebracht.	op ult. 1914.		op ult. 1913.	op ult. 1914.	op ult. 1913.		uit de sterkte afgevoerd.	in de sterkte gebracht.	op ult. 1914.		op ult. 1913.	op ult. 1914.
Infanterie. a)																
Europeanen . .	1741	1490	355	256	1752	1391	—251	—361	684	689	252	230	684	667	+ 5	— 17
Amboineezen .	314	402	49	68	322	421	+ 88	+ 99	394	394	87	183	399	490	—	+ 91
Andere inlanders	621	620	82	43	623	581	— 1	— 42	843	777	108	167	843	836	— 66	— 7
Cavalerie.																
Europeanen . .	73	67	11	17	78	73	— 6	— 5	61	61	27	29	67	63	—	— 4
Inlanders (niet-Amboineezen)	11	11	2	2	11	11	—	—	29	28	6	5	29	27	— 1	— 2
Artillerie.																
Europeanen . .	385	374	80	85	387	379	— 11	— 8	201	191	84	69	205	176	— 10	— 29
Inlanders (niet-Amboineezen)	54	50	8	7	51	49	— 4	— 2	61	60	15	13	61	58	— 1	— 3
Genie.																
Europeanen . .	158	132	29	30	151	133	— 26	— 18	102	92	48	54	119	98	— 10	— 21
Inlanders (niet-Amboineezen)	8	8	2	3	9	9	—	—	21	21	6	17	32	32	—	—

a) Ongerekend het kader bij de militaire strafgevangenis, tevens huis van detentie, en bij de militaire school.

OMSCHRIJVING DER MUTATIËN.	Onderofficieren. Infanterie. Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Cavalerie. Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Artillerie. Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.
Verliezen.										
Overleden	23	4	7	34	—	—	—	4	—	4
Gepasporteerd	58	—	—	58	4	—	4	8	—	8
Gegageerd of gepensionneerd	161	11	49	221	4	2	6	35	6	41
Bevorderd tot onderofficier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bevorderd tot onderluitenant	4	—	—	4	1	—	1	—	—	—
Bevorderd tot officier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Voor memorie gebracht	11	34	25	70	—	—	—	—	—	—
Gecondemneerd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gedegradeerd of teruggesteld	9	—	1	10	—	—	—	2	1	3
Vermist en afgevoerd	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Overgegaan bij andere wapens of diensten	14	—	—	14	—	—	—	10	1	11
Naar Nederland teruggekeerd	75	—	—	75	2	—	2	20	—	20
Benoemd tot ambtenaar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen . . .	355	49	82	486	11	2	13	80	8	88
Winsten.										
Uit Nederland aangekomen	62	—	—	62	2	—	2	12	—	12
Verkregen uit de korpsen	*a)* 115	60	22	197	13	2	15	*b)* 59	7	66
In Indië geworven	50	—	—	50	2	—	2	9	—	9
Teruggesteld van onderluitenant	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Terug van „voor memorie"	28	8	21	57	—	—	—	3	—	3
Overgenomen van andere wapens of diensten	1	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Van vermist terug	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Totalen . . .	256	68	43	367	17	2	19	85	7	92

a) Hieronder 1 die, zonder den rang van korporaal te hebben doorloopen, tot onderofficier is bevorderd, en 1 die, na degradatie, in zijn rang is hersteld.
b) Hieronder 12 die, zonder den rang van korporaal te hebben doorloopen, tot onderofficier zijn bevorderd.

12. Numerieke opgaven over 1913 en 1914 betreffende de opleiding tot den officiersrang en de studiën aan de Hoogere Krijgsschool.

1°. OPLEIDING TOT OFFICIER.

STUDIEJAAR.	Koninklijke Militaire Academie te Breda. Infanterie.	Cavalerie.	Artillerie.	Genie.	Cadettenschool te Alkmaar.	Hoofdcursus te Kampen. Infanterie.	Militaire administratie.	Militaire school te Meester-Cornelis. Infanterie.	Militaire administratie.	Adspirant inlandsche officieren.
Ult. 1913.	*a)*	*a)*	*a)*	*a)*	*b)*	*b)*	*b)*			
1ste studiejaar	21 (4 + 3)	2	5 (0 + 1)	6 (0 + 2)	15 (5)	10 (4)	7 (1)	4	—	—
2de „	14 (3 + 3)	2	8 (0 + 1)	4 (0 + 1)	10 (5)	12 (5)	8 (1)	6	—	—
3de „	12 (1 + 1)	2	5 (0 + 1)	6	—	—	—	—	—	4
Totalen . . .	47 (8 + 7)	6	18 (0 + 3)	16 (0 + 3)	25 (10)	22 (9)	15 (2)	10	—	4
Ult. 1914.										
1ste studiejaar	23 (4 + 2)	2	7 (0 + 1)	4	16 (2)	9 (4)	2	—	—	—
2de „	22 (4 + 4)	2	5 (0 + 1)	6	15 (5)	10 (4)	7 (2)	—	—	—
3de „	13 (2 + 3)	2	8	4 (0 + 1)	—	—	—	—	—	—
Totalen . . .	58 (10+9)	6	20 (0 + 2)	14 (0 + 1)	31 (7)	19 (8)	9 (2)	—	—	—

N.B. In 1915 kunnen worden geplaatst: bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda 5 en bij de Cadettenschool te Alkmaar 5 jongelieden, die in Indië aan het toelatingsexamen hebben voldaan, terwijl in datzelfde jaar naar den Hoofdcursus te Kampen kunnen overgaan 4 onderofficieren-leerlingen van de Militaire School te Meester-Cornelis, ter verdere opleiding tot 2de-luitenant der infanterie.

a) Van de tusschen haakjes geplaatste opgaaf heeft het eerste cijfer betrekking op hen, die het toelatingsexamen voor de Koninklijke Militaire Academie in Indië aflegden; het tweede cijfer betreft hen, die in Indië aan het toelatingsexamen voor de Cadettenschool voldeden.
b) De tusschen haakjes gestelde cijfers geven aan hoeveel leerlingen het toelatingsexamen in Indië hadden afgelegd.

Genie.			Korporaals. Infanterie.				Cavalerie.			Artillerie.			Genie.		
Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.
—	—	—	3	3	9	15	1	—	1	2	—	2	2	—	2
5	—	5	34	—	1	35	7	—	7	19	—	19	10	—	10
16	2	18	40	8	48	96	1	4	5	1	7	8	4	4	8
—	—	—	113	60	22	195	13	2	15	47	7	54	26	2	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	15	24	40	—	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	16	—	1	17	—	—	—	5	1	6	3	—	3
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	1
—	—	—	5	1	3	9	1	—	1	3	—	3	—	—	—
3	—	3	39	—	—	39	4	—	4	6	—	6	—	—	—
5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	2	31	252	87	108	447	27	6	33	84	15	99	48	6	54
1	—	1	25	—	—	25	4	—	4	10	—	10	4	—	4
26	2	28	193	179	127	499	24	4	28	54	13	67	45	17	62
2	1	3	10	—	5	15	1	—	1	5	—	5	4	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	4	35	41	—	—	—	—	—	—	1	—	1
1	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	3	33	230	183	167	580	29	5	34	69	13	82	54	17	71

2°. Opleiding aan de Hoogere Krijgsschool te 's-Gravenhage.

WAPENS EN DIENSTVAKKEN.	Ult. 1913.				Ult. 1914. c)			
	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Te zamen.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Te zamen.
1°. Algemeene krijgskundige cursus.								
Infanterie	7	5	8	20	—	—	—	—
Cavalerie	—	—	—	—	—	—	—	—
Artillerie	1	2	—	3	—	—	—	—
Genie	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	8	7	8	23	—	—	—	—
2°. Intendance-cursus.								
Militaire administratie	2	1	2	5	—	—	—	—
Totalen	2	1	2	5	—	—	—	—

c) De in 1914 toegelaten officieren zullen de lessen eerst in September (intendance-cursus) en November 1915 (krijgskundige cursus) volgen.

13. Numerieke opgaven betreffende het in 1914 van de kader- en korpsscholen en de hoefsmidschool in Nederlandsch-Indië gemaakt gebruik.

a. Kaderscholen.

LEERLINGEN (gegradueerden en minderen).	Infanterie (2 scholen).				Cavalerie (1 school).			Artillerie. Veld- en bergartillerie (1 school).			Artillerie. Vesting-artillerie (1 school).			Genie (1 school).		
	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.
Aanwezig op ult. 1913: *a*)																
Onderofficieren	10	—	—	10	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	15	11	—	26	16	2	18	—	—	—	4	—	4	11	5	16
Manschappen	47	21	36	104	16	6	22	—	—	—	3	—	3	23	6	29
Te zamen	72	32	36	140	33	8	41	—	—	—	7	—	7	34	11	45
In den loop van 1914 bijgekomen:																
Onderofficieren	*b*) 31	—	—	31	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	157	77	26	260	15	2	17	22	7	29	20	4	24	8	8	16
Manschappen	209	141	114	464	24	6	30	25	11	36	23	7	30	32	1	33
Te zamen	397	218	140	755	41	8	49	47	18	65	43	11	54	40	9	49
In den loop van 1914 afgegaan:																
a. na afgelegd examen. Onderofficieren	*c*) 27	—	—	27	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a. na afgelegd examen. Korporaals	150	75	23	248	15	2	17	21	2	23	21	1	22	11	5	16
a. na afgelegd examen. Manschappen	219	149	111	479	13	5	18	17	3	20	17	4	21	13	4	17
b. om andere redenen. Onderofficieren	8	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b. om andere redenen. Korporaals	5	5	1	11	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—
b. om andere redenen. Manschappen	22	1	7	30	3	1	4	—	—	—	9	1	10	12	2	14
Te zamen	431	230	142	803	34	8	42	38	5	43	48	6	54	36	11	47
Derhalve op ult. 1914:																
Onderofficieren	*c*) 6	—	—	6	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	17	8	2	27	15	2	17	1	5	6	2	3	5	8	8	16
Manschappen	15	12	32	59	24	6	30	8	8	16	—	2	2	30	1	31
Te zamen	38	20	34	92	40	8	48	9	13	22	2	5	7	38	9	47

a) Hieronder de militairen, toegelaten tot den 1sten cursus en vóór den 1sten Januari 1914 bij de kaderscholen aangekomen.

b) Hieronder 2 fouriers.

c) Hieronder 1 fourier.

b. Korpsscholen.

LEERLINGEN (gegradueerden en minderen).	Infanterie (30 scholen).				Cavalerie (1 school).			Artillerie (2 scholen).			Genie (1 school).		
	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.
Aanwezig op ult. 1913:													
Onderofficieren en korporaals: gewone cursus	9	5	3	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Onderofficieren en korporaals: opleiding kaderschool	66	43	60	169	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Manschappen: gewone cursus	132	179	1152	1463	3	56	59	7	4	11	12	19	31
Manschappen: opleiding kaderschool	224	374	327	925	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Te zamen	431	601	1542	2574	3	56	59	7	4	11	12	19	31
Aanwezig op ult. 1914:													
Onderofficieren en korporaals: gewone cursus	4	3	2	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Onderofficieren en korporaals: opleiding kaderschool	45	48	56	149	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Manschappen: gewone cursus	65	167	1264	1496	3	47	50	13	25	38	—	—	—
Manschappen: opleiding kaderschool	139	405	385	929	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Te zamen	253	*d*) 623	*d*) 1707	2583	3	*d*) 47	50	13	25	38	—	—	—

d) Onder de Amboineesche en andere inlandsche leerlingen der infanterie- en cavalerie-korpsscholen tellen ook zoons van tot die landaarden behoorende militairen. Dit was ten aanzien der infanteriescholen op ult. 1913 met 737 en op ult. 1914 met 742 jongelieden, en ten aanzien van de cavalerieschool op ult. 1913 met 24 en op ult. 1914 met 23 jongelieden het geval.

c. Hoefsmidschool.

LEERLINGEN.	Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.
Aanwezig op ult. 1913:			
Cavaleristen	6	—	6
Kanonniers	2	—	2
Fuseliers (mitrailleur-compagnieën).	—	—	—
Te zamen	8	—	8
In den loop van 1914 bijgekomen:			
Cavaleristen	5	—	5
Kanonniers	7	—	7
Fuseliers (mitrailleur-compagnieën).	—	5	5
Te zamen	12	5	17

LEERLINGEN.		Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.
In den loop van 1914 afgeschreven:				
a. na afgelegd examen.	Cavaleristen	4	—	4
	Kanonniers	2	—	2
	Fuseliers	—	—	—
	Te zamen	6	—	6
b. om andere redenen.	Cavaleristen	2	—	2
	Kanonniers	2	—	2
	Fuseliers	—	—	—
	Te zamen	4	—	4
Derhalve op ult. 1914 aanwezig:				
Cavaleristen		5	—	5
Kanonniers		5	—	5
Fuseliers (mitrailleur-compagnieën).		—	5	5
Te zamen		10	5	15

14. Overzicht van de gedurende 1914 toegekende eerbelooningen aan de militairen der landmacht, wegens aan den lande bewezen bijzondere diensten ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen in Indië.

Ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen is gedurende 1914 aan militairen der landmacht het hiernevens vermelde aantal belooningen toegekend. *a)*		Orde van den Nederlandschen Leeuw.	Orde van Oranje-Nassau.		Militaire Willemsorde.	Eereteeken voor Moed en Trouw.	Eervolle vermelding.
		Ridderkruizen.	Officierskruizen.	Ridderkruizen.	Ridderkruizen 4de klasse.	Zilver.	
Officieren		1	1	1	1	—	1
Onderluitenants		—	—	—	—	—	—
Militairen beneden den rang van officier.	Europeanen	—	—	—	2	—	3
	Amboineezen	—	—	—	—	1	5
	Andere inlanders	—	—	—	—	—	1

a) Kon. besluiten van 1914 dd. 5 Febr. n°. 33; 20 Maart n°. 10; 5 Oct. n°. 36 en 23 Dec. n°. 42, zoomede Gouv. besluiten dd. 16 Febr. 1914 n°. 1 en 18 Nov. 1914 n°. 2.

15. Opgave over de jaren 1912 t/m 1914 omtrent het aantal militairen beneden den rang van officier, die om

GEBOORTELAND OF LANDAARD.	1912.									
	Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. a)	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis.	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. b)
										%
Nederland	3	12	54	47	16	74	211	23	10	450 = 6,35
Nederlandsch-Indië	—	—	5	1	10	5	11	2	1	35 = 1,95
België en Frankrijk	—	—	5	—	4	3	4	—	—	16 = 4,93
Duitschland	—	—	4	—	52	7	4	3	—	70 = 7,95
Zwitserland	—	—	—	—	5	—	1	—	—	6 = 9,09
Overige landen	—	—	—	—	2	—	2	—	—	4 = 5,19
Totalen	3	12	68	48	89	89	233	28	11	581 = 5,66
Amboineezen en Menadoneezen	2	—	9	—	2	13	1	—	—	27 = 0,47
Javanen en Soendaneezen	5	2	38	2	178	24	47	2	2	300 = 1,96
Madoereezen	1	—	—	—	2	—	—	—	—	3 = 1,70
Boegineezen	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1 = 1,69
Maleiers, enz.	—	—	1	—	1	—	1	—	—	3 = 0,52
Totalen	8	2	49	2	183	37	49	2	2	334 = 1,53
Totalen-generaal	11	14	117	50	272	126	282	30	13	915 = 2,85

a) In den loop van het jaar gedetineerd, doch niet van den militairen stand vervallen verklaard.

b) De procenten zijn berekend naar het aantal aanwezigen op ult. December van het vorige jaar, vermeld in tabel 3.

niet-eervolle redenen, 't zij uit het leger of tijdelijk uit het korps afgevoerd, 't zij gedegradeerd of teruggesteld zijn.

1913.										1914.									
Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. a)	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis.	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. b)	Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. a)	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis.	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. b)
8	6	62	20	19	96	229	22	17	% 479 = 6,95	9	4	85	21	22	81	226	30	13	% 491 = 7,52
2	—	7	3	3	11	8	3	2	39 = 2,26	—	—	4	—	3	3	7	4	2	23 = 1,37
—	1	1	—	3	2	2	—	—	9 = 4,07	—	—	1	—	—	—	4	2	—	7 = 3,82
—	—	3	—	27	8	4	3	1	46 = 5,48	1	—	10	—	25	9	5	2	—	52 = 6,64
—	—	—	—	—	1	—	—	—	1 = 1,72	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2 = 4,08
—	—	1	—	—	—	—	1	—	2 = 3,27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	7	74	23	52	118	243	29	20	576 = 5,88	10	4	101	21	51	93	242	38	15	575 = 6,20
2	—	3	—	1	16	2	1	1	26 = 0,42	—	—	3	—	—	15	2	1	—	21 = 0,30
5	—	34	3	432	40	46	1	3	564 = 3,72	8	1	57	4	471	64	57	4	1	667 = 4,25
—	—	—	—	39	—	—	—	—	39 = 20,74	—	—	1	—	14	—	—	—	—	15 = 7,73
—	—	2	—	—	—	—	—	—	2 = 3,44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	2	—	1	1	1	—	—	5 = 0,87	—	—	2	—	3	3	—	—	—	8 = 1,39
7	—	41	3	473	57	49	2	4	636 = 2,88	8	1	63	4	488	82	59	5	1	711 = 3,03
17	7	115	26	525	175	292	31	24	1212 = 3,80	18	5	164	25	539	175	301	43	16	1286 = 3,93

16. Overzicht van de straffen opgelegd aan Europeesche militairen wegens dronkenschap over het jaar 1914.

MILITAIRE COMMANDEMENTEN.	Gemiddelde sterkte aan Europeanen present voor soldij volgens de administratieboeken van de korpsen. *a)*				Totaal aantal Europeesche militairen, die wegens dronkenschap of misbruik van sterken drank gestraft werden.	Gemiddeld aantal Europeesche militairen			Aantal opgelegde straffen voor dronkenschap of misbruik van sterken drank aan Europeesche militairen wegens:			Van het totaal aantal opgelegde straffen vermeld in de kolommen 10 t/m 12 werden opgelegd aan Europeesche:		
	Gehuwden.	Ongehuwden met huishoudster.	Ongehuwden zonder huishoudster.	Totaal.		die tot de geregelde bezoekers van een militair tehuis werden gerekend. *b)*	die geregeld aan sport (jacht, voetbal, enz.) deelnamen.	Totaal.	eerste dronkenschap, d.w.z. aan hen, die in hun diensttijd nog nimmer daarvoor gestraft zijn.	herhaalde dronkenschap.	Totaal.	gehuwde militairen. *c)*	ongehuwde militairen met huishoudster. *c)*	ongehuwde militairen zonder huishoudster. *c)*
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
					%	%	%	%				%	%	%
1ste militaire afdeeling op Java	195	404	1152	1751	335 = 19,03	113= 6,45	241 = 13,76	354 = 20,21	118	422	540	6=1,18	54 = 10,00	480 = 88,82
2de idem	186	382	1234	1802	360 = 19,98	129= 7,16	258 = 14,30	387 = 21,46	82	386	468	11=2,35	70 = 15,00	387 = 82,65
3de idem	88	233	493	814	179 = 22,00	60= 7,37	125 = 15,36	185 = 22,73	23	178	201	5=2,49	29 = 16,92	167 = 83,08
4de idem	100	338	1174	1612	322 = 20,00	181=11,23	218 = 13,52	399 = 24,75	74	315	389	4=1,03	39 = 10,08	346 = 88,67
Sumatra's Westkust	27	74	202	303	89 = 29,37	8 = 2,64	54 = 17,82	62 = 20,46	10	93	103	2=1,94	18 = 17,47	83 = 80,59
Tapanoeli	1	6	10	17	1 = 5,88	—	3 = 17,64	3 = 17,64	—	3	3	1=33,33	2 = 66,67	—
Atjeh en onderhoorigheden	54	161	295	510	105 = 20,06	—	69 = 13,53	69 = 13,53	31	92	123	7=5,69	19 = 15,45	97 = 88,86
Sumatra's Oostkust	13	10	18	41	7 = 17,07	—	12 = 29,27	12 = 29,27	1	6	7	—	2 = 28,57	5 = 71,43
Riouw	1	8	6	15	1 = 6,67	—	5 = 33,33	5 = 33,33	—	1	1	—	—	1 = 100,00
Palembang en Djambi	9	16	14	39	2 = 5,13	—	8 = 20,52	8 = 20,52	—	2	2	—	1 = 50,00	1 = 50,00
Westerafdeeling van Borneo	14	27	109	150	55 = 36,67	3 = 2,00	13 = 8,76	16 = 10,76	32	46	78	1=1,28	22 = 28,46	55 = 70,26
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	6	19	20	45	8 = 17,78	—	21 = 46,67	21 = 46,67	2	6	8	1=12,50	2 = 25,00	5 = 62,50
Celebes en Menado	10	75	133	218	68 = 31,19	—	66 = 30,27	66 = 30,27	3	78	81	—	12 = 14,81	69 = 85,19
Amboina en Ternate	15	19	42	76	22 = 20,00	—	3 = 39,47	3 = 39,47	—	29	29	—	7 = 24,14	22 = 75,86
Timor en onderhoorigheden	3	52	112	167	28 = 16,77	—	16 = 9,58	16 = 9,58	8	21	29	—	8 = 16,77	21 = 83,33
Totalen	722	1824	5014	7560	1582 = 20,92	494=6,52	1112=14,71	1606=21,23	384	1678	2062	38=1,84	285 = 13,82	1739=84,34

a) Berekend naar de sterkte, present voor soldij bij het begin van elke maand.

b) Deze rubriek is alleen ingevuld voor de garnizoenen, waar een militair tehuis is; daartoe is bij het korps, de compagnie of het detachement eens per maand opgenomen, wie tot de geregelde bezoekers behooren, waarna het gemiddeld aantal over 12 maanden is berekend.

c) De procenten zijn berekend naar het totaal aantal straffen, in kolom 12 vermeld.

17. Formatie en sterkte op ult. 1914 van gewapende korpsen, niet rechtstreeks tot het leger behoorende (ongerekend die, uitsluitend voor politiediensten bestemd).

KORPSEN EN STANDPLAATSEN.	FORMATIE. a)					STERKTE.				
	Officieren.		Onderofficieren en manschappen.		Dienst-paarden.	Officieren.		Onderofficieren en manschappen.		Dienst-paarden.
	Europ.	Inlanders	Europ.	Inlanders		Europ.	Inlanders	Europ.	Inlanders	
Schutterijen (uitsluitend infanterie).										
Batavia	—	—	—	—	—	29	—	b) 1253	—	—
Semarang	—	—	—	—	—	19	—	b) 374	—	—
Soerabaja	—	—	—	—	—	26	—	b) 604	—	—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	4	—	76	—	—
Soerakarta	—	—	—	—	—	4	—	48	—	—
Padang (gouv. Sumatra's Westkust)	—	—	—	—	—	5	—	62	—	—
Makasser (gouv. Celebes en onderh.)	—	—	—	—	—	7	—	80	—	—
Menado (residentie Menado)	5		e) 171		—	4		d) 191		—
Amboina (residentie Amboina) c)	13		f) 252		—	10		286		—
Saparoea (id.) c)	6		g) 142		—	4		141		—
Ternate (residentie Ternate) c)	4		h) 80		—	5		67		—
Overige korpsen.										
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. i) Staf	—	5	—	—	5	—	5	—	—	5
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. i) batalj. infanterie	—	18	—	701	2	—	18	—	700	2
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. i) $^1/_2$ esk. cavalerie	—	3	—	64	63	—	3	—	64	61
Barisans op Madoera. j) Staf en infant. te Bangkalan	—	18	—	k) 676	—	—	18	—	620	—
Barisans op Madoera. j) „ „ Pamekasan	—	10	—	k) 341	—	—	10	—	390	—
Barisans op Madoera. j) „ „ Soemenep	—	10	—	k) 341	—	—	10	—	357	—

a) Vaste formatiecijfers kunnen voor de schutterijen op Java en voor die te Padang en Makasser niet worden opgegeven; zie daaromtrent voor de eerstbedoelde schutterijen Ind. St. 1838 n°. 22 (artt. 13 t/m 16), voor de schutterij te Padang Ind. St. 1857 n°. 88 (art. 2) en voor die te Makasser Ind. St. 1875 n°. 275 (artt. 11 en 13).

b) Hieronder, voor zoover de schutterijen te Batavia en Soerabaja aangaat, de korpsen muzikanten, doch ongerekend de tamboers en hoornblazers (inlanders).

c) Deze schutterijen zijn hoofdzakelijk samengesteld uit zoogenaamde inlandsche burgers (doorgaans van elders afkomstige inlanders en hunne afstammelingen). Hoeveel Europeanen in de sterkte tellen, is niet afzonderlijk opgegeven.

d) Hieronder het korps muzikanten.

e) Van de onderofficieren en minderen (buiten den adjudant-onderofficier en de tamboers) zijn er 167 met een geweer bewapend.

f) Hieronder 242 geweerdragenden.

g) Als voren 138.

h) Als voren 77.

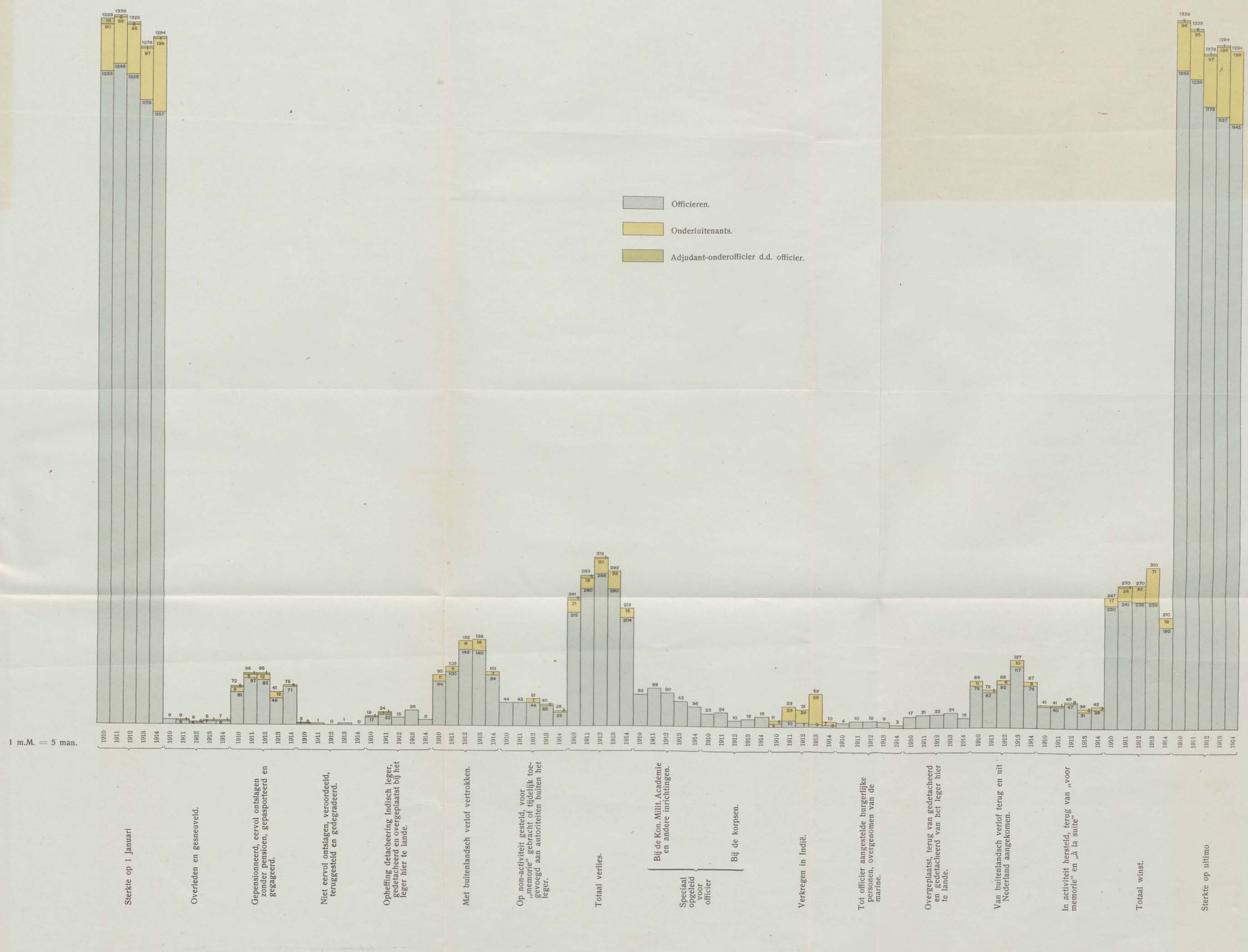
i) Dit korps is door het hoofd van het Mangkoe Negarasche Huis in dienst te houden, dat daarbij in alles overleg heeft te plegen met den door of vanwege het legerbestuur aan het legioen als kapitein-instructeur toegevoegden officier der infanterie, nevens wien aan het korps, voor leiding en oefening, verder nog zijn toegevoegd 1 luitenant der cavalerie en 5 onderofficieren van het leger (4 van de infanterie en 1 van de cavalerie). De infanterie en de cavalerie van het legioen worden door hare eigen officieren gecommandeerd. Deze laatsten worden tot en met den rang van kapitein of ritmeester door den pangeran zelf aangesteld met goedkeuring van den resident; de hoofdofficieren worden op voordracht van den pangeran, aan te bieden door tusschenkomst van den resident, door den Gouverneur-Generaal benoemd. Overigens is dit legioen — waarvan de uitgaven ten laste van 'slands kas komen — op militaire wijze gekleed en bewapend. In geval van mobilisatie — bij oorlog of voor toevoeging aan expeditiën — gelden voor het legioen, of voor het gemobiliseerde gedeelte daarvan, de krijgswetten.
Zie Bijbl. Ind. St. nos. 5308, 5517, 5600, 5805, 5966, 5977, 6072, 6770, 6832, 6955, 7055, 7150, 7212, 7291, 7649, 7757, 7928, 7996, 8046, 8126 en 8128.

j) Ook aan deze (gouvernements-)korpsen, mede op militaire wijze gekleed en bewapend, zijn officieren (3 kapiteins) en eenige onderofficieren uit het leger toegevoegd voor de leiding en oefening. De kapiteins-instructeur staan onder de rechtstreeksche bevelen van den resident, doch zijn voor de leiding en oefening van de barisans verantwoordelijk aan den commandant der 3de militaire afdeeling op Java. De barisans, waarbij slechts Madoereezen ter dienstneming worden toegelaten, worden door hunne eigen officieren gecommandeerd, die worden benoemd en ontslagen door den Gouverneur-Generaal. De onderofficieren en minderen zijn niet gekazerneerd; zij wonen in kampongs nabij de kampementen. In gewone tijden is aan de barisans opgedragen het bewaken van de landskassen, gevangenissen en gouvernementspakhuizen op hunne standplaatsen en het begeleiden van gevangenen en transporten, terwijl zij overigens bestemd zijn tot handhaving van orde en tucht op Madoera, wanneer de gewone middelen van politie tekort schieten. Om voor militaire doeleinden te worden aangewend, kunnen de barisans geheel of gedeeltelijk worden gemobiliseerd en gelden alsdan ook voor hen de krijgswetten.
Zie Bijbl. Ind. St. nos. 4755, 5087, 5252, 5284, 5406, 5517, 5687, 5785, 5966, 5971, 6426, 6435, 6481, 6963, 7055, 7096, 7150, 7240, 7291, 7354, 7418, 7606, 7634, 7650, 7700, 7757, 7861, 7924 en 7996.

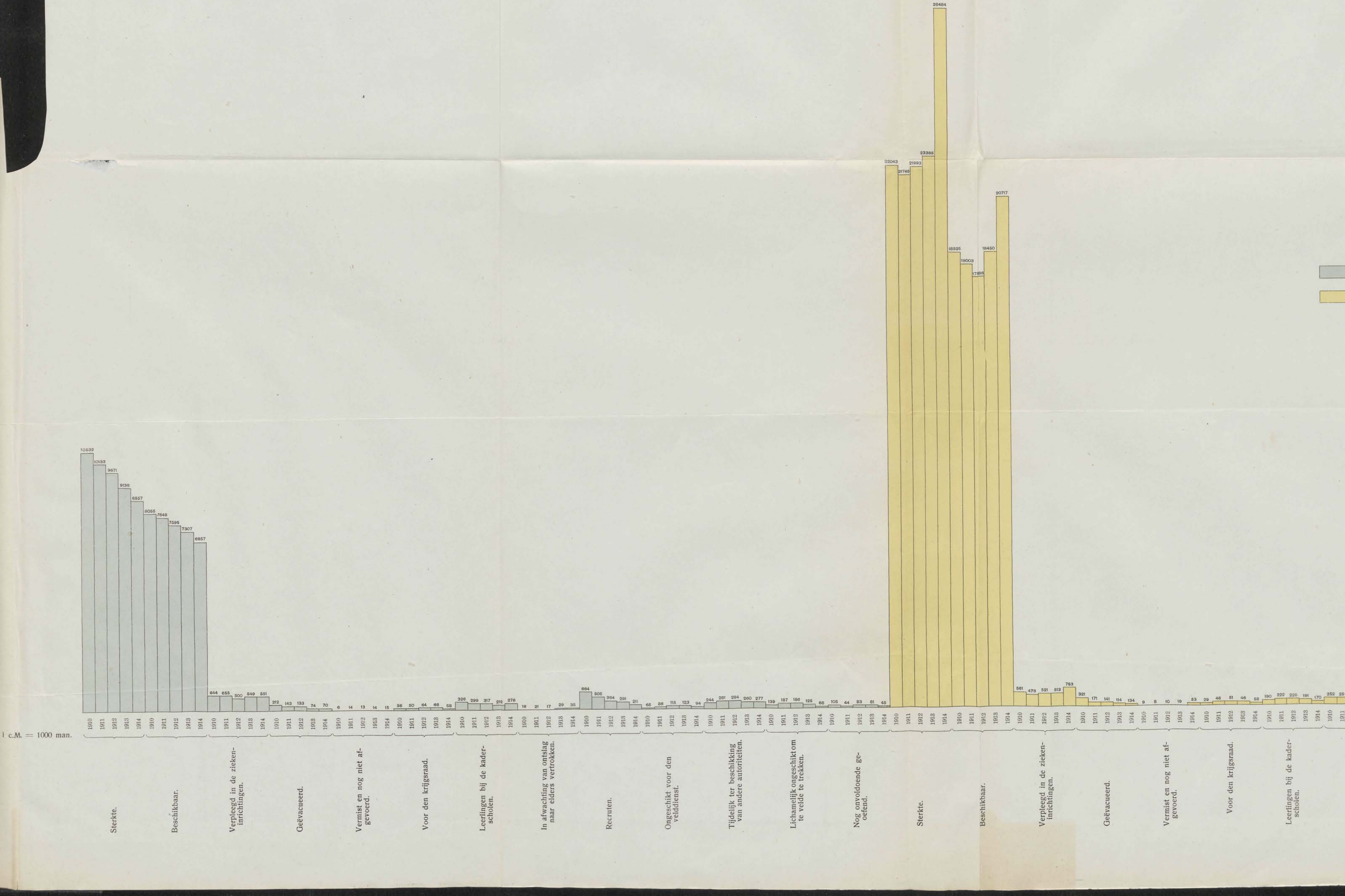
k) Hieronder 3 man hospitaalpersoneel.

VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE GEDURENDE 1910 T/M 1914 GELEDEN VERLIEZEN EN VERKREGEN WINSTEN IN VERHOUDING TOT DE STERKTE BIJ HET BEGIN EN HET EINDE DIER JAREN.

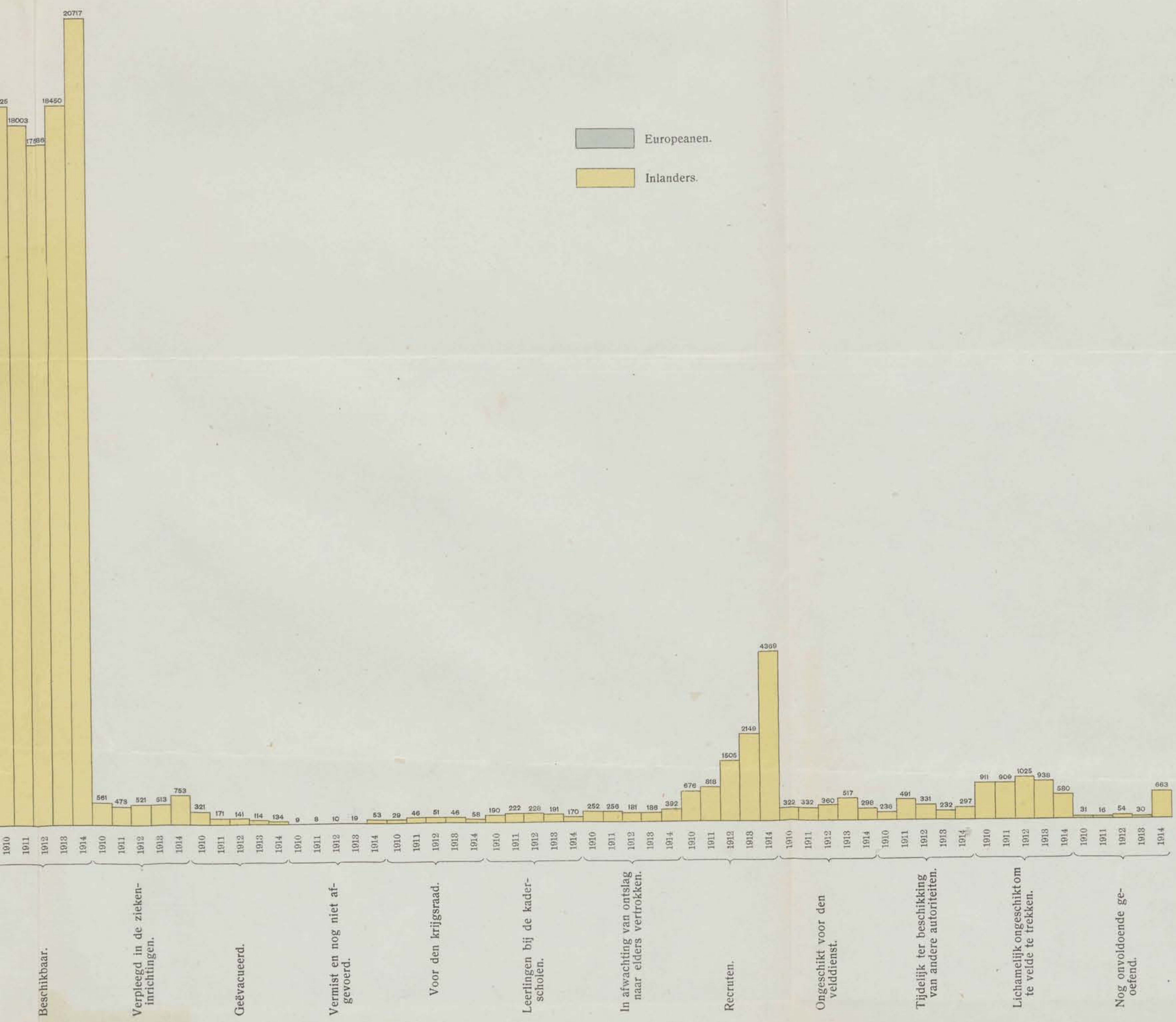
a. Officieren en als zoodanig dienstdoenden.

GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE TIJDELIJK NIET BESCHIKBARE MAAR TOCH IN DE STERKTE TELLENDE (TOT DE FORMATIE BEHOORENDE) ONDEROFFICIEREN EN MINDEREN (DE ONDERLUITENANTS EN ADJUDANT-ONDEROFFICIEREN DIENSTDOEND OFFICIER HIERONDER NIET BEGREPEN) IN VERGELIJKING M

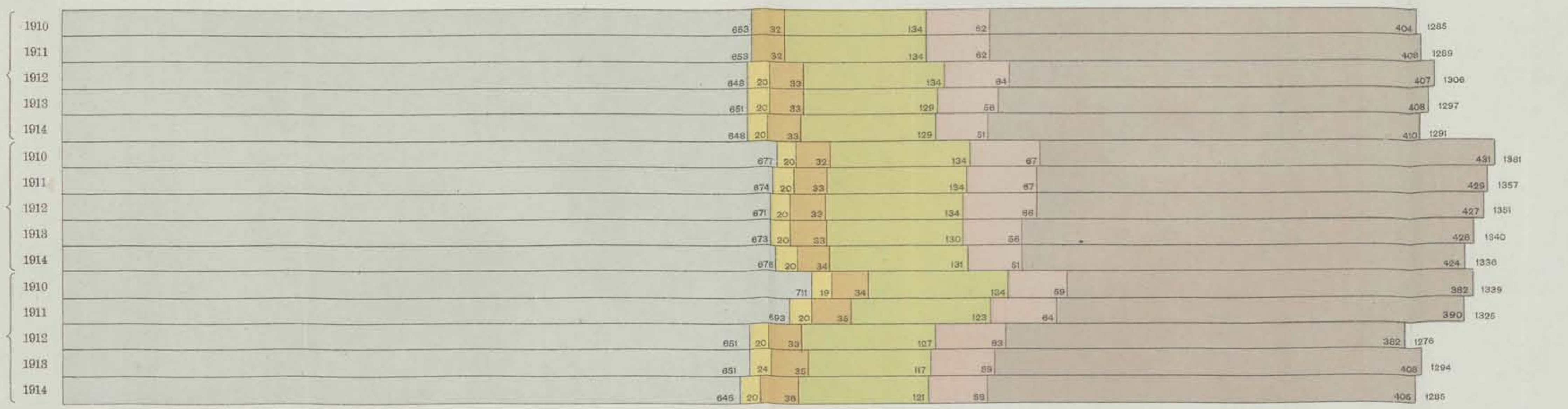

T-ONDEROFFICIEREN DIENSTDOEND OFFICIER HIERONDER NIET BEGREPEN) IN VERGELIJKING MET DE STERKTE EN HET AANTAL BESCHIKBAREN OP ULT. 1910, 1911, 1912, 1913 EN 1914.

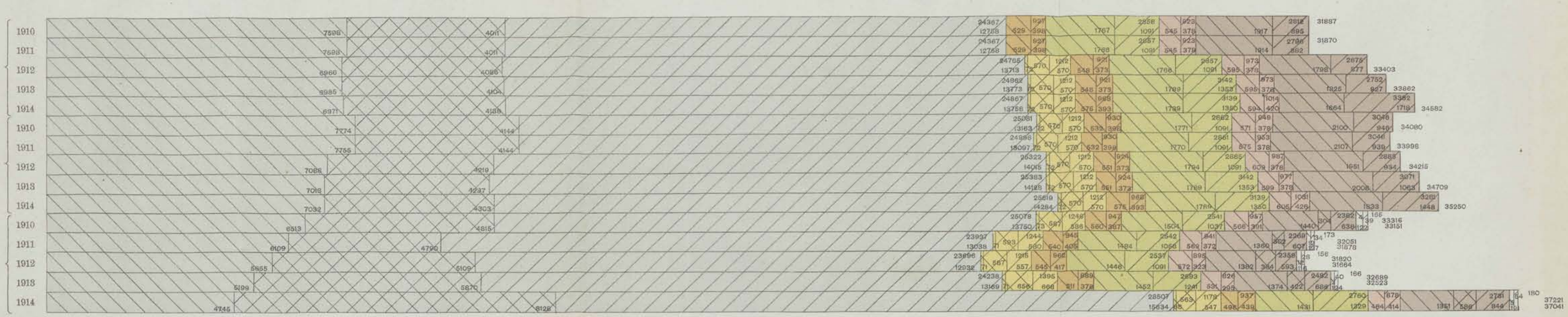
GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE STERKTE VAN HET LEGER IN NEDERLANDSCH-INDIË IN VERGELIJKING MET DE NORMALE EN DE TEGENWOORDIGE FORMATIE.

a. Officieren en als zoodanig dienstdoenden.

1 c.M. = 50 man.

b. Onderofficieren en minderen.

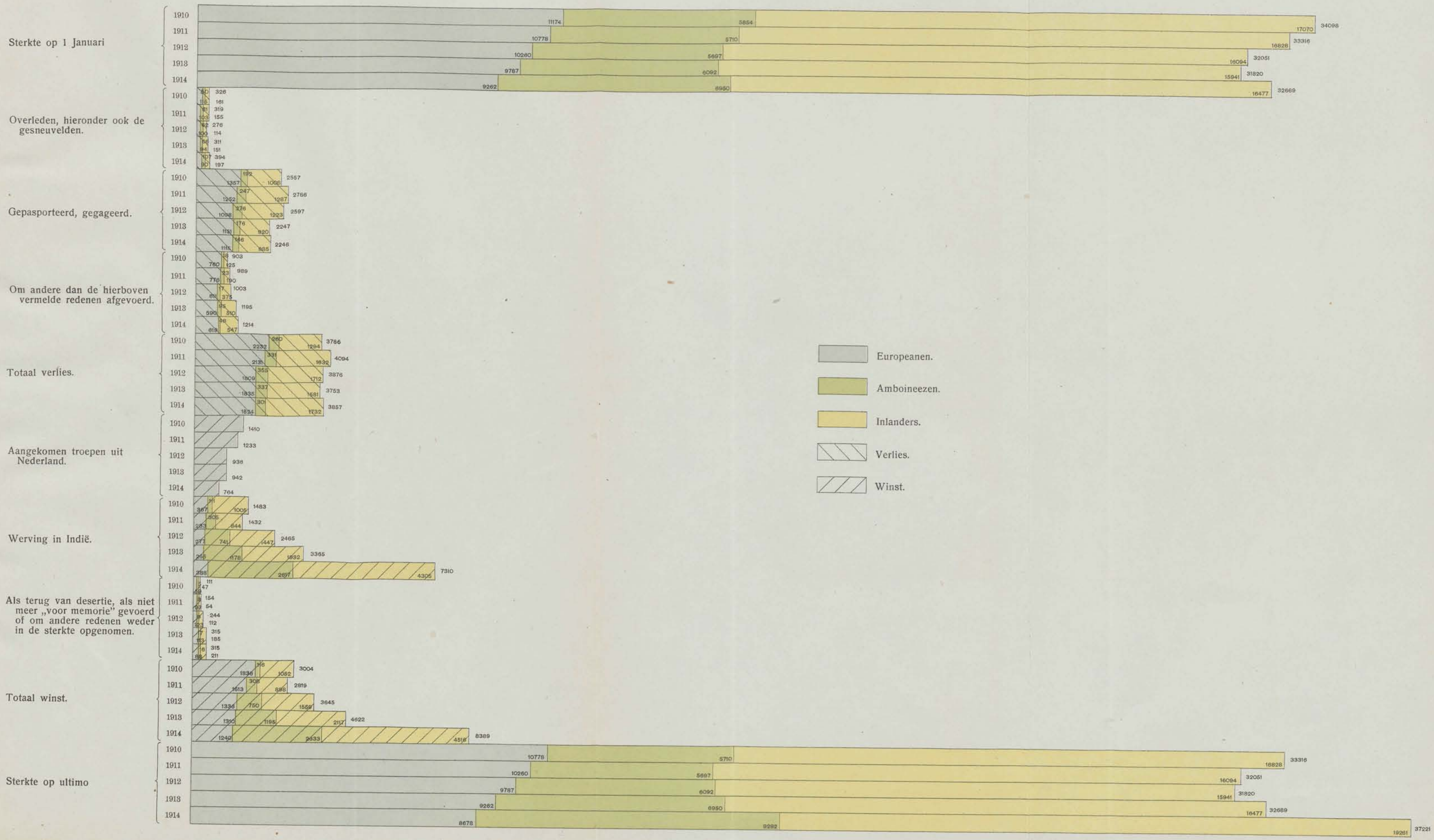

1 m.M. = 100 man.

Infanterie. Marechaussee. Cavalerie. Artillerie. Genie. Verdere onderdeelen van het leger. Europeanen. Amboineezen. Andere inlanders. Tot het Indisch leger behoorende, maar niet in de sterkte tellende militairen.

VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE GEDURENDE 1910 T/M 1914 GELEDEN VERLIEZEN EN VERKREGEN WINSTEN IN VERHOUDING TOT DE STERKTE BIJ HET BEGIN EN HET EINDE VAN HET JAAR.

b. Onderofficieren en minderen.

1 m.M. = 100 man.

Bijlage C.

(Zie hoofdstuk E, §§ 1 en 5, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de KONINKLIJKE MARINE in Nederlandsch-Indië, meerendeels over 1914.

1. Algemeen overzicht betreffende de schepen en vaartuigen van de Indische Mi

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart, bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 18.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
INDISCHE MILI[T...]																			
Flottielje-vaartuigen.																			
Siboga	2	S.	1897 Amsterdam (Nederl. Scheepsbouwmaatschappij).	A. 1898. B. 25 Jan. 1899.	53.7	9.44	36	790	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 c.M. A.	1 4 1 6	—	—	1395	13.83	144	11.4	8.5	1400 *(a)*	2060 *(a)*
Mataram . . .	2	S.	1895 Amsterdam (Huygens & van Gelder).	A. 1896. B 31 Maart 1897.	53.9	9.44	36.5	809.52	K. v. 10,5 cM. A. „ „ 3,7 „ Mr. v. 7,5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1345	12.95	154	10.5	8	1119 *(a)*	1690 *(a)*
Assahan . . .	2	S.	1899 Rotterdam (Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Fijenoord").	A. 1900. B. 10 Jan. 1901.	53.7	9.44	36	800	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 cM. A.	1 4 1 6	—	—	1353	13.95	134	—	—	—	—
Koetei	2	S.	1897 Amsterdam (Nederlandsche Scheepsbouwmaatschappij).	A. 1898. B. 5 Nov. 1898.	53.7	9.44	36	790	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1412	13.51	144	11.25	8.5	1380 *(a)*	2130 *(a)*

[1]) S = staal, IJ = ijzer, K = gekoperd, Z = gezinkt, C = compositie.

[2]) Lengte van den romp over alles.

[3]) Breedte van den romp op het grootspant over de buitenhuid zonder uitbouwsels.

[4]) Grootste diepgang bij normale toelading, stoomketels op peil.

[5]) Met schepen 4 uren, met torpedobooten 2 uren volgehouden (met de na 1900 gebouwde torpedobooten 3 uren).

[6]) Indien de kolommen 17, 18, 19 en 20 niet zijn ingevuld, beteekent dit, dat het schip herstellingen aan de ketels ondergaat of ondergaan heeft, zoodat vorige opgaven geen vertrouwen meer verdienen.

...ggen zee- met ...len ...d. [6]) Bij vaart van kolom 18.	Romp, betimmering, masten en rondhouten.	1°. Staat waarin de stoomketels verkeeren. 2°. Vermoedelijke tijd, dien zij zonder groote herstelling dienst kunnen doen.	Werktuigen.	Bevond zich op 31 December 1914:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging).		Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport.				Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1914 tot en met 31 Maart 1915. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
							31 Dec. 1913		31 Dec. 1914		
					Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
...ILI	**TAIRE MARINE.**										
2060 *a*)	In goeden staat. De buitenhuid op de waterlijn bleek bij de laatste dokking op sommige plaatsen afgenomen van 9.5 tot 6 mM. Aan stuurboord even achter het 2de waterdichte schot van achteren is de stringerplaat grootendeels verteerd, terwijl in spant 78 ter plaatse een gat is geroest, waardoor dit schot niet meer als waterdicht is te beschouwen. De waterdichte deuren van de machinekamer naar het ketelruim en tunnel laten een weinig licht door.	1°. Hoofdketel in goeden staat; hulpketel in bruikbaren staat, bij eventueel gebruik is de voorgeschreven druk verminderd tot 120 lbs., doet alleen dienst als waterreservoir. 2°. Onbepaald.	In goeden staat.	in dienst.	54	46	52	38	48	44	Bleef gedurende het verslagjaar te Soerabaja beschikbaar voor den mijnendienst en zette de beproevingen met de trotylmijnen in de vaarwaters nabij Soerabaja tot einde Juli 1914 voort, waarna het schip begin Augustus voor oorlogsgebruik werd gereedgemaakt. Toen de tijdsomstandigheden zulks weder veroorloofden, hervatte de bodem begin November de oefeningen met de mijnen en hield hij eenige malen in Straat Madoera schietoefeningen met geschut.
1690 *a*)	In goeden staat. Het scheepsvlak en de spanten onder het voorkolenruim zijn zeer roestig.	Afgekeurd.	Id.	in dienst.	54	46	51	42	51	33	Vertoefde van 1 April tot einde Juli 1914 in het gewest Riouw en onderhoorigheden met Tandjoengpinang als station ter beteugeling van opiumroof in den Riouw-Lingga-archipel, gedurende welken tijd de kolenvoorraad tweemaal (van 2—5 Mei en van 22—24 Juli) te Singapore werd aangevuld. Op 1 Augustus vertrok de bodem, in verband met de uitgebroken onlusten onder de Chineezen bij Pontianak, naar de westkust van Borneo, waar het schip tot het einde dier maand bleef toegevoegd aan het hoofd van het gewestelijk bestuur aldaar. Daarna stoomde de *Mataram* via Makasser naar Ternate, waar wegens ongeregeldheden onder de bevolking van het eiland Halmahera, de aanwezigheid van een oorlogsschip wenschelijk was. Nadat de bodem van 28 September 1914 tot begin Januari 1915 aldaar hulp had verleend bij den overvoer en het landen van troepen in het oproerige gebied, vertrok het schip naar Soerabaja, waar het 19 Januari op het marine-etablissement buiten dienst werd gesteld.
—	In goeden staat. De schuifdeur van het volksverblijf aan stuurboord krijgt te veel ruimte.	1°. In bruikbaren staat. 2°. Worden elk half jaar onderzocht.	Id.	in dienst.	54	46	48	43	54	42	Was tot 4 Mei 1914 ter beschikking van den commandant der zeemacht en vertoefde hoofdzakelijk te Tandjoengpriok, van welke haven uit de bodem verschillende tochten naar nabij gelegen eilanden en vaarwaters ondernam. Op laatstgenoemden datum vertrok het schip naar Soerabaja, waar het bij het marine-etablissement in timmering werd opgenomen. Na beeindiging der herstellingen stoomde de bodem 17 Juni naar den Kangean-archipel (Madoera) ter uitvoering van verschillende opdrachten, na afloop waarvan de *Assahan* den 28sten d.a.v. weder naar Tandjoengpriok terugkeerde om aldaar andermaal ter beschikking van den commandant der zeemacht te worden gesteld. Van 5 tot 10 Augustus verleende het schip hulp bij den overvoer van troepen van Java naar Pontianak, waarna het als communicatie-vaartuig aan het eskader werd toegevoegd en tot eind verslagtijd in hoofdzaak de bewegingen van het vlaggeschip volgde.
2130 *a*)	In goeden staat.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	Id.	buiten dienst.	—	—	—	—	—	—	Is, ter vervanging van de *Mataram*, 19 Januari 1915 te Soerabaja in dienst gesteld en vertrok 16 Februari naar Ternate, ten einde tegen eene eventueele neutraliteitsschending in het oostelijke gedeelte van den Archipel te waken.

a) Uitkomsten verkregen met Ombilin-kolen.
b) Uitkomsten verkregen met Cardiff-kolen.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 18.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Serdang . . .	2	S.	1896 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1897. B. 7 Dec. 1897.	53.9	9.44	36.5	820	K. v. 10,5 cM. A. „ „ 3,7 „ Mr. v. 7,5 cM. A.	1 4 1 6	—	—	1290	12.9	149	11	8	1320 *a*)	1930 *b*)
Torpedobooten.																			
Cerberus . . .	1	S.	1887 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1888. B. 6 Febr. 1889.	38.22	3.96	14.2 (21)	83,91	K. v. 3,7 cM.	2	2	1	841	17.6	12	—	—	—	—
Hydra	1	S.	1899 Londen (Yarrow).	A. 1900. B. 17 Nov. 1900.	39.62	4.11	20.6	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 204	24.26	20.5	17.5	8	390 *b*)	1500 *b*)
Scylla	1	S.	1899 Londen (Yarrow).	A. 1900. B. 17 Nov. 1900.	39.62	4.11	20.6	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 201	24.30	20.5	17.5	8	390 *b*)	1500 *b*)
Minotaurus . .	1	S.	1901 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1902. B. 31 Oct. 1903.	39.62	4.11	20.6	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 281	24.36	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*)
Python	1	S.	1901 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1902. B. 31 Oct. 1903.	39.62	4.11	20.6	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 269	24.96	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*)
Sphinx	1	S.	1902 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1903. B. 31 Oct. 1903.	39.62	4.11	20.6	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 442	24.38	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*)
Draak	1	S.	1905 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1906. B. 9 Nov. 1907.	39.62	4.13	20.6	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 558	23.28	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*)
Krokodil . . .	1	S.	1905 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1906. B. 9 Nov. 1907.	39.62	4.13	20.6	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 576	23.78	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*)
Zeeslang . . .	1	S.	1906 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1907. B. 9 Nov. 1907.	39.62	4.13	20.6	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 563	24.04	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*)
Opnemings-vaartuigen.																			
Sumbawa . . .	1	S.	1890 Vlissingen. (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1891. B. 7 Juni 1892.	53.25	8.1	34.5	600	—	—	—	—	930	12.5	88	—	6	—	3000

Romp, betimmering, masten en rondhouten.	1°. Staat waarin de stoomketels verkeeren. 2°. Vermoedelijke tijd, dien zij zonder groote herstelling dienst kunnen doen.	Werktuigen.	Bevond zich op 31 December 1914:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Bepaalde sterkte Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1913 Europeanen.	31 Dec. 1913 Inlanders.	31 Dec. 1914 Europeanen.	31 Dec. 1914 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1914 tot en met 31 Maart 1915. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
In goeden staat.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	In goeden staat.	in dienst.	54	46	49	49	54	47	Bleef gedurende den verslagtijd te Sabang in station voor den mijnendienst. Tot het houden van schietoefeningen met geschut en van vaaroefeningen voor het personeel, maakte het schip meermalen tochten in de nabijheid van deze haven, daarbij verschillende havenplaatsen en baaien ter oost- en westkust van Atjeh aandoende. Den 26sten Juni 1914 ondernam de bodem een tocht naar Pinang tot het doen van stoomproeven, bleef daar van 28 Juni tot 4 Juli en keerde vervolgens weder naar de Sabang-baai terug, waar de oefeningen in het leggen en lichten van mijnen tot begin Augustus werden voortgezet. Daarna werd het schip voor oorlogsgebruik gereed gemaakt en bleef het verder tot het einde van den verslagtijd te Sabang, ten einde voor de handhaving van onze onzijdigheid zorg te dragen.
In bruikbaren staat.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.							
In goeden staat.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	In goed bruikbaren staat.	in dienst.							
Id.	1°. In goed bruikbaren staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.							
Id.	1°. In goed bruikbaren staat. 2°. Onbepaald.	In goeden staat.	in dienst.							
Id.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.	122	85	145	86	181	114	Waren gestationneerd te Soerabaja. Tot Augustus 1914 was één groep van 3 booten, met een reserveboot, in dienst, doch daarna bleven voortdurend 2 groepen voor den dienst beschikbaar. Gedurende de eerste drie maanden van het verslagjaar maakte een groep booten eenige tochten, waarbij o.a. de Kangean-archipel (Madoera) bezocht werd. In Juni 1914 nam een groep booten deel aan de gezamenlijke oefeningen van het Nederlandsch eskader in de wateren van Lombok. Ter beteugeling van mogelijken zeeroof en tot oefening van het personeel bevaarde een der booten voortdurend de wateren naar Soerabaja. Controleschoten met de torpedo's werden zoowel in Straat Madoera als nabij Grisee gehouden. Einde Juli waren alle booten te Soerabaja vereenigd, waar zij met spoed voor oorlogsgebruik werden gereed gemaakt. Het overige gedeelte van den verslagtijd deden de booten voortdurend patrouillediensten tusschen de lichtschepen in het ooster- en westervaarwater van Soerabaja, terwijl steeds 2 booten te Tandjoengpriok waren gestationneerd om tegen eene eventueele schending van onze neutraliteit in het zuidwestelijk gedeelte van de Java-Zee te waken. In October 1914 hielden vier booten gevechtsschietoefeningen in Straat Madoera. Toen einde 1914 de omstandigheden zulks veroorloofden, werden de vredesoefeningen weder voortgezet.
Id.	1°. In goed bruikbaren staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.							
Id.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.							
Id.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.							
Id.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.							
Id.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.	25	58	23	58	25	60	Zette, na beeindiging der opnemingswerkzaamheden in de Boni-golf, de opname ter oostkust van Celebes in de wateren van Boeton en Moena voort, waarbij Makasser als ververschingsplaats werd behouden. In verband met de tijdsomstandigheden werd het schip begin Augustus naar Soerabaja teruggeroepen om aldaar ter beschikking te worden gesteld van den marine-commandant. Als dienstdoend wachtschip bleef de bodem tot 17 September ter reede van Soe-

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut.		Torpedo-inrichtingen.		Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof-(steenkolen-)bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6]	
									Soort.	Aantal stukken.	Buizen.	Kanonnen.						Bij vaart van kolom 17.	Bij vaart van kolom 18.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Van Doorn . .	1	C. K.	1899 Rotterdam (Maatschappij „de Maas").	A. 1901. B. 15 Dec. 1901.	54	8.3	31.8	700	—	—	—	—	369	9.02	108	7.75	7	2450 *a*)	3500 *a*)
Lombok . . .	1	S. Z.	1890 Amsterdam (Huygens en van Gelder).	A. 1891. B. 21 Mei 1892.	52.45	8.3	33.5	600	—	—	—	—	990	12.2	115	9.2	—	1711	—
Van Gogh. . .	1	C. K.	1897 Rotterdam (P. Smit Jr.).	A. 1898. B. 4 Juli 1899.	54	8.3	31.8	700	—	—	—	—	386	10.1	100	8	6.25	2700 *a*)	3600 *a*)
Borneo	1	C. K.	1892 Glasgow (Clydebank J. & G. Thomson).	A. 1892. B. 6 Febr. 1894.	53.86	9,45	40.5	800	—	—	—	—	1040	13.23	155	7	—	—	—
Oud-Wachtschepen.																			
Koning der Nederlanden.	—	IJ.	1871 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1874. B. 15 Juni 1876.	85.3	15.2	—	—	K. v. 12 cM. A. „ „ 12 „ K.A. No. 3. „ „ 3.7 „	3 1 2 6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bromo	—	IJ.	1870 Amsterdam (Koninklijke fabriek van stoom-en andere werktuigen).	A. 1874. B. 3 Sept. 1875.	64.6	9.36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Munitieschepen.																			
Prins Hendrik der Nederlanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makasser . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nienhuys . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

… kolom 18.	Romp, betimmering, masten en rondhouten.	1°. Staat waarin de stoomketels verkeeren. 2°. Vermoedelijke tijd, dien zij zonder groote herstelling dienst kunnen doen.	Werktuigen.	Bevond zich op 31 December 1914:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1913 Europeanen.	31 Dec. 1913 Inlanders.	31 Dec. 1914 Europeanen.	31 Dec. 1914 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1914 tot en met 31 Maart 1915. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
											rabaja, waarna de *Sumbawa* tot 3 October bij het marine-etablissement in herstelling was. Voor de opnemingswerkzaamheden in de Kapoeas-geul begaf het schip zich na afloop der herstellingen naar Pontianak en keerde 22 November wederom via Tandjoengpriok naar Soerabaja terug. Na het ondergaan van eenige kleine voorzieningen hervatte de *Sumbawa* 19 December de opnemingswerkzaamheden in de wateren van Boeton.
00 a)	In goeden staat. De kolenschuiven sluiten niet meer waterdicht af.	1°. Hoofdketel en hulpketel in goed bruikbaren staat. 2°. Onbepaald.	In goeden staat.	in dienst.	25	59	26	56	20	45	Zette de opnemingswerkzaamheden ter westkust van Sumatra nabij Tapa Toean voort met Emmahaven als station en vertrok begin Augustus 1914 van Sabang — waar eenige kleine herstellingen aan het schip werden uitgevoerd — naar Soerabaja, om ter beschikking te worden gesteld van den marine-commandant aldaar. Nadat het schip eind Januari 1915 weder voor hydrografische werkzaamheden was gereed gemaakt, hervatte het 11 Februari de opneming ter westkust van Sumatra.
—	In bruikbaren staat.	1°. In goeden staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.	25	58	24	52	8	28	Zette de opnemingswerkzaamheden ter noordkust van Nieuw-Guinea voort met Ambon als ververschingsplaats, en vertrok 22 Juli 1914 naar Soerabaja tot het ondergaan van eenige herstellingen. Op 27 Juli werd het schip bij het marine-etablissement in herstelling opgenomen en de bemanning ter beschikking gesteld van den marine-commandant.
00 a)	In goeden staat.	1°. Hoofdketel in goeden staat; hulpketel in bruikbaren staat. 2°. Onbepaald.	Id.	in dienst.	25	58	27	49	19	47	Zette de opnemingswerkzaamheden ter oostkust van het eiland Halmahera voort met Ambon als ververschingsplaats en keerde 9 Juli 1914 naar Soerabaja terug, waar het schip 21 Juli bij het marine-etablissement in timmering werd opgenomen. Na afloop hiervan (6 Augustus) werd de *Van Gogh* ter beschikking gesteld van den marine-commandant, diende gedurende Augustus als communicatievaartuig tusschen het Nederlandsch eskader in Oost-Indië en Soerabaja en voorzag gedurende het grootste gedeelte van den verderen verslagtijd in de gemeenschap tusschen laatstgenoemde haven en de in de Molukken gestationneerde schepen, om vervolgens gedurende de maanden Februari en Maart 1915 wederom als communicatievaartuig aan het eskader te worden toegevoegd.
—	In goeden staat. Eenige wrangplaten in het ketelruim zijn gedeeltelijk verteerd en met cement opgevuld. Eenige keerspanten en langscheepsche verstrekkingsplaten onder de ketels zijn gedeeltelijk verteerd.	Afgekeurd.	Id.	buiten dienst	—	—	—	—	—	—	Bleef gedurende den verslagtijd in bewaring bij het marine-etablissement.
—	—	—	—	in dienst.	—	—	—	—	—	—	Lag gedurende den verslagtijd gemeerd in de torpedoboothaven te Soerabaja en deed aldaar dienst als logementsschip voor de bemanningen der in timmering zijnde torpedobootjagers.
—	In bruikbaren staat.	—	—	in dienst.	—	—	—	—	—	—	Opgelegd te Merauke.
—	Id.	—	—	in dienst	—	—	—	—	—	—	Gemeerd in de torpedoboothaven te Soerabaja.
—	Id.	—	—	in dienst	—	—	—	—	—	—	
—	In slechten staat.	—	—	buiten dienst	—	—	—	—	—	—	

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling.[1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M.[2]	Grootste breedte in M.[3]	Grootste diepgang in dM.[4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart.[5]	Brandstof (steenkolen-) bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart.[6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik.[6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad.[8] Bij vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad.[8] Bij vaart van kolom 18.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

NEDERLANDSCH ESKADER

NAMEN DER SCHEPEN.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
De Zeven Provinciën . .	2	S.	1908 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1909. B. 25 Febr. 1911.	101.5	17.1	61.5	6525	K. v. 28 cM. „ „ 15 „ „ „ 7.5 „S.-Aut.nº.1 „ „ 3.7 „ Mr. „ 7.5 „ A.	2 4 10 4 1 21	—	—	8516	16.27	1027	13.97	7	2526	4570
Koningin-Regentes. . . .	2	S	1898 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1900. B. 15 Jan. 1914.	96.6	15.2	58.1	5080	K. v. 24 cM. Nº. 1. „ „ 15 „ „ 4. „ „ 7.5 „ „ 3. „ „ 3.7 „ Mr. „ 7.5 „ A.	2 4 8 1 4 19	1	2	7290	16.9	830	14.5	9.2	1600	4100
Tromp	2	S.	1903 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1904. B. 27 Dec. 1910.	100.8	15.2	57.0	5295	K. v. 24 cM. No. 2. „ „ 15 „ „ 5. „ „ 7.5 „ „ 3. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 „ A.	2 4 8 4 1 19	1	2	6405	16.66	825	14.5	9.2	1600 *b)*	4100 *b)*

IN OOST-INDIE.

Pantser in millimeters. [1])				Bevond zich op 31 December 1914:	BEMANNING.						Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1914 tot en met 31 Maart 1915. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
					Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging).		Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport.				
							31 Dec. 1913		31 Dec. 1914		
Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.		Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
150 100 S.	250 S.	200 S.	50 S.	in dienst.	360	96	352	84	353	92	Was gedurende April 1914 bij het marine-etablissement in timmering, na afloop waarvan het schip tot 5 Mei stoomproeven in de nabijheid van Soerabaja hield en vervolgens naar Ampenan stoomde waar het tot eind Juli deelnam aan de gezamenlijke oefeningen van het Nederlandsch eskader in de wateren van Lombok, afgewisseld door een verblijf (van 14 tot 18 Mei, van 31 Mei tot 3 Juni, van 27 Juni tot 1 Juli en van 14 tot 17 Juli) te Soerabaja tot het aanvullen van den kolenvoorraad. In verband met den uitgebroken Europeeschen oorlog keerde de bodem begin Augustus naar Soerabaja terug, waar de voorraden werden aangevuld, en stoomde vervolgens met de overige schepen van het Nederlandsch eskader naar Tandjoengpriok ten einde aldaar gevechtsklaar te worden gemaakt. Na een bezoek gebracht te hebben aan de Bantam-baai, vertrok de bodem met de overige schepen via Karimoendjawa en Soerabaja naar den Kangean-archipel. Op 24 Augustus ankerde de *De Zeven Provinciën* in de Salehbaai (Soembawa) en maakte van hieruit verschillende onderzoekingstochten, in vereeniging met torpedobootjagers, naar de baaien en vaarwaters van de Kleine Soenda-eilanden en nabij Djampea (Celebes). Op 10 September stoomde het schip naar Soerabaja en, na het ondergaan van eene herstelling aan de scheepsketels, den 15den d.a.v. via Tandjoengpriok naar de westkust van Sumatra, ten einde aldaar, in verband met de handhaving van onze onzijdigheid, deel te nemen aan de bewaking der kusten en vaarwaters. Toen de aanwezigheid van het geheele eskader ter westkust van Sumatra niet langer noodig werd geoordeeld, vertrok het schip begin Januari 1915 naar Tandjoengpriok, scheepte aldaar de in 1914 achtergelaten goederen in en stoomde vervolgens naar Soerabaja, waar het den 15den d.a.v. bij het marine-etablissement in herstelling werd opgenomen, na afloop waarvan gedurende de eerste dagen van Februari de halfjaarlijksche schietoefeningen in Straat Madoera werden voortgezet. In verband met de te Singapore uitgebroken onlusten, vertrok de bodem met de overige schepen van het Nederlandsch eskader naar den Riouw-archipel, van waar het schip 7 Maart weder naar Soerabaja terugkeerde om in de nabijheid van die plaats de onderbroken oefeningen voort te zetten.
150 100 S.	250 S.	250 S.	50 S.	in dienst.	300	76	—	—	307	81	Vertrok 2 April 1914 van Tandjoengpriok naar Soerabaja ten einde te worden gedokt, na afloop waarvan het schip met de overige schepen van het Nederlandsch eskader op 21 April naar Ampenan stoomde en aldaar tot eind Juli deelnam aan de gezamenlijke oefeningen, onderbroken van 12 tot 18 Mei, van 29 Mei tot 7 Juni, van 27 Juni tot 1 Juli en van 11 tot 17 Juli tot het aanvullen van den kolenvooraad te Soerabaja. Begin Augustus vertrok de bodem via Soerabaja naar Tandjoengpriok, waar hij van 4 tot 7 Augustus gevechtsklaar werd gemaakt, na beëindiging waarvan de *Koningin-Regentes* tot 10 September de bewegingen van het vlaggeschip volgde en vervolgens, gedurende de afwezigheid van de *De Zeven Provinciën*, tot den 21sten d.a.v. aan het hoofd van het eskader de bekruising der eilanden bewesten Sumatra leidde. Einde October werd het schip te Soerabaja gedokt en vertrok daarna, na inscheping van verschillende voor het eskader bestemde behoeften, via Tandjoengpriok weder naar de westkust van Sumatra teneinde aldaar de bewaking der kusten en vaarwaters voort te zetten. Begin Februari 1915 stoomde de bodem via Sabang naar de oostkust van Sumatra, waar het eskader in de wateren van Riouw werd vereenigd, en medio Maart keerde het schip via Sabang, Oelee Lheue en Emmahaven naar Tandjoengpriok terug.
150 100 S.	200 S.	200 S.	50 S.	in dienst.	306	76	296	74	300	79	Vertoefde voor eene herstelling aan de ketels tot 4 Mei 1914 ter reede Soerabaja en stoomde op dien datum het bassin aldaar binnen waar het schip bij het marine-etablissement in herstelling kwam. Begin Augustus werd de *Tromp* met spoed voor den dienst gereed gemaakt; den 19den d.a.v. vertrok het schip naar de Djampea-eilanden (Celebes) om aldaar, bijgestaan door twee torpedobootjagers, de vaarwaters en baaien te bewaken. Op 3 September stoomde de bodem naar de Molukken teneinde in het oostelijk gedeelte van den Archipel tegen eventueele neutraliteitsschending te waken, welk verblijf aldaar tevens dienstbaar werd gemaakt aan het verleenen van hulp bij de op het eiland Halmahera uitgebroken onlusten. Van 1 tot 17 October was het schip te Makasser en daarna vertrok het naar de oostelijke Kleine Soenda-eilanden ten einde een onderzoek in te stellen naar de vaarwaters en baaien aldaar. Op 13 Januari 1915 keerde de *Tromp* te Makasser terug en stoomde den 15den d.a.v. naar Soerabaja, in de nabijheid van welke plaats het schip van 25 Januari tot half Februari halfjaarlijksche schietoefeningen hield, waarna het tot 27 Februari bij het marine-etablissement in herstelling was. Na afloop der herstellingen vertrok de bodem via Tandjoengpriok naar de wateren van Riouw ten einde zich aldaar bij het Nederlandsch eskader te voegen.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 18.	Gordel.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Hertog Hendrik	2	S.	1900 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1902. B. 7 Jan. 1910.	96.6	15.2	58.1	5084	K. v. 24 cM. No. 1. „ „ 15 „ „ 4. „ „ 7.5 „ „ 3. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 „ A.	2 4 8 4 1 19	1	2	6282	16.53	825	14.5	9.2	1600 *b)*	4100 *b)*	150 100 S.
Torpedobootjagers.																				
Wolf	2	S.	1909 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1910. B. 26 Oct. 1911.	70.41	6.55	20.43 (28.2)	483.6	K. v. 7.5 S.-Aut. nº. 2. Mitrailleur.	4 4 8	—	2	7500	30.086	113	—	7.7	—	2231	—
Fret	2	S.	1909 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1910. B. 26 Oct. 1911.	70.41	6.55	20.43 (28.2)	483.6	K. v. 7.5 cM. S.-Aut. nº. 2. Mitrailleur.	4 4 8	—	2	7500	29.947	113	—	7.7	—	2231	—
Jakhals. . . .	2	S.	1910 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1912. B. 2 Nov. 1912.	70.104	6.704	20.6 (28.4)	507.611	K. v. 7.5 cM. S.-Aut. nº. 2. Mitrailleur.	4 4 8	—	2	8836	31.039	113	—	8.5	—	±2200	—
Bulhond . . .	2	S.	1910 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1911. B. 2 Nov. 1912.	70.104	6.704	20.4 (28.4)	507.60	K. v. 7.5 cM. S.-Aut. nº. 2. Mitrailleur.	4 4 8	—	2	8550	30.316	113	—	±8.5	—	±2200	—

…gen …zee- …met …en …l. 6) / …kolom 18.	Pantser in millimeters. [1]				Bevond zich op 31 December 1914:	BEMANNING.						Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1914 tot en met 31 Maart 1915. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
						Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging).		Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport.				
								31 Dec. 1913		31 Dec. 1914		
	Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.		Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
…00 b)	150 100 S.	250 S.	250 S.	50 S.	in dienst.	300	76	293	81	317	76	Vertrok 1 April 1914, na ontscheping van den commandant der zeemacht, van Tandjoengpriok naar Soerabaja; vulde aldaar den levensmiddelen- en munitievoorraad aan en stoomde vervolgens 21 April met de *Koningin-Regentes* en eenige torpedobootjagers naar Ampenan, in de nabijheid van welke plaats het schip tot einde Juli deelnam aan de gezamenlijke schietoefeningen, daarbij voor aanvulling der voorraden eenige malen te Soerabaja vertoevende, terwijl het van 6 tot 10 Juli aldaar in het dok was opgenomen. Van begin Augustus tot 10 September werden in hoofdzaak de bewegingen van de *De Zeven Provinciën* gevolgd en daarna tot 20 d.a.v. die van de *Koningin-Regentes*, om op laatstgenoemden datum weder onder leiding van het vlaggeschip hulp te verleenen bij het bewaken der eilanden bewesten Sumatra. Op 18 November vertrok de bodem via Tandjoengpriok naar Soerabaja en bleef daar tot 4 Januari 1915 in herstelling. Van 11 tot 15 Januari vertoefde de *Hertog Hendrik* te Tandjoengpriok tot het inladen van achtergelaten inventarisgoederen, en keerde daarna naar Soerabaja terug, in de nabijheid van welke plaats de bodem van 25 Januari tot half Februari schietoefeningen hield. Sedert 16 Februari volgt de *Hertog Hendrik* in hoofdzaak de bewegingen van het vlaggeschip.
…2231	—	—	—	—	**buiten dienst.**	—	—	39	43	—	—	Hield op 1 en 2 April 1914 schietoefeningen met geschut in Straat Madoera en vertrok den volgenden dag naar Soerabaja waar de boot tot 18 April voor onderhoud van machines en ketels bij het marine-etablissement bleef opgenomen. Den 21sten d.a.v. stoomde de *Wolf* naar Ampenan waar hij tot 25 Mei deelnam aan de gezamenlijke eskaderoefeningen. Op 2 Juni werd het schip bij het marine-etablissement buiten dienst gesteld en in conservatie opgenomen.
…2231	—	—	—	—	**buiten dienst**	—	—	38	45	—	—	Vertrok 19 April 1914 in groepsverband met de *Jakhals* en de *Hermelijn* naar Ampenan, ten einde aan de oefeningen in de wateren van Lombok deel te nemen. Op 2 Juni werd de boot bij het marine-etablissement buiten dienst gesteld en in conservatie opgenomen.
…2200	—	—	—	—	in dienst.	40	44	34	48	36	46	Vertoefde van 1 tot 15 April 1914 te Tandjoengpriok, in de nabijheid van welke haven de boot eenige oefeningen hield, en vertrok den 18den d.a.v. via Soerabaja en Straat Madoera naar Ampenan, waar het schip van 21 April tot eind Juli deelnam aan de gezamenlijke eskaderoefeningen, met uitzondering van een verblijf (van 29 Juni tot 13 Juli) te Soerabaja voor het periodieke onderhoud. Einde Juli keerde de *Jakhals* via Soerabaja (waar de voorraden werden aangevuld) naar Tandjoengpriok terug. Na eenige dagen in Straat Riouw te hebben gekruist, volgde de boot van 9 Augustus af in hoofdzaak de bewegingen van het vlaggeschip, daarbij eenige malen afzonderlijke vaartochten houdende tot het onderzoek van de kusten en vaarwaters van de oostelijke Kleine Soenda-eilanden en (gedurende September en October) van de bewesten Sumatra gelegen eilanden. Op 4 November werd de *Jakhals* te Soerabaja bij het marine-etablissement in timmering opgenomen, na afloop waarvan de boot 4 December wederom naar de westkust van Sumatra terugkeerde. Op 12 Januari 1915 te Soerabaja teruggekeerd, zette het schip gedurende het overige gedeelte dier maand en de eerste helft van Februari de schietoefeningen met geschut in Straat Madoera voort en stoomde daarna 16 Februari met het Nederlandsch eskader naar de wateren van Riouw, waar het tot het einde van den verslagtijd bleef.
…2200	—	—	—	—	in dienst.	41	44	34	48	36	50	Vertrok in groepsverband met de *Lynx* den 2den April 1914 naar Tegal, waar beide schepen eenige dagen ter bezichtiging werden gesteld. Vervolgens stoomde de boot via Soerabaja met het Nederlandsch eskader naar Ampenan, waar de *Bulhond* tot 21 Juni deelnam aan de gezamenlijke oefeningen in de wateren van Lombok, daarbij voor aanvulling van den kolenvoorraad of periodiek onderhoud eenige malen te Soerabaja vertoevende. Na afloop van de herstellingen, welke het schip van 27 Juni tot 11 Juli bij het marine-etablissement onderging, vertrok het weder met het eskader naar Lombok. Na in het begin van Augustus de voorraden te Soerabaja te hebben aangevuld, volgde de boot tot 8 September in hoofdzaak de bewegingen van de *De Zeven Provinciën*, o.a. bij het onderzoek van de baaien en vaarwaters der Kleine Soenda-eilanden, zoomede bij de bewaking van de kusten der bewesten Sumatra liggende eilanden. Langs de westkust van Sumatra stoomde de boot via Tandjoengpriok naar Soerabaja, waar zij gedurende een maand in herstelling bleef, na afloop waarvan de *Bulhond* 27 November naar die kust terugkeerde en aldaar van 13 tot 24 December te Emmahaven in de draadlooze verbinding met den eskader-commandant voorzag. Nadat begin Januari 1915 het grootste deel van het eskader naar Soerabaja was vertrokken, werd het schip toegevoegd aan de *Koningin-Regentes* om dezen bodem hulp te verleenen bij de verdere bewaking van de westkust van Sumatra met de daarbij liggende eilanden. Van 1 tot 7 Februari vertoefde de boot te Emmahaven en vertrok vervolgens via Tandjoengpriok (waar de achtergelaten goederen werden ingescheept) naar Soerabaja; van 17 Februari tot het einde van den verslagtijd volgde de *Bulhond* in hoofdzaak de bewegingen van het Nederlandsch eskader.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [2]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³ zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof-(steenkolen-)bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 18.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Lynx	2	S.	1912 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1912. B. 2 Nov. 1913.	70.104	6.704	20.47 (28.4)	510	K.v.7.5cM.S.-Aut.nº.2. Mitrailleur.	4 4 8	—	2	8540	30.3	120 c)	—	8.5	—	±2200
Hermelijn . . .	2	S.	1912 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1913. B. 2 Nov. 1913.	70.1	6.7	20.4 (28.4)	516	K.v.7.5cM.S.-Aut.nº.2. Mitrailleur.	4 4 8	—	2	8500	30.3	120 c)	—	8.5	—	±2200
Panter	2	S.	1912 Rotterdam (Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Fijenoord").	A. 1913. B. 9 Mei 1914.	70.1	6.7	20.4 (28.2)	510	K.v.7.5cM.S.-Aut.nº.3. Mitrailleur.	4 4 8	—	2	8500	30.3	120 c)	—	8.5	—	—
Vos	2	S.	1912 Rotterdam (Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Fijenoord").	A. 1913. B. 9 Mei 1914.	70.1	6.7	20.4 (28.2)	510	K.v.7.5cM.S.-Aut.nº.3. Mitrailleur.	4 4 8	—	2	8500	30.09	120 c)	—	8.5	—	—

c) Bovendien 12½ M³. ruimte voor stookolie.

Pantser in millimeters. [1]) Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1914:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1913 Europeanen.	31 Dec. 1913 Inlanders.	31 Dec. 1914 Europeanen.	31 Dec. 1914 Inlanders.
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
—	—	—	—	in dienst.	41	44	43	42	42	43
—	—	—	—	in dienst.	41	44	49	34	48	38
—	—	—	—	in dienst.	41	44	—	—	42	42
—	—	—	—	in dienst.	40	44	—	—	40	39

Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1914 tot en met 31 Maart 1915.

(Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)

32.

Volgde tot 7 April 1914 de bewegingen van de *Bulhond* en hield daarna tot den 16den d.a.v. schietoefeningen in Straat Madoera. Op 21 April vertrok de boot met het Nederlandsch eskader naar Ampenan en nam aldaar tot eind Juni deel aan de gezamenlijke eskaderoefeningen, met uitzondering van een kort verblijf te Soerabaja, tot het aanvullen van den kolenvoorraad en voor het onderhoud van machines en ketels. Na een bezoek aan Bandjermasin, Stagen en Balikpapan, werd het schip 14 Juli voor periodiek onderhoud bij het marine-etablissement in timmering opgenomen. In verband met den dreigenden politieken toestand met spoed voor den dienst gereed gemaakt, vertrok de *Lynx* op 9 Augustus via Soerabaja naar Tandjoengpriok, waar de boot zich met het Nederlandsch eskader vereenigde. Tot 1 December volgde het schip in hoofdzaak de bewegingen van het vlaggeschip, op welken datum het naar Soerabaja terugkeerde ten einde in herstelling te worden opgenomen. Na afloop daarvan hield de *Lynx* van 12 tot 31 Januari 1915 schiet- en vaaroefeningen in Straat Madoera en vertrok vervolgens op 2 Februari via Tandjoengpriok naar Emmahaven, van waar de boot tot het einde van den verslagtijd verschillende onderzoekingstochten naar de in de nabijheid gelegen eilandengroepen hield.

Volgde tot 21 April 1914 in hoofdzaak de bewegingen en oefeningen van de *Lynx* en vertrok op dien datum met het Nederlandsch eskader naar Ampenan ten einde deel te nemen aan de eskaderoefeningen in de wateren van Lombok, gedurende welken tijd het schip voor aanvulling van den kolenvoorraad of voor periodiek onderhoud eenige malen te Soerabaja vertoefde. Van 26 Juni tot 6 Juli hadden ter reede Semarang de halfjaarlijksche schietoefeningen plaats, waarna het schip naar Soerabaja stoomde, waar het van 12 tot 29 Juli bij het marine-etablissement in herstelling bleef, na afloop waarvan de boot tot 9 Augustus de bewegingen van de *Lynx* en vervolgens tot 9 December in hoofdzaak die van het vlaggeschip volgde. Op laatstgenoemden datum vertrok de *Hermelijn* via Tandjoengpriok naar Soerabaja, waar de boot wederom bij het marine-etablissement in herstelling werd opgenomen (van 14 December 1914 tot 14 Januari 1915). Nadat het schip tot 9 Februari hoofdzakelijk schietoefeningen in Straat Madoera had gehouden, volgde het tot het einde van den verslagtijd de bewegingen van het vlaggeschip.

Kwam 9 Mei 1914, met de *Vos*, uit Nederland te Sabang aan en werd toegevoegd aan het Nederlandsch eskader in Oost-Indië en 20 Mei voor het garantie-onderzoek bij het marine-etablissement opgenomen. Na afloop hiervan oefende de boot, in verband met het onderzoek onder stoom van machines en ketels, gedurende de 1ste helft van Juli in Straat Madoera en stoomde den 18den d.a.v. met het eskader naar Ampenan, waar de *Panter* tot einde Juli aan de gezamenlijke oefeningen deelnam, daarbij van tijd tot tijd voor aanvulling van den kolenvoorraad te Soerabaja doorbrengende. Begin Augustus vertrok het schip via Soerabaja naar Tandjoengpriok en vandaar naar Straat Banka, waar het gedurende eenige dagen vertoefde voor de draadlooze verbinding tusschen Weltevreden en den in Straat Riouw gestationneerden torpedobootjager. Na van 7 tot 20 Augustus in hoofdzaak de bewegingen van het vlaggeschip te hebben gevolgd, werd het schip van 2 October 1914 tot 14 Januari 1915 toegevoegd aan de *Tromp* ten einde dezen bodem behulpzaam te zijn bij het onderzoek der voornaamste baaien en vaarwaters in de Molukken. Van 29 Januari tot begin Maart was de *Panter* bij het marine-etablissement en hield daarna tot het einde van den verslagtijd verschillende oefeningen in Straat Madoera.

Kwam 9 Mei 1914, met de *Panter*, uit Nederland te Sabang aan en sloot zich 24 Juni bij het Nederlandsch eskader te Ampenan aan, waar het schip tot eind Juli deelnam aan de gezamenlijke oefeningen. Daarna vertrok de *Vos* naar Soerabaja tot het aanvullen van de voorraden. Van begin tot 20 Augustus volgde het schip in hoofdzaak de bewegingen van het eskader en na dien datum tot 2 October die van de *Tromp* ten einde dezen bodem voor het zelfde doel als de *Panter* behulpzaam te zijn. Op laatstgenoemden datum werd de boot bij het marine-etablissement in herstelling opgenomen, na afloop waarvan de *Vos* via Tandjoengpriok naar de westkust van Sumatra vertrok en zich aldaar bij het eskader voegde. Tot begin Januari 1915 nam het schip deel aan de bewaking van de bewesten Sumatra gelegen eilanden en stoomde vervolgens met de *Jakhals* naar Soerabaja, in de nabijheid van welke plaats het van 18 tot 21 Januari stoomproeven en schietoefeningen hield. Gedurende Februari was de *Vos* bij het marine-etablissement in herstelling, na afloop waarvan de boot de oefeningen in de nabijheid van Soerabaja voortzette.

RECAPITULATIE.

	26.	27.	28.	29.	30.	31.
Indische Militaire Marine	438	502	445	473	460	460
Nederlandsch eskader in Oost-Indië	1 510	588	1 178	499	1 521	586
Totaal ingeschrevenen in de rol der schepen	1 948	1 090	1 623	972	1 981	1 046
Personeel aan den wal (in functiën waarop bij de bepaalde sterkte niet was gerekend)	19	1	19	1	19	1
Departement der marine (behalve voornoemde 20 Europeanen en inlanders die den staf vormen)	—	—	56	8	14	7
Ned. gezantschapswacht te Peking	34	—	—	—	34	—
Marinekazerne te Soerabaja	80	25	189	242	240	275
Totaal	2 081	1 116	1 887	1 223	2 288	1 329

2. Specificatie betreffende het personeel der in Nederlandsch-Indië aanwezige Koninklijke marine bij het einde van elk der jaren 1913 en 1914.

OMSCHRIJVING.	Personeel der Indische militaire marine en van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië, behalve dat van den stoomvaartdienst en het korps mariniers.			Stoomvaartdienst.			Mariniers.		TOTALEN.			
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.		Officieren-machinist.	Onderofficieren en minderen.		Officieren.	Onderofficieren en minderen (Europeanen).	Officieren.	Onderofficieren en minderen.		
		Europeanen.	Inlanders.		Europeanen.	Inlanders.				Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.
Ult. 1913 Bepaalde sterkte . .	197	1 326	530	29	417	698	5	275	231	2 018	1 228	3 246
Ult. 1913 Aanwezige sterkte .	189	1 001	594	25	350	692	3	319	217	1 670	1 286	2 956
Ult. 1914 Bepaalde sterkte *a)* .	197	1 326	530	31	406	698	5	275	233	2 007	1 228	3 235
Ult. 1914 Aanwezige sterkte *b)*	202 *c)*	1 327 *d)*	677 *d)*	30	383 *e)*	652	5	349	237	2 059	1 329	3 388

a) Met inbegrip van 10 % reserve; bij Gouv. Bt. 30 Nov. 1909 n°. 26 is bepaald, dat dit aantal, wat de inlandsche schepelingen betreft, nog tijdelijk met 75 koppen kan worden overschreden.

b) Onder de „aanwezige sterkte" zijn ook begrepen de van boord geëvacueerden, ten getale van 4 officieren en 136 minderen op ult. 1913 en 5 officieren en 92 minderen op ult. 1914, zoomede de in de gevangenissen gedetineerden (34 minderen op ult. 1913 en 27 minderen op ult. 1914). Behalve het personeel, dat vast is aangewezen voor het vervullen van betrekkingen aan den wal, op welk personeel (15 officieren en 4 onderofficieren op ult. 1913 en op ult. 1914) ook bij de „bepaalde sterkte" is gerekend, zijn nog gebezigd in betrekkingen of voor doeleinden waarop bij de „bepaalde sterkte" *niet* was gerekend, op ult. 1913 21 officieren en 89 minderen en op ult. 1914 19 officieren en 72 minderen.

c) Hieronder behooren 21 tot den geneeskundigen dienst en 26 tot het personeel der administratie. Onder de officieren zijn begrepen 14 adelborsten der 1ste klasse.

d) Hieronder zijn begrepen 487 Europeanen en 92 inlanders met den rang van onderofficier en 103 schepelingen met den graad van matroos der 1ste klasse in verschillende hoedanigheden *niet* begrepen in de cijfers van de hieronder volgende tabel.

De verschillende graden van Europeesch en inlandsch matroos waren op ult. 1914 bezet als volgt:

GRADEN.	Europeanen.		Inlanders.	
	Bepaalde sterkte.	Aanwezige sterkte.	Bepaalde sterkte.	Aanwezige sterkte.
Matroos 1ste klasse	282	192	62	78
„ 2de „	187	328	53	43
„ 3de „	346	217	206	291
Lichtmatroos.	—	—	109	173
Jongen	—	—	—	—
Te zamen . . .	815	737	430	585
Op ult. 1913 waren deze totalen	815	538	430	499

e) 21 hoofdmachinisten, 52 machinisten, 14 adjunct-machinisten, zoomede 296 koppen aan stokerspersoneel.

3. Statistiek over 1914 der aanvulling en verliezen onder het tot de Koninklijke marine in Nederlandsch-Indië behoorende personeel.

AANVULLING.	Europeanen.		Inlanders. *a)*
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.	Onderofficieren en minderen.
Aangekomen uit Nederland:			
per torpedobootjager *Panter* .	5	60	—
per torpedobootjager *Vos* . .	5	60	—
per mail	20	173	—
Aangenomen in Ned.-Indië . .	—	—	136
Terug van desertie	—	5	49
Totaal . .	30	298	
	328		185 *b)*

VERLIEZEN.	Europeanen.		Inlanders. *a)*
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.	Onderofficieren en minderen.
Teruggekeerd naar Nederland:			
per mail	36 *c)*	217 *c)*	—
Ontslagen	2	8	58 *d)*
Overleden	2	7	5
Gedeserteerd	—	1	79
Totaal . .	40	233	
	273		142

a) Van de gemiddeld aanwezig geweest zijnde sterkte beliep in 1914 het verloop van het inlandsche personeel der oorlogsvloot in percenten als volgt: uit hoofde van overlijden 0,38, afkeuring 1,37, desertie 6,03, verwijdering wegens veroordeeling en wangedrag 0,68 en diensteindiging 2,36, welke cijfers over 1913 beliepen 0,63, 0,87, 5,25, 1,11 en 2,86.
Wat de aanvulling van het korps betreft, beliep het getal der nieuw aangenomenen en dat dergenen die zich opnieuw verbonden onderscheidenlijk 10,38 % en 26,18 %, tegen in 1913 13,68 % en 37,39 %.

b) In 1914 verbonden zich opnieuw 343 inlandsche schepelingen.

c) Onder deze getallen zijn begrepen 13 officieren en 51 schepelingen, afgekeurd voor den werkelijken zeedienst in Oost-Indië, zoomede 4 veroordeelden.

d) Hieronder 9 wegens veroordeeling en wangedrag en 18 wegens afkeuring voor den zeedienst, zoodat het getal wegens diensteindiging ontslagenen 31 bedraagt.

4. Exploitatiekosten van de oorlogsschepen en van de maritieme inrichtingen aan den wal, over 1914.

a. Schepen van het Nederlandsch eskader.

NAMEN DER SCHEPEN.	Kosten van aanbouw.	Kosten van periodiek dokken.	Aanmaak, herstelling, enz. van losse en vaste goederen.	Herstellingen.	Aanmaak, herstelling en verstrekking van inventarisgoederen. *a)*	Ontvangen steenkolen. *a)*	Ontvangen stoomolie. *a)*	Traktementen en soldijen.	Kosten van voeding.	Diversen.	TOTAAL.
De Zeven Provinciën	f 5 612 459	f 20 087	f 487	f120 459 *b)*	f186 922	f140 357	f 4 315	f351 199	f139 700	f1 918	f 965 444
Tromp	4 323 944	7 992	1 484	128 056 *c)*	98 064	107 815	2 200	282 900	117 832	426	746 769
Hertog Hendrik	4 443 863	12 262	2 130	58 738	219 869	147 000	3 967	285 361	121 060	838	851 225
Koningin-Regentes	4 545 901	13 286	—	17 814	119 935	162 490	4 106	277 098	120 734	9 804 *d)*	725 267
Wolf e)	925 510	2 020	10	44 305	15 508	17 168	854	25 842	8 446	110	114 263
Fret e)	924 887	1 333	10	6 062	11 733	18 128	1 712	27 831	8 776	38	75 623
Bulhond	872 950	1 669	247	31 979	27 614	45 043	2 847	66 618	20 695	229	196 941
Jakhals	873 670	3 144	86	37 508	40 033	49 525	4 321	64 797	20 407	104	219 925
Hermelijn	†	2 868	3 149	28 118	24 145	38 894	6 614	72 253	22 801	168	199 010
Lynx	†	2 737	3 706	28 312	27 530	39 781	6 330	65 144	21 023	115	194 678
Panter f)	†	937	290	19 496	14 953	45 393	2 753	43 504	13 943	56	141 325
Vos f)	†	975	290	16 329	13 981	32 881	3 920	46 927	13 932	110	129 345

a) De bedragen in deze kolommen zijn de waarden van de door het marine-etablissement aangemaakte en van daar ontvangen, zoomede de buiten die inrichting aangeschafte goederen, verminderd met de waarden der afgegeven goederen.

b) De hooge kosten moeten worden toegeschreven aan het feit, dat in 1913 geen herstellingen plaats vonden, en aan het geheel demonteeren en monteeren der machines in verband met het lager liggen der hoofdmachine-assen dan de schroefassen en aan het onderzoek en vernieuwen van de condensorpijpjes.

c) De hooge kosten zijn toe te schrijven aan de groote herstellingen in verband met het vernieuwen van alle waterhouders der ketels en aan het periodiek onderzoek en herstellen der stoomleidingen.

d) Hieronder f 8850 wegens huur van lichters.

e) Zijn 2 Juni 1914 buiten dienst gesteld om, na herstellingen te hebben ondergaan, in conservatie te worden opgenomen. De herstellingskosten van de *Wolf* zijn belangrijk hooger dan die van de *Fret*, daar van eerstgenoemd schip de herstellingen eind 1914 ongeveer waren beëindigd, terwijl die van de *Fret* in 1915 aanvingen.

f) De opgaven betreffende de *Panter* en de *Vos* loopen slechts van 9 Mei t/m 31 December 1914.

b. Schepen der Indische militaire marine.

NAMEN DER SCHEPEN.	Kosten van aanbouw.	Dokkosten en herstellingen.	Aanmaak, enz. van goederen.	Ontvangen inventarisgoederen. *a)*	Ontvangen steenkolen. *a)*	Ontvangen stoomolie. *a)*	Traktementen en soldijen.	Kosten van voeding.	Diversen.	TOTAAL.
Koetei	f386 965	f116 932 *g)*	f 5 801	f 952	—	—	—	—	f 93	f 123 778
Mataram	381 630	4 543	4 679	9 859	f 26 705	f 720	f 70 294	f 24 662	172	141 634
Serdang	406 000	1 883	7 605	9 751	15 652	†	72 040	25 168	163	132 262
Siboga	386 965	3 710	6 287	40 585	9 229	973	70 831	24 240	112	155 967
Sumbawa	419 800	13 273	12 402	16 937	12 370	530	61 423	18 134	67	135 136
Lombok	448 000	12 259	10 972	6 555	10 850	320	39 536	13 189	211	93 892
Assahan	413 900	16 464	11 975	29 456	25 416	1 486	72 124	24 813	107	181 841
Borneo h)	601 500	—	17	—	—	—	—	—	7	24
Van Doorn	363 500	11 672	5 154	9 675	9 909	711	62 000	17 626	171	116 918
Van Gogh	298 500	10 391	7 096	6 774	15 657	570	58 810	15 339	146	114 783
Prins Hendrik	†	6 300	—	160	—	—	—	—	—	6 460
Makasser	†	2 660	—	11 824	—	—	—	—	—	14 484
Nienhuijs i)	†	126	—	—	—	—	—	—	—	126

g) De *Koetei* onderging zware herstellingen en werd voorzien van nieuwe ketels.

h) De *Borneo* was gedurende 1914 buiten dienst.

i) De *Nienhuys* is 1 October 1913 als munitieschip buiten dienst gesteld.

c. Torpedobooten der Indische militaire marine.

NAMEN DER BOOTEN.	Kosten van aanbouw.	Dokkosten en herstellingen.	Aanmaak, enz. van goederen.	Ontvangen inventarisgoederen.	Ontvangen steenkolen.	Ontvangen stoomolie.	Diversen. *j)*
Cerberus	†	f 9					
Hydra	f 171 200	3 235					
Scylla	171 200	10 998					
Python	166 433	18 620					
Sphinx	178 765	11 107	f 11 755	f 16 378	f 36 305	f 3 009	f 172 275
Minotaurus	166 433	30 068					
Draak	160 000	3 991					
Krokodil	160 000	3 018					
Zeeslang	160 000	3 660					

d. Maritieme inrichtingen aan den wal.

Torpedo-dienst te Soerabaja (kazerneering).

Onderhoud van gebouwen	f 2 507
Arbeidsloon van personeel, belast met het onderhoud	864
Herstelling en onderhoud van inventarisgoederen	4 159
Diversen	29
Aanmaak van inventarisgoederen	—
Ontvangen inventarisgoederen	7 386
Traktementen en soldijen	*k)* 144 659
Voeding	*k)* 45 338
Totaal	f 204 942

Torpedo-atelier te Soerabaja.

Onderhoud van het gebouw	f 101
Inventarisgoederen en benoodigdheden	14 383
Herstelling en onderhoud van inventarisgoederen	1 674
Diversen	4 460
Totaal	f 20 618

Marine-kampement te Malang.

Onderhoud der gebouwen door de genie	f 1 855
Dagelijksch onderhoud, verlichting, enz.	1 562
Vervoer van goederen	16
Vervoer van officieren, onderofficieren en minderen	2 059
Verstrekte inventarisgoederen	1 035
Door het marine-etablissement uitgevoerde werken	351
Totaal	f 6 878

Marine-kazerne te Soerabaja.

Kosten van uitbreiding van het gebouw	f 6 537
Kosten van door het marine-etablissement uitgevoerde werken	1 989
Kosten van door het marine-etablissement verstrekte inventarisgoederen	5 334
Diversen (licht, brandstof, telefoon, enz.)	8 610
Voeding	74 968
Traktementen en soldijen	262 036
Totaal	f 359 474

j) Namelijk f 123 912 wegens traktementen en soldijen van 6 bootsbemanningen, f 37 011 wegens kosten van voeding voor 6 bootsbemanningen en f 11 352 wegens declaratiën van de bootsbemanningen bij reizen buiten Soerabaja.

k) Deze opgaven hebben alleen betrekking op het personeel der z.g. kazerneering, dus niet op de 6 bootsbemanningen.

5. Opgaven over het tijdvak 1 April 1914 t/m 31 Maart 1915 betreffende het dokken, enz. door schepen der Koninklijke en der gouvernementsmarine.

I. Te SOERABAJA (marine-etablissement), te SABANG (particulier dok) en te TANDJOENGPRIOK (particuliere werf) en II. te SINGAPORE.

NAMEN DER SCHEPEN.	Plaats waar het schip is gedokt of hersteld.	Datum van aankomst. [1]	Datum van vertrek. [1]	VERDERE AANTEEKENINGEN.
		INDISCHE MILITAIRE MARINE.		
Mataram	Soerabaja.	12 Jan. 1915.	1 April 1915 nog aanwezig.	Is 19 Januari 1915 buiten dienst gesteld; groote herstellingen en ketelvernieuwing.
Serdang	Sabang.	26/27 Oct. 1914.	1 April 1915 nog aanwezig.	Dokken; is in het station te Sabang.
Koetei	Soerabaja.	15 Oct. 1913.	16 Febr. 1915.	Is 19 Januari 1915 in dienst gesteld; is voorzien van nieuwe ketels.
Siboga	id.	8 Sept. 1914.	9 Sept. 1914.	Dokken.
Assahan	id.	12 Mei 1914.	13 Juni 1914.	Dokken en kleine herstellingen.
	Tandjoengpriok.	1 Oct. 1914.	7 Oct. 1914.	Kleine herstelling.
Van Gogh	Soerabaja.	22 Juli 1914.	20 Aug. 1914.	Dokken en kleine herstellingen.
Van Doorn	Sabang.	11 Juli 1914.	5 Aug. 1914.	Idem.
	Soerabaja.	Aug. 1914.	Jan. 1915.	Idem.
Lombok	id.	28 Juli 1914.	26 Sept. 1914.	Idem.
Sumbawa	id.	17 Sept. 1914.	Dec. 1914.	Idem.
Borneo	id.	—	—	Is sedert 1 Januari 1913 bij het marine-etablissement wegens afgekeurde ketels.
Cerberus	id.	1 April 1914 reeds aanwezig.	1 April 1915 nog aanwezig.	Periodiek werd gedokt en van de helling gebruik gemaakt.
Python	id.	id.	id.	
Sphinx	id.	id.	id.	
Minotaurus	id.	id.	id.	
Hydra	id.	id.	id.	
Scylla	id.	id.	id.	
Draak	id.	id.	id.	
Krokodil	id.	id.	id.	
Zeeslang	id.	id.	id.	
Koning der Nederlanden	id.	id.	id.	Werd ingericht als debarkementsschip.
Prins Hendrik der Nederlanden	id.	—	—	Ter reede liggende, werden kleine herstellingen uitgevoerd.
Makasser	id.	—	—	
		NEDERLANDSCH ESKADER IN OOST-INDIË.		
De Zeven Provinciën	Singapore.	4 Juli 1914.	10 Juli 1914.	Dokken.
	Soerabaja.	1 April 1914	1 Mei 1914.	Herstelling van de scheepsketels.
	id.	10 Sept. 1914.	15 Sept. 1914.	
	id.	19 Jan. 1915.	13 Febr. 1915.	Dokken en kleine herstellingen.
Tromp	id.	4 Mei 1914.	19 Aug. 1914.	Dokken en ketelherstelling.
	id.	Febr. 1915.	27 Febr. 1915.	Dokken en kleine herstellingen.
Hertog Hendrik	id.	1 Juli 1914.	14 Juli 1914.	Idem.
	id.	1 Dec. 1914.	5 Jan. 1915.	Idem.
Koningin-Regentes	id.	4 April 1914.	18 April 1914.	Dokken en geschilderd.
	id.	28 Oct. 1914.	14 Nov. 1914.	Dokken en kleine herstellingen.
Fret	id.	—	—	Elke 3 maanden dokken en van November 1914 tot April 1915 herstellingen.
Wolf	id.	—	—	
Jakhals	id.	—	—	Elke 3 maanden dokken.
Bulhond	id.	—	—	
Lynx	id.	—	—	
Hermelijn	id.	—	—	
Panter	id.	—	—	
Vos	id.	—	—	

[1]) De opgegeven data geven de grenzen aan van het geheele tijdvak, gedurende hetwelk de schepen in genoemde plaatsen vertoefden.

NAMEN DER SCHEPEN.	Plaats waar het schip is gedokt of hersteld.	Datum van aankomst. ¹)	Datum van vertrek. ¹)	VERDERE AANTEEKENINGEN.
				GOUVERNEMENTSMARINE.
Albatros	Soerabaja.	23 Juni 1914.	1 Juli 1914.	Dokken en kleine herstellingen.
Argus	id.	2 Juni 1914.	15 Juni 1914.	Dokken en kleine herstellingen; is 16 Mei 1914 buiten dienst gesteld.
	id.	11 Febr. 1915.	19 Febr. 1915.	Dokken en kleine herstellingen; is 10 Juli 1914 in dienst gesteld.
Condor	id.	4 Mei 1914.	6 Mei 1914.	Dokken en kleine herstellingen; is 15 December 1914 buiten dienst gesteld.
Cycloop	Tandjoengpriok.	23 Sept. 1914.	25 Sept. 1914.	Dokken en kleine herstellingen.
Dog	Sabang.	21 Sept. 1914.	15 Oct. 1914.	Idem.
Edi	Tandjoengpriok.	21 Aug. 1914.	25 Aug. 1914.	Idem.
Glatik	Singapore.	16 Jan. 1915.	21 Jan. 1915.	Idem.
Hazenwind	Soerabaja.	22 Juni 1914.	21 Juli 1914.	Idem.
Java	Tandjoengpriok.	17 Aug. 1914.	19 Aug. 1914.	Idem.
Kwartel	Soerabaja.	18 Juni 1914.	23 Juni 1914.	Idem.
Nias	Sabang.	9 Nov. 1914.	22 Nov. 1914.	Idem.
Pelikaan	Soerabaja.	25 Aug. 1914.	29 Aug. 1914.	Idem.
Raaf	id.	24 Dec. 1914.	2 Jan. 1915.	Idem.
Reiger	id.	6 April 1914.	9 April 1914.	Dokken en kleine herstellingen; is 10 Juli 1914 buiten dienst gesteld.
Speurder	id.	27 Aug. 1914.	5 Sept. 1914.	Dokken en kleine herstellingen.
Spits	id.	30 Jan. 1915.	13 Febr. 1915.	Idem.
Telegraaf	id.	7 Aug. 1914.	8 Aug. 1914.	Dokken.
Wachter	id.	12 Mei 1914.	13 Mei 1914.	Dokken; is 16 Mei 1914 in dienst gesteld en 10 Juli 1914 wederom buiten dienst gesteld.
Zeeduif	id.	26 Sept. 1914.	23 Oct. 1914.	Dokken en kleine herstellingen.
Zwaan	id.	10 Nov. 1914.	21 Nov. 1914.	Dokken en kleine herstellingen; is 1 Februari 1915 buiten dienst gesteld.
Aldebaran	id.	15 Juni 1914.	22 Juni 1914.	Dokken en kleine herstellingen; is 6 Mei 1914 buiten dienst gesteld en 10 Juli 1914 wederom in dienst gesteld.

Bijlage D.

(Zie hoofdstuk E, § 2, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de GOUVERNEMENTS-MARINE in Nederlandsch-Indië

over het jaar 1914.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te-water gelaten. B. In Nederlandsch-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte (in M.).	Grootste breedte (in M.).	Grootste diepgang (in dM.).	Waterverplaatsing (in tonnen van 1016 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Stoomvermogen in indicateur-paardekrachten (bij eerste proeftocht).	Grootste proeftochtvaart (bij eerste proeftocht).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
ZEESTOOMSCHEPEN.												
Albatros	1	Cp. (K.)	1910, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . December 1911 B . . . 26 Maart 1912	52	9,50	31,5	807	K. v. 3,7 cM.	2	1 151	12,3
Aldebaran	1	S.	1912, Soerabaja. (Marine-etablissement).	A . . . . . April 1913 B . . December 1913	57,3	8,23	30	710	—	—	819	12,3
Argus	1	S.	1892, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . 9 Maart 1893 B . . Augustus 1893	58,6	7,02	27	436	—	—	1 443	17,2
Brak	1	S.	1898, Amsterdam. (HUIJGENS en VAN GELDER).	A . . . . 1898 B . . . . . 6 Mei 1899	41,9	6,93	28	365	—	—	512	11,3
Ceram	1	S. Z.	1886, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1887 B 1887	52,95	7,80	34	566	K. v. 3,7 cM.	2	804	12,78
Cycloop	1	S.	1892, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . 25 Maart 1893 B . . Augustus 1893	58,6	7,02	27	436	—	—	1 608	17,5
Dog	1	S.	1898, Amsterdam. (HUIJGENS en VAN GELDER).	A . . . . 1898 B . . . 26 April 1899	41,9	6,93	30	360	—	—	556	11,36
Edi	2	S.	1896, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1897 B 1897	53,9	9,44	36	850	—	—	1 232	12,8
Flamingo	1	Cp. (K.)	1891, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1891 B . . . . 10 Juni 1893	47,10	7,35	31	500	—	—	485	11,35
Glatik	1	S.	1894, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1895 B . 6 November 1895	46,9	7,35	29	420	—	—	552	11,5
Hazenwind	1	S.	1898, Fijenoord. (Mij. voor scheeps- en werktuigbouw).	A . . . . 1898 B . . . 13 Maart 1899	41,9	6,93	29,9	365	—	—	525	11,7
Java	1	IJ. (K.)	1885, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1885 B . . . . 8 Juni 1886	62,6	9,5	44	1 118	—	—	1 021	12,6
Kwartel	1	S.	1900, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1901 B 19 December 1901	46,9	7,35	29	417	—	—	426	10,75
Nias	2	S.	1894, Amsterdam. (HUIJGENS en VAN GELDER).	A . . . . 1895 B 1896	53,9	9,44	35,5	812	—	—	1 241	13,1
Pelikaan	1	Cp. (K.)	1891, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1891 B . 10 Februari 1892	47,10	7,35	32	440	K. v. 3,7 cM.	2	485	10,76
Raaf	1	Cp. (K.)	1888, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1889 B . . . 30 April 1890	47,10	7,35	31	420	—	—	413	10,60
Reiger	1	Cp. (K.)	1887, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1888 B . . . . 30 Juni 1888	42,80	6,70	36	402	—	—	266	10,14
Speurder	1	S.	1908, Singapore. (RILEY HARGRAVES & Co.).	A . . . . 1908 B . . . 10 Maart 1909	41,10	5,80	28	205	—	—	316	10,4
Spits	1	S.	1899, Fijenoord. (Mij. voor scheeps- en werktuigbouw).	A . . . . 1899 B . . . 28 April 1900	41,85	6,93	29	366	—	—	620	12,07
Telegraaf (kabelschip)	2	S.	Glasgow. (DAVID J. DUNLOP & Co.).	A . . . . 1899 B . 6 November 1905	84,67	10,66	57,8	3 230	—	—	1 577	12,03
Valk	1	Cp. (K.)	1902, Amsterdam. (Ned. Scheepsbouw Mij.).	A . . . . 1903 B . . . . 1 April 1904	51,80	9	36	704	—	—	537	10,06
Wachter	1	IJ.	1884.	A . . . . 1884 B . . . . —	35,8	5,45	30	—	—	—	—	—
Zeeduif	1	Cp. (K.)	1889, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1890 B 1891	47,10	7,35	32	420	K. v. 3,7 cM.	2	413	10,61
Zwaan	1	Cp. (K.)	1890, Rotterdam. (Mij. „de Maas").	A . . . . 1891 B . . . 2 Maart 1892	47,10	7,35	30	420	K. v. 3,7 cM.	2	310	10,42
Zwaluw	1	Cp. (K.)	1910, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 13 Mei 1911 B . . 29 October 1911	52	9,50	31,6	802	K. v. 3,7 cM.	2	1 140	12,41

Gedetacheerd op de stoomschepen voor de kustverlichting en bebakening en

Id. „ „ „ in Nieuw-Guinea . . . .

In opleiding . . . .

Reserve . . . .

[1]) Cp. = compositie; K. = gekoperd; S. = staal; IJ. = ijzer; Z. = gezinkt.

[2]) Gegevens verkregen met Ombilin-kolen.

(bij eerste proeftocht).	Brandstof (steenkolen) bergruimte (in M³).	Grootste vol te houden dienstvaart (in mijlen).	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik.	Af te leggen weg (in zeemijlen) met normalen voorraad: bij de vaart van kolom 15.	Af te leggen weg (in zeemijlen) met normalen voorraad: bij de vaart van kolom 16.	Bevond zich op 31 December 1914:	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1913. Europeanen.	Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1913. Inlanders.	Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1914. Europeanen.	Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1914. Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaande tijdstippen ingediende rapporten. 31 Dec. 1913. Europeanen.	31 Dec. 1913. Inlanders.	31 Dec. 1914. Europeanen.	31 Dec. 1914. Inlanders.	Toestand op 1 April 1915. Romp.	Werktuigen.	Ketels.	Waar bij het einde van 1914 gestationneerd.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
2,3	144	10 ²)	—	2 000 ²)	—	in dienst.	6	33	6	34	7	34	7	34	goed.	goed.	goed.	Ambon *a)*
2,3	175	11 ²)	—	2 050 ²)	—	id.	—	—	6	35	—	—	7	40	id.	id.	id.	Tandjoeng-priok *b)*
7,2	104	12	—	2 250	—	id.	6	31	6	32	6	30	6	30	vrij goed.	id.	id.	Soerabaja *c)*
1,3	89	10 ²)	—	1 825 ²)	—	id.	5	26	5	27	5	29	5	31	goed.	id.	id.	Pontianak *d)*
2,78	76	10 ²)	—	1 360 ²)	—	id.	6	37	6	38	6	32	6	34	vrij goed.	vrij goed.	nog korten tijd bruikbaar.	Emmahaven *e)*
7,5	110	12	—	2 250	—	id.	6	31	6	32	6	38	7	30	id.	goed.	goed.	Tandjoeng-priok *f)*
1,36	89	10 ²)	—	1 600 ²)	—	id.	5	26	5	27	5	22	5	28	goed.	id.	vrij goed.	Oelee Lheue *g)*
2,8	140	10	—	1 500	—	id.	7	40	7	41	10	41	8	56	id.	id.	goed.	Tandjoeng-priok *h)*
1,35	92	9,75 ²)	—	2 148 ²)	—	id.	6	26	6	27	6	25	6	26	vrij goed.	id.	vrij goed.	Menado *i)*
1,5	88	10,5 ²)	—	2 300 ²)	—	id.	6	26	6	27	6	26	6	26	goed.	id.	goed.	Riouw *j)*
1,7	90	11 ²)	—	2 150 ²)	—	id.	5	26	5	27	6	25	6	26	vrij goed.	id.	id.	Samarinda *k)*
2,6	177	10 ²)	—	1 820 ²)	—	id.	6	37	6	38	8	45	10	41	id.	bruikbaar.	bruikbaar.	Tandjoeng-priok *l)*
0,75	100	10 ²)	—	—	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	goed.	goed.	goed.	*m)*
3,1	144	9,5 ²)	—	1 900 ²)	—	id.	7	39	7	40	8	38	8	39	id.	id.	id.	Oelee Lheue *n)*
0,76	95	9,5 ²)	—	1 810 ²)	—	id.	6	26	6	27	6	26	6	27	vrij goed.	id.	id.	Timor *o)*
0,60	84	8 ²)	—	1 900 ²)	—	id.	6	26	6	27	6	27	6	29	bruikbaar.	bruikbaar.	id.	Makasser *p)*
0,14	56	6 ²)	—	1 200 ²)	—	buiten dienst.	6	26	—	—	6	25	—	—	nog korten tijd bruikbaar.			*q)*
0,4	35	9 ²)	—	800 ²)	—	in dienst.	6	26	6	25	4	24	5	27	goed.	goed.	goed.	Soerabaja *r)*
2,07	88	10 ²)	—	1 712 ²)	—	id.	5	26	5	27	7	38	5	24	id.	id.	id.	Makasser *s)*
2,03	328	10,8 ²)	—	2 872 ²)	—	id.	8	72	8	73	12	75	10	78	id.	id.	id.	Soerabaja *t)*
0,06	125	7 ²)	—	1 694 ²)	—	id.	6	33	6	34	7	39	7	38	id.	id.	id.	Ambon *u)*
—	55	7	—	1 164	—	buiten dienst.	—	—	—	—	—	—	—	—	bruikbaar.	bruikbaar.	bruikbaar.	*v)*
0,61	84	9,5 ²)	—	1 900 ²)	—	in dienst.	6	26	6	27	6	26	6	27	id.	id.	id.	Timor *w)*
0,42	81	9 ²)	—	1 630 ²)	—	id.	6	26	6	27	6	27	5	26	id.	id.	id.	Ambon *x)*
2,41	147	10 ²)	—	2 000 ²)	—	id.	6	33	6	34	6	33	7	42	goed.	goed.	goed.	Ternate *ij)*
g en	den slibarbeid						—	—	—	—	23	—	23	—				
. .	. . . .						—	—	—	—	—	15	—	7				
. .	. . . .						20	—	20	—	—	—	—	—				
. .	. . . .						12	72	12	77	—	—	—	—				
							z) 164		*aa)* 164		*bb)* 168		*cc)* 167					
								dd) 770		*dd)* 803		*dd)* 740		*dd)* 766				

Verdere aanteekeningen (zie blz. 4).

VERDERE AANTEEKENINGEN

(die ook het 1ste kwartaal 1915 betreffen en, wat het jaar 1914 aangaat, zich aansluiten aan de opgaven in bijlage D van het vorig verslag).

a) De *Albatros* bleef in het behandelde tijdvak in het station Ambon.

b) De *Aldebaran* was van 1 Januari t/m 5 Mei 1914 in dienst als inspectievaartuig, werd 10 Juli in het station Makasser in dienst gesteld ter vervanging van de *Reiger* en begin Augustus te Batavia gestationneerd voor algemeene diensten.

c) De *Argus* was ter beschikking van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie, met Soerabaja als standplaats. Van 15 Mei t/m 20 Juli 1914 was het schip buiten dienst tot het ondergaan van herstellingen, gedurende welken tijd het werd vervangen door de *Wachter*.

d) De *Brak* was van 1 Januari t/m 2 Augustus 1914 ter beschikking van den directeur van landbouw, nijverheid en handel voor visscherijonderzoek en gestationneerd te Batavia, waarna het schip van 3 Augustus tot ult. December gestationneerd werd te Pontianak voor den bestuursdienst aldaar.

e) De *Ceram* was in het behandelde tijdvak aangewezen voor dienstreizen in het gouvernement Sumatra's Westkust en de residentie Tapanoeli.

f) De *Cycloop* was ter beschikking van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie, met Batavia als standplaats; van 3 Augustus t/m 18 September 1914 was het vaartuig te Pontianak gestationneerd.

g) De *Dog* bleef in het behandelde tijdvak in Atjeh gestationneerd.

h) De *Edi* bleef voor algemeene diensten te Batavia gestationneerd.

i) De *Flamingo* was te Menado in station.

j) De *Glatik* was aangewezen voor dienstreizen in de gewesten Riouw en onderhoorigheden en Oostkust van Sumatra.

k) De *Hazenwind* bleef te Samarinda gestationneerd voor dienstreizen in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

l) De *Java* bleef aangewezen voor de stationsdiensten te Batavia.

m) De *Kwartel* werd gebezigd voor den slibarbeid in het westervaarwater naar Soerabaja.

n) De *Nias* bleef in het behandelde tijdvak in Atjeh gestationneerd.

o) De *Pelikaan* bleef aangewezen voor dienstreizen in de residentie Timor en onderhoorigheden.

p) De *Raaf* bleef in het behandelde tijdvak in het station Makasser.

q) De *Reiger* was van 1 Januari t/m 10 Juli 1914 gestationneerd te Makasser en werd 10 Juli buiten dienst gesteld en vervangen door de *Aldebaran*.

r) De *Speurder* bleef ter beschikking van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie, met Soerabaja als standplaats.

s) De *Spits* bleef aangewezen voor algemeene diensten, met Soerabaja als standplaats en werd van 20 Juli tot ult. December, ter vervanging van de *Aldebaran*, te Makasser gestationneerd.

t) De *Telegraaf* bleef ter beschikking van den chef van den post-, telegraaf- en telefoondienst voor kabelwerkzaamheden.

u) De *Valk* bleef in het station Ambon.

v) De *Wachter* was van 15 Mei t/m 20 Juli 1914 ter beschikking gesteld van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie, ter vervanging van de *Argus*.

w) De *Zeeduif* bleef aangewezen voor dienstreizen in de residentie Timor en onderhoorigheden.

x) De *Zwaan* bleef in het station Ambon.

y) De *Zwaluw* bleef in het station Ternate en onderhoorigheden.

z) Ongerekend 1 gezaghebber, tewerk gesteld bij het hoofdbureau van scheepvaart, en 2 eerste-machinisten, belast met het toezicht op de herstelling van gewestelijke en andere landsvaartuigen.
Met inbegrip van dezen bedroeg de bepaalde sterkte van het korps Europeesche ambtenaren der gouvernementsmarine 23 gezaghebbers, 62 stuurlieden (26 eerste-, 25 tweede- en 11 derde-), 73 machinisten (24 eerste-, 28 tweede- en 21 derde-), zoomede 10 leerlingen-machinist.

z) Ongerekend 1 gezaghebber, te werk gesteld bij het hoofdbureau van scheepvaart, en 2 eerste-machinisten, belast met het toezicht op de herstelling van gewestelijke en andere landsvaartuigen.
Met inbegrip van dezen bedroeg de bepaalde sterkte van het korps Europeesche ambtenaren der gouvernementsmarine 23 gezaghebbers, 61 stuurlieden (26 eerste-, 25 tweede- en 10 derde-), 73 machinisten (24 eerste-, 28 tweede- en 21 derde-), zoomede 10 leerlingen-machinist.

bb) Hierbij moet nog gerekend worden op den gezaghebber en de beide eerste-machinisten, vermeld in noot *z*.

cc) Namelijk 24 gezaghebbers, 62 stuurlieden, 70 machinisten en 11 leerlingen-machinist. Hierbij moet nog gerekend worden op den gezaghebber en de beide eerste-machinisten, vermeld in noot *aa*.

dd) Naar gelang van de qualiteiten was het korps inlandsche schepelingen van de gouvernements marine, wat de bepaalde en de feitelijke sterkte betreft, op ult. 1913 en ult. 1914 verdeeld als volgt:

QUALITEITEN.	Formatie		Sterkte	
	ult. 1913.	ult. 1914.	ult. 1913.	ult. 1914.
Serangs	24	24	23	23
Timmerlieden	24	24	22	21
Hofmeesters	24	24	19	22
Bedienden	27	51	18	26
Eerste koks	24	24	22	20
Tweede koks	25	25	23	19
Djoeroemoedi's	102	102	88	85
Kasaps	24	24	14	15
Pandjerwala's	86	86	46	51
Matrozen	140	141	189	199
Mandoer-stokers	31	32	28	31
Stokers	146	150	139	144
Tremmers	93	96	109	110
Totalen	770	803	740	766

Bijlage E.

(Zie hoofdstuk F van het verslag.)

TABELLARISCHE OPGAVEN,

meerendeels over 1914, betreffende eenige ONDERWERPEN VAN JUSTITIEELEN AARD, of daarmede verband houdende.

I. Lijst van naamlooze vennootschappen in 1914 in Nederlandsch-Indië en in Nederland opgericht (deze laatsten alleen voor zooveel haar werkkring zich tot Nederlandsch-Indië uitstrekt).

II. Aantal huwelijken in 1914 in Nederlandsch-Indië gesloten tusschen personen, die aldaar aan een verschillend recht onderworpen zijn.

III. Aantal in 1914 in Nederlandsch-Indië verleden akten van oogstverband.

IV. Aantal in 1914 in Nederlandsch-Indië aanhangig geweest zijnde faillissementen.

V. Uitkomsten over 1914 van het beheer der wees- en boedelkamers in Nederlandsch-Indië.

VI. Statistiek betreffende de in 1914 op Java en Madoera berechte strafvervolgingen wegens veediefstal.

VII. Aantal gevallen waarin in 1914 door den Gouverneur-Generaal kwijtschelding of vermindering van straf aan veroordeelden is verleend.

VIII. Numerieke opgaven betreffende de in 1910 t/m 1914 aan Nederlanders, zoomede aan westersche en oostersche vreemdelingen verleende en geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië en de in die jaren in beraad gehouden verzoeken om zoodanige vergunning.

IX. Numerieke opgaven over 1914 betreffende de toelating en vestiging in Nederlandsch-Indië van Nederlanders, zoomede van westersche en oostersche vreemdelingen.

X. Statistiek der gedurende 1913 in de registers van den burgerlijken stand in Nederlandsch-Indië gedane inschrijvingen van geboorten, huwelijken, echtscheidingen en sterfgevallen.

XI. Statistische opgaven betreffende de in de jaren 1912, 1913 en 1914 in die gewesten der buitenbezittingen, waar koelie-ordonnantiën van kracht zijn, geregistreerde contract-koelies.

XII. Overzicht van de gedurende het tijdvak 1 Juni 1914—ult. Mei 1915 verleende vergunningen tot het werven in Nederlandsch-Indië van inlanders voor het verrichten van diensten buiten Nederlandsch-Indië, uitgenomen Suriname.

I. Lijst van naamlooze vennootschappen in 1914 in Nederlandsch-Indië en in Nederland opgericht (deze laatsten alleen voor zooveel haar werkkring zich tot Nederlandsch-Indië uitstrekt).

A. In Nederlandsch-Indië opgericht.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1914 te storten bedrag.
1	Bandoeng Tapanoeli Cultuurmaatschpij	Eiland Java.	2 Jan. 1914 n°. 51	a)					
2	Maatschappij tot exploitatie van het Technisch Bureau Gebroeders Knaud	Soerabaja.	2 „ „ „ 52	10 Febr. 1914 n°. 12	75 jaren.	f 100 000	f 1 000	f 50 000	f 50 000
3	Minerva Import Company Lim.	Semarang.	2 „ „ „ 53	19 Juni „ „ 49	50 „	50 000	100-50	12 000	12 000
4	Automobiel Importmaatschappij.	Batavia.	2 „ „ „ 54	6 Febr. „ „ 11	75 „	300 000	500	81 000	81 000
5	The Ceylon Java Tea and Trading Company Lim.	Bandoeng.	2 „ „ „ 55	10 „ „ „ 12	75 „	100 000	500	20 000	10 000
6	Handelmaatschappij Soen Hwat Bie.	Soerakarta.	2 „ „ „ 56	24 „ „ „ 16	75 „	20 000	1 000	20 000	20 000
7	Cultuurmaatschappij Tjikandang.	Bandoeng.	2 „ „ „ 57	6 „ „ „ 11	75 „	200 000	500	40 000	20 000
8	Eerste Tapanoelische Auto Exploitatiemaatschappij.	Padang.	2 „ „ „ 58	6 Maart „ „ 19	75 „	60 000	1 000	30 000	30 000
9	Javasche Houthandelmaatschappij.	Bandoeng.	5 „ „ „ 39	6 Febr. „ „ 11	75 „	250 000	250	50 000	50 000
10	Handelmaatschappij Hok Liong.	Djember (Besoeki).	5 „ „ „ 40	a)					
11	Handel- en Cultuurmaatschappij Patjet.	Patjet (Preanger).	9 „ „ „ 35	12 Mei „ „ 38	75 „	40 000	200	22 000	22 000
12	Bureau voor Cultuurzaken Dr. J. G. C. Vriens.	Medan.	9 „ „ „ 36	10 Maart „ „ 20	50 „	100 000	1 000	40 000	40 000
13	Cultuurmaatschappij Pretjet.	Soerabaja.	16 „ „ „ 44	20 „ „ „ 23	67 „	150 000	750	150 000	150 000
14	Auto-Verhuurderij Tegal.	Tegal (Pekalongan).	16 „ „ „ 45	31 „ „ „ 26	50 „	25 000	500	10 000	10 000
15	Soerabajasch Verkoophuis.	Soerabaja.	16 „ „ „ 46	17 „ „ „ 22	75 „	50 000	500	10 000	10 000
16	Handelmaatschappij Lie A Kim merk Kim Mo.	Tegal (Pekalongan).	20 „ „ „ 57	7 April „ „ 28	50 „	50 000	1 000	50 000	50 000
17	Handelmaatschappij HooTong Swie Kie.	Paraän (Kedoe).	28 „ „ „ 39	17 „ „ „ 31	75 „	100 000	1 000	100 000	100 000
18	Handelmaatschappij Lim Tong Goan.	Sibolga.	11 Febr. „ „ 55	a)					
19	Handelmaatschappij Djoe Seng Tjong.	Medan.	14 „ „ „ 27	17 „ „ „ 31	50 „	90 000	1 000	45 000	45 000
20	Handelmaatschappij Tjeng Tjiong.	Batavia.	14 „ „ „ 28	27 Maart „ „ 25	75 „	15 000	500	15 000	15 000
21	Handel- en Cultuurmaatschappij Tamiang Koening.	Krawang (Batavia).	14 „ „ „ 29	3 April „ „ 27	75 „	50 000	1 000	24 000	24 000
22	Handelmaatschappij G. H. Slot en Co.	Medan.	25 „ „ „ 48	8 Mei „ „ 37	50 „	300 000	1000-500	100 000	100 000
23	Handelmaatschappij Tan Hong Yoe.	Buitenzorg.	25 „ „ „ 49	7 April „ „ 28	75 „	100 000	1 000	50 000	50 000
24	West Borneo Goud Dredge Maatschappij.	Batavia.	1 Maart „ „ 20	7 „ „ „ 28	75 „	500 000	100	300 000	300 000
25	Eerste Koffiebranderij Toeloengagoeng.	Toeloengagoeng (Kediri).	1 „ „ „ 21	8 Mei „ „ 37	75 „	50 000	10	11 240	11 240
26	Kalkbranderij en machinale kalkzandsteenfabriek Samboeng Djawa.	Makasser.	1 „ „ „ 22	a)					
27	Bouwmaatschappij Tan Hae Tie.	Soerabaja.	3 „ „ „ 27	24 April „ „ 33	75 „	200 000	5 000	70 000	70 000
28	Handelmaatschappij Sadoeloer.	Mandé (Preanger).	3 „ „ „ 28	28 „ „ „ 34	29 „	10 000	10	2 000	1 000
29	Handelmaatschappij Mars.	Soerabaja	3 „ „ „ 29	24 „ „ „ 33	75 „	25 000	500	6 000	6 000
30	Bouwmaatschappij Go Boon Quan.	Semarang.	4 „ „ „ 38	5 Mei „ „ 36	75 „	200 000	5 000	100 000	100 000
31	Handelmaatschappij Boewah Kemadjoean.	Pekalongan.	9 „ „ „ 19	29 „ „ „ 43	75 „	25 000	10	5 170	5 170
32	Bataviasche Vendu-, Verhuur-, Commissie- en Expeditiekantoor voorheen Mühlnickel en Co.	Batavia.	21 „ „ „ 24	26 „ „ „ 42	75 „	150 000	100	35 100	35 100

a) Op het tijdstip van afsluiting van dit overzicht (15 Mei 1915) had de voorgeschreven openbaarmaking der akte van oprichting nog niet plaats gehad.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1914 te storten bedrag.
33	Algemeen Reclame-Bureau.	Soerabaja.	21 Maart 1914 n°. 47	12 Mei 1914 n°. 38	30 jaren.	f 10 000	f 500	f 5 000	f 5 000
34	Soesmans Administratie-maatschappij.	Semarang.	24 „ „ „ 38	19 „ „ „ 40	25 „	500 000	1 000	250 000	250 000
35	Maatschappij tot exploitatie der toko A. de Wolff.	Batavia.	24 „ „ „ 39	5 Juni „ „ 45	25 „	40 000	500	20 000	20 000
36	Nieuwe Drukkerij Midden-Java.	Djokjakarta.	26 „ „ „ 42	26 Mei „ „ 42	75 „	50 000	100	13 000	13 000
37	Handelmaatschappij Rupe en Colenbrander.	Batavia.	27 „ „ „ 61	15 „ „ „ 39	75 „	500 000	1 000	158 000	158 000
38	Rijtuig- en Auto-Carrosseriefabriek Voaden.	Id.	27 „ „ „ 62	9 Juni „ „ 46	75 „	50 000	250	20 000	20 000
39	Apotheek en Chemicaliënhandel E Pluribus Unum.	Bandoeng.	27 „ „ „ 63	22 Mei „ „ 41	50 „	75 000	1 000	45 000	45 000
40	Bouwmaatschappij Van den Bosch Janssen.	Soerabaja.	28 „ „ „ 33	19 „ „ „ 40	75 „	450 000	1 000	150 000	150 000
41	Film Verhuur- en Verkoopkantoor Deca	Batavia.	3 April „ „ 25	9 Juni „ „ 46	75 „	175 000	2 500	102 500	102 500
42	Bouwmaatschappij Societeitstraat.	Soerabaja.	6 „ „ „ 17	17 Nov. „ „ 92	75 „	100 000	500	50 000	50 000
43	Bouwmaatschappij Heerenstraat.	Id.	6 „ „ „ 18	2 Juni „ „ 44	50 „	200 000	500	40 000	20 000
44	Cornfield's Magazijnen.	Medan.	8 „ „ „ 47	19 „ „ „ 49	75 „	500 000	5 000	300 000	300 000
45	M. S. Michael's Trading Co.	Bandoeng.	9 „ „ „ 32	12 „ „ „ 47	50 „	100 000	2 500	100 000	100 000
46	Bouwmaatschappij de Hoop.	Semarang.	10 „ „ „ 47	16 „ „ „ 48	75 „	30 000	1 000	30 000	30 000
47	Handelmaatschappij Simpangsche Bazaar.	Soerabaja.	10 „ „ „ 50	23 „ „ „ 50	30 „	150 000	500	76 000	76 000
48	Spiritusfabriek Brantas.	Id.	15 „ „ „ 15	12 „ „ „ 47	50 „	300 000	500	150 000	150 000
49	Cultuurmaatschappij Mesika.	Bandoeng.	17 „ „ „ 21	19 „ „ „ 49	75 „	200 000	250	70 500	70 500
50	Aetherische oliefabriek Pasir Beunghar.	Soekaboemi (Preanger).	17 „ „ „ 22	5 „ „ „ 45	75 „	75 000	250	35 000	35 000
51	Cultuur- en Handelmaatschappij Pantjawarna.	Bandoeng.	18 „ „ „ 49	19 „ „ „ 49	50 „	10 000	20	2 000	1 000
52	Java Stores Limited.	Semarang.	18 „ „ „ 50	16 „ „ „ 48	25 „	200 000	500	100 000	100 000
53	Cultuur- en Handelmaatschappij Aetherische Oliefabriek Gadjaharoem.	Tjiratjas (Cheribon).	25 „ „ „ 40	24 Juli „ „ 59	25 „	50 000	1 000	20 000	20 000
54	Landmaatschappij Bandar Goela.	Batavia.	27 „ „ „ 74	19 Juni „ „ 49	25 „	50 000	500	25 000	25 000
55	Handelmaatschappij Felicitas.	Buitenzorg.	28 „ „ „ 55	19 „ „ „ 49	75 „	100 000	1 000	60 000	60 000
56	Universal Maatschappij voor houtbewerking.	Semarang.	29 „ „ „ 44	23 „ „ „ 50	75 „	30 000	500	20 000	20 000
57	Oliefabriek Van Dongen.	Blitar (Kediri).	2 Mei „ „ 24	26 „ „ „ 51	30 „	500 000	1 000	150 000	150 000
58	Handel- en Cultuurmaatschappij Kim Hoat.	Soekaboemi (Preanger).	2 „ „ „ 25	5 „ „ „ 45	75 „	30 000	250	16 500	16 500
59	Garenververij en Handelmaatschappij Colorum Varietas.	Bandoeng.	4 „ „ „ 27	21 Juli „ „ 58	75 „	200 000	500	45 000	31 000
60	Handelsvereeniging Ternate.	Ternate.	9 „ „ „ 43	a)					
61	Cultuurmaatschappij Takokak.	Batavia.	9 „ „ „ 44	26 Juni „ „ 51	75 „	200 000	1 000	150 000	150 000
62	Maatschappij tot voortzetting van de meubelfabriek en marmerwerkerij Tio Siek Gwan Tio A In Kongsie.	Soerabaja.	13 „ „ „ 34	26 „ „ „ 51	75 „	30 000	1 000	30 000	30 000
63	Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen Medan.	Medan.	13 „ „ „ 35	a)					
64	Handelmaatschappij Gwan Hien.	Djembrana (Bali en Lombok)	23 „ „ „ 30	7 Juli „ „ 54	75 „	40 000	200	19 400	19 400
65	Cultuurmaatschappij Sari Gedeh.	Soerabaja.	23 „ „ „ 31	10 „ „ „ 55	75 „	50 000	1 000	50 000	50 000
66	Handelmaatschappij Nam King.	Id.	26 „ „ „ 17	30 Juni „ „ 52	50 „	100 000	500	28 000	28 000
67	East Indies Timber Exploitation and Development Company.	Tandjoengpinang (Riouw).	6 Juni „ „ 35	24 Juli „ „ 59	75 „	500 000	2 000	500 000	500 000
68	Handelmaatschappij Heng Mauw.	Makasser.	8 „ „ „ 33	15 Sept. „ „ 74	75 „	80 000	2 000	80 000	40 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1914 te storten bedrag.
69	Leen- en Inlegbank voor Wlingi.	Wlingi (Kediri).	8 Juni 1914 n°. 34	17 Juli 1914 n°. 57	11½ jaren.	f 120 000	f 1 000	f 120 000	f 12 000
70	Oliefabriek Kokos.	Semarang.	8 „ „ „ 47	17 „ „ „ 57	50 „	50 000	500	33 000	33 000
71	Magasin de Modes l'Etoile.	Soerabaja.	18 „ „ „ 47	24 „ „ „ 59	50 „	60 000	1 000	60 000	60 000
72	Bouwmaatschappij Lie Soei Tjien.	Semarang.	23 „ „ „ 23	31 „ „ „ 61	75 „	100 000	1 000	30 000	30 000
73	Handelmaatschappij Ban Fok Tjong.	Pematang Siantar (Oostkust van Sumatra).	23 „ „ „ 24	25 Aug. „ „ 68	50 „	60 000	500	30 000	30 000
74	Vee- en Pluimveefokkerij en Cultuurmaatschappij Som Bok Kongsie.	Semarang.	2 Juli „ „ 69	14 „ „ „ 65	50 „	55 000	500	50 000	12 500
75	Bouwmaatschappij Sijst Loa.	Batavia.	10 „ „ „ 51	21 „ „ „ 67	75 „	400 000	1 000	200 000	200 000
76	Maatschappij tot exploitatie van aetherische oliënfabrieken Pasir Boengoer.	Id.	10 „ „ „ 52	21 „ „ „ 67	75 „	60 000	1 000	30 000	30 000
77	Handelmaatschappij en Mineraalwaterfabriek J. C. van Drongelen.	Soerabaja.	10 „ „ „ 53	14 „ „ „ 65	75 „	25 000	100	11 000	11 000
78	Theosofische Boekhandel Minerva.	Batavia.	11 „ „ „ 43	18 „ „ „ 66	75 „	12 000	250	6 000	6 000
79	Cultuurmaatschappij Goebook Ngargosari.	Klaten (Soerakarta).	11 „ „ „ 44	30 Oct. „ „ 87	50 „	300 000	5 000	70 000	70 000
80	Haboko Tea Company Limited.	Batavia.	13 „ „ „ 29	14 Aug. „ „ 65	75 „	1 000 000	1 000	200 000	200 000
81	Nederlandsch-Indische fabriek van gouden en zilveren werken Firma Wolf.	Semarang.	20 „ „ „ 64	22 Sept. „ „ 76	75 „	500 000	1 000	50 000	50 000
82	Machinefabriek Soekaboemi.	Soekaboemi (Preanger).	20 „ „ „ 65	4 „ „ „ 71	75 „	25 000	100	16 000	16 000
83	Cultuur- en Handelmaatschappij Serajoe.	Poerwaredja (Banjoemas).	22 „ „ „ 39	*a*)					
84	Handelsvereeniging Djamiatoel Moehabbah.	Medan.	23 „ „ „ 23	22 „ „ „ 76	50 „	10 000	10	2 150	2 150
85	Handelmaatschappij Warga Saraja.	Srogol (Batavia).	23 „ „ „ 24	4 „ „ „ 71	75 „	20 000	5	6 400	6 400
86	Handelmaatschappij Kong Ek Hoo.	Soerabaja.	25 „ „ „ 39	11 „ „ „ 73	75 „	19 800	900	19 800	19 800
87	The Java Sumatra Trading Company Lim.	Batavia.	25 „ „ „ 40	15 „ „ „ 74	75 „	50 000	500	20 000	20 000
88	Nederlandsch-Indische Zuurstof- en Acetyleen-Fabriek.	Soerabaja.	25 „ „ „ 41	6 Oct. „ „ 80	75 „	150 000	1 000	30 000	30 000
89	Handelmaatschappij Satia Oetama.	Kampong Pamatoetan (afd. Soekaboemi, res. Preanger).	27 „ „ „ 39	18 Sept. „ „ 75	29 „	25 000	5, 4, 3, 2 en 1.	5 000	5 000
90	Cultuurmaatschappij Silau Toewa.	Medan.	20 Aug. „ „ 36	30 Oct. „ „ 87	75 „	500 000	1 000	200 000	200 000
91	Bouwmaatschappij Goebeng Bagong.	Soerabaja.	20 „ „ „ 96	6 „ „ „ 80	75 „	25 000	500	10 500	10 500
92	Maatschappij tot voortzetting der exploitatie van de Globe-bioscoop op Pasar Baroe te Weltevreden en de exploitatie van andere bioscopen in Nederlandsch-Indië.	Batavia.	20 „ „ „ 97	25 Sept. „ „ 77	75 „	150 000	1 000	100 000	100 000
93	Handelmaatschappij Hong Tek.	Cheribon.	21 „ „ „ 20	25 „ „ „ 77	50 „	12 000	1 000	12 000	12 000
94	Handelmaatschappij de Vriendschap.	Batavia.	21 „ „ „ 21	*a*)					
95	Handelmaatschappij Tan Boen Hong.	Grisee (Soerabaja).	21 „ „ „ 22	20 Oct. „ „ 84	50 „	50 000	1 000	10 000	10 000
96	Hotel Jensen.	Malang (Soerabaja).	22 „ „ „ 37	16 „ „ „ 83	25 „	40 000	250	20 000	20 000
97	Borneo Houthandel.	Soerabaja en Bandjermasin.	22 „ „ „ 38	13 „ „ „ 82	75 „	550 000	500	110 000	110 000
98	Modern Advertising Company.	Soerabaja.	22 „ „ „ 39	9 „ „ „ 81	75 „	50 000	500	10 000	10 000
99	Cultuurmaatschappij Kaba Wetan.	Batavia.	27 „ „ „ 48	2 „ „ „ 79	75 „	400 000	500	375 000	375 000
100	Handelmaatschappij Nam Bie.	Semarang.	29 „ „ „ 49	3 Nov. „ „ 88	75 „	50 000	1 000	50 000	50 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1914 te storten bedrag.
101	Industrie-, Cultuur- en Handelmaatschappij Goena Kaja.	Bondowoso.	29 Aug. 1914 n°. 50	23 Oct. 1914 n°. 85	29 jaren.	f 20 000	f 5	f 4 000	f 4 000
102	Handelmaatschappij Hok An.	Padang.	29 „ „ „ 51	20 Nov. „ „ 93	25 „	40 000	500	20 000	20 000
103	Winkelmaatschappij Europa.	Buitenzorg.	1 Sept. „ „ 13	27 Oct. „ „ 86	75 „	25 000	500	25 000	—
104	Handelmaatschappij Djoemia-toel-Islam	Batavia.	1 „ „ „ 14	17 Nov. „ „ 92	75 „	30 000	2, 4, 8 en 16	6 000	6 000
105	The Moseley Tyre Agency Company Lim.	Id.	1 „ „ „ 15	20 Oct. „ „ 84	75 „	50 000	500	50 000	50 000
106	Handelmaatschappij Kiem Soen.	Semarang.	2 „ „ „ 31	30 „ „ „ 87	75 „	30 000	1 000	20 000	20 000
107	Handelmaatschappij Tjee An Tong.	Batavia.	9 „ „ „ 26	17 Nov. „ „ 92	50 „	10 000	500	10 000	10 000
108	Heerenkleedingmagazijn voorh. E. C. van Eekhout.	Semarang.	18 „ „ „ 29	17 „ „ „ 92	30 „	50 000	50	20 000	20 000
109	Handelmaatschappij Persjarikatan Tampang Sayo.	Priaman (Sumatra's Westkust)	18 „ „ „ 30	*a*)					
110	Preangerfabriek tot extractie van alcaloiden.	Soekaboemi (Preanger).	22 „ „ „ 45	10 „ „ „ 90	75 „	100 000	250	60 000	60 000
111	Bouwmaatschappij O. E.	Batavia.	26 „ „ „ 32	13 „ „ „ 91	75 „	30 000	500	10 000	10 000
112	Bataviasche Auto-Verhuurderij.	Id.	26 „ „ „ 33	13 „ „ „ 91	75 „	100 000	500	73 500	73 500
113	Bouwmaatschappij D. P. M.	Soerabaja.	26 „ „ „ 34	24 „ „ „ 94	75 „	1 000 000	500	350 000	350 000
114	Boven-Langkat Landbouwmaatschappij	Medan.	26 „ „ „ 35	8 Dec. „ „ 98	75 „	750 000	1 000	150 000	150 000
115	Handelmaatschappij Peng Hoo Kiok.	Makasser.	26 „ „ „ 36	27 Nov. „ „ 95	25 „	150 000	250	50 750	50 750
116	Eerste Nederlandsch-Indische Weefgoederenfabriek voorh. H. J. Bonefaas.	Cheribon.	26 „ „ „ 37	24 „ „ „ 94	85 „	100 000	500	23 500	23 500
117	Cultuurmaatschappij Menkada.	Medan.	6 Oct. „ „ 43	8 Jan. 1915 „ 3	75 „	100 000	100	31 700	31 700
118	Mineraalwaterfabriek Colombia.	Soerabaja.	8 „ „ „ 38	20 Nov. 1914 „ 93	75 „	10 000	100	3 000	3 000
119	Handelmaatschappij Hong Djoe.	Pematang Siantar (Oostkust van Sumatra).	8 „ „ „ 39	5 Febr. 1915 „ 11	50 „	30 000	300	16 800	16 800
120	Electrische Drukkerij Insulinde.	Bandoeng.	8 „ „ „ 40	24 Nov. 1914 „ 94	50 „	60 000	100	12 400	12 400
121	Mineraalwaterfabriek De Rijzende Zon.	Soerabaja.	10 „ „ „ 29	27 „ „ „ 95	50 „	30 000	100	6 200	6 200
122	Maatschappij tot voortzetting der zaken voorh. Chs. Rapaport.	Gombong (Kedoe).	12 „ „ „ 36	4 Dec. „ „ 97	50 „	85 000	500	85 000	85 000
123	Cultuurmaatschappij Tanah Hitam Hilir.	Medan.	14 „ „ „ 24	15 „ „ „ 100	75 „	400 000	1 000	150 000	150 000
124	Handelmaatschappij Formosa.	Kandangan (Kediri).	15 „ „ „ 24	*a*)					
125	Persakitan dagang Minahassa Totok.	Totok (Menado).	17 „ „ „ 32	*a*)					
126	Handel- en Cultuurmaatschappij Soei Beng Seng.	Batavia.	27 „ „ „ 63	1 „ „ „ 96	75 „	100 000	5 000	50 000	50 000
127	Bibitonderneming Toempang.	Malang (Pasoeroean).	28 „ „ „ 42	29 „ „ „ 104	75 „	100 000	25 000 en 5000	50 000	50 000
128	Handelmaatschappij Ing Thong.	Semarang.	30 „ „ „ 34	15 „ „ „ 100	75 „	50 000	1 000	40 000	40 000
129	Compagnie Commerciale la Ratoe.	Batavia.	30 „ „ „ 35	4 „ „ „ 97	75 „	100 000	1 000	20 000	20 000
130	Cultuurmaatschappij Siong Hin.	Id.	3 Nov. „ „ 26	8 „ „ „ 98	75 „	40 000	100	12 000	12 000
131	Maatschappij tot exploitatie van hotels en pensions Seemann.	Id.	9 „ „ „ 27	*a*)					
132	Handel- en Cultuurmaatschappij Gwan Lie.	Poerbalingga (Banjoemas).	9 „ „ „ 28	16 Febr. 1915 „ 14	30 „	50 000	1 000	30 000	30 000
133	De Koffie- en Kina-onderneming Soepit Oerang.	Malang (Pasoeroean).	11 „ „ „ 11	22 Dec. 1914 „ 102	75 „	100 000	1 000	45 000	45 000
134	Industrie-, Cultuur- en Handelmaatschappij Tan Boen Kwie.	Grisee (Soerabaja).	21 „ „ „ 19	18 „ „ „ 101	50 „	100 000	1 000	30 000	30 000
135	Djembersche Apotheek voorh. Rathkamp en Co.	Djember (Besoeki).	21 „ „ „ 20	26 Jan. 1915 „ 8	50 „	50 000	500	20 000	20 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1914 te storten bedrag.
136	Cultuurmaatschappij Ngemplak.	Djokjakarta.	21 Nov. 1914 n°. 21	24 Dec. 1914 n°. 103	75 jaren.	f 315 000	f 1000 en 250	f 315 000	f 315 000
137	Handelmaatschappij en Drukkerij Sarekat Dagang Islam Semarang merk Sinar Djawa.	Semarang.	28 „ „ „ 52	15 Jan. 1915 „ 5	75 „	30 000	5	6 135	6 135
138	Maatschappij tot voortzetting der zaken W. A. Mulder.	Soerabaja.	30 „ „ „ 29	29 Dec. 1914 „ 104	75 „	25 000	1 000	16 000	16 000
139	Nederlandsch-Indische Handel-, Industrie en Cultuurmaatschappij.	Batavia.	11 Dec. „ „ 35	19 Jan. 1915 „ 6	75 „	300 000	500	30 000	30 000
140	Handelmaatschappij The Hoe Tjao en Zonen.	Ampenan (Bali en Lombok)	12 „ „ „ 53	8 „ „ „ 3	75 „	100 000	1 000	100 000	100 000
141	Behn Meyer en Co. Handelmaatschappij	Batavia.	28 „ „ „ 4	12 „ „ „ 4	75 „	1 000 000	1 000	200 000	100 000

B. In Nederland opgericht.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het Kon. besluit.	Datum en nummer van de Ned. Staatscourant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1914 te storten bedrag.
I	Assahan Rubbermaatschappij.	Amsterdam.	2 Jan. 1914 n°. 39	27 Jan. 1914 n°. 22	75 jaren.	f 2 500 000	f 1 000	f 500 000	f 500 000
II	Van Ditmar en Co's. Insulaire Handelmaatschappij.	Rotterdam.	9 „ „ „ 7	11 Febr. „ „ 35	25 „	100 000	1 000	20 000	20 000
III	Cultuurmaatschappij Poenti Kajoe.	Id.	9 „ „ „ 7	3 „ „ „ 28	75 „	500 000	500	380 000	380 000
IV	Mijnbouwmaatschappij Rotterdam Palembang.	Id.	17 „ „ „ 80	6 „ „ „ 31	75 „	1 200 000	500	550 000	550 000
V	De Deli Olieslagerij-Maatschappij (Société de Huileries de Deli).	's-Gravenhage.	17 „ „ „ 80	10 „ „ „ 34	62 „	5 000 000	500	2 000 000	2 000 000
VI	Nederlandsch-Indische Steenkolen Handelmaatschappij.	Amsterdam.	11 Febr. „ „ 14	6 Maart „ „ 55	50 „	6 000 000	1 000	1 600 000	1 600 000
VII	Eerste Nederlandsche Plantenboter Apparaten Maatschappij Eupam.	Arnhem.	23 „ „ „ 22	27 „ „ „ 73	20 „	60 000	200	38 000	38 000
VIII	Kokosnoten- en Copra-maatschappij.	's-Gravenhage.	11 Maart „ „ 39	11 April „ „ 85	10 „	750 000	100	375 000	375 000
IX	Palmboomenkweekerij Simpang Kanan (Palmeraies de Simpang Kanan).	Id.	1 April „ „ 67	28 „ „ „ 98	66 „	2 500 000	50	500 000	500 000
X	Unie-Bank voor Nederland en Koloniën.	Amsterdam.	8 „ „ „ 56	12 Mei „ „ 110	50 „	5 000 000	1 000	1 000 000	1 000 000
XI	Thee Cultuurmaatschappij Tjitamboer.	Id.	11 „ „ „ 66	5 „ „ „ 104	75 „	500 000	500	500 000	500 000
XII	Hypothecaire Credietbank.	's-Gravenhage.	21 „ „ „ 132	20 „ „ „ 117	50 „	1 000 000	1 000	200 000	200 000
XIII	Cultuurmaatschappij Akelamo.	Amsterdam.	29 „ „ „ 18	6 Juni „ „ 130	75 „	50 000	1 000	20 000	10 000
XIV	Oost-Indische Exploitatie- en Handelmaatschappij.	Rotterdam.	14 Mei „ „ 22	17 Sept. „ „ 218	75 „	100 000	1 000	20 000	2 000
XV	Nederlandsche Maatschappij van Kogellagers S.K.F. (Soengha Kullager Fabriken, Zweedsche Kogellager Fabriek).	Amsterdam.	14 „ „ „ 22	9 Juni „ „ 132	67 „	200 000	1 000	100 000	100 000
XVI	Holland Celebes Cultuurmaatschappij.	Warmond.	22 „ „ „ 34	15 Juli „ „ 163	37 „	250 000	1 000	100 000	100 000
XVII	Koloniale Boschproductenmaatschappij	Rotterdam.	22 „ „ „ 34	15 „ „ „ 163	30 „	1 000 000	1 000	200 000	200 000
XVIII	Winkelmaatschappij Insulinde.	Amsterdam.	29 „ „ „ 8	24 Nov. „ „ 276	30 „	30 000	1 000	6 000	6 000
XIX	Maleische Cultuurmaatschappij.	's-Gravenhage.	6 Juni „ „ 49	*a)*					
XX	Nederlandsche Vliegtuigenfabriek.	Soesterberg.	6 „ „ „ 49	7 Juli „ „ 156	50 „	100 000	1 000	70 000	70 000
XXI	Technisch Bureau Braat.	Rotterdam.	6 „ „ „ 49	7 „ „ „ 156	77 „	5 000	500	5 000	5 000
XXII	Bouwmaatschappij Belawan.	's-Gravenhage.	6 „ „ „ 49	*a)*					
XXIII	Rotterdamsche Machinefabriek Braat.	Rotterdam.	6 „ „ „ 49	3 „ „ „ 153	77 „	500 000	1 000	150 000	150 000
XXIV	Cultuurmaatschappij Kalasey.	Amsterdam.	9 „ „ „ 49	14 Aug. „ „ 189	75 „	500 000	1 000	150 000	82 500
XXV	Sumatra-Maatschappij.	Utrecht.	9 „ „ „ 49	4 „ „ „ 180	72 „	250 000	1 000	50 000	50 000
XXVI	Dagblad de Locomotief.	Amsterdam.	29 „ „ „ 17	25 „ „ „ 198	50 „	85 000	1 000	85 000	—
XXVII	Handelsvereeniging Nederland.	Rotterdam.	5 Aug. „ „ 32	17 Sept. „ „ 218	26 „	1 000 000	1 000	250 000	250 000
XXVIII	Maatschappij tot explotaitie der Vereenigde Majanglanden.	Amsterdam.	19 „ „ „ 14	11 „ „ „ 213	36 „	2 045 000	1 000	1 700 000	1 700 000
XXIX	Naamlooze vennootschap den Turks Konoment Industrie.	Rotterdam.	2 Sept. „ „ 27	25 „ „ „ 225	29 „	100 000	1 000	50 000	50 000
XXX	Administratiekantoor van cultuurwaarden.	Id.	15 Oct. „ „ 56	24 Nov. „ „ 276	50 „	2 010 000	1 000	2 010 000	2 010 000
XXXI	Exploitatie-maatschappij Laman Gambir	Id.	25 Nov. „ „ 47	15 Dec. „ „ 294	50 „	1 000 000	500	800 000	800 000

II. Aantal huwelijken in 1914 in Nederlandsch-Indië gesloten tusschen personen die aldaar aan een verschillend recht zijn onderworpen. *a)*

Gebied van den raad van justitie te:	Huwelijken tusschen					Totaal.
	Europeesche mannen en				Europeesche vrouwen en inlandsche (of met dezen gelijk gestelde) mannen.	
	inlandsche (niet-Christen-) vrouwen.	inlandsche (Christen-) vrouwen.	Chineesche (niet-Christen-) vrouwen.	Chineesche (Christen-) vrouwen.		
Batavia	46	29	14	1	2	92
Semarang	53	21	9	2	4	89
Soerabaja	16	11	—	2	—	29
Padang	4	4	—	1	—	9
Makasser	9	38	1	2	13	63
Medan	8	10	—	—	—	18
Totalen	136	113	24	8	19	300
Over 1913 waren de totalen	125	84	22	1	10	242

a) Zie K. B. 29 Dec. 1896 (Ind. St. 1898 n°. 158), gewijzigd bij K. B. 19 Juli 1901 (Ind. St. n°. 348).

III. Aantal in 1914 in Nederlandsch-Indië verleden akten van oogstverband. *a)*

Verleden binnen het gebied van den raad van justitie te:	Betreffende onderstaande oogstjaren.			Betreffende onderstaande soorten van ondernemingen.					Betreffende onderstaande soort van oogsten.					
	Oogst van 1914.	Oogst van 1915.	Te zamen.	Particuliere landen.	Huurlanden in Soerakarta en Djokjakarta.	Erfpachts- of huurondernemingen op gouvernementsgronden.	Andere ondernemingen.	Te zamen.	Suikeroogsten.	Koffieoogsten.	Tabakoogsten.	Indigooogsten.	Oogsten van andere producten of oogsten van gemengden aard. *b)*	Te zamen.
Batavia	2	1	3	1	—	2	—	3	1	—	—	—	2	3
Semarang	16	6	22	—	7	15	—	22	2	—	2	—	18	22
Soerabaja	9	6	15	—	—	15	—	15	7	—	—	—	8	15
Padang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makasser	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
Medan	5	—	5	—	—	—	5	5	—	—	4	—	1	5
Totalen	33	13	46	1	7	32	6	46	10	—	6	—	30	46
Over 1913 waren de totalen	27	17	44	5	9	25	5	44	13	2	5	—	24	44

a) Zie K. B. 24 Jan. 1886 (Ind. St. n°. 57).

b) Voor zooveel de oogsten van gemengden aard tevens een der in de vier voorafgaande kolommen genoemde producten omvatten, is in de bedoelde kolommen van de betrekkelijke akten *geen* melding gemaakt.

IV. Aantal in 1914 in Nederlandsch-Indië aanhangig geweest zijnde faillissementen.

OMSCHRIJVING.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
A. Op ult. 1913 aanhangige faillissementen.						
Op ult. 1913 aanhangige faillissementen: sedert meer dan 3 jaar	22	67	8	8	3	108
" " " 2 "	28	19	3	2	2	54
" " " 1 "	32	39	7	2	—	80
" " " 6 maanden	15	39	3	—	1	58
" 6 maanden of minder	16	40	11	1	4	72
Totalen	113	204	32	13	10	372
Onder de boedels bevonden er zich:						
met een *passief* van minder dan f 2 500	33	22	4	—	1	60
" " " " f 2 500 tot f 5 000	36	29	9	—	1	75
" " " " meer dan f 5 000 tot f 10 000	24	42	7	3	2	78
" " " " " " 10 000 " 25 000	8	48	7	3	—	66
" " " " " " 25 000 " 50 000	6	33	2	2	—	43
" " " " " " 50 000	6	30	3	5	6	50
Te zamen	113	204	32	13	10	372
en met een *actief* van minder dan f 2 500	68	80	16	—	1	165
" " " " " f 2 500 tot f 5 000	27	34	4	—	2	67
" " " " " meer dan f 5 000 tot f 10 000	9	31	4	2	—	46
" " " " " " " 10 000 " 25 000	2	30	3	2	1	38
" " " " " " " 25 000 " 50 000	3	18	1	1	—	23
" " " " " " " 50 000	3	11	2	8	6	30
Te zamen	*a*) 112	204	*b*) 30	13	10	*c*) 369
Bij het einde van 1914 waren van de bovenbedoelde faillissementen *beëindigd* (zie blz. 10): door accoord	1	4	2	—	—	7
" vereffening	36	31	12	2	1	82
" tenietdoening van de faillietverklaring	—	—	—	—	—	—
" opheffing van het faillissement	2	11	2	—	—	15
op andere wijze	—	—	—	—	—	—
Te zamen	39	46	16	2	1	104
en bleven dus *onbeëindigd*	74	158	16	11	9	268
Totalen als boven	113	204	32	13	10	372

a) 1 minder dan het getal aanhangige faillissementen, omdat in 1 dezer boedels geen actief was.
b) 2 minder dan het getal aanhangige faillissementen, omdat in 2 dezer boedels geen actief was.
c) 3 minder dan het getal aanhangige faillissementen (vgl. de noten *a* en *b*).

OMSCHRIJVING.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
B. In 1914 ontstane faillissementen.						
In 1914 ontstane faillissementen. op eigen aangifte van den schuldenaar	40	104	13	2	3	162
„ vordering van de schuldeischers	33	74	11	5	3	126
„ „ van het openbaar ministerie	—	—	—	—	—	—
Totalen	73	178	24	d) 7	6	e) 288
Onder de boedels bevonden er zich: met een *passief* van minder dan f 2 500	23	50	12	—	—	85
„ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	24	28	4	—	—	56
„ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	12	30	4	—	—	46
„ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	6	26	1	—	2	35
„ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	4	15	2	1	—	22
„ „ „ „ „ „ 50 000	4	12	—	3	4	23
Te zamen	73	f) 161	g) 23	h) 4	6	i) 267
en met een *actief* van minder dan f 2 500	50	91	11	—	—	152
„ „ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	9	26	2	1	—	38
„ „ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	3	19	2	1	—	25
„ „ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	2	12	1	1	2	18
„ „ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	2	5	2	—	3	12
„ „ „ „ „ „ „ 50 000	1	4	—	2	1	8
Te zamen	j) 67	k) 157	l) 18	m) 5	6	n) 253
Bij het einde des jaars waren van de bovenbedoelde faillissementen *beëindigd* (zie blz. 10) door accoord	1	5	1	—	—	7
„ vereffening	1	—	—	—	—	1
„ tenietdoening van de faillietverklaring	3	8	1	1	—	13
„ opheffing van het faillissement	20	42	8	—	—	70
op andere wijze	—	—	—	—	—	—
Te zamen	25	55	10	1	—	91
en bleven dus *onbeëindigd*	48	123	14	6	6	197
Totalen als boven	73	178	24	7	6	288

d) In alle gevallen behoorden de firmanten niet tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking.

e) Naar hun bedrijf waren de gefailleerden te verdeelen als volgt:
11 landsdienaren, 2 gepensionneerde ambtenaren, 56 particulieren, 1 boekhouder, 77 kooplieden, 1 daglooner, 92 handelaren, 6 vennootschappen van koophandel, 1 aannemer in bouwwerken, 8 handelsemployés, 1 bouwkundige, 1 employé op eene landelijke onderneming, 1 employé op een advocatenkantoor, 2 banketbakkers, 1 hoofdtandil op eene landelijke onderneming, 1 koffiehuishouder, 1 pensionhoudster, 1 fotograaf, 2 Chineesche hoofden, 1 drukker bij een boekhandel, 1 handelaar in lijnwaden, 1 handelaar in provisiën en dranken, 1 drukkerij, 1 handelmaatschappij in ijzerwaren, 1 ketjapstokerij, 1 handelmaatschappij in provisiën en dranken, 1 zaakwaarnemer, 2 redacteuren van een dagblad, 1 agent van eene levensverzekeringmaatschappij, 1 modiste, 3 leden van een vennootschap van koophandel, 1 maatschappij voor goudonderzoek, 2 employés eener spoorwegmaatschappij, 2 administrateurs van eene landelijke onderneming, 1 assistent op eene landelijke onderneming en 1 mandoer op eene landelijke onderneming.

f) 17 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat 5 dezer boedels werden opgeheven vóórdat het passief bekend was, in 1 boedel het passief niet bekend was daar de gefailleerde voortvluchtig was en in 11 boedels de staten van schulden en baten nog niet waren opgemaakt.

g) 1 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat 1 dezer boedels werd opgeheven vóórdat het passief bekend was.

h) 3 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat 1 dezer boedels werd opgeheven vóórdat het passief bekend was en in 2 boedels de staten van schulden en baten nog niet waren opgemaakt.

i) 21 minder dan het getal ontstane faillissementen (vgl. de noten *f* t/m *h*).

j) 6 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 6 dezer boedels geen actief was.

k) 21 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 1 boedel het actief niet bekend was daar de gefailleerde voortvluchtig was, in 9 boedels geen actief was en in 11 boedels de staten van schulden en baten nog niet waren opgemaakt.

l) 6 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 6 dezer boedels geen actief was.

m) 2 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 2 dezer boedels de staten van schulden en baten nog niet waren opgemaakt.

n) 35 minder dan het getal ontstane faillissementen (vgl. de noten *j* t/m *m*).

OMSCHRIJVING.	Faillissementen vóór 1914 aangebracht.						Faillissementen in 1914 aangebracht.					
	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
C. - In 1914 BEËINDIGDE FAILLISSEMENTEN.												
In 1914 beëindigde faillissementen (zie A en B) . .	39	46	16	2	1	104	25	55	10	1	—	91
De afloop was aldus:												
Boedels waarin de *preferente* schuldeischers ten volle werden voldaan: bij accoord . .	1	4	2	—	—	7	1	3	—	—	—	4
Boedels waarin de *preferente* schuldeischers ten volle werden voldaan: bij vereffening	32	22	9	2	1	66	1	—	—	—	—	1
Te zamen . . .	33	26	11	2	1	73	2	3	—	—	—	5
Boedels waarin aan de *concurrente* schuldeischers werd uitgekeerd: minder dan 10 % bij accoord . .	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1
minder dan 10 % bij vereffening	6	14	3	—	—	23	—	—	—	—	—	—
van 10 tot 25 „ bij accoord . .	—	1	1	—	—	2	1	3	—	—	—	4
van 10 tot 25 „ bij vereffening	4	6	4	2	1	17	—	—	—	—	—	—
„ 25 „ 50 „ bij accoord . .	—	2	1	—	—	3	—	1	1	—	—	2
„ 25 „ 50 „ bij vereffening	1	3	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
„ 50 „ 75 „ bij accoord . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 50 „ 75 „ bij vereffening	2	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—
meer dan 75 „ bij accoord . .	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
meer dan 75 „ bij vereffening	20	1	1	—	—	22	1	—	—	—	—	1
Alzoo . . . bij accoord . .	1	4	2	—	—	7	1	5	1	—	—	7
Alzoo . . . bij vereffening	33	24	10	2	1	70	1	—	—	—	—	1
Te zamen . . .	34	28	12	2	1	77	2	5	1	—	—	8
Boedels waarin aan de *concurrente* schuldeischers niets werd uitgekeerd *o*)	3	7	2	—	—	12	2	1	—	—	—	3
Totalen als boven . . .	*p*)37	*q*)35	*r*)14	2	1	*s*)89	*t*) 4	*u*) 6	*v*) 1	—	—	*w*)11
Boedels waarin de *kosten* van het faillissement (het loon der weeskamers) in verhouding tot het *actief* bedroegen: minder dan 10 %	19	12	3	—	1	35	2	3	1	—	—	6
van 10 tot 25 „	12	13	3	2	—	30	—	1	—	—	—	1
„ 25 „ 50 „	2	5	2	—	—	9	—	2	—	—	—	2
„ 50 „ 75 „	—	3	—	—	—	3	1	—	—	—	—	1
meer dan 75 „	4	2	6	—	—	12	1	—	—	—	—	1
Totalen als boven . . .	*p*)37	*q*)35	*r*)14	2	1	*s*)89	*t*) 4	*u*) 6	*v*) 1	—	—	*w*)11

o) In de 15 faillissementen, welker vereffening voor de concurrente schuldeischers niets overliet, was hiervan in 12 gevallen (5 Europeanen, 6 Chineezen en 1 persoon behoorende tot andere vreemde oosterlingen) de oorzaak dat de baten niet toereikend waren om de kosten te dekken en in 3 gevallen (2 Chineezen en 1 persoon behoorende tot andere vreemde oosterlingen) dat de preferente schuldeischers niet ten volle konden worden voldaan.

p) 2 faillissementen werden opgeheven. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

q) 11 faillissementen werden opgeheven. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

r) 2 faillissementen werden opgeheven. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

s) Zie de noten *p* t/m *r*.

t) 19 faillissementen werden opgeheven en 2 teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

u) 41 faillissementen werden opgeheven en 8 teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

v) 8 faillissementen werden opgeheven en 1 teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

w) Zie de noten *t* t/m *v*.

V. Uitkomsten over 1914 van het beheer der wees- en boedelkamers in Nederlandsch-Indië.

WEES- EN BOEDELKAMER TE	Inkomsten voor den lande.			Rente gedurende het beheerjaar gekweekt. a)	Kosten met opzicht tot de in massa uitgezette gelden gemaakt.	Verliezen op de uitzettingen geleden.	Kapitalen waarover rente was uit te keeren. b)	Rente over het beheerjaar aan geadministreerden te goed gedaan (4½ %).
	Beheerloon.	Leges.	Te zamen.					
Batavia. . . .	f 24 308	f 29 309	f 53 617	f 222 550	f 378	—	f 2 821 522	f 141 076
Semarang . . .	12 680	11 782	24 462	98 748	133	f 3 546	3 399 100	169 955
Soerabaja . . .	19 789	18 026	37 815	165 155	77	—	2 224 230	112 212
Padang. . . .	4 525	5 882	10 407	15 536	17	—	318 895	15 945
Makasser . . .	3 529	5 753	9 282	15 754	—	—	268 488	13 424
Medan	5 069	8 639	13 708	4 606	4	—	88 317	4 416
Te zamen . .	f 69 900	f 79 391	f 149 291	f 522 349	f 609	f 3 546	f 9 120 552	f 456 028
Over 1913 waren de cijfers . .	f 82 737	f 55 157	f 137 894	f 450 231	f 1 676	f 2 399	f 8 963 962	f 403 378

AANMERKINGEN.

a) Hierbij is op te merken, dat elke wees- en boedelkamer, die van een zustercollege kapitalen ter uitkeering ontvangt, de daarmede gekweekte rente verantwoordt alsof die verkregen was van eigen kapitalen.

b) Alles berekend over een vol jaar. In verband daarmede zijn de kapitalen, ter zake waarvan slechts over 9, 6 of 3 maanden rente was uit te keeren, tot 75, 50 en 25 % van hun bedrag in rekening gebracht.

VI. Statistiek betreffende de in 1914 op Java en Madoera berechte strafvervolgingen wegens veediefstal.

GEWESTEN.	Behandeld door den politierechter. Aantal zaken: die gevolgd zijn door eene veroordeeling.	Aantal zaken: die gevolgd zijn door vrijspraak.	Aantal zaken: Totaal.	Aantal beklaagden: Veroordeeld.	Aantal beklaagden: Vrijgesproken.	Aantal beklaagden: Totaal.	Behandeld door den landraad. Aantal zaken: die gevolgd zijn door eene veroordeeling.	Aantal zaken: die gevolgd zijn door vrijspraak.	Aantal zaken: Totaal.	Aantal beklaagden: Veroordeeld.	Aantal beklaagden: Vrijgesproken.	Aantal beklaagden: Totaal.	Totaal-generaal. Aantal zaken.	Totaal-generaal. Aantal beklaagden.
Bantam	70	1	71	130	15	145	5	2	7	9	6	15	78	160
Batavia.	89	33	122	94	98	192	23	54	77	42	98	140	199	332
Preanger-Regentschappen	76	5	81	102	9	111	12	—	12	16	1	17	93	128
Cheribon	27	6	33	40	21	61	5	8	13	11	30	41	46	102
Pekalongan	9	2	11	11	14	25	5	1	6	10	5	15	17	40
Semarang.	14	1	15	20	7	27	8	4	12	13	11	24	27	51
Rembang	10	—	10	12	1	13	5	1	6	7	8	15	16	28
Soerabaja	12	2	14	15	7	22	8	6	14	10	12	22	28	44
Pasoeroean	36	8	44	42	47	89	194	90	284	272	145	417	328	506
Besoeki.	6	1	7	9	1	10	25	10	35	39	26	65	42	75
Banjoemas	19	5	24	29	7	36	21	5	26	36	15	51	50	87
Kedoe	17	6	23	35	11	46	12	5	17	17	9	26	40	72
Djokjakarta	33	9	42	52	20	72	13	7	20	40	17	57	62	129
Soerakarta	14	2	16	23	9	32	28	17	45	45	44	89	61	121
Madioen	21	6	27	25	14	39	13	9	22	21	11	32	49	71
Kediri	14	18	32	14	41	55	13	11	24	17	27	44	56	99
Madoera	40	9	49	40	29	69	102	69	171	180	165	345	220	414
Totalen voor Java en Madoera . .	507	114	621	693	351	1044	492	299	791	785	630	1415	1412	2459
Over 1913 waren de cijfers . . .	432	90	522	637	250	887	494	330	824	794	657	1451	1346	2338

VII. Aantal gevallen waarin in 1914 door den Gouverneur-Generaal kwijtschelding of vermindering van straf aan veroordeelden is verleend.

Aard der straffen, waarvan kwijtschelding of vermindering is verleend.	Europeanen.	Chineezen.	Arabieren.	Inlanders.	Totaal.
Doodstraf *a*)	—	—	—	*b*) 4	4
Tuchthuisstraf	11	—	—	—	11
Detentie	— *c*) (4)	—	—	— (9)	— (13)
Ten arbeidstelling aan de publieke werken	—	41	4	117	162
Verbeurdverklaring	—	8	1	6	15
Gevangenis	13 (12)	5	—	18 (6)	36 (18)
Dwangarbeid in en buiten den ketting	—	165	6	3 722	*d*) 3 893
Verbanning	—	—	—	27	27
Wegzending naar een oord van ballingschap	—	—	—	3	3
Geldboete	4	41	2	70	117
Provoost	*e*) 1	—	—	—	1
Totalen	29 (16)	260	13	3 967 (15)	*f*) 4 269 (31)
In 1913 waren de cijfers	34 (15)	580	10	4 011 (10)	4 635 (25)

a) In 1914 werd de doodstraf voltrokken aan 12 personen (2 Chineezen en 10 inlanders).

b) Alle deze gegratieerden waren veroordeeld wegens moord.

c) De cijfers tusschen ( ) vermeld, wijzen afzonderlijk het aantal militaire veroordeelden aan.

d) Voor zooveel aan een deel dezer veroordeelden geheele kwijtschelding dan wel vermindering van straf werd verleend, geschiedde dit ten opzichte van 20 inlanders als belooning voor bewezen buitengewone diensten.

e) Lid van de schutterij.

f) Aan 3831 dezer veroordeelden (31 Europeanen, 159 Chineezen, 2 Arabieren en 3639 inlanders) viel kwijtschelding of vermindering van straf ten deel ter gelegenheid van de viering van den geboortedag van H. M. de Koningin.

VIII. Numerieke opgaven betreffende de in 1910 t/m 1914 aan Nederlanders, zoomede aan westersche en oostersche vreemdelingen verleende en geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië, en de in die jaren in beraad gehouden verzoeken om zoodanige vergunning.

LANDAARDEN.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
A. Verleende vergunningen tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden.					
Nederlanders	143	243	300	314	328
Duitschers	38	31	77	91	44
Engelschen	44	52	73	90	56
Schotten	—	3	1	—	—
Europeesche Britsche onderdanen uit Britsche koloniën	—	—	1	11	2
Franschen	4	6	8	10	6
Belgen	4	2	1	5	3
Zwitsers	7	4	7	12	11
Italianen	—	—	—	1	—
Oostenrijkers	5	2	12	4	6
Polen	—	—	3	—	—
Russen	1	—	—	2	—
Denen	3	1	1	2	4
Zweden	—	1	1	—	2
Noren	—	—	—	1	1
Rumeniërs	—	—	—	—	1
Spanjaarden	—	—	2	—	—
Portugeezen	1	3	—	1	—
Turken	1	1	—	—	—
Armeniërs	2	13	2	4	2
Perzen	—	—	1	1	1
Amerikanen	4	5	2	9	6
Canadeezen	4	1	1	1	3
Australiërs	1	3	—	—	3
Japanners	40	58	105	140	112
Totalen	302	429	598	699	591
Oostersche vreemdelingen.					
Chineezen	942	862	735	2 257	5481
Arabieren	40	39	82	396	353
Andere oostersche vreemdelingen	30	11	26	80	65
Totalen	1012	912	843	2 733	5899
B. Geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden	1	—	—	9	4
Chineezen	20	12	15	22	111
Arabieren	4	2	2	3	11
Andere oostersche vreemdelingen	3	2	3	9	3
Totalen	28	16	20	43	129
C. In beraad gehouden verzoeken om vergunning tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden	3	29	17	9	3
Chineezen	198	228	123	269	235
Arabieren	36	5	23	28	11
Andere oostersche vreemdelingen	12	4	10	4	1
Totalen	249	266	173	310	250

E

IX. Numerieke opgaven over 1914 betreffende de toelating en vestiging in Nederlandsch-

GEWESTEN.	Aantal personen, aan wie in 1914 eene toelatingskaart							
	is verleend.				is geweigerd.			
	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.
Java en Madoera.								
Bantam	—	15	—	—	—	—	—	—
Batavia	2373	3345	91	280	5	107	29	4
Preanger-Regentschappen	33	168	1	1	—	—	—	—
Cheribon	4	49	6	6	—	—	—	—
Pekalongan	1	13	17	—	—	—	—	—
Semarang	257	1548	45	53	1	10	1	2
Rembang	2	32	32	—	—	—	—	—
Soerabaja	394	1542	108	241	1	9	26	22
Pasoeroean	4	255	22	3	—	—	—	—
Besoeki	9	125	12	4	—	—	—	—
Banjoemas	2	11	—	—	—	—	—	—
Kedoe	3	28	—	—	—	—	—	—
Djokjakarta	4	—	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	4	86	5	20	—	2	—	—
Madioen	1	9	—	—	—	—	—	—
Kediri	1	126	—	3	—	—	—	—
Madoera	—	1	4	—	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera	3092	7353	343	611	7	128	56	28
Buitenbezittingen. *b)*								
Sumatra's Westkust	53	273	1	26	—	—	—	—
Tapanoeli	14	72	2	1	—	—	—	—
Benkoelen	3	399	—	—	—	—	—	—
Lampongsche districten	4	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	73	1 211	24	110	—	—	—	—
Djambi	13	179	—	18	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra *c)*	576	15 359	—	12	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	79	2 340	115	312	—	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden	143	497	1	5	—	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	39	1 947	2	35	—	—	—	—
Billiton	4	826	—	—	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	59	1 339	12	84	—	3	3	1
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	72	1 406	44	336	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	152	4 355	14	59	—	—	—	—
Menado	20	212	39	7	—	—	—	—
Amboina	47	181	16	—	—	—	—	—
Ternate	6	94	10	2	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	6	96	6	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	5	436	42	54	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	1368	31 222	328	1061	—	3	3	1
„ „ Java en Madoera	3092	7 353	343	611	7	128	56	28
Algemeene totalen in 1914	4460	38 575	671	1672	7	131	59	29
Over 1913 waren de cijfers:								
Java en Madoera	3037	7 667	366	613	14	239	128	13
Buitenbezittingen	1613	30 074	219	887	—	33	1	2
Algemeene totalen in 1913	4650	37 741	585	1500	14	272	129	15

a) Zie Ind. St. 1872 n°. 38, gewijzigd bij Ind. St. 1881 n°. 226, 1890 n°. 186, 1902 n°. 100 en 1906 n°. 288; Ind. St. 1872 n°. 40, gewijzigd bij Ind. St. 1890 n°. 187, 1891 n°. 214, 1896 n°. 161 en 1905 nos. 362 en 489; Ind. St. 1911 n°. 138, juncto Ind. St. 1912 nos. 10 en 263; Ind. St. 1913 n°. 454.

b) In de gewesten, voor welke zoogenaamde koelie-ordonnantiën zijn uitgevaardigd, behoeven de werklieden, voor ondernemingen van land- en mijnbouw of nijverheid aangebracht, geen toelatingskaart, omdat voor hen de werkovereenkomst, voor zoolang deze wordt nageleefd, als toelating geldt; vgl. Ind. St. 1892 n°. 138 (art. 5) en 1896 n°. 161. De zoodanigen zijn dus in dit overzicht niet medegerekend.

…sch- Indië van Nederlanders, zoomede van westersche en oostersche vreemdelingen. *a)*

…dere …mde …ter- …gen.	Aantal personen, aan wie in 1914 eene vergunning tot vestiging is verleend.				Aantal personen, aan wie in 1914 eene vergunning tot vestiging is geweigerd.				Aantal personen, wier verzoek om vergunning tot vestiging in 1914 in beraad is gehouden.				Aantal personen, die in 1914 krachtens art. 5 van Ind. St. 1872 n°. 38, art. 4 van Ind. St. 1872 n°. 49, de artt. 8, 10 en 12 van Ind. St. 1911 n° 138 of de artt. 9, 11 en 13 van Ind. St. 1913 n°. 454 uit Ned.-Indië vertrokken of verwijderd zijn.			
	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.
—	3	33	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—
4	126	3173	164	21	—	3	1	—	—	2	—	—	6	291	37	4
—	26	111	2	2	—	3	—	—	—	1	2	—	—	25	—	4
—	16	34	13	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
—	6	9	1	1	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	2	—
2	64	806	4	4	—	3	—	—	—	3	—	—	3	32	4	1
—	12	30	40	—	—	6	—	—	—	18	—	—	—	4	—	—
22	44	247	41	3	1	—	—	—	—	98	1	1	8	53	55	19
—	10	67	31	6	—	7	—	—	—	18	—	—	—	8	3	3
—	6	43	13	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
—	3	37	—	—	—	—	—	—	3	6	—	—	—	—	—	—
—	3	34	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
—	4	73	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
—	6	70	4	1	—	15	—	—	—	66	—	—	—	19	—	1
—	1	51	—	1	—	8	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—
—	8	126	—	4	—	4	—	1	—	—	—	—	—	12	—	1
—	—	23	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	338	4967	320	53	1	50	1	1	3	217	6	1	19	466	103	34
—	13	11	2	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	213	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	31	1	7	—	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3	24	—	2	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	121	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	47	1	—
—	1	26	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	5	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	4	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	59	—	—
—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	—	—
1	13	47	1	3	—	11	4	1	—	1	—	—	—	18	—	1
—	16	3	4	4	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	12	44	3	—	—	—	—	—	—	15	5	—	—	—	—	—
—	10	56	7	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	4	19	—	1	2	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3	—	3	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
1	251	514	33	12	3	59	10	2	—	18	5	—	1	167	1	1
28	338	4967	320	53	1	50	1	1	3	217	6	1	19	466	103	34
29	589	5481	353	65	4	109	11	3	3	235	11	1	20	633	104	35
13	369	1934	344	61	4	11	—	1	6	242	22	4	11	198	18	22
2	330	323	52	19	5	11	3	8	3	27	6	—	—	233	2	2
15	699	2257	396	80	9	22	3	9	9	269	28	4	11	431	20	24

c) Ind. St. 1872 n°. 40, gewijzigd bij Ind. St. 1890 n°. 187, 1891 n°. 214, 1896 n°. 161 en 1905 nos. 362 en 489, werkt niet in de residentie Oostkust van Sumatra; aldaar geldt eene bijzondere regeling, welke echter alleen betrekking heeft tot Chineezen (Ind. St. 1892 n°. 138, gewijzigd bij Ind. St. 1893 n°. 36).

E

X. Statistiek der gedurende 1913 in de registers van den burgerlijken stand *a)* in Nederlandsch-Indië

GEWESTEN.	Aantal *wettige* geborenen. Mannelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Mannelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Mannelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Mannelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in 1913 geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in 1913 geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in vorige jaren geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in vorige jaren geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in 1913 geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in 1913 geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in vorige jaren geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in vorige jaren geboren. Vrouwelijke kunne.	Huwelijken. Huwelijken waarbij man en vrouw beiden tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking behoorden.	Huwelijken. Gemengde huwelijken (tusschen Europeanen of met dezen gelijkgestelden en inlanders of met dezen gelijkgestelden).	Huwelijken. Huwelijken buitenslands gesloten in 1913.	Huwelijken. Huwelijken buitenslands gesloten in vorige jaren.	In 1913 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden van 1913.	In 1913 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden van vorige jaren.
Java en Madoera.																						
Bantam	3	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	4	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—
Batavia	343	314	5	5	22	19	4	1	27	38	67	85	2	—	49	61	265	42	3	1	19	1
Preanger-Regentschappen	127	116	2	4	9	12	—	2	16	19	46	44	1	4	7	6	73	28	—	—	5	2
Cheribon	32	25	1	—	—	—	—	—	1	1	10	4	—	—	6	5	16	5	—	—	3	—
Pekalongan	36	36	2	2	4	5	—	—	5	2	9	8	—	—	7	10	20	7	2	—	2	—
Semarang	166	164	3	2	17	17	3	—	52	57	10	11	8	14	1	1	114	22	2	1	1	8
Rembang	25	13	—	1	4	3	—	—	—	2	4	3	2	—	2	2	7	1	—	—	—	—
Soerabaja	253	203	2	1	22	27	—	1	13	8	35	33	—	—	—	—	192	25	—	1	28	7
Pasoeroean	92	76	—	4	8	8	—	5	5	9	17	29	—	—	11	10	65	18	—	—	6	1
Besoeki	25	29	1	1	3	3	—	—	2	3	5	6	—	—	1	1	19	3	1	—	1	—
Banjoemas	19	23	1	1	2	5	1	1	1	—	4	11	—	—	—	3	17	2	—	—	1	—
Kedoe	60	49	—	3	3	2	—	—	11	6	14	9	—	1	9	10	24	13	—	—	—	—
Djokjakarta	47	42	3	1	5	4	—	—	6	6	16	19	1	—	10	10	36	9	—	2	2	1
Soerakarta	67	43	3	3	10	6	1	—	8	3	21	13	2	—	2	5	43	5	—	1	2	—
Madioen	31	24	—	1	3	—	—	—	3	3	9	16	—	—	—	—	18	1	1	—	1	—
Kediri	65	37	4	—	2	4	1	—	1	2	16	21	—	—	2	5	33	5	1	—	3	—
Madoera	8	5	—	—	1	1	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	9	1	—	—	1	—
Totalen voor Java en Madoera	1399	1200	27	29	115	116	10	10	152	164	285	316	16	19	107	130	953	187	10	6	75	20
	2655				251				917				272				1156				95	
Over 1912 waren de cijfers	1292	1267	35	32	115	113	3	9	119	118	324	344	8	13	121	117	945	130	5	5	91	24
	2626				240				905				259				1085				115	

a) De opgaven hebben dus alleen betrekking op Europeanen en met dezen gelijkgestelden (ook militairen) en tot die inlandsche Christenen, die zich aan de voorschriften omtrent het houden van de registers van den burgerlijken stand hebben onderworpen.

b) Van 4 dezer was de geboorteplaats en van 3 de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

c) Van 3 dezer was de geboorteplaats en van 1 de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

d) Van deze personen was de geboorteplaats onbekend.

e) Van 1 dezer was de geboorteplaats en van 1 de ouderdom onbekend.

f) Van deze persoon was de geboorteplaats onbekend.

g) Van 2 dezer was de geboorteplaats en van 6 de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

h) Van deze personen waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

i) Van 4 dezer was de geboorteplaats en van 2 de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

j) Van 1 dezer was de ouderdom en van 1 de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

...gedane inschrijvingen van geboorten, huwelijken, echtscheidingen en sterfgevallen.

STERFGEVALLEN.

In Indië geb. nog geen 2 jaar M.	V.	In Indië geb. 2—10 jaar M.	V.	In Indië geb. 10—20 jaar M.	V.	In Indië geb. 20—40 jaar M.	V.	In Indië geb. 40—60 jaar M.	V.	In Indië geb. 60 jaar en daar boven M.	V.	In Indië geb. Te zamen M.	V.	Buiten Indië geb. nog geen 2 jaar M.	V.	Buiten Indië geb. 2—10 jaar M.	V.	Buiten Indië geb. 10—20 jaar M.	V.	Buiten Indië geb. 20—40 jaar M.	V.	Buiten Indië geb. 40—60 jaar M.	V.	Buiten Indië geb. 60 jaar en daar boven M.	V.	Buiten Indië geb. Te zamen M.	V.	Bovendien werd ingeschreven het navolg. aant. overl. niet in de voorg. kolommen gespecificeerd, omdat nopens afkomst of leeftijd geen voldoende gegevens bekend waren. M.	V.	Totaal der ingeschreven sterfgevallen.	GEWESTEN.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	6	Bantam.
47	48	13	9	11	11	30	23	32	39	23	37	156	167	—	—	1	—	3	—	30	8	30	4	20	3	84	15	*b)* 7	*c)* 4	433	Batavia.
14	10	7	7	1	1	13	12	8	6	2	2	45	38	—	—	1	—	3	—	11	1	13	2	3	3	30	6	*d)* 3	*d)* 2	124	Preanger-Regentsch.
2	4	—	1	1	—	1	4	—	1	2	—	6	10	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	1	—	5	1	*e)* 2	*f)* 1	25	Cheribon.
5	6	2	3	—	2	6	4	5	2	4	3	22	20	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	44	Pekalongan.
36	37	5	6	3	5	17	12	20	11	10	13	91	84	1	—	—	—	—	—	17	3	15	2	11	3	44	8	*g)* 8	*h)* 5	240	Semarang.
7	2	—	2	1	3	6	2	4	—	—	1	18	10	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	3	1	—	—	32	Rembang.
34	24	7	5	5	7	28	5	25	15	21	22	120	78	1	1	1	—	2	1	21	1	22	3	9	1	55	7	—	—	260	Soerabaja.
16	8	2	4	3	2	13	6	10	13	14	8	58	41	—	—	—	—	—	—	7	2	11	1	7	3	25	6	*i)* 6	*d)* 3	139	Pasoeroean.
6	10	—	—	1	—	4	5	5	2	—	5	16	22	—	—	—	—	1	—	2	—	2	—	1	—	6	—	*d)* 2	—	46	Besoeki.
3	1	—	—	1	—	2	1	2	1	4	1	12	4	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	1	—	4	1	*d)* 4	*j)* 2	27	Banjoemas.
6	1	2	6	4	2	2	4	4	5	6	4	24	22	—	1	—	—	—	—	10	1	10	1	6	—	26	3	—	—	75	Kedoe.
12	11	1	2	—	2	6	4	7	2	8	2	34	23	—	—	1	—	—	—	4	1	1	—	3	—	9	1	*h)* 2	—	69	Djokjakarta.
23	12	1	3	1	—	5	5	1	7	7	5	38	32	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	2	1	6	2	—	—	78	Soerakarta.
2	7	4	—	—	2	3	2	6	3	—	1	15	15	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	4	—	—	—	34	Madioen.
2	4	2	—	1	1	2	3	8	1	5	6	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	1	6	1	—	—	42	Kediri.
—	5	—	—	1	—	2	—	1	—	1	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	Madoera.
215	190	46	48	34	38	140	92	138	109	110	111	683	588	2	2	3	—	9	1	109	18	114	15	73	16	310	52	34	17	1684	
260	170	69	59	44	42	134	109	168	103	105	126	780	609	1	4	3	—	7	1	90	23	101	21	56	15	258	64	32	13	1756	

GEWESTEN.	Aantal *wettige* geborenen.				Aantal *onwettige* geborenen.				Aantal *erkende* kinderen				Aantal *gewettigde* kinderen				Huwelijken.				In 1913 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden	
			Levenloos aangegevenen.				Levenloos aangegevenen.		in 1913 geboren.		in vorige jaren geboren.		in 1913 geboren.		in vorige jaren geboren.				Huwelijken buitenslands gesloten			
	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Huwelijken waarbij man en vrouw beiden tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking behoorden.	Gemengde huwelijken (tusschen Europeanen of met dezen gelijkgestelden en inlanders of met dezen gelijkgestelden).	in 1913.	in vorige jaren.	van 1913.	van vorige jaren.
Buitenbezittingen.																						
Sumatra's Westkust: Padangsche Benedenlanden	38	33	1	1	2	2	—	—	3	2	6	2	—	—	1	1	24	2	—	—	1	—
Sumatra's Westkust: Padangsche Bovenlanden	21	21	—	1	4	1	—	—	1	—	2	1	—	—	4	3	16	1	—	—	1	2
Tapanoeli	13	9	1	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	10	3	—	—	—	—
Benkoelen	11	10	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	7	1	—	—	—	—
Lamp. districten	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Palembang	19	22	1	—	—	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
Djambi	2	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	77	59	2	3	1	4	—	—	1	4	9	8	—	3	2	1	12	3	8	6	4	3
Atjeh en onderhoorigheden	32	40	1	1	4	1	—	—	5	5	5	4	1	—	6	7	4	10	1	1	2	1
Riouw en onderhoorigheden	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Banka	11	9	—	1	4	1	—	—	1	2	3	2	—	—	5	3	1	3	—	—	—	—
Billiton	9	4	—	—	1	1	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	7	6	—	—	—	1	—	—	4	1	1	4	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	34	26	—	—	3	3	—	—	3	4	4	3	1	2	1	2	5	2	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	53	41	2	2	3	2	—	—	6	13	13	8	—	1	2	—	16	16	—	1	2	—
Menado	26	28	1	—	3	—	—	—	3	2	8	10	1	—	2	3	11	13	—	—	—	—
Amboina	46	27	1	1	11	3	—	—	6	2	3	3	—	—	1	—	8	11	—	15	1	—
Ternate en onderhoorigheden	16	11	—	—	—	4	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	4	7	1	2	1	3	—	—	1	10	1	—	3	6	—	—	5	6	2	—	—	—
Bali en Lombok	4	7	1	—	—	1	—	—	—	—	4	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	432	371	12	12	37	29	—	—	38	49	70	52	6	12	25	20	129	77	11	24	11	6
	827				66				209				63				241				17	
Over 1912 waren de cijfers	368	337	8	4	39	43	3	1	39	45	67	71	7	2	38	29	118	50	10	6	8	4
	717				86				222				76				184				12	

k) Van dezen persoon waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

STERFGEVALLEN. In Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van: nog geen 2 jaar.		2—10 jaar.		10—20 jaar.		20—40 jaar.		40—60 jaar.		60 jaar en daar boven.		Te zamen.		Buiten Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van: nog geen 2 jaar.		2—10 jaar.		10—20 jaar.		20—40 jaar.		40—60 jaar.		60 jaar en daar boven.		Te zamen.		Bovendien werd ingeschreven het navolg. aant. overl. niet in de voorg. kolommen gespecificeerd, omdat nopens afkomst of leeftijd geen voldoende gegevens bekend waren.		Totaal der ingeschreven sterfgevallen.	GEWESTEN.
M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.		
8	1	—	—	—	2	2	2	3	—	2	1	15	6	—	—	1	—	—	—	2	—	2	—	—	—	5	—	—	—	26	Sumatra's Westkust.
1	4	—	—	—	—	1	1	2	1	1	—	5	6	—	—	—	1	—	—	2	2	2	—	—	—	4	3	—	—	18	
5	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	7	1	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	1	—	4	1	—	—	13	Tapanoeli.
1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	1	1	6	1	—	—	10	Benkoelen.
3	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	Lamp. districten.
1	1	—	2	—	—	2	1	1	2	—	—	4	6	—	—	—	—	—	—	5	2	1	—	1	—	7	2	—	—	19	Palembang.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Djambi.
9	7	2	1	—	1	2	1	2	1	1	1	16	12	—	—	—	—	—	—	8	6	4	1	1	—	13	7	—	—	48	Oostk. van Sumatra.
5	2	2	1	—	—	2	—	2	1	—	2	11	6	—	—	—	—	—	—	13	2	8	1	—	—	21	3	—	—	41	Atjeh en onderhoorigheden.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	Riouw en onderhoorigheden.
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	1	3	—	—	5	Banka.
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	Billiton.
1	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—	4	2	—	—	11	Westerafdeeling van Borneo.
2	3	—	1	1	1	2	1	2	—	1	1	8	7	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	3	1	—	—	19	Zuider- en Oosterafdeel. v. Borneo.
14	12	—	2	1	1	11	2	3	1	4	2	33	20	—	—	—	—	—	—	4	—	9	—	—	—	13	—	*k*) 1	—	67	Celebes en onderh.
8	4	1	1	—	—	1	3	1	2	1	6	12	16	—	—	—	—	—	1	1	1	3	—	—	—	4	2	—	—	34	Menado.
5	2	—	—	2	1	9	2	2	1	2	2	20	8	—	—	—	—	1	2	2	—	1	—	—	—	4	2	—	—	34	Amboina.
2	—	—	—	—	—	1	2	1	1	—	1	4	4	—	—	—	—	1	—	2	—	3	—	1	—	7	—	—	—	15	Ternate en onderhoorigheden.
—	2	1	1	—	—	2	—	2	1	1	—	6	4	—	—	—	—	—	—	9	1	4	—	—	1	13	2	—	—	25	Timor en onderh.
—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	Bali en Lombok.
66	45	8	10	4	6	39	15	23	11	13	18	153	105	—	—	1	1	2	3	58	21	43	2	5	2	109	29	1	—	397	
63	48	14	10	8	3	24	28	14	13	13	13	136	115	1	—	1	1	2	1	78	15	40	—	5	1	127	18	3	2	401	

XI. Statistische opgaven betreffende de in de jaren 1912, 1913 en 1914 in de gewesten de[r] ...

GEWESTEN.	GEREGISTREERD...																									
	1912.																									
	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Niassers.	Menadoneezen.	Bantammers.	Boegineezen.	Amboineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Timoreezen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Menadoneezen.
Sumatra's Westkust.	—	485	419	11	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	931	4	343	299	19	—	73	1	2
Tapanoeli	—	708	682	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 390	44	721	590	—	—	1	—	—
Benkoelen	—	1 194	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	746	—	1 954	—	1 638	61	—	—	14	—	—
Lampongsche districten	—	1 901	247	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	534	472	—	3 154	—	2 227	171	—	—	—	—	—
Palembang	—	1 287	74	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	—	—	442	—	1 901	—	519	174	4	—	—	—	—
Djambi	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	16	4 1754	4 687	312	203	5	365	—	—	7	—	—	2 329	24	—	—	49 974	32	99 708	2	52 683	2837	6	55	26	162	—
Atjeh en onderhoorigh.	119	3 779	—	—	—	—	—	52	—	—	—	—	—	—	—	—	284	32	4 266	—	3 321	343	9	—	78	5	—
Riouw en onderhoorigheden	—	3 117	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 360	—	4 477	—	2 978	—	—	—	—	—	—
Billiton	—	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 225	—	4 231	—	10	—	—	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	—	448	199	80	—	124	72	—	—	—	1	—	1	—	—	—	11	—	936	—	406	104	73	—	52	62	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	4 091	—	—	—	42	—	—	—	—	57	—	100	2	—	—	2 083	—	6 375	103	2 921	24	19	—	42	—	—
Celebes en onderhoorigheden	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—
Menado	—	867	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	875	107	555	43	—	—	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden	—	2	—	—	—	—	—	—	39	—	59	13	—	—	—	5	—	—	118	—	—	—	—	—	—	—	11[illegible]
Amboina	—	280	45	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	242	—	—	—	571	105	338	71	14	—	—	—	—
Totalen																			130 947								

a) Het aantal in 1914 overleden contractkoelies bedroeg in Sumatra's Westkust 24, Tapanoeli 93, Benkoelen 44, Lampongsche districten 330, Palembang 116, Oostkust van Sumatra 3429, Atjeh en onderhoorigheden 189, Riouw en onderhoorigheden 237, Banka en onderhoorigheden 341, Billiton 168, Westerafdeeling van Borneo 12, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 214, Menado 20, Ternate en onderhoorigheden 1 en Amboina 15, of te zamen 5233.

buitenbezittingen, waar koelie-ordonnantiën van kracht zijn, geregistreerde contract-koelies.

CONTRACT-KOELIES IN

1913.												1914. a)																			
Bantammers.	Boegineezen.	Amboineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Timoreezen.	Lombokkers.	Niassers.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Menadoneezen.	Bantammers.	Boegineezen.	Amboineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Timoreezen.	Lombokkers.	Niassers.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.
—	13	—	—	—	—	—	2	—	—	—	756	1	577	736	13	—	65	—	3	—	8	2	—	—	1	—	—	—	3	—	1 409
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 356	—	790	480	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	—	—	1 320
—	—	—	—	—	—	—	—	—	762	—	2 475	—	1 619	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	353	—	2 003
—	—	—	—	—	—	209	—	—	751	—	3 358	—	1 883	139	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127	—	—	—	—	2 149
—	—	—	278	—	—	—	—	—	732	—	1 707	—	499	107	—	—	4	—	—	—	—	—	164	—	—	—	—	—	392	—	1 166
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	1	—	1838	15	—	—	—	—	52 978	84	110 762	7	49 977	2371	72	45	59	267	—	11	—	—	1598	—	—	—	—	—	51 324	—	105 731
1	—	—	6	—	—	—	—	64	221	41	4 089	—	2 241	134	9	—	59	14	—	—	—	—	21	—	—	—	—	31	104	9	b) 2 625
—	—	—	—	—	—	—	—	—	214	—	3 192	—	846	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	242	—	1 088
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 353	—	3 363	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 378	—	3 390
—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	704	—	412	123	60	—	—	56	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	24	—	676
—	177	—	—	6	—	—	—	—	2 959	—	6 251	—	2 060	922	—	—	194	111	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 569	—	5 856
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	706	48	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	575
—	4	7	—	—	47	—	—	—	—	—	170	—	1	—	—	—	—	—	23	—	10	17	—	—	76	2	—	—	—	1	130
—	36	—	—	—	263	184	—	—	—	—	1 011	31	288	42	—	—	—	—	61	—	1	—	—	—	177	—	—	—	—	—	600
											139 900																				128 718

b) Hieronder 3 Batakkers, niet in de voorafgaande kolommen begrepen.

XII. Overzicht van de gedurende het tijdvak 1 Juni 1914—ult. Mei 1915, met dispensatie van het daartegen bij Ind. St. 1887 n°. 8 uitgevaardigd verbod, verleende vergunningen tot het werven in Nederlandsch-Indië van inlanders voor het verrichten van diensten buiten Nederlandsch-Indië, uitgenomen de Nederlandsche kolonie Suriname.

Datum en nummer van het Gouv. Bt. waarbij de vergunning is verleend.	De vergunning is verleend aan:	De vergunning is verleend ten behoeve van:	Plaats, waar de onderneming is gelegen.	Aantal inlanders tot het werven waarvan de vergunning is verleend.
4 Juni 1914 n°. 37.	den wd. beheerder van de Malacca Rubber Plantations Lim.	landbouwondernemingen.	Malakka en Negri Sembilan.	500
9 Juli 1914 n°. 32.	W. DUNCAN, hoofdadministrateur van de Straits Rubber Company Lim.	de landbouwondernemingen Nova Scotia Estate en Sungei Gedong Estate.	Perak.	500
20 Juli 1914 n°. 58.	de firma DIETHELM en Co., gevestigd te Saigon (Cochin-China).	de rubberonderneming Plantations Hallet.	Fransch Indo-China	500
31 Aug. 1914 n°. 13.	de agenten der Ajer Tawah Rubber Plantation Company Lim.	de landbouwonderneming Ajer Tawah Estate.	Perak.	150
31 Aug. 1914 n°. 14.	de administratie der Tali Ajer Rubber Estate Lim.	de landbouwonderneming Sungei Bogak.	Idem.	100
31 Aug. 1914 n°. 15.	den beheerder van de aan de Cicely Rubber Estates Company Lim. behoorende landbouwonderneming Cicely Rubber Estate.	de landbouwonderneming Cicely Rubber Estate.	Idem.	100
31 Aug. 1914 n°. 16.	de administratie van The Penang Rubber Estates Company Lim.	*a.* de landbouwonderneming Golden Grone Estate. *b.* de landbouwondernemingen Caledonia Section, Victoria Section, Byram Section, Jawi Section, Krian Section, Changkat Section, Trans Krian Section en Krian-Kedeh Section, uitmakende de Caledonia Group. *c.* de landbouwonderneming Stratmarhie Estate.	*a.* en *b.* de provincie Wellesley (Straits Settlements). *c.* Perak.	*a.* 100 *b.* 1000 *c.* 100
9 Oct. 1914 n°. 26.	den administrateur der aan de Selaba Rubber Estates Lim. behoorende landbouwonderneming Selaba Estate.	de landbouwonderneming Selaba Estate.	Perak.	100
9 Oct. 1914 n°. 27.	den gemachtigde te Singapore van de Pahang Consolidated Company Lim.	de landbouwondernemingen Kuala Remau Estate en Soengei Talam Estate.	Pahang.	400
23 Dec. 1914 n°. 28.	het Gouvernement van Britsch Noord-Borneo.	landbouwondernemingen.	Britsch Noord-Borneo.	1540
26 Maart 1915 n°. 48.	den vice-consul van Frankrijk te Batavia.	landbouwondernemingen.	Nieuw-Caledonië.	600
12 April 1915 n°. 31.	J. W. BOYD WALKER, beheerder van de aan The Pahang Para Rubber Syndicate Lim. behoorende landbouwonderneming Atbara Estate.	de landbouwonderneming Atbara Estate.	Pahang.	100

Bijlage F.

(Zie hoofdstuk J, afd. I en V, van het verslag.)

TABELLARISCHE OPGAVEN,

betreffende eenige onderwerpen in betrekking staande tot het departement van

BINNENLANDSCH BESTUUR, over 1914.

I. Overzicht betreffende de tewerkstelling op ult. 1914 van de controleurs en adspirant-controleurs bij het binnenlandsch bestuur op en buiten Java en Madoera.

Distributie van het organiek toegestaan controleerend personeel.

JAVA EN MADOERA. GEWESTEN.	Aantal in dienst zijnde: controleurs.	Aantal in dienst zijnde: adspirant-controleurs.
Bantam	5	1
Batavia	6	3
Preanger-Regentschappen	13	3
Cheribon	8	1
Pekalongan	10	2
Semarang	12	3
Rembang	6	1
Soerabaja	12	3
Pasoeroean	14	5
Besoeki	6	2
Banjoemas	3	4
Kedoe	8	3
Soerakarta	2	—
Djokjakarta	2	—
Madioen	5	—
Kediri	8	2
Madoera	7	1
Op ult. 1914 in dienst (overeenkomende met de normale formatie)	127	34

BUITENBEZITTINGEN. GEWESTEN.	Aantal in dienst zijnde: controleurs.	Aantal in dienst zijnde: adspirant-controleurs.
Sumatra's Westkust	13	5
Tapanoeli	10	2
Benkoelen	6	1
Lampongsche districten	4	2
Palembang	17	3
Djambi	7	1
Oostkust van Sumatra	12	2
Atjeh en onderhoorigheden	11	4
Riouw en onderhoorigheden	6	2
Banka en onderhoorigheden	5	—
Westerafdeeling van Borneo	10	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	20	2
Celebes en onderhoorigheden	9	3
Menado	11	3
Amboina	6	—
Ternate en onderhoorigheden	2	—
Timor en onderhoorigheden	4	—
Bali en Lombok	10	1
Op ult. 1914 in dienst (overeenkomende met de normale formatie)	163	31

Tijdelijk (boven de formatie) toegestaan controleerend personeel.

JAVA EN MADOERA.	controleurs.	adspirant-controleurs.
Werkzaam als tijdelijk waarnemend inspecteur voor de agrarische zaken en verplichte diensten	1	—
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur voor de agrarische zaken en verplichte diensten	1	—
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur voor de landelijke inkomsten	2	—
Tijdelijk ter beschikking van den inspecteur voor de landelijke inkomsten	4	—
Werkzaam als tijdelijk waarnemend inspecteur van het inlandsch volksonderwijs	1	—
Tijdelijk toegevoegd aan den tijdelijk waarnemend inspecteur van het inlandsch volksonderwijs	1	—
Werkzaam als waarnemend gewestelijk inspecteur bij het volks-kredietwezen	1	—
Tijdelijk ter beschikking van den directeur van landbouw, nijverheid en handel	1	—
Tijdelijk ter beschikking van den resident van Djokjakarta	1	—
Tijdelijk ter beschikking van den resident van Soerakarta	2	—

BUITENBEZITTINGEN.	controleurs.	adspirant-controleurs.
Toegevoegd aan den adviseur voor het volks-kredietwezen	1	—
Werkzaam in het belang van de kolonisatie in de Lampongsche districten	1	—
Tijdelijk ter beschikking van den directeur van binnenlandsch bestuur	2	—
Ter beschikking van den directeur der burgerlijke openbare werken	1	—
Tijdelijk werkzaam gesteld in de residentie Bali en Lombok voor de z.g. domeingronden	1	—
Tijdelijk werkzaam gesteld in: het gouvernement Celebes en onderhoorigheden	2	—
de residentie Oostkust van Sumatra	1	—
Totaal	9	—

JAVA EN MADOERA.			BUITENBEZITTINGEN.		
GEWESTEN.	Aantal in dienst zijnde		GEWESTEN.	Aantal in dienst zijnde	
	contro-leurs.	adspirant-controleurs.		contro-leurs.	adspirant-controleurs.
Werkzaam in het belang van de tabakscultuur in de residentie Besoeki . .	1	—			
Tijdelijk ter beschikking van den resident van Pasoeroean in het belang van de pestbestrijding	1	—			
Tijdelijk ter beschikking van den resident van Kediri in het belang van de pestbestrijding	1	—			
Werkzaam als controleur bij de opiumregie	1	—			
Tijdelijk werkzaam gesteld in de residentie Batavia	1	—			
Idem in de residentie Preanger-Regentschappen	1	—			
Idem in de residentie Cheribon . . .	1	—			
Idem in de residentie Semarang . . .	1	3			
Idem in de residentie Soerabaja . . .	1	—			
Totaal . . .	24	3			

II. Overzicht over 1914 betreffende samenvoeging en splitsing van desa's op Java en Madoera.

GEWESTEN.	Aantal gevallen waarin in 1914 is overgegaan tot:		GEWESTEN.	Aantal gevallen waarin in 1914 is overgegaan tot:	
	samenvoeging van desa's.	splitsing van desa's.		samenvoeging van desa's.	splitsing van desa's.
Bantam	28	1	Madoera	19	1
Pekalongan	4	—	Pasoeroean	3	—
Semarang	1	—	Banjoemas	17	—
Rembang	2	—	Madioen	13	1
Soerabaja	62	4			

III. Numerieke opgaven betreffende de voornaamste verrichtingen

Gewesten waar kadastrale opmetingen plaats hadden of waar de functiën van gouvernements landmeter aan de ambtenaren van het kadaster waren opgedragen.	Uitgestrektheid en aantal perceelen gedurende 1914 opgemeten.							
	Eigendomskadaster.				Dienst van gouvernement			
	Nieuwe metingen.		Bijhouding.		Hermeting, splitsing, enz. van landerijen en erfpachtsperceelen.		Uitgifte van gronden in erfpacht.	
	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.
Java en Madoera.								
Bantam	—	—	23	71	—	—	894	11
Batavia	—	—	1 450	1 902	—	—	12	1
Preanger-Regentschappen	—	—	7 504	537	807	3	11 434	78
Cheribon	218	420	304	281	—	—	519	7
Pekalongan	—	—	377	831	—	—	—	—
Semarang	—	—	1 078	1 032	3	3	23	5
Rembang	—	—	330	959	—	—	500	2
Soerabaja	—	—	842	1 655	930	1	—	—
Pasoeroean	—	—	451	692	24	2	224	6
Besoeki	—	—	146	271	478	2	452	6
Banjoemas	—	—	202	511	—	—	—	—
Kedoe	—	—	163	448	—	—	23	2
Djokjakarta	—	—	8	19	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	5	27	—	—	—	—
Madioen	—	—	612	105	—	—	—	—
Kediri	—	—	424	710	294	2	14	2
Madoera	—	—	45	74	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera	218	420	13 964	10 125	2 536	13	14 095	120
Buitenbezittingen.								
Sumatra's Westkust	—	—	135	158	455	3	—	—
Riouw en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	—	—	222	299	—	—	141	1
Ternate en onderhoorigheden	—	—	45	17	—	—	—	—
Menado	—	—	70	86	—	—	—	—
Billiton	—	—	—	—	—	—	—	—
Bandjermasin	—	—	256	336	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	—	—	728	896	455	3	141	1
" " Java en Madoera	218	420	13 964	10 125	2 536	13	14 095	120
Algemeene totalen	218	420	14 692	11 021	2 991	16	14 236	121

van het kadaster in Nederlandsch-Indië over 1914.

landmeter.		Gedurende 1914.						
Voor de opmaking van andere meetbrieven buiten de kadastrale afdeelingen.		zijn afgegeven onderstaand aantal				zijn in onderstaand aantal gevallen inzagen verleend.	is aan salaris ontvangen.	is aan zegelrecht ontvangen.
Hectaren.	Perceelen.	meet-brieven.	landmeters-kennissen.	certificaten tot publieken verkoop.	kopieën en extracten.			
13	40	67	26	—	5	77	f 1 820,06	f 144,—
103	57	535	1 305	227	362	6 572	13 161,56	2 908,50
1	3	450	271	42	136	1 638	24 186,38	1 167,—
35	15	286	230	13	596	482	3 864,65	810,—
107	66	300	241	11	328	308	3 885,31	942,—
101	111	520	467	50	157	834	7 815,12	1 644,—
16	47	360	105	22	25	110	3 150,05	730,50
18	35	513	619	44	156	1 018	11 440,01	1 831,50
63	74	263	208	16	64	105	3 885,87	786,—
80	126	218	131	—	22	340	3 568,01	546,—
46	41	191	67	4	17	12	1 407,51	405,—
5	13	132	121	4	27	114	1 655,36	417,—
—	—	14	17	—	10	24	373,83[5]	55,50
2	4	17	50	8	37	25	728,75	154,50
31	36	55	44	4	10	19	613,73	159,—
59	104	303	139	46	37	317	3 212,86	714,—
2	12	36	30	1	4	1	322,33	100,50
682	784	4 260	4 071	492	1 993	11 996	f 85 091,39[5]	f 13 515,—
89	104	189	95	3	23	47	f 3 088,90	f 448,50
—	—	—	8	6	—	12	34,—	10,50
10	29	150	201	6	38	97	3 136,08	550,50
—	—	4	8	—	2	20	100,91	16,50
65	58	93	118	1	24	170	1 663,52	351,—
17	53	53	9	—	4	—	347,—	99,—
—	—	94	24	—	13	4	724,83	193,50
181	244	583	463	16	104	350	f 9 095,24	f 1 669,50
682	784	4 260	4 071	492	1 993	11 996	85 091,39[5]	13 515,—
863	1 028	4 843	4 534	508	2 097	12 346	f 94 186,63[5]	f 15 184,50

Bijlage G.

(Zie hoofdstuk J, afd. I, § 5, van het verslag.)

I. JAARVERSLAG van de Kolonisatie-proeven in de residentie Lampongsche districten met van Java afkomstige gezinnen over het jaar 1914.

Leiding en toezicht. Hierin hebben de volgende mutaties plaats gehad.

De op 3 November 1913 opengevallen betrekking van inlandsch schrijver bij den leider werd vervuld door Sardjono, vóórdien inlandsch schrijver bij het departement van binnenlandsch bestuur.

De mantri-irrigatie Raden Moedjio werd einde Juli op verzoek naar Java overgeplaatst; zijn opvolger Mas Peerngadi aanvaardde op 22 Augustus d. a. v. zijne betrekking.

Voorts kwamen er onder het mindere personeel der verschillende nederzettingen tengevolge van ontslag, overplaatsing en overlijden eenige mutaties voor, die, zij het ook niet in groote mate, toch wel eenigszins een nadeeligen invloed hebben gehad op de veld- en andere werkzaamheden der kolonisten; de doorslag kolonist toch kan nog niet geheel aan zich zelf worden overgelaten; steeds moet hij tot werken worden aangespoord en dient zijn werk ook voortdurend te worden gecontroleerd.

Het ontginnen middels financieele hulp van de Lampongsche Bank is nu in vollen gang.

Dank zij het omzetten van de vroegere ,,tanggoeng-renteng''-leeningen in individueele kredietovereenkomsten zijn de kolonisten na duidelijke uiteenzetting van lieverlede het gewicht van de door hen aangegane verplichtingen gaan inzien; de nieuw-aangekomenen leenen minder, de reeds gevestigden, namelijk zij die in het bezit zijn van 1 bouw ontgonnen grond, in het geheel niet meer.

Hoe verblijdend dit verschijnsel ook moge zijn, er staat tegenover, dat het nu veel moeielijker wordt om overleden kolonisten te doen vervangen; lieden genegen de ontgonnen gronden en de daarop rustende schulden over te nemen zijn lastig te vinden. Die gronden worden dan nu ook gewoonlijk in gemeenschappelijken arbeid bebouwd om te voorkomen, dat zij braak blijven liggen en zoodoende eene wildernis en verblijfplaats vormen voor varkens, muizen en ander ongedierte. De oude werkwijze, d. i. met algeheele financieele hulp van de Regeering, is nu geheel afgeloopen; alleen hebben enkele kolonisten van de derde en vierde nederzetting nog het recht op eene premie voor den bouw van een degelijk Javaansch huis.

Weersgesteldheid. De weersgesteldheid in het afgeloopen jaar was verre van normaal. Vergeleken bij 1913 viel er in verslagjaar veel minder regen.

Millimeters regen in elk der maanden van het jaar:

	1913:	1914:
Januari	178	361
Februari	338	241
Maart	255	199
April	145	175
Mei	145	103
Juni	101	60
Juli	42	9
Augustus	34	2
September	53	—
October	103	—
November	82	126
December	164	235

De droge en natte tijden vielen erg laat in. Zoo viel er in de eerste maanden van het jaar met het oog op de te veld staande, rijpende padi te veel regen, terwijl de daarop gevolgde groote droogte oorzaak was van de algeheele mislukking van den palawidja-aanplant. Verder vielen de regens zeer laat in, waardoor de z.g. ,,mongso'' (d. i. de tijd van uitpooten en uitplanten) met twee maanden is overschreden.

Gezondheidstoestand. De algemeene gezondheidstoestand der kolonisten gedurende 1914 kan niet anders dan zeer ongunstig genoemd worden, vooral in de laatste maanden van verslagjaar, hetgeen naar rapporteurs meening toegeschreven moet worden aan de abnormale weersgesteldheid.

Het aantal sterfgevallen bedroeg: in Januari 13, in Februari 10, in Maart 16, in April 24, in Mei 20, in Juni 14, in Juli 15, in Augustus 17, in September 19, in October 31, in November 63 en in December 61, totaal 303 sterfgevallen op een zielenaantal van 6930.

De meest voorkomende ziekten zijn koorts, dysenterie en mijnwormziekte; verder oogontsteking en wonden, vaak van luetischen aard.

Niettegenstaande er voor de kolonisten alles wordt gedaan om in geval van ziekte direct handelend te kunnen optreden, en zij zulks ook weten, laten de meesten zich bijna altijd in een veel te ver gevorderd stadium hunner ziekte, nl. wanneer zij bij hun eigen ,,djamoe's'' en ,,tappelans'' geen baat meer vinden, in het hospitaal opnemen; gewoonlijk zijn zij dan niet meer te redden.

Dit is niet alleen het geval bij inwendige ziekten, doch ook bij wonden. Men staat er werkelijk van te kijken hoe een Javaan zijn lichaam kan verwaarloozen.

Ook in verslagjaar eischte de cholera eenige slachtoffers.

In October en November werden 14 personen aangetast; daarvan stierven 9 niet ingeënte patiënten, 5 die wel ingeënt waren genazen. Overal waar de ziekte zich voordeed werd de bevolking direct ingeënt. Van de aan het hospitaal verbonden polikliniek wordt ook door Lampongers een zeer druk gebruik gemaakt.

In verslagjaar werd een kolonist van de desa Karanganjar, die te Margakaja een osje verkocht had, op zijn terugweg door eenige Lampongers aangevallen, verraderlijk vermoord en van zijn geld beroofd.

Bevolking. In verslagjaar werden aangeworven 65 gezinnen, tellende 225 zielen.

Verder vestigden zich eenige gewezen contractanten van de naburige erfpachtsperceelen op het terrein.

Er zijn in 1914:

geboren	292	
bijgekomen	280	
		572
overleden	303	
afgegaan	40	
		343
Alzoo meer		229

Verhuizingen van de eene desa naar de andere hebben vaak plaats.

De volgende staat toont aan het totaal aantal kolonisten die volgens de nieuwe werkwijze het ontginningswerk zijn begonnen:

NAAM van de desa.	Aanwezig op ult. December 1913.		Aantal in 1914 bijgekomen zielen.	Aantal in 1914 geborenen.	Aantal in 1914 verhuisden naar andere desa's.	Aantal in 1914 overledenen.	Aanwezig op ult. December 1914.	
	Gezinnen.	Zielen.					Gezinnen.	Zielen.
Wonosari	125	407	3	10	—	32	122	388
Wonokrio	49	173	9	4	—	12	46	174
Tambahredjo	178	566	237	13	6	54	170	756
Totaal	352	1 146	249	27	6	98	338	1 318

Voor de bevolkingscijfers voor het geheele emigratie-terrein zie men de volgende tabel:

STAAT aantoonende het aantal zielen van de verschillende nederzettingen op het kolonisatieterrein, gespecificeerd in gezinnen en geslachten op ult. 1914.

Nederzetting.	Desa met de bijdorpen.	Zielental in de nederzetting.	Aantal gezinnen in de verschillende dorpen.	Verdeeld in de verschillende dorpen als volgt:				Zielental in de verschillende dorpen.
				mannen.	vrouwen.	jongens.	meisjes.	
I	Bagelen	1845	143	203	186	159	145	693
	Karanganjar		107	154	154	128	91	527
	Koetoardjo		152	175	181	151	118	625
II	Gadingredjo	1581	446	438	442	378	323	1581
III	Poerworedjo	1693	147	147	154	149	105	555
	Tegalsari		117	109	105	131	100	445
	Poerwosari		97	91	75	86	87	339
	Karangredjo		96	101	103	91	59	354
IV	Wonodadi	1055	108	128	128	128	109	493
	Wonosari		122	115	99	86	88	388
	Wonokrio		46	54	50	39	31	174
V	Tambahredjo	756	170	237	218	158	143	756
	Totaal	6930	1751	1952	1895	1684	1399	6930

Veestapel. De veestapel verkeerde in verslagjaar over het algemeen in goede conditie. Bepaalde veeziekten kwamen niet voor.

Onder het gekruiste Javaansche vee hebben de volgende mutaties plaats gehad: geboren 259 stuks, verkocht 79 stuks, gestorven en geslacht 32 stuks, alzoo eene toename van 148 stuks.

Met goed gevolg werden middels de klemmethode gecastreerd 44 stierkalveren. Aanvulling van Java had niet plaats.

De reinkoppel Onggola-vee verkeerde in minder goede conditie. In genoemd koppel hebben de volgende mutaties plaats gehad: geboren 6 en gestorven 4 stuks, zoodat de stand van den koppel nu is: 1 dekstier, 1 os, 16 moederdieren, 15 stierkalveren en 16 koekalveren.

Van de bij Gouv. Btn. 1 April 1908 n°. 41 en 19 Mei 1910 n°. 18 verleende rentelooze voorschotten is respectievelijk afbetaald f 9 734,36 en f 5 248,32[5]. Van het Onggola-vee is afbetaald een bedrag van f 3 308,43[5].

De veestapel is in de verschillende nederzettingen verdeeld als aangegeven in de volgende tabel.

STAAT aantoonende den stand van den veestapel van de verschillende nederzettingen op het kolonisatieterrein op ult. 1914.

Nederzetting.	Desa met de bijdorpen.	Veestapel in elke nederzetting.	Verdeeld in de verschillende dorpen als volgt: Dekstieren.	Ossen.	Koeien.	Stierkalveren.	Koekalveren.	Totaal in elke desa.
I	Bagelen	335	2	8	67	27	49	153
	Karanganjar.		1	10	45	11	34	101
	Koetoardjo		1	—	45	14	21	81
II	Gadingredjo	378	5	32	181	64	96	378
III	Poerworedjo.	134	—	11	40	6	24	81
	Tegalsari		—	1	11	7	8	27
	Poerwosari		—	—	15	2	8	25
	Karangredjo.		—	—	—	—	1	1
IV	Wonodadi	65	1	3	31	7	16	58
	Wonosari.		—	—	2	1	1	4
	Wonokrio.		—	—	1	—	2	3
V	Tambahredjo	18	—	—	8	2	8	18
	Totaal. . . .	930	10	65	446	141	268	930

Cultures. De oogst van de in October 1913 uitgepoote padi-gogo en van de in November d.a.v. uitgeplante padi-sawah was in Mei 1914 geheel afgeloopen. De opbrengst bedroeg:

van de 1395 bouws gogo	....	24 380 pikol
,, ,, 525 ,, sawah	......	23 679 ,,
Totaal	......	48 059 pikol.

De gogo legerde sterk, waardoor eene minder goede ontwikkeling van de korrels plaats had, en had bovendien, ofschoon in geringe mate, last van muizen; de sawahpadi legerde eveneens sterk en had hier en daar last van walangssangit. In de behandeling van de padi na den oogst viel eenige verbetering te constateeren; de padi werd beter gedroogd en gebundeld.

Verder kan met genoegen geconstateerd worden, dat de kolonisten er langzamerhand hoe langer hoe meer toe over gaan loemboengs te bouwen.

De groote en langdurige droogte der laatste maanden van 1914 bracht den kolonist in groote moeielijkheid; op de regens wachtende, overschreed hij de z.g. ,,mongso'' met twee maanden.

De jonge aanplant had al dadelijk te lijden van eene rupsenplaag, doch gelukkig richtte deze niet veel schade aan; de aangetaste jonge plantjes konden zich weder spoedig herstellen. Toen dezelfde plaag zich later in December echter nogmaals voordeed richtte zij, vooral in de desa's Tegalsari en Poerwosari door het niet voldoende en slecht wieden — de meeste desalieden waren, om aan den kost te komen, aan het verzamelen van rotan in de bosschen — wel veel schade aan. Er gingen ongeveer 60 bouws verloren.

Een verblijdend verschijnsel is, dat de aanplantingen zich jaarlijks meer en meer uitbreiden.

In 1912/1913	....	1295 bouws.
,, 1913/1914	....	1339 ,,
,, 1914/1915	....	1925 ,,

STAAT aantoonende de padiproductie van den aanplant 1913—1914.

Nederzetting.	DESA'S.	Erven (bouws).		Tegalgrond (bouws).		Sawah of semi-sawah (bouws).		Padi gogo (pikol).		Sawah padi (pikol).	
I.	Bagelen	37	411	22	250	111	300	1 844	67	6 592	84
	Karanganjar	13	150	—	250	95	375	—	—	4 134	66
	Koetoardjo	33	474	—	—	133	375	—	—	1 552	16
II.	Gadingredjo	126	066	179	364	184	375	4 249	26	11 399	39
III.	Poerworedjo	36	081	—	205	112	125	1 906	55	—	—
	Tegalsari	61	450	67	—	—	—	5 621	02	—	—
	Poerwosari.	49	250	—	—	54	250	1 523	93	—	—
	Karangredjo	48	—	52	250	—	—	1 432	47	—	—
IV.	Wonodadi	67	125	5	375	73	125	1 893	88	—	—
	Wonosari	68	250	74	—	—	—	1 444	—	—	—
	Wonokrio	27	250	11	—	—	—	1 050	—	—	—
V.	Tambahredjo	99	250	73	—	—	—	3 414	28	—	—
	Totaal	669	257	486	194	765	425	24 380	06	23 679	05

STAAT aantoonende het aantal zielen in de verschillende nederzettingen van het kolonisatieterrein, in verband gebracht met de uitgestrektheid van het grondbezit, de aanplantingen en den veestapel op ult. 1914.

Nederzetting.	DESA'S.	Zielental in de verschillende nederzettingen.	Zielental verdeeld over de verschillende dorpen.	Uitgestrektheid van het grondbezit (in bouws).			Uitgestrektheid (in bouws) beplant met		Veestapel.
				Erf.	Sawah of semi-sawah	Tegal.	padi gogo.	sawah padi.	
I . .	Bagelen	1845	693	$47\frac{1}{2}$	$124\frac{1}{2}$	$68\frac{1}{4}$	$77\frac{1}{2}$	$112\frac{1}{2}$	153
	Karanganjar . . .		527	$21\frac{3}{4}$	112	—	15	90	101
	Koetoardjo		625	35	$171\frac{3}{4}$	—	$113\frac{3}{4}$	50	81
II . .	Gadingredjo	1581	1581	$130\frac{1}{8}$	222	218	$280\frac{1}{2}$	$178\frac{1}{2}$	378
III . .	Poerworedjo	1693	555	36	126	$15\frac{1}{2}$	159	—	81
	Tegalsari		445	63	65	4	$123\frac{1}{4}$	—	27
	Poerwosari		339	51	$29\frac{3}{4}$	39	$108\frac{1}{2}$	—	25
	Karangredjo		354	$48\frac{1}{2}$	$52\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{4}$	$98\frac{3}{4}$	—	1
IV . .	Wonodadi	1055	493	$64\frac{1}{2}$	57	$29\frac{3}{4}$	$143\frac{3}{4}$	—	58
	Wonosari		388	74	73	$3\frac{1}{2}$	152	—	4
	Wonokrio		174	$27\frac{1}{4}$	27	—	52	—	3
V . .	Tambahredjo . . .	756	756	$130\frac{3}{4}$	$72\frac{1}{2}$	$40\frac{1}{4}$	$243\frac{1}{2}$	—	18
	Totaal . .	6930	6930	$729\frac{3}{8}$	1133	$423\frac{1}{2}$	$1567\frac{1}{2}$	431	930

Droge gewassen. Was het abnormale weer niet zeer gunstig voor den padi-aanplant, ook de palawidja had van de regenlooze weersgesteldheid ten zeerste te lijden. Slechts enkele kolonisten, die direct na den padioogst djagoeng en kedele te kiemen hadden gelegd, konden nog wat oogsten. De later uitgeplante tabak, djagoeng, katjang, kedele en cassave mislukten geheel. De kolonisten hebben zich echter gehaast de geleden schade te herstellen door het ontginnen van groote uitgestrektheden bosch ter beplanting met padi gogo.

STAAT aantoonende het aantal in 1914 afgeoogste bouws, beplant met:

NEDERZETTING.	Tabak.	Kedele.	Katjang broel.	Bataten.	Cassave.	Djagoeng.	Diversen.
1ste nederzetting. . . .	$24\frac{1}{2}$	—	$3\frac{3}{4}$	$2\frac{3}{4}$	3	2	$13\frac{1}{4}$
2de „	$4\frac{3}{4}$	2	$2\frac{3}{4}$	$6\frac{3}{4}$	$4\frac{1}{4}$	$8\frac{3}{4}$	$4\frac{3}{4}$
3de „	$11\frac{3}{4}$	$18\frac{1}{4}$	$16\frac{3}{4}$	$40\frac{1}{4}$	$11\frac{3}{4}$	$54\frac{1}{2}$	7
4de „	7	24	34	19	7	29	15
5de „	$3\frac{1}{2}$	2	$4\frac{3}{4}$	9	$7\frac{1}{2}$	$21\frac{1}{2}$	20
Totaal. . .	$51\frac{1}{2}$	$46\frac{1}{4}$	62	$77\frac{3}{4}$	$33\frac{1}{2}$	$115\frac{3}{4}$	60

Erfbeplanting. Alle nieuw ontgonnen erven zijn beplant met gogo en djagoeng; hier en daar met pisang en papaja. Sommige nijvere kolonisten planten direct klapperbibits uit. Van de uitgeplante klapperbibits in de derde en vierde nederzetting — dit gebeurde met financieele hulp van de Lampongsche Bank — is niet veel terecht gekomen, ten eerste door de varkens en ten tweede door verwaarloozing.

De erven van de eerste en tweede nederzetting zijn goed beplant met klapper- en andere vruchtboomen.

Ook bamboe, waaraan groote behoefte is, wordt meer en meer op de erven aangeplant. De in vroeger jaren aangelegde bamboetuin is door den verren afstand van de desa verwaarloosd en heeft door de groote droogte en branden veel geleden.

Voedingsmiddelen. De opbrengst van den padi-oogst, ongeveer 20 000 pikol bras, is niet voldoende om in de levensbehoeften tot een volgenden oogst te voorzien; daarvoor zouden ongeveer 25 000 pikol noodig zijn. Het tekort wordt evenwel belangrijk grooter, wanneer men nagaat, dat de kolonisten van hun padi-oogst hunne belastingen, schulden, den aankoop van kleeren en gereedschappen, enz. moeten bekostigen. Er wordt dus direct na den oogst veel padi te gelde gemaakt. Om de kolonisten tegemoet te komen en om een al te grooten verkoop tegen te lage prijzen aan de Chineesche opkoopers te Gedong Tataan — deze betalen gewoonlijk f 4,50 per pikol — zooveel mogelijk tegen te gaan, is er door rapporteurs tusschenkomst, nadat hij zich van den steun der naburige erfpachters en van den Zuid-Sumatra-Spoorweg verzekerd had, tegen f 7 per pikol, dus f 2,50 meer, eene hoeveelheid van 2754 pikol verkocht geworden.

Voorts werd de verkoop van rijst elders dan op de pasar en dan op bepaalde dagen verboden. Tegen overtreding van dit verbod werd door de desabesturen zooveel mogelijk gewaakt.

Aanvankelijk gaven bovengenoemde maatregelen hoop, dat het tekort aan rijst zich niet al te zeer zou doen gevoelen. Door de mislukking van den palawidja-oogst en de stijging van de prijzen der levensmiddelen door den oorlog vervloog die hoop echter.

Hoewel reeds in October de schaarschte aan rijst zich open-

baarde, kon toch door het in dagdienst werken buiten het terrein en het in acht nemen van de grootste zuinigheid de toestand vrijwel worden beheerscht en is er van gebrek in het afgeloopen jaar dan ook geen sprake geweest.

Wegen. De hoofdweg van Bagelen naar Tambahredjo is geheel verhard en voor alle voertuigen bruikbaar. Deze weg behoeft slechts geregeld onderhouden te worden.
De bruggen en duikers verkeeren in goeden toestand.
De weg van Krandegan naar Karangredjo is nog onverhard en verkeert evenals alle andere binnenwegen in den regenmoeson in vrijwel onbegaanbaren staat.

Bruggen. De in verslagjaar aangelegde bruggen en duikers verkeeren in goeden staat.

Leidingen. Behalve het verlengen met 750 M. van de Krandegan-leiding, waardoor een complex van 50 bouws sawah kon worden bevloeid, het maken van een paar verdeelsluisjes in de tweede Gadingredjo-leiding en het herstellen van de bestaande leidingen en dammen, werd er aan verdere irrigatie-werken niets gedaan, daar men wachtende is op de algeheele verbetering van alle irrigatie door een deskundige (ingenieur), die daartoe door de Regeering is aangewezen.

Leeningen bij de Lampongsche Bank. Voor de door deze kredietinstelling uitgeleende gelden zie men den volgenden staat:

STAAT, aantoonende den stand van den schuldenlast der kolonisten bij de Lampongsche Bank op ult. 1914.

Nederzetting.	Desa's met de bijdorpen.	Voor aankoop fokkoeien 1912 t/m 1914.		Aan verschillende personen voor bebouwing sawah.		Voor aankoop klapperbibit.		Voor ontginning weideveld.		Ontginningskrediet-overeenkomst.		Totaal.	
I. . .	Bagelen	f 453	44	—	—	—	—	—	—	—	—	f 453	44
	Karanganjar.	1599	43	f 15	98	—	—	—	—	—	—	1615	41
	Koetoardjo	2280	52	—	—	—	—	—	—	—	—	2280	52
II. . .	Gadingredjo	184	79	162	46	—	—	f 633	99	—	—	981	24
III. . .	Poerworedjo	2255	35	—	—			—	—	—	—		
	Tegalsari	48	78	—	—			—	—	—	—		
	Poerwosari	1020	96	—	—	f 1382	—	—	—	—	—	4707	09
	Karangredjo	—	—	—	—			—	—	—	—		
IV. . .	Wonodadi	2051	81	34	45	457	—	—	—	—	—	2543	26
	Wonosari.	83	45	—	—	—	—	—	—	f 14128	80	14212	25
	Wonokrio.	—	—	—	—	—	—	—	—	3783	74	3783	74
V. . .	Tambahredjo	—	—	—	—	—	—	—	—	18496	81	18496	81
	Totaal . . .	f 9978	53	f 212	89	f 1839	—	f 633	99.	f 36409	35	f 49073	76

Gemeentelijke emigratie-bank. Het door de Regeering verstrekte renteloos voorschot van f 1000 is geheel terugbetaald.

De stand van zaken blijkt uit de hieronder volgende balans en winst- en verliesrekening:

Balans der gemeentelijke emigratie-bank op ult. December 1914.

Milik.				**Hoetang.**			
1.	Saldo dalem kas	f 201	17	1.	Hoetang Gouvernement.	—	—
2.	Jang dipindjemken u.l.	1171	—	2.	Oeang Simpenan (Tjèlèngan).	f 779	08
3.	Inventaris.	17	—	3.	Kekajaän dari tahoen 1913	558	33
						f 1337	41
					Oentoeng . .	51	76
	Djoemlah . .	f 1389	17		Djoemlah . .	f 1389	17

Winst- en verliesrekening der gemeentelijke emigratie-bank op ult. December 1914.

Oentoeng.					Roegi.			
1.	Dapet renten (boenga)	f 97	66	1.	Tractement Djoeroetoelis	f 180	—
2.	„ denda	. 134	10	2.	Ongkos alat toelis	—	—
						f 180	—
					Oentoeng . .	51	76
	Djoemlah . .	f 231	76		Djoemlah . .	f 231	76

Onderwijs. In de tweede helft van Mei werden in de vijf nederzettingen desa-scholen geopend. Elke school telt ongeveer 50 leerlingen die ieder f 0,02½ schoolgeld per maand betalen.

De 6 onderwijzers zijn afkomstig van het terrein zelf. Zij hebben in October voor den inlandschen opziener voor het volksonderwijs examen gedaan.

Voor oprichting der schoollokalen, meubilair, bezoldiging der onderwijzers, enz. werd eene subsidie van f 1850 verleend.

De scholen worden vrij geregeld bezocht.

(*w. g.*) A. Coomans Jr.

II. VERSLAG over 1914 omtrent de proefneming met de overbrenging van Soendaneesche gezinnen naar de onderafdeeling Redjang (Benkoelen).

Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië dd. 1 Mei 1914 n°. 3 werd de resident van Benkoelen gemachtigd om nader te beschikken over een bedrag van ten hoogste f 20 000 voor de overbrenging van emigranten-gezinnen van Java naar terreinen in de tijdelijke onderafdeeling Redjang en tot het doen van andere naar zijn oordeel in het belang dezer kolonisatieproef noodige uitgaven.

Werving. Te dien einde werden, gezien de gunstige resultaten verkregen met de werving van Javaansche huisgezinnen uit de Bagelen in de jaren 1912 en 1913, in verslagjaar weder pogingen in het werk gesteld nieuwe emigranten uit meergenoemde streek naar deze onderafdeeling over te brengen.

Daartoe vertrokken op den 14den Mei 1914 de kepala kampoeng van de emigrantenkolonie te Tjoeroep, Radjiman, vergezeld van de kolonisten, Marto, Mangoenwidjojo en Sowikromo naar Koetoardjo, met het doel te trachten armoedige landbouwers te bewegen naar de onderafdeeling Redjang te verhuizen.

In tegenstelling met de reeds in 1912 en 1913 gedane pogingen, welke bevredigende resultaten opleverden, mislukten die in verslagjaar ten eenenmale.

Den 21sten Augustus keerde de wervingscommissie te Kepahiang terug, medebrengende een vrouw en twee kinderen afkomstig uit de omstreken van Koetoardjo, waarvan de echtgenoot zich in 1913 reeds als emigrant in de emigratie-kolonie te Tjoeroep had gevestigd.

De wervingskosten bedroegen f 350, tegen f 265,30 in het vorige jaar.

Bovendien behoort nog te worden vermeld, dat meerdere ontslagen contractanten van de in het gewest gevestigde cultuurondernemingen en mijnbouwmaatschappijen zich in de emigranten-kolonies vestigden.

Voorwaarden. In de voorwaarden kwamen geen veranderingen. Aan degenen die wenschen te emigreeren wordt ter plaatse van werving een kleine premie uitgekeerd, welke dient tot aflossing van oude schuld, de aanschaffing van de noodzakelijkste kleedingstukken en voeding tijdens den overtocht tot op de reede van Benkoelen. De vervoerkosten zoowel te water als te land komen geheel ten laste van het Gouvernement. Verder worden in de kolonie waar de emigranten zich vestigden de benoodigde gronden gratis verstrekt, alsmede eenig huisraad, landbouwwerktuigen en plantenmateriaal. Alle verdere ondersteuning of onkosten komen ten laste van den kolonist.

Premie. In totaal werd aan premie uitbetaald f 10, tegen f 435 in het vorige jaar.

Desertie deed zich ook in dit verslagjaar niet voor.

Overtochtskosten. Deze omvatten alle kosten van het vervoer te water en te land, alsmede voedingsgelden vanaf de reede van Benkoelen tot aan de plaats van bestemming.

De overtochtskosten bedroegen f 17,40, tegen f 316,65 in het vorige jaar.

Kosten bij aankomst op de plaats der nederzetting. Voorschotten voor den eersten aanschaf van huisraad en landbouwwerktuigen behoefden in verslagjaar niet te worden verstrekt.

Aan plantmateriaal werd uitgegeven f 1,40 en aan onkosten voor woningbouw f 5,50, in totaal f 6,90, tegen f 394,86 in het vorige jaar.

Huisvesting. In afwijking met de in 1912 en 1913 gevolgde methode om de emigranten na aankomst ter plaatse van bestemming hun eigen woning te doen oprichten, werden in verslagjaar van bestuurswege in de emigratie-kolonie te Tjoeroep een 37-tal woningen opgericht welke gereed waren op het tijdstip dat de nieuwe emigranten zouden arriveeren. Deze nieuwe maatregel werd ingevoerd om practische redenen en wel deze: dat het verzamelen van het benoodigde bouwmateriaal en het oprichten der woningen zóóveel tijd in beslag zou nemen, dat de tijd voor het bewerken der ladangs en sawahs inmiddels zou zijn verstreken indien nog met huizenbouw moest worden begonnen, hetwelk de nieuwe kolonisten reeds het 1ste jaar van vestiging in geldelijke moeielijkheden zou brengen. Bij nieuwe pogingen tot emigreeren onder familieleden en vrienden der gevestigde kolonisten zou zulks niet aanmoedigend werken.

Deze vooraf gebouwde woningen werden zóó geplaatst, dat zij aansluiten op de achtererven der reeds gevestigde emigranten.

De ploepoekomwanding werd binnenin met chineesch papier beplakt om de eventueele bewoners te beschermen tegen de koude nachten en scherpe winden.

Ook de reeds gevestigde emigranten gingen geregeld voort met het verbeteren en vergrooten hunner woningen.

Deze zien er dan ook over het algemeen solide en netjes uit.

Ondersteuning. Aan de nieuw aangekomenen werd van gouvernementswege eene ondersteuning verleend, bestaande uit rijst, zoutevisch en eenige andere meest benoodigde

levensmiddelen gedurende den tijd van drie maanden, hetgeen, evenals in de jaren 1912 en 1913, voldoende bleek te zijn.

Bij het verleenen van ondersteuning dient er in het bijzonder op gelet dat deze zoo spoedig mogelijk ophoudt, aangezien deze kosten door den kolonist zelf moeten worden gedragen en binnen enkele jaren aan het Gouvernement terugbetaald. Indien dit bedrag aanzienlijk wordt, moet zulks ontstemmend werken, hetgeen bij eventueele latere pogingen de lust tot emigreeren, bij familieleden en kennissen van den emigrant, niet zal aanmoedigen.

Het jaar 1914 was ook voor de emigranten in deze onderafdeeling geen voorspoedig jaar. Door de groote droogte, welke gedurende het tijdvak Juni—November heerschte, kon zoo goed als niet worden geplant.

Het verzamelen van brandhout, anders eene aardige bijverdienste, leverde gedurende dien tijd zeer weinig op, aangezien bijna elke emigrant zich hiermede onledig hield, waardoor de aanvoer zoo groot was, dat de mansvracht tegen den luttelen prijs van f 0,10 werd verkocht. Deze toestand had ten gevolge dat door een 30-tal emigranten uit de kolonie Tjoeroep in de maand October het verzoek werd gedaan om ondersteuning, daar de geheele voorraad rijst was uitgeput. Te dien einde werd door den resident van Benkoelen 100,11 pikol rijst uit 's lands voorraad beschikbaar gesteld tegen den kostprijs van f 720,795 en waarvan ultimo verslagjaar 33,37 pikol was uitgegeven.

Landbouw. Door de emigranten van de kolonie Tjoeroep konden alleen gronden voor den ladangbouw worden in bewerking genomen, aangezien de leiding, bestemd voor de bevloeiing der sawahgronden, op enkele plaatsen voortdurend doorbrak tengevolge van de eigenaardige gesteldheid van den bodem, waardoor eene aanzienlijke omlegging moest plaats hebben. Ook in de kolonies Sempiang en Permoe kon tengevolge van den lagen waterstand in de rivieren eerst ultimo December 1914 en Januari 1915 met den sawahbouw worden begonnen en werden derhalve vooraf op ruime schaal ladangs aangelegd.

Zooals reeds gemeld kon eerst eind December 1914 en begin Januari 1915 met den sawahbouw worden aangevangen, aangezien in de kolonies Tjoeroep en Sempiang eerst respectievelijk in de maanden November en December jl. de leiding kon worden in gebruik gesteld, terwijl de leiding van de kolonie Permoe door den lagen waterstand in de rivieren tot primo December zoo goed als droog stond. Ultimo 1914 waren alle sawah-complexen ruim van water voorzien en kan (gezien den stand van het gewas) voor het oogstjaar 1915 een overvloedig beschot worden verwacht.

De oogst over 1914 was bevredigend, hoewel de totale opbrengst aanzienlijk lager was dan in het vorige verslagjaar.

Het totaal oppervlak sawahs bedroeg ultimo December te:

Sempiang	31½ bouw
Permoe	54¼ ,,
Tjoeroep	10¼ ,,
Totaal	96 bouw.

Oogst. Tengevolge van de ongunstige weersgesteldheid was de sawah- zoowel als de ladang-padi-oogst geringer dan in 1913.

In totaal werd verkregen:

aan ladang-padi	1232 pikol
,, sawah ,,	2366,50 ,,
of in totaal	3598,50 pikol,

tegen 4125 pikol in het vorige jaar.

Irrigatie. Ten behoeve van het onderhoud van irrigatiewerken behoefden geen uitgaven te worden gedaan.

Het onder leiding van den irrigatie-dienst in dit gewest in uitvoering zijnde werk: verbetering van de bakleiding in de emigratie-kolonie Sempiang, waarvoor bij gouvernementsbesluit dd. 10 December 1912 n°. 26 een bedrag van f 21 500 werd toegestaan, kwam in de eerste helft van de maand Juni gereed. Tengevolge echter van de aardbeving in den nacht van 25 op 26 Juni stortte een gedeelte der hoofdleiding ineen en vertoonde op verscheidene plaatsen zulke diepe scheuren dat eene belangrijke gedeeltelijke omlegging moest plaats hebben. Verder werd nog een verdeelwerk aangelegd tot betere bevloeiing van een minder gunstig gelegen sawahcomplex. In de maand Augustus kon de leiding in gebruik worden genomen, doch moest deze herhaalde malen voor korter of langer tijd buiten werking worden gesteld tengevolge van het ontstaan van lekken, welke door ongunstige terreinsgesteldheid voortdurend en op meerdere plaatsen voorkwamen. Bij het doorkomen der regens ultimo November jl. was het debiet van dien aard, dat alle gronden ruim van water konden worden voorzien. Bij eene goede verdeeling is het debiet voldoende ter bevloeiing van 200 bouws sawah.

Ook de emigranten van de kolonie Permoe, eveneens gelegen in de nabijheid van Kepahiang, ondervonden groote moeielijkheden met de bevloeiing hunner sawahs.

Tengevolge van den lagen waterstand in de rivieren konden ook deze sawahs eerst in den loop van November van het benoodigde bevloeiingswater worden voorzien. Gedurende de ongekende droogte, welke van Juni tot November heerschte, werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om de capaciteit van de toevoerleiding te verhoogen door den stuwdam in de Air Sempiang te verbeteren en de monding der leiding te verbreeden.

Voor de uitbreiding der bouwvelden is voldoende water beschikbaar. De bevloeibare gronden beslaan hier eene oppervlakte van 180 bouw.

Het irrigatie-werk voor de emigratiekolonie in de nabijheid van Pasar Tjoeroep kwam in October jl. gereed. Ook de voltooiing van dit kunstwerk ondervond vertraging door de minder gunstige geaardheid van den bodem.

In November kon met de ontginning en bewerking dezer nieuwe sawahgronden een aanvang worden gemaakt. Zooals het zich thans laat aanzien, belooft het in gebruik genomen sawahcomplex een schitterenden oogst, dank zij den overvloedigen watertoevoer en den humusrijken bodem.

Het bovengenoemde kunstwerk is op die wijze geconstrueerd dat de capaciteit der leiding op eenvoudige wijze kan worden opgevoerd. Het debiet is thans voldoende voor de bevloeiing van 175 bouw sawahterrein.

Uit vorengemelde cijfers blijkt derhalve dat in de kolonies te Kepahiang en Tjoeroep nog voldoende irrigeerbare gronden voor de uitbreiding dezer nederzettingen aanwezig zijn.

Wegen. In verslagjaar werd de aanleg van een grobakweg van de kolonie Sempiang naar de kampoeng Pensioenan, gelegen aan den grooten weg van Kepahiang, voltooid. Om dezen weg aan zijn doel te doen beantwoorden is het noodzakelijk dat de bamboe voetbrug wordt vervangen door een houten brug geschikt voor karretransport. In de maand Januari van het nieuwe verslagjaar is hiermede een aanvang gemaakt. De gemaakte kosten voor wegenaanleg bedroegen f 24,50, tegen f 184 in 1913.

Tweede gewassen. Tengevolge van de groote droogte konden gedurende het tijdvak Juni—November zoo goed als geen tweede gewassen worden aangeplant. Op bevel van bestuurswege gegeven, werd met het doorkomen der regens, hiermede op ruime schaal aangevangen, met het oog op eene eventueele mislukking van den rijstoogst. Evenals vorige jaren werden aangeplant pisang, aardappelen, suikerriet, boontjes, oebi kajoe, katjang, tanah, laboe, komkommers, salade, sesawi en andere groenten en maïs.

Ten behoeve van de nieuwe emigranten werden maïszaden ingekocht tot een bedrag van f 1,40, tegen f 5 in het vorige jaar. Andere soorten bibit waren van eigen aanplant in voldoende hoeveelheid aanwezig.

Cultuurgewassen. Met het staken van den tabaksaanplant door de Algemeene Tabaksmaatschappij te Kepahiang, ging voor de emigranten der kolonies Sempiang en Permoe een belangrijke bron van inkomsten verloren. Vorige jaren toch werd met de bewerking van tabak voor deze onderneming door vele emigranten een dagloon van f 0,45 tot f 0,50, door enkelen zelfs van f 0,75 tot f 1 verdiend, hetgeen een ruim bestaan opleverde. Teneinde voor het verlies dezer belangrijke inkomsten een aequivalent te vinden, werden de emigranten aangespoord voor eigen rekening tabak te planten

en wel Moesi- instede van Deli-tabak. Hieraan werd door velen gevolg gegeven. Door de geheerscht hebbende droogte ging echter bijna de geheele aanplant verloren, zoodat de totale oogst slechts 3½ pikol bedroeg, welke verkocht werd ad f 90.

Na afloop van den komenden padi-oogst zal opnieuw op de voortzetting van deze cultuur worden aangedrongen.

Aan de theecultuur wordt nog steeds uitbreiding gegeven. Van de in 1913 bij de firma Peet en Co. te Batavia bestelde theezaden welke in Februari van verslagjaar werden uitgelegd kwam tengevolge van de geheerscht hebbende droogte niet veel terecht, terwijl van den bestaanden jongen aanplant van eigen bibit ± 6000 stuks verloren gingen.

Het kostende der zaden bedroeg in totaal f 100,71.

In totaal zijn thans in de theetuinen geplant:

te Sempiang	29 854	planten
,, Permoe	13 236	,,
,, Tjoeroep	201	,,
Totaal	43 291	,,

tegen 47 895 in het vorige jaar.

De thee wordt verkocht aan eene coöperatie van drie Chineezen ad f 0,05 de kati groen, of zelf bereid en op de pasar te Kepahiang verkocht ad f 0,36 of f 0,40 de kati.

Verkocht werd in verslagjaar 162,81 pikol groene thee. De door de Chineesche kongsi bereide thee wordt naar Lebong, Benkoelen en Batavia uitgevoerd. De terugslag in den handel veroorzaakt door de Europeesche crisis, had ten gevolge dat door bovengenoemde kongsi gedurende de tweede helft van verslagjaar zeer weinig thee werd opgekocht.

Aangezien de klappercultuur in de bergstreken weinig succes heeft, wordt de aanplant van dit gewas niet aangemoedigd. De aanplant bedraagt thans 333 stuks, tegen 303 in 1913.

In het verslagjaar werd geregeld voortgegaan met het uitbreiden van de koffiecultuur. Tengevolge van de geheerscht hebbende droogte ging van den jongen aanplant veel verloren. Desondanks valt nog eene niet onbelangrijke uitbreiding te constateeren. Van de pépiniéres op het controleurs-erf werden in de maanden Maart en April aan de emigranten in totaal verstrekt ± 50 000 stuks bibit van de varieteiten Robusta Uganda en Quillou.

De geheele aanplant bestaat thans uit:

te Sempiang	27 617	planten
,, Permoe	32 280	,,
,, Tjoeroep	16 231	,,
In totaal	76 128	,,

tegen 39 386 in het vorige jaar.

Tengevolge van de ongunstige weersgesteldheid werd van bestuurswege geen nieuw zaadgoed gekocht.

Aan den aanplant van rubber werd in verslagjaar zoo goed als geen uitbreiding gegeven, tengevolge van de enorme daling der prijzen welke de moeite van het inzamelen niet loont. De totale aanplant bestaat uit 406 karet-boomen en 600 jonge hevea-planten.

Behalve bovengenoemde gewassen werden nog aangeplant: meramboeng Ogan, kapok, roembio en verschillende vruchtboomen.

Veeteelt. De veestapel bestond in het geheel uit: 1 paard, 4 buffels, 25 runderen, 214 geiten en 5 schapen. Verder zijn de emigranten in het bezit van 2131 kippen en 151 eenden. Het aankweeken van dit pluimvee levert eene ruime bijverdienste op.

De prijs van 1 kip van gemiddelde grootte varieert van f 0,70 tot f 1, terwijl een goede eend f 1,25 à f 1,50 per stuk kost.

Vischvijvers. Ook de goudvischcultuur had van de droogte te lijden. Gedurende een 3-tal maanden stonden de vijvers geheel droog, zoodat de bibit moest worden overgebracht in primitieve ruimten. De meeste bezitters van vischvijvers gebruikten hiertoe ledige cementtonnen. Gezien de beperkte hulpmiddelen, ging betrekkelijk weinig bibit verloren.

Bij het doorkomen der regens in de maand November werd het aantal vischvijvers belangrijk uitgebreid, inzonderheid in de kolonies Sempiang en Permoe.

Evenals in vorige jaren werden goudvisschen verkocht naar Benkoelen, Lebong, Pagar Alam, Tebingtinggi, Moearo-beliti, Manna en Seloema.

De prijs te Kepahiang varieerde van f 12 tot f 15 de 1000 stuks ter grootte van 5 c.M., terwijl die van 10—15 c.M. lengte per 1000 stuks een prijs opbrachten varieerende van f 20 tot f 25.

Nijverheid. Onder de emigranten bevinden zich een koper- en een ijzersmid met de noodige helpers.

Aangezien echter de inkomsten van hun ambachtswerk lang niet voldoende zijn om in hun onderhoud te voorzien, worden door hen, evenals door de andere emigranten, koffieen theetuinen aangelegd en de noodige sawahgronden bewerkt.

Wat betreft de prijzen van de door hen geproduceerde voorwerpen, wordt verwezen naar het jaarverslag 1912.

Kredietinstellingen. In 1912 werd in de kolonie Sempiang een desa-kredietbank opgericht met het doel de behoeftige emigranten zooveel mogelijk los te maken van financieelen steun van gouvernementswege verleend. Deze bank, die met inleggelden werkt, bezit thans een kapitaal van f 699,93. Het beheer is opgedragen aan den panghoeloe en het dorpshoofd.

De administratie en gelden werden maandelijks geïnspecteerd en tot dusverre goed bevonden.

Verder kunnen door kredietwaardige emigranten gelden worden opgenomen bij de districtskredietbank te Kepahiang, waarvan in verslagjaar echter zoo goed als geen gebruik werd gemaakt.

Onderwijs. Voor de in de onderafdeeling gevestigde emigranten bestaat voldoende gelegenheid om hunne kinderen te doen onderwijzen, aangezien te Kepahiang zoowel als te Tjoeroep gouvernementsscholen der 2de klasse zijn gevestigd. In verslagjaar valt eene aanmerkelijke vooruitgang in het schoolbezoek te constateeren, hetwelk een gevolg is van den overredenden drang van bestuurswege uitgeoefend eenerzijds en de gunstige economische omstandigheden der emigranten anderzijds.

Het aantal schoolgaande kinderen op de gouvernementsschool bedroeg te Kepahiang 17 en te Tjoeroep 9. Verder werd de meisjesschool te Kepahiang bezocht door 8 leerlingen, tegen 12 in het vorige jaar.

Gezondheidstoestand. De kolonisten kwamen zoo goed als vrij van de gedurende de maanden September, October en November geheerscht hebbende cholera-epidemie.

Door de buitengewone droogte gedurende het tijdvak Mei—November kwamen bijzonder veel gevallen van malaria, koortsen, oogziekten en borstaandoeningen voor. Dank zij het voortdurende geneeskundig toezicht bleven de sterfgevallen tot een minimum beperkt.

Op het nakomen der door den inlandschen arts gegeven voorschriften werd scherpe controle uitgeoefend en de medicijnen, voornamelijk chinine-tabletten, werden door genoemden arts persoonlijk uitgereikt, en gecontroleerd of het verstrekte middel ook werd ingenomen.

Dank zij deze maatregelen nam het totale sterftecijfer nog af en daalde tot 1 %, tegen $1^{1}/_{10}$ % in vorig verslagjaar. Voor de jaren 1911 en 1912 bedroeg het sterftecijfer respectievelijk 10 % en 4 %.

In verslagjaar overleden in totaal 5 volwassen personen en 3 kinderen, in totaal 8 personen, tegen 9 in vorig verslagjaar.

Hiervan stierven: 2 aan cholera, 2 aan malaria-koortsen, 2 aan beri-beri en 2 aan dysenterie.

Deze lage sterftecijfers zijn mede voor een goed deel toe te schrijven aan den meerderen welvaart, de verbeterde behuizing en de gunstiger economische omstandigheden.

Verder liet de gezondheidstoestand niet te wenschen over. De uitgaven voor ziekte onder de emigranten bedroegen in totaal f 30, tegen f 178,10 in 1913, f $385{,}07^{5}$ in 1912 en f $1\,473{,}75^{5}$ in 1911.

Aan de gestorven emigranten waren voorschotten verstrekt tot een totaal bedrag van f $176{,}36^{5}$.

In de maand Augustus 1914 werd voorzien in de vacature van den eervol uit 's lands dienst ontslagen inlandschen arts

Mas Anatariksa, door de overplaatsing van den inlandschen arts Raden Sahit van Lebong naar Kepahiang.

Laatstgenoemde arts, welke zich met volle toewijding aan zijn ambt geeft, heeft zich in dien korten tijd reeds het vertrouwen der emigranten weten te verwerven, zoodat de door hem gegeven bevelen ook behoorlijk worden opgevolgd. Gedurende het tijdsverloop dat geen geneeskundige ter plaatse was, was de behandeling der zieke emigranten opgedragen aan den civielen gezaghebber, bijgestaan door 2 hospitaalmandoers en den persoon belast met de uitreiking der geneesmiddelen in de kolonie zelf.

Zooals reeds hiervoren werd gemeld, is de stemming onder de emigranten gunstig en gevoelen deze zich over het algemeen geheel thuis. Inzonderheid is zulks het geval met de emigranten uit de kolonie te Tjoeroep, hetgeen moet worden toegeschreven aan het frissche en gezonde klimaat en de bijzonder vruchtbare gronden waarop de nederzetting gevestigd is. De bewerking dezer gronden kan vrij gemakkelijk geschieden, terwijl de daarvan verkregen oogsten in normale gevallen overvloedig zijn.

Bovendien kunnen de producten op de nabij gelegen pasar Tjoeroep tegen hooge prijzen worden verkocht.

Zoowel te Kepahiang als te Tjoeroep bevindt zich een volledige gamelan ter beschikking der emigranten, waarvan bij feestelijke gelegenheden gebruik wordt gemaakt.

Aantal gezinnen. Thans bevinden zich in de Redjang 766 emigranten, tegen 768 in het vorige jaar.

	Mannen.			Vrouwen.			Kinderen.		Totaal.
	Gehuwden.	Weduwnaars.	Jongelingen.	Gehuwden.	Weduwen.	Maagden.	Jongens.	Meisjes.	
Sempiang . . .	66	17	26	68	18	15	70	44	324
Permoe. . . .	57	16	38	61	5	15	49	28	269
Tjoeroep . . .	37	12	19	36	8	3	34	24	173
Totaal. .	160	45	83	165	31	33	153	96	766

Het aantal huizen bedraagt te Sempiang 71, te Permoe 65 en te Tjoeroep 46.

Geldelijke verantwoording en terugbetaling van voorschotten. Uit de geldelijke verantwoording blijkt, dat respectievelijk zijn ontvangen f 1000, f 2000 en f 500, alzoo in totaal f 3500, hetgeen met het saldo van het vorige jaar een bedrag uitmaakt van f 3500 + f 885 = f 4385. Hiervan werd in 's lands kas te Benkoelen teruggestort f 885 en f 1461,02[5], in totaal f 2346,02[5].

In totaal werd dus verwerkt eene som van f 4385 — f 2346,02[5] = f 2038,97[5].

Het gezamenlijk bedrag der door het Gouvernement voor zijne rekening te nemen gelden bedraagt:

wervingskosten	f	350,—
premie op Java	,,	10,—
overtochtskosten	,,	17,40
voorschotten voor eersten aanschaf van huisraad, landbouwwerktuigen en plantmateriaal	,,	1,40
uitgaven voor ziekte	,,	30,—
irrigatieleiding en wegenaanleg	,,	24,50
schulden der overleden emigranten	,,	73,84
belooningen	,,	345,—
schrijfloonen en schrijfbehoeften	,,	392,23
noodzakelijke uitgaven voor woningbouw	,,	5,50
uitgaven ten behoeve der koloniale tentoonstelling te Semarang	,,	6,—
Totaal bedrag	f	1 255,87

Terugstorting van gelden niet genomen ten laste van den lande. In verslagjaar werd f 1 523,13 teruggestort.

Hoewel dit totaal bedrag ver beneden het totaal der terugstortingen in vorig verslagjaar blijft, kan dit cijfer zeer gunstig worden genoemd, gezien de moeielijke omstandigheden, waarin de emigranten gedurende het tijdvak Mei—November tengevolge van de groote droogte eenerzijds en de enorme stijging der prijzen van consumptie-artikelen door de Europeesche crisis veroorzaakt anderzijds, verkeerden.

Het totaal der aflossingen gedurende de laatste vier jaren bedroeg f 11 071,66.

Uit het bovenstaande moge blijken dat de genomen kolonisatie-proeven in deze onderafdeeling zijn geslaagd.

De emigranten gevoelen zich in deze streken geheel thuis, zijn allen in het bezit van uitstekende en goed bevloeide sawahgronden, thee-, koffie- en andere tuinen en vischvijvers, benevens goede woningen met ruime erven. De gunstige uitwerking van de betere wijze van grondbewerking onder de inheemsche bevolking is eveneens zeer merkbaar. Waar voorheen in de onderafdeeling Redjang uitsluitend de ladangcultuur werd gedreven, gaat de bevolking meer en meer over tot het aanleggen van sawahs, dank zij het goede en demonstratieve voorbeeld der emigranten.

Door het bij besluit van den Gouverneur-Generaal dd. 1 Mei 1914 n°. 3 opnieuw beschikbaar gestelde bedrag van f 20 000 voor verdere bevolking der bestaande koloniën met Javaansche gezinnen, mag worden verwacht, dat aan het einde van het komende verslagjaar eene belangrijke uitbreiding der bestaande kolonies zal worden gemeld.

Kepahiang, 28 Februari 1915.

De Controleur,

op last,

De Civiel-gezaghebber,

(w. g.) M. WAGEMAKER.

Bijlage H.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 1, van het verslag.)

OVERZICHT

van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte HEERENDIENSTEN OP JAVA EN MADOERA, met uitzondering van de residentiën Soerakarta en Djokjakarta, zoomede van de tot stand gekomen overeenkomsten omtrent den afkoop van heerendiensten, gedurende 1914.

I. Overzicht van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte heerendiensten op Java

GEWESTEN.	Totaal aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dag-diensten, dat in 1914 van het in de voorgaande kolom genoemde aantal heerendienst-plichtigen had mogen gevorderd worden voor gewone heeren-diensten. *a)*	Aantal (volgens de aanteekeningen) gedurende 1914 gevorderde dag-				
			arbeid aan wegen.		arbeid aan dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.		verzamelen, transporteeren of verbrijzelen van verhardingsmateriaal voor groote post- en binnenwegen.
			Onderhoud en gewone herstellingen.	Aanleg en zware herstellingen.	Onderhoud en gewone herstellingen.	Aanleg en zware herstellingen.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Preanger-Regentschappen	297 911	5 958 220	1 079 645	—	79 060	—	706 648
Semarang	—	—	—	—	—	—	—
Soerabaja	344 122	5 018 730	728 554	—	534 330	—	536 020
Pasoeroean	332 598	4 812 160	247 793	—	178 034^{5}	—	1 049 224
Besoeki	214 548	4 290 960	290 315	—	55 898	—	485 796
Banjoemas	182 525	2 920 400	*g)* 59 422	—	171 372	—	504 450
Kedoe	308 167	6 163 340	—	—	700 936	—	1 717 606
Madioen	189 894	3 038 304	520 960	—	110 892	—	353 179
Kediri	195 152	3 583 672	258 555	—	137 650	1 433	264 381
Madoera	334 180	1 002 540	—	—	16 301	—	—
Totalen	2 399 097	36 788 326	3 185 244	—	1 984 473^{5}	1 433	5 617 304
Over 1913 waren de totalen	3 791 546	56 532 520	3 269 195	—	2 581 970	15 360	6 809 629

a) Een overzicht van de voor het gouvernementsgebied geldende heerendienstregelingen komt voor op blz. 154/155 van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië voor 1915.

b) Deze diensten, welke tegen betaling geschieden, worden alleen gevorderd, indien tegen de vastgestelde loonen geen vrije koelies te bekomen zijn.

c) De in deze kolom opgenomen cijfers zijn verkregen door herleiding van het werkelijk gepresteerd aantal dagdiensten tot dagdiensten van 12 uur. Waar de heerendienstplichtigen als regel slechts gedurende enkele uren van den dag arbeid verrichten, is het aantal dagen, waarop zij zijn uitgekomen, in werkelijkheid veel grooter dan de in deze kolom opgenomen cijfers aangeven.

d) In de residentiën Preanger-Regentschappen, Pasoeroean en Madioen werden in 1914 meer dagliensten gepresteerd dan in 1913, hetgeen in hoofdzaak zijn oorzaak vond in het grootere onderhoud aan de wegen ten gevolge van aardschuiving en toenemend verkeer (Preanger-Regentschappen) en van de overstroomingen in den aanvang van 1914 (Madioen). In de overige gewesten onderging het totaal aantal gevorderde dagdiensten vermindering, hoewel in de residentiën Besoeki, Banjoemas en Kedoe voor het onderhoud en herstel der wegen meer dagdiensten gepresteerd werden, in verband met de zware regens en overstroomingen. De vermindering werd veroorzaakt door afkoop van heerendiensten (Soerabaja en Kediri) en doordat minder arbeid behoefde besteed te worden aan waterwerken en wegen, als gevolg van den gunstigen toestand waarin deze verkeerden (Besoeki, Banjoemas, Kediri en Madoera).

e) Onder de gewone heerendiensten zijn niet begrepen de diensten, welke gevorderd worden bij rampen van hooger hand, dan wel tot afwending van algemeen gevaar, voor aanleg van irrigatiewerken, ingeval daarvoor geen of niet in voldoenden getale vrije werklieden te verkrijgen zijn, en voor het vervoer van personen en troepen op marsch en van hunne goederen.

f) In verschillende streken had afkoop van diensten, op den voet van de Ord. van 17 Oct. 1905 (Ind. St. n°. 520), plaats. Waren deze door de heerendienstplichtigen zelven gepresteerd, dan zouden de voor sommige gewesten opgegeven cijfers hooger zijn geweest.

g) In dit gewest zijn de diensten ten behoeve van het onderhoud van de niet begrinde binnenwegen behouden.

[...]ava **en Madoera, met uitzondering van de residentiën Soerakarta en Djokjakarta, gedurende 1914.**

[...]dag- [...]n, [...]ren [...]len [...]r- [...]iaal [...]te [...]en.	diensten ter zake van: het bezetten van wacht-huizen.	het vervoeren van personen en troepen op marsch en van hunne goederen (zie Ind. St. 1875 nº. 110). *b)*	Totaal dagdiensten in 1914 gepresteerd ter zake van de in de kolommen 4 tot en met 10 vermelde heerendiensten, dus zonder die voor aanleg van irrigatiewerken gevorderd (zie kolom 13). *c)*	Vergeleken met de opgaven over 1913 wijzen de cijfers in de voorgaande kolom op onderstaande vermeerdering of vermindering. *d)*	Bovendien is voor aanleg in heerendienst van irrigatiewerken onderstaand aantal dagdiensten gevorderd in 1914.	in 1913.	Aantal dagdiensten dat volgens de regelingen als maximum per heerendienstplichtige gevorderd mag worden voor gewone heerendiensten. *e)*	gemiddeld per heerendienstplichtige gedurende 1914 gevorderd. *f)*
	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
8	—	483	1 865 836	+ 192 326	—	—	— 20	6,26
	—	—	—	—	—	9 007	—	—
0	—	—	1 798 904	— 110 810	—	85 406	Afd. Lamongan . . . . 20 Distr. Bawean . . . . 6 Overige gedeelte van het gewest . . . 14	5,09
4	—	—	1 475 051^{5}	+ 18 689^{5}	—	—	Afdn. Probolinggo, Kraksaän en Loemadjang . . . . 12 Afdn. Pasoeroean, Bangil en Malang . . 16	4,43
6	—	—	832 009	— 81 914	—	—	— 20	3,87
0	—	—	735 244	— 6 979	—	—	— 16	4,02
6	—	—	2 418 542	— 125 832	—	—	— 20	7,85
9	—	—	985 031	+ 58 833	—	—	— 16	5,18
1	—	—	662 019	— 356 751	—	47 655	Afdn. Kediri en Toeloengagoeng . . . 16 Afdn. Berbek en Blitar 20	3,39
	—	—	16 301	— 11 445	—	—	— 3	0,05
4	—	483	10 788 937^{5}	— 423 882^{5}	—	142 068	—	4,46
29	—	—	12 676 154	+ 141 780	—	—	—	3,34

H

II. Overzicht van de in 1914 tot stand gekomen overeenkomsten omtrent den afkoop van heerendiensten, op den voet van de Ord. in Ind. St. 1905 N°. 520.

GEWESTEN.	Gebied waar voor 1914 overeenkomsten zijn gesloten omtrent den afkoop van heerendiensten, ter zake van:			Gedurende 1914 betaalde afkoopsommen per heerendienstplichtige.
	het doen van gewone herstellingen aan en het onderhouden van:		het verzamelen en transporteeren van verhardingsmateriaal ten behoeve van gewone herstellingen aan en onderhoud van groote post- en binnenwegen.	
	wegen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.		
1.	2.	3.	4.	5.
Preanger-Regentschappen.	District Bandoeng (afd. Bandoeng).	—	District Bandoeng (afd. Bandoeng); ter hoofdplaats Tjiandjoer werd een proef genomen met den afkoop van heerendiensten in 7 desa's.	Distr. Bandoeng: f 0.08 à f 13,27⁵.
Soerabaja . . .	565 desa's in de afd. Soerabaja, 813 desa's in de afd. Sidoardjo en 602 desa's in de afdeeling Grisee.	565 desa's in de afd. Soerabaja.	565 desa's in de afd. Soerabaja, 813 desa's in de afd. Sidoardjo en 602 desa's in de afdeeling Grisee.	—
Pasoeroean . .	117 desa's in de afd. Probolinggo, het meerendeel der desa's in de afd. Kraksaän en 48 desa's in de afd. Loemadjang.	—	Alle desa's in de districten Pasoeroean, Grati en Kebontjandi en Wangkal (afd. Pasoeroean); 117 desa's in de afd. Probolinggo; het meerendeel der desa's in de afd. Kraksaän; 48 desa's in de afd. Loemadjang en alle desa's in de onderdistricten Bangil en Kalianjar (afd. Bangil).	Afd. Pasoeroean: f 1.— à f 1.20. Afd. Probolinggo: f 0.60 à f 2.31. Afd. Kraksaän: f 0.20 à f 3.40. Afd. Loemadjang: f 1.21. Afd. Bangil: onderdistricten Bangil en Kalianjar: f 1.60.
Banjoemas . .	—	—	5 desa's van het distr. Pegadingan (afd. Tjilatjap).	—
Kedoe	—	—	10 desa's in het distr. Koetoardjo en 9 desa's in het distr. Kemiri (afd. Poerworedjo).	Distr. Koetoardjo: f 0.25 à f 1.35 voor een bouwgrondbezitter en f 0.12 à f 0.16 voor een niet-bouwgrond-bezitter. Distr. Kemiri: f 0.51 à f 1.89.
Madioen . . .	De desa's Mergomoeljo, Karangtengah, Pelem, Ketanggi, Geneng en Tepas in de afd. Ngawi.	De desa's Mergomoeljo, Karangtengah, Pelem, Ketanggi, Geneng en Tepas in de afd. Ngawi.	De desa's Mergomoeljo, Karangtengah, Pelem, Ketanggi, Geneng en Tepas in de afd. Ngawi.	—
Kediri	Controle-afdeelingen Kediri, Pare en Kertasana.	Controle-afdeeling Kediri.	Controle-afdeelingen Kediri, Pare en Kertasana.	Controle-afdn. Kediri en Pare: f 3.—. Controle-afd. Kertasana: f 3.22.

Bijlage J.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 1, van het verslag.)

Overzicht van de opbrengst van het hoofdgeld der heerendienstplichtigen in de gouvernementslanden van Java en Madoera over 1914.

GEWESTEN.	Uniform bedrag per heerendienstplichtige (zie Ind. St. 1914 n°. 314).	Totaal bedrag van den aanslag van het hoofdgeld over 1914.	Kosten van aanslag en invordering, zijnde het aan de desahoofden toekomende collecteloon van 8 %.	Zuiver bedrag van den aanslag.	In 1914 door de bevolking aangezuiverd.
Bantam	f 2,45	f 308 167,45	f 24 653,39	f 283 514,06	f 308 167,45
Batavia, afd. Krawang	2,65	148 065,40	11 845,23	136 220,17	148 065,40
Batavia, „ Tangerang		821,50	65,72	755,78	a) 795,—
Preanger-Regentschappen	1,—	306 443,—	24 515,44	281 927,56	b) 306 439,97
Cheribon	2,20	693 608,15	55 488,65	638 119,50	c) 693 131,15
Pekalongan	2,30	618 165,45	49 453,23	568 712,22	618 165,45
Semarang	1,— en f 2,—	866 100,68	69 288,05	796 812,63	866 100,68
Rembang	2,—	506 366,—	40 509,28	465 856,72	d) 505 116,30
Soerabaja	1,—	344 122,—	27 529,76	316 592,24	344 122,—
Pasoeroean	1,— en f 1,50	435 192,50	34 815,40	400 377,10	435 192,50
Besoeki	1,—	214 563,—	17 165,04	197 397,96	214 563,—
Banjoemas	1,—	182 852,—	14 628,16	168 223,84	e) 182 851,—
Kedoe	1,—	308 167,—	24 653,36	283 513,64	308 167,—
Madioen	1,—	189 894,—	15 191,52	174 702,48	189 894,—
Kediri	1,—	222 920,—	17 833,60	205 086,40	222 920,—
Madoera	1,—	334 180,—	26 734,40	307 445,60	334 180,—
Totalen		f 5 679 628,13	f 454 370,23	f 5 225 257,90	f 5 677 870,90

a) De achterstand, ad f 26,50, betrekking hebbende op den aanslag van 10 personen, die sedert overleden zijn, zal waarschijnlijk afgeschreven moeten worden.

b) De achterstand, ad f 3,03, heeft betrekking op de controle-afdeeling Bandoeng.

c) De achterstand, ad f 477, betrekking hebbende op de controle-afdeeling Indramajoe, is te wijten aan het vertrek naar elders van aangeslagenen.

d) De achterstand, ad f 1249,70, heeft hoofdzakelijk betrekking op de afdeelingen Blora en Bodjonegoro en is grootendeels te wijten aan aanhangers van de Samin-leer.

e) De achterstand, ad f 1, betreft den aanslag van een onwillige.

Bijlage K.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 2, van het verslag.)

OVERZICHTEN

van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte HEERENDIENSTEN in sommige gewesten der BUITENBEZITTINGEN gedurende 1914. (*)

(*) In de overige in deze bijlage niet genoemde gewesten, met uitzondering van het gewest Djambi, worden van de onder 's gouvernements rechtstreeksch bestuur staande inboorlingen geen of doorgaans geen heerendiensten gevorderd.

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende					
			gewoon onderhoud en gewone herstellingen van:					
			landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans, passantenhuizen en pasarloodsen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Padang *b*)	13 698	712 296	27 712	—	393	8	—	300
Painan	23 011	1 196 572	349 798	7 237	22 245	—	3 650	9 331
Batipoeh en Priaman	41 898	2 178 696	317 318	25 403	15 599	2 180	6 314	23 071
Agam	36 607	1 903 564	473 381	21 040	13 436	1 533	5 148	66 729
Loeboeksikaping	16 875	877 500	314 761	—	52 854	—	276	5 568
L Koto	45 025	2 341 300	320 828	10 360	24 585	—	1 574	20 367
Solok	41 609	2 163 668	501 774	489	18 761	18	1 494	73
Tanahdatar	36 649	1 905 748	375 111	6 122	18 686	2 336	15 133	7 563
Totalen	255 372	13 279 344	2 680 683	70 651	166 559	6 075	33 589	133 002
Over 1913 was opgegeven	252 970	13 154 440	3 145 705	42 593	139 004	11 613	60 646	223 678

a) Zie voor de op 1 Januari 1905 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1904 n°. 355. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 6076.

b) Ingevolge Ind. St. 1858 nos. 66 en 67 staat het den heerendienstplichtigen ter hoofdplaats Padang vrij om de heerendiensten af te koopen tegen betaling

Tapa

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende							
			gewoon onderhoud en gewone herstellingen van:						eersten aanleg, zwar	
			landwegen (hieronder begrepen mijlpalen, het verzamelen van verhardingsmateriaal).	waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans en passantenhuizen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	landwegen (hieronder begrepen mijlpalen, het verzamelen van verhardingsmateriaal).	waterwegen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Natal en Batang Natal	2 616	136 032	28 004	138	5 632	—	—	1 275	4 778	—
Sibolga en Batang Toroe-districten	2 536	131 872	79 960	—	7 104	—	339	—	2 503	—
Padang Sidimpoean: Angkola en Sipirok	8 562	445 224	166 227	1 875	14 502	106	1 030	878	38 072	542
Padang Sidimpoean: Groot- en Klein- Mandailing, Oeloe en Pakantan	7 952	413 504	123 504	3 632	12 480	572	1 129	4 466	43 364	610
Padang Sidimpoean: Padanglawas	5 547	288 444	70 264	9 750	19 323	—	1 530	880	1 440	—
Bataklanden: Silindoeng	7 499	389 948	117 639	—	—	—	—	—	187 068	—
Bataklanden: Hoogvlakte van Toba	14 192	737 984	528 275	9 400	—	—	—	300	3 505	18 905
Bataklanden: Toba	20 396	1 060 592	632 283	—	28 633	—	—	205 111	—	—
Bataklanden: Samosir	12 793	665 236	210 304	—	12 737	—	—	—	—	—
Bataklanden: Dairilanden	5 148	267 696	183 537	—	—	—	—	830	4 284	—
Bataklanden: Baroes	5 106	265 512	41 786	—	2 707	—	—	408	42 106	—
Totalen	92 347	4 802 044	2 181 783	24 795	103 118	678	4 028	214 148	327 120	20 057
Over 1913 was opgegeven	90 685	4 715 620	981 959	9 948	81 492	1 064	5 443	14 126	430 986	1 601

a) Zie voor de op 1 Maart 1913 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1913 n°. 128. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7875.

's Westkust. *a)*

1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van:

…	eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: land-wegen.	water-wegen.	bruggen en duikers.	wacht-huizen.	pasanggrahans, passantenhuizen en pasarloodsen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	bezetten van wacht-huizen.	bewaken van landsgebouwen.	bedienen van nietverpachte overvaarten en bewaken van bruggen.	overbrengen van brieven.	diensten bij hoofden en ambtenaren.	vervoer van gouvernementsgelden, goederen en reizigers, zoomede het snijden van gras voor hunne rij- en trekdieren.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 22).
	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22	23.
0	125	—	117	—	12	4 514	149 884	1 825	730	2 721	14 677	—	203 018	509 278
1	17 173	2 370	2 382	—	483	12 964	1 642	10 007	6 295	5 988	44 816	10	496 391	700 181
1	43 584	1 833	2 006	—	12 349	3 795	219 420	8 352	3 806	23 520	196 357	1 637	906 544	1 272 152
9	37 561	24 961	6 268	114	21 485	67 342	49 329	28 726	2 717	15 571	83 500	463	919 304	984 260
8	46 746	—	17 635	—	3 145	100	—	16 005	4 151	14 721	32 312	474	508 748	368 752
7	430 814	8 850	3 385	—	1 772	24 935	46 116	12 120	4 296	26 868	158 103	291	1 095 264	1 246 036
3	35 243	—	15 084	—	10 891	9 608	18 624	18 395	151	23 907	44 216	591	699 319	1 464 349
3	74 552	817	10 515	121	58 618	12 979	21 061	11 822	8 594	42 016	95 871	366	762 283	1 143 465
2	685 798	38 831	57 392	235	108 755	136 237	506 076	107 252	30 740	155 312	669 852	3 832	5 590 871	7 688 473
8	366 600	4 591	133 632	7 645	18 139	76 137	465 609	115 300	38 821	127 660	969 849	5 627	5 952 849	7 201 591

van een equivalent van f 4 per jaar en per hoofd. Deze regeling is, ingevolge Ind. St. 1906 n°. 197, ook van toepassing ten aanzien van het buiten de grenzen der hoofdplaats Padang vallende gedeelte der op 1 Januari 1906 opgeheven onderafdeeling Hoofdplaats Padang.

pa noeli. *a)*

1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van:

…	herstellingen en vernieuwingen van: bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans en passantenhuizen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	bezetten van wacht-huizen.	bewaken van landsgebouwen.	bedienen van nietverpachte overvaarten en bewaken van bruggen.	diensten bij hoofden en ambtenaren.	diensten voor het bewerken der bouwvelden voor inlandsche hoofden.	transport van gouvernementsgoederen en van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen en het snijden van gras voor de rij- en trekdieren dier reizigers.	overbrengen van dienstbrieven.	begeleiden van gevangenen.	uitvoeren van civiele en militaire landswerken.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 25).
1.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
—	139	—	6	39	1 557	6 337	2 251	9 959	6 487	—	—	—	—	66 602	69 430
—	12	—	—	—	4 745	2 760	3 514	12 336	360	—	5 872	—	—	119 505	12 367
542	4 721	—	—	448	9 373	10 325	30	21 125	527	534	457	72	55	270 899	174 325
610	8 152	—	240	1 808	16 928	15 797	490	51 115	4 210	89	4 834	55	458	293 933	119 571
—	11 304	—	—	240	368	9 045	3 650	3 650	—	—	9 490	—	10	140 944	147 500
—	—	—	—	—	—	—	—	1 920	—	—	—	—	—	306 627	83 321
905	4 948	—	—	73 309	—	1 440	—	28 440	—	—	2 160	—	—	670 682	67 302
—	26 601	—	1 775	125 034	—	354	—	44 530	—	—	1 460	—	—	1 065 781	— 5 189
—	—	—	—	—	—	—	6 898	20 874	17 240	—	—	—	—	268 053	397 183
—	5 850	—	—	—	—	1 460	—	—	4 949	—	432	—	—	201 342	66 354
—	2 274	—	—	—	3 904	840	31	16 903	—	10	—	—	—	110 969	154 543
057	64 001	—	2 021	200 878	36 875	48 358	16 864	210 852	33 773	633	24 705	127	523	3 515 337	1 286 707
601	42 972	—	382	24 132	30 838	53 251	8 604	216 057	23 300	1 969	23 505	76	715	1 952 420	2 763 200

Benkoelen. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	het bedienen van overvaarten.	transport van gouvernementsreizigers en goederen, van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen, waaronder personen en troepen op marsch, zoomede het snijden van gras voor rij- en trekdieren dier reizigers.	het overbrengen van dienstbrieven.	het uitvoeren van civiele of militaire landswerken.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—14).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Benkoelen *b)* . .	1 995	83 790	66 697	—	1 760	—	—	—	—	—	—	4 815	73 272	10 518
Seloema	6 987	293 454	83 555	2 233	—	36 002	9 851	—	10 894	—	—	1 222	143 757	149 697
Manna	8 261	346 962	225 886	11 754	—	35 494	35 754	—	2 184	922	—	—	311 994	34 968
Kauer	3 926	164 892	104 456	4 627	—	—	10 440	—	10 680	154	—	—	130 357	34 535
Kroë	7 036	295 512	43 583	2 401	—	30 457	—	—	5 110	403	—	—	81 954	213 558
Lebong: Redjang . .	7 441	312 522	255 883	1 431	5 254	3 288	18 507	6 742	—	339	—	6 096	297 540	14 982
Lebong: Lebong . .	2 361	99 162	78 908	—	—	—	—	—	—	—	3 360	338	82 606	16 556
Lebong: Laïs. . . .	6 171	259 182	149 345	35	343	—	8 967	4 201	1 242	44	—	14 180	178 357	80 825
Lebong: Mokko Mokko	4 728	198 576	30 006	9 785	—	3 568	1 305	5 594	8 578	807	—	—	59 643	138 933
Totalen. .	48 906	2 054 052	1 038 319	32 266	7 357	108 809	84 824	16 537	38 688	2 669	3 360	26 651	1 359 480	694 572
Over 1913 was opgegeven .	48 426	2 033 892	1 272 251	64 609	3 260	108 606	65 469	15 004	29 915	8 447	21 643	—	1 589 204	444 688

a) Zie voor de op 1 Maart 1913 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1913 n°. 129. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7876.

b) **Voor de inlanders en met hen gelijkgestelden ter hoofdplaats Benkoelen** zijn de diensten ten behoeve van het aanleggen en onderhouden van wegen, duikers en bruggen aldaar vervangen door eene belasting in geld (Ind. St. 1874 n°. 276, juncto 1876 n°. 58).

Lampongsche districten. *a)*

ONDERAFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	waterwegen.	zware herstellingen en vernieuwingen van: landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	waterwegen.	bedienen van overvaarten.	transport van gouvernementsreizigers en goederen, in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen, het snijden van gras voor de trekdieren.	uitvoeren van burgerlijke of militaire landswerken.	overbrengen van dienstbrieven.	begeleiden van gevangenen en verdachten.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 15).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Telokbetong . .	6 611	198 330	170 511	8 353	17 083	1 494	308	360	—	—	—	—	—	198 109	221
Koto Agoeng . .	4 098	122 940	118 218	4 236	290	—	—	—	—	857	—	—	—	*b)* 123 601	— 661
Kalianda. . . .	3 310	99 300	31 775	4 946	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 721	62 579
Toelangbawang .	11 011	330 330	229 016	6 634	15 215	—	—	—	—	3 211	—	3 129	8	*c)* 257 213	73 117
Sepoetih	8 437	253 110	146 473	60 668	—	—	—	—	—	20 321	—	16 686	—	*d)* 244 148	8 962
Sekampoeng . .	4 338	130 140	71 644	1 877	—	—	—	—	—	10 058	—	—	—	*e)* 83 579	46 561
Totalen . .	37 805	1 134 150	767 637	86 714	32 588	1 494	308	360	—	34 447	—	19 815	8	943 371	190 779
Over 1913 was opgegeven . .	38 220	1 146 600	927 947	55 535	4 902	11 014	2 953	—	—	17 152	—	1 740	192	1 021 435	125 165

a) Zie voor de op 15 September 1911 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1911 n°. 426. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7427.

b) Hieronder 45 720 afgekochte dagdiensten.
c) Als voren 8333.
d) Als voren 516.
e) Als voren 556.

Palembang. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstelling van: heeren-dienst-wegen, benevens het verzamelen van verhardings-materiaal.	bruggen en duikers.	onderhoud van water-wegen.	zware herstelling van de in kolom 4 en 5 genoemde werken.	het vervoeren van reizigers en hunne goederen.	aanleg van wegen, bruggen en duikers.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 10).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Palembangsche Benedenlanden.	78 275	4 070 300	1 024 460	23 663	17 128	39 464	626	—	1 105 341	2 964 959
Palembangsche Bovenlanden .	49 156	2 556 112	944 591	77 495	17 711	142 073	875	109 362	1 292 107	1 264 005
Ogan en Komering Oeloe. . .	31 635	1 645 020	679 963	63 588	21 602	60 960	456	65 973	892 542	752 478
Totalen . . .	159 066	8 271 432	2 649 014	164 746	56 441	242 497	1 957	175 335	3 289 990	4 981 442
Over 1913 was opgegeven . .	160 453	8 343 556	2 896 883	133 168	40 211	243 042	4 379	194 163	3 511 846	4 831 710

a) Zie voor de op 1 Januari 1903 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1902 n°. 321, juncto 1903 n°. 185 en 1906 n°. 470. De „voorschriften ter uitvoering” zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5744.

Oostkust van Sumatra. *a)*

ONDERAFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	mijlpalen en wachthuizen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	waterwegen.	pasanggrahans en passantenhuizen.	eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	mijlpalen en wachthuizen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	waterwegen.	pasanggrahans en passantenhuizen.	het bezetten van wachthuizen.	het bewaken van landsgebouwen.	het bedienen van overvaarten en bewaken van bruggen.	het overbrengen van dienstbrieven.	het vervoeren van gevangenen.	TOTAAL.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 21).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Beneden-Deli	5 369	214 760	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*b)* —	214 760
Boven-Deli	172	6 880	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*c)* —	6 880
Serdang	1 016	40 640	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*b)* —	40 640
Padang en Bedagai.	507	20 280	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*b)* —	20 280
Beneden-Langkat	1 049	41 960	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*d)* 300	41 660
Boven-Langkat	885	35 400	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*e)* 80	35 320
Bengkalis	1 078	43 120	38 680	440	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39 120	4 000
Selat Pandjang	90	3 600	—	200	—	—	—	—	3 000	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 600	—
Bagan Api Api	82	3 280	360	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	360	2 920
Rokan	162	6 480	2 609	46	—	128	—	6	—	—	—	—	—	—	—	37	380	—	—	3 206	3 274
Kampar Kiri	12	480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480
Siak.	185	7 400	7 400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 400	—
Asahan	517	20 680	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*f)* —	20 680
Batoebara	531	21 240	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*g)* 400	20 840
Laboehanbatoe	142	5 680	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*b)* —	5 680
Simeloengoen	658	26 320	24 924	1 396	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 320	—
De Karolanden	12	480	360	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	360	120
Totalen . . .	12 467	498 680	75 113	2 082	—	128	—	6	3 000	400	—	—	—	—	—	37	380	—	—	81 146	417 534
Over 1913 was opgegeven . .	16 821	672 840	66 938	6 096	891	1 764	35	370	7 680	700	—	—	—	—	—	9891	7004	126	—	101 495	571 345

a) Zie voor de op 1 April 1909 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1909 n°. 56. De „voorschriften ter uitvoering” zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 6953.

b) Alle diensten werden afgekocht.

c) 171 personen kochten hunne diensten af; 1 persoon was weggeloopen.

d) De ongebruikt gebleven diensten werden afgekocht.

e) 24 personen waren weggeloopen. De ongebruikt gebleven diensten werden afgekocht.

f) 499 personen kochten hunne diensten af; 12 personen waren weggeloopen en 6 overleden.

g) 511 personen kochten hunne diensten af.

Atjeh en onderhoorigheden (alleen de afdeeling Groot-Atjeh *a*) en de onderafdeeling Singkel *b*)).

AFDEELINGEN, ONDERAFDEELINGEN EN DISTRICTEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardings-materiaal).	bruggen en duikers.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: wegen.	bruggen en duikers.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 10).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
AFD. GROOT-ATJEH.										
Koeta Radja	281	6 744	6 744	—	—	—	—	—	6 744	—
Oeleë Lheuë	5 688	136 512	63 454	817	890	—	—	—	65 161	71 351
Lho Nga	5 951	142 824	68 497	6 811	3 129	30 488	—	—	108 925	33 899
Seulimeum	10 703	256 872	181 031	2 812^5	—	60 312	912	10 328	255 395^5	1 476^5
Sabang	736	17 664	13 800	—	—	—	—	—	13 800	3 864
AFD. WESTKUST VAN ATJEH.										
Onderafd. Singkel. Simpang Kiri	1 290	46 440	46 440	—	—	—	—	—	46 440	—
Simpang Kanan	470	16 920	16 920	—	—	—	—	—	16 920	—
Beneden-Singkel	665	23 940	23 940	—	—	—	—	—	23 940	—
Banjak-eilanden	246	8 856	8 856	—	—	—	—	—	8 856	—
Totalen	26 030	656 772	429 682	10 440^5	4 019	90 800	912	10 328	546 181^5	110 590^5
Over 1913 was opgegeven	28 519	716 508	446 548	14 680	11 192	18 770	—	4 152	495 342	221 166

a) Zie voor de op 1 October 1908 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1908 n°. 509, juncto 1910 n°. 471 en 1913 n°. 37. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 6881, juncto n°. 7874.

b) Zie voor de op 1 Januari 1910 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1909 n°. 525, juncto 1910 nos. 471 en 637 en 1913 n°. 37. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7107, juncto nos. 7337 en 7874.

Banka en onderhoorigheden. *a*)

DISTRICTEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstellingen van: landwegen (hieronder begrepen verzameling en transport van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	waterwegen.	Te zamen.	het bouwen, herstellen en onderhouden van balai's en van stallen voor de paarden van gouvernements reizigers.	het bewaken van gouvernements pasanggrahans en pakhuizen.	het bezetten van wachthuizen en doen van nachtelijke rondes.	het bedienen van overvaarten.	transport van gouvernements reizigers en goederen van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen, waaronder personen en troepen op marsch, zoomede het snijden van gras voor de rij- en trekdieren dier reizigers.	het bemannen van het politievaartuig te Toboali.	het overbrengen van dienstbrieven.	het uitvoeren van civiele en militaire landswerken.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 16).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Muntok	2 053	73 908	43 686	1 783	—	45 469	750	2 136	12 429	—	2 455	—	25	—	63 264	10 644
Belinjoe	687	24 732	19 567	2 602	—	22 169	—	—	—	—	712	—	—	—	22 881	1 851
Djeboes	684	24 624	22 248	601	78	22 927	—	—	—	—	766	—	—	—	23 693	931
Pangkalpinang	2 765	99 540	77 763	1 430	221	79 414	—	—	13 688	—	56	—	—	—	93 158	6 382
Soengaiselan	1 372	49 392	28 498	1 771^5	583	30 852^5	15	603	3 999	—	306^5	10	—	—	35 786	13 606
Toboali	1 805	64 980	41 092	2 413	—	43 505	—	171	20 854	—	335	35	—	—	64 900	80
Lepar-eilanden	658	23 688	15 427	—	—	15 427	—	—	8 202	—	—	—	—	—	23 629	59
Koba	1 248	44 928	20 212	1 039	—	21 251	—	—	13 515	—	91	—	40	—	34 897	10 031
Soengailiat, Merawang	1 969	70 884	48 980	2 717	—	51 697	337	117	16 221	—	1 800	—	387	—	70 559	325
Totalen	13 241	476 676	317 473	14 356^5	882	332 711^5	1 102	3 027	88 908	—	6 521^5	45	452	—	432 767	43 909
Over 1913 was opgegeven	13 934	501 624	290 666	20 370	3 440	314 476	1 551	4 252	99 683	22	9 466	29	1075	7	430 561	71 063

a) Zie voor de op 1 Januari 1913 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1912 n°. 507. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7714.

Billiton. *a)*

DISTRICTEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen, duikers en mijlpalen.	aanleg of bouw, zware herstellingen en vernieuwingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen, duikers en mijlpalen.	het vervoeren van brieven.	transport van gouvernements-reizigers en goederen, van in dienst reizende landsdienaren, waaronder personen en troepen op marsch, zoomede het snijden van gras voor de rij- en trekdieren dier reizigers.	het uitvoeren van civiele of militaire landswerken.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 11).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Tandjoengpandan . . .	2 539	60 936	57 834	820	—	—	10	47	—	*b)* 58 711	2 225
Boeding.	1 850	44 400	34 966	2 440	—	—	144	—	—	*c)* 37 550	6 850
Manggar	945	22 680	22 188	76	—	—	187	24	—	*d)* 22 475	205
Gantoeng	540	12 960	12 330	25	—	—	226	58	—	*e)* 12 639	321
Dendang	2 131	51 144	48 804	320	—	—	—	—	19	*f)* 49 143	2 001
Totalen	8 005	192 120	176 122	3 681	—	—	567	129	19	180 518	11 602
Over 1913 was opgegeven	7 947	190 728	163 969	4 489	—	—	372	259	—	169 089	21 639

a) Zie voor de op 1 Januari 1913 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1912 n°. 508. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7873.

b) Hieronder 9337 afgekochte diensten.

c) Als voren 2828.

d) Als voren 7800.

e) Als voren 1866.

f) Als voren 42.

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstelling van: land- en waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans.	Te zamen.	eersten aanleg, zware herstelling of vernieuwing van: land- en waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans.	Te zamen.	militaire werken, bij volstrekte onmogelijkheid om vrije koelies te bekomen.	het bezetten van wachthuizen.	het transport van gouvernements-goederen.	het transport van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 18).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Bandjermasin .	25 843	671918	388 494	13 798	—	—	402 292	—	4 913	—	—	4 913	—	57 759	—	—	*b)* 464964	206 954
Oeloe Soengai.	75 921	1973946	650 554	134 254	—	144	784 952	1 000	6 149	—	—	7 149	—	140 233	199	1 440	*c)* 933973	1 039 973
Koeala Kapoeas	16 914	439764	75 299	12 478	—	—	87 777	636	—	—	246	882	—	8 831	2 480	2 530	*d)* 102500	337 264
Doesoenlanden	11 852	308152	123 379	8 323	—	1 014	132 716	100	5 140	—	—	5 240	37	17 978	1 731	3 456	*e)* 161158	146 994
Samarinda . .	1 617	42042	17 119	12 467	1 085	—	30 671	—	—	—	—	—	—	2 122	—	—	*f)* 32793	9 249
Zuidoostkust van Borneo .	20 029	520754	105 107	24 243	—	235	129 585	10 650	—	—	15	10 665	—	42 853	52	502	*g)* 183657	337 097
Totalen . .	152 176	3956576	1 359 952	205 563	1 085	1 393	1 567 993	12 386	16 202	—	261	28 849	37	269 776	4 462	7 928	1879045	2 077 531
Over 1913 was opgegeven .	152 176	3956576	1 578 958	215 659	4 155	10 182	1 808 954	25 389	14 098	—	3 101	42 588	—	270 125	514	5 367	2127548	1 829 028

a) Zie voor de op 1 Augustus 1898 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1898 n°. 181, juncto 1899 n°. 147. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5292.

b) Hieronder 258 785 afgekochte diensten.

c) Als voren 685 641.

d) Als voren 56 329.

e) Als voren 40 683.

f) Als voren 12 552.

g) Als voren 93 861.

Menado. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstellingen van heerendienstwegen, en het verzamelen van verhardingsmateriaal.	onderhoud en gewone herstellingen van bruggen en duikers.	onderhoud en gewone herstellingen van dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	het bezetten van wachthuizen en het doen van nachtelijke rondes.	zware herstellingen en vernieuwingen van de in kolommen 4 en 5, zoomede aanleg en zware herstellingen en vernieuwingen van de in kolom 6 genoemde werken.	het overbrengen van dienstbrieven.	het begeleiden van gevangenen en verdachten.	het vervoeren van personen en troepen op marsch en van hunne goederen.	het vervoeren van gouvernementsgoederen en gelden, zoomede van inlandsche hoofden en ambtenaren in Gorontalo.	het uitvoeren van burgerlijke en militaire landswerken.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 14).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Menado . . .	24 691	790 112	251 252	29 053¾	1 098	34 601¾	210 228¾	—	—	—	—	—	526 234¼	263 877¾
Gorontalo . .	22 268	712 576	78 103	2 750	7 805	8 806	976	1 240	157	—	—	—	99 837	612 739
Totalen . .	46 959	1 502 688	329 355	31 803¾	8 903	43 407¾	211 204¾	1 240	157	—	—	—	626 071¼	876 616¾
Over 1913 was opgegeven .	46 196	1 478 272	339 308¾	25 289¼	10 570	44 166	309 588⅜	1 446	53	—	25	—	730 446⅜	747 825⅝

a) Zie voor de op 1 Januari 1913 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1912 n°. 504. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7711.

Amboina. *a)*

AFDEELINGEN EN ONDERAFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	pasanggrahans.	eersten aanleg, herstellingen en vernieuwingen van: wegen.	bruggen en duikers.	pasanggrahans.	het bezetten van wachthuizen en doen van nachtelijke rondes.	het transport van gouvernements-goederen en gelden, landsdienaren met hunne goederen, waaronder personen en troepen op marsch.	overbrengen van dienstbrieven.	begeleiden van gevangenen.	uitvoeren van civiele en militaire landswerken.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 15).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Amboina (hoofdplaats) . .	116	4 176	1 824	—	—	2 004	—	—	—	—	—	—	—	3 828	348
Amboina { Amboina.	5 977	215 172	85 340	15 240	—	50 315	40 320	—	—	—	—	—	—	191 215	23 957
Amboina { Saparoea.	6 734	242 424	24 982	1 436	—	12 285	3 550	—	1 380	—	548	—	—	44 181	198 243
Amboina { Boeroe	2 891	104 076	68 164	297	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68 461	35 615
Ceram. { West-Ceram	6 002	216 072	100 029	38 060	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138 089	77 983
Ceram. { Wahai	2 617	94 212	44 405	—	—	—	—	—	730	—	—	—	—	45 135	49 077
Ceram. { Amahai	2 904	104 544	84 600	17 946	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102 546	1 998
Ceram. { Oost-Ceram, Ceramlaoet en Goram	4 313	155 268	53 460	19 468	—	—	2 000	—	—	—	—	—	—	74 928	80 340
Tanimbar- en Babar-eilanden	3 412	122 832	79 488	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 488	43 344
Kei-eilanden	5 512	198 432	94 308	—	—	4 832	—	—	—	—	—	—	—	99 140	99 292
Aroe-eilanden	2 744	98 784	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98 784
West-Nieuw-Guinea . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen . . .	43 222	1 555 992	636 600	92 447	—	69 436	45 870	—	2 110	—	548	—	—	847 011	708 981
Over 1913 was opgegeven.	41 523	1 494 828	640 437	92 047	—	122 644	31 784	—	1 162	—	216	—	—	888 290	606 538

a) Zie voor de op 1 Januari 1913 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1912 n°. 505. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7712.

Bali en Lombok. a)

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	dammen.	wachthuizen.	Te zamen.	eersten aanleg en zware herstellingen of vernieuwingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	dammen.	wachthuizen.	Te zamen.	het bezetten van wachthuizen.	het doen van nachtelijke rondes.	transport van gouvernementsreizigers en goederen en van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen, het snijden van gras voor de trekdieren dier reizigers.	overbrengen van dienstbrieven.	begeleiden van gevangenen.	uitvoeren van civiele en militaire landswerken.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 20).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Boeleleng	21 874	656 220	182 897	667	—	53	183 617	49 941	23 558	—	—	73 499	80 481	46 432	1 155	40 578	356	1 181	427 299	228 921
Djembrana	4 662	139 860	14 180	—	—	—	14 180	43 493	513	—	—	44 006	18 858	11 872	—	42	—	—	88 958	50 902
Zuid-Bali	65 369	2 353 284	1 065 150	99 256	7 824	32 926	1 205 156	455 774	23 374	18 340	14 083	511 571	180 287	4 538	3 561	17 604	33	29 375	1 952 125	401 159
Lombok	93 733	2 811 990	458 847	25 607	—	87	484 541	9 127	20 981	—	311	30 419	133 768	51 061	56	—	—	—	699 845	2 112 145
Totalen	185 638	5 961 354	1 721 074	125 530	7 824	33 066	1 887 494	558 335	68 426	18 340	14 394	659 495	413 394	113 903	4 772	58 224	389	30 556	3 168 227	2 793 127

a) Zie voor de op 1 Maart 1914 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1913 n°. 682. De ,,voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 8028.

Celebes en onderhoorigheden. a)

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	wachthuizen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	passantenhuizen (baroega's).	eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	wachthuizen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	passantenhuizen (baroega's).	bezetten van wachthuizen.	bewaken van passantenhuizen en woningen van districts- en andere inl. hoofden.	bouw, herstel en onderhoud van woningen van districtshoofden.	bewerking der z.g. ornaments padivelden en het leveren van volgelingen bij dienstreizen aan inl. hoofden.	bedienen van overvaarten.	overbrengen van dienstbrieven.	vervoer van gevangenen.	transport van gouvernementsreizigers en goederen en van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen, zoomede het snijden van gras voor de trekdieren dier reizigers.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 22).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
Makasser	69 035	2 071 050	976 850	14 453	323	—	388	14 357	15 798	—	128586	—	246 798	—	—	5 325	—	178	—	1 190	1 404 246	666 804
Bonthain	75 247	2 257 410	394 969	76 466	376	10 441	2 173	31 386	60 762	31	18064	711	144 204	32 850	546	3 324	2 387	3 289	46	5 661	787 686	1 469 724
Totalen	144 282	4 328 460	1 371 819	90 919	699	10 441	2 561	45 743	76 560	31	146650	711	391 002	32 850	546	8 649	2 387	3 467	46	6 851	2 191 932	2 136 528

a) Zie voor de op 1 Januari 1911 voor de afdeelingen Makasser (uitgezonderd de hoofdplaats van dien naam en de Spermonde- en Dewakang-eilanden) en Bonthain in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1910 n°. 624, juncto 1912 n°. 151 en 1913 n°. 37.
De ,,voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Inl. St. n°. 7335, juncto nos. 7567 en 7874.

Timor en onderhoorigheden. a)

ONDERAFDEELING.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1914 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	wachthuizen en mijlpalen.	pasanggrahans, passantenhuizen en pasarloodsen.	eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	bruggen en duikers.	wachthuizen en mijlpalen.	pasanggrahans, passantenhuizen en pasarloodsen.	bewaken van landsgebouwen, bezetten van wachthuizen en doen van nachtpatrouilles.	Totaal.	Zoodat in 1914 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 13).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Wetar	5 545	199 620	31 773	7 304	—	4 307	—	—	—	—	—	43 384	156 236

a) Zie voor de op 1 Januari 1913 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1912 n°. 506. De ,,voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7713.

Bijlage L.

(Zie hoofdstuk J, afd. III, van het verslag.)

OVERZICHTEN,

meerendeels over 1913 en 1914, betreffende de LANDRENTE EN ANDERE LANDELIJKE INKOMSTEN.

I. LANDRENTE OP JA

A. Aanslag en opbrengst van de

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws) der in 1914 voor vast aangeslagen gronden. Sawàhs.	Tegalvelden.	Nipah-bosschen.	Boom-gaarden.	Woonerven (belastbare).	niet voor vast aangeslagen — wisselvallig beplante — gronden.	Bedrag van den onzuiveren aanslag der voor vast aangeslagen gronden in 1913.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	138 811	169 599	a) —	—	—	—	f 856 943,45
Batavia	118 488	70 212	a) —	—	—	—	b) 331 429,23
Preanger-Regentschappen	378 783	549 059	a) —	—	—	—	1 798 617,54
Cheribon	321 414	132 907	a) 27	2 872	2 781	1 050	1 734 526,38
Pekalongan	235 631	68 480	a) 5	463	8 168	—	b) 1 408 480,25
Semarang	402 405	336 709	a) —	279	7 073	1 599	1 758 046,96
Rembang	237 651	60 547	—	423	11 353	—	855 795,60
Soerabaja	315 853	45 271	746	4 255	19 135	521	2 038 594,04
Pasoeroean	182 264	378 203	a) —	—	—	974	b) 2 131 885,61
Besoeki	161 804	244 565	a) —	253	792	998	1 616 863,22
Banjoemas	153 275	296 891	a) —	—	—	—	b) 1 153 312,39
Kedoe	231 754	388 564	a) —	—	—	—	1 706 737,55
Madioen	177 288	24 440	—	1 803	71 501	24 778	771 789,—
Kediri	177 497	137 053	a) —	—	30 267	11 851	1 387 786,11
Madoera	203 197	248 884	636	235	1 310	10 736	b) 821 525,52
Totalen	3 436 115	3 151 384	1 414	10 583	152 380	52 507	f 20 372 332,85

a) De in de residentie Preanger-Regentschappen werkende afzonderlijke landrenteregeling (Ind. St. 1896 n°. 126) en de sedert 1908 en later in de residentiën Bantam, Batavia, Semarang, Pasoeroean, Besoeki, Banjoemas en Kedoe, zoomede in een aantal districten der residentiën Cheribon, Kediri en Pekalongan ingevoerde regeling van 1907 (Ind. St. n°. 277) onderscheiden alleen sawahs en droge gronden.

b) Verbeterde opgaaf.

c) Dit bedrag is niet gelijk aan dat van kolom 8 + kolom 12—kolom 15, omdat de gemeente Kapok (afd. Tangerang, res. Batavia) met ingang van 1 Januari 1914 voor het eerst in de landrente is aangeslagen (Ind. St. 1914 n°. 315).

E OP JAVA EN MADOERA.

van de landrente over 1914.

De onzuivere aanslag, in kolom 8 bedoeld, was voor 1914							De onzuivere aanslag der voor vast aangeslagen gronden bedroeg alzoo voor 1914 (kolom 8 + kolom 12 — kolom 15).
te vermeerderen, door:				te verminderen, door:			
benuttiging van betere gegevens (toepassing der Ord. in Ind. St. 1878 n°. 110, in Ind. St. 1896 n°. 126 en in Ind. St. 1907 n°. 277).	het belastbaar worden van nieuwe sawahs in het 4de oogstjaar.	uitbreiding van voor vast aangeslagen gronden (tegalvelden, nipahbosschen, boomgaarden en woonerven).	Totaal.	benuttiging van betere gegevens (toepassing der Ord. in Ind. St. 1878 n°. 110, in Ind. St. 1896 n°. 126 en in Ind. St. 1907 n°. 277).	het te niet gaan of de veranderde bestemming van gronden, die daardoor buiten de landrente vallen.	Totaal.	
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
—	f 193,57	f 684,08	f 877,65	—	f 2 100,42	f 2 100,42	f 855 720,68
f 1 399,77	304,78	512,78	2 217,33	—	197,20	197,20	*c)* 337 427,51
72,32	1 496,62	2 983,47	4 552,41	f 122,78	2 009,59	2 132,37	1 801 037,58
14,—	5 120,06^5	1 252,42	6 386,48^5	35,30	6 746,97	6 782,27	1 734 130,59^5
25 245,35	1 599,96	4 825,12	31 670,43	—	4 424,33	4 424,33	1 435 726,35
29 055,54	293,95	22 646,88	51 996,37	6 759,36	1 592,09^5	8 351,45^5	1 801 691,87^5
—	38,—	1 374,20	1 412,20	29,—	426,65	455,65	856 752,15
—	726,—	903,16	1 629,16	—	2 799,02	2 799,02	2 037 424,18
46 769,28	425,—	30 260,72	77 455,—	46 901,12	1 918,04	48 819,16	2 160 521,45
32 581,10	2 616,39	3 535,23	38 732,72	7 830,20	2 019,36	9 849,56	1 645 746,38
210,24	127,38	1 050,31	1 387,93	174,61	1 708,12	1 882,73	1 152 817,59
—	—	158,58	158,58	—	662,43	662,43	1 706 233,70
—	812,—	682,—	1 494,—	—	447,—	447,—	772 836,—
10 280,86	152,—	111 864,58	122 297,44	1 550,39	990,81	2 541,20	1 507 542,35
—	537,—	1 763,25	2 300,25	—	2 194,31	2 194,31	821 631,46
f 145 628,46	f 14 442,71^5	f 184 496,78	f 344 567,95^5	f 63 402,76	f 30 236,34^5	f 93 639,10^5	*c)* f 20 627 239,85

GEWESTEN.	Het bedrag van den onzuiveren aanslag voor 1914 (kolom 16) was te verminderen met de volgende sommen, ter zake van vrijstelling of afschrijving, als:				In 1914 was dus aan landrente werkelijk te heffen:		
	wegens deugdelijk geconstateerd misgewas.	wegens andere buitengewone en gewichtige redenen.	wegens het onbeplant blijven van voor vast aangeslagen gronden.	Totaal der verminderingen wegens vrijstellingen of afschrijvingen.	ter zake van de voor vast aangeslagen gronden (de onzuivere aanslag, vermeld in kolom 16, verminderd met kolom 20).	ter zake van de niet voor vast aangeslagen gronden, bedoeld in kolom 7.	In het geheel.
	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
Bantam	f 91 108,08^5	—	f 25 041,95^5	f 116 150,04	f 739 570,64	—	f 739 570,64
Batavia	49 788,47	—	41 360,62	91 149,09	246 278,42	—	246 278,42
Preanger-Regentschappen . .	7 250,58	—	2 565,48^5	9 816,06^5	1 791 221,51^5	—	1 791 221,51^5
Cheribon	75 009,93^5	—	25 271,70^5	100 281,64	1 633 848,95^5	f 2 625,—	1 636 473,95^5
Pekalongan	5 795,92	—	13 417,08^5	19 213,00^5	1 416 513,34^5	—	1 416 513,34^5
Semarang	131 453,23	—	47 369,56^5	178 822,79^5	1 622 869,08	3 567,90	1 626 436,98
Rembang.	30 672,22	—	14 062,52^5	44 734,74^5	812 017,40^5	—	812 017,40^5
Soerabaja.	47 354,59	—	29 047,16^5	76 401,75^5	1 961 022,42^5	1 042,—	1 962 064,42^5
Pasoeroean	14 097,96	—	4 019,78	18 117,74	2 142 403,71	7 310,03	2 149 713,74
Besoeki	5 430,42^5	—	1 957,08	7 387,50^5	1 638 358,87^5	1 851,—	1 640 209,87^5
Banjoemas	6 947,40^5	f 8,32	8 619,70	15 575,42^5	1 137 242,16^5	—	1 137 242,16^5
Kedoe	529,—	49,66	183,02	761,68	1 705 472,02	—	1 705 472,02
Madioen	5 661,30	55,20	1 487,57	7 204,07	765 631,93	30 610,50	796 242,43
Kediri	7 213,38	—	3 368,53	10 581,91	1 496 960,44	34 572,50	1 531 532,94
Madoera	49 833,37^5	—	36 486,19	86 319,56^5	735 311,89^5	17 684,—	752 995,89^5
Totalen . . .	f 528 145,87^5	f 113,18	f 254 257,97^5	f 782 517,03	f 19 844 722,82	f 99 262,93	f 19 943 985,75

…eel.	In 1913 was aan landrente werkelijk te heffen geweest (zie de kolommen 21, 22 en 23 van bijlage L van K. V. 1914) ter zake van de voor vast aangeslagen gronden (de onzuivere aanslag verminderd met vrijstellingen en afschrijvingen).	ter zake van de niet voor vast aangeslagen gronden.	In het geheel.	In 1914 viel in vergelijking met het voorafgegane jaar te heffen: Meer.	Minder.	Bedrag hetwelk door de bevolking op 31 December 1914 nog niet was aangezuiverd.	Bedrag hetwelk door de bevolking aangezuiverd, doch door de met de inning belaste personen verduisterd was.	Marktprijs der padi per pikol gedurende 1914. Hoogste.	Laagste.
	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
,64	f 806 985,68	—	f 806 985,68	—	f 67 415,04	f 1 237,74	f 766,62	f 4,50	f 1,25
,42	b) 290 134,29^5	—	b) 290 134,29^5	—	43 855,87^5	694,09	—	4,—	1,80
,51^5	1 785 124,41^5	—	1 785 124,41^5	f 6 097,10	—	377,61	584,32	5,—	2,—
3,95^5	1 620 022,43^5	f 2 672,50	1 622 694,93^5	13 779,02	—	—	1 053,45^5	5,—	2,—
3,34^5	1 385 133,97^5	—	1 385 133,97^5	31 379,37	—	86,29	—	4,80	2,—
5,98	1 630 696,80	15 219,12	1 645 915,92	—	19 478,94	448,89	956,79	5,—	1,75
7,40^5	823 686,83^5	—	823 686,83^5	—	11 669,43	1 216,32	—	5,—	2,25
4,42^5	1 949 461,39^5	1 016,—	1 950 477,39^5	11 587,03	—	151,34	20,76	7,50	1,75
3,74	2 124 746,41	26 363,65^5	2 151 110,06^5	—	1 396,32^5	7 282,30	239,97	4,—	2,20
9,87^5	1 604 585,86^5	3 251,—	1 607 836,86^5	32 373,01	—	549,03	693,—	4,—	1,70
2,16^5	1 139 235,47	—	1 139 235,47	—	1 993,30^5	2,87	—	4,80	1,50
2,02	1 700 086,63	—	1 700 086,63	5 385,39	—	39,77	102.09	5,75	1,75
2,43	770 626,86	30 369,—	800 995,86	—	4 753,43	975,94^5	—	8,—	1,60
2,94	1 365 195,74	39 294,—	1 404 489,74	127 043,20	—	5 162,07	—	5,—	2,—
5,89^5	721 409,60	17 683,30	739 092,90	13 902,99^5	—	—	—	6,87	1,50
5,75	f 19 717 132,40^5	f 135 868,57^5	f 19 853 000,98	f 241 547,11^5	f 150 562,34^5	f 18 224,26^5	f 4 417,00^5	f 8,—	f 1,25

B. OVERZICHT betreffende de oppervlakte der landrenteplichtige gronden en den aanslag in de landrente in

Residentie.	DISTRICT.	Uitgestrektheid (in bouws).						Meer of minder bevinding (in %).		Landrente-		aan…
		Sawahs.		Droge gronden.		Totaal.				Sawahs.		
		Nieuwe meting.	Oude meting.	Nieuwe meting.	Oude meting.	Nieuwe meting.	Oude meting.	Sawahs.	Droge gronden.	1914.	1913.	M… gu…
Pekalongan	Batang	8 349	8 134	8 159	2 268	16 508	10 402	+ 3	+ 260	39 284	47 192	—
	Bandar	8 155	7 409	9 386	1 589	17 541	8 998	+ 10	+ 491	28 107	28 747	—
	Soebah	8 416	7 583	11 225	5 367	19 641	12 950	+ 11	+ 109	36 930	34 288	+
	Bawang	5 236	4 485	9 250	3 237	14 486	7 722	+ 17	+ 186	19 015	17 762	+
	Kajen	18 165	17 288	13 117	2 769	31 282	20 057	+ 5	+ 374	46 974	51 419	—
Semarang.	Telagawoengoe	7 664	6 437	18 740	7 230	26 404	13 667	+ 19	+ 159	29 833	35 259	—
	Djakenan	24 192	22 457	10 000	4 503	34 192	26 960	+ 8	+ 122	39 483	52 366	—
	Tajoe	12 903	12 209	18 446	3 927	31 349	16 136	+ 6	+ 370	47 888	52 637	—
	Koedoes	6 246	5 644	3 187	1 063	9 433	6 707	+ 11	+ 200	40 084	30 654	+
	Tjendana	7 525	7 227	8 727	1 964	16 252	9 191	+ 4	+ 344	32 030	33 152	—
Besoeki	Bandjaran	13 532	10 201	34 356	5 718	47 888	15 919	+ 33	+ 501	29 707	21 133	+
	Wonosari	9 286	7 172	14 686	8 443	23 972	15 615	+ 29	+ 74	77 593	68 329	+
	Pradjekan	3 788	3 233	25 405	11 365	29 193	14 598	+ 17	+ 124	32 166	30 907	+
	Soemberwaroe	5 151	3 608	25 878	10 592	31 029	14 200	+ 43	+ 144	43 794	30 367	+
	Banjoewangi	9 467	6 156	16 410	7 086	25 877	13 242	+ 54	+ 132	52 633	42 165	+
Pasoeroean	Toeren	6 832	4 934	25 118	8 915	31 950	13 849	+ 38	+ 182	65 410	46 919	+
	Pakis	8 243	6 389	26 434	11 430	34 677	17 819	+ 29	+ 131	80 579	63 800	+
	Dringo	4 376	3 801	8 197	3 992	12 573	7 793	+ 15	+ 105	41 649	48 174	—
	Gending	11 374	10 725	8 816	5 067	20 190	15 792	+ 6	+ 74	108 263	120 842	—
	Ranoelamongan	4 993	3 063	31 707	16 030	36 700	19 093	+ 63	+ 98	25 495	17 265	+
	Kandangan	942	617	11 066	7 143	12 008	7 760	+ 53	+ 55	6 242	4 894	+
Kediri	Kediri	7 061	6 733	6 049	4 481	13 110	11 214	+ 5	+ 35	61 980	49 811	+
	Madjarata	10 897	8 918	25 165	4 509	36 062	13 427	+ 22	+ 458	71 522	59 886	+
	Pare	14 385	11 015	17 532	3 986	31 917	15 001	+ 31	+ 340	92 475	58 026	+
	Ngandjoek	17 565	15 064	6 209	1 505	23 774	16 569	+ 17	+ 313	80 822	85 080	—
	Berbek	12 103	9 062	14 704	2 018	26 807	11 080	+ 34	+ 629	60 638	55 509	+
	Totalen	246 846	209 564	407 969	146 197	654 815	355 761	+ 18	+ 179	1 290 596	1 181 583	+1

ente in de districten, waar in 1914 de nieuwe landrente-regeling van 1907 (Ind. St. n°. 277) werd ingevoerd.

ente-	aanslag (in guldens), volgens de belastingvoorstellen.										Aantal eenheden van aanslag (perceelen en perceelsgedeelten).		Gemiddelde oppervlakte en landrente per eenheid van aanslag (perceel of perceelsgedeelte).			
wahs.			Droge gronden.				Totaal.									
13.	Meer of minder		1914.	1913.	Meer of minder		1914.	1913.	Meer of minder		Sawahs.	Droge gronden.	Sawahs.		Droge gronden.	
	in guldens.	in %.			in guldens.	in %.			in guldens.	in %.			Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Bedrag der landrente.	Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Bedrag der landrente
192	— 7 908	— 17	20 767	11 382	+ 9 385	+ 82	60 051	58 574	+ 1 477	+ 3	3 538	2 218	1 180	f 11,10	1 839	f 9,36
747	— 640	— 2	16 552	9 268	+ 7 248	+ 79	44 659	38 015	+ 6 644	+ 17	2 547	2 400	1 601	11,04	1 955	6,90
288	+ 2 642	+ 8	22 765	11 422	+ 11 343	+ 99	59 695	45 710	+ 13 985	+ 31	2 898	3 338	1 452	12,74	1 681	6,82
762	+ 1 253	+ 7	10 715	8 977	+ 1 738	+ 19	29 730	26 739	+ 2 991	+ 11	1 804	1 502	1 451	10,54	3 079	7,13
419	— 4 445	— 9	15 915	6 923	+ 8 992	+ 130	62 889	58 342	+ 4 547	+ 8	2 908	2 364	3 123	16,15	2 774	6,73
259	— 5 426	— 15	28 959	18 865	+ 10 094	+ 54	58 792	54 124	+ 4 668	+ 9	2 347	2 642	1 633	12,71	3 547	10,96
366	— 12 883	— 25	13 456	7 055	+ 6 401	+ 91	52 939	59 421	— 6 482	— 11	4 430	2 764	2 730	8,91	1 809	4,87
637	— 4 749	— 9	28 562	9 258	+ 19 304	+ 209	76 450	61 895	+ 14 555	+ 24	3 270	3 152	1 973	14,64	2 926	9,06
654	+ 9 430	+ 31	14 072	6 486	+ 7 586	+ 117	54 156	37 140	+ 17 016	+ 46	2 914	1 092	1 072	13,76	1 459	12,89
152	— 1 122	— 3	10 979	9 758	+ 1 221	+ 13	43 009	42 910	+ 99	+ 0.2	2 474	1 828	1 521	12,95	2 387	6,01
133	+ 8 574	+ 41	20 140	11 346	+ 8 794	+ 78	49 847	32 479	+ 17 368	+ 53	3 353	3 179	2 018	8,86	5 404	6,34
329	+ 9 264	+ 14	21 938	25 372	— 3 434	— 14	99 531	93 701	+ 5 830	+ 6	2 262	3 563	2 053	34,30	2 061	6,11
907	+ 1 259	+ 4	32 087	40 966	— 8 879	— 22	64 253	71 873	— 7 620	— 11	1 026	3 598	1 846	31,35	3 530	8,92
367	+ 13 427	+ 44	36 680	39 693	— 3 013	— 8	80 474	70 060	+ 10 414	+ 15	942	3 055	2 734	46,49	4 235	12,01
165	+ 10 468	+ 25	40 933	35 487	+ 5 446	+ 15	93 566	77 652	+ 15 914	+ 20	2 770	4 950	1 705	18,95	1 658	8,27
919	+ 18 491	+ 39	32 794	20 517	+ 12 277	+ 60	98 204	67 436	+ 30 768	+ 46	1 880	3 678	1 817	34,79	3 415	8,92
800	+ 16 779	+ 26	29 712	30 629	— 917	— 3	110 291	94 429	+ 15 862	+ 17	2 724	3 623	1 513	29,58	3 648	8,20
174	— 6 525	— 14	15 771	15 607	+ 164	+ 1	57 420	63 781	— 6 361	— 10	1 941	1 422	1 127	21,46	2 882	11,09
842	— 12 579	— 10	9 322	21 978	— 12 656	— 58	117 585	142 820	— 25 235	— 18	3 534	2 781	1 609	30,63	1 585	3,35
265	+ 8 230	+ 48	42 892	66 727	— 23 835	— 36	68 387	83 992	— 15 605	— 19	588	3 272	4 246	43,36	4 845	13,11
894	+ 1 348	+ 28	12 166	16 999	— 4 833	— 28	18 408	21 893	— 3 485	— 16	287	1 099	1 641	21,75	5 035	11,07
811	+ 12 169	+ 24	11 349	15 046	— 3 697	— 25	73 329	64 857	+ 8 472	+ 13	2 039	1 818	1 731	30,40	1 664	6,24
886	+ 11 636	+ 19	34 145	16 444	+ 17 701	+ 108	105 667	76 330	+ 29 337	+ 38	3 333	3 734	2 790	21,46	3 370	9,14
026	+ 39 449	+ 74	39 380	8 957	+ 30 423	+ 340	131 855	61 983	+ 69 872	+ 113	4 046	3 528	1 778	22,86	2 485	11,16
080	— 4 258	— 5	7 477	4 470	+ 3 007	+ 67	88 299	89 550	— 1 251	— 1	4 780	2 428	1 837	16,91	1 279	3,08
509	+ 5 129	+ 9	14 291	9 172	+ 5 119	+ 56	74 929	64 681	+ 10 248	+ 16	3 541	2 796	1 709	17,12	2 629	5,11
1 583	+ 109013	+ 9	583 819	478 804	+ 105015	+ 22	1874 415	1 660 387	+ 214028	+ 13	68 176	71 824	1 810	f 18,93	2 840	f 8,13

II. ANDERE BELASTINGEN EN INKOMSTEN VAN LANDELIJKEN AARD.

N.B. Over de ontvangsten wegens het afstaan van grond onder eenigen zakelijken titel zie bijlage M.

A. Zoogenaamde landelijke inkomsten in sommige buitenbezittingen (voor zooveel daarbij het departement van binnenlandsch bestuur is betrokken). a)

GEWESTEN.	AARD DER HEFFING.		AANSLAG over 1913.	AANSLAG over 1914.
Celebes en onderhoorigheden.	Vertiening van het rijstgewas (Ind. St. 1893 n°. 259, juncto 1894 n°. 43, 1895 n°. 101 en 1903 n°. 378)		f 333 506,59	f 327 497,56
Id.	Tesangheffing (1/3 in de opbrengst der aan inlanders in gebruik afgestane gouvernements padivelden)		29 427,91	27 327,80
Bali en Lombok.	Sawahbelasting (voor Bali zie Ind. St. 1891 n°. 97 en 1910 n°. 256; voor Lombok zie Ind. St. 1895 n°. 181 en 1904 n°. 275).	Afd. Boeleleng	b) 143 281,93	c) 149 987,25
		„ Djembrana.	b) 43 040,31	45 049,37
		„ Zuid-Bali	b) 360 545,50	c) 387 315,91⁵
		„ Lombok	b) 312 953,92	315 028,09⁵
Id.	Belasting op de tegalvelden en tuinen (voor Bali zie Ind. St. 1891 n°. 117 en 1910 n°. 256; voor Lombok zie Ind. St. 1895 n°. 181 en 1904 n°. 276).	Afd. Boeleleng	39 916,83⁵	c) 39 906,89
		„ Djembrana.	18 013,48⁵	18 330,91
		„ Zuid-Bali	b) 22 351,81	c) 24 204,30⁵
		„ Lombok	b) 77 584,01⁵	83 668,44

B. Belasting op de vischvijvers (Ind. St. 1893 n°. 30).

GEWESTEN.	AANSLAG over 1913.	AANSLAG over 1914.
Bantam	f 3 464,51	f 3 511,62
Batavia	730,99	707,63
Semarang	50 071,29⁵	50 626,75
Rembang	5 217,68	5 182,52
Soerabaja	154 265,15	156 469,85
Pasoeroean	32 855,93⁵	33 139,49⁵
Besoeki	4 646,91⁵	4 427,58⁵
Madoera	11 687,95⁵	11 477,30⁵
	f 262 940,43	f 265 542,75⁵

a) De vertieningsbelasting in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo wordt verantwoord onder de middelen en inkomsten onder het beheer van het departement van financiën (zie bijlage BB).

b) Verbeterde opgave.

c) Voorloopig vastgestelde aanslag.

C. Verhuur van rechten ter zake van vischvijvers, vogelnest- en meststofgrotten, enz.

Gewesten.	Aard van het aan de huurders afgestaan uitsluitend recht.	Domein, enz. waartoe de verhuring betrekking heeft.	Tijdvakken van verhuring.	Verschuldigde huursommen	
				over 1914.	over 1915.
Preanger-Regentschappen.	Winning van eetbare vogelnesten.	Klippen, grotten en holen in de afdeelingen Bandoeng, Tjiandjoer en Soekaboemi, uitgezonderd, wat deze laatste betreft, de meststofgrot Goeha Tjandi	1912 t/m 1914 en 1915 t/m 1917.	f 1 500,—	f 300,—
Id.	Id.	Id. in de afdeelingen Tasikmalaja en Garoet .	Id.	370,—	180,—
Semarang.	Id.	Grotten in de afdeeling Pati	Id.	720,—	264,—
Id.	Id.	Grotten op het eiland Goendoel der Karimoendjawa-groep.	1912 t/m 1914.	60,—	—
Kediri.	Id.	In de geheele residentie.	1 Aug. 1914 t/m 30 Juni 1917.	601,—	601,—
Kedoe.	Id.	Klippen, grotten en holen in de onderdistricten Boeajan, Ajah en Rawakele (distr. Banjoemoedal, afd. Keboemen)	1912 t/m 1914 en 1915 t/m 1917.	12 180,—	7 900,—
Soerakarta en Djokjakarta.	Id.	Idem in beide gewesten	1 April 1911 t/m 31 Maart 1914.	112,50	—
Madioen.	Id.	Idem in het gewest	1 April 1915 t/m 31 Maart 1916.	—	150,—
Sumatra's Westkust.	Id.	Idem op de Batoe-eilanden (afd. Padang) . .	1914 t/m 1916.	153,33[5]	153,33[5]
Benkoelen.	Id.	Idem in de afdeeling Kroë.	1905 t/m 1914 en 1915 t/m 1924.	7 300,—	5 845,—
Id.	Id.	Idem in de onderafdeelingen Mokko-Mokko en Lais der afdeeling Lebong en in de afdeelingen Benkoelen, Seloema, Manna en Kauer . . .	1 Aug. 1908 t/m 31 Juli 1914 en 1 Aug. 1914 t/m 31 Juli 1920.	750,—	1 300,—
Djambi.	Id.	Idem in het geheele gewest	1914 en 1915 t/m 1919.	1 220,—	800,—
Bali en Lombok.	Id.	Idem aan de zuidkust van Lombok	1914 t/m 1918.	700,—	700,—
Id.	Id.	Grotten te Boeloeng Daja (afd. Zuid-Bali) . .	1 Nov. 1910 t/m 31 Oct. 1915.	346,—	288,33[5]
Id.	Id.	Idem aan de zuidkust van den Tafelhoek (afd. Zuid-Bali)	1 Nov. 1913 t/m 31 Oct. 1918.	84,—	84,—
Id.	Id.	Idem op het eiland Tjeningan (afd. Zuid-Bali).	1 Dec. 1913 t/m 30 Nov. 1915.	a) 4 050,—	—
Atjeh en onderhoorigheden.	Id.	Twee grotten in de moekim Lampen'oe (onderafd. Lho Nga, afd. Groot-Atjeh)	1914 t/m 1916.	900,—	900,—
Riouw en onderhoorigheden .	Id.	Grotten in de afd. Poelau Toedjoeh	1 April 1914 t/m 31 Maart 1915.	210,—	—
Preanger-Regentschappen.	Winning van meststoffen.	Grot Goeha Tjandi (distr. Palaboehan, afd. Soekaboemi)	1912 t/m 1914.	5,—	—
Banjoemas.	Id.	Grot Goenoeng Selok (distr. Adiredja, afd. Tjilatjap).	1913 t/m 1914.	25,—	—
Id.	Id.	Grot Goewah Lawa (distr. Adjibarang, afd. Poerwakerta)	1 Mei 1913 t/m 30 April 1918.	100,—	100,—

a) Het contract is 30 September 1914 ontbonden.

Gewesten.	Aard van het aan de huurders afgestaan uitsluitend recht.	Domein, enz. waartoe de verhuring betrekking heeft.	Tijdvakken van verhuring.	Verschuldigde huursommen	
				over 1914.	over 1915.
Preanger-Regentschappen.	Zoeken van schildpadeieren.	Westkust van het district Djampang Koelon (afd. Soekaboemi), begrepen tusschen de mondingen der rivieren Tjiboelakan en Tjibonteng Paeh	1 April 1912 t/m 31 Dec. 1914 en 1915 t/m 1917.	f 1 832,70	f 3 653,33
Riouw en onderhoorigheden.	Id.	De eilanden behoorende tot de onderafd. Anambaseilanden, uitgezonderd de eilanden Doerai en Mangkai	1 April 1914 t/m 31 Maart 1915.	70,—	—
Id.	Id.	Het eiland Mangkai	Id.	65,—	—
Id.	Id.	Het eiland Doerai	Id.	615,—	—
Id.	Id.	De eilanden Pandjang Boenga en Boeton (onderafdeeling Noord-Natoena-eilanden)	Id.	128,—	—
Id.	Id.	De eilanden Djantai, Kemoedi en Senoea . .	Id.	51,—	—
Batavia.	Vischvangst.	Gouvernementsvischvijvers (eigenlijk rawahs) in de afdeeling Krawang.	Telkens één jaar.	14 252,—	22 810,—
Id.	Id.	Id. in de desa Kapok	Id.	379,—	—
Celebes en onderhoorigheden.	Id.	Id. in de kampong Sambong Djawa	1910 t/m 1914.	50,—	†
Id.	Id.	Id. in de onderafdeelingen Maros en Makasser (afd. Makasser)	1 April 1911 t/m 31 Dec. 1915.	888,—	888,—
		Totalen . . .		f 49 717,53[5]	f 46 917,—

Bijlage M.

(Zie hoofdstuk J, afd. IV, van het verslag.)

STATISTISCHE OVERZICHTEN

betreffende uitgifte van grond en andere AGRARISCHE AANGELEGENHEDEN,

meerendeels over 1914.

I. Overzicht betreffende de grondverhuur door inlanders aan ni

GEWESTEN.	Aantal overeenkomsten.	Aantal huurders.			Uitgestrektheid der gronden (in bouws), waarop de in kolom 2 bedoelde overeenkomsten betrekking hadden.			Van de in kolom 8 bedoelde gronden uitgestrektheden (in bouws) de teelt van:				
		Europeanen.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Sawahs.	Droge gronden.	Te zamen.	suikerriet.	indigo.	tabak.	padi (met of zonder tweede gewassen).	andere gewassen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Bantam	5	—	3	3	—	1	1	—	—	—	—	—
Batavia	21	6	7	13	24	412	436	—	—	—	—	436
Preanger-Regentschappen	271	31	7	38	777	967	1 744	777	—	—	3	847
Cheribon	1 255	37	193	230	19 422	289	19 711	12 885	—	—	5 986	833
Pekalongan	1 249	42	2	44	15 468	—	15 468	14 417	—	—	349	—
Semarang	1 490	37	6	43	15 793	382	16 175	14 796	19	—	643	688
Rembang	53	15	12	27	1 016	7	1 023	926	—	—	81	—
Soerabaja	2 555	56	4	60	34 121	294	34 415	34 175	—	—	1	228
Pasoeroean	2 981	80	17	97	21 630	876	22 506	22 251	—	—	19	236
Besoeki	2 055	43	5	48	14 446	2 181	16 627	3 342	—	12 904	6	368
Banjoemas	1 182	16	22	38	8 487	13	8 500	6 803	—	560	1 099	27
Kedoe	880	16	4	20	6 885	165	7 050	6 495	—	546	5	—
Madioen	481	25	—	25	6 670	—	6 670	6 632	—	—	35	—
Kediri	5 392	85	9	94	23 782	7 286	31 068	29 045	—	—	—	2 008
Madoera	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	19 870	489	291	780	168 521	12 873	181 394	152 544	19	14 010	8 227	5 671

a) In de ontvangen opgaven is niet uiteengehouden welke huurprijzen per oogstjaar en welke per burgerlijk jaar besteed zijn, en evenmin hoeveel de huurprijs van elken termijn bedroeg.

b) O.a. voor copra-droogplaatsen, tabakloodsen en railbanen.

II. Overzicht betreffende de afdoening van de in het tijdvak 1872 t/m 1914 aanhangig gemaakte aanvragen (van inlanders) ter vervanging van erfelijk individueel grondbezit door agrarischen eigendom (zie Ind. St. 1872 n°. 117).

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws), waartoe de aanhangig gemaakte aanvragen betrekking hadden, en — zie de tusschen () vermelde cijfers — het aantal der aanvragen.			Uitgestrektheid (in bouws), waartoe betrekking hadden de in het tijdvak 1872—1914 afgedane of vervallen aanvragen, met vermelding — tusschen () — van het aantal der aanvragen.			Uitgestrektheid (in bouws), waartoe het op ult. 1914 nog in behandeling gebleven — tusschen () vermeld — aantal aanvragen betrekking had.
	Gedurende 1872 t/m 1913.	Gedurende 1914.	Totaal.	Uitgestrektheid in agrarischen eigendom toegewezen.	Uitgestrektheid, waartoe de afgewezen aanvragen betrekking hadden.	Uitgestrektheid, waartoe de (door overlijden of intrekking) vervallen aanvragen betrekking hadden.	
Bantam	a) 32^{358} (8)	—	32^{358} (8)	23^{499} (5)	—	8^{359} (3)	—
Batavia	10 (6)	—	10 (6)	7^{127} (4)	—	2^{373} (2)	—
Preanger-Regentschappen	$1\,641^{380}$ (279)	154^{287} (23)	$1\,796^{167}$ (302)	$1\,478^{260}$ (228)	13^{235} (4)	152^{226} (36)	151^{446} (34)
Cheribon	$1\,413^{162}$ (505)	—	$1\,413^{162}$ (505)	431^{365} (253)	629^{347} (138)	351^{42} (113)	0^{408} (1)
Pekalongan	$3\,179^{14}$ (287)	—	$3\,179^{14}$ (287)	b) $1\,640^{259}$ (135)	c) $1\,170^{394}$ (92)	367^{361} (62)	—
Semarang	$4\,232^{78}$ (630)	70^{23} (16)	$4\,302^{101}$ (646)	$1\,172^{451}$ (388)	$1\,089^{302}$ (143)	$1\,969^{325}$ (99)	70^{23} (16)
Rembang	202^{229} (108)	—	202^{229} (108)	92^{193} (74)	75^{347} (5)	34^{189} (29)	—
Soerabaja	$1\,755^{152}$ (336)	3^{270} (1)	$1\,758^{422}$ (337)	$1\,241^{178}$ (233)	214^{238} (53)	53^{447} (13)	249^{59} (38)
Pasoeroean	853^{232} (71)	—	853^{232} (71)	40^{129} (32)	770^{12} (19)	43^{91} (20)	—
Besoeki	388^{325} (84)	—	388^{225} (84)	377^{260} (77)	9^{338} (3)	1^{227} (4)	—
Banjoemas	31 (3)	—	31 (3)	—	—	31 (3)	—
Kedoe	$2\,903^{445}$ (164)	—	$2\,903^{445}$ (164)	113^{105} (9)	$1\,296^{178}$ (63)	$1\,494^{162}$ (92)	—
Madioen	d) $4\,338^{268}$ (576)	—	$4\,338^{268}$ (576)	e) $2\,210^{215}$ (393)	f) $1\,822^{458}$ (143)	255^{65} (41)	50^{30} (3)
Kediri	$3\,451^{399}$ (716)	4^{440} (1)	$3\,456^{339}$ (717)	g) $2\,527^{29}$ (497)	h) 805^{84} (186)	119^{286} (36)	4^{440} (1)
Madoera	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	$24\,434^{42}$ (3 773)	233^{20} (41)	$24\,667^{62}$ (3 814)	$11\,357^{70}$ (2 328)	$7\,897^{433}$ (849)	$4\,885^{153}$ (553)	526^{406} (93)

a) De met kleine cijfers aangeduide onderdeelen van bouws zijn vierkante Rijnlandsche roeden van 1/500 bouw.

b) Hieronder 2 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.

c) De afwijzing betreft een deel der gronden, bedoeld in noot b.

d) Verbeterde opgaaf.

e) Hieronder 4 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.

f) Hieronder ook de 4 in de voorafgaande noot bedoelde aanvragen, voor zooveel namelijk betreft die gedeelten der gronden, welke niet in agrarischen eigendom konden worden afgestaan.

g) Hieronder 3 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.

h) Hieronder ook de 3 in de voorgaande noot bedoelde aanvragen, voor zooveel namelijk betreft die gedeelten der gronden, welke niet in agrarischen eigendom konden worden afgestaan.

niet-inlanders op Java en Madoera over 1914 (zie Ind. St. 1900 n°. 240).

waren de volgende bestemd voor: andere doeleinden. b)	Totaal als in kolom 8.	De overeengekomen huurtermijnen en de overeengekomen huurprijzen per bouw a) beliepen, naar gelang het betrof de teelt van een der onderstaande gewassen, dooreengenomen als volgt: suikerriet.	indigo.	tabak.	padi.
14.	15.	16.	17.	18.	19.
1	1	—	—	—	—
—	436	—	—	—	—
117	1 744	12 maanden à 15 maanden f 5 à f 100	—	—	—
7	19 711	6 „ „ 12 jaren 20 „ 80	—	6 mnd. (geen prijs vermeld)	7 à 12 maanden f 10 à f 25
702	15 468	12 „ „ 10 „ 25 „ 75	—	—	6 „ 18 „ 10 „ 20
29	16 175	12 „ „ 10 „ 25 „ 100	12 maanden	—	12 „ 15 „ 12,50 „ 20
16	1 023	18 „ „ 20 maanden 20 „ 30	—	9 maanden f 20	—
11	34 415	10 „ „ 12 jaren 25 „ 105	—	—	1 jaar f 12,50 à f 22,50
—	22 506	18 „ „ 12 „ 10 „ 100	—	7 à 21 maanden f 10	8 maanden f 30
7	16 627	10 „ „ 12 „ 35 „ 100	—	1 jaar à 5 jaren f 2,50 à f 15	—
11	8 500	18 „ „ 10½ jaar 35 „ 90	—	5 à 6 maanden f 5 à f 7,50	12 à 18 maanden f 20 à f 40
4	7 050	12 „ „ 21 maanden 40 „ 90	—	6 „ 12 „ f 25 à f 100	—
3	6 670	18 „ „ 22 „ 20 „ 80	—	—	—
15	31 068	18 „ „ 6½ jaar 25 „ 90	—	—	—
—	—	—	—	—	—
923	181 394				

III. Overzicht betreffende de afdoening in 1914 van de in dat jaar en vroeger door inlanders gedane aanvragen om vergunning tot ontginning van domeingrond op Java en Madoera, op den voet van de Ordonn. van 29 Febr. 1896 (Ind. St. 1896 n°. 44 en 1904 n°. 416).

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (afgerond in bouws), waartoe betrekking had, het daarnevens — tusschen () — vermeld aantal aanvragen van inlanders om vergunning tot het ontginnen van domeingrond. Betreffende de op ult. 1913 aanhangig gebleven aanvragen.	Betreffende de in 1914 bijgekomen aanvragen.	Te zamen.	Uitgestrektheid (afgerond in bouws), waartoe betrekking had het daarnevens — tusschen () — vermeld aantal ontginningsaanvragen, welke in 1914: zijn toegewezen: door de districtshoofden.	zijn toegewezen: door de hoofden van plaatselijk bestuur.	zijn afgewezen: door de districtshoofden.	zijn afgewezen: door de hoofden van plaatselijk bestuur.	nog niet tot afdoening kwamen.	Uitgestrektheid (afgerond in bouws): voor welke het daarnevens — tusschen () — vermeld aantal ontginners gedurende 1914 zijn erkend als erfelijk individueele bezitters.	waarvoor het recht van ontginning, inderdaad toegekend aan het — tusschen () — vermeld aantal aanvragers, gedurende 1914 kwam te vervallen
Bantam . . .	264 (181)	1 428 (1 684)	1 692 (1 865)	650 (1 092)	895 (664)	—	106 (45)	41 (64)	905 (1 251)	44 (29)
Batavia . . .	—	2 110 (1 861)	2 110 (1 861)	1 248 (1 428)	795 (387)	19 (20)	48 (26)	—	889 (917)	1 (1)
Preanger-Regentschappen	a) 1482 (1 467)	16 461 (16 699)	17 943 (18 166)	8 333 (11 090)	8 459 (6 325)	132 (175)	311 (80)	708 (496)	6 483 (7 476)	105 (95)
Cheribon . . .	758 (1 223)	3 480 (4 853)	4 238 (6 076)	1 856 (3 145)	980 (1 136)	— (2)	362 (586)	1 040 (1 207)	2 257 (3 776)	71 (14)
Pekalongan . .	938 (984)	1 892 (2 370)	2 830 (3 354)	579 (1 062)	846 (839)	129 (160)	549 (525)	727 (768)	1 306 (2 168)	420 (720)
Semarang . . .	66 (42)	484 (592)	550 (634)	12 (10)	475 (567)	—	45 (16)	18 (41)	166 (189)	0^{90} (2)
Rembang . . .	593 (370)	1 028 (1 370)	1 621 (1 740)	281 (608)	102 (141)	87 (95)	105 (45)	1 046 (851)	310 (615)	—
Soerabaja . . .	124 (126)	552 (786)	676 (912)	106 (311)	221 (239)	—	81 (76)	268 (286)	41 (44)	4 (4)
Pasoeroean . . .	1 459 (1 433)	447 (458)	1 906 (1 891)	92 (203)	387 (337)	—	—	1 427 (1 351)	344 (255)	—
Besoeki . . .	575 (845)	3 550 (3 794)	4 125 (4 639)	—	2 260 (2 671)	—	66 (265)	1 799 (1 703)	2 273 (2 684)	—
Banjoemas . .	4 995 (2 292)	5 756 (2 921)	10 751 (5 213)	803 (967)	3 794 (2 120)	30 (23)	593 (212)	5 531 (1 891)	1 689 (1 401)	30 (21)
Kedoe	a) 50 (75)	328 (326)	378 (401)	77 (153)	169 (85)	—	—	132 (163)	274 (391)	—
Madioen . . .	82 (79)	207 (382)	289 (461)	77 (151)	—	22 (45)	82 (79)	108 (186)	245 (368)	—
Kediri	436 (439)	2 135 (1 226)	2 571 (1 665)	105 (175)	1 093 (770)	—	580 (74)	793 (646)	—	—
Madoera . . .	377 (417)	189 (105)	566 (522)	6 (10)	122 (65)	—	—	438 (447)	11 (11)	81 (38)
Totalen . . .	12 199 (9 973)	40 047 (39 427)	52 246 (49 400)	14 225 (20 405)	20 598 (16 346)	419 (520)	2 928 (2 029)	14076 (10100)	17 193 (21 546)	756^{90} (924)

a) Verbeterde opgaaf.

IV. Uitgifte van grond in erfpacht.

A. Overzicht betreffende de door het Gouvernement: 1e. in erfpacht uitgegeven woeste gronden *a*), zoowel op Java en Madoera als in de buitenbezittingen, voor zooveel op ult. 1914 aanvaard (reeds in de openbare registers ingeschreven), zonder te rekenen die, waarvan de erfpacht is komen te vervallen en 2e. op Java en Madoera in erfpacht toegezegde gronden, maar op ult. 1914 nog niet afgestaan of afgestaan, maar op dat tijdstip nog niet aanvaard.

JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	Op ult. 1914 in erfpacht bezeten woeste gronden.						Op ult. 1914 in erfpacht			
	In de jaren 1873 t/m 1913 aanvaard aantal:		In 1914 aanvaard aantal:		In de opgegeven 42 jaren aanvaard aantal:		toegezegd, maar nog niet afgestaan aantal: *b*)		afgestaan (definitief toegezegd), maar nog niet aanvaard aantal:	
	perceelen.	bouws. *c*)	perceelen.	bouws. *c*)	perceelen.	bouws. *c*)	perceelen.	bouws. *c*)	perceelen.	bouws. *c*)
Bantam	93	18 609	9	1 741	102	20 350	40	61 489	6	925
Batavia	33	6 379	1	17	34	6 396	20	10 205	5	603
Preanger-Regentschappen.	*d*) 1 166	252 381	6	1 473	1 172	253 854	80	47 860	155	32 790
Cheribon	*e*) 52	7 221	1	21	53	7 242	21	9 948	23	5 310
Pekalongan	*f*) 81	12 564	—	—	81	12 564	15	3 492	9	2 142
Semarang	157	16 974	1	188	158	17 162	4	521	16	1 799
Rembang	3	269	—	—	3	269	1	400	2	704
Soerabaja	56	7 509	2	321	58	7 830	6	1 087	3	100
Pasoeroean	*g*) 346	102 433	6	660	352	103 093	34	13 484	22	1 426
Besoeki	*h*) 687	137 187	2	673	689	137 860	20	23 607	51	18 676
Banjoemas	35	12 642	1	306	36	12 948	11	16 254	19	5 360
Kedoe	*i*) 29	2 549	—	—	29	2 549	5	247	5	231
Madioen	41	7 707	1	165	42	7 872	2	380	1	16
Kediri	*j*) 347	85 011	3	732	350	85 743	32	11 897	11	2 410
Totalen . . .	*k*) 3 126	669 435	33	6 297	3 159	675 732	291	200 871	328	72 492
De toezegging of definitieve toewijzing vond plaats in de jaren 1881 t/m 1912							110	112 484	149	35 002
1913							56	26 717	75	19 797
1914							125	61 670	104	17 693
Totalen als boven . . .							291	200 871	328	72 492

BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	Op ult. 1914 in erfpacht bezeten woeste gronden.					
	In de jaren 1874 t/m 1913 aanvaard aantal:		In 1914 aanvaard aantal:		In de opgegeven 41 jaren aanvaard aantal:	
	perceelen.	bouws.	perceelen.	bouws.	perceelen.	bouws.
Sumatra's Westkust Pad. Benedenlanden	34	36 186	1	32	35	36 218
Sumatra's Westkust Pad. Bovenlanden	54	61 348	14	17 168.5	68	78 516.5
Tapanoeli	35	49 448	4	2 645	39	52 093
Benkoelen	19	20 643	7	28 315	26	48 958
Lampongsche districten	146	449 728	39	126 442	185	576 170
Palembang	39	89 506	3	5 238	42	94 744
Djambi	8	27 961	4	12 210.8	12	40 171.8
Oostkust van Sumatra	7	269	41	357.2	48	626.2
Atjeh en onderhoorigheden	55	8 610	5	32 120	60	40 730
Billiton	1	44	—	—	1	44
Westerafdeeling van Borneo	—	—	1	166	1	166
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	44	57 991	6	16 860	50	74 851
Celebes en onderhoorigheden	9	6 420	—	—	9	6 420
Menado	45	23.721	4	1 427	49	25 148
Amboina	27	17 435	15	5 477.7	42	22 912.7
Ternate en onderhoorigheden	2	1 248	—	—	2	1 248
Totalen . . .	*l*) 525	850 558	144	248 459.2	669	1 099 017.2

TOELICHTINGEN.

a) Overigens is nog in vele gevallen erfpacht verleend op gronden, die reeds vroeger in huur waren afgestaan. Deze voormalige huurgronden, voor zoover op ult. 1914 nog in erfpacht bezeten, besloegen eene uitgestrektheid van 34 809 bouws, ingeschreven als 80 perceelen. Deze gronden en het aantal bouws, die zij besloegen, waren over verschillende gewesten verdeeld als volgt:

	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
Bantam	1	504
Batavia	2	833
Preanger-Regentschappen	18	8 361
Cheribon	4	930
Pekalongan	7	2 036
Semarang	31	12 149
Pasoeroean	6	4 745
Kedoe	2	1 011
Madioen	2	1 005
Kediri	7	3 235
Totalen	80	34 809

b) Waar in de aanvraag als geschatte grootte van het perceel tweeërlei uitgestrektheid was genoemd, of de opgegeven grootte verschilde met de taxatie der commissie van onderzoek, is het kleinste cijfer genomen.

c) Voor elk perceel is de uitgestrektheid tot volle bouws afgerond.

d) Verminderd met 1098 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 2 perceelen en 4 perceelsgedeelten en vermeerderd met 7 in 1912 en 1913 aanvaarde perceelen, te zamen groot 526 bouws, van welker inschrijving eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

e) Vermeerderd met 3 in 1906 aanvaarde perceelen, te zamen groot 269 bouws, van welker inschrijving eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

f) Vermeerderd met 1 in 1912 aanvaard perceel, groot 84 bouws, van welks inschrijving eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

g) Vermeerderd met 5 in 1907 en 1913 aanvaarde perceelen, te zamen groot 1288 bouws, van welker inschrijving eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

h) Verminderd met 2889 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 7 perceelen.

i) Vermeerderd met 1 in 1907 aanvaard perceel, groot 11 bouws, van welks inschrijving eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

j) Verminderd met 981 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 3 perceelen en vermeerderd met 3 in 1909 en 1913 aanvaarde perceelen, te zamen groot 877 bouws, van welker inschrijving eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

k) Naar gelang van het jaar van inschrijving was het aantal perceelen en de uitgestrektheid, met toepassing van de tot ult. 1914 geregulariseerde veranderingen, ontstaan door terugkeer aan het Gouvernement van grond als anderszins, verdeeld als volgt:

Jaren.	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
1873	2	353
1874	11	4 198
1875	30	8 408
1876	32	6 944
1877	29	7 134
1878	31	5 679
1879	43	11 054
1880	44	10 875
1881	62	19 101
1882	72	20 449
1883	50	13 954
1884	65	12 816
1885	72	15 500
1886	42	6 590
1887	63	15 401
1888	32	5 512
1889	78	16 809
1890	78	15 104
1891	72	17 756
1892	104	24 377
1893	112	25 600
1894	111	31 020
1895	72	23 108
1896	77	18 966
1897	89	18 909
1898	93	24 536
1899	131	39 526
1900	131	33 698
1901	354	13 877
1902	66	11 424
1903	90	14 142
1904	88	15 125
1905	54	8 898
1906	67	13 108
1907	71	13 907
1908	92	23 730
1909	89	19 664
1910	135	40 845
1911	83	21 187
1912	55	9 689
1913	54	10 462
Totalen	3 126	669 435

l) Naar gelang van het jaar van inschrijving was het aantal perceelen en de uitgestrektheid verdeeld als volgt:

Jaren.	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
1874	3	701
1876	1	325
1877	6	1 174
1878	3	520
1879	3	1 132
1880	2	1 088
1881	1	508
1882	2	482
1883	1	101
1884	1	127
1885	1	312
1886	2	93
1887	1	140
1888	2	361
1889	6	1 360
1890	6	223
1891	6	4 200
1892	9	7 947
1893	15	12 907
1894	11	17 542
1895	1	100
1896	3	11 840
1897	3	13 100
1898	6	3 479
1899	3	9 652
1900	6	17 044
1901	5	3 182
1902	5	6 197
1903	6	5 329
1904	13	13 738
1905	14	2 810
1906	12	5 673
1907	21	16 268
1908	22	18 018
1909	24	19 652
1910	45	86 412
1911	48	134 001
1912	78	142 032
1913	128	290 788
Totalen	525	850 558

B. Overzicht over elk der jaren 1912, 1913 en 1914 van het verschuldigde en betaalde aan canon ter zake van erfpachtspercеelen (ook van die — op Java en Madoera — welke, toen daarvoor erfpacht werd verleend, reeds in huur werden bezeten).

Jaren.	VERSCHULDIGD AAN CANON.		Aangezuiverd: aan canon over het opgegeven jaar.	Aangezuiverd: aan canon over vorige jaren.	Aangezuiverd: Te zamen.
		a) f 3 137 706,49^5			
1912 *b*)	Java en Madoera	1 459 822,06^5	f 575 151,95^5	f 883 456,71	f 1 458 608,66^5
	Buitenbezittingen	96 025,59	25 922,38	35 895,71^5	61 818,09^5
1913	Java en Madoera	1 459 420,57	527 954,71^5	844 422,89^5	1 372 377,61
	Buitenbezittingen	101 165,38^5	36 107,50	31 856,67^5	67 964,17^5
1914	Java en Madoera	1 493 901,07	531 021,—	711 947,11	1 242 968,11
	Buitenbezittingen	91 723,15	36 018,98	16 036,44^5	52 055,42^5
	Te zamen	f 8 839 764,32^5	f 1 732 176,53	f 2 523 615,55	*c*) f 4 255 792,08

a) Achterstand op 1 Januari 1912, namelijk over 1911 f 995 641,16^5 voor Java en Madoera en f 88 636,70^5 voor de buitenbezittingen, of te zamen f 1 084 277,87 en over overige jaren f 1 837 025,11^5 voor Java en Madoera en f 216 403,51 voor de buitenbezittingen, of te zamen f 2 053 428,62^5.

b) De voor 1912 opgegeven bedragen zijn ontleend aan de begrootingsrekening over dat jaar. De in K. V. 1914 (bijlage M) vermelde overeenkomstige bedragen waren geput uit gegevens, welke op het tijdstip der opmaking nog niet door de Algemeene Rekenkamer waren goedgekeurd.

c) Het verschil tusschen het vorderbaar gesteld en het aangezuiverd canonbedrag is derhalve (f 8 839 764,32^5 — f 4 255 792,08 =) f 4 583 972,24^5.

Volgens de toelichtingen op de jaarrekening der verschillende algemeene ontvangers over 1912, 1913 en 1914, zou in den loop van die jaren kwijtgescholden, afgeschreven of vernietigd zijn respectievelijk f 472 493,40, f 499 786,88^5 en f 398 433,39, of te zamen f 1 370 713,67^5 welke som in voormeld bedrag van f 4 583 972,24^5 is begrepen. In verband daarmede zou derhalve op 1 Januari 1915 nog moeten worden aangezuiverd eene som van (f 4 583 972,24^5 — f 1 370 713,67^5 =) f 3 213 258,57, waarvan een bedrag van f 1 018 584,24 aan canon over 1914 en f 2 194 674,33 over vorige jaren.

C. Overzicht betreffende de woeste gronden op Java en Madoera, door het Gouvernement, tot uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw doo
openbare registers ingeschreven), zonder te rekenen die, waarvan de erfpacht is komen te vervallen, en 2e. in erf

GEWESTEN.	Op den voet van het ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 nº. 10 (Bijbl. Ind. St. nº. 5611). Op ult. 1914 in erfpacht bezeten woeste gronden.					
	In de jaren 1903 t/m 1913 aanvaard aantal:		In 1914 aanvaard aantal:		In de opgegeven 12 jaren aanvaard aantal:	
	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)
Bantam	—	—	—	—	—	—
Batavia	—	—	—	—	—	—
Preanger-Regentschappen	5	101	—	—	5	101
Cheribon	—	—	—	—	—	—
Pekalongan	—	—	—	—	—	—
Semarang	5	90	—	—	5	90
Rembang	—	—	—	—	—	—
Soerabaja	7	118	—	—	7	118
Pasoeroean	4	94	—	—	4	94
Besoeki	6	122	—	—	6	122
Banjoemas	1	24	—	—	1	24
Kedoe	8	362	—	—	8	362
Madioen	—	—	—	—	—	—
Kediri	3	72	—	—	3	72
Totalen	39	983	—	—	39	983

a) Waar in de aanvraag als geschatte grootte van het perceel tweeërlei uitgestrektheid was genoemd, of de opgegeven grootte verschilde met de taxatie der commissie van onderzoek, is het kleinste cijfer genomen.

b) Voor elk perceel is de uitgestrektheid tot volle bouws afgerond.

c) Verminderd met 70 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 2 perceelen.

d) Vermeerderd met 3 in 1907 en 1908 aanvaarde perceelen, te zamen groot 17 bouws, van welker aanvaarding eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

e) Vermeerderd met 4 in 1908 en 1909 aanvaarde perceelen, te zamen groot 42 bouws, van welker aanvaarding eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

f) Vermeerderd met 1 in 1912 aanvaard perceel, groot 9 bouws, van welks aanvaarding eerst in 1914 bericht werd ontvangen.

door minvermogende Europeanen en met dezen gelijkgestelden: 1e. in erfpacht uitgegeven, voor zooveel op ult. 1914 aanvaard (reeds in de erfpacht toegezegd, maar op ult. 1914 nog niet afgestaan, of afgestaan, maar op dat tijdstip nog niet aanvaard.

Op den voet van Ind. St. 1904 n°. 326, juncto 1908 n°. 263.									
Op ult. 1914 in erfpacht bezeten woeste gronden.						Op ult. 1914 in erfpacht			
In de jaren 1905 t/m 1913 aanvaard aantal:		In 1914 aanvaard aantal:		In de opgegeven 10 jaren aanvaard aantal:		toegezegd, maar nog niet afgestaan aantal: *a*)		afgestaan (definitief toegezegd), maar nog niet aanvaard aantal:	
perceelen.	bouws. *b*)	perceelen.	bouws. *b*)	perceelen.	bouws. *b*)	perceelen.	bouws. *b*)	perceelen.	bouws. *b*)
1	5	—	—	1	5	1	2	—	—
4	12	—	—	4	12	—	—	2	38
c) 48	471	5	102	53	573	14	166	11	225
d) 5	27	—	—	5	27	—	—	2	23
5	45	—	—	5	45	—	—	4	33
21	88	6	37	27	125	4	4	5	35
1	1	—	—	1	1	—	—	—	—
10	91	—	—	10	91	—	—	—	—
e) 16	113	4	40	20	153	3	45	—	—
f) 18	161	1	4	19	165	3	29	1	10
2	18	—	—	2	18	1	8	—	—
8	59	—	—	8	59	1	10	1	9
3	28	—	—	3	28	—	—	—	—
6	42	—	—	6	42	1	2	—	—
148	1 161	16	183	164	1 344	28	266	26	373

De toezegging of definitieve toewijzing vond plaats in de jaren		toegezegd perceelen	toegezegd bouws.	afgestaan perceelen	afgestaan bouws.
	1904 t/m 1912	7	67	9	196
	1913	6	49	3	23
	1914	15	150	14	154
		28	266	26	373

V. Overzicht betreffende de in 1914 door het Gouvernement aan particulieren verkochte en met recht van opstal afgestane stukken domeingrond.

GEWESTEN.	Verkochte grond.				Met recht van opstal afgestane grond.	
	Ondershands tegen taxatieprijs.		Publiek, bij opbod.			
	Uitgestrektheid (in M².).	Bedongen koopsommen.	Uitgestrektheid (in M².).	Bedongen koopsommen.	Uitgestrektheid (in M².).	Bedongen koopsommen.
JAVA EN MADOERA.						
Bantam	64 152	f 8 741,27^{5}	—	—	51 105	f 1 528,80
Batavia	351 700	33 506,85	—	—	156 553	1 013,77^{5}
Preanger-Regentschappen	521 408	50 971,13^{5}	—	—	261 842	16 084,76^{5}
Cheribon	251 902	37 307,85	—	—	48 463	5 054,75
Pekalongan	245 678	67 994,62^{5}	—	—	68 935	7 089,49
Semarang	959 662	93 338,73	9 310	f 4 710	413 782	7 488,78^{5}
Rembang	63 020	10 570,73^{5}	—	—	101 400	6 812,64
Soerabaja	291 348	95 348,17^{5}	—	—	34 063	1 579,40
Madoera	30 971	3 129,48^{5}	—	—	437	54,62^{5}
Pasoeroean	286 645	50 195,49	—	—	294 116	9 265,12^{5}
Besoeki	233 283	23 097,15	—	—	460 883	11 519,19^{5}
Banjoemas	181 786	58 812,59^{5}	—	—	—	—
Kedoe	666 067	24 096,53	—	—	6 470	107,70
Djokjakarta	107	—	—	—	—	—
Madioen	74 718	6 196,60^{5}	—	—	3 289	196,00^{5}
Kediri	169 693	32 265,91	—	—	124 603	7 981,36
Totalen	4 392 140	f 595 573,14	9 310	f 4 710	2 025 941	f 75 776,41^{5}
BUITENBEZITTINGEN.						
Sumatra's Westkust	104 351	f 12 635,50	—	—	13 210	f 330,25
Benkoelen	53 745,65	3 791,87^{5}	—	—	59 163	1 052,23^{5}
Lampongsche districten	77 200,80	20 849,97^{5}	—	—	3 363	50,44^{5}
Palembang	27 011,70	12 273,88	—	—	33 325	4 616,51
Djambi	5 320	1 973,20	—	—	1 587	119,02^{5}
Oostkust van Sumatra	1 333	13,33	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	47 148,99	2 696,36	—	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	592	312,70	—	—	—	—
Billiton	9 948	1 378,60	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	38 663	7 578,28	—	—	—	—
Menado	196 283	18 665,20	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	12 394	4 930,45^{5}	—	—	—	—
Amboina	8 109,20	880,11^{5}	—	—	4 868,25	86,75
Timor en onderhoorigheden	4 328,70	902,—	—	—	—	—
Bali en Lombok	86 806	17 084,20^{5}	—	—	—	—
Totalen	673 235,04	f 105 965,67	—	—	115 516,25	f 6 255,21^{5}

VI. Overzicht betreffende de stukken grond op Java en Madoera door het Gouvernement ten behoeve van den kleinen land- of tuinbouw in bruikleen afgestaan.

GEWESTEN.	In bruikleen afgestane grond.			
	Aantal perceelen.	Aantal bouws.	Aantal perceelen.	Aantal M².
Pekalongan	3	30	5	95 742
Semarang	3	3	9	35 317,3
Banjoemas	3	$3^{225}/_{500}$	—	—
Kediri	1	$1^{125}/_{500}$	—	—
Totalen	10	$37^{350}/_{500}$	14	131 059,3

VII. Betaalde schadeloosstellingen voor gronden in het bezit van derden, waarover door het Gouvernement in 1914 is beschikt.

GEWESTEN.	Betaalde schadeloosstellingen.	De gronden waren benoodigd voor:
Bantam	f 5 624,78[5]	bevloeiingswerken in Noord-Bantam en de districten Tjiroeas en Pontang.
Id.	237,42	het bevloeiingswerk Tjidoro in de afdeeling Lebak.
Batavia	648,25	den aanleg van irrigatiewerken (37 057.59 M². grond).
Id.	496,—	den dienst der staatsspoorwegen (967.80 M².).
Preanger-Regentschappen	621,30	irrigatiewerken in de afdeeling Bandoeng.
Id.	566,40	den dienst der staatsspoorwegen in de afdeeling Bandoeng.
Id.	2 729,85	het departement van oorlog in de afdeeling Bandoeng.
Id.	†	het maken van eene prise d'eau in de desa Tjiwide.
Id.	†	de omlegging van den weg Soekamerang—Lewo—Malangbong in de afd. Garoet.
Id.	†	den aanleg van de tramlijn Bandjar—Parigi.
Cheribon	†	den aanleg van de spoorlijn Cheribon—Kroja.
Id.	†	de verbreeding van eene irrigatieleiding.
Id.	†	den aanleg van de voor de irrigatie benoodigde nieuwe afvoerkanalen en verdeelwerken.
Id.	†	wegsverbeteringen in de afdeeling Cheribon.
Pekalongan	†	uitbreiding van het gouvernementspandhuiserf te Kedoengwoeni (afd. Pekalongan).
Id.	7 570,06	de uitvoering van het werk: „Het maken van het 6de gedeelte der Genteng Sragi-werken" (29 152.19 M². kamponggrond en 130 029.80 M². sawahgrond).
Id.	†	den aanleg van de spoorlijn Cheribon—Kroja.
Semarang	403,45	den dienst van het boschwezen (4552$^1/_2$ M². woonerf).
Rembang	†	de verzwaring van den Solo-rivierdijk.
Soerabaja	†	den dienst der staatsspoorwegen.
Pasoeroean	†	de uitvoering van irrigatiewerken.
Id.	†	den aanleg van de Pasoeroeansche drinkwaterleiding.
Id.	†	den bouw van gouvernementswoningen.
Besoeki	115,25	de Wonosrojo-leiding in de afdeeling Bondowoso.
Id.	963,38	de Goebri-leiding in de afdeeling Bondowoso.
Id.	13 967,54	den aanleg van de Tanggoel-irrigatiewerken in de afdeeling Djember.
Id.	1 199,50	den dienst der staatsspoorwegen in de afdeeling Banjoewangi.
Id.	3 351,13	den aanleg van wegen in de afdeeling Banjoewangi.
Banjoemas	5 471,—	de uitvoering van irrigatiewerken (134553 M². grond) in de afdeeling Bandjarnegara.
Id.	2 157,—	den dienst der staatsspoorwegen (32 628 M². grond) in de afdeeling Banjoemas.
Kedoe	†	den aanleg van irrigatiewerken in de afdeeling Poerworedjo.
Id.	1 268,—	den bouw van eene ambachtsschool te Keboemen.
Id.	2 585,98[5]	den wegenaanleg Merden—Krasak in de afdeeling Keboemen.
Id.	†	den waterstaatsdienst in de afdeeling Wonosobo.
Madioen	12 677,58[5]	het maken van de 5de of laatste sectie van het hoofdkanaal der Madioen-rivier-irrigatie- en suppletieleiding.
Id.	654,03	het maken van de afvoerleiding Soemoeragoeng en Ngelang.
Id.	459,17	het maken van de afvoerleiding Oelo.
Id.	508,94	het omleggen van de kali Gambiran naar de kali Semawoer.
Id.	4 503,34[5]	het maken van de detailbevloeiing en het verbeteren van de 2de afvoerleiding van het Madioen-kanaalgebied.
Id.	2 667,95	het maken van de suppletieleiding Oelo.
Id.	59,92	de bijbouwing van de inlandsche school te Tjaroeban.
Id.	3,—	de bijbouwing van de inlandsche school te Ardjawinangoen.
Id.	2 928,07	het maken van een rijweg van Badegan naar de grens van Soerakarta.
Id.	163,88	idem.
Id.	4,—	het verbreeden en vergraven van den weg Slahoeng—Mandalika.
Id.	305,63	het aanleggen van een toegangsweg van Doengoes naar Giringan.
Id.	1 402,35	den bouw van het hydra-electrisch krachtstation in het Tjatoer-dal.
Madoera	12 950,50	het gouvernementszoutland Nembakor te Soemenep (34 725 M². vischvijver).
Id.	560,—	idem (301 M². erf).
Id.	3 823,—	uitbreiding van pasars (21 389 M². sawah en erf).
Id.	6 287,80	wegsverbetering Kamal—Kebanjar (6529 M². erf).

Bijlage N.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 1*a*, van het verslag.)

NUMERIEKE OPGAVEN

betreffende het MIDDELBAAR ONDERWIJS in Nederlandsch-Indië over de jaren 1912, 1913 en 1914.

N

1°. Hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus te Batavia (Koning Willem III-school), Semarang en Soerabaja.

a. Mutatiën onder de leerlingen.

Inrichting te:	Ingeschreven op 1 Januari.	Gedurende den verderen loop van den cursus		Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus.		In den loop van den cursus tot ult. December		Alzoo ingeschreven op ult. December.
		toegelaten.	afgeschreven.		Van den voorgaanden cursus overgegane leerlingen.	Nieuw of opnieuw toegelatenen. *a)*	bijgekomen.	afgeschreven.	
1913.									
Batavia . .	*b)* 442 (114) + 2	1	137 (38) + 2	306 (76)	430 (106) + 1		2 (1) + 1 (1)	25 (12)	407 (95) + 2 (1)
Semarang .	172 (28)	0 + 1 (1)	7	165 (28) + 1 (1)	201 (30) + 1 (1)		0 + 1	5 (1)	196 (29) + 2 (1)
Soerabaja .	238 (73) + 1	—	6 (5) + 1	232 (68)	268 (73)		0 + 1	6 (5)	262 (68) + 1
	852 (215) + 3	1 + 1 (1)	150 (43) + 3	703 (172) + 1 (1)	899 (209) + 2 (1)		2 (1) + 3 (1)	36 (18)	865 (192) + 5 (2)
1914.									
Batavia . .	407 (95) + 2 (1)	4 (2)	123 (32) + 2 (1)	288 (65)	212 (57)	194 (36)	16 (6) + 4 (3)	26 (11)	396 (88) + 4 (3)
Semarang .	196 (29) + 2 (1)	4 (1) + 2	4 (1)	196 (29) + 4 (1)	144 (22) + 2	78 (28) + 1 (1)	8 (3)	6 (3)	224 (50) + 3 (1)
Soerabaja .	262 (68) + 1	4	26 (6) + 1	240 (62)	163 (40)	145 (36)	10 (1) + 4 (1)	13 (4) + 1	305 (73) + 3 (1)
	865 (192) + 5 (2)	12 (3) + 2	153 (39) + 3 (1)	724 (156) + 4 (1)	519 (119) + 2	417 (100) + 1 (1)	34 (10) + 8 (4)	45 (18) + 1	925 (211) + 10 (5)

a) Niet alleen geslaagden in het toelatingsexamen, maar ook oud-leerlingen, die zich opnieuw lieten inschrijven, en leerlingen van andere hoogere burgerscholen.

b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen aan, hoeveel meisjes onder het daarnevens vermelde getal begrepen zijn. De cijfers achter het + teeken geplaatst, doelen op toehoorders of leerlingen in enkele vakken.

b. Uitkomsten der examens.

Inrichting te:	Bij het eindexamen		Voor den nieuwen cursus: bij de overgangsexamens		Voor den nieuwen cursus: bij de toelatingsexamens, voor de laagste klasse		Voor den nieuwen cursus: bij de toelatingsexamens, voor eene hoogere klasse		Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich als leerling inschrijven	
	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	van hen die voor de laagste klasse geslaagd waren.	van hen die voor eene hoogere klasse geslaagd waren.
1913.										
Batavia. . . .	42 (5)	37 (5)	387 (104)	298 (85)	272 (121)	197 (93)	5 (3) + 1	1 (1)	*c)* 107 (28)	*c)* 1 (1)
Semarang. . .	15 (3)	13 (3)	151 (25)	108 (20)	185 (66)	139 (45)	—	—	69 (13) + 1	—
Soerabaja . . .	17 (4)	16 (4)	215 (64)	178 (53)	169 (64)	140 (60)	—	1 (1)	94 (27)	2 (2)
	74 (12)	66 (12)	753 (193)	584 (158)	626 (251)	476 (198)	5 (3) + 1	2 (2)	270 (68) + 1	2 (2)
1914.										
Batavia. . . .	39 (9)	29 (7)	359 (87)	247 (69)	259 (121)	174 (84)	3 (1)	—	116 (28)	—
Semarang. . .	17	11	178 (30) + 1 (1)	135 (23) + 1 (1)	188 (87)	151 (79)	2 (1) + 1	1 + 1	65 (24)	1 + 1
Soerabaja . . .	9 (4) + 1	5 (1) + 1	240 (58)	180 (49)	167 (74)	126 (62)	0 + 1	0 + 1	74 (18)	0 + 1
	65 (13) + 1	45 (8) + 1	777 (175) + 1 (1)	562 (141) + 1 (1)	614 (282)	451 (225)	5 (2) + 2	1 + 2	255 (70)	1 + 2

c) Verbeterde opgaaf.

c. Verdeeling der leerlingen.

Inrichting te:		Naar studiejaar. 1ste.	2de.	3de.	4de.	5de.	Naar landaard. Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Naar de streek van Nederlandsch-Indië, waar zij woonachtig waren. West-Java.	Midden-Java.	Oost-Java met Madoera.	Buitenbezittingen.
Batavia	Ult. 1912	155 (41)	117 (37) + 1	68 (15) + 1	60 (16)	42 (5)	380 (108)	25(1)	39(5)	371	34		39
		442 (114) + 2					444			444			
	1913	121(28) + 1(1)	120 (33)	85 (20)	42 (5)	39 (9) + 1	359 (92)	29(1)	21(3)	343	26	7	33
		407 (95) + 2 (1)					409			409			
	1914	142 (29)	75(19) + 2(1)	88 (22) + 2(2)	61 (11)	30 (7)	350 (90)	28(1)	22	331	21	7	41
		396 (88) + 4 (3)					400			400			
Semarang	1912	57 (12)	43 (6)	35 (7)	22	15 (3)	136 (27)	14	22(1)	—	168	2	2
		172 (28)					172			172			
	1913	71 (15) + 1	53 (7)	30 (4)	25 (3) + 1(1)	17	145 (25)	25(2)	28(3)	—	193	2	3
		196 (29) + 2 (1)					198			198			
	1914	86 (28) + 1	63 (11) + 1	39 (7)	14(1) + 1(1)	22 (3)	165 (43)	29(3)	33(5)	—	219	3	5
		224 (50) + 3 (1)					227			227			
Soerabaja	1912	84 (26)	65 (25)	60 (14) + 1	12 (4)	17 (4)	218 (72)	7	14(1)	14		216	9
		238 (73) + 1					239			239			
	1913	106 (26)	62 (18)	47 (17)	38 (3)	9 (4) + 1	225 (67)	7	31(1)	—	206	44	13
		262 (68) + 1					263			263			
	1914	119 (31)	78 (20) + 2	48 (13) + 1(1)	39 (7)	21 (2)	260 (74)	9	39	3	46	249	10
		305 (73) + 3 (1)					308			308			

2°. Prins Hendrik-school te Batavia.

a. Mutatiën onder de leerlingen.

AFDEELING.	Klasse.	Ingeschreven op 1 Januari.	Gedurende den verderen loop van den cursus: toegelaten.	Gedurende den verderen loop van den cursus: afgeschreven.	Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus.	In den loop van den cursus tot ult. December: toegelaten.	In den loop van den cursus tot ult. December: afgeschreven.	Alzoo ingeschreven op ult. December.
1913.									
Hoogere burgerschool met driejarigen cursus.	I	*a*)63 (17)	—	3 (1)	60 (16)	78 (22)	—	1	77 (22)
	II	80 (19)	—	3 (1)	77 (18)	58 (9)	—	—	58 (9)
	III	40 (11)	—	3	37 (11)	56 (15)	—	3	53 (15)
Handelscursus	I	11 (1)	—	1	10 (1)	13 (3)	—	—	13 (3)
	II	12 (2)	—	—	12 (2)	7	—	—	7
Zeevaartkundige cursus.	I	4	—	1	3	1	—	—	1
	II	2	—	—	2	3	—	—	3
Totalen	. .	212 (50)	—	11 (2)	201 (48)	216 (49)	—	4	212 (49)
1914.									
Hoogere burgerschool met driejarigen cursus.	I	77 (22)	2	1	78 (22)	69 (22)	5 (1)	3	71 (23)
	II	58 (9)	—	1	57 (9)	64 (18)	1	1	64 (18)
	III	53 (15)	1	2	52 (15)	51 (9)	4	—	55 (9)
Handelscursus	I	13 (3)	—	—	13 (3)	15	—	1	14
	II	7	—	—	7	12 (3)	—	1	11 (3)
Zeevaartkundige cursus.	I	1	—	—	1	8	—	1	7
	II	3	—	—	3	2	—	—	2
Totalen	. .	212 (49)	3	4	211 (49)	221 (52)	10 (1)	7	224 (53)

a) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen aan hoeveel meisjes in het daarnevens vermelde getal begrepen zijn.

b. Uitkomsten der examens.

AFDEELING.	Bij het eindexamen		Voor den nieuwen cursus						Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich als leerlingen inschrijven.	
			bij de overgangsexamens		bij de toelatingsexamens					
					voor de laagste klasse		voor eene hoogere klasse			
	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	van de voor de laagste klasse geslaagden.	van de voor een hoogere klasse geslaagden.
1913.										
Hoogere burgerschool	36 (11)	27 (10)	137 (34)	98 (26)	123 (50)	100 (37)	2	1	68 (17)	1
Handelscursus	12 (2)	10 (2)	10 (1)	8	—	—	—	—	—	—
Zeevaartkundige cursus . . .	2	2	3	3	—	—	—	—	—	—
	50 (13)	39 (12)	150 (35)	109 (26)	123 (50)	100 (37)	2	1	68 (17)	1
1914.										
Hoogere burgerschool	51 (15)	35 (11)	104 (31)	71 (28)	156 (64)	92 (43)	4	2	48 (17)	2
Handelscursus	7	7	13 (3)	11 (3)	—	—	—	—	—	—
Zeevaartkundige cursus . . .	3	3	2	2	2	2	—	—	2	—
	61 (15)	45 (11)	119 (34)	84 (31)	158 (64)	94 (43)	4	2	50 (17)	2

3°. Technische scholen.

a. Mutatiën onder de leerlingen.

INRICHTING.	Klasse	Ingeschreven op 1 Januari: Werktuigkundige cursus.	Bouwkundige cursus.	Mijnbouwkundige cursus.	Totaal.	Gedurende den loop van den cursus: toegelaten.	afgeschreven.	Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus.	In den loop van den cursus tot ult. December: toegelaten.	afgeschreven.	Ingeschreven op ult. December: Werktuigkundige cursus.	Bouwkundige cursus.	Mijnbouwkundige cursus.	Totaal.
					1913.										
Koningin Wilhelmina-school te Batavia	I	43	116	2	161	3	25	139	211	—	23	61	125	2	188
	II	44	76	5	125	—	27	98	110	—	7	28	74	1	103
	III	30	49	2	81	1	58	24	87	1	2	29	54	3	86
	IV a)	—	—	—	—	—	—	—	25	1	1	11	14	—	25
		117	241	9	367	4	110	261	433	2	33	129	267	6	402
					1914.										
Koningin Wilhelmina-school te Batavia	I	61	125	2	188	—	22	166	171	—	16	60	94	1	155
	II	28	74	1	103	—	11	92	139	—	9	40	89	1	130
	III	29	54	3	86	—	12	74	87	—	4	23	58	2	83
	IV	11	14	—	25	—	25	—	63	—	1	24	38	—	62
		129	267	6	402	—	70	332	460	—	30	147	279	4	430
					1913.										
Koningin Emma-school te Soerabaja	I	59	75	—	134	—	32	102	128	3	8	51	72	—	123
	II	—	—	—	—	—	—	—	65	—	4	17	44	—	61
		59	75	—	134	—	32	102	193	3	12	68	116	—	184
					1914.										
Koningin Emma-school te Soerabaja	I	51	72	—	123	—	24	99	101	1	5	42	55	—	97
	II	17	44	—	61	1	6	56	85	1	6	20	60	—	80
	III	—	—	—	—	—	—	—	49	1	5	13	32	—	45
		68	116	—	184	1	30	155	235	3	16	75	147	—	222

a) Bij den aanvang van het schooljaar 1913/1914 is het 4de studiejaar gevormd.

b. Uitkomsten der examens.

INRICHTING.	Cursus voor:	Bij het eindexamen: geëxamineerd.	geslaagd.	Voor den nieuwen cursus, bij de overgangsexamens: geëxamineerd.	geslaagd.	bij de toelatingsexamens, voor de laagste klasse: geëxamineerd.	geslaagd.	voor eene hoogere klasse: geëxamineerd.	geslaagd.	Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich als leerlingen inschrijven: Van de voor de laagste klasse geslaagden.	Van de voor eene hoogere klasse geslaagden.
					1913.						
Koningin Wilhelmina-school te Batavia	Werktuigkunde.	29	19	81	66						
	Bouwkunde.	46	27	197	137	238	184	2	1	169	1
	Mijnbouwkunde	2	1	7	4						
		77	47	285	207	238	184	2	1	169	1
					1914.						
Koningin Wilhelmina-school te Batavia	Werktuigkunde.	10	10	116	74						
	Bouwkunde.	13	13	249	171	227	133	3	2	122	2
	Mijnbouwkunde	—	—	6	2						
		23	23	371	247	227	133	3	2	122	2
					1913.						
Koningin Emma-school te Soerabaja	Werktuigkunde.	—	—	55	21						
	Bouwkunde.	—	—	71	43	323	140	10	2	†	†
	Mijnbouwkunde	—	—	—	—						
		—	—	126	64	323	140	10	2	†	†
					1914.						
Koningin Emma-school te Soerabaja	Werktuigkunde.	—	—	64	38						
	Bouwkunde.	—	—	109	81	286	122	3	—	68	—
	Mijnbouwkunde	—	—	—	—						
		—	—	173	119	286	122	3	—	68	—

4°. Burgeravondschool te Soerabaja.

a. Mutatiën onder de leerlingen.

KLASSE.	Ingeschreven op 1 Januari.	Gedurende den verderen loop van den cursus: toegelaten.	Gedurende den verderen loop van den cursus: afgeschreven.	Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus: Van den voorgaanden cursus overgegane leerlingen.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus: Nieuwe leerlingen. *a)*	In den loop van den cursus tot ult. December: toegelaten.	In den loop van den cursus tot ult. December: afgeschreven.	Alzoo ingeschreven op ult. December.
				1913.					
II	132	1	9	124	*b)* 22	—	—	2	20
III	94	1	7	88	98	32	—	1	129
IV	55	—	—	55	56	4	2	—	62
	281	2	16	267	176	36	2	3	*c)* 211
				1914.					
II	20	—	4	16	—	—	—	—	—
III	129	1	8	122	14	39	—	5	48
IV	62	—	—	62	69	12	6	2	85
	211	1	12	200	83	51	6	7	*d)* 133

a) Niet alleen leerlingen, die aan het toelatingsexamen hadden voldaan, maar ook zij, die zonder examen werden toegelaten als oud-leerlingen der inrichting, gewezen leerlingen van andere inrichtingen van middelbaar onderwijs of wel geslaagden in het toelatingsexamen voor andere inrichtingen.

b) In verband met de opening, met ingang van het schooljaar 1912/1913, van de technische school (Koningin Emma-school) te Soerabaja is bepaald, dat, te beginnen met het schooljaar 1913—1914, tot de 2de klasse geen nieuwe leerlingen worden toegelaten, doch dat deze klasse alleen gehandhaafd zou blijven voor de niet tot de derde klasse bevorderde leerlingen van deze inrichting.

c) Hiervan waren 137 bouwkundigen en 74 machinisten; aan den suikercursus namen 28 leerlingen van het 3de en 16 leerlingen van het 4de studiejaar deel.

d) Hiervan zijn 91 bouwkundigen en 42 machinisten; aan den suikercursus namen 10 leerlingen van de 3de en 8 van de 4de klasse deel.

b. Uitkomsten der examens.

KLASSE.	Aantal leerlingen die het diploma wegens met vrucht doorloopen volledigen cursus verkregen.	Bij de overgangs-examens: geëxamineerd.	Bij de overgangs-examens: geslaagd.	Bij de toelatings-examens: geëxamineerd.	Bij de toelatings-examens: geslaagd.	Van de in het toelatings-examen geslaagden lieten zich inschrijven.
			1913.			
II	—	124	98	—	—	—
III	—	88	56	*e)* 11	*e)* 8	*e)* 8
IV	*f)* 51	—	—	—	—	—
			1914.			
II	—	16	14	—	—	—
III	—	122	70	—	—	—
IV	*g)* 45	—	—	*e)* 4	2	2

e) Hieronder 2 inlanders.

f) 29 bouwkundigen en 22 machinisten.

g) Als voren 30 en 15.

c. Nadere gegevens omtrent de leerlingen.

Tijdstip.	Klasse.	Voor welke opleiding de leerlingen zich hadden opgegeven.				Plaatsing buiten de avondschool.						
		Voor bouwkundige vakken.	Voor werktuigkundige vakken.	Te zamen.	Voor den suikercursus.	Bij gouv. of part. werkplaatsen of werken.	Als schrijver werkzaam.	Nog op de lagere school.	Op het suikerlaboratorium. *h*)	Op de ambachtsschool.	Nog niet werkzaam.	Totaal.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ult. 1912	II	89	43	132	—	60	16	—	—	—	51	*i*) 132
	III	54	40	94	28	52	1	—	(28)	—	41	94
	IV	32	23	55	14	25	1	—	(14)	—	29	55
		175	106	281	42	137	18	—	(42)	—	121	*i*) 281
Ult. 1913		10	10	20	—	12	2	—	—	—	6	20
	II	86	43	129	28	84	16	—	(28)	—	29	129
	III	41	21	62	16	30	3	—	(16)	—	29	62
	IV	137	74	211	44	126	21	—	(44)	—	64	*j*) 211
Ult. 1914	II	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III	29	19	48	10	35	2	—	(10)	—	11	48
	IV	62	23	85	8	49	—	—	(8)	—	36	85
		91	42	133	18	84	2	—	(18)	—	47	*k*) 133

h) Twee dagen per week. De in deze kolom vermelde leerlingen zijn begrepen onder de in de 4de en 7de kolom opgegeven leerlingen en zijn dezelfde als die, vermeld in kolom 6.

i) Hieronder 5 mindere militairen, die kosteloos waren toegelaten.
j) Als voren 5.
k) Als voren 3.

5°. **Ambachtscursus** te

Klasse.	Ingeschreven op 1 Januari voor het vak				Bij het einde van den cursus waren ingeschreven voor het vak				Bevorderd zijn in het vak			
	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.
												1912.
I. . . .	21	6	—	27	18	3	—	21	12	3	—	15
II. . . .	15	1	—	16	10	1	—	11	7	1	—	8
III. . . .	12	3	—	15	12	3	—	15	—	—	—	—
	48	10	—	58	40	7	—	47	19	4	—	23
												1913.
I. . . .	13	8	—	21	13	7	—	20	10	7	—	17
II. . . .	9	3	—	12	9	2	—	11	8	2	—	10
III. . . .	7	2	—	9	7	2	—	9	—	—	—	—
	29	13	—	42	29	11	—	40	18	9	—	27
												1914.
I. . . .	24	2	—	26	20	1	—	21	16	1	—	17
II. . . .	10	2	—	12	7	1	—	8	6	1	—	7
III. . . .	7	1	—	8	7	1	—	8	—	—	—	—
	41	5	—	46	34	3	—	37	22	2	—	24

te Batavia.

Geslaagd zijn in het eindexamen voor het vak				Ingeschreven bij het begin van den nieuwen cursus voor het vak				Ingeschreven op ult. December voor het vak			
metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.
1912.											
—	—	—	—	14	11	—	25	13	8	—	21
—	—	—	—	13	3	—	16	9	3	—	12
10	2	—	12	8	2	—	10	7	2	—	9
10	2	—	12	35	16	—	51	29	13	—	42
1913.											
—	—	—	—	19	2	—	21	24	2	—	26
—	—	—	—	10	7	—	17	10	2	—	12
7	2	—	9	8	2	—	10	7	1	—	8
7	2	—	9	37	11	—	48	41	5	—	46
1914.											
—	—	—	—	12	4	—	16	23	3	—	26
—	—	—	—	16	1	—	17	14	1	—	15
7	1	—	8	6	1	—	7	6	—	—	6
7	1	—	8	34	6	—	40	43	4	—	47

Bijlage O.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 1*b*, van het verslag.)

OVERZICHT

van de in 1914 uitbetaalde SUBSIDIËN TEN BEHOEVE VAN PARTICULIERE EUROPEESCHE LAGERE SCHOLEN.

Naam der school en plaats, waar zij is gevestigd. 1.	Naam der instelling of vereeniging, onder welker bestuur de school staat. 2.	Vakken, waarin onderwijs wordt gegeven. *a*) 3.	Aantal leerlingen, dat op 15 Januari 1914 als werkelijk schoolgaande bekend stond. Totaal. *b*) 4.	Beneden 6 jaar. 5.	Boven 6 jaar. 6.
1. Paul Kruger-school, te Batavia.	Christelijk-Gereformeerde Kerk te Batavia.	*a* t/m *l*.	216 (49)	2	214
2. School te Batavia (Gang Pasar Baroe).	Vereeniging tot het oprichten, besturen en instandhouden van scholen met den Bijbel te Batavia.	*a* t/m *m*.	415 (19)	4	411
3. School te Batavia (Gang Pasar Baroe) (cursus voor meer uitgebreid lager onderwijs).	Idem.	*l* t/m *q*.	46	19 *e*)	27 *f*)
4. Meisjesschool te Salemba (Weltevreden).	Idem.	*a* t/m *m*.	79 (3)	—	79
5. Meisjesschool te Salemba (Weltevreden) (cursus voor meer uitgebreid lager onderwijs).	Idem.	*l* t/m *q*.	29	26 *e*)	3 *f*)
6. School te Meester-Cornelis (Matraman).	Idem.	*a* t/m *l*.	112 (10)	3	109
7. School te Batavia (Pintoe Besie).	Idem.	*a* t/m *i* en *k*.	198 (31)	16	182
8. Jongensschool te Batavia (Koningsplein).	Broederschool te Batavia.	*a* t/m *j* en *l*.	195	1	194
9. Vincentius-school (meisjesschool voor niet-betalende leerlingen) te Weltevreden.	Gesticht der Zusters Ursulinen te Weltevreden.	*a* t/m *k*.	81 (3)	—	81
10. Meisjesschool voor lager en uitgebreid lager onderwijs te Batavia (Parapatan).	Idem.	*a* t/m *m*.	200 (4)	—	200
11. Meisjesschool voor betalende leerlingen (1ste school) te Weltevreden.	Idem.	*a* t/m *l*.	184	—	184
12. Meisjesschool te Meester-Cornelis.	Idem.	*a* t/m *l*.	88	1	87
13. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Batavia (Noordwijk).	Gesticht der Zusters Ursulinen te Noordwijk.	*a* t/m *k*.	293	22	271
14. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Buitenzorg.	Ursulinenschool te Buitenzorg.	*a* t/m *o*, *q*, *s* en *t*.	208 (5)	—	208
15. Meisjesschool te Bandoeng (Oud-Merdika).	Ursulinenschool te Bandoeng.	*a* t/m *l* en *t*.	196	4	192
16. Instituut te Semarang (Bodjong).	Vereeniging der Zusters Franciscanessen te Semarang.	*a* t/m *t*.	174	—	174
17. Instituut te Semarang (Bodjong) (cursus voor meer uitgebreid lager onderwijs).	Idem.	*l* t/m *q*.	54	18 *e*)	36 *f*)
			57	21 *e*)	36 *f*)
18. Kloosterschool te Semarang (Gedangan).	Idem.	*a* t/m *l* en *t*.	285 (6)	—	285
19. Meisjesschool te Magelang.	Idem.	*a* t/m *m* en *t*.	226 (8)	3	223
20. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Djokjakarta.	Idem.	*a* t/m *m* en *t*.	154 (18)	—	154
21. School te Djokjakarta.	Vereeniging „Eene school met den Bijbel te Djokjakarta".	*a* t/m *j* en *l*.	107 (10)	1	106
22. Meisjesschool voor betalende leerlingen (1ste school) te Padang.	Vereeniging der Zusters van Liefde te Padang.	*a* t/m *o* en *t*.	134	—	134
23. Meisjesschool voor niet-betalende leerlingen (2de school) te Padang.	Idem.	*a* t/m *l* en *t*.	104	—	104
24. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Soerabaja.	Vereeniging „de Meisjesschool" te Soerabaja.	*a* t/m *i*, *k*, *l* en *m*.	241	—	241
25. School voor lager en uitgebreid lager onderwijs (1ste school) te Soerabaja.	Vereeniging „Broederschool te Soerabaja".	*a* t/m *j*, *l*, *m*, *n*, *p* en *q*.	221 (6)	—	221
26. School voor gewoon lager onderwijs (2de school) te Soerabaja *j*).	Idem.	*a* t/m *j*.	75 (6)	—	75
27. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs (1ste school) te Soerabaja.	Gesticht der Zusters Ursulinen te Soerabaja.	*a* t/m *q* en *t*.	235	—	235
28. Meisjesschool voor betalende en niet-betalende leerlingen (2de school) te Soerabaja.	Idem.	*a* t/m *l*.	255 (3)	—	255
29. Meisjesschool voor lager en uitgebreid lager onderwijs te Malang (Pasoeroean).	Idem.	*a* t/m *i*, *k* t/m *o*, *q* en *t*.	185	—	185
30. School voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Soerabaja (Djoharlaan).	Vereeniging tot bevordering van Gereformeerd onderwijs te Soerabaja.	*a* t/m *j* en *l*.	67 (2)	—	67
31. Lagere school voor meisjes te Batavia (Koningsplein).	Stichting „Hoogere Burgerschool voor meisjes".	*a* t/m *l*.	58	2	56

a) De vakken, in deze kolom bedoeld, zijn die vermeld in art. 1 van het Europeesch onderwijsreglement (Ind. St. 1894 n°. 192).

b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen aan, hoeveel inlanders onder het daarnevens vermelde aantal leerlingen begrepen zijn.

c) Ten behoeve van deze school werd over de maanden Januari t/m Mei 1914 dispensatie verleend van de subsidievoorwaarde, dat het hoofd der school in het bezit moet zijn van de akte van bekwaamheid in de beginselen der Fransche taal.

d) Ten behoeve van deze school werd over de maanden Februari t/m Juni 1914 dispensatie verleend van de subsidievoorwaarde, dat op scholen met meer dan 60 leerlingen ten minste één der onderwijzers van bijstand den rang van hoofdonderwijzer moet bezitten.

e) Beneden 18 jaar.

f) Boven 18 jaar.

g) Ten behoeve van deze school werd over de maanden Juni t/m December 1914 dispensatie verleend van de subsidievoorwaarde, dat het hoofd der school in het bezit moet zijn van de akte van bekwaamheid in de beginselen der Fransche taal.

Boven 6 jaar.	Bedrag van de opbrengst der schoolgelden in het jaar 1913. Totaal bedrag.	Gemiddeld bedrag per leerling en per jaar.	Aantal leerkrachten. Overeenkomende rang bij het openbaar Europeesch lager onderwijs. 1ste kl.	2de kl.	3de kl.	Totaal aantal verplichte leerkrachten.	Aantal niet-verplichte leerkrachten.	Tegemoetkomingen in 1914 uitbetaald: voor het verplicht personeel bedoeld in kolom 9.	10.	11.	Totaal.	voor de bestrijding van de kosten aan de verlofsregelingen verbonden.	voor het geven van onderwijs in het Fransch of handwerken.	voor den schoolbediende.	voor de huurwaarde.	voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting gedurende het jaar 1913.	Totaal-generaal.
6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
214	f 13 575,—	f 73,38	c) 1	d) 1	4	6	—	f 3 720	f 875	f 4 587,50	f 9 182,50	f 918,25	—	f 60	f 960,—	f 13,36	f 11 134,11
411	28 843,—	73,40	1	1	7	9	1	5 700	1 500	10 375,—	17 575,—	1 757,50	—	60	1 020,—	419,62^{5}	20 832,12^{5}
27 f)	3 603,50	87,90	1	2	1	4	—	600	6 000	2 800,—	9 400,—	940,—	f 480	60	450,—	117,50	11 447,50
79	8 163,—	113,—	1	1	1	3	—	2 525	1 600	1 650,—	5 775,—	577,50	—	60	900,—	28,—	7 340,50
3 f)	6 422,50	169,—	1	—	3	4	—	600	—	5 600,—	6 200,—	620,—	—	60	540,—	9,37^{5}	7 429,37^{5}
109	—	—	g) 1	1	2	4	—	1 200	2 100	1 125,—	4 425,—	442,50	—	30	480,—	867,95	6 245,45
182	—	—	1	1	3	5	—	1 750	750	1 875,—	4 375,—	437,50	—	30	300,—	932,52^{5}	6 075,02^{5}
194	14 555,75	74,65	1	1	3	5	2	4 800	2 100	7 775,—	14 675,—	1 467,50	—	60	2 400,—	147,06	18 749,56
81	—	—	1	1	1	3	1	2 100	1 935	1 750,—	5 785,—	578,50	—	60	900,—	—	7 323,50
200	2 776,66	14,—	1	1	3	5	3	4 195	2 125	5 600,—	11 920,—	1 192,—	—	60	2 280,—	—	15 452,—
184	6 967,—	37,86	1	1	3	5	5	5 700	3 600	6 225,—	15 525,—	1 552,50	—	60	1 830,—	31,20	18 998,70
87	4 110,—	46,70	1	1	1	3	1	2 850	2 100	2 250,—	7 200,—	720,—	—	60	600,—	13,75	8 593,75
271	10 255,—	42,—	1	1	5	7	3	4 620	1 975	9 550,—	16 145,—	1 614,50	—	60	2 550,—	962,—	21 331,50
208	7 488,—	36,—	1	1	4	6	1	3 470	2 000	6 875,—	12 345,—	1 234,50	—	60	1 500,—	59,52^{5}	15 199,02^{5}
192	7 056,—	36,—	h) 1	1	3	5	—	1 800	5 400	4 350,—	11 550,—	1 155,—	—	60	1 800,—	121,36^{5}	14 686,36^{5}
174	5 488,—	35,—	1	1	3	5	4	2 400	1 800	3 450,—	7 650,—	765,—	—	60	1 380,—	114,42^{5}	9 969,42^{5}
36 f)	2 520,—	51,—	1	2	1	i) 4	—	600	7 560	1 650,—	9 810,—	981,—	—	60	945,—	—	11 796,—
36 f)	2 350,50	41,—	1	3	—	i) 4	1	300	15 270	—	15 570,—	1 557,—	—	60	945,—	—	18 132,—
285	11 572,35	39,50	1	1	5	7	3	5 700	3 360	8 550,—	17 610,—	1 761,—	—	60	1 500,—	146,62^{5}	21 077,62^{5}
223	6 150,—	28,45	1	1	4	6	2	2 950	5 400	7 300,—	15 650,—	1 565,—	—	60	1 050,—	—	18 325,—
154	6 806,35	44,78	1	1	3	5	2	4 320	1 800	6 350,—	12 470,—	1 247,—	—	60	1 350,—	52,54	15 179,54
106	7 759,—	72,84	1	1	2	4	—	2 520	1 800	2 600,—	6 920,—	692,—	—	60	720,—	96,50	8 488,50
134	3 796,75	30,62	1	1	2	4	3	2 520	1 500	4 500,—	8 520,—	852,—	—	60	540,—	124,10	10 096,10
104	—	—	1	1	2	4	1	2 520	5 400	4 425,—	12 345,—	1 234,50	—	60	360,—	—	13 999,50
241	28 705,—	119,60	1	1	4	6	1	3 270	2 700	5 725,—	11 695,—	1 169,50	—	60	1 440,—	138,87^{5}	14 503,37^{5}
221	20 840,98	88,—	1	1	4	6	—	5 700	2 500	10 150,—	18 350,—	1 835,—	—	60	900,—	61,85	21 206,85
75	936,—	10,70	1	k) —	2	3	—	1 300	—	1 375,—	2 675,—	267,50	—	25	187,50	49,62^{5}	3 204,62^{5}
235	23 360,—	100,—	1	1	4	6	3	4 620	4 260	7 800,—	16 680,—	1 668,—	480	60	2 100,—	49,30	21 037,30
255	6 012,—	24,—	1	1	5	7	1	5 700	2 160	7 825,—	15 685,—	1 568,50	—	60	1 440,—	52,10	18 805,60
185	13 942,—	75,—	1	1	3	5	4	4 320	5 400	6 300,—	16 020,—	1 602,—	—	60	1 560,—	46,90	19 288,90
67	2 187,50	32,65	1	l) 1	2	4	—	1 800	1 375	1 137,50	4 312,50	431,25	—	60	900,—	182,44^{5}	5 886,19^{5}
56	5 928,—	103,68	m) —	1	1	2	1	—	2 560	525,—	3 085,—	308,50	—	30	600,—	613,77^{5}	4 637,27^{5}
			31	34	91	156	43	f 96 170	f 98 905	f 152 050,—	f 347 125,—	f 34 712,50	f 960	f 1795	f 36427,50	f 5 452,29^{5}	f 426 472,29^{5}

h) Ten behoeve van deze school werd over de maanden Januari t/m Augustus 1914 vrijstelling verleend van den eisch, dat het hoofd der school den leeftijd van 23 jaren moet hebben volbracht.

i) Ten behoeve van dezen cursus is van 1 Januari 1913 tot het einde van het schooljaar 1914/1915 dispensatie verleend van het bepaalde bij de artt. 5 en 25, letter *a*, van het Europeesch onderwijsreglement.

j) Deze school werd, wegens gebrek aan onderwijzers, bij het einde van het schooljaar 1913/1914 gesloten.

k) Ten behoeve van deze school werd over de maanden Januari t/m Juni 1914 dispensatie verleend van de subsidievoorwaarde, dat op scholen met meer dan 60 leerlingen ten minste één der onderwijzers van bijstand den rang van hoofdonderwijzer moet bezitten.

l) Ten behoeve van deze school werd over de maanden Januari en Februari 1914 dispensatie verleend van de subsidievoorwaarde, dat op scholen met meer dan 60 leerlingen ten minste één der onderwijzers(essen) van bijstand den rang van hoofdonderwijzer(es) moet bezitten.

m) Over de schooljaren 1914/1915 en 1915/1916 is dispensatie verleend van den eisch van het bezit van eene akte van bekwaamheid in de beginselen der Fransche taal voor het hoofd der school.

Bijlage P.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 2*b*, van het verslag.)

OVERZICHT

van de in 1914 toegekende subsidiën ten behoeve van particuliere inlandsche scholen.

Overzicht van de in 1914 toegekende subsidiën ten behoeve van particuliere inlandsche scholen.

A. Java en Madoera.

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor het schooltoezicht.
Bantam	Pandeglang.	Pandeglang (meisjesschool).	Nji Mas Salsiah.	—	f 198,—	f 150,—	—	f 128	—
	Lebak.	Rangkasbitoeng (meisjesschool).	Zendeling-leeraar O. van der Brug.	—	—	150,—	f 150	85	—
		Rangkasbitoeng (Chin. school).	Nji Mas Tjot.	f1148,—	—	150,—	—	—	—
		Sadjira.	M. Mohandirdja.	—	—	75,—	—	55	—
Batavia.	Meester-Cornelis.	Kampoeng Sawah.	Zendeling-leeraar A. J. Bliek.	—	—	75,—	90	104	f 20
		Pecajou.	id.	75,—	—	75,—	—	—	—
		Tjiteureup.	Zendeling-leeraar A. van Dijk.	—	—	75,—	30	55	—
		Toegoe.	Hulpprediker A. de Haan.	—	—	75,—	—	55	—
	Tangerang.	Tigaraksa	Moenasip.	—	—	112,50	120	140	—
	Buitenzorg.	Buitenzorg (Chineesche school).	Zendeling-leeraar O. van der Brug.	—	—	300,—	90	288	—
		Depok.	Hulpprediker A. de Haan.	—	—	150,—	60	158	—
		Goenoengpoetri.	Zendeling-leeraar A. van Dijk.	—	—	75,—	90	55	30
		Tjampea.	Landbeheerder van Tjampea.	—	—	75,—	—	85	—
		Tjigelam.	Zendeling-leeraar A. van Dijk.	—	—	150,—	90	85	30
		Tjileungsi.	Jo Kodja c. s.	—	—	75,—	—	70	—
	Krawang.	Krawang (Chineesche school).	Zendeling-leeraar A. J. Bliek.	—	—	150,—	—	100	—
		Pagadan.	Soetaätmadja.	—	—	150,—	30	100	—
		Santja.	Danoemenggala.	—	—	150,—	—	108	—
		Tandjoengsiang.	Soemaatmadja.	—	—	75,—	—	85	—
Preanger-Regentschappen.	Bandoeng.	Andir (Chin. school).	L. Borst, directeur partic. kweekschool.	—	—	225,—	90	138	—
		Bandoeng (Chin. school).	id.	—	—	225,—	—	180	—
		Bandoeng (meisjesschool).	Njai R. Dewi Sartika.	—	—	450,—	120	480	—
		Batoedjadjar.	Martawisastra.	—	—	150,—	—	160	—
		Boeahbatoe.	M. Naraharkat.	—	—	150,—	—	134	—
		Dago.	M. Soemadikarta.	—	—	300,—	90	264	—
		Goenoenghaloe.	R. Wiradinata.	—	—	150,—	—	152	—
		Kebondjati (jongensschool).	L. Borst, directeur partic. kweekschool.	—	—	375,—	90	310	—
		Kebondjati (meisjesschool).	id.	—	—	150,—	90	85	—
		Lagador.	M. Wiraätmadja.	—	—	75,—	—	80	—
		Lemboerawi.	M. Kartadiredja.	—	—	225,—	—	194	—
		Lengkong.	M. Soeramadenda.	—	—	225,—	—	190	—
		Nagrek.	R. Kartawidjaja.	—	—	225,—	30	156	—
		Pasirmalang.	M. Kartadisastra.	—	—	150,—	—	108	—
		Pengalengan.	M. Samidihardja.	—	—	225,—	—	210	—
		Rantjaekek.	M. Soerawinata.	—	—	225,—	—	218	—
		Tagogapoe.	M. Kartawiria.	—	—	75,—	—	72	—
		Tjikalong.	R. Natadikarta.	—	—	150,—	—	106	—
		Tjileunji.	M. Atmadjadikarta.	—	—	225,—	—	238	—
		Tjililin.	M. Natadiredja.	—	—	150,—	—	150	—
		Tjimindi.	R. Prawiradiredja.	—	—	300,—	—	274	—
		Tjipakoe.	M. Padmawidjaja.	—	—	225,—	—	190	—
		Tjitepoes.	M. Gandaätmadja.	—	—	375,—	60	372	—
		Tjiwide.	Atmadjawinata.	—	—	150,—	—	116	—
	Tjiandjoer.	Djati.	R. Adiredja.	—	—	150,—	—	112	—
		Gekbrong.	M. Soekanta.	—	—	75,—	—	70	—
		Kademangan.	R. Aminta.	—	37,50	150,—	30	100	—
		Kadoepandak.	M. Partawidjaja.	—	—	150,—	—	160	—
		Palalangon.	Zendeling-leeraar H. C. G. Ruttink.	—	—	75,—	—	85	—
		Soekanagara.	Poerwadinata.	—	—	75,—	—	85	—
		Takokak.	M. Kartadinata.	—	—	150,—	—	104	—
		Tjiandjoer.	Zendeling-leeraar H. C. G. Ruttink.	—	—	150,—	90	122	—
		Tjibanggala.	M. Nataätmadja.	—	—	150,—	—	144	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend			
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	voor het schooltoezicht.
Preanger-Regentschappen.	Tjiandjoer.	Tjibinong.	M. Atmadibrata.	—	—	f 75,—	—	f 70,—	—
		Tjidaoen.	M. Soekartawidjaja.	—	—	150,—	—	112,—	—
		Tjilakoe.	M. Ridong alias Nataätmadja.	—	f 75,—	150,—	—	104,—	—
		Tjipeujeum.	Amintadipoera.	—	—	75,—	—	70,—	—
	Soekaboemi.	Pangharepan.	Zendeling-leeraar J. van Benthem jr.	—	—	150,—	—	136,—	—
	Soemedang.	Boeahdoewa.	M. Hadji Amawidjaja.	—	—	150,—	—	142,—	—
	Garoet.	Bodjongsalam.	Somawidjaja.	—	—	225,—	f 30,—	162,—	—
		Garoet (inl. afd.).	Zendeling-leeraar C. J. Hoekendijk.	—	—	300,—	180,—	234,—	f 30
		Id. (meisjesschool).	Vereen. „Kaoetaman Istri Garoet".	—	—	225,—	—	198,—	—
		Samarang.	R. Wirakoesoemah.	—	—	150,—	—	140,—	—
		Tjiparaj.	M. Kartawigoena.	—	—	225,—	60,—	204,—	—
	Tasikmalaja.	Bengkok.	M. Sastra Atmadja.	—	—	75,—	—	—	—
		Goenoeng Satria.	R. Danoeredja.	—	—	150,—	—	—	—
		Radjapolah.	M. Hardjadimadja.	—	—	225,—	—	200,—	—
		Tasikmalaja.	Zendeling-leeraar C. J. Hoekendijk.	—	—	—	—	—	10
		Tjisajong.	M. Poerawidjaja.	—	—	225,—	30,—	240,—	—
Cheribon.	Cheribon.	Cheribon.	Zendeling-leeraar A. Vermeer.	—	—	150,—	180,—	100,—	30
	Indramajoe.	Djatibarang.	id.	—	—	75,—	—	85,—	20
		Djoentikebon.	id.	—	—	75,—	90,—	70,—	30
		Indramajoe.	Zendeling-leeraar A. van As.	—	—	150,—	—	160,—	—
	Madjalengka.	Dawoehan.	Zendeling-leeraar J. Verhoeven.	—	—	75,—	90,—	100,—	—
	Galoeh.	Imbanagara.	R. Widjajabrata.	—	150,—	225,—	30,—	206,—	—
		Nagrak.	M. Ardiwinata.	—	42,—	225,—	30,—	176,—	—
Pekalongan.	Pekalongan.	Bodjong.	M. Tjakraatmadja.	—	—	150,—	—	118,—	—
		Lingga.	Drais.	—	—	75,—	—	70,—	—
	Batang.	Blado.	R. Glemboh.	—	—	150,—	—	120,—	—
		Reban.	M. Soedjana.	—	116,—	162,50	—	188,—	—
		Sangoebanjoe.	Sahoeri.	—	75,—	150,—	—	146,—	—
		Simbang.	R. Kādaroestam.	—	—	150,—	—	100,—	—
		Tersana.	M. Drais.	—	—	150,—	—	156,—	—
		Wanatoenggal.	M. Kadarisman.	—	—	75,—	—	70,—	—
	Tegal.	Bodjong.	M. Sastrosoewargo.	—	—	75,—	—	70,—	—
		Boemidjawa.	M. Soedirdja.	—	—	150,—	—	138,—	—
		Djatinegara.	R. Martodinoto.	—	—	150,—	—	136,—	—
	Pemalang.	Bantarbolang.	Martaredja.	—	—	150,—	—	100,—	—
		Belik.	Soedono.	—	—	150,—	—	100,—	—
		Bongas.	Soekardi.	—	—	150,—	—	114,—	—
		Moga.	Zendeling-leeraar Ch. Bauszat.	—	—	75,—	—	55,—	—
		Oeloedjami.	M. Soemahwal.	—	—	150,—	—	100,—	—
		Pedagoeng.	Dradjat.	—	—	150,—	—	100,—	—
		Pemalang.	Zendeling-leeraar L. de Vries.	—	—	75,—	—	70,—	—
		Poelasari.	Zendeling-leeraar Ch. Bauszat.	—	—	75,—	90,—	70,—	—
		Taman.	M. Wiraätmadja.	—	—	225,—	—	170,—	—
		Temoeireng.	Zendeling-leeraar L. de Vries.	—	—	75,—	—	55,—	—
		Waroengpring.	M. Roestam.	—	—	225,—	—	218,—	—
	Brebes.	Bandjarardja.	M. Landep.	—	—	150,—	—	100,—	—
		Benda.	M. Slamet.		—	75,—	—	70,—	—
		Larangan.	M. Moehamad.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Salem.	Soepjan.	—	—	150,—	—	100,—	—
Semarang.	Semarang.	Kalitjeret.	Zendeling-leeraar J. Bretzler.	—	—	150,—	90,—	70,—	—
		Melaten.	Zendeling-leeraar G. Dietzel.	—	—	225,—	120,—	190,—	—
		Tjandi.	id.	—	—	150,—	120,—	112,—	—
	Salatiga.	Ambarawa.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	625,—	150,—	90,—	118,—	—
		Banjoebiroe.	id.	—	—	150,—	90,—	116,—	—
		Djamboe.	id.	—	—	75,—	90,—	55,—	—
		Kalikendel.	Zendeling-leeraar F. Kamp.	—	—	75,—	—	70,—	—
		Karanganjar.	id.	—	—	225,—	90,—	170,—	—
		Keboemen.	Wardji.	—	—	150,—	—	112,—	—
		Ngampin.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	—	75,—	30,—	55,—	—
		Soeroeh.	Sakiman.	—	—	150,—	—	124,—	—
		Tingkir (leerschool van de kweekschool).	Zendeling-leeraar P. A. Gericke.	—	—	100,—	110,—	116,—	—
		Toegoe.	Zendeling-leeraar F. Kamp.	—	—	75,—	—	70,—	—
		Wanaredja.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	—	75,—	—	55,—	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor het schooltoezicht.
Semarang.	Kendal.	Plalargoenoeng.	Rogoatmodjo.	—	—	f 150,—	—	f 100	—
	Demak.	Karanggeneng.	Zendeling-leeraar J. Bretzler.	—	—	75,—	—	85	—
		Ketjeme.	Zendeling-leeraar F. Fischer.	—	—	75,—	—	70	—
		Tempoeroeng.	Zendeling-leeraar J. Bretzler.	—	—	225,—	f 90,—	128	—
		Walo.	Zendeling-leeraar F. Fischer.	—	—	75,—	—	70	—
	Grobogan.	Demangan.	Zendeling-leeraar A. H. O. Heller.	—	—	150,—	—	112	—
		Gaboes.	Ngardjan.	—	—	75,—	—	85	—
		Poerwadadi.	Zendeling-leeraar F. Fischer.	—	—	150,—	90,—	85	—
	Pati.	Banjoetoewa.	Zendeling-leeraar P. A. Jansz.	—	—	75,—	90,—	70	—
		Batangan.	M. Sahelan.	—	—	150,—	—	100	—
		Mergaredja.	Zendeling-leeraar P. A. Jansz.	—	—	375,—	450,—	392	—
		Pati.	Vereeniging Boedi Oetomo.	f1980,—	—	75,—	—	—	—
		Tegalamba.	Zendeling-leeraar P. A. Jansz.	—	—	75,—	90,—	70	—
		Winong.	Pardi.	—	—	150,—	—	110	—
	Koedoes.	Kajoeapoe.	Zendeling-leeraar J. Siemens.	—	—	150,—	180,—	112	—
	Japara.	Bondo.	Zendeling-leeraar J. Hübert.	—	—	75,—	90,—	85	—
		Kedoengpendjalin.	id.	—	—	225,—	—	186	—
		Margakarta.	id.	—	—	75,—	—	70	—
		Mindahan.	M. Soerokoesoemo.	—	—	150,—	60,—	85	—
		Srobijong.	Zendeling-leeraar J. Hübert.	—	—	75,—	90,—	70	—
Rembang.	Bodjonegoro.	Bodjonegoro.	Zendeling-leeraar W. Barth.	—	—	150,—	180,—	100	—
		Dander.	R. Kartodirdjo.	—	—	150,—	—	118	—
		Kepoh.	M. Moentarso.	—	—	75,—	—	85	—
		Malo.	M. Hastrodikromo.	—	—	150,—	—	120	—
		Tambakredja.	Kasmadi.	—	—	75,—	—	70	—
	Blora.	Blora.	Zendel.-leeraar C. A. J. van Engelen.	—	—	450,—	330,—	476	—
		Blora (meisjesschool).	R. Prawirohamipradjo.	—	—	225,—	60,—	172	—
		Djepon.	Zendel.-leeraar C. A. J. van Engelen.	—	—	150,—	30,—	126	—
		Koendoeran.	M. Soekardi.	—	—	225,—	60,—	164	—
		Poelo.	Zendel.-leeraar C. A. J. van Engelen.	—	f 60,—	75,—	—	85	—
oerabaja.	Soerabaja.	Pesapen.	Vereen. Geref. onderw. te Soerabaja.	—	—	300,—	120,—	318	—
		Poele.	Zendeling-leeraar S. Luinenburg.	—	—	75,—	—	70	f 30
		Wanaredja.	id.	—	—	150,—	60,—	160	30
		Wioeng.	id.	—	—	150,—	60,—	100	30
	Sidoardjo.	Melaten.	id.	—	—	300.—	330,—	206	60
	Modjokerto.	Djabon.	Sartam.	—	—	75,—	—	85	—
		Djetis.	Prawiroredjo.	—	—	150,—	—	102	—
		Kemlagi.	Dikin.	—	—	75,—	—	85	—
		Randoeredja.	Zendeling-leeraar S. Luinenburg.	—	—	225,—	180,—	164	45
		Segaran.	id.	—	—	375,—	330,—	312	60
		Soekaramé.	id.	—	—	225,—	150,—	168	45
	Djombang.	Bangsaredja.	Zendeling-leeraar A. Kruijt.	—	—	375,—	180,—	304	75
		Madjawarna A.	id.	—	—	300,—	180,—	650	60
		Madjawarna B.	id.	—	—	300,—	330,—	490	60
		Madjadoekoeh.	id.	—	—	225,—	120,—	232	30
		Madjagoeloeng.	id.	—	—	150,—	120,—	104	30
		Ngara.	id.	—	—	225,—	180,—	180	45
		Ngrimbi.	id.	—	—	150,—	150,—	146	30
		Tebel.	id.	—	—	225,—	210,—	164	45
	Lamongan.	Mantoep.	Hoewit alias Hardjodisastro.	—	—	75,—	—	70	—
		Soembergondang.	Zendeling-leeraar A. Kruijt.	—	—	150,—	90,—	110	30
Madoera.	Soemenep.	Ardjasa.	R. Ario Tedjoatmodjo.	—	189,—	75,—	—	85	—
		Gajam.	Djamaloedin.	—	—	75,—	30,—	85	—
		Sapeken.	Kasim.	106,50	—	75,—	—	—	—
	Sampang.	Omben.	M. Rijakoesoemo.	—	—	125,—	30,—	134	—
		Tordjoen.	M. Tjitrosasmito.	—	—	75,—	—	70	—
Pasoeroean.	Pasoeroean.	Kedjajan.	Taroeb.	—	—	150,—	30,—	138	—
	Malang.	Karangplasa.	Soebajanoe.	—	—	150,—	—	106	—
		Peniwen.	Zendeling-leeraar S. S. de Vries.	—	—	450,—	420,—	468	75

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éénS toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend			
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	voor het schooltoezicht.
Pasoeroean.	Malang.	Sitiardja.	Zendeling-leeraar S. S. de Vries.	—	—	f 450	f 510,—	f 434	f 75
		Swaroe.	id.	—	—	300	150,—	298	75
		Tambakasri.	id.	—	—	300	330,—	236	40
		Tambakredja.	id.	—	—	75	30,—	85	30
		Wagir.	Soewondo.	—	—	150	30,—	138	—
		Wanaredja.	Zendeling-leeraar S. S. de Vries.	—	—	300	300,—	300	60
	Loemadjang.	Tandjoengredja.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	225	180.—	174	45
Besoeki.	Bondowoso.	Bondowoso.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	75	30,—	85	30
	Djember.	Adjoeng.	D. Birnie, landheer.	—	—	75	—	85	—
		Kaliwining.	id.	—	—	75	—	70	—
		Redjaagoeng.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	75	—	85	30
		Renteng.	D. Birnie, landheer.	—	—	75	—	70	—
		Sidaredja.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	150	—	130	30
		Sidarena.	id.	—	—	150	30,—	100	30
		Soemberpakem.	id.	—	—	75	30,—	70	30
	Banjoewangi.	Singadjoeroeh.	Soemitro.	—	—	225	—	162	—
		Toeloengredjo.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	150	60,—	108	—
Banjoemas.	Banjoemas.	Gambarsari.	Wirjosoemarto.	—	—	150	—	104	—
		Karangsari.	Kramadiwirja.	—	—	75	—	70	—
		Kemrandjen.	Toendjoeng.	—	—	150	—	128	—
		Kertajasa.	Missionnair predikant Dr. B. J. Esser.	—	—	150	90,—	70	30
	Poerwakerta.	Karangwangkal.	id.	—	—	225	180,—	124	45
		Kranggan.	Kiroen.	—	—	150	25,—	102	—
		Patikradja.	Kartasoedarma.	—	—	150	—	154	—
		Wangon.	M. Soepardjono.	—	—	225	—	234	—
	Poerbalingga.	Kandang Gampang.	Missionnair predikant Dr. B. J. Esser.	—	—	150	—	120	30
		Serajoe.	id.	—	—	—	—	—	10
Kedoe.	Magelang.	Bandongan (meisjesschool).	Mas Roro Soertinah	—	—	75	30,—	85	—
		Baraboedoer.	Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan.	—	—	225	150,—	154	15
		Doekoen.	id.	—	—	150	90,—	100	—
		Kadjoran.	Tjokropratomo.	—	—	150	—	100	—
		Kaliangkrik.	Sentoel alias Sastrowikarto.	—	—	150	—	102	—
		Mendoet.	Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan.	—	—	375	300,—	362	25
		Mendoet (meisjesschool).	id.	—	—	225	150,—	152	—
		Moengkid.	id.	—	—	300	180,—	270	25
		Moentilan (leersch. kweekschool).	id.	—	—	375	330.—	334	25
		Salam.	id.	—	—	225	150,—	126	30
		Tempoeran.	id.	—	—	300	150,—	230	—
	Temanggoeng.	Kandangan.	Mohamad Saleh.	—	—	150	—	100	—
	Poerworedjo.	Bener.	Wongsodimedjo.	—	—	225	—	240	—
		Dermasari.	Missionnair predikant Ds. K. van Dijk.	—	—	75	—	85	—
		Geparang.	id.	—	—	150	90,—	70	—
		Grabag.	M. Hardjowisastro.	—	—	300	30,—	264	—
		Kaliwoengoe.	Wonodimedjo.	—	—	225	60,—	170	—
		Kesingi.	Missionnair predikant Ds. K. v. Dijk.	—	—	75	—	55	—
		Ketawang.	M. Prawirodidjojo.	—	—	225	30,—	204	—
		Koetoardjo I.	Sontomiardjo.	—	—	150	30,—	114	—
		Koetoardjo II.	Missionnair predikant Ds. H. Ph. Ingwersen.	—	—	75	—	70	—
		Koetoardjo (meisjesschool).	M. Padmoredjo.	—	—	75	—	85	—
		Loning.	Kartodimedjo.	—	—	150	—	100	—
		Moentilan.	Madijotaroeno.	—	—	225	30,—	200	—
		Poerwadadi.	Djewingan.	—	—	225	—	202	—
		Poerworedjo.	Missionnair predikant Ds. K. v. Dijk.	—	—	150	90,—	100	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor het schooltoezicht.
Kedoe.	Poerworedjo.	Poerworedjo (Chin. school).	Missionnair predikant Ds. H. Ph. Ingwersen.	—	—	f 75,—	—	f 70,—	—
		Pogoengdjoeroetengah	Soemosentono.	—	—	225,—	—	202,—	—
		Popongan.	Kartoredjo.	—	f 375,—	300,—	f 30,—	274,—	—
		Tlepòg Wetan.	Missionnair predikant Ds. K. v. Dijk.	f 684,—	—	75,—	30,—	—	—
	Keboemen.	Bantar.	Parlan.	—	—	150,—	—	100,—	—
		Glonggong.	Missionnair predikant Ds. K. v. Dijk.	—	—	150,—	180,—	114,—	f 20
		Gombong.	M. Wirjosendjojo.	—	312,—	225,—	—	228,—	—
		Gombong (meisjesschool).	Soertijem.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Groedjoegan.	Missionnair predikant Ds. K. v. Dijk.	—	—	150,—	180,—	100,—	20
		Groeweng.	Kartosoewignjo.	—	—	150,—	—	134,—	—
		Kaboetoelan.	Missionnair predikant Ds. K. v. Dijk.	—	—	75,—	—	55,—	—
		Karanganjar.	id.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Keboemen (Chin. school).	id.	—	—	150,—	90,—	85,—	20
		Kemoedjan.	R. Ronoatmodjo.	—	—	225,—	—	164,—	—
		Mirit.	Roesmin.	—	—	150,—	—	102,—	—
		Pagebangan.	M. Martodikoro.	—	—	225,—	—	162.—	—
		Pedjagoan (meisjesschool).	Moenirah.	—	—	150,—	—	100,—	—
		Petanahan.	Simin.	—	—	225,—	—	212,—	—
		Poering (meisjesschool).	Koesniah.	—	—	150,—	—	128,—	—
		Premboen	Missionnair predikant Ds. K. v. Dijk.	—	—	150,—	180,—	85,—	20
		Rangkah.	Sastroredjo.	—	—	150,—	—	110,—	—
		Bendoengan.	Missionnair predikant L. Netelenbos.	—	—	75,—	—	55,—	—
	Wonosobo.	Wonosobo.	id.	—	—	150,—	60,—	100,—	—
Djokjakarta.	Mataram.	Bajoeran.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Bakoelan.	id.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Balangan.	id.	—	—	75,—	—	70,—	—
		Batikan.	id.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Bodowaloek.	id.	—	—	150,—	60,—	85,—	—
		Boeloes.	id.	—	—	150,—	60,—	70,—	—
		Depok.	id.	—	—	75,—	—	55,—	—
		Djedjeran.	id.	—	—	75,—	—	70,—	—
		Djetis.	id.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Gandok.	id.	—	—	150,—	120,—	85.—	—
		Gendingan.	id.	—	—	75,—	60,—	70,—	—
		Gondowoelang.	id.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Gorongan.	id.	—	—	75.—	60,—	90,—	—
		Grogol.	id.	—	—	75,—	—	70,—	—
		Joedanegaran.	Afd. bestuur „Boeti Oetomo".	—	—	300,—	260,—	244,—	—
		Kadipiro.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	225,—	90,—	146,—	—
		Kaligoendang.	id.	—	—	75,—	30,—	70,—	—
		Kaoeman.	Afd. bestuur „Boedi Oetomo".	—	—	300,—	180,—	250,—	—
		Kedjambon.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150,—	90,—	85,—	—
		Kenaran.	id.	—	—	75,—	30,—	55,—	—
		Kirobajan.	id.	—	—	75,—	—	55,—	—
		Klegoeng.	id.	—	—	150,—	30,—	102,—	—
		Koearasan.	id.	—	—	150,—	60,—	85,—	—
		Krapjak.	id.	—	—	75,—	—	55,—	—
		Kreteg.	id.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Loano.	Missionnair predikant Ds. C. Zwaan	—	—	150,—	180,—	85,—	—
		Mangiran.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75,—	—	85,—	—
		Minggir.	id.	—	—	150.—	30,—	148.—	—
		Mlati.	id.	—	—	150,—	60,—	100,—	—
		Mlessen.	id.	—	—	75,—	30,—	85,—	—
		Mojoedan.	id.	—	—	75,—	30,—	70,—	—
		Ngablak.	id.	—	—	150,—	30,—	108,—	—
		Ngaglik.	id.	—	—	75,—	30,—	85.—	—
		Ngemplak.	id.	—	—	150,—	90,—	85,—	—
		Ngidjan.	id.	—	—	150,—	60,—	100,—	—
		Ngino.	id.	—	—	150,—	30,—	100,—	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend			
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	voor het schooltoezicht.
Djokjakarta.	Mataram.	Niten.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	f 75	f 30,—	f 85	—
		Njaen.	id.	—	—	75	30,—	70	—
		Padjangan.	id.	—	—	75	—	70	—
		Pakem.	id.	—	—	150	60,—	100	—
		Panggang.	id.	—	—	75	—	55	—
		Pedes.	id.	—	—	150	—	100	—
		Pioengan.	id.	—	—	75	30,—	85	—
		Potrodjajan.	id.	—	—	75	30,—	85	—
		Salakan Lor.	id.	—	—	75	—	85	—
		Salakan Patarana.	id.	—	—	150	30,—	100	—
		Semarangan.	id.	—	—	150	30,—	102	—
		Sewon.	id.	—	—	75	60,—	55	—
		Sorobajan.	id.	—	—	150	—	100	—
		Srandakan.	id.	—	—	150	120,—	85	—
		Sribit.	id.	—	—	75	—	85	—
		Srowolan.	id.	—	—	150	30,—	100	—
		Tamanan.	id.	—	—	225	90,—	172	—
		Tjangkringan.	id.	—	—	75	—	85	—
		Tjebongan.	id.	—	—	150	—	120	—
		Toeren.	Missionnair predikant Ds. C. Zwaan.	—	—	150	180,—	100	—
		Toeri.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75	30,—	85	—
		Wotgalih.	id.	—	—	150	30,—	100	—
	Koelon Progo.	Bendoengan.	Het Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	150	60,—	70	—
		Deksa.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150	90,—	85	—
		Djantoeran.	id.	—	—	150	60,—	100	—
		Glagah.	Het Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75	60,—	55	—
		Nglendah.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75	30,—	70	—
		Pandjatan.	Het Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75	60,—	55	—
		Pandowan.	id.	—	—	150	30,—	126	—
		Pengasih.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150	30,—	100	—
		Penten.	Missionnair predikant Ds. C. Zwaan.	—	—	75	90,—	70	—
		Plered.	Het Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75	30,—	55	—
		Pripih.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150	30,—	100	—
		Sentolo.	id.	—	—	150	—	100	—
		Sogan.	Het Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75	60,—	85	—
		Temon.	Missionnair predikant Ds. K. v. Dijk.	—	—	225	90,—	166	—
	Goenoengkidoel.	Bedaja.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75	—	70	—
		Karangmadja.	id.	—	—	75	—	55	—
		Moelo.	id.	—	—	75	—	55	—
		Palijan.	id.	—	—	75	—	55	—
		Panggong.	id.	—	—	75	—	55	—
		Patoek.	id.	—	—	75	—	55	—
		Plajen.	id.	—	—	75	—	55	—
		Pondjong.	id.	—	—	75	30,—	70	—
		Prenggoek.	id.	—	—	75	—	70	—
		Rongkob.	id.	—	—	75	30,—	70	—
		Semin.	id.	—	—	75	—	55	—
		Tepoes.	id.	—	—	75	—	55	—
Soerakarta.	Soerakarta.	Boeloekerto.	Sastrodihardjo.	—	—	150	—	136	—
		Djoemapala.	Djojo Sarono.	—	—	225	—	212	—
		Margojoedan.	Missionnair predikant Ds. H. A. van Andel.	—	f1 031,47	225	270,—	124	—
		Sidoardjo.	Kartoredjono.	—	—	150	—	142	—
		Soekaardja.	M. Redjoprawiro.	—	—	150	—	108	—
		Tekaran.	Soediono.	f 438,—	—	225	—	—	—
	Klaten.	Poeloewatoe.	Soekidjo.	—	192,—	225	30,—	218	—
		Ponggok.	M. Soemodisastro.	—	—	300	—	256	—
		Tjeper.	Kartomidjojo.	—	—	225	60,—	240	—
	Bojolali.	Tjepaka.	M. Wiriosastro.	—	—	75	—	85	—
	Sragen.	Djambean.	Soekasdi.	—	—	75	—	70	—
		Djenawi.	Ngadio.	—	—	75	—	85	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor het schooltoezicht.
Soerakarta.	Sragen.	Kedawoeng.	R. Wirijotenojo.	f 765,45	—	f 150,—	—	—	—
		Kerdjo.	Soeparmoen.	—	—	150,—	—	f 118	—
		Sambiredjo.	Ronosoemarto.	—	—	150,—	—	100	—
		Sapen.	Diposoehardjo.	—	—	150,—	—	108	—
		Tasikmadoe.	Soewarno.	—	—	150,—	—	118	—
Madioen.	Madioen.	Baleredjo.	Sahidi.	—	—	150,—	f 30	100	—
		Madioen Lor.	Disan.	—	—	225,—	30	160	—
		Mangoehardjo.	Soeratman.	—	—	150,—	—	100	—
		Nambangan Kidoel.	Soepardan.	—	—	150,—	30	112	—
		Patoman.	Soedarmo.	—	—	225,—	60	216	—
	Ngawi.	Geneng.	Sastrotenojo.	—	—	75,—	—	85	—
		Karangdjati.	Soeman.	—	—	150,—	30	144	—
		Ketanggi.	Soemanto.	—	—	225,—	—	206	—
		Kwadoengan.	Misri.	—	—	150,—	—	148	—
		Matingan.	Minoen.	—	—	75,—	—	70	—
		Wotgalih.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	150,—	120	85	f 30
	Ponorogo.	Badegan.	R. Soeratno.	—	—	150,—	60	100	—
		Boengkal.	Soekiman.	—	—	150,—	30	100	—
		Gandoe.	Wadiman.	—	—	75,—	—	70	—
		Nawangan.	Sarbini.	—	—	75,—	30	85	—
		Ngoeloeg.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75,—	—	70	30
		Pringkoekoe.	M. Roestam.	—	—	75,—	30	70	—
		Sawo.	R. Soeparman.	—	—	75,—	—	70	—
		Slahoeng.	M. Martono à Prawiroamitento.	—	—	150,—	90	100	—
	Patjitan.	Ardjosari.	Koentjoeng.	—	—	150,—	60	100	—
		Donoredjo.	Sajadi.	—	—	150,—	60	100	—
		Gading.	Jodi.	—	—	75,—	30	85	—
		Kebonagoeng.	Parngadi.	—	—	150,—	60	140	—
		Patjitan.	Koestomo.	—	—	375,—	120	336	—
		Toelakan.	Misran.	—	—	150,—	30	100	—
Kediri.	Kediri.	Bandjarredja.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	75,—	90	70	30
		Brenggala.	Soekardi.	—	—	75,—	—	70	—
		Djatiwringin.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	150,—	—	100	—
		Gedangan.	id.	—	f2343,—	225.—	150	198	75
		Goerah.	M. Soemodimedjo.	—	—	150,—	—	160	—
		Kandangan.	R. Wongsokoesoemo.	—	—	150,—	—	100	—
		Kediri (Mal. afd.).	De Vereen. „Tjien Ik Hok Tong".	—	—	150,—	90	85	—
		Kediri (meisjes-school).	Afd. Kediri „Boedi Oetomo".	—	—	150,—	—	152	—
		Ngampelkoeroeng.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75,—	—	55	30
		Ngasem.	Sarengat.	—	—	150,—	—	100	—
		Pagoe.	M. Sastrohardjo.	—	—	150,—	—	134	—
		Pareredja.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	450,—	390	416	75
		Pelas.	Dremohadi.	—	—	150,—	—	100	—
		Plasa.	M. Soemali.	—	—	75,—	—	85	—
		Plemahan.	M. Soeteko.	—	—	75,—	—	85	—
		Poerwaredja.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	300,—	90	212	60
		Sambirata.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	225,—	90	158	—
		Selang.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75,—	—	55	30
		Semampir.	id.	—	—	225,—	120	134	30
		Sindoeredja.	id.	—	—	225,—	90	124	30
		Toengloer.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	150,—	120	104	30
		Wanaasri.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	225,—	60	124	4[illegible]
	Toeloengagoeng.	Bago.	id.	—	802,—	150,—	120	85	30
		Benda II.	Imamwitono.	—	—	225,—	—	192	—
		Dongko.	Darmowinoto.	—	—	75,—	—	70	—
		Gandoesari.	Saponar.	—	—	75,—	30	85	—
		Gondang I.	R. Sastrakoesoema.	—	—	150,—	—	100	—
		Gondang II.	Sarkoen.	—	—	150,—	30	100	—
		Moendjoengan.	Abdoelmanap.	—	—	75,—	—	85	—
		Ngrajoen.	Hatidjan.	—	—	75,—	—	55	—
		Pandjerredja.	M. Hardjodisoero.	—	—	150,—	—	116	—
		Poele.	Kamsidi.	—	—	75,—	—	85	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor het schooltoezicht.
Kediri.	Toeloengagoeng.	Toegoe.	Hardjowisastro.	—	—	f 150	f 60	f 124	—
		Toempoek.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	150	120	85	f 30
		Watoelima.	Wadi.	—	—	75	—	70	—
	Berbek.	Aditoja.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	150	120	85	—
		Baletoeri.	Koesman.	—	—	150	—	100	—
		Baron.	Prawirohardjo.	—	—	150	—	122	—
		Ngronggot.	Kartoredjo.	—	—	75	—	85	—
		Patje Wetan.	Soeran.	—	—	150	—	146	—
		Redjasa.	Sarengat.	—	—	225	30	220	—
		Songsong.	Sakidin.	—	—	75	—	85	—
	Blitar.	Maron.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	150	—	100	40
				f 5196,95	f 6612,97	f62300,—	f 19205	f 51385	f2365

Gewesten.	Afdeelingen.	Aanwijzing van de school en de plaats waar zij gevestigd is.
Batavia	Stad en Voorsteden van van Batavia.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Batavia van de vereeniging „Associatie van Oost en West" aldaar.
Preanger-Regentschappen	Bandoeng.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Bandoeng van de Nederlandsche Zendingsvereeniging te Rotterdam.
Semarang	Salatiga	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Tingkir van het Comité voor de Salatiga-Zending te Utrecht.
	Pati.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Mergaredja van de Doopsgezinde Vereeniging tot bevordering der Evangelieverbreiding in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen te Amsterdam.
Soerabaja	Djombang	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Madjawarna van het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.
Kedoe	Magelang.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Moentilan van de Vereeniging „Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan" aldaar.
Djokjakarta	Mataram	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers (Keuchenius-school) te Djokjakarta van de Zending der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Aanvrager.	Toegekende subsidie ineéns		Genoten subsidie					
	voor bouw en eerste inrichting.	voor verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	voor het onderwijzend personeel.		voor de leerlingen		voor instandhouding der school.	voor verdere uitgaven.
			Europeesch.	Inlandsch.	intern.	extern.		
Het bestuur der vereeniging.	—	—	f 5 500,—	f 720,—	f 3749,—	f 94,50	—	—
L. Borst, directeur der school.	—	—	3 600,—	870.—	4 508,—	—	—	—
G. H. A. van der Veen, directeur der school.	—	—	2 100,—	240,—	2 771,50	—	—	—
P. A. Jansz, directeur der school.	—	—	2 400,—	900,—	4 036,50	168,—	—	—
A. Kruijt, directeur der school.	—	—	1 950,—	540,—	2 070,—	—	—	—
F. G. J. M. van Lith. direct. der school.	f 9 066,—	f 21 467,—	9 600,—	1 620,—	16 560,—	—	—	—
D. Koelewijn, directeur der school.	—	—	6 000,—	900,—	7 762,50	—	—	—
Totalen . . .	f 9 066,—	f 21 467,—	f 31 150,—	f 5 790,—	f 41 457,50	f 262,50	—	—

B. Buitenbezittingen.

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor			
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.	schooltoezicht.
Sumatra's Westkust	Padang.	Malakopa.	Zendeling-leeraar F. G. Börger.	—	f 20	f 175	—
		Motobet.	id.	—	30	200	—
		Saomanganja.	id.	—	30	200	—
		Sikakap.	id.	—	30	225	—
		Silaboe.	id.	—	20	175	—
	Loeboeksikaping.	Mari.	Zendeling-leeraar C. W. Frickenschmidt.	f 200	—	125	—
		Poeloe Tello.	id.	—	40	250	f 30
		Polele.	id.	—	30	200	20
		Sigata.	id.	—	20	125	—
		Sipika.	id.	200	—	100	—
				f 400	f 220	f 1 775	f 50

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éens		Toegekende jaarlijksche subsidie			
				voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	voor schooltoezicht.
Tapanoeli	Sibolga en Batang Toroe-districten.	Angin na Oeli.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	—	f 270	f 60	f 123	—
		Baroeng Baroeng.	id.	—	—	90	—	21	—
		Batoenanggar.	id.	—	—	90	60	34	—
		Bonandolok.	id.	—	—	180	—	49	—
		Hoerlang Moeara.	id.	—	—	90	—	21	—
		Loemoet.	Zendeling-leeraar K. F. W. Hartwig.	—	—	—	—	—	f 10
		Masoendoeng	id.	—	—	90	—	26	—
		Pasirbidang.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	—	90	—	31	—
		Poriaha Djae.	id.	—	—	90	60	34	—
		Poriaha Djoeloe.	id.	—	—	90	—	24	—
		Siboeloean.	id.	—	—	180	—	46	—
		Sigotom.	id.	—	—	90	—	22	—
		Simaŋosor.	Zendeling-leeraar K. F. W. Hartwig.	—	—	90	60	35	10
		Sipakpahi.	id. J. Schreij.	—	—	90	—	16	—
		Toengka Djoeloe.	id.	—	—	90	60	25	—
	Padang Sidimpoean.	Arse.	id. A. Ameler.	—	—	270	60	112	—
		Boeloe Mario.	id. T. E. Irle.	—	—	180	—	52	10
		Boeloe Pajoeng.	id.	—	—	90	60	29	—
		Boenga Bondar.	id. A. Ameler.	—	—	360	60	184	—
		Dano.	id. T. E. Irle.	—	—	90	60	32	10
		Galanggang.	id. A. Ameler.	—	—	90	—	25	—
		Goenoeng Manoengkap.	id. W. H. Th. van Hasselt.	—	f 95,—	180	60	56	10
		Hoeta Imbaroe.	id. J. Dammerboer.	—	—	180	—	58	20
		Hoeta Padang.	id. A. Ameler.	—	—	180	60	74	—
		Hoeta Radja.	id. T. E. Irle.	—	—	180	60	96	10
		Lantjat.	id. A. Ameler.	—	—	180	60	68	—
		Liang.	id.	—	—	90	60	27	—
		Maompang.	id. J. Dammerboer.	—	—	180	—	37	—
		Padangmatinggi.	id. T. E. Irle.	—	—	90	60	37	10

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éens: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	voor schooltoezicht.
Tapanoeli .	Padang Sidimpoean.	Pagaran Boedjoer.	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	—	f 180	f 60	f 78	f 20
		Pagaran Djoeloe.	id. id.	—	—	180	60	64	20
		Panobasan Lombang.	id. W. H. Th. van Hasselt.	—	—	90	—	15	30
		Paraoe Sorat.	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	f 1179,—	630	180	276	—
		Pargaroetan.	id. W. H. Th. van Hasselt.	—	—	90	—	44	20
		Sibadoar.	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	—	180	60	53	20
		Silooeng.	id. F. Hartwig.	—	—	90	60	20	—
		Simangambat.	id. A. Ameler.	—	—	180	60	74	10
		Simaninggir.	id. F. Hartwig.	—	—	180	60	56	—
		Simanosor.	id. A. Ameler.	—	—	180	60	84	10
		Simasom.	id. J. Dammerboer.	—	—	180	60	51	—
		Simatorkis.	id. W. H. Th. van Hasselt.	—	—	90	—	21	30
		Sipagimbar.	id. A. Ameler.	—	—	90	60	36	10
		Sipenggeng.	id. F. Hartwig.	—	—	90	—	26	—
		Sipirok.	id. T. E. Irle.	—	—	—	—	—	25
		Sipirok (meisjesschool).	id. id.	—	—	—	—	—	25
		Sipogoe.	id. A. Ameler.	—	—	90	—	40	—
		Sitindjoman.	id. J. Dammerboer.	—	—	90	—	14	20
		Sitoemba.	id. T. E. Irle.	—	—	90	60	46	20
		Somba Debata.	id. A. Ameler.	—	—	90	60	33	—
		Tapoes.	id. T. E. Irle.	—	—	90	—	28	—
		Barbaran Djoeloe.	id. D. Dirks.	f 1080	—	180	—	—	—
		Hoeta Siantar.	id. id.	—	198,—	180	—	—	—
		Loboehatongga.	id. T. E. Irle.	—	—	—	—	—	10
		Mandalasena.	id. E. Pichler.	—	—	90	60	39	—
		Sihoelamboe.	id. id.	—	—	90	60	33	—
		Sipiongot.	id. id.	—	—	180	—	44	—
		Soengai Pining.	id. id.	—	—	90	60	29	—
		Sosopan Djoeloe.	id. T. E. Irle.	—	—	90	—	28	10
		Tapoes.	id. E. Pichler.	—	—	90	60	15	—
		Tolang.	id. id.	—	—	90	—	17	—
	Bataklanden.	Adiankoting.	id. J. Schreij.	—	—	90	60	36	—
		Aek na Sia.	id. O. Marcks.	—	—	180	60	49	10
		Aek Saroella.	id. F. Strötker.	—	—	450	—	210	20
		Banoeaädji.	id. O. Marcks.	—	—	90	60	46	20
		Banoearea.	id. id.	—	119,02[5]	270	60	105	30
		Banoearea (meisjesschool).	id. id.	—	—	180	60	48	20
		Djandji Angkola.	id. F. Strötker.	—	—	360	120	172	20
		Djandji Maria Lehoe.	id. id.	—	—	90	60	43	10
		Djandji Radja.	id. J. Möller.	—	—	90	60	36	20
		Harian.	id. O. Marcks.	—	—	180	60	53	10
		Hoeta Galoeng.	id. id.	—	—	270	60	101	30
		Hoeta Oeroek.	id. J. Möller.	—	—	180	60	81	—
		Hoeta Radja.	id. id.	—	—	180	60	60	10
		Hoeta Radja Parboeboe.	id. O. Marcks.	—	—	90	—	33	10
		Hopong.	id. F. Strötker.	—	—	90	60	45	—
		Lohoehole.	id. E. Ellinghaus.	—	—	90	60	32	—
		Loboe na Hot.	id. J. Schreij.	—	—	90	—	20	—
		Loboepining.	id. K. L. Gräb.	—	—	90	60	47	10
		Loboesihim.	id. F. Strötker.	—	—	90	—	27	—
		Loboesingkam I.	id. J. Möller.	—	—	90	60	35	20
		Loboesingkam II.	id. J. Schreij.	—	—	90	—	21	—
		Loemban Baringin.	id. J. Möller.	—	—	180	60	75	30
		Loemban Garaga I.	id. K. L. Gräb.	—	—	270	60	108	10
		Loemban Garaga (meisjesschool).	id. id.	—	—	90	—	43	10
		Loemban Rihit.	id. J. Möller.	—	—	90	60	31	20
		Onan Gadoe Gadoe.	id. E. Ellinghaus.	—	—	180	60	65	10
		Onan Hasang.	id. K. L. Gräb.	—	—	180	60	63	10
		Pagaran.	id. F. Strötker.	—	—	90	60	35	10
		Pagaran Lamboeng.	id. J. Schreij.	—	—	90	60	19	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in ééns: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie in ééns: voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als premie aan het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor schooltoezicht.
Tapanoeli.	Bataklanden.	Pagar Batoe.	Zendeling-leeraar J. Möller.	—	—	f 180	f 60	f 70	f 30
		Pagar Sinondi.	id. E. Ellinghaus.	—	—	180	—	74	20
		Pangaloan.	id. F. Strötker.	—	—	540	120	253	25
		Pangasean.	id. J. Möller.	—	—	90	60	28	10
		Pansoerbatoe.	id. O. Marcks.	—	—	180	60	65	20
		Pansoer na Pitoe.	id. E. Ellinghaus.	—	—	360	120	164	20
		Pantis.	id. L. Gräb.	—	—	180	60	73	10
		Parbadjoe I.	id. E. Ellinghaus.	—	—	180	60	75	10
		Parbadjoe II.	id. id.	—	—	270	60	100	—
		Parboeboe.	id. O. Marcks.	—	—	270	60	128	30
		Parboeboe Pea.	id. id.	—	—	90	—	30	10
		Partali Djoeloe.	id. E. Ellinghaus.	—	—	90	60	48	—
		Partali Toroean.	id. id.	—	—	270	60	101	15
		Pea na Djagar.	id. O. Marcks.	—	—	270	60	125	35
		Pearadja.	id. id.	—	—	450	60	216	35
		Pearadja (meisjésschool).	id. id.	—	—	270	60	158	15
		Pintoebosi.	id. J. Möller.	—	—	180	60	62	—
		Porsingkaman.	id. J. Schreij.	—	—	90	60	20	—
		Rampa.	id. id.	—	—	90	60	37	—
		Sait ni Hoeta.	id. O. Marcks.	—	—	270	60	126	15
		Sialang.	id. L. Gräb.	—	—	90	—	39	10
		Si Andor Andor.	id. O. Marcks.	—	—	90	—	27	10
		Siantar.	id. J. Möller.	f 84	—	90	—	—	—
		Sibaganding.	id. L. Gräb.	—	—	180	60	79	10
		Sidagal.	id. E. Ellinghaus.	—	—	90	—	40	—
		Sigompoelan.	id. L. Gräb.	—	—	270	60	128	15
		Sihoedjoer.	id. E. Ellinghaus.	—	—	90	—	27	10
		Simanampang.	id. id.	—	—	180	60	54	20
		Simangoemban.	id. F. Strötker.	—	—	180	60	68	10
		Simanoengkalit.	id. J. Möller.	—	—	180	60	75	20
		Simarangkir I.	id. E. Ellinghaus.	—	—	270	60	121	15
		Simarangkir II.	id. id.	—	—	180	60	70	10
		Simarangkir (meisjesschool).	id. id.	—	—	180	60	61	10
		Simasom.	id. L. Gräb.	—	—	180	60	77	10
		Simata ni Ari.	id. id.	—	—	90	—	26	10
		Simordangiang.	id. id.	—	—	90	—	41	10
		Sioenggas Djae.	id. F. Strötker.	—	—	180	60	56	10
		Sioenggas Djoeloe.	id. id.	—	—	90	60	41	10
		Sipoholon (leerschool kweekschool).	id. B. Mindermann.	—	—	180	60	73	—
		Sisoenggoelan.	id. E. Ellinghaus.	—	—	180	60	52	—
		Sitoemeang.	id. J. Möller.	—	—	270	60	101	30
		Sitompoel.	id. E. Ellinghaus.	—	—	360	60	154	20
		Tapian na Oeli.	id. J. Möller.	—	—	90	60	39	—
		Taroetoeng I.	id. O. Marcks.	—	f 360,58[5]	180	60	75	10
		Taroetoeng II.	id. F. Strötker.	—	—	180	60	76	10
		Adianpadang.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	—	67	—
		Aek Loeng.	id. O. Stingel.	—	—	90	60	29	10
		Aek na Oeli I.	id. R. Meisel.	—	—	270	60	120	—
		Aek na Oeli II.	id. O. Stingel.	—	—	90	60	43	10
		Aritonang.	id. P. Steingräber.	—	—	180	60	69	—
		Bahal Batoe.	id. E. Wagner.	—	—	360	60	174	40
		Bahal Imbalo.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	31	60
		Batoemanoempak.	id. R. Meisel.	—	—	270	60	131	—
		Batoe na Doea.	id. id.	—	—	180	60	87	—
		Batoe na Godang.	id. W. Müller.	—	—	90	60	32	—
		Boentoeradja.	id. P. Steingräber.	—	—	180	—	64	—
		Boentar (meisjesschool).	id. E. Wagner.	—	—	270	60	120	30
		Bonandolok.	id. W. Müller.	—	—	270	60	114	—
		Dolok na Godang.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	60	45	—
		Dolok na Oeli.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	54	10
		Dolok Sanggoel.	id. O. Stingel.	—	—	180	60	81	20
		Gonting.	id. E. Wagner.	—	—	270	60	108	15
		Hoeta Boeloe.	id. J. N. Bieger.	—	—	270	—	89	—
		Hoeta Djoeloe I.	id. F. Schmidt.	—	—	270	60	117	10

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éens		Toegekende jaarlijksche subsidie			
				voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	voor schooltoezicht.
Tapanoeli .	Bataklanden.	Hoeta Djoeloe II.	Zendeling-leeraar O. Stingel.	—	—	f 90	f 60	f 36	f 10
		Hoeta Gindjang.	id. V. Kessel.	—	—	180	—	54	10
		Hoeta Goergoer I.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	60	72	—
		Hoeta Goergoer II.	id. O. Stingel.	—	—	90	—	42	—
		Hoeta na Mora.	id. E. Wagner.	—	—	450	120	222	75
		Hoeta Soit.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	33	—
		Hoeta Tinggi.	id. E. Wagner.	—	—	270	60	109	15
		Hoeta Toea.	id. F. Schmidt.	—	—	90	60	25	10
		Loboegoti.	id. R. Meisel.	—	—	180	60	83	—
		Loboesiregar.	id. E. Wagner.	—	—	360	120	152	45
		Loboetalang I.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	60	81	—
		Loboetalang II.	id. V. Kessel.	—	—	180	60	55	20
		Loemban Barat.	id. id.	—	—	90	60	36	20
		Loemban Djoeloe I.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	60	71	—
		Loemban Djoeloe II.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	98	10
		Loemban Djoeloe III.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	45	—
		Loemban Hareara.	id. F. Schmidt.	—	—	90	60	39	10
		Loemban Hoda.	id. E. Wagner.	—	—	360	60	169	60
		Loemban Loboe.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	—	72	—
		Loemban Sangkalan.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	91	10
		Loemban Sinaga.	id. R. Meisel.	—	—	180	60	69	—
		Loemban Tobing.	id. F. Schmidt.	—	—	180	60	42	10
		Nagasariboe I.	id. V. Kessel.	—	—	180	60	86	—
		Nagasariboe II.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	60	54	—
		Nagatimboel.	id. F. Schmidt.	—	—	90	60	23	10
		Pakpahan.	id. R. Meisel.	—	f 1000,—	720	240	335	—
		Pakpahan (meisjes-school).	id. id.	—	—	180	60	62	—
		Pamansoeran.	id. E. Wagner.	—	—	270	60	128	30
		Pandjaitan.	id. R. Meisel.	—	—	180	60	83	—
		Paniaran.	id. E. Wagner.	—	—	360	60	171	15
		Paranginan.	id. V. Kessel.	—	—	270	60	101	20
		Pariksaboengan.	id. W. Spieker.	—	—	90	60	38	20
		Pariksinomba.	id. O. Stingel	—	—	90	60	42	20
		Parlomboean I.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	—	44	—
		Parlomboean II.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	34	—
		Parmonangan.	id. F. Schmidt.	—	—	180	60	65	10
		Paroelohan.	id. V. Kessel.	—	—	180	60	50	—
		Parsinggoeran.	id. O. Stingel.	—	—	180	—	46	10
		Parsorminan.	id. R. Meisel.	—	—	180	60	71	—
		Peaäroeng.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	30	20
		Poerba Sinomba.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	—	50	—
		Pohan.	id. E. Wagner.	—	—	270	60	101	30
		Poloeng.	id. O. Stingel.	—	—	180	60	91	10
		Porbotihan.	id. W. Müller.	—	—	90	60	47	—
		Porhoboan.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	78	10
		Poronanroenggoe.	id. J. N. Bieger.	—	—	360	60	136	—
		Ranggigit.	id. F. Schmidt.	—	—	90	60	48	10
		Raoetbosi.	id. R. Meisel.	—	—	180	60	65	—
		Sait ni Hoeta.	id. O. Stingel.	—	—	90	60	41	10
		Sanggaran.	id. W. Müller.	—	—	90	—	24	—
		Sialogo.	id. J. N. Bieger.	f 129	—	90	—	—	—
		Siandjoer.	id. W. Spieker.	—	—	180	60	72	20
		Sibaragas.	id. E. Wagner.	—	595,50	180	60	56	10
		Sibingke.	id. R. Meisel.	—	—	180	60	55	—
		Siboeloean.	id. W. Müller.	—	—	180	60	89	—
		Siboentoean I.	id. V. Kessel.	—	—	180	60	81	—
		Siboentoean II.	id. W. Müller.	—	—	90	60	46	—
		Siborboran.	id. id.	—	—	90	—	38	—
		Siboroetorop.	id. V. Kessel.	—	—	180	60	53	30
		Si Borong Borong.	id. E. Wagner.	—	—	360	120	189	—
		Sidomdaman.	id. W. Müller.	—	—	90	—	29	10
		Sigoeloek.	id. id.	—	—	90	—	35	—
		Sigoembang.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	72	30
		Sigoempar	id. V. Kessel.	—	—	90	—	31	—
		Sigompoel.	id. id.	—	—	90	—	48	—
		Sigotom.	id. R. Meisel.	—	—	360	120	175	—
		Sihatandohan.	id. W. Spieker.	—	—	90	—	28	30

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éens: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie in éens: voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als premie aan het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor schooltoezicht.
Tapanoeli .	Bataklanden.	Sihingkit.	Zendeling-leeraar W. Müller.	—	—	f 180	f 60	f 89	—
		Sihite.	id. O. Stingel.	—	—	180	60	61	f 20
		Silaban.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	46	—
		Si Lait Lait.	id. E. Wagner.	—	f1236,—	360	60	167	—
		Silando.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	44	—
		Silantom Djoeloe.	id. A. Ameler.	—	—	180	120	89	—
		Silantom Tonga.	id. id.	—	—	.180	120	70	—
		Simamora.	id. E. Wagner.	—	—	270	60	110	30
		Simanoelang.	id. O. Stingel.	—	—	180	60	49	10
		Sima Ompoe Ompoe.	id, E. Wagner.	—	—	180	60	62	20
		Simorhampa.	Sipahoetar.	—	—	90	60	39	10
		Simorpinggan.	Zendeling-leeraar J. N. Bieger.	—	—	180	60	52	—
		Sipahoetar.	id. id.	—	—	540	120	208	20
		Sipitoe Hoeta.	id. O. Stingel.	—	—	90	—	47	—
		Sipoeltak.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	46	—
		Si Risi Risi.	id. O. Stingel.	—	—	90	—	47	—
		Sisoding.	id. F. Schmidt.	—	—	180	—	45	10
		Si Tabo Tabo.	id. E. Wagner.	—	600,—	270	60	119	30
		Sitapongan.	id. W. Müller.	—	—	90	60	43	—
		Sosor Gonting.	id. O. Stingel.	—	—	180	60	48	10
		Tapian na Oeli I.	id. V. Kessel.	—	—	270	60	144	—
		Tapian na Oeli II.	id. J. N. Bieger.	—	—	180	60	54	—
		Tapian na Oeli III.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	27	—
		Aek Bolon.	id. H. Weissenbruch.	—	—	90	60	43	—
		Amborgang.	id. H. Reitze.	—	—	180	120	67	—
		Bakara Marboen.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	46	—
		Bakara Simamora.	id. id.	—	—	180	60	54	—
		Bakara Sinambela.	id. id.	—	—	90	60	44	—
		Balige.	id. H. Weissenbruch.	—	—	180	60	51	—
		Balige (meisjes-school).	id. id.	—	—	180	60	74	—
		Bariba ni Aek.	id. P. Steingräber.	—	—	270	60	123	—
		Baringbing.	id. J. Nommensen.	—	—	180	60	76	10
		Baroeara.	id. W. Steinsiek.	—	—	180	—	50	—
		Batoebinoemboen.	id. W. Brückner.	—	—	90	60	38	10
		Bonandolok.	id. W. Steinsiek.	—	—	180	60	58	—
		Djandji Radja.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	41	—
		Dolok Djior.	id. J. Nommensen.	—	—	90	60	49	10
		Dolok na Oeli.	id. G. Jung.	—	150,—	180	60	50	—
		Haoe na Atas.	id. W. Steinsiek.	—	—	180	60	80	—
		Hasahatan.	id. H. Reitze.	—	—	180	60	86	—
		Hinalang Silalahi.	id. H. Weissenbruch.	—	—	180	60	91	—
		Hoeta Gaol.	id. id.	—	—	270	60	142	—
		Hoeta Hoean.	id. W. Steinsiek.	—	—	180	60	60	—
		Hoeta na Mora.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	60	37	30
		Holboeng.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	35	—
		Lagoeboti.	id. W. Steinsiek.	—	—	270	60	116	—
		Lagoeboti (meisjes-school).	id. id.	—	—	450	60	218	—
		Lintong ni Hoeta.	id. W. Spieker.	—	—	90	60	31	30
		Loemban Bagasan.	id. W. Steinsiek.	—	—	180	60	73	—
		Loemban Gaol.	id. id.	—	—	180	60	75	—
		Loemban Hareara.	id. J. Nommensen.	—	—	180	60	78	20
		Loemban Koeala.	id. H. Reitze.	—	—	90	—	38	—
		Loemban Loboe I.	id. W. Brückner.	—	—	270	60	99	—
		Loemban na Bolan.	id. H. Reitze.	—	—	360	120	173	—
		Loemban Sibodjoer.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	60	39	30
		Maron.	id. H. Reitze.	—	—	90	60	46	—
		Meat.	id. W. Spieker.	—	—	180	60	77	30
		Motoeng.	id. W. Brückner.	—	—	180	60	73	10
		Na Pitoe Poeloe.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	—	39	10
		Na Roemonda.	id. E. O. Kappner.	—	—	180	60	62	—
		Na Roemonda (leer-school kweekschool)	id. J H. Meerwaldt.	—	—	90	60	48	—
		Na Sanghoe.	id. H. Weissenbruch.	—	—	270	60	114	—
		Na Toloe Tali.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	180	60	50	30
		Oedjoengtandoek.	id. J. Nommensen.	—	—	90	60	48	10
		Oeloe Bioes.	id. H. Reitze.	—	—	180	60	73	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éèns		Toegekende jaarlijksche subsidie			
				voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	voor schooltoezicht.
Tapanoeli.	Bataklanden.	Oentemoengkoer.	Zendeling-leeraar P. Steingräber.	—	f 800,—	f 360	f 120	f 176	—
		Onan Parsangaran.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	—	29	f 30
		Pandjaetan.	id. J. Nommensen.	—	—	180	60	94	10
		Panggoeng Simandjoentak.	id. id.	—	—	90	60	47	10
		Pangomboesan.	id. H. Reitze.	—	—	180	—	63	—
		Pardamean.	id. E. O. Kappner.	—	—	270	60	127	—
		Pargaolan.	id. J. Nommensen.	—	—	90	60	48	10
		Parparean.	id. E. O. Kappner.	—	—	180	60	85	—
		Peataloen.	id. H. Weissenbruch.	—	—	90	—	37	—
		Pintoebatoe.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	180	60	54	20
		Poelo Sibandang.	id. P. Steingräber.	—	800,—	360	—	152	—
		Pongki.	id. H. Weissenbruch.	—	—	90	—	37	—
		Pordinggaran.	id. W. Steinsiek.	—	—	90	60	34	—
		Pordomoean.	id. H. Reitze.	—	—	90	60	38	—
		Parsambilan.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	180	60	65	20
		Raoetbosi.	id. H. Reitze.	—	—	180	120	61	—
		Sampoeran.	id. W. Steinsiek.	—	—	180	60	65	—
		Siahaän Sianipar.	id. H. Weissenbruch.	—	—	180	60	58	—
		Sibisa.	id. W. Brückner.	—	—	90	60	47	10
		Sibodiala.	id. H. Weissenbruch.	—	—	90	—	31	—
		Siboentoean I.	id. id.	—	—	270	60	93	—
		Siboentoean II.	id. H. Reitze.	—	—	180	120	86	—
		Sidoelang.	id. J. Nommensen.	—	—	90	60	46	10
		Sigaol.	id. H. Reitze.	—	—	180	120	84	—
		Sihiong.	id. G. Jung.	—	—	180	60	38	—
		Sihoboek Matio.	id. W. Steinsiek.	—	—	90	60	27	—
		Sileang.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	32	—
		Silitonga.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	60	40	30
		Simangoensong.	id. J. Nommensen.	—	—	180	60	48	10
		Simonobak.	id. R. Brinkschmidt.	—	—	180	60	50	30
		Si Mare Mare	id. J. Nommensen.	—	—	180	60	90	10
		Simatoepang.	id. W. Brückner.	—	—	180	60	75	30
		Sintongmornimpi.	id. W. Steinsiek.	—	—	90	60	33	—
		Siraitoeroek.	id. H. Reitze.	—	—	180	120	69	—
		Siregar I.	id. J. Nommensen.	—	—	90	60	45	20
		Siregar II.	id. id.	—	—	90	60	48	20
		Sitombom.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	—	25	10
		Sitorang.	id. id.	—	—	180	60	75	30
		Sitorang Djoe.	id. E. O. Kappner.	—	—	90	60	43	—
		Sosor Lontoeng.	id. W. Brückner.	—	—	90	—	38	10
		Tamboenan.	id. W. Steinsiek.	—	—	180	60	86	—
		Tampahan.	id. W. Spieker.	—	—	180	60	65	30
		Tampoebolan.	id. H. Weissenbruch.	—	—	270	60	116	—
		Tanding.	id. J. Nommensen.	—	—	90	60	47	10
		Tangga Batoe.	id. W. Spieker.	—	—	180	60	51	30
		Taraboenga.	id. id.	—	—	180	60	70	30
		Tipang.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	46	—
		Toetoepan.	id. H. Reitze.	—	—	90	60	26	—
		Banoearea.	id. E. Becker.	—	—	90	60	50	10
		Hoeta Galoeng.	id. id.	f 570	—	270	—	76	—
		Pagarlamboeng.	id. W. Haibach.	577	—	90	—	60	—
		Pinim.	id. E. Becker.	556	—	270	—	61	—
		Poelogodang.	id. id.	726	—	270	180	99	—
		Poesoek.	id. id.	—	—	180	120	88	—
		Porlilitan.	id. id.	—	—	90	60	50	10
		Sidjarango.	id. id.	743	—	90	—	—	—
		Sihorbo.	id. W. Haibach.	—	—	90	60	48	—
		Sitindjak.	id. E. Becker.	—	—	90	—	49	—
		Toeka.	id. id.	—	—	180	60	61	10
		Ambarita.	id. L. Bregenstroth.	733	—	360	120	75	—
		Boneara.	id. K. Lotz.	—	—	165	—	46	—
		Djandji Marapot.	id. H. Brakensiek.	—	—	90	60	34	—
		Gonting.	id. id.	—	—	90	60	43	20
		Hareanboho.	id. K. Lotz.	—	—	90	—	48	—
		Harian.	id. H. Brakensiek.	—	—	180	60	65	20
		Hoeta Hotang.	id. id.	—	—	90	60	31	20
		Hoeta Rihit.	id. id.	—	—	90	60	33	20

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éêns		Toegekende jaarlijksche subsidie			
				voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	voor schooltoezicht.
Tapanoeli.	Bataklanden.	Limbong.	Zendeling-leeraar K. Lotz.	—	—	f 90,—	f 60	f 46,—	—
		Loeìnban Lintong.	id. H. Brakensiek.	—	—	180,—	60	60,—	f 20
		Lontoeng.	id. L. Bregenstroth.	f 745	—	360,—	—	100,—	—
		Nainggolan.	id. H. Brakensiek.	—	—	180,—	60	81,—	30
		Oerat.	id. N. Fuchs.	—	—	252,—	60	129,—	45
		Palipi.	id. id.	—	—	180,—	60	68,—	20
		Pananggangan.	id. H. Brakensiek.	—	—	90,—	—	27,—	20
		Pangoeroeran.	id. K. Lotz.	—	—	180,—	60	93,—	—
		Pasaran.	id. H. Brakensiek.	—	—	180,—	60	65,—	20
		Porbaba.	id. K. Lotz.	—	—	90,—	—	36,—	—
		Pormonangan.	id. N. Fuchs.	75	—	168,75	—	26,—	—
		Rianiate.	id. K. Lotz.	535	—	180,—	120	40,—	—
		Rinabolok.	id. H. Brakensiek.	—	—	90,—	60	27,—	20
		Ronggoernihoeta.	id. K. Lotz.	—	—	165,—	—	49,50	—
		Saboelan.	id. N. Fuchs.	—	—	90,—	—	43,—	20
		Sagala.	id. K. Lotz.	—	—	90,—	60	45,—	—
		Sideak.	id. N. Fuchs.	186	—	251,25	—	76,—	20
		Sigordang.	id. H. Brakensiek.	—	—	180,—	60	47,—	20
		Sipotang.	id. N. Fuchs.	—	—	90,—	60	50,—	10
		Simbolan.	id. id.	—	—	242,—	60	141,—	—
		Sipangko.	id. H. Brakensiek.	—	—	90,—	—	28,—	—
		Sipira.	id. id.	—	—	90,—	60	35,—	10
		Sitamiang.	id. id.	—	—	90,—	60	32,—	20
		Tamba.	id. N. Fuchs.	—	—	180,—	60	81,—	20
		Tolping.	id. L. Bregenstroth.	767	—	90,—	—	47,—	—
		Bongkaras.	id. R. Brinkschmidt.	—	—	180,—	—	47,—	—
		Djamboe.	id. id.	—	—	165,—	110	53,—	—
		Hoeta Manik.	id. id.	—	—	90,—	60	37,—	30
		Keradjaen.	id. id.	—	—	90,—	60	25,—	—
		Kota Pinang.	id. id.	—	—	90,—	60	30,—	20
		Paropo.	id. id.	—	—	180,—	60	64,—	20
		Porboeloean.	id. id.	—	—	90,—	60	31,—	10
		Renoen Djoehar.	id. id.	—	—	90,—	60	40,—	10
		Salak.	id. id.	—	—	90,—	60	36,—	10
		Sidikalang.	id. id.	—	—	90,—	—	50,—	30
		Silalahi.	id. id.	—	—	180,—	60	64,—	20
		Simbetek.	id. id.	—	—	158.—	105	50,—	—
		Tala Tala.	id. id.	—	—	90,—	60	31,—	10
		Aek Tangga.	id. R. Meisel.	—	—	90,—	60	30,—	—
		Batoemamak.	id. id.	—	—	90,—	60	26,—	—
		Batoe na Bolan.	id. id.	—	—	90,—	60	25,—	—
		Djandji.	id. E. Quentmeier.	—	—	90,—	60	21,—	—
		Garoga.	id. R. Meisel.	—	—	90,—	60	27,—	—
		Gontingsalak.	id. id.	450	—	180,—	—	29,—	—
		Hadataran.	id. id.	—	—	90,—	—	34,—	—
		Hitetano.	id. E. Quentmeier.	—	—	90,—	60	24,—	30
		Lintong.	id. id.	—	—	90,—	60	41,—	30
		Loboehole.	id. id.	—	—	90,—	—	35,—	30
		Loemban Balik.	id. id.	—	—	90,—	60	43,—	30
		Loemban Pea.	id. id.	—	—	90,—	60	40,—	30
		Loemban Pinasa.	id. id.	—	—	90,—	60	33,—	20
		Loemban Raoe.	id. id.	—	—	90,—	—	37,—	30
		Maranti.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90,—	—	20,—	10
		Nadjoemambe.	id. R. Meisel.	—	—	90,—	60	30,—	—
		Na Toemingka.	id. E. Quentmeier.	—	—	90,—	—	23,—	30
		Padang Siandomang.	id. R. Meisel.	—	—	90,—	60	26,—	—
		Pangoeroean.	id. E. Quentmeier.	—	—	90,—	60	35,—	30
		Parinsoran.	id. R. Meisel.	—	—	90,—	60	28,—	—
		Parsosoran.	id. id.	—	—	90,—	60	27,—	—
		Poerba Toea.	id. id.	—	—	180,—	60	51,—	—
		Porsoboeran.	id. E. Quentmeier.	—	—	90,—	60	29,—	30
		Ramba Siala.	id. R. Meisel.	—	—	90,—	60	30,—	—
		Sibalanga.	id. id.	—	—	180,—	—	56,—	—
		Sibide.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90,—	60	31,—	20
		Si Ria Ria.	id. id.	—	—	90,—	—	26,—	10
		Siroemambe.	id. R. Meisel.	—	—	90,—	60	27,—	—
		Tor na Godang.	id. E. Quentmeier.	—	—	90,—	60	33,—	30

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éens: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie in éens: voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als premie aan het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor schooltoezicht.
Tapanoeli.	Nias (onderafd. Oost-Nias).	Bawalia.	Zendeling-leeraar H. Fischer.	—	—	f 360,—	f 120	f 144,—	f 10
		Bioöeti.	id. id.	—	—	360,—	120	175,—	10
		Dahana.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	—	62,—	20
		Delafiga.	id. E. Fries.	—	—	90,—	60	48,—	10
		Doeria.	id. H. Fischer.	—	—	310,—	120	106,—	20
		Fadoro I.	id. O. Rudersdorf.	—	—	360,—	—	172,—	30
		Fadoro II.	id. P. von Erlen.	—	—	360,—	120	119,—	10
		Faechoe.	id. E. Fries.	—	—	180,—	—	75,—	20
		Foelolo.	id. P. von Erlen.	—	—	360,—	120	127,—	10
		Goemboe Hoemene.	id. O. Rudersdorf.	—	—	152,—	—	57,—	20
		Goenoengsitoli.	id. A. Pieper.	—	—	540,—	120	245,—	30
		Goenoengsitoli (meisjesschool).	id. id.	—	—	90,—	—	39,—	20
		Hilibadaloe.	id. H. Fischer.	—	—	400,—	120	244,—	20
		Hilidoeko.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	—	84,—	20
		Hiligara.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90,—	36	47,—	20
		Hilimanasse.	id. id.	—	—	90,—	—	31,—	20
		Hilimbowo.	id. P. von Erlen.	—	—	180,—	60	54,—	10
		Hilineto.	id. H. Fischer.	—	—	180,—	—	53,—	—
		Lasara.	id. O. Rudersdorf.	—	—	180,—	60	66,—	20
		Lawindra.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	—	60,—	20
		Lolowoea.	id. P. von Erlen.	—	—	450,—	—	175,—	10
		Madolaoli.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	—	77,—	20
		Maliwaä.	id. H. Fischer.	—	—	270,—	120	106,—	—
		Moawo.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	60	87,—	20
		Mondroli.	id. H. Fischer.	—	—	360,—	120	164,—	10
		Oeloembojo.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	60	65,—	20
		Ombolata.	id. E. Fries.	—	—	180,—	60	67,—	10
		Ombolata (meisjesschool).	id. id.	—	—	90,—	—	53,—	—
		Onodoehalawa.	id. H. Fischer.	—	—	180,—	—	56,—	—
		Onombongi.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90,—	—	30,—	—
		Ononamolo.	id. P. von Erlen.	—	—	180,—	60	55,—	—
		Onosicho.	id. A. Pieper.	—	—	90,—	—	40,—	20
		Onowaembo.	id. O. Rudersdorf.	—	—	360,—	60	120,—	20
		Sihario I.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	—	92,—	20
		Sihario II.	id. H. Fischer.	—	—	450,—	120.	185,—	10
		Sirete.	id. O. Rudersdorf.	—	—	82,50	—	26,50	—
		Sobahili.	id. A. Pieper.	—	—	270,—	—	115,—	30
		Sogoeadoe.	id. H. Fischer.	—	—	720,—	120	362,—	40
		Somolomolo.	id. id.	—	—	630,—	120	290,—	20
		Taråhaini.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	60	66,—	20
		Tetehosi.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90,—	36	38,—	10
		Toemori.	id. A. Pieper.	—	—	180,—	—	68,—	20
		Waloebanoea.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90,—	36	43,—	20
	Nias (onderafd. West-Nias).	Amboecha.	id. W. Skubinna.	—	—	150,—	120	94,—	—
		Baladano.	id. id.	—	—	180,—	—	54,—	20
		Bawa.	id. W. Hoffmann.	f 201,—	—	180,—	60	—	—
		Bogi.	id. id.	—	—	180,—	120	61,—	10
		Doli Doli.	id. H. Lagemann.	46,—	—	84,—	—	—	—
		Ehosachozi.	id. W. Skubinna.	—	—	162,—	—	83,—	—
		Fadoro Maroo.	id. H. Lagemann.	—	—	84,—	—	46,—	20
		Foelolo.	id. id.	—	—	210,—	—	105,—	20
		Hiliadoelo.	id. H. Kienlein.	—	—	150,—	—	75,—	20
		Hiligafia.	id. H. Lagemann.	—	—	162,—	30	68,—	10
		Hililaza.	id. W. Skubinna.	—	—	174,—	120	88,—	10
		Hilimbowo.	id. H. Kienlein.	—	—	90,—	—	38,—	—
		Hilinamazihono.	id. id.	—	—	180,—	120	76,—	—
		Hinako.	id. W. Hoffmann.	—	—	270,—	120	64,—	10
		Iraono Gambo.	id. H. Lagemann.	58,—	—	174,—	60	—	—
		Jodano.	id. W. Skubinna.	—	—	156,—	120	76,—	10
		Lahagoe.	id. G. A. Pilgenröder.	—	—	180,—	60	57,—	30
		Lahoesa.	id. H. Kienlein.	—	—	150,—	42	51,—	20
		Lasadagawoe.	id. H. Lagemann.	40,—	—	72,—	—	—	—
		Laweloe.	id. id.	—	—	120,—	—	75,—	20
		Lologoloe.	id. id.	46,—	—	84,—	—	—	—
		Lolomboli.	id. G. A. Pilgenröder.	—	—	174,—	60	75,—	50
		Lolomojo.	id. H. Lagemann.	—	—	150,—	54	88,—	20

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in ééns: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie in ééns: voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als premie aan het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor schooltoezicht.
Tapanoeli.	Nias (onderafd. West-Nias).	Lolowaoe.	Zendeling-leeraar H. Kienlein.	—	—	f 240,—	f 114	f 117,—	f 20
		Olajama.	id. W. Skubinna.	—	f 669,—	202,50	—	96,—	10
		Onolimboe.	id. H. Lagemann.	—	—	174,—	40	86,—	20
		Orahili.	id. W. Skubinna.	—	—	255,—	—	154,—	—
		Sarahili.	id. H. Lagemann.	f 40,—	—	60,—	—	—	—
		Sifaoroasi.	id. W. Skubinna.	—	—	264,—	120	109,—	10
		Sisarahili.	id. id.	—	—	84,—	—	29,—	—
		Sisobanino.	id. id.	—	—	162,—	—	52,—	10
		Sitoloebanoea.	id. H. Lagemann.	—	—	162,—	54	88,—	20
		Sobahili.	id. G. A. Pilgenröder.	—	262,—	180,—	—	87,—	10
		Toegala.	id. W. Skubinna.	—	—	90,—	—	39,—	—
		Toegala Ojo.	id. G. A. Pilgenröder.	—	217,—	180,—	—	55,—	30
		Toegala Siromboe.	id. H. Lagemann.	—	—	162.—	—	95,—	10
		Waloebanoea.	id. W. Skubinna.	—	—	90,—	—	40,—	—
		Wango.	id. id.	—	—	180,—	—	78,—	—
	Nias (onderafd. Noord-Nias).	Anaoema.	id. P. von Erlen.	300,—	—	90,—	—	—	—
		Awaai.	id. E. Sartor.	—	—	270,—	54	126,—	30
		Boöeso.	id. id.	—	—	360,—	60	172,—	60
		Fadoro.	id. G. A. Pilgenröder.	—	—	180,—	60	74,—	—
		Figalame.	id. E. Schlipköther.	—	—	90,—	—	25,—	—
		Hela.	id. E. Sartor.	—	—	90,—	—	42,—	20
		Helera I.	id. E. Schlipköther.	—	—	180,—	60	55,—	20
		Helera II.	id. id.	—	—	150,—	—	52,—	—
		Hiligeo.	id. E. Sartor.	—	—	450,—	120	157,—	25
		Hilimasiaja.	id. E. Schlipköther.	—	254,—	270,—	—	94,—	45
		Hiliseboea.	id. G. A. Pilgenröder.	—	—	180,—	120	87,—	20
		Kare.	id. P. von Erlen.	262,50	—	90,—	—	—	—
		Lacha.	id. E. Sartor.	—	—	360,—	—	144,—	20
		Lahemboho.	id. G. A. Pilgenröder.	—	—	180,—	—	51,—	10
		Lawira.	id. E. Schlipköther.	—	—	270,—	120	100,—	—
		Loeramanoe.	id. id.	—	—	90,—	—	25,—	—
		Loloanaä.	id. P. von Erlen.	175,—	—	90,—	—	—	—
		Masinga.	id. E. Sartor.	—	—	180,—	—	97,—	20
		Naloea.	id. E. Schlipköther.	—	—	90,—	—	42,—	—
		Namohaloe I.	id. E. Sartor.	—	—	180,—	—	79,—	—
		Namohaloe II.	id. E. Schlipköther.	—	—	90,—	—	39,—	—
		Nasaloöe.	id. E. Sartor.	—	—	180,—	—	57,—	20
		Ombolata.	id. P. von Erlen.	175,—	—	90,—	—	—	—
		Sao.	id E. Schlipköther.	—	—	360,—	114	141,—	40
	Nias (onderafd. Zuid-Nias).	Bawemataloeo.	id. L. Borutta.	705,—	—	270,—	120	106,—	—
		Hilingawalo.	id. id.	411,—	—	135,—	—	25,—	—
		Hilisataro.	id. H. Rabeneck.	—	593,—	180,—	60	62,—	20
		Hilisimoetano.	id. L. Borutta.	—	—	180,—	55	91,—	—
		Saoea.	id. H. Rabeneck.	—	—	180,—	60	58,—	20
		Telok Dalam.	id. id.	—	—	180,—	120	69,—	20
				f 10 415,50	f 9 128,11	f 89 093,—	f 25 120	f 35 898,—	f 5330

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor			
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.	schooltoezicht.
Oostkust van Sumatra. . .	Deli en Serdang.	Boekoem.	Zendeling-leeraar J. H. Neumann.	—	f 30	f 200,—	f 30
		Boeloeh Awar.	id.	—	30	200,—	30
		Boeloeh Belim.	Zendeling-leeraar L. Bodaan.	—	30	225,—	30
		Deli Toea.	id.	—	20	175,—	30
		Koeta Djoeroeng.	id.	—	40	250,—	30
		Merteloe.	Zendeling-leeraar J. H. Neumann.	—	20	175,—	30
		Pagarbatoe.	Zendeling-leeraar L. Bodaan.	—	30	200,—	30
		Pernangenan.	id. id.	—	30	200,—	30
		Rambe.	id. id.	—	20	175,—	30
		Rinao Moengkoer.	id. J. H. Neumann.	—	20	150,—	20
		Roemah Gerat.	id. id.	—	20	150,—	10
		Roemah Kinangkong.	id. id.	—	20	150,—	30
		Sibolangit.	id. id.	—	30	200,—	30
		Simbahe.	id. id.	—	30	200,—	30
		Si Rengit Rengit.	id. L. Bodaan.	—	40	250,—	30
		Tambonen.	id. J. H. Neumann.	—	30	200,—	30
		Tandjoengberingin.	id. id.	—	20	175,—	30
	Simeloengoen en de Karolanden.	Adji Bohara.	id. J. P. Talens.	—	30	225,—	30
		Bandarsakoeda.	id. E. Müller.	—	20	150,—	—
		Baroesdjahe.	id. J. P. Talens.	—	30	225,—	30
		Batoekarang.	id. id.	—	40	250,—	30
		Berastagih.	id. id.	—	20	175,—	30
		Boekit.	id. id.	—	30	200,—	30
		Boeloeh Raja.	id. A. Theis.	—	20	150,—	—
		Dalik Raja.	id. id.	—	20	150,—	10
		Djandi Maoeli.	id. id.	—	20	150,—	10
		Djoehar.	id. J. P. Talens.	—	30	225,—	30
		Dokan.	id. id.	—	30	225,—	30
		Dolok Maradja.	id. E. Müller.	—	20	175,—	10
		Dolok Sariboe.	id. A. Theis.	—	40	325,—	—
		Girsang.	id. W. Brückner.	—	20	175,—	—
		Hoeta Dolok.	id. A. Theis.	—	20	150,—	20
		Kabandjahe.	id. J. P. Talens.	—	30	225,—	30
		Kinalang.	id. H. Guillaume.	—	30	200,—	—
		Koeala.	id. J. P. Talens.	—	30	225,—	30
		Koeta Boeloeh.	id. id.	—	30	200,—	30
		Lingga.	id. id.	—	30	225,—	20
		Moente.	id. id.	—	30	200,—	30
		Nagasariboe.	id. H. Guillaume.	—	20	175,—	10
		Naman.	id. J. P. Talens.	—	30	225,—	20
		Oeroeng Pane.	id. A. Theis.	—	20	125,—	30
		Pangambatan.	id. H. Guillaume.	f 200	20	275,—	—
		Parapat.	id. W. Brückner.	—	40	250,—	—
		Pematang Bandar.	id. E. Müller.	—	20	150,—	—
		Pematang Poerba.	id. H. Guillaume.	—	20	175,—	10
		Pematang Raja.	id. A. Theis.	—	30	225,—	20
		Pematang Siantar.	id. E. Müller.	—	30	200,—	10
		Pematang Sidemanik.	id. id.	—	20	125,—	10
		Perbesi.	id. J. P. Talens.	—	20	175,—	30
		Poerba Dolok.	id. H. Guillaume.	—	40	325,—	—
		Poerba Sariboe.	id. id.	—	40	325,—	—
		Poerba Tonga.	id. id.	—	40	325,—	—
		Raja.	id. G. Smit.	—	30	225,—	—
		Raja Oesang.	id. A. Theis.	—	20	175,—	10
		Raja Tongah.	id. id.	—	20	150,—	30
		Repa.	id. W. Brückner.	—	20	125,—	—
		Sariboe Dolok.	id. H. Guillaume.	—	20	175,—	—
		Sarinembah.	id. J. P. Talens.	—	30	200,—	30
		Siantar Sawah.	id. E. Müller.	—	30	225,—	10
		Sibaganding.	id. W. Brückner.	—	20	150,—	—
		Sihalpe.	id. H. Guillaume.	200	20	300,—	—
		Sipangan Bolon.	id. W. Brückner.	—	20	175,—	—
		Sipolka.	id. id.	—	20	175,—	—
		Soeka.	id. J. P. Talens.	—	30	225,—	30
		Tamboenrea.	id. E. Müller.	—	40	350,—	—
		Tiga Langgioeng.	id. H. Guillaume.	—	20	175,—	—
		Tiga Ras.	id. W. Brückner.	—	20	175,—	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Toegekende subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Toegekende subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.	Toegekende subsidie voor schooltoezicht.
Oostkust van Sumatra . .	Simeloengoen en de Karolanden.	Tjingkes.	Zendeling-leeraar J. P. Talens.	—	f 30	f 225,—	f 30
		Tongging.	id. H. Guillaume.	—	70	400,—	—
	Bengkalis.	Daloe Daloe.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	200,—	—
		Kota Inten.	id.	—	20	150,—	—
		Kota Tengah.	id.	—	20	150,—	—
		Oedjoengbatoe.	id.	—	30	200,—	—
		Rambah.	id.	f 200	—	113,—	—
		Rantau Kasai.	id.	200	—	50,—	—
		Rekan.	id.	—	40	250,—	—
		Sontang.	id.	200	—	37,50	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . . .	Bandjermasin.	Bedandan.	Inlandsche schoolcommissie Marabahan.	400	40	550,—	—
		Dalam Pagar.	De betrokken controleur.	—	30	225,—	—
		Karangintan.	id.	—	30	225,—	—
		Pengaron.	id.	—	30	250,—	—
		Pleihari.	id.	—	30	225,—	—
	Oeloe Soengai.	Angkinang.	De betrokken gezaghebber.	—	30	250,—	—
		Birajang.	id.	—	40	250,—	—
		Laboehan.	Zendeling-leeraar H. Hendrich.	—	20	200,-	—
		Simpoer.	De betrokken gezaghebber.	—	40	275,—	—
		Soengai Koepang.	id.	—	30	225,—	—
		Tewah Popoh.	Zendeling-leeraar M. Schernus.	—	20	200,—	60
	Doesoenlanden.	Batoeboeah.	Saleman bin Hadji Boetaher.	—	20	200,—	—
		Benangin Lima.	Hadji Abdoerachman.	—	20	200,—	—
		Beto.	Zendeling-leeraar H. Hendrich.	—	20	150,—	60
		Boentoek.	De betrokken controleur.	—	40	275,—	—
		Lahei Doea.	Said.	—	20	200,—	—
		Lampioeng Satoe.	Pembekal Atoeng.	—	20	150,—	—
		Mangkahoi.	Hasan bin Tagap.	—	20	200,—	—
		Mengkatip.	Zendeling-leeraar H. Hampp.	—	30	225,—	40
		Moearababoeat.	Moh. Salman bin Sahari.	—	20	150,—	—
		Moearalaoeng.	Gantoeng bin Imoen.	—	30	250,—	—
		Moearatoehoep.	Oesman bin Taip.	—	20	150,—	—
		Poeroektjahoe.	Moh. Idris bin Hadji Doelah.	—	30	250,—	—
		Tamianglajang.	Zendeling-leeraar M. Schernus.	—	30	225,—	60
		Tatioe.	id. H. Hampp.	—	20	150,—	30
		Telang.	De betrokken controleur.	—	30	250,—	—
		Telokbetong.	Zendeling-leeraar H. Hampp.	—	20	200,—	10
		Toempoeng Laoeng.	Mat Dapat.	—	30	225,—	—
	Koeala Kapoeas.	Bawan.	Zendeling-leeraar R. Schumann.	—	20	150,—	20
		Boeleng.	id. id.	—	20	150,—	30
		Djangkang.	id. F. E. Braches.	—	—	—	10
		Koealakapoeas I.	id. H. Wiegand.	—	30	250,—	30
		Koealakapoeas II.	id. id.	—	40	250,—	30
		Koealakapoeas (meisjesschool).	id. id.	—	30	225,—	20
		Koealakoeroen.	id. W. Borch.	—	30	225,—	20
		Loengkolajang.	id. F. E. Braches.	—	—	—	10
		Mandoemai.	id. A. Renken.	—	—	—	40
		Mandoemai (meisjesschool).	id. id.	—	—	—	40
		Pahandoet.	id. R. Schumann.	—	20	200,—	50
		Pahawan.	id. id.	—	20	150,—	20
		Pangkoh.	id. F. H. Lampman.	—	40	275,—	60
		Penda Katapi.	id. A. Renken.	—	—	—	40
		Penda Pilang.	id. W. Borch.	—	20	150,—	—
		Petakbahandang.	id. F. H. Lampman.	—	20	150,—	60
		Poedjon.	id. F. E. Braches.	—	—	—	20
		Poelangpisan.	id. A. Renken.	200	—	200,—	—
		Poelau Kaladan.	id. id.	—	—	—	40
		Soengaihanjoe.	id. W. Borch.	—	20	150,—	20
		Tewah.	id. id.	—	30	250,—	60
		Tewang Padjangan.	id. id.	—	20	200,—	10
		Toejoen.	id. id.	—	20	200,—	—
		Toembanghakau.	id. id.	—	30	225,—	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Toegekende subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Toegekende subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.	Toegekende subsidie voor schooltoezicht.
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . . .	Koeala Kapoeas.	Toembangkaloempang.	Zendeling-leeraar A. Renken.	—	f 20	f 200,—	f 20
		Toembangmalahoi.	id. R. Schumann.	—	20	200,—	30
		Toembangmanjoi.	id. W. Borch.	—	20	200,—	—
		Toembangsian.	id. id.	—	20	200,—	30
		Pasir.	Het betrokken districtshoofd.	f 400	—	275,—	—
		Tanah Grogot.	id. id.	200	—	175,—	—
	Samarinda . .	Laham.	J. Goossens, pastoor.	—	30	200,—	—
		Long Iram.	De betrokken civiele gezaghebber.	—	40	275,—	—
Menado	Menado (onderafd. Tondano).	Tomohon (meisjesschool).	Mère Wenceslas.	—	40	250,—	—
				f 2 200	f 3 380	f27 030,50	f2130

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor tegemoetkoming in het salaris van het onderwijzend personeel.	Toegekende subsidie voor leermiddelen en schoolbehoeften.	Toegekende subsidie voor schooltoezicht.
Menado. . . .	Menado (onderafd. Menado).	Batoe.	Het betrokken districtshoofd.	—	f 4,33	—
		Bengkol.	Hulpprediker H. J. ten Cate.	f 300	30,75	—
		Boenakan.	Het betrokken districtshoofd.	—	6,06	—
		Gangga.	id.	300	42,—	—
		Kali.	Hulpprediker H. J. ten Cate.	240	31,50	—
		Kawanta.	id. id.	240	19,50	—
		Kaweroean.	id. J. A. Meijer.	240	19,50	—
		Kembes I.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	21,75	—
		Kembes II.	Het betrokken districtshoofd.	—	16,79	—
		Koewil.	id.	—	53,25	—
		Koka.	Hulpprediker H. J. ten Cate.	240	21,—	—
		Laikit.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	22,50	f 20
		Lembean I.	Hulpprediker J. A. Meijer.	420	48,75	—
		Lembean II.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	25,50	20
		Loempias.	Het betrokken districtshoofd.	—	21,67	—
		Maoembi.	id.	—	22,36	—
		Menado.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	420	33,75	30
		Palaes.	Hulpprediker J. A. Meijer.	300	24,—	—
		Paniki-diatas.	id. H. J. ten Cate.	240	19,50	—
		Pineleng.	Het betrokken districtshoofd.	—	21,47	—
		Rinondoran.	Hulpprediker J. A. Meijer.	240	29,25	—
		Roemengkor I.	id. id.	240	20,25	—
		Roemengkor II.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	23,25	10
		Sampiri.	Hulpprediker J. A. Meijer.	300	39,75	—
		Sarawoet.	id. id.	240	29,25	—
		Sawangan Menado.	Het betrokken districtshoofd.	—	21,06	—
		Sawangan Tonsea.	id.	—	20,17	—
		Serei.	Hulpprediker H. J. ten Cate.	240	30,—	—
		Soekoer.	id. J. A. Meijer.	390	30,—	—
		Talawaän-Bantik.	id. H. J. ten Cate.	240	24,—	—
		Tamboëloean.	id. id.	240	21,75	—
		Tandjoengmerah.	id. J. A. Meijer.	240	24,—	—
		Tanggari.	id. id.	420	40,50	—
		Tangkeina.	id. H. J. ten Cate.	240	18,75	—
		Tateloe.	Het betrokken districtshoofd.	—	7,53	—
		Tikala.	Schoolopziener genootschapsscholen G. J. Welsz.	—	45,75	—
		Titiwoengan.	id.	750	82,50	—
		Tonsealama.	Het betrokken districtshoofd.	—	74,66	—
		Tontalete.	Hulpprediker J. A. Meijer.	300	38,25	—
		Waleo.	id. id.	300	45,—	—
		Waremboengan I.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	22,50	—
		Waremboengan II.	Hulpprediker H. J. ten Cate.	460	44,25	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor		
				tegemoetkoming in het salaris van het onderwijzend personeel.	leermiddelen en schoolbehoeften.	schooltoezicht.
Menado. . . .	Menado (onderafd. Menado).	Watoedambo.	Hulpprediker J. A. Meijer.	f 420	f 40,50	—
		Werot.	id. id.	—	29,25	—
	Menado (onderafd. Tondano).	Atep.	Het betrokken districtshoofd.	—	51,24	—
		Belang.	Hulpprediker H. A. Loeff.	300	23,25	—
		Benthenan.	id. id.	420	37,50	—
		Eris.	Het betrokken districtshoofd.	—	20,38	—
		Kajoeraja.	Hulpprediker G. Land.	420	43,50	—
		Kajoewatoe.	id. H. A. Loeff.	240	36,—	—
		Kakaskasen I.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	29,25	—
		Kakaskasen II.	J. Langitan, schoolopziener genootschapsscholen.	—	—	f 30
		Kalawiran.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	360	38,25	—
		Karor.	Het betrokken districtshoofd.	—	27,64	—
		Kasoeratan.	Hulpprediker H. A. Loeff.	300	61,50	—
		Kaweng.	id. id.	510	57,—	—
		Kinaleosan.	Hulpprediker G. Land.	240	19,50	—
		Kinilow.	id. J. H. Duijverman.	360	48,—	—
		Koelo.	id. G. Land.	240	34,50	—
		Koemelemboeai.	id. id.	240	30,—	—
		Lahendong.	id. J. Rijks.	150	—	—
		Laloempei.	Het betrokken districtshoofd.	—	37,19	—
		Liwoetoeng.	id.	—	98,94	—
		Makalisoeng.	id.	—	17,68	—
		Manembo.	Hulpprediker H. A. Loeff.	330	42,—	—
		Minanga.	id. id.	420	33,75	—
		Noöngan.	id. id.	360	55,50	—
		Paloloan.	id. G. Land.	390	39,—	—
		Palamba.	id. H. A. Loeff.	240	22,50	—
		Pangoe.	id. id.	360	—	—
		Pangolombian I.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	19,50	—
		Pangolombian II.	Hulpprediker J. Rijks.	510	53,25	—
		Parepej.	id. H. A. Loeff.	240	51,—	—
		Passo.	Het betrokken districtshoofd.	—	99,29	—
		Pinaras.	Hulpprediker J. Rijks.	300	66,75	—
		Ramboenan.	id. id.	360	39,75	—
		Rasi.	id. H. A. Loeff.	240	21,75	—
		Rerer.	Het betrokken districtshoofd.	—	29,01	—
		Roeroekan.	id.	—	1,08	—
		Sarongsong.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	420	19,50	30
		Tandengan.	Hulpprediker G. Land.	450	92,25	—
		Tataäran.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	360	49,50	30
		Tatengesan.	Hulpprediker H. A. Loeff.	450	19,50	—
		Teëp.	id. id.	300	45,—	—
		Tinoör.	id. J. H. Duijverman.	720	45,—	—
		Toelap.	id. G. Land.	360	64,50	—
		Toemaratas.	id. H. A. Loeff.	600	99,75	—
		Tomohon.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	360	65,25	30
		Tondangow.	Hulpprediker J. Rijks.	420	52,50	—
		Tondano I.	id. G. Land.	390	120,75	—
		Tondano II.	id. id.	300	75,75	—
		Tondano III.	id. id.	570	99,75	—
		Toöeliang.	id. H. A. Loeff.	420	51,75	—
		Toöeliang-ketjil.	Het betrokken districtshoofd.	—	17,20	—
		Totolan.	Hulpprediker H. A. Loeff.	240	27,—	—
		Tonlimembet.	id. id.	300	39,—	—
		Watoelanej.	Het betrokken districtshoofd.	—	11,82	—
		Watoemea.	Hulpprediker G. Land.	510	55,50	—
		Wiaoe.	id. H. A. Loeff.	360	18,75	—
		Wioij.	Het betrokken districtshoofd.	—	33,87	—
		Woelaoean.	Hulpprediker G. Land.	300	39,—	—
		Wongkai.	id. H. A. Loeff.	390	—	—
	Menado (onderafd. Amoerang).	Bojong Atas.	id. A. W. F. Waardenburg.	240	29,25	—
		Eloesan.	id. id.	480	45,—	—
		Kajoeoewi.	Hulpprediker J. Rijks.	300	93,75	—
		Kali.	id. H. A. Loeff.	240	30,—	—
		Kanejan.	id. E. W. G. Graafland.	300	21,—	—
		Kanonang.	id. H. A. Loeff.	300	84,75	—
		Kapoja.	id. J. Rijks.	300	42,—	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor		
				tegemoetkoming in het salaris van het onderwijzend personeel.	leermiddelen en schoolbehoeften.	schooltoezicht.
Menado . . .	Menado (onderafd. Amoerang).	Karombow.	Hulpprediker A. W. F. Waardenburg.	f 300	f 65,25	—
		Kiawa.	id. J. Rijks.	450	104,25	—
		Koejanga.	id. H. A. Loeff.	300	39,75	—
		Koha I.	id. J. H. Duijverman.	450	57,—	—
		Koha II.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	27,—	f 10
		Kolongan Atas.	Hulpprediker J. Rijks.	360	162,—	—
		Lapi.	Het betrokken districtshoofd.	—	24,36	—
		Leilem.	Hulpprediker J. Rijks.	510	99,75	—
		Lemo I.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	25,50	30
		Lemo II.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	300	41,25	—
		Loboe.	id. H. A. Loeff.	300	53,25	—
		Lolah I.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	300	34,50	20
		Lolah II.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	240	11,74^{5}	—
		Lompad.	id. A. W. F. Waardenburg.	420	39,—	—
		Lopana.	id. E. W. G. Graafland.	240	21,—	—
		Makasili.	id. A. W. F. Waardenburg.	—	24.75	—
		Malikoe.	Het betrokken districtshoofd.	—	11,47	—
		Moendoeng.	id.	—	52,99	—
		Moente.	Hulpprediker J. Rijks.	240	35,25	—
		Mokoepa.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	19,50	—
		Mopalo.	Hulpprediker A. W. F. Waardenburg.	300	42,75	—
		Pinamorongan.	Het betrokken districtshoofd.	—	7,24	—
		Pinapalangkow.	Hulpprediker J. Rijks.	300	29,25	—
		Pinebetengan.	id. H. A. Loeff.	420	60,75	—
		Pitjoen.	id. A. W. F. Waardenburg.	300	42,—	—
		Raänan-lawa.	id. id.	240	36,—	—
		Ranolambot.	id. J. Rijks.	300	21,—	—
		Ranotongkor.	id. J. H. Duijverman.	240	25,50	—
		Ritej.	id. E. W. G. Graafland.	360	37,50	—
		Silian.	id. H. A. Loeff.	300	48,75	—
		Soeloenoen.	id. J. Rijks.	420	45,—	—
		Sonder I.	id. id.	330	62,25	—
		Sonder II.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	240	21,75	—
		Tanawangko.	id. id.	240	26,25	20
		Tangkoenei.	Hulpprediker J. Rijks.	240	25,50	—
		Tara Tara I.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	360	39,—	30
		Tara Tara II.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	240	20,99	—
		Tateli.	id. id.	240	21,75	—
		Tewasen.	id. A. W. F. Waardenburg.	300	42,—	—
		Timboekar.	id. J. Rijks.	240	24,—	—
		Tintjep.	Het betrokken districtshoofd.	—	7,88	—
		Toempaän.	Hulpprediker E. W. G. Graafland.	—	51,75	—
		Tolok.	id. H. A. Loeff.	420	57,—	—
		Tompaso I.	id. id.	720	121,50	—
		Tompaso II.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	300	48,75	20
		Tompaso-doea.	Hulpprediker H. A. Loeff.	360	39,75	—
		Tonsewer.	id. id.	300	44,25	—
		Wanga.	id. A. W. F. Waardenburg.	360	45,75	—
		Woewoek.	Het betrokken districtshoofd.	—	17,47	—
		Wokan.	Hulpprediker A. W. F. Waardenburg.	360	53,25	—
		Woloan I.	Pastoor A. P. F. van Velsen.	300	57,75	30
		Woloan II.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	360	94,50	—
	Menado (onderafd. Sangi-eilanden).	Balangkalang.	Dienaar des Woord K. G. F. Steller.	240	25,50	—
		Bebalang.	id. id.	240	30,—	—
		Bebali.	id. P. Kelling.	360	48,—	—
		Beboe.	id. J. Tuiten.	240	51,—	—
		Behongang.	id. K. G. F. Steller.	240	26,25	—
		Belloe.	id. id.	240	32,25	—
		Beong.	id. P. Kelling.	480	66,—	—
		Binala.	id. K. G. F. Steller.	300	65,25	—
		Binebase.	id. G. ten Broek.	300	27,—	—
		Bowonkali.	id. id.	300	29,25	—
		Bowonkoeloe.	id. id.	240	25,50	—
		Dagho.	De radja van Manganitoe.	—	29,86	—
		Enggor.	Dienaar des Woords G. ten Broek.	300	27,—	—
		Haas.	De radja van Tagoelandang.	—	18,24	—
		Kalama.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	240	28,50	—
		Kalasoege.	id. G. ten Broek.	360	92,25	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor tegemoetkoming in het salaris van het onderwijzend personeel.	leermiddelen en schoolbehoeften.	schooltoezicht.
Menado. . . .	Menado (onderafd. Sangi-eilanden).	Kalekoebe.	Dienaar des Woords G. ten Broek.	f 240	f 30,—	—
		Kalinda.	id. K. G. F. Steller.	300	54,—	—
		Kaloewata.	id. J. Tuiten.	240	58,50	—
		Kanawong.	id. P. Kelling.	360	70,50	—
		Kaohise.	id. K. G. F. Steller.	300	74,25	—
		Karelung.	id. P. Kelling.	300	60,—	—
		Kiawang.	De radja van Siaoe.	—	51,68	—
		Koeloer.	De radja van Taboekan.	—	54,17	—
		Koema.	id.	—	$59,97^{5}$	—
		Lanie.	Dienaar des Woords J. Tuiten.	240	45,—	—
		Laotongan.	id. G. ten Broek.	240	22,50	—
		Lapsango.	De radja van Manganitoe.	—	39,12	—
		Lawang-Mahoemoe.	id.	—	28,81	—
		Lebo.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	300	45,—	—
		Lehoepoe.	id. G. ten Broek.	300	45,75	—
		Lelle.	id. K. G. F. Steller.	300	57,75	—
		Lessah.	id. A. Kok.	300	54,—	—
		Lia.	De radja van Siaoe.	—	41,53	—
		Mahengetang.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	240	28,50	—
		Mala.	id. P. Kelling.	420	57,—	—
		Menggawa.	id. K. G. F. Steller.	360	44,25	—
		Minangan.	De radja van Tagoelandang.	—	16,46	—
		Mioeloe.	Dienaar des Woords G. ten Broek.	240	27,—	—
		Mitoeng.	id. G. F. Schröder.	300	31,50	—
		Ngalipaeng.	De radja van Taboekan.	—	3,31	—
		Nipa.	Dienaar des Woords G. ten Broek.	360	34,50	—
		Oeloe.	id. P. Kelling.	300	68,25	—
		Ondong.	De radja van Siaoe.	—	58,86	—
		Pananaroe.	Dienaar des Woords J. Tuiten.	240	39,75	—
		Paseng.	id. P. Kelling.	360	62,25	—
		Pintareng.	id. G. ten Broek.	420	101,25	—
		Salili.	id. P. Kelling.	300	58,50	—
		Saloeran.	De radja van Taboekan.	—	16,08	—
		Sawang-Siaoe.	id. Siaoe.	—	10,86	—
		Siha.	Dienaar des Woords K. G. F. Steller.	120	33,—	—
		Sesiwoeng.	id. id.	240	20,25	—
		Siwoeng.	id. G. ten Broek.	240	26,25	—
		Sowaeng.	id. K. G. F. Steller.	240	29,25	—
		Taboekan Lama.	id. G. ten Broek.	450	44,25	—
		Talawide.	De radja van Siaoe.	—	25,—	—
		Talengen.	Dienaar des Woords G. ten Broek.	300	45,—	—
		Tariangbaroe.	De radja van Taboekan.	—	12,59	—
		Tarianglama.	Dienaar des Woords G. F. Schröder.	300	33,75	—
		Taweali.	id. K. G. F. Steller.	300	34,50	—
		Tola.	id. G. ten Broek.	240	32,25	—
	Menado (onderafd. Talaud-eilanden).	Akas.	id. H. J. Stokking.	240	24,75	—
		Alo.	id. W. J. A. Zwaan.	420	7,25	—
		Daman.	id. H. J. Stokking.	300	75,—	—
		Ensem.	id. W. J. A. Zwaan.	240	30,75	—
		Esang.	id. id.	240	23,25	—
		Kabaroean.	id. H. J. Stokking.	360	41,25	—
		Karatoeng.	id. id.	360	63,—	—
		Kiama.	id. W. J. A. Zwaan.	240	34,50	—
		Mangarang.	N. Goemansalangi, president-djogoegoe van Mangarang.	—	39,66	—
		Melongoeane.	Dienaar des Woords W. J. A. Zwaan.	240	18,75	—
		Moronge.	S. P. Tukunan, president-djogoegoe van Liroeng.	—	$12,60^{5}$	—
		Poeloetan.	Dienaar des Woords W. J. A. Zwaan.	360	29,25	—
		Rainis.	id. id.	360	38,25	—
		Salebaboe.	id H. J. Stokking.	300	87,75	—
		Sereh.	id. id.	300	39,75	—
		Tadoewale.	id. id.	300	44,25	—
		Toele.	id. W. J. A. Zwaan.	240	28,50	—
				f 59 980	$f9497,89^{5}$	f 360

Gewest.	Afdeeling.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende jaarlijksche subsidie voor			
				tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	premie voor het onderwijzend personeel.	gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	het schooltoezicht.
Menado. . . .	Bolaang Mongondou.	Bolaang.	Zendeling-leeraar A. van der Endt.	f 150	f 90	f 122	—
		Doemoga Besar.	id.	225	60	190	—
		Doloedoeo.	id.	150	—	174	—
		Kapandakan.	id.	225	—	128	—
		Kotabangan.	id.	150	90	100	—
		Kotaboena.	id.	150	60	85	—
		Mariri.	id.	225	—	106	—
		Mojag.	id.	225	90	108	—
		Mongkonai.	id.	225	60	194	—
		Motoboi Besar.	id.	225	60	108	—
		Nanasi.	id.	150	—	85	—
		Noeangan.	id.	225	30	180	—
		Otam.	id.	225	90	110	—
		Pasi.	id.	225	90	120	—
		Poboendajan.	id.	225	30	154	—
		Pojawa Ketjil.	id.	225	60	132	—
		Pontodon.	id.	150	—	114	—
		Popo Mongondou.	id.	150	30	130	—
				f 3 525	f 840	f 2 340	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor			
				de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.	schooltoezicht.
Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	Galesong.	De betrokken civiele gezaghebber.	—	f 20	f 175	—
		Paleko.	id. id.	—	20	125	—
		Soenggoeminasa.	id. id.	—	20	150	—
	Bonthain.	Bonerate.	De betrokken inl. schoolcommissie.	f 200	20	250	—
	Mandar.	Mesawa.	Predikant R. W. F. Kijftenbelt.	—	20	150	—
		Nossoe.	id.	—	20	175	—
		Oraboea.	id.	200	—	175	—
		Panah.	id.	200	—	175	—
	Loewoe.	Banga.	id.	200	—	125	—
	Oost-Celebes.	Eting.	Hulpprediker J. Kelling.	200	—	175	—
		Indang.	id.	200	—	150	—
		Lalipoa.	id.	200	—	125	—
		Lembobelala.	id.	—	30	200	—
		Lingketten.	id.	200	—	150	—
		Malino.	id.	200	—	150	—
		Mantok.	id.	—	30	225	—
		Pangkang.	id.	200	—	150	—
		Ronta.	id.	—	20	150	—
		Sampalowo.	id.	—	30	200	—
		Soealan.	id.	200	—	175	—
		Talima.	id.	200	—	125	—
		Tongke.	id.	—	30	200	—
Amboina .	Amboina.	Air Boeaja.	Zendeling-leeraar A. H. Jansen.	200	20	291	—
		Amboina.	Hulpprediker J. H. Letteboer.	—	40	250	—
		Bobo.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	20	175	f 20
		Hoenoet.	Hulpprediker J. L. Moens.	—	20	175	—
		Kaboet.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	20	150	20
		Kajeli.	Predikant L. J. Wesseldijk.	—	20	175	—
		Kawiri.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	20	150	10
		Koesoe Koesoe Sereh.	Hulpprediker J. H. Letteboer.	—	30	200	—
		Leksoela.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	30	200	30
		Mahija.	Hulpprediker J. H. Letteboer.	—	30	225	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.	Subsidie voor schooltoezicht.
Amboina .	Amboina.	Mefa.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	f 30	f 200	f 30
		Nakoe.	Hulpprediker J. H. Letteboer.	—	40	250	—
		Ngesawain.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	30	225	20
		Oewoet.	id.	—	20	175	20
		Serie.	Hulpprediker J. H. Letteboer.	—	20	175	—
		Takal.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	30	200	—
		Tifoe.	id.	—	30	225	20
		Waeëken.	id.	—	20	150	20
		Waëkatin.	id.	—	40	250	30
		Waënoe.	id.	—	20	175	—
		Waësoela.	id.	—	20	125	20
		Waëtoeren.	id.	—	30	200	20
		Waipote.	Predikant L. J. Wesseldijk.	—	20	150	—
		Wanaloet.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	20	100	—
	Ceram.	Aketernate.	Hulpprediker J. R. Kok.	—	20	150	—
		Eti Tanoenoe.	id. J. L. Moens.	—	30	200	—
		Hatoe.	id. J. R. Kok.	—	20	175	—
		Hatoemete.	id. id.	f 300	—	200	—
		Hatoenoeroe.	id. J. L. Moens.	—	30	200	—
		Herelan.	id. id.	—	20	125	—
		Hitalesia Roemalait.	id. J. R. Kok.	—	20	175	—
		Hoeloeng.	id. J. L. Moens.	—	20	150	—
		Hoenisi.	id. J. R. Kok.	—	20	150	—
		Horali Roemareat.	id. J. L. Moens.	—	20	150	—
		Kairatoe.	id. id.	—	30	200	—
		Karloetoekara.	id. id.	—	20	125	—
		Karloetoewarasiwa.	id. id.	—	30	225	—
		Lafa.	id. J. R. Kok.	—	20	175	—
		Laha.	id. id.	—	30	200	—
		Lasahata.	id. J. L. Moens.	—	30	200	—
		Latea.	id. id.	—	20	125	—
		Liang.	id. J. R. Kok.	—	20	150	—
		Morenaten.	id. id.	—	40	250	—
		Nikoeloekan.	id. id.	—	30	200	—
		Niwelehoe.	id. id.	—	20	150	—
		Noeniali.	id. id.	—	20	175	—
		Oewen.	id. id.	—	30	200	—
		Pasinalo.	id. id.	—	30	200	—
		Piroe.	id. id.	—	30	225	—
		Roemahmole.	id. id.	—	20	150	—
		Roemaholat.	id. id.	200	—	125	—
		Roemahwe.	id. id.	—	20	150	—
		Saunoeloe.	id. id.	—	20	175	—
		Saweli.	id. J. L. Moens.	—	20	125	—
		Sisioeloe.	id. id.	—	30	200	—
		Soahoewe.	id. id.	—	30	225	—
		Solan.	id. J. R. Kok.	—	20	150	—
		Taniwel.	id. J. L. Moens.	—	20	175	—
		Waesamoe.	id. id.	—	20	125	—
		Waraka.	id. J. R. Kok.	—	20	175	—
		Wokolo.	id. J. L. Moens.	—	20	150	—
	Aroe-eilanden.	Djaboelenga.	id. H. G. Plattel.	—	20	150	—
		Dobo.	De betrokken gezaghebber.	200	—	75	—
		Djoerdjila.	Hulpprediker H. G. Plattel.	—	20	100	—
		Fatoeraal.	id. id.	—	30	200	—
		Maikoor.	id. id.	200	—	125	—
		Ngaiboor.	id. id.	—	30	200	—
		Ngaigoeli.	id. id.	—	30	200	—
		Tafirmaar.	id. id.	—	20	175	—
		Wardjoekoer.	id. id.	200	—	125	—
	Kei-eilanden.	Ad.	id. J. L. Moens.	—	20	150	—
		Deboet.	R. K. missionaris J. Kraanen.	—	20	125	—
		Doeroa.	id.	—	20	125	—
		Faan.	id.	—	20	150	—
		Gelamiet en Najoeb.	id.	—	20	150	—
		Haar.	id.	—	20	125	—
		Hangoen.	id.	—	20	100	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.	schooltoezicht.
Amboina.	Kei-eilanden.	Hollat.	R. K. missionaris J. Kraanen.	—	f 20	f 150	—
		Jambil-Waurtaheil.	Hulpprediker J. L. Moens.	—	30	200	—
		Langgoer.	R. K. missionaris J. Kraanen.	—	30	225	—
		Lerohilim.	Hulpprediker J. L. Moens.	—	20	150	—
		Moen.	id.	—	20	150	—
		Namar.	R. K. missionaris J. Kraanen.	—	30	200	—
		Ngilngof.	id.	—	30	200	—
		Oeatwaar.	id.	—	20	125	—
		Ohoideer Toetoe.	id.	—	20	175	—
		Ohoiel-Ngafoet.	Hulpprediker J. L. Moens.	—	20	175	—
		Ohoinangan.	id.	—	30	200	—
		Ohoira.	id.	—	20	150	—
		Ohoirenan.	id.	—	20	150	—
		Ohoitil.	id.	—	20	175	—
		Reharain.	id.	—	20	150	—
		Roemaat.	R. K. missionaris J. Kraanen.	—	20	150	—
		Satheën.	id.	f 200	—	125	—
		Taar.	Hulpprediker J. L. Moens.	—	20	125	—
		Toeal.	De betrokken controleur.	—	30	200	—
		Toetrean.	Hulpprediker J. L. Moens.	—	40	250	—
		Wab.	id.	—	20	150	—
		Watlaar.	id.	—	20	150	—
		Watmaar.	id.	—	20	150	—
		Watraan.	R. K. missionaris J. Kraanen.	—	20	150	—
		Waur.	id.	—	20	150	—
		Werka.	Hulpprediker H. G. Plattel.	200	—	125	—
	Tanimbar- en Babar-eilanden.	Abat.	Hulpprediker J. Hessing.	—	30	200	—
		Adaoet.	id.	—	30	225	—
		Adodo.	id.	200	—	125	—
		Arkilo.	id.	—	40	150	—
		Imaroing.	id.	300	—	206	—
		Kandar.	id.	—	40	250	—
		Keliobar.	id.	—	30	225	—
		Kilmasa.	id.	—	30	225	—
		Kroing.	id.	—	20	125	—
		Lamdesar I.	id.	—	40	250	—
		Lamdesar II.	id.	—	30	200	—
		Latdalam.	id.	—	30	225	—
		Lelingloean.	id.	—	30	200	—
		Lermatang.	id.	—	20	175	—
		Letwoeroeng.	id.	—	30	200	—
		Lingat.	id.	—	30	225	—
		Makatian.	id.	—	20	150	—
		Mangloesi.	id.	300	—	225	—
		Namtabong.	id.	—	30	225	—
		Noerkaät.	id.	—	30	200	—
		Opoe-Opoen.	id.	300	—	225	—
		Ridool Ritabel.	id.	—	30	225	—
		Roemahlewang.	id.	—	30	200	—
		Romeaan.	id.	300	—	200	—
		Tepa.	id.	—	30	200	—
		Toetoewawang.	id.	300	—	200	—
		Wakpapapi.	id.	300	—	200	—
		Watidal.	id.	—	30	225	—
		Wedengkan.	id.	—	20	175	—
		Werain.	id.	—	30	200	—
		Woelmasa.	id.	200	—	150	—
		Woenlah.	id.	200	—	125	—
Bali en Lombok.	Zuid-Bali.	Mengwi.	Het betrokken districtshoofd.	200	—	150	—
				f 6 700	f 3 250	f 27 772	f 260

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de school.	het schooltoezicht.
Amboina . . .	West-Nieuw-Guinea.	Idora.	Zendeling-leeraar D. C. A. Bout.	f 498,97	f 10
		Inanoewatan.	id. id.	680,65	30
		Jakati.	id. id.	395,48	10
		Keman.	id. id.	133,46	—
		Mboeniboeni.	id. id.	51,64	—
	Zuid-Nieuw-Guinea.	Merauke.	Beheerder van het gemeentefonds.	440,41[5]	—
Ternate en onderhoorigheden .	Halmahera.	Asimiro.	Zendeling-leeraar M. J. van Baarda.	205,12	30
		Bailengit.	id. H. Lasschuit.	169,88	30
		Biang.	id. id.	182,76	30
		Bobale.	id. id.	185,25	30
		Boeli.	id. G. Maan.	316,19	30
		Boesoe Boesoe.	id. A. van Essen.	248,95	30
		Bore.	id. H. Lasschuit.	169,84	30
		Brosok.	id. id.	193,88	30
		Dama.	id. M. J. van Baarda.	109,02	30
		Daroe.	id. H. Lasschuit.	138,60	30
		Djailolo.	id. J. Fortgens.	261,—	30
		Djangailoeloe.	id. M. J. van Baarda.	172,35	30
		Djati.	id. H. Lasschuit.	143,25	30
		Dodaga.	id. id.	165,64	30
		Doema.	id. M. J. van Baarda.	188,51	30
		Doro.	id. H. Lasschuit.	209,03	30
		Doroeme.	id. M. J. van Baarda.	230,—	30
		Efi Efi.	id. A. Hueting.	197,73	30
		Gamlaha.	id. H. Lasschuit.	142,50	30
		Gamsoengi.	id. A. Hueting.	144,75	30
		Gemaf.	id. G. Maan.	140,86	30
		Goegoetingana.	id. M. J. van Baarda.	186,86	30
		Hajauloe.	id. H. Lasschuit.	171,94	30
		Iboe.	id. J. Metz Gzn.	—	20
		Idamdehe.	id. J. Fortgens.	135,—	—
		Jawo.	id. A. van Essen.	149,26	30
		Kailoepa.	id. M. J. van Baarda.	143,43	30
		Katana.	id. A. Hueting.	205,58	30
		Kobe.	id. G. Maan.	187,65	30
		Koekoemoetoekoe.	id. H. Lasschuit.	152,25	30
		Koemo.	id. A. Hueting.	219,39	30
		Koepa Koepa.	id. id.	329,29	30
		Koesoe.	id. H. Lasschuit.	203,63	30
		Kokara Lamo.	id. A. Hueting.	280,51	30
		Laba-Ketjil.	id. J. Metz Gzn.	—	10
		Lelilef.	id. G. Maan.	263,77	30
		Malifoet.	id. H. Lasschuit.	174,75	20
		Marepogo.	id. id.	221,78	30
		Mawea.	id. A. Hueting.	347,77	30
		Meti.	id. id.	300,30	30
		Mira.	id. A. van Essen.	118,77	30
		Ngahi.	id. M. J. van Baarda.	184,20	30
		Njaulako.	id. H. Lasschuit.	206,59	10
		Pasirpoetih.	id. id.	233,11	30
		Patani.	id. G. Maan.	318,57	20
		Patja.	id. A. Hueting.	276,39	30
		Pediwang.	id H. Lasschuit.	157,50	30
		Perseba.	id. id.	167,33	30
		Pitoe.	id. A. Hueting.	284,67	30
		Poengelanga.	id. G. Maan.	280,22	30
		Roekoe.	id. A. Hueting.	159,50	30
		Sakita.	id. A. van Essen.	181,92	30
		Sangowo.	id. id.	133,32	—
		Sasoer.	id. H. Lasschuit.	230,57	30
		Sepo.	id. G. Maan.	260,85	30
		Sidangoli.	id. J. Fortgens.	162,—	30
		Singiangmajokoe.	id. H. Lasschuit.	254,07	30

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de school.	het schooltoezicht.
Ternate en onderhoorigheden. .	Halmahera.	Tegalaia.	Zendeling-leeraar A. Hueting.	f 121,09	f 30
		Tifonis.	id. G. Maan.	200,91	30
		Todowongi	id. J. Fortgens.	150,—	30
		Tolonoeõe.	id. A. Hueting.	178,43	30
		Tongoete.	id. J. Fortgens.	135,—	—
		Wadjoi.	id. H. Lasschuit.	178,65	30
		Wangeotak.	id. id.	201,—	30
		Wari.	id. A. Hueting.	289,37	30
		Watan.	id. G. Maan.	209,39	30
		Wohia.	id. A. Hueting.	226,47	30
	Noord-Nieuw-Guinea.	Andei.	id. F. J. F. van Hasselt.	229,07	50
		Bitie.	id. id.	242,25	30
		Bosajor.	id. D. B. Starrenburg.	295,32	10
		Bosnik.	id. F. J. Jens.	245 99	10
		Djamna.	id. F. J. F. van Hasselt.	259,69	20
		Etiobi.	id. D. B. Starrenburg.	274,22	40
		Fanindi.	id. F. J. F. van Hasselt.	180,60	60
		Hollandia.	id. id.	242,48	10
		Iriati.	id. D. B. Starrenburg.	209,15	20
		Janem.	id. F. J. F. van Hasselt.	—	10
		Jaoer Menoekwar.	id. D. B. Starrenburg.	157,13	10
		Jarsoen Podena.	id. F. J. F. van Hasselt.	336,48	10
		Jende.	id. D. B. Starrenburg.	493,44	10
		Jenmano.	id. F. J. F. van Hasselt.	259,74	—
		Jerenoesi.	id. D. B. Starrenburg.	184,65	10
		Jeretwar.	id. id.	246,68	10
		Jomber.	id. id.	351,72	—
		Jopangor.	id. id.	156,19	—
		Kaibi.	id. id.	451,28	20
		Kajob.	id. id.	227,40	50
		Kanaki.	id. F. J. F. van Hasselt.	378,94	—
		Karoewani.	id. D. B. Starrenburg.	180,12	10
		Kiamdori.	id. F. J. Jens.	585,48	20
		Koebejari.	id. D. B. Starrenburg.	280,80	30
		Koredo.	id. F. J. Jens.	578,12	10
		Kornasoren.	id. F. J. F. van Hasselt.	318,59	20
		Kwatisore.	id. D. B. Starrenburg.	201,08	20
		Kwawi.	id. F. J. F. van Hasselt.	402,12	60
		Mandoesir.	id. F. J. Jens.	216,76	—
		Mandori (eiland Noemfoor).	id. F. J. F. van Hasselt.	266,22	30
		Mansinam.	id. id.	550,95	60
		Manwor.	id. F. J. Jens.	234,88	20
		Maseni.	id. F. J. F. van Hasselt.	439,10	10
		Masi Masi.	id. id.	193,74	—
		Metodebi.	id. id.	389,03	—
		Miei.	id. D. B. Starrenburg.	351,93	40
		Mokmer.	id. F. J. Jens.	284,11	10
		Moor.	id. D. B. Starrenburg.	302,46	10
		Nafri.	id. F. J. F. van Hasselt.	[270,95	—
		Namber.	id. id.	233,80	20
		Napan.	id. D. B. Starrenburg.	401,52	10
		Noemamoemar.	id. id.	188,40	—
		Oransbari.	id. F. J. F. van Hasselt.	152,44	10
		Pakriki.	id. id.	597,72	20
		Pom.	id. id.	427,06	—
		Rakwa.	id. D. B. Starrenburg.	180,90	—
		Rasje.	id. id.	210,83	30
		Sanggen.	id. F. J. F. van Hasselt.	240,39	60
		Sansoendi.	id. F. J. Jens.	226,07	10
		Sboeria.	id. id.	255,97	10
		Sjabes.	id. D. B. Starrenburg.	212,67	50
		Sobei.	id. id.	103,14	—
		Sowek.	id. F. J. Jens.	656,14	20
		Tablasowa.	id. F. J. F. van Hasselt.	452,58	10
		Tandia.	id. D. B. Starrenburg.	226,28	20

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de school.	Toegekende subsidie voor het schooltoezicht.
Ternate en onderhoorigheden .	Noord-Nieuw-Guinea.	Wadiboe.	Zendeling-leeraar F. J. Jens.	f 98,54	—
		Wakde.	id. F. J. F. van Hasselt.	216,45	—
		Wansra.	id. id.	136,43	f 20
		Waperak.	id. D. B. Starrenburg.	158,41	20
		Wariap.	id. F. J. F. van Hasselt.	177,—	10
		Warido.	id. id.	373,10	10
		Warpaperi.	id. id.	502,30	20
		Warsa.	id. id.	10,87	10
		Wasjor.	id. D. B. Starrenburg.	218,41	20
		Windesi.	id. id.	430,52	40
		Wosi.	id. F. J. F. van Hasselt.	158,27	60
				f 34 003,84[5]	f 3 110

Gewesten.	Plaats, waar de school (volksschool) gevestigd is.	Afdeelingen.	Aanvrager.	Toegekend bedrag ter tegemoetkoming in de kosten van	
				oprichting en eerste inrichting.	bezoldiging van het onderwijzend personeel, onderhoud, vernieuwing en aanvulling van het schoolmeubilair en de leermiddelen enz.
Timor en onderhoorigheden . . .	Bedjawa.	Flores (onderafd. Ngada).	Hulppriester P. J. W. Muller.	f 300	f 100
	Boa Wae.	id.	id.	300	100
	Kotta.	id.	id.	300	100
	Geliting.	Flores (onderafd. Maoemere).	id.	—	100
	Halat.	id.	id.	—	100
	Ili.	id.	id.	—	100
	Kotting.	id.	id.	—	100
	Lela.	id.	id.	—	100
	Maoemere.	id.	id.	—	100
	Nele.	id.	id.	—	100
	Nita.	id.	id.	—	100
	Paga.	id.	id.	300	100
	Sika.	id.	id.	—	100
	Laboeang Badjo.	Flores (onderafd. Manggarai).	id.	—	100
	Potta.	id.	id.	300	100
	Reo.	id.	id.	—	100
	Roetoeng.	id.	id.	—	100
	Nanga Pandan.	Flores (onderafd. Ende).	id.	—	100
	Wakoe Leoe.	id.	id.	—	100
	Lamalera.	Flores (onderafd. Larantoeka).	Pastoor J. H. J. L. Hoeberechts.	300	100
	Larantoeka.	id.	id.	300	100
	Leban.	id.	id.	300	100
	Leloba.	id.	id.	300	100
	Lewolaga.	id.	id.	300	100
	Waiwadan.	id.	id.	300	100
				f 3 300	f 2 500

Gewesten.	Afdeelingen.	Aanwijzing van de school en de plaats waar zij gevestigd is.
Tapanoeli	Bataklanden	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Na Roemonda van de Rheinische Missions Gesellschaft te Barmen.
		Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Sipoholon, uitgaande van dezelfde zendingsvereeniging.
	Nias.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Ombalata, uitgaande van dezelfde zendingsvereeniging.
Oostkust van Sumatra .	Simeloengoen en de Karo-landen.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Raja, van het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.
Atjeh en onderhoorigheden	Groot-Atjeh	Christelijke school voor Ambonsche soldatenkinderen te Koeta Radja.
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Bandjermasin	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Bandjermasin van de Rheinische Missions Gesellschaft te Barmen.
Menado	Menado	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Tomohon van het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.
		Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Woloan van de vereeniging „Roomsch-katholieke kweekschool te Woloan” aldaar.
		Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Kaloewatoe van het Sangi- en Talaud-Comité te Utrecht.
Amboina	Kei-eilanden	Roomsch-katholieke inrichting van onderwijs en opvoeding voor inlandsche meisjes te Langgoer.
Timor en onderhoorigheden.	Soemba	Standaardschool te Pajeti van de Zending der Gereformeerde Kerken in Nederland op Soemba.

Aanvrager.	Toegekende subsidie inéens		Genoten subsidie					
	voor bouw en eerste inrichting.	voorverbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	voor het onderwijzend personeel.		voor de leerlingen		voor instandhouding der school.	voor verdere uitgaven.
			Europeesch.	Inlandsch.	intern.	extern.		
J. H. Meerwaldt, directeur der school.	—	f 1 440,—	f 4 200	f 540	f 504,—	f 2310,—	—	—
B. Mindermann, directeur der school.	—	1 269,—	5 700	540	360,—	4 326,—	—	—
C. Ufer, directeur der school.	—	2 746,—	2 100	540	9 499,—	—	—	—
G. Smit, directeur der kweekschool.	—	—	2 400	1 080	6 394,—	—	—	—
I. Thenu, inlandsch godsdienst-leeraar.	—	—	—	—	—	—	f 600	—
P. Hensgen, zendeling-leeraar.	—	—	2 100	—	4 680,50	—	—	—
J. H. Hiebink Rooker, directeur der school.	—	5 127,—	4 200	1 080	7 187,50	—	—	—
Het bestuur der vereeniging.	—	—	2 100	1 080	3 726,—	—	—	—
G. F. Schröder, directeur der school.	—	14 831,90	3 000	1 620	9 867,—	—	—	—
Dr. J. M. H. Neijens, apostolisch prefect van Nederlandsch Nieuw-Guinea.	—	—	1 200	—	1 440,—	—	—	—
Het bestuur der „Vergadering van Missionnaire Dienaren des Woords op Soemba".	f 2 441,50	—	—	—	—	—	—	—
	f 2 441,50	f 25 413,90	f 27 000,—	f 6 480,—	f 43 658,—	f 6 636,—	f 600,—	—

P

RECAPITULATIE.

	Java en Madoera. 1)	Java. 2)	Sumatra's Westkust.	Tapanoeli.	Oostkust van Sumatra en Zuider- en Oosterafd. van Borneo.	Menado.	Menado.	Celebes en onderhoorigheden, Amboina en Bali en Lombok.	Amboina en Ternate en onderhoorigheden.	Timor en onderhoorigheden.	Tapanoeli, Oostkust van Sumatra, Atjeh en onderh., Zuider- en Oosterafd. van Borneo, Menado, Amboina en en Timor en onderh.	Totalen-generaal.
Subsidie in éèns voor kosten van bouw en eerste inrichting	f 5 196,95	f 9 066,—	f 400,—	f 10 415,50	f 2 200,—	—	—	f 6 700,—	—	f 3 300,—	f 2 441,50	f 39 719,95
Subsidie in éèns voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding	6 612,97	21 467,—	—	9 128,11	—	—	—	—	—	—	25 413,90	62 621,98
Jaarlijksche subsidie als tegemoetkoming in de bezoldiging van onderwijzend personeel	62 300,—	—	—	89 093,—	—	f 59 980,—	f 3 525,—	—	—	—	—	214 898,—
Jaarlijksche subsidie als premie voor het onderwijzend personeel . . .	19 205,—	—	—	25 120,—	—	—	840,—	—	—	—	—	45 165,—
Jaarlijksche subsidie voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting	51 385,—	—	220,—	35 898,—	3 380,—	—	2 340,—	3 250,—	—	—	—	96 473,—
Jaarlijksche subsidie voor schooltoezicht	2 365,—	—	50,—	5 330,—	2 130,—	360,—	—	260,—	f 3 110,—	—	—	13 605,—
Subsidie voor het onderwijzend personeel . . .	—	36 940,—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 480,—	70 420,—
Subsidie voor de leerlingen	—	41 720,—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 294,—	92 014,—
Subsidie voor de instandhouding der school. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600,—	600,—
Subsidie voor leermiddelen en schoolbehoeften. . .	—	—	—	—	—	9 497,89^{5}	—	—	—	—	—	9 497,89^{5}
Subsidie voor de school. .	—	—	—	—	—	—	—	—	34 003,81^{5}	—	—	34 003,84^{5}
Subsidie voor de bezoldiging van het onderwijzend personeel, onderhoud, vernieuwing en aanvulling van het schoolmeubilair en de leermiddelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 500,—	—	2 500,—
Subsidie voor verdere uitgaven	—	—	1 775,—	—	27 030,50	—	—	27 772,—	—	—	—	56 577,50
Totalen . . .	f 147 064,92	f 109 193,—	f 2 445,—	f 174 984,61	f 34 740,50	f 69 837,89^{5}	f 6 705,—	f 37 982,—	f 37 113.84^{5}	f 5 800,—	f 112 229,40	f 738 096,17

1) Namelijk de gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Pekalongan, Semarang, Rembang, Soerabaja, Madoera, Pasoeroean, Besoeki, Banjoemas, Kedoe, Djokjakarta, Soerakarta, Madioen en Kediri.

2) Namelijk de gewesten Batavia, Preanger-Regentschappen, Semarang, Soerabaja, Kedoe en Djokjakarta.

Bijlage Q.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 2, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de in Nederlandsch-Indië aanwezige SCHOLEN VOOR INLANDERS

over 1913 en gedeeltelijk reeds over 1914.

GEWESTEN.	Aantal scholen op ult. 1913.							Aantal scholen op ult. 1914. *a)*							Gouvernementsscholen.					
	Gouvernementsscholen		Particuliere scholen (zendings- en andere). *c)*				Totaal.	Gouvernementsscholen		Particuliere scholen (zendings- en andere). *c)*				Totaal.	Gedurende				Op ult. 1914.	
			Gesubsidieerd.		Niet gesubsidieerd.					Gesubsidieerd.		Niet gesubsidieerd.			1913.		1914.			
	der 1ste klasse.	der 2de klasse. *d)*	Holl.-inl.	Gewone.	Holl.-inl.	Gewone.		der 1ste klasse.	der 2de klasse. *e)*	Holl.-inl.	Gewone.	Holl.-inl.	Gewone.		1ste klasse-scholen.	2de klasse-scholen.	1ste klasse-scholen.	2de klasse-scholen.	1ste klasse-scholen.	2de klasse-scholen.
Bantam	4	26	—	2	—	—	32	4	27	—	3	—	—	34	762	3 550	754	3 540	573	2 427
Batavia	4	42	1	14	—	10	71	4	44	3	17	—	11	79	1 024	6 619	967	6 990	772	5 079
Preanger-Regentschappen.	6	81	2	52	—	8	149	6	83	2	49	—	10	150	1 668	16 552	1 655	17 503	1 365	12 746
Cheribon	4	53	—	7	—	—	64	5	53	—	7	—	—	65	1 055	10 054	1 173	10 811	969	7 686
Pekalongan	4	35	—	26	—	1	66	5	35	—	26	—	1	67	967	7 575	1 078	7 525	861	5 265
Semarang	7	56	—	34	—	1	98	8	56	1	35	1	2	103	1 667	11 695	1 820	11 448	1 447	7 840
Rembang	4	29	1	10	—	2	46	4	29	—	10	1	—	44	1 001	5 405	990	5 852	785	4 269
Soerabaja	5	53	—	22	1	4	85	6	54	—	22	1	4	87	1 386	11 050	1 478	11 693	1 182	7 913
Pasoeroean	4	69	—	10	—	—	83	5	69	—	10	—	1	85	976	11 842	1 042	12 254	887	8 544
Besoeki	4	32	—	9	—	1	46	4	32	—	9	—	1	46	901	4 951	914	5 235	755	3 739
Banjoemas	5	47	—	12	1	1	66	5	47	—	9	—	1	62	1 211	9 904	1 211	10 444	1 026	7 410
Kedoe	7	59	—	56	3	3	128	7	60	2	51	1	—	121	1 796	12 980	1 772	13 760	1 497	9 728
Djokjakarta	2	22	1	86	1	—	112	2	22	3	84	1	3	115	611	5 238	581	5 425	436	3 534
Soerakarta	4	29	—	14	—	11	58	4	31	—	17	1	12	65	988	6 950	1 024	7 648	857	5 347
Madioen	4	34	—	25	—	8	71	5	34	1	26	—	7	73	1 010	8 763	1 149	8 893	955	6 407
Kediri	5	47	—	43	—	—	95	5	48	—	43	—	—	96	1 210	11 786	1 228	12 490	980	8 699
Madoera	4	25	—	5	—	1	35	4	27	—	5	—	—	36	1 070	3 836	1 058	4 261	823	3 089
	77	739	5	427	6	51		83 *f)*	751	12 *f)*	423	6 *f)*	53		19 303	148 750	19 894	155 772	16 170	109 722
			432		57					435		59								
Totalen voor Java en Madoera	816 *g)*		489				1305	834 *g)*		494				1328	168 053		175 666		125 892	

a) In 1914 zijn 6 scholen der 1ste klasse en 10 scholen der 2de klasse geopend; 2 scholen der 2de klasse zijn gesloten.

b) Onder het opgegeven aantal leerlingen, gedurende 1913 en 1914 ingeschreven geweest, bevond zich, *voor zoover is medegedeeld*, onderstaand aantal meisjes.

GEWESTEN.	1913.				1914.			
	Gouv. scholen.		Partic. scholen.		Gouv. scholen.		Partic. scholen.	
	1ste kl.	2de kl.	1ste kl.	2de kl.	1ste kl.	2de kl.	1ste kl.	2de kl.
Bantam	168	457	—	83	166	460	—	155
Batavia	120	656	37	375	131	729	152	379
Preanger-Regentschappen	176	1683	65	1919	194	1951	76	2053
Cheribon	112	594	—	161	161	720	—	200
Pekalongan	114	264	—	166	149	261	—	174
Semarang	129	438	—	403	155	490	159	427
Rembang	59	130	20	235	88	190	31	220
Soerabaja	112	342	120	688	145	396	134	446
Pasoeroean	78	436	—	524	116	518	—	566
Besoeki	61	142	—	109	74	169	—	152
Banjoemas	114	618	—	53	149	687	—	46
Kedoe	190	590	8	837	225	685	21	780
Transport	1433	6350	250	5553	1753	7256	573	5598

GEWESTEN.	1913.				1914.			
	Gouv. scholen.		Partic. scholen.		Gouv. scholen.		Partic. scholen.	
	1ste kl.	2de kl.	1ste kl.	2de kl.	1ste kl.	2de kl.	1ste kl.	2de kl.
Per transport	1433	6350	250	5553	1753	7256	573	5598
Djokjakarta	8	320	76	304	13	308	179	569
Soerakarta	56	544	—	512	63	617	26	379
Madioen	108	418	—	310	161	485	113	278
Kediri	115	559	—	739	123	636	—	780
Madoera	57	276	—	18	78	255	—	16
Totalen	1777	8467	326	7436	2191	9557	891	7620
	10 244		7762		11 748		8511	
	18 006				20 259			

inlanders (Java en Madoera).

Aantal leerlingen. *b)*															
Particuliere scholen.												Totaal.			GEWESTEN.
Gesubsidieerd.						Niet gesubsidieerd.									
Gedurende				Op ult. 1914.		Gedurende				Op ult. 1914.		Gedurende		Op ult.	
1913.		1914.				1913.		1914.							
Holl.-inl. scholen.	Gewone scholen.	Holl.-inl. scholen.	Gewone scholen.	Holl.-inl. scholen.	Gewone scholen.	Holl.-inl. scholen.	Gewone scholen.	Holl.-inl. scholen.	Gewone scholen.	Holl.-inl. scholen.	Gewone scholen.	1913.	1914.	1914.	
—	109	—	207	—	151	—	—	—	—	—	—	4 421	4 501	3 151	Bantam.
279	871	601	1 093	489	745	—	421	—	69	—	57	9 214	9 720	7 142	Batavia.
292	6 075	201	5 745	261	3 902	—	898	—	1 119	—	854	25 485	26 223	19 128	Preanger-Regentschappen.
—	835	—	732	—	421	—	—	—	—	—	—	11 944	12 716	9 076	Cheribon.
—	2 550	—	2 836	—	1 745	—	246	—	235	—	175	11 338	11 674	8 046	Pekalongan.
—	3 143	137	3 260	112	2 004	—	19	61	106	60	81	16 524	16 832	11 544	Semarang.
78	1 352	—	1 389	—	865	—	40	132	15	101	—	7 876	8 378	6 020	Rembang.
—	3 053	—	1 706	—	1 315	120	680	134	572	104	304	16 289	15 583	10 818	Soerabaja.
—	1 527	—	1 577	—	1 237	—	—	—	109	—	70	14 345	14 982	10 738	Pasoeroean.
—	551	—	706	—	573	—	30	—	19	—	13	6 433	6 874	5 080	Besoeki.
—	1 069	—	999	—	676	26	171	—	16	—	8	12 381	12 670	9 120	Banjoemas.
—	6 029	284	6 668	219	3 949	235	497	37	—	27	—	21 537	22 521	15 420	Kedoe.
39	6 050	391	6 735	312	3 788	76	—	344	290	319	161	12 014	13 766	8 550	Djokjakarta.
—	1 843	—	2 078	—	1 121	—	1 646	150	1 429	150	817	11 427	12 329	8 292	Soerakarta.
—	2 759	113	2 727	98	1 630	—	944	—	872	—	346	13 476	13 754	9 436	Madioen.
—	4 238	—	4 281	—	2 644	—	—	—	—	—	—	17 234	17 999	12 323	Kediri.
—	304	—	356	—	265	—	36	—	—	—	—	5 246	5 675	4 177	Madoera.
688	42 358	1 727	43 095	1 491	27 031	457	5 628	858	4 851	761	2 886				
43 046		44 822		28 522		6 085		5 709		3 647		217 184	226 197	158 061	

c) Onder de opgegeven particuliere scholen was, *voor zooveel blijkt*, het navolgend aantal zendingsscholen begrepen:

GEWESTEN.	Ult. 1913.				Ult. 1914.			
	Gesubsidieerd.		Niet gesubsidieerd.		Gesubsidieerd.		Niet gesubsidieerd.	
	Holl.-inl.	Gewone.	Holl.-inl.	Gewone.	Holl.-inl.	Gewone.	Holl.-inl.	Gewone.
Bantam	—	—	—	—	—	1	—	—
Batavia	1	8	—	19	1	10	—	11
Preanger-Regentschappen	2	9	—	2	1	8	—	3
Cheribon	—	5	—	—	—	5	—	—
Pekalongan	—	4	—	—	—	4	—	—
Semarang	—	27	—	1	—	27	1	2
Rembang	1	4	—	—	—	4	1	—
Soerabaja	—	17	—	—	—	17	—	—
Pasoeroean	—	7	—	—	—	7	—	—
Besoeki	—	5	—	1	—	6	—	—
Banjoemas	—	4	1	—	—	3	—	1
Transport . . .	4	90	1	14	2	92	2	17

GEWESTEN.	Ult. 1913.				Ult. 1914.			
	Gesubsidieerd.		Niet gesubsidieerd.		Gesubsidieerd.		Niet gesubsidieerd.	
	Holl.-inl.	Gewone.	Holl.-inl.	Gewone.	Holl.-inl.	Gewone.	Holl.-inl.	Gewone.
Per transport . . .	4	90	1	14	2	92	2	17
Kedoe	—	22	2	—	2	24	—	—
Djokjakarta	1	4	1	—	1	4	—	1
Soerakarta	—	1	—	—	—	1	—	—
Madioen	—	2	—	—	—	2	—	—
Kediri	—	16	—	—	—	16	—	—
Totalen . . .	5	135	4	14	5	139	2	18
	140		18		144		20	
	158				164			

d) Hieronder begrepen de tot de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers te Bandoeng, Oengaran en Djokjakarta behoorende leerscholen, tot een aantal van respectievelijk 1, 1 en 2.

e) Hieronder begrepen de tot de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers te Bandoeng, Oengaran en Djokjakarta behoorende leerscholen, tot een aantal van respectievelijk 2, 1 en 1.

f) Op ult. 1914 waren aan de openbare Hollandsch-inlandsche en inlandsche 1ste klasse-scholen werkzaam 201 Europeesche leerkrachten, 272 aan eene gouvernementskweekschool of daarmede gelijkgestelde inrichting van onderwijs opgeleide inlandsche onderwijzers, 47 niet aan eene kweekschool opgeleide inlandsche onderwijzers en 3 kweekelingen.

g) Op ult. 1913 werden 492 van de 816 en op ult. 1914 390 van de 834 openbare lagere scholen bestuurd door onderwijzers, die hunne opleiding aan eene gouvernementskweekschool hadden genoten, terwijl op genoemde tijdstippen 147 en 7 aldus gediplomeerden als hulponderwijzer geplaatst waren. Met inbegrip van dezen bedroeg het aantal in dienst zijnde hulponderwijzers of als zoodanig dienstdoende personen op ult. 1913 1693 en op ult. 1914 1781; het aantal kweekelingen bedroeg achtereenvolgens 542 en 411, waaronder respectievelijk 1 en 1 tijdelijk waarnemend, zonder diploma.

EILANDEN EN GEWESTEN.	Aantal scholen bij het einde der onderstaande jaren.											
	Gouvernementsscholen. *i)*						Particuliere scholen (zendings- en andere). *j)*				Totaal.	
	der 1ste klasse.			der 2de klasse.			Holl.-inlandsche.		Gewone.		1912.	1913.
	1912.	1913.	1914 *k)*.	1912.	1913.	1914 *k)*.	1912.	1913.	1912.	1913.		
Padangsche Benedenlanden / Padangsche Bovenlanden	3	4	4	*l)* 44	*l)* 45	*l)* 66	1	1	234	15	282	65
Tapanoeli	1	1	1	20	22	22	1	1	470	481	492	505
Nias (res. Tapanoeli)	—	—	—	1	1	1	—	—	112	130	113	131
Benkoelen	1	1	1	18	18	18	—	—	—	1	19	20
Lampongsche districten	1	1	1	8	8	8	—	—	10	5	19	14
Palembang	1	1	1	22	31	31	—	—	88	1	111	33
Djambi	—	—	—	6	7	7	—	—	23	26	29	33
Oostkust van Sumatra	1	1	1	14	16	19	—	—	155	166	170	183
Atjeh en onderhoorigheden	—	—	—	18	18	19	—	—	2	5	20	23
Riouw en onderhoorigheden	—	—	—	5	5	5	—	—	9	9	14	14
Banka en onderhoorigheden	—	—	—	6	6	6	—	—	—	1	6	7
Billiton	—	—	1	2	2	6	—	—	—	—	2	2
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	6	6	7	—	—	7	7	13	13
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1	1	1	20	20	20	—	—	88	91	109	112
Minahasa, Bolaang Mongondou, Gorontalo en Midden-Celebes (res. Menado)	—	—	—	90	89	*n)* 48	—	—	376	454	494	571
Sangi-eilanden / Talaud-eilanden (res. Menado)	—	—	—	28	28	*n)* 9	—	—				
Celebes en onderhoorigheden	—	—	—	22	22	22	—	—	37	48	59	70
Amboina	—	—	—	66	65	65	—	—	137	162	203	227
Ternate en onderhoorigheden	—	—	—	2	2	2	—	—	118	129	120	131
Timor en onderhoorigheden	—	—	—	23	23	23	—		114	135	137	158
Bali en Lombok	—	1	1	13	14	14	—	—	6	6	19	21
Totalen voor de buitenbezittingen	9	*o)* 11	*o)* 12 *p)*	434	*o)* 448	*o)* 418 *p)*	2	2	1 986	1 872	2 431	2 333

h) Onder het opgegeven aantal leerlingen was, *voor zooveel is medegedeeld*, het navolgend aantal meisjes begrepen.

Openbare scholen.				Particuliere scholen.			
der 1ste klasse.		der 2de klasse.		Holl.-inlandsche.		Gewone.	
1912.	1913.	1912.	1913.	1912.	1913.	1912.	1913.
91	132	17 181	17 458	—	37	24 655	26 777

i) Hieronder niet begrepen de tijdelijk gesloten scholen.

j) Onder de opgegeven particuliere scholen was, *voor zooveel blijkt*, het navolgend aantal zendingsscholen begrepen:

GEWESTEN OF EILANDEN.	1912.				1913.			
	Holl.-inl.		Gewone.		Holl.-inl.		Gewone.	
	Gesubsidieerd.	Niet gesubsidieerd.	Gesubsidieerd.	Niet gesubsidieerd.	Gesubsidieerd.	Niet gesubsidieerd.	Gesubsidieerd.	Niet gesubsidieerd.
Sumatra's Westkust	—	—	7	1	—	—	10	4
Tapanoeli	1	—	411	53	1	—	424	50
Nias (Tapanoeli)	—	—	79	33	—	—	99	31
Benkoelen	—	—	—	1	—	—	—	1
Palembang	—	—	—	1	—	—	—	1
Oostkust van Sumatra	—	—	66	12	—	—	68	9
Atjeh en onderhoorigheden	—	—	1	—	—	—	1	—
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	2	—	—	—	2
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	—	—	27	9	—	—	37	—
Menado	—	—	312	64	—	—	234	132
Celebes en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	10	—
Amboina	—	—	63	72	—	—	114	46
Ternate en onderhoorigheden	—	—	90	28	—	—	3	123
Timor en onderhoorigheden	—	—	31	20	—	—	36	—
Totalen	1	—	1087	296	1	—	1 036	395
	1		1 383		1		1 431	
	1 384				1 432			

inlanders (buitenbezittingen).

Aantal leerlingen. *h*)															
Gouvernementsscholen.						Particuliere scholen.						Totaal.			GEWESTEN, ENZ.
der 1ste klasse			der 2de klasse.			Holl.-inl.			Gewone.						
Gedurende		Op ult.	Gedurende		Op ult.	Gedurende		Op ult.	Gedurende		Op ult.	Gedurende		Op ult.	
1912.	1913.	1913.	1912.	1913.	1913.	1912.	1913.	1913.	1912.	1913.	1913.	1912.	1913.	1913.	
614	887	743	11 645	12 273	9 006	147	*m*) **121**	121	22 109	1 227	961	34 515	**14 508**	10 831	Padangsche Benedenlanden. Padangsche Bovenlanden.
102	131	107	4 752	5 178	3 889	60	94	81	33 980	36 605	30 254	38 894	42 008	34 331	Tapanoeli.
—	—	—	210	238	195	—	—	—	7 438	9 771	8 954	7 648	10 009	9 149	Nias (res. Tapanoeli).
204	222	164	2 626	3 368	2 535	—	—	—	—	73	63	2 830	3 663	2 762	Benkoelen.
96	124	75	1 830	1 836	1 325	—	—	—	339	190	179	2 265	2 150	1 579	Lampongsche districten.
165	193	149	4 114	5 671	4 153	—	—	—	10 498	142	116	14 777	6 006	4 418	Palembang.
—	—	—	620	740	540	—	—	—	2 328	3 774	3 311	2 948	4 514	3 851	Djambi.
91	131	122	2 795	3 325	2 444	—	—	—	11 031	12 510	9 952	13 917	15 966	12 518	Oostkust van Sumatra.
—	—	—	2 600	2 866	1 973	—	—	—	428	568	332	3 028	3 434	2 305	Atjeh en onderhoorigheden.
—	—	—	611	595	384	—	—	—	563	703	536	1 174	1 298	920	Riouw en onderhoorigheden.
—	—	—	967	980	744	—	—	—	—	54	38	967	1 034	782	Banka en onderhoorigheden.
—	—	—	320	335	239	—	—	—	—	—	—	320	335	239	Billiton.
—	—	—	680	711	499	—	—	—	372	442	330	1 052	1 153	829	Westerafd. van Borneo.
68	96	73	4 958	6 693	3 392	—	—	—	5 337	7 548	4 068	10 363	14 337	7 533	Z. en O. afd. van Borneo.
—	—	—	21 633	23 637	17 839	—	—	—	23 365	32 112	23 182	44 998	55 749	41 021	Minahasa, Bolaang Mongondou, Gorontalo en M.-Celebes. Sangi-eilanden. Talaud-eilanden.
—	—	—	3 356	3 452	2 546	—	—	—	2 159	4 530	3 121	5 515	7 982	5 667	Celebes en onderhoorigheden
—	—	—	10 561	10 592	8 502	—	—	—	7 600	8 028	7 214	18 161	18 620	15 716	Amboina.
—	—	—	564	535	384	—	—	—	6 025	3 933	3 158	6 589	4 468	3 542	Ternate en onderhoorigh.
—	—	—	**2 986**	**2 704**	**1 995**	—	—	—	**4 318**	**7 541**	**6 904**	**7 304**	**10 245**	**8 899**	Timor en onderhoorigheden.
—	65	46	1 979	2 382	1 584	—	—	—	270	307	250	2 249	2 754	1 880	Bali en Lombok.
1340	1849	1479	**79 807**	**88 111**	**64 168**	207	**215**	202	**138 160**	**130 058**	**102 923**	**219 514**	**220 233**	**168 772**	

k) In 1914 zijn geopend één nieuwe school der 1ste klasse te Tandjoengpandan (Billiton) en nieuwe scholen der 2de klasse te Ketapang (Westerafdeeling van Borneo), Boeding, Gandoeng, Dendang, Sidjoek (Billiton), Tapan, Loeboekaloeng, Baso, Koeto Toeo, Dangoeng-Dangoeng, Soempoer, Tjoebadak, Priaman, Padangpandjang, Pajokoemboeh, Fort van der Capellen, Fort de Kock, Bondjol-Alam, Pakan Chamis, Soengai Tarab, Soengai Limau, Soelit Air, Naras, Koeboe Karambil, Mageb, Soerian (Sumatra's Westkust), Sinabang, Indrapoeri (Atjeh en onderhoorigheden), Goenoeng Sahilan, Arnhemia, Bangoen Poerba (Oostkust van Sumatra), Filamoeta, Donggala, Parigi en Paloe (Menado), terwijl in genoemd jaar de school te Lam Njong (Atjeh en onderhoorigheden) is gesloten.

l) Met inbegrip van de tot de kweekschool te Fort de Kock behoorende leerschool.

m) Onvolledige getallen zijn vet gedrukt.

n) Met ingang van 1 Januari 1914 zijn 60 gouvernementsscholen der 2de klasse omgezet in achtereenvolgens 31 districtsscholen, 18 landschapsscholen, 10 genootschapsscholen en 1 comité-school.

o) Van de openbare lagere scholen werden op ult. 1913 373 van de 459 (11 scholen der 1ste klasse en 448 scholen der 2de klasse) en op ult. 1914 333 van de 430 (12 scholen der 1ste klasse en 418 scholen der 2de klasse) bestuurd door onderwijzers, die hunne opleiding aan eene gouvernementskweekschool hadden genoten, terwijl op genoemde tijdstippen 77 en 45 aldus gediplomeerden als hulponderwijzer geplaatst waren. Met inbegrip van dezen bedroeg het aantal in dienst zijnde hulponderwijzers of als zoodanig dienst doende personen op ult. 1913 1104 en op ult. 1914 1153; het aantal kweekelingen bedroeg achtereenvolgens 130 en 142 (waaronder respectievelijk 1 en 1 tijdelijk waarnemend, zonder diploma).

p) Op ult. 1914 waren aan de openbare Hollandsch-inlandsche en inlandsche 1ste klasse-scholen werkzaam 24 Europeesche en 43 inlandsche leerkrachten, waaronder 1 niet aan één gouvernementskweekschool opgeleide.

GEWESTEN.	Aantal scholen.	Aantal leerlingen op 31 December 1914.								Afschrijvingen d			
										Zondergetu			
		Klasse I.		Klasse II.		Klasse III.		Totaal.		Klasse I.		Klasse II.	
		J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.
JAVA en M													
Bantam	147	5 221	605	2 579	184	1 536	77	9 336	866	1 699	215	754	67
Batavia	48	1 195	57	486	22	245	8	1 926	87	526	43	171	14
Preanger-Regentschappen	624	15 345	3 982	10 460	1 904	8 156	965	33 961	6 851	3 007	1 044	1 869	418
Cheribon	271	8 229	837	4 833	236	3 499	133	16 561	1 206	1 898	275	1 190	153
Pekalongan	301	12 262	256	4 593	19	2 167	1	19 022	276	3 688	130	1 669	16
Semarang	363	14 439	300	6 710	44	2 413	16	23 562	360	4 238	99	1 714	26
Rembang	199	8 389	347	3 991	99	2 295	16	14 675	462	2 875	273	1 207	43
Soerabaja	155	4 954	692	2 526	341	1 838	16	9 318	1 049	1 397	220	608	43
Madoera	37	1 435	334	337	1	35	—	1 807	335	229	43	79	1
Pasoeroean	126	4 019	100	2 239	22	1 330	14	7 588	136	1 502	48	844	15
Besoeki	109	4 654	81	878	3	439	—	5 971	84	1 554	18	329	3
Banjoemas	232	8 506	798	3 644	159	2 077	25	14 227	982	3 596	511	1 853	108
Kedoe	379	17 452	1 321	9 045	521	4 705	168	31 202	2 010	5 571	777	3 291	282
Madioen	271	9 615	447	3 558	67	1 901	20	15 074	534	3 240	177	1 417	56
Kediri	259	9 954	525	6 149	166	3 117	36	19 220	727	4 278	336	2 373	104
Totalen Java en Madoera	3 521	125 669	10 682	62 028	3 788	35 753	1 495	223 450	15 965	39 298	4 209	19 368	1 349
BUITENBE ZI													
Sumatra's Westkust	370	11 208	2 170	6 178	486	3 838	153	21 224	2 809	5 461	978	2 434	212
Benkoelen	98	2 096	55	1 693	26	1 203	14	4 992	95	723	22	411	8
Palembang	105	3 872	45	1 785	17	922	—	6 579	62	1 891	42	593	18
Djambi	40	2 967	440	1 461	3	304	—	4 732	443	802	30	195	—
Riouw en onderhoorigheden	8	229	8	45	3	40	—	314	11	38	—	10	—
Totalen buitenbezittingen	621	20 372	2 718	11 162	585	6 307	167	37 841	3 420	8 915	1 072	3 643	238

olks- scholen.

ringen i den loop van 1914.							Van de afgeschreven leerlingen zonder getuigschrift verlieten de school wegens:													
Zonder getuigschrift.					Met getuig-schrift.		overlijden of ziekte.		overgang naar eene gouvernements-school.		vertrek naar elders.		het gaan in eene betrekking.		verwijdering wegens ongeregeld schoolbezoek.		onbekende redenen.			
I.	Klasse III.		Totaal.																	
M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.		
en	MADOERA.																			
67	518	43	2 971	325	821	26	395	36	63	7	252	44	212	42	1 807	150	242	46		
14	69	2	766	59	44	2	73	4	74	8	160	15	123	4	221	19	115	9		
418	1 449	295	6 325	1 757	5 327	474	876	242	365	72	1 642	371	926	449	2 122	507	394	116		
153	725	54	3 813	482	2 007	90	742	78	355	29	377	63	339	68	1 560	171	440	73		
16	555	2	5 912	148	406	—	1 020	12	241	1	749	27	723	28	2 891	77	288	3		
26	443	4	6 395	129	383	6	995	22	380	9	890	18	1 204	22	2 604	54	322	4		
43	523	1	4 605	317	982	6	547	46	284	5	549	28	1 082	52	1 871	170	272	16		
43	297	2	2 302	265	856	2	559	106	157	19	361	38	519	32	501	55	205	15		
1	2	—	310	44	—	—	35	5	40	—	122	12	55	17	54	10	4	—		
15	302	2	2 648	65	442	2	449	9	139	8	373	14	181	2	1 378	30	128	2		
3	114	2	1 997	23	52	—	196	5	109	6	336	—	367	3	696	6	293	3		
08	543	15	5 992	634	355	1	1 201	119	428	18	391	41	638	45	2 535	299	799	112		
82	1 537	84	10 399	1 143	1 733	57	2 251	178	549	18	1 043	133	766	76	5 232	656	558	82		
56	440	14	5 097	247	552	1	628	34	142	24	844	42	552	20	2 159	64	772	63		
04	1 010	25	7 661	465	1 572	19	977	58	362	14	1 268	83	2 085	135	2 469	141	500	34		
49	8 527	545	67 193	6 103	15 532	686	10 944	954	3 688	238	9 357	929	9 772	995	28 100	2 409	5 332	578		
BE	ZITTINGEN.																			
12	1 726	85	9 621	1 275	902	27	1 414	187	1 097	169	1 373	145	565	75	3 098	431	2 074	268		
8	130	1	1 264	31	21	—	107	2	137	1	104	5	127	—	699	21	90	2		
18	578	6	3 062	66	225	—	170	7	234	1	281	7	255	9	1 962	41	160	1		
—	58	—	1 055	30	—	—	177	4	60	—	315	15	—	—	330	8	173	3		
—	20	—	68	—	8	—	2	—	2	—	30	—	1	—	28	—	5	—		
38	2 512	92	15 070	1 402	1 156	27	1 870	200	1 530	171	2 103	172	948	84	6 117	501	2 502	274		

III. Gouvernementskweekscholen voor inlandsche onderwijzers.

KWEEKSCHOLEN TE	Aantal onderwijzers op ult. 1914. Europeanen. Directeuren en 2de onderwijzers.	Europeanen. Landbouwleeraar.	Europeanen. Hulponderwijzers.	Inlanders. Hulponderwijzers van den 1sten en van den 2den rang.	Inlanders. Onderwijzers in de talen.	Inlanders. Onderwijzers in het handteekenen.	Te zamen.	Aantal kweekelingen. Nominaal aantal plaatsen.	Ingeschreven op 1 Januari 1914.	Afgeschreven in 1914: wegens in 1914 of vroeger afgelegd eindexamen.	Afgeschreven in 1914: wegens andere redenen.	Afgeschreven in 1914: Te zamen.	Bijgekomen in 1914: na goed afgelegd toelatingsexamen.	Bijgekomen in 1914: met certificaat.	Bijgekomen in 1914: Te zamen.	Ingeschreven op ult. 1914: Totaal aantal kweekelingen.	Ingeschreven op ult. 1914: Aantal kweekelingen der hoogste klasse.	Bij het eindexamen in 1914: geslaagd.	Bij het eindexamen in 1914: afgewezen.	Bij het toelatingsexamen in 1914: geslaagd.	Bij het toelatingsexamen in 1914: afgewezen.
Bandoeng	2	—	3	—	2	1	8	120	a) 125	20	4	24	26	—	26	b) 127	19	20	—	32	30
Probolinggo	2	1	3	—	3	1	10	c) 120	d) 111	14	3	17	d) 26	—	d) 26	c) 120	10	14	—	52	126
Djokjakarta	2	—	2	1	2	1	e) 8	120	f) 125	23	8	31	g) 25	—	25	119	14	23	—	94	263
Oengaran	2	—	3	—	1	1	h) 7	120	120	11	8	19	i) 25	—	i) 25	i) 126	12	11	1	78	72
Fort de Kock	j) 2	—	j) 2	1	1	1	k) 7	100	l) 112	m) 15	5	m) 20	—	n) 24	n) 24	o) 116	p) 13	15	—	—	—
Amboina	1	—	—	—	1	—	2	40	—	—	—	—	13	—	13	q) 13	—	—	—	42	144
Totalen	11	1	13	2	10	5	42	620	593	83	28	111	115	24	139	621	68	83	1	298	635

a) Hieronder 2 meisjes en 3 leerlingen van de middelbare landbouwschool boven de formatie.

b) Als voren 2 en 6.

c) Hieronder 6 adspirant-landbouwkundigen.

d) Als voren 3.

e) Bovendien zijn aan de leerscholen 2 hoofdonderwijzers verbonden en worden enkele lessen door een landbouwleeraar gegeven.

f) Hieronder 2 meisjes en 3 jongens boven de formatie.

g) Hieronder 3 jongens boven de formatie.

h) Bovendien is aan de leerschool 1 inlandsche hoofdonderwijzer verbonden.

i) Hieronder 6 leerlingen boven de formatie.

j) De directeur en de 2de onderwijzer bezitten de akte voor Maleisch en land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië; de directeur bovendien die voor het Soendaasch, de 2de onderwijzer die voor de landbouwkunde.

k) In den loop van het schooljaar werd de formatie van het personeel verminderd met 1 taalonderwijzer. In diens plaats werd een afzonderlijk hoofd der leerschool aangesteld, aan wien ook eenige lessen aan de kweekschool werden opgedragen.

l) Hieronder 12 adspirant-ambtenaren, 8 meisjes en 3 adspirant-landbouwkundigen boven de formatie.

m) Hieronder 1 adspirant-ambtenaar en 1 meisje boven de formatie.

n) Hieronder 6 adspirant-ambtenaren, 2 meisjes en 3 adspirant-landbouwkundigen boven de formatie.

o) Hieronder 17 adspirant-ambtenaren, 9 meisjes en 6 adspirant-landbouwkundigen boven de formatie.

p) Hieronder 1 adspirant-ambtenaar boven de formatie.

q) Hieronder 3 meisjes boven de formatie.

IV. Gouvernementsopleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren te Bandoeng, Magelang, Probolinggo, Serang, Madioen en Blitar en gouvernementsschool voor zonen van inlandsche hoofden en andere aanzienlijke inlanders te Tondano.

SCHOLEN TE	Aantal onderwijzers op ult. 1914. Europeanen. Directeuren.	Europeanen. Hoofdonderwijzers.	Europeanen. Leeraren in de rechtswetenschap.	Europeanen. Leeraren in de landbouwkunde.	Europeanen. Eerste onderwijzers.	Europeanen. Onderwijzers.	Europeanen. Hulponderwijzers.	Inlanders. Onderwijzers in de talen.	Inlanders. Onderwijzers in het handteekenen.	Te zamen.	Aantal leerlingen. Nominaal aantal.	Ingeschreven op 1 Januari 1914.	Afgeschreven in 1914: wegens in 1914 of vroeger afgelegd eindexamen.	Afgeschreven in 1914: wegens andere redenen.	Afgeschreven in 1914: Te zamen.	Bijgekomen in 1914.	Ingeschreven op ult. 1914: Totaal aantal.	Ingeschreven op ult. 1914: Aantal leerlingen der hoogste klasse.	Bij het eindexamen in 1914: geslaagd.	Bij het eindexamen in 1914: afgewezen.	Bij het toelatingsexamen in 1914: geslaagd.	Bij het toelatingsexamen in 1914: afgewezen.
Bandoeng	1	—	1	1	1	4	—	2	1	11	140	123	16	—	16	20	127	13	29	—	—	—
Magelang	1	—	1	1	1	4	—	2	1	11	140	127	23	8	31	38	134	12	23	—	—	—
Probolinggo	1	—	1	b) 1	1	4	—	c) 3	1	12	140	113	12	7	19	19	113	32	20	1	—	—
Serang	1	—	1	—	1	4	—	2	1	10	123	95	—	9	9	28	114	—	—	—	—	—
Madioen	1	—	a) 1	1	1	4	—	1	1	10	122	95	—	e) 7	7	34	122	f)	—	—	—	—
Blitar	1	—	1	b) 1	1	4	—	1	d) 1	10	140	90	—	12	12	32	110	9	9	—	—	—
Tondano	—	1	—	—	—	2	—	1	1	5	40	41	8	3	11	12	g) 42	6	8	—	12	4
Totalen	6	1	6	5	6	26	—	12	7	69	845	684	59	46	105	183	762	72	89	1	12	4

a) Geeft tevens les aan de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Blitar.

b) De landbouwkunde wordt onderwezen door de landbouwleeraren respectievelijk te Lawang en te Blitar.

c) Voor het Javaansch, Madoereesch en Maleisch.

d) Is tevens belast met het onderwijs in het Javaansch en Maleisch.

e) Eén leerling verliet de school na afgelegd overgangsexamen van de 1ste naar de 2de afdeeling.

f) Te Madioen was nog geen hoogste klasse gevormd.

g) Hieronder 2 externen.

V. Opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren tevens kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Makasser.

Aantal onderwijzers op ult. 1914.						Aantal leerlingen.																											
Europeanen.			Inlanders.			Nominaal aantal.		Ingeschreven op 1 Januari 1914.		Afgeschreven in 1914						Bijgekomen in 1914.		Ingeschreven op ult. 1914				Bij het eindexamen in 1914				Bij het toelatingsexamen in 1914			
			Onderwijzers							wegens in 1914 of vroeger afgelegd eindexamen.		wegens andere redenen.		Te zamen.				Totaal aantal.		Aantal leerlingen der hoogste klasse.		geslaagd.		afgewezen.		geslaagd.		afgewezen.	
Directeur.	Eerste onderwijzer.	Onderwijzers.	in de talen.	in het handteekenen.	Te zamen.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.	Adspirant ambtenaren.	Adspirant onderwijzers.
1	1	3	2	1	8	93		82		—	—	3	5	8		14	5	a) 38	b) 55	4	3	2	5	—	—	12	5	8	26

a) Hieronder 2 adspirant-ambtenaren boven de formatie.

b) Hieronder 6 adspirant-onderwijzers boven de formatie.

VI. Normaalcursussen voor de opleiding van inlandsche hulponderwijzers.

Normaalcursus te:	Aantal onderwijzers op ult. 1914.	Nominaal aantal.	Aantal leerlingen.																													
			Ingeschreven op 1 Jan. 1914						Afgeschreven in 1914						Bijgekomen in 1914						Ingeschreven op ult. 1914						Bij het eindexamen in 1914				Bij het toelatingsexamen in 1914			
			in de eerste klasse.		in de tweede klasse.		Te zamen.		wegens afgelegd eindexamen.		wegens andere redenen.		Te zamen.		na afgelegd toelatingsexamen.		zonder toelatingsexamen.		Te zamen.		in de eerste klasse.		in de tweede klasse.		Te zamen.		geslaagd.		afgewezen.		geslaagd.		afgewezen.	
			J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.	J.	M.
Batavia	4	50	22	2	14	2	36	4	12	2	3	—	15	2	12	2	11	—	23	2	23	3	21	1	44	4	12	2	2	—	12	2	81	1
Buitenzorg	4	50	19	3	13	4	32	7	12	4	3	—	15	4	1	—	19	—	20	—	24	1	13	2	37	3	12	4	1	—	1	—	36	c) 1
Cheribon (a)	4	50	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	14	1	7	—	21	1	18	1	—	—	18	1	—	—	—	—	14	1	34	—
Poerworedjo (a)	2	50	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	26	—	26	—	25	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Poerwokerto (a)	2	50	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	26	—	26	—	25	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pekalongan (a)	3	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	19	—	25	—	25	—	—	—	25	—	—	—	—	—	6	—	26	—
Semarang (a)	3	50	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	28	—	28	—	25	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerakarta (a)	3	50	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	23	2	23	2	21	2	—	—	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Malang	2	50	24	1	25	—	49	1	23	—	3	—	26	—	e)	—	26	—	26	—	30	—	19	1	49	1	23	—	2	—	d)	—	—	—
Bondowoso	2	50	26	—	22	—	48	—	22	—	2	—	24	—	e)	—	22	—	22	—	22	—	24	—	46	—	22	—	—	—	d)	—	—	—
Palembang	4	50	30	—	19	—	49	—	17	—	2	—	19	—	16	—	1	—	17	—	19	—	28	—	47	—	17	—	2	—	36	—	e) 14	—
Koeta Radja	3	50	25	—	22	2	47	2	21	2	2	—	23	2	23	—	—	—	23	—	25	—	22	—	47	—	21	2	—	—	23	—	39	—
Bandjermasin b)	2	50	12	—	6	—	18	—	7	—	5	—	12	—	g) 6	—	—	—	g) 6	—	—	—	12	—	12	—	7	—	1	—	f) 6	—	—	—
Kandangan	2	50	18	—	11	—	29	—	8	—	8	—	16	—	10	—	1	—	11	—	11	—	13	—	24	—	8	—	9	—	11	—	26	—
Makasser	2	50	16	—	8	—	24	—	6	—	2	—	8	—	9	—	—	—	9	—	17	—	8	—	25	—	6	—	2	—	9	—	7	—
Singaradja	2	58	25	—	16	—	41	—	14	—	6	—	20	—	—	—	17	—	17	—	22	—	16	—	38	—	14	—	2	—	g)	g)	g)	g)
Totalen.	44	808	217	6	156	8	373	14	142	8	46	—	188	8	97	3	226	2	323	5	332	7	176	4	508	11	142	8	21	—	118	3	263	2

a) In den loop van 1914 geopend.

b) Bij Gouv. Bt. 8 Aug. 1914 n°. 1 werd besloten geen leerlingen meer tot dezen normaalcursus toe te laten.

c) Er is alleen examen afgenomen voor Bantam en Batavia, aangezien er genoeg candidaten waren met de akte „kweekeling" van de Preanger-Regentschappen en Cheribon.

d) Er werd te Malang en Bondowoso geen toelatingsexamen voor den normaalcursus gehouden. De aangewezenen werden gekozen uit de jongelieden, die zich voor plaatsing op den cursus hadden aangemeld en in het bezit waren van het kweekelingen-diploma of van eene gezegelde verklaring van met gunstigen uitslag afgelegd toelatingsexamen voor de kweekschool voor inlandsche onderwijzers.

e) Onvolledige opgaaf.

f) 6 kweekelingen in gouvernements-dienst, die tot de 2de klasse werden toegelaten.

g) Geen toelatingsexamen.

Bijlage R.

(Zie hoofdstuk K, afd. III, van het verslag.)

STATISTISCHE EN ANDERE OPGAVEN

betreffende de Europeesche en inlandsche CHRISTENGEMEENTEN in Nederlandsch-Indië (daaronder ook de zendingsgemeenten), meerendeels volgens de over 1914 ingekomen gegevens.

A. PROTESTANTSCHE EEREDIENST.

1°. Gevestigde Kerk.

Europeesche Christengemeenten.

STANDPLAATSEN DER PREDIKANTEN, met bijbehoorende kerkelijke afdeeling.	Organiek aantal predikanten.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1914.	Aantal Protestantsche Europeanen op ult. 1914.		Aantal lidmaten op ult. 1914.		Aantal in 1914 aangenomen lidmaten.		Aantal gedoopten gedurende 1914.			Aantal in 1914 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1914.	
									Kinderen		Volwassenen.			
			Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	in echt geboren.	buiten echt geboren			Civielen.	Militairen.
Java en Madoera.														
Batavia, met Weltevreden, de benedenstad en den naasten omtrek, de afdeeling Tangerang, zoomede de residentiën Bantam en Lampongsche districten	5	a) 7	†	b) *561	†	†	*94	*7	*81	*16	*12	*36	*1 008	*10
Meester-Cornelis, met de afdeelingen Meester-Cornelis en Krawang . . .	1	1	1 648	527	563	200	14	4	74	8	6	6	179	4
Buitenzorg, met de afdeeling van dien naam	1	1	1 500	55	545	31	19	—	19	4	5	2	166	—
Soekaboemi, met de residentie Preanger-Regentschappen (behalve de afdeeling Bandoeng) en de afdeeling Galoeh (Cheribon)	1	1	*2 980	*570	—	—	*6	—	*40	*18	*7	*6	*228	*550
Bandoeng, met de hoofdplaats en de afdeeling van dien naam	1	a) 1	42	825	—	—	18	6	36	4	5	5	474	8
Cheribon, met de residentie Cheribon (uitgenomen de afdeeling Galoeh) . .	1	1	774	1	313	1	—	—	25	8	—	2	61	—
Pekalongan, met de residentie Pekalongan	1	1	1 436	—	875	—	17	—	24	3	6	1	176	—
Semarang, met de afdeelingen Semarang en Kendal.	2	2	3 000	255	—	—	40	—	55	—	—	9	436	—
Salatiga, met de afdeeling van dien naam	1	a) 1	662	312	288	167	—	—	28	8	—	4	252	10
Pati, met de afdeeling van dien naam en de afdeelingen Koedoes, Grobogan, Demak (Semarang), Blora en Rembang (Rembang).	1	1	1 191	—	—	—	—	—	96	40	4	—	216	—
Modjokerto, met de afdeeling van dien naam en de afdeelingen Djombang, Lamongan (Soerabaja), Bodjonegoro en Toeban (Rembang).	1	1	*550	—	*160	—	*1	—	*16	*3	—	—	*96	—
Soerabaja, met de hoofdplaats, de afdeeling van dien naam en de afdeelingen Grisee (Soerabaja), Sampang, Bangkalan en Pamekasan (Madoera) . . .	3	3	*6 990	*147	*3 273	*87	*61	—	*103	*5	*9	*23	*962	*6
Pasoeroean, met de afdeeling van dien naam en de afdeelingen Bangil (uitgenomen de onderafdeeling Lawang) (Pasoeroean) en Sidoardjo (Soerabaja).	1	1	410	—	200	—	—	—	17	1	—	2	166	—
Malang, met de afdeeling van dien naam en de onderafdeeling Lawang (afd. Bangil)	1	a) 1	1 781	*217	520	103	24	7	61	14	6	10	210	4
Probolinggo, met de afdeeling van dien naam en de afdeelingen Kraksaän, Loemadjang (Pasoeroean) en Djember (Besoeki)	1	1	1 736	—	787	—	6	—	31	3	1	2	150	—
Bondowoso, met de residentie Besoeki (uitgenomen de afdeeling Djember), de afdeeling Soemenep (res. Madoera) en de residentie Bali en Lombok . .	1	1	1 448	—	416	—	4	—	61	31	3	—	144	—
Poerwaredja, met de afdeeling van dien naam en de afdeelingen Keboemen (res. Kedoe), Poerwakerta, Banjoemas en Tjilatjap (res. Banjoemas)	1	1	938	101	465	70	9	—	68	15	2	3	157	—

a) Ter voorziening in de godsdienstige behoeften der mindere militairen en der minder gegoede leden van de Protestantsche gemeenten waren op ult. 1914 van landswege aangestelde godsdienstleeraars (zie Ind. St. 1889 n°. 170, juncto 1894 n°. 150) bescheiden op de garnizoensplaatsen Batavia, Bandoeng, Willem I (Semarang), Malang (Pasoeroean) en Magelang (Kedoe), onder toezicht van de predikanten te Batavia, Bandoeng, Salatiga, Malang en Magelang.

b) Waar over 1914 nog geene opgaven zijn ontvangen, zijn de cijfers van 1913 opgenomen. Deze zijn met een * aangeduid.

STANDPLAATSEN DER PREDIKANTEN, met bijbehoorende kerkelijke afdeeling.	Organiek aantal predikanten.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1914.	Aantal Protestantsche Europeanen op ult. 1914.		Aantal lidmaten op ult. 1914.		Aantal in 1914 aangenomen lidmaten.		Aantal gedoopten gedurende 1914.			Aantal in 1914 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1914.	
									Kinderen		Volwassenen.			
			Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	in echt geboren.	buiten echt geboren.			Civielen.	Militairen.
Magelang, met de afdeeling van dien naam en de afdeelingen Temanggoeng, Wonosobo (Kedoe), Bandjarnegara en Poerbalingga (Banjoemas)	1	a) 1	985	300	310	100	29	4	14	7	3	1	640	2
Djokjakarta, met de residentie Djokjakarta	1	1	858	72	336	—	11	—	6	4	—	4	159	—
Soerakarta, met de residentie Soerakarta	1	1	1 372	102	430	35	8	1	27	9	4	2	229	4
Madioen, met de residentie Madioen en de afdeeling Berbek (res. Kediri)	1	1	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Kediri, met de residentie Kediri (uitgenomen de afdeeling Berbek)	1	1	†	†	†	—	10	—	78	31	1	1	200	—
Totalen voor de 22 kerkelijke afdeelingen op Java en Madoera (met de Lampongsche districten en Bali en Lombok)	29	31	30 301	4 045	9 481	794	371	29	960	232	74	119	6 309	598
Buitenbezittingen.														
Padang, met de residentiën Padangsche Benedenlanden en Benkoelen	1	1	1 350	348	348	111	12	—	54	—	—	5	144	—
Fort de Kock, met de residentiën Padangsche Bovenlanden en Tapanoeli	1	1	653	165	214	103	—	8	25	—	3	—	78	10
Palembang, met de residentiën Palembang, Djambi en Banka en onderhoorigheden	1	1	717	31	198	5	2	—	9	3	—	—	65	—
Medan, met de residentie Oostkust van Sumatra	1	1	c) **3 205	**46	**1 602	**23	**11	—	**24	—	**2	**7	**50	—
Koeta Radja, met het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden	1	1	791	381	333	232	7	—	27	5	—	3	99	—
Pontianak, met de residentiën Westerafdeeling van Borneo en Riouw en onderhoorigheden en de assistent-residentie Billiton	1	1	516	111	246	23	2	—	17	—	—	1	44	—
Bandjermasin, met de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1	1	752	—	—	—	—	—	25	—	—	1	65	—
Makasser, met het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, de onderafdeelingen Donggala en Paloe van de afdeeling Midden-Celebes (Menado) en de afdeeling Soembawa (Timor en onderhoorigheden)	1	1	*1 280	*166	*560	*67	*11	—	*33	—	*1	*3	*223	—
Menado, met de residentie Menado (uitgenomen de onderafdeelingen Donggala en Paloe van de afdeeling Midden-Celebes)	1	1	**878	**5	**241	**2	**10	—	**25	**1	—	**10	**308	—
Amboina, met de residentiën Amboina (uitgenomen de afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea en de onderafdeeling Banda) en Ternate en onderhoorigheden	1	1	*1 497	*13	*550	*2	*32	—	*53	*4	*2	*6	*453	*4
Banda Neira, met de onderafdeeling Banda en de afd. Zuid-Nieuw-Guinea (Amboina)	1	1	511	1	190	—	1	—	8	—	—	2	110	—
Koepang, met de residentie Timor en onderhoorigheden (uitgenomen de afdeeling Soembawa)	1	1	180	20	47	5	2	—	5	—	1	2	47	—
Totalen voor de 12 kerkelijke afdeelingen in de buitenbezittingen (met uitzondering van de Lampongsche districten en Bali en Lombok)	12	12	12 330	1 287	4 529	573	90	8	305	13	9	40	1 686	14
Totalen voor Java en Madoera	29	31	30 301	4 045	9 481	794	371	29	960	232	74	119	6 309	598
In 't geheel alzoo voor de Europeesche Christengemeenten der Indische Protestantsche Kerk	41	43	42 631	5 332	14 010	1 367	461	37	1 265	245	83	159	7 995	612

c) Waar over 1913 en 1914 geen opgaven zijn ontvangen, zijn de cijfers van 1912 behouden. Deze zijn met een ** aangeduid.

Inlandsche Christengemeenten. *d)*

GEMEENTEN OF AFDEELINGEN VAN INLANDSCHE CHRISTENEN.	Organiek aantal hulppredikers.	Aantal hulppredikers aanwezig op ult. 1914.	Aantal Protestantsche inlanders en met hen gelijkgestelden op ult. 1914. Inlanders. Civielen.	Militairen.	Vreemde oosterlingen.	Aantal lidmaten op ult. 1914. Inlanders. Civielen.	Militairen.	Vreemde oosterlingen.	Aantal in 1914 aangenomen inlandsche lidmaten. Civielen.	Militairen.	Aantal gedoopten gedurende 1914. Kinderen in echt geboren.	buiten echt geboren.	Volwassenen.	Aantal in 1914 ingezegende huwelijken.	Aantal inlandsche catechisanten gedurende 1914. Civielen.	Militairen.
Java en Madoera.																
e) **Batavia (hoofdplaats)	—	—	†	*232	—	—	*146	—	*11	*16	*59	*11	—	*14	*89	*9
Batavia (Depok, Toegoe en Tjilegon)	1	1	745	—	—	514	—	—	—	—	37	—	2	6	187	—
**Meester-Cornelis	—	—	517	579	—	247	422	—	—	—	23	2	—	1	23	32
**Bandoeng en Tjimahi	—	—	262	581	—	77	378	—	3	14	16	9	3	4	35	16
**Salatiga (met Ambarawa en Banjoebiroe) *f)*	—	—	211	333	—	69	130	—	6	11	19	23	18	10	30	—
**Soerabaja	—	—	*233	*171	—	*179	*158	—	—	—	—	—	—	—	—	—
**Malang *f)*	—	—	*121	*73	—	*26	*22	—	*1	*51	*7	*15	*2	*3	*31	*9
**Probolinggo	—	—	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
**Magelang *f)*	—	—	904	1 068	—	207	786	—	21	68	86	10	5	8	270	96
**Djokjakarta	—	—	274	583	—	136	80	—	14	132	27	7	2	12	15	160
**Soerakarta	—	—	105	115	—	63	25	—	—	—	—	—	—	—	—	150
**Gombong *f)*	—	—	286	319	—	29	70	—	30	6	10	3	8	—	4	27
Elders op Java (verspreid wonenden)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen voor genoemde gemeenten en afdeelingen op Java en Madoera	1	1	3 658	4 054	—	1 547	2 217	—	86	298	284	80	40	58	684	499
Buitenbezittingen.																
**Koeta Radja, met Atjeh *f)*	—	—	1 542	1 550	—	637	1 080	—	6	6	132	40	9	7	96	10
**Palembang en Djambi	—	—	—	48	—	—	28	—	—	—	3	—	—	—	—	—
**Pontianak, met de residentiën Westerafdeeling van Borneo en Riouw en onderhoorigheden en de assistent-residentie Billiton	—	—	148	330	—	56	255	—	—	—	5	1	—	1	—	—
**Menado (hoofdplaats), met Gorontalo	—	—	*7 618	*1	—	*1 373	—	—	*53	—	*174	*101	*26	*126	*538	—
Ajermadidi, met omliggende gemeenten *g)*	1	1	24 762	—	—	8 448	—	—	563	—	601	68	24	168	2 824	—
Tondano, „ „ „ *g)*	1	1	**20 120	—	—	**10 851	—	—	**592	—	**1135	**18	**5	**264	**2209	—
Tomohon, „ „ „ *g)*	1	1	9 638	4	—	2 833	2	—	158	—	343	23	5	85	459	—
Sonder, „ „ „ *g)*	1	1	21 597	—	—	6 053	—	—	313	—	737	12	4	173	1 337	—
Langoan, „ „ „ *g)*	1	1	**37 331	—	—	**14 632	—	—	**1749	—	**1594	**92	**7	**346	**3619	—
Ratahan, „ „ „ *g)*	1	—	13 336	—	—	3 749	—	—	189	—	574	66	58	137	1 554	—
Koemelemboeai, „ „ *g)*	1	1	14 050	—	—	3 227	—	—	64	—	504	71	59	138	684	—
Amoerang, „ „ „ *g)*	1	1	13 783	—	—	3 923	—	—	216	—	446	54	18	127	765	—
Taratara, „ „ „ *g)*	1	1	10 360	—	—	1 842	—	—	126	—	254	84	16	73	463	—
Maoembi, „ „ „ *g)*	1	—	12 948	—	60	2 186	—	—	186	—	252	257	149	103	689	—
Banda, met de Banda-eilanden	—	—	1 778	61	—	694	18	—	277	6	115	17	36	7	133	6

d) Hieronder zijn alleen begrepen de *gevestigde* Christengemeenten, aangesloten bij de Indische Protestantsche Kerk, dus uitgezonderd zendingsgemeenten. Op Java, behalve te Depok en Toegoe (residentie Batavia), behooren tot de Protestantsche inlanders der eerstbedoelde gemeenten grootendeels Amboineezen en Menadoneezen, die als militairen of als bureelbeambten in 's lands dienst zijn.

e) Bij de met ** aangeduide inlandsche Christengemeenten of afdeelingen daarvan, is organiek geen hulpprediker geplaatst; het dienstwerk wordt er uitgeoefend door de predikanten of den predikant van het betrokken gebied.

f) Zoowel te Salatiga, te Malang, te Magelang en te Gombong als te Koeta Radja (Atjeh) is een inlandsch leeraar geplaatst.

g) In de gevestigde Christengemeenten (Protestantsche) in de Minahasa waren bij het einde van 1914 bovendien verbonden 119 inlandsche leeraars en voorts een aantal inlandsche schoolmeesters, die tevens als godsdienstonderwijzers en voorgangers bij de godsdienstoefeningen werkzaam zijn. Bij den hulpprediker te Tomohon, belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de Minahasa, bekwaamden zich op ult. 1914 22 jongelieden.

GEMEENTEN OF AFDEELINGEN VAN INLANDSCHE CHRISTENEN.	Organiek aantal hulppredikers.	Aantal hulppredikers aanwezig op ult. 1914.	Aantal Protestantsche inlanders en met hen gelijkgestelden op ult. 1914. Inlanders. Civielen.	Aantal Protestantsche inlanders ... Inlanders. Militairen.	Aantal Protestantsche inlanders ... Vreemde oosterlingen.	Aantal lidmaten op ult. 1914. Inlanders. Civielen.	Aantal lidmaten ... Inlanders. Militairen.	Aantal lidmaten ... Vreemde oosterlingen.	Aantal in 1914 aangenomen inlandsche lidmaten. Civielen.	Aantal in 1914 aangenomen ... Militairen.	Aantal gedoopten gedurende 1914. Kinderen in echt geboren.	Aantal gedoopten ... Kinderen buiten echt geboren.	Aantal gedoopten ... Volwassenen.	Aantal in 1914 ingezegende huwelijken.	Aantal inlandsche catechisanten gedurende 1914. Civielen.	Aantal inlandsche catechisanten ... Militairen.
Loewoek, met de afdeelingen Boni en Oostkust van Celebes en de onderafdeelingen Kolaka en Malili (afd. Loewoe)	1	1	5 005	66	—	140	31	—	4	—	13	5	2 405	6	97	2
Mamasa, met de afdeelingen Mandar, Loewoe (met uitzondering van de onderafdeelingen Kolaka en Malili) en Pare Pare (met uitzondering van de afdeelingshoofdplaats Pare Pare)	1	1	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Amboina, met de gemeenten op het schiereiland Leitimor	i) 2	2	*16613	—	—	*7 443	—	—	*308	—	*438	*79	*5	*164	*1 161	—
Roemah Tiga, met de gemeenten op het schiereiland Hitoe	1	1	9 285	—	—	4 486	—	—	112	—	209	45	2	59	1 682	—
Saparoea, met de gemeenten op de eilanden Haroekoe, Saparoea en Noesalaoet	1	1	*30111	—	—	*14151	—	—	*618	—	*514	*123	*2	*286	*4 378	—
Elat, met de gemeenten op de Kei- en Aroe-eilanden h)	1	1	*4 317	—	—	*612	—	—	*33	—	*115	*150	*114	*13	*1 059	—
Larat, met de gemeenten op de Tanimbar- en Babar-eilanden	1	1	*5 516	*14	—	*121	*14	—	*4	—	*491	*3	*206	*4	*2 063	—
Piroe, met de gemeenten op het eiland Ceram bewesten Siroeawan in het zuiden en Wahai in het noorden, alsmede op het eiland Boano	1	1	*5 049	*20	—	*1 941	*4	—	*61	—	*62	*20	*14	*31	*1 385	—
Amahai, met de gemeenten op het eiland Ceram beoosten Siroeawan in het zuiden en Wahai in het noorden	1	1	*2 471	—	—	*700	—	—	*14	—	*45	*104	*136	*35	*371	—
Ternate, met de gemeenten in de residentie Ternate en onderhoorigheden	1	1	*1 877	*98	—	*482	*17	—	*8	—	*42	*22	*3	*11	*132	*8
**Koepang	—	—	1 676	26	—	351	14	—	29	—	32	41	49	10	138	—
Babaoe, met de gemeenten op het eiland Timor (met uitzondering van Koepang) en op het eiland Sawoe	1	1	7 433	7	—	510	—	—	66	—	63	396	92	25	913	—
Baä	1	k) 1														
Lole, met de gemeenten op het eiland Roti (met uitzondering van Baä) j)	1	1	14 719	—	—	979	—	—	13	—	527	65	225	9	2 096	—
Wonreli, met de gemeenten op de Leti-eilanden, het eiland Sermata, de Zuidwester-eilanden en het eiland Damar	1	1	14 451	—	—	1 916	—	—	138	—	151	337	78	19	1 257	—
Totalen voor de buitenbezittingen	25	23	307534	2 225	60	94 336	1 463	—	5 900	12	9 571	2 294	3 747	2 427	32 102	26
„ „ Java en Madoera (zie hiervóór)	1	1	3658	4 054	—	1 547	2 217	—	86	298	284	80	40	58	684	499
In 't geheel alzoo (voor zoover opgegeven) voor de inlandsche Christengemeenten aangesloten bij de Indische Protestantsche Kerk	l) 26	24	311192	6 279	60	95 883	3 680	—	5 986	310	9 855	2 374	3 787	2485	32 786	525

h) Bij de gevestigde inlandsche Christengemeenten op de Ambonsche eilanden waren bij het einde van 1914 bovendien in dienst 124 inlandsche leeraars en verder een groot aantal zoogenaamde goeroe's. Deze zijn godsdienstonderwijzers en voorgangers bij godsdienstoefeningen, als hoedanig soms schoolmeesters, soms ook andere gemeenteleden aangesteld worden.

i) Een van deze hulppredikers bleef uitsluitend belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de residentie Amboina. Op ult. 1914 bekwaamden zich onder zijne leiding 47 jongelieden voor die bestemming.

j) In de gevestigde inlandsche Christengemeenten in de residentie Timor en onderhoorigheden waren bij het einde van 1914 bovendien in dienst 52 inlandsche leeraars en verder een groot aantal zoogenaamde goeroe's, die tevens als godsdienstonderwijzers en voorgangers bij de godsdienstoefeningen werkzaam zijn.

k) Deze hulpprediker is uitsluitend belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de residentie Timor en onderhoorigheden. Op ult. 1914 bekwaamden zich onder zijne leiding 31 jongelieden voor die bestemming.

l) Organiek zijn 26 hulppredikers toegestaan, doch voor twee is geen gebied aangewezen. Als van landswege bezoldigde inlandsche leeraars bij de inlandsche Christengemeenten als in deze tabel bedoeld, waren op ult. 1914 in het geheel 316 in dienst (2 minder dan op ult. 1913). In opleiding voor het inlandsch leeraarsambt waren op ult. 1914 100 jongelieden (2 meer dan op ult. 1913).

2°. Zendingsgemeenten.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1914.							Aantal van de in 1914					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	TOTAAL.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	TOTAAL.		
Bantam.	a)														
Rangkasbitoeng b)	N. Z. V.	1	18	20	18	56	18	20	38	2	5	—	7	4	1
Tjilegon	id.	3	42	14	30	86	17	7	24	6	4	6	16	—	1
		4	60	34	48	142	35	27	62	8	9	6	23	4	2
Batavia.															
Meester-Cornelis	id.	4	94	113	208	415	94	113	207	5	19	—	24	36	6
Buitenzorg	id.	3	121	160	278	559	121	160	281	16	20	—	36	16	6
Batavia	id.	1	67	101	98	266	66	101	167	2	2	—	4	3	—
Buitenzorg	M. E. Ch.	10	111	97	139	347	38	39	77	4	5	—	9	38	1
		18	393	471	723	1587	319	413	732	27	46	—	73	93	13
Preanger-Regentschappen.															
Bandoeng	N. Z. V.	1	51	56	73	180	50	54	104	7	15	—	22	7	1
Pangharepan	id.	1	117	128	235	480	117	128	245	251	235	—	486	14	7
Garoet	id.	1	13	12	16	41	13	12	25	2	8	—	10	—	—
Tjibolang c)	id.	1	5	4	10	19	5	4	9	—	1	—	1	1	—
Tjiandjoer	id.	2	55	63	105	223	55	63	118	2	7	—	9	5	1
Rawah Selang	H. L.	1	40	41	88	169	85	84	169	6	5	—	11	3	4
Tasikmalaja	N. Z. V.	2	16	14	7	37	17	18	35	2	4	—	6	—	—
		9	297	318	534	1149	342	363	705	270	275	—	545	30	13
Cheribon.															
Cheribon	N. Z. V.	1	23	44	18	85	20	41	61	—	—	—	—	1	1
Indramajoe	id.	3	92	86	110	288	82	78	160	7	15	—	22	—	6
Tjideres	id.	1	64	77	154	295	64	77	141	5	17	—	22	12	3
		5	179	207	282	668	166	196	362	12	32	—	44	13	10
Pekalongan.															
Pemalang	N. Z. V.	3	27	24	39	90	11	9	20	6	5	—	11	—	—
Moga	S. Z.	2	73	77	156	306	73	77	150	3	10	—	13	1	2
		5	100	101	195	396	84	86	170	9	15	—	24	1	2

a) De letters in deze kolom duiden de genootschappen of vereenigingen aan, in dienst waarvan de betrokken zendelingen staan.

A. Z. = Hersteld Apostolische Zendingsgemeente in de eenheid der apostelen, te Enkhuizen;
D. Z. = Doopsgezinde vereeniging tot bevordering der evangelieverbreiding in de Nederlandsche overzeesche bezittingen, te Amsterdam;
G. Z. = Zending der Gereformeerde kerken in Nederland onder heidenen en Mohammedanen;
H. L. = Heilsleger;
J. C. = Java-Comité, te Amsterdam;
L. Z. = Nederlandsch Luthersch genootschap voor in- en uitwendige zending, te Amsterdam;
M. E. Ch. = Missionary Society of the Methodist Episcopal Church;
N. Z. G. = Nederlandsch Zendelinggenootschap, te Rotterdam;
N. Z. V. = Nederlandsche Zendingsvereeniging, te Rotterdam;
R. Z. = Rijnsch Zendinggenootschap, te Barmen;
S. A. C. = Seventh-day Adventist Church;
S. T. C. = Sangi- en Talaud-Comité;
S. Z. = Salatiga-zending;
U. Z. = Utrechtsche Zendingsvereeniging, te Utrecht.

b) Hier werkt de zendeling van Buitenzorg.

c) Behoort tijdelijk tot het zendingsgebied te Bandoeng.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1914.							Aantal van de in 1914					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	TOTAAL.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	TOTAAL.		
Semarang.															
Semarang	S. Z.	4	84	96	49	229	55	64	119	12	8	—	20	2	5
Kalitjeret	id.	4	70	84	110	264	67	80	147	12	12	—	24	1	5
Salatiga	id.	4	63	99	108	270	59	88	147	20	15	1	36	9	5
Ambarawa	id.	8	109	114	151	374	109	114	223	21	21	—	42	11	9
Poerwadadi	id.	3	40	46	43	129	40	46	86	3	10	—	13	4	3
Margaredja	D. Z.	2	298	385	706	1389	126	180	306	40	—	—	*e*) 40	—	16
Pati	id.	1	3	12	10	25	3	12	15	—	—	—	—	1	—
Kajoeapoe	id.	1	27	31	44	102	27	31	58	6	—	—	6	*d*) 6	—
Kedoengpendjalin	id.	4	154	186	353	693	146	178	324	24	—	—	*e*) 24	*d*) 43	18
		31	848	1053	1574	3475	632	793	1425	138	66	1	205	77	61
Rembang.															
Blora, Randoeblatoeng	S. Z.	4	75	82	99	256	70	67	137	7	8	—	15	5	2
Bodjonegoro	id.	4	48	40	—	88	48	40	88	73	10	—	83	73	2
		8	123	122	99	344	118	107	225	80	18	—	98	78	4
Soerabaja.															
Soerabaja	G. Z.	1	4	7	4	15	4	7	11	—	1	—	1	—	1
Modjowarno	N. Z. G.	6	1019	1181	1885	4085	1019	1181	2200	10	133	—	143	98	29
Segaran	id.	7	262	297	360	919	262	297	559	11	40	—	51	26	14
		14	1285	1485	2249	5019	1285	1485	2770	21	174	—	195	124	44
Pasoeroean.															
Swaroe	N. Z. V.	6	985	1062	2216	4363	985	1162	2147	75	229	—	304	67	75
Loemadjang	J. C.	1	159	161	269	589	159	161	320	11	39	—	50	18	6
		7	1144	1323	2485	4952	1144	1323	2467	86	268	—	354	85	81
Besoeki.															
Bondowoso	J. C.	8	386	399	823	1608	386	399	785	24	57	—	81	48	21
Djokjakarta.															
Djokjakarta	G. Z.	*f*) 10	177	193	287	657	177	193	370	23	31	—	54	22	7
Soerakarta.															
Soerakarta	id.	3	51	65	45	161	50	63	113	33	15	—	48	3	1

d) Dit cijfer geeft het aantal bijgekomen catechisanten aan.

e) Dit cijfer wijst het aantal personen aan, dat in 1914 gedoopt is en belijdenis des geloofs aflegde.

f) Van deze gemeenten behoort er een tot het gebied van den missionairen predikant te Poerworedjo.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1914.							Aantal van de in 1914					
							Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
											Kinderen				
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	TOTAAL.	Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Volwassenen.	in echt geboren.	buiten echt geboren.	TOTAAL.		
Kedoe.															
Magelang	G. Z.	3	13	9	22	44	13	9	22	7	15	—	22	5	1
Wonosobo	id.	5	20	21	21	62	12	14	26	1	—	—	1	—	—
Keboemen	id.	8	80	75	155	310	80	75	155	5	12	—	17	4	3
Poerworedjo	id.	6	109	147	198	454	109	147	256	9	16	—	25	4	4
Karangdjoso	A. Z.	4	136	141	220	497	239	235	474	5	9	—	14	23	4
Temanggoeng	G. Z.	1	13	10	16	39	12	10	22	12	2	—	14	1	1
		27	371	403	632	1 406	465	490	955	39	54	—	93	37	13
Kediri.															
Kediri	N. Z. G.	10	496	555	955	2 006	496	555	1 051	4	101	—	105	50	13
Pareredja	id.	6	396	431	875	1 702	396	431	827	10	53	—	63	52	17
		16	892	986	1 830	3 708	892	986	1 878	14	154	—	168	102	30
Madioen.															
Madioen	id.	3	108	122	186	416	108	122	230	8	14	—	22	11	—
Sumatra's Westkust.															
Padang	S. A. C.	1	8	7	6	21	5	6	11	1	—	—	1	1	—
Padang	R. Z.	1	58	16	14	88	58	16	74	18	—	2	20	18	—
Telo (Batoe-eilanden)	L. Z.	1	126	121	171	418	126	121	247	13	25	—	38	27	2
Sigata (id.)	id.	1	34	48	98	180	34	48	82	7	11	—	18	1	2
Mentawei-eilanden	R. Z.	5	36	12	29	77	19	9	28	2	5	—	7	2	—
		9	262	204	318	784	242	200	442	41	41	2	84	49	4
Tapanoeli.															
Afd. Sibolga en Batang Toroe-districten.															
Aek Doras	R. Z.	15	461	606	2 097	3 164	595	789	1 384	141	304	—	445	64	36
Simanosor	id.	6	45	50	188	283	45	50	95	1	11	—	12	1	3
Afd. Bataklanden.															
Djandji Matogoe	id.	3	495	543	1 120	2 158	469	536	1 005	45	106	—	151	21	19
Loemban na Bolan	id.	4	453	474	962	1 889	379	407	786	86	131	—	217	103	14
Pangomboesan	id.	4	76	95	187	358	80	98	178	171	195	—	366	150	9
Loemban Loboe	id.	14	376	329	680	1 385	351	312	663	48	112	—	160	1	22
Na Roemonda	id.	5	642	568	1 280	2 490	562	482	1 044	71	174	—	245	5	12
Sipiak	id.	4	15	20	35	70	15	20	35	—	5	—	5	—	—
Sigoempar	id.	12	1 324	1 373	2 759	5 456	1 324	1 373	2 697	74	196	—	270	35	52
Lagoeboti	id.	13	1 798	1 766	3 280	6 844	1 653	1 662	3 315	388	537	—	925	145	77
Balige	id.	13	2 374	2 532	5 410	10 316	2 374	2 532	4 906	500	963	—	1 463	118	102
Tampahan	id.	4	675	719	1 711	3 105	675	719	1 394	49	204	—	253	53	18
Moeara	id.	8	470	406	1 031	1 907	437	378	815	155	212	—	367	17	21
Sihorbo	id.	6	68	79	162	309	49	36	85	17	16	—	33	—	1
Toeka	id.	10	44	68	124	236	44	68	112	52	57	—	109	—	—
Sidikalang	id.	16	171	123	281	575	171	123	294	25	50	—	75	7	2

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1914.							Aantal van de in 1914					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	TOTAAL.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	TOTAAL.		
Parmonangan	R. Z.	10	489	754	1 867	3 110	489	754	1 243	112	256	—	368	11	39
Ambarita	id.	3	6	6	11	23	—	—	—	—	2	—	2	—	—
Pangoeroesan	id.	8	71	65	133	269	71	65	136	—	11	—	11	28	—
Palipi Mogang	id.	8	152	145	290	587	152	145	297	36	48	—	84	14	4
Nainggolan	id.	14	220	255	413	888	220	255	475	36	58	—	94	7	13
Lintong ni Hoeta	id.	16	1 802	2 111	5 557	9 470	1 802	2 111	3 913	427	997	—	1 424	542	85
Tampahan	id.	3	270	272	637	1 179	270	272	542	49	—	99	148	12	14
Sipasoetar	id.	16	1 697	2 125	4 307	8 129	1 697	2 125	3 822	316	426	—	742	190	71
Boetar	id.	19	2 526	2 882	6 883	12 291	2 811	3 118	5 929	179	791	—	970	250	157
Pangariboean	id.	28	1 637	1 804	4 155	7 596	1 637	1 804	3 441	—	—	—	—	285	136
Dolok Sanggoel	id.	13	703	855	1 847	3 405	691	861	1 552	343	483	—	826	56	9
Bonandolok	id.	13	443	841	1 784	3 068	439	838	1 277	289	512	—	801	52	25
Paranginan	id.	8	830	867	2 790	4 487	830	867	1 697	30	234	—	264	52	34
Boenga Bondar	id.	3	79	92	275	446	88	110	198	2	31	—	33	1	4
Moeara	id.	2	126	132	240	498	116	120	236	29	43	—	72	19	5
Sibolga	id.	7	411	537	1 627	2 575	484	636	1 120	76	167	—	243	22	35
Pea Radja	id.	14	3 027	3 519	6 368	12 914	2 808	3 239	6 047	74	696	—	770	254	110
Sipoholon	id.	13	1 466	1 633	3 777	6 876	1 466	1 633	3 099	64	441	—	505	1	110
Simarangkir	id.	14	2 380	2 651	5 271	10 302	2 210	2 325	4 535	60	487	—	547	192	113
Onan Hasang	id.	10	1 168	1 423	3 186	5 777	1 141	1 392	2 533	20	273	—	293	119	44
Pangaloan	id.	14	2 116	2 510	4 918	9 544	2 116	2 510	4 626	170	615	—	785	170	85
Parseboesan	id.	12	428	447	1 068	1 943	428	447	875	33	109	—	142	12	27
Afd. Nias.															
Saoea	id.	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toegala Ojo	id.	9	168	166	232	566	168	166	334	30	41	—	71	—	—
Lolowoea	id.	4	375	392	590	1 357	338	352	690	52	86	—	138	—	—
Ombolata	id.	3	470	540	695	1 705	406	497	903	16	75	—	91	22	14
Sogoeadoe	id.	15	626	736	906	2 268	626	736	1 362	225	211	—	436	19	17
Goenoeng Hoemene	id.	12	652	767	1 201	2 620	652	767	1 419	46	127	—	173	130	18
Lolowaoe	id.	5	290	338	340	968	290	338	628	62	69	—	131	2	8
Lolomojo	id.	12	622	672	841	2 135	622	672	1 294	345	292	—	637	369	21
Goenoengsitoli	id.	11	982	1 160	1 920	4 062	982	1 160	2 142	106	226	—	332	27	38
Sifaoroasi	id.	18	169	203	465	837	169	203	372	144	145	—	289	51	4
Hinako	id.	4	52	71	158	281	4	5	9	3	17	—	20	5	3
Hili Maziaja	id.	15	210	208	352	770	210	208	418	179	144	—	323	—	9
Afd. Padang Sidimpoean.															
Hoeta Imbaroe	id.	6	92	93	212	397	92	92	184	1	14	—	15	13	6
Simatorkis	id.	2	30	13	40	83	25	13	38	—	6	—	6	1	1
Pargaroetan	id.	4	19	19	59	97	19	19	38	—	1	—	1	2	1

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1914.							Aantal van de in 1914					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.		
Boenga Bondar . . .	R. Z.	14	428	512	1 483	2 423	494	597	1 091	8	128	—	136	44	34
Sipirok	id.	13	246	305	739	1 290	256	310	566	1	67	—	68	3	4
Sipiongot	id.	14	163	196	524	883	163	196	359	4	28	—	32	51	2
Dolok Siantar . . .	id.	1	20	17	21	58	16	10	26	11	2	—	13	1	—
Pakantan	id.	1	70	63	182	315	57	53	110	4	12	—	16	1	3
Hoeta Godoeng . . .	id.	1	9	6	18	33	6	4	10	7	3	—	10	4	1
		553	37 227	42 154	89 679	169 070	36 784	41 610	78 394	5 412	11 647	99	17 158	3 754	1 692
Oostkust van Sumatra.															
Kabandjahe	N. Z. G.	10	124	140	165	429	124	140	264	4	10	—	14	5	—
Sibolangit	id.	10	104	110	124	338	84	70	154	3	15	—	18	2	1
Koeta Djoeroeng . .	id.	7	55	37	82	174	55	37	92	—	7	—	7	—	—
Si Piah	R. Z.	5	107	112	247	466	107	112	219	38	72	—	110	—	4
Pematang Raja . . .	id.	11	106	27	58	191	71	10	81	43	25	—	68	30	—
Sariboe Dolok . . .	id.	11	60	48	110	218	60	48	108	5	11	—	16	—	—
Pematang Siantar . .	id.	16	677	645	1 214	2 536	677	645	1 322	68	170	—	238	22	31
Medan	M.E.Ch.	1	—	—	—	—	54	50	104	—	—	—	—	—	—
Raja	N. Z. G.	1	18	19	11	48	18	19	37	1	2	—	3	—	—
Sarinembah	id.	1	18	8	10	36	18	8	26	—	—	—	—	—	—
		73	1 269	1 146	2 021	4 436	1 268	1 139	2 407	162	312	—	474	59	36
Benkoelen.															
Enggano	R. Z.	4	135	122	145	402	133	109	242	10	7	—	17	7	—
Banka.															
Pangkalpinang . . .	M.E.Ch.	—	—	—	—	—	—	—	—	9	7	—	16	—	1
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.															
Bandjermasin . . .	R. Z.	7	133	95	210	438	133	95	228	11	7	—	18	4	4
Koeala Kapoeas (Beneden-Kapoeas) . . .	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Mandoemai (Beneden-Kahajan)	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Pangkoh (id.). . . .	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Pahandoet (id.) . . .	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Poedjam (id.). . . .	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Beto (id.)	id.	8	94	85	99	278	93	85	178	2	13	2	17	—	2
Koealakoeroen (id.) .	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Tewah (id.)	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Pegasan	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Loham	id.	1	—	—	—	—	—	—	—	40	—	—	40	—	—

Standplaatsen van de zendelingen.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1914.							Aantal van de in 1914					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.		
Mengkatip	R. Z.	1	56	40	90	186	56	40	96	108	84	—	192	4	2
Poeroektjahoe . . .	id.	1	16	9	31	56	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Barabai	id.	2	10	4	5	19	10	4	14	—	—	—	—	—	—
Tanahboemboelanden.	id.	1	19	17	22	58	—	—	—	36	13	11	60	—	10
		†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Westerafdeeling van Borneo.															
Singkawang	M.E.Ch.	9	284	21	55	360	240	7	247	—	—	—	—	—	—
Menado.															
Sebedi	H. L.	8	1 077	1 102	2 179	4 358	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bora	id.	12	829	1 035	918	2 782	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Passi	N. Z. G.	22	792	806	1 484	3 082	76	74	150	447	42	496	985	26	10
Koekoe	id.	18	356	282	155	793	356	282	638	122	48	1	171	122	14
Kasigoentjoe	id.	13	341	347	377	1 065	341	347	688	183	58	—	241	38	41
Watoetaoe.	id.	10	33	14	19	66	33	14	47	18	2	—	20	5	—
Pendolo.	id.	21	153	170	142	465	153	170	323	158	26	—	184	24	—
Ondae	id.	5	49	49	30	128	49	49	98	40	9	—	49	10	—
Tagoelandang . . .	S. T. C.	12	1 456	1 152	2 033	4 641	552	985	1 537	11	189	13	213	10	109
Manganitoe	id.	9	1 553	1 356	3 411	6 320	369	703	1 072	23	55	306	384	88	65
Taroena.	id.	13	3 939	4 129	—	8 068	490	977	1 467	18	110	194	322	60	45
Taboekan	id.	30	2 625	1 054	6 230	9 909	1 059	1 311	2 370	170	160	119	449	539	84
Tamako.	id.	24	3 589	3 567	5 322	12 478	1 547	2 239	3 786	92	279	144	515	324	74
Oeloe.	id.	16	3 015	3 939	1 761	8 715	930	1 644	2 574	121	292	11	424	195	174
Kiama	id.	20	1 193	1 521	1 993	4 707	911	1 259	2 170	42	200	7	249	101	132
Rainis	id.	32	1 169	1 640	1 711	4 520	955	1 423	2 378	216	264	7	487	257	162
Liroeng (Salebaboe) .	id.	21	2 111	2 662	3 710	8 483	1 329	2 019	3 348	2	382	—	384	—	210
Ondang	id.	18	2 653	3 712	1 882	8 247	936	1 962	2 898	242	345	71	658	470	123
		304	26 933	28 537	33 357	88 827	10 086	15 458	25 544	1 905	2 461	1 369	5 735	2 269	1 243
Amboina.															
Tifoe (eiland Boeroe)	U. Z.	18	701	575	1 153	2 429	—	—	—	44	181	1	226	18	20
Namlea (id.)	id.	6	117	103	132	352	40	42	82	8	16	6	30	—	2
Fakfak (West-Nieuw-Guinea)	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Merauke (Zuid-Nieuw-Guinea)	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Okaba	id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
		†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1914. Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	TOTAAL.	Aantal lidmaten. Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Aantal van de in 1914 gedoopten. Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	TOTAAL.	aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
Timor en onderhoorigheden.															
Kambaniroe (eiland Soemba)	G. Z.	2	90	90	130	310	37	44	81	3	11	—	14	2	4
Melolo (id.)	id.	1	144	159	154	457	73	90	163	31	41	—	72	6	18
Pajeti (id.)	id.	1	20	13	39	72	8	7	15	—	4	—	4	—	—
Karoemi	id.	1	6	6	10	22	4	5	9	34	58	—	92	8	22
		5	260	268	333	861	122	146	288	68	114	—	182	16	44

In aansluiting aan de in K. V. 1914 verstrekte soortgelijke opgaaf, over het tijdvak 1 Juli 1913 t/m ult. Juni 1914, volgt hier een overzicht der in het tijdvak 1 Juli 1914 t/m ult. Juni 1915 genomen regeeringsbeschikkingen, betreffende de toelating (of intrekking der toelating) tot uitoefening van hun dienstwerk, zoowel van zendelingen als van hulpzendelingen.

ZENDELINGEN.

NAMEN DER ZENDELINGEN.	Standplaats.	Ressort voor hetwelk de bijzondere toelating, bedoeld bij art. 123 van het Regeeringsreglement, is verleend.	Gouvernements-besluit, waarbij de toelating is verleend voor het tegenwoordig ressort.	Gouvernements-besluit, waarbij aan den zendeling *voor het eerst* toelating tot uitoefening van het zendingswerk in Nederlandsch-Indië is verleend.	TOELICHTINGEN.
		Nederlandsche Zendingsvereeniging, te Rotterdam.			
J. van de Weg.	Djoentikebon.	Resn. Batavia, Cheribon en Preanger-Regentschappen.	4 Sept. 1914 n°. 44.	4 Sept. 1914 n°. 44.	
		Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.			
Dr. A. C. Kruijt.	Pendolo.	Onderafdn. Poso (afd. Midden-Celebes, res. Menado), Boengkoe, Mori (afd. Oost-Celebes, gouv. Celebes en onderh.) en Malili (afd. Loewoe, gouv. Celebes en onderh.).	21 Sept. 1914 n°. 40.	4 Maart 1891 n°. 9.	Deze toelating is verleend met intrekking van die voor het landschap Poso (Gouv. Bt. 19 Aug. 1891 n°. 25) en die voor de zelfbesturende landschappen in de bocht van Tomini (Gouv. Bt. 19 Oct. 1896 n°. 18).
H. G. van Eelen.	Mori.	Idem.	6 Nov. 1914 n°. 30.	6 Nov. 1914 n°. 30.	
J. Ritsema.	Ondae.	Idem.	6 Nov. 1914 n°. 30.	6 Nov. 1914 n°. 30.	
J. Pik.	Modjowarno.	Res. Soerabaja.	1 Dec. 1914 n°. 37.	1 Dec. 1914 n°. 37.	
		Rijnsch Zendinggenootschap, te Barmen.			
M. Anskohl.	Bandjermasin.	Afd. Koeala Kapoeas (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo).	15 Juli 1914 n°. 25.	15 Juli 1914 n°. 25.	
W. H. Finke.	Padang.	Hoofdplaats Padang (Sumatra's Westkust).	4 Juni 1915 n°. 21.	12 Mei 1914 n°. 35.	De toelating is verleend ten vervolge van Gouv. Bt. 12 Mei 1914 n°. 35, waarbij toelating was verleend voor de Mentawei-eilanden (Sumatra's Westkust).
		Sangi- en Talaud-Comité, te Utrecht.			
E. M. M. Ruysch van Dugteren.	Taboekan.	Sangi- en Talaud-eilanden (Menado).	15 Juli 1914 n°. 24.	15 Juli 1914 n°. 24.	
J. van Muijlwijk.	Siaoe.	Idem.	6 Oct. 1914 n°. 48.	16 Dec. 1912 n°. 53.	De toelating is verleend met intrekking van die voor Ternate en Amboina (Gouv. Bt. 16 Dec. 1912 n°. 53).
		Seventh-day Adventist Church.			
J. S. Yates.	Padang.	Padangsche Beneden- en Bovenlanden (Sumatra's Westkust).	9 Nov. 1914 n°. 24.	9 Nov. 1914 n°. 24.	
		Missionary Society of the Methodist Episcopal Church.			
E. G. Perkins.	Buitenzorg.	Resn. Batavia, Soerabaja en Banjoemas.	14 Oct. 1914 n°. 21.	14 Oct. 1914 n°. 21.	

NAMEN DER ZENDELINGEN.	Standplaats.	Ressort voor hetwelk de bijzondere toelating, bedoeld bij art. 123 van het Regeeringsreglement, is verleend.	Gouvernementsbesluit, waarbij de toelating is verleend voor het tegenwoordig ressort.	Gouvernementsbesluit, waarbij aan den zendeling *voor het eerst* toelating tot uitoefening van het zendingswerk in Nederlandsch-Indië is verleend.	TOELICHTINGEN.
		Leger des Heils.			
H. Loois.	Koewali.	Onderafd. Paloe (afd. Midden-Celebes, res. Menado).	14 Jan. 1915 n°. 29.	4 Nov. 1913 n°. 31.	Deze toelating is verleend ten vervolge van Gouv. Bt. 4 Nov. 1913 n°. 31, waarbij toelating was verleend voor den geheelen Archipel, uitgezonderd Madoera, Besoeki, Djambi, Menado, Bali en Lombok en een deel van Tapanoeli.
Mevr. A. W. J. Loois—Belderink.	Id.	Idem.	id.	id.	
Ch. Jenssen.	Sebedi.	Idem.	id.	id.	
Mej. N. Jenssen.	Id.	Idem.	id.	id.	
		Gereformeerde Zendingsbond, te Delft.			
A. A. van de Loosdrecht.	—	Onderafd. Makale der afd. Loewoe (gouv. Celebes en onderhoorigheden).	30 Dec. 1914 n°. 30.	22 Dec. 1913 n°. 38.	De toelating is verleend ten vervolge van Gouv. Bt. 22 Dec. 1913 n°. 38, waarbij toelating was verleend voor de onderafdeelingen Rante Pao, Palopo (afd. Loewoe) en Mamoedjoe (afd. Mandar) van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.
		Utrechtsche Zendingsvereeniging, te Utrecht.			
F. J. Jens.	Ambon.	Eiland Boeroe (res. Amboina).	14 Apr. 1915 n°. 46.	30 Oct. 1912 n°. 41.	Deze toelating is verleend met intrekking van die voor de afd. Noord-Nieuw-Guinea (res. Ternate en onderhoorigheden) (Gouv. Bt. 30 Oct. 1912 n°. 41).

Verleende toelatingen.

Namen der hulpzendelingen, benevens datum en nummer der gouv. besluiten, waarbij hun de toelating is verleend.	Ressort voor hetwelk de toelating is verleend.
Jap Boen Pho (13 Juli 1914 n°. 25)	Afdn. Pati, Koedoes en Japara (res. Semarang).
D. C. Latuputy (17 Juni 1914 n°. 44)	Afd. Noord-Nieuw-Guinea (res. Ternate en onderhoorigheden).
J. Abraham (id.)	Id.
M. Tahitu (id.)	Id.
J. Manlohy (17 Juni 1914 n°. 43)	Id.
M. Nendissa (id.)	Id.
M. Reawaru (id.)	Id.
J. Jacob (id.)	Id.
P. C. Joris (id.)	Id.
A. Pasalbessy (id.)	Id.
M. da Costa (id.)	Id.
A. Titahelu (id.)	Id.
A. A. Matapéré (id.)	Id.
A. Patihewean (id.)	Id.
L. W. Tanawah (id.)	Id.
M. Pasalbessy (id.)	Id.
J. Holle (id.)	Id.
J. Maitimu (id.)	Id.
F. Warin (id.)	Id.
J. Leemena (17 Juni 1914 n°. 45)	Eiland Halmahera (res. Ternate en onderhoorigheden).
B. de Fretes (id.)	Id.
J. Latoeheroe (id.)	Id.
Levi Djalip (16 Aug. 1914 n°. 36)	Batavia.
M. Semadin (15 April 1915 n°. 36)	Afdn. Pati, Koedoes en Japara (res. Semarang).
M. Hattu (15 April 1915 n°. 37)	Afd. Noord-Nieuw-Guinea (res. Ternate en onderhoorigheden).
O. H. Haulussy (id.)	Id.
H. Lopoelalang (id.)	Id.
Z. Latumahina (id.)	Id.
B. Nanoelaita (id.)	Id.
J. A. Nanoelaita (id.)	Id.
E. Polnaya (id.)	Id.
J. Werimussa (id.)	Id.
J. Breemer (id.)	Id.
C. Peea (id.)	Id.
D. Sopaheluwakan (id.)	Id.
P. Kohuparu (id.)	Id.
D. Sahusilawany (id.)	Id.

B. ROOMSCH-KATHOLIEKE EEREDIENST.

1°. Statiën voor Europeanen.

Volgnummer.	STANDPLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Zielental der R.-K. bevolking op ult. 1914. Europeanen en met hen gelijkgestelden: Civielen.	Militairen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	Aantal gedoopten in 1914. Kinderen: in echt geboren.	buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.	Aantal van hen die in 1914 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1914 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1914. Van landswege bezoldigd: Geestelijke van den 1sten rang (Apost. Vicaris).	Geestelijken van den 2den rang: Pastoors.	Onderpastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	Buiten bezwaar van den lande: Hulppriesters.	Missionarissen.	TOTAAL.
1	Batavia.	Omvattende de residentie Batavia (met uitzondering van de afd. Buitenzorg), alsmede de residentie Bantam. Na verkregen machtiging wordt voorts de residentie Lampongsche districten tweemaal 's jaars bezocht	5 442	972	120	61	6 595	257	101	33	391	165	66	1	—	a) 4	1	1	—	7
2	Buitenzorg.	Omvattende de afd. Buitenzorg (res. Batavia) en de afd. Soekaboemi (res. Preanger-Regentschappen).	669	59	22	—	750	45	14	2	61	57	5	—	1	—	—	1	—	2
3	Bandoeng.	Omvattende de residentie Preanger-Regentschappen (met uitzondering van de afd. Soekaboemi) en de afdeeling Galoeh der res. Cheribon. . .	1 555	713	35	2	2 305	106	39	5	150	80	28	—	1	1	—	1	—	3
4	Cheribon.	Omvattende de residentiën Cheribon (met uitzondering van de afd. Galoeh) en Pekalongan.	1 037	—	4	3	1 044	35	30	1	66	28	13	—	—	—	—	b) 1	—	1
5	Semarang.	Omvattende de residentiën Semarang (met uitzondering van de afd. Salatiga) en Rembang, alsmede het gezondheidsetablissement Plantoengan	4 030	158	20	15	4 223	143	76	—	219	42	27	—	—	—	—	c) 4	—	4
6	Ambarawa.	Omvattende de afdeeling Salatiga (res. Semarang), benevens de res. Soerakarta	1 870	444	8	2	2 324	36	14	—	50	26	8	d) —	1	—	—	—	—	1
7	Madioen.	Omvattende de residentiën Madioen en Kediri.	1 580	33	3	—	1 616	89	47	3	139	69	14	—	—	—	—	c) 2	—	2
8	Malang.	Omvattende de residentie Pasoeroean (met uitzondering van de voormalige res. Probolinggo).	1 049	189	—	—	1 238	20	25	4	49	41	8	—	1	d) 1	—	—	—	2
9	Djokjakarta.	Omvattende de residentie Djokjakarta, de voormalige res. Bagelen (met uitzondering van de voormalige afd. Ledok, res. Kedoe), zoomede de afd. Tjilatjap (res. Banjoemas)	1 661	329	63	8	2 061	43	33	8	84	44	19	—	—	1	a) 1	—	—	2

a) Een dezer geestelijken draagt den titel van wd. pastoor.

b) Deze geestelijke draagt den titel van pastoor.

c) Een dezer geestelijken draagt den titel van pastoor.

d) Tijdelijk van den 2den rang.

Volgnummer.	STAND-PLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Zielental der R.-K. bevolking op ult. 1914. Europeanen en met hen gelijk-gestelden. Civielen.	Militairen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	Aantal gedoopten in 1914. Kinderen in echt geboren.	buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.	Aantal van hen die in 1914 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1914 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1914. Van landswege bezoldigd. Geestelijke van den 1sten rang (Apost. Vicaris).	Geestelijken van den 2den rang. Pastoors.	Onder-pastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	Buiten bezwaar van den lande. Hulp-priesters.	Missio-narissen.	TOTAAL.
10	Magelang.	Omvattende de residentie Kedoe (met uitzondering van de voormalige res. Bagelen, behalve de voormalige afd. Ledok), benevens de afdeelingen Bandjarnegara, Poerbalingga en Poerwakerta (res. Banjoemas) en de hoofdplaats Banjoemas.	1 221	321	240	7	1 789	84	72	21	177	88	30	—	1	—	—	1	—	2
11	Soerabaja.	Omvattende de residentiën Soerabaja, Besoeki en Madoera, alsmede de voormalige residentie Probolinggo	4 431	274	25	5	4 735	166	75	30	271	163	50	—	1	2	—	2	—	5
12	Koeta Radja (tijdelijk).	Omvattende het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden. (Na verkregen machtiging worden voorts de noordelijke havens van Sumatra's Westkust tweemaal 's jaars bezocht) . . .	375	400	—	268	1 043	47	—	27	74	—	9	—	1	—	—	1	—	2
13	Medan.	Omvattende de residentie Oostkust van Sumatra.	435	16	44	300	795	23	—	1	24	—	7	—	1	—	—	1	—	2
14	Padang.	Omvattende het gouvernement Sumatra's Westkust en de residentiën Benkoelen en Tapanoeli.	1 200	150	56	10	1 416	77	—	5	82	—	11	—	—	1	—	e) 2	—	3
15	Soengaiselan	Omvattende de residentiën Banka en onderhoorigheden, Palembang en Riouw en onderhoorigheden, alsmede de assistent-residentie Billiton	195	1	—	315	511	18	4	7	29	—	2	—	—	—	1	1	—	2
16	Makasser.	Omvattende het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.	162	164	156	—	482	24	10	12	46	24	7	—	—	—	—	a) 1	—	1
		Totalen voor de vermelde 16 statiën .	26 912	4 223	796	996	32 927	1 213	540	159	1 912	827	304	1	8	10	3	19	—	41

e) Een dezer geestelijken draagt den titel van apostolisch prefect.

2°. Statiën voor inlandsche Christenen.

(waaronder begrepen zoowel de gevestigde gemeenten als de zendingsposten).

Volgnummer.	STANDPLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Aantal Roomsch-katholieke inlandsche Christenen op ult. 1914.			Aantal der in 1914 gedoopten.				Aantal van hen die in 1914 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1914 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1914						
						Kinderen						van landswege bezoldigd				buiten bezwaar van den lande.		
													Geestelijken van den 2den rang.					
			Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	in echt geboren.	buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.			Geestelijke van den 1sten rang.	Pastoors.	Onderpastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	Hulppriesters.	Missionarissen.	TOTAAL.
		Gevestigde gemeenten.																
1	Menado.	Omvattende de residentie Menado	10 234	—	10 234	428	51	122	601	407	84	—	—	—	*f)* 2	*g)* 4	—	6
2	Larantoeka (Flores).	Omvattende de noordoost- en de oostkust van Flores, de eilanden Adoenara, Lomblem, Alor, Solor en de andere tot die groep behoorende eilanden, zoomede de hoofdplaats Koepang (res. Timor en onderhoorigheden)	11 985	—	11 985	1 313	41	118	1 472	292	55	—	1	—	2	2	—	5
3	Maoemere (Flores).	Omvattende Midden-Flores en de noord- en zuidzijde van dat eiland	17 380	2	17 382	1 210	63	117	1 390	452	133	—	1	2	2	—	—	5
		Zendingsposten.																
4	Mendoet.	Omvattende het onderdistrict Mendoet (res. Kedoe) en aangrenzende plaatsen	135	1	136	20	—	4	24	39	2	—	—	—	—	—	1	1
5	Moentilan.	Omvattende de voormalige afdeeling Moentilan (Kedoe) en de aangrenzende afdeelingen van dat gewest, alsmede de afdeeling Koelon Progo (res. Djokjakarta)	1 088	8	1 096	45	—	196	241	215	5	—	—	—	—	—	6	6
6	Tandjoeng-saketi.	Omvattende de afdeeling Manna (res. Benkoelen).	154	3	157	17	—	2	19	—	4	—	—	—	—	1	—	1
7	Lahoeroes.	Omvattende de landschappen der onderafdeeling Beloe (res. Timor en onderhoorigheden) . . .	3 681	—	3 681	269	47	62	378	216	36	—	—	—	1	—	3	4
8	Singaradja	Hoofdplaats Singaradja der res. Bali en Lombok . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Totaal Roomsch-katholieke inlanders en met hen gelijkgestelden in de statiën bedoeld sub 2°. . .	44 657	14	44 671	3 302	202	621	4 125	1 621	319	—	2	2	7	7	10	28
		Id. id. in de statiën bedoeld sub 1°.	796	996	1 792													
		Totaal Roomsch-katholieke Europeanen en met hen gelijkgestelden in de statiën bedoeld sub 1°. . .	—	—	31 135	1 213	540	159	1 912	827	304	1	8	10	3	19	—	41
		Id. id. in de statiën bedoeld sub 2°.	—	—	630	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Totalen-generaal . . .	45 453	1 010	78 228	4 515	742	780	6 037	2 448	623	1	10	12	10	26	10	69

f) Deze geestelijken hebben hunne standplaatsen te Woloan en te Tomohon.

g) Een dezer te Menado met den titel van pastoor; drie te Woloan.

3°. Roomsch-katholieke zendingsgemeenten.

Standplaatsen van de zendelingen.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1914.							Aantal van de in 1914					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.		
Westerafdeeling van Borneo.															
Pontianak	a) V. P. C.	†	†	†	†	370	—	—	—	39	71	1	111	25	5
Singkawang	id.	†	†	†	†	607	—	—	—	63	74	—	137	5	4
Pamangkat	id.	†	†	†	†	120	—	—	—	11	13	1	25	4	—
Nangah Sedjiram	id.	†	†	†	†	561	—	—	—	62	58	1	121	30	6
Landak	id.	†	†	†	†	300	—	—	—	50	150	—	200	7	1
Laham	id.	†	†	†	†	41	—	—	—	5	8	1	14	6	2
Pelandjaoe	id.	†	†	†	†	48	—	—	—	1	4	1	6	—	1
Sambas	id.	†	†	†	†	80	—	—	—	14	24	—	38	10	1
Totalen		†	†	†	†	2 127	—	—	—	245	402	5	652	87	20
Amboina.															
Merauke	b) C. H. H. I.	13	14	5	16	35	—	—	—	19	3	—	22	—	—
Okaba	id.	13	3	—	13	16	1	—	1	2	6	—	8	—	—
Langgoer	id.	7	c) 698	c) 615	—	1 313	38	38	76	44	79	—	123	—	14
Namar	id.	5	435	348	—	783	155	142	297	33	66	—	99	—	22
Roemaat	id.	9	324	249	—	573	25	16	41	12	44	—	56	—	6
Gelaniet	id.	4	196	157	—	353	5	11	16	2	13	—	15	—	2
Ohoideertoetoe	id.	3	152	111	—	263	8	14	22	16	24	—	40	—	5
Hollat	id.	8	197	134	—	331	139	97	236	4	33	—	37	—	6
Watoear	id.	4	160	138	—	298	82	33	115	20	50	—	70	—	3
Oewat	id.	6	117	93	—	210	235	104	339	71	40	—	111	—	3
Haar	id.	3	100	74	—	174	41	48	89	2	14	—	16	—	—
Olilit	id.	9	320	208	—	528	225	109	334	5	327	—	332	—	1
Krawain	id.	4	—	—	—	—	158	34	192	—	—	—	—	—	—
Aloesi	id.	5	9	—	—	9	259	—	259	—	13	—	13	—	—
Totalen		93	2 725	2 132	29	4 886	1 371	646	2 017	230	712	—	942	—	62

a) V. P. C. = Vereeniging der Paters Capucijnen te Handel.
b) C. H. H. I. = Congregatie van het Heilige Hart van Issoudun.
c) In de cijfers dezer kolommen is ook begrepen het aantal kinderen.

C. ANDERE KERKELIJKE VEREENIGINGEN.

STANDPLAATSEN DER PREDIKANTEN.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1914.		Aantal lidmaten op ult. 1914.	Aantal tot het H. Avondmaal toegelaten lidmaten op ult. 1914.	Aantal lidmaten in 1914 voor het eerst tot het H. Avondmaal toegelaten.	Aantal gedoopten gedurende 1914. Kinderen in echt geboren.	Aantal gedoopten gedurende 1914. Kinderen buiten echt geboren.	Aantal gedoopten gedurende 1914. Volwassenen.	Aantal in 1914 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1914.
***a.* Gereformeerde Kerken.**										
Batavia	1	Eur.								
		Inl.	†	†	†	†	†	†	†	†
		Vr. oost.								
Soerabaja	1	Eur.	21	12	2	1	—	—	2	6
		Inl.	—	—	—	—	—	—	—	—
		Vr. oost.	—	—	—	—	—	—	—	—
***b.* Armenische gemeente.**										
Batavia	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
***c.* Britsch-Protestantsche gemeente.**										
Batavia	1	Eur.	140	—	20	1	—	1	1	—

Bijlage S.

(Zie hoofdstuk K, afd. IV, van het verslag.)

OPGAVEN,

voor zooveel ontvangen, betreffende de in Nederlandsch-Indië bestaande WEESHUIZEN en andere instellingen of vereenigingen van LIEFDADIGHEID, zoomede uitkeeringsfondsen en spaarbanken, meerendeels over 1914.

1°. Weeshuizen en gestichten tot verpleging van oude lieden en gebrekkigen.

GESTICHTEN OF VEREENIGINGEN.	Aantal verpleegden bij het einde van:		VERDERE BIJZONDERHEDEN.
	1913.	1914.	
Parapatan-weezengesticht te Batavia.	66	67	Onder de in 1914 aanwezige weezen zijn ook begrepen de buiten het gesticht vertoevenden, voor zoover zij nog minderjarig zijn, en 2 gouvernementspupillen. De gezondheidstoestand was gunstig. De ontvangsten bedroegen f 13 587 en de uitgaven f 21 830.
Djati-gesticht te Batavia.	69	65	In 1914 zijn opgenomen 7 meisjes en 1 jongen, terwijl 12 kinderen het gesticht verlieten. De gezondheidstoestand was bevredigend. De ontvangsten bedroegen f 13 087 en de uitgaven f 20 180.
St. Jozefs-gesticht voor verlaten kinderen (jongens), te Weltevreden.	65	65 en 4 gouvern. pupillen.	Beide gestichten gaan uit van de Batavia's Vincentius-Vereeniging. Ontslagen werden 15 jongens en 18 meisjes en opgenomen een zelfde aantal kinderen en 4 gouvernementspupillen. De gezondheidstoestand was goed. De ontvangsten bedroegen f 30 235 en de uitgaven f 34 200; het tekort werd van regeeringswege gedekt.
Vincentius-gesticht voor verlaten kinderen (meisjes), te Weltevreden.	85	85	
Jongens-weeshuis van het Hulpfonds van den H. Vincentius à Paulo, te Buitenzorg.	205	205	In 1914 werden in de inrichting 120 leerlingen verpleegd. Van de op ult. 1914 aanwezigen zijn 100 gratis-pupillen, die geheel ten laste der inrichting komen, 75 gouvernementspupillen en 30 kostleerlingen. De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig; 2 sterfgevallen kwamen voor. De ontvangsten gedurende 1914, met inbegrip van de gouvernementssubsidie, bedroegen f 45 464 en de uitgaven f 52 120.
Weeshuis van het Hulpfonds St. Vincentius à Paulo te Soerabaja.	52	56	In 1914 bedroegen de ontvangsten f 9 319 en de uitgaven f 13 009.
Het Hofje van het College van Diakenen der Evangelische Gemeente te Batavia.	15	13	De gezondheidstoestand was bevredigend. De uitgaven beliepen f 10 001.
Opvoedingshuis „Bethanië", voor meisjes, te Soekaboemi.	33	40	De gezondheidstoestand was goed. De inkomsten bedroegen f 6 986 (met inbegrip van een regeeringsbijdrage van f 1 680) en de uitgaven f 7 647.
Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Nederlandsch-Indië, te Bandoeng.	196 (34 Europeanen en 162 inlanders).	156 (24 Europeanen en 132 inlanders).	De gezondheidstoestand liet niets te wenschen over. Bijdragen werden ontvangen over 1914 ten behoeve van 6 Europeesche blinden; voorts gaf de gemeente Batavia een subsidie van f 3 per uit die gemeente afkomstige blinde inlander per maand en de gemeente Bandoeng f 200 voor opname, enz. van al de blinden uit die gemeente afkomstig.
Protestantsch weeshuis te Semarang.	239	247	De gezondheidstoestand was zeer gunstig. De ontvangsten bedroegen f 84 980 en de uitgaven f 84 764.
Roomsch-katholiek weeshuis te Semarang.	350	362	Het aantal voor rekening van den lande verpleegde weezen bedroeg 220, benevens 80 gouvernementspupillen. Gedurende 1914 werden 22 kinderen ontslagen en 34 opgenomen. De gezondheidstoestand was gunstig; 2 sterfgevallen kwamen voor. De ontvangsten bedroegen voor de weezen f 68 854 en de uitgaven f 71 339; de ontvangsten voor de gouvernementspupillen f 35 095, welk bedrag ook werd uitgegeven.
Oudemannenhuis te Semarang.	39 mannen, 13 vrouwen en 11 kinderen.	40 mannen, 9 vrouwen en 13 kinderen.	In 1914 werden opgenomen 9 mannen, 2 vrouwen en 5 kinderen, afgevoerd werden 8 mannen, 6 vrouwen en 3 kinderen. De gezondheidstoestand was goed. De uitgaven bedroegen ± f 375 per maand.
Wittekruis-kolonie voor arme Javanen, nabij Salatiga.	235	233	In 1914 werden 81 hulpbehoevenden opgenomen en vertrokken er 83. De gezondheidstoestand onder de vaste kolonisten was goed; de nieuwelingen werden meestal ziek opgenomen. De ontvangsten bedroegen f 8 215 en de uitgaven f 8 606.

GESTICHTEN OF VEREENIGINGEN.	Aantal verpleegden bij het einde van: 1913.	1914.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
Soerabajasche jongens-weezen-inrichting, te Soerabaja.	97	100	De gezondheidstoestand was goed.
Protestantsch weeshuis te Soerabaja.	49	59	In 1914 werden opgenomen 12 en ontslagen 2 pupillen. De gezondheidstoestand was gunstig. De ontvangsten bedroegen f 9 975 en de uitgaven f 11 571.
Roomsch-katholiek weeshuis te Soerabaja.	64 (52 internen en 12 externen).	†	†
Gesticht „Oranje-Nassau" van de Vereeniging tot bevordering van Christelijk leven en onderling hulpbetoon, te Magelang (Kedoe).	517	525	In 1914 werden 80 kinderen opgenomen. Aan subsidie van het Gouvernement werd f 32 000 ontvangen; de uitgaven beliepen f 92 000. Er kwamen 3 sterfgevallen voor.
Verzorgingsgesticht „Pamoeridan Wolanda", te Djokjakarta.	68	61	In 1914 werden 786 kinderen verpleegd. De ontvangsten bedroegen f 26 465, de uitgaven f 26 408.
Tehuis voor jongens en meisjes, te Madioen.	40 (38 meisjes en 2 jongens).	35	De gezondheidstoestand was vrij goed. De ontvangsten bedroegen f 3 551 en de uitgaven f 6 198.
Roomsch-katholieke vereeniging der Zusters van Liefde, te Padang.	43	55	Opgenomen werden in 1914 14 en afgevoerd 2 personen. Voor 32 verpleegden wordt gemiddeld f 10 per maand betaald.
Immigranten-asyl, te Medan (Oostkust van Sumatra).	226 (waarvan 78 in het lepra-asyl).	190 (waarvan 37 in het lepra-asyl).	In 1914 zijn opgenomen in het gewone asyl 55 en in het lepra-asyl 33 personen. Van de verpleegden in het gewone asyl zijn ontslagen 20, overleden 28 en weggeloopen 2 personen. 18 lepralijders zijn overleden, 11 weggeloopen en 40 overgenomen door het lepra-asyl van het Leger des Heils op Poeloe Si Tjanang. De inkomsten bedroegen f 36 000, waarvan f 15 500 aan gekweekte rente en f 20 500 aan contributie. Nu door het Leger des Heils een lepra-asyl is opgericht, worden de lepralijders van het immigranten-asyl daarheen overgebracht en heeft het immigranten-asyl opgehouden tevens lepra-asyl te zijn. Het immigranten-asyl steunt deze stichting van het Leger des Heils met f 10 000 's jaars.
Vereeniging tot weezenverpleging in het huisgezin, te Padang.	13	14	In 1914 werden 3 weezen aangenomen en 4 pupillen ontslagen. De gezondheidstoestand was bevredigend. De ontvangsten bedroegen f 4 217 en de uitgaven f 4 392.
Tehuis van het Leger des Heils voor gevallen vrouwen en meisjes, te Weltevreden.	11	10	De gezondheidstoestand was vrij goed. De ontvangsten gedurende het boekjaar 1 October 1913—30 September 1914 bedroegen f 3 943 en de uitgaven f 7 902. Eenige bijdrage werd voor 6 verpleegden ontvangen.
Kinderhuis te Depok van het Genootschap van in- en uitwendige zending te Batavia.	—	14	Deze inrichting is 13 April 1914 geopend, met het doel verwaarloosde kinderen op te voeden tot goede Christenen. Voor eerste inrichting werd ontvangen en uitgegeven f 1 215; de contributiën, enz. beliepen f 1 683, terwijl f 1 597 aan salarissen en andere onkosten moest worden uitgegeven.

2°. Kerkelijke armbesturen.

DIACONIEËN TE	Kassaldo op ult. 1913.	Ontvangsten in 1914.	Te zamen.	Uitgaven in 1914.	Enkel de uitgaven aan bedeelingen bedroegen:
a. Protestantsche armbesturen.					
Batavia	f 328	f 13 736	f 14 064	f 13 324	f 7 392
Bandoeng	2 172	840	3 012	431	431
Pekalongan	1 787	512	2 299	372	372
Semarang	52 631	6 988	59 619	4 740	4 236
Salatiga	1 952	1 193	3 145	897	697
Ambarawa	979	714	1 693	247	247
Soerabaja	1 336	9 584	10 920	10 325	8 645
Soemenep	741	673	1 414	652	622
Probolinggo	259	1 683	1 942	1 638	1 120
Soerakarta	345	1 739	2 084	1 900	1 055
Bandjermasin	1 357	453	1 810	560	560
Menado	871	690	1 561	673	673
Makasser	— 449	14 736	14 287	14 260	1 425
Amboina	367	3 225	3 592	3 113	—
Ternate	253	1 659	1 912	1 912	808
Koepang	33 106	4 512	37 618	5 173	642
Babaoe	309	509	818	250	231
b. Roomsch-katholieke armbesturen.					
Bandoeng	—	f 489	f 489	f 799	—
Salatiga	—	108	108	108	f 108
Ambarawa	—	84	84	84	84

3°. Commissiën tot ondersteuning van behoeftige Christenen.

Gebied der van regeeringswege ingestelde commissiën tot ondersteuning van behoeftige Christenen.	Aantal bedeelden in 1914.	Bedrag in 1914 uitgekeerd.	Saldo, waarover de commissiën op ult. 1914 nog te beschikken hadden.
Gebied der commissie te Batavia	154	f 7 577	f 47 105
„ „ „ „ Semarang	107	4 080	24 507
„ „ „ „ Soerabaja	52	5 341	15 437
„ „ „ „ Padang	52	2 290	21 790
Totalen	365	f 19 288	f 108 839

4°. Studie- en schoolkleerenfondsen.

WAAR GEVESTIGD.	Kassaldo op ult. 1913.	Ontvangsten in 1914.	Te zamen.	Uitgaven in 1914.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
			a. Studiefondsen.		
Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen van goeden aanleg, te Batavia	f 1 751	f 2 208	f 3 959	f 1 136	
Studiefonds voor opleiding van vrouwelijke inlandsche artsen, te Batavia . . .	4 909	841	5 750	363	
Studiefonds te Buitenzorg .	665	1 094	1 759	959	
Menakfonds, te Bandoeng .	2 232	910	3 142	2 028	
Studiefonds „Midden-Java", te Semarang (jongensfonds)	13 713	2 346	16 059	3 927	
Idem (meisjesfonds). . .	9 807	301	10 108	600	Dit fonds is ontstaan uit eene schenking der voormalige vereeniging „Semarangsche neutrale meisjesschool".
Studiefonds „Magelang", te Magelang (Kedoe) . . .	13 376	2 142	15 518	1 034	
Studiefonds „Oost-Java", te Probolinggo.	4 386	380	4 766	601	
Studiefonds „Djokja", te Djokjakarta.	148	790	938	901	
Studiefonds te Kota Gedang (Padangsche Bovenlanden)	2 240	4 066	6 306	5 106	
Studiefonds te Makasser. .	7 665	692	8 357	962	
			b. Schoolkleerenfondsen.		
Batavia	f 6 358	f 836	f 7 194	f 1 417	
Buitenzorg.	2 225	677	2 902	833	
Bandoeng	1 203	425	1 628	219	
Pekalongan	136	—	136	—	
Tegal (Pekalongan). . . .	†	†	†	†	
Semarang	3 166	1 190	4 356	2 402	
Salatiga (Semarang) . . .	1 336	470	1 806	499	
Koedoes (Semarang) . . .	589	—	589	152	
Soerabaja	2 002	3 692	5 694	2 561	
Magelang (Kedoe)	65	307	372	294	
Poerworedjo (Kedoe) . . .	194	247	441	218	
Soerakarta.	669	386	1 055	284	
Djokjakarta	17	562	579	514	
Pasoeroean	98	600	698	600	
Malang (Pasoeroean) . . .	596	645	1 241	58	
Madioen.	831	342	1 173	333	
Kediri	1 261	883	2 144	141	
Toeloengagoeng (Kediri) . .	77	—	77	35	
Tandjoengpinang (Riouw) .	— 287	660	373	36	
Makasser	1 576	713	2 289	645	
Amboina	613	492	1 105	492	
Cheribon	1 066	268	1 334	383	

5°. Andere liefdadigheidsvereenigingen.

NAAM DER VEREENIGING.	Kassaldo op ult. 1913.	Ontvangsten in 1914.	Te zamen.	Uitgaven in 1914.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
Krakatau-fonds voor Europeanen, te Batavia	f 10 383	f 435	f 10 818	f 626	
Batavia's Hulpfonds (Brandfonds)	—	—	—	—	
Roemer Visscher-Vereeniging te Soerabaja	36 268	6 642	42 910	6 852	
Vereeniging „Jacobus" tot ondersteuning van nagelaten betrekkingen van zendelingen, enz., gevestigd te Batavia	1 258	6 285	7 543	5 387	
„Generaal van Heutsz-fonds"	3 116	157	3 273	831	
Lion-fonds	—	—	—	—	
Roghair-fonds	12 740	616	13 356	300	
St. Vincentius-vereeniging, te Semarang	—	7 987	7 987	14 975	
Vereeniging „Kinder-vacantie-kolonie", te Batavia	1 158	4 809	5 967	4 599	
St. Elisabeth-vereeniging, te Semarang	383	3 085	3 468	2 769	
Vereeniging „Soerja Soemirat", te Semarang	6	37 079	37 085	34 378	
Fonds des Vredes door het Bloed des Kruises, te Soerabaja	356	9 066	9 422	8 472	
Vereeniging tot hulp- en werkverschaffing, te Soerabaja	711	10 088	10 799	10 159	
Carl Heil-fonds te Soerabaja	—	—	—	—	
Soerabajasch De Ruyter-fonds, te Soerabaja	8 374	275	8 649	—	
St.-Anna-vereeniging, te Soerabaja	3 728	1 434	5 162	1 493	Aan 60 jongens en 80 meisjes werden kleeren en schoeisel verstrekt.
Vereeniging „Charitas", te Soerabaja	5 221	4 617	9 838	3 038	
Meyer Timmerman Thijssen-fonds, te Djokjakarta	790	25 190	25 980	25 800	
Malangsch Kinderpension, te Malang	— 100	7 295	7 198	6 293	
Loge Blitar	355	161	516	515	
Hulpfonds ter Oostkust van Sumatra, te Medan	16 819	1 221	18 040	658	
Chineesche armenverzorging, te Ternate	19 896	2 633	22 529	336	
Vereeniging „Tiong Hoa Tong Siem", te Ternate	—	—	—	—	
Voedingsfonds, te Djokjakarta	—	—	—	—	
Hulpfonds van den H. Vincentius à Paulo, te Padang	—	1 097	1 097	190	
Vereeniging „Moesa", te Gorontalo	742	4 528	5 270	3 636	
Vereeniging „Sandinapa", te Serang	1	4 417	4 418	376	
Vereeniging „Bataviasche Kartini-school", te Batavia	702	17 180	17 882	10 508	
Vereeniging „Buitenzorgsche Kartini-school", te Buitenzorg	919	1 258	2 177	990	
Vereeniging tot uitoefening van Christelijke liefdadigheid, te Batavia	593	460	1 053	465	

6°. Hulp- of voorschotbanken.

HULPBANK te:	Ult. 1913. Saldo debiteuren.	Ult. 1913. Kapitaal.	Ult. 1913. Reservefonds.	Gedurende 1914 uitgeleend aan het volgend aantal geldopnemers.	Gedurende 1914 uitgeleend in sommen van:	Gedurende 1914 uitgeleend totaal bedrag.	Gedurende 1914 terugontvangen.	Ult. 1914. Saldo debiteuren.	Ult. 1914. Kapitaal.	Ult. 1914. Reservefonds.
Batavia	f 62 562	f 40 000	f 10 000	196	f 50—1000	f 70 509	f 75 510	f 58 137	f 40 000	f 10 000
Buitenzorg	20 670	20 000	5 000	51	25—500	20 305	22 455	20 326	20 000	5 000
Semarang	69 252	60 000	11 686	118	100 en daarboven.	47 855	51 397	62 577	60 000	12 451
Padang	22 007	20 000	2 000	89	25—300	16 110	21 375	18 156	20 000	2 000
Menado	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†

7°. Instellingen van voorzorg bij overlijden.

NAAM DER INSTELLING.	Ledental op ult. 1914.	Kapitaal op ult. 1913.	Ontvangsten in 1914.	Uitgaven in 1914.	Kapitaal op ult. 1914.	Verdere bijzonderheden.
Vrijmetselaarsvereeniging „Mataram”, te Batavia	302	f 21 614	f 16 410	f 15 588	f 22 436	
Vereeniging „Hulpfonds tot ondersteuning van gegageerde militairen bij ziekte en overlijden” in de residentie Semarang	256	2 276	940	865	2 351	
Hulpfonds tot ondersteuning van gepensionneerde mindere militairen, te Magelang	1 495	15 511	5 292	5 259	15 544	
Uitkeeringsfonds „La Constante et Fidèle”, te Semarang	229	314 973	24 074	24 047	315 000	
Hulpfonds „Kamoerahan Hati Mataram”, te Djokjakarta	165	1 707	1 019	1 238	1 488	
Onderwijzersvereeniging „Onderling Hulpbetoon”	—	—	—	—	—	Deze vereeniging is 1 Januari 1914 overgegaan op de Ned-Ind. Levensverzekering-maatschappij.
Vereeniging „Voorzorg” van Europeesche ambtenaren bij de staatsspoorwegen op Java en Sumatra	—	—	—	—	—	
Onderling ondersteuningsfonds te Semarang	919	334 460	110 737	104 967	340 230	
Uitkeeringsfonds „Help U zelf”	260	289 871	27 512	22 011	295 372	
Pensioenfonds „Help U zelf”	143	144 567	14 576	5 095	154 048	

8°. Begrafenisfondsen.

NAAM VAN HET FONDS.	Ledental op ult. 1914.	Kapitaal op ult. 1913.	Bijdragen en verdere inkomsten gedurende 1914.	Uitgaven in 1914.	Kapitaal op ult. 1914.
Begrafenisfonds „Kampong Bandan", te Batavia . .	303	f 28 129	f 4 657	f 5 307	f 27 479
Kwitangsch begrafenisfonds, te Batavia.	1 687	80 540	21 338	21 896	79 982
Begrafenisfonds „Onderling Hulpbetoon", te Batavia .	736	35 662	10 084	9 335	36 411
Christenbegrafenisfonds „De Eendracht", te Buitenzorg.	366	20 768	4 896	4 278	21 386
Burgerlijk uitkeeringsfonds bij begrafenis te Bandoeng.	195	17 053	3 298	1 666	18 685
Begrafenisfonds Hoffmansstichting, te Batavia . . .	341	25 543	5 119	3 313	27 349
Begrafenisfonds „Onderling Hulpbetoon", te Semarang.	1 040	60 000	21 138	19 238	61 900
Algemeen begrafenisfonds te Soerabaja.	1 868	94 749	19 766	12 752	101 763
Onderling begrafenisfonds „Malang", te Malang. . .	134	5 952	1 327	1 106	6 173
Begrafenisfonds „Sumatra's Westkust", te Padang. .	124	13 818	1 872	1 199	14 491
Makassaarsch begrafenisfonds, te Makasser	156	7 422	2 371	1 347	8 446

9°. Particuliere spaarbanken.

a. Opgaven betreffende de voornaamste spaarbanken.

1°. *Aan de inleggers behoorende kapitalen, benevens reservefondsen.*

	BATAVIA.	SEMARANG.	SOERABAJA.	PADANG.	MAKASSER.	Te zamen.
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 1 Januari 1914 . . .	f1 086 275	f 176 939	†	f 817 135	†	†
Gedurende 1914 ingebracht.	314 797	220 308	†	415 291	†	†
Te zamen	f1 401 072	f 397 247	†	f1 232 426	†	†
Gedurende 1914 teruggenomen	584 548	263 598	†	563 104	†	†
Blijft ingelegd	f 816 524	f 133 649	†	f 669 322	†	†
Bijgeschreven wegens dividend en rente voor de inleggers gedurende 1914	27 370	2 446	†	25 055	†	†
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 31 December 1914. .	f 843 894	f 136 095	†	f 694 377	†	†
Reservefonds op 31 December 1914.	f 98 923	f 416 224	†	f 158 205	†	†
Reservefonds op 31 December 1913.	95 384	415 670	†	153 088	†	†

2°. *Aantal inleggers, gesplitst naar hun landaard.*

SPAARBANK TE:	Aantal inleggers op: ult. 1913.				ult. 1914.				Naar gelang van den landaard der inleggers beliep hun tegoed op ult. 1914 (buiten de bijgeschreven rente over dat jaar).			
	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.
Batavia . . .	2 082	21	72	2 175	1 854	24	53	1 931	†	†	†	†
Semarang . .	1 384	61	132	1 577	930	102	241	1 273	f 100 366	f 17 620	f 18 109	f 136 095
Soerabaja . .	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Padang . . .	574	132	65	771	528	144	60	732	571 972	38 437	58 913	669 322
Makasser . .	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†

3°. *Aantal inleggers, gerangschikt naar het bedrag van hun inleg.*

SPAARBANK TE:	Aantal inleggers op ult. 1914 met een tegoed van: minder dan f 100.	f 100 tot f 500.	f 500 tot f 1 000.	f 1 000 tot f 1 500.	f 1 500 tot f 2 000.	f 2 000 en meer.	Totaal.
Batavia	943	488	183	101	68	148	1 931
Semarang	1 019	181	38	26	3	6	1 273
Soerabaja	†	†	†	†	†	†	†
Padang	318	178	78	34	26	98	732
Makasser.	†	†	†	†	†	†	†

b. Opgaven betreffende de kleinere spaarbanken.

1°. *Aan de inleggers behoorende kapitalen, benevens reservefondsen.*

	Algemeene spaar- en depositobank te Batavia. *a)*	Spaarbank te Bandoeng.	Incasso-, spaar- en hulpbank te Soerabaja.	Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja).	Ambonsche spaarbank te Amboina.	Spaarbank Minahasa te Menado.
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 1 Januari 1914.	f 868 858	f 684 196	f 3 621 164	f 45 655		
Gedurende 1914 ingebracht	1 190 414	303 868	2 632 706	4 832		
Te zamen	f 2 059 272	f 988 064	f 6 253 870	f 50 487		
Gedurende 1914 teruggenomen.	1 294 939	406 163	3 484 873	11 887		
Blijft ingelegd	f 764 333	f 581 901	f 2 768 997	f 38 600		
Bijgeschreven wegens dividend en rente voor de inleggers gedurende 1914 .	21 126	435	108 719	752		
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 31 December 1914	f 785 459	f 582 336	f 2 877 716	f 39 352		
Reservefonds op 31 December 1914 . .	f 129 155	f 58 920	f 379 610	f 700		
Reservefonds op 31 December 1913 . .	120 609	51 460	275 975	679		

a) Deze opgaaf loopt van 1 Juli 1913 tot 30 Juni 1914.

2°. *Aantal inleggers, gesplitst naar hun landaard.*

NAAM DER SPAARBANK.	Aantal inleggers op: ult. 1913. Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	ult. 1914. Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Naar gelang van den landaard der inleggers beliep hun tegoed op ult. 1914. Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.
Algemeene spaar- en depositobank te Batavia	2 329	63	184	2 576	2 236	74	205	2 515	f 686 098	f 12 389	f 86 972	f 785 459
Spaarbank te Bandoeng	505	24	11	540	542	36	9	587	570 233	11 408	260	581 901
Incasso-, spaar- en hulpbank te Soerabaja	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja)	—	629	—	629	—	633	—	633	—	—	—	39 352
Ambonsche spaarbank, te Amboina	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Spaarbank „Minahasa", te Menado	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†

3°. *Aantal inleggers, gerangschikt naar het bedrag van hun inleg.*

NAAM DER SPAARBANK.	Aantal inleggers op ult. 1914 met een tegoed van: minder dan f 100.	f 100 tot f 500.	f 500 tot f 1000.	f 1 000 tot f 1 500.	f 1 500 tot f 2 000.	f 2 000 en meer.	Totaal.
Algemeene spaar- en depositobank te Batavia	1 240	858	260	157	—	—	2 515
Spaarbank te Bandoeng	234	130	83	36	25	79	587
Incasso-, spaar- en hulpbank te Soerabaja	†	†	†	†	†	†	†
Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja)	567	46	11	4	2	3	633
Ambonsche spaarbank, te Amboina	†	†	†	†	†	†	†
Spaarbank „Minahasa", te Menado	†	†	†	†	†	†	†

Bijlage T.

(Zie hoofdstuk K, afd. V, van het verslag.)

NUMERIEKE OPGAVEN

betreffende den BURGERLIJKEN GENEESKUNDIGEN DIENST in Nederlandsch-Indië,

meerendeels over de jaren 1910 t/m 1914.

I. GEWESTELIJKE OPGAVEN omtrent de getalsterkte van het tot den burgerlijken geneeskundigen die[...]

GEWESTEN.	Europeesch personeel. Aantal ressorten van met den stedelijken of den plaatselijken geneeskundigen dienst belaste: burgergeneesheeren.	officieren van gezondheid.	Met den burgerlijken geneeskundigen dienst belaste: stadsgeneesheeren.	burgergeneesheeren.	officieren van gezondheid.	Krankzinnigenartsen.	Aan bijzondere gouvernementsinrichtingen te Weltevreden (Batavia) verbonden: burgergeneesheeren.	officieren van gezondheid.	Uitsluitend particuliere praktijk uitoefenende geneesheeren. a)	Particuliere tandheelkundigen.	apothekers.	apothekersbedienden. b)	Vroedvrouwen c) in gouvernementsdienst.	die uitsluitend particuliere praktijk uitoefenen.	Leerlingen.	Aa[...] st[...] pla[...] va[...] inl[...] s[...] ge[...] kun[...]
Java en Madoera.																
Bantam	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Batavia	3	2	3	3	2	2	h) 12	i) 4	20	13	11	28	4	22	—	
Preanger-Regentschappen	5	1	—	6	3	—	—	—	6	2	3	—	1	3	—	
Cheribon	3	—	—	3	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	
Pekalongan	2	—	—	2	—	—	—	—	1	1	2	—	—	1	—	
Semarang	3	3	3	—	2	—	—	—	9	4	2	8	1	6	—	
Rembang	3	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
Soerabaja	5	—	1	g) 5	—	—	—	—	17	8	5	21	2	12	3	
Pasoeroean	6	1	—	6	1	2	—	—	3	—	3	6	—	4	—	
Besoeki	4	—	—	4	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	
Banjoemas	2	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
Kedoe	1	2	—	1	2	—	—	—	1	—	1	—	—	2	—	
Djokjakarta	—	1	—	—	1	—	—	—	8	2	2	2	—	3	—	
Soerakarta	1	1	—	1	1	—	—	—	4	1	3	4	—	3	1	
Madioen	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	
Kediri	4	—	—	4	—	—	—	—	2	—	1	3	—	—	—	
Madoera	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Totalen voor Java en Madoera	47	12	7	44	13	4	12	4	j) 77	k) 31	35	77	l) 8	56	4	m) [...]
Buitenbezittingen.																
Sumatra's Westkust	1	3	—	1	4	—	—	—	3	—	2	—	—	1	—	
Tapanoeli	—	2	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
Benkoelen	—	1	—	1	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	
Lampongsche districten	—	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	—	1	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
Djambi	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Oostkust van Sumatra	—	1	—	—	1	—	—	—	36	1	2	4	—	—	—	
Atjeh en onderhoorigheden	2	6	—	3	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden	—	2	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	
Banka	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Billiton	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	1	6	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1	3	—	1	4	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	
Celebes en onderhoorigheden	—	10	—	—	13	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	
Menado	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Amboina	1	3	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ternate	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Totalen voor de buitenbezittingen	11	43	—	16	43	—	—	—	58	1	5	4	1	1	—	3
Totalen voor Java en Madoera	47	12	7	44	13	4	12	4	77	31	35	77	8	56	4	6
Algemeene totalen	x) 58	55	7	60	56	4	12	4	135	32	40	81	9	57	4	10

a) In 1914 zijn toegelaten 24 medici, van wie 18 in Nederland geëxamineerd.

b) Het examen voor apothekersbediende is in 1914 door 3 candidaten afgelegd, die allen slaagden.

c) Aan het examen voor Europeesche vroedvrouw onderwierpen zich in 1914 7 candidaten, waarvan 5 slaagden.

d) Deze kolom is ingevuld voor zoover opgaven zijn ontvangen.

e) Hieronder ook ziekenzalen in de gevangenissen.

f) Gezondheidsetablissementen met en zonder geneesheer en particuliere ziekeninrichtingen.

g) Hieronder 1 inspecteur bij den burgerlijken geneeskundigen dienst, 2 artsen ter beschikking en 2 particuliere geneesheeren belast met de behandeling van rechthebbenden op vrije geneeskundige behandeling.

h) Hiervan waren 2 geneesheeren aan het geneeskundig laboratorium, 5 aan de school tot opleiding van inlandsche artsen en 4 aan de landskoepokinrichting verbonden.

i) Allen verbonden aan de school tot opleiding van inlandsche artsen.

j) Hieronder 9 zendeling-artsen en 1 vrouwelijke arts.

k) Hieronder 4 vrouwelijke tandartsen.

l) Stadsvroedvrouwen.

m) In verband met het groot gebrek aan inlandsche geneeskundigen konden op verschillende plaatsen geen inlandsche geneeskundigen worden geplaatst.

n) Hieronder 1 gepensionneerde dokter-djawa ter beschikking voor de pokkenbestrijding te Modjokerto.

o) Hieronder 1 gepensionneerde dokter-djawa ter beschikking voor de malariabestrijding te Pasoeroean.

p) Een van deze inlandsche geneeskundigen was assistent-leeraar aan de school tot opleiding van inlandsche artsen, 9 waren geplaatst bij het stadsverband te Batavia, 5 bij het stadsverband en hulpstadsverband te Semarang, 1 bij het gesticht voor vrouwelijke veroordeelden te Mlaten (Semarang), 6 bij het stadsverband te Soerabaja, 1 bij het particuliere zendingshospitaal te Modjo-

T

igen dienst behoorende personeel en het aantal gouvernements- en particuliere ziekeninrichtingen op ult. 1914.

	Inlandsch personeel.										Ziekeninrichtingen.							
		Inlandsche geneeskundigen			Inlandsche vroedvrouwen			Vaccinateurs			Gouvernements-ziekeninrichtingen.				Particuliere ziekeninrichtingen.			
Leerlingen.	Aantal standplaatsen van de inlandsche geneeskundigen.	in gouvernementsdienst.	in dienst bij particuliere ondernemingen. d)	Leerlingen.	in gouvernementsdienst.	die uitsluitend particuliere praktijk uitoefenen. d)	Leerlingen.	in gouvernementsdienst.	Leerlingen in opleiding bij de landskoepokinrichting.	Candidaat-vaccinateurs.	Militaire hospitalen, ook voor burgerlijke lijders opengesteld.	Centrale burgerlijke ziekengestichten.	Inlandsche hospitalen. e)	Leprozengestichten.	Sanatoria. f)	Zendingshospitalen.	Op ondernemingen van land- of mijnbouw.	Leprozengestichten.
—	3	3	—	—	—	—	—	8	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
—	4	17	2	153	1	—	—	14	9	2	2	s) 4	3	—	—	—	—	1
—	2	2	—	—	3	1	4	21	—	2	2	1	7	—	3	1	—	—
—	3	3	—	—	1	1	—	9	—	1	—	—	5	—	1	2	—	—
—	3	2	2	—	4	—	—	9	—	1	—	—	4	—	—	—	1	—
—	12	12	2	—	6	1	2	14	—	2	3	t) 2	8	1	—	7	—	—
—	3	2	—	—	3	—	—	7	1	1	—	—	5	—	1	2	—	1
3	3	n) 9	1	23	7	2	—	9	—	2	1	u) 1	4	1	1	2	—	—
—	1	o) 7	—	—	4	1	—	10	1	2	1	v) 1	6	—	2	1	2	—
—	2	3	1	—	4	—	—	5	1	1	—	—	5	—	1	1	—	—
—	7	4	1.	—	1	—	—	7	—	1	—	—	3	—	—	1	—	—
—	6	6	1	—	2	—	—	11	—	2	2	—	8	—	—	1	—	—
—	2	1	1	—	—	2	—	8	—	2	1	—	—	—	2	5	1	—
1	3	3	10	—	1	6	—	9	—	3	1	—	1	—	—	—	1	—
—	5	5	—	—	1	—	—	8	—	2	—	2	4	—	—	—	—	—
—	4	4	—	—	5	2	6	9	—	2	—	—	5	—	3	—	1	—
—	2	2	—	—	1	—	—	8	1	1	—	—	3	—	—	—	—	—
4	m) 65	p) 85	21	176	q) 44	16	r) 12	166	13	28	13	11	72	2	14	w) 23	6	2
—	6	8	—	—	2	—	—	22	—	2	—	—	6	1	—	—	—	—
—	2	1	—	—	—	—	—	23	—	—	—	—	6	—	—	13	—	—
—	2	2	—	—	1	—	—	10	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
—	—	—	3	—	—	—	—	10	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	2	2	2	—	1	—	—	27	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—
—	1	3	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	6	6	13	—	—	—	—	14	—	—	—	—	8	ij) 1	—	—	30	4
—	—	—	1	—	—	—	—	14	—	—	4	—	2	1	—	—	9	—
—	1	1	4	—	—	—	—	6	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	9	—	1	—	—	2	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—
—	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—
—	1	1	—	—	1	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	1	2	—	1	—	—	30	—	—	1	—	6	—	—	—	9	—
—	3	4	—	—	4	—	—	54	—	1	—	—	6	—	—	—	1	—
—	3	3	3	—	21	—	—	19	—	—	—	—	2	—	—	4	—	—
—	1	3	—	—	8	—	—	20	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	2	—	—	7	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1	1	—	17	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1
—	7	6	—	—	2	1	—	16	—	2	—	—	4	—	1	—	—	10
—	37	41	40	—	45	2	—	318	—	5	6	—	62	4	1	18	z) 52	15
4	65	85	21	176	44	16	12	166	13	28	13	11	72	2	14	23	6	2
4	102	126	61	aa) 176	89	18	12	484	13	33	19	11	134	6	15	41	58	17

warno (Soerabaja), 2 deden dienst bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg en 3 bij dat te Lawang, 1 was werkzaam bij het beri-beri-gesticht te Buitenzorg. Gedurende 1914 ontvielen aan 's lands dienst 6 inlandsche geneeskundigen, terwijl 2 inlandsche artsen weder in 's lands dienst werden opgenomen en 12 leerlingen van de school tot opleiding van inlandsche artsen tot inlandsch arts werden bevorderd.

q) Namelijk op Java 1 van de oude en 43 van de nieuwe opleiding; in de buitenbezittingen zijn alle van de nieuwe opleiding. Met oude opleiding is bedoeld die van de vroegere verloskundige school te Weltevreden (opgeheven in 1875), met nieuwe opleiding die volgens de regeling van 1891. De inlandsche vroedvrouwen in gouvernementsdienst waren allen in het genot van eene toelage, wisselende van f 10 tot f 25 's maands.

r) In opleiding bij de burger-geneesheeren te Kediri, Tasikmalaja en Garoet en bij den directeur der centrale burgerlijke ziekeninrichting te Semarang.

s) Namelijk het stadsverband en hulpstadsverband te Batavia, zoomede het krankzinnigengesticht en het beri-beri-gesticht te Buitenzorg.

t) Namelijk het stadsverband en hulpstadsverband te Semarang.

u) Stadsverband te Soerabaja.

v) Krankzinnigengesticht te Lawang.

w) Hieronder zijn begrepen de hulpziekenhuizen, waar zendeling-leeraren aan het hoofd staan.

x) Zie voor de standplaatsen (waaronder ook de 3 hoofdplaatsen van Java, alwaar stadsgeneesheeren zijn aangesteld) blz. 396—398 van deel II van den Regeeringsalmanak voor 1915.

ij) Lepra-gevangenis te Medan.

z) Hieronder ziekeninrichtingen, opgericht en onderhouden door de bevolking.

aa) Leerlingen bij de voorbereidende en geneeskundige afdeeling van de school tot opleiding van inlandsche artsen en van de Nederlandsch-Indische artsenschool.

II. SCHOOL tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden.

A. Mutatiën onder de leerlingen gedurende den cursus 1913/1914.

AFDEELING.	Aantal leerlingen bij het einde van den cursus 1912/1913.	Ingeschreven voor den cursus 1913/1914.	Totaal aantal leerlingen gedurende den cursus 1913/1914.	Afgeschreven gedurende den cursus 1913/1914.	Aantal leerlingen bij het einde van den cursus 1913/1914.
Voorbereidende afdeeling......	53	35	88	*b*) 12	*d*) 76
Geneeskundige afdeeling......	78	15	93	*c*) 16	77
	a) 131	50	181	28	*e*) 153

a) 80 Javanen, 31 Maleiers, 11 Menadoneezen, 7 Amboineezen en 2 Timoreezen.
b) 10 wegens gebrek aan aanleg en 2 wegens wangedrag.
c) 12 bevorderd tot inlandsch arts, 1 ontslagen wegens wangedrag en 3 overleden.
d) Hiervan werden 20 tot de geneeskundige afdeeling bevorderd.
e) 81 Javanen, 6 Amboineezen, 17 Menadoneezen, 47 Maleiers en 2 Timoreezen.

B. Aantal patiënten behandeld op de aan de school verbonden poliklinieken.

Cursus 1913/1914.

POLIKLINIEKEN VOOR:	Aantal patiënten.											
	Europeanen.				Inlanders.				Vreemde oosterlingen.			
	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.		Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.		Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	
			Jongens.	Meisjes.			Jongens.	Meisjes.			Jongens.	Meisjes.
Inwendige ziekten.	17	3	6	9	768	142	164	70	267	81	32	29
Heelkunde, huid- en geslachtsziekten.	67	10	51	35	2 034	375	1 039	335	501	62	82	25
Oogziekten ...	59	17	29	6	504	184	80	57	182	44	12	5
	143	30	86	50	3 306	701	1 283	462	950	187	126	59
Totalen ..	309				5 752				1 322			
	7 383											

III. A. OVERZICHT betreffende de vanwege den burgerlijken geneeskundigen dienst behandelde lijders in de gouvernements-ziekeninrichtingen *a)*, zoomede van de sterfte onder hen.

VOORNAAMSTE ZIEKTEN.	Behandelde lijders uit de inlandsche bevolking. *b)*			Behandelde inlandsche lijders in de zendings-hospitalen. *c)*		
	Aantal behandelden.	Aantal overledenen behandelden.	Percentage van de overledenen tot de behandelden.	Aantal behandelden.	Aantal overledenen behandelden.	Percentage van de overledenen tot de behandelden.
Malaria	10 228	364	3.55	116	1	0.86
Cholera	304	155	50.98	—	—	—
Pokken	254	31	12.20	—	—	—
Beri-beri	1 384	119	8.59	28	6	21.42
Syphilis en venerische ziekten	6 426	95	1.47	21	—	—
Andere ziekten	54 666	3 436	6.28	657	56	8.52
Totalen	73 262	4 200	5.73	822	63	7.66
Van de hiervóór vermelde behandelden en overledenen telde men er:						
op Java en Madoera *d)*	56 520	3 035	5.36	—	—	—
in de buitenbezittingen *e)*	16 742	1 165	6.95	822	63	7.66
Totalen	73 262	4 200	5.73	822	63	7.66
Hiervan telde men in de opgaven der:						
Europeesche geneesheeren	55 890	3 504	6.26	822	63	7.66
inlandsche artsen	17 372	696	4.—	—	—	—
Totalen	73 262	4 200	5.73	822	63	7.66

a) Hieronder te verstaan de stadsverbanden, de inlandsche ziekengestichten en de ziekenzalen in de gevangenissen.

b) Hieronder begrepen de vreemde oosterlingen.

c) De hiergenoemde cijfers hebben alleen betrekking op het zendingshospitaal te Pea Radja.

d) Wat Java en Madoera betreft, zijn geen rapporten ontvangen van Cheribon, Banjoemas, Rembang, Madjalengka, Kertasana, Kraksaän, Oengaran en Soerakarta.

e) Wat de buitenbezittingen betreft, zijn geen rapporten ontvangen van de gewesten Banka en onderhoorigheden, Lampongsche districten, Benkoelen, Palembang, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Celebes en onderhoorigheden en Riouw en onderhoorigheden.

B. OVERZICHT van de lijders, behandeld in de voor den cursus in tropische ziekten bestemde afdeeling van het militair hospitaal te Weltevreden.

ZIEKTEN.	Aantal behandelde lijders. Europeanen.	Inlanders.	Chineezen.
Malaria tropica	—	94	1
Malaria tertiana	—	48	2
Malaria quartana	1	3	—
Malaria tertiana en tropica	—	7	—
Malaria tertiana en quartana	—	1	—
Malaria cachexie	—	1	—
Typhus abdominalis	—	2	—
Febris van der Scheer	—	4	—
Febris biliosa heamog	—	1	—
Beri-beri	—	11	—
Balantidii dysenterie	—	1	—
Amoeben-dysenterie	9	2	—
Bacillaire dysenterie	—	6	—
Enteritis acuta	—	1	—
Variolae	3	—	—
Cholera asiatica	23	32	4
Chirrhosis hepatis	—	2	—
Absessus	3	—	—
Ankylostomiasis	—	4	—

ZIEKTEN.	Aantal behandelde lijders. Europeanen.	Inlanders.	Chineezen.
Leus hepatus	—	1	—
Morbus Basadowi	1	—	—
Pleuritis tubercul.	—	1	—
Emphysema pulmonum	—	1	—
Bronchitis acuta	—	1	—
Bronchitis chronica	—	1	—
Pneumonia fibrosa	—	17	—
Splenomegalia e. c. ing.	—	1	—
Nephritis chronica	—	2	—
Lepra anaesthetica	—	1	—
Framboesia tropica	1	3	—
Tinea imbricata	—	1	—
	41	250	7
		298	

IV. Gewestelijke opgaaf betreffende het aantal en den afloop van de in 1914 verrichte verlossingen door inlandsche vroedvrouwen, die onderstand van gouvernementswege genieten.

GEWESTEN.	Verlossingen a)			
	Aantal	met		
		gunstigen afloop.	gestoord kraambed.	ongunstigen afloop.
Bantam	—	—	—	—
Batavia	28	28	—	—
Preanger-Regentschappen	175	175	—	—
Cheribon	37	32	—	5
Pekalongan	139	136	3	—
Semarang	331	329	2	—
Rembang	29	29	—	—
Soerabaja	224	221	—	3
Pasoeroean	137	126	4	7
Besoeki	155	155	—	—
Banjoemas	37	37	—	—
Kedoe	159	159	—	—
Djokjakarta	—	—	—	—
Soerakarta	80	80	—	—
Madioen	45	44	—	1
Kediri	632	608	3	21
Madoera	10	10	—	—
Bali en Lombok	47	47	—	—
Sumatra's Westkust	116	115	—	1
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	47	47	—	—
Timor en onderhoorigheden	72	60	5	7
Celebes en onderhoorigheden	152	134	12	6
Amboina	448	431	9	8
Menado	886	814	21	51
Banka en onderhoorigheden	3	2	—	1
Totalen	3 989	3 819	59	111

a) De opgaven zijn onvolledig.

V. Verpleegsterkte, enz. in de vijf groote burgerlijke ziekengestichten op de drie hoofdplaatsen van Java over 1914.

ZIEKENINRICHTINGEN.	Aantal verpleegden op 1 Januari 1914.	Bijgekomen in den loop van het jaar.	Afgevoerd in den loop van het jaar			Aantal verpleegden op ult. December 1914.	Percentsgewijze verhouding tot het aantal der behandelden (na aftrek van de geëvacueerden)		
			als geëvacueerd.	als hersteld.	als overleden.		van de herstelden.	van de overledenen.	van de nog onder behandeling gebleven.
Stadsverband te Batavia	338	6 271	—	4 720	571	1 318	71.42	8.63	19.95
Stadsverband te Semarang	169	1 524	—	1 321	184	188	78.02	10.87	11.11
Stadsverband te Soerabaja	178	6 493	76	5 390	352	853	81.73	5.33	12.94
Hulpstadsverband te Batavia	129	864	376	422	94	101	68.41	15.23	16.36
Hulpstadsverband te Semarang	168	1 804	—	1 566	221	185	79.41	11.21	9.38
Totalen	982	16 956	452	13 419	1 422	2 645	76.74	8.13	15.13

VI. Verpleegsterkte, enz. in de krankzinnigengestichten in Nederlandsch-Indië over 1914.

LANDAARD EN KUNNE DER VERPLEEGDEN.	Aantal verpleegden op 1 Jan. 1914.	Bijgekomen in den loop van het jaar. a)	Totaal.	Afgevoerd in den loop van het jaar: als hersteld.	als verbeterd.	als overleden.	om andere redenen.	Totaal.	Aantal verpleegden op 31 Dec. 1914.	Percentsgewijze verhouding tot het aantal der behandelden (na aftrek van de afgevoerden, bedoeld in kolom 8): van de hersteld̈en.	van de verbeterden.	van de overledenen.	van de nog onder behandeling geblevenen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Krankzinnigengesticht te Buitenzorg. b)													
Europeanen mannen . .	c) 226	32	258	12	3	14	5	34	224	4.74	1.18	5.53	88.53
Europeanen vrouwen . .	85	6	91	4	—	5	2	11	80	4.5	—	5.61	89.89
Inlanders mannen . .	342	98	440	43	5	20	9	77	363	9.98	1.16	4.64	84.22
Inlanders vrouwen . .	285	89	374	24	2	12	—	38	336	6.42	0.54	3.21	89.83
Totalen . . .	938	225	1 163	83	10	51	16	160	d)1003	7.24	0.87	4.45	87.44
Krankzinnigengesticht te Lawang. b)													
Europeanen mannen . .	127	32	159	4	3	6	10	23	136	2.68	2.02	4.03	91.27
Europeanen vrouwen . .	34	8	42	—	5	—	—	5	37	2.69	11.91	—	88.09
Inlanders mannen . .	945	322	1267	34	20	111	3	168	1 099	3.1	1.58	8.78	86.95
Inlanders vrouwen . .	426	26	452	14	—	7	1	22	430	—	—	1.55	95.35
Totalen . . .	1 532	388	1 920	52	28	124	14	218	d)1 702	2.73	1.47	6.51	89.29
Recapitulatie.													
Europeanen mannen . .	353	64	417	16	6	20	15	57	360	3.98	1.49	4.97	89.55
Europeanen vrouwen . .	119	14	133	4	5	5	2	16	117	3.05	3.81	3.81	89.31
Inlanders mannen . .	1 287	420	1 707	77	25	131	12	245	1462	4.54	1.47	7.72	86.25
Inlanders vrouwen . .	711	115	826	38	2	19	1	60	766	4.6	0.24	2.3	92.84
Totalen . . .	2 470	613	3 083	135	38	175	30	378	2 705	4.4	1.2	5.7	88.6

a) Van de 225 te Buitenzorg „bijgekomen" patiënten was van 25 niet bekend hoelang zij reeds krankzinnig waren, hetgeen eveneens het geval was met 94 van de te Lawang „bijgekomen" patiënten. Van de overige 200 en 294 nieuwe patiënten beliep de duur hunner krankzinnigheid vóór de opneming:

	Buitenzorg.	Lawang.
langer dan één jaar	52	62
3 à 4 maanden	120	101
minder dan 3 maanden	28	86
in observatie genomen	—	39
niet krankzinnig	—	6
	200	294

b) De in de gestichten verpleegde patiënten konden gedurende 1914 met eenigen arbeid worden beziggehouden. Het aantal werkende patiënten beliep te Buitenzorg gemiddeld 18 % van de Europeesche mannen, 37 % van de Europeesche vrouwen, 54 % van de inlandsche mannen en 51 % van de inlandsche vrouwen en te Lawang 15 % van de Europeesche mannen, 18 % van de Europeesche vrouwen, 79 % van de inlandsche mannen en 68½ % van de inlandsche vrouwen.

c) Hieronder 2 Afrikanen.

d) Ingevolge Ind. St. 1885 n°. 139, juncto 1892 n°. 145, worden de patiënten ten opzichte hunner verpleging in 4 klassen gerangschikt. De op ult. 1914 aanwezige patiënten waren naar de klassen, waarin zij verpleegd werden, verdeeld als volgt:

	Buitenzorg. Mannen.	Buitenzorg. Vrouwen.	Buitenzorg. Te zamen.	Lawang. Mannen.	Lawang. Vrouwen.	Lawang. Te zamen.
Iste klasse	—	1	1	—	—	—
2de „	5	7	12	10	4	14
3de „	222	77	299	130	33	163
4de „	360	331	691	1095	430	1525
	587	416	1003	1235	467	1702

VII. Vijfjarige statistiek der in Nederlandsch-Indië verrichte inentingen en herinentingen.

A. Algemeen overzicht.

JAREN.	JAVA EN MADOERA. Aantal inentingen.	Waarvan geslaagd (°/o)	Aantal her-inentingen.	Waarvan geslaagd (°/o)	BUITENBEZITTINGEN. Aantal inentingen.	Waarvan geslaagd (°/o)	Aantal her-inentingen.	Waarvan geslaagd (°/o)
1910	241 600 *a*)	84.98	1 579 349 *a*)	†	131 104 *b*)	88.02	280 231 *b*)	13.— *c*)
1911	501 999 *d*)	91.46	1 471 831 *d*)	†	167 870 *e*)	90.64	159 319 *e*)	82.85 *c*)
1912	822 474	90.35	4 174 733	†	171 890 *f*)	74.41	252 365 *f*)	85.09
1913	187 617 *g*)	79.27	471 561 *g*)	—	72 985 *h*)	78.47	150 683 *h*)	—
1914	936 510 *i*)	85.18	4 895 864	—	237 174 *j*)	86.36	287 660 *j*)	—

a) Van de gewesten Bantam, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Banjoemas, Semarang en Djokjakarta, 10 vaccinedistricten van Batavia, 7 van Pekalongan, 2 van Rembang, 5 van Soerabaja, 2 van Kedoe, 2 van Madioen, 3 van Kediri, 6 van Pasoeroean, 9 van Madoera en 6 van Soerakarta zijn geen gegevens ontvangen.

b) Van de gewesten Oostkust van Sumatra, Djambi, Lampongsche districten, Benkoelen, Riouw, Banka en onderhoorigheden, Billiton, Menado, Celebes en onderhoorigheden en Bali en Lombok zijn geen gegevens ontvangen.

c) De meeste herinentingen zijn niet gecontroleerd.

d) Van de gewesten Banjoemas en Djokjakarta, 7 districten van Pekalongan, 10 districten van Semarang, 10 districten van Kedoe, 4 districten van Madioen, 7 districten van Soerakarta, 1 district van Soerabaja, 3 districten van Kediri, 1 district van Pasoeroean, 2 districten van Besoeki en 1 district en 1 hulpdistrict van Madoera zijn geen gegevens ontvangen.

e) Van Atjeh en onderhoorigheden, de Lampongsche districten, Benkoelen, Sumatra's Westkust, Banka en onderhoorigheden, Menado en Celebes en onderhoorigheden zijn geen gegevens ontvangen.

f) Van de Oostkust van Sumatra, Palembang, Djambi, de Lampongsche districten, Benkoelen, Banka, de Westerafdeeling van Borneo, de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Menado, Timor en Bali en Lombok zijn geen gegevens ontvangen.

g) Hieronder ook begrepen de niet gecontroleerde. Van de geneeskundige afdeelingen Midden- en Oost-Java zijn geen gegevens ontvangen. De cijfers hebben betrekking op de 3 eerste kwartalen van 1913.

h) Van Atjeh en onderhoorigheden, de Oostkust van Sumatra, Palembang, Djambi, Lampongsche districten, Benkoelen, van 1 vaccinedistrict van Sumatra's Westkust, Banka en onderhoorigheden, Billiton, Westerafdeeling van Borneo, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Menado, Celebes en onderhoorigheden, van 6 vaccinedistricten van Ternate en onderhoorigheden, Timor en onderhoorigheden en Bali en Lombok zijn geen gegevens ontvangen.

i) Hieronder ook begrepen de niet gecontroleerde.

j) Hieronder ook begrepen de niet gecontroleerde. De cijfers hebben betrekking op de gewesten Atjeh en onderhoorigheden, Celebes en onderhoorigheden, Amboina, 16 vaccinedistricten van Tapanoeli, 14 vaccinedistricten der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, 6 vaccinedistricten van Djambi, 9 vaccinedistricten van Palembang, 5 vaccinedistricten van Sumatra's Westkust en 13 vaccinedistricten van Menado.

B. Inentingen en herinentingen, enz. bij de landskoepokinrichting te Weltevreden.

JAREN.	Inentingen				Herinentingen				Totaal aantal inentingen en herinentingen.	Verstrekte animale lymphe.
	van Europeanen.		van inlanders.		van Europeanen.		van inlanders.			
	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.		Aantal glaasjes en buisjes.
1910	233	209	992	889	398	68	486	30	2109 *a*)	112 468 *e*)
1911	211	163	476	418	323	48	363	32	1373 *b*)	128 542 *f*)
1912	219	191	584	507	361	44	444	19	1608 *c*)	161 286 *g*)
1913	173	166	671	667	529	— *d*)	749	— *d*)	2122	205 954 *h*)
1914	134	131 *j*)	506	504 *k*)	169	— *d*)	258	— *d*)	1067	202 662 *i*)

a) Bovendien zijn nog ingeënt 537 militairen, vrouwen en kinderen.
b) Idem 348.
c) Idem 1153.
d) Herinentingen zijn niet gecontroleerd.
e) Te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 4 075 770 personen.
f) Als voren 4 087 245.
g) Als voren 6 327 090.
h) Als voren 8 805 560.
i) Als voren 8 644 735.
j) 3 kinderen hadden vroeger pokken gehad.
k) 1 kind had vroeger pokken gehad.

VIII. Vijfjarige statistiek van de bij het Instituut-Pasteur te Weltevreden behandelde personen.

JAREN.	AANTAL PATIËNTEN: bij het einde van het voorafgegane jaar in behandeling gebleven.	in het opgegeven jaar bijgekomen.	Totaal.	die de geheele behandeling ondergingen.	bij wie de behandeling werd gestaakt. *a*)	van wie met meer of minder zekerheid is gebleken, dat zij aan lyssa zijn overleden: tijdens de behandeling.	binnen 30 dagen na het begin van de behandeling.	meer dan 30 dagen na het begin van de behandeling.
1910	44	581	625	548	11	—	6	—
1911	28	516	544	472	14	—	2	—
1912	23	487	510	425	15	—	7	1
1913	33	756	789	657 *b*)	78	—	10	2
1914	44	962	1006	847	105	12	—	—

a) Hetzij dat gedurende de behandeling bleek, dat de dieren die beten hadden toegebracht, niet dol waren geweest, hetzij omdat de patiënten zich niet verder wilden laten behandelen.

b) Hieronder zijn de personen niet medegerekend, voor wie eerst na afloop der behandeling uit het verrichte onderzoek bleek dat de honden waardoor zij waren gebeten, niet dol waren geweest, alsmede die welke op 1 Januari 1914 nog in behandeling waren.

IX. OPGAAF van het aantal melaatschen, die zich op ult. 1914 in Nederlandsch-Indië bevonden. *a)*

GEWESTEN.	Europeanen.		Inlanders.		Chineezen.		Andere vreemde oosterlingen.	
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
JAVA EN MADOERA.								
Bantam	—	—	2	1	—	—	—	—
Batavia	4	5	85	30	20	1	—	—
Preanger-Regentschappen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Cheribon	—	—	3	—	—	—	—	—
Pekalongan.	8	—	9	3	—	1	—	—
Semarang	23	14	121	23	11	1	—	—
Rembang	—	—	195	82	6	—	—	—
Soerabaja	—	—	369	125	9	2	1	—
Pasoeroean	—	—	72	20	2	2	—	—
Besoeki	—	—	13	3	1	—	—	—
Banjoemas	—	—	—	—	—	—	—	—
Kedoe.	—	—	—	—	—	—	—	—
Djokjakarta	—	—	1	—	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	5	2	1	—	—	—
Madioen	—	3	18	3	2	—	—	—
Kediri	—	—	72	32	4	—	—	—
Madoera	—	—	294	140	—	—	—	—
BUITENBEZITTINGEN.								
Sumatra's Westkust	—	1	314	70	10	1	—	—
Tapanoeli	—	—	464	164	—	—	—	—
Benkoelen	—	—	130	44	—	—	—	—
Lampongsche districten	—	—	9	—	—	—	—	—
Palembang	—	—	268	169	—	—	—	—
Djambi	—	—	59	8	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra *b)*. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden *b)* . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Banka	—	—	6	—	40	—	—	—
Billiton	—	—	2	1	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo . .	—	—	38	20	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	—	730	237	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Menado	—	—	257	125	2	2	—	—
Amboina *b)*	—	—	—	—	—	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden *b)* .	—	—	—	—	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden. . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	—	—	848	404	—	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden . .	—	—	6	7	20	4	—	—
							—	—

a) De opgaven verdienen weinig vertrouwen.

b) Geen opgaven ontvangen.

X. Sterfte-statistiek voor Europeanen en

NAMEN DER ZIEKTEN.	AANTAL OVERLE[DENEN]																														
	Batavia.															Semarang.															
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.								
	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.
I. Algemeene ziekten.																															
Febris typhoïdea (typhus abdominalis)	2	—	7	12	—	—	21	—	2	4	7	—	1	14	35	—	—	2	—	—	—	2	—	—	1	2	—	1	4	6	—
Febris intermittens en malaria cachexie:	3	1	—	—	—	—	4	—	2	—	2	—	—	4	8	6	4	1	5	—	2	18	5	2	5	4	—	—	16	34	—
waaronder tropica	—	—	1	2	—	—	3	5	—	3	3	—	—	11	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
perniciosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pokken	1	—	—	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mazelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diphterie en croup	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kinkhoest	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cholera asiatica	1	3	1	2	—	—	7	1	3	1	8	2	—	15	22	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2	—
Dysenterie	1	—	—	6	1	—	8	—	2	—	3	—	2	7	15	—	—	—	2	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	3	1
Erysipelas	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lepra	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Pest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beri-beri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere besmettelijke ziekten	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pyaemia en septichaemia	1	1	1	3	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Tuberculose van den larynx	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ de longen.	1	—	1	14	—	—	16	2	—	—	8	2	—	12	28	—	—	1	1	—	—	2	—	1	1	4	—	—	6	8	—
„ „ „ buikingewanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ van de wervelkolom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Syphilis (tertiair)	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ (hereditair)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kanker en andere maligne tumoren van de mondholte	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem van de maag en de lever	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem van het peritoneum, van de darmen en van het rectum	—	—	—	3	1	—	4	—	—	1	2	—	—	3	7	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	3	2	—	5	7	—
Idem van de vrouwelijke geslachtsorganen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem van de mamma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem van andere organen	1	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Acuut gewrichtsrheumatisme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Scorbuut	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diabetes mellitus	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	1	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—
Leukaemie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Anaemie	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Acuut of chronisch alcoholisme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
II. Ziekten van het zenuwstelsel en van de zintuigen.																															
Encephalitis en hersenabsces	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meningitis	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Meningitis cerebrospinalis epidemica	2	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten v. h. ruggemerg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Apoplexie	—	—	—	4	2	—	6	—	—	—	2	3	—	5	11	—	—	—	1	2	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4	—
Hersenverweeking	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verlamming	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dementia paralytica	1	—	—	2	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Alle andere psychosen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eclampsie	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	2
Stuipen bij kinderen beneden 5 jaar	1	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Tetanus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overige ziekten van het zenuwstelsel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

…nen en met hen gelijkgestelden over 1914.

VERLEDENEN TE

Totalen-generaal.	Soerabaja. Mannen. Onder het jaar.	Mannen. 1 t/m 4 jaar.	Mannen. 5 t/m 19 jaar.	Mannen. 20 t/m 64 jaar.	Mannen. 65 en meer jaren.	Mannen. Onbekend.	Mannen. Totalen.	Vrouwen. Onder het jaar.	Vrouwen. 1 t/m 4 jaar.	Vrouwen. 5 t/m 19 jaar.	Vrouwen. 20 t/m 64 jaar.	Vrouwen. 65 en meer jaren.	Vrouwen. Onbekend.	Vrouwen. Totalen.	Totalen-generaal.	Serang, Pandeglang, Meester-Cornelis, Soekaboemi, Tjitjoeroeg, Wonosobo, Blabak, Indramajoe, Madjalengka, Tjiamis, Kalianget, Djombang, Koedoes, Bodjonegoro, Toeban, Banjoewangi, Kalisat, Petoeng, Kraksaän, Klakah, Wonolangan, Djatirata, Wonoasah, Pare, Klaten, Sragen, Buitenzorg, Poerwakarta, Bandoeng, Tjimahi, Tjiandjoer, Tasikmalaja, Garoet, Magelang, Ambarawa, Salatiga, Banjoebiroe, Demak, Pekalongan, Tegal, Kediri, Kertosono, Blitar, Soerakarta, Lawang, Djokjakarta, Probolinggo, Loemadjang, Djember, Grisee, Padang, Sawahloento, Fort de Kock, Koeta Radja, Medan, Pangkalanbrandan, Tandjoengpoera, Tandjoengbalai, Tebingtinggi, Singaradja, Taroetoeng, Poeroektjahoe, Koepang, Ende, Pampanoea, Poso, Pladjoe, Pontianak, Lho Seumawe, Koeala Simpang, Padangpandjang, Painan, Palembang, Tandjoengpandan, Bandjermasin, Makasser, Amboina en Ternate. Mannen. Onder het jaar.	Mannen. 1 t/m 4 jaar.	Mannen. 5 t/m 19 jaar.	Mannen. 20 t/m 64 jaar.	Mannen. 65 en meer jaren.	Mannen. Onbekend.	Mannen. Totalen.	Vrouwen. Onder het jaar.	Vrouwen. 1 t/m 4 jaar.	Vrouwen. 5 t/m 19 jaar.	Vrouwen. 20 t/m 64 jaar.	Vrouwen. 65 en meer jaren.	Vrouwen. Onbekend.	Vrouwen. Totalen.	Totalen-generaal.
6	—	—	2	5	—	1	8	—	—	1	3	—	—	4	12	1	3	7	16	—	—	27	1	—	3	4	1	—	9	36
34	—	1	—	3	—	—	4	1	—	—	—	—	—	1	5	4	4	—	7	1	—	16	6	6	3	6	3	—	24	40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	4	3	2	5	1	—	15	2	5	1	1	—	1	10	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—	2	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2
2	—	—	4	3	—	—	7	—	—	—	3	—	—	3	10	1	1	1	7	—	—	10	—	—	—	1	—	—	1	11
3	1	1	1	1	—	—	4	—	—	1	3	1	—	5	9	—	2	4	8	2	—	16	1	1	3	—	—	—	5	21
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	1	1	—	—	2	4
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	1	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	3
1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2	—	1	—	2	—	—	3	—	—	—	3	—	—	3	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	—	—	—	11	—	—	11	—	—	—	6	1	—	7	18	—	—	1	20	—	—	21	—	1	2	12	1	—	16	37
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	1	—	1	2	—	1	—	—	—	—	1	3	1	1	—	3	—	—	5	1	—	—	—	—	1	2	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	3	1	—	5	—	1	—	2	2	—	5	10
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	5	3	—	8	1	—	—	1	1	—	3	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	5	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	1	—	3	2	—	6	—	—	—	1	2	—	3	9	—	—	—	3	1	—	4	—	—	—	2	1	—	3	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
—	1	1	1	1	—	—	4	1	1	—	—	—	—	2	6	—	3	—	3	—	—	6	1	2	—	—	—	—	3	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2
4	—	—	—	1	5	—	6	—	—	—	2	2	—	4	10	—	—	—	7	7	—	14	—	—	—	2	6	—	8	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	—	11	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	2	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	1	4	1	2	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
—	2	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	3	5	9	—	—	—	—	—	9	5	2	—	—	—	—	7	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	3	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1

AANTAL OVER…

NAMEN DER ZIEKTEN.	Batavia. Mannen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Vrouwen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Semarang. Mannen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Vrouwen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	… Onder het jaar.
III. Ziekten van het hart en de vaten.																															
Acute endocarditis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Organische hartgebreken	—	—	—	3	—	—	3	—	—	1	4	—	—	5	8	—	—	—	4	—	—	4	—	—	—	1	—	—	1	5	—
Angina pectoris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten der arteriën	—	—	—	6	1	—	7	—	—	—	—	1	1	2	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Embolie en thrombose	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten van het hart	2	1	—	3	—	—	6	—	—	—	2	1	—	3	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bloedingen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Ziekten der ademhalingsorganen.																															
Ziekten van den larynx	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Acute bronchitis	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	2	—	4	5	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2	1
Chronische bronchitis	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	3	—	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broncho pneumonie	9	2	—	1	—	—	12	5	2	—	—	—	—	7	19	1	—	—	—	2	—	3	1	—	—	1	1	—	3	6	1
Croupeuze pneumonie	1	1	1	1	—	—	4	—	1	—	2	1	—	4	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—
Congestie en apoplexie van de longen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Asthma bronchiale	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Emphysema pulmonum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten der ademhalingsorganen	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Ziekten der spijsverteringsorganen.																															
Ziekten der maag	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	1	1	—	2	4	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Diarrhoea en enteritis bij kinderen beneden 2 jaar	9	2	—	—	—	—	11	2	3	—	—	—	—	5	16	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	4
Indische spruw	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diarrhoea en enteritis bij kinderen van 2 jaar en ouder	—	—	1	—	—	—	1	3	—	—	—	1	—	4	5	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Hernia en darmocclusie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere aandoeningen van het darmkanaal	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Icterus gravis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—
Levercirrhose	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Leverabsces	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere aandoeningen van de lever of de galblaas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—
Peritonitis (uitgezonderd de puerperale)	—	—	2	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—
Appendicitis	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Ziekten der urogenitaal organen.																															
Acute nephritis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	2	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	2	3	—
Ziekte van Bright	—	—	—	—	4	1	5	—	—	—	1	1	—	2	7	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	1	2	3	—
Andere ziekten der nieren en van hare adnexa	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—
Steenen in de urinewegen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten der prostata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—
VII. Ziekten van de zwangerschap en van het puerperium.																															
Sterfgevallen in direct verband met en gedurende de zwangerschap	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bloedverlies bij of na de bevalling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—
Overlijden als direct gevolg der baring	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

VER|LEDENEN TE

Serang, Pandeglang, Meester-Cornelis, Soekaboemi, Tjitjoeroeg, Wonosobo, Blabak, Indramajoe, Madjalengka, Tjiamis, Kalianget, Djombang, Koedoes, Bodjonegoro, Toeban, Banjoewangi, Kalisat, Petoeng, Kraksaän, Klakah, Wonolangan, Djatirata, Wonoasah, Pare, Klaten, Sragen, Buitenzorg, Poerwakarta, Bandoeng, Tjimahi, Tjiandjoer, Tasikmalaja, Garoet, Magelang, Ambarawa, Salatiga, Banjoebiroe, Demak, Pekalongan, Tegal, Kediri, Kertosono, Blitar, Soerakarta, Lawang, Djokjakarta, Probolinggo, Loemadjang, Djember, Grisee, Padang, Sawahloento, Fort de Kock, Koeta Radja, Medan, Pangkalanbrandan, Tandjoengpoera, Tandjoengbalai, Tebingtinggi, Singaradja, Taroetoeng, Poeroektjahoe, Koepang, Ende, Pampanoea, Poso, Pladjoe, Pontianak, Lho Seumawe, Koeala Simpang, Padangpandjang, Painan, Palembang, Tandjoengpandan, Bandjermasin, Makasser, Amboina en Ternate.

	Soerabaja.															Serang … Amboina en Ternate.														
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.							
Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
5	—	—	—	6	1	—	7	—	—	—	1	2	—	3	10	2	1	—	9	3	1	16	—	—	—	13	2	1	16	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	6	—	—	8	—	—	—	—	1	—	1	9	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	1	4	—	5	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
2	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	2	3	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	2	—	—	4	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1	—	2	3
6	1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	—	4	—	—	10	6	2	—	1	2	—	11	21
1	—	—	—	2	—	—	2	1	—	3	—	—	—	4	6	1	2	—	1	—	—	4	—	2	1	—	—	—	3	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	—	2	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3	1	—	—	2	—	—	3	6
1	—	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
3	4	—	—	—	—	—	4	1	3	—	—	—	—	4	8	14	4	—	1	—	—	19	10	2	—	1	—	—	13	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
2	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2	—	2	—	4	—	—	6	1	—	—	2	1	—	4	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	2	1	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	3	—	—	4	—	—	—	1	—	—	1	5
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	4	—	—	4	6	—	—	—	4	—	—	4	—	—	—	1	—	—	1	5
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	1	—	—	1	3
3	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4	—	—	—	3	2	—	5	—	—	—	1	—	—	1	6
3	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	7	2	—	9	—	—	—	2	1	—	3	12
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

AANTAL OVERLED

NAMEN DER ZIEKTEN.	Batavia.															Semarang.																
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.									
	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar
Puerperale eclampsie albuminurie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Febris puerperalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VIII. Ziekten van de huid en van het celweefsel.																																
Gangreen	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Furunculose	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—
X. Aangeboren gebreken.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XI. Ziekten der jonggeborenen van ten hoogste 3 maanden oud.																																
Aangeboren lichaamszwakte, icterus, sclerema neonatorum, atelectasis pulmonum, paedatrophie	5	—	—	—	—	—	5	6	1	—	—	—	2	9	14	4	—	—	—	—	—	4	5	—	—	—	—	—	5	9	6	—
Andere ziekten bepaald bij jonggeborenen voorkomend	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	1	—
Verwaarloozing, gebrekkige verzorging, ongeschikte voeding	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—
XII. Ouderdomsgebreken.																																
Debilitas, marasmus senilis	—	—	—	—	2	6	8	—	—	—	2	8	—	10	18	—	—	—	—	6	1	7	—	—	—	—	1	—		8	—	—
XIII. Sterfgevallen door uitwendige oorzaken.																																
Zelfmoord door vergif	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—
„ „ vuurwapenen	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—		1	—	—
„ „ snijdende werktuigen	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—
„ op andere wijze	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—		1	—	—
Fracturen (ook schedelfracturen)	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—		1	—	—
Andere ongevallen door geweld	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—		1	—	—
Verbranding	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—
Verdrinking	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—		2	—	—
Uitputting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—		1	—	—
Vergiftiging	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—		2	—	1
Dood door andere uitwendige oorzaken	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—
XIV. Onvolkomen en onbekende oorzaken van den dood.																																
Plotselinge dood	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	2	—	—	2	4	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—		2	—	—
Onbekend	3	1	1	2	2	—	9	2	1	—	3	1	—	7	16	3	—	—	5	—	—	8	6	1	1	2	1	—		19	2	—
Totalen	51	14	17	90	18	8	198	35	20	13	63	32	6	169	367	19	5	7	29	13	5	78	17	6	10	32	8	2		153	3	9

…ERLEDENEN TE

	Soerabaja.															Serang, Pandeglang, Meester-Cornelis, Soekaboemi, Tjitjoeroeg, Wonosobo, Blabak, Indramajoe, Madjalengka, Tjiamis, Kaliangei, Djombang, Koedoes, Bodjonegoro, Toeban, Banjoewangi, Kalisat, Petoeng, Kraksaän, Klakah, Wonolangan, Djatirata, Wonoasah, Pare, Klaten, Sragen, Buitenzorg, Poerwakarta, Bandoeng, Tjimahi, Tjiandjoer, Tasikmalaja, Garoet, Magelang, Ambarawa, Salatiga, Banjoebiroe, Demak, Pekalongan, Tegal, Kediri, Kertosono, Blitar, Soerakarta, Lawang, Djokjakarta, Probolinggo, Loemadjang, Djember, Grisee, Padang, Sawahloento, Fort de Kock, Koeta Radja, Medan, Pangkalanbrandan, Tandjoengpoera, Tandjoengbalai, Tebingtinggi, Singaradja, Taroetoeng, Poeroektjahoe, Koepang, Ende, Pampanoea, Poso, Pladjoe, Pontianak, Lho Seumawe, Koeala Simpang, Padangpandjang, Painan, Palembang, Tandjoengpandan, Bandjermasin, Makasser, Amboina en Ternate.														
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.							
Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	2	3
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
9	6	—	—	—	—	—	6	9	—	—	—	—	—	9	15	13	3	—	—	—	—	16	11	—	—	—	—	—	11	27
—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
8	—	—	—	2	3	—	5	—	—	—	1	8	—	9	14	1	—	—	3	9	—	13	1	—	—	1	13	—	15	28
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	3	—	—	3	4	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	1	—	1	3
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	2	3
2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	—	3	4
2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2	1	—	—	5	—	2	8	1	—	—	—	—	—	1	9
19	2	—	1	5	—	1	9	2	—	1	1	1	—	5	14	6	2	1	5	2	1	17	5	—	—	1	2	—	8	25
153	3	9	12	83	13	6	146	23	8	9	44	23	—	107	253	79	42	18	202	46	6	393	61	29	16	83	52	4	245	638

	LEVENLOOS AANGEGEVENEN TE			
	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Djokjakarta, Magelang, Padang, Sawahloento, Bandoeng, Soerakarta, Probolinggo, Makasser, Palembang, Tandjoengpandan en Pekalongan.
A. Ziekten van (den vader of) de moeder				
1. Syphilis	—	2	—	4
2. Andere algemeene ziekten	1	—	—	1
3. Habitueele voorbeschiktheid tot abortus	—	—	—	2
4. Albuminurie en andere ziekten met de zwangerschap in verband staande	1	—	—	2
B. Ziekten van de placenta en de vliezen	1	2	1	1
C. Ziekten van het foetus.				
1. Monstruositeit en andere vormgebreken	—	2	—	1
2. Niet onder A te brengen ontijdige geboorte	—	—	3	—
D. De omstandigheden, waaronder de geboorte plaats heeft.				
1. Liggingsafwijkingen van het kind	—	—	2	3
2. Uitzakking, inklemming van de navelstreng	1	—	1	3
3. Stikking bij de geboorte	1	—	1	4
E. Andere niet onder de vorige rubrieken te brengen oorzaken	2	1	—	2
F. Onbekende of niet opgegeven oorzaken	2	—	—	4
Totalen	9	7	8	27

Sterfte-cijfers naar de doodsoorzaken in % van het totaal aantal overleden Europeanen over 1914.

	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Gezamenlijke statistiek.
Febris typhoïdea	9.2	3.8	4.7	5.6
Malaria	6	22.1	1.9	6.2
Pokken	0.7	—	0.7	3.9
Cholera asiatica	5.7	1.2	3.9	1.7
Dysenterie	3.9	1.9	6.2	3.2
Pyaemia en septichaemia	1.5	0.6	0.7	0.9
Tuberculose	7.6	4.8	7.4	6.4
Syphilis	0.5	—	1.1	1.2
Kanker en andere maligne tumoren	0.5	4.2	2.3	4.5
Diabetes	0.7	1.2	3.5	1
Ziekten van het zenuwstelsel	7	3 8	10.9	11
„ van het hart en van de vaten	7.3	3.2	9.4	7
„ der ademhalingsorganen	10.7	5.7	5.4	7.6
„ der spijsverteringsorganen	9.7	5.1	11.3	11
„ der urogenitaalorganen	3.1	5.7	3.1	3.4
„ van de zwangerschap en van het puerperium	1	0.6	1.9	1.5
„ van kinderen beneden 3 maanden	3.6	5.7	6.6	4.6

	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Gezamenlijke statistiek.
Ouderdomsgebreken	4.7	5.1	5.4	4.3
Zelfmoord	1	1.2	1.9	1.8
Dood door andere oorzaken van uitwendig geweld	0.2	—	—	0.1
Overige ziekten	9.2	5.1	4.7	8.1
Onbekend	4.4	12.1	5.4	3.9
	100	100	100	100
Totaal aantal overleden Europeanen	362	138	232	603
Id. id. id. met Europeanen gelijkgestelden	18	16	23	37
Sterkte aan Europeanen en met Europeanen gelijkgestelden	8 777	5 126	8 063	41 000
Sterfte (per ‰)	43.2	30.—	31.6	15.6

XI. Overzicht van de in 1914 toegekende subsidiën ten behoeve van particuliere ziekenhuizen en hulpziekenhuizen.

Gewest.	Afdeeling.	Plaats waar het ziekenhuis of hulpziekenhuis gevestigd is.	Klassenverdeeling.	Aanvrager.	Subsidie ineéns toegekend.			Jaarlijksche subsidie toegekend.					
					Voor oprichting.	Voor verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Voor eerste uitrusting.	Voor bevoegden Europeesch geneeskundige of inlandsch arts.	Voor gediplomeerd Europeesch of inlandsch verpleger of verpleegster.	Voor inlandsche bedienden.	Tegemoetkoming in de verplegings- en behandelingskosten.	Voor onderhoud van het gebouw.	Voor onderhoud der uitrusting.
				a. Java en Madoera.									
Batavia.	Stad en Voorsteden van Batavia.	Weltevreden.	1ste	Vereeniging voor ziekenverpleging in Ned.-Indië.	—	—	—	f 3540	f 960	—	f 1000	f 200	f 150
Id.	Id.	Id.	1ste	Vereeniging ter bestrijding der lepra in Ned.-Indië	—	—	—	3500	240	f 120	1000	85	54
Cheribon.	Madjalengka.	Tjideres.	1ste	Id.	f 2500.—	—	f 1000	—	—	—	—	—	—
Djokjakarta.	Mataram.	Djokjakarta.	4de	De Zending	—	—	—	7000	1680	2400	7000	342,50	250
Id.	Id.	Id.	2de	De resident van Djokjakarta	—	—	—	—	720	—	1500	15	20
Id.	Koelon Progo.	Wates.	2de	Id.	—	—	—	—	480	—	1500	15	20
Id.	Wonosari.	Wonosari.	2de	Id.	—	—	—	—	240	—	1500	300	225
Id.	Djokjakarta.	Medari.	1ste	De Zending	5560.67	—	2250	—	120	—	750	139.02	112.50
Soerakarta.	Soerakarta.	Wonosari.	2de	Id.	5810.52	—	2250	—	—	—	—	—	—
Banjoemas.	Poerbalingga.	Poerbalingga.	1ste	Id.	—	—	—	3500	1080	1080	7000	2295.75	840
Besoeki.	Bondowoso.	Bondowoso.	1ste	Id.	—	—	—	—	240	—	750	75	24
Kedoe.	Wonosobo.	Alihan.	2de	Id.	—	—	—	—	420	—	1500	15	20
Kediri.	Kediri.	Kediri.	1ste	Bestuur der ziekeninrichting „Semampir"	—	—	—	3500	—	960	1000	85	54
Id.	Kertasana.	Kertasana.	3de	Vereeniging „Ziekenverpleging Liem Tik Koey"	—	—	—	3500	1440	1800	5000	1232.76	630
Pasoeroean.	Malang.	Swaroe.	2de	De Zending	—	—	—	—	720	—	1500	15	20.
Id.	Id.	Malang.	2de	Malangsche Ziekenverpleging	23066.25	—	4200	—	—	—	—	—	—
Pekalongan.	Pemalang.	Moga.	1ste	De Zending	—	—	—	—	132	—	750	15	20
Preanger-Regentschappen	Bandoeng.	Bandoeng.	2de	Id.	—	—	—	3500	—	1080	2500	200	150
Rembang.	Blora.	Tjepoe.	2de	Vereeniging „Ziekenverpleging Tjepoe"	—	—	—	3500	2280	—	2500	200	150
Id.	Id.	Blora.	1ste	De Zending	—	—	—	1200	1680	—	2500	329	420
Soerabaja.	Modjokerto.	Segaran.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	750	3018	20
Id.	Soerabaja.	Modjowarno.	5de	Id.	—	—	—	7000	2220	3000	9000	425	320
Semarang.	Semarang.	Mergaredja.	2de	Id.	—	—	—	3500	1920	—	2500	15	20
Id.	Id.	Semarang.	3de	Het Leger des Heils.	68021.03	—	6300	1166.66	200	160	—	—	—
Id.	Salatiga.	Ambarawa.	1ste	De Zending	—	—	—	—	840	—	750	206.65	73.33
Id.	Id.	Kalitjeret.	2de	Id.	—	—	—	—	918	—	1500	63	20
Id.	Id.	Salatiga.	1ste	Id.	—	—	—	—	150	—	750	15	20
Id.	Grobogan.	Poerwadadi.	4de	Id.	—	—	—	3500	1320	2700	7000	690	304
Id.	Japara.	Kedoengpendjalin.	3de	Id.	—	—	—	—	1230	—	1500	15	20
Id.	Pati.	Kelet.	3de	Id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
					f 104 958,47	—	f16000	f47906.66	f21230	f13300	f 63000	f10006.68	f3956.83
					f 120 958.47			f 159 380.17					
				b. Buitenbezittingen.									
Tapanoeli.	Toba en Silindoeng.	Pea Radja.	2de	De Zending	—	—	—	f 3500	f 1200	f 1080	f2500	f 200	f 150
Id.	Id.	Pangariboean.	1ste	Id.	—	—	—	—	240	750	—	15	20
Id.	Id.	Doloksanggoel.	1ste	Id.	—	—	—	—	240	—	750	53.51	100
Id.	Mandailing en Angkola.	Pakantan.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	750	48.75	100
Id.	Bataklanden.	Sihorbo.	1ste	Id.	f 2965.05	—	f 1000	—	—	—	—	—	—
Id.	Id.	Sifaoroasi.	—	Id.	—	—	—	—	153	—	750	99	100
Id.	Id.	Sitorang.	1ste	Id.	—	—	—	—	100	—	312.50	29.24	41.67
Id.	Id.	Pangoeroean.	1ste	Id.	—	—	—	—	240	—	750	242.47^{5}	100
Id.	Id.	Nainggolan.	1ste	Id.	—	—	—	—	120	—	375	111.21	50
Menado.	Menado.	Kolonganatas.	2de	Id.	—	—	—	—	1320	—	1500	31.87^{5}	225
Id.	Sangi- en Talaud-eilanden.	Manganitoe.	1ste	Id.	—	—	—	—	240	—	750	61.57^{5}	100
Id.	Id.	Talengen.	1ste	Id.	—	—	—	—	240	—	750	15	20
Ternate.	Halmahera.	Gamsoengi.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	750	12,50	20
					f 2965.05	—	f 1000	f 3500	f 4093	f 1830	f9937.50	f 920.13^{5}	f1026.67
					f 3 965.05			f $21\,307.30^{5}$					

Bijlage U.

(Zie hoofdstuk L, afd. I, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de samenstelling en distributie op 15 April 1915 van het technisch personeel der BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN in Nederlandsch-Indië, benevens opgaven nopens de in 1914 vanwege het burgerlijk bouwdepartement verwerkte sommen.

I. Samenstelling en distributie van het technisch personeel op 15 April 1915.

INDEELING.	Hoofd- en verdere ingenieurs.	Architecten en opzichters.	Onder-opzichters.	Opnemers.	Te zamen.
I. ALGEMEENE DIENST.					
A. Technisch personeel bij het departement	a) 21	b) 14	4	—	39
B. Waterstaatsafdeelingen:					
Chefs	3	—	—	—	3
Toegevoegd personeel:					
a. voor de bureau's	c) 6	4	3	—	13
b. voor bijzondere werken:					
1. de watervoorziening uit de Saladrabron	1	—	—	—	1
2. de gouvernementswaterleiding in Batavia, verbetering van den waterafvoer ter hoofdplaats Batavia	2	2	—	—	4
3. de verbetering van wegen in de res. Cheribon en in de afdeeling Krawang der res. Batavia, en de bouw van een brug voor gewoon verkeer over de Tjimanoek bij Djatibarang met bijbehoorende werken (afd. Indramajoe, res. Cheribon)	1	2	2	1	6
4. de afwatering en rioleering van de hoofdplaats Cheribon	1	—	—	—	1
5. de assaineeringswerken ter hoofdplaats Semarang	—	1	—	—	1
6. de aanleg van wegen in de 2de waterstaatsafdeeling	1	—	1	—	2
7. de regeling van den irrigatietoestand in de res. Djokjakarta	1	—	—	—	1
8. de regeling van den irrigatietoestand in de res. Soerakarta	1	—	—	—	1
9. de verbetering en uitbreiding der bevloeiing in de afd. Pamekasan (res. Madoera) en verschillende andere werken	2	1	1	—	4
10. het onderhoud en de herstelling van de werken en gebouwen van het marine-etablissement te Soerabaja	—	1	—	—	1
11. de aanleg van de drinkwaterleiding te Pasoeroean	1	—	—	—	1
12. de normaliseering van de Soerabaja-rivier	1	—	1	—	2
13. de voorbereidende werkzaamheden in verband met eene eventueele instelling van eene waterstaatsafdeeling in Noord-Sumatra	5	3	2	—	10
14. de voorbereidende werkzaamheden in verband met eene eventueele instelling van eene waterstaatsafdeeling in Zuid-Sumatra	7	2	3	2	14
15. de irrigatiewerken in de buitenbezittingen	1	—	2	—	3
c. voor den plaatselijken dienst:					
1ste afd. Bantam	—	4	—	—	4
1ste afd. Batavia	—	9	4	—	13
1ste afd. Preanger-Regentschappen	—	6	1	—	7
1ste afd. Cheribon	—	5	—	—	5
2de afd. Pekalongan	—	3	—	—	3
2de afd. Semarang	—	7	4	—	11
2de afd. Banjoemas	—	3	—	—	3
2de afd. Kedoe	—	7	—	—	7
2de afd. Djokjakarta	—	2	2	—	4
2de afd. Soerakarta	—	2	2	—	4
2de afd. Madioen	—	6	2	—	8
4de afd. Rembang	—	4	1	—	5
4de afd. Soerabaja	—	9	1	1	11
4de afd. Kediri	—	2	1	—	3
4de afd. Pasoeroean	—	6	3	—	9
4de afd. Besoeki	—	6	—	—	6
4de afd. Madoera	—	3	—	—	3
C. Inspectie van den waterstaat in de buitenbezittingen	1	—	—	—	1
II. DIENST DER IRRIGATIE-AFDEELINGEN.					
A. Irrigatie-afdeeling Tjimanoek (res^n. Cheribon en Preanger-Regentschappen)	5	6	1	—	12
B. Irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal (res. Pekalongan)	5	9	3	—	17
C. Irrigatie-afdeeling Serang (res^n. Semarang, Rembang en Kedoe)	10	11	4	—	25
D. Irrigatie-afdeeling Serajoe (res^n. Banjoemas en Kedoe)	6	10	1	—	17
E. Sectie Madioen der toekomstige irrigatie-afdeeling Solo-rivier	2	4	2	—	8
F. Irrigatie-afdeeling Brantas (res^n. Soerabaja, Pasoeroean en Kediri)	13	19	7	1	40
G. Irrigatie-afdeeling Pekalen-Sampean (res^n. Pasoeroean en Besoeki)	10	10	1	—	21
III. GEWESTELIJKE DIENST.					
Sumatra's Westkust	3	12	2	—	17
Tapanoeli	—	7	—	1	8
Benkoelen	—	7	1	—	8
Palembang	—	5	2	—	7

a) Hieronder 3 ingenieurs voor de landsgebouwen.

b) Behalve deze 14 opzichters, waren nog twee teekenaars bij het departement geplaatst.

c) Hieronder 1 ingenieur voor de landsgebouwen.

INDEELING.	Hoofd- en verdere ingenieurs.	Architecten en opzichters.	Onder-opzichters.	Opnemers.	Te zamen.
Djambi.	—	2	—	—	2
Oostkust van Sumatra	1	7	—	—	8
Atjeh en onderhoorigheden	—	11	—	—	11
Lampongsche districten	—	3	1	—	4
Riouw en onderhoorigheden	—	2	1	—	3
Banka	—	2	1	—	3
Billiton	—	1	1	—	2
Westerafdeeling van Borneo	—	1	2	—	3
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	5	1	—	6
Bali en Lombok	—	7	—	—	7
Celebes en onderhoorigheden	3	8	—	—	11
Menado	—	5	2	—	7
Amboina	—	4	—	—	4
Ternate	—	2	1	—	3
Timor en onderhoorigheden	—	5	—	—	5
IV. SPECIALE DIENSTEN.					
1. Verbetering en uitbreiding van verkeerswegen in de buitenbezittingen:					
Inspecteur voor de verkeerswegen	1	—	—	—	1
Toegevoegd personeel	9	2	3	—	14
2. De havenwerken te Tandjoeng-priok (res. Batavia)	4	2	3	—	9
3. De havenwerken te Tjilatjap (res. Banjoemas)	2	1	—	—	3
4. De uitvoering van irrigatiewerken in de afdeelingen Pandeglang en Rangkasbitoeng (residentie Bantam)	1	1	1	—	3
Totaal van het personeel in vasten dienst	d)131	e) 285	f) 81	g) 6	503
Bovendien waren boven de formatie in dienst:					
voor de uitvoering van irrigatiewerken in de afdeeling Krawang (res. Batavia)	2	—	1	—	3
voor de verbetering van het wegennet in de res. Preanger-Regentschappen	2	4	2	2	10
voor de verbetering van den wateraan- en afvoer ter hoofdplaats Batavia	1	3	—	—	4
voor de werken tot bevloeiing uit de Tjioedjoeng in Noord-Bantam	5	2	6	1	14
voor de bevloeiingswerken in de res. Preanger-Regentschappen	3	3	1	1	8
voor de verbetering van de bevloeiing door de Sindopradja- en Doetamati-leidingen (afd. Indramajoe, res. Cheribon)	1	4	1	—	6
voor de verbetering van de bevloeiing en den waterafvoer in de residentie Pekalongan	1	1	1	—	3
voor de uitvoering van het verdeelwerk Wilaloeng (res. Semarang)	—	1	1	—	2
voor het verruimen van de Toentang-rivier (res. Semarang)	—	1	—	—	1
voor de verbetering van de bevloeiing in de districten Bandjar, Tjahjana en Poerbalingga (res. Banjoemas)	1	1	2	—	4
voor den aanleg van wegen in de res. Kedoe	—	1	—	—	1
voor de regeling van den irrigatietoestand in de res. Soerakarta	1	2	—	—	3
voor de verbetering van het wegennet in de afd. Banjoewangi (res. Besoeki)	1	2	1	—	4
voor de bevloeiings- en afwateringswerken in het gebied der Beneden-Solo-rivier (res^{n}. Rembang en Soerabaja)	4	2	2	—	8
voor de werken ter bevloeiing uit de Madioen-rivier (res. Madioen)	3	3	2	—	8
voor de havenwerken te Semarang	3	2	1	—	6
voor de havenwerken te Soerabaja	3	2	2	1	8
voor de voorbereidende werkzaamheden in verband met eene eventueele instelling van eene waterstaatsafdeeling in Noord-Sumatra	1	2	—	—	1
voor het toezicht op de waterverdeeling in de afd^{n}. Kediri en Berbek (res. Kediri)	—	1	—	—	1
voor het toezicht op de waterverdeeling in de afd. Modjokerto (res. Soerabaja)	—	1	—	—	1
voor het toezicht op de waterverdeeling in de afd. Djombang (res. Soerabaja)	—	1	—	—	1
voor den aanleg en de verbetering van wegen in de residentie Tapanoeli	—	1	—	—	1
voor de havenwerken te Makasser (gouv. Celebes en onderhoorigheden)	2	1	1	—	4
voor de havenwerken van Belawan (res. Oostkust van Sumatra)	3	1	1	—	5
voor de pestbestrijding, tijdelijk gesteld ter beschikking van den burgerlijken geneeskundigen dienst.	—	1	—	—	1
Totaal boven de formatie in dienst	37	43	25	5	110

d) 8 ingenieursplaatsen (waaronder 3 van ingenieurs voor de landsgebouwen) waren onvervuld; niet medegeteld zijn een 7-tal bevloeiings-ingenieurs, die tijdelijk zijn werkzaam gesteld.

e) Namelijk 42 architecten en 243 opzichters (1 architectsplaats en 62 opzichtersplaatsen waren onvervuld). Bij de opzichters zijn niet medegeteld één tijdelijk bevloeiings-opzichter en 21 bouwkundige opzichters, die bij wijze van proef tijdelijk in dienst zijn gesteld.

f) 19 onderopzichtersplaatsen waren onvervuld.

g) 4 opnemersplaatsen waren onvervuld.

II. In 1914 verwerkte bedragen (ook wat betreft het geldswaardig bedrag der uit 's lands voorraad verbruikte materialen) ter zake van de onderstaande categorieën van burgerlijke landswerken (vernieuwing en nieuwe werken, dus zonder het aan onderhoud en herstellingen ten koste gelegde).

GEWESTEN.	Bevloeiings- en afwateringswerken. Besteed aan uitvoering. Groote werken (meerendeels bij de begrooting toegestaan).	Bevloeiings- en afwateringswerken. Besteed aan uitvoering. Kleine werken.	Bevloeiings- en afwateringswerken. Besteed aan opnemingen en projectwerk ten dienste van de in kolom 2 bedoelde werken.	Bevloeiings- en afwateringswerken. Besteed aan opnemingen en projectwerk ten dienste van grootere of kleinere plannen.	Waterkeeringswerken. Besteed aan uitvoering.	Alzoo ten koste gelegd aan aanleg en voorbereiding van bevloeiings-, afwaterings- en waterkeeringswerken.	Vernieuwingen en nieuwe werken van anderen aard. Gebouwen.	Vernieuwingen en nieuwe werken van anderen aard. Bruggen en wegen.	Vernieuwingen en nieuwe werken van anderen aard. Andere burgerlijke landswerken.	Vernieuwingen en nieuwe werken van anderen aard. Te zamen.	Algemeen totaal (kolom 7 + kolom 11).
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Java en Madoera.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
Bantam	824 147	62 244	—	6 473	38 140	931 004	49463	4 256	—	53719	984 723
Batavia	—	62 243	—	24 141	576 399	662 783	1084733	6 914	1536535	2628182	3 290 965
Preanger-Regentschappen	—	127 425	—	5 034	—	132 459	291732	579 967	17354	889053	1 021 512
Cheribon	350 233	301 543	5 200	33 411	—	690 387	85751	168 833	8109	262693	953 080
Pekalongan	142 689	405 326	—	16 495	—	564 510	85531	—	10188	95719	660 229
Semarang	290 369	234 938	—	60 889	1 910	588 106	147197	—	59434	206631	794 737
Rembang	—	1 145	—	—	20 460	21 605	75885	30 967	—	106852	128 457
Soerabaja	30 243	669 320	—	74 929	89 701	864 193	518797	—	178608	697405	1 561 598
Pasoeroean	—	229 022	—	33 012	—	262 034	342653	28 332	3394	374379	636 413
Besoeki	170 406	171 074	—	28 266	—	369 746	57492	146 613	19706	223811	593 557
Banjoemas	272 298	5 058	—	11 898	—	289 254	108003	—	123712	231715	520 969
Kedoe	55 582	104 154	5 262	23 536	—	188 534	139198	87 643	—	226841	415 375
Djokjakarta	—	—	—	5 800	—	5 800	114848	—	—	114848	120 648
Soerakarta	—	—	—	—	—	—	95100	—	—	95100	95 100
Madioen	311 329	115 519	12 370	18 625	—	457 843	69526	93 529	—	163055	620 898
Kediri	—	91 293	—	20 172	—	111 465	58648	—	—	58648	170 113
Madoera	5 610	30 086	—	2 383	—	38 079	662585	—	31964	694549	732 628
Totalen voor Java en Madoera	2 452 906	2 610 390	22 832	365 064	726 610	6 177 802	3987142	1147054	1989004	7123200	13 301 002
Buitenbezittingen.											
Sumatra's Westkust	—	242	—	7 237	174 585	182 064	106 884	512900	98 573	718357	900 421
Tapanoeli	—	3 483	—	—	—	3 483	39 439	257709	4 251	301399	304 882
Benkoelen	—	17 109	—	5 733	—	22 842	110 899	278712	89 405	479016	501 858
Lampongsche districten	—	—	—	1 254	—	1 254	74 181	155465	35 783	265429	266 683
Palembang	—	—	—	11 757	—	11 757	301 609	519973	21 141	842723	854 480
Djambi	—	—	—	—	—	—	36 169	27672	—	63841	63 841
Oostkust van Sumatra	—	—	—	—	—	—	447 173	1160195	678 276	2285644	2 285 644
Atjeh en onderhoorigheden	—	144 991	—	9 514	—	154 505	216 049	339474	58 266	613789	768 294
Riouw en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	151 254	20700	12 268	184222	184 222
Banka en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	117 574	125534	19 483	262591	262 591
Billiton	—	—	—	—	—	—	19 376	19230	16418	55024	55 024
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	—	—	—	76 211	740	3229	80180	80 180
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	—	—	—	—	—	57 294	93762	31489	182545	182 545
Celebes en onderhoorigheden	—	55 002	—	13 165	—	68 167	180 621	82596	63260	326477	394 644
Menado	—	12 502	—	5 004	—	17 506	45 173	75580	31181	151934	169 440
Amboina	—	—	—	—	—	—	22 162	1919	27945	52026	52 026
Ternate en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	31 101	2626	37879	71606	71 606
Timor en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	399 608	8837	35083	443528	443 528
Bali en Lombok	—	55 642	—	6 514	—	62 156	190 526	86543	24952	302021	364 177
Totalen voor de buitenbezittingen	—	288 971	—	60 178	174 585	523 734	2623303	3770167	1288882	7682352	8 206 086
„ „ Java en Madoera	2 452 906	2 610 390	22 832	365 064	726 610	6 177 802	3987142	1147054	1989004	7123200	13 301 002
Algemeene totalen	2 452 906	2 899 361	22 832	425 242 *a)*	901 195	6 701 536 *b)*	6610445 *c)*	4917221 *d)*	3277886 *e)*	14805552 *f)*	21 507 088 *f)*

a) Hetgeen in 1914 nog besteed is aan opnemingen, enz. ten behoeve van de gestaakte werken in de Solo-vallei is niet afzonderlijk opgegeven. Het betrekkelijk bedrag is begrepen in de in hoofdstuk L, afd. I, § 2, van het verslag hiervóór vermelde som van f 27 465 uitgegeven voor onderhoud, enz. van de geschorste werken. Onder het totaal bedrag van f 425 242 is begrepen f 6141 voor opnemingen ten behoeve van nog niet geautoriseerde ontwerpen of nog in studie zijnde plannen (zie tabel III B) en f 419 101 voor opnemingen voor minder belangrijke werken, administratie, enz. (zie tabel IV B).

b) Onder de som van f 6 578 390 is begrepen f 2 983 156 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling en f 901 195 voor waterkeeringswerken.

Voor bevloeiings- en afwateringswerken en voor waterkeeringswerken is in 1914 bovendien onderscheidenlijk uitgegeven f 710 323 en f 123 885 voor gewoon onderhoud dier werken (vgl. echter de voorgaande noot), terwijl nog f 76 877 en f 41 100 is besteed voor herstellingen dier werken (zie tabel IV A, sub *d* en *e*).

c) Naar gelang van de bestemming der gebouwen, was dit totaal verdeeld als volgt:

woningen voor burgerlijk personeel	f 1 559 098
bureau's en andere gebouwen voor den algemeenen dienst (ook de algemeene pakhuizen)	1 450 379
gevangenissen	f 749 281
kazernen en andere gebouwen voor gewapende korpsen onder burgerlijk bestuur	413 281
gebouwen voor de opiumregie	36 394
gebouwen voor het zout	614 029
scholen voor Europeesch onderwijs	586 597
scholen voor Hollandsch-Chineesch onderwijs	163 899
scholen voor inlandsch onderwijs	483 069
hospitalen en andere gebouwen ten behoeve van den burgerlijken geneeskundigen dienst	428 799
brandspuithuizen en wachthuizen	5 244
werken betrekking hebbende op gebouwen	120 466
	f 6 610 445

d) Hieronder f 941 418 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling.

e) Hieronder wegens oevervoorzieningen, enz. f 81 381 en voor werken in eigen beheer ten dienste van havens en reeden f 3 186 854, onder welk laatste bedrag echter niet zijn begrepen de kosten van baggerwerk.

De uitgaven voor de drinkwatervoorziening en assaineeringswerken zijn niet in het eindtotaal begrepen.

f) Zie noot *e*, laatste alinea.

III. Overzicht van de op ult. 1914 in uitvoering of in studie zijnde plannen betreffende groote bevloeiïngs- en (of) afwateringswerken.

A. Plannen in uitvoering (of gedeeltelijk in uitvoering).

Gewesten.	Irrigatiegebied (globaal aantal te bevloeien bouws).	In 1914 voor uitvoering		Tot ult. 1914 verwerkt voor			Totaal der geraamde kosten	
		geraamd.	besteed.	uitvoering.	opnemingen en projectwerk.	Te zamen.	volgens oorspronkelijke raming.	volgens nadere raming.
		Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
Bantam.	45 950 (Noord-Bantam)	500 000	a) 824 147	4 066 930	82 990	4 149 920	3 925 000	7 500 000
Cheribon.	46 000 (Sindopradja- en Doetamati-leidingen)	150 000	b) 233 605	2 669 454	178 899	2 848 353	1 600 000	2 813 000
	Uitbreiding van de bevloeiing uit de Tjimanoek te Rentang	150 000	c) 116 628	327 738	—	327 738	2 200 000	2 200 000
Pekalongan.	10 080 (Djengkelok-werken) . .	—	—	558 847	—	558 847	424 000	482 000
	17 000 (Bevloeiing beoosten de Tjomal).	100 000	d) 142 689	1 370 811	162 484	1 533 295	1 500 000	1 500 000
Banjoemas.	Werken in het stroomgebied van de Serajoe, Zuid-Banjoemas en Karanganjar:							
	3 340 (Bandjaran-leiding). . .	5 000	e) —	251 438	—	251 438	213 834	374 000
	9 030 (Bandjar-Tjahjana) . . .	175 000	f) 265 188	1 200 336	—	1 200 336	950 000	1 700 000
	100 000 (Verder stroomgebied der Serajoe).	50 000	g) 7 110	1 573 226	291 959	1 865 185	8 060 000	6 836 166
Semarang.	I. Verbetering van de bevloeiing en de afwatering in de districten Grogol en Singenkidoel:							
	Verbetering van den waterafvoer der kali Toentang van Glapan tot zee	125 000	h) 94 060	270 972	121 933	392 905	550 000	603 000
	Verbetering van de bevloeiing bewesten de Toentang-rivier .	100 000	i) 87 651	165 759	—	165 759	1 750 000	1 750 000
	II. Werken tot verbetering van den waterafvoer der Serang- en Djoeana-rivier:							
	Verdeelwerk bij Wilaloeng. . .	—	j) 75 952	740 024	61 985	802 009	600 000	860 000
	Verruiming kali Woelan . . .	75 000	32 706	175 013	—	175 013	1 500 000	1 500 000
	Verbetering van de bevloeiing ten noorden en ten zuiden van van de Babalan-rivier . . .	50 000	—	—	—	—	360 000	360 000
Kedoe.	Zuid-Bagelen-werken beoosten de Lok Oeloe	125 000	k) 55 582	1 211 440	443 162	1 654 602	1 350 000	1 700 000
Soerabaja.	Verbetering afwatering Bengawandjero	90 000	l) 30 243	692 668	—	692 668	400 000	800 000
Madioen.	29 000 (bevloeiing Magetan en Ngawi)	325 000	m) 311 329	2 038 314	393 653	2 431 967	3 500 000	2 530 000
Pasoeroean.	6 700 (Kedoengkandang-leiding).	—	—	499 966	17 146	517 112	375 000	512 000
Besoeki.	Werken tot verbetering van de bevloeiing en afwatering in Zuidwest-Djember en Zuidoost-Loemadjang:							
	23 500 (Bedadoeng-werken) . .	350 000	n) 170 406	1 035 586	249 054	1 284 640	1 700 000	2 200 000
Madoera.	Verbetering van de bevloeiing en afwatering in Zuid-Soemenep	75 000	o) 5 610	176 339	—	176 339	527 000	527 000
		2 445 000	2 452 906	19 024 861	2 003 265	21 028 126		

B. Op ult. 1914 nog niet geautoriseerde ontwerpen of nog in studie zijnde plannen.

Gewesten.	OMSCHRIJVING VAN HET PLAN (met globaal aantal te bevloeien bouws).	Besteed voor opnemingen en projectwerk.		
		Vóór 1914.	In 1914.	Alzoo tot ult. 1914.
		Gld.	Gld.	Gld.
Batavia. . . .	Bevloeiing uit de Tjitaroem (afdeeling Krawang)	204 791	*p*) 6 141	210 932
Pekalongan . .	Bevloeiing van het terrein tusschen de Pemali en de Tjatjaban (22 000 bouws)	—	*q*) —	—
Banjoemas . .	Werken in het stroomgebied van de Serajoe, Zuid-Banjoemas en Karanganjar:			
	Bevloeiing uit de kali Tadjoem (16 300 bouws)	—	*r*) —	—

a) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: personeel en opnemingen f 94 336, de prise d'eau Pamerajan f 2582, den syphon Tjisangoe f 30 416, het hoofdkanaal 3de sectie f 719, den syphon Tjiasem f 26 689, het hoofdkanaal 4de sectie f 330, het hoofdkanaal 5de sectie A f 34 484, de spuisluis in het hoofdkanaal f 1322, het normaliseeren van de Tji Said en de kali Soge en het aanleggen van het linker noorderkanaal tot K.M. 51,6 f 51 555, de nieuwe uitmonding van de Tjioedjoeng van de desa Bebangkir tot zee f 81 702, de werken ter aanvulling van het voorgaande werk f 93 488, de prise d'eau met beweegbare stuw en met inlaatsluizen op den linker- en rechter-oever der Tjioedjoeng f 394 393, het 5e gedeelte B der werken tot verbetering der bevloeiing en afwatering in Noord-Bantam f 10 998 en het 6de gedeelte der vorengenoemde werken f 502.

b) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: afvoerleidingen f 1077, het 2de gedeelte van de detailbevloeiing van het Doetamati-gebied f 7427, de afvoerleiding Pamengkang f 5, de detailbevloeiing van het Daroeng-gebied f 21 407, de verbetering van de rivier Kempoel-Koewista f 68 769, de coupure in de Tjimanoek nabij de desa Soekalila f 2427, het verbeteren van de Soekaredja-leiding en den bouw van de daarin benoodigde kunstwerken f 58 824 en het 2de gedeelte der werken voor de detailbevloeiing en de afwatering van het Soekaredja-gebied f 73 669.

c) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: den bouw van den stuwdam te Rentang f 113 028 en het verruimen van het Sindopradja-hoofdkanaal van Rentang tot piket 115 f 3600.

d) Met inbegrip van de regularisatiekosten voor den door gestraften verrichten arbeid is uitgegeven voor: het 2de gedeelte van de verbetering van het afvoerkanaal Sragi f 223, en het 4de, 5de en 6de gedeelte der Genteng Sragi-werken achtereenvolgens f 7642, f 70 721 en f 64 103.

e) De uitvoering van het reeds in 1909 gestaakte 3de en 4de gedeelte der werken tot bevloeiing uit de kali Bandjaran werd ook in 1914 niet hervat.

f) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: personeel en opnemingen f 21 499, het 1ste gedeelte van de 1ste sectie, 2de gedeelte van de 1ste sectie en 3de gedeelte van de 1ste sectie achtereenvolgens f 29 991, f 67 022 en f 145 466 en het aquaduct in de Onggok-leiding over de Panaroekan-leiding f 960.

g) Voor de verbetering van de detailbevloeiing in het Blimbing-gebied. In het bedrag voor de opnemingen (zie kolom 6) zijn begrepen de opnemingskosten besteed aan de Bandjaran- en Bandjar-Tjahjana-werken vóór het begin der uitvoering.

h) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: den bouw van de naaldstuw in de Toentang-rivier bij Boejaran f 11 191, de verbetering van den waterafvoer der kali Toentang 3de gedeelte f 42 643, de verruiming der kali Toentang f 7258 en het 4de gedeelte der verbetering van den waterafvoer der Toentang-rivier f 32 968.

i) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: de verbetering van de bevloeiing van de kali Dolok f 10 211 en het verbeteren van de bevloeiing en afwatering in het gebied der kali Goentoer f 77 440.

j) Ook in 1914 hielden de verzakkingen aan, en kon in verband daarmede nog niet tot het afwerken van het kunstwerk worden overgegaan. Maatregelen werden genomen ter opheffing van de nadeelige gevolgen der zakkingen op de beweegbare waterkeeringen.

k) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: de prise d'eau in de kali Tjokrojasan f 3046, den strekdam van gewapend beton voor de monding van de Tjokrojasan f 17 437, de verbetering van de afwatering en bevloeiing aan het einde van het secundaire vak Kesambiplenden der Kedoengpoetri-leiding f 1722 en de verbetering van de bevloeiing uit de Soedagaran-leiding f 33 377.

l) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor de vernieuwing van de sluis Koero f 30 243.

m) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: het Madioen-hoofdkanaal (2de, 3de, 4de en 5de sectie) f 117 317, de afvoerleiding Semawoer f 6154, het verbeteren van de afvoerleiding Soemberbatang f 18 909, de spuisluis in de leiding Gandong f 4240, den oostelijken tak van het hoofdkanaal Kerep (4de gedeelte van de verbetering der bevloeiing uit de kali Tinil) f 10 965, de datailbevloeiing van het vak Soemberbatang f 46 495, de detailbevloeiing van het vak Oelo f 30 295, de afvoerleidingen Ngelang met zijtak en Soemoegoeng f 13 190, de afvoerleiding Oelo f 6126, de detailbevloeiing van het vak Poerwodadi en de tweede afvoerleiding in dit vak f 32 134, de telefoonlijnen langs het Madioen-kanaal f 760, het omleggen van de kali Gambiran van de kali Semawoer f 2084, het 5de gedeelte der werken ter verbetering der bevloeiing uit de kali Tinil f 11 072, de suppletoire leiding Oelo f 9241 en de detailbevloeiing in het Gandong-gebied f 2346.

n) Met inbegrip van de regularisatiekosten voor den door gestraften verrichten arbeid is van het verwerkte bedrag uitgegeven voor: het 2de, 3de, 4de, 5de en 6de gedeelte Bedadoeng-hoofdkanaal achtereenvolgens f 24 797, f 4542, f 118 763, f 6640 en f 10 604 en het verzamelen van voor den bouw van de prise d'eau Bago benoodigde materialen f 5000.

o) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: het verbeteren van het afvoervermogen van de Kebonagoeng benevens de prise d'eau en den dam Sultan uit deze rivier f 4742, de afvoerleidingen in Zuid-Soemenep f 500 en de verbetering der Persanga-bevloeiing f 368.

p) Opnemingen in bevloeiingsgebieden, verband houdende met het groote Krawang-plan.

q) Is begrepen in de kosten van administratie en opnemingen, enz. van de irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal.

r) Als voren van de irrigatie-afdeeling Serajoe.

IV A. Opgaaf van gedurende 1914 gedane uitgaven voor aanleg of vernieuwing van bevloeiingswerken van geringen omvang en herstellingen van bevloeiingswerken.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
		a. Vernieuwing van bevloeiings- en afwateringswerken (ten laste van de z.g. hulpverschaffingsfondsen).					
Batavia. . . .	Algemeenen dienst.	Verbetering van den bandjir-afvoer van en de bevloeiing uit de Tjipasanggrahan (Tjilamaja).	335 112	167 249	14 354	181 603	Gestaakt.
Preanger-Regentschappen.	Irrigatie-werken Preanger-Regentschapp.	Maken van een gemetselden stuwdam met inlaat- en spuisluis in de Tjikondang. . .	35 748	35 234	356	35 590	Voltooid.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau met bijbehoorende werken in de Tjiandjoer ten behoeve van de Soesoekananjar-leiding	21 211	21 268	—	21 268	Id.
	Id.	Verbetering van de prise d'eau Tjimoeloe in de Tjiloseh.	15 273	13 178	1 487	14 665	Id.
	Id.	Bouw van de prise d'eau Tjiwide ten behoeve van de Leuwikoeraj-leiding.	29 352	27 308	2 640	29 948	Id.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Bouw van de prise d'eau Oedjoengdjaja in de Tjipelang	66 400	67 972	5 247	73 219	Wordt in 1915 voortgezet.
	Irrigatiewerken Preanger-Regentschapp.	Bouw van eene aquaduct-brug over de Tjikaro en van een bandjiroverlaat met hellende goot in de leiding Tjieuri	a) 22 355	22 925	10	22 935	Voltooid.
Cheribon . .	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Verbetering van de Karnawinangoen-leiding .	39 515	35 605	3 559	39 164	Wordt in 1915 voortgezet.
	Irrigatie-werken Preanger-Regentschapp.	Bouw van de prise d'eau Tjilioeng voor de verbetering van de bevloeiing van het irrigatiegebied Wangoendiredja-leiding	38 600	37 763	782	38 545	Voltooid.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Verbetering van de bevloeiing uit de Saka- en Radjadana-rivieren, 1ste gedeelte.	37 700	37 947	3 462	41 409	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Idem, 2de gedeelte.	20 200	22 024	5 940	27 964	Id.
	Id.	Rivierverbeteringen in de Tjideres bij de desa Tjigasong	6 455	5 819	85	5 904	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Bouw van den overlaat Tjipaingan.	2 515	1 037	122	1 159	Id.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Verbetering van de bevloeiing uit de Djamblang-rivier.	46 700	26 296	22 743	49 039	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Tjiloetoeng bij Kadipaten.	175 000	67 581	46 484	114 065	Id.
Pekalongan .	Irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	Het 2de gedeelte der Goeng-hoofdleiding met bijbehoorende werken.	268 800	217 986	5 235	223 221	Id.
	Id.	Verbetering van het 1ste gedeelte van de Koemisik-leiding tusschen K.M. 0 en K.M. 46 en bouw van de permanente prise d'eau Parakankidang in de kali Gintoeng. . . .	99 630	82 150	7 338	89 488	Id.
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Bodri nabij Djoewero en van twee spuisluizen. .	207 500	236 661	1 329	237 990	Voltooid.

a) Hiervan is f 7578 bij te dragen door den gewestelijken raad der Preanger-Regentschappen.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Verruiming van de leiding W^2, bouw van een verdeelwerk in deze leiding, een syphon onder de Woelan en het graven van eene verbindingsleiding naar de leiding W^3 ten behoeve van de verbetering der bevloeiing in het district Wedoeng	77 870	159 578	—	159 578	Voltooid.
	Id.	Uitvoering van eenige werken tot verlaging en regeling van het peil der Rawa Pening ten behoeve van de verbetering van den gezondheidstoestand in de vallei van Ambarawa en van de bevloeiing uit de Toentang-rivier. .	117 483	133 704	9 071	142 775	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Het maken van de rechter-Bodri-leiding van K.M. 3,600 tot K.M. 34, de secundaire leiding R^2 van K.M. 0 tot K.M. 38 met daarin voorkomende kunstwerken en de verbetering der Giling-leiding met bijbehoorende werken. .	141 700	141 522	1 950	143 472	Voltooid.
	Id.	Doortrekking van de secundaire leiding G I van de Kedoenggoepit-bevloeiing	14 650	13 006	—	13 006	Id.
		Bouw van eene prise d'eau in de kali Bloekar bij Sodjomerto	54 250	46 156	8 345	54 501	Id.
	Id.	Maken van werken voor de detailbevloeiing uit de rechter Bodri-leiding	81 400	58 570	21 113	79 683	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verruiming en verbetering van de wadoek Sanggé	13 600	12 570	972	13 542	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing op den linkeroever van de kali Sani	14 781	13 927	840	14 767	Id.
Rembang. . .	Algemeenen dienst.	Aanleg van eene nieuwe irrigatie-leiding ten behoeve van de sawahs van de desa Pladjan .	4 680	4 296	104	4 400	Wordt in 1915 voortgezet.
Soerabaja. . .	Irrigatie-werken Beneden-Solo-rivier.	Aanleg van de wadoek Pridjetan	319 850	237 252	41 774	279 026	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Het tot stand brengen van den waterafvoer in de stroomgebieden der kali Boentoeng en Kedoeng in Sidoardjo en der afvoerleiding langs de grens van de afdeelingen Soerabaja en Sidoardjo	344 820	246 335	85 531	331 866	Id.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit het Mangetan-kanaal van K.M. 96,500 tot K.M. 256,850.	50 290	75 582	15 728	91 310	Id.
	Id.	Het voor de scheepvaart geschikt maken van het Mangetan-kanaal van K.M. 9 tot K.M. 95, verbetering van de bevloeiing uit dit kanaalgedeelte tot K.M. 96,500 en inrichting tot scheepvaart- tevens irrigatiekanaal van de Kedoengtjating-leiding	318 170	363 957	33 330	397 287	Id.
	Id.	Verruiming van de afvoerleiding Ketintang Poetjang en verbetering van de Kemasan- en Ketintang Poetjang-leiding	216 000	156 177	58 616	214 793	Id.
	Id.	Verruiming van de leiding Kedoeng Oeling .	270 340	113 025	48 561	161 586	Id.
	Id.	Aanleggen van werken ter verbetering van de bevloeiing aan weerszijden van de Kedoeng Oeling, beneden den dam Grogol	76 600	23 586	35 378	58 964	Id.
	Id.	Verbetering van de Kali Konto vanaf sluis Goedee en het aansluitende gedeelte der Brantas-rivier.	352 800	365 700	6 920	372 620	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Soerabaja . . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbetering van de bevloeiing uit de Tanggalredjo-leiding en die van de afwatering in de afd. Djombang	52 900	61 879	9 686	71 565	Wordt in 1915 voortgezet.
	Irrigatie-werken Beneden-Solo-rivier.	Bouw van de inlaatsluizen Tete en Mloewoer in den rechterdijk der Solo-rivier	4 950	4 288	587	4 875	Id.
Kedoe . . .	Irrigatie-afd. Serajoe.	Aanbrengen van 102 ijzeren schuiven voor aftappingen in het bevloeiingsgebied der leiding Boro	5 000	5 158	1 007	6 165	Voltooid.
	Id.	Bouw van eene schotbalkstuw in de kali Boetoeh	54 010	42 461	43 632	86 093	Wordt in 1915 voortgezet.
Madioen . .	Irrigatie-sectie Madioen.	Verbetering van de bevloeiing uit de Kali Bringin	72 920	28 428	39 955	68 383	Id.
Pasoeroean .	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbetering van de Redjoso-rivier	50 000	46 472	1 355	47 827	Gestaakt.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de leidingen Pendem en Beser	28 150	21 976	6 142	28 118	Voltooid.
Madoera . .	Algemeenen dienst.	Het maken van: *a.* een bandjir-kanaal van de desa Tandjoeng naar zee; *b.* eene prise d'eau in het sub *a* genoemde bandjirkanaal; *c.* eenige hoofdverdeelwerken voor de bevloeiing aldaar ten behoeve van de verbetering van de afwatering en de bevloeiing nabij de hoofdplaats Bangkalan	161 787	135 857	24 004	159 861	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Het tot stand brengen van de detailbevloeiing der Bangkalan-werken	69 350	15 651	6 082	21 733	Id.
Sumatra's Westkust.	Gewestelijken dienst.	Bouw van een semi permanenten dam Bandar Sitjaoeng	440	198	242	440	Voltooid.
Benkoelen. .	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Aer Limboet.	21 500	15 668	5 786	21 454	Id.
Atjeh en onderhoorigheden.	Id.	Bouw van een stuwdam in de Daroj-rivier. .	24 312	18 465	5 767	24 232	Id.
Celebes en onderhoorigheden.	Id.	Uitvoering van het 1ste gedeelte van de werken voor de bevloeiing uit de rivier Bantimoeroeng.	136 951	63 968	55 002	118 970	Wordt in 1915 voortgezet.
Menado . .	Id.	Verlaging van het peil van het Tondano-meer .	12 480	12 546	1	12 547	Gestaakt.
	Id.	Bouw van eene overbrugde schotbalkstuw in de Talawaän-rivier met 2 aftapsluizen voor de Talawaän- en Mapanget-irrigatie-leidingen . .	20 665	14 952	12 002	26 954	Wordt in 1915 voortgezet.
		Totaal . . .		3 778 913	700 656	4 479 569	
		b. Vernieuwing van bevloeiings- en afwaterings-werken (niet ten laste van de z.g. hulpverschaffingsfondsen).					
Bantam . .	Algemeenen dienst.	Het bouwen van een aquaduct over het ravijn Liang Maoeng	3 100	3 049	49	3 098	Voltooid.
	Irrigatiewerken Noord-Bantam.	Het maken van een semi-permanenten overlaat in de Tjilemboer-leiding	800	—	800	800	Id.
	Binnenlandsch bestuur.	Verbeteren van de leiding Tjigeureumeum. .	480	†	†	†	

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is			Toelichtingen.
				tot ult. 1913.	gedurende 1914.	tot ult. 1914.	
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Bantam . .	Irrigatie-werken Noord-Bantam.	Verbeteren van de bevloeiing uit de Tjikaroengkang	32 260	3 220	33 203	36 423	Wordt in 1915 voortgezet.
	Binnenlandsch bestuur.	Verbeteren van den bestaanden inlandschen dam in de Tjipanjoeroepan.	205	†	†	†	
	Irrigatie-werken Noord-Bantam.	Maken van eene permanente prise d'eau voor de Tjidjoro-leiding	22 300	963	23 148	24 111	Id.
	Id.	Uitvoeren van de verbetering der bevloeiing uit de Telagawangsa-leiding	4 715	—	3 806	3 806	Id.
	Id.	Bouw van:					
		a. een overlaat met beteugelingsdoorlaat. III B.	2 790	—	646	646	Id.
		b. een idem IV C	2 990	—	592	592	Id.
Batavia . .	Algemeenen dienst.	Bouw van eene prise d'eau in de Tjiherang Haroes te Pondok Salan.	81 420	2 803	26 997	29 800	Id.
	Id.	Verbeteren van de Tjisomang-bevloeiing in de afdeeling Krawang, voorloopig met tijdelijke middelen	1 631	698	900	1 598	Voltooid.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de Sinemleiding	25 000	952	19 992	20 944	Wordt in 1915 voortgezet.
Preanger-Regentschappen.	Irrigatie-werken Preanger-Regentschappen.	Aanleg van eene suppletieleiding naar het meer Tjiboeroej ter verbetering van de watervoorziening van het remontedepot te Padalarang.	6 300	8 369	—	8 369	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de prise d'eau Tjibedoeg en de aansluitende leiding Tjipantjar tot K.M. 7,570.	9 000	6 436	2 499	8 935	Id.
	Id.	Verbetering van kleine desa-irrigatie-werken in de residentie Preanger-Regentschappen en in de afdeeling Galoeh der residentie Cheribon	2 820	—	2 774	2 774	Id.
	Id.	Verbeteren van de Soesoekan Gedé	4 557	3 696	817	4 513	Id.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Maken van werken voor de detailbevloeiing en de afwatering der Oedjoengdjaja-vlakte . .	158 500	3 355	49 875	53 230	Wordt in 1915 voortgezet.
	Irrigatie-werken Preanger-Regentschappen.	Bandjirvrij maken van de leiding Tjipaganti nabij de hoofdplaats Bandoeng	12 285	2 760	9 274	12 034	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de Tjiodjarleiding	36 610	2 688	29 208	31 896	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verbeteren van de prise d'eau Tjitameng III.	2 708	—	1 795	1 795	Id.
	Id.	Verruiming van de bedding der Tjitaroem over eene lengte van ± 1400 M. tusschen de uitmonding der Tjisanghoei en van den Patoeng Halang	18 300	—	11 413	11 413	Id.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Tjimeta voor de leiding Pasirangin en verbeteren en voltooien van die leiding	33 250	—	7 526	7 526	Id.
	Id.	Verbeteren van de detailbevloeiing en den waterafvoer in het irrigatiegebied der Tjiheawerken	22 000	—	431	431	Id.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de leiding Pasir Koentoel	28 329	—	2 073	2 073	Id.
Cheribon . .	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Verbetering van de afwatering van het Tjiwadogebied	43 220	36 466	6 726	43 192	Voltooid.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Cheribon.	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Maken van het onverdeelde Tjiloetoeng-hoofdkanaal en het eerste gedeelte der Tjiloetoeng-West-leiding tot even voorbij de Tjimanoek, met de daarin gelegen kunstwerken . . .	298 000	46 645	106 415	153 060	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Tweede gedeelte van de werken ter verbetering van de bevloeiing en de afwatering van het Tjiwado-gebied	46 898	30 728	7 644	38 372	Gestaakt.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Tjisenggaroeng nabij Koeningan.	79 000	31 057	37 717	68 774	Id.
	Id.	Uitvoeren van het 3de gedeelte der werken ter verbetering van de bevloeiing en de afwatering van het Tjiwado-gebied	20 400	—	10 628	10 628	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Tjisande .	62 500	—	18 858	18 858	Gestaakt.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Tjimanis nabij Pamongan (1ste gedeelte Tjimaniswerken).	66 640	—	30 378	30 378	Id.
	Id.	Verbeteren van de detailbevloeiing van het Tripel-gebied	56 650	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
Pekalongan .	Irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	Verbetering van de bevloeiing en afwatering in het gebied der Goeng-rivier, 3de gedeelte.	389 500	172 560	114 411	286 971	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene permanente prise d'eau en eenige bijbehoorende werken in de Tjomal-rivier bij de desa Semingkir	114 500	42 890	48 064	90 954	Id.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Dandang Gondang	103 750	42 109	23 235	65 344	Id.
	Id.	Omleggen van een gedeelte van de Wadasleiding en maken van bijkomende werken.	8 196	367	5 758	6 125	Id.
	Id.	Aanleggen van het 4de gedeelte der werken tot verbetering van de bevloeiing en afwatering in het gebied der Goeng-rivier . . .	149 800	—	63 775	63 775	Id.
	Id.	Aanleggen van het 1ste gedeelte Sengkarang-werken	260 000	—	87 153	87 153	Id.
	Id.	Aanleggen van het 5de gedeelte der werken tot verbetering van de bevloeiing en de afwatering in het gebied der Goeng-rivier .	313 000	—	35 687	35 687	Id.
	Id.	Aanbrengen van voorzieningen aan den stortvloer van de prise d'eau in de kali Ramboet en aan de taludbemetselingen in die rivier.	14 700	—	14 670	14 670	Id.
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Verbouwing van de brug over den stuwdam in de kali Toentang te Glapan	b) 6 555	7 964	148	8 112	Voltooid.
	Id.	Uitbreiding van het telefoonnet der irrigatie-afdeeling Serang met eene rechtstreeksche verbinding tusschen Semarang en Weliri. .	2 753	2 605	137	2 742	Id.
	Id.	Uitbreiding van het telefoonnet der irrigatie-afdeeling Serang met eene verbinding tusschen Sedajoe en Sadjamerta	1 056	882	120	1 002	Id.
	Id.	Uitbreiding van het telefoonnet der irrigatie-afdeeling Serang met eene verbinding van Semarang naar Poetjanggading en Barang.	1 520	12	1 489	1 501	Id.
	Id.	Bouw van een syphon met spui-inrichting onder de leiding T. 21 der Demaksche waterwerken.	25 600	11 247	6 243	17 490	Gestaakt.

b) De uitgaaf komt ten laste van den gewestelijken raad van Semarang.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Semarang. .	Irrigatie-afd. Serang.	Bouw van een permanenten stuwdam met inlaatsluis in de kali Bandjaran bij Doengdowo .	28 800	15 500	13 260	28 760	Voltooid.
	Id.	Uitbreiding van het telefoonnet der irrigatie-afdeeling Serang met verbindingen van Poegoe naar Kendal, Bodja en Kaliwoengoe . . .	3 750	2 309	1 380	3 689	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Vernieuwen van de brug n°. 266 over de kali Djadjar in den weg van Parapatan naar Lekok.	5 230	4 259	870	5 129	Voltooid.
	Id.	Vernieuwen van de brug n°. 264 over de leiding C. 45	5 950	4 027	1 771	5 798	Id.
	Id.	Verbeteren en verlengen van den keermuur aan de heerendienstleiding Siretjo nabij de desa Gembiang	5 000	3 320	1 643	4 963	Id.
	Id.	Aanleg van een wadoek bij de desa Nlangon.	51 600	8 693	35 678	44 371	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Aanleggen van telefonische verbindingen tusschen de desa's Sedajoe-Pondjor-Pandjok en Sadjamerta-Soekaredja	1 350 2 127	2 274	1 032	3 306	Voltooid.
	Id.	Omleggen van de spuileiding van K 2 R. in het rechter Bodri-hoofdkanaal	2 600	1 559	316	1 875	Gestaakt.
	Id.	Maken van eene coupure in de kali Pengaron bovenstrooms van de brug n°. 167 in den weg van Semarang naar Goeboeg	4 370	1 310	3 073	4 383	Voltooid.
	Id.	Treffen van voorzieningen in de verbindingsleiding Garang-Pengaron.	860	—	823	823	Id.
	Id.	Maken van eene coupure in de Bodri-rivier van Klangean tot aan zee.	96 000	—	48 110	48 110	Gestaakt.
	Id.	Verbetering van de Gadjah Sedoe- en vereenigde kanalen	88 430	—	15 711	15 711	Id.
	Id.	Bouw van een syphon onder de leiding T39 der Demaksche waterwerken	11 820	—	8 973	8 973	Id.
	Id.	Bouw van eene overkapping boven de inlaat- en spuisluizen te Barang	460	—	452	452	Voltooid.
	Id.	Verbeteren van de prise d'eau:					
		a. van de heerendienstleiding Kedoengdjeroek	1 315	—	1 312	1 312	Id.
		b. van de heerendienstleiding Wijongo . .	1 374	—	1 130	1 130	Id.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de leidingen W2, W4 en W5 in het district Wedoeng .	43 380	—	2 083	2 083	Gestaakt.
		a. Uitvoeren van de westelijke Sadjamerta-hoofdleiding en de secundaire leidingen SW en SWA en					
		b. Doortrekken van de linker Bodri-hoofdleiding	167 500	—	27 431	27 431	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Djoengringrin en een verdeelwerk in de Banjoepoetih-leiding.	7 507	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Vernieuwen van den stuwdam in het Djadjar-kanaal	16 040	—	3 873	3 873	Gestaakt.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de Petjangaän-rivier.	27 500	—	13 932	13 932	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verbeteren van den stuwdam in de Gelis-rivier bij Kedoenggoepit	14 500	—	59	59	Id.

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is			Toelichtingen.
				tot ult. 1913.	gedurende 1914.	tot ult. 1914.	
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Semarang. .	Irrigatie-afd. Serang.	Verbeteren van de detailbevloeiing van het secundaire vak S38 van het gebied der Demaksche waterwerken	31 550	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing en de afwatering op den rechteroever van de kali Sani. . .	42 800	—	269	269	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van een aquaductje in de Kemai-leiding over de kali Rantjak	2 900	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Opruimen van de oude naaldstuw te Boejaran	4 345	—	—	—	Id.
	Id.	Bouw van een permanente inlaat voor de leiding Parean	2 470	—	—	—	Id.
	Id.	Verbeteren van de spuisluis K.W. n°. 6 in de hoofdleiding T 1 der Demaksche waterwerken	10 280	—	—	—	Id.
Rembang. . .	Id.	Maken van eene coupure in de kali Singgopranan bij de desa Gagahan	1 480	637	837	1 474	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de prise d'eau Kelir. . . .	5 350	—	204	204	Gestaakt.
	Id.	Aanleggen van een wadoek bij desa Tempoeran	85 000	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
Soerabaja. . .	Irrigatie-werken Beneden-Solo-rivier.	Bouw van eene inlaatsluis tusschen de desa's Ketanon en Painggebojo.	3 300	1 857	452	2 309	Voltooid.
	Id.	Bouw van een aftapkoker voor de wadoek Medoeran in den slaperdijk Medoeran Pasarsore Ketanon	2 250	1 413	614	2 027	Id.
	Id.	Bouw van eene inlaatsluis in den dijk Karanggeneng bij railpiket 154 ter vervanging van de bestaande houten inlaatsluis	2 555	2 064	245	2 309	Id.
	Id.	Bouw van eene inlaatsluis in den rechterdijk van de Solo-rivier nabij de desa's Pamahan Wetan en Bedaten.	3 200	2 980	211	3 191	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbetering van den stortvloer van de schotbalkstuw Kedoengsoro	22 200	11 314	3 526	14 840	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verbeteren van de kali Sadar en normaliseeren van het eerste gedeelte van de Porong-rivier vanaf de Gambiran-coupure	300 500	113 184	107 992	221 176	Id.
	Id.	Verbeteren en herstellen van de inlaatsluis Gotan.	3 000	2 302	650	2 952	Id.
	Id.	Uitvoeren van het 1ste gedeelte der werken tot verbetering van de afwatering en bevloeiing in het Watoedakon-gebied	516 800	—	160 302	160 302	Id.
	Id.	Verhoogen van de schipdeuren van de stuw Lengkong	1 509	—	1 509	1 509	Voltooid.
	Id.	Verbeteren van de stuwmiddelen van de sluis Melirip	7 220	—	4 355	4 355	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verzwaren en ophoogen van de dijken der leiding Redjoagoeng IV nabij de desa Tamanan	2 820	—	2 388	2 388	Id.
	Id.	Maken van een 56-tal irrigatiewerkjes in de districten Modjosari en Djaboeng	12 220	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Bouw van een buisduiker nabij de brug X .	113	—	104	104	Voltooid.
	Id.	Bouw van een permanenten stuwdam in de kali Brangkal.	27 000	—	387	387	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verlengen van de dijken van den nieuwen mond der Porong-rivier	90 000	—	26 759	26 759	Id.
	Irrigatie-werken Beneden-Solo-rivier.	Bouw van een inlaatsluisje in den rechter Solo-dijk bij de desa Patalan	2 860	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is			Toelichtingen.
				tot ult. 1913.	gedurende 1914.	tot ult. 1914.	
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Soerabaja . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Aanbrengen van voorzieningen aan den zeedijk bij Kedoengtjanak	3 700	—	3 264	3 264	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Vernieuwen van de schotbalken van vier openingen der stuw te Lengkong en verbeteren van de ophaalinrichtingen	34 400	—	6 055	6 055	Id.
	Id.	Verleggen van den rechter oeverdijk der Porong-rivier tusschen K.M. 81 en 82 en bij K.M. 84	36 700	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Bouw van een verdeelwerk met continue spui-inrichting aan den stuwdam Goedee in de kali Konto	12 140	—	—	—	Id.
	Id.	Bouw van een permanenten stuwdam aan de inlaatsluis Lebak Semoengko	7 640	—	—	—	Id.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de Botoban-Kedoengtoeri-leidingen	32 800	—	14 396	14 396	Wordt in 1915 voortgezet.
Banjoemas . .	Irrigatie-afd. Serajoe.	Bouw van eene spui-inrichting in het Singomerto-kanaal	48 835	48 648	2 409	51 057	Voltooid.
	Id.	Het aanbrengen van voorzieningen in de kali Serajoe	14 280	13 321	119	13 440	Id.
	Id.	Vernieuwen van 3 houten bruggen over de bevloeiingsleiding Karangtengah	2 530	—	2 530	2 530	Id.
Kedoe	Id.	Maken van taludvoorzieningen aan den rechteroever der kali Bedegolan bovenstrooms van de inlaatsluis der leiding Bedegolan . . .	16 917	62 136	640	62 776	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Het aanbrengen van ijzeren schuiven in de verdeelwerken Babak en Ganoentri der Bedegolan-leiding en Tambininil-leiding der Kedoengsawah-leiding	2 650	1 764	462	2 226	Id.
	Id.	Het aanschaffen en plaatsen van zelfregistreerende peilschalen in de mondingen der Tjokrojasan-, Wawar- en Tilomojo-kanalen .	4 820	1 001	4 315	5 316	Gestaakt.
	Id.	Bouw van mandoers-woningen bij de inlaatsluizen Kaligending, Kedjawang, Kedoengsamah, Kedoengtoempeng, Peroetjen, Sindoet en Watoebaroet ten behoeve van het waterbeheer	4 970	3 562	3 475	7 037	Id.
	Id.	Het aanbrengen van ijzeren schuiven: *a.* ten behoeve van de aftappingen der leiding Kragilan	3 000	—	2 776	2 776	Id.
		b. ten behoeve van de aftappingen der leiding Mranti	847	284	573	857	Voltooid.
	Id.	Maken van een inspectiepad met eenige bijkomende werken langs de Kedoengpoetri-hoofdleiding in de kota Poerworedjo . . .	3 970	4 565	405	4 970	Id.
	Id.	Normaliseeren van de kali Progo nabij K.M. 3 der leiding Progo	2 480	2 163	313	2 476	Id.
	Id.	Vervangen van de houten brug over de Kedoengpoetri-leiding nabij K.M. 44 door een ijzeren brug	920	582	338	920	Id.
	Id.	Maken van vier stuwinrichtingen en 33 loopplanken over de kunstwerken in de Tangsi-hoofdleiding	3 610	2 966	32	2 998	Id
	Id.	Maken van eene hellende goot in de afvoerleiding beneden K.W.B. 62 der Mangis-leiding.	2 957	1 980	883	2 863	Id.
	Id.	Aanbrengen van ijzeren schuiven in de aftappingen der hoofd- en secundaire leidingen der Kedoengpoetri-bevloeiing.	5 000	678	543	1 221	Gestaakt.

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Kedoe	Irrigatie-afd. Serajoe.	Bouw van eene kabelbrug over de kali Boetoeh.	4 890	813	3 187	4 000	Gestaakt.
	Id.	Maken van eenige werken tot beveiliging en versterking van de bedijking der Bedono-rivier	5 000	—	3 883	3 883	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Aanschaffen van twee sloepen met bijbehoorende dekkleeden en een Evinrude-bootmotor ten behoeve van de inspectie der waterwegen aan de zuidkust der residentie Kedoe. . .	2 185	—	1 936	1 936	Id.
	Id.	Verbeteren van den rechter Boetoeh-dijk van de stuw Pekatingan tot bij desa Wolosokoredjo	26 680	—	24 753	24 753	Id.
	Id.	Bouw van bewakerswoningen bij de sluizen Merden, Bodjang, Kaliwatoe en Rowodjati ten behoeve van de waterverdeeling . . .	3 490	—	2 420	2 420	Gestaakt.
	Id.	Bouw van mandoerswoningen bij de inlaatsluizen Loning, Reboeh, Kedoenggoepit-wetan, Kedoenggoepit-koelon en bij het kunstwerk Tersino der leiding Loning ten behoeve van het waterbeheer.	4 710	—	4 045	4 045	Id.
	Id.	Bouw van eene mandoerswoning bij de inlaatsluis van de Progo-leiding	1 133	—	545	545	Id.
	Id.	Verruimen van de kali Ori van desa Kedawoeng tot de uitmonding in de kali Idjoe. . . .	3 110	—	410	410	Id.
	Id.	Aanbrengen van:					
		a. 11 ijzeren schuiven met windwerk aan inlaatsluisjes der leiding Kalimeneng. .	1 315	—	475	475	Id.
		b. 29 ijzeren schuiven met windwerk aan inlaatsluisjes der leidingen Kali Gending, Dongkal en Koewarasan	3 480	—	1 743	1 743	Id.
	Id.	Aanbrengen van een bordes voor schotbalken bij de schotbalkstuw te Siwatoe.	3 570	—	1 363	1 363	Id.
	Id.	Omleggen van de Kedoengtoempeng-leiding en verbeteren van twee kunstwerken in die leiding	22 750	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Bouw van eene kanaalbrug over de Tjiloeweh.	7 120	—	—	—	Id.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing en de afwatering in het gebied van de kali Tjiloeweh . . .	54 640	—	—	—	Id.
Madioen. . . .	Irrigatie-sectie Madioen.	Aansluiten van het kantoor van den opzichter van den algemeenen dienst ter hoofdplaats Magetan aan het telefoonnet der irrigatiesectie Madioen	100	—	100	100	Voltooid.
	Id.	Graven van de afvoerleiding Gombal-Balekambang	9 480	8 482	292	8 774	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Graven van eene suppletieleiding van de kali Taloen naar het meer Ngebel en bouwen van de daarin benoodigde kunstwerken	75 000	19 015	44 917	63 932	Id.
	Id.	Maken van 80 beteugelingswerkjes in het bovenstroomgebied der kali Asin.	4 800	371	3 177	3 548	Id.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de hoofdleiding Boloe	7 360	245	6 890	7 135	Id.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Keang.	70 700	—	3 454	3 454	Id.
	Id.	Verbeteren van de prise d'eau Tjokromenggalan in de kali Tjemer	7 530	—	7 044	7 044	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Madioen. . . .	Irrigatiewerken Madioen.	Bouw van een stuwdam in de kali Andong .	17 800	—	9 690	9 690	Wordt in 1915 voortgezet.
	Irrigatie-sectie Madioen.	Bouw van een stuwdam ten behoeve van de bevloeiing uit de kali Dero.	33 627	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Aanleggen van de hoofdleiding Keang en het eerste gedeelte der hoofdleiding Tamansari ten behoeve van de verbetering der bevloeiing uit de kali Keang	51 100	—	—	—	Id.
Kediri.	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbetering van het verdeelwerk Koentjir en aansluitende bedding der kali Koentjir . .	12 880	12 687	53	12 740	Voltooid.
	Id.	Uitvoering van 11 beteugelingswerkjes in het district Madjarata	4 200	3 892	109	4 001	Id.
	Id.	Bouw van 13 kunstwerken ter beteugeling van de aftapping uit de rivieren Hardisingat c. a.	4 870	2 679	2 206	4 885	Id.
	Id.	Aanbrengen van eene voorziening langs den rechteroever van de kali Ngrowo in de Chineesche wijk ter afdeelingshoofdplaats Toeloengagoeng	14 700	9 850	1 191	11 041	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van een syphon onder de kali Kedah ter vervanging van het aquaduct Goenting . .	3 000	2 641	114	2 755	Voltooid.
	Id.	Bouw van 12 inlaatsluisjes met bijkomende werken ter beteugeling van de aftappingen uit de rivieren Tojoaming en Djalas . . .	6 030	768	4 315	5 083	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van 25 inlaatsluisjes met bijkomende werken ter beteugeling van de aftappingen uit de kali Djari en hare zijrivieren Wlalo, Dander, Boboh en Tjileboeng	9 180	541	7 640	8 181	Id.
	Id.	Bouw van 19 inlaatsluisjes met bijkomende werken ter beteugeling van de aftappingen uit de kali's Babaän, Badjal, Tjatoet en hare zijrivieren	12 950	—	9 371	9 371	Gestaakt.
	Id.	Maken van werken voor de verbetering van de waterverdeeling en den toevoer van spoelwater ten behoeve van de afdeelingshoofdplaats Blitar	5 858	—	2 412	2 412	Id.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de kali Djari	17 300	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Verbeteren van het afvoerkanaal van de waddek Soemberkepoeh	10 060	—	10 023	10 023	Voltooid.
	Id.	Bouw van een stuwdam in de kali Maris . .	18 230	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Vernieuwen van de kribben n°s 3, 5 en 6 in de Brantàs-rivier	1 380	—	1 377	1 377	Voltooid.
	Id.	Verleggen van een gedeelte der kali Kolohoso	1 529	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Aanbrengen van definitieve voorzieningen aan de beschadigde dijken der kali Konto tusschen sluis Goedee en de kali Brantas . .	49 900	—	52 482	52 482	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verbeteren van de suppletieleiding Lemoeroeng	25 600	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de kali Bodor	41 000	—	—	—	Id.
Pasoeroean. .	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Bestrijding van den ongunstigen invloed van den Smeroe op de rivieren in de afdeeling Loemadjang	30 000	—	20 993	20 993	Voltooid.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Uitvoeren van het 5de gedeelte A der Kedoeng Kandang-werken.	102 400	66 308	—	66 308	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Uitvoeren van het 5de gedeelte B der Kedoeng Kandang-werken.	31 200	30 864	—	30 864	Id.

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Pasoeroean	Irrigatie-afd. Brantas.	Uitvoeren van het 5de gedeelte C der Kedoeng Kandang-werken.	39 570	38 913	100	39 013	Wordt in 1915 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Maken van eene permanente prise d'eau met bijkomende werken in de kali Pantjarglagas ten behoeve van de verbetering van de bevloeiing in Oost-Kraksaän	58 000	18 023	39 001	57 024	Id.
	Id.	Bouw van een overlaat met inlaatsluis in de Asinansari-leiding	15 350	8 208	7 792	16 000	Voltooid.
	Id.	Verbeteren en beteugelen van de leiding Majid.	3 440	2 915	519	3 434	Id.
	Id.	Maken van aanvullingswerken voor de verruiming en normaliseering der Beneden Pekalen-rivier	15 620	7 971	8 163	16 134	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Aanleggen van tertiaire leidingen en de daarin benoodigde kunstwerken in het 3de gedeelte der Kedoeng Kandang-werken	11 000	407	2 767	3 174	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Maken van een permanenten dam met inlaatsluis in de kali Ploempoengan bij de desa Babalan	15 130	73	10 355	10 428	Id.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de kali Krangkong	32 600	182	22 825	23 007	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Maken van eene coupure in de Bondojoedo-rivier van desa Tempoeran naar zee	232 000	—	86 497	86 497	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Aanbrengen van taludbemetselingen in de secundaire leiding A der Bekatjah-bevloeiing.	9 300	—	2 418	2 418	Gestaakt.
	Id.	Verhooging van de bedijking van het meer Grati	5 000	—	3 073	3 073	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Maken van eene permanente prise d'eau voor de Toenggak-leiding met bijkomende werken (2de gedeelte der werken tot verbetering van de bevloeiing en den waterafvoer in het Patalan-gebied)	6 340	—	5 516	5 516	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van de prise d'eau Krasak (3de gedeelte der werken tot verbetering van de bevloeiing en de afwatering in het gebied der Patalan-rivier)	42 300	—	5 154	5 154	Id.
	Id.	Verbeteren van de bevloeiing uit de Soembersempol	28 200	—	3 190	3 190	Id.
	Id.	Verrichten van herstellingen aan kunstwerken behoorende bij het ontwerp der Pekalen-werken	10 300	—	3 162	3 162	Id.
Besoeki	Id.	Verbetering van de bevloeiing en afwatering van het Banjoepoetih-gebied 2de gedeelte	130 000	23 862	38 882	62 744	Id.
	Id.	Verruimen en omleggen van de kali Tanggoel van den weg Djember-Djatirata tot aan de rawahs langs de zuidkust	735 000	—	97 008	97 008	Id.
	Id.	Aanleggen van werken tot verbetering en uitbreiding der bevloeiing uit de Goebri-rivier.	70 000	—	25 506	25 506	Id.
	Id.	Uitvoeren van het eerste gedeelte der werken tot bandjir-vrijmaking van de Wonosrojo-leiding	4 645	—	4 616	4 616	Voltooid.
	Id.	Bouw van eene spuisluis in het Panaroekan-hoofdkanaal boven K. W. III	6 380	—	433	433	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouw van de prise d'eau:					
		a. Kentjong	5 000	—	1 384	1 384	Id.
		b. Senggon	5 000	—	3 245	3 245	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	gedurende 1914.	tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Besoeki. . .	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Uitvoeren van het 3de gedeelte der werken voor de verbetering van de bevloeiing en afwatering van het Banjoepoetih-gebied . .	76 500	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Verbeteren van de afwatering in Zuid-Panaroekan	20 100	—	—	—	Id.
Sumatra's westkust.	Gewestelijken dienst.	Verbeteren van de bandar Loeboeh Mata Koetjing	1 950	—	—	—	Id.
	Id.	Verbeteren van de prise d'eau in de Batang Soeliki	10 000	—	—	—	Id.
Benkoelen. . .	Id.	Aanleggen van eene leiding uit de Aer Rekah voor de sawahs bij Poeloe Getah	940	173	715	888	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verbeteren van den watertoevoer der spoelleiding van Pasar Tjoeroep.	900	462	430	892	Voltooid.
	Id.	Uitvoeren van het 2de gedeelte der werken tot verbetering van de bevloeiing der bouwvelden van de emigratie-kolonie Sempiang. . . .	10 400	—	9 731	9 731	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Maken van inlandsche dammen voor de leidingen:					
		a. Aer Besah.	104	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
		b. Aer Dikit	125	—	—	—	Id.
		c. Soengai Aoer.	104	—	—	—	Id.
		d. Aer Beran.	85	—	—	—	Id.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Aer Bloemai en graven van eene irrigatie-leiding . . .	11 400	—	—	—	Id.
	Id.	Verbeteren en uitbreiden van de bevloeiing uit de Aer Palih	48 500	—	447	447	Wordt in 1915 voortgezet.
Tapanoeli . .	Id.	Maken van een semi-permanenten dam in de Aek Si Loewoeng	2 026	1 427	—	1 427	Gestaakt.
	Id.	Opruiming van den steenen drempel bij Siroean, enz. in de Asahan-rivier.	5 000	—	3 483	3 483	Wordt in 1915 voortgezet.
Atjeh en onderhoorigheden.	Id.	Bouw van een aquaduct over de Kroeëng Batee.	10 145	1 127	4 866	5 993	Id.
	Id.	Maken van een stuwdam in de Kroeëng Lang Kareueng bij Indrapoeri	32 100	322	25 970	26 292	Id.
	Id.	Verbeteren van den waterafvoer van en de bevloeiing uit de Beneden-Peusangan-rivier .	230 100	6 776	101 869	108 645	Id.
	Id.	Bouw van een schotbalkstuw in de Kroeëng Teupin Raja nabij kampong Loeëng Poetoe.	50 360	—	6 519	6 519	Id.
Menado. . .	Id.	Bouw van eene bergplaats voor schotbalken bij de sluis Linow	493	—	499	499	Voltooid.
Bali en Lombok.	Id.	Bouw van den overlaatdam Sronga	17 400	14 642	3 860	18 502	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Maken van een overlaatkanaal bij den dam Temesi	11 360	10 751	2 195	12 946	Id.
	Id.	Verbetering van den dam Oeboed in de Toekad Oös	9 700	—	5 938	5 938	Gestaakt.
	Id.	Verbetering van de prise d'eau Bandoeng in de rivier Pekrisan	29 500	3 069	15 430	18 499	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verbeteren van de prise d'eau Oöngan in de Toekad Ajoen.	54 000	—	28 219	28 219	Id.
		Totaal . . .		1 085 632	2 198 705	3 284 337	

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
		c. Vernieuwing van waterkeeringswerken.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Bantam. . .	Irrigatie-werken Noord-Bantam.	Maken van eene verlegging van den linker Tjioedjoeng-dijk bij de desa Ragasmamengger	16 000	6 078	6 379	12 457	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verleggen van den linker Tjioedjoeng-dijk tusschen de desa's Begog en Pontang. . . .	3 410	2 775	609	3 384	Id.
	Id.	Maken van een nieuwen linkerdijk langs de Tjioedjoeng van de desa Kedoengwoengoe tot aan de desa Ragasmamengger en van deze desa tot aan de desa Bebangkir	101 800	2 364	31 152	33 516	Id.
Batavia. . .	Algemeenen dienst.	Ombouwen van de bestaande keersluis te Kampong Goesti tot schutsluis	43 000	18 286	27 674	45 960	Voltooid.
	Id.	Doorgraven van de kali Soenter van het scheepvaartkanaal tot zee	34 000	3 750	23 378	27 128	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Bouwen van hoofdsluizen te Matraman . . .	275 600	15 788	121 070	136 858	Id.
	Id.	Maken van het bandjirkanaal van Matraman tot aan Karet.	579 300	39 596	345 176	384 772	Id.
	Id.	Maken van de afleiding van de Tji Dang met bijbehoorende werken.	182 000	10 505	59 101	69 606	Id.
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Omleggen van den Bodri-dijk bij desa Tjepiring-Lor	1 964	—	1 910	1 910	Voltooid.
Rembang . .	Irrigatie-werken Beneden-Solo-rivier.	Verbeteren van den linker Solo-dijk van de desa Prambon tot de desa Glongong c. a. .	31 480	16 562	11 918	28 480	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verbeteren van den linker Solo-rivierdijk van de desa Widang tot de desa Simo	58 950	—	8 542	8 542	Id.
Soerabaja . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Bouw van eene keersluis voor den Bangil-tak der Porong-rivier	88 200	85 412	3 051	88 463	Id.
	Id.	Verbeteren van de Beneden-Porong-rivier . .	119 000	111 840	6 120	117 960	Voltooid.
	Id.	Verzwaren en herstellen van den rechter Brantas-dijk van K.M. 0 tot K.M. 46,600 en van K.M. 51,760 tot K.M. 53,660	206 300	89 778	69 545	159 323	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Versterken van het binnen-talud van den zeedijk in de onderdistricten Kapasan en Soekolilo.	8 530	—	1 641	1 641	Id.
	Id.	Verhoogen van de Porong-dijken langs de Gambrian-coupure.	45 600	—	9 344	9 344	Id.
	Id.	Uitvoeren van het 2de gedeelte van de normaliseering en bedijking van de Porong-rivier tusschen de Gambiran-coupure en Porong .	241 000	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Vernieuwen van 12 houten sluisjes in den zeedijk in de onderdistricten Kapasan en Soekolilo	8 515	—	—	—	Id.
Sumatra's Westkust.	Gewestelijken dienst.	1ste gedeelte bandjirvrij maken van de hoofdplaats Padang	369 583	70 121	41 138	111 259	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	2de gedeelte bandjirvrij maken van de hoofdplaats Padang	140 000	60 391	63 178	123 569	Gestaakt.
	Id.	3de gedeelte bandjirvrij maken van de hoofdplaats Padang	132 500	59 748	29 964	89 712	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Uitvoeren van eenige aanvullingswerken voor het 3de gedeelte der werken tot het bandjirvrij maken van de hoofdplaats Padang . .	31 625	—	27 705	27 705	Id.
	Id.	Uitkeeren van schadeloosstellingen voor de onderbreking van den watertoevoer naar eenige rijstpelmolens als gevolg van de uitvoering der werken voor het bandjirvrij maken van de hoofdplaats Padang	12 600	—	12 600	12 600	Voltooid.
		Totaal . . .		592 994	901 195	1 494 189	

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
		d. Herstelling van bevloeiings- en afwateringswerken.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Bantam . .	Binnenlandsch bestuur.	Herstelling van irrigatiewerken in de controle-afdeeling Pandeglang wegens doorbraken van verschillende leidingen	2 000	†	†	†	
	Irrigatie-werken Noord-Bantam.	*a.* het op drie plaatsen herstellen van de bevloeiingsleiding Tjikaroengkang	4 900	—	460	460	Wordt in 1915 voortgezet.
		b. het bouwen van een brondjong-overlaat in de bevloeiingsleiding Tji Lemboer. . . .	800	—	251	251	Id.
Preanger-Regentschappen.	Irrigatie-werken Preanger-Regentschappen.	Herstellen van het aquaduct Tjiponggol. . .	2 013	1 057	689	1 746	Id.
Cheribon . . .	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Herstelling van verschillende waterwerken in de districten Losarang, Kandanghaoer, Sindang en Bangadoea	2 310	†	†	†	
Semarang. . .	Irrigatie-afd. Serang.	Het doen van herstellingen aan het aquaduct Grogol gelegen in de secundaire leiding R 2 over de kali Kendal	2 000	—	1 717	1 717	Voltooid.
Rembang . .	Irrigatie-werken Beneden-Solo-rivier.	Aanbrengen van voorzieningen aan den rivierbodem vóór den stuwdam in de kali Kening bij Moendri	2 000	—	1 979	1 979	Id.
Soerabaja . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Zware herstellingen aan den stuwdam bij Lengkong	94 300	82 491	6 388	88 879	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Herstellen van de spui- en verdeel-inrichting der Sidoardjosche kanalen te Kepadjaran .	25 600	21 894	8 299	30 193	Id.
	Id.	Herstellen van de doorbraak in den rechterdijk van de kali Bangi bij de desa Pagerwesi .	1 076	—	1 076	1 076	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Herstellen van eenige gedeelten van het afgeschoven talud der leiding Goenoengsari . .	4 905	—	4 905	4 905	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Vernieuwen van de bruggen nos 60, 61 en 64 over de Kedoeroes-leiding	4 990	—	1 548	1 548	Gestaakt.
	Id.	Vernieuwen van de dekken der bruggen over de inlaatsluizen der Lengkong-prise d'eau .	1 340	—	1 226	1 226	Voltooid.
	Id.	Verrichten van zware herstellingen aan de sluiswachterswoning te Lengkong	800	—	674	674	Id.
	Id.	Tijdelijke dichting van een doorbraak en herstellen van afschuivingen langs de Kartodijken	7 100	—	7 098	7 098	Id.
	Id.	Herstellen van het kunstwerk IV van de Pelingaron-bevloeiing bij de desa Tampoeng .	880	—	1 107	1 107	Id.
	Irrigatie-werken Beneden-Solo-rivier.	Herstellen van de schotbalksluis Tambakombo	3 100	—	2 164	2 164	Wordt in 1915 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Opruimen van groote steenen en padasbanken in de desaleidingen Wonokoesoemo, Krommong en Gempeng met behulp van springmiddelen	218	—	—	—	Wordt in 1915 begonnen.
	Id.	Verlengen van een gedeelte van het stortvlak van de schotbalkstuw te Lengkong . . .	8 560	—	12 690	12 690	Wordt in 1915 voortgezet.
Kedoe . . .	Irrigatie-afd. Serajoe.	Opruimen der afgeschoven grondmassa aan den linkerdijk der Widji-leiding tusschen K.M. 2 en 3	1 500	227	1 611	1 838	Id.
	Id.	Herstelling van het bemetselde gedeelte der leiding Kedoengpoetri	4 060	2 839	816	3 655	Voltooid.
	Id.	Herstellen van de schotbalkstuw Siwatoe . .	30 192	34 367	3 067	37 434	Id.

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1913.	Verwerkt is gedurende 1914.	Verwerkt is tot ult. 1914.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Kedoe . . .	Irrigatie-afd. Serajoe.	Dichten van doorbraken bij K.M. 12,200, K.M. 12,400 en K.M. 14,150 en het aanvullen van afschuivingen van den linkerdijk van het kanaal Tjilomojo	216	—	213	213	Voltooid.
	Id.	Verrichten van herstellingen aan den linkerdijk van het kanaal Tjilomojo	100	—	99	99	Id.
	Id.	Verrichten van herstellingen:					
		a. aan den linkerdijk der kali Bedono bij K.M. 37.	2 485	—	2 177	2 177	Id.
		b. aan den rechter Boetoeh-dijk bij K.M. 65.	145	—	131	131	Id.
	Id.	Doen van zware herstellingen aan de leiding Widji tusschen K.M. 2 en 3	1 940	—	1 611	1 611	Id.
	Id.	Vernieuwen van het windwerk en den dam van de spuisluis Wanganadji	1 213	—	1 186	1 186	Id.
	Id.	Verrichten van herstellingen aan den rechterdijk der leiding Loning	373	—	332	332	Id.
	Id.	Doen van zware herstellingen aan de leiding Kali Bening	434	—	403	403	Id.
Kediri . . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Herstellen van den overlaat Moendjoengan. .	8 340	6 798	408	7 206	Id.
	Id.	Verrichten van herstellingen aan de bruggen Ngoempoel n°. 11 en Sanggrahan n°. 158 .	2 011	—	1 962	1 962	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Tijdelijk herstellen van de taludsafschuivingen van de Konto-dijken tusschen sluis Goedeé en de desa Gonggeng (distr. Para) en het tijdelijk dichten van den doorbraak . . .	6 300	—	6 051	6 051	Voltooid.
	Id.	Herstellen van den frontmuur van de permanente inlaatsluis Rebomenggah	920	—	969	969	Id.
Pasoeroean .	Id.	Herstelling van de bruggen n°. 5 en 40 over de Molek-leiding en de bruggen C 15 en C 14 over de secundaire leiding C in het Molek-gebied.	1 724	—	477	477	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Herstellen van de bruggen K. W. 3, 8, 9, 11, 13, 14 en 21 der Pekalen-werken	4 400	2 832	1 401	4 233	Id.
Besoeki. . .	Id.	Het verrichten van zware herstellingen aan de afvoerleiding C 9 der Panaroekan-bevloeiingswerken	665	—	582	582	Id.
Madoera . .	Algemeenen dienst.	Herstellen van de inlandsche dammen Tabana en Montor	520	—	520	520	Id.
Sumatra's Westkust.	Gewestelijken dienst.	Herstelling van den dam Bandar Pinti Kajoe.	170	140	31	171	Id.
Atjeh en onderhoorigheden.	Id.	Verbeteren van de keer- tevens uitwateringssluis in de Kroeëng Doy	1 871	1 291	559	1 850	Id.
		Totaal . . .		153 936	76 877	230 813	
		e. Herstelling van waterkeeringswerken.					
Soerabaja . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Herstellen van de vloerbekleeding benedenstrooms van de aflaatsluis Djagir	2 241	—	2 234	2 234	Voltooid.
Kediri . . .	Id.	Verbeteren van den linker Brantas-dijk van K.M. 54 tot K.M. 46	132 030	95 001	32 529	127 530	Wordt in 1915 voortgezet.
	Id.	Verbeteren van den linker Brantas-dijk van K.M. 54 tot K.M. 64	29 500	23 163	6 337	29 500	Voltooid.
		Totaal . . .		118 164	41 100	159 264	

RECAPITULATIE.

Vernieuwing van bevloeiings- en afwateringswerken van geringen omvang (ten laste der zoogenaamde „hulpverschaffingsfondsen")	f 700 656
Als boven (*niet* ten laste der zoogenaamde „hulpverschaffingsfondsen")	2 198 705
Te zamen	f 2 899 361
Vernieuwing van waterkeeringswerken	901 195
Herstelling van bevloeiings- en afwateringswerken	76 877
Herstelling van waterkeeringswerken	41 100
	f 3 918 533

IV B. Opnemingen voor minder belangrijke bevloeiingswerken.

GEWESTEN.	OMSCHRIJVING.	Besteed wegens opnemingen en projectwerk. Vóór 1914.	In 1914.	Alzoo tot ult. 1914.
		Gld.	Gld.	Gld.
Bantam	Opnemingen in de afdeeling Pandeglang voor de gebieden der Tji Lemer, Tji Lemar en Tji Keuseut	12 104	—	12 104
Batavia	Voorloopige opnemingen en waarnemingen in de afdeeling Tangerang	16 676	4 500	21 176
	Opnemingen in het belang der verbetering van den wateraan- en afvoer ter hoofdplaats Batavia	24 678	13 500	38 178
Preanger-Regentschappen	Opnemingen voor kleine bevloeiingswerken	101 666	5 034	106 700
Cheribon	Idem voor de verbetering der bevloeiing in Cheribon (behalve Indramajoe en Galoeh)	148 965	20 588	169 553
	Opnemingen in Indramajoe-West	50 909	12 823	63 732
Semarang	Idem in de afdeeling Kendal	35 920	6 109	42 029
	Vervaardiging van irrigatie-kaarten in de afdeeling Kendal	11 635	—	11 635
	Opnemingen, waarnemingen en grondonderzoek voor den aanleg van wadoeks in Oost-Semarang	7 303	8 004	15 307
	Voortzetten der opnemingen en opmaken van ontwerpen voor de verbetering van de bevloeiing en afwatering in Oost-Semarang	—	19 254	19 254
Rembang	Instelling van een onderzoek naar krapaklagen te Ngloewak en naar de bodemgesteldheid in de kali's Kerdjo en Tjawak	4 817	—	4 817
Soerabaja	Opnemingen en ontwerpen ten behoeve van de Sidoardjo-werken	140 417	21 684	162 101
	Opnemingen van de kust nabij den Porong-mond	8 652	4 267	12 919
	Opnemingen voor de verbetering van den waterafvoer der Watoedakon-rivier	15 866	7 405	23 271
	Metingen ter bestudeering van het régime der Porong-rivier	5 512	—	5 512
	Opnemingen voor de verbetering van de Porong-rivier	—	3 458	3 458
Djokjakarta	Irrigatie-onderzoek	7 943	5 800	13 743
Madioen	Onderzoekingen naar den grondwaterstand langs de oevers der Solo- en Madioen-rivieren nabij Ngawi	—	1 036	1 036
Kediri	Afvoermetingen in verschillende rivieren in de afdeelingen Berbek, Kediri en Blitar	14 686	—	14 686
	Waarnemingen ten behoeve van de wadoeks Soembersono en Logaweh	3 088	—	3 088
	Opnemingen, enz. voor ontwerpen ter uitbreiding der bevloeiing uit de Brantas-rivier in Zuid-Kediri	—	2 878	2 878
Pasoeroean	Opnemingen ter verbetering van de bevloeiing en afwatering in de districten Grati en Kebontjandi	9 253	—	9 253

GEWESTEN.	OMSCHRIJVING.	Besteed wegens opnemingen en projectwerk.		
		Vóór 1914.	In 1914.	Alzoo tot ult. 1914.
		Gld.	Gld.	Gld.
Pasoeroean	Proefnemingen en onderzoekingen voor den aanleg van een reservoir in het Boven-Pekalen-gebied	—	2 685	2 685
Besoeki	Administratie en opnemingen in Zuidoost-Loemadjang en Zuidwest-Djember	—	6 173	6 173
Madoera	Opnemingen voor verschillende bevloeiingen	55 058	2 383	57 441
Eiland Sumatra	Irrigatie-onderzoek	13 318	—	13 318
Sumatra's Westkust	Opnemingen voor het bandjirvrij-maken van Padang en omstreken	19 767	—	19 767
	Opnemingen ter verbetering van de irrigatie uit de Koerandji-rivier.	4 950	—	4 950
	Opnemingen en projecteeren van kleine irrigatiewerken	2 300	7 237	9 537
Atjeh	Verbetering van den waterafvoer van de Peusangan-delta	6 379	—	6 379
	Irrigatie-onderzoek	7 403	9 514	16 917
Benkoelen	Idem	5 572	5 733	11 305
Palembang	Metingen in het belang der irrigatie en der scheepvaart	8 269	11 757	20 026
Lampongsche districten	Opnemingen ten behoeve van het droogleggen van de sawah Kamentarah	1 306	1 254	2 560
Eliand Celebes.	Irrigatie-onderzoek	10 821	5 788	16 609
Celebes en onderhoorigheden.	Opnemingen voor de bevloeiing uit de Bantimoeroeng-leiding	11 784	7 377	19 161
Menado	Irrigatie-opnemingen in de vlakte van Gorontalo	3 608	5 004	8 612
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Irrigatie-onderzoek	398	—	398
Bali en Lombok	Opnemingen en maken van ontwerpen ten behoeve van de verbetering van bevloeiingswerken in Zuid-Bali	7 913	6 514	14 427
		778 936	207 759	986 695

Bovendien is in 1914 aan administratie, benevens opnemingen en projectwerk voor minder belangrijke werken uitgegeven:

bij de irrigatiewerkèn in Noord-Bantam	6 473
in de irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	16 495
„ „ „ „ Serang	27 522
„ „ „ „ Serajoe	35 434
„ „ irrigatie-sectie Madioen	17 589
„ „ irrigatie-afd. Brantas	46 183
„ „ „ „ Pekalen-Sampean	44 301
voor de regeling van het waterbeheer in het gebied der Beneden-Solo-rivier	17 345
	419 101

Bijlage V.

(Zie hoofdstuk L, afd. II, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de op ult. 1914 in Nederlandsch-Indië aanwezige STOOMKETELS [1]), in gebruik bij particuliere ondernemingen, enz. en van de gedurende 1914 plaats gehad hebbende ONGEVALLEN in fabrieken en werkplaatsen.

1) Namelijk die, waarop van toepassing is het in Ind. St. 1909 n°. 188 opgenomen reglement op het gebruik van stoomketels in Nederlandsch-Indië, dus met uitzondering van die, behoorende tot locomotieven van spoor- en tramwegdiensten voor algemeen verkeer en van stoomketels, behoorende aan inlandsche vorsten en op hun eigen gebied in werking gebracht.

I. Verdeeling naar gelang van den aard der ondernemingen, inrichtingen, enz. (ketels voor gebruik te land).

Ondernemingen, inrichtingen, enz. waarbij stoomkracht werd gebezigd.		Stoomketels.	
Aantal.	AARD.	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).
	a. Java en Madoera.		
2	Apotheken	2	5,70
5	Arakstokerijen en spiritusfabrieken	18	2 195,80
14	Machinefabrieken (ateliers)	18	419,12
20	Reparatie-ateliers en garages (id.)	33	1 149,32
1	Spoorwegmaatschappij (id.)	1	5,50
3	Tramwegmaatschappijen (id.)	10	182,39
30	Suikerfabrieken (id.)	30	437,67
10	Automobielen	10	31,17
1	Beendermeelfabriek	1	28,73
50	Bioscopen en draaimolens . . .	50	519,59
1	Blikkenfabriek	3	115,05
2	Boekdrukkerijen	2	5,80
2	Bouwondernemingen	5	53,50
4	Brandspuiten	9	35,35
5	Cement-, beton- en kalkfabrieken	8	138,50
3	Conservenfabrieken	7	175,22
142	Koffie-ondernemingen	185	2 467,03
12	Koffie-, tevens rubber-ondernemingen	14	195,32
2	Koffie-, tevens thee-ondernemingen	2	40,28
41	Thee-ondernemingen	43	981,71
4	Rubber-ondernemingen	4	69,26
2	Indigo-ondernemingen	4	429,49
1	Thee-, tevens kina-onderneming .	1	16,—
1	Koffie, tevens kina-onderneming .	1	15,70
19	Meel- en djagoeng-ondernemingen	35	1 147,77
43	Oliefabrieken	62	1 558,15
82	Rijstpellerijen	115	4 461,26
1	Rijstpellerij, tevens oliefabriek. .	1	21,40
196	Suikerfabrieken	1320	258 452,36
12	Tabaks-, tevens indigo-ondernemingen	19	904,18
7	Vezel-ondernemingen	18	1 088,11
1	Tabaksonderneming	1	18,—
1	Cocaïne-fabriek	1	2,20
11	Electrische installatiën	19	3 017,68
2	Gasfabrieken	8	167,46
2	Gemeente- en gewestelijke werken	10	81,20
1	Havenwerk	2	36,50
1	Heimachine	1	6,75
14	Hijschmachines	18	195,40
15	Houtzagerijen	27	703,25
2	Houtstoven.	3	3,71
1	Jodiumwinning	1	16,—
2	Kinine-fabrieken	6	505,05
6	Kapokpers- en kapokzuiveringsetablissementen	6	105,05
3	Koffiebranderijen.	3	35,98
3	Leerlooierijen, tevens schoenenfabrieken	4	147,50
119	Suikerfabrieken (locomotieven voor industrieel gebruik)	386	7 798,02
1	Rijstpellerij (id.) . . .	1	7,75
1	Marmer-maatschappij (id.) . . .	1	11,63
1	Havenwerk (id.) . . .	1	14,80
2	Meelfabrieken (id.) . . .	13	312,83
1	Spoorwegmaatschappij (id.) . . .	3	22,80
1	Tramwegmaatschappij (id.) . . .	1	15,—
2	Vezel-ondernemingen (id.) . . .	8	219,40
1	Koffie, tevens rubber-onderneming (id.) . . .	1	7,85
1	Marmerfabriek	3	22,75
3	Mestfabrieken	3	73,70
1	Melkpasteuriseer-inrichting . . .	1	2,30
4	Mineraalwater-fabrieken	5	11,54
1	Papierfabriek	2	—
7	Petroleumfabrieken	164	6 334,08
5	Ploegen	6	86,73
1	Proefstation	1	123,15
3	Petroleummaatschappijen (pompstations)	31	678,71
21	Suikerfabrieken (pompstations) .	27	856,53
2	Tramwegmaatschappijen (id.) .	3	15,02
1	Scheepvaartmaatschappij (id.) .	1	19,50
1	Huishoudelijk gebruik (id.) .	2	15,45
5	Koffie-ondernemingen (id.) .	5	38,86
5	Tabaksondernemingen (id.) .	7	204,49
1	Meelfabriek (id.) .	1	16,60
2	Vezelondernemingen (id.) .	2	20,80
1	Gemeente- of gewestelijke werken (pompstations)	1	15,50
1	Romaniet-fabriek	1	14,80
1	Sigaretten-fabriek	2	27,10
3	Steenen- en pannenbakkerijen . .	7	198,71
2	Steenbrekers	4	62,82
1	Spoorwegmaatschappij	20	242,12
8	Tramwegmaatschappijen	31	1 243,83
1	Veevoederfabriek	1	16,70
1	Vrachtwagen	1	5,90
3	Vulcaniseer-inrichtingen	3	13,10
1	Vries-inrichting	2	70,—
2	Vet-inrichtingen	4	320,57
1	Vleeschhouwerij	1	7,—
3	Waschinrichtingen	3	93,50
22	IJsfabrieken	29	1 807,97
1	Zwavelzuurfabriek	1	8,05
2	Zijdespinnerijen	2	35,01
1	Zeepfabriek	1	3,—
45	Wegwalsen	78	383,72
	Diversen	38	671,13
	Totalen	3050	304 558,98

b. Buitenbezittingen.

Ondernemingen, inrichtingen, enz. waarbij stoomkracht werd gebezigd.		Stoomketels.	
Aantal.	AARD.	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).
1	Machinefabriek . . . (ateliers)	1	32,77
2	Mijnbouwondernemingen (id.)	3	23,53
4	Petroleummaatschappijen (id.)	8	576,60
1	Spoorwegmaatschappij . (id.)	4	82,97
5	Automobielen	5	20,24
1	Abatoir	1	6,23
1	Artesische putboring	1	25,80
6	Bioscopen en draaimolens . . .	6	56,85
3	Brandspuiten	3	16,04
1	Cement-, beton- en kalkfabriek .	1	27,50
6	Koffie-ondernemingen	7	101,87
13	Koffie-, tevens rubberondernemingen	22	423,22
13	Rubberondernemingen	19	1 655,12
1	Meelfabriek	2	129,46
5	Oliefabrieken	5	106,65
7	Rijstpellerijen	10	292,73
3	Vezelondernemingen	4	56,25
3	Gambir-ondernemingen	9	1 354,11
4	Diamantslijperijen	7	146,69
2	Dredges op mijnbouw-ondernemingen	2	60,—
1	Excavateur	1	27,50
3	Electrische installatiën	7	560,34
1	Havenwerk	2	48,02
4	Heimachines	4	29,98
8	Hijschmachines	8	62,75
6	Houtsleep-machines	10	778,02
28	Houtzagerijen	39	1 581,47
1	Houtzagerij tevens oliefabriek . .	1	54,17
1	Houtzagerij tevens dok	1	50,05
1	Houtvaten-fabriek	1	100,—
1	Kaarsenfabriek	3	129,—
1	Koffiebereidingsétablissement . .	2	36,85
1	Katjang-drogerij	1	8,70
1	Houtaankapmaatschappij (locomotieven voor industrieel gebruik)	5	144,66

Ondernemingen, inrichtingen, enz. waarbij stoomkracht werd gebezigd.		Stoomketels.	
Aantal.	AARD.	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).
4	Mijnbouwondernemingen (locomotieven voor industrieel gebruik)	17	169,31
1	Petroleummaatschappij (id.)	4	48,—
1	Spoorwegmaatschappij (id.)	2	14,12
1	Meelfabriek (id.)	1	7,99
1	Gambironderneming (id.)	2	28,56
1	Mineraalwaterfabriek	1	3,73
4	Mijnbouwondernemingen	14	555,32
1	Olie-, tevens ijsfabriek	3	239,35
11	Petroleummaatschappijen . . .	414	18 234,14
4	Ploegen	6	104,53
1	Paraffine-fabriek	6	570,—
4	Mijnbouwondernemingen (pompstations)	160	3 095,42
8	Petroleummaatschappijen (id.)	94	3 655,74
1	Spoorwegmaatschappij (id.)	3	11,76
1	Scheepvaartmaatschappij (id.)	2	65,—
1	Telegraafmaatschappij (id.)	1	8,15
1	Gemeentewerk (id.)	1	23,70
2	Houtaankapmaatschappijen (id.)	4	34,36
1	Havenwerk (id.)	4	19,84
1	Meelfabriek (id.)	2	52,17
1	Rubberonderneming (id.)	1	20,—
2	Tabaksondernemingen (id.)	2	47,98
1	Raffinaderij	3	285,—
2	Sagofabrieken	2	91,12
3	Steenbrekers	3	32,32
3	Steen- en pannenbakkerijen . .	7	192,88
1	Tanninefabriek	4	256,—
1	Vetfabriek	1	17,40
32	Wegwalsen	32	180,22
1	IJsfabriek, tevens reparatie-atelier	1	16,22
24	IJsfabrieken	30	805,99
1	Zwavelzuur-fabriek	2	82,16
	Diversen	20	629,08
	Totalen	1054	38 403,70

RECAPITULATIE.

	Aantal stoomketels.	Verwarmd oppervlak (in M².).
Java en Madoera	3 050	304 558,98
Buitenbezittingen	1 054	38 403,70
Te zamen voor andere stoomketels dan scheepsketels	4 104	342 962,68
Scheepsketels (zie de volgende blz.)	634	49 284,68
Totalen voor alle gewesten gezamenlijk (zie echter noot 1). . .	4 738	392 247,36

II. Verdeeling naar de gewesten (ketels voor gebruik te land en scheepsketels).

GEWESTEN.	Te land gebezigde stoomketels. Aantal.	Te land gebezigde stoomketels. Verwarmd oppervlak (in M².).	In schepen gebezigde stoomketels. Aantal.	In schepen gebezigde stoomketels. Verwarmd oppervlak (in M².).
a. Java en Madoera.				
Bantam	4	56.—	—	—
Batavia	207	7 424.31	250	32 604.29
Preanger-Regentschappen	102	2 439.33	—	—
Cheribon	137	19 914.26	5	112.44
Pekalongan	221	28 831.81	3	69.—
Semarang	265	18 517.91	16	556.76
Rembang	139	6 409.82	—	—
Soerabaja	514	60 756.60	44	2 640.95
Pasoeroean	412	40 186.02	1	33.50
Besoeki	161	13 823.35	—	—
Banjoemas	78	9 968.32	1	4.54
Kedoe	53	5 137.09	—	
Djokjakarta	140	21 541.63	—	—
Soerakarta	172	20 751.96	—	—
Madioen	90	12 515.45	—	—
Kediri	342	36 150.80	—	—
Madoera	13	134.32	9	314.26
Totalen voor Java en Madoera	3050	304 558.98	329	36 335.74
b. Buitenbezittingen.				
Sumatra's Westkust	16	290.68	2	48.70
Tapanoeli	1	49.—	—	—
Benkoelen	10	95.58	—	—
Lampongsche districten	9	126.41	3	72.—
Palembang	187	6 762.97	41	1 117.06
Djambi	3	102.30	5	101.85
Oostkust van Sumatra	190	8 179.34	67	4 645.68
Atjeh en onderhoorigheden	88	3 688.09	10	455.67
Riouw en onderhoorigheden	50	3 440.56	15	518.23
Banka en onderhoorigheden	1	13.60	8	400.11
Billiton	141	2 305.08	6	269.11
Westerafdeeling van Borneo	16	826.70	53	1 325.07
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	284	10 870.87	74	2 687.97
Celebes en onderhoorigheden	16	520.64	12	1 034.39
Menado	29	787.21	5	126.90
Amboina	8	234.14	2	83.—
Ternate en onderhoorigheden	1	3.53	2	63.20
Timor en onderhoorigheden	1	14.50	—	—
Bali en Lombok	3	92.50	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	1 054	38 403.70	305	12 948.94
Totalen voor Java en Madoera	3 050	304 558.98	329	36 335.74
Totalen voor geheel Ned.-Indië (zie echter noot 1).	4 104	342 962.68	*a)* 634	49 284.68

a) De 634 ketels waren geplaatst in 471 stoomschepen, stoombarkassen, stoomsloepen en sleepbooten, waarvan 86 schepen en 13 stoomsloepen toebehoorende aan de Koninklijke Paketvaartmaatschappij en 9 stoomschepen aan de Java—China—Japan-lijn.

III. Verminderingen en vermeerderingen in het aantal stoomketels gedurende 1914. *b)*

	Ketels voor gebruik te land.		Scheepsketels.		Te zamen.	
	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).
a. Java en Madoera.						
Aanwezig op ult. 1913.	2 951	292 070	324	35 679	3 275	327 749
In 1914 aan het gebruik onttrokken	91	5 660	13	1 625	104	7 285
	2 860	286 410	311	34 054	3 171	320 464
In 1914 in dienst gesteld	190	18 149	18	2 282	208	20 431
Aanwezig op ult. 1914	3 050	304 559	329	36 336	3 379	340 895
b. Buitenbezittingen.						
Aanwezig op ult. 1913	989	35 154	292	11 563	1 281	46 717
In 1914 aan het gebruik onttrokken	44	1 286	14	371	58	1 657
	945	33 868	278	11 192	1 223	45 060
In 1914 in dienst gesteld	109	4 535	27	1 757	136	6 292
Aanwezig op ult. 1914	1 054	38 403	305	12 949	1 359	51 352
Alle gewesten gezamenlijk.						
Aanwezig op ult. 1913	3 940	327 224	616	47 242	4 556	374 466
In 1914 aan het gebruik onttrokken	135	6 946	27	1 996	162	8 942
	3 805	320 278	589	45 246	4 394	365 524
In 1914 in dienst gesteld	299	22 684	45	4 039	*c)* 344	26 723
Aanwezig op ult. 1914	4 104	342 962	634	49 285	4 738	392 247

b) In dit overzicht zijn de getallen betreffende het verwarmd oppervlak afgerond.

c) Van deze 344 ketels waren 319 nieuw. Uit de volgende opgave blijkt waar zij zijn vervaardigd.

Waar vervaardigd.	Ketels voor gebruik te land.		Scheepsketels.		Te zamen.	
	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).
Nederland	105	11 433.34	31	3 740.60	136	15 173.94
Ned.-Indië	3	26.34	3	16.84	6	43.18
Engeland	81	3 162.74	6	154.82	87	3 317.56
Britsch-Indië	6	580.50	4	89.26	10	669.76
Duitschland	70	5 473.83	1	16	71	5 489.83
België	2	487.—	—	—	2	487.—
Amerika	5	255.80	—	—	5	255.80
Onbekend	1	4.35	1	10.70	2	15.05
	273	21 423.90	46	4028.22	319	25 452.12

IV. Ongevallen in fabrieken

A. *Gerangschikt naar den aard der bedrijven en*

AARD VAN HET BEDRIJF.	Aantal fabrieken, vallende onder het veiligheids-reglement. Totaal.	Waarvan ongevallen gemeld zijn.	Totaal aantal onge-vallen.	AANTAL DER GETROFFEN PERSONEN, Totaal der getroffen personen.	Per fabriek bedoeld in kolom 2.	Per fabriek bedoeld in kolom 3.	Met doodelijken afloop.	Met als gevolg ernstige verwonding.	Met als gevolg lichte verwonding.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Ateliers	136	a) 3 (4)	4 (11)	4 (15)	0,029 (0,11)	1,33 (2,75)	— (1)	2	2 (14)
Cementfabrieken	8	— (1)	— (2)	— (2)	— (0,25)	— (2)	—	— (1)	— (1)
Havenwerken	2	— (1)	— (1)	— (1)	— (0,50)	— (1)	—	—	— (1)
Houtzagerijen	33	3	3	3	0,09 —	1	1	2	—
Koffie-ondernemingen	148	1	1	1	0,007 —	1	—	—	1
Koffie- en rubberondernemingen	25	3 (2)	3 (2)	3 (2)	0,012 (0,08)	1 (1)	—	1	2 (2)
Meelfabrieken (tapioca-)	20	1 (1)	1 (2)	1 (2)	0,05 (0,1)	1 (2)	—	—	1 (2)
Mijnbouw-ondernemingen	4	— (2)	— (2)	— (2)	— (0,50)	(1)	—	—	— (2)
Olie- en papierfabrieken	48	1 (1)	1 (1)	1 (1)	0,02 (0,02)	1 (1)	—	— (1)	1
Pannenbakkerijen	6	1 (1)	1 (1)	1 (1)	0,167 (0,167)	1 (1)	—	—	1 (1)
Petroleum-industrie	18	— (1)	— (2)	— (2)	— (0,11)	— (2)	—	— (1)	— (1)
Rijstpellerijen	98	1 (1)	1 (1)	1 (1)	0,011 (0,011)	1 (1)	1	—	— (1)
Suikerfabrieken	196	25 (49)	25 (76)	25 (95)	0,127 (0,484)	1 (1,93)	4 (10)	8 (11)	13 (74)
Thee-ondernemingen	41	3 (2)	3 (2)	3 (2)	0,073 (0,048)	1 1)	—	1 (1)	2 (1)
Vezelbereiding	10	1 (1)	2 (1)	2 (1)	0,2 (0,10)	0,5 (1)	—	—	2 (1)
IJsfabrieken	46	3 (2)	5 (2)	5 (2)	0,108 (0,043)	1,67 (1)	— (1)	—	5 (1)
Zuurstoffabriek	1	1	1	1	1,—	1	1	—	—
Jodiumfabriek	1	1	1	1	1,—	1	—	1	—
Electrische centrale	14	1	1	1	0,07	1	—	—	1
Mineraalwaterfabrieken	5	— (1)	— (1)	— (1)	— (0,20)	— (1)	—	—	— (1)
Overige	830	—	—	—	—	—	—	—	—
	1960	49 (70)	53 (107)	53 (130)	0,03 (0,075)	0,924 (1,85)	7 (12)	15 (15)	31 (103)
Gouvernementsondernemingen	—	—	2 (22)	2 (22)	—	—	— (3)	1 (2)	1 (17)
Totalen	1690	49 (70)	55 (129)	55 (152)	—	—	7 (15)	16 (17)	32 (120)

a) De tusschen ( ) vermelde cijfers hebben betrekking op de ongevallen, welke buiten de mogelijkheid van beveiliging vallen.

en werkplaatsen.

naar de oorzaken en de gevolgen der ongevallen.

GEVOLG EN OORZAAK DER ONGEVALLEN.

Teweeggebracht door:						Andere oorzaken, die te wijten zijn aan:					
Onbekendheid met het gevaar.		Roekeloosheid.		Onvoldoende beveiliging.		den arbeider.		den werkgever.		geen van beiden.	
Totaal.	% over kolom 5.	Totaal.	% over kolom 5.	Totaal.	% over kolom 5.	Totaal.	% over kolom 5.	Totaal.	% over kolom 5.	Totaal.	% over kolom 5.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
—	—	—	—	3	75	1 (1)	— (6,67)	—	—	— (14)	— (93,33)
—	—	—	—	—	—	— (1)	— (50)	—	—	— (1)	—
—	—	— (1)	— (100)	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	2	66	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	100	—	—	—	—	—	—
—	—	2 (2)	— (100)	—	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	100	— (2)	— (100)	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— (2)	— (100)
—	—	—	—	—	—	1 (1)	— (50)	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	— (1)	— (100)	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	— (1)	— (50)	—	—	— (1)	— (50)
—	—	— (1)	— (100)	1	100	—	—	—	—	—	—
— (12)	— (12,6)	6 (9)	— (9,47)	10	40	9 (32)	— (33,68)	—	—	— (42)	— (44,25)
—	—	—	—	1	33	2 (1)	— (50)	—	—	— (1)	— (50)
—	—	1	—	1	50	— (1)	— (100)	—	—	—	—
—	—	—	—	5	100	— 1)	— (50)	—	—	— (1)	— (50)
—	—	—	—	—	—	—	—	1	100	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
1	—	—	—	1	1 00	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	— (1)	— (100)	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
(12)	— (9,23)	11 (13)	20,75 (10,00)	26	49,05	15 (43)	28,30 (33,07)	1	1,90	— (62)	— (47,70)
—	—	1 (3)	—	1	—	— (6)	—	—	—	— (13)	—
— (12)	—	12 (16)	—	27	—	15 (49)	—	1	—	— (75)	—

B. *Gerangschikt naar den aard der werktuigen en de oorzaken.*

Aard der werktuigen.	AANTAL ONGEVALLEN.															
	Totaal der getroffen personen.	Met doodelijken afloop.	Met als gevolg		Teweeggebracht door:						Andere oorzaken die te wijten zijn aan:					
					Onbekendheid met het gevaar.		Roekeloosheid.		Onvoldoende beveiligingen.		den arbeider.		den werkgever.		geen van beiden.	
			ernstige verwonding.	lichte verwonding.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Acetyleen apparaat . .	1	—	1	—	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—	—	—
Ampashakmachines . .	2 (2)	—	—	2 (2)	—	—	— (1)	— (50)	—	—	2 (1)	— (50)	—	—	—	—
Assen en drijfwerk . .	14 (5)	2 (1)	4 (2)	8 (2)	—	—	7 (1)	50 (30)	6	42,85	1 (3)	— (60)	—	—	— (1)	— (20)
Bakken met warme vloeistof	— (3)	—	—	— (3)	—	—	— (1)	— (33,33)	—	—	— (2)	— (66,67)	—	—	—	—
Boormachines.	1	—	—	1	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—	—	—
Brikettenpersen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Carriers	1 (1)	—	—	1 (1)	—	—	— (1)	— (100)	1	100	—	—	—	—	—	— (66,67)
Centrifuges	3 (3)	—	2 (1)	1 (2)	—	—	1	33.33	1	33,33	1 (1)	33,34 (33,33)	—	—	— (2)	—
Cirkelzagen	2	—	2	—	—	—	—	—	2	100	—	—	—	—	—	—
Dorschmachines	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Draaibank	— (2)	—	—	— (2)	—	—	— (1)	— (50)	—	—	— (1)	— (50)	—	—	—	—
Electrische geleidingen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— (62,50)
Hijschwerktuigen . . .	1 (8)	— (2)	— (1)	1 (5)	—	—	— (3)	— (37,50)	1	100	—	—	—	—	— (5)	—
Kalkbakken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkovens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kleimolens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kogelpersen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Monstermolen	1 (2)	—	—	1 (2)	—	—	—	—	—	—	1 (2)	100 (100)	—	—	—	— (100)
Monteeren van gebouwen	— (10)	—	—	— (10)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— (10)	— (100)
Monteeren van machines	1 (1)	1	—	— (1)	—	—	—	—	—	—	1	100	—	—	— (1)	— (100)
Motoren	— (2)	—	—	— (2)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— (2)	—
Ontvezelmachines . . .	1 (1)	—	—	1 (1)	—	—	—	—	1	100	— (1)	—	—	—	—	—
Persen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pompen.	4 (3)	—	1	3 (3)	—	—	1 (1)	25 (33,33)	1	25	2 (2)	50 (66,67)	—	—	—	— (100)
Pons- en knipmachines .	— (1)	—	—	— (1)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— (1)	—
Rubbersnijmachines . .	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Schaafbanken.	2	—	—	2	—	—	—	—	1	50	1	50	—	—	—	—
Slijpsteenen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Smidsen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Snijmachines	— (2)	—	—	— (2)	—	—	— (1)	— (50)	—	—	— (1)	— (50)	—	—	—	—
Stoomketels	— (2)	—	—	— (2)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— (2)	— (100)
Stoomleidingen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stoommachines	3 (3)	— (2)	1	2 (1)	—	—	— (2)	— (66,67)	1	33,33	2 (1)	66,67 (33,33)	—	—	—	—
Stoomontsnapping . . .	2 (11)	— (1)	2 (2)	— (8)	—	—	—	—	1	50	1 (6)	50 (54,54)	—	—	— (5)	— (45,46)
Stoom(val-)hamer . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Suikerdroger	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Suikermolens.	2	1	1	—	—	—	1	50	1	50	—	—	—	—	—	—
Theebereidingsmachines .	1	—	—	1	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—	—	—
Transportgoten	3 (3)	—	1	2 (3)	—	—	—	—	3	100	— (3)	— (100)	—	—	—	—
Transport van materialen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— (30,77)	—	—	—	—
Transport-werkzaamheden.	— (26)	— (2)	— (6)	— (18)	—	—	—	—	—	—	— (8)	—	—	—	— (18)	— (69,23)
Overige	6 (39)	2 (4)	— (3)	4 (32)	— (12)	— (30.75)	1 (1)	16,67 (2,59)	2	33,33	2 (11)	33,33 (28,20)	1	16,67	— (15)	— (38,46)
	53 (130)	7 (12)	15 (15)	31 (103)	— (12)	— (9.23)	11 (13)	20,75 (10)	26	49,05	15 (43)	28,30 (33,07)	1	1,90	— (62)	— (47,70)
Gouvernementswerktuigen	2 (22)	(3)	1 (2)	1 (17)	—	—	1 (3)	—	1	—	— (6)	—	—	—	— (13)	—
Totalen . . .	55 (152)	7 (15)	16 (17)	32 (120)	— (12)	—	12 (16)	—	27	—	15 (49)	—	—	—	— (75)	—

V. Gedurende 1914 in fabrieken en werkplaatsen voorgekomen ongevallen met doodelijken afloop.

Fabriek of werkplaats waar het ongeval zich voordeed.	OMSCHRIJVING VAN HET ONGEVAL.
Suikerfabriek.	Een draaier in het atelier wilde op eene in beweging zijnde riemschijf een riem leggen. De man werd door den riem gegrepen en gedood.
Zuurstoffabriek.	Bij het vullen van een flesch met zuurstof, sprong deze bij een druk van 120 atmosferen en doodde den werkman. Bij nader onderzoek is gebleken, dat een voor ammoniak vervaardigde flesch was gebruikt.
Rijstpellerij.	Een koelie, belast met het weghalen van afval van eene dorschmachine, ging op eigen initiatief een der kussenblokken smeren en deed dit zoo onhandig, dat hij door een kleinen sneldraaienden riem werd gegrepen en gedood; de riem was niet beveiligd.
Suikerfabriek.	Een fabriekskoelie werd door een der bakken van een suiker-jacobsladder gegrepen, meegesleurd en gedood. De kuil, waaruit de bakken de suiker scheppen, was niet omheind.
Houtzagerij.	Een koelie werd door een niet voldoend beschermden vertikalen riem gegrepen en tusschen riem en riemschijf doodgekneld.
Werkplaats staatsspoorwegen.	Een ploegmandoer wilde in de draaierij een afgeworpen riem weder opleggen zonder de machine te laten stoppen. Hij klom daartoe naar de boven-transmissie-as en werd door deze gegrepen en gedood.
Suikerfabriek.	Tijdens het doen afloopen van caustic-soda en benzine, gebezigd voor het reinigen van een verdamplichaam, stak een inlander een lucifer aan om van een strootje te genieten in de onmiddellijke nabijheid van eene goot, welke de benzine afvoerde. De benzine-dampen ontploften, waardoor 3 personen gedood en 9 gewond werden.
IJsfabriek.	Een inlandsche machinedrijver maakte, terwijl hij onder een as stond, zijn haarwrong los en wierp het haar over het hoofd naar voren. Dit werd door de as gegrepen; de man werd eenige malen rondgeslingerd en brak den nek.
Suikerfabriek.	Bij het losnemen van een warmgeloopen drijfasmetaal eener stoommachine, welke hiervoor was stopgezet, stak een inlandsche werkman hoofd en armen tusschen de spaken van het vliegwiel. Door zijn lichaamsgewicht maakte dit wiel eene kleine draaiing, waardoor de man bekneld raakte en den nek brak.
Atelier.	Een sinds 30 jaar met het werk vertrouwde inlander klimt met eene brandende toorts in eene pas geopende gasboei. Hij kreeg daarbij zulke brandwonden, dat hij daaraan overleed.
Suikerfabriek.	Een koelie klimt in eene uitsluitend voor den opvoer van kalksteen en cokes bestemde lift en wordt tusschen de kooi en het frame doodgedrukt.
Suikerfabriek.	Een inlander trachtte met den voet, instede van met de hem ten dienste staande suikerschop, in de kuil, waarin zich een jacobsladder bewoog, de suiker van achter naar voren te brengen. Hij werd door een der bakken bij den voet gegrepen en medegesleurd; hij overleed aan de bekomen kneuzingen.

Bijlage W.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 2, van het verslag.)

OVERZICHT van de in 's lands kassen in Nederlandsch-Indië aanwezige betaalmiddelen bij het einde van elke maand van 1914 en van de bij de Javasche Bank overgebrachte gelden, behoorende tot het saldo van die kassen.

TIJDSTIPPEN.	Bankpapier.	Zilveren standpenningen. *a*)	Zilveren pasmunt.	Nikkelen pasmunt.	Koperen pasmunt.	TOTAAL.	Saldi bij de Javasche Bank.
1914.							
31 Januari.							
Java en Madoera .	f 3 310 445,—	f 1 932 859,—	f 1 886 789,45	f 2 045 355,20	f 354 517,49	f 9 529 966,14	f — 122 941,85
Buitenbezittingen .	3 076 385,—	2 396 929,50	282 089,—	53 041,20	72 861.24^{5}	5 881 305,94^{5}	+ 1 678 640,24
	f 6 386 830,—	f 4 329 788,50	f 2 168 878,45	f 2 098 396,40	f 427 378,73^{5}	f 15 411 272,08^{5}	f + 1 555 698,39
28 Februari.							
Java en Madoera .	f 3 312 660,—	f 1 840 239,50	f 1 913 018,75	f 2 434 516,40	f 429 450,27	f 9 929 884,92	f + 1 708 150,41
Buitenbezittingen .	2 636 655,—	2 024 392,—	263 892,35	56 542,75	66 899,84	5 048 381,94	+ 1 408 730,03
	f 5 949 315,—	f 3 864 631,50	f 2 176 911,10	f 2 491 059,15	f 496 350,11	f 14 978 266,86	f + 3 116 880,44
31 Maart.							
Java en Madoera .	f 3 347 870,—	f 1 872 268,50	f 1 908 368,30	f 2 538 236,75	f 444 848,83	f 10 111 592,38	5 + 664 285,07
Buitenbezittingen .	2 385 525,—	1 996 983,—	249 991,95	58 841,45	63 835,12	4 755 176,52	+ 721 889,76
	f 5 733 395,—	f 3 869 251,50	f 2 158 360,25	f 2 597 078,20	f 508 683,95	f 14 866 768,90	f + 1 386 174,83
30 April.							
Java en Madoera .	f 3 539 795,—	f 2 124 040,—	f 1 883 319,45	f 2 512 679,25	f 646 116,98	f 10 705 950,68	f + 11 520,03
Buitenbezittingen .	2 593 385,—	2 076 011,50	239 648,45	52 510,80	55 756,23	5 017 311,98	+ 747 273,41
	f 6 133 180,—	f 4 200 051,50	f 2 122 967,90	f 2 565 190,05	f 701 873,21	f 15 723 262,66	f + 758 793,44
31 Mei.							
Java en Madoera .	f 3 506 075,—	f 2 355 825,50	f 2 336 260,10	f 2 459 068,10	f 758 525,71	f 11 415 754,41	f + 245 608,35
Buitenbezittingen .	2 107 190,—	1 890 621.—	231 119,35	51 446,55	62 860,43^{5}	4 343 237,33^{5}	+ 903 694,63
	f 5 613 265,—	f 4 246 446,50	f 2 567 379,45	f 2 510 514,65	f 821 386,14^{5}	f 15 758 991,74^{5}	f + 1 149 302,98

a) Onder de bedragen aan zilveren standpenningen is ook begrepen de waarde der in enkele landskassen aanwezige gouden tienguldenstukken. Op ult. December 1914 waren aan die muntsoort aanwezig bij de landskassen te Koepang en Mataram voor eene waarde onderscheidenlijk van f 910 en f 1470.

TIJDSTIPPEN.	Bankpapier.	Zilveren standpenningen. *a*)	Zilveren pasmunt.	Nikkelen pasmunt.	Koperen pasmunt.	TOTAAL.	Saldi bij de Javasche Bank.
30 Juni.							
Java en Madoera .	f 4 507 195,—	f 2 496 427,—	f 3 358 157,—	f 2 392 301,60	f 888 167,20^5	f 13 642 247,80^5	f + 2 748 831,36
Buitenbezittingen .	2 461 035,—	1 966 672,50	227 923,45	70 753,15	132 456,84	4 858 840,94	+ 1 102 782,85^5
	f 6 968 230,—	f 4 463 099,50	f 3 586 080,45	f 2 463 054,75	f 1 020 624,04^5	f 18 501 088,74^5	f + 3 851 614,21^5
31 Juli.							
Java en Madoera .	f 4 086 215,—	f 2 218 099,50	f 3 656 463,55	f 2 334 034,85	f 868 992,97^5	f 13 163 805,87^5	f + 2 552 854,55
Buitenbezittingen .	2 254 190,—	1 705 373,50	433 107,85	63 599,95	209 296,11^5	4 665 567,41^5	+ 1 073 258,61^5
	f 6 340 405,—	f 3 923 473,—	f 4 089 571,40	f 2 397 634,80	f 1 078 289,09	f 17 829 373,29	f + 3 626 113,16^5
31 Augustus.							
Java en Madoera .	f 4 640 155,—	f 1 621 769,50	f 3 917 275,65	f 2 053 672,45	f 1 123 601,15	f 13 356 473,75	f + 785 803,24
Buitenbezittingen .	2 973 000,—	1 522 891,—	282 084,50	62 899,55	99 685,78^5	4 940 560,83^5	+ 1 182 965,08
	f 7 613 155,—	f 3 144 660,50	f 4 199 360,15	f 2 116 572,—	f 1 223 286,93^5	f 18 297 034,58^5	f + 1 968 768,32
30 September.							
Java en Madoera .	f 3 873 970,—	f 1 889 783,50	f 3 959 879,75	f 2 021 216,95	f 1 124 179,68	f 12 869 029,88	f — 4 128 797,17
Buitenbezittingen .	3 121 130,—	1 616 479,50	301 239,80	66 796,75	95 675,84^5	5 201 321,89^5	+ 1 285 225,05
	f 6 995 100,—	f 3 506 263,—	f 4 261 119,55	f 2 088 013,70	f 1 219 855,52^5	f 18 070 351,77^5	f — 2 843 572,12
31 October.							
Java en Madoera .	f 3 720 515,—	f 1 923 193,—	f 3 895 771,65	f 1 973 679,90	f 1 194 131,14^5	f 12 707 290,69^5	f — 7 420 281,25
Buitenbezittingen .	2 592 485,—	1 748 730,—	273 287,35	62 684,70	97 397,52	4 774 584,57	+ 1 250 618,51^5
	f 6 313 000,—	f 3 671 923,—	f 4 169 059,—	f 2 036 364,60	f 1 291 528,66^5	f 17 481 875,26^5	f — 6 169 662,73^5
30 November.							
Java en Madoera .	f 3 678 190,—	f 1 782 692,—	f 3 965 828,15	f 1 974 077,05	f 1 291 699,02^5	f 12 692 486,22^5	f — 3 555 019,91
Buitenbezittingen .	2 649 400,—	1 801 628,50	248 945,—	57 858,90	91 704,09^5	4 849 536,49^5	+ 1 791 495,89^5
	f 6 327 590,—	f 3 584 320,50	f 4 214 773,15	f 2 031 935,95	f 1 383 403,12	f 17 542 022,72	f — 1 763 524,01^5
31 December.							
Java en Madoera .	f 3 938 370,—	f 1 718 745,—	f 3 854 839,95	f 1 972 135,60	f 1 335 681,52	f 12 819 772,07	f + 5 350 830,43
Buitenbezittingen .	2 681 400,—	2 225 532,50	294 941,75	57 617,20	98 851,81^5	5 358 343,26^5	+ 2 583 323,24^5
	f 6 619 770,—	f 3 944 277,50	f 4 149 781,70	f 2 029 752,80	f 1 434 533,33^5	f 18 178 115,33^5	f + 7 934 153,67^5

Bijlage X.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 3, van het verslag.)

ALGEMEEN OVERZICHT

van de OPBRENGST, enz. der in 1914 voor 's lands rekening in Nederland VERKOCHTE PRODUCTEN.

PRODUCTEN.	Verkochte hoeveelheden. *a)*			TOTALE OPBRENGST.		
	Gewicht bij afscheep		Uitgeleverd netto gewicht.	Veilingsprijs met bijberekening van de door de koopers te vergoeden 1% veilingskosten *b)*, doch na aftrekking van de korting voor contante betaling (1½ % voor koffie en tin en 1% voor kinabast).	Onkosten. (Alleen die op de afscheping, het vervoer en den verkoop gevallen.)	Zuiver bedrag.
	in pikols.	in kilogrammen.	Kilogrammen.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Koffie (Java-)	*d)* 43 689^{31} (bruto)	2 701 020^{5} (bruto)	2 656 156	f 2 183 384,23^{5}	f 175 689,53^{5}	f 2 007 694,70
Banka-tin	*e)* 160 115^{07} (bruto)	9 847 090^{80} (bruto)	9 856 780	f 19 738 770,29	f 701 298,18	f 19 037 472,11
Kinabast	—	*f)* 950 808^{50} (netto)	969 322	f 479 979,83	f 65 602,08^{5}	f 414 377,74^{5}
Coca	—	30 240 (netto)	31 198^{50}	f 18 963,88	f 2 373,87^{5}	f 16 590,00^{5}
Caoutchouc	—	119 317^{64} (netto)	117 784	f 367 471,99	f 19 004,92	f 348 467.07
Getahpertja.	—	*h)* 32 506^{50} (netto)	31 733	f 190 483,05	f 5 984,34	f 184 498,71
				f 22 979 053,27^{5}	f *i)* 969 952,93^{5}	f 22 009 100,34

a) De veilingen vonden als gewoonlijk plaats te Amsterdam en te Rotterdam. Te Amsterdam zijn verkocht 32 100,20 pikol koffie, 81 418,04 pikol Banka-tin, al de kinabast en coca en 62 120,72 pikol caoutchouc, zoodat de veilingen te Rotterdam bestonden uit 11 589,11 pikol koffie, 78 697,03 pikol Banka-tin en 57 196,92 pikol caoutchouc.

Naar de opslagplaatsen waren de verkochte hoeveelheden verdeeld als volgt:

Plaatsen van opslag.	Geveild te Amsterdam.					Geveild te Rotterdam.					Totalen.				
	Koffie.	Banka-tin.	Kina-bast.	Coca.	Caout-chouc.	Koffie.	Banka-tin.	Kina-bast.	Coca.	Caout-chouc.	Koffie.	Banka-tin.	Kina-bast.	Coca.	Caout-chouc.
	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.
Amsterdam . . .	17 742^{50}	31 198^{83}	950 808^{50}	30 240	52 074^{47}	5 090^{36}	46 164^{40}	—	—	9 625^{61}	22 832^{86}	77 363^{23}	950 808^{50}	30 240	61 700^{08}
Rotterdam. . . .	14 357^{70}	50 219^{21}	—	—	10 046^{25}	6 498^{75}	32 532^{63}	—	—	47 571^{31}	20 856^{45}	82 751^{84}	—	—	57 617^{56}
	32 100^{20}	81 418^{04}	950 808^{50}	30 240	62 120^{72}	11 589^{11}	78 697^{03}	—	—	57 196^{92}	43 689^{31}	160 115^{07}	950 808^{50}	30 240	119 317^{64}

b) Door de koopers is als vergoeding voor veilingskosten voldaan: voor koffie f 17 526,56, voor Banka-tin f 198 374,62, voor kinabast f 387,04 en voor coca f 189,32 of in het geheel f 216 477,54.

c) De spillage, met inbegrip van de aan de koopers te goed gedaan wordende tarra der balen (1½ K.G. per baal), ontstaat bij het afschepen en inladen in Indië en verder bij lossing, steken van monsters, opslag in de pakhuizen en uitslag bij aflevering. Voor kinabast wordt als tarra aangenomen hetgeen daarvoor in Indië op de balen of kisten of op de Indische wichtnota's is vermeld.

d) De in veiling verkochte Java-koffie was afkomstig uit de oogsten van 1912 en 1913.

e) Van de gedurende 1914 verkochte hoeveelheden Banka-tin waren van Banka op Java aangebracht: 73 084,98 pikol in 1913 en 80 233,57 pikol in 1914 en direct van Muntok hier te lande aangebracht 5479,11 pikol in 1913 en 1317,41 pikol in 1914.

f) De gedurende 1914 verkochte kinabast — waarvan 588 270 K.G. niet in veiling verkocht, doch krachtens de tusschen kina-planters en kinine-fabrikanten gesloten overeenkomst waaraan ook door de Regeering is deelgenomen — was afkomstig uit de oogsten van 1911, 1912 en 1913.

GEMIDDELDE OPBRENGST,								Gemiddelde veilingsprijs.	Aantal netto kilogrammen die elke afgescheepte pikol gemiddeld heeft uitgeleverd (zie de kolommen 2 en 4).	Percentsgewijze berekening der spillage naar reden van 61^{75} kilogram per pikol. *c)*	De afgescheepte hoeveelheden (kol. 2 en 3) besloegen de navolgende scheepsruimte.
berekend over de afgescheepte hoeveelheid (zie kolom 2).				berekend over de verkochte netto hoeveelheid (zie kolom 4).							
Maatstaf.	Onzuiver bedrag.	Onkosten.	Zuiver bedrag.	Maatstaf.	Onzuiver bedrag.	Onkosten.	Zuiver bedrag.				
8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
per bruto pikol.	f 49,96^{45}	f 4,02^{08}	f 45,94^{37}	per $^1/_2$ K.G.	f 0,40^{40}	f 0,03^{27}	f 0,37^{13}	f 0,41^{09} per $^1/_2$ K.G.	60,79^{69}	1,56^{76}	1 501^{392} (last.)
per bruto pikol.	f123,73^{30}	f 4,39^{61}	f119,33^{69}	per 50 K.G.	f 100,12^5	f 3,55^5	f 96,57	f 100,10 per 50 K.G.	61,56^{25}	0,30^{09}	4 714^{438} (last.) 231^{346} (kojang)
per netto K.G.	. . . . .	. . . . .	. . . . .	per $^1/_2$ K.G.	f 0,24^{74}	f 0,03^{38}	f 0,21^{36}	f 0,24^{74} per $^1/_2$ K.G.	. . . . .	*g)*	1 848^{514} (M^3.)
per netto K.G.	. . . . .	. . . . .	. . . . .	per $^1/_2$ K.G.	f 0,30^{39}	f 0,03^{80}	f 0,26^{59}	f 0,30^{39} per $^1/_2$ K.G.	. . . . .	*g)*	83^{638} (M^3.)
per netto K.G.	. . . . .	. . . . .	. . . . .	per $^1/_2$ K.G.	f 1,55^{99}	f 0,08^{07}	f 1,47^{92}	f 1,60 per $^1/_2$ K.G.	. . . . .	0,52^{54}	295^{513} (M^3.)
per netto K.G.	. . . . .	. . . . .	. . . . .	per $^1/_2$ K.G.	f 3,00^{10}	f 0,09^{42}	f 2,90^{68}	f 3,17 per $^1/_2$ K.G.	. . . . .	0,53^{46}	42^{891} (M^3.)

g) De kinabast en de coca hebben *meer* uitgeleverd dan het in Indië opgegeven netto gewicht.

h) Het getahpertja is bij overeenkomst afgestaan aan eene firma te Rotterdam, tegen f 3 per ½ K.G. voor bladgetah en f 3,35 voor stamgetah.

i) De onkosten lieten zich splitsen als volgt (de bedragen zijn afgerond tot volle guldens):

	Koffie.		Banka-tin.		Kinabast.		Coca.		Caoutchouc.		Getahpertja.		Totalen.	
Kosten van afscheep in Indië (berekend naar een vast abonnementstarief, bedragende voor koffie en voor tin respectievelijk f 0,20 en f 0,10 per bruto pikol en voor kinabast f 0,10 per 100 K.G. bruto)		f 8 738		f 15 332		—		—		—		—		f 24 070
Vracht van Java naar Nederland en lossingskosten .		75 273		164 636		f 32 658		f 1 347		f 7 658		f1 073		282 645
Premiën aan de gezagvoerders, bedragende als maximum voor koffie en kinabast f 1 en voor tin f 0,25 per last		1 481		1 231		646		28		106		15		3 507
Premiën voor zee-verzekering (over eene verzekerde waarde — volgens de prijzen der producten op de tijdstippen, waarop de verzekeringen gesloten werden — van f 1 357 728)		268		1 971		472		1		58		39		2 809
Zoogenaamde onsplitsbare onkosten hier te lande:														
Kosten bij aanvoer, opslag, sorteering, enz.	f 11 198		f 21 326		f 5 016		f 181		f 2 061		f 109		f 39 891	
Pakhuishuren	7 004		3 236		10 234		64		227		—		20 765	
Brandverzekering-premiën	5 505		3 812		2 361		11		167		—		11 856	
Veilingskosten	782		2 706		214		37		—		—		3 739	
		24 489		31 080		17 825		293		2 455		109		76 251
Makelaarsloon (voor koffie en kinabast 1 %, voor tin ½ %).		19 740		96 816		4 628		189		1 608		946		123 927
Registratierecht en opcenten		12 950		122 255		284		141		—		—		135 620
Commissieloon der Nederlandsche Handelmaatschappij (1½ %)		32 751		246 730		7 200		284		5 512		2 857		295 334
Kosten van analyse		—		—		485		90		—		—		575
Sorteerloon		—		—		—		—		1 608		946		2 554
Voorloopig aandeel in de onkosten van het kina-bureau		—		—		1 404		—		—		—		1 404
Averij-grosse		—		21 247		—		—		—		—		21 247
		f 175 690		f 701 298		f 65 602		f 2 373		f 19 005		f 5 985		f 969 953

Bijlage IJ.

(Zie hoofdstuk M, afd. I. § 3, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de in 1914 voor 's landsrekening uit Indië verscheepte ladingen
KOFFIE, TIN, KINABAST, COCA, GETAHPERTJA en CAOUTCHOUC
en van de daarvoor betaalde vrachten.

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij „Nederland".	„Rott. Lloyd".	KOFFIE. Pikols.		Vracht per last. a)	TIN. Pikols.		Vracht per last. b)	KINABAST. Pikols.		Vracht per last. c)	COCA. K.G.		Vracht per last.	CAOUTCHOUC EN GETAHPERTJA. K.G.		Vracht per last.
1914.																	
Januari . . .	1	—	—	—	—	3458^{28}	—	f32,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4611^{04}	—	id.	—	—	—	—	—	—	32^{50} (caoutchouc) 3798 (getahpertja)	—	f24,30 id.
	1	—	—	—	—	4034^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	1152^{76}	id.	—	607^{67}	f 18	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4034^{66}	id.	—	—	—	—	3500	f15,75	—	—	—
	1	—	5000	—	f49,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3458^{28}	32,40	—	—	—	—	2240	15,75	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3458^{28}	32,40	—	—	—	—	—	—	—	14235^{295} (caoutchouc)	24,30
Februari . . .	—	1	—	5000	49,50	—	—	—	—	830^{73}	18	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4611^{04}	—	32,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	5000	—	49,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3458^{28}	32,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	318	49,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4611^{04}	—	32,40	397^{67}	—	18	3500	—	15,75	—	—	—
	1	—	3819^{62}	—	49,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	261^{75}	id.	—	3458^{28}	32,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	5000	id.	—	1729^{14}	id.	—	—	—	—	—	—	—	3527^{50} (getahpertja)	24,30
Maart	1	—	1796^{36}	—	id.	4610^{50}	—	id.	—	—	—	—	—	—	6752^{80} (caoutchouc)	—	id.
	—	1	—	—	—	—	3458^{28}	id.	—	—	—	—	3500	15,75	—	3266^{80} (caoutchouc)	id.
	—	1	—	1830^{73}	49,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4034^{66}	—	32,40	871^{67}	—	18	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3456^{66}	id.	—	—	—	—	—	—	—	3047^{55} (getahpertja)	24,30
April	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4608^{88}	id.	—	—	—	—	—	—	—	14966^{509} (caoutchouc)	24,30
	1	—	—	—	—	4608^{88}	—	id.	—	—	—	3500	—	15,75	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4608^{88}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2880^{55}	—	id.	—	—	—	—	—	—	3184 (getahpertja)	—	24,30
	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1209^{20}	18	—	—	—	—	—	—
Mei.	—	1	—	—	—	—	2880^{55}	32,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2880^{55}	id.	—	—	—	—	—	—	—	13749^{80} (caoutchouc)	24,30
	1	—	—	—	—	2880^{55}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Het gewicht komt overeen: voor koffie in balen met 1800, voor koffie in vaten met 1500, voor legkoffie (in balen) met 1600 en voor koffie in hoornschil met 1200 K.G.

b) Het last tin = 2000 K.G.

c) Het last kinabast (in gewicht overeenkomende met 950 K.G.) = 3^{883} M³.

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij		KOFFIE.			TIN.			KINABAST.			COCA.			CAOUTCHOUC EN GETAHPERTJA.		
	„Nederland".	„Rott. Lloyd".	Pikols.		Vracht per last. *a)*	Pikols.		Vracht per last. *b)*	Pikols.		Vracht per last. *c)*	K.G.		Vracht per last.	K.G.		Vracht per last.
Mei	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	f32,40	—	—	—	3500	—	f15,75	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3456^{66}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4608^{88}	id.	—	689^{44}	f 18	—	—	—	—	3661 (getahpertja)	f24,30
	1	—	—	—	—	4608^{88}	—	id.	—	—	—	—	—	—	13535^{88} (caoutchouc)	—	id.
	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Juni	—	1	—	—	—	—	3456^{66}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	1025^{58}	—	18	3500	—	15,75	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3456^{66}	id.	—	—	—	—	—	—	—	3500 (getahpertja)	24,30
	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	14844^{727} (caoutchouc)	—	id.
Juli.	—	1	—	—	—	—	3456^{66}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1688^{28}	18	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3456^{66}	32.40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	6450^{032} (caoutchouc) 3774 (getahpertja)	—	24,30 id.
	—	1	—	—	—	—	3456^{66}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Augustus . .	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3456^{66}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3456^{66}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
October . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31637^{457} (caoutchouc)	—	24,30
	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3500	15,75	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	121^{44}	—	18	—	—	—	—	—	—
November . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1300^{51}	id.	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	1339^{88}	—	id.	—	—	—	—	—	—
December . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2986^{50} (getahpertja)	24,30
	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3500	—	15,75	—	—	—
Stoomvaart-maatschappij „Nederland"	*d)* 28		15615^{98}			7951^{68}			3756^{24}			17500			73253^{396} (caoutchouc) 10756 (getahpertja)		
Stoomvaart-maatschappij „Rott. Lloyd"		*e)* 29		12410^{48}			7144^{98}			6325^{83}			12740			46218^{398} (caoutchouc) 16722^{55} (getahpertja)	
Totaal beladingen in stoomschepen . .	57		28026^{46}			15096566			10082^{07}			30240			119 471^{794} (caoutchouc) 27 478^{55} (getahpertja)		

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij „Neder-land".	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij „Rott. Lloyd".	KOFFIE. Pikols.	KOFFIE. Vracht per last. *a)*	TIN. Pikols.	TIN. Vracht per last. *b)*	KINABAST. Pikols.	KINABAST. Vracht per last. *c)*	COCA. K.G.	COCA. Vracht per last.	CAOUTCHOUC EN GETAHPERTJA. K.G.	CAOUTCHOUC EN GETAHPERTJA. Vracht per last.
De verschepingen in 1913 waren aldus verdeeld:												
Stoomvaart-maatschappij „Nederland"	*f)* 36		24172[85]		111 994[87]		4618[32]		31 500		82012[04] (caoutchouc) 28202 (getahpertja)	
Stoomvaart-maatschappij „Rott. Lloyd"		*g)* 41	21939[67]		126 764[16]		9721[22]		14 000		57495[53] (caoutchouc) 9491[83] (getahpertja)	
Totaal beladingen in stoomschepen . .	77		46 112[52]		238 759[03]		14 339[54]		45 500		139507[57] (caoutchouc) 37693[83] (getahpertja)	

d) Namelijk 22 beladingen in stoomschepen, die in den contractueelen maildienst vertrokken, en 6 beladingen in zoogenaamde tusschenbooten.

e) Als voren 21 en 8.

f) Hieronder 10 beladingen in zoogenaamde tusschenbooten.

g) Als voren 16.

Bijlage Z.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de verpachte middelen over de jaren 1913, 1914 en 1915.

BEDONGEN P

1°. JAVA EN M

GEWESTEN.	DOBBELSPELEN.			OVERVAARTEN. *a*)		
	1913.	1914.	1915.	1913.	1914.	1915.
Bantam	—	—	—	f 2 025,—	—	—
Batavia	—	—	—	667,50	—	—
Preanger-Regentschappen	—	—	—	242,50	—	—
Cheribon	—	—	—	264,—	—	—
Pekalongan	—	—	—	4 443,—	f 1 110,75	—
Semarang	f 50 640	f 12 660	—	2 170,—	630,—	—
Rembang	—	—	—	3 615,—	3 720.—	f 1 240,—
Soerabaja	—	—	—	42 240,—	42 420,—	10 725.—
Pasoeroean	—	—	—	—	—	—
Besoeki	—	—	—	—	—	—
Banjoemas	—	—	—	3 120,—	780,—	—
Kedoe	—	—	—	1 131,—	282,75	—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	—	—	—	—
Madioen	—	—	—	294,—	48,—	—
Kediri	—	—	—	5 700,—	4 395,—	990,—
Madoera	—	—	—	768,—	888,—	222,—
Totalen	f 50 640	f 12 660	—	f 66 680,—	f 54 274,50	f 13 177,—

a) Op 1 Januari 1915 bestonden er 75 verpachte overvaarten, welke over de verschillende gewesten verdeeld zijn als volgt:

Soerabaja	47
Kediri	10
Madoera	2
Rembang	16
Totaal	75

Bij Gouv. Bt. 26 Jan. 1915 n°. 27 is de pacht van de overvaarten in de eerste drie gewesten met ingang van 1 April 1915 en in Rembang met ingang van 1 Mei 1915 afgeschaft.

b) Laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1916 tegen f 828 's jaars.

c) Afgestaan voor het tijdvak 1 April 1914 t/m ult. Maart 1919 tegen f 19 320 's jaars.

d) Laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1912 t/m ult. Maart 1917 tegen f 2400 's jaars.

e) Afgestaan in de afdeeling Banjoewangi laatstelijk voor het tijdvak 1

PACHTSOMMEN.

MADOERA.

VOGELNESTKLIPPEN.			PANDHUIZEN. *g)*			TOTALEN.		
1913.	1914.	1915.	1913.	1914.	1915.	1913.	1914.	1915.
f 828	f 828	f 828 *b)*	—	—	—	f 2 853,—	f 828,—	f 828
—	—	—	—	—	—	667,50	—	—
—	—	—	—	—	—	242,50	—	—
—	—	—	—	—	—	264,—	—	—
—	—	—	—	—	—	4 443,—	1 110,75	—
—	—	—	f 151 200	f 37 800	—	204 010,—	51 090,—	—
37 800	23 940	19 320 *c)*	—	—	—	41 415,—	27 660,—	20 560
2 400	2 400	2 400 *d)*	—	—	—	44 640,—	44 820,—	13 125
—	—	—	—	—	—	—	—	—
660	660	660 *e)*	—	—	—	660,—	660,—	660
—	—	—	—	—	—	3 120,—	780,—	—
—	—	—	—	—	—	1 131,—	282,75	—
—	—	—	121 656	121 656	f 30 414	121 656,—	121 656,—	30 414
—	—	—	63 900	63 900	40 725	63 900,—	63 900,—	40 725
—	—	—	—	—	—	294,—	48,—	—
—	—	—	—	—	—	5 700,—	4 395,—	990
8 514	8 352	8 352 *f)*	—	—	—	9 282,—	9 240,—	8 574
f 50 202	f 36 180	f 31 560	f 336 756	f 223 356	71 139	f 504 278,—	f 326 470,50	f 115 876

April 1912 t/m ult. Maart 1917 tegen f 360 's jaars en in het overige gedeelte van het gewest voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1916 tegen f 300 's jaars.

f) In de afdeeling Soemenep laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1913 t/m ult. Maart 1918 tegen f 432 's jaars en in het overige gedeelte van het gewest voor het tijdvak 1 April 1912 t/m ult. Maart 1917 tegen f 7920 's jaars.

g) Op 1 Januari 1915 bestonden er 26 verpachte pandhuizen, verdeeld als volgt:

Djokjakarta	15
Soerakarta	11
Totaal	26

Met ingang van 1 April 1915 is in Djokjakarta de pandhuisregie ingevoerd (Ind. St. 1914 n°. 794).

Z

2°. BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1913.	1914.	1915.	Op ult. 1915 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsommen.	Tijdvakken.
Sumatra's Westkust.	Dobbelspelen	f 825,—	—	—	—	a) —
	Gedistilleerd	25 440,—	f 25 440,—	f 6 360,—	—	b) —
	Pandhuizen	50 004,—	76 140,—	84 852,—	f 84 852,—	1 Apr. 1914—ult. Mrt 1917
	Totalen	f 76 269,—	f101 580,—	f 91 212,—		
Tapanoeli.	Dobbelspelen	f 228,—	—	—	—	a) —
	Gedistilleerd	5 040,—	f 5 040,—	f 1 260,—	—	b) —
	Pandhuizen	4 320,—	5 985,—	6 540,—	6 540,—	1 „ 1914— „ „ 1917
	Totalen	f 9 588,—	f 11 025,—	f 7 800,—		
Benkoelen.	Gedistilleerd	f 5 460,—	f 5 460,—	f 1 365,—	—	b) —
	Pandhuizen { twee / drie }	9 033,—	9 816,—	10.023,—	4 080,—	1 „ 1915— „ „ 1918
					6 012,—	1 „ 1913— „ „ 1916
	Totalen	f 14 493,—	f 15 276,—	f 11 388,—		
Lampongsche districten.	Pandhuizen	f 14 280,—	f 14 280,—	f 9 870,—	8 400,—	1 „ 1915— „ „ 1918
Palembang.	Dobbelspelen	f 54 000,—	f 13 500,—	—	—	c) —
	Gedistilleerd	12 600,—	12 420,—	f 3 090,—	—	b) —
	Overvaarten	180,75	—	—	—	d) —
	Pandhuizen { een / drie }	23 469,—	24 048,—	23 166,—	5 436,—	1 „ 1915— „ „ 1918
					17 436,—	1 „ 1913— „ „ 1916
	Totalen	f 90 249,75	f 49 968,—	f 26 256,—		
Djambi.	Gedistilleerd	f 4 476,—	f 5 160,—	f 5 160,—	5 160,—	1 „ 1913— „ „ 1916
	Dobbelspelen	1 644,—	411,—	—	—	c) —
	Pandhuizen	252,—	2 088,—	2 700,—	2 700,—	1 „ 1914— „ „ 1917
	Totalen	f 6 372,—	f 7 659,—	f 7 860,—		
Oostkust van Sumatra.	Dobbelspelen { afdeeling Bengkalis / elders in het gewest }	f629 040,—	f625 200,—	f625 200,—	60 000,—	1 „ 1913— „ „ 1916
					565 200,—	1 „ 1915— „ „ 1916
	Gedistilleerd	238 560,—	238 560,—	67 650,—	10 680,—	e) 1 „ 1915— „ „ 1918

a) Deze pachten zijn 1 April 1913 ingetrokken (Ind. St. 1913 n°. 115).
b) Deze pachten zijn 1 April 1915 ingetrokken (Ind. St. 1915 n°. 222).
c) Deze pacht is 1 April 1914 ingetrokken (Ind. St. 1914 n°. 173).
d) Deze pacht is 1 April 1913 ingetrokken (Gouv. Bt. 1 Maart 1913 n°. 3).
e) Deze pacht is in de residentie Oostkust van Sumatra (met uitzondering van het buiten het tolgebied gelegen gedeelte) 1 April 1915 ingetrokken (Ind. St. 1915 n°. 222).

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1913.	1914.	1915.	Op ult. 1915 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsommen.	Tijdvakken.
Oostkust van Sumatra.	Zout	f 450 510	f 484 680	f 484 680	f 484 680	1 Apr. 1913—ult. Mrt 1916
	Sago, was en getah	36 150	37 200	37 200	37 200	1 „ 1913— „ „ 1916
	Pandhuizen *f*)	53 676	53 676	54 693	55 032	1 „ 1915— „ „ 1918
	Totalen	f 1 407 936	f 1 439 316	f 1 269 423		
Atjeh en onderhoorigheden.	Dobbelspelen	f 94 920	f 94 920	f 114 630	121 200	1 „ 1915— „ „ 1916
	Gedistilleerd	50 760	50 760	12 690	—	*b*) —
	Pandhuizen	50 520	50 520	47 460	46 440	1 „ 1915— „ „ 1918
	Totalen	f 196 200	f 196 200	f 174 780		
Riouw en onderhoorigheden.	Dobbelspelen	f 43 410	f 45 180	f 32 265	27 960	1 „ 1915— „ „ 1918
	Gedistilleerd	32 730	33 120	33 120	33 120	1 „ 1913— „ „ 1916
	Varkensslacht	12 045	10 200	9 480	*g*) 7 920	1 „ 1914— „ „ 1917
					h) 1 560	1 „ 1915— „ „ 1918
	Peper	3 510	3 840	1 620	720	1 „ 1915— „ „ 1916
	Totalen	f 91 695	f 92 340	f 76 485		
Banka en onderhoorigheden.	Dobbelspelen	f 162 870	f 45 090	—	—	*i*) —
	Gedistilleerd	39 120	39 120	f 9 780	—	*b*) —
	Pandhuizen { zeven	10 305	12 408	12 600	10 920	1 „ 1913— „ „ 1916
	Pandhuizen { twee				1 680	1 „ 1914— „ „ 1917
	Totalen	f 212 295	f 96 618	f 22 380		
Billiton.	Dobbelspelen	f 61 740	f 66 360	f 66 360	66 360	1 „ 1913— „ „ 1916
	Gedistilleerd	28 593	32 520	32 520	32 520	1 „ 1913— „ „ 1916
	Varkensslacht	3 693	930	—	—	*j*) —
	Pandhuizen	7 053	7 860	7 860	7 860	1 „ 1913— „ „ 1916
	Totalen	f 101 079	f 107 670	f 106 740		
Westerafdeeling van Borneo.	Pandhuizen	f 6 540	f 6 135	f 6 000	6 000	1 „ 1914— „ „ 1917
	Gezamenlijke kleine middelen. { Dobbelspelen			262 680	264 120	1 „ 1915— „ „ 1918
	Gezamenlijke kleine middelen. { Gedistilleerd	240 000	300 120		—	*b*) —
	Gezamenlijke kleine middelen. { Varkensslacht *k*)			15 450	—	—
	Graven naar goud en diamant	15	—	—	—	*l*) —
	Totalen	f 246 555	f 306 255	f 284 130		

f) De pacht van de in de afdeeling Bengkalis gelegen 4 pandhuizen is 1 April 1915 ingetrokken.

g) Betreft het geheele gewest, met uitzondering van den Poelau Toedjoeh-archipel en het op den vasten wal van Sumatra gelegen gedeelte van dit gewest.

h) Betreft den Poelau Toedjoeh-archipel. In het op den vasten wal van Sumatra gelegen gedeelte van dit gewest is de pacht 1 April 1914 ingetrokken (Ind. St. 1914 n°. 91).

i) Deze pacht is 1 April 1914 ingetrokken (Ind. St. 1914 n°. 292).

j) Deze pacht is 1 April 1914 ingetrokken (Ind. St. 1914 n°. 121).

k) Vóór 1 April 1914 behoorde dit middel bij de gezamenlijke kleine middelen, doch het is met ingang van genoemden datum opgeheven en vervangen door eene varkensslachtbelasting (Ind. St. 1914 n°. 202).

l) Deze pacht is 1 April 1913 ingetrokken (Ind. St. 1913 n°. 294).

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1913.	1914.	1915.	Op ult. 1915 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsommen.	Tijdvakken.
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Goudmijnen	f 360,—	f 360,—	f 198	f 144	1 Apr. 1915—ult. Mrt 1918
	Gedistilleerd	7 800,—	7 800,—	1 950	—	*b)* —
	Overvaarten	17 316,—	17 604,—	19 455	20 040	1 „ 1915— „ „ 1918
	Vogelnestklippen perceel 1	12 036,—	12 036,—	12 036	12 000	1 „ 1911— „ „ 1916
	Vogelnestklippen „ 2				36	1 „ 1914— „ „ 1919
	Pandhuizen vijf	4 356,—	4 671,—	4 851	3 660	1 „ 1913— „ „ 1916
	Pandhuizen twee				936	1 „ 1914— „ „ 1917
	Pandhuizen een *m)*				—	—
	Pandhuizen een				240	„ „ 1915— „ „ 1918
	Totalen	f 41 868,—	f 42 471,—	f 38 490		
Menado.	Saguweer	f 11 520,—	f 11 520,—	f 14 040	14 880	1 „ 1915— „ „ 1918
Celebes en onderhoorigheden.	Saguweer en brom	f 10 470,—	f 9 360,—	f 9 360	9 360	1 „ 1913— „ „ 1916
	Overvaarten in de afd. Bonthain	3 133,50	3 204,—	5 058	492	1 „ 1913— „ „ 1916
	Overvaarten „ „ „ Makasser *n)*				5 184	1 „ 1915— „ „ 1918
	Pandhuizen	8 160,—	8 574,—	8 712	8 712	1 „ 1914— „ „ 1917
	Slachten van vee	480,—	—	—	—	*o)* —
	Totalen	f 22 243,50	f 21 138,—	f 23 130		
Amboina.	Gedistilleerd	f 10 449,—	—	—	—	*p)* —
	Saguweer	15 804,—	f 17 184,—	f 17 184	17 184	1 „ 1913— „ „ 1916
	Totalen	f 26 253,—	f 17 184,—	f 17 184		
Timor en onderhoorigheden.	Gedistilleerd	f 2 280,—	f 570,—	—	—	*q)* —
	Veeslacht	1 344,—	336,—	—	—	*r)* —
	Laroe (gegiste drank)	4 812,—	3 633,—	f 3 240	3 240	1 „ 1914— „ „ 1917
	Totalen	f 8 436,—	f 4 539,—	f 3 240		

m) Met ingang van 1 April 1914 zijn twee nieuwe pachtpandhuizen opgericht, één te Tarakan en één te Pagatan, waarvan het eerste is verpacht voor f 840 's jaars en het tweede voor f 60 's jaars. Het pandhuis te Pagatan is echter met ingang van 1 April 1915 weder opgeheven.

n) De overvaart te Maros is 1 April 1915 vervallen.

o) Deze pacht is 1 April 1913 vervangen door eene directe belasting.

p) Deze pacht is 1 April 1913 ingetrokken (Ind. St. 1913 n°. 259).

q) Deze pacht is 1 April 1914 ingetrokken (Ind. St. 1914 n°. 247).

r) Deze pacht is 1 April 1914 ingetrokken (Ind. St. 1914 n°. 119).

RECAPITULATIE.

MIDDELEN.	1913.	1914.	1915.
Totalen voor elk der middelen (voor zoover niet sommige vereenigd verpacht worden).			
Dobbelspelen	f 1 048 677,—	f 1 084 431,—	f 1 101 135,—
Gedistilleerd en andere sterke dranken	505 914,—	544 017,—	234 219,—
Peper	3 510,—	3 840,—	1 620,—
Vogelnestklippen	12 036,—	12 036,—	12 036,—
Slachten van vee	1 824,—	336,—	—
Varkensslacht *s*)	15 738,—	11 130,—	9 480,—
Overvaarten	20 630,25	20 808,—	24 513,—
Goudmijnen en goudgraverij	375,—	360,—	198,—
Zout	450 510,—	484 680,—	484 680,—
Sago, was en getah	36 150,—	37 200,—	37 200,—
Pandhuizen *t*)	241 968,—	276 201,—	279 327,—
Gezamenlijke kleine middelen *u*)	240 000,—	60 000,—	—
Totalen	f 2 577 332,25	f 2 535 039,—	f 2 184 408,—

s) Uitgezonderd in de gewesten en gedeelten van gewesten waar dit middel was begrepen in de „veeslachtpacht" of in de „gezamenlijke kleine middelen".

t) Het aantal in pacht afgestane pandhuizen bedroeg laatstelijk 98, verdeeld als volgt: Sumatra's Westkust 12, Tapanoeli 6, Benkoelen 5, Lampongsche districten 2, Palembang 4, Djambi 2, Oostkust van Sumatra 13, Atjeh en onderhoorigheden 16, Billiton 4, Banka en onderhoorigheden 9, Westerafdeeling van Borneo 11, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 8 en Celebes en onderhoorigheden 6.

u) Deze middelen zijn van 1 April 1914 af niet meer gezamenlijk verpacht.

Bijlage **AA.**

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

STATISTIEK

betreffende de OPIUMREGIE over 1914.

1. Maandcijfers betreffende het debiet en de bruto-ontvangsten der opiumregie gedurende 1914.

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		OPIUMPILLEN. a)	Totaal debiet.		Geldelijke opbrengst (bruto).
	50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	
Bantam. b)																							
1914.																							
Januari	—	1	7	637	1 695	13 508	8 375	. . . .	243	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 6 096
Februari	5	—	7	548	1 869	11 968	7 447	. . . .	225	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 627
Maart	1	—	5	605	1 886	12 000	6 803	. . . .	223	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 578
April	1	—	6	536	1 546	9 608	5 058	. . . .	180	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 508
Mei	—	3	—	558	1 339	9 548	4 958	. . . .	175	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 392
Juni	—	—	5	520	1 118	8 985	4 653	. . . .	162	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 052
Juli	—	—	7	475	1 148	8 631	4 435	. . . .	156	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 902
Augustus	—	—	8	468	1 205	10 604	4 814	. . . .	178	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 465
September	—	—	3	461	1 151	10 745	4 981	. . . .	178	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 470
October	—	—	2	356	1 137	9 710	4 900	. . . .	162	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 060
November	—	—	1	399	1 328	9 105	5 013	. . . .	162	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 069
December	—	—	3	388	1 043	8 564	4 969	. . . .	151	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 778
Totalen	7	4	54	5 951	16 465	122 976	66 406	. . . .	2 199	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 54 997
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	30	17	341	6 724	13 053	138 014	133 239	. . . .	2 705	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67 637
in 1912	25	2	349	6 940	11 589	148 745	135 849	. . . .	2 802	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70 052
in 1913	9	12	200	6 805	19 084	161 423	115 404	. . . .	2 945	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73 642
Batavia.																							
1914.																							
Januari	108	334	480	11 750	39 138	173 059	396 815	. . . .	5 282	42½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 132 061
Februari	85	322	480	10 107	33 445	152 767	364 681	. . . .	4 708	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117 708
Maart	84	306	481	10 502	34 451	160 016	384 286	. . . .	4 914	33½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122 858
April	91	245	484	9 876	32 469	153 893	357 928	. . . .	4 639		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115 975
Mei	84	252	529	8 928	30 992	163 261	360 459	. . . .	4 672	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116 807
Juni	98	216	537	8 446	28 954	159 629	373 180	. . . .	4 633	69½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115 842
Juli	75	226	433	8 716	29 224	168 831	390 896	. . . .	4 811	19½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120 280
Augustus	93	189	473	9 428	31 722	188 030	384 321	. . . .	5 060	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126 516
September	70	157	490	8 668	30 202	177 603	371 999	. . . .	4 808	96½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120 224
October	65	174	455	9 569	32 702	171 894	358 131	. . . .	4 774	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119 374
November	60	134	385	8 348	29 421	153 524	330 720	. . . .	4 306	28½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107 657
December	49	128	376	8 867	28 661	154 396	330 093	. . . .	4 314	49½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107 862
Totalen	962	2 683	5 603	113 205	381 381	1 976 903	4 403 509	. . . .	56 926	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 423 164
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	2 027	2 838	6 620	82 347	284 649	2 225 769	5 162 805	. . . .	60 832	54½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 520 814
in 1912	2 092	3 430	6 235	98 157	304 603	2 183 561	5 364 829	. . . .	62 343	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 558 586
in 1913	1 071	3 139	5 119	114 710	382 189	2 070 042	4 657 000	. . . .	59 324	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 483 121

a) Ingevolge de ter zake vastgestelde regelingen (Ind. St. 1913 n°. 13, art. 2, al. 1 en 2) worden vanwege de regie alleen daar tikee, ruw opium en opiumpillen verkocht, waar zulks door den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie onvermijdelijk wordt geoordeeld. De verkoop van tikee vond in 1914 in het regiegebied plaats in de gewesten Soerabaja, Pasoeroean, Madioen en Kediri, terwijl in genoemd jaar de opiumpillen in de residentie Banka en onderhoorigheden en het ruw opium in de gewesten Tapanoeli, Timor en onderhoorigheden en Bali en Lombok werden verkrijgbaar gesteld.

b) De verkoop van regie-opium heeft slechts in eenige door den Gouverneur-Generaal aangewezen plaatsen ten behoeve van Chineezen (Ind. St. 1910 n°. 111).

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25	$12^1/_2$	5	2	1	$^1/_2$	gelengs tikee a) ($^1/_2$ mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van $^1/_2$ thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Preanger-Regentschappen.																							
1914.																							
Januari	66	116	149	2 201	5 014	19 877	14 910	....	564	$27^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 14 107
Februari	36	146	129	2 145	4 895	19 808	15 429	....	551	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 775
Maart	43	205	92	2 122	4 684	20 485	17 666	....	577	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 430
April	39	178	99	1 702	4 378	20 338	16 359	....	534	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 355
Mei	50	175	106	2 045	4 677	21 697	17 381	....	581	$66^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 542
Juni	42	217	109	1 691	3 968	19 804	16 522	....	533	$43^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 336
Juli	39	146	103	2 336	3 941	20 339	17 097	....	553	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 834
Augustus	39	108	142	2 038	3 731	20 365	13 637	....	512	$60^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 815
September	27	102	188	1 592	3 907	19 736	14 577	....	490	$48^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 262
October	36	106	172	1 698	3 853	19 214	14 709	....	493	$64^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 341
November	30	109	133	1 394	3 610	16 484	13 121	....	431	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 781
December	32	101	145	1 488	4 484	17 738	14 398	....	472	$82^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 821
Totalen	479	1 709	1 567	22 452	51 142	235 885	185 806	....	6 295	$94^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 157 399
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	825	2 826	2 383	20 330	42 142	309 573	295 165	....	7 847	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196 194
in 1912	773	2 410	2 447	29 096	57 884	353 107	288 564	....	8 881	$24^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	222 031
in 1913	635	1 899	2 205	26 844	58 066	268 727	190 808	....	7 212	$70^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180 318
Cheribon.																							
1914.																							
Januari	8	176	346	2 360	12 234	45 383	24 951	....	1 032	$51^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 20 650
Februari	5	163	311	2 027	11 908	40 878	22 785	....	944	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 887
Maart	9	169	336	2 201	11 368	41 378	24 109	....	960	$48^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 210
April	4	166	281	2 059	11 159	39 910	23 548	....	921	$59^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 432
Mei	9	177	299	1 966	10 873	41 223	24 331	....	935	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 715
Juni	14	140	254	2 129	10 585	42 368	25 461	....	942	$88^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 858
Juli	11	141	251	2 206	11 583	46 521	24 997	....	1 004	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 086
Augustus	9	145	290	2 478	12 635	47 778	24 923	....	1 055	$99^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 120
September	6	189	273	2 114	12 074	44 807	21 360	....	986	$42^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 728
October	8	165	288	2 145	13 082	44 871	22 427	....	1 010	$98^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 220
November	7	180	340	2 263	13 034	43 785	20 678	....	1 006	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 121
December	3	185	384	2 667	13 058	43 546	21 620	....	1 033	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 676
Totalen	93	1 996	3 653	26 615	143 593	522 448	281 190	....	11 835	$16^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 236 703
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	521	1 631	3 891	18 286	116 927	523 957	356 341	....	11 428	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	228 575
in 1912	491	1 976	3 320	22 597	117 894	530 462	345 228	....	11 672	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	233 460
in 1913	267	2 078	3 370	22 980	129 460	534 238	331 387	....	11 811	$76^1/_2$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	236 235

MAANDEN.	DEBIET.																						
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			Geldelijke opbrengst (bruto).
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.			Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Pekalongan.																							
1914.																							
Januari	49	365	835	5 643	18 025	174 722	172 340	....	3 471	69½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 69 434
Februari	41	374	702	4 890	16 305	157 657	157 845	....	3 138	14½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 763
Maart	51	357	646	5 434	17 981	175 486	175 005	....	3 456	70½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69 134
April	46	304	697	5 076	17 908	176 308	173 269	....	3 427	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68 550
Mei	39	286	696	5 246	18 739	192 012	180 042	....	3 635	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72 708
Juni	42	248	71[illegible]	4 975	19 042	199 398	185 53[illegible]	....	3 723	85½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74 477
Juli	39	257	713	5 183	20 118	212 304	191 797	....	3 916	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78 328
Augustus	52	257	747	5 288	20 500	206 986	184 625	....	3 851	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77 020
September	43	280	765	4 986	20 356	203 665	177 837	....	3 769	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75 388
October	53	275	748	4 783	20 800	210 474	181 462	....	3 855	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77 119
November	57	232	713	4 482	18 546	189 344	166 414	....	3 496	15½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69 923
December	59	255	732	4 625	18 610	177 246	165 872	....	3 390	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67 801
Totalen	571	3 490	8 711	60 611	226 930	2 275 602	2 112 040	....	43 132	24½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 862 645
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	317	4 249	9 324	39 094	141 700	1 561 661	2 208 757	....	33 835	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	676 707
in 1912	382	4 531	8 769	52 370	167 701	1 895 956	2 291 387	....	38 808	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	776 178
in 1913	540	4 746	9 463	59 861	206 450	2 184 103	2 182 312	....	42 514	01½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	850 280
Semarang.																							
1914.																							
Januari	27	998	2 679	17 982	76 726	561 328	901 649	....	13 153	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 263 060
Februari	19	930	2 403	15 185	68 795	494 305	798 041	....	11 610	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	232 216
Maart	36	964	2 368	16 060	73 145	528 240	845 720	....	12 331	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	246 638
April	30	942	2 311	15 242	70 377	514 757	829 744	....	12 005	30½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240 106
Mei	37	878	2 473	15 426	72 362	558 802	894 028	....	12 823	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	256 477
Juni	32	834	2 350	15 429	73 291	590 689	935 047	....	13 337	64½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	266 753
Juli	22	763	2 220	15 946	76 151	622 870	947 770	....	13 767	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275 342
Augustus	36	852	2 372	16 211	78 529	617 620	909 317	....	13 631	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	272 628
September	63	970	2 361	15 085	73 216	561 222	838 395	....	12 591	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	251 838
October	76	886	2 493	16 092	75 416	592 144	882 753	....	13 219	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	264 385
November	43	733	2 340	14 671	70 026	538 987	803 222	....	12 037	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240 746
December	47	814	2 311	14 905	70 251	529 680	805 621	....	11 991	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	239 821
Totalen	468	10 564	28 681	188 234	878 285	6 710 644	10 391 307	....	152 500	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 3 050 010
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	238	9 663	26 655	148 073	693 503	4 868 631	9 881 866	...	125 235	97½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 504 720
in 1912	233	11 049	31 055	168 279	757 360	5 708 716	10 662 373	....	140 720	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 814 416
in 1913	261	11 428	32 759	185 577	854 583	6 594 354	11 077 508	....	154 783	96½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 095 679

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Rembang.																							
1914.																							
Januari	22	—	376	3 834	10 619	208 120	279 098	—	3 938	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 78 775
Februari	23	—	327	3 339	9 742	186 038	254 910	—	3 549	09½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70 982
Maart	26	—	344	3 668	10 548	199 688	271 323	—	3 803	85½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 077
April	20	—	277	3 544	10 527	190 335	259 502	—	3 633	22½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72 665
Mei	27	—	289	3 816	10 570	197 193	266 959	—	3 758	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75 171
Juni	22	—	291	3 627	10 294	204 895	272 010	—	3 843	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 872
Juli	26	—	291	3 547	10 218	217 979	275 655	—	3 989	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 783
Augustus	21	—	316	3 664	10 146	206 720	261 183	—	3 809	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 185
September	20	—	297	3 508	10 131	192 944	244 390	—	3 576	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71 531
October	20	—	303	3 485	10 510	189 200	245 758	—	3 553	11½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71 062
November	29	—	201	3 260	10 522	181 572	230 636	—	3 381	96½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67 639
December	22	—	248	3 637	10 601	178 387	236 565	—	3 402	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68 051
Totalen	278	—	3 560	42 929	124 428	2 353 071	3 097 989	—	44 239	66½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 884 793
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	608	—	3 947	34 555	114 436	1 623 081	2 723 749	30 502	34 765	07⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	695 403
in 1912	372	—	4 675	41 341	128 936	2 074 263	3 274 925	10 500	42 568	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	851 403
in 1913	309	—	4 115	46 845	129 911	2 442 883	3 394 001	—	47 008	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	940 164
Soerabaja.																							
1914.																							
Januari	—	96	1 078	6 899	62 924	401 011	330 169	12 181	7 463	73⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 149 315
Februari	—	94	986	5 852	52 963	353 766	293 213	10 260	6 536	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130 765
Maart	—	89	1 063	6 404	54 079	362 474	305 811	8 456	6 738	88⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134 806
April	—	79	1 091	6 416	51 284	351 886	303 397	7 778	6 564	37⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131 313
Mei	—	105	1 098	6 608	54 124	383 717	332 900	10 350	7 112	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142 286
Juni	—	113	1 047	6 717	51 319	402 581	338 215	10 705	7 273	92⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145 514
Juli	—	104	1 050	7 030	55 587	434 057	356 751	—	7 744	81½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154 896
Augustus	—	91	918	6 586	57 248	445 698	349 355	—	7 815	51½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156 310
September	—	87	924	6 506	55 284	429 506	327 923	—	7 502	90½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150 058
October	—	118	957	6 366	61 136	438 294	337 378	—	7 759	97½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155 200
November	—	108	910	6 097	58 970	396 766	306 076	—	7 123	04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142 461
December	—	110	977	6 527	60 255	387 388	312 410	—	7 117	00½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142 340
Totalen	—	1 194	12 099	78 008	675 173	4 787 144	3 893 598	59 730	86 753	26½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 735 264
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	—	225	17 801	43 085	405 834	3 828 415	3 249 473	456 767	68 606	37⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 373 650
in 1912	—	195	20 751	63 221	545 718	4 330 601	3 764 219	324 348	79 926	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 599 607
in 1913	—	784	16 306	70 303	678 802	4 804 136	3 989 271	176 926	87 902	90⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 758 648

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van 1/2 thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12 1/2	5	2	1	1/2	gelengs tikee a) (1/2 mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Pasoeroean.																							
1914.																							
Januari	—	24	283	2 464	15 032	163 471	259 002	68 940	3 624	73 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 79 515
Februari	—	19	284	2 140	13 627	143 970	239 362	63 624	3 268	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71 692
Maart	—	23	342	2 011	13 700	150 741	278 039	70 255	3 554	83 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77 972
April	—	24	307	2 212	13 934	148 047	276 516	61 883	3 502	98 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 859
Mei	—	20	307	2 423	14 743	158 214	288 946	66 168	3 706	81 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81 329
Juni	—	21	280	2 383	14 725	170 761	290 441	66 328	3 834	80 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84 145
Juli	—	29	241	2 518	17 240	189 223	297 680	62 190	4 096	00 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89 905
Augustus	—	34	246	2 885	18 347	189 368	266 878	46 814	3 934	55 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86 404
September	—	20	247	2 648	16 924	173 091	247 115	44 713	3 622	28 2/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 541
October	—	16	217	2 799	17 288	174 731	242 265	43 237	3 619	59 2/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 487
November	—	14	199	2 546	16 062	157 260	218 589	40 731	3 278	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71 985
December	—	16	231	2 313	15 429	153 386	221 067	40 599	3 231	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70 961
Totalen	—	260	3 184	29 342	187 051	1 972 263	3 125 900	675 482	43 274	85 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 949 795
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	—	797	2 895	22 575	166 835	1 824 633	2 620 491	2 174 220	43 622	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	952 453
in 1912	—	807	3 722	25 323	160 104	1 861 798	3 064 273	1 468 976	43 971	16 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	962 469
in 1913	—	494	3 827	26 698	174 072	2 019 273	3 230 932	930 669	44 867	83 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	983 990
Besoeki.																							
1914.																							
Januari	—	—	498	3 513	25 723	182 276	10 374	....	2 626	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 52 540
Februari	—	—	392	3 215	20 984	157 130	8 411	....	2 242	78 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 856
Maart	—	—	392	3 099	22 772	172 943	9 024	....	2 433	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 679
April	—	—	429	2 836	21 639	168 721	9 398	....	2 362	46 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 248
Mei	—	—	516	3 138	23 458	174 387	9 430	....	2 481	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 632
Juni	—	—	474	3 344	23 921	178 551	9 526	....	2 538	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 760
Juli	—	—	470	3 492	25 357	191 384	9 512	....	2 701	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 038
Augustus	—	—	477	3 871	27 944	188 217	9 534	....	2 741	89 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 838
September	—	—	371	3 088	24 919	173 291	9 200	....	2 478	06 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 561
October	—	—	453	3 086	25 362	171 978	9 726	....	2 486	57 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 731
November	—	—	391	2 745	22 476	151 802	9 183	....	2 199	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43 992
December	—	—	335	2 519	23 644	164 315	9 933	....	2 333	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46 670
Totalen	—	—	5 198	37 946	288 199	2 074 995	113 251	....	29 627	23 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 592 545
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	—	—	6 525	25 480	250 220	2 146 681	140 393	....	29 262	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	585 256
in 1912	—	—	6 918	27 749	268 628	2 283 820	160 026	....	31 263	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	625 262
in 1913	—	—	6 949	34 260	280 841	2 291 983	140 337	....	31 819	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	636 399

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12½ mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	½ mata tjandoe	gelengs tikee a) (½ mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Bereid opium. Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Ruw opium. Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van ½ thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Opiumpillen. Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Banjoemas.																							
1914.																							
Januari	97	121	681	4 359	8 984	59 881	79 726	. . . .	1 558	94½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 31 179
Februari	76	128	626	3 713	8 191	52 641	69 685	. . . .	1 372	55½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 451
Maart	79	110	739	4 358	8 432	58 151	77 994	. . . .	1 517	39½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 348
April	74	123	608	4 148	9 004	61 726	82 883	. . . .	1 562	90½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31 258
Mei	84	124	694	3 955	9 863	66 605	89 582	. . . .	1 668	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 374
Juni	69	134	701	3 833	9 923	66 682	86 364	. . . .	1 644	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 888
Juli	88	143	693	3 651	9 702	69 997	85 720	. . . .	1 671	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 431
Augustus	82	150	684	3 375	9 991	68 913	75 161	. . . .	1 597	50½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31 950
September	74	232	778	4 375	11 535	63 003	66 441	. . . .	1 603	93½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 079
October	81	164	875	4 747	13 299	63 900	61 634	. . . .	1 641	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 827
November	67	162	883	4 196	12 095	53 120	48 101	. . . .	1 407	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28 156
December	56	201	1 049	4 682	13 037	52 068	44 318	. . . .	1 446	48½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28 930
Totalen	927	1 792	9 011	49 392	124 056	736 687	867 609	. . . .	18 693	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 373 871
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	898	4 338	12 216	33 040	69 502	483 853	912 756	. . . .	15 504	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	310 097
in 1912	674	3 548	11 357	37 598	91 635	582 084	974 918	. . . .	17 051	65½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	341 033
in 1913	892	1 960	9 525	43 578	103 968	722 583	1 022 900	. . . .	18 725	21½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	374 504
Kedoe.																							
1914.																							
Januari	93	529	1 244	6 892	20 099	232 614	446 032	. . . .	5 637	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 112 743
Februari	86	375	967	5 767	17 451	204 232	399 690	. . . .	4 935	76½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98 715
Maart	78	373	1 037	6 079	18 590	225 087	445 683	. . . .	5 416	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108 338
April	73	391	910	5 933	17 054	212 936	419 787	. . . .	5 114	02½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102 280
Mei	80	371	910	5 749	16 769	214 511	433 295	. . . .	5 180	91½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103 618
Juni	57	325	904	5 547	15 797	208 451	419 618	. . . .	4 998	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99 973
Juli	31	328	870	5 844	17 082	227 183	448 370	. . . .	5 353	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107 075
Augustus	56	299	981	5 676	17 688	223 792	438 035	. . . .	5 291	03	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105 821
September	58	246	852	5 571	18 231	219 584	433 267	. . . .	5 202	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 047
October	55	232	836	5 975	20 309	237 215	453 648	. . . .	5 535	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110 706
November	45	281	902	5 985	20 087	227 975	427 699	. . . .	5 324	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106 495
December	59	300	1 112	6 414	21 230	220 022	427 543	. . . .	5 326	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106 535
Totalen	771	4 050	11 525	71 432	220 387	2 653 602	5 192 667	. . . .	63 317	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 266 346
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	1 069	5 856	14 284	70 866	239 265	2 408 686	4 872 426	. . . .	60 561	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 211 232
in 1912	1 269	7 008	13 811	73 306	261 854	2 684 650	5 220 328	. . . .	65 963	39½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 319 268
in 1913	1 093	5 729	12 356	78 514	235 560	2 684 367	5 250 397	. . . .	65 255	80½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 305 116

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata)	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Djokjakarta.																							
1914.																							
Januari	2	243	868	4 817	11 814	103 152	263 828	....	2 998	04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 59 961
Februari	3	201	849	4 622	10 721	95 080	239 907	....	2 753	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55 074
Maart	5	244	949	4 637	11 436	102 765	262 278	....	2 981	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 635
April	3	212	877	4 784	11 812	101 550	260 876	....	2 959	44½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 189
Mei	3	218	867	5 212	12 783	111 826	288 028	....	3 239	03½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64 781
Juni	4	223	805	4 518	12 114	114 028	292 655	....	3 230	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64 602
Juli	5	189	803	4 577	12 573	116 702	275 431	....	3 174	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63 492
Augustus	16	189	856	4 539	12 162	110 535	252 959	....	3 002	58½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 052
September	3	241	874	4 561	12 016	107 112	252 972	....	2 975	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 507
October	3	230	966	4 909	12 546	109 644	269 672	....	3 120	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 418
November	1	205	841	4 772	12 136	104 774	253 602	....	2 953	94½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 079
December	5	209	757	4 674	12 049	104 136	245 129	....	2 891	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 821
Totalen	53	2 604	10 312	56 622	144 162	1 281 304	3 157 337	....	36 280	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 725 611
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	148	2 626	9 033	41 027	108 721	851 415	3 144 951	—	30 324	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	606 486
in 1912	160	2 577	9 294	43 649	119 291	1 014 023	3 365 785	—	33 423	42½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	668 468
in 1913	35	2 766	9 128	53 045	128 854	1 152 542	3 477 215	—	35 990	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	719 816

MAANDEN.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails.	Mata's.	100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail	Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Soerakarta.																							
1914.																							
Januari	—	154	827	8 204	27 818	412 957	986 141	—	10 168	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 203 374
Februari	—	162	815	7 533	24 958	369 437	877 662	—	9 100	86½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	182 017
Maart	—	175	859	7 620	26 758	401 289	962 871	—	9 894	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	197 891
April	—	193	733	7 280	26 269	393 669	945 949	—	9 695	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	193 914
Mei	—	190	689	7 416	26 874	423 431	1 016 468	—	10 358	55½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207 171
Juni	—	163	645	7 132	25 750	453 556	1 096 822	—	11 012	64½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220 253
Juli	—	123	739	7 306	26 665	497 882	1 185 390	—	11 927	49½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	238 550
Augustus	—	205	926	7 745	27 317	483 257	1 108 487	—	11 475	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	229 512
September	—	142	652	6 624	24 604	446 114	1 024 475	—	10 523	79½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	210 476
October	—	125	659	6 906	25 751	440 993	1 012 178	—	10 444	76½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	208 895
November	—	124	623	6 736	23 396	404 233	917 408	—	9 542	96½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	190 859
December	—	140	647	6 880	23 346	382 712	885 919	—	9 183	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183 670
Totalen	—	1 896	8 814	87 382	309 506	5 109 530	12 019 770	—	123 329	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 466 582
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	45	1 663	7 514	78 537	248 737	3 614 864	10 689 102	88 401	100 167	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 003 658
in 1912	12	1 669	7 984	80 861	264 767	3 906 909	10 852 105	10 951	104 125	75⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 082 552
in 1913	—	1 714	9 541	87 725	316 576	4 676 946	11 668 642	—	117 451	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 349 031

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12 1/2 mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	1/2 mata tjandoe	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Bereid opium. Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Ruw opium. Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van 1/2 thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Opiumpillen. Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Madioen.																							
1914.																							
Januari	—	—	739	3 799	7 408	124 069	881 710	28 425	6 174	47 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 123 584
Februari	—	—	585	2 957	5 868	107 831	752 972	23 801	5 260	84 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105 296
Maart	—	—	626	3 345	6 960	115 300	823 714	24 302	5 737	27 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114 827
April	—	—	585	2 938	7 190	115 369	839 547	23 932	5 795	02 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115 980
Mei	—	—	595	3 176	7 535	130 000	922 822	26 197	6 385	35 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127 794
Juni	—	—	586	3 457	7 699	137 887	983 451	23 360	6 774	07 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135 559
Juli	—	—	622	3 845	8 291	150 142	1 072 380	22 498	7 374	13 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147 558
Augustus	—	—	689	3 667	7 960	141 996	1 002 431	17 5[illegible]	6 919	28 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138 444
September	—	—	563	3 389	7 660	133 990	972 683	15 49[illegible]	6 648	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	133 012
October	—	—	568	3 503	8 207	133 293	984 604	17 144	6 723	38 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134 525
November	—	—	497	3 367	7 413	120 808	884 314	15 773	6 060	96 [illegible]/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121 272
December	—	—	545	3 378	8 021	115 688	878 341	16 072	5 999	60 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120 046
Totalen	—	—	7 200	40 821	[illegible]	1 526 373	10 998 979	254 551	75 852	41 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 517 897
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	—	—	6 329	36 180	81 906	1 103 614	7 845 715	1 008 157	57 863	48 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 160 630
in 1912	—	—	8 505	38 411	90 211	1 318 510	9 485 221	640 440	67 533	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 352 813
in 1913	—	—	8 666	41 681	98 437	1 508 680	10 667 041	381 982	74 831	31 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 497 900
Kediri.																							
1914.																							
Januari	—	—	562	3 123	19 919	241 573	1 262 877	238 806	10 150	91 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 204 153
Februari	—	—	435	2 376	16 385	204 582	1 125 907	205 429	8 860	99 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178 216
Maart	—	—	429	2 376	17 357	215 442	1 267 362	213 961	9 723	99 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	195 582
April	—	—	442	2 515	16 537	206 884	1 251 392	207 498	9 529	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191 680
Mei	—	—	552	2 500	16 739	220 866	1 325 384	220 983	10 100	97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	203 181
Juni	—	—	465	2 553	17 947	235 739	1 392 003	217 662	10 587	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	212 921
Juli	—	—	454	2 595	19 142	255 366	1 462 814	212 861	11 146	60 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	224 078
Augustus	—	—	479	2 935	21 065	254 350	1 362 357	186 229	10 603	97 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	213 108
September	—	—	479	3 067	21 630	238 885	1 262 709	183 887	9 961	17 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200 163
October	—	—	536	3 012	21 843	244 990	1 287 743	180 685	10 145	35 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	203 830
November	—	—	469	2 750	20 883	225 894	1 178 872	169 542	9 332	22 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187 504
December	—	—	408	2 830	22 611	220 078	1 178 951	166 264	9 294	46 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	186 781
Totalen	—	—	5 710	32 632	232 058	2 764 649	15 358 371	2 403 807	119 437	54 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 401 197
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	—	—	5 047	30 708	175 907	2 007 985	8 788 453	11 167 093	106 930	17 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 178 505
in 1912	—	—	5 634	34 334	212 788	2 491 160	12 059 643	7 612 334	117 260	97 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 374 559
in 1913	—	—	5 933	35 918	234 275	2 898 619	15 210 175	3 751 236	124 770	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 512 348

MAANDEN.	DEBIET.																						
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			Geldelijke opbrengst (bruto).
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.			Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (½ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Madoera.																							
1914.																							
Januari	—	—	158	—	3 213	20 176	7 821	....	324	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 6 497
Februari	—	—	153	—	3 178	19 605	7 331	....	315	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 308
Maart	—	—	176	—	3 059	19 973	7 526	....	320	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 411
April	—	—	173	—	3 026	19 851	7 705	....	319	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 383
Mei	—	—	168	—	3 072	19 896	7 348	....	318	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 363
Juni	—	—	168	—	3 131	20 279	7 317	....	322	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 460
Juli	—	—	170	—	3 066	20 448	7 023	....	322	16½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 443
Augustus	—	—	164	—	3 006	19 809	7 146	....	314	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 289
September	—	—	151	—	2 994	20 171	7 046	....	315	69½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 314
October	—	—	164	—	3 193	19 101	7 143	....	311	08½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 222
November	—	—	157	—	3 019	19 286	6 586	...	305	79½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 116
December	—	—	153	—	3 143	19 285	6 582	....	307	74½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 155
Totalen	—	—	1 955	—	37 100	237 880	86 574	....	3 798	04½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 75 961
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	2	—	1 387	—	40 122	312 851	203 042	....	5 120	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102 441
in 1912	—	—	1 109	—	40 309	269 651	125 107	....	4 266	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85 337
in 1913	—	—	1 481	—	40 912	254 674	107 977	....	4 089	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81 800
Sumatra's Westkust.																							
1914.																							
Januari	18	147	516	3 108	19 990	34 993	10 499	....	1 067	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 17 086
Februari	10	148	390	3 004	18 264	31 298	9 579	....	967	10½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 474
Maart	11	178	440	3 154	19 778	35 561	11 392	....	1 070	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 133
April	15	161	447	2 994	18 551	32 612	10 156	....	1 001	24½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 020
Mei	9	149	483	3 103	19 169	35 032	10 635	....	1 044	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 707
Juni	7	122	471	3 055	19 659	34 096	10 883	....	1 034	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 547
Juli	10	127	444	3 401	20 212	34 267	10 525	....	1 061	83½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 989
Augustus	12	97	458	3 010	18 839	34 702	9 770	....	1 010	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 171
September	16	95	510	3 142	21 545	38 561	9 731	....	1 117	76½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 884
October	6	66	294	2 897	17 168	33 765	8 615	....	925	18½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 653
November	12	119	359	2 405	16 839	35 157	8 848	....	933	46½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 802
December	17	142	397	2 989	18 753	37 272	9 765	....	1 039	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 714
Totalen	143	1 551	5 209	36 262	228 767	417 316	120 398	....	12 273	96½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 202 180
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	128	1 938	8 147	36 797	265 683	475 984	209 934	....	14 529	89½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	203 419
in 1912	138	1 260	6 927	38 276	240 338	439 738	201 744	....	13 376	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200 648
in 1913	179	1 491	5 387	33 729	213 829	410 884	167 346	...	12 044	22½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	192 680

DEBIET.

MAANDEN.	Bereid opium: 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata)	Bereid opium, Totaal debiet: Thails	Mata's	Ruw opium a), Potten of blikken bussen van: 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata	Ruw opium, Totaal debiet: Thails	Mata's	Opiumpillen a): Tubes van ½ thail	Opiumpillen, Totaal debiet: Thails	Mata's	Geldelijke opbrengst (bruto).
Tapanoeli.																							
1914.																							
Januari	—	66	304	3 135	12 261	15 361	689	....	613	52½	—	—	—	—	—	133	16 376	624	28	—	—	—	f 12 970
Februari	—	77	430	2 331	12 732	17 752	490	....	624	16	—	—	—	—	—	135	12 931	522	93	—	—	—	12 297
Maart	—	61	377	2 562	13 628	18 760	654	....	653	90½	—	—	—	—	—	124	11 405	466	15	—	—	—	12 230
April	—	65	390	3 214	13 782	17 946	588	....	683	74	—	—	—	—	—	137	8 110	380	30	—	—	—	11 931
Mei	—	106	493	3 748	13 825	17 060	556	....	725	40½	—	—	—	—	—	144	7 561	370	83	—	—	—	12 397
Juni	—	70	693	2 700	15 055	17 849	566	....	721	54½	—	—	—	—	—	95	8 441	348	23	—	—	—	12 166
Juli	—	94	386	3 463	14 653	18 478	583	....	725	65½	—	—	—	—	—	70	6 412	262	36	—	—	—	12 057
Augustus	—	124	566	3 867	14 370	14 812	516	....	733	20	—	—	—	—	—	54	4 471	188	13	—	—	—	11 413
September	—	117	577	3 633	15 083	16 692	472	....	753	96½	—	—	—	—	—	43	2 442	116	26	—	—	—	10 964
October	—	140	322	3 544	13 530	15 817	600	....	684	22	—	—	—	—	—	33	4 567	170	01	—	—	—	10 595
November	—	108	276	3 567	12 791	15 225	606	....	650	95	—	—	—	—	—	31	4 154	155	62	—	—	—	10 019
December	—	96	386	3 865	13 753	15 726	669	....	701	16½	—	—	—	—	—	31	4 049	152	47	—	—	—	10 640
Totalen	—	1 124	5 200	39 629	165 463	201 478	6 989	....	8 271	43½	—	—	—	—	—	1 030	90 919	3 757	57	—	—	—	f 139 679
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	59	537	3 080	11 598	59 560	74 818	16 155	....	3 148	80½	—	—	—	—	—	10 666	687 172	31 281	16	—	—	—	119 137
in 1912	—	883	2 534	13 789	72 665	73 131	14 110	....	3 482	11	—	—	—	—	—	8 000	666 559	27 996	77	—	—	—	157 255
in 1913	—	909	3 049	23 296	118 355	137 483	6 927	....	5 549	74	—	—	—	—	—	4 408	511 314	19 747	42	—	—	—	177 815
Benkoelen.																							
1914.																							
Januari	—	—	172	2 298	20 540	65 871	969	....	1 210	75½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 19 372
Februari	—	—	152	1 920	17 971	61 215	896	....	1 091	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 457
Maart	—	—	135	2 109	17 538	65 076	1 068	....	1 129	18½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 067
April	—	—	105	1 941	20 037	63 766	1 183	....	1 154	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 472
Mei	—	—	135	1 908	18 208	58 755	1 246	....	1 070	21½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 123
Juni	—	—	169	1 991	19 240	60 207	1 207	....	1 113	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 817
Juli	—	—	195	2 250	20 049	63 297	918	....	1 175	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 807
Augustus	—	—	193	1 938	22 328	54 627	858	....	1 118	14½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 890
September	—	—	180	2 149	23 856	57 940	866	....	1 190	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 053
October	—	—	131	1 818	19 539	55 939	876	....	1 061	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 113
November	—	—	74	979	11 582	29 678	541	....	588	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 590
December	—	—	58	1 083	11 106	33 110	603	....	617	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 117
Totalen	—	—	1 699	22 384	221 944	669 481	11 231	....	12 521	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 204 878
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	13	158	1 716	27 997	317 952	829 404	33 548	....	16 481	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	263 699
in 1912	4	22	1 354	19 869	283 358	865 363	29 965	....	15 640	81½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250 253
in 1913	—	—	1 635	26 096	267 192	768 181	16 289	....	14 616	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	233 860

MAANDEN.	DEBIET.																						
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			Geldelijke opbrengst (bruto).
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.			Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (½ mata).			Potten of blikken bussen van					Tubes van 1	Capsules van 3 mata.			Tubes van ½ thail.			
	mata tjandoe.								Thails.	Mata's.	100	60	20	10	4	thail.		Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
Lampongsche districten.																							
1914.																							
Januari	—	3	63	1 170	4 728	43 266	7 731	....	633	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 15 825
Februari	—	7	49	874	4 861	38 459	5 813	....	562	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 061
Maart	—	11	61	885	5 252	37 723	8 061	....	577	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 430
April	—	3	55	900	5 324	42 318	6 576	...	615	16½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 879
Mei	—	5	24	1 155	5 291	45 158	7 389	....	656	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 409
Juni	—	2	23	1 181	5 694	35 461	7 054	....	566	18½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 155
Juli	—	2	25	1 091	6 020	36 301	8 067	....	581	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 548
Augustus	—	1	17	1 199	5 860	36 245	9 184	....	587	89½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 697
September	—	—	10	1 190	5 408	38 012	10 195	....	600	00½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 000
October	—	—	36	1 213	5 939	39 166	9 494	....	623	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 576
November	—	15	60	1 048	5 347	35 225	8 093	....	563	30½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 083
December	—	5	141	1 033	5 158	33 730	10 583	....	563	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 098
Totalen	—	54	564	12 939	64 882	461 064	98 240	....	7 130	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 178 261
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	—	33	100	10 375	34 082	309 323	101 937	....	4 824	05½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120 601
in 1912	—	12	298	11 602	40 655	426 035	115 380	....	6 270	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156 767
in 1913	—	24	610	12 294	48 922	428 491	82 202	....	6 371	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	159 283
Palembang.																							
1914.																							
Januari	3	72	236	4 870	44 028	32 161	426	....	1 496	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 23 949
Februari	1	59	271	4 493	43 343	31 292	394	....	1 455	52½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 289
Maart	1	63	319	5 110	47 146	36 536	485	....	1 622	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 957
April	13	94	276	4 531	48 450	37 177	462	....	1 634	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 146
Mei	—	99	267	4 709	44 352	36 090	358	....	1 543	30½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 633
Juni	2	79	270	4 422	50 736	42 232	357	....	1 714	42½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 431
Juli	5	86	375	5 058	55 764	47 069	331	....	1 911	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 582
Augustus	4	86	462	4 359	49 616	39 000	319	....	1 683	11½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 930
September	3	77	358	3 624	45 810	39 008	366	....	1 554	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 877
October	7	84	395	4 431	46 348	35 852	423	....	1 583	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 328
November	1	97	311	5 343	44 493	31 244	295	....	1 534	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 553
December	—	85	289	4 346	44 954	33 474	242	....	1 509	70½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 155
Totalen	40	981	3 829	55 296	565 040	441 135	4 458	....	19 243	11½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 307 890
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	462	2 314	2 021	51 991	403 876	413 172	17 134	....	15 956	58½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	229 908
in 1912	144	830	1 663	44 665	412 829	425 990	14 144	....	15 307	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244 925
in 1913	102	651	2 055	50 101	498 494	378 785	5 808	....	16 762	44½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	268 199

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Djambi.																							
1914.																							
Januari	—	—	77	2 689	5 292	2 177	—	. . .	271	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 4 347
Februari	—	—	77	2 671	5 190	2 212	—	. . . .	269	09½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 306
Maart	—	—	111	2 460	5 522	2 845	—	. . . .	275	76½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 412
April	—	—	96	2 025	6 064	3 101	—	. . . .	265	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 249
Mei	—	—	62	2 008	6 103	3 275	—	. . . .	262	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 207
Juni	—	—	71	2 466	6 954	3 365	—	. . . .	304	90½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 878
Juli	—	—	74	1 446	4 508	2 387	—	. . . .	195	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 129
Augustus	—	—	71	1 723	5 172	1 742	—	. . . .	215	88½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 454
September	—	—	81	1 809	5 839	1 598	—	. . . .	233	33½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 734
October	—	—	63	1 666	5 583	1 910	—	. . . .	221	93½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 551
November	—	—	77	1 690	5 586	1 854	—	. . . .	224	38½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 590
December	—	—	66	1 662	5 405	2 040	—	. . . .	219	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 518
Totalen	—	—	926	24 315	67 218	28 506	—	. . . .	2 960	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 47 375
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	25	511	1 641	35 064	79 363	20 877	—	. . . .	3 894	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46 735
in 1912	—	32	832	36 622	76 046	22 949	—	. . . .	3 693	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 709
in 1913	—	—	1 313	35 906	76 465	27 599	—	. . . .	3 764	71½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 235
Oostkust van Sumatra.																							
1914.																							
Januari	5 628	8 897	44 837	846 123	1 039 656	255 135	—	. . . .	76 293	49½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 610 348
Februari	4 638	7 354	37 431	759 609	943 967	226 735	—	. . . .	67 963	51½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	543 708
Maart	4 980	7 636	38 934	812 086	1 038 031	267 746	—	. . . .	73 308	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	586 465
April	4 164	6 769	35 808	789 000	1 039 988	278 116	—	. . . .	71 281	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	570 250
Mei	4 459	6 981	38 387	838 854	1 120 691	289 959	—	. . . .	76 029	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	608 234
Juni	4 136	7 177	38 560	820 848	1 105 152	285 509	—	. . . .	74 682	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	597 462
Juli	3 988	6 650	39 685	828 796	1 167 711	310 801	—	. . . .	76 519	15½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	612 153
Augustus	4 085	5 947	37 660	769 468	1 150 264	350 684	—	. . . .	73 222	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	585 778
September	3 675	5 600	36 150	728 691	1 168 644	366 622	—	. . . .	71 229	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	569 839
October	3 680	5 678	38 095	746 148	1 235 395	374 565	—	. . . .	73 782	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	590 259
November	3 160	4 687	34 688	657 536	1 185 027	375 893	—	. . . .	67 424	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	539 392
December	3 563	4 850	35 153	654 973	1 271 472	378 380	—	. . . .	69 350	01½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	554 800
Totalen	50 156	78 226	455 388	9 252 132	13465098	3 760 145	—	. . . .	871 086	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 6 968 688
Over de maanden April t/m December 1912 waren de totalen	139 544	196 653	469 519	9 333 646	6 357 613	—	—	. . . .	771 459	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 683 761
in 1913	121 064	178 704	570 342	12403798	8 825 902	1 496 993	—	. . . .	988 178	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 823 794

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	$12\frac{1}{2}$	5	2	1	$\frac{1}{2}$	gelengs tikee *a*) ($\frac{1}{3}$ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. *a*) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. *a*) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Riouw en onderhoorigheden.																							
1914.																							
Januari	865	3 464	7 498	184 864	136 493	—	—	....	14 208	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 119 912
Februari	904	3 106	6 634	178 363	132 237	—	—	....	13 620	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114 937
Maart	1 066	2 922	5 978	179 971	133 973	—	—	....	13 688	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115 512
April	874	2 577	6 036	178 190	128 630	—	—	....	13 317	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112 375
Mei	728	2 500	5 368	185 064	130 787	—	—	....	13 528	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114 135
Juni	808	2 189	4 812	180 183	129 326	—	—	....	13 148	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110 936
Juli	800	2 021	4 444	194 198	135 465	—	—	....	13 879	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117 085
Augustus	948	1 614	4 218	167 058	126 881	—	—	....	12 295	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103 744
September	699	1 218	3 061	156 954	135 462	—	—	....	11 593	$56\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97 826
October	692	1 106	2 834	167 370	140 661	—	—	....	12 158	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102 582
November	627	1 196	2 859	160 124	137 411	—	—	....	11 724	$29\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98 913
December	649	1 230	3 122	180 796	148 091	—	—	....	13 023	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109 867
Totalen	9 660	25 143	56 864	2 113 135	1 615 417	—	—	....	156 188	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 317 824
Over April t/m December 1911 waren de totalen	22 409	90 191	117 024	1 238 871	1 228 055	—	—	....	134 884	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	810 480
in 1912	30 437	145 483	167 349	2 253 569	1 728 505	—	—	....	219 756	$42\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 373 725
in 1913	17 940	75 337	133 143	2 025 918	1 830 737	—	—	....	182 357	$76\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 424 066
Banka en onderhoorigheden.																							
1914.																							
Januari	—	123	827	38 415	143 331	306 819	19 603	....	8 087	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	921	460	50	f 130 554
Februari	—	106	717	36 074	149 768	288 576	14 087	....	7 871	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 121	560	50	127 244
Maart	—	247	842	39 017	148 198	240 481	11 872	....	7 545	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 101	1 050	50	123 362
April	—	16	317	28 970	114 719	243 011	13 466	....	6 283	$94\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100 543
Mei	—	37	176	30 725	126 565	230 557	16 927	....	6 489	$00\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103 824
Juni	—	28	193	27 701	119 145	232 773	13 680	....	6 195	$20\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99 123
Juli	—	26	251	29 393	125 319	257 838	15 212	....	6 668	$34\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106 694
Augustus	—	16	139	26 007	120 655	249 085	14 198	....	6 296	$66\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100 747
September	—	—	125	29 542	127 571	261 966	15 003	....	6 738	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107 821
October	—	—	190	29 544	138 626	276 487	15 894	....	7 117	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113 885
November	—	—	189	25 323	123 293	243 246	13 972	....	6 257	$65\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100 122
December	—	—	168	27 954	132 630	279 081	13 392	....	6 929	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110 865
Totalen	—	599	4 134	368 665	1 569 820	3 109 890	177 306	....	82 481	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 143	2 071	50	f 1 324 884
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	2	487	4 570	187 800	989 832	2 589 215	254 681	....	57 046	$19\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85 369	42 684	50	981 034
in 1912	—	333	5 470	264 242	1 134 878	2 967 173	300 121	....	67 848	$99\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 512	23 756	—	1 133 096
in 1913	—	425	5 013	353 244	1 292 299	2 916 948	243 986	....	74 630	$46\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 504	9 252	—	1 217 217

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (½ mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van (thail) 100	60	20	10	4	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van ½ thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Billiton.																							
1914.																							
Januari	—	50	341	6 250	43 854	182 186	1 525	....	3 074	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 49 187
Februari	—	51	220	5 128	37 142	157 208	1 404	....	2 618	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41 897
Maart	—	43	270	5 092	40 158	183 056	1 810	....	2 941	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 070
April	—	38	354	5 453	44 015	197 219	1 933	....	3 188	55½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 017
Mei	—	40	392	5 716	52 191	215 855	1 662	....	3 555	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 888
Juni	—	54	402	6 185	59 447	243 908	1 282	....	4 008	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64 133
Juli	—	58	483	5 713	48 160	180 277	1 404	....	3 133	51½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 136
Augustus	—	68	431	4 761	41 797	152 844	1 694	....	2 681	77½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42 908
September	—	31	341	4 601	41 878	163 395	1 796	....	2 760	91½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 175
October	—	39	361	4 804	39 910	157 135	2 172	....	2 675	48½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42 808
November	—	37	364	4 296	35 031	142 613	1 873	....	2 405	66½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38 491
December	—	40	343	4 768	38 906	156 694	2 396	....	2 648	31½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42 373
Totalen	—	549	4 302	62 767	522 489	2 132 480	20 951	....	35 692	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 571 083
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	143	1 360	5 969	66 030	790 983	1 777 266	23 381	....	38 168	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	458 020
in 1912	88	757	3 891	63 816	677 313	1 946 888	22 161	....	37 036	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	518 509
in 1913	21	481	2 896	58 658	531 037	1 923 306	24 339	....	33 401	14½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	534 356
Atjeh en onderhoorigheden.																							
1914.																							
Januari	152	583	2 357	35 307	202 143	154 608	—	—	7 870	66½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 98 377
Februari	97	495	1 846	30 665	182 278	148 176	—	—	7 063	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88 290
Maart	91	462	2 289	31 273	201 381	161 945	—	—	7 657	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95 717
April	109	434	2 164	31 443	206 417	155 801	—	—	7 692	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96 145
Mei	123	432	2 166	32 873	219 177	164 793	—	—	8 115	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101 437
Juni	99	438	2 027	30 900	216 644	163 503	—	—	7 925	28½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99 061
Juli	113	496	1 856	32 180	223 351	181 873	—	—	8 307	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103 836
Augustus	89	337	1 802	29 865	211 389	162 426	—	—	7 699	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96 237
September	92	314	1 582	26 798	192 868	164 040	—	—	7 159	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89 495
October	93	341	1 519	26 554	201 295	167 472	—	—	7 349	94½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91 870
November	62	319	1 555	24 415	192 557	157 716	—	—	6 954	17½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86 923
December	66	384	1 615	25 958	202 723	172 165	—	—	7 404	88½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92 557
Totalen	1 186	5 035	22 778	358 231	2 452 223	1 954 518	—	—	91 200	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 139 945
Over de maanden April t/m December 1913 waren de totalen	1 279	4 360	23 825	252 335	1 697 695	1 229 733	—	—	63 575	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	794 635

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Westerafdeeling van Borneo.																							
1914.																							
Januari	94	294	2 685	37 418	91 410	14 467	—	. . . .	4 299	89½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 55 899
Februari	90	230	2 450	35 053	86 309	13 751	—	. . . .	4 025	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 326
Maart	99	271	2 251	37 338	91 830	13 911	—	. . . .	4 241	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55 136
April	81	266	2 379	38 120	91 728	14 505	—	. . . .	4 289	98½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55 770
Mei	89	296	2 652	39 684	91 399	14 462	—	. . . .	4 406	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 288
Juni	77	242	2 473	39 878	87 376	13 655	—	. . . .	4 286	09½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55 719
Juli	78	258	2 613	36 317	84 187	11 751	—	. . . .	4 047	22½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 614
Augustus	119	146	1 950	30 170	59 133	7 362	—	. . . .	3 104	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40 359
September	100	208	2 149	32 112	67 265	8 226	—	. . . .	3 403	78½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 249
October	98	173	2 887	35 219	78 840	10 762	—	. . . .	3 898	49½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 681
November	83	145	2 297	32 840	79 349	9 978	—	. . . .	3 693	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 017
December	81	241	2 763	35 284	92 147	11 698	—	. . . .	4 170	24½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 213
Totalen	1 089	2 770	29 549	429 433	1 000 973	144 528	—	. . . .	47 867	01½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 622 271
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	2 542	7 390	54 752	674 412	919 924	140 507	—	. . . .	63 486	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	634 866
in 1912	1 730	4 516	45 916	440 100	985 316	165 187	—	. . . .	51 096	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	613 160
in 1913	1 214	3 510	30 353	404 855	1 074 762	203 975	—	. . . .	49 056	36½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	637 733
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.																							
1914.																							
Januari	24	115	259	23 695	61 355	20 676	—	. . . .	2 691	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 34 992
Februari	85	116	117	21 337	57 790	16 981	—	. . . .	2 478	58½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 222
Maart	41	83	296	23 638	61 321	18 965	—	. . . .	2 676	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34 791
April	25	91	267	23 261	58 937	18 310	—	. . . .	2 593	51½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 716
Mei	45	82	290	26 224	63 198	18 841	—	. . . .	2 842	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 957
Juni	30	82	209	25 111	58 985	19 446	—	. . . .	2 691	33½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34 987
Juli	11	18	188	25 268	64 481	22 514	—	. . . .	2 811	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 551
Augustus	67	84	259	24 376	57 217	14 984	—	. . . .	2 599	85½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 798
September	12	41	104	20 973	50 314	17 653	—	. . . .	2 260	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29 389
October	9	37	146	21 797	55 503	18 614	—	. . . .	2 418	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31 435
November	5	18	112	21 239	51 599	20 998	—	. . . .	2 324	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 224
December	15	24	165	21 668	54 754	21 100	—	. . . .	2 423	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31 507
Totalen	369	791	2 412	278 587	695 454	229 082	—	. . . .	30 813	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 400 569
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	1 224	2 194	10 820	216 348	498 696	197 067	—	. . . .	25 274	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	283 270
in 1912	668	1 868	8 107	204 362	552 423	209 901	—	. . . .	25 179	94½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	304 869
in 1913	381	1 274	3 560	244 636	657 630	225 850	—	. . . .	28 596	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	371 760

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.			Totaal debiet.		
	50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	
Celebes en onderhoorigheden.																							
1914.																							
Januari	124	413	3 836	69 802	34 782	883	—	....	4 839	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 48 393
Februari	145	389	3 759	74 913	38 051	734	—	....	5 153	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 536
Maart	176	373	4 204	87 301	44 543	834	—	....	5 971	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 710
April	180	371	4 035	87 160	44 288	790	—	....	5 938	78½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 388
Mei	279	651	5 329	84 060	45 784	913	—	....	6 096	18½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 962
Juni	135	380	3 685	78 335	44 802	861	—	....	5 444	52½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 445
Juli	167	387	3 747	83 633	47 590	861	—	....	5 790	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 907
Augustus	197	428	3 875	79 706	47 557	781	—	....	5 634	12½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 341
September	201	529	3 612	83 576	45 695	825	—	....	5 785	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 852
October	150	321	3 068	54 024	47 094	566	—	....	4 187	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 250
November	139	294	2 918	57 883	46 986	564	—	....	4 347	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 167
December	198	367	3 756	76 701	56 195	535	—	....	5 624	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67 495
Totalen	2 091	4 903	45 824	917 094	543 367	9 147	—	....	64 812	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 676 446
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	7 628	16 709	65 571	1 569 792	694 358	—	—	....	108 564	38½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	759 951
in 1912	4 975	9 131	67 845	1 174 256	581 864	3 54?	—	....	83 636	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	669 068
in 1913	3 179	6 898	60 396	1 103 147	557 186	12 998	—	....	77 294	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	695 598
Menado.																							
1914.																							
Januari	62	130	662	10 210	6 226	653	—	....	787	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	.	—	—	f 7 878
Februari	50	130	558	9 765	5 745	554	—	....	735	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 359
Maart	77	102	802	10 405	6 735	616	—	....	825	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 254
April	75	136	731	9 975	7 635	672	—	....	821	04½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 211
Mei	111	242	506	10 246	8 962	765	—	....	878	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 784
Juni	74	108	504	10 775	5 643	666	—	....	785	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 853
Juli	82	114	774	12 103	7 038	634	—	....	918	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 185
Augustus	74	197	1 070	10 885	7 092	625	—	....	912	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 123
September	76	239	745	11 974	8 562	621	—	....	967	02½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 670
October	57	134	465	9 919	7 449	625	—	....	771	30½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 256
November	40	150	578	12 037	7 753	600	—	....	892	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 712
December	64	147	612	12 450	8 385	806	—	....	943	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 322
Totalen	842	1 829	8 007	130 744	87 225	7 837	—	....	10 239	19½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 107 607
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	1 297	2 560	12 683	128 800	74 261	18 163	—	....	10 980	72½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87 487
in 1912	1 252	2 062	10 012	127 585	92 807	11 737	—	....	10 745	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96 712
in 1913	819	2 127	6 512	115 104	98 108	10 019	—	....	9 572	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95 728

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Amboina.																						
1914.																						
Januari	18	19	459	33 442	13 227	—	—	. . . .	2 007	76½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 20 078
Februari	26	30	220	40 263	11 690	—	—	. . . .	2 294	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 949
Maart	8	14	123	45 090	11 777	—	—	. . . .	2 512	91½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 129
April	9	30	99	40 065	11 044	—	—	. . . .	2 248	50½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 485
Mei	11	41	133	43 389	12 095	—	—	. . . .	2 443	72½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 437
Juni	10	29	177	49 013	11 587	—	—	. . . .	2 716	76½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 168
Juli	11	20	227	48 316	11 905	—	—	. . . .	2 692	77½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 928
Augustus	9	43	314	45 475	11 947	—	—	. . . .	2 567	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 672
September	11	45	98	43 569	13 128	—	—	. . . .	2 470	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 700
October	7	15	119	32 465	13 019	—	—	. . . .	1 905	75½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 869
November	2	28	86	31 231	13 154	—	—	. . . .	1 843	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 121
December	7	21	48	36 589	13 533	—	—	. . . .	2 114	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 378
Totalen	129	335	2 103	488 907	148 106	—	—	. . . .	27 818	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 289 914
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																						
in 1911	2 755	12 350	47 357	449 745	261 728	—	—	. . . .	38 106	43½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	228 569
in 1912	1 167	1 979	29 764	394 755	268 333	—	—	. . . .	29 903	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	239 225
in 1913	653	1 123	12 358	484 221	188 794	—	—	. . . .	30 138	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	271 250
Ternate en onderhoorigheden. c)																						
1914.																						
Januari	—	5	802	6 896	1 653	—	—	. . . .	479	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 4 794
Februari	—	7	1 453	7 708	1 727	—	—	. . . .	603	31½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 033
Maart	2	6	796	6 501	1 866	—	—	. . . .	464	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 644
April	5	6	1 694	7 167	1 692	—	—	. . . .	607	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 079
Mei	3	1	1 164	8 123	1 694	—	—	. . . .	587	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 873
Juni	4	3	706	9 408	1 641	—	—	. . . .	594	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 942
Juli	1	3	1 349	10 084	1 740	—	—	. . . .	708	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 089
Augustus	—	—	1 592	8 260	1 643	—	—	. . . .	644	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 449
September	—	—	795	7 347	1 603	—	—	. . . .	498	78½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 988
October	—	—	634	6 253	1 581	—	—	. . . .	423	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 790
November	—	—	677	7 536	1 839	—	—	. . . .	498	20½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 978
December	—	—	487	8 412	1 884	—	—	. . . .	519	15½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 230
Totalen	15	31	12 149	93 695	20 563	—	—	. . . .	6 629	88½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 68 889
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																						
in 1911	581	957	11 646	74 298	20 740	—	—	. . . .	6 115	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42 806
in 1912	545	723	13 591	63 276	26 965	—	—	. . . .	5 855	22½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46 842
in 1913	202	273	19 667	94 446	24 385	—	—	. . . .	7 837	62½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70 539

c) In dit gewest heeft de verkoop slechts plaats op het eiland Ternate en in een deel van het eiland Batjan (Ind. St. 1905 n°. 187).

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW. OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van (thail.) 100	60	20	10	4	Tubes van 1 (thail.)	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Timor en onderhoorigheden.																							
1914.																							
Januari	23	389	1 591	18 432	7 110	—	—	....	1 371	42½	—	—	—	—	—	—	7 350	220	50	—	—	—	f 16 360
Februari	8	364	2 657	19 542	5 682	—	—	....	1 517	86½	—	—	—	—	—	—	7 703	231	09	—	—	—	17 952
Maart	77	605	2 463	18 705	5 816	—	—	....	1 549	19½	—	—	—	—	—	—	9 362	280	86	—	—	—	18 862
April	22	551	2 328	19 601	5 344	—	—	....	1 526	68	—	—	—	—	—	—	8 476	254	28	—	—	—	18 318
Mei	50	511	2 762	21 551	5 260	—	—	....	1 680	75	—	—	—	—	—	—	7 700	231	—	—	—	—	19 580
Juni	74	470	2 676	22 229	5 155	—	—	....	1 703	55	—	—	—	—	—	—	7 355	220	65	—	—	—	19 683
Juli	71	693	2 997	20 928	5 419	—	—	....	1 738	15½	—	—	—	—	—	—	4 476	134	28	—	—	—	19 396
Augustus	57	585	2 577	22 160	5 940	—	—	....	1 723	67½	—	—	—	—	—	—	3 490	104	70	—	—	—	18 807
September	66	543	1 977	23 350	6 127	—	—	....	1 705	91½	—	—	—	—	—	—	2 316	69	48	—	—	—	18 101
October	23	173	2 097	19 712	6 572	—	—	....	1 433	91½	—	—	—	—	—	—	1 733	51	99	—	—	—	18 143
November	10	503	1 543	18 884	6 751	—	—	....	1 402	84½	—	—	—	—	—	—	1 232	36	96	—	—	—	17 499
December	42	461	2 205	23 779	7 845	—	—	....	1 757	72½	—	—	—	—	—	—	1 305	39	15	—	—	—	21 798
Totalen	523	5 848	27 873	248 873	73 021	—	—	....	19 111	69½	—	—	—	—	—	—	62 498	1 874	94	—	—	—	f 224 499
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	2 646	4 864	20 901	291 686	113 790	—	—	....	22 011	72½	—	—	—	—	—	52	204 685	6 192	55	—	—	—	163 033
in 1912	2 209	4 655	24 394	216 546	119 131	—	—	....	18 527	42	—	—	—	—	—	4	195 475	5 868	25	—	—	—	183 429
in 1913	629	4 572	23 297	241 079	107 883	—	—	....	18 581	23½	—	—	—	—	—	—	164 699	4 940	97	—	—	—	206 724
Bali en Lombok. d)																							
1914.																							
Januari	412	3 717	11 295	116 231	176 627	147 237	43 570	....	13 581	43½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 135 814
Februari	338	3 317	10 773	100 355	150 445	129 626	39 798	....	11 866	77½	1	—	—	—	—	—		100	—	—	—	—	119 518
Maart	363	3 620	10 785	107 760	162 383	135 439	42 479	....	12 637	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126 371
April	356	3 694	10 816	100 354	150 326	126 056	41 449	....	11 945	52½	1	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	120 305
Mei	287	4 087	11 054	106 231	158 033	125 272	40 481	....	12 474	33½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124 744
Juni	292	3 936	8 514	99 185	150 679	117 794	40 537	....	11 547	70½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115 477
Juli	361	4 148	9 083	106 345	152 803	119 636	39 665	....	12 120	87	1	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	122 059
Augustus	408	4 207	8 572	103 119	141 393	115 738	40 277	....	11 669	82½	1	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	117 548
September	373	4 123	8 303	95 329	131 247	114 822	41 054	....	11 000	00½	1	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	110 850
October	278	2 189	7 527	77 692	131 293	112 594	44 942	....	9 488	23½	1	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	114 708
November	249	1 915	7 134	71 651	123 904	108 178	44 415	....	8 859	48½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106 314
December	279	1 863	6 568	72 056	123 616	107 005	46 510	....	8 803	97	1	—	—	—	—		—	100	—	—	—	—	106 498
Totalen	3 996	40 816	110 424	1 156 308	1 752 749	1 459 397	505 177	....	135 995	23½	7	—	—	—	—	—	—	700	—	—	—	—	f 1 420 206
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1911	8 435	36 664	267 140	1 620 672	4 064 505	2 901 600	742 768	....	241 829	54	7	—	—	—	15	—	—	760	—	—	—	—	1 454 397
in 1912	5 370	38 046	208 020	1 204 624	3 062 464	2 651 248	706 874	....	189 726	33	5	—	—	—	—	—	—	500	—	—	—	—	1 527 028
in 1913	5 956	43 933	155 480	1 373 835	2 856 051	2 168 250	510 602	....	183 444	53	6	—	—	—	—	—	—	600	—	—	—	—	1 664 422

d) Op Lombok is aan de inheemsche bevolking (Sasaks en Baliërs) het opiumverbruik ontzegd. Met ingang van 1 September 1913 werd een licentiestelsel ingevoerd voor aldaar gevestigde schuivers en de vorstelijke bannelingen van Bali.

MAANDEN.	DEBIET.																						
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			Geldelijke opbrengst (bruto).
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van 1/2 thail.	Totaal debiet.		
	50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12½ mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	½ mata tjandoe	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	

RECAPITULATIE.

	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails.	Mata's.	100	60	20	10	4	Tubes 1	Capsules 3 mata	Thails.	Mata's.	Tubes ½ thail	Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst
Bantam	7	4	54	5 951	16 465	122 976	66 406	—	2 199	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 54 997
Batavia	962	2 683	5 603	113 205	381 381	1 976 903	4 403 509	—	56 926	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 423 164
Preanger-Regentsch.	479	1 709	1 567	22 452	51 142	235 885	185 806	—	6 295	94½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157 399
Cheribon	93	1 996	3 653	26 615	143 593	522 448	281 190	—	11 835	16½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	236 703
Pekalongan	571	3 490	8 711	60 611	226 930	2 275 602	2 112 040	—	43 132	24½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	862 645
Semarang	468	10 564	28 681	188 234	878 285	6 710 644	10 391 307	—	152 500	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 050 010
Rembang	278	—	3 560	42 929	124 428	2 353 071	3 097 989	—	44 239	66½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	884 793
Soerabaja	—	1 194	12 099	78 008	675 173	4 787 144	3 893 598	59 730	86 753	26½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 735 264
Pasoeroean	—	260	3 184	29 342	187 051	1 972 263	3 125 900	675 482	43 274	85⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	949 795
Besoeki	—	—	5 198	37 946	288 199	2 074 995	113 251	—	29 627	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	592 545
Banjoemas	927	1 792	9 011	49 392	124 056	736 687	867 609	—	18 693	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	373 871
Kedoe	771	4 050	11 525	71 432	220 387	2 653 602	5 192 667	—	63 317	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 266 346
Djokjakarta	53	2 604	10 312	56 622	144 162	1 281 304	3 157 337	—	36 280	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	725 611
Soerakarta	—	1 896	8 814	87 382	309 506	5 109 530	12 019 770	—	123 329	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 466 582
Madioen	—	—	7 200	40 821	90 212	1 526 373	10 998 979	254 551	75 852	41⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 517 897
Kediri	—	—	5 710	32 632	232 058	2 764 649	15 358 371	2 403 807	119 437	54½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 401 197
Madoera	—	—	1 955	—	37 100	237 880	86 574	—	3 798	04½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75 961
Totalen voor Java en Madoera	4 609	32 242	126 837	943 574	4 130 128	37 341 956	75 352 303	3 393 570	917 493	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 18 774 780
Sumatra's Westkust	143	1 551	5 209	36 262	228 767	417 316	120 398	—	12 273	96½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202 180
Tapanoeli	—	1 124	5 200	39 629	165 463	201 478	6 989	—	8 271	43½	—	—	—	—	—	1 030	90 919	3 757	57	—	—	—	139 679
Benkoelen	—	—	1 699	22 384	221 944	669 481	11 231	—	12 521	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	204 878
Lampongsche districten	—	54	564	12 939	64 882	461 064	98 240	—	7 130	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178 261
Palembang	40	981	3 829	55 296	565 040	441 135	4 458	—	19 243	11½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	307 890
Djambi	—	—	926	24 315	67 218	28 506	—	—	2 960	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 375
Oostkust van Sumatra	50 156	78 226	455 388	9 252 132	13465998	3 760 145	—	—	871 086	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 968 688
Riouw en onderhoorigh.	9 660	25 143	56 864	2 113 135	1 615 417	—	—	—	156 188	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 317 824
Banka en onderh.	—	599	4 134	368 665	1 569 820	3 109 890	177 306	—	82 481	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 143	2 071	50	1 324 884
Billiton	—	549	4 302	62 767	522 489	2 132 480	20 951	—	35 692	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	571 083
Atjeh en onderhoorigh.	1 186	5 035	22 778	358 231	2 452 223	1 954 518	—	—	91 200	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 139 945
Westerafd. van Borneo.	1 089	2 770	29 549	429 433	1 060 973	144 528	—	—	47 867	01½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	622 271
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	369	791	2 412	278 587	695 454	229 082	—	—	30 813	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400 569
Celebes en onderh.	2 091	4 903	45 824	917 094	543 367	9 147	—	—	64 812	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	676 446
Menado	842	1 829	8 007	130 744	87 225	7 837	—	—	10 239	19½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107 607
Amboina	129	335	2 103	488 907	148 106	—	—	—	27 818	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	289 914
Ternate en onderh.	15	31	12 149	93 695	20 563	—	—	—	6 629	88½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68 889
Timor en onderhoorigh.	523	5 848	27 873	248 873	73 021	—	—	—	19 111	69½	—	—	—	—	—	—	62 498	1 874	94	—	—	—	224 490
Bali en Lombok	3 996	40 816	110 424	1 156 308	1 752 749	1 459 397	505 177	—	135 995	23½	7	—	—	—		—	—	700	—	—	—	—	1 420 206
Totalen voor de buitenbezittingen	70 239	170 585	799 234	16089396	25260719	15 026 004	944 750	—	1 642 337	97	7	—	—	—	—	1 030	153 417	6 332	51	4 143	2 071	50	f 16 213 088
Totalen voor Java en Madoera	4 609	32 242	126 837	943 574	4 130 128	37 341 956	75 352 303	3 393 570	917 493	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 774 780
Algemeene totalen	74 848	202 827	926 071	17032970	29390847	52 367 960	76 297 053	3 393 570	2 559 831	83	7	—	—	—	—	1 030	153 417	6 332	51	4 143	2 071	50	f 34 987 8[illegible]

II. Overzicht van de baten en lasten der opiumregie over 1914.

OMSCHRIJVING.	BANTAM. 1.	BATAVIA. 2.	PREANGER-REGENTSCHAPPEN. 3.	CHERIBON. 4.	PEKALONGAN. 5.	SEMARANG. 6.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 54 997	f 1 423 164	f 157 399	f 236 703	f 862 645	f 3 050 010
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *e)* .	f 4 466	f 115 561	f 12 781	f 24 025	f 87 558	f 309 576
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	114	55 360	5 422	3 948	5 028	42 344
Uitgaven op het terrein der exploitatie *f)*.	3 238	72 463	6 669	15 462	52 285	168 903
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heenen weerzending van stukken van overtuiging *g)*	203	5 253	581	1 092	3 981	14 073
	8 021	248 637	25 453	44 527	148 852	534 896
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten. *h)*	f 46 976	f 1 174 527	f 131 946	f 192 176	f 713 793	f 2 515 114

e) Daar deze uitgaven niet op elk der gewesten in dezelfde mate drukken, heeft men zich er toe bepaald onder de voor elk gewest gedane uitgaven het bedrag op te brengen, waarop de verkochte hoeveelheid opium den lande kwam te staan, zijnde voor 1914 gemiddeld f 2,03^{36} per thail bereid opium, f 1,32^{5} per thail ruw Levantsch opium, f 1,57 per thail ruw Bengaalsch opium, f 8,55^{26} per thail tikee (alle soorten verpakt in tubes, als gelengs tikee of als gelengs ruw) en f 0,91^{52} per thail opiumpillen.

f) Deze post was te splitsen als volgt: wegens traktementen, toelagen wegens dure levenswijze, vivres- en huishuurindemniteiten en reiskosten van de controleurs f 107 972; wegens traktementen en vivresindemniteiten van de depothouders en toelagen voor het beheer van de bewaarplaatsen te Cheribon, Bondowoso, Pamekasan, Benkoelen, Telokbetong, Palembang, Muntok, Tandjoengpandan, Bandjermasin, Samarinda, Menado en Amboina f 77 458; wegens traktementen van de klerken bij de depots f 11 525; wegens traktementen en reiskosten van de assistent-collecteurs en toelagen van de als zoodanig dienstdoenden f 124 873; wegens traktementen en tegemoetkoming in buitengewoon hooge uitgaven van de mantri's voor den opiumverkoop en toelagen van de als zoodanig dienstdoende personen f 704 687; wegens traktementen en tegemoetkomingen in buitengewoon hooge uitgaven voor levensonderhoud en in hooge huishuur van de helpers f 561 752; wegens reis-, verblijf- en transportkosten bij dienstreizen, daggelden bij detacheering van het inlandsch personeel, gratificatiën en belooningen aan personen niet in dienst bij de regie voor werkzaamheden in het belang der registratie van opiumverbruikers f 18 733; wegens schrijfbehoeften, pakmateriaal en dergelijke voor de depots, de verkoopplaatsen en voor de kassen der assistent-collecteurs, zoomede voor onderhoud der inventarisgoederen f 28 722; wegens transportkosten van opium, djitjing, geld, enz. f 136 369 en wegens huur en onderhoud van de gebouwen f 277 840.

g) Hoeveel van het bedrag van f 232 800 ten laste kwam van elk der regiegewesten is niet met juistheid op te geven. Men heeft dus dit bedrag verdeeld naar verhouding van het aantal thails bereid opium, dat in elk der regieterreinen is verkocht, waarbij er echter rekening mede is gehouden dat de kosten van transport van en naar Rembang reeds zijn opgenomen in den post: uitgaven op het terrein.

h) Opgemerkt dient te worden dat onder de lasten, wat de kosten van het bij de opiumregie in dienst zijnde personeel betreft, niet in aanmerking zijn genomen verlofstraktementen, overtochtskosten, enz.

OMSCHRIJVING.	REMBANG. 7.		SOERABAJA. 8.		PASOEROEAN. 9.		BESOEKI. 10.		BANJOEMAS. 11.		KEDOE. 12.	
BATEN:												
Bruto opbrengst van het debiet		f 884 793		f 1 735 264		f 949 795		f 592 545		f 373 870		f 1 266 346
LASTEN:												
Zelfkosten van het verkochte opium *e)* .	f 89 807		f 176 412		f 91 270		f 60 143		f 37 948		f 128 534	
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	501		32 517		2 269		3 911		166		5 475	
Uitgaven op het terrein der exploitatie *f)*.	56 558		106 420		53 698		34 242		20 101		58 346	
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *g)*	305		8 006		3 994		2 735		1 725		5 843	
		147 171		323 355		151 231		101 031		59 940		198 198
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *h)*		f 737 622		f 1 411 909		f 798 564		f 491 514		f 313 930		f 1 068 148

OMSCHRIJVING.	DJOKJAKARTA. 13.	SOERAKARTA. 14.	MADIOEN. 15.	KEDIRI. 16.	MADOERA. 17.	TOTALEN JAVA EN MADOERA. 18.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 725 611	f 2 466 583	f 1 517 897	f 2 401 197	f 75 961	f 18 774 780
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *e)* .	f 73 650	f 250 358	f 155 270	f 254 638	f 7 710	f 1 879 707
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	6 867	6 308	354	3 428	418	174 430
Uitgaven op het terrein der exploitatie *f)*.	73 813	152 025	77 964	120 321	14 520	1 087 028
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *g)*	3 349	11 382	7 000	11 023	350	80 895
	157 679	420 073	240 588	389 410	22 998	3 222 060
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *h)*	f 567 932	f 2 046 510	f 1 277 309	f 2 011 787	f 52 963	f 15 552 720

OMSCHRIJVING.	SUMATRA'S WESTKUST. 19.	TAPANOELI. 20.	BENKOELEN. 21.	LAMPONGSCHE DISTRICTEN. 22.	PALEMBANG. 23.	DJAMBI. 24.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 202 180	f 139 679	f 204 878	f 178 261	f 307 890	f 47 375
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *e)* .	f 24 916	f 21 789	f 25 418	f 14 475	f 39 064	f 6 011
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	—	67	—	—	1 960	—
Uitgaven op het terrein der exploitatie *f)*.	18 196	8 912	9 534	5 637	16 961	2 563
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *g)*	1 133	951	1 155	658	1 776	273
	44 245	31 719	36 107	20 770	59 761	8 847
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *h)*	f 157 935	f 107 960	f 168 771	f 157 491	f 248 129	f 38 528

OMSCHRIJVING.	OOSTKUST VAN SUMATRA. 25.	RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN. 26.	BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN. 27.	BILLITON. 28.	ATJEH EN ONDERHOORIGHEDEN. 29.	WESTER-AFDEELING VAN BORNEO. 30.	ZUIDER- EN OOSTERAFD. VAN BORNEO. 31.
BATEN:							
Bruto opbrengst van het debiet	f 6 968 688	f 1 317 824	f 1 324 884	f 571 083	f 1 139 945	f 622 271	f 400 569
LASTEN:							
Zelfkosten van het verkochte opium *e)* .	f 1 768 305	f 317 063	f 171 249	f 72 456	f 185 136	f 97 170	f 62 550
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	24 866	80	—	40	2 801	613	913
Uitgaven op het terrein der exploitatie *f)*.	397 031	90 741	33 645	10 240	81 464	54 794	16 531
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *g)*	80 386	14 413	7 618	3 293	8 417	4 417	2 844
	2 270 588	422 297	212 512	86 029	277 818	156 994	82 838
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *h)*	f 4 698 100	f 895 527	f 1 112 372	f 485 054	f 862 127	f 465 277	f 317 731

OMSCHRIJVING.	Celebes en onderhoorigheden. 32.	Menado. 33.	Amboina. 34.	Ternate en onderhoorigheden. 35.	Timor en onderhoorigheden. 36.	Bali en Lombok. 37.	Algemeene totalen. 38.
Baten:							
Bruto opbrengst van het debiet	f 676 446	f 107 607	f 289 914	f 68 889	f 224 499	f 1 420 206	f 34 987 868
Lasten:							
Zelfkosten van het verkochte opium *e)* .	f 131 570	f 20 786	f 56 472	f 13 459	f 41 740	f 277 169	f 5 226 505
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	10 008	221	—	106	3	5 263	221 371
Uitgaven op het terrein der exploitatie *f)*.	45 675	5 546	16 032	2 174	8 801	138 426	2 049 931
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *g)*	5 982	945	2 567	612	1 874	12 591	232 800
	193 235	27 498	75 071	16 351	52 418	433 449	7 730 607
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *h)*	f 483 211	f 80 109	f 214 843	f 52 538	f 172 081	f 986 757	f 27 257 261

III. Statistiek betreffende de in 1913 en 1914 in het regiegebied, zoomede in de verboden kringen *i)* van dat gebied gedane opiumaanhalingen.

GEWESTEN.	Aantal in overtreding bevonden personen.	Aanhalingen van *ruw* opium. Opium van de regie afkomstig. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden (herleid tot bereid opium). Kati's.	Thails.	Ander opium. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden (herleid tot bereid opium). Kati's.	Thails.	Aanhalingen van *bereid* opium. Opium van de regie afkomstig. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden. Kati's.	Thails.	Ander opium. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden. Kati's.	Thails.	Totaal der aanhalingen. Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden. Kati's.	Thails.
Java en Madoera (met de Lampongsche districten).																
1913.																
Bantam	16	—	—	—	—	—	—	13	—	$1.97^{2}/_{10}$	2	—	0.80	15	—	$2.77^{2}/_{10}$
Batavia	195	—	—	—	8	12	$6.01^{1}/_{10}$	40	—	$5.69^{3}/_{20}$	182	501	$2.20^{1}/_{20}$	230	513	$13.90^{3}/_{10}$
Preanger-Regentschappen	62	—	—	—	1	—	2.59	38	—	$4.68^{6}/_{10}$	17	—	$4.42^{7}/_{20}$	56	—	$11.69^{19}/_{20}$
Cheribon	10	—	—	—	1	—	0.60	6	—	$1.56^{8}/_{100}$	1	—	0.05	8	—	$2.21^{8}/_{100}$
Pekalongan	13	—	—	—	—	—	—	12	—	$0.32^{4}/_{10}$	1	—	$0.00^{5}/_{10}$	13	—	$0.32^{9}/_{10}$
Semarang	14	—	—	—	7	—	$3.05^{63}/_{100}$	3	—	0.14	4	—	2.06	14	—	$5.25^{63}/_{100}$
Rembang	4	—	—	—	1	—	0.34	1	—	0.03	2	—	$0.08^{3}/_{10}$	4	—	$0.45^{3}/_{10}$
Soerabaja	22	—	—	—	—	—	—	10	—	$0.95^{1}/_{10}$	14	85	$14.81^{5}/_{10}$	24	85	$15.76^{6}/_{10}$
Pasoeroean	8	—	—	—	—	—	—	7	—	$0.94^{3}/_{4}$	1	—	0.32	8	—	$1.26^{3}/_{4}$
Besoeki	8	—	—	—	—	—	—	5	—	4.17	1	6	9.50	6	6	13.67
Banjoemas	19	—	—	—	—	—	—	13	—	$2.29^{2}/_{10}$	2	1	11.50	15	1	$13.79^{2}/_{10}$
Kedoe	155	—	—	—	—	—	—	143	1	$0.94^{18}/_{25}$	5	—	$0.04^{7}/_{20}$	148	1	$0.99^{7}/_{100}$
Djokjakarta	7	—	—	—	—	—	—	5	—	$0.33^{1}/_{2}$	1	2	6.30	6	2	$6.63^{1}/_{2}$
Soerakarta	16	—	—	—	—	—	—	15	—	$0.20^{21}/_{100}$	—	—	—	15	—	$0.20^{21}/_{100}$
Madioen	5	—	—	—	—	—	—	5	—	$0.20^{1}/_{20}$	—	—	—	5	—	$0.20^{1}/_{20}$
Kediri	9	—	—	—	—	—	—	6	—	$0.63^{6}/_{10}$	—	—	—	6	—	$0.63^{6}/_{10}$
Madoera	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1.—	—	—	—	1	—	1.—
Lampongsche districten	5	—	—	—	—	—	—	5	—	$4.08^{2}/_{10}$	—	—	—	5	—	$4.08^{2}/_{10}$
Totalen	569	—	—	—	18	12	$12.59^{73}/_{100}$	328	2	$14.16^{19}/_{25}$	233	598	$4.10^{1}/_{20}$	579	613	$14.86^{27}/_{50}$
1914.																
Bantam	5	—	—	—	—	—	—	2	—	$0.15^{1}/_{2}$	4	—	$12.26^{3}/_{4}$	6	—	$12.42^{1}/_{4}$
Batavia	302	—	—	—	7	3	9.58	43	—	$8.77^{8}/_{10}$	244	386	$9.23^{8}/_{100}$	294	390	$11.58^{88}/_{100}$
Preanger-Regentschappen	126	—	—	—	12	—	$3.80^{1}/_{2}$	41	—	$9.47^{6}/_{10}$	69	5	$7.77^{15}/_{100}$	122	6	$5.05^{1}/_{4}$
Cheribon	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	0.01	2	—	0.01
Pekalongan	14	—	—	—	—	—	—	13	—	$2.28^{33}/_{100}$	1	—	$0.00^{1}/_{10}$	14	—	$2.28^{43}/_{100}$
Semarang	33	—	—	—	2	—	$0.02^{17}/_{100}$	22	—	$3.90^{46}/_{100}$	4	—	$1.64^{66}/_{100}$	28	—	$5.57^{29}/_{100}$
Rembang	12	—	—	—	1	—	0.07	7	—	$0.02^{85}/_{100}$	4	—	$0.39^{1}/_{2}$	12	—	$0.49^{35}/_{100}$
Soerabaja	41	—	—	—	1	—	0.52	16	—	$4.91^{7}/_{10}$	23	13	$5.45^{1}/_{10}$	40	13	$10.88^{8}/_{10}$
Pasoeroean	21	—	—	—	—	—	—	11	—	1.57	11	—	$2.17^{1}/_{2}$	22	—	$3.74^{1}/_{2}$
Besoeki	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	0.10	1	—	0.10
Banjoemas	80	—	—	—	—	—	—	64	—	$12.36^{66}/_{100}$	4	7	$1.45^{33}/_{100}$	68	7	$13.81^{99}/_{100}$
Kedoe	148	—	—	—	—	—	—	130	—	$10.08^{08}/_{100}$	6	—	$0.44^{33}/_{100}$	136	—	$10.53^{1}/_{100}$
Djokjakarta	18	—	—	—	—	—	—	15	—	$5.63^{33}/_{100}$	—	—	—	15	—	$5.63^{33}/_{100}$
Soerakarta	92	—	—	—	—	—	—	81	—	$5.03^{15}/_{100}$	4	—	6.84	85	—	$11.87^{15}/_{100}$
Madioen	24	—	—	—	—	—	—	23	—	$1.32^{1}/_{10}$	—	—	—	23	—	$1.32^{1}/_{10}$
Kediri	14	—	—	—	—	—	—	9	—	$1.48^{58}/_{100}$	3	—	$1.47^{1}/_{4}$	12	—	$2.95^{83}/_{100}$
Madoera	4	—	—	—	—	—	—	4	—	$2.22^{1}/_{4}$	—	—	—	4	—	$2.22^{1}/_{4}$
Lampongsche districten	11	—	—	—	—	—	—	8	—	11.20	3	—	$4.62^{1}/_{2}$	11	—	$15.82^{1}/_{2}$
Totalen	948	—	—	—	23	3	$13.99^{57}/_{100}$	489	5	$0.45^{99}/_{100}$	383	414	$5.88^{25}/_{100}$	895	423	$4.33^{91}/_{100}$
Buitenbezittingen (uitgezonderd de Lampongsche districten).																
1913.																
Sumatra's Westkust	14	—	—	—	3	—	4.51	6	—	$1.09^{11}/_{25}$	5	—	$6.90^{6}/_{100}$	14	—	$12.50^{62}/_{100}$
Tapanoeli	48	23	—	$1.84^{3}/_{10}$	5	—	$11.87^{5}/_{10}$	15	—	$0.48^{43}/_{100}$	1	—	0.11	44	—	$14.31^{23}/_{100}$
Benkoelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	14	—	—	—	—	—	—	11	—	$9.42^{31}/_{50}$	—	—	—	11	—	$9.42^{31}/_{50}$
Djambi	7	—	—	—	1	—	2.—	1	—	$0.58^{45}/_{100}$	4	—	2.25	6	—	$4.83^{33}/_{100}$
Oostkust van Sumatra	108	9	—	$2.88^{3}/_{10}$	2	—	1.13	92	21	$5.30^{94}/_{100}$	3	—	$0.30^{6}/_{10}$	106	21	$9.62^{84}/_{100}$
Riouw en onderhoorigheden	13	—	—	—	—	—	—	9	1	$10.94^{9}/_{10}$	5	—	2.25	14	1	$13.19^{9}/_{10}$
Banka en onderhoorigheden	1	—	—	—	1	—	$0.16^{66}/_{100}$	—	—	—	1	—	0.10	2	—	$0.26^{66}/_{100}$
Billiton	20	—	—	—	—	—	—	17	—	$11.44^{7}/_{10}$	—	—	—	17	—	$11.44^{7}/_{10}$
Atjeh en onderhoorigheden	29	—	—	—	2	2	13.10	15	1	$9.76^{59}/_{100}$	8	2	$8.24^{3}/_{10}$	25	6	$15.10^{89}/_{100}$
Westerafdeeling van Borneo	4	—	—	—	—	—	—	4	1	$1.80^{5}/_{10}$	—	—	—	4	1	$1.80^{5}/_{10}$
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	3	—	—	—	—	—	—	2	—	$2.16^{6}/_{10}$	—	—	—	2	—	$2.16^{6}/_{10}$
Celebes en onderhoorigheden	6	—	—	—	—	—	—	6	7	$4.70^{9}/_{10}$	—	—	—	6	7	$4.70^{9}/_{10}$
Menado	20	—	—	—	2	—	$0.06^{66}/_{100}$	14	1	$12.49^{86}/_{100}$	1	—	$0.00^{3}/_{100}$	17	1	$12.56^{55}/_{100}$
Amboina	35	—	—	—	—	—	—	31	9	$2.08^{3}/_{4}$	—	—	—	31	9	$2.08^{3}/_{4}$
Ternate en onderhoorigheden	2	—	—	—	—	—	—	2	1	$1.29^{4}/_{25}$	—	—	—	2	1	$1.29^{4}/_{25}$
Timor en onderhoorigheden	1	—	—	—	—	—	—	1	—	5.—	—	—	—	1	—	5.—
Bali en Lombok	36	—	—	—	—	—	—	36	7	$14.40^{82}/_{100}$	—	—	—	36	7	$14.40^{82}/_{100}$
Totalen	361	32	—	$4.72^{6}/_{10}$	16	4	$0.84^{82}/_{100}$	262	54	$13.02^{66}/_{100}$	28	3	$4.15^{99}/_{100}$	338	62	$6.76^{7}/_{100}$
1914.																
Sumatra's Westkust	15	—	—	—	—	—	—	5	—	$1.50^{83}/_{100}$	6	18	$4.16^{83}/_{100}$	11	18	$5.67^{63}/_{100}$
Tapanoeli	90	16	—	$2.29^{16}/_{100}$	—	—	—	56	—	$2.41^{58}/_{100}$	1	—	$0.00^{83}/_{100}$	73	—	$4.71^{57}/_{100}$
Benkoelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	12	—	—	—	—	—	—	9	—	$9.25^{94}/_{100}$	3	—	$0.09^{62}/_{100}$	12	—	$9.35^{56}/_{100}$
Djambi	7	—	—	—	—	—	—	3	—	$11.70^{83}/_{100}$	4	—	10.25	7	1	$5.95^{83}/_{100}$
Oostkust van Sumatra	52	—	—	—	3	5	0.43	42	5	$4.97^{59}/_{100}$	7	—	$6.64^{16}/_{100}$	52	10	$12.04^{3}/_{4}$
Riouw en onderhoorigheden	8	—	—	—	—	—	—	5	—	$12.06^{66}/_{100}$	3	—	5.55	8	1	$1.61^{66}/_{100}$
Banka en onderhoorigheden	3	—	—	—	—	—	—	2	—	$2.73^{33}/_{100}$	1	—	1.—	3	—	$3.73^{33}/_{100}$
Billiton	18	—	—	—	—	—	—	14	1	$9.72^{65}/_{100}$	4	—	$0.87^{1}/_{2}$	18	1	$10.60^{15}/_{100}$
Atjeh en onderhoorigheden	41	—	—	—	2	1	12.50	15	1	$12.30^{13}/_{100}$	14	7	$14.92^{81}/_{100}$	31	11	$7.72^{94}/_{100}$
Westerafdeeling van Borneo	5	—	—	—	—	—	—	4	1	$2.53^{33}/_{100}$	—	—	—	4	1	$2.53^{33}/_{100}$
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	7	—	—	—	—	—	—	4	—	$11.19^{16}/_{100}$	1	—	0.80	5	—	$11.99^{16}/_{100}$
Celebes en onderhoorigheden	4	—	—	—	—	—	—	3	2	$0.84^{16}/_{100}$	1	—	$0.80^{84}/_{100}$	4	2	1.65
Menado	18	—	—	—	2	—	4.36	11	1	$5.69^{63}/_{100}$	—	—	—	13	1	$10.05^{33}/_{100}$
Amboina	12	—	—	—	—	—	—	12	1	$4.97^{47}/_{100}$	—	—	—	12	1	$4.97^{47}/_{100}$
Ternate en onderhoorigheden	6	—	—	—	—	—	—	5	1	$14.09^{98}/_{100}$	1	—	0.40	6	1	$14.49^{98}/_{100}$
Timor en onderhoorigheden	4	—	—	—	—	—	—	4	3	$2.48^{32}/_{100}$	—	—	—	4	3	$2.48^{32}/_{100}$
Bali en Lombok	149	—	—	—	—	—	—	124	5	$3.23^{13}/_{100}$	8	—	3.41	132	5	$6.64^{13}/_{100}$
Totalen	451	16	—	$2.29^{16}/_{100}$	7	7	1.29	318	27	$15.74^{42}/_{100}$	54	28	$0.93^{59}/_{100}$	395	63	$4.26^{17}/_{100}$

i) Bedoelde verboden kringen zijn opgenomen in Ind. St. 1909 n°. 597, juncto 1910 nos. 111, 112 en 113, 1911 nos. 342, 343 en 344 en 1913 nos. 130, 506 en 507 (Java en Madoera), 1897 n°. 17, juncto 1913 n°. 437 (Lombok), 1909 n°. 142, juncto 1913 n°. 326 en 1914 n°. 351 (Borneo), 1909 n°. 582 (Menado), 1910 n°. 147 (Amboina), 1910 n°. 148 (Timor en onderhoorigheden), 1910 n°. 646 (Banka en onderhoorigheden), 1910 n°. 647 (Billiton), 1910 n°. 669 (Celebes en onderhoorigheden), 1911 n°. 225 (Riouw en onderhoorigheden), 1911 n°. 642, juncto 1914 n°. 249 (Djambi), 1912 n°. 255, juncto nos. 566 en 595 (Oostkust van Sumatra), 1912 n°. 201 (Tapanoeli), 1912 n°. 301, juncto n°. 304 (Lampongsche districten), 1912 n°. 302 (Benkoelen), 1912 n°. 303, juncto 1914 n°. 534 (Palembang), 1912 n°. 558 (Sumatra's Westkust) en 1913 n°. 219 (Atjeh en onderhoorigheden).

Bijlage **BB.**

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de opbrengst in 1914 van verschillende niet-verpachte middelen

onder beheer van het Departement van Financiën.

I. IN- EN UITVOERRECHTEN EN ACCIJNZEN.

a. *Opbrengst aan in- en uitvoerrechten, voor zooveel betreft de voornaamste daaraan onderworpen artikelen, over elk der jaren 1913 en 1914.*

OMSCHRIJVING DER GOEDEREN. *a)*	Java en Madoera.		Buitenbezittingen.		TOTALEN.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
			INVOERRECHTEN.			
Aardewerk (gebakken) en porselein . .	f 256 735	f 152 907	f 90 975	f 73 610	f 347 710	f 226 517
Arak	16 980	18 714	84 595	99 191	101 575	117 905
Automobielen, automobielbanden en onderdeelen.	535 575	540 314	103 128	101 288	638 703	641 602
Bier	175 016	200 223	161 934	158 276	336 950	358 499
Biscuits	164 205	172 934	96 114	96 743	260 319	269 677
Boter	301 045	316 424	68 494	69 500	369 539	385 924
Brandewijn en cognac.	185 345	165 086	79 900	73 302	265 245	238 388
Drogerijen en medicijnen.	157 328	207 825	76 998	84 612	234 326	292 437
Eetwaren (voor zooveel in de handelsverslagen onder dit hoofd genoemd, doch „Biscuits", „Boter", „Melk", „Visch" en „Vleesch" uitgezonderd) .	1 479 751	1 354 438	752 966	753 785	2 232 717	2 108 223
Gambir	176 268	124 558	12 752	9 411	189 020	133 969
Garens	218 064	206 208	247 854	188 334	465 918	394 542
Gedistilleerd (voor zooveel in de handelsverslagen onder dit hoofd genoemd, doch „Arak", „Brandewijn", „Cognac", „Jenever", „Likeuren", „Reukwerken" en „Whisky" uitgezonderd)	29 082	22 217	32 208	43 158	61 290	65 375
Glas en glaswerk	183 006	174 944	69 804	60 929	252 810	235 873
IJzer- en staalwerk.	480 147	399 131	265 259	217 709	745 406	616 840
Jenever	648 034	667 745	197 385	191 775	845 419	859 520
Kleederen	490 976	326 741	268 868	214 129	759 844	540 870
Koffie.	4 394	6 709	9 676	6 813	14 070	13 522
Koperwerk	104 071	100 772	41 627	37 857	145 698	138 629
Kramerij.	279 935	217 222	97 821	88 024	377 756	305 246
Leder en lederwerk.	131 982	177 655	85 242	117 442	217 224	295 097
Likeuren.	105 282	87 769	29 404	16 631	134 686	104 400
Lucifers	175 650	161 595	44 757	41 946	220 407	203 541
Manufacturen (katoenen)	4 557 455	4 259 685	1 383 124	1 139 159	5 940 579	5 398 844
Idem (wollen en halfwollen)	193 240	125 699	50 526	36 053	243 766	161 752
Idem (zijden en halfzijden)	141 015	108 260	73 304	71 306	214 319	179 566
Idem (zakken).	325 161	321 237	50 164	61 508	375 325	382 745
Idem (andere)	227 163	153 042	95 627	82 150	322 790	235 192
Meel	418 588	337 693	172 671	152 844	591 259	490 537
Melk	179 406	216 971	122 501	123 221	301 907	340 192

a) Alleen die soorten van goederen zijn afzonderlijk genoemd, welke in totaal meer dan f 50 000 aan in- of uitvoerrecht opbrachten.

OMSCHRIJVING DER GOEDEREN.	Java en Madoera.		Buitenbezittingen.		TOTALEN.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
Meubelen	f 69 754	f 134 967	f 40 312	f 56 849	f 110 066	f 191 816
Mineraalwater	65 345	57 224	44 845	40 697	110 190	97 921
Modewaren	229 712	251 463	73 376	74 316	303 088	325 779
Muziekinstrumenten	60 288	44 598	22 070	19 262	82 358	63 860
Papier, schrijf- en teekenbehoeften	397 970	368 591	137 228	126 720	535 198	495 311
Petroleum	92 106	89 371	24 655	21 249	116 761	110 620
Reukwerken, met gedistilleerd bereid	320 840	296 333	66 563	55 252	387 403	351 585
Rijtuigen, rijwielen en onderdeelen	129 267	145 916	71 937	75 835	201 204	221 751
Sigaren en sigaretten	192 717	217 718	239 812	248 191	432 529	465 909
Speelkaarten (Europeesche en Chineesche)	105 001	93 012	21 914	18 232	126 915	111 244
Tabak	108 129	112 041	238 025	233 189	346 154	345 230
Thee	758 754	770 416	133 365	135 311	892 119	905 727
Verfwaren en lijnolie	242 471	203 531	44 191	41 012	286 662	244 543
Visch	926 887	883 620	228 300	209 923	1 155 187	1 093 543
Vleesch	87 993	102 485	32 983	25 436	120 976	127 921
Vuurwerk	67 835	55 604	28 034	24 758	95 869	80 362
Whisky	86 261	87 358	22 985	18 900	109 246	106 258
Wijn	142 464	123 040	64 038	55 302	206 502	178 342
Zeep	67 407	79 637	69 961	74 009	137 368	153 646
Zout	21 218	19 243	910 613	979 785	931 831	999 028
Andere artikelen	813 967	566 509	468 971	322 365	1 282 938	888 874
Totalen	f 17 327 285	f 16 027 395	f 7 849 856	f 7 267 299	f 25 177 141	f 23 294 694
Af: terugbetalingen	35 512	46 335	9 360	16 298	44 872	62 633
Zuiver ontvangen	f 17 291 773	f 15 981 060	f 7 840 496	f 7 251 001	f 25 132 269	f 23 232 061
UITVOERRECHTEN.						
Getah	f 3	f 1	f 428 677	f 178 888	f 428 680	f 178 889
Gomsoorten	69	12	271 422	253 251	271 491	253 263
Huiden	105 382	71 462	25 553	20 605	130 935	92 067
Rotting en rottingstokken	202	120	429 053	258 353	429 255	258 473
Tabak	604 091	489 265	260 235	169 751	864 326	659 016
Tengkawangpitten	—	—	109	110 834	109	110 834
Tin en tinerts	74 462	50 827	59 204	83 768	133 666	134 595
Vogelhuiden	—	—	215 042	96 956	215 042	96 956
Andere artikelen	24 765	22 321	243 691	196 910	268 456	219 231
Totalen	f 808 974	f 634 008	f 1 932 986	f 1 369 316	f 2 741 960	f 2 003 324
Af: terugbetalingen	101	472	1 450	10 081	1 551	10 553
Zuiver ontvangen	f 808 873	f 633 536	f 1 931 536	f 1 359 235	f 2 740 409	f 1 992 771

b. *Opgaven over 1914 van de ontvangsten per kantoor.*

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST.	In- en uitvoerrechten, enz.			Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
JAVA EN MADOERA.									
Bantam.	Bantam	—	—	—	—	—	—	—	—
	Anjer	f 25	f 6	f 31	—	—	—	—	—
Batavia.	Tandjoengpriok . .	4 727 525	73 888	4 801 413	f 113 281	—	f 917 413	f 415 022	f 1 445 716
	Pamanoekan . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Cheribon	Cheribon	773 961	5 403	779 364	13 588	—	164 971	211 582	390 141
	Indramajoe	5 860	—	5 860	—	—	—	—	—
Pekalongan	Pekalongan	39 947	18	39 965	61 880	—	10 862	73 382	146 124
	Tegal	85 138	468	85 606	37 632	—	24 800	66 389	128 821
Semarang	Semarang.	4 374 147	173 257	4 547 404	—	f 13 819	165 337	880 856	1 060 012
	Japara.	—	53	53	—	—	—	—	—
	Djoeana	—	—	—	—	—	—	—	—
Rembang	Rembang.	203	88	291	—	23	—	—	23
	Toeban	—	20	20	—	5	—	—	5
	Tjepoe.	—	—	—	—	—	1 726 914	—	1 726 914
Soerabaja	Soerabaja.	5 490 268	143 289	5 633 557	46 729	217	1 849 092	1 531 510	3 427 548
	Bawean	3 647	9	3 656	—	—	102	1 347	1 449
Pasoeroean	Pasoeroean	16 513	4 787	21 300	—	—	—	—	—
	Probolinggo	13 629	30 832	44 461	—	—	—	—	—
	Kraksaän.	—	—	—	300	—	—	—	300
Besoeki.	Panaroekan	33 518	159 074	192 592	—	—	—	—	—
	Banjoewangi . . .	6 175	25 261	31 436	—	—	—	—	—
Banjoemas	Tjilatjap	409 936	17 075	427 011	—	—	433 266	38 146	471 412
Kedoe	Keboemen	—	—	—	572	—	—	—	572
Madoera	Boender	277	—	277	—	—	—	—	—
	Soemenep	20	—	20	—	—	—	—	—
	Kamal.	267	1	268	—	—	—	—	—
	Sapeken	—	1	1	—	—	—	—	—
	Sapoedi	—	1	1	—	—	—	—	—
	Brakas.	—	1	1	—	—	—	—	—
	Totalen voor Java en en Madoera . . .	f 15 981 056	f 633 532	f 16 614 588	f 273 982	f 14 064	f 5 292 757	f 3 218 234	f 8 799 037
	Over 1913 waren de cijfers	17 292 088	808 558	18 100 646	270 069	10 826	5 487 699	3 521 705	9 290 299

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST.	In- en uitvoerrechten, enz.			Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.

BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST.	Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Atjeh en onderhoorigheden.	Oelee Lheue. . . .	f 145 501	f 2 399	f 147 900	—	—	f 23 757	f 14 121	f 37 878
	Singkel	9 495	1 870	11 365	—	—	—	557	557
	Sigli	80 208	481	80 689	—	—	18 469	13 184	31 653
	Lho Seumawe . . .	86 476	306	86 782	—	—	18 830	12 809	31 639
	Idi	21 199	125	21 324	—	—	5 081	5 027	10 108
	Langsar	88 213	1 610	89 823	—	—	19 377	4 461	23 838
	Tjalang	2 842	337	3 179	—	—	3	601	604
	Meulaboh.	10 278	1 125	11 403	—	—	—	2 534	2 534
	Tapa Toean	11 972	3 928	15 900	—	—	53	3 347	3 400
	Sinabang	10 334	539	10 873	—	—	32	1 792	1 824
Tapanoeli	Natal	1 312	127	1 439	—	—	—	—	—
	Sibolga.	230 738	46 320	277 058	—	—	—	29 331	29 331
	Baroes.	21 893	12 507	34 400	—	—	9	3 115	3 124
	Goenoengsitoli . . .	10 970	33	11 003	—	—	—	1 451	1 451
Sumatra's Westkust .	Padang	650 176	30 944	681 120	—	—	231 933	155 643	387 576
	Ajerbangis	301	207	508	—	—	—	2	2
	Poeloe Tello. . . .	60	61	121	—	—	—	—	—
Benkoelen	Benkoelen	44 459	3 025	47 484	—	—	7 302	3 467	10 769
	Kroë	111	3 132	3 243	—	—	—	—	—
	Mokko Mokko . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	Bintoehan	10	1 748	1 758	—	—	19	—	19
Lampongsche districten	Telokbetong.	17 822	1 694	19 516	—	—	20 160	9 275	29 435
	Kalianda	—	448	448	—	—	—	—	—
	Tjabang	—	990	990	—	—	—	—	—
	Koto Agoeng . . .	6	746	752	—	—	—	—	—
	Menggala	231	2 223	2 454	—	—	—	—	—
Palembang	Palembang	456 825	135 904	592 729	—	—	156 334	46 559	202 893
Djambi	Djambi	72 136	35 076	107 212	—	—	1 010	5 818	6 828
	Moearo Sabah . . .	8 101	11 056	19 157	—	—	295	740	1 035

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST.	In- en uitvoerrechten, enz.			Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Riouw en onderhoorigheden.	Rengat	f 52 949	f 5 690	f 58 639	—	—	f 5 104	f 3 968	f 9 072
	Prigi Radja	31 589	12 312	43 901	—	—	4 408	1 740	6 148
	Poeloe Kidjang	8 874	4 493	13 367	—	—	533	501	1 034
	Koeala Mandah	5 246	11 818	17 064	—	—	952	306	1 258
	Soengai Goentoeng	5 423	4 485	9 908	—	—	352	435	787
Oostkust van Sumatra	Poeloemoeda	9 202	4 331	13 533	—	—	1 367	89	1 456
	Pakanbaroe	57 778	7 985	65 763	—	—	4 388	4 962	9 350
	Bagan Si Api Api	90 359	5 144	95 503	—	—	435	7 984	8 419
	Laboehanbilik	65 058	5 340	70 398	—	—	13 612	6 306	19 918
	Koealoe	20 985	2 541	23 526	—	—	—	2 247	2 247
	Tandjoengbalai	229 820	4 328	234 148	—	—	35 250	27 154	62 404
	Tandjoengtiram	71 858	3 617	75 475	—	—	12 920	5 365	18 285
	Bandarkalipah	3 731	291	4 022	—	—	—	—	—
	Tandjoengbringin	63 291	50	63 341	—	—	—	115	115
	Belawan	1 679 577	165 597	1 845 174	—	—	286 000	183 899	469 899
	Tandjoengpoera	63 067	9 152	72 219	—	—	3 950	954	4 904
	Pangkalanbrandan	82 169	40 043	122 212	—	—	43 741	12 373	56 114
Banka en onderhoorigheden.	Muntok	51 127	766	51 893	—	—	491	4 944	5 435
	Belinjoe	40 122	189	40 311	—	—	—	2 808	2 808
	Soengailiat	33 203	23	33 226	—	—	235	2 885	3 120
	Pangkalbalam	82 144	688	82 832	—	—	863	7 567	8 430
Billiton	Tandjoengpandan	127 862	84 631	212 493	—	—	31 084	12 225	43 309
Westerafdeeling van Borneo	Pontianak	305 968	168 956	474 924	—	f 44 841	60 433	34 515	139 789
	Sambas	19 208	6 171	25 379	—	2 195	14 177	3 713	20 085
	Singkawang	46 674	189	46 863	—	2 884	6 064	4 307	13 255
	Pamangkat	22 101	386	22 487	—	1 408	2 012	3 443	6 863
	Ketapang	9	137	146	—	23	—	—	23
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	Bandjermasin	205 844	95 883	301 727	—	17 210	82 653	27 104	126 967
	Samoeda	433	12 945	13 378	—	1	—	138	139
	Pangkalan Boeoen	10	398	408	—	7	—	—	7
	Pagatan	3	500	503	—	—	—	—	—
	Samarinda	102 706	26 051	128 757	—	5 192	26 379	4 807	36 378
	Balikpapan	121 316	26 565	147 881	—	795	26 747	4 186	31 728

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST.	In- en uitvoerrechten, enz.			Accijnzen.				
		Invoerrechten.	Uitvoerrechten.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Zuider- en Oosterafd. van Borneo . . .	Kotabaroe	f 13 472	f 10 461	f 23 933	—	f 1 625	f 767	f 3 483	f 5 875
	Soekamara	—	762	762	—	41	—	—	41
	Pasir (Tanahgrogot) .	2 674	12 469	15 143	—	1 577	2	1 863	3 442
	Tandjoengredeb . .	6 370	7 088	13 458	—	1 121	—	742	1 863
	Tandjoengselor . .	14 135	27 634	41 769	—	1 052	9	1 418	2 479
	Koemai	465	10 320	10 785	—	28	—	262	290
	Telok Seliman . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden.	Makasser	609 233	170 315	779 548	—	—	196 609	74 186	270 795
	Bonthain	—	11	11	—	—	—	—	—
	Saleier.	—	5	5	—	—	—	—	—
	Pangkadjene. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	Maros	—	—	—	—	—	—	—	—
	Takalar	—	—	—	—	—	—	—	—
	Aloë	—	—	—	—	—	—	—	—
	Djeneponto	—	—	—	—	—	—	—	—
	Madjene	489	410	899	—	—	—	—	—
	Boeloekoemba . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kadjang	—	—	—	—	—	—	—	—
	Baoe Baoe	127	491	618	—	—	—	—	—
	Pare Pare	370	1	371	—	—	—	—	—
	Boeloe (Boniriatang) .	—	—	—	—	—	—	—	—
	Balangnipa	16	—	16	—	—	—	—	—
	Palima.	696	253	949	—	—	—	—	—
	Kolaka	—	1 667	1 667	—	—	—	—	—
	Malili	29	14 304	14 333	—	—	—	—	—
	Barroe (Sopeng) . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kandari	4	1 218	1 222	—	—	—	—	—
	Boenta.	283	308	591	—	—	—	34	34
	Loewoek	461	10	471	—	—	—	—	—
	Kolonedale	86	911	997	—	—	—	—	—
	Palopo.	559	6 640	7 199	—	—	—	—	—
	Banggai	30	—	30	—	—	—	—	—
Menado	Menado	348 130	886	349 016	—	—	38 487	8 940	47 427
	Amoerang	19 537	753	20 290	—	—	—	3 461	3 461

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST.	In- en uitvoerrechten, enz.			Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Menado	Kwandang	f 188	f 294	f 482	—	—	—	—	—
	Ratahtotok	2 178	79	2 257	—	—	—	—	—
	Liroeng	532	—	532	—	—	f 92	f 34	f 126
	Taroena	16 496	2	16 498	—	—	91	703	794
	Oeloe (Siaoe) . . .	5 199	18	5 217	—	—	—	450	450
	Bolaang Mongondou .	4 478	2 181	6 659	—	—	—	242	242
	Bolaang Itang . . .	789	1 857	2 646	—	—	—	69	69
	Kotaboena	1 899	73	1 972	—	—	—	35	35
	Leok	1 407	1 140	2 547	—	—	—	346	346
	Gorontalo.	103 427	19 090	122 517	—	—	20 179	9 171	29 350
	Poso	2 243	2 202	4 445	—	—	—	123	123
	Paleleh	2 568	325	2 893	—	—	—	242	242
	Oena Oena	1 011	—	1 011	—	—	—	—	—
	Parigi	782	1 118	1 900	—	—	—	69	69
	Soemalata	544	430	974	—	—	—	485	485
	Tagoelandang . . .	2 954	2	2 956	—	—	—	624	624
	Donggala	14 390	189	14 579	—	—	2	970	972
	Toli Toli	1 888	857	2 745	—	—	—	69	69
Amboina	Amboina	92 513	10 452	102 965	—	—	45 560	6 967	52 527
	Neira (Banda) . . .	38 733	360	39 093	—	—	15 366	—	15 366
	Saparoea	1 821	104	1 925	—	—	—	104	104
	Namlea	1 066	1 455	2 521	—	—	—	346	346
	Tifoe	1 396	531	1 927	—	—	—	—	—
	Piroe	442	176	618	—	—	—	173	173
	Wahai	161	—	161	—	—	—	—	—
	Geser	1 491	200	1 691	—	—	—	—	—
	Amahai	99	14	113	—	—	—	—	—
	Toeal	527	4	531	—	—	—	23	23
	Elat	25	2	27	—	—	—	35	35
	Dobo	5 006	119	5 125	—	—	—	15	15
	Lelingloean	—	—	—	—	—	—	—	—
	Saumlakki	335	—	335	—	—	—	—	—
	Fakfak.	364	63	427	—	—	—	346	346
	Kakas (Sekar) . . .	259	310	569	—	—	—	72	72
	Tepa	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kaimana	78	1 377	1 455	—	—	—	—	—

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST.	In- en uitvoerrechten, enz.			Accijnzen.				
		Invoerrechten.	Uitvoerrechten.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Ternate en onderhoorigheden.	Ternate	f 74 370	f 23 952	f 98 322	—	—	f 28 139	f 8 239	f 36 378
	Laboeha	2 110	5 775	7 885	—	—	—	561	561
	Manokoeari	1 608	5 382	6 990	—	—	18	34	52
Timor en onderhoorigheden	Koepang	19 940	1 927	21 867	—	—	—	—	—
	Atapoepoe	5 332	445	5 777	—	—	14	—	14
	Roti.	59	284	343	—	—	—	—	—
	Sawoe	—	—	—	—	—	—	—	—
	Waingapoe	376	15	391	—	—	—	48	48
	Ende	760	—	760	—	—	14	—	14
	Maoemere.	360	23	383	—	—	—	17	17
	Larantoeka	351	103	454	—	—	—	49	49
	Kalabahi	24	481	505	—	—	—	—	—
	Bima	308	680	988	—	—	—	—	—
	Soembawa	588	1 520	2 108	—	—	—	—	—
	Laboehan Balat . .	—	89	89	—	—	—	—	—
	Serwaroe	40	133	173	—	—	—	—	—
	Ilwaki	—	499	499	—	—	—	—	—
Bali en Lombok . . .	Ampenan	45 967	364	46 331	—	—	—	6 205	6 205
	Laboehanhadji . . .	1 648	21	1 669	—	—	—	—	—
	Soeroeng Djoekoeng .	51	11	62	—	—	—	—	—
	Pabean (Boeleleng) .	78 762	792	79 554	—	—	—	32 389	32 389
	Loloan.	—	—	—	—	—	—	—	—
	Benoa	13 852	12	13 864	—	—	—	138	138
	Laboehan Amoek . .	24	—	24	—	—	—	—	—
	Totalen voor de buitenbezittingen . . .	f 7 252 360	f1 365 105	f 8 617 465	—	f 80 000	f1 512 163	f 848 656	f2 440 819
	Over 1913 waren de cijfers	7 895 059	1 933 187	9 828 246	—	83 626	1 503 414	919 558	2 506 598

II. Personeele belasting (voor Europeanen en me[t] hen

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belasting-verordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening. Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motorrijwielen.
JAVA E[N] MA[DOERA]											
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Bantam. . . .	Europeanen . .	183	2 618,50	1 516,35	4 134,85	4 050,89	—	315,—	203,55	—	165,60
	Vr. oosterlingen.	299	891,91^5	286,01^5	1 177,93	1 131,38	—	126,—	132,—	—	—
	Totaal . . .	482	3 510,41^5	1 802,36^5	5 312,78	5 182,27	—	441,—	335,55	—	165,60
Batavia. . . .	Europeanen . .	4 534	173 442,67	65 514,61^5	238 957,28^5	234 737,55^5	918,83	7 241,99	7 976,—	—	1 167,30
	Vr. oosterlingen.	6 268	42 257.72	15 894,18^5	58 151,90^5	52 513,35	2 864,05^5	3 733,33	733,20	—	111,30
	Totaal . . .	10 802	215 700,39	81 408,80	297 109,19	287 250,90^5	3 782,88^5	10 975,32	8 709,20	—	1 278,60
Preanger-Regentschappen . .	Europeanen . .	3 036	57 520,48	26 185,51	83 705,99	82 085,22	—	5 702,33	2 643,65	—	913,20
	Vr. oosterlingen.	1 617	8 588,93	3 376,31	11 965,24	11 582,63	—	1 101,50	604,85	—	72,—
	Totaal . . .	4 653	66 109,41	29 561,82	95 671,23	93 667,85	—	6 803,83	3 248,50	—	985,20
Cheribon. . . .	Europeanen . .	8 11	9 908,81^5	5 944,55^5	15 853,37	15 398,35^5	—	1 687,50	737,75	—	618,—
	Vr. oosterlingen.	2 654	9 179,29^5	4 254,74^5	13 434,04	11 911,96	—	1 737,16	1 010,25	—	13,50
	Totaal . . .	3 465	19 088,11	10 199,30	29 287,41	27 310,31^5	—	3 424,66	1 748,—	—	631,50
Pekalongan . .	Europeanen . .	869	11 359,29	7 282,61^5	18 641,90^5	17 566,56^5	—	2 676,89	911,—	5,—	471,—
	Vr. oosterlingen.	1 631	8 505,16	5 734,02	14 239,18	13 118,88	—	1 332,—	1 079,50	—	186,—
	Totaal . . .	2 500	19 864,45	13 016,63^5	32 881,08^5	30 685,44^5	—	4 008,89	1 990,50	5,—	657,—
Semarang . . .	Europeanen . .	2 435	60 950,44	23 194,—	84 144,44	81 254,83	564,95	5 236,83	4 082,20	12,—	814,50
	Vr. oosterlingen.	2 397	21 343,20	8 487,69	29 830,89	27 712,90	501,14	2 938,28	1 163,—	—	135,—
	Totaal . . .	4 832	82 293,64	31 681,69	113 975,33	108 967,73	1 066,09	8 175,11	5 245,20	12,—	949,50
Rembang . . .	Europeanen . .	487	5 645,89^5	3 846,33^5	9 492,23	9 187,15	3,—	853,—	508,07	—	220,50
	Vr. oosterlingen.	1 231	6 533,85	1 755,83^5	8 289,68^5	7 405,42^5	7,50	838,—	345,05	—	46,50
	Totaal . . .	1 718	12 179,74^5	5 602,17	17 781,91^5	16 592,57^5	10,50	1 691,—	853,12	—	267,—
Soerabaja . . .	Europeanen . .	3 843	121 841,50	52 024,38^5	173 865,88^5	167 530,67^5	54,—	6 362,83	5 030,15	—	2 378,60
	Vr. oosterlingen.	3 669	35 900,52^5	20 476,86^5	56 377,39	52 686,09	372,95	3 223,83	710,—	—	244,50
	Totaal . . .	7 512	157 742,02^5	72 501,25	230 243,27^5	220 216,76^5	426,95	9 586,66	5 740,15	—	2 623,10

a) Voor sommige gewesten zijn de opgaven van het vorig verslag (bijlage CC) verbeterd, in verband met sedert tot stand gekomen verminderingen en met nieuwe aanslagen, mede op het jaar 1913 betrekking hebbende.

(me… …) hen gelijkgestelden en vreemde oosterlingen) over 1914.

E… MADOERA.

(…ielen). …derd …te lid. …ning. Iotor- wiele…	Aanslag naar den Vden grondslag (rijtuigen). Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	VIden grondslag (automobielen en autoletten). Auto-mobielen.	Autoletten.	Totaal bedrag van den aanslag.	Vermin-deringen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair.	1913. *a*) Totaal bedrag van den aanslag.	1913. *a*) Vermin-deringen in den aanslag ontstaan.	1913. *a*) Werkelijk te heffen bedrag.
…uld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
…65,60	194,—	112,—	344,—	48,—	5 433,04	473,22	4 959,82	—	5 926,09^{5}	1 028,79^{5}	4 897,30
—	140,—	40,—	—	—	1 569,38	18,—	1 551,38	—	2 214,34	8,—	2 206,34
…65,60	334,—	152,—	344,—	48,—	7 002,42	491,22	6 511,20	—	8 140,43^{5}	1 036,79^{5}	7 103,64
…67,30	4 049,44	7 736,29	15 718,62^{5}	24,—	279 570,03	24 342,34	255 227,69	1 700,14	264 337,19^{5}	28 534,45^{5}	235 802,74
…11,30	2 488,67	2 371,—	2 072,—	—	66 886,90^{5}	709,62^{5}	66 177,28	836,43	61 827,53^{5}	747,24	61 080,29^{5}
…278,60	6 538,11	10 107,29	17 790,62^{5}	24,—	346 456,93^{5}	25 051,96^{5}	321 404,97	2 536.57	326 164,73	29 281,69^{5}	296 883,03^{5}
…913.20	2 390,15	2 354,01	9 220.—	32,—	105 340,56	9 863,04^{5}	95 477,51^{5}	594,52	91 655,55	9 544,84^{5}	82 110,70^{5}
…72,—	641.33	484,—	384,—	—	14 870,31	345,42	14 524,89	38,36	12 731,62	342,03	12 389,59
…985,20	3 031,48	2 838,01	9 604,—	32,—	120 210,87	10 208,46^{5}	110 002,40^{5}	632,88	104 387,17	9 886,87^{5}	94 500,29^{5}
…518,—	1 233,77	678,66	3 948,—	—	24 302,03^{5}	2 151,72^{5}	22 150,31	90,60^{5}	22 796,74	2 051,18	20 745,56
…13,50	1 445,32	816,—	796,—	—	17 730,19	205,14	17 525,05	—	16 774,88	73,63	16 701,25
…531,50	2 679,09	1 494,66	4 744,—	—	42 032,22^{5}	2 356,86^{5}	39 675,36	90,60^{5}	39 571,62	2 124,81	37 446,81
…71,—	2 447,52^{5}	839,95	4 744,—	—	29 661,93	1 529,20^{5}	28 132,72^{5}	12,—	28 151,74^{5}	1 915,47^{5}	26 236,27
…86,—	1 050,—	772,—	336,—	—	17 874,38	63,76	17 810,62	12,—	14 015,69	108,98^{5}	13 906,70^{5}
…557,—	3 497,52^{5}	1 611,95	5 080,—	—	47 536,31	1 592,96^{5}	45 943,34^{5}	24,—	42 167,43^{5}	2 024,46	40 142,97^{5}
…314,50	2 747,83	3 832,33	12 836,—	—	111 381,47	10 552,03	100 829,44	275.84	100 084,32	8 728,76	91 355,56
…35,—	1 770,99	2 754,66	2 352,—	—	39 327,97	774,90	38 553,07	55,64	36 543,60	426,43	36 117,17
…949,50	4 518,82	6 586,99	15 188,—	—	150 709,44	11 326,93	139 382,51	331,48	136 627,92	9 155,19	127 472,73
…220,50	160,—	414,66	1 516,—	—	12 862,38	1 411,30^{5}	11 451,07^{5}	7,16	11 934,67	1 533,15^{5}	10 401,51^{5}
…46,50	472,—	824,—	336,—	—	10 274,47^{5}	90,37^{5}	10 184,10	—	11 408,90	65,06^{5}	11 343,83^{5}
…267,—	632,—	1 238,66	1 852,—	—	23 136,85^{5}	1 501,68	21 635,17^{5}	7,16	23 343,57	1 598,22	21 745,35
…378,60	3 490,53^{5}	4 072,23	19 561,—	264,—	208 744,02	20 432,58^{5}	188 311,43^{5}	1 540,45	198 315,93	22 428,22^{5}	175 887,70^{5}
…244,50	1 204,—	4 135,99	3 360,—	36,—	65 973,36	786,51	65 186,85	580,59^{5}	65 442,79	1 175,74^{5}	64 267,04^{5}
…523,10	4 694,53^{5}	8 208,22	22 921,—	300,—	274 717,38	21 219,09^{5}	253 498,28^{5}	2 121,04^{5}	263 758,72	23 603,97	240 154,75

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belasting-verordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid der belastingverordening: Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor rijwielen
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Pasoeroean. . .	Europeanen . .	1 863	25 746,07^5	19 206,73	44 952,80^5	43 689,61	46,80	5 148,33	1 355,85	10,50	744,33
	Vr. oosterlingen.	2 123	10 750,68^5	6 335,45	17 086,13^5	16 447,38^5	185,15	1 254,50	483,—	—	36,—
	Totaal . . .	3 986	36 496,76	25 542,18	62 038,94	60 136,99^5	231,95	6 402,83	1 838,85	10,50	780,33
Besoeki	Europeanen . .	905	9 115,37^5	6 119,45	15 234,82^5	14 698,77^5	—	6 706,—	499,90	—	376,20
	Vr. oosterlingen.	859	3 518,73	2 028,68	5 547,41	5 179,17	—	378,—	224,50	—	36,—
	Totaal . . .	1 764	12 634,10^5	8 148,13	20 782,23^5	19 877,94^5	—	7 084,—	724,40	—	412,20
Banjoemas. . .	Europeanen . .	499	6 959,10	4 059,52^5	11 018,62^5	10 854,42^5	—	1 018,50	481,—	—	235,50
	Vr. oosterlingen.	588	2 748,21^5	961,63	3 709,84^5	3 485,95^5	—	422,—	369,—	—	36,—
	Totaal . . .	1 087	9 707,31^5	5 021,15^5	14 728,47	14 340,38	—	1 440,50	850,—	—	271,5
Kedoe	Europeanen . .	701	11 823,91^5	5 271,16^5	17 095,08	16 741,81^5	23,—	934,—	923,70	—	213,—
	Vr. oosterlingen.	1 204	5 758,19^5	2 083,21	7 841,40^5	7 126,31^5	15,50	1 058,—	486.80	—	30,—
	Totaal . . .	1 905	17 582,11	7 354,37^5	24 936,48^5	23 868,13	38,50	1 992,—	1 410,50	—	243,—
Djokjakarta . . .	Europeanen . .	719	15 552,20^5	10 093,65	25 645,85^5	25 138,64	—	3 110,—	643,35	—	183,30
	Vr. oosterlingen.	288	2 048,56	814,76^5	2 863,32^5	2 728,84^5	—	286,—	81,40	—	—
	Totaal . . .	1 007	17 600,76^5	10 908,41^5	28 509,18	27 867,48^5	—	3 396,—	724,75	—	183,3
Soerakarta . . .	Europeanen . .	700	11 159,53	7 713,08^5	18 872,61^5	17 211,89	12,—	5 085,50	442,55	—	140,40
	Vr. oosterlingen.	917	6 248,95^5	4 214,34^5	10 463,30	10 106,19	26,25	820,—	332,60	—	18,—
	Totaal . . .	1 617	17 408,48^5	11 927,43	29 335,91^5	27 318,08	38,25	5 905,50	775,15	—	158,40
Madioen	Europeanen . .	561	6 980,95	3 805,59	10 786,54	10 270,36	9,—	1 432,50	417,35	—	240,6
	Vr. oosterlingen.	440	2 868,49	1 744,70	4 613,19	4 424,39	34,13	374,—	199,20	—	18,—
	Totaal . . .	1 001	9 849,44	5 550,29	15 399,73	14 694,75	43,13	1 806,50	616,55	—	258,6
Kediri	Europeanen . .	1 144	13 010,08^5	9 670,32	22 680,40^5	21 541,12	—	5 115,—	499.75	18,—	537,-
	Vr. oosterlingen.	1 309	6 029,40^5	3 204,34	9 233,74^5	8 179,62	—	1 421,—	346,—	—	18,—
	Totaal . . .	2 453	19 039,49	12 874,66	31 914,15	29 720,74	—	6 536,—	845,75	18,—	555
Madoera. . . .	Europeanen . .	241	3 157,96^5	1 560,28^5	4 718,25	4 621,38	—	284,83	198,—	6,—	90
	Vr. oosterlingen.	416	2 048,47	588,30^5	2 636,77^5	2 444,52	—	412,—	117,50	—	—
	Totaal . . .	657	5 206,43^5	2 148,59	7 355,02^5	7 065,90	—	696,83	315,50	6,—	90,—
Java en Madoera.	Europeanen . .	23 531	546 792,79	253 008,16^5	799 800,95^5	776 579,25^5	1 631,58	58 911,03	27 553,82	51,50	9 509,0
	Vr. oosterlingen.	27 910	175 220,30	82 241,09	257 461,39	238 185,00^5	4 006,67^5	21 455,60	8 417.85	—	1 000
	Totaal . . .	51 441	722 013,09	335 249,25^5	1 057 262,34^5	1 014 764,26	5 638,25^5	80 366,63	35 971,67	51,50	10 50

…otor …ielen	Aanslag naar den Vden grondslag (rijtuigen). Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	VIden grondslag (automobielen en autoletten). Automobielen.	Autoletten.	Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair	1913. *a)* Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.
…ld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
…4,33	2 785,01^5	1 398,—	5 008,—	72,—	60 258,43^5	4 522,60^5	55 735,83	169,34^5	63 946,63	6 216,34^5	57 730,28^5
…36,—	702,—	1 032,—	984,—	—	21 124,03^5	434,88^5	20 689,15	44,97	20 434,74^5	268,02	20 166,72^5
…30,33	3 487,01^5	2 430,—	5 992,—	72,—	81 382,47	4 957,49	76 424,98	214,31^5	84 381,37^5	6 484,36^5	77 897,01
…6,20	3 128,63	1 465,32	3 842,—	—	30 716,82^5	1 999,71	28 717,11^5	—	30 157,90	1 998,67^5	28 159,22^5
…36,—	296,—	209,33	296,—	—	6 619,—	254,65	6 364,35	—	6 290,97^5	100,41	6 190,56^5
…2,20	3 424,63	1 674,65	4 138,—	—	37 335,82^5	2 254,36	35 081,46^5	—	36 448,87^5	2 099,08^5	34 349,79
…35,50	608,51	390,—	2 328,—	—	15 915,93^5	1 104,80^5	14 811,13	—	14 959,93	1 021,67	13 938,26
…36,—	218,—	136,—	96,—	—	4 762,95^5	19,—	4 743,95^5	—	5 564,18	25,20	5 538,98
…71,5…	826,51	526,—	2 424,—	—	20 678,89	1 123,80^5	19 555,08^5	—	20 524,11	1 046,87	19 477,24
…13,—	475,96	511,99	3 128,—	—	22 951,46^5	3 105,86	19 845,60^5	42,29^5	20 920,32	2 849,63^5	18 070,68^5
…30,—	393,99	832,—	220,—	—	10 162,60^5	126,80	10 035,80^5	—	9 563,51	159,05	9 404,46
…43,—	869,95	1 343,99	3 348,—	—	33 114,07	3 232,66	29 881,41	42,29^5	30 483,83	3 008,68^5	27 475,14^5
…33,30	…1 553,98	2 465,31	6 400,—	—	39 494,58	2 533,33^5	36 961,24^5	128,98^5	41 072,59^5	2 963,31^5	38 109,28
—	96,—	392,—	144,—	—	3 728,24^5	18,—	3 710,24^5	—	5 283,57	6,05	5 277,52
…33,3…	…1 649,98	2 857,31	6 544,—	—	43 222,82^5	2 551,33^5	40 671,49	128,98^5	46 356,16^5	2 969,36^5	43 386,80
…40,40	…2 206,62^5	4 051,33	5 600,—	—	34 750,29^5	1 448,82^5	33 301,47	33,02	32 694,08^5	2 076,37	30 617,71^5
…18,—	232,—	980,—	288,—	—	12 803,04	67,—	12 736,04	1,60	11 534,25	17,87^5	11 516,37^5
…58,40	…2 438,62^5	5 031,33	5 888,—	—	47 553,33^5	1 515,82^5	46 037,51	34,62	44 228,33^5	2 094,24^5	42 134,09
…40,6	877,32	377,—	2 068,—	24,—	15 716,13	1 834,12	13 882,01	20,65	15 258,20	1 713,40	13 544,80
…18,—	210,—	176,—	284,—	—	5 719,72	78,41	5 641,31	—	5 292,75	47,03	5 245,72
…58,6…	…1 087,32	553,—	2 352,—	24,—	21 435,85	1 912,53	19 523,32	20,65	20 550,95	1 760,43	18 790,52
…37,—	…079,96	1 652,—	5 716,—	48,—	38 206,83	2 827,84^5	35 378,98^5	2,07	35 585,90^5	3 028,31	32 557,59^5
…18,—	933,34	844,—	576,—	—	12 317,96	129,45	12 188,51	—	13 036,01	217,63	12 818,38
…55,	…013,30	2 496,—	6 292,—	48,—	50 524,79	2 957,29^5	47 567,49^5	2,07	48 621,91^5	3 245,94	45 375,97^5
…90,	287,—	48,—	436,—	—	5 971,21	885,73	5 085,48	—	5 480,63^5	649,54	4 831,09^5
—	423,33	304,—	144,—	—	3 845,35	16,03^5	3 829,31^5	—	3 517,93	32,37^5	3 485,55^5
…90,—	710,33	352,—	580,—	—	9 816,56	901,76^5	8 914,79^5	—	8 998,56^5	681,91^5	8 316,65
…509,0	…31 716,25	32 399,08	102 413,62^5	512,—	1 041 277,17	91 018,29	950 258,88	4 617,08	983 278,44^5	98 282,15	884 996,29^5
…000	…3 716,97	17 102,98	12 668,—	36,—	315 589,88	4 137,96	311 451,92	1 569,59^5	301 477,27^5	3 820,76^5	297 656,51
…50.	…433,22	49 502,06	115 081,62^5	548,—	1 356 867,05	95 156,25	1 261 710,80	6 186,67^5	1 284 755,72	102 102,91^5	1 182 652,80^5

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belastingverordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden grondslag (rijwielen v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid der belastingverordening. Rijwielen ingericht voor één persoon.	IVden grondslag: Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor rijwiele[n]	Rijt[uigen] op [...] wie[len]
									BUITENBE[...]			
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	gu[ld.]
Sumatra's Westkust	Europeanen . .	792	13 151,58^5	7 772,02^5	20 923,61	20 403,61	—	969,—	1 204,—	—	126,—	76[...]
	Vr. oosterlingen.	935	4 618,63^5	2 385,21^5	7 003,85	6 761,74	—	413,—	223,—	—	—	3[...]
	Totaal . . .	1 727	1 7770,22	10 157,24	27 927,46	27 165,35	—	1 382,—	1 427,—	—	126,—	1 0[...]
Tapanoeli . . .	Europeanen . .	233	2 812,12	2 136,04	4 948,16	4 918,50	—	1 032,—	97,25	—	60,—	5[...]
	Vr. oosterlingen.	260	1 353,20	465,24	1 818,44	1 613,37	—	108,—	28,50	—	—	[...]
	Totaal . . .	493	4 165,32	2 601,28	6 766,60	6 531,87	—	1 140,—	125,75	—	60,—	5[...]
Benkoelen . . .	Europeanen . .	183	2 509,85^5	1 518,05	4 027,90^5	4 027,90^5	9,—	78,—	168,50	—	72,—	
	Vr. oosterlingen.	270	1 457,78	1 086,42	2 544,20	2 544,20	31,20	180,—	102,—	—	—	1[...]
	Totaal . . .	453	3 967,63^5	2 604,47	6 572,10^5	6 572,10^5	40,20	258,—	270,50	—	72,—	2[...]
Lampongsche districten . .	Europeanen . .	191	3 059,55	2 421,25^5	5 480,80^5	5 419,95^5	—	263,—	164,35	—	82,50	1[...]
	Vr. oosterlingen.	338	1 349,20^5	546,42^5	1 895,63	1 636,71^5	—	60,—	14,40	—	18,—	
	Totaal . . .	529	4 408,75^5	2 967,68	7 376,43^5	7 056,67	—	323,—	178,75	—	100,50	2[...]
Palembang. . .	Europeanen . .	540	6 831,31	3 793,62	10 624,93	10 098,20	40,50	207,—	698,15	—	106,50	1[...]
	Vr. oosterlingen.	1 113	9 378,74	4 261,40^5	13 640,14^5	13 198,78	93,40	27,—	197,—	—	36,—	
	Totaal . . .	1 653	16 210,05	8 055,02^5	24 265,07^5	23 296,98	133,90	234,—	895,15	—	142,50	1[...]
Djambi	Europeanen . .	68	1 296,40	577,04	1 873,44	1 857,14	—	36,—	69,—	—	—	
	Vr. oosterlingen.	141	1 114,40	286,84^5	1 401,24^5	1 316,02^5	—	3,—	21,—	—	—	
	Totaal . . .	209	2 410,80	863,88^5	3 274,68^5	3 173,16^5	—	39,—	90,—	—	—	
Atjeh en onderhoorigheden .	Europeanen . .	585	10 120,67^5	4 842,30	14 962,97^5	13 053,63^5	—	579,—	1 010,50	—	129,89	5[...]
	Vr. oosterlingen.	773	6 096,59	1 185,86	7 282,45	6 546,32	—	42,—	240,—	12,—	—	
	Totaal . . .	1 358	16 217,26^5	6 028,16	22 245,42^5	19 599,95^5	—	621,—	1 250,50	12,—	129,89	5[...]
Oostkust van Sumatra . . .	Europeanen . . .	2 300	41 443,20	35 259,65^5	76 702,85^5	76 071,99^5	407,80	7 549,—	3 399,65	—	1 061,60	6 8[...]
	Vr. oosterlingen.	3 392	18 387,41	8 725,77	27 113,18	26 443,90	—	484,—	436,80	—	72,—	4[...]
	Totaal . . .	5 692	59 830,61	43 985,42^5	103 816,03^5	102 515,89^5	407,80	8 033,—	3 836,45	—	1 133,60	7 [...]
Riouw en onderhoorigheden .	Europeanen . .	197	2 383,65	1 289,40	3 673,05	3 624,52	—	102,—	81,25	—	72,—	
	Vr. oosterlingen.	805	2 953,60	925,22	3 878,82	3 706,16	—	18,—	9,—	—	16,—	
	Totaal . . .	1 002	5 337,25	2 214,62	7 551,87	7 330,68	—	120,—	90,25	—	88,—	
Banka en onderhoorigheden .	Europeanen . .	186	3 033,70	2 199,95	5 233,65	5 126,41	18,27^5	227,50	246,25	—	211,50	
	Vr. oosterlingen.	2 017	8 662,50	5 663,74^5	14 326,24^5	12 564,07	—	282,—	1 159,80	—	302,40	
	Totaal . . .	2 203	11 696,20	7 863,69^5	19 559,89^5	17 690,48	18,27^5	509,50	1 406,05	—	513,90	

wielen… inderd… tste li… ening.	Aanslag naar den Vden grondslag (rijtuigen).		Aanslag naar den VIden grondslag (automobielen en autoletten).		Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair.	1913. *a)* Totaal bedrag van den aanslag.	1913. *a)* Verminderingen in den aanslag ontstaan.	1913. *a)* Werkelijk te heffen bedrag.
Motor… jwiele…	Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	Automobielen.	Autoletten.							
…TE BEZITTINGEN.											
guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
126,–	761,86^5	292,—	724,—	—	24 480,47^5	1 907,04	22 573,43^5	67,88	23 148,89	2 067,47	21 081,42
—	336,—	264,—	—	—	7 997,74	87,01^5	7 910,72^5	59,15	6 553,38^5	106,93	6 446,45^5
126,–	1 097,86^5	556,—	724,—	—	32 478,21^5	1 994,05^5	30 484,16	127,03	29 702,27^5	2 174,40	27 527,87^5
60,–	528,—	96,—	48,—	—	6 779,75	644,76	6 134,99	23,06	5 547,72^5	305,05	5 242,67^5
—	48,—	40,—	—	—	1 837,87	—	1 837,87	1,84	1 560,06	11,70	1 548,36
60,–	576,—	136,—	48,—	—	8 617,62	644,76	7 972,86	24,90	7 107,78^5	316,75	6 791,03^5
72,–	74,—	32,—	—	—	4 461,40^5	849,83	3 611,57^5	6,68	4 916,40	487,97^5	4 428,42^5
—	176,—	48,—	—	—	3 081,40	16,05	3 065,35	2,33	2 974,51	8,—	2 966,51
72,–	250,—	80,—	—	—	7 542,80^5	865,88	6 676,92^5	9,01	7 890,91	495,97^5	7 394,93^5
82,5…	194,65^5	132,—	324,—	—	6 580,46	477,31^5	6 103,14^5	—	5 255,18^5	265,96^5	4 989,22
18,–	56,—	—	48,—	—	1 833,11^5	—	1 833,11^5	—	1 472,67^5	—	1 472,67^5
100,5…	250,65^5	132,—	372,—	—	8 413,57^5	477,31^5	7 936,26	—	6 727,86	265,96^5	6 461,89^5
106,5…	129,33	198,66	288,—	24,—	11 790,34	1 452,36	10 337,98	94,62	9 622,43	937,39^5	8 685,03^5
36,–	24,—	24,—	144,—	—	13 744,18	45,83	13 698,35	208,60	12 576,64^5	80,80	12 495,84^5
142,5…	153,33	222,66	432,—	24,—	25 534,52	1 498,19	24 036,33	303,22	22 199,07^5	1 018,19^5	21 180,88
—	16,—	16,—	—	—	1 994,14	406,27	1 587,87	4,13	1 589,36^5	290,72^5	1 298,64
—	4,—	—	—	—	1 344,02^5	10,80	1 333,22^5	—	1 002,06	—	1 002,06
—	20,—	16,—	—	—	3 338,16^5	417,07	2 921,09^5	4,13	2 591,42^5	290,72^5	2 300,70
129,8…	541,34	148,—	48,—	48,—	15 558,36^5	1 623,69	13 934,67^5	42,63	15 330,18^5	2 193,99	13 136,19^5
—	42,—	40,—	48,—	—	6 970,32	6,30	6 964,02	76,21	6 743,44	155,36	6 588,08
129,8…	583,34	188,—	96,—	48,—	22 528,68^5	1 629,99	20 898,69^5	118,84	22 073,62^5	2 349,35	19 724,27^5
…061,60	6 825,49	4 893,66	8 624,—	198,—	109 031,19^5	7 816,87	101 214,32^5	385,99^5	107 306,56^5	8 564,04	98 742,52^5
72,–	440,—	272,—	624,—	—	28 772,70	155,86	28 616,84	361,03	39 761,08^5	3 705,17	36 055,91^5
…133,60	7 265,49	5 165,66	9 248,—	198,—	137 803,89^5	7 972,73	129 831,16^5	747,02^5	147 067,65	12 269,21	134 798,44
72,–	—	—	—	24,—	3 903,77	410,52	3 493,25	4,35	3 505,66^5	353,37	3 152,29^5
16,–	—	—	—	—	3 749,16	—	3 749,16	—	3 964,55	—	3 964,55
88,–	—	—	—	24,—	7 652,93	410,52	7 242,41	4,35	7 470,21^5	353,37	7 116,84^5
211,5…	112,—	193,31	192,—	96,—	6 423,24^5	519,17	5 904,07^5	18,88^5	5 342,57	430,73	4 911,84
302,4…	226,—	242,—	384,—	—	15 160,27	—	15 160,27	—	14 692,56^5	71,35^5	14 621,21
513,9…	338,—	435,31	576,—	96,—	21 583,51^5	519,17	21 064,34^5	18,88^5	20 035,13^5	502,08^5	19 533,05

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belastingverordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden grondslag (rijwielen enz. v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening): Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor-rijwielen
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Billiton	Europeanen . .	207	2 902,80^5	2 128,75^5	5 031,56	4 500,86^5	—	30,50	272,25	—	575,1
	Vr. oosterlingen.	663	3 970,50	1 770,68	5 741,18	5 576,57	—	120,—	529,20	—	45,—
	Totaal . . .	870	6 873,30^5	3 899,43^5	10 772,74	10 077,43^5	—	150,50	801,45	—	620,1
Westerafdeeling van Borneo. .	Europeanen . .	203	3 325,37^5	2 650,25	5 975,62^5	5 918,68^5	—	12,—	138,15	—	18,—
	Vr. oosterlingen.	2 757	13 570,18^5	2 774,89	16 345,07^5	13 898,47^5	—	6,—	691,20	—	—
	Totaal . . .	2 960	16 895,56	5 425,14	22 320,70	19 817,16	—	18,—	829,35	—	18,—
Zuider- en Ooster-afd. van Borneo.	Europeanen . .	515	7 395,87^5	4 103,29^5	11 499,17	11 170,80	—	218,75	849,75	—	90,—
	Vr. oosterlingen.	887	4 600,04	1 579,48^5	6 179,52^5	5 731,11	—	120,—	200,—	—	—
	Totaal . . .	1 402	11 995,91^5	5 682,78	17 678,69^5	16 901,91	—	338,75	1 049,75	—	90,—
Celebes en onderhoorigheden .	Europeanen . .	566	10 765,21	6 746,04^5	17 511,25^5	16 833,30^5	—	770,—	993,65	6,—	209,1
	Vr. oosterlingen.	1 162	9 075,66^5	3 509,29	12 584,95^5	12 237,47^5	—	658,—	392,40	—	—
	Totaal . . .	1 728	19 840,87^5	10 255,33^5	30 096,21	29 070,78	—	1 428,—	1 386,05	6,—	209,1
Menado	Europeanen . .	385	5 378,88^5	3 885,21	9 264,09^5	9 127,55^5	—	1 004,—	469,—	—	133,5
	Vr. oosterlingen.	554	2 876,51	1 718,99^5	4 595,50^5	4 488,63^5	—	416,—	186,—	—	33,—
	Totaal . . .	9 39	8 255,39^5	5 604,20^5	13 859,60	13 616,19	—	1 420,—	655,—	—	166,5
Amboina . . .	Europeanen . .	348	3 847,65	2 662,41^5	6 510,06^5	6 326,30^5	—	126,—	179,80	—	—
	Vr. oosterlingen.	527	2 554,44^5	1 247,94	3 802,38^5	3 704,40	—	60,—	15,—	—	—
	Totaal . . .	875	6 402,09^5	3 910,35^5	10 312,45	10 030,70^5	—	186,—	194,80	—	—
Ternate en onderhoorigheden .	Europeanen . .	98	1 603,55	1 905,47	3 509,02	2 978,44^5	15,60	30,—	39,—	—	—
	Vr. oosterlingen.	216	1 348,05^5	1 325,31^5	2 673,37	2 661,98	—	12,—	9,—	—	—
	Totaal . . .	314	2 951,60^5	3 230,78^5	6 182,39	5 640,42^5	15,60	42,—	48,—	—	—
Timor en onderhoorigheden .	Europeanen . .	134	2 058,66^5	992,97^5	3 051,64	3 037,15	6,67	314,—	63,—	—	30,—
	Vr. oosterlingen.	703	2 985,48^5	1 331,61^5	4 317,10	3 905,55^5	—	1 092,—	163,75	—	—
	Totaal . . .	837	5 044,15	2 324,59	7 368,74	6 942,70^5	6,67	1 406,—	226,75	—	30,—
Bali en Lombok.	Europeanen . .	148	1 981,18	1 188,93^5	3 170,11^5	3 170,11^5	—	313,—	134,—	—	117,—
	Vr. oosterlingen.	1 203	5 192,99^5	1 950,15	7 143,14^5	6 944,41^5	—	958,50	466,—	—	18,—
	Totaal . . .	1 351	7 174,17^5	3 139,08^5	10 313,26	10 114,53	—	1 271,50	600,—	—	135,—
Buitenbezittingen	Europeanen . .	7 879	125 901,24	88 072,68^5	213 973,92^5	207 665,09^5	497,84^5	13 860,75	10 277,50	6,—	3 094,6
	Vr. oosterlingen.	18 716	101 545,94	42 740,50^5	144 286,44^5	135 479,89^5	124,60	5 059,50	5 084,05	12,—	540,4
	Totaal . .	26 595	227 447,18	130 813,19	358 260,37	343 144,99	622,44^5	18 920,25	15 361,55	18,—	3 635,0

	Aanslag naar den				Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair.	1913. *a)*		
	Vden grondslag (rijtuigen).		VIden grondslag (automobielen en autoletten).						Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.
…otor …iele…	Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	Automobielen.	Autoletten.							
…uld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
75,10	24,—	24,—	466,—	—	5 892,71^5	316,53	5 576,18^5	—	7 106,20	626,27^5	6 479,92^5
45,—	112,—	—	120,—	—	6 502,77	—	6 502,77	—	4 839,88^5	39,80	4 800,08^5
20,10	136,—	24,—	586,—	—	12 395,48^5	316,53	12 078,95^5	—	11 946,08^5	666,07^5	11 280,01
18,—	8,—	—	—	—	6 094,83^5	959,34^5	5 135,49	18,49	4 887,23^5	367,65^5	4 519,58
—	64,—	—	—	—	14 659,67^5	20,51	14 639,16^5	—	12 715,67^5	—	12 715,67^5
18,—	72,—	—	—	—	20 754,51	979,85^5	19 774,65^5	18,49	17 602,91	367,65^5	17 235,25^5
90,—	94,—	196,—	192,—	—	12 811,30	1 030,57^5	11 780,72^5	3,22^5	11 298,26	679,23	10 619,03
—	48,—	32,—	48,—	—	6 179,11	44,70^5	6 134,40^5	—	6 192,45	28,44	6 164,01
90,—	142,—	228,—	240,—	—	18 990,41.	1 075,28	17 915,13	3,22^5	17 490,71	707,67	16 783,04
09,10	294,—	134,—	560,—	24,—	19 824,05^5	1 684,89	18 139,16^5	50,69	17 887,34	1 963,64	15 923,70
—	266,—	392,—	144,—	—	14 089,87^5	3,90	14 085,97^5	171,59	12 862,35	103,40	12 758,95
09,10	560,—	526,—	704,—	24,—	33 913,93	1 688,79	32 225,14	222,28	30 749,69	2 067,04	28 682,65
33,50	663,33	218,—	24,—	—	11 639,38^5	977,35^5	10 662,03	81,08^5	12 336,49^5	1 431,11	10 905,38^5
33,—	281,33^5	52,—	—	—	5 456,97	6,—	5 450,97	48,50	8 790.28	25,45	8 764,83
66,50	944,66^5	270,—	24,—	—	17 096,35^5	983,35^5	16 113,—	129,58^5	21 126,77^5	1 456,56	19 670,21^5
—	24,—	48,—	—	—	6 704,10^5	516,38^5	6 187,72	22,47^5	6 121,43^5	379,83^5	5 741,60
—	—	16,—	—	—	3 795,40	—	3 795,40	29,28^5	3 088,75	3,25	3 085,50
—	24,—	64,—	—	—	10 499,50^5	516,38^5	9 983,12	51,76	9 210,18^5	383,08^5	8 827,10
—	16,—	—	—	—	3 079,04^5	—	3 079,04^5	4,50	2 873,02	5,48	2 867,54
—	—	—	—	—	2 682,98	—	2 682,98	5,29	2 694,47	6,52^5	2 687,94^5
—	16,—	—	—	—	5 762,02^5	—	5 762,02^5	9,79	5 567,49	12,00^5	5 555,48^5
30,—	68,—	16,—	—	—	3 534,82	125,70	3 409,12	33,00^5	3 951,76	436,17^5	3 515,58^5
—	112,—	32,—	—	—	5 305,30^5	—	5 305,30^5	—	6 482,04^5	5,60	6 476,44^5
30,—	180,—	48,—	—	—	8 840,12^5	125,70	8 714,42^5	33,00^5	10 433,80^5	441,77^5	9 992,03
17,—	267,00^5	48,—	336,—	—	4 385,12	294,98^5	4 090,13^5	3,55	4 310,46^5	1 116,14^5	3 194,32
18,—	670,—	12,—	96,—	—	9 164,91^5	6,03	9 158,88^5	—	11 103,51	2 918,55^5	8 184,95^5
35,—	937,00^5	60,—	432,—	—	13 550,03^5	301,01^5	13 249,02	3,55	15 413,97^5	4 034,70	11 379,27^5
94,69	10 641,01^5	6 685,63	11 826,—	414,—	264 968,52^5	22 013,59	242 954,93^5	865,25	252 337,19	22 902,25^5	229 434,93^5
40,40	2 905,33^5	1 466,—	1 656,—	—	152 327,78	403,—	151 924,78	963,82^5	160 070,39	7 270,33^5	152 800,05^5
35,09	13 546,35	8 151,63	13 482,—	414,—	417 296,30^5	22 416,59	394 879,71^5	1 829,07^5	412 407,58	30 172,59	382 234,99

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen. In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden. Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	Bedrag van den aanslag in Ned.-Indië gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).
						JAVA EN M	
Bantam	Physieke personen	209	—	—	—	f 14 948,83^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	3	—	—	—	209,65	f 68,33
Batavia	Physieke personen	8 209	43	—	43	941 348,44^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	415	—	46	94	450 167,01	494 187,46
Preanger-Regentschappen	Physieke personen	2 906	—	—	24	286 739,77	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	93	—	—	21	28 820,87	17 883,51
Cheribon	Physieke personen	735	3	—	13	72 740,20	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	17	—	—	1	2 863,70	803,98
Pekalongan	Physieke personen	805	—	—	—	107 399,48^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	30	—	—	2	8 007,55	2 690,65
Semarang b)	Physieke personen	3 437	18	—	14	362 670,77^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	198	—	12	38	253 642,16	313 716,60
Rembang	Physieke personen	461	—	—	—	35 035,64^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	10	—	—	—	2 398,64	—
Soerabaja	Physieke personen	5 241	55	—	10	662 903,98^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	238	2	21	74	180 758,64	226 944,63
Pasoeroean	Physieke personen	1 889	—	—	—	208 010,82	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	48	—	—	11	35 320,31	36 654,46
Besoeki	Physieke personen	967	—	—	—	98 576,38	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	32	—	—	10	21 761,69^{5}	11 499,17^{5}
Banjoemas	Physieke personen	497	—	—	—	42 008,24^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	10	—	—	—	4 531,50	183,10
Kedoe	Physieke personen	697	—	—	2	58 408,98	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	25	—	—	—	4 740,37^{5}	1 120,52
Djokjakarta	Physieke personen	949	5	—	23	122 635,92	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	20	—	—	4	9 290,31	12 979,2[illegible]

a) Hieronder de respectievelijk krachtens art. 1f en art. 54 der belastingverordening (Ind. St. 1908 n°. 298) aangeslagen firma's en rondreizenden.
b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers geven aan welk bedrag van de belasting naar de overwinst is gevorderd van uitdeelingen, welke hebben plaats gehad ten gevolge van uitreiking van nieuwe als volgefourneerd aangemerkte aandeelen (c. q. obligatiën).

…ING over 1913 (verbeterde opgaven).

…EN MADOERA.

…(art. 18).	Bedrag van den aanslag voor: buiten Ned.-Indië gevestigden: naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).	naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).	Totaal bedrag van den aanslag.	Ontheffingen voor: in Ned.-Indië gevestigden ingevolge art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	Werkelijk te heffen bedrag.
	—	—	—	—	f 14 948,83^5	—	f 970,73	—	f 13 978,10^5
…68,33	—	—	—	—	277,98	—	—	—	277,98
	f 174 532,50	—	f 22 707,76	—	1 138 588,70^5	f 293,15	60 160,36	f 1 730,61	1 076 404,58^5
…87,46	—	f 4 844,—	336 568,55	f 1 032 436,90	2 318 203,92	34 643,40	—	—	2 283 560,52
	—	—	312,20	—	287 051,97	—	9 407,22	2 271,05	275 373,70
…83,51	—	—	7 349,72	20 156,11	74 210,21	—	—	—	74 210,21
	3 059,25	—	179,45	—	75 978,90	—	3 908,60	484,02	71 586,28
…03,98	—	—	3 826,56	14 994,16	22 488,40	—	—	—	22 488,40
	—	—	—	—	107 399,48^5	—	570,50	3 522,37	103 306,61^5
…90,65	—	—	8 627,96	27 294,38	46 620,54	—	—	—	46 620,54
	26 192,25	—	248,15	—	389 111,17^5	2 155,80	21 178,31	1 408,55	364 368,51^5
…16,60	—	276,—	131 575,08	370 768,17^5 (564,—)	1 069 978,01^5	363,—	—	905,13	1 068 709,88^5
	—	—	—	—	35 035,64^5	—	14,39^5	15,90	35 005,35
	—	—	—	—	2 398,64	—	—	—	2 398,64
	26 984,75	—	5 762,39	—	695 651,12^5	—	47 500,87^5	3 389,18	644 761,07
…44,63	4 912,—	9 048,—	229 927,21	645 670,18	1 297 260,66	—	—	19,35	1 297 241,31
	—	—	—	—	208 010,82	—	14 266,65^5	5 487,44	188 256,72
…54,46	—	—	12 727,90	30 291,77	114 994,44	—	—	—	114 994,44
	—	—	—	—	98 576,38	—	4 541,01	441,93	93 593,44
…9,17^5	—	—	10 676,81	26 040,16	69 977,84	—	—	—	69 977,84
	—	—	—	—	42 008,24^5	—	952,84	169,00^5	40 886,40
…83,10	—	—	—	—	4 714,60	—	—	—	4 714,60
	—	—	25	—	58 433,98	—	2 415,47^5	733,01^5	55 285,49
…20,55	—	—	—	—	5 860,89^5	—	—	26,62	5 834,27^5
	983,25	—	913,35	—	124 532,52	—	4 182,89	858,59	119 491,04
…79,22	—	—	7 028,40	19 546,56	48 844,49	—	—	—	48 844,49

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen.				Bedrag van	
		In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden.			in Ned.-Indië gevestigden:	
			Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).
Soerakarta	Physieke personen	945	1	—	11	f 103 160,67	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	32	—	—	9	10 754,30	f 4 722,88
Madioen	Physieke personen	535	—	—	2	41 991,64	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	9	—	—	—	1 338,88	1 319,55
Kediri	Physieke personen	1 127	—	—	—	133 107,01^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	28	—	—	10	36 899,56	42 501,60
Madoera	Physieke personen	234	—	—	—	15 948,27^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	6	—	—	1	729,38	—
Totalen voor Java en Madoera	Physieke personen	29 843	125	—	142	f 3 307 635,08^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	1 214	2	79	275	1 052 234,53	f 1 167 275,66
BUITEN							
Sumatra's Westkust	Physieke personen	982	8	—	—	f 80 032,56^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	31	—	4	5	9 479,72	f 6 696,0
Tapanoeli	Physieke personen	213	—	—	—	13 442,41	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	3	—	—	—	2 936,42	2 784,—
Benkoelen	Physieke personen	244	—	—	—	25 237,42	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	4	—	—	2	967,52	933,2
Lampongsche districten	Physieke personen	174	—	—	—	16 535,07	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	—	—	—	73,17	—
Palembang	Physieke personen	541	—	—	—	50 166,44	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	7	—	—	11	1 665,77	1 670,4
Djambi	Physieke personen	64	—	—	—	6 111,46	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	1	—	—	—	166,43	—
Atjeh en onderhoorigheden	Physieke personen	799	3	—	9	82 852,38	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	3	—	5	2 931,84	705,—
Oostkust van Sumatra b)	Physieke personen	3 127	12	—	19	502 192,64	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	26	—	8	63	95 361,07^{5}	120 078,1

…den aanslag voor:					Ontheffingen voor:			
buiten Ned.-Indië gevestigden:				Totaal bedrag van den aanslag.	in Ned.-Indië gevestigden ingevolge			Werkelijk te heffen bedrag.
naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).	naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).		art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	
f 188,75	—	f 2 683,90	—	f 106 033,32	—	f 3 843,96	f 1 016,15	f 101 173,21
—	—	11 923,32	f 70 340,63	97 741,13	—	—	-	97 741,13
—	—	231,35	—	42 222,99	—	760,93^5	237,08	41 224,97^5
—	—	—	—	2 658,43	—	—	—	2 658,43
—	—	—	—	133 107,01^5	—	5 171,14	3 911,65	124 024,22
—	—	6 558,96	18 542,10	104 502,22	—	—	—	104 502,22
—	—	—	—	15 948,27^5	—	591 59^5	89,56	15 267,12
—	—	1 495,65	—	2 225,03	—	64,98	—	2 160,05
f 231 940,75	—	f 33 063,55	—	f 3 572 639,38^5	f 2 448,95	f 180 437,49	f 25 766,11	f 3 363 986,83^5
4 912,—	f 14 168,—	768 286,—	f 2 276 081,12^5	5 282 957,44	35 006,40	64,98	951,10	5 246 934,96

BEZITTINGEN.

f 4 762,25	—	—	—	f 84 794,81^5	f 726,—	f 3 553,84	f 55,12^5	f 80 459,85
—	f 24,—	f 28 063,13	—	44 262,88	—	—	—	44 262,88
—	—	—	—	13 442,41	—	862,46	—	12 579,95
—	—	—	—	5 720,42	—	—	—	5 720,42
—	—	—	—	25 237,42	—	823,72	115,06	24 298,64
—	—	434,52	f 2 964,66	5 299,99	—	—	—	5 299,99
—	—	—	—	16 535,07	—	396,47	117,98	16 020,62
—	—	—	—	73,17	—	—	—	73,17
—	—	—	—	50 166,44	—	1 080,31	358,28	48 727,85
—	—	1 201,79	202,85	4 740,83	—	—	—	4 740,83
—	—	—	—	6 111,46	—	—	46,25	6 065,21
—	—	—	—	166,43	—	—	—	166,43
495,—	80,74	80,51	—	83 508,63	—	5 759,35^5	406,28	77 342,99^5
296,16	—	7 963,97	9 400,30	21 297,27	—	—	—	21 297,27
14 827,50	—	1 305,81	—	518 325,95	—	38 297,27	1 997,72	478 030,96
—	320,—	247 496,65^5	952 965,96^5 (25 554,—)	1 416 221,84^5	—	—	—	1 416 221,84^5

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen.				Bedrag va[n den a…]	
		In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden.			in Ned.-Indië gevestigden:	
			Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).
Riouw en onderhoorigheden	Physieke personen	192	—	—	250	f 24 195,90	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	3	—	—	1	1 052,05	—
Banka en onderhoorigheden	Physieke personen	211	—	—	135	15 457,55	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	—	—	—	1 459,83	f 645,—
Billiton	Physieke personen	189	—	—	—	19 895,81	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	—	—	—	1	—	—
Westerafdeeling van Borneo	Physieke personen	177	4	—	—	16 325,81	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	3	—	—	—	2 927,80	471,87
Zuider- en Oosterafd. van Borneo.	Physieke personen	603	—	—	—	74 776,65	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	5	—	—	2	1 166,60	—
Celebes en onderhoorigheden.	Physieke personen	605	7	—	—	74 941,42	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	15	—	—	—	4 646,44	2 292,30
Menado	Physieke personen	359	2	—	—	36 615,41	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	10	—	—	4	1 549,42	376,20
Amboina	Physieke personen	742	—	—	1	27 489,57	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	6	3	—	1	1 248,88^{5}	—
Ternate en onderhoorigheden	Physieke personen	110	—	—	—	8 769,25	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	4	—	—	—	335,51	150,49
Timor en onderhoorigheden	Physieke personen	175	—	—	—	12 332,40	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	—	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	Physieke personen	125	—	—	—	9 282,81^{5}	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	—	—	—	654,27	885,66
Totalen voor de buitenbezittingen	Physieke personen	9 632	36	1	414	f 1 096 652,97	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	126	6	12	95	128 622,75	f 138 388,4

…g va…	…den aanslag voor:					Ontheffingen voor:			
…gden:	buiten Ned.-Indië gevestigden:				Totaal bedrag van den aanslag.	in Ned.-Indië gevestigden ingevolge			Werkelijk te heffen bedrag.
… de …winst … 18).	naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).	naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).		art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	
—	—	—	f 1 476,37	—	f 25 672,27	—	f 1 278,08	f 107,25	f 24 286,94
—	—	—	4 403,75	f 22 083,36	27 539,16	—	—	—	27 539,16
—	—	—	474,30	—	15 931,85	—	123,89	97,05	15 710,91
45,—	—	—	—	—	2 104,83	—	—	—	2 104,83
—	—	—	—	—	19 895,81	—	1 390,29^5	103,52	18 401,99^5
—	—	—	43 559,97	61 359,54	104 919,51	—	—	—	104 919,51
—	f 585,—	—	—	—	16 910,81	—	943,45^5	227,85	15 739,50^5
71,87	—	—	—	—	3 399,67	—	—	—	3 399,67
—	—	—	—	—	74 776,65	—	4 701,62	54,19	70 020,84
—	—	—	3 504,04	1 652,92	6 323,56	—	—	—	6 323,56
—	22 595,—	—	—	—	97 536,42	—	4 350,34^5	474,51	92 711,56^5
292,30	—	—	—	—	7 638,74	—	—	—	7 638,74
—	42,—	—	—	—	36 657,41	f 1 478,50	2 656,90^5	144,17	32 377,83^5
376,20	—	—	3 803,54	5 889,40	11 618,56	—	—	—	11 618,56
—	—	—	579,75	—	28 069,32	—	766,64	48,80	27 253,88
—	509,52	—	—	744,83	2 503,23^5	—	—	—	2 503,23^5
—	—	—	—	—	8 769,25	18,37^5	—	—	8 750,87^5
150,49	—	—	—	—	486,—	—	—	—	486,—
—	—	—	—	—	12 332,40	—	929,64^5	167,54^5	11 235,21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	9 282,81^5	—	26,27^5	40,32	9 216,22
885,66	—	—	—	—	1 539,93	—	—	—	1 539,93
—	f 43 306,75	f 80,74	f 3 916,74	—	f 1 143 957,20	f 2 222,87^5	f 67 940,57^5	f 4 561,90	f1 069 231,85
388,4	805,68	344,—	340 431,36^5	f1 057 263,82^5	1 665 856,03	—	—	—	1 665 856,03

IIIb. INKOMSTEN BE

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen. In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden. Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	Bedrag va… in Ned.-Indië gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).
						JAVA EN MA…	
Bantam	Physieke personen	207	—	—	—	f 17 100,26[5]	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	4	—	—	—	399,56	f 339,91
Batavia	Physieke personen	7 964	24	—	20	915 952,79	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	300	—	39	67	438 619,95	354 475,46
Preanger-Regentschappen	Physieke personen	3 072	—	—	7	314 953,33	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	94	—	—	18	31 250,91	26 646,10
Cheribon	Physieke personen	799	—	—	14	69 611,98	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	18	—	—	1	3 617,46	1 994,19
Pekalongan	Physieke personen	919	—	—	—	82 027,76[5]	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	27	—	—	1	8 392,09	687,68
Semarang b)	Physieke personen	3 586	19	—	46	402 059,88[5]	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	177	—	11	46	258 454,90[5]	218 577,50 (182,96)
Rembang	Physieke personen	536	—	—	—	48 935,98[5]	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	—	—	—	221,83	—
Soerabaja b)	Physieke personen	5 307	42	—	5	588 335,54[5]	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	198	3	19	70	176 243,18	94 934,81
Pasoeroean	Physieke personen	1 864	—	—	5	182 434,44	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	44	—	—	8	36 222,29	27 628,78
Besoeki	Physieke personen	893	—	—	—	88 495,35	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	18	—	—	2	19 484,42	12 883,11
Banjoemas	Physieke personen	565	—	—	—	47 861.10[5]	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	1	—	—	—	155,51	—
Kedoe	Physieke personen	734	—	—	2	62 831,18[5]	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	27	—	—	—	5 615,63	1 908,22
Djokjakarta	Physieke personen	924	5	—	24	119 443,17[5]	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	22	—	—	3	10 753,32	14 316,32

a) Hieronder de respectievelijk krachtens art. 1 f en art. 54 der belasting verordening (Ind. St. 1908 n°. 298) aangeslagen firma's en rondreizenden.
b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers geven aan welk bedrag van de belasting naar de overwinst is gevorderd van uitdeelingen, welke hebben plaats gehad tengevolge van uitreiking van nieuwe als volgefourneerd aangemerkte aandeelen (c. q. obligatiën).

BELASTING over 1914.

den aanslag voor:					Ontheffingen voor:			
buiten Ned.-Indië gevestigden:				Totaal bedrag van den aanslag.	in Ned.-Indië gevestigden ingevolge			Werkelijk te heffen bedrag.
naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).	naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).		art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	
MADOERA.								
—	—	—	—	f 17 100,26^{5}	—	f 460,24^{5}	—	f 16 640,02
—	—	—	—	739,47	—	—	—	739,47
f 86 401,75	—	f 7 659,75	—	1 010 013,69	f 121,60	56 786,37	f 1 693,64	951 412,08
—	f 3 824,—	311 168,44	f 1 323 493,13	2 431 580,98	38 744,42	—	—	2 392 836,56
—	—	68,34	—	315 021,67	—	8 070,39^{5}	1 719,26	305 232,01^{5}
—	—	6 226,10	10 102,71	74 225,82	—	—	—	74 225,82
—	—	215,10	—	69 827,08	—	2 290,11	686,96	66 850,01
—	—	3 268,42	5 200,41	14 080,48	—	—	—	14 080,48
—	—	—	—	82 027,76^{5}	—	1 116,27	310,16	80 601,33^{5}
—	—	8 515,36	11 957,93	29 553,06	—	—	—	29 553,06
24 526,75	—	1 114,06^{5}	—	427 700,70	—	27 862,39	2 410,43	397 427,88
—	484,—	133 231,20	308 744,55	919 492,15^{5}	504,—	—	—	918 988,15^{5}
—	—	—	—	48 935,98^{5}	—	—	—	48 935,98^{5}
—	—	—	—	221,83	—	—	—	221,83
23 415,53	—	3 177,25	—	614 928,32^{5}	—	18 428,85	3 357,54	593 141,93^{5}
1 994,50	9 168,—	197 431,90	459 649,88 (12 000,—)	939 422,27	—	—	—	939 422,27
—	—	5 399,50	—	187 833,94	—	3 879,01^{5}	221,43	183 733,49^{5}
—	—	9 757,50	7 000,97	80 609,57	—	—	—	80 609,57
—	—	—	—	88 495,35	—	1 445,99^{5}	606,06	86 443,29^{5}
—	—	1 927,90	—	34 295,43	—	—	—	34 295,43
—	—	—	—	47 861,10^{5}	—	1 534,46	153,97	46 172,67^{5}
—	—	—	—	155,51	—	—	—	155,51
—	—	49,80	—	62 880,98^{5}	—	3 339,98^{5}	303,93	59 237,07
—	—	—	—	7 523,85	—	—	—	7 523,85
850,50	—	706,45	—	121 000,12^{5}	—	2 224,45^{5}	1 506,56^{5}	117 269,10^{5}
—	—	5 486,52	19 068,26	49 624,42^{5}	—	—	—	49 624,42^{5}

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen.				Bedrag va[n den a…]		
		In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden.			in Ned.-Indië gevestigden:		
			Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).	n… be… w… ke… (a…
Soerakarta	Physieke personen	988	1	—	9	f 115 087,96	—	f
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	30	—	—	6	8 660,38	f 5 660,52	
Madioen	Physieke personen	532	—	—	5	40 097,68	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	6	—	—	—	427,04	5,22	
Kediri	Physieke personen	1 186	—	—	—	139 315,82⁵	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	22	—	—	6	5 105,55⁵	5 518,65	
Madoera	Physieke personen	254	—	—	—	17 706,12⁵	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	3	—	—	1	344,97	—	
Totalen voor Java en Madoera	Physieke personen	30 329	91	—	137	f 3 252 250,39	—	f 1
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	993	3	69	229	1 003 969,—	f765 576,47⁵	

BUITEN BE…

GEWESTEN.		In Ned.-Indië gevestigden.	Deelgerechtigden	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	naar het zuiver inkomen	naar de overwinst	…
Sumatra's Westkust	Physieke personen	977	8	—	—	f 84 737,82⁵	—	f
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	16	—	4	2	6 532,05	f 3 991,31	
Tapanoeli	Physieke personen	237	—	—	—	16 143,28	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	—	—	—	—	—	—	
Benkoelen	Physieke personen	204	—	—	—	24 594,40	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	1	—	—	—	115,71	—	
Lampongsche districten	Physieke personen	253	—	—	—	23 255,58⁵	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	—	—	—	—	—	—	
Palembang	Physieke personen	577	—	—	—	62 590,88	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	5	—	—	9	1 906,19⁵	2 128,28	
Djambi	Physieke personen	55	—	—	—	4 985,74⁵	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	1	—	—	—	173,27	—	
Atjeh en onderhoorigheden	Physieke personen	812	3	1	2	87 088,83	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	3	—	—	3	2 613,24	705,—	
Oostkust van Sumatra	Physieke personen	3 147	11	—	36	559 001,75	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	23	—	6	40	75 337,55	51 526,35	

	…den aanslag voor:					Ontheffingen voor:			
…den:	buiten Ned.-Indië gevestigden:				Totaal bedrag van den aanslag.	in Ned.-Indië gevestigden ingevolge			Werkelijk te heffen bedrag.
… de …inst …18).	naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).	naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).		art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	
–	f 150,—	—	f 2 277,50	—	f 117 515,46	—	f 2 784,95^{5}	f 2 723,30^{5}	f 112 007,20
0,52	—	—	7 987,36	f 30 487,60	52 795,86	—	—	—	52 795,86
–	—	—	67,20	—	40 164,88	—	4 123,92^{5}	54,65	35 986,30^{5}
5,22	—	—	—	—	432,26	—	—	—	432,26
–	—	—	—	—	139 315,82^{5}	—	3 231,93	5 452,84	130 631,05^{5}
8,65	—	—	4 150,21	2 375,72	17 150,13^{5}	—	—	—	17 150,13^{5}
–	—	—	—	—	17 706,12^{5}	—	1 055,18	399,88	16 251,06^{5}
–	—	—	1 735,38	—	2 080,35	—	—	—	2 080,35
–	f 135 344,53	—	f 20 734,35^{5}	—	f 3 408 329,27^{5}	f 121,60	f 138 634,53	f 21 600,62	f 3 247 972,52^{5}
6,47^{5}	1 994,50	f 13 476,—	690 886,32	f 2 178 081,16	4 653 983,45^{5}	39 248,42	—	—	4 614 735,03^{5}

EN BEZITTINGEN.

–	f 2 844,—	—	—	—	f 87 581,82^{5}	—	f 3 728,74^{5}	f 11,80	f 83 841,28
1,31	—	f 36,—	f 2 579,58	f 4 359,93	17 498,87	—	—	—	17 498,87
–	—	—	—	—	16 143,28	—	320,65	—	15 822,63
	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	24 594,40	—	1 083,66	572,76^{5}	22 937,97^{5}
	—	—	—	—	115,71	—	—	—	115,71
	—	—	—	—	23 255,58^{5}	—	51,38^{5}	526,09	22 678,11
	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	62 590,88	—	4 392,34	103,59	58 094,95
3,28	—	—	704,55	—	4 739,02^{5}	—	—	—	4 739,02^{5}
	—	—	—	—	4 985,74^{5}	—	253,21^{5}	—	4 732,53
	—	—	—	—	173,27	—	—	—	173,27
	662,25	36,—	13,50	—	87 800,58	—	4 968,66	405,67	82 426,25
5,—	—	—	7 710,54	3 010,45	14 039,23	—	—	—	14 039,23
	4 758,75	—	7 298,19	—	571 058,69	—	53 046,26^{5}	360,81	517 651,61^{5}
6,35	—	312,—	309 753,09	785 459,99	1 222 388,98	—	—	—	1 222 388,98

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen.				Bedrag van aa		
		In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden.			in Ned.-Indië gevestigden:		
			Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. *a*)	naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).	na… bedr… wi… kee… (ar…
Riouw en onderhoorigheden	Physieke personen	196	—	—	110	f 25 476,97	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	3	—	—	1	1 386,07	—	
Banka en onderhoorigheden	Physieke personen	226	—	—	110	18 453,04	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	—	—	—	1 784,47	f 645,—	
Billiton	Physieke personen	197	—	—	—	20 612,67	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	—	—	—	—	—	—	
Westerafdeeling van Borneo	Physieke personen	197	—	—	—	19 055,92	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	3	—	—	—	2 596,91	300,—	
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	Physieke personen	575	—	—	—	69 752,86	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	—	—	—	424,83	—	
Celebes en onderhoorigheden	Physieke personen	673	10	—	—	69 364,15^{5}	—	f 21
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	14	—	—	—	5 223,82	3 997,35	
Menado	Physieke personen	320	1	—	—	26 249,29	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	1	—	—	—	12,78	—	
Amboina	Physieke personen	735	—	—	1	24 866,01	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	—	—	—	37,80	—	
Ternate en onderhoorigheden	Physieke personen	91	—	—	—	7 219,63	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	4	—	—	—	341,00^{5}	33,99	
Timor en onderhoorigheden	Physieke personen	155	—	—	—	13 144,80	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	—	—	—	—	—	—	
Bali en Lombok	Physieke personen	162	—	—	—	10 798,53^{5}	—	
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	2	—	—	—	721,08	900,—	
Totalen voor de buitenbezittingen	Physieke personen	9 789	33	1	259	f 1 167 392,17^{5}	—	f 2
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen	82	—	10	55	99 206,78	f 64 227,28	

…g van den aanslag voor: … den: … de winst … 18).	buiten Ned.-Indië gevestigden: naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).	naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).	Totaal bedrag van den aanslag.	Ontheffingen voor: in Ned.-Indië gevestigden ingevolge art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	Werkelijk te heffen bedrag.
—	—	—	f 622,71	—	f 26 099,68	—	f 2 617,06^5	—	f 23 482,61^5
—	—	—	20,86	—	1 406,93	—	—	—	1 406,93
—	—	—	355,35	—	18 808,39	—	738,42	f 445,33	17 624,64
5,—	—	—	—	—	2 429,47	—	—	—	2 429,47
—	—	—	—	—	20 612,67	—	454,47^5	—	20 158,19^5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	19 055,92	—	1 314,27	604,58	17 137,07
00,—	—	—	—	—	2 896,91	—	—	—	2 896,91
—	—	—	—	—	69 752,86	—	1 391,88^5	116,86	68 244,11^5
—	—	—	—	—	424,83	—	—	—	424,83
—	f 21 299,50	—	—	—	90 663,65^5	—	1 220,89^5	—	89 442,76
97,35	—	—	—	—	9 221,17	—	—	—	9 221,17
—	15,—	—	—	—	26 264,29	f 271,27	944,18^5	—	25 048,83^5
—	—	—	—	—	12,78	—	—	—	12,78
—	—	—	60,—	—	24 926,01	—	1 014,29	—	23 911,72
—	—	—	—	—	37,80	—	—	—	37,80
—	—	—	—	—	7 219,63	—	199,75^5	—	7 019,87^5
33,99	—	—	—	—	374,99^5	—	—	—	374,99^5
—	—	—	—	—	13 144,80	—	76,50	12,28	13 056,02
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	10 798,53^5	—	181,26	9,15	10 608,12^5
00,—	—	—	—	—	1 621,08	—	—	—	1 621,08
—	f 29 579,50	f 36,—	f 8 349,75	—	f 1 205 357,42^5	f 271,27	f 77 997,92	f 3 168,92^5	f 1 123 919,31
27,28	—	348,—	320 768,62	f 792 830,37	1 277 381,05	—	—	—	1 277 381,05

IIIc. INKOMSTE[BE...]

Groepeering van de aangeslagen physi[...]

GEWESTEN.		Van f 100 tot beneden f 900. b)	Van f 900 tot f 1200.	Van f 1200 tot f 1500.	Van f 1500 tot f 1800.	Van f 1800 tot f 2100.	Van f 2100 tot f 2400.	Van f 2400 tot f 2700.	Van f 2700 tot f 3000.	Van f 3000 tot f 3500.	Van f 3500 tot f 4000.	Van f 4000 tot f 4500.
										JAVA EN MA[...]		
Bantam	In Ned.-Indië gevestigden	—	14	20	19	20	19	19	18	15	11	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	14	20	19	20	19	19	18	15	11	[illegible]
Batavia	In Ned.-Indië gevestigden	—	716	727	628	694	532	517	406	618	392	29[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	3	716	727	628	694	532	517	406	618	392	29[illegible]
Preanger-Regentschappen	In Ned.-Indië gevestigden	—	393	265	296	272	217	239	212	194	163	12[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	393	265	296	272	217	239	212	194	163	12[illegible]
Cheribon	In Ned.-Indië gevestigden	—	98	91	71	83	54	52	43	59	50	2[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	98	91	71	83	54	52	43	59	50	2[illegible]
Pekalongan	In Ned.-Indië gevestigden	—	55	80	67	79	77	49	45	67	67	3[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	55	80	67	79	77	49	45	67	67	3[illegible]
Semarang	In Ned.-Indië gevestigden	—	389	358	287	288	281	248	205	265	209	12[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	22	—	—	—	—	5	1	2	11	2	—
	Totaal	22	389	358	287	288	286	249	207	276	211	12[illegible]
Rembang	In Ned.-Indië gevestigden	—	46	56	46	43	44	26	23	45	46	3[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	46	56	46	43	44	26	23	45	46	3[illegible]
Soerabaja	In Ned.-Indië gevestigden	—	421	451	418	471	387	370	287	415	303	24[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	17	3	4	1	—	—	1	—	—	—	[illegible]
	Totaal	17	424	455	419	471	387	371	287	415	303	24[illegible]
Pasoeroean	In Ned.-Indië gevestigden	—	174	161	181	175	146	128	109	167	117	7[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	174	161	181	175	146	128	109	167	117	7[illegible]

a) Aangeslagenen over een gedeelte van een jaar zijn opgenomen in de klasse aangevende het bedrag van hun inkomen berekend over een vol jaar.

b) Vgl. de artikelen 19 (slot), 20 (slot) en 22 (alinea 2) der ordonnantie op de inkomstenbelasting (Ind. St. 1908 n°. 298), betrekking hebbende op onderscheidenlijk de buitenlands gevestigden, die deelgerechtigd zijn in de winst van een in Nederlandsch-Indië gevestigde vennootschap onder eene firma, maatschap, reederij of kongsi, de buitenlands gevestigden, die binnen Nederlandsch-Indië door tusschenkomst van gemachtigden, aldaar gevestigd, overeenkomsten aangaan tot brand-, zee-, levens- of andere verzekering, en de buitenlands gevestigden (physieke personen, anderen dan evengenoemden) die in Nederlandsch-Indië persoonlijk, door vertegenwoordigers of door gemachtigden een bedrijf of beroep geregeld of ten minste drie maanden achtereen uitoefenen.

TE BELASTING.

physi… personen naar het belastbaar inkomen. a)

Van f 4000 tot f 4500.	Van f 4500 tot f 5000.	Van f 5000 tot f 6000.	Van f 6000 tot f 7000.	Van f 7000 tot f 8000.	Van f 8000 tot f 9000.	Van f 9000 tot f 10 000.	Van f 10 000 tot f 12 000.	Van f 12 000 tot f 15 000.	Van f 15 000 tot f 20 000.	Van f 20 000 tot f 25 000.	Van f 25 000 tot f 30 000.	Van f 30 000 tot f 35 000.	Van f 35 000 tot f 40 000.	Van f 40 000 tot f 50 000.	Van f 50 000 tot f 60 000.	Van f 60 000 tot f 80 000.	Van f 80 000 tot f 100 000.	Van f 100 000 tot f 150 000.	Van f 150 000 tot f 200 000.	Van f 200 000 en hooger.	Totalen.
EN MADOERA.																					
9	8	7	9	8	2	3	4	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	8	7	9	8	2	3	4	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207
29…	232	395	316	231	167	106	153	107	85	39	10	8	13	11	2	4	4	—	1	1	7 408
—	—	—	1	1	—	1	1	2	—	6	3	—	1	1	—	1	—	7	4	—	32
29…	232	395	317	232	167	107	154	109	85	45	13	8	14	12	2	5	4	7	5	1	7 440
12…	70	151	112	75	30	29	36	20	31	13	4	4	3	2	—	1	2	—	2	—	2 957
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12…	70	151	112	75	30	29	36	20	31	13	4	4	3	2	—	1	2	—	2	—	2 957
2…	23	35	37	20	13	4	7	8	8	4	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	784
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2…	23	35	37	20	13	4	7	8	8	4	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	784
3…	35	43	35	24	11	7	12	4	6	5	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	805
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3…	35	43	35	24	11	7	12	4	6	5	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	805
12…	123	171	136	99	66	59	60	42	36	27	12	9	5	4	5	5	—	—	1	—	3 518
—	7	—	—	—	—	—	3	2	3	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	63
12…	130	171	136	99	66	59	63	44	39	28	12	9	5	4	7	7	—	—	1	—	3 581
3…	23	30	20	15	8	2	8	11	3	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	536
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3…	23	30	20	15	8	2	8	11	3	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	536
24…	196	306	197	126	92	70	91	77	58	26	14	12	8	6	8	1	—	4	—	—	5 059
[illegible]	1	—	—	—	—	—	2	3	2	—	3	—	—	1	2	—	1	—	—	—	43
24…	197	306	197	126	92	70	93	80	60	26	17	12	8	7	10	1	1	4	—	—	5 102
7…	58	100	74	34	29	26	26	20	17	6	6	2	2	1	1	1	—	—	—	—	1 838
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
7…	58	100	74	34	29	26	26	20	17	6	6	2	2	1	3	1	—	—	—	—	1 840

GEWESTEN.		Van f 100 tot beneden f 900. b)	Van f 900 tot f 1200.	Van f 1200 tot f 1500.	Van f 1500 tot f 1800.	Van f 1800 tot f 2100.	Van f 2100 tot f 2400.	Van f 2400 tot f 2700.	Van f 2700 tot f 3000.	Van f 3000 tot f 3500.	Van f 3500 tot f 4000.	Van f 4000 tot f 4500.
Besoeki	In Ned.-Indië gevestigden	—	48	91	92	104	61	95	55	64	55	35
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	48	91	92	104	61	95	55	64	55	35
Banjoemas	In Ned.-Indië gevestigden	—	61	63	57	47	37	35	39	55	28	21
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	61	63	57	47	37	35	39	55	28	21
Kedoe	In Ned.-Indië gevestigden	—	66	72	59	61	58	72	49	51	44	27
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	66	72	59	61	58	72	49	51	44	27
Djokjakarta	In Ned.-Indië gevestigden	—	74	77	73	76	76	64	50	77	56	56
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
	Totaal	—	74	77	73	76	78	64	50	78	56	56
Soerakarta	In Ned.-Indië gevestigden	—	106	92	90	87	53	64	50	50	63	51
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
	Totaal	—	106	92	90	87	60	64	50	50	63	51
Madioen	In Ned.-Indië gevestigden	—	48	62	49	68	42	39	31	41	39	30
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	3	50	62	49	68	42	39	31	41	39	30
Kediri	In Ned.-Indië gevestigden	—	95	92	83	106	96	83	93	123	79	51
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	95	92	83	106	96	83	93	123	79	51
Madoera	In Ned.-Indië gevestigden	—	30	34	23	23	25	10	15	21	15	10
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	30	34	23	23	25	10	15	21	15	10
Java en Madoera	In Ned.-Indië gevestigden	—	2834	2792	2539	2697	2205	2110	1730	2327	1737	1244
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	45	5	4	1	—	14	2	2	12	2	2
	Totaal	45	2839	2796	2540	2697	2219	2112	1732	2339	1739	1246

BUITEN

GEWESTEN.		Van f 100 tot beneden f 900. b)	Van f 900 tot f 1200.	Van f 1200 tot f 1500.	Van f 1500 tot f 1800.	Van f 1800 tot f 2100.	Van f 2100 tot f 2400.	Van f 2400 tot f 2700.	Van f 2700 tot f 3000.	Van f 3000 tot f 3500.	Van f 3500 tot f 4000.	Van f 4000 tot f 4500.
Sumatra's Westkust	In Ned.-Indië gevestigden	—	149	96	101	98	76	54	52	67	54	42
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3
	Totaal	—	149	96	101	98	76	54	52	68	54	45
Tapanoeli	In Ned.-Indië gevestigden	—	7	8	43	41	24	16	15	16	14	2
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	7	8	43	41	24	16	15	16	14	2

Van f 4000 tot f 4500.	Van f 4500 tot f 5000.	Van f 5000 tot f 6000.	Van f 6000 tot f 7000.	Van f 7000 tot f 8000.	Van f 8000 tot f 9000.	Van f 9000 tot f 10 000.	Van f 10 000 tot f 12 000.	Van f 12 000 tot f 15 000.	Van f 15 000 tot f 20 000.	Van f 20 000 tot f 25 000.	Van f 25 000 tot f 30 000.	Van f 30 000 tot f 35 000.	Van f 35 000 tot f 40 000.	Van f 40 000 tot f 50 000.	Van f 50 000 tot f 60 000.	Van f 60 000 tot f 80 000.	Van f 80 000 tot f 100 000.	Van f 100 000 tot f 150 000.	Van f 150 000 tot f 200 000.	Van f 200 000 en hooger.	Totalen.
35	34	38	38	13	18	10	12	6	2	9	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	884
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	34	38	38	13	18	10	12	6	2	9	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	884
21	22	37	25	7	9	4	6	5	2	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	563
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	22	37	25	7	9	4	6	5	2	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	563
27	26	36	32	17	16	6	14	6	4	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	718
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	26	36	32	17	16	6	14	6	4	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	718
56	35	45	40	35	16	11	21	14	5	2	5	3	2	1	3	4	—	—	—	—	921
1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
56	36	45	40	35	17	12	21	15	5	2	5	3	2	1	3	4	—	—	—	—	928
51	41	47	33	27	23	7	8	10	14	7	1	1	5	3	—	1	1	—	—	—	935
—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	10
51	41	48	33	27	23	7	8	11	14	7	1	2	5	3	—	1	1	—	—	—	945
30	13	23	12	18	8	1	3	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	531
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
30	13	23	12	18	8	1	3	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	536
51	43	58	56	28	20	18	15	10	7	14	3	3	1	4	—	1	4	—	—	—	1 186
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	43	58	56	28	20	18	15	10	7	14	3	3	1	4	—	1	4	—	—	—	1 186
10	6	7	9	4	4	2	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	245
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	6	7	9	4	4	2	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	245
1244	988	1529	1181	781	532	365	478	344	281	154	60	45	42	36	26	18	11	4	4	1	29 095
2	9	1	1	1	1	2	6	9	5	7	6	1	1	2	6	3	1	7	4	—	162
1246	997	1530	1182	782	533	367	484	353	286	161	66	46	43	38	32	21	12	11	8	1	29 257

EN BEZITTINGEN.

Van f 4000 tot f 4500.	Van f 4500 tot f 5000.	Van f 5000 tot f 6000.	Van f 6000 tot f 7000.	Van f 7000 tot f 8000.	Van f 8000 tot f 9000.	Van f 9000 tot f 10 000.	Van f 10 000 tot f 12 000.	Van f 12 000 tot f 15 000.	Van f 15 000 tot f 20 000.	Van f 20 000 tot f 25 000.	Van f 25 000 tot f 30 000.	Van f 30 000 tot f 35 000.	Van f 35 000 tot f 40 000.	Van f 40 000 tot f 50 000.	Van f 50 000 tot f 60 000.	Van f 60 000 tot f 80 000.	Van f 80 000 tot f 100 000.	Van f 100 000 tot f 150 000.	Van f 150 000 tot f 200 000.	Van f 200 000 en hooger.	Totalen.
42	46	19	33	24	19	9	21	6	2	5	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	977
3	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
45	46	19	33	25	19	9	21	6	5	5	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	985
2	13	13	7	3	4	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	229
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	13	13	7	3	4	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	229

GEWESTEN.		Van f 100 tot beneden f 900. b)	Van f 900 tot f 1200.	Van f 1200 tot f 1500.	Van f 1500 tot f 1800.	Van f 1800 tot f 2100.	Van f 2100 tot f 2400.	Van f 2400 tot f 2700.	Van f 2700 tot f 3000.	Van f 3000 tot f 3500.	Van f 3500 tot f 4000.	Van f 4000 tot f 4500.	Van f 4500 tot f 5000.
Benkoelen	In Ned.-Indië gevestigden	—	5	6	9	8	10	14	17	40	18	13	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	5	6	9	8	10	14	17	40	18	13	[illegible]
Lampongsche districten	In Ned.-Indië gevestigden	—	12	22	14	31	25	21	11	33	18	12	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	12	22	14	31	25	21	11	33	18	12	[illegible]
Palembang	In Ned.-Indië gevestigden	—	25	35	40	45	51	39	31	44	37	39	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
	Totaal	—	25	35	40	45	51	39	31	45	37	40	[illegible]
Djambi	In Ned.-Indië gevestigden	—	2	4	5	4	5	5	1	8	4	5	
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	2	4	5	4	5	5	1	8	4	5	
Oostkust van Sumatra	In Ned.-Indië gevestigden	—	301	119	63	106	77	189	249	295	262	199	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	5	1	2	2	—	—	—	—	1	—	1	—
	Totaal	5	302	121	65	106	77	189	249	296	262	200	[illegible]
Atjeh en onderhoorigheden	In Ned.-Indië gevestigden	—	36	31	46	54	63	50	55	94	67	57	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
	Totaal	2	37	31	46	54	63	50	55	95	67	58	[illegible]
Riouw en onderhoorigheden	In Ned.-Indië gevestigden	—	7	7	8	9	11	21	16	19	19	12	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	106	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	113	7	8	9	11	21	16	19	19	12	[illegible]
Banka en onderhoorigheden	In Ned.-Indië gevestigden	—	12	34	30	20	18	16	10	26	13	5	
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	12	34	30	20	18	16	10	26	13	5	
Billiton	In Ned.-Indië gevestigden	—	4	10	10	19	8	13	15	32	23	5	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	4	10	10	19	8	13	15	32	23	5	[illegible]
Westerafdeeling van Borneo	In Ned.-Indië gevestigden	—	14	18	12	13	9	17	14	19	13	12	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	14	18	12	13	9	17	14	19	13	12	[illegible]
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	In Ned.-Indië gevestigden	—	20	25	40	26	22	30	31	49	37	45	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	—	20	25	40	26	22	30	31	49	37	45	[illegible]

Van f 4000 tot f 4500.	Van f 4500 tot f 5000.	Van f 5000 tot f 6000.	Van f 6000 tot f 7000.	Van f 7000 tot f 8000.	Van f 8000 tot f 9000.	Van f 9000 tot f 10 000.	Van f 10 000 tot f 12 000.	Van f 12 000 tot f 15 000.	Van f 15 000 tot f 20 000.	Van f 20 000 tot f 25 000.	Van f 25 000 tot f 30 000.	Van f 30 000 tot f 35 000.	Van f 35 000 tot f 40 000.	Van f 40 000 tot f 50 000.	Van f 50 000 tot f 60 000.	Van f 60 000 tot f 80 000.	Van f 80 000 tot f 100 000.	Van f 100 000 tot f 150 000.	Van f 150 000 tot f 200 000.	Van f 200 000 en hooger.	Totalen.
13	11	15	13	8	3	4	2	2	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	203
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	11	15	13	8	3	4	2	2	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	203
12	6	13	12	7	6	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	253
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	6	13	12	7	6	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	253
39	28	49	41	20	17	11	9	11	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	577
1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
40	28	49	41	20	17	11	10	11	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	580
5	1	7	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	1	7	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
199	187	241	186	104	127	77	103	81	74	31	13	12	20	14	8	4	3	2	1	—	3 147
1	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	19
200	187	241	186	104	127	77	103	85	75	31	13	12	20	15	8	4	3	2	1	—	3 166
57	34	83	57	22	19	11	12	13	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	812
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
58	34	83	57	22	19	11	12	13	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	817
12	11	13	10	5	4	5	1	4	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	187
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106
12	11	13	10	5	4	5	1	4	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	293
5	9	8	11	4	—	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	226
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	9	8	11	4	—	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	226
5	15	12	10	4	3	1	4	6	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	197
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	15	12	10	4	3	1	4	6	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	197
12	10	15	6	7	4	4	4	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	10	15	6	7	4	4	4	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196
45	31	39	36	15	19	6	8	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	493
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	31	39	36	15	19	6	8	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	493

GEWESTEN.		Van f 100 tot beneden f 900. b)	Van f 900 tot f 1200.	Van f 1200 tot f 1500.	Van f 1500 tot f 1800.	Van f 1800 tot f 2100.	Van f 2100 tot f 2400.	Van f 2400 tot f 2700.	Van f 2700 tot f 3000.	Van f 3000 tot f 3500.	Van f 3500 tot f 4000.	Van f 4000 tot f 4500.	Van f 4500 tot f 5000.
Menado	In Ned.-Indië gevestigden . .	—	29	24	27	39	25	23	16	30	23	15	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal . . .	1	29	24	27	39	25	23	16	30	23	15	[illegible]
Celebes en onderhoorigheden .	In Ned.-Indië gevestigden . .	—	73	68	63	57	54	42	37	44	38	21	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal . . .	—	73	68	63	57	54	42	37	44	38	21	[illegible]
Amboina	In Ned.-Indië gevestigden . .	—	361	36	16	42	28	24	12	24	15	13	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal . . .	—	361	36	16	43	28	24	12	24	15	13	[illegible]
Ternate en onderhoorigheden .	In Ned.-Indië gevestigden . .	—	17	6	6	17	4	7	3	9	2	2	
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal . . .	—	17	6	6	17	4	7	3	9	2	2	
Timor en onderhoorigheden . .	In Ned.-Indië gevestigden . .	—	17	9	13	9	14	8	8	14	18	4	
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal . . .	—	17	9	13	9	14	8	8	14	18	4	
Bali en Lombok	In Ned.-Indië gevestigden . .	—	20	27	15	14	9	13	4	4	15	8	
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal . . .	—	20	27	15	14	9	13	4	4	15	8	
Buitenbezittingen.	In Ned.-Indië gevestigden . .	—	1111	585	561	652	533	602	597	867	690	511	[illegible]
	Buiten Ned.-Indië gevestigden	8	108	2	2	1	—	—	—	4	—	—	—
	Totaal . . .	8	1219	587	563	653	533	602	597	871	690	511	[illegible]

Van f 4000 tot f 4500.	Van f 4500 tot f 5000.	Van f 5000 tot f 6000.	Van f 6000 tot f 7000.	Van f 7000 tot f 8000.	Van f 8000 tot f 9000.	Van f 9000 tot f 10 000.	Van f 10 000 tot f 12 000.	Van f 12 000 tot f 15 000.	Van f 15 000 tot f 20 000.	Van f 20 000 tot f 25 000.	Van f 25 000 tot f 30 000.	Van f 30 000 tot f 35 000.	Van f 35 000 tot f 40 000.	Van f 40 000 tot f 50 000.	Van f 50 000 tot f 60 000.	Van f 60 000 tot f 80 000.	Van f 80 000 tot f 100 000.	Van f 100 000 tot f 150 000.	Van f 150 000 tot f 200 000.	Van f 200 000 en hooger.	Totalen.
15	12	19	13	9	2	4	4	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	320
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
15	12	19	13	9	2	4	4	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	321
21	24	32	26	23	19	10	9	14	4	2	1	2	—	2	—	1	—	—	—	—	666
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	5	1	—	—	—	—	9
21	24	32	26	23	19	10	9	14	4	2	1	3	—	4	5	2	—	—	—	—	675
13	10	13	15	7	8	5	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	637
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
13	10	13	15	7	8	5	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	638
2	3	7	—	2	2	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	3	7	—	2	2	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91
4	9	10	10	3	2	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	9	10	10	3	2	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155
8	8	10	6	3	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	8	10	6	3	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162
511	468	618	492	271	260	156	193	166	113	45	17	18	21	18	8	5	3	1	1	—	9 583
—	—	—	—	1	—	—	1	4	4	—	—	1	—	3	5	1	—	1	—	—	152
511	468	618	492	272	260	156	194	170	117	45	17	19	21	21	13	6	3	2	1	—	9 735

IV. V E

Splitsing van den aanslag naar gelang van het zakelij

GEWESTEN.	1913. (Verbeterd			
	Aanslag wegens onroerende goederen			
	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.
JAVA E				
Bantam	f 15 392,33	—	f 163,83	f 3 651,48
Batavia	829 638,22	—	20 486,25	3 107,31
Preanger-Regentschappen	95 695,03	f 115,51	4 628,47	237 931,41
Cheribon	57 054,42	—	715,62	2 840,40
Pekalongan	80 387,31	29,25	1 615,41	20 751,84
Semarang	269 840,23	—	9 706,26	31 891,58
Rembang	29 980,57	—	5 580,43	—
Soerabaja	450 362,09^{5}	99,50	14 830,80	3 415,32
Pasoeroean	101 571,41	90,42	16 155,—	30 472,42
Besoeki	29 907,34	495,63	20 988,10^{5}	36 807,94
Banjoemas	29 471,—	—	1 688,49	1 342,20
Kedoe	39 107,25	—	3 317,43^{5}	5 190,15
Djokjakarta	22 663,74	—	—	—
Soerakarta	17 403,57	—	10 468,02	—
Madioen	18 081,41	18,90	815,55	4 132,20
Kediri	45 981,74	—	5 861,72	73 751,10
Madoera	11 317,28	—	928,98	—
Totalen	f 2 143 854,94^{5}	f 849,21	f 117 950,37	f 455 285,35
BUITE				
Sumatra's Westkust	f 44 278,71	—	f 69,75	f 4 175,85
Tapanoeli	—	—	36,—	344,25
Benkoelen	7 812,20	—	1 090,53	529,75
Lampongsche districten	4 574,28	—	40,50	917,74
Palembang	26 852,64	—	2 943,09	3 643,56
Djambi	574,62	—	85,50	—
Oostkust van Sumatra (alleen het eiland Bengkalis)	1 050,84	—	—	49,35
Atjeh en onderhoorigheden	—	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden	4 278,87	—	—	—
Billiton	2 822,07	—	—	147,75
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	10 810,90	—	112,89	116,46
Menado	31 496,49	—	9,45	5 679,03
Celebes en onderhoorigheden	60 325,19	—	17,89	412,50
Amboina	16 113,95	—	—	1 016,40
Ternate en onderhoorigheden (gouvernementsgebied)	7 967,70	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	4 572,63	—	—	—
Bali en Lombok	12 130,15	—	99,69	—
Totalen	f 235 661,24	—	f 4 505,29	f 17 032,64

E|**P O N D I N G.**

…kelij… recht op de verpondingsplichtige perceelen uitgeoefend.

	…opgaven.)		1914.					
	…bezeten met recht van:		Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:					
	vruchtgebruik, gebruik of bewoning.	Totaal.	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vruchtgebruik, gebruik of bewoning.	Totaal.

E| **MADOERA.**

	vruchtgebruik, gebruik of bewoning	Totaal	eigendom	agrarisch eigendom	opstal	erfpacht	vruchtgebruik, gebruik of bewoning	Totaal
1,48	—	f 19 207,64	f 15 496,32	—	f 186,33	f 3 651,48	—	f 19 334,13
7,31	f 4 359,40	857 591,18	827 808,25	—	20 416,50	3 107,31	f 3 820,50	855 152,56
1,41	0,21	338 370,63	96 928,55^{5}	f 131,01	5 277,93	237 931,41	0,21	340 269,11^{5}
0,40	—	60 610,44	57 534,51	—	732,24	2 840,40	—	61 107,15
1,84	9,—	102 792,81	80 474,91	29,25	1 646,07	20 751,84	9,—	102 911,07
1,58	101,70	311 539,77	270 513,44	—	9 706,35	31 812,39	101,70	312 133,88
	—	35 561,—	30 372,11	—	5 975,61	—	—	36 347,72
5,32	—	468 707,71^{5}	451 364,36	114,13	14 964,72	3 415,32	—	469 858,53
2,42	36,42	148 325,67	102 364,47	90,42	16 222,71	30 472,42	36,42	149 186,44
7,94	14,25	88 213,26^{5}	30 345,45	495,63	22 041,60	36 602,45	14,25	89 499,38
2,20	—	32 501,69	29 573,61	—	1 630,71	1 342,20	—	32 546,52
0,15	—	47 614,83^{5}	39 237,60	—	3 320,97	5 190,15	—	47 748,72
	—	22 663,74	22 663,74	—	—	—	—	22 663,74
	—	27 871,59	17 403,57	—	10 544,02	—	—	27 947,59
2,20	11,61	23 059,67	18 288,25	18,90	816,27	4 132,20	11,61	23 267,23
1,10	—	125 594,56	46 858,80	—	5 926,50	73 751,10	—	126 536,40
	0,06	12 246,32	11 351,67	—	928,98	—	0,06	12 280,71
5,35	f 4 532,65	f 2 722 472,52^{5}	f 2 148 579,61^{5}	f 879,34	f 120 337,51	f 455 000,67	f 3 993,75	f 2 728 790,88^{5}

TE| **BEZITTINGEN.**

	vruchtgebruik, gebruik of bewoning	Totaal	eigendom	agrarisch eigendom	opstal	erfpacht	vruchtgebruik, gebruik of bewoning	Totaal
5,85	—	f 48 524,31	f 44 278,71	—	f 69,75	f 4 175,85	—	f 48 524,31
4,25	—	380,25	—	—	36,—	344,25	—	380,25
9,75	—	9 432,48	7 837,98	—	1 090,53	529,75	—	9 458,26
7,74	—	5 532,52	4 602,09	—	40,50	908,55	—	5 551,14
3,56	—	33 439,29	26 852,64	—	2 943,09	3 643,56	—	33 439,29
	—	660,12	738,18	—	103,50	—	—	841,68
9,35	—	1 100,19	1 050,84	—	—	49,35	—	1 100,19
	—	—	17 377,02	—	445,14	6 753,69	—	24 575,85
	—	4 278,87	4 278,87	—	—	—	—	4 278,87
7,75	—	2 969,82	2 822,07	—	—	147,75	—	2 969,82
6,46	f 36,06	11 076,31	11 086,74	—	112,89	116,46	f 36,06	11 352,15
9,03	27,—	37 211,97	31 606,30	—	9,45	5 679,03	27,—	37 321,78
2,50	—	60 755,58	60 457,04	—	—	412,50	—	60 869,54
6,40	—	17 130,35	16 118,70	—	—	1 016,40	—	17 135,10
	—	7 967,70	7 967,70	—	—	—	—	7 967,70
	—	4 572,63	4 572,63	—	—	—	—	4 572,63
	—	12 229,84	12 231,04	—	99,69	—	—	12 330,73
2,64	f 63,06	f 257 262,23	f 253 878,55	—	f 4 950,54	f 23 777,14	f 63,06	f 282 669,29

V. BELASTING OP DE BEDRIJF…

a. Getal aangeslagenen, bedrag van den aanslag, de belasti…

A. Progressieve belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten, geregeld voor Java e…

JAVA E…

GEWESTEN.	Getal aangeslagenen. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Totaal bedrag van de belastingplichtige inkomens. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Totaal bedrag van den aanslag over 1913. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	1914. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zam…
Bantam	17 767	1 015	18 782	f 1 875 628,50	f 257 032,—	f 2 132 660,50	f 39 310,27	f 8 308,20	f 47 618,47	f 39 997,11	f 9 307,58^{5}	f 49 304…
Batavia	67 442	23 245	90 687	7 712 396,—	14 167 167,—	21 879 563,—	171 431,59	332 455,34	503 886,93	184 955,11^{5}	353 363,81^{5}	538 318…
Preanger-Regentschappen	123 790	5 766	129 556	9 911 176,—	2 326 779,50	12 237 955,50	176 972,56^{5}	65 666,98^{5}	242 639,55	192 985,66^{5}	85 135,10	278 12…
Cheribon	64 162	6 077	70 239	5 280 030,50	1 737 537,—	7 017 567,50	93 643,87	60 723,48	154 367,35	95 491,15	64 796,30^{5}	160 28…
Pekalongan	79 585	4 120	83 705	7 072 993,—	1 318 395,—	8 391 388,—	134 463,18	54 300,88	188 764,06	143 278,17^{5}	57 022,58	200 300…
Semarang	84 680	8 625	93 305	8 637 140,05	3 593 791,17	12 230 931,22	170 766,87	208 931,94	379 698,81	180 062,72^{5}	133 830,90^{5}	313 89…
Rembang	49 646	3 151	52 797	4 889 199,50	918 829,—	5 808 028,50	86 633,76^{5}	38 082,11	124 715,87^{5}	93 569,98^{5}	39 996,46^{5}	133 56…
Soerabaja	180 889	14 226	195 115	16 032 637,02	6 806 606,25	22 839 243,27	331 738,31	229 470,64	561 208,95	330 478,87^{5}	272 723,43^{5}	603 20…
Pasoeroean	115 846	4 620	120 466	10 835 555,50	2 075 318,—	12 910 873,50	215 221,34^{5}	74 701,52	289 922,86^{5}	220 873,26	90 700,89	311 57…
Besoeki	33 179	2 493	35 672	3 922 194,—	844 136,92	4 766 330,92	94 018,33	23 908,20^{5}	117 926,53^{5}	97 071,56	27 079,79	124 15…
Banjoemas	21 956	1 764	23 720	2 069 652,99	485 424,68^{5}	2 555 077,67^{5}	38 259,88^{5}	17 951,44	56 211,32^{5}	42 113,78^{5}	19 010,47	61 12…
Kedoe	43 498	3 043	46 541	3 323 551,—	671 756,—	3 995 307,—	57 778,15	30 540,20^{5}	88 318,35^{5}	60 482,72^{5}	32 021,88^{5}	92 50…
Djokjakarta a)	—	1 845	1 845	—	854 739,77	854 739,77	—	27 086,89	27 086,89	—	30 468,71	30 46…
Soerakarta a)	—	2 778	2 778	—	1 099 011,99	1 099 011,99	—	37 379,47^{5}	37 379,47^{5}	—	37 439,81^{5}	37 43…
Madioen	32 113	1 350	33 463	2 984 715,—	672 969,50	3 657 684,50	57 013,86	21 678,47^{5}	78 692,33^{5}	58 255,29^{5}	24 932,91^{5}	83 18…
Kediri	54 151	3 568	57 719	5 619 067,—	1 038 164,—	6 657 231,—	124 868,95	39 662,65^{5}	164 531,60^{5}	125 111,41	43 034,28	168 14…
Madoera	68 505	1 064	69 569	7 443 484,50	428 216,50	7 871 701,—	164 205,07	19 770,57^{5}	183 975,64^{5}	166 904,60	18 591,50^{5}	185 49…
Totalen voor Java en Madoera	1 037 209	88 750	1 125 959	f 97 609 420,56	f 39 295 874,28^{5}	f 136 905 294,84^{5}	f 1 956 326,01	f 1 290 619,01^{5}	f 3 246 945,02^{5}	f 2 031 631,43^{5}	f 1 339 456,45	f 3 371 08…

BUITE…

GEWESTEN.	Getal aangeslagenen. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Totaal bedrag van de belastingplichtige inkomens. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Totaal bedrag van den aanslag over 1913. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	1914. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zam…
Sumatra's Westkust	—	3 471	3 471	—	f 1 370 555,—	f 1 370 555,—	—	f 48 161,60	f 48 161,60	—	f 48 850,25^{5}	f 48 8…
Tapanoeli	—	999	999	—	432 421,—	432 421,—	—	14 485,63^{5}	14 485,63^{5}	—	17 452,16	17 4…
Benkoelen	—	2 087	2 087	—	1 310 152,—	1 310 152,—	—	20 745,25	20 745,25	—	22 229,57	22 2…
Lampongsche districten	—	1 571	1 571	—	406 029,—	406 029,—	—	6 185,36	6 185,36	—	11 310,02	11 3…
Palembang	—	6 526	6 526	—	2 037 441,—	2 037 441,—	—	69 115,50^{5}	69 115,50^{5}	—	81 496,93	81 4…
Djambi	—	1 442	1 442	—	324 984,—	324 984,—	—	14 391,82	14 391,82	—	13 953,05	13 9…
Oostkust van Sumatra	165 609	101 671	267 280	f 24 978 102,—	25 141 873,—	50 119 975,—	f 438 986,94^{5}	658 996,53	1 097 983,47^{5}	f 567 208,97^{5}	716 297,87^{5}	1 283 50…
Atjeh en onderhoorigheden	—	9 074	9 074	—	2 237 942,67	2 237 942,67	49 747,79	61 637,99	111 385,78	—	72 309,16^{5}	72 3…
Banka en onderhoorigheden	—	11 168	11 168	—	2 409 174,—	2 409 174,—	—	75 971,38	75 971,38	—	78 585,82	78 5…
Billiton	—	3 786	3 786	—	801 799,—	801 799,—	—	19 610,35	19 610,35	—	20 231,27	20 2…
Westerafdeeling van Borneo	—	26 543	26 543	—	7 102 215,—	7 102 215,—	2 952,55	214 513,79	217 466,34	—	259 340,92	259 3…
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	9 528	9 528	—	2 296 970,—	2 296 970,—	28 364,75^{5}	63 621,45^{5}	91 986,21	—	82 188,82^{5}	82 1…
Celebes en onderhoorigheden	—	4 481	4 481	—	2 371 864,—	2 371 864,—	—	81 516,67^{5}	81 516,67^{5}	—	89 191,57^{5}	89 1…
Menado	—	2 049	2 049	—	895 397,13^{5}	895 397,13^{5}	11 267,91^{5}	47 959,43^{5}	59 227,35	—	39 074,77^{5}	39 0…
Amboina	—	1 985	1 985	—	715 150,—	715 150,—	4 106,12	20 663,53^{5}	24 769,65	—	26 962,51	26 9…
Ternate en onderhoorigheden	—	1 156	1 156	—	817 353,—	817 353,—	—	14 985,74^{5}	14 985,74^{5}	—	34 719,98	34 7…
Timor en onderhoorigheden	—	1 722	1 722	—	564 029,96	564 029,96	—	20 165,02^{5}	20 165,02^{5}	—	21 857,18^{5}	21 8…
Bali en Lombok	—	3 166	3 166	—	989 464,66^{5}	989 464,66^{5}	—	34 013,25	34 013,25	—	38 847,91	38 8…
Riouw en onderhoorigheden	9 203	10 528	19 731	1 173 556,—	3 234 080,—	4 407 636,—	24 557,91^{5}	111 347,56^{5}	135 905,48	28 051,81	124 673,72^{5}	152 7…
Totalen voor de buitenbezittingen	174 812	202 953	377 765	f 26 151 658,—	f 55 368 894,43	f 81 520 552,43	f 559 953,99	f 1 598 087,89^{5}	f 2 158 071,88^{5}	f 595 260,78^{5}	f 1 799 633,54	f 2 394 …

a) In Djokjakarta en Soerakarta wordt de belasting niet geheven van de eigenlijk gezegde inlanders.

EN ANDERE INKOMSTEN.

e belasting gemiddeld per hoofd en achterstand.

Madoera bij Ind. St. 1907 n°. 182 en voor de buitenbezittingen bij Ind. St. 1907 n°. 183.

MADOERA.

Totaal bedrag van de belasting over 1913: Inlanders.	1913: Vreemde oosterlingen.	1913: Te zamen.	1914: Inlanders.	1914: Vreemde oosterlingen.	1914: Te zamen.	Bedrag van de belasting gemiddeld per hoofd over 1913: Inlanders.	1913: Vreemde oosterlingen.	1913: Te zamen.	1914: Inlanders.	1914: Vreemde oosterlingen.	1914: Te zamen.	Bedrag van den achterstand op 31 December 1913: Inlanders.	1913: Vreemde oosterlingen.	1913: Te zamen.	1914: Inlanders.	1914: Vreemde oosterlingen.	1914: Te zamen.
f 39 273,67	f 8 296,20	f 47 569,87	f 39 451,95	f 9 307,58^5	f 48 759,53^5	f 2,34	f 8,27	f 2,68	f 2,22	f 9,17	f 2,60	f 2 115,43	f 253,34	f 2 368,77	f 1 129,96	f 577,09^5	f 1 707,05^5
170 513,68	324 958,60	495 472,28	183 813,89^5	343 210,31^5	527 024,21	2,65	14,58	5,72	2,72	14,76	5,81	32 021,33	32 778,95^5	64 800,28^5	35 419,84	29 713,99^5	65 133,83^5
174 849,93^5	64 678,72^5	239 528,66	192 942,31^5	84 170,21	277 112,52^5	1,47	11,91	1,93	1,56	14,60	2,14	8 239,95^5	10 375,51	18 615,46^5	10 051,86^5	19 285,87	29 337,73^5
93 104,36	60 560,54	153 664,90	95 064,65	64 307,12^5	159 371,77^5	1,48	10,19	2,23	1,48	10,58	2,27	547,21	494,50	1 041,71	411,87	1 414,40^5	1 826,27^5
130 806,99	54 445,40	185 252,39	140 729,03^5	56 216,98	196 946,01^5	1,70	13,45	2,29	1,77	13,64	2,35	530,50	7 621,85	8 152,35	1 558,04^5	8 531,75^5	10 089,80
167 037,25	207 577,57	374 614,82	175 716,05	129 542,09	305 258,14	2,07	26,51	4,23	2,07	15,01	3,27	8 611,90^5	10 356,64	18 968,54^5	7 678,82^5	20 135,67^5	27 814,50
85 277,18^5	37 915,19	123 192,37^5	93 569,98^5	39 996,46^5	133 566,45	1,60	13,08	2,20	1,88	12,37	2,53	807,84	3 299,37	4 107,21	2 389,20	5 195,13	7 584,33
329 442,11	228 428,35	557 870,46	328 250,97^5	255 739,94	583 990,91^5	1,84	22,39	2,96	1,81	17,98	2,99	5 720,55^5	25 254,30^5	30 974,86	4 413,97	25 888,39	30 302,36
213 340,14^5	73 912,82	287 252,96^5	219 684,55^5	90 408,44	310 092,99^5	1,89	18,28	2,45	1,90	19,57	2,57	13 401,20	9 882,34^5	23 283,54^5	11 899,06^5	14 730,99	26 630,05^5
90 457,22^5	23 520,38	113 977,60^5	93 185,37^5	26 513,33^5	119 698,71	2,79	10,81	3,29	2,81	10,63	3,35	3 743,38^5	7 575,77^5	11 319,16	4 935,17^5	5 552,41	10 487,58^5
37 362,37^5	17 472,42	54 834,79^5	40 910,71^5	19 007,29^5	59 918,01	1,82	11,26	2,48	1,86	10,77	2,53	4 242,36	1 447,32^5	5 689,68^5	6 404,81	1 443,94^5	7 848,75^5
57 521,77	30 448,28^5	87 970,05^5	60 107,62	31 952,04^5	92 059,66^5	1,41	10,52	2,01	1,38	10,50	1,98	2 227,57	3 784,26^5	6 011,83^5	3 137,94	3 867,18	7 005,12
—	27 061,55^5	27 061,55^5	—	30 454,68	30 454,68	—	15,66	15,66	—	16,51	16,51	—	6 175,17	6 175,17	—	6 776,83^5	6 776,83^5
—	37 377,63	37 377,63	—	37 314,80	37 314,80	—	13,75	13,75	—	13,43	13,43	—	1 149,71	1 149,71	—	1 003,44	1 003,44
56 659,11	21 179,90^5	77 839,01^5	58 187,19^5	24 932,91^5	83 120,11	1,80	16,75	2,37	1,81	18,47	2,48	2 559,36^5	1 365,44^5	3 924,81	3 742,38^5	1 373,58	5 115,96^5
124 609,81	39 657,79^5	164 267,60^5	123 358,91	42 857,03	166 215,94	2,29	12,12	2,85	2,28	12,01	2,80	4 187,99	3 921,25^5	8 109,24	6 839,99	3 688,21	10 528,20
160 587,80	19 523,84	180 111,64	162 871,26^5	18 296,59^5	181 167,86	2,44	18,33	2,69	2,38	17,20	2,60	—	168,41	168,41	18,44	433,12^5	451,56^5
f 1930 843,41^5	f 1277 015,20^5	f 3207 858,62	f 2007 844,49	f 1304 227,84^5	f 3312 072,33^5	f 1,91	f 15,89	f 2,94	f 1,93	f 14,69	f 2,94	f 88 956,59^5	f 125 904,17	f 214 860,76^5	f 100 031,38	f 149 612,03	f 249 643,41

BEZITTINGEN.

1913: Inlanders.	1913: Vreemde oosterlingen.	1913: Te zamen.	1914: Inlanders.	1914: Vreemde oosterlingen.	1914: Te zamen.	Per hoofd 1913: Inlanders.	1913: Vreemde oosterlingen.	1913: Te zamen.	1914: Inlanders.	1914: Vreemde oosterlingen.	1914: Te zamen.	Achterstand 1913: Inlanders.	1913: Vreemde oosterlingen.	1913: Te zamen.	1914: Inlanders.	1914: Vreemde oosterlingen.	1914: Te zamen.
—	f 48 092,57^5	f 48 092,57^5	—	f 48 850,25^5	f 48 850,25^5	—	f 13,05	f 13,05	—	f 14,07	f 14,07	—	f 2 843,99^5	f 2 843,99^5	—	f 2 812,79	f 2 812,79
—	14 485,63^5	14 485,63^5	—	17 452,16	17 452,16	—	16,09	16,09	—	17,47	17,47	—	4 061,61^5	4 061,61^5	—	5 650,59	5 650,59
—	20 745,25	20 745,25	—	22 229,57	22 229,57	—	8,68	8,68	—	10,65	10,65	—	4 182,86	4 182,86	—	3 299,86	3 290,86
—	6 185,36	6 185,36	—	11 310,02	11 310,02	—	4,72	4,72	—	7,20	7,20	—	242,18	242,18	—	7 228,96	7 228,96
—	69 070,50^5	69 070,50^5	—	81 308,09	81 308,09	—	10,55	10,55	—	12,46	12,46	—	19 455,03^5	19 455,03^5	—	26 551,74	26 551,74
—	14 391,82	14 391,82	—	13 953,05	13 953,05	—	12,45	12,45	—	9,68	9,68	—	2 677,30^5	2 677,30^5	—	3 750,99	3 750,99
f 434 361,25^5	655 106,69^5	1 089 467,95	f 560 778,37	713 395,86^5	1 274 174,23^5	f 2,84	6,59	4,32	f 3,39	7,02	4,77	f 247 279,28	377 974,82	625 254,10	f 71 216,74	88 957,70	160 174,44
49 387,58^5	61 607,03	110 994,61^5	—	72 354,18^5	72 354,18^5	3,82	7,55	5,26	—	7,97	7,97	12 894,33^5	23 249,96	36 144,29^5	—	17 501,45	17 501,45
—	75 971,38	75 971,38	—	78 585,82	78 585,82	—	6,60	6,60	—	7,04	7,04	—	21 129,25	21 129,25	—	18 844,04	18 844,04
—	19 609,85	19 609,85	—	20 231,27	20 231,27	—	5,12	5,12	—	5,34	5,34	—	1 280,10	1 280,10	—	3 105,63^5	3 105,63^5
2 952,55	214 513,79	217 466,34	—	257 207,74	257 207,74	4,52	7,95	7,87	—	9,69	9,69	1 089,66	3 857,99^5	4 947,65^5	—	13 950,35	13 950,35
26 993,94	61 612,83^5	88 606,77^5	—	78 435,35^5	78 435,35^5	4,87	7,52	6,45	—	8,23	8,23	2 790,86^5	4 405,13	7 195,99^5	—	10 425,43	10 428,43
—	79 904,08	79 904,08	—	89 184,37^5	89 184,37^5	—	15,47	15,47	—	19,90	19,90	—	2 530,82	2 530,82	—	28 358,88^5	28 358,88^5
11 261,43^5	47 886,45^5	59 147,89	—	38 666,05^5	38 666,05^5	4,82	15,69	10,98	—	18,87	18,87	3 503,87	7 119,98	10 623,85	—	15 665,85^5	15 665,85^5
4 106,12	20 657,05^5	24 763,17^5	—	26 960,23	26 960,23	9,99	12,02	11,77	—	13,58	13,58	2 595,68	2 393,46^5	4 989,14^5	—	4 811,25^5	4 811,21^5
—	14 985,74^5	14 985,74^5	—	34 719,98	34 719,98	—	14,55	14,55	—	30,03	30,03	—	2 009,75	2 009,75	—	18 824,54^5	18 824,54^5
—	20 164,83^5	20 164,83^5	—	21 857,18^5	21 857,18^5	—	12,40	12,40	—	12,69	12,69	—	8 889,78^5	8 889,78^5	+	4 353,80^5	4 353,80^5
—	33 971,71^5	33 971,71^5	—	38 847,91	38 847,91	—	11,19	11,19	—	12,27	12,27	—	4 142,72^5	4 142,72^5	+	5 896,34^5	5 896,34^5
24 409,33	111 197,89^5	135 607,22^5	28 028,61	115 748,48^5	143 777,09^5	3,02	9,79	6,64	3,05	10,99	7,29	14 106,38^5	24 012,63	38 119,01^5	9 382,22	49 006,36	58 388,58
f 553 472,21^5	f 1590 160,50^5	f 2 143632,72	f 588 806,98	f 1781 297,60	f 2370 104,58	f 3,02	f 7,92	f 5,57	f 3,30	f 8,77	f 6,27	f 284 260,07^5	f 516 459,40	f 800 719,47^5	f 80 598,96	f 328 996,54^5	f 409 595,50^5

GEWESTEN.	Getal aangeslagenen.			Totaal bedrag van de belastingplichtige inkomens.			Totaal bedrag van den aanslag over					
							1913.			1914.		
	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.
B. Proportioneele belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche												
Sumatra's Westkust	355 316	—	355 316	f 59 019 587,—	—	f 59 019 587,—	f 1 126 497,49	—	f 1 126 497,49	f 1 201 800,64	—	f 1 201 800,[illegible]
C. Proportioneele belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche												
Tapanoeli	176 385	—	176 385	f 16 590 054,—	—	f 16 590 054,—	f 271 061,99	—	f 271 061,99	f 663 602,17	—	f 663 602,17
Benkoelen	62 792	—	62 792	8 089 155,—	—	8 089 155,—	*) 301 974,—	—	*) 301 974,—	331 317,73	—	331 317,73
Lampongsche districten	42 622	—	42 622	8 241 800,—	—	8 241 800,—	*) 263 510,45	—	*) 263 510,45	329 672,34[5]	—	329 672,34[5]
Palembang	172 800	—	172 800	36 126 557,50	—	36 126 557,50	*) 1 380 185,20 **) 71 643,80	— —	*) 1 380 185,20 **) 71 643,80	1 405 610,42	—	1 405 610,42
Djambi	47 585	—	47 585	4 738 037,50	—	4 738 037,50	204 115,63	—	204 115,63	211 458,30	—	211 458,30
Atjeh en onderhoorigheden	41 438	—	41 438	4 960 500,—	—	4 960 500,—	324 086,35	—	324 086,35	198 421,58	—	198 421,58
Billiton	9 555	—	9 555	1 091 932,—	—	1 091 932,—	*) 31 314,52	—	*) 31 314,52	46 754,55	—	46 754,55
Westerafdeeling van Borneo	12 540	—	12 540	911 660,—	—	911 660,—	*) 29 780,09	—	*) 29 780,09	38 280,84	—	38 280,84
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	†	†	†	†	†	†	*) 398 872,90	—	*) 398 872,90	†	†	†
Celebes en onderhoorigheden	181 529	—	181 529	15 428 490,—	—	15 428 490,—	*) 485 280,90	—	*) 485 280,90	617 139,68	—	617 139,68
Menado	40 744	—	40 744	5 161 112,68[5]	—	5 161 112,68[5]	*) 358 428,79	—	*) 358 428,79	257 723,10	—	257 723,10
Amboina	55 823	—	55 823	5 649 086,—	—	5 649 086,—	*) 223 190,96	—	*) 223 190,96	253 128,55	—	253 128,55
Ternate en onderhoorigheden	2 539	—	2 539	577 545,—	—	577 545,—	*) 13 801,—	—	*) 13 801,—	22 774,41	—	22 774,41
Timor en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	—	—	—	†	†	†
Bali en Lombok	168 417	—	168 417	7 881 199,80	—	7 881 199,80	**) 116 897,74	—	**) 116 897,74	287 237,27	—	287 237,27
Riouw en onderhoorigheden	2 123	—	2 123	282 358,—	—	282 358,—	—	—	—	11 249,66	—	11 249,66
	1 016 892	—	1 016 892	f 115 729 487,48[5]	—	f 115 729 487,48[5]	f 4 474 144,32	—	f 4 474 144,32	f 4 674 370,60[5]	—	f 4 674 370,60[5]
Algemeene totalen voor de buitenbezittingen	1 547 020	202 953	1 749 973	200 900 732,48[5]	f 55 368 894,43	256 269 626,91[5]	6 160 625,80	f 1 598 087,89[5]	7 758 713,69[5]	6 471 432,03	f 1 799 633,54	8 271 065,57

*) Deze bedragen betreffen de hoofdelijke belasting, welke sedert 1 Januari 1914 is vervangen door eene algemeene belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten (vgl. K. V. 1914, kol. 141).

**) Bedrijfsbelasting van de inlandsche bevolking ter hoofdplaats Palembang en in de afdeelingen Boeleleng, Dijembrana en Lombok, welke sedert 1 Januari 1914 is vervangen door evengemelde algemeene belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten.

	Totaal bedrag van de belasting over						Bedrag van de belasting gemiddeld per hoofd over						Bedrag van den achterstand op 31 December.					
	1913.			1914.			1913.			1914.			1913.			1914.		
…zamen	…landers.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.
…sch…volking in het gouvernement Sumatra's Westkust, geregeld bij Ind. St. 1908 nº. 93.																		
01 800,6	126 193,49	—	f 1 126 193,49	f 1 201 800,64	—	f 1 201 800,64	f 3,21	—	f 3,21	f 3,38	—	f 3,38	f 101 984,21	—	f 101 984,21	f 145 409,04^5	—	f 145 409,04^5
…sch…volking in de gewesten buiten Java en Madoera, geregeld bij Ind. St. 1914 nº. 130.																		
3 602,17	71 061,99	—	f 271 061,99	f 663 602,17	—	f 663 602,17	f 2,05	—	f 2,05	f 3,76	—	f 3,76	f 20 382,93^5	—	f 20 382,93^5	f 102 238,52	—	f 102 238,52
1 317,73	01 676,—	—	*) 301 676,—	331 317,73	—	331 317,73	*) 5,41	—	*) 5,41	5,45	—	5,45	*) 29 994,10^5	—	*) 29 994,10^5	19 302,73	—	19 302,73
9 672,84	63 248,95	—	*) 263 248,95	329 672,84^5	—	329 672,84^5	*) 6,02	—	*) 6,02	7,73	—	7,73	*) 71 273,74	—	*) 71 273,74	169 276,82	—	169 276,82
5 610,42	79 940,20 71 382,80	— —	*) 1 379 940,20 **) 71 382,80	1 405 591,62	—	1 405 591,62	*) 9,33 **) 4,02	— —	*) 9,33 **) 4,02	8,13	—	8,13	*) 56 053,74^5 **) 23 891,86^5	—	*) 56 053,74^5 **) 23 891,86^5	712 592,96	—	712 592,96
1 458,30	04 114,63	—	204 114,63	211 458,30	—	211 458,30	4,19	—	*) 4,19	4,44	—	4,44	3 468,85	—	3 468,85	37 273,92	—	37 273,92
3 421,58	23 833,34	—	323 833,34	195 983,38	—	195 983,38	1,66	—	*) 1,66	4,73	—	4,73	106 481,58^5	—	106 481,58^5	39 907,51	—	39 907,51
5 754,55	31 302,52	—	*) 31 302,52	46 754,55	—	46 754,55	†	—	†	4,89	—	4,89	*) 4 092,64^5	—	*) 4 092,64^5	2 065,25	—	2 065,25
3 280,84	29 774,09	—	*) 29 774,09	38 280,84	—	38 280,84	*) 2,43	—	*) 2,43	3,05	—	3,05	*) 7 059,—	—	*) 7 059,—	2 089,64	—	2 089,64
†	98 409,15	—	*) 398 409,15	†	†	†	*) 2,27	—	*) 2,27	†	†	†	*) 61 136,39^5	—	*) 61 136,39^5	†	†	†
7 139,68	85 280,90	—	*) 485 280,90	618 478,18	—	616 478,18	*) 2,71	—	*) 2,71	3,40	—	3,40	*) 151 873,95	—	*) 151 873,95	22 498,97^5	—	22 498,97^5
7 723,10	57 536,75^5	—	*) 357 536,75^5	257 599,40	—	257 599,40	*) 6,04	—	*) 6,04	6,32	—	6,32	*) 33 768,94	—	*) 33 768,94	46 898,96^5	—	46 898,96^5
3 128,55	23 038,96	—	*) 223 038,96	253 128,55	—	253 128,55	*) 4,31	—	*) 4,31	4,53	—	4,53	*) 61 609,84^5	—	*) 61 609,84^5	39 308,53	—	39 308,53
2 774,41	13 801 —	—	*) 13 801,—	22 774,41	—	22 774,41	*) 3,10	—	*) 3,10	8,97	—	8,97	*) 7 445,35	—	*) 7 445,35	16 893,32	—	16 893,32
†	—	—	—	†	†	†	—	—	—	†		†	—	—	—	†	†	†
7 237,27	16 036,29	—	**) 116 036,29	287 237,27	—	287 237,27	**) 1,46	—	**) 1,46	1,70	—	1,70	**) 19 115,09^5	—	**) 19 115,09^5	86 989,48^5	—	86 989,48^5
249,66	—	—	—	11 247,04	—	11 247,04	—	—	—	5,30	—	5,30	—	—	—	2 927,06	—	2 927,06
4 370,60	70 437,57^5	—	f 4 470 437,57^5	f 4 671 125,78^5	—	f 4 671 125,78^5	f 3,69	—	f 3,69	f 4,58	—	f 4,58	f 657 648,04^5	—	f 657 648,04^5	f 1 300 263,68^5	—	f 1 300 263,68^5
1 065,57	50 103,28	f 1 590 160,50^5	7 740 263,78^5	6 461 733,40^5	f 1 781 297,60	8 243 031,00^5	3,52	f 7,92	3,52	4,17	f 8,77	4,71	1 043 892,33	f 516 459,40	1 560 351,73	1 526 271,69	f 328 996,54^5	1 855 268,23^5

b. Verdeeling der aangeslagenen naar h

A. Progressieve belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten, geregeld voor Java e

JAVA E

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	Beneden f 60.	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300
Bantam	Inlanders	3 075	2 481	1 564	638	2 659	2 252	581	1 234	189	1 061	496	154	72	286	158	89	62	27	19	71	41	9	27	19	8
	Vr. oosterlingen	4	38	31	67	44	27	18	55	19	17	43	6	8	137	26	32	25	10	7	42	19	3	7	1	8
	Totaal	3 079	2 519	1 595	705	2 703	2 279	599	1 289	208	1 078	539	160	80	423	184	121	87	37	26	113	60	12	34	20	16
Batavia	Inlanders	12 850	10 869	7 830	2 498	5 205	5 600	1 440	5 349	1 563	2 182	1 913	880	379	1 660	650	515	503	706	122	755	251	142	179	79	95
	Vr. oosterlingen	289	386	511	295	349	539	171	2 023	140	582	812	191	162	6 273	204	768	668	242	230	683	136	143	191	95	104
	Totaal	13 139	11 255	8 341	2 793	5 554	6 139	1 611	7 372	1 703	2 764	2 725	1 071	54	7 933	854	1 283	1 171	948	352	1 438	387	285	370	174	199
Preanger-Regentschappen	Inlanders	36 952	29 005	24 979	4 948	8 385	4 784	1 304	3 313	596	2 560	960	433	279	1 580	198	363	469	98	132	362	96	81	334	54	48
	Vr. oosterlingen	9	18	77	14	102	29	25	202	15	32	44	41	73	1 233	29	62	127	47	37	199	42	26	47	14	35
	Totaal	36 961	29 023	25 056	4 962	8 487	4 813	1 329	3 515	611	2 592	1 004	474	352	2 813	227	425	596	145	169	561	138	107	381	68	83
Cheribon	Inlanders	21 533	12 547	14 235	2 533	4 903	1 640	511	1 827	214	887	464	137	523	366	148	151	115	66	63	277	97	42	31	23	39
	Vr. oosterlingen	396	285	774	172	304	603	203	438	53	184	164	69	122	416	62	171	53	31	73	83	54	34	35	15	32
	Totaal	21 929	12 832	15 009	2 705	5 207	2 243	714	2 265	267	1 071	628	206	645	782	210	322	168	97	136	360	151	76	66	38	71
Pekalongan	Inlanders	17 323	21 225	14 214	4 906	3 629	4 305	1 272	3 455	697	1 427	1 038	343	750	990	256	398	336	242	153	379	134	176	116	151	74
	Vr. oosterlingen	67	108	310	62	100	250	64	347	38	86	248	41	66	324	54	246	64	32	36	99	58	20	38	24	23
	Totaal	17 390	21 333	14 524	4 968	3 729	4 555	1 336	3 802	735	1 513	1 286	384	816	1 314	310	644	400	274	189	478	192	196	154	175	97
Semarang	Inlanders	18 403	17 282	11 348	3 831	4 340	9 267	1 225	5 120	1 510	2 453	1 681	741	325	1 928	334	331	451	247	201	744	165	175	180	114	118
	Vr. oosterlingen	197	187	319	116	199	220	75	707	95	150	230	67	118	719	43	192	483	100	83	284	72	41	51	46	40
	Totaal	18 600	17 469	11 667	3 947	4 539	9 487	1 300	5 827	1 605	2 603	1 911	808	443	2 647	377	523	934	347	284	1 028	237	216	231	160	158
Rembang	Inlanders	15 235	8 154	6 923	3 440	3 273	2 049	920	1 886	2 195	1 151	647	282	610	457	197	215	180	319	102	220	99	97	71	66	71
	Vr. oosterlingen	67	119	224	85	113	255	88	276	66	92	110	43	63	181	36	102	38	28	25	95	42	27	13	11	18
	Totaal	15 302	8 273	7 147	3 525	3 386	2 304	1 008	2 162	2 261	1 243	757	325	673	638	233	317	218	347	127	315	141	124	84	77	89
Soerabaja	Inlanders	64 040	44 274	19 832	6 109	5 171	10 637	4 462	4 821	2 756	4 240	1 558	1 722	1 126	1 452	792	635	883	512	407	721	326	257	288	308	231
	Vr. oosterlingen	42	50	77	45	162	666	101	657	47	192	379	70	281	2 779	305	871	150	105	85	645	54	221	88	61	86
	Totaal	64 082	44 324	19 909	6 154	5 333	11 303	4 563	5 478	2 803	4 432	1 937	1 792	1 407	4 231	1 097	1 506	1 033	617	492	1 366	380	478	376	369	317
Pasoeroean	Inlanders	48 462	11 682	11 564	3 764	7 089	5 051	2 120	5 542	2 297	6 743	1 209	748	1 337	2 065	397	628	922	270	372	515	247	134	213	123	173
	Vr. oosterlingen	28	29	92	39	108	181	33	487	28	56	213	47	40	805	34	78	74	22	25	189	46	35	46	26	17
	Totaal	48 490	11 711	11 656	3 803	7 197	5 232	2 153	6 029	2 325	6 799	1 422	795	1 377	2 870	431	706	996	292	397	704	293	169	259	149	190

aarlijksch belastingplichtig inkomen.

Madoera bij Ind. St. 1907 n°. 182 en voor de buitenbezittingen bij Ind. St. 1907 n°. 183.

MADOERA.

van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
19	3	10	13	36	5	5	9	20	2	25	92	8	6	—	3	7	2	4	1	4	2	40	2	1	1	—	3	39	1	2	2	1	1	3	2	3	4	2	1	7	10
3	8	9	14	19	7	12	2	10	2	12	6	7	—	1	4	5	—	7	4	10	1	4	2	3	1	2	1	12	2	3	—	2	—	2	2	5	4	10	2	7	21
22	11	19	27	55	12	17	11	30	4	37	98	15	6	1	7	12	2	11	5	14	3	44	4	4	2	2	4	51	3	5	2	3	1	5	4	8	8	12	3	14	31
94	151	88	63	244	89	55	74	70	27	79	73	56	199	78	19	108	35	22	30	28	15	36	56	30	30	19	9	52	22	22	7	11	28	18	47	28	46	53	14	46	163
82	124	135	95	291	167	80	163	164	75	126	108	83	131	82	51	119	75	134	92	60	43	55	78	53	52	39	35	303	42	62	42	70	92	54	126	71	109	126	92	195	1191
176	275	223	158	535	256	135	237	234	102	205	181	139	330	160	70	227	110	156	122	88	58	91	134	83	82	58	44	355	64	84	49	81	120	72	173	99	155	179	106	241	1354
65	34	38	47	232	26	8	29	25	12	57	36	14	29	8	7	46	57	23	17	20	6	29	8	5	4	3	13	34	9	12	8	7	21	8	16	3	16	11	12	29	76
9	33	25	41	240	16	12	26	32	12	43	4	22	25	6	6	104	11	22	14	23	9	46	22	2	6	8	10	224	5	13	43	4	24	6	59	6	29	28	15	90	259
74	67	63	88	472	42	20	55	57	24	100	40	36	54	14	13	150	68	45	31	43	15	75	30	7	10	11	23	258	14	25	51	11	45	14	75	9	45	39	27	119	335
16	27	45	32	145	16	12	11	24	8	24	9	6	43	11	9	29	15	14	4	7	10	11	4	2	2	4	3	23	3	3	7	5	4	6	5	7	7	9	6	12	27
21	11	26	46	57	18	28	26	25	10	29	13	39	40	8	7	19	14	31	16	23	4	3	19	8	14	7	19	29	2	23	11	1	4	7	14	5	20	33	13	27	254
37	38	71	78	202	34	40	37	49	18	63	22	45	83	19	16	48	29	45	20	30	14	14	23	10	16	11	22	52	5	26	18	6	8	13	19	12	27	42	19	39	281
60	101	40	92	126	93	31	39	23	17	48	23	74	27	26	18	42	13	15	5	7	10	28	8	13	8	9	6	35	6	6	2	5	17	8	36	7	7	11	2	19	27
20	36	34	57	43	33	20	27	60	5	36	14	23	10	13	9	26	11	39	24	11	5	17	9	4	4	4	16	34	5	15	4	8	14	11	23	10	18	28	12	44	227
80	137	74	149	169	126	51	66	83	22	84	37	97	37	39	27	68	24	54	29	18	15	45	17	17	12	13	22	69	11	21	6	13	31	19	59	17	25	39	14	63	254
131	57	32	53	230	35	44	52	40	21	102	28	20	60	30	19	82	18	21	21	18	9	38	17	8	16	5	10	49	4	12	7	9	15	12	34	19	32	24	15	39	86
19	42	60	62	211	18	21	22	97	18	63	15	31	32	10	13	64	16	75	18	39	16	30	15	5	5	13	12	80	6	11	4	15	27	17	45	15	34	51	18	81	490
150	99	92	115	441	53	65	74	137	39	165	43	51	92	40	32	146	34	96	39	57	25	68	32	13	21	18	22	129	10	23	11	24	42	29	79	34	66	75	33	120	576
27	30	53	41	75	24	21	23	18	18	15	11	18	17	10	8	27	7	10	7	10	4	9	6	4	2	1	4	32	—	7	1	—	2	6	7	6	2	6	2	5	10
15	14	17	20	53	14	18	12	54	7	16	8	13	30	6	8	18	14	33	7	29	3	10	6	4	—	4	6	36	2	5	1	7	7	13	6	5	25	14	10	15	166
42	44	70	61	128	38	39	35	72	25	31	19	31	47	16	16	45	21	43	14	39	7	19	12	8	2	5	10	68	2	12	2	7	9	19	13	11	27	20	12	20	176
105	151	124	164	245	81	66	83	74	83	199	44	58	44	70	50	107	40	41	29	37	28	43	23	24	6	21	26	60	23	25	13	10	46	31	39	41	42	36	28	31	238
73	28	51	52	384	19	38	37	78	11	75	11	37	20	12	12	106	14	48	22	14	11	35	12	12	24	12	9	272	6	17	22	8	14	18	24	56	22	51	37	89	815
178	179	175	216	629	100	104	120	152	94	274	55	95	64	82	62	213	54	89	51	51	39	78	35	36	30	33	35	332	29	42	35	18	60	49	63	97	64	87	65	120	1053
72	81	71	113	246	56	43	42	27	49	84	28	23	84	11	33	69	12	11	18	9	14	29	14	6	5	5	14	39	28	10	5	4	57	25	21	3	14	27	77	44	93
22	23	22	36	127	30	15	13	41	23	41	9	11	24	8	7	39	9	37	5	16	2	23	10	2	9	3	8	76	5	21	6	2	9	14	35	7	32	21	14	107	240
94	104	93	149	373	86	58	55	68	72	125	37	34	108	19	40	108	21	48	23	25	16	52	24	8	14	8	22	115	33	31	11	6	66	39	56	10	46	48	91	151	333

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	beneden f 60.	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300
Besoeki . . .	Inlanders. . . .	2 837	2 532	5 147	2 872	1 977	5 277	654	2 611	1 646	706	1 082	169	414	1 692	150	337	319	118	139	380	145	101	117	94	79
	Vr. oosterlingen	28	18	42	7	73	49	31	173	10	26	106	11	7	468	35	28	184	14	20	183	16	44	63	7	59
	Totaal .	2 865	2 550	5 189	2 879	2 050	5 326	685	2 784	1 656	732	1 188	180	421	2 160	185	365	503	132	159	563	161	145	180	101	138
Banjoemas . .	Inlanders. . . .	5 756	4 980	3 893	917	1 085	558	577	1 400	178	210	406	151	99	337	133	82	141	72	35	189	50	28	50	23	23
	Vr. oosterlingen .	45	56	62	51	79	71	68	256	27	36	85	13	24	167	36	38	17	11	24	56	18	11	17	10	13
	Totaal . .	5 801	5 036	3 955	968	1 164	629	645	1 656	205	246	491	164	123	504	169	120	158	83	59	245	68	39	67	33	36
Kedoe	Inlanders. . . .	22 585	5 673	5 198	1 624	2 131	1 789	503	1 044	254	597	289	129	163	338	85	113	122	53	53	122	35	42	39	22	22
	Vr. oosterlingen .	67	96	251	53	143	235	130	467	43	51	181	26	48	203	22	93	39	14	23	63	35	16	51	4	11
	Totaal . .	22 652	5 769	5 449	1 677	2 274	2 024	633	1 511	297	648	470	155	211	541	107	206	161	67	76	185	70	58	90	26	33
Djokjakarta. .	Vr. oosterlingen .	1	3	5	3	25	13	2	77	6	1	73	5	3	306	17	19	38	2	2	67	15	3	19	4	1
	Totaal . .	1	3	5	3	25	13	2	77	6	1	73	5	3	306	17	19	38	2	2	67	15	3	19	4	1
Soerakarta . .	Vr. oosterlingen .	25	92	94	72	91	105	56	337	24	43	121	30	28	436	73	58	41	16	24	85	29	16	11	8	19
	Totaal . .	25	92	94	72	91	105	56	337	24	43	121	30	28	436	73	58	41	16	24	85	29	16	11	8	19
Madioen . . .	Inlanders. . . .	12 393	5 151	3 915	1 175	1 785	1 140	383	2 400	311	360	253	316	173	437	248	193	185	79	86	155	98	40	62	56	34
	Vr. oosterlingen .	19	13	28	11	40	20	8	109	13	10	35	9	7	348	7	19	15	3	3	66	5	10	10	2	2
	Totaal . .	12 412	5 164	3 943	1 186	1 825	1 160	391	2 509	324	370	288	325	180	785	255	212	200	82	89	221	103	50	72	58	36
Kediri . . .	Inlanders. . . .	12 597	7 739	8 110	1 324	3 196	2 576	2 125	4 396	412	3 802	1 526	486	313	1 619	277	590	422	133	153	315	185	86	135	188	92
	Vr. oosterlingen .	34	54	115	22	162	95	108	376	19	59	110	20	64	513	24	55	197	20	14	190	28	32	37	17	76
	Totaal . .	12 631	7 793	8 225	1 346	3 358	2 671	2 233	4 772	431	3 861	1 636	506	377	2 132	301	645	619	153	167	505	213	118	172	205	168
Madoera . . .	Inlanders. . . .	12 424	9 051	11 288	4 921	3 922	6 332	1 799	5 261	725	1 986	1 359	784	1 559	1 196	511	928	773	152	149	328	134	131	111	133	62
	Vr. oosterlingen .	33	16	32	52	26	61	33	102	11	27	49	14	23	71	9	30	18	6	12	47	10	10	18	6	3
	Totaal . .	12 457	9 067	11 320	4 973	3 948	6 393	1 832	5 363	736	2 013	1 408	798	1 582	1 267	520	958	791	158	161	375	144	141	129	139	65
Java en Madoera	Inlanders. . . .	306 465	192 645	150 040	45 500	58 750	63 257	19 876	49 659	15 543	30 365	14 881	7 475	8 122	16 403	4 534	5 568	5 883	3 094	2 186	5 533	2103	1541	1953	1453	1169
	Vr. oosterlingen .	1 351	1 568	3 044	1 166	2 120	3 419	1 214	7 089	654	1 644	3 003	703	1 137	15 379	1 016	2 862	2 231	703	723	3 076	679	692	742	351	547
Totaal.		307 816	194 213	153 084	46 666	60 870	66 676	21 090	56 748	16 197	32 009	17 884	8 178	9 259	31 782	5 550	8 430	8 114	3 797	2 909	8 609	2782	2233	2695	1804	1716

BUITEN

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	beneden f 60.	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300
Sumatra's Westkust. .	Vr. oosterlingen .	36	14	57	22	264	29	53	584	30	65	295	15	33	557	25	42	128	16	18	195	22	37	29	10	10
Tapanoeli . .	Id.	5	8	21	24	23	93	25	95	7	73	13	82	35	55	7	15	111	4	12	21	4	13	6	11	6
Benkoelen . .	Id.	7	—	4	3	—	206	4	9	8	2	6	3	10	85	467	49	132	9	205	35	315	29	20	2	11
Lampongsche districten . .	Id.	111	1	41	6	123	2	39	16	328	193	9	12	175	49	13	17	13	2	28	23	1	4	3	5	21
Palembang . .	Id.	1	1	4	8	4	23	10	27	3	17	582	3	138	2635	4	873	175	40	37	128	144	124	28	19	65
Djambi . . .	Id.	81	24	32	21	19	25	16	21	12	6	—	621	15	4	14	6	116	6	40	43	15	86	19	—	8

van f 290 tot f 300	[illegible]	van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
79	[illegible]	69	84	114	48	41	177	22	32	29	27	16	38	53	14	21	12	14	47	6	12	7	9	3	33	6	6	1	3	6	83	8	7	4	2	8	3	18	3	12	16	12	19	89
59	[illegible]	9	12	14	16	30	84	13	7	10	16	5	30	1	12	21	10	7	17	3	7	7	8	4	18	4	1	—	3	—	33	5	8	4	1	5	—	8	6	5	5	7	5	93
138	[illegible]	78	96	128	64	71	261	35	39	39	43	21	68	54	26	42	22	21	64	9	19	14	17	7	51	10	7	1	6	6	116	13	15	8	3	13	3	26	9	17	21	19	24	182
23	[illegible]	20	27	28	11	12	56	12	13	15	16	6	19	4	6	16	4	5	11	5	10	5	6	6	15	2	1	3	2	4	13	5	10	4	3	7	5	8	4	5	1	4	8	20
13	[illegible]	18	6	8	10	12	30	5	15	7	11	1	9	—	13	12	2	5	18	1	15	5	15	4	7	4	—	2	3	5	20	1	—	—	—	6	1	15	1	9	12	1	15	93
36	[illegible]	38	33	31	21	24	86	17	28	22	27	7	28	4	19	28	6	10	29	6	25	10	21	10	22	6	1	5	5	9	33	6	10	4	3	13	6	23	5	14	13	5	23	113
22	[illegible]	14	16	24	25	21	27	23	3	16	9	5	13	7	17	8	8	5	9	6	3	3	3	1	9	5	4	1	3	2	14	12	6	3	2	5	6	8	6	3	6	3	11	31
11	[illegible]	15	7	9	15	20	38	20	5	8	23	2	13	8	8	11	2	4	17	9	22	6	10	6	6	7	—	2	3	7	15	2	10	—	3	5	6	5	6	8	12	5	13	144
33	[illegible]	29	23	33	40	41	65	43	8	24	32	7	26	15	25	19	10	9	26	15	25	9	13	7	15	12	4	3	6	9	29	14	16	3	5	10	12	13	12	11	18	8	24	175
1	[illegible]	3	1	20	3	2	50	4	1	5	13	4	23	—	1	6	—	1	29	—	13	3	7	1	11	2	—	3	—	1	4	2	4	—	—	4	2	15	8	8	19	5	23	99
1	[illegible]	3	1	20	3	2	50	4	1	5	13	4	23	—	1	6	—	1	29	—	13	3	7	1	11	2	—	3	—	1	4	2	4	—	—	4	2	15	8	8	19	5	23	99
19	[illegible]	5	11	11	35	18	55	5	9	11	15	1	22	4	13	12	16	1	29	5	34	8	16	4	12	10	3	1	3	7	37	4	6	—	1	6	3	29	2	5	20	4	12	184
19	[illegible]	5	11	11	35	18	55	5	9	11	15	1	22	4	13	12	16	1	29	5	34	8	16	4	12	10	3	1	3	7	37	4	6	—	1	6	3	29	2	5	20	4	12	184
34	[illegible]	30	50	28	24	26	60	22	13	17	13	15	25	3	6	39	6	4	25	5	20	6	4	6	12	6	2	2	2	3	17	—	5	4	—	2	2	5	1	2	5	4	8	43
2	[illegible]	2	9	12	10	7	64	3	4	6	8	—	22	—	4	7	3	1	16	3	3	3	3	—	14	2	1	4	3	3	30	6	2	2	1	1	1	5	—	4	5	2	5	103
36	[illegible]	32	59	40	34	33	124	25	17	23	21	15	47	3	10	46	9	5	41	8	23	9	7	6	26	8	3	6	5	6	47	6	7	6	1	3	3	10	1	6	10	6	13	146
92	[illegible]	46	56	48	32	50	223	36	22	45	30	16	40	34	14	23	13	20	57	10	14	13	8	6	25	14	3	7	5	15	22	6	8	10	6	15	10	16	8	12	11	12	13	48
76	[illegible]	4	17	22	24	31	97	7	19	33	21	7	44	5	17	44	8	4	20	3	18	3	8	4	32	4	1	12	3	5	40	3	11	3	3	10	1	32	7	9	27	5	26	165
68	[illegible]	50	73	70	56	81	320	43	41	78	51	23	84	39	31	67	21	24	77	13	32	16	16	10	57	18	4	19	8	20	62	9	19	13	9	25	11	48	15	21	38	17	39	213
62	[illegible]	117	149	51	183	135	203	81	48	33	143	93	66	88	30	42	20	30	193	18	61	12	18	12	32	33	18	11	109	26	22	7	12	8	7	18	14	15	14	10	13	13	22	75
3	[illegible]	10	4	7	5	10	9	2	5	6	7	3	8	6	7	11	1	1	8	3	6	5	11	2	—	4	2	—	2	2	7	2	1	—	3	6	5	1	3	5	2	10	13	165
65	[illegible]	127	153	58	188	145	212	83	53	39	150	96	74	94	37	53	21	31	201	21	67	17	29	14	32	37	20	11	111	28	29	9	13	8	10	24	19	16	17	15	15	23	35	180
69	[illegible]	855	971	928	824	903	2325	621	416	517	559	388	834	537	364	658	307	244	850	249	281	178	188	132	389	202	127	98	191	144	534	134	147	85	72	246	157	277	153	214	231	205	313	1036
47	[illegible]	316	331	417	497	553	1852	381	309	414	675	186	612	208	341	436	188	141	654	191	544	242	303	119	323	212	101	140	112	146	1252	100	212	142	129	234	161	444	213	346	464	252	767	4649
16	[illegible]	1165	1302	1345	1321	1456	4177	1002	725	931	1234	574	1446	745	705	1094	495	385	1513	440	825	420	491	251	712	414	228	238	303	290	1786	234	359	227	201	480	318	721	366	560	695	457	1080	5685

EN BEZITTINGEN.

van f 290 tot f 300	[illegible]	van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
10	[illegible]	2	55	3	7	9	111	9	4	6	5	11	23	17	1	5	2	6	23	8	9	5	5	4	19	2	9	1	4	3	60	5	5	6	—	2	10	23	10	12	26	22	22	185
6	[illegible]	2	1	6	4	9	12	1	1	1	2	1	6	1	13	2	3	2	6	1	—	—	3	1	4	1	—	1	—	1	2	—	1	1	4	8	1	—	2	5	8	5	6	90
11	[illegible]	105	1	2	6	4	19	1	29	12	8	8	16	3	10	6	6	6	16	3	4	1	8	1	1	4	6	1	3	4	12	3	2	—	—	5	4	3	3	13	8	8	15	70
21	[illegible]	2	2	5	2	5	8	4	198	6	5	2	1	4	2	4	—	1	6	5	2	—	10	2	4	2	—	—	—	1	4	2	1	—	—	1	6	—	—	—	1	5	17	—
35	[illegible]	52	28	38	11	49	150	15	6	36	20	90	34	8	12	9	1	2	23	14	32	10	7	3	13	4	4	15	2	16	76	3	5	2	—	12	9	18	7	26	24	5	25	241
8	[illegible]	10	8	—	2	6	4	5	—	10	2	—	1	—	12	3	1	4	18	1	1	—	4	1	1	—	—	2	—	2	2	—	—	6	—	—	4	1	1	—	8	5	2	56

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	beneden f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300
Oostkust van Sumatra . .	Vr. oosterlingen	11	22	25	73	115	214	543	1 565	7 247	6 335	5 112	5 378	3 550	4 319	2 761	10 740	7 306	7 224	6 632	8 005	5999	4180	2485	1661	929
	Inlanders . . .	69	538	398	1 271	729	6 738	6 819	32 863	26 155	24 459	33 694	12 611	3 026	3 179	1 391	2 197	1 169	1 185	898	1 484	710	706	395	160	126
	Totaal . .	80	560	423	1 344	844	6 952	7 362	34 428	33 402	30 794	38 806	17 989	6 576	7 498	4 152	12 937	8 475	8 409	7 530	9 489	6709	4886	2880	1821	1055
Atjeh en onderhoorigheden.	Vr. oosterlingen	27	31	39	36	117	108	293	1533	93	164	862	126	556	649	208	302	1 393	81	106	563	27	89	102	38	59
Riouw en onderhoorigheden.	Vr. oosterlingen	3	8	20	18	66	139	58	392	227	783	79	1 227	602	225	277	721	652	140	394	732	274	580	47	57	148
	Inlanders . . .	34	69	65	31	213	74	2 671	371	2 783	1 098	392	397	149	177	53	38	282	29	44	39	27	40	2	19	13
	Totaal . .	37	77	85	49	279	213	2 729	763	3 010	1 881	471	1 624	751	402	330	759	934	169	438	771	301	620	49	76	161
Banka en onderhoorigheden.	Vr. oosterlingen	98	39	32	23	325	30	86	303	382	3 279	2 575	986	508	435	124	275	264	56	148	111	40	29	13	24	44
Billiton . . .	Id.	34	34	29	259	152	70	87	992	308	916	60	235	39	163	20	29	18	29	24	74	6	13	—	—	11
Westerafdeeling van Borneo.	Id.	2	2	29	82	29	23	171	157	52	1 408	76	37	762	1 873	2 737	779	2 705	246	1 100	1908	123	1179	61	72	4394
Z. en O. afdeeling van Borneo.	Id.	76	20	60	12	126	24	263	184	2 305	362	150	930	156	1 217	154	310	249	86	141	335	131	41	69	234	30
Menado . . .	Id.	—	2	3	1	5	5	10	67	63	11	25	13	27	60	24	72	79	17	36	163	59	26	19	13	21
Celebes en onderhoorigheden	Id.	10	10	20	10	24	68	63	167	42	114	90	23	87	312	27	701	416	21	59	438	35	65	11	121	106
Amboina. . .	Id.	14	1	1	1	1	—	28	10	4	80	8	1	110	145	11	65	86	15	87	86	11	39	10	29	449
Ternate en onderhoorigheden	Id.	—	—	—	—	1	—	4	12	1	1	3	—	2	22	3	6	1	—	—	53	4	—	1	—	—
Timor en onderhoorigheden.	Id.	5	12	24	14	24	40	86	42	56	65	58	22	102	69	75	100	23	24	71	39	56	21	18	13	75
Bali en Lombok	Id.	6	53	160	16	65	32	179	448	77	64	225	44	99	312	131	90	71	10	59	143	38	23	22	13	44
	Inlanders . . .	103	607	463	1 302	942	6 812	9 490	33 234	28 938	25 557	34 086	13 008	3 175	3 356	1 444	2 235	1 451	1 214	942	1 523	737	746	397	179	139
	Vr. oosterlingen	527	282	601	629	1 483	1 131	2 018	6 624	11 245	13 938	10 228	9 758	7 006	13 186	7 082	15 192	13 938	8 026	9 197	13 095	7304	6578	2963	2322	6921
	Totaal . .	630	889	1 064	1 931	2 425	7 943	11 508	39 858	40 183	39 495	44 314	22 766	10 181	16 542	8 526	17 427	15 389	9 240	10 139	14 618	8041	7324	3360	2501	7060

B. Proportioneele belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsch

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	beneden f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300
Sumatra's Westkust.	Inlanders . . .	8 112	4 755	14 274	5 917	8 765	19 540	33 758	71 568	17 082	22 616	45 480	10 935	18 818	8 278	7 664	10 501	3 933	5 942	1 972	3 637	4 696	2 311	2 119	1 931	1 570

C. Proportioneele belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsch

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	beneden f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300
Tapanoeli . .	Inlanders . . .	51 121	15 289	9 668	11 544	10 322	16 852	10 711	10 495	6 501	2 748	10 321	2 205	4 179	1 674	549	2 681	594	1 712	448	348	1225	211	676	159	109
Benkoelen . .	Id.	3 819	419	681	1 255	2 428	9 276	5 150	4 395	10 442	1 341	2 709	960	8 317	1 063	2 850	1 393	994	679	803	394	521	400	87	245	303
Lampongsche districten.	Id.	10 748	235	268	985	116	6 338	2 623	1 137	2 034	1 305	4 599	1 598	1 387	1 180	886	1 269	417	436	530	249	541	233	220	114	208
Palembang . .	Id.	2 759	1 329	3 415	2 352	3 954	6 663	4 751	6 776	15 510	10 595	10 959	2 581	4 686	5 256	4 984	16 184	4 246	6 003	4 788	5 237	10946	8073	8971	3964	3302
Djambi . . .	Id.	4 312	1 124	4 481	4 147	2 899	5 377	967	3 372	9 983	2 752	4 634	1 301	896	456	75	309	43	39	17	42	123	1	1	4	2
Atjeh en onderhoorigheden.	Id.	3 210	4 899	4 878	285	961	9 454	2 086	2 276	1 752	1 007	1 348	897	535	362	667	650	861	628	231	616	274	1199	114	96	415
Riouw en onderhoorigheden.	Id.	41	139	132	67	442	265	106	222	49	65	37	309	50	30	31	19	16	5	5	17	10	7	2	2	—
Billiton . . .	Id.	862	—	933	5 655	544	30	97	44	19	51	6	13	234	17	34	81	85	32	170	21	70	29	13	23	86
Westerafd. van Borneo.	Id.	2 295	6 000	1 922	—	850	205	190	—	—	408	358	125	60	—	15	—	—	—	—	—	—	55	20	—	—
Menado . . .	Id.	5 908	2 767	2 675	1 970	2 300	1 992	1 584	3 168	3 375	2 086	2 455	1 901	1 530	1 278	716	640	558	379	289	297	276	262	175	146	115
Celebes en onderhoorigheden	Id.	26 857	17 253	14 090	9 452	9 460	7 229	3 345	12 432	2 754	3 253	11 920	3 143	4 225	8 162	6 145	5 032	2 681	2 985	3 958	4 415	962	962	5838	776	6026
Amboina. . .	Id.	4 146	2 244	2 877	6 543	9 183	6 099	5 287	7 431	6 437	1 241	1 085	1 795	84	97	364	33	20	95	201	52	19	182	18	14	16
Ternate en onderhoorigheden	Id.	8	1	14	9	4	78	—	93	14	6	49	54	19	884	445	181	22	144	75	56	79	7	31	10	3
Timor en onderhoorigheden.	Id.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†		†	†	†	†	†	†
Bali en Lombok	Id.	52 993	71 649	7 133	6 301	7 762	8 579	3 864	743	3 879	818	517	674	813	424	498	308	99	85	108	187	224	52	53	27	55
	Inlanders . . .	169079	123348	53 167	50 566	51 225	78 437	40 761	52 584	62 749	27 676	50 997	17 556	26 515	20 883	18 259	28 780	10 636	13 222	11 623	11 931	15270	11673	16219	5580	10640
Algemeene totalen voor de buitenbezittingen.	Inlanders . . .	177294	134110	67 904	57 785	60 932	104789	84 009	157386	108769	75 849	130563	41 499	48 508	32 517	27 367	41 516	16 020	20 378	14 537	47 091	20703	14730	18735	7690	12349
	Vr. oosterlingen	527	282	601	629	1 483	1 131	2 018	6 624	11 245	13 938	10 228	9 758	7 006	13 186	7 082	15 192	13 938	8 026	9 197	13 095	7304	6578	2963	2322	6921
	Totaal . .	177821	134392	68 505	58 414	62 415	105920	86 027	164010	120014	89 787	140791	51 257	55 514	45 703	34 449	56 708	29 958	28 404	23 734	30 186	28007	21308	21698	10012	19270

[illegible]	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
41	261	356	183	168	386	104	286	159	222	93	198	65	111	99	72	67	165	110	255	87	139	49	83	87	40	118	44	65	410	54	110	79	29	106	52	153	45	70	119	47	108	955
95	209	172	57	63	187	29	87	56	43	48	78	18	51	31	19	37	95	22	73	22	24	17	47	17	17	20	15	21	62	7	67	9	7	34	25	44	13	31	29	21	66	144
[illegible]	470	528	240	231	573	133	373	215	265	141	276	83	162	130	91	104	260	132	328	109	163	66	130	104	57	138	59	86	472	61	177	88	36	140	77	197	58	101	148	68	174	1099
7	9	24	92	25	113	11	104	20	11	6	53	25	28	8	11	28	39	29	20	14	14	5	21	10	4	6	7	9	146	8	11	4	2	8	6	22	6	18	34	30	29	132
[illegible]	85	283	80	68	31	37	149	33	75	41	121	36	22	23	30	8	25	23	34	55	31	25	25	29	11	21	37	22	41	32	40	7	13	39	27	21	15	71	44	40	50	352
14	—	—	16	2	1	2	5	2	—	1	—	14	—	—	—	—	1	1	—	6	1	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	2	3	—	—	2	2	2	1	8
279	85	283	96	70	32	39	154	35	75	42	121	50	22	23	30	8	26	24	34	61	32	25	26	29	11	21	37	22	42	33	40	8	13	41	30	21	15	73	46	42	51	360
12	12	11	17	30	17	17	18	28	31	26	15	15	19	7	11	10	19	19	20	16	14	7	9	16	6	3	10	15	10	7	16	8	6	8	10	14	7	13	16	25	15	252
2	1	2	19	5	4	—	5	3	1	1	8	2	7	3	2	1	3	—	—	—	5	4	1	6	—	1	1	2	5	1	1	—	1	2	—	1	1	1	3	—	5	55
27	96	110	317	184	151	21	193	129	112	27	174	23	99	49	72	23	34	85	73	15	93	18	33	139	18	13	17	63	76	28	43	4	4	23	59	43	19	119	15	42	75	508
175	3	8	50	18	113	7	26	8	33	20	21	6	53	11	14	26	46	15	16	4	23	7	8	16	2	3	4	74	68	4	28	6	—	16	24	26	10	31	95	22	85	159
10	9	8	212	25	51	5	28	21	80	5	30	1	41	15	17	9	21	7	27	1	24	2	4	9	2	2	7	32	32	2	3	—	—	18	14	12	3	28	15	7	19	178
12	15	17	28	44	119	3	13	22	60	13	15	3	20	19	4	16	62	16	24	8	3	4	7	4	3	1	3	14	55	2	9	4	14	7	1	25	4	20	28	8	42	362
32	5	13	32	46	20	11	23	39	6	4	20	6	42	4	5	4	11	30	14	2	22	7	8	11	3	—	7	13	17	—	10	2	3	10	4	15	4	7	9	22	19	67
—	—	1	1	—	304	1	—	3	41	7	13	—	5	5	—	1	72	6	16	—	2	—	2	5	1	—	—	2	57	—	1	—	—	—	1	13	2	4	10	1	18	155
[illegible]	4	17	16	31	19	27	10	20	23	6	8	7	22	13	3	3	7	29	17	9	14	1	10	5	4	—	16	8	16	6	5	5	4	7	—	5	1	8	13	8	9	90
17	10	7	13	36	57	4	13	26	24	15	10	1	20	14	13	1	15	7	25	7	10	1	11	3	—	2	2	13	26	3	7	—	—	—	8	12	4	11	16	4	11	143
109	209	172	73	65	188	31	92	58	43	49	78	32	51	31	19	37	96	23	73	28	25	17	48	17	17	20	15	21	63	8	67	10	7	36	28	44	13	33	31	23	67	152
[illegible]	605	911	1092	762	1692	283	1106	582	761	376	766	223	539	299	267	218	611	408	589	234	431	142	264	353	113	190	164	359	1115	160	298	134	80	272	240	407	144	457	492	306	572	4050
[illegible]	814	1083	1165	827	1880	314	1198	640	804	425	844	255	590	330	286	255	707	431	662	262	456	159	312	370	130	210	179	380	1178	168	365	144	87	308	268	451	157	490	523	329	639	4202
bevolking in het gouvernement Sumatra's Westkust, geregeld bij Ind. St. 1908 n°. 93.																																										
886	1668	632	687	965	444	676	580	576	744	368	591	251	361	539	209	363	199	348	589	207	261	148	183	248	264	141	148	180	162	120	188	95	98	120	243	169	262	362	196	168	387	1363
bevolking in de gewesten buiten Java en Madoera, geregeld bij Ind. St. 1914 n°. 130.																																										
178	421	147	64	275	94	358	67	73	233	44	131	72	19	105	14	78	15	45	144	9	53	9	19	34	51	30	6	5	40	6	73	16	3	25	19	20	17	48	61	35	44	169
120	103	109	89	286	57	70	73	65	101	23	44	27	30	50	10	17	13	9	40	16	10	27	10	22	5	4	3	7	15	1	5	8	—	16	1	9	3	12	8	9	17	41
292	69	150	60	132	80	147	77	47	182	73	35	56	61	65	58	40	64	55	161	23	28	23	17	42	41	21	13	30	53	8	28	42	30	16	15	22	17	59	32	26	46	166
786	710	1360	806	950	885	571	551	455	409	287	233	145	137	83	194	180	150	195	117	128	187	71	144	71	89	68	66	78	46	39	30	55	60	59	55	59	48	61	40	51	69	904
1	7	1	3	5	7	13	1	4	15	—	2	—	1	5	1	—	4	1	20	—	3	—	1	1	—	1	—	—	3	—	3	—	—	—	1	2	1	—	3	—	2	14
51	232	63	46	64	77	144	31	74	46	17	46	27	37	30	12	19	19	45	46	14	7	28	16	5	10	24	4	9	27	10	17	11	10	15	3	11	19	20	16	17	46	76
1	1	1	—	—	7	2	2	1	3	—	5	1	1	—	3	2	1	1	2	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	1	—	—	4
19	23	14	6	46	11	7	17	6	13	19	4	6	12	1	8	14	3	6	19	5	—	4	7	3	3	1	3	12	1	3	2	5	4	9	5	7	2	9	4	5	12	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
103	123	89	71	89	68	69	47	54	52	43	45	43	36	35	38	29	23	24	32	18	18	16	24	26	19	22	8	13	36	13	14	14	14	20	20	31	22	36	20	21	43	131
863	524	496	588	714	931	82	520	154	41	27	46	33	19	—	65	—	146	—	—	35	44	—	—	26	28	—	3	—	327	—	—	30	28	4	—	115	—	—	42	—	40	226
2	27	24	18	4	17	4	25	—	4	14	5	2	4	6	8	2	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	3	—	—	2	2	—	—	—	—	—	4
1	10	12	—	7	20	2	1	11	9	16	10	1	—	5	—	1	4	1	7	—	1	—	1	—	2	—	—	—	9	2	1	1	1	4	1	2	—	—	4	—	6	24
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
111	125	483	15	10	11	25	3	12	25	2	6	21	7	5	—	2	—	7	17	7	5	—	1	1	—	1	21	10	17	—	20	—	1	—	—	1	3	2	2	2	3	28
2523	2375	2949	1766	2582	2265	1494	1415	956	1157	565	612	434	364	390	411	384	444	390	605	255	356	178	242	233	248	172	127	165	575	82	194	195	151	168	122	283	132	250	233	166	328	1827
3518	4252	3753	2526	3612	2897	2201	2087	1590	1944	982	1281	717	776	960	639	784	739	761	1267	490	642	343	473	498	529	333	290	366	800	210	449	300	256	324	393	496	407	645	460	357	782	3342
[illegible]	605	911	1092	762	1692	283	1106	582	761	376	766	223	539	299	267	218	611	408	589	234	431	142	264	353	113	190	164	359	1115	160	298	134	80	272	240	407	144	457	492	306	572	4050
5511	4857	4664	3618	4374	4589	2484	3193	2172	2705	1358	2047	940	1315	1259	906	1002	1350	1169	1856	724	1073	485	737	851	642	523	454	725	1915	370	747	434	336	596	633	903	551	1102	952	663	1354	7392

VI. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN RUNDEREN

GEWESTEN.	1913.						1914.					
	Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van:											
	runderen.	buffels.	Totaal.	Noodslacht-briefjes.	paarden.	Noodslacht-briefjes.	runderen.	buffels.	Totaal.	Noodslacht-briefjes.	paarden.	Noodslacht-briefjes.
Bantam	41	16 548	16 589	4	1	—	36	13 131	13 167	2	1	—
Batavia	13 903	26 816	40 719	11	89	2	12 521	24 604	37 125	10	91	—
Preanger-Regentschappen	7 923	33 288	41 211	61	977	3	8 541	32 532	41 073	84	1 022	4
Cheribon	876	9 294	10 170	3	198	—	632	10 365	10 997	1	176	—
Pekalongan	3 207	14 136	17 343	1	329	—	2 328	16 741	19 069	—	246	—
Semarang	17 446	28 527	45 973	—	407	—	17 771	32 329	50 100	—	404	—
Rembang	13 256	3 581	16 837	—	50	—	14 233	3 918	18 151	—	62	—
Soerabaja	58 184	9 862	68 046	—	27	—	56 407	9 909	66 316	4	29	1
Pasoeroean	61 738	1 585	63 323	1	188	—	53 572	1 609	55 181	8	160	—
Besoeki	43 738	2 005	45 743	—	40	—	36 584	1 403	37 987	3	37	—
Banjoemas	9 386	7 564	16 950	1	32	—	8 153	9 863	18 016	7	38	2
Kedoe	31 574	18 764	50 338	—	125	—	30 035	19 685	49 720	—	147	—
Djokjakarta	12 777	9 767	22 544	—	153	—	13 619	9 988	23 637	—	110	—
Soerakarta	16 063	17 930	33 993	1	353	—	21 956	15 301	37 257	7	333	—
Madioen	16 279	10 521	26 800	6	271	—	15 666	11 510	27 176	15	185	1
Kediri	23 179	15 614	38 793	4	273	—	19 173	18 063	37 236	1	229	—
Madoera	18 980	405	19 385	—	5	—	18 235	311	18 546	—	6	—
Totalen	348 550	226 207	574 757	93	3 518	5	329 492	231 262	560 754	142	3 276	8

VII. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN RUNDEREN

GEWESTEN.	1913.						1914.					
	Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van:											
	runderen.	buffels.	Totaal.	Noodslacht-briefjes.	paarden en veulens.	Noodslacht-briefjes.	runderen.	buffels.	Totaal.	Noodslacht-briefjes.	paarden en veulens.	Noodslacht-briefjes.
Sumatra's Westkust	27 695	19 563	47 258	457	287	2	22 315	15 986	38 301	515	624	11
Benkoelen	1 311	2 308	3 619	10	—	—	1 037	1 875	2 912	10	—	—
Lampongsche districten	284	1 931	2 215	27	—	—	135	1 773	1 908	45	—	—
Palembang	845	2 096	2 941	298	—	—	1 188	1 997	3 185	316	—	—
Djambi	199	2 275	2 474	36	—	—	222	1 987	2 209	26	—	—
Oostkust van Sumatra	3 316	4 673	7 989	60	—	—	4 674	5 188	9 862	106	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	2 485	4 896	7 381	106	—	—
Riouw en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	114	36	150	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	434	12	446	—	—	—	532	11	543	—	—	—
Billiton	—	—	—	—	—	—	464	—	464	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	3 298	1 806	5 104	—	—	—	3 632	1 113	4 745	6	—	—
Menado	2 172	389	2 561	8	399	—	2 067	592	2 659	19	367	1
Celebes en onderhoorigheden	561	6 794	7 355	—	97	—	1 359	9 672	11 031	—	220	—
Amboina	429	—	429	—	—	—	499	—	499	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden (alleen ter hoofdplaats)	121	—	121	—	—	—	142	—	142	2	—	—
Timor en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	155	1 522	1 677	—	—	—
Bali en Lombok (alleen de afdeelingen Boeleleng en Djembrana)	2 319	595	2 914	—	—	—	1 514	585	2 099	—	—	—
Totalen	42 984	42 442	85 426	896	783	2	42 534	47 233	89 767	1151	1 211	12

REN BUFFELS EN PAARDEN OP JAVA EN MADOERA.

Noodslacht-briefjes.	1913. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1914. runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	Aantal vervolgingen ingesteld wegens slachten zonder vergunning. 1913. Vervol-gingen.	Beklaagden.	1914. Vervol-gingen.	Beklaagden.
—	f 49 771	f 4,—	f 49 775,—	f 39 503	f 4,—	f 39 507,—	10	10	7	7
—	122 168	358,60	122 526,60	111 385	364,—	111 749,—	43	43	54	54
4	123 694	3 911,90	127 605,90	123 303	4 093,20	127 396,20	56	56	28	28
—	30 513	792,—	31 305,—	32 992	704,—	33 696,—	5	5	3	3
—	52 030	1 316,—	53 346,—	57 207	984,—	58 191,—	8	15	9	9
—	137 919	1 628,—	139 547.—	150 300	1 616,—	151 916,—	5	5	16	16
—	50 511	200,—	50 711,—	54 453	248,—	54 701,—	8	8	10	10
1	204 138	108,—	204 246,—	198 952	117,30	199 069,30	5	5	19	19
—	189 970	752,—	190 722,—	165 551	640,—	166 191,—	45	48	74	91
—	137 229	160,—	137 389,—	113 964	148,—	114 112,—	199	252	334	354
2	50 851	128,—	50 979,—	54 055	154,60	54 209,60	14	14	10	10
—	151 014	500,—	151 514,—	149 160	588,—	149 748,—	18	18	21	21
—	67 632	612,—	68 244,—	70 911	440,—	71 351,—	12	14	4	4
—	101 980	1 412,—	103 392,—	111 778	1 332,—	113 110,—	18	20	20	36
1	80 406	1 084,—	81 490,—	81 543	741,30	82 284,30	36	36	43	43
—	116 383	1 092,—	117 475,—	111 709	916,—	112 625,—	4	4	1	1
—	58 155	20,—	58 175,—	55 638	24,—	55 662,—	117	161	126	179
8	f 1 724 364	f 14 078,50	f 1 738 442,50	f 1 682 404	f 13 114,40	f 1 695 518,40	603	714	779	885

REN BUFFELS, PAARDEN EN VEULENS IN DE BUITENBEZITTINGEN.

Noodslacht-briefjes.	Bedrag der belasting voor het slachten van: een rund of buffel.	een paard of veulen.	een rund of buffel tengevolge van verwonding door wild gedierte.	een paard of veulen tengevolge van verwonding door wild gedierte.	1913. Opbrengst der verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1914. runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	Aantal vervolgingen wegens slachten zonder vergunning. 1913. Vervol-gingen.	Be-klaag-den.	1914. Vervol-gingen.	Be-klaag-den.
11	f 3,—	f 3,—	f 1,—	f 1,—	f 142 231,—	f 863,—	f 143 094,—	f 115 418,—	f1 883,—	f 11,7 301,—	16	16	9	9
—	2,—	—	0,70	—	7 245,—	—	7 245,—	5 831,—	—	5 831,—	1	1	1	1
—	3,—	—	1,—	—	6 672,—	—	6 672,—	5 769,—	—	5 769,—	2	2	1	1
—	3,—	—	1,—	—	9 121,—	—	9 121,—	9 871,—	—	9 871,—	4	4	8	8
—	2,50	—	0,80	—	6 213,80	—	6 213,80	5 543,30	—	5 543,30	2	2	3	3
—	3,—	—	1,—	—	24 027,—	—	24 027,—	29 692,—	—	29 692,—	5	5	15	15
—	3,—	—	1,—	—	—	—	—	22 249,—	—	22 249,—	—	—	10	10
—	3,—	—	1,—	—	—	—	—	450,—	—	450,—	—	—	—	—
—	3,—	—	1,—	—	1 338,—	—	1 338,—	1 629,—	—	1 629,—	—	—	—	—
—	3,—	—	1,—	—	—	—	—	1 392,—	—	1 392,—	—	—	1	1
—	3,—	—	1,—	—	15 312,—	—	15 312,—	14 241,—	—	14 241,—	—	—	1	1
1	2,—	2,—	0,70	0,70	5 127,60	798,—	5 925,60	5 331,30	734,70	6 066,—	9	9	3	3
—	3,—	4,—	—	—	22 065,—	388,—	22 453,—	33 093,—	880,—	33 973,—	8	8	34	34
—	3,—	—	1,—	—	1 287.—	—	1 287,—	1 497,—	—	1 497,—	—	—	—	—
—	2,—	—	0,70	—	242,—	—	242,—	285,40	—	285,40	—	—	—	—
—	2,—	—	—	—	—	—	—	3 354,—	—	3 354,—	—	—	†	†
—	2,50	—	0,80	—	7 285,—	—	7 285,—	5 247,50	—	5 247,50	10	10	16	16
12					f 248 166,40	f 2 049,—	f 250 215,40	f 260 893,50	f 3497,70	f 264 391,20	57	57	102	102

VIII. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN VARKENS OP JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	1913. Aantal verbruikte slachtbriefjes (gewone).	1913. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes.	1913. Gemiddelde opbrengst 's maands.	1913. Aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning.	1913. Aantal beklaagden wegens slachten zonder vergunning.	1914. Aantal verbruikte slachtbriefjes (gewone).	1914. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes.	1914. Gemiddelde opbrengst 's maands.	1914. Aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning.	1914. Aantal beklaagden wegens slachten zonder vergunning.
Bantam	849	f 1 273,50	f 106,12^{5}	—	—	934	f 1 401,—	f 116,75	—	—
Batavia	34 042	51 063,50	4 255,29	7	7	37 003	55 507,—	4 625,58	3	3
Preanger-Regentschappen	5 271	7 906,50	658,87^{5}	—	—	6 532	9 798,—	816,50	—	—
Cheribon	3 855	5 782,50	481,87^{5}	—	—	3 879	5 818,50	484,87^{5}	—	—
Pekalongan	2 400	3 600,—	300,—	4	6	2 551	3 826,50	318,87^{5}	—	—
Semarang	7 649	11 473,50	956,12^{5}	—	—	7 982	11 973,—	997,75	—	—
Rembang	2 019	3 028,50	252,37^{5}	—	—	2 054	3 081,—	256,75	—	—
Soerabaja	8 582	12 873,—	1 072,75	—	—	9 101	13 651,50	1 137,62^{5}	—	—
Pasoeroean	2 223	3 334,50	277,87^{5}	—	—	2 142	3 213,—	267,75	—	—
Besoeki	1 224	1 836,—	153,—	—	—	933	1 399,50	116,62^{5}	—	—
Banjoemas	883	1 324,50	110,37^{5}	—	—	1 162	1 743,50	145,29	1	1
Kedoe	2 400	3 600,—	300,—	—	—	2 418	3 627,—	302,25	—	—
Djokjakarta	1 756	2 634,—	219,50	—	—	1 923	2 884,50	240,37^{5}	—	—
Soerakarta	2 358	3 537,—	294,75	1	1	2 464	3 696,—	308,—	—	—
Madioen	1 054	1 581,—	131,75	—	—	1 102	1 653,—	137,75	—	—
Kediri	2 680	4 020,—	335,—	—	—	2 626	3 939,—	328,25	—	—
Madoera	198	297,—	24,75	—	—	224	336,—	28,—	—	—
Totalen	79 443	f 119 165,—	f 9 930,41^{5}	12	14	85 030	f 127 548,—	f 1 062,90	4	4

IX. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN VARKENS IN DE BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	1913. Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: speen-varkens.	1913. andere varkens.	1914. speen-varkens.	1914. andere varkens.	Bedrag der belasting voor het slachten van: een speenvarken.	een (ander) varken.	ten gevolge van verwonding door wild gedierte: een speen-varken	een (ander) varken	1913. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: speen-varkens.	andere varkens.	TOTAAL.	1914. speen-varkens.	andere varkens.	TOTAAL.	1913. Aantal wegens slachten zonder vergunning: over-tredingen	be-klaagden	1914. over-tredingen	be-klaagden
Sumatra's Westkust	—	2 765	—	3 229	—	f1,50	—	f 0,50	—	f 4 147,50	f 4 147,50	—	f 4 846,—	f 4 846,—	1	1	—	—
Tapanoeli	—	778	—	1 023	—	1,50	—	0,50	—	1 167,—	1 167,—	—	1 534,50	1 534,50	10	10	2	2
Benkoelen	—	498	—	546	—	1,50	—	0,50	—	747,—	747,—	—	819,—	819,—	—	—	—	—
Lampongsche districten	—	629	—	947	—	1,50	—	0,50	—	943,50	943,50	—	1 420,50	1 420,50	—	—	—	—
Palembang	740	4 873	654	4 586	f1,50	2,50	f 0,50	0,80	f 1 110,50	12 182,50	13 293,—	f 982,—	11 465,—	12 447,—	1	1	6	6
Djambi	58	448	47	501	1,50	2,50	0,50	0,80	87,—	1 120,—	1 207,—	70,50	1 252,50	1 323,—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	—	67 182	—	70 090	—	1,50	—	0,50	—	100 781,50	100 781,50	—	105 142,—	105 142,—	52	52	44	44
Atjeh en onderhoorigheden	—	5 992	—	6 061	—	1,50	—	0,50	—	8 988,—	8 988,—	—	9 092,—	9 092,—	—	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden	—	—	13	68	1,—	2,50	0,30	0,80	—	—	—	13,—	170,—	183,—	—	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	1 006	6 215	1 045	7 003	1,50	2,50	0,50	0,80	1 509,—	15 537,50	17 046,50	1 567,50	17 507,50	19 075,—	—	—	†	†
Billiton	—	—	392	1 700	1,50	2,50	0,50	0,80	—	—	—	588,—	4 250,—	4 838,—	—	—	3	3
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	8 118	—	2,50	—	0.80	—	—	—	—	20 331,80	20 331,80	—	—	3	3
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	2 252	—	2 817	—	1,50	—	0,50	—	3 378,—	3 378,—	—	4 225,50	4 225,50	—	—	—	—
Menado	—	20 414	—	22 035	—	1,—	—	0,30	—	20 416,40	20 416,40	—	22 035,90	22 035,90	21	21	25	25
Celebes en onderhoorigheden	509	2 251	266	2 883	1,50	3,—	0,50	1,—	763,—	6 753,—	7 516,50	399,—	8 649,—	9 048,—	2	2	—	—
Amboina	—	1 115	—	1 070	—	1,50	—	0,50	—	1 673,—	1 673,—	—	1 605,—	1 605,—	2	2	—	—
Ternate en onderhoorigheden (alleen ter hoofdplaats)	—	303	—	324	—	2,—	—	0,70	—	606,—	606,—	—	648,—	648,—	3	3	—	—
Timor en onderhoorigheden	—	—	—	462	—	1,—	—	—	—	—	—	—	462,—	462,—	—	—	—	—
Bali en Lombok (alleen de afdeelingen Boeleleng en Djembrana)	19 989	11 764	18 211	10 729	0,50	1,25	0,15	0,40	9 994,50	14 705,—	24 699,50	9 105,50	13 411,25	22 516,75	35	35	32	32
Totalen	22 302	127 479	20 628	144 192					f 13 464,50	f193 145,90	f206 610,40	f 12 725,50	f228 867,45	f241 592,95	127	127	115	115

X. BELASTINGEN VAN VERSCHILLENDEN AARD, DIE SLECHTS IN HET EEN OF ANDER GEWEST WORDEN GEHEVEN.

OMSCHRIJVING. (De met een * aangeduide belastingen gelden uitsluitend inlanders.)	1913. (Verbeterde opgaven.)		1914.	
	Aanslag.	Geïnd bedrag (zie het verslag hiervóór, kol. 161, noot).	Aanslag.	Geïnd bedrag (zie het verslag hiervóór, kol. 161, noot).
1. Belasting voor het aanleggen en onderhouden van wegen en bruggen ter hoofdplaats Benkoelen	f 4 034,—	f 4 391,42[5]	f 4 078,—	f 3 901,85
2. *Belasting op het rijstgewas in de residentie Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo	302 468,12	355 347,94	169 097,26	298 605,26[5]
3. Recht voor de afgifte van vergunningen voor het graven van diamant in sommige gedeelten van dezelfde residentie	—	7 972,—	—	5 623,—
4. *Belasting van heerendienstplichtigen ter hoofdplaats Makasser en op de Spermonde- en Dewakang-eilanden	31 582,50	22 144,10	32 570,—	31 899,65[5]
5. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche burgers in de residentie Menado	4 467,85	4 558,54	4 600,71	3 558,72
6. Belasting bij den uitvoer van producten van het eiland We (Atjeh)	—	534,17	—	655,69[5]
7. *Hoofdelijke belasting in de onderafdeeling Wetar der residentie Timor en onderhoorigheden	12 510,50	9 307,74	12 799,82	8 193,50

Bijlage CC.

(Zie hoofdstuk M, afd. II, §§ 2 en 3, van het verslag.)

OVERZICHT

VAN DE GELDMARKT IN NEDERLANDSCH-INDIË OVER 1914.

BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING DER JAVASCHE BANK

(boekjaar 1914/1915).

I. Overzicht van de geldmarkt in Nederlandsch-Indië gedurende 1914.

De geldmarkt in Nederlandsch-Indië heeft gedurende de tweede helft van het jaar 1914 onder den invloed gestaan van den Europeeschen oorlog. De disconto-rente van onze centrale kredietinstelling kon echter ook dit jaar wederom op 3½ % gehandhaafd blijven. Teneinde evenwel de lust van het publiek om aandeelen te koopen tot de zeer gedaalde koersen, terwijl het daartoe het geld niet bezat en dus bij de Bank moest worden opgenomen, een weinig te temperen, verhoogde de Javasche Bank in Juli de rente voor effecten, andere dan prima obligatiën, van 4½ tot 5 %. Dat ook dit jaar de discontorente niet verhoogd diende te worden, terwijl toch alle Europeesche circulatiebanken hunne disconto's opvoerden, vindt zijn oorzaak in het feit, dat het gewone doel van eene discontoverhooging, nl. het aantrekken van het buitenlandsche kapitaal en het daardoor verhinderen van gouduitvoer, in deze abnormale tijden toch niet bereikt zou zijn.

Zilveren standpenningen werden dit jaar voor rekening van den lande niet aangevoerd. Aan kwartjes, dubbeltjes en koperen pasmunt werd dit jaar door het Gouvernement ingevoerd tot een bedrag van f 5 556 400, welke som grootendeels bestemd is voor de muntzuivering op Bali en Celebes, welke echter tengevolge van den oorlog is uitgesteld.

De in 1913 geconstateerde terugvloeiing van zilveren standpenningen uit de circulatie hield ook dit jaar aan. In Augustus evenwel werd door de Javasche Bank een bedrag van f 12 000 000 aan specie uitbetaald aan het angstig geworden publiek, hetwelk de bankbiljetten geen veilig bezit meer achtte. Dit bedrag is echter in den loop der volgende maanden, toen de rust en het vertrouwen terugkeerden, wederom in de kassen der Bank teruggevloeid. Per saldo is de kasvoorraad der Bank nog vermeerderd met ongeveer f 90 000.

Door particulieren werd volgens officieele opgaven der tolbeambten:

	Ingevoerd:	Uitgevoerd:
Gouden tientjes of f 5-stukken	f 554 260	f 11 960
Rijksdaalders	1 532 765	68 190
Guldens	309 281	93 502
Halve guldens	73 152	10
	f 2 469 458	f 173 662

Dus meer in- dan uitgevoerd .... f 2 295 796,—
Aan Nederlandsch-Indische pasmunt werd ingevoerd 381 162,40

Aan Nederlandsche en Nederlandsch-Indische munt werd dus totaal meer in- dan uitgevoerd .... f 2 676 958,40

Behalve hetgeen door het Gouvernement en de Javasche Bank werd ingevoerd, werd voor rekening van derden (eveneens volgens officieele opgaven der tolbeambten):

	Ingevoerd:	Uitgevoerd:
Sovereigns	f 3 729 804,—	f 180 624,—
Ducaten	131 100,—	—
20 francs-stukken	21 520,—	—
Amerikaansche gouden dollars	2 912,50	—
Turksche ponden	211 145,—	8 184,—
Dollars	228 860,—	33 589,—
Ticals	655,—	—
Yens	1 940,—	—
	f 4 327 936,50	f 222 397,—

Dus meer in- dan uitgevoerd f 4 105 539,50

Door de Javasche Bank werd aan vreemd goud ingevoerd £ 210 000 aan sovereigns, 20 000 baartjes zilver, benevens voor eene waarde van f 36 000 aan verschillende vreemde gouden muntstukken, alles te zamen vertegenwoordigende eene waarde in guldens van ± f 2 616 000, makende met het bovengenoemde surplus invoer van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische munt ad f 2 676 958,40 en vreemde munt ad f 4 105 539,50 een totaal van bijna f 9 400 000. Met welk gedeelte van dit totaal de muntvoorraad in Nederlandsch-Indië blijvend vermeerderd is, kan niet worden vastgesteld, daar de bedragen, welke door Mekka-gangers, koelies, enz. zijn medegenomen, onbekend zijn; ook ontbreken de gegevens om te bepalen hoeveel voor industrieele doeleinden versmolten is.

De officieele verkoopkoersen der banken waren volgens opgave der Handelsvereeniging te Batavia als volgt:

	6 m/dato Nederland.	*TT. Nederland.*	*6 m/zicht Engeland.*	*Zicht Singapore.*
1ste kwartaal 1914	101½	99¾ à 100	11,96½	142 à 142¼
2de kwartaal 1914	101½	99½ ,, 99¾	11,93¾ à 11,96¼	142 ,, 142¼
3de kwartaal 1914	101½ à 101⅞	99¼	11,86¾ ,, 11,91¼	142 ,, 145
4de kwartaal 1914	101⅝ ,, 101⅞	99¼	11,86¼ ,, 11,90	143 ,, 144

Vooral bij grootere posten werd van deze officieele noteeringen afgeweken, zoodat zij niet als maatstaf voor gedane transacties kunnen gelden.

Sedert Augustus 1909 heeft de rente van de Javasche Bank bedragen:

Voor disconto van wisselbrieven	3½ %
,, ,, ,, promessen	5½ %
,, beleeningen en voorschotten in rekening-courant op certificaten Nederl. Werkelijke Schuld, pandbrieven en obligatiën	3½ %
Voor beleening van de overige, bij de Bank beleenbare effecten (sedert Juli 1914)	5 %
Voor beleening van uitvoerproducten en rijst	4 %
,, ,, ,, invoerartikelen	6 %

De prijs van zilver was zeer vast in het begin van het jaar; van 26½ d. steeg de prijs tot 27 d. per ounce, om even na het uitbreken van den oorlog te dalen tot 22 1/8 d. Gemiddeld was de noteering 25,5/16 d. gedurende het geheele jaar.

Gewestelijke of gemeentelijke leeningen van Nederlandsch-Indië kwamen dit jaar niet aan de markt, mede een gevolg van de tijdsomstandigheden waardoor het moeilijk werd geld te verkrijgen.

Het vertrouwen in de biljetten der Javasche Bank bleef ongeschokt, met uitzondering evenwel van de eerste weken van Augustus, toen het angstig geworden publiek neiging toonde de biljetten tegen klinkende munt om te ruilen. Deze neiging bedaarde weldra, toen de eerste schrik over het uitbreken van den Europeeschen oorlog voorbij was. Melding moet nog worden gemaakt van het feit, dat de bankbiljetten der Javasche Bank in het afgeloopen jaar tot wettig betaalmiddel werden verheven.

De Javasche Bank maakte, met toestemming van aanbieders, ongangbaar 638 valsche rijksdaalders, 1336 valsche guldens en 1273 valsche halve guldens; ook dit jaar stegen dus wederom de op deze wijze ongangbaar gemaakte aantallen valsche muntstukken.

Ook de inlandsche bevolking heeft, alhoewel in geringe mate dank zij de getroffen maatregelen, geleden onder den invloed van den oorlog. Vooral de groote daling der copraprijzen had een merkbaren invloed op de bevolking.

De importhandel werd ongunstig beïnvloed door het stopzetten van den uitvoer van de oorlogvoerende landen, speciaal van Duitsche artikelen. Alhoewel het aantal faillissementen onder de tweede hand, de tijdsomstandigheden in aanmerking genomen, gering kan worden genoemd, werd toch overal geconstateerd, dat deze tweede hand moeilijk en langzaam aan zijne verplichtingen voldeed.

De suikerprijzen liepen in de eerste helft van het jaar voortdurend terug als een gevolg van de berichten over ruime productie van beetwortelsuiker. Medio Juli waren de prijzen gedaald tot f 6,25 voor nos. 12 en hooger, f 6,37½ voor nos. 16 en hooger en f 7,37½ voor superieur. Toen in Augustus bleek, dat de Engelsche Regeering suiker zocht als een gevolg van het stopzetten der Duitsche export van dit artikel, stegen de prijzen met sprongen en noteerde superieur in Augustus reeds f 13. De totale productie bedroeg 22 665 000 pikols. De opbrengst der Sumatra-tabaksoogst was aanmerkelijk lager dan verleden jaar (± f 50 000 000, tegen verleden jaar f 60 000 000). De Java-tabakoogst bedroeg 586 548 pakken, welke gemiddeld 23½ cent per ½ K.G. opbrachten. Tengevolge van het opkoopen door Duitschland en Oostenrijk kwam de ten vorigen jare geconstateerde daling der koffieprijzen tot staan en liepen de prijzen zelfs aanmerkelijk op. De prijs van Robusta steeg van 23 cents tot 39 cents, doch liep later iets terug. Ook voor de andere soorten liepen de prijzen op, alhoewel niet in die mate. De vermeerdering der theeproductie was niet zoo groot als verwacht werd, hoofdzakelijk tengevolge van de abnormale droogte in het tweede semester. De totale productie bedroeg bijna 65 millioen halve kilo's, tegen ruim 59 millioen halve kilo's in 1913. Prijzen waren gemiddeld veel hooger. De daling der rubberprijzen kwam tot staan, mede als een gevolg van den oorlog, aangezien belligerenten voor hunne transportmiddelen als anderszins enorme hoeveelheden rubber behoefden. De uitvoer bedroeg ongeveer 6000 tons. De export van rijst heeft zeer geleden door de maatregelen, in verband met den oorlog getroffen. De uitvoer van maïs en tapioca nam echter dit jaar belangrijk toe, tot bevredigende prijzen. De goudproductie verminderde ook dit jaar wederom niet onbelangrijk; zij bedroeg iets meer dan f 5 000 000,- tegen ruim f 6 600 000 in 1913.

Dit jaar werd een aanvang gemaakt met den verkoop in Nederlandsch-Indië zelf van het gouvernements-tin, tot bevredigende prijzen. De productie was evenwel iets lager.

De productie der Ombilin-kolenmijnen steeg van 411 000 ton tot 443 000 ton.

De petroleumproductie bedroeg 1 539 000 ton, tegen 1 503 000 ton in 1913, welke na verwerking tot lichtolie, benzine, enz. grootendeels werd geëxporteerd.

Over den effectenhandel valt voor het eerste semester weinig te zeggen; de koersen bleven flauw en de markt had een lusteloos aanzien. In navolging van de Amsterdamsche beurs werd ook de beurs te Batavia in de eerste dagen van Augustus gesloten. Voor het koersverloop van de voornaamste Indische fondsen gedurende de eerste zes maanden van het verslagjaar verwijzen wij naar den hier volgenden staat.

II. Overzicht van den loop der koersen van Indische fondsen in 1914.

DIVIDEND.			NAMEN DER EFFECTEN.	NOTEERING.			
1911.	1912.	1913.		Januari.	Juli.	Laagste.	Hoogste.
13,4	14	15,2	Javasche Bank	249	251	249	261
9	9½	9½	Certificaten Nederlandsche Handelmaatschappij	164	160½	156½	169½
8	8½	8½	Nederlandsch-Indische Escompto-Maatschappij	127	126¾	124	134¾
7	8	6½	Koloniale Bank	119	107	102	121¾
18½	15	12	Nederlandsch-Indische Handelsbank	178¾	185	173	196
12	12½	11½	Internationale Crediet- en Handelsvereeniging „Rotterdam"	200½	187	182	207
8	8	8	Padangsche Handelmaatschappij	—	—	130	130
9	9	9	Koninklijke Paketvaartmaatschappij	—	146	146	155
8	10	10	Stoomvaartmaatschappij „Nederland"	155	150	150	159
8	10	10	Rotterdamsche Lloyd	152½	150	148	156
9¼	10,3	10,3	Nederlandsche Scheepvaart-Unie	152½	151½	143½	155½

DIVIDEND.			NAMEN DER EFFECTEN.	NOTEERING.			
1911.	1912.	1913.		Januari.	Juli.	Laagste.	Hoogste.
6	8	8½	Java-China-Japan-lijn	121	116	108	128½
16,8	17,2	17	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij	295	280	275	299
12	15	15	Deli-Spoorwegmaatschappij	260	232½	225	260
13	12½	12½	Kediri-Stoomtrammaatschappij	193	190	188½	208
13	13	13	Nederlandsch-Indische Tramwegmaatschappij	225	—	225	226
6	6	6	Oost-Java- Stoomtrammaatschappij	—	120	120	132
11	11½	11½	Semarang—Cheribon- id.	216	213	208½	227½
9	9	9	Semarang—Joana- id.	169	158	151½	170
10	10	10	Serajoedal- id.	—	168½	168	180
5	5	5	Nederlandsch-Indische Levensverzekering- en Lijfrentemaatschappij	—	—	—	—
9	9	—	Nederlandsch-Indische Zee- en Brandassurantie-maatschappij	—	—	—	—
7½	7½	—	Tweede Nederlandsch-Indische id.	—	—	—	—
12	10	12	Javasche id.	—	—	—	—
12	7½	10	Bataviasche id.	—	—	—	—
6¼	7½	5½	Koloniale id.	—	—	75	75
6	6¼	5⅜	Tweede Koloniale id.	—	—	—	—
10½	12,6	7,4	Brandverzekeringmaatschappij „Mercurius"	—	—	—	—
10½	5	6	Semarangsche Zee- en Brandassurantie-maatschappij	—	—	—	—
10	—	2½	Tweede Semarangsche id.	—	—	—	—
6¾	9	6	Brandverzekeringmaatschappij „de Oosterling"	—	—	—	—
15	15	10	Bataviaasch Prauwenveer	—	—	—	—
10	6	5	Nieuw Prauwenveer te Batavia	120	—	115	120
10	12	9	Id. te Soerabaja	—	—	123	125
20	15	15	Tegalsch Prauwenveer	—	260	260	260
22	23	22	Cultuurmaatschappij „Artana"	—	—	—	—
10	8	8	Bagelen Thee- en kina-maatschappij	—	110	100	110
15½	23½	31	Kina-maatschappij „Kertamanah"	366	—	366	400
15	15	15	Cultuurmaatschappij „Perbawati"	—	—	180	180
33	38	38	Id. „Goalpara"	—	600	600	600
86	73½	92	Id. „Pangledjar"	—	845	845	900
50	41½	40	Assam Thee-onderneming „Wanasoeka"	—	—	—	—
26	23	21	Id. „Malabar"	285	—	267	290
20	26	26	Id. „Taloen"	—	—	—	—
35	20	29	Id. „Pasir Salam"	—	—	350	350
—	—	—	Id. „Aidjoena"	—	—	95	120
—	—	—	Id. „Halimoen"	—	50	50	50
—	—	—	Cultuurmaatschappij „Goenoeng Tjempaka"	—	100	80	100
—	6	6	Kertasari Tea Company Ltd.	410	—	400	400
—	—	—	Cultuurmaatschappij „Melambong"	—	72½	65	80
—	—	—	Suikeronderneming „Poerworedjo"	80	71	71	80
20	20	15½	Cultuurmaatschappij „Sedep"	—	—	—	—
22	22½	27	Id. „Sindang Sari"	—	—	—	—

DIVIDEND.			NAMEN DER EFFECTEN.	NOTEERING.			
1911.	1912	1913.		Januari.	Juli.	Laagste.	Hoogste.
—	—	—	Mijnbouwmaatschappij „Paleleh" (gewone aandeelen). . . .	30	—	26	33
10	10	10	Id. „ (pref. „). . . .	79	81½	79	98¼
—	—	—	Id. „Totok".	56	55	49	60
50	25	15	Id. „Redjang Lebong".	180	147½	145	195
—	20	20	Id. „Simau"	285	—	265	301
—	—	—	Id. „Ketahoen" (gewone aandeelen). . .	—	—	11½	12¾
—	—	—	Id. „ (pref. „). . .	30	34	30	35
13	13½	13½	Nederlandsch-Indische Gasmaatschappij.	—	—	225	225
15	17	18	Bandoengsche Electriciteitmaatschappij.	255	230	229	255
10	15	17½	Bandoengsche kinine-fabriek	195	212½	195	212½

III. Loop der wisselkoersen te Batavia gedurende 1914, volgens opgaven verstrekt door de Handelsvereeniging aldaar.

Maanden van 1914.	Op Amsterdam (op 6 maanden dato).		Op Londen (op 6 maanden zicht).		Op Singapore (op zicht).
	Bankwissels.	Particuliere wissels.	Bankwissels.	Particuliere wissels.	Bankwissels.
	f 100 Indisch Courant geeft guldens Nederlandsch Courant.		Een pond sterling kost guldens Indisch Courant.		Een dollar kost guldens Indisch Courant.
Januari	f 102⅛ à f 102⅜	f 103⅛ à f 103⅜	f 11,85 à f 11,90	f 11,72½ à f 11,77½	f 1,42¼ à f 1,42½
Februari	101⅞ „ 102⅛	102⅞ „ 103⅛	11,92½ „ 11,95	11,80 „ 11,82½	1,42⅛ „ 1,42¼
Maart.	101½ „ 101¾	102½ „ 102¾	11,93¾ „ 11,97½	11,81¼ „ 11,85	1,42 „ 1,42¼
April	101½	102½	11,96¼	11,83¾	1,42 „ 1,42¼
Mei	101½	102½	11.93¾ „ 11,96¼	11,81¼ „ 11,83¾	1,42 „ 1,42¼
Juni	101½	102½	11,95	11,82½	1,42 „ 1,42¼
Juli	101½	102½	11,93¾ „ 11,95	11,81¼ „ 11,82½	1,41⅞ „ 1,42
Augustus	101⅞	102⅞	11,90	11,77½	1,42 „ 1,45
September	101⅞	102⅞	11,86¼ „ 11,91¾	11,77½	1,44½ „ 1,45½
October	101⅞	102⅞	11,86¼	11,77½	1,43 „ 1,44
November	101⅝ „ 101⅞	102⅝ „ 102⅞	11,86¼ „ 11.90	11,77½	1,43 „ 1,43¼
December	101⅝	102⅝	11,90	11,77½	1,43

IV. Balans en Winst- en verliesrekening der Javasche Bank.

a. Balans, afgesloten op 31 Maart 1915.

Debet.		
Beleeningen (inclusief voorschotten in rekening-courant) tegen onderpand van:		
Goederen	f 4 231 526,65	
Effecten en wissels	29 093 760,24	
Goud en zilver	672 036,41	
Hypothecaire vorderingen	17 150,—	
		f 34 014 473,30
Voorschotten aan het Gouvernement	....	32 927 326,61
Disconto-rekening:		
Handelspapier	f 4 095 493,08	
Vendupapier	1 066 556,90	
		5 162 049,98
Belegd kapitaal:		
Effecten	f 5 517 744,—	
Hypotheken	75 000,—	
		5 592 744,—
Belegd reservefonds:		
Effecten	f 2 753 988,46	
Hypotheken	....	
		2 753 988,46
Wissels buiten Nederlandsch-Indië betaalbaar	....	5 710 163,02
Prolongatiën in Nederland	....	1 054 000,—
Specie in de kassen:		
Gouden munt	f16 122 660,—	
Zilveren munt	28 871 865,—	
Pasmunt	449 199,92	
		45 443 724,92
Munt en muntmateriaal:		
Munt, Goud	f10 742 835,09	
Muntmateriaal, Goud	4 024 144,34	
Munt, Zilver	530,34	
Muntmateriaal, Zilver	152 948,47	
		14 920 458,24
Belegd pensioen- en onderstandsfonds	....	517 735,—
Gebouwen der Bank	....	1 163 001,—
Meubelen der Bank	....	18,—
Verschillende rekeningen	....	2 693 968,28
		f151 953 650,81

Credit.		
Kapitaal		f 6 000 000.—
Reservefonds		3 119 491,57
Pensioen- en onderstandsfonds		544 278,02
Bankbiljetten in omloop		118 084 725,—
Bankwissels in omloop		1 927 389,40
Rekening-courant saldi		19 234 669,37
Uitkeering 82ste t/m 86ste boekjaar		7 126,—
Onuitgekeerd saldo van aandeelhouders (over het 86ste boekjaar)		2 336,47
Beambten-deposito		292 537,24
Verschillende rekeningen		78 943,33
Netto winst:		
Aandeelhouders	f 960 650,12	
Koloniale kas	820 802,38	
Reservefonds	410 401,19	
Tantièmes	345 323,16	
Pensioen- en onderstandsfonds	30 000,—	
Inkomstenbelasting	94 977,56	
		2 662 154,41
		f 151 953 650,81

b. Winst- en verliesrekening.

Debet.		
Onkosten	.....	f 810 767,60
Onderhoud, verponding en assurantie van gebouwen	f 12 854,28	
Te Amsterdam nog te betalen:		
personeele belasting	400,—	
	f 13 254,28	
Te Amsterdam vooruitbetaalde:		
grondbelasting f 421,75		
brandassurantie-premie 172,33	594,08	12 660,20
Afschrijving op aanmaak bankbiljetten	.....	132 744,75
Id. op gebouwen	.....	146 238,44
Id. op inventaris	.....	12 588,43
Id. op debiteuren	.....	15 700,—
Aandeelhouders	f 960 650,12	
Koloniale kas	820 802,38	
Reservefonds	410 401,19	
Tantièmes	345 323,16	
Pensioen- en onderstandsfonds	30 000,—	
Inkomstenbelasting	94 977,56	
Saldo winst		2 662 154,41
		f 3 792 853,83

Credit.		
Rente van disconteering, koersverschillen en winst op munt en muntmateriaal	f 755 782,45	
Overgebracht van het 86ste boekjaar	86 577,23	
	f 842 359,68	
Id. naar het 88ste boekjaar	78 543,33	f 763 816,35
Rente op beleening en prolongatie	f 126 685,20	
Behoorende tot het 87ste, doch te innen in het 88ste boekjaar	2 505,75	129 190,95
Rente op voorschotten in rekening-courant	.....	2 377 083,85
Interest van effecten en hypotheken	f 270 719,66	
Behoorende tot het 87ste, doch te innen in het 88ste boekjaar	77 706,76	348 426,42
Provisierekening	.....	173 063,76
Pakhuishuur	.....	1 272,50
		f 3 792 853,83

Bijlage DD.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 1°., van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de uitgestrektheid, enz. van de BOUWGRONDEN DER INLANDSCHE BEVOLKING op Java en Madoera (met uitzondering van de gewesten Soerakarta en Djokjakarta en van de particuliere landerijen) over 1914.

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws van 500 vierkante rijnlandsche roeden) der voor geregelde cultuur ontgonnen bouwvelden.					Uitgestrektheid bovendien in cultuur gebracht, maar niet tot de geregeld beplante bouwgronden behoorende.	Totaal der kolommen 6 en 7.
	Sawahs van levend water voorzien.	Sawahs van regen afhankelijk.	Sawahs op rawahgronden (moerassawahs).	Tegalvelden.	Te zamen.		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	138 811	*a)* —	*a)* —	117 994	256 805	204 804	461 609
Batavia { domein Bloeboer	904	*a)* —	*a)* —	30	934	—	934
Batavia { afdeeling Krawang	53 185	63 777	—	31 732	148 694	34 867	183 561
Preanger-Regentschappen	255 645	114 619	8 527	402 119	780 910	99 459	880 369
Cheribon	245 730	54 853	20 891	86 037	407 511	10 100	417 611
Pekalongan	221 531	24 621	46	41 737	287 935	349	288 284
Semarang	228 227	165 403	8 865	142 856	545 351	58 375	603 726
Rembang	27 608	208 623	1 526	60 328	298 085	178	298 263
Soerabaja	147 791	148 405	20 108	45 597	361 901	1 697	363 598
Pasoeroean	179 562	6 139	1 337	322 679	509 717	10 802	520 519
Besoeki	161 628	175	—	231 040	392 843	6 060	398 903
Banjoemas	94 993	59 244	1 042	119 559	274 838	68 770	343 608
Kedoe	167 097	61 331	3 600	173 746	405 774	89 799	495 573
Madioen	154 325	25 486	—	22 292	202 103	55 946	258 049
Kediri	142 162	23 717	12 437	74 569	252 885	22 862	275 747
Madoera	11 942	91 259	—	251 220	354 421	10 610	36 5031
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	2 231 141	1 047 652	7 8379	2 123 535	5 480 707	674 678	6 155 385
Over 1913 waren de cijfers	2 221 628	1 028 199	67 883	2 002 691	5 320 401	583 096	5 903 497

a) Daar de nieuwe landrente-regeling slechts onderscheidt twee soorten van gronden, namelijk sawahs en droge gronden, worden de in de kolommen 3 en 4 vermelde cijfers geleidelijk opgelost in die van de kolommen 2 en 5.

Uitgestrektheid voor den oogst van 1914 beplant geweest, waarop door de bevolking als 1ste aanplant werden geteeld: rijst.	andere eenjarige gewassen.	Uitgestrektheid onbeplant gebleven. (zie de kolommen 15 t/m 18).	Van de in de kolommen 9 en 10 bedoelde velden zijn bovendien voor een tweeden oogst beplant geweest: met rijst.	met andere eenjarige gewassen.	Alzoo zijn door de bevolking op hare eigen bouwgronden (zie de kolommen 9, 10, 12 en 13), hetzij voor eigen cultuur, hetzij voor rekening van particuliere ondernemers, beplantingen bewerkstelligd tot de volgende uitgestrektheid (in bouws).	Specificatie der voor geregelde cultuur ontgonnen bouwvelden, die onbeplant gebleven zijn (aantal bouws). Sawahs van levend water voorzien.	Sawahs van regen afhankelijk.	Moeras-sawahs.	Tegal-velden in geregelde cultuur.	Te zamen (zie kolom 11).
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
226 773	25 768	18 024	244	15 751	268 536	8 161	—	—	9 863	18 024
804	130	—	—	70	1 004	—	—	—	—	—
107 023	14 816	31 391	450	1 925	124 214	5 353	12 295	—	13 743	31 391
475 670	305 145	69 368	66 355	117 723	964 893	133	843	75	68 317	69 368
312 968	86 339	15 019	6 723	72 686	478 716	388	3 258	1 224	10 149	15 019
202 526	84 309	1 438	35 758	129 158	451 751	676	342	2	418	1 438
579 044	142 405	43 144	30 322	274 911	1 026 682	1 114	18 563	4 839	18 628	43 144
223 663	66 768	7 645	2 080	198 461	490 972	—	7 593	—	52	7 645
268 760	74 668	7 259	14 662	192 227	550 317	409	2 392	1 704	2 754	7 259
198 183	313 911	5 104	8 387	438 352	958 833	191	68	—	4 845	5 104
159 045	222 358	12 436	7 241	269 382	658 026	320	—	—	12 116	12 436
166 821	111 433	19 997	67 219	88 666	434 139	1 027	1 756	507	16 707	19 997
218 122	241 472	6 719	103 396	202 032	765 022	—	—	27	6 692	6 719
177 912	47 065	618	4 711	123 160	352 848	418	—	—	200	618
171 048	88 120	692	1 2012	137 719	408 899	203	—	489	—	692
94 389	257 299	12 378	818	257 460	609 966	789	6 830	—	4 759	12 378
3 582 751	2 082 006	251 232	360 378	2 519 683	8 544 818	19 182	53 940	8 867	169 243	251 232
3 274 153	1 969 763	243 177	385 774	2 344 540	7 974 230	12 105	44 733	9 298	177 041	243 177

Bijlage EE.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, sub 1°., van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de rijstcultuur op JAVA en MADOERA (met uitzondering van de gewesten Soerakarta en Djokjakarta [1]) en van de particuliere landerijen) over 1914.

[1]) Met betrekking tot deze twee gewesten zijn omtrent den landbouw der inlandsche bevolking eenigszins betrouwbare opgaven niet te verstrekken.

GEWESTEN.	SAWAHS waarvan geoogst is (aantal bouws).					TEGALVELDEN waarvan geoogst is (aantal bouws).	
	Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawahgronden (moeras-sawahs).	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	107 781	123	—	—	—	86 203	9 869
Batavia { domein Bloeboer	804	—	—	—	—	—	—
Batavia { afdeeling Krawang	34 486	300	43 407	—	—	6 558	1 562
Preanger-Regentschappen	252 624	60 297	112 231	4 770	8 746	81 541	21 816
Cheribon	215 144	5 550	47 286	150	10 916	18 040	2 007
Pekalongan	177 801	33 559	21 121	427	41	2 237	—
Semarang	187 184	24 314	131 553	130	4 085	31 182	7 745
Rembang	26 590	2 020	176 810	7	1 106	6 994	—
Soerabaja	111 203	13 545	137 733	8	15 193	5 446	294
Pasoeroean	134 146	7 719	4 409	—	1 357	53 455	3 146
Besoeki	149 290	7 222	175	—	—	8 027	429
Banjoemas	76 957	39 848	53 879	23 528	738	22 256	16 834
Kedoe	149 819	85 895	53 633	14 764	5 185	9 148	2 195
Madioen	142 242	4 185	22 843	77	—	4 761	5 433
Kediri	111 814	11 710	22 358	208	11 266	13 245	10 522
Madoera	9 337	673	65 084	3	—	6 692	728
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	1 887 222	296 960	892 522	44 072	58 633	355 785	82 580
	2 184 182		936 594			438 365	
Over 1913 waren de cijfers	1 796 192	310 456	1 021 140	50 867	51 871	299 177	67 927
	2 106 648		1 072 007			367 104	

… is … elden in … elde … ur.	Totaal der geslaagde velden (aantal bouws).	SAWAHS waarop de aanplant mislukt is (aantal bouws). Sawahs van levend water voorzien. 1ste aanplant.	2de aanplant.	Sawahs van regen afhankelijk. 1ste aanplant.	2de aanplant.	Sawahs op rawah-gronden (moeras-sawahs).	TEGALVELDEN waarvan de aanplant mislukt is (aantal bouws). Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.	Totaal der mislukte velden (aantal bouws).	Totaal der beplante velden (aantal bouws). (Kolom 9 + kolom 17.)
	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
869	203 976	22 869	112	—	—	—	60	—	23 041	227 017
-	804	—	—	—	—	—	—	—	—	804
562	86 313	13 230	150	7 780	—	—	—	—	21 160	107 473
816	542 025	1 304	3 547	885	85	—	—	—	5 821	547 846
007	299 093	7 630	923	3 196	100	8 751	—	—	20 600	319 693
—	235 186	1 335	574	445	744	—	—	—	3 098	238 284
745	386 193	20 968	2 473	18 935	507	189	101	—	43 173	429 366
-	213 527	100	—	11 697	—	419	—	—	12 216	225 743
294	283 422	191	2	6 202	89	3 841	799	—	11 124	294 546
146	204 232	2 317	16	—	—	—	5	—	2 338	206 570
429	165 143	1 124	19	—	—	—	—	—	1 143	166 286
834	234 040	566	1 453	1 202	4 608	—	—	—	7 829	241 869
195	320 639	61	92	372	310	44	—	—	879	321 518
433	179 541	190	389	2 473	30	—	—	—	3 082	182 623
522	181 123	1 168	43	109	—	617	—	—	1 937	183 060
728	82 517	113	7	10 692	3	—	1 875	—	12 690	95 207
580	3 617 774	73 166	9 800	63 988	6 476	13 861	2 840	—	170 131	3 787 905
		82 966		70 464			2 840			
927	3 597 630	39 782	10 191	53 272	16 628	13 789	1 875	40	135 577	3 733 207
		49 973		69 900			1 915			

GEWESTEN.	Vermoedelijke opbrengst der met rijst beplante (geslaagde) velden (in pikols padi). SAWAHS: van levend water voorzien. 1ste aanplant.	SAWAHS: van levend water voorzien. 2de aanplant.	SAWAHS: van regen afhankelijk. 1ste aanplant.	SAWAHS: van regen afhankelijk. 2de aanplant.	SAWAHS: op rawah-gronden.	TEGALVELDEN: in geregelde cultuur.	TEGALVELDEN: niet in geregelde cultuur.	Totaal der opbrengst (bij benadering).	De gemiddelde opbrengst per bouw kwam volgens deze schattingen te staan op het navolgend aantal pikols padi: per beplanten bouw.	per geslaagden bouw.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Bantam	—	—	2 961 046	2 214	—	886 223	224 260	4 073 743	17,84	19,96
Batavia, domein Bloeboer	20 100	—	—	—	—	—	—	20 100	25,—	25,—
Batavia, afd. Krawang	1 034 600	9 000	1 085 200	—	—	105 000	23 400	2 257 200	21,—	26,15
Preanger-Regentschappen	8 438 988	1 725 803	2 456 782	87 413	236 132	1 954 881	489 110	15 389 109	28,09	28,39
Cheribon	5 456 219	114 470	905 997	1 833	213 761	134 905	13 637	6 840 822	21,39	22,87
Pekalongan	6 044 314	845 767	596 643	9 100	990	58 073	—	7 554 887	31,70	32,12
Semarang	5 145 593	670 985	2 677 673	2 400	121 806	441 896	80 475	9 140 828	21,28	23,66
Rembang	756 882	569 720	3 053 094	98	25 610	74 558	—	4 479 962	19,84	20,98
Soerabaja	2 846 326	584 775	2 217 232	40	463 379	82 004	2 423	6 196 179	21,03	21,86
Pasoeroean	5 293 461	237 818	95 938	—	39 240	1 183 392	50 336	6 900 185	33,40	33,78
Besoeki	5 234 198	179 537	5 550	—	—	78 298	8 580	5 506 163	33,11	33,34
Banjoemas	2 214 353	890 426	1 399 298	391 211	12 198	186 388	250 801	5 344 675	22,09	22,83
Kedoe	4 252 764	2 050 203	1 207 405	395 556	206 307	185 512	129 371	8 427 118	26,21	26,28
Madioen	3 353 857	95 109	373 761	7 106	—	155 132	195 041	4 180 006	22,88	23,28
Kediri	4 178 557	292 020	620 052	3 130	313 272	255 616	228 751	5 891 398	32,18	32,52
Madoera	7 115	850 760	12	—	—	50 508	4 200	912 595	9,58	11,05
Totalen gouvernementslanden Java en Madoera	54 277 327	9 116 393	19 655 683	900 101	1 632 695	5 832 386	1 700 385	93 114 970	24,58	25,73
Over 1913 waren de cijfers	55 777 124	7 673 483	22 151 925	987 116	1 367 880	5 847 584	797 335	94 602 447	25,34	26,29

De bovengenoemde gewesten verdeelende in groepen naar gelang van hunne ligging: in West-Java (hiertoe behooren de eerste vier), in het noordelijk deel van Midden-Java (de drie daaropvolgende), in het zuidelijk deel van Midden-Java (zijnde Banjoemas, Kedoe, Madioen en Kediri) en in Oost-Java (Soerabaja, Pasoeroean en Besoeki) met Madoera, doen zich de totalen der beplantingen en der (geschatte) padi-opbrengst over 1913 en 1914 als volgt voor:

	Jaren.	West-Java.	Midden-Java (noordelijke gewesten).	Midden-Java (zuidelijke gewesten).	Oost-Java met Madoera.	Totalen.
1°. Aantal bouws in het geheel met padi beplant geweest	1913	1 183 317	880 994	922 781	746 115	3 733 207
	1914	1 202 833	893 393	929 070	762 609	3 787 905
2°. Aantal bouws, waarvan padi geoogst werd	1913	1 150 555	841 624	901 870	703 581	3 597 630
	1914	1 132 211	834 906	915 343	735 314	3 617 774
3°. Geschatte opbrengst (in pikols padi)	1913	29 893 640	22 323 988	22 382 644	20 002 175	94 602 447
	1914	28 580 974	21 175 677	23 843 197	19 515 122	93 114 970
Gemiddelde opbrengst per bouw (in pikols padi) berekend voor: de beplantingen sub 1°. (geslaagde en mislukte).	1913	25,20	25,33	24,25	26,80	25,45
	1914	23,76	23,70	25,66	25,59	24,58
Gemiddelde opbrengst per bouw (in pikols padi) berekend voor: de beplantingen sub 2°. (alleen de geslaagde).	1913	26,—	26,52	24,80	28,42	26,30
	1914	25,24	25,36	26,04	26,54	25,73

Bijlage FF.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 1°, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de teelt van eenjarige gewassen (de padicultuur daaronder niet begrepen) op JAVA en MADOERA (met uitzondering van de gewesten Soerakarta en Djokjakarta en van de particuliere landerijen) over 1914.

GEWESTEN.	Eerste of tweede gewas.	GESLAAGDE velden (in bouws van 500 vierkante Rijnlandsche roeden)														
		Sawahs van levend water voorzien, beplant met:					Sawahs van regen afhankelijk, beplant met:					Sawahs op rawahgronden, beplant met:				
		suikerriet.	indigo.	tabak.	kapas en verschillende voedingsgewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	suikerriet.	indigo.	tabak.	kapas en verschillende voedingsgewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	suikerriet.	indigo.	tabak.	kapas en verschillende voedingsgewassen (meest djagoeng).	Te zamen.
Bantam	1ste gewas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de „	10	—	—	9 817	9 827	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia. domein Bloeboer	1ste „	—	—	—	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de „	—	—	—	70	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia. afd. Krawang	1ste „	—	—	—	115	115	—	—	—	294	294	—	—	—	—	—
	2de „	—	—	—	202	202	—	—	—	130	130	—	—	—	—	—
Preanger-Regentschappen	1ste „	594	—	3	867	1 464	197	—	83	380	660	—	—	—	18	18
	2de „	8	—	239	32 029	32 276	—	—	459	7 900	8 359	—	—	—	800	800
Cheribon	1ste „	13 586	150	—	8 831	22 567	283	—	—	830	1 113	—	—	—	—	—
	2de „	—	135	596	62 839	63 570	—	—	246	2 350	2 596	—	—	—	—	—
Pekalongan	1ste „	23 060	423	314	17 919	41 716	465	4	42	2 198	2 709	—	—	—	3	3
	2de „	845	601	1 035	83 761	86 242	3	6	645	13 333	13 987	—	—	—	—	—
Semarang	1ste „	15 286	150	42	4 305	19 783	89	12	183	6 223	6 507	—	—	—	—	—
	2de „	5 448	703	3 456	103 723	113 330	154	86	1 413	56 886	58 539	—	—	—	155	155
Rembang	1ste „	406	—	—	511	917	203	34	7	12 070	12 314	—	—	—	—	—
	2de „	23	34	3 483	14 803	18 343	340	221	18 901	102 144	121 606	—	—	—	—	—
Soerabaja	1ste „	34 832	193	—	963	35 988	1 267	—	—	762	2 029	364	—	—	114	478
	2de „	13	247	3 946	86 637	90 843	—	40	1 653	65 763	67 456	—	—	9	2 824	2 833
Pasoeroean	1ste „	29 255	7	255	13 238	42 755	331	—	—	1 330	1 661	—	—	—	—	—
	2de „	8 366	735	2 318	137 095	148 514	211	—	281	1 488	1 980	—	—	—	—	—
Besoeki	1ste „	8 849	18	—	2 025	10 892	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2de „	490	226	37 104	83 006	120 826	—	—	—	175	175	—	—	—	—	—
Banjoemas	1ste „	7 025	244	98	9 048	16 415	22	—	31	2 354	2 407	—	—	—	—	—
	2de „	7 213	43	1 296	23 687	32 239	4	—	134	6 770	6 908	—	—	—	—	—
Kedoe	1ste „	5 804	132	1 276	10 002	17 214	421	36	552	6 226	7 235	—	—	—	5	5
	2de „	961	158	9 555	42 398	53 072	13	—	1 651	24 522	26 186	—	—	82	271	353
Madioen	1ste „	10 967	21	—	495	11 483	7	—	—	162	169	—	—	—	—	—
	2de „	7 765	429	1 898	83 815	93 907	—	—	62	3 367	3 429	—	—	—	—	—
Kediri	1ste „	25 456	—	—	3 521	28 977	669	—	—	581	1 250	—	—	—	65	65
	2de „	3 504	169	4 655	78 064	86 392	150	6	499	11 108	11 763	—	—	63	1 070	1 133
Madoera	1ste „	18	4	5	1 676	1 703	176	106	25	8 346	8 653	—	—	—	—	—
	2de „	4	10	2 211	4 692	6 917	96	95	1 330	60 686	62 207	—	—	—	—	—
Totalen voor de gouvernementsresidentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	1ste „	175 138	1 342	1 993	73 616	252 089	4 130	192	923	41 756	47 001	364	—	—	205	569
	2de „	34 650	3 490	71 792	846 638	956 570	971	454	27 274	356 622	385 321	—	—	154	5 120	5 274
Over 1913 waren de cijfers	1ste „	172 946	1 210	1 869	58 301	234 326	3 863	118	864	40 295	45 140	710	—	2	350	1 062
	2de „	33 968	6 928	74 809	856 380	972 085	519	1 447	27 665	371 577	401 208	—	—	110	7 420	7 530

(…kante)	(in inlandsche roeden).										MISLUKTE velden (in bouws).						Totalen der BEPLANTE velden (de geslaagde en mislukte te zamen genomen).
(…n,)	Tegalvelden in geregelde cultuur, waarop verbouwd:					Tegalvelden niet in geregelde cultuur, waarop verbouwd:					Sawahs			Tegalvelden			
Te zamen	suikerriet.	indigo.	tabak.	kapas en verschillende voedingsgewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	suikerriet.	indigo.	tabak.	kapas en verschillende voedingsgewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	van levend water voorzien.	van regen afhankelijk.	op rawahgronden.	in geregelde cultuur.	niet in geregelde cultuur.	Te zamen.	
—	398	—	356	19 550	20 304	—	—	30	3 861	3 891	—	—	—	1 573	—	1 573	25 768
—	85	—	5	5 203	5 293	—	—	—	—	—	184	—	—	447	—	631	15 751
—	—	—	—	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70
—	120	—	127	11 183	11 430	—	—	10	2 967	2 977	—	—	—	—	—	—	14 816
—	45	—	—	648	693	—	—	—	900	900	—	—	—	—	—	—	1 925
18	413	—	7 088	243 276	250 777	—	—	1 828	50 398	52 226	120	—	—	2 460	—	2 580	307 725
800	—	—	2 380	67 639	70 019	—	—	519	5 750	6 269	450	—	—	—	—	450	118 173
—	134	—	530	55 676	56 340	—	—	13	4 693	4 706	—	—	—	1 506	103	1 609	86 335
—	—	—	90	5 230	5 320	—	—	2	1 016	1 018	181	—	—	—	—	181	72 685
3	4	26	2 999	36 504	39 533	—	—	—	348	348	—	—	—	—	—	—	84 309
—	—	20	1 224	24 210	25 454	—	—	35	255	290	2 987	198	—	—	—	3 185	129 158
—	858	238	3 052	91 312	95 460	154	8	533	19 960	20 655	—	—	—	—	—	—	142 405
155	109	82	682	63 891	64 764	—	—	6	11 536	11 542	15 671	9 622	88	1 200	—	26 581	274 911
—	80	286	349	52 617	53 332	—	—	—	—	—	—	205	—	—	—	205	66 768
—	111	302	6 755	49 270	56 438	—	—	—	—	—	—	2 074	—	—	—	2 074	198 461
478	446	214	261	35 025	35 946	—	—	—	227	227	—	49	—	652	—	701	75 369
2 833	15	5	836	30 024	30 880	—	—	—	215	215	213	135	—	—	—	348	192 575
—	3 603	240	851	260 300	264 994	3 850	—	—	493	4 343	149	—	—	9	—	158	313 911
—	1 077	294	12 251	269 531	283 153	7	—	186	4 512	4 705	—	—	—	—	—	—	438 352
—	299	3 055	7 594	199 949	210 897	—	—	8	561	569	—	—	—	—	—	—	222 358
—	—	48	20 235	128 098	148 381	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	269 382
—	—	14	14 507	69 715	84 236	72	2	74	8 227	8 375	28	—	—	—	—	28	111 461
—	—	2	401	35 970	36 373	—	—	54	13 092	13 146	144	—	—	19	—	163	88 829
5	1 087	64	23 151	133 803	158 105	6	—	1 037	57 322	58 365	—	89	—	459	—	548	241 472
353	90	29	3 443	92 026	95 588	—	—	77	26 703	26 780	35	—	—	18	—	53	202 032
—	64	210	87	16 968	17 329	—	1	41	18 035	18 077	—	—	—	1	6	7	47 065
—	56	160	457	13 830	14 503	—	—	186	11 030	11 216	105	—	—	—	—	105	123 160
65	6 945	50	391	39 742	47 128	—	—	—	10 700	10 700	—	—	—	—	—	—	88 120
1 133	735	32	3 357	31 808	35 932	—	—	133	2 366	2 499	—	—	—	—	—	—	137 719
—	129	614	138	235 895	236 776	—	30	—	9 009	9 039	—	—	—	1 128	—	1 128	257 299
—	37	219	4 487	177 514	182 257	—	6	—	4 423	4 429	—	—	—	1 500	150	1 650	257 460
569	4 580	5 011	61 481	1 501 545	1582 617	4 082	41	3 574	186 801	194 498	297	343	—	7 788	109	8 537	2 085 311
5 274	2 360	1 193	56 603	994 892	1055 048	7	6	1 198	81 798	83 009	19 970	12 029	88	3 184	150	35 421	2 520 643
1 062	22 073	3 542	62 877	1 439 042	1527 534	417	364	3 263	170 861	174 905	309	20 644	93	3 500	85	24 631	2 007 598
7 530	1 828	1 356	61 933	844 735	909 852	—	27	1 396	86 270	87 693	30 407	10 857	—	6 814	35	48 113	2 426 481

GEWESTEN.	Van de GESLAAGDE velden waren door de bevolking voor eigen cultuur of voor rekening van particuliere ondernemers beplant met:									
	suikerriet.		indigo.		tabak.		kapas en verschillende voedingsgewassen (meest djagoeng).		Totaal.	
	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.
Bantam	398	95	—	—	386	5	23 411	15 020	24 195	15 120
	493		—		391		38 431		39 315	
Batavia, domein Bloeboer	—	—	—	—	—	—	130	70	130	70
	—		—		—		200		200	
Batavia, afdeeling Krawang	120	45	—	—	137	—	14 559	1 880	14 816	1 925
	165		—		137		16 439		16 741	
Preanger-Regentschappen	1 204	8	—	—	9 002	3 597	294 939	114 118	305 145	117 723
	1 212		—		12 599		409 057		422 868	
Cheribon	14 003	—	150	135	543	934	70 030	71 435	84 726	72 504
	14 003		285		1 477		141 465		157 230	
Pekalongan	23 529	848	453	627	3 355	2 939	56 972	121 559	84 309	125 973
	24 377		1 080		6 294		178 531		210 282	
Semarang	16 387	5 711	408	871	3 810	5 557	121 800	236 191	142 405	248 330
	22 098		1 279		9 367		357 991		390 735	
Rembang	689	474	320	557	356	29 139	65 198	166 217	66 563	196 387
	1 163		877		29 495		231 415		262 950	
Soerabaja	36 909	28	407	292	261	6 444	37 091	185 463	74 668	192 227
	36 937		699		6 705		222 554		266 895	
Pasoeroean	37 039	9 661	247	1 029	1 106	15 036	275 361	412 626	313 753	438 352
	46 700		1 276		16 142		687 987		752 105	
Besoeki	9 148	490	3 073	274	7 602	57 339	202 535	211 279	222 358	269 382
	9 638		3 347		64 941		413 814		491 740	
Banjoemas	7 119	7 217	260	45	14 710	1 885	89 344	79 519	111 433	88 666
	14 336		305		16 595		168 863		200 099	
Kedoe	7 318	1 064	232	187	26 016	14 808	207 358	185 920	240 924	201 979
	8 382		419		40 824		393 278		442 903	
Madioen	11 038	7 821	232	589	128	2 603	35 660	112 042	47 058	123 055
	18 859		821		2 731		147 702		170 113	
Kediri	33 070	4 389	50	207	391	8 707	54 609	124 416	88 120	137 719
	37 459		257		9 098		179 025		225 839	
Madoera	323	137	754	330	168	8 028	254 926	247 315	256 171	255 810
	460		1 084		8 196		502 241		511 981	
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	198 294	37 988	6 586	5 143	67 971	157 021	1 803 923	2 285 070	2 076 774	2 485 222
	236 282		11 729		224 992		4 088 993		4 561 996	
Over 1913 waren de cijfers	199 999	36 315	4 884	9 420	68 875	166 692	1 708 831	2 066 582	1 982 589	2 279 009
	236 314		14 304		235 567		3 775 413		4 261 598	

Bijlage GG.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 2° *a*, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de AAN DE VERPLICHTE LEVERING ONDERWORPEN KOFFIECULTUUR OP JAVA en de van landswege gehouden VEILINGEN VAN JAVA-KOFFIE, meerendeels over 1914.

I. GEWESTELIJK OVERZICHT OVER 191

GEWESTEN. *a)*	Volgens de op ult. October 1914 afgesloten opgaven was bij de koffiecultuur ingedeeld het navolgend aantal		Hoeveelheid koffie in 1914 bij de inkooppakhuizen *ingekocht* pikols van 100 kati's of van 61.76 K.G.					
	desa's.	huisgezinnen.	Ingekocht. *b)*		Bij het ledigvallen van de pakhuizen meer bevonden.		minder bevonden.	
1.	2.	3.	4.		5.		6.	
Preanger-Regentschappen *e)*	343	67 307	*c)* 3 224,596 67,856	3 292,452	— —	—	— —	—
Pekalongan	111	15 678	10 884,618 458,532	11 343,150	3,398 1,022	4,420	2,068 —	2,068
Semarang	131	13 322	1 438,174 3,122	1 441,296	0,272 0,024	0,296	5,780 —	5,780
Soerabaja	—	—	4,224 —	4,224	— —	—	0,016 —	0,016
Pasoeroean	489	64 469	31 446,244 368,224	31 814,468	7,362 2,061	9,423	21,050 —	21,050
Besoeki	12	3 133	2 483,434 35,410	2 518,844	0,048 —	0,048	— —	—
Banjoemas	—	—	— 1,454	1,454	— —	—	— 0,016	0,016
Kedoe	19	2 427	73,574 0,744	74,318	0,090 0,010	0,100	0,018 —	0,018
Madioen *e)*	66	7 198	718,663 10,169	728,832	— —	—	— —	—
Kediri	—	—	26,392 3,892	30,284	— —	—	— —	—
Totalen	1171	173 534	50 299,919 949,403	51 249,322	11,170 3,117	14,287	28,948 —	28,948

...gekocht en uitgeleverd (in K.G.) ... n.	Uitgeleverd. *d*)		Aantal pikols koffie (goede en minderwaardige) in de drie voorafgegane jaren *uitgeleverd*. 1911.	1912.	1913.
		7.	8.	9.	10.
	3 224,596				
–	67,856	3 292,452	1 307	2 012	1 956
	10 885,948				
068	459,554	11 345,502	5 925	13 218	7 630
	1 432,666				
780	*3,146	1 435,812	1 249	3 500	2 459
	4,208				
016	—	4,208	—	6	3
	31 432,556				
050	370,285	31 802,841	9 224	49 417	36 701
	2 483,482				
	35,410	2 518,892	1 302	4 110	1 111
	—				
016	1,438	1,438	14	23	17
	73,646				
018	0,754	74,400	53	74	53
	718,663				
	10,169	728,832	401	1 197	590
	26,392				
	3,892	30,284	56	76	12
	50 282,157		*f*) 19 531	*f*) 73 633	*f*) 50 532
48	952,504	51 234,661	*h*) 2 626	*h*) 7 077	*h*) 5 452
			22 157	80 710	55 984
	g) 6 001,512				
	196,270	6 197,782			
	56 283,669				
	1 148,774	57 432,443			

A A N M E R K I N G E N.

a) De verplichte koffiecultuur is ingetrokken in de gewesten Soerabaja, Banjoemas en Kediri en in één of meer districten der overige, in kolom 1 vermelde gewesten.

b) Ook de aangehaalde en verbeurd verklaarde koffie is onder de in kolom 4 vermelde hoeveelheden begrepen.
In de verschillende gewesten zijn de volgende hoeveelheden aangehaald en verbeurd verklaard (in pikols):

	1ste soort.	2de soort.	Te zamen.
Preanger-Regentschappen	0,190	1,658	1,848
Pekalongan	1,704	7,410	9,114
Semarang	—	2,840	2,840
Pasoeroean	90,928	25,852	116,780
Besoeki	—	27,608	27,608
Banjoemas	—	1,454	1,454
Kedoe	0,010	0,012	0,022
Madioen	—	2,398	2,398
Kediri	—	0,420	0,420
Totalen	92,832	69,652	162,484

c) De tweeërlei opgaaf hier en elders in dezen staat doelt op koffie 1ste soort en op minderwaardige koffie.

d) Onder de hier vermelde totalen waren aan Liberia-, robusta- en Quillou-koffie begrepen (in pikols):

	Liberia.	Robusta.	Quillou.
Preanger-Regentschappen	95,794	1 683,236	—
Pekalongan	1 225,568	3 492,154	—
Semarang	316,678	1 112,132	—
Pasoeroean	31,718	6 971,443	26,908
Besoeki	—	91,318	—
Kedoe	38,062	32,890	—
Madioen	27,084	48,772	—
Kediri	0,180	—	—
Totalen	1 735,084	13 431,945	26,908

e) De cijfers in de kolommen 4 tot en met 10, voor de gewesten Preanger-Regentschappen en Madioen, hebben alleen betrekking op de door de inlandsche bevolking als bereid product ingeleverde koffie.

f) Onder de hier vermelde totalen was aan koffie 2de soort begrepen in 1911, 1912 en 1913 onderscheidenlijk 539, 291 en 772 pikol. De in gemelde jaren ingeleverde hoeveelheden Liberia- en robusta-koffie beliepen achtereenvolgens 5111 en 2640, 5115 en 9293 en 2849 en 11157 pikol.

g) Hoeveelheid koffie (in pikols), bereid bij de landsinrichtingen, namelijk:

	1ste soort.	2de soort.
in de Preanger-Regentschappen	4947,092	155,—
te Ngebel (Madioen)	1054,420	41,270
Te zamen	6001,512	196,270

h) Hoeveelheid koffie, bereid bij de landsinrichtingen in de Preanger-Regentschappen en te Ngebel (Madioen), onderscheidenlijk 2272 en 354 pikol in 1911, 5364 en 1713 pikol in 1912 en 3994 en 1458 pikol in 1913.

GEWESTEN.	Gezamenlijke kosten voor den koffie-oogst van 1914 betaal						
	Inkoopsprijs aan de bevolking betaald à f 15 per pikol (minderwaardige koffie à f 7,50 per pikol).	Kosten van pakhuismeesters en pakhuispersoneel.	Kosten van koffiemantri's en cultuurprocenten.	Uitgaven voor onderhoud en oprichting van inkooppakhuizen.		Kosten van afpakking en vervoer naar de strandpakhuizen.	Cultuurprocenten aan inlandsche ambtenaren en hoofden.
				Gewoon onderhoud.	Oprichting en zware herstelling.		
	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Preanger-Regentschappen . .	f 48 862,57^5	f 4 798,29^5	f 2 340,—	f 392,55	—	f 2 215,01	f 2 525,56
Pekalongan	166 627,12^5	8 852,50^5	4 775,—	1 687,75	—	6 093,47	4 184,77^5
Semarang	21 574,72^5	3 959,47^5	—	164,20	—	888,87	528,16
Soerabaja.	63,36	510,—	—	—	—	8,10	—
Pasoeroean	472 897,53	27 375,61^5	37 160,—	590,—	—	11 798,18^5	11 494,74^5
Besoeki	37 310,02^5	2 431,74^5	5 100,—	582,97	—	721,90^5	1 192,03^5
Banjoemas	—	—	—	124,50	—	0,60	—
Kedoe	1 108,95	1 098,57	—	49,—	—	78,62	27,18^5
Madioen	10 838,22^5	814,21^5	2 490,—	356,39	—	1 080,23	263,44
Kediri	421,92	64,43	—	—	—	3,95	9,94
Totalen	f 759 704,43^5	f 49 904,85	f 51 865,—	f 3 947,36	—	f 22 888,94	f 20 225,84

tot en met het vervoer uit de inkoop- naar de strandpakhuizen.

Bijzondere uitgaven voor de bereiding op de West-Indische wijze.	Alle andere uitgaven (onder geen der voorgaande hoofden begrepen). *i*)	Totaal.	Gemiddelde kosten per pikol uitgeleverde koffie.	Inkooppakhuizen. Aantal.	Inkooppakhuizen. Bergruimte (in pikols).
18.	19.	20.	21.	22.	23.
j) f 111 717,05	f 828,20^5	f 173 679,24^5	*k*) f 20,69	44	33 650
—	256,20	192 476,82^5	16,96	27	58 600
—	1 193,80	28 309,23	19,71	25	41 705
—	—	581,46	—	1	1 800
—	1 061,90^5	562 377,98	17,37	63	232 599
—	282,06	47 620,74	18,90^5	10	31 155
—	—	125,10	—	5	10 020
—	2,99	2 365,31^5	31,79	4	6 325
l) 26 755,90	140,74	42 739,14	*m*) 23,42	6	9 700
—	—	500,24	—	2	1 400
f 138 472,95	f 3 765,90	f 1 050 775,27^5	f 18,29	187	426 954
		n) 40 316,26^5			
		f 1 091 091,54	f 19,—		

A A N M E R K I N G E N.

i) Uitgaven wegens geldverzendingen, omwerking van koffie, aanschaffing van kleine benoodigdheden, enz.

j) Gezamenlijke kosten, betaald tot en met het vervoer naar de strandpakhuizen voor de koffie, gedurende het campagnejaar 1914 bereid door de inrichtingen in de Preanger-Regentschappen. Hieronder is begrepen f 71 573,62, uitgegeven voor den inkoop van de bevolking van onbereid koffieproduct, n.l.:

23 282,36 pikol roode bes .... à f 3,— }
342,55 ,, groen gele bes .... ,, 2,50 } Java en robusta.
580,11 ,, kekesan .... ,, 1,50 }

Tevens zijn in het opgegeven bedrag begrepen de procenten aan de gevolmachtigden, welke ter zake van de door genoemde inrichtingen gedurende 1914 bereide koffie werden uitgekeerd. Het bedrag, genoemd in kolom 17, heeft uitsluitend betrekking op de uitgekeerde cultuurprocenten ter zake van het door de bevolking bereide product.

k) Berekend over de geheele hoeveelheid (ad 8394,544 pikol) uitgeleverde koffie. Afzonderlijk voor de door de bevolking en door de inrichtingen bereide koffie, worden de gemiddelde kosten per pikol onderscheidenlijk f 18,79 en f 21,89^5

l) Gezamenlijke kosten, betaald tot en met het vervoer naar de strandpakhuizen voor de koffie, gedurende het campagnejaar 1914 bereid door de inrichting te Ngebel (Madioen). Hieronder is begrepen f 16 399,97^5, uitgegeven voor den inkoop van de bevolking van onbereid koffieproduct, n.l.:

4934,08 pikol roode bes .... à f 3,— }
600,89 ,, groen gele bes .... ,, 2,50 } Java en robusta.
63,58 ,, kekesan .... ,, 1,50 }
0,02 ,, hoornschilkoffie .... ,, 7,— Java.

Tevens zijn in het opgegeven bedrag begrepen de procenten aan de gevolmachtigden, welke ter zake van de door genoemde inrichting gedurende 1914 bereide koffie werden uitgekeerd.

m) Berekend over de geheele hoeveelheid (ad 1824,522 pikol) uitgeleverde koffie. Afzonderlijk voor de door de bevolking en door de inrichting te Ngebel bereide koffie, worden de gemiddelde kosten per pikol onderscheidenlijk f 21,93 en f 24,42.

n) Traktementen en reis- en verblijfkosten van het inspecteerend personeel, alsmede verdere uitgaven voor maatregelen in het belang van de koffiecultuur.

II. AFSCHRIJVINGEN EN BIJPLANTINGEN IN DE OP HOOG GEZAG AAN[GELE...]

GEWESTEN.	Aantal jonge en vruchtdragende boomen, aanwezig op ult. October 1913 (vgl. K. V. 1914, bijlage HH, tabel II, kolom 6).	Bijplantingen in den westmoeson van 1913/1914.	
		Aantal boomen, die volgens machtiging van den directeur van landbouw, nijverheid en handel zouden moeten worden bijgeplant.	Aantal boomen, die werkelijk zijn bijgeplant.
1.	2.	3.	4.
Preanger-Regentschappen	3 091 704	—	—
Pekalongan	2 928 367	—	—
Semarang	1 888 029	—	360 255
Soerabaja	10 080	—	—
Pasoeroean	6 893 264	—	—
Besoeki	1 795 965	—	—
Kedoe	267 590	—	19 575
Madioen	1 294 576	—	—
Kediri	—	—	—
Totalen	*a)* 18 169 575	*b)* —	*c)* 379 830

AAN[GELEGDE] GELEGDE GEREGELDE KOFFIEPLANTSOENEN OVER 1913 en 1914.

Afschrijvingen in den loop van 1914 (tot ult. October).	Aantal jonge en vruchtdragende boomen, aanwezig op ult. October 1914.
5.	6.
364 462	2 727 242
167 238	2 761 129
—	2 248 284
10 080	—
1 054 275	5 838 989
—	1 795 965
—	287 165
59 128	1 235 448
—	—
1 655 183	*a*) 16 894 222

TOELICHTINGEN.

a) Onder het totaal in de kolommen 2 en 6 zijn begrepen:

	Ult. October 1913.			Ult. October 1914.	
	Liberia-boomen.	Robusta-boomen.	Quillou-boomen.	Liberia-boomen.	Robusta-boomen.
Preanger-Regentschappen	259 629	336 825	—	218 135	336 018
Pekalongan	1 107 597	596 903	—	813 600	596 603
Semarang	1 030 369	857 660	—	1 030 369	1 217 915
Soerabaja	500	—	—	—	—
Pasoeroean	609 634	1 872 002	15 973	475 007	62 111
Besoeki	29 338	101 741	—	29 338	182 293
Kedoe	170 967	96 623	—	170 967	116 198
Madioen	400 657	43 037	—	368 520	212 520
Totalen	3 608 691	3 904 791	15 973	3 105 936	2 723 658

b) Gedurende het plantjaar 1913/1914 werd vrijstelling van bijplant verleend.

c) Ingeboet of tusschengeplant.

III. AFDEELINGSGEWIJZE OPGAVE

GEWESTEN.	AFDEELINGEN. N.B. Alleen die afdeelingen worden genoemd, welke nog voor een grooter of kleiner gedeelte bij de gouvernements-koffiecultuur zijn betrokken.	Aantal districten nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken. In de cultuurplannen begrepen. Bevattende enkel desa's als bedoeld in kolom 10.	Bevattende desa's als bedoeld in kolom 10 en desa's als bedoeld in kolom 11.	Niet meer in de cultuurplannen begrepen, als nog enkel bevattende desa's als bedoeld in kolom 11.	Totaal der kolommen 3 t/m 5.	Zielental der inlandsche bevolking der koffie-districten op 31 Dec. 1914.	Aantal personen bij de gouvernements-koffiecultuur ingedeeld volgens de z.g. voorstelstaten voor het plantjaar 1915/1916. (De opgaaf betreft de in de kolommen 3 en 4 bedoelde districten).	Totaal der tot de koffie-districten van elke afdeeling behoorende desa's.	Aantal desa's nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken op 31 Dec. 1914. Bij de verplichte cultuur ingedeeld volgens den voorstelstaat voor het plantjaar 1915/1916.	Niet meer bij de verplichte cultuur ingedeeld (d. i. uit de cultuurplannen afgevoerd), maar vooralsnog belast met het onderhoud van bestaande aanplantingen.	Tezamen.	Uitgestrektheid (in bouws) van de bij het einde van het plantjaar 1913/1914, dat is op 31 October 1914, aanwezige op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffie-plantsoenen.	vrijwillige of onder die naam bekend staande koffieaanplantingen op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden (naar schatting, zooveel mogelijk).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Preanger-Regentschappen (48 distr.)	Bandoeng ..	1	8	—	9	747 552	14 549	273	127	4	131	1 230,17	897,57	236,32
	Tjiandjoer ..	—	4	—	4	199 466	9 613	73	37	—	37	936,48	92,60	22,80
	Soekaboemi.	4	—	—	4	221 637	18 042	87	81	—	81	348,—	5,25	—
	Soemedang .	—	1	—	1	59 885	2 448	24	12	12	24	539,—	8,—	—
	Garoet	9	—	—	9	524 109	15 059	225	86	—	86	128,23	8,46	80,16
	Tasikmalaja	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totalen ..	15	13	—	28	1 752 649	59 711	682	343	16	359	3 181,88	1 011,88	339,28
Pekalongan (28 distr.)	Pekalongan.	—	1	1	2	62 172	1 128	97	14	52	63	584,07	—	—
	Batang	—	1	—	1	52 682	—	75	—	39	39	266,84	—	196,25
	Tegal.......	—	1	—	1	5 121	4 302	31	23	8	31	511,34	—	212,41
	Brebes	—	1	—	1	109 704	5 859	56	43	5	48	791,03	57,82	350,—
	Pemalang ..	—	1	—	1	163 453	4 848	96	31	16	47	976,06	—	495,—
	Totalen ..	—	5	1	6	393 132	16 137	355	111	120	231	3 129,34	57,82	1 253,66
Semarang (35 distr.)	Kendal	—	2	—	2	—	10 643	171	131	26	157	1 717,26	—	—
Soerabaja (28 distr.)	Modjokerto .	—	—	1	1	59 027	—	172	—	—	—	—	—	—
Pasoeroean (30 distr.)	Malang.....	2	6	—	8	761 575	37 327	678	313	106	419	3 608,64	3 575,11	7 328,36
	Bangil	—	1	1	2	116 061	—	219	—	61	61	50,51	105,16	55,—
	Pasoeroean .	—	1	—	1	50 571	3 490	51	23	10	33	—	622,75	7 000,—
	Probolinggo.	—	1	—	1	41 192	3 303	42	21	18	39	—	1 607,—	5 200,—
	Kraksaän...	—	1	—	1	57 037	2 345	49	29	7	36	804,80	134,65	25,—
	Loemadjang	2	2	—	4	78 011	12 601	158	103	13	116	1 024,21	236,31	65,—
	Totalen ..	4	12	1	17	1 104 447	59 066	1 197	489	215	704	5 488,16	6 280,98	19 673,36
Besoeki (18 distr.)	Bondowoso .	—	1	—	1	68 906	3 573	38	12	—	12	1 514,75	100,50	30,25
	Djember....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Banjoewangi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totalen ..	—	1	—	1	68 906	3 573	38	12	—	12	1 514,75	100,50	30,25
Banjoemas (19 distr.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Hieronder onderscheidenlijk 3264, 2272, 5364, 3994 en 5102 pikol van de landsbereidingsinrichtingen.

b) Hieronder onderscheidenlijk 1, 0, 0,50 en 0,56 pikol uit de afdeeling Salatiga.

c) Hieronder in het jaar 1910 uit Poerwakerta en Poerbalingga onderscheidenlijk 3 en 3 pikol.

OVER 1914 BETREFFENDE DE CULTUUR.

	AANTAL KOFFIEBOOMEN OP 31 OCTOBER 1914:									Koffielevering (in pikols)				
	aanwezig in op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.			naar schatting aanwezig in plantsoenen, vrijwillig of onder dien naam (als aequivalent voor verplichte bijplantingen) aangelegd: op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			naar schatting aanwezig in plantsoenen, vrijwillig of onder dien naam (als aequivalent voor verplichte bijplantingen) aangelegd: op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			over 1910.	over 1911.	over 1912.	over 1913.	over 1914.
	Geplant in de jaren 1911/1912, 1912/1913 en 1913/1914.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1911/1912, 1912/1913 en 1913/1914.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1911/1912, 1912/1913 en 1913/1914.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.					
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
36,32	104 360	1 240 192	1 344 552	53 514	2 168 856	1 222 370	11 362	422 464	433 826	3 970	2 741	6 214	4 869	6 865
22,80	64 600	528 038	592 638	33 612	19 000	52 612	16 612	10 077	26 689	301	376	654	942	1 316
—	—	1 806	1 806	—	2 625	2 625	—	—	—	594	272	92	41	31
—	—	622 302	622 302	—	8 800	8 800	—	—	—	26	4	29	6	21
80,16	—	165 944	165 944	—	2 873	2 873	45 334	85 677	131 011	400	186	387	92	161
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39,28	168 960	2 558 282	2 727 242	87 126	2 202 154	1 289 280	73 308	518 218	591 526	a) 5 291	a) 3 579	a) 7 376	a) 5 950	a) 8 394
—	21 025	379 584	400 609	—	—	—	6 230	101 923	108 153	1 187	888	1 389	898	1 250
96,25	—	171 679	171 679	—	—	—	58 634	143 923	202 557	1 915	1 359	1 114	1 015	748
12,41	55 080	318 150	373 230	—	—	—	1 235 998	4 113 758	5 349 756	1 990	1 124	3 538	2 479	3 674
50,—	23 490	586 215	609 705	—	600	600	82 500	129 840	212 340	2 518	1 351	3 705	1 698	2 712
95,—	55 234	1 150 672	1 205 906	—	—	—	382 000	477 500	859 500	1 734	1 203	3 472	1 540	2 962
53,66	154 829	2 606 300	2 761 129	—	600	600	1 765 362	4 966 944	6 732 306	9 344	5 925	13 218	7 630	11 346
—	360 255	1 888 029	2 248 284	—	—	—	—	—	—	b) 2 813	b) 1 249	b) 3 500	b) 2 459	1 436
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	6	3	4
28,36	—	4 382 856	4 382 856	507 336	4 462 797	4 970 133	468 455	10 877 694	11 346 149	6 401	5 638	27 273	14 939	14 488
55,—	—	73 160	73 160	5 000	231 000	236 000	1 000	56 000	57 000	87	26	445	208	134
00,—	—	—	—	—	—	—	800 000	10 000 000	10 800 000	2 563	1 409	11 728	9 817	9 791
00,—	—	—	—	80 100	3 822 000	3 902 100	285 000	8 460 600	8 745 600	1 737	1 615	7 361	11 091	6 748
25,—	21 510	779 214	800 724	4 072	236 936	241 008	2 543	1 066	3 609	953	375	2 464	615	544
65,—	83 448	498 801	582 249	—	32 050	32 050	—	129 000	129 000	202	161	146	31	97
73,36	104 958	5 734 031	5 838 989	596 508	8 784 783	9 381 291	1 556 998	29 524 360	31 081 358	11 943	9 224	49 417	36 701	31 802
30,25	80 552	1 715 413	1 795 965	—	135 944	135 944	230	41 046	41 276	1 430	1 242	3 906	1 021	2 509
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	60	200	90	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
30,25	80 552	1 715 413	1 795 965	—	135 944	135 944	230	41 046	41 276	1 546	1 302	4 110	1 111	2 519
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c) 6	4	23	17	1

GEWESTEN.	AFDEELINGEN. N.B. Alleen die afdeelingen worden genoemd, welke nog voor een grooter of kleiner gedeelte bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken zijn.	Aantal districten nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken. In de cultuurplannen begrepen. Bevattende enkel desa's als bedoeld in kolom 10.	Bevattende desa's als bedoeld in kolom 10 en desa's als bedoeld in kolom 11.	Niet meer in de cultuurplannen begrepen, als nog enkel bevattende desa's als bedoeld in kolom 11.	Totaal der kolommen 3 t/m 5.	Zielental der inlandsche bevolking der koffie-districten op 31 Dec. 1914.	Aantal personen bij de gouvernements-koffiecultuur ingedeeld volgens de z.g. voorstelstaten voor het plantjaar 1915/1916. (De opgaaf betreft de in de kolommen 3 en 4 bedoelde districten).	Totaal der tot de koffie-districten van elke afdeeling behoorende desa's.	Aantal desa's nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken op 31 Dec. 1914. Bij de verplichte cultuur ingedeeld volgens den voorstelstaat voor het plantjaar 1915/1916.	Niet meer bij de verplichte cultuur ingedeeld (d.i. uit de cultuurplannen afgevoerd), maar vooralsnog belast met het onderhoud van bestaande aanplantingen.	Tezamen.	Uitgestrektheid (in bouws) van de … het einde van het plantjaar 1913/191… dat is op 31 October 1914, aanwezig… op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.	vrijwillige of onder di… naam bekend staand… koffieaanplantingen op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	op niet b… de cultuu… plannen aangewez… gronden (naar schatting zooveel mogelijk…
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Kedoe (34 distr.)	Temanggoeng .	—	1	—	1	58 618	2 373	70	19	12	31	352,02	1,26	100
Madioen (21 distr.)	Ngawi. . . .	—	1	—	1	63 701	3 882	63	40	7	47	757,79	14,33	50
	Magetan . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ponorogo . .	—	1	—	1	43 326	3 414	38	26	10	36	539,22	2 274,53	80
	Totalen . .	—	2	—	2	107 027	7 296	101	66	17	83	1 297,01	2 288,86	130
Kediri (24 distr.)	Trenggalek.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

R E C A P I T [L…]

GEWESTEN.	Totaal aantal districten.	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Preanger-Regentschappen	48	15	6	7	28	1 752 649	59 711	682	343	16	359	3 181,88	1 011,88	339,28
Pekalongan.	28	—	5	1	6	393 132	16 137	355	111	120	231	3 129,34	57,82	1 253,66
Semarang	35	—	2	—	2	115 045	10 643	171	131	26	157	1 717,26	—	—
Soerabaja	28	—	—	1	1	59 027	—	172	—	—	—	—	—	—
Pasoeroean	30	4	12	1	17	1 104 447	59 066	1 197	489	215	704	5 488,16	6 280,98	19 673,36
Besoeki	18	—	1	—	1	68 906	3 573	38	12	—	12	1 514,75	100,50	30,25
Banjoemas	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kedoe.	34	—	1	—	1	58 618	2 373	70	19	12	31	352,02	1,26	100,—
Madioen	21	—	2	—	2	107 027	7 296	101	66	17	83	1 297,01	2 288,86	130,—
Kediri.	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Algemeene totalen .	285	19	29	10	58	3 658 851	158 799	2 786	1 171	406	1 577	16 680,42	9 741,30	21 526,55

d) Hieronder onderscheidenlijk 613, 354, 1713, 1458 en 1096 pikol, afkomstig uit de landsbereidingsinrichting te Ngebel (Madioen).
e) Hiedonder achtereenvolgens 4, 2, 3, 15 en 3 pikol uit de afdeeling Madioen.
f) Hieronder onderscheidenlijk 53, 53, 68, 12 en 30 pikol uit de afdeeling Blitar.

…	AANTAL KOFFIEBOOMEN OP 31 OCTOBER 1914:									Koffielevering (in pikols)				
	aanwezig in op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.			naar schatting aanwezig in plantsoenen, vrijwillig of onder dien naam (als aequivalent voor verplichte bijplantingen) aangelegd										
				op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden.							
…	Geplant in de jaren 1911/1912, 1912/1913 en 1913/1914.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1911/1912, 1912/1913 en 1913/1914.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1911/1912, 1912/1913 en 1913/1914.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	over 1910.	over 1911.	over 1912.	over 1913.	over 1914.
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
100	80 011	207 154	287 165	—	3 000	3 000	—	25 000	25 000	134	53	74	53	74
50	113 932	576 152	690 084	6 452	18 329	24 781	795	14 057	14 852	201	308	436	146	406
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	6	8	—	—
80	—	545 364	545 364	—	2 274 530	2 274 530	—	80 000	80 000	d) 717	d) 412	d) 2 466	d) 1 901	d) 1 419
130	113 932	1 121 516	1 235 448	6 452	2 292 859	2 299 311	795	94 057	94 852	e) 932	e) 756	e) 2 910	e) 2 047	e) 1 825
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f) 54	f) 56	f) 76	f) 12	f) 30

T[LA]TIE.

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
339,28	168 960	2 558 282	2 727 242	87 126	2 202 154	2 289 280	73 308	518 218	591 526	5 291	3 579	7 376	5 950	8 394
253,60	154 829	2 606 300	2 761 129	—	600	600	1 765 362	4 966 944	6 732 306	9 344	5 925	13 218	7 630	11 346
—	360 255	1 888 029	2 248 284	—	—	—	—	—	—	2 813	1 249	3 500	2 459	1 436
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	6	3	4
673,36	104 958	5 734 031	5 838 989	596 508	8 784 783	9 381 291	1 556 998	29 524 360	31 081 358	11 943	9 224	49 417	36 701	31 802
30,25	80 552	1 715 413	1 795 965	—	135 944	135 944	230	41 046	41 276	1 546	1 302	4 110	1 111	2 519
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	14	23	17	1
100,—	80 011	207 154	287 165	—	3 000	3 000	—	25 000	25 000	134	53	74	53	74
130,—	113 932	1 121 516	1 235 448	6 452	2 292 859	2 299 311	795	94 057	94 852	932	756	2 910	2 047	1 825
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	56	76	12	30
526,55	1 063 497	15 830 725	16 894 222	690 086	13 419 340	14 109 426	3 396 693	35 169 625	38 566 318	32 067	22 158	80 710	55 983	57 431

IV. RECAPITULEEREND OVERZICHT over de jaren 1910 t/m 1914 betreffende den omvang en de uitkomsten der cultuur.

a. Omvang der cultuur.

PLANTJAREN.	Ingedeeld bij de gouvernements-koffiecultuur (nog in de cultuurplannen begrepen) op het einde van elk der opgegeven plantjaren (31 October).		Aantal desa's en huisgezinnen, aan welke (voor het volgende plantjaar) de verplichting is opgelegd tot bijplanting van koffieboomen en (of) tot het ontginnen van gronden voor één of meer latere plantjaren.		Aantal desa's niet meer in de cultuurplannen opgenomen, maar nog verplicht tot het onderhoud van inder tijd door haar aangelegde, voorshands niet uit de leggers afgeschreven plantsoenen.	Op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde plantsoenen.				Vrijwillige of onder dien naam bekend staande plantsoenen (*naar schatting*).		Aantal personen in het bezit van als vrijwillig bekend staande plantsoenen, aangelegd op:		
						Aantal boomen, die in het betrokken plantjaar zijn		Aantal boomen, bij het einde van het plantjaar aanwezig (31 October). *b)*	Uitgestrektheid (in bouws) der in de voorgaande kolom bedoelde plantsoenen.	Aantal boomen, bij het einde van het plantjaar aanwezig (31 October).	Uitgestrektheid (in bouws).	bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	Te zamen. *c)*
	Aantal desa's.	Aantal huisgezinnen.	Aantal desa's.	Aantal huisgezinnen.		afgeschreven.	bijgeplant. *a)*							
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1909/1910	1 205	152 431	202	24 809	509	6 796 871	1 270 779	27 948 973 (5 071 849)	26 316	65 443 797 (5 260 037)	45 907	34 011	52 992	87 003
1910/1911	1 182	147 412	38	4 502	484	5 588 304	667 693	23 028 302 (3 935 312)	22 208	62 148 782 (5 417 121)	43 106	31 038	38 926	69 964
1911/1912	1 182	170 621	—	—	424	3 819 153	557 647	20 660 703 (2 419 439)	20 079	61 236 858 (5 263 489)	39 447	30 776	37 865	68 641
1912/1913	1 176	158 131	—	—	411	2 574 420	*d)* 83 292	18 169 575 (1 272 865)	18 146	54 917 678 (4 402 306)	31 150	31 463	35 359	66 822
1913/1914	1 171	158 799	—	—	406	1 655 183	*d)* 379 830	16 894 222 (1 063 497)	16 680	52 675 744 (4 086 779)	31 268	37 094	28 422	65 516

a) De verplichte bijplantigen bedroegen in de opgegeven plantjaren achtereenvolgens 856, 633, 445, 0 en 0 bouws.

b) Onder deze totalen zijn begrepen achtereenvolgens 5 345 495, 4 670 281, 4 421 322, 3 608 691 en 3 105 936 Liberia- en 283 834, 474 632, 2 052 818, 3 904 791 en 2 723 658 robusta-koffieboomen. Hoeveel Liberia- en robusta-koffieboomen onder de cijfers van kolom 11 begrepen zijn, kan niet worden opgegeven.

Het aantal jonge — nog niet vruchtdragende — boomen is tusschen ( ) vermeld.

c) Per gewest waren de totalen van 1909/1910 t/m 1913/1914 verdeeld als volgt (de cijfers tusschen ( ) vermeld, betreffen het aantal bezitters van vrijwillige koffie-aanplantingen, aangelegd op bij de cultuurplannen aangewezen gronden).

	1909/1910.		1910/1911.		1911/1912.		1912/1913.		1913/1914.	
Preanger-Regentschappen	23 799	(14 826)	19 482	(12 571)	18 001	(12 243)	17 030	(12 274)	14 650	(12 060)
Pekalongan	21 482	(5)	12 339	(35)	13 488	(35)	12 031	(35)	11 928	(35)
Pasoeroean	33 680	(18 013)	32 378	(17 203)	33 098	(18 159)	32 772	(18 138)	34 112	(24 006)
Madioen	3 529	(1 034)	3 229	(1 034)	1 725	(144)	2 743	(819)	2 749	(843)
Andere gewesten	4 513	(133)	2 536	(195)	2 347	(195)	2 246	(197)	2 077	(150)
Totalen	87 003	(34 011)	69 964	(31 038)	68 659	(20 776)	66 822	(31 463)	65 516	(37 094)

d) Deze cijfers betreffen het aantal ingeboete en tusschengeplante boomen.

b. Bij 's lands inkooppakhuizen ontvangen hoeveelheden; kosten op het ingeleverd product gevallen, gerekend tot in de strandpakhuizen op Java, en opbrengst van de hier te lande geveilde hoeveelheden.

Jaren.	Hoeveelheid koffie (in pikols) bij de pakhuizen *ingekocht* (daaronder ook de aangehaalde en verbeurd verklaarde hoeveelheden). *a)* Preanger-Regentschappen.	Pekalongan.	Pasoeroean.	Overige gewesten.	Algemeen totaal.	Totaal der *uitgeleverde* hoeveelheden (in pikols), d.i. na bijtelling van overwichten en na aftrek van minderbevindingen.	Inkoopsprijs aan de inleveraars betaald. *b)*	Andere kosten op het product gevallen tot in de strandpakhuizen op Java.	Totale kosten *in Indië* op het product gevallen.	Gemiddelde prijs, waarop de pikol koffie aan het Gouvernement kwam te staan, gerekend tot aan de opschuring in de afscheeppakhuizen.	Opbrengst van de in Nederland geveilde gouvernementskoffie van Java per pikol. Bruto.	Netto.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1910	2 027 *c)* (1 055)	9 345 (4 520)	11 939 (211)	4 880 (3 091)	28 191 (8 877)	32 067	*e)* f 417 168	*f)* f 316 123	f 733 291	f 22,87	f $48,35^{84}$	f $44,46^{66}$
1911	1 307 (396) *d)* [174]	5 927 (3 258) [742]	9 221 (128) [1 478]	3 074 (1 332) [247]	19 529 (5 114) [2 641]	22 158	*e)* 293 515	*f)* 267 136	560 651	25,30	$55,28^{70}$	$51,31^{14}$
1912	2 012 (383) *d)* [666]	13 207 (2 323) [2 041]	49 404 (32) [5 186]	8 984 (2 379) [1 421]	73 607 (5 117) [9 314]	80 709	*e)* 1 087 490	*f)* 385 734	1 473 224	18,25	$60,59^{64}$	$56,38^{89}$
1913	1 956 (289) *d)* [1 134]	7 625 (1 674) [3 274]	36 696 (13) [4 965]	4 244 (873) [1 784]	50 521 (2 849) [11 157]	55 984	*e)* 749 539	*f)* 309 295	1 058 834	18,91	$52,34^{97}$	$48,23^{26}$
1914	3 292 (96) *d)* [1 683]	11 346 (1 225) [3 492]	31 803 (32) [6 971]	4 793 (382) [1 285]	51 234 (1 735) [13 431]	57 432	*e)* 759 704	*f)* 291 071	1 050 775	18,29	—	—

a) De aangehaalde en verbeurd verklaarde hoeveelheden bedroegen in de opgegeven vijf jaren achtereenvolgens 127, 124, 383, 201 en 162 pikol (grootendeels minderwaardige soort). Het *ingekochte* product bedroeg derhalve in de jaren 1910 t/m 1914 achtereenvolgens 28 064, 19 405, 73 225, 50 320 en 51 087 pikol, waaronder aan minderwaardige soort achtereenvolgens 658, 381, 1448, 771 en 880 pikol.

b) Sedert 1889 wordt als inkoopsprijs f 15 per pikol betaald (voor minderwaardige soort de helft).

c) De tusschen ( ) vermelde cijfers betreffen Liberia-koffie, waarvan de hoeveelheden begrepen zijn in de daarboven vermelde totalen.

d) Robusta-koffie.

e) De cijfers hebben alleen betrekking op hetgeen betaald is voor de door de bevolking als *bereid* product ingeleverde koffie.

f) Hieronder zijn begrepen de kosten van exploitatie van de lands bereidings-inrichting en de hulp-inrichtingen in de Preanger-Regentschappen ad f 86 004,94 (waaronder f 45 248,06 betaald voor de als *onbereid* product ingeleverde koffie) en van de lands bereidings-inrichting te Ngebel (Madioen) ad f 16 200,01 (waaronder f 9 092,51 betaald voor de als *onbereid* product ingeleverde koffie) voor het jaar 1910; voor de jaren 1911, 1912, 1913 en 1914 bedroegen die cijfers achtereenvolgens f $72 497,86^{5}$ (f $33 252,14^{5}$) en f 13 438,30 (f 5 404,21); f $116 115,09^{5}$ (f 74 474,41) en f 37 015,24 (f $24 446,80^{5}$); f 93 283,22 (f 56 326,27) en f $35 998,29^{5}$ (f 21 984,17) en f 111 717,05 (f 71 573,62) en f 26 755,90 (f $16 399,97^{5}$).

V. Overzicht betreffende de uitkomsten der in 1914 hier te lande en in Indië gehouden gouvernementsveilingen van op Java aan het Gouvernement geleverde koffie.

a. Veilingen in Nederland.

1914. *a)* Dagteekening der veilingen.	Verkochte hoeveelheid (in pikols).	Aan de koopers in rekening gebrachte netto hoeveelheid (in K.G.).	Gemiddelde opbrengst per ½ K.G. (*berekend over de verkochte netto hoeveelheid*). Bruto. *c)*	Netto. *d)*	Algemeene noteering voor „goed ordinaire" Java-koffie per ½ K.G.	1915 (Januari t/m Juni). *b)* Dagteekening der veilingen.	Verkochte hoeveelheid (in pikols).	Aan de koopers in rekening gebrachte netto hoeveelheid (in K.G.).	Gemiddelde opbrengst per ½ K.G. (*berekend over de verkochte netto hoeveelheid*). Bruto.	Netto.	Algemeene noteering voor „goed ordinaire" Java-koffie per ½ K.G.
24 Februari.	$13 355^{35}$	811 779	f $0,41^{17}$	f $0,37^{76}$	f $0,40^{5}$						
28 April . .	$11 589^{11}$	704 568	$0,40^{35}$	$0,37^{02}$	$0,40^{5}$						
8 Juli . . .	$10 323^{41}$	633 246	$0,40^{07}$	$0,36^{69}$	$0,41^{5}$						
	e) $35 267^{90}$										

a) In de maanden October, November en December 1914 zijn, deels uit de hand, deels bij inschrijving, verkocht 8421,68 pikol koffie (netto $512 065^{50}$ K.G.) tegen den prijs van f 0,35 à f $0,557^{5}$ per ½ K.G.

b) In de maanden Januari t/m Juni 1915 zijn, deels uit de hand, deels bij inschrijving, verkocht 16 451 pikol koffie (netto 1 018 331 K.G.) tegen den prijs van f 0,36 à f $0,60^{5}$ per ½ K.G.

c) Veilingsprijs, verhoogd met de aan de koopers in rekening gebrachte 1 % veilingskosten, doch verminderd met 1½ % wegens contante betaling.

d) Na aftrek alleen van de kosten van afscheping op Java, vervoer herwaarts en verkoop, dus ongerekend den inkoopsprijs en de verder in Indië op het product gevallen kosten, waaromtrent opgaven per oogstjaar te vinden zijn in het jaarlijks bij het Koloniaal Verslag afgedrukte overzicht betreffende de uitkomsten der gouvernementskoffiecultuur.

e) Onder dit totaal bevonden zich 540 pikols Liberia-koffie, welke verkocht zijn in de Februari-veiling voor den prijs van f 0,52½ à f 0,54 per pikol.

b. KLEINE VEILINGEN OP VERSCHILLENDE PLAATSEN VAN JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	Plaatsen waar de koffie verkocht is.	Verkochte hoeveelheid (in pikols)						Opbrengst.
		Java-koffie.		Liberia-koffie.		Robusta-koffie.		
		1ste soort.	2de soort.	1ste soort.	2de soort.	1ste soort.	2de soort.	
Batavia	Batavia	—	2,536	—	6,104	—	43,472	f 1 088,—
Preanger-Regentschappen .	Bandoeng	—	27,—	—	—	—	5,090	1 153,—
	Soekaboemi . . .	20,—	—	—	—	—	—	887,—
	Soemedang . . .	*a)* 1,260	—	—	—	—	—	50,25
	Garoet	—	0,702	—	—	—	—	28,—
Pekalongan . . .	Pekalongan . . .	0,750	0,100	0,100	—	—	—	$44,36^{5}$
	Tegal	23,652	—	0,300	—	0,588	—	1 390,10
Semarang	Semarang	0,012	0,016	0,048	4,446	0,348	16,070	634,50
Soerabaja	Soerabaja	0,250	0,128	0,250	0,792	0,250	—	52,75
		—	*b)* 0,010	—	—	—	—	0,30
Pasoeroean	Pasoeroean . . .	*b)* 12,636	182,597	—	—	*b)* 0,400	2,—	3 798,50
		—	*b)* 1,540	—	—	—	*b)* 1,088	
	Bangil	*b)* 4,—	20,—	—	—	—	—	831,75
	Probolinggo . . .	8,400	—	—	—	—	—	399,—
	Kraksaän	1,300	*b)* 1,—	—	—	—	—	98,50
Banjoemas	Tjilatjap	—	—	—	—	—	0,540	1,50
Madioen	Madioen	6,—	0,075	—	—	—	—	273,—
	Ponorogo	2,300	32,250	—	—	—	0,020	$1\ 102,17^{5}$
		—	*b)* 2,623	—	—	—	—	44,25
	Ngawi	20,—	6,314	—	0,610	—	0,404	1 128,73
		—	—	—	*b)* 0,052	—	—	
Kediri	Blitar	—	3,472	—	—	—	—	88,25
		—	0,240	—	*b)* 0,180	—	—	
	Totalen . .	100,560	280,603	0,698	12,181	1,586	68,684	f 13 093,92

a) Aangehaalde koffie.

b) Verbeurd verklaarde koffie.

Bijlage HH.

(Zie hoofdstuk O. afd. I, § 1, sub 2°. *b*, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de GOUVERNEMENTS-KINA-ONDERNEMING over de jaren 1909 t/m 1914 en

de in 1914 van landswege gehouden veilingen van kinabast.

HH

I. STATISTIEK betreffende de plantsoenen der gouvernements-kina-onderneming over de jaren 1913 en 1914.

Kina-etablissementen.	Hoogte boven zee (in meters).	Bij het einde der onderstaande jaren.	Beplanting der etablissementen. Oppervlakte (in bouws van 500 vierkante Rijnlandsche roeden), beplant: met C. Ledgeriana.	met hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	met C. succirubra.	met C. robusta.	Totaal.	Aantal boomen en planten. C. Ledgeriana.	Hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	C. succirubra.	C. robusta.	Totaal.	Planten in de kweekerijen (naar ruwe schatting). C. Ledgeriana.	Hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	C. succirubra.	C. robusta (hybriden van C. succirubra en C. officinalis).	Totaal.
BEZUIDEN BANDOENG.																	
Tirtasari (gebergte Malabar) . . .	1450 à 1700	1913	236 020/500	—	—	—	236 020/500	800 000	—	—	—	800 000	—	200 000	300 000	10 000	510 00[illegible]
		1914	236 020/500	—	—	—	236 020/500	800 000	—	—	—	800 000	—	150 000	300 000	—	450 00[illegible]
Tjinjiroean (idem)	1466 à 1716	1913	192 121/500	3 405/500	—	—	196 026/500	850 000	—	—	—	850 000	—	150 000	400 000	—	550 00[illegible]
		1914	197 426/500	3 405/500	—	—	201 331/500	860 000	—	—	—	860 000	—	150 000	350 000	—	500 00[illegible]
Tjibeureum (idem)	1500 à 1750	1913	181 049/500	10 103/500	—	—	191 152/500	1 035 000	40 000	—	—	1 075 000	140 000	250 000	300 000	30 000	720 00[illegible]
		1914	187 323/500	—	—	—	187 322/500	1 020 000	—	—	—	1 020 000	100 000	60 000	150 000	10 000	320 00[illegible]
Poentjak Gedeh (id.)	1580 à 1950	1913	248 143/500	—	—	—	248 143/500	1 370 000	—	—	—	1 370 000	50 000	150 000	500 000	5 000	705 00[illegible]
		1914	248 143/500	—	—	—	248 143/500	1 310 000	—	—	—	1 310 000	130 000	225 000	200 000	30 000	585 00[illegible]
Tjibitoeng (gebergte Wajang) . . .	1527 à 1780	1913	116 449/500	—	23 070/500	—	140 019/500	1 000 000	—	60 000	—	1 060 000	30 000	10 000	50 000	—	90 00[illegible]
		1914	116 449/500	—	22 320/500	—	139 269/500	500 000	—	60 000	—	560 000	100 000	160 000	220 000	20 000	500 00[illegible]
Rioenggoenoeng (gebergte Tiloe)	1400 à 1700	1913	163 285/500	21 111/500	—	—	184 396/500	1 500 000	340 000	—	—	1 840 000	200 000	600 000	200 000	—	1000 00[illegible]
		1914	163 285/500	23 111/500	—	—	186 396/500	1 800 000	370 000	—	—	2 170 000	160 000	600 000	190 000	—	950 00[illegible]
Kawah Tjiwide (gebergte Patoeha)	1950 (gemiddeld)	1913	—	2 250/500	49 235/500	239 038/500	291 023/500	—	50 000	200 000	950 000	1 200 000	—	70 000	200 000	30 000	300 00[illegible]
		1914	—	8 250/500	49 235/500	239 038/500	297 023/500	—	70 000	225 000	1 100 000	1 395 000	—	75 000	390 000	60 000	525 00[illegible]
Totalen . . .		1913	1138 067/500	37 360/500	72 305/500	239 038/500	1487 270/500	6 555 000	430 000	260 000	950 000	8 195 000	420 000	1 430 000	1 950 000	75 000	3875 00[illegible]
		1914	1150 146/500	35 266/500	72 055/500	239 038/500	1497 005/500	6 290 000	440 000	285 000	1 000 000	8 115 000	490 000	1 420 000	1 800 000	120 000	3830 00[illegible]

II. PRODUCTIE-OPGAVEN der gouvernements-kina-onderneming over de jaren 1912, 1913 en 1914.

KINASOORTEN.	Oogstjaren.	Hoeveelheid kinabast (in K.G.), volgens het gewicht in drogen staat, gedurende de onderstaande jaren geoogst bij elk der onderstaande etablissementen. Tirtasari.	Tjinjiroean.	Tjibeureum.	Tjibitoeng.	Poentjak Gedeh.	Rioenggoenoeng.	Kawah Tjiwide.	Totalen.
C. Ledgeriana	1912	129 425	133 491	179 505	70 630	175 397.5	83 257.5	—	771 706
	1913	92 450	124 308	194 245	99 025	163 950	83 168.5	—	757 146.5
	1914	117 375	134 400	173 770	70 550	159 395	79 207.5	—	734 697.5
C. succirubra	1912	45 600	3 402	9 000	28 927	—	16 836.5	27 738	131 503.5
	1913	31 800	32 504	8 160	—	—	17 893.5	26 036.5	116 394
	1914	33 641	—	4 210	20 266.5	—	5 369	25 326	88 812.5
C. robusta	1912	—	—	—	—	—	—	47 855	47 855
	1913	—	—	—	—	—	—	58 479	58 479
	1914	—	—	—	—	—	62	70 264	70 326
Totale productie . .	1912	175 025	136 893	188 505	99 557	175 397.5	100 094	75 593	951 064.5
	1913	124 250	156 812	202 405	99 025	163 950	101 062	84 515.5	932 019.5
	1914	151 016	134 400	177 980	90 816.5	159 395	84 638.5	95 590	893 836

III. OVERZICHT betreffende de in Nederland voor lands-rekening verkochte hoeveelheden kinabast (alles uit den oogst van 1913).

DAG-TEEKENING DER VEILINGEN.	Hoeveelheid (in K.G.).		Alcaloïd-gehalte van de onderzochte monsters, volgens de in Indië verrichte analyses.			Opbrengst.		
	Netto gewicht der aangevoerde partijen (benaderende opgaven ontleend aan de voor elke veiling, door middel van de *Staatscourant*, gepubliceerde beschrijvingslijsten der te veilen basten).	Netto gewicht aan de koopers uitgeleverd.	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine.* %	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine en andere alcaloïden* te zamen. %	Zwavelzure kinine. %	Laagste en hoogste veilingsprijs der verschillende kavelingen per *half* K.G.	Gemiddelde veilingsprijs over al de kavelingen dooréén per *half* K.G.	Totaal der opbrengst.
Ledgeriana.								
1914.								
21/22 Januari .	66 640	67 943	—	—	4.32 à 9.33	f 0.29 à f 0.59	f 0.38^{77}	f 52 693.31
25/26 Februari	74 422	75 786½	—	—	4.64 „ 9.78	0.28½ „ 0.60½	0.40^{25}	61 022.49
2/3 April . . .	67 050	68 146	—	—	5.16 „ 7.85	0.32 „ 0.40½	0.37^{65}	51 319.05
6/7 Mei	76 778	77 664½	—	—	5.19 „ 8.86	0.31 „ 0.42½	0.37^{23}	57 838.48
11/12 Juni . . .	32 301	33 131	—	—	5.42 „ 8.40	0.32 „ 0.52	0.42^{96}	28 468.04
15/16 Juli . . .	70 427	71 546	—	—	5.06 „ 9.68	0.31 „ 0.60	0.38^{02}	54 407.16
30 September .	14 525	14 793	—	—	5.16 „ 6.97	0.32 „ 0.43	0.38^{97}	11 530.34
4/5 November	20 938	21 320	—	—	6.39 „ 9.50	0.25 „ 0.59	0.45^{55}	19 424.37½
10/15 December	48 110	49 797½	—	—	—	—	0.35^{36}	35 220.02½
Totalen . . .	471 191	*a)* 480 127½			4.32 à 9.78	f 0.25 à f 0.60½	f 0.38^{73}	f 371 923.27
Succirubra.								
1914.								
21/22 Januari .	5 585	5 526½	1.22 à 1.53	6.20 à 6.66	1.64 à 2.06	f 0.18 à f 0.61	f 0.27^{63}	f 3 054.89½
25/26 Februari	11 590	11 656	1.32 „ 2.05	6.20 „ 6.90	1.77 „ 2.76	0.20 „ 0.52	0.27^{57}	6 427.20
2/3 April . . .	11 593	11 863½	1.02 „ 1.60	6.51 „ 7.75	1.37 „ 2.14	0.20½ „ 0.60½	0.25^{38}	6 021.90½
6/7 Mei	2 154	2 115	0.87 „ 1.89	5.27 „ 9.30	1.17 „ 2.54	0.32 „ 0.64	0.46^{56}	1 969.54
11/12 Juni . . .	5 783	5 809½	0.90 „ 1.60	5.27 „ 8.52	1.22 „ 1.76	0.21 „ 0.54	0.30^{56}	3 581.09½
15/16 Juli . . .	8 997	9 002½	1.08 „ 1.50	5.27 „ 10.05	1.46 „ 2.02	0.17¼ „ 0.64¼	0.26^{19}	4 717.00½
1 October . . .	1 909	1 894	0.90 „ 1.69	5.27 „ 8.52	1.22 „ 2.26	0.23 „ 0.43½	0.33^{54}	1 270.63
4/5 November	19 904	20 212½	0.90 „ 1.89	6.66 „ 9.30	1.22 „ 4.39	0.20 „ 0.42	0.23^{33}	9 434.68½
10/15 December	7 558	7 662½	1.02 „ 1.97	5.58 „ 9.30	1.37 „ 2.65	0.20 „ 0.42	0.24^{79}	3 799.43
		b) 75 742						f 40 276.38½
Verstrekte monsters . .		171^{65}						158.73
Totalen . . .	75 073	$75\,913^{65}$	0.87 à 2.05	5.27 à 10.05	1.17 à 4.39	f 0.17¼ à f 0.64¼	f 0.26^{58}	f 40 435.11½

N.B. In elk der tien veilingen van 1914 bedroeg de gemiddelde prijs der verkochte Ledgeriana-basten per unit, d. i. per procent kinine-sulphaat en per half K.G. bast f $0{,}06^{20}$.

a) Namelijk 99 325½ K.G. stam- en 104 322 K.G. takbast, 26 850½ K.G. gruis en 7978½ K.G. wortelbast stukken, welke sorteeringen gemiddeld over al de veilingen f $0{,}42^{73}$, f $0{,}42^{55}$, f $0{,}35^{52}$ en f $0{,}46^{85}$ per half K.G. opbrachten.

b) Hiervan was 2224½ K. G. wortelbast stukken, 193 K.G. wortelbast snitsels, 23 698 K.G. wortelbast gruis en 1068 K.G. wortelbast grof gruis, waarvoor f $0{,}24^{53}$, f $0{,}27^{84}$, f $0{,}23^{03}$ en f $0{,}33^{60}$ per half K.G. werd verkregen.

De overige 48 558½ K.G. bestonden uit de volgende sorteeringen: stambast 2de soort 215 K.G., idem 3de soort 2474½ K.G., stambast gebroken pijpen 11 405 K.G., stambast stukken 1538 K.G., stambast gruis 31 354½ K.G., stambast snitsels 484 K.G., stambast pijpen 795 K.G. en stambast stukjes 292½ K.G., welke alle gemiddeld over de 10 veilingen f $0{,}60^{12}$, f $0{,}56^{21}$, f $0{,}40^{26}$, f $0{,}38^{26}$, f $0{,}20^{46}$, f $0{,}34^{61}$, f $0{,}39^{37}$ en f $0{,}42^{32}$ per half K.G. bedongen.

c) Het verkochte robusta-product bestond uit 90½ K.G. stambast 3de soort, 2514 K.G. gebroken pijpen, 16 673 K.G. gruis, 28 K.G. stambast snitsels en 53½ K.G. stambast, met eene gemiddelde opbrengst over al de veilingen van f $0{,}40^{50}$, f $0{,}35^{13}$, f $0{,}15^{79}$, f $0{,}26^{75}$ en f 0,35 per half K.G.

DAGTEEKENING DER VEILINGEN.	Hoeveelheid (in K.G.).		Alcaloïd-gehalte van de onderzochte monsters, volgens de in Indië verrichte analyses.			Opbrengst.		
	Netto gewicht der aangevoerde partijen (benaderende opgaven ontleend aan de vóór elke veiling, door middel van de *Staatscourant*, gepubliceerde beschrijvingslijsten der te veilen basten).	Netto gewicht aan de koopers uitgeleverd.	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine.* %	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine en andere alcaloïden* te zamen. %	Zwavelzure kinine. %	Laagste en hoogste veilingsprijs der verschillende kavelingen per *half* K.G.	Gemiddelde veilingsprijs over al de kavelingen dooreen per *half* K.G.	Totaal der opbrengst.
Robusta.								
1914.								
11/12 Juni. . .	1 280	1 265½	2.22 à 2.24	7.44 à 7.91	2.99 à 3.02	f 0.29 à f 0.40½	f 0.30[62]	f 901.64
15/16 Juli . . .	7 458	7 618½	1.65 „ 2.22	6.20 „ 7.44	2.22 „ 2.99	0.21¼ „ 0.40½	0.23[69]	3 611.03½
1 October. . .	53	53½	2.09	6.82	2.82	0.35	0.35	37.45
4/5 November	10 200	10 421½	—	—	2.02	0.11¾ à 0.37¾	0.12[52]	2 610.37½
		c) 19 359						f 7 160.50
Verstrekte monsters . .		29[55]						19.25
Totalen . . .	18 991	19 388[55]	1.65 à 2.24	6.20 à 7.91	2.02 à 3.20	f 0.11¾ à f 0.40½	f 0.18[49]	f 7 179.75

IV. KOSTEN der GOUVERNEMENTS-KINA-ONDERNEMING, vergeleken met de OPBRENGST van het PRODUCT over de oogstjaren 1909 t/m 1913.

Oogstjaren.	Oogst (in K.G.).			De ten verkoop herwaarts verscheepte oogst woog bij uitlevering hier te lande zuiver (in K.G.).	Kosten op het product gevallen.			Opbrengst bij te gelde making hier te lande (*in het jaar volgende op het oogstjaar*), waaronder ook de opbrengst der voor de veilingen verstrekte monsters (te vermeerderen met de opbrengst van het nog onverkochte gedeelte van den oogst van 1912 en 1913, geschat volgens de gemiddelde unitprijs in 1913 en 1914 en gemiddelde veilingsprijs van het succirubra-product in die jaren).	Met inbegrip van de opbrengst der in Indië gehouden veilingen van zaden, enten, enz. *b)* en van de waarde der in Indië voor den geneeskundigen dienst teruggehouden hoeveelheden bast *c)*, is het in kolom 9 vermelde bedrag te verhoogen tot onderstaande sommen:	Voordeelig verschil van de berekende jaarlijksche baten (kolom 10) tegenover de jaarlijksche uitgaven (kolom 8). *d)*	Bij de beoordeeling van het in kolom 11 opgegeven saldo houde men in het oog, dat over al de in elk der jaren 1910 t/m 1914 (zie het hoofd van kolom 9) gehouden veilingen	
	Ledgeriana-bast.	Andere soorten bast.	Te zamen.		Totaal der gedurende het in kolom 1 vermelde oogstjaar in Indië gedane uitgaven voor de gouvernements-kina-onderneming (waaronder ook de kosten voor den afvoer van het product naar de haven van afscheep).	Verdere kosten, namelijk die van inlading, vervoer over zee en verkoop, zoomede uitgaven hier te lande gedaan voor aanschaffing en uitzending van benoodigdheden ten dienste der kina-cultuur *a)*.	Te zamen.				de voor den verkochten gouvernements-oogst verkregen algemeene middenprijs per ½ K.G. bast beliep:	de unitprijs (berekend per procent kininesulfaat en per ½ K.G. bast) afwisselde als volgt:
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1909 .	293 040	143 439[5]	436 479[5]	435 817[30]	f 255 048,78[5]	f 33 700,86	f 288 749,64[5]	f 203 033,04[5]	f 384 005,91[5]	f 95 256,27	f 0,23[28]	f 0,03[61] à f 0,03[51]
1910 .	527 321	188 713	716 034	715 941[65]	256 061,21	47 269,25	303 330,46	308 515,31	385 600,46	82 270,—	0,21[54]	0,03[02] „ 0,03[22]
1911 .	268 900	170 780[5]	439 680[5]	342 193[20]	266 804,34	23 277,83	290 082,17	165 155,27[5]	389 072,17	98 990,—	0,24[12]	0,03[07] „ 0,04[29]
1912 .	771 706	179 358[5]	951 064[5]	†	263 939,96	66 464,—	330 403,96	570 660,—	605 358,96	274 955,—	0,29[57]	0,04[21] „ 0,05[60]
1913 .	757 146[5]	174 873	932 019[5]	†	e) 273 264,79	66 237,—	339 501,79	695 555,—	725 109,—	385 607,21	0,36[45]	0,06[20]

a) De opgaven in deze kolom betreffen, evenals de sommen in kolom 9, *het jaar volgende op het oogstjaar.*

b) De opbrengst der te Bandoeng gehouden veilingen van kinazaden en enten, of van zaden alleen, bedroeg in de oogstjaren 1909 tot en met 1913 achtereenvolgens f 13 277, f 22 180, f 11 187, f 34 698 en f 29 554.

c) Uit den oogst van 1909 tot en met 1911 werden eenige partijen geleverd aan de Bandoengsche kinine-fabriek ter verwerking tot zwavelzure en zoutzure kinine Ed. IV, zulks ten behoeve van den geneeskundigen dienst in Indië, namelijk 457 413 K.G. in 1909, 114 533½ K.G. in 1910 en 520 433 K.G. in 1911.

d) Onder de uitgaven in kolom 6 zijn, wat de kosten van het personeel betreft, alleen in rekening gebracht de uitgaven ten behoeve van de bij de onderneming actief dienende ambtenaren, enz., niet dus de uitgaven wegens pensioenen, verlofs- of nonactiviteits-traktementen, wachtgelden of overtochtsgelden uit of naar Indië.

e) Het totaal der in 1913 in Indië gedane uitgaven was verdeeld als volgt: traktementen van het Europeesch en inlandsch personeel (met inbegrip van f 1800 wegens reis- en verblijfkosten, f 300 aan schrijfbehoeften, f 180 aan bezoldiging van een laboratorium-bediende en f 1440 aan mandoers en mantri's) f 47 073, kosten van aanplant, inzameling en vervoer van het product tot de haven van afscheping f 162 808 en verder wegens uitgaven voor vernieuwing en herstellingen aan gebouwen en drooginrichtingen f 53 696.

Bijlage JJ.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3°., van het verslag.)

OPGAVEN

over 1914 betreffende de SUIKERINDUSTRIE op Java [1]).

1) Om een algemeen overzicht te leveren van de suikerindustrie op Java, zijn in tabel I van deze bijlage niet enkel genoemd de ondernemingen, uitsluitend berustende op overeenkomsten met de bevolking, maar ook de particuliere landerijen (cursief gedrukt), de ondernemingen in de Vorstenlanden en de erfpachtsondernemingen (gespatieerd gedrukt), voor zooveel zij suiker voor de wereldmarkt produceeren of plachten te produceeren.

Voor de aan inlanders gedane betalingen wegens loonen en leveringen zie men de „Recapitulatie" op blz. 17 dezer bijlage.

I. STATISTIEK OVER 1914 BETREFFENDE S

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
			Batavia.			
1	Tangerang.	Maoek.	*Slapandjang-West*	†	†	†
2	id.	id.	*Slapandjang-Oost*	†	†	†
			Cheribon.			
3	Cheribon.	Ploembon.	Ploembon (Soerawinangoen) . .	1 363	1 445 169	1 625
4	id.	id.	Gempol.	694	748 587	—
5	id.	id.	Ardjawinangoen	722	809 660	90 163
6	id.	Sindanglaoet.	Sindanglaoet.	1 625	1 498 690	—
7	id.	id.	Karangsoewoeng.	902	902 737	1 404
8	id.	id.	Djatipiring	668	604 485	—
9	id.	id.	Blender	230	63 973	—
10	id.	Losari.	Nieuw-Tersana	2 295	2 393 284	24 722
11	id.	id.	Leuweunggadjah	851	894 195	75 113
12	id.	id.	Losari	329	252 286	—
13	id.	Loerahgoeng.	Tjidahoe	15	†	†
14	Madjalengka.	Radjagaloeh.	Paroengdjaja	680	650 479	—
15	id.	Madjalengka.	Kadipaten	1 390	1 377 559	2 253
16	id.	Djatiwangi.	Djatiwangi	1 190	1 138 042	22 250
			Totalen . . .	12 954	12 779 146	217 530
			Pekalongan.			
17	Pekalongan.	Pekalongan.	Tirto.	1 126	1 469 684	—
18	id.	Wiradesa.	Sragi	1 267	1 749 694	—
19	id.	Kedoengwoeni.	Wonopringgo	1 275	1 429 833	—
20	Batang.	Batang.	Kalimati	†	†	†
21	Tegal.	Adiwerna.	Pagongan	775	795 356	—
22	id.	id.	Adiwerna	956	963 561	—
23	id.	Tegal.	Kemantren	725	931 206	—
24	id.	Slawi.	Kemanglen	925	967 979	—
25	id.	id.	Doekoehwringin	898	978 883	—
26	id.	Pangkah.	Pangkah	771	856 915	—
27	Brebes.	Brebes.	Djatibarang	†	†	†

ENDE SUIKERONDERNEMINGEN OP JAVA.

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor plaatselijk gebruik.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
†	†	†	—	—	—	†	†
†	†	†	—	—	—	†	†
95 336	24 276	9 880	—	—	147	124 625^5	65
63 783	—	8 000	—	—	—	67 783	—
69 214	—	7 350	5 209	—	650	78 423	—
105 555	14 095	31 444	—	—	—	135 372	—
77 764	10 075	—	116	—	—	87 955	48
56 995	—	—	—	—	—	56 995	—
6 085	—	—	—	—	—	6 085	—
251 935	10 000	—	1 980	—	—	263 915	75
†	†	†	†	†	†	†	†
21 411	—	2 000	—	—	—	22 411	—
†	†	†	†	†	†	†	†
58 252	—	5 000	—	—	—	60 752	—
92 933	33 779	1 838	133	51	—	127 815	5 273
64 408	11 088	18 187	1 335	445	223	86 481	2 000
963 671	103 313	83 699	8 773	496	1 020	1 118 612^5	7 461
138 398	—	—	—	—	—	138 398	—
158 623	—	—	—	—	—	158 623	—
100 555	20 006	—	—	—	—	120 561	—
†	†	†	†	†	†	†	†
56 258	10 680	600	—	—	—	67 238	—
85 763	—	—	—	—	—	85 763	—
96 582	—	—	—	—	—	96 582	—
87 246	7 530	—	—	—	—	94 776	—
89 055	1 044	1 022	—	—	—	90 610	30
69 052	7 675	27 918	—	—	—	90 686	265
†	†	†	†	†	†	†	†

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914:	
					van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
28	Brebes.	Tandjoeng.	*Ketanggoengan-West*	†	†	†
29	Tegal.	Balapoelang.	Balapoelang	899	1 011 590	—
30	Pemalang.	Tjomal.	Tjomal	2 349	2 665 851	—
31	id.	Pemalang.	Bandjardawa	1 275	1 345 658	—
32	Brebes.	Tandjoeng.	Bandjaratma	†	†	†
33	Pemalang.	Pemalang.	Petaroekan	1 410	1 660 731	—
34	id.	id.	Soemberhardjo	1 001	926 379	—
			Totalen . . .	15 652	17 753 320	—
			Semarang.			
35	Kendal.	Weleri.	Gemoeh	1 225	1 646 664	—
36	id.	id.	Tjepiring	1 222	1 683 959	—
37	id.	Kaliwoengoe.	Kaliwoengoe	800	1 041 180	235 435
38	Pati.	Pati.	Langsee	1 325	1 333 089	—
39	id.	Telagawoengoe.	Trangkil	875	1 093 949	4 616
40	id.	Tajoe.	Pakis	1 267	2 479 492	—
41	Koedoes.	Tenggeles.	Tandjoeng Modjo	2 009	2 414 592	—
42	id.	Koedoes.	Rendeng	981	1 062 473	—
43	id.	Tjendana.	Besito	873	753 593	—
44	Japara.	Japara.	Banjoepoetih	150	179 050	4 672
45	id.	id.	Petjangaän	890	830 660	—
46	id.	Majong.	Majong	953	1 074 423	—
			Totalen . . .	12 570	14 593 124	244 723
			Soerabaja.			
47	Sidoardjo.	Gedangan.	Waroe	1 050	1 097 980	—
48	id.	Porong.	Porong	812	839 512	—
49	id.	Gedangan.	Sroeni	983	1 087 555	—
50	id.	Sidoardjo.	Tjandi	749	910 833	—
51	id.	Porong.	Tanggoelangin	1 017	1 141 684	—
52	id.	Sidoardjo.	Boedoeran	956	1 187 040	—
53	id.	Porong.	Toelangan	778	1 018 056	—
54	id.	Krian.	Watoetoelis	998	1 449 583	—
55	id.	Porong.	Kremboeng	947	1 220 697	—

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor plaatselijk gebruik.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
†	†	†	†	†	†	†	†
78 000	12 700	—	—	—	—	90 700	40
147 034	60 956	20 192	—	—	—	218 086	—
95 344	10 004	21 021	—	—	—	115 858,5	223
†	†	—	†	†	†	†	†
114 935	—	—	—	—	—	114 935	—
56 594	18 084	1 034	—	—	—	75 195	—
1 373 439	148 679	71 787	—	—	—	1 558 011,5	558
133 269	33 218	12 385	—	—	—	172 679,5	—
168 849	17 972	—	—	—	—	186 821	—
124 329	—	—	†	†	†	124 329	—
142 319	—	30 610	—	—	—	157 624	—
85 669	21 649	153	462	—	—	107 856,5	770
154 674	—	1 100	—	—	—	155 224	—
169 202	35 098	1 382	—	—	—	204 991	—
86 493	—	—	—	—	—	86 493	737
60 544	3 589	152	—	—	—	64 209	1 249
12 567	7 443	—	440	18	—	20 468	—
88 232	5 790	—	—	—	—	94 022	30
82 459	—	5 108	—	—	—	85 013	60
1 308 606	124 759	50 890	902	18	—	1 459 730	2 846
111 112	—	300	—	—	—	111 262	—
85 821	6 506	301	—	—	—	92 477,5	—
115 073	—	—	—	—	—	115 073	50
82 571	3 209	260	—	—	—	85 910	144
104 007	—	—	—	—	—	104 007	—
89 136	15 000	11 500	—	—	—	109 886	—
97 872	3 735	1 050	—	—	—	102 132	100
128 648	699	4 400	—	—	—	131 547	—
103 367	22 116	450	—	—	—	125 708	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
56	Sidoardjo.	Gedangan.	Ketegan	1 294	1 436 210	64 916
57	id.	Krian.	Balongbendo	1 187	1 484 268	—
58	id.	id.	Krian	933	1 131 844	67 015
59	id.	id.	Popoh	994	1 394 064	—
60	Modjokerto.	Madjakasri.	Perning	950	1 148 861	—
61	id.	Djaboeng.	Dinojo	711	768 121	—
62	id.	id.	Pohdjedjer	723	740 423	—
63	id.	Madjasari.	Koning Willem II	1 162	1 379 131	—
64	id.	Djaboeng.	Soemengko	545	655 344	—
65	id.	Madjasari.	Ketanen	962	1 055 840	—
66	id.	id.	Bangsal	1 043	1 252 673	—
67	id.	Modjokerto.	Tangoengan	1 110	1 399 425	—
68	id.	Madjasari.	Sedati	729	717 531	—
69	id.	Modjokerto.	Brangkal	1 211	1 601 917	—
70	id.	Madjakasri.	Gempolkerep	2 468	3 254 191	—
71	id.	Modjokerto.	Sentanenlor	1 091	1 303 577	—
72	Djombang.	Djombang.	Blimbing	957	1 119 626	263 706
73	id.	id.	Goedo	1 205	1 509 407	—
74	id.	id.	Tjoekir	1 155	1 570 527	—
75	id.	Bareng.	Seloredjo	1 374	1 557 987	—
76	id.	id.	Ngelom	1 132	1 447 938	—
77	id.	Madjaagoeng.	Modjoagoeng	1 083	1 265 585	—
78	id.	id.	Peterongan	925	1 181 117	—
79	id.	Djombang.	Tjeweng	750	939 900	—
80	id.	id.	Djombang	931	1 213 198	—
81	id.	Madjaagoeng.	Soemobito	990	1 285 505	—
82	id.	Djombang.	Ponen	975	1 021 159	—
			Totalen	36 880	44 788 309	395 637
			Pasoeroean.			
83	Pasoeroean.	Wangkal.	Pleret (Kloerahan)	1 436	1 496 860	71 263
84	id.	Kebontjandi.	Gajam	681	690 550	—
85	id.	id.	Pongkol	641	583 443	27 281

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor plaatselijk gebruik.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
129 310	15 111	700	6 055	—	—	150 826	—
123 081	30 340	11 091	—	—	—	158 966,5	11 091
110 684	—	25 000	6 846	—	—	130 030	784
121 175	—	—	—	—	—	121 175	—
86 124	24 318	241	—	—	—	110 562,5	65
69 242	19 181	—	—	—	—	88 423	4 136
87 301	13 930	—	—	—	—	101 231	—
93 872	4 574	18 453	—	—	—	107 672,5	7 313
57 739	—	3 000	—	—	—	59 239	—
80 738	30 367	—	—	—	—	111 105	—
99 106	24 895	—	—	—	—	124 001	—
113 856	32 218	—	—	—	—	146 074	—
47 598	15 125	—	—	—	—	62 723	—
125 651	35 346	—	—	—	—	160 997	9 486
182 508	62 026	62 579	—	—	—	275 823,5	25 296
98 403	31 345	—	—	—	—	129 748	—
105 808	—	300	17 293	—	100	123 301	—
127 162	805	167	—	—	—	128 050,5	—
140 060	—	—	—	—	—	140 060	66
112 376	26 940	218	—	—	—	139 425	95
138 847	735	27 500	—	—	—	153 332	—
124 878	—	670	—	—	—	125 213	—
111 239	12 656	—	—	—	—	123 895	100
95 465	565	900	—	—	—	96 480	565
116 188	26 042	—	—	—	—	142 230	—
106 451	—	12 388	—	—	—	112 645	—
91 629	—	600	—	—	—	91 929	23
3 814 098	457 784	182 068	30 194	—	100	4 393 160	59 314
140 005	—	760	6 752	—	40	147 157	—
61 890	—	—	—	—	—	61 890	8 989
33 488	21 997	115	2 587	—	—	58 129,5	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
86	Pasoeroean.	Kebontjandi.	Winongan	1 268	1 314 136	3 693
87	id.	Grati.	*Kedaoeng*	870	992 865	†
88	Bangil.	Bangil.	Soemberredjo.	824	782 750	28 438
89	id.	id.	Wonoredjo	742	†	—
90	id.	Gempol.	Babat (Ardjosari)	559	428 525	—
91	id.	Pandakan.	Pandaän (Adiredjo)	1 043	747 875	—
92	id.	id.	Soekoredjo	978	950 602	—
93	id.	Poerwaredja.	Alkmaar	534	459 111	—
94	id.	Gempol.	Tanggoelangin	554	581 467	—
95	Malang.	Senggoeroeh.	Pangoengredjo	1 242	1 671 924	89 918
96	id.	id.	Kebonagoeng.	601	863 574	143 237
97	id.	Gondanglegi.	Sempalwadak	1 154	1 432 721	68 948
98	id.	id.	Krebet	786	1 057 372	655 282
99	Probolinggo.	Dringo.	Wonolangan	899	1 216 766	—
100	id.	Probolinggo.	Oemboel	1 143	1 368 279	18 332
101	id.	Soemberkareng.	Soemberkareng	834	950 552	—
102	id.	id.	Wonoasih	748	†	—
103	Kraksaän.	Kraksaän.	Kandangdjati.	889	1 079 419	—
104	id.	id.	Bagoe	1 175	1 318 601	—
105	id.	id.	Sebaroh.	613	551 270	—
106	id.	Paiton.	Paiton	896	996 857	—
107	id.	Gending.	Gending	1 257	1 717 613	—
108	id.	id.	Maron	817	1 116 552	—
109	id.	id.	Padjarakan	975	1 183 469	—
110	Loemadjang.	Loemadjang.	Soekodono	1 715	2 202 022	—
111	id.	Ranoelamongan.	Ranoepakis	716	730 288	—
112	id.	id.	Djatiroto	4 739	5 396 713	—
			Totalen . . .	31 229	33 882 176	1 106 392

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor plaatselijk gebruik.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
114 238	—	1 578	371	—	—	115 398	1 638
85 310	7 610	21 037	—	—	—	103 438,5	11 084
—	82 422	—	—	2 315	—	84 737	—
75 259	—	150	—	—	—	75 334	—
41 065	—	1 500	—	—	—	41 815	3 055
78 349	2 125	15 685	—	—	—	88 316,5	248
86 449	—	—	—	—	—	86 449	64
50 537	—	75	—	—	—	50 574,5	—
52 972	—	—	—	—	—	52 972	—
159 040	11 400	—	8 960	600	—	180 000	—
87 969	—	—	13 437	—	—	101 406	—
164 931	—	—	7 117	—	—	172 048	—
107 468	—	—	59 360	—	—	166 828	—
111 675	12 831	26 317	—	—	—	137 664,5	12 074
90 365	10 000	14 597	1 000	—	—	108 663,5	—
59 590	23 046	1 300	—	—	—	83 286	120
59 166	1 865	80	—	—	—	61 071	37
78 176	27 547	12 200	—	—	—	111 823	—
99 257	7 565	10 349	—	—	—	111 996,5	84
50 537	927	—	—	—	—	51 464	96
77 641	—	9 652	—	—	—	82 467	—
144 631	20 296	108	—	—	—	164 981	126
92 819	10 000	—	—	—	—	102 819	17 556
89 756	32 463	—	—	—	—	122 219	—
157 165	—	17 700	—	—	—	166 015	—
66 718	15 339	300	—	—	—	82 207	10 450
442 150	—	350	—	—	—	442 325	—
2.958 616	287 433	133 853	99 584	2 915	40	3 415 494,5	65 621

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
			Djokjakarta. *a)*			
113	Mataram.	Mlati.	Beran	793	1 014 841	261 429
114	id.	Godean.	Klatji	287	338 676	-†
115	id.	Djoemeneng.	Tjibongan	1 482	1 826 134	25 572
116	id.	Godean.	Rewoeloe	1 020	1 096 198	9 718
117	id.	Gamping.	Sedajoe	1 048	849 922	3 894
118	id.	Djedjeran en Kreteg.	Barongan	1 074	1 598 453	—
119	id.	Imogiri, Pasar Gedé en Berbah.	Kedaton (Pleret)	989	1 070 937	351 878
120	id.	Berbah.	Tandjoeng Tirto	627	746 604	448 073
121	id.	Tjepit.	Bantoel	660	956 008	—
122	id.		Gesikan	1 043	737 973	527 452
123	id.	Gamping.	Padokan	964	1 164 422	191 836
124	id.	Kreteg.	Poendoeng	795	881 403	66 090
125	id.	Gamping.	Demak Idjo	858	1 124 633	17 947
126	id.	Kalasan.	Wonotjahor	490	568 443	1 247 162
127	id.	Sleman.	Medariz	1 077	1 453 096	69 865
128	id.	Prambanan.	Randoegoenting	787	927 500	10 951
129	id.	Panggang.	Gondang Lipoero	460	658 955	—
130	Koelon Progo.	Galoer.	Sewoegaloer	1 068	1 426 423	—
			Totalen . . .	15 522	18 440 621	3 231 867
			Soerakarta. *a)*			
131	Klaten.	Delangoe.	Delangoe	987	1 342 613	—
132	id.	Ponggok.	Karang Anom	642	972 818	—
133	id.	Djatinan.	Gedaren	461	687 519	—
134	id.	Klaten.	Gondang Winangoen, Djetis en Goemoel Djogonalan	1 200	1 595 552	—
135	id.	Ponggok.	Ponggok	345	520 024	26 482
136	id.	Prambanan.	Prambanan	655	845 729	520 970
137	id.	id.	Randoegoenting en Tjandisewoe.	364	529 212	21 901

a) De onder Djokjakarta en Soerakarta vermelde ondernemingen zijn alle op huurlanden gevestigd, uitgenomen in laatstgenoemd gewest de sub nos. 140, 142 en 147 vermelde fabrieken, welke over onverhuurde gronden beschikken.

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor plaatselijk gebruik.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
110 536	1 200	1 200	30 117	—	—	142 453	50
†	†	†	†	†	†	†	†
200 493	10 847	13 553	—	—	—	218 116,5	—
112 867	—	—	977	—	—	113 844	—
73 975	—	105	286	—	—	74 313,5	—
139 185	510	2 292	—	—	—	140 841	—
105 504	—	425	34 666	—	139	140 452	—
66 825	1 249	1 309	42 566	796	834	112 507,5	—
85 681	5 293	2 532	—	—	—	92 240	81
70 113	—	—	49 320	—	—	119 433	—
97 803	13 303	1 726	15 777	2 146	279	130 031,5	91
88 738	646	3 259	5 776	—	211	96 895	79
113 981	—	1 130	24 410	—	—	138 956	—
50 344	5 877	231	110 257	12 870	507	179 717	—
149 306	—	—	—	—	—	149 306	121
72 417	14 107	4 016	617	120	34	89 286	74
74 736	—	38	—	—	—	74 755	—
144 597	—	950	—	—	—	145 072	—
1 757 101	53 032	32 766	314 769	15 932	2 004	2 158 219	496
119 139	15 248	—	—	—	—	134 387	—
79 994	—	3 773	—	—	—	81 880,5	—
72 696	269	—	—	—	—	72 965	—
163 732	5 006	—	—	—	—	168 733	—
46 887	—	2 259	2 129	—	102	50 196,5	—
79 629	3 318	1 209	48 529	2 022	736	134 470,5	—
40 452	7 880	2 244	1 232	240	69	50 960,5	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914: van eigen aanplant.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914: opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen
138	Klaten.	Bedji.	Tjepper	1 235	1 468 743	—
139	id.	Delangoe.	Wonosari	962	1 328 196	—
140	id.	Bedji.	Manishardjo	677	874 440	—
141	Sragen.	Sragen.	Modjosragen	1 309	1 656 867	573 902
142	id.	Karanganjar.	Tasikmadoe	1 129	1 788 255	330 837
143	Klaten.	Ponggok.	Tjokro Toeloeng	953	1 117 519	—
144	id.	Prambanan.	Genengsari	410	520 970	—
145	Bojolali.	Banjoedono.	Banjak	1 135	1 287 478	—
146	Soerakarta.	Kartasoera.	Kartasoera	902	1 082 600	—
147	id.	id.	Tjolomadoe	594	843 328	173 296
			Totalen . . .	13 960	18 461 863	1 647 388
			Besoeki.			
148	Bondowoso.	Bondowoso.	Tanggarang	1 000	†	†
149	id.	Besoeki.	de Maas	600	714 214	—
150	id.	Mlandingan.	Boedoean	825	879 932	—
151	Panaroekan.	Sitoebondo.	Olean	925	1 161 333	—
152	id.	id.	Pandji	1 701	1 812 262	—
153	id.	Panaroekan.	Wringinanom	1 099	1 255 644	—
154	id.	Pradjekan.	Pradjekan	881	945 300	—
155	id.	Soemberwaroe.	Asembagoes	811	1 088 465	—
156	Banjoewangi.	Banjoewangi.	Soekowidi	651	756 600	—
157	id.	Ragadjampi.	Kabat	594	787 703	—
158	id.	Genteng.	Paridjatah *b)*	—	—	—
			Totalen . . .	9 087	9 401 453	—
			Banjoemas.			
159	Banjoemas.	Soekaradja.	Kalibagor	1 261	1 951 351	1 280
160	id.	Kaliredja.	Kaliredjo	886	1 063 299	—
161	id.	Poerwaredja.	Klampok	1 366	1 635 347	—
162	Bandjarnegara.	Singamerta.	Klampok	433	484 246	—

b) Deze onderneming is nog niet in exploitatie.

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor plaatselijk gebruik.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
84 281	25 091	39 886	—	—	—	129 315	—
121 613	—	—	—	—	—	121 613	—
63 441	24 758	—	—	—	—	88 199	—
170 067	—	—	58 078	—	—	228 145	—
110 335	—	30 936	20 380	—	5 686	149 026	30
98 243	—	6 513	—	—	—	101 499,5	—
†	†	†	†	†	†	†	†
112 179	2 564	120	—	—	—	114 803	2 850
101 479	—	1 882	—	—	—	102 420	—
76 861	—	4 234	15 822	—	872	95 236	—
1 541 028	84 134	93 056	146 170	2 262	7 465	1 823 854,5	2 880
119 668	—	—	—	—	—	119 668	22 869
62 915	—	12 856	—	—	—	69 343	—
76 836	9 999	24 479	—	—	—	98 574,5	—
90 315	25 364	25 468	—	—	—	128 413	10 001
190 224	15 156	36 800	—	—	—	223 780	—
88 667	32 650	—	—	—	—	121 317	5 000
81 667	7 000	8 935	—	—	—	93 134,5	10 000
97 762	—	900	—	—	—	98 212	6 908
67 355	—	6 400	—	—	—	70 555	—
40 118	15 437	—	—	—	—	55 555	—
—	—	—	—	—	—	—	—
915 027	105 606	115 838	—	—	—	1 078 552	54 778
175 850	—	—	83	—	—	175 933	86
77 706	—	1 642	—	—	—	78 527	—
162 867	—	—	—	—	—	162 867	44
50 023	—	—	—	—	—	50 023	20

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914:	
					van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
163	Poerwakerta.	Poerwakerta.	Poerwokerto	1 037	1 535 034	—
164	Poerbalingga.	Poerbalingga.	Bodjong	1 588	2 156 017	—
165	Tjilatjap.	Madjenang.	Madjenang	455	855 235	—
			Totalen . . .	7 026	9 180 529	1 280
			Kedoe.			
166	Keboemen.	Premboen.	Premboen	2 349	2 931 278	—
167	Poerworedjo.	Poerworedjo.	Poerworedjo	2 381	*2 501 436	—
			Totalen . . .	4 730	5 432 714	—
			Madioen.			
168	Madioen.	Madioen.	Kanigoro	1 192	1 415 925	—
169	id.	Bagi.	Redjo Agoeng	1 690	1 581 123	—
170	id.	Oeteran.	Pagottan	1 473	1 891 451	—
171	Ngawi.	Ngawi.	Soedhono	1 301	1 437 052	—
172	Magetan.	Maospati.	Poerwodadi	1 681	1 888 373	—
173	id.	Goranggareng.	Redjosari	1 486	1 588 338	—
			Totalen . . .	8 823	9 802 262	—
			Kediri.			
174	Kediri.	Kediri.	Pasantren	1 800	1 908 995	248 071
175	id.	Madjarata.	Meritjan	1 200	1 456 093	—
176	id.	Ngadiloewih.	Ngadiredjo	433	281 873	18 205
177	id.	id.	Soemberdadi	890	1 166 740	652 970
178	id.	Pare.	Badas	879	1 001 453	—
179	id.	id.	Kawarasan	1 850	2 325 376	188 140
180	id.	id.	Kentjong	1 370	1 741 540	84 196
181	id.	id.	Menang.	1 399	1 749 565	—
182	id.	id.	Tegowangi	2 338	2 852 917	—
183	id.	Papar.	Minggiran	1 725	2 197 364	—
184	id.	id.	Bogohkidoel	1 184	1 601 371	—
185	id.	id.	Poerwosari	1 453	2 001 357	—
186	Toeloengagoeng	Kalangbret.	Modjopanggoeng	800	1 025 296	393 176

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor plaatselijk gebruik.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
135 518	—	—	—	—	—	135 518	—
202 928	31 295	224	—	—	—	234 335	681
20 224	—	—	—	—	—	20 224	—
825 116	31 295	1 866	83	—	—	857 427	831
284 458	—	20 466	—	—	—	294 691	140
240 565	—	—	—	—	—	240 565	—
525 023	—	20 466	—	—	—	535 256	140
91 251	21 791	—	—	—	—	113 042	486
126 986	9 303	—	—	—	—	136 289	—
153 909	243	40	—	—	—	154 172	300
156 768	—	—	—	—	—	156 768	—
172 327	—	—	—	—	—	172 327	—
124 643	51 565	658	—	—	—	176 537	100
825 884	82 902	698	—	—	—	909 135	886
161 248	37 425	258	—	—	—	198 802	25
99 651	29 030	—	—	—	—	128 681	—
19 850	6 130	—	558	172	—	26 710	12 133
18 960	27 319	27 569	19 543	7 742	7 813	91 255	—
73 375	—	15 346	—	—	—	81 048	38
218 150	—	—	15 303	—	—	233 453	—
121 840	—	40 000	6 489	—	—	148 329	—
121 446	54 962	74	—	—	—	176 445	74
240 276	—	1 408	—	—	—	240 980	—
200 636	—	9 496	—	—	—	205 384	—
89 162	17 700	29 562	—	—	—	121 643	—
120 741	22 710	32 486	—	—	—	159 694	—
104 692	—	2 574	42 620	—	1 048	149 123	465

Volgnummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914:	
					van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
187	Blitar.	Blitar.	Garoem	†	†	†
188	id.	Wlingi.	Kenongo	793	†	†
189	id.	Gandoesari.	Papok	890	†	—
190	Berbek.	Ngandjoek.	Ngandjoek	1 095	1 245 928	—
191	id.	Berbek.	Djati	1 117	1 226 642	1 281
192	id.	Kertasana.	Baron	1 346	1 447 772	101 868
193	id.	id.	Djoewono	550	585 650	13 893
194	id.	Waroedjajeng.	Koedjonmanis	1 242	1 322 777	65 966
195	id.	Kertasana.	Lestari	1 055	1 061 186	—
196	id.	id.	G. van Havelaar	100	127 000	9 400
			Totalen	25 509	28 326 895	1 777 166

RECAPITU

VERDEELING DER SUIKERONDERNEMINGEN.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1914.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1914:	
		van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
Ondernemingen, uitsluitend berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking	152 178 (141)	174 348 826 (137)	3 300 305 (29)
Ondernemingen niet of niet uitsluitend berustende op overeenkomsten als voren — op erfpachtsperceelen	11 412 (11)	10 598 237 (9)	442 423 (5)
„ particuliere landerijen	870 (1)	992 865 (1)	—
„ huurlanden in de Vorstenlanden	27 082 (32)	33 396 461 (32)	4 375 122 (17)
„ onverhuurde gronden in Soerakarta	2 400 (3)	3 506 023 (3)	504 133 (2)
Algemeene totalen	193 942 (188)	222 842 412 (182)	8 621 983 (53)

c) Per gewest opgegeven als volgt:

Cheribon	f 4 502 490,85	(voor 14 ondernemingen).		Banjoemas	f 2 761 821,63	(voor 7 ondernemingen).
Pekalongan	5 661 425,20	(„ 14 „).		Kedoe	1 524 600,—	(„ 2 „).
Semarang	4 618 026,20	(„ 12 „).		Madioen	3 318 108,43	(„ 6 „).
Soerabaja	12 238 600,93	(„ 34 „).		Kediri	8 752 390,71	(„ 22 „).
Pasoeroean	11 499 509,80	(„ 30 „).		Soerakarta	1 353 974,68	(„ 5 „).
Besoeki	3 317 827,98	(„ 10 „).		Djokjakarta	2 099 269,52	(„ 11 „).

f 61 648 045,93 (voor 167 ondernemingen).

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabrieeerd voor plaatselijk gebruik.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
†	†	†	†	†	†	†	†
150 815	—	24 986	—	—	—	163 308	—
47 200	—	—	—	—	—	47 200	—
103 454	10 186	—	—	—	—	113 640	—
80 076	24 301	6 864	†	†	†	107 809	—
110 755	—	2 300	7 687	—	200	119 692	—
37 313	—	1 460	887	—	40	38 950	—
107 417	—	3 800	5 357	—	200	114 774	—
100 421	—	1 304	—	—	—	101 073	6 305
†	†	†	†	†	†	†	†
2 327 478	229 763	199 487	98 444	7 914	9 301	2 767 993	19 039

TULATIE.

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor plaatselijk gebruik.	Totaal uitgaaf aan inlanders voor loonen en gedane leveringen in 1914.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)		
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.			
14 700 254 (137)	1 497 495 (80)	766 616 (83)	203 011 (22)	11 292 (6)	10 061 (8)	16 800 390,5 (138)	190 117 (59)	f 53 793 912.88 (139)
1 051 394 (11)	66 429 (2)	72 999 (6)	34 969 (5)	51 (1)	400 (2)	1 189 542,5 (11)	10 273 (2)	4 108 343,98 (11)
85 310 (1)	7 610 (1)	21 037 (1)	—	—	—	103 438,5 (1)	11 084 (1)	292 544,87 (1)
3 047 492 (30)	112 408 (16)	90 652 (22)	424 737 (15)	18 194 (6)	2 911 (9)	3 649 612,5 (30)	3 346 (7)	3 453 244,20 (16)
250 637 (3)	24 758 (1)	35 170 (2)	36 202 (2)	—	6 558 (2)	332 461 (3)	30 (1)	—
19 135 087 (182)	1 708 700 (100)	986 474 (114)	698 919 (44)	29 537 (13)	19 930 (21)	22 075 445 (183)	214 850 (70)	f 61 648 045,93 *c*) (167)

II. GEWESTELIJK OVERZICHT over 1914 van de op Java bestaande suikerrietaanplantingen ter verkrijging van plantriet (bibit).

GEWESTEN.	Op zich zelf staande bibit-ondernemingen.				Bibit-ondernemingen, welke te beschouwen zijn als onderdeelen van een of meer suikerondernemingen.		
	Aantal ondernemingen.	Eigen aanplantingen.		Hoeveelheid plantriet (in pikols) verkregen door opkoop van de bevolking.	Aantal ondernemingen.	Eigen aanplantingen.	
		Uitgestrektheid (in bouws).	Geoogste hoeveelheid plantriet (in pikols).			Uitgestrektheid (in bouws).	Geoogste hoeveelheid plantriet (in pikols).
Preanger-Regentschappen	8	882	342 468	—	1	150	42 000
Cheribon	7	346	71 928	—	9	880	300 257
Pekalongan	1	134	60 000	—	5	658	141 547 (3)
Semarang.	—	—	—	—	15	2 026	432 778
Soerabaja.	—	—	—	—	2	296	67 158
Pasoeroean	23	1 979	848 248 (20)	79 666	19	1 198	395 520 (18)
Banjoemas	—	—	—	—	3	387	166 752
Kedoe	2	121	26 934	—	6	239	143 224 (5)
Kediri	14	844	328 319	—	2	286	189 172
Madioen	—	—	—	—	6	769	†
Totalen.	55	4 306	1 677 897	79 666	68	6 889	1 878 408

III. Gewestelijk en afdeelingsgewijs overzicht der rietbranden in 1911, 1912, 1913 en 1914.

Residentiën.	Afdeelingen.	Jaren.	Bruto uitgestrektheid van den rietaanplant (in bouws).	Uitgestrektheid van de totale oppervlakte verbrand riet (in bouws).	Percentage dat de verbrande oppervlakte uitmaakt van den aanplant.	Totaal aantal branden.	Aantal branden per 100 bouw aanplant.	Specificeering van het aantal branden bedoeld in kolom 7.		
								Branden vóór den aanvang van den maaltijd.	Branden voordat begonnen is met het snijden van het riet in den betrokken tuin.	Branden in zoogenaamde snijtuinen.
Soerabaja	Soerabaja	1911	631	12	1.90	4	0.63	—	3	1
	"	1912	699	6 1/4	0.89	3	0.42	—	—	3
	"	1913	1 298 1/2	24 1/4	1.87	9	0.69	—	1	8
	"	1914	1 111	12 1/4	1.10	4	0.36	—	1	3
	Sidoardjo	1911	12 447	294	2.36	158	1.20	11	59	88
	"	1912	12 291	119 1/2	0.97	102	0.83	18	29	55
	"	1913	12 613 1/4	257	2.03	122	0.97	9	36	77
	"	1914	12 711 1/2	95 1/4	0.75	39	0.30	2	14	23
	Modjokerto	1911	11 627	163	1.40	117	0.88	41	34	42
	"	1912	10 945	249	2.27	78	0.71	16	24	38
	"	1913	12 125	55 1/2	0.46	34	0.28	7	11	16
	"	1914	11 190	92 3/4	0.83	40	0.36	2	15	23
	Djombang	1911	11 549	270 1/2	2.30	92	0.80	7	31	54
	"	1912	12 109	106 1/2	0.88	53	0.43	3	13	37
	"	1913	12 545	95	0.76	57	0.45	11	17	29
	"	1914	12 575 3/4	62 3/4	0.52	29	0.24	1	12	16
	Totalen	1911	36 254	739 1/2	2.01	371	1.02	59	127	185
	"	1912	36 044	481 1/4	1.33	236	0.65	37	66	133
	"	1913	38 581 3/4	431 3/4	1.12	222	0.58	27	65	130
	"	1914	37 588 1/4	263	0.70	112	0.30	5	42	65
Pasoeroean	Pasoeroean	1911	4 721	600	12.70	315	6.67	18	215	82
	"	1912	4 879 1/2	121	2.48	96	1.96	11	57	28
	"	1913	5 125 3/4	106 3/4	2.08	51	1.—	1	27	23
	"	1914	4 944	83	1.67	38	0.76	—	16	22
	Bangil	1911	5 649	535 1/2	9.40	420	7.42	11	167	242
	"	1912	5 462 1/4	269 1/4	4.92	232	4.24	35	86	111
	"	1913	5 520 1/2	226	4.09	111	2.01	4	84	23
	"	1914	5 382	99 1/2	1.84	79	1.46	1	55	23
	Malang	1911	3 474	25 3/4	0.70	16	0.46	1	8	7
	"	1912	4 226	88 1/2	2.09	49	1.15	6	17	26
	"	1913	4 129	107 3/4	2.61	43	1.04	4	22	17
	"	1914	4 408	54	1.22	35	0.79	1	15	19
	Probolinggo	1911	3 575	135 3/4	3.80	89	2.48	17	42	30
	"	1912	3 631	139 1/2	3.84	78	2.14	16	34	28
	"	1913	3 567	206 1/4	5.78	77	2.16	13	32	32
	"	1914	3 576 1/4	141 1/2	3.98	55	1.53	11	15	29

Residentiën.	Afdeelingen.	Jaren.	Bruto uitgestrektheid van den rietaanplant (in bouws).	Uitgestrektheid van de totale oppervlakte verbrand riet (in bouws).	Percentage dat de verbrande oppervlakte uitmaakt van den aanplant.	Totaal aantal branden.	Aantal branden per 100 bouw aanplant.	Specificeering van het aantal branden bedoeld in kolom 7.		
								Branden vóór den aanvang van den maaltijd.	Branden voordat begonnen is met het snijden van het riet in den betrokken tuin.	Branden in zoogenaamde snijtuinen.
	Kraksaän	1911	5 601	424¾	6.50	343	5.27	47	122	174
	„	1912	6 698¼	271¼	4.04	231	3.44	32	73	126
	„	1913	6 707	495	7.38	205	3.06	23	94	88
	„	1914	6 698¼	160	2.38	87	1.29	8	40	39
	Loemadjang	1911	8 460	869½	10.27	200	2.36	11	74	115
	„	1912	9 178½	260	2.83	75	0.81	4	23	48
	„	1913	7 380	324½	4.40	89	1.21	9	12	68
	„	1914	7 134¾	181¾	2.54	62	0.86	3	10	49
	Totalen	1911	32 380	2 591¼	8.—	1 383	4.27	105	628	650
	„	1912	34 075½	1 149½	3.37	761	2.23	104	290	367
	„	1913	32 429½	1 466¼	4.52	576	1.78	54	271	251
	„	1914	32 143¼	719¾	2.23	356	1.10	24	151	181
Kediri	Kediri	1911	15 458	325½	2.10	189	1.20	13	69	105
	„	1912	15 951	512¾	3.21	246	1.54	5	157	84
	„	1913	16 627	503	3.03	290	1.74	7	152	131
	„	1914	17 164	482	2.81	236	1.37	6	191	39
	Berbek	1911	6 563	363¼	5.48	96	1.46	5	58	33
	„	1912	6 724	101¼	1.50	56	0.83	15	27	14
	„	1913	7 139	59	0.83	27	0.38	1	14	12
	„	1914	6 833½	100¼	1.47	30	0.44	7	10	13
	Toeloengagoeng	1911	800	14¼	1.75	12	1.50	—	2	10
	„	1912	800	18¾	2.34	17	2.12	—	5	12
	„	1913	800	17¾	2.22	6	0.75	—	5	1
	„	1914	800	79¼	9.91	29	3.63	1	22	6
	Blitar	1911	3 422½	190¾	5.55	90	2.63	3	63	24
	„	1912	3 983	135	3.38	93	2.33	6	57	30
	„	1913	3 982	181	4.55	103	2.59	8	87	8
	„	1914	5 717¾	355	6.21	185	3.24	4	100	81
	Totalen	1911	26 243½	893¾	3.40	385	1.46	21	192	172
	„	1912	27 458	767¾	2.79	412	1.50	26	246	140
	„	1913	28 548	760¾	2.66	426	1.49	16	258	152
	„	1914	30 515¼	1 016½	3.33	480	1.57	18	323	139
Besoeki	Bondowoso	1911	2 521½	48¼	1.90	84	3.33	10	32	42
	„	1912	2 525	51½	2.03	70	2.77	14	29	27
	„	1913	2 645	66¾	2.52	64	2.42	14	25	25
	„	1914	2 869½	78	2.72	58	2.02	4	27	27

Residentiën.	Afdeelingen.	Jaren.	Bruto uitgestrektheid van den rietaanplant (in bouws).	Uitgestrektheid van de totale oppervlakte verbrand riet (in bouws).	Percentage dat de verbrande oppervlakte uitmaakt van den aanplant.	Totaal aantal branden.	Aantal branden per 100 bouw aanplant.	Specificeering van het aantal branden bedoeld in kolom 7.		
								Branden vóór den aanvang van den maaltijd.	Branden voordat begonnen is met het snijden van het riet in den betrokken tuin.	Branden in zoogenaamde snijtuinen.
Besoeki.	Panaroekan	1911	4 966 $^1/_4$	103 $^1/_2$	2.09	89	1.77	9	19	61
	„	1912	4 830	60 $^1/_2$	1.25	38	0.78	3	11	24
	„	1913	4 877	109	2.23	52	1.07	5	4	43
	„	1914	4 992 $^1/_4$	128 $^1/_2$	2.57	58	1.16	9	12	37
	Banjoewangi	1911	2 371	51	2.15	46	1.94	9	13	24
	„	1912	2 153	11	0.51	25	1.16	6	8	11
	„	1913	1 919 $^1/_4$	5 $^1/_2$	0.29	8	0.42	2	1	5
	„	1914	1 244 $^1/_2$	6 $^1/_4$	0.50	14	1.12	4	5	5
	Totalen	1911	9 858 $^3/_4$	202 $^3/_4$	2.04	219	2.2	28	64	127
	„	1912	9 508	123	1.29	133	1.39	23	48	62
	„	1913	9 441 $^1/_4$	181	1.92	124	1.31	21	30	73
	„	1914	9 106 $^1/_4$	212 $^3/_4$	2.34	130	1.43	17	44	69
Madioen	Madioen	1911	2 843	210 $^1/_4$	7.38	44	1.5	4	11	29
	„	1912	3 363	29	0.86	11	0.32	—	7	4
	„	1913	3 303	18	0.34	14	0.42	2	7	5
	„	1914	4 355	34 $^3/_4$	0.80	12	0.28	1	4	7
	Ponorogo	1911	403	117 $^3/_4$	29.03	24	5.9	—	11	13
	„	1912	570	30	5.26	5	0.87	—	2	3
	„	1913	570	8	1.40	3	0.53	—	1	2
	„	1914	618	14 $^1/_2$	2.35	3	0.49	—	1	2
	Magetan	1911	2 600	119 $^1/_4$	4.57	29	1.1	1	12	16
	„	1912	2 966	41 $^1/_4$	1.39	11	0.37	1	1	9
	„	1913	3 486	47	1.34	8	0.23	2	3	3
	„	1914	3 392	27 $^1/_2$	0.81	10	0.30	—	5	5
	Ngawi	1911	888	48 $^1/_2$	5.46	27	3.04	—	4	23
	„	1912	1 003	56	5.58	14	1.39	3	2	9
	„	1913	914	11	1.20	5	0.55	—	1	4
	„	1914	1 372	1 $^1/_2$	0.11	1	0.08	—	—	1
	Totalen	1911	6 734	495 $^3/_4$	7.35	124	1.84	5	38	81
	„	1912	7 902	156 $^1/_4$	1.97	41	0.51	4	12	25
	„	1913	8 273	84	1.02	30	0.36	4	12	14
	„	1914	9 737	78 $^1/_4$	0.80	26	0.27	1	10	15
Banjoemas	Poerwakerta	1911	1 110	10	0.90	9	0.81	—	2	7
	„	1912	1 145 $^1/_4$	22	1.92	14	1.22	7	5	2
	„	1913	1 084 $^1/_4$	5 $^1/_2$	0.58	6	0.55	—	—	6
	„	1914	1 104 $^1/_2$	9	0.81	7	0.63	—	5	2

Residentiën.	Afdeelingen.	Jaren.	Bruto uitgestrektheid van den rietaanplant (in bouws).	Uitgestrektheid van de totale oppervlakte verbrand riet (in bouws).	Percentage dat de verbrande oppervlakte uitmaakt van den aanplant.	Totaal aantal branden.	Aantal branden per 100 bouw aanplant.	Specificeering van het aantal branden bedoeld in kolom 7.		
								Branden vóór den aanvang van den maaltijd.	Branden voordat begonnen is met het snijden van het riet in den betrokken tuin.	Branden in zoogenaamde snijtuinen.
Banjoemas	Poerbalingga	1911	1 107	5	0.45	6	0.54	3	—	3
	„	1912	1 209½	38½	3.18	12	0.99	—	2	10
	„	1913	1 389	15½	1.12	13	0.94	3	7	3
	„	1914	1 587½	148¾	9.37	43	2.71	2	36	5
	Bandjarnegara	1911	205	3¾	1.95	6	2.92	1	2	3
	„	1912	458	40	8.73	20	4.36	—	11	9
	„	1913	505	10¼	2.03	11	2.78	1	8	2
	„	1914	423¼	5¾	1.36	6	1.42	—	5	1
	Banjoemas	1911	3 216	162	5.03	48	1.49	—	20	28
	„	1912	3 655¾	275	7.52	88	2.40	2	52	34
	„	1913	3 338¼	186½	5.59	102	3.06	10	34	58
	„	1914	3 455	93¼	2.70	38	1.10	3	11	24
	Tjilatjap	1911	—	—	—	—	—	—	—	—
	„	1912	—	—	—	—	—	—	—	—
	„	1913	238¼	52½	22.03	30	12.60	12	17	1
	„	1914	455	31	6.81	15	3.29	—	5	10
	Totalen	1911	5 638	180¾	3.21	69	1.22	4	24	41
	„	1912	6 468½	375½	5.80	134	2.07	9	70	55
	„	1913	6 554¾	270¼	4.12	162	2.48	26	66	70
	„	1914	7 025¼	287¾	4.10	109	1.55	5	62	42
Kedoe	Magelang	1911	435¼	4¼	0.91	11	2.29	1	6	4
	„	1912	476½	23¼	4.88	19	4.—	7	7	5
	„	1913	508½	21¼	4.18	17	3.34	2	6	9
	„	1914	537	27	5,03	18	3.35	5	6	7
	Poerworedjo	1911	2 770½	204½	7.32	42	1.51	2	18	22
	„	1912	3 483	341¼	9.79	62	1.78	1	41	20
	„	1913	3 854	188	4.88	52	1.35	1	17	34
	„	1914	3 827	109½	2.86	28	0.73	—	14	14
	Keboemen	1911	623½	(50 roe)	0.01	1	0.16	—	1	—
	„	1912	766	8¾	1.14	4	0.52	—	2	2
	„	1913	545½	3½	0.64	3	0.55	—	1	2
	„	1914	903	43¼	4.79	9	1.—	—	1	8
	Totalen	1911	3 829¼	208¾	5.43	54	1.41	3	25	26
	„	1912	4 725½	373¼	7.89	85	1.79	8	50	27
	„	1913	4 907¾	213	4.34	72	1.47	3	24	45
	„	1914	5 267	179¾	3.41	55	1.04	5	21	29

Residentiën.	Afdeelingen.	Jaren.	Bruto uitgestrektheid van den rietaanplant (in bouws).	Uitgestrektheid van de totale oppervlakte verbrand riet (in bouws).	Percentage dat de verbrande oppervlakte uitmaakt van den aanplant.	Totaal aantal branden.	Aantal branden per 100 bouw aanplant.	Specificeering van het aantal branden bedoeld in kolom 7. Branden vóór den aanvang van den maaltijd.	Branden voordat begonnen is met het snijden van het riet in den betrokken tuin.	Branden in zoogenaamde snijtuinen.
Cheribon	Cheribon	1911	9 184	304 1/4	3.31	50	0.54	2	23	25
	"	1912	9 153	346 1/2	3.78	103	1.12	7	65	31
	"	1913	9 736	459	4.71	96	0.99	8	31	57
	"	1914	9 670	429 3/4	4.44	114	1.18	3	19	92
	Indramajoe	1911	373 1/4	3/4	0.20	1	0.26	—	—	1
	"	1912	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1913	295	18 1/4	6.19	2	0.68	—	—	2
	"	1914	350	—	—	—	—	—	—	—
	Madjalengka	1911	3 258 1/4	5 1/2	0.16	12	0.36	—	8	4
	"	1912	3 380	54 1/2	1.61	24	0.71	2	4	18
	"	1913	3 135	49	1.56	16	0.51	—	7	9
	"	1914	2 960	32 1/4	1.09	24	0.81	—	12	12
	Totalen	1911	12 815 1/2	310 1/2	2.41	63	0.49	2	31	30
	"	1912	12 533	401	3.19	127	1.01	9	69	49
	"	1913	13 166	526 1/4	4.—	114	0.87	8	38	68
	"	1914	12 980	462	3.56	138	1.06	3	31	104
Pekalongan	Pekalongan	1911	3 516	178 1/2	5.07	59	1.67	2	19	38
	"	1912	3 592	181 3/4	5.05	53	1.47	2	12	39
	"	1913	3 613 1/2	339	9.38	67	1.85	4	12	51
	"	1914	3 665	357	9.74	85	2.30	4	35	46
	Batang	1911	1 334	38	2.84	3	0.22	—	2	1
	"	1912	1 483	46 1/4	3.11	9	0.60	—	—	9
	"	1913	1 440	31 1/4	2.17	17	1.18	—	—	17
	"	1914	1 450	129 1/4	8.87	27	1.86	1	6	20
	Pemalang	1911	2 300	70 1/2	3.06	34	1.47	15	2	17
	"	1912	3 102	100 1/2	3.23	26	0.83	1	3	22
	"	1913	5 380 3/4	487 3/4	9.06	51	0.95	8	9	34
	"	1914	6 001	180 1/2	3.00	50	0.83	2	13	35
	Tegal	1911	5 655 1/4	101 1/2	1.79	41	0.73	8	23	10
	"	1912	5 637	95 1/2	1.69	26	0.46	4	9	13
	"	1913	6 095	102 3/4	1.69	39	0.64	6	21	12
	"	1914	6 066 1/2	47 1/4	0.77	35	0.57	6	5	24
	Brebes	1911	2 440	211 3/4	8.67	33	1.35	3	18	12
	"	1912	2 200	62	2.81	16	0.72	—	1	15
	"	1913	3 796	70 1/4	1.85	17	0.45	1	2	14
	"	1914	4 052	64 1/4	1.58	30	0.74	—	1	26
	Totalen	1911	15 245 1/4	600 1/4	3.93	170	1.11	28	64	78
	"	1912	16 014	486	3.03	130	0.81	7	25	98
	"	1913	20 325 1/4	1 031	5.07	191	0.94	19	44	128
	"	1914	21 234 1/2	778 1/4	3.66	227	1.06	13	63	151

Residentiën.	Afdeelingen.	Jaren.	Bruto uitgestrektheid van den rietaanplant (in bouws).	Uitgestrektheid van de totale oppervlakte verbrand riet (in bouws).	Percentage dat de verbrande oppervlakte uitmaakt van den aanplant.	Totaal aantal branden.	Aantal branden per 100 bouw aanplant.	Specificeering van het aantal branden bedoeld in kolom 7. Branden vóór den aanvang van den maaltijd.	Branden voordat begonnen is met het snijden van het riet in den betrokken tuin.	Branden in zoogenaamde snijtuinen.
Semarang	Kendal	1911	3 172	139	4.38	37	1.16	2	8	27
	"	1912	3 562	241 1/4	6.77	38	1.06	—	8	30
	"	1913	3 289	217	6.60	52	1.58	1	—	51
	"	1914	3 479	231 1/2	6.65	48	1.39	4	15	29
	Salatiga	1911	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1912	75	1	1.33	1	1.33	—	—	1
	"	1913	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Demak	1911	56	2	3.57	1	1.78	—	—	1
	"	1912	29	1	0.34	1	3.44	—	—	1
	"	1913	225	2 1/2	1.11	5	2.22	—	3	2
	"	1914	230 1/4	23 1/4	10.09	4	1.74	—	2	2
	Koedoes	1911	3 691 1/2	139 1/2	3.76	58	1.57	2	28	28
	"	1912	3 559 1/2	164 3/4	4.62	44	1.23	6	8	30
	"	1913	3 585	225 3/4	6.30	86	2.40	10	25	51
	"	1914	3 649	305 3/4	8.38	56	1.53	—	14	42
	Pati	1911	3 590	41	1.14	15	0.41	4	1	10
	"	1912	3 520	97 1/4	2.75	23	0.65	1	6	16
	"	1913	3 499	19	0.54	16	0.46	—	4	12
	"	1914	3 456	65 1/4	1.89	32	0.93	2	4	26
	Japara	1911	1 960 1/4	15 1/4	0.76	12	0.61	—	3	9
	"	1912	1 980	38	1.91	16	0.80	4	1	11
	"	1913	1 980	48 3/4	2.46	24	1.21	3	3	18
	"	1914	1 980	124 1/4	6.28	32	1.62	2	24	6
	Totalen	1911	12 469 3/4	336 3/4	2.70	123	0.99	8	40	75
	"	1912	12 725 1/2	543 1/4	4.26	123	0.96	11	23	89
	"	1913	12 578	513	4.08	183	1.46	14	35	134
	"	1914	12 794 1/2	750	5.86	172	1.34	8	59	185
Rembang.	Rembang	1911	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1912	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1913	314	22 1/4	7.09	6	1.91	2	3	1
	"	1914	268	50 1/2	18.9	8	2.98	1	1	6
	Toeban	1911	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1912	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1913	348 1/2	36 3/4	10.55	6	1.72	1	—	5
	"	1914	356	34 1/4	9.62	8	2.25	—	4	4
	Totalen	1911	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1912	—	—	—	—	—	—	—	—
	"	1913	662 1/2	59	8.91	12	1.81	3	3	6
	"	1914	624	84 3/4	13.58	16	2.56	1	5	10

RECAPITULATIE.

RESIDENTIËN.	Jaren.	Bruto uitgestrektheid van den rietaanplant (in bouws).	Uitgestrektheid van de totale oppervlakte verbrand riet (in bouws).	Percentage dat de verbrande oppervlakte uitmaakt van den aanplant.	Totaal aantal branden.	Aantal branden per 100 bouw aanplant.	Specificeering van het aantal branden bedoeld in kolom 7.		
							Branden vóór den aanvang van den maaltijd.	Branden voordat begonnen is met het snijden van het riet in den betrokken tuin.	Branden in zoogenaamde snijtuinen.
Soerabaja	1911	36 254	739$^1/_2$	2.01	371	1.02	59	127	185
„	1912	36 044	481$^1/_4$	1.33	236	0.65	37	66	133
„	1913	38 581$^3/_4$	431$^3/_4$	1.12	222	0.58	27	65	130
„	1914	37 588$^1/_4$	263	0.70	112	0.30	5	42	65
Pasoeroean	1911	32 380	2 591$^1/_4$	8	1 383	4.27	105	628	650
„	1912	34 075$^1/_2$	1 149$^1/_2$	3.37	761	2.23	104	690	367
„	1913	32 429$^1/_4$	1 466$^1/_4$	4.52	576	1.78	54	271	251
„	1914	32 143$^1/_4$	719$^3/_4$	2.23	356	1.10	24	151	181
Kediri	1911	26 243$^1/_2$	893$^3/_4$	3.40	385	1.46	21	192	172
„	1912	27 458	767$^3/_4$	2.79	412	1.50	26	246	140
„	1913	28 548	760$^3/_4$	2.66	426	1.49	16	258	152
„	1914	30 515$^1/_4$	1 010$^1/_2$	3.33	480	1.57	18	323	139
Besoeki	1911	9 858$^3/_4$	202$^3/_4$	2.04	219	2.20	28	64	127
„	1912	9 508	123	1.29	133	1.39	23	48	62
„	1913	9 441$^1/_4$	181$^1/_4$	1.92	124	1.31	21	30	73
„	1914	9 106$^1/_4$	212$^3/_4$	2.34	130	1.43	17	44	69
Madioen	1911	6 734	495$^3/_4$	7.35	124	1.84	5	38	81
„	1912	7 902	156$^1/_4$	1.97	41	0.51	4	12	25
„	1913	8 273	84	1.02	30	0.36	4	12	14
„	1914	9 737	78$^1/_4$	0.80	26	0.27	1	10	15
Banjoemas	1911	5 638	180$^3/_4$	3.21	69	1.22	4	24	41
„	1912	6 468$^1/_2$	375$^1/_2$	5.80	134	2.07	9	70	55
„	1913	6 554$^3/_4$	270$^1/_4$	4.12	162	2.48	26	66	70
„	1914	7 025$^1/_4$	287$^3/_4$	4.10	109	1.55	5	62	42
Kedoe	1911	3 829$^1/_4$	208$^3/_4$	5.43	54	1.41	3	25	26
„	1912	4 725$^1/_2$	373$^1/_4$	7.89	85	1.79	8	50	27
„	1913	4 907$^3/_4$	213	4.34	72	1.47	3	24	45
„	1914	5 267	179$^3/_4$	3.41	55	1.04	5	21	29
Cheribon	1911	12 815$^1/_2$	310$^1/_2$	2.41	63	0.49	2	31	30
„	1912	12 533	401	3.19	127	1.01	9	69	49
„	1913	13 166	526$^1/_4$	4.—	114	0.87	8	38	68
„	1914	12 980	462	3.56	138	1.06	3	31	104
Pekalongan	1911	15 245$^1/_4$	600$^1/_4$	3.93	170	1.11	28	64	78
„	1912	16 014	486	3.03	130	0.81	7	25	98
„	1913	20 325$^1/_4$	1 031	5.07	191	0.94	19	44	118
„	1914	21234$^1/_2$	778$^1/_4$	3.66	227	1.06	13	63	151
Semarang	1911	12 469$^3/_4$	336$^3/_4$	2.70	123	0.99	8	40	75
„	1912	12 725$^1/_2$	543$^1/_4$	4.26	123	0.96	11	23	89
„	1913	12 578	513	4.08	183	1.46	14	35	134
„	1914	12 794$^1/_4$	750	5.86	172	1.34	8	59	105
Rembang	1911	—	—	—	—	—	—	—	—
„	1912	—	—	—	—	—	—	—	—
„	1913	662$^1/_2$	59	8.91	12	1.81	3	3	6
„	1914	624	84$^3/_4$	13.58	16	2.56	1	5	10
Algemeene totalen	1911	161 468	6 560	4.06	2 961	1.83	263	1 233	1 465
„ „	1912	167 454	4 856$^3/_4$	2.90	2 182	1.30	238	899	1 045
„ „	1913	175 467$^1/_2$	5 536$^1/_2$	3.17	2 112	1.21	195	846	1 061
„ „	1914	179 015	4 832$^3/_4$	2.70	1 821	1.02	100	811	910

Bijlage **KK.**

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3°. *a*, van het verslag.)

OVERZICHT

over 1914 van de opbrengst, enz. der TABAKSONDERNEMINGEN op Java, geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas.

Volgnummer.	GEWESTEN.	DISTRICTEN EN AFDEELINGEN.	ONDERNEMINGEN.	Uitgestrektheid (in bouws) van den *bruto* aanplant, waarvan het product is bereid.		Opbrengst (in K.G.).		
				Eigen beplantingen van den ondernemer op van de bevolking gehuurden grond.	Door de bevolking in overeenkomst of op eigen risico beplant (volgens schatting).	Blad-tabak.	Krosok.	Te zamen.
1	Pasoeroean.	Senggoeroeh (Malang).	Soemberpoetjoeng en Slorok	†	†	†	†	†
2	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng . .	†	†	†	†	†
3	Id.	Id.	Kaliparé	†	†	†	†	†
4	Id.	Pakis (Malang).	Toempang	†	†	2 149	37 133	39 282
5	Id.	Id.	Toeloesajoe	†	†	†	†	†
6	Id.	Id.	Kawi.	†	†	†	100 776	100 776
7	Id.	Id.	Toempang	†	†	24 704	37 056	61 760
8	Id.	Gending (Kraksaän).	Klenang Kidoel . . .	†	†	†	†	†
9	Id.	Id.	Id. . . .	†	†	†	†	†
10	Id.	Loemadjang (Loemadjang).	Labroek Kidoel . . .	†	†	27 000	18 000	45 000
11	Id.	Id.	Labroek Lor	†	†	3 394	6 158	9 552
12	Id.	Id.	Soembersoeko . . .	†	†	203 000	83 400	286 400
13	Id.	Id.	Tompokerson. . . .	—	3,5	†	78 509	78 509
14	Id.	Id.	Kho Koen Khing . .	†	†	2 223	17 132	19 355
15	Id.	Ranoelamongan (Loemadjang).	Tjoerahpetoeng . . .	†	†	†	3 095	3 095
16	Id.	Id.	Sam Hap & Co. . .	†	†	†	47 555	47 555
17	Id.	Tempeh (Loemadjang).	Tempeh.	†	†	21 307	166 752	188 059
18	Id.	Id.	Lempeni	†	†	217 500	66 083	283 583
19	Id.	Id.	Koelon	†	†	45 000	43 232	88 232
20	Id.	Id.	Boelakwareng . . .	†	†	6 000	19 146	25 146
21	Id.	Id.	Djoko	—	1 237	325 500	170 000	495 500
22	Id.	Id.	Djarit	†	†	55 000	25 000	80 000
23	Id.	Id.	Kalipantjing	†	†	45 128	247 040	292 168
24	Id.	Id.	Tempeh Baroe . . .	†	†	†	226 767	226 767
25	Id.	Id.	Pakem pandan . . .	†	†	27 912	11 715	39 627
26	Id.	Id.	Soemberdjati	†	†	77 200	72 259	149 459
27	Id.	Id.	Selok.	†	2 000	300 000	150 000	450 000
28	Id.	Id.	Kebontoeroes. . . .	†	†	16 500	55 584	72 084
29	Id.	Id.	Boelakwinong . . .	†	†	18 000	10 000	28 000
30	Id.	Id.	Sidimoro	—	1 254	—	26 557	26 557
31	Id.	Id.	Tempeh Lor en Redjo	†	†	28 000	40 400	69 200
32	Id.	Id.	Preman.	†	†	35 000	18 500	53 500
33	Id.	Id.	Redjomoro.	†	†	†	55 584	55 584
34	Id.	Id.	Besoek	†	†	56 400	55 500	111 900
35	Id.	Id.	Tempeh Kidoel . . .	†	†	†	21 245	21 245
36	Besoeki.	Bondowoso (Bondowoso).	Sekarpoetih	2 350	†	302 448	413 152	715 600
37	Id.	Tamanan (Bondowoso).	Amsterdam-Besoeki-Tabakmaatschappij.	7 000	†	1 750 000	1 800 000	3 550 000
38	Id.	Wonosari (Bondowoso).	Boender, Daboesah en Sentong	5 000	†	300 000	600 000	900 000
39	Id.	Id.	Kalianjar	†	†	†	†	†
40	Id.	Tamanan (Bondowoso).	Soembersari en Bonosari	1 000	†	438 976	190 717	629 693
41	Id.	Wonosari (Bondowoso).	Besoeki-Tabakmaatschappij	4 900	†	992 250	1 036 750	2 029 000
42	Id.	Tamanan (Bondowoso).	Nangkaän	†	†	†	†	†
43	Id.	Id.	Soekowono	3 000	—	550 000	850 000	1 400 000
44	Id.	Id.	Djelboek	†	†	†	†	†

Volgnummer.	GEWESTEN.	DISTRICTEN EN AFDEELINGEN.	ONDERNEMINGEN.	Uitgestrektheid (in bouws) van den *bruto* aanplant, waarvan het product is bereid.		Opbrengst (in K.G.).		
				Eigen beplantingen van den ondernemer op van de bevolking gehuurden grond.	Door de bevolking in overeenkomst of op eigen risico beplant (volgens schatting).	Bladtabak.	Krosok.	Te zamen.
45	Besoeki.	Djember (Djember).	Oud-Djember	7 000	†	1 500 000	2 700 000	4 200 000
46	Id.	Soekakerta (Djember).	Soekokerto-Adjong . .	1 800	—	300 000	760 000	1 060 000
47	Id.	Id.	Soekowono	†	†	†	†	†
48	Id.	Djember (Djember).	Djelboek	2 500	—	500 000	750 000	1 250 000
49	Id.	Soekakerta (Djember).	Besoeki-Tabakmaatschappij	†	†	†	†	†
50	Id.	Id.	Amsterdam-Besoeki-Tabakmaatschappij .	†	†	†	†	†
51	Id.	Id.	Soekasari	400	50	170 000	138 000	308 000
52	Id.	Id.	Soemberdanti . . .	†	†	†	†	†
53	Id.	Tanggoel (Djember).	Gambirono	1 100	—	100 000	350 000	450 000
54	Id.	Id.	Manggistan	125	—	45 000	20 000	65 000
55	Id.	Id.	Soemberbaroe . . .	†	†	†	†	†
56	Id.	Id.	Toegoesaroeh	†	†	†	†	†
57	Id.	Majang (Djember).	Garahan	†	†	†	†	†
58	Id.	Genteng (Banjoewangi).	Kalibaroe en Krikilan (Banjoewangi-Landbouwmaatschappij) .	†	†	†	†	†
59	Id.	Id.	Besoeki-Tabakmaatmaatschappij . . .	†	†	†	†	†
60	Id.	Banjoewangi (Banjoewangi)	Kalipoero	†	†	†	†	†
61	Id.	Soemberwaroe (Panaroekan)	Trigontjo en Ardiredja	†	†	†	†	†
62	Id.	Id.	Asembagoes-Widoeri .	†	†	†	†	†
63	Id.	Id.	Wonogrio	†	†	†	†	†
64	Id.	Id.	Kalibagor	†	†	†	†	†
65	Id.	Id.	Kalibagor	†	†	†	†	†
66	Id.	Sitoebondo (Panaroekan).	Mimbaän	†	†	†	†	†
67	Id.	Id.	Dawoean	†	†	†	†	†
68	Id.	Panaroekan (Panaroekan).	Klatahan	†	†	†	†	†
69	Id.	Soekaradja (Banjoemas).	Soekaradja	207	—	51 378	75 676	127 054
70	Banjoemas.	Poerbalingga (Poerbalingga).	Poerbolinggo	275	—	125 000	250 000	375 000
71	Id.	Poerwakerta (Poerwakerta).	Patikradja	710	—	225 000	80 000	305 000
72	Kedoe.	Moentilan (Magelang).	Moentilan	69	—	58 000	30 000	88 000
73	Id.	Salam (Magelang).	Progo	276	—	110 000	50 000	160 000
			Totalen . . .	37 712	4 544,5	9 055 769	12 004 473	21 060 242

Bijlage LL.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3° *b*, van het verslag.)

GEWESTELIJK OVERZICHT

betreffende de op ult. 1914 op Java aanwezige landbouwondernemingen, gevestigd op gronden door het Gouvernement in erfpacht afgestaan, benevens de daarvan in 1914 verkregen opbrengst, voor zooveel betreft de voornaamste landbouwvoortbrengselen voor de wereldmarkt.

GEWESTEN.	A. Ondernemingen in exploitatie, nopens welke, hetzij aangaande de beplanting, hetzij aangaande de opbrengst, over 1914 gegevens zijn ingekomen. a)				B. Ondernemingen, hetzij al dan niet in exploitatie, waaromtrent over 1914 geenerlei opgaven zijn ontvangen.			Verdeeling van	
								Koffie.	
	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws)		Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Productie (in pikols). e)
			in 't geheel.	beplant. d)					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Bantam	37	94	17 301	7 593 (30)	12	15	3 813	9	2 041 (6
Batavia	14	34	6 269	2 862 (13)	2	2	429	5	49 (2
Preanger-Regentschappen	241	1 090	225 118	109 508 (236)	42	70	25 085	26	2 908 (17
Cheribon	23	73	9 191	5 622 (22)	1	2	439	5	1 (1
Pekalongan	33	96	14 729	10 968 (33)	—	—	—	10	6 523 (7
Semarang	48	166	26 259	19 421 (45)	14	30	3 054	28	13 364 (27
Rembang	—	—	—	—	2	3	269	—	—
Soerabaja	14	52	8 676	4 743 (13)	5	8	134	9	5 912 (7
Pasoeroean	93	315	88 258	61 536 (89)	7	41	24 106	78	140 721 (68
Besoeki	63	252	69 232	37 583 (61)	31	178	66 981	60	149 137 (60
Banjoemas	10	21	6 482	3 421 (10)	17	38	12 150	5	646 (3
Kedoe	14	34	3 853	2 452 (13)	—	—	—	10	1 465 (9
Madioen	23	48	8 891	5 227 (20)	—	—	—	6	2 993 (5
Kediri	53	166	45 755	29 247 (52)	45	196	45 898	39	58 992 (34
Totalen	666	2 441	530 014	300 183 (637)	178	583	182 358	285	384 752 (246
Over 1913 waren de cijfers	664	2 044	499 912	264 070 (625)	419	1 136	187 552	236	j) 357 576 (226

a) Waar in dezelfde streek perceelen staan ten name vàn denzelfden ondernemer, zijn deze in den regel als één onderneming gerekend.

b) Daar niet van al de onder A. bedoelde ondernemingen ook de opbrengst opgegeven en bij sommige ook niet geoogst is, is het aantal ondernemingen, waartoe de vermelde opbrengst betrekking heeft, tusschen ( ) vermeld.

c) Het aantal ondernemingen, welke uitsluitend dienstbaar werden gemaakt aan de teelt van gewassen voor de inlandsche markt, is betrekkelijk zeer gering. Overigens werden ook in kleine hoeveelheden één of meer inlandsche gewassen geteeld op enkele voor de Europeesche markt produceerende ondernemingen.

d) De beplante uitgestrektheid voor elke cultuur afzonderlijk is niet volledig op te geven, aangezien van wege een groot aantal ondernemingen daaromtrent geen voldoende gegevens zijn verstrekt. Tot hoeveel ondernemingen het voor elk gewest opgegeven totaal der beplantingen betrekking heeft, is tusschen ( ) vermeld.

e) Niet steeds is in de voorhanden gegevens aangeduid, welke soort koffie geoogst werd. Waar de geoogste Liberia-koffie afzonderlijk is opgegeven, komt men tot een totaal van 14 454 pikols bereide koffie voor 99 ondernemingen, namelijk Bantam 341 (4 ondernemingen), Batavia 35 (1), Preanger-Regentschappen 90 (6), Semarang 3425 (14), Pasoeroean 3585 (34), Kedoe 134 (7), Madioen 17 (3), Kediri 246 (7), Soerabaja 73 (4), Besoeki 1524 (13) en Pekalongan 4984 (6). De oogst van robusta-koffie is opgegeven tot een totaal van 291 133 pikols bereide koffie, verdeeld over 211 ondernemingen, namelijk Bantam 1700 (6 ondernemingen), Preanger-Regentschappen 2684 (11), Cheribon 1 (1), Semarang 8471 (23), Pasoeroean 106 632 (61), Banjoemas 646 (3), Kedoe 1210 (8), Madioen 645 (3), Kediri 38 278 (30), Soerabaja 2139 (5), Besoeki 127 339 (55) en Pekalongan 1388 (5).

f) Tusschen ( ) is vermeld op hoeveel ondernemingen de opgegeven sommen betrekking hebben. Enkele ondernemingen betaalden de arbeidsloonen geheel of gedeeltelijk uit in de door haar geteelde producten voor de inlandsche markt.

g) Wat de in deze kolom bedoelde gewassen betreft, is geproduceerd bij het tusschen ( ) vermeld aantal ondernemingen: 17 659 pikol kapok (43),

onder A bedoelde ondernemingen, naar gelang er één of meer van de onderstaande gewassen zijn verbouwd, met opgaven, voor zooveel ingekomen, nopens de in 1914 verkregen opbrengst. *b*)

Kina.		Thee.		Tabak.		Suikerriet.		Cacao.		Andere gewassen (buiten die voor de inlandsche markt). *c*)	
Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie.	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
—	—	1	300 (1)	—	—	—	(De erfpachtsondernemingen verkrijgen hare suiker grootendeels van buiten de erfpachtsperceelen gelegen, van de bevolking gehuurde gronden. Voor de totale suikerproductie dier ondernemingen zie men bijlage JJ.)	—	—	23	
1	40 172 (1)	7	259 585 (3)	—	—	—		—	—	8	
62	5 659 314 (53)	169	*h*)24 395 486 (133)	—	—	—		1	1 111 (1)	68	
1	240 000 (1)	7	228 799 (5)	—	—	1		—	—	10	
3	103 088 (3)	2	230 000 (2)	2	15 240	2		4	203 008 (4)	26	
2	112 251 (2)	2	125 281 (2)	—	—	—		15	450 173 (15)	45	
—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	*g*)
—	—	—	—	—	—	1		1	2 038 (1)	12	
6	381 967 (6)	9	245 738 (7)	3	—	2		8	129 173 (8)	53	
1	6 650 (1)	—	—	1	—	—		3	64 672 (3)	39	
—	—	—	—	—	—	—		—	—	5	
2	57 445 (2)	2	479 538 (2)	—	—	—		—	—	4	
1	—	—	—	—	—	—		—	—	17	
8	195 588 (7)	4	334 217 (4)	3	16 797	3		5	108 821 (5)	54	
87	6 796 475 (76)	203	*h*)26 298 944 (159)	9	*i*) 32 037 (4)	9		37	958 996 (37)	364	*g*)
71	5 859 301 (69)	192	*k*)20 117 444 (185)	13	*l*) 1 753 377 (13)	8		42	1 052 486 (42)	271	*m*)

6030 pikol peper (47), 9138 pikol kapokpitten (13), 10 133 650 stuks kapokvruchten (13), 4459 pikol agave-vezel (2), 13 686 pikol notemuskaat (29), 4673 pikol Manilla-hennep (3), 2221 pikol foelie (22), 25 pikol cubebe (5), 742 346 K.G. coca (38), 6864 pikol djagoeng (5), 143 704 pikol padi (52), 1089 pikol copra (7), 358 515 stuks maïskolven (5), 430 L. klapperolie (1), 75 278 K.G. citronella-olie (8), 435 717 pikol cassavewortelen (9), 125 K.G. lemongras-olie (1), 604 001 K.G. getahpertjablad (1), 854 482 stuks klappers (22), 17 pikol sesamzaad (1), 5328 gantangs theezaad (10), 100 pikol gember (1), 1715 pikol arachiden (11), 3 pikol cearazaad (1), 4 194 613 K.G. caoutchouc (170), 5 pikol kratokzaad (1), 1178 K.G. vanille (3), 30 pikol lamtoro-zaad (1), 17 pikol kruidnagelen (1), 229 gram kinazaad (1), 40 pikol mengkoedoe (indische meekrap) (1) en 73 pikol ananas-vezel (1).

h) Hieronder 66 ondernemingen, die thee verkregen van 16 806 380 K.G. nat blad, opgekocht van de bevolking.

i) Bovendien verkregen 3 ondernemingen (in Pasoeroean) 13 958 K.G. krosok.

j) Hieronder, voor zoover dit in de ontvangen opgaven was uiteengehouden, 23 831 pikol bereide Liberia-koffie bij 86 ondernemingen.

k) Hieronder 57 ondernemingen, die thee verkregen van 1 151 390 K.G. nat blad, opgekocht van de bevolking.

l) Bovendien verkregen 5 ondernemingen (in Besoeki) 1 955 514 K.G. krosok.

m) Wat de in deze kolom bedoelde gewassen betreft, is geproduceerd bij het tusschen ( ) vermeld aantal ondernemingen: 2623 pikol peper (54), 1501 pikol kapok (49), 21 602 713 stuks kapokvruchten (24), 4305 pikol kapokpitten (27), 6619 pikol notemuskaat (45), 1072 pikol foelie (42), 12 907 pikol agavevezel (6), 293 pikol manilla-hennep (3), 315 017 K.G. coca (38), 38 pikol cubebe (3), 230 961 pikol padi (75), 5179 pikol djagoeng (10), 1 701 693 stuks maïskolven (25), 6913 K.G. citronella-olie (2), 8175 K.G. sereh-olie (4), 301 590 stuks klappers (15), 601 528 pikol cassave (13), 811 pikol copra (5), 7082 gantangs theezaad (11), 382 967 K.G. caoutchouc (70), 83 pikol kaneel (4), 1821 pikol witte peper (27), 95 pikol akarwangi (4), 2976 pikol katjang (15) en 185 pikol vanille (11).

GEWESTEN.	Verdeeling van de onder A en B bedoelde ondernemingen, naar gelang zij in handen waren van:												Algemeene totalen.			Door de ondernemers aan inlanders wegens loonen en gedane leveringen betaalde sommen, voor zoover daaromtrent opgaven zijn ontvangen. f)
	Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Chineezen.			Inlanders.						
	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	
	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.
Bantam	16	64	14 089	12	20	4 536	20	24	2 073	1	1	416	49	109	21 114	f 698 446 (26)
Batavia	8	23	4 649	4	9	776	4	4	1 273	—	—	—	16	36	6 698	231 517 (11)
Preanger-Regentschappen	227	1034	220 870	37	82	16 903	19	44	12 430	—	—	—	283	1160	250 203	13 711 049 (204)
Cheribon	15	62	7 962	5	6	439	4	7	1 229	—	—	—	24	75	9 630	481 046 (18)
Pekalongan	17	78	10 870	8	10	2 101	8	8	1 758	—	—	—	33	96	14 729	780 528 (29)
Semarang	33	133	20 801	23	52	7 725	4	7	526	2	4	261	62	196	29 313	934 219 (42)
Rembang	—	—	—	2	3	269	—	—	—	—	—	—	2	3	269	—
Soerabaja	10	45	6 872	5	11	727	2	2	614	2	2	597	19	60	8 810	241 078 (11)
Pasoeroean	78	308	92 411	17	42	12 488	5	6	7 465	—	—	—	100	356	112 364	4 240 188 (84)
Besoeki	77	393	126 515	15	27	6 736	2	10	2 962	—	—	—	94	430	136 213	3 518 941 (56)
Banjoemas	14	24	7 153	12	33	11 147	1	2	332	—	—	—	27	59	18 632	370 595 (8)
Kedoe	6	23	2 885	4	4	189	4	7	779	—	—	—	14	34	3 853	116 392 (12)
Madioen	5	24	5 408	14	20	3 169	3	3	284	1	1	30	23	48	8 891	114 255 (11)
Kediri	67	309	74 175	18	33	10 394	13	20	7 084	—	—	—	98	362	91 653	2 236 474 (44)
Totalen	573	2520	594 660	176	352	77 599	89	144	38 809	6	8	1304	844	3024	712 372	f 27 674 728 (556)
Over 1913 waren de cijfers.	633	2396	504 780	350	628	150 187	95	149	31 947	5	7	550	1083	3180	687 464	33 016 275 (589)

Bijlage MM.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3° *c* en *d*, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de PARTICULIERE LANDERIJEN op JAVA en de HUURLANDEN in Soerakarta en Djokjakarta over 1913 en 1914.

I. OPGAVEN BETREFFENDE DE PARTICULIERE LANDERIJEN OP JAVA.

A. Algemeen overzicht, afgesloten op ult. 1914.

GEWESTEN.	Verdeeling der landerijen naar gelang als eigenaar bekend stonden: Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Chineezen.			Andere vreemde oosterlingen of inlanders.		
	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.
Bantam	2	42 765 (†)	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	155	968 135 (1 144 994)	f 35 635 270	37	119 853 (209 172)	f 5 462 612	142	170 638 (287 483)	f 9 170 303	139	13 270 (87 351)	f 1 631 640
Pekalongan . .	—	—	—	1	3 472 (†)	†	—	—	—	—	—	—
Semarang . . .	—	—	—	8	13 713 (30 968)	1 422 860	34	8 419 (28 704)	2 248 888	1	86 (2 625)	230 000
Soerabaja . . .	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Pasoeroean . .	—	—	—	1	850 (2 354)	800 000	—	—	—	—	—	—
Totalen . .	157	1 010 900 (1 144 994)	f 35 635 270	47	137 888 (242 494)	f 7 685 472	176	179 057 (316 187)	f 11 419 191	140	13 356 (89 976)	f 1 861 640

(Vervolg)

GEWESTEN.	Samentrekking der voorafgaande opgaven.				Gegevens (naar schatting) betreffende de padi-beplantingen op de particuliere landerijen over 1913 en 1914.			
	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal opgezetenen op ult. 1914.	Geschatte waarde voor den aanslag in de verponding.	Uitgestrektheid der padi-aanplantingen (in bouws). 1913.	Uitgestrektheid der padi-aanplantingen (in bouws). 1914.	Naar schatting verkregen opbrengst (in pikols). 1913.	Naar schatting verkregen opbrengst (in pikols). 1914.
Bantam	2	42 765	†	†	17 425	17 490	235 330	222 525
Batavia	473	1 271 896	1 729 000	f 51 899 825	295 741	305 885	5 782 331	6 491 001
Pekalongan	1	3 472	†	†	1 006	†	16 301	17 774
Semarang	43	22 218	62 297	3 901 748	13 291	16 002	124 710	20 331 a)
Soerabaia	†	†	†	†	2 260	†	†	†
Pasoeroean	1	850	2 354	800 000	451	457	†	†
Totalen . . .	520	1 341 201	1 793 651	f 56 601 573	330 174	339 834	6 158 672	6 751 631

a) Van twee landerijen zijn over 1914 geen opgaven betreffende de padi-opbrengst ontvangen.

B. Overzicht betreffende de opbrengst der particuliere landerijen aan andere voortbrengselen dan padi, voor zooveel daaromtrent gegevens inkwamen.

NAMEN DER LANDERIJEN.	1913.	1914.
SUIKER (pikols).		
PEKALONGAN.		
Ketanggoengan-West	151 866	†
	151 866	†
SOERABAJA.		
Djagir (Ngagel)	8 040	†
Ketintang, Dadoengan en Karah	31 000	†
	39 040	†
PASOEROEAN.		
Kedaoeng	102 732	103 438,5
Totalen voor 3 gewesten	293 638	103 438,5
KOFFIE (pikols).		
BANTAM.		
Tjikande Ilir	17,50	27
	17,50	27
BATAVIA.		
Pangkalan	1	2
Tjiboeboer Tandjoeng-Oost	53	60
Kranggan	15	13
Tandjoeng-West of Djagakarsa	30	10
Kampong Makasser, Hermendal, Tanah Toewaratoes, Poelo Ketjil	†	0,50
Tjakoeng en Pondok Klapa	—	2
Lengkong-Oost I	5	5
Serpang, Lengkong Tjisaoek en Lengkong Sempora	—	10
Tjigaraksa	8	†
Tjikoeja	4	†
Tjiomas	2	3,50
Kedoenghalang	165	120
Pondokgede-landen	880	526
Tjikopo	4	4
Tjisaroea-Noord	7,50	12
Semplak	100	50
Tjileboet	30	30
Goenoeng Sindoer	245	160
Koeripan	17	9
Bodjong Gedeh	30	†
Trogong	160	151
Tjikoleang	1 040	760
Djanlapa I	89	100
Djanlapa II	32	34
Roempin	1 100	500
Tjibodas	352	412

NAMEN DER LANDERIJEN.	1913.	1914.
Nanggoeng	3	†
Tjikadoe	21	35
Tjikopomajak	33	30
Djasinga	440	723
Tjimangis	48	84,5
Tapas	50	33
Tjibinong	5	5
Tjitrap	100	70
Tjibaroesa	10	4
Tjipamingkis	167	110
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	10 115	10 677
Tjisaroea-Zuid	2,50	8
Tjiliwoeng	2	3
Bolang	160	108
Kasomalang	128	*a*) —
Djagernaek	*b*) 1 735	*a*) —
Tjipinang Pondok Bamboe	68	†
Tjipeundeuj	—	0,5
Pondok Tjabe Oedik	—	2
Sadeng Djamboe	—	2
	b) 17 457	14 869
PEKALONGAN.		
Ketanggoengan-West	15	5
SEMARANG.		
Panggoeng	15	13
Totalen voor 4 gewesten	17 504,5	14 914
THEE (K.G.).		
BATAVIA.		
Dramaga	82 066,5	61 170
Tjiomas	280 000	290 000
Kedoenghalang	147 250	150 000
Pondokgede-landen	290 000	352 212
Tjikopo	6 885,5	55 000
Tjisaroea-Noord Tjisaroea-Zuid	12 472	19 317
Tjiliwoeng	156 105,5	198 057
Goenoengmas	61 091	122 500
Tjiloear, Soekaradja en Tanahbaroe	265 000	225 000
Semplak	102 500	102 500
Goenoeng Sindoer	5 500	5 062
Koeripan	2 500	3 600
Trogong	125	217
Tjikoleang	2 395	1 388
Djanlapa I	1 541	1 647
Djanlapa II	5 437,5	6 600

a) Begrepen in de opbrengst van de Pamanoekan- en Tjiasem-landen. *b*) Verbeterde opgaaf.

NAMEN DER LANDERIJEN.	1913.	1914.
Tjibodas	9 375	10 018
Sadeng Djamboe	138 812,5	171 120
Nanggoeng	250 000	266 000
Tjikadoe	5 400	9 200
Tjikopomajak	4 625	1 268
Bolang		282 542
Djasinga	169 500	48 489
Tjitrap	161 000	175 000
Tjipamingkis	5 750	37 500
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	641 124	661 266
Kasomalang	421 954	a) —
Megamendoeng	24 276,5	132 500
Mandolasari	—	22 085
Nimala	—	183 401
Totalen voor 1 gewest	3562 686	3 594 659
CACAO (K.G.).		
BATAVIA.		
Tjimanggis	406	361
Dramaga	3 643	—
	4 049	361
PEKALONGAN.		
Ketanggoengan-West	19 187	15 131
Totalen voor 2 gewesten	23 236	15 492
TABAK (K.G.).		
BATAVIA.		
Kedawoeng-Oost	—	10 000
Tegalwaroe-landen	1 688	6
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	18025 000	18 500
Totalen voor 1 gewest	18026 688	28 506
KINABAST (K.G.).		
BATAVIA.		
Pondokgede-landen	80 000	92 146
Tjiliwoeng	10 060	7 738
Tjisaroea-Zuid	10 000	—
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	384 446	639 648
Tjampea	80	—
Totalen voor 1 gewest	484 586	739 532
MUSKAATNOTEN (pikols).		
SEMARANG.		
Panggoeng	13	23
Totalen voor 1 gewest	13	23

NAMEN DER LANDERIJEN.	1913.	1914.
FOELIE (K.G.).		
SEMARANG.		
Panggoeng	2	—
Totalen voor 1 gewest	2	—
KRUIDNAGELEN (pikols).		
BATAVIA.		
Tjiomas	10	100
Tjikoeja	—	0,03
Totalen voor 1 gewest	10	100,03
PEPER (K.G.).		
BANTAM.		
Tjikande Ilir	4 375	3 953
BATAVIA.		
Sawangan	937,50	1 606
Tjibodas	—	1 073
Tjimanggis	†	162
Tegalwaroe-landen	1 437,50	3 644
Dramaga	5 625	1 791
Tjiomas	1 875	525
Pondokgede-landen	3 750	8 585
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	1 687,50	†
	15 312,50	17 386
Totalen voor 2 gewesten	19 687,50	21 339
RUBBER (K.G.).		
BANTAM.		
Tjikande Ilir	750	247
Tjikande Oedik	1 000	1 150
	1 750	1 397
BATAVIA.		
Dramaga	130 600	154 515
Tjiomas	617	†
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	41 750	28 718
Semplak	6 000	11 000
Tjipoetat	100	150
Bodjong Gedeh	3 000	5 000
Tjikoleang	18 000	29 000
Bolang	90 000	141 063
Djasinga	65 000	54 751
Tjitrap	4 900	4 500
Tjiawi en Tjideroek	3 570	†
Tjileboet	284	517
Roempin	9 881	24 000
Tjimanggis	†	90
	373 702	453 304
Totalen voor 2 gewesten	375 452	454 701

NAMEN DER LANDERIJEN.	1913.	1914.
VOGELNESTEN (K.G.).		
BATAVIA.		
Tjibaroesa, Tjileungsi, Klapanoenggal en Tjipamingkis	5 000	2 470
Tegalwaroe-landen	25	12
Totalen voor 1 gewest . .	5 025	2 482
KAPOK (pikols).		
BATAVIA.		
Tjiawi en Tjideroek	190	139
Tjimanggis	—	14,50
Tjikadoe	—	19
	190	172,50
SEMARANG.		
oelhardjo (voorheen Soembing) . . .	—	27
Totalen voor 2 gewesten . .	190	199,50
COCA (K.G.).		
BANTAM.		
Tjikande Ilir	300	1 481
BATAVIA.		
Dramaga	—	4 877
Tjiomas	—	9 405
	—	14 282
Totalen voor 2 gewesten . . .	300	15 763
COPRA (pikols).		
BATAVIA.		
Kedoeng Badak	1 500	9 500
Totalen voor 1 gewest. . .	1 500	9 500
ARACHIDES (pikols).		
BATAVIA.		
Pamanoekan- en Tjiasem-landen . . .	—	3 301
Tegalwaroe-landen	—	290
	—	3 591
PEKALONGAN.		
Ketanggoengan-West	—	2 500
SEMARANG.		
Teloekawoer Bodrolangoe.	—	15
Totalen voor 3 gewesten . .	—	6 106

NAMEN DER LANDERIJEN.	1913.	1914.

Bovendien is in 1914 gewonnen:

BATAVIA.	
Kedoeng Badak	1 800 pikol gras.
	400 pikol cassave.
Paroeng Pandjang	9 262 stuks klappers.
Tragong	2 800 stuks klappers.
Pamanoekan- en Tjiasem-landen . .	136 146 pakjes arènsuiker.
	90 565 pikol suikerriet.
Tegalwaroe-landen	40 pikol arènsuiker.
	1 250 K.G. sereh-olie.
PEKALONGAN.	
Ketanggoengan-West	245 pikol cassave.
SEMARANG.	
Moelhardjo (voorheen Soembing) . .	3 000 stuks klappers.
Teloekawoer Bodrolangoe	4 pikol obi-blad.

II. OVERZICHT betreffende de hoeveelheden der voornaamste voor uitvoer bestemde voortbrengselen, in 1913 en 1914 verkregen van de huurlanden in Soerakarta en Djokjakarta.

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere voortbrengselen.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
RESIDENTIE SOERAKARTA.												
AFD. SOERAKARTA.												
1. Baki Pandean . .	—	—	—	—	217 351	190 510	—	—	—	—	—	—
2. Gawok	—	—	—	—	220 682	289 800	—	—	—	—	—	—
3. Glonggong . . .	—	—	—	—	—	—	5	10	—	—	31 250 K.G. vezel.	300 K.G. vezel.
4. Kartasoera . . .	99 651 *a)* (837)	102 420 (902)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Klodran	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150 619 pikol suikerriet.	173 296 pikol suikerriet.
6. Manang	—	—	—	—	351 260	350 573	—	—	—	—	—	—
7. Manoekan. . . .	—	—	—	—	150	85	—	—	—	—	375 pikol padi.	—
8. Mangenardjo. . .	—	—	—	—	—	—	2,25	—	—	—	7 000 pikol padi.	7 000 pikol padi.
9. Temoeloes . . .	—	—	—	—	275 000	250 000	—	—	—	—	—	—
10. Triagan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Djombor	—	—	7 897	7 532	—	—	—	—	—	—	6 pikol indigorood.	—
12. Kategoean Djetis .	—	—	2 000	54 648	—	—	—	—	—	—	—	3 084 pikol padi.
13. Kradjang Djatimalang	—	—	750	15 300	—	—	—	—	—	—	—	819 pikol padi.
14. Kradjegan. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 093 pikol padi en 2 861 pikol kedele.	1 290 pikol padi, 19 pikol kedele en 1 406 pikol cassave.
15. Madjasto	—	—	—	—	—	—	20	5	—	—	600 pikol cassave.	400 pikol cassave en en 4 pikol waron.
16. Manggis	—	—	2 500	1 950	—	—	3	2	—	—	20 pikol kapok en 20 pikol peper.	5 pikol kapok en 10 pikol peper.
17. Mento Toelakan .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 400 K.G. sisalhennep en 3 000 K.G. afval van sisalhennep.	343 000 K.G. vezel.
18. Waroedalem . . .	—	—	300	300	13 550	5 823	—	—	—	—	—	—
AFD. KLATEN.												
19. Bodeh	—	—	—	—	—	—	27	23	37 500	1 9640	35 pikol kapok, 69 pikol kapokpitten, 32 pikol peper en 5000 K.G. rubber.	32 pikol kapok, 3,5 pikol peper en 9 499 K.G. rubber.
20. Brengosan . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21. Demangan . . .	—	—	—	—	309 500	344 300	—	—	—	—	—	—
22. Djiwo	—	—	—	—	539 500	534 000	—	—	—	—	—	—
23. Djonggrangan . .	—	—	14 000	8 500	125 000	250 000	—	—	—	—	—	—
24. Djoengkaré . . .	86 967 (637)	81 880 (642)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25. Djoewiring *b)* . .	—	—	—	—	400 000	500 000	—	—	—	—	—	—
26. Delangoe	139 358 (955)	134 387 (987)	—	—	208 683	187 017	—	—	—	—	—	—

a) Tusschen ( ) is aangegeven van welke oppervlakte (in bouws) het product verkregen is.
b) Hieronder de opbrengst van de onderneming Ngranjoe (n°. 41).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere voortbrengselen.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
27. Gajamprit	—	—	—	—	95 890	553 500	—	—	—	—	—	—
28. Gantiwarna	—	—	—	—	625 724	581 000	—	—	—	—	—	—
29. Gedaren	77 483 (637)	72 965 (461)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30. Gemampir	—	—	—	—	262 500	276 386	500	650	100 000	51 569	225 pikol kapok, 400 pikol kapokpitten, 20 pikol notemuskaat en foelie, 13 pikol cubebe, 45 pikol peper, 30 pikol coca, 2250 K.G. vezel en 800 K.G. rubber.	230 pikol kapok, 410 pikol kapokpitten, 16 pikol notemuskaat en foelie, 5 pikol cubebe, 8,5 pikol peper, 11 pikol coca, 42 pikol vezel (sisal) en 21 pikol rubber.
31. Genengsari of Kepitoedjetis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	531 397 pikol suikerriet.	520 970 pikol suikerriet.
32. Goemoel Djogonalan } 33. Gondangsari }	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500 pikol padi en 10 pikol peulvruchten.
34. GondangWinangoen	174 588 (1 195)	168 738 (1 200)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35. Groedo Djomboran	—	—	—	—	217 000	225 300	—	—	—	—	—	—
36. Kebonaroem	—	—	—	—	400 000	480 000	—	—	—	—	307,5 K.G. rubber.	240 K.G. rubber.
37. Kemoedo	—	—	2 296	—	219 348	277 143	—	—	—	—	—	—
38. Ketandan	—	—	—	—	522 250	613 114	—	—	—	—	—	—
39. Logedé	—	—	—	—	1 700	—	135	615	562,5	266	450 K.G. vezel, 900 K.G. rubber, 500 pikol peper, 1600 pikol kapok en 200 pikol kapokpitten.	0,65 pikol peper, 20 pikol kapok, 27 pikol kapokpitten en 435 K.G. rubber.
40. Ngoepit	—	—	—	—	400 000	485 000	—	—	62 500	33 783	600 pikol kapok.	650 pikol kapok.
41. Ngranjoe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42. Pangkalan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43. Plagan	—	—	—	—	177 958	—	—	—	—	—	—	—
44. Ponggok	54 854 (352)	50 196 (345)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45. Pandan Simping	—	—	—	—	600 000	500 000	—	—	—	—	—	—
46. Prambanan (Erven Dézentjé) } 47. Prambanan (Cultuurmaatschappij Djoengkaré) }	146 409 (613)	134 470 (655)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48. Satrian en Selap	—	—	—	—	206 804	194 669	34	31	77 127	74 112	50 pikol peper, 200 pikol kapok, 400 pikol kapokpitten, 166 pikol notemuskaat en 40 pikol foelie.	20 pikol peper, 250 pikol kapok, 500 pikol kapotpitten, 372 pikol notemuskaat en 80 pikol foelie.
49. Tjandisewoe *c*)	54 237 (421)	50 960 (364)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50. Tjepper	123 390 (1 035)	129 315 (1 235)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51. Tjokro Toeloeng *d*)	116 911 (974)	101 499 (953)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

c) Hieronder de opbrengst van de onderneming Pangkalan (n°. 42).

d) Als voren van de onderneming Plagan (n°. 43).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere voortbrengselen.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
52. Troetjoek	—	—	5 234	5 150	681 202	947 571	—	—	—	—	—	—
53. Wedibirit	—	—	—	—	735 244	655 000	—	—	—	—	—	—
54. Wonosari	129 569 (1 015)	121 613 (962)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
AFD. BOJOLALI.												
55. Banjak Pengging Drono	129 662 (1 089)	114 803 (1135)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56. Baros Tampir . .	—	—	—	—	—	—	1 720	1 520	—	—	1750 K.G. notemuskaat, 120 pikol kapok, 71 pikol peper, 129 000 K.G. sisalhennep, 35 312,5 K.G. kinabast en 375 K.G. rubber.	10 pikol notemuskaat en foelie, 150 pikol kapok, 9 pikol peper, 1 490 pikol sisalhennep en 300 pikol kinabast.
57. Bradjan	—	—	—	—	—	—	30	30	9 375	9 264	6000 pikol padi en 80 pikol peper.	4 000 pikol padi.
58. Gawar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59. Goeboeg Ngargasari	—	—	—	—	—	—	41	62	—	—	50 pikol kapok, 13 pikol peper en 1 pikol cubebe.	80 pikol kapok en 13 pikol peper.
60. Gondangrawé . .	—	—	—	—	—	—	10	12	—	—	10 pikol peper en 100 000 randoekolven.	—
61. Gondangwedelan .	—	—	—	—	—	—	65	31	—	—	20 pikol kapok en 20 pikol peper.	—
62. Kebonso	—	—	—	—	—	—	10	—	15 625	9 264	40 pikol kapok, 50 pikol coca en 20 000 K.G. rubber.	50 pikol kapok, 75 pikol coca en 12 000 K.G. rubber.
63. Keposong	—	—	—	—	—	—	1 450	1 180	—	—	550 pikol kapok, 135 pikol peper, 18 750 K.G. kinabast en 133 750 K.G. sisalhennep.	640 pikol kapok, 48 pikol peper, 100 pikol kinabast en 670 pikol sisalhennep.
64. Mandjoeng . . .	—	—	—	—	100 000	150 000	—	—	—	—	—	—
65. Melambong . . .	—	—	—	—	—	—	1 800	1 400	—	—	31 000 K.G. kinabast, 4 000 K.G. thee (nat blad) en 250 K.G. rubber.	—
66. Ngareskopen . .	—	—	4 500	5 000	140 000	157 500	—	—	—	—	—	—
67. Ngargoloko Malebare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55 000 K.G. thee (nat blad).	50 000 K.G. thee (nat blad).
68. Penggoeng . . .	—	—	—	—	—	—	700	1 340	40 625	13 896	178 pikol peper, 40 pikol kapok, 123 pikol vezel, 937 K.G. notemuskaat, 26 pikol cubebe, 300 K.G. rubber en 894 K.G. coca-blad.	—
69. Repaking	—	—	—	—	—	—	60	135	—	—	15 pikol kapok en 30 pikol peper.	—
70. Simo e)	—	—	—	—	—	—	25	90	55 000	—	10 600,50 K.G. rubber, 105 pikol kapok, 71 pikol peper, 8150 K.G. coca-blad en 7000 pikol padi.	—

e) Hieronder de opbrengst van de ondernemingen Gawar (n°. 58) en Watoepenganten (n°. 72).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere voortbrengselen.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
71. Soekaboemi of Tjepogo	—	—	—	—	—	—	1 615	1 410	—	—	24 000 K.G. kinabast, 77 pikol cubebe, 18 pikol peper, 1085 K.G. notemuskaat en foelie, 64 pikol kapok en 180 K.G. thee (nat blad).	—
72. Watoepenganten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
73. Tambak	—	—	—	—	—	—	10	—	20 000	—	15 000 K.G. rubber, 625 K.G. coca-blad en 40 pikol kapok.	—
AFD. SRAGEN.												
74. Bandoeng	—	—	—	—	—	—	30	56	—	—	145 pikol kapok, 30 pikol peper en 10 800 stuks klappers.	168 pikol kapok, 15 pikol peper, 100 pikol padi, 300 pikol kapokpitten, 22 pikol djarak en 1500 stuks klappers.
75. Batoedjamoes	—	—	—	—	5 750	75 000	100	150	—	—	65 000 K.G. vezel, 1125 K.G. rubber en 363 000 randoekolven.	73 500 K.G. vezel, 6623 K.G. rubber en 1 600 pikol padi.
76. Blorong	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 779 pikol padi en 40 pikol kapok.	2 772 pikol padi en 49 pikol kapok.
77. Boemihardjo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	859 pikol padi.	885 pikol padi.
78. Brodjol Gondangmanis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79. Denajar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600 pikol padi en 2000 pikol djagoeng.	400 pikol padi en 360 pikol djagoeng.
80. Djetis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 051 pikol padi en 18825 pikol suikerriet.	1 273 pikol padi en 24 363 pikol suikerriet.
81. Djetiskarangpoeng	—	—	—	—	—	—	0,75	1	—	—	3 pikol kapok, 1126 pikol padi, 1,50 pikol peper en 245 pikol cassave.	2 pikol kapok, 935 pikol padi, 0.7 pikol peper en 220 pikol cassave.
82. Gebangwinong	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 070 pikol padi en 7200 pikol suikerriet.	4 087 pikol padi.
83. Kaliboto	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 088 pikol padi, 27 969 pikol suikerriet en 200 pikol polowidjen.	198 pikol padi, 43 524 pikol suikerriet en 19 pikol djagoeng.
84. Karaban f)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93 178 pikol suikerriet.	200 pikol padi.
85. Karangdowo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 pikol cassave, 50 000 stuks maiskolven en 6000 pikol padi.	70 pikol cassave, 20 000 stuks maiskolven en 1 200 pikol padi.
86. Kebak	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68 912,50 pikol suikerriet.	102 523 pikol suikerriet en 355 pikol padi.
87. Kebonromo	—	—	—	—	160 000	—	—	—	—	—	4 300 pikol padi.	3 700 pikol padi en 5 8078 pikol suikerriet.
88. Kedoengbanteng	—	—	—	—	90 000	35 000	—	—	—	—	650 pikol padi, 30 000 pikol suikerriet, 400 pikol kapok en 700 pikol kapokpitten.	743 pikol padi.
89. Kedoengdowo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 000 pikol padi.	—
90. Kemoening	—	—	—	—	—	—	1 600	1 700	—	—	—	—

f) Hieronder de opbrengst van de onderneming Sidodadi (n°. 104).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere voortbrengselen.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
91. Madjenang *g*)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 500 pikol padi en 200 000 maïskolven.	500 pikol padi en 300 000 maiskolven.
92. Masaran	—	—	—	—	—	—	0,50	1,50	—	—	1500 pikol padi.	1 600 pikol padi en 40 622 pikol suikerriet.
93. Mendalan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 000 pikol padi.
94. Modjosragen	206 081 (1 170)	228 145 (1 309)	—	—	—	—	—	6,50	—	—	6 784,50 K.G. rubber, 112 965 K.G. vezel en 25 175 pikol kapok.	11 375 K.G. rubber, 163 000 K.G. vezel, 172 pikol kapok en 103 pikol padi.
95. Moenggoer Pering	—	—	—	—	—	—	8	82	—	—	10 000 pikol padi, 6000 K.G. vezel en 93 pikol kapok.	7000 pikol padi, 60 pikol kapok, 6000 K.G. vezel en 40 pikol kapokpitten.
96. Moetian	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 438 pikol padi.	1 500 pikol padi en 8240 pikol suikerriet.
97. Ngaroem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
98. Redjowinangoen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	900 pikol padi en 4200 pikol suikerriet.	800 pikol padi en 400 pikol suikerriet.
99. Sambiredjo	—	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—	7082 pikol padi, 175 pikol djagoeng, 483 pikol cassave en 32 405 randoekolven.	4 563 pikol padi, 150 pikol djagoeng, 380 pikol cassave en 4 550 randoekolven.
100. Singgé	—	—	—	—	35 000	20 000	—	—	—	—	—	—
101. Soember	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2000 pikol padi.
102. Soko Djengkiloeng	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9000 pikol padi, 200 pikol katjang, 594 000 maiskolven en 264 pikol widjen.	992 K.G. vezel, 22 pikol katjang en 6 pikol widjen.
103. Sidoredjo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800 pikol padi en 16 500 pikol suikerriet.	650 pikol padi en 14000 pikol suikerriet.
104. Sidodadi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105. Tegalombo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	580 pikol padi.	500 pikol padi.
106. Tengklik *h*)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1000 pikol padi en 120 000 maiskolven.	450 pikol padi en 60 000 maiskolven.
107. Trobajan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 460 pikol pâdi.	1 025 pikol padi.
108. Tarik	—	—	—	—	—	—	1 743	1 575	—	—	802 pikol kapok, 191 375 K.G. vezel, 106 687,50 K.G. kinabast en 1707 K.G. rubber.	850 pikol kapok, 155000 K.G. vezel, 700 pikol kinabast, 2 500 K.G. rubber en 5 pikol peper.
109. Kedaoeng	—	—	—	—	—	—	—	6,50	—	—	2136 pikol suikerriet, 6792,50 K.G. rubber, 112 985 K.G. vezel en 252 pikol kapok.	—

RESIDENTIE DJOKJAKARTA.

ONDERNEMINGEN.	Suiker 1913	Suiker 1914	Indigo 1913	Indigo 1914	Tabak 1913	Tabak 1914	Koffie 1913	Koffie 1914	Cacao 1913	Cacao 1914	Andere 1913	Andere 1914
Regentschap Sleman.												
1. Beran	140 974 (746)	142 453 (793)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Boeloes	—	—	7 500	—	950 000	830 843	—	—	—	—	—	—
3. Demak Idjo	156 263 (832)	138 956 (858)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Doekoe en Pisangan	—	—	—	—	420 415	*i*)504 684	—	—	—	—	—	—

g) Hieronder de opbrengst van de onderneming Brodjol Gondangmanis (n°. 78).

h) Hieronder de opbrengst van de onderneming Ngaroem (n°. 97).
i) Hieronder de opbrengst van de onderneming Mlessen (n°. 30).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere voortbrengselen.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
5. Kebonagoeng . .	—	—	—	—	348 896	430 651	—	—	—	—	—	—
6. Klatji	38 932 (268)	— (287)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Medariz	152 998 (834)	149 306 (1 077)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Tjibongan . . .	216 379 (1 526)	*j*) 218 116 (1 482)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Rewoeloe	112 686 (950)	113 844 (1 020)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Sedajoe.	70 495 (590)	74 313 (1 048)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Sonosewoe . . .	—	—	—	—	192 313	†	—	—	—	—	—	—
12. Tempel	—	—	—	—	472 500	534 025	—	—	—	—	—	—
13. Wringin	—	—	—	—	267 225	317 129	—	—	—	—	—	—
Regentschap Kalasan.												
14. Bandjarardjo . .	—	—	—	—	542 837	554 500	—	—	—	—	—	—
15. Barongan	163 194 (1 058)	140 841 (1 074)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Bedojo	—	—	4 615	4 500	—	—	—	—	—	—	—	—
17. Gedjajan	—	—	—	—	—	153 821	50	†	—	—	238 078 pikol suikerriet.	†
18. Kadiredjo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	448 557 pikol suikerriet.	442 165 pikol suikerriet en 5 350 pikol suikerrietstekken.
19. Magoewo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	597 404 pikol suikerriet.	528 070 pikol suikerriet.
20. Moedja Moedjoe .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	922 971 pikol suikerriet.	964 246 pikol suikerriet.
21. Ngemplak	—	—	6 160	3 087	—	—	15	†	—	—	35 005 pikol suikerriet.	†
22. Pleret en Kedaton	132 478 (727)	140 452 (989)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23. Randoegoenting .	84 123 (775)	69 286 (787)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24. Siloek Lanteng. .	—	—	—	—	11 556	6 000	—	—	—	—	31 475 pikol suikerriet.	48 058 pikol suikerriet.
25. Sorogedoeg . . .	—	—	—	—	760 000	750 000	—	—	—	—	—	—
26. Tandjoeng Tirto .	130 093 (617)	112 507 (627)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27. Wanoedjojo . . .	—	—	—	—	600 000	600 000	—	—	—	—	—	—
28. Wioro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468 534 pikol suikerriet.	440 576 pikol suikerriet.
29. Wonotjahor . . .	199 073 (518)	179 717 (490)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30. Mlessen	—	—	—	—	420 415	—	—	—	—	—	—	—

j) Hieronder de opbrengst van de onderneming Klatji (n°. 6).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere voortbrengselen.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
Regentschap Bantoel.												
31. Bantoel	131 573 (688)	92 240 (660)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32. Gesikan	135 878 (598)	119 433 (1 043)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33. Gondang Lipoero .	69 829 (458)	74 755 (460)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34. Padokan	150 605 (920)	130 031 (964)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35. Poendoeng . . .	107 935 (749)	96 895 (795)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Regentschap Adikarta.												
36. Sewoegaloer . . .	109 262 (1 074)	145 072 (1 068)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

RECAPITULATIE.

RESIDENTIE SOERAKARTA.	Suiker 1913	Suiker 1914	Indigo 1913	Indigo 1914	Tabak 1913	Tabak 1914	Koffie 1913	Koffie 1914	Cacao 1913	Cacao 1914	Andere 1913	Andere 1914
Afdeeling Soerakarta .	99 651	102 420	13 447	79 730	1077993	1086791	30,25	17	—	—	31 250 K.G. vezel, 150 619 pikol suikerriet, 8468 pikol padi, 20 pikol peper, 30 400 K.G. sisalhennep, 3000 K.G. afval van sisalhennep, 20 pikol kapok, 600 pikol cassave, 6 pikol indigorood en 2861 pikol kedele.	343 300 K.G. vezel. 173 296 pikol suikerriet, 12 193 pikol padi, 4 pikol waron, 10 pikol peper, 5 pikol kapok, 1 806 pikol cassave en 19 pikol kedele.
〃 Klaten . .	1 103 766	1 046 023	21 530	13 650	6728303	7604000	696	1 319	277 689,5	179 370	2660 pikol kapok, 627 pikol peper, 531 397 pikol suikerriet, 2869 pikol kapokpitten, 13 pikol cubebe, 30 pikol coca. 7007,50 K.G. rubber, 2700 K.G. vezel en 226 pikol notemuskaat en foelie.	1182 pikol kapok, 32,65 pikol peper. 520 970 pikol suikerriet, 937 pikol kapokpitten. 5 pikol cubebe, 11 pikol coca, 11 476 K.G. rubber, 468 pikol notemuskaat en foelie. 500 pikol padi, 42 pikol vezel en 10 pikol peulvruchten.
〃 Bojolali . .	129 662	114 803	4 500	5 000	240 000	307 500	7 536	7 210	140 625	32 424	626 pikol peper, 13 000 pikol padi, 1044 pikol kapok, 59 180 K.G. thee (nat blad), 3772,5 K.G. notemuskaat en foelie, 109 062,5 K.G. kinabast, 46 525 K.G. rubber, 2187 K.G. vezel (sisal), 9669 K.G. coca-blad, 50 pikol coca, 104 pikol cubebe, 4204 pikol sisalhennep en 100 000 stuks randoekolven.	70 pikol peper. 4000 pikol padi. 920 pikol kapok, 50 000 K.G. thee (nat blad), 10 pikol notemuskaat en foelie, 12 000 K.G. rubber, 400 pikol kinabast, 75 pikol coca en 2 160 pikol sisalhennep.
〃 Sragen . .	206 081	228 145	—	—	290 750	130 000	3 482,55	3 578,50	—	—	31,50 pikol peper. 69 783 pikol padi, 26 910 pikol kapok. 488 325 K.G. vezel, 268 920,50 pikol suikerriet, 10 800 stuks klappers, 16 409 K.G. rubber, 964 000 maiskolven, 2175 pikol djagoeng, 106 687,50 K.G. kinabast, 788 pi-	20,70 pikol peper, 37 439 pikol padi, 1 301 pikol kapok. 390 492 K.G. vezel. 291 750 pikol suikerriet, 1 500 stuks klappers, 20 498 K.G. rubber, 380 000 maiskolven. 529 pikol djagoeng, 700 pikol kinabast, 670 pikol cassave, 22 pikol kat-

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao (K.G.).		Andere Voortbrengselen.	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
											kol cassave, 464 pikol widjen, 200 pikol katjang, 700 pikol kapokpitten en 395 405 randoekolven.	jang, 340 pikol kapokpitten, 45 500 randoekolven, 22 pikol djarak en 6 pikol polowidjen.
Totalen . .	1 539 160	1 491 391	39 477	98 380	8337046	9128291	11744,80	12124,50	418314,5	211 794	1 304,50 pikol peper, 91 251 pikol padi, 524 462 K.G. vezel, 17 897 K.G. notemuskaat en foelie, 117 pikol cubebe, 30 634 pikol kapok, 69 941,50 K.G. rubber, 215 750 K.G. kinabast, 3569 pikol kapokpitten, 950 936,50 pikol suikerriet, 164 150 K.G. sisalhennep, 3000 K.G. afval van sisalhennep, 1388 pikol cassave, 964 000 st. maiskolven, 10 800 stuks klappers, 464 pikol widjen, 2175 pikol djagoeng, 59180 K.G. thee (nat blad), 80 pikol coca, 495 405 stuks randoekolven, 200 pikol katjang, 2861 pikol kedele, 9669 K.G. coca-blad, 200 pikol polowidjen en 6 pikol indigorood.	133,35 pikol peper, 54 132 pikol padi, 902 000 K.G. vezel, 478 pikol notemuskaat en foelie, 5 pikol cubebe, 3 408 pikol kapok, 43 974 K.G. rubber, 1100 pikol kinabast, 1 277 pikol kapokpitten, 986 016 pikol suikerriet, 2160 pikol sisalhennep, 2 476 pikol cassave, 380 000 stuks maiskolven, 1 500 stuks klappers, 529 pikol djagoeng, 50 000 K.G. thee (nat blad), 86 pikol coca, 45 500 st. randoekolven, 22 pikol katjang, 19 pikol kedele, 6 pikol polowidjen, 4 pikol waron, 10 pikol peulvruchten en 22 pikol djarak.
RESIDENTIE DJOKJAKARTA.												
Regentschap Sleman .	888 727	836 988	7 500	—	2651349	2617332	—	—	—	—	—	—
„ Kalasan .	708 961	662 803	10 775	7 587	2334808	2064321	65	†	—	—	2 742 024 pikol suikerriet.	2 423 115 pikol suikerriet en 5 350 pikol suikerrietstekken.
„ Bantoel .	595 820	513 354	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Adikarta	109 262	145 072	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen . . .	2 302 770	2 158 217	18 275	7 587	4986157	4681653	65	†	—	—	2 742 024 pikol suikerriet.	2 423 115 pikol suikerriet en 5350 pikol suirietstekken.

Bijlage NN.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 2, sub 1°, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de RIJSTCULTUUR in de buitenbezittingen over 1914. [1])

[1]) De opgaven berusten slechts op ruwe schatting en kunnen mitsdien geen aanspraak maken op nauwkeurigheid.

GEWESTEN.	Sawahs, waarvan geoogst is (aantal bouws).					Tegalvelden, waarvan geoogst is (aantal bouws).	
	Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawahgronden (moerassawahs).	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Benkoelen	22 188	—	—	—	—	—	—
Palembang	20 957	898	918	—	10 274	19 587	81 659
Banka en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	8 299	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	7 542	772	24 468	2 620	1 744	1 115	6 162
Menado	18 366	78	2 453	—	1 565	24 850	22 215
Bali en Lombok	77 202	—	38 131	—	—	—	—

Totaal der geslaagde velden (aantal bouws).	Sawahs, waarop de aanplant mislukt is (aantal bouws).					Tegalvelden, waarvan de aanplant mislukt is (aantal bouws).		Totaal der mislukte velden (aantal bouws).	Totaal der beplante velden (aantal bouws). Kol. 9 + kol. 17.
	Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawahgronden (moerassawahs).	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.		
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.					
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
22 188	—	—	—	—	—	—	—	—	22 188
134 293	817	527	413	—	37 594	3 915	967	44 233	178 526
8 299	—	—	—	—	—	—	—	—	8 299
44 423	2 041	—	2 938	4 117	1 013	146	—	10 255	54 678
69 527	2 946	100	705	—	515	5 501	5 715	15 482	85 009
115 333	3 199	—	3 142	—	—	—	—	6 341	121 674

Bijlage OO.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 2, sub 3° *a* en *d*, van het verslag.)

OVERZICHT

over 1914 betreffende de verschillende in de buitenbezittingen gevestigde

ONDERNEMINGEN VAN LANDBOUW. [1)]

1) Uitgenomen de particuliere landerijen en de specerijperken, waaromtrent opgaven voorkomen in de vanwege het departement van binnenlandsch bestuur gepubliceerde lijst van landbouwondernemingen, jaargang 1914.

I. Ondernemingen, gevestigd op gronden door het Gou

GEWESTEN.	A. Ondernemingen, nopens welker exploitatie over 1914 opgaven bij het bestuur waren ingekomen. Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws) in 't geheel.	beplant.	B. Ondernemingen, nopens welker exploitatie over 1914 geenerlei opgaven zijn ingekomen (daaronder ook die, welke nog niet in ontginning waren of welker exploitatie gestaakt was). *c)* Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Verdeeling van de onder A bedoelde ondernemingen naar ... werden verbouwd, met opgaven, voor zoove... beplantingen en de ... 19... Koffie. *d)* Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Muskaatnoten. Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Sumatra's Westkust	32	42	18 470,5	5 664	42	57	136 872	11	3 600	5 190	—	—	—	—
Tapanoeli	8	19	22 716	5 868	8	18	25 735	4	1 032	741	—	—	—	—
Benkoelen	5	7	8 871	†	9	13	14 624	3	1 115	9 000	—	—	—	—
Lampongsche districten	15	31	61 067	4 605 (14)	33	137	452 021	11	3 890 (10)	22 425	—	—	—	—
Palembang	3	5	9 678	1 872 (2)	19	33	82 800	3	1 860	10 450	—	—	—	—
Djambi	1	1	72	72	6	11	40 110	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	5	6	219	†	1	1	50	—	—	—	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	—	—	—	—	43	59	21 071	—	—	—	—	—	—	—
Billiton	—	—	—	—	1	1	44	—	—	—	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	—	1	1	1 655	—	—	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	17	25	18 458	†	17	26	62 943	—	—	—	—	—	—	1
Menado	15	25	12 565	3 079 (14)	8	20	12 012	7	1 686	2 125	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	6	10	6 469	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Amboina	5	5	915	†	17	28	17 985	—	—	—	3	†	*f)* 1 646	—
Ternate en onderhoorigheden	1	2	1 248	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	113	178	160748,5	†	205	405	867 922	39	13 183 (29)	49 931	3	†	1 646	1

a) Slechts één der in dezen staat vermelde ondernemingen is op huurgronden gevestigd, nl. het voor de teelt van inlandsche gewassen gebezigd huurland Lajang Totaka (groot 49 bouws) in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.

b) Waar in de kolommen betreffende de beplante uitgestrektheid en de verkregen opbrengst van een kleiner aantal ondernemingen sprake is dan dat, genoemd in de voorafgaande kolom, is het afwijkende cijfer tusschen ( ) geplaatst.

c) Het aantal ondernemingen, waarvan in de ontvangen opgaven uitdrukkelijk wordt gezegd, dat zij nog niet in ontginning of niet meer in exploitatie waren, bedroeg in 't geheel 8, nl.:

Djambi .... 6, uitmakende 40 110 bouws (11 perceelen).
Amboina .... 2, uitmakende 7 065 bouws (2 perceelen).

8, uitmakende 47 175 bouws (13 perceelen).

het | Gouvernement in erfpacht of in huur afgestaan. *a)*

…n.	naar gelang er één of meer van de onderstaande gewassen voor zooveel ingekomen, nopens de uitgestrektheid der in 1914 verkregen productie. *b)*						Verdeeling van de onder A en B bedoelde ondernemingen, naar gelang zij in handen zijn van:												Algemeene totalen.		
	Peper.			Andere gewassen.			Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Vreemde oosterlingen.			Inlanders.					
(in pikols).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie.	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).
…4.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
—	—	—	—	28	5 391	padi: 1902 pikol; copra: 1225 pikol; damar: 50 pikol; cassia: 1252 pikol; arabische gom: 360 pikol; rubber: 60 K.G.; kinabast: 35 737 K.G.; thee: 7400 K.G.; klappers: 134 680 stuks.	17	41	57 456,5	50	51	96 740	4	4	654	3	3	492	74	99	155342,5
—	—	—	—	4	4 836	rubber: 372 041 K.G.; klappers: †.	13	26	26 244	3	11	22 207	—	—	—	—	—	—	16	37	48 451
—	—	—	—	2	†	thee: 10 660 groen blad; rubber: †.	4	6	11 037	8	12	12 358	—	—	—	2	2	100	14	20	23 495
—	—	—	—	4	715	padi: 420 pikol; tabak: 60 000 K.G.; Manillahennep: 170000 K.G.; klappers: 150 000 stuks; rubber: 5500 pikol; hevea: 58 000 K.G.; ficus: 1800 K.G.	28	116	341416	20	52	171 672	—	—	—	—	—	—	48	168	513 088
—	—	—	—	1	12	thee: nog geen product.	7	11	17 307	9	19	75 012	5	7	103	1	1	56	22	38	92 478
—	—	—	—	1	72	hevea: 9078 K.G.	1	4	12 221	6	8	27 961	—	—	—	—	—	—	7	12	40 182
—	—	—	—	5	†	hevea: †; klappers *f)* †; pinang: †; sago: †; rotan: †.	1	1	50	4	5	212	1	1	7	—	—	—	6	7	269
—	—	—	—	—	—	—	3	8	647	17	25	15 214	19	21	4 776	4	5	434	43	59	21 071
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	44	—	—	—	1	1	44
—	—	—	—	—	—	—	1	1	1 655	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1 655
—	1	†	†	17	†	rubber: †; klappers: †; kapok: †; rotan: †; suikerriet: †.	3	7	12 959	22	33	66 595	9	11	1 847	—	—	—	34	51	81 401
—	—	—	—	11	1 393	copra: 8921 pikol; klappers: 7000 stuks; thee: †; hevea: †; ficus elastica: †.	5	23	20 134	11	13	2 909	5	6	650	2	3	884	23	45	24 577
—	—	—	—	6	†	klappers: †; padi: †; tabak: †.	3	5	3 608	2	4	2 812	—	—	—	1	1	49	6	10	*e)* 6 469
…46	—	—	—	2	†	klappers: 5400 stuks; copra: 24 pikol.	4	4	801	11	17	17 293	7	12	806	—	—	—	22	33	18 900
—	—	—	—	1	†	klappers: †.	—	—	—	1	2	1 248	—	—	—	—	—	—	1	2	1 248
…46	1	†	†	82	†		90	253	505535,5	164	252	512 233	51	63	8 887	13	15	2 015	318	583	1028670,5

d) Liberia-koffie is geoogst van de ondernemingen Way Halim in de Lampongsche districten (750 pikol), Bojong, Tanaw en Sindoran in Menado (275, 68 en 305 pikol).
Robusta-koffie is geoogst van de ondernemingen Pager Alam Estate en Pasemah Estate in Palembang (6400 en 900 pikol) en Bojong, Tanaw en Kalasai in Menado (50, 52 en 58 pikol); bovendien nog 1182 pikol in de Padangsche Bovenlanden en 9000 pikol in Benkoelen.

e) Hieronder is, behalve het in noot *a* bedoelde huurland Lajang Totaka (groot 49 bouws), ook opgenomen de geschatte grootte (200 bouws) van de oostelijke groep der Postillon-eilanden.

f) De opgegeven opbrengst heeft betrekking op de opbrengst der muskaatnoten in den dop, welke, herleid in de verhouding van 3 noten in tot 2 noten uit den dop, uitmaakt eene hoeveelheid van 1058,6 pikol. Van deze perceelen is tevens geoogst 275 pikol foelie.

II. Ondernemingen van landbouw, gevestigd in zelfbesturende landschappen ter Oostkust van Sumatra [1]), krachtens met de inlandsche bestuurders gesloten en door het Europeesch bestuur goedgekeurde overeenkomsten.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in pikols).	Aantal werklieden a): bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a): in dagdienst gebezigd.

A. Tabaksondernemingen.

Afdeeling Deli en Serdang.

Totalen: 84 gewerkt hebbende ondernemingen; geoogst: 228560 pikol; totaal der contractkoelies: 56706, der daglooners: 3062.

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid (in bouws)	Verkregen opbrengst (in pikols)	bij overeenkomst aangenomen	in dagdienst gebezigd
1	Bandar Kalipah of Timbang Deli	Deli-Maatschappij	5 000	4 942	966	—
2	Boeloe Tjina	Id.	7·656	4 500	1 047	—
3	Helvetia	Id.	3 617	3 640	960	—
4	Medan-Estate	Id.	500	4 375	838	—
5	Mariëndal	Id.	3 000	4 350	976	—
6	Paja Bakoeng	Id.	3 720	2 700	887	—
7	Polonia	Id.	1 100	2 635	769	—
8	Sempali	Id.	13 500	4 250	792	—
9	Bekala	Id.	3 000	3 866	983	—
10	Charlottenburg	Id.	1 800	†	†	†
11	Belawan	Id.	1 600	4 975	873	141
12	Toentoengan	Id.	2 000	4 500	840	15
13	Boven-Bekala	Id.	2 864	†	†	†
14	Kwala Petimoes	Id.	5 066	†	†	†
15	Batoe Sangkahan	Id.		†	†	†
16	Oedjoeng Deling	Id.	2 757	†	†	†
17	Deli Toea	Id.	3 800	4 000	942	79
18	Padang Boelan	Amsterdam-Deli-Compagnie	3 396	3 429	1 282	—
19	Amplas	Id.	2 371	3 595	898	—
20	Sembahé	Id.	539,7	†	†	†
21	Kelahoen Pinang	Id.	2 043	4 386	892	—
22	Gloegoer en Bekeri	Id.	3 840	5 189	975	9
23	Ramboetan	Id.	4 451	3 095	1 253	2
24	Paja Bagas	Id.	2 512			
25	Gedong Djohore	Deli-Batavia-Maatschappij	3 546,2	3 397	1 129	—
26	Timbang Langkat	Id.	2 625	4 048	792	—
27	Tandem Hillir	Id.	3 483	3 600	802	—
28	Tandem	Id.	3 859	4 500	1 168	—
29	Rotterdam A.	Medan-Tabakmaatschappij	5 182	4 000	871	—
30	Rotterdam B.	Id.		3 380	1 080	—
31	Petani	Id.	1 434,5	†	†	†
32	Nieuw-Betimoes	Id.	1 682	†	†	†
33	Two Rivers	Id.	3 833	4 527	971	50
34	Kwala Namoe	Id.	3 640	3 549	1 170	50

[1]) Voor eene nominatieve opgave van de ondernemingen van den hierbedoelden aard, gevestigd in de overige gewesten der buitenbezittingen, zie men de vanwege het departement van binnenlandsch bestuur uitgegeven lijst van landbouwondernemingen, jaargang 1914.

a) Kortheidshalve is de landaard der koelies niet voor elke onderneming afzonderlijk opgegeven; zie echter de recapitulatie op blz. 16 dezer bijlage.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in pikols).	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
35	Kloempang	Tabakmaatschappij Arendsburg	4 910	4 750	1 406	—
36	Soengei Mentjirim	Id.	5 436	3 610	846	—
37	Soengei Bras	Id.				
38	Klambir V	Id.	331	2 860	904	—
39	Soengei Krio Kanan	Id.	1 006	2 768	1 387	—
40	Bandar Bedjamboe	Deli-Cultuurmaatschappij	3 127,8	1 139	953	—
41	Germania	Id.	800	3 573	749	—
42	Saëntis	Id.	3 590	3 806	742	—
43	Soengei Mergat	Id.				
44	Mabar	Id.	3 946	3 463	866	—
45	Soengei Pekaran	J. Lühmann	1 867	2 788	774	—
46	Soengei Diski	Id.				
47	Saint Cyr	Deli-Langkat-Tabakmaatschappij	2 893	3 730	1 198	—
48	Arnhemia	Rotterdam-Deli-Maatschappij	2 836,8	3 052	1 009	40
49	Pabatoe	Id.	7 452,8	5 290	1 296	135
50	Goenoeng Kataran	Id.		4 396	945	—
51	Si Malas of Bah Soemboe	Id.	10 685	3 550	593	241
52	Badja Linggei	Id.	5 222	1 903	670	84
53	Dolok Merawan	Id.	2 808,4	3 360	555	43
54	Rimboen	Rimboen-Tabakmaatschappij	3 665	3 648	997	—
55	Taboeran of Roemah Kinangkong	Id.	5 149	†	†	†
56	Patoembah	Senembah-Maatschappij	3 736	5 307	1 128	—
57	Namoe Soerau	Id.	8 656	†	†	†
58	Tandjong Merawakanan	Id.	9 510	5 555	1 059	89
59	Tandjong Merawakiri	Id.		4 505	1 120	83
60	Soengei Bakasa en Telok Raga	Id.		5 900	1 017	1 017
61	Pagar Marbau	Id.	8 078,8	2 450	784	50
62	Loeboe Pakam	Id.		2 350	758	—
63	Batang Kwis I	Id.	7 892	3 627	1 123	11
64	Goenoeng Rintih	Id.	500	4 400	497	421
65	Bongbongan	Serdang-Tabakmaatschappij	6 954	2 497	668	40
66	Ramoenia A	Ramoenia-Cultuurmaatschappij	3 626	3 118	1 141	—
67	Oedjoeng Silau Oeloe of Martaburg	Id.	3 636	3 209	737	26
68	Koetarih	Tabakbau-Aktiën-Gesellschaft Tjinta Radja	2 152	2 872	820	—
69	Sennah	Tabakmaatschappij Sennah	1 719,2	2 016	30	14
70	Titian Oerat	Amsterdam-Serdang-Tabak-Compagnie	4 458,2	2 003	690	—
71	Melati (Simpang Ampat)	Id.	3 407,9	2 200	695	—
72	Sibarau I	Padang-Tabakmaatschappij	2 174,8	3 253	1 004	70
73	Sibarau II of Goenoeng Boko	Id.	1 796			
74	Paja Mabar	Id.	2 741			
75	Oedjoeng Silau Hilir	Id.	1 021,5			

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in pikols).	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
76	Soengei Bamban A	Holland-Sumatra-Tabakmaatschappij. .	2 017			
77	Soengei Bamban B	Id. . .	529	7 200	927	72
78	Soengei Gampoe Alang	Id. . .	4 759			
79	Soengei Krapoh.	Tabakmaatschappij Soengei Krapoh . .	6 107	4 730	1 636	165
80	Soengei Boeloe	Deli-Bank	2 964,5	838	264	45
81	Soengei Priok	Th. L. A. Runge	5 293,1			
82	Dolok Masihoel A	Holland-Deli-Compagnie	1 776,9			
83	Dolok Masihoel B	Id.	1 011,7	3 416	562	70
84	Dolok Masihoel C	Id.	176,8			

Afdeeling Langkat.

Totalen: 35 gewerkt hebbende ondernemingen; geoogst: 103234 pikol; totaal der contractkoelies: 17755, der daglooners: 2721.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid	Verkregen opbrengst	bij overeenkomst aangenomen.	in dagdienst gebezigd.
85	Ludwigsburg.	Langkat-Tabakmaatschappij	5 256	4 302	888	124
86	Tjinta Radja.	Tabakbau-Aktiën-Gesellschaft Tjinta Radja	6 182	2 411	811	62
87	Tandjong Slamat	Deli-Maatschappij.	4 000	3 400	981	21
88	Kwala Bingei	Id.	6 425	2 780	891	59
89	Loeboe Dalem	Id.	5 000	3 600	610	137
90	Poengei.	Id.	2 735	3 572	373	61
91	Kwala Begoemit	Id.	6 310	3 600	524	125
92	Tandjong Djati	Id.	4 626	3 550	202	217
93	Kwala Mentjirim	Id.	2 610	5 160	534	87
94	Lambiki	Id.	3 495	4 800	522	80
95	Namoe Oekoer	Id.	18 310			
96	Namoe Trassi	Id.	2 010	4 900	440	93
97	Androng of Selajong.	Medan-Tabakmaatschappij	6 640	3 619	591	87
98	Bindjai.	Deli-Batavia-Maatschappij	3 551	3 872	450	31
99	Poelau Ramboeng	Id.	3 808	1 118	440	10
100	Lau Boentoe.	Id.	10 699,2	4 367	810	77
101	Paja Djamboe I.	United Langkat-Plantations-Company Lim.	1 561,3			
102	Paja Djamboe II	Id.	1 822	4 199	657	92
103	Soengei Gerpa	Id.	2 159,6	3 616	493	111
104	Padang Brahrang	Id.		6 500	647	85
105	Padang Tjermin	Id.	9 922	5 364	679	174
106	Doerian Moelau.	Id.		3 034	379	72
107	Tandjong Bringin	Shanghai Sumatra-Tobacco-Company Lim.	8 989	4 537	1 379	423
108	Lau Boen	Nederland-Langkat-Cultuurmaatschappij	3 084,4	†	†	†
109	Bekioen.	Amsterdam-Langkat-Compagnie . . .	7 468	5 364	679	174
110	Sakoeda	Id. . . .	5 356			
111	Serapit	Id. . . .	8 508,8	3 400	541	114
112	Soekaranda	Id. . . .	2 279			

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in pikols).	Aantal werklieden *a*) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden *a*) in dagdienst gebezigd.
113	Tandjong Kleling	Amsterdam-Langkat-Compagnie . . .	540	500	400	—
114	Namoe Djawi of Tandjong Langkat	Id. . . .	2 571	3 509	502	40
115	Lingga	Rimboen-Tabakmaatschappij.	5 767	2 260	317	72
116	Wampoe	Wampoe Tobacco- and Rubber-Estates Lim.	6 993,3	4 000	865	53
117	Tamboenan A	Firma Bunge & Co.	2 000			
118	Tamboenan B	Id.	2 500	1 900	1 150	40
119	Soengei Bekoelap	Id.	500			

Afdeeling Asahan.

Totalen: 2 gewerkt hebbende ondernemingen; geoogst: 6 593 pikol; totaal der contractkoelies: 2 015, der daglooners: 160.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid	Verkregen opbrengst	bij overeenkomst aangenomen	in dagdienst gebezigd
120	Hessa-Oost	Hessa-Tabakmaatschappij.	2 719,3	3 367	1 243	—
121	Tandjong Koeba	Bah Lias Tobacco- and Rubber-Estates Lim.	2 242,2	3 226	772	160

Afdeeling Simeloengoen en de Karolanden.

Totalen: 2 gewerkt hebbende ondernemingen; geoogst: 4 103 pikol; totaal der contractkoelies: 1 937, der daglooners: 256.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid	Verkregen opbrengst	bij overeenkomst aangenomen	in dagdienst gebezigd
122	Bah Bajoe.	Nederlandsch-Indisch Land-Syndicaat .	2 427	899	608	52
123	Dolok Merangir.	Cultuurmaatschappij Dolok Merangir .	4 082,7	3 204	1 329	204

B. Koffieondernemingen.

Afdeeling Deli en Serdang.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid	Verkregen opbrengst	bij overeenkomst aangenomen	in dagdienst gebezigd
1	Dolok Baros	Dolok-Baros Caoutchouc- en koffiecultuurmaatschappij	763,5	385	183	2
2	Bandar Baroe	Deli-Batavia-Rubbermaatschappij . . .	1 014,4	100	112	—
3	Poeloe Tagor.	Id. . . .	686,2	Liberia 140 Robusta 280	312	2
4	Sarang Giting	Id. . . .	3 447,2	3 000	427	—
5	Adolina.	Serdang-Tabakmaatschappij	4 000	2 390	285	—
6	Soengei Merah en Kali Tawang.	United Serdang (Sumatra) Rubber-Plantations Lim.	3 773,8	115	16	288
7	Timbang Deli	Rubber-Cultuurmaatschij Timbang Deli	1 500	200	896	3
8	Sennah.	Tabakmaatschappij Sennah	*b*)	—	†	†
9	Soengei Karang.	Rubber Cultuurmaatschappij Amsterdam	695	Liberia 1250 Robusta 1050	765	—
10	Paja Niboeng	Id.	1 716,43	Liberia 380 Robusta 1500	682	9
11	Liberia	Id.	593			
12	Heinidale	Id.	500	500	496	—
13	Kotangan	Nederlandsche Rubbermaatschappij . .	713	—	564	586
14	Soengei Poetih	Id. . . .	1 019	Liberia 600 Robusta 500	573	17
15	Serbodjadi.	Sumatra-Rubber-Cultuurmaatschappij Serbodjadi	757,6	1 400	589	25
16	Rambei of Bandar Pinang. . .	Bandar (Sumatra) Rubber Company Lim..	2 281,7	1 600	836	836
17	Soengei Parit	Amsterdam-Bedagai-Tabak-Compagnie .	3 246	100	359	—
18	Tanah Radja.	Indische Rubber-Compagnie.	4 418,7	3 000	787	—
19	Soengei Biroeng.	Firma Bunge & Co.	3 063	175	280	—

b) Deze onderneming is reeds vermeld als tabaks-onderneming.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in pikols).	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
	Afdeeling Langkat.					
20	Balei Gadjah I	Rotterdam Langkat-Rubbermaatschappij	141,7	150	250	—
21	Balei Gadjah II.	Id.	623,5			
22	Soengei Moesam	W. Cornfield	2 677	—	68	—
23	Basilam	Rubbermaatschappij Bah Silam . . .	6 225,3	—	340	—
24	Boekit Lawang	Cultuurmaatschappij Boekit Lawang .	4 932	—	546	—
25	Bandar Teloe	Rubbermaatschappij Si Boelan. . . .	583,4	—	194	2
26	Tandjoeng Poetri	Id.	5 451,8	—	390	—
27	Namoe Djawi of Tandjong Langkat	Amsterdam Langkat-Compagnie . . .	b)	—	†	†
28	Tamboenan A	Firma Bunge & Co.	b)	—	†	†
29	Tamboenan B	Id.	b)	—	†	†
30	Soengei Bekoelap	Id.	b)	—	†	†
	Afdeeling Asahan.					
31	Bandar Slamat	Rubber-Cultuurmaatschappij Amsterdam	2 221,9	1 800	1 365	15
32	Sentang	Id.	3 805	400	1 012	—
33	Soengei Radja	Id.	1 345,5	†	†	†
34	Lima Manis	Id.	1 200	250	536	—
35	Soengei Soeka	Id.	2 669,8	†	†	†
36	Soengei Simoedjoer	Deli-Cultuurmaatschappij	4 389	—	116	—
37	Telok Dalem A, B, C en D . .	Société des Plantations de Telok Dalem	2 276,8	1 101	867	57
38	Poeloe Radja.	Les Huileries de Sumatra	7 913,5	†	482	—
39	Poelahan	Nederlandsche Handelmaatschappij . .	3 633	50	149	9
40	Bandar Poelau	Bandar-Rubbermaatschappij	2 301,5	†	†	†
41	Dolok	Dolok Rubber Estates Lim.	732,8	1 100	878	49
42	Tanah Hitam Hilir	Deli-Bank	1 500,6	—	116	—
43	Panigoran.	Cultuurmaatschappij Panigoran . . .	2 818	†	†	†
44	Soeka Radja.	Tengkoe Moesa	†	150	74	—
	Afdeeling Simeloengoen en de Karolanden.					
45	Bandar Negri	Deli-Batavia-Rubbermaatschappij . . .	4 224	4 300	475	30
46	Dolok Oeloe	Id. . . .	4 932	4 200	301	106
47	Perdagangan.	Nederlandsche Rubbermaatschappij . .	2 695	100	312	17
48	Taloen Seragih	Dolok Rubber-Estates Lim.	734	6 000	880	68
49	Taloen Seragih II	Id.	712,1			
50	Silau Priboean	Priboean Cultuur-Syndicaat	1 927,8	—	175	48
51	Dolok Malela.	Bangoen Landbouwmaatschappij . . .	1 600,7	—	—	136
52	Bangoen	Id. . . .	1 582,4	2 500	813	312
53	Pantoan	Id. . . .	2 092,8			
54	Sibolak	Eastern Sumatra Rubber Estates Lim..	440,3	—	140	—
55	Bah Bajoe.	Nederlandsch-Indisch Land-syndicaat .	b)	—	†	†
56	Dolok Merangir	Cultuurmaatschappij Dolok Merangir .	b)	5 000	†	†
57	Baris	Rubber Plantations Investment Trust Lim.	1 998	—	†	†

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in K.G.).	Aantal werklieden *a*) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden *a*) in dagdienst gebezigd.

C. Rubberondernemingen.

Afdeeling Deli en Serdang.

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid	Verkregen opbrengst	bij overeenkomst aangenomen	in dagdienst gebezigd
1	Namoe Rambei	United Serdang (Sumatra) Rubber-Plantations Lim.	6 580	247 500 88 563 101 561	1 041 631 1 135	52 23 9
2	Begerpang	Id.	2 854	272,025	959	959
3	Lantassan	Id.	956	146 376	968	—
4	Soengei Merah	Id.	*c*)	—	†	†
5	Dolok Baros	Dolok-Baros Caoutchouc- en Koffiecultuurmaatschappij	*c*)	—	†	†
6	Bandar Baroe	Deli-Batavia-Rubbermaatschappij	*c*)	—	†	†
7	Poelau Tagor	Id.	*c*)	11 500	†	†
8	Sarang Giting	Id.	*c*)	10 000	†	†
9	Adolina	Serdang-Tabakmaatschappij	*c*)	—	†	†
10	Adolina Oeloe	Id.	8 254	6 740	686	1
11	Bengabing	Rubbermaatschappij Si Boelan	2 892	—	446	—
12	Si Boelan	Id.	1 300,6	4 200	666	30
13	Panglima Radja	Id.	500,2			
14	Bandar Kwala	Sungei Buaja (Sumatra) Rubber Company Lim.	1 439,7	96 000	922	922
15	Bangoen Poerba of Dama Gloegoer	United Sumatra Rubber Estates Lim.	1 583,4	201 585	104	—
16	Tanah Abang	Id.	388,9	19 953	159	8
17	Silinda	Tabakbau-Aktien-Gesellschaft Tjinta Radja	3 500	37 000	860	860
18	Bandar Maria (Noord-)	Anglo-Sumatra-Rubber Company Lim.	1 500	93 476	689	3
19	Greahan	Id.	1 117,45	151 654	705	32
20	Batoe Gingging	Sialang-Rubber-Estates Lim.	727	51 820	509	9
21	Si Alang of Bah Perak	Id.	946,2	99 000	430	23
22	Tebing Tinggi en Paja Pinang	Id.	2 114	4 950	1 161	—
23	Batoe Rata	Batoe Rata (Sumatra) Rubber-Plantations Lim.	1 451,36	67 535	602	18
24	Gallia	Algemeene Cultuurmaatschappij	156	43 000	320	8
25	Soengei Karei	Soengei Karei (Sumatra) Rubber-Estates Lim.	644,5	127 000	462	88
26	Deli Moeda en Mata Pao	Deli-Moeda-Plantagenmaatschappij (Société des Plantations de Deli Moeda).	3 719,1 4 148,5	54 580	97	396
27	Tandjong Garboes	Medan-Tabakmaatschappij	4 500	—	356	—
28	Baloewa en Soekaloewei	Serdang-Central-Plantations Lim.	643,4 820	—	618	639
29	Hevea	Sumatra-Hevea-Compagnie	988	650	58	5
30	Bah Ilang	Rotterdam-Deli Hevea Lim.	1 833	20 000	641	—
31	Soengei Gampoe	Holland-Sumatra-Tabakmaatschappij.	4 759	—	†	†
32	Soengei Bamban A	Id.	*b*)	—	†	†
33	Soengei Bamban B	Id.	*b*)	—	†	†

c) Deze onderneming is reeds vermeld als koffieonderneming.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in K.G.).	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
34	Si Malas of Bah Soemboe . . .	Rotterdam-Deli-Maatschappij.	b)	3 000	†	†
35	Sibarau I	Padang Tabakmaatschappij	b)			
36	Sibarau II of Goenoeng Boko .	Id.	b)			
37	Paja Mabar	Id.	b)	3 000	†	†
38	Oedjoeng Silau Hilir	Id.	b)			
39	Sennah.	Tabakmaatschappij Sennah	b) c)	—	†	†
40	Timbang Deli	Rubber-Cultuurmaatschappij Timbang Deli.	c)	34 500	†	†
41	Soengei Karang.	Rubber-Cultuurmaatschappij Amsterdam	c)	6 500	†	†
42	Heinidale	Id.	c)	20 000	†	†
43	Liberia	Id.	c)	—	†	†
44	Paja Niboeng	Id.	c)	—	†	†
45	Kotangan	Nederlandsche Rubbermaatschappij . .	c)	39 619	†	†
46	Soengei Poetih	Id. . .	c)	—	†	†
47	Serbodjadi.	Sumatra Rubber-Cultuurmaatschappij Serbodjadi	c)	140 000	†	†
48	Rambei of Bandar Pinang. . .	Bandar (Sumatra) Rubber-Company Lim.	c)	80 000	†	†
49	Tanah Radja.	Indische Rubber-Compagnie.	c)	—	†	†
50	Soengei Biroeng	Firma Bunge & Co.	c)	—	†	†
51	Badja Linggei	Rotterdam-Deli-Maatschappij.	b)	—	†	†
52	Soengei Parit	Amsterdam-Bedagai-Tabak-Compagnie .	b)	4 250	†	†
53	Bandar Bedjamboe.	Deli-Cultuurmaatschappij	b)	—	†	†
54	Oedjoeng Silau Oeloe of Martaburg	Ramoenia-Cultuurmaatschappij. . . .	b)	1 200	†	†
55	Soengei Krapoh.	Tabakmaatschappij Soengei Krapoh . .	b)	—	†	†
56	Soengei Boeloe	Deli-Bank	b)	20 000	†	†
57	Soengei Priok	Th. L. A. Runge.	b)			
58	Soengei Bloetoe.	J. Lühmann	1 514,8	41 750	470	6
59	Mendaris	Mendaris (Sumatra) Rubber and Produce Estates Lim.	5 185	5 400	820	5
60	Soeka Tagi	W. ten Cate	59,2	—	—	8
61	Ramboeng (Simpang Ampat) . .	Guthrie and Co. Lim.	1 752,7	675	260	—
62	Silau Doenia.	C. A. Koning	3 890,2	390	104	2
63	Soengei Rampah I.	Sungei-Rampah-Rubber-Company Lim..	1 123,8	18 500	362	40
64	Soengei Rampah II	Id. . .	92,2			
65	Tanah Besik	Société financière des caoutchoucs de Padang	2 016,6	56 000	748	13
66	Dolok Masihoel A	Holland-Deli-Compagnie	b)	—	†	†
67	Dolok Masihoel B	Id.	b)	—	†	†
68	Dolok Masihoel C	Id.	b)	—	†	†
	Afdeeling Langkat.					
69	Tamaran	Shanghai Sumatra Tobacco Company Lim..	960	—	282	32
70	Tandjong Bringin	Id.	b)	95 000	†	†

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in K.G.).	Aantal werklieden *a*) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden *a*) in dagdienst gebezigd.
71	Boeloe Telang	Maatschappij tot mijn-, bosch- en landbouw-exploitatie in Langkat. . . .	1 901			
72	Aloer Gading Hilir	Id.	5 374,1	8 000	915	19
73	Aloer Gading Oeloe	Id.	5.368			
74	Boekit Melintang	H. Feringa	400	—	67	1
75	Serapoh	United Sumatra Rubber Estates Lim. .	2 782,6	2 500	407	—
76	Namoe Oengas	Insulinde (Sumatra) Rubber and Tobacco Estates Lim.	4 000	52 500	341	72
77	Kwala Krapoh	Boven-Langkat-Landbouwmaatschappij .	4 315,7	—	44	10
78	Soengei Moesam	W. Cornfield	*c*)	—	†	†
79	Balei Gadjah I	Rotterdam-Langkat-Rubbermaatschappij	*c*)	—	†	†
80	Balei Gadjah II.	Id.	*c*)	—	†	†
81	Basilam	Rubbermaatschappij Basilam	*c*)	—	†	†
82	Poelau Ramboeng.	Deli-Batavia-Maatschappij	*b*)	—	†	†
83	Lau Boentoe	Id.	*b*)	—	†	†
84	Tandjoeng Poetri	Rubbermaatschappij Si Boelan. . . .	*c*)	12 410	†	†
85	Soekaradja.	Id.	4 074,2	—	410	—
86	Glen Berviё	Glen Berviё-Rubber Company Lim. . .	960	9 500	500	27
87	Kwala Pesilam.	Ramoenia-Cultuurmaatschappij. . . .	2 018,3	12 500	837	—
88	Padang Toealang	Sumatra-Consolidated Rubber Estates Lim.	2 400	135 852	942	18
89	Boekit Sentang.	Sumatra-Proprietory-Plantations Lim. .	2 400	15 000	589	3
90	Langkat Estate.	Nederland Langkat-Rubbermaatschappij	1 086,7	7 500	374	450
91	Pematang Pandjang	Tengkoe Zainal Abidin en Hadji Abdoel Rachman.	500,3	—	—	7
92	Bebirah	H. Lutgert, A. de Vries, J. Schild en L. A. Belle	500,3	500	—	8
93	Toerangi	Rubber Plantations Investment Trust Lim.	4 586,5	—	506	15
94	Soengei Tampa.	Langkat Rubber Company Lim. . . .	570	74 207	†	†
95	Soengei Pendjara	Id.	570	96 747	†	†
96	Boekit Lawang.	Cultuurmaatschappij Boekit Lawang .	*c*)	—	†	†
97	Namoe Djawi of Tandjong Langkat	Amsterdam-Langkat-Company	*b*) *c*)	—	†	†
98	Tamboenan A	Firma Bunge & Co.	*b*) *c*)	—	†	†
99	Tamboenan B	Id.	*b*) *c*)	—	†	†
100	Tandjong Kleling	Amsterdam-Langkat-Compagnie . . .	*b*)	67 720	†	†
101	Wampoe	Wampoe Tobacco- and Rubber-Estates Lim.	*b*)	—	†	†
102	Soengei Roean	Langkat-Sumatra-Rubber Company Lim.	1 265,8			
103	Blankahan A.	Id.	450	145 461	716	7
104	Blankahan B	Id.	200			
105	Tandjong Slamat	Deli-Maatschappij.	†	55 000	815	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in K.G.).	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
	Afdeeling Asahan.					
106	Soengei Silau en Silau Meradja.	Rubber Cultuurmaatschappij Amsterdam	4 227 2 818	1 440	960	—
107	Bandar Slamat	Id.	c)	78 000	†	†
108	Sentang	Id.	c)	120 000	†	†
109	Lima Manis	Id.	c)	35 000	†	†
110	Soengei Soeka	Id.	c)	†	†	†
111	Si Paré Paré A.	Id.	1 109,6	—	661	17
112	Si Paré Paré B.	Id.	1 637,3			
113	Soengei Radja	Id.	1 345,5	†	†	†
114	Telok Dalem.	Société des Plantations de Telok Dalem	c)	94 000	902	39
115	Soengei Boenoet	Hollandsch-Amerikaansche Plantagemaatschappij	5 408,5	—	377	47
116	Soengei Bloetoe.	Id.				
117	Kwala Piasa.	Id.	2 747,4	—	556	—
118	Tanah Radja.	Id.	564	—	111	—
119	Oud-Tanah Radja	Id.	2 536	—	692	—
120	Serbangan.	Id.	6 159,7	—	1 061	5
121	Nieuw-Pondok Pandjang . . .	Id.	4 030,5	—	836	—
122	Nieuw-Kisaran	Id.	3 537	—	1 344	29
123	Ajer Poetih	Id.	3 491,9	—	1 033	—
124	Goerach Batoe	Id.	3 859,9	5 000	850	—
125	Soengei Sikasim	Id.	8 309,7	6 750	959	7
126	Soengei Baleh	Id.	2 285	4 500	891	—
127	Ambaloetoe	Rubbermaatschappij Ambaloetoe . . .	3 664	200	265	—
128	Soengei Piasa Oeloe	Piasa Oeloe Rubber Company Lim. . .	4 650	—	673	27
129	Silau Toewa	D. A. den Boesterd	2 000	6 500	183	—
130	Soengei Radja Kiri	Trading Company Lim. Soei Tek Bie .	30,2	—	†	†
131	Poelahan	Nederlandsche Handelmaatschappij . .	c)	—	†	†
132	Tanah Hitam Oeloe	Id. . .	1 810,8	†	†	†
133	Bandar Poelau	Bandar-Rubbermaatschappij	c)	†	†	†
134	Dolok	Dolok-Rubber-Estates Lim.	c)	—	†	†
135	Hessa-Oost	Hessa-Tabakmaatschappij.	b)	—	†	†
136	Tanah Hitam Hilir	Deli-Bank	c)	800	†	†
137	Soengei Simoedjoer	Deli-Cultuurmaatschappij	c)	—	†	†
138	Laut Tador	Mendaris (Sumatra) Rubber and Produce Estates Lim.	2 095,6	—	518	—
139	Tandjoeng Kasau	Tandjoeng Rubber-Company.	4 782	216 000	1 023	—
140	Tandjong Merah	Id.	†	135 000	648	—
141	Tandjong Doerian	Id.	1 995	—	1 017	47
142	Indrapoera	Bah Lias Tobacco- and Rubber-Estates Lim.	2 116	—	†	†
143	Gamboes	Id.	2 514,3	—	†	†
144	Soengei Brohol	Id.	†	19 075	560	94

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst (in K.G.).	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
145	Blimbing	F. H. A. Steens Zijnen	580,6	—	†	†
146	Soengei Bedjangkar A	Asahan-Rubber-Estates Lim.	3 078,8	37 500	802	—
147	Soengei Bedjangkar B	Id.	1 035,3			
148	Tanah Datar	Tanah Datar-Rubber-Estates Lim.	39	8 893	240	—
149	Doesoen	Id.	1 500,6			
150	Lima Poeloe	Compagnie des caoutchoucs de Padang	9 144	—	567	—
151	Lidah Tanah	J. Koning Jr.	360,4	—	62	22
152	Petatel	Laras-Sumatra Rubber Estates Lim.	3 345,3	—	159	—
153	Kwala Goenoeng	Dr. E. E. Waterhouse	3 204,7	—	38	—
154	Ajer Natas Soedari	Kwala Rubber-Estates Lim.	7 158,7	200	313	25
155	Sialang Poeloe Paneh	Id.	7 454,8			
156	Si Mengalem	Id.	954,9			
157	Kasie Radja	Id.	2 818			
158	Pangkattan	Sumatra Para-Rubber-Plantations Lim.	2 818	225 000	1 177	16
159	Kaloendang, Biawak en Calixberg	Sennah-Rubber-Company	5 453,6	550 000	3 000	—
160	Tjabang Doea	Bila (Sumatra) Rubber Lands Lim.	944,1	—	20	—
161	Batang Sapongol	Id.	3 854,3	—	102	36
162	Brussel	Sumatra-Caoutchoucmaatschappij	4 932	116 000	1 224	—
163	Pernantian	Id.	4 932	—	810	10
164	Panigoran	Cultuurmaatschappij Panigoran	c)	—	125	5
165	Milano	Marbau-Rubbermaatschappij	1 425,9	—	30	—
166	Soengei Mambang Moeda	C. G. Bruppacher	2 959	—	156	14
		Afdeeling Simeloengoen en de Karolanden.				
167	Bah Boelian	Central Sumatra-Rubber-Estates Lim.	5 776,5	—	228	—
168	Si Antar	Rubber-Plantations Investment Trust Lim.	4 328,4	7 650	565	—
169	Naga Hoeta I	Id.	40,8	3 375	677	—
170	Naga Hoeta II	Id.	4 448,3			
171	Baris	Id.	c)	—	†	†
172	Soengei Mangkai	Nederlandsche Rubbermaatschappij	1 386,5	100 000	709	4
173	Perdagangan	Id.	c)	11 000	†	†
174	Dolok Oeloe	Deli-Batavia-Rubbermaatschappij	c)	—	†	†
175	Bandar Negri	Id.	c)	14 909	†	†
176	Bah Bajoe	Nederlandsch-Indisch Landsyndicaat	b) c)	—	†	†
177	Soengei Rengas	Deli-Bank	2 753	—	19	19
178	Kerasaän	Nederlandsch-Indisch Landsyndicaat	2 205,4	1 000	667	—
179	Bah Biak	Marihat-Sumatra-Plantagen-Company	4 235,4	4 000	2 018	—
180	Bah Kasinda	Id.	6 060			
181	Bah Timoes	Id.	35,2	†	†	†
182	Bah Lias	Bah Lias Tobacco- and Rubber-Estates Lim.	3 331,2	—	481	48

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst.	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gezigd.
183	Taloen Seragih I	Dolok Rubber Estates Lim.	c)			
184	Taloen Seragih II	Id.	c)	65 000 K.G.	†	†
185	Silau Priboean	Priboean Cultuur-Syndicaat	c)	—	†	†
186	Bangoen	Bangoen-Landbouwmaatschappij . . .	c)	—	†	†
187	Pantoan	Id. . . .	c)	—	†	†
188	Kwala Raboe.	Eastern-Sumatra-Rubber-Estates Lim. .	1 552,8	—	140	—
189	Tamporas	Id. .	1 820,6	—	212	—
190	Sibolak	Id. .	c)	—	†	†
191	Dolok Merangir	Cultuurmaatschappij Dolok Merangir .	b) c)	—	†	†

Afdeeling Bengkalis.

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid.	Verkregen opbrengst.	bij overeenkomst aangenomen.	in dagdienst gezigd.
192	Balei Kajang.	Deli-Bank	730,3	—	100	23
193	Soeka Djadi	Siak (Sumatra) Rubber Estates Lim. .	458,3			
194	Tjinta Radja	Id. . .	845	34 894 K.G.	405	14

D. Andere ondernemingen.

Afdeeling Deli en Serdang.

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid.	Verkregen opbrengst.	bij overeenkomst aangenomen.	in dagdienst gezigd.
1	Si Alang	Rubbermaatschappij Si Boelan. . . .	4 075,6	klappers: †.		
2	Ramboeng Oeloe	Id.	2 321,2	klappers: †.	—	30
3	Ramoenia A	Ramoenia-Cultuurmaatschappij. . . .	b)	klappers: †.	†	†
4	Bengabing.	Rubbermaatschappij Si Boelan. . . .	d)	klappers: †.	†	†
5	Si Boelan	Id.	d)	klappers: †.	†	†
6	Panglima Radja.	Id.	d)	klappers: †.	†	†
7	Soengei Rampah I	Soengei Rampah Rubber Company Lim.	d)	klappers: †.	†	†
8	Soengei Rampah II	Id.	d)	klappers: †.	†	†
9	Soeka Tagi	W. ten Cate	d)	klappers: 7 000 stuks.	†	20
10	Plintahan	Rampah Cocoanut-Estates Lim. . . .	2 501,7	copra: 2 480 pikol.	192	14

Afdeeling Langkat.

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid.	Verkregen opbrengst.	bij overeenkomst aangenomen.	in dagdienst gezigd.
11	Soengei Serdang	E. E. M. Wolfhügel.	3 410,2	palmolie: †.	18	59

Afdeeling Asahan.

Volgnummer.	Ondernemingen.	Ondernemers.	Uitgestrektheid.	Verkregen opbrengst.	bij overeenkomst aangenomen.	in dagdienst gezigd.
12	Soengei Radja	Maatschappij voor ondernemingen in Nederlandsch-Indië	1 581	klappers: 350 000 stuks	362	11
13	Pematang Djering.	Deli-Klapper-Cultuurmaatschappij. . .	1 344	klappers: †.	61	51
14	Donia	A. Langereis	56,3	klappers: †.	†	†
15	Lima Laras	Batoe Bahra Cocos-Syndicaat	3 523	klappers: †.	36	1
16	Pematang Rambei.	C. C. A. Baron von Autenried	2 818	klappers: †.	†	†
17	Soengei Radja Kiri	Trading Company Lim. Soei Tek Bie .	d)	klappers: †.	16	6
18	Dolok	Dolok Rubber Estates Lim.	c) d)	klappers: †.	†	†

d) Deze onderneming is reeds genoemd als rubberonderneming.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst.	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
19	Indrapoera	Bah Lias Tobacco- and Rubber-Estates Lim.	d)	klappers: †.	†	†
20	Gamboes	Id.	d)	klappers: †.	†	†
21	Tanah Datar.	Tanah Datar Rubber Estates Lim. . .	d)	klappers: 240 000 stuks.	†	†
22	Doesoen	Id.	d)	klappers: †.	†	†
23	Soengei Bengang	Tengkoe Moesa	†	klappers: 500 000 stuks.	81	—
24	Haboko.	Haboko Tea Company.	4 255,2	thee: †.	425	—
25	Laut Tador	Mendaris (Sumatra) Rubber and Produce Estates Lim.	d)	thee: †.	†	†
26	Poeloe Radja.	Les Huileries de Sumatra	c)	palmolie: †.	—	12
27	Goenoeng Melajoe.	Goenoeng Melajoe Plantagen-Gesellschaft	3 018,2	gambirblad: 11 000 000 K.G.	1 379	70

Afdeeling Simeloengoen en de Karolanden.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de overeenkomst loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen opbrengst.	Aantal werklieden a) bij overeenkomst aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
28	Perdagangan Temoean	Bank- en Handelsvereeniging Naudin ten Cate & Co.	113	6 000	—	31
29	Bah Biroeng Oeloe A	Nederlandsch-Indisch Landsyndicaat. .	1 832	thee: †.	833	—
30	Pagar Djawa.	Rubber Plantations Investment Trust Lim.	4 922,5	thee: †.	1 716	22
31	Si Antar	Id.	d)	thee: †.	789	—
32	Baris	Id.	d)	thee: 393 750 K.G.	2 359	246
33	Naga Hoeta I	Id.	d)			
34	Naga Hoeta II	Id.	d)			
35	Bah Biak	Marikat Sumatra Plantagen-Company .	d)	thee: †.	†	†
36	Bah Kasinda.	Id.	d)	thee: †.	†	†
37	Bah Timoes	Id.	d)	thee: †.	†	†
38	Pamoedian Estate.	Sakoeda Tea and Produce Syndicate .	1 208,5	thee: †.	411	6

RECAPITULATIE.

Aantal gedurende 1914 gebezigde werklieden — CONTRACTKOELIES.

AFDEELINGEN.	Aantal ondernemingen in 1914 in werking geweest.	Verkregen tabaksopbrengst (in pikols).	Chineezen.	Klingaleezen en Bengaleezen.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Bojans.	Javaansche vrouwen.	Soendaneesche vrouwen.	Bantammers.	Baweaneezen.	Batakkers.	Veldkoelies (niet nader afzonderlijk gespecificeerd).	TOTAAL.
Deli en Serdang.	84	228560	16995	1779	21246	33	7	—	33	151	3357	10	—	97	36	12962	56706
Langkat . . .	35	103234	2949	1141	11488	—	—	—	—	25	186	—	—	—	—	1966	17755
Asahan. . . .	2	6593	688	40	1103	—	—	—	35	—	149	—	—	—	—	—	2015
Simeloengoen en de Karolanden	2	4103	943	15	602	—	—	—	—	—	351	—	26	—	—	—	1937
Totalen betreffende de tabaksondernemingen.	123	342490	21575	2975	34439	33	7	—	68	176	4043	10	26	97	36	14928	78413
Bovendien wordt nog nevenstaand aantal koelies opgegeven voor 158 van de overige gewerkt hebbende ondernemingen			6588	585	52213	674	21	42	474	—	22650	247	—	—	—	116	83810
Algemeene totalen . .			28163	3560	86652	707	28	42	542	176	26693	257	26	97	36	15044	162 223

Aantal gedurende 1914 gebezigde werklieden — DAGLOONERS.

AFDEELINGEN.	Chineezen.	Klingaleezen en Bengaleezen.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Bojans.	Javaansche vrouwen.	Soendaneesche vrouwen.	Bantammers.	Baweaneezen.	Batakkers.	Kolonisten.	TOTAAL.
Deli en Serdang.	494	2	904	13	—	101	536	115	407	—	360	121	9	—	3062
Langkat . . .	56	14	737	—	—	42	1523	61	160	—	—	—	128	—	2721
Asahan. . . .	—	—	100	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	160
Simeloengoen en de Karolanden	204	—	—	—	—	—	17	—	—	—	7	—	28	—	256
Totalen betreffende de tabaksondernemingen.	754	16	1741	13	—	143	2136	176	567	—	367	121	165	—	619[illegible]
Bovendien wordt nog nevenstaand aantal koelies opgegeven voor 158 van de overige gewerkt hebbende ondernemingen	1327	78	3921	487	12	64	220	2	2082	154	—	—	446	3	8796
Algemeene totalen . .	2081	94	5662	500	12	207	2356	178	2649	154	367	121	611	3	14995

III. Overzicht van het landbouwbedrijf op gronden, buiten de Oostkust van Sumatra in de buitenbezittingen, verkregen van vorsten of hoofden van in het genot van zelfbestuur gelaten landschappen, dan wel namens deze vorsten, door de hoofden van gewestelijk bestuur bij overeenkomst afgestaan.

GEWESTEN.	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid. Totaal aantal bouws.	Uitgestrektheid. Aantal beplante bouws.	In dienst gestelde werklieden. Javanen.	Soendaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Madoereezen.	Chineezen.	Japanners.	Andere natiën.	Verkregen opbrengst. [2] Koffie (pikol).	Rubber (K.G.).	Gambir (K.G.).	Getahpertja (pikol).	Klappers (stuks).
Riouw en onderhoorigheden [1]	22	42	97 293	23 586	5688	—	95	—	—	475	2	78	56 (1)	170 736 (4)	1 145 280 (1)	800 (1)	†
Westerafdeeling van Borneo	3	†	11 128	200	213	72	1	14	51	1	—	—	—	†	†	†	†
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . .	3	4	10 068	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	†	†	†	†
Timor en onderhoorigheden	2	2	10 240	310	—	—	—	—	—	—	—	—	80 (1)	—	—	—	†
Celebes en onderhoorigheden	27	27	7 691	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	† [3]

[1]) De door het voormalig zelfbestuur van Lingga—Riouw uitgegeven landbouwconcessiën worden beschouwd als te zijn verleend door het Gouvernement van Nederlandsch-Indië.

[2]) Slechts van enkele ondernemingen werd een opgaaf omtrent de opbrengst ontvangen; het aantal ondernemingen, betrekking hebbende op de gegeven hoeveelheid product, is tusschen ( ) vermeld.

[3]) In Celebes en onderhoorigheden zijn de meeste terreinen in 1914 met klappers beplant, doch de uitgeplante oppervlakte werd niet opgegeven.

Bijlage PP.

(Zie hoofdstuk O, afd. II, § 1, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende het BOSCHWEZEN op Java en Madoera over 1914.

PP

I. OVERZICHT van die ondernemingen voor den aankap van hout in 's lands bosschen op Java.

Volgnummer.	NAMEN EN LIGGING DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER CONTRACTANTEN.	Uitgestrektheid van het contractsgebied (in hectaren).	Duur van de overeenkomst.	
	Ondernemingen				
	Rembang.				
1	Gabloek (distr. Ngawen, afd. Blora).	Ned.-Indische Houtaankapmaatschappij.	85	15 Sept. 1914 tot 15 Sept. 1916.	f
2	Talkidang (distr. Randoeblatoeng, afd. Blora).	Idem.	157	15 Sept. 1914 tot 15 Sept. 1917.	f
3	Sendangagoeng (distr. Randoeblatoeng, afd. Blora).	Handelmaatschappij Sioe Liem Kongsi.	58	1 Oct. 1914 tot 1 Oct. 1916.	f
4	Boelakgading (distr. Randoeblatoeng, afd. Blora).	Idem.	97	1 Oct. 1914 tot 1 Oct. 1916.	f
5	Woldjengking (distr. Karangdjati, afd. Blora).	Javasche Boschexploitatiemaatschappij v/h P. Buwalda en C°.	91	10 Dec. 1914 tot 10 Dec. 1917.	f
6	Baté (distr. Djatiraga, afd. Toeban).	Idem.	58	1 Sept. 1914 tot 1 Sept. 1915.	
7	Ketangi II (distr. Tambakredjo, afd. Bodjonegoro).	Njoo Swie Lian.	371	1 Jan. 1914 tot 1 Jan. 1922.	f
8	Kesambi-Gantjet c.a. (distr. en afd. Bodjonegoro).	Ned.-Indische Houtaankapmaatschappij.	596	23 Jan. 1914 tot 23 Jan. 1916.	
	Madioen.				
9	Redjoeno (nazuivering van een deel van het 3de jaarperceel en van het geheele 5de jaarperceel van het voormalige boschperceel van dien naam) (distr. Dera, afd. Ngawi).	Erven Njoe Kie Siong.	—	29 April 1914 tot 29 April 1915.	
10	Randoealas (distrn. Bagi en Kanigara, afd. Madioen).	Javasche Boschexploitatiemaatschappij v/h P. Buwalda en C°.	302	15 Aug. 1914 tot 15 Aug. 1920.	f

[1]) Een overzicht van alle in 1914 gewerkt hebbende houtaankapondernemingen is opgenomen in het Verslag van den dienst van het boschwezen over 1914.

a) De opgegeven retributie per M³. timmerhout heeft betrekking op balkenhout van 5 M. lengte en daarboven. Voor hout van mindere lengte zijn lagere eenheidsprijzen bepaald.

b) Deze raming brengt voor het Gouvernement geenerlei aansprakelijkheid met zich.

c) De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen de hoeveelheden hout aan van elke der drie gebruikelijke soorten van afmeting (5 M. lengte en daarboven, 3 t/m 4¾ M. lengte en van minder dan 3 M. lengte), welke de opgegeven timmerhoutmassa geacht wordt te bevatten.

Java. waarvoor de met het Gouvernement gesloten overeenkomsten in 1914 zijn in werking getreden. 1)

	Te betalen		Geraamde houtmassa. *b*) A: M³. timmerhout. B: stapelmeter brandhout.	Vastgestelde minimumprijs waarvoor, staande de aanbesteding, de exploitatie, respectievelijk zuivering van het boschperceel voorloopig mocht worden toegewezen	
ist.	pachtsom.	retributie per verkregen M³. timmerhout *a*) en per stapelmeter brandhout.		voor de geheele hout-massa.	voor elken M³. timmerhout van 5 M. lengte en daarboven en per stapelmeter brandhout.
ngen	**voor leegkapping.**				
ept.	f 53 200, te voldoen in 21 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 2540 en de overige elk groot f 2533.	—	A: 1512 (136 + 401 + 975) *c*) B: 10 000.	f 29 405	—
ept.	f 246 800, te voldoen in 33 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 7504 en de overige elk groot f 7478.	—	A: 4780 (574 + 1434 + 2772) B: 23 000.	112 638	—
Oct.	f 28 380, te voldoen in 21 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 1360 en de overige elk groot f 1351.	—	A: 740 (74 + 222 + 444) B: 4 200.	16 641	—
Oct.	f 157 750, te voldoen in 21 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 7530 en de overige elk groot f 7511.	—	A: 2945 (353 + 884 + 1708) B: 15 000.	75 521	—
ec.	f 141 339, te voldoen in 33 achtereenvolgende maandelijksche termijnen elk groot f 4283.	—	A: 3477 (452 + 1043 + 1982) B: 17 400.	70 956	—
pt.	—	f 26,74 per M³. timmerhout en f 0,40 per stapelmeter brandhout.	A: 500 (20 + 126 + 354) B: 5000.	Ondershands afgestaan.	
n.	f 298 000, te voldoen in 93 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 3232 en de overige elk groot f 3204.	—	A: 7234 (1085 + 1809 + 4340) B: 29 680.	148 369	—
n.	—	f 27,58 per M³. timmerhout en f 0,29 per stapelmeter brandhout.	A: 2000 (300 + 600 + 1100) B: 5 500.	Ondershands afgestaan.	
ril	—	f 20,23 per M³. timmerhout en f 0,43 per stapelmeter brandhout.	A: 500. B: 4000.	Ondershands afgestaan.	
g.	f 490 800, te voldoen in 69 achtereenvolgende maandelijksche termijnen, waarvan de eerste groot f 7184 en de overige elk groot f 7112.	—	A: 9200 (1380 + 3220 + 4600) B: 540 650.	271 054	—

II. RECAPITULEEREND OVERZICHT betreffende in 1914 (of gedurende een gedeelte van dat jaar) op overeenkomst met het Gouvernement gewerkt hebbende houtaankapondernemingen op Java.

AARD der perceelen (ondernemingen).	Aantal	In 1914 gekapt: M³. timmerhout.	In 1914 gekapt: stapelmeter brandhout.	In 1914 gestort: aan pachtsom.	In 1914 gestort: aan retributie.	In 1914 gestort: als schadeloosstelling wegens het niet schoongemaakt afleveren van één of meer der jaarperceelen.	In 1914 gestort: tot terugbetaling van uitgaven van landswege gedaan voor het ringen der eerste jaarperceelen en voor het vellen en bekappen van de boomen, die tot proefstammen bij de raming der houtmassa hebben gediend.	In 1914 gestort: aan boete wegens contractsovertreding en te late voldoening van pachtsom, retributie of andere verschuldigde betalingen.	TOTAAL.
Retributieperceelen. Leegkapperceelen . . .	8	5 686	23 473	—	f 114 475	—	f 230	f 7	f 114 712
Retributieperceelen. Afbakeningsperceelen. .	3	2 451	13 550	f 65 951	—	—	—	—	65 951
Retributieperceelen. Zuiverings- en gemengde leegkapzuiveringsperceelen	19	36 127	205 514	—	690 480	—	—	175	690 655
Pachtperceelen (leegkapperceelen)	42	42 904	283 003	1 244 167	—	f 1 170	2250	—	1 247 587
Totalen . . .	72	87 168	525 540	f 1 310 118	f 804 955	f 1 170	f 2480	f 182	f 2 118 905 a)

a) Bovendien is in 1914 in 's lands kas gestort f 280 wegens achterstallige pachtpenningen, f 249 wegens achterstallige boeten en f 298 wegens achterstallige schoonmaakkosten.

Bijlage QQ.

(Zie hoofdstuk O, afd. VI, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de HANDELSBEWEGING tusschen Nederlandsch-Indië [1] en landen of plaatsen daarbuiten gelegen, over 1914.

1) Wat de havens in zelfbesturende landschappen betreft, zijn in de statistiek alleen die havens behandeld, waar een *gouvernements* tol- of havenkantoor gevestigd is.

1°. Herkomst en bestemming der in- en uitgevoerde goederen, enz.

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
Voor rekening van particulieren.						
a. Java en Madoera.						
Nederland	f 98 360 570	f 15 008	f 2 812 066	f 67 653 075	f 28 000	f 5 000 000
Nederland (voor order)	—	—	—	16 634 995	—	—
Groot-Britannië	57 694 998	135 646	3 309 960	41 423 876	—	—
Engelsch Kanaal (voor order)	—	—	—	54 579 721	—	—
Frankrijk	2 363 763	—	61 700	5 911 831	—	—
Frankrijk (voor order)	—	—	—	464 967	—	—
België	3 643 116	—	—	926 705	—	—
Duitschland	15 811 146	—	—	2 191 123	—	—
Duitschland (voor order)	—	—	—	493 861	—	—
Oostenrijk	333 360	—	—	909 327	—	—
Zwitserland	922 343	—	—	—	—	—
Italië	5 657 901	—	—	1 750 031	—	—
Italië (voor order)	—	—	—	124 131	—	—
Spanje	9 123	—	—	29 871	—	—
Portugal	25 079	—	—	8 014	—	—
Gibraltar (voor order)	—	—	—	297 076	—	—
Zweden	234 135	—	—	3 491	—	—
Noorwegen	1 859	—	—	19 610	—	—
Denemarken	56 158	—	—	398 728	—	—
Rusland	143 269	—	—	1 162 502	—	—
Griekenland	2 090	—	—	—	—	—
Amerika	6 244 683	—	—	10 857 652	—	—
Turkije	4 656	—	1 093 250	69 122	—	—
Egypte	123 387	—	—	725 515	—	—
Egypte (voor order)	—	—	—	747	—	—
Port-Said (voor order)	—	—	—	9 693 151	—	—
Suez	—	—	—	—	—	—
Suez (voor order)	—	—	—	13 773	—	—
Arabië	17 734	—	—	44 618	—	—
Perzië	125	—	—	1 733	—	—
Engelsch-Indië	8 217 202	—	—	52 221 714	—	—
Canada (Van Couver)	—	—	—	151 976	—	—
Pinang	20 061	—	—	444 437	—	—
Malakka	6 191	—	—	111	—	—
Singapore	20 308 765	628 571	2 326 420	17 929 509	—	326 461
Siam	763 555	—	—	554 703	—	—
Saigon	14 083 021	—	—	60 038	—	—
China	7 332 495	—	—	6 222 828	—	—
Hongkong	5 734 840	176 863	670 330	19 537 126	—	—
Japan	5 572 459	—	—	10 848 630	—	—
Japan (voor order)	—	—	—	4 716 502	—	—
Philippijnen	99 641	—	—	12 346	—	—
Britsch Noord-Borneo	1 745	—	—	—	—	—
Serawak	—	—	—	—	—	—
Timor-Dilly	45 584	—	—	91 897	—	—
Cocos-eilanden	30 349	—	—	11 064	—	—
Australië	8 731 776	—	—	6 336 572	—	—
Elders	530 640	1 320	45 952	125 885	—	—
Totalen	f 263 127 789	f 957 408	f 10 819 678	f 335 654 584	f 28 000	f 5 326 461

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
	b. Buitenbezittingen.					
Nederland	f 26 414 393	f 12 732	f 269 466	f 61 256 133	f 301 989	—
Nederland (voor order)	—	—	—	3 806 212	337 888	—
Groot-Britannië	12 616 323	—	438 328	10 096 714	4 232 162	—
Engelsch Kanaal (voor order)	—	—	—	31 383	—	—
Frankrijk	301 310	—	—	10 361 185	—	—
Frankrijk (voor order)	—	—	—	3 553 898	—	—
België	392 304	—	—	820 575	—	—
België (voor order)	—	—	—	3 341	—	—
Duitschland	5 947 747	—	330	3 236 530	—	—
Duitschland (voor order)	—	—	—	726 690	—	—
Oostenrijk	135 423	—	—	132 805	—	—
Oostenrijk (voor order)	—	—	—	43 191	—	—
Zwitserland	332 440	—	—	—	—	—
Italië	131 285	—	—	887 841	—	—
Italië (voor order)	—	—	—	159 515	—	—
Spanje	23 896	—	—	—	—	—
Portugal	47 276	—	—	—	—	—
Gibraltar (voor order)	—	—	—	20 953 340	—	—
Zweden	119 049	—	—	725	—	—
Noorwegen	12 530	—	—	26 952	—	—
Denemarken	24 527	—	—	187 790	—	—
Rusland	695 533	—	—	8 983	—	—
Turkije	934	—	250	—	—	—
Amerika	3 447 942	—	—	5 450 468	—	—
Arabië	3 881	—	—	11 212	—	—
Egypte	720 397	—	—	3 661 613	—	—
Port-Said	—	—	—	—	—	—
Port-Said (voor order)	—	—	—	4 040 942	—	—
Suez	—	—	—	—	—	—
Suez (voor order)	—	—	—	—	—	—
Engelsch-Indië	6 935 501	—	10 000	15 178 994	—	—
Pinang	13 505 912	13 375	443 153	18 268 158	—	f 30 056
Malakka	314 096	—	—	5 478 717	—	—
Singapore	38 613 816	46 995	1 976 386	88 011 066	—	164 854
Siam	2 215 153	—	—	2 481 264	—	—
Canada	38	—	—	—	—	—
Saigon	579 519	—	—	1 374 325	—	—
China	2 070 814	—	—	12 277 549	—	—
Hongkong	585 537	9 220	1 270	4 099 158	—	—
Japan	1 018 126	—	—	3 613 951	—	—
Philippijnen	8 685	—	—	1 598 369	—	—
Serawak }	372 139	—	—	367 058	—	—
Britsch Noord-Borneo }						
Timor-Dilly	630 924	—	230	67 648	—	17 800
Australië	1 559 610	—	—	13 822 381	—	—
Elders	949 844	—	—	3 928 784	—	—
Totalen *a*)	f 120 726 904	f 82 322	f 3 139 413	f 300 025 460	f 4 872 039	f 212 710

a) De cijfers per gewest waren als volgt:

	Invoerwaarde.	Uitvoerwaarde.
Atjeh en onderhoorigheden	f 6 208 693	f 6 746 606
Oostkust van Sumatra	3 821 556	98 744 785
Tapanoeli	f 1 763 993	f 2 163 247
Sumatra's Westkust	9 364 449	9 336 628
Benkoelen	776 344	326 449
Lampongsche districten	293 247	1 026 606

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
Voor rekening van het Gouvernement.						
a. Java en Madoera.						
Nederland	f 18 691 596	f 150	f 3 320 000	f 19 198 609	—	—
Groot-Britannië	469 990	—	—	11 948	—	—
Frankrijk	27 110	—	—	—	—	—
België	106 759	—	—	—	—	—
Duitschland	283 824	—	—	—	—	—
Italië	301 070	—	—	—	—	—
Amerika	3 186	—	—	55 949	—	—
Engelsch-Indië	2 914 647	—	—	—	—	—
Singapore	64 135	—	—	—	—	—
Saigon	633 222	—	—	—	—	—
Hongkong	73 454	—	—	2 104	—	—
China	—	—	—	5 590	—	—
Japan	112 234	—	—	—	—	—
Australië	1 440 181	—	—	—	—	—
Elders	30 411	—	—	275	—	—
Totalen	f 25 151 819	f 150	f 3 320 000	f 19 274 475	—	—
b. Buitenbezittingen.						
Nederland	f 2 642 685	—	—	f 19 161 079	—	—
Groot-Britannië	111 998	—	—	—	—	—
Frankrijk	10 600	—	—	—	—	—
België	9 175	—	—	—	—	—
Duitschland	123 492	—	—	—	—	—
Amerika	1 613	—	—	—	—	—
Pinang	6 827	—	—	—	—	—
Singapore	188 973	—	—	181	—	—
Engelsch-Indië	16 442	—	—	—	—	—
Siam	162 000	—	—	—	—	—
Elders	59 523	—	—	—	—	—
Totalen	f 3 333 328	—	—	f 19 161 260	—	—

Palembang	f 9 582 254	f 23 789 642
Djambi	871 563	1 386 632
Riouw	7 353 015	39 285 932
Banka en onderhoorigheden	3 649 162	1 867 269
Billiton	2 581 730	2 753 298
Westerafdeeling van Borneo	5 939 685	13 930 908
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	10 921 284	59 653 625
Bali en Lombok	2 590 647	5 334 293
Celebes en onderhoorigheden	10 886 583	18 705 275
Menado	6 711 196	10 636 146
Ternate	1 200 847	1 689 137
Amboina	1 669 647	2 386 497
Timor en onderhoorigheden	241 019	262 514
Totalen buitenbezittingen	f 120 726 914	f 300 025 489
„ Java en Madoera	263 127 789	335 654 584
Algemeene totalen	f 383 854 703	f 635 680 073

Bij deze gewestelijke splitsing dient in het oog gehouden, dat als invoer in eenig gewest alleen is gerekend wat gelost is van hetgeen buiten Nederlandsch-Indië is ingeladen, en als uitvoer enkel wat geladen is met bestemming om buiten Nederlandsch-Indië gelost te worden. Uit dien hoofde bijv. rekent niet onder den uitvoer van Billiton, maar onder dien van Java en Madoera, het op Billiton gewonnen tin, voor zoover het ten verkoop naar Batavia wordt verscheept.

2°. Waarde der ingevoerde goederen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Voor rekening van particulieren.			
a. Java en Madoera.			
Aardewerk (dakpannen) .	f 47 128	—	f 47 128
Id. (grof), van alle soorten .	874 507	f 733 863	1 608 370
Id. (porselein), van alle soorten	330 962	569 989	900 951
Aardolie en smeeroliën .	131 633	830 950	962 583
Aluin	40 001	14 900	54 901
Alpaca en nikkelwaren .	111 712	76 382	188 094
Ammunitie	101 426	51 363	152 789
Automobielen	1 493 400	2 409 200	3 902 600
Automobielbanden . . .	399 339	1 106 021	1 505 360
Automobiel onderdeelen. .	138 757	137 348	276 105
Azijn en azijn-essence . .	82 334	18 726	101 060
Bedak	11 803	104 717	116 520
Bier	763 937	656 506	1 420 443
Blik en blikwerk	1 064 659	1 754 274	2 818 933
Boeken	735 182	163 114	898 296
Borstelmakerswerk . . .	28 839	52 145	80 984
Buskruit	23 225	53 217	76 442
Calcium-carbid	26 372	42 994	69 366
Caustic-soda	53 230	137 278	190 508
Cement	1 584 335	962 018	2 546 353
Dakbedekking (asbest-cement-dakleien, enz.) .	72 959	53 673	126 632
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen . . .	111 529	30 786	142 315
Drogerijen en medicijnen .	1 232 271	1 381 045	2 613 316
Eetwaren (biscuits) . . .	671 381	760 915	1 432 296
Id. (boter).	1 383 637	1 113 681	2 497 318
Id. (ghie)	—	37 219	37 219
Id. (hammen)	192 617	145 659	338 276
Id. (kaas)	294 875	4 416	299 291
Id. (melk)	426 513	1 345 002	1 771 515
Id. (visch)	125 872	7 903 467	8 029 339
Id. (vleesch)	206 558	306 273	512 831
Id. (vruchten)	2 715	43 311	46 026
Id. (alle andere soorten).	2 059 698	4 077 419	6 137 117
Fabrieks- en stoomwerktuigen	8 431 153	5 627 691	14 058 844
Garens	389 219	3 063 151	3 452 370
Gedistilleerd (brandewijn en cognac)	183 802	454 193	637 995
Id. (jenever)	629 450	3 323	632 773
Id. (likeuren)	103 308	129 454	232 762
Id. (reukwerken) . . .	546 432	663 648	1 210 080
Id. (whisky)	36 613	231 675	268 288
Id. (alle andere soorten)	52 799	36 372	89 171
Glas (venster-)	58 414	99 709	158 123
Glaswerk (dakpannen) . .	14 477	13 166	27 643
Id. (lampeglazen) . . .	4 167	248 170	252 337
Glaswerk (stopflesschen) .	f 19 859	f 282 089	f 301 948
Glas en glaswerk (alle andere soorten)	585 444	465 750	1 051 194
Gummiwaren en rijtuigbanden	64 320	86 869	151 189
Goud- en zilverwerk . .	199 069	166 246	365 315
Gloeikousjes	100 140	31 477	131 617
Hars	512 537	324 111	836 648
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	9 328	157 362	166 690
Id. (ander) en houtwerk	111 576	288 288	399 864
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	2 461 749	458 443	2 920 192
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	379 134	33 298	412 432
Id. (dakbedekking en goten)	31 565	49 854	814 19
Id. (gegalvaniseerd dakijzer)	186 718	2 403 808	2 590 526
Id. (buizen en pijpen) .	949 371	147 612	1 096 983
Id. (telegraaf-en telefoondraad en kabels) . .	55 363	59 938	115 301
Id. (alle andere soorten)	2 377 117	799 441	3 176 558
IJzer (in staven en platen)	1 197 745	920 518	2 118 263
IJzervitriool	1 128	1 723	2 851
IJzerwerk (spijkers) . . .	13 414	2 4929	38 343
Id. (draadnagels) . . .	420 654	367 255	787 909
Id. (casserollen) . . .	55 566	75 115	130 681
Id. (gegoten Europeesche pannen)	132 897	20 623	153 520
Id. (assen)	27 620	59 679	87 299
Id. (alle andere soorten)	1 685 426	1 282 522	2 967 948
Instrumenten (muziek-) .	272 620	173 365	445 985
Id. (andere)	83 104	60 399	143 503
Juweelen	47 624	25 635	73 259
Kaarsen	17 521	19 796	37 317
Katjangkedele(sojaboonen)	—	4 766 663	4 766 663
Kleederen	1 040 071	1 682 398	2 722 469
Koffermakerswerk . . .	128 843	183 337	312 180
Koffie	101 003	13 288	114 291
Kolen (steen-) en cokes .	168 332	4 169 939	4 338 271
Koolspitsen	64 844	36 495	101 339
Koper in bladen	203 220	359 070	562 290
Id. (ander) en koperwerk	672 389	487 534	1 159 923
Kopervitriool	22 400	129 371	151 771
Kramerij van alle soorten	1 983 375	1 600 695	3 590 070
Kurken	48 505	26 527	75 032
Lampen	369 837	459 653	829 490
Leder en lederwerk . . .	318 067	676 371	994 438
Lood (ruw en bewerkt) .	87 293	373 700	460 993
Lucifers (Europeesche) . .	1 333 853	285 102	1 618 955

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Lucifers (Japansche)	—	f 1 058 201	f 1 058 201
Machinerieën voor suikerfabrieken	f 2 571 888	1 443 575	4 015 463
Manufacturen (katoenen) (ruwe en ongebleekte)	3 186 990	4 020 326	7 207 316
Id. (id.) (gebleekte)	17 752 743	13 660 012	31 412 755
Id. (id.) (geverfde of gedr.)	9 545 220	20 932 745	30 477 965
Id. (wollen en halfwollen)	696 551	726 236	1 422 787
Id. (zijden en halfzijden)	163 847	1 514 983	1 678 830
Id. (zakken)	28 295	5 325 649	5 353 944
Id. (zeildoek)	40 469	5 794	46 263
Id. (andere)	591 008	846 426	1 437 434
Marmer in bladen	45 839	78 025	123 864
Matten en matwerk	13 512	172 938	186 450
Meel	25 725	3 330 251	3 355 976
Messenmakerswerk	199 206	96 094	295 300
Mest en meststoffen (oliekoeken)	1 084 387	376 055	1 460 442
Meubelen en schilderijen	420 850	345 495	766 345
Mineraalwater	109 795	90 154	199 949
Modewaren	628 493	1 467 107	2 095 600
Naaimachines	210 168	534 324	744 492
Nagelen	—	197 184	197 184
Olie (aard-) of petroleum	—	2 927 095	2 927 095
Id. (katjang-)	—	143 998	143 998
Id. (klapper-)	—	284 889	284 889
Id. (lijn-)	365 102	16 856	381 958
Id. (palm-)	42 568	64 565	107 133
Id. (andere)	37 778	71 080	108 858
Paarden	550	70 400	70 950
Papier	1 797 401	1 661 865	3 459 266
Paraffine	2 718	138 496	141 214
Pennemessen	126 231	35 951	162 182
Photographietoestellen en onderdeelen	27 864	31 409	59 273
Potlooden	40 373	25 713	66 086
Reukwerken (niet met gedistilleerd bereid)	41 631	90 161	131 792
Rijst (Siam-)	—	2 322 561	2 322 561
Id. (Saigon-)	—	14 078 769	14 078 769
Id. (Engelsch-Indische)	—	2 935 309	2 935 309
Id. (andere)	—	80 159	80 159
Rijtuigen	45 681	89 524	135 205
Rijwielen	756 946	173 257	930 203
Rijwielbanden	112 067	322 665	434 732
Salpeter	225	44 467	44 692
Scharen (geen ambachts- of landbouwgereedschap)	21 065	18 795	39 860
Schoenmakerswerk	193 030	209 161	402 191
Schrijf- en teekenbehoeften	220 360	88 948	309 308
Schrijfmachines	164 400	95 400	259 800
Speelkaarten (Europeesche)	35 211	9 693	44 904
Id. (Chineesche)	134 070	127 604	261 674

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Spoorwegmaterieel (rollend)	f 3 276 388	f 540 786	f 3 817 174
Staal en staalwerk	216 956	126 962	343 918
Steen (bewerkte en onbewerkte)	48 427	140 870	189 297
Steenen (vuurvaste)	127 553	96 926	224 479
Tabak (sigaren)	987 743	74 008	1 061 751
Id. (sigaretten)	185 888	364 276	550 164
Id. (Chineesche)	—	347 937	347 937
Id. (Manilla-)	—	—	—
Id. (alle andere)	380 101	111 652	491 753
Teer (Zweedsche) en koolteer	84 273	24 824	109 097
Tegels (vloer-)	47 309	48 994	96 303
Thee	206	3 088 376	3 088 582
Tin en tinwerk	42 155	27 266	69 421
Touwwerk (voor scheepsuitrusting, enz.)	269 191	194 946	464 137
Id. (ander)	24 951	26 099	51 050
Uurwerken	382 551	517 020	899 571
Vaartuigen	133 030	2 456	135 486
Vaat- en kuipwerk (leggers)	240 463	315 129	555 592
Vee (levend)	200	434 759	434 959
Veevoeder	396	28 278	28 674
Verfwaren	1 601 002	1 040 915	2 641 917
Vet	30 908	57 874	88 782
Vuurwapens	212 531	58 397	270 928
Vuurwerk	42 023	884 704	926 727
Wasdoek	60 783	59 617	120 400
Was (mineraal-)	27 246	160 769	188 015
Id. (andere)	16 435	141 735	158 170
Wijn (mousseerende)	169 112	91 241	260 353
Id. (afgetapt)	306 930	159 388	466 318
Id. (op fust)	51 579	137 014	188 593
Zadelmakerswerk	31 576	22 382	53 958
Zaden (landbouw-)	120	335 147	335 267
Id. (andere)	9 869	384 504	394 373
Zeep (toilet-)	327 438	322 260	649 698
Id. (andere)	232 438	445 140	677 578
Zemelen	—	19 823	19 823
Zink en zinkwerk	45 240	34 671	79 911
Zinkwit	152 221	37 726	189 947
Zout	10 905	1 937	12 842
Zwavel	44 261	422 960	467 221
Zwavelzuur (ruw)	11 754	3 508	15 262
Id. (ammoniak)	2 763 249	8 707 040	11 470 289
Zijde (ruwe)	—	143 008	143 008
Diversen	471 031	512 817	983 848
Totalen voor Java en Madoera	f 98 360 570	f 164 767 216	f 263 127 786

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
b. Buitenbezittingen.			
Aardewerk (dakpannen)	f 110 324	f 48 830	f 159 154
Id. (grof), van alle soorten	266 117	559 413	825 530
Id. (porselein), van alle soorten	155 112	191 035	346 147
Altin	475	3 805	4 280
Ammunitie	28 523	12 823	41 346
Atappen en kadjangmatten	—	206 466	206 466
Automobielen	319 200	262 200	581 400
Automobielbanden	74 676	216 198	290 874
Automobielonderdeelen	19 989	49 520	69 509
Azijn en azijn-essence	28 472	29 096	57 568
Benzine en gazoline	—	295 912	295 912
Bier	432 087	731 560	1 163 647
Blik en blikwerk	107 786	2 237 975	2 345 761
Boeken	68 973	92 109	161 082
Borstelmakerswerk	4 252	11 479	15 731
Buskruit	10 444	3 824	14 268
Calcium-carbid	29 159	23 180	52 339
Caustic-soda	1 085	68 697	69 782
Cement	148 361	553 885	702 246
Dakbedekking (asbest-cement-dakleien, enz.)	37 115	20 895	58 010
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	20 576	123 043	143 619
Drogerijen en medicijnen	306 066	1 020 903	1 326 969
Eetwaren (biscuits)	303 203	701 873	1 005 076
Id. (boter)	451 385	123 317	574 702
Id. (ghie)	54	121 675	121 729
Id. (hammen)	31 441	24 332	55 773
Id. (kaas)	48 206	3 053	51 259
Id. (melk)	422 661	547 145	969 806
Id. (visch)	63 074	1 777 136	1 840 210
Id. (vleesch)	44 214	113 798	158 012
Id. (alle andere soorten)	797 514	4 922 445	5 719 959
Fabrieks- en stoomwerktuigen	3 567 453	3 529 303	7 096 756
Garens	699 567	2 657 880	3 357 447
Gedistilleerd (brandewijn en cognac)	33 282	324 737	358 019
Id. (jenever)	159 397	15 126	174 523
Id. (likeuren)	22 242	22 240	44 482
Id. (reukwerken)	117 264	112 864	230 128
Id. (whisky)	8 196	49 124	57 320
Id. (alle andere soorten)	16 713	243 103	259 816
Glas (venster-)	25 954	37 751	63 705
Glaswerk (lampeglazen)	2 808	36 321	39 129
Id. (stopflesschen)	1 220	62 978	64 198
Glas en glaswerk (alle andere soorten)	139 946	280 324	420 270
Goud (blad-)	—	276 071	276 071
Goud- en zilverwerk	17 195	60 951	78 146
Hars	3 815	1 858	5 673

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	f 4 446	f 890 247	f 894 693
Id. (ander) en houtwerk	45 397	1 245 930	1 291 327
Huiden	62	30 100	30 162
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	124 170	30 911	155 081
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	21 858	27 931	49 789
Id. (dakbedekking en goten)	259 543	1 581 018	1 840 561
Id. (buizen en pijpen)	1 142 017	1 160 559	2 302 576
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels)	36 581	42 690	79 271
Id. (alle andere soorten)	604 072	598 416	1 202 488
IJzer (in staven en bundels)	403 002	188 986	591 988
IJzerwerk (spijkers)	22 853	78 781	101 634
Id. (draadnagels)	121 466	341 057	462 523
Id. (casserollen)	32 854	38 572	71 426
Id. (gegoten Europeesche pannen)	49 058	31 022	80 080
Id. (assen)	4 041	5 466	9 507
Id. (alle andere soorten)	697 603	1 293 811	1 991 414
Instrumenten (muziek-)	89 339	103 629	192 968
Id. (andere)	24 616	16 214	40 830
Kaarsen	4 286	40 064	44 350
Kalk en gips en gipssteenen	15 034	53 140	68 174
Kapok	—	36 477	36 477
Katjang kedele (sojaboonen)	—	291 150	291 150
Kleederen	305 056	1 491 220	1 796 276
Koffermakerswerk	46 336	264 729	311 065
Koffie	5 667	570 289	575 956
Kolen (steen-) en cokes	31 097	121 152	152 249
Koper in bladen	42 187	31 031	73 218
Id. (ander) en koperwerk	117 060	337 212	454 272
Koperwerk (spijkers)	1 133	6 933	8 066
Kopervitriool	254	3 801	4 055
Kramerij in alle soorten	428 612	1 022 195	1 450 807
Kurken	12 882	23 913	36 795
Lampen	124 128	170 807	294 935
Leder en lederwerk	30 612	537 883	568 495
Lombok	—	27 147	27 147
Lood (ruw en bewerkt)	11 825	56 857	68 682
Lucifers (Europeesche)	234 260	205 949	440 209
Id. (Japansche)	—	310 581	310 581
Manufacturen (katoenen) (ruwe ongebleekte)	618 655	1 352 384	1 971 039
Id. (id.) (gebleekte)	1 686 983	2 629 185	4 316 168
Id. (id.) (geverfde of gedrukte)	3 063 987	9 202 684	12 266 671
Id. (wollen en halfwollen)	109 604	285 904	395 508
Id. (zijden en halfzijden)	171 938	856 480	1 028 418
Id. (zakken)	19 464	1 012 683	1 032 147
Id. (zeildoek)	12 015	9 563	21 578
Id. (andere)	279 178	549 297	828 475

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Marmer in bladen	f 6 489	f 1 952	f 8 441
Matten en matwerk	3 261	168 102	171 363
Meel	50 993	1 497 819	1 548 812
Messenmakerswerk	196 304	148 118	344 422
Mest en meststoffen (oliekoeken)	715 005	314 838	1 029 843
Meubelen	107 591	247 962	355 553
Mineraalwater	73 161	73 339	146 500
Modewaren	203 497	415 794	619 291
Naaimachines	176 400	481 152	657 552
Nagelen	—	32 977	32 977
Olie (aard-) of petroleum	—	2 771 013	2 771 013
Id. (aetherische)	986	4 173	5 159
Id. (katjang-)	—	230 757	230 757
Id. (klapper-)	—	1 080 305	1 080 305
Id. (lijn-)	81 536	20 451	101 987
Id. (andere)	82 268	105 385	187 653
Opium	780	—	780
Paarden	—	28 050	28 050
Papier	379 003	864 579	1 243 582
Paraffine	32	46	78
Pennemessen	4 630	6 122	10 752
Petroleumresidu	428	397 418	397 846
Photographietoestellen en onderdeelen	5 538	4 729	10 267
Potlooden	5 317	4 312	9 629
Reukwerken (niet met gedistilleerd bereid)	8 084	90 470	98 554
Rijst (Siam-)	—	7 325 043	7 325 043
Id. (Saigon-)	—	2 579 639	2 579 639
Id. (Engelsch-Indische)	—	12 632 149	12 632 149
Id. (andere)	—	423 617	423 617
Rijtuigen	36 282	72 264	108 546
Rijwielen	417 110	150 997	568 107
Rijwielbanden	62 038	43 416	105 454
Salpeter	27 046	1 491	28 537
Scharen (geen ambachts- of landbouwgereedschap)	3 442	6 343	9 785
Schildpad	—	105 386	105 386
Schelpen	318	39 230	39 548
Schoenmakerswerk	52 875	234 742	287 617
Schrijf- en teekenbehoeften	55 692	20 909	76 601
Schrijfmachines	25 920	11 040	36 960
Speelkaarten (Europeesche)	3 402	23 119	26 521
Id. (Chineesche)	17 783	44 477	62 260
Spoorwegmaterieel (rollend)	902 810	81 650	984 460
Staal en staalwerk	66 355	31 101	97 456
Steen (bewerkte en onbewerkte)	5 931	82 150	88 081
Steenen (vuurvaste)	40 276	27 957	68 233
Suiker	312	461 764	462 076
Tabak (sigaren)	318 239	249 557	567 796

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Tabak (sigaretten)	f 40 224	f 1 324 244	f 1 364 468
Id. (Chineesche)	20	460 471	460 491
Id. (alle andere)	810 107	580 439	1 390 546
Teer (Zweedsche) en koolteer	21 313	47 100	68 413
Tegels (vloer-)	19 332	17 314	36 646
Thee	16	469 667	469 683
Tin en tinwerk	4 308	111 297	115 605
Touwwerk (voor scheepsuitrusting, enz.)	17 969	124 266	142 235
Id. (ander)	11 783	106 205	117 988
Uurwerken	65 555	111 843	177 398
Vaartuigen	39 678	136 705	176 383
Vee (levend)	—	35 216	35 216
Veevoeder	255	123 444	123 699
Verfwaren	218 330	208 897	427 227
Vet en smeer	12 071	152 236	164 307
Vuurwapens	45 220	25 775	70 995
Vuurwerk	1 236	426 872	428 108
Wasdoek	10 649	23 681	34 330
Was (mineraal-)	24	2 587	2 611
Id. (andere)	252	4 074	4 326
Wijn (mousseerende)	48 165	22 078	70 243
Id. (afgetapte)	169 890	98 655	268 545
Id. (op fust)	29 717	28 924	58 641
Zadelmakerswerk	19 608	15 257	34 865
Zaden (landbouw-)	84	165 022	165 106
Id. (andere)	1 764	98 678	100 442
Zeep (toilet-)	65 449	131 731	197 180
Id. (andere)	179 651	867 984	1 047 635
Zemelen	—	613 421	613 421
Zink en zinkwerk	30 780	97 854	128 634
Zinkwit	53 236	32 064	85 300
Zout	6 301	1 232 134	1 238 435
Zwavelzuur (ruw)	60 243	14 079	74 322
Zijde (ruwe)	—	147 344	147 344
Diversen	93 130	602 819	695 950
Totalen voor de buitenbezittingen	f 26 414 321	f 94 312 585	f 120 726 906
Totalen voor Java en Madoera	98 360 570	164 767 216	263 127 786
Algemeene totalen	f 124 774 891	f 259 079 801	f 383 854 692

Voor rekening van het Gouvernement.

a. Java en Madoera.

BENAMING DER GOEDEREN.	Nederland.	andere landen.	Totaal.
Ammunitie	f 313 414	—	f 313 414
Automobielen	41 800	f 26 600	68 400
Bier	166 461	—	166 461
Blik en blikwerk	7 652	1 040	8 692
Boeken	148 175	272	148 447
Buskruit	64 010	—	64 010
Calcium carbid	33 918	65 422	99 340
Cement	18 700	17 000	35 700

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	f 102 764	—	f 102 764
Drogerijen en medicijnen	147 777	f 9 275	157 052
Eetwaren (boter)	54 611	—	54 611
Id. (vleesch)	31 418	7 000	38 418
Id. (andere)	133 667	23 012	156 679
Fabrieks- en stoomwerktuigen	2 471 584	121 202	2 592 786
Garens	50 847	3 369	54 216
Gedistilleerd (van alle soorten)	183 882	3 060	186 942
Glas en glaswerk	24 597	1 975	26 572
Hout en houtwerk	240 505	99 823	340 328
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	3 682 343	—	3 682 343
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	756 553	—	756 553
Id. (dakbedekking en goten)	24 001	5 090	29 091
Id. (buizen en pijpen)	126 580	748	127 328
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels)	100 051	—	100 051
Id. (ander)	1 234 733	22 123	1 256 856
IJzer (in staven en bundels)	255 414	2 576	257 990
IJzerwerk (van alle soorten)	436 520	25 607	462 127
Instrumenten	89 184	22 549	111 733
Kleederen en modewaren	189 459	2 535	191 994
Kolen (steen-) en cokes	20 032	1 589 436	1 609 468
Koper en koperwerk	1 878 456	25 933	1 904 389
Koper (gemunt)	196 000	—	196 000
Kramerij	109 954	1 353	111 307
Leder en lederwerk	51 490	708	52 198
Lood (ruw en bewerkt)	12 902	—	12 902
Manufacturen (katoenen) (ruw en ongebleekt)	87 609	25	87 634
Id. (id.) (gebleekt)	236 482	6 605	243 087
Id. id. (geverfd of gedrukt)	531 797	16 234	548 031
Id. (wollen)	289 241	20	289 261
Id. (zijden)	12 775	—	12 775
Id. (zakken)	—	5 481	5 481
Id. (zeildoek)	65 127	2 185	67 312
Id. (andere)	282 277	8 984	291 261
Meubelen	11 080	6 520	17 600
Nikkel (gemunt)	200 000	—	200 000
Olie (lijn-)	46 753	104	46 857
Id. (andere)	60 215	6 308	66 523
Opium	—	2 861 186	2 861 186
Paarden	—	40 150	40 150
Papier	408 102	1 253	409 355
Schoenmakerswerk	677	5 118	5 795
Schrijf- en teekenbehoeften	126 316	150	126 466
Spoorwegmaterieel (rollend)	1 845 219	1 125	1 846 344
Staal en staalwerk	41 293	936	42 229
Steen (van alle soorten)	f 51 466	f 58 815	f 110 281
Tegels (vloer-)	64 124	330	64 454
Touwwerk	27 160	100	27 260
Vaartuigen	111 514	2 000	113 514
Verfwaren	143 670	1 476	145 146
Vet	379	—	379
Vlas en werk	3 551	—	3 551
Vuurwapens	234 745	37 683	272 428
Zeep	19 699	15	19 714
Zink en zinkwerk	13 869	—	13 869
Zinkwit	19 843	—	19 843
Zout (ander dan tafel-)	—	564 000	564 000
Diversen	358 739	754 132	1 112 871
Totalen voor Java en Madoera	f 18 693 176	f 6 458 643	f 25 151 819

b. Buitenbezittingen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Ammunitie	f 6 584	f 315	f 6 899
Automobielen	15 200	11 400	26 600
Bier	28 742	7 635	36 377
Cement	34 924	2 875	37 799
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	19 400	50 828	70 228
Drogerijen en medicijnen	55 349	8 031	63 380
Eetwaren (boter)	2 387	946	3 333
Id. (andere)	8 881	21 030	29 911
Fabrieks- en stoomwerktuigen	767 605	140 692	908 297
Gedistilleerd (van alle soorten)	18 125	—	18 125
Glas en glaswerk	10 115	1 195	11 310
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	671 518	—	671 518
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	166 210	—	166 210
Id. (dakbedekking en goten)	6 638	2 803	9 441
Id. (buizen en pijpen)	31 180	4 298	35 478
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels)	1 145	3 450	4 595
Id. (ander)	114 046	18 315	132 361
IJzer (in staven en bundels)	16 444	10	16 454
IJzerwerk (van alle soorten)	263 629	26 508	290 137
Kleederen	41 862	7 862	49 724
Koper en koperwerk	21 821	871	22 692
Kramerij	14 840	1 950	16 790
Leder en lederwerk	1 360	169	1 529
Lood (ruw en bewerkt)	1 086	—	1 086
Manufacturen (katoenen) (ruw en ongebleekte)	765	—	765
Id. (id.) (geverfde of gedr.)	1 350	1 976	3 326
Id. (wollen en halfwollen)	2 818	—	2 818
Id. (zeildoek)	125	—	125
Id. (andere)	57 720	23	57 743

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Olie (lijn-)	f 10 937	f 7	f 10 944
Id. (andere)	13 880	6 956	20 836
Papier	8 320	717	9 037
Pek en teer	3 860	606	4 466
Rijst	—	183 646	183 646
Schoenmakerswerk	100	4 025	4 125
Spoorwegmaterieel (rollend)	70 835	10 695	81 530
Staal en staalwerk	6 667	8 650	15 317
Steen (van alle soorten)	15 069	16 477	31 546

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Touwwerk	f 4 288	f 2 000	f 6 288
Verfwaren	9 557	288	9 845
Zeep	2 439	6	2 445
Zink	6 216	—	6 216
Zinkwit	3 192	33	3 225
Diversen	180 249	68 562	248 811
Totalen voor de buitenbezittingen	f 2 717 478	f 615 850	f 3 333 328
Totalen voor Java en Madoera	18 693 176	6 458 643	25 151 819
Algemeene totalen	f 21 410 654	f 7 074 493	f 28 485 147

3°. Waarde der uitgevoerde goederen.

Voor rekening van particulieren.

a. Java en Madoera.

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Akarwangi	f 55	f 3 127	f 3 182
Arachides (gepelde)	24 873	1 427 052	1 451 925
Id. (ongepelde)	39 868	938 580	978 448
Beenderen	152	19 098	19 250
Beendermeel	—	8 585	8 585
Boeken	27 873	18 206	46 079
Cacao	733 679	453 749	1 187 428
Coca	525 197	43 176	568 373
Copra	15 722 216	1 984 609	17 706 825
Damar	137 799	557 016	694 815
Djarakpitten	22 120	115 843	137 963
Drogerijen en medicijnen	27 850	51 902	79 752
Eetwaren (visch)	100	2 583	2 683
Id. (vogelnestjes)	—	317 913	317 913
Id. (andere)	16 975	602 385	619 360
Foelie	74 854	8 596	83 450
Gedistilleerd (arak)	261 391	22 221	283 612
Id. (spiritus)	347 667	1 117 383	1 465 050
Getahpertja	81 572	150 120	231 692
Getahbladeren	—	22 002	22 002
Getah (andere)	—	2 200	2 200
Gomelastiek	3 641 226	6 388 672	10 029 898
Goud- en zilverwerk	2 306	6 566	8 872
Hoeden (bamboe-)	24 652	880 470	905 122
Id. (pandan-)	64 410	773 268	837 678
Id. (ander inlandsch fabrikaat)	—	—	—
Hoorn (buffel-)	16	3 311	3 327
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	720 703	1 632 008	2 352 711

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Huiden (buffel-)	f 1 095 060	f 316 638	f 1 411 698
Id. (koe-)	1 086 738	256 163	1 342 901
Id. (geite- en bokkevellen)	395 117	356 233	751 350
Id. (leguanenvellen)	13 794	5 496	19 290
Id. (andere soorten)	3 444	17 019	20 463
Indigo	73 305	26 403	99 708
Kaneel	329	7 003	7 332
Kapok	2 508 076	2 729 448	5 237 524
Kapokpitten	83 212	240 456	323 668
Katjang idjo	—	2 470	2 470
Katoen (gezuiverde)	—	31 117	31 117
Id. (ruwe)	2 788	74 651	77 439
Kinabast	3 615 703	339 490	3 955 193
Kinine	242 620	996 660	1 239 280
Kleederen	58 381	28 278	86 659
Koffie (ongepelde)	1 029 364	164 983	1 194 347
Id. (gepelde)	6 546 890	5 322 643	11 869 533
Id. (in bes)	1 167	20 468	21 635
Koperpoeder	124 517	17 233	141 750
Koper en koperwerk	19 191	82 585	101 776
Kramerij	27 609	52 635	80 244
Lombok	9	98 342	98 351
Lood (ruw)	—	10 857	10 857
Maïs (gepelde)	2 982 454	1 181 202	4 163 656
Manufacturen (katoenen) (geverfde of gedrukte)	5 810	1 010 367	1 016 177
Matten en matwerk	5 095	154 922	160 017
Meel (tapioca-)	436 844	3 446 839	3 882 683
Id. (ander)	—	2 489	2 489
Meubelen	39 844	33 999	73 843
Muskaatnoten	79 101	8 269	87 370
Nagelen	—	—	—

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Olie (klapper-)	f 198 613	f 360 085	f 558 698
Id. (andere)	162	14 082	14 244
Id. (aetherische)	262 628	380 752	643 380
Oliekoeken	101 893	102 250	204 143
Paraffine	100 551	395 666	496 217
Peper (staart-)	25 272	58 532	83 804
Id. (witte)	915 032	642 434	1 557 466
Id. (zwarte)	1 691 904	1 917 695	3 609 599
Petroleumresidu	196	1 183	1 379
Pinangnoten	—	794 847	794 847
Reukwerken (niet met gedistilleerd bereid)	15	1 419	1 434
Rijst (gepelde)	2 711 366	2 695 887	5 407 253
Rotting	7 765	4 137	11 902
Sago en sagomeel	200	1 652	1 852
Schelpen	12	670	682
Suiker (hoofd-)	12 081	176 549 933	176 562 014
Id. (zak-)	—	5 972 498	5 972 498
Id. (melasse)	—	3 341 159	3 341 159
Id. (andere soorten)	1 175	15 313	16 488
Tabak (sigaren en sigarett.)	11 407	34 513	45 920
Id. (voor de Europeesche markt)	19 740 669	36 291	19 776 960
Id. (voor de inlandsche markt)	3 170	505 477	508 647
Tapiocawortels	494 387	436 839	931 226
Tapioca (geparelde)	12 703	185 887	198 590
Id. (afval)	45 308	118 209	163 517
Id. (flake)	99 895	807 812	907 707
Thee	11 750 856	15 057 960	26 808 816
Tin	607 734	2 064 318	2 672 052
Touwwerk	—	20 145	20 145
Vanille	30 800	14 378	45 178
Veevoeder (molascuit)	93 495	524 224	617 719
Id. (ander)	69 959	125 780	195 739
Vezels	1 735 545	2 595 614	4 331 159
Vogels	—	156 566	156 566
Was (mineraal)	—	1 822	1 822
Id. (andere)	—	1 762	1 762
Zaden (sesam-)	—	240 799	240 799
Id. (andere)	8 111	51 813	59 924
Zemelen	—	14 071	14 071
Zwam	—	11 062	11 062
Diversen	581 150	524 979	1 106 129
Totalen voor Java en en Madoera	f84 288 070	f251 366 514	f335 654 584

b. Buitenbezittingen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Agar agar	—	f 378 260	f 378 260
Arachides (gepelde)	—	2 469	2 469
Id. (ongepelde)	f 2 465	215 970	218 435
Beenderen	—	5 222	5 222
Benzine en gazoline	—	72 492 049	72 492 049
Balam- en soenteivruchten	—	f 37 341	f 37 341
Benzoë	f 73 673	550 558	624 231
Blik en blikwerk	—	81 895	81 895
Boeken	1 255	890	2 145
Cacao	60	15 913	15 973
Copal	437 381	881 492	1 318 873
Copra	11 617 212	31 591 518	43 208 730
Damar	467 871	1 748 117	2 215 988
Drakenbloed	—	42 275	42 275
Drogerijen en medicijnen	350	54 711	55 061
Eetwaren (tripang)	—	131 253	131 253
Id. (visch, gezouten of gedroogd)	—	1 056 990	1 056 990
Id. (visch, andere en vischkuit)	—	287 254	287 254
Id. (vogelnestjes)	—	422 116	422 116
Id. (andere)	2 191	433 169	435 360
Foelie	502 352	501 822	1 004 174
Gambir	49 154	2 817 937	2 867 091
Gouderts	54 900	25 170	80 070
Getahpertja	106 044	544 224	650 268
Getah (andere)	11 565	2 534 525	2 546 090
Getahbladeren	—	16 248	16 248
Gomelastiek	2 106 004	14 547 168	16 653 172
Hoorn (buffel-)	11 364	1 507	12 871
Id. (herten-)	37 825	27 928	65 753
Hout (ebben-)	2 751	164 466	167 217
Id. (gahroe-)	—	28 109	28 109
Id. (sandel-)	9 487	41 837	51 324
Id. (scheepsbouw- en timmer-)	7 135	225 075	232 210
Id. (wortel-)	55 234	153 954	209 188
Id. (ander)	2 318	172 233	174 551
Houtwerk	534	34 510	35 044
Houtskolen	—	82 273	82 273
Huiden (buffel-)	451 903	265 118	717 021
Id. (koe-)	90 512	61 717	152 229
Id. (hertevellen)	542	84 253	84 795
Id. (andere soorten)	628	92 690	93 318
Kaarsen	—	1 706 320	1 706 320
Kamfer	—	25 419	25 419
Kaneel	153 922	152 109	306 031
Kapok	708 056	220 196	928 252
Katoen (gezuiverde)	4 629	41 040	45 669
Id. (ruwe)	47	313 972	314 019
Kassiavruchten	2 180	12 240	14 420
Kinabast	61 160	—	61 160
Kleederen	30 063	34 775	64 838
Koelit bakau en tengar	11	192 709	192 720
Koffie (ongepelde)	589	83	672
Id (gepelde)	3 242 332	4 696 798	7 939 130
Kolen (steen-)	255	—	255
Koper en koperwerk	735	24 138	24 873

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Kramerij	f 12 758	f 37 420	f 50 178
Lood	—	25 519	25 519
Maïs (gepelde)	547 643	2 821	550 464
Manufacturen (katoenen) (geverfde of gedrukte)	—	27 596	27 596
Matten en matwerk	18 925	117 411	136 336
Meel (tapioca-)	—	31 288	31 288
Id. (ander)	—	3 167	3 167
Meubelen	52 317	7 701	60 018
Muskaatnoten	401 516	504 293	905 809
Nagelen	27 168	24 289	51 457
Nilambladeren	—	40 695	40 695
Nipahbladeren	—	35 163	35 163
Olie (aard-) of petroleum	—	51 200 865	51 200 865
Id. (kajoepoetih-)	19 516	111 422	130 938
Id. (klapper-)	32 293	621 226	653 519
Id. (andere)	256	664	920
Oliekoeken	32 000	118 016	150 016
Paarden	—	16 200	16 200
Paraffine	210 569	1 838 867	2 049 436
Peper (staart-)	—	3 134	3 134
Id. (witte)	23 761	2 585 897	2 609 658
Id. (zwarte)	343 288	3 056 172	3 399 460
Petroleumresidu	—	6 099 982	6 099 982
Pinangnoten	—	5 877 999	5 877 999
Riet en rietwerk	60	6 329	6 389
Rijst (gepelde)	—	47 095	47 095
Id. (ongepelde)	—	684 604	684 604
Rotting	490 398	4 410 019	4 900 417
Rottingstokken	12 345	53 518	65 863
Sago en sagomeel	5 443	1 673 997	1 679 440
Schelpen (paarlemoer-)	69 918	832 818	902 736
Id. (Flores-)	92	14 313	14 405
Id. (Burgos-)	56	86 749	86 805
Id. (troca-)	9 635	454 674	464 309
Id. (andere)	2 818	93 934	96 752
Schildpad	38 456	584 407	622 863
Smeeroliën (aardolie)	—	2 505 482	2 505 482
Tabak (sigaren en sigaretten)	160	1 517	1 677
Id. (voor de Europeesche markt)	41 891 173	2 046 774	43 937 947
Id. (voor de inlandsche markt)	727	806 801	807 528
Tannine	—	196 589	196 589
Tengkawangpitten	218 724	2 245 163	2 463 887
Thee	2 998	166 565	169 563

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Tin	—	f 14 722	f 14 722
Tinerts	f 7 620	2 140 588	2 148 208
Touwwerk	—	1 533	1 533
Turpine (aardolie)	—	182 436	182 436
Vanille	1 652	140	1 792
Vaat- en kuipwerk	8 720	585	9 305
Vee (levend)	270	625 935	626 205
Vezels	—	23 217	23 217
Vischblaas en vischmaag	—	56 193	56 193
Vischafval	—	446 754	446 754
Vogelhuiden	138 470	1 142 318	1 280 788
Vogelveeren	58 650	—	58 650
Was	—	99 260	99 260
IJzer- en staalwerk (alle soorten)	21 947	81 110	103 057
Zaden (sesam-)	6 045	71 003	77 048
id. (andere)	10	9 768	9 778
Diversen	57 259	496 381	553 640
Totalen voor de buitenbezittingen	f 65 062 345	f234 963 123	f300 025 468
Totalen voor Java en Madoera	84 288 070	251 366 514	335 654 584
Algemeene totalen	f149 350 415	f486 329 637	f635 680 052

Voor rekening van het Gouvernement. b)

a. Java en Madoera.

BENAMING DER GOEDEREN.	Nederland.	andere landen.	Totaal.
Coca	f 11 231	—	f 11 231
Getahpertja	98 104	f 11 948	110 052
Gomelastiek	308 913	55 949	364 862
Kinabast	323 881	—	323 881
Koffie (gepelde)	1 485 742	—	1 485 742
Tin	16 959 056	—	16 959 056
Diversen	11 682	7 969	19 651
Totalen voor Java en Madoera	f19 198 609	f 75 866	f19 274 475

b. Buitenbezittingen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Nederland.	andere landen.	Totaal.
Tin	f19 160 687	—	f19 160 687
Diversen	392	f 181	573
Totalen voor de buitenbezittingen	f19 161 079	f 181	f19 161 260
Totalen voor Java en Madoera	19 198 609	75 866	19 274 475
Algemeene totalen	f38 359 688	f 76 047	f38 435 735

b) De hoeveelheden coca, getahpertja, gomelastiek, kinabast, koffie en tin voor 's lands rekening in 1914 uitgevoerd en waarnaar de opgegeven waarde berekend is, bedroegen onderscheidenlijk 26 740, 27 513, 153 385, 498 279, 1 888 003 en 19 630 295 K.G.

4°. In- en uitvoer voor particuliere rekening van goederen, waarvan in de handelsstatistiek der opgegeven jaren, nevens de waarde, tevens de hoeveelheden zijn opgegeven. c)

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Aardewerk (grof) (Europeesche borden)	dozijn.	1 044	1 258	1 483	1 859	1 408
Id. (id.) (Europ. kopjes en schoteltjes)	id.	268	352	438	501	280
Id. (id.) (Europeesche eetserviezen)	stel.	0.6	0.7	1	1	1
Id. (id.) (Europeesche spoelkommen)	dozijn.	147	184	288	303	240
Id. (porselein) (borden)	id.	159	206	266	480	354
Id. (id.) (kopjes en schoteltjes)	id.	236	286	610	831	208
Id. (id.) (eetserviezen)	stel.	0.9	0.6	1	1	1
Aardolie en producten (kerosine) (lichtolie)	Liters.	55 829	67 876	54 355	50 034	63 312
Id. (benzine en gazoline)	id.	107	627	1 310	6 308	2 199
Id. (residu) (vloeibare brandstof)	id.	—	—	2 379	90	9 968
Id. (smeeroliën)	K.G.	—	—	676	1 683	4 287
Id. (kaarsen)	id.	—	—	11	4	4
Id. (paraffine)	id.	833	291	110	220	601
Id. (asphalt)	id.	—	—	12	29	243
Id. (ruwe)	Liters.	—	—	2	2	—
Aluin	K.G.	725	607	914	359	740
Arachides (gepelde)	id.	—	—	146	115	110
Id. (ongepelde)	id.	—	—	236	35	42
Automobielen	stuks.	0.6	0.7	2	1	1
Azijn en azijn-essence	Liters.	234	288	295	126	281
Benzoë	K.G.	—	—	36	32	30
Bier	Liters.	4 275	4 569	5 382	5 859	6 231
Buskruit	K.G.	102	127	81	69	53
Calcium-carbid	id.	385	704	543	715	553
Caustic-soda	id.	1 900	2 015	1 958	2 634	2 002
Cement	vaten.	455	489	601	776	632
Copra	K.G.	954	770	549	646	692
Consistentvet	id.	—	—	102	198	174
Damar	id.	—	—	43	34	36
Eetwaren (biscuits)	id.	2 423	2 338	2 826	3 335	3 482
Id. (boter)	id.	1 835	1 925	2 161	2 372	2 469
Id. (ghie)	id.	200	212	197	237	199
Id. (hammen)	id.	227	264	277	299	310
Id. (kaas)	id.	344	318	350	416	403
Id. (melk)	id.	3 776	4 567	5 191	6 603	7 656
Id. (visch, gezouten of gedroogd)	id.	39 761	53 929	46 235	45 951	43 726
Id. (vleesch, versch)	id.	—	—	20	96	90
Id. (vruchten, versche appelen)	kisten.	14	8	9	10	6
Id. (id., andere)	id.			4	5	4
Gámbir	K.G.	131	106	72	170	63
Garen (bind-)	id.	124	122	270	588	521
Gedistilleerd (arak)	Liters.	81	90	379	200	789
Id. (brandewijn en cognac)	id.	541	560	615	688	627
Id. (jenever)	id.	1 943	1 866	1 821	2 009	2 027
Id. (likeuren)	id.	122	138	169	181	139
Id. (reukwerken)	id.	250	299	329	396	360
Id. (whisky)	id.	178	186	202	239	233
Id. (alle andere soorten)	id.	22	25	29	25	56

c) Wanneer men in dit overzicht nihil-opgaven vindt, is dit nog geen bewijs dat van het betrokken artikel geen in- of uitvoer heeft plaats gehad, maar leide men, daaruit af, dat het artikel in de handelsstatistiek niet afzonderlijk is genoemd, of wel, dat de hoeveelheden te gering waren, om in dit overzicht te worden opgenomen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.) 1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Gedistilleerd (alle andere soorten) . .	K.G.	9	7	8	10	7
Getahpertja	id.	—	—	1	2	1
Glaswerk (dakpannen)	stuks.	432	282	252	393	252
Id. (lampeglazen)	dozijn	425	511	511	699	972
Id. (stopflesschen)	id.	88	100	145	135	171
Hars	K.G.	6 360	4 075	10 727	7 849	7 022
Hoeden (bamboe-)	stuks	—	—	84	101	82
Horens (buffel-)	K.G.	—	—	10	10	9
Id. (herten-)	id.	—	—	9	10	13
Hout (gahroe-)	id.	—	—	1	2	3
Id. (sandel-)	id.	—	—	14	30	16
Id. (wortel-)	id.	—	—	5	—	42
Houtskolen	id.	374	383	539	807	822
Huiden	id.	62	92	77	57	54
IJzer en staal (gegalvaniseerd dakijzer)	id.	—	—	22 135	28 775	27 385
Id. („ plafondijzer)	id.	—	—	691	632	567
Id. („ goten). .	id.	—	—	178	82	42
Id. (dakbedekking en goten, andere)	id.	—	—	726	355	470
IJzerblik	id.	—	—	21	1 342	661
IJzervitriool	id.	1 564	777	1 609	2 444	57
IJzerwerk (draadnagels)	vaten.	137	125	205	191	174
Id. (casserollen)	K.G.	290	387	412	374	337
Id. (gegoten Europ. pannen) . . .	id.	1 983	1 437	1 666	2 180	1 669
Id. (assen)	stuks.	10	9	12	17	11
Indigo	K.G.	10	48	143	105	71
Kaarsen (geen aardolie-product) . . .	id.	190	166	154	136	134
Kalium carbonaat	id.	—	—	148	151	102
Kalium sulfaat	id.	—	—	6	5	106
Kalk	id.	836	931	1 156	1 420	1 153
Kaneel	id.	4	3	33	6	6
Kapok	id.	87	60	69	81	165
Klappers	stuks.	37	67	52	46	40
Katjang kedele	K.G.	—	—	—	53 440	50 578
Katoen (gezuiverde)	id.	—	—	6	2	2
Koelit bakau en -tengar.	id.	172	183	167	162	221
Koffie (gepelde)	id.	3 517	667	1 247	809	779
Id. (ongepelde)	id.	1	1	1	—	1
Id. (in bes)	id.	55	5	—	—	6
Kolen (steen-) en cokes	ton.	233	251	445	306	320
Koper (in bladen)	K.G.	594	633	532	654	671
Koperdraad (geel)	id.	85	72	67	79	96
Id. (rood)	id.	—	—	1	1	—
Kopervitriool	id.	491	477	356	397	503
Kramerij (knoopen)	gros.	434	579	489	783	474
Krijt (gemalen), wit	K.G.	210	354	410	428	455
Id. (in stukken), wit	id.	106	81	95	124	41
Lampen (hang-)	dozijn.	42	59	68	80	40
Lampeglazen (mica-)	id.	—	—	5	10	8
Leder	K.G.	410	462	555	687	638
Lijm (Europeesche en Chineesche) . .	id.	40	39	38	59	43
Lombok.	id.	—	—	131	161	148
Lucifers (gewone houten) (Europeesche)	gros doosjes.	2 099	2 105	2 516	3 184	3 432

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Lucifers (id.) (Japansche)	gros doosjes.	2 516	2 741	3 378	3 179	2 489
Mais (gepelde)	K.G.	—	—	19	12	3
Marmer (in bladen)	stuks.	26	36	44	36	32
Meel	K.G.	26 806	38 187	37 835	46 718	40 651
Mineraalwater	kruiken of flesschen.	1 950	1 793	2 291	1 572	2 310
Naaimachines	stuks.	33	40	72	62	50
Nagelen	K.G.	116	212	157	292	344
Olie (aetherische) (kajoepoetih-)	id.	—	—	2	2	3
Id. (id.) (andere)	id.	—	—	12	1	1
Id. (vette) (katjang-)	Liters.	672	297	373	1 688	1 171
Id. (id.) (klapper-)	id.	4 436	5 076	4 258	5 873	3 175
Id. (id.) (lijn-)	id.	889	1 416	1 556	1 567	1 462
Id. (id.) (ricinus-)	id.	—	—	29	48	67
Id. (id.) (andere)	K.G.	—	—	3 390	3 698	904
Oliekoeken	id.	1 176	1 014	221	599	707
Opium	id.	77	66	6	—	—
Paarden	stuks.	—	—	1	—	—
Palmolie	K.G.	243	230	199	225	268
Papier (z.g. pro patria en kardoes)	riem.	16	12	8	7	4
Peper (gewone)	K.G.	73	236	318	64	36
Photographietoestellen	stuks.	0.7	0.9	1	1	1
Pinangnoten	K.G.	—	—	13	10	8
Potlooden	gros.	31	58	37	27	27
Rhum	Liters.	—	—	6	7	5
Rijst (gepelde)	K.G.	704 723	665 762	447 369	506 172	470 410
Id. (ongepelde)	id.	377	429	331	605	1 008
Rijwielen	stuks.	15	17	23	31	28
Rotting	K.G.	77	84	94	107	101
Sago	id.	112	114	100	131	152
Salpeter	id.	365	462	291	384	293
Schelpen	id.	—	—	78	83	72
Schrijfmachines	stuks.	2	2	3	2	2
Sigaren en sigaretten	K.G.	484	567	675	878	938
Speelkaarten (Europeesche)	spellen.	91	133	133	158	179
Suiker	K.G.	4 372	4 153	3 501	3 381	2 384
Tabak (Chineesche)	id.	2 228	1 300	1 376	1 406	1 347
Id. (Manilla-)	id.	53	105	—	102	—
Id. (alle andere)	id.	2 215	2 395	2 676	2 921	3 137
Tapioca-afval	id.	—	—	2	—	12
Tamarinde	id.	—	—	14	—	—
Tarwe	Liters.	20	20	26	32	30
Thée	K.G.	2 789	2 938	3 540	3 578	4 140
Tin	id.	184	203	131	332	76
Tripang	id.	—	—	12	10	20
Vaseline	id.	—	—	12	10	11
Vee (runderen)	stuks.	—	—	5	6	6
Id. (varkens)	id.	—	—	1	1	1
Veevoeder	K.G.	—	—	1 329	1 674	2 177
Verfwaren (aniline)	id.	249	181	289	333	317
Id. (terpentijn)	Liters.	50	72	102	102	89
Vezels	K.G.	—	—	1	1	13
Vruchtenstroop	flesschen.	5	5	7	6	14

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Wasdoek	K.G.	349	200	508	335	163
Was (mineraal-)	id.	1 926	1 219	1 068	845	635
Id. (andere)	id.	269	317	570	206	171
Wijn (mousseerende)	flesschen.	128	139	159	172	132
Id. (andere)	Liters.	1 866	1 766	1 838	1 743	1 544
Zaden (sesam-)	K.G.	81	113	114	120	100
Zemelen	id.	6 260	7 642	6 697	7 168	9 046
Zinkwit	id.	676	545	1 161	852	875
Zout (tafel-)	id.	174	224	202	281	296
Id. (ander dan tafel-)	id.	8 753	9 970	10 288	10 126	10 632
Id. (voor nijverheids- doeleinden)	id.	9 596	9 708	13 283	15 050	13 920
Zwavel	id.	2 312	2 366	3 331	3 108	6 676
Zijde, ruwe	id.	24	23	18	18	18

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE UITVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Aardolie en producten (kerosine) (lichtolie)	Liters.	489 819	572 635	483 912	466 529	465 464
Id. (benzine en gazoline)	id.	311 615	290 682	386 960	354 406	315 430
Id. (residu) (vloeibare brandstof)	id.	83 962	74 938	202 051	149 279	203 379
Id. (smeeroliën)	K.G.	—	—	11 026	15 702	16 747
Id. (kaarsen)	id.	1 522	1 141	1 425	2 440	2 844
Id. (paraffine)	id.	7 336	14 824	15 199	12 589	9 092
Id. (asphalt)	id.	—	—	137	606	179
Id. (turpine)	Liters.	—	—	—	338	793
Agar agar	K.G.	844	1 165	736	843	652
Akarwangi	id.	29	150	37	30	21
Arachides (gepelde)	id.	8 946	9 398	9 140	6 348	7 655
Id. (ongepelde)	id.	12 609	17 862	13 046	13 793	9 974
Balam- en soenteivruchten	id.	972	106	52	48	747
Benzoë	id.	1 125	1 548	1 750	1 670	569
Bier	Liters.	—	—	2	1	3
Buffel- en hertepezen	K.G.	—	—	10	—	3
Cacao	id.	2 527	2 399	2 099	2 292	1 605
Cement	vaten.	—	—	8	9	5
Coca	K.G.	430	741	1 075	1 334	1 356
Consistentvet	id.	—	—	192	141	116
Copal	id.	7 259	6 642	6 601	7 080	6 817
Copra	id.	248 148	266 645	247 455	229 339	243 662
Cubebe (staartpeper)	id.	301	242	244	212	124
Damar	id.	9 808	10 372	9 312	9 994	7 660
Djarakpitten	id.	841	689	1 484	1 799	1 533
Drakenbloed	id.	36	34	23	27	36
Eetwaren (tripang)	id.	610	2 458	657	567	439
Id. (visch, gezouten of gedroogd)	id.	6 773	5 984	4 169	3 360	3 525
Id. (vischkuit)	id.	100	129	198	78	42
Foelie	id.	515	537	561	597	544
Gambir	id.	7 329	8 633	10 651	8 973	8 216
Gedistilleerd (arak)	Liters.	3 555	5 206	10 812	1 049	945
Getahpertja	K.G.	1 531	2 580	1 020	889	833
Getah (andere)	id.	34 748	24 619	29 790	21 080	10 080

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE UITVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Getahbladeren (gedroogde)	K.G.	—	—	831	1 520	629
Gomelastiek	id.	2 768	2 249	4 320	6 957	10 238
Hars	id.	1	—	—	—	1
Hoeden (bamboe-)	stuks.	8 300	7 333	6 331	5 552	3 481
Id. (pandan-)	id.	3 313	4 299	7 246	4 238	3 808
Id. (andere) (inl. fabrikaat)	id.			189	7	—
Horens (buffel-)	K.G.	205	150	147	128	65
Id. (herten-)	id.	94	76	124	97	76
Id. (runder-)	id.	—	—	1	8	—
Hout (ebben-)	id.	3 257	2 384	4 463	9 024	4 180
Id. (gahroe-)	id.	8	14	8	14	11
Id. (lakka-)	id.	56	131	65	39	50
Id. (sandel-)	id.	1 045	712	182	398	81
Id. (scheepsbouw- en timmer-djati-)	M³.	65	56	47	39	35
Id. (wortel-)	K.G.	183	169	855	782	361
Houtskolen	id.	141	420	626	312	823
Huiden (buffel-)	id.	4 615	4 513	4 405	4 049	3 041
Id. (koe-)	id.	2 331	2 311	2 411	2 197	1 495
Id. (geite- en bokkevellen)	id.	502	437	419	470	302
Id. (andere soorten)	id.	483	457	558	551	431
Indigo (droge)	id.	54	69	69	35	114
Id. (natte)	id.	40	97	80	41	71
Ivoor	id.	—	—	1	1	—
Jenever	Liters.	—	—	77	—	—
Kalk	K.G.	—	—	2	18	2
Kamfer	id.	—	—	1	1	—
Kaneel	id.	222	252	101	60	33
Id. (kassia of Chineesche kaneel)	id.	1 075	778	934	862	804
Kapok	id.	9 186	10 476	11 455	10 145	11 010
Kapokpitten	id.	10 157	15 539	17 797	19 527	6 616
Kassiavruchten	id.	220	406	2 125	392	281
Katjang idjo	id.	306	324	94	172	25
Katoen	id.	8 185	6 878	11 150	10 872	2 749
Katoenpitten	id.	44	65	1 403	802	84
Kinabast	id.	7 235	6 107	6 624	8 128	6 179
Kinine	id.	119	100	75	73	62
Klappers	stuks.	41	61	20	34	74
Koelit bakau en tengar	K.G.	9 657	8 441	10 354	10 809	12 852
Koffie (gepelde)	id.	12 930	22 852	32 239	23 553	28 308
Id. (ongepelde)	id.	1 450	3 023	2 121	2 270	1 901
Id. (in bes)	id.	356	9	1 657	195	222
Kolapitten	id.	89	17	16	8	24
Kolen (steen-) en cokes	ton.	69	85	44	10	—
Leder (zool-)	K.G.	—	—	24	35	28
Lombok	id.	748	583	627	657	617
Maïs (gepelde)	id.	11 384	456	40 458	57 579	94 282
Meel (tapioca-)	id.	33 799	39 134	42 355	54 167	48 937
Id. (ander)	id.	250	2 280	264	29	51
Molascuit	id.	4 326	3 708	3 536	18 209	12 354
Molastella	id.	8 021	8 335	—	—	—
Molastego	id.	—	1 058	—	—	—
Melk	id.	—	—	61	27	26
Mineraalwater	flesschen.	—	—	15	29	59
Nagelen	K.G.	133	132	300	48	71

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE UITVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Noten (kemiri-)	K.G.	13	35	22	42	73
Id. (muskaat-)	id.	2 580	2 954	2 620	3 118	2 479
Id. (pinang-)	id.	27 224	24 929	28 583	26 005	27 804
Olie (aetherische) (citronella-)	id.	—	—	76	75	137
Id. (id.) (kajoepoetih-)	id.	—	—	76	127	66
Id. (id.) (andere)	id.	—	—	53	64	14
Id. (katjang-)	Liters.	23	5	43	1	27
Id. (klapper-)	id.	1 707	1 927	1 753	1 682	2 819
Id. (andere)	K.G.	—	—	35	30	20
Oliekoeken	id.	2 357	2 885	4 019	4 952	4 427
Paarden	stuks.	—	—	1	—	—
Peper (gewone)	K.G.	26 189	24 626	26 472	18 965	21 509
Rijst (gepelde)	id.	53 987	54 746	49 568	63 721	39 061
Id. (ongepelde)	id.	7 835	1 757	2 897	3 034	17 124
Rotting	id.	44 190	55 492	44 482	60 559	40 936
Sago en sagomeel	id.	14 618	16 350	23 525	14 054	31 585
Schelpen (paarlemoer-)	id.	825	801	638	558	436
Id. (andere)	id.	1 532	1 156	1 579	1 627	1 239
Schildpad	id.	69	28	36	22	27
Sigaren en sigaretten	id.	24	15	8	8	14
Suiker (hoofd-)	id.	1 137 275	1 301 023	1 292 236	1 238 740	1 261 178
Id. (zak-)	id.	42 301	24 884	22 461	38 842	59 725
Id. (stroop-)	id.	—	—	—	—	—
Id. (melasse-)	id.	122 365	111 967	130 816	190 779	167 058
Id. (Javaansche)	id.	969	21	220	2 159	51
Id. (andere soorten)	id.	1 716	40	19 591	905	208
Spiritus	Liters.	—	—	14	11 929	12 209
Tabak (voor de Eur. markt)	K.G.	61 235	72 483	82 962	86 425	65 893
Id. (voor de inlandsche markt)	id.	1 620	1 573	1 525	1 406	1 318
Tapioca-afval	id.	—	—	12 903	14 159	6 541
Tapioca (flake)	id.	—	—	10 954	10 487	8 252
Id. (geparelde)	id.	—	—	1 062	778	1 324
Tapiocawortels	id.	11 719	15 942	—	25 941	37 249
Tengkawangpitten	id.	387	750	10 174	—	9 856
Tengkawangvet	id.	—	—	3	—	—
Thee	id.	15 338	17 449	30 214	26 548	31 908
Tin	id.	2 344	2 188	2 010	2 154	1 460
Tinerts	id.	3 369	2 739	2 911	2 512	3 580
Vanille	id.	—	—	4	2	3
Vee (varkens)	stuks.	—	—	52	61	40
Veevoeder (boengkil van klapper)	K.G.	—	—	1 321	2 182	3 340
Id. (boengkil van katjang)	id.	—	—	744	151	435
Id. (ander)	id.	—	—	144	117	276
Verfwaren (terpentijn)	Liters.	—	—	273	—	—
Vet van balam- en soenteivruchten	K.G.	96	4	—	—	25
Vezels	id.	1 870	2 906	7 388	10 474	14 926
Vogelhuiden	stuks.	69	111	129	144	84
Was (mineraal-)	K.G.	28	14	3	—	5
Id. (andere)	id.	93	88	109	71	78
Wijn (afgetapt)	Liters.	—	—	10	—	—
Zaden (sesam-)	K.G.	1 014	835	1 302	1 559	2 445
Zemelen	id.	314	639	1 366	324	494
Zwam	id.	84	78	33	48	55
Zwavel	id.	—	—	11	—	—
Zijde	id.	—	—	2	—	—

Bijlage RR.

(Zie hoofdstuk O, afd. VI, § 3 en 4, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de ambachtsscholen voor inlanders, de aan particulieren toebehoorende industrieele inrichtingen (uitgenomen die welke de verwerking van landbouwproducten beoogen), de loonen van ambachtslieden en koelies en het aantal pasars in Nederlandsch-Indië over 1914.

I. Ambachtsscholen voor inlanders.

Scholen te	Aantal onderwijzers op ult. 1914.					Aantal leerlingen.				
	Europeanen.		Inlanders.		Te zamen.	Nominaal aantal.	Inge-schreven op 1 Januari 1914.	Afge-schreven in 1914.	Bijgekomen in 1914.	Inge-schreven op ult. 1914.
	Directeur.	Hoofd der werk-plaatsen.	Onder-wijzers.	Ambachts-onder-wijzers.						
Batavia	1	1	1	7	10	200	214	79	78	213
Semarang . . .	1	1	2	6	10	200	190	61	72	201
Soerabaja . . .	1	1	*a*) 3	7	12	200	164	81	144	227
Totalen . .	3	3	6	20	32	600	568	221	294	641

a) Hieronder 2 tijdelijke onderwijzers.

II. Overzicht betreffende de industrieele inrichtingen.

(Voor zooveel daarvan in de gewestelijke verslagen is melding gemaakt.)

1°. FABRIEKSWEZEN.

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweeg-kracht. [1])	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
					Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Batavia.										
Arakstokerijen	5	h.	21	32	f 0,80	f 0,50	f 1,50	f 1,50	—	—
Steenbakkerijen en fabrieken van cementtegels	10	h. en s.	6	223	1,05	0,30	—	0,65	—	f 0,80
Lederlooierijen	3	p. en s.	4	42	0,87^{5}	0,60	f 1,50	0,87^{5}	f 1,50	1,—
Zeepziederijen	8	h.	62	6	0,37^{5}	—	1,—	—	—	—
Mineraalwater- en limonade-fabrieken	18	h. en m.	20	125	0,60	f 0,35	0,75	f 0,62^{5}	—	—
Kalkbranderijen	21	h.	20	180	1,—	0,45	1,25	1,—	f 0,36^{5}	f 0,30
Marmerwerkplaatsen	7	h.	12	63	0,75	0,60	1,25	1,—	—	—
Meubelmakersateliers	53	h.	676	18	0,58	0,30	1,05	—	f 1,—	f 0,50
Goudsmederijen	43	h.	69	39	0,55	0,40	0,75	f. 1,—	—	—
Wagenmakerijen en ijzersmederijen	30	h., p. en s.	172	153	0,57^{5}	0,42^{5}	0,75	0,75	—	—
Broodfabrieken	25	h.	42	130	0,47^{5}	0,36^{5}	0,68^{5}	0,65	f 0,75	—
Gasfabrieken	3	h., s. en g.	27	664	1,—	0,45	1,75	1,43^{5}	—	f 2,—
IJsfabrieken	3	s. en m.	25	128	0,75	0,55	1,25	0,92^{5}	—	1,50
Schoenenfabrieken	1	s.	2	20	0,75	0,60	1,50	1,—	—	—
Kleedingmagazijnen	28	h.	99	27	0,75	0,60	1,—	0,80	—	—
Muziek- en instrumenthandel .	7	h.	22	11	0,85	0,75	1,—	1,—	—	—
Behangers en decorateurs . .	1	h.	3	50	0,75	0,50	1,—	0,75	—	—
Juweliers	3	h.	12	49	2,—	1,50	2,50	2,—	—	—
Automobielenmaatschappijen .	10	h.	40	62	1,75	1,07	2,50	2,25	—	—
Beenderenmeelfabrieken . . .	1	m.	—	10	—	0,60	—	1,—	—	—
Rijwielenhandel	20	h.	30	40	0,70	0,50	1,—	0,60	—	—
Batikkerijen	97	h.	198	296	0,50	0,35	0,80	0,65	—	—
Oliefabrieken	1	s.	5	30	0,75	0,50	—	—	f 1,25	f 1,—
Vezelfabrieken	1	h.	1	60	0,50	0,35	—	f 0,50	—	—

1) *h.* = handenarbeid; *s.* = stoom; *w.* = water; *p.* = petroleum; *e.* = electriciteit; *g.* = gas; *m.* = motor.

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	2	s. en m.	—	100	—	f $0,32^5$	—	f 0,45	—	f 25,— 's maands.
Steen- en pannenbakkerijen	435	s. en h.	128	1158	f $0,32^5$	0,22	f 0,40	0,36	f 0,50	f 0,42
Zijdeweverijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Hoedenfabrieken	7	h.	—	95	—	f 0,20	—	f 0,40	—	f 1,—
Rijstpellerijen	11	s., m. en trekdieren.	3	32	f 0.40	$0,22^5$	—	—	—	0,50
Kunstboterfabrieken	1	h.	—	30	—	0,33	—	—	—	1,—
Electriciteitsfabrieken	1	w.	—	6	—	0,30	—	f 0,60	—	1,—
Algemeene werkplaatsen (ijzer- en houtbewerking)	1	w.	1	38	f 0,50	0,30	f 0,65	0,55	f 1,25	1,—
Sigarenfabrieken	1	h.	20	40	1,50	0,75	—	—	1,75	1,—
Houtzagerijen	5	h. en s.	35	20	0,75	0,50	f 1,50	f 1,—	—	—
Reparatie-ateliers	6	h.	6	150	—	$0,27^5$	—	0,59	f 1,—	—
Preanger-Regentschappen.										
IJsfabrieken	1	w.	1	5	—	0,30	—	0,40	—	—
Electriciteitsfabrieken	2	w.	—	37	—	0,60	—	0,45	—	f 0,80
Wagensmederijen	1	h.	—	6	—	0,35	—	—	—	—
Trasfabrieken	1	w. en p.	—	50	—	0,25	—	f 0,60	—	f 0,60
Werkplaatsen voor electriciteit	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Reparatie-ateliers	18	h., m. en e.	12	428	f 3,—	f 0,45	f 1,30	f 1,—	f 2,50	—
Broodbakkerijen	13	e. en h.	10	90	$0,62^5$	0,30	2,—	$0,47^5$	2,—	f 0,95
Kininefabrieken	1	s. en e.	†	†	†	†	†	†	†	†
Cementtegelfabrieken	4	h. en e.	—	58	—	f 0,30	—	f 0,75	—	f 1,25
Zeepfabrieken	4	h.	1	10	—	$0,32^5$	f 0,75	—	—	—
Conservenfabrieken	2	s. en w.	—	200	—	0,40	—	f 0,70	—	f 1,—
Marmerslijperijen	1	h.	—	5	—	0,40	—	1,25	—	—
Mineraalwater- en limonadefabrieken	5	h.	4	42	f 0,35	0,30	—	0,40	f 0,75	f 0,50
Vezelfabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Huidendrogerijen	2	h.	—	15	—	f 0,35	—	—	—	—
Steenbakkerijen	24	paarden en h.	1	129	f 0,50	0,25	—	f 0,35	—	f 0,50
Houtzagerijen	4	h. en s.	—	24	—	$0,37^5$	—	1,25	—	0,65
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	2	h. en s.	—	28	—	0,35	—	0,65	—	$0,92^5$
Machinefabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Kalkbranderijen	11	h.	3	117	f 0,50	f 0,34	—	f 0,45	—	f 0,60
Ketjapkokerijen	1	h.	—	2	—	0,30	—	—	—	—
IJzersmederijen	12	e., s. en h.	8	364	f 0,70	$0,37^5$	f 1,80	f 0,70	—	—
Meubelmakerijen	14	h.	132	1	0,85	—	1,38	1,10	—	—
Cheribon.										
Gasfabrieken	1	m.	—	40	—	f 0,40	—	0,80	—	—
Spiritusfabrieken	1	s.	†	†	†	†	†	†	†	†
Zeepfabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Arakstokerijen	2	h. en s.	2	29	f 0,45	f $0,27^5$	—	f $0,52^5$	f 0,75	f 0,50
Kapokfabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Limonade- en mineraalwaterfabrieken	1	h.	—	2	—	f 0,30	—	—	—	—

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
IJsfabrieken	3	s. en w.	—	54	—	f 0,27^5	—	f 0,37^5	—	f 0,55
Broodbakkerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Reparatie-ateliers	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Cementtegelfabrieken	1	h.	—	18	—	f 0,35	—	f 0,50	—	f 0,60
Weverijen	1	h.	—	8	—	0,25	—	0,50	—	—
Cassavefabrieken	2	w. en m.	5	50	—	0,30	f 0,50	0,50	f 0,50	—
Pekalongan.										
Limonade- en mineraalwaterfabrieken	3	h.	—	20	—	f 0,42^5	—	—	—	—
IJsfabrieken	4	w. en m.	—	25	—	0,47^5	—	—	—	—
Arakstokerijen	3	h. en s.	—	86	—	0,40	—	—	—	—
Steenbakkerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Kalkbranderijen	1	h.	†	†	†	†	†	†	†	†
Reparatie-ateliers	18	h., m., e. en s.	3	590	f 0,40	f 0,37	f 1,—	f 0,50	—	—
Meubelmakerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Rijtuig- en wagenmakerijen	5	h.	—	17	—	f 0,27	—	—	—	—
Smederijen	1	m.	—	20	—	0,25	—	f 0,80	—	—
Tegelfabrieken	1	h.	—	20	†	†	†	†	†	†
Semarang.										
Rijwielfabrieken	4	m. en h.	8	51	—	f 0,40	—	f 0,79	f 0,69	—
Reparatie-ateliers	4	h., s. en m.	12	1320	—	0,48	f 1,22	1,18^5	2,32	f 1,23^5
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	5	h., s., m. en e.	7	153	—	0,40	2,12^5	1,36	—	—
Houtzagerijen	1	h. en s.	3	100	f 2,—	0,50	2,—	0,60	—	f 1,—
Meubelmakerijen	1	h. en m.	27	43	—	0,60	1,75	1,—	—	—
Gasfabrieken	1	g.	22	220	—	0,45	1,80	1,37^5	f 2,—	f 1,75
Petroleumraffinaderijen	1	s.	2	200	—	0,40	—	1,—	0,70	0,70
IJsfabrieken	5	s., m. en w.	9	87	f 0,83	0,41	—	1,08	—	1,35
Mineraalwaterfabrieken	4	h. en m.	12	51	1,10	0,35	—	0,80	f 1,—	0,50
Limonadefabrieken	2	h.	4	7	0,32^5	0,42^5	f 0,40	—	—	—
Sigarenfabrieken	6	h.	12	442	0,38	0,33	—	f 0,43	f 0,52	f 0,48
Rijtuigfabrieken	8	h. en m.	13	134	0,35	0,32^5	f 2,25	0,79	0,50	—
Smederijen	1	h.	—	11	—	0,53	—	0,75	—	f 0,40
Zeepfabrieken	5	h.	7	24	f 0,43	0,36	f 1,08	—	—	—
Cementtegelfabrieken	2	h. en m.	1	143	—	0,45	1,—	f 1,62^5	—	f 0,75
Tapiocafabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Kunstmestfabriek	1	s.	—	15	—	f 0,50	—	f 1,—	—	f 0,60
Veevoederfabrieken	1	h.	—	11	—	0,30	—	—	—	—
Vuurwerkmakerijen	1	h.	5	216	f 0,32^5	0,25	f 0,45	f 0,35	—	—
Scheepstimmerwerven	2	h.	—	526	—	0,32^5	—	0,67^5	—	f 0,57^5
Strootjesfabrieken	1	h.	—	857	—	0,20	—	0,25	—	0,35
Brood- en koekbakkerijen	2	h.	—	51	—	0,24	—	0,30	—	—
Boschexploitatie-maatschappij	1	s.	2	102	—	0,47	f 2,12^5	0,85	—	f 1,42
Rijstpelmolens	1	s.	1	3	f 0,60	0,40	—	—	—	1,—
Kapokpersinrichtingen	1	h.	20	397	0,60	0,35	—	f 0,50	—	0,50

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
					Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Rembang.										
Scheepstimmerwerven	1	e. en m.	3	200	—	f 0,35	f 1,25	f 0,45	—	f 0,75
Blikkenfabrieken	1	s. en h.	—	183	—	$0,37^5$	—	0,75	—	0,90
Paraffinefabrieken	1	s. en h.	1	624	—	$0,32^5$	f 2,—	1,50	—	0,75
Petroleumraffinaderijen	1	s., e. en h.	2	313	—	$0,32^5$	3,—	1,50	—	0,75
Kalkbranderijen	5	h.	5	80	—	0,30	—	$0,42^5$	f 0,50	0,45
IJsfabrieken	1	m.	—	12	—	$0,32^5$	—	—	—	0,65
Soerabaja.										
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	5	s., m., e. en p.	1	2106	—	0,54	—	f 1,53	f 2,35	2,15
Reparatie-ateliers	38	s., m., e. en h.	13	1226	f 0,60	0,50	f 2,06	1,10	1,89	1,25
Rijtuigfabrieken	1	h.	1	106	—	0,50	1,15	1,25	—	—
Wagenmakerijen	2	h.	—	12	—	$0,72^5$	—	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen	39	h., m. en p.	2	524	f 0,80	0,42	f 1,—	f 0,70	—	f 1,40
Koperslagerijen	5	h.	—	20	—	0,41	—	0,60	—	—
IJsfabrieken	8	m., p., w. en s.	—	93	—	0,30	—	0,61	—	f $0,47^5$
Limonade- en mineraalwaterfabrieken	17	h., p., m. en e.	29	278	f 0,63	0,38	f 0,60	0,35	f 1,20	1,12
Stroopkokerijen	14	h.	50	41	$0,60^5$	0,50	—	—	—	—
Ketjapkokerijen	5	h.	16	33	0,68	0,44	—	—	—	—
Tahoekokerijen	1	h.	—	5	—	0,30	—	f 0,40	—	—
Broodfabrieken	12	h.	2	131	f 0,55	0,49	—	$0,72^5$	—	f 0,81
Koek- en banketbakkerijen	3	h.	2	32	0,70	0,65	f 1,—	1,25	—	1,—
Meubelmakerijen	48	h.	394	119	0,72	0,41	0,96	0,80	—	0,50
Timmerwinkels	73	h., m. en s.	278	333	0,76	0,39	1,16	0,65	f 1,60	0,70
Marmerwerkplaatsen	6	h.	21	68	0,80	$0,42^5$	—	$1,12^5$	—	1,75
Pianofabrieken	1	p.	8	26	—	0,60	f 2,25	2,—	f 2,75	2,50
Houtzagerijen	16	h., g., s. en m.	28	225	f 0,60	0,36	1,15	0,60	0,83	0,60
Stoomwasscherijen	1	s.	1	70	—	0,40	—	1,50	1,50	1,—
Goudsmederijen	9	h.	9	23	f 0,60	0,56	—	—	—	—
Diamantslijperijen	1	g. en e.	—	40	—	—	—	f 1,—	—	f 1,50
Spiritusfabrieken	3	s.	5	163	—	f $0,37^5$	—	1,66	f 1,65	$0,82^5$
Lederlooierijen	2	h.	1	8	f 0,60	0,40	—	0,60	—	—
Ateliers voor het vernikkelen van voorwerpen	2	h. en p.	1	11	—	0,30	f 1,30	1,—	—	—
Mestfabrieken	1	s.	—	40	—	0,55	—	—	—	f 1,—
Sigarettenfabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Gasfabrieken	1	g. en s.	4	139	f 1,—	f 0,40	—	f 1,—	—	f 1,15
Papierfabrieken	1	s.	—	107	—	0,40	—	1,50	—	—
Cementtegelfabrieken	4	h. en p.	2	69	—	0,45	f 2,—	0,54	f 0,80	f 0,75
Oliefabrieken	1	s.	4	113	—	0,50	2,50	1,50	—	2,50
Huidendrogerijen	2	h.	1	43	—	$0,62^5$	2,50	2,—	—	1,50
Chemicaliënfabrieken	1	m.	—	7	—	0,40	—	0,75	—	—
Jodiumfabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Scheepstimmerwerven	1	h.	1	15	—	f 0,50	f 0,60	f 0,90	—	f 1,50
Vuurwerkfabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
					Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Petroleumraffinaderijen . . .	1	h. en s.	—	60	—	f 0,30	—	f 0,75	—	f 0,60
Melkpasteuriseerinrichtingen .	1	s.	—	10	—	0,40	—	0,70	—	0,80
Veevoederfabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Zeepziederijen	15	h.	57	54	f 0,70	f 0,45	—	—	f 1,—	—
Rijstpellerijen	7	s., p. en m.	33	20	0,69	0,40	—	f 0,50	1,50	f 0,70
Kalkbranderijen	26	h., g., p. en s.	6	696	0,80	0,29	—	0,55	—	0,61
Steen- en pannenbakkerijen .	12	h. en s.	—	163	—	0,29	—	0,60	—	0,60
Zwavelzuurfabrieken	3	h., p. en s.	—	71	—	0,47	—	1,08	—	0,90
Gambirkokerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Djagoengpellerijen	1	m.	1	3	f 0,50	f 0,40	—	—	—	—
Kapokinrichtingen	5	m. en s.	3	45	0,65	0,48	—	f 0,80	—	f 1,18
Kroepoekkokerijen	2	h.	—	13	—	0,37^5	—	—	—	—
Lijstenmakerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Vulcaniseerinrichtingen . . .	1	h.	—	4	—	—	—	f 0,50	—	—
Hydraulische persinrichtingen.	2	p. en m.	3	16	f 0,65	f 0,65	—	—	—	f 0,60
Blikslagerijen	11	h.	1	3	0,50	0,40	—	—	—	—
Stoomwasscherijen	1	s.	1	6	0,70	0,40	—	—	—	—
Electriciteitsfabrieken	2	s. en m.	—	46	—	0,60	—	f 1,32^5	—	f 1,25
Tuig- en zadelmakerijen . . .	1	m.	—	80	—	0,40	—	1,50	—	1,75
Batikkerijen	6	h.	—	16	—	0,42	—	0,55	—	—
Medicijnenbereiding uit bladeren en wortels. . . .	1	h.	—	8	—	0,70	—	—	—	—
Houtaankapmaatschappij. . .	1	s. en h.	—	30	—	0,30	—	f 1,—	—	f 1,—
Houtstapelplaatsen	1	h.	1	2	f 0,80	0,40	—	—	—	—
Beenderenfabriek	1	m.	—	10	—	0,50	—	—	—	f 0,75
Pasoeroean.										
IJsfabrieken	5	w., p. en e.	3	39	f 0,80	0,39	f 2,50	f 0,53	—	f 0,71
Reparatie-ateliers	1	m., s. en e.	—	100	—	0,40	—	1,22^5	—	0,75
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	2	p. en e.	—	206	—	0,47^5	—	1,50	—	2,25
Kalkbranderijen	1	p.	1	50	—	0,30	—	0,65	—	0,60
Arakstokerijen	1	s. en w.	1	13	—	0,40	—	1,50	—	—
Ketjapkokerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Koffiebranderijen	1	m.	—	100	—	f 0,35	—	f 0,50	—	f 1,—
Electriciteitsfabrieken	2	m. en e.	—	70	—	0,45	—	0,87	—	0,64
Pannenbakkerijen	1	w.	—	17	—	0,25	—	—	—	0,50
Fabrieken van bouwmaterialen	1	p.	1	50	—	0,30	—	f 0,65	—	0,60
Banjoemas.										
IJsfabrieken	3	w. en s.	—	18	—	0,35	—	1,19	—	0,56
Reparatie-ateliers.	1	s.	7	73	—	0,35	f 0,79	0,57^5	f 1,45	0,85
Petroleumtank-installatie . .	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Zeepziederijen	1	h.	2	—	f 0,25	—	—	—	—	—
Blikkenfabrieken.	1	m.	—	110	—	f 0,40	—	f 0,65	—	—
Limonadefabrieken	1	h.	—	2	—	0,50	—	—	—	—

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Kedoe.										
IJsfabrieken	4	w. en h.	12	41	—	f 0,35	f 1,—	f 0,47	—	f 0,50
Limonade- en mineraalwaterfabrieken	1	m.	—	15	—	0,40	—	—	—	—
Zeepziederijen	1	h.	1	2	f 0,30	0,20	—	—	—	—
Reparatie-ateliers	1	h. en m.	—	75	—	0,25	—	f 1,—	—	—
Madioen.										
IJs- en mineraalwaterfabrieken	1	m.	—	16	—	0,42^{5}	—	0,80	—	f 0,65
Kalkbranderijen	1	h.	—	117	—	0,25	—	0,45	—	0,40
Trasfabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Reparatie-atelier	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Kediri.										
IJsfabrieken	3	m. en w.	—	21	—	f 0,39	—	f 1,25	—	f 0,60
Olie- en boengkilfabrieken	6	s., m. en h.	15	314	f 0,50	0,31	f 1,30	0,77^{5}	f 1,05	0,56
Zeepziederijen	4	h.	4	10	—	0,32^{5}	—	—	—	—
Wagenmakerijen	1	h.	—	4	—	0,30	—	f 0,80	—	—
Marmerwerkplaatsen	1	s.	—	105	—	0,30	—	—	—	f 0,55
Stroopfabrieken	2	h.	1	5	f 0,50	0,30	—	—	—	—
Mineraalwater- en limonadefabrieken	1	h.	2	4	0,35	0,35	f 0,70	—	—	—
Kalkbranderijen	1	s.	—	50	—	0,32^{5}	—	—	—	f 0,42
Koffiebranderijen	1	m.	—	4	—	0,25	—	—	—	—
Soerakarta.										
Meubelmakerijen	16	h.	108	44	f 0,60	f 0,30	f 1,50	f 0,60	—	f 0,40
IJsfabrieken	1	s.	—	24	—	0,50	—	1,25	—	1,—
Mineraalwaterfabrieken	1	h.	—	9	—	0,30	—	0,40	—	1,—
IJzersmederijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Electriciteitsfabrieken	1	s.	—	68	—	f 0,45	—	f 0,75	—	f 1,25
Limonadefabrieken	1	h.	2	3	—	0,30	f 0,75	—	—	—
Cementtegelfabrieken	1	h.	—	25	—	0,50	—	f 1,10	—	—
Rijtuigmakerijen	1	h.	3	10	—	—	f 2,50	1,10	—	—
Kalkbranderijen	1	s.	—	50	—	f 0,25	—	0,60	—	f 0,75
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Houtzagerijen	1	h.	—	6	—	f 0,25	—	—	—	f 0,40
Djokjakarta.										
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	2	m.	—	452	—	0,35	—	f 1,42^{5}	—	5,—
IJsfabrieken	1	w. en m.	—	17	—	0,25	—	0,52^{5}	—	1,83
Gasfabrieken	1	g. en w.	1	54	—	0,30	—	0,50	f 1,50	0,75
Tegelfabrieken	2	h.	—	43	—	0,32^{5}	—	0,55	—	0,30
Reparatie-ateliers / Automobielhandel	3	m. en h.	3	66	—	0,33	f 2,—	0,96	—	0,76
Nijverheids-atelier	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Madoera.										
Kalkbranderijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Reparatie-ateliers	1	s.	—	278	—	f 0,75	—	—	—	—
Machinefabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Steengroeven	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Sumatra's Westkust.										
Smederijen	2	h.	—	9	—	f 0,55	—	f 1,—	—	—
Mineraalwater- en limonadefabrieken	5	h.	2	27	—	0,38	—	0,50	f 0,75	f 0,80
IJsfabrieken	2	s.	—	20	—	$0,37^{5}$	—	$0,78^{5}$	—	$0,92^{5}$
Cement- en tegelfabrieken	3	e. en h.	8	245	—	0,45	f 1,40	0,80	—	$0,87^{5}$
Broodbakkerijen	5	h.	8	6	f 0,35	0,35	0,50	—	—	—
Zeepziederijen	5	h.	9	3	0,50	0,25	0,50	f 0,30	—	—
Steenbakkerijen	13	h.	—	88	—	0,40	—	0,51	—	f 0,60
Oliefabrieken	15	h.	15	60	f $0,32^{5}$	$0,32^{5}$	—	—	—	—
Kalkbranderijen	11	h.	4	78	0,35	0,35	—	f 0,50	—	f 0,50
Rijtuig- en wagenmakerijen	2	h.	—	131	—	$0,32^{5}$	—	$0,62^{5}$	—	—
Meubelmakerijen	1	h.	15	3	f 0,25	—	f 0,50	0,50	—	—
Goudsmederijen	31	h.	—	31	—	—	—	0,50	—	—
Blikslagerijen	12	h.	—	12	—	—	—	0,30	—	—
Schoenmakerijen	1	h.	4	14	f 0,20	f 0,30	f 0,40	0,20	—	—
Houtzagerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Tapanoeli.										
Zeepziederijen	3	h.	15	17	f 0,75	f 0,50	f 1,—	f 0,60	f 1,50	f 0,75
Limonade- en mineraalwaterfabrieken	2	h.	15	7	0,75	0,50	1,—	0,60	1,50	0,75
Mijnbouwkundige ateliers	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
IJsfabrieken	1	m.	—	6	—	f 0,50	—	f 0,60	—	f 1,50
Zaagmolens	1	w.	—	4	—	0,50	—	1,—	—	—
Benkoelen.										
Stroop- en limonadefabrieken	5	h.	—	3	—	0,50	—	—	—	—
Zeepziederijen	2	h.	—	3	—	0,50	—	—	—	—
IJsfabrieken	1	m.	—	3	—	0,75	—	f 0,90	—	—
Lampongsche districten.										
IJsfabrieken	1	s.	—	15	—	0,55	—	—	—	f 1,—
Limonadefabrieken	1	h.	—	4	—	0,55	—	—	—	—
Palembang.										
IJsfabrieken	3	s.	4	25	f 0,73	f 0,60	—	f 1,—	—	f $1,32^{5}$
Houtzagerijen	45	s. en h.	65	333	0,75	0,57	f 1,06	0,70	—	$0,92^{5}$
Reparatie-ateliers	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Steen- en pannenbakkerijen	1	s.	10	5	f 1,—	f 0,60	—	f 1,—	—	—
Petroleummaatschappijen	2	s. en m.	82	227	1,17	$0,69^{5}$	2,83	1,95	f $2,47^{5}$	f 2,35
Katoenontpittingsinrichtingen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Limonadefabrieken	5	h., m. en s.	10	17	f 0,62	f 0,57	—	f 0,95	f 1,50	f $1,12^{5}$

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweeg-kracht. [1]	Aantal werklieden. Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Gemiddelde dagloonen. Gewone koelies. Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Ervaren werklieden. Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Mandoers. Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Machineherstelinrichting en scheepshelling	1	s.	46	55	f 1,—	f 0,75	f 2,—	f 1,25	f 3,50	f 2,—
Kapokfabrieken	1	s.	—	98	—	1,—	—	1,25	—	1,70
Meelmaalmolens	2	m.	1	7	—	0,45	f 3,—	—	—	—
Oostkust van Sumatra.										
IJsfabrieken	5	m. en s.	11	31	f 1,46^5	f 0,57	f 2,54	f 1,80	f 3,50	—
Mineraalwaterfabrieken	3	m.	6	28	0,61	0,58	1,12^5	1,—	—	f 3,—
Electriciteitsfabrieken	3	m.	—	62	—	0,57^5	—	1,33	—	2,25
Petroleumraffinaderijen	3	s.	220	1857	0,65	0,51	1,80	1,75	f 1,—	0,90
Reparatie-ateliers	2	s.	184	183	0,70	0,47^5	2,17^5	1,10	3,50	3,50
Wagenmakerijen	1	m.	25	3	0,75	0,50	2,50	1,—	—	—
Constructie-ateliers	2	m.	45	155	0,57^5	0,57^5	1,40	—	—	—
Rijstpellerij, houtzagerij en oliefabriek	1	s.	38	2	0,70	0,40	0,60	—	f 1,40	—
Houtaankap-maatschappij	1	s.	29	44	0,75	0,38	1,28	f 0,56	0,63	f 0,83
Balamfabrieken	1	s.	7	2	0,70	0,50	0,70	0,70	—	—
Banka en onderhoorigheden.										
Steenbakkerijen	†	h.	25	1	f 0,60	f 0,60	—	—	—	f 0,75
Kalkbranderijen	†	h.	8	—	0,30	—	—	f 0,40	—	0,66
Smederijen	†	h.	45	—	0,80	f 0,75	f 1,—	0,75	f 1,50	1,—
Gambirfabriek	†	h.	3	3	0,80	0,75	1,75	0,75	—	3,—
Westerafdeeling van Borneo.										
IJsfabrieken	1	s.	3	3	f 1,—	f 0,50	f 1,50	f 0,75	—	—
Houtzagerijen	3	s.	25	43	0,70	0,50	0,92	—	f 1,17^5	—
Oliefabrieken	2	s.	85	50	1,—	0,50	1,50	f 0,80	1,17^5	f 1,—
Blikslagerijen	2	h.	4	19	0,53	0,51	—	—	—	0,66^5
Cutch-fabrieken	1	s.	75	—	0,40	—	f 1,— à f 2,—	—	f 2,50	—
Gambirkokerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Arakstokerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Limonadefabrieken	2	h.	9	—	f 0,75 à f 1,—	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.										
IJsfabrieken	4	e. en s.	7	70	—	f 0,55	f 2,50	f 1,87^5	—	f 1,25
Limonadefabrieken	3	h.	4	3	f 0,57	0,45	0,75	—	—	—
Reparatie-ateliers	5	m. en s.	132	68	0,88	0,65	2,42	f 1,83	f 4,25	f 0,90
Zeepziederijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Zwavelzuurfabrieken	1	s.	85	30	f 0,60	f 0,55	f 1,50	f 1,75	—	f 1,50
Metaalgieterijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Steenbakkerijen	1	s.	2	98	—	f 0,55	f 2,50	f 1,35	—	f 0,75
Kaarsenfabrieken	2	s.	5	271	—	0,51	2,—	1,—	—	0,75
Blauwververijen	1	h.	11	—	f 0,40	—	1,50	—	—	—
Smederijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Timmermanswinkels	1	s.	10	80	—	f 0,55	f 1,75	f 1,50	—	—
Houtzagerijen	3	s.	3	100	—	0,70	—	1,52^5	—	f 2,75
Diamantslijperijen	6	p. en s.	2	36	—	0,50	—	1,50	—	0,75

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1])	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Scheepstimmer- en bootmakerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Paraffinefabrieken	1	s.	160	510	f 0,65	f 0,65	f 1,85	f 1,75	f 1,10	f 1,—
Aardoliefabrieken	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Blikkenfabrieken	1	s.	—	80	—	f 0,55	—	f 1,25	—	—
Celebes en onderhoorigheden.										
IJs- en mineraalwaterfabrieken	2	s.	8	51	f 0,90	f 0,50	f 1,50	f 0,70	f 1,75	f 0,80
Limonadefabrieken	1	h.	—	12	—	0,50	—	0,60	—	—
Inrichtingen voor residu- en watervoorziening van schepen	1	s.	—	2	—	—	—	0,66	f 1,33	f 0,66
Rijstpellerijen	1	s.	2	20	—	0,60	—	1,—	1,—	1,—
Houtzagerijen	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Gasfabrieken	1	g.	—	24	f 0,37⁵	—	—	f 0,64	—	f 0,56
Blikkenfabrieken	1	h.	—	65	—	f 0,62	—	1,—	—	2,—
Steen-, pannen- en pottenbakkerijen	8	h.	6	130	—	0,50	—	0,55	—	0,60
Huidendrogerijen	1	h.	1	6	—	0,30	—	0,50	f 1,35	—
Cementtegelfabrieken	2	h.	5	9	—	0,50	—	0,75	2,—	—
Smederijen	10	h.	14	19	f 0,50	0,15	f 1,25	0,75	—	f 1,50
Wagenmakerijen	2	h.	25	5	0,50	0,50	1,50	—	—	—
Timmermansateliers	6	h.	340	15	0,50	0,50	1,50	f 1,—	f 1,50	—
Meubelmakerijen	7	h.	115	20	0,50	0,50	1,—	1,—	—	—
Kleermakersateliers	16	h.	115	20	0,50	0,50	1,—	1,—	—	—
Schoenmakersateliers	7	h.	60	10	0,50	0,50	1,50	1,50	—	—
Horlogemakersateliers	6	h.	2	4	—	—	1,50	1,50	—	—
Reparatie-ateliers	2	h.	8	1	—	—	1,—	1,—	—	—
Goudsmederijen	55	h.	140	35	f 0,50	f 0,50	1,25	1,25	—	—
Blikslagerijen	7	h.	15	6	0,50	0,50	1,—	1,—	—	—
Kaarsenfabrieken	4	h.	4	—	0,50	—	1,—	—	—	—
Broodbakkerijen	6	h.	10	10	—	—	1,—	—	—	—
Ketjapkokerijen	5	h.	30	5	f 0,50	f 0,50	1,—	f 1,—	—	—
Stroopfabrieken	15	h.	20	25	—	—	0,50	1,—	—	—
Amboina.										
Houtzagerijen	1	m.	—	6	—	f 1,—	—	—	—	—
IJsfabrieken	1	s.	—	2	—	0,34	—	—	—	f 1,67
Bali en Lombok.										
Rijstpellerijen	5	s., p. en m.	—	179	—	0,53⁵	—	—	—	—
Mineraalwaterfabrieken	2	s. en w.	7	—	f 0,62⁵	—	f 0,83	—	—	—
Timor en onderhoorigheden.										
IJsfabrieken	1	s.	1	6	—	f 0,45	1,50	f 1,—	—	f 1,25
Mineraalwater- en limonadefabrieken	1	h.	1	1	—	0,40	1,—	—	—	—

2°. DRUKKERIJEN.

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
1	Batavia.	G. Kolff & Co.	snel- en gewone persen.	6	103	117
2	Id.	Idem (filiaal)	snel- en gewone persen.	2	58	10
3	Id.	Drukkerij Papyrus, voorheen van Dorp & Co.	snel- en gewone persen.	6	50	35
4	Id.	Firma Albrecht & Co.	snel- en gewone persen.	4	30	65
5	Id.	Filiaal van Albrecht & Co.	snel- en gewone persen.	8	115	7
6	Id.	Maatschappij tot exploitatie van dag-, week- en andere bladen in Nederlandsch-Indië	snel- en gewone persen.	—	55	42
7	Id.	Naamlooze vennootschap Boekhandel en drukkerij Hoa Siang In Kiok	snel- en gewone persen.	—	35	38
8	Id.	Boek-, Courant- en Handelsdrukkerij „De Verwachting" (vroeger Maatschappij Taman Sarie)	snel- en gewone persen.	1	26	—
9	Id.	Naamlooze vennootschap Java Boekhandel en en drukkerij Sedija Leksona	snelpersen.	—	22	2
10	Id.	Kho Tjeng Bie	gewone persen.	—	4	3
11	Id.	F. B. Smits	snel- en gewone persen.	1	30	40
12	Id.	Drukkerij Mercurius	snel-, trap- en gewone persen.	3	65	—
13	Id.	Firma Ruygrok & Co.	snel- en gewone persen.	3	50	64
14	Id.	Naamlooze vennootschap Javasche Boekhandel en drukkerij	snel- en gewone persen.	9	82	35
15	Id.	Naamlooze vennootsch. Boekhandel Visser & Co.	snel- en gewone persen.	4	94	23
16	Id.	Drukkerij Tjiong Koen Bie	snel- en gewone persen.	—	8	7
17	Id.	Oeij Tjaij Hin	snelpers.	—	3	1
18	Id.	Drukkerij Sin Po	snel-, trap- en handpersen.	—	26	24
19	Buitenzorg.	C. J. Martherus & Co.	handpersen.	—	15	—
20	Id.	The Teng Hoey & Co.	snel-, trap en handpersen.	—	7	7
21	Krawang.	Maatschappij tot exploitatie der Pamanoekan- en Tjiasem-landen	handpers.	—	5	—
22	Bandoeng	Visser	snelpersen.	—	33	3
23	Id.	Insulinde	snelpersen.	—	39	1
24	Id.	Nix	snelpersen.	—	60	—
25	Id.	Vorkink	snelpersen.	—	115	12
26	Id.	Fortuna	handpersen.	—	50	—
26a	Id.	De Vrede	handpersen.	—	3	2
27	Soekaboemi.	Soekaboemische Snelpersdrukkerij	7 snelpersen.	—	50	13
28	Id.	Insulinde	handpersen.	—	2	1
29	Pekalongan.	Lim Soeij Hoa	4 persen.	—	13	7
30	Id.	Hadji Mawardi bin Ratman	2 persen.	—	7	—
31	Tegal.	J. D. de Boer	8 persen.	—	35	—
32	Id.	Liem Ko	6 persen.	—	5	1
33	Semarang.	G. C. T. van Dorp & Co.	†	—	345	14
34	Id.	Masman & Stroink	†	—	60	—
35	Id.	Naamlooze vennootschap Drukkerij van het dagblad „de Locomotief"	†	—	70	2
36	Id.	H. A. Benjamins	†	—	52	—

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
37	Semarang.	A. Bisschop	†	—	50	—
38	Id.	Aloewi Ali Akoewan	†	—	11	—
39	Id.	Naamlooze vennootschap Hap Sing Kongsi	†	—	36	10
40	Id.	Naamlooze vennootschap Joa Ien Boe Kongsi	†	—	45	10
41	Id.	Drukkerij v.h. Maleisch dagblad „Sinar Djawa"	†	—	16	—
42	Id.	Stoomdrukkerij Misset	†	—	46	—
43	Magelang.	Naamlooze vennootschap Boekhandel, drukkerij en binderij H. V. Maresch & Co.	5 snelpersen.	5	103	—
44	Id.	Chineesche Drukkerij en binderij Theng Tjoen Gwan	1 snel- en 1 handpers.	—	10	10
45	Keboemen.	Keboemensche Drukkerij	1 snelpers.	—	4	1
46	Djokjakarta.	Drukkerij „de Nieuwe Midden-Java"	handpersen.	—	77	1
47	Id.	Naamlooze vennootschap, voorheen H. Buning.	snelpersen.	—	124	1
48	Id.	Naamlooze vennootschap Kunsthandel en Handelsdrukkerij J. Sigrist	handpersen.	—	30	—
49	Id.	Mataramsche drukkerij Tjan Lian Tjioe	handpersen.	—	10	5
50	Soerakarta.	A. Rusche & C°.	handpersen.	—	19	—
51	Id.	Th. R. Landouw	handpersen.	—	40	—
52	Id.	Naamlooze vennootschap Lie Dhian Ho	stoompersen.	—	36	39
53	Id.	Naaml. vennootschap Drukkerij Boedi Oetomo	handpersen.	—	54	—
54	Id.	Naamlooze venootschap Liang Hok Si Kwan	handpersen.	—	12	4
55	Id.	Tan Kiong Tjwan	handpersen.	—	4	8
56	Pasoeroean.	G. H. Kalshoven	2 persen.	—	11	—
57	Id.	Oei Siauw Pik	1 pers.	—	2	—
58	Bangil.	Hadji Abdoel Gani	2 persen.	—	4	—
59	Malang.	Naamlooze vennootschap Jahn's Drukkerij	7 persen.	5	48	—
60	Id.	W. F. G. Kloeth	4 persen.	—	16	—
61	Id.	Mevrouw E. Kooper	1 handpers.	—	1	—
62	Id.	Kwee Khaij Khee	2 snel- en 6 trappersen.	—	20	5
63	Id.	Naamlooze vennootschap Eerste Nederlandsch-Indische Koffiebranderij	8 snelpersen.	2	25	—
64	Probolinggo.	Mevrouw de Weduwe Schuitemaker	2 snelpersen en 1 handpers.	—	16	—
65	Id.	Kho Tjin See	1 handpers.	—	2	—
66	Id.	Tjan Ho Thiong	2 handpersen.	—	1	2
67	Soerabaja.	Soerabajasch Nieuwsblad	2 persen.	—	75	—
68	Id.	Soerabajasch Handelsblad	7 persen.	11	185	—
69	Id.	Naamlooze vennootschap tot voortzetting van den boek-, papier- en kantoorhandel E. Fuhri & C°.	22 persen.	8	125	2
70	Id.	Naamlooze vennootschap Boekhandel en drukkerij voorheen H. van Ingen.	22 persen.	8	125	—
71	Id.	Gebroeders Gimberg & C°.	6 persen.	—	40	7
72	Id.	Nieuwe Soerabaja Courant	7 persen.	—	47	—
73	Id.	J. M. Ch. Nijland	7 persen.	11	125	2
74	id.	G. C. T. van Dorp & C°.	14 persen.	4	200	—
75	Id.	Naamlooze vennootschap Pewarta-Soerabaja	3 persen.	1	44	12

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
76	Soerabaja.	NIO SAIJ AN (firma THAIJ SIANG IN KIOK). .	7 persen.	—	20	15
77	Id.	„Excelsior", Handelsdrukkerij W. F. HARTMAN SR.	5 persen.	1	10	1
78	Id.	Drukkerij „Polychroom"	7 persen.	7	80	4
79	Id.	OEI KHONG HWA	3 persen.	—	10	5
80	Id.	Maatschappij „SETIA OESAHA"	8 persen.	1	64	—
81	Id.	Handelsdrukkerij „TJHOEN TJOE", ...	7 persen.	—	43	20
82	Id.	Drukkerij en Boekbinderij BO LAN HIN IN HOK	3 persen.	—	5	3
83	Id.	TAN TIONG BIE.	4 persen.	—	20	3
84	Banjoemas.	J. D. DE BOER	handpersen.	—	22	—
85	Padang.	Winkelmaatschappij voorheen P. BAUMER & C°.	2 snelpersen en 1 trappers.	3	27	11
86	Id.	Drukkerij „Insulinde"	1 snelpers en 1 trappers.	—	12	2
87	Id.	Drukkerij „de Volharding"	2 snelpersen en 2 trappersen.	—	—	17
88	Id.	Snelpersdrukkerij ORANG ALAM MINANG KABAU	1 snelpers en 1 trappers.	—	29	1
89	Id.	THE TIAUW TJOAN	†	—	—	—
90	Id.	Snelpersdrukkerij „Warta Hindia"	1 snelpers en 1 trappers.	—	14	2
91	Id.	Drukkerij BINTANG TIONG HOA	1 snelpers en 3 trappersen.	—	16	14
92	Fort de Kock.	KALIDJO & C°. (Drukkerij „Agam")	1 handpers.	—	5	—
93	Id.	TJOAN TJIEN BIE (drukkerij „Merapi". . . .	1 handpers.	—	3	—
94	Id.	LIE SENG KIAT.	1 handpers.	—	2	1
95	Medan.	J. HALLERMANN	10 persen.	1	84	6
96	Id.	Naamlooze vennootschap „Deli-courant" . .	15 persen.	1	68	15
97	Id.	Sjarikat Tapanoeli	4 persen.	—	21	—
98	Id.	Medansche drukkerij	5 persen.	1	18	4
99	Id.	Sumatrasche Handelsdrukkerij	4 persen.	—	22	10
100	Id.	TJO KIE	1 pers.	—	—	3
101	Id.	TJIN LIE	1 pers.	—	—	3
102	Palembang.	Industrieele maatschappij Palembang . . .	4 persen.	—	22	3
103	Pontianak.	Drukkerij van HWEE BOEN TJAI	handpers.	—	—	4
104	Bandjermasin.	R. HENNEMANN & C°.	handpersen.	—	18	—
105	Id.	ONG KENG LIE.	handpersen.	—	2	—
106	Id.	LIM HWAT SENG	handpersen.	—	9	1
107	Makasser.	Naamlooze vennootschap Handelsdrukkerij en kantoorhandel Celebes	3 snelpersen, 1 trap- en 1 stempelpers.	1	36	—
108	Id.	BROUWER & C°.	2 persen.	—	13	—
109	Id.	JO AUW AM, firma TIONG HOA.	1 snelpers.	—	3	3

III. Vergelijkend overzicht van de dagloonen der werklieden

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.	
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
GEWONE														
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 0,40	—	—
IJsfabrieken.	—	—	f 0,75	f 0,55	—	f 0,30	—	f 0,27^{5}	—	f 0,47^{5}	f 0,83	0,41	—	f 0,32^{5}
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	0,60	0,35	—	0,30	—	0,30	—	0,42^{5}	1,10	0,35	—	—
Gasfabrieken	—	—	1,—	0,45	—	—	—	0,40	—	—	—	0,45	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	0,57^{5}	0,42^{5}	—	0,35	—	—	—	0,27	0,35	0,32^{5}	—	—
IJzer- en hoefsmederijen . .	—	—	—	—	f 0,70	0,37^{5}	—	—	—	0,25	—	0,53	—	—
Meubelfabrieken	—	—	0,58	0,30	0,85	—	—	—	—	—	—	0,60	—	—
Timmermansateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . . .	—	—	0,75	0,60	—	0,40	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	—	1,—	0,45	0,50	0,35	—	—	—	—	—	—	—	0,30
Cement- en tegelfabrieken .	—	—	0,90	0,30	—	0,30	—	0,35	—	—	—	0,45	—	—
Arakstokerijen.	—	—	0,80	0,50	—	—	f 0.45	0,27^{5}	—	0,40	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	0,47^{5}	0,36^{5}	0,62^{5}	0,30	—	—	—	—	—	0,24	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	1,50	0,75	—	—	—	—	—	—	0,38	0,33	—	—
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	0,37^{5}	—	—	0,32^{5}	—	—	—	—	0,43	0,36	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	0,32^{5}	0,22	0,50	0,25	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40	—	0,32^{5}
Leerlooierijen	—	—	0,87^{5}	0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	0,55	0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,37^{5}
Oliefabrieken	—	—	0,75	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën . .	—	—	—	0,32^{5}	—	0,35	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	0,75	0,50	—	0,37^{5}	—	—	—	—	2,—	0,50	—	—
Electriciteitsfabrieken . . .	—	—	—	0,30	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—
Reparatie-ateliers.	—	—	—	0,27^{5}	0,30	0,45	—	—	f 0,40	0,37	—	0,48	—	—
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,32^{5}	0,25	—	—

1) O. = Vreemde oosterlingen. 2) I. = Inlanders.

…den bij eenige der meest voorkomende industrieele ondernemingen.

…g.	Soerabaja.		Pasoeroean.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
…	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
…4.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
…ONE	**KOELIES.**															
—	—	f 0,54	—	f 0,47⁵	†	†	—	—	—	—	—	—	—	f 0,35	—	—
…,32⁵	—	0,30	f 0,80	0,39	†	†	—	f 0,35	—	f 0,35	—	f 0,50	—	0,25	—	f 0,42⁵
—	f 0,63	0,38	—	—	†	†	—	0,50	—	0,40	—	[0,30	—	—	—	—
—	1,—	0,40	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	0,30	—	—
—	—	0,60	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,80	0,42	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,72	0,41	—	—	†	†	—	—	—	—	f 0,60	0,30	—	—	—	—
—	0,76	0,39	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,80	0,42⁵	—	—		†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
…,30	0,80	0,29	—	0,30	†	†	—	—	—	—	—	0,25	—	—	—	0,25
—	—	0,45	—	—	†	†	—	—	—	—	—	0,50	—	0,32⁵	—	—
—	—	—	—	0,40	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,55	0,49	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,70	0,45	—	—	†	†	f 0,25	—	f 0,30	0,20	—	—	—	—	—	—
—	—	0,29	—	0,25	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
…,32⁵	—	0,30	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,60	0,40	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,60	0,56	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
…,37⁵	0,50	0,40	—	—	†	†	—	0,40	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,50	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,60	0,36	—	—	†	†	—	—	—	—	—	0,25	—	—	—	—
—	—	0,60	—	0,45	†	†	—	—	—	—	—	0,45	—	—	—	—
—	0,60	0,50	—	0,40	†	†	—	0,35	—	0,25	—	—	—	0,33	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.	
	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	f 0,39	—	—	—	f 0,37^{5}	—	f 0,50	f 0,73	f 0,60	—	f 0,55	f 1,46^{5}	f 0,57
Fabrieken van minerale wateren	f 0,35	0,35	—	—	—	0,38	f 0,75	0,50	0,62	0,57	—	0,55	0,61	0,58
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	0,30	—	—	—	0,32^{5}	—	—	—	—	—	—	0,75	0,50
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	0,55	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	f 0,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	0,32^{5}	—	—	0,35	0,35	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	—	0,45	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	—	0,35	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	0,32^{5}	—	—	—	0,25	0,75	0,50	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	0,40	—	—	1,—	0,60	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	1,17	0,69^{5}	—	—	0,65	0,51
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	—	0,32^{5}	0,32^{5}	—	—	—	—	—	—	0,70	0,40
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75	0,57	—	—	—	—
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,57^{5}
Reparatie-ateliers . . .	—	—	—	f 0,75	—	—	—	—	—	—	—	—	0,70	0,47^{5}
Vuurwerkfabrieken . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Benkoelen.		Banka en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Bali en Lombok.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	f 0,75	—	—	f 1,—	f 0,50	—	f 0,55	f 0,90	f 0,50	—	—	—	f 0,34	—	f 0,45
—	0,50	—	—	$0,87^5$	—	f 0,57	0,45	0,90	0,50	f $0,62^5$	—	—	—	—	0,40
—	—	—	—	—	—	—	—	$0,37^5$	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	f 0,80	f 0,75	—	—	—	—	0,50	0,15	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	0,55	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,60	0,60	—	—	—	0,55	—	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	0,53	0,51	—	0,55	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1,—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	0,70	—	—	—	—	—	1,—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	0,88	0,65	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

E R V A R E N W

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.	
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f $2,12^{5}$	f 1,36	—	—
IJsfabrieken.	—	—	f 1,25	f $0,92^{5}$	—	f 0,40	—	f $0,37^{5}$	—	—	—	1,08	—	—
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	0,75	$0,62^{5}$	—	0,40	—	—	—	—	—	0,80	—	—
Gasfabrieken	—	—	1,75	$1,43^{5}$	—	—	—	0,80	—	—	1,80	$1,37^{5}$	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	0,75	0,75	—	—	—	—	—	f 0,80	2,25	0,79	—	—
IJzer- en hoefsmederijen . .	—	—	—	—	f 1,80	0,70	—	—	—	—	—	0,75	—	—
Meubelfabrieken	—	—	1,05	—	1,38	1,10	—	—	—	—	1,75	1,—	—	—
Timmermansateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . . .	—	—	1,25	1,—	—	1,25	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	—	1,25	1,—	—	$0,47^{5}$	—	—	—	—	—	—	—	f $0,42^{5}$
Cement- en tegelfabrieken .	—	—	—	0,65	—	0,75	—	0,50	—	—	1,—	$1,62^{5}$	—	—
Arakstokerijen.	—	—	1,50	1,50	—	—	—	$0,52^{5}$	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	$0,68^{5}$	0,65	2,—	$0,47^{5}$	—	—	—	—	—	0,30	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,43	—	—
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	1,08	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	0,40	0,36	—	0,35	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	f 3,—	1,50
Leerlooierijen	—	—	1,50	$0,87^{5}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	0,75	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75
Oliefabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën . .	—	—	—	0,45	—	0,65	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	1,25	—	—	—	—	2,—	0,60	—	—
Electriciteitsfabrieken . . .	—	—	—	0,60	—	0,45	—	—	—	—	—	—	—	—
Reparatie-ateliers.	—	—	—	0,59	1,30	1,—	—	—	f 1,—	0,50	1,22	$1,18^{5}$	—	—
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,45	0,35	—	—

[1] O. = Vreemde oosterlingen. [2] I. = Inlanders.

…ng.	Soerabaja.		Pasoeroean.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
…REN WERKLIEDEN.																
—	—	f 1,53	—	f 1,50	†	†	—	—	—	—	—	—	—	f 1,42^5	—	—
—	—	0,61	f 2,50	0,53	†	†	—	f 1,19	f 1,—	f 0,47	—	f 1,25	—	0,52^5	—	—
—	f 0,60	0,35	—	—	†	†	—	—	—	—	—	0,40	—	—	—	f 0,80
—	—	1,—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—
—	1,15	1,25	—	—	†	†	—	—	—	—	f 2,50	1,10	—	—	—	—
—	1,—	0,70	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,96	0,80	—	—	†	†	—	—	—	—	1,50	0,60	—	—	—	—
—	1,16	0,65	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1,12^5	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,42^5	—	0,55	—	0,65	†	†	—	—	—	—	—	0,60	—	—	—	0,45
—	2,—	0,54	—	—	†	†	—	—	—	—	—	1,10	—	0,55	—	—
—	—	—	—	1,50	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,72^5	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1,—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,60	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
,50	—	0,75	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,60	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
,75	—	—	—	—	†	†	—	0,65	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2,50	1,50	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,15	0,60	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1,32^5	—	0,87	†	†	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—
—	2,06	1,10	—	1,22^5	†	†	f 0,79	0,57^5	—	1,—	—	—	f 2,—	0,96	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.	
	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	f 1,25	—	—	—	f 0,78^5	—	f 0,60	—	f 1,—	—	—	f 2,54	f 1,80
Fabrieken van minerale wateren	f 0,70	—	—	—	—	0,50	f 1,—	0,60	—	0,95	—	—	1,12^5	1,—
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	0,80	—	—	—	0,62^5	—	—	—	—	—	—	2,50	1,—
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	f 0,50	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	1,40	0,80	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen.	—	—	—	—	0,50	0,30	1,—	0,60	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	0,51	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2,83	1,95	—	—	1,80	1,75
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	1,06	0,70	—	—	—	—
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,33
Reparatie-ateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,17^5	1,10
Vuurwerkfabrieken. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

ust natra.	Benkoelen.		Banka en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Bali en Lombok.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,80	—	f 0,90	—	—	f 1,50	f 0,75	f 2,50	f $1,87^5$	f 1,50	f 0,70	—	—	—	—	f 1,50	f 1,—
1,—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	1,50	0,70	f 0,83	—	—	—	1,—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	f 1,—	f 0,75	—	—	—	—	1,25	0,75	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	1,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1,75	1,50	1,—	1,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	2,50	1,35	—	0,55	—	—	—	—	—	—
,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,25	1,25	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,25	1,—	1,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1,50	0,80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	0,92	—	—	$1,52^5$	—	—	—	—	—	—	—	—
,33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
,10	—	—	—	—	—	—	2,42	1,83	1,—	1,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.	
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	—	—	f 1,50	—	—	—	f 0,55	—	—	—	f 1,35	—	f 1,65
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	—	—	f 0,75	f 0,50	—	—	—	—	f 1,—	0,50	—	—
Gasfabrieken	—	—	—	2,—	—	—	—	—	—	—	2,—	1,75	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40	—	—
Meubelfabrieken	—	—	f 1,—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	—	0,36^5	0,30	—	0,60	—	—	—	—	—	—	f 0,50	0,45
Cement- en tegelfabrieken .	—	—	—	0,80	—	1,25	—	0,60	—	—	—	0,75	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	f 0,75	0,50	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	0,75	—	2,—	0,45	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	1,75	1,—	—	—	—	—	—	—	0,52	0,48	—	—
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	0,50	0,42	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,70	0,70	—	0,75
Leerlooierijen	—	—	1,50	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,90	—	—
Oliefabrieken	—	—	1,25	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën . .	—	—	—	0,83	—	0,92^5	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	0,65	—	—	—	—	—	1,—	—	—
Electriciteitsfabrieken . . .	—	—	—	1,—	—	0,80	—	—	—	—	—	—	—	—
Reparatie-ateliers	—	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	2,32	1,23^5	—	—
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1] O. = Vreemde oosterlingen. [2] I. = Inlanders.

...ng.	Soerabaja.		Pasoeroean.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
...M A ...DOERS.																
—	f 2,35	f 2,15	—	f 2,25	†	†	—	—	—	—	—	—	—	f 5,—	—	—
1,65	—	0,47⁵	—	0,71	†	†	—	f 0,56	—	f 0,50	—	f 1,—	—	1,83	—	f 0,65
—	1,20	1,12	—	—	†	†	—	—	—	—	—	1,—	—	0,75	—	0,65
—	—	1,15	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1,40	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,50	—	—	†	†	—	—	—	—	—	0,40	—	—	—	—
—	1,60	0,70	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1,75	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,45	—	0,61	—	0,60	†	†	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	0,40
—	0,80	0,75	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	0,30	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,81	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1,50	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	0,60	—	0,50	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
,75	—	0,60	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	2,50	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,83	0,60	—	—	†	†	—	—	—	—	—	0,40	—	—	—	—
—	—	1,25	—	0,64	†	†	—	—	—	—	—	1,25	—	—	—	—
—	1,89	1,25	—	0,75	†	†	f 1,45	0,85	—	—	—	—	—	0,76	—	—
—	—	—	—	—	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.	
	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	f 0,60	—	—	—	f 0,92^5	—	f 1,50	—	f 1,32^5	—	f 1,—	f 3,50	—
Fabrieken van minerale wateren	—	—	—	—	f 0,75	0,80	f 1,50	0,75	f 1,50	1,12^5	—	—	—	f 3,—
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	0,55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	0,42	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	—	0,87^5	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen.	—	—	—	—	—	—	1,50	0,75	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	0,60	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	0,90
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,40	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,92^5	—	—	—	—
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,25
Reparatie-ateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,50	3,50
Vuurwerkfabrieken. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

...st ...atra.	Benkoelen.		Banka en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Bali en Lombok.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	f 1,25	f 1,75	f 0,80	—	—	—	f 1,67	—	f 1,25
3,—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,75	0,80	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,56	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	f 1,50	f 1,—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	0,66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	0,75	—	—	—	0,75	—	0,60	—	—	—	—	—	—
0,90	—	—	—	—	—	—	f 1,10	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	f 0,66	—	—	—	2,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	f 1,17⁵	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1,17⁵	—	—	2,75	—	—	—	—	—	—	—	—
2,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,50	—	—	—	—	—	—	4,25	0,90	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

III. Overzicht betreffende het gemiddeld bedrag van ambachts- en koelieloonen over 1910, 1911, 1912, 1913 en 1914. *a)*

Gewesten.	Afdeelingen.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
			JAVA EN MADOERA.							
Bantam. . .	Serang	1910	f 0,33^{5}	f0,25 à f0,30	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,75	f0,50 à f1,50	f0,40 à f0,50	f0,50 à f1,75	f 1,—
		1911	0,33^{5}	f 0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
		1912	0,33^{5}	0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
		1913	f 0,33^{5} à f0,40	f0,25 à f0,30	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
		1914	0,33^{5} „ 0,66^{5}	0,25 „ 0,40	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
	Anjer	1910	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	f 1,50	—
		1911	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
		1912	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
		1913	—	—	0,30 „ 0,40	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tjilegon. . . .	1910	—	—	f0,30 à f0,35	f0,10 à f0,75	f0,60 à f1,50	f0,40 à f0,50	—	—
		1911	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	f 1,50	—
		1912	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
		1913	—	—	0,30 „ 0,35	0,15 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pandeglang. .	1910	f0,50 à f0,75	f0,25 à f0,30	f0,25 à f0,40	f0,25 à f1,—	f0,75 à f2,—	f0,40 à f1,25	f1,50 à f2,50	—
		1911	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	1,— „ 3,—	—
		1912	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	1,— „ 3,—	—
		1913	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	1,— „ 3,—	—
		1914	0,60 „ 0,90	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,30 „ 0,75	1,25 „ 3,—	—
	Lebak	1910	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	f 0,40	1,50 „ 2,50	f 1,—
		1911	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	1,50 „ 2,50	1,—
		1912	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	1,50 „ 2,50	1,—
		1913	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	1,50 „ 2,50	1,50
		1914	0,30 „ 0,66^{5}	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35	0,75 „ 2,—	f0,35 à f1,—	0,75 „ 3,—	f 0,67 à f 1,33
	Gemiddeld . .	1910	f0,41 à f0,55	f0,25 à f0,30	f0,29 à f0,36	f0,20 à f0,71	f0,66 à f1,65	f0,40 à f0,66	f1,25 à f2,06	f 1,—
		1911	f 0,51^{5}	f 0,27	0,27^{5} „ 0,35	0,18^{5} „ 0,58^{5}	0,60 „ 1,62^{5}	f 0,44	f 1,67	1,—
		1912	0,51^{5}	0,27	0,27^{5} „ 0,35	0,18^{5} „ 0,58^{5}	0,60 „ 1,62^{5}	0,44	1,67	1,—
		1913	f0,41 à f0,49	0,27	0,29 „ 0,38	0,20 „ 0,62	0,60 „ 1,60	0,45	f1,25 à f2,06	1,37^{5}
		1914	0,41 „ 0,74	f0,25 à f0,33	0,28 „ 0,43	0,25 „ 0,53	0,75 „ 1,83	f0,35 à f0,75	0,83 „ 2,66	f 0,67 à f 1,33
Batavia. . .	Stad en Voorsteden van Batavia.	1910	f0,75 à f1,50	f0,25 à f0,50	f0,30 à f0,50	f0,20 à f0,40	f0,50 à f1,—	f0,50 à f1,50	f1,— à f3,—	f 2,— à f 5,—
		1911	0,75 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	2,— „ 5,—
		1912	0,75 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,50	1,— „ 3,—	2,— „ 5,—
		1913	0,75 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,25	0,50 „ 1,50	1,— „ 3,—	2,— „ 5,—
		1914	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,60	0,40 „ 0,50	0,80 „ 1,50	0,60 „ 1,25	1,— „ 3,—	2,— „ 5,—
	Meester-Cornelis.	1910	0,42^{5} „ 0,57^{5}	0,25 „ 0,32^{5}	0,40 „ 0,45	0,50 „ 0,74	0,32^{5} „ 0,50	0,32^{5} „ 0,50	0,62^{5} „ 0,93^{5}	1,— „ 1,50
		1911	0,30 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,45	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,80	0,30 „ 0,80	0,50 „ 1,25	1,— „ 1,50
		1912	0,30 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,45	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,80	0,30 „ 0,80	0,50 „ 1,25	1,— „ 1,50
		1913	0,42^{5} „ 0,75	0,25 „ 0,45	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,33^{5} „ 0,80	0,33^{5} „ 0,80	0,62^{5} „ 1,25	1,25 „ 2,50
		1914	0,35 „ 0,70	0,25 „ 0,50	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	0,30 „ 0,70	0,50 „ 1,25	—

a) De loonen zijn per dag opgegeven, tenzij anders is vermeld.

Gewesten.	Afdeelingen.	Jaar	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Tangerang .	1910	f 0,50 à f 1,—	f0,40 à f0,60	f0,25 à f0,50	f0,25 à f0,50	f0,50 à f1,—	f0,40 à f0,70	f0,70 à f1,50	f 0,75 à f 1,50
		1911	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
		1912	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
		1913	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	1,— „ 2,—
		1914	0,40 „ 1,—	0,15 „ 0,30	0,30 „ 0,60	0,20 „ 0,45	0,40 „ 0,80	0,25 „ 0,70	0,50 „ 1,25	0,50 „ 1,25
	Buitenzorg .	1910	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,70	0,45 „ 2,25	0,50 „ 2,50
		1911	0,20 „ 0,75	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,75	0,30 „ 1.—	0,30 „ 1,50	0,30 „ 0,70	0,40 „ 2,25	0,50 „ 2,50
		1912	0,20 „ 0,75	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,75	0,30 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,30 „ 0,70	0,40 „ 2,25	0,50 „ 2,50
		1913	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,75	0,30 „ 1,—	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,75	0,45 „ 2,25	1,— „ 2,50
		1914	0,35 „ 0,70	0,20 „ 0,35	0,35 „ 0,55	0,25 „ 0,45	0,40 „ 0,90	0,35 „ 0,70	0,50 „ 2,—	0,60 „ 2,50
	Krawang . .	1910	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1911	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,50
		1912	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,50
		1913	0,35 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,30 „ 0,60	0,25 „ 0,35	0,35 „ 1,25	0,25 „ 0,75	0,65 „ 2,—	0,75 „ 1,50
		1914	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,50
	Gemiddeld .	1910	f 0,43^5 à f 0,97	f0,22 à f0,60	f0,32 à f0,51	f0,26 à f0,55^5	f0,45^5 à f1,06	f0,34 à f0,83^5	f0,61^5 à f1,85	f 0,93 à f 2,40
		1911	0,43 „ 0,90	0,25 „ 0,40	0,33 „ 0,58	0,28 „ 0,59	0,42 „ 1,10	0,35 „ 0,79	0,62 „ 1,90	0,95 „ 2,40
		1912	0,43 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,33 „ 0,58	0,28 „ 0,59	0,42 „ 1,10	0,35 „ 0,89	0,62 „ 1,90	0,95 „ 2,40
		1913	0,45^5 „ 1,—	0,28 „ 0,50	0,33^5 „ 0,58	0,30 „ 0,65	0,44 „ 1,16	0,38 „ 0,91	0,69^5 „ 2,10	1,20 „ 2,70
		1914	0,45 „ 0,83	0,25 „ 0,42	0,36 „ 0,57	0,28 „ 0,53	0,86 „ 1,09	0,35 „ 0,82	0,60 „ 1,80	0,90 „ 2,56
Preanger-Regentschappen.	Bandoeng . .	1910	f 0,25 à f 1,50	f0,15 à f0,35	f0,20 à f0,40	f0,15 à f0,50	f0,40 à f1,50	f0,25 à f1,65	f0,30 à f2,—	f 0,60 à f 2,50
		1911	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,25 „ 0,65	0,30 „ 2,—	0,60 „ 2,50
		1912	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,25 „ 0,65	0,30 „ 2,—	0,60 „ 2,50
		1913	0,30 „ 1,50	0,25 „ 0,45	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,50	0,30 „ 0,75	0,40 „ 2,—	0,75 „ 2,50
		1914	0,30 „ 2,50	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,—	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,50	0,60 „ 2,50
	Tjiandjoer . .	1910	f 7,50 à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	f15,— à f40,— 's maands.
		1911	f 7,50 à f50,— 's maands	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	f20,— à f70,— 's maands.
		1912	f 7,50 à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,30 „ 1,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	f20,— à f70,— 's maands.
		1913	f 7,50 à f50,— 's maands.	0,25 „ 0,75	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,45	0,30 „ 1,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	f20,— à f75,— 's maands.
		1914	f 7,50 à f80,— 's maands.	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,55	0,30 „ 1,50	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,—	f10,— à f100,— 's maands.
	Soekaboemi .	1910	f 9,— à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	f15,— à f60,— met 6 à 10 gantang rijst per maand.
		1911	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	idem.
		1912	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1.—	idem.
		1913	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,45	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,35	0,45 „ 2,—	idem.
		1914	f 7,50 à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,30 „ 0,65	1,— „ 2,50	idem.

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
	Soemedang .	1910	f 6,— à f20,— 's maands.	f0,15 à f0,25	—	f0,10 à f0,30	f0,30 à f0,50	f0,20 à f0,25	f1,— à f2,—	—
		1911	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,10 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
		1912	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,10 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
		1913	f 7,50 à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,15 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,30	1,— „ 2,—	—
		1914	f 6,— à f40,— 's maands.	0,25 „ 0,40	—	0,20 „ 0,40	0,50 „ 0,75	f 0,55	0,75 „ 2,50	f 20,— à f30, 's maands.
	Limbangan .	1910	f0,25 à f 1,—	0,10 „ 0,80	f0,20 à f0,30	0,08 „ 0,30	0,30 „ 1,25	f0,25 à f0,50	f 2,—	f 1,— à f 2,5
		1911	0.25 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,75	0,10 „ 0,50	0,20 „ 1,25	0,25 „ 0,75	—	1,— „ 2,5
		1912	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,75	0,10 „ 0,50	0,20 „ 1,25	0,25 „ 0,75	2,—	1,— „ 2,5
		1913	0,25 „ 1,25	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,50	0,30 „ 1,25	0,25 „ 0,75	2,—	1,— „ 2,5
		1914	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,75	0,20 „ 0,75	0,10 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 1,—	f0,40 à f1,50	0,50 „ 2,—
	Soekapoera (Tasikmalaja).	1910	0,25 „ 1,—	0,10 „ 0,80	f 0,20	0,08 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1911	0,20 „ 0,75	0,20 „ 0,90	f0,25 à f0,50	0,10 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1912	0,20 „ 0,75	0,20 „ 0,90	0,25 „ 0,50	0,10 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1913	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,90	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,5
		1914	0,40 „ 1,50	0,25 „ 0,90	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,45	0,50 „ 2,—	0,50 „ 1,50	0,75 „ 2,50	1,— „ 2,—
	Gemiddeld .	1910	f0,33 à f 1,79	f0,20 à f0,37^5	f0,20 à f0,30	f0,16 à f0,32	f0,33 à f1,08	f0,23 à f0,51	f0,85 à f2,—	f 0,83 à f 2,0
		1911	0,24 „ 1,26	0,17^5 „ 0,52^5	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,32^5 „ 1,20	0,22^5 „ 0,58	0,45 „ 1,80	0,54 „ 1,7
		1912	0,24 „ 1,26	0,17^5 „ 0,53^5	0,21 „ 0,40	0,21 „ 0,40	0,33 „ 1,20	0,22^5 „ 0,58	0,45 „ 1,80	0,54 „ 1,7
		1913	0,26 „ 1,40	0,22 „ 0.60	0,27 „ 0,49	0,17^5 „ 0,40	0,36^5 „ 1,20	0,26 „ 0,61	0,85 „ 2,—	0,59^5 „ 1,8
		1914	0,27^5 „ 1,77^5	0,21 „ 0,62	0.25 „ 0,60	0,18 „ 0,52^5	0,43 „ 1,37^5	0,34 „ 0,91	0,65 „ 2,25	0,60 „ 2,1
Cheribon . .	Cheribon . .	1910	f 6,— à f30,— 's maands.	f0,15 à f0,25	f0,15 à f0,40	f0,12 à f0,30	f0,20 à f0,55	f0,20 à f0,50	f0,25 à f1,50	f15.— à f100, 's maands.
		1911	f 6,— à f30,— 's maands.	0,10 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,12 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,—	f 7,50 à f100, 's maands.
		1912	f 6,— à f30,— 's maands.	0,10 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,12 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,—	f 7,50 à f100, 's maands.
		1913	f 6,— à f30.— 's maands.	0,10 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,80 „ 1,50	f 7,50 à f100, 's maands.
		1914	f 7,50 à f40,— 's maands.	0,10 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,30 „ 1,50	0,30 „ 0,75	0,50 „ 1,50	f20,— à f100, 's maands.
	Indramajoe .	1910	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30, 's maands.
		1911	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30, 's maands.
		1912	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30, 's maands.
		1913	f10.— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30, 's maands.
		1914	f10,— à f25,— 's maands.	0,15 „ 1,—	f0,40 à f1,—	0,15 „ 1,—	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30, 's maands.
	Madjalengka	1910	f 6,— à f45,— 's maands.	0,14 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	f0,25 à f0,40	f0,30 à f0,75	f 15,— à f50, 's maands.
		1911	f 6,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,75	f 15,— à f50, 's maands.
		1912	f 6,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,75	f 15,— à f50, 's maands.
		1913	f 6,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0.30 „ 1,—	f 15,— à f50, 's maands.
		1914	f 6,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,75	f 15,— à f50, 's maands.

Gewesten.	Afdeelingen.	Jaar	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Galoeh . . .	1910	f 12,50 's maands.	f 0,17	f 0,25	f0,15 à f0,30	f0,50 à f0,75	f 0,30	f0,75 à f1,50	—
		1911	f 12,50 's maands.	0,20	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
		1912	f 12,50 's maands.	0,20	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
		1913	f 12,50 's maands.	0,25	0,30	0,20 „ 0,30	0,50 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
		1914	f 15,— à f 20,— 's maands.	f0,15 à f0,70	f0,25 à f0,40	0,15 „ 0,50	0,50 „ 1,—	f0,30 à f0,40	0,75 „ 1,50	—
	Gemiddeld .	1910	f 8,50 à f23,50 's maands.	f0,16 à f0,24	f0,22 à f0,35	f0,15 à f0,30	f0,35 à f0,82	f0,20 à f0,50	f0,50 à f1,—	f 15,— à f62,— 's maands.
		1911	f 8,50 à f23,50 's maands.	0,17^5 „ 0,25	0,22 „ 0,35	0,15 „ 0,30	0,32^5 „ 0,87	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,—	f 15,— à f62,— 's maands.
		1912	f 8,50 à f23,50 's maands.	0,17^5 „ 0,25	0,22 „ 0,35	0,15 „ 0,30	0,32^5 „ 0,87	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,—	f 15,— à f62,— 's maands.
		1913	f 8,50 à f23,50 's maands.	0,17^5 „ 0,27	0,22 „ 0,35	0,16 „ 0,30	0,33^5 „ 0,87	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,25	f 15,— à f62,— 's maands.
		1914	f 9,62 à f32,50 's maands.	0,14 „ 0,62^5	0,30 „ 0,57^5	0,16 „ 0,52^5	0,36 „ 1,06	0,28 „ 0,52	0,55 „ 1,25	f 16,67 à f60,— 's maands.
Pekalongan.	Batang . . .	1910	f 0,30 à f 0,50	f0,20 à f0,50	f0,25 à f0,40	f0,15 à f0,25	f0,30 à f0,75	f0,25 à f1,25	f0,90 à f1,50	f 0,33 à f 3,30
		1911	0,30 „ 0,50	0,20 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1,—	0,25 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,30 „ 3,30
		1912	0,30 „ 0,50	0,20 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1,—	0,25 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,30 „ 3,30
		1913	0,30 „ 0,50	0,20 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1,—	0,25 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,33^5 „ 3,33^5
		1914	0,33 „ 1,—	0,20 „ 1,—	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,40 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,30 „ 3,50
	Pekalongan .	1910	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,25	f 0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,30 „ 0,60	0,50 „ 1,50	f10,— à f60,— 's maands.
		1911	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,30	f0,25 à f0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,80	0,30 „ 0,40	0,50 „ 1,60	f15,— à f65,— 's maands.
		1912	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,80	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,75	f 15,— à f65,— 's maands.
		1913	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,80	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,75	f 15,— à f65,— 's maands.
		1914	0,25 „ 1,16	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	1,50 „ 2,—	f 15,— à f65,— 's maands.
	Pemalang . .	1910	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 2,50	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,50	f 0,35 à f 2,50
		1911	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,50	0,35 „ 2,50
		1912	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,35 „ 2,50
		1913	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,35 „ 2,50
		1914	0,35 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,30 „ 0,40	0,50 „ 2,50	0,35 „ 2,50
	Tegal . . .	1910	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,50	—	0,35 „ 1,54	—
		1911	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,50	f7,50 à f18,— 's maands.	0,50 „ 2,—	f15,— à f70,— 's maands.
		1912	0,25 „ 0,66	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,50	—	0,50 „ 2,—	—
		1913	0,25 „ 0,66	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,50	—	0,50 „ 2,—	—
		1914	0,25 „ 1,66	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,30 „ 2,—	f7,50 à f22,50 's maands.	0,45 „ 2,50	f10,— à f100,— 's maands.
	Brebes . . .	1910	0,25 „ 1,50	0,10 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,35 „ 1,—	f0,25 à f0,75	0,50 „ 2,50	f 0,75 à f2,—
		1911	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,35 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,50	0,75 „ 2,—
		1912	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,50	0,75 „ 2,—
		1913	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,35	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,50	0,75 „ 2,—
		1914	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,60 „ 1,—	0,40 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,70 „ 2,—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld .	1910	f 0,28 à f 1,08	f0,18 à f0,34	f0,24 à f0,33	f0,16 à f0,29	f0,40 à f1,32	f0,26 à f0,75	f0,55 à f1,91	f 0,43 à f 2,4
		1911	0,28 „ 1,09	0,20 „ 0,47	0,23 „ 0,34	0,15 „ 0,32	0,40 „ 1,16	0,26 „ 0,63	0,58 „ 2,03	0,48 „ 2,4
		1912	0,29 „ 1,09	0,20 „ 0,47	0,24 „ 0,35	0,15 „ 0,32	0,39 „ 1,21	0,26 „ 0,69	0,60 „ 2,05	0,48 „ 2,4
		1913	0,29 „ 1,09	0,20 „ 0,47	0,24 „ 0,35	0.16 „ 0,33	0,40 „ 1,25	0,26 „ 0,70	0,60 „ 2,05	0,48 „ 2,4
		1914	0,30 „ 1,28	0,22 „ 0,50	0,25 „ 0,41	0,20 „ 0,37	0,54 „ 1,70	0,34 „ 0,73	0,97 „ 2,20	0,44 „ 2,7
Semarang .	Semarang .	1910	f 0,50	f 0,25	f 0,35	f 0,30	f0,60 à f0,70	f 0,60	f0,60 à f1,15	f 0,65 à f 0,7
		1911	0,50	0,25	0,35	0,30	0,60 „ 0,70	0,60	0,60 „ 1,15	0,65 „ 0,7
		1912	0,50	0,25	0,35	0,30	0,60 „ 0,70	0,60	0,60 „ 1,15	0,65 „ 0,75
		1913	0,50	0,25	0,40	0,30	0,60 „ 0,75	0,60	0,60 „ 1,25	0,65 „ 0,75
		1914	0,50	0,35	0,43	0,31	f 1,—	0,75	0,80 „ 1,15	0,65 „ 0,75
	Kendal . .	1910	f 0,30 à f 0,50	f0,20 à f0,30	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,30	f0,35 à f0,75	f0,25 à f0,50	1,50 „ 2.—	1,— „ 6,—
		1911	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1912	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0.35 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1913	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1914	0,50 „ 1,—	f 0,30	0,30 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,55 „ 1,—	0,60 „ 1,—	1,— „ 2,25	2,— „ 2,50
	Demak . .	1910	0,75 „ 1,—	f0,25 à f0,30	f 0,30	f 0,20	f 0,60	—	f 1,50	—
		1911	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	f0,25 à f0,30	f0,25 à f0,30	f0,50 à f1,—	f0,30 à f0,40	f1,25 à f1,50	f 1,— à f 1,25
		1912	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	1,25 „ 1,50	1,— „ 1,50
		1913	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	1,25 „ 1,50	1,— „ 1,50
		1914	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,35 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,35 „ 0,60	1,25 „ 2,—	—
	Salatiga . .	1910	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,35	0,25 „ 0,90	0,10 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	f 0,50 à f 1,—
		1911	0,25 „ 1,25	0,20 „ 0,35	0,25 „ 0,90	0,10 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,—
		1912	0,25 „ 1,25	0,20 „ 0,35	0,25 „ 0,90	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,25
		1913	0,25 „ 1,25	0.20 „ 0,35	0,25 „ 0,90	0,20 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,25
		1914	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,35	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,50
	Grobogan . .	1910	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1911	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,80 „ 1,50	f 0,50 à f 0,60
		1912	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,80 „ 1,50	0,50 „ 0,80
		1913	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,80 „ 1,50	0,50 „ 0,80
		1914	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,80 „ 1,50	0,50 „ 0,60
	Pati	1910	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,22 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 2,—
		1911	0,25 „ 0,67	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,35	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 2,—
		1912	0,25 „ 0,70	0,20 „ 0,30	0.25 „ 0,40	0,15 „ 0,35	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 2,—
		1913	0,25 „ 0,70	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,35	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,50	0,50 „ 2,—
		1914	0,20 „ 1,33	0,12^{5} „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 2,30

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Koedoes . . 1910	f 0,25 à f 1,—	f0,12^5 à f0,30	f 0,25	f0,20 à f0,30	f0,45 à f1,50	f0,20 à f0,50	f1,20 à f2,25	f 15,— à f60,— 's maands.
	1911	0,25 „ 1,—	0,12^5 „ 0,30	0,25	0,20 „ 0,30	0,45 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,50 „ 2,50	f 15,— à f50,— 's maands.
	1912	0,25 „ 1,—	0,12^5 „ 0,30	f0,25 à f0,40	0,20 „ 0,30	0,45 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,50 „ 2,50	f 15,— à f50,— 's maands.
	1913	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,45 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,50 „ 2,50	f 15,— à f50,— 's maands.
	1914	0,25 „ 1,33	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,45 „ 1,50	0,32^5 „ 0,50	0,70 „ 2,—	f 20,— à f90,— 's maands.
	Japara . . . 1910	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,16^5 „ 0,50	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	f15,— à f150,— 's maands.
	1911	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,10^5 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,40	1,— „ 1,50	f15,— à f150,— 's maands.
	1912	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,16^5 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,40	1,— „ 1,50	f15,— à f150,— 's maands.
	1913	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,40	1,— „ 1,50	f15,— à f150,— 's maands.
	1914	f 5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,25 „ 0,40	0,75 „ 1,50	f15,— à f150,— 's maands.
	Gemiddeld . 1910	f 0,35 à f 1,15	f0,20 à f0,30	f0,28 à f0,39	f0,20 à f0,32	f0,42 à f1,05	f0,27 à f0,49	f1,— à f1,64	f 0,60 à f 2,30
	1911	0,35 „ 1,15	0,20 „ 0,30	0,28 „ 0,39	0,20 „ 0,32	0,50 „ 1,05	0,27 „ 0,49	1,— „ 1,64	0,60 „ 2,30
	1912	0,35 „ 1,15^5	0,21 „ 0,30	0,28 „ 0,39	0,21 „ 0,31	0,50 „ 1,08	0,27 „ 0,49	1,— „ 1,64	0,60 „ 2,37^5
	1913	0,35 „ 1,15^5	0,21 „ 0,32	0,28 „ 0,39	0,21 „ 0,32	0,50 „ 1,08	0,27^5 „ 0,50	1,— „ 1,65	0,60 „ 2,37^5
	1914	0,36 „ 0,94	0,22 „ 0,36	0,29 „ 0,41	0,21 „ 0,38	0,53 „ 1,09	0,37 „ 0,61	0,79 „ 1,61	0,76 „ 2,24
mbang .	Rembang . . 1910	—	—	f0,25 à f0,40	f0,15 à f0,40	f0,40 à f1,—	f0,25 à f0,30	f0,75 à f2,—	—
	1911	f 0,70 à f 1,—	f 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
	1912	0,70 „ 1,—	f0,25 à f0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
	1913	0,75 „ 1,25	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
	1914	f 0,75	0,25 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,85	0,40 „ 1,—	0,30 „ 0,50	f 1,—	—
	Toeban . . . 1910	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,15 „ 0,40	0,30 „ 0,75	—	f1,— à f1,50	—
	1911	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,35	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
	1912	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,35	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
	1913	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,35	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
	1914	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,35	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
	Bodjonegoro . 1910	f15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,75	f0,25 à f0,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,50	f 3,— à f 4,—
	1911	f15,— à f25,— 's maands.	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,75	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	3,— „ 4,—
	1912	f15,— à f25,— 's maands.	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,75	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	3,— „ 4,—
	1913	f15,— à f25,— 's maands.	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,75	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	3,— „ 4,—
	1914	f15,— à f25,— 's maands.	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,75	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	3,— „ 4,—
	Blora . . . 1910	f 0,36 à f 1,37^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,45 „ 1,60	f0,25 à f0,50	1,— „ 2,—	1,— „ 1,50
	1911	0,36 „ 1,37^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,45 „ 1,75	0,25 „ 0,50	0,87^5 „ 1,75	1,— „ 1,50
	1912	0,35 „ 1,37^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,45 „ 1,75	0,25 „ 0,50	0,87^5 „ 1,75	1,— „ 1,50
	1913	0,35 „ 1,37^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,45 „ 1,75	0,25 „ 0,50	0,87^5 „ 1,75	1,— „ 1,10
	1914	0,37^5 „ 1,37^5	0,25 „ 0,40	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,45 „ 2,—	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,25	1,— „ 1,50

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
	Gemiddeld	1910	f 0,39^5 à f 1,06	f0,23 à f0,48	f0,25 à f0,43	f0,19 à f0,37	f0,37 à f1,17	f0,22 à f0,37^5	f1,08 à f2,12^5	f 2,— à f 2,
		1911	0,47 „ 1,05	0,25 „ 0,37^5	0,25 „ 0,43	0,19 „ 0,37	0,37 „ 1,17	0,22 „ 0,37^5	1,04 „ 2,31	2,— „ 2,
		1912	0,47 „ 1,05	0,25 „ 0,38^5	0,25 „ 0,43	0,19 „ 0,37	0,37 „ 1,17	0,22 „ 0,37^5	1,04 „ 2,31	2,— „ 2,
		1913	0,47 „ 1,06	0,25 „ 0,38^5	0,25 „ 0,43	0,20 „ 0,37	0,37 „ 1,17	0,22 „ 0,37^5	1,05 „ 2,32	2,— „ 2,
		1914	0,49 „ 0,99	0,25 „ 0,52^5	0,27 „ 0,43	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,11	0,24 „ 0,44	0,87^5 „ 1,94	2,— „ 2,
Soerabaja	Soerabaja	1910	f 0,35 à f 1,30	f0,23 à f0,60	f0,23 à f0,50	f0,20 à f0,50	f0,60 à f2,50	f0,16^5 à f0,50	f1,— à f1,50	f 0,50 à f 2,
		1911	0,35 „ 1,50	0,23 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,70 „ 2,50	0,16^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 2,
		1912	0,35 „ 1,50	0,23 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,70 „ 2,50	0,16^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 2,
		1913	0,35 „ 1,50	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,70 „ 2,50	0,20 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 2,
		1914	0,30 „ 1,65	0,20 „ 0,60	0,25 „ 0,70	0,20 „ 0,80	0,40 „ 3,25	0,16^5 „ 0,83^5	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,
	Sidoardjo	1910	0,25 „ 1,—	0,16 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	0,50 „ 5,
		1911	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 2,—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,50	0,50 „ 5,
		1912	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 2,—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,50	0,50 „ 5,
		1913	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,50	0,50 „ 5,
		1914	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	1,— „ 4,
	Modjokerto	1910	0,25 „ 2,—	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 2,50	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,
		1911	0,33 „ 1,66^5	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,50 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,
		1912	0,33 „ 1,66^5	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,50 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,
		1913	0,33 „ 1,66^5	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,
		1914	0.25 „ 1,66^5	0,10 „ 0,40	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,
	Djombang	1910	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 6,
		1911	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 3,
		1912	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 3,
		1913	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,75 „ 2.—	0,83^5 „ 3,
		1914	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 2,
	Grisee	1910	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,60	f 1,—	—
		1911	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0.20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	—	—
		1912	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	—	—
		1913	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	—	—
		1914	0,60 „ 1,—	0,30 „ 0,60	0,30 „ 0,45	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	f 1,—	—
	Lamongan	1910	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
		1911	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
		1912	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
		1913	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
		1914	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	f0,25 à f0,30	f 0,50 à f1,—	f 0,50

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1910	f 0,43 à f 1,09	f0,18 à f0,36	f0,23 à f0,40	f0,19 à f0,40	f0,44 à f1,37	f0,28 à f0,65	f0,87^5 à f1,37^5	f 0,95 à f 3,54
	1911	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	0,28 „ 0,65	0,87^5 „ 1,37^5	0,95 „ 3,54
	1912	0,41 „ 1,14	0,19 „ 0,41	0,23 „ 0,36	0,20 „ 0,38	0,53 „ 1,54	0,20 „ 0,60	0,32 „ 1,80	0,62^5 „ 3,33^5
	1913	0,41^5 „ 1,15	0,20 „ f0,41	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,38	0,53 „ 1,55	0,21 „ 0,65	0,85 „ 1,80	0,62^5 „ 3,33^5
	1914	0,40 „ 1,22	0,21 „ 0,44	0,26 „ 0,47	0,19 „ 0,43	0,48 „ 1,41	0,21 „ 0,60	0,80 „ 1,66	0,70 „ 2,20
Pasoeroean.	Pasoeroean . . 1910	f 0,25 à f 1,50	f0,12^5 à f0,40	f0,10 à f0,45	f0,10 à f0,40	f0,30 à f1,20	f0,25 à f0,75	f0,25 à f0,75	f 0,66^5 à f 3,33
	1911	0,25 „ 2,—	0,12^5 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,20	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,75	0,66^5 „ 5,—
	1912	0,25 „ 2,—	0,12^5 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,20	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,—	0,66^5 „ 5,—
	1913	0,25 „ 2,—	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,—	0,66^5 „ 5,—
	1914	0,25 „ 1,50	0,12^5 „ 0,40	0,10 „ 0,45	0,10 „ 0,40	0,30 „ 1,20	0,40 „ 0,70	0,50 „ 2,50	0,66^5 „ 7,50
	Bangil. 1910	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,16^5 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,33^5
	1911	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16^5 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,16^5 „ 0,33^5	0,50 „ 2,—	0,33^5 „ 3,33^5
	1912	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,16^5 „ 0,33^5	0,50 „ 2,—	0,33^5 „ 3,33^5
	1913	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,—	0,16^5 „ 0,33^5	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,33^5
	1914	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,66^5 „ 3,33^5
	Malang 1910	0,45 „ 0,85	0,35 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1911	0,40 „ 1,66^5	0,25 „ 0,35	f 0,25	f 0,20	0,50 „ 1,25	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 2,—
	1912	0,40 „ 1,66^5	0,25 „ 0,35	f0.25 à f0,45	f0,20 à f0,30	0,50 „ 1,25	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 2,—
	1913	0,45 „ 1,66^5	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,45	0,20 „ 0,30	0,50 „ 1,25	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 2,—
	1914	0,45 „ 0,85	0,35 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,50 „ 2,50
	Probolinggo . 1910	0,33 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,25	0,75 „ 2,50
	1911	0,33 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,25	0,75 „ 2,50
	1912	0,33 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,25	0,75 „ 2,50
	1913	0,33 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,25	0,75 „ 2,50
	1914	0,33 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1.50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,25	0,75 „ 2,50
	Kraksaän. . . 1910	0,33^5 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,35 „ 2,50	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,83 „ 3,33
	1911	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,50 „ 2,50	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,83 „ 3,33
	1912	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,50 „ 2,50	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,83 „ 3,33^5
	1913	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,50 „ 2,50	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,83 „ 3,33^5
	1914	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,35 „ 2,50	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,83 „ 4,01^5
	Loemadjang . 1910	0,33^5 „ 2,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1911	0,33^5 „ 2,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,75	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 3,25
	1912	0,33^5 „ 2,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 2,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,25	0,50 „ 3,25
	1913	0,33^5 „ 2,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 2,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,25	0,50 „ 3,33^5
	1914	0,33^5 „ 2,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 6,66^5

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders.					Chineezen.		
			Mandoers op particuliere onder-nemingen.	Koelies op particuliere onder-nemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
	Gemiddeld .	1910	f 0,33^5 à f 1,25	f0,23^5 à f0,40	f0,24 à f0,42^5	f0,19 à f0,35	f0,39 à f1,60	f0,38 à f0,54	f0,71^5 à f1,91^5	f 0,65^5 à f2,7
		1911	0,34^5 „ 1,52	0,22 „ 0,38	0,22^5 „ 0,41^5	0,18 „ 0,34	0,43 „ 1,53	0,31 „ 0,57	0,71^5 „ 1,91	0,63 „ 3,
		1912	0,34^5 „ 1,64	0,22 „ 0,38	0,23 „ 0,41^5	0,20 „ 0,36	0,43 „ 1,57^5	0,32 „ 0,56	0,72^5 „ 2,—	0,64 „ 3,
		1913	0,36 „ 1,64	0,24 „ 0,41	0,25 „ 0,44	0,20 „ 0,37^5	0,43 „ 1,60	0,35 „ 0,56	0,72^5 „ 2,—	0,67 „ 3,
		1914	0,33^5 „ 1,33^5	0,24 „ 0,41	0,24 „ 0,42^5	0,27^5 „ 0,35	0,39 „ 1,40	0,34 „ 0,57^5	0,84 „ 2,37	0,65 „ 4,
Besoeki. . .	Bondowoso. .	1910	f 0,40 à f 1,—	f0,25 à f0,40	f0,25 à f0.40	f0,20 à f0,35^5	f0,50 à f1,—	f0,40 à f0,50	f1,75 à f2,—	f 1,75 à f 2,—
		1911	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^5	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
		1912	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^5	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
		1913	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^5	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
		1914	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^5	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
	Djember . . .	1910	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,35 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 2,—	—
		1911	0,50 „ 2,50	0,30 „ 0,60	0,35 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,40 „ 1,—	0,75 „ 2,—	—
		1912	0,50 „ 2,50	0,30 „ 0,60	0,35 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,40 „ 1,—	0,75 „ 2,—	—
		1913	0,50 „ 2,50	0,30 „ 0,60	0,35 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,40 „ 1,—	0,75 „ 2,—	—
		1914	0,50 „ 2,50	0,25 „ 0,70	0,25 „ 0,60	0,30 „ 0,60	0,50 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
	Panaroekan .	1910	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	f 0,83^5 à f 2,2
		1911	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 2,2
		1912	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 2,2
		1913	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 2,2
		1914	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 2,2
	Banjoewangi.	1910	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,60	0,33^5 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
		1911	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,75	0,33^5 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
		1912	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,75	0,33^5 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
		1913	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,75	0,33^5 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
		1914	0,40 „ 2,50	0,25 „ 0,40	0,33^5 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,75 „ 1,50	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,50	1,— „ 2,—
	Gemiddeld .	1910	f 0,45 à f 2,25	f0,25 à f0,50	f0,25 à f0,60	f0,20 à f0,50	f0,40 à f1,50	f0,23 à f0,60	f0,50 à f2,50	f 0,83^5 à f 2,2
		1911	0,40 „ 2,50	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,50	0,83^5 „ 2,2
		1912	0,45 „ 1,69	0,25 „ 0,54	0,29^5 „ 0,47^5	0,24 „ 0,50	0,47^5 „ 1,12^5	0,36 „ 0,65	0,94 „ 2,12^5	1,19^5 „ 2,0
		1913	0,45 „ 1,69	0,25 „ 0,54	0,30 „ 0,47^5	0,24 „ 0,41^5	0,47^5 „ 1,12^5	0,36 „ 0,65	0,99 „ 2,12^5	1,19^5 „ 2,0
		1914	0,45 „ 1,75	0,24 „ 0,48	0,27 „ 0,48	0,25 „ 0,45	0,54 „ 1,37	0,30 „ 0,65	1,12^5 „ 2,12^5	
Banjoemas.	Banjoemas . .	1910	f10,— à f30,— 's maands.	f0,07^5 à f0,20	f0,20 à f0,30	f0,15 à f0,25	f0,40 à f0,70	—	—	f20,— à f115,— 's maands.
		1911	f10,— à f50,— 's maands.	f7,50 à f10,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,70	—	—	f20,— à f115,— 's maands.
		1912	f10,— à f50,— 's maands.	f7,50 à f10,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,70	—	—	f20,— à f115,— 's maands.
		1913	f10,— à f50,— 's maands.	f7,50 à f10,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,75	—	—	f20,— à f115,— 's maands.
		1914	f10,— à f50,— 's maands.	f7,50 à f10,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,70	f0,20 à f0,30	f0,50 à f1,—	f10,— à f100,— 's maands.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Poerwakerta . 1910	f 10,— à f 50,— 's maands.	f0,20 à f0,30	f0,20 à f0,50	f0,15 à f0,30	f0,40 à f2,50	—	f0,40 à f1,70	f25,— à f105,— 's maands.
	1911	f 10,— à f 30,— 's maands.	0,17 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,40 „ 2,50	—	0,30 „ 1,90	f25,— à f110,— 's maands.
	1912	f10,— à f30,— 's maands.	0,17 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,40 „ 2,50	—	0,40 „ 1,90	f25,— à f110,— 's maands.
	1913	f10,— à f30,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,40 „ 2,50	—	0,50 „ 2,—	f25,— à f110,— 's maands.
	1914	f 10,— à f35,— 's maands.	0,14 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,40 „ 2,50	—	0,30 „ 2,50	f25,— à f120,— 's maands.
	Poerbalingga . 1910	f0,20 à f0,80	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,75	f0,20 à f0,50	0,30 „ 1,75	f0,50* à f 3,33^5
	1911	0,20 „ 0,80	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,75	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,75	0,50 „ 3,33^5
	1912	0,20 „ 0,80	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,75	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,75	0,50 „ 3,33^5
	1913	0,20 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,75	0,25 „ 0,60	0,30 „ 1,75	0,50 „ 3,33^5
	1914	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 2,—	0,35 „ 0,50	0,50 „ 1,50	0,50 „ 3,33^5
	Bandjarnegara 1910	f 10,— 's maands.	f 0,20	f 0,20	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	f 0,25	1,— „ 1,50	—
	1911	f 10,— 's maands.	f0,20 à f0,25	f0,20 à f0,25	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,—	f0,25 à f0,35	1,— „ 1,50	—
	1912	f 10,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,35	1,— „ 1,50	—
	1913	f 10,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	1,— „ 1,50	—
	1914	f 10,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,—	f 0,50	f 1,50	—
	Tjilatjap . . . 1910	f0,40 à f0,60	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,—	f0,40 à f0,50	f1,— à f1,50	f2,50 à f4,—
	1911	0,35 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,—	—	—	—
	1912	0,35 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,—	—	—	—
	1913	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,—	—	—	—
	1914	0,40 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	f0,33 à f0,75	f1,— à f2,50	f1,17 à f4,—
	Gemiddeld . 1910	f0,27 à f1,05	f0,22 à f0,30	f0,21 à f0,30	f0,19 à f0,32	f0,42 à f1,28	f0,25 à f0,49	f0,67 à f1,60	f0,50 à f2,50
	1911	0,27 „ 0,68	0,22 „ 0,30	0,21 „ 0,30	0,19 „ 0,32	0,42 „ 1,28	0,25 „ 0,49	0,67 „ 1,60	0,50 „ 2,50
	1912	0,31 „ 0,85	0,20 „ 0,31^5	0,21 „ 0,37	0,20 „ 0,38	0,42 „ 1,39	0,22^5 „ 0,42^5	0,57 „ 1,72	0,72 „ 3,50
	1913	0,33^5 „ 0,90	0,25 „ 0,32^5	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,42 „ 1,40	0,25 „ 0,49	0,67 „ 1,72	0,72 „ 3,50
	1914	0,30 „ 0,87	0,23 „ 0,36	0,22 „ 0,34	0,20 „ 0,37	0,44 „ 1,54	0,34^5 „ 0,51	0,86 „ 2,—	0,71 „ 3,69
Kedoe . . .	Magelang . . 1910	f0,35 à f1,—	f0,15 à f0,50	f0,25 à f0,35	f0,10 à f0,40	f0,25 à f1,50	f0,25 à f0,35	f0,40 à f2,—	f0,35 à f1,—
	1911	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,40	0,35 „ 1,—	0,35 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,—
	1912	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,40	0,35 „ 1,—	0,35 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,—
	1913	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,40	0,35 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,50
	1914	0,30 „ 0,65	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,30 „ 0,75	0,30 „ 0,35	0,70 „ 1,—	0,35 „ 1,—
	Temanggoeng 1910	0,75 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,50	f 0,50
	1911	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,50	0,50
	1912	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,50	0,50
	1913	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,25	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	f0,50 à f1,50
	1914	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,66^5 „ 0,85^5

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koeliës.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Poerworedjo	1910	f 0,50 à f 1,—	f0,25 à f0,37^5	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,25	f0,40 à f1,25	f 0,50	f1,— à f3,—	f 0,50 à f 3,—
		1911	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,50 „ 0,90	0,50	1,— „ 2,50	0,50 „ 3,—
		1912	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50	1,— „ 2,50	0,50 „ 3,—
		1913	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,25	0,50	1,— „ 2,50	0,50 „ 3,—
		1914	0,40 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,40 „ 1,—	f0,30 à f0,50	0,75 „ 2,50	0,50 „ 3,—
	Keboemen. .	1910	f 0,50	0,20 „ 0,28	0,10 „ 0,25	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,20	f0,25 à f1,—	0,50 „ 2,—	0,83^5 „ 3,3
		1911	0,50	0,20 „ 0,28	0,20 „ 0,25	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,20	0,30 „ 1,—	0,50 „ 2,50	0,83^5 „ 3,3
		1912	0,50	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,30 „ 1,—	0,50 „ 2,50	0,83^5 „ 3,3
		1913	0,50	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,30 „ 1,25	0,30 „ 1,—	0,50 „ 2,50	0,83^5 „ 3,3
		1914	f 0,50 à f 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,30 „ 4,—	0,50 „ 2,50	1,50 „ 4,—	1,50 „ 2,—
	Wonosobo. .	1910	f 0,50 à f 0,75	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	0,20 „ 0,30	—	—
		1911	0,30 „ 0,90	0,20 „ 0,25	—	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	—	—
		1912	0,30 „ 0,90	0,20 „ 0,25	—	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,50	—	—
		1913	0,30 „ 0,90	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,50	—	—
		1914	0,30 „ 0,90	0,20 „ 0,30	f0,25 à f0,30	0,25 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,30 „ 1,—	—	—
	Gemiddeld .	1910	f 0,50 à f 0,78	f0,23 à f0,33	f0,22^5 à f0,29^5	f0,17^5 à f0,39	f0,34 à f1,09	f0,34 à f0,62	f0,60 à f2,02	f 0,62 à f 2,38
		1911	0,50 „ 0,78	0,23 „ 0,33	0,22^5 „ 0,29^5	0,20 „ 0,34	0,34 „ 1,09	0,34 „ 0,62	0,60 „ 2,02	0,62 „ 2,38
		1912	0,41 „ 0,88	0,20 „ 0,34^5	0,24 „ 0,35	0,18 „ 0,38	0,36 „ 1,05	0,32 „ 0,58	0,62 „ 1,87^5	0,58 „ 1,96
		1913	0,41 „ 0.88	0,21 „ 0,37	0,24 „ 0,35	0,18 „ 0,39	0,39 „ 1,25	0,34 „ 0,60	0,62^5 „ 2,—	0,58 „ 2,35
		1914	0,38 „ 0,90	0,22 „ 0,57	0,25 „ 0,36	0,23 „ 0,39	0,36 „ 1,55	0,33 „ 0,97	0,83 „ 2,37^5	0,75 „ 1,71
Djokjakarta	Mataram. . .	1910	f 0,50 à f 1,50	f0,20 à f0,25	f 0,25	f0,15 à f0,30	f0,50 à f1,50	f0,20 à f0,30	f0,25 à f1,50	f 0,80 à f ,3—
		1911	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,80 „ 3,—
		1912	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,80 „ 3,—
		1913	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,80 „ 3,—
		1914	0,30 „ 1,50	0,25 „ 0,50	f0,25 à f0,40	0,25 „ 0,35	0,50 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,60 „ 3,—	0,83 „ 3,33
	Koelon Progo	1910	7,50 „ 17,50 's maands.	—	0,10 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,60	7,25 „ 25,— 's maands.	f 1,75	f 35,— à f 70,— 's maands.
		1911	f 7,50 à f 17,50 's maands.	—	0,10 „ 0,50	0,10 „ 0,30	0,25 „ 0,60	f7,25 à f25,— 's maands.	1,75	f 35,— à f 70,— 's maands.
		1912	f 7,50 à f 17,50 's maands.	—	0,10 „ 0,50	0,10 „ 0,30	0,25 „ 0,60	f7,25 à f25,— 's maands.	1,75	f 35,— à f 70,— 's maands.
		1913	f 7,50 à f 17,50 's maands.	—	0,20 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,60	f7,25 à f25,— 's maands.	1,75	f 35,— à f 70,— 's maands.
		1914	f 7,50 à f 15,— 's maands.	f0,25 à f0,30	0,33 „ 0,50	0,10 „ 0,30	0,30 „ 0,75	f9,— à f25,— 's maands.	f0,75 à f1,75	f 30,— à f 60,— 's maands.
	Goenoeng Kidoel	1910	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1911	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1912	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1913	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1914	—	—	—	0,20 „ 0,25	0,50 „ 0,60	—	—	—

EWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld	1910	f 0,35 à f 1,04	f0,20 à f0,25	f0,17^5 à f0,37^5	f0,16^5 à f0,30	f0,41^5 à f0,90	f0,22 à f0,70	f1,— à f1,62^5	f 1,— à f 2,70
		1911	0,35 „ 1,04	0,20 „ 0,25	0,17^5 „ 0,37^5	0,16^5 „ 0,30	0,41^5 „ 0,90	0,22 „ 0,70	1,— „ 1,62^5	1,— „ 2,70
		1912	0,37^5 „ 1,02^5	0,20 „ 0,25	0,17^5 „ 0,37^5	0,16^5 „ 0,30	0,41^5 „ 0,90	0,22 „ 0,56^5	1,— „ 1,62^5	0,98 „ 2,66^5
		1913	0,37 „ 1,04	0,20 „ 0.25	0,17^5 „ 0,37^5	0,20 „ 0,30	0,45 „ 0,90	0,22 „ 0,60	1,— „ 1,62^5	1,— „ 2,70
		1914	0,27 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,29 „ 0,45	0,16 „ 0,30	0,43 „ 1,28	0,35 „ 0,71^5	0,67 „ 2,37^5	0,91^5 „ 2,67
rakarta .	Soerakarta . .	1910	f 0,50 à f 1,25	f0,20 à f0,25	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,30	f0,30 à f1,—	—	f0,50 à f1,50	f 2,—
		1911	0,50 „ 1,25	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,35	f 0,25	0,40 „ 0,50	—	0,50 „ 1,50	2,—
		1912	0,50 „ 1,25	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,25	0,30 „ 0,50	f0,13 à f1,30	0,50 „ 1,50	2,—
		1913	0,50 „ 1,25	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	f0,25 à f0,30	0,30 „ 0,50	f 0,40	f 1,50	2,—
		1914	0,50 „ 1,25	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,40	1,50	2,—
	Klaten	1910	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,04 „ 0,16	0,50 „ 1,50	f0,13 à f1,—	f0,20 à f2,—	f 0,33 à f 3,30
		1911	7,50 „ 22,50 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,70	0,04 „ 0,40	0,60 „ 2,50	4,— „ 40,— 's maands.	0,20 „ 2,50	9,— „ 125,— 's maands.
		1912	f7,50 à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,75	0,13 „ 0,40	0,40 „ 2,50	f4,— à f40,— 's maands.	0,20 „ 2,25	f 10,— à f80,— 's maands.
		1913	f 7,50 à f30,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,40 „ 2,50	f4,— à f40,— 's maands.	0,20 „ 3,50	f 10,— à f80,— 's maands.
		1914	f 7,50 à f30,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,50 „ 2,50	f4,— à f40,— 's maands.	0,20 „ 3,50	f 10,— à f80,— 's maands.
	Bojolali	1910	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	f0,20 à f0,25	0,40 „ 0,50	f 0,25 à f 0,75
		1911	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
		1912	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,30	f 0,50	0,25 „ 2,33^5
		1913	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,35	0,50	0,25 „ 2,33^5
		1914	f 4,50 à f 10,50 's maands.	0,20 „ 0,35	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,30 „ 0,75	0,25 „ 0,35	0,50	0,25 „ 0,60
	Sragen	1910	f 5,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	f0,75 à f2,—	0,35 „ 2,66
		1911	f 5,— à f25,— 's maands.	0,18 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,40 „ 2,—	—	0,75 „ 2,—	25,— „ 80,— 's maands.
		1912	f 5,— à f25,— 's maands.	0,18 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	0,75 „ 2,—	f 25,— f 80,— 's maands.
		1913	f 5,— à f25,— 's maands.	0,18 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,40 „ 2,—	—	0,75 „ 2,—	f 25,— f 80,— 's maands.
		1914	f 5,— à f25,— 's maands.	0,18 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,15	—	0,75 „ 2,—	f 25,— à f 90,— 's maands.
	Gemiddeld . .	1910	f 0,22 à f 0,69	f0,22 à f0,27	f0,27^5 à f0,37^5	f0,14 à f0,30	f0,37 à f1,20	f0,16^5 à f0,62^5	f0,46 à f1,37	f 0,75 à f 2,20
		1911	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,45 „ 2,—	0,16^5 „ 0,65	0,46 „ 1,50	0,90 „ 2,20
		1912	0,24^5 „ 0,71	0,21 „ 0,31	0,26 „ 0,51	0,17 „ 0,31	0,31 „ 1,91	0,15 „ 0,69	0,49 „ 1,56	0,85 „ 2,43
		1913	0,27 „ 0,83	0,21 „ 0,35	0,26 „ 0,57	0,19 „ 0,32^5	0,34 „ 1,92	0,25 „ 0,69	0,74 „ 1,87	0,75 „ 2,42^5
		1914	0,27 „ 0,86	0,21 „ 0,36	0,26 „ 0,51	0,19 „ 0,32^5	0,35 „ 1,60	0,26 „ 0,69	0,74 „ 1,87^5	0,85 „ 2,06
dioen .	Madioen. . .	1910	f 7,50 à f 30,— 's maands.	f0,15 à f0,35	f0,25 à f0,30	f0,15 à f0,30	f0,30 à f2,—	—	f1,— à f2,50	f 20,— à f80,— 's maands.
		1911	f 7,50 à f 30,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.
		1912	f 10,— à f 30,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.
		1913	f 10,— à f 30,— 's maands.	0,15 „ 0,45	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,75	0,50 „ 2,50	—	1,— „ 2,50	f25— à f100,— 's maands.
		1914	f 10,— à f 30,— 's maands.	0,25 „ 0,45	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,50	0,45 „ 2,—	—	0,45 „ 3,—	f30,— à f100,— 's maands.

Gewesten.	Afdeelingen.	Jaar	Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers machinisten enz.
	Ngawi	1910	f 10,— à f15,— 's maands.	f0,15 à f0,25	f0,20 à f0,30	f0,15 à f0,25	f0,40 à f0,50	f0,15 à f0,25	f 0,50	f 1,67
		1911	f 10,— à f15,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,75	—	—	f 50,— à f70 's maands.
		1912	f 10,— à f15,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,20	0,40 „ 0,80	—	—	f 50,— à f70 's maands.
		1913	f 10,— à f15,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,20	0,40 „ 0,80	—	—	f 50,— à f70 's maands.
		1914	f 10,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,20	0,40 „ 0,80	—	—	f 50,— à f70 's maands.
	Magetan . . .	1910	f 5,— à f30,— 's maands.	0,17 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,25 „ 2,25	—	—	f 30,— à f60 's maands.
		1911	f 10,— à f15,— 's maands.	0,17 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,25 „ 2,25	—	—	f 50,— à f60 's maands.
		1912	f 10,— à f50,— 's maands.	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,25 „ 2,25	—	—	f 50,— à f60 's maands.
		1913	f 10,— à f45,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,25 „ 2,25	—	—	f 55,—à f100 's maands.
		1914	f 10,— à f45,— 's maands.	0,12 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,25 „ 2,25	—	—	f 35,—à f100 's maands.
	Ponorogo . .	1910	f 7,50 à f 20,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	—	f1,50 à f2,50	—
		1911	f 7,50 à f 15,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,40 „ 1,—	—	1,50 „ 2,50	—
		1912	f 7,50 à f 20,— 's maands.	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	f0,40 à f0,60	1,— „ 2,50	—
		1913	f 7,50 à f 20,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,50	—
		1914	f12,50 à f20,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,50	—
	Patjitan . . .	1910	f 9,— à f 15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,21 „ 0,25	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	—
		1911	f 9,— à f 15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	—
		1912	f 9,— à f 15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	—
		1913	f 9,— à f 15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,25	f 0,50	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	—
		1914	f 9,— à f 15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,25	0,50	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	—
	Gemiddeld .	1910	f 7,50 à f 22,— 's maands.	f0,15 à f0,30	f0,23 à f0,30	f0,18 à f0,33	f0,34 à f1,34	f0,17 à f0,25	f0,84 à f1,50	f 1,— à f 2,2
		1911	f 8,80 à f 25,— 's maands.	0,19 „ 0,38	0,23 „ 0,30	0,18 „ 0,31	0,34 „ 1,40	0,20 „ 0,25	0,95 „ 2,—	40,— „ 70,— 's maands.
		1912	f 9,30 à f 26,— 's maands.	0,17 „ 0,35	0,24 „ 0,33	0,17 „ 0,32	0,36 „ 1,41	0,30 „ 0,42	0,75 „ 2,—	f 35,— à f 75, 's maands.
		1913	f 7,— à f 25,— 's maands.	0,17 „ 0,37	0,23 „ 0,30	0,17 „ 0,28	0,53 „ 1,31	0,20 „ 0,35	0,45 „ 2,—	f 40,— à f55, 's maands.
		1914	f10,30 à f25,— 's maands.	0,19[5] „ 0,39	0,25 „ 0,31	0,21 „ 0,35	0,42 „ 1,31	0,20 „ 0,33	0,57[5] „ 1,75	f 38,33 à f90, 's maands.
Kediri. . . .	Kediri	1910	f 7,50 à f40,— 's maands.	f0,20 à f0,35	f0,20 à f0,55	f0,15 à f0,30	f0,40 à f1,25	f0,25 à f0,50	f0,75 à f2,—	f 0,50 à f 2,5
		1911	f 7,50 à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,60	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,5
		1912	f 7,50 à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,60	0,20 „ 0,60	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,5
		1913	f 7,50 à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,60	0,20 „ 0,60	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,5
		1914	f 7,50 à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,60	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,5
	Blitar	1910	f 10,— à f20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,83 „ 2,5
		1911	f 10,— à f20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	25,— „ 75,— 's maands.
		1912	f 10,— à f20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	f 25,— à f75, 's maands.
		1913	f 10,— à f20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	f 25,— à f75, 's maands.
		1914	f 12,— à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	f30,— à f 75, 's maands.

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Berbek . . .	1910	f 0,33 à f 1,—	f0,25 à f0,30	f0,30 à f0,40	f0,15 à f0,25	f0,50 à f2,—	f0,30 à f0,60	f0,50 à f2,50	f 0,50 à f 1,33^5
		1911	7,50 „ 15,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,50 „ 1,33^5
		1912	f 7,50 à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,50 „ 1,33^5
		1913	f 7,50 à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,50 „ 1,33^5
		1914	f 9,— à f18,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,50 „ 1,33^5
	Toeloengagoeng . . .	1910	f 9,— à f20,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,40	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,80	1,25 „ 1,50	0,30 „ 2,50
		1911	f 10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,23 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 1,40	0,40 „ 0,83^5	1,25 „ 1,50	9,— „ 75,— 's maands.
		1912	f 10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,23 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 1,40	0,40 „ 0,83^5	1,25 „ 1,50	f 9,— à f75,— 's maands.
		1913	f 10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,22 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,30 „ 1,45	0,40 „ 0,85	1,25 „ 1,50	f 9,— à f75,— 's maands.
		1914	f 10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,22 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 1,10	0,40 „ 0,53^5	1,25 „ 1,50	f15,— à f75,— 's maands.
	Trenggalek	1910	f 13,50 à f24,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,30	—	—
		1911	f 13,50 à f24,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,30	—	—
		1912	f 13,50 à f24,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1.—	0,25 „ 0,30	—	—
		1913	f 13,50 à f24,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,30	—	—
		1914	f 13,50 à f24,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,30	—	—
	Gemiddeld	1910	f 0,27 à f 0,84	f0,24 à f0,35	f0,25 à f0,37	f0,20 à f0,37	f0,46 à f1,25	f0,29 à f0,63	f0,83 à f2,—	f 0,47 à f 2,20^5
		1911	0,29 „ 0,95^5	0,21 „ 0,36	0,24 „ 0,50	0,20 „ 0,38^5	0,42^5 „ 1,21	0,30 „ 0,70^5	0,87^5 „ 1,87^5	0,53 „ 2,20^5
		1912	f 9.70 à f27,80 's maands.	0,22 „ 0,40	0,23 „ 0,50	0,21 „ 0,37	0,44 „ 1,23	0,29 „ 0,63	0,87^5 „ 1,87^5	0,52^5 „ 2,20
		1913	f10,— à f30,— 's maands.	0,22 „ 0,45	0,24 „ 0,50	0,21 „ 0,37	0,45 „ 1,25	0,30 „ 0,65	0,87^5 „ 1,90	0,54 „ 2,25
		1914	f 0,31 à f 1,14	0,22 „ 0,33	0,21 „ 0,43	0,21 „ 0,36	0,44 „ 1,02	0,30 „ 0,63	0,87^5 „ 1,87^5	0,62^5 „ 2,21
Madoera . .	Pamekasan .	1910	—	—	f0,25 à f0,40	f0,25 à f0,50	f0,60 à f2,50	f0,40 à f0,60	f0,75 à f1,—	—
		1911	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1912	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1913	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1914	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 2,50	—
	Sampang . .	1910	—	—	0,25 „ 0,40	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1911	—	—	0,25 „ 0,30	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1912	—	—	0,25 „ 0,30	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1913	—	—	0,25 „ 0,30	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1914	—	—	0,25 „ 0,30	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
	Bangkalan .	1910	—	—	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,35 „ 1,30	0,45 „ 1,66^5	0,40 „ 2,60	—
		1911	—	—	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,30	0,45 „ 1,66^5	0,40 „ 2,60	—
		1912	—	—	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,30	0,45 „ 1,66^5	0,40 „ 2,60	—
		1913	—	—	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,30	0,45 „ 1,66^5	0,40 „ 2,60	—
		1914	—	—	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,30	0,35 „ 0,40	1,— „ 2,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Soemenep . . 1910	—	—	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,25	f0,40 à f1,70	f0,25 à f0,50	f1,— à f2,—	—
	1911	—	—	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
	1912	—	—	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
	1913	—	—	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
	1914	—	—	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
	Gemiddeld . 1910	—	—	f0,25 à f0,34	f0,19 à f0,29	f0,48 à f1,62^5	f0,33^5 à f0,84	f0,79 à f1,83^5	—
	1911	—	—	0,25 „ 0,33	0,18 „ 0,33^5	0,51 „ 1,62^5	0,33^5 „ 0,84	0,79 „ 1,83^5	—
	1912	—	—	0,25 „ 0,34	0,18 „ 0,34	0,51 „ 1,62^5	0,34 „ 0,84	0,79 „ 1,84	—
	1913	—	—	0,25 „ 0,34	0,18 „ 0,34	0,51 „ 1,62^5	0,34 „ 0,84	0,79 „ 1,84	—
	1914	—	—	0,25 „ 0,34	0,21 „ 0,34	0,51 „ 1,62^5	0,31 „ 0,52^5	0,94 „ 2,06	—

BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Padangsche Benedenlanden.	Padang 1910	f 20 's maands	f0,40 à f0,50	f0,50 à f1,—	f0,40 à f0,50	f0,60 à f1,25	f0,75 à f1,50	f1,— à f2,50	—
	1911	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,50	—
	1912	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,25	1,— „ 2,50	—
	1913	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,25	1,— „ 2,50	—
	1914	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,75 „ 1,50.	1,— „ 3,—	—
	Priaman . . . 1910	—	—	0,35 „ 0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1911	—	—	0,35 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1912	—	—	0,35 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1913	—	—	0,35 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1914	f 0,75 à f 0,80	f0,25 à f0,50	0,35 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,60	1,— „ 2,—	—
	Painan 1910	—	—	—	0,30 „ 0,75	1,— „ 2,—	f 0,75	1,— „ 2,—	—
	1911	f 0,50	f0,40 à f0,50	—	0,40 „ 0,75	1,— „ 2,—	—	1,50 „ 2,—	f 1,—
	1912	0,50	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,75	1,— „ 2,—	—	1,50 „ 2,—	1,—
	1913	0,50	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,75	1,— „ 2,—	—	1,50 „ 2,—	1,—
	1914	0,50	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,75	0,60 „ 2,50	f0,35 à f1,—	0,60 „ 2,50	—
	Ajerbangis . . 1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	1912	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	1913	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
Padangsche Bovenlanden.	Agam 1910	f 0,50	f0,30 à f0,40	f 0,50	f0,30 à f0,40	f0,75 à f1,—	f0,30 à f0,40	f0,75 à f1,—	—
	1911	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	—
	1912	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	—
	1913	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	—
	1914	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,50	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere onder-nemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere onder-nemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Batipoeh en X Kotô	1910	f 0,80	f0,30 à f0,40	f 0,45	f 0,50	f 1,—	f 0,50	f 1,—	—
		1911	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	0,50	1,—	0,50	f1,— à f2,—	—
		1912	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	0,50	1,—	0,50	1,— „ 2,—	—
		1913	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	0,50	1,—	0,50	1,— „ 2,—	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	VIII en IX Koto	1910	f 0,40 à f 0,80	f0,30 à f0,50	—	f0,30 à f0,50	f0,50 à f1,50	—	f 1,50	—
		1911	0,40 „ 0,80	0,30 „ 0,50	f0,40 à f0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	f1,50 à f2,—	—
		1912	0,40 „ 0,80	0,30 „ 0,50	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	1.50 „ 2,—	—
		1913	0,40 „ 0,80	0,30 „ 0,50	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	1,50 „ 2,—	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tanahdatar .	1910	f 0,40 à f 0,80	f 0,30	f0,40 à f0,50	f0,30 à f0,50	f0,50 à f1,50	f0,50 à f0,75	f1,— à f2,—	—
		1911	0,35 „ 0,50	0,30	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,50	1,— „ 3,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
		1912	0,35 „ 0,50	0,30	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,50	1,— „ 3,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
		1913	0,35 „ 0,50	0,30	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,50	1,— „ 3,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
		1914	0,35 „ 0,50	0,30	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,50	1,— „ 3,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
	Loeboeksika-ping	1910	f 17,50 's maands.	0,40	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1911	f 15,— à f17,50 's maands.	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	f 0,75	0,75 „ 1,50	—
		1912	f 15,— à f17,50 's maands.	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75	0,75 „ 1,50	—
		1913	f 15,— à f17,50 's maands.	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75	0,75 „ 1,50	—
		1914	f 15,— à f30,— 's maands.	f0,40 à f0,50	—	0,30 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75	0,75 „ 1,50	—
	L Koto . . .	1910	—	0,40 „ 0,50	f 0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	f0,30 à f0,60	1,— „ 1,40	—
		1911	f 15,— à f20,— 's maands.	0,40 „ 0,50	0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	0,30 „ 0,60	1,05 „ 1,40	—
		1912	f 15,— à f20,— 's maands.	0,40 „ 0,50	0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	0,30 „ 0,60	1,05 „ 1,40	—
		1913	f 15,— à f20,— 's maands.	0,40 „ 0,50	0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	0,30 „ 0,60	1,05 „ 1,40	—
		1914	f 15,— à f20,— 's maands.	0,45 „ 0,85	0,40	0,35 „ 0,50	1,10 „ 1,75	0,65 „ 1,30	0,90 „ 3,—	f 25,— à f40,— 's maands.
	Gemiddeld .	1910	f 0,74 à f 0,81	f0,35 à f0,43	f0,43 à f0,58	f0,25 à f0,48	f0,81 à f1,38	f0,50 à f0,81	f1,06 à f1,68	—
		1911	0,76 „ 0,85	0,35 „ 0,44	0,43 „ 0,58	0,25 „ 0,48	0,81 „ 1,39	0,53 „ 0,81	1,08 „ 1,68	f 1,—
		1912	0,52^5 „ 0,62^5	0,35 „ 0,44	0,44 „ 0,56	0,34 „ 0,50^5	0,82^5 „ 1,52^5	0,53 „ 0,72^5	1,10^5 „ 1,95	1,—
		1913	0,52^5 „ 0,62^5	0,35 „ 0,44	0,43 „ 0,57	0,34 „ 0,50^5	0,82^5 „ 1,55	0,53 „ 0,72^5	1,10^5 „ 1,95	1,—
		1914	0,46 „ 0,67	0,36 „ 0,51	0,43 „ 0,50	0,31 „ 0,47^5	0,90 „ 1,81	0,55 „ 0,80	0,85 „ 2,12^5	1,08
Tapanoeli .	Natal en Batang Natal	1910	—	f 0,50	—	f0,40 à f0,50	f0,75 à f1,—	f0,50 à f0,75	f0,75 à f1,25	—
		1911	—	—	—	0,40 „ 0,50	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
		1912	—	—	—	0,40 „ 0,50	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
		1913	—	—	—	0,40 „ 0,50	f0,75 à f1,—	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,75	—
		1914	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	Jaar	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Sibolga en Batangtoroe-districten	1910	f 0,50 à f 0,60	f0,20 à f0,33^5	—	f0,40 à f0,50	f0,75 à f1,50	f0,75 à f1,—	f1,— à f2,—	f 1,— à f 2,—
		1911	0,50 „ 0,60	0,20 „ 0,33^5	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,—	1,— „ 2,—
		1912	0,50 „ 0,60	0,20 „ 0,33^5	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,—	1,— „ 2,—
		1913	15,— „ 20,— 's maands.	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,—	1,— „ 2,—
		1914	f 15,— à f20,— 's maands.	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 2,25	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,50	1,— „ 2,5
	Padang Sidimpoean	1910	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,75	1,— „ 1,50	—
		1911	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,75	1,— „ 1,50	—
		1912	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,75	1,— „ 1,50	—
		1913	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,50	—
		1914	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,50	—
	Bataklanden	1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1912	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1913	—	—	—	0,40 „ 0,60	0,80 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1914	—	—	—	0,40 „ 0,60	0,80 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
	Nias	1910	f 0,50 à f 1,—	f 0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	f0,50 à f0,75	1,25 „ 2,50	—
		1911	0,50 „ 1,—	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 2,50	—
		1912	0,50 „ 1,—	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 2,50	—
		1913	15,— „ 30,— 's maands.	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 2,50	—
		1914	f 0,50 à f 1,—	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 2,25	—
	Gemiddeld	1910	f 15,— à f 23,— 's maands.	f0,35 à f0,50	—	f0,36 à f0,52	f0,69 à f1,45	f0,54 à f0,75	f1,— à f1,80	f 1,50 à f 2,—
		1911	f 15,— à f 23,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,36 „ 0,52	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,80	1,50 „ 2,—
		1912	f 0,50 à f 0,75^5	0,31^5 „ 0,41	—	0,34 „ 0,50	0,64 „ 1,56	0,54 „ 0,81	1,— „ 1,80	1,— „ 2,—
		1913	f 0,50 à f 0,83^5	0,40 „ 0,47	—	0,37 „ 0,52	0,73 „ 1,45	0,62^5 „ 0,87^5	1,05 „ 1,90	1,— „ 2,—
		1914	0,50 „ 0,75	0,40 „ 0,47	—	0,37 „ 0,52	0,72 „ 1,60	0,62^5 „ 0,87^5	1,01 „ 1,85	1,— „ 2,5
Benkoelen	Benkoelen	1910	f 0,50	f 0,30	—	f0,40 à f0,50	f0,80 à f,150	f0,60 à f0,75	f 1,50	f 1,50 à f 2,—
		1911	0,50	f 9 's maands	—	0,40 „ 0,50	0,80 „ 1,50	0,60 „ 0,75	1,25	1,50 „ 1,7
		1912	0,50	9 's maands	—	0,40 „ 0,50	0,80 „ 1,50	0,60 „ 0,75	1,25	1,50 „ 1,7
		1913	0,50	9 's maands	—	0,40 „ 0,50	0,80 „ 1,50	0,60 „ 0,75	1,50	1,50 „ 2,—
		1914	0,60	12 's maands	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,25	0,80 „ 1,—	1,50	2,— „ 2,5
	Lebong	1910	f 0,66 à f 2,50	f0,30 à f1,—	—	0,40 „ 1,25	1,— „ 3,50	0,75 „ 1,25	f1,50 à f3,—	2,50 „ 3,—
		1911	0,66 „ 2,50	0,75 „ 1,25	—	0,40 „ 1,25	1,— „ 3,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 3,—	2,50 „ 3,—
		1912	0,66 „ 2,50	0,75 „ 1,25	—	0,40 „ 1,25	1,— „ 3,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 3,—	2,50 „ 3,—
		1913	0,66 „ 2,50	0,75 „ 1,25	—	0,40 „ 1,25	1,— „ 3,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 3,—	2,50 „ 3,—
		1914	0,50 „ 2,50	0,40 „ 1,—	—	0,35 „ 1,—	1,— „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 3,50	0,75 „ 4,5

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Seloema . . 1910	—	f 0,29	—	f0,40 à f0,50	f0,50 à f1,50	—	f1,50 à f2,—	—
	1911	—	0,29	—	f 0,40	0,50 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	1912	—	0,29	—	0,40	0,50 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	1913	—	0,29	—	0,45	0,50 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	1914	—	0,30	—	0,50	0,75 „ 1,—	—	f 1,50	—
	Manna . . . 1910	—	—	—	0,50	f 1,—	f 0,75	1,50	—
	1911	—	—	—	—	f1,— à f1,50	—	f1,50 à f2,—	f 1,50
	1912	—	—	—	—	1,— „ 1,50	—	1,50 „ 2,—	—
	1913	—	—	—	—	f 1,50	f 0,75	f 2,—	f 1,50
	1914	—	—	—	f 0,50	f0,75 à f1,—	—	2,—	—
	Kroë. . . . 1910	—	f 0,75	—	0,50	f 1,50	f0,60 à f1,25	2,—	f 2,—
	1911	—	—	—	0,50	1,50	f 0,60	2,—	—
	1912	—	—	—	0,50	1,50	0,60	2,—	—
	1913	—	—	—	0,50	1,50	0,60	2,—	—
	1914	—	—	—	f0,50 à f0,75	1,50	—	2,—	—
	Gemiddeld . 1910	f 0,72 à f 1,27	f0,47 à f0,58	—	f0,46 à f0,62^5	f1,18 à f1,53	f0,75 à f0,96	f1,80 à f3,—	f 1,50 à f 2,25
	1911	0,72 „ 1,27	0,47 „ 0,58	—	0,46 „ 0,62^5	1,18 „ 1,53	0,75 „ 0,96	1,80 „ 3,—	1,— „ 2,—
	1912	0,58 „ 1,50	0,45 „ 0,61	—	0,42^5 „ 0,66	0,96 „ 1,85	0,65 „ 0,87	1,55 „ 2,05	2,— „ 2,37^5
	1913	0,60 „ 1,50	0,45 „ 0,62	—	0,45 „ 0,66	1,— „ 1,85	0,70 „ 0,90	1,65 „ 2,25	2,— „ 2,40
	1914	0,55 „ 1,55	0,37 „ 0,57	—	0,47 „ 0,67	1,— „ 1,45	0,77^5 „ 1,12^5	1,60 „ 2,10	1,41 „ 2,83
Lampongsche districten	Hoofdplaats Telokbetong 1910	—	—	—	f0,50 à f0,60	f1,— à f2,—	f0,75 à f1,—	f1,50 à f3,—	—
	1911	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	1912	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	1913	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ommelanden van Telokbetong 1910	f 15,— à f25,— 's maands.	f0,20 à f0,40	—	f0,50 à f0,75	f1,— à f2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
	1911	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
	1912	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
	1913	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,45	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
	1914	f 15,— à f30,— 's maands.	0,40 „ 0,75	f 0,75 à f 1,—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 3,—	0,75 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
	Sekampoeng 1910	—	—	—	f 0,75	f 1,—	f 1,—	f1,25 à f1,50	—
	1911	—	—	—	0,60	1,—	1,—	f 1,—	—
	1912	—	—	—	0,60	1,—	—	1,—	—
	1913	—	—	—	0,60	1,—	f 1,—	1,—	—
	1914	—	—	—	0,75	f1,— à f2,—	f0,75 à f1,—	2,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
	Sepoetih	1910	—	—	—	f0,50 à f0,75	f1,25 à f1,50	f 0,60	f1,50 à f2,—	—
		1911	—	—	—	f 0,60	1,50 „ 1,75	—	1,75 „ 2,—	—
		1912	—	—	—	0,60	1,50 „ 1,75	—	1,75 „ 2,—	—
		1913	—	—	—	0,65	f 1,62^{5}	—	f 2,—	—
		1914	—	—	f 0,75 à f 1,—	f0,75 à f1,—	f1,50 à f2,50	f0,75 à f1,—	f2,— à f3,—	—
	Semangka	1910	—	—	—	f 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	2,— „ 2,50	—
		1911	—	—	—	0,75	2,— „ 2,25	1,— „ 1,50	2,— „ 2,50	—
		1912	—	—	—	0,75	2,— „ 2,25	1,— „ 1,50	2,— „ 2,50	—
		1913	—	—	—	0,75	f 2,25	1,— „ 1,50	2,— „ 2,50	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Katimbang	1910	—	—	—	f10 's maands	f 1,50	—	f1,50 à f2,50	—
		1911	—	—	—	f 0,33	1,50	f 0,50	1,50 „ 2,50	—
		1912	—	—	—	0,33	1,50	0,50	1,50 „ 2,50	—
		1913	—	—	—	0,33	1,50	0,50	1,50 „ 2,50	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Toelangbawang	1910	—	—	—	f 0,50	f1,50 à f2,—	0,75	f 2,50	—
		1911	—	—	—	0,50	1,50 „ 2,—	0,75	2,50	—
		1912	—	—	—	0,50	1,50 „ 2,—	0,75	2,50	—
		1913	—	—	—	0,50	1,50 „ 2,—	0,75	2,50	—
		1914	—	—	f 0,75 à f 1,—	f0,60 à f0,75	2,— „ 2,50	f0,75 à f1,—	f2,50 à f3,—	—
	Gemiddeld	1910	f 0,50 à f 0,83	f0,58 à f0,66	—	f0,50 à f0,62	f1,18 à f1,82	f0,79 à f0,96	f1,68 à f2,40	—
		1911	0,50 „ 0,83	0,58 „ 0,66	—	0,50 „ 0,62	1,18 „ 1,82	0,79 „ 0,96	1,68 „ 2,40	—
		1912	0,50 „ 0,83	0,35 „ 0,45	—	0,57 „ 0,59	1,36 „ 1,86	0,75 „ 0,96	1,64 „ 2,43	—
		1913	0,50 „ 0,83	0,35 „ 0,50	—	0,57 „ 0,60	1,36 „ 1,86	0,75 „ 0,96	1,65 „ 2,45	—
		1914	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,75	f 0,75 à f 1,—	0,65 „ 0,80	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,—	2,— „ 2,87^{5}	—
Palembang.	Palembangsche Benedenlanden	1910	f 0,80	f 0,45	—	f 0,50	f 1,05	f 0,60	f 1,60	—
		1911	0,81	0,48	—	0,58	1,85	0,60	1,60	—
		1912	0,85	0,50	—	0,58	1,85	0,60	1,60	—
		1913	0,85	0,50	—	0,50	1,85	0,65	1,60	—
		1914	1,40	0,70	f 0,80	0,65	2,—	0,80	2,50	—
	Palembangsche Bovenlanden	1910	1,35	0,55	—	0,55	1,60	0,65	1,50	—
		1911	1,36	0,54	—	0,57^{5}	1,55^{5}	0,65	1,50	—
		1912	1,36	0,55	—	0,57^{5}	1,55^{5}	0,65	1,50	—
		1913	1,36	0,55	—	0,57^{5}	1,55^{5}	0,65	1,50	—
		1914	1,50	0,60	f 0,65	0,65	2,50	0,80	2,50	—

ndoers, rkokers, hinisten, enz.	EWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere onder-nemingen.	Koelies op particuliere onder-nemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
—		Ogan en Komering Oeloe.	1910	—	—	—	f 0,50	f 1,60	f 0,75	f 2,—	—
—			1911	—	—	—	0,55	1,33	0,75	2,—	—
—			1912	—	—	—	0,55	1,33	0,75	2,—	—
—			1913	—	—	—	0,55	1,35	0,75	2,—	—
—			1914	—	—	f 0,85	0,70	2,25	1,—	2,50	—
—		Rawas	1910	f 1,—	f 0,75	—	0,50	1,50	0,85	2,50	f 1,50
—			1911	1,—	0,75	—	0,50	1,50	0,85	2,50	1,50
—			1912	1,—	0,75	—	0,50	1,50	0,85	2,50	1,50
—			1913	1,—	0,75	—	0,50	1,50	0,85	2,50	1,50
—			1914	—	—	—	—	—	—	—	—
—		Gemiddeld	1910	f 1,07[5]	f 0,50	—	f 0,51[5]	f 1,41[5]	f 0,66[5]	f 1,70	f 1,75
—			1911	1,08[5]	0,50	—	0,56[5]	1,57[5]	0,66[5]	1,70	1,75
—			1912	1,10	0,60	—	0,55	1,56	0,71	1,90	1,62[5]
—			1913	1,10	0,60	—	0,55	1,56	0,71	1,90	1,65
—			1914	1,45	0,65	f 0,77	0,67	2,25	0,87	2,50	—
—	ambi. . . .	Djambi	1910	—	f0,50 à f0,75	—	f0,60 à f1,—	f1,50 à f2,50	f0,75 à f1,25	f1,50 à f2,50	f 2,50 à f 3,—
—			1911	f 0,75 à f 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
—			1912	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
—			1913	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
—			1914	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
—	ostkust van Sumatra.	Medan (afd. Deli en Serdang).	1910	f 0,59 à f 1,—	f0,29 à f0,46	f0,40 à f0,67	f0,34 à f0,50	f0,47 à f0,94	f0,42 à f0,84	f0,67 à f1,34	f 0,84 à f 1,34
—			1911	0,59 „ 1,—	0,29 „ 0,46	0,40 „ 0,67	0,34 „ 0,50	0,47 „ 0,94	0,42 „ 0,84	0,67 „ 1,34	0,84 „ 1,34
—			1912	0,59 „ 1,25	0,29 „ 0,46	0,40 „ 0,70	0,35 „ 0,50	0,47 „ 0,95	0,45 „ 0,85	0,70 „ 1,35	0,85 „ 1,35
—			1913	0,60 „ 1,25	0,30 „ 0,50	0,40 „ 0,70	0,35 „ 0,50	0,47 „ 0,95	0,45 „ 0,85	0,70 „ 1,35	0,85 „ 1,35
—			1914	—	—	—	—	—	—	—	—
—		Deli en Serdang.	1910	f 0,67 à f 1,17	f0,33 à f0,53	f0,40 à f0,67	f0,33 à f0,50	f1,— à f2,—	f0,60 à f0,80	f1,— à f2,—	f 0,80 à f 1,50
—			1911	0,67 „ 1,17	0,33 „ 0,53	0,40 „ 0,67	0,33 „ 0,60	0,50 „ 1,—	0,33 „ 0,80	0,66 „ 1,50	0,84 „ 1,33
—			1912	0,67 „ 1,17	0,33 „ 0,53	0,40 „ 0,67	0,33 „ 0,60	0,50 „ 1,—	0,33 „ 0,80	0,66 „ 1,50	0,84 „ 1,33
—			1913	0,65 „ 1,20	0,33 „ 0,53	0,40 „ 0,67	0,33 „ 0,60	0,50 „ 1,—	0,33 „ 0,80	0,66 „ 1,50	0,85 „ 1,30
—			1914	0,66 „ 1,16	0,33 „ 0,53	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,66	0,66 „ 1,16	0,40 „ 0,83	0,60 „ 1,33	0,83 „ 1,33
—		Langkat . . .	1910	0,60 „ 0,94	0,40 „ 0,75	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	f 1,—	0,60 „ 0,80	1,— „ 2,—	1,— „ 2,50
—			1911	0,60 „ 1,67	0,40 „ 0,75	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	f1,— à f 2,—	0,33 „ 0,80	1,— „ 2,—	0,84 „ 2,50
—			1912	0,60 „ 1,67	0,40 „ 0,75	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,33 „ 0,80	1,— „ 2,—	0,84 „ 2,50
—			1913	0,60 „ 1,67	0,40 „ 0,75	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,33 „ 0,80	1,— „ 2,—	0,85 „ 2,50
—			1914	0,60 „ 1,67	0,40 „ 0,80	0,50 „ 0,80	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,40 „ 0,80	1,— „ 2,50	1,— „ 2,50

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
	Batoebara (onderafd. van Asahan).	1910	f 0,46	f 0,33	—	f 0,53	f 1,—	f0,65 à f0,70	f 1,20	f 1,40
		1911	0,50	0,37	—	0,53	1,—	0,40 „ 0,70	f1,25 à f1,40	f 0,70 à f 1,
		1912	0,50	0,37	—	0,53	1,—	0,40 „ 0,70	1,25 „ 1,40	0,70 „ 1,
		1913	0,50	0,37	—	0,54	1,—	0,40 „ 0,70	1,25 „ 1,40	0,70 „ 1,
		1914	0,46	f0,33 à f0,42	—	0,75	f1,— à f2,—	0,33 „ 1,10	1,50 „ 2,—	0,70 „ 3,
	Asahan (onderafd. van Asahan).	1910	0,46	f 0,23	—	0,70	—	0,70 „ 0,80	f 1,24	f 1,50
		1911	0,46	f0,23 à f0,33	—	f0,70 à f1,—	f1,50 à f2,—	0,33 „ 0,80	f0,80 à f1,50	f 0,70 à f 2,
		1912	0,46	0,23 „ 0,33	—	0,70 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,33 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,70 „ 2,
		1913	0,46	0,23 „ 0,33	—	0,70 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,33 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,70 „ 2,
		1914	0,46	0,33 „ 0,42	f0,60 à f1,—	f 0,75	1,— „ 1,75	0,33 „ 1,20	1,— „ 2,—	0,70 „ 2,
	Laboehanbatoe (onderafd. van Asahan).	1910	0,46	f 0,33	—	0,70	—	0,70 „ 0,85	f 1,40	—
		1911	0,46	f0,23 à f0,33	—	f0,70 à f1,—	f1,50 à f2,—	0,35 „ 0,80	1,40	f 0,70
		1912	0,46	0,23 „ 0,33	—	0,70 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,35 „ 0,85	1,40	0,70
		1913	0,46	0,23 „ 0,33	—	0,70 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,35 „ 0,85	1,40	0,70
		1914	0,46	0,23 „ 0,33	—	f 0,75	1,— „ 1,75	0,33 „ 1,10	f1,50 à f2,—	f 0,70 à f 3,
	Bengkalis. . .	1910	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	f 1,—	f 0,61	f 1,45	—
		1911	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	f0,50 à f0,84	f1,40 à f1,50	—
		1912	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	0,50 „ 0,84	1,40 „ 1,50	—
		1913	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	0,50 „ 0,85	1,40 „ 1,50	—
		1914	f 0,50 à f 1,50	0,50 „ 0,60	—	—	f1,— à f2,—	0,65 „ 1,20	1,40 „ 2,50	f 1,— à f 2,
	Gemiddeld .	1910	f 0,61 à f 0,88	f0,35 à f0,52	f0,36 à f0,74	f0,39 à f0,54	f0,94 à f1,69	f0,57 à f0,76	f1,21 à f1,87	f 0,64 à f 1,
		1911	0,62 „ 1,01	0,40 „ 0,53	0,33 „ 0,74	0,45 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,52 „ 0,79	1,21 „ 1,87	0,64 „ 1,
		1912	0,61 „ 0,93	0,32 „ 0,47	0,40 „ 0,66	0,51 „ 0,70	$0,99^5$ „ 1,42	0,40 „ 0,80	1,03 „ 1,52	0,77 „ 1,
		1913	0,61 „ 0,93	0,33 „ 0,48	0,40 „ 0,67	0,50 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,40 „ 0,80	1,05 „ 1,55	0,80 „ 1,
		1914	0,52 „ 0,95	0,35 „ 0,51	0,53 „ 0,82	0,65 „ 0,73	0,94 „ $1,77^5$	0,41 „ 1,04	1,16 „ 2,05	0,82 „ 2,
Atjeh en onderhoorigheden.	Groot-Atjeh. .	1910	f 1,—	—	f 0,50	f0,50 à f0,75	f1,50 à f1,75	f0,60 à f1,—	f1,50 à f2,—	f 1,— à f 1,
		1911	1,—	f 0,60	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,
		1912	1,—	0,60	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,
		1913	1,—	0,60	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,
		1914	f 1,50 à f 3,—	f0,50 à f1,—	f0,50 à f0,60	0,50 „ 0,70	1,50 „ 3,50	0,50 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,
	Noordkust van Atjeh.	1910	—	f0,50 à f0,65	f0,50 à f0,65	—	—	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,75	1,— „ 2,
		1911	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 0,65	—	—	0,60 „ 1,—	1,40 „ 2,—	1,— „ 2,
		1912	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 0,65	—	—	0,60 „ 1,—	1,40 „ 2,—	1,— „ 2,
		1913	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 0,65	—	—	0,60 „ 1,—	1,40 „ 2,—	1,— „ 2,
		1914	f 0,50 à f 1,—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 0,65	f0,50 à f0,65	f1,— à f1,50	0,50 „ 0,65	1,— „ 2,—	1,— „ 1,

Gewesten.	Afdeelingen.	Jaar	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Oostkust van Atjeh.	1910	f 0,80 à f 2,—	f0,42 à f0,70	f0,50 à f0,60	f0,50 à f0,70	f1,25 à f2,—	f0,60 à f0,80	f1,25 à f2,—	f 0,80 à f 1,50
		1911	0,80 „ 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,70	1,25 „ 2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1912	0,80 „ 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,70	1,25 „ 2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1913	0,80 „ 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,70	1,25 „ 2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1914	0,50 „ 1,—	0,35 „ 0,50	f 0,70	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	1,— „ 1,35	1,75 „ 2,25	1,50 „ 1,75
	Westkust van Atjeh.	1910	0,80 „ 2,—	f 0,50	f 0,50	—	—	0,60 „ 1,50	1,50 „ 2,50	1,— „ 2,50
		1911	0,50 „ 2,—	f0,33 à f0,75	—	f0,50 à f0,75	f1,25 à f1,75	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1912	0,50 „ 2,—	0,33 „ 0,75	0,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,75	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1913	0,50 „ 2,—	0,33 „ 0,75	0,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,75	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1914	1,— „ 2,—	0,30 „ 0,65	—	0,50 „ 0,65	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,25	1,75 „ 3,—	—
	Alaslanden . .	1910	—	—	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 1,—	f 1,—	1,50 „ 2,50	—
		1911	—	—	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 1,—	1,—	1,50 „ 2,50	—
		1912	—	—	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 1,—	1,—	1,50 „ 2,50	—
		1913	—	—	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 1,—	1,—	1,50 „ 2,50	—
		1914	—	—	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,50	1,—	1,50 „ 2,50	—
	Gemiddeld .	1910	f 0,86^5 à f 1,66^5	f0,47 à f0,61	f0,50 à f0,62	f0,50 à f0,70	f1,08 à f1,58	f0,72 à f1,07	f1,35 à f2,15	f 0,95 à f 2,—
		1911	0,86^5 „ 1,66^5	0,47 „ 0,61	0,50 „ 0,62	0,50 „ 0,70	1,08 „ 1,58	0,72 „ 1,07	1,35 „ 2,15	0,95 „ 2,—
		1912	0,86^5 „ 1,66^5	0,46 „ 0,67^5	0,50 „ 0,56	0,50 „ 0,70	1,12^5 „ 1,62^5	0,71 „ 0,96	1,43 „ 2,10	1,— „ 2,—
		1913	0,86^5 „ 1,66^5	0,47 „ 0,67^5	0,50 „ 0,56	0,50 „ 0,70	1,12^5 „ 1,62^5	0,71 „ 0,96	1,43 „ 2,10	1,— „ 2,—
		1914	0,87 „ 1,75	0,41 „ 0,70	0,56 „ 0,65	0,50 „ 0,70	1,10 „ 2,10	0,55 „ 1,05	1,50 „ 2,35	1,16 „ 1,58
Riouw en onderhoorigheden.	Indragiri . . .	1910	f 0,45 à f 0,66	f0,28 à f0,37	—	f0,50 à f0,70	f 1,—	f0,28 à f0,38	f1,— à f1,40	f 2,— à f 2,50
		1911	0,45 „ 0,66	0,28 „ 0,38	—	0,50 „ 0,70	f1 — à f1,50	0,28 „ 0,38	1,— „ 1,50	2,— „ 2,50
		1912	0,45 „ 0,66	0,28 „ 0,38	—	0,50 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,28 „ 0,38	1,— „ 1,50	2,— „ 2,50
		1913	0,45 „ 0,66	0,28 „ 0,38	—	0,50 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,28 „ 0,38	1,— „ 1,50	2,— „ 2,50
		1914	0,60 „ 1,—	0,35 „ 0,50	—	0,50 „ 0,70	f 1,25	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,50	—
	Tandjoengpinang.	1910	0,33 „ 0,46	0,30 „ 0,50	—	0,30 „ 0,50	f1,— à f1,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,60 „ 2,—
		1911	0,33 „ 0,46	0,30 „ 0,50	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,60 „ 2,—
		1912	0,50 „ 0,60	0,37 „ 0,53	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,48 „ 0,72	1,20 „ 2,40	0,60 „ 2,40
		1913	0,50 „ 0,60	0,37 „ 0,53	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,48 „ 0,72	1,20 „ 2,40	0,60 „ 2,40
		1914	0,46 „ 2,80	0,28 „ 0,84	—	0,42 „ 0,70	1,26 „ 2,03	0,56 „ 0,84	1,40 „ 2,80	0,70 „ 2,80
	Lingga	1910	0,40 „ 1,—	0,26 „ 0,33	—	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,05	1,— „ 2,—
		1911	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 0,63	1,— „ 1,40	1,— „ 2,—
		1912	0,52 „ 1,20	0,52 „ 0,72	—	0,24 „ 0,48	0,60 „ 1,20	0,60 „ 0,76	1,20 „ 1,68	1,20 „ 2,40
		1913	0,52 „ 1,20	0,52 „ 0,72	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,60 „ 0,76	1,20 „ 1,68	1,25 „ 2,50
		1914	0,56 „ 1,40	0,56 „ 0,84	—	0,28 „ 0,56	0,70 „ 1,40	0,70 „ 0,98	1,40 „ 1,96	1,40 „ 2,80

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
	Karimoen. . . 1910	f 0,50 à f 1,50	f0,30 à f0,60	—	f0,30 à f0,50	f 1,—	f0,50 à f0,61	f1,— à f1,50	f 1,— à f 1,5
	1911	0,50 „ 1,50	0,50 „ 0,60	—	0,50 „ 0,60	1,—	0,50 „ 0,70	1,— „ 1,50	1,— „ 1,5
	1912	0,60 „ 1,80	0,60 „ 0,72	—	0,60 „ 0,72	1,20	0,48 „ 0,90	1,20 „ 1,50	0,84 „ 1,0
	1913	0,60 „ 1,80	0,60 „ 0,72	—	0,60 „ 0,72	1,20	0,50 „ 0,90	1,20 „ 1,50	0,85 „ 1,1
	1914	0,70 „ 0,84	0,42 „ 0,70	—	0,70 „ 0,84	f1,05 à f1,40	0,70 „ 1,05	1,40 „ 2,10	0,96 „ 1,2
	Gemiddeld . 1910	f 0,42 à f 0,90^5	f0,28^5 à f0,45	—	f0,32 à f0,52	f 0,87^5	f0,39^5 à f0,59^5	f0,92 à f1,39	f 1,15 à f 2,—
	1911	0,42 „ 0,90^5	0,37 „ 0,52	—	0,38 „ 0,54	f0,85 à f1,25	0,42 „ 0,54	0,94 „ 1,48	1,15 „ 2,—
	1912	0,52 „ 1,06	0,44 „ 0,59	—	0,41 „ 0,60	0,95 „ 1,35	0,46 „ 0,69	1,15 „ 1,84^5	1,16 „ 2,0
	1913	0,52 „ 1,06	0,44 „ 0,59	—	0,41 „ 0,60	0,95 „ 1,35	0,46 „ 0,69	1,15 „ 1,84^5	1,16 „ 2,1
	1914	0,51 „ 1,51	0,40 „ 0,72	—	0,47^5 „ 0,70	1,06^5 „ 1,52	0,61^5 „ 0,90^5	1,36^5 „ 2,09	1,03 „ 2,2
Banka. . . .	Muntok 1910	—	f0,40 à f0,50	—	f0,60 à f0,70	f1,— à f1,50	f0,70 à f0,80	f1,25 à f2,—	f 1,— à f 1,5
	1911	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,5
	1912	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,5
	1913	—	0,40 „ 0,55	—	0,65 „ 0,75	1,— „ 1,80	0,65 „ 0,80	1,50 „ 2,50	1,25 „ 1,7
	1914	—	0,50 „ 0,60	—	0,70 „ 0,80	1,50 „ 2,—	0,70 „ 0,90	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,—
	Djeboes 1910	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	1911	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,80 „ 0,90	1,— „ 2,—	f 0,80 à f 1,3
	1912	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,80 „ 0,90	1,— „ 2,—	0,80 „ 1,3
	1913	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,85 „ 1,50	0,80 „ 0,90	1,25 „ 2,50	1,— „ 1,5
	1914	—	f 0,70	f 0,80	0,70 „ 0,90	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,90	1,— „ 2,—	—
	Belinjoe . . . 1910	—	f0,70 à f0,80	0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	f 1,— à f 1,2
	1911	—	0,70 „ 0,80	0,80	0,70 „ 0,80	f 1,50	0,80 „ 0,90	1,50 „ 1,75	—
	1912	—	0,70 „ 0,80	0,80	0,70 „ 0,80	1,50	0,80 „ 0,90	1,50 „ 1,75	—
	1913	—	0,70 „ 0,80	0,80	0,70 „ 0,80	1,50	0,80 „ 0,90	1,50 „ 2,—	—
	1914	—	f 0,90	0,80	0,70 „ 0,90	1,50	0,70 „ 0,90	1,— „ 2,—	—
	Soengailiat . . 1910	—	—	—	0,60 „ 0,90	f1,25 à f2,—	f 0,70	1,— „ 2,—	f 1,— à f 1,2
	1911	—	—	—	0,60 „ 1,—	f 1,50	f0,80 à f1,—	1,50 „ 1,75	0,60 „ 0,9
	1912	—	—	—	0,60 „ 1,—	1,50	0,80 „ 1,—	1,50 „ 1,75	0,60 „ 0,9
	1913	—	—	—	0,65 „ 1,—	1,75	0,80 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,2
	1914	—	—	f0,75 à f1,—	0,60 „ 1,—	f1,50 à f2,50	f 0,70	0,75 „ 1,—	0,83 „ 1,6
	Merawang . . 1910	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,50	f0,80 à f1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1911	—	—	—	0,60 „ 1,—	f 1,50	0,80 „ 1,—	1,50 „ 1,75	0,60 „ 0,9
	1912	—	—	—	0,60 „ 1,—	1,50	0,80 „ 1,—	1,50 „ 1,75	0,60 „ 0,9
	1913	—	—	—	0,65 „ 1,—	f1,— à f1,75	0,80 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,—
	1914	—	—	f0,75 à f1,—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	f 0,70	0,75 „ 1,—	0,83 „ 1,6

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Pangkalpinang 1910	—	—	f 0,70	f 0,70	f1,— à f1,50	f 0,80	f1,— à f2,50	—
	1911	—	—	—	0,80	f 1,25	0,80	f 1,50	f 1,50 à f 2,—
	1912	—	—	—	0,80	1,25	0,80	1,50	1,50 „ 2,—
	1913	—	—	—	0,80	1,25	0,80	1,50	1,50 „ 2,—
	1914	—	—	f 0,80	0,80	1,50	0,80	1,50	1,50 „ 2,—
	Soengaiselan . 1910	—	—	—	f0,50 à f0,80	f1,— à f1,25	f0,60 à f0,70	f1,— à f2,25	0,50 „ 1,—
	1911	—	—	—	f 0,80	f 1,25	f 0,80	f 1,50	1,50 „ 2,—
	1912	—	—	—	0,80	1,25	0,80	1,50	1,50 „ 2,—
	1913	—	—	—	0,80	1,25	0,80	1,50	1,50 „ 2,—
	1914	—	—	f 0,80	0,80	1,50	0,80	1,50	1,50 „ 2,—
	Koba 1910	—	—	—	f0,50 à f0,80	f1,— à f1,50	f0,60 à f0,80	f1,25 à f2,—	1,50 „ 2,—
	1911	f 1,—	f 0,75	—	f 0,75	f 1,25	f 0,80	f 2,—	f 2,—
	1912	1,—	0,75	—	0,75	1,25	0,80	2,—	2,—
	1913	1,—	0,75	—	0,80	1,50	0,90	2,—	2,—
	1914	—	—	—	0,60	f1,— à f1,25	0,70	1,50	—
	Toboali 1910	—	—	—	0,60	f0,80 à f1,—	0,70	f1,— à f1,25	—
	1911	—	—	—	0,60	f 1,50	0,70	f 1,25	—
	1912	—	—	—	0,60	1,50	0,70	1,25	—
	1913	—	—	—	0,60	1,50	0,75	1,50	—
	1914	—	—	—	0,60	f1,— à f1,25	0,70	1,25	—
	Gemiddeld . 1910	—	f0,40 à f0,50	f 0,75	f0,56 à f0,78	f1,02 à f1,50	f0,70 à f0,80	f1,12 à f2,05	f 0,90 à f 1,35
	1911	f 1,—	f 0,75	0,80	0,60 „ 0,75	1,02 „ 1,50	0,75 „ 0,85	1,50 „ 1,75	0,90 „ 1,20
	1912	1,—	0,75	0,80	0,60[5] „ 0,75	1,02 „ 1,50	0,75 „ 0,85	1,33[5] „ 1,72	1,24 „ 1,52
	1913	1,—	f0,62 à f0,75	0,80	0,68 „ 0,82	1,23[5] „ 1,52	0,75 „ 0,85	1,50 „ 1,72	1,50 „ 1,65
	1914	—	0,70 „ 0,73	f0,73 à f0,87	0,66 „ 0,84	1,33 „ 1,72	0,72 „ 0,79	1,17 „ 1,53	1,25 „ 1,86
Billiton . . .	Billiton 1910	—	f 0,60	f 0,60	f 0,60	f1,50 à f2,—	f 0,60	f1,— à f2,—	f 1,—
	1911	—	f0,60 à f0,86	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
	1912	—	0,60 „ 0,86	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,50
	1913	—	0,60 „ 0,86	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,50
	1914	f 1,— à f 1,25	0,60 „ 0,80	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	f0,80 à f1,—	1,50 „ 3,—	f 1,— à f 1,50
Westerafdeeling van Borneo.	Pontianak . . 1910	f 0,70 à f 1,25	f0,40 à f0,60	—	f0,65 à f1,25	f0,80 à f1,50	f 1,—	f1,25 à f2,—	f 1,25 à f 2,50
	1911	0,70 „ 1,25	0,50 „ 0,70	—	0,65 „ 1,25	1,— „ 1,50	1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50
	1912	0,70 „ 1,25	0,50 „ 0,70	—	0,65 „ 1,25	1,— „ 1,50	1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50
	1913	0,70 „ 1,25	0,50 „ 0,70	—	0,65 „ 1,25	1,— „ 1,50	1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50
	1914	1,— „ 2,—	1,— „ 1,50	—	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	f1,— à f1,25	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
Westerafdeeling van Borneo.	Mampawa	1910	—	—	—	f0,75 à f1,—	f1,50 à f2,—	f0,75 à f1,25	f1,50 à f2,50	—
		1911	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
		1912	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
		1913	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Landak	1910	f 0,75 à f 1,—	f0,50 à f0,80	—	f0,40 à f0,50	—	f0,75 à f1,—	f1,25 à f2,—	f 1,— à f 1,
		1911	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,30 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 3,
		1912	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,30 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 3,
		1913	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,30 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 3,
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tajan	1910	f 0,75 à f 2,—	f0,65 à f1,—	—	f0,50 à f1,—	f1,25 à f1,75	f0,50 à f1,—	f1,— à f2,—	—
		1911	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25	1,50 „ 2,—	—
		1912	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25	1,50 „ 2,—	—
		1913	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25	1,50 „ 2,—	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sanggau en Sekadau.	1910	f 1,— à f 2,—	f 0,75	—	f0,50 à f0,60	f1,25 à f1,75	f1,50 à f2,—	f2,— à f3,—	—
		1911	1,— „ 2,—	0,75	—	0,40 „ 0,60	1,25 „ 1,75	1,50 „ 2,—	2,— „ 3,—	—
		1912	1,— „ 2,—	0,75	—	0,40 „ 0,60	1,25 „ 1,75	1,50 „ 2,—	2,— „ 3,—	—
		1913	1,— „ 2,—	0,75	—	0,40 „ 0,60	1,25 „ 1,75	1,50 „ 2,—	2,— „ 3,—	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Soengaikakap	1910	f 1,— à f 2,—	f0,50 à f0,60	—	f0,60 à f0,70	f1,50 à f2,—	f0,50 à f0,75	f1,50 à f2,—	f 1,— à f 2,
		1911	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	—	0,40 „ 0,60	1,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,
		1912	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	—	0,40 „ 0,60	1,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,
		1913	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	—	0,40 „ 0,60	1,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Soekadana	1910	f 0,80 à f 1,—	f0,60 à f0,75	—	f0,50 à f1,—	f1,25 à f2,—	f1,— à f1,33	f1,— à f2,—	f 1,— à f 2,
		1911	0,80 „ 1,—	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,50	1,— „ 1,33	1,— „ 2,—	1,50 „ 2,
		1912	0,80 „ 1,—	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,50	1,— „ 1,33	1,— „ 2,—	1,50 „ 2,
		1913	0,80 „ 1,—	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,50	1,— „ 1,33	1,— „ 2,—	1,50 „ 2,
		1914	f 2,33	f 0,67	—	0,50 „ 1,—	f 1,50	—	—	—
	Sambas	1910	f 0,75 à f 1,25	f0,50 à f0,75	—	f0,40 à f0,80	f0,80 à f1,50	f0,75 à f1,50	f1,50 à f2,—	f 1,— à f 3,
		1911	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,75 „ 1,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 3,
		1912	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,75 „ 1,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 3,
		1913	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,75 „ 1,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 3,
		1914	0,75 „ 1,50	0,60 „ 0,70	—	0,50 „ 1,—	2,— „ 2,50	0,75 „ 1,50	1,— „ 3,—	1,— „ 2,

Gewesten.	Afdeelingen.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Sintang. . . . 1910	f 0,60	f 0,50	—	f0,40 à f0,75	f0,75 à f1,50	f0,60 à f1,—	f1,— à f1,50	f 1,50 à f 2,—
	1911	0,60	0,60	—	0,40 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
	1912	0,60	0,60	—	0,40 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
	1913	0,60	0,60	—	0,40 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
	1914	f 0,60 à f 0,83	f0,50 à f1,—	—	0,40 „ 1,—	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,50	1,— „ 2,50	f 2,—
	Gemiddeld . 1910	f 0,82 à f 1,31	f0,55 à f0,81	—	f0,57 à f0,93	f1,06 à f1,69	f0,81 à f1,24	f1,33^5 à f2,13	f 1,22 à f 3,15
	1911	0,82 „ 1,31	0,55 „ 0,81	—	0,57 „ 0,93	1,06 „ 1,69	0,81 „ 1,24	1,33^5 „ 2,13	1,22 „ 3,15
	1912	0,82 „ 1,31	0,55 „ 0,81	—	0,57 „ 0,93	1,06 „ 1,69	0,81 „ 1,24	1,33^5 „ 2,13	1,22 „ 3,15
	1913	0,82 „ 1,31	0,55 „ 0,81	—	0,57 „ 0,93	1,06 „ 1,69	0,81 „ 1,24	1,33^5 „ 2,13	1,22 „ 3,15
	1914	1,17 „ 1,66	0,69 „ 0,97	—	0,47^5 „ 1,—	1,37 „ 2,12	0,75 „ 1,25	1,08 „ 2,50	1,41 „ 2,33
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Bandjermasin 1910	f 0,50 à f 0,75	f 0,50	—	f0,50 à f0,65	f0,65 à f2,50	f 0,55	f 1,40	f 1,50
	1911	f 0,50	0,50	—	0,40 „ 0,75	1,25 „ 2,—	0,55	1,40	1,50
	1912	0,50	0,50	—	0,40 „ 0,75	1,25 „ 2,—	0,55	1,40	1.50
	1913	0,50	0,50	—	0,40 „ 0,75	1,25 „ 2,—	0,55	1,40	1 50
	1914	f 0,50 à f 1,—	f0,30 à f0,50	—	0,40 „ 0,75	0,60 „ 2,50	f0,40 à f1,—	f1,— à f2,75	f 1,25 à f 1,75
	Martapoera. . 1910	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
	1911	f 0,50	0,30 „ 0,40	—	0,40 „ 0,50	0.60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
	1912	0,50	0,30 „ 0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
	1913	0,50	0,30 „ 0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kandangan . 1910	—	—	—	f0,20 à f0,35	f0,60 à f1,—	—	—	—
	1911	—	—	—	0,20 „ 0,35	0,75 „ 1,—	—	—	—
	1912	—	—	—	0,20 „ 0,35	0,75 „ 1,—	—	—	—
	1913	—	—	—	0,20 „ 0,35	0,75 „ 1,—	—	—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Amoentai. . . 1910	f 0,80 à f 1,35	f0,15 à f0,45	—	f0,25 à f0,50	f0,50 à f2,25	—	—	—
	1911	0,50 „ 1,33	0,20 „ 0,50	—	0,30 „ 0,60	0,60 „ 1,50	—	—	—
	1912	0,50 „ 1,33	0,20 „ 0,50	—	0,30 „ 0,60	0,60 „ 1,50	—	—	—
	1913	0,50 „ 1,33	0,20 „ 0,50	—	0,30 „ 0,60	0,60 „ 1,50	—	—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Doesoenlanden . . 1910	f 1,— à f 1,50	f0,65 à f1,—	—	f0,30 à f0,65	f1,— à f1,75	f0,65 à f0,75	f1,— à f1,75	—
	1911	—	—	—	0,30 „ 0,65	1,— „ 1,75	0,65 „ 0,75	1,— „ 1,75	—
	1912	—	—	—	0,30 „ 0,65	1,— „ 1,75	0,65 „ 0,75	1,— „ 1,75	—
	1913	—	—	—	0,30 „ 0,65	1,— „ 1,75	0,65 „ 0,75	1,— „ 1,75	—
	1914	—	—	—	0,65 „ 0,75	1,25 „ 1,50	0,75 „ 0,80	f 1,50	—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
	Dajaklanden .	1910	f 0,75	f 0,60	—	f0,50 à f0,75	f0,75 à f1,25	f 0,75	—	—
		1911	0,75	0,60	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	0,75	—	—
		1912	0,75	0,60	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	0,75	—	—
		1913	0,75	0,60	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	0,75	—	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sampit	1910	f 1,50	f 0,75	—	f 0,75	f0,75 à f1,50	f 1,—	f 1,50	f 2,50
		1911	1,50	0,75	—	0,75	f 1,50	1,—	1,50	2,50
		1912	1,50	0,75	—	0,75	1,50	1,—	1,50	2,50
		1913	1,50	0,75	—	0,75	1,50	1,—	1,50	2,50
		1914	f 0,75 à f 1,50	f0,50 à f0,75	—	f0,50 à f0,75	f1,— à f1,50	f0,75 à f1,—	1,50	f 2,— à f 2,5
	Tanahboemboelanden.	1910	f 0,75	f 0,43	—	f 0,60	1,— „ 2,—	f 0,75	2,—	f 1,50
		1911	0,75	0,43	—	0,60	1,— „ 2,—	f0,50 à f0,60	f1,— à f2,50	1,50
		1912	0,75	0,43	—	0,60	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,50	1,50
		1913	0,75	0,43	—	0,60	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,50	1,50
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pasir	1910	—	—	—	f0,50 à f0,75	f0,80 à f1,25	f0,60 à f0,75	—	—
		1911	—	—	—	0,50 „ 0,75	0,80 „ 1,25	0,60 „ 0,75	—	—
		1912	—	—	—	0,50 „ 0,75	0,80 „ 1,25	0,60 „ 0,75	—	—
		1913	—	—	—	0,50 „ 0,75	0,80 „ 1,25	0,60 „ 0,75	—	—
		1914	f 0,75	f 0,40	—	0,60 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,75	—	f 1,—
	Koetei en de Noordoostkust van Borneo.	1910	f1,— à f 2,—	f0,60 à f1,—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,50	f1,50 à f2,50	2,50
		1911	f 1,50	f 0,80	—	f 0,85	f 1,80	f 1,—	f 2,—	2,50
		1912	1,50	0,80	—	0,85	1,80	1,—	2,—	2,50
		1913	1,50	0,80	—	0,85	1,80	1,—	2,—	2,50
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Gemiddeld	1910	f0,85 à f 1,23	f0,43 à f0,59	—	f0,44 à f0,61	f0,88 à f1,58	f0,50 à f0,75	f1,32 à f1,85	f 1,03 à f 1,9
		1911	0,85 „ $1,16^{5}$	0,45 „ 0,51	—	0,50 „ 0,60	$0,96^{5}$ „ 1,45	0,59 „ 0,61	1,38 „ $1,62^{5}$	f 2,—
		1912	0,85 „ $1,16^{5}$	0,45 „ 0,51	—	0,50 „ 0,60	$0,96^{5}$ „ 1,45	0,59 „ 0,61	1,38 „ $1,62^{5}$	2,—
		1913	0,85 „ $1,16^{5}$	0,45 „ 0,51	—	0,50 „ 0,60	$0,96^{5}$ „ 1,45	0,59 „ 0,61	1,32 „ $1,62^{5}$	2,—
		1914	0,67 „ 1,08	0,40 „ 0,55	—	0,54 „ 0,75	0,96 „ 1,87	0,60 „ 0,89	1,33 „ 1,91	f 1,41 à f 1,7
Celebes en onderhoorigheden.	Makasser . . .	1910	f 0,75	f 0,50	—	f 0,50	f 1,50	f 0,50	f 1,50	—
		1911	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1912	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1913	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1914	1,—	0,50	—	0,50	f1,— à f1,50	f0,50 à f1,—	f1,25 à f2,50	f 1,50 à f 2,5

AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere onder-nemingen.	Koelies op particuliere onder-nemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Noorder-districten.	1910	—	—	—	f 0,50	f 1,— à f 1,50	—	—	—
	1911	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1912	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1913	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuider-districten.	1910	—	—	—	f 0,25 à f 0,50	f 1,— à f 1,50	f 0,50	f 1,— à f 1,75	f 1,50 à f 2,—
	1911	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 2,50	1,50 „ 2,50
	1912	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 2,50	1,50 „ 2,50
	1913	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 2,50	1,50 „ 2,50
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
Ooster-districten.	1910	—	—	—	f 0,30 à f 0,50	f 0,50 à f 1,25	—	—	—
	1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—
	1912	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—
	1913	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
Takalar. . .	1910	—	—	—	f 0,40 à f 0,50	f 0,75 à f 1,50	—	—	—
	1911	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
	1912	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
	1913	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
Saleier . . .	1910	—	—	—	f 0,30 à f 0,50	f 1,— à f 1,50	—	—	—
	1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1912	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1913	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1914	—	—	—	—	—	—	—	—
Gemiddeld .	1910	f 0,75	f 0,50	—	f 0,36 à f 0,50	f 0,97 à f 1,49[5]	f 0,50	f 1,25 à f 1,56	f 1,50 à f 2,—
	1911	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49[5]	0,50	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,50
	1912	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49[5]	0,50	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,50
	1913	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,50	0,50	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,50
	1914	1,—	0,50	—	f 0,50	f 1,25	0,75	f 1,87	f 2,—
Menado. . .	1910	f 10,— 's mnds met voeding.	f 6 à f 7 's mnds mét voeding.	—	f 0,50 à f 0,75	f 1,— à f 2,—	f 0,50 à f 0,75	f 1,— à f 1,50	f 1,50 à f 1,75
	1911	f 0,50 à f 1,25	f 0,25 à f 0,60	—	0,50 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	1,50 „ 1,75
	1912	0,50 „ 1,25	0,25 „ 0,60	—	0,50 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	1,50 „ 1,75
	1913	0,50 „ 1,25	0,25 „ 0,60	—	0,50 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	1,50 „ 1,75
	1914	f 1,—	f 0,40	—	f 0,50	f 1,—	0,50 „ 1,—	1,50 „ 2,50	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Jaar	Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten enz.
	Tondano	1910	f 0,50 à f 0,60	f0,25 à f0,60	—	f0,30 à f0,50	f0,50 à f1,50	—	f 2,—	—
		1911	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,60	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	2,—	—
		1912	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,60	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	2,—	—
		1913	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,60	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	2,—	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Amoerang	1910	f 1,— à f 1,25	f7 's maands met voeding.	—	f0,50 à f0,75	f1,— à f1,50	f0,50 à f0,75	f1,— à f2,—	—
		1911	1,— „ 1,25	7 's maands met voeding.	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	—
		1912	1,— „ 1,25	7 's maands met voeding.	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	—
		1913	1,— „ 1,25	7 's maands met voeding.	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Bolaang Mongondou.	1910	f 0,75	f 0,50	—	f 1,—	f 1,—	f 0,75	f 1,—	—
		1911	0,75	0,50	—	1,—	1,—	f0,50 à f1,—	1,—	f 0,75
		1912	0,75	0,50	—	1,—	1,—	0,50 „ 1,—	1,—	0,75
		1913	0,75	0,50	—	1,—	1,—	0,50 „ 1,—	1,—	0,75
		1914	f 0,70 à f 1,65	0,50	—	1,—	f1,50 à f2,50	—	—	—
	Gorontalo	1910	f 0,80	f0,32^5 à f0,49	—	f 0,62^5	f 1,50	—	f2,— à f3,—	—
		1911	0,80	f 0,50	—	0,62^5	1,50	f0,40 à f0,60	2,— „ 3,—	f 1,50 à f 2
		1912	0,80	0,50	—	0,62^5	1,50	0,40 „ 0,60	2,— „ 3,—	1,50 „ 2
		1913	0,80	0,50	—	0,62^5	1,50	0,40 „ 0,60	2,— „ 3,—	1,50 „ 2
		1914	0,80	0,40	—	0,62^5	1,50	0,40 „ 0,60	2,— „ 3,—	—
	Bwool (onderafd. van Gorontalo).	1910	f 0,75 à f 1,—	f0,40 à f0,60	—	f0,40 à f0,80	f1,— à f2,50	f 0,87^5	f 2,50	—
		1911	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,40 „ 0,80	1,— „ 2,50	0,87^5	2,50	—
		1912	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,40 „ 0,80	1,— „ 2,50	0,87^5	2,50	—
		1913	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,40 „ 0,80	1,— „ 2,50	0,87^5	2,50	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sangi- en Taland-eilanden.	1910	f 15 's maands	f7,50 's mnds	—	f 7,50 à f 15 's maands.	f1,— à f2,—	—	f 35 à f 60 's maands.	—
		1911	15 's maands	7,50 's mnds	—	f 7,50 à f 15 's maands.	1,— „ 2,—	—	f 35 à f 60 's maands.	—
		1912	15 's maands	7,50 's mnds	—	f 7,50 à f 15 's maands.	1,— „ 2,—	—	f 35 à f 60 's maands.	—
		1913	15 's maands	7,50 's mnds	—	f 7,50 à f 15 's maands.	1,— „ 2,—	—	f 35 à f 60 's maands.	—
		1914	—	—	—	—	—	—	—	—
	Midden-Celebes.	1910	f 15 's maands	f 0,25	—	f0,40 à f0,50	f1,— à f3,—	f 0,25 met voeding.	f1,— à f3,—	f 15 's maa
		1911	—	—	—	0,40 „ 0,50	1,— „ 3,—	f0,40 à f0,50	1,— „ 3,—	—
		1912	—	—	—	0,40 „ 0,50	1,— „ 3,—	0,40 „ 0,50	1,— „ 3,—	—
		1913	—	—	—	0,40 „ 0,50	1,— „ 3,—	0,40 „ 0,50	1,— „ 3,—	—
		1914	f 19,50 à f30,— 's maands.	f0,30 à f0,50	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 3,—	0,30 „ 0,50	1,— „ 3,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld	1910	f 0,68 à f 0,82	f0,31 à f0,48	—	f0,38 à f0,56	f0,85 à f1,78	f0,56 à f0,79	f1,32 à f1,92	f 0,50 à f 1,82
		1911	0,68 „ 0,82	0,31 „ 0,48	—	0,38 „ 0,56	1,33 „ 1,66[5]	0,45 „ 0,71	1,25 „ 2,—	0,50 „ 1,82
		1912	0,68 „ 0,82	0,31 „ 0,48	—	0,38 „ 0,56	1,33 „ 1,66[5]	0,45 „ 0,71	1,25 „ 2,—	0,50 „ 1,82
		1913	0,68 „ 0,82	0,31 „ 0,48	—	0,38 „ 0,56	1,33 „ 1,66[5]	0,45 „ 0,71	1,25 „ 2,—	0,50 „ 1,82
		1914	0,88 „ 1,11	0,40 „ 0,45	—	0,65 „ 0,72	1,25 „ 2,—	0,40 „ 0,70	1,50 „ 2,83	—
Ternate en onderhoorigheden.	Ternate.	1910	—	—	—	—	—	—	—	—
		1911	f 0,75	f 0,35	—	f 0,35	f 0,60	—	f 2,—	—
		1912	0,75	0,35	—	0,35	0,60	—	2,—	—
		1913	0,75	0,35	—	0,35	0,60	—	2,—	—
		1914	1,—	0,40	—	0,50	f1,25 à f2,—	—	f2,— à f2,25	—
Amboina	Amboina	1910	f 0,50	f 0,33	—	f0,40 à f0,50	f0,75 à f1,—	—	f 1,25	—
		1911	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
		1912	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
		1913	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
		1914	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
	Banda	1910	f 0,50 à f 1,—	0,50	—	f 0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
		1911	0,50 „ 1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
		1912	0,50 „ 1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
		1913	0,50 „ 1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
		1914	0,50 „ 0,66	0,20	—	f0,20 à f0,30	0,83 „ 1,—	—	2,—	—
	Saparoea	1910	—	—	—	f 0,40	f 0,75	—	1,25	—
		1911	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
		1912	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
		1913	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
		1914	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
	Wahai (onder-afd. van Ceram).	1910	—	—	—	0,40	f0,75 à f1,—	—	f0,75 à f1,25	—
		1911	—	—	—	0,40	0,75 „ 1,—	—	0,75 „ 1,25	—
		1912	—	—	—	0,40	0,75 „ 1,—	—	0,75 „ 1,25	—
		1913	—	—	—	0,40	0,75 „ 1,—	—	0,75 „ 1,25	—
		1914	f 1,50	f 0,50	—	0,50	f 1,50	—	0,75 „ 1,25	—
	Amahai (onderafd. van Ceram).	1910	0,50	0,30	—	0,50	f0,75 à f1,—	—	—	—
		1911	0,50	0,30	—	—	0,75 „ 1,—	—	—	—
		1912	0,50	0,30	—	—	0,75 „ 1,—	—	—	—
		1913	0,50	0,30	—	—	0,75 „ 1,—	—	—	—
		1914	1,—	0,40	—	f 0,50	f 1,—	—	—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere onder-nemingen.	Koelies op particuliere onder-nemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachts-lieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Piroe (West-Ceram).	1910	f 0,50	f 0,30	—	f 0,40	f 1,—	—	—	—
		1911	—	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
		1912	—	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
		1913	—	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
		1914	f 0,50	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
	Aroe-, Kei- en Zuidwester-eilanden.	1910	f 0,50 à f 1,—	f0,30 à f0,50	—	f0,25 à f0,75	f0,75 à f1,50	f 0,50	f1,25 à f1,50	—
		1911	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	1,25 „ 1,50	—
		1912	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	1,25 „ 1,50	—
		1913	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	1,25 „ 1,50	—
		1914	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	1,50	1,25 „ 1,50	—
	Zuid-Nieuw-Guinea (hoofdplaats Merauke).	1910	—	—	—	0,50 „ 1,50	1,50 „ 3,—	—	1,50 „ 3,—	—
		1911	—	—	—	0,50 „ 1,50	1,50 „ 3,—	—	1,50 „ 3,—	—
		1912	—	—	—	0,50 „ 1,50	1,50 „ 3,—	—	1,50 „ 3,—	—
		1913	—	—	—	0,50 „ 1,50	1,50 „ 3,—	—	1,50 „ 3,—	—
		1914	f 1,25	f 0,75	—	f 0,75	2,50 „ 3,50	—	1,50 „ 3,50	—
	Gemiddeld .	1910	f 0,68 à f 0,77	f0,48 à f0,54	—	f0,40 à f0,47	f0,84 à f1,09	f 0,50	f1,30 à f1,45	—
		1911	0,66 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
		1912	0,66 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
		1913	0,66 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
		1914	0,75 „ 0,86	0,34 „ 0,41	—	$0,37^5$ „ 0,49	0,97 „ 1,17	1,50	1,62 „ 1,75	—
Timor en onderhoorigheden.	Onderafdeelingen Roti, West-Timor, Midden-Timor, Beloe, Alor en Sawoe.	1910	—	—	—	—	—	—	—	—
		1911	—	—	—	f0,35 à f0,50	f 1,—	—	f1,— à f2,—	—
		1912	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,—	—	1,— „ 2,—	—
		1913	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,—	—	1,— „ 2,—	—
		1914	—	—	—	f 0,50	f0,75 à f2,—	—	1,75 „ 2,50	—
	Waingapoe (Soemba)	1910	—	—	—	—	—	—	—	—
		1911	—	—	—	f0,50 à f1,33	f1,50 à f2,—	f 1,—	f2,— à f2,50	—
		1912	—	—	—	0,50 „ 1,33	1,50 „ 2,—	1,—	2,— „ 2,50	—
		1913	—	—	—	0,50 „ 1,33	1,50 „ 2,—	1,—	2,— „ 2,50	—
		1914	—	—	—	f 0,50	1,— „ 2,—	—	2,— „ 2,50	—
	Flores.	1910	—	—	—	—	—	—	—	—
		1911	—	—	—	f0,25 à f0,35	f0,50 à f1,—	f 1,—	f1,50 à f2,17	—
		1912	—	—	—	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,—	1,—	1,50 „ 2,17	—
		1913	—	—	—	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,—	1,—	1,50 „ 2,17	—
		1914	—	—	—	f 0,60	1,— „ 2,—	—	2,— „ 2,50	—

…ESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1910	—	—	—	—	—	—	—	—
	1911	—	—	—	f0,35 à f0,70	f0,60 à f1,25	f 1,—	f1,— à f2,22	—
	1912	—	—	—	0,35 „ 0,70	0,60 „ 1,25	1,—	1,— „ 2,22	—
	1913	—	—	—	0,35 „ 0,70	0,60 „ 1,25	1,—	1,— „ 2,22	—
	1914	—	—	—	f 0,53	0,92 „ 2,—	—	1,91 „ 2,50	—
…n Lom-k.	Boeleleng. . . 1910	—	—	—	f0,30 à f0,50	f 1,—	f0,50 à f0,60	f1,50 à f2,—	f 2,—
	1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
	1912	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
	1913	—	—	—	0,30 „ 0,50	f1,— à f2,—	0,50 „ 0,60	2,— „ 2,50	2,—
	1914	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
	Djembrana . . 1910	f0,50 à f0,75	f0,25 à f0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	1911	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	1912	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	1913	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	1914	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	Lombok. . . . 1910	0,66 „ 1,—	0,50 „ 0,60	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,50	f0,50 à f0,75	f1,50 à f2,50	f0,66 à f1,32
	1911	0,66 „ 1,—	0,50 „ 0,60	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,50	0,66 „ 1,32
	1912	0,66 „ 1,—	0,50 „ 0,60	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,50	0.66 „ 1,32
	1913	f 20 à f 30 's maands.	0,50 „ 0,60	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 3,—	f 20 à f 50 's maands.
	1914	f 20 à f 30 's maands.	0,50 „ 0,60	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 3,—	f 20 à f 50 's maands.
	Zuid-Bali . . 1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,35 „ 0,50	f1,— à f2,50	f 2,—
	1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,35 „ 0,50	f 3,—	2,—
	1912	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,35 „ 0,50	3,—	2,—
	1913	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,35 „ 0,50	3,—	2,—
	1914	—	f 0,25	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,35 „ 0,50	f1,50 à f3,—	2,—
	Gemiddeld . 1910	f0,58 à f0,80	f0,37^{5} à f0,45	—	f0,35 à f0,40	f1,— à f1,66	f0,50 à f0,62^{5}	f1,45 à f2,25	f1,33 à f1,66
	1911	0,58 „ 0,80	0,37^{5} „ 0,45	—	0,35 „ 0,40	1,— „ 1,66	0,50 „ 0,62^{5}	1,45 „ 2,25	1,33 „ 1,66
	1912	0,58 „ 0,80	0,37^{5} „ 0,45	—	0,35 „ 0,40	1,— „ 1,66	0,50 „ 0,62^{5}	1,45 „ 2,25	1,33 „ 1,66
	1913	0,58 „ 0,87^{5}	0,37^{5} „ 0,45	—	0,35 „ 0,47^{5}	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,62^{5}	2,10 „ 2,75	1,55 „ 1,90
	1914	0,58 „ 0,87^{5}	0,33 „ 0,38	—	0,35 „ 0,47^{5}	1,— „ 2,—	0,45 „ 0,62	1,50 „ 2,67	1,55 „ 1,89

V. Statistiek betreffende het in elk gewest op ult. 1913 en 1914 aanwezig aantal pasars.

GEWESTEN.	Aantal pasars. 1913.	Aantal pasars. 1914.	GEWESTEN.	Aantal pasars. 1913.	Aantal pasars. 1914.
Java en Madoera.			**Buitenbezittingen.**		
Bantam	122	120	Sumatra's Westkust	333	325
Batavia	177	185	Tapanoeli	137	124
Preanger-Regentschappen	351	353	Benkoelen	50	55
Cheribon	108	113	Lampongsche districten	8	8
Pekalongan	147	148	Palembang	47	48
Semarang	289	283	Djambi	22	26
Rembang	190	189	Oostkust van Sumatra	†	†
Soerabaja	239	231	Atjeh en onderhoorigheden	168	171
Pasoeroean	204	210	Riouw en onderhoorigheden	18	16
Besoeki	92	98	Banka	6	7
Banjoemas	200	202	Billiton	4	4
Kedoe	269	330	Westerafd. van Borneo	†	45
Soerakarta	311	311	Zuider- en Oosterafd. van Borneo	99	127
Djokjakarta	170	170	Menado	128	129
Madioen	207	198	Celebes en onderhoorigheden	341	341
Kediri	196	191	Amboina	10	10
Madoera	274	263	Ternate	4	7
			Timor en onderhoorigheden	66	78
Totalen	3546	3595	Bali en Lombok	687	693

Bijlage SS.

(Zie hoofdstuk P, afd. I, van het verslag.)

STATISTIEK

betreffende den POST-, TELEGRAAF- en TELEFOONDIENST in Nederlandsch-Indië

over 1914, meerendeels in vergelijking met de cijfers

over 1912 en 1913.

A. NUMERIEKE OPGAAF DER VOOR HET ALGEMEEN VE

OMSCHRIJVING DER KANTOREN.	Java en Madoera.	Sumatra.	Borneo.	Celebes.	Overige eilanden.	Te zamen.
Gouvernementskantoren.						
Post- en telegraafkantoren *a*)	*b*) 100	*c*) 49	7	*d*) 3	13	172
Postkantoren in plaatsen, waar tevens telefoonkantoren van het militair telefoonnet in Zuid-Celebes zijn	—	—	—	3	—	3
Overige postkantoren	—	1	1	—	3	5
Radiografische stations	2	—	—	—	3	5
Hulppostkantoren in plaatsen, waar tevens gevestigd zijn:						
Hulptelegraafkantoren	*e*) 18	*f*) 14	*g*) 1	*h*) 4	4	41
Spoorwegtelegraafkantoren	*i*) 57	6	—	—	—	63
Telefoonkantoren van het militair telefoonnet in Zuid-Celebes	—	—	—	4	—	4
Telefoonkantoren van het civiel telefoonnet in Zuid-Celebes	—	—	—	3	—	3
Overige hulppostkantoren	*j*) 37	*k*) 45	*l*) 16	*m*) 19	*n*) 38	155
Overige hulptelegraafkantoren in plaatsen zonder hulppostkantoren	—	1	—	—	3	4
Spoor- en tramwegtelegraafkantoren met bestelhuizen	*o*) 237	*p*) 30	—	—	—	267
Spoorwegtelegraafkantoor zonder postdienst	1	—	—	—	—	1
Telefoonkantoren van het militair telefoonnet in Zuid-Celebes, in plaatsen zonder hulppostkantoren	—	—	—	11	—	11
Telefoonkantoren van het civiel telefoonnet in Zuid-Celebes, in plaatsen zonder hulppostkantoren	—	—	—	5	—	5
Telefoonkantoren van het binnenlandsch bestuur	—	15	*q*) 6	—	5	26
Totaal der gouvernementskantoren	452	161	31	52	69	765
Particuliere kantoren.						
Spoorwegtelegraafkantoren *r*)	*s*) 54	14	—	—	—	68
Telefoonkantoren *t*)	*u*) 36	—	—	—	—	36
Algemeen totaal der kantoren op ult. 1914	542	175	31	52	69	869
De algemeene totaalcijfers waren op ult. 1913	527	166	22	50	64	829

B. STATISTIEK VAN DEN POSTDIENST OV

1°. BINNENLANDSCH VE

JAREN.	Aantal brieven. Portbetalende brieven. Gefrankeerd.	Ongefrankeerd.	Dienstbrieven (portvrij).	Aantal briefkaarten. Enkele.	Met betaald antwoord.	Ongefrankeerd.	Aantal drukwerken. Nieuwsbladen.	Andere drukwerken.
1912	11 661 403	216 996	5 463 478	4 947 345	25 613	15 899	12 924 093	6 090 344
	11 878 399			4 988 857			19 014 437	
1913 *b*)	11 796 657	216 687	5 609 669	5 243 993	26 975	14 144	11 023 890	7 763 340
	12 013 344			5 285 112			18 787 230	
1914	12 331 293	205 582	5 252 806	5 729 776	34 411	14 833	11 436 854	8 451 755
	12 536 875			5 779 020			19 888 609	

TOELICHTINGEN.

a) In deze opgaaf zijn niet begrepen het tijdelijk telegraafkantoor te Tjipanas (Preanger-Regentschappen), dat slechts geopend is tijdens het verblijf aldaar van den Gouverneur-Generaal, en de bijpost- en telegraafkantoren te Pladjoe (Palembang), Karangtoeri (Semarang), Oedjoeng en Simpang (Soerabaja), Noordwijk en Kramat (Weltevreden), Tandjongkarang (Telokbetong), Tjilatjaphaven (Tjilatjap), het op 1 Mei 1914 opengestelde bijpost- en telegraafkantoor te Gondangdia (Weltevreden) en het op 3 Augustus 1914 opengestelde bijkantoor voor den pakketpostdienst te Soerabaja (Oude-Hospitaalstraat).

b) Eén meer dan op ult. 1913 door de verheffing tot post- en telegraafkantoor van het hulppost- en staatsspoorwegtelegraafkantoor te Tjiamis (Cheribon).

c) Vijf meer dan op ult. 1913 door de verheffing tot post- en telegraafkantoren van de hulppost- en telegraafkantoren te Koealasimpang (Atjeh en onderhoorigheden), Laboehanbilik en Pematangsiantar (Oostkust van Sumatra) en van de hulppostkantoren te Kisaran (Oostkust van Sumatra) en Sinabang (Atjeh en onderhoorigheden).

d) Eén minder dan op ult. 1913 door de opheffing van het post- en telegraafkantoor te Kwandang (Menado) en de vestiging van een hulppost- en telegraafkantoor aldaar.

e) Eén meer dan op ult. 1913 door de vestiging van een hulptelegraafkantoor te Kalianget (Madoera).

f) Twee minder dan op ult. 1913 door de verheffing tot post- en telegraafkantoren van de hulppost- en telegraafkantoren te Koealasimpang (Atjeh en onderhoorigheden), Laboehanbilik en Pematangsiantar (Oostkust van Sumatra) en de vestiging van een hulptelegraafkantoor te Blambangan (Palembang).

g) Twee minder dan op ult. 1913 door de opheffing van de hulptelegraafkantoren te Kandangan en Martapoera (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo).

h) Twee meer dan op ult. 1913 door de vestiging van hulptelegraafkantoren te Amoerang en Kwandang (Menado).

i) Vijf meer dan op ult. 1913 door de oprichting van de hulppostkantoren te Baron, Kras (Kediri), Kroja, Meloewoeng (Banjoemas), Rendeh (Preanger-Regentschappen) en Sepandjang (Soerabaja) en de overbrenging naar het hoofd „Post- en telegraafkantoren van het hulppost- en staatsspoorwegtelegraafkantoor te Tjiamis (Cheribon).

j) Zes meer dan op ult. 1913 door de oprichting van de hulppostkantoren te Djamblang (Cheribon), Goendih (Semarang), Kartasoera (Soerakarta), Ngawen (Rembang), Sidajoe (Soerabaja), Slawi (Pekalongan) en Srandakan (Djokjakarta) en de overbrenging naar het hoofd „Hulppostkantoren in plaatsen waar tevens gevestigd zijn hulptelegraafkantoren" van het hulppostkantoor te Kalianget (Madoera).

k) Drie meer dan op ult. 1913 door de oprichting van de hulppostkantoren te Meureudoe (Atjeh en onderhoorigheden), Peureula, Seulimeum, Moearosiberoet (Padangsche Benedenlanden), Padangoelaktanding (Benkoelen) en Tandjoeng Gedang (Padangsche Bovenlanden), de opheffing van het hulppostkantoor te Moearosaibi (Padangsche Benedenlanden) en de overbrenging naar het hoofd „Post- en telegraafkantoren" van de hulppostkantoren te Kisaran (Oostkust van Sumatra) en Sinabang (Atjeh en onderhoorigheden).

l) Vijf meer dan op ult. 1913 door de oprichting van de hulppostkantoren te Ketapang, Sanga Sangadalem en Tenggarong (Westerafdeeling van Borneo) en de opheffing van de hulptelegraafkantoren te Kandangan en Martapoera (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo).

m) Eén meer dan op ult. 1913 door de oprichting van de hulppostkantoren te Banggai en Saleir (Celebes en onderhoorigheden) en de overbrenging naar het hoofd „Hulppostkantoren in plaatsen waar tevens gevestigd zijn hulptelegraafkantoren" van het hulppostkantoor te Amoerang (Menado).

n) Vijf meer dan op ult. 1913 door de oprichting van de hulppostkantoren te Atapoepoe, Larantoeka, Maoemere (Timor en onderhoorigheden), Kokas en Namlea (Amboina) en Gianjar (Bali en Lombok) en de opheffing van het hulppostkantoor te Bangli (Bali en Lombok).

o) Zes minder dan op ult. 1913 door de overbrenging naar het hoofd „Hulppostkantoren in plaatsen waar tevens gevestigd zijn spoorwegtelegraafkantoren" van de staatsspoorwegtelegraafkantoren te Baron, Kras (Kediri), Kroja, Meloewoeng (Banjoemas), Rendeh (Preanger-Regentschappen) en Sepandang (Soerabaja), de opheffing van de staatsspoorwegtelegraafkantoren te Doeri, Tjibandjaran en Tjilegeh en de openstelling voor het algemeen verkeer van de staatsspoorwegtelegraafkantoren te Boekitdoeri (Batavia), Merak (Bantam) en Soekamelang (Preanger-Regentschappen).

p) Drie meer dan op ult. 1913 door de openstelling voor het algemeen verkeer van de staatsspoorwegtelegraafkantoren te Garoentang, Pandjang en Tandjoengkarang (Sampongsche districten).

q) Zes meer dan op ult. 1913 door de openstelling voor het publiek verkeer van de telefoonkantoren van het binnenlandsch bestuur te Barabai, Kandangan, Martapoera, Pengaron, Rantan en Tandjoeng (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo).

r) Van deze particuliere spoorwegtelegraafkantoren zijn 49 van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij, 3 van de Semarang-Cheribon Stoomtrammaatschappij en 14 van de Deli-Spoorwegmaatschappij. Onder deze 66 kantoren zijn begrepen die te Tegal, Semarang, Tjepoe, Willem I (Ambarawa), Solo, Klaten, Djokjakarta, Djokjakarta Toegoe, Magelang, Temanggoeng, Parakan, Medan, Timbanglangkat (Bindjai) en Loeboekpakam, waar tevens gouvernementstelegraafkantoren gevestigd zijn.

s) Twee meer dan op ult. 1913 door de openstelling voor het publiek verkeer van de spoorwegtelegraafkantoren der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij te Beran en Doplang.

t) Van de hierbedoelde telefoonkantoren waarvan er 5 (Demak, Poerwodadi, Koedoes, Tajoe en Tjepoe) gevestigd zijn op plaatsen waar tevens een gouvernementstelegraafkantoor bestaat, zijn er 17 van de Semarang-Joana Stoomtrammaatschappij en 13 van de Madoera Stoomtrammaatschappij. Deze ondernemingen bezigen hare telefoonverbindingen krachtens de haar in October 1894 en Juni 1901 verleende vergunningen (zie Bijbl. Ind. n°. 5004 en n°. 5609), tevens voor het publiek verkeer.

u) Zes meer dan op ult. 1913 door de openstelling voor het publiek verkeer van de telefoonkantoren der Madoera Stoomtrammaatschappij te Aengdaki, Kessèk, Patemon, Soekolilo, Talang en Tandjoengmadoera.

OVER DE JAREN 1912, 1913 en 1914. *a)*

VERKEER.

Aantal monsters.	Aantal documenten.	Aangeteekende stukken onder de vorenstaande begrepen. Dienst-stukken (aantal).	Gewone. Aantal.	Met aangegeven waarde. Aantal.	Met aangegeven waarde. Gezamenlijke waarde.	Met verrekening. Aantal.	Met verrekening. Gezamenlijk verrekend bedrag.	Aantal ontvangstberichten voor aangeteekende stukken.
302 523	659 165	581 516	1 724 294	140 491	f 50 094 325	33 215	f 845 279	12 376
		2 305 810						
250 055	1 094 158	750 425	1 547 798	143 078	49 007 442	53 430	1 833 818	10 608
		2 298 223						
290 641	983 827	771 238	1 562 080	140 010	44 920 211	69 433	1 626 189	10 296
		2 333 318						

AANMERKINGEN.

a) Het aantal rebuten (onbestelbare en geweigerde, zoomede onafgehaalde poste restante brieven) bedroeg in de jaren 1912, 1913 en 1914 achtereenvolgens 25 164, 26 442 en 27 852.

b) Verbeterde cijfers.

2°. POSTWISSELS.

	1912.		1913. (Verbeterde opgaven.)		1914. (Voorloopige opgaven.)	
	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.
A. **Binnenlandsch verkeer**	861 814	f 32 267 017,08	990 821	f 37 550 611,32	*d*) 1 109 000	f 42 007 000
B. **Buitenlandsch verkeer:**						
Naar *Nederland* overgemaakt	68 964	f 2 095 755,91^5	76 774	f 2 383 883,60^5	77 000	f 3 057 000
„ andere landen overgemaakt . . .	20 851	755 496,94^5	23 845	880 568,17^5	18 000	925 000
Totaal *uit Indië verzonden* . . .	89 815	f 2 851 252,86	100 619	f 3 264 451,78	*e*) 95 000	f 3 982 000
Uit *Nederland* verzonden *c*)	7 984	f 508 489,11^5	8 575	f 549 612,07^5	7 000	f 565 000
„ andere landen verzonden	2 535	127 622,42^5	2 938	167 087.14	2 000	211 000
Totaal *naar Indië verzonden* . .	10 519	f 636 111,54	11 513	f 716 699,21^5	9 000	f 776 000
Totaal buitenlandsch verkeer . .	100 334	f 3 487 364,40	112 132	f 3 981 150,99^5	104 000	f 4 758 000

c) In 1914 zijn geen zoogenaamde „marinewissels" (postwissels, die hebben gediend tot terugbetaling van spaargelden aan het personeel van de zeemacht, behoorende tot de inleggers der rijkspostspaarbank in Nederland) uitbetaald.

d) Hieronder begrepen 61 000 stuks telegrafische postwissels, tot een bedrag van f 10 577 000.

e) Hieronder begrepen 565 stuks telegrafische postwissels, tot een bedrag van f 147 000.

3°. INCASSEERINGSDIENST.

Ter invordering ontvangen quitantiën.	Binnenlandsch verkeer.						Buitenlandsch verkeer (voor zoover betreft de landen, van waar quitantiën ter invordering werden *ontvangen*). *f*)					
	1912.		1913.		1914.		1912.		1913.		1914.	
	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.
Betaalde quitantiën	169 126	f 1 959 693,45^5	162 903	f 1 933 415,43	172 577	f 2 124 392,06^5	7 376	f 179 222,13^5	8 108	f 196 905,25	8 284	f 202 652,36
Onbetaald gebleven quitantiën	76 004	911 020,51^5	77 053	965 567,74	93 848	1 371 837,86^5	2 634	71 444,48^5	2 832	82 23 ,38	3 390	100 688,70
Totaal behandelde quitantiën	245 130	f 2 870 713,97	239 956	f 2 898 983,17	266 425	f 3 496 229,93	10 010	f 250 666,62	10 940	f 279 142,63	11 674	f 303 341,06

f) Van de uit Indië naar vreemde landen ter invordering gezonden quitantiën kan geen aanteekening worden gehouden, omdat die verzending rechtstreeks (onder aangeteekend couvert) door den afzender aan de kantoren van invordering plaats vindt. Door andere landen dan Nederland is van den hierbedoelden incasseeringsdienst slechts weinig gebruik gemaakt. In 1914 toch zijn uit den vreemde in Indië ter invordering slechts ontvangen: uit België 8, Duitschland en de Duitsche protectoraten 21, Frankrijk en de Fransche kantoren in andere landen 90; Nederland 11 536 en Zwitserland 19 quitantiën, tot een bedrag van onderscheidenlijk f 361,70, f 1235,30, f 1102,77, f 296 591,56 en f 4049,73.

4e. POSTPAKKETTEN.

VERDEELING DER POSTPAKKETTEN.	1912. (Verbeterde opgaven.)			1913. (Verbeterde opgaven.)			1914. (Voorloopige opgaven.)		
	Aantal.	Opbrengst.		Aantal.	Opbrengst.		Aantal.	Opbrengst.	
		Bruto.	Netto.		Bruto.	Netto.		Bruto.	Netto.
A. **Binnenlandsch verkeer**.	367 791	f 237 568,35	f153 218,72^{5}	385 891	f 283 999,20	f 179 821,01	397 476 *h*)	f318 075,—	f203896,03^{5}
B. **Buitenlandsch verkeer:**									
Naar Nederland verzonden	16 110			17 136			14 470		
Naar andere landen verzonden	9 310			10 268			9 449		
Totaal *uit Ned.-Indië verzonden*	25 420	(Niet gesplitst opgegeven.)		27 404	(Niet gesplitst opgegeven.)		23 919 *i*)	(Niet gesplitst opgegeven.)	
Uit Nederland ontvangen	93 917			88 493			91 040		
Uit andere landen ontvangen	65 108			60 846			54 727		
Totaal *in Ned.-Indië ontvangen*	159 025			149 339			145 767 *j*)		
Totaal buitenlandsch verkeer *g*)	184 445	f130 565,03^{5}	f 84 159,43^{5}	176 743	f158 235,11^{5}	f105 978,03^{5}	169 686	f154635,05^{5}	f105799,46^{5}

g) De opgegeven bruto-opbrengst van het buitenlandsch postpakketverkeer vertegenwoordigt de geheven frankeerkosten der verzonden en het aandeel in de frankeerkosten der ontvangen postpakketten.

h) Hieronder 27 735 pakketten met aangegeven waarde tot een gezamenlijk bedrag van f 2 824 561 en 156 627 pakketten met verrekening tot een gezamenlijk bedrag van f 2 415 059.

i) Als voren 2 402 (f 89 957) en 380 f 6981).

j) Als voren 10 558 (f 710 279) en 61 152 (f 1 142 847).

C. STATISTIEK VAN DEN TELEGRAAFDIENST OVER DE JAREN 1912, 1913 en 1914.

Aard der telegrammen.		1912.		1913.		1914.	
		Aantal.	Opbrengst.	Aantal.	Opbrengst.	Aantal.	Opbrengst.
Verzonden *binnenlandsche* betaalde telegrammen.	Java en Madoera	892 426	f 964 253	913 666	f 952 636	918 582	f 1 090 328
	Buitenbezittingen	263 036	378 044	299 131	419 662	302 194	513 211
	Te zamen	1 155 462	f 1 342 297	1 212 797	f 1 372 298	1 220 776	f 1 603 539
	Aantal woorden	12 790 526	....	12 785 904	....	13 184 381	....
Binnenlandsche regeerings-telegrammen. a)	Java en Madoera	63 455	f 118 422	60 707	f 158 670	57 388	f 199 497
	Buitenbezittingen	31 604	104 222	29 085	99 600	27 494	134 730
	Te zamen	95 059	f 222 644	89 792	f 258 270	84 882	f 334 227
	Aantal woorden	2 132 859	....	2 029 594	....	2 181 467	....
Verzonden *buitenlandsche* telegrammen.	Java en Madoera	100 836	f 132 123	108 276	f 148 800	104 773	f 220 330
	Buitenbezittingen	36 743	93 512	40 279	84 072	40 823	74 071
	Te zamen	137 579	f 225 635	148 555	f 232 872	145 596	f 294 401
	Aantal woorden	1 053 946	....	1 155 320	....	1 597 022	....
Ontvangen *buitenlandsche* telegrammen.	Java en Madoera	100 264	f 161 595	106 170	f 182 791	98 531	f 300 745
	Buitenbezittingen	40 398	99 976	45 122	82 779	43 803	73 207
	Te zamen	140 662	f 261 571	151 292	f 265 570	142 334	f 373 952
	Aantal woorden	1 144 929	....	1 207 832	....	1 620 560	....
Totaal *binnenlandsche* telegrammen.	Java en Madoera	955 881	f 1 082 675	974 373	f 1 111 306	975 970	f 1 289 825
	Buitenbezittingen	294 640	482 266	328 216	519 262	329 688	647 941
	Te zamen	1 250 521	f 1 564 941	1 302 589	f 1 630 568	1 305 658	f 1 937 766
	Aantal woorden	14 923 385	....	14 815 498	....	15 365 848	....
Totaal *buitenlandsche* telegrammen.	Java en Madoera	201 100	f 293 718	214 446	f 331 591	203 304	f 521 075
	Buitenbezittingen	77 141	193 488	85 401	166 851	84 626	147 278
	Te zamen	278 241	f 487 206	299 847	f 498 442	287 930	f 668 353
	Aantal woorden	2 198 875	....	2 363 152	....	3 217 582	....
Totaal telegraaf-verkeer.	Java en Madoera	1 156 981	f 1 376 393	1 188 819	f 1 442 897	1 179 274	f 1 810 900
	Buitenbezittingen	371 781	675 754	413 617	686 113	414 314	795 219
	Te zamen	1 528 762	f 2 052 147	1 602 436	f 2 129 010	1 593 588	f 2 606 119
	Aantal woorden	17 122 260	....	17 178 650	....	18 583 430	....

a) De opbrengst van de regeeringstelegrammen is uit den aard der zaak fictief.

De **buitenlandsche** telegrammen kunnen verdeeld worden als volgt:

		1912.		1913.		1914.	
		Aantal.	Totaal.	Aantal.	Totaal.	Aantal.	Totaal.
	Verzonden:						
Via Eastern	Van Java en Madoera	84 016	136 977	85 594	148 555	86 326	145 596
	„ de buitenbezittingen	30 365		33 540		34 544	
Via Yap	Van Java en Madoera	16 476		22 671		18 447	
	„ de buitenbezittingen	6 066		6 735		6 279	
Via Saigon *b)*	Van Java en Madoera	54		11		—	
	„ de buitenbezittingen	—		4		—	
	Ontvangen:						
Via Eastern	Op Java en Madoera	100 997	140 662	87 075	151 292	85 906	142 334
	„ de buitenbezittingen	32 862		39 093		39 653	
Via Yap	Op Java en Madoera	4 549		19 092		12 625	
	„ de buitenbezittingen	2 211		6 029		4 150	
Via Saigon *b)*	Op Java en Madoera	43		3		—	
	„ de buitenbezittingen	—		—		—	

b) Gedurende het geheele jaar 1914 was de kabel Pontianak-Saigon gestoord.

D. OVERZICHT VAN HET RADIOGRAFISCH VERKEER IN 1914.

KUSTSTATION.	Verzonden telegrammen. Aantal.	Woordental.	Afkomstig van:	Ontvangen telegrammen. Aantal.	Woordental.	Bestemd voor:
Sabang	343	9 391	Nederlandsch-Indië	706	12 714	Nederlandsch-Indië.
	72	917	Straits Settlements en Maleische Staten	396	3 999	Straits Settlements en Maleische Staten.
	2	14	Britsch-Indië	20	228	Britsch-Indië.
	7	100	Overig Azië	39	310	Overig Azië.
	4	46	Nederland	13	76	Nederland.
	8	127	Overig Europa	37	244	Overig Europa.
				—	—	Afrika.
				4	34	Amerika.
				—	—	Australië.
	436	10 595		1 215	17 605	
Sitoebondo	67	10 666	Nederlandsch-Indië	245	8 695	Nederlandsch-Indië.
	6	113	Europa	1	7	Straits Settlements en Maleische Staten.
				5	75	Nederland.
				1	19	Overig Europa.
				3	42	Australië.
	73	10 779		255	8 838	
Koepang	24	1 480	Nederlandsch-Indië	61	3 126	Nederlandsch-Indië.
				1	7	Straits Settlements en Maleische Staten.
				1	24	Overig Azië.
				1	12	Australië.
	24	1 480		64	3 169	
Ambon *b)*	59	4 056	Nederlandsch-Indië	113	4 901	Nederlandsch-Indië.
				1	8	Straits Settlements en Maleische Staten.
				1	11	Overig Azië.
				1	13	Overig Europa.
				2	10	Amerika.
				1	16	Australië.
	59	4 056		119	4 959	

E. GELDELIJKE UITKOMSTEN VAN DEN POST-, TELEGRAAF- EN TELEFOONDIENST OVER DE JAREN 1912, 1913 en 1914.

OMSCHRIJVING.	1912. (Rekening cijfers.)	1913. (Verbeterde cijfers.)	1914. (Voorloopige cijfers.
Ontvangsten in Nederland.			
Aandeel in de ontvangsten wegens kabeltaksen uit de door de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij geëxploiteerde lijnen	f 95 549,—	f 104 692,—	f 86 099,—
Ontvangsten in Nederlandsch-Indië.			
Zuivere opbrengst van de brieven- en pakketpost	2 807 211,52	3 118 140,23	3 460 587,48
Vergoeding door de postspaarbank verschuldigd voor vrijdom van briefport, ad f 0,10 per inlegger	9 716,30	9 716,30	11 812,—
Bedrag der vervallen (onuitbetaald gebleven) postwissels	1 663,12^{5}	2 714,53^{5}	5 380,80
Opbrengst van den verkoop van geweigerde en onbestelbare postpakketten.	110,75	175,26	207,50
Binnenlandsche paardenpost	56,—	7,25	—
Binnenlandsche telegrammen	1 341 515,87^{5}	1 366 017,88	1 526 693,94^{5}
Buitenlandsche telegrammen (aandeel van Nederlandsch-Indië).	487 205,87^{5}	498 442,03^{5}	668 354,67
Aandeel in de opbrengst van particuliere telefonen	142 252,51	114 647,31	100 877,07^{5}
Verkoop van afgekeurde en buiten dienst gestelde materialen en trekdieren.	12 221,52^{5}	16 512,17^{5}	5 299,05
Gouvernements telefoondienst.	1 337 923,41	1 583 778,66	2 215 271,49
Totaal der ontvangsten . .	f 6 235 425,89	f 6 814 843,63^{5}	f 8 080 583,01
Uitgaven in Nederland.			
Uitkeeringen ter zake van het vervoer van brievenmalen en postpakketten	f 351 011,—	f 344 869,53	
Aanschaffing en uitzending van benoodigdheden voor de draadlooze telegrafie	89 603,—	76 193,11	
Aanmaak, aanschaffing en uitzending van benoodigdheden voor den post- en telegraafdienst	748 069,—	4 134 651,81^{5}	f 1 706 746,—
Aanmaak, aanschaffing en uitzending van benoodigdheden voor den telefoondienst.	848 330,—	1 143 921,67	
Betalingen aan de internationale bureaux der algemeene postvereeniging en der telegraafadministratiën te Bern	3 877,—	4 157,55	
Subsidie aan de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij	110 700,—	111 037,50^{5}	106,636
Kosten voor het regeeringstoezicht over de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij	966,—	876,48	695,—
	f 2 152 556,—	f 5 815 707,66	f 1 814 077,—
Uitgaven in Nederlandsch-Indië.			
Traktementen, toelagen en vivresindemniteiten van het personeel bij den post- en telegraafdienst, kosten van beëediging van inlandsche beambten, belooning aan ambtenaren of bijzondere personen met den telefoondienst belast, daggelden van gecommitteerden voor de opneming van zegeladministratie en uitgaven ten behoeve der stempeling van zegels, belooning voor buitengewone werkzaamheden, alsmede schrijf- en teekenloonen	f 3 237 041,74	f 3 747 262,—	f 4 435 880,59^{5}
Traktementen van het personeel bij den telefoondienst, kosten van beëediging van inlandsche beambten, belooningen voor buitengewone werkzaamheden, alsmede schrijf- en teekenloonen.	435 548,—	537 980,—	754 853,44
Reis- en verblijfkosten (post- en telegraafdienst)	178 576,94	189 239,—	209 838,89
Reis- en verblijfkosten (telefoondienst).	54 777,—	62 766,—	35 505,39
Bureel- en lokaalbehoeften (post- en telegraafdienst)	206 195,97	307 239,—	422 357,71
Bureel- en lokaalbehoeften (telefoondienst)	25 151,—	30 339,—	

OMSCHRIJVING.	1912. (Rekening-cijfers.)	1913. (Verbeterde cijfers.)	1914. (Voorloopige cijfers)
Aankoop, huur en transport van trekdieren, fourage, hoefbeslag, geneesmiddelen en verpleging van zieke trekdieren	f 21 572,65[5]	f 17 372,—	a)
Aanmaak, aankoop, keuring, onderhoud en vervoer van benoodigdheden voor den post- en telegraafdienst (bureel- en lokaalbehoeften uitgezonderd)	156 631,25[5]	235 805,—	f 419 250,42[5]
Aanmaak, aankoop, keuring, onderhoud en vervoer van benoodigdheden voor den telefoondienst (bureel- en lokaalbehoeften uitgezonderd)	219 020,—	142 586,—	252 403,04
Uitgaven voor den ambulanten postdienst langs de spoorwegen en voor postinrichtingen van eenvoudigen vorm onder den naam van bestelhuizen (met uitzondering van de kosten der benoodigdheden bedoeld onder het hoofd: „aanmaak, aankoop, keuring, enz.")	25 339,97	32 885,—	36 028,81
Uitgaven voor de districtspost	81 597,58[5]	81 424,—	78 014,—
Uitgaven voor den pakketpostdienst	122 165,91	140 889,—	548 365,82[5]
Kosten vallende op de brievenmalen, zoowel buiten als binnen Nederlandsch-Indië, verrekeningen met buitenlandsche postadministratiën, briefporten voor met het buitenland gewisselde dienstbrieven en vergoeding voor verloren geraakte aangeteekende brieven en andere stukken	248 023,08	273 108,—	
Onderhoud en herstelling van telegraaflijnen	188 979,23	174 876,—	181 361,51[5]
Onderhoud en herstelling van telefoonlijnen	143 499,—	185 532,—	283 130,19[5]
Uitbreiding der telegraaflijnen	36 326,91[5]	45 262,—	11 379,65
Uitbreiding der telefoonlijnen	240 087,—	258 395,—	192 200,24[5]
Naasting van telefoonnetten	1 549,—	10 041,—	652 537,34[5]
Aanleg van telegraaflijnen	—	—	32 651,24[5]
Aanleg van kleine telefoonnetten	15 738,—	30 602,—	18 064,76[5]
Aanleg van interlocale telefoonlijnen	—	—	24 605,69[5]
Uitgaven voor de binnenlandsche paardenposterij	25 905,57	13 202,—	1 334,—
Uitgaven in verband met de invoering der draadlooze telegrafie	382 083,61	154 246,—	a)
Kosten van het kabelschip *Telegraaf*	140 611,—	131 561,—	a)
Inningskosten van telefoonabonnementsgelden	—	—	42 996,—
Uitgaven in Nederlandsch-Indië	f 6 186 420,43	f 6 802 611,—	f 8 632 758,77[5]
Uitgaven in Nederland	2 152 556,—	5 815 707,66	1 814 077,—
Totaal der uitgaven	f 8 338 976,43	f 12 618 318,66	f 10 446 835,77[5]
Totaal der ontvangsten	6 235 425,89	6 814 843,63[5]	8 080 583,01
Nadeelig saldo	f 2 103 550,54	f 5 803 475,02[5]	f 2 366 252,76[5]

a) In 1914 verdeeld over andere artikelen van de begrooting.

Bijlage TT.

(Zie hoofdstuk P, afd. I, § 7, van het verslag.)

OVERZICHT

van de tot ult. Maart 1915 in Nederlandsch-Indië in exploitatie zijnde telefoonverbindingen. *a)*

---

a) De in 1886, 1901 en 1903 aan de Deli-Spoorwegmaatschappij verleende vergunningen voor telefooncorrespondentie zijn in dit overzicht niet opgenomen. Evenmin komt in dit overzicht de vergunning voor, in 1894 aan de Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij en in 1901 aan de Madoera-Stoomtrammaatschappij verleend, om, onder zekere beperkingen, hare stationskantoren voor publieken telefoondienst te doen bezigen. Zie nopens een en ander Bijbl. Ind. St. n°s. 4405, 5004 en 5609.

Op ult. 1914 bedroeg het aantal aansluitingen (betalenden en niet-betalenden) van de telefoon der Deli-Spoorwegmaatschappij 1014, terwijl over het geheele jaar het aantal verbindingen beliep 4 731 217 (vgl. noot *e*).

Aan abonnementsgelden is door de Maatschappij over 1914 ontvangen f 264 230, tegen f 225 341 in 1913 en f 172 592 in 1912.

Bij Gouv. Bt. 28 Juli 1904 n°. 14 is goedgekeurd, dat de voor den telefoondienst der Deli-Spoorwegmaatschappij geldende bepalingen en tarieven ook worden toegepast voor het gebruik van de aan die Maatschappij toebehoorende telefoonverbindingen in de landschappen Tandjoengkasau, Pagoerawan, Si Paré Paré, Tandjoeng en Bandar.

VERGUNNINGEN VOOR BEPAALDE KRINGEN. *b)*

Doorloopend nummer.	Kringen, waarop de vergunningen betrekking hebben. *c)*	Namen der vergunninghouders. *d)*	Datum waarop de exploitatie een aanvang genomen heeft.	Aantal geabonneerden op ult. 1914.	Ruwe ontvangsten in 1914.	Cijns aan den lande op te brengen. *e)*
	***a.* JAVA EN MADOERA.**					
1	Afdn. Poerworedjo, Keboemen en Wonosobo (res. Kedoe).	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	Nov. 1897	133	f 9 498,50	f 949,85
2	Res. Banjoemas.	Idem.	Nov. 1896	117	13 985,50	1 398,55
3	Afd. Banjoewangi (res. Besoeki).	Maatschappij tot voortzetting der zaken van C. H. en C. S. Pownall te Banjoewangi	1 Jan. 1895	106	18 220,—	1 822,—
4	Afdn. Pemalang, Pekalongan en Batang (res. Pekalongan)	Pekalongansche Telefoonmaatschappij te Pekalongan.	1 Jan. 1894	99	19 450,20	1 945,02
5	Afd. Buitenzorg (res. Batavia)	Communale Telefoonmaatschappij F. F. G. Muschter.	19 Juni 1895	209	30 405,50	3 040,55
6	Afdn. Japara, Koedoes en Pati (res. Semarang). *f)*	Telefoonmaatschappij „Japara" te Semarang.	7 Juni 1895	49	13 245,—	1 546,50
7	Res. Cheribon.	Cheribonsche Telefoonmaatschappij te Cheribon.	1 Jan. 1895	253	45 562,50	4 556,25
8	Afdn. Tegal en Brebes (res. Pekalongan).	Tegalsche Telefoonmaatschappij te Tegal.	1 Dec. 1894	237	29 166,80	2 916,68
		Totalen voor Java en Madoera		1 203	f 179 534,—	f 18 175,40
	***b.* BUITENBEZITTINGEN.**					
9	Res. Padangsche Benedenlanden (gouv. Sumatra's Westkust).	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	1 Juli 1897	210	f 24 953,10	f 2 495,31
10	Gouv. Celebes en onderhoorigheden.	Idem.	1 Maart 1897	191	1 631,—	163,10
		Totalen voor de buitenbezittingen		401	f 26 584,10	f 2 658,41
		Totalen voor Java en Madoera		1 203	179 534,—	18 175,40
		Algemeene totalen		1 604	f 206 118,10	f 20 833,81

b) Ingevolge de in September 1894 (Bijbl. Ind. St. n°. 4999) vastgestelde modelvoorwaarden wordt den ondernemers alleen het recht toegekend om centraaltelefoonkantoren op te richten en deze met de verschillende lokalen der geabonneerden voor het telefoonverkeer in verbinding te brengen. Voor het onderling in verbinding brengen van centraalkantoren en telefoonnetten, welke zich uitstrekken over eene geheele afdeeling van een gewest, dan wel over meer dan ééne afdeeling van een of meer gewesten, is eene nadere vergunning noodig.

c) In het algemeen zijn de vergunningen voor 25 jaar verleend. De tarieven en verdere abonnementsvoorwaarden zijn onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van den directeur van gouvernementsbedrijven (Gouv. Bt. 6 Jan. 1905 n°. 39 in Bijbl. Ind. St. n°. 6159; Ind. St. 1907 nos. 487 en 495).

d) Dikwerf gingen de vergunningen van de oorspronkelijke houders in handen van andere personen of van naamlooze vennootschappen over. Hier zijn alleen de vergunninghouders vermeld, aan wie de vergunningen laatstelijk zijn overgedragen.

e) Zoodra het aantal geabonneerden van eene vergunning 25 bedraagt, moet door den vergunninghouder aan den Staat een jaarlijksche cijns worden uitgekeerd, bedragende 5 % van de ruwe ontvangsten. Bedraagt het aantal geabonneerden 50 of meer, dan behoort 10 % van de ruwe ontvangsten aan den lande te worden uitgekeerd.

f) Bij Gouv. Bt. 4 Sept. 1903 n°. 19 is aan de Telefoonmaatschappij „Japara" tot wederopzeggens vergunning verleend tot het aanleggen en exploiteeren van eene intercommunale telefoonverbinding tusschen de plaatsen Japara, Koedoes, Pati en Djoeana, en zulks tegen heffing en storting in 's lands kas van eene maandelijksche bijdrage van f 1 voor iederen geabonneerde op één telefoonverbinding met een der centraalkantoren op de genoemde plaatsen.

Bijlage UU.

(Zie hoofdstuk P, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende den postspaarbankdienst in Nederlandsch-Indië over 1914.

I. Overzicht per maand van de in de postspaarbank ingelegde en terugbetaalde bedragen. *a)*

MAANDEN.	Ingelegd bedrag.	Terugbetaald bedrag. *b)*	Voordeelig saldo.
1914.			
Januari	f 696 404	f 615 646	f 80 758
Februari . . .	696 002	535 912	160 090
Maart	674 828	630 580	44 248
April	643 856	655 298	— 11 442
Mei	735 162	699 409	35 753
Juni	656 109	697 374	— 41 265
Juli	701 881	715 348	— 13 467
Augustus . . .	475 354	1 901 594	— 1 426 240
September . .	558 977	619 738	— 60 761
October . . .	539 798	526 000	13 798
November . . .	547 918	444 926	102 992
December . . .	606 697	489 686	117 011
Totalen . .	f 7 532 986	f 8 531 511 (f 19 300)	f — 998 525

RECAPITULATIE OVER HET TIJDVAK 1 JULI 1898 (DATUM VAN OPENING DER SPAARBANK) — ULT. DECEMBER 1914.

	Ingelegd bedrag.	Terugbetaald bedrag. *b)*	Voordeelig saldo.
1 Juli 1898—ult. Dec. 1909	f 44 059 013	f 37 498 671 (87 266)	f 6 560 342
1910 . .	6 156 537	5 662 726 (11 565)	493 811
1911 . .	6 758 923	6 247 009 (12 389)	511 914
1912 . .	7 017 215	6 781 460 (13 872)	235 755
1913 . .	7 674 597	7 208 930 (15 233)	465 667
1914 . .	7 532 986	8 531 511 (19 300)	— 998 525
	f 79 199 271	f 71 930 307 (159 625)	*c)* f 7 268 964

II. Overzicht betreffende de in het tijdvak 1 Juli 1898—ult. December 1914 uitgegeven en afbetaalde spaarbankboekjes en van het aantal en bedrag der ingelegde en terugbetaalde sommen.

	SPAARBANKBOEKJES.						Inlagen.		Terugbetalingen.	
	Uitgegeven.			Afbetaald.						
	Europeanen en gelijkgestelden.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Europeanen en gelijkgestelden.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Aantal.	Bedrag. *a)*	Aantal.	Bedrag. *a)*
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1 Juli 1898—31 Dec. 1909 .	64 248	49 506	4 420	31 255	14 407	1 303	862 580	f 44 059 013	398 427	f 37 498 671
1910 .	7 517	6 694	769	3 586	1 956	258	130 404	6 156 537	64 258	5 662 726
1911 .	9 132	7 992	861	4 096	2 129	273	140 669	6 758 923	70 489	6 247 009
1912 .	7 478	9 216	864	4 502	2 239	243	155 185	7 017 215	76 506	6 781 460
1913 .	8 356	8 651	1 216	4 570	2 019	293	167 709	7 674 597	80 707	7 208 930
1914 .	7 597	8 289	974	5 342	2 460	420	155 501	7 532 986	88 501	8 531 511
	104 328	90 348	9 104	53 351	25 210	2 790		f 79 199 271		f 71 930 307
	203 780			81 351						
	Aantal spaarbankboekjes op ult. Dec. 1914 nog in omloop: 122 429.						Alzoo tot ult. Dec. 1914 meer ingelegd dan terugbetaald *c)* f 7 268 964.			

a) De sommen zijn afgerond in volle guldens.

b) Onder de terugbetaalde sommen is ook begrepen — tusschen ( ) vermeld — de uitgekeerde rente aan die inleggers, die het geheele bedrag van hun tegoed opvorderden.

c) Daar onder de terugbetalingen was begrepen wegens tot ult. 1914 aan inleggers *uitgekeerde* rente op *geheel afbetaalde boekjes* f 159 625, was feitelijk het *wegens inlagen* terugbetaalde zooveel kleiner en bleef derhalve ook zooveel meer ingelegd. Bovendien beliep de *bijgeschreven* rente over het tijdvak 1 Juli 1898—31 December 1909 f 1 150 186,77, over 1910 f 166 475,95, over 1911 f 180 334,08, over 1912 f 192 941,84, over 1913 f 202 896,86 en over 1914 f 199 406,74, of te zamen f 2 095 265,92, en het bedrag der niet verantwoorde inlagen of ten onrechte gedane terugbetalingen over genoemd tijdvak f 3077,68, over 1911 f 250,20, over 1912 f 38,06 en over 1914 f 2235,60, of te zamen f 5602, zoodat op ult. 1914 het tegoed der inleggers bedroeg f 7 268 964 + f 159 625 + f 2 092 242 + f 5602 = f 9 526 433.

III. Rangschikking van het aantal inleggers naar het bedrag van hun tegoed volgens den toestand op 31 December 1914.

	Aantal inleggers met een tegoed van:								
	minder dan f 1.	f 1 en daarboven tot f 10.	f 10 en daarboven tot f 100.	f 100 en daarboven tot f 300.	f 300 en daarboven tot f 600.	f 600 en daarboven tot f 900.	f 900 en daarboven tot f 1 200.	f 1 200 en daarboven.	Totalen.
Europeanen	1 610	22 399	14 224	6 445	2 797	1 166	867	1 473	50 981
Inlanders	6 563	45 566	9 771	2 126	596	180	134	196	65 132
Vreemde oosterlingen	423	4 043	1 370	290	97	40	22	31	6 316
Totalen . . .	8 596	72 008	25 365	8 861	3 490	1 386	1 023	1 700	122 429

Bijlage VV.

(Zie hoofdstuk P, afd. II, van het verslag.)

OVERZICHT

van de uitkomsten der SPOOR- EN TRAMWEG-EXPLOITATIE in Nederlandsch-Indië over 1914.

Statistieke gegevens betreffende de spoorwegen in Nederlandsch-Indië.	STAATSSPOORWEG[EN]	
	Java (Oosterlijnen). [1]	Java (Westerlijnen). [2]
Spoorwijdte (in Meters)	1.067	1.067
A. Algemeene zaken.		
Lengte in exploitatie ult. 1914 (in K.M.)	989	1 249
Gemiddeld geëxploiteerde lengte (in K.M.) over het geheele jaar	989	1 240
Aanlegkapitaal ult. 1914	f 86 068 428	f 123 293 234
„ per K.M.	- 87 026	- 98 755
Bruto-ontvangst	- 15 784 734	- 16 129 821
Exploitatie-kosten (met inbegrip van de vernieuwingen)	- 8 476 976	- 9 392 624
Netto-ontvangst in totaal	- 7 307 758	- 6 737 197
„ „ „ pct. van de bruto-ontvangst	46.29	41.77
„ „ „ „ „ het aanlegkapitaal	8.49	5.46
B. Gebouwen en materieel.		
Aantal stations en halten (zonder aanleg- en stopplaatsen)	158	201
„ locomotieven	[3]) 200	233
„ rijtuigen en bagagewagens	[3]) 652	761
„ wagens (buiten de bagagewagens)	[3]) 4 799	4 378
C. Dienst ten behoeve van het vervoer.		
Aantal trein-kilometers	5 913 435	7 803 271
„ locomotief-kilometers	7 690 377	10 443 562
„ as-kilometers (rijtuigen en wagens)	223 859 106	233 745 500
Steenkolenverbruik (in tonnen)	[4]) 61 220	[4]) 108 036
Brandstofverbruik (in K.G.) per locomotief-kilometer	10.65	12.75
D. Omvang van het vervoer.		
Aantal reizigers 1ste klasse	43 355	244 856
„ „ 2de „	305 230	953 631
„ „ 3de „ (hieronder militairen en gevangenen)	1 982 180	6 891 237
„ „ 3de „ (inlanders)	11 348 190	15 847 644
„ „ 3de „ (retour)	217 200	401 634
„ „ 3de „ (verlaagd tarief) en 4de klasse	—	977 020
Totaal aantal reizigers	13 896 155	25 316 022
Aantal reiziger-kilometers	420 138 350	622 090 915
„ tonnen ijl- en vrachtgoed (zonder de dienstvrachtgoederen)	2 654 445	1 867 794
„ ton-kilometers (zonder de dienstvrachtgoederen)	206 476 132	168 572 283
E. Opbrengst van het vervoer.		
Opbrengst reizigers 1ste klasse	f 208 763	f 384 226
„ „ 2de „	- 490 376	- 756 181
„ „ 3de „ (hieronder militairen en gevangenen)	- 1 557 518	- 2 437 387
„ „ 3de „ (inlanders)	- 2 722 898	- 3 954 260
„ „ 3de „ (retour)	- 31 023	- 54 984
„ „ 3de „ (verlaagd tarief) en 4de klasse	—	- 49 153
„ in totaal voor reizigers	- 5 010 578	- 7 636 191
„ bagage	- 119 608	- 183 107
„ bestelgoed	- 393 057	- 483 381
„ ijl- en vrachtgoed	- 9 383 232	- 7 073 867
Alle andere ontvangsten	- 878 259	- 753 275
Gezamenlijke bruto-ontvangsten { in totaal (als boven))	- 15 784 734	- 16 129 821
Gezamenlijke bruto-ontvangsten { per dag-kilometer	43.72	35.64

[1]) Met inbegrip van 85 K.M. tramlijn met normaal spoor (Madioen—Ponorogo met zijtakken, Sotoebondo—Pandji en Krian—Gempolkerep).

[2]) Met inbegrip van 36 K.M. tramlijn met normaal spoor (Tasikmalaja—Singaparna en Djatibarang—Indramajoe), en van de op 31 October 1913 door den Staat overgenomen lijn Batavia—Buitenzorg van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij.

[3]) Dit materieel is ook in gebruik bij de tramlijnen met normaal spoor.

[4]) Bovendien werd nog als brandstof verbruikt 24 540 ton hout op de Oosterlijnen, 13 731 ton hout op de Westerlijnen en 14 512 ton hout op de lijn Semarang—Vorstenlanden—Willem I.

[5]) Zonder de aanlegkosten van de haven en kolenstort, ad f 3 972 297.

OO[W]EGEN.

[...]POO[RW]EGEN.	PARTICULIERE SPOORWEGEN.		TOTALEN.	
Lijn ter Sumatra's Westkust.	Lijn Semarang—Vorstenlanden—Willem I der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij.	Lijn der Deli-Spoorwegmaatschappij (Oostkust van Sumatra).	1914.	1913.
1.067	1.435	1.067	. . . .	. . . .
245	206	92	2 781	2 771
245	206	92	2 772	2 771
[5]) f 23 869 760	[7]) f 34 428 329	f 9 019 181	f 276 678 932	f 264 032 560
- 97 428	- 167 128	- 98 034	- 99 489	- 95 284
- 2 564 945	[8]) - 5 162 100	- 2 217 620	- 41 859 220	- 40 779 362
[6]) - 1 548 566	- 2 912 958	- 1 011 318	- 23 342 442	- 21 150 924
- 1 016 379	- 2 249 142	- 1 206 302	- 18 516 778	- 19 628 438
39.62	43.57	54.39	44.24	48.13
4.26	6.5	13.37	6.7	7.43
37	34	20	450	440
68	58	[9]) 38	597	577
97	138	[9]) 139	1 787	[12]) 1 725
792	1 326	[9]) 960	12 255	[12]) 10 993
1 331 930	1 216 486	556 911	16 822 083	[12]) 16 378 475
2 026 346	1 579 483	795 265	22 535 033	21 780 380
42 772 568	47 170 826	17 691 964	565 239 964	533 344 760
45 208	[4]) 14 900	[10]) —	229 364	220 177
22.31	28.05	25.23	—	—
—	16 419	46 998	351 628	369 968
50 192	72 886	144 435	1 526 374	1 507 268
163 193	304 233	689 057	10 029 900	8 907 698
2 787 694	2 494 679	—	32 478 207	30 392 817
—	134 964	865 874	1 619 672	4 966 748
—	328 525	—	1 305 545	1 851 883
3 001 079	3 351 706	1 746 364	47 311 326	47 996 382
49 943 207	99 532 695	30 570 533	1 222 275 700	1 223 334 336
638 680	798 077	393 818	6 352 814	6 081 649
67 290 210	67 852 663	13 350 592	523 541 880	502 292 812
—	f 66 195	f 56 215	f 715 399	f 751 572
f 40 674	- 148 183	- 110 695	- 1 546 109	- 1 525 094
- 60 989	- 257 978	- 261 234	- 4 575 106	- 4 148 254
- 618 775	- 640 563	—	- 7 936 496	- 7 471 234
—	- 94 860	- 246 331	- 427 198	- 887 288
—	23 468	—	- 72 621	- 249 527
- 720 438	- 1 231 247	[11]) - 722 571	- 15 321 025	- 15 074 588
- 8 733	- 21 762	- 29 753	- 362 963	- 367 655
- 12 217	- 126 322	- 15 698	- 1 030 675	- 994 135
- 1 550 065	- 3 484 887	- 1 369 878	- 22 861 929	- 22 423 494
- 273 492	- 297 882	- 79 720	- 2 282 628	- 1 919 490
- 2 564 945	- 5 162 100	- 2 217 620	- 41 859 220	- 40 779 362
28.68	68.65	65.48	41.36	40.31

[6]) Hieronder f 177 538 aan uitgaven, voortspruitende uit de expeditie van kolen.
[7]) Hieronder niet begrepen concessie- en installatiekosten, enz.
[8]) Hieronder f 211 279 voor het vervoer met staatsspoortreinen over het baanvak Solo—Djokja.
[9]) In gebruik zoowel bij de spoor- als bij de tramlijnen.
[10]) Bij de Deli-Spoorwegmaatschappij wordt uitsluitend hout gestookt; het houtverbruik bedroeg 18 477 ton.
[11]) Hieronder f 48 096 wegens opbrengst van abonnementskaarten, van het vervoer van zieken en van extra-treinen.
[12]) Verbeterde cijfers.

VV

II. STOOMTRAMWEGEN EN BATAVI[LE...]

Statistieke gegevens betreffende de stoomtramwegen in Nederlandsch-Indië en den Batavia Electrischen tramweg.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Djokjakarta-Brosot.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Djokjakarta-Magelang-Willem I-Parakan.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Goendih-Soerabaja, met den zijtak Soemari-Grisee.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. Lijn Solo-Bojolali.	Nederlandsch-Indische Tramweg-maatschappij. Lijn Batavia-Meester-Cornelis-Kampoeng Melajoe. b)	Semarang-Joana-Stoomtram-maatschappij. Lijn Semarang-Djoeana, met zijtakken.	Oost-Java-Stoomtram-maatschappij. Lijnen Soerabaja-Sepandjang-Krian en Modjokerto-Ngara-Dinaja.	Serajoedal-Stoomtram-maatschappij. Lijn Maos-Bandjarnegara, met zijlijn Bandjarsari-Poerbalingga.	Semarang-Cheribon-Stoomtram-maatschappij. Lijn Semarang-Cheribon-Kadipaten met de zijlijnen Tegal-Balapoelang en Weleri-Besokor.
Spoorwijdte (in Meters)	1.435	1.067	1.067	1.067	1.188	1.067	1.067	1.067	1.06[7]
A. Algemeene zaken.									
Lengte in exploitatie ult. 1914 (in K.M.)	25	111	245	29	c) 14	402	81	91	g) 33[...]
Gemiddeld geëxploiteerde lengte (in K.M.) over het geheele jaar	25	111	245	29	14	398	81	91	32[...]
Aanlegkapitaal ult. 1914	f1 153 952	f9 114 402	f17 891 422	f1 034 260	f1 585 119	f17 694 845	f 3 102 779	f 3 744 639	f 22 858 0[...]
„ per K.M.	- 46 158	- 82 111	- 73 026	- 35 664	- 60 966	- 44 017	- 38 306	- 41 149	- 66 44[...]
Bruto-ontvangst	- 226 261	-1 369 793	- 2 293 747	- 157 728	- 561 695	- 2 602 730	- 681 345	- 721 021	- 3 083 48[...]
Exploitatiekosten	- 104 070	- 643 158	- 1 159 338	- 101 235	- 211 033	- 1 328 711	- 354 463	- 321 509	- 1 382 57[...]
Netto-ontvangst in totaal	- 122 191	- 726 635	- 1 134 409	- 56 493	- 350 662	- 1 274 019	- 326 882	- 399 512	- 1 700 90[...]
„ „ in pct. van de bruto-ontvangst	54	53	49.4	35.8	62.4	48.9	47.9	55.4	55.1
„ „ „ „ „ het aanlegkapitaal	10.5	7.9	6.3	5.4	22.1	7.2	10.5	10.6	7.4
B. Materieel.									
Aantal locomotieven	7	40	53	d) —	33	86	29	14	7[...]
„ rijtuigen	—	44	164	d) —	77	167	60	31	1[...]
„ wagens	5	326	1 000	d) —	11	1 119	118	149	1 0[...]
C. Dienst ten behoeve van het vervoer.									
Aantal trein-kilometers	105 553	555 256	1 156 536	121 768	793 668	1 879 179	515 505	316 249	1 846 7[...]
„ locomotief-kilometers	139 498	799 976	1 407 184	137 627	833 291	2 282 458	546 222	499 435	2 118 8[...]
„ as-kilometers (rijtuigen en wagens)	1 905 006	17 121 924	46 150 714	d) —	9 371 220	44 179 018	9 534 500	6 630 790	45 536 6[...]
Brandstofverbruik (in tonnen) steenkolen	293	96	—	33	4 282	—	3 256	2 846	1 9[...]
Brandstofverbruik (in tonnen) hout	1 878	14 334	18 445	2 460	—	16 550	179	66	17 3[...]
Brandstofverbruik (in tonnen) petroleum-residu	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D. Omvang van het vervoer.									
Aantal reizigers	787 977	2 520 876	3 122 122	1 109 048	8 620 140	e) 8 732 735	e) 9 159 809	e) 1 646 441	e) 4 605 6[...]
„ reiziger-kilometers	7 862 328	35 482 291	74 115 861	8 665 338	65 663 410	102 534 938	56 621 353	19 070 312	104 299 9[...]
„ tonnen ijl- en vrachtgoed (stuk- en wagenladinggoederen)	114 862	171 553	367 602	27 130	—	596 749	f) 127 002	165 623	682 9[...]
„ ton-kilometers	1 554 913	8 835 431	37 237 700	332 687	—	37 584 290	1 334 905	7 424 397	42 274 5[...]
E. Opbrengst van het vervoer.									
Opbrengst reizigers	f 77 517	f 448 224	f 809 359	f 114 171	f 554 569	f 1 081 280	f 548 134	f 217 656	f 1 256 4[...]
„ bagage	- 1 969	- 6 747	- 8 963	- 512	—	- 14 660	- 8 010	- 7 199	- 32 2[...]
„ goederen	- 144 712	- 896 858	- 1 432 735	- 41 304	—	- 1 398 005	- 109 221	- 483 113	- 1 723 3[...]
„ diversen	- 2 063	- 17 964	- 42 690	- 1 741	- 7 126	- 108 785	- 15 980	- 13 053	- 71 4[...]
Gezamenlijke bruto-ontvangsten in totaal (als boven)	- 226 261	- 1 369 793	- 2 293 747	- 157 728	- 561 695	- 2 602 730	- 681 345	- 721 021	- 3 083 4[...]
Gezamenlijke bruto-ontvangsten per dag-kilometer	- 26.95	- 33.81	- 25.65	- 14.90	- 112.56	- 17.93	- 22.93	- 21.80	- 25.[...]

a) Alle particuliere ondernemingen, behalve de Atjeh-stoomtramweg en de stoomtramlijnen Tjikampek—Tjilamaja, Tjikampek—Wadas en Rambipoedji—Poeger, die het eigendom zijn van den Staat.

b) De opgaven nopens deze Maatschappij loopen niet over het kalenderjaar 1914, maar over het op 30 Juni 1914 geëindigde boekjaar 1913/1914.

c) Hieronder 12 K.M. met dubbel spoor.

d) Begrepen in de cijfers der lijnen Djokjakarta—Willem I en Goendih—Soerabaja.

e) Bovendien respectievelijk 3307, 4960, 3081 en 305 abonnementen en kaarten voor schoolbezoek, waarvan de opbrengst begrepen is onder de reizigers-opbrengst.

f) Alleen op de lijn Modjokerto—Ngara—Dinaja is goederenvervoer.

g) Hieronder 11 K.M. haven- en pakhuissporen.

AVI LECTRISCHE TRAMWEG. *a)*

arang- ribon- ntram- chappij — Lijn arang ribon- ipaten- de zijlij Tegal- poelang Veleri- sokor.	Kediri-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Djombang-Kediri, met zijlijnen.	Malang-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Singasari-Malang-Gondanglegi-Dampit, met zijtak.	Pasoeroean-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Pasoeroean-Bekasi-Oost, met zijtak naar Sengon.	Probolinggo-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Probolinggo-Paiton, met zijtak Kraksaän-Kaliboentoe.	Modjokerto-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Modjokerto-Porong, met zijlijnen.	Madoera-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Kamal-Kalianget.	Babat-Djombang-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Babat-Djombang.	Stoomtramwegen der Deli-Spoorweg-maatschappij. — Lijnen Perbaoengan-Tebingtinggi-Timbanglangkat-Koeala, Timbanglangkat-Pangkalanbrandan, Loeboekpakam-Bangoenpoerba en Kampoeng Baroe-Arnhemia.	Batavia-Elec. Tramwegmaatschappij. Lijnen Harmonie-Tjikini-Beneden-stad, Harmonie-Koningsplein N. en O.-Menteng, Harmonie-Koningsplein-N. en O.-Willemslaan-Vrijmetselaarsweg.	Atjeh-Stoomtramweg. — Lijn Oelee Lheue-Seulimeum, Padang Tidji-Koeala Langsar en Koeala-Simpang.	Lijnen Tjikampek-Tjilamaja en Tjikampek-Wadas.	Lijn Rambipoedji—Poeger.	Totalen betreffende de tramwegen.
1.06	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.188	0.75	0.60	0.60	—
33	123	87	46	45	80	*i)* 235	68	170	18	471	43	40	2 768
32	123	87	46	36	80	223	68	170	18	468	43	40	2 719
858 0	f 2 866 397	f 3 352 035	f 1 351 644	f 1 814 987	f 2 347 021	f 7 518 340	f 1 852 859	f 13 678 648	f 2 503 999	f 19 557 787	f 638 342	f 626 122	f 136 287 625
66 4	- 23 304	- 38 529	- 29 384	- 40 333	- *h)* 27 290	- 33 714	- 27 248	- 80 462	- 139 111	- 41 524	- 14 845	- 15 653	—
083 4	- 599 505	- 442 216	- 214 135	- 236 186	- 275 084	*j)* - 864 790	- 265 727	- 1 082 396	- 310 751	- 914 653	- 122 379	- 112 951	- 17 138 581
382 5	- 216 078	- 171 699	- 119 844	- 119 862	- 162 907	*j)* - 531 698	- 139 278	*l)* - 690 441	- 189 201	- 838 600	- 63 014	- 56 013	- 8 904 730
700 9	- 383 428	- 270 517	- 94 291	- 116 324	- 112 177	- 333 092	- 126 449	- 391 955	- 121 550	- 76 053	- 59 365	- 56 938	- 8 233 851
55.1	63.9	61.1	44	49.2	40.7	38.5	47.5	36.2	39.1	8.3	48	50.4	—
7.4	13.3	8.	6.9	6.4	4.7	4.4	6.8	2.8	4.8	0.4	9.3	9.	—
7	19	15	12	13	12	33	10	*m)* 38	*o)* 27	59	6	6	586
1	22	17	26	36	16	37	12	*m)* 139	27	132	30	14	1 187
1 0	201	132	155	156	92	354	86	*m)* 930	2	795	51	39	6 757
846 7	525 699	298 135	227 747	362 843	345 863	*k)* 692 227	279 746	439 576	*o)* 951 663	986 723	116 308	80 474	12 597 514
118 8	620 855	344 367	317 040	398 044	370 989	771 131	310 490	453 316	951 662	1 170 419	129.552	98 595	14 701 005
536 6	7 594 344	5 865 260	2 705 780	5 249 076	4 195 812	11 641 146	4 739 776	12 748 932	3 806 648	33 999 317	4 591 028	3 204 468	280 771 419
1 9	350	2 702	1 729	1 727	1 608	7 335	—	—	—	—	362	736	29 349
17 3	5 956	120	—	—	2 364	114	4 189	10 532	—	18 887	1 198	31	114 664
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 303	—	—	—	1 303
605 6	1 656 398	1 345 863	1 216 943	595 992	1 253 145	1 348 592	630 348	1 333 118	6 997 960	2 968 708	671 531	445 739	60 769 094
299 9	18 008 269	14 080 796	12 091 614	7 623 239	11 804 264	*l)* 36 997 685	10 984 203	25 111 971	63 765 411	54 565 426	8 102 226	5 490 423	742 941 327
682 9	281 952	181 881	187 624	126 524	151 088	159 272	101 629	187 172	—	119 696	38 575	18 743	3 807 641
274 5	6 645 782	2 129 952	1 474 708	1 797 984	3 252 447	11 006 265	4 249 719	5 470 414	—	7 463 537	605 176	391 536	181 066 862
256 4	f 195 015	f 165 451	f 86 256	f 82 378	f 107 399	f 461 296	f 114 572	*n)* f 526 471	f 309 316	f 596 992	f 86 614	f 77 125	f 7 916 209
32 2	- 3 416	- 1 836	—	- 308	- 427	- 4 714	- 629	- 19 219	—	- 23 557	—	- 3	- 134 398
723 3	- 367 952	- 240 889	- 127 879	- 147 124	- 150 267	- 369 457	- 136 840	- 498 332	—	- 264 754	- 35 119	- 35 475	- 8 603 408
71 4	- 33 123	- 34 040	—	- 6 376	- 16 991	- 29 323	- 13 686	- 38 374	- 1 435	- 29 350	- 646	- 348	- 484 566
083 4	- 599 506	- 442 216	- 214 135	- 236 186	- 275 084	- 864 790	- 265 727	- 1 082 396	- 310 751	- 914 653	- 122 379	- 112 951	- 17 138 581
25	- 13.35	- 14.59	- 12.75	- 17.97	- 9.37	- 10.62	- 10.65	- 17.43	- 46.71	- 5.36	- 7.80	- 7.74	- 17.28

—

en
zi-

h) Berekend over 86 K.M. (de lengte met inbegrip van zij- en verbindingsporen).

i) Hieronder 14 K.M. voor zijlijnen naar de zoutfabrieken.

j) Hieronder niet begrepen de ontvangsten en uitgaven van de zeelijn.

k) Bovendien op de zeelijn 36 500 bootkilometers met 3650 dagkilometers.

l) Hieronder f 62 782 aan vernieuwingskosten.

m) In gebruik ook bij de Deli-spoorwegen.

n) Hieronder de opbrengst aan abonnementen en vervoer van zieken in extra-treinen, in totaal f 2658.

o) Motorwagens en motorwagen-kilometers.

Bijlage **WW**.

(Zie hoofdstuk P, afd. II, van het verslag.)

OVERZICHT

van de tot 1 Juli 1915 in Nederlandsch-Indië verleende vergunningen voor den aanleg en de exploitatie van tramwegen met mechanische beweegkracht, waarvoor de termijn van aanvaarding op gemelden datum nog openstond [1].

[1] Tenzij anders is vermeld, zijn de in dit overzicht voorkomende vergunningen voor den tijd van 99 jaren verleend en bedraagt de spoorwijdte 1.067 M.; zij betreffen stoomtramwegen, terwijl de tramwegen met enkel spoor zullen worden aangelegd, zoowel personen- als goederenvervoer is toegelaten en de ondernemer vrij is in de keuze der afmetingen van den bovenbouw.

Volg-nummer.	RICHTING DER LIJNEN, namen der aanvragers en datum der aanvragen.	Datum en nummer van het Gouv. Bt., waarbij de vergunning is verleend.	Tot hoelang de aanvragers tijd hebben of hadden tot het aanvaarden der vergunning.	Lengte in K.M. (globaal), bedrag van het gevorderde waarborgkapitaal en bouwtijd.
	Preanger-Regentschappen.			
I.	Van Tjiandjoer over Tjikalong, Leuwigadjah, Tjikalong, Madjalaja en Waroengdanas naar Tjidamar. M. J. HULSWIT te Weltevreden; 19 Sept. 1911.	19 Oct. 1912 n°. 13.	19 Oct. 1915.	41 K.M. f 12 000. 2 jaar. (spoorwijdte 0,60 M.)
	Pekalongan.			
II.	Van Balapoelang naar de staatsspoorweghalte Margasari. Semarang—Cheribon-Stoomtrammaatschappij; 10 Febr. 1913.	10 Dec. 1914 n°. 33.	10 Dec. 1915.	13.5 K.M. f 4 000. 3 jaar.
	Semarang.			
III.	Eene tweede verbinding van Semarang met Demak. Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij; 4 Dec. 1912.	18 Juni 1915 n°. 46.	—	f 8 000. 3 jaar.
	Soerabaja.			
IV.	Van Grisee naar Kandangan, zijnde eene verlenging van den zijtak Soemari—Grisee der lijn Goendih-Soerabaja, loopende van het tegenwoordig emplacement Grisee naar de halte Kandangan van den stoomtramweg Goendih—Soerabaja. Ned.-Indische Spoorwegmaatschappij; 8 Aug. 1914.	16 Juni 1915 n°. 53.	—	f 6 000.

Bijlage XX.

(Zie hoofdstuk P, afd. III, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende het MIJNWEZEN in Nederlandsch-Indië over 1912-1913, 1913-1914 en 1914-1915.

I. Geldelijke uitkomsten der gouvernements-tinwinning op Banka over de werkjaren 1912/1913, 1913/1914 en 1914/1915.

OMSCHRIJVING.	1912/1913. Gewonnen tin: ruw 244 749 pikol; zuiver 243 665 pikol. Dagelijks opgemeten grondverzet: 15 788 617 M^3.		1913/1914. Gewonnen tin: ruw 255 035 pikol; zuiver 253 839 pikol. Dagelijks opgemeten grondverzet: 15 504 502 M^3.		1914/1915. Gewonnen tin: ruw 234 768 pikol; zuiver 233 702 pikol. Dagelijks opgemeten grondverzet: 13 327 442 M^3.	
	Bedrag.	Prijs per pikol zuiver	Bedrag.	Prijs per pikol zuiver	Bedrag.	Prijs per pikol zuiver
A. ONKOSTEN OP BANKA.						
Directe kosten.						
Tinbetaling en tegemoetkomingen, verlies op verstrekkingen van rijst in natura en kosten machinale hulp voor zoover niet door de mijn betaald	f 7 543 882,64^5	f 30,96	f 7 654 503,62^5	f 30,15	f 7 433 261,—	f 31,80^5
Verwerken van tinslakken	20 793,20	0,08^5	16 012,28	0,06	16 524,90	0,07
Aankoop van tinerts, enz..	3 419,02	0,01	1 695,86	0,01	2 557,44	0,01
Raffinage-kosten	30 556,69	0,13	31 336,71	0,12^5	28 220,77	0.12
Indirecte kosten.						
Algemeene kosten (saldo nevenbedrijven inbegrepen) . .	193 966,07	0,80	244 875,53	0,97	266 202,49	1,14
Kosten van bedrijf en laboratorium	120 496,98^5	0,49	170 462,28^5	0,67	134 293,32	0.57
Algemeene kosten der secties (bezoldigingen, overige kosten en onderhoudskosten voor zoover niet ten laste der ontginningen en algemeene kosten gebracht) . .	396 736,44^5	1,63	407 042,89^5	1,60	401 889,66	1.72
Hospitaaldienst	239 692,87^5	0,98	256 400,59^5	1,01	271 400,—	1,16
Werving	643 434,21^5	2,64	789 207,87	3,11	545 000,—	2,33
Repatrieering	107 910,29	0,44	116 749,36^5	0,46	98 226,—	0,42
Rente en afschrijving (zonder nevenbedrijven)	274 746,83^5	1,13	306 810,50^5	1,21	432 518,20^5	1,86
Afschrijving op jaarschulden	6 557,70^5	0,03	—	—	—	—
	f 9 582 192,97^5	f 39,32^5	f 9 995 097,52	f 39,37^5	f 9 630 093,78^5	f 41,20^5
B. ONKOSTEN BUITEN BANKA (van het vervoerde tin).						
Vracht, pakhuiskosten, enz.	f 483 547,46	f 2,02	f 569 564.42	f 2,11^5	—	—
Verkoopkosten.	1 033 267,70^5	3,90	900 089,36^5	3,64^5	—	—
	f 1 516 815,16^5	f 5,92	f 1 469 653,78^5	f 5,76	—	—
Totaal verkocht in Nederland	263 117,25	pikol	247 922,37	pikol	—	—
Gemiddelde ruwe opbrengst per pikol	f 157,42	—	f 145,53	—	—	—
Totale kostprijs (van het in Nederland verkochte tin) .	43,12^5	—	45,03	—	—	—
Zuivere winst	114,29^5	—	100,50	—	—	—

II. Overzicht van de gedurende het tijdvak 1 Juli 1914 t/m 30 Juni 1915 door het Gouvernement verleende of goedgekeurde concessiën tot mijnontginning in Nederlandsch-Indië, benevens van de in dat tijdvak verleende landsvergunningen tot winning in domeingrond van delfstoffen, waarover volgens de Indische Mijnwet de rechthebbende op den grond mag beschikken.

A. Gouvernements-concessiën, enz.

Volgnummer.	NAAM der concessie en ligging van het mijnveld.	Delfstoffen, waarvoor de concessie is verleend.	NAMEN der concessionarissen.	Grootte van het mijnveld (in H.A.).	Duur der concessie.	Jaarlijksche cijns. Maatstaf.	Jaarlijksche cijns. Jaar van ingang.	Jaarlijksch vast recht. Maatstaf.	Jaarlijksch vast recht. Jaar van ingang.	Gouvernementsbesluit, waarbij de concessie is verleend.
	JAVA EN MADOERA.									
	Vergunningen.									
	Besoeki.									
1	Afd. Djember . .	Kalksteen.	Poegersche Marmer-kalkbranderij.	15.977	30 jaren.	vaste retributie van f 159,77 's jaars.	1917	—	—	16 Nov. 1914 n°. 48.
	Madioen.									
2	Afd. Ponorogo . .	Id.	D. C. Vreede.	14.62	id.	vaste retributie van f 146,20 's jaars.	1918	—	—	15 Juni 1915 n°. 32.
3	Id.	Id.	Id.	4.197	id.	vaste retributie van f 41,97 's jaars.	1918	—	—	15 Juni 1915 n°. 33.
	BUITENBEZITTINGEN.									
	Concessiën.									
	Tapanoeli.									
1	Boekit Pionggoe.	Goud, zilver, bismuth, lood, koper en ijzer.	Firma Gebr. Veth te Padang.	989	75 jaren.	4 % van de ruwe opbrengst.	1914	f 247,25	1914	11 Juli 1914 n°. 66.
	Sumatra's Westkust.									
2	Pegadis	Zilver, goud en mangaan.	West-Sumatra Mijnen-Syndicaat.	189	id.	id.	1914	47,25	1914	24 Oct. 1914 n°. 34.
3	Soempoe	Zilver, goud, koper, lood, zink, ijzer, mangaan en zwavel.	Kinandam Sumatra Mijnbouwmaatsch.	962	id.	id.	1914	240,50	1914	24 Oct. 1914 n°. 35.
	Atjeh en onderhoorigheden.									
4	Soengoë Raja. .	Aardolie en daarmede voorkomende gasvormige zelfstandigheden.	Petroleummaatschappij Boekit Lintang.	2036	id.	id.	1915	509,—	1915	18 Juni 1915 n°. 48.

B. Inlandsche concessiën

(in het behandelde tijdvak door het Gouvernement goedgekeurd).

Volgnummer.	NAAM der concessie en ligging van het mijnveld.	Delfstoffen, waarvoor de concessie is verleend.	NAMEN der concessionarissen.	Grootte van het mijnveld (in H.A.).	Duur der concessie.	Bedongen cijns. Maatstaf.	Bedongen cijns. Minimum bedrag.	Gouvernementsbesluit, waarbij de concessie is goedgekeurd.
	Westerafdeeling van Borneo.							
1	Bani (landschap Sambas).	Goud, zilver, platina, koper, lood, zink, tin, nikkel, ijzer, cobalt, mica, antimonium, arsenicum, tellurium, wolfranium, molybdeen, bismuth, silenium en andere delfstoffen, met uitzondering van steenkool en petroleum.	Ch. L. Girdlestone.	2984	75 jaren.	$2\frac{1}{2}$ % der waarde op het ontginningsterrein van $\frac{\text{de}}{\text{het}}$ door den concessionaris verkregen en van de onderneming gedurende het jaar vervoerde $\frac{\text{producten}}{\text{product}}$, welke waarde wordt bepaald door van de handelswaarde te Singapore af te trekken de noodzakelijke kosten van vervoer daarheen.	f 417,76	14 Nov. 1914 n°. 43.
	Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.							
2	Oeloe Karang Moemoes (landschap Koetei).	Aardolie, aardwas, aardpek en alle andere soorten van bitumineuse zelfstandigheden, zoowel vaste als vloeibare, benevens de daarmede voorkomende gasvormige zelfstandigheden.	Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot exploitatie van petroleumbronnen in Nederlandsch-Indië.	4036	id.	f 0,50 voor elke door de onderneming geproduceerde en daarvan vervoerde ton van 1000 K.G. aardolie, aardpek, aardwas en alle andere soorten van bitumineuze zelfstandigheden. Van gezuiverd of ongezuiverd natuurlijk gas zal geen cijns worden betaald.	565,04	18 Juni 1915 n°. 47.

Bijlage IJIJ.

(Zie hoofdstuk P, afd. IV, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende het GOUVERNEMENTS-ZOUT-MONOPOLIE over de jaren 1912, 1913 en 1914.

I. Verkochte hoeveelheden zout en geldelijke opbrengst. *a)*

a. Verpakt zout.

GEWESTEN.	Verkochte hoeveelheden (in pikols van 62 K.G.). 1913.	1914.	Stijging (in %).	Daling (in %).	Geldelijke opbrengst. 1913.	1914.	Stijging (in %).	Daling (in %).
Preanger-Regentschappen . . .	—	104 335,96	—	—	—	f 834 687,66	—	—
Cheribon	70 325,86	65 531,54	—	6,8	f 562 714,92	524 252,34	—	6,8
Pekalongan	87 293,96	86 712,81	—	0,6	698 017,79	693 702,46	—	0,6
Semarang.	118 620,91	115 557,39	—	2,5	947 900,42	924 459,16	—	2,4
Rembang	59 372,11	56 250,02	—	5,2	474 976,90	450 000,18	—	5,2
Soerabaja	95 168,80	98 007,96	3	—	760 293,72	784 063,72	3,2	—
Pasoeroean	86 098,65	85 481,12	—	0,7	688 685,72	683 848,98	—	0,6
Besoeki	59 822,47	60 568,12	1,2	—	478 538,73	484 545,—	1,2	—
Banjoemas	87 348,20	87 551,07	0.2	—	698 387,24	700 408,58	0,3	—
Kedoe	141 602,32	139 055,79	—	1,7	1 132 286,04	1 112 446,38	—	1,7
Soerakarta	—	7 843,79	—	—	—	62 750,36	—	—
Madoera	58 610,13	58 085,35	—	0,9	468 880,96	464 682,82	—	0,9
Kediri	110 406,49	111 326,51	0,8	—	883 325,18	890 612,10	0,8	—
Madioen	87 234,58	86 210,42	—	1,1	697 918,88	689 683,36	—	1,1
Totalen voor Java en Madoera .	1 061 904,48	1 162 517,85	9,4	—	f 8 491 926,50	f 9 300 143,10	9,5	—
Sumatra's Westkust.	66 354,07	65 739,26	—	0,9	663 540,70	657 392,60	—	0,9
Westerafdeeling van Borneo. .	41 583,—	44 358,01	6,6	—	333 176,—	354 864,14	6,5	—
Tapanoeli.	1 366,35	1 574,15	15,2	—	13 663,50	15 741,50	15,2	—
Totalen voor de buitenbezitt. .	109 303,42	111 671.42	2,1	—	f 1 010 380,20	f 1 027 998,24	1,7	—
Totalen verpakt zout	1 171 207,90	1 274 189,27	8,7	—	9 502 306,70	10 328 141,34	8,7	—

b. Los zout.

GEWESTEN.	Verkochte hoeveelheden (in pikols van 56 K.G.). 1913.	1914.	Stijging (in %).	Daling (in %).	Geldelijke opbrengst. 1913.	1914.	Stijging (in %).	Daling (in %).
Bantam	46 228$^{16}/_{32}$	42 240,—	—	8,5	f 310 655,52	f 283 852,80	—	8,6
Batavia	86 816$^{5}/_{32}$	100 217$^{11}/_{32}$	16,5	—	579 524,46	673 460,40	16,2	—
Preanger-Regentschappen . . .	119 516$^{6}/_{32}$	376$^{10}/_{32}$	—	—	802 365,81	2 528,82	—	—
Soerakarta	76 809$^{13}/_{32}$	63 078,—	—	—	460 086,62	378 468,—	—	—
Totalen voor Java en Madoera .	329 370$^{8}/_{32}$	205 911$^{21}/_{32}$	—	37,1	f 2 152 632,41	f 1 338 310,02	—	35,5
Lampongsche districten . . .	10 141$^{10}/_{32}$	10 672$^{16}/_{32}$	5,2	—	60 851,94	64 039,68	5,2	—
Palembang	48 924$^{8}/_{32}$	53 589$^{22}/_{32}$	9,8	—	292 945,63	321 538,24	9,7	—
Banka	12 110$^{14}/_{32}$	11 798$^{15}/_{32}$	—	2,5	81 496,38	79 285,71	—	2,7
Zuider- en Oosterafd. van Borneo .	68 753$^{8}/_{32}$	74 841$^{25}/_{32}$	8,5	—	465 457,66	505 242,64	8,4	—
Benkoelen	11 701$^{13}/_{32}$	11 923$^{3}/_{32}$	2,3	—	78 297,49	80 123,19	2,3	—
Totalen voor de buitenbezitt. .	151 630$^{21}/_{32}$	162 825$^{17}/_{32}$	7,4	—	f 979 049,10	f 1 050 229,46	7,2	—
Totalen los zout	481 000$^{29}/_{32}$	368 737$^{6}/_{32}$	—	23,—	3 131 681,51	2 388 539.48	—	23,6
Algem. totalen (verpakt + los zout)	—	—	—	—	12 633 988,21	12 716 680,82	0,6	—

a) In deze cijfers is niet begrepen het voor nijverheids-doeleinden verstrekte zout.

II. Overzicht van het zout-debiet en de opbrengst volgens de verschillende verkoopprijzen.

	1913.		1914.	
	Hoeveelheid verkocht zout.	Geldelijke opbrengst.	Hoeveelheid verkocht zout.	Geldelijke opbrengst.
A. Zout voor verbruik.				
a. Verpakt zout.				
Java en Madoera.				
à f 1,60 per pakket	1 061 904,48	f 8 491 926,50	1 162 517,85	f 9 300 143,10
Buitenbezittingen.				
à f 1,60 per pakket	41 580,50	333 176,—	44 358,—	354 864,14
à f 2,— per pakket	67 720,42	677 204,20	67 313,41	673 134,10
Totaal buitenbezittingen	109 300,92	f 1 010 380,20	111 671,41	f 1 027 998,24
Totaal verpakt zout	—	f 9 502 306,70	—	f 10 328 141,34
b. Los zout.				
Java en Madoera.				
à f 6,72 per pikolmaat	199 291 22/32	1 340 769,37	83 990 6/32	564 414,06
à f 6,— per pikolmaat	76 589 13/32	459 536,62	63 078	378 468,—
à f 0,12 per K.G.	52 217 30/32	352 326,42	58 843 15/32	395 427,96
Totaal Java en Madoera	328 099 1/32	f 2 152 632,41	205 911 21/32	f 1 338 310,02
Buitenbezittingen.				
à f 6,72 per pikolmaat	96 828 20/32	647 674,16	97 534 17/32	655 428,06
à f 6,— per pikolmaat	53 978 1/32	324 294,58	64 262	385 577,92
à f 8,96 per pikolmaat	790 7/32	7 080,36	1 029	9 223,48
Totaal buitenbezittingen	151 596 28/32	f 979 049,10	162 825 17/32	f 1 050 229,46
Totaal los zout	479 695 29/32	f 3 131 681,51	368 737 6/32	f 2 388 539,48
Totaal zout voor verbruik	—	f 12 633 988,21	—	f 12 716 680,82
B. Industrie-zout.				
Los zout in pikolmaten à f 2,—	4 054,—	8 108,—	6 118,—	12 176,—
Verpakt zout in pikols	—	—	102,60	422 85 5
Totaal industrie-zout	4 054,—	f 8 108,—	—	f 12 598,85 5
Totaal zout	—	f 12 642 096,21	—	f 12 729 279,67 5

III. Overzicht van den verkoop van het zout

GEWESTEN.	Verpakt zout per pikol van 5 pakketten.		Los zout van 56 K.G. per pikolmaat.	
	1913.	1914.	1913.	1914.
a. Verpakt zout.				
Java en Madoera.				
Preanger-Regentschappen	—	104 335,96	—	115 499$^{28}/_{32}$
Cheribon	70 325,86	65 531,54	77 850$^{20}/_{32}$	72 543$^{14}/_{32}$
Pekalongan	87 293,96	86 712,81	96 634$^{13}/_{32}$	95 991$^{1}/_{32}$
Semarang	118 620,91	115 557,39	131 313$^{13}/_{32}$	127 922$^{1}/_{32}$
Rembang	59 372,11	56 250,02	65 724$^{24}/_{32}$	62 268$^{22}/_{32}$
Soerabaja	95 168,80	98 007,96	105 351$^{23}/_{32}$	108 494$^{25}/_{32}$
Pasoeroean	86 098,65	85 481,12	95 311$^{4}/_{32}$	94 672$^{20}/_{32}$
Besoeki	59 822,47	60 568,12	66 223$^{8}/_{32}$	67 048$^{29}/_{32}$
Banjoemas	87 348,20	87 551,07	96 694$^{13}/_{32}$	96 918$^{28}/_{32}$
Kedoe	141 602,32	139 055,79	156 753$^{18}/_{32}$	153 934$^{23}/_{32}$
Soerakarta	—	7 843,79	—	8 638$^{2}/_{32}$
Madoera	58 610,13	58 085,35	64 881$^{8}/_{32}$	64 300$^{15}/_{32}$
Kediri	110 406,49	111 326,51	122 219$^{26}/_{32}$	123 238$^{12}/_{32}$
Madioen	87 234,58	86 210,42	96 568$^{14}/_{32}$	95 434$^{27}/_{32}$
Totalen	1 061 904,48	1 162 517,85	1 175 526$^{24}/_{32}$	1 286 906$^{23}/_{32}$
Buitenbezittingen.				
Sumatra's Westkust	66 354,07	65 739,26	73 453$^{25}/_{32}$	72 773$^{8}/_{32}$
Westerafd. van Borneo	41 583,—	44 358,01	46 032$^{11}/_{32}$	49 104$^{9}/_{32}$
Tapanoeli	1 366,35	1 574,15	1 512$^{11}/_{32}$	1 742$^{18}/_{32}$
Totalen	109 303,42	111 671,42	120 998$^{15}/_{32}$	123 620$^{3}/_{32}$
Totaal verpakt zout	1 171 207,90	1 274 189,27	1 296 525$^{7}/_{32}$	1 410 526$^{26}/_{32}$

IV. Opgaven omtrent de lands-zoutwinning

Zoutaanmaakplaatsen in de onderstaande afdeelingen der residentie Madoera.	Aantal in bewerking geweest zijnde zoutpannen.		Ingeleverde hoeveelheid zout (in kojangs van 30 pikolmaten).		Bedrag aan de zoutmakers betaald (à f 10 per kojang).	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914. *a)*
Soemenep	1587	1606	47 160	39 720	f 471 600,66	f 392 035,65^{5}
Pamekasan	1362	1467	29 055	28 903	290 558,69	289 028,—
Sampang	1370	1366	55 317	45 503	553 171,98	455 032,85
Te zamen	4319	4439	131 532	114 126	f 1 315 331,33	f 1 136 096,50^{5}

a) Voorloopige cijfers.

zout voor het verbruik, omgerekend tot:

GEWESTEN.	Verpakt zout per pikol van 5 pakketten.		Los zout van 56 K.G. per pikolmaat.	
	1913.	1914.	1913.	1914.
b. Los zout.				
Java en Madoera.				
Bantam	41 759,71	38 157,18	46 228$^{16}/_{32}$	42 240
Batavia	78 424,57	90 530,26	86 816$^{5}/_{32}$	100 217$^{11}/_{32}$
Preanger-Regentschappen	107 963,86	339,65	119 516$^{6}/_{32}$	376$^{10}/_{32}$
Soerakarta	69 384,82	56 981,02	76 809$^{13}/_{32}$	63 078
Totalen	297 532,96	186 008,11	329 370$^{8}/_{32}$	205 911$^{21}/_{32}$
Buitenbezittingen.				
Lampongsche districten	9 160,79	9 640,46	10 141$^{10}/_{32}$	10 672$^{16}/_{32}$
Palembang	44 195,12	48 409,21	48 924$^{8}/_{32}$	53 589$^{22}/_{32}$
Banka	10 939,47	10 657,63	12 110$^{14}/_{32}$	11 798$^{15}/_{32}$
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	62 107,49	67 607,13	68 753$^{8}/_{32}$	74 841$^{25}/_{32}$
Benkoelen	10 570,—	10 770,55	11 701$^{13}/_{32}$	11 923$^{3}/_{32}$
Totalen	136 972,87	147 084,98	151 630$^{21}/_{32}$	162 825$^{17}/_{32}$
Totaal los zout	434 505,83	333 093,09	481 000$^{29}/_{32}$	368 737$^{6}/_{32}$
Algemeene totalen	1 605 713,73	1 607 282,36	1 777 526$^{4}/_{32}$	1 779 264

(op Madoera), over de jaren 1913 en 1914.

Verdere kosten op het ingeleverd zout vallende.		Aanmaakkosten per kojang.		Aantal pakhuizen.	Bergruimte (in kojangs).	Aantal pakhuizen.	Bergruimte (in kojangs).	Aanwezige zoutvoorraad (in kojangs) in de depots bij het einde van het jaar.	
1913.	1914. *a)*	1913.	1914.	1913.		1914.		1913.	1914.
f 28 706,24^{5}	f 23 649,96	f 10,60	f 10,46	96	115 000	100	127 000	81 986	112 585
15 954,56^{5}	15 836,25	10,55	10,54	40	52 000	41	55 000	54 038	59 798
20 026,59^{5}	13 737,66	10,36	10,30	59	107 500	63	119 500	90 479	116 085
f 64 687,40^{5}	f 53 223,87	f 10,49	f 10,42	195	274 500	204	301 500	226 503	288 468

Bijlage ZZ.

(Zie hoofdstuk P, afd. VII, van het verslag.)

OVERZICHT

van de op 1 Januari 1915 in werking zijnde AANNEMINGSCONTRACTEN voor het vervoer van landsreizigers, voortbrengselen, goederen, enz., zoomede van de GELDELIJKE UITKOMSTEN van de paardenposterij over 1912/1914.

I. Overzicht van de op 1 Januari 1915 in werking zijnde aannemingscontracten voor het vervoer van landsreizigers, voortbrengselen, goederen, enz.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het oude contract.	Geraamde te verrichten diensten per jaar.
	Preanger-Regentschappen.						
1	Brieven- en pakkettenvervoer en het lichten van alle hulpbrievenbussen ter hoofdplaats Bandoeng.	1914 t/m 1916	1913	vast bedrag per maand	f 430,—	f 320,—	—
2	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Bandoeng en Pengalengan en omgekeerd.	1914 t/m 1916	1913	„	240,—	250,—	—
3	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Garoet en Tjikadjang.	1915	1914	„	170,—	170,—	—
4	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Tjiandjoer en Sindanglaja.	1915	1914	„	90,—	90,—	—
	Semarang.						
5	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Salatiga en Toentang.	1915	1913 t/m 1914	„	90,—	90,—	—
6	Brieven- en pakkettenvervoer en het lichten van alle hulpbrievenbussen ter hoofdplaats Semarang.	1914 t/m 1916	1912 t/m 1913	„	1150,—	700,—	—
	Soerabaja.						
7	Brieven- en pakkettenvervoer ter hoofdplaats Soerabaja.	1915	1 Juli 1912 t/m ult. 1914	„	1600,—	1450,—	—
	Besoeki.						
8	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Besoeki en Paiton.	1915	1914	minst te bedingen prijs per maand	120,—	0,25 p. rijtuig per paal.	—
	Pasoeroean.						
9	Brieven- en pakkettenvervoer en het lichten van alle hulpbrievenbussen ter hoofdplaats Malang.	1914 t/m 1916	—	minst te bedingen prijs per maand	100,—	—	—
10	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Pasoeroean en Tosari.	1915	1914	vast bedrag per maand	92,50	92,50	—
	Banjoemas.						
11	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Banjoemas en Patikradja.	1914 t/m 1916	1913	per auto per paal. per rijtuig per paal	0,33 —	— 0,33	—
12	Brieven- en pakkettenvervoer ter afdeelingshoofdplaats Tjilatjap.	1915	1914	vast bedrag per maand	25,—	25,—	—
	Pekalongan.						
13	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Balapoelang en Poerwakerta.	1915 t/m 1916	1912 t/m 1914	„	399,—	399,—	—
	Kedoe.						
14	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Poerworedjo en Wonosobo en terug.	1915 t/m 1917	1914	per auto per paal. per auto per maand.	— 788,40	0,52 —	— —

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te verrichten diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
	Cheribon.						
15	Brieven- en pakkettenvervoer en het lichten van alle hulpbrievenbussen ter hoofdplaats Cheribon.	1915	1914	vast bedrag per maand	f 240,—	f 250,—	—
	Soerakarta.						
16	Brieven- en pakkettenvervoer ter hoofdplaats Soerakarta.	1913 t/m 1915	1910 t/m 1912	"	295,—	235,—	—
	Djokjakarta.						
17	Brieven- en pakkettenvervoer ter hoofdplaats Djokjakarta.	1915	—	"	100,—	—	—
	Madioen.						
18	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Patjitan en Ponorogo.	1915 t/m 1917	1 Juli 1912 t/m 1914	"	250,—	180,—	—
	Sumatra's Westkust.						
19	Brieven- en pakkettenvervoer en het lichten van alle hulpbrievenbussen ter hoofdplaats Padang.	1914 t/m 1916	1911 t/m 1913	"	290,—	179,—	—
20	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Fort de Kock en Sibolga.	1915	1914	"	2194,—	2362,—	—
21	Brieven- en pakkettenvervoer van Padang naar Painan en terug; van Painan naar Tapan en terug.	1913 t/m 1915	—	"	590,—	—	—
22	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Sibolga en Na Roemonda over Lagoeboti	1915	1914	"	360,—	325,—	—
	Westerafdeeling van Borneo.						
23	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Pontianak, Soekadana en Ketapang en omgekeerd.	1915	1914	"	70,—	70,—	—
	Palembang.						
24	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Palembang, Tandjoengradja en Kajoeagoeng en omgekeerd.	1915	1914	"	30,—	30,—	—
	Oostkust van Sumatra.						
25	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Tebingtinggi en Pematang Siantar en omgekeerd.	1915 t/m 1917	1914	"	400,—	430,—	—
26	Brieven- en pakkettenvervoer ter hoofdplaats Tebingtinggi (Deli).	1913 t/m 1915	1910 t/m 1912	"	55,—	55,—	—
27	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Tebingtinggi en Tandjoengbalai.	1915	1912 t/m 1914	"	1400,—	600,—	—
	Amboina.						
28	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Ambon, Saparoea, Amahai en Wahai onderling.	1913 t/m 1915	1910 t/m 1912	tusschen Ambon en Saparoea, per reis	7,—	9,—	—
				tusschen Ambon en Amahai, per reis	11,—	15,—	—
				tusschen Amahai en Wahai, per reis	29,99[5]	35,—	—

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het oude contract.	Geraamde te verrichten diensten per jaar
29	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Ambon en Piroe.	1913 t/m 1915	1912	per reis	f 15,—	—	—
				vast bedrag per maand	—	f 87,50	—
	Zuider- en Oosterafd. van Borneo.						
30	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Bandjermasin en Martapoera en tusschen Bandjermasin en Amoentai.	1915	1914	„	750,—	750,—	—
	Lampongsche districten.						
31	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Telokbetong en Goenoengsoegih; Goenoengsoegih en Menggalo; Goenoengsoegih en Soekadana en Telokbetong en Soekamara.	1915	1914	„	1290,—	850,—	—
	Billiton.						
32	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Tandjoengpandan, Boeding, Manggar, Gantoeng en Dendang onderling.	1915	1914	vast bedrag per jaar	2700,—	1500,—	—
	Banka.						
33	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Pangkalpinang en Soengaiselan en omgekeerd.	1915	1914	vast bedrag per maand	40,—	40,—	—
34	Brieven- en pakkettenvervoer tusschen Pangkalpinang en Batoeroesa en omgekeerd.	1915	1914	„	15,—	15,—	—
	Semarang.						
35	Vervoer van landsreizigers, -paarden, -muildieren, -vee, -gelden, -materialen en andere goederen tusschen Semarang en de reede aldaar en omgekeerd en tusschen de op die reede liggende vaartuigen onderling.	1915	1914	voor personen, paarden, muildieren, vee, materialen en andere goederen per kojang	5,50	5,50	1 500 kojang.
				voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K.G. .	2,50	2,50	—
				voor munitie per 25 K.G.	0,05	0,05	—
	Cheribon.						
36	Vervoer van landsreizigers, -paarden, -gelden, -materialen en andere goederen tusschen de hoofdplaats Cheribon en de reede aldaar.	1914 t/m 1916	1911 t/m 1913	voor landsreizigers, paarden, gelden en andere goederen: per kojang . . .	3,—	3,—	300 kojang.
				geld, enz. per 50 K.G.	3,—	3,—	100 K.G.
				munitie per 25 K.G.	3,—	3,—	150 „
	Benkoelen.						
37	Vervoer van landsreizigers, -paarden, -muildieren, -slachtvee, -materialen, -geld, -steenkolen, -munitie en andere goederen ter reede van Benkoelen.	1915	1910 t/m 1914	voor reizigers, paarden, muildieren, slachtvee, materialen en andere goederen per kojang (maat of gewicht).	6,50	6,50	450 kojang.
				voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K.G. .	2,50	2,50	600 K.G.
				voor steenkolen per ton van 1000 K.G.	5,—	5,—	—
				voor buskruit en scherpe patronen per 25 K.G. . . .	0,50	0,50	—

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Geraamde te verrichten diensten per jaar.
	Tapanoeli.						
38	Vervoer van landsreizigers, paarden, muildieren, vee, gelden, steenkolen, materialen en andere goederen tusschen Sibolga en de reede aldaar en Pontjan Ketjil, zoomede tusschen de reede van Pontjan Ketjil en dat eiland.	1915	1914	voor personen, paarden, muildieren, vee, materialen en andere goederen per kojang	f 7,—	f 7,—	—
	A. van Sibolga naar de reede aldaar en omgekeerd:			voor geld, ongemunt goud en zilver en kostbaarheden per 50 K.G. of gedeelte daarvan	0,03	0,03	—
				voor steenkolen per ton van 1000 K.G.	0,005	0,005	—
				voor buskruit, scherpe infanterie-patronen of andere munitie per 25 K.G. of gedeelte daarvan . .	0,10	0,10	—
	B. van Sibolga naar Pontjan Ketjil en omgekeerd:			voor personen, paarden, muildieren, vee, materialen en andere goederen per kojang	0,005	0,005	—
				voor steenkolen per ton van 1000 K.G.	0,005	0,005	—
	C. van Pontjan Ketjil naar de reede aldaar en omgekeerd:			voor personen, paarden, muildieren, vee, materialen en andere goederen per kojang	0,005	0,005	—
				voor steenkolen per ton van 1000 K.G.	1,20	1,20	—
	Banka.						
39	Vervoer van landsreizigers met hunne bagage (voor zoover deze volgens de bestaande of nader vast te stellen bepalingen aanspraak hebben op vrij vervoer), paarden, vee, steenkolen, materialen en andere goederen, geld, ongemunt goud en zilver en kostbaarheden, buskruit en alle soorten van munitiën, ernst-vuurwerken, gevulde springprojectielen en dergelijke oorlogsmaterialen, zoo ook petardeermiddelen van Muntok, Djeboes, Belinjoe, Soengailiat, Pangkalpinang, Koba, Toboali en Soengaiselan naar de reeden aldaar en omgekeerd; van Merawang naar de reede Pangkalpinang en omgekeerd, alsmede op elk der genoemde reeden tusschen de aldaar liggende vaartuigen onderling.	1910 t/m 1915	—				
	a. landsreizigers, paarden, vee, materialen en andere goederen;			per kojang	9,—	—	—
	b. materialen, machinerieën en andere goederen bestemd voor den dienst der tinwinning op Banka;			idem	9,—	—	—
	c. geld, ongemunt goud en zilver en kostbaarheden:			per 50 K.G. of gedeelte daarvan	0,25	—	—
	d. steenkolen:			per ton van 1000 K.G.	4,50	—	—
	e. buskruit, scherpe patronen of andere munitiën;			per 25 K.G. of gedeelte daarvan	0,25	—	—
	f. passagiers van de laagste klasse reizende ten laste van het departement van gouvernementsbedrijven.			per hoofd.	0,75	—	—

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te verrichten diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
	Pekalongan.						
40	Vervoer van landsreizigers, -gelden, -zaadkoffie, -materialen en andere goederen ter reede Pekalongan.	1915	1914	voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K.G. .	f 0,05	f 0,05	—
				voor munitie per 25 K.G.	0,05	0,05	290 K.G.
				voor landsreizigers, materialen en andere goederen per kojang	2,67	2,67	200 kojang.
	Cheribon.						
41	Vervoer van landsreizigers op eenige binnenwegen in de residentie Cheribon per automobiel.	1913 t/m 1914	—	per paal	0,75	0,90	30 000 palen.
	Semarang.						
42	Vervoer van landsreizigers in de residentie Semarang per automobiel.	1 Juli 1912 t/m 1916	—	per paal	0,72	—	50 000 palen.
	Soerabaja/Rembang.						
43	Vervoer van landsreizigers met automobielen in de residentiën Soerabaja en Rembang.	1 Juli 1911 t/m 1915	—	per paal	0,96	—	60 000 palen.
	Pekalongan.						
44	Vervoer van landskoffie, -zout, -gelden, -materialen en andere goederen in en door de residentie Pekalongan.	1913 t/m 1915	1912	voor koffie: per pikol per paal	0,015	0,017^5	697 406 pikolpaal.
				voor zout: per pikol per paal	0,028	0,02	853 387,5 „
				voor andere goederen per pikol per paal.	0,03^5	0,03^5	—
	Besoeki.						
45	Vervoer van landskoffie, -zout, -gelden, -materialen en andere goederen in en door de residentie Besoeki.	1913 t/m 1915	1912	voor koffie: per pikol per paal	0,025	0,015	3 697 pikolpaal.
				voor zout: per pikol per paal	0,067^5	0,06	40 964 „
				voor gelden, materialen en andere goederen: per pikol per paal	0,03	0,06	3 000 „
	Banjoemas.						
46	Vervoer van landskoffie, -zout, -gelden, -materialen en andere goederen in en door de residentie Banjoemas en de afdeelingen Poerworedjo, Keboemen en Wonosobo der residentie Kedoe, zoomede van zout uit de doorvoerpakhuizen te Tjilatjap naar de zoutverkooppakhuizen te Kalipoetjang en Parigi (Preanger-Regentschappen).	1913 t/m 1915	1908 t/m 1912	los zout per pikol per paal	0,01	0,146	126 910 „
				verpakt zout per pikol per paal	0,018	0,143	
	Benkoelen.						
47	Vervoer van zout, gelden en andere goederen in de residentie Benkoelen	1914 t/m 1916	1913				
	a. voor zout van Benkoelen naar:						
	Mokko Mokko			per pikol per paal .	0,011	0,015	617 „
	Bantal			idem. . . .	0,011	0,015	1 018 „
	Lais			idem. . . .	0,026	0,03	935 „

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het oude contract.	Geraamde te verrichten diensten per jaar.
	Talo			per pikol per paal .	f 0,016	f 0,025	694 pikolpaal.
	Manna			idem. . . .	0,015	0,02	1 492 „
	b. voor gelden en andere goederen van Benkoelen naar:						
	Mokko Mokko			idem. . . .	0,02⁵	0,01⁵	—
	Bantal			idem. . . .	0,02⁵	0,01⁵	—
	Talo			idem. . . .	0,02⁵	0,02⁵	—
	Manna			idem. . . .	0,02⁵	0,02	—
	Kediri.						
48	Vervoer van landszout, -koffie, -gelden, -materialen en andere goederen in de residentie Kediri.	1914 t/m 1916	1912 t/m 1913	voor zout: per pikol per paal	0,0088	0,0089	5 456 665 „
				voor koffie: per pikol per paal	0,15	0,20	7 215 „
				voor gelden, enz.: per pikol per paal . .	0,03	0,03	—
	Madioen.						
49	Vervoer van verpakt zout van Krampon naar en in de residentie Madioen zoomede van landskoffie, -gelden, -materialen en andere goederen in en door die residentie.	1914 t/m 1916	1912 t/m 1913	voor zout: per pikol per paal	0,009⁵	0,008⁵	111 780 „
				voor koffie: per pikol per paal	0,04	—	—
				voor gelden, enz.: per pikol per paal . .	0,03	—	—
	Cheribon.						
50	Vervoer van landszout, -gelden, -materialen en andere goederen in de residentie Cheribon met uitzondering van de afd. Galoeh.	1914 t/m 1916	1911 t/m 1913	voor zout: per pikol per paal	0,0198	0,014	29 700 „
				voor gelden, enz.: per pikol per paal . .	0,015	0,03⁵	315 000 „
	Bantam.						
51	Vervoer van zout van Tandjoengpriok naar:	1915	1914				
	Tjipanas			voor los zout per pikol per paal	0,07	0,07	35 350 „
				voor verpakt zout per pikol per paal . .	0,001	0,001	
	Tanara			voor los zout per traject	0,60	0,60	6 500 pikol.
				voor verpakt zout per pikol.	0,001	0,001	
	Goenoengkantjana			voor los zout per pikol per paal	0,07	0,07	49 500 pikolpaal.
				voor verpakt zout per pikol per paal. . .	0,001	0,001	
	Batavia.						
52	Vervoer van zout, gelden, materialen en andere goederen van Tandjoengpriok of Batavia naar:	1914	1909 t/m 1913				
	Tjabangboengin en Pamanoekan en in de voormalige residentie Krawang.			voor los zout per pikol per traject. . . .	0,80	0,80	3 200 pikol.
				voor verpakt zout per pikol per traject .	0,001	0,001	
				voor gelden, materialen en andere goederen per pikol per traject	0,01	0,01	—

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer:	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het oude contract.	Geraamde te verrichten diensten per jaar.
	Tjilamaja						
	Poerwakarta			voor los zout per pikol per paal	f 0,10	f 0,10	142 548,33 pikolpalen.
	Plered		—				
	Rengasdengklok.			voor verpakt zout per pikol per paal . .	0,01	0,01	—
	Tjemara						
	Sagalaherang.						
	Semarang.						
53	Vervoer van zout van Krampon naar Pati, Koedoes en Japara.	1914 t/m 1916	1912 t/m 1913	per pikol . . .	0,59[5]	0,5344	9 300 pikol.
	Rembang.						
54	Vervoer van zout van Madoera naar de residentie Rembang.	1913 t/m 1915	1912	voor los zout per pikol	0,48	0,56	450 „
				voor verpakt zout per pikol	0,48	0,56	61 400 „
	Soerabaja.						
55	Vervoer van verpakt zout van Krampon naar en in de residentie Soerabaja.	1914 t/m 1916	1912 t/m 1913	per pikol . . .	0,33	0,27	157 480 „
	Madoera.						
56	Vervoer van zout van Krampon naar en in de afdeelingen Pamekasan, Sampang en Bangkalan.	1914 t/m 1916	1913	per pikol . . .	0,31[5]	0,38	36 760 „
57	Vervoer van zout van Kalianget naar en in de afdeeling Soemenep.	1914 t/m 1916	1911 t/m 1913	per pikol . . .	0,52	0,44	28 000 „
	Soerakarta.						
58	Vervoer van verpakt zout van Krampon en Kalianget via Soerabaja naar Soerakarta, Tjepper, Klaten, Djokjakarta en Wates.	1914 t/m 1916	—	van Krampon per pikol	0,19	—	—
				„ Kalianget „ „	0,22	—	—
	Zuider- en Oosterafd. van Borneo.						
59	Vervoer van zout van Bandjermasin naar Amoentai, Boentoek, Koealakapoeas, Tabanio en Poeroektjahoe.	1915	1914	voor los zout per pikolmaat	0,45	0,45	—
				voor verpakt zout per pikol	0,15	0,15	—
	Tapanoeli.						
60	Vervoer van landsgoederen, materialen en andere goederen tusschen Sibolga en Taroetoeng en omgekeerd en in en door de afdeeling Bataklanden en van militaire reizigers en gelden van Sibolga naar Padang Sidimpoean en omgekeerd.	1915	1910 t/m 1914	voor alle goederen per stuk niet meer wegende dan 5 pikol tusschen Sibolga en Taroetoeng per pikol per paal . .	0,12	0,12	—
				voor zwaardere stukken tusschen Sibolga en Taroetoeng per pikol per paal. . .	0,16	0,16	—
				in en door de afdeeling Bataklanden voor alle goederen per pikol per paal:			
				a. over land . . .	0,10	0,10	165 152 pikolpalen.
				b. over het Tobameer voor alle militaire gelden, materialen en goederen tusschen Sibolga en Padang Sidimpoean per pikol per paal . . .	0,04	0,04	19 025 pikolpalen.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Duur der aanneming. Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Aannemingsprijzen. Volgens het nieuwe contract.	Aannemingsprijzen. Volgens het oude contract.	Geraamde te verrichten diensten per jaar.
61	Vervoer van zout uit de depotpakhuizen of andere plaatsen van afhaal op of nabij het eiland Madoera naar:	1910 t/m 1915	—				
	Tandjoengpriok			per kojang: los verpakt	f 14,20 19,—	f 14,20 19,—	8 000 kojang.
	Batavia			los verpakt	15,20 20,—	15,20 20,—	1 200 „
	Palaboehan Ratoe			los verpakt	46,— 53,25	46,— 53,25	40 „
	Cheribon			„	18,75	18,75	1 500 „
	Indramajoe			„	18,75	18,75	500 „
	Tegal.			„	18,80	18,80	1 400 „
	Tandjoeng			„	23,60	23,60	200 „
	Oeloedjami			„	20,40	20,40	70 „
	Pekalongan			„	16,10	16,10	1 200 „
	Semarang			„	15,—	15,—	4 500 „
	Tjilatjap			los verpakt	15,20 19,35	15,20 19,35	105 „ 7 045 „
	Patjitan.			„	28,—	28,—	500 „
	Banjoewangi			„	14,50	14.50	300 „
	Padang			„	23,—	23,—	1 950 „
	Ajerbangis			„	43,30	43,30	40 „
	Natal.			„	42,—	42,—	25 „
	Indrapoera.			„	43,75	43,75	125 „
	Benkoelen			los verpakt	33,70 40,20	33,70 40,20	425 „
	Telokbetong			los verpakt	30,40 35,50	30,40 35,50	175 „
	Menggalo			los verpakt	43,60 48,—	43,60 48,—	175 „
	Palembang			los verpakt	19,65 23,50	19,65 23,50	1 800 „
	Muntok.			los verpakt	26,70 30,80	26,70 30,80	75 „
	Pontianak			„	31,10	31,10	—
	Singkawang			„	31,10	31,10	—
	Sambas.			„	31,10	31,10	—
	Mampawa			„	31,10	31,10	—
	Ketapang			„	38,10	38,10	—
	Bandjermasin.			los verpakt	13,30 16,30	13,30 16,30	— —
	Sampit			los verpakt	23,70 24,30	23,70 24,30	— —
	Samarinda.			los verpakt	25,70 31,80	25,70 31,80	— —
	Boeloengan			los verpakt	32,90 35,80	32,90 35,80	— —

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te verrichten diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
	Beraoe			los verpakt	f 32,50 35,—	f 32,50 35,—	— —
	Kotabaroe			los verpakt	23,70 23,80	23,70 23,80	— —
	Pagatan			los verpakt	61,80 77,—	61,80 77,—	— —
	Koemai			los verpakt	25,50 26,60	25,50 26,60	— —
	Pasir			los verpakt	25,70 31,80	25,70 31,80	— —
62	Vervoer van Ombilin-kolen van Emmahaven naar:	1913 t/m 1915	1910 t/m 1912				
	Tandjoengpriok (Batavia)			per ton van 1000 K.G.	3,06	2,33	13 900 ton.
	Cheribon			„	4,80	4,81	300 „
	Tegal			„	4,80	6,11	250 „
	Pekalongan			„	5,35	6,61	250 „
	Semarang			„	5,25	4,81	700 „
	Soerabaja (reede)			„	4,17	4,27	—
	Soerabaja (bassin)			„	3,67	3,47	10 500 „
	Panaroekan			„	3,33	3,57	—
	Banjoewangi			„	7,97	7,63	500 „
	Tjilatjap			„	2,82	2,95	—
	Pontjan Ketjil (Sibolga)			„	—	4,13	—
	Sigli			„	12,46	11,23	—
	Belawan Deli			„	15,86	13,13	450 „
	Poeloe Batang (Rjouw)			„	13,71	9,68	1 100 „
	Djambi			„	—	11,33	—
	Palembang			„	11,66	9,43	300 „
	Telokbetong			„	13,60	—	100 „
	Telokbetong (Oosthaven)			„			500 „
	Makasser			„	6,45	5,42	1 000 „
	Hansisi			„	10,04	8,53	2 000 „
	Amboina			„	6,52	8,12	5 600 „
	Ternate			„	10,84	10,14	2 500 „
	Talisei			„	6,74	7,95	1 650 „
	Merauke			„	26,22	29,83	—
	Kalianget			„	7,03	5,80	1 000 „
	Sampang			„	8,06	8,05	800 „
	Dore			„	26,95	—	500 „
63	Vervoer van Batavia en Tandjoengpriok naar Banka (met uitzondering van de hoofdplaats Muntok) van rijst en zout, zoomede voor 't vervoer van Banka met uitzondering van de hoofdplaats Muntok naar Tandjoengpriok van tin.	1913 t/m 1915	—	van rijst per kojang. van zout per kojang. van tin per kojang. Na ingebruikneming van een tweeden steiger te Tandjoengpriok	24,20 22,85 23,60 23,—	— — — —	— — — —

Volgnummer.	GEWESTEN waar het vervoer is uitbesteed en aard van het vervoer.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te verrichten diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
64	Vervoer van Poelau Laoet-kolen van Stagen naar:	1915	1914				
	Makasser (voor Marine uitgezonderd) .			—	f 3,47	f 3,47	5 200 ton.
	Panaroekan			—	2,76	2,76	11 100 „
	Probolinggo			—	3,12	3,12	2 500 „
	Soerabaja (reede)			—	2,99	2,99	28 900 „
	Idem (buiten de reede)			—	4,67	4,67	
	Kalianget (reede)			—	3,93	3,93	9 500 „

11. Geldelijke uitkomsten van de paardenposterij over de jaren 1912, 1913 en 1914.

OMSCHRIJVING.	1912 (Verbeterde opgaaf).	1913 (Verbeterde opgaaf).	1914 (Voorloopige opgaaf).
Ontvangsten.			
Verstrekking van postpaarden aan:			
a. particulieren	f 48,—	f 7,25	—
b. dienstreizigers	17 825,85	6 370,40	f 1 077,57⁵
Totaal der ontvangsten	f 17 873,85	f 6 377,65	f 1 077,57⁵
Uitgaven.	25 906,—	12 445,—	3 155,—

Bijlage AAA.

(Zie hoofdstuk E, § 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de SCHEEPVAART over 1914.

I. TIENJARIG OVERZICHT (1905 t/m 191

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. [1]		1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Batavia	Aangekomen	Particuliere Stoomschepen	a	1088	4 349 921	1107	4 755 126	1107	4 873 97
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	162	139 148	162	121 975	121	96 47
			b	6590	133 854	5377	121 758	6390	104 07
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		7840	4 622 923	6646	4 998 859	7618	5 074 52
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere Stoomschepen	a	1085	4 346 902	1107	4 755 126	1106	4 871 37
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	163	143 332	162	121 975	120	100 27
			b	6595	133 949	5377	121 758	6414	104 79
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		7840	4 624 183	6646	4 998 859	7618	5 076 43
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Indramajoe	Aangekomen	Particuliere Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b		†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		†	†	†	†	†	†
	Vertrokken	Particuliere Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b		†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		†	†	†	†	†	†
Cheribon	Aangekomen	Particuliere Stoomschepen	a	465	1 923 926	513	2 427 658	534	2 580 21
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	26	17 560	30	32 103	21	15 51
			b	679	28 397	661	23 214	621	22 23
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		1170	1 969 883	1204	2 482 975	1176	2 617 96
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere Stoomschepen	a	465	1 923 926	513	2 427 658	534	2 580 21
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	26	17 560	30	32 103	21	15 51
			b	679	28 397	661	23 214	621	22 23
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		1170	1 969 883	1204	2 482 975	1176	2 617 96
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Tegal	Aangekomen	Particuliere Stoomschepen	a	285	1 394 948	300	1 589 867	304	1 691 81
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	24	16 073	20	15 843	14	11 37
			b	761	28 028	603	25 686	673	25 31
		Totaal a en b		1070	1 439 049	923	1 631 396	991	1 728 49
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—

[1] Sub a zijn schepen van 300 M³. netto inhoud en daarboven en sub b zijn schepen van minder dan 300 M³. netto inhoud.

191[illegible] der scheepvaartbeweging in Nederlandsch-Indië.

[illegible]7.	1908.		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.	
M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.
73 97[illegible]	1228	5 760 888	1248	5 740 369	1363	6 924 023	1531	7 332 369	1608	7 825 627	1571	8 233 587	1620	8 930 792
—	—	—	—	—	—	—	66	4 707	104	10 738	65	6 682	57	5 617
96 47[illegible]	139	95 994	153	118 604	106	82 296	98	68 300	41	44 712	31	35 747	23	37 507
04 07[illegible]	4909	98 042	4430	86 333	4283	81 012	3073	73 468	3297	98 137	2819	90 269	2938	86 391
—	—	—	—	—	—	—	5	15 394	6	18 957	5	15 724	9	28 437
74 52[illegible]	6276	5 954 924	5831	5 945 306	5752	6 787 331	4773	7 494 238	5056	7 998 171	4491	8 382 009	4647	9 088 744
—	—	—	147	169 126	152	161 520	183	293 473	131	160 625	187	285 066	195	292 842
71 37[illegible]	1223	5 771 122	1256	5 792 700	1363	6 624 023	1524	7 313 028	1605	7 798 238	1566	8 203 612	1619	8 901 464
—	—	—	—	—	—	—	65	4 632	103	10 554	67	6 882	57	5 617
00 27[illegible]	136	94 897	148	114 375	106	82 296	95	67 352	41	44 433	32	36 629	23	37 507
04 79[illegible]	4922	98 393	4433	85 953	4283	81 012	3076	73 489	3286	97 462	2835	90 593	2945	87 080
—	—	—	—	—	—	—	5	15 394	6	18 957	5	15 724	9	28 437
76 43[illegible]	6281	5 964 412	5837	5 993 108	5752	6 787 331	4765	7 473 895	5041	7 969 644	4505	8 353 440	4653	9 060 105
—	—	—	147	169 126	147	154 520	186	295 358	134	170 910	182	281 937	196	294 222
†	†	†	†	†	85	712 157	99	896 525	89	703 579	89	732 427	74	601 848
†	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
†	†	†	†	†	10	10 324	8	17 188	4	11 906	4	9 053	3	10 983
†	†	†	†	†	930	24 428	926	28 925	513	14 244	308	8 447	262	6 489
†	†	†	†	†	1025	746 909	1033	942 638	606	729 729	401	749 927	339	619 320
†	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	2	872	1	360
†	†	†	†	†	85	712 157	99	896 525	89	703 579	89	732 427	74	601 848
†	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
†	†	†	†	†	10	10 324	8	17 188	4	11 906	4	9 053	3	10 983
†	†	†	†	†	930	24 428	906	28 025	531	14 542	336	9 042	279	6 666
†	†	†	†	†	1025	746 909	1013	941 738	624	730 027	429	750 522	356	619 497
†	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	2	872	1	360
80 21[illegible]	571	3 005 674	586	3 023 420	680	3 616 852	652	3 765 651	703	4 133 574	747	4 455 354	717	4 531 531
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	408	18	1 408
15 51[illegible]	30	11 660	39	20 715	28	16 509	26	25 718	11	29 047	5	10 386	12	26 716
22 23[illegible]	644	22 085	625	20 568	767	21 873	756	25 641	535	20 180	370	17 730	351	14 962
—	—	—	—	—	—	—	1	3 122	—	—	—	—	—	—
17 96[illegible]	1245	3 039 419	1250	3 064 703	1475	3 655 234	1435	3 820 132	1249	4 182 801	1128	4 483 878	1098	4 574 617
—	—	—	15	113 491	16	47 700	16	56 564	11	8 893	9	20 311	6	2 157
80 21[illegible]	571	3 005 674	586	3 023 420	680	3 616 852	652	3 765 651	703	4 133 574	747	4 455 354	717	4 531 531
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	408	18	1 408
15 51[illegible]	30	11 660	39	20 715	28	16 509	26	25 718	11	29 047	5	10 386	11	26 391
22 23[illegible]	644	22 085	625	20 568	767	21 873	757	25 733	531	20 055	374	17 982	344	14 655
—	—	—	—	—	—	—	1	3 122	—	—	—	—	—	—
17 96[illegible]	1245	3 039 419	1250	3 064 703	1475	3 655 234	1436	3 820 224	1245	4 182 676	1132	4 484 130	1090	4 573 985
—	—	—	15	113 491	16	47 700	16	56 564	11	8 893	9	20 311	6	2 157
91 81[illegible]	325	1 854 055	354	2 118 998	401	2 545 895	401	2 653 334	469	3 155 602	450	2 945 722	360	2 596 292
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	371	1	204	3	472
11 37[illegible]	12	5 455	20	12 946	10	12 205	14	21 605	8	21 498	7	20 798	9	32 254
25 31[illegible]	778	26 198	564	19 673	594	21 554	719	26 932	705	27 361	536	21 371	547	22 808
28 49[illegible]	1115	1 885 708	938	2 151 617	1005	2 579 654	1134	2 701 871	1189	3 204 832	994	2 988 095	919	2 651 826
—	—	—	1	349	1	463	5	813	4	1 206	6	2 678	3	626

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. [1]		1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Tegal	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	285	1 394 948	300	1 589 867	304	1 691 810
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere: Zeilschepen	a	24	16 073	20	15 843	14	11 377
			b	761	28 028	603	25 686	673	25 312
		Totaal a en b		1070	1 439 049	923	1 631 396	991	1 728 499
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Pekalongan	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	274	1 046 588	233	1 230 438	256	1 347 694
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere: Zeilschepen	a	10	8 041	8	24 600	1	161
			b	1390	45 546	915	29 415	1027	33 091
		Totaal a en b		1674	1 100 175	1156	1 284 453	1284	1 380 946
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	274	1 046 588	233	1 230 438	256	1 347 694
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere: Zeilschepen	a	10	8 041	8	24 600	1	161
			b	1390	45 546	915	29 415	1027	33 091
		Totaal a en b		1674	1 100 175	1156	1 284 453	1284	1 380 946
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Semarang	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	735	3 683 276	742	3 940 506	809	4 507 874
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere: Zeilschepen	a	88	119 485	69	81 807	59	69 543
			b	2686	75 391	2116	52 169	2106	66 833
		Particuliere: Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		3509	3 878 152	2927	4 074 482	2974	4 644 250
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	735	3 683 276	742	3 940 506	809	4 507 874
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere: Zeilschepen	a	88	119 485	69	81 807	59	69 543
			b	2686	75 391	2116	52 169	2106	66 833
		Particuliere: Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		3509	3 878 152	2927	4 074 482	2974	4 644 250
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Soerabaja	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	1006	4 223 696	1004	4 466 150	1009	4 735 170
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere: Zeilschepen	a	26	75 048	21	41 667	23	44 137
			b	22027	375 288	19952	360 301	19791	369 109
		Particuliere: Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		23059	4 674 032	20977	4 868 118	20823	5 148 416
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	1006	4 223 696	1004	4 466 150	1009	4 735 170
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere: Zeilschepen	a	26	75 048	21	41 667	23	44 137
			b	22027	375 288	19952	360 301	19791	369 109
		Particuliere: Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		23059	4 674 032	20977	4 868 118	20823	5 148 416
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—

	1908.		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.	
M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.
91 810	325	1 854 055	354	2 118 998	401	2 545 895	401	2 653 334	469	3 155 602	450	2 945 722	360	2 596 292
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	371	1	204	3	472
11 377	12	5 455	20	12 946	10	12 205	14	21 605	8	21 498	7	20 798	9	32 254
25 312	778	26 198.	564	19 673	594	21 554	712	26 471	702	27 200	536	21 310	539	22 356
28 499	1115	1 885 708	938	2 151 617	1005	2 579 654	1127	2 701 410	1186	3 204 671	994	2 988 034	911	2 651 374
—	—	—	1	349	1	463	5	813	4	1 206	6	2 678	3	626
47 694	308	1 883 722	292	1 578 724	323	1 955 521	322	2 118 433	341	2 290 600	348	2 199 629	286	2 005 671
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	244
161	3	2 144	11	12 492	7	12 753	8	24 902	8	24 164	4	14 974	9	33 016
33 091	910	32 081	953	33 791	1018	36 350	820	29 013	711	25 322	822	31 253	696	26 317
60 946	1221	1 917 947	1256	1 625 007	1348	2 004 624	1150	2 172 348	1060	2 340 086	1174	2 245 856	996	2 065 248
—	—	—	—	—	—	—	3	1 276	2	410	1	436	2	1 164
47 694	308	1 883 722	292	1 578 724	323	1 955 521	322	2 118 433	341	2 290 600	348	2 199 629	286	2 005 671
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	244
161	3	2 144	11	12 492	7	12 753	8	24 902	8	24 164	4	14 974	9	33 016
33 091	910	32 081	953	33 791	1018	36 350	803	28 276	706	25 078	825	31 443	687	25 907
60 946	1221	1 917 947	1256	1 625 007	1348	2 004 624	1133	2 171 611	1055	2 339 842	1177	2 246 046	987	2 064 838
—	—	—	—	—	—	—	3	1 276	2	410	1	436	2	1 164
07 874	852	5 041 751	932	5 397 273	987	5 887 648	1052	6 383 287	1111	6 754 562	1175	7 319 341	1160	7 787 428
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0	1	204	3	677
59 543	59	63 038	61	63 132	38	35 551	50	76 942	23	52 231	15	38 055	18	46 740
56 833	2191	65 426	1952	56 087	1760	41 924	1544	51 676	1747	62 831	1569	56 259	1613	63 822
—	—	—	—	—	—	—	2	6 190	1	3 233	—	—	—	—
44 250	3102	5 170 215	2945	5 516 492	2785	5 965 123	2648	6 518 095	2883	6 872 857	2760	7 413 859	2794	7 898 667
—	—	—	11	775	7	2 385	22	15 280	23	6 403	12	21 866	21	11 869
07 874	852	5 041 751	932	5 397 273	987	5 887 648	1045	6 334 250	1113	6 781 326	1176	7 325 400	1161	7 778 954
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0	1	204	3	677
59 543	59	63 038	61	63 132	38	35 551	52	78 687	22	48 786	16	41 500	18	46 740
56 833	2191	65 426	1952	56 087	1760	41 924	1544	51 624	1735	62 328	1569	55 955	1612	63 800
—	—	—	—	—	—	—	2	6 190	1	3 233	—	—	—	—
44 250	3102	5 170 215	2945	5 516 492	2785	5 965 123	2643	6 470 751	2872	6 895 673	2762	7 423 059	2794	7 890 171
—	—	—	11	775	7	2 385	22	15 280	23	6 403	12	21 866	21	11 869
35 170	1062	5 254 219	1104	5 511 885	1157	5 967 285	1083	6 070 643	1102	6 341 957	1191	7 007 637	1238	7 407 568
—	—	—	—	—	—	—	23	2 924	26	1 815	7	525	40	6 902
44 137	23	46 640	23	32 627	32	53 912	36	53 153	3	8 127	9	14 809	—	—
59 109	19685	374 852	19343	383 836	23639	376 712	15566	359 142	13871	311 134	11627	266 715	10767	244 093
—	—	—	—	—	—	—	2	6 136	5	15 813	1	3 068	2	6 466
48 416	20720	5 675 711	20470	5 928 348	24828	6 397 909	16710	6 491 998	15007	6 678 846	12835	7 292 754	12047	7 665 029
—	—	—	21	37 145	122	175 323	221	363 882	166	321 888	188	329 292	402	380 540
35 170	1062	5 254 219	1104	3 511 885	1157	5 967 285	1087	6 067 793	1097	6 356 361	1186	6 992 190	1227	7 303 404
—	—	—	—	—	—	—	21	2 348	24	2 067	7	385	38	6 505
44 137	23	46 640	23	32 627	32	53 912	36	55 562	3	8 127	6	3 661	2	7 487
59 109	19685	374 852	19343	383 836	23639	376 712	14972	355 047	13873	310 976	11622	266 481	10763	243 506
—	—	—	—	—	—	—	2	6 136	5	15 813	1	3 068	2	6 466
48 416	20720	5 675 711	20470	5 928 348	24828	6 397 909	16118	6 486 886	15002	6 693 344	12822	7 265 785	12032	7 567 368
—	—	—	21	37 145	122	175 323	215	358 421	168	311 769	185	326 314	403	381 853

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. [1]			1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Kraksaän	Aangekomen	Particuliere	Stoomschepen	a	27	186 852	23	180 913	31	235 5[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	2	12 032	3	17 920	1	7[illegible]
				b	1180	26 565	1145	27 168	1141	27 1[illegible]
		Totaal a en b			1209	225 449	1171	226 001	1173	263 5[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere	Stoomschepen	a	27	186 852	23	180 913	31	235 5[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	2	12 032	3	17 920	1	7[illegible]
				b	1221	27 240	1182	27 804	1131	27 0[illegible]
		Totaal a en b			1250	226 124	1208	226 637	1163	263 4[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
Pasoeroean	Aangekomen	Particuliere	Stoomschepen	a	184	1 285 152	203	1 494 748	179	1 300 8[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	2	5 593	3	1 646	—	—
				b	2427	59 535	2416	69 883	2546	99 7[illegible]
		Totaal a en b			2613	1 350 280	2622	1 566 277	2725	1 400 5[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere	Stoomschepen	a	184	1 285 152	203	1 494 748	179	1 300 8[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	2	5 593	3	1 646	—	—
				b	2427	59 535	2416	69 883	2546	99 7[illegible]
		Totaal a en b			2613	1 350 280	2622	1 566 277	2725	1 400 5[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
Probolinggo	Aangekomen	Particuliere	Stoomschepen	a	174	891 385	191	1 426 764	176	1 320 80[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	1	783	1	6 499	3	34[illegible]
				b	3585	100 321	3080	94 625	3182	88 62[illegible]
		Totaal a en b			3760	992 489	3272	1 527 888	3361	1 409 78[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere	Stoomschepen	a	174	891 385	191	1 426 764	176	1 320 80[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	1	783	1	6 499	3	34[illegible]
				b	3585	100 321	3080	94 625	3182	88 62[illegible]
		Totaal a en b			3760	992 489	3272	1 527 888	3361	1 409 78[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
Panaroekan	Aangekomen	Particuliere	Stoomschepen	a	139	853 146	171	1 248 417	157	1 164 56[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	16	10 510	29	2 881	25	4 56[illegible]
				b	3723	70 843	7486	76 810	4075	75 62[illegible]
		Totaal a en b			3878	934 499	7686	1 328 108	4257	1 244 75[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere	Stoomschepen	a	139	853 146	171	1 248 417	157	1 164 56[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	16	10 510	29	2 881	25	4 56[illegible]
				b	3723	70 843	7486	76 810	4075	75 62[illegible]
		Totaal a en b			3878	934 499	7686	1 328 108	4257	1 244 75[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
Banjoewangi	Aangekomen	Particuliere	Stoomschepen	a	191	607 054	244	768 403	168	780 84[illegible]
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	4	16 895	4	15 016	4	9 36[illegible]
				b	1562	35 766	1269	32440	1432	39 34[illegible]
		Totaal a en b			1757	659 715	1517	815 859	1604	829 55[illegible]
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—

…07.	1908.		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.	
M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.
235 5…	27	198 284	39	295 321	50	357 816	43	396 588	41	340 016	58	515 957	54	498 127
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7…	—	—	1	768	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 628
27 1…	1029	26 267	998	24 485	1010	24 166	953	23 838	898	22 774	888	22 781	701	17 296
263 5…	1056	224 551	1038	320 574	1060	381 982	996	420 426	939	362 790	946	538 738	756	517 051
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1 443	5	1 547
235 5…	27	198 284	39	295 321	50	357 816	43	396 588	41	340 016	58	515 957	54	498 127
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7…	—	—	1	768	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 628
27 0…	1029	26 266	981	24 274	1036	24 470	947	23 774	884	22 567	892	22 676	697	17 274
263 4…	1056	224 550	1021	320 363	1086	382 286	990	420 362	925	362 583	950	538 633	752	517 029
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1 443	5	1 547
300 8…	208	1 556 913	197	1 471 675	219	1 296 483	210	1 773 074	219	1 839 192	281	2 423 144	270	2 474 014
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1 998
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99 7…	2429	82 301	2299	55 290	2401	62 349	2423	54 448	2348	66 602	1981	57 782	1722	48 456
400 5…	2637	1 639 214	2496	1 526 965	2620	1 358 832	2633	1 827 522	2567	1 905 794	2262	2 480 926	2001	2 524 468
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	16 347	63	9 649
300 8…	208	1 556 913	197	1 471 675	219	1 296 483	210	1 773 074	219	1 839 192	281	2 423 144	269	2 465 705
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1 998
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99 7…	2429	82 301	2299	55 290	2401	62 349	2398	53 903	2375	67 210	1977	57 573	1728	48 724
400 5…	2637	1 639 214	2496	1 526 965	2620	1 358 832	2608	1 826 977	2594	1 906 402	2258	2 480 717	2006	2 516 427
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	16 347	63	9 649
320 8…	203	1 593 660	196	1 479 345	195	1 541 393	232	1 985 981	216	1 906 384	249	2 142 311	245	2 305 053
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	170	—	—	5	1 030
34…	12	3 558	5	653	—	—	—	—	—	—	1	325	—	—
88 6…	3259	100 328	2989	88 847	2999	89 625	3211	102 035	3066	98 910	2816	98 273	2537	83 017
409 78…	3474	1 697 546	3190	1 568 845	3194	1 631 018	3443	2 088 016	3283	2 005 464	3066	2 240 909	2787	2 389 100
—	—	—	9	2 385	17	8 230	35	15 621	28	48 171	40	16 538	25	4 829
320 8…	203	1 593 660	196	1 479 345	195	1 541 393	232	1 985 981	215	1 901 092	248	2 135 712	245	2 305 053
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	170	—	—	5	1 030
34…	12	3 558	5	653	—	—	—	—	—	—	1	325	—	—
88 6…	3259	100 328	2989	88 847	2999	89 625	3202	102 232	3054	98 654	2809	98 236	2531	82 876
409 78…	3474	1 697 546	3190	1 568 845	3194	1 631 018	3434	2 088 213	3270	1 999 916	3058	2 234 273	2781	2 388 959
—	—	—	9	2 385	17	8 230	35	15 621	28	48 171	40	16 538	25	4 829
164 56…	219	1 344 981	215	1 418 970	172	1 027 925	199	1 377 132	180	1 499 334	203	1 767 129	212	2 024 100
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	2 362
4 56…	21	1 959	8	894	13	1 510	—	—	—	—	1	783	—	—
75 62…	4887	78 171	2944	55 749	3840	73 480	4277	88 614	3705	79 385	3272	77 653	3143	70 985
244 75…	5127	1 425 111	3167	1 475 613	4025	1 102 915	4476	1 465 746	3885	1 578 719	3476	1 845 565	3366	2 097 447
—	—	—	6	2 269	10	3 203	21	14 135	18	10 167	81	32 395	40	7 745
164 56…	219	1 344 981	215	1 418 970	172	1 027 925	198	1 369 239	180	1 499 334	203	1 767 129	212	2 024 100
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	2 362
4 56…	21	1 959	8	894	13	1 510	—	—	—	—	1	783	—	—
75 62…	4887	78 171	2944	55 749	3840	73 480	4200	88 000	3686	77 797	3276	77 716	3128	70 398
244 75…	5127	1 425 111	3167	1 475 613	4025	1 102 915	4398	1 457 239	3866	1 577 131	3480	1 845 628	3351	2 096 860
—	—	—	6	2 269	10	3 203	21	14 135	18	10 167	81	32 395	40	7 745
780 84…	237	1 111 736	201	882 770	234	922 014	231	1 289 895	202	1 181 122	200	1 290 781	187	1 276 223
—	—	—	—	—	—	—	1	270	—	—	—	—	34	680
9 36…	8	8 655	2	300	2	10 967	2	10 722	1	3 668	—	—	—	—
39 34…	1429	33 106	1162	23 687	1161	21 278	986	22 132	1108	23 012	871	17 530	769	15 169
329 55…	1674	1 153 497	1365	906 757	1397	954 259	1220	1 323 019	1311	1 207 802	1071	1 308 311	990	1 292 072
—	—	—	28	33 216	33	41 455	35	15 030	51	31 951	25	11 770	30	9 219

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. [1]		1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Banjoewangi	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	191	607 054	244	768 403	168	780 84
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	4	16 895	4	15 016	4	9 36
			b	1562	35 766	1269	32 440	1432	39 34
		Totaal a en b		1757	659 715	1517	815 859	1604	829 55
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Tjilatjap	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	127	795 242	111	738 451	102	711 55
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	1	3 298	1	6 499	—	—
			b	—	—	—	—	—	—
		Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		128	798 540	112	744 950	102	711 55
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	127	795 242	111	738 451	102	711 55
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	1	3 298	1	6 499	—	—
			b	—	—	—	—	—	—
		Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		128	798 540	112	744 950	102	711 55
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Telokbetong	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b		†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		†	†	†	†	†	†
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b		†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		†	†	†	†	†	†
Padang	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	321	1 524 384	510	1 662 405	459	1 711 05
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	12	14 342	4	11 894	4	5 63
			b	1407	19 250	1327	18 640	1121	17 60
		Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		1740	1 557 976	1841	1 692 939	1584	1 734 29
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	323	1 532 662	511	1 664 871	455	1 692 44
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	12	14 342	4	11 894	4	5 63
			b	1395	18 844	1319	18 604	1130	18 11
		Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		1730	1 565 848	1834	1 695 369	1589	1 716 20
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Sabang	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	650	2 214 590	696	2 543 539	767	2 919 52
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	—	—	6	499	6	18
		Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		650	2 214 590	702	2 544 038	773	2 919 71
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—

1907. M³.	1908. Aantal.	1908. M³.	1909. Aantal.	1909. M³.	1910. Aantal.	1910. M³.	1911. Aantal.	1911. M³.	1912. Aantal.	1912. M³.	1913. Aantal.	1913. M³.	1914. Aantal.	1914. M³.
	37	1 111 736	201	882 770	234	922 014	231	1 289 895	202	1 181 122	200	1 290 781	186	1 267 941
	—	—	—	—	—	—	1	270	—	—	—	—	33	660
780 84…	8	8 655	2	300	2	10 967	2	10 722	1	3 668	—	—	—	—
— 9 36…	429	33 106	1162	23 687	1161	21 278	970	21 955	1135	22 606	884	17 869	764	14 937
89 34…	574	1 153 497	1365	906 757	1397	954 259	1204	1 322 842	1338	1 208 396	1084	1 308 650	983	1 283 538
829 5… —		—	28	33 216	33	41 455	35	15 030	51	31 951	25	11 770	30	9 219
	135	998 611	144	1 004 161	150	1,036 887	155	1 048 587	154	1 140 293	164	1 305 191	151	1 257 014
711 5…	—	—	—	—	—	—	—	—	117	6 201	158	8 347	201	12 074
—	1	3 538	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	2	6 244	—	—	6	19 068	9	28 437
—	136	1 002 149	144	1 004 161	150	1 036 887	157	1 054 831	271	1 146 494	328	1 332 606	361	1 297 525
711 5… —	—	—	—	—	2	996	1	5 084	—	—	3	1 688	3	4 840
	135	998 611	144	1 004 161	150	1 036 887	155	1 048 587	152	1 119 594	163	1 296 310	148	1 227 222
711 5…	—	—	—	—	—	—	—	—	116	6 148	158	8 347	201	12 032
—	1	3 538	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	2	6 244	—	—	6	19 068	9	28 437
—	136	1 002 149	144	1 004 161	150	1 036 887	157	1 054 831	268	1 125 742	327	1 323 725	358	1 267 691
711 5…	—	—	—	—	2	996	1	5 084	—	—	2	1 610	3	4 840
—	†	†	†	†	210	471 667	199	445 693	231	548 022	249	711 579	291	867 727
†	†	†	†	†	—	—	—	—	1	46	9	447	18	572
†	†	†	†	†	—	—	—	—	3	1 572	—	—	2	1 334
†	†	†	†	†	245	6 264	324	9 905	218	6 446	208	7 952	222	6 442
†	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	1	3 233	8	25 204
†	†	†	†	†	455	477 931	523	455 598	453	556 086	467	723 211	541	901 279
†	†	†	†	†	2	5 750	3	6 876	13	10 315	11	22 630	12	6 773
†	†	†	†	†	210	471 667	199	445 693	231	548 022	248	709 410	289	853 803
†	†	†	†	†	—	—	—	—	1	46	9	447	18	572
†	†	†	†	†	—	—	—	—	3	1 572	—	—	1	810
†	†	†	†	†	245	6 264	324	9 905	206	5 906	206	7 864	206	5 361
†	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	1	3 233	8	25 204
†	†	†	†	†	455	477 931	523	455 598	441	555 546	464	720 954	522	885 750
†	†	†	†	†	2	5 750	3	6 876	13	10 315	11	22 630	12	6 773
	537	1 846 491	503	2 049 198	511	2,347 863	403	2 563 303	420	2 805 084	428	2 946 044	414	2 913 593
711 05…	—	—	—	—	—	—	153	3 483	181	5 028	375	14 181	348	12.641
—	6	9 030	6	1 140	3	4 833	4	6 203	3	4 337	—	—	4	6 910
5 6…	1871	22 547	1127	18 898	1077	16 994	1075	19 887	1239	24 645	1195	26 598	1272	28 902
17 6…	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3 233
—	1914	1 878 068	1636	2 069 236	1591	2 369 690	1635	2 592 876	1843	2 839 094	1998	2 986 823	2039	2 965 279
734 2…	—	—	69	43 245	55	52 672	74	60 819	58	40 103	73	64 728	86	131 765
—	534	1 859 462	504	2 053 090	507	2 337 938	406	2 575 478	419	2 797 117	426	2 934 690	409	2 846 776
692 44…	—	—	—	—	—	—	153	3 483	180	4 900	376	14 374	347	12 576
—	6	9 030	6	1 140	2	4 608	4	6 428	3	4 378	1	1 694	3	5 214
5 6…	1871	22 547	1127	18 898	1077	16 994	1061	19 624	1219	24 191	1195	26 711	1286	29 112
18 11…	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3 233
—	1911	1 891 039	1637	2 073 128	1586	2 359 540	1624	2 605 013	1821	2 830 586	1998	2 977 469	2046	2 896 911
1 716 2…	—	—	69	43 245	55	52 672	73	60 119	58	40 103	71	63 463	86	131 737
—	794	3 428 568	843	3 841 327	890	4 337 437	764	4 734 215	854	5 471 559	909	5 844 464	733	4 843 155
2 919 5…	—	—	—	—	—	—	151	29 477	160	29 519	152	29 244	146	28 460
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18…	—	—	—	—	—	—	—	—	2	6 335	—	—	—	—
—	794	3 428 568	843	3 841 327	890	4 337 437	915	4 763 692	1016	5 507 413	1061	5 873 708	879	4 871 615
2 919 7… —	—	—	—	—	79	111 710	132	287 947	106	96 788	123	132 347	132	156 075

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. [1]		1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Sabang	Vertrokken . .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	650	2 214 590	696	2 543 539	767	2 919 5
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	—	—	6	499	6	18
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en	b	650	2 214 590	702	2 544 038	773	2 919 7
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
Oelee Lheuë	Aangekomen .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	404	638 268	407	549 458	380	405 0
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	89	200	34	100	50	15
		Totaal a en	b	493	638 468	441	549 558	430	405 15
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken . .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	404	638 268	407	549 458	380	405 0
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	89	200	34	100	50	15
		Totaal a en	b	493	638 468	441	549 558	430	405 15
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
Poeloe Sembilang . .	Aangekomen .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	167	591 982	190	740 618	231	976 28
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	1	224	—	—	—	—
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en	b	168	592 206	190	740 618	231	976 28
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken . .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	167	591 982	190	740 618	231	976 28
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	1	224	—	—	—	—
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en	b	168	592 206	190	740 618	231	976 28
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
Belawan Deli . . .	Aangekomen .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	1417	606 859	1263	632 890	1074	681 93
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	197	30 307	245	39 014	441	66 96
			b	1544	131 604	1406	114 023	1679	127 14
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en	b	3158	768 770	2914	785 927	3194	876 04
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken . .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	1417	606 859	1263	632 890	1074	681 93
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	197	30 307	245	39 014	441	66 96
			b	1544	131 604	1406	114 023	1679	127 14
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en	b	3158	768 770	2914	785 927	3194	876 04
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
Sambo	Aangekomen .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en	b	†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		†	†	†	†	†	†

…07.	1908.		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.	
M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.
919 5…	794	3 428 568	843	3 841 327	889	4 337 238	758	4 703 373	852	5 460 223	912	5 855 001	718	4 696 060
—	—	—	—	—	—	—	151	29 477	160	29 715	152	29 246	144	28 458
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1…	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	6 335	—	—	—	—
919 7…	794	3 428 568	843	3 841 327	889	4 337 238	909	4 732 850	1014	5 496 273	1064	5 884 247	862	4 724 518
—	—	—	—	—	79	111 710	130	280 622	104	96 911	123	127 137	134	162 099
405 0…	387	382 185	416	509 147	410	530 265	231	486 409	233	494 252	240	547 315	240	628 224
—	—	—	—	—	—	—	149	29 651	148	29 452	144	28 656	142	28 158
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1…	—	—	56	250	3	529	6	619	8	824	12	1 276	9	1 369
405 1…	387	382 185	472	509 397	413	530 794	386	516 679	389	524 528	396	577 247	391	657 751
—	—	—	14	15 004	11	4 033	39	109 407	91	65 981	146	99 714	133	81 592
405 0…	387	382 185	416	509 147	410	530 265	231	486 409	233	494 252	240	547 315	240	628 224
—	—	—	—	—	—	—	149	29 651	148	29 452	144	28 656	142	28 158
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15…	—	—	56	250	3	529	6	619	8	824	12	1 276	9	1 369
405 15…	387	382 185	472	509 397	413	530 794	386	516 679	389	524 528	396	577 247	391	657 751
—	—	—	14	15 004	11	4 033	39	109 407	89	64 809	144	98 542	133	81 592
976 28…	200	828 666	199	639 343	333	1 131 025	709	1 216 144	190	699 760	192	659 510	217	575 389
—	—	—	—	—	—	—	187	9 813	400	18 925	154	7 119	1151	57 214
—	2	10 320	1	2 433	2	6 470	30	25 315	74	46 162	6	3 014	28	15 036
—	6	1 145	6	984	10	1 069	942	106 084	700	79 771	544	36 452	1431	86 655
—	—	—	6	2 724	3	3 150	17	53 689	21	70 935	11	34 961	6	18 937
976 28…	208	840 131	212	645 484	348	1 141 714	1885	1 411 045	1385	915 553	907	741 056	2833	753 231
—	—	—	—	—	—	—	5	3 091	3	2 012	4	2 026	2	1 328
976 28…	200	828 666	199	639 343	333	1 131 025	709	1 222 339	191	702 215	194	665 277	216	572 148
—	—	—	—	—	—	—	187	9 813	400	18 925	154	7 119	1147	56 844
—	2	10 320	1	2 433	2	6 470	30	25 315	74	46 162	6	3 014	28	15 036
—	6	1 145	6	984	10	1 069	940	105 410	696	79 842	544	36 776	1420	85 555
—	—	—	6	2 724	3	3 150	17	53 689	21	70 935	11	34 961	6	18 937
976 28…	208	840 131	212	645 484	348	1 141 714	1883	1 416 566	1382	918 079	909	747 147	2817	748 520
—	—	—	—	—	—	—	5	3 091	3	2 012	4	2 026	2	1 328
681 93…	717	659 949	778	781 496	1003	810 147	672	836 270	696	892 446	773	980 704	757	1 043 181
—	—	—	—	—	—	—	474	23 852	573	37 109	567	31 354	444	19 799
66 96…	510	80 157	404	61 182	382	53 070	45	16 061	54	20 326	39	14 170	36	13 387
27 14…	1317	96 727	1099	81 919	1258	102 197	1838	168 538	2021	189 508	2220	213 441	1903	176 089
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1 752
876 04…	2544	836 833	2281	924 597	2643	965 414	3029	1 044 721	3344	1 139 389	3599	1 239 669	3144	1 254 207
—	—	—	12	7 333	9	5 407	38	16 168	26	17 515	16	10 557	20	25 008
681 93…	717	659 949	778	781 496	1003	810 147	669	836 191	695	889 059	773	980 055	754	1 040 546
—	—	—	—	—	—	—	474	23 852	574	37 128	570	31 648	443	19 727
66 96…	510	80 157	404	61 182	382	53 070	45	16 061	54	20 326	37	13 357	34	12 724
27 14…	1317	96 727	1099	81 919	1250	100 996	1846	169 739	2010	187 949	2212	212 138	1889	174 448
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	922
876 04…	2544	836 833	2281	924 597	2635	964 213	3034	1 045 843	3333	1 134 462	3592	1 237 198	3122	1 248 367
—	—	—	12	7 333	9	5 407	38	16 168	26	17 515	16	10 557	19	24 948
†	841	868 421	1480	1 086 941	2042	1 376 988	923	1 222 594	464	1 366 061	287	1 004 293	365	1 059 317
†	—	—	—	—	—	—	1598	339 458	2317	168 389	1858	122 737	2506	163 610
†	—	—	20	44 182	22	68 545	6	10 269	30	13 937	11	5 781	6	2 165
†	275	46 589	494	88 925	663	119 191	747	138 776	942	175 652	1144	218 611	1980	266 428
†	—	—	—	—	—	—	20	62 076	28	87 094	25	78 704	37	115 861
†	1116	915 010	1994	1 220 048	2727	1 564 724	3294	1 773 173	3781	1 811 133	3325	1 430 126	4894	1 607 381
†	—	—	9	4 586	42	6 749	63	15 512	73	15 804	66	19 744	140	20 891

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. [1]		1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Sambo	Vertrokken. .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Zeilschepen . . .	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en	b	†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		†	†	†	†	†	†
Palembang	Aangekomen .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	564	706 316	592	881 564	561	908 759
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	26	13 728	46	19 162	37	14 192
			b	456	15 787	438	16 933	566	18 756
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en	b	1046	735 831	1076	917 659	1164	941 707
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken. .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	564	706 316	592	881 564	561	908 759
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen . . .	a	26	13 728	46	19 162	37	14 192
			b	456	15 787	438	16 933	566	18 756
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en	b	1046	735 831	1076	917 659	1164	941 707
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
Muntok	Aangekomen .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	240	394 351	317	424 162	338	492 703
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	77	12 219	67	12 204	51	9 911
			b	621	17 318	542	13 652	479	11 723
		Totaal a en	b	938	423 888	926	450 018	868	514 337
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken. .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	240	394 351	317	424 162	338	492 703
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	77	12 219	67	12 204	51	9 911
			b	621	17 318	542	13 652	479	11 723
		Totaal a en	b	938	423 888	926	450 018	868	514 337
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
Tandjoengpandan . .	Aangekomen .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	387	311 251	346	330 625	285	448 876
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	422	9 700	398	10 736	409	10 642
		Totaal a en	b	809	320 951	744	341 361	694	459 518
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken. .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	387	311 251	346	330 625	285	448 876
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	422	9 700	398	10 736	409	10 642
		Totaal a en	b	809	320 951	744	341 361	694	459 518
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—
Bandjermasin. . . .	Aangekomen .	Particuliere Stoomschepen . . .	a	266	432 210	271	445 070	313	482 410
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	47	11 519	58	13 421	61	17 635
			b	537	10 919	447	10 708	431	9 531
		Totaal a en	b	850	454 648	776	469 199	805	509 576
		Oorlogs- en andere gouv. schepen . .		—	—	—	—	—	—

…M³.	1908. Aantal.	1908. M³.	1909. Aantal.	1909. M³.	1910. Aantal.	1910. M³.	1911. Aantal.	1911. M³.	1912. Aantal.	1912. M³.	1913. Aantal.	1913. M³.	1914. Aantal.	1914. M³.
†	841	868 421	1480	1 086 941	2037	1 364 590	926	1 231 683	466	1 382 661	285	997 595	367	1 068 017
†	—	—	—	—	—	—	1595	323 324	2317	168 433	1856	122 324	2506	163 765
†	—	—	20	44 182	22	68 545	6	10 269	30	13 937	11	5 781	6	2 165
†	275	46 589	491	87 599	663	119 191	751	139 492	943	175 873	1133	216 522	1976	267 058
†	—	—	—	—	—	—	20	62 076	28	87 094	25	78 704	36	112 793
†	1116	915 010	1991	1 218 722	2727	1 552 326	3298	1 766 844	3784	1 827 998	3310	1 420 926	4891	1 613 798
†	—	—	9	4 586	42	6 749	63	15 512	73	15 804	66	19 744	139	20 841
8 759	555	894 304	544	866 919	598	911 922	415	974 439	395	912 845	347	836 028	351	854 661
—	—	—	—	—	—	—	159	13 041	187	10 424	226	8 556	215	8 875
4 192	63	12 915	104	59 818	140	132 063	93	24 245	31	24 950	43	34 305	18	25 231
8 750	445	18 268	394	14 331	371	13 887	299	11 724	366	24 029	396	24 862	368	26 653
—	—	—	—	—	—	—	36	111 261	36	111 108	43	135 389	57	178 904
1 707	1063	925 487	1042	941 068	1109	1 057 872	1002	1 134 710	1015	1 083 356	1055	1 039 140	1009	1 094 324
—	—	—	5	2 638	14	8 621	10	4 968	6	2 869	10	8 794	15	6,184
8 759	555	894 304	544	866 919	594	910 459	419	972 976	394	911 625	345	835 717	354	858 983
—	—	—	—	—	—	—	159	13 041	182	10 096	227	8 648	214	8 798
4 192	63	12 915	104	59 818	140	132 063	89	26 468	31	24 664	43	33 548	17	24 421
8 756	445	18 268	394	14 331	371	13 887	298	11 458	364	24 509	383	23 876	369	26 448
—	—	—	—	—	—	—	37	114 494	36	111 108	43	135 389	57	178 904
1 707	1063	925 487	1042	941 068	1105	1 056 409	1002	1 138 437	1007	1 082 002	1041	1 037 178	1011	1 097 554
—	—	—	5	2 638	14	8 621	10	4 968	6	2 869	10	8 794	14	6 150
2 703	379	646 708	354	767 506	320	852 495	299	895 572	304	924 381	291	879 755	328	1 035 127
—	—	—	—	—	—	—	1	75	1	100	7	738	3	199
9 911	112	16 874	109	15 875	74	20 888	3	7 234	2	7 487	8	16 469	9	15 760
1 723	359	6 175	347	6 883	319	6 185	405	17 000	288	9 235	217	6 139	173	4 161
4 337	850	669 757	810	790 264	713	879 568	708	919 881	595	941 203	523	903 101	513	1 035 247
—	—	—	21	10 574	16	17 667	13	7 895	7	5 737	10	8 870	13	13 466
2 703	379	646 708	354	767 506	320	852 495	299	895 572	304	924 381	291	879 755	328	1 035 127
—	—	—	—	—	—	—	1	75	1	100	6	638	4	299
9 911	112	16 874	109	15 875	74	20 888	3	7 234	2	7 487	8	16 469	9	15 760
1 723	359	6 175	347	6 883	319	6 185	405	17 000	281	8 635	217	6 139	172	4 140
4 337	850	669 757	810	790 264	713	879 568	708	919 881	588	940 603	522	903 001	513	1 055 326
—	—	—	21	10 574	16	17 667	13	7'895	7	5 737	10	8 870	13	13 466
8 876	333	499 499	194	570 513	187	593 570	219	663 358	228	740 849	203	751 665	248	967 988
—	—	—	—	—	—	—	14	1 714	3	300	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1	810	5	13 734	—	—	2	906
0 642	289	7 702	292	8,956	265	8 265	281	8 131	214	6 181	160	4 578	127	3 049
9 518	622	507 201	486	579 469	452	601 835	515	674 013	450	761 064	363	756 243	377	971 943
—	—	—	—	—	—	—	7	2 905	9	5 202	6	4 307	10	7 387
8 876	333	499 499	194	570 513	187	593 570	219	663 358	228	740 849	203	751 665	248	967 989
—	—	—	—	—	—	—	14	1 714	3	300	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1	810	3	8 461	—	—	2	906
0 642	289	7 702	292	8 956	265	8 265	281	8 131	211	6 016	165	4 725	125	2 965
9 518	622	507 201	486	579 469	452	601 835	515	674 013	445	755 626	368	756 390	375	971 859
—	—	—	—	—	—	—	7	2 905	9	5 202	6	4 307	10	7 387
2 410	276	467 127	267	488 909	321	493 627	279	512 254	287	508 440	301	574 778	307	610 384
—	—	—	—	—	—	—	34	6 002	52	10 431	50	9 519	65	12 666
7 635	65	15 852	44	7 937	54	10 172	6	2 300	—	—	—	—	4	5 667
0 531	488	10 442	526	10 751	495	11 478	527	19 648	475	16 849	573	18 195	535	18 284
0 576	829	493 421	837	507 597	870	515 277	846	540 204	814	535 720	924	602 492	911	647 001
—	—	—	13	8 348	11	8 564	19	9 464	40	10 573	28	9 275	19	5 336

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. 1)		1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Bandjermasin	Vertrokken	Particuliere Stoomschepen	a	266	432 210	271	445 070	313	482 410
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	47	11 519	58	13 421	61	17 635
			b	537	10 919	447	10 708	431	9 531
		Totaal a en b		850	454 648	776	469 199	805	509 570
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Stagen	Aangekomen	Particuliere Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b		†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		†	†	†	†	†	†
	Vertrokken	Particuliere Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b		†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		†	†	†	†	†	†
Balikpapan	Aangekomen	Particuliere Stoomschepen	a	1182	1 341 412	1159	1 338 715	1459	1 498 969
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	1	1 210
			b	134	2 222	113	1 385	134	2 066
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		1316	1 343 634	1272	1 340 100	1594	1 502 245
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere Stoomschepen	a	1182	1 341 412	1159	1 338 715	1459	1 498 969
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	1	1 210
			b	134	2 222	113	1 385	134	2 066
		Particuliere Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		1316	1 343 634	1272	1 340 100	1594	1 502 245
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Moearadjawa	Aangekomen	Particuliere Stoomschepen	a	1248	849 748	1134	818 642	1224	835 814
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	1	102
			b	62	1 500	36	759	31	5 502
		Totaal a en b		1310	851 248	1170	819 401	1256	841 418
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere Stoomschepen	a	1248	849 748	1134	818 642	1224	835 814
			b	—	—	—	—	—	—
		Particuliere Zeilschepen	a	—	—	—	—	1	102
			b	62	1 500	36	759	31	5 502
		Totaal a en b		1310	851 248	1170	819 401	1256	841 418
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Samarinda	Aangekomen	Particuliere Stoomschepen	a	†	zie Moearadjawa		†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Particuliere Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b		†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		†	†	†	†	†	†

1908. Aantal.	1908. M³.	1909. Aantal.	1909. M³.	1910. Aantal.	1910. M³.	1911. Aantal.	1911. M³.	1912. Aantal.	1912. M³.	1913. Aantal.	1913. M³.	1914. Aantal.	1914. M³.
276	467 127	267	488 909	321	493 627	276	509 239	289	511 886	304	577 143	304	604 665
—	—	—	—	—	—	34	6 002	55	10 748	52	9 930	65	12 651
65	15 852	44	7 937	54	10 172	6	2 300	—	—	—	—	4	5 667
488	10 442	526	10 751	475	11 268	528	19 419	494	17 287	572	19 219	535	18 136
829	493 421	837	507 597	850	515 067	844	536 960	838	539 921	928	606 292	908	641 119
—	—	13	8 348	11	8 564	19	9 464	40	10 573	27	8 746	20	5 865
†	†	165	483 892	193	649 903	190	597 620	244	876 910	250	927 971	235	825 887
†	†	—	—	—	—	2	2	2	2	3	669	4	499
†	†	1	1 567	4	5 597	1	2 852	4	10 882	4	6 391	—	—
†	†	6	74	—	—	—	—	10	139	13	188	14	251
†	†	—	—	—	—	—	—	1	3 103	1	3 203	—	—
†	†	172	485 533	197	655 500	193	600 474	261	891 036	271	983 422	253	826 637
†	†	40	134 183	10	9 038	4	3 968	30	2 845	32	2 935	10	10 022
†	†	165	483 892	192	647 105	191	600 418	244	876 910	250	972 971	234	820 529
†	†	—	—	—	—	2	2	2	2	3	669	4	499
†	†	1	1 567	4	5 597	1	2 851	4	10 882	4	6 391	—	—
†	†	6	74	—	—	—	—	10	139	13	188	14	251
†	†	—	—	—	—	—	—	1	3 103	1	3 203	—	—
†	†	172	485 533	196	652 702	194	603 271	261	891 036	271	983 422	252	821 279
†	†	40	134 183	10	9 038	4	3 968	29	2 761	32	2 935	10	10 022
1351	1 647 424	926	1 257 121	855	1 348 819	406	1 400 978	503	1 373 174	478	1 459 786	445	1 467 131
—	—	—	—	—	—	520	73 326	427	23 497	285	17 358	334	23 746
1	1 210	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 628	—	—
145	3 131	178	5 485	165	7 115	119	4 652	135	6 735	180	11 461	164	11 614
—	—	151	467 390	273	875 624	306	989 992	212	680 690	110	363 660	102	347 106
1497	1 651 765	1255	1 729 996	1293	2 231 558	1351	2 468 948	1277	2 084 096	1054	1 853 893	1045	1 849 597
—	—	17	10 592	16	13 061	23	17 600	19	12 957	18	6 537	20	16 694
1351	1 647 424	926	1 257 121	850	1 318 899	409	1 419 296	505	1 384 776	477	1 452 437	446	1 474 422
—	—	—	—	—	—	520	73 326	421	22 958	286	17 411	335	23 767
1	1 210	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 628	—	—
145	3 131	178	5 485	160	6 415	122	4 715	129	6 024	181	11 226	161	11 255
—	—	151	467 390	273	875 624	306	989 992	211	677 288	111	367 063	102	347 106
1497	1 651 765	1255	1 729 996	1283	2 200 938	1357	2 487 329	1266	2 091 046	1056	1 849 765	1044	1 856 550
—	—	17	10 592	16	13 061	23	17 600	19	12 957	18	6 537	20	16 694
1276	872 792	1019	958 840	zie Samarinda		†	†	†	†	†	†	†	†
—	—	—	—	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
—	—	—	—	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
48	1 378	57	2 267	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
1324	874 170	1076	961 107	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
—	—	32	14 564	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
1276	872 792	1019	978 840	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
—	—	—	—	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
—	—	—	—	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
48	1 378	57	2 267	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
1324	874 170	1076	961 107	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
—	—	32	14 564	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	765	427 595	500	453 924	392	407 608	366	494 042	302	470 580
†	†	†	†	—	—	302	421	438	28 652	324	24 636	318	22 476
†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
†	†	†	†	61	2 873	61	3 254	64	4 562	97	8 427	78	5 969
†	†	†	†	268	855 998	302	977 421	200	612 143	108	357 290	100	340 300
†	†	†	†	1094	1 286 466	1165	1 435 020	1094	1 052 965	895	884 395	798	839 325
†	†	†	†	46	22 091	53	22 240	35	12 958	43	15 310	37	15 564

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. [1]		1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Samarinda	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
			b	†	†	†	†	†	†
		Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b		†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		†	†	†	†	†	†
Menado	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	141	473 121	139	478 764	132	450 175
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	2	3 033	1	872	1	1 532
			b	297	3 496	282	3 462	258	3 178
		Totaal a en b		440	479 650	422	478 098	391	454 885
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	141	473 121	139	473 764	132	450 175
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	2	3 033	1	872	1	1 532
			b	297	3 496	282	3 462	258	3 178
		Totaal a en b		440	479 650	422	478 098	391	454 885
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Gorontalo	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	112	312 358	127	357 289	137	484 385
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	78	20 083	63	18 181	66	21 942
			b	80	1 413	51	1 244	78	2 590
		Totaal a en b		270	333 854	241	376 714	281	508 917
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	112	312 358	127	357 289	137	484 385
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	78	20 083	63	18 181	66	21 942
			b	80	1 413	51	1 244	78	2 590
		Totaal a en b		270	333 854	241	376 714	281	508 917
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Makasser	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	519	1 460 639	511	1 562 161	507	1 491 035
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	4	7 000	2	1 489	1	1 532
			b	1529	32 882	2222	44 200	2961	58 204
		Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		2052	1 500 521	2735	1 607 850	3469	1 550 771
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere: Stoomschepen	a	519	1 460 639	511	1 562 161	507	1 491 03[illegible]
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	4	7 000	2	1 489	1	1 53[illegible]
			b	1529	32 882	2222	44 200	2961	58 204
		Lichters	a	—	—	—	—	—	—
		Totaal a en b		2052	1 500 521	2735	1 607 850	3469	1 550 771
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—
Amboina	Aangekomen	Particuliere: Stoomschepen	a	80	256 325	82	301 627	85	305 71[illegible]
			b	—	—	—	—	—	—
		Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
			b	317	6 707	350	6 851	418	6 89[illegible]
		Totaal a en b		397	263 032	432	308 478	503	312 608
		Oorlogs- en andere gouv. schepen		—	—	—	—	—	—

	1908.		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.	
M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.
†	†	†	†	†	765	427 595	498	452 681	392	408 128	366	494 042	301	468 291
†	†	†	†	†	—	—	302	421	438	28 731	323	24 554	318	22 604
†	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
†	†	†	†	†	61	2 873	59	3 136	61	4 310	98	8 473	79	5 930
†	†	†	†	†	267	852 876	303	980 543	200	612 143	108	356 989	100	340 300
†	†	†	†	†	1093	1 283 344	1162	1 436 781	1091	1 053 312	895	884 058	798	837 125
†	†	†	†	†	44	21 697	52	22 177	36	13 016	41	14 460	39	16 419
50 175	159	556 306	150	562 080	160	593 318	137	561 123	142	662 780	139	693 300	135	719 540
—	—	—	—	—	—	—	1	285	—	—	1	258	1	258
1 532	1	1 293	3	8 800	2	6 406	3	5 780	1	2 819	—	—	—	—
3 178	265	3 558	228	68 951	256	3 233	82	2 937	73	1 260	40	838	58	1 151
54 885	425	561 157	381	639 831	418	602 957	223	570 125	216	666 859	180	694 396	194	720 949
—	—	—	10	6 793	25	32 960	49	32 755	9	10 601	8	23 627	16	17 400
50 175	159	556 306	150	562 080	160	593 318	137	561 123	142	662 780	139	693 300	135	719 540
—	—	—	—	—	—	—	1	285	—	—	1	258	1	258
1 532	1	1 293	3	8 800	2	6 406	3	5 780	1	2 819	—	—	—	—
3 178	265	3 558	228	68 951	256	3 233	82	2 937	74	1 273	40	838	58	1 151
54 885	425	561 157	381	639 831	418	602 957	223	570 125	217	666 872	180	694 396	194	720 949
—	—	—	10	6 793	25	32 960	48	32 395	9	10 601	8	23 627	16	17 400
34 385	106	376 888	126	400 084	143	428 542	98	422 761	96	484 113	96	504 215	91	471 844
—	—	—	—	—	—	—	36	9 288	39	10 062	34	8 772	36	9 288
21 942	61	18 948	48	23 645	31	21 804	3	5 780	6	12 906	—	—	—	—
2 590	70	2 003	51	1 370	38	902	30	5 118	13	1 740	12	1 860	13	1 864
08 917	237	397 839	225	425 099	212	451 248	167	442 947	154	508 821	142	514 847	140	482 996
—	—	—	5	2 624	2	3 112	9	3 011	11	5 340	3	1 260	5	5 670
34 385	106	376 888	126	400 084	143	428 542	97	419 978	96	484 113	96	504 215	91	471 844
—	—	—	—	—	—	—	36	9 288	39	10 062	34	8 772	36	9 288
21 942	61	18 948	48	23 645	31	21 804	1	1 087	6	12 906	—	—	—	—
2 590	70	2 003	51	1 370	38	902	29	4 799	12	1 451	12	1 860	13	1 864
08 917	237	397 839	225	425 099	212	451 248	163	435 152	153	508 582	142	514 847	140	482 996
—	—	—	5	2 624	2	3 112	9	3 011	11	5 340	3	1 260	5	5 670
91 035	512	1 956 047	476	2 138 324	497	2 268 718	476	2 239 168	491	2 376 510	549	2 874 018	545	2 680 549
—	—	—	—	—	—	—	8	304	26	1 155	10	424	9	484
1 532	1	1 293	2	10 802	5	13 162	1	1 087	—	—	—	—	—	—
58 204	3627	65 507	3358	61 153	2995	55 017	2759	55 788	2746	52 874	2925	61 007	2582	51 753
—	—	—	—	—	—	—	1	3 122	2	6 244	2	6 636	1	3 403
50 771	4140	2 022 847	3836	2 210 279	3497	2 336 897	3245	2 299 469	3265	2 436 783	3486	2 942 085	3137	2 736 189
—	—	—	88	73 821	93	84 463	74	66 917	89	66 529	75	89 817	93	58 390
91 035	512	1 956 047	476	2 138 324	496	2 244 441	477	2 263 445	489	2 367 461	541	2 817 023	542	2 684 046
—	—	—	—	—	—	—	8	304	25	1 117	9	396	8	465
1 532	1	1 293	2	10 802	5	13 162	1	1 087	—	—	—	—	—	—
58 204	3627	65 507	3358	61 153	2974	54 658	2780	56 147	2735	52 734	2929	60 953	2583	51 801
—	—	—	—	—	—	—	1	3 122	2	6 244	2	6 636	1	3 403
50 771	4140	2 022 847	3836	2 210 279	3475	2 312 261	3267	2 324 105	3251	2 427 556	3481	2 885 008	3134	2 739 715
—	—	—	88	73 821	93	84 463	71	65 777	87	64 296	73	88 995	92	56 216
05 71	90	312 615	94	352 417	104	413 665	105	409 964	109	428 148	99	420 641	104	487 854
—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	480	44	1 079	64	3 117
—	—	—	—	—	1	5 151	3	7 515	—	—	—	—	—	—
6 890	909	6 840	548	6 875	712	8 452	397	6 833	422	6 943	494	8 878	428	8 078
2 608	599	319 455	642	359 292	817	427 268	505	424 312	551	435 571	637	430 598	596	499 049
—	—	—	14	18 313	29	28 241	72	45 308	25	30 137	80	72 613	96	96 888

HAVENS.	AANKOMST OF VERTREK.	SOORT DER SCHEPEN. [1]			1905. Aantal.	1905. M³.	1906. Aantal.	1906. M³.	1907. Aantal.	1907. M³.
Amboina	Vertrokken	Particuliere	Stoomschepen	a	80	256 325	82	301 627	85	305 718
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	—	—	—	—	—	—
				b	317	6 707	350	6 851	418	6 890
		Totaal a en b			397	263 032	432	308 478	503	312 608
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
Singaradja	Aangekomen	Particuliere	Stoomschepen	a	334	766 866	373	775 177	351	802 788
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	1	762	—	—	1	113
				b	3164	53 053	2684	47 257	1905	44 791
		Totaal a en b			3499	820 681	3057	822 434	2257	847 692
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere	Stoomschepen	a	334	766 866	373	775 177	351	802 788
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	1	762	—	—	1	113
				b	3164	53 053	2684	47 257	1905	44 791
		Totaal a en b			3499	820 681	3057	822 434	2257	847 692
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
Ampenan	Aangekomen	Particuliere	Stoomschepen	a	147	262 956	169	190 658	180	430 526
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	35	3 890	32	3 203	49	4 081
				b	283	5 523	301	7 106	273	5 747
		Totaal a en b			465	272 369	502	200 967	502	440 354
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
	Vertrokken	Particuliere	Stoomschepen	a	147	262 956	169	190 658	180	430 526
				b	—	—	—	—	—	—
			Zeilschepen	a	35	3 890	32	3 203	49	4 081
				b	283	5 523	301	7 106	273	5 747
		Totaal a en b			465	272 369	502	200 967	502	440 354
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			—	—	—	—	—	—
Andere havens samen	Aangekomen	Particuliere	Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
				b	†	†	†	†	†	†
			Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
				b	†	†	†	†	†	†
			Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b			†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			†	†	†	†	†	†
	Vertrokken	Particuliere	Stoomschepen	a	†	†	†	†	†	†
				b	†	†	†	†	†	†
			Zeilschepen	a	†	†	†	†	†	†
				b	†	†	†	†	†	†
			Lichters	a	†	†	†	†	†	†
		Totaal a en b			†	†	†	†	†	†
		Oorlogs- en andere gouv. schepen			†	†	†	†	†	†

1908.		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.		1914.	
Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.	Aantal.	M³.
90	312 615	94	352 417	104	413 665	105	409 964	109	428 148	99	420 641	99	463 641
—	—	—	—	—	—	—	—	20	480	42	1 003	64	3 117
—	—	—	—	1	5 151	3	7 515	—	—	—	—	—	—
509	6 840	548	6 875	712	8 452	397	6 833	422	6 943	479	8 663	420	7 977
599	319 455	642	359 292	817	427 268	505	424 312	551	435 571	620	430 307	583	474 735
—	—	14	18 313	29	28 241	72	45 308	25	30 137	77	68 141	93	93 010
479	999 206	436	696 898	420	1 010 040	300	864 690	308	982 379	296	985 343	244	794 413
—	—	—	—	—	—	63	16 760	25	6 750	—	—	—	—
164	13 767	1	353	1	124	—	—	—	—	1	315	—	—
1336	28 336	1699	36 424	2047	33 341	1786	37 079	1561	33 621	1424	33 967	1316	32 332
1979	1 041 309	2136	733 675	2468	1 043 505	2149	918 529	1894	1 022 750	1721	1 019 625	1560	826 745
—	—	36	25 062	40	33 097	41	16 278	30	16 217	17	11 729	9	6 952
479	999 206	436	696 898	420	1 010 040	300	864 690	308	982 379	296	985 343	244	794 413
—	—	—	—	—	—	63	16 760	25	6 750	—	—	—	—
164	13 767	1	353	1	124	—	—	—	—	1	315	—	—
1336	28 336	1699	36 424	2047	33 341	1763	36 410	1534	33 088	1437	34 197	1332	32 649
1979	1 041 309	2136	733 675	2468	1 043 505	2126	917 860	1867	1 022 217	1734	1 019 855	1576	827 062
—	—	36	25 062	40	33 097	41	16 278	30	16 217	17	11 729	10	10 182
254	629 942	211	500 749	206	626 791	175	586 891	219	799 314	171	647 096	157	621 628
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	2 982	—	—	3	242	—	—	2	1 098	1	315	1	315
283	6 811	294	10 395	254	7 686	209	8 791	207	6 507	352	9 945	460	13 847
565	639 735	505	511 144	463	634 719	384	595 682	428	806 919	524	657 356	618	635 790
—	—	19	33 970	40	317 265	30	52 289	35	57 359	60	110 406	50	91 495
254	629 942	211	500 749	206	626 791	175	586 891	219	799 314	171	647 096	157	621 628
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	2 982	—	—	3	242	—	—	2	1 098	1	315	1	315
283	6 811	294	10 395	254	7 686	209	8 791	200	6 365	352	9 974	460	13 798
565	639 735	505	511 144	463	634 719	384	595 682	421	806 777	524	657 385	618	635 741
—	—	19	33 970	40	317 265	30	52 289	35	57 359	60	110 406	50	91 495
†	†	†	†	†	†	6119	16 722 977	7901	19 669 999	8098	20 677 967	8413	21 567 819
†	†	†	†	†	†	6335	417 299	5286	563 446	5811	559 630	6398	624 875
†	†	†	†	†	†	235	157 181	341	196 927	433	231 122	481	296 935
†	†	†	†	†	†	28529	1 032 420	30914	1 028 258	30006	1 061 851	30283	1 045 616
†	†	†	†	†	†	4	12 380	1	3 233	2	6 466	—	—
†	†	†	†	†	†	41222	18 342 257	44443	21 461 863	44350	22 537 036	45576	23 535 245
†	†	†	†	†	†	1486	173 018	1631	619 449	1577	569 323	1264	664 775
†	†	†	†	†	†	6309	16 724 883	7916	19 669 018	8094	20 669 279	8405	21 541 021
†	†	†	†	†	†	6342	434 451	5275	562 488	5813	560 295	6394	624 166
†	†	†	†	†	†	252	164 839	335	197 781	438	235 808	474	291 421
†	†	†	†	†	†	28366	1 010 404	31315	1 024 410	29886	1 057 039	30279	1 039 261
†	†	†	†	†	†	4	12 380	1	3 233	2	6 165	—	—
†	†	†	†	†	†	41273	18 346 957	44842	21 456 930	44233	22 528 586	45552	23 495 869
†	†	†	†	†	†	1508	188 377	1630	619 181	1568	574 012	1261	662 513

U. Overzicht van de in Nederlandsch-Indië tehuis behoorende schepen en vaartuigen, groot 7½ M³. en daarboven, voor zoover die op zeebrieven en jaarpassen varen, op ult. 1914.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoomschepen.		Barken.		Brikken.		Schoeners.		Kotters.		Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen.		Totaal.	
		Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal.	Inhoudsgrootte (in M³.).
	JAVA en MADOERA.														
Bantam	Serang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	1 288	85	1 288
	Pandeglang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	100	6	100
Batavia	Stad en Voorsteden	134	371 164	6	16 389	—	—	3	477	—	—	133	12 341	276	400 371
	Meester-Cornelis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	316	32	316
	Tangerang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	339	24	339
	Krawang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	349	9	349
Preanger-Regentschappen	Soekapoera	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	53	1	53
Cheribon	Cheribon	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	244	3	244
	Indramajoe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	1 748	90	1 748
Pekalongan	Pekalongan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	434	10	434
	Tegal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	409	8	409
Semarang	Semarang	1	104	—	—	—	—	—	—	—	—	10	363	11	467
	Demak	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	155	18	155
	Pati	1	46	—	—	—	—	—	—	—	—	84	6 821	85	6 867
	Japara	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	626	40	626
Rembang	Rembang	1	96	—	—	—	—	—	—	—	—	73	3 112	74	3 208
Soerabaja	Soerabaja	4	527	1	1 628	—	—	2	538	—	—	21	785	28	3 478
	Grisee	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	288	7 226	288	7 226
Madoera	Pamekasan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	4 158	149	4 158
	Soemenep	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	694	11 843	694	11 843
	Bangkalan	1	461	—	—	—	—	—	—	—	—	584	9 871	585	10 332
	Sampang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	133	4 770	133	4 770
Pasoeroean	Pasoeroean	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14	1	14
Besoeki	Bondowoso	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	75	2	75
	Banjoewangi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	201	5	201
Banjoemas	Tjilatjap	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	105	1	105
	Totalen	142	372 398	7	18 017	—	—	5	1 015	—	—	2 504	67 746	2 658	459 176

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoomschepen. Aantal.	Stoomschepen. Inhoudsgrootte (in M³.).	Barken. Aantal.	Barken. Inhoudsgrootte (in M³.).	Brikken. Aantal.	Brikken. Inhoudsgrootte (in M³.).	Schoeners. Aantal.	Schoeners. Inhoudsgrootte (in M³.).	Kotters. Aantal.	Kotters. Inhoudsgrootte (in M³.).	Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen. Aantal.	Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen. Inhoudsgrootte (in M³.).	Totaal. Aantal.	Totaal. Inhoudsgrootte (in M³.).
BUITENBEZITTINGEN.															
Sumatra's Westkust .	Padang	2	162	—	—	—	—	—	—	—	—	108	2 328	110	2 490
	Painan.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	98	5	98
	Priaman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	382	24	382
	Loeboeksikaping . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	162	12	162
Tapanoeli	Natal en Batang Natal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	310	16	310
Benkoelen	Benkoelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	39	3	39
	Lebong	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	452	21	452
Lampongsche districten	Telokbetong	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	67	1	67
	Sepoetih—Toelangbawang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	47	3	47
Palembang	Palembangsche Benedenlanden . . .	3	533	3	2117	—	—	5	852	—	—	18	1 122	29	4 624
Oostkust van Sumatra	Deli en Serdang . .	10	615	—	—	—	—	—	—	—	—	38	3 685	48	4 300
	Langkat	11	416	—	—	—	—	—	—	—	—	101	11 156	112	11 572
	Asahan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	649	9	649
	Bengkalis.	1	463	—	—	—	—	—	—	—	—	13	475	14	938
Atjeh en onderhoorigheden	Groot-Atjeh	1	199	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	199
	Oostkust van Atjeh .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	338	2	338
Riouw en onderhoorigheden	Tandjoengpinang . .	3	773	—	—	—	—	1	148	—	—	9	845	13	1 766
	Lingga.	1	76	—	—	—	—	—	—	—	—	10	450	11	526
Banka en onderhoorigheden	—	1	3045	—	—	—	—	13	1786	—	—	38	873	52	5704
Billiton	—	1	231	—	—	—	—	—	—	—	—	10	301	11	532
Westerafdeeling van Borneo	Sambas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	691	19	691
	Pontianak	7	3075	—	—	—	—	—	—	—	—	15	467	22	3 542
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . .	Bandjermasin . . .	8	6155	—	—	—	—	8	1096	—	—	85	2 468	101	9 719
	Sampit	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	266	8	266
	Koetei en de Noordoostkust van Borneo	1	132	—	—	—	—	—	—	—	—	6	490	7	622
Menado	Menado	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	157	11	157
	Gorontalo.	1	258	—	—	—	—	3	834	—	—	3	81	7	1 173
	Midden-Celebes . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	287	7	287
Celebes en onderhoorigheden	Makasser	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	2 147	78	2 147
	Bonthain	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	4 889	191	4 889
	Boni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	399	14	399
	Loewoe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	21	2	21
	Oost-Celebes. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	976	38	976
Amboina	Amboina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162	2 275	162	2 275
	Aroe-eilanden . . .	1	285	—	—	—	—	1	579	—	—	25	424	27	1 288
	Zuid-Nieuw-Guinea .	—	—	—	—	—	—	4	143	—	—	8	220	12	363

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoomschepen. Aantal.	Stoomschepen. Inhoudsgrootte (in M³.).	Barken. Aantal.	Barken. Inhoudsgrootte (in M³.).	Brikken. Aantal.	Brikken. Inhoudsgrootte (in M³.).	Schoeners. Aantal.	Schoeners. Inhoudsgrootte (in M³.).	Kotters. Aantal.	Kotters. Inhoudsgrootte (in M³.).	Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen. Aantal.	Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen. Inhoudsgrootte (in M³.).	Totaal. Aantal.	Totaal. Inhoudsgrootte (in M³.).
Ternate en onderhoorigheden.	Ternate	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	76	2	76
	Batjan	2	193	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	193
Timor en onderhoorigheden.	Timor	—	—	—	—	—	—	1	35	—	—	31	565	32	600
	Soembawa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	536	32	536
Bali en Lombok. . .	Boeleleng.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	1 647	51	1 647
	Djembrana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	121	8	121
	Zuid-Bali	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	417	26	417
	Lombok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	352	13	352
Buitenbezittingen		54	16 611	3	2 117	—	—	36	5 473	—	—	1276	43 751	1369	67 952
Java en Madoera		142	372 398	7	18 017	—	—	5	1 015	—	—	2504	67 746	2658	459 176
Algemeene totalen		196	389 009	10	20 134	—	—	41	6 488	—	—	3780	111 497	4027	527 128

III. De schepen en vaartuigen, ten behoeve van welke zeebrieven waren afgegeven, waren op ult. 1914 verdeeld als volgt:

Waar de bodems tehuis behooren. GEWEST.	Waar de bodems tehuis behooren. PLAATS.	Aantal bodems ter inhoudsgrootte van: 150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1913 waren de totalen: Aantal bodems.	Op ult. 1913 waren de totalen: Inhoudsgrootte (in M³.).
Stoomschepen.																		
Batavia	Batavia	18	3	3	15	1	7	3	3	—	—	9	20	43	125	339 845	107	211 154
Semarang	Semarang . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	104	1	104
	Djoeana	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	46	1	46
Rembang	Rembang . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	96	—	—
Soerabaja	Soerabaja . . .	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	370	3	370
	Transporteeren .	23	3	4	15	1	7	3	3	—	—	9	20	43	131	340 461	112	211 674

Waar de bodems tehuis behooren.		Aantal bodems ter inhoudsgrootte van:													Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³).	Op ult. 1913 waren de totalen:	
GEWEST.	PLAATS.	150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.			Aantal bodems.	Inhoudsgrootte (in M³).
	Transport .	23	3	4	15	1	7	3	3	—	—	9	20	43	131	340 461	112	211 674
Madoera.	Kamal	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	461	—	—
Tapanoeli	Goenoengsitoli .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	127
Palembang	Palembang . . .	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	533	2	154
Atjeh en onderhoorigheden	Sabang	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	199	1	199
Riouw en onderhoorigheden	Tandjoengpinang.	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	773	3	773
Banka en onderhoorigheden	Muntok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3 045	1	3 045
Billiton	Tandjoengpandan	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	231	2	388
Westerafdeeling van Borneo	Pontianak . . .	4	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	7	3 075	7	1 960
Zuider- en Oosterafd. van Borneo. . . .	Bandjermasin . .	3	1	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—	8	6 155	8	4 417
	Samarinda . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	132	1	412
Menado	Gorontalo . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	258	1	258
Amboina	Dobo	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	285	—	—
Ternate en onderhoorigheden	Batjan	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	193	2	193
	Totalen. . .	35	11	6	16	1	8	3	3	1	1	12	20	44	161	355 801	141	223 600

Motorvaartuigen.

GEWEST.	PLAATS.	150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³).	Aantal bodems.	Inhoudsgrootte (in M³).
Batavia	Batavia	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	9	10 336	6	1 213
Preanger-Regentschappen	Tasikmalaja . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	53	1	53
Semarang	Semarang . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	157	—	—
Soerabaja	Soerabaja . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—
Banjoemas	Tjilatjap	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	105	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	Idi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33
Zuider- en Oosterafd. van Borneo . . .	Samarinda . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	—	—
	Transporteeren .	7	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	14	10 687	8	1 299

Waar de bodems tehuis behooren. GEWEST.	PLAATS.	Aantal bodems ter inhoudsgrootte van: 150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1913 waren de totalen: Aantal bodems.	Inhoudsgrootte (in M³.).
	Transport	7	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	14	10 687	8	1 299
Menado	Menado	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	32
Celebes en onderhoorigheden.	Makasser	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	38	1	38
Amboina	Ambon	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12
	Merauke	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	76	—	—
	Totalen	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	17	10 801	11	1 381

Tankschepen.

GEWEST.	PLAATS.	150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal bodems.	Inhoudsgrootte (in M³.).
Batavia	Batavia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	8	9	31 319	14	42 008
Soerabaja	Soerabaja	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	157	1	157
	Totalen	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	8	10	31 476	15	42 165

Zeilvaartuigen.

GEWEST.	PLAATS.	150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal bodems.	Inhoudsgrootte (in M³.).
Batavia	Batavia	—	4	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	3	9	16 866	10	12 102
Soerabaja	Soerabaja	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2 166	3	2 166
Palembang	Palembang	3	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	8	2 969	8	2 969
Riouw en onderhoorigheden.	Tandjoengpinang	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	148	—	—
Banka en onderhoorigheden	Muntok	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	566	4	566
	Djeboes	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	190	2	190
	Belinjoe	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	323	5	405
	Soengailiat	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	124	2	345
	Merawang	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	262	1	262
	Batoeroesa	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	208	1	208
	Pangkalpinang	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	113	2	262
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	Bandjermasin	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1 096	9	1 231
Menado	Gorontalo	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	834	3	638
Amboina	Dobo	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	579	1	579
	Merauke	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	143	3	92
Timor en onderhoorigheden.	Koepang	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	35	—	—
	Totalen	23	17	1	2	—	3	—	—	1	—	1	—	3	51	26 622	54	22 015

IV. De vaartuigen, ten behoeve van welke jaarpassen waren afgegeven, waren op ult. 1914 verdeeld als volgt:

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren.		Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van:													Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1913 waren de totalen:	
	Gewest.	Afdeeling.		7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.			Aantal vaartuigen.	Inhoudsgrootte der vaartuigen (in M³.).
									JAVA EN MADOERA.											
Bantam	Bantam.	Serang.	E	10	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	191	15	213
	id.	id.	N	41	11	6	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	62	952	61	956
	id.	Pandeglang.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	1	10
	id.	id.	N	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	88	2	51
	Batavia.	Stad en Voorsteden.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	—	—
	Soerabaja.	Grisee.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	1	8
Batavia	Batavia.	Stad en Voorsteden.	E	15	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	18	252	8	245
	id.	id.	N	73	16	6	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	98	1 355	90	1 272
	id.	Meester-Cornelis	N	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	316	37	356
	id.	Tangerang.	N	18	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	24	339	26	345
	id.	Krawang.	N	4	1	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	9	349	22	660
	Bantam.	Serang.	N	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	77	2	32
	Cheribon.	Indramajoe.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	34
	id.	id.	N	4	2	4	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	12	281	7	108
	Semarang.	Pati.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	232
	id.	Japara.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	83	2	171
	Rembang.	Rembang.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	172	—	—
Cheribon . . .	Cheribon.	Cheribon.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	78
	id.	id.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	78	3	180
	id.	Indramajoe.	E	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	28	—	—
	id.	id.	N	35	16	17	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	76	1 439	79	1 635
	Batavia.	Stad en Voorsteden.	N	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	71	3	71
Pekalongan . .	Pekalongan.	Pekalongan.	N	—	—	2	2	1	4	—	1	—	—	—	—	—	10	434	13	512
	id.	Tegal.	N	—	—	1	—	1	2	3	—	1	—	—	—	—	8	409	8	408
	Cheribon.	Cheribon.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	166	—	—
	Semarang.	Japara.	N	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	3	126	3	127
	Rembang.	Rembang.	N	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	3	155	4	213
	Soerabaja.	Grisee.	N	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	49	1	49
Semarang . . .	Semarang.	Semarang.	N	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	87	—	—
	id.	Demak.	E	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	26	—	—
	id.	id.	N	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	129	17	153
	id.	Pati.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	281
	id.	id.	N	6	3	3	5	5	10	6	5	—	4	7	4	18	76	5 767	72	4 966
	id.	Japara.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	1	8
	id.	id.	N	31	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	375	34	350
	Soerabaja.	Soerabaja.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	236
	id.	Grisee.	E	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	39	—	—

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren.		Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van:													Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³).	Op ult. 1913 waren de totalen:	
	Gewest.	Afdeeling.		7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.			Aantal vaartuigen.	Inhoudsgrootte der vaartuigen (in M³).
Semarang . . .	Soerabaja.	Grisee.	N	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	151	4	109
	Rembang.	Toeban.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	67
	Zuider-en Oosterafd. van Borneo.	Bandjermasin.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	98	2	112
	id.	Sampit.	N	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	60	—	—
Rembang . . .	Rembang.	Rembang.	E	1	—	—	2	1	2	—	—	2	—	—	—	2	10	735	2	105
	id.	id.	N	7	—	13	17	7	7	5	—	2	—	—	—	—	58	2050	68	2336
	Semarang.	Semarang.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	96
	id.	Japara.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33
	Soerabaja.	Grisee.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	1 137
	id.	id.	N	3	14	14	14	3	1	4	—	—	—	—	—	—	53	1 551	22	520
	Madoera.	Bangkalan.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	305
	id.	id.	N	6	2	1	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	14	313	2	74
Soerabaja . . .	Soerabaja.	Soerabaja.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	38
	id.	id.	N	5	2	—	3	3	1	—	—	—	—	—	—	2	16	610	13	343
	id.	Grisee.	E	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	37	13	249
	id.	id.	N	92	28	19	21	15	12	8	1	—	—	1	—	1	198	4 642	178	4 031
	id.	Bawean.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	298
	Batavia.	Stad en Voorsteden.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	—	—
	Semarang.	Semarang.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	74	—	—
	id.	Japara.	N	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33	—	—
	Madoera.	Soemenep.	N	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	145	28	446
	id.	Bangkalan.	N	4	7	5	6	6	1	—	1	—	—	—	—	—	30	872	38	1 008
	id.	Sampang.	N	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	50	—	—
	Besoeki.	Bondowoso.	N	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33	1	33
	Zuider- en Oosterafd. van Borneo.	Bandjermasin.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	98
	Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	N	1	2	3	5	3	2	1	—	2	—	—	—	—	19	726	—	—
	id.	Bonthain.	N	3	1	8	4	7	4	3	1	—	—	—	—	—	31	1 130	—	—
	id.	Boni.	N	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	5	173	—	—
	id.	Oost-Celebes.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	—	—
Madoera . . .	Madoera.	Pamekasan.	E	5	2	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	12	272	6	140
	id.	id.	N	28	20	34	27	12	4	6	2	3	—	—	—	—	136	3 870	138	3 574
	id.	Soemenep.	E	32	14	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	710	50	850
	id.	id.	N	299	77	51	29	13	11	8	1	1	—	—	—	—	490	8 707	505	9 544
	id.	Bangkalan.	E	52	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	711	5	52
	id.	id.	N	310	60	35	23	11	5	3	—	—	—	—	—	—	447	6 988	433	6 443
	id.	Sampang.	E	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	154	19	248
	id.	id.	N	10	16	15	14	32	18	16	3	—	—	—	—	—	124	4 539	160	6 074
	Soerabaja.	Soerabaja.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	—	—

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: $7\frac{1}{2}$ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m $22\frac{1}{2}$ M³.	boven $22\frac{1}{2}$ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m $37\frac{1}{2}$ M³.	boven $37\frac{1}{2}$ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m $52\frac{1}{2}$ M³.	boven $52\frac{1}{2}$ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m $67\frac{1}{2}$ M³.	boven $67\frac{1}{2}$ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m $82\frac{1}{2}$ M³.	boven $82\frac{1}{2}$ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m $97\frac{1}{2}$ M³.	boven $97\frac{1}{2}$ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³).	Op ult. 1913 waren de totalen: Aantal vaartuigen.	Inhoudsgrootte der vaartuigen (in M³).
Madoera . . .	Soerabaja.	Grisee.	N	3	3	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	8	189	3	118
	Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	104
Pasoeroean . .	Pasoeroean.	Pasoeroean.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15
	id.	id.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14	9	120
	Soerabaja.	Grisee.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	232
	Madoera.	Soemenep.	N	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	58	21	237
	id.	Bangkalan.	N	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	35	33	680
Besoeki. . . .	Besoeki.	Bondowoso.	N	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	42	—	—
	id.	Banjoewangi.	E	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2	127	—	—
	id.	id.	N	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	56	6	180
	Soerabaja.	Soerabaja.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14	—	—
	id.	Grisee.	N	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	51	6	230
	Madoera.	Pamekasan.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	2	30
	id.	Soemenep.	N	64	17	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	1 209	77	1 006
	id.	Bangkalan.	N	1	—	9	7	5	1	2	—	—	—	—	—	—	25	857	40	1 391
	id.	Sampang.	N	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	27	7	137
	Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	23
	id.	Bonthain.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	1	30
	Bali en Lombok	Boeleleng.	N	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	51	—	—
	id.	Djembrana.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9
		Totalen .	.	1244	343	278	208	138	96	73	15	12	7	14	4	24	2456	56 101	2496	56 865

BUITENBEZITTINGEN.

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	$7\frac{1}{2}$ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m $22\frac{1}{2}$ M³.	boven $22\frac{1}{2}$ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m $37\frac{1}{2}$ M³.	boven $37\frac{1}{2}$ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m $52\frac{1}{2}$ M³.	boven $52\frac{1}{2}$ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m $67\frac{1}{2}$ M³.	boven $67\frac{1}{2}$ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m $82\frac{1}{2}$ M³.	boven $82\frac{1}{2}$ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m $97\frac{1}{2}$ M³.	boven $97\frac{1}{2}$ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³).	Aantal vaartuigen.	Inhoudsgrootte der vaartuigen (in M³).
Sumatra's Westkust.	Sumatra's Westkust.	Padang.	E	10	8	8	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	28	574	31	753
	id.	id.	N	22	27	20	7	3	—	—	—	—	—	1	—	—	80	1 754	62	1 466
	id.	Painan.	N	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	98	—	—
	id.	Priaman.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14
	id.	id.	N	15	3	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	382	28	504
	id.	Loeboeksikaping.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	31
	id.	id.	N	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	162	11	142
	Tapanoeli.	Natal en Batang Natal.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	20
	Benkoelen.	Benkoelen.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	154
	id.	Lebong.	E	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	58	—	—
	id.	id.	N	3	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	131	—	—
Tapanoeli . . .	Tapanoeli.	Natal en Batang Natal.	E	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	37	2	42
	id.	id.	N	7	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	14	273	12	243
Benkoelen. . .	Benkoelen.	Benkoelen.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	102

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: 7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1913 waren de totalen: Aantal vaartuigen.	Inhoudsgrootte der vaartuigen (in M³.).
Benkoelen. . .	Benkoelen.	Benkoelen.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	22	14	312
	id.	Lebong.	E	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	26	—	—
	id.	id.	N	2	5	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	11	237	—	—
	id.	Kroë.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	42
	Sumatra's Westkust.	Padang.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	76
	id.	id.	N	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	162	—	—
Lampongsche districten.	Lampongsche districten.	Telokbetong.	N	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	67	2	38
	id.	Sepoetih-Toelangbawang.	N	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	47	—	—
	Bantam.	Serang.	N	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	68	—	—
	Benkoelen.	Benkoelen.	N	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	17	—	—
Palembang . .	Palembang.	Palemb. Benedenlanden.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	196	1	123
	id.	id.	N	1	4	3	1	1	1	2	1	—	—	—	—	2	16	687	15	537
	Oostkust van Sumatra.	Langkat.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1 050	2	1 058
	Banka en onderhoorigh.	—	N	1	1	3	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	8	263	7	261
Oostkust van Sumatra.	Oostkust van Sumatra.	Deli en Serdang.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	531
	id.	id.	N	—	2	1	1	6	4	2	2	4	—	4	4	18	48	4 300	11	995
	id.	Langkat.	E	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	59	8	665
	id.	id.	N	7	8	7	2	2	6	4	2	1	1	6	6	50	102	9 805	100	10 723
	id.	Asahan.	N	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1	3	9	649	5	142
	id.	Bengkalis.	N	2	2	2	2	2	1	—	—	—	2	—	—	1	14	938	17	571
	Batavia.	Stad en Voorsteden.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	309	—	—
	Semarang.	Pati.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	570	3	425
	Palembang.	Palemb. Benedenlanden.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	239
	id.	id.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	239	—	—
	Atjeh en onderhoorigheden.	Oostkust van Atjeh.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	338	—	—
Riouw en onderhoorigheden.	Riouw en onderhoorigh.	Lingga.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	76	—	—
	id.	Tandjoengpinang.	N	—	—	—	—	—	1	1	4	—	—	—	—	3	9	845	9	1000
	id.	Lingga.	N	5	—	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	1	10	450	2	100
Banka en onderhoorigheden.	Banka en onderhoorigh.	—	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	47
	id.	—	N	16	5	6	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	30	610	21	386
	Palembang.	Palemb. Benedenlanden.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	26
Billiton. . . .	Billiton.	—	N	1	3	1	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	10	301	—	—

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: 7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1913 waren de totalen: Aantal vaartuigen.	Inhoudsgrootte der vaartuigen (in M³.).
Westerafdeeling van Borneo.	Westerafd. van Borneo.	Sambas.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	294
	id.	id.	N	3	5	—	2	5	—	2	—	—	—	2	—	—	19	691	20	617
	id.	Pontianak.	E	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	98	—	—
	id.	id.	N	1	3	3	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	11	369	7	254
	id.	Soekadana.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	191
	Soerabaja.	Grisee.	N	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	58	1	58
Zuider- en Oosterafd. van Borneo.	Zuider- en Oosterafd. van Borneo.	Bandjermasin.	E	2	5	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	10	372	6	155
	id.	id.	N	18	17	17	7	3	3	4	3	1	—	1	—	—	74	1 998	62	1 690
	id.	Sampit.	N	1	1	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	7	206	9	255
	id.	Zuidoostkust van Borneo.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	29
	id.	Koetei en Noordoostkust van Borneo.	N	—	1	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	5	474	9	802
	Semarang.	Semarang.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	13
	id.	id.	N	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	45	2	46
	id.	Pati.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	484	2	252
	Soerabaja.	Grisee.	N	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	67	1	13
	Madoera.	Bangkalan.	N	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	69	—	—
	Oostkust van Sumatra.	Langkat.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	4	6	658	3	340
	Westerafd. van Borneo.	Soekadana.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	43
	Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14
	id.	id.	N	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	87	4	49
Menado. . . .	Menado.	Menado.	E	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	55	—	—
	id.	id.	N	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	102	5	80
	id	Gorontalo.	N	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	81	4	88
	id.	Midden-Celebes	E	—	2	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	6	229	3	50
	id.	id.	N	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	58	4	148
Celebes en onderhoorigheden.	Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127	354
	id.	id.	N	*a*) 9	2	3	1	3	—	1	1	1	—	—	—	—	21	568	577	10 596
	id.	Bonthain.	E	2	3	4	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	14	388	37	967
	id.	id.	N	*a*) 32	48	26	15	6	2	3	1	—	—	—	—	—	133	3 087	262	5 784
	id.	Boni.	E	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	117	—	—
	id.	id.	N	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	59	8	267
	id.	Loewoe.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—
	id.	id.	N	*a*) 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	31	600
	id.	Oost-Celebes.	N	*a*) —	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	106	10	225

a) Onvolledige cijfers.

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: 7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1913 waren de totalen: Aantal vaartuigen.	Inhoudsgrootte der vaartuigen (in M³.).
Celebes en onderhoorigheden.	Soerabaja.	Grisee.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	113
	Menado.	Midden-Celebes	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	35
Amboina . . .	Amboina.	Amboina.	E	4	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	8	169	41	541
	id.	id.	N	111	25	7	3	—	1	1	1	—	—	—	—	—	149	2 057	175	2 357
	id.	Aroe-eilanden.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	53
	id.	id.	N	14	7	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	25	424	34	463
	id.	Kei-eilanden.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15
	id.	Zuid-Nieuw-Guinea.	E	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	2	41
	id.	id.	N	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	114	3	62
	Soerabaja.	Grisee.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	64
	id.	id.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14	4	76
	Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	67
	id.	id.	N	1	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4	144	7	132
	id.	Oost-Celebes.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	104
	id.	id.	N	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	52	11	267
	Ternate en onderhoorigh.	Ternate.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14
Ternate en onderhoorigheden.	id.	id.	E	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	19	—	—
	id.	id.	N	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	57	1	57
Timor en onderhoorigheden.	Timor en onderhoorigh.	Timor.	E	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4	92	2	21
	id.	id.	N	18	4	1	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	27	473	29	447
	id.	Soemba.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	173
	id.	Soembawa.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	264
	id.	id.	N	17	11	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	32	536	34	669
	Soerabaja.	Grisee.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	19
	id.	id.	N	5	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	9	174	15	340
	Madoera.	Soemenep.	N	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	27	—	—
	Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	N	14	2	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	22	378	57	1 304
	id.	Bonthain.	N	2	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	140	3	85
	id.	Boni.	N	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	35	—	—
	id.	Oost-Celebes.	N	16	4	2	1	—	1	3	—	1	1	—	1	—	30	809	—	—
	Amboina.	Amboina.	N	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	49	8	111
	Bali en Lombok	Lombok.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	64
Bali en Lombok.	id.	Boeleleng.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	208
	id.	id.	N	15	14	7	1	1	—	3	1	2	1	1	—	2	48	1 596	52	1 529
	id.	Djembrana.	N	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	121	1	14
	id.	Zuid-Bali.	E	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	25	3	35
	id.	id.	N	17	3	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	24	392	16	222

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: $7\frac{1}{2}$ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m $22\frac{1}{2}$ M³.	boven $22\frac{1}{2}$ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m $37\frac{1}{2}$ M³.	boven $37\frac{1}{2}$ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m $52\frac{1}{2}$ M³.	boven $52\frac{1}{2}$ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m $67\frac{1}{2}$ M³.	boven $67\frac{1}{2}$ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m $82\frac{1}{2}$ M³.	boven $82\frac{1}{2}$ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m $97\frac{1}{2}$ M³.	boven $97\frac{1}{2}$ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1913 waren de totalen: Aantal vaartuigen.	Inhoudsgrootte der vaartuigen (in M³.).
Bali en Lombok.	Lombok.	Lombok.	N	5	2	2	—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	13	352	11	199
	Soerabaja.	Soerabaja.	N	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2	129	3	204
	id.	Grisee.	N	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	3	196	—	—
	Madoera.	Bangkalan.	N	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	26	5	66
	id.	Soemenep.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	1	17
	id.	id.	N	22	11	14	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	976	50	910
	Besoeki.	Banjoewangi.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	18	1	11
	Celebes en onderhoorigh.	Makasser.	E	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	60	—	—
	id.	id.	N	4	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6	146	5	81
	id	Bonthain.	E	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	70	—	—
	id.	id.	N	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	54	3	58
	id.	Boni.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	—	—
	Totalen buitenbezittingen			480	281	193	78	51	26	39	23	16	11	18	13	103	1332	46 327	2245	57 560
	„ Java en Madoera			1244	343	278	208	138	96	73	15	12	7	14	4	24	2456	56 101	2496	56 865
	Algemeene totalen			1724	624	471	286	189	122	112	38	28	18	32	17	127	3788	102 428	4741	114 425

Va. Opgaaf van de op Europeesche wijze getuigde schepen, die in 1914 in den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt.

Volgnummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Omschrijving van het schip. Nationaliteit.	Naam.	Soort.	Aard van het ongeval.	Verdere bijzonderheden.
	1914.						
1	1 Jan.	Soengailiat (Banka).	Nederlandsch-Indische.	*Tosadin.*	Zeilschip.	Gestrand.	—
2	8/9 Jan.	Rif Katang, ten westen van Karimoendjawa (Semarang).	Japansche.	*Kenkon Marse N°. 11.*	Stoomschip.	Idem.	Is, met hulp, op 22 Juni 1914 losgeraakt.
3	28 Jan.	Tandjoengoelar (Noordkust Banka).	Nederlandsche.	*To On Lie.*	Zeilschip.	Idem.	Schip en lading verloren; bemanning gered.
4	Juni.	Kangean-archipel (Madoera).	Japansche?	?	Stoomschip.	Op een rif geloopen.	—
5	14 Juli.	Zuidoostkust van Borneo.	Nederlandsch-Indische.	*Hubertus.*	Motorbarkas.	Gezonken.	—
6	24 Juli.	Moearolakitan (Palembang).	Nederlandsche.	*Ogan I.*	Hekwieler.	Lek gestooten.	—
7	22 Oct.	Straat Banka.	Engelsche.	*Ningpo.*	Stoomschip.	Gestrand.	Is 23 October 1914 vlot gekomen.

AAA

Vb. Opgaaf van de op inlandsche wijze getuigde vaartuigen, die in 1914 in den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt.

Volgnummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
	1914.	Batavia.			
1	17 Aug.	Desa Tjiparage (distr. Adiarsa, afd. Krawang).	Tjemplan.	Pekalongan.	Gestrand.
		Semarang.			
2	10 Mei.	Desa Soeradadi (Japara).	Potik.	Moetikwetan (distr. Wedoeng, afd. Demak).	Omgeslagen tengevolge van een windhoos.
3	11 Mei.	Idem.	Idem.	Brahanwetan (distr. Wedoeng, afd. Demak).	Stukgeslagen en gezonken.
4	4 Sept.	Reede van Djoeana.	Tjunea.	Djoeana.	Lekgeslagen door zware branding.
5	4 Sept.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem.
6	8 Sept.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem.
7	8 Sept.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem.
8	30 Sept.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem.
9	7 Dec.	Desa Pesabetan (Kaliwang).	Sampan.	Semarang.	Gezonken tengevolge van de zware lading.
		Rembang.			
10	29 Sept.	Rembang.	Prauw.	Grisee.	Gestrand en uit elkaar geslagen.
		Soerabaja.			
11	24 Jan.	Ketapang (Madoera).	Djanggolan.	Grisee.	Brand in de lading.
12	3 Mei.	Bansering (Straat Bali).	Sampan.	Essang (Soemenep).	Gestrand.
13	17 Juli.	Reede van Soerabaja.	Tjunea.	Soerabaja.	Verbrand.
14	1 Sept.	Weroe (Grisee).	Djanggolan.	Grisee.	Brand in de lading.
15	1 Sept.	Telok timor (Bawean).	Idem.	Idem.	Tegen een rif gestooten.
16	28 Sept.	Reede van Soerabaja.	Stalen lichter.	Soerabaja.	Gezonken.
17	29 Sept.	Idem.	Tjunea.	Idem.	Idem.
18	29 Sept.	Rembang.	Djanggolan.	Grisee.	Door zwaren wind en hooge zee gezonken.
19	3 Oct.	Reede van Soerabaja.	Ardjoeno.	Soerabaja.	Gezonken.
20	17 Oct.	Idem.	P. P. V. N°. 5.	Idem.	Idem.
21	—	Besoeki.	Djanggolan.	Bangkalan (Madoera).	Vernield.
22	—	Idem.	Sampan.	Soemenep.	Idem.
23	—	Idem.	Langboet.	Idem.	Idem.
		Pekalongan.			
24	10 Jan.	Pekalongan.	Tjunea.	Pekalongan.	Lek gestooten door zware branding.
25	9 Febr.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem.
26	4 April.	Baai van Pekalongan.	Potik.	Brahankoelon (distr. Wedoeng, afd. Demak.)	Omgeslagen.
27	13 April.	Pekalongan.	Bonting.	Demak.	Gestrand.
28	7 Juni.	Idem.	Tjunea.	Pekalongan.	Stukgeslagen door zware branding.
29	28 Juli.	Idem.	Idem.	Idem.	Lek gestooten door zware branding.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
30	28 Juli.	Pekalongan.	Tjunea.	Pekalongan.	Lek gestooten door zware branding.
31	15 Aug.	Idem.	Idem.	Rembang.	Stukgeslagen door zware branding.
32	20 Aug.	Idem.	Djanggolan.	Toeban.	Idem.
33	6 Sept.	Idem.	Tjunea.	Djoeana.	Gestrand.
34	7 Sept.	Idem.	Majang.	Pekalongan.	Stukgeslagen door zware branding.
35	13 Sept.	Idem.	Tjunea.	Idem.	Lek gestooten door zware branding.
36	19 Sept.	Idem.	Laadprauw Boni.	Semarang.	Gestrand.
37	19 Sept.	Idem.	Tjemplon.	Toeban.	Stukgeslagen door zware branding.
38	17 Oct.	Idem.	Djanggolan.	Grisee.	Idem.
39	25 Dec.	Idem.	Tjunea.	Pekalongan.	Lek gestooten door zware branding.
40	—	Tegal.	Laadprauw Se Banding Mandei.	Sapoedi.	Gestrand.
		Madoera.			
41	14 Febr.	Seleban (Timoeriaoet-eilanden).	Padewak.	Goealaoet.	Door kwaadwilligen verbrand: de bemanning vermoord.
42	29 Maart.	Bezuiden Tandjoeng Kiaok.	Idem.	Raäs (Soemenep).	Verbrand.
43	26 April.	Gili Lawak (Soemenep).	Si Samber Sampan.	Gili Genteng (Soemenep).	Gestrand en stukgeslagen.
44	11 Mei.	Ten zuidoosten van Sapoedi.	Golekan.	Sonok.	Gezonken.
45	17 Mei.	Pandjoerangan (Soemenep).	Majang.	Djoengkat (Soemenep).	Idem.
46	28 Mei.	Ten noorden van het rif Noko (Soemenep).	Tjemplon Si Gading.	Kebondadap (Soemenep).	Gestrand en stuk geslagen.
47	29 Mei.	Nabij het eiland Poeteran (Soemenep).	Majang Si Nila.	Djoengkat (Soemenep).	Volgeslagen en gezonken.
48	28 Juni.	Bij Djoengkat (Soemenep).	Plari.	Brakas.	Verbrand.
49	1 Juli.	Nabij Katoepat (Raäs).	Plari Si Perak.	Idem.	Idem.
50	13 Aug.	Beoosten Kangean.	Plari.	Boemin Kaloek.	Gezonken.
51	17 Aug.	Pandjoerangan (Soemenep).	Kroman Si Kasor.	Bantjarmara (Soemenep).	Gestrand en stuk geslagen.
52	24 Sept.	Ten noordoosten van Sapoedi.	Djoekoeng.	Plaga.	Gezonken.
53	3 Oct.	Bij Gili Mandangil (Sampang).	Plari.	Brakas.	Idem.
54	3 Oct.	Straat Gili Genteng.	Sampan.	Djoengkat (Soemenep).	Idem.
55	3 Oct.	Bij Tegel.	Plari.	Goealaoet.	Idem.
56	6 Oct.	Bij de desa Prendoean (Soemenep).	Sampan Si Kangen.	Gili Genteng.	Gestrand en stuk geslagen.
57	6 Oct.	Baai van Soemenep.	Golekan.	Sokarami.	Overvaren.
58	7 Oct.	Nabij Tandjoeng (Soemenep).	Pegan Si Goenoeng Sari.	Id.	Door aanvaring gezonken.
59	8 Oct.	Noordkust van Kangean.	Sloep.	Kalisangka.	Door een wervelwind omgeworpen.
60	17 Oct.	Ten noorden van Kangean.	Plari.	Boeton.	Op een rif geloopen.
		Pasoeroean.			
61	5 Febr.	Ten noorden van den lichtopstand.	Tjunea.	Probolinggo.	Gestrand.
62	10 Juli.	In de monding van het havenkanaal.	Prauw.	Raäs (Soemenep).	Idem.
63	28 Sept.	Ten noordwesten van Poeloe Ketapang.	Golehan Sri Srajoe.	Kertosode (Soemenep).	Idem.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
		Besoeki.			
64	8 Febr.	Panaroekan.	Majang.	Soemenep.	Verongelukt en gezonken.
65	8 Febr.	Idem.	Sampan.	Idem.	Gestrand.
66	8 Febr.	Idem.	Tjemplan.	Pamekasan.	Vergaan.
67	1 Oct.	Kalboet.	Thenes.	Bawean.	Idem.
68	27 Oct.	Srangolo.	Sampan.	Soemenep.	Idem.
69	21 Dec.	Kalboet.	Idem.	Idem.	Idem.
70	21 Dec.	Idem.	Padoewan.	Idem.	Idem.
		Sumatra's Westkust.			
71	2 Febr.	Poeloe Pisang Ketjil Padang.	Pintjalang Abang.	Airhadji.	Gestrand en stukgeslagen.
		Benkoelen.			
72	26 Sept.	Mokko Mokko.	Pintjalang Sri Moelia.	Mokko Mokko.	Stukgeslagen.
		Banka.			
73	5 Mei.	Reede van Muntok.	Laadprauw.	Muntok.	Gezonken.
74	12 Aug.	Merawang.	Fathool Razak.	Palembang.	Idem
		Oostkust van Sumatra.			
75	5 Jan.	Tandjoeng (Batoebara).	Tongkang Kim Hong Soon.	Belawan Deli.	Gestrand.
76	8 Jan.	Tusschen Tamiang en de Langsar-baai.	Tongkang Kim Huat Ho.	Pinang.	Idem.
77	12 Jan.	Karang Gading.	Tongkang Whan Poeh Po.	Laboehandeli.	Idem.
78	2 Maart.	Noordoostkust van Atjeh.	Tongkang.	Tandjoengpoera.	Gezonken.
79	24 Juli.	Bajan (Langsar).	Tongkang Wim Tek Huat.	Pinang.	Gestrand.
80	25 Sept.	Eiland Salaknama.	Tongkang Tandjong Slamet.	Belawan Deli.	Idem.
81	30 Oct.	Oostkust van Atjeh.	Tongkang.	Tandjoengpoera.	Gezonken.
82	1 Nov.	Belawan-Bank.	Tongkang Kim Tek Huat.	Pinang.	Gestrand.
		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.			
83	13 Aug.	Piroe-baai.	Orambaai.	Pellauw (Saparoea).	Gezonken.
84	—	Hoek Selatan.	Palari Bintang Tiga.	Balangnipa.	Idem.
		Timor en onderhoorigh.			
85	17 April.	Sekongkang (Taliwang).	Srie Tandjang.	Laboehan Lalar (Taliwang).	Idem.

HOOFDSTUK A. [1]

GRONDGEBIED.

Het grondgebied der kolonie onderging geen verandering.

HOOFDSTUK B. [2]

BEVOLKING.

De bevolking is in den loop van het jaar 1914 met 2344 zielen vermeerderd.

Er kwamen in dat jaar in de kolonie aan 3270 personen, onder wie 1567 Britsch-Indische en 173 Nederlandsch-Indische immigranten, door het Immigratiedepartement voor de plantages bij overeenkomst aangevoerd, en 226 Britsch-Indiërs, niet bij overeenkomst verbonden, en er vertrokken 2191 personen, onder wie 395 Nederlandsch-Indische immigranten, door tusschenkomst van het Immigratiedepartement teruggevoerd.

De bevolking bestond op 31 December 1914 uit 98 962 personen, onder wie 54 278 van het mannelijk geslacht; het aantal Europeanen bedroeg op dat tijdstip 1003. Van die Europeanen waren 675 in Nederland geboren.

In de bijlage A zijn staatjes opgenomen, waarin voorkomen:

a. opgaven omtrent den loop der bevolking in het jaar 1914;

b. opgaven omtrent de verdeeling der bevolking naar den landaard op 31 December 1914, volgens de bij de wijkmeesters en de districtscommissarissen ontvangen opgaven;

c. opgaven omtrent de verdeeling van de bevolking naar den leeftijd.

Uit bijlage A, sub *b*, blijkt, dat de bevolking van Paramaribo, van Nieuw-Nickerie en van Albina op 31 December onderscheidenlijk bestond uit 35 530, 2595 en 681 zielen, terwijl de vestigingsplaats Totness in Coronie 628 bewoners telde.

Voor de getalsterkte der arbeidende bevolking op de plantages en gronden wordt verwezen naar hoofdstuk P, § 3 (landbezit, landbouw en andere ondernemingen), en naar de bijlagen N, P[1], P[2] en Q van dit verslag.

Volgens de opgaven van de wijkmeesters en districtscommissarissen, die echter verschillen van die, welke door de kerkelijke gemeenten zelf zijn gedaan en in bijlage F voorkomen, bevinden zich onder de bevolking van de hieronder vermelde godsdienstige gezindten het daarachter vermelde aantal personen:

Hervormde Gemeente	6 669
Evangelisch Luthersche Gemeente	2 902
Roomsch-Katholieke Gemeente	18 178
Evangelische Broedergemeente	25 862
Israëlietische Gemeenten	837
Vrije Evangelisatie Gemeente	131
Episcopaalsche Gemeente	1 023
Doopsgezinde Gemeente	40
Voorts:	
Mohammedanen	10 847
Hindoes	16 920
Volgelingen van de leer van Confucius	75
Overigen	2 052

De gebruikelijke getallenopgaven met betrekking tot de verdeeling van de bevolking naar de onderscheiden betrekkingen, beroepen en ambachten enz., komen voor in bijlage B van dit verslag.

Blijkens bijlage C werden in den loop van 1914 531 huwelijken gesloten (waarbij 677 kinderen werden gewettigd); 2997 kinderen werden geboren, van wie 782 in echt. Van de 2215 kinderen buiten echt geboren waren er 859 (t.w. 445 mannelijke en 413 vrouwelijke) die gesproten zijn uit Nederlandsch-Indische of Britsch-Indische vrouwen, die geen burgerlijk huwelijk volgens de Surinaamsche wetgeving hebben gesloten, doch volgens hunne zeden en gewoonten gehuwd zijn. Er overleden 1732 personen, zoodat er 1265 meer geboorten dan sterfgevallen in 1914 hebben plaats gehad.

---

1) Als regel zijn de geldswaardige bedragen in dit verslag en in de bijlagen daarvan tot guldens afgerond.

2) De Indianen en Boschnegers zijn onder de in dit hoofdstuk vermelde cijfers niet begrepen. Hun aantal wordt geschat op onderscheidenlijk 1453 en 8859.

HOOFDSTUK C.

MEDEDEELINGEN VAN ALGEMEENEN AARD.

Op 9 December 1914 werd van den districtscommissaris van Marowijne bericht ontvangen, dat een 30-tal stroopers een inval hadden gedaan op de terreinen van de Compagnie des mines d'or.

Op denzelfden dag vertrok de wnd. commissaris van politie, luitenant Meijer, naar Albina, vergezeld van 20 tot dienstdoende agenten van politie aangestelde soldaten. De heer Meijer zou met de 19 te Albina geplaatste politiebeambten naar de Lawa vertrekken, terwijl de soldaten te Albina politiedienst zouden verrichten.

De tocht van luitenant Meijer, waaraan op grond van de te Albina vernomen nadere berichten, door hem nog 10 van de soldaten werden toegevoegd, kwam op 23 December op het placer van de Compagnie des mines d'or aan. Naar aanleiding van de berichten over den toestand, o.a. dat herhaaldelijk stroopers, waarschijnlijk spionnen, in de omgeving van de militaire macht waren gezien, en dat er op 30 December ongeveer 125 stroopers, waarvan 100 gewapend, goed geordend, zich voor het hoofdgebouw van een der placers hadden vertoond, werd op 5 Januari 1915 een adjunct-inspecteur van politie met nog 10 soldaten, tot dienstdoende beambten van politie aangesteld, naar de Lawa gezonden. Aangezien het niet wenschelijk werd geacht den commissaris van politie al te lang aan zijne werkzaamheden te Paramaribo te onttrekken, werden, toen de districtscommissaris van Marowijne nieuwe versterking had aangevraagd, wederom in verband met overmoedig optreden der stroopers op 13 Januari, nu ten getale van 200 à 300, ter aflossing van den commissaris op 19 Januari de luitenant Nieuwland met een onderofficier en 20 man, onderscheidenlijk aangesteld tot hoofdinspecteur en adjunct-inspecteur en dienstdoende beambten van politie, naar Albina en verder naar de Lawa gezonden.

Op 22 Januari vroeg de districtscommissaris van Marowijne, met het oog op den toenemenden ernst van den toestand, wederom versterking aan, welke op 26 Januari vertrok, en bestond uit den luitenant van der Upwich, een onderofficier en 26 man, op dezelfde wijze tot ambtenaren en beambten van politie aangesteld als bij de afdeeling-Nieuwland was geschied, en waarvan 6 man bestemd waren voor het verrichten van politiediensten te Albina, en de overigen voor de Lawa.

Nadat op 2 Februari 1915 de versterking van 20 man en een onderofficier, die onder luitenant Nieuwland de rivier waren opgegaan, op het placer was aangekomen (de luitenant zelf, die op reis naar het placer ziek was geworden, was naar Albina teruggekeerd), had op 3 Februari eene ontmoeting met de stroopers plaats, waarbij 3 dooden vielen[1]) en 6 stroopers gevangen genomen werden, van welke 1 gewond was en later overleed. Van onze manschappen bekwam niemand eenig letsel. Wel was op 25 December 1914 een der beambten van politie, door onvoorzichtigheid van een ander beambte bij het schoonmaken van een geweer dat bleek onklaar te zijn, ernstig verwond en ten gevolge daarvan dienzelfden dag overleden. Deswege is de betrokkene door het hof van justitie veroordeeld tot 6 dagen gevangenisstraf. Verder werden op 30 December 1914 door een soldaat een beambte van politie en een ander soldaat, die hij op post zijnde, voor stroopers had aangezien, verwond. Zooals te verwachten was, had de militaire macht veel van malaria te lijden.

Na de bovenbedoelde ontmoeting werd op het placer geen last van de stroopers meer ondervonden, en aangezien luitenant Nieuwland — inmiddels hersteld — op 7 Februari daar was aangekomen, kon de waarnemende commissaris van politie, luitenant Meijer, op dien dag de terugreis aanvaarden. Hij kwam 12 Februari d.a.v. te Paramaribo aan, en werd op 26 Februari gevolgd door luitenant van der Upwich, die met de tweede versterkingsmacht op 9 Februari t. v. het placer had bereikt. Op 27 Februari vertrok ook de adjunct-inspecteur van politie van het placer; voor alle gebeurtenissen bleef luitenant Nieuwland daar nog eenigen tijd achter. Op 2 April 1915 meende hij de terugreis te kunnen aanvaarden, omdat de stroopers niet terugkeerden; dit leidde er mede toe, de troep geleidelijk terug te brengen op eene sterkte van 23 man onder bevel van een onderofficier.

Overigens werden rust en orde niet verstoord.

De verhouding met de naburige koloniën liet niets te wenschen over.

De algemeene toestand van handel en nijverheid, reeds in vorige jaren gedrukt, verbeterde ook in 1914 niet; hij werd integendeel erger toen ook in de kolonie de invloed van den met 1 Augustus uitgebroken Europeeschen oorlog zich als overal elders deed gevoelen. Een juist beeld te scheppen van den druk, door den oorlog ook in Suriname uitgeoefend, is echter bezwaarlijk, omdat kort na zijn aanvang de balatanijverheid tot stilstand kwam en de uitwerking daarvan met die van den oorlog samenvloeit. Bestrijding daarvan door gelegenheid tot werk te bieden of daartoe den weg te openen, had, ook van de zijde van de burgerij, plaats. De werkzaamheid van het z.g. steuncomité te Paramaribo verdient in dat opzicht bijzondere vermelding.

Het uitbreken van den oorlog bracht, als overal elders, ook in de Surinaamsche maatschappij vooral gedurende de eerste dagen eene zekere zenuwachtigheid te weeg. Doch zeer spoedig was de verwarring opgehouden en dankbaar kan herdacht worden de rustige houding der bevolking in die bewogen dagen en de medewerking van de geestelijken, van de pers, van sommige lichamen, als in de kolonie gevestigde bank- en spaarinrichtingen, van de kamer van koophandel en fabrieken en van andere organen. Daardoor konden hier verscheidene elders genomen noodmaatregelen achterwege blijven. Over de houding en werkzaamheid van de Surinaamsche Bank in die dagen en daarna zijn uitvoerige mededeelingen te vinden in hoofdstuk M (geldelijke aangelegenheden). Het koloniaal bestuur kon zich, bij wijze van voorzorg, bepalen tot de volgende maatregelen. Bij verordening werd de uitvoer van voedingsmiddelen, steenkolen en olie verboden. Van dit verbod kan de Gouverneur evenwel ontheffing verleenen, hetgeen dan ook herhaaldelijk geschied is, waar en wanneer de omstandigheden zulks gedoogden. Toen bij den aanvang van den oorlog bleek, dat op geregelde rijstverschepingen uit Nederland niet te rekenen viel, bestelde het Gouvernement rijst uit New-York en trof daarbij eene zoodanige regeling, dat de kleinhandel de rijst voor 12 cent per pond zou kunnen verkoopen. Ook werd op die wijze eene partij meel uit New-York besteld, welke tegen f 18 de 100 K.G. ter beschikking van den handel werd gesteld. Later werd van uit Nederland voor gouvernementsrekening eene hoeveelheid van 5000 balen rijst gezonden, terwijl het Gouvernement in het belang van den aanwezigen gouvernementsvoorraad alle aanvoeren door kooplieden van rijst, tot welken aanvoer later de gelegenheid was geopend, opkocht. Nadat de aldus aanwezige uitgebreide gouvernementsvoorraad tegen Februari 1915 was uitverkocht en de geregelde rijstaanvoer door de kooplieden uit Nederland en ook van elders verzekerd bleef, was het hebben van een uitgebreiden gouvernementsvoorraad niet meer noodig. Uit voorzorg werden echter ten overvloede met eene firma zoodanige maatregelen getroffen, dat te allen tijde over een voorraad van ten minste 2000 balen rijst kan worden beschikt bij mogelijken nood. Van bestuurswege werd bij de kleine landbouwers er op aangedrongen dat zij zich op het verbouwen van gewassen, waarvan spoedig een oogst te verwachten was, als cassaven, pataten, mais en boonen, zouden toeleggen, terwijl de districtscommissarissen gemachtigd werden steun te verleenen, wanneer, ter verkrijging van zaad of jonge planten, deze hun wenschelijk mocht voorkomen.

Een andere maatregel, beoogende de regeling der prijzen,

[1]) Op grond van verschillende berichten werd het aantal dooden, ook aan wonden in het bosch overledenen, geschat op 13 in 't geheel.

werd getroffen door de indiening van het ontwerp eener verordening ter voorkoming van het zonder reden opdrijven der verkoopprijzen van voedingsmiddelen. Dit ontwerp kon echter worden ingetrokken, toen inmiddels in de kolonie ter afkondiging was ontvangen het naar Nederlandsch voorbeeld samengesteld Koninklijk besluit van 26 Augustus 1914 n°. 121 (*Gouvernementsblad* n°. 53) tot voorkoming van vasthouding en prijsopdrijving van waren.

Verder werd bij verordening den Gouverneur de bevoegdheid verleend om den uitvoer van munt- en muntmaterieel te verbieden. Van deze bevoegdheid is echter geen gebruik gemaakt, eenerzijds omdat de kosten, verbonden aan de verzending den uitvoer feitelijk onmogelijk maakten, anderzijds omdat de maatregelen, te dien aanzien door de Surinaamsche Bank getroffen, van dien aard waren, dat van belanghebbende zijde zelfs de mogelijkheid van dien uitvoer wel geen oogenblik zal overwogen zijn.

De landbouw heeft van den oorlog zoo goed als niets geleden; de kleine landbouw zelfs in het geheel niet. Gelegenheid tot verscheping der voortbrengselen zoowel naar New-York als naar Europa bleef in voldoende mate aanwezig.

Op het gebied van den landbouw mag als heuglijk feit vermeld worden de ontdekking bij het landbouwdepartement van de schimmel der krullootziekte. Een nieuwe stap voorwaarts werd gedaan door een begin te maken met landbouwonderwijs op deugdelijken grondslag. Het zal jaren duren voor zich de gevolgen daarvan doen ondervinden; gevolgen niet alleen van daadwerkelijken, maar niet minder van geestelijken aard door wijziging van de levensbeschouwing der bevolking en vermeerdering daardoor van levenskracht.

Was het mislukken van den bacovencultuur, waarvan in het vorige verslag reeds melding werd gemaakt, eene teleurstelling, de oorlog heeft nieuw licht doen vallen op de daaraan verbonden onzekerheid door stoornis in de geregelde vaart en afhankelijkheid van in het bijzonder daarvoor ingerichte stoomschepen; nieuwe gegevens voor eene latere overeenkomst kunnen daaruit worden geput. Intusschen ging de bacovenplanting voor uitvoer geheel te niet.

De weersomstandigheden waren in 1914 over 't geheel gunstig. Alleen de maand Mei had een voor de beplantingen te aanhoudenden en grooten regenval.

Te Paramaribo bedroeg de totale regenval 2087,7 m.M., waarvan in Mei 505,9 m.M. viel.

Het planten van liberia-koffie neemt voortdurend toe, zoowel bij den grooten als bij den kleinen landbouw. Het seizoen was gunstig voor den oogst. Ziekten van beteekenis kwamen niet voor, terwijl de prijs van het voortbrengsel goed was. De uitvoer bedroeg 166 942 K.G. meer dan in het voorafgaande jaar, nl. 373 520 KG. tegen 206 578 K.G. in 1913. Uitbreiding van de beplanting van de oude Surinaamsche koffie (coffea arabica) en verder van de coffea robusta blijft gering.

De cacaobeplanting is vooruitgaande. De planters worden meer en meer overtuigd, dat het bestrijden der krulloten- en versteeningsziekte mogelijk is en dat de voortbrenging — zooals de proefnemingen hebben aangetoond — weer tot 2 K.G. cacao per boom is op te voeren bij een uiterst gering verlies aan versteening en daarmede de cacaobeplanting weer winstgevend is te maken. Thrips kwam minder voor dan in 1913. De uitvoer bedroeg 1 893 449 K. G. tegen 1 528 932 K.G. in 1913.

De zware regens in Mei en Juni sloegen den kleibodem dicht en dit vooral voor de suikerplantages veelbeteekenend kwaad kon bij het intreden van de groote droogte met de aanwezige arbeidersmacht niet tijdig verholpen worden. Hierdoor werd de groei van het riet gestoord en nog meer leed de aanplant door een bijna totaal gemis van regen in de laatste maanden van het jaar.

De suikermarkt was over het algemeen laag. Kort voor het uitbreken van den oorlog was ze zeer flauw, maar daarna rezen de prijzen tot eene ongekende hoogte. De Surinaamsche suikerplantages hadden daarvan betrekkelijk weinig voordeel, omdat al spoedig de prijzen weer belangrijk daalden. Door de regens in het begin van 1915 staat nu de rietaanplant er goed voor; de jonge aanplant toont een krachtigen groei, zoodat bij eenigszins gunstig weder eene ruime opbrengst van oogst 1915 verwacht mag worden. De steeds wisselende kansen der oorlogvoerende partijen hebben op geheel de markt invloed.

In 1914 bedroeg de uitvoer 12 620 129 K.G. tegen 10 708 311 K.G. in 1913 [1]), waarbij ook nog gerekend moet worden 1 199 724 liter rum [2]) van 50 ten honderd sterkte. Opgemerkt moet hierbij echter worden, dat in verband met de regeling van de werkzaamheden een deel van den oogst 1913 is gevallen in 1914.

Ziekten kwamen wel voor, o. a. de zg. rindfungus (bastwier), maar over het geheel was de gezondheidstoestand van het riet goed.

De rattenplaag, welke vroeger in sommige rietvelden veel schade heeft veroorzaakt, is door het aanhoudend wegvangen belangrijk verminderd.

De rubberbeplanting werd niet noemenswaardig uitgebreid. Op verscheidene plantages bereiken de hevea's hun tapbaren leeftijd, zoodat in de naaste toekomst eene belangrijke vermeerdering van de rubbervoortbrenging in de kolonie is te verwachten. Door het uitbreken van den oorlog in Augustus kon de uitvoer van rubber vooreerst niet verder plaats hebben.

De groei der hevea's blijft goed: ziekten van beteekenis kwamen in 1914 niet voor.

De rubbervoortbrenging der boomen is van dien aard, dat, hoewel de boomen niet op zoo'n jeugdigen leeftijd als in Oost-Indië reeds getapt kunnen worden, de inzameling toch loonend belooft te worden.

De sinaasappelenaanplant breidt zich uit. Een vrij goede oogst werd van de oudste aanplantingen in Juli en Augustus verkregen. Ten gevolge van den oorlog konden de vruchten niet geregeld verscheept worden en moest het grootste gedeelte van den oogst op de plaatselijke markt tegen een lagen prijs verkocht worden.

Een paar kleine partijtjes, welke in het begin van den oogsttijd werden uitgevoerd, brachten een besten prijs op.

De vooruitzichten voor dit nieuwe voortbrengsel voor uitvoer blijven gunstig.

Voor Coronie, het district waar hoofdzakelijk de cocos-aanplant geschiedt, was 1914 gunstig.

De totale voortbrenging was 876 003 noten tegen 822 314 in 1913.

De stand der boomen is over 't algemeen gunstig. De hartrotziekte blijft wel slachtoffers maken, maar deze ziekte blijkt toch geen ernstig gevaar voor de boomen op te leveren, wanneer de planters de hun in het belang van het bedrijf gegeven aanwijzingen opvolgen.

Op de vestigingsplaatsen Livorno en Lelydorp werden eenige duizenden cocosplanten aan de kleine landbouwers verstrekt. Aan de Marowijne en aan de Matappica is men op meer uitgebreide schaal met den aanplant begonnen.

De maïsteelt neemt toe, in de laatste maanden van 1914 werden groote oppervlakten met maïs beplant, zoodat in de eerste maanden van 1915 een vrij belangrijke aanvoer plaats had. Naar het buitenland (hoofdzakelijk Curaçao en enkele andere West-Indische eilanden) werd 236 000 K.G. uitgevoerd.

De rijstaanplantingen hadden in de eerste maanden van 1914 nog al te lijden van de droogte; de hoofdoogst welke in de maanden Augustus en September binnenkomt, was zeer goed. In totaal werd in 1914 verkregen 3 135 700 K.G. paddi, tegen 2 231 000 K.G. in 1913.

Ten gevolge van den grooten regenval in de maand Mei hadden de aardvruchten op verschillende plaatsen veel van het water te lijden en was de oogst ver beneden de gewone opbrengst.

De bananenoogst was bevredigend, zoodat voldoende in de plaatselijke behoefte kon worden voorzien.

Het goudbedrijf wijst over 1914 verbeterende uitkomsten aan; de opbrengst overtrof die van 1912 en 1913 onderscheidenlijk met 176 en 61 K.G. Het derde gedeelte van de opbrengst wordt door de Compagnie des mines d'or gewonnen; het is daartegenover niet te ontkennen, dat de ligging harer terreinen op grooten afstand van de hoofdplaats en aan de grens van Fransch-Guyana het bestuur in moeilijkheden van beteekenis brengt door de strooptochten van benden afkomstig van den Franschen Lawa-oever, zooals blijkt uit de in den aanvang van dit hoofdstuk gedane mededeelingen betreffende de daar voorgekomen rustverstoring.

[1]) De opbrengst was 15 021 700 K.G. in 1914 tegen 13 243 700 K.G. in 1913.

[2]) Opbrengst 1 623 700 liter.

Verschillende proefnemingen tot verbetering der goudwinning hadden plaats o. a. op Guyana Goudplacer en op de White Water Alluvial Limited concessies.

De proef met kleinbedrijf van bestuurswege werd gestaakt.

Overeenstemming met de regeering der Fransche Republiek werd verkregen betreffende de grensregeling op een deel der Marowijnerivier; de mogelijkheid van het verleenen van concessies voor goudontginning op die rivier is daarmede nader gekomen.

In het afgeloopen jaar stelde de mijningenieur G. Duifjes voor belanghebbenden een onderzoek in naar de aanwezigheid van kwikerts op twee verschillende terreinen nabij de Marowijne.

Het is dien ingenieur gelukt de oorspronkelijke vindplaats op te sporen van het op een dier terreinen aangetroffen cinnaber. Voor ontginning kan deze vindplaats niet in aanmerking komen. Andere aanwijzingen voor het voorkomen van cinnaber werden nergens op het terrein aangetroffen; geïmpregneerde gesteenten ontbraken. Op het andere terrein zijn in het geheel geen aanwijzingen voor het voorkomen van cinnaber gevonden.

Vergunningen werden verleend tot onderzoek naar de aanwezigheid van aardolie en teerachtige stoffen.

De weersgesteldheid was voor het balatabedrijf over het algemeen gunstig te noemen. Hoewel gedurende de eerste maanden van 1914 de lage waterstand in de binnenlanden oorzaak was, dat groote moeilijkheden werden ondervonden bij het vervoer van goederen naar de magazijnen, waardoor met de geregelde werkzaamheden op de balataterreinen eerst eind Maart of begin April kon worden aangevangen, bleek dit nog tijdig genoeg plaats gehad te hebben om tot eene bevredigende uitkomst te leiden.

De totale opbrengst verschilde dan ook niet veel met die van het vorige jaar en bedroeg 1 018 525 K.G. Ten gevolge van den beperkten afzet door den oorlog konden hiervan slechts 675 654 K.G. worden uitgevoerd of 510 278 K.G. minder dan in 1913.

De prijs van balata in de kolonie viel gedurende 1914 van omstreeks f 3,60 terug op f 2,75 in Augustus, waarin tot nu geen verbetering is gekomen.

Onder de werking van de nieuwe „balataverordening 1914" werd het balatabedrijf met begin April 1915 hervat; doch nog altijd op betrekkelijk kleine schaal. Tot 9 Juli 1915 waren in 't geheel met slechts 742 arbeiders voor dat bedrijf overeenkomsten gesloten door vier werkgevers.

Eene vennootschap werd opgericht met het doel eene onderneming te vestigen tot vervaardiging van pulp uit possontreehout voor de papierbereiding.

De opbrengsten der verkeersmiddelen leden onder den toestand van 1914; van des te meer beteekenis kan het worden geacht dat de opbrengst van den spoorweg in de Parazones eene zoo geringe daling toonde dat de sinds 1911 ingetreden vermindering van ontvangsten geacht kan worden tot staan te zijn gekomen. Op goede uitkomsten van den aanleg van voedingswegen bestaat voorshands weinig uitzicht.

Over de werkzaamheid van de kamer van arbeid in 1914 kan slechts weinig worden medegedeeld. De kamer ondervond zeer het gemis van statistieke gegevens, die in de eerste plaats zouden dienen te worden verzameld, ofschoon hiervoor de bronnen nog ontbreken. Zij begon met de uitvoering van het plan om te trachten aan werkzoekenden arbeid te verschaffen. In afwachting dat er eene arbeidsbeurs zou worden opgericht, meende zij nog niet als zoodanig te moeten optreden. Slechts op kleine schaal werd de werkverschaffing ter hand genomen en kon zij van acht personen die zich bij haar gemeld hadden, aan drie eene plaatsing bezorgen.

Het aantal jongens in de stichting voor verwaarloosde jongens op Slootwijk dat op 1 Januari 1914 zeven bedroeg, was op ultimo December 1914 tot tien geklommen.

In Januari 1915 werden nog twee jongens opgenomen, waardoor het hoogste aantal van twaalf jongens bereikt werd, voor wie in het tegenwoordige gesticht huisvesting mogelijk is.

Met ééne uitzondering, betreffende het wegloopen van zes der tien jongens in November 1914, waarvan vijf reeds den volgenden dag vanzelf terugkwamen, terwijl de zesde op den derden dag op de plantage zelf uit zijn schuilhoek gehaald werd, viel over het gedrag der jongens in 1914 niet te klagen. Hun gezondheidstoestand was over het algemeen goed te noemen. Bijzondere ziektegevallen kwamen er niet voor.

De in 1914 nieuwbenoemde onderdirecteur van het gesticht maakte in dat jaar meer werk van den tuin van het gesticht, de opbrengst daarvan nam steeds toe. Aanvankelijk bestond de vrees, dat er geen afzet zou kunnen gevonden worden voor de geoogste zeer goede groenten, z.a. boontjes, worteltjes, kool, radijsjes, enz. Sedert het evenwel mogelijk geworden is de groenten door tusschenkomst van een winkel van levensmiddelen te Paramaribo te verkoopen, werd allengs alle zorg besteed aan het zorgvuldig doen bearbeiden en het uitbreiden van den tuin door de jongens.

Door de oprichting van een gouvernementsschool op Slootwijk in Mei 1914 is het mogelijk geworden ook jongens in het gesticht op te nemen, die nog schoolplichtig zijn.

Het hoofd dier school werd belast met het onderwijs in het gesticht, dat voorloopig op 4 uren per week werd bepaald en wel des namiddags van 5 tot 6 uur. Hierdoor was het noodig geworden de dagorder van het gesticht te herzien en is zij als volgt bepaald:

Zes uur per dag werken in de open lucht (tuinarbeid), een uur onderwijs en de overige tijd voor huiselijke bezigheden en spel.

Wat den gezondheidstoestand in 1914 betreft, het lage sterftecijfer geeft voorzeker redenen tot tevredenheid; het mag evenwel, lettende op de uitbreiding van enkele ziekten, geen reden zijn tot minder werkzaamheid. In de districten deden zich minder besmettelijke malariaziekten voor dan in 1913.

De door de Rockefellerstichting te Washington aangeboden hulp ter bestrijding der mijnwormziekte mag van groote beteekenis worden geacht.

Het raadplegingskantoor voor longlijders is voortdurend met goed gevolg werkzaam.

In het Paradistrict en in de omgeving van Paramaribo kwam eene besmettelijke varkenspestziekte voor, die talrijke slachtoffers eischte. Sedert April 1915 is die ziekte niet meer voorgekomen in de omstreken van Paramaribo, terwijl zij reeds geruimen tijd tevoren niet meer bevonden werd bij de uit Britsch-Guyana ingevoerd wordende varkens. In het district Beneden-Para echter blijven zich verscheidene sterfgevallen aan die ziekte onder de varkens voordoen, hoofdzakelijk doordien de bewoners daar weinig geneigdheid toonen de door den veearts voorgeschreven maatregelen na te leven, vooral wat betreft het reinhouden der stallen. Het district Coronie, waar veel varkens gehouden worden, bleef voor de ziekte gespaard.

HOOFDSTUK D.

ALGEMEEN EN GEWESTELIJK BESTUUR.

Behalve de in het vorig verslag vermelde reizen heeft de Gouverneur in 1914 nog bezocht de plantage Jagtlust en de vestigingsplaatsen Alkmaar en Lelydorp.

Van 14 t/m 16 Januari 1915 werd per buitengewonen trein een reis gemaakt naar Dam. Bezocht werden: het proefgrondje van het departement van den landbouw te Lelydorp, de nieuwe spoorbrug te Republiek, de boschaanplantingen bij K.M. 65—67, de Boschnegerdorpen Byoe di Mati en Bakoe, het Guyana Goudplacer en de Maäboberg.

Op 4 Maart woonde de Gouverneur te Domburg de opening van den landbouwleergang aldaar bij; na eene proefles van het hoofd van het landbouwonderwijs, den heer Leys, te hebben bijgewoond, werd een bezoek gebracht aan de plantage Vreeland, waar onder bijzondere voorwaarden Javaansche immigranten arbeiden en beschikking over grond krijgen.

Van 17 t/m 20 Maart 1915 werd een bezoek gebracht aan de gouvernementsrubberonderneming Slootwijk, de plantages Rust en Werk en Wederzorg, en de vestigingsplaats Johan en Margaretha.

Op 14 en 15 Mei werden bezocht de melaatscheninrichtingen Groot-Chatillon en Bethesda en het station Domburg, en op 19 Mei d.a.v. Spieringshoek, Mariënburg en Nieuw-Amsterdam.

Van 22 Mei t/m 12 Juni verbleef de Gouverneur in het district Beneden-Para, op Zanderij I, aan den spoorweg gelegen.

Bij beschikking van 16 April 1915 n°. 1381 werd de heer A. A. Caljé, bij Koninklijk besluit van 24 September 1914 n°. 41 ter beschikking van den Gouverneur van Suriname gesteld om na afloop van eenige daarvoor in Nederland en in de kolonie te verrichten voorstudiën te worden benoemd tot inspecteur voor het onderwijs in die kolonie, werkzaam gesteld op het departement van onderwijs om zich voor te bereiden voor de vervulling van de betrekking van inspecteur voor het onderwijs.

In de plaats van het lid der Koloniale Staten mr. L. L. Beckeringh van Loenen, die in verband met zijne benoeming tot rechter in de arrondissements-rechtbank te 's Hertogenbosch als zoodanig ontslag nam, werd de heer W. P. Hering gekozen, terwijl in de plaats van de leden H. van Ommeren en P. A. May, die hun ontslag hebben genomen, bij enkele candidaatstelling tot leden der Koloniale Staten werden benoemd de heeren W. N. S. Arntz en J. R. C. Gonggrijp, beiden planters.

De heer I. da Costa bedankte op 30 December 1914 voor het lidmaatschap om gezondheidsredenen; in zijne plaats werd de heer jhr. mr. H. W. van Asch van Wijck bij enkele candidaatstelling gekozen.

Op 14 Mei werd van den heer H. Salm, die eenige maanden te voren de kolonie metterwoon verliet, een schrijven ontvangen, houdende bericht van zijne ontslagname als lid der Koloniale Staten. In deze opengevallen plaats is op 21 Juni 1915 voorzien door de benoeming, bij enkele candidaatstelling, van mr. dr. W. Dijckmeester.

Voor het zittingjaar 1915—1916 werden de heeren jhr. mr. H. W. van Asch van Wijck en J. A. Dragten benoemd respectievelijk tot voorzitter en ondervoorzitter der Koloniale Staten.

In verband met de hervatting van zijne werkzaamheden op 30 Juni 1914 door den heer W. H. A. van Romondt, districts-commissaris ter standplaats Nieuw-Nickerie, werd de heer C. R. Weytingh, districts-commissaris, eervol ontheven van de waarneming van het beheer van het district Nickerie en hervatte hij het beheer van de districten Beneden-Suriname en Beneden-Para, terwijl de aanwijzing van den heer F. A. Munder, districts-commissaris, belast met het beheer van de districten Boven-Suriname en Boven-Para, om nevens zijne werkzaamheden ook het beheer van de districten Beneden-Suriname en Beneden-Para op zich te nemen, werd ingetrokken.

Ten gevolge van het daarop gevolgd aan den heer W. H. A. van Romondt voornoemd verleend buitenlandsch verlof werd de heer J. Boonacker, districts-commissaris ter standplaats Groningen, tijdelijk belast met de waarneming van het beheer van het district Nickerie en werd in de open plaats van districts-commissaris van Saramacca voorzien door de aanwijzing van den heer C. H. A. Simons, tijdelijk districts-commissaris, belast met het beheer van het district Marowijne. Met het beheer van het zooeven genoemd district werd tijdelijk belast de heer S. E. Juta, districts-secretaris ter standplaats Domburg.

Met ingang van 1 Februari 1915 werd tot districts-commissaris benoemd de heer A. J. C. van der Feen Jr., reeds tijdelijk met de waarneming van dat ambt belast; hem bleef het beheer van het district Coronie opgedragen.

HOOFDSTUK E.

GEWAPENDE MACHT.

Schutterij. In 1914 werden te Paramaribo van de 82 personen, die zich als schutterplichtigen hadden aangegeven, 51 tot persoonlijken dienst ingelijfd.

Op 31 December van dat jaar bedroeg de sterkte van de schutterij 11 officieren en 360 onderofficieren en manschappen.

Oefeningen werden bij beurten gehouden voor de officieren en voor de onderofficieren en minderen en afgewisseld door algemeene oefeningen; ook schietoefeningen werden gehouden.

De oefeningen der schutterij werden geleid door een eerste-luitenant der infanterie bijgestaan door onderofficieren-onderwijzers der infanterie.

In het *Gouvernementsblad* werd onder n°. 44 opgenomen de beschikking van 6 Augustus 1914 n°. 3181 tot wijziging van de beschikking van 16 October 1911 n°. 23, houdende vaststelling der kleeding van de officieren en overige leden der schutterij te Paramaribo.

Gewapende burgermacht. De gewapende burgermacht in de districten bestond op 31 December 1914 uit 47 officieren en 1619 onderofficieren en manschappen.

Gewapende politie. De eerste-luitenant der infanterie L. Meijer bleef in 1914 en de eerste vijf maanden van 1915 belast met de betrekking van commissaris van politie, onder genot van eene afzonderlijke toelage daarvoor boven de voordeelen aan zijne militaire betrekking verbonden. Aan hem werd op zijn verzoek, wegens gezondheidsredenen, met ingang van 1 Juni 1915 eervol ontslag verleend als commissaris van

politie; in afwachting van eene nadere regeling werd de betrekking van commissaris van politie tijdelijk opgedragen aan den heer D. J. van Meerendonk, controleur der belastingen, oud-officier en oud-commissaris van politie te Paramaribo.

In verband met de benoeming van den hoofdinspecteur van politie J. C. W. Brunings tot adjunct-controleur der belastingen, werd de inspecteur van politie J. F. Morren, die reeds tijdelijk de betrekking van hoofdinspecteur waarnam, voor vast als zoodanig benoemd.

Uit de als bijlage E[1] bij dit verslag gevoegde staten blijkt, dat op 1 Januari 1915 de politiemacht telde 1 hoofdinspecteur, 7 inspecteurs en adjunct-inspecteurs, waarvan 6 te Paramaribo, en 234 hoofdagenten en minderen, waarvan 129 te Paramaribo.

Landmacht. De sterkte bedroeg op ultimo December 1914 10 officieren en 259 onderofficieren en minderen. De samenstelling was als volgt:

	officieren	onderofficieren en minderen
Staf	2	8
Compagnie infanterie	4	251
Officieren van gezondheid	3	—
Militaire apothekers	1	—
	10	259

Voor memorie werden gevoerd: 2 korporaals en 3 soldaten, dienstdoende bij de gewapende politie. Boven de sterkte werden gevoerd: 2 soldaten, die bij het telefoonwezen dienst doen.

Uit de sterkte werden afgevoerd: 2 officieren en 61 onderofficieren en minderen, waarvan naar Nederland zijn teruggekeerd 1 officier en 38 onderofficieren en minderen, overleden 1 mindere, met paspoort (w. o. 2 met vervroegd paspoort) 4, met pensioen of gagement 4, met een briefje van ontslag weggezonden 1 mindere, voor memorie gevoerd (waarvan 1 met gewoon en 1 met vervroegd paspoort den dienst verliet) 7, als deserteur afgevoerd 1 mindere en krachtens rechterlijk vonnis 1 mindere, wegens ongeschiktheid ontslagen (proefgangers) 4, terwijl eervol ontslagen werd 1 officier.

Er werden in de sterkte opgenomen: 2 officieren en 39 onderofficieren en minderen, t. w.:

	officieren	onderofficieren en minderen
Uit Nederland	2	23
Nieuw in de kolonie aangenomen (waarvan 3 als plaatsvervanger)	—	16
	2	39

De plaatsing was op 31 December als volgt:

	officieren.	onderofficieren en minderen.
Paramaribo	6	197
Albina	—	30
Nickerie	—	21 [1])
Militair-geneeskundige dienst Paramaribo:		
Officieren van gezondheid	3	—
Militaire apothekers	1	—
Bovendien waren:		
verpleegd in het militair hospitaal	—	9
voor den krijgsraad	—	1
met verlof	—	1
	10	259

1) Verrichten aldaar politiediensten.

De algemeene gezondheidstoestand onder de militairen was in 1914 gunstiger dan in de twee daaraan voorafgaande jaren. Het aantal lijders aan malaria was lager dan in 1913, wat toegeschreven moet worden aan het niet meer plaatsen van militairen in ongezonde streken der kolonie, en de voortgezette nabehandeling der malarialijders van de Lawa-expeditie (1912 en 1913). Het aantal lijders aan dysenterie is lager dan de vorige jaren; het aantal lijders aan syphilis is lager dan in 1913, terwijl dat van aan venerische ziekte lijdende militairen iets hooger is dan het vorig jaar. Een en ander kan uit onderstaanden staat blijken.

Sterkte der landmacht.	Aantal militaire patiënten.	Aard der ziekten.				
		Malaria.	Dysenterie.	Syphilis.	Morb. Ven.	Andere ziekten.
			1912.			
± 300	494	135 ± 27 %	17 ± 3½ %	10 ± 2 %	60 ± 12½ %	272 ± 55 %
			1913.			
± 300	363	99 ± 27 %	2 ± ½ %	19 ± 5½	30 ± 8 %	213 ± 59 %
			1914.			
± 300	280	17 ± 6 %	1 ± ½ %	10 ± 3½ %	35 ± 12½ %	217 ± 77½ %

Het aantal verpleegden in het militair hospitaal in behandeling, was op 1 Januari 1914 436; gedurende het jaar 1914 werden 5167 mannen en 2501 vrouwen, of te zamen 7668 [1]) personen, in gemelde inrichting opgenomen. In 1914 werden ontslagen 7013 personen, terwijl er 447 overleden, zoodat op 31 December 1914 in behandeling waren 544 personen.

Onder de in het militair hospitaal verpleegde personen waren 284 militairen en 1 schepeling van de Koninklijke marine.

In de ziekeninrichting te Albina werden verpleegd 5 militairen.

De kosten van het militair hospitaal en andere militaire ziekeninrichtingen bedroegen f 212 182 tegen f 208 911 [2]) in 1913. De ontvangsten daalden, voor zoover met de voorhanden gegevens kan worden nagegaan, van f 149 142 tot f 133 792.

Mededeelingen nopens den militairen geneeskundigen dienst zijn voorts opgenomen in hoofdstuk J, geneeskundige dienst.

Het Militair „Tehuis" werd in 1914 bezocht door militairen van de landmacht. Eene belangrijke vermindering van het aantal bezoekers bij die van het voorafgaande jaar was te bespeuren; dit moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat in 1914 geen Nederlandsch oorlogsschip onze haven bezocht. Dit in aanmerking genomen, kan het bezoek toch bevredigend worden genoemd.

Het gemiddeld bezoek was 44 per dag, tegen 66 in 1913 en 70 in 1912.

Zeemacht. Zooals hierboven vermeld, heeft er in 1914 geen bezoek van een Nederlandsch oorlogsschip aan Suriname plaats gehad. Den 13den Mei 1915 bracht Hr. Ms. *Jacob van Heemskerck* een bezoek aan Paramaribo, welk bezoek tot 20 Mei d.a.v. duurde.

1) Waarvan 5698 uit Paramaribo en 1970 uit de districten.

2) In het vorig verslag werd verkeerdelijk opgegeven f 358 053; zijnde dit het totaal der bedrijfsrekening, volgens de nieuw ingevoerde handelsboekhouding.

HOOFDSTUK F.

WETGEVING. RECHTSWEZEN EN POLITIE.

§ 1. WETGEVING.

In het *Gouvernementsblad* werd onder meer opgenomen:

onder n°. 6: de publicatie van 14 Februari 1914, waarbij wordt afgekondigd het Koninklijk besluit van 15 December 1913 n°. 35, tot verzekering van de naleving in de kolonie van het op 6 Juli 1906 te Genève gesloten verdrag voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken in de legers te velde;

onder n°. 11: de verordening van 28 Februari 1914, houdende wijziging van de grenzen van de districten Beneden- en Boven-Saramacca, Beneden-Suriname, Beneden-Para en van het stadsdistrict;

onder n°. 18: de verordening van 17 Februari 1914 tot nadere wijziging van het kiesreglement;

onder n°. 23: de beschikking van 16 Mei 1914 n°. 1973, houdende bekendmaking van het op 13 November 1908 te Berlijn gesloten herziene Berner Verdrag ter bescherming van letterkundige en kunstwerken;

onder n°. 25: de verordening van 20 April 1914, betreffende opnemingen in het district Coronie;

onder n°. 27: de publicatie van 13 Juni 1914, waarbij wordt afgekondigd het Koninklijk besluit van 16 Mei 1914 n°. 12 tot vaststelling van eene regeling van het faillissement en de surséance van betaling voor de kolonie Suriname;

onder n°. 30: de publicatie van 4 Juli 1914, waarbij wordt afgekondigd het Koninklijk besluit van 28 April 1914 n°. 43, houdende aanvulling en wijziging van het Koninklijk besluit van 22 Maart 1872 n°. 27 (G. B. n°. 8), tot aanvulling en wijziging der bestaande verordeningen betreffende immigratie in Suriname;

onder n°. 32: de publicatie van 14 Juli 1914, waarbij wordt afgekondigd het Koninklijk besluit van 22 Mei 1914 n°. 86, tot wijziging van eenige Koninklijke besluiten in verband met de invoering van de nieuwe strafwetgeving voor de kolonie Suriname;

onder n°. 35: de verordening van 24 Juni 1911, tot vaststelling van eene „arbeidsverordening";

onder n°. 36: de verordening van 4 Juni 1914, tot wijziging van de verordening van 24 Juni 1911 tot vaststelling van eene arbeidsverordening;

onder n°. 40: de verordening van 23 Juli 1914, tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van strafregt;

onder n°. 42: het besluit van 4 Augustus 1914, tot vaststelling van de modellen, bedoeld bij de artikelen 4, 1ste lid, 53 en 54 en ter uitvoering van art. 4, laatste lid, van de arbeidsverordening (G. B. 1914 n°. 37);

onder n°. 43: de verordening van 4 Augustus 1914, houdende verbod van den uitvoer van voedingsmiddelen, steenkolen en olie;

onder n°. 45: het besluit van 7 Augustus 1914, waarbij art. 9 van de verordening van 21 October 1911 (G. B. 1912 n°. 19), houdende bepalingen van politie te Paramaribo, toepasselijk wordt verklaard op de buiten de kom der stad gelegen wegen, bruggen en straten;

onder n°. 51: de verordening van 12 September 1914, houdende bepalingen omtrent de exploitatie van balata in Suriname en wat daarmede in verband staat;

onder n°. 53: de publicatie van 17 September 1914, waarbij wordt afgekondigd het Koninklijk besluit van 26 Augustus 1914 n°. 121, tot voorkoming van vasthouding en prijsopdrijving van waren;

onder n°. 57: de publicatie van 29 September 1914, waarbij wordt afgekondigd de wet van 4 September 1914 (*Staatsblad* n°. 443), houdende amnestie aan personen, behoorende tot het Nederlandsch-Indische leger of tot de landmacht in de koloniën Suriname en Curaçao, die zich vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie.

§ 2. RECHTERLIJKE MACHT EN RECHTSPRAAK.

Met ingang van 15 Juni 1914 werd jhr. mr. H. W. van Asch van Wijck tijdelijk belast met de waarneming der betrekking van lid van het hof van justitie en van rechter-commissaris, belast met het onderzoek van strafzaken. In verband hiermede werd mr. J. van Praag, griffier bij het hof van justitie, eervol ontheven van de waarneming van die betrekking, terwijl hem werd opgedragen de waarneming der betrekking van rechter in het oostelijk ommegaand gerecht in de plaats van den heer J. C. W. Brunings, hoofdinspecteur van politie, die daarvan eervol werd ontheven.

In verband met de hervatting door mr. S. D. de Vries en mr. A. R. Bueno, na hun terugkomst van buitenlandsch verlof, van hunne betrekking van onderscheidenlijk kantonrechter van Paramaribo en kantonrechter van Nickerie, Coronie en Marowijne, van rechtswege rechter in het westelijk ommegaand gerecht, werden de heer mr. G. van der Flier en C. S. Pos, die onderscheidenlijk deze betrekkingen waarnamen, met ingang van 1 October 1914 daarvan eervol ontheven.

Met ingang van 1 December 1914 werd mr. A. J. Kronenberg eervol ontheven van de waarneming der betrekking van advocaat-generaal bij het hof van justitie en als ambtenaar bij het openbaar ministerie bij het kantongerecht van Paramaribo, terwijl met deze betrekking werd belast mr. G. van der Flier.

Verder werd de adjunct-commies ten parkette van den procureur-generaal R. A. Isselt eervol ontheven van de waarneming der betrekking van griffier bij het hof van justitie en met deze betrekking belast mr. A. J. Kronenberg.

De heeren mr. P. Carst en jhr. mr. H. W. van Asch van Wijck, die met ingang van 16 Juli 1914 voor den tijd van twee jaren benoemd waren onderscheidenlijk tot voorzitter en voorzitterplaatsvervanger van den krijgsraad, werden, in verband met het op 1 April 1915 in werking getreden Koninklijk besluit van 30 Januari 1915 n°. 29 (*Staatsblad* n°. 33, G. B. n°. 11) tot invoering van de gewijzigde regtspleging bij de landmagt in de kolonie Suriname (G. B. 1913 n°. 73), weder, te rekenen van 1 April 1915, voor den tijd van twee jaren, tot diezelfde betrekking benoemd.

Het aantal burgerlijke zaken bij het hof van justitie aangebracht bedroeg 46 tegen 65 in 1913. Afgedaan werden 39 zaken tegen 56 in 1913, terwijl nog gewezen zijn 4 incidenteele en interlocutoire vonnissen tegen 1 interlocutoir vonnis in 1913.

Het aantal burgerlijke zaken bij het hof van justitie aanhangig gebleven op 31 December 1914 bedroeg 88 (tegen 89 in 1913), waarvan er 63 (in 1913: 62) zijn, waarin sedert 10 jaren of langer door partijen niets is gedaan. Van deze zijn 46, krachtens het bij besluit van 25 Februari 1915 (G. B. n°. 10) aan art. 21 van het besluit van 4 Januari 1869 (G. B. n°. 1) toegevoegde nieuwe tweede lid, op de rol doorgehaald. Op de bedoelde 62 zaken kon niet worden toegepast artikel 27 van het zoo juist bedoelde besluit van 1869, omdat ten aanzien dier zaken het geval, waarvan in voormeld artikel sprake is, niet aanwezig was. Een deel dier zaken toch is niet voortgezet, na het geschorst zijn van het rechtsgeding, omdat het daarna niet is hervat. Een ander deel is evenmin voortgezet, doordien partijen — het betreft zaken van gewone behandeling (artt.

143 en volgende burgerlijke rechtsvordering) — nadat de zaak op de rol was aangebracht, de zaak niet weder hebben doen oproepen.

Het aantal door het hof van justitie afgedane strafzaken bedroeg 76, waarvan 31 crimineele zaken met 41 beschuldigden, tegen 36 met 50 beschuldigden in 1913, 35 correctioneele zaken met 44 beklaagden tegen 36 met 49 beklaagden in 1913 en 9 appèllen van vonnissen van kanton- en ommegaande rechters, benevens 1 overtreding van de scheepvaartverordening met 12 beklaagden tegen 8 appèllen met 13 beklaagden in 1913. Voor de behandeling dier 76 strafzaken heeft het hof 97 strafzittingen gehouden. Het aantal behandelde misdrijven tegen het leven gericht bedroeg 4 met 4 beschuldigden tegen 5 met 7 beschuldigden in 1913.

Het aantal zaken wegens zware mishandeling, al of niet met voorbedachten rade gepleegd, bedroeg 2 met 2 beklaagden tegen 4 met 4 beklaagden in 1913. Ten aanzien van twee tot dwangarbeid veroordeelden werd bepaald, dat de gedwongen arbeid zal worden verricht in boeien.

Van de 41 personen, terechtgestaan hebbende in 31 crimineele zaken, zijn 16 geboren in Britsch-Indië, 12 in Nederlandsch-Indië, 10 in Suriname en 3 in Britsch-Guyana.

Van de 44 personen, terecht gestaan hebbende in 35 correctioneele zaken, zijn 5 geboren in Britsch-Indië, 28 in Suriname, 5 in Nederlandsch-Indië, 3 in Britsch-Guyana, 1 in Engelsch West-Indië, 1 in Nederland en 1 in China.

§ 3. VOOGDIJRAAD.

De voogdijraad hield 16 vergaderingen. De zaken, welke in deze vergaderingen behandeld werden, zijn gelijksoortig aan die van vorige jaren.

Evenals vroeger bevorderde de raad krachtig het erkennen van buiten echt geboren kinderen. Ten overstaan van den ambtenaar van den burgerlijken stand vonden 515 erkenningen plaats. Alhoewel er verscheidene gevallen waren, waarin ontzetting uit en ontheffing van de ouderlijke macht zeer dringend noodig was, heeft de raad hiertoe geen verzoeken tot het hof van justitie gericht op grond van gebrek aan gestichten.

Voor verzorging van minderjarigen ontving de raad f 4495,57 en keerde uit f 4011,96. Het overblijvend bedrag ad f 483,61 moet in 1915 worden uitgekeerd.

Over het algemeen ging het innen der gelden in het afgeloopen jaar met zeer veel moeite gepaard en moest hieraan zeer veel tijd besteed worden, die wellicht op andere wijze beter gebruikt had kunnen worden.

Vele gelden konden niet geïnd worden; het schijnt, dat de slechte economische toestanden van de kolonie hiertoe ook veel hebben bijgedragen.

Buiten de uitkeering van de hierboven vermelde bedragen hield de raad nog toezicht op het uitkeeren van gelden door vaders, voogden of verwekkers van kinderen ten behoeve van die kinderen en wel tot een totaal bedrag van ongeveer f 1700. Het geheele bedrag, dat derhalve door bemoeienis van den raad aan minderjarigen ten goede kwam, bedraagt ongeveer f 6200 tegen ± f 4000 in 1913.

Tot zijn spijt beschikt de raad niet over voldoende gegevens, om, evenals over 1913, deze cijfers te vergelijken met hetgeen in Nederland gedaan is.

De eenige stichting, aan welke de rechter de voogdij over verpleegden heeft opgedragen, is de stichting voor verwaarloosde jongens op Slootwijk. Bij gebrek aan ruimte kunnen daar voorloopig geen jongens meer geplaatst worden.

Tot aanstelling van vertegenwoordigers in de districten werd in 1914 nog niet overgegaan. Waar noodig verleenden de districts-commissarissen nog steeds hun bemiddeling. Het aantal zaken in de districten neemt echter gaandeweg toe en het zal wellicht in de naaste toekomst noodig zijn, tot het aanstellen van vertegenwoordigers over te gaan.

Er kwam geen verandering in de samenstelling van den raad.

Bij beschikking van 17 Juni 1914 n°. 2384 werd den voogdijraad machtiging verleend een bode aan te stellen, die tevens belast zoude zijn met eenig schrijfwerk.

§ 4. POLITIE.

Het aantal buitengewone agenten van politie bedroeg op 1 Januari 1915: 236 tegenover 166 op gelijk tijdstip van het vorig jaar.

Op het grondgebied der kolonie werden als zonder middel van bestaan aangehouden (met inbegrip van 9, die van het jaar 1913 waren overgebleven) 198 vluchtelingen, afkomstig van Fransch-Guyana.

Uitgezet werden 173, terwijl 18 in vrijheid werden gesteld. Op 31 December 1914 waren derhalve nog in verzekerde bewaring 7 vluchtelingen. Het aantal vluchtelingen, afkomstig uit Fransch-Guyana, dat op den oever van de Marowijne aangehouden en dadelijk naar den Franschen oever teruggeleid werd, bedroeg 51.

Ten overstaan van den ambtenaar, daartoe aangewezen door den commissaris van politie, werden te Paramaribo gesloten voor den arbeid in de goudvelden 1787 overeenkomsten met 1173 arbeiders, en voor de inzameling van balata 766 overeenkomsten met 554 arbeiders.

Te Albina en te Nieuw-Nickerie werden voor het goudbedrijf gesloten onderscheidenlijk 76 en 1 overeenkomsten, met onderscheidenlijk 348 en 4 arbeiders; en voor het balatabedrijf onderscheidenlijk 9 en 123 overeenkomsten, met onderscheidenlijk 19 en 539 arbeiders.

§ 5. GEVANGENISWEZEN.

Voor de sterkte van en de veranderingen in de gevangenisbevolking wordt verwezen naar bijlage E². Uit die bijlage blijkt, dat op 31 December aanwezig waren: in het burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia 128, en in de gevangenis te Nieuw-Amsterdam 78 gevangenen.

Op 1 Januari waren 2 gevangenen uit de eerstgenoemde gevangenis in het militair hospitaal in verpleging. Er werden uit die gevangenis in het hospitaal nog opgenomen 31 personen, waaronder 5 Fransche vluchtelingen; 27 gevangenen werden als hersteld ontslagen en 1 overleed, zoodat op 31 December 5 gevangenen onder behandeling bleven.

De straf van lichamelijke kastijding werd in deze gevangenis niet toegepast; er werd ook geen gevangene in de tuchtklasse geplaatst.

De veroordeelden tot gevangenisstraf met bepaling, dat

De kosten van den huisdienst bedroegen aan 377 dagen kostloon f 37,70.

zij buiten de gevangenis aan openbare werken mogen worden te werk gesteld, en de veroordeelden tot gevangenisstraf met gedwongen tewerkstelling, hebben gedurende het afgeloopen jaar aan verbetering der wegen en loozing van Paramaribo gewerkt. De hoeveelheid van den door hen verrichten arbeid kan niet in cijfers worden uitgedrukt.

De tot enkel gevangenisstraf veroordeelden werden binnen de gevangenis zooveel mogelijk beziggehouden met het verrichten van huisdienst, het maken en verstellen van gevangeniskleeding, het vlechten van manden, matten van stoelen en het verrichten van timmerwerk.

De arbeid, waaronder begrepen is de huisdienst, leverde op f 86; de helft hiervan, zijnde f 43, werd in de koloniale kas gestort, terwijl de andere helft bestemd is om als uitgaanskas te worden uitgekeerd.

Er werden in 1914 uit de gevangenis te Nieuw-Amsterdam naar het hospitaal opgezonden 12 gevangenen, waarvan 11 als hersteld werden ontslagen.

Op 1 Januari waren in de tuchtklasse 3 tot dwangarbeid veroordeelden aanwezig; in den loop van het jaar werden 3 tot dwangarbeid veroordeelden daarin geplaatst.

De straf van lichamelijke kastijding werd tweemaal toegepast.

De veroordeelden tot dwangarbeid, openbare en gedwongen tewerkstelling werden hoofdzakelijk gebruikt tot:

1. het onderhouden van den rijweg van station Nieuw-Amsterdam tot plantage Jagtlust;
2. het onderhouden van het station Nieuw-Amsterdam;
3. het onderhouden van de quarantaine-vestiging te post Leijden;
4. kleine werken te Paramaribo en in de districten;
5. het kappen van sparren, warimbo, printa, banban en boschtouw;
6. het kappen van brandhout ten behoeve van deze gevangenis, van het burgerlijk en militair huis van verzekering binnen het fort Zeelandia, en van het quarantaine-établissement te post Leijden;
7. den quarantaine-dienst;
8. het halen van schelpen van Braamspunt;
9. het roeien van vaartuigen, en
10. den huisdienst.

De hoeveelheid van den door hen verrichten arbeid kan moeilijk in cijfers worden uitgedrukt.

In het burgerlijk en militair huis van verzekering binnen het fort Zeelandia werden de tot gevangenisstraf veroordeelden eveneens bezigggehouden met het maken en herstellen van gevangeniskleeding, het vervaardigen van gordijnen, baskieten en mandjes. Voorts werden zij gebruikt voor het verrichten van timmerwerk en van huisdiensten.

De arbeid der gevangenen, waaronder begrepen de huisdiensten, leverde in 1914 ad f 0,10 per dag f 375,80 op; hiervan werd de helft in de koloniale kas gestort, terwijl de andere helft als uitgaanskas onder het beheer der commissie van beheer bleef.

De kosten der huisdiensten bedroegen f 236,20.

Met het oog op het aan den heer mr. L. L. Beckeringh van Loenen op zijn verzoek wegens lichaamsgebreken verleend eervol ontslag als lid van het hof van justitie, werd hij op het daartoe door hem gedaan verzoek eervol ontheven als lid en ondervoorzitter van de commissie van beheer over de gevangenis te Nieuw-Amsterdam en als lid van de commissie van beheer over het burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia. Eveneens werd op zijn verzoek aan den heer C. R. Weytingh eervol ontslag als lid van de bovengenoemde commissies verleend.

Als lid van de commissie over het burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia werd benoemd de heer M. Nassy, districts-commissaris, terwijl mr. L. J. Rietberg, gouvernements-secretaris, als lid van beide commissies werd benoemd.

Tot ondervoorzitter van beide commissies werd benoemd het lid dier commissies mr. P. Carst.

HOOFDSTUK G.

EEREDIENST.

Voor bijzonderheden omtrent het aantal gedoopten, huwelijken enz. wordt verwezen naar bijlage F.

Nederlandsch-Hervormde Gemeente. Ten gevolge van het aan ds. H. de Haan verleend buitenlandsch verlof bleef sedert Juni 1914 de predikantsbediening aan ds. J. W. C. Ort alleen toevertrouwd.

Evangelische Broedergemeente. De gemeente ging, wat het ledental betreft, in 1914 achteruit. Was het in 1913 voordeelig gebleken, den arbeid onder de Britsch-Indiërs aan de Commewijne met de bediening van den zendingspost Hecht en Sterk te verbinden, met 1 October 1914 werd deze band wederom losgeknoopt, toen de zendeling onder de Britsch-Indiërs, de heer Vogt, naar de stad beroepen en door een pas aangekomen nieuwen zendeling vervangen werd.

Van af 17 Maart tot 8 Juli werd de zending bezocht door haar vertegenwoordiger in Holland den heer H. Weiss.

Den 1sten November trad de lang voorbereide stadszending in 't leven. Reeds jaren geleden werd het plan opgevat om in Paramaribo eene afzonderlijke instelling in 't leven te roepen, die alles in zich zou opnemen, wat men elders onder „Inwendige Zending" verstaat. Uit de door het „Jubileumfonds" in 1913 in Nederland verzamelde gelden kon voor dit doel een erf en huis worden aangekocht. De nieuwe instelling, genoemd de „Stadszending", heeft de taak, den kerkelijken arbeid, vooral wat betreft vereenigingswezen en werkzaamheden van liefdadigheid, te ondersteunen en aan te vullen, en wel onder verantwoordelijkheid van het gewestelijk bestuur, terwijl de door het bestuur der Evangelische Broedergemeente benoemden raad van 10 leden den practischen arbeid regelt. Tot het arbeidsgebied van de „Stadszending" behoort in de eerste plaats de zorg voor de jeugd, voornamelijk de jonge lieden, die de school hebben verlaten, de weezenzorg, de armenzorg, de arbeid onder militairen, enz.

Over de werkzaamheid van de stadszending valt vooralsnog weinig te zeggen.

De belangstelling in het „Kinderhuis" te Saron was ook in 1914 bevredigend. In den loop van het jaar steeg het aantal kinderen tot 32. De gezondheidstoestand der kinderen was over het algemeen bevredigend.

Van 28 tot 30 September had de tweede kerkbijeenkomst plaats; de besprekingen liepen in de eerste plaats over wijzigingen van de bestaande kerkorde; ook kwamen enkele voorstellen van verschillenden aard in behandeling, waarna de bijeenkomst eindigde met eene krachtige verklaring tegen het in Suriname nog voortwoekerend bijgeloof en de gevolgen daarvan in het maatschappelijk leven.

Van af November 1914 heeft de Evangelische Broedergemeente wederom alle posten in het Boschland kunnen bezetten. Het meest had de zending onder de Matoeari-Boschnegers aan de Boven-Saramacca te lijden: de posten te Kwattahede en Kwakoegron zijn ongeveer een jaar open gebleven. Tegen het eind van het jaar waren gemeente en school van Kwattahede weder aan den gang, en ook Kwakoegron was tijdelijk bezet.

Aan de bestaande posten is Djemie aan de Boven-Suriname, dicht bij den samenloop van Pikien Rio en Gran Rio toegevoegd. Wel is waar is de opening van eene school nog niet gelukt, maar de eersteling van den zoogenaamden Papotostam is gedoopt kunnen worden.

Verder vertoonden alle overige gemeenten in het Boschland geregelden en gezonden voortgang.

Wat betreft de zending onder de Britsch-Indiërs, deze kon in 1914 wederom krachtig ter hand worden genomen; er werden in den loop van het jaar 6 volwassenen gedoopt, en ook andere vorderingen waren merkbaar.

De geheele Britsch-Indische zending telde eind 1914 1 hoofdvestiging in de stad, en 3 buitenposten in de districten, waarbij 2 Europeesche zendelingen en 6 Indische evangelisten.

De zending onder de Javanen ontwikkelde zich gedurende

het jaar 1914 zeer bevredigend. Wel is waar werden slechts 2 volwassenen gedoopt, maar de invloed der zending breidde zich uit, zoodat in 1915 eene grootere toename aan leden te voorzien is.

Op het eind van 1914 bedroeg het aantal zendelingen: 32 geordende, waaronder 8 inlanders en 1 behoorende tot de afdeeling van zaken: 13 niet-geordende zendelingen, waaronder 11 in de afdeeling van zaken.

Behalve de echtgenooten der zendelingen waren in de zending nog werkzaam 6 liefdezusters, hoofdzakelijk voor het melaatschengesticht „Bethesda".

Roomsch-Katholieke Gemeente. Op 31 December 1914 bestond de zending, behalve uit den apostolischen vicaris monseigneur Th. A. L. M. van Roosmalen, geestelijke van den eersten rang, uit 7 bezoldigde priesters van den tweeden rang, 2 priesters van den tweeden rang, die pensioen genieten, 22 niet bezoldigde geestelijken, onder wie 5 Nederlandsche onderwijzers, en 16 leekebroeders, die ten behoeve van de zending en van de priesters verschillende werkzaamheden verrichten. Er zijn nog 15 broeders der Tilburgsche Congregatie, die zich wijden aan het onderwijs en aan het verplegen der weesjongens.

In dienst der Roomsch-Katholieke zending waren verder op 31 December 1914 81 zusters van Roosendaal, die zich aan het onderwijs wijden en ook aan de verpleging van weesmeisjes; 5 van deze zusters zijn te Nieuw-Nickerie en 4 in het district Coronie geplaatst; de overigen zijn te Paramaribo gevestigd. Nog waren er 33 liefdezusters van Tilburg, die belast zijn met de verzorging van de melaatschen in de Gerardus-Majellastichting en met de verpleging van zieken in een eigen ziekenhuis.

Van het groot Roomsch-Katholieke ziekenhuis in gewapend beton, waarvan in het vorig verslag sprake was, had op 29 Juni 1914 de eerste steenlegging plaats. De werkzaamheden die goed vorderden (de benedenverdieping werd reeds bijna geheel opgezet) moesten echter na het uitbreken van den Europeeschen oorlog gestaakt worden, gedeeltelijk doordien eenige benoodigde grondstoffen door den oorlog niet aangevoerd konden worden, doch hoofdzakelijk doordien de voor het werk beschikbare fondsen niet dan met verlies te verzilveren waren. Het bestuur verleende hiervoor hulp door een voorschot aan de zending (zie de wet van 9 Juli 1915, *Staatsblad* n°. 328, Gouvernementsblad n°. 53).

In den loop van 1914 gingen twee priesters met buitenlandsch verlof naar Nederland; 2 broeders van Tilburg kwamen in de kolonie aan, terwijl 1 der broeders overleed.

Twee liefdezusters van Tilburg vertrokken naar Nederland en werden door 2 anderen vervangen, terwijl 5 zusters van Roosendaal uit Holland aankwamen.

HOOFDSTUK II.

INSTELLINGEN VAN LIEFDADIGHEID.

§ 1. KERKELIJKE ARMENZORG.

De diaconie van de Nederlandsch-Hervormde Gemeente ondersteunde door geregelde bedeeling gedurende het gansche jaar 44 personen, terwijl enkele armen tijdelijk werden bedeeld. Nog werden 45 giften door haar verleend. Ook de diaconessenvereeniging „Liefdewerk" hielp mede om stille armen te ondersteunen. Het aantal harer vaste bedeelden bedroeg 15, terwijl aan enkelen tijdelijke hulp werd verstrekt. Door de toeneming van de uitgaven voor de armenzorg dier gemeente was de toestand der daarvoor beschikbare middelen niet gunstig; talrijk zijn de aanvragen, welke om steun inkomen; de geringe middelen dwingen echter tot beperking.

Weesvoogden dier gemeente bedeelden met behulp van de gouvernementsbijdrage 65 weezen.

De lessen in de nuttige handwerken aan meisjes-weezen werden geregeld gegeven.

De armvoogdij der Evangelisch-Luthersche Gemeente bedeelde 28 ouden en gebrekkigen. Bij gelegenheid van het Kerstfeest werd een bedrag van f. 237,33 besteed aan Kerstgiften. Met behulp van de gouvernementsbijdrage bedeelden de weesvoogden dier gemeente 30 weezen.

De leergang in de nuttige en fraaie handwerken werd door sommige leerlingen geregeld bezocht; die in het machineschrijven door slechts 4 leerlingen.

De Evangelische Broedergemeente bedeelde op 31 December 1914 274 weezen.

De Roomsch-Katholieke Gemeente verpleegde met behulp van de gouvernementsbijdrage 240 weezen, waarvan 24 jongens en 35 meisjes in de weeshuizen; de overigen waren bij ingezetenen uitbesteed. Bovendien werden nog 80 niet-ondersteunde weezen in de weeshuizen verzorgd.

Het armbestuur der Nederlandsch-Israëlietische Gemeente bedeelde 29 personen.

Het armbestuur der Portugeesch-Israëlietische Gemeente verleende gedurende 1914 aan 16 behoeftige personen en huisgezinnen maandelijks onderstand, terwijl het aan eenige gemeenteleden eene tijdelijke tegemoetkoming verstrekte.

§ 2. ARMENZORG VAN BESTUURSWEGE.

In het weldadigheidsgesticht „'s Lands grond Boniface" werden op 31 December 1914 255 personen verzorgd, namelijk 166 mannen, 83 vrouwen, 4 jongens en 2 meisjes, alzoo 41 personen meer dan op het einde van 1913, toen het aantal verpleegden 214 bedroeg.

In 1914 werden buiten het gesticht verpleegd 77 personen, t. w. 25 mannen en 52 vrouwen, terwijl met geld 1 man werd ondersteund.

In bijlage F[1] zijn staten *a* en *b* opgenomen, aantoonende den loop der bevolking van het gesticht en de verdeeling dier bevolking naar den landaard.

Het aantal van gouvernementswege ondersteunde weezen, over wie onder het beheer van den commissie van regenten van „'s Lands grond Boniface" de kerkelijke armbesturen der verschillende gezindten onmiddellijk toezicht uitoefenden, bedroeg einde December 612. De verdeeling van dit aantal over de verschillende godsdiensten, alsmede de gedurende 1914 voorgevallen veranderingen, kunnen blijken uit bijlage F[1], staat *c*.

Voor de ondersteuning van weezen werd in 1914 uit de koloniale kas uitgegeven f 30 800, te weten:

aan de Hervormde Gemeente	f 7 100
aan de Evangelisch-Luthersche Gemeente	3 700
aan de Evangelische Broedergemeente	10 000
aan de Roomsch-Katholieke Gemeente	10 000

§ 3. BIJZONDERE MELAATSCHENGESTICHTEN.

In de inrichting „Bethesda" van de Protestantsche Vereeniging tot verpleging van melaatschen werden op ultimo December 1914 52 melaatschen verpleegd en in de „Gerardus-Majellastichting", de inrichting van de Roomsch-Katholieke missie voor de verpleging van melaatschen, 112. Voor verdere bijzonderheden wordt verwezen naar het verslag van den burgerlijken geneeskundigen dienst, hoofdstuk J.

HOOFDSTUK I.

ONDERWIJS EN KOLONIALE BOEKERIJ.

I. ONDERWIJS.

§ 1. *Algemeene mededeelingen.* De nieuwe inrichting der Emmaschool werd in 1914 onder leiding van den heer J. W. Lobato voortgezet; de uitkomsten geven voortdurend reden tot tevredenheid. In het district Cottica werd met ingang van 1 April 1913 op den grond de Eendragt eene gouvernementsschool opgericht. In het Koloniaal Verslag over 1913 is verzuimd daarvan mededeeling te doen.

Door de wijziging van de grenzen van Paramaribo behoort de Annieschool, eene school der Evangelische Broedergemeente, thans tot de stadsscholen; voorheen was zij eene districtsschool.

De gouvernementsschool op Laarwijk, district Boven-Para, werd bij beschikking van 20 Februari 1914 wegens het geringe aantal leerlingen opgeheven; tevens werd bepaald, dat de kinderen voor gouvernementsrekening naar de school op Domburg worden gebracht en vandaar teruggehaald.

Bij beschikking van 25 Maart is bepaald, dat het schooljaar van de hoogste klasse der Hendrikschool loopt van 1 November tot 31 Juli; deze regeling is getroffen om de leerlingen, die de middelbare koloniale landbouwschool te Deventer zullen bezoeken in de gelegenheid te stellen bij den aanvang van den leergang in Nederland te zijn.

Bij beschikking van 31 April is onder meer bepaald, dat het onderwijs in de Engelsche taal aan de openbare school te Nieuw-Nickerie tijdelijk wordt gestaakt.

Bij beschikking van 4 April is bepaald, dat op La Prévoyance in het district Beneden-Saramacca en op Slootwijk in het district Boven-Commewijne eene gouvernementsschool wordt gevestigd.

In de maand September 1914 werden aan de Hendrikschool tot hoogere klassen bevorderd 284 leerlingen, t. w. 178 jongens en 106 meisjes. Niet bevorderd werden 99 leerlingen, t.w. 56 jongens en 43 meisjes.

Het getuigschrift voor volbrachte studie aan die school is uitgereikt aan 15 leerlingen der achtste klasse, nl. 7 jongens en 8 meisjes. Op 31 December 1914 bedroeg het aantal leerlingen 430, t.w. 261 jongens en 169 meisjes.

Aan de tweede openbare school voor uitgebreid lager onderwijs, de van Sypesteynschool, werden tot hoogere klassen bevorderd 144 leerlingen, t. w. 72 jongens en 72 meisjes, terwijl 24 jongens en 21 meisjes niet tot eene hoogere klasse konden worden bevorderd. Aan 2 leerlingen, t. w. 1 jongen en 1 meisje van de 7de of hoogste klasse, werd het getuigschrift bedoeld bij artikel 26 van het huishoudelijk reglement uitgereikt, terwijl dit aan 2 meisjes moest worden geweigerd. Op 31 December 1914 bedroeg het aantal leerlingen 180, t. w. 95 jongens en 85 meisjes.

De Willemschool, eene school voor gewone lager onderwijs telde op 31 December 1914 341 leerlingen, t. w. 190 jongens en 151 meisjes.

Voor bijzonderheden omtrent de ambachtsschool te Paramaribo, die op het einde van het schooljaar 27 leerlingen en 38 toehoorders telde, wordt verwezen naar het verslag van die school over het tijdvak van 1 November 1913—1914, dat spoedig in druk zal verschijnen.

De knip- en handwerkscholen der Roomsch-Katholieke zusters telden op 31 December 1914 74 leerlingen.

Het Surinaamsch Onderwijzers Genootschap telde op 31 December 1914 106 leden (nl. 42 dames en 64 heeren) en 6 eereleden. Het onderwijzersgenootschap „Broederschap" telde toen 35 leden.

De muziekschool van den heer J. N. Helstone te Paramaribo had op 31 December 1914 11 leerlingen.

Eene verordening, houdende nadere wijziging van de verordening van 2 Januari 1904 (G. B. n°. 15) tot regeling van de ondersteuning aan besturen van bijzondere scholen voor lager onderwijs en van de jaarwedden der onderwijzers bij het openbaar lager onderwijs, zooals dat artikel luidt na de daarin bij de verordening van 11 Juni 1912 (G. B. n°. 72) en 19 Maart 1913 (G. B. n°. 33) aangebrachte veranderingen is in het *Gouvernementsblad* opgenomen onder n°. 81.

Bij beschikking van 22 September is te rekenen van 16 September t. v. opgeheven de leergang van onderwijzers, die eene akte voor gymnastiek wenschen te verkrijgen. Vier leerlingen van dezen leergang verkregen de akte voor gymnastiek.

Bij resolutie van 8 October is bepaald, dat zij, die in het bezit zijn van het getuigschrift, dat zij de 8ste of hoogste klasse der St. Paulusschool, eene school voor uitgebreid lager onderwijs van de Roomsch-Katholieke zending, met vrucht hebben doorloopen, zooveel mogelijk gelijk zullen worden gesteld aan hen, die in het bezit zijn van het getuigschrift, dat zij de 8ste of hoogste klasse der Hendrikschool met vrucht hebben doorloopen.

Bij ministerieele beschikking van 28 September is de heer A. A. Caljé, hoofd eener openbare school te Leiden, ter beschikking gesteld van den Gouverneur van Suriname, om na afloop van eenige daarvoor in Nederland en in de kolonie te verrichten voorstudiën, te worden benoemd tot inspecteur voor het onderwijs in genoemde kolonie.

Bij beschikking van 3 November is met ten hoogste één jaar verlengd de tijd van twee jaren, gedurende welken mejuffrouw G. J. van Rinsum was opgedragen zich op de

hoogte te stellen van den stand van het bewaarschoolonderwijs, verbeteringen bij dat onderwijs in te voeren en voorstellen te doen tot regeling van dat onderwijs.

Bij beschikking van 10 November is bepaald, dat aan haar, die den bij beschikking van 27 Januari 1913 n°. 448 onder leiding van mejuffrouw G. J. van Rinsum ingestelden leergang voor bewaarschoolonderwijzeressen met vrucht hebben gevolgd, aan het einde daarvan, na afgelegd examen, een getuigschrift zal worden uitgereikt.

De school der Evangelische Broedergemeente, op Berg-endal in Boven-Suriname gevestigd en vroeger onder de districtsscholen gerekend, wordt thans beschouwd te behooren tot de Boschnegerscholen.

Het studiefonds „Pallenis" verleent aan S. F. Duurvoort jr. te Leiden geldelijke ondersteuning. Genoemde leerling vertrok op 25 Februari 1909 naar Nederland en werd in September d.a.v. tot de 5de klasse van het gymnasium te Arnhem toegelaten. In September 1910 werd hij student in de rechten te Leiden en legde op 12 Mei 1914 met goed gevolg het doctoraal examen in de rechten af. Thans werkt hij voor zijne promotie.

De Surinaamsche Padvindersvereeniging tracht haar bekend doel te bereiken door het aanbrengen van vaardigheid in sommige militaire oefeningen, het vervaardigen van knutsel- en teekenwerk, het opwekken van den lust tot tuinarbeid. De oefeningen en samenkomsten vinden driemaal 's weeks plaats, telkens gedurende ongeveer 1½ uur.

In den aanvang van 1914 bedroeg het getal jongens ruim 100. Om verschillende redenen moest in den loop van het jaar een groot gedeelte worden afgeschreven zoodat op het einde van het jaar het aantal geslonken was tot ongeveer 30. De leiders meenen te mogen aannemen, dat van dit aantal mag worden gezegd, dat in hen de belangstelling en ernst voor de padvinderij gevonden wordt.

Het Roomsch-Katholieke Jongelingenpatronaat „St. Aloysius" heeft ten doel de leden te vormen tot godsdienstige en maatschappelijk goede burgers. Het telde op het einde van 1914 65 leden. De bijeenkomsten hebben plaats elken avond van 7—9 uur. Aan het patronaat wordt les gegeven in enkelvoudig boekhouden, Engelsch, gymnastiek, teekenen, zang, wellevendheid en sport. Voorts worden bij de leden werklust en arbeidszin opgewekt.

Het Meisjespatronaat aan de Gravenstraat en dat aan de Keizerstraat telden op het einde van 1914 onderscheidenlijk 97 en 48 leden. De werkzaamheden der patronaten bestonden uit godsdienstonderricht, herhalingsonderwijs, vooral met het oog op de levenstoestanden, les in bloemenmaken, handwerken en hoedenvlechten.

In November 1914 werd aan de Keizerstraat een leergang in hoedenvlechten opgericht, terwijl in de Gravenstraat gelegenheid werd gevonden een eigen vertrek op het erf als vlechtschool in te richten. Op 31 December 1914 telde de leergang aan de Keizerstraat 58 en die aan de Gravenstraat 10 leerlingen.

Het „Internaat tot opleiding van jongelieden tot verschillende beroepen" van de firma C. Kersten & Co. telde op 31 December 1914 24 jongens. Van deze 24 jongens werden opgeleid voor handelsadministratie 2, tot smeden 2, voor den handel 11, tot schrijnwerkers 3, tot timmerlieden 3 en tot bakkers 3.

Op 1 Januari 1914 bedroeg het getal jongens 12; in den loop van het jaar zij er opgenomen 15 en ontslagen 3.

De lessen in de eerste twee jaren hebben in hoofdzaak het karakter van herhalingsonderwijs in taal, rekenen, schrijven, aardrijkskunde, Engelsch, teekenen en godsdienstonderwijs, terwijl in het derde en vierde leerjaar meer vakonderwijs gegeven zal worden. De lessen worden drie dagen in de week gegeven telkens des voormiddags van 7—9 uur. Twee avonden in de week wordt les in gymnastiek gegeven. Af en toe wordt er eene brandweeroefening gehouden, waartoe eene spuit der firma C. Kersten & Co. ter beschikking staat.

De jongens, die tot ambachtslieden worden opgeleid, volgen als toehoorders de lessen aan de ambachtsschool.

Het Kinderhuis te Saron telde op 1 Januari 1914 30 kinderen. Op 31 December 1914 bedroeg het getal leerlingen 32, t. w. 20 jongens en 12 meisjes.

Omtrent verdere bijzonderheden wordt verwezen naar het in druk verschenen jaarverslag over 1914.

De vereeniging tot bevordering van het onderwijs telde op 31 December 1914 83 leden.

140 schoolgaande kinderen van onvermogende ouders werden door verstrekking van kleeding of schoeisel in de gelegenheid gesteld de school trouw te bezoeken. Door de tijdsomstandigheden was in het afgeloopen jaar de aanvraag om kleeding enz. grooter dan in vorige jaren; aan alle aanvragen kon niet worden voldaan.

Het schoolmuseum werd in 1914 voor het meerendeel bezocht door personen, die zich bekwamen voor het onderwijzersexamen, vooral door leerlingen der normaalschool. Veel gebruik werd gemaakt van de studieboeken over opvoedkunde, rekenkunde en de Nederlandsche taal.

Het museum was in het afgeloopen jaar 135 keeren opengesteld. Het aantal bezoekers bedroeg 1016. Ook werd het museum enkele malen bezocht door leerlingen van de hoogste klassen van eenige openbare en bijzondere scholen, onder geleide van hunne onderwijzers.

Op 31 December 1914 telde het schoolmuseum 218 leden.

In het Roomsch-Katholieke opvoedingsgesticht voor kinderen van Britsch-Indische immigranten, dat op 4 Februari 1914 geopend werd, werden op het einde van 1914 26 jongens verzorgd. De kinderen worden gewend aan het gebruik van de Nederlandsche taal als spreektaal; zij worden bekend gemaakt met Nederlandsche gebruiken, reinheid wordt bij hen aangekweekt, zij worden aan nuttigen arbeid gewend en krijgen geleidelijk eene beschaving, aangepast aan Surinaamsche toestanden. De grootere jongens zijn behulpzaam bij het verrichten van tuinarbeid en het verzorgen van den kleinen veestapel.

§ 2. *Examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs.* In 1914 werd slechts éénmaal, en wel in October, gelegenheid gegeven om het onderwijzersexamen af te leggen.

Het volgende staatje geeft een overzicht van de in 1914 afgelegde examens.

Examen voor	Getal candidaten		
	die zich hebben aangemeld.	die zich hebben teruggetrokken.	die geslaagd zijn.
den 4den rang	[1]) 45	[4]) 4	[5]) 15
den 3den rang	[2]) 41	5	[6]) 10
den 2den rang	[3]) 8	1	[7]) 3
het Hoogduitsch	1	—	1
de handwerken voor meisjes	7	—	6
de gymnastiek	5	—	4
Totaal	107	10	39

[1]) Waaronder 19 vrouwelijke candidaten.
[2]) „ 17 „ „
[3]) „ 1 „ candidaat.
[4]) „ 1 „ „
[5]) „ 9 „ candidaten.
[6]) „ 5 „ „
[7]) „ 1 „ candidaat.

§ 3. *Scholen.* Blijkens bijlage G bedroeg op 31 December 1914 het getal scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs 72, waarvan 29 te Paramaribo en 43 in de districten.

Te Paramaribo:

5 niet ondersteunde scholen; 7 gouvernementsscholen; 7 ondersteunde scholen der Evangelische Broedergemeente; 8 ondersteunde scholen van de Roomsch-Katholieke geestelijken; 1 ondersteunde school van de vereeniging de Vrije Evangelisatie; 1 ondersteunde school van de African Methodist Episcopal Church.

In de districten:

21 gouvernementsscholen; 13 ondersteunde scholen der Evangelische Broedergemeente; 9 ondersteunde scholen der Roomsch-Katholieke gemeente.

Van de 5 niet ondersteunde particuliere scholen zijn 4 en van de 7 gouvernementsscholen te Paramaribo 2 scholen voor uitgebreid lager onderwijs.

Van de 5 eerstgenoemde zijn 3 gemengd, 1 is uitsluitend voor meisjes en 1 is alleen voor jongens bestemd. Al de gouvernementsscholen te Paramaribo en in de districten zijn gemengd.

Van de 7 scholen der Evangelische Broedergemeente te Paramaribo zijn 5 gemengd, 1 is voor jongens en 1 voor meisjes bestemd.

Van de 8 ondersteunde scholen der Roomsch-Katholieke gemeente te Paramaribo zijn 4 voor jongens en 4 voor meisjes bestemd.

Op de school der vereeniging „de Vrije Evangelisatie", die gemengd is, wordt gewoon lager onderwijs gegeven.

Dit geldt ook voor de school van de African Methodist Episcopal Church.

Al de scholen der Evangelische Broedergemeente in de districten zijn gemengd.

Van de 9 ondersteunde scholen der Roomsch-Katholieke gemeente in de districten zijn 5 gemengd, 2 zijn uitsluitend voor jongens en 2 voor meisjes bestemd.

In de geheele kolonie heeft men dus 56 gemengde, 8 jongens- en 8 meisjesscholen.

Op eenige openbare districtsscholen wordt ook onderwijs gegeven in de Hindostansche talen.

Op eene van de scholen der Evangelische Broedergemeente te Paramaribo en op eene van de Roomsch-Katholieke gemeente nabij Paramaribo wordt ook onderwijs gegeven in de Hindostansche talen; verder waren er 8 scholen van de Evangelische Broedergemeente bij de boschnegers.

Op de scholen der Boschnegers wordt bij het onderwijs nog veel gebruik gemaakt van de Negerengelsche-taal; omtrent verdere bijzonderheden betreffende deze scholen wordt verwezen naar § 3 van bijlage G[1] van het Verslag van 1907.

§ 4. *Opleiding van onderwijzers.* In September 1914 werden aan de Gouvernementsnormaalschool tot hoogere klassen bevorderd 10 mannelijke en 24 vrouwelijke kweekelingen.

Aan het eindexamen voldeden 6 mannelijke en 5 vrouwelijke kweekelingen.

In de maand November werden 27 nieuwe leerlingen tot de normaalschool toegelaten, t.w. 12 mannelijke en 15 vrouwelijke.

Op 31 December 1914 telde de normaalschool 68 leerlingen, t.w. 25 mannelijke en 43 vrouwelijke.

§ 5. *Onderwijzend personeel.* Aan de scholen voor gewoon en voor uitgebreid lager onderwijs waren op 31 December 1914 werkzaam:

170 onderwijzers, 145 onderwijzeressen, te zamen 315 tegen 305 op gelijk tijdstip van 1913; voorts: 1 onderwijzer met akte M. O. voor het teekenen, 1 onderwijzer met diploma boekhouden, 1 onderwijzer met den graad van doctor in de natuur- en scheikunde, 1 onderwijzer met akte wiskunde, 1 onderwijzeres met akte voor het Fransch, 1 onderwijzeres met akte voor het Engelsch, 1 onderwijzer met akte M. O. voor het schoonschrijven, 1 onderwijzeres met akte M. O. voor het schoonschrijven, 18 onderwijzeressen met akte voor de handwerken, 1 persoon zonder rang aan het hoofd van eene school, 61 personen zonder onderwijzersrang, die in de school hulp verleenden of in bijzondere vakken onderwijs geven.

Van deze personen zonder onderwijzersrang waren werkzaam: 27 aan de gouvernementsscholen, 8 aan de niet ondersteunde scholen van burgers, 20 aan de ondersteunde scholen der Evangelische Broedergemeente, 5 aan de ondersteunde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken, — aan de ondersteunde school van de vereeniging de Vrije Evangelisatie, 1 aan de ondersteunde school van de vereeniging de African Methodist Episcopal Church.

In den volgenden staat wordt opgegeven het getal onderwijzers van de verschillende rangen, die bij het gewoon en het uitgebreid lager onderwijs werkzaam waren op 31 December 1912, 1913 en 1914.

	1912.	1913.	1914.
Onderwijzers van den 1sten rang	17	19	17
„ „ „ 2den „	23	27	29
„ „ „ 3den „	66	71	70
„ „ „ 4den „	54	53	54
Onderwijzeressen van den 1sten rang	5	5	6
„ „ „ 2den „	6	6	7
„ „ „ 3den „	64	73	80
„ „ „ 4den „	49	51	52
Totaal van den 1sten rang	22	24	23
Totaal van den 2den „	29	33	36
Totaal van den 3den „	130	144	150
Totaal van den 4den „	103	104	106
Te zamen van alle rangen	284	305	315

Het volgende staatje geeft de samenstelling van het onderwijzend personeel op 31 December 1878, 1886, 1896, 1906 en 1914.

	Getal onderwijzers.					Percentage van het getal.				
	1878.	1886.	1896.	1906.	1914.	1878.	1886.	1896.	1906.	1914.
1ste rang	6	4	7	13	23	8	4	5	6	7
2de „	6	4	11	21	36	8	4	8	9	11
3de „	22	45	54	93	150	29	44	41	41	48
4de „	43	49	60	98	106	56	48	45	45	34
Te zamen	77	102	132	225	315					

Uit de cijfers blijkt, dat het getal onderwijzers van den 4den rang per honderd langzamerhand kleiner, dat van de hoogere rangen grooter wordt.

Onder de in deze paragraaf gegeven cijfers zijn niet begrepen de scholen bij de boschnegers, de bewaarscholen en de normaalschool tot opleiding van onderwijzers.

§ 6. *Schoolgaande kinderen.* Op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs waren op 31 December 1914 ingeschreven:

in de geheele kolonie:
5 755 jongens en
4 549 meisjes,

te zamen 10 304 leerlingen, tegen 9900 op gelijk tijdstip in 1913.

Het getal schoolgaande kinderen is derhalve toegenomen met 404, t. w. 347 jongens en 57 meisjes;

te Paramaribo:
3 682 jongens en
3 523 meisjes,

te zamen 7 205 leerlingen, zijnde bijna 70 ten honderd van het getal schoolgaande kinderen in de kolonie, tegen 7002 op gelijk tijdstip van 1913. Het getal schoolgaande kinderen te Paramaribo is dus vermeerderd met 203, t. w. 153 jongens en 50 meisjes;

in de districten:
2 073 jongens en
1 026 meisjes,

te zamen 3 099 leerlingen, zijnde ruim 30 ten honderd van het getal schoolgaande kinderen in de kolonie, tegen 2898 op gelijk tijdstip van 1913. Het getal schoolgaande kinderen in de districten is dus vermeerderd met 201, t. w. 194 jongens en 7 meisjes.

Men had op 31 December 1914:
610 schoolgaande kinderen beneden 7 jaar,
7734 ,, ,, van 7—12 jaar,
1960 ,, ,, boven 12 jaar.

Bovenstaande cijfers hebben alleen betrekking op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs; de normaalschool tot opleiding van onderwijzers, de ambachtsschool, de scholen bij de boschnegers, de verschillende naaischolen en bewaarscholen zijn niet daaronder begrepen.

Op de 10 304 kinderen, die op 31 December 1914 de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs bezochten, had men 341 onderwijzers, hieronder begrepen die met akten uitsluitend voor bijzondere vakken.

Van de rangonderwijzers waren op dien datum 9 van de gouvernementsscholen met buitenlandsch verlof afwezig.

Er bleven dus over 332, dat is gemiddeld 1 onderwijzer op 31,0 leerlingen, evenals het jaar te voren.

Na aftrek van de met verlof afwezige onderwijzers had men te Paramaribo:

261 onderwijzers op 7205 leerlingen of 1 onderwijzer op 27,6 leerlingen, tegen 1 onderwijzers op 27,7 leerlingen in 1913;

in de districten:

71 onderwijzers op 3099 leerlingen of 1 onderwijzer op 43,7 leerlingen, tegen 1 onderwijzer op 40,2 leerlingen in 1913.

Op de hierbedoelde scholen had men op 31 December 1914 op elke 100 leerlingen:

in de geheele kolonie ...	55,9 jongens en	44,1 meisjes
te Paramaribo	51,1 ,, ,,	48,9 ,,
in de districten	66,9 ,, ,,	33,1 ,,

Voor de schoolgaande kinderen van 7—12 jaar waren de cijfers:

in de geheele kolonie ...	4231 jongens en	3503 meisjes
te Paramaribo	2562 ,, ,,	2652 ,,
in de districten	1669 ,, ,,	851 ,,

Uit den volgenden staat blijkt, welke groepen van kinderen de school bezochten en welke de getalsterkte was van elke groep op 31 December 1912, 1913 en 1914.

		Getal schoolgaande kinderen. 1912.	1913.	1914.
Paramaribo en de districten:				
Voor rekening van ingezetenen	*a.* op openbare scholen	841	936	940
	b. op bijzondere	674	780	739
Voor rekening van de kolonie		2234	2339	2654
Op de ondersteunde scholen der	Evang. Br. Gemeente.	2440	2456	2444
	R.-K. Gemeente . . .	2859	3080	3076
	Ver. de Vrije Evangelis.	351	309	241
	Ver. de A.M.E. Church	—	—	210
Paramaribo:				
Voor rekening van ingezetenen	*a.* op openbare scholen	841	936	940
	b. op bijzondere	674	780	739
Voor rekening van de kolonie		1012	1052	1134
Op de ondersteunde scholen der	Evang. Br. Gemeente.	1575	1565	1587
	R.-K. Gemeente . . .	2198	2360	2354
	Ver. de Vrije Evangelis.	351	309	341
	Ver. de A.M.E. Church	—	—	210
Districten:				
Voor rekening van de kolonie		1222	1287	1520
Op de ondersteunde scholen der	Evang. Br. Gemeente.	865	891	857
	R.-K. Gemeente . . .	661	720	722

De scholen bij de Boschnegers werden op 31 December 1914 bezocht door 110 jongens en 116 meisjes, totaal door 226 leerlingen.

Het volgende staatje geeft een overzicht van de bewaarscholen op 31 December 1914.

	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Bewaarscholen van:			
De Evangelische Broeder Gemeente voor kinderen van onvermogenden . . .	125	135	260
De R.-K. Gemeente voor kinderen van onvermogenden	64	78	142
Te zamen . . .	189	213	402
De R.-K. Gemeente voor andere kinderen.	47	40	87
Verschillende particulieren	175	172	347
Te zamen . . .	222	212	434
Beide opgaven te zamen . . .	411	425	836

Op de bewaarschool, verbonden aan de St. Theresiaschool in Coronie, gingen op 31 December 1914 34 jongens en 31 meisjes; op die verbonden aan de St. Claraschool te Nieuw-Nickerie 30 jongens en 42 meisjes; op die verbonden aan de St. Gerardusschool te Albina 8 jongens en 12 meisjes; op die verbonden aan de school der Evangelische Broedergemeente te Nieuw-Nickerie 31 jongens en 32 meisjes; op die verbonden aan de Evangelische Broedergemeente te Albina 8 jongens en 5 meisjes.

Op de bewaarscholen in de districten had men dus te zamen 111 jongens en 122 meisjes, in het geheel 233 kinderen. Dezen voegende bij die te Paramaribo, komt men voor de bewaarscholen tot een getal van 1069 kinderen, nl. 522 jongens en 547 meisjes.

Op 31 December 1914 gingen in de geheele kolonie op school:

6 277 jongens en
5 096 meisjes,

te zamen 11 373 kinderen, tegen 11 329 op 31 December 1913 en 10 852 op 31 December 1912.

Hieronder volgt een staat van de veranderingen op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs in 1914. De scholen bij de Boschnegers zijn hier niet medegerekend:

	Voor het eerst op school geplaatst.			Al de plaatsingen te zamen.			Al de afschrijvingen te zamen.		
	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.
Paramaribo	350	328	678	1 260	1 260	2 520	1 143	1 225	2 368
Het overige deel der kolonie	486	194	680	859	434	1 293	629	412	1 041
Te zamen.	836	522	1 358	2 119	1 694	3 813	1 772	1 637	3 409
1913.	985	782	1 767	2 240	1 559	3 799	1 951	1 395	3 346
Paramaribo:									
Niet ondersteunde scholen van burgers	51	66	117	133	156	289	97	127	224
Gouvernementsscholen	85	97	182	315	358	673	286	301	587
Ondersteunde scholen der Evang. Br. Gemeente	102	84	186	262	211	473	262	240	502
Ondersteunde scholen der R.K. Gemeente	97	60	157	438	430	868	430	444	874
Ondersteunde scholen der Ver. Vrije Evang.	6	13	19	30	46	76	42	102	144
Ondersteunde scholen der Ver. A. M. E. Church	9	8	17	82	59	141	26	11	37
Te zamen.	350	328	678	1 260	1 260	2 520	1 143	1 225	2 368
1913.	492	523	1 015	1 498	1 125	2 623	1 353	981	2 334
Districten:									
Gouvernementsscholen	329	112	441	504	226	730	322	175	497
Ondersteunde scholen der Evang. Br. Gemeente	77	45	122	183	119	302	148	137	285
Ondersteunde scholen der R.K. Gemeente	80	37	117	172	89	261	159	100	259
Te zamen.	486	194	680	859	434	1 293	629	412	1 041
1913.	493	259	752	742	434	1 176	598	414	1 012

Blijkens den staat werden 3813 leerlingen ingeschreven, van wie 1358 voor het eerst op school geplaatst; dit laatste getal omvat zoowel kinderen, die nog in het geheel geen onderwijs hadden genoten, als die, welke van bewaarscholen kwamen, ten getale van 518, nl. 240 jongens en 278 meisjes. Van de eene school naar de andere werden overgeplaatst 3813 — 1358 leerlingen of 2455 leerlingen. Het geheele aantal van de scholen afgeschreven leerlingen bedroeg 3409; trekt men hiervan af het aantal verplaatste kinderen, dan houdt men het getal over van hen, die de school voorgoed hebben verlaten, nl. 954.

Onder deze cijfers zijn begrepen zij, die de kolonie verlieten al of niet om elders school te gaan.

In het volgende staatje zijn de cijfers over 1912, 1913 en 1914 samengevat.

	Voor het eerst op school geplaatst.			Voorgoed de school verlaten.		
	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.
1912	853	700	1 553	771	659	1430
1913	985	782	1 767	696	618	1314
1914	836	522	1 358	489	465	954

§ 7. *Schoolbezoek.* In de bij dit verslag gevoegde bijlage (G) vindt men een overzicht van de gemiddelde opkomst per dag en per 100 leerlingen van Paramaribo en de districten afzonderlijk en naar den aard der scholen.

De opkomst was in 1914 over:
de geheele kolonie 84, Paramaribo 85, de districten 80, tegen 80, 82 en 75 in 1913. Voor de verschillende groepen van scholen waren de cijfers:

	In de geheele kolonie.	Te Paramaribo.	In de districten.
Op de niet ondersteunde scholen van burgers	90	90	—
„ „ gouvernementsscholen	84	88	78
„ „ ondersteunde scholen der Ev. Br. Gem.	82	82	82
„ „ ondersteunde scholen der R.-K. geestelijken	84	84	84
„ „ school van de ver. de Vrije Evang. .	82	82	—
„ „ school van de A. M. E. Church . .	85	85	—

Het schoolbezoek zou op de scholen der Boschnegers beter zijn, indien de kinderen niet door de ouders naar de kostgronden werden meegenomen om daar te werken.

In 1914 werden 13 vervolgingen ingesteld wegens overtreding van den leerplicht en wel te Paramaribo 12 en in het district Saramacca 1.

De vervolgingen hebben geleid tot 8 veroordeelingen.

Van 1877 (het jaar van de inwerkingtreding der geldende onderwijsverordening, waarbij leerplicht is voorgeschreven) tot 1914 is het getal schoolgaande kinderen met 5542 vermeerderd, terwijl het cijfer ten honderd van de opkomst van 75 tot 84 steeg.

Te Paramaribo steeg in dezelfde tijdruimte de schoolbevolking van 3201 tot 7205, eene vermeerdering van 4004, het cijfer ten honderd van de dagelijksche opkomst klom daarbij van 73 tot 85.

De behandeling van trachoomlijders op school (zie het verslag over 1889) werd in 1914 geregeld voortgezet.

§ 8. *Schoolspaarbank.* Op 1 Januari 1914 was er bij den inspecteur voor het onderwijs geen overschot in kas.

Het geheele bedrag van 1 Januari tot 31 December 1914 bij hem gestort, bedroeg f 4339.

In 1914 werd door hem in de koloniale postspaarbank ten name van den inspecteur voor het onderwijs voor de schoolspaarbank een bedrag van f 4339 gestort, zoodat op 31 December 1914 bij hem niets in kas was.

Op 31 December 1913 was op genoemd spaarbankboekje, een overschot van f 1502 overgebleven, dat nog niet op naam van scholieren was ingeschreven. Met het in 1914 in de koloniale postspaarbank gestorte bedrag van f 4339 maakt dit eene som van f 5841.

In 1914 werd door de koloniale postspaarbank een bedrag van f 4284 op naam van scholieren overgeschreven, zoodat het overschot van het tegoed op bovengenoemd spaarbankboekje op 31 December 1914 bedroeg f 1557.

Van de invoering der schoolspaarbank in Mei 1882 tot 31 December 1914 werd door de onderwijzers, na aftrek van de uitkeeringen door den inspecteur gedaan bij het sluiten van scholen als anderszins, te zijnen kantore gestort f 157 195, waarvan f 155 638 op naam van scholieren werd overgeschreven.

Op 31 December 1914 namen 3639 scholieren aan het sparen deel, zijnde ruim 35 ten honderd van het getal schoolgaande kinderen dat op dien dag 10 304 bedroeg.

Op denzelfden dag waren 1729 scholieren in het bezit van boenjes der koloniale postspaarbank, zijnde bijna 17 ten honderd van het getal schoolgaande kinderen en bijna 48 ten honderd van het getal deelnemers aan het sparen.

In 1914 gaf de koloniale postspaarbank op naam van scholieren, wier spaarpenningen een gulden of veelvouden hiervan bedroegen, 596 boekjes uit; hiervan kwamen:

Te Paramaribo:

op de niet ondersteunde scholen van ingezetenen 41
op de gouvernementsscholen 167
op de ondersteunde scholen der Evang. Br.gemeente ... 73
op de ondersteunde scholen der R.-K. gemeente 154
op de ondersteunde school van de ver. „de Vrije Evang." 16

Te zamen 451

In de districten:

op de gouvernementsscholen 85
op de ondersteunde scholen der Evang. Br.gemeente ... 27
op de ondersteunde scholen der R.-K. gemeente 33

Te zamen 145

Voor nadere gegevens betreffende het aantal scholen, geëxamineerde onderwijzers, schoolgaande kinderen enz. wordt verwezen naar bijlage G. Ten aanzien van den leergang tot opleiding van machinist-leerlingen (waaromtrent in vorige verslagen mededeelingen gedaan werden in hoofdstuk C) kan over 1914 hier het volgende worden medegedeeld.

Daar het in de Westindische wateren liggende oorlogsschip in 1914 Paramaribo niet bezocht, kon geen gelegenheid worden gegeven tot het afleggen van examen voor machinist.

Voor den leergang 1915 tot opleiding voor het examen voor machinist meldden zich aan 28 personen; 5 werden geneeskundig afgekeurd. Van de overige 23 namen 22 deel aan het toelatingsexamen, waarbij slechts acht een voldoend examen aflegden.

Aangezien het aantal toe te laten personen ook op acht was gesteld, konden dus deze plaatsen juist vervuld worden.

Bij het in December gehouden onderzoek werd aan 3 leerlingen het eindgetuigschrift uitgereikt.

II. KOLONIALE BOEKERIJ.

De koloniale boekerij werd in 1914 door ruim 250 personen bezocht; uitgeleend werden 299 boekwerken.

Doordien de boekerij niet over eene geschikte leeszaal beschikt, moeten dikwijls boeken worden uitgeleend. Daardoor kan niet altijd worden voldaan aan aanvragen van hen, die in de boekerij komen om het een of ander na te zien.

HOOFDSTUK J.

GENEESKUNDIGE DIENST.

Burgerlijke geneeskundige dienst.

Geneesheeren. Op 31 December 1914 waren te Paramaribo werkzaam 10 burgergeneesheeren, w.o. 2 artsen, ook waren 3 districtsgeneesheeren tijdelijk werkzaam in het militair hospitaal.

In de districten was de geneeskundige dienst opgedragen aan 12 geneesheeren, w.o. 3 artsen, terwijl 3 van de te Paramaribo gevestigde geneesheeren tijdelijk belast waren met den dienst in een deel der aan de stad grenzende districten.

Bij beschikking van 26 Maart 1914 n°. 1275 werden vastgesteld nieuwe huishoudelijke bepalingen en voorschriften

betrekkelijk de armenpraktijk ter vervanging van die van 24 Augustus 1886. Bij deze nieuwe bepalingen werd vastgesteld, dat een of meer districtsgeneesheeren met de armenpraktijk te Paramaribo zouden worden belast, die den titel zullen voeren van stadsgeneesheer. De districtsgeneesheer A. Fernandes werd met die betrekking belast.

Apothekers, drogisten, tandheelkundigen en vroedvrouwen. Het aantal te Paramaribo gevestigde apothekers bedroeg 19 en het aantal drogisten 10, het aantal tandheelkundigen 2 en het aantal vroedvrouwen 17.

In het district Nickerie was gevestigd een apotheker en eene vroedvrouw, in het district Coronie eene vroedvrouw en in het district Marowijne (Albina) eene vroedvrouw en een drogist.

Malaria. De in Lelydorp en omstreken in 1912 en 1913 heerschende malaria verminderde in 1914 belangrijk; er werden daar behandeld 2725 malariagevallen, tegenover 4672 in 1913. Nog steeds worden de malarialijders geregeld door een ziekenverpleger in hunne woningen opgezocht en ontvangen ze kosteloos kininetabletten.

Yaws. In 1914 werden in het militair hospitaal behandeld 473 yawslijders. Hiervan werden 4 met salversan en 469 met neo-salversan ingespoten (intraveneus 7 en intramusculair 466).

Typhus. Te Paramaribo deden zich 54 gevallen van typhus abdominalis voor, waarvan 15 met doodelijken afloop; 41 lijden waren inwoners van Paramaribo en de overige districtsbewoners.

Mijnwormziekte. Krachtige maatregelen werden aangewend ter bestrijding van de mijnwormziekte, die veel voorkomt onder de districtsbewoners.

Het daarnaar ingesteld onderzoek heeft tot de volgende uitkomsten geleid:

Slootwijk. 327 immigranten onderzocht, 88.4 ten honderd besmet; 40 kinderen, 87.5 ten honderd besmet, of aldus verdeeld:

Javanen:

mannen	91	ten honderd mijnwormziekte
vrouwen	93	,, ,, ,,
kinderen onder 10 jaar	10	,, ,, ,,

Britsch-Indiërs:

mannen	87	ten honderd mijnwormziekte
vrouwen	84	,, ,, ,,
kinderen	83	,, ,, ,,

Rust en Werk. 392 immigranten onderzocht, 85.5 ten honderd besmet; van de 81 kinderen 42 ten honderd.

Javanen:	mannen	91	ten honderd
	vrouwen	82	,, ,,
	kinderen	37	,, ,,
Britsch-Indiërs:	mannen	84	,, ,,
	vrouwen	69	,, ,,
	kinderen	46	,, ,,

Alliance. Van 955 immigranten, die in December 1914 zijn onderzocht, bleken 779 = 81.6 ten honderd besmet.

Javanen:	mannen	98	ten honderd
	vrouwen	94	,, ,,
	kinderen	13	,, ,,
Britsch-Indiërs:	mannen	83.8	,, ,,
	vrouwen	84	,, ,,
	kinderen	27	,, ,,
Inboorlingen:	mannen	51	,, ,,
	vrouwen	14	,, ,,
	kinderen	40	,, ,,

Van 54 Britsch-Indiërs, die 7 maanden in de kolonie waren en vóór hunne toewijzing aan Alliance een tymolkuur hadden ondergaan, bleken 31.5 pct. opnieuw besmet, terwijl van 22 vrouwen 68 pct. opnieuw besmet waren. Alle besmette personen zijn na het onderzoek behandeld.

Bestrijding van andere ziekten. In 1914 bedroeg het aantal in het raadplegingskantoor voor longziekten en zuigelingenzorg behandelde personen 2184, w. o. 400 nieuwe zieken; hiervan waren 61 volwassenen en 339 zuigelingen, van de volwassenen leden 24 aan tuberculose, onder de 339 zuigelingen bevonden zich 176 lijders aan darmaandoeningen.

Door den geneesheer Laret, die belast is met de behandeling van onvermogende ooglijders, werden in 1914 behandeld 374 personen.

Verlossingen. Het aantal voor rekening van den lande door bevoegde vroedvrouwen geleide verlossingen bedroeg 641 van de 1345 verlossingen, of 47.6 t. h.

Inenting. Met koepokstof werden ingeënt te Paramaribo 1446 personen en in de districten 328 personen, te zamen 1774 personen.

Geneesmiddelen. In de armenpraktijk werden gereedgemaakt bij particuliere apothekers 19 762 geneesmiddelen en in de apotheek van het militair hospitaal 5198 geneesmiddelen, te zamen 24 960 geneesmiddelen, tegenover 32 120 in 1913.

De kosten voor het gereedmaken van die geneesmiddelen bij particuliere apothekers bedroegen f 4882,83[5], of gemiddeld 24[7] cent per geneesmiddel, en die van de in het militair hospitaal (wijken A en B) gereedgemaakte geneesmiddelen f 497,71 of 9½ cent per geneesmiddel.

Melaatscheninrichtingen. Op 1 Juni werden in de gouvernementsinrichting voor melaatschen *Groot-Chatillon* verpleegd 106 personen, t. w. 72 mannen, 33 vrouwen en 1 meisje. In den loop van het jaar werden opgenomen 15 mannen, 3 vrouwen en 1 meisje. Afgeschreven werden wegens overlijden 4 mannen en 1 vrouw, wegens ontvluchting 2 mannen en 1 vrouw en wegens overbrenging 1 man, zoodat op 31 December 1914 in de inrichting aanwezig waren 116 verpleegden, n.l. 80 mannen, 34 vrouwen en 2 meisjes.

Het gebruik van aioune werd zoolang de voorraad strekte voortgezet, doch in de laatste 8 maanden werd daarvoor in de plaats zuivere Chaulmogra-olie toegediend.

De algemeene toestand verbeterde daardoor bij enkelen veel, bij de meesten niet waarneembaar.

In September 1914 werd de onderdirecteur Balinge op zijn verzoek eervol ontslagen en tijdelijk vervangen door den heer Goede.

In de *Gerhardus Majella Stichting* bevonden zich op 1 Januari 1914 totaal 105 verpleegden t.w. 25 mannen, 39 jongens, 26 vrouwen en 15 meisjes.

In dat jaar overleden 8 mannen, 1 vrouw en 1 jongen, afgeschreven werden 3 mannen, 1 vrouw, 2 jongens en 2 meisjes. Ingeschreven werden 5 mannen, 9 jongens, 3 vrouwen en 8 meisjes.

Daar in den loop van 1914 7 der jongens 19 jaar werden en voortaan tot de mannen behooren en eveneens 3 meisjes 18 jaar, zoodat dezen tot de vrouwen gerekend worden, waren 31 December 1914 aanwezig in de inrichting 112 personen en wel 26 mannen, 38 jongens, 30 vrouwen en 18 meisjes.

In de inrichting *Bethesda* waren op 1 Januari 1915 56 verpleegden, t.w. 21 mannen, 26 vrouwen, 5 jongens en 4 meisjes. In den loop van het jaar werden opgenomen 4 zieken, en overleden 6 verpleegden, terwijl twee naar de gouvernementsinrichting vertrokken, zoodat op 31 December 1914 in Bethesda verpleegd werden 52 personen, en wel 22 mannen, 22 vrouwen, 5 jongens en 3 meisjes.

Krankzinnigen. In de inrichting ter verpleging van krankzinnigen te Wolffenbuttel werden op 1 Januari verpleegd 73 mannen en 53 vrouwen, totaal 126 personen. Opgenomen werden in den loop van het jaar 74 mannen en 35 vrouwen; ontslagen werden 44 mannen en 20 vrouwen. Er overleden 10 mannen en 7 vrouwen, zoodat op 31 December aldaar werden verpleegd 93 mannen en 61 vrouwen.

De gezondheidstoestand was bevredigend; het sterftecijfer bedroeg 7,2 % van het totale aantal verpleegden, dus lager dan de voorgaande jaren.

Op 1 Januari waren in de inrichting 15 personen, wier krankzinnigheid aan ganjamisbruik is toe te schrijven. Er werden opgenomen 9 personen, waarvan 3 recidivisten; ontslagen werden als hersteld 4 en als verbeterd 3, terwijl 1 overleed, zoodat op 31 December 16 zoodanige patiënten aanwezig waren.

Zelfmoord kwam niet voor; ook geen pogingen daartoe. Niettegenstaande de buitengewone mate van vrijheid waarvan de verpleegden genieten, was het aantal ontvluchtingen

gering. Nooit bleven ontvluchte verpleegden langer dan eenige uren afwezig; herhaaldelijk keerden zij vrijwillig terug. Evenals in vorige jaren werden de verpleegden bezig-gehouden met landbouwbedrijf, huishoudelijke bezigheden, onderhoud van terrein en gebouwen en het vervaardigen van kleeding en nachtleger.

De landaard van de verpleegden, de loop der bevolking der inrichting gedurende de laatste tien jaren, kunnen blijken uit de in bijlage I^2 opgenomen staatjes.

Geneeskundige school. De lessen werden op 1 Januari 1914 gevolgd door 29 betalende (voor burgerlijk geneesheer studeerende) en 6 niet betalende (voor districtsgeneesheer bestemde) leerlingen.

In den loop van het jaar legden 1 der niet betalende en 3 der betalende leerlingen het eindexamen af; 1 der betalende werd op zijn verzoek tijdelijk afgeschreven, terwijl 2 betalende leerlingen werden ingeschreven, zoodat op 31 December 1914 overbleven 27 betalende en 5 niet betalende leerlingen.

Het volgend staatje geeft een overzicht van de verschillende examens voor de geneeskundige commissie afgelegd.

	1ste halfjaar		2de halfjaar		Totaal	
	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.
Voorbereidend examen	2	1	5	—	7	1
„ apothekersleerling examen	—	—	1	—	1	—
1ste natuurkundig examen	3	2	7	2	10	4
2de „ „	4	4	4	1	8	5
Geneeskundig „	4	4	3	—	7	4
Heelkundig „	6	2	7	3	13	5
Verloskundig „	1	1	3	3	4	4
	20	14	30	9	50	23

Keuringscommissie. In 1914 verschenen voor de geneeskundige commissie 6 ambtenaren, teneinde door eene keuring te doen beslissen of zij voor de verdere waarneming van hunne betrekking al dan niet geschikt waren. De ter bekoming van pensioen gevorderde verklaring werd aan vier hunner afgegeven, terwijl zij aan twee werd geweigerd.

Aan 8 ambtenaren werd eene verklaring uitgereikt, waarbij werd vastgesteld dat een verblijf buiten de tropen dringend noodzakelijk was tot herstel van hunne gezondheid. Een in tijdelijken dienst uit Nederland uitgezonden ambtenaar werd voor den dienst in de tropen blijvend ongeschikt bevonden.

De commissie keurde verder 3 ambtenaren, die wegens ziekte verlenging van binnenlandsch verlof wenschten te bekomen; voorts op uitnoodiging van den Gouverneur 1 tijdelijk ambtenaar ter beslissing of hij voor eene vaste benoeming in aanmerking kon komen en eindelijk 3 personen, die in dienst van Nederlandsch-Indië wenschten te worden geplaatst.

Slachthuis. Er werden in het slachthuis te Paramaribo geslacht 2543 runderen, 2050 varkens en 2 schapen.

Aan slachtgeld werd ontvangen f 12 482,72⁵.

Doodsoorzaken. Bijlage H bevat eene opgave van de doodsoorzaken te Paramaribo.

Militaire geneeskundige dienst.

Paramaribo. Op 31 December bestond het personeel van den militairen geneeskundigen dienst te Paramaribo bij het militair hospitaal uit 1 officier van gezondheid 1ste klasse, hoofd van den militairen geneeskundigen dienst en van het hospitaal, 2 officieren van gezondheid 2de klasse, 2 burgergeneesheeren, die als officier van gezondheid dienst deden en 1 arts, dienstdoend geneesheer; voorts uit 1 militair apotheker, 1 dienstdoend burgerapotheker, en het noodige administratief personeel. Op den post Albina deed een aldaar gevestigde burgergeneesheer dienst als officier van gezondheid.

In het afgeloopen jaar kwamen in het militair hospitaal weinig of geen gevallen van besmettelijke ziekten voor. 11 patiënten werden als lijdende aan dysenterie opgenomen, waarvan 1 ten gevolge daarvan overleed. Ook nu waren de bacillaire- en amoebenvormen aanwezig, waarvan de laatste overheerschend waren.

Als aan longtuberculose lijdende werden verpleegd 158 patiënten. Slechts hoogst zelden werd een patiënt als lijdende aan tuberculose der beenderen opgenomen.

Er werden 941 patiënten met mijnwormziekte opgenomen, op wie met gunstig resultaat de tymolkuur werd toegepast, uitgezonderd 20, die aan deze ziekte stierven.

Het aantal zusters bedraagt 52, waaronder begrepen 3 zusters geplaatst op Groot-Chatillon en 1 die den dienst verricht op 's lands grond Boniface, zoodat er 48 zusters in het militair hospitaal werkzaam zijn. Voor het examen tot het bekomen van een getuigschrift als verpleegster meldden zich geen verpleegsters aan.

De leergang tot opleiding van verplegers ving op 1 Januari aan met 16 leerlingen. Bij het onderricht bleek al spoedig, dat niet allen behoorlijk de lessen konden volgen zoodat er slechts 8 overbleven, die voor de verdere opleiding geschikt bleken.

De ligging der lijders liet geregeld veel te wenschen over. Door aankoop van het terrein over de Sommelsdijksche kreek bestond wel gelegenheid tot uitbreiding van het militair hospitaal, maar door de tijdsomstandigheden moest zulks voorloopig achterwege blijven.

De kraaminrichting voldoet thans goed.

Op de plaats, waar voorheen de zoogenaamde portierswoning stond, is thans verrezen een ruim net gebouw, waarvan de benedenvertrekken zijn ingericht voor telephonist, wachtkamer, raadplegingskantoor, polikliniek van den stadsgeneesheer en een klein magazijnkamertje.

De bovenwoning van dit gebouw is bestemd voor twee inwonende liefdezusters.

Het aantal verpleegden in het militair hospitaal bedroeg in het jaar 1914 14 484 met 196 948 verpleegdagen, tegen 14 780 [1]) met 201 922 verpleegdagen in 1913.

Afzonderlijke vermelding: [2])

	1913	1914
Behoeftigen	9 612 [3])	9 313
Yawslijders	—	732
Gevangenen	179	143
Boschwezen	5	8
Openbare werken en verkeer te land	38	44
Immigratiefonds	851	720
Politie	199 [4])	255
Topographische dienst	—	2
Koloniaal Gouvernement	78	38
Militairen	539	414
Gezinsleden van militairen	131	163
Schepelingen	26	1
Fransche vluchtelingen	5	8
Kleinbedrijf in de goudindustrie	1	—
Overige betalende lijders	3 116	2 643
	14 780	14 484

1) In het vorig verslag bij vergissing opgegeven 14 744, omdat verzuimd was mede te tellen „Fransche vluchtelingen" en „kleinbedrijf van de goudindustrie" (zie afzonderlijke opsomming).

2) Alleen de jaren 1913 en 1914 kunnen onderling worden vergeleken, omdat in die jaren deze wijze van becijfering van het aantal verpleegden is ontstaan ten gevolge van de nieuwe inrichting van het beheer, waardoor maandelijks de verpleegregisters worden afgesloten en ieder verpleegde, die van de eene maand op de andere nog aanwezig blijft, als een *nieuwe* verpleegde wordt beschouwd.

3) Waaronder de yawslijders.

4) In het vorig verslag bij vergissing opgegeven 119, waardoor de optelling een ander cijfer aanwees dan het toen opgegeven (nu, zie noot 1, onjuist gebleken) totaal van 14774.

De gemiddelde dagelijksche sterkte bedroeg 539 tegen 553 in 1913 en 565 in 1912.

Er zijn verricht 869 operaties op 832 zieken; de operatiekamer met de daaraan verbonden kamer tot voorbereiding der zieken heeft evenals het werktuig tot het reinhouden van verbanden en instrumenten goed voldaan.

Het pathologisch laboratorium werd vergroot door eene verdieping er aan toe te voegen. De werkzaamheden in dit laboratorium breidden zich gestadig uit. Zooveel mogelijk werden van iederen zieke urine, bloed en uitwerpselen onderzocht; de tuberculose-therapie en het typhus-onderzoek namen veel tijd in beslag.

Als ongeschikt voor den militairen dienst werden 5 militairen afgekeurd, terwijl 7 naar de afdeeling voor herstellenden in Nederland werden opgestuurd. Het aantal gereedgemaakte geneesmiddelen bedroeg:

	1912	1913	1914
a. voor den binnendienst:			
militairen	1 760	1 434	931
burgerlijken	27 563	25 842	28 767
totaal	29 323	27 276	29 698
b. voor den buitendienst:			
militairen	9 797	9 792	9 277
burgerlijken	13 385	10 706	21 243
totaal	23 182	20 498	30 520

Nickerie. De gezondheidstoestand in dit district was over het algemeen bevredigend. De meest voorkomende ziektegevallen waren malaria en mijnwormziekte. In de ziekeninrichting werden 10 yawslijders opgenomen, welke allen met neosalversan werden ingespoten, waarbij geen herhalingsgeval is opgetreden.

Het aantal verpleegden bedroeg gedurende het jaar 1914: 7 beambten van politie, 483 burgerpersonen voor rekening van den lande, 39 gevangenen en 144 burgerpersonen voor eigen rekening of voor rekening van anderen, totaal 673 [1]).

Het aantal verpleegdagen bedroeg 8194, de gemiddelde sterkte per dag pl.m. 23. Voor den binnendienst werden 4800 en voor den buitendienst 2213 geneesmiddelen klaargemaakt, totaal 7013.

Albina. Sedert de opheffing van den post „Soemanjere" in de Lawa is de algemeene gezondheidstoestand onder de militairen vrij goed. Slechts één militair stierf aan typhus abdominalis. Ook onder de bevolking was de gezondheidstoestand vrij goed. Het aantal verpleegden in de ziekeninrichting bedroeg gedurende het jaar 1914: 8 militairen, 9 beambten van politie, 15 burgerpersonen voor rekening van den lande, en 34 burgerpersonen voor eigen rekening of voor rekening van anderen, totaal 66 [1]).

Het aantal verpleegdagen bedroeg 581; de gemiddelde sterkte per dag 1 à 2.

Het aantal klaargemaakte geneesmiddelen bedroeg voor den binnendienst 224 en voor den buitendienst 1164, totaal 1388.

In bijlage I van dit verslag wordt een overzicht gegeven van de bedrijfsrekening, waaruit mede kunnen blijken de uitgaven voor de ziekeninrichtingen te Nieuw-Nickerie en Albina en de in die ziekeninrichtingen ontvangen verpleeggelden.

[1]) Ook van deze becijfering geldt het aangeteekende onder noot 2 in de vorige kolom.

HOOFDSTUK K.

LANDSGEBOUWEN.

§ 1. ONDERHOUD, ENZ. DER GEBOUWEN.

Aan de landsgebouwen werden, voor zoover de fondsen dat toelieten, de gewone onderhoudsherstellingen verricht.

§ 2. NIEUWE WERKEN.

Ten laste van den post voor nieuwe werken, enz. der koloniale huishoudelijke begrooting voor 1914 werd aan het krankzinnigengesticht Woffenbuttel eene uitbreiding gegeven om te kunnen voorzien in de huisvesting van de verpleegden aldaar.

Van de eigenares van de plantage Tourtonne werd een gedeelte van deze plantage, grenzende aan het militair hospitaal te Paramaribo, aangekocht tot het geven van eene uitbreiding aan deze inrichting.

Te La Prévoyance in het district Saramacca en te Slootwijk in het district Cottica werden schoolgebouwen met onderwijzerswoningen opgericht.

Door aanbouw van eene nieuwe woning werd voorzien in de huisvesting van den adjunct-inspecteur van politie te Nieuw-Amsterdam.

Een aanvang werd gemaakt met den bouw van de noodige woningen op Mariënburg ter voorziening in eene betere huisvesting van de aldaar geplaatste politiebeambten.

Buitengewone productieve werken. Behalve gedurende de dagen, dat voor spuiing ook de schutsluizen werden gebezigd, hadden de schuttingen geregeld plaats. Er werden geschut:

	Beekhuizen.	Uitkijk.
Stoombarkassen	919	729
Ponten	59	57
Tentbooten (gedeeltelijk overdekte roeivaartuigen)	1142	1120
Visschersbooten (open roeivaartuigen)	13554	7355
Zeilvaartuigen	2	1
Corjalen (uitgeholde boomstammen)	4221	5018
Houtvlotten	372	319

Het aantal door de sluizen gepasseerde vaartuigen bedroeg voor Beekhuizen 22430 en voor Uitkijk 16629.

HOOFDSTUK L.

LAND- EN WATERWEGEN EN BIJBEHOORENDE WERKEN, BENEVENS VERVOERMIDDELEN.

a. *Land- en waterwegen.*

I. Paramaribo.

De besproeiing der wegen te Paramaribo had in den drogen tijd op de gebruikelijke wijze plaats met behulp van de brandwaterleiding en van sproeiwagens.

De Gravenstraat van af de Watermolenstraat tot de Stoelmanstraat, de Kromme Elleboogstraat, de Keizerstraat van de Viottekreek tot de Klipsteenstraat en de Groote Hofstraat werden verhard en de loozing verbeterd.

II. In de districten.

Voor het onderhoud van de bestaande wegen werd het noodige verricht.

De noodige opnemingen werden verricht ten einde gegevens te verkrijgen betreffende den waterstaatkundigen toestand van het district Coronie.

b. *Vaartuigen en vervoerdienst te water.*

In den zeedienst werd geen verandering gebracht, behalve dat op de terugreis de mailboot naar Britsch-Guyana Springlands (Berbice) aandoet.

De rivierdienst op de Corantijn in Nickerie werd in de tweede helft van het jaar voorloopig gestaakt, terwijl die op de Nickerie tot het station Drie Gebroeders werd ingekrompen; een en ander hield verband met het tijdelijk stop zetten van het balatabedrijf.

Een in Februari 1914 bij wijze van proef geopende dienst op de Boven-Saramacca in aansluiting aan den rivierdienst op de Beneden-Saramacca, met eene der te station Groningen gestationneerde barkassen moest wegens gemis van levensvatbaarheid in Januari 1915 worden opgeheven.

De overige rivierdiensten ondergingen geen wijziging.

De schepen en barkassen werden geregeld nagezien, schoongemaakt, geschilderd en, waar noodig, hersteld.

De stoomschepen *Curaçao*, *Oranje* en het in proefgebruik genomen, aan de kolonie Curaçao toebehoorend ss. *Prinses Juliana*, werden in Demerary gedokt.

Als buitengewone herstellingen kunnen genoemd worden:

vernieuwing van het kwadrant van het roer en aanbrengen van eene nieuwe H D spiegelplaat van de *Curaçao;*

vernieuwing van het pokhout van het ss. *Prinses Juliana;*

vervanging van de tenten van het achterdek en boven de machinekamer door houten daken. Verder werd bij dit stoomschip eene loopbrug aangebracht boven den achterkuil ter verbinding van het 1ste klasse-dek met de kampanje, een en ander ten gerieve van de 1ste klasse-reizigers;

de onderste helft der pokhouten scheuen van de *Koningin Wilhelmina* werden vernieuwd en eene andere schroefas werd ingezet; van den stoomketel van de *Albina* werd een reeds vroeger aangebrachte lap aan het achterfront vernieuwd; verder werd het pokhout vernieuwd en de schroefas opgezuiverd. Ter betere ondersteuning van de tunnelas werd dicht bij de koppelschijven, tusschen schroefas en tunnelas, een draagblok van pokhout aangebracht. Een groot deel van het bovendek, benevens eenig ijzerwerk onder dat dek werd vernieuwd, terwijl zware stangen werden aangebracht tusschen genoemd dek en lager gelegen ijzerverbindingen om door meer verband in het bovenschip het hinderlijk trillen bij het varen te verminderen; in het dok zijnde, werd aan het ss. *Oranje* de vervangingsschroef aangehangen en de vervangingsschroefas ingezet; een aantal klinknagels in de kolenruimen onder de waterlijn en het binnen en buitenpokhout werden vernieuwd, terwijl de hooge-druk-stoomschuif vervangen werd door eene andere van verbeterd model; van het ss. *Prins Hendrik* werden de ketel en de machine gelicht en enkele huidplaten onder de waterlijn vernieuwd. minderen; in het dok zijnde, werd aan het ss. *Oranje* de vervangingsschroef aangehangen en de vervangingsschroefas ingezet; een aantal klinknagels in de kolenruimen onder de waterlijn en het binnen- en buitenpokhout werden vernieuwd, terwijl de hooge-druk-stoomschuif vervangen werd door eene andere van verbeterd model; van het ss. *Prins Hendrik* werden de ketel en de machine gelicht en enkele huidplaten onder de waterlijn vernieuwd.

Einde Mei werd de stoomboot *Corantijn* buiten dienst gesteld, o. m. ter vernieuwing van de vlampijpen van den ketel, van den H D-zuiger en van de L D-stoomschuif, terwijl verdere machinedeelen en ketelappendages zoo noodig werden hersteld of gedeeltelijk vernieuwd. Einde Juni werd de barkas weder in dienst gesteld.

Van de stoombarkas *Coppename* werden 114 vlampijpen vernieuwd.

Van de motorboot *Suriname* werd om eenige huidplanken aan den achtersteven te vernieuwen, de motor uitgenomen; de romp werd daarbij opnieuw gebreeuwd.

De stoomboot *Sommelsdijk* werd tot motorboot omgebouwd, daarbij werd de boot met 10 Engelsche voet verlengd.

Het aantal motorbooten werd door aankoop van eene motorsloep, waarin een 8 P.K. Detroit-motor, uitgebreid.

Op 31 December waren er aanwezig 3 stoombarkassen en 13 motorbooten.

Ten behoeve van de aflossing der bemanning van het vuurschip en het geleidelicht werd de kotter *Dorothy* aangekocht.

De gezamenlijke opbrengst aan vervoer- en vrachtgelden op de verschillende verbindingen bedroeg f 154 578, tegen f 172 443 in 1913 en f 137 310 in 1912, terwijl de vervoer- en vrachtgelden voor kosteloos vervoerde personen en goederen op f 37 325 gesteld moeten worden, tegen onderscheidenlijk f 32 635 en f 30 741 in 1913 en 1912.

Voor de ontvangen kosten van vervoer en vracht op de verschillende verbindingen wordt verwezen naar bijlage J.

c. *Spoorwegen.*

Hieronder volgt eene opgave van de opbrengst van 1 Januari tot en met 15 Mei 1915.

BENAMING.	Goudstrook Kwakoegron Brokolonko.	1ste goudstrook.	2de goudstrook.	Parastrook.	Te zamen.
Vervoergelden	f 443,—	f 8 274,50	f 1 776,—	f 11 112,13	f 21 605,63
Vrachtgelden	399,32⁵	7 038,63⁵	2 245,34	5 556,74⁵	15 240,04⁵
Goud	54,30	1 127,50	575,—	—	1 756,80
Andere ontvangsten	9,69	165,25⁵	9,50	88,45	272,89⁵
	f 906,31⁵	f 16 605,89	f 4 605,84	f 16 757,32⁵	f 38 875,37
Spoorwegtelephoon					183,30⁵
Verkocht zand					107,—
					f 39 165,67⁵

In bijlage R is een staat opgenomen van de inkomsten van den dienst van het vervoer der koloniale spoorwegen, over het jaar 1914.

HOOFDSTUK M.

GELDELIJKE AANGELEGENHEDEN.

Muntwezen. De geldomloop ondervond in 1914 geen stremming, hoewel deze in de tweede helft van het verslagjaar, ten gevolge van de in Europa uitgebroken oorlogen en van den invloed van deze oorlogen op den geldhandel en wat daarmede verband houdt, niet gewoon bleef. Dit zal blijken uit hetgeen verder in dit hoofdstuk vermeld wordt bij de verrichtingen van de Surinaamsche Bank.

Er werden in dit jaar geen geschonden en verminkte munten naar Nederland opgezonden. Echter wordt steeds voortgegaan met toepassing van den maatregel om slecht uitziende munt aan den omloop te onttrekken.

De Surinaamsche Bank beschikte over een metaalvoorraad van gemiddeld f 615 792 of gemiddeld f 42 250 meer dan noodig was voor de voorgeschreven dekking der opeischbare verbintenissen, welke gemiddeld f 1 720 625 hebben bedragen. De bank voerde in 1914 een bedrag van £ 2080 (f 24 960) aan vreemde munt in en aan Nederlandsche munt f 53 000.

Aan ingezetenen verkocht zij voor eene waarde van f 6245 en voor f 42 528 aan vreemde munt. Aan vreemde munt voerde zij uit voor frcs. 12 000 (f 5640); zij voerde geen Nederlandsche munt uit.

In verband met den na Juli 1914 ook in den geld- en wisselhandel ingetreden buitengewonen toestand kan met betrekking tot de bijzondere eischen waaraan de Surinaamsche Bank als circulatiebank had te voldoen het volgende worden aangeteekend.

De bank heeft zich daarbij gesteld op het standpunt, dat de ten gevolge van het uitbreken der oorlogen in Europa ook in Suriname ingetreden spanning, zich voornamelijk uitende in de vraag naar munt, waarvoor bankpapier ter inwisseling werden aangeboden, het spoedigste kon ophouden wanneer de bank zich onthield van het nemen van buitengewone maatregelen en daarbij — binnen de grenzen der mogelijkheid — steun verleende waar zulks eenigszins doenbaar was.

Dat de bank zich onthield van buitengewone maatregelen, als bijv. in de eerste plaats kon verwacht worden, nl. het verzoek om verlaging van het vastgestelde bedrag van de verplichte dekking harer direct opeischbare verbintenissen, is dan ook ongetwijfeld van goeden invloed geweest. Zelfs in de meest ernstige dagen kon de bank blijven boven het bedrag dier verplichte dekking. Daarbij werd zij in haar streven in dit opzicht gesteund door de zorg dat in de gouvernementskassen slechts het hoogst noodige bedrag aan munt werd vastgehouden. Waar munt gemist kon worden werd deze bij de bank ingewisseld voor papier.

Voorts kan op het volgende worden gewezen:

1. *Goudbedrijf.* Daar terstond bij den aanvang van den oorlog bleek, dat de uitvoer van goud feitelijk uitgesloten was, doordien deze alleen ten koste van groote opofferingen te bewerkstelligen zou zijn, ging de bank met opkoopers en goudzoekers eene overeenkomst aan, waarbij zij aannam het aangeboden goud op te koopen op zoodanige voorwaarden, dat aan belanghebbenden een prijs kon verzekerd blijven als zij in gewone tijden gewoon waren te bedingen.

Hierbij stond tweeërlei doel voor oogen, nl. zooveel mogelijk den gewonen gang van zaken in het goudbedrijf te bevorderen en voorts om zooveel mogelijk muntmateriaal naar de kas der bank te trekken in verband met de eischen, welke haar gesteld werden door de verzilvering van haar bankpapier en door buitengewone kredietaanvragen. Als gezegd, werd dit laatste doel volkomen bereikt.

Nadat de noodige kalmte was teruggekeerd en de dienst van het bankpapier weer gewoon begon te werken, liep als gevolg van den opkoop van den geheelen aangeboden voorraad goud het cijfer van de dekking der dadelijk opeischbare verbintenissen snel op en bedroeg dit — niettegenstaande de som van deze dadelijk opvraagbare verbintenissen met ongeveer 20 ten honderd gestegen was — op 1 December ongeveer 60 ten honderd, terwijl op dat tijdstip de bank voor een waarde van omstreeks 6 ton aan goud had opgenomen, een bedrag, dat einde December tot f 690 000 opliep.

Bij de aanvankelijk aangegane overeenkomst betreffende den opkoop van goud werd uitgegaan van de veronderstelling, dat de oorlog van korten duur zou zijn en de terugkeer van de gewone gelegenheid tot verscheping van het metaal niet lang op zich zou laten wachten. Toen deze verwachting niet vervuld werd en de toestanden zich anders lieten aanzien dan aanvankelijk ondersteld werd, kwam de bank tot eene wijziging van den opzet van den goudopkoop. Daarbij werd de medewerking van opkooper en goudzoekers ondervonden en kon de bank de belangen ten deze blijven behartigen.

2. *Balatabedrijf.* Voor de voortzetting van zaken, dit bedrijf rakende, heeft de bank met het oog op de tijdsomstandigheden steun verleend. Toen eenigen tijd verscheping van het voortbrengsel niet mogelijk bleek, werden verschillende niet onbelangrijke partijen balata door de bank in beleening genomen.

3. *Landbouw.* Ook voor dit bedrijf had de bank een plan tot steun in studie genomen. Dit plan kwam echter niet tot uitvoering, dank zij de mogelijkheid welke steeds bestaan heeft tot verscheping en verkoop der voornaamste landbouwvoortbrengselen. Waar verder de steun van de bank gevraagd werd voor op zich zelf gezonde zaken, die te lijden hadden onder de buitengewone tijdsomstandigheden, kon de hulp meestal verleend worden.

4. *Handel.* Ook van de zijde van den handel werd de hulp van de bank gevraagd in verband met den eisch van gereede betaling, welke in den eersten tijd van den oorlog gesteld werd. Vooral de invoerhandel kreeg in menig opzicht steun van de bank.

5. *Disconto-rente.* De bank heeft, trots de moeilijke tijden, haar disconto-rente op 8 ten honderd kunnen handhaven.

6. *Wisselkoersen.* Ten gevolge van de groote onzekerheid welke bij de ontreddering der wisselkoersen ontstond, zag de bank zich genoodzaakt het wisseldisconto op te voeren tot 9 ten honderd. Hoewel dit bedrag vrij hoog is, steekt het toch gunstig af bij hetgeen elders berekend werd, bijv. in Britsch-Guyana 9$\frac{3}{4}$ ten honderd en 12 ten honderd. De wisselhandel op Duitschland en Frankrijk moest dadelijk stop gezet worden en spoedig daarop volgde ook Engeland. Op Amsterdam en New-York bleef de bank steeds koopen en verkoopen; de omzet nam voor de laatste plaats zelfs belangrijk toe.

Na October opende de bank de afgifte van wissels op Engeland weer; voor Duitschland en Frankrijk bleef de gelegenheid daartoe echter gesloten.

Nochtans kon de bank in die landen ten behoeve van hare klanten betalingen doen, zoodat ten slotte de storing in het verkeer met die landen gering bleef.

Belastingen. Een overzicht van de opbrengst van de voornaamste belastingen in de laatste tien jaren is opgenomen in bijlage K.

Hypotheekkantoor. Gedurende het jaar 1914 werden 356 paar borderellen van hypothecaire inschrijving aangeboden tot een bedrag van f 1 029 373,15, waaronder begrepen zijn 11 inschrijvingen tot een bedrag van f 55 044 wegens voorwaardelijke en onbepaalde schulden; 5 akten voor de vestiging van eene tijdelijke schuldplichtigheid in den vorm van eene grondrente tot aflossing van eene schuld tot een bedrag van f 194 389,72$\frac{1}{2}$ werden ingeschreven ten behoeve van het koloniaal bestuur.

Ten behoeve van het immigratiefonds werden 7 inschrijvingen op plantages gedaan tot een bedrag van f 36 580.

Op verzoek van de Surinaamsche Bank werden op huizen en erven ingeschreven 6 onderzettingen tot een bedrag van f 27 100 wegens tegenwoordige schulden en 68 onderzettingen tot een bedrag van f 176 481,25 wegens geopende kredieten, terwijl op plantages en gronden zijn ingeschreven 5 onderzettingen wegens een geopend krediet tot een bedrag van f 11 050.

Het aantal doorhalingen bedroeg 378 tot een bedrag van f 1 885 864, waaronder begrepen zijn 18 doorhalingen van inschrijvingen wegens voorwaardelijke schulden tot een bedrag van f 1 220 758, waarvan 13 tot een bedrag van f 1 198 090 wegens beëindiging van de bacovencultuur met gouvernementssteun en 100 tot een bedrag van f 205 275 wegens kredietonderzettingen. Voor het immigratiefonds werden 2 doorhalingen gedaan tot een bedrag van f 11 250.

Van de hypothecaire vorderingen der Surinaamsche Bank werden doorgehaald 18 tot een bedrag van f 29 750 wegens tegenwoordige schulden en 63 tot een bedrag van f 180 625 wegens geopende kredieten.

Het gezamenlijke bedrag der op 31 December 1914 bestaande inschrijvingen bedroeg f 7 847 957,15.

Koloniale postspaarbank. Ten aanzien van deze instelling wordt verwezen naar haar afzonderlijk in druk verschenen jaarverslag.

HOOFDSTUK N.

VOORSCHRIFTEN OMTRENT LANDSDIENAREN.

In het *Gouvernementsblad* werden opgenomen:

onder n°. 14: de beschikking van 9 April 1914 n°. 1446 tot nadere wijziging van de beschikking van 24 Augustus 1895 [illegible] n°. 6010 (G. B. n°. 36), houdende bepalingen omtrent de standplaatsen, de kleeding en wapening en de geneeskundige behandeling van de ambtenaren en beambten van politie;

onder n°. 20: de beschikking van 2 Mei 1914 n°. 1175, houdende verbod aan personen in vasten gouvernementsdienst om nevens dien dienst eenig ambt, beroep of bedrijf uit te oefenen, enz.;

onder n°. 24: de beschikking van 25 Mei 1914 n°. 2082, houdende wijziging van de beschikking van 26 Januari 1911 n°. 18, houdende bepalingen omtrent de geneeskundige verpleging van in de districten gevestigde gouvernementsambtenaren en beambten;

onder n°. 39: de publicatie van 22 Juli 1914, waarbij wordt afgekondigd het Koninklijk besluit van 23 Juni 1914 n°. 50, houdende toepasselijkverklaring van de Surinaamsche bepalingen, vastgesteld bij Koninklijke besluiten van 20 Augustus 1910 nos. 46, 47 en 48 (G. B. nos. 71, 72 en 73), betreffende de vrijstelling van dienst, en de binnen- en buitenlandsche verloven, den overtocht van Nederland naar Suriname en omgekeerd en de verlofsbezoldigingen, op de aan den krijgsdienst in de kolonie verbonden burgerpersonen, die van eene vaste aanstelling zijn voorzien en onder de pensioengerechtigde ambtenaren zijn opgenomen;

onder n°. 48: de beschikking van 14 Augustus 1914 n°. 3332, omtrent de plaatsing in het *Gouvernementsblad* van den thans geldenden tekst van eenige regelingen betreffende de grenzen en het beheer der districten;

onder n°. 58: de verordening van 15 Mei 1914, houdende toekenning van een onderstand ten behoeve van de kinderen van den overleden beambte van politie A. F. Kirn;

onder n°. 69: de beschikking van 2 November 1914 n°. 4401, ter bekendmaking van het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1914 n°. 40 (*Staatsblad* n°. 436), houdende bepalingen betreffende de commissie voor het geneeskundig onderzoek en de herkeuring van aan den dienst in de koloniën verbonden of daarvoor bestemd personeel.

HOOFDSTUK O.

IMMIGRATIE EN KOLONISATIE.

I. IMMIGRATIE.

§ 1. *Wetgeving en maatregelen van beheer.* Bij publicatie van 4 Juli 1914 (G. B. n°. 30) werd afgekondigd het Koninklijk besluit van 28 April 1914 n°. 43, houdende aanvulling en wijziging van dat van 22 Maart 1872 n°. 27 (G. B. n°. 8), tot aanvulling der bestaande verordeningen, betreffende immigratie in Suriname.

Eveneens werd bij besluit van den Gouverneur van 10 October 1914 (*G. B.* n°. 60) afgekondigd de regeling der huisvesting van immigranten op de plantages.

Toen bij het begin van 1914 van den emigratie-agent te Calcutta bericht werd ontvangen, dat de huur voor het terrein, waarop het koeliedoorgangshuis voor Suriname buiten Calcutta in Garden Reach aan de Hooghly is gebouwd, was opgezegd en binnen zes maanden moest worden ontruimd, werd het noodig naar eene andere plek om te zien voor het overbrengen van de gebouwen.

Het voordeeligst zou op den duur geweest zijn een terrein voor dit doel aan te koopen, doch met het oog op de overwogen samensmelting der verschillende agentschappen, alsook met den sedert gerezen twijfel omtrent het voortbestaan der emigratie op den tegenwoordigen voet, werd besloten een voor het boven omschreven doel geschikt stuk grond, gelegen aan de Hooghly te Calcutta, te huren voor 5 jaren, met 5 jaren optie, tegen een huurprijs van 438 ropijen 's maands, onder welk bedrag begrepen zijn de stedelijke grondlasten.

De huur voor het vorige stuk grond bedroeg ruim 375 ropijen per maand.

Gunstiger voorwaarden konden niet van de eigenaren, de „Port Commissioners", worden bedongen.

Bij beschikking van 7 Mei 1914 n°. 1846 werd de agent-generaal gemachtigd aan den emigratie-agent te Calcutta de noodige machtiging te verleenen om het doorgangshuis te doen afbreken en vervoeren naar het gehuurde stuk grond en aldaar weer op te bouwen met gedeeltelijk nieuwe grondstoffen. Eind Januari werd van den emigratie-agent bericht ontvangen, dat de opbouw der gebouwen gereed was.

Het juiste bedrag der uitgaven is nog niet bekend, doch volgens vroeger ontvangen mededeelingen zal dit ongeveer 16 000 ropijen bedragen.

De residenten van Semarang en Kedoe waren gedurende 1914 belast met de werving voor Suriname. Deze proefneming van gouvernementswerving is mislukt; van de 900 aangevraagde arbeiders konden er slechts 173, w. o. 10 vrouwen zonder overeenkomst en 27 kinderen, worden verscheept. De uitgaven daarvoor, voor zooveel thans kan worden nagegaan (de door de Nederlandsch-Indische Regeering gedane uitgaven zijn nog niet bekend), beloopen per volwassene ongeveer f 500, d. i. bijna tweemaal het bedrag, dat gewoonlijk voor aanvoerkosten betaald wordt. Het behoeft niet te worden gezegd, dat dit cijfer bovenmatig hoog is en de kolonie Suriname niet meer een kans kan aanvaarden, als welke haar in het afgeloopen jaar tot groot geldelijk verlies geleid heeft. Aan den Gouverneur-Generaal is daarom ook het verzoek gedaan, te willen goedkeuren, dat voorloopig weder op de gebruikelijke wijze arbeiders worden betrokken uit Nederlandsch-Indië voor de kolonie Suriname.

In het *Gouvernements-advertentieblad* van 11 December 1914 n°. 108 werd ter kennis van belanghebbenden gebracht, dat de kosten van aanvoer voor het verschepingsseizoen 1915/1916 zijn vastgesteld als volgt:

a. uit Britsch-Indië op f 280, waarvan 3/5 gedeelte, dus f 168, door den aanvrager wordt gedragen, en

b. uit Nederlandsch-Indië op f 300, waarvan 3/5 gedeelte, dus f 180, door den aanvrager wordt gedragen.

Bij het vaststellen van het bedrag te betalen voor elk als volwassen berekenden Nederlandsch-Indischen immigrant voor het verschepingsjaargetijde 1915/1916, is geen rekening gehouden met de omstandigheden, welke aanleiding hebben gegeven tot het zoo buitengewoon stijgen der aanvoerkosten in 1914.

§ 2. *Immigratie-departement.* In het beheer van het immigratie-departement kwam in 1914 geen verandering.

§ 3. *Buitenlandsche agentschappen.* In het agentschap te Semarang, noch in dat van Calcutta kwam in het afgeloopen jaar verandering.

§ 4. *Aanvoer van immigranten.* In 1914 zijn uit Britsch-Indië aangevoerd 1567 en uit Nederlandsch-Indië 173 immigraten voor veld- en fabrieksarbeid op de plantage-ondernemingen.

A. *Britsch-Indië.* Aanvoer van immigranten van dezen landaard vond tweemaal plaats, zooals blijkt uit den volgenden staat:

Namen der schepen.	Dag van vertrek uit Calcutta.	Dag van aankomst te Suriname.	Aantal hoofden ingescheept.					Geboorten op reis.		Overleden op reis.				Ontscheept aantal hoofden.					Scheeps-geneesheeren-geleiders.
			mannen.	vrouwen.	jongens.	meisjes.	Te zamen.	jongens.	meisjes.	mannen.	vrouwen.	jongens.	meisjes.	mannen.	vrouwen.	jongens.	meisjes.	Te zamen.	
Sutlej. . .	27 Nov. 1913.	7 Jan. 1914.	519	222	47	36	824	4	2	—	—	—	2	519	222	51	36	828	Dr. Ch. E. Conran.
Indus. . .	27 April 1914.	4 Juni 1914.	469	186	57	37	749	1	2	2	—	6	5	467	186	53	34	739	Dr. R. de St. Romaine.
			988	408	104	73	1573	5	4	2	—	6	7	986	408	103	70	1567	

De schepen, waarmede de aanvoer plaats vond, behooren aan de firma J. Nourse te Londen en varen onder Engelsche vlag.

Met beide aanvoeren kwamen tevens in deze kolonie aan voor eigen rekening 14 mannen en 7 vrouwen.

Gedurende de reis hadden de immigranten over hunne behandeling niet te klagen.

Het onderzoek, bedoeld bij artikel 14 van het Koninklijk besluit van 22 Maart 1872 (G. B. n°. 8), vond telkens plaats, waarna de immigranten werden ontscheept.

Van bovenvermeld aantal immigranten werden er 809 ziek bevonden, nagenoeg allen lijdende aan mijnwormziekte.

Laatstbedoelde lijders werden in het doorgangshuis behandeld.

De immigranten werden toegewezen aan 33 plantages.

B. *Nederlandsch-Indië.* Immigranten van dezen landaard werden uit Nederlandsch-Indië aangevoerd over Amsterdam met stoomschepen van de Stoomvaart-Maatschappij Nederland en van den Koninklijken West-Indischen Maildienst, zooals blijkt uit den volgenden staat:

Namen der schepen.	Dag van vertrek uit Ned. Indië.	Dag van aankomst in Suriname.	Aantal hoofden ingescheept.					Geboren gedurende de reis.		Overleden gedurende de reis.				Aantal hoofden ontscheept.				
			M.	Vr.	J.	M.	Te zamen.	J.	M.	M.	Vr.	J.	M.	M.	Vr.	J.	M.	Te zamen.
Besoeki. . . Oranje Nassau	13 Juli 1914	28 Sept. 1914	118	28	16	11	173	—	—	—	—	—	—	118	28	16	11	173

Bij het hoofdelijk geneeskundig onderzoek werden ziek bevonden 65 hoofden, t. w.:

Mijnwormziekte	31
Geslachtsziekten	22
Huidziekten	5
Bronchitis	4
Gezwel aan den hals	1
Mondziekten	1
Beri-beri	1

De immigranten werden toegewezen aan 2 plantages.

§ 5. *Terugvoer van immigranten.* In het afgeloopen jaar vond alleen naar Nederlandsch-Indië terugvoer plaats.

In het afgeloopen jaar vond alleen naar Nederlandsch-Indië terugvoer plaats.

Den 29sten Mei 1914 werden per ss. *Lodewijk van Nassau* van den Koninklijken West-Indischen Maildienst naar Amsterdam en vandaar per ss. *Radja* van de Maatschappij Nederland naar Java teruggevoerd 395 immigranten, t. w. 235 mannen, 112 vrouwen van 10 jaren en daarboven, 18 jongens en 30 meisjes beneden 10 jaren.

Onder de vertrokkenen bevonden zich 14 immigranten, die voor veld- en fabrieksarbeid waren afgekeurd, 20, die bijna voortdurend in de ziekeninrichtingen waren opgenomen. 7 afkomstig uit de inrichting voor behoeftigen, 44 waren opiumschuivers en nietsdoeners, 17 leefden van diefstal en waren verscheidene malen daarvoor veroordeeld, 10 hadden geen vaste woonplaats.

Door 9 der vertrokken immigranten werd in totaal aan spaarpenningen medegenomen een bedrag van f 1442,89.

Slechts door 21 mannen en 13 vrouwen werden onderscheidenlijk f 10 en f 7,50 per hoofd betaald in de kosten van uitrusting aan boord.

Aan onvermogenden en afgekeurden werd, als altijd, die uitrusting kosteloos verstrekt, evenals aan hen, die verklaarden daarvoor niet te kunnen betalen.

Van de bijna 600 immigranten, die zich tusschen 14 Maart en eind April hadden laten inschrijven, bleven ruim 200 weg toen zij zich in het doorgangshuis moesten aanmelden.

Slechts 13 dier immigranten sloten eene nieuwe overeenkomst, de overigen hebben zich hier gevestigd als landbouwers, oefenen bedrijven uit of werken op de verschillende plantages als losse arbeiders.

Blijkens van den emigratie-agent te Semarang ontvangen bericht kwamen de immigranten op 25 Juli 1914 op Java aan.

Gedurende de reis overleed één man.

In het afgeloopen jaar vond geen werkstaking plaats.

De verhouding tusschen immigranten en hunne werkgevers was over het algemeen goed, de gezondheidstoestand op de plantages zeer voldoende, hoewel er zich zeer vele gevallen van mijnwormziekte voordeden. Ten einde een denkbeeld te geven van de groote uitbreiding, welke die ziekte in de kolonie heeft bereikt, wordt verwezen naar de hieromtrent in het hoofdstuk J, Burgerlijke Geneeskundige Dienst, verstrekte cijfers, de uitkomst van een onderzoek, ingesteld op drie vrij bevolkte plantages alhier.

Zooals daar ter plaatse reeds werd medegedeeld, bleken en voor hunne toewijzing aan de ondernemingen een tymolkuur hadden ondergaan, 31,5 ten honderd besmet, terwijl van 22 vrouwen 68 ten honderd besmet waren.

Alle besmet bevondenen zijn na het onderzoek behandeld.

Hoewel sedert einde 1913 op alle plantages, welke met immigranten werken, een geregelde tymol-behandeling van nagenoeg alle arbeiders heeft plaats gevonden, en gewaakt wordt tegen besmetting van den bodem, schijnen deze maatregelen niet voldoende doel te treffen, en zal moeten worden overgegaan tot een planmatige bestrijding der ziekte over het geheele grondgebied der kolonie, zooals dit met goeden uitslag reeds is geschied in andere West-Indische koloniën.

Maatregelen als hierbedoeld, zijn reeds in voorbereiding. De Rockefellerstichting te Washington deed het voorstel die bestrijding, evenals elders in West-Indië, op zich te nemen in samenwerking met den geneeskundigen dienst der kolonie, welk aanbod dankbaar aanvaard werd.

Zooals bereids was vermeld in het verslag over 1913, werd de kolonie in April 1913 bezocht door de heeren J. Mc. Neill en Chimman Lal, afgevaardigden van de Britsch-Indische Regeering, om hier een onderzoek in te stellen naar den toestand der Britsch-Indische immigranten.

Hoewel het rapport in zijne algemeene strekking niet ongunstig luidt en de verslaggevers met Suriname nog al ingenomen schijnen te zijn, vinden zij de loonen op vele, ten gevolge van cultuurziekten noodlijdend geworden plantages, zóó onvoldoende, dat zij tot geen ander besluit meenen te mogen komen dan de emigratie naar Suriname af te raden als in den loontoestand niet spoedig verbetering komt.

Na met lof te hebben melding gemaakt van al hetgeen het koloniaal bestuur doet voor immigranten, wier werkovereenkomst is verstreken, en gewezen te hebben op de goede vooruitzichten, welke de Britsch-Indiërs hier hebben, inzonderheid als landbouwende kolonisten, zeggen zij op bladzijde 173 van hun verslag:

„But immigration into the Colony must depend primarily on the wages, paid to indentured labourers. Unless the earnings of able-bodied men generally exceeds 3 guilders a week during the five years of agricultural apprenticeship which precede settlement, emigration to this colony cannot in fairness to the immigrants be recommended.

... ...

„If tasks and wages in Surinam were modelled on those of British Guiana, the perquisites or special rewards being taken into account, and if the active colonisation policy of Surinam were imitated by British-Guiana, industrious labourers emigrating to either colony could not fail to prosper."

Hoewel van de Britsche Regeering omtrent deze aangelegenheid nog niets vernomen is, kan toch reeds worden medegedeeld, dat aan vele wenschen der afgevaardigden bereids is te gemoet gekomen bij het in § 1 genoemde Koninklijk besluit van 28 April 1914 (*Gouvernementsblad* n°. 30).

Het laag gemiddelde der loonen op eenige cacaoplantages is het natuurlijk gevolg van den noodtoestand, welken vrijwel alle groote landbouwondernemingen in Suriname hebben door te maken en die naar de meening van den Gouverneur nu weldra zal eindigen door het weer opleven der grootste en den vrij zekeren ondergang van de kleinste helft der plantages.

Aan in nood verkeerende plantages worden reeds gedurende eenigen tijd geen immigranten meer toebedeeld.

§ 6. *Getalsterkte, benevens huwelijken, geboorten en sterften onder de immigranten, hun algemeene toestand en andere bijzonderheden, ook van hen, die niet onder contract werken.*

I. *Uit Britsch-Indië.*

Op 1 Januari 1914 waren onder overeenkomst verbonden 4431 Britsch-Indische immigranten, t. w. 2805 mannen en 939 vrouwen met 362 jongens en 325 meisjes.

Op einde December: 4487, t. w. 2890 mannen, 971 vrouwen, 348 jongens en 278 meisjes.

Het gemiddeld aantal immigranten van dezen landaard bedroeg 4459.

Tusschen Britsch-Indiërs werden 202 huwelijken gesloten, waarbij 295 kinderen gewettigd en twee tusschen een Britsch-Indiër en eene inlandsche vrouw, waarbij 1 kind werd gewettigd.

Het aantal huwelijken van 1910 tot 1914 bedroeg achtereenvolgens 152, 107, 130, 104 en 202.

Het aantal niet onder overeenkomst verbonden Britsch-Indiërs op de plantages gevestigd bedroeg op 1 Januari: 1989, t. w. 916 mannen, 492 vrouwen, 275 jongens en 306 meisjes. Op 31 December waren de cijfers onderscheidenlijk 2185, 983, 502, 348 en 362.

De verhouding tusschen mannen en vrouwen bij de op plantages werkende Britsch-Indische immigranten, onder overeenkomst verbondenen en vrijen, bedroeg 382 vrouwen op de 1000 mannen.

Het aantal geboorten onder de onder overeenkomst verbondenen bedroeg 163; op de 100 vrouwen was de geboorte dus 17.07 tegen 17.23 in 1913.

De sterfte onder de onder overeenkomst verbonden immigranten bedroeg 91 personen, d. i. 2.04 ten 100 van de gemiddelde bevolking.

Trekt men van het sterftecijfer af 3 toevallige sterfgevallen, dan blijven er over 88 sterfgevallen of 1.99 ten honderd van de gemiddelde bevolking.

Naar den leeftijd gerangschikt waren er 36 sterfgevallen beneden 1 jaar, 21 van 1—10 jaar en 34 van 10 jaar en daarboven, onderscheidenlijk 40, 23 en 37 ten honderd van de gezamenlijke sterfte.

II. *Uit Nederlandsch-Indië.*

Op 1 Januari waren onder overeenkomst verbonden 4731 Nederlandsch-Indische immigranten, t. w.: 3326 mannen en 1153 vrouwen, met 125 jongens en 127 meisjes, en op einde December: 4449, t. w. 3150 mannen en 1023 vrouwen, met 138 jongens en 138 meisjes.

Het gemiddeld aantal immigranten van dezen landaard bedroeg dus 4590.

Er werden 24 huwelijken gesloten, waarbij 29 kinderen werden erkend.

Tusschen een inlander en een Nederlandsch-Indische werd 1 huwelijk gesloten.

Het aantal huwelijken van 1910 t/m 1914 bedroeg achtereenvolgens 10, 19, 8, 3 en 24.

Het aantal niet onder overeenkomst verbonden Nederlandsch-Indische immigranten op de plantages bedroeg op 1 Januari: 1849 hoofden en wel 491 mannen, 832 vrouwen, 274 jongens en 252 meisjes.

Op 31 December waren deze cijfers onderscheidenlijk 1779, 432, 788, 283 en 276.

De verhouding tusschen mannen en vrouwen bij de op de plantages werkende Nederlandsch-Indische immigranten was 513 vrouwen op de 1000 mannen.

Het aantal geboorten onder de onder overeenkomst verbondenen bedroeg 79; op de 100 vrouwen was de geboorte dus 7.26 tegen 7.29 in 1913. De sterfte van de onder overeenkomst verbondenen bedroeg 39 personen, dat is 0.85 ten honderd van de gemiddelde bevolking.

Trekt men van het sterftecijfer af 1 toevallig sterfgeval, dan blijven er over 38 sterfgevallen of 0.83 ten honderd van de gemiddelde bevolking.

Naar den leeftijd gerangschikt waren er 19 sterfgevallen beneden 1 jaar, 2 van 1—10 jaar en 18 van 10 jaar en daarboven, onderscheidenlijk 50, 1 en 49 ten honderd van de totale sterfte.

De werkovereenkomsten van 43 Britsch-Indiërs en 8 Nederlandsch-Indiërs werden met onderling goedvinden van huurder en immigrant, met goedkeuring van den Gouverneur, verbroken.

Het bedrag door deze immigranten terugbetaald aan het immigratiefonds en huurders naar reden van den onvervulden diensttijd bedroeg voor de Britsch-Indiërs f 5312,81[5] en voor de Nederlandsch-Indiërs f 161,26.

Het aantal niet onder overeenkomst verbonden immigranten, dat elders dan op de plantages gevestigd is, bedroeg op 31 December: 22 862 Britsch-Indiërs en 3266 Nederlandsch-Indiërs.

Nog bevinden zich in de kolonie ongeveer 1800 Britsch-Indiërs, afkomstig van naburige koloniën, die op het immigratie-departement zijn ingeschreven.

De sterfte onder de vrije immigranten bedroeg voor Britsch-Indiërs 281 of 12.8 over duizend en voor Nederlandsch-Indiërs 91 of 28.9 over duizend en de geboorten onderscheidenlijk 664 en 99 of 30,2 en 31,4 over duizend van de gemiddelde bevolking.

In de inrichting tot verpleging van melaatschen op Groot-Chatillon bevonden zich op 31 December: 27 Britsch-Indische en 15 Nederlandsch-Indische immigranten.

In het gesticht ter verpleging van krankzinnigen op Wolfenbuttel waren op het einde van 1914 opgenomen 47 Britsch-Indiërs en 7 Javanen. In de inrichting tot verpleging van ouden en gebrekkigen, 's Landsgrond Boniface, bevonden zich op 31 December 95 Britsch-Indiërs, t. w. 72 mannen, 21 vrouwen en 2 meisjes; 22 Nederlandsch-Indiërs, t. w. 13 mannen, 7 vrouwen en 2 jongens; 27 Chineezen, allen mannen.

§ 7. *Getuigschriften van geëindigden diensttijd.* Wegens geëindigden diensttijd werden uitgereikt: aan immigranten uit Britsch-Indië 1258 getuigschriften; aan immigranten uit Nederlandsch-Indië 614 getuigschriften.

§ 8. *Nieuwe werkovereenkomsten.* Het aantal immigranten, dat zich in het afgeloopen jaar, na beëindiging hunner werkovereenkomst, opnieuw voor den tijd van één tot vijf jaar voor veld- en fabrieksarbeid op de plantage verbond, bedroeg:

voor immigranten uit Britsch-Indië 162, tegen 141 in 1913;

voor immigranten uit Nederlandsch-Indië 1003 tegen 1241 in 1913.

De hun betaalde uitkeeringen waren naar reden van f 100 voor 5 jaren.

§ 9. *Huisvesting, geneeskundige behandeling en verpleging, ziekte en sterfte onder de bij overeenkomst verbonden immigranten.* Omtrent de geneeskundige behandeling en verpleging in de plantage ziekenhuizen, in het militair hospitaal te Paramaribo en in de ziekeninrichting te Nieuw-Nickerie kunnen de volgende cijfers worden medegedeeld:

	Immigranten uit: Britsch-Indië.		Nederlandsch-Indië.	
Op 1 Januari waren onder behandeling		549		217
Onder behandeling gekomen		12431		6619
Te zamen ...		12980		6836
Hiervan zijn hersteld	12059		6372	
Overleden	46		28	
		12105		6400
Einde December bleven dus onder behandeling		875		436
Het aantal ziektedagen bedroeg		106612		38399

Uit deze gegevens blijkt, dat op de 100 onder overeenkomst verbonden immigranten voorkwamen: bij immigranten uit Britsch-Indië: 279 ziektegevallen; bij immigranten uit Nederlandsch-Indië: 144 ziektegevallen, terwijl het aantal ziektedagen gemiddeld bedroeg: voor een immigrant uit Britsch-Indië 24, en voor een immigrant uit Nederlandsch-Indië 8.

De naaste oorzaak van overlijden was als volgt:

	Britsch-Indiërs.	Nederlandsch-Indiërs.
Hersenverzwering	2	—
Influenza	3	—
Maagzweer	1	—
Darmocclusie	2	—
Buikloop	4	1
Enteritis	2	—
Appendicitis	1	1
Ziekten van de milt	2	1
Ziekten van de neusholte	2	1
Asthma bronchiale	2	2
Ziekten der schildklier	1	1
Aangeboren lichaamszwakte	4	2
Lever cirrhose	2	1
Malaria	5	3
Typheuse koorts	1	—
Afdrijving	3	—
Paedatrophie bij zuigelingen	2	—
Stuipen	3	1

	Britsch-Indiërs.	Nederlandsch-Indiërs.
Tuberculose van de long	5	3
Andere ziekten in het kraambed	1	1
Andere ziekten van het ruggemerg	2	—
Croupeuze pneumonie	2	—
Syphilis	2	1
Meningitis	1	—
Beroerte	1	—
Organische hartsgebreken	2	1
Bronchitis	3	—
Mijnwormziekte	4	2
Zelfmoord door ophanging	2	—
Eclampsie	—	1
Acute nephritis	—	1
Dysenterie	1	1
Verdrinking	—	1
Ziekte van Bright	1	2
Onbekende oorzaken	22	11

Het sterftecijfer gedurende de laatste 10 jaren van bij overeenkomst verbonden Britsch-Indische immigranten staat in verhouding tot dat der Nederlandsch-Indische immigranten als volgt:

	Britsch-Indiërs.	Nederlandsch-Indiërs.
In het jaar 1905 als	1.31	1.23
,, ,, ,, 1906 ,,	1.18	1.54
,, ,, ,, 1907 ,,	2.02	1.03
,, ,, ,, 1908 ,,	2.20	1.07
,, ,, ,, 1909 ,,	2.70	1.20
,, ,, ,, 1910 ,,	2.31	1.19
,, ,, ,, 1911 ,,	2.10	1.53
,, ,, ,, 1912 ,,	1.99	1.78
,, ,, ,, 1913 ,,	2.04	0.87
,, ,, ,, 1914 ,,	1.99	0.83

§ 10. *Arbeid, loon, overwerk en werkverzuim.* Het aantal bij overeenkomst verbonden immigranten, dat aan velden fabrieksarbeid heeft deelgenomen, de hoeveelheid hunner werkdagen of taken en het bedrag van het verdiende loon waren als volgt:

Arbeiders uit	Aantal.			Aantal werkdagen of werktaken en het bedrag van het verdiende loon van:					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.
Britsch-Indië	2 977	989	34	543 002	f 343 681	142 780	f 61 053	1 645	f 461
Nederlandsch-Indië	3 307	1 118	—	703 921	440 112	196 728	88 239	—	—
Te zamen	6 284	2 107	34	1 246 923	f 783 793	339 508	f 149 292	1 645	f 461

Hieronder zijn niet begrepen de dagen van ziekte, die van afwezigheid met verlof, die van afwezigheid ten gevolge van dagvaarding voor den rechter of tot het ondergaan van straf en de dagen van opzettelijk werkverzuim, evenmin de Zon- en feestdagen.

In den volgenden staat is aangeteekend het aantal Creolen en andere arbeiders, dat heeft gewerkt op plantages, waar immigranten bij overeenkomst verbonden zijn, het aantal verrichte werktaken en het verdiende loon.

Arbeiders.	Aantal.			Aantal werkdagen of werktaken en het bedrag van het verdiende loon.					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.
Inlanders	533	184	20	93 915	f 99 458	16 650	f 9 888	2 638	f 1 106
Vreemde arbeiders en niet bij overeenkomst verbonden immigranten	3 047	944	133	470 373	328 283	157 215	58 484	15 563	4 900

Daar de inlanders en andere niet bij overeenkomst verbonden arbeiders dikwijls van woonplaats veranderen, is het aantal van de in dezen staat en andere opgaven voorkomende arbeiders en niet bij overeenkomst verbonden vreemde arbeiders verkregen, door het aantal van hen, die op den eersten van elke maand op de plantages waren, bij elkander te tellen en van die som een twaalfde voor het gemiddelde getal te nemen.

Door de gegevens in de voorgaande staten vermeld samen te trekken, verkrijgt men ten aanzien van de hoeveelheid werk en het bedrag van het dagloon van iederen arbeider op de plantages, waar immigranten bij overeenkomst verbonden waren, de volgende uitkomsten.

Arbeiders.	Voor iederen man.		Voor iedere vrouw.		Voor een jongen en een meisje.	
	Aantal werkdagen of taken in het jaar.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken in het jaar.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken in het jaar.	Gemiddeld loon per dagtaak.
Immigranten bij overeenkomst verbonden uit Britsch-Indië	182	f 0,63	144	f 0,42	48	f 0,28
Nederlandsch-Indië	213	0,62	175	0,45	—	—
Inlanders.	176	1,06	90	0,59	131	0,42
Vreemde arbeiders en niet meer bij overeenkomst verbonden immigranten . .	154	0,69	166	0,37	113	0,32

De volgende opgaven behelzen de hoeveelheid werk en het verdiende loon op de plantages, waar geen immigranten bij overeenkomst verbonden zijn.

Arbeiders.	Aantal.			Aantal werkdagen of werktaken en het bedrag van het verdiende loon.					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.
Inlanders	5	18	1	755	f 785	4 480	f 2 298	23	f 14
Vreemde arbeiders en niet bij overeenkomst verbonden immigranten	108	45	11	24 051	17 340	7 900	4 515	1 143	681

Hoofdelijk berekend, verkrijgt men voor deze arbeiders gemiddeld het volgende:

Arbeiders.	Voor iederen man.		Voor iedere vrouw.		Voor een jongen en een meisje.	
	Aantal werkdagen of taken in het jaar.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken in het jaar.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken in het jaar.	Gemiddeld loon per dagtaak.
Inlanders	151	f 1,04	248	f 0,51	23	f 0,60
Vreemde arbeiders en niet meer onder overeenkomst verbonden immigranten	222	0,72	175	0,57	103	0,59

Door de vorenstaande gegevens samen te trekken, verkrijgt men voor alle plantages in de kolonie de volgende uitkomsten van het aantal arbeiders en de hoeveelheid opgeleverden arbeid tot het verbouwen of bereiden van stapelvoortbrengselen verricht.

Arbeiders.	Aantal			Aantal werkdagen of taken van		
	mannen.	vrouwen.	jongens en meisjes.	mannen.	vrouwen.	jongens en meisjes.
Immigranten bij overeenkomst verbonden	6 284	2 107	34	1 246 923	339 508	1 645
Vreemde arbeiders niet meer bij overeenkomst verbonden immigranten .	3 155	989	146	494 424	165 115	16 706
Aantal vreemden.	9 439	3 096	280	1 741 347	504 623	18 351
Aantal inlanders.	538	202	21	94 670	21 130	2 661
Te zamen 1914 . . .	9 977	3 298	301	1 836 017	525 753	21 012

Uit deze tafels vergeleken met die van het vorige verslag blijkt:

1. dat van de inlanders 219 mannen, 44 vrouwen meer en 26 jongens en meisjes minder dan in 1913 op de plantages hebben gewerkt;

dat aan werktaken werd verkregen van de mannen 31 659 meer, van de vrouwen 124 en van de jongens en meisjes 2274 minder dan in 1913;

2. dat de arbeid van vreemde arbeiders is vermeerderd met 1253 mannen, 154 vrouwen en 158 jongens en meisjes;

dat aan werktaken werd verkregen van de mannen 100 907, van de vrouwen 63 086 en van de jongens en meisjes 3561 meer dan in 1913 werden verkregen;

3. dat de som der werkdagen of taken van de mannen, vrouwen, jongens en meisjes op verschillende plantages te zamen in de laatste 10 jaren heeft bedragen zooals in den volgenden staat is uitgedrukt:

	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Van de inlanders . .	96 163	99 534	136 618	164 714	144 125	145 122	100 975	73 014	89 200	118 461
Van de vreemde arbeiders	1 300 208	1 333 628	1 310 624	1 784 858	2 170 864	2 332 037	2 201 454	2 170 982	2 096 767	2 264 321
Te zamen . . .	1 396 381	1 433 162	1 447 242	1 949 572	2 314 989	2 477 159	2 302 429	2 243 996	2 185 967	2 382 782

Het door de districts-commissarissen bevonden werkverzuim, waardoor de duur van de overeenkomst is verlengd, bedroeg: voor immigranten uit Britsch-Indië 13 793 dagen of gemiddeld per volwassen arbeider 3.5.

Dit cijfer was in 1909: 2, in 1910: 3, in 1911: 2.4, in 1912: 3 en in 1913: 4;

voor immigranten uit Nederlandsch-Indië 17 009 dagen of gemiddeld per volwassen arbeider 3.6.

Dit cijfer was in 1909: 2, in 1910: 4, in 1911: 3.8, in 1912: 4.69 en in 1913: 6.

§ 11. *Klachten en misdrijven.* Door immigranten werden de volgende klachten tegen huurders of werkgevers ingebracht:

Getal.	Ingebrachte klachten van immigranten, tegen huurders, gezagvoerders, geneeskundigen en opzichters. — Namen der districten en aard der klachten.	Ingetrokken of niet vatbaar voor vervolging.	Door den rechter vrijgesproken.	Door den rechter veroordeeld.	In hooger beroep.	Aanmerkingen.
	Uit Britsch-Indië.					
	Beneden-Commewijne.					
2	toebrengen van slagen	—	—	2	—	opzichter, twee geldboeten, elk van f 5.
1	toekennen van niet voldoend loon	1	—	—	—	berustte op een misverstand.
45	te geringe betaling voor te verrichten werk	45	—	—	—	ongegrond.
3	te zwaar werk	3	—	—	—	idem.
1	gedeeltelijke inhouding van loon.	1	—	—	—	idem.
	Nickerie.					
1	te zwaar werk	1	—	—	—	idem.
	Cottica.					
1	toebrengen van slagen	—	—	1	—	opzichter, geldboete van f 2,50 en f 3,80 kosten.
54		51	—	3	—	
	Uit Nederlandsch-Indië.					
	Beneden-Commewijne.					
1	toebrengen van slagen	—	—	1	—	opzichter f 5 boete.
1	onrechtmatig inhouden van loon	1	—	—	—	ongegrond.
26	te zwaar werk	26	—	—	—	idem.
28		27	—	1	—	

Op elke 100 onder contract verbonden immigranten bedroegen de door hen ingebrachte klachten:

a. voor immigranten uit Britsch-Indië 1.21;

b. voor immigranten uit Nederlandsch-Indië 0.61.

Het aantal tegen immigranten ingediende klachten ter zake van overtreding en wanbedrijven wordt in den volgenden staat vermeld:

Immigranten uit:	A. Overtredingen ter zake van plichtsverzuim, vallende onder de artt. 151—156 der Herziene Strafverordening van 1874. — Onwil om te werken of luiheid. Aangebracht.		Veroordeeld.		Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.		A. — Andere overtredingen. Aangebracht.		Veroordeeld.		Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.		B. Andere overtredingen dan die vallende o.m. verm. artt. 151—156. Aangebracht.	Veroordeeld.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.	C. Wanbedrijven. Aangebracht.	Veroordeeld.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.	D. Misdaden. Aangebracht.	Veroordeeld.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.
	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.	M.	Vr.									
Br.-Indië . . .	472	83	464	83	8	—	253	15	253	15	—	—	231	227	4	1	1	—	3	3	—
Ned.-Indië . .	314	142	313	142	1	—	320	39	317	39	3	—	240	237	3	1	1	—	3	3	—

Op elke honderd bij overeenkomst verbonden immigranten bedroeg het aantal overtredingen:

1. voor immigranten uit Britsch-Indië:
overtredingen onder A vermeld: 18.46;
overtredingen onder B vermeld: 5.17;
wanbedrijven onder C vermeld: 0.02;
misdaden onder D vermeld: 0.07;

2. voor immigranten uit Nederlandsch-Indië:
overtredingen onder A vermeld: 17.76;
overtredingen onder B vermeld: 5.23;
wanbedrijven onder C vermeld: 0.02;
misdaden onder D vermeld: 0.06.

§ 12. *Spaarpenningen en geldverzending.*

a. *Spaarpenningen.* Het kapitaal, dat op naam van 2450 Britsch-Indiërs in de koloniale postspaarbank is belegd, bedroeg op einde December eene som van f 246 443,23, op einde December 1913 was dit cijfer f 273 636,08 ten name van 2711 inleggers.

Het kapitaal op naam van 31 Nederlandsch-Indische immigranten belegd bedroeg f 3143,01; op einde December 1913 was dit cijfer f 2091,05 ten name van 37 inleggers.

b. *Geldverzending.* Door tusschenkomst van het immigratie-depatrement hebben 65 Britsch-Indische immigranten een bedrag van f 4149,50 aan hunne betrekkingen in Britsch-Indië overgemaakt, tegen f 4472,51 door 80 hunner in 1913.

Door tusschenkomst van de Surinaamsche Bank werden door vier Britsch-Indische immigranten overgemaakt f 1996,15 betaalbaar te Londen en door een Britsch-Indischen immigrant f 926,36 betaalbaar te New-York.

§ 13. *Briefwisseling.* Door tusschenkomst van het immigratie-departement werden 512 brieven van Britsch-Indiërs aan hunne betrekkingen verzonden en werden ongeveer 380 van het postkantoor ontvangen voor het meerendeel uit Britsch-Indië afkomstige brieven, bestemd voor Britsch-Indische immigranten, aan hen uitgereikt.

In 1913 waren deze cijfers onderscheidenlijk 671 en 528.

II. KOLONISATIE.

Uit Britsch-Indië, Nederlandsch-Indië, China en West-Indië.

Op 31 December waren:

a. 1938 immigranten, huurders van domeinland voor eene oppervlakte van 2874 H.A., onder wie:

1654 uit Britsch-Indië,
37 „ West-Indië,
11 „ China,
236 „ Nederlandsch-Indië.

Ook hadden 33 Britsch-Indiërs erven (domein) in huur, waarvan 25 te Paramaribo, 7 op Lelydorp en 1 te Albina;

b. 135 immigranten, gebruikers van domeinland op de voorwaarden van de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) voor eene oppervlakte van 232 H.A., onder wie:

93 uit Britsch-Indië,
42 „ Nederlandsch-Indië.

c. 984 immigranten, gebruikers van land op vestigingsplaatsen, krachtens verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) voor eene oppervlakte van 2045 H.A., onder wie:

707 uit Britsch-Indië,
277 „ Nederlandsch-Indië.

d. 1912 immigranten, eigenaren van land, verkregen krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (G .B. n°. 23) of op andere wijze en door aankoop van particulieren, te zamen voor eene oppervlakte van 9162 H.A., onder wie:

1909 uit Britsch-Indië,
1 „ West-Indië,
2 „ China.

Op het hypotheekkantoor stond deze oppervlakte bekend als verdeeld in 1798 perceelen, terwijl 334 Britsch-Indiërs en 1 Javaan eigenaren waren van 335 erven, waarvan 148 te Paramaribo, toebehoorende aan 193 Britsch-Indiërs en 1 Javaan, 136 te Nieuw-Nickerie, behoorende aan 141 Britsch-Indiërs en 2 te Albina, behoorende aan 2 Britsch-Indiërs;

e. 1182 immigranten, huurders en gebruikers van land van ingezetenen, te zamen voor eene oppervlakte van 981 H.A., onder wie:

1127 uit Britsch-Indië,
1 „ China,
54 „ Nederlandsch-Indië.

In het geheel waren dus 6151 immigranten, onder wie:

5490 uit Britsch-Indië,
609 ,, Nederlandsch-Indië,
38 ,, West-Indië,
14 ,, China.

huurders, gebruikers of eigenaren van land, te zamen voor eene oppervlakte van 15 294 H.A.

Er werd door Britsch-Indische en Nederlandsch-Indische immigranten bij overdracht van domeinland, onderscheidenlijk betaald f 25 892 en f 11 606, in 1913 waren deze cijfers f 25 634 en f 7100, terwijl Britsch-Indiërs voor perceelen en erven aan burgers toebehoorende, betaalden f 51 116 tegen f 17 765 in 1913.

Op de stukken grond aan Britsch-Indische immigranten in eigendom toebehoorende, in huur of gebruik afgestaan, of bij hen van ingezetenen in huur of gebruik, werden de volgende voortbrengselen verkregen, t. w. 139 652 K.G. cacao, 9960 K.G. koffie, 2 053 786 K.G. rijst, 209 432 K.G. aardvruchten, 486 466 K.G. koorn, 163 029 bossen bananen, 40 539 bossen bacoven.

De Nederlandsch-Indische immigranten hebben op de door het Gouvernement of door ingezetenen aan hen in gebruik of huur afgestane stukken grond verkregen: 1149 K.G. cacao, 163 565 K.G. rijst, 242 390 K.G. aardvruchten, 98 595 K.G. koorn, 17 015 bossen bananen en 995 bossen bacoven.

Premie.

Tegen afstand van het recht op vrijen terugvoer, werd krachtens de verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) aan 360 Britsch-Indische en 208 Nederlandsch-Indische immigranten en krachtens de verordening van 21 Augustus 1878 (G. B. 1880 n°. 3) aan 143 Britsch-Indische en 23 Nederlandsch-Indische immigranten de uitkeering van f 100 verstrekt.

Het geheele aantal Britsch-Indische immigranten, aan wie de uitkeering, bedoeld bij verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) is betaald, bedroeg op het einde van December 4540, en dat der Nederlandsch-Indische immigranten 761, en het geheele bedrag, toegekend aan Britsch-Indische immigranten, krachtens de verordening van 21 Augustus 1878 (G. B. n°. 3) 697 en dat der Nederlandsch-Indiërs 127.

Het aantal Britsch-Indiërs, dat, behalve dat van kleinlandbouwer, een beroep uitoefent, wordt met den dag grooter. Een vijftiental is reeds gezeten koopman; terwijl het aantal kleinhandelaren, rondventers, karrelieden en dergelijke reeds eenige honderden bedraagt.

In gouvernementsdienst werken er als ambtenaar, onderwijzer, beambte van politie, stoker, bediende en oppasser.

Hoewel de Britsch-Indiër zich nog weinig vermengt met de inlandsche bevolking, begint hij zich toch meer en meer in te burgeren en de tijd is niet meer verre, dat men hem in alle kringen der Surinaamsche maatschappij zal aantreffen.

Marktvergunningen.

Het gemiddeld getal van de week- en dagvergunningen aan Britsch-Indiërs voor eene verkoopplaats op de openbare markten te Paramaribo bedroeg 26 voor weekvergunningen en 146 voor dagvergunningen, terwijl dat voor dagvergunningen aan Nederlandsch-Indiërs 5 bedroeg.

Port d'armes.

Er waren 73 Britsch-Indiërs en 3 Nederlandsch-Indiërs in het bezit van een port d'armes of vergunning tot het gebruiken van vuurwapens.

Bijlage L bevat twee staten, aantoonende de aankomst en verdeeling van immigranten en het aantal immigranten in de kolonie, aangevoerd van 1 Januari 1853 t/m 31 December 1914.

HOOFDSTUK P.

NIJVERHEID, LANDBOUW, HANDEL EN SCHEEPVAART.

§ 1. ONTGINNING VAN DELFSTOFFEN.

De bij dit verslag gevoegde bijlage M geeft een overzicht van de in 1914 verleende en hernieuwde concessiën voor de ontginning van goud- en andere delfstoffen en van de vergunningen voor het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen.

De opbrengst aan concessierecht tot het ontginnen van of het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen beliep in 1914 f 52 772, en aan goudbelasting, d.i. de belasting op het verkregen goud, bedragende zeven cent per gram, f 65 817.

Naar door de belanghebbenden gedane aangiften bedroeg de (met verwaarloozing van alle onderdeelen, tot kilogrammen afgeronde) hoeveelheid goud in 1914 gevonden aan of in nabijheid van de Boven Suriname 265 K.G., de Saramacca 228 K.G., de Marowijne 52 K.G., de Lawa 370 K.G. de Corantijn 0.659 K.G., de Commewijne 0.061 K.G. De geheele, tot in onderdeelen juiste, hoeveelheid bedroeg 918,595 K.G., hetgeen, berekend tegen den prijs van f 1370 per kilogram, eene waarde vertegenwoordigt van f 1 258 475.

De goudopbrengst van 1914 bedroeg 60 kilogram meer dan in 1913.

In aansluiting aan het in het verslag van 1914 medegedeelde omtrent de bij de verordening van 11 Juni 1908 (G. B. n°. 80) bedoelde proefneming met het kleinbedrijf in het goudbedrijf, kan het volgende worden vermeld.

Ten gevolge van de geringe uitkomsten, verkregen met het kleinbedrijf, werd op 1 September 1914 besloten om de proefneming met 1 Maart 1915 te staken, en werd bij verordening van 15 Februari 1915 (G. B. n°. 7) het terrein, dat voor bedoelde proefneming was bewaard, met 1 Maart voor uitgifte beschikbaar gesteld volgens de gewone regelen der goudverordening.

Met de ontginning voor de proefneming met het kleinbedrijf werd begonnen half Januari 1909. De uitkomsten daarmede behaald van den aanvang af tot 31 December 1914 zijn in het volgende staatje vervat:

Jaar.	Aantal vergunning-houders.	Verkregen ruw voortbrengsel in K.G.	Ontvangsten voor de koloniale kas.	Gedane uitgaven.	Baten voor de koloniale kas, na aftrek van de gedane uitgaven.
1909	24	71	f 16 092	f 7 318	f 8 774
1910	19	50	11 463	3 240	8 223
1911	13	31	7 194	2 299	4 895
1912	13	23	5 360	3 310	2 049
1913	9	10	2 604	2 438	165
1914	6	8	2 084	2 065	19
		193	f 44 797	f 20 670	f 24 125

§ 2. BOSCHWEZEN.

Ten aanzien van het boschwezen wordt het volgende aangeteekend.

Het personeel, alles tijdelijk, bestond einde 1914 uit: 1 houtvester, 1 klerk en 4 opzichters, waarvan één meer in het bijzonder belast met de aanplantingen en verjongingen, en 3 met de boschpolitie en het boschonderzoek.

De commissie, bestaande uit den administrateur van financiën, A. A. Dragten, P. A. May, J. Boonacker en den houtvester, aan welke was opgedragen (beschikking van 12 April 1913, n°. 1582) het instellen van een onderzoek naar den huidigen toestand der balata-losschen en welke de toekomst van het balata-bedrijf volgens de huidige ontginningswijze kan geacht worden te zijn, deed in het verslagjaar twee reizen tot onderzoek in het bosch en wel één van drie weken naar de Coppename en eén van zes weken naar Nickerie en Corantijn.

Zij bracht van hare bevinding, ook van die in 1913 opgedaan, onder dagteekening 13/15 Juli 1914 verslag uit.

De Gouverneur achtte verdere uitgaven op grond van de verkregen uitkomsten niet noodig en dus niet verantwoord.

Een verdere, op het plan van deze boschonderzoekingscommissie staande, reis blijft dus achterwege.

De heer dr. A. H. Berkhout vertoefde van den 20sten Juli tot den 20sten Augustus in de kolonie ter voldoening aan eene opdracht van den ondergeteekende van 1 Juli 1914, om in overeenstemming met den wensch van den Gouverneur van Suriname een onderzoek in te stellen aangaande de uitkomsten van het boschbeheer in Suriname.

I. *Houtkap.* De door de koloniale kas uit den houtkap in 1914 ontvangen rechten waren:

Oude voorwaarden, vergunningsrecht ten beloope van f 0,10 de H.A., 19 terreinen f 810.

Nieuwe voorwaarden, concessierecht ten beloope van f 0,02 de H.A.,

60 terreinen	f 3 709,96
retributie op hout	4 845,48
Te zamen nieuwe voorwaarden	f 8 269,44

Te zamen uit den houtkap 79 terreinen f 9079,44.

Met het toezicht op den houtkap op domeinland werd geregeld voortgegaan; meerdere strooperijen werden vastgesteld, het gestroopte hout in beslag genomen en de daders aan het gerecht overgeleverd.

II. *Inzameling van balata.* In 1914 werd 1 018 525 K.G. balata ingezameld. Door de boschpolitie werd toezicht uitgeoefend op de balata-nijverheid, welke in het verslagjaar nog tot 30 September werd gedreven onder de balata-verordening van 1893.

Op dien dag liepen deze concessies ten einde en werd met de beschikbare krachten toegezien dat geen balata meer op domeinland werd getapt.

Vastgesteld werden overtredingen van de bepalingen die het werken met niet onder overeenkomst verbonden arbeiders verbieden, strooperijen van balata zonder of ver buiten de concessiën en ten slotte als bijzonderheid het stroopen van balata met gebruikmaking van het „vellingssysteem", waarmede arbeiders door de, in vorige jaren plaats gevonden proeven hadden kennis gemaakt.

In verscheidene gevallen konden de betrokken personen aangehouden en met de verkregen balata aan de overheden te Paramaribo overgeleverd worden.

Op goede gronden mag de verwachting uitgesproken worden, dat het toezicht in het belang van eene spaarzame ontginning der bosschen onder de den 12den September 1914 vastgestelde balata-verordening beter tot zijn recht zal komen dan onder de oude verordening mogelijk was.

De pogingen tot het invoeren van het tapwerktuig, genaamd „taphoek", voor de staande aftapping van bolletrie, werden voortgezet. Er zijn 24 arbeiders vrij goed geoefend met taphoek en klimsporen voor de aftapping van staande boomen.

Het belang van de invoering van deze tapwijze kan toegelicht worden door vergelijking van de uitwerking der tapping op boomen, die door het boschwezen met opzet grootendeels rondom den vollen stamomtrek en zoo hoog mogelijk met den taphoek waren afgetapt (in totaal 215 boomen) met de overeenkomstige groep boomen (namelijk alleen met klimsporen en houwer afgetapte boomen in totaal 1045) nagegaan door de boschonderzoekingscommissie.

	Gevolgen van de aftapping met klimsporen en	
	A. Taphoek.	B. Houwer.
Door de aftapping in haar geheel beschouwd, hetzij over de helft van of over den vollen stamomtrek gingen dood . .	1 ten honderd	18 ten honderd.
werden kwijnend	5 „ „	24 „ „
totaal dood en kwijnend .	6 ten honderd	42 ten honderd.
Door de aftapping rondom den vollen stamomtrek gingen dood of werden kwijnend	7 „ „	47 „ „
Door de aftapping over den halven stamomtrek gingen dood of werden kwijnend	4 „ „	17 „ „

Proeven op uitgebreide schaal, om aan te toonen dat de aftapping door den taphoek geen kleinere opbrengst geeft, gelijk reeds te voren door proeven van geringen omvang was bewezen, konden in het verslagjaar niet uitgevoerd worden, omdat de uitgezonden arbeiders van een daartoe bestemd stuk grond terugkeerden met de bevinding, dat het bosch kort te voren door stroopers geheel was leeggeplunderd.

De inkomsten van het Gouvernement uit de balata-nijverheid waren:

Vergunningsrecht voor onderzoek	niets
Vergunningsrecht voor ontginning ten beloope van f 0,10 de H.A. 124 terreinen	f 149 857,80
Retributie ten beloope van f 0,15 de K.G. verkregen balata	97 913,65
Te zamen	f 247 771,45

III. *Andere boschvoortbrengselen.* Bij beschikking dd. 22 April 1914 n°. 1593 (*Gouvernements-advertentieblad* n°. 35), men zie ook *Gouvernements-advertentieblad* n°. 101 met de beschikking van den beheerder der domeinen van 16 November 1914 L.A. n°. 2005, houdende voorschriften ter richtige uitvoering van vorenbedoelde beschikking — werd vastgesteld een voorbeeld, volgens hetwelk tot nader vergunningen voor de inzameling van bosch-bijvoortbrengselen worden verleend.

Onder bosch-bijvoortbrengselen worden verstaan plantaardige voortbrengselen, die in het bosch kunnen worden ingezameld zonder houtachtige gewassen om te hakken, in te kerven of te beschadigen, benevens kwassiebitterhout.

Zooals voorzien was, werden bedoelde voortbrengselen slechts op kleine schaal ingezameld.

De koloniale kas ontving:

aan vergunningsrecht voor onderzoek 9 vergunningen	f 70,— [1])
aan retributie op verkregen voortbrengselen	41,54[5]
Te zamen	f 111,54[5]

Het hoedenvlechtcomité te Paramaribo heeft proeven genomen met bladen van de Mauritiuspalm (Mauritia flexuosa

[1]) Twee vergunningen zijn kosteloos verleend.

Linn. f) en de Awarapalm (Astrocaryum Segregatum Drude), beide in Suriname in 't wild voorkomende, en bevonden dat deze palmen geschikt hoedenvlechtstroo opleveren. Het boschwezen heeft getracht te voldoen aan zijne taak om te zorgen dat de onttrekking van het stroo zonder schade aan de bosschen plaats vond en te zoeken naar een werkwijze, waarbij een voortbrengsel van goede hoedanigheid zoo eenvoudig mogelijk in een gemakkelijk uit het bosch vervoerbaren vorm wordt verkregen. Dank zij de medewerking in deze zoowel van de leiding van de hoedenvlechtschool der zusters Franciskanessen te Paramaribo als van den leider van de stroohoedenvlechtnijverheid in de kolonie Curaçao, kan, wat het laatste punt betreft, reeds op eenige uitkomst worden gewezen. Alleen op het eiland Curaçao werd ingevoerd aan vlechtstroo in de jaren 1911, 1912, 1913 en 1914, onderscheidenlijk voor een bedrag van f 68 856, f 110 849, f 162 642 en f 107 920. Verdere bemoeienissen van het boschwezen in zake het verkrijgen van hoedenvlechtstroo om de kolonie Suriname een nieuw uitvoerartikel te bezorgen, waardoor tevens Curaçao zich onafhankelijk kan maken van het stroo uit Venezuela, zijn dus van belang.

IV. *Aanplantingen en verjongingen.* De proefterreinen bij zanderij I en sectie O werden geleidelijk uitgebreid en besloegen aan het einde van het jaar onderscheidenlijk 206 H.A. en 38.6 H.A.

De 4 H.A.-copie bij Patrick Savanna werden vrijgekapt; de verjongingen aldaar echter niet uitgebreid.

Kan thans verklaard worden, dat de weg gevonden is om het natuurbosch dat veelal waardeloos is door het overheerschen der minderwaardige soorten, om te zetten in een anderen vorm die voor de toekomst van groote beteekenis kan worden, er blijft evenwel nog veel te doen om bedoelde verjongingswijzen verder te verbeteren en goedkooper te maken.

In de laatste maanden van het jaar werd in verband met het onder III hiervoren vermelde meer aandacht gewijd aan den Mauritiuspalm, welke hier en daar in groote hoeveelheden verspreid voorkomt juist op de allerarmste Surinaamsche gronden, namelijk zoowel op schrale hooggelegen zandsavanna's als in zwampsavanna's, terreinen welke tot dusver geheel waardeloos waren te achten.

De inzameling van het Mauritiusstroo op deze terreinen zal in den aanvang door de verspreidheid van den palm niet zonder moeilijkheden kunnen plaats vinden.

Er doet zich dus wellicht een nieuw terrein van werkzaamheid voor het boschwezen voor om te zorgen voor uitbreiding der bestaande Mauritius-opstanden en bescherming tegen de in den drogen tijd herhaaldelijk optredende Savannabranden.

Opmeting der bosschen. A. Demerary groenhart. Bij beschikking van 20 Maart 1914 n°. 1176 werd, nadat afgezien was van ontginning voor gouvernementsrekening, aan de Surinaamsche Bosch-exploitatie-maatschappij vergunning gegeven in het bijzonder om bovengenoemde houtsoort te kappen op de bekende terreinen aan de Maratakka.

De vergunninghouder, die verplicht was binnen een jaar ten minste 100 M³. Maratakka Demerary-groenhart te Nieuw-Nickerie aan te brengen of te verschepen, heeft niet aan die voorwaarden voldaan. De vergunning is vervallen wegens het niet nakomen van de bij de bovenaangehaalde beschikking gestelde voorwaarden.

Een Amerikaansche deskundige meende uit de lichte kleur van een hem gezonden monstertje hout van de Maratakka te mogen afleiden, dat het Demerary groenhart niet van goede hoedanigheid was.

Het monstertje was naar de meening van den houtvester te klein om een oordeel aangaande de hoedanigheid van het hout voldoende te rechtvaardigen, terwijl bovendien door deskundigen van den Rijks waterstaat lichter en donkerder gekleurd groenhart als gelijk van hoedanigheid wordt beschouwd. Een nader onderzoek van het boschwezen bracht aan het licht, dat aan de Maratakka zoowel geel als donker gekleurd Demerary groenhart voorkomen.

B. De proef met tiengi monie gaf in 1914 0,885 K.G. elemihars per boom. De gouvernementsscheikundige zonderde uit het verkregen voortbrengsel 12 ten honderd vluchtige olie af. De oude afgetapte hoepelboomen leverden dit jaar slechts zeer troebelen balsem; er moet nader onderzocht worden wat hiervan de reden is.

Het verzamelen van bladeren, enz. van belangrijke boschboomen en het verdere onderzoek van boomen en hout werd voortgezet. Verwacht wordt dat binnen korten tijd zal kunnen worden ingediend een staat ter bepaling van de voornaamste bekende Surinaamsche boschboomen naar de bladen, de schors en den bast.

Geldelijk overzicht. Waar het boschwezen in Suriname niet zelf ontgint, had het slechts geringe eigen ontvangsten bijna uitsluitend uit verkoop van bij verschillende proeven verkregen balata.

De uitgaven van het boschwezen in 1914 waren:

Art. 42. Uitgaven voor het boschwezen:		
Bezoldigingen	f 7 393,12⁵	
Reis- en teerkosten	1 057,15	
Kantoorkosten	282,63	
Proefaanplantingen en verjongingen	12 858,36	
Onderzoekingen en proefnemingen (o. m. boschonderzoekingscommissie	f 7 308,36	
Werktuigen en andere uitgaven	2 162,52⁵	
		f 31 062,15
Art. 43. Kosten van eene boschpolitie		13 496,90
Te zamen		f 44 559,05

Vergelijkt men deze uitgaven met hetgeen de kolonie uit de bosschen trok, t. w.:

uit de balata-nijverheid	f 247 771,45
uit den houtaankap	9 079,44
uit de inzameling van boschvoortbrengselen	111,54⁵
eigen inkomsten van het boschwezen	1 634,98
Te zamen	f 258 597,41⁵,

dan blijkt dat het boschwezen gekost heeft 17 ten honderd van de inkomsten uit de bosschen.

§ 3. UITGIFTE VAN LAND VOOR VERSCHILLENDE ONDERNEMINGEN.

In allodialen eigendom en erfelijk bezit werden afgestaan 456 H.A., terwijl in den boezem van het domein werden teruggenomen 2177 H.A.

Uitgegeven werden in erfpacht voor den tijd van 75 jaren 37 perceelen land tot eene gezamenlijke oppervlakte van 6322 H.A., terwijl 3 erfpachten te zamen groot 2866 H.A. op verzoek van belanghebbenden zijn vervallen verklaard.

In de verschillende districten werden verleend:

onder bijzondere voorwaarden 60 houtvergunningen tot een gezamenlijke oppervlakte van 171 198 H.A. en 19 vergunningen tot het kappen van brandhout en tot het bewerken van timmerhout, met uitzondering van bolletrie, hevea, letterhout en geelhart (z. g. Demerary groenhart, Nectandra rodioei Schomb.) te zamen 8100 H.A., benevens 13 vergunningen tot de uitoefening van de vischvangst en vischteelt voor eene gezamenlijke uitgestrektheid van ± 1350 H.A.

Op 31 December 1914 waren door het gouvernement te Paramaribo en in de districten 9624 H.A. verdeeld in 5954 stukken grond in huur en in kosteloos gebruik afgestaan.

Daarvan waren:

921 stukken grond met eene oppervlakte van 87 H.A. als erven verhuurd aan 910 personen;

40 stukken grond met eene oppervlakte van 41 H.A. in gebruik afgestaan aan verschillende kerkgenootschappen en vereenigingen voor het bouwen van kerken en voor werken van liefdadige doeleinden;

30 stukken grond met eene oppervlakte van 699 H.A. in huur en in gebruik afgestaan aan verschillende maatschappijen en personen voor het bouwen van magazijnen voor landbouw- en andere doeleinden.

De overige 4963 stukken grond te zamen groot 8797 H.A. zijn ter uitoefening van den kleinen landbouw uitgegeven:
in huur aan 3702 personen;
in kosteloos gebruik krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) en de verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) aan 1250 personen.

Onder de bovengenoemde 1250 personen bevinden zich 77 personen, die in 1914 krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) en 372 personen die in dat jaar krachtens de verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) land tot eene gezamenlijke oppervlakte van 712 H.A. hebben verkregen.

De in bijlage N opgenomen staat geeft aan de verdeeling der genoemde stukken grond en bevat in vergelijking met 1913 het aantal uitgegeven stukken grond en gebruikers dier stukken grond op de gouvernementsvestigingsplaatsen.

De bij dit verslag gevoegde bijlagen O, P[1], P[2] en Q geven een overzicht van de verschillende aanplantingen.

Bijlage S geeft een overzicht van de verleende en hernieuwde vergunningen voor het ontginnen van balata in 1914.

Met het oog op de uitvoering van de nieuwe balata-verordening werden de vergunningen niet verleend voor langer dan tot einde September 1914, terwijl vergunningen tot onderzoek naar de aanwezigheid van balata niet werden verleend. De balata-verordening 1914 werd 14 September 1914 afgekondigd in het *Gouvernementsblad* n°. 51. In dat jaar konden wegens de opschorting van de uitvoering dier verordening, wegens daartegen bij het opperbestuur ingebrachte bezwaren, de nieuwe vergunningen tot ontginning niet meer worden uitgegeven.

Aan 3 personen werden vergunningen verleend tot het verzamelen van boschvoortbrengselen op domeinland, terwijl aan één persoon (een boschneger) tot opzeggens toe en uiterlijk tot 31 December 1915 vergunning werd verleend tot het bewerken van gevelde bolletrie tot vierkant hout op een stuk grond groot 5000 H.A., gelegen aan beide oevers van de Boven-Cottica.

Verder werden verlengd de onder bijzondere voorwaarden aan één persoon verleende vergunningen tot het instellen van een onderzoek naar de geschiktheid voor den landbouw van 4 stukken grond groot 30 700 H.A., 6500 H.A., 2200 H.A. en 4400 H.A., gelegen ten westen van de Marowijne; het instellen van een onderzoek naar de aanwezigheid van hout op een terrein groot ± 500 000 H.A., gelegen ten westen van de Marowijne.

§ 4. LANDBOUWERSLEENBANKEN.

In bijlage P[3] is opgenomen een overzicht van den geldelijken toestand van de bestaande landbouwersleenbanken in de kolonie Suriname en van hetgeen verricht werd.

Eene der banken in de districten Beneden-Para en Beneden-Suriname wordt opgeheven, wijl in deze districten in hare plaats 4 andere banken gesticht werden met beperkter arbeidsveld.

§ 5. LANDBOUW, LANDBOUWBEHEER EN CULTUURTUIN.

De bij dit verslag gevoegde bijlagen O, P[1], P[2] en Q geven een overzicht van de verschillende aanplantingen op de plantages en gronden en van de opbrengsten. Mededeelingen nopens den landbouw zijn opgenomen in hoofdstuk C. Overigens wordt verwezen naar het jaarverslag over 1914 van het departement van den landbouw in Suriname, dat afzonderlijk in druk verschijnt.

§ 6. OPMETEN EN IN KAART BRENGEN VAN DOMEINGRONDEN ENZ.

Opnemingsafdeeling. De sterkte van de ambtenaren bedroeg op 1 Januari 1914: een waarnemend chef, twee tijdelijke topograaf-landmeters, drie tijdelijke topografen en een tijdelijke klerkteekenaar.

Veranderingen kwamen hieronder niet voor.

De gezondheidstoestand van de ambtenaren was zeer bevredigend, niettegenstaande er meer ziektedagen (59 tegen 8 in 1913) opgeteekend zijn dan in het verslagjaar 1913; de ziekte-oorzaken waren toch niet het gevolg van werkzaamheden buiten Paramaribo, doch geheel aan toevallige omstandigheden te wijten.

Werkzaamheden buiten Paramaribo. Uitsluitend werden lijnen gemeten, die astronomische punten met elkander verbinden of punten, die door vroegere metingen reeds vastgelegd waren; deze metingen bleven alle binnen den vastgestelden tolerans (0,5 %).

Het aantal dit jaar gemeten K.M. bedroeg 663,1, hetwelk, gevoegd bij het aantal der tot einde 1913 gemeten 540,5 K.M., te zamen oplevert 1203,6 K.M.

Met uitzondering van de meting Kwakoegron-Kabelstation-Dam werden deze metingen verricht met de boussole tranche montagne, ingericht voor afstandmeter, en voor zoover mogelijk met de meetketting.

Voor de meting Kwakoegron-Kabelstation-Dam, waar dit instrument onbruikbaar was, werden gebezigd de theodolietboussole, ingericht voor afstandmeter, en de meetketting. Voor het nagaan van de juistheid dezer meting en de bepaling der meetlijn werden op zes verschillende tusschenliggende plaatsen azimuths-bepalingen op de zon gedaan.

De metingen, die gedaan zijn tusschen Braamspunt en de Motkreek, door deze kreek tot Ephrata en in het door die lijnen en Suriname R., Commewijne R. en Cottica R. begrensd terrein geven aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Het Warappa-kanaal loopt in het middengedeelte bij eb geheel droog, evenals het kanaal van Matappicca. De vroeger bestaand hebbende verbinding door het kanaal van Tapoeripa naar zee bestaat niet meer, daar oostwaarts van de vroegere plantage Hofwijk dat kanaal geheel is dicht geslibd en docht gegroeid. De Motkreek loopt bij eb nagenoeg geheel droog.

Door de meting langs de kust is een belangrijke afslag van het strand kunnen vastgesteld worden, de sluis toch van de voormalige plantage Anna Catharina aan het kanaal van Matappicca, welker ligging volgens de kaart van Cateau van Rosevelt en van Lansberge nog ± 1200 M. landinwaarts zou bedragen, ligt nu in zee en wel 80 M. van het strand verwijderd, zoodat aldaar in het verloop der laatste vijftig jaren een afslag heeft plaats gehad van ± 1300 M.

Die afslag doet zich ook meer westwaarts gevoelen en heeft vooral sterk plaats ter hoogte van de monding der Dianakreek, waar ter plaatse met vloed een sterke stroom op de kust staat en de zware golfslag — zooals is kunnen vastgesteld worden — soms in 2 dagen tijds 5 meter strand wegslaat. Tusschen 6 Juni en 19 December is daar ter plaatse een stuk ter diepte van 40 meter landinwaarts weggeslagen.

Tijdens de meting van de kust van af de monding der Kwerimankreek zuidwaarts tot de Commewijne nabij Frederiksdorp (25 November—29 November) was het terrein, waardoor de meting heeft plaats gehad, geheel droog.

Volgens de ligging der plaatsen waar de grootste afslag der kust plaats heeft en waar bij vloed een zware golfslag staat, mag worden aangenomen, dat „de Modderbank" (zie de kaart Cateau van Rosevelt en van Lansberge) zich thans niet zoo ver langs de kust uitstrekt als een vijftigtal jaren geleden.

De metingen langs de beide oevers der Saramaccarivier van Groningen tot post Nassau en Kent geven aanleiding tot de volgende beschouwingen.

Onder de punten, die den heer van Stockum opgegeven waren om de ligging sterrekundig te bepalen, was ook post

Nassau genoemd. Doordat bij eb daar ter plaatse niet kon geland worden, werd doorgestoomd naar Batavia aan de Coppename en daarvan de ligging sterrekundig bepaald.

Voor de ligging van post Nassau werd door den heer van Stockum verwezen naar de opname der Coppename en Saramacca-mondingen, door Hr. Ms. *Utrecht* in 1910 bepaald. De ligging van post Nassau werd van die kaart overgenomen na het aanbrengen van de noodige verbeteringen om ze in het verband van de opmetingen van den heer van Stockum te brengen. Bij inpassing der meting van Groningen tot post Nassau werd zoo'n groot verschil bevonden, dat dit moest worden toegeschreven òf aan de meting òf aan de bepaalde ligging van post Nassau. Vooreerst werd de meting nauwkeurig nagegaan en nagezien op de contrôle-metingen. Dit gaf geen uitkomst.

Daarna werd de oorsprong van de bepaling der ligging van post Nassau op de kaart van Hr. Ms. *Utrecht* opgespoord. Die kaart verwijst wat de ligging van den vlaggestok post Nassau betreft naar de marinekaart (n°. 217 Bel. verb. 1897).

Op die kaart komt de ligging van post Nassau niet voor, wel de gegevens van woning Kent en waarschijnlijk is de ligging van den nabijgelegen post Nassau daaruit afgeleid. Onder „aanmerkingen" op die kaart voorkomende werd op den laatsten regel als aanteekening gevonden, dat de ligging van „woning Kent" bepaald is geworden door Cateau van Rosevelt; die ligging is op de marinekaart overgenomen.

Daar het hier dus geen eigen waarnemingen betrof, doch van overgenomen gegevens gebruik is gemaakt, kon de ligging van post Nassau zonder nader onderzoek niet aangenomen worden.

De meting werd toen voortgezet langs den ontworpen Coesewijne-doorsteek naar de Coesewijne en langs die rivier tot hare monding en aangesloten op het A. S. Batavia.

Vroegere waarnemingen daar ter plaatse gedaan, vergeleken met de uitkomsten van den heer van Stockum, gaven geen verschillen en daar de tot aan Batavia in kaart gebrachte meting ver binnen de vastgestelde grenzen van nauwkeurigheid bleef, kan met zekerheid worden aangenomen, dat de ligging van post Nassau volgens de kaart van Cateau van Rosevelt fout is. Trouwens blijkt dit al voldoende uit het door de meting vastgestelde feit, dat de lijn van den ontworpen Coesewijne-doorsteek 2½ K.M. korter is dan de kaart van Cateau van Rosevelt daar ter plaatse aangeeft.

De meting Kabelstation-Dam gaf wat breedteverschil betreft eene goede uitkomst; het verschil in lengte tusschen de eindpunten was echter zeer groot. Bij het nagaan van de meting werden geen noemenswaardige verschillen bevonden, terwijl de uitkomsten der azimuths-bepalingen op de zon, waarvan hierboven sprake is geweest, geheel overeenkomen met de gedurende de meting verkregen azimuths.

Daar de lengtebepaling bij sterrekundige plaatsbepalingen o.m. afhankelijk is van den nauwkeurigen gang der tijdmeters en blijkens het verslag van den heer van Stockum deze op het gedeelte Kabelstation—Dam veel te lijden hebben gehad van de spoorreis en door hem eene afwijking van 1″2 in tijd is geconstateerd geworden en daar het verschil in de meting 1″47 in tijd bedraagt, zoo dient dat verschil geheel op rekening geschoven te worden van den bevonden onregelmatigen gang der tijdmeters op de spoorreis Kabelstation-Dam.

Dienovereenkomstig is de ligging van het A. S. Dam dan ook 1″47 in tijd of 22″ boog meer in oostelijke richting aangenomen.

Werkzaamheden te Paramaribo. Het plaatselijk onderzoek naar de punten waar kadastersteenen moeten komen en waarmede in December 1913 een aanvang werd gemaakt, liep 20 Januari af.

Den 21sten Januari werd begonnen met het plaatsen dier steenen, welke werkzaamheden den 11den Maart waren afgeloopen.

In het geheel waren 274 kadastersteenen geplaatst, gelegen zoowel in de wegen op domeingrond als in de wegen over de andere terreinen.

De eigenaren dier terreinen zijn zoo welwillend geweest, op het daartoe tot hun gericht verzoek zonder eenig voorbehoud daarvoor vergunning te verleenen.

Deze steenen zijn blokken beton in den vorm van een afgeknotten kegel, hoog 7 d.M. met boven- en ondervlak respectievelijk van 3 en 5 d.M. In het bovenvlak is een ijzeren bout van 2 d.M. lengte ingelaten, met het bovenvlak gelijk aan het bovenvlak van den pilaar. Het bovenvlak van dien bout is voorzien van eene kruissnede. Op het bovenvlak van den pilaar is bovendien bij het gieten eene K ingedrukt, die rood is geschilderd.

Bij het plaatsen werden deze pilaren zóó diep ingegraven, dat het bovenvlak 5 d.M. beneden het wegoppervlak ligt. Ze zijn gemaakt op het spoorwegetablissement Beekhuizen. Ten einde ze steeds terug te kunnen vinden, werd van de ligging van elken pilaar eene schetsteekening gemaakt met opgave van de afstanden tot de naastbij gelegen vaste punten, zooals lantaarnpalen, riooldeksels, enz. Deze schetsteekeningen zijn in een afzonderlijk boek bewaard.

Nadat van 12 t/m. 31 Maart de topograaf-landmeter, aan wien de hoekmetingen zouden opgedragen worden, in de gelegenheid was gesteld geworden, zich met de te bezigen instrumenten en de wijze van werken vertrouwd te maken, werd den 1sten April een aanvang gemaakt met het meten der hoeken en lijnen.

Deze metingen hadden een regelmatig verloop; alleen nu en dan voor een dag afgebroken om het veldwerk over te nemen in de netboeken. Den 10den November waren deze metingen afgeloopen.

Daar het niet mogelijk was, ten gevolge van het drukke verkeer op de werkdagen die metingen te verrichten langs Heiligenweg en Waterkant van af den Heiligenweg tot de Steenbakkersgracht en de daarop uitkomende straten, zoo werden deze metingen, met toestemming van den procureur-generaal, verricht op Zondagen.

Behalve de reeds genoemde 274 punten, verzekerd door kadastersteenen, werden in het net opgenomen de uiteinden der Noord-Zuidlijn op het gouvernementsplein het A. S. Paramaribo, de beginpunten (drie in getal) der metingen die van uit Paramaribo verricht zijn geworden in de richting Leonsberg, Kwakoegron en Saramacca, terwijl bovendien nog metingen langs niet verzekerde punten verricht werden om aansluiting te krijgen tusschen metingen, die anders in de lucht zouden hangen en waarvan zoodoende de juistheid niet zou zijn na te gaan.

Laatstgenoemde metingen zijn geschied van uit het snijpunt Mahonielaan en Tourtonnelaan in westelijke richting tot het land Industrie, en dienden om de metingen, van uit de Gravenstraat gedaan in noordelijke richting, met elkander te verbinden.

Verder van af den Eersten Rijweg naar het Verlengde der Steenbakkersgracht, van af de Verlengde Van Idsingastraat naar den Verlengden Gemeenen Landsweg, van af den Verlengden Gemeenen Landsweg naar het Verlengde Molenpad. Om de doodloopende wegen ten zuiden van het Molenpad met elkander in verband te brengen werd een punt nabij de brug van Beekhuizen door eene meting verbonden met een punt nabij de brug van Poelepantje, waarin de uiteinden der doodloopende wegen werden opgenomen.

Door het ontbreken van wiskundig zuiver liggende aansluitingspunten werd eene methode van werken voorgeschreven, waardoor de mogelijkheid geschapen werd aanhoudend toezicht op de metingen uit te oefenen, om zoodoende een beeld te kunnen krijgen van den graad van nauwkeurigheid, waarmede de metingen verricht werden en om te kunnen vaststellen hoe groot de verkregen verschillen zouden zijn. Door de voorgeschreven wijze van meting werd verkregen, dat de azimuths van 119 lijnen van uit twee richtingen bepaald werden, dat de ligging van 133 punten van uit twee punten, de ligging van 53 punten van uit drie punten, de ligging van 8 punten van uit 4 punten en de ligging van 1 punt van uit 5 punten bepaald werd, terwijl de overige punten de schakels vormden van ketens, waarvan de uiteinden aansloten op punten van andere metingen.

Als hoekmeetinstrument werd gebezigd eene repetitie-theodoliet met aan den gezichteinder evenwijdige randverdeeling tot 10″ nauwkeurig.

Op elk standpunt werden alle hoeken afzonderlijk gemeten, eerst de enkele hoek en daarna het viervoud van den hoek, zoowel met den kijker in rechtstand als met den kijker in doorgeslagen stand, en werd telkenmale de stand der beide noniën afgelezen. Hierdoor werd bereikt, dat alle onnauwkeurigheden in het instrument — hoewel van te voren nauw-

keurig geregeld — werden ontgaan, en de aflezingen tot op 2"5 nauwkeurig waren.

De lijnen werden gemeten met een stalen meetband, en wel elke lijn tweemalen, eerst in de richting van standpunt naar eindpunt en daarna in omgekeerde richting. Indien het verschil tusschen die metingen 1 d.M. of meer bedroeg, moest voor de derde maal gemeten worden. Als baken werden gebezigd zware schietlooden, hangende aan een dun touw, bevestigd aan een drievoet; de punt van het schietlood vlak boven het snijpunt van de kruissnede van den ijzeren bout van den kadastersteen. Om het terugvallen der aarde van den opengelegden kadastersteen te voorkomen, werd na blootlegging daarop een plaatijzeren koker geplaatst, die nog een paar d.M. boven den grond uitstak, en zoodoende bovendien belette dat de wind op het schietlood vat kreeg. Om de schietloodlijn duidelijk zichtbaar te maken werd deze lijn met wit krijt ingesmeerd en zoo noodig daarachter eene dof zwarte plank geplaatst.

Reeds gedurende de meting werden door het hoofd der afdeeling de azimuths en coördinaten-berekeningen verricht. Die berekening hield met de meting gelijken tred, zoodat steeds op die wijze toezicht kon uitgeoefend worden op het veldwerk van den topograaf-landmeter.

Slechts eenmaal moest door het vaststellen van een verschil van 2.5 d.M. eene lijn hermeten worden.

Van af half November werd door den topograaf-landmeter met de azimuth-berekening een aanvang gemaakt. Daartoe werd eerst elke hoek afzonderlijk berekend en op elk standpunt de hoeken tot 360° vereffend. Met deze vereffende hoeken werden, voortbouwende op het azimuth der N.Z.-lijn te Paramaribo — als hebbende een azimuth van 0° — de azimuths van alle gemeten lijnen berekend. Daarmede kwam de rekenaar in het laatst van December gereed.

De beide berekeningen (van het hoofd der afdeeling en van den topograaf-landmeter) werden met elkander vergeleken en — zoo noodig — bij verschil van uitkomst de herkomst van de fout opgespoord. Van de 119 hiervoren genoemde lijnen, waarvan het azimuth van uit twee richtingen bepaald was geworden, verschilden de gemiddelde uitkomsten met de verkregen uitkomsten van 0"5 tot 1'1", wat in verband met de lengte der gemeten lijnen eene afwijking in ligging der steenen oplevert ten opzichte van de theoretisch zuivere ligging verschillende van 0.0005 M. tot 0.0455 M.

Deze uitkomsten mogen als hoogst bevredigend worden beschouwd, vooral daar deze metingen verricht werden langs de openbare wegen en het verkeer van rij- en voertuigen nu juist niet bevorderlijk is voor een rustigen stand van instrument en schietlooden en het geloop van voetgangers tusschen vizieren richtpunt onder het werken soms zeer hinderlijk was.

Na inschrijving in het azimuth-register van de aldus tweemalen berekende azimuths, werd overgegaan tot de coördinaten-berekening der verschillende punten.

Ofschoon de eerste berekening door het hoofd der afdeeling — zooals hiervoren is medegedeeld — reeds is verricht, is met de dubbele berekening later een aanvang gemaakt.

Eerst daarna kon een oordeel worden geveld omtrent de waarde der in het net voorkomende verschillen.

Voor zooverre uit de berekeningen van het hoofd der afdeeling kan nagegaan worden, wordt vermoed, dat de vereffening over het geheele net slechts een paar d.M. zal bedragen.

Als oorsprong van het assenstelsel is aangenomen de ster op de steenen trap aan den Waterkant bij het gouvernements-plein; de abscis in oostelijke richting aangeduid met + x en in westelijke richting met — x en de ordinaat in noordelijke richting met + y en in zuidelijke richting met — y.

Ofschoon de werkzaamheden langer zullen duren dan bij het opmaken van het vorige jaarverslag werd vermoed, is dit een noodzakelijk gevolg van het grooter oppervlak, dat de stad Paramaribo na de jongste grenswijziging gekregen heeft.

Werkzaamheden van inkaartbrenging. Alle metingen in het afgeloopen jaar werden op de schaal 1 : 10 000 in teekening gebracht, behalve enkele, waarvan de bewerking op 31 December nog onderhanden was, of niet kon worden voltooid bij gebrek aan aansluiting.

Het in het verslagjaar 1913 op de schaal van 1 : 10 000 in kaart gebrachte werd in dit verslagjaar overgebracht op de schaal 1 : 50 000. Ofschoon de oorspronkelijke bedoeling was om de overzichtskaart op 1 : 100 000 samen te stellen, moest daarvan om vakkundige redenen afgezien worden. Over te brengen dadelijk van 1 : 10 000 op 1 : 100 000 laat de pantograaf niet toe, wel eerst op 1 : 50 000 en daarna deze op 1 : 100 000. Dit zou dus tweemaal zooveel werk geven, zoodat nu eerst de teekening op 1 : 50 000 wordt overgebracht; men kan later nog altijd zien of het noodig is eene kleinere schaal te gebruiken.

Alvorens de coördinaten-berekeningen van de ligging der kadastersteenen te Paramaribo is afgeloopen, kan geen aanvang gemaakt worden met de kaart, waarop de ligging dier steenen voorkomt.

Werktuigen. Deze verkeerden in goeden en bruikbaren toestand.

Gedurende het verslagjaar werden twee boussoles tranche montagne aangeschaft — waarvan eene plaatselijk — waardoor nu eene dier instrumenten ter vervanging dient.

Het minder bruikbare (zie vorig jaarverslag) is nog niet ter herstelling opgezonden.

Kantoorgebouwen. In de maand September kwam de bovenwoning beschikbaar, die gehuurd kon worden tegen een billijken prijs. Dit was eene zeer gewenschte verbetering.

De afdeeling beschikt nu over het geheele erf met gebouwen, met uitzondering van de benedenkamers van het hoofdgebouw, welke ingenomen zijn door het boschwezen.

De thans beschikbare ruimte is voor de eerste tijden voldoende.

Bijzondere mededeelingen. Voor het jaar 1915 staat op het werkplan het meten buiten Paramaribo van de nog ontbrekende lijnen, die noodig zijn om de ligging van mogelijk nog te meten eigendommen vast te leggen. Daarna kan overgegaan worden tot het meer uitsluitend topographische gedeelte van de opmetingswerkzaamheden.

Te Paramaribo zal ruim het eerste halfjaar van 1915 in beslag zijn genomen met het berekenen en het in kaart brengen van de ligging der kadasterpunten.

§ 7. VEETEELT.

De veestapel bestond blijkens bijlage T. op 31 December uit 244 paarden, 690 ezels, 165 muilezels, 7518 runderen, 206 schapen, 2811 geiten en 4295 varkens. Vergeleken met 1913 is er eene vermeerdering van 91 ezels en 30 schapen en eene vermindering van 65 runderen, 14 paarden, 51 muilezels, 29 geiten en 367 varkens.

Voor verdere mededeelingen betreffende de veeteelt wordt verwezen naar het jaarverslag over 1914 van het departement van den landbouw in Suriname, dat, zooals in paragraaf 5 is medegedeeld, afzonderlijk in druk verschijnt.

§ 8. KLEINE NERINGEN.

De handel in opium werd te Paramaribo, evenals in 1913, uitgeoefend door 2 groot- en 5 kleinhandelaars, en te Nieuw-Nickerie door 1 kleinhandelaar.

Volgens opgaven van de districtscommissarissen waren er in de districten 453 winkels (in 1913 484), 10 bakkerijen en 19 slachterijen. Onder de 453 winkels waren 201 tapperijen (in 1913 238).

§ 9. HANDEL EN SCHEEPVAART.

Blijkens de bijlagen U¹, U², V, W, X en Y zijn in de kolonie aangekomen 210 schepen, metende te zamen 197 335 ton, waarvan rechtstreeks uit Nederland 26 schepen, metende 40 342 ton. Uit de kolonie vertrokken 210 schepen, metende 197 335 ton, waarvan rechtstreeks naar Nederland 27 schepen, metende 39 646 ton.

De aangegeven, geschatte of volgens ambtelijke prijslijst berekende waarde van den invoer heeft in het geheel bedragen f 6 399 849, waarvan uit of over Nederland voor eene waarde van f 3 525 704. De aangegeven waarde van den uitvoer van goederen heeft beloopen f 6 472 041, waarvan naar Nederland voor eene waarde van f 1 610 672.

De waarde van den invoer bedroeg f 713 571 minder dan het jaar te voren. Dit is in hoofdzaak te wijten aan den stilstand in het balatabedrijf en voornamelijk aan de oorlogen in Europa. Deze laatste oorzaak is van meer nadeeligen invloed geweest op den uitvoer die in het geheel voor eene waarde van f 2 985 746 minder heeft bedragen dan het jaar te voren. Met name is de uitvoer naar Nederland sterk verminderd, in vergelijking met 1913. Bedroeg de waarde hiervan in dit jaar f 3 749 045, in 1914 kwam zij niet hooger dan f 1,610 672, alzoo een verschil van f 2 138 373 in het nadeel van het verslagjaar gevende. Vooral groote hoeveelheden balata en goud bleven in het verslagjaar onverscheept achter te Paramaribo.

De voornaamste uitvoergoederen waren:

Balata	f 1 689 135
Suiker (1ste en 2de voortbrengsel)	2 381 118
Goud (ruw)	738 511
Cacao	1 079 266
Koffie	280 140
Rum of dram	167 962

In de laatste vijf jaar bedroeg de waarde van den in- en uitvoer als volgt:

Invoer.

(Als invoerwaarde is aangenomen de inkoopsprijs, vermeerderd met de kosten tot Paramaribo):

1910	f 7 424 698
1911	8 273 590
1912	7 494 063
1913	7 113 420
1914	6 399 849

Uitvoer.

1910	f 8 345 447
1911	9 201 669
1912	6 619 937
1913	9 457 787
1914	6 472 041

In bijlage AA is een staat opgenomen van de verschillende uitvoerfirma's in Suriname.

De volgende scheepvaartlijnen deden in 1914 de kolonie aan:

Koninklijke West-Indische Mail, vaste vaart van Amsterdam naar Paramaribo en New-York, heen en terug, om de veertien dagen.

Trinidad Steam Shipping Company, vaste vaart van Paramaribo—New-York over verschillende andere havens in West-Indië heen en terug om de drie weken;

Compagnie générale transatlantique, vaste vaart van St. Nazaire naar Paramaribo en Cayenne, heen en terug, maandelijks;

Sproston limited, vaste vaart, van Demerary—Nickerie—Paramaribo heen en terug om de veertien dagen;

Östasiatiske Kompagni, geen vaste vaart tusschen Kopenhagen—St. Thomas en Paramaribo; doet de kolonie alleen aan wanneer er voor deze haven lading is.

Bijzonderheden omtrent de Kamer van koophandel en fabrieken kunnen niet worden medegedeeld, omdat tot nu toe het verslag van genoemde Kamer niet is ingediend.

§ 10. ZEEBRIEVEN.

In 1914 werden twee zeebrieven uitgereikt, en wel aan de stoomschepen Nickerie en Commewijne.

§ 11. BETONNING, BAKENS EN SEINWEZEN.

In 1914 werd het lichtschip *Surinamerivier* niet gedokt. Het gewone onderhoud, ook van de tonnen, vond geregeld plaats.

HOOFDSTUK Q.

POSTERIJEN, TELEGRAAF- EN TELEFOONWEZEN.

Posterijen. De opbrengst van den verkoop van frankeerzegels, briefkaarten enz. en de verhuur van briefkasten bedroeg in 1914 f 39 413, dat is f 6250 minder dan in 1913, welke opbrengst op hare beurt f 8616 minder heeft bedragen dan die van 1912; tusschen de opbrengst van 1912 en 1914 ligt alzoo een verschil van f 14 866. In het vorige verslag werd reeds opgemerkt, dat de lagere opbrengst voor een goed deel een gevolg is van de verlaging van het zeeposttarief, ingevolge Koninklijk besluit van 7 Januari 1913 (G. B. n°. 7). De grootere teruggang in 1914 is mede een gevolg van de staking van den postwisseldienst op enkele landen en het beperkte scheepvaartverkeer, een en ander in verband met de in Europa in Augustus 1914 uitgebroken oorlogen.

Zoo werden in België de postwisseldienst en de dienst der invordering van gelden op kwijtingen en handelspapier in het internationaal verkeer met ingang van 6 Augustus 1914 tijdelijk gestaakt en had op 12 Augustus d. a. v. een tijdelijke staking plaats van den postwisseldienst tusschen Suriname en Britsch-Guyana en over Britsch-Guyana naar andere landen.

In 1914 werden 12 419 buitenlandsche postwissels afgegeven tot een bedrag van f 1 459 973,94, tegen 16 219 stuks tot een gezamenlijk bedrag van f 1 635 053 in 1913.

Uitbetaald werden 1299 postwissels tot een gezamenlijk bedrag van f 41 696, tegen 1379 stuks ten bedrage van f 43 603 in 1913.

Betreffende den binnenlandschen postwisseldienst volgt hieronder eene opgaaf van het verkeer gedurende de laatste vijf jaren.

INHOUD

VAN HET

KOLONIAAL VERSLAG VAN SURINAME VAN 1915.

Afgegeven werden in:

1910	2871	stuks ten beloope van	f 141 459
1911	3454	,, ,, ,, ,,	195 826
1912	3646	,, ,, ,, ,,	225 148
1913	4218	,, ,, ,, ,,	297 946
1914	4136	,, ,, ,, ,,	282 393

Uitbetaald werden in:

1910	2855	stuks ten beloope van	f 140 865
1911	3444	,, ,, ,, ,,	195 627
1912	3646	,, ,, ,, ,,	224 134
1913	4220	,, ,, ,, ,,	298 644
1914	4131	,, ,, ,, ,,	280 013

Met den pakketpostdienst werden in 1914 naar het buitenland verzonden 1284 pakketten, tegen 1406 in 1913.

Ontvangen werden 5424 pakketten, tegen 5926 in 1913.

Van de verzonden pakketten waren 247 met eene gezamenlijke aangegeven waarde van frcs. 105 950, tegen 368 met eene aangegeven waarde van frcs. 160 315 in 1913 en van de ontvangen pakketten 463 stuks met eene gezamenlijke aangegeven waarde van frcs. 88 742, tegen 440 stuks met eene aangegeven waarde van frcs. 84 399 in 1913. [1])

Onder de ontvangen pakketten kwamen er 1576 stuks voor, waarop een totaal bedrag van frcs. 44 253 wegens verrekening moest worden geïnd, tegen 1530 stuks in 1913 met een verrekenbedrag van f 24 330. 1 verrekenpakket werd verzonden met een verrekenbedrag van f 5,76.

De bijlagen Z^1, Z^2 en Z^3 geven een overzicht van het aantal der verzonden en ontvangen brieven, briefkaarten, postpakketten en andere stukken gedurende 1914 met afzonderlijke opgave van de pakketten, die goud bevatten.

Hieronder volgt een overzicht van het per pakketpost verzonden goud gedurende de laatste drie jaren:

1912: 791 752 gram,

1913: 943 828 gram,

1914: 582 839 gram.

---

[1]) In het vorig verslag werd verkeerd gedrukt frcs. 370 399 in stede van frcs. 84 399.

Door middel van den rechtstreekschen pakketpost tusschen Suriname en Britsch-Guyana werden in 1914 27 pakketten verzonden naar en 127 ontvangen uit Britsch-Guyana, terwijl tusschen Suriname en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika rechtstreeks in 1914 werden verzonden 94 en ontvangen 533 pakketten.

In 1914 werden in Suriname ter invordering ontvangen 154 kwijtingen, tot een gezamenlijk bedrag van f 2684, waarvan 74 stuks, te zamen bedragende f 1165, als onbetaald werden teruggezonden, zoodat ingevorderd is op 80 kwijtingen een totaal bedrag van f 1519.

Telegraafwezen. Verzonden werden 1508 telegrammen met 12 615 woorden, en ontvangen 1553 telegrammen met 13 840 woorden, tegen in 1913 onderscheidenlijk 1555 telegrammen met 10 739 woorden en 1475 telegrammen met 9416 woorden.

De verbinding met Martinique was van 1 tot 29 Januari verbroken; die met Cayenne van 1 tot 18 Januari, 12 Februari tot 1 Maart en 15 tot 31 December.

Telefoonwezen. Het personeel bestond einde December, behalve uit den opzichter van het telefoonwezen, uit 20 burgers en 2 militairen, waarvan 2 helpers, 1 leerjongen en 1 telefoonjuffrouw.

Een aanvang werd gemaakt met de telefonische verbinding van Groningen met Uitkijk.

Het aantal betalende aansluitingen werd met 28 vermeerderd. Ten behoeve van het Gouvernement kwamen 6 aansluitingen tot stand. Op 3 December waren uitsluitend ten dienste van het Gouvernement in gebruik 142 toestellen, verdeeld over 92 aansluitingen. Bij ingezetenen waren op dat tijdstip in gebruik 306 toestellen, verdeeld over 240 aansluitingen.

In het geheel waren dus in gebruik 448 toestellen, verdeeld over 332 verbindingen. (Nevens het hoofdtelefoonkantoor te Paramaribo werden verbindingen gegeven door 7 stations.)

De lengte van het gouvernementstelefoonnet bedroeg op 31 December 1914 771 K.M.

De ontvangsten van het telefoonwezen bedroegen f 20 075,06[5], tegen f 20 604,77[5] in 1913.

In het bedrag der inkomsten van 1913 was begrepen een bedrag van f 1362,41, dat ten voordeele van de spoorwegtelefoon dient te worden gebracht.

De Minister van Koloniën,

TH. B. PLEYTE.

Bijlage A.

a. OPGAVEN omtrent den loop der bevolking.

	Personen van het mannelijk geslacht.		Personen van het vrouwelijk geslacht.		Te zamen.	
Bij het einde van 1913 aanwezig	—	52 840	—	43 778	—	96 618
In 1914 geboren	1 570	—	1 427	—	2 997	—
In 1914 aangekomen	2 497	—	773	—	3 270 *a*)	—
		4 067		2 200		6 267
		56 907		45 978		102 885
In 1914 overleden	940	—	792	—	1 732	—
In 1914 vertrokken	1 689	—	502	—	2 191 *b*)	—
		2 629		1 294		3 923
		54 278		44 684		98 962 *c*)

a) Onder wie 226 Britsch-Indiërs, niet bij overeenkomst verbonden; 1567 Britsch-Indische en 173 Nederlandsch-Indische immigranten, door het immigratie-departement, bij overeenkomst, aangevoerd.
b) Onder wie 395 Nederlandsch-Indische immigranten, door tusschenkomst van het immigratie-departement teruggevoerd; en 657 Engelsche onderdanen, door het Koloniaal bestuur naar Demerary teruggezonden.

c) Dit eindcijfer stemt niet overeen met dat van den hiernavolgenden staat, omdat de kennisgevingen omtrent aankomst, vertrek of verhuizing van de bewoners aan de wijkmeesters en aan de districts-commissarissen niet dan zeer onregelmatig worden gedaan.

b. VERDEELING der bevolking naar den landaard.

	Europeanen in Nederland geboren.		Europeanen elders geboren.		Nederlandsch-Indiërs.		Britsch-Indiërs.		Chineezen, geb. buiten de kolonie of uit een Chin. vader en eene Chin. moeder.		Inboorlingen.		Anderen.		Te zamen.		In 't geheel.
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	
Paramaribo	289	213	156	52	93	61	621	386	508	118	13 447	17 615	1 193	778	16 307	19 223	35 530
Nickerie	17	6	5	1	286	169	1 921	1 192	70	6	1 473	1 472	298	246	4 070	3 092	[1]) 7 162
Coronie	15	6	2	3	—	—	9	2	20	—	1 051	1 062	13	10	1 110	1 083	[2]) 2 193
Beneden-Saramacca	2	—	5	2	196	60	1 268	829	15	—	1 278	384	30	11	2 794	1 286	4 080
Boven-Saramacca	—	—	—	—	1	1	18	12	1	—	186	142	14	2	220	157	377
Beneden-Suriname	24	6	12	6	239	117	1 268	1 024	20	2	1 047	821	25	30	2 635	2 006	4 641
Beneden-Para	8	3	8	4	727	516	1 726	1 494	25	3	1 531	1 355	87	61	4 112	3 436	7 584
Boven-Suriname	8	2	5	9	249	121	525	289	8	1	1 954	976	36	6	2 785	1 404	4 189
Boven-Para	7	—	1	—	80	39	529	265	13	2	652	669	19	6	1 301	981	2 282
Beneden-Commewijne	29	6	35	4	2 625	1 621	3 154	1 768	50	5	776	565	63	33	6 732	4 002	10 734
Boven-Commewijne	—	—	—	—	79	58	149	105	4	—	473	323	—	—	705	486	1 191
Cottica	3	—	4	4	648	308	1 092	830	20	6	1 084	880	32	17	2 883	2 045	4 928
Marowijne	30	1	9	1	4	—	14	8	48	16	182	204	83	81	370	311	[3]) 681
	432	243	242	86	5 227	3 071	1 2294	8 204	802	159	25 134	26 468	1 893	1 281	46 042	39 512	[4])85 536
	675		328		8 398		20 498		961		51 602		3 174		85 536		

[1]) Hieronder 2595 bewoners van Nieuw-Nickerie.
[2]) Hieronder 628 bewoners van Totness.
[3]) Bewoners van Albina.

[4]) Hieronder is *niet* opgenomen het zielental der Indianen en Boschnegers. Hun aantal wordt geschat op onderscheidenlijk 1453 en 8859.

c. VERDEELING van de bevolking naar den leeftijd.

	Geslachten.	Onder het jaar.	1 jaar.	2 jaar.	3 jaar.	4 jaar.	5 tot 9 jaar.	10 tot 19 jaar.	20 tot 29 jaar.	30 tot 39 jaar.	40 tot 49 jaar.	50 tot 64 jaar.	65 tot 84 jaar.	85 jaar en hooger.	Onbekend.	Te zamen.
Paramaribo	M.	354	342	363	387	364	1 843	3 205	2 741	2 635	1 939	1 275	557	35	281	16 321
	V.	331	329	352	356	390	2 023	3 551	3 474	2 937	2 005	2 078	1 060	106	217	19 209
Het overige deel der kolonie	M.	704	811	889	950	856	1 987	3 988	6 297	6 031	3 420	2 041	857	210	813	29 854
	V.	654	649	754	705	630	1 612	2 887	3 745	3 606	2 288	1 270	638	207	537	20 152
Geheele kolonie	M.	1058	1 153	1 252	1 337	1 220	3 830	7 193	9 038	8 666	5 359	3 316	1 414	245	1 094	46 175
	V.	985	978	1 076	1 061	1 020	3 635	6 438	7 219	6 543	4 293	3 348	1 698	313	754	39 361
		2 043	2 131	2 328	2 398	2 240	7 465	13 631	16 257	15 209	9 652	6 664	3 112	558	1 848	85 536

Bijlage B.

STAAT, aantoonende de verdeeling van de bevolking naar de onderscheidene betrekkingen, beroepen en ambachten.

Betrekkingen, beroepen en ambachten.	Paramaribo. (1)	Het overige deel der kolonie. (2)	Te zamen.	Aanmerkingen.
Ambtenaren	176	41	217	(1) In deze cijfers voor Paramaribo zijn niet opgenomen de personen, die in het fort Zeelandia wonen, t. w. 146 militairen 15 burgerlijke personen 128 gevangenen 298 personen. (2) In deze cijfers is niet begrepen de bevolking der gevangenis te Nieuw-Amsterdam, bedragende 178 hoofden.
Apothekers	20	1	21	
Beambten van politie	165	97	262	
Geestelijken	60	28	88	
Geneeskundigen	30	14	44	
Goud- en balata-bedrijf (belanghebbenden bij het, alsmede opzichters en arbeiders)	2 269	1 886	4 155	
Grondeigenaren, beheerders en opzichters van plantages	47	313	360	
Houthakkers	31	57	88	
Huisbedienden	998	372	1 370	
Ingenieurs	6	1	7	
Karrelieden	219	138	357	
Kooplieden	166	2	168	
Kleermakers	165	110	275	
Kuipers	1	2	3	
Landbouwers (eigenaren en pachters van stukken grond ter uitoefening van den kleinen landbouw)	555	18 780	19 335	
Landmeters	2	—	2	
Machinisten	57	28	85	
Marktvrouwen	315	68	383	
Metselaars	58	7	65	
Militairen	36	58	94	
Notarissen	2	—	2	
Onderwijzers en onderwijzeressen, alsmede hulponderwijzers en -onderwijzeressen en kweekelingen	297	89	386	
Photografen	3	—	3	
Praktizijns	4	—	4	
Schoenmakers	254	59	313	
Sjouwers	203	57	260	
Slagers	3	8	11	
Slijters en tappers	10	195	205	
Smeden	301	98	399	
Timmerlieden	747	194	941	
Veld- en fabrieksarbeiders	407	11 441	11 848	
Ververs	116	20	136	
Visschers	82	101	183	
Vroedvrouwen	11	5	16	
Waschvrouwen	1 228	256	1 484	
Winkel- en kantoorbedienden	599	272	871	
Winkeliers	181	202	383	
Zeelieden	101	22	123	
Personen, die een betrekking bekleeden of een ambacht of een beroep uitoefenen, niet afzonderlijk vermeld	2 393	1 062	3 455	
Zonder beroep, hieronder gehuwde vrouwen; ouden, gebrekkigen en kinderen	23 212	13 922	37 134	
	35 530	50 006	85 536	

Bijlage C.

Huwelijken, Geboorten en Sterfgevallen.

a. Huwelijken.

WAAR GESLOTEN.	Tusschen vreemdelingen.	Tusschen Europeesche ingezetenen.	Tusschen Europeesche ingezetenen en inboorlingen.	Tusschen vreemdelingen en inboorlingen.	Tusschen immigranten.	Tusschen immigranten en Europeesche ingezetenen.	Tusschen immigranten en vreemdelingen.	Tusschen immigranten en inboorlingen.	Tusschen inboorlingen.	Te zamen.	Aantal gewettigde kinderen.
Paramaribo	10	—	16	11	106	—	—	2	121	266	273
Het overige deel der kolonie	3	—	4	4	133	—	1	5	115	265	404
Te zamen . . .	13	—	20	15	239	—	1	7	236	531	677

b. Geboorten.

Staat van de geboorten in de geheele kolonie.

GEBOORTEN.	Doodgeboren.	Levend geboren.		Te zamen.
		In echt.	Buiten echt.	
Mannelijk	129	420	1150	1570
Vrouwelijk	110	362	1065	1427
Te zamen	239	782	2215 *)	2997

*) Hiervan zijn 859 t. w. 445 mannelijke en 413 vrouwelijke gesproten uit Nederlandsch-Indische of Britsch-Indische vrouwen, die geen burgerlijk huwelijk volgens de Surinaamsche Wetgeving hebben gesloten, doch volgens hunne zeden en gewoonten gehuwd zijn.

c. Sterfgevallen.

1. Sterftestatistiek, aanwijzende den ouderdom en het geslacht der overledenen.

	Geslacht.	Levenloos aangegeven.	Beneden 1 jaar.	Van 1 tot 2 jaar.	Van 3 t/m 9 jaar.	Van 10 t/m 19 jaar.	Van 20 t/m 29 jaar.	Van 30 t/m 39 jaar.	Van 40 t/m 49 jaar.	Van 50 t/m 59 jaar.	Van 60 t/m 69 jaar.	Van 70 jaar en daarboven.	Van onbekenden ouderdom.	In 't geheel zonder de levenloos aangegevenen.
Paramaribo	M.	68	106	26	18	15	68	76	83	58	50	44	—	544
	Vr.	68	66	20	26	32	66	60	29	56	62	87	—	504
Het overige deel der kolonie.	M.	61	83	31	20	18	54	60	40	32	31	17	10	396
	Vr.	42	73	17	19	17	35	32	11	21	25	27	11	288
Te zamen	M.	129	189	57	38	33	122	136	123	90	81	61	10	940
	Vr.	110	139	37	45	49	101	92	40	77	87	114	11	792
		239	328	94	83	82	223	228	163	167	168	175	21	1732

2. Sterfte in iedere maand in de kolonie.

	Januari.	Februari.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	Te zamen.
Paramaribo	101	80	84	90	93	84	103	75	88	94	70	86	1048
Het overige deel der kolonie	65	60	58	53	61	55	60	78	56	53	44	41	684
Te zamen	166	140	142	143	154	139	163	153	144	147	114	127	1732

d. VERGELIJKING van het aantal geboorten en sterfgevallen over de laatste 10 jaren.

JAREN.	Geboren.	Overleden.	Meer geboren.	Meer overleden.
1905	2527	1893	634	—
1906	2408	1793	615	—
1907	2439	2011	428	—
1908	2566	2199	367	—
1909	2814	2075	739	—
1910	2777	1987	790	—
1911	2720	2154	566	—
1912	2733	2424	309	—
1913	2778	2179	599	—
1914	2997	1732	1265	—

e. STATISTIEK betreffende geboorten, alsmede sterfte in het eerste levensjaar.

PLAATS.	Levenloos aangegevenen.			Levend geborenen.			Overleden in het eerste levensjaar, hieronder niet begrepen de levenloos aangegevenen.			Levenloos aangegevenen en levend geborenen te zamen.			Levenloos aangegevenen en overledenen in het eerste levensjaar te zamen.		
	Wettige.	Onechte.	Te zamen.	Wettige.	Onechte.	Te zamen.	Wettige.	Onechte.	Te zamen.	Wettige.	Onechte.	Te zamen.	Wettige.	Onechte.	Te zamen.
Paramaribo	24	112	136	426	919	1345	37	136	173	450	1031	1481	61	248	309
Het overige deel der kolonie	7	96	103	356	1296	1652	18	145	163	363	1392	1755	25	241	266
Te zamen	31	208	239	728	2215	2997	55	281	336	813	2423	3236	86	489	575

Bijlage D.

a. STAAT van de burgerlijke zaken, behandeld bij het hof van justitie en de kantongerechten.

	Aanhangig op 1 Januari 1914.	Aangebracht in 1914.	Afgedaan.	Aanhangig op 31 Dec. 1914.
1°. *Hof van justitie.*				
Aangebracht sedert 3 jaar of meer	—	—	—	—
„ „ minder dan 3 jaar	—	—	—	—
Gewezen eindvonnissen	—	—	39	—
Geroyeerde zaken	—	—	8	—
Aanhangig sedert 3 jaar of meer	89	—	—	—
„ „ minder dan 3 jaar	—	47	—	—
	89	46 [1]	47 [2]	88 [3]
	135		135	
2°. *Kantongerecht te Paramaribo.*				
Aangebracht sedert 3 jaar of meer	7	—	—	—
„ „ minder dan 3 jaar	9	443	—	—
Afgedaan bij eindvonnis	—	—	328	—
„ door afstand, door het vervallen van de instantie of door royement van de rol	—	—	84	—
	16	443	412 [4]	47
	459		459	
3°. *Kantongerecht te Nickerie.*	11	15	19	7
	26		26	
4°. *Kantongerecht te Coronie.*				
Aangebracht sedert minder dan 3 jaar	3	1	—	—
Afgedaan bij eindvonnis	—	—	1	—
„ door royement van de rol	—	—	1	2
	3	1	2	2
	3		4	

AANMERKINGEN.

[1]) Van de aangebrachte zaken betreffende 7 zaken boven de f 1000, 10 beneden de f 1000, 4 faillissementen, 1 homologatie van een aangeboden accoord in faillissementen, 3 verbetering of aanvulling van de registers van den burgerlijken stand, 8 echtscheidingen, 1 schadevergoeding, 1 ontbinding overeenkomst en schadevergoeding, 1 ontruiming en schadevergoeding, 2 rekening en verantwoording, 1 executieve verkoop van een onroerend goed, 1 verzet tegen een executieven verkoop, 2 van waardeverklaring van een revindicatoir beslag, 1 nietigverklaring van een testament, 3 geldigverklaring van de ontkenning van de wettigheid van een kind.

[2]) Er waren bovendien 4 incidenteele en interlocutoire vonnissen.

[3]) Hieronder zijn er 63, waarin door partijen sedert meer dan 10 jaren of langer niets is gedaan. Van deze zijn 46, krachtens het bij besluit van 25 Februari 1915 (Gouv. Blad n°. 10) aan art. 21 van het besluit van 4 Januari 1869 (Gouv. Blad n° 1) toegevoegde nieuwe tweede lid, op de rol doorgehaald. Op de bedoelde 62 zaken kon niet worden toegepast art. 27 van het zoo juist bedoelde besluit van 1869, omdat ten aanzien dier zaken het geval, waarvan in voormeld artikel sprake is, niet aanwezig was. Een deel dier zaken toch is niet voortgezet, na het geschorst zijn van het rechtsgeding, omdat het daarna niet is hervat. Een ander deel is evenmin voortgezet, doordien partijen — het betreft zaken van gewone behandeling (artt. 143 e. v. Burg. Rechtsv.) — nadat de zaak op de rol was aangebracht, de zaak niet weder hebben doen oproepen.

[4]) Er waren bovendien nog 29 incidenteele, praeparatoire en interlocutoire vonnissen.

b. STAAT van de strafzaken, behandeld bij het hof van justitie, bij de kantongerechten, bij het Oostelijk en bij het Westelijk ommegaand gerecht.

	Aantal zaken.	Aantal beklaagden.	Aantal zaken bij verstek behandeld.	Van de beklaagden werden veroordeeld.	Van de beklaagden werden vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging.	Veroordeeld zijn tot doodstraf.	tot dwangarbeid.	tot gevangenisstraf met gedwongen tewerkstelling.	tot gevangenisstraf alleen.	tot enkele geldboete.	tot geldboete en gevangenisstraf met of zonder tewerkstelling.	Aanmerkingen.
Hof van Justitie	76	97	—	85	[1]) 12	—	7	44	18	1	15	[1]) w. o. 1 met ontvankelijk verklaring van den commissaris van politie in zijne ingestelde rechtsvervolging.
Kantongerecht van Paramaribo	665	813	17	782	31	—	—	106	38	636	2	
„ „ Nickerie	236	436	20	398	38	—	—	217	6	175	—	
„ „ Coronie	29	42	—	34	8	—	—	5	2	26	1	
Oostelijk ommegaand gerecht	1107	2110	1	2026	84	—	—	1312	7	689	18	
Westelijk „ „	65	112	—	86	26	—	—	34	4	47	1	
	2178	3610	38	3411	199	—	7	1718	75	1574	37	

Bijlage E[1].

a. STAAT van veranderingen onder het politiepersoneel.

	Hoofdinspecteur.	Inspecteurs.	Adj.-inspecteurs.	Hoofdagenten.	Agenten 1ste kl.	Agenten 2de kl.	Agenten 3de kl.	Agenten 4de kl.
Sterkte op 1 Januari 1914	1	2	a) 4	18	35	44	79	50
Vermeerderd door:								
Aanstelling	—	—	1	—	1	—	—	b) 20
Bevordering	—	1	1	2	5	28	13	—
Terugstelling	—	—	—	—	—	—	—	—
Vermeerdering	—	1	2	2	6	28	13	20
Verminderd door:								
Op pensioen stelling	—	1	—	—	1	9	—	—
Ontslag	—	—	—	—	—	—	—	c) 3
Overlijden	—	—	—	—	2	—	2	—
Bevordering tot een hoogeren rang . . .	—	—	1	1	2	5	28	13
Voor memorie gevoerd	—	—	—	—	d) 1	—	—	—
Geschorst	—	—	—	—	—	e) 1	—	—
Vermindering	—	1	1	1	6	8	30	16
Sterkt op 1 Januari 1915.	1	2	5	f) 19	35	64	62	54

Aanmerkingen.

a) Benevens een adjunct-inspecteur-titulair.

b) Aanstelling van 20 agenten 4de klasse.

c) 2 wegens gebleken ongeschiktheid voor den politiedienst, 1 op zijn verzoek en eervol.

d) tijdelijk werkzaam als opzichter bij het boschwezen.

e. in verband met eene tegen hem hangende strafzaak.

f) waaronder 1 met den titulairen rang van adjunct-inspecteur van politie; waaronder 1 met den titulairen rang van adjunct-inspecteur van politie, die blijvende belast is met het controleeren van arbeiders voor de goud- en balatranijverheid.

Ter beschikking van den commissaris van politie werd in Augustus 1913 tijdelijk gesteld de sergeant der infanterie J. J. van der Jagt, aan wien is toegekend de titulaire rang van adjunct-inspecteur van politie.

b. STERKTE EN VESTIGING van het politiepersoneel op 31 December 1914.

GRADEN.	STERKTE. Hoofdinspecteur.	Inspecteurs.	Adjunct-inspecteurs.	Hoofdagenten.	Agenten 1ste klasse.	Agenten 2de klasse.	Agenten 3de klasse.	Agenten 4de klasse.	VESTIGING. Beneden-Para en Beneden-Suriname. Poelepantje.	Combé.	Lelydorp.	Kwakoegron.	Republiek.	Boven-Para en Boven-Suriname. Domburg.	Onoribo.	Carolina.	Berg en Dal.	Chatillon.	Beneden-Commewijne. Frederiksdorp.	Nw. Amsterdam.	Marienburg.	Cottica. Ephrata.	Constantia.	Beneden- en Boven-Saramacca. Groningen.	Nassau.	Uitkijk.	Coronie.	Nickerie.	Albina.	Te zamen geplaatst.	Te Paramaribo.	Binnenlandsch verlof.	Buitenlandsch verlof.	In 't geheel.
Hoofdinspecteur . .	a) 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Inspecteurs	—	b) 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
Adjunct-inspecteurs	—	—	c) 5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	5
Hoofdagenten . . .	—	—	—	d) 19	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	1	7	9	—	3	19
Agenten 1ste klasse	—	—	—	—	35	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	15	19	—	1	35
„ 2de „	—	—	—	—	—	e) 64	—	—	2	1	—	2	—	2	—	1	—	—	1	5	—	1	2	2	1	1	2	2	5	30	28	5	1	64
„ 3de „	—	—	—	—	—	—	62	—	1	—	1	1	1	1	1	—	2	—	2	4	8	1	1	1	—	1	1	1	4	32	28	1	1	62
„ 4de „	—	—	—	—	—	—	—	f) 54	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	9	45	—	—	54
Totaal . . .	1	2	5	19	35	64	62	54	5	3	2	4	2	5	2	1	3	1	4	11	10	3	4	4	2	3	3	4	g) 18	94	136	6	6	242
Mankeert tot compl.	—	—	—	—	—	1	—	—																										
Organieke sterkte .	1	2	5	18	35	65	60	34																										
Overcompleet . . .	—	1	—	1	—	—	2	20																										

a) Tijdelijk, doordien de hoofdinspecteur van politie belast is met de waarneming der betrekking van adjunct-controleur der belastingen.

b) Waaronder 1 tijdelijk, in verband met het sub a medegedeelde.

c) Waaronder 2 tijdelijk, idem. alsook door de aanstelling van een hoofdagent in dien rang.

d) Waaronder 2 met den titel van adjunct-inspecteur.

e) Waaronder 1 met den titel van hoofdagent.

f) Waaronder 26 tijdelijke agenten 4de klasse.

g) In verband met den Europeeschen oorlog werd het noodig geacht om de militaire afdeeling te Albina tijdelijk op te heffen en aldaar agenten van politie te plaatsen, waardoor de militairen naar Paramaribo terugkeerden.

In verband met de verontrustende houding van stroopers in de Lawa, mede in verband met het stroopen van goud, door die lieden ter plaatse, vertrok derwaarts op 9 December 1914 de tijdelijk commissaris van politie, de eerste luitenant der infanterie L. Meyer. De te Albina aanwezige politieagenten vergezelden den commissaris van politie, in wier plaats wederom militairen met den politiedienst te Albina werden belast.

Te Nieuw-Nickerie wordt dienst gedaan door een hoofdagent, 2 agenten 2de klasse, 1 agent 3de klasse, 2 korporaals (1 met den titel van agent van politie 1ste klasse en 1 met den titel van agent 2de klasse) en 19 soldaten (4 met den titel van agent 2de klasse en 15 met den titel van agent 3de klasse).

Bijlage E[2].

a. STAAT van de gevangenisbevolking.

	Burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia.	Gevangenis te Nieuw-Amsterdam.	Huis van bewaring in Nickerie.	Huis van bewaring in Coronie.	Aanmerkingen.
Mannen	27	72	16	—	
Vrouwen	2	2	—	—	
Aanwezig op 31 December 1913	99	74	16	—	
Opgenomen in 1914	679	113	229	5 [1])	[1]) Mannen.
Ontslagen in 1914	650	108	235	5	
Mannen	127	75	10	—	
Vrouwen	1	3	—	—	
Aanwezig op 31 December 1914	128	78	10	—	

b. OPGAVE van de recidive en van den leeftijd van de veroordeelde gevangenen.

1°. Burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia.

		Op 1 Januari: 56	Bij: 407	Te zamen: 463.	Af: 375.	Op 31 December: 88.
Van de recidive.						
a. voor de 1ste maal veroordeeld	mannen	32	166	198	155	43
	vrouwen	1	12	13	13	—
b. „ „ 1ste „ recidive	mannen	—	—	—	—	—
	vrouwen	—	—	—	—	—
c. „ „ 2de „ „	mannen	14	78	92	63	29
	vrouwen	—	9	9	9	—
d. „ „ 3de „ „	mannen	6	97	103	92	11
	vrouwen	—	11	11	11	—
e. „ „ 4de „ „	mannen	3	25	28	24	4
	vrouwen	—	1	1	1	—
f. „ „ 5de „ „	mannen	—	3	3	3	—
	vrouwen	—	—	—	—	—
g. „ „ 6de „ „	mannen	—	5	5	4	1
	vrouwen	—	—	—	—	—
h. „ „ 7de „ „	mannen	—	—	—	—	—
	vrouwen	—	—	—	—	—
i. „ „ 8ste „ „	mannen	—	—	—	—	—
	vrouwen	—	—	—	—	—
Van den ouderdom.						
Van 10 tot 20 jaren	mannen	1	38	39	35	4
	vrouwen	1	12	13	13	—
„ 20 „ 30 „	mannen	15	187	202	158	44
	vrouwen	—	18	18	18	—
„ 30 „ 40 „	mannen	28	108	136	99	37
	vrouwen	—	1	1	1	—
„ 40 „ 50 „	mannen	9	26	35	33	2
	vrouwen	—	1	1	1	—
„ 50 „ 60 „	mannen	2	13	15	14	1
	vrouwen	—	1	1	1	—
„ 60 „ 70 „	mannen	—	2	2	2	—
	vrouwen	—	—	—	—	—

2°. Gevangenis te Nieuw-Amsterdam.

		Op 1 Januari: 74.	Bij: 113.	Te zamen: 187.	Af: 109.	Op 31 December: 78.
Van de recidive.						
a. voor de 1ste maal veroordeeld	mannen	41	92	133	94	39
	vrouwen	2	4	6	3	3
b. „ „ 1ste „ recidive	mannen	23	13	36	9	27
	vrouwen	—	—	—	—	—
c. „ „ 2de „ „	mannen	8	2	10	1	9
	vrouwen	—	—	—	—	—
d. „ „ 3de „ „	mannen	—	1	1	1	—
	vrouwen	—	—	—	—	—
e. „ „ 4de „ „	mannen	—	1	1	1	—
	vrouwen	—	—	—	—	—
Van den ouderdom.						
Van 10 tot 20 jaren	mannen	5	7	12	6	6
	vrouwen	1	2	3	—	3
„ 20 „ 30 „	mannen	47	62	109	66	43
	vrouwen	1	1	2	2	—
„ 30 „ 40 „	mannen	13	20	33	18	15
	vrouwen	—	1	1	1	—
„ 40 „ 50 „	mannen	4	17	21	12	9
	vrouwen	—	—	—	—	—
„ 50 „ 60 „	mannen	2	3	5	4	1
	vrouwen	—	—	—	—	—
„ 60 „ 70 „	mannen	1	—	1	—	1
	vrouwen	—	—	—	—	—

Bijlage F.

STAAT aanwijzende het aantal gedoopten, catechisanten, lidmaten en huwelijken, enz., naar de opgaven van de verschillende gemeenten.

GEMEENTEN.	Geslacht.	Gedoopt.	Op catechisatie.	Aangenomen als lidmaten.	Aantal huwelijken.	Zielental.	Aanmerkingen.
Nederlandsch Herv. Gemeente.	Jongens	72	80	—	—	—	
	Meisjes	96	120	—	—	—	
	Mannen	—	—	24	19	—	
	Vrouwen	—	—	53		—	
		168	200	77	19	± 6800	
Vereenigde Protestantsche Gemeente te Nieuw-Nickerie.	Jongens	22	15	—	—	—	
	Meisjes			—	—	—	
	Mannen	—	—	13	2	—	
	Vrouwen	—	—			—	
		22	15	13	2	204	
Evangelisch-Luthersche Gemeente.	Jongens	33	40	—	—	—	
	Meisjes	32		—	—	—	
	Mannen	—	—	5	6	—	
	Vrouwen	—	—	18		—	
		65 [1]	40	23	6	± 3000	[1]) waarvan in echt geboren 25 jongens en 22 meisjes.
Evangelische Broedergemeente.	Jongens	379	—	—	—	—	
	Meisjes	391	—	—	—	—	
	Volwassenen	53	—	360	132	—	
		823 [2]	184	360	132	28 106	[2]) waarvan in echt geboren 177 kinderen.
Roomsch-Katholieke Gemeente.	Kinderen	1144	—	—	—	—	
	Volwassenen	176	—	—	163	—	
		1320 [3]	—	—	163	21 500	[3]) waarvan 439 in echt geboren.
Nederlandsch Israëlietische Gemeente.	Mannen	—	—	—	—	235	
	Vrouwen	—	—	—	—	341	
		—	—	—	—	576	
Nederlandsch Portugeesch Israëlietische Gemeente.	Kinderen	—	—	—	—	—	
	Mannen	—	—	—	—	318	
	Vrouwen	—	—	—	—	323	
		—	—	—	—	641	

Bijlage F[1].

a. STAAT aantoonende de veranderingen onder de verpleegden van 's Lands grond Boniface.

	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.
Aantal op 1 Januari 1914	131	78	4	1	214
Bijgekomen	155	57	7	3	222
	286	135	11	4	436
Overleden	31	16	—	—	47
	255	119	—	4	389
Ontslagen	89	36	7	2	134
Aantal op 31 December 1914	166	83	4	2	255

b. STAAT aantoonende den landaard der verpleegden van 's Lands grond Boniface.

	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.
Inboorlingen	43	53	2	—	98
Britsch-Indiërs	73	21	—	2	96
Chineezen	27	—	—	—	27
Inboorlingen	6	2	—	—	8
Portugeezen	2	—	—	—	2
Europeanen	3	—	—	—	3
Javanen	12	7	2	—	21
	166	83	4	2	255

c. STAAT aantoonende van gouvernementswege verpleegde weezen.

	Hervormde Gemeente.		Evangelische Luthersche Gemeente.		Evangelische Broeder-Gemeente.		Roomsch-Katholieke Gemeente.		Te zamen.		In het geheel.
	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	
Op 1 Januari 1914 verpleegd	31	32	17	16	136	148	110	128	294	324	618
Bijgekomen	6	7	2	—	24	23	23	24	55	54	109
	37	39	19	16	160	171	133	152	394	378	727
Afgeschreven	1	6	1	5	26	31	23	22	51	64	115
Op 31 December 1914	36	33	18	11	234	140	110	130	268	314	612
	69		29		274		240		612		

Bijlage G

STAAT aantoonende het getal scholen, geëxamineerde onderwijzers, schoolgaand[e] kind[eren] ... schoolgaande kinderen op 31 December 1914, verder het gemiddeld geta[l] ...

	Getal scholen op ultimo December 1914.	Getal geëxamineerde onderwijzers.	Getal schoolgaande kinderen op 31 December 1914. Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Getal leerlingen op 1 geëxamineerden onderwijzer.
Paramaribo	29	261	3682	3523	7205	28
Het overig deel der kolonie	43	71	2073	1026	3099	44
Te zamen	72	332	5755	4549	10304	31
" 1913	71	305	5408	4492	9900	32
Paramaribo en districten.						
Niet ondersteunde scholen van ingezetenen	5	31	344	395	739	24
Gouvernementsscholen	28	121	2135	1459	3594	30
Ondersteunde scholen der Evangelische Broedergemeente	20	71	1362	1082	2444	34
Ondersteunde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	17	92	1704	1372	3076	33
Ondersteunde scholen der Vereeniging „Vrije Evangelisatie"	1	10	84	157	241	24
Ondersteunde scholen der African Methodist Epixopal Chusch	1	7	126	84	210	30
Te zamen	72	332	5755	4549	10304	31
" 1913	71	305	5408	4492	9950	32
Paramaribo.						
Niet ondersteunde scholen van ingezetenen	5	31 [1]	344	395	739	24
Gouvernementsscholen	7	85 [2]	1046	1028	2074	24
Ondersteunde scholen der Evangelische Broedergemeente	7	53	830	757	1587	30
Ondersteunde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	8	75 [3]	1252	1102	2354	31
Ondersteunde scholen der Vereeniging „Vrije Evangelisatie"	1	10	84	157	241	24
Ondersteunde scholen der African Methodist Epixopal Clusch	1	7 [4]	126	84	210	30
Te zamen.	29	261	3682	3523	7205	28
1913	28	237	3529	3473	7002	29
Districten.						
Gouvernementsscholen	21	36 [5]	1089	431	1520	42
Ondersteunde scholen der Evangelische Broedergemeente	13	18	532	325	857	48
Ondersteunde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	9	17	452	270	722	42
Te zamen	43	71	2073	1026	3099	44
1913	43	68	1879	1019	2898	42

G.

kinderen en de verhouding van het getal geëxamineerde onderwijzers tot het getal schoolgaande kinderen en de gemiddelde opkomst per dag en per 100 in 1914.

Getal leerlingen op 1 geëxamineerden onderwijzer.	Gemiddeld getal schoolgaande kinderen in 1914.			Gemiddelde opkomst per dag in 1914.			Gemiddelde opkomst per 100 in 1914.		
	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.
28	3609	3523	7132	3140	2938	6078	87	83	85
44	2047	1058	3105	1634	865	2499	80	82	80
31	5656	4581	10237	4774	3803	8577	84	83	84
32	5181	4374	9555	4190	3477	7667	81	80	80
24	314	368	682	290	327	617	92	89	90
30	2099	1455	3554	1743	1228	2971	83	84	84
34	1353	1118	2471	1114	920	2034	82	82	82
33	1705	1400	3105	1470	1131	2601	86	81	84
24	85	180	265	70	148	218	82	82	82
30	100	60	160	87	49	136	87	82	85
31	5656	4581	10237	4774	3803	8577	84	83	84
32	5181	4374	9555	4190	3477	7667	81	80	80
24	314	368	682	290	327	617	92	89	90
24	1031	1016	2047	917	882	1799	89	87	88
30	824	782	1606	685	636	1321	83	81	82
31	1255	1117	2372	1091	896	1987	87	80	84
24	85	180	265	70	148	218	82	82	82
30	100	60	160	87	49	136	87	82	85
28	3609	3523	7132	3140	2938	6078	87	83	85
29	3407	3367	6774	2882	2699	5581	85	81	82
42	1068	439	1507	826	346	1172	77	79	78
48	529	336	865	429	284	713	81	85	82
42	450	283	733	379	235	614	84	83	84
44	2047	1058	3105	1634	865	2499	80	82	80
42	1774	1007	2781	1308	778	2086	73	77	75

AANMERKINGEN.

In dezen staat zijn niet begrepen de scholen tot opleiding van onderwijzers, de ambachtsschool, de bewaarscholen, de scholen bij de boschnegers, de naai- en breischolen en de muziekschool van den heer HELSTONE.

1) Hieronder begrepen 1 onderwijzeres alleen met akte voor het Fransch; 1 onderwijzeres alleen met akte voor het Engelsch; 7 onderwijzeressen alleen met akte voor de handwerken voor meisjes; 1 onderwijzeres alleen met akte M. O. schoonschrijven en 1 onderwijzer alleen met akte wiskunde; zonder dezen wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 37.

2) Hieronder begrepen 1 onderwijzer alleen met akte M. O. teekenen; 1 onderwijzer alleen met den graad van doctor in de natuur- en scheikunde; 1 onderwijzer alleen met diploma *a* boekhouden en 1 onderwijzeres alleen met akte handwerken voor meisjes; zonder dezen wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 26.
In het getal 85 zijn niet begrepen 8 onderwijzers, die met buitenlandsch verlof afwezig waren.

3) Hieronder begrepen 1 onderwijzer alleen met akte M. O. schoonschrijven en 7 onderwijzeressen alleen met akte handwerken voor meisjes; zonder dezen wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 35.

4) Hieronder begrepen 1 onderwijzeres alleen met akte handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 35

5) Hieronder begrepen 2 onderwijzeressen alleen met akte handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 45.
In het getal 35 is niet begrepen 1 onderwijzer, die met buitenlandsch verlof afwezig was.

Bijlage H.

Doodsoorzaken te Paramaribo.

Oorzaak van den dood.	Mannen.	Vrouwen.	Te zamen.	Oorzaak van den dood.	Mannen.	Vrouwen.	Te zamen.
Febris typhoidea	10	2	15	Anchylostomiasis	23	14	37
Typhus exanthematicus	—	1	1	Hernia, darmocclusie	4	1	5
Febris intermittens malaria cachexie	14	22	36	Levercirrhose	6	1	7
Roodvonk	—	1	1	Nephritis	45	41	86
Dyphterie	1	—	1	Kraamvrouwenkoorts	—	3	3
Dysenterie	2	—	2	Aangeboren zwakte en gebreken	36	19	55
Influenza	1	—	1	Ruggemergslijden	1	3	4
Longtuberculose	64	52	116	Stuipen	5	6	11
Andere vormen van tuberculose	2	—	2	Klem	7	8	15
Kanker en andere maligne tumoren	12	18	30	Debilitas ouderdomsgebreken	52	95	147
Meningitis	5	8	13	Geweldadige dood	4	2	6
Apoplexie en hersenverweeking	11	19	30	Zelfmoord	2	1	3
Organische hartsgebreken	46	34	30	Andere ziekten	58	44	102
Acute bronchitis	5	6	11	Onbekende oorzaken	67	58	125
Chronische bronchitis	5	—	5	Te zamen zonder levenloos aangegevenen	544	504	1048 [1]
Pneumonia	20	13	33	Levenloos aangegevenen	68	68	136
Ziekte der maag	1	—	1	Te zamen te Paramaribo met de levenloos aangegevenen	612	572	1184
Ziekte der spijsverteringsorganen	35	29	64				

Bijlage I.

Bedrijfsrekening op 31 December 1914 van het militair hospitaal.

DEBET.

1.	Bezoldigingen enz. geneesheeren	f	30 603,79
2.	„ verplegingsdienst		43 625,04[5]
3.	Geneesmiddelen hospitaal		29 865,95[5]
4.	Machinekamer		1 441,93
5.	Voeding verpleegden 1ste afdeeling		1 263,27
6.	„ „ 2de „		2 731,25[5]
7.	„ „ 3de „		6 366,64[5]
8.	„ „ 4de „		14 001,79
9.	„ „ 5de „		59 040,53
10.	„ „ 6de „		784,81
11.	„ „ 7de „		1 511,09[5]
12.	Kosten vallende o/h bereiden van spijzen		11 056,89[5]
13.	Kleeding en ligging		6 780,49[5]
14.	Bewassching		14 486,75
15.	Licht en verwarming		9 395,67[5]
16.	Huishouding		3 684,57
17.	Bezoldigingen enz. bediening		25 385,99
18.	Onderhoud en vernieuwing van meubelen		3 574,17[5]
19.	Vrachten		2 434,14[5]
20.	Onderhoud van den tuin		1 545,27
21.	Beheer		15 844,59
22.	Kantoorkosten		1 998,96
23.	Apotheek en magazijn van geneesmiddelen		19 659,59[5]
24.	Bacteriologisch laboratorium		5 994,93[5]
25.	Militair Geneeskundige dienst		15 042,40[5]
26.	Ziekeninrichting Nickerie		6 374,02[5]
27.	„ Albina		3 059,03
28.	Huur van gebouwen		8 420,—
		f	345 974,23

CREDIT.

29.	Verpleeggelden 1ste afdeeling	f	3 239,—
30.	„ 2de „		7 883,22[5]
31.	„ 3de „		12 738,45[5]
32.	„ 4de „		19 551,50
33.	„ 5de „		71 623,50
34.	„ 6de „		1 396,60
35.	„ 7de „		3 156,60
36.	„ Nickerie		5 834,66
37.	„ Albina		430,95
38.	Operatiekosten		1 802,92
39.	Loopende behandeling		149,62
40.	Verhooging v/d factuurprijs medicijnen		5 424,32
41.	Boeten		51,02
42.	Spoeling		415,09[5]
43.	Toevallige baten		94,76[5]
44.	Nadeelig saldo		212 281,80
		f	345 974,23

[1]) Waarvan 161 uit de districten afkomstig.

Bijlage I[2].

STATISTIEKE OPGAVEN betreffende de krankzinnigenverpleging.

a. Loop der bevolking van het krankzinnigengesticht, verdeeld naar den landaard.

	MANNEN.							VROUWEN.								In het geheel.
	Suriname.	Britsch-Indië.	Nederlandsch-Oost-Indië.	Britsch-West-Indië.	Europa.	China.	Te zamen.	Suriname.	Britsch-Indië.	Nederlandsch-Oost-Indië.	Madeira.	Ohina.	Europa.	Britsch-West-Indië.	Te zamen.	
Aanwezig op 1 Januari 1914	40	29	3	1	—	—	73	41	4	2	2	1	1	2	53	126
Ingekomen	25	28	6	9	4	2	74	20	9	4	—	1	—	1	35	109
Ontslagen	17	16	3	2	4	2	44	10	4	4	—	—	1	1	20	64
Overleden	5	2	—	3	—	—	10	5	1	1	—	—	—	—	7	17
Blijft op 1 Januari 1915.	43	39	6	5	—	—	93	46	8	1	2	2	—	2	61	154

Aanmerkingen: Het aantal der verpleegdagen was 51009.
Van de opgenomenen waren 24 reeds vroeger in de inrichting.
Ontslagen werd als niet krankzinnig 9, hersteld 20, verbeterd 28, niet hersteld 7.

De verpleegtijd der op 1 Januari 1915 aanwezigen was:
meer dan 10 jaren in 20 gevallen.
8—10 „ „ 13 „
6—6 „ „ 11 „
4—6 „ „ 12 „
3—4 „ „ 10 „
2—3 „ „ 9 „
1—2 „ „ 20 „
6—12 maanden in 23 gevallen.
3—6 „ „ 16 „
minder dan 3 „ „ 20 „

De verpleegtijd der overledenen was:
meer dan 10 jaar in 1 geval (len).
4—6 „ „ 1 „
2—3 „ „ 3 „
1—2 „ „ 5 „
3—6 maanden „ 1 „
minder dan 3 „ „ 6 „

b. Loop der bevolking van de inrichting gedurende de laatste 10 jaren.

Jaar.	Aanwezig op 1 Januari.	Opgenomen.	Ontslagen.	Overleden.	Aantal verpleegden.	Sterfte ten honderd van het geheel.
1905	111	77	87	19	188	10,1
1906	82	87	56	23	169	13,6
1907	90	69	47	23	159	14,4
1908	89	79	31	22	168	13,1
1909	115	88	78	23	203	11,3
1910	102	91	69	10	193	5,2
1911	114	89	70	13	203	6,4
1912	120	83	66	19	203	9,4
1913	118	101	72	21	219	9,6
1914	126	109	64	17	235	7,2
1915	154	—	—	—	—	—

Bijlage J.

STAAT van overtochts-vrachtgelden, alsmede van de verleende vrije reizen en vrij vervoerde vrachten over 1914.

	Betaalde		Te zamen.	Vrije		Te zamen.
	Reis.	Vracht.		Reis.	Vracht.	
Maildienst	f 19 474	f 26 622	f 46 096	f 12 443	f 2 766	f 15 249
Marowijnedienst	20 078	11 149	31 227	3 700	1 476	5 176
Coroniedienst	3 380	2 344	5 724	458	1 071	1 529
Commewijnedienst	30 997	9 941	40 938	7 003	2 173	9 176
Surinamedienst	6 300	1 627	7 907	2 050	703	2 753
Beneden Saramaccadienst	7 779	4 840	12 619	1 291	420	1 711
Cotticadienst	2 279	290	2 569	683	12	695
Boven Saramaccadienst	24	150	174	17	—	17
Chatillondienst	25	—	25	718	—	718
Doktersdienst	313	6	319	301	—	301
Nickeriedienst	431	299	660	—	—	—
Springlandsdienst	90	—	90	—	—	—
Coorantijndienst	4 742	1 488	6 230	—	—	—
	f 95 912	f 58 666	f 154 578	f 28 504	f 8 621	f 37 325

Bijlage K.

*) VERGELIJKEND OVERZICHT van de opbrengst der voornaamste middelen over de jaren 1905 tot 1914 (in duizendtallen guldens).

DIENSTJAAR.	Invoerrechten.	Accijns op het binnenlandsch gedistilleerd.	Personeele (Inkomsten) belasting. 1).	Patentrecht (Recht op verlofbewijzen tot verkoop van gedistilleerd. 2)	Belasting op de huurwaarde der gebouwen, enz.	Vergunnings- en concessierechten tot ontginning van balata op domeingrond. 4)	Retributie op balata verkregen op domeingrond. 4)	Vergunnings- en concessierechten tot ontginning van delfstoffen op domeingronden.	Belasting op goud.	Overtochts- en vrachtgelden voor het vervoer met de Koloniale Vaartuigen.	Overtochts- en vrachtgelden voor het vervoer met de Koloniale Spoorwegen.	Geneeskundige belasting.	Zegelrechten.	Opbrengst van de posterij en de telefoon.	Opbrengst van schoolgelden.
1905	1115	138	49	24	45	22	11	85	76	92	47	42	46	36	21
1906	1095	127	67	35	40	30	13	93	84	106	67	33	52	33	25
1907	3) 1218	146	68	42	3) 56	62	34	81	79	109	87	39	55	42	31
1908	1251	85	68	37	51	74	44	55	86	106	113	32	54	47	34
1909	1274	133	74	37	53	70	61	61	80	98	124	43	54	56	35
1910	1373	178	109	36	50	114	86	66	77	91	123	40	55	55	39
1911	1410	148	132	37	20	205	167	57	68	112	127	48	57	67	48
1912	1340	158	128	38	67	234	108	56	53	137	147	34	59	73	50
1913	1287	163	114	37	86	222	167	60	61	172	167	37	53	86	55
1914	1145	144	113	35	88	149	97	52	65	154	153	40	84	60	57

*) De inrichting van dezen staat is meer in overeenstemming gebracht met de omschrijving der middelen bij de koloniale huishoudelijke begrooting, voorts zijn er eenige voorname middelen, die tot nu op den staat ontbraken, bijgebracht.

1) Deze belasting heet sedert 1 Januari 1906 „Inkomstenbelasting" en is sedert 1 Januari 1909 verhoogd.

2) „ „ „ „ 1 „ 1907 „Recht op verlofbewijzen tot verkoop van gedistilleerd".

3) De belasting verhoogd.

4) Deze middelen kwamen vóór 1910 onder een hoofd voor op de bij de koloniale huishoudelijke begrooting gevoegde „middelenstaat".

Bijlage L.

STAAT, aantoonende de aankomst en verdeeling van immigranten in 1914.

Plaats van herkomst.	Van waar gekomen.	Toegewezen aan de plantages in: De oude Kolonie. Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Nickerie. Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Coronie. Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Niet toegewezen en de redenen waarom. Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.	Aanmerkingen.	In 't geheel aangevoerd. Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Te zamen.
Britsch-Indië .	Calcutta.	902	364	95	61	1422	84	38	6	8	136	—	—	—	—	—	2	6	1	—	9	Wegens verbreking van de overeenkomst.	988	408	102	69	1567
Nederlandsch-Indië. . .	Java .	118	28	16	11	173	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		118	28	16	11	173

STAAT aantoonende het aantal immigranten, aangevoerd in de Kolonie Suriname van 1 Januari 1853 tot en met einde December 1914.

Plaats van herkomst.	Van 1853 tot 1862.	Van 1863 tot 1872.	Van 1873 tot 1882.	Van 1883 tot 1892.	Van 1893 tot 1902.	Van 1903 tot 1912.	1913.	1914.	Te zamen.
Nederlandsch-Indië .	8	21	94	94	5026	5489	378	173	11283
Madeira	275	205	—	—	—	—	—	—	480
China	487	2015	—	—	—	—	—	—	2502
West-Indië	—	2382	214	79	—	—	—	—	2675
Nederland	—	2	87	—	—	—	—	—	89
Britsch-Indië . . .	—	—	6569	8633	7643	8358	951	1567	33721
Te zamen . . .	770	4625	6964	8806	12669	13847	1329	1740	50750

Bijlage M[1].

STAAT van verleende en hernieuwde concessiën voor goudontginning in 1914.

VERLEENDE CONCESSIËN.

Concessierecht per H.A. per jaar in centen.	Suriname. Aantal.	Suriname. Opperv. in H.A.	Saramacca. Aantal.	Saramacca. Opperv. in H.A.	Marowijne. Aantal.	Marowijne. Opperv. in H.A.	Lawa. Aantal.	Lawa. Opperv. in H.A.	Coppename. Aantal.	Coppename. Opperv. in H.A.	Commewijne. Aantal.	Commewijne. Opperv. in H.A.	Corantijn. Aantal.	Corantijn. Opperv. in H.A.	Te zamen. Aantal.	Te zamen. Opperv. in H.A.
10	58	20167	22	5570	14	16247	15	4514	—	—	1	200	2	400	112	47098
25	1	200	—	—	1	400	—	—	—	—	—	—	—	—	2	600
50	—	—	—	—	1	300	—	—	—	—	—	—	—	—	1	300
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal . .	59	20367	22	5570	16	16947	15	4514	—	—	1	200	2	400	115	47998

HERNIEUWDE CONCESSIËN.

Concessierecht per H.A. per jaar in centen.	Suriname. Aantal.	Suriname. Opperv. in H.A.	Saramacca. Aantal.	Saramacca. Opperv. in H.A.	Marowijne. Aantal.	Marowijne. Opperv. in H.A.	Lawa. Aantal.	Lawa. Opperv. in H.A.	Coppename. Aantal.	Coppename. Opperv. in H.A.	Commewijne. Aantal.	Commewijne. Opperv. in H.A.	Corantijn. Aantal.	Corantijn. Opperv. in H.A.	Te zamen. Aantal.	Te zamen. Opperv. in H.A.	In 't geheel. Aantal.	In 't geheel. Opperv. in H.A.
10	20	6608	7	2685	3	600	2	483	—	—	1	200	—	—	33	10576	145	57674
25	12	3916	3	1300	8	9200	—	—	—	—	1	200	—	—	24	14616	26	15216
50	30	44329	15	9436	2	10768	4	13107	—	—	—	—	—	—	51	77640	52	77940
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	62	54853	25	23421	13	20568	—	13590	—	—	2	400	—	—	108	102832	223	150830

Bijlage M².

VERGUNNINGEN tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van delftstoffen in 1914.

Stroomgebied.	Aantal.	Oppervlakte.	Aanmerkingen.
Suriname	47	155 393	Deze vergunningen worden, behalve onder de voorwaarden die bij de verordeningen van 7 September 1882 (G.B. n°. 19) en 22 Januari 1903 (G.B. n°. 12) bepaaldelijk worden genoemd, verleend onder de voorwaarde, dat verlenging van den vergunningstermijn eerst dan zal verleend worden, wanneer ten genoegen van den Gouverneur, door den vergunninghouder kan bewezen worden dat hij zijn onderzoek ook werkelijk heeft aangevangen.
Saramacca	30	98 764	
Marowijne	30	90 603	
Lawa.	9	35 127	
Tapanahony	1	2 000	
Corantijn	4	37 980	
Commewijne	3	11 400	
	114	431 367	

Bijlage M³.

GEGEVENS omtrent de van Gouvernementswege genomen proef met het kleinbedrijf in de goudontginning.

Aantal vergunningen.	Tijdvak.	In 't geheel ingeleverd goud in grammen.	Opbrengst van het ingeleverde goud bij verkoop,		15 ten honderd van de bruto-opbrengst van het ingeleverde goud.	In 't geheel uitgekeerd aan de vergunning-houders.
			per gram.	in 't geheel.		
1	Januari 1914 . . .	50,5	f $1,45^{5}$	f 73,48	f 11,02	f $58,35^{5}$
8	Februari „ . . .	760,5	$1,46^{3}$	1 112,61	166,89	$888,41^{5}$
9	Maart „ . . .	884,5	$1,47^{2}$	$1\,301,98^{5}$	195,30	1 038,40
8	April „ . . .	1 437,5	$1,46^{8}$	2 110,25	316,54	$1\,682,51^{5}$
		2,— *)	2,50	5,—	0,75	4,11
7	Mei „ . . .	618,—	$1,46^{7}$	$906,60^{5}$	135,99	722,42
6	Juni „ . . .	835,5	$1,46^{8}$	$1\,226,51^{5}$	$183,97^{5}$	$977,68^{5}$
6	Juli „ . . .	552,5	$1,46^{8}$	811,07	121,66	$647,66^{5}$
7	Augustus „ . . .	309,—	$1,46^{8}$	453,61	68,04	$361,90^{5}$
5	September „ . . .	747,5	1,46	1 091,35	163,70	$867,25^{5}$
6	October „ . . .	789,5	$1,46^{3}$	1 155,04	$173,25^{5}$	922,45
6	November „ . . .	768,5	$1,43^{5}$	1 102,80	165,42	$879,51^{5}$
6	December „ . . .	661,—	$1,43^{6}$	$949,19^{5}$	142,38	757,01
	Te zamen . .	8 416,5		f 12 299,51	f 1 844,92	f 9 807,70

*) 3 stukjes kwartsen, inhoudende 2 grammen goud, volgens schatting van den Kolonialen Ontvanger en Betaalmeester.

Bijlage N.

STAAT aantoonende de verdeeling der tot 13 December 1914 uitgegeven grondjes voor den kleinen landbouw.

DISTRICTEN.	Aantal grondjes.	Oppervlakte in H.A.	Aantal huurders of gebruikers.
Beneden Suriname en Beneden-Para	2 206	5 282	2 206
Boven Suriname en Boven-Para	623	854	623
Beneden-Commewijne	898	1 013	891
Boven-Commewijne en Cottica	424	608	524
Saramacca	125	246	125
Nickerie	419	569	419
Coronie	232	153	228
Marowijne	36	72	36
	4 963	8 797	4 952

STAAT aantoonende het aantal uitgegeven grondjes en het aantal huurders hiervan op de gouvernements vestigingsplaatsen in 1914 vergeleken bij 1913.

CENTRALE VESTIGINGSPLAATSEN.		Aantal grondjes.		Oppervlakte in H.A.		Aantal huurders of gebruikers.	
		1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
Op Livorno	Beneden-Para	330	323	447	411	330	323
Bij het Pad van Wanica	„ „	1 330	1 402	3 583	3 516	1 330	1 402
Op Domburg	Boven- „	228	224	291	290	228	224
„ La Rencontre	„ „	168	174	247	258	168	174
„ Laarwijk	„ Suriname	136	161	152	183	136	161
„ Totness	Coronie	260	232	179	153	256	228
„ Nieuw Amsterdam	Beneden-Commewijne	125	125	120	120	124	124
„ Alkmaar	„ „	228	234	229	234	228	234
„ Johan en Margaretha	„ „	154	133	154	133	154	133
„ Kroonenburg	„ „	460	406	604	526	450	400
„ Hecht en Sterk	Cottica	167	171	167	171	167	171
„ Frederiksburg	„	—	124	—	184	—	124
„ Paradise	Nickerie	248	237	264	244	248	237
„ Waldeck	„	87	82	139	131	87	82
In den Saramaccapolder,	Beneden-Suriname	375	367	1 126	1 103	375	367
		4 296	4 395	7 702	7 657	4 281	4 384

Bijlage O.

VERGELIJKENDE STAAT der opbrengsten voor de jaren 1912, 1913 en 1914.

Districten.	Suiker. Vacuumpan.			Aantal H.A. afgemalen riet.			Aantal Kilogrammen per H.A. verkregen.			Melasse.			Rum.			Cacao.			Bananen.		
	100 Kilogram.									100 Liters.			100 Liters.			100 Kilogram.			100 bossen.		
	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.
Nickerie	20 414	32 799	41 175	778	819	840	2624	4005	4902	—	—	—	2664	4 793	6 495	641	997	1 447	249	122	194
Coronie.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202	294	489	113	215	292
Beneden-Saramacca .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1920	2 549	2 418	261	445	136
Boven-Saramacca . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	37	36	14	25	15
Beneden-Suriname .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1022	1 751	947	191	303	537
Beneden-Para . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207	412	314	782	719	664
Boven-Para	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	267	524	560	91	156	133
Boven-Suriname . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	530	1 131	908	115	253	285
Beneden-Commewijne	66 252	85 564	90 327	1212	1412	1481	5466	6059	6099	1254	755	411	6615	8 102	8 984	3153	5 961	5 726	472	782	863
Boven-Commewijne .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	87	173	74	80	76
Cottica	9 678	14 074	18 715	311	329	315	3112	4284	5941	717	36	40	620	714	758	590	1 032	1 554	194	271	235
Marowijne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	[1]) 1	2	9	[2]) 53	14
	96 344	132 437	150 217	2301	2560	2636	4187	5173	5699	1971	791	451	9899	13 609	16 237	8640	14 782	14 574	2565	3424	3444

Districten.	Rubber.			Bacoven.			Koorn (Maïs).			Koffie.			Rijst.			Aardvruchten.			Heeft nog geleverd.
	Kilogram.			100 bossen.			100 Kilogram.			100 Kilogram.			100 Kilogram.			100 Kilogram.			
	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	
Nickerie	200	217	140	56	14	32	283	172	185	15	19	19	2 708	—	4 165	788	256	379	18690 kokosnoten.
Coronie	—	—	—	34	59	57	354	455	204	6	7	19	77	23	20	101	148	301	857313 „
Beneden-Saramacca .	—	—	—	33	45	35	2 891	1 633	1 101	43	99	209	5 051	1 967	3 309	267	183	57	
Boven-Saramacca . .	—	—	—	4	6	4	97	81	54	—	1	—	198	32	22	186	90	40	f 675 (hout, enz.).
Beneden-Suriname .	385	252	100	286	125	98	407	505	370	103	70	311	3 243	4 820	7 423	1 290	1 201	1 090	f 11350 aan hout, groenten, vruchten en melk.
Beneden-Para . . .	—	70	120	8	16	44	2 916	3 108	3 059	5	5	3	8 821	9 740	9 851	4 766	6 429	6 620	7714 sinaasappelen en f 34444,50 aan hout, groenten, vruchten en melk.
Boven-Para	40	—	—	474	473	385	855	418	398	84	163	115	1 661	1 484	929	1 087	1 484	1 969	43000 sinaasappelen, f 5195 hout, groenten, vruchten.
Boven-Suriname . .	—	—	—	762	1012	790	890	593	862	92	311	482	1 335	1 744	2 344	4 301	2 313	2 885	24225 sinaasappelen, f 10895 hout, enz.
Beneden-Commewijne	1223	3336	1190	1563	1414	1093	1 558	1 470	562	1546	2432	3520	2 656	1 591	2 536	878	877	1 474	f 984,50 vruchten, 53604 K.G. gedroogde bacoven.
Boven-Commewijne .	24	34	—	56	70	109	404	385	354	11	18	34	87	79	137	182	160	146	f 231 (hout, groenten, vruchten).
Cottica	185	383	—	374	561	453	2 241	1 933	1 618	59	69	95	753	827	615	310	275	197	f 630 hout, groenten, vruchten.
Marowijne	—	—	—	2	2	6	10	9	10	5	[3]) 5	3	3	3	6	15	18	17	3410 K.G. couac (geroosterd cassave-meel).
	2057	4292	1550	3652	3797	3106	12 906	10 762	8 777	1969	3199	4810	26 593	22 310	31 357	14 171	13 434	15 175	

[1]) Waarvan 5 verkregen op het placer van de Compagnie des Mines d'Or.

[2]) Waarvan 40 verkregen op het placer van de Lawa Hevea Maatschappij.

[3]) Waarvan 3 verkregen op het placer van de Compagnie des Mines d'Or.

Bijlage P¹—P³.

P¹ STAAT van de suikerondernemingen in Suriname.

DISTRICTEN.	PLANTAGES.	Uitgestrektheid der plantages. H.A.	Uitgestrektheid in bebouwing op 31 Dec. 1914. H.A.	Uitgestrektheid waarvan is geoogst. H.A.	Suiker-vacuumpan. 100 K.G.	Gemiddelde opbrengst per H.A. K.G.	Melasse. 100 L.	Rum of dram. 100 L.	Arbeiders. Immi-granten.	Arbeiders. Andere.	Arbeiders. Te zamen.	Neven-voortbrengselen.	Aan-merkingen.
Nickerie	Waterloo.	1000	499	499	26078	5226	—	4871	977	118	1095		[1]) Waarvan 40 H.A. beplant met cacao.
Idem	Hazard	687	341	341	15097	4427	—	1624	561	111	672		
Beneden-Commewijne	Zoelen en Mariënburg	[1])2709	1303	1223	73831	6037	261	8984	2860	327	3187	7644 K.G. cacao.	
Idem	Rust en Werk . .	1093	269	258	16496	6393	150	—	631	78	709		
Cottica	Alliance	1896	355	315	18715	5941	40	758	1154	53	1207	1100 K.G. cacao.	
		7385	2767	2636	150217	5699	451	16237	6183	687	6870		

P² STAAT van de cacao- en andere ondernemingen, met uitzondering van de suikerondernemingen.

DISTRICTEN.	Aantal plantages.	Uitgestrektheid van de plantages in H.A.	Uitgestrektheid in bebouwing op ult. Dec. 1914 van de plantages in H.A.	VERKREGEN VOORTBRENGSELEN. Cacao. (in 100 Kilogram)	Koffie. (in 100 Kilogram)	Rijst. (in 100 Kilogram)	Aardvruchten. (in 100 Kilogram)	Bananen. (in 100 bossen)	Bacoven. (in 100 bossen)	Koorn (Maïs.) (in 100 K.G.)	ARBEIDERS OP 31 DECEMBER 1914. Onder overeenk. verbonden. Arbeidende.	Onder overeenk. verbonden. Niet arbeidende.	Onder overeenk. verbonden. Te zamen.	Niet onder overeenk. verbonden. Arbeidende.	Niet onder overeenk. verbonden. Niet arbeidende.	Niet onder overeenk. verbonden. Te zamen.	Anderen. Arbeidende.	Anderen. Niet arbeidende.	Anderen. Te zamen.	Te zamen. Arbeidende.	Te zamen. Niet arbeidende.	Te zamen. Te zamen.	Aanmerkingen.
Nickerie	4	963	321	1060	2	—	—	2	—	3	72	3	75	71	32	103	—	—	—	143	35	178	140 K.G. rubber en 200 stuks kokosnoten.
Coronie.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Beneden-Saramacca .	10	5758	933	1308	205	—	—	15	16	—	237	22	259	120	32	152	28	8	36	385	62	447	
Boven-Saramacca . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Beneden-Suriname .	8	4008	1247	891	293	450	238	64	88	55	277	32	309	198	66	264	—	—	—	475	98	573	100 K.G. rubber.
Beneden-Para . . .	2	1678	128	216	1	—	—	16	7	1	69	—	69	41	—	41	—	—	—	110	—	110	120 K.G. rubber. 7500 sinaasappels.
Boven-Suriname . .	7	4561	1006	680	443	2	141	19	724	81	543	59	602	101	46	147	2	—	2	646	105	751	24225 "
Boven-Para	5	5076	396	206	73	—	200	10	142	16	118	18	136	63	17	80	1	—	1	182	35	217	40000 "
Beneden-Commewijne	28	12632	4501	5249	3469	—	463	272	963	161	2164	169	2333	762	453	1215	65	22	87	2991	644	3635	1190 K.G. rubber. 53604 " gedr. bacoven.
Boven-Commewijne .	1	268	124	73	14	—	—	—	—	—	135	10	145	10	6	16	—	—	—	145	16	161	
Cottica	8	4345	1133	1265	58	—	—	14	163	183	631	87	718	153	50	203	11	1	12	795	138	933	
Marowijne.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	73	39289	9789	10948	4558	452	1042	412	2103	500	4246	400	4646	1519	702	2221	107	31	138	5872	1133	7005	

P³ OVERZICHT van den geldelijken toestand van de bestaande leenbanken en de verrichte werkzaamheden.

NAAM VAN DE BANK.	Aantal leden.	Gevorderde rente.	Maximum bedrag voorschot.	Oprichtings-kosten.	Voorschot van het Gouvernement.	Inleg. Aantal inleggers.	Inleg. Bedrag.	Voorschotten. Verleend. Aantal.	Voorschotten. Verleend. Bedrag.	Terugbetaald.	Reservefonds.	Saldo op 31 December 1914. In kas.	Saldo op 31 December 1914. Belegd.	Balans. Winst.	Balans. Verlies.	Zuiver gekweekte rente.
Domburg.	198	6 %	f 150	f 61	f 4200	74	f 1025	87	f 7253	f 2351	f 860	f 478	f 691	f 126	—	f 287
Beneden-Commewijne	545	6 %	300	135	12450	223	5137	133	12636	3055	2399	80	10653	327	—	955
Saramacca	587	5 %	150	69	12000	38	3205	330	24179	5615	—	11	1054	2357	—	727
Nickeriebank	386	6 %	200	130	14500	54	1386	246	17362	1494	1268	832	1094	606	—	682
Ephrata	321	4 %	150	4	4800	10	578	40	5769	1237	715	1193	414	45	—	69
't Westland.	32	5 %	300	69	1500	36	1336	17	3335	555	284	125	263	49	—	90
Lelydorp.	28	5½ %	150	42	2000	15	206	43	2325	135	—	135	40	160	—	114
Pad van Wanica.	58	5½ %	150	54	2000	13	165	40	2350	17	—	—	18	187	—	137
Livorno	8	5½ %	150	39	1500	8	25	12	765	10	—	27	848	105	—	66
Saramaccapolder	80	5½ %	150	45	2000	1	25	59	2845	965	—	278	69	202	—	133
Beneden-Suriname en Beneden-Para (in liquidatie	1526	5½ %	150	127	14000	33	1215	857	45420	97724	2788	592	64	349	—	694

Bijlage Q:

STAAT van de opbrengst van den kleinen landbouw.

a. Op vestigingsplaatsen.

Districten.	Aantal perceelen.	Oppervlakte H. A.	Oppervlakte in cultuur H. A.	Bevolking. Immigranten.	Bevolking. Niet-immigranten.	Bevolking. Te zamen.	Verkregen opbrengsten. Cacao. (Uitgedrukt per 100 K.G.)	Koffie. (Uitgedrukt per 100 K.G.)	Rijst. (Uitgedrukt per 100 K.G.)	Koorn (Maïs). (Uitgedrukt per 100 K.G.)	Aardvruchten. (Uitgedrukt per 100 K.G.)	Bananen. (Per 100 bossen.)	Bacoven. (Per 100 bossen.)	Cokosnoten. (Per 100 stuks.)	Geldswaarde der afgeleverde houtwaren, vruchten en groenten.
Nickerie	348	442	372	894	229	1 123	90	—	138	95	338	105	14	185	—
Coronie	269	340	317	6	622	628	25	—	—	5	10	29	7	1 089	—
Beneden-Saramacca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Boven-Saramacca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Para	1 400	4 082	846	2 292	1 096	3 328	11	—	3 957	2 701	6 202	582	—	—	f 25 944,50
Beneden-Suriname	415	1 249	397	918	126	1 044	1	—	3 811	149	27	275	—	—	6 550,—
Boven-Suriname	203	238	179	221	116	337	95	28	307	192	164	63	17	—	—
Boven-Para	428	1 068	682	566	274	840	175	37	292	226	459	66	214	—	—
Beneden-Commewijne	1 083	2 039	1 048	2 050	433	2 483	386	50	2 490	384	1 011	589	126	—	984,50
Boven-Commewijne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cottica	279	644	340	383	82	465	82	3	125	99	—	59	150	—	—
Marowijne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Te zamen	4 425	10 102	4 181	7 330	2 978	10 308	865	118	11 120	3 851	8 211	1 768	528	1 274	f 33 479,—

b. Buiten vestigingsplaatsen.

Districten.	Aantal perceelen.	Oppervlakte H. A.	Oppervlakte in cultuur H. A.	Immigranten.	Niet-immigranten.	Te zamen.	Cacao.	Koffie.	Rijst.	Koorn (Maïs).	Aardvruchten.	Bananen.	Bacoven.	Cokosnoten.	Geldswaarde
Nickerie	454	3 748	678	331	993	1 324	297	17	4 027	87	41	87	18	1	—
Coronie	707	8 922	658	7	1 558	1 565	464	19	20	199	291	263	50	7 484	—
Beneden-Saramacca	840	11 071	3 016	2 353	1 320	3 673	1 110	4	3 309	1 101	57	121	19	—	—
Boven-Suriname	61	3 724	121	32	291	323	36	—	22	54	40	15	4	—	f 675,—
Beneden-Para	1 386	11 226	944	2 102	1 317	3 419	87	2	5 894	357	418	66	37	—	1) 8 500,—
Beneden-Suriname	835	5 248	287	1 421	1 161	2 582	55	18	3 162	166	825	198	10	—	4 800,—
Boven-Suriname	353	8 462	403	219	1 842	2 061	133	11	2 035	598	2 580	203	49	—	10 895,—
Boven-Para	256	14 348	305	127	945	1 072	179	5	637	156	1 310	57	29	—	2) 5 195,—
Beneden-Commewijne	21	640	74	45	31	76	15	1	46	17	—	2	4	—	—
Boven-Commewijne	175	—	476	223	800	1 023	100	20	137	354	146	76	109	—	231,—
Cottica	314	—	1 012	363	1 826	2 189	196	34	490	1 336	197	162	140	—	630,—
Marowijne	48	222	46	13	90	103	2	3	6	10	17	14	6	—	3) —
Te zamen	5 450	67 611	8 020	7 236	12 174	19 410	2 674	134	19 785	4 426	5 922	1 264	475	7 485	f 30 926,—

1) 214 sinaasappelen.
2) 2950 sinaasappelen.
3) 3410 kilogram Couac (geroosterd cassave-meel).

Bijlage R.

STAAT bevattende gegevens betreffende het spoorwegverkeer.

MAAND.	Reizigers 1ste klasse. Aantal.	Reizigers 1ste klasse. Opbrengst.	Reizigers 2de klasse. Aantal.	Reizigers 2de klasse. Opbrengst.	Vrachtgoed. Ton.	Vrachtgoed. Opbrengst.	Opbrengst van passagiersgoed.	Goud. Grammen.	Goud. Opbrengst.	Verschillende ontvangsten.	Te zamen.	Per trein K.M.	Opbrengst per reiziger 1ste klasse.	Opbrengst per reiziger 2de klasse.	Opbrengst per ton vrachtgoed.	Opbrengsten. Verkocht zand.	Opbrengsten. spoorweg-telefoon.
Januari	395	f 572,10	15 222	f 9 060,35	269	f 5 735,95^5	f 1 001,07^5	7 062^5	f 74,—	f 287,41^5	f 16 730,89^5	f 3,70	f 1,45	f 0,59	f 21,32	f 10,—	f 81,63
Februari	358	473,50	13 245	5 233,85	197	3 792,08^5	883,55	23 404	225,—	33,59	10 641,57^5	1,59^5	1,32	0,30	18,23	—	98,25
Maart	378	522,60	14 892	6 436,85	223	4 110,75	1 031,02^5	33 055	296,50	286,56^5	12 684,29	2,82	1,39	0,43	18,43	—	90,29
April	367	587,10	13 737	6 384,95	205	3 201,70^5	956,02^5	37 787	344,50	63,85^5	11 538,13^5	1,77	1,60	0,48	15,62	20,—	67,22^5
Mei	433	547,80	14 598	5 875,15	217	3 943,53	1 021,32^5	38 145^5	350,50	200,65^5	11 938,96	1,68	1,29	0,44	18,17	—	90,68
Juni	441	616,40	15 657	7 827,95	476	4 533,70	1 112,27^5	48 335	427,—	84,01	14 601,33^5	2,01^5	1,40	0,49^5	9,53	102,—	70,53
Juli	475	504,60	15 991	8 455,75	555	5 583,72	998,40	52 568	472,50	121,48^5	16 136,45^5	2,12	1,06	0,53	10,06	205,—	84,34
Augustus	517	691,10	15 982	7 649,85	469	4 286,52	938,87^5	48 214^5	433,—	87,65	14 086,99^5	1,95	1,33^5	0,47	9,14	165,50	140,89
September	539	557,30	17 429	7 927,95	980	3 082,76^5	922,65	34 515^5	333,—	61,38	12 885,04^5	1,73	1,03	0,44	3,14	43,45	87,39
October	765	516,10	20 560	6 067,75	154	1 925,39	923,15	36 267^5	349,50	45,89	9 827,78	1,25	0,67	0,29	12,50	10,—	48,98
November	534	562,80	15 493	4 829,05	571	2 168,87^5	912,32^5	37 200	347,—	71,25	8 891,30	1,28	1,05	0,29	3,79	35,—	78,79
December	457	588,10	15 978	5 303,31	565	2 165,52^5	1 133,90	58 591	549,—	145,23	9 885,06^5	1,38^5	1,29	0,33	3,83	65,—	73,50
Te zamen	5659	f 6739,50	188 784	f 81 052,76	4881	f 44 530,52	f 11 834,57^5	455 145^5	f 4201,50	f 1 488,97^5	f 149 847,83	gemiddeld f 1,94	gemiddeld f 1,24	gemiddeld f 0,42	gemiddeld f 11,98	f 655,95	f 1012,49^5
Motorbootdienst, aansluitende aan den spoorweg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 500,73	—	—	—	—	—	—
In 't geheel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 154 348,56	—	—	—	—	f 655,95	f 1012,49^5

Bijlage S.

STAAT van verleende en hernieuwde concessiën tot inzameling van balata en van vergunningen tot onderzoek in 1914.

Concessiën verleend tegen 10 cts. per H.A.	Oppervlakte in H.A.	Hernieuwd tot 30 Sept. 1914 tegen ad 10 cts. per H.A.	Vergunningen tot onderzoek.	Oppervlakte in H.A.
69	380 973	1 219 081	[1]	—

[1] Deze vergunningen worden verleend tegen eene retributie van een halve cent per H.A. (niet verleend in 1914).

Bijlage T.

STAAT van den veestapel.

Paramaribo en districten.	Runderen.	Paarden.	Ezels.	Muilezels.	Schapen.	Geiten.	Varkens.
Paramaribo	1 020	84	317	71	2	527	644
Het overig deel der kolonie	6 498	160	373	94	204	2 284	3 651
Te zamen op 31 Dec. 1914	7 518	244	690	165	206	2 811	4 295
" " " 31 " 1913	7 583	258	599	216	176	2 840	4 662
Meer	—	—	91	—	30	—	—
Minder	65	14	—	51	—	29	367

Bijlag U[1]

STAAT van den invoer der kolonie Surinam

ARTIKELEN.		Nederland.		Groot-Britannië.		Vereenigde Staten van Noord-Amerika.		Frankrijk.		Demerary.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardappelen	H.L.	10 044	f 65 286	—	—	43	f 280	—	—	382	f 248
Aardewerk	—	—	26 410	—	f 106	—	197	—	—	—	112
Ammunitie:											
geweren, karabijnen en buksen	Loop.	333	3 330	—	—	33	330	—	—	—	—
revolvers, pistolen en kamerbuksen	Stuks.	18	72	—	—	—	—	—	—	—	—
gedeelten van genoemden wapenen	—	—	545	—	—	—	—	—	—	—	—
geweer- en pistoolkogels en hagels	K.G.	15 518	9 311	—	—	—	—	—	—	—	—
patronen voor achterladers	Stuks.	3 000	180	—	—	—	—	—	—	—	—
id. „ revolvers	id.	11 700	351	—	—	1 000	30	—	—	—	—
percusiedopjes en slaghoedjes	id.	675 000	1 350	—	—	8 000	16	—	—	4 800	10
ledige hulzen	id.	241 200	4 824	—	—	1 750	35	—	—	—	—
buskruit	K.G.	1 860	3 720	—	—	—	—	—	—	—	—
Azijn en azijnzuur bij eene sterkte van minder dan 100 gr. watervrij azijnzuur	L.	14 550	1 746	—	—	351	42	—	—	92	11
Azijn ena zijnzuur bij eene sterkte van 100 gr. watervrij azijnzuur of meer	id.	1 801	2 882	—	—	50	80	—	—	250	400
Balata	K.G.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bier, waaronder Maltz-extract van alle soorten	L.	460 014	174 807	620	233	75	28	—	—	43 434	16 50
Bijouterieën	—	—	8 261	—	28	—	108	—	—	—	28
Blik in bladen	—	—	1 080	—	—	—	—	—	—	—	—
Blom of meel	K.G.	1 683	236	—	—	4 095 336	573 347	—	—	164 760	23 06
Bodems, duigen en hoepels voor vaatwerk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 87
Boeken-, lees-, enz.	—	—	28 597	—	5	—	422	—	—	—	73
Id. , schrijf- en koopmans, en albums	—	—	5 035	—	93	—	263	—	—	—	32
Boter, oleomargarine en ghee	K.G.	174 289	221 881	—	—	4 491	3 469	—	—	2 064	2 00
Breeuwwerk	id.	800	320	2 000	800	3 156	1 262	—	—	350	14
Bron- en mineraalwater	L.	922	369	138	55	17	7	—	—	285	11
Brood en beschuit	K.G.	367	73	—	—	110 695	22 139	—	—	280	5
Chemicaliën en utensiliën	—	—	36 320	—	1 368	—	11 478	—	—	—	11 32
Dakbedekkingsmaterialen (onbrandbare	—	—	44 654	—	2 257	—	55	—	—	—	5 46
Drukinkt	—	—	219	—	—	—	—	—	—	—	—
Drukletters	—	—	481	—	—	—	—	—	—	—	—
Drukpersen	—	—	2 414	—	—	—	—	—	—	—	—
Eetwaren (geconserveerd)	—	—	91 069	—	18	—	45 637	—	f 1 809	—	11 35
Ezels, muil- en steen-.	Stuks.	—	—	—	—	7	1 400	—	—	32	1 12
Fabriek-, landbouw- en stoomwerktuigen	—	—	132 683	—	3 675	—	30 474	—	637	—	27 94
Garens	—	—	5 657	—	23	—	4 338	—	—	—	6 08
Gedistilleerd van 50 pct. z. a. bij 15° C.	L.	117 296	80 442	1	2	444	599	483	700	3 580	4 63
reukwaters al of niet uit gedistilleerd bereid	—	—	8 415	—	49	—	1 301	—	—	—	1 62
aether, sulph. en chloroform	L.	80	160	—	—	—	—	—	—	—	—
houtgeest (voor stijlers)	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	1 070	64
Glaswerk	—	—	19 689	—	48	—	664	—	—	—	1 01
Goud (ruw)	Gram.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (gemunt)	—	—	1 250	—	—	—	—	—	—	—	—

lag U^1.

rinam over 1914 uit of over de volgende landen.

…ary.	Barbados.		Fransch-Guyana.		Curaçao.		Trinidad.		Verschillende plaatsen.		Te zamen.		RECHT.
Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
2 483	—	—	1	f 6	—	—	—	—	18	f 117	10 488	f 68 172	f 5 244,—
1 126	—	f 17	—	149	—	—	—	—	—	203	—	28 208	2 820,80
—	—	—	73	730	—	—	—	—	—	—	439	4 390	4 390,—
—	—	—	1	4	—	—	—	—	3	12	22	88	220,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	551	165,30
—	—	—	20	12	—	—	—	—	—	—	15 538	9 323	776,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 000	180	30,—
—	—	—	100	3	—	—	—	—	—	—	12 800	384	96,—
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	687 800	1 376	171,95
—	—	—	1 000	20	—	—	—	—	—	—	243 950	4 879	304.94
—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	1 862	3 724	5 586,—
11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 993	1 799	749,65
400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 101	3 362	1 575,75
—	—	—	16 187^5	32 375	—	—	—	—	—	—	16 187^5	32 375	3 237,50
16 505	—	—	13	5	—	—	—	—	160	60	504 316	191 640	50 431,60
287	—	—	—	22	—	—	—	f 318	—	28	—	9 022	1 353,30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 080	Vrij.
23 066	—	—	72	10	—	—	—	—	—	—	4 261 851	596 659	106 546,27^5
36 870	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 870	Vrij.
734	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29 778	Vrij.
328	—	—	—	32	—	—	—	—	—	—	—	5 746	374,60
2 008	—	—	—	—	—	—	1 440	1 440	1 134	1 134	183 418	229 932	18 341,80
140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 306	2 522	126,12
114	—	—	243	97	—	—	—	—	—	—	1 605	642	128,40
56	334	67	8	2	—	—	—	—	—	—	111 684	22 337	3 350,52
11 326	—	—	—	53	—	f 24	—	—	—	—	—	60 569	6 056,90
5 461	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 427	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	219	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	481	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 414	Vrij.
11 350	—	5	—	36	—	—	—	330	—	5 841	—	156 095	15 609,50
1 120	3	105	—	—	—	—	—	—	1	35	43	2 660	Vrij.
27 942	—	—	—	—	—	31	—	167	—	—	—	195 609	Vrij.
6 086	—	6 909	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 053	2 305,30
4 639	9	8	193	154	—	—	46	92	78	113	122 130	86 749	152 662,50
1 627	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 862	1 779,30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	160	160,—
642	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 070	642	Vrij.
1 015	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	21 433	2 143,30
—	—	—	146 023	204 432	—	—	—	—	—	—	146 023	204 432	14 602,30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 250	Vrij.

ARTIKELEN.		Nederland.		Groot-Britannië.		Vereenigde Staten van Noord-Amerika.		Frankrijk.		Demerary.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheip.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Granen en peulvruchten	—	311 014	f 68 423	11 625	f 2 557	140 156	f 30 834	—	—	194 190	f 42 723
Groenten	—	—	7 305	—	—	—	59	—	—	—	14
Harpuis	—	—	4 575	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoeden	—	—	18 579	—	1 126	—	629	—	—	—	14 446
Hooi	—	—	—	—	—	—	179	—	—	—	—
Hout van alle soorten	—	—	612	—	—	—	—	—	—	—	11 820
Huiden, yellen en leder, (bereide)	K.G.	30 263	74 633	—	—	2 000	10 000	—	—	—	—
Id. (onbereide)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Instrumenten, mathem., phys., chirurg., optische	—	—	2 411	—	—	—	—	—	—	—	20
IJs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	476
IJzer, band, plaat- en staaf	—	—	14 836	—	—	—	1 847	—	f 502	—	2 401
Id. (bewerkt)	—	—	110 923	—	1 989	—	15 766	—	—	—	12 144
Kaarsen	K.G.	18 393	12 323	—	—	4 459	2 988	213	143	45	30
Kaas	id.	143 769	83 386	—	—	40	23	—	—	—	—
Kalk	—	—	1 446	—	240	—	712	—	—	—	6 710
Cement	—	—	14 449	—	4 150	—	—	—	—	—	13 311
Klokken	—	—	3 055	—	—	—	47	—	—	—	216
Koek- en suikerbakkerswerk	—	—	41 687	—	1 177	—	8 538	—	—	—	5 124
Koffie	K.G.	89	80	—	—	—	—	—	—	—	—
Koffers en trommels	—	—	4 760	—	—	—	707	—	—	—	1 831
Kool (houts-)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Koper (ruw)	—	—	167	—	—	—	—	—	—	—	—
Kruidenierswaren	—	—	39 765	—	1 285	—	8 459	—	—	—	8 429
Kramerijen	—	—	119 259	—	1 076	—	25 271	—	14	—	12 771
Kurk	—	—	1 958	—	—	—	51	—	6	—	85
Lampen	—	—	12 312	—	—	—	2 763	—	—	—	327
Lood	—	—	402	—	—	—	—	—	—	—	95
Lucifers in pakjes of doosjes van 72 of minder per pakje of doosje	Gros.	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—
Manufacturen (katoenen)	—	—	444 363	—	25 420	—	46 772	—	—	—	188 940
Id. (linnen)	—	—	24 812	—	85	—	2 021	—	—	—	12 786
Id. (wollen)	—	—	17 111	—	654	—	970	—	—	—	9 379
Id. (zijden)	—	—	2 094	—	—	—	24	—	—	—	2 051
Id. (gemaakte kleederen)	—	—	79 769	—	4 447	—	8 714	—	—	—	37 932
Matrassen en kussens	—	—	1 054	—	—	—	960	—	—	—	178
Melasse of keukenstroop	L.	70	21	—	—	3	1	—	—	—	—
Meststoffen	—	—	18 365	—	—	—	9 861	—	—	—	5 349
Meubels	—	—	13 883	—	56	—	3 639	—	—	—	2 601
Muziekinstrumenten	—	—	2 965	—	150	—	661	—	—	—	799
Naaimachines	Stuks.	130	3 064	—	—	62	1 204	—	—	63	2 378
Olie: raap-, olijf-, lijn-, machine-patent-, cocos-	L.	287 447	105 212	180	54	86 081	44 530	603	724	22 758	11 105
Id. kerosine	id.	24	2	—	—	1 445 463	101 182	—	—	36 703	2 569
Id. benzine, gasoline (belast)	id.	2 204	1 102	920	460	32 077	16 039	—	—	2 746	1 373
Id. ruwe steen-	id.	—	—	—	—	184 960	12 022	—	—	—	—
Id. steenkolenteer (carbolineum)	id.	1 822	437	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. haar- en welriekende	—	—	2 131	—	18	—	394	—	—	—	23
Opium	K.G.	262	4 203	—	—	—	—	225	3 600	—	—
Ganje	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	585	731
Paarden	Stuks.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Papier	—	—	44 655	—	230	—	5 365	—	—	—	2 649
Parapluies	—	—	7 636	—	—	—	946	—	—	—	45
Patates en alle andere aardvruchten	K.G.	—	—	—	—	—	—	—	—	2 747	137
Pik	—	—	105	—	—	—	184	—	—	—	221
Teer	—	—	131	—	—	—	108	—	—	—	163
Pyridine voor stijlers	L.	805	1 350	—	—	—	—	—	—	—	—
Pinda	K.G.	—	—	—	—	75 038	11 255	—	—	10 627	1 595
Planten (levende)	—	—	286	—	—	—	30	—	—	—	410
Reuzel	K.G.	1 329	465	—	—	7 819	2 736	—	—	144	51
Rijst (gepeld)	id.	4 729 811	472 981	—	—	31 553	3 155	—	—	44 636	4 464
Id. (ongepeld)	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	13 255	662
Rijtuigen en wagens	—	—	8 058	—	—	—	14 552	—	—	—	6 258
Rijwielen	Stuks.	146	9 096	30	2 759	1	61	—	—	22	1 177
Schepen, schuiten, vaartuigen	—	—	250	—	—	—	63	—	—	—	540

Barbados.		Fransch-Guyana.		Curaçao.		Trinidad.		Verschillende plaatsen.		Te zamen.		RECHT.
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
355	f 78	120	f 27	—	—	91 715	f 20 178	52 185	f 11 481	801 360	f 176 300	f 24 040,80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	7 405	740,50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 575	Vrij.
—	69	—	43	—	f 1 227	—	99	—	421	—	36 639	3 663,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179	17,90
—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	12 441	1 244,10
2 311	4 391	5	25	—	—	—	—	—	—	34 579	89 049	1 728,95
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 431	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	476	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 666	Vrij.
—	314	—	157	—	12	—	109	—	—	—	141 444	14 141,40
—	—	—	48	—	—	—	—	—	—	23 181	15 532	1 159,05
—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	143 810	83 410	7 190,50
—	30	—	—	—	—	—	549	—	—	—	9 687	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 400	—	37 310	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 318	331,80
—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 529	5 652,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	80	8,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 298	729,80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	167	Vrij.
—	2	—	—	—	13	—	609	—	473	—	59 035	5 903,50
—	8	—	5 874	—	52	—	48	—	637	—	165 010	16 501,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 100	210,—
—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	15 405	1 540,50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	497	Vrij.
—	—	8	8	—	—	—	—	—	—	108	108	243,—
—	45	—	9	—	—	—	1 224	—	241	—	707 314	70 731,40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	474	—	40 178	4 017,80
—	—	—	77	—	—	—	—	—	—	—	28 191	2 819,10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 169	416,90
—	9	—	52	—	—	—	—	—	656	—	131 579	13 157,90
—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	2 198	219,80
918	275	—	—	—	—	—	—	3	1	994	298	19,88
—	—	—	—	—	—	—	881	—	—	—	34 456	Vrij.
—	48	—	14	—	—	—	—	—	225	—	20 466	2 046,60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 575	457,50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	255	6 646	Vrij.
—	—	115	138	—	—	132	66	1 276	645	398 592	162 474	11 957,76
—	—	19	1	—	—	—	—	—	—	1 482 208	103 754	74 110,40
5 706	2 853	—	—	—	—	5 688	2 844	—	—	49 341	24 671	2 467,05
—	—	—	—	—	—	400	26	—	—	185 360	12 048	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 822	437	91,10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 566	384,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 877	7 803	19 508,50
—	—	—	—	—	—	—	—	36	45	621	776	24 840,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 899	5 289,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 627	862,70
17	1	—	—	—	—	—	—	200	10	2 964	148	88,92
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	510	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	402	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	805	1 350	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85 665	12 850	4 283,25
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	727	Vrij.
—	—	118	42	—	—	—	—	—	—	9 410	3 294	282,30
—	—	2 962	296	—	—	—	—	990	99	4 809 952	480 995	120 248,80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13 255	662	165,69
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28 868	2 886,80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	219	13 093	1 039,30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	853	Vrij.

ARTIKELEN.		Nederland.		Groot-Britannië.		Vereenigde Staten van Noord-Amerika.		Frankrijk.		Demerary.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Schilderijen (teekeningen) in olieverf (enz.) w. o. films	—	—	f 23 305	—	—	—	f 1 865	—	—	—	f 77 [partly cut off]
Schoenen	—	—	36 647	—	f 3 346	—	14 501	—	—	—	16 24 [partly cut off]
Sigaren	K.G.	102 776	41 110	—	—	—	—	—	—	365	14 [partly cut off]
Smeer (molen)	id.	3 669	1 468	250	100	17 207	6 883	—	—	409	16 [partly cut off]
Snuif	id.	55	110	—	—	—	—	—	—	—	—
Speelkaarten	—	—	375	—	—	—	48	—	—	—	13 [partly cut off]
Spek (gezouten)	K.G.	296	117	—	—	229 361	91 745	—	—	3 236	1 30 [partly cut off]
Id. (gerookt)	id.	1 107	886	—	—	758	606	—	—	—	—
Id. (koppen)	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spijkers en nagels	id.	82 856	17 400	—	—	2 070	435	1 300	273	5 860	1 23 [partly cut off]
Steen, gebakken, metsel	Stuks.	63 300	2 532	1 000	400	2 200	88	—	—	61 500	2 46 [partly cut off]
Id. bewerkt	—	—	2 135	—	—	—	239	—	—	—	—
Steenkolen	K.G.	—	—	—	—	3875000	29 063	—	—	280 000	2 10 [partly cut off]
Suiker (geraffineerd)	id.	42 225	8 867	—	—	1149707	24 196	—	—	—	—
Id. (andere soorten	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	31 014	4 96 [partly cut off]
Tabak, in bladen	id.	100	45	—	—	48 030	21 613	—	—	—	—
Id. gekorven	id.	41 054	57 476	—	—	47	66	—	—	117	16 [partly cut off]
Terpentijn	L.	364	182	—	—	1 353	677	—	—	284	14 [partly cut off]
Thee	K.G.	10 428	12 514	33	40	8 117	9 740	—	—	707	84 [partly cut off]
Tin	—	—	1 893	—	—	—	39	—	—	—	—
Touwwerk	K.G.	37 857	22 714	305	183	216	130	—	—	782	46 [partly cut off]
Uien	id.	77 116	7 712	—	—	4 520	452	—	—	10 807	1 08 [partly cut off]
Vee	—	—	—	—	—	—	874	—	—	—	132 72 [partly cut off]
Verfwaren	K.G.	144 678	72 339	1 050	525	1 185	592	—	—	3 999	2 00 [partly cut off]
Vernis	L.	1 263	1 895	5	8	91	136	—	—	93	13 [partly cut off]
Visch (gezouten)	K.G.	971	117	—	—	470 216	56 426	—	—	65 352	7 84 [partly cut off]
Id. (gerookte leng)	id.	846	677	—	—	21 770	17 416	—	—	1 124	90 [partly cut off]
Id. Zalm (gepekeld)	id.	—	—	—	—	20 669	8 263	—	—	1 710	68 [partly cut off]
Vleesch (gezouten)	id.	345	117	—	—	522 051	177 498	—	—	4 867	1 65 [partly cut off]
Id. (gerookt)	id.	711	1 422	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (hammen en shoulders uit Europa)	id.	4 656	5 820	—	—	—	—	—	—	29	36 [partly cut off]
Id. (hammen en shoulders uit Amerika	id.	—	—	—	—	70 101	28 741	—	—	280	11 [partly cut off]
Vruchten, versche en gedroogde	—	—	324	—	—	—	1 719	—	—	—	13 [partly cut off]
Vuurwerken	—	—	—	—	—	—	1 496	—	—	—	18 [partly cut off]
Wijn, waaronder Vermouth	L.	75 059	38 223	—	—	9	4	2 093	980	413	17 [partly cut off]
Id. mousseerende	id.	1 083	3 249	—	—	—	—	—	—	—	—
Zaad	—	—	1 386	—	—	—	—	—	—	—	20 [partly cut off]
Zakken	—	—	57 650	—	—	—	1 445	—	—	—	17 84 [partly cut off]
Zeep (ruwe)	K.G.	142 496	32 062	50	11	26 795	6 029	563	127	12 226	2 75 [partly cut off]
Id. (geparfumeerde)	id.	3 035	6 677	86	189	1 085	2 387	—	—	841	1 85 [partly cut off]
Zeegras	—	—	943	—	—	—	159	—	—	—	11 [partly cut off]
Zemelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 [partly cut off]
Zilver (ruw)	—	—	16 761	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (gemunt)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 27 [partly cut off]
Zink (in bladen)	—	—	1 490	—	—	—	—	—	—	—	—
Zout (ruw)	K.G.	568	11	—	—	1 800	36	—	—	31 580	63 [partly cut off]
Id. (geraffineerd)	id.	16 254	6 502	—	—	1 080	432	—	—	459	18 [partly cut off]
Id. (voor het looien)	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diverse ongenoemde artikelen	—	—	14 429	—	3 249	—	6 939	—	1 854	—	22 93 [partly cut off]
Diverse goederen van Rijkswege ingevoerd	—	—	138 656	—	—	—	—	—	—	—	75 [partly cut off]
			f3525704		f 64 746		f1607256		f 11 449		f813 07 [partly cut off]

In bovenstaanden staat is als waarde aangemerkt:

a. wat betreft de goederen naar de waarde belast, de inkoopprijs (zonder kosten vermeerderd met 20 ten honderd).

b. wat betreft de overige goederen. de inkoopprijs vermeerderd met de onkosten, verpakking, verzekering, commissieloon en

Barbados.		Fransch-Guyana.		Curaçao.		Trinidad.		Verschillende plaatsen.		Te zamen.		RECHT.
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 90	—	f 26 032	Vrij.
—	f 123	—	f 74	—	f 570	—	—	—	2 240	—	73 743	f 7 374,30
—	—	251	101	—	—	—	—	287	115	10 367	41 472	41 471,60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 535	8 614	430,70
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	110	55,—
—	—	—	42	—	—	—	—	—	5	—	608	91,20
—	—	—	—	—	—	—	—	20	8	232 933	93 173	4 658,66
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 865	1 492	74,60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92 086	19 338	1 841,72
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137 000	5 480	274,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 374	237,40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 155 000	31 163	Vrij.
—	—	346	73	—	—	—	—	15	3	157 565	33 089	4 490,63
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31 014	4 962	805,46
—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	48 133	21 660	60 116,25
—	—	79	110	—	—	—	—	10	14	41 307	57 830	72 287,25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 001	1 001	200,10
—	—	—	—	—	—	—	—	32	38	19 317	23 180	7 726,80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 932	Vrij.
—	—	39	23	—	—	—	—	—	—	39 199	23 519	1 567,96
—	—	114	11	—	—	3 340	f 334	54 793	5 479	150 690	15 069	4 520,70
—	618	—	—	—	—	—	—	—	17 395	—	151 615	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150 912	75 456	3 018,27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 452	2 178	87,12
—	—	—	—	—	—	—	—	30	4	536 569	64 389	10 731,38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 742	18 994	1 424,52
675	270	—	—	—	—	—	—	—	—	23 054	9 222	922,16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	527 263	179 270	10 545,26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	711	1 422	42,66
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 685	5 856	234,25
—	—	13	6	—	—	—	—	—	—	70 394	28 862	1 407,88
—	2	—	—	—	—	—	—	—	182	—	2 360	236,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 676	502,80
—	—	5 015	2 156	36	42	1 002	381	2 012	1 080	85 639	43 040	21 409,75
—	—	61	183	—	—	—	—	6	18	1 150	3 450	575.—
—	20	—	—	—	—	—	17	—	—	—	1 443	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	196	—	77 136	Vrij.
—	—	6 408	1 441	—	—	—	—	22	5	188 560	42 426	9 428,—
—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	5 048	11 105	757,20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 221	122,10
—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	5,30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 761	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 275	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 490	Vrij.
88 534	1 771	100	2	70 547	1 411	—	—	459 314	9 186	652 443	13 049	19 573,29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 793	7 118	711,72
—	—	—	—	—	—	—	—	7 110	142	7 110	142	Vrij.
—	703	—	999	—	834	—	654	—	7 728	—	60 327	6 032,70
—	—	—	—	—	1 225	—	—	—	—	—	140 640	—
	f 18 817		f250 685		f 5 441		f 30 366		f 72 306		f 6 399 849	f 1 145 247,41^{5}

Vracht tot de aankomst van het schip in Suriname.

Bijlage U²

STAAT aantoonende artikelen en het daarop betaald invoerrecht uit de Vereenigde Sta- en Demerary in de Kolonië Sur-

BENAMING DER ARTIKELEN.		Vereenigde Staten van Noord-Amerika.			Trinidad.		
		Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
Aardappelen	H.L.	43	f 280	f 21,50	—	—	—
Aardewerk		—	197	19,70	—	—	—
Ammunitie:							
geweren, karabijnen en buksen	loop	33	330	330,—	—	—	—
patronen en revolvers	stuks	1 000	30	10,—	—	—	—
Percussiedopjes en slaghoedjes	stuks	8 000	16	2,—	—	—	—
ledige hulzen	stuks	1 750	35	2,19	—	—	—
Azijn en azijnzuur bij eene sterkte van minder dan 100 gram watervrij azijnzuur	L.	351	42	17,55	—	—	—
Azijnzuur en azijn bij eene sterkte van 100 gram watervrij azijnzuur en meer	L.	50	80	37,50	—	—	—
Bier	L.	75	28	7,50	—	—	—
Byouteriën			108	16,20	—	—	—
Blom of meel	K.G.	4 095 336	573 347	102 383,40	—	—	—
Boeken, lees- en studie-		—	422	Vrij	—	—	—
Boeken, schrijf- en koopmans-, enz.		—	263	26,30	—	—	—
Boter, oleomargarine en ghee	K.G.	4 491	3 469	449,10	—	—	—
Breeuwwerk	K.G.	3 156	1 262	63,12	—	—	—
Bron- en mineraalwater	L.	17	7	1,36	—	—	—
Brood en biscuit	K.G.	110 695	22 139	3 320,85	—	—	—
Chemicaliën	L.	—	11 478	1 147,80	—	—	—
Dakbedekkingsmaterialen (onbrandbare)		—	55	Vrij	—	—	—
Eetwaren (geconserveerde)		—	45 637	4 563,70	—	—	—
Ezels	stuks	7	1 400	Vrij	—	—	—
Fabriek, landbouw- en stoomwerktuigen, enz.		—	30 474	Vrij	—	—	—
Garens		—	4 338	433,80	—	—	—
Gedistilleerd van 50 °/₀ Z.A. bij 15 ° C.	L.	444	599	555,—	—	—	—
Reukwater, al of niet uit gedistilleerd bereid		—	1 301	195,15	—	—	—
Glaswerk		—	664	66,40	—	—	—
Granen en peulvruchten	K.G.	140 156	30 834	4 204,68	—	—	—
Groenten		—	59	5,90	—	—	—
Hoeden		—	629	62,90	—	—	—
Hooi		—	179	17,90	—	—	—
Huiden, vellen en zool(bereide)	K.G.	2 000	10 000	100,—	—	—	—
IJzer, band, plaat, enz.		—	1 847	Vrij	—	—	—
IJzer (bewerkt)		—	15 766	1 576,60	—	—	—
Kaarsen	K.G.	4 459	2 988	222,95	—	—	—
Kaas	K.G.	40	23	2,—	—	—	—
Kalk		—	712	Vrij	—	—	—
Klokken		—	47	4,70	—	—	—
Koek- en suikerbakkerswerk		—	8 538	853,80	—	—	—
Koffers en trommels		—	707	70,70	—	—	—
Kruidenierswaren		—	8 459	845,90	—	—	—
Kramerijen		—	25 271	2 527,10	—	—	—
Kurk		—	51	5,10	—	—	—
Lampen		—	2 763	276,30	—	—	—
Manufacturen:							
katoenen		—	46 772	4 677,20	—	—	—
linnen		—	2 021	202,10	—	—	—
wollen		—	970	97,—	—	—	—
zijden		—	24	2,40	—	—	—
gemaakte kleederen		—	8 714	871,40	—	—	—
Matrassen en kussens		—	970	96,—	—	—	—
Melasse of keukenstroop	L.	3	1	0,06	—	—	—
Meststoffen		—	8 961	Vrij	—	—	—

…lage U².

…nigde Staten van Noord-Amerika rechtstreeks uit die Staten en over Trinidad, Barbados …olonie Suriname aangevoerd gedurende 1914.

	Barbados.			Demerary.			Te zamen.		
…cht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
—	—	—	—	—	—	—	43	f 280	f 21,50
—	—	—	—	—	—	—	—	197	19,70
—	—	—	—	—	—	—	33	330	330,—
—	—	—	—	—	—	—	1 000	30	10,—
—	—	—	—	—	—	—	8 000	16	2,—
—	—	—	—	—	—	—	1 750	35	2,19
—	—	—	—	—	—	—	351	42	17,55
—	—	—	—	—	—	—	50	80	37,50
—	—	—	—	—	—	—	75	28	7,50
—	—	—	—	—	—	—	—	108	16,20
—	—	—	—	164 760	f 23 066	4 119,—	4 260 096	596 413	106 502,40
—	—	—	—	—	—	—	—	422	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	263	26,30
—	—	—	—	—	—	—	4 491	3 469	449,10
—	—	—	—	—	—	—	3 156	1 262	63,12
—	—	—	—	—	—	—	17	7	1,36
—	—	—	—	280	56	8,40	110 975	22 195	3 329,25
—	—	—	—	—	—	—	—	11 478	1 147,80
—	—	—	—	—	—	—	—	55	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	45 637	4 563,70
—	—	—	—	—	—	—	7	1 400	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	30 474	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	4 338	433,80
—	—	—	—	—	—	—	444	599	555,—
—	—	—	—	—	—	—	—	1 301	195,—
—	—	—	—	—	—	—	—	664	66,40
—	—	—	—	—	—	—	140 156	30 834	4 204,68
—	—	—	—	—	—	—	—	59	5,90
—	—	—	—	—	—	—	—	629	62,90
—	—	—	—	—	—	—	—	179	17,90
—	—	—	—	—	—	—	2 000	10 000	100,—
—	—	—	—	—	—	—	—	1 847	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	15 766	1 576,60
—	—	—	—	—	—	—	4 459	2 988	222,95
—	—	—	—	—	—	—	40	23	2,—
—	—	—	—	—	—	—	—	712	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	47	4,70
—	—	—	—	—	—	—	—	8 538	853,80
—	—	—	—	—	—	—	—	707	70,70
—	—	—	—	—	—	—	—	8 459	845,90
—	—	—	—	—	—	—	—	25 271	2 527,10
—	—	—	—	—	—	—	—	51	5,10
—	—	—	—	—	—	—	—	2 763	296,30
—	—	—	—	—	—	—	—	46 772	4 677,20
—	—	—	—	—	—	—	—	2 021	202,10
—	—	—	—	—	—	—	—	970	97,—
—	—	—	—	—	—	—	—	24	2,40
—	—	—	—	—	—	—	—	8 714	871,40
—	—	—	—	—	—	—	—	960	96,—
—	—	—	—	—	—	—	3	1	0,06
—	—	—	—	—	—	—	—	9 861	Vrij

BENAMING DER ARTIKELEN.		Vereenigde Staten van Noord-Amerika.			Trinidad.		
		Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
Meubelen		—	f 3 639	f 363,90	—	—	—
Muziekinstrumenten		—	661	66,10	—	—	—
Naaimachines	stuks	62	1 204	Vrij	—	—	—
Oliën:							
raap-, lijn-, olijf-, machine-, enz.	L.	86 081	44 530	2 882,43	—	—	—
kerosine	„	1 445 462	101 182	27 273,10	—	—	—
benzine, gasoline, enz.	„	32 077	16 039	1 603,85	—	—	—
ruwe steen-	„	184 960	12 022	Vrij	—	—	—
haar- en welriekende		—	394	59,10	—	—	—
Papier		—	5 365	536,50	—	—	—
Parapluies		—	946	94,60	—	—	—
Pik		—	184	Vrij	—	—	—
Teer		—	108	Vrij	—	—	—
Pinda	K.G.	75 038	11 255	3 751,90	—	—	—
Planten (levende)		—	30	Vrij	—	—	—
Reuzel	„	7 819	2 736	234,57	—	—	—
Rijst (gepeld)	„	31 553	3 155	788,82⁵	—	—	—
Rijtuigen en wagens		—	14 552	1 455,20	—	—	—
Rijwielen	stuks	1	61	6,10	—	—	—
Schepen, schuiten en vaartuigen		—	65	Vrij	—	—	—
Schilderijen, teekeningen w. o. filons		—	1 865	Vrij	—	—	—
Schoenen		—	14 501	1 450,10	—	—	—
Smeer (molen)	K.G.	17 207	6 883	344,14	—	—	—
Speelkaarten		—	48	7,20	—	—	—
Spek, gezouten	„	229 361	91 745	4 587,22	—	—	—
„ gerookt	„	758	606	30,32	—	—	—
Spijkers en nagels	„	2 070	435	41,40	—	—	—
Steen, gebakken metsel-	stuks	2 200	88	4,40	—	—	—
„ bewerkte		—	239	23,90	—	—	—
Steenkolen	K.G.	3 875 000	29 063	Vrij	—	—	—
Suiker, geraffineerd	„	114 979	24 146	3 276,90	—	—	—
Tabak, in bladen	„	48 030	21 613	60 037,50	—	—	—
„ gekorven	„	47	66	82,25	—	—	—
Terpetijn	L.	1 353	677	135,30	—	—	—
Thee	K.G.	8 117	9 740	3 246,80	—	—	—
Tin		—	39	Vrij	—	—	—
Touwwerk	„	216	130	8,64	—	—	—
Uien	„	4 520	452	135,60	—	—	—
Vee		—	814	Vrij	—	—	—
Verfwaren	„	1 185	592	23,70	—	—	—
Vernis	L.	91	136	5,46	—	—	—
Visch:							
gezouten	„	470 216	56 426	9 404,32	—	—	—
gerookte leng							
stokvisch	„	21 770	17 416	1 306,20	—	—	—
gepekelde zalm	„	20 669	8 268	826,76	—	—	—
Vleesch:							
gezouten	„	522 051	177 498	10 441,02	—	—	—
hammen en shoulders	„	70 101	28 741	1 402,02	—	—	—
Vruchten		—	1 719	171,90	—	—	—
Vuurwerken		—	1 496	448,80	—	—	—
Wijnen	L.	9	4	2,25	—	—	—
Zakken		—	1 445	Vrij	—	—	—
Zeep, ruw	K.G.	26 795	6 029	1 339,75	—	—	—
„ geparfumeerd	„	1 085	2 387	162,75	—	—	—
Zeegras		—	159	15,90	—	—	—
Zout, grof	„	1 800	36	54,—	—	—	—
„ geraffineerd	„	1 080	432	43,20	—	—	—
Verschillende ongenoemde artikelen		—	6 939	693,90	—	—	—
Totaal			f 1 607 256	f 213 962,58⁵		—	—

	Barbados.			Demerary.			Te zamen.		
cht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
—	—	—	—	—	—	—	—	f 3 639	f 363,90
—	—	—	—	—	—	—	—	661	66,10
—	—	—	—	—	—	—	62	1 204	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	86 081	44 530	2 582,43
—	—	—	—	—	—	—	1 445 462	101 182	72 273,10
—	—	—	—	—	—	—	32 077	16 039	1 603,85
—	—	—	—	—	—	—	184 960	12 022	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	394	59,10
—	—	—	—	—	—	—	—	5 365	536,50
—	—	—	—	—	—	—	—	946	94,60
—	—	—	—	—	—	—	—	184	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	108	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	75 038	11 255	3 751,90
—	—	—	—	—	—	—	—	30	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	7 819	2 736	234,57
—	—	—	—	—	—	—	31 553	3 155	788,82^{5}
—	—	—	—	—	—	—	—	14 552	1 455,30
—	—	—	—	—	—	—	1	61	6,10
—	—	—	—	—	—	—	—	63	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	1 865	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	—	14 501	1 450,10
—	—	—	—	—	—	—	17 207	6 883	344,14
—	—	—	—	—	—	—	—	48	7,20
—	—	—	—	3 256	f 1 303	f 65,12	232 617	93 048	4 652,34
—	—	—	—	—	—	—	758	606	30,32
—	—	—	—	—	—	—	2 070	435	41,40
—	—	—	—	—	—	—	2 200	88	4,40
—	—	—	—	—	—	—	—	239	23,90
—	—	—	—	—	—	—	3 875 000	29 063	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	114 979	24 146	3 276,90
—	—	—	—	—	—	—	48 030	21 613	60 037,50
—	—	—	—	—	—	—	47	66	82,25
—	—	—	—	—	—	—	1 353	677	135,30
—	—	—	—	—	—	—	8 117	9 740	3 246,80
—	—	—	—	—	—	—	—	39	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	216	130	8,64
—	—	—	—	—	—	—	4 520	452	135,60
—	—	—	—	—	—	—	—	874	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	1 185	592	23,70
—	—	—	—	—	—	—	91	136	5,64
—	—	—	—	65 352	7 842	1 307,04	535 568	64 268	10 711,36
—	—	—	—	1 126	901	67,56	22 896	18 317	1 373,76
—	675	f 270	f 27,—	1 710	684	68,40	23 054	9 222	922,16
—	—	—	—	4 867	1 655	97,34	526 918	179 153	10 538,36
—	—	—	—	280	115	5,60	70 381	28 856	1 407,62
—	—	—	—	—	—	—	—	1 719	171,90
—	—	—	—	—	—	—	—	1 496	448,80
—	—	—	—	—	—	—	9	4	2,25
—	—	—	—	—	—	—	—	1 445	Vrij
—	—	—	—	—	—	—	26 795	6 029	1 339,75
—	—	—	—	—	—	—	1 085	2 387	162,75
—	—	—	—	—	—	—	—	159	15,90
—	—	—	—	—	—	—	1 800	36	54,—
—	—	—	—	—	—	—	1 080	432	43,20
—	—	—	—	—	—	—	—	6 939	693,90
—		f 270	f 27,—		f 35 622	f 5 738,46		f 1 643 148	f 319 728,04^{5}

Bijlage V.

STAAT van den uitvoer der

PRODUCTEN.		Nederland.		Groot-Britannië.		Vereenigde Staten van Noord-Amerika.		Frankrijk.		Demerary	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Bananen	Bos.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bacoven (versche) . .	Bos.	71 575	f 25 767	—	—	—	—	—	—	295	f 10
Id. (gedroogde) .	K.G.	45 014	11 254	—	—	196	f 49	—	—	—	—
Balata of bolletriemelk	K.G.	261 301	653 252	47 937	f 119 843	229 069	572 672	43 666	f 109 165	60 985	152 46
Hevea of rubber . . .	K.G.	1 704	4 260	—	—	130	348	—	—	—	—
Cacao	K.G.	186 320	106 202	3 539	2 017	1 654 108	942 842	49 482	28 205	—	—
Cocosnoten	Stuks.	310	16	—	—	—	—	—	—	—	—
Gomma	K.G.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goud (ruw)	Gram.	353 902^5	635 464	43	60	—	—	73 562^5	102 987	—	—
Hout (rond of vierkant)	M^3.	564	11 280	—	—	463	9 260	346	7 120	—	—
Id. (letter)	K.G.	18 259	3 652	6 267	1 253	6 357	1 271	69 586	13 917	—	—
Id. (brand)	Stère.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Id. (kwassie of bitter)	K.G.	11 331	397	—	—	—	—	—	—	—	—
Huiden	K.G.	14 976	5 990	7 038	2 815	—	—	27 135	10 854	2 300	92
Koorn	K.G.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Koffie	K.G.	80 194	60 145	—	—	292 614	219 461	—	—	—	—
Nekoewortel	K.G.	6 000	900	—	—	—	—	—	—	—	—
Rum of dram 50 % .	Liter.	9 127	1 278	311 927	43 670	—	—	—	—	643 233	90 05
Suiker (1e voortbrengsel	K.G.	177 300	33 687	716 000	136 040	7 098 359	1 348 688	—	—	4 071 480	773 58
Id. (navoortbrengsel	K.G.	338 600	54 176	31 500	5 040	30 600	4 896	—	—	156 170	24 98
Tonkaboonen	K.G.	2	3	—	—	62	93	143	213	—	—
Vischlijm	K.G.	139	209	—	—	—	—	1 266	1 899	4	
Verschillende ongenoemde artikelen . .	—	—	2 740	—	20	—	965	—	1 000	—	1 13
			f 1 610 672		f 310 758		f 3 100 545		f 275 360		f 1 043 24

Daarenboven werd uitgevoerd naar Nederland 15 625 K.G.
" Noord-Amerika 23 909 "
" Frankrijk 202 "
" verschillende plaatsen 10 611 "
50 337 K.G. balata en

" Nederland 51 213^5 K.G.
" Frankrijk 8 098 "
59 311^5 gram goud uit Fransch-Guyana alhier ingevoerd.

V.

kolonie Suriname over 1914.

Barbados.		Fransch Guyana.		Curaçao.		Trinidad.		Diverse plaatsen.		Te zamen.		Prijzen der producten volgens aangifte bij uitvoer.
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
61	f 37	—	—	—	—	—	—	—	—	61	f 37	f 0,60
—	—	—	—	—	—	1 078	f 338	213	f 77	73 161	26 338	0,36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45 210	11 303	0,25
—	—	—	—	—	—	—	—	32 696	81 740	675 654	1 689 135	2,50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 843	4 608	2,50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 893 449	1 079 266	0,57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	310	16	0,05
—	—	2 131	f 341	2 002	f 220	—	—	—	—	4 133	661	0,16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	527 508	738 511	1,40
255	5100	20	400	—	—	147	2 940	98	1 960	1 903	38 060	20,—
1 068	214	72	15	—	—	—	—	2 400	480	104 009	20 802	0,20
49	147	—	—	—	—	—	—	—	—	49	147	3,—
—	—	—	—	—	—	—	—	8 736	335	20 067	702	0,03⁵
—	—	—	—	—	—	—	—	2 486	995	53 935	21 674	0,40
—	—	7 950	795	—	—	—	—	—	—	7 950	795	0,10
—	—	712	534	—	—	—	—	—	—	373 520	280 140	0.75
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 000	900	0,15
—	—	—	—	235 437	32 061	—	—	—	—	1 199 724	167 962	0,14
—	—	—	—	—	—	—	—	120	23	12 063 259	2 292 019	0,19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	556 870	89 099	0,16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	309	1,50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 409	2 114	1,50
—	—	—	80	—	4	—	1 578	—	23	—	7 543	—
	f 5 498		f 2 165		f 33 285		4 906		f 85 603		f 6 472 041	

AANGEKOMEN SCHEPEN.

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST.	Stoomschepen				Zeilschepen				Te zamen.	
	met lading.		in ballast.		met lading.		in ballast.			
	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.
Nederland	26	40 342	—	—	—	—	—	—	26	40 342
Noord-Amerika	4	3 298	—	—	1	567	—	—	5	3 865
New-York over Curaçao	24	37 437	—	—	—	—	—	—	24	37 437
New-York over Trinidad	25	49 796	—	—	—	—	—	—	25	49 796
Martinique over Demerary	10	10 388	2	2 184	—	—	—	—	12	12 572
Cayenne	—	—	13	12 719	—	—	—	—	13	12 719
Demerara	64	27 235	6	4 054	16	1 337	—	—	86	32 626
Barbados	—	—	—	—	8	563	—	—	8	563
Calcutta	2	4 276	—	—	—	—	—	—	2	4 276
St. Martin	—	—	—	—	3	253	—	—	3	253
Venezuela	6	2 886	—	—	—	—	—	—	6	2 886
	161	175 658	21	18 957	28	2 720	—	—	210	197 335

VERTROKKEN SCHEREN.

LANDEN OF PLAATSEN VAN BESTEMMING.	Stoomschepen				Zeilschepen				Te zamen.	
	met lading.		in ballast.		met lading.		in ballast.			
	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.
Nederland	26	38 536	1	1 110	—	—	—	—	27	39 646
New-York over Curaçao	26	40 342	—	—	—	—	—	—	26	40 342
New-York over Trinidad	22	43 748	1	2 927	—	—	—	—	23	46 675
Martinique over Demerary	4	4 368	8	8 204	—	—	—	—	12	12 572
Cayenne	4	7 368	15	8 237	—	—	—	—	19	15 605
Demerary	49	12 596	14	6 603	16	1 926	2	185	81	20 680
Barbados	1	2 098	—	—	8	603	1	567	10	3 268
Trinidad	9	15 069	1	1 300	—	—	—	—	10	16 369
Guadeloupe	—	—	1	2 109	—	—	1	69	2	2 178
	141	164 125	41	30 490	24	1 899	4	821	210	197 335

Kolonie Suriname in 1914.

VAN DE AANGEKOMEN SCHEPEN BEHOOREN TEHUIS IN:

LANDEN.	Stoomschepen				Zeilschepen				Te zamen.	
	rechtstreeks van Nederland.		van vreemde havens.		rechtstreeks van Nederland.		van vreemde havens.			
	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.
Nederland	26	40 342	71	73 444	—	—	4	261	101	114 047
Engeland	—	—	49	38 883	—	—	23	1 892	72	40 775
Noord-Amerika	—	—	—	—	—	—	1	567	1	567
Frankrijk	—	—	24	25 144	—	—	—	—	24	25 144
Denemarken	—	—	7	12 479	—	—	—	—	7	12 479
Noorwegen	—	—	5	4 323	—	—	—	—	5	4 323
	26	40 342	156	154 273	—	—	28	2 720	210	197 335

VAN DE VERTROKKEN SCHEPEN BEHOORENDE TEHUIS IN:

LANDEN.	Stoomschepen				Zeilschepen				Te zamen.	
	rechtstreeks naar Nederland.		naar vreemde havens.		rechtstreeks naar Nederland.		naar vreemde havens.			
	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.
Nederland	24	36 895	73	76 891	—	—	4	261	101	114 047
Engeland	3	2 751	46	36 132	—	—	23	1 892	72	40 775
Noord-Amerika	—	—	—	—	—	—	1	567	1	567
Frankrijk	—	—	24	25 144	—	—	—	—	24	25 144
Denemarken	—	—	7	12 479	—	—	—	—	7	12 479
Noorwegen	—	—	5	4 323	—	—	—	—	5	4 323
	27	39 646	155	154 969	—	—	28	2 720	210	197 335

Bijlage X.

STAAT van Nederlandsche Schepen aangekomen van-

NAMEN DER SCHEPEN.	AANGEKOMEN. Stoomschepen. rechtstreeks van Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	van vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Herkomst.	Zeilschepen. rechtstreeks van Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	van vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Herkomst	Aanmerkingen.
Jan van Nassau	3										
Prins Frederik Hendrik	4										
Prins Willem V.	3										
Oranje Nassau	3										
Prins Willem I	3	40 342	—	—	Amsterdam.						
Prins Maurits	3										
Lodewijk van Nassau	2										
Prins der Nederlanden	3										
Nickerie	1										
Commewijne	1										
Prins Willem I	—	—	3								
Prins Maurits	—	—	3								
Lodewijk van Nassau	—	—	3								
Prins der Nederlanden	—	—	3								
Jan van Nassau	—	—	2	37 437	New-York over Curaçao.						
Prins Frederik Hendrik	—	—	3								
Prins Willem V.	—	—	3								
Oranje Nassau	—	—	3								
Commewijne	—	—	1								
Commewijne	—	—	8	12 520	New-York over Trinidad.						
Nickerie	—	—	8	12 448							
Albina	—	—	1	147	Cayenne.						
Curaçao	—	—	22	9 240	Demerary.						
Prinses Juliana	—	—	7	1 603	Idem.						
Oranje	—	—	1	49	Idem.						
Kentucky	—	—	—	—	—	—	—	2	184	St. Martin.	
Koningin Wilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	1	69	Idem.	
Matappi	—	—	—	—	—	—	—	1	8	Demerary.	
Te zamen	26	40 342	71	73 444		—	—	4	261		

X.

vertrokken naar Nederland en vreemde havens in 1914.

NAMEN DER SCHEPEN.	VERTROKKEN. Stoomschepen. rechtstreeks naar Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	naar vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Bestemming.	Zeilschepen. rechtstreeks naar Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	naar vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Bestemming.	Aanmerkingen.
Prins Willem I . . .	3										
Prins Maurits	3										
Lodewijk van Nassau .	2										
Prins der Nederlanden .	3										
Jan van Nassau . . .	2	36 895	—	—	Amsterdam over Haire.						
Prins Frederik Hendrik	3										
Prins Willem V . . .	3										
Oranje Nassau	3										
Nickerie	1										
Commewijne	1										
Jan van Nassau . . .	—	—	3								
Prins Frederik Hendrik	—	—	4								
Prins Willem V . . .	—	—	3								
Oranje Nassau	—	—	3								
Prins Willem I . . .	—	—	3	40 342	New-York over Curaçao.						
Prins Maurits	—	—	3								
Lodewijk van Nassau .	—	—	2								
Prins der Nederlanden .	—	—	3								
Nickerie	—	—	1								
Commewijne	—	—	1								
Lodewijk van Nassau .	—	—	1	2 098	Barbados.						
Commewijne	—	—	7	10 955	New-York over Trinidad.						
Nickerie	—	—	7	10 892							
Commewijne	—	—	1	1 565	Trinidad.						
Albina	—	—	1	147	Cayenne.						
Curaçao	—	—	22	9 240	Demerary.						
Prinses Juliana . . .	—	—	7	1 603	Idem.						
Oranje	—	—	1	49	Idem.						
Kentucky	—	—	—	—	—	—	—	2	184	Barbados.	
Koningin Wilhelmina .	—	—	—	—	—	—	—	1	69	Guadeloupe.	
Matappi	—	—	—	—	—	—	—	1	8	Demerary.	
Te zamen . .	24	36 895	73	76 891		—	—	4	261		

Bijlage IJ.

STAAT aantoonende den Invoer en den Uitvoer der Kolonie Suriname ten honderd, uit en naar Nederland gedurende 1914 en de 5 voorafgaande jaren.

JAAR.	INVOER.	UITVOER.	AANMERKINGEN.
1909	59,19	39,61	Bij de berekening van den invoer ten honderd moet rekening gehouden worden met de omstandigheid, dat vele goederen uit Nederland ingevoerd, afkomstig zijn van andere landen.
1910	59,85	46,06	
1911	56,10	45,88	
1912	57,83	36,43	
1913	55,98	39,64	
1914	55,09	24,88	

Bijlage Z¹ en Z².

OVERZICHT van het aantal der verzonden brieven enz., gedurende 1914.

LANDEN.	Gewone brieven. Gefrankeerde.	Gewone brieven. Ongefrankeerde.	Briefkaarten. Enkele.	Briefkaarten. Dubbele.	Gedrukte stukken.	Papiers d'affaires.	Stalen van koopwaren.	Dienststukken. Brieven.	Dienststukken. Andere voorwerpen.	Te zamen.	Aangeteekende zendingen. Brieven.	Aangeteekende zendingen. Andere voorwerpen.	Postpakketten.	Berichten van ontvangst.
	VERZENDING.													
Europa.														
Duitschland	[1]) 8 890	20	2 300	40	20 900	110	1 600	146	—	34 046	980	140	25	38
België	400	25	400	4	2 000	18	100	76	—	3 023	150	30	8	15
Frankrijk	7 300	40	1 050	10	24 300	125	200	52	—	33 077	675	80	49	10
Groot-Britannië en Ierland	9 000	180	900	6	37 500	110	792	250	—	48 738	795	50	83	7
Italië	300	1	80	2	500	20	19	79	—	1 001	75	16	—	3
Nederland	67 410	250	4 600	82	80 200	800	2 100	720	—	156 162	6 680	2 000	883	60
Overige landen en koloniën	4 140	62	275	28	740	244	114	248	—	5 851	196	102	4	18
Afrika.														
Landen en koloniën	406	72	83	1	224	30	72	—	—	888	32	2	—	—
Amerika.														
Vereenigde St. v. Noord-Amerika	65 945	710	650	27	61 400	384	906	80	—	130 102	2 110	160	94	80
Britsche koloniën	21 200	975	220	20	1 080	212	80	192	—	23 979	350	112	53	12
Fransche koloniën	1 880	40	75	4	560	90	16	45	—	2 710	205	76	7	2
Nederlandsche koloniën	3 652	38	198	14	448	47	46	76	—	4 519	298	244	39	3
Overige landen en koloniën	1 840	312	110	7	677	78	62	43	—	3 129	82	20	—	1
Azië.														
Nederlandsche koloniën	915	10	60	18	125	18	40	95	—	1 281	102	23	37	4
Overige landen en koloniën	1 036	20	70	20	180	5	12	20	—	1 363	65	14	2	—
Australië.														
Protectoraten, koloniën, enz.	160	8	15	7	80	1	—	—	—	271	14	1	—	—
	194 474	2 803	11 086	290	230 914	2 292	6 159	2 123	—	450 140	12 809	3 070	1 284	253

Z²

OVERZICHT van het aantal der ontvangen brieven enz., gedurende 1914.

LANDEN.	Gewone brieven. Gefrankeerde.	Gewone brieven. Ongefrankeerde.	Briefkaarten. Enkele.	Briefkaarten. Dubbele.	Gedrukte stukken.	Papiers d'affaires.	Stalen van koopwaren.	Dienststukken. Brieven.	Dienststukken. Andere voorwerpen.	Te zamen.	Aangeteekende zendingen. Brieven.	Aangeteekende zendingen. Andere voorwerpen.	Postpakketten.	Berichten van ontvangst.
	ONTVANGST IN 1914.													
Europa.			[2])											
Duitschland	16 000	250	4 500	30	55 980	128	1 623	350	—	78 861	350	396	457	6
België	2 900	150	800	6	9 120	90	1 180	42	—	14 288	170	24	6	2
Frankrijk	13 004	200	1 140	39	47 710	362	1 475	161	—	64 091	750	175	355	8
Groot-Britannië en Ierland	23 685	790	1 484	47	69 198	650	2 020	150	—	98 024	1 000	128	365	6
Italië	472	65	345	4	400	14	80	50	—	1 430	45	15	4	1
Nederland [3])	112 198	1 140	5 240	90	65 389	1 450	4 200	435	—	190 142	3 210	689	3 361	9
Portugal (Madeira en koloniën)	540	68	45	2	170	17	29	14	—	885	75	18	8	1
Overige landen en koloniën	5 302	620	1 835	7	5 515	810	915	182	—	15 186	760	206	21	3
Afrika.														
Landen, koloniën, enz.	6 098	192	250	8	690	98	94	22	—	7 452	120	19	—	2
Amerika.														
Vereenigde St. v. Noord-Amerika	99 250	1 450	840	25	89 980	870	2 950	219	—	195 584	1 228	280	533	4
Brazilië	780	200	20	—	280	—	32	32	—	1 344	82	15	—	—
Britsche koloniën	50 490	1 301	890	8	37 840	40	160	48	—	90 777	697	60	198	9
Fransche koloniën	17 196	240	425	—	8 519	29	50	30	—	26 489	194	18	10	4
Nederlandsche koloniën	2 610	131	700	7	1 610	79	48	60	—	5 245	80	14	25	2
Overige landen en kolonien	3 770	185	181	18	16 260	101	177	26	—	20 718	160	70	7	3
Azië.														
Britsch-Indië (Aden en Mascate)	810	450	48	4	170	—	60	14	—	1 556	120	24	18	4
Nederlandsche koloniën	2 140	180	110	14	1 520	42	130	170	—	4 270	110	30	50	3
Overige landen en koloniën	1 730	90	190	15	6 730	60	140	17	—	8 969	90	3	6	—
Australië.														
Koloniën, protectoraten, enz.	251	40	30	—	70	25	—	—	—	416	56	19	—	—
	359 190	7 742	19 073	324	417 151	4 865	15 363	2 019	—	825 727	9 297	2 205	5 424	67

[1]) In de bijlage Z¹ van de gedrukte stukken (Verslag 1913) is bij vergissing gedrukt 118 900 in stede van 8900.
[2]) In bijlage Z² van de gedrukte stukken (Verslag 1913) is bij vergissing vermeld 43 260 moet zijn 4 360.
[3]) In bijlage Z² alsboven gedrukt 119 190 in stede van 110 190.

Bijlage Z3.

STAAT van het aantal verzonden en ontvangen postpakketten gedurende het jaar 1914.

VERZONDEN PAKKETTEN						ONTVANGEN PAKKETTEN					
in het jaar 1914.	naar Nederland en de Nederlandsche koloniën.			naar andere landen:	In 't geheel.	in het jaar 1914.	uit Nederland en de Nederlandsche koloniën.			uit andere landen:	In 't geheel.
	tot 1 K.G.	van meer dan 1—3 K.G.	van meer dan 3—5 K.G.	van 1—5 K.G.			tot 1 K.G.	van meer dan 1—3 K.G.	van meer dan 3—5 K.G.	van 1—5 K.G.	
Te zamen .	214	342	403	325	1284	Te zamen .	430	983	3023	1988	5424

STAAT van het aantal en gewicht der in 1914 uit Suriname verzonden postpakketten, inhoudende goud en de waarde daarvan.

Aantal pakketten.	Gewicht van het goud in grammen.	Waarde van het goud.	AANMERKINGEN.
237	582 839^5	f 798 440,11^5 1)	

1) Ten gevolge van den heerschenden oorlog zijn vanaf 1 Augustus 1914 t/m 31 December 1914 geen pakketten, bevattende goud verzonden.

Bijlage AA.

UITVOERFIRMA'S IN SURINAME.

Te Paramaribo in 1914.	Voortbrengselen.
C. L. de Veer	Cacao.
Cultuurmaatschappij „Wederzorg"	Cacao en koffie.
Cultuurmaatschappij „Rust en Werk"	Suiker.
E. Dränger & Co.	Cacao, balata, letterhout en hout.
Balata Compagnie „Suriname"	Balata.
Plantage Alliance	Suiker.
S. M. Swijt	Koffiie, cacao en balata.
ter Laag & Co.	Cacao, koffie, hout, balata, letterhout, vischlijm en bacoven.
B. Heyde	Kwassiehout, vischlijm, vogelveeren en balata.
C. Kersten & Co.	Cacao.
Surinaamsche Bank	Goud.
M. O. Salomons & Co.	Balata.
John F. Waller	Goud.
Adolf F. C. Curiel	Goud en balata.
Balata Compagnie „Guyana"	Balata.
H. L. Hirschfeld	Goud.
L. Oppenheimer Guyana Goud Placer	Goud.
Nederlandsche Handelmaatschappij	Suiker en rum.
H. G. Bauer	Vischlijm.
Curaçaousche Handelmaatschappij (voorheen Sträter Esser & Co.)	Koorn.
Surinaamsche Boschexploitatiemaatschappij	Balata en hout.
W. Puth	Hout en vogelveeren.

BIJLAGEN

BEHOORENDE BIJ HET KOLONIAAL VERSLAG VAN SURINAME VAN 1915.

A.

BEVOLKING.

Op 1 Januari 1915 telde de bevolking van de kolonie Curaçao 56 725 personen, te weten:

Curaçao	33 361
Aruba	9 599
Bonaire	6 570
St. Martin [1])	3 309 [2])
St. Eustatius	1 437
Saba	2 449
Totaal	56 725

of wel 573 meer dan op 1 Januari 1914.

De hoofdplaats van het eiland Curaçao telde op 1 Januari 1915 volgens opgaven van de wijkmeesters 14 084 inwoners en de hoofdplaatsen der overige hierboven genoemde eilanden volgens opgaven van de gezaghebbers onderscheidenlijk 1860, 684, 1136, 1346 en 759 personen.

Bijlage *A* van dit verslag geeft een overzicht van de bevolking, de geboorten, de sterfgevallen, de levenloos aangegevenen en de huwelijken op de verschillende einlanden der kolonie over de jaren 1909—1914, terwijl de bijlagen *B* en *C* de verdeeling van de bevolking naar de geboorteplaatsen en de kerkgenootschappen en naar de beroepen, bedrijven en ambachten bevatten.

Het getal der gehuwden, weduwnaars en weduwen bedroeg op 1 Januari 1915 op de bovenstaande eilanden der kolonie onderscheidenlijk 6062, 2913, 1789, 640, 345 en 700.

Geboren werden:	in echt:	buiten echt:
op Curaçao	477	502
,, Aruba	305	76
,, Bonaire	78	62
,, St. Martin	48	68
,, St. Eustatius	16	37
,, Saba	37	17
	961	762

terwijl bij opvolgend huwelijk op de vier eerstgenoemde eilanden onderscheidenlijk 105, 25, 31 en 19 kinderen werden gewettigd.

In 1914 heeft er geen inschrijving plaats gehad van eenige verklaring, zijdens vreemdelingen, van hun voornemen tot vestiging in de kolonie, zooals bedoeld in art. 1, n°. 3, van de verordening van 1906 (P. B. n°. 10), regelende vestiging binnen de kolonie in den zin van het Regeeringsreglement.

[1]) Tenzij anders vermeld, wordt in het verslag met St. Martin het Nederlandsch gedeelte van dat eiland bedoeld.

[2]) Verscheidene inwoners van St. Martin hebben zich in het verslagjaar op Sto. Domingo en te New-York gevestigd, hetgeen eene vermindering van de bevolking met 41 personen heeft veroorzaakt, niettegenstaande het aantal der geboorten dat der overledenen met 69 heeft overtroffen.

B.

MEDEDEELINGEN VAN ALGEMEENEN AARD.

§ 1. *Rust en orde* werden niet verstoord.

In verband met den oorlogstoestand in Europa werden, behalve de bekendmakingen nopens de handhaving der onzijdigheidsvoorschriften, o.m. de volgende bijzondere maatregelen getroffen en ter kennis van het algemeen gebracht:

1°. uitdooving van de boei- en havenlichten van Willemstad op Curaçao;

2°. verbod van verzending door middel van den kustpost voor draadlooze telegrafie op Curaçao van telegrammen in overeengekomen en in cijferschrift;

3°. vergrooting van het bankbiljettenkapitaal der Curaçaosche Bank en tijdelijke opschorting van de inwisseling dier biljetten;

4°. verbod van den uitvoer van steenkolen en levensmiddelen;

5°. voorschriften ter voorkoming van vasthouding en prijsopdrijving van waren;

6°. verbod om zonder vergunning van den Gouverneur tusschen zonsondergang en zonsopgang stoomschepen de haven van Curaçao binnen te loodsen.

§ 2. *Economische toestand.* Ook de kolonie heeft den nadeeligen invloed van den Europeeschen oorlog ondervonden.

De scheepvaartbeweging — en dit geldt in het bijzonder het hoofdeiland — verminderde aanmerkelijk, zooals blijkt uit de opbrengst der loodsgelden, die, tegen f 3422 [1]) in de maand Juli, slechts f 2065 in November opleverde. In den loop van December was echter weer eenige verbetering merkbaar.

Ook de uit- en doorvoerhandel ondervond belangrijke stremming tengevolge van den ongewonen toestand, en het was vooral het haven van Willemstad, die den ongunstigen invloed hiervan onderging. Daarbij werd de handel gedurende korten tijd na het intreden van den oorlogstoestand bemoeilijkt door het oploopen van den koers der wissels op Europa en op Noord-Amerika. Dank zij de hier te lande ten behoeve

[1]) Als regel zijn de geldswaardige bedragen in dit verslag tot guldens afgerond.

van de kolonie genomen maatregelen (het openen van een krediet te New-York) en voorts ook uit hoofde van de door de Curaçaosche Bank getroffen voorzieningen, is echter de toestand in dit opzicht spoedig weder verbeterd.

Door de bijna volkomen staking van de ontginning der phosphaatmijnen van Santa Barbara — mede ten gevolge van den oorlog — verloren vele arbeiders gedurende vrij geruimen tijd hunne kostwinning; — de bedoelde ontginning kon eerst in het begin van 1915 worden hervat.

Door de afsluiting van de markt voor dividivi na het uitbreken van den oorlog liet het zich aanzien, dat het winnen van dit voortbrengsel van den bodem der Benedenwindsche eilanden voorloopig zou moeten worden opgegeven. De uitvoer herstelde zich echter, en daarmede ook de prijzen, welke voor die looistof werden aangeboden. Thans vindt deze looistof, welke vroeger naar Hamburg werd verscheept, ook hier te lande gretig aftrek.

Uit den aard der zaak was het jaar 1914 ook voor de strooboedennijverheid niet gunstig. Zoowel wat het aantal als, en vooral, wat de waarde van de uitgevoerde hoeden betreft, zijn de uitvoercijfers teruggeloopen, zoo als uit de mededeelingen omtrent dezen bedrijfstak onder § 3 van hoofdstuk *N* blijkt.

Als gewoonlijk zijn vele arbeiders van de eilanden Aruba en Bonaire in den vreemde werk gaan zoeken. Tengevolge van de gebeurtenissen in Europa, welke ook daar van ongunstigen invloed waren op den algemeenen toestand, moest een groot aantal onverrichterzake terugkeeren. Door de staking van de ontginning der phosphaatmijnen verloren voorts vele arbeiders hun middel van bestaan. De Aruba-Goud-Maatschappij kon echter haar bedrijf voortzetten, hetgeen aan een aantal werklieden ten goede kwam. Voorts verbeterden de vooruitzichten van den aloëbouw door stijging van de marktwaarde van het aloëhars.

Ook de Bovenwindsche eilanden leden tot zekere hoogte onder den druk der tijden, ofschoon zij niet rechtstreeks in het groote, internationaal verkeer betrokken zijn. St. Martin voerde echter aan katoen en zout beduidend meer uit dan in 1913 en zag de waarde van zijn algemeenen uitvoer tengevolge daarvan met bijna f 20 000 toenemen. Deze bleef echter toch nog f 8 000 ten achteren bij die van 1912. Door de uitbreiding van de suikerplantages in Santo Domingo kon een grooter aantal arbeiders aldaar tegen verhoogde betaling werk vinden. Van St. Martin zijn dan ook 81 personen meer dan in 1913 naar Santo Domingo vertrokken.

Sint Eustatius had eenigen tegenslag met de katoen en voerde dientengevolge voor ruim f 20 000 minder uit dan in 1913.

De economische toestand onderging er den invloed van de ongunstige weersgesteldheid. Het voorjaar kenmerkte zich door hooge winden en bijzondere droogte, terwijl het regenseizoen zich eerst in de laatste week van November inzette. Ook ondervond het eiland, in zoover den terugslag van den wereldoorlog, dat de prijzen van verschillende levensmiddelen stegen en dat het verkeer met St. Kitts belemmerd werd, daar men aldaar den rijksdaalder voor betaling weigerde.

De naamlooze vennootschap Cultuur Maatschappij der Nederlandsche Antillen, gevestigd te Amsterdam, en opgericht in 1914, begon in het midden van het jaar met hare werkzaamheden ter plaatse. Hare arbeiders voerde zij voornamelijk van Curaçao en Aruba in, aangezien de Statiaan zich in hoofdzaak aan zijn eigen kleinen landbouw hield.

Ofschoon zoowel de aardappel- als de uitenoogst minder opbracht dan in 1913 en de verkoop van kantwerk naar de Vereenigde Staten van Amerika ook veel geringer was dan in het vorige jaar, kwam in den algemeenen toestand der bevolking van Saba geen merkbare verandering, omdat hare voornaamste bron van inkomsten — geldzendingen, afkomstig van een groot aantal aldaar tehuis behoorende personen, die in den vreemde een bestaan hebben gevonden, — geregeld bleef vloeien.

De, als gevolg van den oorlog, vooral op de Benedenwindsche eilanden, reeds ongunstige toestand, werd in de buitendistricten van Curaçao en op Aruba en Bonaire in niet geringe mate verergerd door de langdurige droogte, die na een jaar van misgewas, gedurende 1914 tot in het begin van 1915 op die eilanden heeft geheerscht.

Een groot deel der bevolking heeft daardoor met groote armoede te kampen gehad. Van bestuurswege werd daaraan zooveel mogelijk door werkverschaffing tegemoet gekomen, terwijl degenen, die niet tot werken in staat waren, uit de koloniale kas en uit de tot dat doel door het ondersteuningsfonds Nederlandsche Antillen beschikbaar gestelde gelden ondersteuning ontvingen. Gedurende een groot deel van het jaar werden op de meeste lagere scholen van Bestuurswege beschuiten aan de schoolkinderen verstrekt.

Ten bate van de velen, die als gevolg van de ongunstige omstandigheden nood en gebrek leden, bevorderde de Gouverneur de totstandkoming in de kolonie van eene commissie tot het bijeenbrengen van fondsen tot steunverstrekking.

Hier te lande bevorderde de ondergeteekende de vorming van eene commissie met het doel om gelden in te zamelen ten bate van het reeds genoemde ondersteuningsfonds. Onder de hooge bescherming van H. M. de Koningin tot stand gekomen, mocht het der commissie, waarvan het eere-voorzitterschap door den ondergeteekende werd aanvaard, onder leiding van haren voorzitter, den oud-Gouverneur van Curaçao, jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk, gelukken door inzamelingen hier te lande en in Nederlandsch-Indië een aanzienlijk bedrag bijeen te brengen.

In verband met den onzekeren toestand met betrekking tot den aanvoer van levensmiddelen werden eerst bij de verordening van 12 Augustus 1914 (P. B. n°. 29) en voorts bij het Koninklijk besluit van 26 Augustus d.a.v. n°. 122 (P. B. n°. 48) maatregelen voorgeschreven ter voorkoming van de vasthouding en opdrijving van waren. Die maatregelen behoefden echter niet te worden toegepast. Bij de verordening van 10 September 1914 (P. B. n°. 41) kwamen voorts voorzorgsmaatregelen tot stand tegen den uitvoer van steenkolen en levensmiddelen.

In voldoening aan zijne toezegging bij de memorie van antwoord op het voorloopig verslag van de Tweede Kamer betreffende de begrooting voor 1915 heeft de ondergeteekende den Gouverneur uitgenoodigd een overzicht samen te stellen, aangevend in hoeverre aan verschillende wenken op landbouwkundig en economisch gebied gegeven, gevolg is verleend, wat in verband daarmede is geschied, en welke uitkomsten sedert 1903 werden bereikt, een en ander in verband met de in eene nota, overgelegd bij het voorloopig verslag der Tweede Kamer betreffende de Curaçaosche begrooting voor 1903, aangegeven maatregelen, die verbeteringen zouden kunnen aanbrengen in de economische toestanden. Het bedoeld inmiddels ontvangen overzicht wordt als bijlage *D* bij dit verslag overgelegd.

§ 3. *Gezondheidstoestand. Curaçao.* De gezondheidstoestand der bevolking was, in aanmerking genomen de bijna het geheele jaar door geheerscht hebbende droogte, betrekkelijk gunstig te noemen. In de laatste maanden van het jaar deden zich in de buitendistricten vele gevallen van scheurbuik voor. Aandoeningen van de spijsverteringsorganen, waaronder ook gevallen van dysenterie, kwamen te Willemstad veelvuldig voor. Bovendien hebben zich ook verscheidene gevallen van besmettelijke ziekten voorgedaan, namelijk 23 gevallen van typheuse koorts, waarvan 2 met doodelijken afloop; 2 gevallen van roodvonk met gunstig verloop; en een geval van gele koorts, waaraan de lijderes bezweek.

Evenals in vorige jaren had de typheuse koorts een goedaardig karakter.

Noch van de gevallen van roodvonk, noch van dat van gele koorts was het gelukt de bron van besmetting aan te wijzen.

Vier malen werd quarantaine voor 10 dagen wegens pest bepaald- namelijk tegen Havana, Columbia, New-Orleans en Santiago-de-Cuba. Op ultimo December bestond alleen nog de quarantaine tegen New-Orleans.

Het sterftecijfer was 685, verdeeld over de maanden als volgt:

Januari	52
Februari	58
Maart	36
April	27
Mei	38
Juni	45

Juli	61
Augustus	46
September	67
October	77
November	86
December	98
Totaal	685

terwijl er bovendien 55 levenloos aangegevenen waren.

Het aantal sterfgevallen en levenloos aangegevenen, verdeeld naar de leeftijden en over de verschillende districten, was als volgt:

Districten.	Levenloos aangegeven.	Beneden 1 jaar.	1—4 jaar.	5—19 jaar.	20—64 jaar.	65 jaar en meer.	Onbekend.	Totaal
1°. (stads) district.	35	47	21	15	203	88	32	441
2°. district.	9	26	3	6	31	13	—	88
3°. „	1	43	3	4	36	23	—	110
4°. „	3	10	—	2	16	9	—	40
5°. „	7	12	2	3	15	22	—	61
Totaal . . .	55	138	29	30	301	155	32	740

Het aantal geboorten bedroeg 979.

De bevolking bedroeg op 1 Januari 1915 33 361 zielen; per 1000 inwoners bedroegen de geboorten dus 29,3 en de sterfgevallen 20,5.

Gedurende het verslagjaar kwamen onder zuigelingen veel meer gevallen voor van gastro-enteritis dan in vorige jaren. In het verslagjaar waren er 138 en in het voorafgaand jaar 99 [1]) stergevallen aan die ziekte.

Onder de gekleurde bevolking maakte de longtuberculose (tuberculose van andere organen is op Curaçao uiterst zeldzaam) menig slachtoffer; onder de blanke bevolking komt die aandoening slechts zelden voor.

Van andere ziekten, die zich hebben voorgedaan, kunnen worden genoemd influenza, ziekten van het hart- en vaatstelsel, nierziekten, venerische ziekten, malaria en mijnwormziekte. De twee laatstgenoemde ziekten zijn uit de naburige republieken overgebracht.

In 1913 werd een leergang tot opleiding van vroedvrouwen opgericht. In 1914 werd aan 4 der leerlingen een getuigschrift als vroedvrouw uitgereikt. Gelegenheid tot het geven van practisch onderwijs bestaat er niet.

De verlossingen verliepen bijna altijd normaal, zoodat kunsthulp uiterst zelden daarbij noodig was.

Niettegenstaande de meeste verlossingen door vroedvrouwen werden geleid, kwamen er betrekkelijk zelden gevallen van puerperale besmettingen voor; daarentegen waren gevallen van eclampsie bij barenden niet zoo zeldzaam.

Aruba. De gezondheidstoestand was, vooral in de tweede helft van het jaar, verre van gunstig.

Vele gevallen van ingewandsziekten en scheurbuik deden zich voor. Ook kwamen er verscheidene gevallen van longontsteking voor, meestal met doodelijken afloop, hetgeen vermoedelijk in groote mate aan het geringe weerstandsvermogen der zieken moet worden toegeschreven.

Vele van de uit Venezuela teruggekeerde arbeiders hebben sterk geleden tengevolge van malariabesmetting; eenigen hunner zijn er aan bezweken.

Bonaire. Tengevolge van gebrek aan goed drinkwater en aan voldoende voeding was de gezondheidstoestand, welke gedurende het eerste halfjaar gunstig was, in de laatste maanden van het jaar zeer ongunstig.

Scheurbuik en ingewandsaandoeningen heerschten in hooge mate en veroorzaakten in enkele gevallen den dood.

St. Martin, St. Eustatius en Saba. De gezondheidstoestand der bevolking was gunstig, op St. Eustatius echter in mindere mate.

§ 4. *Regenval.* Een overzicht van den regenval op de verschillende eilanden der kolonie is opgenomen in bijlage *E*. Bijlage *F* vermelde de maandelijksche gemiddelden van de weerkundige waarnemingen in het fort Amsterdam op Curaçao.

§ 5. *Waterverschaffing.* Met betrekking tot den waterstand in de landsputten op Curaçao wordt verwezen naar bijlage *G*. Omtrent den aanleg van putten en dammen, worden in hoofdstuk J, Landsgebouwen en Openbare Werken, eenige mededeelingen gedaan.

Op Aruba werd een der groote waterkuilen, bekend als „tankie Kas Ariba", schoon gemaakt en uitgediept. De met landssteun op huurgronden aangelegde dammen verkeerden in goeden staat.

Ook de met landssteun op Bonaire gebouwde dammen verkeerden in goeden toestand.

Met uitzondering van de putten bij Wanapa in het 2de district en die bekend als „Pos di Fontein" en „Doos Poos" in het 4de district, die het gansche jaar door overvloedig goed drinkwater opleverden, was het water in al de andere putten tengevolge van de droogte op zeer laag peil en niet geschikt om als drinkwater te worden gebezigd.

Verscheidene landsputten werden schoongemaakt; om een daarvan werd een ringmuur gebouwd en van een ander werd het dek hersteld.

Op St. Martin is een nieuwe put te Prinsenkwartier gegraven. De put te Koolbaai, waarvan sprake is in het vorige verslag, is in 1914 niet kunnen worden afgemaakt.

Taylor's put op St. Eustatius leverde, wegens gebreken aan de pompinrichting, in 1914 slechts 1072 H.L. water tegen 3350 H.L. in 1913.

Ook in 1914 had de watervoorziening op Saba plaats door middel van regenbakken, waarvan het aantal met één vermeerderde.

Van de bronnen aan het strand behoefde de bevolking geen gebruik te maken.

§ 6. *Koloniaal en schoolmuseum.* Dit museum, dat gevestigd is in een der vertrekken van de Hendrik-school op Curaçao, mocht zich ook in 1914 verheugen in de belangstelling van vreemdelingen en inwoners. Het museum werd verrijkt met tal van voorwerpen, afkomstig van de Curaçaosche nijverheid, en de boekerij met vele daaraan geschonken boeken uit de schoolwereld.

Van het tentoongestelde werd meermalen gebruik gemaakt bij het onderwijs.

§ 7. *Groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verband.* Op ultimo December telde de groep op Curaçao 30 beschermende en 135 gewone leden, op Aruba 27, op Bonaire 5, op St. Martin 5, op St. Eustatius 3 en op Saba 3 gewone leden. In het geheel dus 208 leden tegen 225 op ultimo December 1913. Deze achteruitgang is voornamelijk te wijten aan de opheffing van de afdeeling Bonaire en ook aan vertrek van eenige leden uit de kolonie.

Ook in 1914 ondervond de groep van het koloniaal bestuur medewerking in haar streven om door geldelijken steun jongelieden aan te moedigen zich in het moederland verder te bekwamen. Zij keerde vier beurzen uit, tot een gezamenlijk bedrag van f 600.

§ 8. *Curaçaosche Padvindersorganisatie.* Op den 31sten December telde deze vereeniging 171 gewone leden, die eene bijdrage betalen, een hoofdleider met vier onder zijne leiding werkende troepleiders, 51 padvinders 2de klasse en 60 leerling-padvinders.

[1]) In bijlage E van het Koloniaal Verslag van 1914 werd dit getal verkeerdelijk als 91 opgegeven.

Er werden in het verslagjaar 13 vakonderscheidingsteekenen uitgereikt, t.w. 8 voor hoornblazer en 5 voor photograaf. Ook werd een muziekkorps opgericht ter sterkte van 19 padvinders, aan het hoofd waarvan een der troepleiders staat.

§ 9. De haven van Curaçao werd bezocht door het Amerikaansche jacht *Aphrodite* van 9 tot 10 Februari, door het Engelsche jacht *Catania* op 12 Maart, door het Amerikaansche jacht *Oneida* op 25 Maart 1914 en op 1 Februari 1915, door den Duitschen kruiser *Karlsruhe* op 12 Augustus, door het Peruaansche oorlogsschip *Teniente Rodriguez* van 12 tot 13 Augustus 1914, door het Amerikaansche jacht *Virginia* van 26 tot 27 Januari, en door het Amerikaansche jacht *Warrior* op 8 Maart 1915.

C.

ALGEMEEN EN GEWESTELIJK BESTUUR.

De Gouverneur bezocht meermalen de buitendistricten van Curaçao en deed een inspectiereis van 21 tot 24 December naar Aruba en van 18 tot 21 Januari 1915 naar Bonaire.

Raad van bestuur.

Na terugkeer in de kolonie van den heer mr. J. B. GORSIRA, ondervoorzitter van den Raad van Bestuur, die met verlof in Nederland was, werden met ingang van 1 Januari de heeren L. V. LEYBA, lid van dien raad, en mr. PH. F. DE HASETH EVERTSZ, onder dankbetuiging voor de bewezen diensten, eervol ontheven van de ambten onderscheidenlijk van waarnemend ondervoorzitter en tijdelijk lid van gemelden raad.

Koloniale Raad.

De heeren MORDY S. L. MADURO en A. G. STATIUS MULLER werden met ingang van den tweeden Dinsdag der maand Mei onderscheidenlijk benoemd tot voorzitter en ondervoorzitter van den Kolonialen Raad, terwijl tot leden werden aangewezen de aftredende leden J. C. B. FORBES, E. M. PENSO en EDWIN SENIOR, en, in plaats van het aftredend lid mr. B. DE GAAY FORTMAN, de heer H. STATIUS MULLER.

Raden van Politie. [1])

Op Aruba en Bonaire namen de heeren J. C. CROES en R. F. MUSKUS ontslag als landraden en werden als zoodanig verkozen de heeren L. CH. KWARTSZ en P. L. DE HASETH.

Op St. Martin werd in de plaats van den aftredenden landraad W. NETHERWOOD verkozen de heer J. J. WATHEY, terwijl op St. Eustatius en Saba de aftredende landraden W. J. F. MUSSENDEN en H. H. SIMMONS werden herkozen.

De heer G. J. VAN GROL, gezaghebber van St. Eustatius, die met verlof in Nederland was, keerde in de kolonie terug en aanvaardde op 7 December wederom het bestuur over gemeld eiland.

Op het eiland Curaçao hielden de districtmeesters de voorgeschreven zittingen geregeld op de daarvoor bepaalde dagen en bezochten de bevolkte gedeelten hunner districten.

1) Een ex. van de notulen der in 1914 gehouden vergaderingen van de Raden van Politie op de verschillende eilanden zijn ter griffie der Tweede Kamer nedergelegd, ter inzage van de leden.

D.

GEWAPENDE MACHT.

Schutterij. De sterkte der stedelijke schutterij was op 1 Januari 1915: 1 majoor-commandant, 4 kapiteins, 4 eerste-luitenants, waarvan 1 kwartiermeester, 6 tweede-luitenants, waarvan 1 adjudant van den Gouverneur, 1 officier van gezondheid 1ste klasse, en 390 onderofficieren en manschappen.

In de plaats van den heer L. VAN DER VEEN ZEPPENFELDT, die ontslag nam, werd de heer J. SUTHERLAND benoemd tot auditeur bij den schuttersraad.

De sterkte der landelijke schutterij was op 1 Januari 1915: 1 kapitein, 2 tweede-luitenants en 120 onderofficieren en manschappen.

Weerbaarheidskorps. Het Curaçaosche Weerbaarheidskorps was op 1 Januari 1915 samengesteld als volgt: 1 eerste-luitenant-commandant, 1 eerste-luitenant-kwartiermeester, 1 tweede-luitenant, 1 officier van gezondheid 2de klasse en 94 leden.

Volgens het in 1914 gewijzigd reglement van het korps zijn er geen ondersteunende leden meer.

Gewapende politie. De sterkte bestond op 1 Januari 1915 uit 2 brigadiers (waarvan één waarnemend commandant), 8 maréchaussees 1ste klasse, 3 maréchaussees 2de klasse en 14 veldwachters, allen van de voormalige brigade maréchaussees; verder uit 3 sergeanten, 8 korporaals en 61 infanteristen en fuseliers van het garnizoen.

Aan den commandant werd in den loop van het jaar 1914, wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Nederland verleend.

Met het oog op eene mogelijke uitbreiding van het havenbedrijf heeft de ondergeteekende, op verzoek van den Gouverneur, den met verlof in Nederland zijnden commandant opgedragen om zich onder leiding van den hoofdcommissaris van politie te Rotterdam of van een door dezen aan te wijzen ambtenaar op de hoogte te stellen van de werkzaamheden der havenpolitie van die gemeente.

Daar geen der aanwezige officieren van het garnizoen genegen was als detachements-commandant van de bij de politie dienstdoende militairen op te treden, bleef een gewezen sergeant-majoor van het garnizoen, thans gouvernementsambtenaar, met de aan die betrekking verbonden werkzaamheden belast.

Het gedrag van de burgerlijke politie was goed; slechts aan 3 personen moest, wegens geringe overtredingen eene berisping worden gegeven.

Het gedrag van de militairen, hetwelk in het vorig jaar te wenschen overliet, was merkbaar verbeterd. Dronkenschap kwam niet zoo veelvuldig voor, terwijl het gedrag van het kader en enkele manschappen uitstekend genoemd mag worden. Een mindere werd, wegens een overtreding tegen de krijgstucht, door den commandant der troepen disciplinair gestraft, terwijl de overige straffen, bestaande in inhouding van politietoelage en berisping, door den procureur-generaal en op de eilanden door het hoofd der politie werden opgelegd.

Voor het burgerpersoneel, uitmakende 28 pct. der sterkte, was 3 pct. en van het militaire — 72 pct. der sterkte — was 40 pct. gedurende korteren of langeren tijd wegens ziekte niet voor den dienst beschikbaar.

Verdere mededeelingen omtrent de politie zijn opgenomen in § 4 van hoofdstuk *E*.

Landmacht. In het P. B. n°. 8 is opgenomen het Koninklijk besluit van 5 December 1913 n°. 39, houdende intrekking van de bepalingen betreffende de van de Indische militaire pensioenen, gagementen en onderstanden, bij gelijktijdig genot van burgerlijke inkomsten, te heffen kortingen.

In het P. B. n°. 9 is opgenomen het Koninklijk besluit van 14 Mei 1914 n°. 47, waarbij de regeling van de inkomsten der officieren en van de toelagen en vergoedingen, die ten laste van het XIde hoofdstuk van de Staatsbegrooting ten behoeve van de landmacht in West-Indië worden uitgekeerd, opnieuw is vastgesteld.

In het P. B. n°. 44 is opgenomen het Koninklijk besluit van 1 Augustus 1914 n°. 45, tot het in het leven roepen van een overgangsbepaling, waardoor het plotseling vervallen van aanspraken op de in artikel 13 van het Reglement voor het Weduwen- en Weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen bedoelde terugbetaling van bijdragen wordt voorkomen voor hen, die voor 1 Januari 1915 den militairen dienst voor goed verlaten en niet om eene andere reden de aanspraak hebben verloren.

In het P. B. n°. 46 is opgenomen de Wet van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* n°. 292) tot aanvulling van artikel 143 der Regtspleging bij de landmagt, van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof, en nadere voorzieningen betreffende de jaarwedden van leden der militair-rechterlijke macht.

In het P. B. n°. 47 is opgenomen de Wet van 13 Juli 1914 (*Staatsblad* n°. 316), houdende nadere regeling aangaande de overlegging aan het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer.

In het P. B. n°. 49 is afgekondigd de Wet van 4 September 1914 (*Staatsblad* n°. 443), houdende kwijtschelding van straf aan personen, behoorende tot het Nederlandsch-Indische leger of tot de landmacht in de koloniën Suriname en Curaçao, die zich vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie.

In het P. B. n°. 54 is opgenomen de Wet van 15 Mei 1914 (*Staatsblad* n°. 206), tot openstelling van hooger beroep van vonnissen, in Nederlandsch-Indië door krijgsraden bij de zeemacht gewezen, en, in verband daarmede, uitbreiding der rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

In het P. B. n°. 55 is opgenomen het Koninklijk besluit van 1 Juli 1913 n°. 105, (*Staatsblad* n°. 320), houdende wijziging van het gagementsreglement in *Indisch Staatsblad* 1876, n°. 44, en van het pensioenreglement in *Indisch Staatsblad* 1905 n°. 299.

In het P. B. n°. 56 is opgenomen het Koninklijk besluit van 20 Mei 1914 n°. 45 (*Staatsblad* n°. 214), houdende wijziging van het reglement, vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 17 Februari 1905 n°. 8, op het verleenen van pensioenen en van onderstanden voor eens aan de Europeesche en met dezen gelijkgestelde militairen beneden den rang van onderluitenant van het Nederlandsch-Indische leger, laatstelijk gewijzigd bij het Koninklijk besluit van 1 Juli 1913 n°. 105.

In het P. B. n°. 57 is opgenomen het Koninklijk besluit van 14 September 1914 n°. 69 (*Staatsblad* n°. 452), houdende nadere wijziging van het gagementsreglement in *Indisch Staatsblad* 1876, n°. 44, en van het pensioensreglement in *Indisch Staatsblad* 1905, n°. 299.

In het P. B. n°. 4 is opgenomen het Koninklijk besluit van 15 December 1914 n°. 10 tot aanvulling van artikel 5 van het Koninklijk besluit van 1 September 1900 n°. 47 (P. B. 1901 n°. 37), houdende herziening van de voorschriften betreffende den militairen geneeskundigen dienst op Curaçao.

De formatie en de sterkte van de landmacht waren als volgt:

	Formatie.	Sterkte op ultimo Dec. 1913.	In 1914 vermeerderd met:	In 1914 verminderd met:	Sterkte op ultimo Dec. 1914.
Officieren der infanterie	5	5	*a*) 2	*b*) 2	5
Officieren van gezondheid	2	1	*c*) 1	—	2
Apothekers	1	1	—	*d*) 1	—
Onderofficieren en manschappen	200	199	*e*) 18	*f* 42	175

a) Uit Nederland aangekomen.
b) Naar Nederland vertrokken.
c) Benoemd bij Koninklijk besluit van 9 Januari 1914 n°. 32.
d) Den dienst met pensioen verlaten.
e) 2 uit Nederland en 1 uit Suriname aangekomen en 15 in de sterkte opgenomen.
f) 37 naar Nederland vertrokken. 3 ontslagen en 2 overleden.

Op 31 December waren bij de brigade maréchaussees geplaatst 3 sergeanten, 8 korporaals en 61 manschappen. Er bevonden zich op dat tijdstip 3 manschappen in de tuchtklasse.

Er kwamen onder het garnizoen vele goedaardige gevallen van maag- en darmcatarrh en vele venerische aandoeningen voor. Overigens was de gezondheidstoestand van den troep over het algemeen gunstig te noemen.

In den loop van het verslagjaar werd een nieuw gebouw voor dagverblijf gebouwd. Het laat zich aanzien, dat dit gebouw ten volle aan de gestelde verwachtingen zal voldoen.

Er werden bevorderd tot sergeant 3 en tot korporaal 9 man.

Uitgereikt werden 12 zilveren en 17 bronzen medailles.

Een plaatselijke bakkerij leverde zeer goed brood voor de troepen.

De militaire boekerij, die een zeer nuttige en noodzakelijke instelling is en waarvan veel gebruik wordt gemaakt, bevatte einde December 660 boekwerken.

Tot October 1914 werd op de militaire school het gewoon lager onderwijs gegeven door een adjudant-onderofficier en een onderwijzer van de Hendrik-school. Uit een zuinigheidsoogpunt is, in verband met het geringe aantal leerlingen, na dien tijd alleen de adjudant-onderofficier belast gebleven met het onderwijs. Van 16 December af is een korporaal, geboortig van Curaçao, belast met het onderwijs in de Nederlandsche taal aan Curaçaosche recruten. Een onderwijzer van de Hendrik-school hield een leergang in de Engelsche taal.

In het militair hospitaal werden 129 militairen behandeld, waarvan 125 herstelden en 1 overleed, zoodat op 31 December 3 onder behandeling bleven.

Van het detachement van het regiment genietroepen, te werk gesteld bij de werkzaamheden ten behoeve van de verbetering van de St. Annabaai, werden 4 man behandeld, die allen herstelden.

Van Hr. Ms. marine kwamen 137 personen in behandeling, waarvan 114 herstelden en één overleed, zoodat er op 31 December nog 22 onder behandeling bleven.

Van de brigade maréchaussees en van de bij de brigade ingedeelde militairen werden behandeld onderscheidenlijk 5 en 37. Van de eersten herstelden 4 en van de laatsten 32, zoodat op 31 December onder behandeling bleven onderscheidenlijk 1 en 5 man.

Een burgerverpleegde werd opgenomen, die het hospitaal hersteld verliet.

Onderstaande lijst geeft een overzicht van het aantal verpleegden in het militair hospitaal.

	Garnizoen.	Zeemacht.	Maréchaussees	Detachement politie.	Genietroepen.	Civiele personen.	Totaal.
Waren in behandeling op einde December 1914	12	—	—	3	1	—	16
Bijgekomen in 1914	117	137	5	34	3	1	297
Totaal	129	137	5	37	4	1	313
Hersteld of uitgegaan	125	114	4	32	4	1	280
Blijven	4	23	1	5	—	—	33
Overleden	1	1	—	—	—	—	2
Blijven in behandeling op einde December 1914	3	22	1	5	—	—	31

Zeemacht. Hr. Ms. *Kortenaer* vertrok op 12 April uit de haven van Curaçao naar Tampico; op 8 Juli kwam Hr. Ms. *Heemskerck* van Nederland over St. Lucia in die haven aan en vertrok op 26 d. a. v. naar Havana, vanwaar deze bodem samen met Hr. Ms. *Kortenaer* op 8 Augustus naar Curaçao terugkeerde.

Op 1 October aanvaardde Hr. Ms. *Kortenaer* de terugreis naar Nederland.

Gedurende het verblijf dier twee bodems in Curaçao gingen zij dikwijls in de buurt van het hoofdeiland kruisen en bezochten bij die gelegenheid meermalen Aruba en Bonaire. Op het laatstvermeld eiland werden schietoefeningen gehouden.

Op 28 Mei 1915 aanvaardde Hr. Ms. *Heemskerck* de terugreis naar Nederland over Newport-News en Fayal.

E.

WETGEVING, RECHTSWEZEN EN POLITIE.

§ 1. *Wetgeving.* Hieronder worden van de wettelijke regelingen, die in den loop van het jaar tot stand zijn gekomen, voor zoover daarvan geen melding is gemaakt onder andere hoofdstukken van dit verslag, nog afzonderlijk vermeld:

P. B. n°. 5, waarbij is afgekondigd het Koninklijk besluit van 15 December 1913 n°. 36, tot verzekering van de naleving in de kolonie van de op 6 Juli 1906 te Genéve gesloten conventie voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken in de legers te velde (P. B. 1910, n°. 62);

P. B. n°. 10, waarbij is afgekondigd het Koninklijk besluit van 28 October 1912 (*Staatsblad* n°. 323), houdende de bekendmaking in het *Staatsblad* van de op 13 November 1908 te Berlijn gesloten herziene Berner Conventie ter bescherming van letterkundige en kunstwerken;

P. B. n°. 14, houdende regeling der verplichting van schippers van Nederlandsche of Curaçaosche vaartuigen of van vaartuigen van eene andere kolonie of bezitting van Nederland om aan vaartuigen, schippers of opvarenden in nood hulp te verleenen;

P. B. n°. 17, waarbij is afgekondigd het Koninklijk besluit van 16 Mei 1914, n°. 13, tot vaststelling van eene regeling van het faillissement en de surséance van betaling voor de kolonie Curaçao;

P. B. n°. 18, ter uitvoering van artikel 12, n°. 4, van het Wetboek van Strafvordering;

P. B. n°. 21, waarbij is afgekondigd het Koninklijk besluit van 22 Mei 1914 n°. 83 tot vaststelling van een Wetboek van Strafvordering voor de kolonie Curaçao;

P. B. n°. 36, waarbij is afgekondigd het Koninklijk besluit van 22 Mei 1914 n°. 85, tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Koophandel en het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, allen voor de kolonie Curaçao;

P. B. n°. 40, waarbij is afgekondigd het Koninklijk besluit van 27 Mei 1914 n°. 64, tot wijziging van het „Reglement Industrieele Eigendom Koloniën 1912", vastgesteld bij Koninklijk besluit van 29 Augustus 1912 (*Staatsblad* n°. 284, *Indisch Staatsblad* n°. 545, *Gouvernementsblad* n°. 87, *Publicatieblad* n°. 52);

P. B. n°. 50, tot wijziging der verordening van 29 December 1883 (P. B. 1883, n°. 23), houdende vaststelling van een reglement voor de haven van Curaçao;

P. B. n°. 52, houdende bepaling, dat bij de veroordeeling van den bestuurder van een motorrijtuig wegens overtreding van bepaalde artikelen van de keur, houdende regeling van het verkeer op de wegen in verband met het gebruik van motorrijtuigen (P. B. 1912, n°. 59) hem de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor ten hoogste een jaar kan worden ontzegd;

P. B. n°. 53, houdende vaststelling van bepalingen betreffende het gebruik van de benaming „metriek karaat";

P. B. n°. 59, houdende voorschriften ter uitvoering van artikel 15, 2de lid, van het Curaçaosche Faillissementsbesluit (P. B. 1914, n°. 17);

P. B. n°. 62, waarbij is afgekondigd het Koninklijk besluit van 5 October 1914 n°. 39, houdende eene bepaling ter verzekering van de naleving van het verdrag van Genève voor den zeeoorlog in de kolonie Curaçao;

P. B. n°. 64, waarbij is afgekondigd het Koninklijk besluit van 24 October 1914 (*Staatsblad* n°. 505), tot aanvulling van het Koninklijk besluit van 23 Februari 1909 (*Staatsblad* n°. 59, *Gouvernementsblad* n°. 25, *Publicatieblad* n°. 14), tot regeling van de rechtsmacht van den Hoogen Raad der Nederlanden in de koloniën Suriname en Curaçao;

P. B. n°. 66, tot wijziging van artikel 1786 van het Burgerlijk Wetboek voor de kolonie Curaçao.

§ 2. *Rechterlijke macht en rechtspraak.* Het aantal door de verschillende rechterlijke colleges en kantongerechten behandelde zaken en genomen beschikkingen was als volgt:

	Burgerlijke zaken.	Strafzaken.	Beschikkingen.
Curaçao, Hof van Justitie	17	58	207
„ , Kantongerecht	40	283	54
Aruba, Kantongerecht	27	28	19
Bonaire, Kantongerecht	1	27	21
St. Martin, Raad van Justitie	—	3	2
„ , Katongerecht	3	24	2
St. Eustatius, Raad van Justitie	—	4	—
„ , Kantongerecht	6	18	16
Saba, Kantongerecht	1	1	2

In P. B. n°. 35 is afgekondigd het Koninklijk besluit van 22 Mei 1914 n°. 84 tot vaststelling van een Reglement op de inrichting en samenstelling van de Rechterlijke Macht in de kolonie Curaçao.

Na terugkeer in de kolonie van den heer mr. J. B. GORSIRA, procureur-generaal bij het Hof van Justitie, die met verlof in Nederland was, werden met ingang van 1 Januari 1914 de heeren mr. C. S. GORSIRA, lid van-, en mr. W. CH. DE LA TRY ELLIS, praktizijn bij dat hof, eervol ontheven van de waarneming onderscheidenlijk van de ambten van procureur-generaal en van lid van gemeld hof.

Met ingang van 1 Mei 1914 is de heer H. J. T. BOOMGAART, wien de waarneming van de betrekking van administrateur van financiën gedurende diens verlof was opgedragen, in verband met den terugkeer van dezen, van die waarneming ontheven en weder opgetreden als kantonrechter op Curaçao, en is de heer H. H. R. CHAPMAN, oudste plaatsvervanger van den kantonrechter aldaar, die met de waarneming van het ambt van kantonrechter op Curaçao was belast, van de verdere waarneming van die betrekking ontheven.

Tijdens de afwezigheid met verlof in Nederland van den heer mr. C. S. GORSIRA, lid van het Hof van Justitie, werd tijdelijk met de waarneming van dat ambt belast de heer mr. W. CH. DE LA TRY ELLIS, praktizijn bij dat college.

§ 3. *Gevangeniswezen. Curaçao.* Aan den heer A. G. STATIUS MULLER werd op zijn verzoek eervol ontslag verleend als lid van de commissie van administratie over de gevangenissen en in zijn plaats als zoodanig benoemd de heer B. E. VAN DER VEEN ZEPPENFELDT.

De cellen, keukens en andere lokalen der gevangenissen, zoomede de daarin aanwezige meubelen verkeerden in goeden toestand.

De uitkomsten van het door den cipier aan de gevangenen gegeven onderwijs waren bevredigend.

Op 1 Januari waren aanwezig	16	leerlingen
Gedurende het jaar 1914 kwamen er bij	9	„
Samen	25	„
Er vielen af	12	„

zoodat het aantal op 31 December bedroeg 13 leerlingen.

Van de pistole werd gebruik gemaakt door één gevangene.

Het aantal gedurende 1914 opgenomen recidivisten bedroeg 96, te verdeelen als volgt:

Voor de eerste	maal	27	personen;
„ „ tweede	„	25	„
„ „ derde	„	10	„
„ „ vierde	„	3	„
„ „ vijfde	„	8	„
„ „ zesde	„	6	„
„ „ zevende	„	7	„
„ „ achtste	„	1	persoon;

Voor de negende maal	3	personen;
„ „ twaalfde „	1	persoon;
„ „ dertiende „	1	„
„ „ vijftiende „	1	„
„ „ zestiende „	1	„
„ „ zeventiende „	1	„
„ „ negentiende „	1	„
Totaal	96	personen.

De opgenomen gevangenen gedurende 1914 hadden de volgende leeftijden:

Van 12 jaren	1	persoon;
„ 13 „	3	personen;
„ 14 „	3	„
„ 15 „	5	„
„ 16 „	10	„
„ 17 „	13	„
„ 18 „	22	„
„ 19 „	15	„
„ 20 „	15	„
„ 21 „	10	„
„ 22 „	18	„
„ 23 „	11	„
„ 24 „	8	„
„ 25 „	7	„
„ 26 „	6	„
„ 27 „	4	„
„ 28 „	10	„
„ 29 „	6	„
„ 30 „	7	„
„ 31 „	5	„
„ 32 „	3	„
„ 33 „	6	„
„ 34 „	6	„
„ 35 „	7	„
„ 36 „	5	„
„ 37 „	5	„
„ 38 „	3	„
„ 39 „	2	„
„ 40 „	1	persoon;
„ 41 „	2	personen;
„ 42 „	5	„
„ 43	1	persoon;
„ 44 „	2	personen;
„ 45 „	1	persoon;
„ 46 „	1	„
„ 47 „	1	„
„ 48 „	2	personen;
„ 49 „	1	persoon;
„ 50 „	3	personen;
„ 55 „	1	persoon;
„ 58 „	1	„
„ 64 „	1	„
Totaal	239	personen.

Voor een gevangene werd een bedrag van f 19 op de koloniale postspaarbank belegd; de uitgaanskas van 11 ontslagen gevangenen bedroeg eene som van f 149.

De levering van de benoodigde levensmiddelen voor de gevangenen geschiedde slechts voor een deel bij aanbesteding, omdat voor de levering van het andere deel niet werd ingeschreven.

De menage van het garnizoen voorzag in de voeding van de door den krijgsraad tot militaire detentie veroordeelden.

Op ultimo December 1913 was onder behandeling in het St. Elisabeth's gasthuis één zieke. In den loop van 1914 deden zich 69 ziektegevallen voor; naar het St. Elisabethsgasthuis werden 10 lijders overgebracht en naar 's Lands hospitaal één. Op twee na, die op ultimo December 1914 nog in behandeling waren gebleven, herstelden allen.

In de ziekenzaal van de gevangenis onder het raadhuis werden behandeld 9 personen, onder wie één, die op ultimo December 1913 in verpleging was gebleven. Allen herstelden.

De gezondheidstoestand in de gevangenis was in het algemeen niet ongunstig.

Bijlage *H* geeft de verdeeling der ziektegevallen aan, die zich onder de gevangenen voordeden.

De Roomsch-Katholieke geestelijken bezochten geregeld de gevangenen tot die gezindte behoorende, terwijl een der twee predikanten van de Protestantsche gemeente de gevangenis eenige malen bezocht.

Evenals in vorige jaren geschiedde ook in 1914 het schoonmaken der straten en pleinen van een gedeelte der stad door de dwangarbeiders en door de in het openbaar te werk gestelde gevangenen.

Verder werden de gevangenen belast met het schoonmaken en onderhouden der lokalen van het raadhuis en, voor zooveel zulks mogelijk was, met het verrichten van loonenden arbeid, bestaande in het bikken van steenen en het vervoeren van gebikte steenen voor het Departement van Openbare Werken; zoomede het verrichten van verschillende diensten binnen de militaire versterkingen. De opbrengst van al dezen arbeid bedroeg f 1901.

Het aantal tuchtstraffen, dat in het vorige jaar 8 bedroeg, steeg in 1914 tot 10, allen opgelegd door den voorzitter der commissie van administratie over de gevangenissen.

Ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin werd aan één gevangene kwijtschelding en aan één anderen vermindering van de door hen te ondergane straffen verleend.

De inrichting der gevangenis te Willemstad onderging geen verandering.

Een opgave van de in de gevangenissen in de kolonie opgenomenen, met vermelding der redenen van gevangenzetting of -houding, wordt gevonden in bijlage *I*.

§ 4. *Politie.* Bijlage *J* geeft een overzicht van de sterkte aan burger- en militaire politie met de veranderingen, die in het afgeloopen jaar daarin hebben plaats gehad.

Bijlage *K* geeft een overzicht van het aantal politiewachten in de kolonie, van de plaatsen waar zij gevestigd zijn en van de sterkte van het personeel.

Wegens afwezigheid van den commandant was een der brigadiers belast met het toezicht op de stadsreiniging.

Onmiddellijk na het uitbreken van den Europeeschen oorlog zijn de op de eilanden Bonaire en Aruba tijdelijk als maréchaussee dienstdoende militairen door burgers vervangen. Op de Bovenwindsche eilanden was zoodanige maatregel onuitvoerbaar uit gebrek aan burger-maréchaussees. Om meer personeel beschikbaar te hebben werd de politiewacht op Choloma in het 2de district opgeheven, terwijl het personeel van de politiewacht „Kleine Werf" wegens verbouwing van het huis bij dat van de politiewacht „Scharlo" werd gevoegd.

F.

EEREDIENST.

§ 1. *Protestantsche gemeenten.* Op Curaçao, Aruba, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden onderscheidenlijk 38, 11, 80, 37 en 21 personen gedoopt en 12, 1, 12, 2 en 1 huwelijken ingezegend.

Op Curaçao, Aruba en Bonaire namen 61, 9 en 9 personen deel aan het catechetisch onderwijs.

Op Curaçao en Aruba werden 32 en 4 personen als lidmaat aangenomen.

De Zondagscholen op Curaçao, Aruba, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden bezocht onderscheidenlijk door 30, 34, 405, 260 en 225 kinderen.

De kerkelijke goederen op Curaçao werden allen goed onderhouden.

Als vergoeding voor het gebruik van den aan de Protestantsche kerk op Curaçao toebehoorenden regenbak, zoomede voordat van de klok en den kelder, keerde de koloniale kas de vaste jaarlijksche som van f 500 uit.

Op Curaçao voorzagen twee predikanten en op elk der eilanden Aruba en Bonaire één leeraar in de geestelijke behoeften der gemeenten aldaar.

Op St. Martin en St. Eustatius verrichtten de ter plaatse verblijf houdende Methodisten-zendelingen — één op elk der eilanden — den dienst, en op Saba een Anglikaansch geestelijke en een zendeling van de ,,Apostolic Holiness Church''.

§ 2. *Roomsch-Katholieke gemeenten.* Op Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden onderscheidenlijk 950, 388, 133, 36, 15 en 36 personen gedoopt, 154, 57, 29, 8, 0 en 2 huwelijken ingezegend en aan 3444, 1194, 846, 149, 85 en 140 kinderen godsdienstonderwijs gegeven.

Het aantal dienstdoende geestelijken op verschillende vaste standplaatsen in de kolonie werkzaam, bedroeg 34. Van deze geestelijken wordt één als geestelijke van den 1sten rang en worden 18 als geestelijken van den 2den rang uit de koloniale geldmiddelen bezoldigd.

De geestelijke van den 1sten rang was gedurende 4 maanden met verlof afwezig.

Twee geestelijken van den 2den rang vertrokken met verlof naar Nederland; één is overleden, in wiens plaats een ander aangewezen werd.

§ 3. *Israëlietische gemeenten.*

I. De Nederlandsch-Portugeesche-Israëlietische gemeente, die op ultimo December 1914 een kapitaal van f 90 687 bezat, bestond op dat tijdstip uit 414 leden.

II. De Nederlandsch-Hervormd Israëlietische gemeente bestond op ultimo December 1914 uit 369 [1]) leden.

1) Hieronder zijn ook begrepen leden der gemeente, die in het buitenland zijn.

G.

ARMENZORG.

Van bestuurswege. De onderstand, krachtens art. 28 der wet van 8 Augustus 1862 (*Staatsblad* n°. 156), aan hulpbehoevende vrijgemaakten toegekend, bedroeg op Curaçao f 279, op Aruba f 37, op Bonaire f 34, op St. Martin f 405, op St. Eustatius f 303 en op Saba f 114.

Aan behoeftige personen, die door ouderdom of lichaamsgebreken niet in staat waren om in eigen onderhoud te voorzien en daarbij geheel onverzorgd waren, werden uitkeeringen gedaan tot de volgende bedragen: op Curaçao f 147, op Aruba f 51, op Bonaire f 99, op St. Martin f 96, op St. Eustatius f 75 en op Saba f 97.

Onder de armen der verschillende godsdienstige gezindten op Curaçao werd bovendien nog verdeeld eene som van f 958,78^5, zijnde de zuivere opbrengst van het huis en erf n°. 6 aan de Werfstraat op Scharloo, dat door wijlen den heer Jacob Penso op Curaçao aan het bestuur der kolonie is vermaakt, met het doel om de opbrengst daarvan aan de algemeene armen ten goede te doen komen.

Van wege de Protestantsche gemeente op Curaçao. De ontvangsten en uitgaven der kerkekas, waaronder de diaconiebedeeling begrepen is, bedroegen f 12 809 en f 12 860.

De ontvangsten en uitgaven van het weezenfonds bedroegen f 2989 en f 2730.

Voor onderhoud van Protestantsche weezen keerde de koloniale kas het vaste jaarlijksche bedrag van f 1500 uit.

Aan armenzorg en verdere ondersteuning van behoeftige gemeenteleden werd een som van f 2149 besteed, terwijl voor dat doel van het Mozes-Montefiore-fonds, het Maduro-fonds en van de familie Maduro onderscheidenlijk f 30, f 60 en f 50 ontvangen werden.

Van wege de Roomsch-Katholieke gemeente op Curaçao. In de weesinrichting te Welgelegen waren op 1 Januari aanwezig 51 meisjes. Zeven zijn opgenomen, twee hebben de inrichting verlaten en 1 is er overleden, zoodat er op 31 December aanwezig waren 55 meisjes.

In de weesinrichting te Santa Rosa op Curaçao waren op 1 Januari aanwezig 43 jongens. Acht jongens zijn opgenomen en elf hebben de inrichting verlaten, zoodat op 31 December aanwezig waren 40 jongens.

Voor de verpleging van weezen werd uit de koloniale kas de som van f 4700 verstrekt.

De inkomsten der armenkas bedroegen f 1711 en de uitgaven f 1497, zoodat er een saldo van f 214 overbleef.

Van wege de Israëlietische gemeenten.

I. Nederlandsch-Portugeesch-Israëlietische gemeente: de armen en weezen werden bedeeld met f 3887; ten behoeve van de weezen keerde de koloniale kas eene bijdrage van f 500 uit.

II. Nederlandsch-Hervormd-Israëlietische gemeente: het armenfonds bedroeg op ultimo December 1914 f 7363 [1]); de inkomsten der gemeente waren f 4241 en de uitgaven f 4310, zoodat er f 69 meer werd uitgegeven dan ontvangen.

Voogdijraden. Curaçao. In den loop van dit verslagjaar werden vier zaken bij den Raad aanhangig gemaakt. In een dier zaken trad de Raad bemiddelend op om van een vader gedaan te krijgen, dat hij beter in het onderhoud van zijn kind zou voorzien. Die poging werd met gunstigen uitslag bekroond. In een ander geval verleende de Raad zijn tusschenkomst om voor een minderjarige, op wie 's Raads aandacht was gevestigd, eene plaatsing als bediende in een gezin van goeden huize te verkrijgen. De betrokken minderjarige kwam uit een tuchteloos gezin en er kon reeds van te voren verondersteld worden, dat van haar niet veel terecht zou komen, indien niet door een bijzonder gunstigen samenloop van omstandigheden eene voorziening, die de kolonie geen geld mocht kosten, kon worden getroffen. De Raad achtte zich daarom gelukkig iemand te hebben gevonden, die de minderjarige in huis wilde nemen en tevens toezicht op haar wilde houden. De in het werk gestelde pogingen mislukten echter door later gebleken onwil om zich aan tucht te onderwerpen. In de andere gevallen leden de pogingen van den Raad om twee vaders er toe te brengen beter voor hunne kinderen te zorgen, schipbreuk, en wel omdat een dier vaders onvermogend bleek te zijn en de ander uitlandig bleef.

De Raad verleende zijn tusschenkomst om van een in Nederland vertoevenden vader uitkeeringen te verkrijgen voor zijn op Curaçao wonende vrouw en kinderen. De geldzendingen en de uitbetalingen hebben geregeld plaats gehad.

Tot den Apostolisch Vicaris werd de vraag gericht of, en zoo ja, in hoeverre hij zou willen medewerken met den Raad om te geraken tot de oprichting van eene tuchtschool. Op die vraag kreeg de Raad ten antwoord, dat de plannen van den Apostolisch Vicaris omtrent de stichting van eene inrichting tot opneming van verwaarloosde jeugd nog geen vasten vorm hadden aangenomen, doch dat hij bereid was te zijner tijd met den Raad in de aangegeven richting mede te werken.

Ook werd het plan geopperd om, met medewerking van particulieren, een prikkel te scheppen ter bevordering van het schoolbezoek van die minderjarigen, welke nimmer eene inrichting van onderwijs bezochten en wier opvoeding schromelijk verwaarloosd werd. Dit plan werd aan den inspecteur

1) In het verslag van 1914 is het bedrag van het armenfonds bij vergissing opgegeven als f 72 743 in stede van f 7 243.

voor het onderwijs medegedeeld en als opvoedkundige werd hem zijn meening gevraagd omtrent de uitvoering. Het sedert van dien inspecteur ontvangen advies was nog te kort in het bezit van den raad om aan de gegeven wenken uitvoering te kunnen geven.

De voorgeschreven vergaderingen werden geregeld gehouden en door een voldoend aantal leden bijgewoond.

De heer D. I. QUERIDO, benoemd voorzitter, keerde in 1914 uit Nederland terug en trad als zoodanig op. Als leden werden herbenoemd de heeren M. H. J. BOSCH VAN LOENEN en P. A. EUWENS.

De raad heeft in het afgeloopen jaar geen uitkeeringen gedaan of ontvangen als bedoeld in de artikelen 368*g*, 368*h* en 435*c* van het Burgerlijk Wetboek.

Overige eilanden. Omtrent de werkzaamheden van de voogdijraden op deze enlanden vallen geen bijzonderheden te vermelden.

H.

BURGERLIJKE GENEESKUNDIGE DIENST.

In het P. B. n°. 68 is afgekondigd de verordening van 28 November 1914 tot aanvulling van de verordening, regelende het van Overheidswege te houden toezicht over den toestand der openbare gezondheid in deze kolonie. (P. B. 1874 n°. 4.)

In het P. B. n°. 69 is opgenomen de beschikking van den Gouverneur van 7 December 1914 n°. 1078, houdende intrekking van de gouvernementsbeschikking van 11 September 1913, n°. 771, waarbij wordt aangevuld de instructie voor de geneesheeren, belast met de armenpraktijk in het stadsdistrict en in het 2de en 3de district van het eiland Curaçao. (P. B. 1913 n°. 49.)

De Geneeskundige Raad vergaderde zesmaal; éénmaal ter examineering van vier candidaat-vroedvrouwen, die allen het getuigschrift verkregen.

Tot leden van den raad werden benoemd de heeren H. A. DE CASSERES, dr. J. P. EVERTSZ HZN., R. PH. DANIA en mr. B. DE GAAY FORTMAN, en tot plaatsvervangende leden de heeren M. C. HENRIQUEZ, J. H. M. EELLIS en C. A. ZEPPENFELDT. In plaats van den heer HENRIQUEZ, die bedankte, werd met ingang van 1 Mei de heer DE GAAY FORTMAN benoemd tot secretaris. In verband met het aan den heer H. FERGUSON — op zijn verzoek en onder dankbetuiging voor de bewezen diensten — verleend eervol ontslag als stadsgeneesheer, ging het voorzitterschap van den raad over op den tot stadsgeneesheer benoemden heer dr. J. P. EVERTSZ, lid van den raad. Te zijner vervanging als zoodanig werd de heer H. FERGUSON voormeld benoemd.

Het onderzoek der apotheken gaf geen aanleiding tot opmerkingen.

Ingeënt werden 498 personen.

Het saldo in kas van het „Parc-vaccinogène" bedroeg op 31 December 1914 f 321,51, uitmakende met het ter Hypotheekbank belegd bedrag van f 564, een tegoed van f 885,51.

Tengevolge van zijne benoeming tot officier van gezondheid der 2de klasse bij het leger in Nederlandsch-Indië werd de heer M. C. HENRIQUEZ eervol ontslagen als quarantainegeneesheer, directeur van de quarantaine-inrichting op Curaçao. Tot zijn opvolger werd eerst de heer W. H. WINKEL, en daarna de heer dr. M. GERSTL benoemd, nadat eerstgenoemde tot armendokter in het stadsgedeelte beoosten de haven en in het 2de district was benoemd ter vervanging van dr. J. P. EVERTSZ na diens aanstelling tot stadsgeneesheer.

Tijdens de afwezigheid met verlof van den heer H. A. DE CASSERES werd dr. M. GERSTL tijdelijk belast met de waarneming van de betrekking van geneesheer van het melaatschengesticht op Curaçao.

In de plaats van den heer O. VAN STENIS werd de heer E. J. LECKIE belast met de waarneming van de betrekking van gouvernements-geneeskundige in het 4de en 5de district van Curaçao.

De heer J. MORGAN GRIFFITH werd benoemd tot geneeskundige, en werkzaam gesteld op St. Eustatius; de heer D. S. BERGEN, tijdelijk gouvernements-geneeskundige, werd van St. Eustatius naar Saba overgeplaatst.

De heer CH. J. SAMSON, tijdelijk gouvernements-geneeskundige, werd tijdelijk aangesteld tot tweede gouvernements-geneeskundige op Aruba, en, na op zijn verzoek eervol te zijn ontslagen, tijdelijk aangesteld tot gouvernements-geneeskundige op Bonaire ter vervanging van den heer A. N. BAREND, aan wien, op zijn verzoek, eervol ontslag uit 's lands dienst werd verleend.

De heer G. R. HOPKINS, geneeskundige, werd na terugkeer van verlof aangewezen als tweede gouvernements-geneeskundige op Aruba.

Burger- of St. Elisabeth's gasthuis op Curaçao. In deze inrichting waren werkzaam 5 geneesheeren en 40 pleegzusters.

Het aantal lijders bedroeg op 1 Januari 132 [1]); in den loop van het jaar werden opgenomen 1184, tezamen 1316 verpleegden. Van dezen herstelden 1025 en overleden 126, zoodat op 31 December nog 165 zieken en gebrekkigen ter verpleging overbleven.

Krankzinnigengesticht op Curaçao. Op 1 Januari waren aanwezig 126 verpleegden, t.w. 57 mannen en 69 vrouwen.

In den loop van het jaar werden ter verpleging opgenomen 71 lijders, t.w. 34 mannen en 37 vrouwen. Ontslagen werden 19 mannen en 22 vrouwen; overleden 15 mannen en 20 vrouwen, zoodat op 31 December aanwezig waren 121 patiënten, t. w. 57 mannen en 64 vrouwen.

Het grootste getal verpleegden was 127, en het kleinste getal 119.

De uitgaven beliepen f 23 604, tegen f 23 117 in 1913.

Melaatschengestichten in de kolonie. Het aantal verpleegden in deze gestichten — 12 op Curaçao, en 6 op St. Eustatius [2]) — onderging geen verandering.

In de daartoe bestemde inrichting werd op Curaçao een lijderes onder toezicht gehouden. Zij werd in Juli weder ontslagen.

De uitgaven van de gestichten bedroegen voor Curaçao f 2844 en voor St. Eustatius f 946, tegen onderscheidenlijk f 3401 en f 947 in 1913.

[1]) Volgens nader van de directie ontvangen mededeeling werden bij vergissing 2 personen, die in 1913 bij hunne overbrenging naar het gasthuis reeds overleden waren, als aanwezig op 1 Januari 1914 opgegeven. Het getal overledenen in 1913 was dus niet 173, maar 175. Dientengevolge moet ook het aantal aanwezige zieken en gebrekkigen op 1 Januari 1914 niet 134, maar 132 zijn.

[2]) Van deze zes lijders hebben 5 lepra en 1 elephantiasis.

I.

ONDERWIJS.

In de *Publicatiebladen* nos: 15 en 23 zijn afgekondigd de gouvernementsbesluiten van 20 Mei en 6 Augustus 1914, waarbij gewijzigd is het besluit van 26 Augustus 1907 (P. B. n°. 26) ter uitvoering van de verordening, regelende het onderwijs in de kolonie Curaçao (P. B. 1907, n°. 5).

In het P. B. n°. 38 is afgekondigd de verordening van

1 September 1914, tot wijziging van de verordening, regelende het onderwijs in de kolonie Curaçao, (P. B. 1907, n°. 5).

In het P.B. n°. 71 is opgenomen de gouvernements-beschikking van 21 December 1914, n°. 1106, houdende nieuwe voorschriften voor den leergang in het boekhouden.

Ten aanzien van den algemeenen toestand van het onderwijs kan het volgende worden medegedeeld.

§ 1. *Schooltoezicht.* In den loop van het jaar werd het ambt van schoolopziener opgeheven en met ingang van 1 September werd tot inspecteur voor het onderwijs benoemd de heer H. MEERDINK, leeraar aan de Hendrikschool te Paramaribo. Door de tijdsomstandigheden is geen uitvoering kunnen worden gegeven aan het voornemen om den inspecteur, vóór de aanvaarding van zijne betrekking, een reis van ongeveer 3 maanden door de kolonie te laten maken, ten einde zich van de onderwijstoestanden aldaar op de hoogte te stellen en om zich daarna gedurende een half jaar in Nederland voor zijn taak voor te bereiden.

Daar de inspecteur onmiddellijk na zijn aankomst de geheele administratie op zich nemen moest en in de maand November als voorzitter der examen-commissie moest optreden, heeft hij slechts gedurende het laatste kwartaal de scholen op het eiland Curaçao een of meermalen kunnen bezoeken. Hij deed dit zoowel alleen als met eenige subcommissies van de schoolcommissie, waarvan de inspecteur volgens de bestaande regeling secretaris is. Sedert is de heer MEERDINK met ziekteverlof in Nederland aangekomen.

§ 2. *Openbaar onderwijs.*

a. *Scholen.* Alleen te Willemstad wordt tegen betaling meer uitgebreid lager onderwijs gegeven; aan jongens op de Hendrik-school, aan meisjes op de Wilhelmina-school. De overige openbare scholen in de kolonie geven kosteloos lager onderwijs. Het moet zeer gewaardeerd worden, dat, waar de beide scholen voor M. U. L. O. bezocht worden door 207 leerlingen, voor 20 leerlingen geheele vrijstelling van betaling van schoolgeld is verleend, terwijl het schoolgeld voor 38 verminderd is tot de helft.

In de hoogste twee klassen van de openbare school voor lager onderwijs — de Emma-school — op Curaçao worden de beginselen van het Engelsch onderwezen; dit is eveneens het geval op den herhalingsleergang aan die school verbonden. Hoewel deze leergang niet op druk bezoek kan bogen, werd hij in Juli opnieuw begonnen om tenminste de weinigen, die zich verder willen ontwikkelen, daartoe kosteloos in de gelegenheid te stellen. De herhalingsleergang op Aruba, uitgebreid tot een tweejarigen, voldoet goed. Op Bonaire werd eveneens een herhalingsleergang geopend, die aanvankelijk goed bezocht werd, daarna minder voldeed aan de wenschen der ouders, maar sedert September zich weder in een druk bezoek en de belangstelling der ouders mocht verheugen.

Het aantal openbare lagere scholen bedroeg op Curaçao 1, op Aruba 1, op Bonaire 1, op St. Martin 4, op St. Eustatius 1 en op Saba 2.

b. *Onderwijskrachten.* De beide scholen voor M. U. L. O. op Curaçao hadden het meest te lijden van veranderingen onder de onderwijzers.

Van de Hendrik-school gingen twee onderwijzers met ziekteverlof naar Nederland; twee onderwijzers eerste klasse waren gedurende het laatste kwartaal afwezig wegens ziekte, een onderwijzeres verkreeg eervol ontslag. Aanvulling met tijdelijke leerkrachten, waarvan enkelen voor het eerst voor de klasse kwamen, kon maar gedeeltelijk het onderwijs gaande houden, want vereeniging van klassen was vaker noodig dan voor het verkrijgen van voldoende uitkomsten gewenscht was. Geen enkele klasse heeft gedurende den geheelen leergang denzelfden onderwijzer kunnen behouden.

Aan het hoofd der Hendrik-school werd met ingang van 15 December eervol ontslag verleend in verband met zijne benoeming tot leeraar aan de Hendrik-school te Paramaribo. Met het oog hierop en voorts op de vele buitenlandsche verloven, die aan de onderwijzers verleend zijn of in de eerstvolgende jaren wegens langdurigen dienst vermoedelijk verleend zullen moeten worden, was aanvulling met eenige goede leerkrachten uit Nederland hoogst gewenscht. Door uitzending van twee onderwijzers en een onderwijzeres is intusschen aan dezen wensch voldaan.

Van de Wilhelmina-school gingen twee onderwijzeressen met verlof, waardoor de aanvangsklasse zeer leed.

Door de opheffing van de Methodisten-school op St. Martin nam het aantal leerlingen der school te Philipsburg vrij sterk toe, zoodat het personeel dier school met een tijdelijken onderwijzer derde klasse vermeerderd werd.

Op Aruba en Saba kwamen geen veranderingen voor, maar des te meer op St. Eustatius. Een onderwijzer derde klasse met akte Engelsch, die aan de school op Bonaire door het dalen van het aantal leerlingen overtollig was, werd in Februari tot tijdelijk hoofd der school op St. Eustatius benoemd. In September ging die onderwijzer met verlof en, daar het hoofd der school, een onderwijzer tweede klasse, die met verlof in Nederland was, na zijn terugkeer aan de Hendrikschool op Curaçao werd benoemd, moest een jong onderwijzer derde klasse tijdelijk als hoofd aangewezen worden en werd een der weinige beschikbare Curaçaosche onderwijzers als derde leerkracht voor St. Eustatius aangewezen.

c. *Leerlingen.* Zooals blijkt uit het aan dit verslag toegevoegde overzicht (bijlage L) is het aantal leerlingen der openbare scholen op Curaçao verminderd. Dat dit echter alleen betrekking heeft op het tweede half jaar en van tijdelijken aard is geweest blijkt uit het volgende staatje:

	Eind Dec. 1913.	AANTAL LEERLINGEN.			
		Begin Jan. 1914.	1 Juli. 1914.	Eind Dec. 1914.	Begin Jan. 1915.
Hendrik-school .	122	130	129	117	131
Wilhelmina-school . .	94	95	94	90	92
Emma-school	126	115	123	109	130
Herhalingsleergang . .	12	12	4	4	4
Totaal	354	352	350	320	357

Voorts zij nog vermeld, dat op de Emma-school in Februari 97 en in Augustus 132 leerlingen waren. Als verblijdend teeken kan worden medegedeeld, dat het schoolverzuim aan die school verminderd is van 17 pct. tot 9²/₃ pct. Echter valt het te betreuren, dat gebrek aan kleeding en schoeisel dit jaar in sterker mate oorzaak van slecht schoolbezoek was dan in vorige jaren.

Behalve in eenige klassen der Hendrik-school lieten ijver en gedrag van de leerlingen der openbare school niet te wenschen over.

Is het schoolverzuim op de andere eilanden gewoonlijk hooger dan in het stadsdistrict van Curaçao, buitengewoon hoog is het dit jaar op St. Martin en St. Eustatius geweest. Op de andere eilanden is het percentage lager dan verleden jaar. Er wordt naar middelen gezocht het schoolverzuim op St. Eustatius te beperken; zoo wordt er beproefd het schoolbezoek te verbeteren door de school om 10 uur te doen aanvangen.

Het aantal leerlingen bleef vrijwel gelijk, behalve op Bonaire, waar het van 76 tot 64 daalde. De herhalingsleergang aldaar werd door 9 leerlingen bezocht.

IJver en gedrag der leerlingen mogen goed of bevredigend genoemd worden.

Alleen op de Hendrik-school werd door de leerlingen gespaard. Op 41 boekjes is ingelegd f 667,70.

d. *Uitkomsten van het onderwijs.*

1. *Meer uitgebreid lager onderwijs.* Als men let op de bevorderingsstaten der beide scholen kunnen de uitkomsten niet onbevredigend genoemd worden:

	Bevorderd.	Voorw. bevorderd.	Niet bevorderd.
Hendrik-school	70,1 %	7,7 %	22,2 %
Wilhelmina-school	71,1 %	10 %	18,9 %

Toch is dit niet het juiste beeld. Indien wordt nagegaan,

in hoeverre het leerplan voor elke klasse en voor de geheele school is doorgewerkt en het behandelde het eigendom der leerlingen is geworden, dan zijn de uitkomsten op de Hendrikschool slechts matig en voor sommige vakken onvoldoende te noemen. Gedeeltelijk is de toestand van het laatste jaar daarvan de schuld, maar dat bijv. de leerlingen der hoogste twee klassen zich nog maar hoogst gebrekkig in 't Nederlandsch uitdrukken, heeft een dieperen grond: te weinig practijk in de school, geen voldoende aansluiting tusschen de klassen en voorts te weinig of in 't geheel geen voor de lagere klassen beschikbare in het moederland opgeleide leerkrachten.

Indien in de lagere klassen een goede grondslag gelegd wordt, dan kan ook het onderwijs in de vreemde talen in de hoogere klassen vruchtbaarder zijn.

Aan slechts 2 leerlingen der 9de klasse, die met 9 leerlingen begon en waarvan 3 tusschentijds de school verlieten, kon een getuigschrift worden uitgereikt.

Op de Wilhelmina-school is de toestand veel gunstiger. Hier wordt meer werk gemaakt van het Nederlandsch spreken en met goed gevolg. Vóor goede aansluiting der leerjaren en het afwerken van het leerplan wordt zooveel mogelijk gezorgd. Dit is oorzaak, dat een betrekkelijk groot deel der leerlingen niet bevorderd werd. Aan 2 leerlingen der 8ste klasse werd een getuigschrift met de beoordeeling „goed", aan 2 met „voldoende" uitgereikt; 2 konden geen getuigschrift verwerven.

Reeds meermalen heeft het hoofd van de Wilhelmina-school den wensch geuit, de school uit te breiden met een fröbelklasse en een 9de klasse. De leerlingen der 8ste klasse, die dit jaar de school verlaten zouden hebben, verzochten nog een jaar voortgezet onderwijs te mogen genieten. Voorloopig zullen zij in den morgenschooltijd als klasse 8*b* onderwijs ontvangen in de Nederlandsche, Fransche, Engelsche en Spaansche talen, nuttige handwerken en gymnastiek. Voor het tot stand komen van een fröbelklasse voor jongens en meisjes zijn reeds eenige voorbereidende maatregelen getroffen. Daar het er vooral op aankomt over een geschikte leerkracht daarvoor te beschikken zal niet vóór 1916 daarmee begonnen kunnen worden.

2. *Lager onderwijs.* Op de Emmaschool werden in de hoogste klassen, die onder leiding van het hoofd stonden, goede uitkomsten verkregen; slechts 2 leerlingen verlieten de hoogste klasse, een van hen met een zeer goed getuigschrift, zoodat hij in de 6de klasse der Hendrikschool geplaatst kon worden. Het lees- en spreekonderwijs in de lagere afdeelingen kon nog zeer veel verbeterd worden. Het stelsel Hoogeveen, goed gebruikt, is een uitstekend middel daartoe.

Voor eenige scholen, die deze methode nog niet in haar geheel toepasten, worden voor den nieuwen leergang de noodige leermiddelen besteld. Hierdoor kan ook meerdere gelijkheid van het onderwijs verkregen worden.

De uitkomsten van het onderwijs op de overige eilanden mogen bevredigend worden genoemd.

Op Bonaire had de schoolcommissie, gegeven het gering aantal leerlingen, betere uitkomsten verwacht.

Op Aruba verlieten 7 leerlingen de school met een goed getuigschrift; zij zullen overgaan naar den herhalingsleergang. Van dezen verkregen 4 leerlingen een getuigschrift van goed volbrachte tweejarige studie.

Dat getrouw schoolbezoek en practisch onderwijs voorwaarden zijn voor het verkrijgen van goede uitkomsten, spreekt vanzelf. Belangstelling der ouders is voor de eerstgenoemde voorwaarde zeker noodig. Tot heden gaven de ouders bij de openbare lessen (art. 23 der onderwijs-verordening) zeer weinig en op eenige eilanden in het geheel geen blijk van belangstelling. Over het algemeen heeft het onderwijzend personeel er naar gestreefd trots vele moeilijkheden de uitkomsten zoo goed mogelijk te doen zijn.

§ 3. *Bijzonder onderwijs.* Het aantal bijzondere scholen, waaronder niet gerekend eenige bewaarscholen, ten aanzien waarvan gegevens ontbreken, bedraagt 28, namelijk:

een school voor M. U. L. O. op Curaçao, waar het onderwijs in het Engelsch en het Spaansch gegeven wordt en die daarom geen bijdrage uit de koloniale kas ontvangt;

de Protestantsche school te Piedra Plat op Aruba, die slechts 23 leerlingen telt. Zij heeft een hoog verzuimpercentage, kan niet bogen op bijzonder gunstige uitkomsten en geniet op grond van artikel 45 der onderwijs-verordening een bijdrage van f 350,

en voorts 26 scholen, die allen onder het Apostolisch Vicariaat van Curaçao staan en waaromtrent het volgende kan worden medegedeeld:

a. *Scholen.* Op 3 scholen, nl. het pensionaat „Welgelegen" en de Spaansche afdeelingen van het St. Thomascollege en van het St. Martinusgesticht op Curaçao, is Spaansch nog steeds de voertaal bij het onderwijs. De 23 anderen voldoen aan de voorwaarden, gesteld bij artikel 43 der onderwijsverordening, en ontvangen landssteun. Aan 2 daarvan wordt M.U.L.O. gegeven, aan 21 kosteloos lager onderwijs, terwijl aan de fraterschool aan de Overzijde en aan die op Pietermaai in de hoogste klassen de beginselen van Engelsch en Spaansch onderwezen worden. Aan de zusterscholen te Philipsburg op St. Martin en te Oranjestad op Aruba zijn vervolgklassen met leerplan voor M.U.L.O. verbonden. Lager onderwijs wordt ook gegeven aan de weezen van beide R.-K. weeshuizen.

In den loop van het jaar werden nieuwe scholen gebouwd te Kralendijk op Bonaire en te Oranjestad op Aruba. Zij werden in 1915 als jongensscholen in gebruik genomen.

b. *Onderwijskrachten.* Het onderwijs wordt gegeven door de fraters van Tilburg aan 4 scholen in het stadsdistrict van Curaçao; door de zusters Franciscanessen aan de 11 overige scholen op Curaçao, aan 2 op Bonaire en aan 1 op Aruba (Sabaneta); door de zusters Dominicanessen aan 3 scholen op Aruba, 2 op St. Martin, 2 op Saba en 1 op St. Eustatius.

Onder een talrijk personeel als dat der Roomsch-Katholieke scholen, namelijk 114 onderwijzers en onderwijzeressen en 34 kweekelingen, zijn wijzigingen allerminst buitengesloten. Toch werken die in den regel minder storend, omdat ze gewoonlijk aan het begin van den leergang plaats vinden. Dit jaar hebben zich meer wijzigingen voorgedaan door het overlijden van een onderwijzer 1ste klasse en van een onderwijzeres 4de klasse, en door de noodzakelijkheid van het aanstellen van kweekelingen op eenige scholen, waar het aantal leerlingen sterk toenam. Het personeel werd vermeerderd met een onderwijzer der 1ste, een der 2de en een der 3de klasse, benevens met 6 kweekelingen (één zuster en vijf leeken). Bovendien gingen drie fraters wegens langdurigen dienst of ziekte voor eenige maanden naar Nederland; twee van hen keerden in December terug. Toen kwamen ook vijf andere fraters aan, waarvan één met bevoegdheid 2de klasse en één met bevoegdheid 3de klasse; aan de drie anderen werd, na gehouden onderzoek door den inspecteur, de verklaring, bedoeld in art. 6 al 1*b* der onderwijsverordening, afgegeven, zoodat zij in 1915 als kweekeling werkzaam kunnen zijn. De vijf nieuw aangekomen fraters en één kweekelinge, aan wie wel de verklaring kon worden uitgereikt, doch die nog niet den gevorderden leeftijd bezat, worden nog niet onder de leerkrachten meegeteld.

c. *Leerlingen.* Daar met het oog op de bijdrage uit de koloniale kas als schoolgaande kinderen alleen in aanmerking komen die, welke minder dan 1/3 der schooltijden verzuimd hebben en ouder zijn dan 6 jaar, is het aantal leerlingen op vele scholen belangrijk grooter dan op bijgaand overzicht (bijlage L) is aangegeven.

Doordat de groote verzuimers als leerling afgeschreven worden en hun verzuimen niet meetellen bij het berekenen van het percentage, geeft het percentage-cijfer slechts betrekkelijk het schoolverzuim weer. Het gemiddelde schoolverzuim bedraagt ± 6 pct. en is dus belangrijk gedaald. Voor enkele scholen, vooral die op Saba, is het schoolverzuim zeer gering; voor andere is nog weinig vooruitgang te bespeuren. In de buitendistricten van Curaçao is het in de laatste maanden, niettegenstaande den slechten toestand, waarin de bevolking verkeert, belangrijk verminderd door de uitdeeling van beschuit van landswege.

Op de benedenwindsche eilanden is een vrij sterke toename van het aantal leerlingen te bespeuren.

Over gedrag en ijver der leerlingen wordt niet geklaagd.

d. *Uitkomsten van het onderwijs.*

1. *Meer uitgebreid lager onderwijs.* De uitkomsten van het onderwijs op de beide eene bijdrage genietende scholen

voor M.U.L.O. zijn bevredigend. Door een andere klassenindeeling en het meer op den voorgrond plaatsen van het onderwijs in boekhouden en handelsrekenen is vergelijking van het St. Thomas-college met de Hendrik-school niet wel mogelijk. Er is in alle klassen van het St. Thomas-college een begin gemaakt met een geregelde oefening in het mondeling uitdrukken der gedachten, wat zeer zeker zal bijdragen tot bevordering van het spreken van de Nederlandsche taal.

2. *Lager onderwijs.* Er is een groot verschil tusschen de stadsscholen op Curaçao en de buitenscholen aldaar, waar de uitkomsten ook nog lang niet overal dezelfde zijn. Op de scholen in de buitendistricten was het duidelijk merkbaar, en des te verder van de stad des te duidelijker, dat, ondanks den ijver van het grootste deel der leerkrachten, nog maar matige uitkomsten werden verkregen, vooral wat het spreken en het verstaan van Nederlandsch betreft. Het zich buiten de school altijd en in de school ook nog vaak bedienen van de volkstaal werkt het onderwijs in sterke mate tegen. Niet altijd wordt door alle leerkrachten even practisch gewerkt. Vooral in de aanvangsklassen moet meer naar aanschouwelijkheid gestreefd worden en moeten de kinderen tot Nederlandsch spreken gebracht worden. Op een paar scholen was daarvan veel, op een paar andere bijna in het geheel geen werk gemaakt. Toch wordt op alle scholen een zeer goed stelsel voor het aanvankelijk leesonderwijs gebruikt, dat, als het in zijn geheel werd toegepast, zeer veel stof tot spreken en aanschouwen geeft, waarvan het leesonderwijs later de goede vruchten plukt, al zal men het eerste jaar een paar boekjes minder doorwerken. Op enkele scholen was het lezen maar matig, zoowel wat de techniek als wat het verstaan van het gelezene betreft. Het rekenen en het schrijven waren over het algemeen wat beter tot hun recht gekomen.

Op de scholen in het stadsdistrict kwam men met een en ander belangrijk verder en vooral de hoogste klassen der beide fraterscholen maakten een goeden indruk. Daar op de zusterscholen een deel van den tijd besteed wordt aan handwerken en hoedenvlechten, zijn de uitkomsten er iets minder gunstig dan op de fraterscholen.

Het onderwijs in handwerken had op de meeste zusterscholen zeer goede uitkomsten en werd in practische richting gegeven. Het onderwijs aan de zusterschool te Kralendijk op Bonaire gaf, tengevolge van overvollen klassen, geen bevredigende uitkomsten. Op de andere eilanden mogen de uitkomsten bevredigend worden genoemd, dank zij de toewijding van het personeel.

Dat van de opgedane kennis spoedig weer een groot deel vervliegt, omdat zij na het verlaten der school zoo zelden wordt toegepast, moet worden toegegeven. Er kon wel meer bereikt worden als de leerlingen niet zoo oud op school kwamen, langer op school bleven en geregelder de school bezochten. Het schrijven zou betere uitkomsten geven indien vroeger dan nu het geval is met het schrijven op papier met potlood en inkt werd begonnen. Dit heeft bovendien nog het voordeel, dat de leerlingen, die om de een of andere reden nu de geheele school niet doorloopen — en dit is een zeer groot deel — tenminste vaardigheid in het schrijven bezitten.

§ 4. *Examens.* De door den Gouverneur overeenkomstig art. 34 der onderwijsverordening benoemde examencommissie heeft in Mei en November zitting gehouden en in het geheel geëxamineerd 25 candidaten, waarvan 16 slaagden. Voor verdere bijzonderheden wordt verwezen naar het als bijlage M toegevoegde overzicht. De examencommissie heeft in haar verslag de wenschelijkheid betoogd de eischen voor de verschillende examens juister te omschrijven en de examens bij voorkeur in de vacanties af te nemen.

§ 5. *Normaalschool.* De normaalschool, ingesteld volgens art. 10 der onderwijsverordening, kon zich niet in een grooten bloei verheugen. Nieuwe leerlingen meldden zich niet aan, de tweede klasse van 3 leerlingen verliep in Maart, de 3de klasse met 5 leerlingen, die bleef voortbestaan, leed door de wijzigingen onder de onderwijzers en het overladen leerplan tengevolge van het tweeledig doel der lessen sedert de wijzigingen van 1912. Het laat zich aanzien, dat, wanneer de leerlingen in November gereed moeten zijn voor het examen voor de bevoegdheid 3de klasse, het leerplan in 1915 niet afgewerkt kan worden. Over den ijver der leerlingen, die aan het einde van den leergang tot de 4de klasse bevorderd werden, valt niet te klagen. In den volgenden leergang zal getracht moeten worden hen klaar te maken voor het examen en voor de school, want volgens het bestaande leerplan ontvangen de leerlingen eerst in de 4de klasse les in opvoedkunde.

Voor den leergang 1915 heeft zich slechts één leerlinge aangemeld, ofschoon het door de wijziging van afd. II van het besluit van 26 Augustus 1907 (P. B. 1907, n°. 26), zooals die is opgenomen in het P. B. 1914, n°. 15, mogelijk was gemaakt, dat zij, die in December een eind-getuigschrift van de Hendrikschool of van eene daarmee gelijkgestelde inrichting voor m.u.l.o. verkregen, toegelaten konden worden tot den nieuwen leergang. De meeste leerlingen, die een getuigschrift verwierven, gaven er de voorkeur aan op andere wijze algemeene ontwikkeling op te doen dan op de normaalschool verkregen kan worden of gevoelden volstrekt geen roeping om bij het onderwijs een loopbaan te zoeken.

Of de normaalschool in staat zal zijn in de naaste toekomst de noodige geschikte leerkrachten te leveren, valt zeer te betwijfelen, vooral als niet over een grooter aantal personen beschikt wordt om leiding te geven. Toch zal aan een betere opleiding van Curaçaosche leerkrachten gedacht moeten worden, daar het geen aanbeveling verdient het kweekelingenstelsel uit te breiden, maar dit veeleer, evenals het vier-klassenstelsel, in te krimpen, en er voorts naar gestreefd moet worden over personen te beschikken, die een bevoegdheid bezitten, gelijkstaande met de onderwijzersakte in het moederland. Een betere opleiding zal wellicht kunnen worden bereikt o.a. door het verleenen van geldelijken steun aan jongelieden, die in Nederland hunne in de kolonie begonnen studie aan een kweekschool voltooien. Daarnaast zal het echter noodzakelijk blijven de opleiding in Curaçao met kracht ter hand te nemen. Hiermede wordt zooveel mogelijk rekening gehouden bij de aanwijzing van voor het openbaar onderwijs in de kolonie bestemde onderwijzers.

§ 6. *Leergangen.*

Leergangen voor de zeevaartkunde:

a. op Curaçao:

Door ziekte en verlof van den leider werd deze reeds in het begin van het jaar gestaakt.

b. op Saba:

Van de 11 leerlingen verlieten er 9 den leergang. Er werden 7 nieuwe leerlingen ingeschreven, zoodat er eind December 9 leerlingen waren. Het onderwijs gaf reden tot tevredenheid.

c. Leergang voor boekhouden op Curaçao:

Van de 8 leerlingen trokken zich 2 terug; aan 4 der 6, die het geheele jaar trouw de lessen volgden, kon na voldoend afgelegd eind-examen een getuigschrift uitgereikt worden. Op den leergang worden slechts de beginselen van boekhouden, handelsrekenen en handelsbriefwisseling onderwezen. Waar de practijk op Curaçao nog weinig meer vraagt, kan dit onderwijs op het oogenblik voldoende geacht worden. Om jongelieden voor den handel op te leiden wordt nog heel wat meer vereischt. In de naaste toekomst moet daaraan gedacht worden en als de Curaçaosche jongelingschap zich een goede toekomst in den handel wil verzekeren, zal zij grondiger kennis van vele zaken moeten bezitten dan zij tot nu toe op de school en den boekhouden-leergang verwierven.

De bijlage N en O bevatten onderscheidenlijk eene opgave van de scholen in de kolonie Curaçao, met gegevens omtrent leerlingen, schoolverzuim, personeel en bijdragen, alsmede een overzicht van het personeel, dat in 1914 aan de scholen in de kolonie werkzaam is geweest.

J.

LANDSGEBOUWEN EN OPENBARE WERKEN.

In de plaats van den heer W. A. J. T. ZELLE, die op zijn verzoek eervol is ontheven van de verdere waarneming van het ambt van directeur der openbare werken in de kolonie, werd de waarnemende opzichter bij het departement van openbare werken op Curaçao, J. C. GROENENDIJK, tijdelijk belast met het ambt van dien directeur.

Na aankomst in de kolonie van den voor de vervulling van deze betrekking aangewezen ingenieur van den Rijkswaterstaat der derde klasse, PH. VAN DER BREGGEN, werd de heer GROENENDIJK eervol ontheven van de verdere waarneming van dat ambt en de heer VAN DER BREGGEN voor den tijd van vijf jaren daarmede belast.

De voornaamste door het departement van openbare werken verrichte werkzaamheden zijn de volgende:

Onderhoud en herstelling der landsgebouwen. Behalve het gewoon onderhoud, waaronder te rekenen kleinere herstellingen aan metsel-, hout- en verfwerken, daken, hang- en sluitwerk enz., benevens witten, teren en dergelijke, zijn aan de landsgebouwen noodig gebleken grootere herstellingen en verbeteringen aangebracht.

Voor het gouvernementshuis en voor verschillende kantoren, scholen en politieposten werden meubels en andere benoodigdheden aangemaakt, hersteld en aangekocht.

Straten, wegen, kaden en riolen. Aan de straten, wegen en kaden in het stadsdistrict en aan de wegen in de buitendistricten van Curaçao werden de gewone onderhoudswerkzaamheden en herstellingen verricht, terwijl de Pietermaaiweg van af de Theaterstraat tot aan den voet van den Berg Altena van eene nieuwe verharding werd voorzien.

Waterverschaffing.

1. *Putten.* Van de putten, welke aanwezig waren op de aangekochte gronden van Dominguito en Groot Kwartier, in het 2de en 3de district, zijn drie stuks tot openbare putten ingericht, nl. die op Dominguito-Oost, Dominguito-West en Groot Kwartier.

Bovendien werd een put op een verhuurd stuk landsgrond bij Weis, tegen eene vergoeding, overgenomen en eveneens als openbare put ingericht.

Deze putten leveren allen goed drinkwater op. Om tegemoet te komen aan het op sommige plaatsen heerschende watergebrek werden eenige openbare putten uitgediept. Verder werden de putten met hunne bedekkingen onderhouden en de werktuigen tot het opvoeren van water zooveel noodig vernieuwd.

2. *Dammen.* De stelselmatige damaanleg werd in het 2de en 3de district op alle terreinen, welke voorloopig daarvoor in aanmerking kwamen, voltooid door den aanleg van één en het afwerken van twee dammen.

Met den stelselmatigen damaanleg in het 5de district werd een aanvang gemaakt door het aanleggen van 104 dammen, met eene totale lengte van 3754.50 M. en eene gemiddelde lengte van 36 M., allen op Dokterstuin. Deze damaanleg strekte zich uit over eene oppervlakte van 340 H.A. landsgrond.

Na het einde van den regentijd had, evenals in de laatste jaren, een schouw der bestaande dammen plaats en werden deze, waar noodig, hersteld.

Baggerwerken enz. Het grijpemmerbaggerwerktuig werd, behalve tot het wegbaggeren van aanslibbing, gebezigd tot het opruimen van de met springgelatine verbrijzelde rotslagen in den havenmond.

In het geheel werden met dit werktuig opgebaggerd 2229 M³. zand en 207 M³. rotsstukken. De baggermachine en de zandzuiger, benevens de vlotten, ponten en boeien, werden onderhouden en zooveel noodig hersteld.

Het Rifwater en het Waaigat, zoomede een gedeelte van de St. Annabaai, werden door baggeren met den beugel zooveel mogelijk schoon gehouden, terwijl belangrijke herstellingen aan de bruggen over het Rifwater werden verricht.

Verlichting, seinposten enz. Voor eene behoorlijke bediening van den vuurtoren, de havenlichten, de lichtboei en de seinposten aan de St. Annabaai en van de vuurtorens op Curaçao's noordwestpunt, op Klein-Curaçao en te Boca Spelonk op Bonaire werd gezorgd.

Nachtdienst werd ingesteld op de seinposten Waterfort en Fort-Nassau.

Sinds het uitbreken van den Europeeschen oorlog zijn de vuurtorens, de havenlichten en de lichtboei aan de St. Annabaai gedoofd.

Geregeld werd toezicht gehouden op het beheer der landsregenbakken, het verstrekken van water en het schoonhouden van kantoorlokalen.

Verbetering van de haven van Curaçao. Voortgegaan werd met het verbrijzelen van rotslagen en koraalblokken aan de westzijde van den havenmond door middel van opgelegde springgelatineladingen, en met het opbaggeren van de verbrijzelde rotsstukken door middel van het grijpemmerbaggerwerktuig.

Gedurende de eerste drie maanden van het verslagjaar werden met den zandzuiger 1240 M³. zand opgebaggerd. De samenstelling van de te verwijderen stof bleek daarna echter van dien aard te zijn, dat de zuiger daarvoor niet kon worden gebruikt; toen de opbrengst van den zuiger tot op 15 à 20 M³. per dag gedaald was, is hij bij dat werk buiten dienst gesteld. Voor gouvernementsrekening is daarop een Hayward-baggerwerktuig in Amerika besteld. Nadat in het laatst van Maart gebleken was, dat op sommige plaatsen aan de westzijde van den havenmond weinig uitwerking werd verkregen met opgelegde springgelatineladingen, brachten duikers de ladingen in door hen ingedreven pijpen aan.

In afwachting dat de bodem over een belangrijk oppervlak zou zijn verbrijzeld, werd met het grijpemmerbaggerwerktuig aan de oostzijde van den havenmond, waar eene sterke aanslibbing plaats had, zand gebaggerd.

In Juli werd tot het wegbaggeren der verbrijzelde rotsstukken een door de Curaçaosche Handel-Maatschappij aangeschaft nieuw grijpemmerbaggerwerktuig gehuurd, dat voor dit werk beter was ingericht. Hierdoor kon het oude baggerwerktuig voortdurend aan de oostzijde worden benut.

Met het gehuurde baggerwerktuig werd in de twee maanden, gedurende welke het in gebruik is geweest, 604 M³. losgeslagen stof verwijderd. De huur van dit baggerwerktuig werd echter, op grond van den hoogen huurprijs, en de verwachtingen, welke van het intusschen ontvangen Hayward-baggerwerktuig werden gekoesterd, niet meer verlengd. In het begin van December werd het Hayward-baggerwerktuig eerst aan de oostzijde en daarna aan de westzijde van den havenmond te werk gesteld. Eene hoeveelheid van 215 M³. stof werd in die maand opgebaggerd.

Verdere werkzaamheden. In het Waterfort werd eene nieuwe cantine, tevens dagverblijf voor het krijgsvolk, gebouwd. De markt te Pietermaai werd verbeterd door den bouw van een afdak voor de vleeschhal.

Bij de Emmaschool werd eene overdekte speelplaats gebouwd.

Belangrijke verbeteringen werden aan de woning van den landbouwkundige op Cas Chiquito aangebracht.

De weerkundige waarnemingen zijn geregeld verricht en maandelijks bekend gemaakt.

Op het gebruik van de op Curaçao aanwezige stoomketels en op het onderhoud van de Koningin Emma-brug en de van den Brandhof-brug werd toezicht gehouden.

Eindelijk werd bij aanschaffing van grondstoffen voor de overige eilanden hulp verleend.

K.

POSTERIJEN EN TELEGRAFIE.

De verzending van postwissels uit deze kolonie naar België, Duitschland en Frankrijk en naar Groot-Brittannië en Ierland is bij de gouvernementsbeschikkingen van 8 en 16 Augustus 1914 (P.B. n°. 24 en 34) tijdelijk gestaakt.

In de Publicatiebladen n°. 25 en 58 zijn opgenomen de gouvernementsbesluiten van 10 Augustus en 20 October 1914, waarbij is vastgesteld de koers, waartegen de uit de kolonie naar Nederland te verzenden postwissels worden afgegeven.

In het P.B. 1915 n°. 7 is opgenomen het gouvernementsbesluit van 27 Januari 1915, waarbij, met buitengebruikstelling van de oud-model frankeerzegels van 12½ cent, de nieuwmodel zegels van die waarde in gebruik zijn gesteld.

Een overzicht van het postverkeer van het eiland Curaçao gedurende het jaar 1914, in vergelijking met de vier voorgaande jaren, wordt gevonden in bijlagen P en Q.

Een opgave van de inkomsten der posterij in de laatste drie jaren is opgenomen in bijlage R.

Het totaal der inkomsten, voor zoover deze in de kolonie bekend zijn, beliep f 31 014,91[5] in het verslagjaar, tegen f 34 846,13[5] in 1913.

In 1914 werden op Curaçao gestort ter overmaking door middel van postwissels de volgende bedragen:

Naar het buitenland:

Nederland	f 33 902,11[5]	
België	1 513,06	
Denemarken	13,61	
Duitschland	1 915,34	
Frankrijk	8 559,85	
Groot-Brittannië en Ierland	2 561,02	
Italië	1 532,14	
Nederlandsch-Indië	195,70	
Suriname	271,90[5]	
		f 50 464,74

Naar de andere eilanden der kolonie:

Aruba	f 21 673,34[5]	
Bonaire	10 296,24	
St. Martin	764,86[5]	
St. Eustatius	313,55[5]	
Saba	1 878,14	
		f 34 926,14[5]
Samen		f 85 390,88[5]

Op Curaçao werden op aldaar ontvangen postwissels de volgende bedragen uitbetaald:

Uit het buitenland.

Nederland	f 16 690,20[5]	
België	374,44	
Deensche Antillen	235,85	
Duitschland	408,90	
Frankrijk	272,64	
Groot-Britannië en Ierland	403,66	
Italië	4,78	
Nederlandsch-Indië	2 448,15	
Suriname	2 268,39[5]	
		f 23 107,02

Uit de andere eilanden der kolonie.

Aruba	f 42 987,31[5]	
Bonaire	17 036,62[5]	
St. Martin	31 320,71	
St. Eustatius	5 865,96[5]	
Saba	10 968,86[5]	
		f 108 179,48
Samen		f 131 286,50

Koloniale postspaarbank. Ook op de werkzaamheden dezer instelling deed de Europeesche oorlog zijn invloed gevoelen. Tot en met de maand Juli overtroffen de inlagen de terugbetalingen met ruim f 3000, terwijl het eindcijfer der terugnamen ruim f 30 000 meer bedroeg dan dat der inlagen. In het tijdvak Augustus—December werd er dus ruim f 33 000 meer teruggenomen dan ingelegd. [1])

Telegrafie. De door het Gouvernement bij art. 6 der concessie aan de Compagnie Française des Cables Télégraphiques gewaarborgde opbrengst, ad f 45 000 per jaar, is met den 6den Februari 1914 afgeloopen; de concessie, waarvan de duur bij art. 12 op zestig jaren werd bepaald, blijft nog 35 jaren in stand.

Voor den ganschen duur der concessie geldt echter de bepaling, dat, wanneer de opbrengst in een jaar meer bedraagt dan f 66 000, de helft van dit meerdere door de maatschappij aan de kolonie moet worden uitgekeerd, ter afbetaling der in vorige jaren door haar genoten bijdragen, met de rente daarvan.

De stand der rekening met de telegraafmaatschappij over 1914 is nog niet bekend en zal in het verslag van 1916 worden vermeld.

De nieuwe kabel, waardoor het station te Santo-Domingo (stad) in verbinding wordt gebracht met Mayaguez (Porto-Rico), is op den 2den Juni 1915 voor het openbaar verkeer geopend. Door deze verbinding staat Curaçao in kabelgemeenschap met Porto-Rico en behoeft geen gebruik meer te worden gemaakt van de dikwijls gestoorde landlijn over Santo-Domingo om aansluiting op het wereldtelegraafnet te verkrijgen.

Draadlooze telegrafie. In het P. B. n°. 43 is opgenomen de gouvernements-beschikking van 13 September 1914, n°. 839, houdende bepalingen ter beperking van het gebruik van de toestellen van telegrafie zonder draad in de kolonie Curaçao.

Met uitzondering van een paar onderbrekingen van korten duur wegens kleine herstellingen aan de posten en ziekte van den chef op Aruba en tijdens de wijziging van de inrichting van den post op Curaçao, waren de posten op Curaçao, Aruba en Bonaire gedurende het geheele jaar 1914 voor het openbaar verkeer in bedrijf.

Ook met den post voor D. T. te Port-of-Spain (Trinidad) wisselde die op Curaçao telegrammen bij het ontstaan van stoornis in de telegrafische verbinding met het buitenland door middel van den Franschen kabel.

Met de omzetting van den post op Curaçao in een fluitvonkenpost werd in Mei een aanvang gemaakt. In November was het werk voltooid.

De post op Curaçao beschikt thans over golflengten van 300 tot 1800 M. De dagelijks gebruikte golflengte is die van 600 M.

Het aantal verzonden telegrammen bedroeg:

door Curaçao	1293	met	24 258	woorden;
,, Aruba	865	,,	16 577	,,
,, Bonaire	465	,,	8 206	,,

[1]) Een ex. van het verslag van den toestand en de werking van de koloniale postspaarbank over 1914 is ter griffie der Tweede Kamer nedergelegd, ter inzage van de leden.

en dat der ontvangen telegrammen:

door Curaçao .... 1836 met 33 602 woorden;
,, Aruba .... 633 ,, 12 255 ,,
,, Bonaire .... 420 ,, 7 556 ,,

Uit een vergelijking met het voorafgaand jaar blijkt, dat het verkeer in het verslagjaar:

wat het aantal verzonden telegrammen betreft:

voor Curaçao is afgenomen met 73 telegrammen, doch toegenomen met 1863 woorden;

voor Aruba is afgenomen met 16 telegrammen, doch toegenomen met 2069 woorden;

voor Bonaire is afgenomen met 111 telegrammen en 2438 woorden;

wat het aantal ontvangen telegrammen betreft:

voor Curaçao is afgenomen met 112 telegrammen, doch toegenomen met 1522 woorden;

voor Aruba is afgenomen met 14 telegrammen, doch toegenomen met 897 woorden;

voor Bonaire is afgenomen met 122 telegrammen en 890 woorden.

Zie voor nadere bijzonderheden omtrent het verkeer bijlage S.

L.

FINANCIEELE ZAKEN EN DOMEIN.

§ 1. *Muntwezen.* Over dit onderwerp valt niets mede te deelen.

§ 2. *Begrooting.* Bij P. B. n°. 9 is afgekondigd de wet van 23 Maart 1914 (*Staatsblad* n°. 163), houdende definitieve vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1914.

§ 3. *Belastingen.* In de *Publicatiebladen* nos. 33 en 67 zijn opgenomen de verordeningen van 12 Augustus en 28 November 1914 tot aanvulling van de algemeene verordening op den in-, uit- en doorvoer en de accijnzen (P. B. 1908, n°. 33).

§ 4. *Inkomsten van onderscheiden aard.* In het P. B. 1915, n°. 1, is opgenomen de verordening van 2 Januari 1915 tot wijziging van de verordening betreffende de loodsgelden (P. B. 1908, n°. 5).

§ 5. *Hypotheken en eigendomsovergangen.* Ten kantore van den hypotheekbewaarder op Curaçao werden overgeschreven 81 akten.
Voor verdere bijzonderheden aangaande deze akten wordt verwezen naar bijlage T en voor de verrichtingen van de Curaçaosche Hypotheekbank naar § 2 van hoofdstuk N.

Opgave van hypotheken en eigendomsovergangen op de overige eilanden der kolonie.

	Overgeschreven akten gedurende 1914.	Hypotheken.			
		Bestaande op ultimo December 1913.	Bijgekomen in 1914.	Doorgehaald in 1914.	Blijven bestaan op ultimo December 1914.
Aruba	66	f 216 133,—	f 3 750,—	f 2 675,—	f 217 208,—
Bonaire	32	150 277,—1)	1 335,—	16 500,—	135 112,—
St. Martin	31	85 057,—	8 000,—	13 631,—	79 426,—
St. Eustatius	25	35 775,—	1 916,—	4 511,—	33 180,—
Saba	8	6 156,—	—	—	6 156,—
		f 493 398,—	f 15 001,—	f 37 317,—	f 471 082,—

§ 6. *Domein.* In 1914 kocht het bestuur drie terreinen, tezamen groot ongeveer 50 H.A. en gelegen in het derde district van Curaçao, met het doel den grond in perceelen aan te wijzen tot vestigingsplaatsen voor districtsbewoners, die zich niet uitsluitend met den landbouw bezig houden. De terreinen zijn verkaveld in perceelen van ± 0,75 H.A.

1) Uit een nadere opgave van den hypotheekbewaarder op Bonaire in den aanvang van het jaar 1915 is gebleken, dat het bedrag der op ultimo December 1913 bestaande hypotheken moest zijn f 150 277 en niet f 123 775, zooals verkeerdelijk in het vorige verslag werd vermeld.

Er werden op Curaçao met 307 personen huurovereenkomsten gesloten, waarbij aan hen 690,54 H.A. grond in pacht werden afgestaan. Deze cijfers waren voor 1913 onderscheidenlijk 61 personen en 58,075 H.A. Onder de in huur uitgegeven stukken gronds zijn eenige perceelen, waarvan de loopende huur opgezegd of de vorige huurder overleden was.
Bij het in huur uitgeven van gronden is rekening gehouden met de nieuwe regeling van de wijze van uitgifte van domeingebied en het doen ontruimen van minder geschikte perceelen, welke te dicht bij plantages liggen.
Ook werd gelet op het doel, waarvoor de grond is aangevraagd; voor woningbouw werden de kleine perceelen in de daartoe aangewezen streken uitgegeven.
De politie waakte op hare omgangen steeds tegen houtkappen op domeingronden.

Bijlage U geeft een overzicht van de verhuurde of verpachte terreinen op Curaçao, van de verdeeling van die terreinen naar de oppervlakte en van den stand van het binnenkomen der huurpenningen.

Mededeelingen omtrent de putten worden gevonden in bijlage G en voor die omtrent de dammen wordt verwezen naar hoofdstuk B, § 5, en naar hoofdstuk J.

De wijze van waterverschaffing op de andere eilanden is vermeld in hoofdstuk B, § 5.

Op Aruba werd geen terrein in huur uitgegeven.
Het domeinbeheer herkreeg de beschikking over drie van de in huur afgestane perceelen tengevolge van opzeggen van de huur, n.l. 2 door de huurders en 1 door het bestuur wegens het niet nakomen van de overeenkomst door den huurder.
Voor het bouwen van woningen en het vergrooten van erven werden te Oranjestad 3 stukken gronds, ter gezamenlijke grootte van 1174,4 c.A. in eigendom afgestaan.
Op Bonaire werden met 22 personen — d. i. 5 meer dan in 1913 — huurovereenkomsten aangegaan, waarbij tezamen 36,3220 H.A. grond, d. i. 7,0670 H.A. minder dan in 1913, in huur werden afgestaan; voorts werden 24 huurovereenkomsten hernieuwd.
Onder de in huur uitgegeven stukken grond zijn 8 erven, metende 25,18 H.A., waarvan de huur was opgezegd.
Voor het bouwen van een woonhuis werd in het eerste district een stuk grond, groot 1,50 are, en in het 3de district drie stukken ter gezamenlijke grootte van 12 aren in eigendom afgestaan. In het eerste district werden bovendien aan het Apostolisch Vicariaat, tot het bouwen van een school met bijbehoorende woningen, drie stukken grond, tezamen groot 43,16 Aren, in eigendom afgestaan.

Op St. Eustatius werd in 1914 aan twee personen ieder een erf te Oranjestad in huur afgestaan.

M.

VERORDENINGEN OMTRENT AMBTENAREN.

In 1914 zijn nieuwe regelingen getroffen ten aanzien van de bezoldigingen van eenige hoofdambtenaren en van de ondergeschikte ambtenaren.

Die regelingen zijn opgenomen in de volgende *Publicatiebladen*:

n°. 13, bevattende de gouvernements-beschikking van 30 April 1914 n°. 340, houdende regeling der traktementen van ondergeschikte ambtenaren;

n°. 26, waarbij afgekondigd is het Koninklijk besluit van 2 Juli 1914 n°. 49, houdende regeling der bezoldigingen van den voorzitter, de leden en den griffier van het Hof van Justitie, van den procureur-generaal en van den advocaat-generaal in de kolonie Curaçao;

n°. 27, bevattende het Koninklijk besluit van 2 Juli 1914, n°. 50, houdende regeling der bezoldiging van den administrateur van financiën in de kolonie Curaçao;

n°. 28, waarin is opgenomen de gouvernementsbeschikking van 8 Augustus 1914 n°. 714, houdende regeling van de bezoldigingen van den directeur van het departement van openbare werken in de kolonie Curaçao, van den gouvernements-secretaris, den kantonrechter en den griffier van het kantongerecht van Curaçao.

Voorts is in P. B. n°. 39 opgenomen de verordening van 26 Augustus 1914, houdende wijziging van de verlofverordening (P. B. 1909 n°. 25), en bevat P. B. n°. 61 het Koninklijk besluit van 29 Augustus 1914 n°. 40 (*Staatsblad* n°. 43) houdende bepalingen betreffende de commissie voor het geneeskundig onderzoek en de herkeuring van aan den dienst in de kolonie verbonden of daarvoor bestemd personeel.

N.

HANDEL, NIJVERHEID EN LANDBOUW.

§ 1. *Handel en scheepvaart.*

Curaçao. In de samenstelling van de Kamer van koophandel en nijverheid kwam geen verandering.

Gelijk overal elders heeft de oorlog, die in de tweede helft van het verslagjaar in Europa uitbrak, zooals hiervoren reeds is aangestipt, ook op Curaçao zijn verlammenden invloed op handel en scheepvaart doen gevoelen.

Waren de eerste zeven maanden van het jaar zoowel voor den in-, uit- en doorvoerhandel als voor de scheepvaart bijzonder gunstig te noemen, de voorsprong, die in dat gunstig tijdvak op het jaar tevoren behaald was, ging in de volgende maanden van het jaar geheel verloren; de cijfers over 1914 steken zelfs ongunstig af bij die over het voorafgaand jaar.

Vergeleken bij het jaar 1913 was in het verslagjaar de invoer f 110 748, - de uitvoer f 85 854, en de doorvoer ongeveer 7400 ton van 1000 K.G. minder. De scheepvaart nam af met 35 schepen en 128 935 M³., daar de haven door 1451 schepen, metende tezamen 2 823 050 M³., werd bezocht, tegen 1486 schepen met een bruto-inhoud van 2 951 985 M³. in het voorafgaand jaar.

Het aantal passagiers, te Willemstad aangebracht en van daar vertrokken, bedroeg onderscheidenlijk 6592 en 7646 personen, tegen 7060 en 6864 in 1913.

Overige eilanden. Ten aanzien van deze eilanden, waar handel en scheepvaart niet tot de voornaamste bronnen van bestaan gerekend kunnen worden, zij verwezen naar hetgeen daaromtrent in hoofdstuk B, Mededeelingen van algemeenen aard, § 2, is opgenomen.

De volgende cijfers mogen een overzicht geven van den invoer uit, en den uitvoer naar het buitenland van de afzonderlijke eilanden der kolonie:

	INVOER.	UITVOER.
Curaçao	f 3 805 555,—	f 1 541 590,—
Aruba	398 820,—	416 353,—
Bonaire	216 512,—	122 048,—
Sint Martin	135 837,—	52 674,—
Sint Eustatius.	65 008,—	31 906,—
Saba	61 434,—	5 743,—
Geheele Kolonie	f 4 683 166,—	f 2 170 314,—

Uitvoerige gegevens betreffende den in-, uit- en doorvoer van de verschillende eilanden der kolonie zijn opgenomen in bijlagen V t/m Z.

Blijkens bijlage AA werden de verschillende eilanden der kolonie bezocht door 3136 schepen, metende tezamen 3 009 008 M³. bruto.

De invoer bleef met f 107 542, -- de uitvoer met f 115 417, en de doorvoer met 7450 ton van 1000 K.G. bij 1913 ten achteren; de scheepvaart met 22 schepen en 121 814 M³.

§ 2. *Bankwezen.*

De Curaçaosche Bank. In het P. B. n°. 30 is opgenomen de verordening van 12 Augustus 1914 tot wijziging van de verordening tot vaststelling van een nieuw reglement voor de Curaçaosche Bank. (P. B. 1907 n°. 9.)

Gedurende het afgeloopen jaar hield de directie 15 vergaderingen.

Het bedrag der gedisconteerde wissels bedroeg op ultimo December 1913 f 234 639.

Gedurende het jaar 1914 is op nieuwe accepten opgenomen een bedrag van f 129 600. Afbetaald werd een bedrag van f 87 070.

Het bedrag der op hypotheek uitgezette gelden bedroeg op ultimo December 1913 f 130 270,25.

Gedurende het jaar 1914 werden geen gelden op nieuwe hypotheken opgenomen. Op reeds gevestigde hypotheken werd terugbetaald een bedrag van f 4 819,75.

Op ultimo December 1913 was het totaal bedrag der verstrekte landbouwkredieten f 15 725. Gedurende 1914 werden geen nieuwe kredieten verstrekt; op oude kredieten werd afbetaald een bedrag van f 5 020,50.

Het totaal der op ultimo December 1913 op nijverheidkrediet uitgezette gelden bedroeg f 16 000. Gedurende 1914 werd opgenomen een bedrag van f 8000 en afbetaald f 4125.

Als gevolg van den Europeeschen oorlog, die eene algemeene geldelijke crisis deed vreezen, kon aan alle verzoeken om geldverstrekking niet worden voldaan.

De buitengewone omstandigheden maakten ook eene verhooging van het bankbiljettenkapitaal en de tijdelijke opschorting van de verplichting tot inwisseling van bankbiljetten wenschelijk. Bij de voormelde verordening is in een en ander voorzien.

Aan rente ontving de Bank gedurende het afgeloopen jaar het bedrag van f 23 517,77.

Aan zichtwissels werd verkocht:

op Nederland	f 279 906,88
,, Amerika	179 079,61
,, Engeland	17 566,40
	f 476 552,89

De koersen wisselden af tusschen ½ pct. en 4 pct. agio.

Aan het gouvernement werd gedurende het afgeloopen jaar geld verstrekt tot een bedrag van f 485 000.

Het saldo der leening aan het gouvernement bedroeg op ultimo December 1914 f 74 078,46.

De winst over 1914 bedroeg f 31 550,35[5], welk bedrag, vermeerderd met de som van f 5 416,73[5], die boven het bij reglement vastgesteld hoogste bedrag van f 50 000 op het reservefonds was overgeschreven, in de koloniale kas gestort is.

Het reservefonds bedraagt thans f 50 000, waarbij is overgebracht f 15 790 en f 1049,75, bestemd tot inwisseling van bankbiljetten, welke buiten omloop zijn gesteld.

De bijlage BB bevat den balansstaat op ultimo December 1914.

De Curaçaosche hypotheekbank. Omtrent den stand van zaken kan het volgende worden medegedeeld:

Uitstaande hypotheken op ultimo December 1913	f 1 148 576
Verleende hypotheken gedurende 1914	126 400
	f 1 274 976
Afgeschreven gedurende 1914	128 523
Blijft uitstaande op ultimo December 1914	f 1 146 453
Uitstaande interesten op ultimo December 1913	f 73 090
Interesten op hypotheken over 1914	59 714
	f 132 804
Afbetaald gedurende 1914	62 450
	f 70 354
Verminderd met het bedrag der interesten van hypotheken, verschuldigd op effecten, in het openbaar verkocht	9 097
Bleef uitstaande op ultimo December 1914	f 61 257

Van de winst over het jaar 1913, bedragende f 16 684, werd f 12 000 aan dividend uitgekeerd en f 350 als gratificatie onder de ambtenaren der instelling verdeeld, terwijl het overschot werd geboekt aan de credit-zijde onder het hoofd winst-en-verliesrekening, waarvan het saldo op 31 December 1914 bedroeg f 90 752.

Gedurende het jaar 1914 was de bank genoodzaakt ter opvordering van verschuldigde interesten en kapitaal de verbonden onroerende goederen van drie schuldenaren in het openbaar te doen verkoopen, welke goederen alle aan de bank werden toegewezen. Op een heerenhuis na, werden al die goederen later met verlies verkocht.

Ter vermijding van geschillen kocht de bank een erf, waarop een harer eigendommen voor een deel is gebouwd.

De bank betaalde f 1223 aan belasting op grondeigendommen.

De spaar- en beleenbank. De balans over het 64ste huishoudelijk jaar van den 1sten Juli 1913 tot en met den 30sten Juni 1914 sloot met een eindcijfer van f 656 918.

De kosten van beheer en kleine benoodigdheden beliepen f 8812.

Op de in de maanden November en December 1913 verkochte panden, waarop aan kapitaal en interest f 1916 schuldig was, is een verlies van f 20 geleden.

Gedurende het jaar werd een bedrag van f 43 350 op hypotheek uitgezet en f 54 790 op de hoofdsommen terugbetaald, terwijl f 23 794 aan interest ontvangen werd.

Op obligaties werd f 29 650 uitgezet, en op hoofdsommen f 10 292 terugontvangen. Aan interest ontving de bank f 5836.

Het bedrag op panden uitgezet bedroeg bij het einde van het boekjaar f 74 838; aan kapitaal en interest werd f 76 153 afbetaald.

Het saldo in kas bedroeg op 30 Juni 1914 f 12 231.

De stortingen beliepen f 129 933, terwijl aan kapitaal en interest werd teruggenomen f 155 521.

Gedurende het afgeloopen jaar werden 623 nieuwe boekjes afgegeven.

De stortingen waren verdeeld als volgt:

9	van f	0,25	tot f	0,50
438	,,	0,50	,,	2,50
814	,,	2,50	,,	5,—
1215	,,	5,—	,,	10,—
1321	,,	10,—	,,	25,—
481	,,	25,—	,,	50,—
216	,,	50,—	,,	100,—
94	,,	100,—	,,	250,—
40	,,	250,—	,,	500,—
21	,,	500,—	en daar boven.	
4649				

Van de gemaakte overwinst ad f 6461, werd een bedrag van f 3861 ten bate van de rekening dubieuse debiteuren afgeschreven en het overschot ad f 2600 bestemd tot het uitkeeren van dividend naar reden van f 20 per aandeel.

Er werden acht aandeelen overgedragen.

De weeskamer op St. Martin. Het saldo in kas bedroeg op

ultimo December 1913	f 1440
Terugbetaald aan kapitaal in 1914	127
Ontvangen aan rente in 1914	34
	f 1601
Commissieloon en schrijfbehoeften	18
In kas aan het einde van 1914	f 1583
Kapitaal op hypotheek uitgezet	1400
Totaal bedrag in beheer	f 2983

§ 3. *Nijverheid.*

Mijnwezen. In het verslagjaar werd aan één persoon voor den duur van 3 jaren vergunning verleend tot het doen van opsporingen naar delfstoffen op een op Curaçao gelegen terrein, waarvan de oppervlakte werd geschat op 94 H.A. [1])

Van de plantage Santa Barbara op Curaçao werd in 1914 wegens den uitvoer met 8 schepen van 15 430 600 K.G. [2]) phosphorzure kalk eerste klasse aan de koloniale kas f 7098 aan uitvoerrecht betaald.

Van Klein Curaçao werd in 1914 geen phosphorzure kalk uitgevoerd.

De Aruba Phosphaat-Maatschappij voerde met drie schepen 6289,75 M³. [2]) phosphorzure kalk eerste klasse uit. De koloniale kas ontving wegens uitvoerrecht f 2201.

Van uitkeering van een aandeel uit de opbrengst der verscheepte phosphorzure kalk kon geen sprake zijn, omdat die opbrengst niet eens voldoende was om de kosten te dekken.

De maatschappij heeft evenmin eenig dividend aan de aandeelhouders kunnen uitkeeren.

Uit het door het bestuur uitgebracht verslag over het huishoudelijk jaar van 1 October 1913 tot 30 September 1914 bleek, dat de toestand der maatschappij hoogst ongunstig was.

[1]) In het verslag van 1914 is bij vergissing melding gemaakt van eene uitgestrektheid gronds van 30 000 H.A. op Aruba, ten aanzien waarvan eene vergunning is verleend voor opsporingen naar delfstoffen. De oppervlakte van dit terrein is 3000 H.A.

[2]) In het vorig verslag is de hoeveelheid van Santa Barbara uitgevoerde phosphaat in M³. (scheepsruimte) aangegeven. De berekening van het verschuldigd uitvoerrecht geschiedt naar het gewicht van de phosphaat en het wordt daarom beter geacht de uitgevoerde hoeveelheid in K. G. aan te geven. Ten aanzien van de uit Aruba uitgevoerde phosphorzure kalk geschiedde de berekening van het uitvoerrecht naar den inhoud der schepen, waarmede de uitvoer plaats vond. In verband daarmede wordt de van daar uitgevoerde hoeveelheid in M³. aangegeven.

Reeds in den loop van 1913 was de phosphaatmarkt zeer gedrukt. Door het uitbreken van den oorlog verergerde de toestand in die mate, dat het bestuur zich genoodzaakt zag ontbinding van de vennootschap voor te stellen. In de vergadering van 29 September werd daartoe besloten en bepaald, dat een daartoe strekkend voorstel in eene volgens art. 24 der statuten bijeen te roepen buitengewone algemeene vergadering zou worden behandeld.

Deze buitengewone algemeene vergadering vond plaats op den 3den Juni 1915. De vergadering besloot met algemeene stemmen tot de ontbinding der vennootschap over te gaan. Het bestuur der maatschappij werd als commissie van liquidatie aangewezen.

De Aruba-Goud-Maatschappij voerde 50 307 gram goud en 7 661 gram zilver uit, onderscheidenlijk ter waarde van f 83 258 en f 356.

De geldelijke uitkomsten waren gunstig. Aan de aandeelhouders werd een dividend van 20 pct. uitgekeerd, na overbrenging van een deel van de winst, ad f 755, in het reservefonds.

Aan de koloniale kas werd voldaan:

wegens concessierecht	f 500,—
,, uitvoerrecht	1 944,—
,, 7½ pct. aandeel in de zuivere winst	709,—
	f 3 153,—

Hoedenvlechten. In het verslagjaar hebben verschillende gebeurtenissen plaats gevonden, die het bedrijf van nabij raakten en die nog altijd invloed daarop uitoefenen. De langdurige droogte, die gedurende bijna het geheele jaar in en om Maracaibo, vanwaar het hoedenstroo betrokken wordt, geheerscht heeft, en eene sprinkhanenplaag ter plaatse hebben er niet weinig toe bijgedragen om de hoedanigheid van het stroo, die reeds veel te wenschen overliet, nog meer te doen achteruitgaan. Daarbij steeg de verkoopprijs er van, hetgeen uit den aard der zaak het bedrijf nog meer benadeelde. Van de Europeesche verwikkelingen ondervond het bedrijf eveneens een nadeeligen terugslag.

Uit den als bijlage CC overgelegden uitvoerstaat van stroohoeden blijkt, dat in 1913 145 797 dozijn hoeden, ter waarde van f 678 701, werd uitgevoerd, tegen 132 745 dozijn ter waarde van f 488 482 in 1914, zoodat in dit jaar 13 052 dozijn minder werden uitgevoerd, tegen eene met f 190 219 verminderde uitvoerwaarde. Dit groote verschil mag niet alleen in de hierboven vermelde gebeurtenissen worden gezocht, wanneer men nagaat, dat in het 3de en 4de kwartaal beduidend meer werd uitgevoerd dan in het 1ste en 2de kwartaal.

Reeds in bijlage DD van het Koloniaal Verslag van 1914 is vermeld, dat het jaar 1914 voor de stapelhoeden niet veelbelovend zou zijn. Deze voorspelling is, helaas, uitgekomen. Terwijl de stapelhoeden gedurende het jaar 1913 gemiddeld f 4 per dozijn hebben opgebracht, brachten zij gedurende het grootste gedeelte van 1914 niet meer op dan f 3,37½ per dozijn. Hieruit blijkt voldoende, dat de verminderde uitvoerwaarde in hoofdzaak toe te schrijven is aan den lagen prijs waartegen deze hoeden verkocht werden.

De leider van dezen bedrijfstak meent daarom, dat de bevolking meer gebaat zal zijn, wanneer zij een beter soort hoeden — de zoogenaamde middelsoort — in grootere hoeveelheden aan de markt kan brengen. De winst op deze hoeden is grooter en de prijs veel vaster.

Voortgezet onderwijs in het vlechten van hoeden in de bestaande inrichtingen en het oprichten van meer leergangen voor volwassenen zullen mede tot den gewenschten toestand kunnen leiden.

De omstandigheden, die de prijsverlaging van de stapelhoeden hebben veroorzaakt, zijn uiteengezet in de bijlage DD van het Koloniaal Verslag van 1914 en in het verslag van de reis van den leider van het bedrijf naar Europa en de Vereenigde Staten van Amerika in 1913. [1])

Al moeten de uitvoercijfers over 1914 in vergelijking met de voorafgaande twee jaren laag worden genoemd, toch behoeft het geen betoog, dat deze tak van nijverheid van groot belang is geweest voor dat groote deel der bevolking, hetwelk tengevolge van de reeds omschreven omstandigheden in 1914 met armoede en gebrek te kampen heeft gehad.

[1]) Drie ex. van laatstbedoeld verslag zijn ter griffie der Tweede Kamer nedergelegd, ter inzage van de leden.

Vorderingen. Niettegenstaande de uitvoercijfers lager zijn geweest dan in 1913, valt toch wel op vooruitgang van het bedrijf te wijzen. Dit moge blijken uit de toeneming van het getal goede vlechtsters en uit de omstandigheid, dat een veel grooter aantal vlechtsters zich op het vlechten van middelsoort en fijne hoeden toelegt. Overigens moest door den oorlogstoestand in Europa veel, dat ter verbetering van het bedrijf gedaan had kunnen worden, ongedaan blijven. Die omstandigheid leidde er o.a. toe, dat bestelde gereedschappen niet werden ontvangen, dat de betrekkingen met fabrikanten en Europeesche invoerders vervielen, en dat van zendingen van monsters van hoeden niets meer vernomen werd.

Leergangen. Deze werden zoowel in het stadsdistrict als in de buitendistricten van Curaçao goed bezocht. De uitkomsten, in het 2de district verkregen, zijn buitengewoon goed te noemen als men nagaat, dat in gemeld district thans een vrij groot aantal leerlingen hoeden vlechten, die f 5 tot f 12,50, en soms meer, bijv. f 18, f 20, f 25 en zelfs f 30 per stuk opbrengen.

Het is niet ondienstig hier aan te teekenen, dat de fijne hoeden over het algemeen aan doortrekkende reizigers worden verkocht, en dat de aldus verkochte hoeden, die eene niet onbeduidende waarde vertegenwoordigen, niet in de uitvoerstaten begrepen zijn.

De leergang van Jan Doret werd verplaatst naar de St. Michielsbaai.

De leergangen op Aruba en Bonaire werden zeer goed bezocht en de verkregen uitkomsten mogen ook hier bevredigend worden genoemd, in aanmerking genomen de hiervoren reeds genoemde belemmeringen, waarmede het hoedenvlechten te kampen heeft gehad.

De vier meisjes uit St. Martin, die op de hoofdvlechtschool op Curaçao tot hoofdvlechtsters opgeleid werden, om op de verschillende scholen op eerstgemeld eiland werkzaam te worden gesteld, verlieten de school met het hoogste getuigschrift.

Verder is een vlechtster op gemelde school opgeleid tot hoofdvlechtster voor de vlechtschool in Suriname, alwaar zij thans werkzaam is.

Op Curaçao werden aan 13 leerlingen bewijzen uitgereikt, dat zij met goed gevolg de lessen op de leergangen hebben gevolgd.

De leider heeft die leergangen geregeld bezocht. Het streven was er steeds op gericht om zoowel in de werkwijze als anderszins verbeteringen aan te brengen.

Vlechtstroo. Zooals reeds gezegd is, liet de hoedanigheid van het ingevoerde stroo zeer veel te wenschen over. In 1913 was nog eenige zorg aan het uitzoeken van het stroo besteed, maar in 1914 verviel men in de oude gewoonte om het nietuitgezocht te verkoopen.

De verwachting om stroo van goede hoedanigheid uit Suriname te verkrijgen is ook in 1914 niet vervuld. In dat jaar werden opnieuw monsters van stroo uit de zusterkolonie ontvangen, dat voor het bedrijf zeer goed bruikbaar zou zijn, indien aan eenige kleine wenken van den leider van het bedrijf gevolg kan worden gegeven. Hierover werd zoowel met den directeur van den Landbouw als met den houtvester en het vlechtcomité in Suriname van gedachten gewisseld.

De vooruitgang van het bedrijf hangt er in hooge mate van af, of Suriname de kolonie Curaçao van stroo zal kunnen voorzien. De ondervinding heeft toch reeds voldoende geleerd, dat de vooruitzichten om goed stroo uit Maracaibo te betrekken zeer gering zijn.

Proeven met het bleeken van hoeden. Deze proeven werden door mejuffrouw dr. Jeanne van Amstel, in opdracht van het bestuur en onder leiding van professor dr. G. van Iterson te Delft, genomen. Hetgeen blijkens ontvangen monsters in dat opzicht werd bereikt doet de hoop koesteren, dat de gewenschte uitkomst zal worden bereikt.

In de maand December bracht de heer F. Ricker, directeur van de vlechtschool te Paramaribo, een bezoek aan Curaçao, om voor het comité voor de vlechtnijverheid in Suriname ge-

gevens te verzamelen, die naar zijn oordeel in het belang van het bedrijf aldaar zouden kunnen zijn. De heer RICKER werd in de gelegenheid gesteld het bedrijf in al zijne onderdeelen te leeren kennen en tijd noch moeite werden gespaard om hem behulpzaam te zijn in de uitvoering van zijne opdracht.

Ten slotte moet om reeds vermelde redenen worden opgemerkt, dat ook het jaar 1915 niet veelbelovend is voor de hoedennijverheid.

Verdere bijzonderheden omtrent deze nijverheid zijn vervat in de bijlagen DD, EE en FF.

Scheepsbouw. Op Curaçao werd één en op Bonaire werden drie kotters gebouwd.

Zeebrieven. Er werden op Curacao 9, op Aruba 10, op Bonaire 8, op St. Martin 2, op St. Eustatius 1 en op Saba 3 zeebrieven afgegeven.

Visscherij. De in Juli 1913 aangevangen proefneming met het in werking brengen van het koelhuis op Aruba en het daarmee samenhangend vischvervoer per zeilschip werd tot ultimo Februari voortgezet. Door het in het ongereede geraken van den koelhuismotor in Januari en door noodzakelijke werkzaamheden ter versterking van den vloer in de machinekamer konden gedurende eenigen tijd geen vischverzendingen plaats hebben. In Februari gingen wederom vier ladingen visch naar Willemstad, bestaande uit koningsvisch en pargo.

Op 13 Februari begaf de adviseur voor visscherijzaken zich naar Aruba, om daar met eenige gegadigden besprekingen te voeren over de overneming van het koelhuis. In aansluiting daaraan ging hij, krachtens bij gouvernements-beschikking van 30 Maart 1914, n°. 246 verleende machtiging, met de heeren J. H. EMAN en C. G. DE HASETH een overeenkomst aan, waarbij hun de twee koelhuizen, gelegen op Aruba en Curaçao, (het laatste alleen voor koeling met ijs ingericht) met den daarbij behoorenden inventaris voor het tijdvak van 1 April tot ultimo September 1914 om niet in bruikleen werden afgestaan. Nadat reeds in Maart voor hunne rekening 5 ladingen visch met een gezamenlijk gewicht van 2026 K.G. verzonden waren, werden in April in 6 reizen ± 2300 K.G., in Mei in 2 reizen ± 470 K.G. en in Juni in 1 reis 380 K.G. visch verzonden. Koningsvisch had verreweg het voornaamste aandeel in deze zendingen.

Daar de bergplaats op de markt te Willemstad niet van een koelmachine voorzien was en de goede gang en verdere ontwikkeling van het bedrijf die voorziening eischte, wendden de ondernemers zich tot het bestuur der kolonie, met het verzoek om de koelkamer voor rekening van het gouvernement van een koelmachine te voorzien. Na verkregen gunstige beschikking werd in Juni eene zoodanige machine in Europa besteld. De vischverzending werd tijdelijk gestaakt met de bedoeling om haar te hervatten na aankomst van de koelmachine. Door den oorlog bleek de machine ten slotte niet geleverd te kunnen worden. De bestelling werd daarop in de Vereenigde Staten geplaatst, maar door een en ander ging zooveel tijd verloren, dat de machine niet meer in den loop van 1914 ontvangen werd.

Intusschen had de adviseur voor visscherijzaken den heer EMAN in September voorgesteld om het gestaakte vischvervoer voorloopig te hervatten, wanneer het koel houden van de bergplaats van visch te Willemstad tijdelijk met behulp van ijs zou geschieden. De heer EMAN verklaarde zich bereid om op dit voorstel in te gaan. Het duurde echter tot Januari 1915, voordat hij aan zijn voornemen gevolg kon geven.

Aan het einde van den termijn van bruikleen trok een der ondernemers zich terug. Daarop werd de adviseur voor visscherijzaken gemachtigd om met den reeds genoemden heer J. H. EMAN, beheerder van de Arubiaansche visscherij-onderneming „Neptunus", een nieuwe overeenkomst op denzelfden grondslag aan te gaan voor het tijdvak 1 October 1914—ultimo Maart 1915.

In verband met de tijdelijke staking van de vischverzending, waardoor voorloopig aan uitbreiding der visschersvloot op Aruba geen dringende behoefte bestond, werd aan het plan om nog in 1914, met daartoe bij aanvullingsbegrooting toegestane gelden, tot die uitbreiding over te gaan, geen gevolg gegeven.

De kweekerij voor schildpadden werd in het voorjaar tweemaal afgevischt. Het oordeel in 1913 uitgesproken, dat de natuurlijke voedselvoorraad in den vijver in het algemeen niet voldoende is, kan gehandhaafd blijven.

Overeenkomstig eene daartoe verstrekte opdracht werd het uitloven van prijzen voor het vangen van vanwege het bestuur der Deensche West-Indische eilanden gemerkte zeeschildpadden op alle eilanden der kolonie bekend gemaakt. In 1914 kwamen geen opgaven over zoodanige schildpadden in.

In 1914 werden geen kredieten voor visschersvaartuigen of vischtuig verstrekt. Van de vroeger in bruikleen verschafte booten vergingen er op zee twee, waarbij een persoon het leven verloor.

De afbetalingen in 1914 op de in 1910—1913 verstrekte kredieten bedroegen f 721.

Evenals in vorige jaren leverde de visscherij in de wateren van Bonaire zeer weinig op.

Daar ook in 1914 de prijs van visch op de Venezolaansche markt vrij hoog was, konden de Bonairiaansche visschers, die in de wateren van de Roquez- en Aveseilanden gingen visschen, uit hun bedrijf eenige verdienste trekken. In deze wateren mag de vischvangst alleen met booten, die de Venezolaansche vlag voeren, geschieden.

Op St. Martin bleef de visscherij een vrij winstgevend bestaan opleveren voor de bevolking van Simpsonsbaai.

Op St. Eustatius werd aan verduurzaamde visch ingevoerd voor een waarde van f 1505, tegen f 1749 in het jaar te voren.

In den toestand van de visscherij op Saba kwam geen verandering. Niemand houdt er zich uitsluitend mee bezig. Dit bedrijf wordt naar gelang van omstandigheden door planters en zeelieden uitgeoefend. De opbrengst strekt slechts tot plaatselijk verbruik.

Zoutwinning. Curaçao. Tengevolge van meerdere vraag naar het artikel op Puerto-Rico kon in het verslagjaar uit Curaçao beduidend meer zout uitgevoerd worden dan in het onmiddellijk voorafgaand jaar en zelfs iets meer dan in 1912. Deze uitvoer werd ook eenigszins in de hand gewerkt door de omstandigheid, dat Curaçaosche uitvoerders met eenige schippers uit Puerto-Rico ruilhandel dreven door als betaling voor het zout ook cement aan te nemen. De prijzen bleven echter laag.

Ook in 1914 lieten verscheidene planters wegens de lage prijzen een deel van hun zoutoogst in de pannen liggen. In de buitendistricten waren op ultimo December 1913 in voorraad 6 790 420 K.G. [1]) zout, terwijl volgens van de belanghebbenden verkregen opgaven werden geoogst 4 341 350 K.G. Daarvan werden verkocht 4 288 409 K.G. [2]), door regens weggespoeld en door inwerking van het weder verloren 1 466 041 K.G., zoodat op ultimo December 1914 in voorraad bleven 5 377 320 K.G.

Aruba. In den toestand van de zoutpannen op Aruba kwam geen verandering.

Uitgevoerd werden 54 000 K.G., tegen 18 000 K.G. in 1913, doch daarentegen was de prijs in het verslagjaar veel lager dan in 1913.

Bonaire. Voor de zoutnijverheid op Bonaire was 1914 niet zoo gunstig als het voorafgaand jaar. Wel is waar was de opbrengst der verschillende zoutpannen bijna even groot als in het vorige jaar, doch de uitvoer was bijna 2 000 000 K.G. minder.

De prijs, waartegen verkocht werd, was iets hooger dan in de voorafgaande jaren.

---

1) In het vorige verslag werd verkeerdelijk vermeld als te zijn weggespoeld 880 740 K.G.; dit moest zijn 883 740 K.G., zoodat op ultimo December 1913 niet 6 793 420 K.G., maar 6 790 420 K.G. in voorraad bleven.

2) Van het verkochte werden ± 1 670 000 K.G. niet uitgevoerd.

De op het einde van 1914 aanwezige voorraad zout bedroeg:

Ter Lage Westkust:

In voorraad op 1 Januari 1915	±	7 349 300 K.G.
Geoogst in 1914	±	8 350 420 ,,
	±	15 699 720 K.G.
Verkocht in 1914	±	5 439 980 ,,
In voorraad op 1 Januari 1915	±	10 259 740 K.G.

Aan de Slagbaai:

In voorraad op 1 Januari 1914	±	4 210 551 K.G.
Geoogst in 1914	±	3 250 000 ,,
	±	7 460 551 K.G.
Verkocht in 1914	±	2 235 364 ,,
In voorraad op 1 Januari 1915	±	5 225 187 K.G.

Op de (nieuwe) onderneming Craane:

Geoogst in 1914	±	130 000 K.G.
Verkocht in 1914	±	19 500 ,,
In voorraad op 1 Januari 1915	±	110 500 K.G.

In het geheel is dus verkocht ± 7 694 844 K.G., waarvan ± 313 000 K.G. naar de andere eilanden der kolonie werd uitgevoerd en daarom niet is opgenomen in den uitvoerstaat (bijlage W).

De verscheping van het zout geschiedde voornamelijk naar Noord-Amerikaansche havens en naar Puerto-Rico, Cuba, Santo Dominga, de Engelsche en de Fransche Antillen.

Alleen naar Puerto-Rico werd ± 3 134 480 K.G. uitgevoerd.

Deze belangrijke uitvoer was niet zoozeer toe te schrijven aan de vrijstelling van invoerrecht op zout, maar voornamelijk aan tijdelijk gebrek aan eigen zout, doordien de zoutpannen op dat eiland in slechten toestand verkeerden.

De zoutpannen zoowel ter Lage Westkust als aan de Slagbaai waren allen in goeden staat, terwijl die van de onderneming Craane nieuw aangelegde pannen zijn.

Van St. Martin werd uitgevoerd 4 393 000 K.G. zout, tegen 3 047 000 K.G. in 1913. Daarentegen beliep de hoeveelheid in 1914 geoogst zout 2 297 815 K.G. tegen 8 007 025 K.G. in het daaraan voorafgegane jaar.

Deze mindere opbrengst schrijft de gezaghebber toe aan den verwaarloosden staat, waarin de dammen van de groote concessie verkeerden.

Waterwerken. In den toestand van deze inrichting kwam in het verslagjaar geen verandering.

Electrische inrichting. Het aantal lichten nam met 113 toe.

Na verkregen vergunning van het bestuur tot uitbreiding van de centrale werd bij het hoofdgebouw een bijgebouw opgetrokken, waarin een nieuwe stoommachine, dynamo en condensor werden opgesteld. Door deze uitbreiding werd het vermogen van de inrichting met 1000 lichten verhoogd en alzoo gebracht op 4000 lichten.

IJsfabriek. In den toestand van deze fabriek is ook in 1914 geen verandering gekomen.

Coöperatieve vereeniging en nijverheid. Vervaardigd werden 48 924 paren alpargata's (inlandsch schoeisel), welke allen verkocht werden tegen den gemiddelden prijs van 55 cent per paar. Voor het bedrijf werd 16 416 K.G. zoolleder ingevoerd.

Omtrent de touwslagerij en de vervaardiging van vermicelli en van Curaçao-likeur zijn geen bijzonderheden te melden.

Aan de leden van de vereeniging werd een dividend van 10 pct. uitgekeerd; bij het reservefonds werd een bedrag van f 1033 gevoegd.

Struisvogelpark „Albertina". De toestand der vogels kan goed genoemd worden en het blijkt, dat zij aan het klimaat gewend zijn, want sterfte en ziekte komen niet meer voor. Er werden in Februari 1914 12 kuikens geboren, waarvan slechts 2, door een ongelukkig toeval, stierven, zoodat de onderneming met 10 exemplaren vermeerderde. Twee Senegal-kuikens werden aangekocht, zoodat in de toekomst versch bloed in hun nakomelingen te verwachten is. In het geheel zijn nu aanwezig 37 stuks, t.w. 8 volwassen paren, 11 tweejarige en 10 eenjarige vogels. [1])

Drie wijfjes legden eieren; het laat zich aanzien, dat er nog een zal volgen. Een hoeveelheid van 21 K.G. kleine veeren staat tengevolge van den oorlogstoestand onverkocht te Londen. De groote veeren vonden in de kolonie gretig aftrek, vooral bij vreemdelingen; de hoedanigheid is vooruitgaande. Door de hevige droogte, misschien ook wel omdat de vogels aan het klimaat gewend zijn, is de legtijd wel 6 weken later dan het vorige jaar begonnen.

Niettegenstaande de droogte kon met inspanning voldoende door de plantage zelf in de behoefte aan alfalfa en paragras als vogelvoeder worden voorzien. Droog voer (maïs en boonen) moet worden aangekocht.

Het vreemdelingenbezoek, dat door den oorlogstoestand kleiner is dan verwacht werd, is toch nog grooter geweest dan het vorige jaar.

Stoomwasscherij. In deze inrichting, bekend als „Curaçao Sanitary Laundry", werd bij de afdeeling voor het wasschen en drogen van wollen, zijden en katoenen stoffen een tot het verven van die stoffen bestemde onderafdeeling ingericht, die aan het doel beantwoordt.

Juliana-werf. Een van de drie groote zeilbooten, in gebruik bij deze werf, is naar het buitenland verkocht; tot het vervoer van passagiers van en naar de werf werd een derde motorboot aangeschaft. Zoowel groote als kleine schepen maakten van de werf gebruik. Voor herstelling van schepen werd aan de werf een schoenerwerf bijgebouwd.

Curaçaosche Handelmaatschappij. Omtrent de verschillende inrichtingen, behoorende tot het bedrijf van deze maatschappij, kan het volgende worden medegedeeld.

Werf Mathey. In de tweede helft van het verslagjaar werd een aanvang gemaakt met het op grootere diepte brengen van de haven langs die werf, die een kadelengte van ongeveer 120 M. heeft, welk werk thans bijna beëindigd is. Door baggeren is langs de geheele werf, op een afstand van zes meter van den kademuur, een diepte verkregen van acht meter, hetgeen niet alleen voldoende is voor de schepen van de Red D Line, welke thans langs die werf vastmeren, maar ook voor schepen van veel grootere afmeting. Tevens is een lastige hoek in den kademuur weggenomen en zijn alle plekken in dien muur, welke sporen van inzakken vertoonden, door duikerwerk hersteld. Eindelijk is de geheele werf zoodanig opgehoogd, dat ook bij den hoogsten waterstand geen gevaar meer bestaat voor overvloeien van het havenwater.

Westwerf. Deze werf, met een kadelengte van 120 M., heeft geen bijzondere veranderingen of verbeteringen ondergaan.

Kleine werf. Op deze werf, gelegen aan de oostzijde van de haven, met een kadelengte van omstreeks 120 meter, zijn in den loop van het verslagjaar belangrijke verbeteringswerken uitgevoerd. Alle bestaande gebouwen zijn afgebroken en vervangen door een loods van 100 bij 20 meter. Daarachter is een regenbak van 300 000 liter inhoud. Ook de kleine werf is geheel opgehoogd. Bij avond kunnen loods en werf verlicht worden door middel van petroleum-gloeilichtlampen van groote sterkte. De verbetering van de kleine werf is onder-

[1]) In het vorige verslag staat verkeerdelijk vermeld, dat de onderneming aan het einde van 1913 in het geheel 26 vogels bevat. Dit getal moet zijn 25.

nomen geworden om te voldoen aan de behoefte aan meer aanleggelegenheid voor groote stoomschepen, in de eerste plaats voor die van den Koninklijken West-Indischen Maildienst.

Groote werf. Ook deze werf, gelegen ten noorden en in het verlengde van de kleine werf, met een kadelengte van bijna 500 meter, heeft geen bijzondere veranderingen of verbeteringen ondergaan.

Werf de Wilde. Deze werf heeft een kadelengte van ongeveer 170 meter en strekt zich uit van de groote werf, ten noorden waarvan zij is gelegen, tot het noordelijkste punt van de oostzijde der haven. Bijzondere veranderingen of verbeteringen werden ook aan deze werf niet aangebracht.

Baggermolen. Om de verschillende aanlegplaatsen steeds op voldoende diepte te kunnen houden heeft de maatschappij een drijvende baggermolen (machine van Priestman Bros, vaartuig op Curaçao gebouwd) aangeschaft. Deze baggermolen voldoet tot nu toe uitstekend.

Motorbooten. Voor sleepen en voor passagiersvervoer beschikt de Maatschappij over eene petroleum-motorboot (40 P.K. Kromhout-motor, vaartuig op Curaçao gebouwd). Deze boot is ook gebouwd op het varen buitengaats. Voor het onderhouden van gemeenschap met aan verschillende kaden liggende stoomschepen bezit de maatschappij verder een klein snelloopend gasoline-motorbootje (15 P.K. Scripps motor, vaartuig op Curaçao gebouwd).

Lichters. De maatschappij beschikt over twee overdekte houten lichters van omstreeks 70 ton, een groote open houten lichter van ongeveer hetzelfde vermogen, twee open cementijzeren lichters en een zestal open houten lichters van ongeveer twintig ton, alles voor het vervoeren van lading naar en van schepen.

Waterladen. Voor het laden van water bezit de maatschappij twee daarvoor ingerichte lichters; de motor-sleepboot hoogergenoemd heeft eene pompinrichting om water in en uit de waterlichters te pompen.

§ 4. *Landbouw en veeteelt.*

Landbouw. Het oogstseizoen 1913—1914 was slecht. Op verscheidene plaatsen mislukte de oogst van sorghum, boonen en rankvruchten door de droogte geheel, terwijl de opbrengst op de plaatsen, waar geoogst kon worden, ver beneden het middelmatige bleef. De dividivi-opbrengst was beter dan het vorige jaar. Werd in 1913 512 ton van dit product uitgevoerd, in 1914 steeg de uitvoer tot 928 ton. De prijs was bij het begin van den oorlog zeer laag, maar klom weer een weinig en bedroeg aan het einde van 1914 ± f 50 per ton.

De opbrengst van oranjeschillen was vrijwel gelijk aan die van 1913. De prijs was iets beter.

De aloëoogst leverde minder op dan in 1913. De prijs bleef goed.

De groei der sisalplanten van den gouvernements-aanplant op Mundo Nobo was zeer bevredigend. Veel oogstbaar blad met mooien vezel werd gevormd. Met de ontvezeling kon weder worden begonnen. Ziekteverschijnselen in de bladeren kwamen slechts hoogst zelden voor.

De stand van den sisalaanplant der Eerste Sisal-Cultuurmaatschappij op Malpais, in het begin van 1914 nog bevredigend, ging door den te geringen regenval aldaar zeer achteruit. Vele der in 1914 in het groote veld uitgezette planten stierven.

De proefvelden op de plantages „Choloma", „Klein Piscadera" en „Jan Kok", onderscheidenlijk in het 2de, 3de en 4de district van Curaçao gelegen, konden wegens het uitblijven van den regen niet worden voortgezet.

De schoongemaakte gronden van het nieuwe proefterrein op „Groot Kwartier" werden gedeeltelijk omgeploegd, gedeeltelijk gepiekt, daarna met schijfegge en spijkertandegge bewerkt. Voor het ploegen, dat verricht werd met een Beesinkkarploeg, moest de landbouwkundige eerst zoowel bestuurder als trekossen africhten. Toen werd zeer goed werk geleverd. Een gedeelte der omgewerkte gronden werd dadelijk na het ploegen met den „Subsurface packer" bewerkt. Voor het voortbewegen van „packer", schijf- en spijkertandeggen werd een muilezel gebruikt. Al die werktuigen voldeden zeer wel. Het zaaien had plaats door middel van eene lichte machine, getrokken door een ezel. Geplant werden inheemsche sorghum, white kaffier en verschillende soorten cowpea. De regen bleef evenwel zoo goed als geheel uit, zoodat het zaad zelfs niet kon ontkiemen en, daar de regenval ver beneden het daartoe vereischte minimum bleef, kon de landbouwkundige niet door toepassing van het droogbouw-stelsel bereiken, wat hij zich daarvan had voorgesteld.

Op het westelijk deel van den grond werden een put gegraven, een molen geplaatst en de noodige bevloeiingswerken uitgevoerd voor het begin van den aanleg van een modelgroentenkweekerij. De put levert zeer goed water op. Daar het daarvoor bestemde gedeelte zeer veel last ondervindt van sterke winden, werd aan de oost- en noordzijde der kweekerij een windscherm aangebracht.

Dat verbetering van de groententeelt zeer wenschelijk en mogelijk is, stond bij den landbouwkundige vast. De op Curaçao gewoonlijk in de kleine hofjes gekweekte groenten zijn minderwaardig. Het voortdurend kweeken van dezelfde soorten volgens gewoonte en overlevering, het te weinig wisselen van zaaizaad, het gebrek aan eenige kennis van de bemestingsleer zijn daarvan wel de voornaamste oorzaken. Van lieverlede ontstond er ook voor de doortrekkende vreemdelingen en de haven aandoende schepen groote behoefte aan betere groenten.

Daarom legde de landbouwkundige ook op Cas Chiquito een kweekerij van betere groenten aan. Hoewel de weersomstandigheden, waaronder de proefneming plaats had, zeer ongunstig waren, zoodat voortdurend moest worden bevloeid, slaagde zij prachtig.

De belangstelling in de proefneming was groot, de aanvraag overtrof spoedig verre de leverbare hoeveelheid, zoodat snelle uitbreiding noodzakelijk bleek. De beginselen van droogbouw werden bij den proef niet uit het oog verloren. Al de gekweekte groenten bleken van uitstekende hoedanigheid en de opbrengst was ruim.

Proeven werden genomen met twee der nieuwste voor de droge zuidwestelijke Staten van Noord-Amerika aanbevolen sorghums, t.w. soedangras, en feterita, uitmuntend door hun weerstandsvermogen tegen droogte en korte groeiperiode, eigenschappen, welke hen bijzonder geschikt maken voor streken met beperkten regenval. De eerstbedoelde soort wordt, zooals de naam reeds aangeeft, als een gras beschouwd, terwijl de feterita tot de „niet suiker sorghum" behoort. De proeven met beide soorten hadden plaats met behulp van bevloeiing. Het zaad van het Soedangras ontkiemde zeer snel; de jonge plantjes vertoonden duidelijk het sorghumtype. Na zes weken had het gewas reeds manshoogte bereikt en vertoonde zich spoedig de pluim.

De planten stoelden prachtig uit, de afgesneden halmen sproten snel en krachtig. Het gras wordt zeer gaarne door het vee gegeten en is ook geschikt om gehooid te worden. Op meer uitgebreide schaal doorgevoerde proeven zullen moeten uitmaken hoe dikwijls het afsnijden in dit klimaat kan plaats hebben, zoomede den vereischten graad voor bevloeiing in het droge jaargetijden en de beste plantwijdte. De landbouwkundige zal ook trachten zelf zaad te winnen om aan de planters af te geven, daar de prijs van het zaad in Amerika nog zeer hoog is. De voedingswaarde van Soedangras is zeer goed. Voorloopig kan worden vastgesteld, dat dit gras, in den drogen tijd, met bevloeiing zeer goed voortgaat en snel groeit.

Ook de proef met feterita-sorghum had een bevredigende uitkomst. Het gewas stoelt krachtig uit, toont een zeer kort groeitijdperk noodig te hebben en geeft flinke, doch niet samengepakte, aren met groote zeer mooie, melkwitte korrels.

De commissie tot voorbereiding van de oprichting van een landbouwleenbank op den grondslag van onderlinge hoofdelijke aansprakelijkheid verleende geen kredieten in 1914.

Verscheidene deelnemers hebben aan hunne verplichting tot betaling van rente en aflossing niet naar behooren kunnen voldoen, daar de geringe oogst van 1913—1914 voor de meesten niet voldoende was om de verliezen van het vorige jaar goed te maken.

Van het door het Koloniaal Bestuur verstrekte kapitaal, dat door schulddelging in 1913 was teruggebracht tot f 14 720, werd een bedrag van f 640, zijnde 4 pct. van het oorspronkelijk kapitaal ad f 16 000, afbetaald.

Daar, volgens mededeeling van de districtmeesters, het niet mogelijk is van de plantage-eigenaren enz. eenigszins juiste opgaven te verkrijgen, is uit dit verslag weggelaten de staat, houdende een overzicht van de opbrengst der plantages en gronden in de buitendistricten van Curaçao.

Zooals in het vorig verslag vermeld wordt, was de oogst van het seizoen 1913—1914 op Aruba vrijwel als mislukt te beschouwen. Ook het seizoen 1914—1915 bleek niet gunstig. Op eenige plaatsen werd zelfs meermalen uitgezaaid, in de hoop, dat er wat regen zou vallen, maar de regens bleven uit, zoodat er geen kans was op eenigen oogst; zelfs van de sneller groeiende rankvruchten heeft men niets kunnen halen. Ook veevoeder was buitengewoon schaarsch.

Tengevolge van den buitengewoon geringen regenval heeft ook de aloë geleden. De uitvoer beliep 380 ton tegen 418 ton in 1913.

Aan dividivi werd 290 ton uitgevoerd tegen 183 ton in 1913.

Zooals werd verwacht heeft de maïsoogst op Bonaire over 1913—1914 door het uitblijven van den regen zeer weinig opgeleverd; alleen in het 4de district werd een zeer schrale oogst binnengehaald.

De van dezen oogst verkregen maïsstokken werden dientengevolge tegen hoogen prijs verkocht.

Daar in 1914 de regen uitbleef werd er zoo goed als niet gezaaid. En wat er gezaaid was, moest als verloren worden beschouwd.

De uitgevoerde hoeveelheid aloëhars bedroeg 38 958 K.G. tegen 47 026 K.G. in 1913. Wegens de droogte leverden de aloëplanten weinig sap op en werd ook op verscheidene plaatsen niet eens tot het winnen van sap overgegaan. Deze planterij werd in 1914 uitgebreid met ongeveer 40 Hectaren, doch de nieuwe aanplantingen zijn tengevolge van de droogte weinig vooruitgegaan, terwijl op sommige plaatsen, o.a. te Slagbaai, waarop ± 15 Hectaren bijgeplant is, de nieuwe aanplantingen veel te lijden hebben gehad van het vee.

Onder de opgegeven 40 Hectaren zijn ook begrepen ± 3 Hectaren landsgrond, die tot uitbreiding van het aloëveld bij „Onima" in het 4de district onder aloë werden gebracht. Deze aanplant staat er goed bij.

De oogst van den gouvernementsaanplant bij „Vlijt" bracht in 1914 f 43,75 op en die in het 4de district bij „Onima" f 80.

Het jaar 1914 was voor de dividivi niet ongunstig; de voorjaarsoogst was zelfs zeer ruim, doch in het najaar brachten de boomen tengevolge van de felle droogte veel minder voort. Uitgevoerd werd in 1914 694 000 K.G. tegen 490 000 K.G. in 1913.

De met landssteun aangelegde dividivi-aanplantingen hebben ook in 1914 weer veel tengevolge van de droogte geleden. Zeer vele van de nog jonge plantjes stierven.

In 1914 werd uit St. Martin uitgevoerd 13 631 K.G. gezuiverde katoen tegen 7418 K.G. in 1913. Ongezuiverde katoen werd niet uitgevoerd. De hoeveelheid in 1914 uitgevoerd katoenzaad bedroeg 35 160 K.G.

De uitgevoerde katoen lag op het einde van 1914 nog voor een groot gedeelte wegens den inmiddels uitgebroken oorlog onverkocht in Engeland. Wat er verkocht werd, heeft geen bijzonder hooge prijzen gehaald.

Daar het in Mei en Juni goed begon te regenen, gingen vele planters er toe over reeds vroeg katoen te planten. De uitkomst was echter niet gunstig tengevolge van de daarop gevolgde droogte.

De eerste pluk was gering en de plantjes gaven geen tweeden oogst.

Daar de gewone plantmaanden, Juli tot September, betrekkelijk droog waren, werd er, ook in verband met den inmiddels uitgebroken oorlog en de onverkoopbaarheid van katoen, minder geplant dan het jaar te voren.

Aan het einde van 1914 besloeg de katoenbouw slechts 21 Hectaren tegen 94 Hectaren in 1913.

Aan het einde van December 1913 waren er te Pointe Blanche in den landstuin „Juliana" ongeveer 2500 limoenboompjes. Voor dat gedeelte van het eiland waren voornamelijk de eerste vier maanden van 1914 zeer droog. De plantjes leden daardoor veel en juist in dien tijd werden zij door mieren aangetast. Na verschillende middelen aangewend te hebben, die niet hielpen, bleek ten laatste, dat een aftreksel van aloë goede uitkomsten gaf. Inmiddels was er door de droogte en de mieren veel kwaad gedaan aan de plantjes, zoodat er vele stierven. Toen het goed begon te regenen, werden in Mei en Juni 1400 nieuwe plantjes uit de kweekbedden in den grond gestoken en in October en November weder 600.

Ofschoon het voor den landbouw in het algemeen een ongunstig jaar is geweest, staat de aanplant niet slecht. Bij het einde van het jaar 1914 was het aantal planten ongeveer 3400. Het door het gouvernement met den aanplant van limoen gegeven voorbeeld heeft tengevolge gehad, dat in het afgeloopen jaar vijf planters er toe zijn overgegaan ruim 6 H.A. met limoen te beplanten.

De bebouwde oppervlakte gronds op St. Eustatius nam gedurende 1914 met 42 H.A. af en daalde tot 161 H.A. waarvan 50 H.A. met katoen werd beplant door 63 ingezetenen, van wie 59 kleine planters zijn, die stukjes van 3 H.A. en minder verbouwen.

Het yamsland liep terug van 18 H.A. tot 14 H.A.; dat der pataten van 47 H.A. tot 40 H.A.

De algemeene reden van den teruggang moet in de langdurige droogte gezocht worden, welke bovendien nog aan het noodige plantmateriaal voor pataten en yams te kort deed. De, naar vertrouwd mag worden, tijdelijke inkrimping van den katoenbouw valt echter samen met de geringe vraag naar katoen tengevolge van den Europeeschen oorlog.

Uitgevoerd werd aan gezuiverde en ongezuiverde katoen 19 938 K.G. tegen 27 803 K.G. in 1913.

De oppervlakte cassavegrond verdubbelde tot 6 H.A., terwijl ook, dank zij de kentering van het weer in November, de met maïs en boonen beplante kostgronden zich uitbreidden tot een oppervlakte van 30 H.A. tegen 8 H.A. op einde 1913.

Het meerendeel der landsaanplantingen bleef onbewerkt.

De werkzaamheden van bestuurswege in het belang van den landbouw ondergingen eveneens den invloed der droogte.

Als vorige jaren stelde het koloniaal bestuur wederom ontsmet katoenzaad ter beschikking.

Evenals 1913 was ook 1914 een goed regenjaar voor Saba en bijgevolg gunstig voor den landbouw.

Van het voornaamste landbouwvoortbrengsel voor uitvoer, namelijk den aardappel, werd in 1914 eene hoeveelheid van 24 560 K.G. verscheept tegen 26 495 in 1913 en 22 500 K.G. in 1912.

Aan uien en sjalotten werd in 1914 eene hoeveelheid van 1505 K.G. uitgevoerd tegen 2907 K.G. in 1913 en 710 K.G. in 1912.

In de bovengenoemde hoeveelheden is ook begrepen hetgeen naar de andere eilanden der kolonie voor verbruik aldaar is verzonden.

In 1914 is er van uit Saba eene hoeveelheid van 2430 K.G. zaadkatoen naar St. Eustatius verscheept.

De eigenaar van den limoenaanplant verzond eene hoeveelheid gepekelde limoenen, die een goeden prijs behaalden.

De limoenaanplant had ook gedurende 1914 te lijden van de zwarte „piespies" (schildluis).

Behalve bovengenoemde voortbrengselen werden er nog voor plaatselijk gebruik verbouwd bacoven, cassaven, pataten, tanniers, boonen en groenten.

Veeteelt. Bijlage GG bevat een overzicht van den veestapel gedurende de laatste zes jaren.

Voor de veeteelt op Curaçao was het jaar 1914 niet gunstig te noemen, daar in de laatste helft van het jaar op de meeste plaatsen gebrek was aan voldoend veevoeder; de veestapel is echter niet noemenswaardig verminderd.

Van den Toggenburger rasbok op Cas Chiquito werden zeer goede afstammelingen verkregen. Ook de door den landbouwkundige aan verschillende planters afgestane Teneriffe- en Labear-fokbokken, alsmede de kortharige rammen voldeden uitstekend.

Overigens kon, wegens het groote gebrek aan veevoeder tengevolge van hevige droogte, weinig vee van het buitenland ter verbetering van den veestapel worden ingevoerd, daar de kans op sterfte van de in te voeren dieren te groot zou zijn. Zoowel het bestuur der Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van landbouw, veeteelt, zoutwinning en visscherij als de commissie voor veeverbetering achtten het

daarom wenschelijk met den invoer van nieuw fokvee te wachten op gunstiger weeromstandigheden, wanneer in het gebrek aan veevoeder zou zijn voorzien.

Van de op Cas Chiquito aanwezige rashoenders werden tegen matige prijzen broedeieren en jonge afstammelingen verkocht. Het best voldeden White-Wyandottes, Buff Leghorns en Black Minorca's.

De meest gevraagde broedeieren waren die van White Wyandottes en Plymouth Rocks.

Voor de veeteelt op Aruba was het jaar 1914 zeer ongunstig. Tegen ongeveer midden December nam de sterfte onder het vee groote afmetingen aan. Zelfs paarden en ezels, die op stal werden gehouden, zijn van gebrek omgekomen.

De runderen hadden het minst geleden, waarschijnlijk omdat men alle krachten heeft ingespannen om ze zoo lang mogelijk in het leven te houden.

Ook op Bonaire was het jaar 1914 voor den veestapel ongunstig wegens den weinigen regenval. In het begin van het jaar was er nog veevoeder, doch later bestond daaraan groot gebrek.

Groote sterfte kwam echter niet onder het volwassen vee voor; de veestapel is weinig vooruitgegaan, daar de jonge beesten grootendeels omgekomen zijn, terwijl ter voorkoming van verlies door sterfte ook meer vee dan in gewone tijden als slachtvee naar Curaçao is verkocht en ook op Bonaire zelf geslacht.

Behalve wat betreft runderen, ezels en varkens, waarvan het aantal is vermeerderd, is voor het overige de veestapel op St. Martin verminderd. Over zee werden uitgevoerd 55 runderen, 11 paarden, 5 schapen en 24 varkens, terwijl veel vee over land naar het Fransche gedeelte van het eiland werd vervoerd, om vandaar naar Guadeloupe te worden verscheept.

De veestapel op St. Eustatius onderging over het algemeen eene kleine vermeerdering.

De in 1913 ingevoerde jonge muilezels werden in Trinidad tegen bevredigende prijzen van de hand gedaan en door veulens van Nevis vervangen.

De uitvoer van vee over 1914 uit Saba bedroeg 5 paarden, 11 runderen, 9 schapen, 2 geiten en 5 varkens.

Het aantal runderen, geiten, schapen en varkens is toegenomen, het aantal paarden daarentegen verminderd.

De Minister van Koloniën,
TH. B. PLEYTE.

INHOUD

VAN HET

KOLONIAAL VERSLAG VAN CURAÇAO VAN 1915.

Bijlage A.

OVERZICHT van de bevolking, de geboorten, de sterfgevallen, de huwelijken en de levenloos aangegeven kinderen over de laatste zes jaren.

	1909.			1910.			1911.			1912.			1913.			1914.		
	Mannen.	Vrouwen.	Tezamen.	Mannen.	Vrouwen.	Tezamen.	Mannen.	Vrouwen.	Tezamen.	Mannen.	Vrouwen.	Tezamen.	Mannen.	Vrouwen.	Tezamen.	Mannen.	Vrouwen.	Tezamen.
BEVOLKING BIJ HET EINDE VAN HET JAAR.																		
Curaçao	13 972	17 952	31 924	14 310	18 275	32 585	14 398	18 448	32 846	14 447	18 479	32 926	14 455	18 504	32 959	14 613	18 748	33 361
Aruba	4 376	4 673	9 049	4 551	4 806	9 357	4 648	4 968	9 616	4 490	4 951	9 441	4 416	5 025	9 441	4 487	5 112	9 599
Bonaire	2 917	3 436	6 353	2 942	3 441	6 383	3 026	3 505	6 531	2 992	3 435	6 427	3 047	3 500	6 547	3 079	3 491	6 570
St. Martin	1 206	1 899	3 105	1 143	1 728	2 871	1 190	1 701	2 891	1 289	1 776	3 065	1 224	1 695	2 919	1 422	1 887	(1) 3 309
St. Eustatius	533	774	1 308	544	781	1 325	559	785	1 344	592	809	1 401	589	819	1 408	622	815	1 437
Saba	863	1 133	1 996	807	1 141	1 948	801	1 131	1 932	774	1 119	1 893	779	1 130	1 909	1 166	1 283	(1) 2 449
	23 867	29 867	53 735	24 297	30 172	54 469	24 622	30 538	55 160	24 584	30 569	55 153	24 510	30 673	55 183	25 389	31 336	56 725
GEBOORTEN.																		
Curaçao	449	462	911	561	619	1 180	482	494	976	409	454	863	451	406	857	461	518	979
Aruba	172	161	333	231	187	418	219	228	447	147	152	299	201	166	367	195	186	381
Bonaire	75	81	156	120	115	235	110	107	217	65	74	139	74	72	146	72	68	140
St. Martin	54	72	126	74	52	126	63	55	118	74	48	122	43	64	107	56	60	116
St. Eustatius	22	18	40	32	23	55	15	21	36	29	27	56	19	22	41	27	26	53
Saba	32	40	72	29	33	62	23	31	54	27	31	58	18	28	46	27	27	54
	804	834	1 638	1 047	1 029	2 076	912	936	1 848	751	786	1 537	806	758	1 564	838	885	1 723
STERFGEVALLEN.																		
Curaçao	245	281	526	212	252	464	248	333	581	477	636	1 113	351	399	750	286	399	685
Aruba	61	48	109	44	50	94	61	72	133	115	137	252	92	98	190	132	104	236
Bonaire	37	37	74	27	29	56	29	45	74	116	127	243	28	41	69	51	55	106
St. Martin	31	29	60	35	37	72	38	53	91	34	43	77	23	31	54	22	25	47
St. Eustatius	27	21	48	16	16	32	11	15	26	11	8	19	10	12	22	12	20	32
Saba	15	26	41	20	23	43	11	16	27	16	14	30	10	18	28	9	12	21
	416	442	858	354	407	761	398	534	932	769	965	1 734	514	599	1 113	512	615	1 127

(1) In dit getal zijn ook begrepen de personen, die gedurende een deel van het jaar elders verblijf houden.

	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
	LEVENLOOS AANGEGEVEN.					
Curaçao . . .	—	—	37	55	49	55
Aruba	—	—	12	7	13	18
Bonaire . . .	—	—	7	10	4	11
St. Martin . . .	—	—	3	6	—	6
St. Eustatius . .	—	—	1	4	2	2
Saba	—	—	1	2	2	5
	—	—	61	84	70	97
	HUWELIJKEN.					
Curaçao . . .	135	155	192	124	149	178
Aruba	54	84	68	30	77	61
Bonaire . . .	26	32	35	12	21	34
St. Martin . . .	17	14	15	11	11	18
St. Eustatius . .	6	5	5	10	9	2
Saba	12	12	11	6	14	5
	250	302	326	193	281	298

Geboren werden in 1914.

	In echt:	buiten echt:
Curaçao	477	502
Aruba	305	76
Bonaire	78	62
St. Martin	48	68
St. Eustatius	16	37
Saba	37	17
	961	762

Bij opvolgend huwelijk werden gewettigd op:

Curaçao	105
Aruba	25
Bonaire	31
St. Martin	19
St. Eustatius	—
Saba	—
	180

Bijlage B.

STAAT, aantoonende de verdeeling der ingezetenen naar hunne geboorteplaatsen en de kerkgenootschappen, waartoe zij behooren.

	Getal-sterkte der bevolking.	Waarvan geboren				Indeeling naar de kerkgenootschappen.			
		in de Kolonie.	elders in West-Indië.	in Nederland.	in andere oorden.	Protestanten.	Roomsch-Katholieken.	Israëlieten.	Andere godsdiensten.
Curaçao	33 261	31 887	460	329	685	1 409	31 315	613	24
Aruba	9 599	9 391	7	24	177	348	9 249	2	—
Bonaire	6 570	6 530	2	23	15	48	6 519	1	2
St. Martin	(1) 3 309	3 062	209	30	8	2 344	948	3	14
St. Eustatius . . .	1 437	1 333	82	12	10	1 102	334	1	—
Saba	(1) 2 449	2 370	45	10	24	1 414	1 035	—	—
	56 725	54 573	805	428	919	6 665	49 400	620	40

(1) In dit getal zijn ook begrepen de personen, die gedurende een deel van het jaar elders verblijf houden.

Bijlage C.

STAAT, aantoonende de verdeeling der ingezetenen in de kolonie Curaçao naar de verschillende beroepen, bedrijven en ambachten.

	Ambtenaren.	Apothekers.	Barbiers.	Broodbakkers.	Drukkers.	Grofsmeden.	Hoedenvlechters en -vlechtsters.	Huisbedienden.	Kantwerksters.	Kleermakers.	Koks en keukenmeiden.	Kooplieden.	Koopmans-klerken.	Koetsiers.	Kuipers.	Landbouwers.	Metselaars.	Mijnwerkers.	Naaisters.	Onderwijzers.	Photografen.	Pontvoerders.
Curaçao, 1ste of stadsdistrict. . .	56	11	29	97	25	23	2434	481	41	138	352	201	167	59	15	49	44	—	1005	59	5	17
Overige districten.	29	—	10	97	4	26	4074	208	14	161	189	25	35	87	—	2626	295	70	371	14	—	40
Aruba	19	—	1	35	—	14	962	100	3	17	80	15	19	7	4	895	20	189	233	22	—	—
Bonaire	32	—	1	38	—	1	876	117	22	11	35	8	12	6	3	952	38	—	209	15	—	—
St. Martin	39	—	—	17	1	2	22	72	4	5	28	14	4	5	—	900	7	—	60	24	—	—
St. Eustatius	14	—	—	11	—	—	2	48	—	—	17	2	—	—	—	318	2	—	20	6	—	—
Saba	3	—	—	5	—	—	—	31	266	—	24	—	—	—	—	213	7	—	59	12	1	—

	Scheepstimmer-lieden.	Schoenmakers.	Schrijnwerkers.	Sigarenmakers.	Sjouwerlieden.	Slagers.	Stalhouders.	Stoelenmatters.	Tandmeesters.	Timmerlieden.	Ververs.	Visschers.	Vroedvrouwen.	Waschvrouwen.	Water-verkoopers.	Winkeliers.	Zeelieden.	Zeilmakers.	Zilver- en goudsmeden.	Zoutgaarders.	Verschillende beroepen enz., die niet op dezen staat voorkomen.	Zonder beroep.
Curaçao, 1ste of stadsdistrict. . .	8	172	34	1	160	57	4	8	7	141	49	117	7	742	6	161	495	7	22	—	636	5957
Overige districten.	23	178	17	—	550	14	—	15	—	344	17	349	14	590	60	58	446	13	4	20	181	7994
Aruba	6	33	4	—	26	6	—	1	—	39	9	150	6	127	7	75	165	2	3	11	28	6266
Bonaire	14	21	3	—	17	—	—	1	—	20	4	122	11	388	1	29	347	1	1	10	382	2822
St. Nartin	2	7	3	25	25	1	—	—	1	17	4	60	3	20	—	14	30	1	1	—	119	1772
St. Eustatius	2	2	1	—	2	2	—	—	—	15	2	54	2	22	—	9	28	—	—	—	—	856
Saba	1	5	1	—	64	—	—	—	—	10	—	5	5	115	—	18	309	—	3	—	17	1275

Bijlage D.

OVERZICHT, aangevend in hoeverre in de kolonie Curaçao sinds het jaar 1903 gevolg is verleend aan verschillende wenken op landbouwkundig en economisch gebied, vervat in eene nota gevoegd bij het voorloopig verslag der Tweede Kamer betreffende de Curaçaosche begrooting voor 1904.

Curaçao.

Damaanleg. De damaanleg wordt jaar op jaar stelselmatig doorgevoerd, zoodat thans reeds een groot deel van Curaçao is bedamd. Op verschillende plaatsen werden putten gegraven voor drinkwater. Een proef met het boren van artesische putten is niet genomen. Het condenseeren van zeewater voor bevloeiing zou veel te kostbaar zijn om ooit in de practijk te kunnen worden toegepast.

Een onderzoek naar de hoeveelheid water, die de meest voorkomende planten behoeven, was niet noodig, daar er reeds verschillende betrouwbare opgaven bestaan, afkomstig van onderzoekingen aan buitenlandsche proefstations, welke dienaangaande omtrent de meest belangrijke landbouwgewassen voldoende licht verschaffen.

Bebossching. Eene poging tot bebossching, ondernomen in het 2de district aan de oostelijke helling van den Midden Seinpostberg, is mislukt. ,,De alle boomgroei belettende geiten te weren'' zou zijn het spannen van de paarden achter den wagen, daar de geitenteelt toch een der voornaamste bronnen van inkomst vormt, zoowel voor den kleinen als voor den grooten planter. Ook is de stelling, als zouden de geiten allen boomgroei weren, veel te overdreven.

Van ,,herwouding'' van Curaçao zal wel nooit sprake kunnen zijn, evenmin als waarschijnlijk van ,,bewouding'' ooit sprake is geweest. Het droge klimaat, met zijn een groot deel van het jaar heerschende sterke Noord-oosten winden, is daartoe te ongunstig.

Proefaanplantingen. Aan het aanleggen van proefaanplantingen van gewassen tegen droogte bestand, in het bijzonder van sorghums en boonen, de belangrijkste voedselgewassen voor mensch en dier, is in de laatste jaren bijzondere zorg besteed.

Naar de ziekten van dividivi, sisal en aloë zijn reeds meermalen onderzoekingen ingesteld. Een hernieuwd onderzoek is thans aanhangig aan het proefstation in Suriname, waar thans ook onderzocht worden de voedingswaarde van verschillende voedermiddelen, alsmede de samenstelling van grondmonsters.

Den landbouwkundige is het vorige jaar een geheel nieuw en groot proefterrein ter beschikking gesteld, terwijl bovendien ook de proeftuin op Cas Chiquito te zijner beschikking is gebleven.

Zoowel op het gebied van mais- en veevoedercultuur als op dat van groententeelt mocht de landbouwkundige reeds goede uitkomsten verkrijgen.

Met zorg voorbereide proeven werden genomen op het gebied van droogbouw (dryfarming). Ongelukkig was het afgeloopen jaar voor die proeven al zeer ongunstig, daar de regenval verre bleef beneden het voor den droogbouw vereischte minimum.

Uitvoer van vruchten. Mispels werden meermalen uitgevoerd. Proeven met het uitvoeren van mango's zijn mislukt, daar deze vrucht te snel aan bederf onderhevig is. In verband met de vruchtenteelt vormen oranjeschillen een belangrijk uitvoervoortbrengsel. In de laatste jaren werden eenige goede oranjeriën aangelegd.

Huurgronden. Een belangrijke uitbreiding der landsgronden heeft in de laatste jaren plaats gehad door den aankoop van verschillende plantages, met het doel om deelen daarvan aan den kleinen man af te staan.

De zoogenaamde ,,paga tera''-overeenkomst is voor de arbeiders, wonende op de plantages, van weinig beteekenis. Met de uitbreiding trouwens van het domeinbezit ter verschaffing van stukken gronds aan den kleinen man vermindert gereedelijk het aantal ,,paga tera''-overeenkomsten vanzelf.

Landbouwkunde. Door herhaalde besprekingen, zoowel met de groote als met de kleine planters, poogt de landbouwkundige landbouwkennis te bevorderen.

Kredietverschaffing. Het verstrekken van krediet, zoowel aan den grooten als aan den kleinen landbouwer, heeft in voorafgaande jaren op vrij groote schaal plaats gehad.

Veestapel. Belangrijke pogingen werden en worden aangewend tot verbetering van den veestapel. Verschillende goede rasdieren zijn zoowel door particulieren en de Curaçaosche maatschappij tot bevordering van landbouw, veeteelt, zoutwinning en visscherij als door het Gouvernement ingevoerd. Een stelselmatig gedreven fokkerij van rasgeiten en hoenders is ingericht op den proeftuin op Cas Chiquito. Meerdere jonge, goede fokexemplaren konden reeds worden afgegeven.

Een aanvang met het onderzoek naar den toestand van de visscherij in de kolonie en naar den aard en den omvang van maatregelen, die geacht konden worden tot verbetering te leiden, werd in 1905 gemaakt, toen Dr. J. Boeke, destijds eerste biologisch assistent aan het Rijksinstituut voor het onderzoek der zee, aan het begin van dat jaar op Curaçao aankwam, met de opdracht om een voorloopig onderzoek in te stellen naar het bedrijf van zeevoortbrengselen in de kolonie Curaçao. Dr. Boeke, die inmiddels tot lector aan de Rijks-Universiteit te Leiden was benoemd, keerde den 2den December 1905 in Nederland terug. Zijne bevindingen heeft Dr. Boeke neergelegd in zijn rapport betreffende een voorloopig onderzoek naar den toestand van de visscherij en de industrie van zeeproducten in de kolonie Curaçao, eerste gedeelte, dat in 1907 in druk is uitgegeven. Dr. Boeke heeft op die reis ook gelegenheid gevonden den toestand op visscherijgebied op eenige andere West-Indische eilanden persoonlijk te leeren kennen; terwijl hij tevens de Vereenigde Staten bezocht met het doel om die takken van het visscherijbedrijf te bestudeeren, welke, aldaar in bloei verkeerende of in onderzoek zijnde, misschien ook een toekomst in deze kolonie konden hebben.

In het breed opgezette rapport is de vangst van eetbare visch uitvoerig behandeld en daarbij is aangegeven op welke wijze die tak van het visscherijbedrijf bevorderd zou kunnen worden. De teelt van schildpadden, oesters, sponsen, pareloesters en kreeften, zoomede de krabbenvangst, vonden in het rapport afzonderlijk en uitvoerig bespreking.

Ten aanzien van de schildpad-, sponzen- en kreeftenteelt raadde Dr. Boeke het nemen van proeven aan. De inheemsche oester bleek niet geschikt voor verduurzaming in blikken, terwijl zij in verschen toestand alleen voor plaatselijk gebruik ,dat uitteraard zeer beperkt zou zijn, in aanmerking kon komen.

Omtrent de pareloesterteelt, met name het overbrengen van

deze schelpdieren van de banken van Margarita naar de gronden bij de eilanden, in het bijzonder Aruba, om ze daar verder te kweeken, wordt een oordeel in het midden gelaten, maar Dr. Boeke acht de omstandigheden er in elk geval niet gunstig voor.

Ingevolge de door Dr. Boeke betoogde wenschelijkheid om het onderzoek, naar het door hem ontwikkelde plan, voort te zetten onder leiding van een deskundige, die gedurende eenige jaren in de kolonie verblijf zou dienen te houden, werd de tegenwoordige adviseur met dit voortgezette onderzoek belast. Hij kwam in Mei 1908 op Curaçao aan.

Als leidraad bij de voortzetting van het onderzoek diende uit den aard der zaak het genoemde rapport. Nadat de adviseur nog in den loop van 1908 een bezoek aan de verschillende eilanden der kolonie gebracht had, werd met verschillende onderzoekingen zoo spoedig mogelijk een aanvang gemaakt.

Het kwam hem voor, dat alleen dan getracht moest worden in de bestaande toestanden in te grijpen en onderzoekingen te beginnen of voorstellen tot het nemen van meer afdoende maatregelen te doen, wanneer niet alleen de wetenschappelijke kant van eenig vraagstuk een gunstige uitkomst beloofde, maar ook in economisch opzicht uitkomsten te verwachten waren. Daarbij stuitte men al dadelijk op twee groote bezwaren:

1°. de afgezonderde ligging van de eilanden, welke bovendien zelf klein zijn en een beperkte bevolking hebben, waarbij nog komt, dat het tegenoverliggende vasteland als afzetgebied voor voortbrengselen der visscherij nagenoeg of in het geheel niet in aanmerking komt wegens de hooge invoerrechten en de bijkomende rechten, die op waren uit de Antillen geheven worden, en

2°. het tropisch klimaat.

De teelt van onverschillig welke diersoort en de verduurzaming van voortbrengselen der visscherij zou hier dan ook als vanzelfsprekend ten doel moeten hebben die waren geschikt te maken voor uitvoer naar verafgelegen landen.

Bij sommige voortbrengselen, zooals die, welke de sponsdieren, de karetschildpad en de pareloester leveren, brengt dit geen bezwaar mee, maar alle voortbrengselen der visscherij, waaraan de verduurzaming hoogere eischen stelt om ze voor uitvoer geschikt te maken, verlangen bij de tropische hitte bijzondere omstandigheden, waaronder zij vervoerd en verwerkt dienen te worden.

Inrichtingen, waar die voortbrengselen verduurzaamd worden, zijn uiteraard in meerdere of mindere mate centrale inrichtingen, waarheen het vervoer niet alleen goedkoop, maar in dit klimaat ook vlug en met bepaalde voorzorgen moet kunnen geschieden. Aan deze eischen wordt hier niet en zal ook hoogstwaarschijnlijk nooit voldaan kunnen worden, gelet op de bestaande en mogelijke verkeersmiddelen en de onvervulbare voorwaarde om in ruime mate over goedkoop ijs te kunnen beschikken.

Het eenigste voortbrengsel, waarvan de afzet binnen de grenzen der kolonie in andere banen geleid kan worden, bleek versche visch te zijn, waarvan de vraag bijv. op het hoofdeiland der kolonie, Curaçao, meestentijds boven het aanbod, op Aruba bijv. in den regel daar beneden blijft.

Na deze opmerkingen van meer algemeene strekking zullen nu achtereenvolgens de onderwerpen behandeld worden, waaraan de aandacht gewijd werd.

Sponzenteelt. Overeenkomstig de aanwijzingen van Dr. Boeke omtrent de werkwijze voor het stekken van sponzen werden reeds in den zomer van 1908 de eerste proefnemingen in die richting gedaan. Gedeeltelijk reeds spoedig, gedeeltelijk eerst in den loop der volgende jaren (met het uitgroeien der sponzen tot handelsgrootte zijn minstens eenige jaren gemoeid) bleek die werkwijze niet te voldoen. Ook in de Vereenigde Staten, waar van Staatswege een dergelijk onderzoek in gang was en waar Dr. Boeke zijne bevindingen had opgedaan, had men niet het gewenschte gevolg verkregen en het stelsel naar gebleken behoefte gewijzigd.

Verreweg de ongunstigste omstandigheid bleek hier de aard van den bodem te zijn. Door het gebruik van grootere en hoogere voetstukken (steenen platen, waarop de stekken vastgehecht worden), meende de adviseur aan dit bezwaar tegemoet te kunnen komen, nadat gebleken was, dat aan de overige bezwaren, die tegen het gevolgde stelsel in te brengen waren, op afdoende wijze tegemoet gekomen kon worden.

In de tweede helft van het jaar 1912 werd een nieuwe reeks van proeven op touw gezet, waarbij de ondervinding, zoowel hier als elders opgedaan, benut werd. De daarbij verkregen uitkomsten brachten aan het licht, dat een, naar het schijnt, bevredigende oplossing gevonden zou zijn, wanneer de standplaats der te kweeken sponzen aan gunstiger voorwaarden, wat aard en gesteldheid van den bodem betreft, voldoen kon dan de natuurlijke wateren aanbieden kunnen.

Een verslag over het gedane werk dienaangaande werd einde Mei 1915 ingezonden als bijlage van een rapport over een onderzoek naar de geschiktheid van de aan de kust der Benedenwindsche eilanden gelegen gronden voor den aanleg van kweekvijvers voor sponzen. Op grond van de daarin vervatte voorstellen werd de adviseur gemachtigd nog in den loop van dit jaar (1915) een vijver te laten aanleggen en die te bezetten met stekmateriaal van de inheemsche handelssponssoort. Met de daaraan verbonden werkzaamheden werd in de maand Juni een aanvang gemaakt.

Als uitslag van het tot dusver verrichte, maar feitelijk nog niet ten einde gebrachte onderzoek in zake sponzenteelt, kan dus vastgesteld worden:

1°. dat de teelt van sponzen volgens het stekstelsel op groote schaal practisch uitvoerbaar is, mits onder meer de gesteldheid van den bodem der kweekplaats gunstig zij: geen enkele stek moet de kans loopen, dat hij tengevolge van een ongunstige bodemgesteldheid met vernietiging bedreigd wordt;

2°. dat, wanneer het kweeken in kunstmatige ruimten (vijvers) ook in geldelijk opzicht naar wensch mocht slagen, groote uitgestrektheden van nu waardeloozen grond op de Benedenwindsche eilanden waarschijnlijk nuttig en voordeelig gebruikt zullen kunnen worden.

Schildpadteelt. Nog in 1908 werd de eerste hand gelegd aan den aanleg van een vijver voor het opkweeken van schildpadden. Met den eigenaar eener aan het Spaansche Water, een binnenwater bij de Caracasbaai, gelegen plantage werd eene overeenkomst aangegaan, waarbij voor het Gouvernement de mogelijkheid geopend werd om een baai van pl.m. 1½ H.A. oppervlakte door het leggen van een dam af te sluiten. Het duurde tot April 1910, voordat de werkzaamheden, met de afdamming in verband staande, zoover gevorderd waren, dat de vijver in gebruik genomen kon worden. Onderwijl waren reeds een aantal jonge schildpadden, behoorende tot de beide verlangde soorten, karet- en groene schildpad, aangekocht, welke in een daartoe gehuurden kleinen vijver bewaard werden en op het bovengenoemde tijdstip naar het Spaansche Water werden overgebracht. De stapel werd door verderen aankoop van dieren van verschillenden leeftijd nog uitgebreid. Daaronder bevonden zich eenige zeer groote, volwassen mannelijke en vrouwelijke groene schildpadden, welke, met het oog op mogelijke voortplanting in gevangenschap, onder toezicht gehouden werden.

Het bleek evenwel al spoedig, dat de natuurlijke voedselvoorraad in de afgesloten baai niet voldoende was om de schildpadden in goed gevoeden toestand te houden. Voedselgebrek, zoowel voor de plantenetende groene schildpadden als voor de hoofdzakelijk op dierlijk voedsel aangewezen karetschildpadden, was aan het uiterlijk der dieren en hun geringen groei duidelijk merkbaar.

Tevergeefs werd omgezien naar een ruimvloeiende bron van geschikt en goedkoop plantaardig en dierlijk voedsel; het bleek onmogelijk om op eenvoudige en goedkoope wijze in de behoefte aan meer voedsel, dan de vijver zelf leveren kon, te voorzien. Onder die omstandigheden moest van een verdere voortzetting der proefneming worden afgezien, hetgeen in 1915 geschiedde.

Tot paring zijn de volwassen dieren niet gekomen.

Pogingen om de uit het lichaam van geslachte, geslachtsrijpe vrouwelijke schildpadden genomen eieren uit te broeden liepen steeds op niets uit. Het succes van zulk uitbroeden zou overigens alleen waarde hebben in het geval, dat de mogelijkheid bestond om de uit zulke eieren voortgekomen dieren op te kweeken.

Als einduitslag van de proefneming met het kweeken van

schildpadden kan dus vastgesteld worden, dat zulks alleen daar kan geschieden, waar de dieren over een, naar verhouding tot hun aantal, ruimen voedselvoorraad in alle jaargetijden beschikken kunnen, hetzij dat het voedsel in de vijvers natuurlijk aanwezig zij, of wel daar met geringe kosten en moeite aangevoerd kan worden. Van bijvoederen kan in geen geval sprake zijn, wanneer het een groot aantal oudere dieren geldt. Proefnemingen, door anderen voor eigen rekening ondernomen, leidden tot gelijke ervaring. (Op Bonaire werd de proef voor enkele jaren met een honderdtal dieren genomen.)

In de kolonie kan een teelt op groote schaal moeilijk gedreven worden, als men alle omstandigheden in aanmerking neemt, waarmee bij afsluiting van een veel grootere wateroppervlakte dan waarmee de proef genomen werd, rekening te houden valt. Bovendien levert het feit, dat de oevers van de groote binnenwateren nergens in de hand van slechts één eigenaar zijn, een groot bezwaar.

Pareloesters. De pareloester, die zoo talrijk voorkomt bij het eiland Margarita aan de kust van Venezuela, vindt hier de gunstige voorwaarden voor haar groei niet. In vele, zoo niet alle gevallen, dat haar voorkomen hier vastgesteld werd, heeft verwisseling met een verwante, maar voor de parelopbrengst waardelooze soort plaats gehad.

Of kunstmatige teelt mogelijk en loonend zou kunnen zijn, is niet onderzocht kunnen worden. Daarvoor zou men de levensgeschiedenis dezer Caraibische soort moeten kennen en op een eenigszins uitgebreide schaal proeven moeten nemen, hetgeen echter alleen mogelijk is op plaatsen, waar de pareloester tehuis behoort, en in voldoend aantal onder gunstige omstandigheden voor waarneming der beschikking staat.

Kreeftenteelt. Tot dusver heeft men die teelt, bijv. in de Vereenigde Staten, gedreven met het doel om de jonge larven door geschikte bescherming en voeding door het moeilijkste levenstijdperk heen te helpen en ze dan, wanneer ze het zoogenaamde bodemstadium bereikt hebben, in vrijheid te zetten, ten einde op die wijze het sterftecijfer der eerste vrijzwevende ontwikkelingsstadia, die in de natuur verreweg het meest aan vernietiging blootstaan, te verminderen. Het is begrijpelijk, dat men tot dezen maatregel overgegaan is op die visscherijgronden, waar een intensieve kreeftvangst plaats heeft. Aan de kusten dezer eilanden acht de adviseur deze kostbare inrichtingen nog volkomen overbodig, daar de omstandigheden, waaronder de kreeftvangst hier uitgeoefend wordt, in verband met de gesteldheid der kusten en de gelegenheid om fuiken te plaatsen, niet den indruk geven, dat hier een noodstand, merkbaar in gevoelige vermindering van de opbrengst der kreeftvisscherij, heerscht of zelfs ooit zou kunnen ontstaan.

Anders dan voor het plaatselijk gebruik zal de natuurlijke kreeftstapel, zelfs al mocht men hem door maatregelen als bovenbedoeld nog iets kunnen versterken, niet kunnen dienen.

De teelt van kreeften met het doel om volwassen dieren te kweeken, die dan natuurlijk verduurzaamd uitgevoerd zouden moeten worden, is een vraagstuk, dat zoovele moeilijkheden biedt en een onderzoek naar zooveel kanten en op zoo uitgebreide schaal vereischt, dat de adviseur gemeend heeft het niet ter hand te moeten nemen. Bovendien moet steeds de vraag, hoe een groot aantal oudere kreeften hier op goedkoope wijze van voedsel te voorzien, als onoplosbaar beschouwd worden, indien het een loonend bedrijf moet worden.

Overigens gaat het hier niet om de gewone kreeftsoort (Homarus vulgaris), zoo bekend uit het Amerikaansche verduurzamingsbedrijf, maar om een vertegenwoordiger van een geheel ander geslacht, nl. een Palinurus-soort.

Verduurzamen van visch. Op misschien een enkele uitzondering na wordt geen enkele vischsoort in zoodanige hoeveelheid of onder zoodanige omstandigheden gevangen, dat aan de mogelijkheid van het bestaan van een bedrijf ter verduurzaming van visch gedacht kan worden. Geen enkele vischsoort nagenoeg komt daarvoor ook in voldoende hoeveelheid voor. Daarbij komt nog, dat een inrichting, waar visch ter verduurzaming bereid wordt, hier uit den aard der zaak een centrale inrichting zou moeten zijn, waarheen de visch dus van nabij en verder gelegen vangplaatsen vervoerd moet worden om een hoeveelheid bij elkaar te brengen, die de moeite en kosten van het bewerken waard is. Dit nu zou in dit klimaat met de verkeersmiddelen, waarover men hier beschikt en gelet op het gebrek aan koelmiddelen en op de gebezigde vangstelsels, ten eenenmale onuitvoerbaar zijn, en te dien opzichte is, de plaatselijke omstandigheden in aanmerking genomen, moeilijk een verandering, ook niet in de toekomst, te verwachten.

De bovenbedoelde uitzondering levert de visscherij op Aruba, waar ten aanzien van de vangst van koningsvisch en pargo de omstandigheden gunstiger zijn, in zooverre als men hier met vischsoorten te maken heeft, die op één punt in vrij groote hoeveelheid worden aangevoerd. Maar wat betreft de pargovangst, is men reeds daarbij niet geheel vrij van het euvel, dat de visch soms — en juist in den besten vangtijd — in zoodanigen staat aan land gebracht wordt, dat zij voor verduurzaming eigenlijk niet meer deugt. In veel mindere mate geldt dit voor de koningsvisch.

Waar nu de vraag naar versche visch te Willemstad, de hoofdplaats van Curaçao, gemiddeld grooter is dan het aanbod, en dit voornamelijk zijn oorzaak daarin vindt, dat de zee bij Curaçao minder rijk met de vooral bij het betere publiek gezochte visch bevolkt is dan bij Aruba, lag het voor de hand te trachten een uitvoer van versche visch van laatstgenoemd eiland naar Willemstad tot stand te brengen. Daarvoor zou de visch alleen gekoeld behoeven te worden; bevriezen was met het oog op den korten duur der bewaring niet noodzakelijk.

De groote zwarigheid bij deze onderneming was gelegen in het overbrengen van de visch van Aruba naar Curaçao. De omstandigheden laten niet anders toe dan een vaartuig opzettelijk voor dit doel te onderhouden, waarbij nog komt, dat de betrekkelijk lange reisduur (voor heen- en terugreis samen) de kosten van verzending aanzienlijk bezwaren.

De toestand is op het oogenblik deze, dat de op Aruba gevestigde visscherij-onderneming „Neptunus" de beide koelkamers, die het Gouvernement, één op Aruba en één te Willemstad, ten bate van dit vischvervoer heeft laten zetten en inrichten, voorloopig om niet in bruikleen heeft, terwijl zij voor het vervoer van de visch een haar toebehoorend zeilvaartuig ingericht heeft. Aan boord wordt het koelruim met behulp van ijs en zout op temperatuur gehouden. Elk koelhuis is van een passende koelmachine voorzien. In den loop van dit jaar zal de onderneming te beslissen hebben of zij het bedrijf wenscht voort te zetten of niet. Bij een eindregeling zal een matige huur voor het gebruik der koelkamers vastgesteld kunnen worden.

De koelkamer te Willemstad is eerst voor kort van een koelwerktuig voorzien geworden en is, zoo ingericht, nog te kort in gebruik (en dat juist in het meest onvoordeelige jaargetijde voor de Arubiaansche visscherij) dan dat omtrent de door de onderneming te bereiken uitkomsten met zekerheid iets te zeggen valt. Ook is hierbij van invloed, dat de uitbreiding, die de visschersvloot op Aruba thans noodzakelijk dient te ondergaan, niet in eens tot stand gebracht kan worden. Bij een gestadigen uitvoer van versche visch kan de bestaande vloot in de vraag naar visch niet behoorlijk voorzien en vooral in het ongunstige vangstseizoen ondervindt de onderneming daarvan de nadeelige gevolgen.

Kredietverschaffing. De visschersbevolking dezer kolonie behoort vrijwel zonder uitzondering tot die klasse van personen, die van de hand in den tand leeft en te onbemiddeld is om zich de duurdere benoodigdheden voor de vischvangst aan te schaffen, wanneer zij een leeftijd bereikt hebben, waarop zij zelfstandig willen optreden of indien zij de hulpmiddelen, welke oud en onbruikbaar geworden zijn, door nieuwe moeten vervangen. Om die reden werd een stelsel van kredietverschaffing in werking gebracht, dat in het algemeen gunstige resultaten heeft opgeleverd en dat daarin bestaat, dat aan de gegadigden in bruikleen worden afgestaan hetzij visschersvaartuigen of vischtuig, of beide, onder bepaling, dat zij na geleidelijke afbetaling van de som, welke door het Gouvernement voor den aankoop of den aanmaak der voorwerpen besteed is, die voorwerpen in vollen eigendom behouden mogen. De afbetalingen worden beschouwd als een huursom voor den tijd, dat het voorwerp nog niet in eigen-

dom overgegaan is en het bestuur behoudt gedurende dien tijd het recht om de voorwerpen terug te nemen, indien de bruikleener zijne verplichtingen niet behoorlijk nakomt, terwijl in dat geval geen teruggave van reeds afgedragen gelden verleend wordt. Hierbij is dus vermeden, dat de aanvragers het krediet geheel of gedeeltelijk in geld zouden ontvangen.

Het grootste aantal aanvragen was voor kano's, een klein soort open vaartuigje, waarin naar gelang van de grootte een tot drie man plaats vinden. De kleinere worden in de binnenwateren en bij kalm weer bij de kust gebruikt, terwijl de grootere, veelal van een eenvoudig stel zeilen voorzien, zich ook verder van het land verwijderen. Voorts werden verstrekt open en gedeeltelijk gedekte booten van 16 tot 20 voet kiel en ten slotte materiaal voor netten en fuiken. Hier volgt een overzicht van het bedrag der verleende kredieten, van dat der terugbetalingen en van het aantal geholpen personen.

Jaar.	Kredieten.	Terugbetalingen.	Personen.
1910	f 2 828,40⁵	f 448,87⁵	45
1911	4 026,04⁵	1 131,77	49
1912	2 581,90	1 200,06⁵	53
1913	2 391,10	1 300,97⁵	26
1914	—	734,15	—
1915	(1) 2 500,—	(2) 317,83⁵	(3) —

(1) Uitgetrokken. (2) Tot ultimo Juni. (3) Nog onbekend.

Het voor 1915 uitgetrokken bedrag is vooral bestemd voor uitbreiding van de visschersvloot op Aruba, waarvoor ook het aangevraagde krediet van f 2000 der begrooting voor 1916 hoofdzakelijk bestemd zal zijn.

Zooals boven reeds vermeld werd, is vermeerdering van het aantal visschersvaartuigen op Aruba, nu een geregelde uitvoer van versche visch te wachten is, niet alleen hoogst gewenscht, maar zelfs noodzakelijk.

Opmerking. In samenwerking met en ter ondersteuning van de Curaçaosche maatschappij tot bevordering van landbouw, veeteelt, zoutwinning en visscherij werden proeven genomen met het rooken van visch. Voor zoover deze proefneming in verband met de klimatologische toestanden slaagde, heeft zij niet tot het ontstaan van een rookersbedrijf kunnen leiden wegens omstandigheden, die tengevolge van het klimaat en bij de plaatselijke verhoudingen een sterk belemmerenden invloed doen gelden.

Aruba.

Gronden in huur. In de eerste plaats mag wel gewezen worden op het groot aantal in huur uitgegeven gronden, waardoor de aloë-bouw sterk is uitgebreid en ook het verbouwen van andere landbouwvoortbrengselen aangemoedigd en bevorderd is.

Sinds 1903 tot heden zijn er op Aruba in huur uitgegeven 1855 H.A. huurterrein, verdeeld in 720 perceelen.

Rentelooze voorschotten. Sinds eenige jaren werden aan diverse aloëplanters rentelooze voorschotten onder gunstige voorwaarden verleend tot verbetering van hunne gronden en het gewas.

Kunstbemesting. Eenige proeven zijn genomen met het bemesten van aloëgronden en, ofschoon op ietwat te kleine schaal uitgevoerd om volledige uitkomsten te geven, schijnt het vast te staan, dat vooreerst kostbare kunstmesten niet benoodigd zijn, maar volstaan kan worden met gewone dierlijke mest.

Plantzaad. Verder werden er proeven genomen met het veredelen van het gewas door invoering van nieuw plantzaad, doch hetzij door klimatologische invloeden, hetzij door toevallige oorzaken, heeft deze proefneming geen gunstig gevolg gehad. De verbetering van het gewas schijnt te moeten komen van de grondbewerking.

Vellen van boomen. Tegen het vellen van nuttige boomen wordt streng gewaakt. Ter verbetering van het toezicht daarop is een derde boschwachter aangesteld.

Domeinbeheer. Ten opzichte van het domeinbeheer kan worden gewezen op de aanstelling van een bezoldigden districtmeester, verder op de totstandkoming van een verbeterde keur op het weiden van vee op openbare gronden en het schutten van losloopend vee en van een keur, regelende het branden van houtkool en het kappen van droog hout op openbare gronden.

Watervoorziening. Verscheidene nieuwe putten zijn gegraven, de watervergaarbakken werden steeds goed onderhouden en gereinigd en zoo mogelijk uitgediept wanneer ze leeg stonden. Vooral in 1915 is aan de vergrooting van die bakken met kracht gewerkt. In dat jaar zijn twee nieuwe bakken gegraven.

Hoedenvlechtbedrijf. Te dien aanzien werden verscheidene maatregelen getroffen; in de eerste plaats werden aan de verschillende armenscholen leergangen opgericht, die uiterst nuttig werken.

Leergang in de verloskunde. Een leergang in de verloskunde werd in het leven geroepen. Een vijftal vrouwen worden er thans opgeleid tot bekwame vroedvrouwen.

Onderwijs. Het lager openbaar onderwijs werd uitgebreid met een vervolgleergang, loopende over 2 jaren, die zeer bevredigende uitkomsten heeft opgeleverd.

Geneeskundige dienst. Deze werd in het loopende jaar belangrijk verbeterd door het aanstellen van een tweeden gouvernements-geneeskundige.

Bonaire.

Waterverschaffing. De acht op landsgrond staande vergaarbakken (vergaardijken) zijn achtereenvolgens vergroot en herhaalde malen schoongemaakt en uitgediept, terwijl vier nieuwe zijn aangelegd, nl. 1 in het tweede district, 1 in het derde district en 2 in het vierde district (Rincon).

Twaalf van de op landsgrond staande putten, de voornaamste, waaruit drinkwater door het publiek wordt verkregen, zijn meermalen schoongemaakt. De putten, welke zoo een muur nog niet hadden, werden later ter voorkoming van verontreiniging van het water van een ringmuur voorzien. Verder zijn nog tien nieuwe putten gegraven, t. w. 3 in het 1ste, 2 in het 2de, 3 in het 3de en 2 in het 4de district (Rincon), na voorafgaand onderzoek naar water door middel van boringen, ondernomen in het jaar 1911 met medewerking van den mijningenieur Duyfjes en later weer in het afgeloopen jaar op aanwijzing van den gezaghebber.

In het 3de district verkreeg het Gouvernement de beschikking over twee waterrijke putten op het perceel „Kas Kora" door aankoop hiervan. Die putten zijn voor het publiek opengesteld, na van een behoorlijken ringmuur en dek voorzien te zijn.

Uit de twee steenen voedingsdammen vóór een put bij Goeroeboeroe (3de district) is meermalen de aangeslibde aarde verwijderd en de zoogenaamde kom vóór die dammen verder uitgediept, ten einde daaraan grooter vermogen te geven. Als voedingsdam vóór een in het 4de district gegraven put is een aarden dam te dier plaats opgeworpen.

Op particuliere gronden zijn met landssteun elf dammen aangelegd; het gezamenlijk bedrag der hiervoor verleende bijdragen beliep f 5915.

Sinds het jaar 1913 is op de koloniale huishoudelijke begrooting een post van f 300 uitgetrokken voor het maken van werken in het belang van de waterverschaffing en voor onderhoud van de bestaande werken.

Bij plaatselijke keur van den 15den Maart 1912 zijn strafbepalingen vastgesteld tegen het verontreinigen van het water in de openbare putten.

Landbouw. Voor den landbouw, meerendeels voor den kleinen landbouw, zijn in huur uitgegeven ruim 1600 hectaren gronds, waarvan in den loop der jaren de huur van ruim 92 hectaren is opgezegd.

Vischvangst. Bij plaatselijke keur van den 20sten April 1915 zijn voorschriften en strafbepalingen vastgesteld op het gebruik van treknetten voor de vischvangst in de wateren van dit eiland.

Proefvelden. Er werden op Bonaire twee proefvelden aangelegd, waarin proeven genomen zijn met pita en sisal en deels met katoen, welke proeven echter mislukten wegens de langdurige droogte. De pita en sisal stonden er vrij goed voor tot in 1912, doch de aanplant ging uit gebrek aan regen in dat jaar bijna geheel te niet.

De katoen kwam ook goed voort en een monster inlandsche katoen, opgezonden aan de Vereeniging ter bevordering der katoencultuur in de Nederl. Koloniën, gevestigd te Hengelo, werd zeer gunstig beoordeeld; de vezels werden genoemd mooi en zijdeachtig. Wegens den weinigen regenval is echter de verbouwing daarvan niet mogelijk gebleken; de meeste boomen stierven dan ook gedurende de droogte der laatste jaren.

Op diezelfde proefvelden zijn in het plantseizoen 1913—1914 proeven genomen met grondbewerking en bemesting voor maïsbouw, welke volkomen geslaagd mogen heeten; daarbij is ook aan het licht gekomen hoe geschikt de ,,White Kaffir'' sorghum is voor dezen streek, daar hiervan, niettegenstaande den weinigen regenval, geoogst is.

Proefvelden tot aanschouwing van de uitkomsten van grondbewerking in het belang van den landbouw zijn ook reeds in 1905 aangelegd, maar de bevolking zag toen evenmin als nu het nut tot opvolging daarvan in, voornamelijk omdat er kosten aan verbonden zijn, die zij niet kunnen bestrijden.

De twee oude aloë-aanplantingen van het Gouvernement zijn schoongemaakt en uitgebreid, hetgeen later niet weinig heeft bijgedragen dien teelt op dit eiland weer aan te moedigen, zoodat de grondbezitters na dien tijd gestadig aan de uitbreiding daarvan werken. Achthonderd of meer hectaren gronds staan nu onder aloë. In 1911 werd aan aloëhars uitgevoerd 70 155 kilogram, tegen 44 751 kilogram in 1904. Na 1911 wisselde de uitgevoerde hoeveelheid af van 31 000 K.G. tot 47 000 K.G. De vermindering is een gevolg van de droogte in de opvolgende jaren. De gezamenlijke oppervlakte gronds onder aloë van het Gouvernement bedraagt ± 32 hectaren.

Bij wijze van werkverschaffing zijn in de slechte jaren, die het eiland pas doorgemaakt heeft, de dividiviboomen op de landsgronden gesnoeid en van onkruid gezuiverd.

Van af 1907 tot Augustus 1912 zijn de op landsgronden staande dividiviboomen van landswege geëxploiteerd; de verkregen uitkomsten waren niet gunstig, zoodat de proef moest worden gestaakt.

Aan twee planters zijn in 1907 voorschotten verleend tot het aanleggen van dividivi-aanplantingen. Deze aanplantingen hebben in den beginne gunstig gestaan; zij gingen echter zoo goed als geheel te niet tengevolge van de groote droogte in de laatste jaren, waartegen de nog jonge plantjes niet bestand bleken te zijn.

In de laatste jaren wordt er van landswege geregeld gezorgd voor goed plantzaad, tot verstrekking tegen kostprijs aan den kleinen man bij ontstaan van gebrek aan plantzaad in den regentijd.

Tot het tegengaan van vernieling van boomen op landsgronden is op den 2den Februari 1906 een plaatselijke keur op het houtkappen en het houtskoolbranden in het leven geroepen Om meer afdoend toezicht op die gronden te kunnen uitoefenen is het aantal boschwachters op vier gebracht.

Veeteelt. Door particulieren zijn meermalen alhier rasgeiten ingevoerd tot rasveredeling.

Werkverschaffing, schoolvoeding, onderstand enz. Door verleening van steun aan behoeftigen, door verstrekking van levensmiddelen en door werkverschaffing werd aan de nooden der bevolking bij oogstmislukking in droge jaren tegemoetgekomen.

Geneeskundige dienst. Op de hoofdplaats is thans een ziekenkamer ingericht, waarin zware zieken verpleegd kunnen worden. In gevallen van onvermogen wordt de verpleging door het Gouvernement bekostigd.

Tot vervoer van zieken uit veraf gelegen plaatsen is een draagbaar aangeschaft.

Er is een leergang geopend tot opleiding van vroedvrouwen. Van de tien leerlingen slaagden zes bij het examen en verwierven de akte van bekwaamheid als zoodanig.

Hoedenvlechtbedrijf. Sinds het jaar 1911 is in het belang van de hoedennijverheid aan de drie kostelooze scholen alhier een vlechtleergang verbonden; de met het onderwijs op elk dier scholen belaste hoofdvlechtsters worden door het Gouvernement bezoldigd.

In het begin van 1915 is ook een vlechtleergang voor volwassenen op Rincon opgericht, terwijl thans drie vlechtsters zich op Curaçao bekwamen om aan het hoofd te komen staan van drie andere mogelijk op te richten leergangen voor volwassenen ,onderscheidenlijk in het eerste, het tweede en het derde district.

St. Martin.

1°. *Verbetering van de zoutwinning.* Aan den te kennen gegeven wensch betreffende den aanleg van een model-zoutpan is geen gevolg gegeven omdat daarin geen heil gezien werd om het bedrijf tot bloei te brengen. (Zie de mededeeling dienaangaande in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer betreffende de Curaçaosche Begrooting voor 1914, Gedrukte Stukken — Zitting 1913—1914 — n°. 74*a*).

2°. a. *Bevordering van de vischvangst.*

b. *Onderzoek van de mangaanmijn.*

c. *Het maken van een werf voor den bouw van kleine scheepjes enz.*

Ad a. Ten aanzien hiervan moge worden verwezen naar hetgeen hiervoren omtrent de visscherij is medegedeeld.

Ad b. In bijlage S van het Koloniaal Verslag van 1910 is de uitslag medegedeeld van het door den mijningenieur Duyfjes ingesteld onderzoek naar het voorkomen van mangaanertsen op St. Martin.

Ad c. Er bestaat geen behoefte voor den aanleg van een werf voor den bouw van schepen. Het bedrijf zal verlies opleveren.

3°. *Rasveredeling van het vee, wenken voor de zuivelbereiding.* Op de veredeling van het veeras is de aandacht van het Bestuur gevestigd. Zie het medegedeelde onder ,,veestapel'' Curaçao.

De op St. Martin vervaardigde boter is van goede hoedanigheid, doch de vervaardiging kan slechts op kleine schaal geschieden daar het eiland klein is en de West-Indische koeien weinig melk geven.

4°. *Pottenbakkerij en wat daarmede in verband staat.* De goede grondstoffen voor deze nijverheid zijn slechts op het Fransche gedeelte op particulier terrein voorhanden. Het vervoer daarvan naar het Nederlandsche gedeelte zou te veel kosten en dus de moeite niet loonen.

5°. *Draadlooze telegrafie tusschen de drie eilanden.* Zoolang het naburig eiland St. Kitts, vanwaar vele benoodigdheden worden aangevoerd, zonder station is, zou de verbinding van niet veel nut zijn.

6°. *Nauwkeurige volkstelling, statistiek van den veestapel, weerkundige waarneming.*

Volkstelling. Deze is nauwkeurig; jaarlijks wordt zij op betrouwbare wijze gedaan.

Veestapel. De telling van het vee is minder nauwkeurig. Hierbij is men te veel afhankelijk van den goeden wil van de houders daarvan. Er wordt echter door de in de verschillende districten geplaatste politieagenten zooveel mogelijk nagegaan, hoeveel stuks vee de verschillende eigenaren hebben.

Weerkundige waarnemingen. Deze worden reeds enkele jaren gedaan en geregeld maandelijks naar het hoofdbestuur opgezonden.

Overigens moge nog op de volgende verbeteringen gewezen worden.

1°. Er bestaat nu gedurende 9 maanden van het jaar eene tweede mailverbinding onmiddellijk met St. Kitts;

2°. de onderlinge verbinding van de drie eilanden en met St. Kitts is nu beter dan vroeger en geschiedt met betere en vluggere vaartuigjes;

3°. de katoenbouw heeft zich ontwikkeld en met uitzondering van verleden jaar, is deze een goede bron van inkomsten geweest voor de groote zoowel als voor al de kleine landbouwers;

4°. tegen den kostenden prijs heeft het bestuur, ten einde de kleine landbouwers te helpen, Parijsch groen, dat onmisbaar is bij de katoencultuur, beschikbaar gesteld;

5°. door een nieuw aangelegden bergweg bestaat er nu een zeer goede en kortere verbinding met het westelijk gelegen Fransche gedeelte;

6°. door het aanleggen van een limoentuin van landswege op tamelijk uitgebreide schaal (7 H.A.), wordt er getracht aan te toonen, dat deze teelt loonend is. In 1914 hebben 5 planters 6 H.A. met limoen beplant, en

7°. sedert het begin van 1915 zijn op de 4 openbare en op de 2 bijzondere, steun genietende scholen alhier vlechtleergangen geopend, waar van bestuurswege onderwijs in het hoedenvlechten wordt gegeven, hetgeen voor dat eiland van zeer groot belang zal zijn.

St. Eustatius.

Inleiding. De economische toestand van Sint Eustatius was van 1875—1908 afhankelijk van de verbouwing van yams en bataten, en verder van de vraag naar die voortbrengselen van buitenaf, want zij vormden het hoofdvoedsel — wat ze nog zijn — en tevens waren zij de voornaamste stapelwaren.

Hun markten van afzet verliepen en de regens vielen lang niet altijd op den voor die gewassen gunstigsten tijd.

Werkgevers, behalve het Gouvernement, waren er niet, en de armoede nam toe.

Zoo kon het gebeuren, dat de van de hand in den tand levende bevolking in 1890—1892 door verstrekking van levensbehoeften en geld, van 1903—'06 telkens door onmiddellijke of middellijke werkverschaffing van Bestuurswege geholpen moest worden.

Gang der werkzaamheden. De werkzaamheden van landswege op landbouwkundig en economisch gebied namen op Sint Eustatius in Augustus 1902 een aanvang op een stukje grond bij Fort Oranje en in den tuin van den Gezaghebber. Doch reeds in Mei van het volgende jaar werd haar zwaartepunt naar den landsgrond Bengalen verlegd.

In het midden van 1905 werden het terrein bij het Lazaret en in 1907/8 de inmiddels aangekochte plantages Zeelandia, Little Moutains en Tumble-Down-Dick voor een kleiner of grooter deel in het werkplan opgenomen, terwijl naar de behoefte door alle jaren heen nog van het domein Compagnieland en een paar stukken gronds bij of in Oranjestad gebruikt gemaakt werd.

De werkzaamheden waren in den beginne geheel proefnemend. Het doel der proeven was — en het kon geen ander zijn wegens het gemis van een deskundige ter plaatse, die zich onverdeeld aan zijn taak kon geven —, aantoonen, dat verschillende planten op St. Eustatius groeien wilden.

Doch reeds in 1905 werd het aantal gewassen, dat aan die proefnemende werkzaamheden onderworpen was, aanzienlijk beperkt, maar meer plaats gegeven aan die, welke inmiddels het vooruitzicht gewekt hadden, dat hunne verbouwing in het groot het best aan de plaatselijke omstandigheden zoude aanpassen.

In 1909 konden de proefvelden van katoen in demonstratievelden omgezet worden; dat was van te meer belang, omdat proeven op kleine schaal, al leveren zij uitkomsten, niet zoo overtuigend inwerken. Van dat beginsel uitgaand werden ook betrekkelijk groote velden van sisal en pita (1905—'08), van annanas (1906), van arrowroot (1907) en Ceara-rubber (1908) uitgezet.

In 1910—'12 legden de beschikbare krachten zich in hoofdzaak toe op den katoenbouw en op de verbetering van den veestapel (invoer van een Ayrshire stier 1910).

In 1914 werd de veestapel in eigen beheer, behalve de dekstier, verkocht.

Voof 1915—'16 werd het bedrijfskarakter aan de werkzaamheden ontnomen, maar de gelegenheid opengehouden voor den aanleg van proefvelden (bemesting c. a.) en de verbetering van ook ander vee dan rundvee.

Katoen. In 1903 werd den Gezaghebber opgedragen de noodige stappen te doen om den aanplant van katoen te bevorderen. Terwijl pinda, als plantzaad aangeboden, gretig door particulieren ontvangen werd, bleef het bestuur met het katoenzaad zitten, zoodat er niets anders overschoot dan dat het Gouvernement zelf het risico aan proefnemingen verbonden, op zich nam.

In 1907 scheen het met den katoenbouw voor goed gedaan. Doch intusschen was de grond voor een katoenhuis (ginnerij) met twee katoenmachines (gins) en een motor in Nederland gelegd. (Vereeniging van Katoencultuur te Hengelo) en de opstelling daarvan vond in 1908 plaats.

De British Cotton Growing Association, dit vernomen hebbende, bood de Statiaansche katoenplanters dezelfde diensten aan, als welke zij aan die der Engelsche eilanden verleende. De Gezaghebber trad belangeloos eensdeels als agent dier Vereeniging op, andersdeels als commissionair der planters.

Tegen onderpand van den verkregen vezel, nog in het katoenhuis aanwezig, trok hij ten behoeve der groote planters wissels op de genoemde vereeniging en gaf hij den kleinen planter een voorschot van landswege. Dit bevorderde ook de verscheping van ,,groote'' partijen.

En aangezien de bewerkingskosten zoo laag mogelijk berekend waren, zag zich m. n. de kleine planter het volle loon voor zijn arbeid uitbetaald.

De naamlooze vennootschap Cultuur Maatschappij der Nederlandsche Antillen, gevestigd te 's Gravenhage en opgericht 16 April 1914, begon in het midden van het jaar haar werkzaamheden ter plaatse. Haar arbeiders voerde zij voornamelijk van Curaçao en Aruba aan, aangezien de Statiaan zich in hoofdzaak aan zijn kleinen landbouw hield. Het hoofddoel der maatschappij is de verbouwing der katoen, doch zij wendt pogingen aan ook de sisal in haar werkzaamheden te betrekken.

Sisal. Mocht de genoemde maatschappij er in slagen de sisal als nevengewas (noodgewas) te verbouwen, dan zouden de werkzaamheden van landswege ook daarvoor den grondslag gelegd hebben.

Immers de vezelgewassen sisal, pita en sanseviera toonden op de demonstratievelden van het Gouvernement overtuigend aan (1905—1911), dat zij op St. Eustatius goed groeiden en goeden vezel leverden. Sinds 1914 voorzien zij opgenoemde Maatschappij van genoegzaam plantmateriaal.

In 1912 voldeden die velden aan een aanzienlijke vraag naar zaailingen voor de Eerste Sisal Maatschappij te Curaçao.

Andere gewassen. Enkele grepen doende uit de proefaanplantingen met andere gewassen, worde op het volgende gewezen:

De annanas is zeer goed mogelijk.

De arrowroot is voor huisindustrie geschikt, doch als uitvoerproduct zou het niet met die van St. Vincent wedijveren

kunnen, wegens de daar heerschende billijke arbeidsvoorwaarden (overvloed van water).
Als voedergrassen bleken het Para- en het Bahamagras naast het Guinea-gras het allereerst in aanmerking te moeten komen.
De bestandjes van Ceara-rubber en van Ficus elastica gaven geen bemoedigend resultaat.
De limoenstruik ontwikkelde zich goed op den poreusen grond van Bengalen, doch slecht op het kleiachtige terrein van Zeelandia. Het zevenjarig boschje van mahoniehout ziet er zeer goed uit, terwijl de Regenboom (Saman), gelijk de Albizza en sommige Eucalypti, wel schijnen te aarden.
Een monster gepelde tamarinde wekte de verwachting niet (1912), dat de inlandsche tamarinde een verhandelbaar voortbrengsel naast dat uit Calcutta zou zijn.

Bijenteelt. De van landswege ingeleide bijenteelt (1903) toonde overtuigend aan, dat de ingevoerde honingbij bij behoorlijke behandeling in leven blijft, niet verwildert en niet per se naar het boschrijke gedeelte van het eiland gaat uitzwermen.
De Statiaansche honing en was kunnen wedijveren met die van anderen oorsprong.

Veeverbetering. De dekstier van het Ayrshire ras (1910—heden) voldoet, naar het voorkomt, aan de eischen.
Een haan en twee kippen van het Plymouth-ras en hun nakomelingen voldeden (1909—1910).
De kalkoenen-fokkerij bleek zeer goed mogelijk te zijn bij zorgzame verpleging van het broed.
De kalkoen toonde ook een stelselmatig te werk gaand insecten-verdelger in het katoenland te zijn.

Weerkundige waarnemingen. In overleg met het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut werd einde 1905 de toren der voormalige Nederlandsch Hervormde Kerk tot termijnstation ingericht.

Herbarium. Een Herbarium der Statiaansche flora voor het Koloniaal Museum in Haarlem en een voor het Botanisch Laboratorium der Rijksuniversiteit te Utrecht (1904—1906) legden een allereersten grond voor dr. J. Boldingh's Flora der Nederlandsche West-Indische eilanden.

Visscherij. Een kunstmatige schildpadteelt stuitte af op het gebrek aan geschikte gelegenheden daarvoor. (1903—1904).
Ten slotte bepaalde men zich tot het verschaffen van kweekdieren voor Curaçao. (1909—1912).

Domeinen. De domeingrond, bestaande uit Compagnieland, Bengalen, Solitude en den Krater van den Quill onderging uitbreiding door den aankoop van Zeelandia (1906), Stewards en Godet (1907), Little Mountains en Tumble Down Dick (1908), met een oppervlakte van bijna 500 H.A.
Openlegging en afrastering, herstelling van den bouwval van huisjes en van regenbakken vonden in den loop der jaren daarop plaats.
Een 27-tal kleine landbouwers huurden stukken van 0,8—5 H.A. voor den tijd van 20 jaar. Een 9-tal viel daarvan af, doch aan een 10-tal anderen wordt de gelegenheid gegeven den ernst hunner aanvrage daadwerkelijk te bewijzen.
Het vooruitzicht op afslag van huur moedigde den aanplant van vruchtboomen op den huurgrond niet aan.

Goedkoop landbouwkrediet. De afbetaling van dit aan zes personen van den „grooten landbouw" verleend krediet, ondervond vertraging. Het toezicht op de besteding van het geld is bovendien bijzonder moeilijk.

Visscherijkrediet. Dezelfde moeilijkheden werden met het aan twee personen verleende visscherijkrediet ondervonden.

Waterverschaffing. Taylor's put, 51 M. diep, in Oranjestad, verkreeg na uitgediept te zijn, een windmolen met waterbak (1905—1907).
In het geheel ondergingen zes landsputten en twintig regenbakken herstelling en verbetering.

Het scheikundig onderzoek van het water uit een 6-tal putten (waaronder van particulieren) gaf een gunstig resultaat.

Wegen. De buitenwegen in het Zuiden en Oosten van het eiland en die in het Noordelijk heuvelland kwamen in 1904/5 en 1908 open.
Wanneer het reeds aangevangen nieuwe verbindingsstuk (1915) tusschen Oranjestad en den verkeersweg naar en van de landingsplaats aan de Oranjebaai ingelascht is, zal aan de huidige behoeften van het algemeen redelijkerwijze te gemoet gekomen zijn.
Tot meer afdoende bescherming van Oranjestad tegen verdere afbrokkeling van het klif, onderging het afvoerkanaal, gegraven in 1905, herstelling en verlenging (1912). Bovendien werd het klif bij den Binckesweg en bij Klaasgoot (Glass-Gut) en langs de R.-K. Parochie, door muurwerk verzekerd tegen verdere afkalving door regenwater.
De verbetering der wegen stuitte hoofdzakelijk op de kosten. De kleine landbouw ontwikkelde zich evenwel.
Het maken van keerdammen langs de hellingen van den Quill (particulier terrein) stuit af op de groote kosten.

Steiger. De steiger van 45 M. loodrecht op de hoofdlandingsplaats van Oranjebaai in 1906 aangebracht, moet minstens 20 M. langer zijn, om als landingstong voor vaartuigen van 10-ton bij grondzeeën en laag water aan zijn doel te beantwoorden. Tot die verlenging zal naderhand worden overgegaan.

Ontwouding en herbossching. Er werd een boschwachter aangesteld.
Maatregelen tegen ontwouding en bevordering der natuurlijke herbossching werden niet genomen. Met het oog op het bouwland zou daarvoor slechts in aanmerking komen de Quill (boven de 160 M.) en zijn krater, en het uitgekapte bosch in-, en de kale plekken van het Noordelijk heuvelland.

Uitzetten van vestigingplaatsen. Ware de Europeesche oorlog niet uitgebroken, er hadde veel kans bestaan, dat een van particuliere zijde ondernomen nederzetting reeds haar beslag gekregen zou hebben.

Politie en rechtszekerheid. Een boschwachter met fouragegeld werd zooals hierboven reeds is medegedeeld, aangesteld.
De bezetting der rechterlijke colleges gaat, bij ontstentenis van keuze, steeds moeilijker vallen.
Evenwel, hoe meer de armoede afnam, hoe minder gegronde klachten van oogstdiefstal. Een keur op het merken van vee kwam in 1905 tot stand.

Onderwijs. Een onderwijzer met landbouwakte was tot twee keer toe hoofd der school. Van zijn landbouwkennis trok de school en de gemeenschap echter weinig voordeel. Eensdeels is de lagere school niet de eerst aangewezen plaats daarvoor, anderdeels legde de school in haar geheel te veel beslag op den onderwijzer.
Aan een schooltuin werd echter de hand gehouden.

Economische toestand. In de laatste helft van 1908 bracht de katoen een kentering ten goede in den economischen toestand van het eiland.
Die economische groei hield aan, en doorstond niet alleen de slechte jaren 1910, 1912 en 1914, maar verhoogde de opbrengst der belastingen door het toenemen der invoerrechten en der accijnzen en uit de aanzuivering van achterstallige grond-, gebruiks- en inkomstenbelastingen.
De opbrengst der belastingen bedroeg in 1910, '11, '12, '13 en '14, successievelijk f 4863, f 6738, f 8242, f 7813 en f 8009.
De waarde van den algemeenen uitvoer steeg van f 13 222 in 1908 tot f 31 887 in 1914, idem van den invoer van f 34 519 tot f 66 671.
Bebouwden in 1903 van 1450 inwoners slechts 130 planters 100 H.A. grond, eind 1912 oefenden van 1400 inwoners een driehonderdtal op 300 H.A. den landbouw uit, waarvan ongeveer 200 H.A. met de langvezelige Sea-Island katoen beplant stond.

Saba.

Veestapel. Particulieren voerden van de naburige eilanden dieren in ter verbetering van het ras.

Waterverschaffing. Aangezien er vroeger bij groote droogte somtijds ook voor de menschen watergebrek heerschte in de bewoonde gedeelten van het eiland, zoodat de bevolking dan haar toevlucht moest nemen tot de bronnen aan het strand, hetgeen uit den aard der zaak met zeer veel moeilijkheden gepaard ging, heeft het Bestuur een grooten regenbak te Bottom gebouwd, waaruit thans tegen zeer lagen prijs water verkocht wordt, als zulks noodig is. In het dorp Windwardside heeft het Bestuur door aankoop de beschikking gekregen over een regenbak, waaruit ook de bevolking van dat dorp, zoo noodig, tegen denzelfden lagen prijs, water zal kunnen krijgen.

Wegen. De Ladderweg is nog steeds langs hetzelfde tracé, doch is in de laatste jaren aanmerkelijk verbeterd. Hierbij dient opgemerkt, dat deze niet de eenige weg is van Bottom naar zee; de Fortweg is veel minder steil en wordt meer gebruikt dan de Ladderweg. Verder heeft het gedurende eenige jaren bij het Bestuur een punt van overweging uitgemaakt, of het niet mogelijk was om de Ladderbaai door middel van een kabelbaan met Bottom te verbinden; dit plan is echter opgegeven, omdat gebleken is, dat het niet uitvoerbaar was zonder groote onkosten, die niet opwogen tegen de daardoor te verkrijgen voordeelen.

Telefoon. Sedert geruimen tijd bestaat op dit eiland eene telefonische verbinding tusschen de Fortbaai en de Ladderbaai en tusschen Bottom en Windwardside.

Landbouw. Voor de bevordering van de teelt van gewassen heeft de landbouwkundige bij zijne bezoeken aan dit eiland, waar hij zulks noodig oordeelde, de vereischte wenken gegeven en het Bestuur en particulieren hebben meermalen zaden van verschillende groenten besteld en aan de planters uitgedeeld; aardappelen voor plantmateriaal en uiënzaad worden steeds uit den vreemde alhier ingevoerd.

Uitvoerrechten. Sedert eenige jaren zijn de uitvoerrechten geheel afgeschaft.

Ontwikkeling van het huisbedrijf. Om les te geven in het vlechten van stroohoeden is eenige jaren geleden eene onderwijzeres van Curaçao hier gezonden, die zoowel te Bottom als te Windwardside een leergang gehouden heeft; verschillende vrouwen hebben deze leergangen gevolgd, maar het vlechten schijnt er niet in den smaak te vallen.

Zwavelmijnen. De zwavelmijnen bij Hellsgate zijn particulier eigendom. Eenige jaren geleden is er weer een begin gemaakt met de ontginning van de mijnen, maar dit is spoedig daarop weer gestaakt.

Zeevaartschool. Sedert eenigen tijd bestaat een zeevaartschool, waar theoretisch en, voor zooveel mogelijk, ook practisch onderwijs wordt gegeven.

Geneeskundige dienst. Sedert geruimen tijd is het eiland, slechts gedurende korten tijd, toen zulks ook niet anders kon, van geneeskundige hulp verstoken geweest; de geneeskundige is ook belast met de bevordering der koepokinenting.

Opname en inkaartbrenging van de verschillende eilanden. Van de verschillende eilanden der kolonie zijn hoogte-opnamen gedaan en daarvan kaarten vervaardigd. De kaarten betreffende Curaçao, Aruba, St. Martin en St. Eustatius zijn intusschen uitgegeven; die betreffende Bonaire zijn ter perse.

Stoomvaartverbinding tusschen de verschillende eilanden. Er bestaat uitzicht zoodanige verbinding eerlang opnieuw tot stand te brengen.

Bijlage E.

STAAT, aantoonende den regenval (in millimeters).

Tijdvak.	CURAÇAO.														ARUBA.	BONAIRE.			ST. MARTIN.	ST. EUSTATIUS.					SABA.			
	Fort Amsterdam.	Westpunt.	Plantage Siberië.	Plantage Klein St. Martha.	Dokterstuin. [1]	Hofje Abau.	Cas Chiquito.	Santa Maria.	Plantage Groot St. Joris.	Wilhelminatuin.	Santa Rosa.	Beekenburg.	Noordkant.	Gemiddeld.		Kralendijk.	Rinco.	Gemiddeld.		Oranjestad.	Bengalen.	Zeelandia.	The Farm.	Gemiddeld.	Botton.	Windwardside.	St. John.	Gemiddeld.
Januari . . .	71,3	2,74	28	40,9	—	45,5	36	34,7	27,5	17,5	36,5	35,2	31,5	36	6	10,1	13,9	12	19,6	61	40,9	65,7	36,3	51	34,5	16,9	38	29,8
Februari . . .	19,4	15,2	10	—	—	—	6	1	—	6	11,7	—	—	5,7	9	11,4	3,6	7,5	92,2	46,3	31	65,3	46,4	47,2	92,6	105,8	79	92,5
Maart	1,3	4,9	—	—	—	5,1	—	—	—	—	—	—	—	0,9	3	4	—	2	67,9	38,3	39	54,2	36	41,9	85,7	60,6	71	72,4
April	—	12,6	—	—	—	—	—	1,5	—	—	—	—	12,5	2,2	5	—	—	—	40,2	13,4	9	15	10,2	11,9	43	43,1	51	45,7
Mei	6,1	6	3	—	—	1,5	2	3,1	—	7	4	7,4	5	3,7	—	1,9	4	2,9	253,1	156,7	168	214,5	129	167	370,7	319,2	320,5	336,8
Juni	20,1	43,4	8,2	22,2	—	50,9	12	9,7	11	21,8	12,8	13	4,5	19,1	1	2,3	10,5	6,4	115,2	86,2	149	155,5	88	119,7	104,7	75,1	109,1	96,3
Juli	29,8	6,2	8,2	—	—	4	7	2,6	5	12	15	12	—	8,4	8	9,2	2,5	5,8	76,4	83,9	39	74,3	61,5	64,7	95,3	72,9	79,5	82,6
Augustus . . .	12,1	12,3	—	19	15,6	14,1	13	18,9	12,6	5,2	14	13,9	3	11,8	0,5	20,3	9	14,6	54,1	31,5	50	26,5	44	38	65,7	58,4	66	63,4
September . .	12,2	8,5	—	21,5	0,9	23	6	8,3	—	—	5,5	5,3	17	8,3	0,5	13,8	6	9,9	31,4	42,1	34	39,5	49	41,1	37,8	35,3	34,5	35,9
October . . .	36,5	95,8	49,6	128,2	55,4	134,8	13	24,6	5	20	45,8	47,8	8,5	51,1	20	9,3	21	15,1	46,6	47	139	114,7	60,5	90,3	91,4	55	76,5	74,3
November . .	38,4	4,1	36	58,1	11,9	3	61	12,8	39,5	34,5	61,2	39,9	39	33,8	4	44,6	35	39,8	161,7	271,1	291	237,2	212	252,8	133	111,4	124	122,8
December . . .	38	44,3	13	35,3	30,3	26,1	24	51	13	12,9	15,5	13,7	17	25,7	27,5	37,2	27,5	32,3	39,5	40	34	61,9	78	53,5	71,8	57,6	69,5	66,3
	285,2	280,7	156	325,2	—	308	180	168,2	113,6	136,9	222	188,2	138	—	84,5	164,1	133	—	997,9	917,5	1023,9	1124,3	850,9	—	1226,2	1011,3	1118,6	—

[1] Op Dokterstuin is men met Augustus begonnen op te nemen.

Bijlage F.

STAAT aantoonende de gemiddelden der maandelijksche weerkundige waarnemingen in het fort Amsterdam.

MAANDEN.	Gemiddelde luchtdrukking niet herleid op 0° C.			Gemiddelde temperatuur ° C.								Gemiddelde dampdrukking m.M.			Gemiddelde betrekkelijke vochtigheid %.			Gemiddelde windsterkte schaal Beaufort.			Gemiddelde bewolking.			Totaal regen-neerslag in m.M.	Gemiddelde regen-neerslag in m.M.	Totaal aantal regen dagen.
				8a.		2p.		6p.		Maximum.	Minimum.															
	8a.	2p.	6p.	droge bol.	natte bol.	droge bol.	natte bol.	droge bol.	natte bol.			8a.	2p.	6p.	8a.	2p.	6p.	8a.	2p.	6p.	8a.	2p.	6p.			
Januari . . .	764,3	763,7	762,6	25,6	22,3	27,8	23,8	26,0	22,4	28,2	23,5	18,0	19.5	17,9	74	70	72	2	2	2	6	4	5	71,3	2,3	7
Februari . . .	764,3	764,1	762,7	25,6	22,3	28,2	24,3	26,0	22,5	28,6	22,4	18,0	20,2	18,1	74	71	73	3	3	3	6	4	5	19,4	0,7	7
Maart	764,1	763,6	762,7	26,5	23,	29,2	25,3	26,8	23,3	29,5	24,4	18,7	21,6	19,2	73	71	73	3	3	3	5	4	5	1,3	0,0	2
April	763,6	763,1	762,1	26,9	23,2	29,4	25,7	27,0	23,5	29,7	25,0	18,9	21,3	19,4	72	73	72	4	4	4	6	4	6	0,0	0,0	0
Mei	763,6	763,2	762,2	27,6	24,0	30,0	26,0	27,9	24,2	30,4	25,5	20,0	22,5	20,2	73	71	72	4	4	4	6	4	5	6,1	0.2	4
Juni	763,6	763,1	762,6	27,6	24,0	29,8	26,4	27,9	24,4	30,1	25,4	20,0	23,5	20,6	73	75	73	3	3	3	7	5	7	20,1	0,7	13
Juli	764,5	763,7	762,8	27,2	23,9	29,8	26,4	27,8	24,3	30,0	25,2	20,0	23,5	20,4	74	75	73	3	3	3	6	5	6	29,8	1,0	7
Augustus . . .	764,0	763,4	762,5	28,0	24,3	30.7	26,6	28,2	24,8	30,6	25,6	20,3	23,3	21,4	72	71	75	3	3	3	6	4	5	12,1	0,4	6
September . .	763,1	762,6	761,7	28,7	25,2	31,8	26,8	28,8	25,5	31,2	26,1	21,7	23,7	22,2	74	72	75	3	3	3	6	5	5	12,2	0.4	5
October . . .	762,7	762,1	761,2	29,1	25,4	30,8	26,7	29,1	25,7	31,0	26,2	21,8	23,5	22,4	73	71	75	2	2	2	6	5	6	36,5	1,2	6
November . .	762,0	761,4	760,5	28,4	24,9	30,4	26,5	28,8	25,4	31,1	25,9	21,2	23,3	22,0	74	72	75	0	0	0	6	4	5	38.4	1,3	8
December . .	763,	762,4	761,6	27,5	24,3	30,0	26,0	28,8	25,1	30,0	25,2	20,6	22,5	21,8	76	71	77	2	3	3	6	4	6	38,0	1,2	16

G

Bijlage G.

STAAT, aangevende den waterstand in de landsputten op het eiland Curaçao.

BENAMING.	AANTEEKENING OMTRENT LIGGING.	Diepte in M. (a)	Afstand van den waterspiegel tot bovenrand put in meters ('s morgens vroeg gemeten) op het einde van:												Hoedanigheid van het water in Januari en December.
			Januari.	Februari.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	
In het 2de district.															
Montagne	Wordt door drie dammen gevoed en ligt in een klein dal	15,75	13,50	13,57	13,60	13,80	14,—	14,—	14,20	14,20	14,30	14,45	14,81	14,80	goed. / goed.
St. Helena. . . .	Wordt door een serie kleine en groote dammen gevoed en ligt in een vrij groote vlakte	12,60	11,50	11,60	11,60	11,80	12,—	12,—	12,—	12,10	12,—	12,35	12,35	12,30	goed. / goed.
Manasse	Wordt door een serie kleine en groote dammen gevoed	19,50	16,—	15,90	16,—	16,40	16,80	17,—	17,40	17,30	17,40	19,—	19,10	19,20	goed. / goed.
Liebje	Idem	19,—	15,60	15,80	16,30	16,60	17,—	17,70	18,—	18,35	18,90	18,90	18,80	18,90	goed. / goed.
Weto	Idem	16,50	14,—	14,50	15,20	15,30	15,60	15,90	16,20	16,20	16,50	16,50	16,50	16,35	goed. / goed.
Janboos.	Wordt door één dam gevoed	18,50	17,—	17,70	17,60	18,—	18,40	18,50	18,50	18,50	18,50	18,50	18,50	18,40	goed. / goed.
Barbekerke . . .	Heeft weinig achtergrond en geen voedingsdammen .	18,80	16,10	16,10	16,—	16,—	16.40	16,40	16,60	16,95	17,10	17,10	17,30	17,40	goed. / goed.
Kirindongo . . .	Ligt vrij hoog, doch heeft bovenstrooms acht dammen	20,—	16,—	16,—	16,20	16,60	17,20	17,10	17,30	18,—	19,—	19,30	19,50	19,50	goed. / goed.
Corrie	Wordt door een serie dammen gevoed en ligt in eene groote sterk vertakt dal	8,30	6,07	6,20	6,20	6,60	6,60	6,60	7,—	7,15	7,15	7,20	7,35	7,35	goed. / goed.
Dominguito . . .	Ligt hoog en op den rand van een dal	17,—	14,—	14,—	14,20	14,70	14,40	14,70	15,—	15,—	15,—	15,—	15,—	15,30	goed. / goed.
Dominguito (Oost).	Ligt in eene klein dal, zonder voedingsdammen . . .	15,—	—	—	—	12,10	12,10	13,—	13,—	13,—	13,—	13,—	13,—	13,—	goed. / goed.
Dominguito (West).	Ligt hoog en bijna op een waterscheiding	17,50	—	—	—	12,—	12,20	12,20	12,20	12,35	12,45	12,60	13,—	13,40	goed. / goed.
Popo.	Ligt in eene klein dal.	12,90	12,—	12,10	12,—	12,—	12,—	12,—	12,—	12,—	12,10	12,10	12,18	12,40	goed. / goed.
Santa Barbara . .	Wordt door twee dammen gevoed en ligt in eene klein dal	9,20	8,—	8,—	8,20	8,25	8,20	8,40	8,50	8,50	8,50	8,76	8,86	8,80	goed. / goed.
Gozie	Wordt door vier kleine dammen gevoed, ligt hoog en heeft weinig achtergrond	17,—	15,60	16,—	16,—	16,30	16,40	16,70	16,70	16,80	17,—	17,—	17,—	17,—	goed. / droog.
Holanda	Wordt door drie groote en eenige kleine dammen gevoed	15,75	13,20	13,—	13,—	13,40	13,70	14,40	14,40	14,60	14,80	15,30	15,30	15,35	goed. / goed.
In het 3de district.															
Tras Seroe . . .	Wordt door een serie dammen gevoed en ligt in een uitgestrekte vlakte	16,35	12,50	13,—	13,—	14,—	14,—	14,—	14,50	14,80	15,—	15,30	15,45	15,65	goed. / goed.
Rooi Indjan . . .	Wordt door een serie dammen gevoed en ligt in een sterk vertakt dal.	5,50	3,—	3,50	3,50	4,—	4,—	4,—	4,50	4,60	4,81	5,—	5,20	5,30	goed. / goed.
Santa Rosa . . .	Wordt door een serie kleine dammen gevoed en ligt in een klein dal	13,50	12,—	12,50	12,50	12,75	12,75	12,75	12,75	13,—	13,—	13,25	13,25	13,30	goed. / goed.
Bonavista	Wordt door een serie dammen gevoed en ligt in een groote vlakte	13,50	9,—	10,—	10,—	10,50	11,—	11,—	11,—	11,—	11,—	11,42	11,85	12,—	goed. / goed.
[illegible]	[illegible] achtergrond	17,—	15,25	16,80	17,—	17,—	17,—	17,—	17,—	17,—	17,—	17.—	17,—	17,—	goed. / droog.

Bonavista	Wordt door een serie dammen gevoed en ligt in een groote vlakte	13,50	9,—	10,—	10,—	10,50	11,—	11,—	11,—	11,—	11,—	11,42	11,85	12,—	goed. goed.
[illegible]	[illegible] achtergrond	17,—	15,25	16,80	17,—	17,—	17,—	17,—	17,—	17,—	17,—	17.—	17,—	17,—	goed. droog.
Zego	Wordt door een serie dammen gevoed en ligt in een vrij sterk vertakt dal	12,50	9,25	9,50	10,—	10,—	10,50	10,50	10,50	11,—	11,75	11,75	11,75	11,50	goed. goed.
Jan Doret	Wordt door eene serie kleine en groote dammen gevoed en ligt in een vrij uitgestrekt dal	15,—	11,75	11,75	11,50	12,—	13,—	13,—	13,—	13,—	13,—	13,—	12,66	13,30	goed. goed.
Muizenberg . . .	Wordt door drie dammen gevoed en heeft vrij veel achtergrond	16,50	13,25	14,20	14,25	15,—	15,50	15,50	15,50	14,55	15,50	16,—	16,25	16,30	goed. goed.
Mahoema I . . .	Wordt door een serie dammen gevoed en heeft vrij veel achtergrond	16,30	10,—	11,—	12,—	12,—	13,—	13,—	13,—	14,—	16,—	15,—	15,20	16,—	goed. goed.
Mahoema II . . .	Als I, doch met weing achtergrond.	11,50	10,50	10,50	11,—	11,50	11,50	11,50	11,50	11,50	11,50	11,50	11,50	11,50	goed. droog.
Plantersrust . . .	Heeft geen voedingsdam en ligt in een klein dal. . .	14,85	11,25	11,50	13,—	13,—	13,—	13,—	13,30	13,20	13,26	14,20	14,30	14,50	goed. goed.
Groot Kwartier . .	Ligt aan het einde van een groot dal in een vlakte en wordt door een serie dammen gevoed	10,—	—	—	—	7,—	7,—	7,—	7,50	7,60	8,—	8,—	8,15	8,20	goed. goed.
Weis	Ligt laag in een klein dal zonder voedingsdammen . .	12,75	—	—	—	—	—	10,75	11,—	11,—	11,—	11,20	11,35	11,70	goed. goed.
In het 4de district.															
Doezoe	Heeft eén grooten voedingsdam	9,98	4,80	5,85	8,18	9,45	9,98	9,98	9,98	9,98	9,98	9,40	9,98	9,43	niet drinkbaar. niet drinkbaar.
Colonia	Heeft een serie voedingsdammen, maar weinig achtergrond	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	11,37	droog, droog.
Willebrordus . . .	Heeft een vrij grooten voedingsdam en ligt in een dal	10,07	2,67	3,90	7,19	8,58	10,07	10,07	10,07	10,07	10,07	10,07	1,68	1,88	goed. goed.
Soemboe	Ligt in eene valei en heeft een serie van voedingsdammen	9,86	5,28	5,45	5,54	5,52	5,80	5,80	5,91	5,90	6,38	6,32	6,35	6,50	goed. goed.
In het 5de district.															
Bew. Savonet . .	Ligt in een vrij uitgestrekt dal	5,90	3,83	3,83	4,18	3,05	4,58	3,16	4,98	4,23	5,43	4,96	5,54	5,48	goed. goed.
Maria	Wordt door een hooger gelegen terrein gevoed . . .	15,03	13,20	14,25	14,23	14,18	14,82	14,30	14,93	14,96	15,03	14,90	15,03	14,86	tamelijk goed tamelijk goed.
St. Josef	Idem	9,45	8,95	9,07	9,—	8,95	9,—	9,10	9,11	9,10	9,13	9,—	9,—	9,—	niet drinkbaar. niet drinkbaar.
Beo. Hofje Abau .	Ligt vrij hoog, doch niet ver van heuvels verwijderd .	11,65	11,65	11,65	11,65	11,65	11,65	11,65	11,65	11,65	11,65	11,29	11,65	11,65	droog. droog.
Patiëntie	Wordt door een hooger gelegen terrein gevoed . . .	11,38	11,30	11,38	11,38	11,38	11,38	11,38	11,38	11,38	11,38	11,38	11,38	11,38	goed. droog.
Bou Seroe (Oud) .	Ligt zeer hoog en heeft weinig achtergrond.	13,45	13,45	13,45	13,45	13,45	13,45	13,45	13,45	13,45	13,45	13,32	13,45	13,45	droog. droog.
Bou Seroe (Nieuw).	Heeft één voedingsdam en meer achtergrond dan oude put	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	10,45	droog. droog.
Bou Barber . . .	Heeft weing achtergrond en een serie van voedingsdammen	16,90	16,90	16,90	16,90	16,90	16,90	16,90	16,90	16,90	16,90	8,93	11,—	16,90	droog. droog.
Bajahonda . . .	Heeft één voedingsdam en ligt in een dal	9,20	7,55	8,03	8,22	8,25	8,50	8,47	8,85	8,80	9,—	8,55	8,32	8,50	goed, goed.
Soera Biënto . . .	Heeft weinig achtergrond en ligt hoog	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	12,80	droog. droog.
Flip	Wordt door een serie dammen gevoed en ligt in een groot dal	12,40	10,50	11,28	11,35	11,40	11,80	11,60	12,—	12,05	12,40	12,33	10,68	10,35	goed. goed.

(*a*) De diepte is gerekend van af den bovenkant van den rand van den put.

Bijlage H.

STAAT, aantoonende de ziekten, die zich hebben voorgedaan onder de gevangenen op Curaçao.

Naam der ziekte.	Aantal gevallen.	Naam der ziekte.	Aantal gevallen.
Abscessus labiae sup.	1	Lymphadenitis inguin	5
Amblyopia	1	Malaria	1
Anaemia	1	Mastitis	1
Bartholimitis	1	Neuralgia	1
Catarrh. bronchialis	2	Odontalgia	23
Catarrh. intestinalis	10	Prolapsus uteri	1
Catarrh. ventriculi	1	Pruritus	1
Debilitas	2	Rheumatismus muscul.	4
Degeneratio cordis	1	Scabies	2
Dysenteria	1	Scorbutus	1
Epididymitis	1	Stomatitis	1
Furunculosis	1	Ulcus molle	1
Hernia inguin	1	Vulnus	2
Influenza	1		

Bijlage I.

. OPGAVE van de in de gevangenissen opgenomenen met vermelding van de redenen van gevangenzetting of gevangenhouding.

	Aanwezig op ultimo December 1913.		In 1914																Aanwezig op ultimo December 1914.	
			Opgenomen														Ontslagen			
															Totaal					
	Mannen	Vrouwen	wegens diefstal	wegens het toebrengen van slagen enz.	wegens hoon en beleediging	wegens dronkenschap op de openbare straat.	wegens valschheid in geschriften, oplichting, misbruik van vertrouwen enz.	wegens openbare schending der eerbaarheid en verstoring der openbare orde	wegens mishandeling van dieren	wegens kindermoord door een ongehuwde moeder	wegens het onwillig veroorzaken van iemands dood	wegens andere kleine vergrijpen	in preventieve hechtenis	wegens desertie of ongeregeldheden	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Curaçao	28	5	26	97	15	22	4	53	5	1	2	8	6	(1) 323	179	60	181	59	26	6
Aruba	—	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—	5	—	—	8	4	8	4	—	—
Bonaire	1	1	3	6	4	—	—	5	—	—	—	3	—	—	14	7	15	8	—	—
St. Martin	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	14	—	—	6	12	6	12	—	—
St. Eustatius	(2) 3	—	2	3	7	—	—	—	—	1	—	—	2	—	4	11	5	11	2	—
Saba	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

(1) Deze personen zijn geen veroordeelden en zijn daarom niet begrepen in het totaal opgenomenen, evenmin in de opgave van het aantal recidivisten en het aantal verdeeld naar de leeftijden.

(2) In het verslag over 1913 abusievelijk vermeld 2.

	Leeftijd van de gevangenen. (1)												Recidivisten	
	beneden 16 jaren		beneden 16 tot 20 jaren		boven 20 tot 30 jaren		boven 30 tot 40 jaren		boven 40 tot 50 jaren		boven 50 jaren			
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Aruba	1	—	1	—	3	2	2	—	1	1	—	1	1	1
Bonaire	—	—	2	—	4	4	4	1	2	1	2	1	4	2
St. Martin	1	1	1	3	1	5	2	1	—	2	1	—	—	—
St. Eustatius	1	1	1	2	1	1	—	5	1	2	—	—	—	5
Saba	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

(1) Voor de gevangenen op Curaçao: zie bladz. 7 van het Verslag.

J

Bijlage J.

BRIGADE MARECHAUSSEES. Sterktestaat met de verschillende veranderingen gedurende het jaar 1914.

Rangen.	Sterkte op 31 Dec. 1913		Aangekomen.		Tezamen.		Ontslagen.		Sterkte op 31 Dec. 1914	
	Burger-maréch.	Militairen.	Burger-maréch.	Militairen.	Burger-maréch.	Militairen.	Burger-maréch.	Militairen.	Burger-maréch.	Militairen.
Commandant	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Brigadiers	4	1	—	2	4	3	2	—	2	3
Maréchaussees 1e klasse	11	5	—	3	11	8	3	—	8	8
Maréchaussees 2e „	3	58	—	22	3	80	—	19	3	61
Veldwachters	17	—	—	—	17	—	3	—	14	—
Tezamen	36	64	—	27	36	91	8	19	28	72
	100		27		127		27		100	

Aanmerkingen.

Door het vertrek met verlof van den commandant in 1913 werd een der brigadiers met diens werkzaamheden belast. Het aantal brigadiers werd met één vermeerderd door plaatsing van een onderofficier boven de formatie bij de politie. Daardoor is de algemeene sterkte met één vermeerderd. Het aantal marechaussees 1e klasse is één meer en het aantal marechaussees 2e klasse één minder dan de formatie, vastgesteld bij Koninklijk besluit dd. 6 Januari 1910, n°. 32 (P. B. 1910, n°. 19,) daar een korporaal, ter vervanging van een fuselier, bij de politie werd geplaatst.

Bijlage K.

BRIGADE MARECHAUSSEES. Opgave van het aantal politiewachten met vermelding van de sterkte.

	Politiewachten.		Brigadiers.	Maréchaussees 1ste klasse.	Maréchaussees 2de klasse.	Veldwachters.	Onderofficieren.	Korporaals.	Infanteristen en fuseliers.	Tezamen.
Curaçao.	Fiskalaat	Beoosten de haven.	—	—	—	—	2	—	11	13
	Pietermaai		—	—	—	—	1	—	4	5
	Berg Altena		—	2	2	—	—	—	—	4
	Scharloo		—	—	—	—	—	—	3	3
	Vianenweg		—	1	—	—	—	—	—	1
	Waterkant	Bewesten de haven.	1	—	—	—	—	1	3	5
	Klipstraat		—	—	—	—	—	—	2	2
	Berg Quinta		—	—	1	—	—	—	—	1
	Roode Weg		—	—	—	—	—	1	2	3
	Macaya		—	—	—	—	—	—	1	1
	Rust	2e en 3e distr.	—	1	—	1	—	—	—	2
	Montagne		—	1	—	1	—	—	—	2
	Cas Chikito		—	—	—	2	—	1	—	3
	Kleine Berg	4e en 5e distr.	—	—	—	—	—	—	3	3
	Dokterstuin		—	1	—	2	—	—	—	3
	Westpunt		—	—	—	—	—	—	2	2
Aruba.	Oranjestad		—	—	—	2	—	1	5	8
	Savaneta		—	—	—	—	—	—	1	1
	St. Nicolaas		—	—	—	—	—	—	1	1
Bonaire.	Kralendijk		—	—	—	—	—	1	5	6
	Deentera		—	—	—	1	—	—	—	1
	Rincon		—	—	—	1	—	—	1	2
St. Martin.	Filipsburg		—	—	—	1	—	1	5	7
	Boven Prinsenkwartier		—	—	—	—	—	—	1	1
	Beneden Prinsenkwartier		—	—	—	—	—	—	1	1
	Cul de sac		—	—	—	—	—	—	2	2
	Koolbaai		—	—	—	1	—	—	1	2
	Simsonsbaai		—	—	—	1	—	—	—	1
Saba.	Bottom		—	—	—	—	—	1	1	2
	Windwardside		—	—	—	—	—	—	1	1
	Fortbaai		—	—	—	—	—	—	1	1
	Oranjestad *(St. Eustasius)*		—	—	—	1	—	1	4	6
			1	6	3	14	3	8	61	96

Aanmerkingen.

1 commandant met verlof naar Nederland.

1 brigadier waarn. commandant.

2 maréchaussees 1ste klasse zijn belast met bijzondere politie-diensten.

Op Curaçao zijn telefonisch aangesloten:

a. wacht fiskalaat;
b. „ Waterkant;
c. „ Rust;
d. „ Cas chiquito.

Op Saba zijn alle wachten telefonisch verbonden.

In gewone omstandigheden worden er op Saba 3 wachten betrokken, doch als er een schip in de Ladderbaai is geankerd, wordt aldaar ook een wacht betrokken ter sterkte van 1 man.

Bijlage L.

OVERZICHT van het aantal leerlingen der scholen.

	1910.						1911.					
	Openbare scholen.	Scholen van het Apost. Vicariaat.	Andere bijzondere scholen.	Totaal.	Bevolking.	Percentage der bevolking, dat de scholen bezocht.	Openbare scholen.	Scholen van het Apost. Vicariaat.	Andere bijzondere scholen.	Totaal.	Bevolking.	Percentage der bevolking, dat de scholen bezocht.
Curaçao . . .	359	3227	39	3625	32 585	11,12	332	3320	40	3692	32 846	11,24
Aruba. . . .	100	872	23	995	9 357	10,63	104	828	24	956	9 616	9,94
Bonaire . . .	117	527	—	644	6 383	10,08	134	554	—	688	6 531	10,53
St. Martin . .	349	209	38	596	3 385	17,61	283	216	58	557	3 383	16,46
St. Eustatius . .	132	103	—	235	1 325	17,73	105	107	—	212	1 344	15,77
Saba	91	224	—	315	2 387	13,19	81	218	—	299	2 405	12,43
Tezamen	1148	5162	100	6410	55 422	11,57	1039	5243	122	6404	56 125	11,39

	1912.						1913.					
	Openbare scholen.	Scholen van het Apost. Vicariaat.	Andere bijzondere scholen.	Totaal.	Bevolking.	Percentage der bevolking, dat de scholen bezocht.	Openbare scholen.	Scholen van het Apost. Vicariaat.	Andere bijzondere scholen.	Totaal.	Bevolking.	Percentage der bevolking, dat de scholen bezocht.
Curaçao . . .	327	3330	40	3697	32 926	11,23	354	3252	40	3646	32 959	11,07
Aruba. . . .	111	787	24	922	9 441	9,76	136	790	24	950	9 441	10,06
Bonaire . . .	102	555	—	657	6 427	10,22	76	622	—	698	65 47	10,66
St. Martin . .	302	181	65	548	3 448	15,89	333	172	65	570	3 350	17,01
St. Eustatius . .	103	108	—	211	1 401	15,06	128	112	—	240	1 408	17,04
Saba	79	215	—	294	2 424	12,13	[1]) 90	229	—	319	2 447	13,04
Tezamen	1024	5176	129	6329	56 067	11,28	1117	5177	129	6423	56 152	11,44

	1914.					
	Openbare scholen.	Scholen van het Apost. Vicariaat.	Andere bijzondere scholen.	Totaal.	Bevolking.	Percentage der bevolking, dat de scholen scholen.
Curaçao . . .	320	3320	16	3656	33 361	10,95
Aruba. . . .	[2]) 142	847	23	1012	9 599	10,54
Bonaire . . .	[3]) 73	672	—	745	6 570	11,33
St. Martin . .	359	172	—	531	3 309	16,04
St. Eustatius . .	124	120	—	244	1 437	16,97
Saba	[1]) 100	222	—	322	2 449	13,11
Tezamen	1118	5353	39	6510	56 725	11,47

[1]) Waaronder 9 leerlingen van den zeevaartleergang. [2]) Waaronder leerlingen van den herhalingsleergang. [3]) Waaronder 9 leerlingen van den herhalingsleergang.

Bijlage M.

OVERZICHT van de examens.

	Examens in Mei.		Examens in November.		Aantal geslaagden.	Van de geslaagden waren werkzaam bij het	
	Aangemeld.	Geslaagd.	Aangemeld.	Geslaagd.		openbaar onderwijs.	bijzonder onderwijs.
Onderwijzer 4de klasse . . .	2	1	3	1	2	1	1
" 3de " . . .	5	4	1	1	5	1	4
Fransch	—	—	3	1	1	—	[1]) 1
Duitsch	—	—	1	1	1	—	[2]) 1
Engelsch	—	—	1	1	1	—	1
Spaansch	5	4	1	0	4	2	2
Boekhouden	2	1	—	—	1	—	[2]) 1
Fraaie handwerken	—	—	1	1	1	—	1
	14	10	11	6	16	4	12

Opmerkingen.

[1]) Door het behalen dezer akte is de geslaagde onderwijzeres 2de klasse geworden, (art. 32 der O.V., *P. B.* 1907 n°. 5).

[2]) Beide akten werden behaald door een frater, die daardoor onderwijzer 1ste klasse werd (art. 33 der O.V.).

L

Bijlage N.

STAAT, vermeldende de *scholen* met gegevens omtrent leerli

SCHOLEN.	Aard van het onderwijs.	Betaling of kosteloos.	Leerlingen. Jongens.	Meisjes.	Tezamen.	Schoolverzuim in percenten.	Aantal leerkrachten.	Aantal leerkrachten van elken rang. Mannelijk.	Vrouwelijk.	Rang.
A. Curaçao.										
I. *Stadsdistrict.*										
a. Openbare scholen.										
Hendrikschool	M.U.L.O.	B.	117	—	117	4,2	13	3	—	eerste klasse.
								3	—	tweede klasse.
								5	—	derde klasse.
									1	derde klasse.
								1	—	vakonderwijzer.
Wilhelminaschool	M.U.L.O.	B.	—	90	90	4,6	13	—	2	eerste klasse.
									2	tweede klasse.
									6	derde klasse.
								2	1	vakonderwijzer.
Emmaschool	L. O.	K.	55	54	109	$9^2/_3$	5	3	—	derde klasse.
									1	vierde klasse.
									1	vakonderwijzer.
Herhalingsleergang aan de Emmaschool.	H. O.	K.	4	—	4	—	1	1	—	derde klasse.
b. Bijzondere scholen										
Niet confessioneele school „Dames Conn"	M.U.L.O.	B.	—	—	16	—	3	—	3	—
Nederlandsche afdeeling, der burgerschool voor jongens in het St. Thomas College aan de Overzijde	M.U.L.O.	B.	101	—	101	2,4	6	3	—	eerste klasse.
								2	—	tweede klasse.
								1	—	derde klasse.
Spaansche afdeeling, der burgerschool voor jongens in het St. Thomas College aan de Overzijde	M.U.L.O.	B.	67	—	67	4	5	1	—	eerste klasse.
								2	—	tweede klasse.
								2	—	derde klasse.

...ntren... leerlingen, schoolverzuim, leerkrachten en bijdragen.

Pers...	Personeel. Opgave der bevoegdheden van elk der leerkrachten.	Bijdragen bijzonder onderwijs. Voor het Personeel.	Voor scholenbouw, leermiddelen enz.	Tezamen.	Opmerkingen.
...asse.	1 met H.O., W., F., V. en O.				
	1 „ H.O., W., F., V. en O.				
	1 „ O., F., E., S.				
...lasse.	1 „ O., F., V. en O., B. (1)				
	1 „ O., E.				
	1 „ O., L. V. en O.				
...sse.	1 „ O., V. en O., W. (1)				
	1 „ 3°., E., S. (2)				
	1 „ O., V. en O., E.				
	1 „ 3°. (3)				
	1 „ 3°. (3)				
...sse.	1 „ 3°., E. (3)				
...wijzer.	1 „ G.				
...asse.	1 „ H.O., F., E., V. en O., N.H.				
	1 „ H.O., F., E.				
...lasse.	1 „ O., W. N.H.				
	1 „ 3°., F., E. D. (1)				
...asse.	1 „ 3°., E.				
	1 „ 3°., E. (3)				
	1 „ 3°., S. (3)				
	1 „ 3°. (1)				
	2 „ 3°.				
...wijzer.	1 voor Spaansch (5)				
	1 „ Gymnastiek (5)				
	1 met N.H., F.M. (6)				
...asse.	1 „ 3°., E.				
	2 „ 3°.				
...asse.	1 „ 4°., E.				
...wijzer.	1 „ Handwerken. (7)				
...asse.	1 met 3°., E. (8)				
—	Geene				
...asse.	1 met O., E., S., W., B.				
	1 „ H.O. Middelb. Ned. Taal.				
	1 „ O., F., E., D., S., B. (9)				
...lasse.	1 „ O., E., S.				
	1 „ 3°., F., E., S.	f 2 400,—	f 110,—	f 2 510,—	
...asse.	1 „ O., E., S.				
...asse.	1 „ O., E., S., W.. B. (10)				
...lasse.	1 „ O., E., S., W.				
	1 „ O., F., S.				
...asse.	1 „ 3°., E., S.				
	1 „ 3°., S.				

Opmerkingen.

(1) Met verlof in Nederland.
(2) Tevens vakonderwijzer in het Spaansch aan de Wilhelminaschool.
(3) Tijdelijk aangesteld.
(4) Ook aan de Wilhelminaschool.
(5) Zie Hendrikschool.
(6) Tevens vakonderwijzeres aan de Emmaschool.
(7) Zie Wilhelminaschool.
(8) Het hoofd der Emmaschool is tevens leider van den herhalingscursus.
(9) Wordt gerekend dezen rang te bezitten overeenkomstig art. 33 der O. V.
(10) Tevens hoofd der Holl. Afd.

SCHOLEN.	Aard van het onderwijs.	Betaling of kosteloos.	Leerlingen. Jongens.	Meisjes.	Tezamen.	Schoolverzuim in percenten.	Personeel. Aantal leerkrachten.	Aantal leerkrachten van elken rang. Mannelijk.	Vrouwelijk.	Rang.	O[…]
Nederlandsche afdeeling der burgerschool voor meisjes in het St. Martininus-gesticht aan de Overzijde	M.U.L.O.	B.	—	152	152	6,5	9	—	1	eerste klasse.	1 me[…]
									1	tweede klasse.	1 „
									2	derde klasse.	1 „ 1 „
									2	vierde klasse.	1 „ 1 „
									3	vakonderwijzer[…]	1 „ 1 „ 1 „
Spaansche afdeeling der burgerschool voor meisjes in het St. Martinus-gestcht aan de Overzijde	M.U.L.O.	B.	—	37	37	4	5	—	1	eerste klasse.	1 „
									1	derde klasse.	1 „
									1	vierde klasse.	1 „
									1	vakonderwijzere[…]	1 „ 1 „
Fraterschool aan de Overzijde . .	L. O.	K.	399	—	399	4,6	9	1	—	tweede klasse.	1 „
								3	—	derde klasse.	1 „ 2 „
								4	—	vierde klasse.	4 „
								1	—	kweekeling.	
Fraterschool op Pietermaai . . .	L. O.	K.	294	—	294	$5^2/_7$	8	1	—	tweede klasse.	1 „
								4	—	derde klasse.	3 „ 1 „
								2	—	vierde klasse.	1 „
								1	—	kweekeling.	
Zusterschool aan de Overzijde .	L. O.	K.	—	305	305	8	10	—	1	tweede klasse.	1 „
									2	derde klasse.	1 „ 1 „
									4	vierde klasse.	4 „
									3	kweekelinge.	
Zusterschool op Pietermaai . . .	L. O.	K.	—	215	215	$7^1/_3$	6	—	3	derde klasse.	1 „ 1 „ 1 „
									2	vierde klasse.	2 „
									1	kweekelinge.	
II. *Buitendistricten.*											
Bijzondere scholen.											
Pensionaat voor meisjes op Welgelegen	M.U.L.O.	B.	—	80	80	—	11	—	2	tweede klasse.	1 „ 1 „
									1	derde klasse.	1 „
									8	vakonderwijzere[…]	2 „ 1 „ 1 „ 1 „ 2 „ 2 „
Meisjesweeshuis „Welgelegen" . .	L. O.	K.	—	55	55	—	2	—	2	vierde klasse.	2 „
Jongensweeshuis „Santa Rosa" .	—	K.	40	—	40	—	—	—	—	—	
Zusterschool te Santa Rosa . .	L. O.	K.	—	—	429	$4^1/_2$	8	—	4	vierde klasse.	4 „
									4	kweekeling.	

Personeel.	Bijdragen bijzonder onderwijs.			Opmerkingen.
Opgave der bevoegdheden van elk der leerkrachten.	Voor het personeel.	Voor scholenbouw, leermiddelen enz.	Tezamen.	
1 met H.O., F., E., D.	f 2816,67	f 150,—	f 2966,67	(11) Tevens vakonderwijzeres aan de Spaansche Afd.
1 „ O., D., N.H.				(12) Zie Nederl. Afd.
1 „ O., D.				(13) Sedert April met verlof naar Nederland.
1 „ 3°.				
1 „ 4°., N.H.				(14) 1 van April—Dec. met verlof naar Nederland.
1 „ 4°.				
1 „ S., F., N.H., F.H.				
1 „ S. (11)				
1 „ 4°., N.H., F.H. (11)				
1 „ H.O., V. en O.				
1 „ 3°., E., S.				
1 „ 4°., F., S.				
1 „ S. (12)				
1 „ 4°., N.H., F.M. (12)				
1 „ O., T.	3950,—	300,—	4250,—	
1 „ 3°., S.				
2 „ 3°. (13)				
4 „ 4°.				
1 „ 3°., E., S. B. (14)	3100,—	270,—	3370,—	
3 „ 3°., S.				
1 „ 3°. (14)				
1 „ 4°.				
1 „ O., F., N.H.	3633,34	270,—	3903,34	
1 „ O.				
1 „ 3°.				
4 „ 4°.				
1 „ O.	2850,—	190,—	3040,—	
1 „ 3°., N.H.				
1 „ 3°.				
2 „ 4°.				
1 „ O., F., E., D.				
1 „ O., E., S.				
1 „ O.				
2 „ S., F.				
1 „ S., E.				
1 „ S.				
1 „ E.				
2 „ F.H.				
2 „ N.H.				
2 „ 4°.				
—				
4 „ 4°.				
—	2400,—	300,—	2700,—	

SCHOLEN.	Aard van het onderwijs.	Betaling of kosteloos.	Leerlingen.				Personeel.			
			Jongens.	Meisjes.	Tezamen.	Schoolverzuim in percenten.	Aantal leerkrachten.	Aantal leerkrachten van elken rang. Mannelijk.	Vrouwelijk.	Rang.
Zusterschool te Montagne . . .	L. O.	k.	—	—	290	4	5	—	1	derde klasse.
									2	vierde klasse.
									2	kweekeling.
Zusterschool te Santa Maria . .	L. O.	k.	—	—	336	8	6	—	4	vierde klasse.
									2	kweekeling.
Zusterschool te Barber	L. O.	k.	—	—	168	11	4	—	3	vierde klasse.
									1	kweekeling.
Zusterschool te Willebrordus . .	L. O.	k.	—	—	178	5	3	—	1	derde klasse.
									1	vierde klasse.
									1	kweekeling.
Zusterschool te Westpunt . . .	L. O.	k.	—	—	174	$5^2/_{11}$	3	—	2	vierde klasse.
									1	kweekeling.
B. **Aruba.**										
a. Openbare scholen.										
School te Oranjestad	L. O.	k.	—	—	125	$9^1/_2$	5	1	—	tweede klasse.
								1	—	derde klasse.
								1	—	vierde klasse.
									1	kweekeling.
									1	vakonderwijzeres.
Herhalingsleergang te Oranjestad.	H. O.	k.	7	10	17	$12^1/_4$	1	1	—	tweede klasse.
b. Bijzondere scholen.										
Zusterschool te Oranjestad . . .	L. O.	k. (16)	—	—	244	5	7	—	1	eerste klasse.
									2	derde klasse.
								—	1	vierde klasse.
									3	kweekeling.
Zusterschool te Noord.	L. O.	k.	—	—	224	7	4	—	1	derde klasse.
									1	vierde klasse.
									2	kweekeling.
Zusterschool te Santa Cruz. . .	L. O.	k.	—	—	201	10,5	3	—	1	derde klasse.
									2	vierde klasse.
Zusterschool te Sabaneta . . .	L. O.	k.	—	—	178	10,5	4	—	2	vierde klasse.
									2	kweekeling.
Protestantsche school te Piedra-Plat	L. O.	k.	—	—	23	24	1	1	—	vierde klasse.
C. **Bonaire.**										
a. Openbare scholen.										
School te Kralendijk (18). . . .	L. O.	k.	37	27	64	13	4	1	—	tweede klasse.
									1	derde klasse.
									1	vierde klasse.
									1	vakonderwijzeres.
Herhalingsleergang te Kralendijk.	H. O.	k.	—	—	9	—	1	—	1	tweede klasse.
b. Bijzondere scholen.										
Zusterschool te Kralendijk . . .	L. O.	k.	226	252	478	$4^1/_2$	8	—	1	derde klasse.
									4	vierde klasse.
									3	kweekeling.
Zusterschool te Rincon	L. O.	k.	80	114	194	6	3	—	2	vierde klasse.
									1	kweekeling.

Personeel.	Bijdragen bijzonder onderwijs.			Opmerkingen.
Opgave der bevoegdheden van elk der leerkrachten.	Voor het personeel.	Voor scholenbouw, leermiddelen enz.	Tezamen.	
1 met 3°.	f 2 000,—	f 230,—	f 2 230,—	(15) Tevens leider van den tweejarigen herhalingsleergang.
2 „ 4°.				(16) Deze school heeft een vervolgklasse, waar tegen betaling M.U.L.O. wordt gegeven.
—				(17) Volgens art. 48 der O. V.
4 „ 4°.	2 300,—	270,—	2 570,—	(18) Wegens vermindering van het aantal leerlingen werd 1 Febr. een onderwijzer 3de klasse naar St. Eustatius overgeplaatst.
—				(19) Tevens leider van den herhalingsleergang.
3 „ 4°.	1 600,—	150,—	1 750,—	
—				
1 „ 3°.	1 400,—	150,—	1 550,—	
1 „ 4°.				
—				
2 „ 4°.	1 200,—	150,—	1 350,—	
—				
1 „ 3°., F. E. S. (15)				
1 „ 3°.				
1 „ 4°.				
1 „ 4°.				
Geene.				
1 met 3°., F., E., S.				
1 „ H.O., F., E., N.H.	2 850,—	230,—	3 080,—	
1 „ O., N.H.				
1 „ 3°, N.H., S.				
1 „ 4°.				
—				
1 „ 3°., E.	1 616,67	190,—	1 806,67	
1 „ 4°.				
—				
1 „ 3°.	1 650,—	190,—	1 840,—	
2 „ 4°.				
2 „ 4°.	1 400,—	150,—	1 550,—	
1 „ 4°.	—	—	(17) 350,—	
1 „ O., E., T., L., V. en O. (19)				
1 „ 3°.				
1 „ 4°.				
Geene.				
1 met O., E., T., L., V en O.				
1 „ 3°.	3 100,—	300,—	3 400,—	
4 „ 4°.				
2 „ 4°.	1 200,—	190,—	1 390,—	

SCHOLEN.	Aard van het onderwijs.	Betaling of kosteloos.	Leerlingen. Jongens.	Meisjes.	Tezamen.	Schoolverzuim in percenten.	Personeel. Aantal leerkrachten.	Aantal leerkrachten van elken rang. Mannelijk.	Vrouwelijk.	Rang.	Op
D. St. Martin.											
a. Openbare scholen.											
School te Philipsburg	L. O.	k.	64	54	118	14,7	4	2	—	derde klasse.	met
								1	—	vierde klasse.	„
									1	kweekeling (2)	
School te Kleinbaai	L. O.	k.	32	39	71	28,1	3	1	—	derde klasse.	„
								1	—	vierde klasse.	„
									1	vakonderwijzeres	Geene.
School te Koolbaai	L. O.	k.	42	43	85	17	3	1	—	vierde klasse.	„
								1	—	kweekeling.	
									1	vakonderwijzeres	Geene.
School te Beneden Prinsenkwartier	L. O.	k.	47	38	85	19,3	3	1	—	derde klasse.	met
									1	vierde klasse.	„
									1	kweekeling.	
b. Bijzondere scholen.											
School der Methodisten-gemeente te Philipsburg (21)	L. O.	k.	—	—	—	—	—	—	—	—	
Zusterschool te Philipsburg (16)	L. O.	k.	—	—	109	9	4	—	1	vierde klasse.	„
									2	derde klasse.	„
									1	eerste klasse.	„
Zusterschool te Simpsonsbaai	L. O.	k.	—	—	63	3	2	—	1	derde klasse.	„
									1	vierde klasse.	„
E. St. Eustatius.											
a. Openbare school.											
School te Oranjestad	L. O.	k.	—	—	124	27 1/4	5	3	1	derde klasse.	„ „
									1	vakonderwijzeres	Geene
b. Bijzondere school.											
Zusterschool te Oranjestad	L. O.	k.	—	—	120	4	2	—	1	eerste klasse.	„
									1	vierde klasse.	„
F. Saba.											
a. Openbare scholen.											
School te Bottom	L. O.	k.	27	18	45	10,2	3	1	—	derde klasse.	„
									1	kweekeling.	
									1	vakonderwijzeres	Geene
School te Windwardside	L. O.	k.	28	18	46	11,3	3	1	—	derde klasse.	met
									1	vierde klasse.	„
									1	vakonderwijzer.	Geene
Zeevaartleergang	—	k.	9	—	9	—	1	1	—	vakonderwijzeres	Geene
b. Bijzondere scholen.											
Zusterschool te Bottom	L. O.	k.	53	53	106	1 1/3	2	—	2	derde klasse.	2 met
Zusterschool te Windwardside	L. O.	k.	54	62	116	1 3/11	3	—	1	derde klasse.	„
									1	vierde klasse.	„
									1	kweekeling.	

Verklaring der gebruikte

M.U.L.O. = Meer uitgebreid lager onderwijs.
L.O. = Lager onderwijs.
H.O. = Herhalingsonderwijs.
B. = Betaling.
K. = Kosteloos.
3°. = Akte van bekwaamheid als onderwijzer 3de klasse.

4°. = Akte van bekwaamheid als onderwijzer 4de klasse.
O. = Akte als onderwijzer (in Nederland behaald).
H.O. = Akte als hoofdonderwijzer (idem)
F. = Akte voor Fransch.
E. = Akte voor Engelsch.

Opgave der bevoegdheden van elk der leerkrachten.	Bijdragen bijzonder onderwijs. Voor het personeel.	Voor scholenbouw, leermiddelen enz.	Tezamen.	Opmerkingen.
1 met 3°., E., S.				
1 „ 3°.				
1 „ 4°.				
1 „ 3°., F., E.				
1 „ 4°.				
Geene.				
1 „ 4°.				
—				
Geene.				
1 met 3°.				
1 „ 4°. (20)				
1 „ H.O., E.	f 2 183,33	f 110,—	f 2 293,33	
1 „ 3°., E. F.H.				
1 „ 3°.				
1 „ 4°.				
1 „ 3°.	1 150,—	70,—	1 220,—	
1 „ 4°.				
1 „ 3°., E. (22)				
3 „ 3°. (23)				
Geene.				
1 „ 3°., E.	1 200,—	110,—	1 310,—	
1 „ 4°.				
1 „ 3°., E., S.				
—				
Geene.				
1 met 3°.				
1 „ 4°.				
Geene.				
Geene.				
2 met 3°.	1 400,—	110,—	1 510,—	
1 „ 3°.	1 400,—	110,—	1 510,—	
1 „ 4°.				

(20) Tevens vakonderwijzeres voor handwerken (geen bevoegdheid).

(21) In Juni opgeheven.

(22) Sedert September met verlof.

(23) Tijdelijk aangesteld.

...kte, teekens.

D. = Akte voor Duitsch.
S. = Akte voor Spaansch.
W. = Akte voor wiskunde.
T. = Akte voor teekenen.
L. = Akte voor landbouwkunde.

G. = Akte voor gymnastiek.
N.H. = Akte voor nuttige handwerken.
F.H. = Akte voor fraaie handwerken.
B. = Akte voor boekhouden.
V. en O. = Akte voor vrije en ordeoefeningen der gymnastiek.

Bijlage O.

OVERZICHT van de leerkrachten, werkzaam aan de scholen in de kolonie Curaçao.

Rang der leerkrachten.	Aantal in de kolonie.	Aan de openbare scholen.				Aan de bijzondere scholen.					
						Van het Apostolisch Vicariaat.					Van anderen aard.
		Tezamen.	Mannelijke.	Vrouwelijke.	Met onderwijzersakte of hoofdakte.	Tezamen.	Fraters van Tilburg. *a)*	Zusters Franciscanessen. *b)*	Zusters Dominicanessen. *c)*	Met onderwijzersakte of hoofdakte.	
Eerste klasse	13	6	4 [1])	2	5	7	3	2	2	7	—
Tweede klasse	18	8	6 [2])	2 [3])	7	10	6	4	—	8	—
Derde klasse	59	26	18 [4])	8 [5])	2	33	10 [8])	12	11	5	—
Vierde klasse	65	9	4	5 [6])	—	52	7 [9])	36	9	—	4 [13])
Kweekeling	36	4	1	3 [6])	—	32	3 [10])	22 [11])	7 [12])	—	—
Vakonderwijzer	19	9	1	8 [7])	—	10	—	10	—	—	—
	210	62	34	28	14	144	29	86	29	20	4

OPMERKINGEN.

a. Op het eiland Curaçao.
b. Op de eilanden Curaçao en Bonaire, benevens de school te Sabaneta op Aruba.
c. Op Aruba, St. Martin, St. Eustatius en Saba.
1. Aan 1 werd 15 December eervol ontslag verleend.
2. 1 met verlof wegens ziekte (Juli), 1 tijdelijk landbouwkundige.
3. 1 met verlof wegens langdurigen dienst (Juli).
4. 1 met verlof wegens ziekte (April), 1 met verlof wegens langdurigen dienst (Juli).
5. 1 met verlof wegens ziekte (Juli).
6. 1 tevens vakonderwijzeres in de handwerken.
7. Waarvan 7 zonder bevoegdheid.
8. Waarvan 1 sedert April wegens ziekte in Nederland.
9. Waarvan 2 niet op een school werkzaam, maar die ingeval van ziekte dienst doen.
10. Waarvan 1 leek.
11. Waarvan 21 leeken.
12. Allen leeken.
13. In het bezit van een vrijstelling.

Bijlage P.

Buitenlandsch postverkeer van het eiland Curaçao vergeleken met de vier voorafgaande jaren.

PER MAIL ONTVANGEN STUKKEN			PER MAIL VERZONDEN STUKKEN		
van:	Brieven (stuks)	Drukwerk (stuks)	naar:	Brieven (stuks)	Drukwerk (stuks)
Duitschland	3 211	1 976	Duitschland	2 015	52
Oostenrijk	221	143	Oostenrijk	39	—
België	65	91	België	78	—
Denemarken	182	13	Denemarken	312	—
Spanje	1 599	3 289	Spanje	1 300	156
Frankrijk	897	637	Frankrijk	1 534	182
Groot Britannië en Ierland	4 927	5 629	Groot Britannië en Ierland	4 615	143
Italië	1 664	416	Italië	858	52
Nederland	13 871	23 374	Noorwegen	143	13
Portugal	26	—	Nederland	21 996	7 332
Zweden	26	—	Rumenië	13	—

PER MAIL ONTVANGEN STUKKEN van:	Brieven (stuks)	Drukwerk (stuks)
Zwitserland	208	—
Egypte	13	39
Fransche koloniën in Afrika	26	—
Vereenigde Staten van Amerika	23 634	23 673
Argentinië	312	13
Bolivia	13	156
Brazilië	208	26
Canada	273	13
Chili	26	—
Columbia	6 357	1 703
Costa Rica	364	117
Cuba	1 339	260
St. Domingo	1 287	364
Ecuador	13	—
Guatemala	273	195
Haïti	1 885	182
Honduras	91	—
Mexico	208	143
Nicaragua	104	26
Panama	3 432	2 171
Paraguay	13	—
Peru	117	39
San Salvador	429	143
Uruguay	—	39
Venezuela	28 184	8 164
Porto-Rico	3 224	819
Britsche koloniën in Amerika	3 211	1 820
Deensche " " "	234	—
Fransche " " "	39	13
Nederlandsche " " "	624	832
Japan	13	—
Aziatisch Turkye	234	—
Nederlandsche koloniën in Azië	403	221
Totaal	103 480	76 739
De totalen bedroegen in 1910	131 781	112 983
" " " 1911	126 794	88 361
" " " 1912	142 714	106 886
" " " 1913	141 700	104 065

PER MAIL VERZONDEN STUKKEN naar:	Brieven (stuks)	Drukwerk (stuks)
Zwitserland	247	13
Britsche koloniën in Europa	13	—
Egypte	26	—
Britsche koloniën in Afrika	52	—
Fransche koloniën in Afrika	13	—
Vereenigde Staten van Amerika	19 071	3 679
Argentinië	143	26
Bolivia	26	—
Brazilië	182	13
Canada	13	—
Chili	169	39
Columbia	6 357	4 251
Costa Rica	299	481
Cuba	1 482	247
St. Domingo	2 054	494
Ecuador	26	—
Guatamala	195	26
Haïti	832	260
Honduras	78	39
Mexico	221	104
Nicaragua	78	13
Panama	2 795	715
Paraguay	39	—
Peru	39	13
San Salvador	273	312
Uruguay	13	13
Venezuela	24 830	5 486
Puerto Rico	4 550	507
Britsche koloniën in Amerika	3 094	1 170
Deensche " " "	416	52
Fransche " " "	78	—
Nederlandsche " " "	1 040	559
China	52	13
Aziatisch Turkije	442	—
Britsch Indië	13	—
Nederlandsche koloniën in Azië	325	156
Totaal	102 479	26 611
De totalen bedroegen in 1910	125 396	34 459
" " " 1911	107 302	31 993
" " " 1912	114 764	42 913
" " " 1913	114 595	43 108

AANMERKINGEN.

a. Buiten het gewone postverkeer werden in 1914 aangebracht 806 brieven en verdere stukken.
b. Aangeteekende stukken werden in 1914 ontvangen ten getale van 12 390 en verzonden ten getale van 13 344.
c. Het aantal ontvangen rebuten in 1914 bedroeg 3445 en het aantal verzonden 689.
d. In 1914 werden ontvangen 949 dienstbrieven en verzonden 481.

TOELICHTINGEN.

ad ontvangen stukken.

Het belangrijke verschil met 1913 moet worden toegeschreven eendeels aan de omstandigheid dat een van de Amerikaansche mails eerst na afloop van de statistiek alhier aankwam, en anderdeels door den Europeeschen oorlog, die van grooten invloed is geweest op de verzendingen uit de oorlogvoerende landen.

ad verzonden stukken.

Het verschil is veroorzaakt door den Europeeschen oorlog, die tengevolge heeft gehad, dat de verzendingen naar de oorlogvoerende landen in meerdere of mindere mate afnam.

Bijlage Q.

Binnenlandsch Postverkeer van het eiland Curaçao, vergeleken met dat in de vier voorafgaande jaren.

ONTVANGEN:			VERZONDEN:		
van:	Brieven en briefkaarten (stuks).	Drukwerken enz. (stuks).	naar:	Brieven en briefkaarten (stuks).	Drukwerken enz. (stuks).
Aruba	7 358	247	Aruba	5 434	3 757
Bonaire	4 511	26	Bonaire	3 744	2 821
St. Martin	1 144	52	St. Martin	1 300	429
St. Eustatius	1 391	26	St. Eustatius	845	221
Saba	780	—	Saba	1 144	234
	15 184	(1) 351		12 467	7 462
De totalen bedroegen:			De totalen bedroegen:		
in 1910	13 354	741	in 1910	11 375	3 939
„ 1911	22 659	2 093	„ 1911	21 008	15 730
„ 1912	14 196	1 482	„ 1912	12 740	7 638
„ 1913	14 486	1 391	„ 1913	13 286	6 357

Aanmerkingen.

a. In het binnenlandsch postverkeer in het stadsdistrict van Curaçao werden in 1914 uitgewisseld 8372 brieven en briefkaarten, 18 252 stuks drukwerken, 2418 (2) portvrije brieven en 663 portvrije drukwerken.

b. In 1914 werden onvangen 780 aangeteekende stukken en verzonden 910.

c. In 1914 werden ontvangen 13 retributen en verzonden 104.

d. Het getal ontvangen portvrije stukken bedroeg in 1914: 1872 (2) en dat hetwelk verzonden werd 1534.

Toelichtingen.

(1) De redenen van het verschil met 1913 zijn niet bekend.

(2) Het belangrijk verschil met 1913 is veroorzaakt, doordien de aanmanings- en waarschuwingsbiljetten van den ontvanger eerst na het tijdvak van de statistiek op de post werden gedaan. (November 1914.)

Bijlage R.

OPGAVE van de inkomsten der posterijen in de laatste drie jaren.

	1912.	1913.	1914.
Verkochte frankeerzegels	f 23 201,85^5	f 23 506,61^5	f 22 403,09
„ briefomslagen	184,50^5	215,92	222,16^5
„ briefkaarten	388,90	401,05	338,17^5
„ postwisselformulieren	14,70^5	12,91	11,60^5
„ portzegels	1 294,20	1 383,15	1 146,07^5
„ adreskaarten	2,02^5	1,99^5	2,15
„ douaneverklaringen	2,65^5	2,60^5	2,77
Postwisseldienst	761,72^5	1 530,60	[1] —
Postpakkettennienst	1 261,19^5	904,24	[1] —
Verhuren van loketten	542,50	576,50	600,—
Ontvangen transitrechten	42 816,26^5	—	—
Betaalde vergoeding voor het inwisselen van postwaarden	—	0,15^5	0,06
Totaal der ontvangsten op Curaçao	f 70 479,53	f 78 535,74	f 24 776,09
Postkantoor op St. Martin	1 653,32^5	1 641,11^5	1 481,05
„ „ St. Eustatius	753,61^5	888,76^5	1 005,76^5
„ „ Saba	1 469,44	1 411,36	1 439,68^5
Hulppostkantoor op Aruba	1 053,01^5	1 083,09^5	1 070,79^5
„ „ Bonaire	1 248,53	1 286,06	1 241,53
Totaal	f 76 657,45^5	f 34 846,13^5	f 31 014,19^5

[1] Het cijfer is nog niet bekend.

Bijlage S.

STAAT betreffende de door de posten voor draadlooze telegrafie o

VERZONDEN

1914.	CURAÇAO NAAR: Hr. Ms. oorlogsbodems.						Andere vaartuigen.						Aruba.						Bonaire.						ARUBA NAAR: Hr. Ms. oorlogsbodems.				
	Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere
	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.
Januari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	214	28	761	1	32	23	249	11	236	—	—	35	385	—	—	—	—	—
Februari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	81	33	942	2	100	28	286	6	87	1	79	27	305	—	—	—	—	—
Maart	4	65	2	90	3	49	—	—	—	—	19	278	17	446	—	—	29	349	1	23	—	—	25	255	—	—	—	—	—
April	1	41	—	—	—	—	—	—	—	—	19	302	14	277	—	—	31	347	5	87	—	—	24	263	—	—	—	—	—
Mei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	369	17	527	3	89	26	283	5	207	1	17	24	285	—	—	—	—	—
Juni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	162	15	368	2	142	29	272	10	246	1	92	17	192	—	—	—	—	—
Juli	—	—	1	37	—	—	—	—	—	—	15	167	27	735	2	64	36	391	15	541	—	—	33	390	—	—	—	—	—
Augustus	2	74	3	128	3	78	—	—	—	—	16	268	22	645	1	63	46	587	11	352	1	63	25	262	—	—	—	—	—
September	3	81	4	141	—	—	—	—	—	—	7	120	18	546	—	—	32	354	13	421	—	—	18	197	2	34	—	—	—
October	19	293	1	4	2	28	—	—	—	—	9	124	16	579	—	—	33	429	7	351	1	102	18	205	—	—	—	—	—
November	23	350	7	318	—	—	—	—	—	—	14	189	12	362	—	—	26	411	4	138	1	46	17	187	—	—	—	—	—
December	13	477	10	302	6	97	—	—	—	—	6	92	32	1057	2	68	18	217	13	393	3	134	19	224	1	79	1	23	—
Totaal aantal:																													
telegrammen	65	—	28	—	14	—	—	—	—	—	157	—	251	—	13	—	357	—	101	—	9	—	282	—	3	—	1	—	—
woorden	—	1381	—	1020	—	252	—	—	—	—	—	2366	—	7245	—	566	—	4175	—	3082	—	533	—	3150	—	113	—	23	—

ONTVANGEN

1914.	CURAÇAO VAN: Hr. M. oorlogsbodems.						Andere vaartuigen.						Aruba.						Bonaire.						ARUBA VAN: Hr. Ms. oorlogsbodems.				
	Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere
	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.
Januari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	436	30	1325	1	88	41	422	20	555	—	—	34	341	—	—	—	—	—
Februari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	293	30	943	3	83	38	431	12	343	—	—	14	129	—	—	—	—	—
Maart	7	319	2	98	2	21	—	—	—	—	33	375	21	547	1	26	55	605	15	415	—	—	18	181	—	—	—	—	—
April	4	99	—	—	—	—	—	—	—	—	38	415	16	342	—	—	44	459	11	233	—	—	20	215	—	—	—	—	—
Mei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	417	18	682	3	362	61	714	12	343	1	17	27	277	—	—	—	—	—
Juni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	414	19	747	3	88	45	521	16	362	—	—	26	294	—	—	—	—	—
Juli	—	—	2	44	1	14	—	—	—	—	46	551	20	429	1	24	67	756	20	685	—	—	33	364	—	—	—	—	—
Augustus	3	169	5	215	1	26	—	—	—	—	42	484	15	411	—	—	72	907	19	451	—	—	16	181	—	—	—	—	—
September	6	113	4	82	—	—	—	—	—	—	21	286	14	481	—	—	34	401	20	455	—	—	6	69	1	88	—	—	—
October	6	262	2	17	2	33	—	—	—	—	29	391	20	617	—	—	42	531	10	192	—	—	21	250	—	—	—	—	—
November	10	351	12	247	1	16	—	—	—	—	35	420	23	709	—	—	44	431	12	231	—	—	20	210	—	—	—	—	—
December	11	803	44	1708	4	40	—	—	—	—	26	310	32	1662	2	73	39	487	13	465	1	12	12	132	1	72	—	—	—
Totaal aantal:																													
telegrammen	47	—	71	—	11	—	—	—	—	—	401	—	258	—	14	—	582	—	190	—	2	—	247	—	4	—	—	—	—
woorden	—	2116	—	2411	—	150	—	—	—	—	—	4702	—	8895	—	744	—	6665	—	4730	—	29	—	2543	—	160	—	—	—

Bovendien werden er van Curaçao naar Trinidad verzonden:
in Augustus 1914 1 Regeeringstelegram met 22 woorden
„ September „ 9 „ telegrammen „ 362 „
„ October „ 6 „ „ „ 104 „
Totaal 16 „ „ „ 488 „

en van Trinidad op Curaçao ontvangen:
in September 1914 9 Regeeringstelegrammen met 328 woorden
„ October „ 4 „ „ „ 99 „
Totaal 13 „ „ „ 427 „

Curaçao, Aruba en Bonaire verzonden en ontvangen telegrammen.

VAN

NAAR:												BONAIRE NAAR:																	
Curaçao.						Bonaire.						Hr. Ms. oorlogsbodems.						Curaçao.						Aruba.					
Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere	
telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.
30	1325	1	88	41	422	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	555	—	—	34	341	—	—	—	—	1	9
30	943	3	83	38	431	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	343	—	—	14	129	—	—	—	—	—	—
21	547	1	26	55	605	1	46	—	—	—	—	4	118	—	—	—	—	15	415	—	—	18	181	—	—	—	—	—	—
16	342	—	—	44	459	—	—	—	—	—	—	2	107	—	—	—	—	11	233	—	—	20	215	—	—	1	16	—	—
18	682	3	362	61	714	—	—	—	—	2	23	—	—	—	—	—	—	12	343	1	17	27	277	—	—	—	—	1	10
19	747	3	88	45	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	362	—	—	26	294	—	—	—	—	—	—
20	429	1	24	67	756	—	—	—	—	1	12	—	—	—	—	—	—	20	685	—	—	33	364	—	—	—	—	—	—
15	411	—	—	72	907	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	451	—	—	16	181	—	—	—	—	—	—
14	481	—	—	34	401	—	—	—	—	—	—	3	74	—	—	—	—	20	455	—	—	6	69	—	—	—	—	—	—
20	617	—	—	42	531	—	—	—	—	—	—	4	288	—	—	—	—	10	192	—	—	21	250	—	—	—	—	—	—
23	709	—	—	44	431	1	29	—	—	—	—	3	75	—	—	—	—	12	231	—	—	20	210	—	—	—	—	2	23
32	1662	2	73	39	487	—	—	—	—	2	27	—	—	—	—	2	33	23	465	1	12	12	132	1	29	—	—	2	22
258	—	14	—	582	—	2	—	—	—	5	—	16	—	—	—	2	—	190	—	2	—	247	—	1	—	1	—	6	—
—	8895	—	744	—	6665	—	75	—	—	—	62	—	662	—	—	—	33	—	4730	—	29	—	2643	—	29	—	16	—	64

Totaal verzonden.		
Door den post op:	Telegrammen.	Woorden.
Curaçao	1277	23 770
Aruba	865	16 577
Bonaire	465	8 206
Totaal door de drie posten samen verzonden:	2607	48 553

OP

VAN:												BONAIRE VAN:																	
Curaçao.						Bonaire.						Hr. Ms. oorlogsbodems.						Curaçao.						Aruba.					
Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere	
telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	woorden.	telegr.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.
28	761	1	32	23	249	—	—	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—	11	236	—	—	35	385	—	—	—	—	—	—
33	942	2	108	28	286	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	87	1	79	27	305	—	—	—	—	—	—
17	446	—	—	29	349	—	—	—	—	—	—	4	145	—	—	—	—	1	23	—	—	25	255	1	46	—	—	—	—
14	277	—	—	31	347	—	—	1	16	—	—	3	37	—	—	—	—	5	87	—	—	24	263	—	—	—	—	—	—
17	527	3	89	26	283	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	5	207	1	17	24	285	—	—	—	—	2	23
15	368	2	142	29	272	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	246	1	92	17	192	—	—	—	—	—	—
27	785	2	64	36	391	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	541	—	—	33	390	—	—	—	—	1	12
22	645	1	63	46	587	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	352	1	63	25	262	—	—	—	—	—	—
18	546	—	—	32	354	—	—	—	—	—	—	3	70	—	—	—	—	13	421	—	—	18	197	—	—	—	—	—	—
16	579	—	—	33	429	—	—	—	—	—	—	6	214	—	—	—	—	7	351	1	102	18	205	—	—	—	—	—	—
12	362	—	—	26	411	1	29	—	—	2	23	5	188	—	—	—	—	4	138	1	46	17	187	1	29	—	—	—	—
32	1057	2	68	18	217	—	—	—	—	2	22	—	—	—	—	—	—	13	393	3	134	19	224	—	—	—	—	2	27
251	—	13	—	357	—	1	—	1	—	6	—	21	—	—	—	—	—	101	—	9	—	282	—	2	—	—	—	5	—
—	7245	—	566	—	4175	—	29	—	16	—	64	—	654	—	—	—	—	—	3082	—	533	—	3150	—	75	—	—	—	62

Totaal ontvangen.		
Op den post op:	Telegrammen.	Woorden.
Curaçao	1823	33 175
Aruba	633	12 255
Bonaire	420	7 556
Totaal door de drie posten samen ontvangen:	2876	52 986

Bijlage T.

STAAT der ingeschreven hypotheken op het eiland Curaçao.

De bij het begin van 1913 gevestigde en gedurende dat jaar ingeschreven hypotheken betreffen een totaal bedrag van f 5 150 994,98, te weten:

Tegen 2 percent	1		f 5 000,—	
„ 4 „	15		127 750,—	
„ 4½ „	1		7 520,—	
„ 5 „	153		102 071,70	
„ 5½ „	2		28 120,—	
„ 5 en 6 „	313		1 866 397,71	
„ 6 „	72		74 867,—	
„ 6 en 7 „	30		319 298,72[5]	
„ 7 „	10		5 992,—	
„ 7½ „	1		350,—	
„ 8 „	30		6 948,18	
„ 8½ „	2		11 468,—	
„ 9 „	11		19 078,50	
„ 9.6 „	1		350,—	
„ 10 „	2		11 328,—	
„ 12 „	16		25 761,72	
Tot meerdere zekerheid van persoonlijke borgstelling	3		31 200,—	
Waarborg-hypotheek	3		17 500,—	
Zonder interest	7		81 093,44[5]	
Rentevoet niet opgegeven	1		9 000,—	
Recht om lijfrente te verhalen	1		niet opgegeven	
Een hypotheek waarvan hoofdsom f 2 000 000 / Renten en kosten 400 000	1	676	2 400 000,—	f 5 150 994,98
(Deze laatste een trust-hypotheek voor obligatiën à f 1000 rentende 6 pct.)				
Bijgekomen tot ultimo December 1914:				
Tegen 4 percent	1		f 735,—	
„ 5 „	2		19 850,—	
„ 5 en 6 „	12		131 000,—	
„ 6 „	11		11 700,—	
„ 7 „	1		500,—	
„ 8 „	1		200,—	
„ 10 „	1	29	300,—	164 285,—
				f 5 315 279,98
Doorgehaald gedurende 1914:				
Tegen 5 percent	14		f 79 893,25	
„ 5 en 6 „	14		131 610,—	
„ 6 „	14		33 565,—	
Waarborg hypotheek	1	43	3 500,—	248 568,25
		662		f 5 066 711,73
Vernieuwde inschrijvingen gedurende 1914:				
Tegen 5 percent	5		28 886,—	
„ 5 en 6 „	16		87 934,58	
„ 6 „	10		5 983,33	
	31		f 122 803,91	

Gedurende 1914 werden 81 (een en tachtig) verschillende akten overgeschreven.

Curaçao, den 3den Februari 1915.

De fung. Hypotheekbewaarder,
(get.) B. E. v. d. V. Zeeppenfeldt.

Bijlage U.

Overzicht der verhuurde of verpachte terreinen op Curaçao.

DISTRICTEN.	Getal der perceelen op ult. December 1913.	Bijgekomen gedurende 1914.	Afgegaan gedurende 1914 [1]).	Getal der perceelen op ult. December 1914.	Hoe omheind.				Onder welke voorwaarden en bepalingen afgestaan.	
					Goed.	Tamelijk goed.	Slecht.	In het geheel niet.	Oude.	Nieuwe.
2e, 3e, 4e en 5e.	2092	307	86	2313	541	729	302	741	806	1507

1) Evenals in het vorig verslag, worden hiermede bedoeld de perceelen, waarvan de huur opgezegd werd; van deze zijn eenige opnieuw verhuurd.

Verdeeling der perceelen naar de oppervlakte.

DISTRICTEN.	Getal perceelen.	van 0.05 tot 0.25 H.A.	van 0.26 tot 0.50 H.A.	van 0.51 tot 1 H.A.	van 1.01 tot 2 H.A.	van 2.01 tot 3 H.A.	van 3.01 tot 4 H.A.	van 4.01 tot 5 H.A.	van 5.01 H.A. en daarboven.
2e, 3e, 4e en 5e	2313	383	217	616	724	230	94	28	21

Overzicht van den stand der huurpenningen in het 2e, 3e, 4e en 5e district op Curaçao.

Uitstaande op 1 Januari 1914 over 1908 t/m 1914/15.	Verschuldigde huur over 1914 en 1914/15.	In 1914 bijgekomen.	Totaal verschuldigd in 1914.	In 1914		Bleef uitstaande op ultimo December 1914.
				afgeschreven.	aangezuiverd.	
f 26 729,—	f 8 347,—	f 2 028,—	f 37 104,—	f 1 858,—	f 6 716,—	f 28 530,—

N.B. De bedragen in dezen staat zijn tot guldens afgerond.

Bijlage V.

STAAT van den invoer uit het buiten[land]

ARTIKELEN.	Eenheid.	CURAÇAO.		ARUBA.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardappelen	K.G.	307 569	f 21 760	20 665	f 1 410
Aardewerk en porcelein (met uitzondering van dakpannen en vloertegels)	—	—	7 520	—	745
Automobielen	stuks	16	25 195	—	—
Azijn	L.	6 110	710	1 200	770
Bayrum	L.	11 935	6 590	435	225
Beschuit (fijne)	—	—	5 180	—	365
Beschuit (gewone)	—	—	34 360	—	10 135
Bier en Malzextract	L.	60 500	19 700	1 205	365
Boonen en erwten	L.	220 500	50 970	39 670	9 045
Boter	K.G.	32 370	53 810	1 415	2 005
Bron- en Mineraalwater	—	—	1 690	—	—
Cement	K.G.	436 000	20 620	59 660	1 475
Dakpannen	stuks	190 000	6 375	49 250	1 700
Drogerijen en Chemicaliën	—	—	40 875	—	2 920
Gedistilleerd (à 50 pct.):					
Jenever	L.	158 735	46 505	27 650	7 375
Rum	L.	210 695	34 070	31 925	5 900
Andere soorten	L.	19 880	27 265	1 045	1 400
Geiten	stuks	1 660	5 120	—	1 020
Gereedschappen en Machineriën voor den landbouw	—	—	2 350	—	1 020
Gereedschappen, machineriën en materialen voor het mijnwezen	—	—	62 100	—	7 690
Glas en glaswerk	—	—	7 880	—	870
Goud en zilver (bewerkt)	—	—	3 710	—	—
Hoeden, stroo-	dozijn	1 255	20 430	45	1 000
Hoeden, andere soorten	dozijn	748	4 050	56	605
Hoedenstroo	dozijn koppen	189 520	99 065	11 395	5 550
Hooi	K.G.	—	—	—	—
Hout, timmer-	—	—	80 410	—	15 370
Hout, mahonie en ander hard-	K.G.	178 180	5 505	840	60
IJzer, (bewerkt)	K.G.	228 580	32 690	6 550	785
Kaas	K.G.	46 885	36 140	2 490	1 780
Kaarsen, stearine-	K.G.	11 110	6 305	1 040	580
Kaarsen, vet-	K.G.	1 575	1 275	19	10
Kleeren (gemaakte)	—	—	17 175	—	275
Koffie	K.G.	114 360	58 305	31 325	18 095
Koper, blad-	K.G.	—	—	510	250
Kramerijen	—	—	7 165	—	420
Leder, zool-	K.G.	27 845	42 930	2 475	3 840
Leder, andere soorten	—	—	14 110	—	500
Likeuren	L.	2 205	3 030	260	290
Lucifers	gros doosjes	11 207	8 205	735	555
Mais	L.	—	—	—	—
Manufacturen	—	—	351 505	—	34 300
Margarine	K.G.	39 140	22 015	4 300	2 315
Meel, mais	K.G.	2 806 480	274 155	668 880	65 900
Meel, tarwe- en rogge-	K.G.	1 852 535	245 250	228 060	29 995
Machineriën voor fabrieksnijverheid	—	—	—	—	1 660
Machineriën en materialen voor telefoon en telegraaflijnen	—	—	1 560	—	—

it het buitenland in de kolonie Curaçao.

e.	BONAIRE. Hoeveelheid.	BONAIRE. Waarde.	St. MARTIN. Hoeveelheid.	St. MARTIN. Waarde.	St. EUSTATIUS. Hoeveelheid.	St. EUSTATIUS. Waarde.	SABA. Hoeveelheid.	SABA. Waarde.	Totaal. Hoeveelheid.	Totaal. Waarde.
410	12 005	f 830	2 200	f 200	660	f 60	465	f 60	343 564	f 24 320
745	—	295	—	250	—	290	—	275	—	9 375
	—	—	—	—	—	—	—	—	16	25 195
770	410	50	285	55	32	9	—	—	8 037	1 594
225	325	175	—	—	110	70	36	23	12 841	7 083
365	—	130	—	20	—	205	—	105	—	6 005
135	—	4 060	—	600	—	1 165	—	1 970	—	52 290
365	1 575	600	1 000	400	1 050	430	1 315	425	66 645	21 920
045	22 720	4 755	1 095	305	3 305	850	545	120	287 835	66 045
005	1 025	1 720	860	1 360	240	420	25	25	35 935	59 340
	—	—	—	35	—	—	—	—	—	1 725
475	45 150	1 145	4 340	100	21 400	530	1 760	40	568 310	23 910
700	27 500	925	—	—	—	—	—	—	266 750	9 000
920	—	420	—	730	—	70	—	114	—	45 129
375	16 180	4 630	545	195	5 810	2 020	1 790	670	210 710	61 395
900	24 320	4 040	70	20	3 415	650	4 975	1 165	275 400	45 845
400	428	715	565	455	2 325	1 125	605	280	24 848	31 240
020	—	—	—	—	—	—	—	—	1 660	5 120
020	—	35	—	790	—	775	—	—	—	4 970
690	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69 790
870	—	335	—	380	—	295	—	350	—	10 110
	—	—	—	35	—	—	—	—	—	3 745
000	2	30	115	360	16	35	13	200	1 446	22 055
605	16	150	6	70	—	—	9	95	835	4 970
550	6 485	3 250	21	15	—	—	80	40	207 501	107 920
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
370	—	f 8 830	—	4 090	—	8 005	—	1 515	—	118 220
60	565	65	—	—	—	—	—	—	179 585	5 630
785	11 490	1 690	9 005	1 725	20 555	4 730	320	55	276 500	41 675
780	940	760	600	575	245	185	50	40	51 210	39 480
580	640	355	120	90	50	25	30	15	12 990	7 370
10	93	75	115	90	—	—	—	—	1 802	1 450
275	—	97	—	275	—	225	—	190	—	18 237
095	17 905	9 610	2 970	790	420	260	3 525	1 865	170 505	88 925
250	980	650	385	320	—	—	17	18	1 892	1 238
420	—	225	—	8 005	—	765	—	3 205	—	19 785
840	260	370	220	325	20	35	275	535	31 095	48 035
500	—	—	—	110	—	35	—	10	—	14 765
290	165	150	120	95	—	—	75	50	2 825	3 615
555	545	415	700	430	115	160	295	215	13 597	9 980
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
300	—	21 390	—	11 690	—	4 080	—	3 920	—	426 885
315	4 235	2 535	6 590	3 725	1 585	635	1 690	900	57 540	32 125
900	633 285	47 190	51 930	5 480	21 685	2 415	20 285	2 700	4 202 545	397 840
995	125 065	16 445	296 855	37 470	79 800	10 565	104 200	16 510	2 686 515	356 235
660	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 660
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 560

ARTIKELEN.	Eenheid.	CURAÇAO.		ARUBA.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Machineriën en materialen v. electr. verlichting	—	—	f 11 130	—	—
Idem voor tramwegen	—	—	1 175	—	—
Meubelen	—	—	25 865	—	f 3 434
Muilezels	stuks	—	—	—	—
Metaalwaren, (geëmailleerd)	—	—	1 470	—	630
Olië, (petroleum)	L.	354 260	29 770	75 740	7 000
Olie (gasoline)	L.	143 700	24 540	—	—
Olie (lijn-)	L.	10 770	3 365	1 160	380
Olie (andere soorten)	L.	60 553	23 740	1 720	685
Paarden	stuks	1	100	2	200
Parfumerieën	—	—	24 795	—	2 600
Piono's en orgels	stuks.	8	3 330	3	675
Plantzaad	—	—	310	—	—
Reuzel	K.G.	109 895	55 840	16 165	8 195
Rijst	K.G.	76 140	12 975	6 025	1 660
Rijtuigen	stuks	7	695	—	—
Rijwielen	stuks	18	900	—	—
Runderen	stuks	1 042	50 450	5	170
Schapen	stuks	350	1 585	15	60
Schoenen	paren	16 960	44 295	720	1 420
Sigaren	100 stuks	7 705	20 025	700	1 750
Sigaretten	100 stuks	242 590	95 775	35 975	14 300
Steenkolen	1000 K.G.	57 515	432 675	378	2 770
Stijfsel	K.G.	90 845	14 495	11 245	1 800
Suiker, bruine	K.G.	646 980	80 035	174 530	17 785
Suiker, witte	K.G.	190 285	34 080	17 675	3 365
Suikerbakkerswerk en chocolade	—	—	13 965	—	1 750
Tabak, bewerkt	K.G.	37 780	27 585	12 460	8 700
Tabak, onbewerkt	K.G.	4 512	3 150	—	—
Teer, pik en harpuis	—	—	1 675	—	190
Thee	K.G.	3 260	4 515	135	195
Touw	K.G.	23 545	13 500	13 685	8 740
Uien	K.G.	84 180	8 345	9 990	1 075
Varkens	stuks	41	385	7	30
Varkenskoppen en spek	K.G.	74 475	26 925	1 100	665
Veevoeder, hooi	K.G.	6 110	420	8 660	600
Veevoeder, mais	K.G.	578 985	39 350	286 230	20 190
Veevoeder, ander krachtvoer	K.G.	62 655	5 565	—	—
Verduurzaamde levensmiddelen	—	—	92 400	—	6 570
Verfwaren	K.G.	26 845	8 435	3 775	1 400
Visch, kabeljauw	K.G.	15 530	8 155	320	325
Visch, andere, gezouten	dozijn	—	10 755	—	890
Vleesch, gedroogd	stuks	1 735	2 650	25	50
Vleesch, gezouten	K.G.	112 530	44 645	1 960	950
Vruchten, versche	—	—	15 040	—	4 000
Vruchten, geconfijte	—	—	2 900	—	125
Vruchtenjams	—	—	2 500	—	5
Wijn, mousseerende	L.	960	3 950	77	285
Wijn, andere, soorten	L.	24 635	14 680	2 615	1 390
Zakken, (ledige)	stuks	74 570	18 370	9 220	2 980
Zeep	K.G.	—	34 415	—	4 950
Alle andere goederen	—	—	592 235	—	24 340
Toiaal			f 3 805 555		f 398 820

BONAIRE.		St. MARTIN,		St. EUSTATIUS.		SABA.		Totaal.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 11 130
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 175
—	f 1 540	—	f 1 405	—	f 480	—	f 165	—	32 885
—	—	—	—	38	1 255	—	—	38	1 255
—	150	—	55	—	—	—	70	—	2 375
34 970	3 140	30 905	2 610	14 200	1 610	16 810	1 755	526 885	45 885
290	50	—	—	—	—	—	—	143 990	24 590
1 305	390	1 120	395	578	300	405	195	15 338	5 025
770	360	1 790	860	40	50	45	25	64 918	25 720
—	—	—	—	—	—	—	—	3	300
—	230	—	90	—	20	—	40	—	27 775
1	125	1	300	1	360	2	200	16	4 990
—	—	—	—	—	—	—	—	—	310
12 455	6 460	4 860	2 515	835	345	980	510	142 190	73 865
3 860	795	6 175	880	7 995	1 180	3 760	600	103 955	18 090
2	70	3	305	—	—	—	—	12	1 070
—	—	2	65	—	—	—	—	20	965
—	—	—	—	—	—	—	—	1 047	50 620
—	—	5	15	—	—	—	—	370	1 660
105	320	1 830	4 805	535	1 500	475	1 145	20 625	53 485
535	910	105	345	25	60	19	50	9 089	23 140
12 260	4 840	235	120	210	90	350	135	291 620	115 260
—	—	6	60	—	—	—	—	57 899	435 505
8 380	1 430	1 360	285	—	—	200	30	112 030	18 040
85 645	12 385	62 560	7 475	33 695	4 455	28 645	4 225	1 032 055	126 360
8 050	1 440	8 685	1 555	1 535	370	1 660	390	227 890	41 200
—	670	—	320	—	90	—	280	—	17 075
4 350	3 410	18	25	—	—	580	415	55 188	40 135
—	—	6 800	3 125	475	275	403	235	12 190	6 785
—	90	—	27	—	—	—	—	—	1 982
50	60	385	450	47	70	120	180	3 997	5 470
4 520	2 990	770	470	1 682	585	400	250	44 602	26 535
6 835	600	2 700	490	410	60	30	4	104 145	10 574
—	—	—	—	—	—	—	—	48	415
720	270	4 580	2 790	3 285	1 590	1 090	525	85 250	32 765
—	—	—	—	—	—	—	—	14 770	1 020
95 810	6 160	22 465	1 620	2 560	230	4 475	390	990 525	67 940
—	—	—	—	—	—	—	—	62 655	5 565
—	1 580	—	5 600	—	2 175	—	3 205	—	111 530
2 490	660	1 910	970	2 180	815	257	95	37 457	12 375
223	85	1 690	470	—	—	1 400	385	19 163	9 420
—	95	—	—	—	1 505	—	1 485	—	14 730
—	—	—	—	—	—	—	—	1 760	2 700
2 340	1 060	1 755	880	585	240	2 925	1 220	122 095	48 995
—	965	—	920	—	10	—	—	—	20 935
—	65	—	35	—	50	—	30	—	3 205
—	—	—	35	—	25	—	10	—	2 575
9	35	25	70	—	—	—	—	1 071	4 340
2 790	2 100	665	450	355	315	490	370	32 550	19 305
27 540	6 760	—	—	300	79	—	—	111 630	28 189
—	1 920	—	1 915	—	800	—	900	—	44 900
—	13 160	—	9 375	—	2 900	—	4 220	—	646 230
	f 216 512		f 135 837		f 65 008		f 61 434		f 4 683 166

Bijlage W.

STAAT van den uitvoer naar het buitenland over de jaren 1912, 1913 en 1914.

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid.			Waarde.		
		1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.
Curaçao.							
Aardappelen	K.G.	—	—	792	—	—	f 152
Aloëhars	"	920	16 336	1 920	f 265	f 3 272	465
Alpargatas (inl. schoeisel)	dozijn.	1 547	490	319	9 509	2 820	2 615
Caret	K.G.	—	60	—	—	1 000	—
Dividivi	1000 K.G.	548	512	928	29 309	26 889	51 963
Ezels	stuks.	46	35	—	1 380	800	—
Geitevellen	K.G.	19 255	20 843	16 622	22 482	25 888	19 147
Hoeden, stroo	dozijn.	133 333	131 222	114 730	756 272	620 222	442 157
Hout, hard- en verf- . .	K.G.	—	72 186	2 200	—	2 674	80
Huiden	"	21 669	64 197	36 705	11 787	42 224	23 144
Katoenzaad	"	—	—	281	—	—	2
Likeur, „Curaçao" . . .	L.	90	—	590	60	—	160
Mest	1000 K.G.	1 397	180	2 049	6 658	1 025	11 800
Oranjeschillen	K.G.	13 492	17 883	17 869	9 715	14 006	16 483
Oud metaal.	"	16 328	20 405	15 150	5 623	6 737	5 571
Paarden	stuks.	5	—	1	790	—	200
Phosphorzure kalk 1e kl.	1000 K.G.	—	6 285	15 431	—	45 252	231 465
" " 2e kl.	"	—	2 392	—	—	4 782	—
Schapevellen	K.G.	4 145	2 589	2 172	2 367	1 687	1 146
Steenkolen	1000 K.G.	53 311	52 289	47 628	729 475	714 026	639 799
Uien en Sjalotten . . .	K.G.	100	—	—	25	—	—
Vee: Geiten.	stuks.	—	2	—	—	5	—
Visch: Versche	—	—	—	—	—	—	30
gezouten	—	—	—	—	—	—	25
Wol	K.G.	3 101	3 160	780	674	478	211
IJs	1000 K.G.	210	188	144	5 281	5 369	4 681
Zout	"	2 125	1 010	2 618	12 494	4 608	10 898
Alle andere goederen . .	—	—	—	—	51 859	103 680	79 396
Totaal . . .					f 1 656 025	f 1 627 444	f 1 541 590
Aruba.							
Aardappelen	K.G.	82	40	270	f 13	f 4	f 38
Aloëhars	"	375 142	418 475	380 333	154 379	144 102	167 247
Alpargatas (inl. schoeisel)	dozijn.	—	23	22	—	170	196
Bataten	K.G.	—	—	65	—	—	39
Beenderen	"	30 020	—	—	527	—	—
Boonen (inlandsche) . .	L.	—	1 725	1 174	—	281	207
Caret	K.G.	7	—	—	120	—	—
Dividivi	1000 K.G.	163	183	290	8 517	8 565	14 170
Ezels	stuks.	—	2	77	—	45	1 110
Geitevellen	K.G.	11 171	8 463	7 963	12 078	9 404	8 969
Goud	gram.	50 922	46 635	50 307	84 061	77 110	83 258
Hoeden, Stroo-.	dozijn.	7 800	7 422	11 384	19 203	23 629	23 023
Hout, hard- en verf- . .	K.G.	250	—	500	10	—	100
Houtskolen	"	—	168	680	—	8	29
Huiden	"	—	1 566	574	—	950	375

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid.			Waarde.		
		1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.
Kalk	H.L.	1	—	—	f 1	—	—
Kippen	stuks.	24	—	—	6	—	—
Mest	1000 K.G.	706	460	271	3 715	f 2 917	f 2 350
Oranjeschillen	K.G.	109	235	141	46	143	52
Oud metaal	„	1 878	1 614	1 125	498	481	307
Paarden	stuks.	1	4	2	40	400	100
Phosphorzure kalk 1e kl.	1000 K.G.	33 484	28 487	7 612	236 040	136 732	81 761
„ „ 2e kl.	„	2 006	—	—	9 630	—	—
Pinda's (aardnoten)	K.G.	16 862	55 905	4 338	2 185	9 449	879
Schapevellen	„	5 591	3 796	4 198	2 808	2 051	2 437
Steenkolen	1000 K.G.	—	—	30	—	—	450
Uien en Sjalotten	K.G.	—	30	245	—	6	49
Vee: Geiten	stuks.	—	—	8	—	—	34
Schapen	„	—	3	7	—	8	24
Varkens	„	26	12	13	175	131	86
Visch: gezouten	—	—	—	—	115	314	294
Wol	K.G.	5 335	4 507	6 265	933	884	1 342
Zilver	gram.	12 011	13 668	7 661	480	546	356
Zout	1000 K.G.	4	18	54	41	114	222
Alle andere goederen	—	—	—	—	13 296	14 728	26 849
Totaal					f 548 918	f 433 172	f 416 353
Bonaire.							
Aloëhars	K.G.	31 827	47 026	38 958	8 750	12 371	10 262
Beenderen	„	7 545	—	—	144	—	—
Caret	„	39	39	3	681	532	37
Dividivi	1000 K.G.	503	490	694	26 831	26 878	36 273
Ezels	stuks.	—	58	7	—	826	105
Geitevellen	K.G.	9 139	4 826	5 614	10 453	5 189	5 921
Hoeden, stroo-	dozijn.	4 481	7 145	6 631	18 765	34 831	23 302
Hout, hard- en verf-	K.G.	65 734	15 750	—	1 284	473	—
Houtskolen	„	345 380	1 440	3 624	7 200	30	76
Huiden	„	—	300	28	—	60	22
Mest	1000 K.G.	1 993	2 275	2 552	8 088	15 205	15 386
Oud metaal	K.G.	1 835	2 272	562	463	745	141
Paarden	stuks.	1	—	—	75	—	—
Schapevellen	K.G.	35	—	—	18	—	—
Vee: Schapen	stuks.	12	25	—	30	100	—
Zout	1000 K.G.	7 137	9 342	7 382	25 851	32 897	30 238
Alle andere goederen	—	—	—	—	—	270	285
Totaal					f 108 633	f 130 407	f 122 048
St. Martin.							
Alpargatas (inl. schoeisel)	dozijn.	140	70	34	805	493	250
Ezels	stuks.	3	—	—	125	—	—
Geitevellen	K.G.	667	450	416	913	569	463
Katoen, gezuiverd	„	24 759	7 418	13 621	37 388	10 967	20 234
„ ongezuiverd	„	1 110	2 470	—	310	979	—
Katoenzaad	„	55 356	54 358	35 160	4 129	3 238	2 365
Limoensap	L.	—	—	480	—	—	55
Mest	1000 K.G.	7	—	—	21	—	—
Paarden	stuks.	18	1	11	3 587	125	1 750

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid.			Waardé.		
		1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.
Schapevellen	K.G.	234	395	417	f 125	f 237	f 256
Tamarinde	„	19 070	—	—	1 334	—	—
Vee: Geiten	stuks	99	6	—	294	18	—
Runderen	„	30	35	55	1 158	1 200	2 395
Schapen	„	101	25	5	342	120	22
Varkens	„	28	28	24	250	249	265
Visch, gezouten	—	—	—	—	—	—	54
Zout	1000 K.G	1 550	3 047	4 393	8 604	14 590	22 999
Alle andere goederen . .	—	—	—	—	1 228	884	1 566
Totaal . . .					f 60 613	f 33 669	f 52 674
St. Eustatius.							
Bataten	K.G.	11 860	70 990	76 650	f 483	f 2 527	f 2 708
Ezels	stuks	27	14	15	515	446	370
Geitevellen	K.G.	211	243	71	194	282	68
Houtskolen	„	16 308	13 060	9 030	626	376	351
Huiden	„	—	78	15	—	53	15
Jams	„	20 030	74 008	110 625	1 286	3 774	5 335
Katoen, gezuiverd . . .	„	17 160	18 870	8 498	33 296	35 609	11 926
„ ongezuiverd . .	„	240	8 933	11 440	30	2 407	3 139
Katoenzaad	„	45 994	49 973	24 134	2 300	2 499	1 258
Maïs in aren	„	—	—	—	2	—	—
Paarden	stuks	4	2	4	540	175	400
Pinda's (aardnoten) . . .	K.G.	60	—	—	3	—	—
Schapevellen	„	13	13	—	7	9	—
Vee: Geiten	stuks	11	3	1	18	6	3
Runderen	„	76	64	91	3 183	2 495	3 930
Schapen	„	33	—	—	212	—	—
Varkens	„	101	39	32	312	149	300
Visch, gezouten	—	—	—	—	—	—	9
Alle andere goederen . .	—	—	—	—	412	1 466	2 094
Totaal . . .					f 43 419	f 52 273	f 31 906
Saba.							
Aardappelen	K.G.	350	770	245	f 45	f 88	f 35
Ezels	stuks	—	—	1	—	—	20
Geitevellen	K.G.	152	128	15	149	140	15
Hoeden, stroo-	dozijn	—	8	—	—	19	—
Huiden	K.G.	—	—	204	—	—	157
Kantwerk	—	—	—	—	6 848	5 888	3 848
Katoen, gezuiverd . . .	K.G.	—	606	—	—	1 060	—
„ ongezuiverd . .	„	—	—	2 430	—	—	625
Katoenzaad	„	—	1 614	—	—	80	—
Limoensap	L.	2 757	2 565	2 088	117	128	104
Paarden	stuks	1	4	5	60	400	310
Schapevellen	K.G.	20	6	—	16	4	—
Uien en Sjalotten . . .	„	385	2 735	175	55	368	26
Vee: Geiten	stuks	6	7	2	24	21	8
Runderen	„	9	11	11	385	442	462
Schapen	„	3	4	9	18	30	62
Varkens	„	21	11	5	188	82	65
Alle andere goederen . .	—	—	—	—	28	16	6
Totaal . . .					f 7 933	f 8 766	f 5 743

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid.			Waarde.		
		1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.
Geheele Kolonie.							
Aardappelen	K.G.	432	810	1 307	f 58	f 92	f 225
Aloëhars	„	407 889	481 837	421 211	163 394	159 745	177 974
Alpargatas (inl. schoeisel)	dozijn	1 687	583	375	10 314	3 483	3 061
Bataten	K.G.	11 860	70 990	76 715	483	2 527	2 747
Beenderen	„	37 565	—	—	671	—	—
Boonen (inlandsche)	L.	—	1 725	1 174	—	281	207
Caret	K.G.	46	99	3	801	1 532	37
Dividivi	1000 K.G.	1 214	1 185	1 912	64 657	62 332	102 406
Ezels	stuks	76	109	100	2 020	2 117	1 605
Geitevellen	K.G.	40 595	34 953	30 701	46 270	41 472	34 583
Goud	gram	50 922	46 635	50 307	84 061	77 100	83 258
Hoeden, stroo-	dozijn	145 614	145 797	132 745	794 240	678 701	488 482
Hout, hard- en verf.	K.G.	65 984	87 936	2 700	1 294	3 147	180
Houtskolen	„	361 688	14 668	13 334	7 826	414	456
Huiden	„	21 669	66 131	37 526	11 787	43 287	23 713
Jams	„	20 030	74 008	110 625	1 286	3 774	5 335
Kalk	H.L.	1	—	—	1	—	—
Kantwerk	—	—	—	—	6 848	5 888	3 848
Katoen, gezuiverd	K.G.	41 919	26 894	22 119	70 684	47 636	32 160
„ ongezuiverd	„	1 350	11 303	13 870	340	3 386	3 764
Katoenzaad	„	101 350	105 945	59 575	6 429	5 817	3 625
Kippen	stuks	24	—	—	6	—	—
Likeur, „Curaçao"	L.	90	—	590	60	—	160
Limoensap	„	2 757	2 565	2 568	117	128	159
Maïs in aren	—	—	—	—	2	—	—
Mest	1000 K.G.	4 103	2 915	4 872	18 482	19 147	29 536
Oranjeschillen	K.G.	13 601	18 118	18 010	9 761	14 149	16 535
Oud metaal	„	20 041	24 291	16 837	6 584	7 963	6 019
Paarden	stuks	30	11	23	5 092	1 100	2 760
Phosphorzure kalk	„	—	—	—	—	—	—
„ „ 1e kl.	1000 K.G.	33 484	34 772	21 720	236 040	181 984	313 226
„ „ 2e kl.	„	2 006	2 392	—	9 630	4 782	—
Pinda's (aardnoten)	K.G.	16 922	55 905	4 338	2 188	9 449	879
Schapevellen	„	10 038	6 799	6 787	5 341	3 988	3 839
Steenkolen	1000 K.G.	53 311	52 289	47 658	729 475	714 026	640 249
Tamarinde	K.G.	19 070	—	—	1 344	—	—
Uien en Sjalotten	„	485	2 765	420	80	374	75
Vee: Geiten	stuks	116	18	11	336	50	45
Runderen	„	115	110	157	4 726	4 137	6 787
Schapen	„	149	57	21	602	258	108
Varkens	„	176	90	74	925	611	716
Visch, Versche	—	—	—	—	—	—	30
„ Gezouten	—	—	—	—	115	314	382
Wol	K.G.	8 436	7 667	7 045	1 607	1 362	1 553
IJs	1000 K.G.	210	188	114	5 281	5 369	4 681
Zilver	gram	12 011	13 668	7 661	480	546	356
Zout	1000 K.G.	10 816	13 417	14 447	46 990	52 209	64 357
Alle andere goederen	—	—	—	—	66 823	121 044	110 196
Totaal					f 2 425 541	f 2 285 731	f 2 170 314

Bijlage X.

STAAT van den doorvoer.

ARTIKELEN.	Eenheid.	Curaçao.	Aruba.	Bonaire.	St. Martin.	St. Eustatius.	Saba.	Tezamen.
		Hoeveelheid.	Hoeveelheid.	Hoeveelheid.	Hoeveelheid.	Hoeveelheid.	Hoeveelheid.	Hoeveelheid.
Aardappelen	K.G.	66 709	—	—	—	—	—	66 609
Aloëhars	„	416 529	—	—	—	—	—	416 529
Beschuit (in vaten)	„	114 010	360	1 015	—	—	—	115 385
Bier	„	340 442	—	—	450	—	—	340 892
Boonen en erwten	„	43 454	—	—	—	—	—	43 454
Boter	„	19 039	—	50	108	—	—	19 197
Cacao	„	821 715	—	—	—	—	—	821 715
Caoutchouc	„	137 060	—	—	—	—	—	137 060
Caret	„	35	—	81	—	—	—	116
Cement	„	442 865	—	—	—	—	—	442 865
Chemicaliën	„	10 095	—	—	—	—	—	10 095
Cognac en whisky	„	130 932	2 164	—	—	420	—	133 516
Copaiba	„	13 997	—	—	—	—	—	13 997
Dakpannen	stuks	74 893	—	—	—	—	—	74 893
Dividivi	1000 K.G.	2 329	189	—	—	—	—	2 518
Hooi	K.G.	9 634	—	—	—	—	—	9 634
Hout: timmer-	M^3.	763	—	—	—	—	—	763
„ andere soorten	1000 K.G.	13 096	134	—	—	—	—	13 230
Huiden en vellen	K.G.	1 335 082	7 427	—	—	—	—	1 342 509
IJzerwaren	„	2 643 247	150	—	660	—	—	2 644 057
Jenever	„	117 710	2 006	—	1 115	4 925	—	125 756
Kaas	„	20 892	30	—	—	—	—	20 922
Kinabast	„	400	—	—	—	—	—	400
Koffie	„	17 504 302	626	—	—	—	—	17 504 928
Koper	„	11 022	15	—	—	—	—	11 037
Leder, zool-	„	13 513	—	—	—	—	—	13 513
Mais	„	157 574	3 072	—	140	—	—	160 786
Margarine	„	9 082	—	—	—	—	—	9 082
Meel, tarwe-, rogge- en mais-	„	2 328 007	1 710	—	5 130	—	—	2 334 847
Olie, (petroleum)	„	135 909	1 440	—	120	—	—	137 469
Prikkeldraad	„	210 895	—	—	—	—	—	210 895
Piano's	stuks	8	—	—	—	—	—	8
Reuzel	K.G.	43 133	—	—	150	—	—	43 283
Rijst	„	1 024 907	—	—	—	—	—	1 024 907
Rijtuigen en auto's	stuks	6	—	—	—	—	—	6
Rijwielen	„	2	—	—	—	—	—	2
Rum	fusten	232	18	78	2	4	—	334
Sigaren	100 stuks	2 264	—	—	—	—	—	2 264
Sigaretten	„	94 648	13 950	900	—	—	—	109 498
Stearine	K.G.	189 708	—	—	—	—	—	189 708
Stijfsel	K.G.	13 569	—	4 537	—	—	—	18 106
Suiker: bruine	„	1 701 966	6 738	—	—	—	—	1 708 704
„ witte	„	52 853	—	—	76	—	—	52 929
Tabak	„	41 442	975	—	—	—	—	42 417
Touw	„	45 452	—	—	199	—	—	45 651
Uien	„	17 957	—	—	—	—	—	17 957
Varkenskoppen en spek	„	2 530	—	—	315	—	—	2 845
Visch, (kabeljauw)	„	3 899	—	—	—	—	—	3 899
Vleesch, (gezouten)	„	6 040	—	—	270	—	—	6 310
Wijn	„	574 278	38	—	—	—	—	574 316
Wol	„	6 840	—	—	—	—	—	6 840
Zeep	„	33 694	—	—	—	—	—	33 694
Zout	„	1 090 003	—	—	—	—	—	1 090 003
Alle andere goederen	—	7 367 943	6 253	17	1 672	569	—	7 376 454

Bijlage IJ.

STAAT van den invoer uit Nederland.

ARTIKELEN.	Eenheid.	Curaçao.		Aruba.		Bonaire.		St. Martin.		St. Eustatius.		Saba.		Tezamen.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardappelen	K.G.	236 905	f 16 280	700	f 50	8 360	f 525	—	—	—	—	—	—	245 965	f 16 855
Aardewerk en porcelein (met uitzond. van dakpannen en vloertegels)	—	—	2 030	—	—	—	105	—	—	—	—	—	—	—	2 135
Azijn	L.	1 305	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 305	120
Beschuit: fijne	—	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70
Id. : gewone . . .	—	—	255	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	255
Bier en Maltzextract . .	L.	31 190	6 730	—	—	680	300	35	15	—	—	—	—	31 905	7 045
Boonen en Erwten . . .	L.	78 065	17 645	—	—	4 850	965	—	—	—	—	—	—	82 915	18 610
Boter	K.G.	7 090	11 170	147	190	330	580	—	—	—	—	—	—	7 567	11 940
Bron- en mineraalwater	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300
Cement	K.G.	64 240	1 085	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64 240	1 085
Dakpannen	stuks.	190 000	6 375	49 250	1 700	27 500	925	—	—	—	—	—	—	266 750	9 000
Drogerijen en chemicaliën	—	—	14 250	—	—	—	160	—	—	—	—	—	—	—	14 410
Gedistilleerd (à 50 %): jenever	L.	158 735	46 505	27 650	7 375	16 180	4 630	545	195	5 810	f 2 020	1 790	f 670	210 710	61 395
andere soorten. . . .	L.	1 225	215	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 225	215
Gereedschappen en machinerieën voor den landbouw	—	—	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
Glas en glaswerk . . .	—	—	1 030	—	—	—	25	—	25	—	—	—	—	—	1 080
Hoeden: stroo-	dozijn.	64	1 275	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	1 275
Hout: timmer-	—	—	735	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	735
IJzer (bewerkt)	K.G.	206 350	29 210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206 350	29 210
Kaas	K.G.	45 625	35 225	975	730	880	695	50	40	—	—	—	—	47 530	36 690
Kaarsen: stearine . . .	K.G.	10 980	6 235	510	285	524	290	—	—	—	—	—	—	12 014	6 810
Kleeren (gemaakte). . .	—	—	1 600	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	—	1 625
Koffie	K.G.	100	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	20
Kramerij.	—	—	665	—	—	—	50	—	720	—	—	—	—	—	1 435
Likeuren.	L.	1 300	1 835	—	—	35	25	17	18	—	—	—	—	1 352	1 878
Manufacturen	—	—	13 700	—	450	—	—	—	75	—	—	—	—	—	14 225
Margarine	K.G.	17 775	8 865	—	—	780	430	—	—	—	—	—	—	18 555	9 295
Machinerieën en materialen voor telefoon- en telegraaflijnen	—	—	1 160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 160
electrische verlichting .	—	—	1 430	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 430
Meubelen	—	—	1 310	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 310
Metaalwaren (geëmaill.) .	—	—	310	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	310
Olie: lijn-	L.	9 035	2 785	—	—	775	215	—	—	—	—	—	—	9 810	3 000
andere soorten. . . .	L.	8 240	2 585	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 240	2 585
Parfumerieën	—	—	1 515	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 515
Piano's en orgels . . .	stuks.	1	545	1	25	—	—	—	—	—	—	—	—	2	570
Reuzel	K.G.	1 000	1 090	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 000	1 090
Rijst	K.G.	70 830	11 535	—	—	770	170	—	—	—	—	—	—	71 600	11 705
Rijwielen	stuks.	5	245	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	245
Schoenen	paren.	530	1 695	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	530	1 695
Sigaren	100 st.	7 380	17 660	700	1 750	535	910	103	335	13	47	—	—	8 731	20 702
Sigaretten	100 st.	235	260	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	235	260
Suiker: witte	K.G.	79 310	14 695	—	—	1 050	305	345	65	—	—	—	—	80 705	15 065
Suikerbakkerswerk en chocolade	—	—	3 410	—	—	—	175	—	10	—	—	—	—	—	3 595
Tabak: bewerkt	K.G.	13 035	9 395	25	20	69	90	—	—	—	—	—	—	13 129	9 505
Teer, pik en harpuis . .	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	20
Thee	K.G.	1 940	2 745	30	50	25	30	—	—	—	—	—	—	1 995	2 825
Touw	K.G	200	135	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	135

ARTIKELEN.	Eenheid.	Curaçao.		Aruba.		Bonaire.		St. Martin.		St. Eustatius.		Saba.		Tezamen.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Uien	K.G.	22 450	f 2 310	250	f 25	3 940	f 700	—	—	—	—	—	—	26 640	f 3 035
Varkenskoppen en spek	K.G.	1 100	940	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 100	940
Verduurzaamde levensmiddelen	—	—	18 105	—	195	—	200	—	—	—	—	—	—	—	18 500
Verfwaren	K.G.	20 685	6 130	—	—	760	225	—	—	—	—	—	—	21 445	6 355
Vruchten: geconfijte	—	—	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160
Vruchtenjams	—	—	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150
Wijn	L.	4 590	2 695	—	—	1 750	1 020	—	—	—	—	—	—	6 340	3 715
Zeep	K.G.	—	395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	395
Alle andere goederen	—	—	107 625	—	115	—	620	—	65	—	366	—	246	—	109 037
Tezamen			f 436 493		f 12 960		f 14 385		f 1 588		f 2 433		f 916		f 468 775

Bijlage AA.

STAAT van het aantal aangekomen en vertrokken vaartuigen, van hunne gezamenlijke br

LANDEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	CURAÇAO.								ARUBA.							
	Stoomschepen.				Zeilschepen.				Stoomschepen.				Zeilschepen.			
	Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.	
	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
Nederland	36	233 889	35	229 875	1	957	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Duitschland	14	162 453	15	131 120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Engeland	26	327 585	4	37 582	—	—	1	1 794	—	—	—	—	—	—	—	—
Italië	12	146 924	12	144 247	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spanje	12	172 129	12	172 129	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noord-Amerika	96	662 812	93	666 197	1	3 076	1	3 076	—	—	—	—	—	—	—	—
Columbia	24	205 514	37	350 363	27	7 320	37	7 801	—	—	—	—	104	9 374	80	[illegible]
Panama	14	154 228	17	182 879	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	[illegible]
Venezuela	133	530 732	122	464 999	221	54 214	220	48 909	1	3 634	—	—	28	2 312	33	[illegible]
Curaçao	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4 120	1	3 634	217	17 249	249	[illegible]
Aruba	1	3 634	—	—	208	16 210	206	16 142	—	—	—	—	—	—	—	—
Bonaire	—	—	1	3 594	482	16 801	488	19 335	—	—	—	—	2	451	2	[illegible]
St. Martin, St. Eustatius of Saba	—	—	—	—	14	2 845	13	2 653	—	—	—	—	—	—	—	—
Suriname	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Deensche Antillen	1	7 149	11	102 308	7	2 004	2	553	—	—	—	—	—	—	—	—
Engelsche „	3	9 369	4	27 315	23	7 172	28	9 004	—	—	—	—	—	—	1	[illegible]
Fransche „	—	—	—	—	2	578	—	—	—	—	—	—	1	1 665	1	[illegible]
Cuba	4	28 329	12	116 650	2	651	2	799	—	—	—	—	1	374	—	—
Porto Rico	—	—	1	10 082	24	4 795	27	6 004	—	—	—	—	2	405	—	—
San Domingo	—	—	—	—	36	7 780	40	8 927	—	—	—	—	1	179	—	—
Andere havens	7	53 225	3	34 799	—	—	—	—	—	—	1	4 120	—	—	—	—
Zee en baaien	—	—	2	12 324	10	675	3	724	—	—	—	—	27	1 431	27	[illegible]
Tezamen in 1914	383	2 697 972	381	2 686 463	1068	125 078	1068	125 721	2	7 754	2	7 754	383	33 440	397	[illegible]
„ „ 1913	415	2 829 601	—	— (2)	1071	122 384	—	— (2)	1	15 357	—	— (2)	376	43 269	—	[illegible]
„ „ 1912	410	2 503 499	—	— (2)	1018	119 661	—	— (2)	—	—	—	— (2)	466	75 254	—	[illegible]

(1) Bovendien 1 stoomschip, groot 7012 M^3.

(2) Over 1912 en 1913 bestaan geen gegevens van vertrokken schepen.

Bijlage Z.

STAAT van den uitvoer naar Nederland.

ARTIKELEN.	Eenheid.	Curaçao.	
		Hoeveelheid.	Waarde.
Hoeden, stroo	dozijn.	9	f 70
Huiden	K.G.	10 447	7 327
Oranjeschillen	K.G.	16 882	15 693
Oudmetaal	K.G.	1 001	139
Phosphorzure kalk	M^3.	1 696	19 504
Alle andere goederen	—	—	57
			f 42 790

bruto-inhoudsmaat in M^3. en van de landen van herkomst en van bestemming.

BONAIRE.								ST. MARTIN.								ST. EUSTATIUS.				SABA.			
Stoomschepen.				Zeilschepen.				Stoomschepen.				Zeilschepen.				Zeilschepen.				Zeilschepen.			
Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.	
Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	3	4 936	1	10 549	2	21 098	1	378	2	1 436	—	—	—	—	—	—	3	6 003
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	3 594	44	2 067	39	1 762	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	3 594	—	—	511	22 290	505	21 804	—	—	—	—	12	2 220	10	1 850	7	1 295	13	2 392	13	2 523	15	3 168
—	—	—	—	2	380	3	878	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	12	2 220	12	2 208	—	—	—	—	31	3 154	28	3 063	24	3 325	11	1 994	15	1 149	55	3 081
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1 051	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	833	13	906	11	550	21	1 408	2	394	4	728
—	—	—	—	18	9 756	25	6 811	2	21 098	1	10 549	227	13 059	221	12 520	156	11 558	154	10 853	93	10 805	44	4 726
—	—	—	—	3	1 471	—	—	—	—	—	—	69	8 046	80	8 101	9	516	8	597	3	3 075	5	240
—	—	—	—	—	—	3	1 029	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	14	6 083	15	5 259	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	441	—	—	—	—	—	—	2	756	1	378	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1 179	2	576	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	3 594	1	3 594	605	44 708	605	44 687	3	31 647	3	31 647	358	29 625	361	29 881	207	17 244	207	17 244	126	17 946	126	17 946
1	75	—	— (2)	649	48 615	—	— (2)	1	752	—	— (2)	307	24 792	—	— (2)	(1) 200	16 264	—	— (2)	136	22 701	—	— (2)
—	—	—	— (2)	550	45 265	—	— (2)	—	—	—	— (2)	353	33 764	—	— (2)	252	13 326	—	— (2)	124	17 089	—	— (2)

AA

Verzameling naar de vlaggen van de vaartuigen.

VLAG.	Stoomschepen.				Zeilschepen.			
	Aangekomen.		Vertrokken.		Aangekomen.		Vertrokken.	
	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
Nederlandsch	80	503 842	80	503 842	2 239	181 049	2 245	182 965
Columbiaansch	—	—	—	—	100	16 457	102	16 494
Deensch	3	21 804	3	21 804	1	957	1	957
Dominikaansch	—	—	—	—	37	10 982	40	11 783
Duitsch	41	416 833	41	416 833	3	1 819	2	842
Engelsch	40	442 866	40	442 866	127	12 639	128	13 611
Fransch	—	—	—	—	15	2 635	15	2 635
Italiaansch	24	291 171	24	291 171	—	—	—	—
Noord-Amerikaansch	163	732 164	162	730 387	41	21 685	43	21 984
Noorsch	25	150 168	24	140 436	1	1 794	1	1 794
Oostenrijksch	1	9 990	1	9 990	—	—	—	—
Russisch	—	—	—	—	1	846	—	—
Spaansch	12	172 129	12	172 129	—	—	—	—
Venezolaansch	—	—	—	—	182	17 178	187	17 047
1914	389	2 740 967	387	2 729 458	2 747	268 041	2 764	270 112
1913	419	2 852 797	—	—	2 739	278 025	—	—
1912	410	2 594 497	—	—	2 763	304 359	—	—

OVERZICHT van het aantal aangekomen en vertrokken schepen en van hun inhoud.

	Aangekomen.		Vertrokken.	
	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
In 1914	3136	3 009 008	3151	2 999 570
In 1913	3158	3 130 822	—	—
In 1912	3173	2 897 858	—	—

Bijlage BB.

Uitgewerkte balansstaat van de Curaçaosche Bank op ultimo December 1914.

			Debet.	Credit.
Kasrekening.				
In kas op ultimo December 1913		f 210712,69[5]		
Ontvangsten:				
Vertegenwoordiger op Saba	f 19,—			
Surinaamsche Bank te Amsterdam	200,—			
Getrokken wissels	476352,89			
Agiorekening	7253,32			
Gedisconteerde wissels	586018,—			
Interestrekening	18565.11[5]			

			Debet.	Credit.
Gouvernement van Curaçao	f 454 496,14^5			
Onkostenrekening	959,—			
Gouvernementskas op Bonaire	5 100,—			
„ „ St. Eustatius	11 889,90			
„ „ Saba	6 800,—			
Hypotheekrekening	3 625,50			
Wisselrekening	2 000,—			
Nijverheidscrediet	750,—			
Landbouwcrediet	1 250,—			
Reservefonds	15 790,—			
Beleeningen	250,—			
Gouvernementskas op St. Martin Ned. Ged.	2 000,—			
Vertegenwoordiger op St. Enstatius	3 055,52^5			
Bankbiljettenrekening	222 200,—			
		f 1 819 074,39^5		
Uitgaven:				
Vertegenwoordiger op Saba	f 4,50			
Gesrokken wissels	300,—			
Agiorekening	12,—			
Gedisconteerde wissels	628 548,—			
Interestrekening	269,39			
Gouvernement van Curaçao	497 000,—			
Onkostenrekening	996,80			
Wisselrekening	524 729,46			
Gelden in deposito	32,70			
Reservefonds	5,—			
Bankbiljettenrekening	22 200,—			
Te verrekenen kosten	26,—			
		1 674 123,85		
			f 355 663,24	
Kapitaalrekening.				
Ingevolge afd. II, § 1, van het reglement is het kapitaal bepaald op			—	f 350 000,—
Reservefonds.				
Op ultimo December 1913	f 47 937,45			
Bijgeschreven in 1914 uit de winst van 1913	8 534,03^5			
Gestort in de kas het bedrag aan bankbiljetten, bestemd om, naar gelang de ingetrokkene worden ingewisseld, die successievelijk te vervangen	15 790,—			
		f 72 261,48^5		
Afgeschreven voor een bedrag van (Bankbilj. van 1879 en 1892)		5,—		
			—	72 256,48^5
Gedisconteerde wissels.				
Uitstaande op ult. December 1913		f 234 639,—		
In 1914 opgenomen	f 129 600,—			
„ „ afbetaald	87 070,—			
		42 530,—	f 277 169,—	
Gelden in deposito.				
Op ult. December 1913 bedroeg het kapitaal		f 4 576,45^5		
In 1914 afgedragen		32,70		
			—	4 543,75^5
Gelden in consignatie.				
Op ult. December 1913 bedroeg het saldo. Hierin kwam in 1914 geen verandering.			—	82,27^5

		Debet.	Credit.
Schuldvorderingen.			
Op ult. December 1913 bedroeg het saldo		f 1 787,50	
Hierin kwam in 1914 geen verandering.			
Hypotheekrekening.			
Op ult. December 1913 bedroeg het bedrag aan hypotheken ten faveure van de Bank	f 130 270,25		
In 1914 werd daarop afbetaald	4 819,75		
		125 450,50	
Vertegenwoordigers op de eilanden.			
Saldo op ult. December 1914 onder hunne berusting:			
op Bonaire	f 204,28		
„ St. Martin	801,37		
„ Saba	544,05		
		1 549,70	
Landbouwcrediet.			
Op ult. December 1914 was het saldo	f 15 752,—		
In 1914 werd daarop afbetaald	5 020,50		
		10 704,50	
Bankbiljettenrekening.			
In 1914 werd het kapitaal, ad . . . . f 400 000,—			
ing. P. B. van 1914 n°. 30 verhoogd met . . . . 200 000,—			
en alzoo gebracht op		—	f 600 000,—
Agentschappen van de Curaçaosche Bank voor wisselzaken.			
Saldo op ult. December 1914 onder hunne berusting, te weten:			
Agent te Amsterdam (Surinaamsche Bank)	f 39 350,56		
„ „ Rotterdam (Incasso-Bank)	49 484,37^{5}		
„ „ New-York (Maitland, Coppel & C°.)	102 633,90		
„ „ Londen (Credit Lyonnais)	146,15		
„ „ Amsterdam (Twentsche bankvereeniging)	4 882,48		
		196 497,46^{5}	
Onverrekend bedrag op ult. December 1914 met Boissevain & C°. te New-York voor verleend crediet		—	9 609,52^{5}
Nijverheidscrediet.			
Op ult. December 1913 was het saldo	f 16 000,—		
in 1914 werd opgenomen . . . . f 8 000,—			
„ „ „ afbetaald . . . . 4 125,—	3 875,—		
		19 875,—	

Bijlage CC.

VERGELIJKENDE STAAT van den uitvoer van stroohoeden van

JAREN.	NOORD-AMERIKA.			DUITSCHLAND.			ENGELAND.			FRANKRIJK.			[illegible]
	Dozijn.	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	Dozijn.	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	Dozijn.	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	Dozijn.	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	ozijn
1910	53 520	159 841	2.99	2 810	11 798	4.20	3 319	10 804	3.26	8 216	23 000	2.80	187
1911	85 256	318 571	3.74	3 510	14 110	4.02	10 393	62 959	6.06	6 715	30 948	4.61	64
1912	90 129	443 135	4.92	7 413	45 378	6.12	23 915	173 441	7.25	9 959	86 265	8.66	47
1913	97 781	421 557	4.31	1 428	9 067	6.35	24 252	144 471	5.96	6 165	42 275	6.86	—
1914	73 656	278 169	3.78	8 62	3 112	3.61	34 516	145 626	4.22	3 333	11 719	3.52	

				Debet.	Credit.
Getrokken wissels.					
Voor het bedrag dat tot ult. December 1914 getrokken werd en tot op dien datum niet was verrekend				—	f 149 728,58^{5}
Remise naar de agentschappen, waarvan op ult. December 1914 nog geen bericht was ontvangen:					
Surinaamsche Bank te Amsterdam			f 64 875,—		
Incasso-Bank te Rotterdam			57 000,—		
Twentsche Bankvereeniging te Amsterdam			19 900,—		
				f 141 775,—	
Remise naar Nederland voor rekening van Boissevain & C°. New-York, waarvan op ultimo December 1914 nog geen bericht was ontvangen				35 281,97^{5}	
Gouvernement van Curaçao.					
Saldo leening aan de koloniale kas op ult. December 1914				74 078,46	
Rekening van het Departement van Koloniën m/h Bestuur van Curaçao op ult. December 1914				—	21 673,51
Johs. Enschedé te Haarlem.					
Bedrag op ult. December 1914 aan hem verschuldigd				—	387,85
Winst- en verliesrekening.					
Per saldo op ult. December 1913			f 20 534,03^{5}		
Debet.					
Gouvernement van Cura5ao	f 12 000,—				
Resersefonds	8 534,03^{5}				
Onkostenrekening	4 428,38^{5}				
		f 24 962,62			
Credit.					
Interestrekening	f 23 517,77				
Remise aan de:					
Surinaamsche bank te Amsterdam	1 300,—				
Incasso-bank te Rotterdam	1 098,50				
Maitland Coppell & C°. te New-York	2 236,88				
Agiorekening	7 825,59				
		35 978,74			
			11 016,32		
				—	31 550,35^{5}
				f 1 239 832,34	f 1 239 832,34

...den [v]an het eiland Curaçao gedurende de jaren 1910—1914.

...id-de ...rde ...er ...ijn.	NEDERLAND.			PANAMA.			SURINAME.			TRINIDAD.			COLON.			TOTAAL.		
	Dozijn.	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	Dozijn.	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	Dozijn	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	Dozijn	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	Dozijn.	Waarde.	Gemid. delde waarde per dozijn.	Dozijn.	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.
...80	1 878	5 508	2.93	690	1 897	2.75	132	796	6.—	—	—	—	—	—	—	70 565	213 644	3.03
...61	640	3 155	4.93	1 622	2 635	1.62	28	615	21.96	—	—	—	—	—	—	108 164	432 993	4.—
...66	475	4 125	8.69	1 318	2 155	1.64	84	1 227	14.61	40	546	13.65	—	—	—	133 333	756 272	5.67
...86	—	—	—	400	300	0.75	79	1 132	14.33	—	—	—	1 117	1 420	1.27	131 222	620 222	4.73
...52	9	70	7.78	2 316	3 212	1.39	38	249	6.55	—	—	—	—	—	—	114 730	442 157	3.85

Bijlage DD.

OPGAVE van de gedurende de jaren 1912—1914 kwartaalsgewijze van het eiland Curaçao uitgevoerde stroohoeden, met vermelding van de gemiddelde waarde per dozijn.

TIJDVAK.	Dozijn.	Waarde.	Gemiddelde waarde per dozijn.	Opmerkingen.
1ste kwartaal 1912	30 692	f 227 814	(1) f 7,42	(1) Deze hooge prijs is veroorzaakt door de groote schaarschte van hoeden te New-York, terwijl de contractanten aldaar op bepaalde tijden de overeengekomen hoeveelheid moeten leveren, waardoor zij verplicht waren hooge prijzen te betalen.
1ste „ 1913	30 464	177 053	5,81	
1ste „ 1914	22 927	91 718	4,—	
2de „ 1912	31 212	146 064	4,64	
2de „ 1913	28 245	132 563	4,69	
2de „ 1914	20 754	81 059	3,90	
3de „ 1912	37 256	172 997	4,64	
3de „ 1913	30 471	130 219	4,27	
3de „ 1914	33 220	121 084	3,64	
4de „ 1912	34 173	209 397	6,12	
4de „ 1913	42 042	180 387	4,29	
4de „ 1914	37 829	148 296	3,92	
OVERZICHT.				
1912	133 333	f 756 272	f 5,67	
1913	131 222	620 222	4,73	
1914	114 730	442 157	3,85	

Bijlage EE.

VERGELIJKENDE STAAT van den uitvoer kwartaalsgewijze van stro[...]

PLAATS VAN BESTEMMING.	1ste kwartaal.						2de kwartaal.					
	1912.		1913.		1914.		1912.		1913.		1914.	
	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde
Amsterdam	25	f 75	—	—	—	—	50	f 500	—	—	—	—
Hamburg	2 288	15 748	267	f 2 475	862	f 3 112	2 852	14 840	80	f 84	—	—
Havre	5 672	50 096	4 179	29 175	276	973	905	4 620	1 387	10 322	605	f 2 50[...]
London	2 821	30 462	4 953	42 583	15 172	61 733	6 997	39 705	7 004	39 512	7 826	35 23[...]
New-York	19 548	125 418	20 651	102 256	6 477	25 480	19 490	84 830	19 645	82 001	11 483	41 83[...]
Panama	322	965	400	300	—	—	860	780	—	—	840	1 48[...]
Paramaribo	16	50	14	264	—	—	22	306	29	494	—	—
Trinidad	—	—	—	—	—	—	36	483	—	—	—	—
Colon	—	—	—	—	—	—	—	—	100	150	—	—
Parijs	—	—	—	—	140	420	—	—	—	—	—	—
	30 692	f 227 814	30 464	f 177 053	22 927	f 91 718	31 212	f 146 064	28 245	f 132 563	20 754	f 81 05[...]

Bijlage FF.

STAAT betreffende het op het eiland Curaçao ingevoerde hoedenstroo, gedurende de jaren:

JAREN.	Aantal dozijnen.	ter waarde van:	gemiddelde waarde per dozijn
1906	142 370	f 101 503	f 0,71
1907	91 564	44 453	0,49
1908	15 442	7 807	$0,50^{5}$
1909	152 028	83 111	0,55
1910	103 656	37 499	0,36
1911	182 805	68 856	0,38
1912	271 184	110 849	0,41
1913	294 269	162 642	0,55
1914	189 520	99 065	0,52

hoeden van het eiland Curaçao, gedurende de jaren 1912, 1913 en 1914.

3de kwartaal.						4de kwartaal.					
1912.		1913.		1914.		1912.		1913.		1914.	
Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.	Dozijn.	Waarde.
—	—	—	—	9	f 70	400	f 3 350	—	—	—	—
1 282	f 7 727	153	f 653	—	—	991	7 063	928	f 5 855	—	—
1 312	7 140	116	435	295	1 255	2 070	19 409	483	2 343	2 017	f 6 567
5 809	33 271	4 783	25 499	1 226	4 703	8 288	70 003	7 512	36 877	10 292	43 955
28 674	123 765	24 386	102 128	30 186	113 137	22 417	109 122	33 099	135 172	25 510	97 717
136	410	—	—	1 476	1 727	—	—	—	—	—	—
39	621	16	234	28	192	7	250	20	140	10	57
4	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1 017	1 270	—	—	—	—	—	—	—	—
37 256	f 172 997	30 471	f 130 219	33 220	f 121 084	34 173	f 209 397	42 042	f 180 387	37 829	f 148 296

Bijlage GG.

STAAT van den veestapel in de laatste zes jaren.

	Paarden.	Ezels.	Muildieren.	Runderen.	Geiten.	Schapen.	Varkens.
Curaçao.							
1909	423	2 567	120	1 913	30 527	11 178	1 650
1910	425	2 947	123	1 811	30 968	13 472	2 648
1911	398	2 714	106	2 106	28 094	11 715	2 261
1912	266	1 799	96	1 237	18 099	5 039	1 261
1913	321	2 215	91	1 400	25 065	7 075	1 412
1914	272	2 244	81	1 407	24 856	6 771	1 307
Aruba.							
1909	76	1 299	24	101	7 953	5 592	1 941
1910	82	1 319	27	120	7 732	5 647	2 092
1911	93	1 211	30	127	7 715	5 511	2 300
1912	78	839	32	67	4 685	2 330	1 520
1913	81	866	31	64	5 285	2 615	1 563
1914	42	582	20	58	3 520	1 744	1 048
Bonaire.							
1909	109	2 154	14	119	20 172	4 637	963
1910	112	2 211	12	250	19 524	4 075	946
1911	106	1 146	12	200	15 700	3 670	815
1912	79	739	11	105	10 710	1 511	387
1913	67	800	15	65	14 980	1 677	292
1914	54	823	5	53	15 355	1 856	255
St. Martin.							
1909	157	7	12	1 068	495	816	333
1910	103	5	6	864	237	706	171
1911	74	3	5	642	257	662	140
1912	83	4	7	875	231	357	233
1913	125	3	13	847	175	282	152
1914	85	5	4	863	140	272	202
St. Eustatius.							
1909	49	218	5	446	691	293	376
1910	43	178	3	527	511	314	250
1911	53	253	5	448	466	283	270
1912	60	194	8	390	360	135	193
1913	59	213	35	441	252	107	239
1914	57	243	31	467	287	87	279
Saba.							
1909	13	—	—	152	314	127	317
1910	12	1	—	150	312	151	245
1911	14	1	—	165	398	180	275
1912	16	2	—	133	469	165	222
1913	14	1	—	146	417	182	267
1914	9	—	—	151	498	203	317

BIJLAGEN

BEHOORENDE BIJ HET KOLONIAAL VERSLAG VAN CURAÇAO VAN 1915.